SACRORUM CONCILIORUM NOVA, ET AMPLISSIMA COLLECTIO.

TOMUS DECIMUS.

REPRODUCTION

EN FAC-SIMILÉ

TIRÉE A 250 EXEMPLAIRES SEULEMENT

PAR LES PROCÉDÉS ANASTATIQUES

DE

C. REINECKE, A BERLIN

POUR

H. WELTER, ÉDITEUR
RUE BERNARD-PALISSY, N° 4, A PARIS
ET A LEIPZIG, SALOMONSTRASSE, 16

1901

SACRORUM CONCILIORUM

NOVA, ET AMPLISSIMA COLLECTIO,

IN QUA PRÆTER EA QUÆ

PHIL. LABBEUS ET GABR. COSSARTIUS S. J.

Et noviſſime NICOLAUS COLETI *in lucem edidere,*

EA OMNIA INSUPER SUIS IN LOCIS OPTIME DISPOSITA EXHIBENTUR, QUÆ

JOANNES DOMINICUS MANSI,

ANTEHAC CONGREGATIONIS MATRIS DEI, NUNC VERO

ARCHIEPISCOPUS LUCENSIS, EVULGAVIT.

EDITIO NOVISSIMA

AB EODEM OPTIME MERITO PRÆSULE

POTISSIMUM FAVOREM ETIAM ET OPEM PRÆSTANTE

EM.^MO CARDINALI DOMINICO PASSIONEO

SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ BIBLIOTHECARIO,

ALIISQUE ITEM ERUDITISSIMIS VIRIS MANUS AUXILIATRICES FERENTIBUS, CURATA,
Novorum Conciliorum, novorumque Documentorum Additionibus locupletata,
Ad MSS. Codices Vaticanos, Lucenſes, alioſque recenſita, & perfecta.

ACCEDUNT ETIAM NOTÆ, ET DISSERTATIONES QUAMPLURIMÆ, QUÆ IN CETERIS EDITIONIBUS DESIDERANTUR.

TOMUS DECIMUS.

Ab anno DXC. uſque ad annum DCLIII. incluſive.

ALMA COLLEGE
263.7
LIBRARY
M318
Alma, California

FLORENTIÆ
MDCCLXIV.

EXPENSIS ANTONII ZATTA VENETI.

(Editio iterata ad Editionis principis exemplum ab Huberto Welter, Bibliopola, Via dicta Bernard Palissy 4, Pariſiis M.D.CCCCI.)

f
BX
825
S3
1901
V.10

TYPOGRAPHUS LECTORI.

CReſcit in dies Opus hoc abſolutiſſimum, quod utilitate ſua, tum & non ſpernendis augumentis ſeſe apud Doctos commendat; huic augendo, expoliendo, perficiendoque Viri undique docti concurrunt, eorumque dignam commemorationem fieri, & res ipſa meretur, & noſtri officii eſſe cognoſcimus. Huic igitur Operi auxilium, opeſque ſuas contulerunt, atque conferre non ceſſant illi omnes Viri eruditiſſimi, quorum nomina, ut univerſo orbi innoteſcant, in præfatione toti operi præmiſſa non ſine debita laude gratis expreſſimus, *Manſius*, *Zacharias*, *Puell Canonicus Regularis Neocellenſis*, *P. Forbenius Forſter monachus ordinis S. Benedicti Bibliothecarius S. Emmerami Ratiſbonenſis*, aliique bene multi, quorum nomina ex eadem præfatione, tum & ex alia alteri volumini ejuſdem operis præfixa, repetas. Quoniam vero & alii viri docti prioribus hiſce in proſecutione ejuſdem acceſſerunt, optimum factum duxi, ſi & eorum nomina publice exponam. Igitur filendum nequaquam puto, quanquam & eundem virum alias celebravi, iterum hic in theatrum producere *P. Forbenium Forſter*, qui nunc nova & ſublimi dignitate auctus ex privato monacho in Abbatem celebris illius cœnobii *S. Emmerami* tum merito ſuo, tum ſociorum ſuorum ſtudiis aſſumptus eſt, ut ſit & ſimul ejuſdem cœnobii *Præſul* & *S. R. J. Princeps*. Vir iſte doctrina non minus & humanitate, quam ſublimi dignitate illuſtris, qui incipiendo operam ſuam contulit, adhuc etiam de nobis benemereri non ceſſat. Non enim ante multos hoſce dies additamenta nova atque vetuſta ex ditiſſimo penu Bibliothecæ Cœnobii ſui & *Friſingenſis eccleſiæ* deprompta, ad nos tranſmiſit, adjectis de ſuo etiam eruditis adnotationibus, ut in loca ſua collocata opus iſtud non tantum typorum nitore, ſed etiam rerum acceſſione illuſtraretur. Faxit D. O. M. quemadmodum ille de tot egregiis laboribus ſuis præmium apud Deum conſecutus eſt ampliſſimum, ita illo per multos annos fruendo noſtris & publicis votis reſpondeatur. *Cl.* quoque *Joſephus Reſcbius Academiæ Brixinenſis* profeſſor inſignis in hoc opus nova ſemper ſubmittendo ſtudium exhibet. Vir etiam *Cl. Angelus Maria Bandini Bibliothecæ Laurentianæ & Marucellianæ Florentiæ* præfectus, cui ſcripta ſua eruditione refertiſſima elogium pro nobis conciliant; qui ſane Vir vetuſtiſſimum *Juſtiniani* monumentum a ſe nunc primum e pluteis *Laurentianis* erutum ad nos tranſmiſit ſuo loco edendum. *Cl.* quoque *Aſſemanus*, qui *Bibliothecæ Vaticanæ pluteos P. Jo. Dominico Manſi* iterum Romam inviſenti liberaliſſime atque humaniſſime patefecit. Demum & *P. Benedictus Bonellus Ordinis Minorum Reformatorum* Cl. Ordinis ſui decus & ornamentum, non ceſſat nobis rebuſque noſtris favere, nova ſufficiens adjumenta, quibus ditior hæc noſtra editio procedat. Quid *P. Zacharias S. J.* multis nominibus notus & carus Eruditis? Nonne & daris ad nos literis poſtremis hiſce tabulariis ſe ac tutum miſſurum ſpondet novum aliud Concilium, cui remota antiquitas pretium adauget. Præclara Virorum iſtorum exempla ſectaturos ſperamus ceteros, quos idem laudabilis amor juvandi Publico urget, certos ex parte noſtra hoc experimento factos, numquam nos commiſſuros, ut eorum nomina cum accepti beneficii ſignificatione publicæ commendationi ſubtrahamus. Quid vero non ſperandum ſuperſit de felici operis noſtri proſecutione, cui viri tanti tam utilem tam egregiam operam & olim naſcenti præſtiterunt, &

nunc etiam adoleſcenti præſtare non ceſſant? Quid etiam de exitus proſperitate ſpondendum non fuerit, cum *Jo. Dominicus Manſi*, omnia hujuſce noviſſimæ Editionis Volumina ad nos jam miſerit uſque ad penultimum incluſive, & quidem ita omnibus abſoluta percenſionibus, additionibuſque, ut par erat, chronologice diſpoſitis, ut nihil aliud profecto ſupereſſe videatur, niſi ut ultimum tanti Operis Volumen eodem modo recenſeat & expleat, novaque, ſi quæ fuerint deinceps antiqua Monumenta a viris doctis ex archivis eruta, & alterutro noſtrum ſuppeditata, in loca ſua per ſeriem chronologicam recenſeantur & collocentur. Ex his omnibus ſatis ſuperque compertum eſt, ipſum exegiſſe provinciam, quam obeundam ſuſcepit perpaucis abhinc annis, & præcipue muneri ſuo feciſſe ſatis, uti promiſerat in Præfatione Conſpectui hujuſce noſtræ editionis anno proxime elapſo recuſo, quemque noviſſimis typis in lucem proferimus. Præterquam quod filendum nobis non eſt, quod idem Clariſſimus & Doctiſſimus Manſius hoc quoque nobis benigne confirmavit cum nuper ob præclara, quibus jam pridem & de Religione & de Doctrina refulſerat merita, a SS. Domino Regnante Pontifice Lucenſi Eccleſiæ Archiepiſcopus præfectus eſt: imo de literarum Republica benemereri nondum contentus, cunctis etiam innoteſcere voluit, quod cum ad Apparatum hujus Operis manum admoviſſet, in eodem potiſſimum locum dandum eſſe cenſuit Tractatui de Conciliorum Studio Cl. viri *Franciſci Salmon* Sorbonenſis Bibliothecarii, eumdem porro re ipſa de Gallico in Latinum vertens, notiſque inſuper illuſtrans ſuis. Sic ille cunctis horum ſtudiorum amatoribus optime conſuluiſſe patet; & nos veſtigia ejus ſequentes, quicquid ipſe nobis ſuppeditabit, ad majorem totius Operis illuſtrationem & incrementum perfecturos ſpondemus.

SYL-

SYLLABUS
EORUM, QUÆ IN TOMO X.
CONTINENTUR.

Quæ hoc indice ☞ notata ſunt, noſtræ editioni noviter acceſſere.

ANNO CHRISTI		
590	Continuatio Epiſtolarum S. Gregorii Magni.	pag. 1
	Earundem LIBER V.	*ibid.*
	—— LIBER VI.	45
	—— LIBRI VII. Pars I.	82
	—— LIBRI VII. Pars II.	110
	—— LIBER VIII.	210
	—— LIBER IX.	251
	—— LIBER X.	310
	—— LIBER XI.	340
	—— LIBER XII.	383
☞	Reſcriptum S. Gregorii ad Auguſtinum in Saxoniam tranſmarinam directum.	415
☞	*Jo. Dom. Manſi præmonitio.*	ibid.
	Decreta S. Gregorii tempore Mauritii Tiberii.	433
☞	Canones a Gratiano aliiſque dati.	438
☞	*Jo. Dom. Manſi præmonitio.*	ibid.
☞	—— in eoſdem notæ.	447
	CONCILIUM HISPALENSE I.	449
	Ejuſdem Canones.	*ibid.*
	—— Fragmenta.	451
	CONC. ROMANUM I.	453
	CONC. in confinio TRIUM CIVITATUM.	ibid.
	CONC. PICTAVENSE.	455
	Nota Sirmondi S. J.	458
	—— *Severini Binii.*	ibid.
	CONC. METENSE.	459
	Nota Sirmondi.	462
	—— *Severini Binii.*	ibid.
	Synodus Menesbrenſis.	ibid.
	Pſeudo-Synodus Iſtrienſis	ibid.
	Suggeſtio epp. Iſtriæ.	463
☞	*De Synodo Maranenſi adnotatio.*	467
591	Conventus Nemptodonenſis.	470
☞	*CONC. SALONITANUM.*	ibid.
592	*CONC. CÆSARAUGUSTANUM II.*	471
☞	Veteres Tituli.	ibid.
	Nota Garſiæ Loaiſæ.	472
	De Fiſco Barionenſi.	473
	Conciliabulum Numidiæ.	ibid.
	Jo. Dom. Manſi cenſura.	ibid.
594	*CONC. CABILONENSE.*	475
☞	*Synodus Africana contra Donatiſtas.*	ib.

ANNO CHRISTI		
694	*CONC. ROMANUM II.*	ibid.
	Nota Severini Binii.	ibid.
	Obſervatio P. Pagi.	477
597	*CONC. TOLETANUM.*	ibid.
	Canones.	*ibid.*
	Notæ Garſiæ Loaiſæ,	479
☞	*Synodus Perſica Neſtorianorum.*	480
☞	*Synodus Sabarieſu Catholici.*	ibid.
598	—— *CONC. OSCENSE.*	ibid.
☞	Veteres Tituli.	*ibid.*
	Canones.	481
	Nota Card. de Auguirre.	482
	Synodus Conſtantinopolitana.	ibid.
599	—— *CONC. BARCINONENSE.*	ib.
	Canones	*ibid.*
	Nota Binii ex Garſia.	484
600	—— *CONC. INCERTI LOCI IN GALLIA.*	ibid.
601	—— *CONC. SENONENSE.*	486
☞	*CONC. ROMANUM III.*	ibid.
	Nota Severini Binii.	490
	Obſervatio P. Pagi.	ibid.
	CONC. ROMANUM IV.	ibid.
	Obſervatio P. Pagi.	ibid.
	Synodus VVigornenſis.	491
602	—— *CONC. BYZACENUM.*	493
603	—— *CONC. CABILONENSE.*	ibid.
	—— *NUMIDIÆ.*	ibid.
	SABINIANI PAPÆ VITA.	495
	Notæ Severini Binii.	ibid.
605	*Synodum Londinenſis.*	ibid.
☞	*CONC. CANTUARIENSE.*	497
☞	Ad idem Additio.	*ibid.*
☞	*Synodum Perſica Neſtorianorum.*	499
	Synodus Gregori Catholici.	ibid.
☞	Æthelberti Anglorum Regis leges.	*ibid.*
606	VITA BONIFACII PAPÆ III.	501
	Notæ Severini Binii.	ibid.
	CONC. ROMANUM.	502
	VITA BONIFACII PAPÆ IV.	ibid.
	Notæ Severini Binii.	503
610	—— *CONC. ROMANUM.*	ibid.
	Nota Severini Binii.	504
	Decretum Synodi.	*ibid.*
	Bonifacii IV. Epiſtola.	505
	Obſervatio P. Labbe.	506
	Synodus Toletana.	507

ANNO CHRISTI

610 *Notæ Binii & Garciæ.* 508
Decretum Gundemari Regis. 510
☞ *Ad Concilium Toletanum Adnotatio Critica.* 512
Nota Garsiæ Loaisæ. *ibid.*
De primatu Eccleſiæ Toletanæ. 513

614 *CONC. EGARENSE.* 531
Notæ Garsiæ Loaisæ. 532
Stephani Baluzii Diſſertatio de Epiſcopatu Egarenſi *ibid.*
VITA, EPISTOLÆ, ET DECRETA DEUSDEDIT PAPÆ. 535
Notæ Severini Binii. ibid.
EPISTOLA EJUSDEM PONTIFICIS AD GORDIANUM EPISCOPUM HISPALENSEM. 536
☞ *Appendix ad Decreta ejuſdem.* 537
☞ *Adnotatio Critica ad ſupradictam Epiſtolam.* ibid.

615 *CONC. PARISIENSE V.* 539
Præfatio & canones. ibid.
Notæ Sirmondi. 543
Edictum Clotarii II. Regis. *ibid.*
Nota Sirmondi S. J. 546
☞ *Ad Concilium Pariſienſe Adnotatio Hiſtorico Chronologica.* ibid.
Canones ex Synodo incerti loci. *ibid.*

617 VITA, EPISTOLÆ, ET DECRETA BONIFACII PAPÆ V. 547
Notæ Severini Binii. ibid.
Epiſtola I. ejuſdem ad Juſtum Roſſenſem Ep. *ibid.*
—— II. ad Eduvinum Regem Anglorum. 548
—— III. Ad Edelburgam Reginam. 552
☞ *Ad Epiſtolas Bonifacii appendix.* 553
☞ Epiſtola ad Juſtum Archiepiſcopum Cantuarienſem. *ibid.*
CONC. CANTIANUM. 555

619 *CONC. HISPALENSE II.* 556
Præfatio & Canones. 557
☞ Additio ad idem Concilium. 569
Notæ Garsiæ Loaisæ. ibid.
Annotatio Pagi. 572
CONC. CARNENSE. ibid
VITA, EPISTOLÆ, ET DECRETA HONORII PAPÆ I. 573
Nota Severini Binii. 574
Epiſtola I. Honorii Papæ ad Iſacium Ravennatem exarchum. 577
Nota Severini Binii. ibid.
—— II. Ad epiſcopos Venetiæ & Iſtriæ. *ibid.*
Nota Severini Binii. 578
Epiſtola Sergii Coſtantinopolitani Epiſcopi ad Honorium Papam. *ibid.*

ANNO CHRISTI

619 *Nota Severini Binii.* ibid.
—— III. Honorii ad Sergium. 579
—— IV. Ejuſdem ad eundem. *ibid.*
—— V. ad Eduinum Regem Angliæ. *ibid.*
—— VI. Ad Honorium Epiſcoqum Dorovernenſem. 580
—— VII. & VIII. ad Epiſcopos per Epirum conſtitutos. 581
☞ Appendix ad Epiſtolas Honorii Papæ. 583
☞ —— Ad Honorium Cantuarienſem Archiepiſcopum. *ibid.*
☞ Ex Decretis Honorii Papæ. 584
☞ Epiſtolæ duæ Honorii Papæ ex Collectione Deusdedit. ibid.
☞ —— Ejusdem quinque ex Ivone. 585
Pſeudo-Synodus Conſtantinopolitana Monothelitarum. 586

627 *CONC. MATISCONESE.* 587
Nota Jacobi Sirmondi. 590
Nota Severini Binii. ibid.
☞ *Ad Matiſconenſe Concilium Adnotatio Critica.* ibid.

628 *CONC. CLIPPIACENSE.* 591
☞ *Ad Clippiacenſe Concilium Adnotatio Critica.* ibid.

630 *CONC. RHEMENSE.* 592
Canones. 594
Nota Severini Binii. ibid.
☞ Canones additi ex Burchardo, Ivone, & Gratiano. 600
☞ *Jo. Dominici Manſi in hos Canones notæ.* 604

633 *Synodus Alexandrina a Cyro Monothelita coacta.* ibid.
Nota Severini Binii. ibid.
☞ *Ad Synodus Alexandrinam Adnotatio Chronologica.* 605
Obſervatio P. Labbe. ibid.
Conſtantinopolitana Sergii. 606
Conſtantinopolitana alia ejusdem G. L. *ibid.*
Alexandrina Cyri G. L. *ibid.*
Hieroſolymitana Sophronii Orthodoxorum G. L. 607
Conſtantinopolitana Pyrrhi Hæret G. L. *ibid.*
Byzacena Stephani Orthodoxorum G. L. *ibid.*
Numidica Stephani Orthodoxorum G. L. *ibid.*
Mauritanica Reparati Orthodoxorum G. L. *ibid.*
Carthaginenſis Victoris Orthodoxorum G. L. *ibid.*
Romana Joannis Orthodoxorum G. L. *ibid.*

Roma-

ANNO CHRISTI

633 Romana Theodori Orthodoxorum G. L. 609
Romana Martini Orthodoxorum G. L. 610
Synodus Lenienſis. 611
CONC. CLIPPIACENSE. ibid.
CONC. TOLETANUM IV. 612
Præfatio ejusdem. 514
Capitula. 615
Notæ Garſiæ Loaiſæ. 643
☞ *Ad Concilium Toletanum IV. Adnotio critica.* 649
634 *CONC. HIEROSOLIMITANUM* 650
635 Conventus in certi loci in Scotia. 651
636 Dagoberti Regis epiſtola ad Sulpitium Bituricenſem Archiepiſcopum. 652
CONC. TOLETANUM V. 653
Præfatio & Capitula. *ibid.*
Notæ Garſiæ Loaiſæ. 658
Synodus Clippiacenſis. ibid.
638 *CONC. PARISIENSE* 659
☞ *Ad Concilium Pariſienſe adnotatio critica.* ibid.
CONC. TOLETANUM VI. 659
Præfatio & Canones. 661
Notæ Garſiæ Loaiſæ. 672
639 *CONC. CONSTANTINOPOLITANUM.* 673
VITA SEVERINI PAPÆ. 675
Notæ Severini Binii. 676
—— *Sirmondi.* ibid.
Commemoratio geſtorum Romanorum Legatorum Conſtantinopoli. 677
Ecthesis Heraclii Imperatoris. 678
CONC. CONSTANTINOPOLITANUM. ibid.
Acta Synodalia. ibid.
Notæ Severini Binii. ibid
640 *CONC. ROMANUM.* 679
VITA, EPISTOLÆ, ET DECRETA JOANNIS PAPÆ IV. ibid.
Notæ Severini Binii. ibid.
Epiſtola I. ad Epiſcopos & Presbyteros Scotiæ. 681
Sirmondi in II. & III. Epiſtolas admonitio. 682
—— II. ad Conſtantinum Imperatorem. *ibid.*
☞ —— Bulcredo Regi Francorum. 687
Deſloratio ex Epiſtola S. Maximi ad Marinum. *ibid.*
Deſloratio ex Epiſtola S. Maximi ad Petrum. 690
Obſervatio Philippi Labbe S. J. 692
Excerptum ex epiſtola S. Maximi. 696
Epiſtola III. ad Iſaac Syracuſanum Epiſcopum. 697

ANNO CHRISTI

640 *CONC. ROMANUM.* 698
Obſervatio P. Pagi. ibid.
VITA, EPISTOLÆ, ET DECRETA THEODORI PAPÆ I. 699
Notæ Severini Binii. 701
Epiſtola I. Synodica ad Paulum Patriarcham Conſtantinopolitanum. 702
Exemplar propoſitionis tranſmiſſæ Conſtantinopolim. 705
Epiſtola II. ad epiſcopos qui conſecraverunt Paulum Patriarcham Conſtantinopolitanum. 706
Obſervatio Philippi Labbe. 708
Diſputatio ſancti Maximi cum Pyrrho G. L. 710
Nota Severini Binii. 759
645 *CONC. AURELIANENSE.* ibid.
Nota Severini Binii. 761
Obſervatio Philippi Labbe. 762
☞ *Ad Concilium Aurelianenſe Adnotatio.* ibid.
☞ *Synodus Niſibenſis Neſtorianorum.* ibid.
646 *CONC. NUMIDIÆ.* ibid.
CONC. MAURITANIÆ. 763
CONC. BIZACENUM. ibid.
CONC. CARTHAGINENSE. ibid.
CONC. TOLETANUM VII. ibid.
Præfatio ejusdem. *ibid.*
Capitula. *ibid.*
Notæ Garſiæ Loaiſæ. 771
CONC. TOLETANUM. 775
Jo. Dom. Manſi Præmonitio. ibid.
648 Typus Pauli Conſtantinopolitani. 777
Notæ Severini Binii. ibid.
☞ *Synodus Neſtoriana in Canobio S. Simeonis.* 779
☞ Jeſujabi Metropolitæ Adjabenorum Neſtoriani Epiſtola. *ibid.*
CONC. ROMANUM. 783
Obſervatio P. Pagi. ibid.
Sigeberti Francorum Regis Epiſtola. *ibid.*
☞ *Pſeudo-Synodus Theſſalonicenſis.* 785
649 VITA, EPISTOLÆ, ET DECRETA MARTINI PAPÆ I. *ibid.*
Notæ Severini Binii. 787
Epiſtola I. ad omnes Fideles. 790
—— 2. Ad Amandum Trajectenſem. *ibid.*
—— 3. ad Conſtantem Imp. G. L. *ibid.*
—— 4. ad Eccleſiam Carthaginenſem. G. L. 797
—— 5. ad Joannem Epiſcopum Philadelphiæ. G. L. 805
—— 6. ad Theodorum Epiſcopum Esbuntiorum G. L. 815
—— 7. ad Antonium Epiſcopum

ANNO CHRISTI 649

pum Bachatorum G. L. 817
—— 8. ad Georgium Archimandritam Monaſterii S. Georgii G. L. 819
—— 9. ad Pantaleonem G. L. *ibid.*
—— 10. ad Petrum illuſtrem virum G. L. 825
—— 11. ad Eccleſiam Hieroſolymitanam G. L. 827
—— 12. ad Paulum Theſſalonicenſem Epiſcopum G. L. 833
—— 13. ad Eccleſiam Theſſalonicenſem G. L. 843
—— 14. ad Theodorum. 849
—— 15. ad eundem. 851
Commemoratio eorum quæ acta ſunt contra S. Martinum Papam Rom. 853
Epiſtola 16. ad quendam ſibi cariſſimum. 861
—— 17. Ejusdem argumenti. 862
☞ *Gallicana Synodus.* 863
CONC. LATERANENSE ROMANUM. ibid.
Omnia quæ ſequuntur Grece-Latine edita ſunt.
Secretarius I. ibid.
Nomina Epiſcoporum qui interfuerunt. 865
Mauri Ravennatis epiſcopi ad Martinum Papam Epiſtola. 883
Secretarius II. 890
Libellus Stephani Dorenſis epiſcopi. 891
Libellus Monachorum. 903
Epiſtola Sergii Cyprienſis Archiepiſcopi. 914
Epiſtola Conciliorum trium; nimirum, Numidiæ, Byzacenæ, & Mauritaniæ ad Theodorum Papam. 919
Epiſtola Stephani Byzaceni primatis ad Conſtantium Imperatorem. 926
Epiſtola Guloſi & Epiſcoporum Concilii Provinciæ proconſularis ad Paulum epiſcopum Conſtantinopolitanum. 930
Epiſtola Victoris Carthaginenſis Epiſcopi ad Theodorum Papam. 943
Secretarius III. 954
Cyri Alexandrini Capitulum Septimum. 970
Sergii ad Cyrum Epiſtola. 971
Ecthesis Heraclii. 991
Excerpta geſtorum pro Ecthesi a Sergio. 999

ANNO CHRISTI 649

Excerpta geſtorum a Pyrrho pro eadem. 1002
Cyri Alex. ad Sergium Epiſt. 1003
Secretarius IV. 1007
Pauli Epiſcopi Conſtantinopolitani Epiſtola ad Theodorum Papam. 1019
Typus Conſtantis Imperatoris. 1030
Symbolum Nicænum. 1039
Symbolum Conſtantinopolitanum. *ibid.*
Symbolum Epheſinum, ſive Cyrilli anathematiſmi duodecim. *ibid.*
Definitio Concilii Chalcedonenſis. 1043
Definitio quintæ Synodi, ſeu canones XIV. 1046
Secretarius V. 1066
Deflorata SS. Patrum teſtimonia contra Monothelitas. 1071
Teſtimonia Hæreticorum, qui præceſſerunt hoc Concilium. 1114
Canones XX. hujus concilii ſub anathemate recipiendi. 1151
Epiſtola Encyclica ad omnes Fideles. 1170
—— Martini Papæ ad Amandum Ep. Trajectenſem. 1183
Notæ Jacobi Sirmondi, & Binii. 1186
CONC. CABILONENSE. 1189
Præfatio & Canones. *ibid. & ſeq.*
Subſcriptiones. 1193
Synodica Concilii Cabilonenſis ad Theodoſium Epiſcopum Arelatenſem. 1194
Notæ Jacobi Sirmondi, & Binii. 1195
☞ Canones qui non leguntur in editis Conciliorum Cabilonenſium. 1196
☞ *Jo: Dominici Manſi in eos canones notæ.* 1198
☞ *Ad Cabilonenſe Concilium adnotatio Chronologica.* ibid.
CONC. ROTHOMAGENSE. 1199
Ejusdem capita XVI. *ibid.*
Obſervationes. 1203
653 *CONC. TOLETANUM.* 1206
Canones XIII. 1210
Decretum editum in nomine Principis. 1223
Lex edita in eodem Concilio a Recceſvvintho Rege. 1226
Notæ Garciæ Loaiſæ. 1227
Placitum Judæorum in nomine Principum factum. 1229
Epiſtola Beati Iſidori Junioris Ep. Hiſpalenſis. 1231
☞ *Synod. Seleucienſis Neſtorianorum.* 1243

Typographorum errore ommiſſi fuerunt Indices additionum Jo. Dominici Manſi col. 488. 489. 591.

EPISTOLARUM S. GREGORII MAGNI PAPÆ I. CONTINUATIO.

LIBER V.

Indict. XIV. anno ordinationis ejus VI.

I. AD MARINIANUM EPISCOPUM RAVENNÆ.

De teſtamento a Joanne epiſcopo condito.

Gregorius Mariniano epiſcopo Ravennæ.

latulit eum
id. *Pariſ.*
l Domini-
te Manſi.

Sicut injuſta poſcentibus nullus eſt tribuendus effectus, ita legitima deſiderantium non eſt differenda petitio. Presbyteri igitur ac diaconi atque clerus fraternitatis veſtræ oblata nobis petitione conqueſti ſunt, Joannem quondam deceſſorem tuum, condito teſtamento, diverſa in eccleſiæ ſuæ gravamina conſcripſiſſe. Et petiverunt ut hæc in damnum eccleſiæ ſuæ, prohibente quippe lege, nulla deberent occaſione perſolvi. Et quamvis poſtquam hereditas illius ſucceſſioque repudiata eſt, ad hæc te ſatisfacienda ratio nulla conſtringat, verumtamen ex abundanti his te hortamur affatibus, ut ea quæ de * eccleſia ſua, vel de acquiſitis in epiſcopatu rebus contra legum fieri ſtatuta diſpoſuit, fraternitas veſtra nec auctoritatem præbeat, nec aliqua in his ratione conſentiat. Si quid autem de propriis rebus, quas ante epiſcopatum habuit, quod quidem prius eccleſiæ ſuæ non contulit, fieri voluit, vel decrevit, firmum per omnia robur obtinere neceſſe eſt; nec quiſquam eccleſiaſticorum id contra rationem tentet qualibet excuſatione convellere. Quia vero dum viveret ſæpius a nobis expetiit, ut ea quæ in monaſterio illo contulerat, quod juxta eccleſiam ſancti Apollinaris ipſe conſtruxerat, noſtra debuiſſemus auctoritate firmare, & nos facturos hoc eſſe promiſimus, fraternitatem veſtram neceſſario duximus adhortandam, ut nihil de his quæ illic contulit atque conſtituit aliquo modo patiatur imminui, ſed omnia firma ſtudeat ſtabilitate ſervari. Hujus igitur monaſterii & * collectarum illic rerum quia in teſtamento quod condidit feciſſe noſcitur mentionem, ſciendum vobis eſt non ea nos ideo confirmaſſe, quoniam ſupremam ejus ſequimur voluntatem, ſed quia ei hoc, ſicut diximus, viventi promiſimus. Hæc itaque omnia ſic ſolicite fraternitas veſtra implere feſtinet, quatenus & quæ in ſupraſcripto monaſterio conſtituit, & a nobis ſunt firmata, ſerventur, & illa, quæ in damnum dari vel fieri per teſtamentum ſuæ decrevit eccleſiæ, nullam, prohibente nempe lege, obtineant firmitatem.

Grat. 12. q. 3. c. Quia.

* collatarum *Pariſ.*

ccleſiæ ſuæ
ris.

A

II. AD RAVENNATES.

De * Mariniano episcopo, quod rectæ fidei sit.

* al. Maximiano.

Gregorius clero & plebi ecclesiæ Ravennæ.

PErvenit ad nos quosdam homines maligni spiritus instigatione pervasos, erga opinionem fratris & coepiscopi nostri Mariniani mentes vestras corrumpere falsa locutione voluisse; dicentes quod idem frater noster minus quam decet sanctam Chalcedonensem synodum veneretur. De qua re omnibus vobis & ipse præsens de integritate suæ fidei satisfacit, & nos per omnia testamur eum a cunabulis in sanctæ universalis ecclesiæ gremio nutritum, rectam prædicationem fidei cum vitæ suæ attestatione tenuisse. Veneratur enim sanctam Nicænam synodum, in qua Arius; Constantinopolitanam, in qua Macedonius; Ephesinam primam, in qua Nestorius, & sanctam Chalcedonensem synodum, in qua Dioscorus atque Eutyches damnatus est. Si quis autem contra harum quatuor synodorum fidem, & contra sanctæ memoriæ Leonis papæ tomum atque definitionem aliquid unquam loqui præsumat, anathema sit. Proinde satisfactionem plenissimam recipientes, caritate integra, puro corde, pastorem vestrum diligite, C ut apud Deum purius fusa ejusdem vobis valeat prodesse intercessio pastoris.

III. AD MAXIMUM PRÆSUMPTOREM.

SALONITANUM.

Maximus per simoniacam hæresim ordinatus, Romam citatur.

*Gregorius * Maximo præsumptori ecclesiæ Salonitanæ.*

* al. *Maximiano.*

Ivo part. 3. cap. 89.

QUotiens contra ecclesiasticam quid gestum dicitur disciplinam, ne nos ante Deum culpa ex dissimulatione redarguat, irrequisitum hoc relinquere non audemus. Pervenit itaque ad nos, quod per simoniacam hæresim fueris ordinatus. Sed & alia de te multa hic dicta sunt, de quibus unum quammaxime fuit, propter quod necesse habuimus te summopere per scripta nostra prohibere, ne missarum solennia celebrare debuisses, donec quid esset verius potuissemus addiscere. Ne ergo, fili, ecclesiæ diu videantur non habere pastorem, & ne per hæc quæ dicuntur, si indiscussa remanserint, hujusmodi se vitium tendat in plurimos; hortamur ut ad nos venire omni postposita excusatione festines, quatenus servata justitia, hæc & cognoscere, & E finire secundum canonica instituta Christo revelante possimus. Ita autem fac, ut ad veniendum amplius jam moras non ingeras, ne ipsa te magis absentia obnoxium his quæ dicuntur assignet, & nos in te hæc res non solum propter dicta crimina, quæ purgare subterfugis, sed etiam propter inobedientiæ culpam durius, scilicet ut in contumacem, cogat ex concilio ferre judicium.

IV. AD CYPRIANUM DIACONUM.

Præcipit modios tritici pauperibus erogare duo millia.

Gregorius Cypriano diacono.

Joan. diac. 3. c. 55.

ZEnon frater & coepiscopus noster quosdam in civitate sua alimoniarum necessitatem innotuit sustinere. Quibus quoniam, ut possibile est, aliquod desideramus ferre consultum; idcirco dilectionem tuam antedicto fratri & coepiscopo nostro mille modios tritici, aut si plus levare potuerit, usque ad duo millia, scriptis te dare præsentibus deputamus. B Hortamur igitur ut in his præbendis nullam moram aut excusationem adducas, quatenus dum tempus finit, & hic cum Dei adjutorio sine periculo ad propria remeare, & citius valeat necessitatem patientibus subvenire.

V. AD BRUNICHILDEM REGINAM

FRANCORUM.

Laudat illam a recta filii educatione. Candidum presbyterum patrimonii, quod erat in Gallia, rectorem designatum commendat.

Gregorius Brunichildæ reginæ Francorum.

EXcellentiæ vestræ prædicandam ac Deo placitam bonitatem, & gubernacula regni testantur, & educatio filii manifestat. Cui non solum incolumem rerum temporalium gloriam provida solicitudine conservastis, verum etiam æternæ vitæ præmia providistis, dum mentem ipsius in radice veræ fidei materna, ut decuit, & laudabili institutione plantastis. Unde non immerito contigit, ut cuncta gentium regna præcelleret; quippe qui earumdem gentium creatorem & pure colit, & veraciter confitetur. Sed ut laudabilius in eo fides cum operibus enitescat, adhortationis vestræ eum verba succendant, quatenus sicut sublimem illum inter homines potentia regalis ostendit, D ita ante Deum magnum faciat pietas actionis. Quia vero multarum rerum experimenta nos admonent de excellentiæ vestræ Christianitate confidere; idcirco paterno salutantes affectu, quæsumus ut propter amorem B. Petri apostolorum principis, quem toto vos scimus corde diligere, dilectissimum filium nostrum Candidum presbyterum præsentium portitorem, una cum patrimoniolo, ad cujus eum gubernationem transmisimus, auxilii vestri patrocinio foveatis, quatenus potestatis vestræ gratia roboratus, patrimoniolum ipsum, quod pauperum constat expensis proficere, & salubriter regere, & si qua exinde ablata sunt, (ad jus ipsius patrimonioli valeat reformare. Nam non sine laudis vestræ incremento est, quod post tot tempora ad ejusdem patrimonii) regimen proprius ecclesiæ homo transmissus est. Excellentia ergo vestra ita se libenter in his quæ poscimus dignetur impendere, ut beatus Petrus apostolorum princeps, cui a domino Jesu Christo ligandi ac solvendi data est potestas, & hic excellentiam vestram in sobole gaudere concedat, & post mul-

Anfulis in[...] fa quæ [...] rant in L[...] beo ex [...] vis. supp[...] ta sunt.

multorum annorum curricula a malis omnibus absolutam ante conspectum æterni faciat judicis intueri.

VI. AD CHILDEBERTUM REGEM FRANCORUM.

Laudat in illo studium fidei catholicæ, Candidumque commendat, patrimonii rectorem, Dynamii patricii loco, designatum.

Gregorius Childeberto regi Francorum.

QUanto ceteros homines regia dignitas antecedit, tanto ceterarum gentium regna regni vestri profecto culmen excellit. Esse autem regem, quia sunt & alii, non mirum est; sed esse catholicum, quod alii non merentur, hoc satis est. Sicut enim magnæ lampadis splendor in tetræ noctis obscuritate luminis sui claritate fulgescit, ita fidei vestræ claritas inter aliarum gentium obscuram perfidiam rutilat ac coruscat. Quidquid autem reges se ceteri gloriantur habere, habetis. Sed ipsi in hac re vehementius superantur, quoniam hoc principale bonum non habent quod habetis. Ut ergo sicut fide, ita actione vincantur, benignam se excellentia vestra suis subjectis semper exhibeat, & si qua sunt quæ ejus animum offendere valeant, ea indiscussa non * sinat. Tunc enim vere regi regum, id est omnipotenti domino amplius placebit, si potestatem suam restringens, minus sibi crediderit licere quam potest. Quia igitur sinceritatem fidei & mente servatis & opere, beati Petri apostolorum principis amor, qui in vobis est, evidenter ostendit; cujus res, Christianæ religionis intuitu, sub vestri culminis potestate bene hactenus gubernatæ & conservatæ sunt. Sed quoniam Dynamius patricius, qui ex nostra commendatione rebus ipsis solicitudinem impendebat, eas modo gubernare, ut cognovimus, non potest; ne patrimoniolum ibidem constitutum faciente negligentia deperiret, idcirco præsentium portitorem dilectissimum filium nostrum Candidum presbyterum ad id gubernandum transmisimus. Quem excellentiæ vestræ præmisso paterna caritate salutationis alloquio, in omnibus commendamus; petentes, ut si aliquod illic fortasse præjudicium factum est, aut res ejusdem patrimonioli ab aliquo detinentur, potestatis vestræ justitia corrigatur, & juri pristino quæ ablata sunt reformentur; quatenus sicut fides vestra ita & æquitas omnibus, quod est valde glorioſum atque laudabile, gentibus enitescat. Claves præterea sancti Petri, in quibus de vinculis catenarum ejus inclusum est, excellentiæ vestræ direximus, quæ collo vestro suspensæ a malis vos omnibus tueantur.

* punias. *Pithœus.*

VII. AD EPISCOPOS EPIRI.

De ordinatione Andreæ episcopi. De usu pallii: & quid sit in templo Dei columbas vendere.

Gregorius Theodoro & Demetrio, Philippo, Zenoni, & Alcysono episcopis Epiri.

Grat. dist. 100. cap. 11. Anselm. lib. 6. cap. 100.

SCriptorum vestrorum insinuatio, fratres carissimi, patefecit Andream fratrem nostrum * Nicomedianæ civitatis episcopum Deo propitio solenniter ordinatum. Cujus consecrationem quoniam cleri & provincialium proveniſſe significatis assensu, gaudemus; atque bona, quæ de ipso testamini, ut in eo maneant, & Dei gratia cooperante augmentum accipiant, exoramus; quia bonitas præpositorum, salus est utique subditorum. Oportet ergo ut ea quæ in persona ipsius placere vobis laudantes ostenditis, imitari studiosius festinetis. Nam & apud homines culpa & apud Deum pœna est, nolle quemquam bonum imitari quod placet. Testimonio itaque vestro obedientia fidem accommodet, nullus ei, in his quæ integritate servata ecclesiæ pro communi utilitate injunxerit, contradicat. Devotionem suam quisque vestrum libenter exhibeat, ut dum Deo placita inter vos sacerdotalis fuerit & * non ficta concordia, nulla vos a caritatis mutuæ vinculo invidia solvere valeat, aut turbare diversitas. Nec enim callido hosti in cordibus vestris ullus erit accessus; quoniam scit se nullatenus nec capi posse nec recipi, ubi plene sincereque locum caritas invenerit. Estote præterea soliciti, fratres carissimi, & commisso gregi vigilantiam quam suscepistis, ut debetis, impendite, inimici fraudibus solicitudine & oratione resistite, & obedite incontaminata fide, Deo nostro cui præestis populum resignate, ut officium vobis sacerdotale ante conspectum æterni judicis non ad pœnam sed proficiat ad coronam. Suprascripto igitur Andreæ fratri & coepiscopo nostro pallium nos direxisse cognoscite, atque privilegia cuncta concessisse, quæ prædecessores nostri ejus prædecessoribus contulere. Præterea pervenit ad nos, quod sacri ordines in illis partibus cum datione commodi conferantur: quod si ita est, flens dico, gemensque denuntio: quia cum sacerdotalis ordo intus cecidit, foris quoque diu stare non poterit. Scimus quippe ex evangelio quid redemptor noster per semetipsum fecerit; quia ingressus templum cathedras vendentium columbas evertit. Columbas enim vendere, est de Spiritu sancto, quem Deus omnipotens consubstantialem sibi per impositionem manuum hominibus tribuit, commodum temporale percipere. Ex quo, ut prædixi, malo jam innuitur quid sequatur; quia qui in templo Dei columbas vendere præsumpserunt, eorum, Deo judice, cathedræ ceciderunt. Qui videlicet error in subditis cum augmento propagatur. Nam eo ipso quod quisque ad sacrum ordinem perducitur, jam in ipsa provectus sui radice vitiatus, paratus est aliis vendere quod emit. Et ubi est quod scriptum est: *Gratis accepistis, gratis date?* Et cum prima contra sanctam ecclesiam simoniaca hæresis orta sit; cur non perpenditur, cur non videtur, quia eum quem quis cum pretio ordinat, provehendo agit ut hæreticus fiat? Pro qua re admoneo atque contestor, ut omnino debeatis esse soliciti, ut nihil sibi commodi datio, nil gratia, nil quarumlibet supplicatio personarum in sacris ordinibus vendicet; sed ille ad hoc officium perducatur, quem morum gravitas commendat & actio. Nam si, quod non credimus, fieri tale aliquid senserimus, canonica illud, ut dignum est, severitate corrigemus. Deus autem omnipotens, qui sapientiæ suæ potesta-

* Nicopolitanæ. *Pithœus.*

* & fida. *Pithœus.*

Grat. d. 1. q. 1. cap. Quibusdam.

Marc. 11.

Matth. 10.

te cuncta mirabiliter ordinat, & misericordi- A
ter ordinata custodit, ipse vobis & velle tribuat, & operari quod præcipit.

VIII. AD DONUM EPISCOPUM MESSANENSEM.

De usu pallii.

Gregorius Dono episcopo Messanensi.

APostolicæ sedis benevolentia atque antiquæ consuetudinis ordine provocati, fraternitati tuæ, quam in Messanensis ecclesiæ gubernatione suscepisse constat officium, pal- B
lii usum providimus concedendum, illis videlicet temporibus atque ordine, quibus decessorem quoque tuum usum esse non ambigimus: hoc nihilo minus admonentes, ut sicut a nobis hujusmodi decoris usum ad sacerdotalis officii honorem accepisse te gaudes, ita etiam morum atque actuum probitate ad gloriam Christi nostra susceptum auctoritate adornare contendas officium. Sic etenim alterno eris invicem decore conspicuus, si ad hujusmodi corporis habitum mentis quoque tuæ bona omnia concordent. Omnia enim privilegia, quæ tuæ pridem concessa esse constat ecclesiæ, nostra auctoritate firmamus, & illibata decernimus permanere. C

IX. AD BONIFACIUM EPISCOPUM REGIENSEM.

Ei Carinensem conjungit ecclesiam.

*Gregorius Bonifacio episcopo * Regiensi.*

* Regitano. *Taris.*

POstquam ecclesiæ Carinensis, defuncto ejus antistite, alium ordinare, nec loci * deserti habitatio, nec sinit imminutio personarum, majori cura constringimur, ne defunctis earum sacerdotibus, si consistentes ibidem pastoris fuerint moderamine destituti, per invia D
fidei hostis callidi rapiantur insidiis. Hoc ergo nostro sedit cordi consilium tuæ eam solicitudini debere committi, quod facere per præsentia scripta perspeximus. Cujus ut curam gubernationemque studiosius habere gerereque festines, tuæ eam ecclesiæ aggregari unirique censemus, quatenus utrarumque ecclesiarum sacerdos recte Christo adjutore possis existere, & quæque tibi de ejus patrimonio, vel cleri ordinatione vigilanti ac canonica visa fuerint cura disponere, quippe ut sacerdos proprius, liberam habebis ex præsenti nostra permissione licentiam. Quapropter, E
frater carissime, dominicorum reminiscens salubriter mandatorum, ita in commissæ plebis regimine lucrandisque animabus invigila, ut ante tribunal æterni judicis constitutus, fructum bonæ operationis, qui ad mercedem tuam pertineat, redemptori nostro in quo lætari possit, exhibeas.

Joan. diac. lib. 1. c. 46. * desertio, nec sinit &c. *Paris.*

X. AD CANDIDUM PRESBYTERUM.

Jubet ut ex reditibus patrimonii pueros Anglos emat, & vestimenta pauperum.

Gregorius Candido presbytero eunti ad patrimonium Galliæ.

PErgens auxiliante domino nostro Jesu Christo ad patrimonium, quod est in Galliis, gubernandum, volumus ut dilectio tua ex solidis quos acceperit vestimenta pauperum, vel pueros Anglos, qui sunt ab annis decem & B
septem, vel decem & octo, ut in monasteriis dati Deo proficiant, comparet; quatenus solidi Galliarum, qui in terra nostra expendi non possunt, apud locum proprium utiliter expendantur. Si quid vero de pecuniis redituum, quæ dicuntur ablatæ, recipere potueris, ex his quoque vestimenta pauperum comparare te volumus; vel, sicut præfati sumus, pueros qui in omnipotentis Dei servitio proficiant, sed quia pagani sunt qui illic inveniri possunt, volo ut cum eis presbyter transmittatur, ne quid ægritudinis contingat in via, ut quos morituros conspexerit debeat baptizare. Ite igitur tua dilectio faciat, ut hæc diligenter implere festinet.

XI. AD FORTUNATUM EPISCOPUM NEAPOLITANUM.

De Gratiano diacono, & cura pastorali.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano.

FRaternitatem tuam a nobis petisse recolimus, ut Gratianum ecclesiæ Venafranæ diaconum tuæ concederemus ecclesiæ cardinandum. Et quoniam nec episcopum cui obsecundare, nec propriam habet ecclesiam, hoste scilicet prohibente, quo suum debeat mi- D
nisterium exhibere, petitionem tuam non prævidimus differendam: idcirco scriptis tibi præsentibus eum necessario duximus concedendum, habituro licentiam diaconum illum nostra interveniente auctoritate ecclesiæ tuæ Deo propitio constituere cardinalem. Quia vero pervenit ad nos, clericos, aliasque civitatis ac parochiæ tuæ religiosas personas, ab aliis conveniri, fieri hoc de cetero prohibemus, & neque clericum tuum, & neque monachum, vel quamlibet civitatis aliam religiosam personam parochiæ tuæ, conveniri a quoquam, vel ad alterius volumus judicium exhiberi. Sed si quis contra hujusmodi personas cujus- E
libet negotii movere voluerit quæstionem, fraternitatem tuam noverit adeundam. Aut si forte, ut assolet, aliqua illis quolibet modo fuerit nata suspicio, & electorum desideraverint fortasse judicium, sub tua executione eligendi fas habeant cognitores, quatenus hoc modo nec tu amisisse jurisdictionem, nec actor apud suspectum litigando videatur præjudicium sustinere. Hoc etenim servandum & Anthemio subdiacono nos præcepisse cognosce. Oportet ergo ut fraternitas tua erga monasteria civitatis, parochiæque suæ, omnesque subjectos, pastorali cura diligenter invigi-

Grat. dist. 71. cap. Fraternitatem. Joan. diac. lib. 3. c. 10.

vigilet, & de vita actuque eorum sit omnino solicita, ut sicut nos hæc tibi privilegia servare dignoscimur; ita & tu vigilantiam tuam in cunctis, ut decet, solerter exhibeas, quatenus in nulla re possis de neglectu reprehensibilis inveniri. Porro autem si tu, quod non opinamur, dissimulandum putaveris, rectori patrimonii ecclesiæ nostræ, qui illic est, vel fuerit constitutus, noveris esse licentiam, ut quod sponte postponis ejus facere instantia modis omnibus urgearis. Sed & illud studere te convenit, ut hi qui contra quoslibet jurisdictioni tuæ suppositos causam habuerint, nullis apud fraternitatem tuam frustratoriis debeant dilationibus lacessiri, ne ad fatigationem & damnum alterius hæc tibi servasse privilegia videamur.

XII. AD MONTANAM ET THOMAM.

Libertatem dat, & eos cives Romanos efficit.

Gregorius Montanæ & Thomæ.

Grat. 12. q. 2. cap. 68.

CUm redemptor noster totius conditor creaturæ ad hoc propitiatus humanam voluerit carnem assumere, ut divinitatis suæ gratia, dirupto quo tenebamur capti vinculo servitutis, pristinæ nos restitueret libertati; salubriter agitur, si homines quos ab initio natura creavit liberos & protulit, & jus gentium jugo subdidit servitutis, in ea natura in qua nati fuerant, manumittentis beneficio, libertati reddantur. Atque ideo pietatis intuitu, & hujus rei consideratione permoti, vos Montanam atque Thomam famulos sanctæ Romanæ ecclesiæ, cui Deo adjutore deservimus, liberos ex hac die civesque Romanos efficimus, omneque vestrum vobis relaxamus * servitutis peculium. Et quia tu, Montana, animum ad conversionem fateris appulisse monachicam; idcirco duas uncias, quas tibi quondam Gaudiosus presbyter per supremæ suæ voluntatis arbitrium institutionis modo noscitur reliquisse, hac die tibi donamus atque concedimus, omnia scilicet monasterio sancti Laurentii, cui Constantia abbatissa præest, in quo converti Deo miserante festinas, modis omnibus profutura. Si quid vero de rebus suprascripti Gaudiosi te aliquo modo celasse constiterit, id totum ecclesiæ nostræ juri sine dubio mancipetur. Tibi autem suprascripto Thomæ, quem pro libertatis tuæ cumulo etiam inter notarios volumus militare, quinque uncias, quas præfatus Gaudiosus presbyter per ultimam voluntatem hereditario tibi nomine dereliquit, simul & sponsalia, quæ matri tuæ conscripserat, similiter hac die per hujus manumissionis pagìnam donamus atque concedimus, ea sane lege atque conditione subnexa, ut si sine filiis legitimis, hoc est de legitimo susceptis conjugio, te obire contigerit, omnia quæ tibi concessimus ad jus sanctæ Romanæ ecclesiæ sine diminutione aliqua revertantur. Si autem filios de conjugio, sicut diximus, cognitos lege susceperis, eosque superstites reliqueris, earumdem te rerum dominum sine quadam statuimus conditione persistere, & testamentum de his faciendi liberam tibi tribuimus potestatem. Hæc igitur, quæ per hujus manumissionis chartulam statuimus, atque concessimus, nos successoresque nostros sine aliqua scitote refragatione servare. Nam justitiæ ac rationis ordo suadet, ut qui sua a successoribus desiderat mandata servari, decessoris sui proculdubio voluntatem & statuta custodiat. Hanc autem manumissionis paginam Paterio notario scribendam dictavimus, & propria manu una cum tribus presbyteris prioribus, & tribus diaconis pro plenissima firmitate subscripsimus, vobisque tradidimus. Actum in urbe Roma.

* servitutis *deest in Paris.*

XIII. AD CYPRIANUM DIACONUM RECTOREM SICILIÆ.

De ordinando episcopo Lilybetanæ ecclesiæ.

Gregorius Cypriano diacono rectori Siciliæ.

LIlybetanæ clerus ecclesiæ huc pro ordinando sibi veniens sacerdote, licentiam eis de exquirendo sibi episcopo nos dedisse cognoscas. Qui * rapientes Decium Forensem presbyterum, sibi eum consecrari multis precibus proposcerunt, quorum petitionem necessarium duximus adimplere; & ideo dilectio tua in omnibus ei solatiari non negligat, ut quia Theodorus quondam ejusdem ecclesiæ episcopus dereliquit plurima quæ emendari debeant, tuo in omnibus adjutus auxilio, dumtaxat æquitate servata, causarum inquietudinibus liberior, in Dei laudibus possit existere.

* reperientes *Paris.*

XIV. AD NARSEM COMITEM.

De Pelagiana hæresi. De anima Adæ in peccato mortua. De synodo Ephesina, & de causa Joannis presbyteri.

Gregorius Narsi comiti.

CAritas vestra, solicitudinem nostræ opinionis habens, scribere studuit quid de illo codice, qui contra Athanasium presbyterum transmissus est, sensi. Quem nos ex parte aliqua subtiliter percurrentes, in Manichæi invenimus dogma cecidisse. Sed is qui loca aliqua esse hæretica signo contrapositio ostendit, ipse quoque in Pelagianam hæresim labitur; quia quædam loca catholice dicta, & omnino orthodoxa, velut hæretica annotavit. Hoc enim ubi scriptum est; quia cum peccavit Adam, ejus est anima mortua? Qualiter mortuam dixerit, inferius ostendit: quia status sui beatitudinem amisit. Hoc quisquis negat, catholicus non est. Deus autem dixerat: *Qua hora comederitis, morte moriemini.* Cum ergo comedit de ligno vetito Adam, quia in corpore mortuus non est novimus, quia post hoc filios genuit, atque annis multis vixit. Si itaque in anima mortuus non est, quod dici nefas est, ipse mentitus est, qui hunc prædixit, die qua peccasset moriturum. Sed sciendum est, quia mors duobus accidit modis, aut absentia vivendi, aut qualitate vivendi. In hoc ergo quod comederit vetitum, ejus anima dicitur mortua; non absentia vivendi, sed a qualitate vivendi, ut postmodum viveret in pœna, qui ad hoc creatus fuerat ut beate viveret in lætitia. Hunc ergo locum qui in eo codice,

Gen. 2.

qui

qui mihi a fratre meo Joanne episcopo transmissus est, annotavit hæreticum, Pelagianus est, quia sententia ista evidenter Pelagii est: quam Paulus apostolus aperte in suis epistolis destruxit. Quæ loca epistolarum ejus singula dicere prætermitto, quia scienti loquor. Pelagius vero, qui in Ephesina synodo damnatus est, ea intentione hoc dixit, ut ostenderet nos a Christo vacue redemptos. Si enim nos per Adam in anima mortui non sumus, quod dicere nefas est, vacue redempti sumus. Ephesinam autem synodum perscrutantes, de Adelphio & Sava, & ceteris aliis, qui illic dicuntur esse damnati, omnino nihil invenimus: & existimamus; quia sicut Chalcedonensis synodus in uno loco ab ecclesia Constantinopolitana falsata est, sic aliquid in Ephesina synodo factum est. Caritas ergo vestra vetustos omnino codices ejusdem synodi requirat, & illic inde videat si quid tale invenitur, mihique eumdem codicem quem invenerit transmittat, quem mox ut legero retransmitto: novis enim codicibus passim non credat. Ex qua re dubius factus sum, & nihil adhuc volui de hac caussa prædicto fratri meo Joanni episcopo rescribere. Romani autem codices multo veriores sunt quam Græci: quia * nostri sicut non acumina, ita nec impostura habent. De Joanne vero presbytero cognoscite, quia illius caussa per synodum decisa est, in qua aperte cognovi, quia ejus adversarii eum facere hæreticum voluerunt, & diu conati sunt, sed minime potuerunt. Vestros, qui nostri sunt, mea vice salutate, & nostri, qui vestri sunt, per me vos multum salutant. Omnipotens Deus sua te manu inter tot spinas protegat, ut eos illæsus, quos dominus elegit, flores decerpas.

* nos vestra sicubi. Tarif.

Joan. diac. lib. 4. c. 36.

XV. AD JOANNEM EPISCOPUM CONSTANTINOPOLITANUM.

De Joanne presbytero injuste damnato, quem liberum esse pronuntiat.

Gregorius Joanni episcopo Constantinopolitano.

Joan. diac. lib. 4. c. 36.

SIcut hæreticorum pravitas zelo rectæ fidei comprimenda, ita veræ confessionis est integritas amplectenda. Nam si credi fideliter confitenti despicitur, cunctorum in dubium fides adducitur, atque errores ex incauta generantur districtione mortiferi. Et hinc non solum errantes oves ad caulas minime dominicas revocantur, sed etiam intropositæ ferinis dentibus laniandæ crudeliter exponuntur. Hoc ergo, frater sanctissime, subtiliter perpendamus, & sub prætextu hæresis affligi quempiam veraciter profitentem fidem catholicam non sinamus, ne, quod absit, hæresim fieri sub emendationis magis specie permittamus. Valde autem mirati sumus cur hi, qui in caussa fidei judices contra Joannem Chalcedonensis ecclesiæ presbyterum a vobis fuerant deputati, negligentes veritatem, opinioni crediderint, & credere districte profitenti noluerint, maxime dum accusatores ipsius Marcionistarum, quam commemorabant, hæresim, unde eum reum moliebantur efficere, interrogati quæ esset, nescire se manifesta professione responderunt. Ex qua re evidenter agnoscitur, quia personam ipsius sine Dei respectu non juste, sed contra animas suas sola gravare voluntate tantummodo voluerint. Nos itaque facto concilio, sicut gestorum apud nos habitorum tenor ostendit, cuncta quæ erant necessaria subtiliter perscrutantes ac tractantes, quoniam in nullo antedictum presbyterum reum invenire potuimus, præcipue quia libellus, quem delegatis a vobis judicibus obtulit, rectæ fidei per omnia sinceritati concordat, ea propter eorumdem judicum reprobantes sententiam, nostra eum diffinitione catholicum, & ab omni hæretico crimine liberum esse Christi Dei redemptoris nostri misericordia & gratia revelante denuntiavimus. Quem quoniam ad vestram retransmisimus sanctitatem, oportet ut eum, sicut se cunctis exhibet, benigne suscipiat, & caritatem illi sacerdotalem impendat, atque a cuncta eum inquietudine tueatur, nec quemquam se in ejus molestia occupare permittat, sed sicut alios ab oppressione defenditis, ita huic vestra subtrahere solatia non debetis.

XVI. AD MAURITIUM AUGUSTUM.

De Joanne presbytero recipiendo injuste.

Gregorius Mauritio Augusto.

CUm sincera in vobis, Christianissime principum, velut emissum cælitus jubar fidei rectitudo resplendeat, cumque notum sit omnibus serenitatem vestram, integram professionem, qua Deo pollet propitio, vehementer amplecti, & toto corde diligere, necessarium esse valde perspeximus pro his, quos una eademque fides illustrat, suggerendo deposcere, quatenus dominorum pietas sua eos gratia protegat, & ab omni molestia tueatur. Quorum dum confessionem quidam despiciunt, veræ fidei contradicere videntur. Nam cum oris confessionem fieri clamet apostolus ad salutem, qui recte professioni credere non consentit, in eo quod alium improbat, se accusat. * Relatis igitur in concilio quæ contra Joannem Chalcedonensis presbyterum ecclesiæ acta sunt, simul & serie judicati, majorem illum injustitiam sustinuisse cognovimus: quippe quem clamantem se atque monstrantem catholicum esse non reatus culpa, sed diu accusatio incerta contrivit: intantum quia accusatores ipsius Marcionistarum, quam commemorabant, hæresim se nescire aperta responsione professi sunt. Et qui illico in ipso fuerant judicii limine repellendi, in accusatione ejus permanere incerti permissi sunt: sed ne dicta eum saltem lacerare potuisset opinio, libellum fidei protulit, in quo se patenter ostendere fidei rectæ professorem studuit & sequacem. Sed hunc a sanctissimo Joanne fratre & coepiscopo nostro judices deputati, injuste ac irrationabiliter negligentes, dum in ejus se niterentur occupare gravamine, se potius reprehensibiles ostenderunt. Nam nullus ambigit, infidelitatem esse, fidem fidelibus non habere. Quia ergo omnibus subtiliter rimatis atque tractatis catholicum suprascriptum Joannem presbyterum, sancti concilii mecum definitio divinæ potentiæ revelante gratia declaravit, nec quædam in ipso hæreticæ macula pravitatis inventa est; obsecro ut pia serenitatis vestræ protectio illæsum

Joan. diac. lib. 4. c. 36.

* relectis. Parif.

læsum illum ab omni molestia servari præcipiat, nec catholicæ fidei confessorem aliquam sinat inquietudinem sustinere. Nam veraciter confitenti non credere, non est hæresim purgare, sed facere. Quod si licuerit, surget infidelitatis occasio, & ipsi in eas quas incaute volunt emendare culpas incurrunt. Hæc igitur serenissimus dominus pia* provisione consideret, & sicut poposci, profusis iterum precibus rogo, ut affligi denuo innocentem velut obnoxium non permittat, quatenus Deus omnipotens, qui placitam sibi catholicæ rectitudinis integritatem clementiam vestram amare cernit atque defendere, & hic devictis hostibus pacatæ vos impetrare reipublicæ, & cum sanctis suis in æterna faciat vita regnare.

al. providentia.

XVII. AD THEOCTISTUM.

Commendat Joannem presbyterum injuste damnatum.

Gregorius Theoctisto cognato imperatoris.

SCimus excellentiæ vestræ Christianitatem bonis intentam semper operibus: & idcirco mercedis vobis caussas, quas vos diligere certum est, providemus, ut nos vestris meritis providendo jungamur. Indicamus itaque vobis, Joannem presbyterum latorem præsentium liberum ab his quibus accusatus fuerat extitisse. Cujus fidem facto concilio subtili examinatione, * ut potuimus, perscrutantes, nullam in eo culpam pravæ confessionis invenimus. Sed quia rectæ fidei Deo miserante professor ac cultor apparuit, nostra eum diffinitione absolvimus; præsertim cum accusatores ipsius quæ esset Marcionistarum, quam memorabant, hæresim se nescire professi sunt. Eapropter paterno salutantes affectu, quæsumus ut favoris vestri eum gratia tueri dignemini. Et ne quisquam illum frustra post hoc velit affligere, aut aliquam ei pro hac re quolibet modo molestiam irrogare, ita eum excellentiæ vestræ defensio contra hæc instantius pro sua mercede protegat ac defendat, ut nec hunc amplius tribulatio injusta consumat, & ejus vobis vicem humani generis conditor ac redemptor, quem sincera confessione colitis, inter bona plurima quæ agitis recompenset.

al. ut petiit. ita in Paris.

Mense Octobri, indictione decima quarta.

XVIII. AD JOANNEM EPISCOPUM SYRACUSANUM.

De usu pallii.

Gregorius Joanni episcopo Syracusano.

APostolicæ sedis benevolentia, & antiquæ consuetudinis ordine provocati, fraternitati tuæ, quam in Syracusana ecclesia gubernationis officium constat suscepisse, pallii usum providimus concedendum, illis videlicet temporibus, atque eo ordine, quibus decessorem quoque tuum usum esse non ambigis: hoc nihilo minus admonentes, ut sicut a nobis hujus decoris usum ad sacerdotalis officii honorem accepisse te gaudes, ita etiam morum atque actuum probitate, ad gloriam in Christo nostram, susceptum adornare contendas officium. Sic enim alterno eris invicem decore conspicuus, si ad hujus corporis habitum mentis quoque tuæ bona concordent. Omnia enim privilegia quæ tuæ pridem concessa esse constat ecclesiæ, nostra auctoritate firmamus, & illibata decernimus permanere.

XIX. AD DOMINICUM EPISCOPUM AFRICÆ.

Petit se orationibus juvari.

Gregorius Dominico episcopo Africæ.

EPistolarum vestrarum plena sacerdotali caritate elocutio ita sanctitatem vestram memoriter nostris facit mentibus inhærere, ut non credatur abesse corpore; quippe quæ per affectum semper manet in corde. Ut ergo hæc, quam ad alterutrum habemus dilectio, cælestium nobis commodum acquirat gaudiorum, nostri simus invicem adjutores, & auxilium nobis orationis mutuæ porrigamus, quatenus divina misericordia clementiæ suæ nobis dono concedat, & prædicare quod diligit, & sequi hoc quod per nos prædicare concessit: sicque officii nostri ministerium pietatis suæ protectione disponat, ut fructum de creditis eidem venienti domino reportemus, & ad futura æquitatis præmia cum aliorum lucro ejus adjuvante gratia perducamur. Quia vero scriptum est: *Orate pro invicem, ut salvemini*; *Jac. 5.* ut ad hæc pervenire mereamur, & me pro vobis apud sacratissimum beati Petri apostolorum principis corpus, & vos pro me apud sanctum Cyprianum martyrem, orationibus decet incumbere. Preces etenim nostræ tanto celerius in dominicæ pietatis aurem sublevantur, quanto eas vicissim pro vobis fusas caritatis ardor exacuit. Sed quia sanctitas vestra nudis me verbis alloqui recusat, epistolis quoque xenia conjunxit. Quæ nos cum gratiarum actione suscepimus: sed tamen plus mentis vestræ affectu, quam rerum copia delectamur.

XX. AD CYPRIANUM DIACONUM.

Præcipit adjutorium impendere Joanni episcopo.

Gregorius Cypriano diacono.

SIcut dilectio tua studiose laboravit pro persona fratris & coepiscopi nostri Joannis, ut in Syracusana ecclesia auctore Deo debuisset ordinari, ita nunc necesse est, ut per dilectionis tuæ studia ei quoque regiminis solatia ministrentur. Quemdam enim presbyterum proprium habuisse se perhibet, qui tamen a fratre & coepiscopo nostro Leone in Catanensi ecclesia dicitur ordinatus: & quia in novam ecclesiam vadit, & suos illic proprios homines habere necesse est, ut cum caussarum tumultibus premitur, in secreto suo inveniat ubi requiescat, prædicto fratri, & coepiscopo nostro Leoni blande & leniter persuadere debes, ut ei præfatum presbyterum cedere debeat, ne quem tam benignus ad ordinandum cessit, ordinatum destituere fortasse videatur.

Joan. diac. lib. 3. c. 20.

Sed

Sed ſicut idem frater & coepiſcopus noſter Joannes, quantum ego in ejus mente didici, ejus ſe eſſe archidiaconum, nec ob epiſcopatum ſuſceptum obliviſcitur, ita eum ſæpefatus frater & coepiſcopus noſter Leo ſuum proprium debet attendere, & non ſolum de unius perſona presbyteri, ſed in quacumque re ejus ſolatio indiguerit, ſua ei miniſtrare auxilia.

Menſe Novembri, indictione decimaquarta.

XXI. AD PETRUM EPISCOPUM HYDRUNTINUM.

Viſitationem Brundiſii & Gallipolis injungit.

Gregorius Petro epiſcopo Hydruntino.

PAſtoralis nos cura conſtringit eccleſiis ſacerdotis moderamine deſtitutis ſolicita conſideratione proſpicere, ne proprio deficiente rectore, contrarium, quod abſit, aliquid patrum regulis oriatur. Quia igitur eccleſias Brunduſii, * Lippias, atque Gallipolis, obeuntibus earum pontificibus, omnino deſtitutas agnovimus; idcirco fraternitati tuæ viſitationis earum operam duximus injungendam. Quam ita te convenit exhibere, ut nihil de provectionibus clericorum, reditu, ornatu, miniſteriiſque, vel quidquid illud eſt in patrimonio earum, a quoquam patiaris imminui. Et ideo fraternitas tua ad prædictas eccleſias ire properabit, & aſſiduis adhortationibus clerum plebemque earumdem eccleſiarum admonere feſtinet, ut remoto ſtudio, uno eodemque conſenſu tales ſibi præficiendos expetant ſacerdotes, qui & tanto miniſterio digni valeant reperiri, & a venerandis canonibus nullatenus reſpuantur. Qui dum fuerint poſtulati, cum ſolennitate decreti omnium ſubſcriptionibus roborati, & dilectionis tuæ teſtimonio literarum, ad nos veniant conſecrandi; proviſurus ante omnia, ne ad hoc cujuslibet converſationis ſeu meriti laicæ perſonæ aſpirare præſumant, & tu periculum ordinis tui, quod abſit, incurras. Monaſteria autem, ſi qua ſunt in earum parochia conſtituta, ſub tua cura diſpoſitioneque, quouſque illic fuerit proprius epiſcopus ordinatus, eſſe concedimus, ut ſolicitudinis tuæ vigilantia propoſito ſuo congrua, Deo adjuvante, actione reſpondeant.

* Lupiæ.

Menſe Januario, indictione decimaquarta.

XXII. AD PETRUM EPISCOPUM ALERIENSEM.

De baptiſterio faciendo in poſſeſſione Cellaſcupias.

Gregorius Petro epiſcopo Alerienſi de Corſica.

QUoniam in inſula Corſica in loco Nigeuno, in poſſeſſione quæ Cellaſcupias appellatur, juris ſanctæ Romanæ cui Deo adjutore deſervimus eccleſiæ, baſilicam cum baptiſterio in honorem beati apoſtolorum principis Petri, atque Laurentii martyris, pro lucrandis animabus fundari præcipimus: idcirco fraternitatem tuam his hortamur affatibus, quatenus ad prædictum locum debeat incunctanter accedere: & venerandæ ſolennia dedicationis impendens prædictam eccleſiam, & baptiſterium ſolenniter conſecrare te volumus. Sanctuaria vero ſuſcepta ſumma cum reverentia collocabis.

XXIII. AD ANTHEMIUM SUBDIACONUM.

De Pimenio Amalphitano epiſcopo, qui in eccleſia ſua non reſidebat.

Gregorius Anthemio ſubdiacono.

PErvenit ad nos * Pimenium Amalphitanæ civitatis epiſcopum in eccleſia ſua reſidere non eſſe contentum, ſed foris per diverſa loca vagari, quod videntes alii nec ipſi in caſtro ſe retinent, ſed ipſius exemplum ſequentes, foris magis eligunt habitare. Et quia hoc agentes ipſi potius ad ſuam hoſtes deprædationem invitant, idcirco hac tibi auctoritate præcipimus, ut ſupradicto epiſcopo interminari non deſinas, quatenus hoc de cetero facere non præſumat, ſed in eccleſia ſua ſacerdotali more reſideat. Quem ſi forte non emendari poſt tuam interminationem cogno-veris, in monaſterio eum deputare, & nobis curabis modis omnibus indicare, ut quid facere debeas, noſtra iterum præceptione cognoſcas.

* al. Pigmenium. Joan. diac. lib. 3. cap. 37. Grat. 7. q. 1. cap. 2. Anſel. lib. 6. cap. 78.

XXIV. AD MARINIANUM EPISCOPUM RAVENNÆ.

De diſceptatione inter eccleſiam Ravennatem, & * Claudium abbatem: commemoratque dubias cauſſas Romæ terminandas.

* al. Claudicium.

Gregorius Mariniano epiſcopo Ravennæ.

SCripta fraternitatis veſtræ Virgilio diacono deferente ſuſcepimus, in quibus indicaſtis quoſdam de clero & populo clamitaſſe contra leges & canones eſſe, ut inter eccleſiam veſtram, & Claudium abbatem cauſſa hic examinari ac judicari debeat. Qui ſi eccleſiaſticum ordinem, vel inter quos vertitur, noſſent advertere, ſe a ſuperflua querela modis omnibus abſtinerent, præſertim quia nec cauſſa dici illic poſſit, ubi ſe prædictus abbas a deceſſore veſtro queſtus eſt injuſtitiam pertuliſſe, & ex ea hactenus laborare. Hoc enim poterat fortaſſis opponi, ſi non ad majorem recurreret, & apud eum cauſſæ ſuæ peteret meritum terminari. Numquid non ipſe noſti, quia in cauſſa, quæ a Joanne presbytero contra Joannem Conſtantinopolitanum fratrem & coepiſcopum noſtrum orta eſt, ſecundum canones ad ſedem apoſtolicam recurrit, & noſtra eſt ſententia definita? Si ergo de illa civitate, ubi princeps eſt, ad noſtram cauſſa cognitionem deducta eſt; quanto magis negotium quod contra vos eſt, hic eſt veritate cognita terminandum? Vos autem ibi ſtultorum verba non moveant, nec per nos credatis aliquod diſpendium eccleſiæ veſtræ fieri. Nam ſi ſervum Dei Secundinum diaconum veſtrum,

atque

astorium arium &c. f.

atque * Castorium nostrum requiritis, ab eis agnoscetis qualiter causſam istam jam decessor vester voluerit ordinare. Fraternitas autem vestra sapienter egit personas pro negotio ipso transmittere, & verba inania non audire. Confidimus autem in omnipotenti Deo, quia examinata subtilius veritate, ita Deo placitus huic causſæ finis imponetur, ut nec aliqua denuo querela remaneat, nec pars quælibet contra justitiam prægravetur. Spatham vero quam apud decessorem vestrum dilectissimus filius noster Petrus diaconus tunc illic defensor reliquerat, nobis per Secundinum servum Dei, atque Castorium notarium præsentium portitores transmittite.

XXV. AD MAXIMUM.

Præcipit ut humiliatus Romam veniat, & Paulino episcopo, & Honorato archidiacono amplius vim non inferat.

Gregorius Maximo in Salona qui episcopatum arripuit.

DUm scriptis nostris, quæsitis quibusdam excusationibus, differs obedientiam exhibere, dum pro veritatis satisfactione toties a nobis admonitus venire postponis; iis quæ adversum te dicta sunt fidem ex hoc magis accommodas; & vel si qua alia deesse videbantur, quæ gravent aut noceant, id agis ut sola dilatio faciat, & accusset te esse culpabilem. Humiliare tandem, & obedientiæ te submitte, atque ad nos sine excusatione aliqua venire festina, ut requisita & cognita veritate, secundum Dei timorem, quidquid æquum canonicumque fuerit decernatur. Certus enim esto, quia justitiam tibi, & canonum statuta servabimus, atque causſæ tuæ, revelante Domino veritatis auctore, amicum

t. 6. q. 5. c. od autem.

justitiæ finem imponemus. Nam quod postulas ut illuc personam dirigere debeamus, qua præsente de his quæ dicuntur possit esse probatio; esset utcumque excusabile, si unquam ratio ei qui accusatur necessitatem probationis imponeret. At postquam non tibi, sed accusantibus hoc onus incumbit, ad nos, sicut præfati sumus, dilatione cessante venire non desinas; & aut sine mora aderit accusator, qui ea quæ de simoniaca hæresi vel aliis dicta sunt congruenti probatione suffulciat; aut certe in his quæ ad salubritatem negotii ipsius pertinent, interveniente beato Petro apostolorum principe dispensatio justa proveniat; quatenus nulla nos ante Deum dissimulatione, pro eo quod hæc ad nostram conscientiam pervenere, reatus culpa possit confundere. Quod vero indicas serenissimos dominos, ut illic debeat esse cognitio, præcepisse; nos quidem nullas eorum alias de hac re, nisi ut ad nos venire debeas, jussiones accepimus. Sed etsi forsitan pro reipublicæ suæ utilitate, quæ divina sibi largitate concessa est, multa cogitantibus, & in diversis solicitudinibus occupatis suggestum est, & eorum jussio per obreptionem elicita, postquam & nobis & omnibus notum est piissimos dominos disciplinam diligere, ordines servare, canones venerari, & se in causſis sacerdotalibus non miscere, instanter exequimur quod & illorum juvat animam atque rempublicam, & ad quod nos terribilis tremendique judicis respectus impellit. Quiesce ergo a cunctis excusationibus, & huc adesse non differas, ut veritatis indagatione roborati, causſæ tuæ tandem terminum imponamus. Quod autem valde te pertimescere ac omnino trepidare cognovimus, ne hoc fortasse in te ulciscamur, quod sine nostro consensu ad sacerdotalem ordinem cognoscens inordinate prorupisse; intolerabilis quidem culpa est, sed hanc secundum jussiones serenissimi domini imperatoris, si nequaquam amplius in contumaciæ tuæ errore perstiteris, laxamus; atque de hac re contra te minime movemur. Sed & alia quæ nobis dicta sunt irrequisita præterire non patimur. Quia vero dudum scripta tibi transmisimus, ut quo adusque voluntatem ejusdem serenissimi domini cognosceremus, missarum solennia nullo modo celebrare auderes; sed tu elata mente egisti callide ne eadem scripta susciperes, quæ tamen eorum esset sententia, quoquo modo cognovisti, sed servare noluisti: ideoque ea quæ tibi prius scripta transmisimus confirmamus, ut missarum solennia celebrare non audeas, donec omnia, quæ contra te dicta sunt, subtiliter inquisita fuerint ac discussa. Quod si perverso forsitan ausu celebrare præsumpseris, ab interdictæ pridem communionis interminatione liberum te non esse cognoscas. Nam etiamsi alii excessus desint, pro hac solummodo culpa superbiæ dominici te corporis ac sanguinis communione privamus. Pro qua re obedientiam quam decet exhibens, ad nos summopere, sicut diximus, venire festina, ita ut triginta dierum spatium habeas, quatenus iter tuum præpares, & omni excusatione postposita huc adesse non differas. Si qua autem a judicibus, vel manu militari, vel a populo ad contradicendum itineri tuo occasio fuerit exorta, qua calliditate agatur, agnoscimus. Ipse ergo jam videas, quam vel hic hominibus, vel in futuro judicio omnipotenti Deo de tua reddas obligatione rationem, qui districtam in te ex tuo contemptu provocasti sententiam. Præterea pervenit ad me quia Paulinus frater & coepiscopus meus, & Honoratus ecclesiæ Salonitanæ archidiaconus, pro eo quod præsumptioni tuæ noluerunt præbere consensum, graves a te molestias patiantur, ita ut datis fidejussoribus sint constricti, quatenus eis civitatem vel domos suas egredi omnino non liceat. Quod si ita est, vel sero jam ad sensus salutis rediens, scriptis præsentibus acceptis, ab utrorumque te suspende molestia, ut eis libera sit licentia vel ad me veniendi, si voluerint, vel quomodolibet alibi pro suis utilitatibus proficisci.

XXVI. AD SALONITANOS.

Canonice Maximum evocat Romam, ut suorum criminum rationem reddat.

Gregorius dilectissimis filiis, clero, & nobilibus Salonæ consistentibus.

PErvenit ad me quosdam perversæ mentis homines, ut dilectionis vestræ animos vulnerarent, vobis insinuare conatos, quia ego contra Maximum quodam odio movear, & non magis quæ canonica, sed ea quæ * furoris sunt exequi concupiscam. Sed absit hoc, absit a sacerdotali animo, ut in qualibet caus-

* al. foris

Grat. 1. q. 7. c. 8. Anſelm. lib. 6. c. 76. Poly lib. 2. cap. 3.

ſa privato zelo moveatur. Ego autem & veſtræ dilectioni providens, & meæ animæ omnipotentis Dei judicium pertimeſcens, ejuſdem Maximi cauſſam ſubtiliter exquiri deſidero, ſi nullis criminibus preſſus, quæ ſacro ordini contradicunt, ſi non per ſimoniacam hæreſim, id eſt, præmia quibuſdam ſe eligentibus præbendo, ad ſacerdotale pertingere officium conatur. Tunc enim liber pro vobis apud dominum interceſſor erit, ſi non obligatus de ſuis ad locum interceſſionis venerit. Cujus tamen jam culpa ſuperbiæ in aperto monſtratur, quod evocatus ut ad nos venire debeat, diverſis excuſationibus renititur, refugit, metuit. Unde ergo trepidat, ſi eum de his quibus inclamatus eſt conſcientia non accuſat? Ecce enim jam diu dilectio veſtra ſine paſtore eſt, & ſicut vobis omnipotens Deus innoteſcat, vehementer deſtitutioni veſtræ, & medullitus ex toto corde compatior. Audio enim quæ in grege domini dilaniationes fiunt. Sed cum paſtor deeſt, quis contra lupos invigilat? Ideoque prædictum Maximum, ut huc ad nos veniat, * urgeo, quatenus ſi hunc innocentem invenire poſſimus, confirmemus. Sin vero ea quæ de eo dicta ſunt vera patuerint, non jam tamdiu dilectio veſtra per interpoſitionem perſonæ ejus deſtituta ſit. De me enim certum tenete, quia odio, nec privati ſtudii zelo contra eum moveor; ſed quidquid canonicum juſtumque fuerit, auctore Deo decerno. Miratus autem valde ſum, quia in tanto Salonitanæ eccleſiæ clero vel populo vix duo ex ſacris ordinibus inventi ſunt, frater ſcilicet & coepiſcopus noſter Paulinus, & dilectiſſimus filius meus Honoratus archidiaconus ejuſdem eccleſiæ, qui communicare Maximo ſacerdotium rapienti minime conſentirent, & ſe Chriſtianos eſſe cognoſcerent. Debuiſtis enim, filii cariſſimi, penſare ordines veſtros, & quem ſedes apoſtolica repellebat, repulſum cognoſcere, ut prius, ſi poſſet, ab illatis criminibus mundaretur; & tunc ei veſtra dilectio communicaret, ne particeps obligationis ejus exiſteret. Nos tamen erga caritatem veſtram viſceribus pietatis adſtringimur; & quia quoſdam veſtrum violenter preſſos ad conſentiendum ei, & ad communicandum cognovimus; omnipotentem dominum deprecamur, ut vos ab omni reatu peccatorum, atque ab omnibus vinculis alienæ obligationis abſolvat, vobiſque & in præſenti vita ſuæ protectionis gratiam tribuat, & nos de vobis in æterna patria gaudere concedat.

* urgeo. Pariſ.

Grat. dist 93. cap. 2.

Menſe Martio, indictione decimaquarta.

XXVII. AD CANDIDUM EPISCOPUM.

De monachis in presbyteros ordinandis.

Gregorius Candido epiſcopo de Urbe veteri majore.

INdicavit nobis fraternitas tua ſe non habere presbyteros, & ex hac cauſſa neceſſitatem non modicam ſuſtinere. Et quia in quibuſdam monaſteriis in ſua parochia conſtitutis quoſdam eſſe monachos perhibet, qui ad hoc apti poſſint eſſe officium, & eos ſe cum noſtra auctoritate ad hunc poſtulat ordinem promoveri; propterea præſentibus vobis licentiam damus epiſtolis, monachos de monaſteriis in tua parochia poſitis cum conſenſu abbatis ſui tollere, & presbyteros ordinare. Sed illud præ omnibus eſtote ſoliciti, ut vitam actuſque eorum, qui in hoc ſunt officio conſtituendi, ſubtiliter debeatis inquirere, & tunc eos, ſi digni fuerint, ordinare. Si vero aliqua in eis culpa claruerit, quæ hos ad hunc ordinem canonica prohibitione provehi non permittat, nullius vobis ſupplicatio aut gratia perſonæ ſurrepat, ut talibus debeatis manum imponere; ne, quod ablit, hic honor, & aliis pœna, & vobis incipiat eſſe peccatum.

XXVIII. AD MARINIANUM EPISCOPUM RAVENNÆ.

Ne monaſterium a deceſſore conſtitutum prægravetur, & de importunitate clericorum.

Gregorius Mariniano epiſcopo Ravennæ.

MIramur cur ſic in brevi fraternitatis tuæ fuerit immutata diſcretio, ut ea quæ poſtulat non advertat; ex qua re dolemus, quia manifeſtum præbens indicium plus apud te verba male ſuadentium valuiſſe, quam divinæ lectionis ſtudium profeciſſe. Cumque ergo monaſteria te oporteat defenſare, & religioſos illic ſummopere congregare, ut lucrum de animarum congregatione poſſis efficere, in eorum te e diverſo gravamina, ſicut literæ tuæ teſtantur, deſideras exercere: &, quod eſt deterius, nos tuæ culpæ ſtudens fieri debere participes, ſcilicet, dum cum noſtro conſenſu monaſterium, quod deceſſor tuus condidit, cupis ſub cura * quarumdam rerum atque cauſſarum nomine prægravare. Debes enim recolere, quia te præſente, diverſis etiam presbyteris & diaconis clericiſque tuis præſentibus, contra teſtamentum ipſis præceptum ſicut poſtulavere conceſſimus. Ubi tamen ejuſdem deceſſoris tui diſpoſitio, quam fecerat de monaſterio ipſo, firmata eſt, tu nunc iſta diſſimulans contraria nos poſcis debere præcipere. Et hæc quidem ſcimus non tua ſunt, ſed dum incongrua dicentes audire non renuis, non ſolum opinionem tuam, ſed gravas & animas. Quia ergo te multum diligo, inſtanter admoneo, quod * ſic recte conſideres, ut non plus pecuniæ quam animabus ſtudeas. Illud a latere reſpiciendum eſt, ad hoc autem tota mentis intentione laborandum, ac vehementius intuendum. Huic rei operam & ſolicitudinem vigilanter impende, quia redemptor noſter a ſacerdotis officio non quærit aurum, ſed animas. Præterea pervenit ad nos, quia monaſteria, quæ ſub fraternitate tua ſunt conſtituta, clericorum importunitatibus & diverſis eorum moleſtiis prægraventur: quod ne de cetero fiat, diſtricta hoc interminatione compeſce; quatenus monachis illic degentibus, libere in Dei noſtri laudibus liceat exultare. Romanum vero atque Dominicum clericos, qui de hac urbe auſu temerario ſine noſtra præſumpſerunt benedictione diſcedere, licet majori fuerant ultione plectendi, tamen relaxari eis benignitatis ſtudio debet, ut ad ſuum remeare officium urgeantur.

* curandarum Pariſ.

* diſtricte conſidera ut &c Pariſ.

upraſcripto eſt in Pariſ.

* *Supraſcripto menſe Aprili, indictione decima quarta.*

XXIX. AD SECUNDINUM.

De pace Agilulphi, & Mariniano epiſcopo increpando, quod eleemoſynam pauperibus non daret, ſine qua vacuum eſt epiſcopi nomen.

De eo ep. S. ſupra. Secundo. Pariſ. Non a paribus deeſt in Pariſ.

Gregorius ** *Secundino ſervo Dei* * *non a paribus*

POſtquam revertens Caſtorius omnia nobis quæ inter vos & Agilulphum regem acta ſunt indicavit, ne excuſationem contra nos de mora potuiſſet aliquis invenire, ſub omni eum celeritate illuc tranſmittendum prævidimus. Ab eo ergo quæ ſunt agenda cognoſcens, eſto ſolicitus, & omnimodo immine, ut pax iſta debeat ordinari; quia, quantum dicitur, aliqui hoc impedire conantur. Pro qua re feſtina ſolicite agere, ut labor veſter ſine effectu non valeat remanere. Nam jam & partes iſtæ, & diverſæ inſulæ in gravi ſunt periculo poſitæ. Fratrem noſtrum Marinianum epiſcopum verbis quibus vales excita, quia obdormiſſe eum ſuſpicor. Nam venerunt quidam ad me, in quibus erant ſenes mendicantes, qui a me diſcuſſi ſunt, a quibus quid acceperint, & per ſingula retulerunt quanta eis & a quibus in itinere data ſint. Quos dum ſolicite de prædicto fratre requirerem quid eis dediſſet, reſponderunt ſe eum rogaſſe, ſed ab eo ſe omnino nihil accepiſſe, ita ut neque panem in via acceperint, cum dare omnibus illis eccleſiæ ſemper familiare fuit. Dixerunt enim: Reſpondit nobis, dicens: Non habeo quod vobis dare poſſim Et miror ſi is qui veſtes habet; argentum habet, cellaria habet, quod pauperibus debeat dare non habet. Dic ergo ei, ut cum loco mutet & mentem. Non ſibi credat ſolam lectionem & orationem ſufficere, ut remotus ſtudeat ſedere, & de manu minime fructificare: ſed largam manum habeat, neceſſitatem patientibus concurrat, alienam inopiam ſuam credat; quia ſi hæc non habet, vacuum epiſcopi nomen tenet. Quædam vero eum per epiſtolam meam de anima ſua admonui, ſed nihil mihi omnino reſpondit: unde credo quia eam neque legere dignatus eſt. Pro qua re jam neceſſarium non fuit ut eum per epiſtolam meam admonere aliquid debuiſſem; ſed tantum illa ſcripſi quæ in cauſſis terrenis conſiliarius dictare potui. Nam ego ad hominem non legentem fatigari in dictatu non debui. Tua ergo dilectio ſecreto ei omnia loquatur, & admoneat qualiter ſe diſponere debeat, ne per præſentem negligentiam vitam, quod abſit, priorem perdat.

XXX. AD RAVENNATES

Excommunicat quemdam, qui de nocte conteſtatorios libellos contra Caſtorium poſuit.

Gregorius (a) *fratribus & coepiſcopo, ſacerdotibus, Levitis & omni populo Ravennæ.*

QUidam maligni ſpiritus conſilio repletus contra Caſtorium notarium ac reſponſalem noſtrum nocturno ſilentio in civitatis loco conteſtationem poſuit in ejus crimine loquentem, mihique etiam de facienda pace callide contradicentem. Et quia quiſquis veraciter loquitur, ſemetipſum innoteſcere non debet formidare; oportet ut publice exeat, & quæcumque in conteſtatione ſua loqui præſumpſit oſtendat: quod ſi non exierit, neque publice confeſſus fuerit, quiſquis ille ſit qui hoc agere præſumpſit, vel conſenſum in tantæ iniquitatis conſilio præbuit, ex Dei & domini noſtri Jeſu Chriſti ſpiritu definimus, ut ſancti ejus corporis ac ſanguinis participatione privatus ſit. Si vero quia latet, & quoniam neſcitur, teneri a diſciplina non valet, ſi tanti mali conſcius etiam prohibitus corpus ac ſanguinem domini percipere præſumit, anathematis ultione percuſſus ſit, & ut fallax ac peſtifer a ſanctæ eccleſiæ corpore diviſus. Si quis autem fortaſſe talis eſt, quem nos hujus facti auctorem ac participem eſſe neſcientes, ad eum bona optantes, epiſtolas tranſmittimus, ipſa pro eo apud omnipotentem dominum deprecatio ſit vacua. Sin autem in eadem civitate egreſſus ad publicum potuerit docere quæ dixit, vel certe ſciens ſe non poſſe quæ ſcripſit oſtendere, errorem ſuum fuerit aperte confeſſus, dominici corporis ac ſanguinis participatione non ſit privatus, neque a corpore ſanctæ eccleſiæ alienus exiſtat: quia nos apud omnipotentem dominum ex noſtris quotidie culpis agnoſcimus, ut * quatenus ſervato diſciplinæ moderamine, aliorum tamen erratis parcendo indulgeamus.

* quamvis, *Pariſ.*

Menſe Aprili, indictione decimaquarta.

XXXI. AD FORTUNATUM EPISCOPUM NEAPOLITANUM.

Ne mancipia quæ Chriſtianam fidem ſuſcipere volunt Judæis venumdentur, ſed pretium a Chriſtiano emptore percipiant.

Gregorius Fortunato epiſcopo Neapolitano.

FRaternitati veſtræ ante hoc tempus ſcripſimus, ut hos, qui Judaica ſuperſtitione ad Chriſtianam fidem Deo aſpirante venire deſiderant, dominis eorum nulla eſſet licentia venumdandi, ſed ex eo quo voluntatis ſuæ deſiderium prodidiſſent, defendi in libertatem per omnia debuiſſent. Sed quia, quantum cognovimus, nec voluntatem noſtram, nec legum ſtatuta ſubtili ſcientes diſcretione penſare,

Grat. diſt. 54. cap 15. Ivo. part. 13. cap. 116.

(a) Hunc titulum ita legit Pariſienſis editio: *Mariniano epiſcopo Ravennati cum ceteris fratribus, & coepiſcopis, Sacerdotibus, levitis, clero, nobilibus, populo, militibus civitate Ravenna conſiſtentibus, vel ex ea feriæ degentibus.*

re, in paganis servis hac se non arbitrantur conditione constringi; fraternitatem vestram oportet de his esse solicitam, & si de * Judæorum servitio non solum Judæus, sed etiam quisquam paganorum fieri voluerit Christianus, postquam voluntas ejus fuerit patefacta, ne hunc sub quolibet ingenio vel argumento cuipiam Judæorum venumdandi facultas sit: sed is qui ad Christianam converti fidem desiderat, defensione vestra in libertatem modis omnibus vendicetur. Hi vero quos hujuscemodi oportet servos amittere, ne forsitan utilitates suas irrationabiliter æstiment impediri, solicita vos hæc convenit consideratione servare: ut si paganos, quos mercimonii causa de externis finibus emerint, intra tres menses, dum * emptor cui vendi debeant non invenitur, fugere ad ecclesiam forte contigerit, & velle se fieri dixerint Christianos, vel etiam extra ecclesiam hanc talem voluntatem prodiderint, precium eorum ibi a Christiano scilicet emptore percipiant. Si autem post præfinitos tres menses quisquam hujusmodi servorum velle suum edixerit, & fieri voluerit Christianus; nec aliquis eum postmodum emere, nec dominus qualibet occasionis specie audeat venumdare, sed ad libertatis procul dubio præmia perducatur; quia hunc non ad vendendum, sed ad serviendum sibi intelligitur * comparasse. Hæc igitur omnia fraternitas vestra ita vigilanter observet, quatenus ei nec supplicatio quorumdam valeat nec persona surrepere.

* corum. Paris.

* deest in Paris. non

* reservasse: Paris.

XXXII. AD LEONEM EPISCOPUM CATANENSEM.

De Samaræis, qui pagana mancipia emerunt, & circumciderunt.

Gregorius Leoni episcopo Catanensi.

Joan. diac. l. 4 ep. 31. RES ad nos detestabilis & omnino legibus inimica pervenit, quæ, si vera est, fraternitatem vestram vehementer accusat, quia eam de minori solicitudine probat esse culpabilem. Comperimus autem quod Samaræi degentes Catanæ, pagana mancipia emerint, atque ea circumcidere ausu temerario præsumserint. Atque idcirco necesse est, ut omnimodo zelum in hac causa sacerdotalem exercens, cum omni hoc vivacitate ac solicitudine studeas perscrutari: & si ita repereris, mancipia ipsa sine mora in libertatem modis omnibus vindica, & ecclesiasticam eis tuitionem impende, nec quidquam dominos eorum de pretio quolibet modo recipere patiaris: qui non solum hoc damno mulctandi, sed etiam alia erant pœna de legibus feriendi.

XXXIII. AD CASTORIUM NOTARIUM.

De usu pallii secundum morem antiquum Andreæ Ravennati episcopo restituendo.

Gregorius Castorio notario.

VIr magnificus domnus Andreas crebro mihi imminet de usu pallii secundum antiquam consuetudinem in Ravennati ecclesia restituendo. Et scis quia Joannes episcopus mihi scripserit, quod in litaniis solennibus consuetudo fuit ejusdem ecclesiæ episcopos uti pallio. Hujus ecclesiæ diaconus Adeodatus, cum me pro eadem causa fortiter rogaret, jurejurando satisfecit, quia quater in anno uti in litaniis pallio ejusdem loci episcopi solebant. Prædictus autem domnus Andreas in epistolis suis dicit, quia præterquam in quadragesima omni tempore Ravennas episcopus in litaniis pallio utebatur: & ipsas asserit litanias solennes, quas non erubescit dicere quotidianas. Unde omnino miratus sum. Sed tua experientia nullius personam, nullius verba consideret, solum Dei timorem, & rectitudinem ante oculos habeat, & seniores personas, & ejusdem ecclesiæ archidiaconum, quem non suspicor pro alterius honore perjurare, & alios antiquiores, qui in sacris ordinibus ante Joannis episcopi tempora fuerant, requirat; vel si qui maturiores sunt extra sacros ordines, & veniat ante corpus sancti Apollinaris, & tacto ejus sepulcro jurent quæ consuetudo ante Joannis episcopi tempora fuerat: quia sicut scis, idem vir multum præsumptor extitit, & multa sibi per superbiam conabatur arrogare. Et quidquid a fidelioribus viris & gravibus juratum fuerit, secundum indiculum, qui subter annexus est, hoc volumus in eadem ecclesia conservari. Sed vide ne negligenter agas, ne quis fidem tuam aut devotionem tuam in hac causa corrumpat; zelum enim tuum scio. Age solicite, ita tamen ut prædicta ecclesia contra justitiam non gravetur, sed usus qui ante Joannis episcopi tempora extitit ei conservetur. Personas autem non duas vel tres ad satisfaciendum tibi, sed quantas antiquiores & graviores inveneris, require, ut neque quod usus fuit antiquior eidem ecclesiæ denegemus, neque quod novo ausu appetitum est concedamus. Sed omnia age blande & dulciter, ut & actio tua districta sit, & lingua mitis. Spatam quæ illic dimissa est, sicut jam pridem scripsimus, tecum revoca, & hoc quod tibi filius noster Bonifacius diaconus, & vir magnificus, Maurentius chartularius scripsit, solicite attende.

Joan. diac. lib. 4: c. 6

Formula juramenti.

Juro * ergo per Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, inseparabilem divinæ potentiæ Trinitatem, & hoc corpus beati Apollinaris martyris, me pro nullius favore personæ, neque commodo aliquo interveniente testari: sed hoc scio, & per memetipsum cognovi, quia ante tempora Joannis quondam episcopi, Ravennas episcopus præsente apocrisiario sedis apostolicæ illo atque illo, illis atque illis diebus consuetudinem utendi pallio habuit: & non cognovi quia hoc latenter, vel absente apocrisiario usurpasset.

* fort. ego in Paris.

XXXIV. AD ANTHEMIUM SUBDIACONUM.

De redemptione captivorum qui in Campania tenti sunt.

Gregorius Anthemio subdiacono.

QUantus dolor, quantaque sit nostro cordi afflictio de his quæ in partibus Campaniæ contigerunt, dicere non possumus, sed ex calamitatis magnitudine potes ipse cognoscere. Ea de re pro remedio captivorum qui tenti sunt, solidos experientiæ tuæ per harum portitorem Stephanum virum magnificum transmisimus, admonentes ut omnino debas esse solicitus, ac strenue peragas, & liberos homines, quos ad redemptionem suam sufficere non posse cognoscis, tu eos festines redimere. Qui vero servi fuerint, & dominos eorum ita pauperes esse compereris, ut eos redimere non assurgant, & hos quoque comparare non desinas. Pariter etiam & servos ecclesiæ, qui tua negligentia perierunt, curabis redimere. Quoscumque autem redemeris, subtiliter notitiam, quæ nomina eorum, vel quis, ubi maneat, sive quid agat, seu unde sit contineat, facere modis omnibus studebis, quam tecum possis afferre cum veneris. Ita autem in hac re te studiose exhibere festina, ut ii qui redimendi sunt, nullum te negligente periculum possint incurrere, & tu apud nos postea vehementer incipias esse culpabilis. Sed & hoo quam maxime age, ut si fieri potest, caprivos ipsos minori possis pretio comparare. Substantiam vero sub omni puritate atque subtilitate describe, & ipsam nobis descriptionem cum celeritate transmitte.

Mense Maja, indictione decimaquarta.

XXXV. AD SECUNDINUM EPISCOPUM TAUROMINITANUM.

De Sincero latore præsentis epistolæ.

Gregorius Secundino episcopo Taurominitano.

ET legum ratio & æquitas admonet naturalis, ut quisquis hereditatem aut renuit, aut parentum successione se abstinet, hereditaria non debeat onera sustinere. Quia ergo Sincerus lator præsentium Hilarum socerum suum omnino inopem defunctum innotuit, & uxorem suam filiamque ipsius in qualibet re ejus se substantiæ minime miscuisse, & ad persolvendum paternum debitum eam ab ejus creditoribus queritur perurgeri, idcirco fraternitas vestra diligenter inquirat, & si ea quæ ait veritate subsistunt, sacerdotalem illis studeat tuitionem impendere, nec eos contra rationis ordinem vexari, aut damnum permittat aliquod sustinere. Nam valde durum est ut unde nullum sensit commodum, sustineat injuste dispendium. Supradictus autem portitor, si huc cum uxore sua venire voluerit, quia illic se dicit non posset subsistere, vestris propter Deum solatiis potiantur, nec cujusquam eos illic adversitas pro sua tantum voluntate A retineat, aut eis irrationabiliter molestus existat, sed liberam habeant quo voluerint eundi licentiam: quatenus vivendi subsidium alibi saltem Deo largiente reperiant.

Mense Junii, indictione decimaquarta.

XXXVI. AD COLUMBUM EPISCOPUM NUMIDIÆ.

De Petro quodam episcopo: & ne Donatistarum baptismo baptizari permittat.

Gregorius Columbo episcopo Numidiæ.

SCripta fraternitatis vestræ sacerdotali plena dulcedine præsentium portitore * Rogatiano diacono deferente suscepimus. Et valde nos eorum lætificavit benigna locutio, præsertim quia per ea de vestra, quod desiderii nostri est, incolumitate cognovimus. Devotionem vero sanctitatis vestræ & olim novimus, & nunc, sicut scribitis, sic habemus. Nam qualis erga nos sinceritas fraternitatis vestræ sit, satisfactione non egemus, quia eam ex mentis nostræ, quæ circa vos est, dilectione cognoscimus. Suprascripto autem latori, quem nobis epistolariter commendastis, scripta ad rectorem patrimonii Siciliæ dedimus, ut adversam partem facere quæ justa sunt urgeat, quatenus frustratoria excusatione postposita, ad finem citius perducatur totius causæ contentio. Indicamus itaque sanctitati vestræ veniisse ad nos quemdam hominem Petrum nomine, qui se asserit fuisse episcopum, atque causæ suæ a nobis remedium postulasse. Et prius quidem retulit quæ digna esse miseratione potuissent; sed requirentes, postea multo aliter quam indicavit invenimus, & vehementer nos ejus actio contristavit. Sed quia causæ ipsius interna subtiliter nequaquam addiscere tam longo itineris intervallo disjuncti potuimus, eam, incerti quippe, definire nequivimus. Nunc vero quoniam remeans supradictus diaconus secum eum relaxari poposcit, & ipse ad vos se petiit debere transmitti, scientes sanctitatem vestram, zelum, sicut decet, fidei, & amorem habere justitiæ, nobis gratum fuit, & ea quæ petiverunt concessimus. Quia ergo præsentes causam subtilius potestis scire, hortamur ut eidem Petro ita servare quidquid justum canonicumque fuerit debeatis, quatenus & rectitudinis vigor a vobis in omnibus impleatur, & causa ipsius secundum Dei timorem, & ecclesiæ videatur regulas judicata. Si quis vero conscius vel particeps præfato Petro in his quibus accusatur dicitur extitisse, subtiliter requirendum est, & veritate cognita, similiter canonice judicandum. Præterea res ad nos omnino dura & rectæ fidei inimica pervenit, quia, quod dici nefas est, catholici homines, & religiosi quod est deterius, filios mancipiaque sua, vel alios quos in potestate habent, in Donatistarum hæresi baptizari consentiunt. Et ideo, si verum est, fraternitas vestra hoc summopere studeat emendare, quatenus sinceritas fidei vestra solicitudine intemerata consistat, & innocentes animæ, quæ catholico baptismate salvari poterant, hæreticorum infectione non pereant. Quisquis ergo de his personis, quas su-

* al. Rogitano.

ſuperius memoravimus, quemquam ſuorum apud Donatiſtas paſſus eſt baptizari, ad catholicam eos fidem omni virtute omnique inſtantia ſtudeat revocare. Si quis vero talium de cetero hoc fieri de ſuis qualibet excuſatione pertulerit, a clero ſit modis omnibus alienus.

XXXVII. AD ANTHEMIUM SUBDIACONUM.

Alexandriam relictam Vincomali commendat.

Gregorius Anthemio ſubdiacono.

QUanto viduæ bene viventes virorum ſunt ſolatio deſtitutæ, tanto eis enixius eccleſiaſtica eſt impendenda tuitio. Atque ideo hujus tibi præcepti pagina deputamus, quatenus * Alexandriæ magnificæ feminæ relictæ quondam Vincomali omni inſtantia omnique ſolicitudine, ubi neceſſe fuerit, ſervata ſcilicet æquitate, tuitionem feſtines impendere, atque ejus utilitatibus ſtudioſe concurrere: nec eam a quoquam vexari permittas, aut moleſtia ſuſtinere; ſed ita, ſicut prædiximus, ubi cauſſa popoſcerit, ope tuæ ſolicitudinis potiatur, ut nullus ſe in afflictione oppreſſioneque ipſius te illic coram poſito tentet aliquatenus occupare

* Alexandræ

XXXVIII. AD CYPRIANUM DIACONUM.

Joannem religioſum commendat e ſchiſmate reverſum.

Gregorius Cypriano diacono.

JOannem religioſum præſentium latorem, qui ex Iſtricorum ſchiſmate ad ſinum ſanctæ eccleſiæ Deo revelante accepta ratione reverſus eſt, dilectionem tuam, æquitate ſervata, habere neceſſe eſt in omnibus commendatum, atque ei in quibus cauſſa popoſcerit eccleſiaſticam tuitionem impendere. Cui etiam pro * diſpendiorum ſuorum ſubſidio, ab hac quartadecima præſentis anni indictione, annis ſingulis octo ſolidos dare te volumus, quos tuis per omnia noveris rationibus imputandos.

* ſtipendiorum *Pariſ.*

XXXIX. AD DONUM EPISCOPUM MESSANENSEM.

Georgium, ſi emendare ſe voluerit, commendat.

Gregorius Dono epiſcopo Meſſanenſi.

GEorgius præſentium portitor degere, ut ait, in civitate veſtra deſiderans, apud fraternitatem veſtram noſtra ſe petiit epiſtola commendari. Cui, quoniam a prava ſe promiſit actione compeſcere, quod petebat prævidimus non negandum. Et ideo ſanctitas veſtra de anima ejus ſtudeat propter Deum eſſe ſolicita, atque eum adhortationibus ſuis ad viam Deo placitam revocare: & ſi adjuvante Domino, ut promiſit, ab omni ſe pravitate ſuſpendens vivere honeſte voluerit, fraternitas veſtra pro mercede ſua, ut proſpexerit, ejus ſuſtentationi ſubveniat, ne forſitan ad male agendum excuſationem ſibi ex neceſſitate videatur aſſumere. Quid autem fraternitas veſtra ex ejus importunitate ſit paſſura conſideret, qui ad vos cum noſtris epiſtolis venit, quem nos ſine auctoritate aliqua importunum valde in prece pertulimus.

XL. AD RUFINUM EPISCOPUM VIVONENSEM.

De presbytero ordinando in eccleſia Maſſæ Nicoteranæ.

Gregorius Rufino epiſcopo Vivonenſi.

EX habitatorum maſſæ Nicoteranæ, quorum epiſcopus pro quibuſdam culpis in pœnitentiam deputatus eſt, relatione comperimus, nullum illic eſſe presbyterum qui ſacra poſſit miſſarum ſolennia celebrare, intantum ut etiam filios ſuos ſine baptiſmate aſſerant remanſiſſe. Et quia hac pro cauſſa magnopere petiverunt ſibi in eadem eccleſia, cui fraternitas veſtra operam viſitationis impendit, debere presbyterum ordinari; eapropter ſcriptis vos præſentibus adhortamur, ut de clero ejuſdem eccleſiæ requirere debeatis, cujus vita & mores ad hoc poſſit officium convenire, ut eum illic presbyterum feſtinetis auxiliante domino conſecrare. Nam valde durum eſt, ut quouſque cauſſa epiſcopi eorum ſubtiliter requiratur, non habeat eccleſia illa presbyterum, qui ſacrum illic opus valeat celebrare.

Menſe Julio, indictione decimaquarta.

XLI. AD VICTOREM EPISCOPUM PANORMITANUM.

Ut in monaſterio presbyterum ordinet.

Gregorius Victori epiſcopo Panormitano.

URbicus abbas monaſterii ſancti Hermæ, quod Panormi ſitum eſt, a nobis cum congregatione ſua magnopere poſtulavit in eodem monaſterio presbyterum, qui ſacra miſſarum ſolennia celebrare debeat, ordinari: & quia hujuſmodi non eſt differenda patitio, fraternitatem veſtram ſcriptis præſentibus neceſſario duximus adhortandam, ut eum qui ad hoc miniſterium de eadem congregatione electus fuerit, cujus vita, mores, & actio tanto poſſint miniſterio convenire, ſine mora auxiliante domino debeat conſecrari; quatenus nec ille de monaſterio ſuo hac pro cauſſa egredi, nec extraneum ſibi ad peragendum ſacrum opus cogatur adducere.

XLII. AD VENANTIUM PATRICIUM.

De diſcordia inter ipſum & Joannem epiſcopum Syracuſanum.

*Gregorius Venantio patricio * exmonarcho.*

* exmonacho *ita Gin Pariſ* Joan. diac. *lib. 3. cap. 8.*

MUltum ea quam direxiſtis jam nos contriſtatos invenit epiſtola, quod inter vos & Joannem fratrem & coepiſcopum noſtrum, de quorum deſiderabamus gaudero con-

concordia, scandalum prodiisse cognovimus. Quamvis enim causa fuisset, non usque ad hoc debuit furor erumpere, ut armati homines vestri, sicut audivimus, in episcopum irruerent, & diversa hostili more mala committerent, atque vos hæc res a paterna caritate interim divideret. Numquid non poterat quælibet contentio fuerit tranquille disponi, ut nec partium utilitas detrimentum, nec sentiret gratia læsionem? Cujus autem gravitatis, cujus sanctitatis, cujus mansuetudinis supradictus frater noster sit, non habemus incognitum. Ex qua re colligimus, quia nisi vis eum doloris nimia coegisset, ad hanc rem, de qua vos contristatos asseritis, ejus fraternitas nullatenus perveniisset. Nos tamen ut hoc eo scribente comperimus, illico ei scripsimus, admonentes & oblationes vestras sicut ante susciperet, & missas in domo vestra non solum celebrari permitteret, sed si velitis etiam ipse perageret, causamque suam servata caritate exequi debuisset. Et quia nullos discordes vel fieri volumus vel manere, eamdem adhortationem iterandam esse prospeximus. Unde necesse est, carissime fili, ut & vos sacerdotalem illi reverentiam exhibere, sicut decet filios, debeatis, nec ejus ad iracundiam animos provocetis. Nam cum quo fidam estis gratiam habituri, si vobis, quod absit, cum sacerdote fuerit discordia? Itaque animi tumore depositio, sic agere causas quas habetis invicem studete, ut & caritas inter vos intemerata permaneat, & alterutra mansuete procuretur utilitas.

XLIII. AD JOANNEM EPISCOPUM SYRACUSANUM.

De discordia inter ipsum & Venantium patricium facta.

Gregorius Joanni episcopo Syracusano.

QUamvis causa fuerit quæ fraternitatis vestræ animos ad iracundiam non immerito provocaret, ut nec oblationes domini Venantii voluisse tis suscipere, nec in domo ipsius sacra missarum sineretis solennia celebrari, tamen quia ita terrena agi debet utilitas, ut nullum vos jurgium a caritatis valeat connexione disjungere; proinde caritatem vestram, sicut dudum scripsimus, adhortamur, quatenus & oblationes antedicti viri omnimodo in dulcedine & Deo placita debeatis sinceritate suscipere, & in domo ipsius missarum peragi mysteria permittatis, ut, sicut scripsimus, si fortasse voluerit, per vos debeatis accedere, & celebrando apud eum missas priorem gratiam reformare. Oportet namque fillis sacerdotalem in vos affectum impendere, & in causis prout ratio suffragatur, jurisdictionem ecclesiæ vestræ minime præterire. Hoc ergo considerans, necesse est, ut ita se circa eos fraternitatis vestra discreta moderatione exhibere studeat, ut & quod negotii qualitas exigit, salubriter peragat, & a paternæ caritatis gratia non recedat.

XLIV. AD BONAM ABBATISSAM.

De monasterio ejus in melius transmutando.

*Gregorius Bonæ * abbatissæ.*

ECclesiastica damnum non sentit utilitas, si res aliis competentes cognita veritate restituat: atque ideo cognovimus Joannem quondam presbyterum sanctæ Romanæ ecclesiæ, cui Deo auctore deservimus, in domo juris sui posita in hac urbe Roma, juxta thermas Agrippinas, oratorium construxisse; ibique quosdam redditus legati titulo per testamenti sui seriem reliquisse. In quo etiam oratorium servorum Dei congregationem esse constituit, & hæc omnia ut debuissent implere, testamenti sui pagina sanctæ memoriæ decessori nostro Pelagio noscitur deputasse. Sed qui morte occupatus, necdum hoc occurrit implere, & domus ipsa cum horto suo ab actoribus nostræ ecclesiæ detinetur, & idcirco hactenus necdum voluntas defuncti completa est, justitiæ ratio nos vehementer incitat hujusmodi piæ dispositionis arbitrium vestræ solicitudine, & hoc quod decessori nostro injunctum est adimplere; sed quoniam illic pro difficultate temporis nova servorum Dei congregatio adhiberi non potuit, feminarum saltem congregationem constituendam esse decernimus: atque ideo & locum ipsum solenniter dedicare. Et quia monasterium, ubi tu prius fuisti, in ruinæ erat periculo constitutum, te illic cum congregatione tua consistere per omnia debere, Deo annuente, perspeximus, quatenus in suprascriptæ domus monasterio juxta voluntatem defuncti, domino redemptori nostro serviens esse congregatio potuisset, & imminens posses periculum evitare. Unde necesse est ut & nunc & in futuris temporibus Dei illic laudes per eam, quæ modo est vel successura est, congregationem modis omnibus celebrentur. Considerantes igitur antedicti presbyteri voluntatem, perpetuo illic tempore monasterium esse, atque ad id eamdem domum in integro cum horto suo, & rebus inferius designatis, quæ a testatore relictæ sunt, proprietatis jure constituimus pertinere, id est, massam Magulianensem cum appendiciis suis via Nomentana, miliario plus minus undecimo, tabernam in hac urbe, quæ est posita juxta * Palacenas, & salgamum positum ante domum suprascripti monasterii. His igitur ita concessis atque dispositis, oportet ut ita dilectio tua diligenter invigilet, ut & Dei illic, sicuti præfati sumus, laudes salubri studio devote, ut moris est, celebrentur, & suprascriptæ res ad jus ipsius pertinentes nulla te negligente occasione depereant. Hanc enim solicitudinem non solum te, sed etiam quæ tuo loco successerint in prædicto monasterio & rebus superius designatis constituimus nihilo minus exhibere

In Parisiensi refertur ad indictionem XI.

* Palatinisios. Videl. 7. ep. 48.

XLV. AD LEONTIUM EPISCOPUM ARIMINENSEM.

De ecclesia sancti Stephani dedicanda.

Gregorius Leontio episcopo Ariminensi.

BAsilicam beati Stephani martyris, quam fraternitas vestra incendio asserit concrematam, quam etiam nuper instauratam esse commemorat, facultatem tribuimus dedicandi, in qua etiam reliquiarum sanctuaria ejusdem beati Stephani martyris volumus collocari. Et ideo, frater carissime, ad prædictam te ecclesiam ire necesse est, & tam ecclesiæ quam etiam altaris noviter constructi dedicationem solenniter exhibere, ut expectantium de eadem consecratione devotio domino valeat auxiliante compleri. Quidquid præterea eidem loco a fundatoribus olim concessum est in ea qua dimissum est voluntate ac firmitate volumus permanere.

XLVI. AD FELICEM EPISCOPUM PISAURENSEM.

De missis publicis, cathedra in ecclesia posita, in monasterio a Joanne constructo non celebrandis.

Gregorius Felici episcopo Pisaurensi.

MIramur fraternitatem vestram, quod serie præcepti neglecta, quod ad vos sanctæ memoriæ decessor noster dederat, monasterium a Joanne præsentium portitore constructum aliter quam antiquæ consuetudinis usus exigit consecrares. Dum etiam in eodem præcepto inter alia mandatum sit, ut locum ipsum absque missis publicis dedicares; ut ad nos pervenit, cathedra posita, sacra illic publice missarum solennia celebrantur. Quod si verum est, his vos hortamur affatibus, ut omni excusatione cessante cathedram vestram exinde amoveri modis omnibus faciatis, nec denuo illic missas publicas peragatis. Sed & sicut consuetudo & præcepti tenor eloquitur, si missas ibidem sibi celebrari voluerint, a te presbyter dirigatur. In eodem autem monasterio congregationem servorum Dei, sicut prædictus Joannes petiit, & nunc esse, & cum Dei gratia semper volumus permanere. Calicem vero, quem sibi a fraternitate vestra ablatum innotuit, ei, si ita est, restituere festinate. Hæc ergo sanctitas vestra ita studeat adimplere, ut denuo ad nos prædictus portitor pro hac causa necessitatem remeandi non habeat.

XLVII. AD LEONEM EPISCOPUM FANENSEM.

De schismaticis ad unitatem ecclesiæ redeuntibus.

Gregorius Leoni episcopo Fanensi.

SIcut * schismatici pravo studio perdurantes objurgandi detestandique sunt, sic ad sinum matris ecclesiæ redeuntes consolandi, & nihilo minus refovendi. Quia igitur Joannes religiosus præsentium lator recepta ratione ad unitatem sanctæ ecclesiæ ab errore Istricorum Deo miserante conversus est, eapropter fraternitatem vestram hortari prævidimus, ut eum salva ratione habere debeat in omnibus commendatum, atque suo favore protegere. Cui etiam, ne possit post conversionem alicui necessitati succumbere, aliquid de ecclesia illi prævidimus annis singulis consulendum. Quia ergo vestræ sanctitati se summopere petiit commendari, providendum vobis pro vestra mercede est, ut, sicut diximus, vestris in omnibus solatiis fulciatur.

* schism.

XLVIII. AD JADERTINOS.

CHortatur ut a Maximi prævaricatoris communione abstineant, & ab illis sacramenta percipiant qui Maximo non communicarunt.

*Gregorius presbyteris, diaconibus, & clero, nobilibus, ac populo, Jaderæ consistentibus, & * militibus qui Maximo prævaricatori communicaverant.*

* militib deest in P.

PErvenit ad me quosdam vestrum, ignorantia vel necessitate deceptos, his qui ab apostolica sede, culpa, sicut nostis, exigente, communione privati sunt communicasse; quosdam vero se salubri discretione, protegente domino, suspendisse; & quantum de constantibus gaudeo, tantum de deviantibus ingemisco; quoniam sacræ communionis mysteria, quæ ad absolutionem nobis divina pietate concessa sunt, in detrimentum magis suæ animæ perceperunt. Et quia sicut vobis omnipotens Deus innotescat vehementer, caritati vestræ medullitus & ex toto corde compatior, paterno affectu obtestor atque suadeo, ut ab illicita communione se quisque suspendat, & quos apostolica sedes in communionis suæ consortium non recipit omnino refugiat, ne inde reus ante conspectum æterni judicis unde poterat salvari consistat. Comperi autem quod quidam perversæ mentis homines illic insinuare conati sunt, quia ego contra Maximum quodam odio movear, & non ea quæ canonica, sed ea potius quæ furoris sunt exequi concupiscam. Sed absit hoc, absit a sacerdotali animo, ut in qualibet causa privato zelo moveatur. Ego vero populo in illis partibus consistenti, ac meæ animæ providens, & omnipotentis Dei judicium pertimescens, causas ejusdem Maximi exquiri volo, & cum omni sinceritate revelant domino quod est canonicum definire. Cui quoniam frequenter scripsimus, ut non prius sacra missarum solennia cele-

Eadem f in epist. ejusdem

celebraret, quam cauſſam ejus potuiſſemus agnoſcere, alioquin eſſet communione privatus, & ex hoc jam ſuperbiæ ipſius culpa in aperto monſtratur, quod ſæpius, ſicut dixi, admonitus ut ad nos veniret, diverſis excuſationibus renititur, refugit, metuit. Unde ergo trepidat, ſi cum de his quæ dicta ſunt
c. 11. 4. 3. Rogo. conſcientia non accuſat? Hæc ergo cognoſcentes, poſtquam vobis nullam de ignorantia excuſationem aſſumere poteſtis; rogo, hortor & moneo, ut prohibitæ vos communionis conſortio per omnia ſuſpendátis, nec cuiquam ſacerdoti, ſupraſcripto Maximo communicanti, contra animam ſuam quiſquam veſtrum communicare præſumat. Quia tamen audio, ſicut præfatus ſum, quoſdem veſtrum ignorantia lapſos, quoſdam etiam ad communicandum violenter eſſe oppreſſos, omnipotentem dominum deprecor, ut & eos, qui huic pravitati minime conſenſerunt, perpetua gratiæ ſuæ protectione cuſtodiat, & optata eis largitate reſpondeat. Et illos quos aut ſtudium, aut ignorantia, aut alia quælibet cauſſa traxit in culpam, ab omni reatu peccatorum, atque ab omnibus vinculis alienæ obligationis abſolvat, omnibuſque in præſenti vita protectionis ſuæ gratiam tribuat, & nos de vobis in æterna patria gaudere concedat. Ut igitur hæc vobis interceſſio apud Deum ſalvatorem noſtrum proficiat, adhortationibus noſtris pro animæ veſtræ ſalute obedientiam exhibete, & ab illis ſacram communionem percipite, quos ſe ab antedicti Maximi communione abſtinuiſſe vel abſtinere cognoſcitis.

XLIX. AD URBICUM ABBATEM SANCTI HERMETIS.

De Agathone ſuſcipiendo, ſi ejus quoque uxor fieri monialis voluerit.

Gregorius Urbico abbati monaſterii ſancti Hermetis, quod in Panormo ſitum eſt.

QUiſquis divina aſpiratione compunctus relictis ſæculi hujus actionibus ad Deum converti feſtinat, ita & cum caritate ſuſcipiendus eſt, & blandis per omnia conſolationibus refovendus, ut in ea quam elegit, Deo adjuvante, delectetur modis omnibus con-
at. 27. q. 2. Quia Aga- verſatione perſiſtere. Quia igitur Agatho præſentium lator in monaſterio dilectionis tuæ converti deſiderat, hortamur, ut cum omni eum dulcedine dilectioneque ſuſcipias, atque ad æternam vitam ejus deſiderium aſſidua adhortatione ſuccendas, & circa animæ ipſius ſalutem diligenter ſtudeas eſſe ſolicitus, quatenus dum in Dei noſtri ſervitio te admonente devota mente perſtiterit, & illi profit ſæculum reliquiſſe, & tibi ejus converſio proficiat ad mercedem. Quem tamen ita ſuſcipiendum eſſe cognoſce, ſi & uxor ipſius ſimiliter converti voluerit. Nam dum unum utrorumque corpus conjugii copulatione ſit factum, incongruum eſt partem converti, & partem in ſæculo remanere.

L. AD PALLADIUM EPISCOPUM SANTONENSEM.

Mittit reliquias ad dedicationem quatuor altarium in baſilica, quam Palladius conſtruxerat.

*Gregorius Palladio epiſcopo * Santonis.* * Santonum vel de Santonis.

VEniens lator præſentium Leuparicus presbyter inſinuavit nobis fraternitatem veſtram eccleſiam in honorem beatorum Petri & Pauli apoſtolorum, nec non Laurentii atque Pancratii martyrum, conſtruxiſſe, atque illic tredecim altaria collocaſſe, ex quibus quatuor necdum dedicata comperimus remanſiſſe, ob hoc quod ſupradictorum ſanctorum reliquias illic collocare Deo annuente diſponitis. Et quia reliquias ſanctorum Petri & Pauli, nec non Laurentii atque Pancratii martyrum, cum veneratione præbuimus, hortamur ut eas cum reverentia ſuſcipere, & collocare auxiliante domino debeatis; proviſuri ante omnia, ut ſervientibus ibidem non debeant alimoniarum deeſſe ſuffragia.

LI. AD BRUNICHILDEM REGINAM FRANCORUM.

Reliquias mittit, quas poſtulabat. Hortatur ut eorum qui his deſervient quieti proſpiciat.

Gregorius Brunichildæ reginæ Francorum.

EPiſtolarum veſtrarum ſeries, quæ religioſum animum & piæ mentis ſtudium continebat, non ſolum voluntatis veſtræ fecit nos laudare propoſitum, ſed etiam libenter invitavit poſtulata concedere. Non enim nos negare decuit, quod Chriſtiana devotio, & recti cordis deſiderium flagitabat, præſertim dum illa poſtulari, & tota amplecti mente cognovimus, quæ & credentium fidem valde protegere, & animarum ſalutem operari nihilo minus poterunt ac ſervare. Atque ideo congruo honore veſtram excellentiam ſalutantes, indicamus latori præſentium Leuparico, quem vos eſſe presbyterum ſcripſiſtis, per quem eloquia veſtrarum ſuſcepimus litterarum, reliquias nos beatorum apoſtolorum Petri & Pauli juxta excellentiæ veſtræ petitionem cum ea veneratione qua dignum eſt præbuiſſe. Sed ut in nobis magiſque laudabilis & religioſa poſſit clarere devotio, providendum vobis eſt, ut ſanctorum beneficia cum reverentia & debito honore condantur; & ſervientes ibidem nullis oneribus nulliſque moleſtiis affligantur; ne fortitan neceſſitate exterius imminente in Dei ſervitio inutiles ſegneſque reddantur, & injuriam, quod abſit, neglectumque beneficia ſanctorum * collocata ſuſtineant. Quieti ergo eorum excellentia veſtra proſpiciat, quatenus dum veſtro beneficio liberi, & ab omni fuerint inquietudine cuſtoditi, & illi Deo noſtro ſecura mente laudes exolvant, & vobis in æterna vita merces accreſcat. * collata. Pa-ris.

LII. AD PALLADIUM, PELAGIUM,

ET SERANUN EPISCOPOS,

Commendat Augustinum in Angliam euntem cum sociis, & Candidum rectorem patrimonii.

* Deest in Paris. Palladio episcopo de Santonis.

*Gregorius † * Palladio episcopo de Santonis, Pelagio de Turonis, & Sereno de Massilia, episcopis Galliarum, a paribus.*

LIcet apud sacerdotes habentes Deo placitam caritatem religiosi viri nullius commendationis indigeant; quia tamen aptum scribendi tempus ingessit, fraternitati vestræ nostra mittere scripta curavimus, insinuantes latorem præsentium Augustinum servum Dei, de cujus certi sumus studio, cum aliis servis Dei illuc nos pro utilitate animarum, auxiliante domino, direxisse. Quem necesse est, ut sacerdotali studio sanctitas vestra adjuvare, & sua ei solatia præbere festinet. Cui etiam ut promptiores ad suffragandum possitis existere, causam vobis injunximus subtiliter indicare, scientes quod ea cognita, tota vos propter Deum devotione ad solatiandum, quia res exigit, commodetis. Candidum præterea presbyterum communem filium, quem ad gubernationem patrimonioli ecclesiæ nostræ transmisimus, caritati vestræ in omnibus commendamus. *

* Paris. add. data die X. Kal Aug indict. XIV.

NOTÆ JACOBI SIRMONDI, S. J.

† *Palladio de Santonis*) Palladius Santonum episcopus ante aliquot annos concilio Matisconensi II. interfuerat. Pelagius Gregorio episcopo in ecclesia Turonensi successerat. Serenus Theodoro in Massilienſi. Ceterum hoc eodem exemplo missa est etiam ad Æthérium episcopum Lugdunensem epistola, quam recitat Beda libro 1. cap. 24. *Reverendissimo & sanctissimo fratri Æthério coepiscopo Gregorius servus servorum Dei.* Licet apud sacerdótes &c. *Deus te incolumem custodiat, reverendissimé frater. Data die X. Kalendarum Augustarum, imperante domino nostro Mauritio Tiberio piissimo Augusto anno 14. post consulatum ejusdem domini nostri anno 13. indictione XIV.*

LIII. AD VIRGILIUM EPISCOPUM

ARELATENSEM.

Commendat Augustinum, ac simul Candidum presbyterum; monetque ut huic patrimonii pensiones restituat, quas ipsius decessor collegerat.

Gregorius Virgilio episcopo Arelatensi, metropolitano Galliæ.

QUamvis fraternitatem vestram bonis esse intentam operibus, & sponte se exhibere in causis Deo placitis confidamus, veruntamen utile esse fraterna vos alloqui caritate credidimus, ut solatia, quæ vos ultro decet impendere nostris quoque provocati epistolis augeatis. Atque ideo indicamus sanctitati vestræ, Augustinum servum Dei præsentium portitorem cujus zelus & studium bene est nobis cognitum cum aliis servis Dei pro animarum nos illuc compendio transmisisse, sicut ipse vobis coram positus poterit indicare. In qua re oratione vos cum & auxiliis adjuvare necesse est, atque ubi opus exegerit solatiorum vestrorum ei præbere suffragia, & paterna ac sacerdotali illum consolatione, sicut convenit, resovere: quatenus dum sanctitatis vestræ fuerit solamina confecutus, si quid Deo nostro lucrifacere, sicut optamus, valuerit, & vos possitis pariter mercedem acquirere, qui ad bona opera suffragii vestri devote copiam ministratis. Candidum autem presbyterum communem filium, & patrimoniolum ecclesiæ nostræ, fraternitas vestra, quippe ut unanimis nobis, studeat habere commendatum; ut aliquid inde pauperum alimoniis sanctitate vestra valeat adjuvante proficere. Quia igitur patrimoniolum ipsum per annos plurimos prædecessor vester tenuit, & collectas apud se pensiones servavit, fraternitas vestra cujus sint res, vel * cui erogentur, consideret; atque eas animæ suæ respectu suprascripto filio nostro Candido presbytero nobis restituat dirigendas. Nam valde est execrabile ut quod a regibus gentium servatum est ab episcopis dicatur ablatum.

* quibne. Paris.

LIV. AD DESIDERIUM ET SYAGRIUM

EPISCOPOS.

Augustinum & Candidum commendat.

Gregorius Desiderio Viennensi, & Syagrio Augustodunensi episcopis Galliæ, a paribus.

DE fraternitatis vestræ sincera caritate bene confidimus quod amore beati Petri apostolorum principis hominibus nostris vestra devota solatia commodetis; præsertim dum causæ qualitas exigat, ubi etiam sponte concurrere & laborare magis optetis. Indicamus itaque sanctitati vestræ nos Augustinum servum Dei præsentium portitorem, cujus zelus & studium bene nobis est cognitum, cum aliis servis Dei pro animarum illuc causa disponente domino direxisse; cujus relatione quid sibi injunctum sit subtiliter agnoscens fraternitas vestra ei modis omnibus, in quibus causa poposcerit, impendat solatia, ut boni operis adjutores, sicut decet & convenit, possitis existere. Ita ergo fraternitas vestra in hac re se devotam studeat demonstrare, ut bona, quæ de vobis opinione narrante didicimus, ver esse opere comprobemus. Dilectissimum vero communem filium Candidum, cui patrimoniolum ecclesiæ nostræ commisimus in illis partibus constitutum, vobis per omnia commendamus.

LV. AD PROTASIUM EPISCOPUM

AQUENSEM.

Ut Virgilio episcopo Arelatensi de pensionibus ecclesiæ insinuet, & Candidum habeat commendatum.

Gregorius Protasio episcopo de Aquis Galliæ.

QUantus in vobis B. Petri apostolorum principis amor excellat, non solum officii vestri prærogativa, sed etiam devotio, quam circa utilitates ecclesiæ ipsius geritis, patefecit. Quæ quia Augustino servo Dei præsen-

sentium latore cognovimus referente, de effectu & veritatis studio quod in vobis est valde gaudemus, & gratias agimus, quia etsi corpore absentes, mente tamen & animo nobiscum vos esse monstratis; quippe erga quos caritatem fraternam ut convenit exhibetis. Ut igitur bona, quæ de vobis prædicavit opinio, rerum possit veritas confirmare, Virgilio fratri & coepiscopo nostro dicite, ut pensiones, quas prædecessor ejus per annos plurimos de patrimoniolo nostro percepit, & apud se retinuit ad nos, quia pauperum res sunt, studeat destinare. Qui si forte aliquo se modo, quod non credimus, excusare voluerit; vos qui veritatem ipsam subtilius nostis, revera qui in ecclesia ipsa tunc temporis curam vicedomini gerebatis, qualiter se habeat caussa differite, & ne res sancti Petri & pauperum ejus apud se retinere debeat imminere. Sed & si fortasse hominibus nostris necessarium fuerit, vestrum in caussa testimonium non negate; ut tam pro veritatis, quam pro voluntatis vestræ devotione beatus Petrus apostolus, cujus amore hæc facitis sua vobis & hic & in futura vita intercessione respondeat. Candidum presbyterum communem filium, cui patrimoniolum ipsum commisimus, sanctitati vestræ magnopere commendamus.

LVI. AD STEPHANUM ABBATEM LIRINENSEM.

Ut solicitus sit circa congregationem sibi commissam.

*Gregorius Stephano abbati * de monasterio Lirino Galliæ*

LÆtos nos relatio Augustini servi Dei præsentium portitoris effecit, quod dilectionem tuam, ut oportet, vigilantem esse narravit: denique & presbyteros & diaconos, cunctamque congregationem unanimes vivere ac concordes affirmat. Et quoniam præpositorum bonitas subjectorum salubris est regula, omnipotentem dominum deprecamur, ut in bonis te semper operibus gratia suæ pietatis accendat, & commissos tibi ab omni diabolicæ fraudis tentatione custodiat, & tecum cum caritate & placita sibi vivere conversatione concedat. Quia vero humani generis inimicus insidiari nostris actibus non quiescit, sed assidua calliditate hoc nititur, ut Deo servientes animas in qualibet parte decipiat, ideo dilectissime fili, hortamur ut solicitudinem tuam vigilanter exerceas, & ita commissos tibi oratione & cura providenti custodias, ut lupus circumiens nullam dilaniandi occasionem inveniat, quatenus dum Deo nostro incolumes quorum susceptisti curam reddideris, & præmia labori tuo gratia sua rependat & tibi æternæ vitæ desideria multiplicet. Cochleares vero & circulos quos direxisti suscepimus, & caritati tuæ gratias agimus; quia qualiter paupere diligas ostendisti, qui ad usus eorum quæ sunt necessaria transmisisti.

NOTÆ JACOBI SIRMONDI S. J.

De monasterio Lirino) Pro *Lirino*, scriptum est apud Gregorium *Quirilino*. certa est emendatio; Stephani enim abbatis, quem ad vigilantiam & solicitudinem hoc loco excitat, incauta remissio perstringitur in altera Gregorii epistola ad Cononem Abbatem Lirinensem, Stephani successorem.

LVII. AD ARIGIUM PATRICIUM.

Commendat Augustinum & Candidum.

Gregorius Arigio patricio de Galliis.

QUanta in vobis bonitas quantaque mansuetudo cum Christo placita caritate resplendeat, latore præsentium Augustino servo Dei referente comperimus; atque omnipotenti Deo gratias agimus, qui hæc vobis pietatis suæ dona concessit, per quæ inter homines valde laudabiles, & ante conspectum ipsius, quod est veraciter utile, glorioli possitis existere. Oramus ergo omnipotentem dominum, ut hæc in vobis quæ concessit dona multiplicet, & sua vos cum omnibus vestris protectione custodiat; & ita actionem gloriæ vestræ in hoc sæculo disponat, ut & hic vobis, & in futura, quod magis optandum est, vita proficiat. Salutantes itaque gloriam vestram paterna dulcedine petimus, ut lator præsentium, & servi Dei, qui cum eo sunt, vestra in quibus necesse fuerit solatia consequantur, quatenus dum vestrum favorem invenerint, injuncta sibi melius adjuvante domino valeant adimplere. Præterea filium nostrum Candidum presbyterum, quem ad gubernationem patrimonioli ecclesiæ nostræ, quod illic est, transmisimus, vobis per omnia commendamus, confidentes a Deo nostro vos mercedis vicem recipere, si rebus pauperum solatia sua gloria vestra devota mente præstiterit.

LVIII. AD THEODORICUM ET THEODEBERTUM REGES FRANCORUM.

Commendat illis Augustinum, cui injunxit ut aliquos secum e vicino presbyteros in Angliam ducat, commendat item Candidum rectorem patrimonii.

*Gregorius * Theodorico & Theodeberto regibus Francorum, a paribus.*

POstquam Deus omnipotens regnum vestrum fidei rectitudine decoravit, & * inter gentes alias fecit esse conspicuum; magnam de vobis materiam præsumendi concepimus, quod subjectos vestros ad eam converti fidem per omnia cupiatis in qua eorum nempe reges estis & domini. Atque ideo pervenit ad nos Anglorum gentem ad fidem Christianam Deo miserante desideranter velle converti, sed sacerdotes vestros e vicino negligere, & desideria eorum cessare sua adhortatione succendere. Ob hoc igitur Augustinum servum Dei præsentium portitorem, cujus zelus & studium bene nobis est cognitum, cum aliis servis Dei illuc prævidimus dirigendum. Quibus etiam injunximus, ut aliquos secum e vicino debeant presbyteros ducere, cum quibus eorum possint mentes agnoscere, & voluntates admonitione sua, quantum Deus donaverit adjuvare. In qua re ut efficaces valeant atque idonei apparere, excellentiam vestram paterna salutantes caritate quæsumus, ut hi quos di-

* *Paris. ad.* Integritate christianæ religionis inter, &c.

Quæritur sacerdotes Galliæ, Anglos negligere desiderantes fieri Christianos.

Rogat ut Augustinum foveant etiam sacerdotes petentem.

reximus favoris vestri invenire gratiam mereantur. Et quia animarum causa est, vestra eos potestas tueatur & adjuvet, ut Deus omnipotens, qui vos in causas sua devota mente, & toto studio solatiari cognoscit, causas vestras sua protectione disponat, & post terrenam potestatem ad cælestia vos regna perducat. Præterea dilectissimum filium nostrum Candidum presbyterum, & patrimoniolum ecclesiæ nostræ, quod in illis partibus est constitutum, ut commendatum excellentia vestra habere debeat postulamus, quatenus beatus Petrus apostolorum princeps sua vobis intercessione respondeat, qui mercedis intuitu tuitionem in rebus pauperum ejus impenditis.

NOTÆ JACOBI SIRMONDI, S. J.

1. *Theodorico & Theodeberto,*) Childeberti regis filiis. Ad Childebertum regem epistolam VII. scripserat Gregorius mense Septembri, indictione 14. id est anno Christi 595. Hanc ad filios reges scribit mense Julio ejusdem indictionis, quæ nota est anni 596. Tempore igitur interjecto mortuum esse Childebertum, eique filios successisse necesse est. Errant proinde qui horum regni exordium in anno Christi 690. constituunt, ut Sigebertus in chronico.

LIX. AD BRUNICHILDEM REGINAM FRANCORUM.

Ut suam Augustino in Angliam eunti, & Candido rectori patrimonii, tuitionem & auxilium impendat.

Gregorius Brunichildæ reginæ Francorum.

EXcellentiæ vestræ Christianitas ita nobis veraciter olim innotuit, ut de bonitate ejus nullatenus dubitemus; sed magis certum omnibus teneamus, quia in causa fidei devote & studiose concurrat, & religiosæ sinceritatis suæ solatia copiosissime subministret. Ex qua re bene confidentes, paterna caritate salutantes indicamus ad nos perveniſſe Anglorum gentem Deo annuente velle fieri Christianam, sed sacerdotes qui in vicino sunt pastoralem erga eos solicitudinem non habere. Quorum ne animæ in æterna damnatione valeant deperire, curæ nobis fuit præsentium portitorem Augustinum servum Dei cujus zelus & studium bene nobis est cognitum, cum aliis servis Dei illuc dirigere, ut per eos potuissemus ipsorum voluntates addiscere, & de eorum conversione, vobis quoque annitentibus, inquantum est possibile cogitare. Quibus etiam injunximus, ut ad agenda hæc e vicino secum debeant presbyteros ducere. Excellentia ergo vestra, quæ prona in bonis consuevit esse operibus, tam pro nostra petitione, quam etiam divini timoris consideratione eum dignetur in omnibus habere commendatum, atque ei tuitionis suæ gratiam vehementer impendat, & labori ejus patrocinii sui ferat auxilium; & ut plenissime possit habere mercedem, ad suprascriptam Anglorum gentem sua tuitione securum ire provideat; quatenus Deus noster, qui in hoc sæculo vos bonis sibi placitis decoravit, hic & in æterna requie cum suis vos sanctis faciat gratulari. præterea dilectum filium nostrum Candidum presbyterum, & patrimoniolum ecclesiæ nostræ quod illic constitutum est, vestræ Christianitati commendantes petimus ut tuitionis vestræ gratiam in omnibus consequatur.

Anglos velle fieri Christianos, sed sacerdotes Galliæ non subvenire.

Augustinum igitur mittit, quem foveat, sogat.

LX. AD EULOGIUM EPISCOPUM ALEXANDRINUM.

De laude caritatis, & persecutione Longobardorum, & de muneribus, quæ ab eo transmissa susceperat.

Gregorius Eulogio episcopo Alexandrino.

MAter & custos bonorum omnium caritas, quæ multorum corda uniendo constringit, absentem non æstimat eum, quem oculis mentis habeat præsentem. In hujus ergo radice cum, frater carissime, teneamur, nihil sibi in nobis corporalis absentia, nihil poterit regionum vendicare longinquitas; quippe quia scilicet longe a nobis non sumus qui unum sumus. Hanc autem esse nobis cum ceteris fratribus communem semper optamus. Est tamen aliquid quod nos erga Alexandrinam ecclesiam quadam peculiaritate constringit, & in ejus amore proniores existere speciali quodammodo lege compellit. Nam sicut omnibus liquet quod beatus evangelista Marcus a sancto Petro apostolo magistro suo Alexandriam sit transmissus, sic hujus nos magistri & discipuli unitate constringimur, ut & ego sedi discipuli præsidere videar propter magistrum, & vos sedi magistri propter discipulum. Ad hanc autem unitatem cordium etiam vestræ sanctitatis meritis ligamur, quos auctoris sui salubriter sequi instituta cognoscimus, & semper ad magistri sui gremium unde illi prædicatio salutis exorta est, tota se conferre devotione sentimus. Atque ideo sanctitatis vestræ susceptis apicibus quantum cor nostrum de fraterna visitatione gavisum est, tantum de indictis quæ significatis oneribus mœstitia premitur, & fraterna compassione vobiscum gemimus quod doletis. Sed quia in diversa se tendit ubique concussio, in communi necessitate minus est de propria dolendum, sed studendum magis est ut patienter tolerando vincamus, quod omnino devitare non possumus. Quanta autem nos a Longobardorum gladiis in quotidiana nostrorum civium deprædatione vel detruncatione atque interitu patimur, narrare recusamus; ne, dum dolores nostros loquimur, ex compassione quam nobis impeditis, vestros augeamus. Præterea ante aliquantum temporis communi filio Sabiniano diacono responsa ecclesiæ in urbe regia facienti, scripta nostra transmisimus, quæ vestræ fraternitati dirigere debuisset. Quæ si suscepistis, miramur cur nobis ad ea minime respondistis. Et ideo quia cavendum est ne cujuslibet superbia scandalum ecclesiis introducat, necesse est ut eadem scripta subtiliter relegentes, omni studio & tota intentione quæ ad honorem vestrum & pacem ecclesiæ pertinent conservetis Omnipotens autem Deus, qui pietatis suæ gratia sacerdotalem vobis animum & caritatem contulit, in suo vos servitio protegat, atque ab omni adversitate interius exteriusque custodiat, & converti ad se errantium animas vestra propitius prædicatione concedat. Latorem autem præsentium Isidorum diaconum communem filium cum ea quæ oportuit

cari-

caritate ſuſcepimus, benedictionem nobis ſancti Marci evangeliſtæ deferentem. Et vos quidem bonæ vitæ merito reſplendentes, ea quæ paradiſo vicina ſunt bene olentia nobis ligna tranſmiſiſtis. Nos vero quia videlicet peccatores ſumus, ab occidente vobis ligna tranſmiſimus, quæ conſtruendis apta navibus, noſtræ mentis tumultum ſignantia, in marinis ſemper fluctibus agitantur; & quidem tranſmittere majora voluimus, ſed hæc navis anguſta non recepit.

Menſe Auguſto, indictione dicimaquarta.

LXI. AD GENNADIUM PATRICIUM AFRICÆ.

De Paulo epiſcopo qui impediebatur Romam proficiſci.

Gregorius Gennadio patricio Africæ.

EXcellentiam veſtram non ambigimus remiſci, quia ante biennium pro Paulo fratre & coepiſcopo noſtro ſcripſimus, ut ei ad nos venire deſideranti, dignitatis veſtræ ſuffragia præberetis, ob hoc quod a Donatiſtis inſecutionis dicebatur moleſtiam ſuſtinere, quatenus, poſtquam dum contra eos nuntiatum eſt habere ſubſidium non poſſe, cognita veritate fraterna ei compaſſione potuiſſemus ferre conſultum, & ſalubri diſpoſitione quid contra peſtiferæ præſumptionis inſaniam debuiſſet fieri tractaremus. Et quantum nobis prædictus frater innotuit, non ſolum nullum meruit cujuſquam habere ſolatium, ſed ut * minime ad Romanam potuiſſet urbem accedere diverſo eſt impedimento prohibitus. Cui tamen dum veſtram relegi feciſſemus epiſtolam, reſpondit ſe non quorumdam odio, quia Donatiſtas prohibebat laborare, ſed magis pro defenſione catholicæ fidei, multorum perhibet ingratitudines ſuſtinere; multaque alia retulit, quæ quoniam aptum dicendi tempus non extitit, ſilentio reticere prævidimus. Quia ergo non de rebus terrenis, ſed de animarum ſalute tractatur, & veſtra atque illius diverſa exiſtit aſſertio, nihil indiſcuſſa veritate ſubtiliter reſpondere potuimus, quia tempore, quo excellentiæ veſtræ ſcripta ſuſcepimus, corporis ægritudine tenebamur. Sed dum nos omnipotens Deus, ſi ei placuerit, priſtinæ ſaluti reddiderit, veritatem diligenti, ut poſſumus, inquiſitione rimabimur. Et ſecundum ea quæ valuerimus addiſcere, ita cauſſam Deo miſerante diſponemus, ut animarum quarum vos curæ pro veſtra mercede ſtudere dignamini, ſalus non ſolum quæ ab errantibus jam amiſſa eſt reparetur, ſed etiam quæ in veræ fidei cultoribus eſt, redemptoris noſtri gratia diſponente, fervetur. De ſupraſcripto autem epiſcopo, quem communione privatum eſſe aſſeritis, valde mirati ſumus, cur nobis hoc non primatis ejus, ſed excellentiæ veſtræ epiſtola indicavit.

* e immune &c. *Pariſ.*

LXII. AD DOMINICUM EPISCOPUM CARTHAGINIS.

De laude caritatis, & cura paſtorali.

Gregorius Dominico epiſcopo Carthaginis.

VEre mirabilis caritas virtus eſt, dilecte frater, quæ adventu ſupernæ gratiæ, poſtquam ſpiritalia inclinavit ad infima, poſtquam ipſum ſibimet unumquemque carnalibus illecebris diſcordantes pacavit hominem, ita in humanis ſe dilatavit mentibus, ut ſublimia inclinaret, humilia ſublimaret, pacaret diſcordantia, ferocia manſueta faceret, diſſociata conglutinaret, ſciſſa ſarciret, diviſas tot aquarum terrarumque ſpatiis climatumque diverſitatibus hominum nationes compaginatis ad unum mentibus ſuæ vinculo ſuavitatis adſtringeret. Hujus amplitudinis præconia quando humanæ infirmitatis exponere lingua ſufficiat? Hujus autem laus in cœlis perfecta eſt, in terris vero forma ejus oſtendenda potius eſt quam dicenda, ut qualis quantaque ſit, poſtquam ore noſtro plene non poteſt, ex noſtra magis compaſſione monſtretur. Quam & ſi utcumque laudamus ore, ſimul neceſſe eſt ut * faciamus manu; ne ſi laudator ejus tantum eſt quiſquam & non factor, ſententiam ſibi magis exacuat, quia in conſpectu judicis hoc favoribus exaggerat, quod omiſit. Hanc nos licet locorum intervallis disjuncti, atque corpore longe a vobis poſiti, auxiliante Dei potentia erga vos ſtudioſiſſime conſervamus: hanc vos non ſolum circa nos, ſed erga fratres filioſque veſtros paternis fraterniſque oportet viſceribus exhibere. Nam quomodo hoc non ſit ſtudioſiſſime faciendum, quando ejus non tam in fratrum filiorumque eſt, quam in inimicorum quoque dilectione perfectio? Quamobrem, cariſſime, nos, quos paſtoralis curæ conſtringit officium, diligamus fratres. Ipſos quoque adverſarios noſtros propter mandatum dominicum noſtro circa nos copulemus affectu. Pacem ſequamur cum omnibus & ſanctimoniam, *Hebr. 12.* ſine qua nemo videbit Deum. In piis verſemur operibus, virtutibus polleamus, fulgeat in noſtro pectore rationale judicii cum ſuperhumeralis actione conjunctum. Ita procedamus in conſpectu Dei atque totius Iſrael. Hujuſmodi commiſſo nobis gregi præbeamus exempla, *ut videant noſtra opera bona, & glorificent Patrem noſtrum qui in cœlis eſt.* *Matth. 5.* Sit in lingua ſermo, ſit zeli fervor in animo, ut vere de illorum dicamur numero, de quibus legitur: *Apparuerunt illis diſpartitæ linguæ ſicut ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum.* *Act. 2.* Vere enim in nobis igneæ linguæ reſident, ſi in fratrum filiorumque exhortatione divini fervore Spiritus accendamur. Creditum nobis agrum dominicum exerceamus dum licet, ſeminemus in timore dum tempus eſt, bonum facientes non deficiamus; tempore enim ſuo metemus non deficientes. Simus de illis, de quibus Pſalmiſta dicit: *Euntes ibant & flebant mittentes ſemina ſua.* *Pſal. 125.* Ad cujus rei fructum nos provocans ſubdidit: *Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos ſuos.* *Ibidem.* Vigilemus itaque, & relinquentes terrena negotia cœleſtibus anhelemus. Et quæ retro ſunt obliviſcentes, in ea quæ

* fateamur *Pariſ.*

quæ ante ſunt noſmetipſos enixius extenda-
mus. Mens noſtra in ſæculari varietate non
diffluat, ſed tota in unum currat atque con-
fluat ñnem, quem mira ſuavitate David reſ-
Pſal. 26. pexerat cum dicebat: *Unam petii a domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo domini omnibus diebus vitæ meæ.* Hoc amore liquefiant boni corda rectoris. In his ſe mens tota ſuſpendat. Dum adhuc in terris ſumus poſiti, frequens a nobis lacrymarum imber in cœlo compunctionis nube fructificet. Tunc enim bene atque vere, dilecte mi frater, ad proximorum dilectionem deſcendimus, ſi in dilectione Dei ex toto corde, ex tota anima & mente, atque ex totis viribus perſiſtimus. Xenia vero temporalia a vobis directa, licet nos talibus non egeamus, tamen cum debita caritate ſuſcepimus. Egemus autem de veſtra debita caritate atque commiſſi vobis regiminis ſolicitudine gratulari. Multo enim nobis hæc dulciſſima fiunt, cum ſacerdotum mentes, piæ converſationis fuerint ſuavitate conditæ.

LXIII. AD MAURITIUM AUGUSTUM.

De neglectis imperatoris legibus, quæ adverſus Donatiſtas latæ erant: & de epiſcopis ad eum tranſmiſſis.

Gregorius Mauritio Auguſto.

INter armorum curas & innumeras ſolicitudines, quas indefeſſo ſtudio pro Chriſtianæ reipublicæ regimine ſuſtinetis, magna mihi cum univerſo mundo lætitiæ cauſſa eſt, quod pietas veſtra cuſtodiæ fidei, qua dominorum fulget imperium, præcipua ſolicitudine ſemper invigilat. Unde omnino confido quia ſicut vos Dei cauſſas religioſæ mentis amore tuemini, ita Deus veſtras majeſtatis ſuæ gratia tuetur & adjuvat. Qualiter autem pietatis veſtræ ſerenitas contra Donatiſtarum flagitioſiſſimam pravitatem conſideratione juſtitiæ, & ſinceriſſimæ religionis zelo commota ſit, directarum lucidiſſime tenor inſinuat juſſionum. Sed venientes viri reverendiſſimi ex Africana provincia epiſcopi, aſſerunt ita eſſe incauta diſſimulatione poſtpoſitas, ut nec Dei illic judicium haberetur in metu, nec principales hactenus juſſiones ſortirentur effectum; hoc etiam ſubjungentes, quod in præfata provincia Donatiſtarum præmiis prævalentibus, fides catholica publice venumdetur. At contra glorioſus vir Gennadius de uno eorum mihi ſimilia queſtus eſt qui talia querebatur: cui etiam duo alii certi in re eadem teſtimonium ferebant. Sed quia cauſſa ipſa ſæcularis judicis intererat, eoſdem epiſcopos ad pietatis veſtræ exiſtimavi eſſe veſtigia dirigendos; ut per ſemetipſos ſereniſſimis auribus ſuggerant quæ ſe fatentur pro fide catholica pertuliſſe. Eapropter obſecro ut dominorum Chriſtianitas pro ſalute animæ & vita piiſſimæ ſobolis ſuæ eos, quos tales eſſe cognoſcit, diſtricta ulciſci juſſione præcipiat, & ruinam pereuntium ereptionis manu ſuſpendat, atque in ſanis mentibus correptionis medicinam adhibeat, & errorum ab eis * morbos expellat; quatenus dum piæ proviſionis veſtræ remedio, peſtiferæ pravitatis fuerit caligo depulſa, & vera illic fides radios ſuæ ſerenitatis aſperſerit, cæleſtis vos ante redemptoris noſtri oculos triumphus expectet; quia quos exterius ab hoſte defendiſtis, etiam interius a diabolicæ fraudis veneno, quod eſt glorioſius, liberatis.

* morſus. *Pariſ.*

LXIV. AD ANASTASIUM PRESBYTER DE ISAURIA.

Abſolvit illum de hæreſi ſuſpectum.

*Gregorius * Anaſtaſio presbytero de Iſauria.*

* Athanaſ. *Pariſ.*

SIcut de eis, quos ab unitate eccleſiæ hæreticæ pravitatis error abſcidit, affligimur & dolemus; ita his, quos intra ſinum ſuum catholicæ fidei profeſſio continet, congaudemus. Et ut paſtorali ſolicitudine illorum nos oportet impietatibus obviare, ſic piis horum profeſſionibus congruit favorem impendere, & ſincera eſſe quæ ſapiunt declarare. Atque idem * dum de te Athanaſio presbytero monaſterii ſancti Mile, cui eſt vocabulum Tamnaco, quod in Lycaonia eſt provincia conſtitutum, contraria integræ fidei fuiſſet orta ſuſpicio, ut profeſſionis tuæ potuiſſet integritas apparere, ad apoſtolicam ſedem cui præſidemus elegiſti recurrere, aſſerens etiam te corporaliter verberatum aliqua injuſte ac violenter feciſſe. Et quamquam ea quæ vi impulſionis fiunt canonum minime cenſura reciat, & jure habeantur infirma, quia ipſe ea diſſolvit qui injuſtum fateri fierique compellit; ſed magis illa ſuſcipienda eſt & amplectenda confeſſio, quæ ex ſpontanea voluntate monſtratur procedere, ſicut apud nos feciſſe dignoſceris; ne quid tamen nobis ambiguum potuiſſet exiſtere, ſanctiſſimo Joanni quondam fratri & coepiſcopo noſtro Conſtantinopolitanæ civitatis antiſtiti de te prævidimus ſcribendum, ut ſuis nos quid actum eſſet epiſtolis informaret. Qui ſæpe a nobis admonitus, reſcribens innotuit, codicem apud te fuiſſe inventum, in quo plurima continebantur hæretica; & ob hoc ſe adverſus dilectionem tuam fuiſſe commotum. Quem quia ad nos ſtuduit pro ſatisfactione tranſmittere, priores ejus partes ſolicita lectione percurrimus. Et quoniam manifeſta in eo hæreticæ pravitatis venena reperimus, ne denuo debuiſſet legi vetuimus. Sed quia hunc te ſimpliciter teſtatus es legiſſe, & ad amputandam ambiguæ ſuſpicionis materiam libellum nobis manu tua porrexiſti per ſcriptum, in quo fidem tuam exponens omnes generaliter hæreſes, vel quidquid adverſus catholicæ fidei vel profeſſionis integritatem eſt, apertiſſime condemnaſti; & cuncta quæ ſanctæ quatuor univerſales ſynodi recipiunt te ſemper recepiſſe ac recipere, & quæ condemnant condemnaſſe condemnareque profeſſus es; eam quoque ſynodum, quæ Juſtiniani imperatoris temporibus de tribus capitulis facta eſt, & ſuſcipere & cuſtodiri promiſiſti, & prohibitus a nobis codicem ipſum legere, in quo peſtiferæ fraudis virus innexum eſt, libentiſſime conſenſiſti, reprobans etiam atque condemnans ea omnia quæ contra catholicæ fidei integritatem in eo dicta vel latenter inſerta ſunt, nec eum te legere denuo promiſiſti. Hac ratione permoti, poſtquam etiam ex probata a te libelli pagina fides tua nobis catholica Deo cuſtodiente perclaruit, ab omni te hæreticæ perverſitatis macula

* dum tibi *Pariſ.*

cula juxta professionem tuam liberum esse decernimus atque catholicum, & sinceræ fidei in omnibus professorem atque sequacem Christi Jesu salvatoris gratia claruisse pronunciamus : liberam quoque tribuimus licentiam ad tuum monasterium in tuo te loco vel ordine nihilo minus remeare. De hoc quoque & dilecto fratri nostro Constantinopolitanæ civitatis antistiti, qui in supradicti Joannis loco ordinatus est, nostra volumus scripta transmittere. Sed quia consuetudo non est, ut prius quam ad nos ejus synodica deferatur, debeamus scribere ; idcirco distulimus. Sed postquam ea nobis delata fuerit, ei hæc, dum opportunum fuerit, indicabimus.

GREGORII MAGNI PAPÆ I.

EPISTOLARUM LIBER VI.

Indict. XV. anno ordinationis ejus VII.

I. AD PORTUNATUM EPISCOPUM NEAPOLITANUM.

De muliere quadam viro jungenda.

Gregorius Portunato episcopo Neapolitano.

C.27.q.2. ujus rei ssa.

CUjus rei causa cum matre sua huc compulsa anno præterito præsentium venerit latrix ; fraternitas vestra cautius novit. Quia scilicet maritus suus vester clericus, ob hoc quod de servili fuerat conditione pulsata a suo noscitur eam removisse consortio, vosque hic positos asserunt promisisse, ut si probare se liberam adjuvante domino valuisset, suo eam vos conjugi reformare. Fraternitas * igitur vestra cognoscat quod revelante Deo libertatis auctore approbata sit libera ; nullaque servilis in ea macula inventa est. His ergo cognitis, sine mora aliqua suo per eam volumus marito restitui, nec ulterius idem vir ejus argumenta sibi aliqua occasione exquirat, quibus eam possit abjicere. Nam si a vobis, quod non credimus, minime fuerit adimpletum, eamque recipere forte distulerit, nos illum cognoscatis cum districta vindicta correcturos.

est. in Pa- igitur.

II. AD COLUMBUM EPISCOPUM NUMIDIÆ.

De Paulo episcopo Gennadii calumniis exposito.

Gregorius Columbo episcopo Numidiæ.

EPistolam fraternitatis vestræ harum latore diacono vestro deferente suscepimus, in qua nobis de persona Pauli episcopi, quæ apud vos acta sunt indicastis. Quod tam sero factum est, ut persona ipsa hic jam valuisset minime reperiri. Nam & vir excellentissimus filius noster Gennadius patricius suum ad nos pro causa eadem cancellarium destinavit. Sed dum feciſſemus inquiri, utrum cum eo nobis coram positis vellet inire conflictum, respondit ad hæc se minime fuisse transmissum, sed solummodo tres quasdam huc de ejus ecclesia seduxisse, qui contra eum plurima dicere debuissent. Dum ergo neque illum ad inferendas actiones paratum invenimus, neque personarum illarum nos qualitas movit, quod in accusatione episcopi valuissent idonei reperiri, sæpedicto Paulo episcopo ad urbem se regiam relaxari debuisse precibus speranti non potuimus contradictionis moras afferre, sed mox eum secundum petitionem suam cum aliis duobus secum deductis episcopis ambulare permisimus. Si qua ergo fuere, quæ contra eum dici rationabiliter poterant, mox eo huc veniente, vestra debuit, quod nunc fecit, fraternitas cuncta subtiliter indicare. Quod enim multorum vos inimicitias ob hoc quod nostris vos frequentius visitamus epistolis pati signastis, dubium non est, reverendissime frater, bonos pravorum odia sustinere, divinisque intentos operibus perversorum adversitatibus lacerari. Sed quanto hæc quæ sunt prava circumstant, tanto in commissi vobis cura regiminis debetis instantius occupari, & circa gregis Christi vigilare custodiam, quantoque iniquorum vos contrarietas premit, tanto alacriores, ac de promissa remuneratione certissimos, pastoralis solicitudinis cura debet accendere, quatenus pastori summo lucrum de injuncto vobis opere valeatis offerre.

III. AD GENNADIUM PATRICIUM DE AFRICA.

Ruferium & Anastasium per literas commendat.

Gregorius Gennadio patricio de Africa.

HIs qui se apud excellentiam vestram nostris desiderant epistolis commendari, securi de vestra benignitate facimus quod petimur. Ruferius siquidem comes cum aliis concivibus suis a vobis, ut cognovimus, ad Africanam evocati provinciam, petiverunt scriptorum nostrorum apices, sperantes sibi apud vos prodesse suffragia. Quapropter excellentiam vestram paterno salutantes affectu, petimus ut eos in nullo a quequam patiamini apud vestros animos contra justitiam prægravari, sed sicut circa commissos vobis quia discretaque vos novimus invigilare cautela, ita & de his tranquille disponere, inspirante vobis domino debeatis, atque de insulæ ipsius solicitius tractare cautela ; ne, si illuc exercitus sine persona utili quæ hunc gubernare valeat incauta dispositione transmittitur, adjumentum hostibus præbeatur. Quia autem Anastasium tribunum, quem illic excellentia vestra ordinaverat, bene secum egisse, atque in nulla læsione eum asserunt miscuisse se provinciæ, quem etiam nunc & remotum graviter ferunt, præcipiat excellentia vestra illuc eum iterum destinari, suisque adhortationibus firmari, ut qui de bona actione jam placuit, nullius ad male agendum suasionibus incitetur, ne tantorum judicium, quod ex bona administratione habere meruit, deterius perdat, quod non optamus agendo contraria. Ita ergo petimus, ut vestra excellentia faciat quatenus bonum vestrum, quod testatur Africa, etiam Corsica cognoscat.

IV.

IV. AD CYRIACUM EPISCOPUM CONSTANTINOPOLITANUM.

De custodienda caritate & unitate sanctæ ecclesiæ. De pastoralis muneris difficultatibus: & de universalis nomine rejiciendo.

Gregorius Cyriaco episcopo Constantinopolitano.

COmmunes filios Georgium presbyterum & Theodorum diaconum vestrum ea qua decuit caritate suscepimus vosque ab ecclesiasticarum rerum cura ad animarum regimen veniſſe gaudemus, quia juxta veritatis vocem, qui in modico fidelis est, & in majori fidelis erit. Et bene ministranti servo dicitur: *Quia in pauca fidelis fuisti, supra multa te constituam.* Cui etiam mox de æterna retributione subjungitur: *Intra in gaudium domini tui.* In scriptis autem vestris vos magnopere requiem quæsisse narratis. Sed per hoc ad pastoralem solicitudinem vos congrue venisse ostenditis, quia sicut locus regiminis desiderantibus negandus est, ita fugientibus offerendus est. Et sicut scriptum est: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tamquam Aaron.* Et rursus idem prædicator egregius dicit: *Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt; & * unus pro omnibus mortuus est Christus. Superest ut & qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei qui pro eis mortuus est & resurrexit.* Et pastori sanctæ ecclesiæ dicitur: *Simon Joannis amas me? Pasce oves meas.* Ex quibus verbis colligitur, quia si is, qui valet, omnipotentis Dei oves renuit parcere, ostendit pastorem summum minime amare. Si enim Unigenitus Patris pro explenda utilitate omnium de secreto Patris egressus est ad publicum nostrum, nos quid dicturi sumus, si secretum nostrum præponimus utilitati proximorum? Quies itaque nobis & ex corde appetenda est, & tamen pro multorum lucro aliquando postponenda. Nam sicut toto desiderio debemus occupationem fugere, ita si desit qui prædicet, occupationis onus libenti necesse est * humero subire. Quod ex duorum prophetarum opere docemur, quorum unus prædicationis officium vitare conatus est, & alter appetiit. Nam mittenti se domino Jeremias respondit, dicens: *A, a, a, domine Deus, nescio loqui, quia puer ego sum.* Et cum omnipotens Deus personam ad prædicandum quæreret, dicens: *Quem mittam, & quis ibit * ex vobis?* ultro se Isaias obtulit, dicens: *Ecce ego, mitte me.* En ab utrisque exterius diversa vox prodiit, sed non a diverso fonte dilectionis emanavit. Duo quippe sunt præcepta caritatis, Dei videlicet amor, & proximi. Per activam igitur vitam prodesse proximis cupiens Isaias, officium prædicationis appetiit, per contemplativam vero Jeremias amori conditoris sui sedulo inhærere desiderans, ne mitti ad prædicandum debeat contradicit. Quod ergo laudabiliter unus appetiit, hoc laudabiliter alter expavit. Iste, ne tacitæ contemplationis lucra loquendo perderet; ille, ne damna studiosi operis tacendo sentiret. Sed hoc in utrisque est subtiliter intuendum, quia & is qui recusavit plene non restitit, & is qui mitti voluit ante se per altaris calculum purgatum vidit; ne aut non purgatus adire quisquam sacra ministeria audeat, aut quem superna gratia eligit, sub humilitatis specie superbe contradicat. Magno autem desiderio vos in epistolis vestris invenio serenitatem mentis quærere, & repulsa perturbatione ad tranquillitatem cogitationis anhelare. Sed qua ratione ad hoc vestra fraternitas pertingere possit ignoro. Qui enim regendam navem suscipit, tanto amplius necesse est vigilet, quanto amplius litus relinquit, ut aliquando futuras procellas ex signis prævideat, aliquando venientes aut directo clavo, si parvæ sint, superet, aut, si vehementer intumescunt, dato in obliquum latere, irruentes declinet; & sæpe solus vigilet, cum cuncti illi quibus nulla navis cura commissa est quiescant. Quomodo autem suscepto pastorali onere habere serenitatem cogitationum potestis, cum scriptum sit: *Ecce gigantes gemunt sub aquis?* Juxta Joannis etenim vocem, aquæ populi sunt. Et gigantes sub aquis gemere est; quia quisquis in hoc mundo quasi quadam corporis mole, ordine potestatis excreverit, tanto pondera majoris tribulationis sentit, quanto super se regendorum populorum curam susceperit. Sed si sancti Spiritus virtus afflictam mentem afflaverit, protinus hoc quod Israelitico populo corporaliter factum est, nobis spiritaliter contingit. Scriptum quippe est: *Filii Israel ambulaverunt per siccum & medium mare.* Et per prophetam dominus pollicetur, dicens: *Cum transieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te.* Illos enim flumina operiunt, quos actiones hujus sæculi mentis perturbatione confundunt. Nam qui sancti Spiritus gratiam tenet in mente, transit aquas, & tamen fluminibus non operitur: quia etiam inter medias populorum turmas sic peragit gressus sui itineris, ut non submittat actionibus sæculi caput mentis. Ego quoque qui indignus ad locum regiminis veni, infirmitatis meæ conscius, secretiora loca petere aliquando decreveram, sed superna mihi judicia adversari conspiciens, jugo conditoris subdidi cervicem cordis, hoc præcipue perpendens, quia quælibet occulta loca sine Dei gratia animam salvare non possunt; quod aliquando in ipsis quoque conspicimus erratibus electorum. Nam Lot in ipsa perversa civitate fuit justus, in monte peccavit. Sed ista cur dicimus, cum majora noverimus? Quid enim paradiso jucundius? quid cœlo securius? & tamen homo ex paradiso, & angelus de cœlo peccando cecidit. Illius ergo nobis virtus quærenda est & gratia postulanda, sine quo nusquam * absque periculo & culpa, cum quo nusquam sine justitia * esse possumus. Curandum ergo est, ut perturbatio cogitationum non exuperet animum, nam repelli funditus nullatenus potest. Quisquis enim est in loco regiminis, aliquando necesse est habeat etiam terrena cogitare, & exteriorum quoque curam gerere, ut grex commissus valeat ad ea quæ sibi sunt explenda subsistere. Sed magnopere semper providendum est, ne hæc eadem cura modum transeat, ut cum ad cor licenter admittitur, nimis excrescere non permittatur. Unde recte per Ezechielem prophetam dicitur: *Sacerdotes caput suum non radant, neque comam suam nutriant, sed tondentes attondeant capita sua.* Quid enim per significatio-

Matth. 25.

Hebr. 5:

* Deest in Paris. unus. 2. Cor. 5.

Joan. 21.

* al. animo

Jer. 1.

Isai 6.

* nobis Paris.

Ezech 44.

* absque culpa. Paris. esse possimus. Deest Paris.

tionem ſunt capilli in capite, niſi cogitationes in mente? qui dum ſuper cerebrum inſenſibiliter oriuntur, curas vitæ præſentis deſignant, quæ ex ſenſu negligenti quia importune aliquando prodeunt, quaſi a nobis non ſentientibus procedunt. Quia igitur cuncti qui præſunt habere quidem ſolicitudines exteriores debent, nec tamen eis vehementer incumbere; ſacerdotes recte & caput prohibentur radere, & comam nutrire, ut cogitationes carnales de vita ſubditorum, nec a ſe funditus amputent, nec rurſus ad creſcendum nimis relaxent. Ubi & bene dicitur: *Tondentes tondeant capita ſua*; ut videlicet curæ temporalis ſolicitudines, & quantum neceſſe eſt prodeant, & tamen recidantur citius, ne immoderatius excreſcant. Dum igitur & per adminiſtratam exteriorem providentiam corporum vita protegitur, & rurſus per immoderatam cordis intentio * non impeditur; capilli in capite ſacerdotis & ſervantur ut cutem cooperiant, & reſecantur ne oculos claudant. Præterea epiſtolas veſtras directas plenas fide ſuſcepimus, atque omnipotenti Deo gratias agimus; qui inconſutilem tunicam deſuper contextam, videlicet eccleſiam ſuam vicaria confeſſione fidelium in unitate gratiæ ab omni erroris ſciſſione cuſtodit, & contra pereuntis mundi, ut ita dicam, tot culparum diluvium, ex multis lignis arcam conſtruit, in qua omnipotentis Dei electi ſerventur ad vitam. Nam cum viciſſim nobis fidei noſtræ confeſſionem tranſmittimus, & caritatem noſtram erga nos oſtendimus, quid aliud in ſancta eccleſia agimus, niſi arcam bitumine linimus, ne unda erroris intret, & vel ſpiritales quoſque tamquam homines, vel carnales tamquam animalia occidat? Sed cum ſapienter a vobis recta fides prolata ſit, reſtat ut procul dubio debeatis pacem cordium prudentius cuſtodire, propter hoc quod veritas dicit: *Habete ſal in vobis, & pacem habete inter vos*: Et Paulus apoſtolus admonet, dicens: *Solicitè ſervate unitatem Spiritus in vinculo pacis*. Qui curſus ait: *Pacem ſequimini cum omnibus & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum*. Quam videlicet pacem tunc vobiſcum veraciter habebitis, ſi profani nominis ſuperbiam declinetis, juxta quod idem magiſter gentium dicit: *O Timothee, depoſitum cuſtodi, devitans profanas vocum novitates*. Nimis quippe iniquum eſt, ſi hi, qui prædicatores humilitatis facti ſunt, de vani nominis elatione glorientur, cum verus prædicator dicat: *Mihi autem abſit gloriari niſi in cruce domini noſtri Jeſu Chriſti*. Ille ergo vere glorioſus eſt, qui non de temporali potentia, ſed pro Chriſti nomine de ſua paſſione gloriatur. In hoc itaque vos medullitus amplectimur. In hoc ſacerdotes vos eſſe recognoſcimus, ſi repulſa vanitate verborum ſanctitatis locum cum ſancta humilitate teneatis. Ecce enim in nefandi appellatione nominis ſcandalizati ſumus, & non minimas querelas ſervamus in mente, & promimus in voce. Veſtra autem fraternitas novit quia veritas dicit: *Si offers munus tuum ante altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adverſum te, relinque ibi munus tuum, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum*. Qua in re penſandum eſt quia cum omnis culpa oblato ſacrificio deleatur, tantum eſt malum ſcandali alieno corde generari, ut ab eo qui peccaverit nec ipſum ſacrificium dominus accipiat, quod delere peccatum ſolet. Curate ergo cordis veſtri ſcandalum feſtine detergere, ut poſſit omnipotens Deus oblationis veſtræ ſacrificium acceptabile habere. Præterea cum recta a vobis fides veraciter & ſubtiliter ſit prolata, inter eos quos per ſanctiſſimas generales ſynodos damnandos eſſe cenſuiſtis, Eudoxium * quemdam vos damnaſſe reperimus, cujus nomen in Latina lingua neque in ſynodis, neque in libris beatæ memoriæ epiſcoporum Epiphanii, Auguſtini, & Philaſtrii, quos contra hæreticos præcipue diſputaſſe novimus, poſitum reperimus. Quod ſi quis eum veraciter de catholicis patribus damnat, ejus procul dubio ſententiam ſequimur. Vos tamen ſi in ſynodica veſtra epiſtola eos quoque nominatim damnare voluiſtis, qui extra ſancta ſynodos per patrum ſcripta damnantur, multos ſcriptis ſuis veſtra fraternitas minus poſuit, ſi autem eos quos generales ſynodi reſpuunt, hunc unum amplius. Sed inter hæc ſciendum eſt, quia ut nobis liceat rectam fidem libere fateri, & cuncta quæ agenda ſunt concorditer in pace diſponere, pro ſereniſſimorum dominorum vita, propria quoque ſobole inceſſanter orandum eſt, ut omnipotens Deus eorum pedibus barbaras nationes ſubjiciat, longa eis & felicia tempora concedat, quatenus per Chriſtianum imperium ea quæ eſt in Chriſto fides regnet.

* Semiarianorum princeps eccleſiæ Antiocheuæ ihvaſor de quo Athan. orat. 1. in Arianos, S. Epiphanius hær. 73. & 75. & alii.

V. AD EUMDEM.

De conſervanda pace ſanctæ eccleſiæ.

Gregorius Cyriaco epiſcopo Conſtantinopolitano.

DUdum dum in urbe regia reſponſa ſedis apoſtolicæ facerem, bona veſtræ ſanctitatis agnovi. Et quia vobis animarum nunc cura commiſſa eſt valde gaudeo. Et quamvis indignus omnipotentem dominum quibus valeo precibus exoro, ut in vobis ſuam gratiam ſemper augeat, voſque ad æternam patriam faciat animarum lucra congregare. Quia vero ad hoc opus ad quod perducti eſtis infirmos vos eſſe dicitis, ſcimus quia prima virtus eſt cognitio infirmitatis, atque ex eo colligimus poſſe vos bene ſuſceptum miniſterium implere, quia vos videmus infirmitatem propriam ex humilitate cognoſcere. Omnes enim infirmi ſumus, ſed ille eſt infirmior qui ſuam conſiderare non valet infirmitatem. Vos vero * beatiſſimi fratres, ideo fortes eſtis, quia de fortitudine propria diffidentes, in omnipotentis Dei virtute confiditis. Quantum vero mens mea caritati veſtræ ligata ſit, verbis epiſtolaribus explere non poſſum. Sed oro ut omnipotens Deus, eamdem quæ inter nos eſt caritatem, ex gratiæ ſuæ dono multiplicet, omnemque occaſionem ſcandali auferat, ne ſancta eccleſia confeſſione veræ fidei unita, & conjunctis fidelium cordibus conſtipata, detrimentum aliquod, quod abſit, ſacerdotibus inter ſe diſcrepantibus ſentiat. Quamvis ego in omne quod loquor, in omne quod ſuperbis quorumdam actibus contradico, ex omnipotentis domini largitate caritatis intimæ cuſtodiam numquam relinquo, ſed ſic ea quæ ſunt juſtitiæ foris exequor, ut ea quæ intus amoris & dile-

* beatiſſime frater.

dilectionis sunt minime postponam. Vos autem semper mihi amoris mei vicem reddite, & ea quæ pacis & dilectionis sunt custodite; ut unum in mente permanentes, quo nullam dissensionem inter nos intrare permittimus, ea obtinere quæ petimus apud dominum ex ipsa melius cordium nostrorum unitate valeamus. Præterea Joannem Chalcedonensem presbyterum, & Athanasium Lycaoniæ sanctitati vestræ commendo, ut nullus vobis contra eos falsidica locutione surrepat, quia eorum fidem subtiliter discussi, eosque rectos in suis confessionibus, quæ & scripto datæ sunt, inveni. Sancta autem trinitas sua vos manu protegat, & circa animarum custodiam semper vos vigilantes & solicitos reddat, quatenus in æterna retributione valeatis non solum de vestro opere, sed etiam de subditorum vestrorum melioratione coronari.

VI. AD MAURITIUM AUGUSTUM.

De electione Cyriaci episcopi gratias agit.

Gregorius Mauritio Augusto.

OMnipotens Deus, qui pietatem vestram pacis ecclesiasticæ fecit esse custodem, in ipsa vos fide servet, quam vos sacerdotali unitate servatis; cumque supernæ pietatis jugo cor humiliter subditis, cælesti gratia agitur, ut hostes vestros pede fortitudinis prematis. Non enim parvæ potuit esse mercedis, quod Joanne sanctæ memoriæ de hac luce subtracto, ad ordinandum sacerdotem pietas vestra diu hæsitavit, tempus paulo longius distulit, cum metu omnipotentis domini consilium quæsivit, ut videlicet cauta Dei cum magno debuisset timore disponi. Unde & aptum valde existere in pastorali regimine fratrem atque consacerdotem meum Cyriacum existimo, quem ad eumdem ordinem pietatis vestræ consilia longa genuerunt. Qui in administrandis dudum rebus ecclesiasticis quam solicitus, & quo modo fuerit exercitatus, cuncti novimus. Unde & superna gestum dispositione non ambigo, ut qui bene minima gesserat, congrue majora susciperet, atque a cura rerum ad animarum regimina transiret. Pro qua re totis precibus deprecamur, ut bonum hoc omnipotens Deus serenitati dominorum, piæque eorum soboli & in præsenti sæculo atque in perpetua remuneratione retribuat, & prædicto fratri & consacerdoti meo, qui dominico gregi prælatus est, animarum curam plena solicitudine exhibere concedat, ut irreprehensibiliter possit subjectorum suorum & prava corrigere, & recta ad crescendum fovere; quatenus de eo pietatis vestræ judicium, non solum ante homines, sed etiam ante supernæ quoque majestatis oculos convalescat. Venerabiles autem viros Georgium presbyterum, & Theodorum diaconum pro jussione dominorum atque pro imminentia hiemalis temporis in hac urbe moras perpeti non permisi.

VII. AD MAURITIUM PATRICIUM.

Reprehendit eos qui in Cyriaci ordinatione clamarunt: *Hæc dies quam fecit dominus.* Demonstrat præterea ex culpa præsidentium deteriores fieri subditos. *Psalm.*

*Gregorius * Mauritio patricio, Petro Domitiano, & Elpidio episcopis, &c.* * Deest in rif. Mauritio patricio.

ORdinationem viri sanctissimi Cyriaci fratris & consacerdotis mei cum magna vos lætitia suscepisse vehementer exulto, & quia Paulo apostolo prædicante didicimus: *Si gaudet unum membrum, congaudent cetera membra*; pensare vos necesse est, quanta vobis hac in re exultatione congaudeo, in qua non unum membrum, sed multa Christi membra gavisa sunt. Sicut tamen scripta fraternitatis vestræ potui transcurrendo perpendere, magna lætitia in immoderatam ejusdem tratris mei laudem vos rapuit. Nam hunc sicut solem in ecclesia apparuisse dicitis, ita ut cuncti clamaretis: *Hæc dies quam fecit dominus, exultemus & lætemur in ea.* Et certe sequentis vitæ promissio est, qua dicitur: *Fulgebunt justi sicut sol.* Nam in hac vita adhuc quisque positus quantalibet virtute polleat, quomodo sicut sol fulget, in qua corpus quod corrumpitur aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem? In qua videmus aliam legem in membris nostris repugnantem legi mentis nostræ, & captivos nos ducentem in lege peccati, quæ est in membris nostris, in qua & in nobismetipsis responsum mortis habemus, ut non simus fidentes in nobis. In qua etiam propheta clamat: *Timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ.* Nam & quod scriptum est: *Sapiens ut sol permanet, fatuus ut luna mutatur;* non ad claritatis fulgorem, sed ad perseverantiam boni operis comparatio est solis deducta. Bonum vero ordinationis ejus initium * potuit videri, sed nondum potuit de perseverantia a vobis laudari. Quod autem *Hæc dies quam fecit dominus* clamasse vos dicitis, de quo hoc dictum sit pensare debuistis; præmissum quippe est: *Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli. A domino factum est istud: & est mirabile in oculis nostris.* Atque de hoc eodem lapide protinus subditur: *Hæc dies quam fecit dominus.* Ipse enim qui pro fortitudine constructionis dicitur lapis, pro illuminationis gratia appellatus est dies, qui etiam factus est, quia incarnatus est. In quo exultare & lætari præcipimur, quia erroris nostri tenebras suæ in nobis virtutis luce superavit. In creaturæ autem laudem vox illa dari non debuit, quæ soli convenit creatori. Sed cur ista reprehendo, qui quantum gaudia mentem rapiunt scio? Caritas etenim vestra magnam vobis lætitiam genuit, quam videlicet mentis lætitiam in favore lingua secuta est. Quod cum ita sit, laus ista culpa jam dici non potest, quam caritas invenit. Mihi vero de sanctissimo fratre meo dici breviter debuit, quod sufficienter acciperem, quia scirem quis esset qui hanc mihi præcipue dudum suæ magnitudinis probationem dedit; quod in tam multis dispensationis ecclesiasticæ cauſſis occupatus tranquillum cor inter turbolentas frequen-

1. Cor. 12. *Matth. 13.* *Rom. 7.* *Psalm. 54.* *Eccles. 27.* *Psalm. 117.* * necdum bis potuit perseveranter laudari. Quod & Parisi.

quentias tenuit, seque ipsum semper sub mansuetudine restrinxit. Quod videlicet non parva laus magni & inconcussi est animi, inter caussarum turbas non fuisse turbatum. Præterea assiduis insistere fraternitas tua precibus debet, ut omnipotens Deus in prædicto fratre & consacerdote nostro bene cœpta custodiat, & semper ad meliora perducat. Hoc sanctissimis vobis, hoc subjecto ei populo semper orandum est. Nam ita sibi regentium merita connectuntur & plebium, ut sæpe ex culpa præsidentium deterior fiat vita subjectorum, & sæpe ex merito plebium delinquat vita pastorum. Quia enim mala actio præsidentis valde noceat subditis testantur Pharisæi, de quibus scriptum est: *Clauditis regnum cœlorum ante homines: vos enim non intratis, nec introeuntes finitis introire*: Et quia culpa plebium multum noceat vitæ pastorum, in David facto cognoscimus. Ille enim Deo attestante laudatus, ille supernorum mysteriorum conscius, tumore repentinæ elationis inflatus, populum numerando peccavit, & tamen vindictam populus Davide peccante suscepit. Cur hoc? quia videlicet secundum meritum plebium disponuntur corda regentium. Justus vero judex peccantis vitium & ipsorum animadversione corripuit, ex quorum caussa peccavit. Sed quia ipse sua scilicet voluntate superbiens, a culpa alienus non fuit, vindictam culpæ etiam ipse suscepit. Nam ira sæviens, quæ corporaliter populum perculit, rectorem quoque populi intimo cordis dolore prostravit. Hæc itaque considerate invicem, & sicut is qui vobis plebibusque prælatus est intercedere pro omnibus, ita pro ejus conversatione & moribus orare omnes debetis, ut apud omnipotentem Deum & vos illius valeatis imitatione proficere, & ille meritis vestris adjuvetur. Cuncti autem concorditer pro serenissimis dominis, eorumque pia sobole cum magnis inquantum possumus assidue fletibus oremus, ut eorum vitam gratia protegens superna custodiat, & Christiano imperio gentium colla substernat.

VIII. AD STEPHANUM EPISCOPUM.

De Maria patricia conversa, & Constantinum præfectum commendat.

Gregorius Stephano episcopo.

SCripta vestræ sanctitatis medullata mihi caritatis verba locuta sunt; ita ut per calamum, sic in epistolis animus transiret, ac si mihi per semetipsum mens ipsa loqueretur. Qua de re magnas omnipotenti Deo gratias refero, quia & divisis corporibus, nobisque a vobis recedentibus longe, caritas inter nos permanet indivisa. Et quidem multum mihi, & ultra quam indignus audire debui, favorem in epistolis demonstratis. Et scriptum est: *Ne laudes hominem quamdiu vivit*. Tamen etsi audire talia dignus non fui, orationibus vestris peto, ut dignus efficiar, ut si bona in me non ideo dixistis quia sunt, ideo sint quia dixistis. De glorioſa autem Maria patricia valde lætatus sum, quia in sancto Dei ovili aggregata est, quod ex vestra factum assidua prædicatione non dubito; quia ex ipso fructu ostenditis quantum pro fide catholica laboratis. Multos etiam per illam venire ad ecclesiam suspicor, quod totum vestræ laudi pro-

ficit; quia scriptum est: *Ubi plurimæ segetes, ibi *maxima fortitudo boum*. Manifestatur enim virtus prædicantium, ubi surgit seges animarum. Communem vero filium excellentissimum virum domnum Constantinum præfectum quantum plus diligitis, tantum exhortari continue debetis, ut in caussis, in quibus mixtus est, semper omnipotentis Dei judicium ante oculos cordis habeat, eique soli placere studeat, qui & in præsenti vita valet protegere, & cœlestis patriæ præmia compensare.

* manifesta *Paris.*

IX. AD JOANNEM EPISCOPUM SYRACUSANUM.

Gratias agit de bonitate eleemosynarum, & præcipit ne sua scripta ad mensam legeret.

Gregorius Joanni episcopo Syracusano.

BEnedictionem quam pauperibus fraternitas vestra transmisit, lator præsentium homo vester Candidus nobis dispensantibus suis manibus erogavit; quod vobis secundum animum vestrum fortasse parum visum est. Nos tamen secundum modum vestræ substantiæ esse nimium & ultra modum æstimamus, ut qui illic apud vos innumeros pauperes habetis, pro explenda largitate misericordiæ, etiam loca alia & longe posita requiratis. De caussis vero aliis a vobis scriptis prioribus jam respondisse memini, & nihil aliud quærere debetis, nisi ut sub consideratione solius omnipotentis Dei cuncta faciatis, & nullius persona vos a vigore disciplinæ emolliat, neque vehemens indignatio in rigore, quod absit, aliquo immoderatæ dictionis obduret. Præterea audio quod aliqua de his quæ scripsisse me memini, fraternitas vestra ad mensam suam coram extraneis legi faciat; quod mihi non videtur esse faciendum; quia hoc quod vos pro caritate facitis, possunt quidam, quantum ad me est, vanæ gloriæ deputare. Ideoque coram extraneis antiquorum dicta legite, ex quorum auctoritate valeant qui audierint informari.

X. AD AGNELLUM EPISCOPUM DE ARIMINO.

De præposito ordinando, & cura monasterii.

*Gregorius Agnello * episcopo de Arimino*

* abbati *Paris.*

FIlio nostro * Secundino servo Dei renuntiante didicimus, quod dilectio tua præpositum non habens omnino in regendis fratribus elaboret. Si ergo qui vos ex ordine sequitur talis est ut circa cellæ ordinationem fratrumque custodiam, nec non & in lucrandis animabus solers valeat inveniri, is debet ad hunc locum incunctanter accedere. Si vero talis non est, qualem locus expoſcit, de quolibet etiam ultimo gradu, si talis inter fratres, domino protegente, fuerit repertus, qui vitæ meritis dignum conversationis suæ præbeat documentum, divinique in eo timoris vigor invigilet, hujus non locus, sed utilitas profecto providenda, ut tali exemplo ad bonæ imitationis normam cuncti se fratres extendant, nec eos adhuc locus inferior ad bene

* Secundo *Paris.*

operandum tepidos reddat, dum in illo qui profecerit, de præsenti, quod imitentur, aspiciunt. Dilectioni quapropter tuæ in hac ordinatione sit nulla dubietas, quod non locus, sed actio apta perquiritur; quia & ante Deum ille prioris obtinet locum, qui in ejusdem oculis etiamsi hic abjectus sit, bonæ actionis instrumento placuerit. Circa fratres namque solicita vos, sicut confidimus, decet invigilare custodia, ne a recto conversationis itinere per illicitas evagando cogitationes exorbitent, atque inimico per inertem custodiam irruptionis aditum præstent. Sed eos orationi decet instantius adhærere, quatenus pia cœpta eorum, suæ propitiationis * dono perficiant, & imperfecta ad cumulum faciant perfectionis ascendere.

* dominus dono *Paris.*

XI. AD RUFINUM EPISCOPUM EPHESI.

Commendat clericum quemdam literas nescientem.

* *Paris. addit* Ephesi.

Gregorius Rufino episcopo *.

AMicitiarum vestrarum antiqua nos caritas monuit fraternitatem vestram scriptis præsentibus visitare. Magno etenim sumus gaudio relevati, quod de vestræ salutis indicio prospera cuncta cognovimus; sed in his omnipotentem dominum deprecamur, ut sicut vos in præsenti vita, quæ quodammodo umbra futuræ est, de transitoria præstitit corporis incolumitate gaudere, ita in illa cælesti patria, in qua vita vera est, de perfecta animæ salute gratulari, communique faciat exultatione gaudere. Harum itaque lator nostris se apud vos desiderans epistolis commendari, a nobis inquisitus utrum sicut decet clericum, literas didicisset, eas se ignorare respondit, Quid ergo commendationis de eo apud fraternitatem vestram amplius agamus ignoro, nisi ut de ejus anima debeatis esse soliciti, ac circa eum pastorali invigilare custodia, ut qui nescit legere, lingua vestra illi sit codex, ut in bono prædicationis vestræ vel operis quod imitetur aspiciat. Solet enim plerumque strictrius cor viva vox trahere quam lectio dicta per transitum. Sed dum hæc ei interius spiritalis a vobis magisterii doctrina tribuetur, exterior quoque solicitudo non desit, ut ejus adjumento ad spiritalia appetenda perveniat. (Transitoria quoque percipiat) ne si hoc despicitur, desit cui prædicatio ministretur.

anfulis inclusa desunt in Paris.

XII. AD RESPECTAM ABBATISSAM MASSILIENSEM.

Præceptum de privilegiis ejus monasterio concessis.

Gregorius Respectæ abbatissæ de Galliis Massiliæ.

PIæ postulatio voluntatis effectu debet prosequente compleri; quatenus & devotionis sinceritas laudabiliter enitescat, & utilitas postulata vires indubitanter assumat. Proinde monasterio, quod in honorem sancti Cassiani est consecratum, in quo præesse dignosceris, juxta petitionem filiorum nostrorum Dynamii atque * * Aureliani, qui id religiosa devotione domui sui juris injunctis uniisse ædificiis comprobantur, hæc prævilegia prævidimus indulgeri. Constituentes ut obeunte antedicti monasterii abbatissa, non extranea, sed quam congregatio sibi de suis elegerit, ordinetur; quam tamen si digna huic ministerio judicata fuerit, ejusdem loci episcopus ordinet. In rebus autem, vel in dispositione monasterii ejusdem, nec episcopum, nec ecclesiasticorum quemquam aliquam habere decernimus potestatem; sed hæc ad solicitudinis tuæ, vel quæ post te in eodem loco fuerit abbatissa, curam statuimus per omnia pertinere. Die siquidem natalis vel dedicationis supradicti monasterii episcopo illic missarum sacra conveniat solemnia celebrare. A quo tamen ita est hoc officium exolvendum, ut cathedra ejus nisi prædictis diebus, dum illic missarum solennia celebrat, non ponatur. Quo discedente, similiter etiam cathedra illius de eodem oratorio auferatur. Ceteris vero diebus per presbyterum, qui ab eodem episcopo fuerit deputatus, missarum officia peragantur. Præterea erga vitam actusque ancillarum Dei, sive abbatissæ, quæ in suprascripto fuerit monasterio constituta, episcopo secundum Dei timorem solicitudinem statuimus adhibere; ut si aliquam de illic habitantibus exigente culpa oportuerit ultioni submitti, ipse juxta sacrorum canonum vigorem modis omnibus debeat vindicare. His ergo a nobis statutis atque concessis, ita te in congregationis tuæ dispositione custodiam stude solicitiorem enixius in omnibus exhibere, ut iniqui hostis malitia nihil ibi quod maculari possit inveniat. Hæc igitur omnia, quæ hujus pagina præceptionis amplectitur, monasterio tuo in omnibus & ab omnibus in perpetuum servari Christo protegente censemus, quatenus indultorum privilegiorum beneficia in sua semper inviolabiliter firmitate permaneant.

quo in[ter] 33 ej[us] libri. * Aureli[i] *Paris.*

Mense Novembri, indictione decimaquinta.

XIII. AD FORTUNATUM EPISCOPUM FANENSEM.

Scribit sacra vasa pro redemptione captivorum venumdanda.

Gregorius Fortunato episcopo Fanensi.

SIcut reprehensibile & ultione dignum est sacrata quæpiam vasa, præterquam in his quæ lex & sacri canones præcipiunt, venumdare, ita nulla est objurgatione vel vindicta plectendum, si pietatis caussa pro captivorum fuerint redemptione distracta. Quia ergo fraternitate vestra indicante comperimus ad redemptionem captivorum mutuam se feciſſe pecuniam, & eam unde solvere possitis non habere, atque ob hoc cum nostra vos auctoritate sacrata velle vasa distrahere; in hac re, quia & legum & canonum decreta consentiunt, nostrum consensum præbere curavimus, & in distrahendis sacratis vasis vobis licentiam indulgemus. Sed ne eorum venditio ad vestram possit invidiam pertinere, oportet ut in Joannis defensoris nostri præsentia usque ad quantitatem debiti distrahi & eorum solvi pretium creditoribus debeat; quatenus dum hæc res

* Aurelii sive Aureliæ de

hujus-

hujuſmodi fuerit obſervatione completa, nec creditores mutuatæ pecuniæ damna ſentiant, nec fraternitas veſtra invidiam nunc vel quandoque ſuſtineat.

XIV. AD CONSTANTIUM EPISCOPUM MEDIOLANENSEM.

De non curandis obtrectationibus malorum.

Gregorius Conſtantio epiſcopo Mediolanenſi.

ANtiquus humani generis inimicus, quibus vos linguarum jaculis, & malorum cordium inſidiis exiſtimavit impetendos, relatione multorum jamdudum me audiſſe cognoſcite. Sed in cunctis, quæ in hac vita adverſa proveniunt, ſola eſt, ſicut noſtis, omnipotentis Dei diſtrictio penſanda atque ad cor ſemper proprium recurrendum, ut nullius nos ibi lingua implicet, ubi conſcientia non accuſat. Quem conſcientia defendit, & inter accuſationem liber eſt, & liber vel ſine accuſatione eſſe non poteſt, ſi ſola quæ interius addicit, conſcientia accuſat. De veſtra igitur ſanctitate abſit a Chriſtianorum judicio, ut ea quæ maledicorum hominum rumoribus conficta ſunt, credamus in qualicumque modulo ſuſpicionis adducere: quia & ſacri eloquii teſtimonium tenemus, ut majora mala cum forſitan dicuntur, niſi probata credi non debeant, ſed probata citius ulciſci. Nam ipſe qui omnia creavit, & cuncta quæ condidit intuetur Deus malorum gravium ultione commotus ait: *Clamor Sodomæ & Gomorrhæ aſcendit ad me*, * *deſcendam ut videam utrum clamorem quem audivi, opere compleverint, & ulciſcar: an non eſt ita ut ſciam?* Quo enim deſcenderet Deus, ut quæ eſſent facta cognoſceret? Aut quid non is qui ubique eſt ſciret? Sed ut noſtræ ignorantiæ exemplum diſcretionis daret, quatenus deberemus mala gravia audita non credere, ipſe ſe dicit ad cognoſcendum deſcendere, de quo omnibus liquet quia & non deſcendens omnia ſciret. Hæc igitur dixi, ut nimiæ eſſe levitatis oſtenderem, ſi quis mala gravia credere ſtudeat, quæ probari non poſſunt. Unde ſanctitas veſtra debet mentem ſuam a maledicorum hominum rumoribus atque obtrectatione disjungere, & ſola quæ æternæ vitæ ſunt, atque ad utilitatem ſubditorum proficiunt, cogitare; quia & ad hoc fortaſſe antiquus hoſtis tali cura implicari vos voluit, ut dum fraternitatis veſtræ animus erga ea quæ ſua ſunt indeſinenter occupatur, aliena minus cogitet, & nullum verbi ſolatium ſubditis inferat, atque perverſe agentibus nulla diſtrictione contradicat. Sic namque in corporali prælio fieri ſolet, ut is qui in certamine vexillum portat, ipſum hoſtis vehementer impetat, quatenus ſi ipſe qui a ceteris attenditur, vulnus acceperit, multitudo omnis citius diſperſa capiatur. Hoc igitur opinionis illatæ vulnus ſentire veſtra fraternitas non debet, ſed vitam atque meliorationem ſibi commiſſorum curare, quatenus venturo judici bonam poſſitis & de veſtra innocentia, & de ſubjectorum melioratione ponere rationem. Cetera autem quæ ad utilitatem temporis congruunt, per * Marianum defenſorem noſtrum vobis verbo intimandam mandavimus. Illum vero epiſcopum quem a fraternitate tua invenimus eſſe depoſitum, poſtquam ſacri canones, ſicut noſtis, ultra tres menſes eccleſiam præcipiant non vacare, ſi manifeſtum in eo crimen apparuit, loco ejus epiſcopum ſtudii veſtri ſit modis omnibus ordinare, quia diu ſine proprio rectore eſſe non debet eccleſia.

*Menſe * Maja, indictione decimaquinta.* * Martio. *Pariſ.*

XV. AD GEORGIUM ET THEODORUM.

Dominum deſcendentem ad inferos illos ſecum aſſumpſiſſe ac liberaſſe, qui in illum crediderant, & ejus præcepta ſervaverant.

Gregorius Georgio presbytero, & Theodoro diacono eccleſiæ Conſtantinopolitanæ.

MEmor bonitatis veſtræ atque caritatis, memetipſum valde reprehendo, quod vos ad remeandum citius relaxavi: ſed quia ſemel ac ſecundo importune mihi de relaxatione veſtra vos inſiſtentes vidi, perpendi ne grave eſſet, ſi veſtra apud nos dilectio moraretur. Poſtquam vero cognovimus vos propter hiemis tempus tam longo tempore in itinere remanſiſſe, fateor, citius dimiſſos eſſe vos dolui. Si enim iter propoſitum veſtra dilectio peragere non valebat, melius fuerat ut apud me moram quam extra me faceret. Præterea poſt diſceſſum veſtrum dilectiſſimis filiis meis diaconis narrantibus agnovi, quod dilectio veſtra dixiſſet: omnipotentem dominum ſalvatorem noſtrum Jeſum Chriſtum ad inferos deſcendentem omnes, qui illic confiterentur eum Deum ſalvaſſe, atque a pœnis debitis liberaſſe. De qua re volo ut fraternitas veſtra longe aliter ſentiat. Deſcendens quippe ad inferos, ſolos illos per ſuam gratiam liberavit, qui eum & venturum eſſe crediderant, & præcepta ejus vivendo tenuerant. Conſtat autem quia poſt incarnationem domini nullus etiam ex his ſalvari poteſt, qui fidem illius tenent, & vitam fidei non habent; quia ſcriptum eſt: *Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant.* Et Joannes ait: *Qui dicit quia novit eum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt.* Jacobus quoque frater domini ſcribit, dicens; *Fides ſine operibus mortua eſt.* Si ergo fideles nunc * bonis operibus non ſalvantur, & infideles ac reprobi ſine bona actione domino ad inferos deſcendente ſalvati ſunt, melior illorum ſors fuit qui incarnationem domini minime viderunt, quam horum qui poſt incarnationis ejus myſterium nati ſunt. Quod quantæ fatuitatis ſit dicere vel ſentire, ipſe dominus teſtatur diſcipulis, dicens: *Multi reges & prophetæ cupierunt videre quæ vos videtis, & non viderunt.* Sed ne dilectionem veſtram in mea diſputatione immorer, quid de hac hæreſi Philaſter libro quem de hæreſibus ſcripſit dixerit, cognoſcat. Cujus hæc verba ſunt: *Sunt hæretici qui dicunt dominum in infernum deſcendiſſe, & omnibus poſt mortem ſuam etiam * ibidem ſe nuntiaſſe, ut confitentes ibidem ſalvarentur, cum hoc ſit contrarium dicenti prophetæ David: In inferno autem quis confitebitur tibi? Et apoſtolus: Quotquot ſine lege peccaverunt, ſine lege peribunt.* Cujus verbis beatus quoque Auguſtinus in eo libro concordat quem de hæreſibus ſcripſit. Hæc itaque omnia per-

Tom. 1. 1. Joan. 2. Jacob. 2 * ſine *Pariſ.* Matth. 13. * jam ibidem *Pariſ.* Pſal. 6. Rom. 2.

tra-

tractantes, nihil aliud teneatis, nisi quod vera fides per catholicam ecclesiam docet: quia descendens ad inferos dominus illos solummodo ab inferni claustris eripuit, quos viventes in carne per suam gratiam in fide & bona operatione servavit. Quod enim per evangelium dicit; *Cum exaltatus fuero a terra, omnia trahem ad meipsum*, omnia videlicet electa: nam trahi ad Deum post mortem non potuit, qui se Deo male vivendo separavit. Omnipotens Deus sua vos protectione custodiat, ut ubicumque estis, & in anima & in corpore gratiæ ejus auxilium sentiatis.

Joan. 12.

XVI. AD AGNELLUM EPISCOPUM TERRACINENSEM.

De obitu Bacaudæ, & visitatione ecclesiæ ejus.

Gregorius Agnello episcopo Terracinensi.

OBitum Bacaudæ antistitis directa relatio patefecit, quapropter visitationis ecclesiæ destitutæ fraternitati tuæ operam solenniter delegamus: quam ita te convenit exhibere, ut nihil de provectionibus clericorum, reditu, vel ornatu, ministeriisque, vel quidquid illud est in patrimonio ejusdem, a quoquam præsumatur. Et ideo fraternitas tua ad prædictam ecclesiam ire properabit, & assiduis adhortationibus clerum plebemque ejusdem ecclesiæ admonere festinet, ut remoto studio, uno eodemque consensu talem sibi præficiendum expetas sacerdotem, qui tanto ministerio dignus valeat reperiri, & a venerandis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & dilectionis tuæ testimonio literarum ad nos sacrandus occurrat: commonentes etiam fraternitatem tuam ut nullum de altera eligi permittatis ecclesia, nisi forte inter clericos ipsius civitatis, in qua visitationis impendis officium, nullus ad episcopatum dignus, quod evenire non credimus, potuerit inveniri. Provisurus ante omnia, ne ad hoc cujuslibet conversationis * meritum laicæ personæ aspirare præsumant, & tu periculum ordinis tui, quod absit, incurras.

* vel merita. Paris.

XVII. AD SABINIANUM EPISCOPUM JADERTINUM.

De non communicando Maximo prævaricatori.

Gregorius Sabiniano episcopo Jadertino.

SI dispensationis ecclesiasticæ regulam & antiquæ consuetudinis ordinem solicita studuisses consideratione pensare, nec tibi aliqua illicitæ præsumptionis culpa subreperet, nec alii occasione tui peccati discrimen incurrerent. Itaque cognovisse te non est ambiguum, quia dum ad nos quædam de Maximo pervenissent, quæ sacerdotii provectum non leviter impedirent, nostrum in ejus persona non fuisse consensum, nec prius eum nos voluisse ad hoc quod nitebatur accedere, quam digna de his quæ dicta erant satisfactio proveniret. Quod cum servare & tu omnino debuisses, actum magis est ut antedictus Maximus cæcæ mentis suæ aviditate episcopatum arripiens, ad suam te incaute voluntatem contra nostrum vetitum inclinaret. Sed ne vel tunc irrequisita quæ ad nos perlata fuerant permanerent, nostris ut huc veniret epistolis est accersitus. Quem etiam pravo studio differentem, curæ nobis fuit sub interdictione communionis iteratis epistolis admonere, ut ad nos pro sui purificatione venire excusatione postposita properaret: sed elegit excommunicationi succumbere, quam obedientiam exhibere. Unde contigit ut perversæ ipsius mentis pravitas in suam alios secum, quod dici nefas est, perditionem convolveret. Nunc autem quia ab ejus te nequitia cognovimus dissentire, denique ut nec ei communices, nec nominis ipsius facias inter sacra missarum solennia mentionem, ut animæ tuæ vel sero te ab eo discordasse proficiat, scriptis te præsentibus adhortamur, quatenus ad nos mora submota venire non differas, sed & alios tecum, quos tamen potueris, episcopos ceterosque religiosos festines adducere, ut causa subtilius examinata, & * nostra, si res exegerit, congrue decenterque debeat absolutio provenire, & hi qui in peccato ejusdem temeritate collapsi sunt, ad viam salutis, auxiliante beato Petro apostolorum principe, dispositione Deo placita revocentur. Sciat autem quisquis ad nos episcopus vel religiosus venerit, nullum se præjudicium vel injustitiam sustinere, sed ita interim cognita veritate quæ redemptori nostro placuerint ordinari, quatenus ex ipsa nostra dispensatione domino suffragante cunctis appareat non nos proprio odio contra aliquem, sed Dei zelo & ecclesiastici ordinis libramine commoveri.

* vestra. Paris.

XVIII. AD MARTINUM DIACONUM ET ABBATEM.

De absolutione ejus.

Gregorius Martino diacono & abbati.

SIcut veraciter adversus religiosos dicta crimina digna sunt ultione plectenda, ita ab * illatis sunt nihilo minus absolvendi, quando nullus eos culpæ reatus adstringit. Quia igitur aliqua nobis de te fuerant nuntiata, quæ officii tui propositum non leviter macularent, curæ nobis fuit ea diu ac subtili investigatione perquirere. Et quoniam nil quod tibi noceret invenimus, ne qua de his quæ dicta fuerant suspicio remaneret, ad pleniſſimam te satisfactionem, si ab eis insons extiteris, ad sacratissimum corpus beati Petri apostolorum principis districta fecimus sacramenta præbere. Et ideo postquam nobis ut oportuit satisfactum est: dilectionem tuam prævidimus modis omnibus absolvendam, atque ad tuam te ecclesiam, in eo videlicet quo fuisti loco & ordine per omnia statuimus remeare, & nullam te a quoquam contradictionem vel inquietudinem de his quæ ad nos perlata fuerant sustinere: admonentes ut ita de cetero te cautum solicitumque debeas exhibere, quatenus & officio tuo moribus & actione respondeas, ut omnis contra te penitus adversæ opinioni dicendi subtrahatur occasio.

* al. illicita

Men-

Mense Majo indictione decimaquinta.

XIX. AD CYPRIANUM DIACONUM.

Ut episcopi Siciliæ Romam accedant sine prætoris impedimento, & de consolatione Libertini.

Gregorius Cypriano diacono.

NOvit dilectio tua hanc olim consuetudinem tenuisse, ut fratres & coepiscopi nostri Romam semel in triennio de Sicilia convenirent; sed nos eorum labori consulentes, constituisse ut suam hic semel in quinquennio præsentiam exhiberent. Et quia jam diu est quod huc minime convenerunt, eos hortari te volumus, ut natalem sancti Petri hic Deo perducente nobiscum debeant celebrare. Sed ne forte prætori aliqua possit nasci suspicio, si eos huc admonitos venire cognoverit; voluntatem nostram intelligens, ita hoc ex te facere studе, ut & ipsi sicut prædiximus, ad diem constitutum huc veniant, & nulla de eis prætori possit esse suspicio: Liparitanum vero & Regitanum episcopos ut huc veniant pariter commonebis. Circa Libertinum vero virum magnificum esto solicitus, ut nullus illum dolus decipiat, quia aliqua nobis de Ravennati urbe scripta sunt, ipsamque ad te epistolam misimus, ut ex ea qualiter te erga eum debeas exhibere possis addiscere. Consolare autem eum, ut se non affligat; quia credimus quod nos dilectissimus atque excellentissimus filius noster exarchus non contristet. Nam de persona ipsius scribere non distulimus. Sed quia in Pado idem exarchus occupatus est, minime scripta ejus suscepimus.

XX. AD FORTUNATUM ET ANTHEMIUM,

Desponsatam in monasterio conversam nullo damno mulctandam.

Gregorius Fortunato episcopo & Anthemio defensori.

CAtellus præsentium lator nobis innotuit ororem suam, quæ Stephano cuidam fuerat desponsata, divinæ propitiationis instinctu Neapoli in monasterio fuisse conversam, atque eumdem Stephanum domum & res ejus aliquas indebite detinere. Et quia decreta legalia desponsatam, si converti voluerit, nullo omnino censuerunt damno mulctari, fraternitas tua una cum Anthemio subdiacono veritatem diligenti curiositate studeat perscrutari. Et si, ut edocti sumus, domum, vel quid aliud suprascriptum Stephanum injuste tenere cognoscitis, eum adhortatio vestra instanter admoneat, ut quæ indebite detinet, sine aliqua mora vel altercatione restituat, ne rerum alienarum restitutionem sub qualibet excusationis specie differat. Quem si adhortationem vestram negligere fortasse cognoscitis, nobis tam hoc quam etiam qualiter se causæ veritas habeat subtiliter indicate, quatenus cognito negotii merito, aliter cogatur æquitate suadente restituere, quod facere propria sponte honestatis consideratione contemnit. Latorem vero præsentium fraternitati tuæ commendantes hortamur, ut eum illic moras pati hac pro causa diutius non permittat.

XXI. AD CANDIDUM PRESBYTERUM.

Ut Christianos redimat, qui in Judæorum servitio Narbone detinebantur

Gregorius Candido presbytero nostro per Gallias.

DOminicus præsentium portitor lacrymabiliter nobis innotuit quatuor fratres suos de captivitate a Judæis redemptos esse, atque eos nunc Narbonæ in eorumdem Judæorum servitio detineri. Et quia omnino grave execrandumque est Christianos esse in servitio Judæorum, dilectionem tuam scriptis præsentibus adhortamur; ut cum omni subtilitate & solicitudine studeat perscrutari; & si revera ita est, atque manifesta tibi veritate constiterit, quia neque ipsi unde se redimant, neque suprascriptus portitor habet, eos studii tui sit redimere; sciens quia quidquid in eis dederis tuis sine dubio rationibus imputabitur. Vide lib. 5. ep. 21. ad Fortunatum ep. Neap.

Mense Junio, indictione decima quinta.

XXII. AD GREGORIAM CUBICULARIAM AUGUSTÆ.

De eo quod scriptum est: *Dimissa sunt ei peccata multa*, aliisque testimoniis multis. De misericordia Dei. Luc. 7.

Gregorius Gregoriæ cubiculariæ Augustæ.

DEsiderata dulcedinis vestræ scripta suscepi, in quibus vos omnino de peccatorum multitudine studuistis accusare; sed scio quia omnipotentem dominum ferventer diligitis, atque in ejus misericordia confido, quia illa de vobis sententia ex ore veritatis procedit, quæ de quadam sancta muliere dicta est; *Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Luc. 7. Quomodo autem fuerint dimissa, in hoc etiam monstratum est quod postmodum est secutum, quia ad pedes domini sedebat, & verbum ex ore illius audiebat. In contemplativa enim vita suspensa, jam activam transcenderat, quam adhuc Martha illius soror tenebat. Sepultum quoque dominum requisivit, studiose ad monumentum inclinata corpus illius non invenit. Sed etiam recedentibus discipulis ipsa ante januam monumenti plorans perstitit, & quem mortuum quærebat, viventem videre meruit, & resurrexisse dominum discipulis nuntiavit. Et hoc quidem mira dispensatione pietatis Dei fuit, ut ex ore mulieris nuntiaretur vita, quia ex ore mulieris mors fuerat in paradiso propinata. Quæ alio quoque tempore cum Maria altera dominum post resurrectionem vidit, & accedens, pedes ejus tenuit. Duc rogo ante oculos, quæ manus, cujus tenuerunt pedes? Illa mulier quæ fuerat in civitate peccatrix, illæ manus quæ fuerant iniquitate pollutæ, illius tetigerunt pedes qui ad Patris dexteram super angelorum verticem sedet. Pensemus si possumus quæ sint ista supernæ pietatis viscera, ut mulier, quæ in profundo voraginis fuerat

rat demersa per culpam, ex amoris penna sic in altum levaretur per gratiam. Impletum est, dulcissima filia, impletum quod de hoc sanctæ ecclesiæ tempore prophetica nobis voce promissum est: *Et in die illo erit domus David fons patens in ablutionem peccatoris, & menstruatæ*. Domus enim David nobis peccatoribus fons patens in ablutionem est, quia ab iniquitatum nostrarum sordibus per David filium salvatorem nostrum aperta jam misericordia lavamur. Quod vero dulcedo tua in suis epistolis subjunxit, importunam se mihi existere, quoadusque scribam mihi esse revelatum, quia peccata tua dimissa sunt; rem & difficilem etiam, & inutilem postulasti. Difficilem quidem, quia ego indignus sum cui revelatio fieri debeat: inutilem vero, quia secura de peccatis tuis fieri non debes, nisi cum jam in die vitæ tuæ ultimo plangere eadem peccata minime valebis. Quæ dies quousque veniat semper suspecta, semper trepida metuere culpas debes, atque eas quotidianis fletibus lavare. Certe Paulus apostolus jam ad tertium cœlum ascenderat, in paradisum quoque ductus fuerat, arcana verba audierat, quæ homini loqui non liceret, & tamen adhuc trepidans dicebat: *Castigo corpus meum, & servituti subjicio, ne forte aliis prædicans, ipse reprobus efficiar*. Adhuc timet qui jam ad cœlum ducitur, & jam timere non vult qui adhuc in terra conversatur? Perpende, dulcissima filia, quia mater negligentiæ solet esse securitas. Habere ergo in hac vita non debes securitatem, per quam negligens reddaris. Scriptum est enim: *Beatus vir qui semper est pavidus*. Et rursus scriptum est: *Servite domino in timore, & exultate ei cum tremore*. In pauco ergo hujus vitæ tempore mentem vestram necesse est ut tremor teneat, quatenus per securitatis gaudium sine fine postmodum exultet. Omnipotens Deus sancti Spiritus sui gratia mentem vestram repleat, & post fletus, quos quotidie in oratione funditis, ad gaudia vos æterna perducat.

Zach. 13.

1. Cor. 9.

Prov. 28.

Psalm. 2.

XXIII. AD THEOTISTAM ET ANDREAM.

De duobus generibus compunctionis. Nec non gratias agit de pecunia in redemptionem captivorum collata. Et de miraculo per clavem sancti Petri facto.

Gregorius Theotistæ pariter & Andreæ.*

* Patriciæ. ? Quod &c. Paris.

QUod in tanto tumultu causarum vestra excellentia posita sacri verbi ubertate plena est atque ad æterna inceſſanter gaudia suspirat, magnas omnipotenti Deo gratias ago, quia hoc in vobis esse impletum video, quod de electis patribus scriptum est: *Filii autem Israel ambulaverunt per siccum per medium mare*. At contra: *Ego veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me*. Vos vero ad repromissionis patriam inter undas causarum sæcularium siccis, ut video, gressibus ambulatis. Agamus ergo gratias ei Spiritui, qui corda quæ implet levat, qui inter tumultus hominum, solitudinem in mente facit. In cujus præsentia nullus locus compunctæ animæ est secretus. Æternæ enim suavitatis odorem A trahitis, atque ideo sponsum animæ ardenter amatis; ita ut cum cælesti sponsæ ei dicere possitis: *Trahe me post te, in odore unguentorum tuorum currimus*. In epistolis autem excellentiæ vestræ hoc minus reperi, quia mihi de sereniſſima domina indicare noluit quam studiose legat, vel in lectione qualiter compungatur. Prodesse quippe ei multum debet vestra præsentia, ut inter causarum fluctus, quos assidue patitur, ex quibus velit nolit foras trahitur, semper ad amorem cælestis patriæ interius revocetur, & hoc quoque investigare debetis, quotiens ei pro sua anima lacrymæ dantur, utrum adhuc ex timore, an jam ex amore compungatur. Duo quippe sunt B compunctionis genera, sicut scitis, unum quod æternas pœnas metuit, aliud quod de cælestibus præmiis suspirat; quia Deum timens anima prius timore compungitur, post amore. Ante enim semetipsam in lacrymis afficit, quia dum malorum suorum memoriam recolit pro his perpeti supplicia æterna pertimescit. At vero cum longa mœroris anxietate fuerit formido consumpta, quædam jam de præsumptione veniæ securitas nascitur, & in amore cælestium gaudiorum animus inflammatur. Et qui prius flebat ne duceretur ad supplicium, postmodum flere amarissime incipit, quia differtur a regno. Contemplatur etenim mens, qui sint illi angelorum chori, quæ ipsa societas beatoC rum spirituum, quæ visio internæ claritatis Dei, & amplius plangit, quia a bonis perennibus deest, quam flebat prius cum mala æterna metuebat; sicque fit ut perfecta compunctio formidinis trahat animum ad compunctionem dilectionis. Quod bene in sacra veracique historia figurata narratione describitur, quæ ait: *Axa filia * Caleph sedens super asinam suspiravit. Cui dixit pater suus: Quid habes? At illa respondit: Da mihi benedictionem. Terram Australem & arentem dedisti mihi, junge & irriguam. Et dedit ei pater suus * irriguum inferius, & irriguum superius*. Axa quidem super asinum sedet, cum irrationabilibus carnis suæ motibus anima præsidet. Quæ D suspirans a patre terram irriguam petit: quia a creatore nostro cum magno desiderio quærenda est lacrymarum gratia. Sunt namque nonnulli qui jam in dono percipiunt libere pro justitia loqui, oppressos tueri, indigentibus propria tribuere, ardorem fidei habere, sed adhuc gratiam lacrymarum non habent. Hi nimirum terram Australem & arentem habent, sed adhuc irrigua indigent. In bonis enim operibus positis, in quibus magni atque ferventes sunt, oportet valde ut aut timore supplicii, aut amore regni cælestis peccata sine, quibus vivere non possunt quotidie plorent. Sed quia, ut dixi, duo sunt compunctionis genera, dedit ei pater suus irriguum E superius, & irriguum inferius. Irriguum quippe superius accipit anima, cum se in lacrymis regni cælestis desiderio affligit. Irriguum vero inferius accipit, cum inferni supplicia flendo pertimescit. Et quidem prius inferius, & post irriguum superius datur. Sed quia compunctio amoris magna dignitate præeminet, necesse fuit ut prius irriguum superius, & post irriguum inferius diceretur. Vos ergo quæ operante omnipotente domino utraque compunctionis genera experimento nostis, quantum per verba sereniſſimæ dominæ vestræ prodestis,

Cant. 1.

Jos. 15. * Caleb.

* Irriguum perius, & riguum i rius. P.

Exod. 15.

Psal. 68.

stis, quotidie solicite perscrutari debetis. Peto autem ut parvulos dominos quos nutritis, præcipue moribus instruere curetis, & glorioſos eunuchos qui eis deputati sunt admonete, ut ea illis loqui debeant, quæ eorum mentes in caritate circa se invicem & erga subjectos in mansuetudinem * compungant, ne si quid odii modo inter se conceperint, in aperto postea erumpat. Verba si quidem nutrientium aut lac dant si bona sunt, aut venenum si mala. Talia ergo nunc eis suggerant, quæ postmodum ostendant quam bona fuerint, quæ a nutritorum suorum ore suxerunt. Præterea triginta auri libras dilectus filius meus Sabinianus diaconus ab excellentia vestra transmissas in redemptionem captivorum dandas, atque pauperibus erogandas detulit, de quibus vobis gaudeo, sed mihi pertimesco; quia apud tremendum judicem non solum de sancti Petri apostolorum principis substantia, sed etiam de vestris rebus rationem redditurus vado. Vobis autem omnipotens Deus pro terrenis cælestia, pro temporalibus æterna restituat. Indico vero quia ex Crotonensi civitate, quæ super Adriaticum mare in terra Italiæ posita transacto anno a Longobardis capta est, multi viri ac multæ mulieres nobiles in prædam ductæ sunt, & filii a parentibus, parentes a fillis, & conjuges a conjugibus divisi, ex quibus aliqui jam redempti sunt. Sed quia gravia pretia eis indicunt, multi apud nefandissimos Longobardos hactenus remanserunt. Mox autem medietatem pecuniæ quam transmisistis, in eorum redemptionem transmisi. De medietate vero ancillis Dei, quas vos Græca lingua monastrias dicitis, lectisternia emere disposui, quia in lectis suis gravi nuditate in hujus hiemis vehementissimo frigore laborant; quæ in hac urbe multæ sunt. Nam juxta notitiam qua dispensantur, tria millia reperiuntur. Et quidem de sancti Petri apostolorum principis rebus octoginta annuas libras accipiunt. Sed ad tantam multitudinem ista quid sunt, maxime in hac urbe, ubi omnia gravi pretio emuntur? Harum vero talis vita est, atque intantum lacrymis & abstinentia districta ut credamus quia si ipsæ non essent, nullus nostrum jam per tot annos in loco hoc subsistere inter Longobardorum gladios potuisset. Præterea benedictionem sancti Petri apostoli clavem a sacratissimo ejus corpore transmisi, de qua videlicet clavi hoc est gestum quod narro miraculum. Dum eam quidam Longobardorum civitatem ingressus in Transpadanis partibus inveniſſet, quia sancti Petri clavis esset despiciens; sed pro eo quod eam auream vidit, facere sibi ex illa aliquid aliud volens, eduxit cultellum ut eam incideret. Qui mox cultellum cum quo eam per partes mittere voluit, arreptus per spiritum, sibi in gutture defixit, eademque hora extinctus cecidit. Et dum illic rex Longobardorum Antharith atque alii multi ejus homines adessent, & is qui se percusserat seorsum mortuus, clavis vero hæc seorsum jaceret in terra, factus est omnibus vehementissimus timor, ut eamdem clavem de terra levare nullus præsumeret. Tunc quidam Longobardus catholicus, qui sciebatur orationi & eleemosynis deditus, Minulfus nomine, vocatus est, atque ipse hanc levavit de terra. Antharith vero pro eodem miraculo aliam clavem auream fecit, atque cum ea pariter ad sanctæ memoriæ decessorem meum transmisit, indicans quale per eam miraculum contigisset. Ipsam ergo vestræ excellentiæ transmittere studui, per quam omnipotens Deus superbientem & perfidum hominem peremit, ut per eam vos, qui eum timetis & diligitis, & præsentem salutem & æternam habere valeatis.

XXIV. AD ANASTASIUM EPISCOPUM ANTIOCHENUM.

De Cyriaco episcopo Constantinopolitano, & profano vocabulo universalis, quo temere utebatur.

Gregorius Anastasio episcopo Antiocheno.

DEsideratam suavissimæ vestræ sanctitatis epistolam communi filio meo Sabiniano diacono deferente suscepi, in qua non linguæ sed animæ verba profluebant. Et non mirum si bene loquitur qui perfecte vivit. Quia enim per magistrum Spiritum in schola cordis præcepta vitæ didicistis terrena cuncta despicere, ad cælestem patriam festinare; quantum vos in bono profecistis, tantum bona etiam de aliis sentitis. Dum vero in scriptis vestræ beatitudinis multa de me dici laudabilia audirem, intellexi studium, quia commemorare voluistis non quid sum, sed quid esse debeam. Illud vero quod me dicitis morum meorum debere reminiscí, & maligno spiritui quærenti animas eribrare pro nulla causſa locum dare; ego quidem me semper malis moribus fuisse recolo, atque eosdem in me mores si possum vincere ac delere summopere festino. Si tamen ut vos creditis, aliquid boni habui, in omnipotentis Dei adjutorio confido, quia oblitus non sum. Sed sanctitas vestra, ut video, in præmissis verbis dulcedinis, & subsequenti hoc verbo epistolam suam api esse similem voluit, quæ mel simul & aculeum portat, ut me & melle satiaret, & aculeo pungeret. Sed inter hæc ego ad meditandam Salomonis vocem redeo: *Quia meliora sunt vulnera diligentis, quam inimici blandientis oscula.* Prov. 27. Quod vero dicitis pro nulla causſa dare nos locum scandalo debere, hæc mihi & piissimus domnus filius noster, pro cujus vita inceſſanter orandum est, jam sæpius scripsit: & quod ille ex potestate, scio quia hoc vos ex amore dicitis. Nec miratus sum vos in vestris epistolis imperialia verba posuisse; quia habent inter se maximam cognationem amor & potestas. Nam utraque principaliter * præsunt, utraque per auctoritatem semper loquuntur. Et quidem in suscipienda fratris & consacerdotis nostri Cyriaci synodica epistola dignum non fuit ut pro causſa profani vocabuli moras facerem, ne unitatem sanctæ ecclesiæ perturbarem, sed tamen de eodem superstitioso & superbo vocabulo eum admonere studui, dicens; quia pacem nobiscum habere non posset, nisi elationem prædicti verbi corrigeret, quam primus apostata invenit. Vos tamen eamdem causſam nullam esse dicere non debetis, quia si hanc æquanimiter portamus, universæ ecclesiæ fidem corrumpimus. Scitis enim quanti non solum hæretici, sed etiam hæresiarchæ de Constantinopolitana ecclesia sunt egressi. Et ut de

* præsumunt Paris.

honoris vestri injuria taceam, si unus epis- A
copus vocatur universalis, universa ecclesia corruit: si unus, universus cadit. Sed absit hæc stultitia, absit hæc levitas ab auribus meis. In omnipotente autem domino confido, quia quod promisit citius impleturus
Luc. 14. & 18. est. *Omnis qui se exaltat humiliabitur.* Hæc occupatus in multis ad epistolarum vestrarum dicta in brevitate respondi: nam quæ modo loqui per scripta non debeo, in animo signata manent. Peto ut me beatitudo vestra in suis sanctis orationibus semper ad memoriam reducat, quatenus a malis me temporalibus & æternis vestræ intercessiones eripiant. Pro serenissimo autem domino imperatore studiose & ferventer orare, quia valde est ejus B
vita mundo necessaria. Cesso autem amplius dicere, quia & vos non dubito scire.

XXV. AD THEODORUM MEDICUM.

Largitatem eleemosynarum ejus plurimum laudat.

Gregorius Theodoro Medico Constantinopolitano.

Dilectissimus filius meus Sabinianus diaconus ad me reversus, nulla mihi gloriæ vestræ scripta detulit: sed ea quæ transmissa sunt, captivis & pauperibus deportavit, unde & intellexi causam. Ideo enim homini loqui C
per epistolas noluistis, quia omnipotenti Deo verbum in bona operatione feceratis. Habet enim hæc eadem vestra operatio vocem propriam, quæ ad aures Dei secretas clamat, sicut scriptum est: *Abscondeeleemosynam in sinu*
Eccles. 29. *pauperis & hæc pro te orabit.* Et quidem mihi fateor, triste est aliena expendere, & super eas quas de substantia ecclesiastica habeo, adhuc
al. sanctissimi. etiam de rebus * suavissimi filii domni Theodori rationes ponere. Vestræ tamen benignitati congaudeo, quia solicite attenditis, atque custoditis hoc quod veritas dicit: *Date eleemo-*
Eccl. 3. *synam, & ecce omnia munda sunt vobis.* Et
Luc. 11. quod scriptum est: *Sicut aqua extinguit ignem, sic eleemosyna extinguit peccatum.* Paulus quo- D
2. Cor. 8. que apostolus ait: *Vestra abundantia illorum inopiam suppleat, ut & illorum abundantia vestræ sit inopiæ supplementum.*
Tob. 4. Tobias filium admonet, dicens: *Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si autem parum, etiam de exiguo libenter impertire.* Vos itaque hæc omnia præcepta servatis, sed pro nobis ut oretis petimus, ne laborum vestrorum fructus indiscrete, & non sicut necesse est dispensemus, ne unde vos peccata minuitis, nos inde cumulemus. Omnipotens autem Deus sua vos protectione custodiat, sicque vobis in terreno palatio humanam gratiam tribuat, ut post longa vos tempora ad cælestis palatii gaudia æterna perducat. Benedictionem vero sancti Petri apo- E
stolorum principis, quem multum diligitis, clavem a sacratissimo ejus corpore vobis transmisimus, in qua ferrum de catenis ejus clausum est; ut quod illius collum ligavit ad martyrium, vestrum ab omnibus peccatis solvat.

XXVI. AD ANDREAM SCHOLASTICUM.

De contemnendo hoc sæculo, ut cælestibus studiis vacare possit.

*Gregorius Andreæ * scholastico.* *Deest in Pari. Scholastico.*

Magnitudinis vestræ scripta suscipiens, cognita salute vestra gavisus sum, & de benignitate piissimæ domnæ, quæ erga vos suam gratiam ostendere dignata est, valde lætatus. Et quod domna * Constantina clarissima puel- * *al.* Constantia.
la priusquam nuptias faceret ab hujus mundi illecebris est erepta, vehementer exulto. Illud B
autem quod vos in militiam sponsi ejus intrasse dixistis, & quod serenissimo domno imperatori commendari voluistis, ut vobis aliqua injungat, ubi vos utiles esse existimat, mentem meam non modico mœrore tetigit, quia ego bonitatem morum vestrorum ad aliud tendere semper existimavi. Multos autem novi, qui in servitio reipublicæ positi vehementer affliguntur, quia eis non licet vacare, & peccata sua plangere, & vos quare, nescio, occupari desideratis. Cur enim, magnifice fili, non consideras, quia mundus in fine est? Omnia urgentur quotidie, ad reddendas rationes æterno & tremendo judici ducimur. Quid ergo aliud nisi de adventu illius cogita- C
re debemus? Vita enim nostra naviganti est similis. Is namque qui navigat * stat, sedet, jacet, vadit: quia impulsu navis ducitur. Ita ergo & nos sumus, qui sive vigilantes, sive dormientes, sive tacentes, sive loquentes, sive ambulantes, sive volentes, sive nolentes, per momenta temporum quotidie ad finem tendimus. Cum igitur finis nostri dies advenerit, ubi nobis erit omne quod modo cum tanta cura quæritur, & cum solicitudine congregatur? Non ergo honor, non divitiæ quærendæ sunt, quæ dimittuntur: sed si bona quærimus, illa diligamus quæ sine fine habebimus: si autem mala pertimescimus, illa timeamus quæ a reprobis sine fine tolerantur. Hoc ipsum ve- D
ro esse in obsequio piissimi principis, quanta est mentis occupatio in appetitu terrenæ gratiæ, & quantus est timor ne hæc eadem gratia perdatur si adepta fuerit? Perpende ergo quæ pœna sit aut prosperitatis desiderio fatigari, aut adversitatis timore pavescere. Unde magis suadeo ut magnitudo vestra in suo proposito quondam, in pauco tempore delectabili receptaculo peregrinationis vivere studeat, & quietam ac tranquillam vitam ducere, sacris lectionibus vacare, cælestia verba meditari, in æternitatis amore se accendere, de terrenis rebus secundum vires bona opera agere, & regnum perpetuum in eorum remuneratione sperare. Sic autem vivere, jam in æternitatis vi- E
ta partem habere est. Hæc, magnifice fili, loquor, quia multum te diligo. Et quia in procellas & fluctus * cordis tendis, verborum meo- * cordis. *al.* in Paris.
rum funibus te ad litus revoco: & si trahentem sequi volueris, quæ pericula evaseris, quæ gaudia inveneris, in ipso quietis tuæ litore positus agnosces. Præterea gratias ago, quia me de duabus personis, quæ cum glo- * Callicino. Paris.
rioso * Gallitio venerunt, cautum reddere studuistis; quamvis personæ ejus, quam prius magnitudo vestra nominavit, jam in malis non modicum experimentum tenemus. Sed

quia

* Stet, sedet, jaceat. Vadit, quia ec. Paris.

quia mala sunt tempora, omnia cum gemitu A reliquat: sed & quantas valet animas in creportamus. Omnipotens autem Deus sua vos protectione custodiat, detque vobis & hic bene agere, & apud se in perpetuum in æterna vita gaudere.

XXVII. AD NARSEM RELIGIOSUM.

De persecutione non timenda, & salute plurimorum amicorum acquirenda.

Gregorius Narsi Religioso.

CUm Romanum defensorem ad urbem regiam mitterem, diu scripta vestra * requisivi, sed inveniri minime potuerunt: post- B modum vero inter multas aliorum epistolas sunt inventa, in quibus mihi dulcedo vestra suas afflictiones & tribulationes spiritus indicat, & adversitates malorum hominum manifestat. Sed rogo in his omnibus revoca ad mentem hoc quod credo, quia nunquam oblivisceris, *quia omnes qui pie volunt vivere in Christo, persecutione patiuntur.* Qua in re ego fidenter dico, quia minus pie vivis, si minus persecutionem pertuleris. Idem quoque doctor gentium quid aliud discipulis dicat audiamus: *Ipsi scitis, fratres, introitum nostrum ad vos, quia non inanis fuit, sed ante passi & contumeliis affecti.* Ecce, dulcissime fili, prædicator sanctus ingressum suum vacuum fuisse perhi- C buit, si contumelias non pertulisset: & tua caritas dicere bona vult sed mala perpeti recusat. Unde necesse est, ut inter adversa se districtius accingat, ut desiderium ad amorem Dei atque studium bonæ operationis ipsa plus adversitas augeat. Sic semina messium gelu cooperta fertilius germinant. Sic ignis flatu premitur ut crescat. Scio quidem quia ex tot malarum linguarum sermonibus perversis tempestatem validam pateris, in mente contradictionum fluctus sustines. Sed redeat ad animum quod per psalmistam dominus dicit: *Exaudivi te in abscondito tempestatis, probavi te ad aquas contradictionis.* Si enim inter contradicentes quæ Dei sunt egeris, tunc verus D operator probaris. Dulcissima autem vestra caritas mihi scripsit, ut monasteriis quæ per orationes & magisterium vestrum a filio nostro domno Paulo instituta sunt aliquid admonendo scriberem. Sed si Dei sunt vasa, scio quia per compunctionis gratiam fontem sapientiæ intus habent, & meæ siccitatis guttas parvulas suscipere non debent. Perfecta vero vestra sapientia recolit, quia in paradiso pluvia non fuit, sed fons ascendebat de medio paradisi, qui irrigaret faciem terræ. Illæ ergo animæ quæ per compunctionis gratiam fontem in semetipsis habent, de aliena lingua pluviam necessariam non habent. Per scripta autem ve- E stra mihi transitum domnæ Hesychiæ nuntiastis: & magna exultatione gavisus sum, quia illa bona anima feliciter ad suam patriam pervenit, quæ in patria laborabat aliena. Gloriosas autem filias meas domnam Dominicam, & domnam Eudochiam mea vice salutate. Sed quia prædictam domnam Dominicam jam diu est quod audio præpositam factam, in hoc circa eam vestra caritas vigilet, ut quia jam servire in labore terreni palatii non compellitur, omnes mundi hujus strepitus perfecte fugiat, totam se Deo conferat, nihil de se extra se

ris sui servitium colligat, ut earum mentes per verbum ejus gratiam compunctionis accipiant, & tanto celerius ipsa ab omnibus peccatis suis absoluta sit, quanto per ejus vitam & linguam etiam aliarum animæ e peccatorum suorum nexibus eruperint. Quia autem nemo hominum in hoc mundo sine peccato est, & quid est aliud peccare nisi a Deo fugere? fiducialiter dico etiam eamdem filiam meam peccata aliqua habere. Ut ergo dominæ suæ, id est, æternæ sapientiæ perfecte satisfaciat, quæ sola fugit, cum multis redeat. Aversionis enim suæ culpa nulli imputabitur, quæ revertens lucrum reportat. Domnum autem Alexandrum & domnum Theodorum mea per vos peto vice salutari. Quod vero scribitis, ut excellentissimæ filiæ meæ domnæ Gurdiæ, & sanctissimæ filiæ ejus domnæ Theotistæ, & magnificis earum hominibus domno Marino & domno Christiodoro scribere debeam, eosque aliquid de anima sua admonere, bene scit dulcissima vestra magnitudo, quia hodie in Constantinopolitana civitate, qui de Græco in Latinum, & de Latino in Græcum dictata bene transferant, non sunt. Dum enim verba custodiunt, & sensus minime attendunt, nec verba intelligi faciunt, & sensus frangunt. Pro qua re prædictæ filiæ meæ domnæ Gurdiæ breviter scripsi: nam ceteris tacui. Duas autem camisias, & quatuor oraria vobis transmisi, quæ prædictis viris ex benedictione sancti Petri peto humiliter offerri. Præterea quidam moriens unum mihi puerulum dimisit: de cujus anima cogitans, eum dulcedini vestræ transmisi, ut in ejus vivat in hac terra servitio, per quem ad libertatem cæli valeat pervenire. Dilectissimum autem filium meum Anatolium diaconum, quem ad facienda responsa ecclesiæ in urbem regiam transmisi, peto ut frequenter dulcissima vestra caritas visitet: ut post labores quos in caussis sæcularibus patitur, in verbo Dei vobiscum requiem inveniat, & quasi quodam candido linteo ejusdem laboris terreni sudorem detergat. Quem personis omnibus quæ vobis notæ sunt commendate: quamvis scio quia, si perfecte cognoscitur, commendatione non eget. Vos autem quantum sanctum Petrum apostolum, quantum me diligitis, in ipso modo monstrate. Omnipotens autem Deus dulcissimam mihi caritatem vestram ab interioribus hostibus exterioribusque custodiat, & quando ei placuerit ad cælestia vos regna perducat.

XXVIII. AD CYRIACUM EPISCOPUM CONSTANTINOPOLITANUM.

De submovendo profano vocabulo, ut pax ecclesiæ conservetur, & scandala multorum auferantur.

Gregorius Cyriaco episcopo Constantinopolitano.

SCripta beatitudinis vestræ suscepimus, quæ nobis non linguæ sed animæ verba loquebantur. Aperiebant etenim mentem, quæ tamen mihi clausa non erat, quia per memetipsum suavitatis ipsius experimentum tenebam. Unde omnipotenti Deo incessanter gratias refero, quia si erga nos in corde vestro virtu-

tum mater caritas permanet, bonorum operum ramos nunquam amittitis, quia ipsam bonitatis radicem tenetis. Oportet ergo ut mihi atque omnibus fratribus vestris ejusdem caritatis pulcritudinem in hoc primum opere monstretis, ut verbum superbiæ, per quod grave scandalum in ecclesiis generatur, auferre festinetis, hoc modis omnibus implentes quod scriptum est: *Soliciti servare unitatem Spiritus in vinculo pacis*. Et rursus: *Nullam occasionem dare adversario maledicti gratia*. Tunc enim *Ephes. 4.* ostensa caritas vera, si per typhum *1. Timoth. 5.* superbiæ inter nos schisma non fuerit. Ego enim Jesum testem invoco in anima mea, quia a summo usque ad ultimum nulli hominum dare scandali occasionem volo. Omnes magnos esse & honorabiles cupio, quorum tamen honor honori omnipotentis Dei non detrahat. Nam quisquis se contra Deum honorari appetit, mihi honorabilis non est. Sed ut cognoscatis quam erga vestram beatitudinem habeam voluntatem, dilectissimum filium meum Anatolium diaconum ad piissimorum dominorum vestigia transmisi, qui eorum pietati ac vestræ fraternitati satisfaciat, quia nulli in hac caussa nocere appeto, sed humilitatem Deo placitam, & sanctæ ecclesiæ concordiam custodire. Et quia hostis omnipotentis Dei antichristus juxta est, studiose cupio ne proprium quid inveniat, non solum in moribus, sed etiam nec in vocabulo sacerdotum. Ea ergo quæ novo modo introducta sunt, ipso ordine quo illata sunt auferantur, & pax nobis illibata in Domino permanebit. Nam quæ erit inter nos dulcedo, quæ caritas, si nosmetipsos voce refovemus, & rebus pungimur? Hoc ergo vestra sanctitas agat, ut bona quæ dicitis, nos in cordis medulla sentiamus; quatenus dum in unanimitate corda fuerint sacerdotum, pro piissimorum dominorum vita deprecantes tanto citius exaudiri mereamur, quanto & orationes vestras ante Dei oculos pax illuminat, & discordiæ macula non obscurat.

XXIX. AD ANASTASIUM

Presbyterum Isauriæ.

De contentione tollenda, quæ inter patrem monasterii quod Neas dicitur, & Hierosolymorum episcopum exorta erat.

Gregorius Anastasio presbytero * *Isauriæ.*

* Isauriæ. *deest in Paris.*

QUia bonus homo de bono thesauro cordis sui bona profert, hoc tua caritas & * spiritualiter vivendo, & modo mihi in epistola sua loquendo monstravit: in qua inveni duos quosdam de virtutibus litigantes, te videlicet pro caritate, atque alium pro timore & humilitate contendere. Et quamvis in multis occupatus, quamvis Græcæ linguæ nescius, in contentione tamen vestra judex residi, sed requisita veritate, in meo judicio contradictorem tuum ipse vicisti per apostolicam sententiam, quam vobis contendentibus protuli; quia, *timor non est in caritate, sed perfecta caritas foras mittit timorem: quoniam timor pœnam habet: qui autem timet, non est perfectus in caritate*. Tua itaque fraternitas, quantum in caritate perfecta sit, scio. Et quia omnipotentem Deum multum diligit, oportet ut de proximo multum præsumat. * Non enim loca vel ordines creatori nostro nos proximos faciunt, sed ei nos merita bona jungunt, aut mala disjungunt. Quia ergo adhuc incertum est quis interius qualis sit, cur non audebas scribere, dum inter me & quis sit superior ignores? Et quidem bene te vivere scio, me autem multis oneratum peccatis novi. Sed etsi ipse peccatores, me tamen multo melior: quia tu tua tantummodo, ego vero & eorum qui mihi commissi sunt peccata porto. In hoc ergo te altum, in hoc te magnum aspicio, quia ante humanos oculos in magno atque in alto loco minime profeciisti; in quo sæpe dum exterius ab hominibus honor tribuitur, ad ima animus mergitur, quia curis discerpentibus gravatur. Tibi autem omnipotens Deus, juxta hoc quod scriptum est, *ascensus in corde disposuit, in convalle lacrymarum*. Multo autem me altior, multo sublimior videri poteras, si neque ducatum monasterii, quod Neas dicitur, suscepisses: quia in eodem monasterio, sicut audio, monachorum quidem species tenetur, multa vero sub sanctitatis habitu sæcularia aguntur. Sed etiam ad hoc te existimabo cælesti gratia perveniisse, si ea quæ in loco illo omnipotenti Deo displicent, te fuerint duce correcta. Sed quia inter patrem ejusdem monasterii & pastorem Hierosolymorum ecclesiæ semper esse jurgia consueverunt, credo quod omnipotentes Deus idcirco dilectionem tuam & sanctissimum fratrem & consacerdotem meum Amos esse uno tempore Hierosolymis voluit, ut ea quæ prædixi jurgia tollerentur. Nunc ergo ostendite quantum vos prius amastis. Scio quia utrique abstinentes, * utrique humiles estis, unde necesse est ut salvatoris nostri gloria in vobis juxta vocem psalmistæ resonet, & in tympano & choro laudetur. In tympano etenim sonus ex pelle sicca est, in choro vero vocum concordia. Quid igitur per tympanum, nisi abstinentia; quid per chorum, nisi unanimitas designatur? Quia ergo per abstinentiam dominum laudatis in tympano, peto ut per unanimitatem laudetis in choro. Per semetipsam quoque veritas dicit: *Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos*. Quid per sal nisi sapientia designatur? Paulo attestante qui ait: *Sermo vester in gratia semper sale sit conditus*. Quia ergo per doctrinam verbi cælestis sal habere vos novimus, restat ut per caritatis gratiam etiam inter vos pacem toto corde teneatis. Hæc, carissime frater, dico, quia utrosque vos multum diligo, atque omnino pertimesco ne orationum vestrarum sacrificia ex aliqua inter vos dissensione maculentur. Benedictionem vero quam & prius per Exhilaratum secundicerium, & postmodum per Sabinianum diaconum transmisistis, cum gratiarum actione suscepi; quia de sancto loco decuit vos sancta transmittere, & cui assidue ministratis, ex vestro ipso munere demonstrare. Omnipotens Deus sua vos dextera protegat, atque a malis omnibus servet illæsos.

Grat. d. cap. 4. l. lib. 3. Joann. lib. 4. c.

* utrique & i Par. dunt.

Psalm.

Marc. 9.

Coloss. 4.

1. Joann. 4.

XXX. AD MAURITIUM AUGUSTUM.

Defendit se temere indiscretum nominatum fuisse, quod Cyriacum episcopum Constantinopolitanum, qui universalem se nominat, reprehenderit.

Gregorius Mauritio Augusto.

DOminorum pietas provida, ne quid fortasse scandali in unitate sanctæ ecclesiæ ex sacerdotum dissensione generari potuisset, semel ac bis me admonere dignata est, ut responsales fratris & consacerdotis mei Cyriaci benigne susciperem, eosque ad remeandum citius relaxarem: & licet, piissime domne, apte & provide cuncta præcipiatis, ego tamen invenio quia eorum judicio indiscretus esse ex hac tali admonitione reprehendor. Numquid nam si ex superbo ac profano vocabulo meus non in modico est animus vulneratus, tantæ indiscretionis esse potui, qui nescirem quid unitati fidei, quid concordiæ ecclesiasticæ deberem, & fratris mei responsales & synodicam epistolam suscipere cujuslibet causæ amaritudine interveniente recusarem? Absit hoc. Nimis mihi fuerat desipuisse sic sapere. Aliud namque est, quod conservandæ unitati fidei, atque aliud quod debemus comprimendæ elationi. Distinguenda ergo erant tempora, ne prædicti fratris mei ex quolibet articulo * caritas turbaretur. Unde & responsales ejus cum magno affectu suscepi. Quidquid debui caritatis exhibui, meliusque eos quam consuetudo prisca fuerat honoravi, & mecum feci eos sacra missarum solemnia celebrare: quia sicut meus diaconus ad exhibenda sancta mysteria illi non debet ministrare qui elationis culpam aut commisit, aut commissam ab aliis ipse non corrigit, ita ministri illius in celebratione missarum mihi adesse debuerunt, qui custodiente Deo, in superbiæ errorem non cecidi. Eamdem vero fratrem & consacerdotem meum itu diose admonere curavi, ut si habere pacem omnium concordiamque desiderat, ab stulti vocabuli se appellatione compescat. De qua re mihi in suis jussionibus dominorum pietas præcepit, dicens; ut pro appellatione frivoli nominis inter nos scandalum generari non debeat. Sed rogo, ut imperialis pietas penset, quia alia sunt frivola valde innoxia, atque alia vehementer nociva. Numquid non cum se antichristus veniens Deum dixerit, frivolum valde erit? sed tamen nimis pernicioſum. Si quantitatem sermonis attendimus, duæ sunt syllabæ; si vero pondus iniquitatis, universa pernicies. Ego autem fidenter dico, quia quisquis se universalem sacerdotem vocat, vel vocari desiderat, in elatione sua antichristum præcurrit, quia superbiendo se ceteris præponit. Nec dispari superbia ad errorem ducitur; quia sicut perversus ille Deus videri vult super omnes homines, ita quisquis iste est, qui solus sacerdos appellari appetit, super ceteros sacerdotes se extollit. Sed quoniam veritas dicit; *Omnis qui se exaltat humiliabitur*; scio quia quælibet elatio tanto citius rumpitur, quanto amplius inflatur. Illis ergo pietas vestra præcipiat, ne quod per appellationem frivoli nominis scandalum gignant, qui in superbiæ typhum ceciderunt. Nam peccator ego, qui auctore Deo humilitatem teneo, admonendus ad humilitatem non sum. Omnipotens autem Deus serenissimi domni nostri vitam & ad pacem sanctæ ecclesiæ, & ad utilitatem reipublicæ Romanæ per tempora longa custodiat. Certi etenim sumus quia si vos vivitis, qui cœli dominum timetis, nullam contra veritatem superbiam prævalere permittetis.

* vitas, Paris.

c. 24. & 18.

XXXI. AD EULOGIUM ET ANASTASIUM EPISCOPOS.

De responsalibus Cyriaci episcopi in causa fidei admissis. De suo diacono cum eo non processuro. De damnatione Eudoxii sibi incognita. De historia Sozomeni ab apostolica sede reprobata. De anima Adæ, quod in peccato mortua est. Dicit quoque eum per pœnitentiam salvatum. Et quod diabolus cor hominis ingreditur.

Gregorius Eulogio Episcopo Alexandrino, & Anastasio episcopo Antiocheno.

CAritas qua vobis valde constrictus sum, tacere me minime permittit, ut sanctitas vestra quæcumque apud nos aguntur agnoscat, & falsis rumoribus non decepta, suæ justitiæ atque rectitudinis viam, sicut perfecte cœpit, perfectius teneat. Responsales siquidem fratris & coepiscopi nostri Cyriaci venientes, ejus ad me synodicam detulerunt epistolam. Et quidem inter nos & ipsum, sicut vestra beatitudo novit, propter appellationem profani nominis est gravis discordia: sed in causa fidei transmissos responsales ejus existimavi esse suscipiendos, ne culpa elationis, quæ in Constantinopolitana ecclesia pene contra omnes sacerdotes exorta est, dissensionem fidei & rixam ecclesiasticæ faceret unitati. Eosdem vero responsales, quia hoc omnino humiliter precabantur, missarum solemnia mecum celebrare feci; quia sicut & serenissimo domno imperatori nostro intimare studui, responsales fratris & consacerdotis nostri Cyriaci mihi communicare debuerunt, quia auctore Deo in elationis errorem non cecidi. Meus vero diaconus cum prædicto fratre nostro Cyriaco missarum solennia celebrare non debet; quia per profanum vocabulum culpam superbiæ aut commisit, aut sequitur; ne si, quod absit, procedit, ei in tali elatione posito, vanitatem stulti nominis confirmare videamur. Eumdem vero fratrem admonere studui, ut se a tali elatione corrigat; quia si hanc non correxerit, pacem nobiscum nullo modo habebit. Præterea idem frater noster omnia in suis synodicis catholice, Deo auctore, locutus est. Quemdam vero Eudoxium damnavit, quem neque in synodis damnatum invenimus, neque a decessoribus ejus in suis synodicis reprobatum. Et canones quidem Constantinopolitani concilii Eudoxianos damnant; sed quis fuerit eorum auctor Eudoxius, minime dicunt. Romana autem ecclesia eosdem canones vel gesta synodi illius hactenus non habet, nec * accepit; in hoc autem eamdem synodum accepit, quod est per eam contra Macedonium definitum. Reliquas vero hæreses, quæ illic memoratæ sunt, ab aliis jam patribus damnatas reprobat. De Eudoxianis vero nihil hactenus agnovit. In historia autem

* accepit. Paris.

rem Sozomeni, de quodam Eudoxio qui Constantinopolitanæ ecclesiæ episcopatum arripuisse dicitur, aliqua narrantur. Sed ipsam quoque historiam sedes apostolica suscipere recusat, quoniam multa mentitur, & Theodorum Mopsuestiæ nimium laudat, atque usque ad diem obitus sui magnum doctorem ecclesiæ fuisse perhibet. Restat ergo ut si quis illam historiam recipit, synodo quæ piæ memoriæ Justiniani temporibus de tribus capitulis facta est contradicat. Qui vero huic contradicere non valet, illam historiam necesse est ut repellat. In latina vero lingua de hoc Eudoxio nunc usque, neque in Philastro, neque in beato Augustino, qui multa de hæresibus conscripserunt, neque in aliis patribus aliquid invenimus. Caritas igitur vestra, si quis apud Græcos probatorum patrum de eo sermonem fecit, suis mihi epistolis innotescat. Præterea ante triennium, cogente causa monachorum Isauriæ, qui hæretici accusabantur, satisfaciens mihi quondam frater & consacerdos meus domnus Joannes literas misit, quibus nitebatur ostendere eos Ephesinæ synodi diffinitionibus contradixisse, & velut ex eadem synodo certa nobis quibus ipsi obsisterent capitula destinavit. Inter alia autem scriptum illic continebatur de Adæ anima, quia in peccato mortua non fuerit, eo quod diabolus in cor hominis non ingrediatur, & si quis hoc dixisset, anathema esset. Quæ cum mihi relecta fuissent, valde contristatus sum. Si enim Adæ, qui primus peccavit, anima in peccato mortua non est, quomodo de ligno vetito ei dictum est: *In quacumque die comederitis ex eo, morte moriemini?* Et certe comedit Adam & Eva de ligno vetito, & tamen in carne sua ultra nongentos annos postmodum vixerunt. Constat itaque quia in carne non est mortuus. Si ergo in anima mortuus non est, quod dici nefas est, falsam sententiam de illo protulit Deus qui dixit, quia qua die comederet, moreretur. Sed absit hic error, absit a vera fide. Nos enim primum hominem, qua die peccavit, anima mortuum dicimus, atque per hunc omne genus humanum in hac mortis & corruptionis pœna damnatum. Per secundum vero hominem & modo a morte animæ, & postmodum ab omni corruptione carnis in æterna resurrectione liberari nos posse confidimus. Sic autem & prædictis responsalibus diximus: Adæ animam in peccato mortuam dicimus, non a substantia vivendi, sed a qualitate vivendi. Quia enim aliud est substantia, atque aliud qualitas, non est ejus anima ita mortua, ut non esset; sed ait mortua, ut beata non esset. Qui tamen Adam postmodum per pœnitentiam ad vitam rediit. Quod vero diabolus cor hominis ingrediatur, si evangelio creditur, non negatur: ibi enim scriptum est: *Et post buccellam introivit in eum Satanas.* Et rursus ibi dicitur: *Cum diabolus jam se misisset in cor Judæ, ut traderet eum Judas.* Hoc autem qui negat, in Pelagianam hæresim cadit. Quia ergo perscrutantes Ephesinam synodum, nihil in ea tale invenimus contineri, de Ravennati quoque ecclesia vetustum valde codicem ejusdem synodi ad nos deferri fecimus, & synodo quam habemus eum ita concordare invenimus, ut nullo discreparet, & nihil aliud contineret in definitione anathematis & reprobationis, nisi quod duodecim capitula beatæ memoriæ Cyrilli reprobant. Hanc autem totam rationem multo latius subtiliusque prædictis responsalibus ejus in præsenti positis reddidimus, atque eis plenissime satisfecimus. Igitur ne vel hæc, vel alia similia illic surrepant, quæ sanctam ecclesiam scandalizent, necesse nobis fuit hæc ipsa sanctitati vestræ indicare. Et quamvis fratrem & coepiscopum nostrum Cyriacum noverimus orthodoxum, tamen propter alios cauti esse debemus, ut antequam ad publicum prodeant, errorum semina conculcentur. Scripta autem vestræ sanctitatis communi filio Sabiniano diacono veniente suscepi. Sed quia harum lator jam ad egrediendum paratus retineri non potuit, ad hæc responsali meo diacono veniente respondebo.

Lib. 5. epist. 14.

Luc. 18.

XXXII. AD DOMINICUM EPISCOPUM CARTHAGINENSEM.

Ut monachi contra abbates insurgentes ab episcopis corrigantur.

Gregorius Dominico episcopo Carthaginensi.

Licet fraternitatem tuam erga monasteriorum curam pastorali vigilantia credamus esse solicitam; ea tamen quæ de monasterio in Africana provincia posito cognovimus, vobis necessario providimus indicare. Queritur autem * Cumquodeus abbas lator præsentium, quia si quando monachos, quibus præesse dignoscitur, sub regulari voluerit disciplina restringere, monasterium temere deserant, & licite quocumque voluerint vagantes existant. Quia ergo hoc & ipsis omnino pernicioſum est, & aliis perditionis monstrat exemplum, hortamur fraternitatem vestram, ut si ita est, ecclesiasticam in illos correptionem exerceat, & congrua eos ultione a tali procul dubio præsumptione * compescat, atque ita ad obediendum salubri provisione superbientes animos jugo disciplinæ subjiciat, ut quos ad hujus pravitatis excessum eorum poterat imitatio provocare, emendatio a culpa revocet, & suis, ut dignum est, doceat præpositis obedire. Quia vero a quibusdam episcopis excedentes monachos perhibet defensari, fraternitas vestra in hoc studeat esse solicita, & eos a tali defensione sua modis omnibus interminatione compescat.

* Concordi

* suspendat Paris.

Mense Julio, indictione decimaquinta.

XXXIII. AD DYNAMIUM ET AURELIAM.

Ut ad meliora orationi semper intenti proficiant, & de codice transmittendo.

Gregorius Dynamio & Aureliæ per Franciam.

Scriptorum vestrorum pagina lectione percursa, magnam nobis studio vestro contulit indicato lætitiam; quia per hoc quod vos sacræ lectionis pabula quærere, & supernæ patriæ desiderare gaudia nuntiavit, dilectionem vestram religiosam conversationem non solum amare nomine, sed etiam tenere vita monstravit. Et quoniam desiderata vos adepturos esse confidimus, vehementi vobis cor nostrum exultatio-

tatione congaudet. Nam quia hujuſmodi deſiderium gratia divina non deſerat, ipſa nos veritas teſtimonio ſuæ vocis informat dicens: *Omnis qui quærit invenit, qui petit accipit, & pulſanti aperietur.* Hac itaque fulti certitudine, de ejuſdem redemptoris noſtri miſericordia nihil ambigere, ſed ſpe debemus indubitata præſumere. Nec enim muneris ſui largitate fruſtrabitur, ſed vires obtinendi prorſus indulget, qui velle conceſſit. Nam jam hoc ipſum deſideranter appetere, donum eſt. Quia tamen ita de gratia debemus ſuperna præſumere, ut non ſimus negligentes in oratione vel opere, voce item ejuſdem veritatis exprimitur: *Oportet ſemper orare, & non deficere.* Petamus igitur orando, quæramus legendo, pulſemus operando. Sit igitur mens vigilans, ſit undique ſuſpecta, ſit ubique ſolicita, ut inſidiantis poſſit ſemper laqueos præcavere. Sed quia quanto hoſtis noſter cautum contra ſe unumquemque cognoſcit, tanto corda ſibi reſiſtentium ſubtili molitur arte ſubvertere, omnipotentem dominum aſſiduis lacrymis & deprecatione poſcamus, ut nos veneni ejus non ſinat infectione corrumpi; ſed contra certamina, & latentes ſuggeſtiones quas ingerit, potentiæ ſuæ nos ſcuto circumtegat, in quo jacula illius illiſa frangantur, & cor noſtrum percuſſionis ipſius contactu non * vulneretur, ſed gratiæ ſuæ dono ejus nobis inſidias & intelligere donet, & vincere. Codicem vero quem dirigeremus, talem, qui vos ut petiſtis inſtrueret, minime paratum habuimus, ſed in ſubſequenti tranſmittemus.

* vulneret. *Cf.*

XXXIV. AD DOMINICAM.

Hortamur ut ad virum ſuum Romæ occupatum veniat.

Gregorius Dominicæ uxori Joannis.

LÆtos nos veſtræ nimis epiſtolæ reddiderunt, quos vos unitati eccleſiæ ſociatam, Deo protegente, cognovimus. Et quidem ſicut & ipſa ſcribis ante hoc facere debuiſti, quia talis viri conjugem nec ad modicum eſſe decuit a communionis unitate disjunctam. Conſiderare enim debuiſti, glorioſa filia, quanta multitudo fidelium in matris eccleſiæ ſinu conſiſtat, quantiſque virtutibus ſacerdotes, qui in iſta fide defuncti ſunt, coruſcarunt, vel quanta * adhuc corpora ſua miracula faciant, atque eos non dijudicare, ſed plus tantis viris ac ſacerdotibus quam tibi credere debuiſti. Inter hæc tamen omnipotenti Deo gratias agimus, qui ita cordi veſtro lumen ſuæ veritatis infundit, ut erroris ſui pulſa caligine, rectam vobis viam, quam ſequi & tenere debeatis, oſtenderet. Glorioſum autem conjugem veſtrum, quouſque vivimus, a nobis dimittere noluimus; & ideo eum ad vos reverti nullatenus confidatis. Et quidem ipſe ad vos venire deſiderat, ſed poſtquam in civitate Romana eſt, non poteſt, non ei licet; quia amoris noſtri omnino tenetur vinculis alligatus. Melius eſt ergo ut vos ad eum venire modis omnibus feſtinetis; quia caput ſuum potius membra & ſequi debent, & quocumque iverit comitari.

* corpora. *Cf.*

XXXV. AD BONUM EPISCOPUM MESSANENSEM.

De vaſis ſacris pro redemptione captivorum diſtrahendis.

*Gregorius * Bono epiſcopo Meſſanenſi.*

* Dono ſen Domnino *in Pariſ.* Dono.

ET ſacrorum canonum, & legalia ſtatuta permittunt, miniſteria eccleſiæ pro captivorum eſſe redemptione vendenda. Et ideo quoniam Fauſtinus lator præſentium, ut filias ſuas de jugo potuiſſet captivitatis exuere, trecentorum triginta ſolidorum probatur debitum contraxiſſe, ex quibus triginta redditis, ad reliquæ quantitatis reſtitutionem eum certum eſt non poſſe ſufficere; fraternitatem tuam his hortamur affatibus, ut de argento * Merienſis eccleſiæ, cujus miles eſſe dignoſcitur, quod apud vos eſt, quindecim ei libras, accepto ab eo * de ſuſcepto, dare modis omnibus debeatis; ut eo venundato, & reſtituto debito, neceſſitate valeat obligationis abſolvi. Sed & illud fraternitas veſtra debet eſſe ſolicita, ut ſi quidem de prædicta eccleſia uſuale argentum eſt, ſupraſcriptam quantitatem accipiat: alioquin de ſacratis vos vaſis hac in re eam quam prædiximus quantitatem præbere neceſſe eſt. Nam ſicut omnino grave eſt fruſtra eccleſiaſtica miniſteria venumdare; ſic iterum culpa eſt imminenti hujuſmodi neceſſitate res maxime deſolatæ eccleſiæ captivis ſuis præponere, & in eorum redemptione ceſſare.

* Milenſis

* Id eſt accepto chirographo de argento tradito.

XXXVI. AD JOANNEM EPISCOPUM SYRCUSANUM.

Ut contentiones monaſteriorum ob agri fines exortas terminentur.

Gregorius Joanni epiſcopo Syracuſano.

NE religioſorum virorum corda ſæcularium rerum * contentio a mutua, quod abſit, caritate disjungat, magna eſt ſolicitudine ſtudendum, ut facillimum finem res poſſit in altercationem deducta percipere. Quia ergo indicante Cæſario abbate monaſterii ſancti Petri, quod in loco eſt qui Baias dicitur conſtitutum, comperimus inter eum & Joannem abbatem monaſterii ſanctæ Luciæ, in Syracuſana civitate conſtituti, gravem eſſe exortam de quibuſdam finibus quæſtionem; ne ipſa inter eos valeat contentio prolongari, certamina eorum agrimenſoris definitione proſpeximus finienda. Et ideo ſcripſimus Fantino defenſori, ut Joannem agrimenſorem, qui de Romana urbe Panormum profectus eſt, illuc ad fraternitatem veſtram debeat deſtinare. Hortamur ergo ut cum eo ad loca de quibus eſt contentio debeatis accedere, & utraque parte cominus conſtituta, per loca quæ in lite ſunt, veſtra faciatis præſentia terminari, quadraginta tamen annorum utrique parti præſcriptione ſervata. Quæcumque vero definita fuerint, ita ſervari fraternitas veſtra ſolicite ſtudioſeque provideat, ut denuo nec jurgium exinde aliquod excitari, nec querela aliqua ad nos valeat pervenire. Cæſarius abbas venerabilis quia noſter

* intentio. *Pariſ.*

noſter olim fuerit, fraternitatem veſtram credimus non latere, & ideo eum vobis ſalva æquitate in omnibus commendamus. Et quia in ſæcularibus cauſſis omnino inexpertus eſt, veſtra eum ſolicitudine neceſſe eſt adjuvari: ſic tamen ut in cunctis, ſicut decet, rationem & juſtitiam conſervetis.

XXXVII. AD EULOGIUM EPISCOPUM ALEXANDRINUM.

De tribus apoſtolicis ſedibus, & de lignis tranſmiſſis.

Gregorius Eulogio epiſcopo Alexandrino.

SUaviſſima mihi ſanctitas veſtra multa in epiſtolis ſuis de ſancti Petri apoſtolorum principis cathedra locuta eſt, dicens quod ipſe in ea nunc uſque in ſuis ſucceſſoribus ſedeat. Et quidem ego indignum me eſſe non ſolum in honore præſidentium, ſed etiam in numero ſtantium agnoſco. Sed cuncta quæ dicta ſunt, in eo libenter accepi, quod ille mihi de Petri cathedra locutus eſt, qui Petri cathedram tenet. Et cum me ſpecialis honor nullo modo delectet, valde tamen lætatus ſum, quia vos ſanctiſſimi quod mihi impendiſtis, vobiſmetipſis dediſtis. Quis enim neſciat ſanctam eccleſiam in apoſtolorum principis ſoliditate firmatam, qui firmitatem mentis traxit in nomine, ut Petrus a petra vocaretur? cui veritatis voce dicitur: *Tibi dabo claves regni cœlorum*: cui rurſus dicitur; *Et tu aliquando converſus, confirma fratres tuos*: iterumque: *Simon Joannis amas me? Paſce oves meas*. Itaque cum multi ſint apoſtoli, pro ipſo tamen principatu ſola apoſtolorum principis ſedes in auctoritate convaluit, quæ in tribus locis unius eſt. Ipſe enim ſublimavit ſedem, in quo etiam quieſcere, & præſentem vitam finire dignatus eſt. Ipſe decoravit ſedem, in qua evangeliſtam diſcipulum miſit. Ipſe firmavit ſedem, in qua ſeptem annis, quamvis diſceſſurus, ſedit. Cum ergo unius atque una ſit ſedes, cui ex auctoritate divina tres nunc epiſcopi præſident, quidquid ego de vobis boni audio, hoc mihi imputo. Si quid de me boni creditis, hoc veſtris meritis imputate: quia in illo unum ſumus, qui ait: *Ut omnes unum ſint, ſicut & tu Pater in me, & ego in te, ut & ipſi in nobis unum ſint*. Debitum autem ſalutationis alloquium perſolvens, indico quia magno gaudio exulto, quod vos contra hæreticorum latratus aſſidue laborare cognovi: atque omnipotentem dominum deprecor, ut beatitudinem veſtram ſua protectione adjuvet, quatenus per linguam veſtram de ſinu ſanctæ eccleſiæ omnem radicem amaritudinis evellat, ne rurſum germinans impediat multos, & per illam coinquinentur multi. Accepto enim talento cogitatis quod præceptum eſt: *Negotiamini dum venio*. Ego autem etſi negotiari non valeo, lucris tamen negotii veſtri congaudeo; hoc videlicet ſciens, quia etſi me participem operatio non facit, laboris veſtri me participem caritas facit. Quia, ſicut æſtimo, bonum proximi etiam otioſo commune fit, qui de alterius actibus gaudere communiter ſcit. Præterea ligna tranſmittere volui, ſed beatitudo veſtra ſi eſſent neceſſaria non indicavit, & majora multo mittere poſſumus, ſed nequaquam talis navis huc mittitur, quæ hæc capere valeat. Minora autem mittere verecundum puto. Quid tamen facere debeam, beatitudo veſtra ſuis mihi epiſtolis innoteſcat. Parvulam vero benedictionem de amatoris veſtri ſancti Petri eccleſia ſex minora Aquitanica pallia, & duo oraria tranſmiſi: quia enim multum diligo, etiam de parvis præſumo. Habet enim ipſa dilectio auctoritatem ſuam, & omnino certa eſt, quia injuria non erit in omne quod amando præſumpſerit. Suſcepi aptem benedictionem ſancti evangeliſtæ Marci, juxta breve veſtris epiſtolis inſertum. Sed quia colatum ac * juritheum non libenter bibo, præſumens * cognidium requiro, quod in hac urbe poſt multa tempora veſtra innoteſcere tranſacto anno ſanctitas facit. Nam nos hic a negotiatoribus nomen cognidii & non ſubſtantiam comparamus. Peto autem ut contra omnes amaritudines quas in hac vita patior, veſtræ me ſanctitatis oratio fulciat, atque ab his apud omnipotentem dominum ſuis interceſſionibus defendat.

Mare. 16. Luc. 22. Joann. 21.

Joann. 17.

Luc. 19.

* Eryth. *Pariſ.* 1 *reum.* * Guidin

XXXVIII. AD CYPRIANUM RECTOREM SICILIÆ.

De epiſcopo Locrenſi eccleſiæ ordinando.

Gregorius Cypriano rectori noſtro per Siciliam.

HAbitatores Locrenſis civitatis quemdam ad nos presbyterum adduxerunt, qui eis debuiſſet epiſcopus ordinari. Sed quia minime dignus inventus eſt, nec diu ſine proprio poſſunt conſiſtere ſacerdote, a nobis admoniti in ſcrinio promiſerunt alium ſtudioſe ſe quærere, & ad nos conſecrandum Deo adjuvante perducere. Et ideo ad dilectionem tuam latore præſentium veniente Marcianum presbyterum diœceſeos Taurinienſis eccleſiæ, qui nunc habitat in eccleſia quæ eſt in Maſſalargia conſtituta, diœceſis Catanenſis eccleſiæ, ad te facito modis omnibus evocari, atque eum ſtudii tui ſit de criminibus, quæ ad epiſcopatum accedere non permittunt, cum omni ſubtilitate requirere. Et ſi eorum ſe expertem eſſe reſponderit, cum præſentitum portiore eum feſtina dirigere, ut facto in eum decreto ad nos veniat Deo adjuvante ordinandus. Si vero eſt aliquid quod ei poſſit obſiſtere, hunc qui ad dilectionem tuam venit cum omni cura & celeritate dimitte, ut, eo ad loca ſua remeante, alter ſecundum ea quæ præmiſſa ſunt requiratur. Data menſe Auguſti, indict. xv.

XXXIX. AD MARINIANUM EPISCOPUM RAVENNÆ.

De ordinando epiſcopo in Cornelienſi eccleſia loco alterius lapſi.

Gregorius Mariniano epiſcopo Ravennæ.

FRaternitatis veſtræ epiſtola nuntiante comperimus, Cornelienſis eccleſiæ filios aſſidua ſupplicatione in loco lapſi quondam epiſcopi ſui conſecrandum ſibi a vobis poſcere ſacerdotem, atque vos quid de ea re fieri debeat dubitare, & noſtrum evidens expectare manda-

mandatum. Postquam ergo quemquam criminaliter abscedentem in locum de quo lapsus est nulla permittit ratio revocari, & ultra tres menses ecclesiam vacare pontifice statuta sacrorum canonum non permittunt, ne cadente pastore, dominicum gregem antiquus, quod absit, nostis insidiando dilaniet, fraternitas vestra deprecationi eorum consentire, & in loco lapsi debet episcopum ordinare. Nam dum non petentes eos etiam ante vestris ad hoc debueratis abhortationibus admonere, postulantes nulla vos oportet excusatione differre: quia ecclesia Dei diu viduata proprio episcopo remanere non debet.

XL. AD EUMDEM.

De submovendo clericorum dominio in monasteriis.

Gregorius Mariniano episcopo Ravennæ.

DUdum ad nos multorum relatione pervenerat, monasteria in Ravennæ partibus constituta omnino clericorum vestrorum dominio prægravari, ita ut occasione quasi regiminis, ea quod dici grave est, velut in proprietate possideant. Quibus non modicum condolentes, decessori vestro epistolas misimus, ut hoc emendare per omnia debuisset. Sed quoniam vitæ est termino citius occupatus, ne hoc onus monasteriis remaneret, fraternitati vestræ hæc eadem nos scripsisse recolimus. Et quia, ut comperimus, in hujus rei hactenus correctione cessatum est, hæc ad vos iterum prævidimus scripta dirigere. Hortamur ergo, ut omni mora omnique excusatione submota, ita monasteria ipsa ab hujusmodi studeatis gravamine relevare, quatenus nullam deinceps in eis clerici vel hi qui in sacro sunt ordine constituti, ob aliud habeant nisi orandi tantummodo causa accedendi licentiam, aut si forte ad peragenda sacra missarum fuerint invitati mysteria. Sed ne pro cujuslibet monachi aut abbatis promotione aliquod onus monasteria fortasse sustineant, studendum vobis est, ut si quispiam abbatum aut monachorum ex quocumque monasterio ad clericatus officium vel ordinem sacrum accesserit, non illic aliquam habeat ulterius, ut diximus, potestatem, ne monasteria hujus occasionis velamine ea quæ prohibemus sustinere onera compellantur. Hæc itaque omnia vigilanti cura emendare jam secundo commonita sanctitas vestra non differat, ne si post hæc negligentes vos esse, quod non credimus, senserimus, aliter monasteriorum quieti prospicere compellamur. Nam vobis notum sit, quia tantæ necessitati servorum Dei congregationem amplius subjacere non patimur. Ne vero aliqua vobis excusatio de monachis oriatur, personam huc quam præviderit utilem ex opere fraternitas vestra transmittat, & ei nos, qui cum eo ad vos venire possint, monachos deputabimus, quos, ut prospexeritis, debeatis in monasteriis ordinare, si tamen talia loca sunt, ut sit unde sibi subsistere valeant.

XLI. AD CYPRIANUM DIACONUM PER SICILIAM.

De Paula, & quodam Judæo malefico.

*Gregorius Cypriano diacono * per Siciliam.* * *deest in Taris.*

QUesta nobis est Paula præsentium latrix, quemdam Theodorum ex Judæo sibi nimis frustra inimicum existere, in tantum ut, quod dici nefas est, iniquitate maleficiorum eam lædere moliatur, atque ab hominibus ecclesiæ Messanensis eumdem Theodorum contra hoc facinus fortius * instigari, Dilectio igitur tua studeat, ut nullus ecclesiasticorum prædictæ mulieri in hac causa tentet adversus existere. Sed ad investigandum hoc ipse, ut potueris, esto solicitus. Et si suprascriptus Theodorus tantæ iniquitati obnoxius esse patuerit, ita hoc districta ultione per hos quorum interest facias vindicari, ut & Deus placari possit, & aliis exemplum coercionis sit. * vindicari. *Taris.*

GREGORII MAGNI PAPÆ I. EPISTOLARUM LIBER VII.

Indictione I. Anno ordinationis ejus VIII.

De causa Maximi prævaricatoris, ejusque satisfactione, & pœnitentia.

LEvatus est Maximus præsumptor in Dalmatia contra votum domni papæ Gregorii a militibus, per indictionem XI. & in contumacia vel præsumptione fuit annis VII. post hæc, post castigationem & flagella beatissimi atque apostolici papæ Gregorii egressus Dalmatias, venit in civitatem Ravennatem ad beatissimum Marinianum archiepiscopum, & jactavit se tensus intra civitatem in media silice, clamans & dicens: Peccavi Deo, & beatissimo papæ Gregorio. Et acta pœnitentia per tres horas, cucurrit exarchus Gallinicius, Castorius chartularius ecclesiæ Romanæ cum archiepiscopo Mariniano, & elevatus cœpit ampliorem pœnitentiam coram eis agere. Tunc duxit eum ad sanctum corpus beati Apollinaris, & juravit de omnibus quæ adversus eum dicta de mulieribus vel ex schismate simoniaco fuerant, mixtum se non esse. Tunc revertens Castorius chartularius adduxit secum diaconum ejusdem Maximi, nomine Stephanum, relatorem omnium quæ a Maximo satisfacta essent. Tunc motus ad misericordiam beatissimus papa Gregorius, direxit pallium ad confirmationem ejusdem episcopi, id est VII. Kalendas Septembris, indictione secunda.

I. AD SABINIANUM DIACONUM.

Dolet Maximum prævaricatorem contra consuetudinem ordinatum scripta sedis apostolicæ abscidisse.

*Gregorius * Sabiniano diacono.*

* In Paris. transferti r ad indictionem XII.

DE caussa Maximi prævaricatoris quid actum sit cognovisti. Sed postquam serenissimus domnus imperator jussiones transmisit ut ordinari minime debuisset, tunc ad altiorem superbiam erupit. Nam homines glorioſi viri patricii Romani ab eo præmia acceperunt, eumque ita ordinari fecerunt; ut Antonium subdiaconum & rectorem patrimonii nisi fugisset occiderent. Ego autem epistolas transmisi, postquam eum ordinatum contra rationem cognovi, & contra consuetudinem, ut missarum solennia celebrare non præsumeret, nisi prius a serenissimis dominis cognoscerem, quid de ejus persona jussissent. Quæ scripta mea publi-
* Valata. Pa- ris. ce * relecta, vel in civitate posita, publice scindi fecit, atque in contemptum sedis apostolicæ apertius exiliit. Quod ego qualiter patiar scis, qui ante paratior sum mori, quam beati Petri apostoli ecclesiam meis diebus degenerare. Mores etiam meos bene cognitos habes, quia diu porto: sed si semel deliberavero non portare, contra omnia pericula lætus vado. Unde necesse est cum Dei auxilio periculo succurrere, ne cogatur excedendo peccare. Vide quæ dico, & pensa ex quanto dolore sunt. Pervenit vero ad me quia transmisit nescio quem clericum, qui diceret quia Malchus episcopus in custodia pro solidis occisus sit. De qua re unum est quod breviter suggeras serenissimis dominis nostris, quia si ego servus eorum in morte Longobardorum me miscere voluissem, hodie Longobardorum gens, nec regem, nec duces, nec comites haberet, atque in summa confusione esset divisa. Sed
* Grat. q. 8. 20. quia Deum timeo, in mortem cujuslibet hominis me miscere formido. Malchus autem episcopus neque in custodia fuit, neque in ali qua afflictione, sed die qua caussam dixit, & addictus est, nesciente me, a Bonifacio notario in domum ejus ductus est, cui & prandium factum est, ibique prandit, & honoratus est ab eo, & nocte subito mortuus est, quod jam dilectionem tuam arbitror cognovisse. Exhilaratum autem nostrum pro ea re dirigere volui. Sed quia jam eamdem caussam actam existimavi, idcirco me retinui. Domno autem Romano dilectio tua dicat, quia pro Felice, sicut scripsit, ad virum excellentissimum magistrum epistolas, si Deus jusserit, facio, & per hominem meum transmitto. Nam modo postquam nulli alteri scribo, durum mihi fuit soli magistro scribere. Cui etiam dicendum est, quia Catellus palatinus substantiam ejus, quantum Virigantinus dicit, male exterminat. Cui vix potui imponere, ut expensas eidem Virigantino in monasterio quo lectioni vacat, & laborare non potest, parum aliquid de substantia matris suæ dare debuisset.

II. AD PETRUM EPISCOPUM CORSICÆ.

De convertendis ab idolorum cultura; & de quinquaginta solidis baptizandis transmissis.

*Gregorius * Petro Episcopo * Corsicæ.*

* al. Cl sbo ep lesino.

SUsceptis epistolis fraternitatis vestræ magnas omnipotenti Deo gratias retulimus, quia de congregatione multarum animarum nos dignatus es relevare. Et ideo fraternitas vestra solicite studeat opus quod cœpit, auxiliante domino, ad perfectionem deducere. Et sive eos qui aliquando fideles fuerunt, sed ad cultum idolorum negligentia aut necessitate faciente reversi sunt, festinet cum indicta pœnitentia aliquantorum dierum ad fidem reducere, ut reatum suum plangere debeant, & tanto firmius teneant hoc ad quod Deo adjuvante revertuntur, quanto illud perfecte defleverint unde discedunt: sive eos qui necdum baptizati sunt admonendo, rogando, de venturo judicio terrendo, rationem quoque reddendo, quia ligna & lapides colere non debent, festinet fraternitas tua omnipotenti domino congregare, ut in adventu ejus, cum districtus dies judicii venerit, in numero sanctorum possit tua sanctitas inveniri. Quod enim opus utilius & sublimius acturus es, quam ut de animarum vivificatione & collectione cogites, & tuo domino, qui tibi locum prædicandi dedit, immortale lucrum reportes? Transmisimus autem fraternitati tuæ quinquaginta solidos pro vestimentis eorum qui baptizandi sunt comparandis, presbytero quoque ecclesiæ, quæ in * Ne- * Nigeum geugno monte sita est, possessionem quam tua fraternitas petiit dari fecimus, ita ut quantum præstat, tantum de solidis, quos accipere consueverat, minus accipiat. Vestra autem fraternitas petiit, ut sibi episcopum in ecclesia, quæ non longe ab eodem monte est, facere debeat; quod omnino libenter accepi, quia quantum vicina fuerit, tantum prodesse animabus illic consistentibus amplius poterit. Latorem vero præsentium per intercessionem sanctitatis vestræ acolythum fecimus, quem ad obsequia vestra retransmisimus, ut si in lucrandis animabus amplius servierit, proficere amplius possit.

III. AD ANASTASIUM EPISCOPUM ANTIOCHENUM.

Consolatoriam scribit epistolam de adversitatibus hujus mundi, de barbarorum gladiis, ac diversis adversitatibus.

Gregorius Anastasio episcopo Antiocheno.

* patriar Paris.

SUscepi epistolas suavissimæ beatitudinis vestræ, quæ pro verbis lacrymas pluebant. Vidi namque in eis nubem more suo in altum volantem, sed quamdam caliginem tristitiæ ferentem, nec penetrare in ipso exordio facile valui, unde & quo iret, quia pro ipsa quam dixi caligine ad plenum caussas non intellexi. Hoc tamen sanctissimos vos semper, sicut & facitis, reducere ad mentem decet, quod prædica-

dicator gentium dicit: *In novissimis temporibus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati*, & cetera, quæ mihi labor est dicere, & vobis non est necessarium audire. Ecce in senectute vestra sancta beatitudo multis tribulationibus laborat, sed perpendat cujus sedem * teneat. Numquid non illius, cui voce veritatis dictum est: *Cum senueris, alius te cinget, & ducet quo non vis?* Sed hæc dicens recolo quod sanctitas vestra in multis adversitatibus etiam a juventute desudavit. Cum bono ergo rege dicat: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ*. Sunt autem multi qui delectationem suam, sicut scribitis, de nostris sibi vulneribus faciunt: sed scimus qui dixit: *Plorabitis & flebitis vos; mundus autem gaudebit, vos autem contristabimini*: ubi & protinus adjunxit: *Sed tristitia vestra vertetur in gaudium*. Quia vero jam prædicta patimur, restat ut etiam promissa sperare debeamus. Hi enim de quibus dicitis, quia ipsi addunt onera qui sublevare debuerunt, scio quia illi sunt, *qui veniunt in vestitu ovium, & intus sunt lupi rapaces*. Sed tanto magis tolerandi sunt, quanto nos non solum per malitiosam mentem, sed etiam per religiosum habitum persequuntur. In hoc autem quod soli præ aliis habere appetunt, quod dignum non fuerat ut vel cum fratribus haberent, nullo modo turbamur; quia in omnipotenti Deo confidimus, quod hi qui aliena appetunt, etiam suis citius privantur. Scimus enim qui dixit. *Quia omnis qui se exaltat humiliabitur*. Et rursum scriptum est: *Ante ruinam exaltatur cor*. His autem diebus, sicut invenio, nova hæreticorum bella consurgunt, de quibus vestræ beatitudini jam antea scripsi, ita ut prophetas, evangelia, & dicta patrum omnia evacuare moliantur. Sed permanente vita vestræ sanctitatis, in protectoris nostri gratia speramus, quod eorum ora citius obmutescant, quæ contra soliditatem veritatis aperta sunt, quia & quamlibet acuti gladii immittantur, cum saxum feriunt, fracti resiliunt. Hoc autem magna Dei omnipotentis est gratia, quod in ipsis qui a sanctæ ecclesiæ doctrina divisi sunt, unitas non est: *Quoniam omne regnum in se divisum non stabit*. Et sancta ecclesia subtilius in sua semper eruditione instruitur, dum hæreticorum quæstionibus impugnatur, ita ut aperte impleatur quod per psalmistam contra hæreticos de Deo dictum est: *Divisi sunt ab ira vultus ejus, & appropinquavit cor illius*. Nam dum ipsi in suo pravo errore diviuntur, cor nobis Deus appropiat; quia eruditi adversitatibus, intellectum ejus subtilius invenimus. Quæ autem mala a barbarorum gladiis, quæ a perversitate judicum patimur, beatitudini vestræ narrare refugio, ne ejus gemitum augeam, quem minuere consolando debueram. Sed in his omnibus auctoris nostri me præcepta consolantur dicentis: *Hæc locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis*. Pensо enim quibus dictum est: *Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum*. Si ergo potestas lucis postea erit, quia electis dictum est: *Vos estis lux mundi*: & sicut scriptum est: *Obtinebunt eos justi in matutino*: omne quod in hora & potestate tenebrarum patimur, lugendum non est. Indicat autem mihi suavissima sanctitas vestra, quod mecum, si potuisset fieri, sine charta & calamo loqui voluisset, & dolet quod nobis orientis pene & occidentis spatium interjacet. Sed hoc quod sentio, verum dico, & in charta mihi mens vestra sine charta loquitur, quia in verba vestræ sanctitatis sola caritas sonat, & divisi locis non sumus, qui ex dono omnipotentis domini dilectionis vinculo conjuncti sumus. Cur igitur accipere pennas columbæ deargentatæ quæritur, quas jam habetis? Pennæ quippe ejus sunt caritas Dei & proximi. Per ipsas enim sancta ecclesia evolat, per ipsas terrena omnia transcendit; quas si vestra sanctitas non haberet, ad me cum tanta caritate per epistolas non venisset. Rogo autem ut pro mei cordis infirmitate enixius oretis, quatenus omnipotens Deus mentem meam a malis omnibus pro vestra intercessione tueatur, & citius me de tot procellis hujus tempestatis eripiat, atque in æternæ quietis litore perducat. Benedictiones vero locupletissimas omnes quæ directæ sunt suscepi, quas mihi vir Dei pauper spiritu transmisisti, de quibus dicitis: Quid enim debet pauper, nisi ea quæ paupera sunt? Sed nisi vos per humilitatis spiritum pauperes effetis, benedictiones vestræ locupletes non fuissent. Omnipotens Deus sua vos a malis omnibus protectione custodiat, & quoniam vita vestra bonis omnibus valde est necessaria, post longa adhuc tempora vos ad cælestis patriæ gaudia perducat.

* Parif. 1. 6. 7. 5. 48. 16. 2.

IV. AD BONUM EPISCOPUM MESSANENSEM.

De pretio pro sepultura aliqua nunquam recipiendo, ubi proponit exemplum Abrahæ, & Sichimitarum.

*Gregorius * Bono episcopo Messano.* * Dono *Parif.*

FIlius noster Faustinus vir eloquentissimus ad nos veniens questus nobis est, quod pater ejus quondam Peltrasius aliqua vestræ ecclesiæ sepulturæ suæ gratia juris alieni reliquerit. Et quidem quid de hac re sæculi leges habeant & * ipsi nostis, & nos audivimus: quia hæres ad solvendum cogitur, si auctor ejus * vel testator aliena legaverit. Sed quia fraternitatem vestram lege Dei, non autem lege sæculi novimus vivere; valde mihi injustum videtur, ut calix electrinus, & puer qui cujusdam ecclesiæ, in possessione ejus positæ, diœceseos * Consentiæ ecclesiæ esse perhibetur, a tua fraternitate teneatur. Cum enim vir reverendissimus Palumbus, nunc episcopus, tunc vero archidiaconus, ita fuisse testatus est, vos omnino ejus fidei credere, & aliena restituere debuistis. * Tabulam vero auream quam prædictus vir moriens pariter reliquit considerare, ut arbitror, debuistis, quæ esset summa ejus substantiæ, si quid esset unde hi quos reliquerat sustentari debuissent, & tunc pro sepultura ejus accipere: * cum secundum nostrum institutum noveris nos * illicitam antiquam consuetudinem a nostra ecclesia omnino vetuisse, nec cuiquam assensum præbere, ut loca humandi corporis pretio possint adipisci. Nam si gentiles, ut arbitramur, viri Sichimitæ, Abrahæ pro Sara mortua, atque in loco proprio humanda sepulturam gratis obtulerunt, & vix magna ejus importunitate

* ipso novit *Parif.*

* vel testator *deest in Parif.*

* Consentinæ. *Parif.*

* al. Fibulam *ita in Parif.*

* quamvis nostrum *Parif.*

* illicitam *deest in Parif.*

Genes. 23.

coacti sunt, ut pretium de loco sepulturæ perciperent, nos qui episcopi dicimur, de humandis fidelium corporibus pensa quid facere debemus. Hoc ergo fraternitatis vestræ judicio committimus. Et hoc quoque nobis prædictus eloquentissimus vir questus est, Silinium defensorem ecclesiæ tuæ irrationabiliter juri suo mancipia competentia detinere. De quibus etiam judicio sanctæ memoriæ Maximiani episcopi, ut ea detentor redderet, esse asserit definitum: sed eorum restitutionem hactenus voluntarie distulisse. Hortamur ergo fraternitatem tuam, ut si manifeste causa jam judicata est, quæ statuta sunt compleantur. Alioquin deputato * defensore ad fratris & coepiscopi Secundini nostri partes fac judicium convenire; ut dum cujus sint juris mancipia, de quibus quæstio vertitur, ejus fuerit sententia declaratum, nec hic præjudicium, nec ille videatur * injuriam sustinere.

* executore. *Paris.*

* invidiam, *Paris.*

V. AD BRUNICHILDEM REGINAM FRANCORUM.

Pallium Syagrio episcopo concedit. De sacris ordinibus præmio vel gratia non conferendis, & ne ex laicis repente fiant episcopi. Laudat ejus erga Augustinum caritatem, hortaturque ut schismaticos ad concordiam revocare, atque idololatriæ reliquias, & alia in regno suo vitia coercere studeat, & de codice transmisso.

Gregorius Brunichildæ reginæ Francorum.

QUanta in omnipotentis Dei timore excellentiæ vestræ mens soliditate firmata sit, inter alia bona quæ agitis, etiam in sacerdotum ejus laudabiliter dilectione monstratis: & magna nobis fit de Christianitate vestra lætitia, quoniam quos venerantes ut famulos revera Christi diligitis, augere honoribus studetis. Decet enim vos, excellentissima filia, decet tales existere, ut subjectæ possitis esse dominatori. In eo enim regnum potestatis vestræ & subjectis gentibus confirmatis, in quo timori omnipotentis domini mentis colla subjicitis: & unde vosmetipsas servitio creatoris subjicitis, inde vobis vestros subditos ad servitium devotius obligatis. Susceptis itaque epistolis vestris, valde nobis excellentiæ vestræ studium placuisse * signamus, atque fratri & coepiscopo nostro Syagrio pallium dirigere secundum postulationem vestram voluimus. Propter quod & sereniissimi domni imperatoris, quantum nobis diaconus noster, qui apud eum responsa ecclesiæ faciebat, innotuit, prona voluntas est, & concedi hoc omnino desiderat. Atque multa de prædicto fratre nostro tam vobis, quam etiam aliis testificantibus, ad nos bona perlata sunt, maxime vitam ejus Joanne regionario ad nos remeante cognovimus. Et quid in fratre nostro Augustino fecerit audientes, redemptorem nostrum benedicimus, quia eum sacerdotis nomen etiam operibus implere sentimus. Sed res plurimæ restiterunt, quæ nos hoc interim facere minime permiserunt. Primum siquidem * quia pallium ipsum venerat accepturus, schismaticorum errore tenetur implicitus. Deinde quod non id ex vestra petitione, sed ex nobis transmissum voluistis intelligi. Extra hoc autem, quia nec is qui eo uti desiderat directa ad nos hoc sibi largiri speciali petitione poposcerat, & tantam causam nullo modo præbere sine ejus postulatione debuimus; maxime quia & prisca consuetudo obtinuit, ut honor pallii nisi exigentibus causarum meritis, & fortiter postulanti dari non debeat. Nos tamen, ne vestræ excellentiæ desiderium sub prætextu cujusquam excusationis forsitan videremur velle differre, dilectissimo filio nostro Candido presbytero pallium prævidimus dirigendum, injungentes ei, ut vice nostra congrua id debeat observatione tribuere. Unde necesse est, ut ex opere suo suprascriptus frater & coepiscopus noster Syagrius, facta cum aliquantis episcopis suis petitione hoc sperare, atque eam prædicto debeat dare presbytero; quatenus digne ejusdem pallii usum cum Dei gratia valeat adipisci. Ut ergo hæc vobis cura ante oculos creatoris nostri in fructu sit, Christianitatis vestræ solicitudo diligenter invigilet, & nullum, qui sub regno vestro est, ad sacrum ordinem ex donatione pecuniæ, vel quarumlibet patrocinio personarum, seu proximitatis jure patiatur accedere; sed ille ad episcopatus, vel alterius sacri ordinis officium eligatur, quem dignum & vita & mores ostenderint; ne si, quod non optamus, honor venalis fuerit sacerdotii, simoniaca in illis partibus hæresis, quæ prima in ecclesia prodiit, & Petri sententia est damnata, consurgat; & regni vestri, quod absit, vires imminuat. Nam grave omnino, & ultra quam dici potest, facinus est, Spiritum sanctum, qui omnia redemit, venumdari. Sed & hoc curæ vobis sit, ut quia, sicut nostis, neophytum egregius prædicator ad sacerdotii regimen omnino vetat accedere, nullum ex laico patiamini episcopum consecrari. Nam qualis magister erit, qui discipulus non fuit? aut quemadmodum ducatum gregi dominico præbeat, qui disciplinæ pastoris subditus ante non fuerit? Si cujus ergo talis vita constiterit, ut ad hunc dignus sit ordinem promoveri, prius ministerio debet ecclesiæ deservire; quatenus longæ exercitationis usu videat quod imitetur, & discat quod doceat: ne forte onus regiminis conversionis novitas non ferat, & ruinæ occasio de provectus immaturitate consurgat. Qualiter autem se excellentia vestra erga fratrem & coepiscopum nostrum Augustinum exhibuerit, quantamque illi sibi Deo aspirante caritatem impenderit, diversorum fidelium relatione cognovimus; pro qua gratias referentes, divinæ potentiæ misericordiam deprecamur, & ut hic vos sua protectione custodiat, & sicut inter homines, ita quoque & post multorum annorum tempora in æterna faciat vita regnare. Præterea hos quos ab unitate ecclesiæ schismaticorum error dissociat, ad unitatem pro vestra mercede studeat revocare concordia. Nam non ob aliud in ignorantiæ suæ hactenus cæcitate vulvuntur, nisi ut ecclesiasticam fugiant disciplinam, & perverse habeant, ut voluerint, vivendi licentiam; quia nec quid defendant, nec quid sequantur intelligunt. Nos autem Chalcedonensem synodum, de qua illi sibi pestiferæ nebulas excusationis assumunt, per omnia veneramur & sequimur; & si quis de fide ejus minuere aut addere aliquid præsumpserit, anathematizamus. Sed ita illos erroris labes imbibit, ut ignorantiæ suæ cre-

* significamus.

* quia is, qui &c. *Paris.*

Grat dist. cap. 2. lib. 6. Joan. lib. 3.

Ivo part. cap. 90

credentes universam ecclesiam, atque omnes quatuor patriarchas, non ratione, sed malitiosa mente tantummodo refugiant; ita ut is qui ad nos a vestra excellentia missus est, cum quæreretur a nobis, cur ab universali ecclesia separatus existeret, se ignorare professus sit. Sed neque quid diceret, neque quid aliud audiret, valuit scire. Hoc quoque pariter hortamur, & ceteros subjectos vestros sub disciplinæ debeatis moderatione restringere, ut idolis non immolent, cultores arborum non existant, de animalium capitibus sacrificia sacrilega non exhibeant; quia pervenit ad nos quod multi Christianorum & ad ecclesias occurrant, &, quod dici nefas est, a culturis dæmonum non abscedant. Quoniam vero omnino Deo nostro hæc displicent, & divisas mentes non possidet; providete ut ab his debeant illicitis salubriter coerceri, ne quod absit, non eis ad ereptionem sed pœnam, sacri fiat baptismatis sacramentum. Si quos igitur violentos, si quos adulteros, si quos fures, vel aliis pravis actibus studere cognoscitis, Deum de eorum correctione placare festinate; ut super vos flagellum perfidarum gentium, quod quantum videmus ad multarum nationum vindictam excitatum est, non inducat, ne si, quod non credimus, divinæ ultionis iracundia sceleratorum fuerit actione commota, belli pestis interimat quos delinquentes ad rectitudinis viam Dei præcepta non revocant. Necesse est ergo ut omni studio & oratione assidua ad redemptoris nostri converti misericordiam festinemus, ubi tutus omnibus locus est, & magna securitas. Nam illic quemquam solide persistentem, nec periculum conterit, nec metus exagitat. Codicem vero, sicut scripsistis, prædicto dilectissimo filio nostro Candido presbytero vobis offerendum transmittimus, quia boni vestri studii esse participes festinamus. Omnipotens Deus sua vos protectione custodiat, atque a perfidis gentibus regnum vestrum sui brachii extensione defendat, vosque post longa annorum curricula ad gaudia æterna perducat. Data mense Octobri, indictione prima.

VI. AD VENANTIUM EPISCOPUM LUNENSEM.

De monasterio suo consecrando.

Gregorius Venantio episcopo Lunensi.

Fraternitatis vestræ insinuatione didicimus, quæ habentur in subditis, intra civitatem Lunensem in domo te propria monasterium ancillarum Dei pro vestra devotione fundasse, quod in honore beati Petri apostolorum principis, & sanctorum martyrum Joannis & Pauli, atque Hermæ & Sebastiani desideras consecrari. Et ideo, frater carissime, si nullum corpus ibidem constat humatum, data primitus a fraternitate tua donatione legitima, id est, calicem argenteum unum habentem uncias sex, patenam argenteam habentem libras duas, syndones duas, coopertorium super altare unum, lecta strata numero decem, in æramentis capita viginti, in ferramentis capita triginta, in cespite fundum Faborianum, & lumbricate in integro constitutum in territorio Lunensi milliario ab urbe eadem plus minus secundo, juxta fluvium Macram, cum servis duobus, id est Mauro & Joanne, & boum * parium undecim tantum, gestisque municipalibus alligatis prædicti monasterii oratorium absque missis publicis solenniter consecrabis, & cetera secundum morem. * paria duc. Tarif.

Mense Novembri, indictione prima.

VII. AD AMOS EPISCOPUM HIEROSOLYMITANUM.

De Petro acolytho fugitivo.

Gregorius Amos episcopo Hierosolymitano.

Cum fraternitatem vestram confidamus canonum statuta & vigorem diligere disciplinæ, ne clerici nostri vobis ad evitandam districtionem ecclesiastici ordinis falsitas surrepere valeat, ejus culpam sanctitati vestræ indicare prospeximus, ut solicitudine vestra disciplinæ possit submitti quam refugit. Comperimus autem quod Petrus acolythus, quem dilectissimo filio nostro Sabiniano diacono responsa ecclesiastica facienti observare in urbe regia feceramus, fugiens ad vestram ecclesiam venerit. Quod si verum est, in tuto eum facere fraternitas vestra, & inventa huc studeat occasione remittere. Aut si forte hoc metuens a vestra discesserit ecclesia, & per diversa loca, ne comprehendi valeat, latitet, in omnibus parochiis vestris ut diligenter requiratur injungite, & inventum ad nos, sicut præfati sumus, transmittite: quem etiam volumus per vos, quia sit communione privatus, agnoscere, nec dominici corporis ac sanguinis, quousque ad nos redeat, audeat mysteria sumere, nisi forte vicino mortis insistente periculo.

VIII. AD LEONEM EPISCOPUM CATANENSIUM.

De portionibus clericorum.

Gregorius Leoni episcopo Catanensium.

Ad hoc locorum gradus rationis ordo distinxit, & judicia esse constituit, ut nec præpositi in opprimendo se frustra valeant occupare subjectos, nec subjectis * iterum contra suos præpositos effrenata sit resultandi, licentia. Et ideo quia post decimamquintam nuper indictionem elapsam, ecclesiæ tuæ acolythi, dato contra te capitulari, quædam conquesti sunt; ne aut in tuæ fraternitatis invidia remanerent, aut illos in suis videremur petitionibus non audire, dilectissimo filio nostro Cypriano diacono ea subtiliter inquirenda mandavimus. Qui injuncta cognoscens, quid de capitulo unoquoque decreverit, inquisitioni nostræ est subtilius patefactum. Et quia inter alia de quarta portione clerus hoc tenendum statuit, ut unam portionem hi qui in sacro loco sunt positi, & reliquas duas clerus accipiat, & latores præsentium Donatus presbyter, nec non & Theodosianus atque Viator diaconi, aliorum quoque qui in sacrato sunt ordine constituti, relationem ad nos deferen- * item

ferentes conquesti sunt, hoc contra antiquam A consuetudinem in suo gravamine præjudicialiter statutum, quippe quia de eadem quarta semper se duas partes, & tertiam clerum perhibent consecutum, & petiverunt ne hæc diffinitio in suo præjudicio permaneat; nos hoc fraternitatis tuæ dispositioni oportere prævidimus committendum. Volumus ergo, ut quidquid ecclesiæ tuæ ex reditu vel quolibet alio titulo fortassis accesserit, quartam exinde portionem sine diminutione aliqua debeas segregare, atque eam secundum Dei timorem presbyteris, diaconis, ac clero, ut tibi visum fuerit, discrete dividere: ita sane ut unicuique, sicut meritum laboris exegerit, libera tibi sit, juxta quod prævideris, largiendi licentia; quaB tenus & hi qui merentur etiam temporali se sentiant hoc commodo consolari, & alii adjuvante domino eorum ad melius contendant imitatione proficere.

IX. AD VITALIANUM EPISCOPUM SIPONTINUM.

De filia Tulliani magistri militiæ ad pristinum habitum revocanda, & in monasterio detrudenda.

Gregorius Vitaliano episcopo Sipontino.

Ivo part. 7. cap. 76. Grat. 27. q. 1. c. 18.

SI custos religiosi habitus, aut esse nosses episcopus, filiam gloriosæ memoriæ Tulliani magistri militiæ, te illic posito, nec projectis religiosis vestibus ad sæcularem reverti habitum, nec ad nos licuisset perversam epistolam destinare. Sed quia nimia desidia ac torpore deprimeris, in tuo dedecore res ad præsens illicita impune commissa est. Nam si, ut præfati sumus, solicitius extitisses, prius ad nos ultio mulieris praviſſimæ quam culpa debuit pervenire. Quia ergo tantum habes, tantumque es negligens, ut nisi canonicam in te fueris coercitionem expertus, in aliis districtionem & diciplinam nescias custodire; qualiter debeas esse solicitus, congruo tibi, si D domino placuerit, tempore demonstrabimus. Præsentia igitur scripta suscipiens evigila, & excitatus saltem exequere quod pressus usque nunc ignavia distulisti. Instantiæ ergo tuæ sit prædictam mulierem una cum Sergio defensore nostro comprehendere, & statim non solum ad male contemptum habitum sine aliqua excusatione revocare, sed etiam in monasterium, ubi omnino districte valeat custodiri, detrudere: & ita omnem circa illam solicitudinem exhibere, ut quam sit nefarium quod commisit, ex tua possit districtione cognoscere. Qua in re si quis, quod non credimus, * clericorum vel laicorum aliquo tibi ingenio tentaverit obsistendum, a sacratissimæ eum E communionis participatione suspendere, nobisque renuntiare festina: ut quantum sit execrabile quod præsumpserit, postquam consideratione propria non advertit, emendationis qualitate cognoscat. In his autem omnibus ita te cautum stude ac vigilantem ostendere, ut culpam tuam non geminare neglectus, sed aliquantisper valeat solicitudo minuere.

* clericorum vel *deest in Paris.*

X. AD SERGIUM DEFENSOREM.

De filia Tulliani magistri militiæ.

Gregorius Sergio defensori.

SI homo esses, aut * discretionem aliquam habuisses, ita regularis disciplinæ debuisti custos existere, ut ea quæ illicite illic committuntur, ante vindicta corrigeret, quam ad nos eorum nuntius perveniret. Sed dum nimia te facit stultitia negligentem, non solum de illis offendimur, sed etiam ad ulciscendam desidiam tuam nihilo minus provocamur. Omni ergo dilatione omnique excusatione postposita, filiam gloriosæ memoriæ Tulliani magistri militiæ, quæ projectis, quas sponte assumpserat, religiosis vestibus, indumentis se laicis deturpavit, una cum fratre & coepiscopo nostro Vitaliano festina comprehendere, atque ad religiosum rursus habitum revocare, ac in monasterium mittere, ubi stricte omnino valeat custodiri. Nec ejus custodiam aliquatenus relevari permittas, quousque nostra denuo scripta susceperis. Nam si quolibet modo in hac re negligens vel lentus extiteris, ita in te noveris districtissime vindicandum, ut quod ex te nescis, pœna possis * referante cognoscere: quia, sicut diximus, si intellectum homiC nis habuisses, hæc quæ modo facere præceperis a te debueramus etiam cum ultione facta cognoscere.

Grat. 27. q. c. Si homo. * districtio nem. Pa.

* al. resecari ita in Par.

XI. AD EUSEBIUM, URBICIUM, &c.

De lege imperatoris: & quod ex militari habitu nullus nisi ante triennium probatus suscipiendus sit.

*Gregorius Eusebio Thessalonicensi, * Urbico Dyrrachitano, Constantio Mediolanensi, Andreæ Nicopolitano, Joanni Corinthi, Joanni primæ Justinianæ, Joanni Cretensi * Scoritano, Joanni Lariſſæo, Mariniano Ravennati Joanni Calaritano Sardiniæ, & omnibus episcopis Siciliæ.*

* Urbitio Dyracitano.

* Coritano.

LEgem quam piissimus imperator dedit, ne fortasse hi qui militiæ vel rationibus sunt publicis obligati dum causarum suarum periculum fugiunt, ad ecclesiasticum habitum veniant, vel in monasteriis convertantur, vestræ studui fraternitati transmittere: hoc maxime exhortans, quod hi qui sæculi actionibus implicati sunt, in clero ecclesiæ præpropere suscipiendi non sunt: quia dum in ecclesiastico habitu non dissimiliter quam vixerant vivunt, nequaquam student sæculum fugere, sed mutare. Quod si etiam tales quoque monasterium petunt, suscipiendi nullo modo sunt, nisi prius a rationibus * publicis absoluti fuerint. Si qui vero ex militaribus * numeris in monasteriis converti festinant, non sunt temere suscipiendi, nisi eorum vita fuerit subtiliter inquisita. Et juxta normam regularem debent in suo habitu per triennium probari, & tunc monachicum habitum Deo auctore suscipere. Qui si ita sunt probati atque suscepti, & pro anima sua pœnitentiam de perpetratis culpis agere studeant, pro eorum vita & lucro cælesti non est eorum conversio renuenda. Qua de re etiam sereniſſimus & Chri-

Ivo part. 1 cap. 124. Grat. dist. cap. 1.

* a ratiocinis. virile.

& Christianissimus imperator, mihi credite, A omnimodo placatur, & libenter eorum conversionem suscipit, quos in rationibus publicis implicatos non esse cognoscit.

Mense Decembri, indictione prima.

XII. AD SABINIANUM EPISCOPUM JADERTINUM.

De pœnitentia ejus acta propter communionem Maximi prævaricatoris, & Florentino episcopo.

Gregorius Sabiniano episcopo Jadertino.

diac. lib. 11.

SIcut perseveranti culpæ debetur jure vindicta, ita resipiscentibus est venia concedenda. Nam ut res illa contra se merito iracundiam excitare, sic hæc in sua prorsus dilectione solet concordiam propagare. Et ideo quia fraternitatem tuam a consortio & communione Maximi, ubi te prius neglectus impulerat, intantum postea gravitas sacerdotii ad animum reducta suspendit, ut ejus sola nullatenus patereris esse segregatione contentus, nisi & in monasterii te claustra recipiens dudum commissa deferes; eapropter in nostra te gratia ad communionem receptum esse non dubites: nam quantum nos prius culpa tuæ C caritatis offenderat, tantum pœnitentia mitigavit. Hortor igitur, dilectissime frater, ut gregi dominico pastoralem solicitudinem instanter impendas, lucrumque de commissis ovibus facere diligenter invigiles, ut tantum tibi copiosæ retributio mercedis exuberet, quantum in adventum æterni judicis multiplices laboris fructus obtuleris. Stude itaque in culpa lapsos erigere, stude errantibus regrediendi viam ostendere, stude communione privatos ad communionis salubriter gratiam revocare. Sit ceteris caritatis vestræ reversio * ereptionis officium, sit salutis exemplum; quatenus dum errantes gressus ovium ad septa summi pastoris solicitudinis vestræ cura direxerit, nec D ipsæ luporum dentibus relinquantur expositæ, & te in æterna vita, quod summopere petendum est, dignæ compensatio retributionis excipiat. De causa vero quam nobis scripsistis, ut debeamus, ne in urbe regia contra vos surripiatur, esse soliciti, animos vestros res ista non turbet. Nam responsali nostro omnino studiose mandavimus, ut solicitum cautumque se debeat exhibere. Et confidimus de Dei nostri potentia, quia id agitur, ut vos nullius contra rationem aut turbare quoquomodo aut premere possit adversitas. Præterea habitatores Epidaurienses civitatis Florentium, quem suum esse dicunt episcopum, sibi a nobis restituendum studiosissime poposcerunt, as- E serentes frustra eum ad solam tantummodo voluntatem Natalis * quondam episcopi detrusum exilio. Et ideo quid de ejus causa fraternitas vestra cognovit, nobis suis subtiliter epistolis innotescat. Si autem necdum cognovit, requirat, nobisque renuntiet, ut quidquid de eo statuendum sit certi deliberare adjutore domino valeamus.

tionis

ondam. in Paris.

Mense Februario, indictione prima.

XIII. AD CANDIDUM ABBATEM SANCTI ANDREÆ.

Confirmat concordiam & transactionem inter monasterium sancti Andreæ, & Maurentium magistrum militiæ.

Gregorius Candido abbati monasterii sancti Andreæ ad clivum Scauri.

SIcut loci nostri consideratio providere nos B admonet, ut monasteriorum negotia pacis intentio salubri fine distinguat, sic iterum ratione constringimur, consensus nostri auctoritate quæ utiliter decisa fuerint roborare: ne forte cujusquam excusationis objectu, quod a religioso proposito, & æquitate valde dissentit, aliquid in dubium contentio recidiva perducat, & gignat ex pace litigium. Proinde quoniam inter te & Candidum abbatem monasterii sancti Andreæ apostoli positi in hac urbe Romana in clivo Scauri, agentem utilitates ejusdem monasterii, & Maurentium glorioſum magistrum militiæ, causa successionis hereditatisque Joannis fratris consanguinei prædicti viri, qui in suprascripto monasterio con- C versus est ac defunctus, cum nostro quoque consensu commodæ solicitæque transactionis pagina interveniente decisa est: denique quia * cum fidei memorati glorioſissimi magistri militiæ sinceritas olim nobis veraciter nota sit & bene comperta, ad satisfactionem posset omnino sufficere etiam dato corporaliter sacramento, firmaret nihil se in fraude versatum, aut aliquid occultasse, sed omnia integre prodidisse: idcirco cujus decreti præceptique nostri serie transactionem decisionemque inter te & præfatum Maurentium glorioſum habitam, ratam habentes, per omnia confirmamus, nec in totum partemve aliqua ratione convelli, sed eam habere perpetuam decernimus firmi- D tatem. Cui rei si quis, quod non credimus, contrariam afferre quoquo modo tentaverit voluntatem; ille quidem reum se ante Deum esse noverit, qui nititur ea quæ utiliter sunt finita rescindere: nam eidem decisioni transactionique nihil se derogare cognoscat. Ut ergo & sæpe dicti glorioſi Maurentii maneret illibata securitas, & tu nihil de his quæ decisa sunt valeas dubitare, simile ei præceptum pro utraque partium munitione concessimus.

* ut cum. Paris.

XIV. AD ADEODATUM ET MAURENTIUM EPISCOPOS.

Perseverantiam boni operis commendat laudatque.

Gregorius Adeodato & Maurentio episcopis Africæ a paribus.

MUltum, frater carissime, sinceritatis tuæ bono congaudeo, quod gravitatem qua præditum te dudum audieram, præsentium portitoris Pauli fratris & coepiscopi nostri testificatio confirmavit. Qui tanto latius quanta in nobis solicitudo ecclesiastici ordinis, quantaque cura sit rectitudinis indicavit, quanto hoc

& præ-

& præsens competit, & in sua amplius defen- A
sione cognovit. Quia ergo magnum, sicut nostis, coram Deo nostro est in bonis quemquam indesinenter operibus permanere, fraternitatis vestræ se solicitudo ad fovendas partes justitiæ decenter exacuat, & contra ecclesiastici vigoris moderamina, prout possibile fuerit *, provisionis suæ solatio fieri nihil permittat. Nec vos res aliqua ab hujusmodi intentione removeat; sed si qua sunt quæ dilectionis vestræ sinceritatem offendunt, & regulas canonicæ discretionis excedunt, vigilantem studete curam impendere, atque ea hortando, suadendo, terrendo emendare, caritatis * unitatem servare, inquantum vires supperunt, Deo adjuvante contendite, & excessus auctorem * coercionis freno sacerdotali constringite, atque eum ab invio itinere lingua * ducite, & actione reducite, & ita vestram in omnibus efficaciam exhibete, ut Deus omnipotens, qui bonæ voluntatis auctor & intentionis inspector est, velle vestrum & hic adjuvet, & in futura vita remuneret. Supradictum vero Paulum fratrem & coepiscopum nostrum fraternitati vestræ commendantes hortamur, ut idonee caritatem vestram debeat experiri quam prædicat.

* fieri nihil permittat. Nec &c. *Paris.*

* unitate servata. *Parif*

* correctionis freno sacerdotalis.

* duce. *Parif.*

XV. AD VICTOREM ET COLUMBUM.

De contentione parochiarum dirimenda. C

*Gregorius Victori & Columbo episcopis * Numidiæ a paribus.*

* Africæ *Paris.*

QUanto cordi nostro lætitiam ecclesiæ ordo inculpabiliter custoditus infundit, tanto rescissus tædium doloris imponit, quod pravitatis temeritas eversionem disciplinæ tentat & quæ sunt olim laudabiliter statuta dissolvere, & quæ fortius punienda præsumere. Præsentium itaque portitoris Cresconii fratris & coepiscopi nostri querela ad nos insinuante pervenit, quod nulla exigente culpa, vel concilii definiente sententia, ecclesiæ ejus parochiæ antiquitus deputatæ a Valentione fratre D
& coepiscopo nostro ante fere quindecim annos sint irrationabiliter occupatæ, atque eum insuper res decessoris ipsius ad suum, quod dici grave est, arbitrium abstuliste. Quod si ita veritas se habet, quam perversum, quamve sit execrandum: præcipue religioso proposito, dicere non valemus. Hac igitur in re, quia nec * lenitas, nec aliqua debet esse dilatio, fraternitatem vestram præsenti epistola commonemus, ut solicitius requiratis: & si querela ejus manifesta esse constiterit, ablatarum rerum & occupatarum parochiarum restitutione dilectio vestra sine mora succurri provideat, & ita omnia vobis solatiantibus cessante excusatione, justitia favente recipiat; ut E
nec hunc labor observationis afficiat, nec de ejus damno aliquid lucri invasor acquirat. Accendat ergo vos zelus æquitatis, accendat justitiæ rectitudo. Ad custodiendam in cunctis antiquam ecclesiastici ordinis dispositionem, operam instanter impendite, districtos solicitosque vos inter culpas & innocentiam exhibete; quatenus & * justitiæ causam habentibus magna de rectitudinis vestræ sit zelo fiducia, & inquietis de futuro omnis excedendi amputetur occasio.

* lenitas.

* justitiam habentibus *Paris.*

XVI. AD COLUMBUM EPISCOPUM NUMIDIÆ.

Paulum episcopum commendat.

Gregorius Columbo episcopo Numidiæ.

QUaliter de fraternitatis vestræ debeamus caritate præsumere, ex mentis nostræ quam circa vos habemus, qualitate colligimus. Nec aliter vos apostolicam sedem diligere quam ipsa vos diligit arbitramur. Unde necesse est ut eos quos in ecclesia beati Petri B
apostolorum principis, ut oportet, devotos esse cognoscimus, vobis, cujus vitam & actio sacerdotis ornat & dignitas, peculiarius commendamus, de cujus scilicet sinceritate firmum experimentum de præteritis jam tenemus. Frater igitur & coepiscopus noster Paulus præsentium portitor, quantis illic fluctibus quantisque adversitatibus quatiatur, sanctitatem vestram memorat non latere. Qui quoniam querelas quas de eo ad vos perveniste signastis, non veras esse, sed instigatione adversantium contra se asserit excitari, & omnia se fidit patrocinante veritate, vobis cognoscentibus, adjutore posse domino superare: hortamur, dilectissime frater, ut ei, in quibus fuerit justitiæ ratio manifesta, manum C
decenter præbere solatii, atque sacerdotali eum compassione debeas adjuvare. Nulla ergo vos res ab æquitatis studio, nulla sulpendat potentia personarum. Sed innitens præceptis dominicis, omnia quæ sunt rectitudini adversa contemne. In defendendis partibus justitiæ constanter insiste. Odia pro veritate, si qua sunt, sustinere non renuas; ut tanto majorem in adventu redemptoris nostri fructum mercedis invenias, quanto ejus mandata non negligens, in favorem justitiæ & defensionem impenderis.

Mense Martio, indictione prima.

XVII. AD BONIFACIUM PRIMUM DEFENSOREM.

Ut defensores septem existant, qui regionariorum, notariorum & subdiaconorum privilegiis utantur.

Gregorius Bonifacio primo defensori.

ECclesiasticis utilitatibus fideliter insudantes congruæ remunerationis sunt beneficio prosequendi, ut & nos respondisse eorum digne obsequiis videamur, & illi ex indulta consolationis gratia utiliores existant. Quia igitur defensorum officium in causis ecclesiæ & obsequiis noscitur laborare pontificum, hac eos concessa prospeximus recompensationis prærogativa gaudere; constituentes, ut sicut in schola notariorum atque subdiaconorum per indultam longe retro pontificum largitatem sunt regionarii constituti, ita quoque in defensoribus septem qui ostensa suæ experientiæ utilitate placuerint, honore regionario decorentur. Quos quolibet per absentiam pontificis & sedendi in conventu clericorum habere licen-

licentiam, honoris sui privilegia in omnibus statuimus obtinere. Præterea si quis ad prioris locum veniens in alia fortasse provincia propter utilitatem propriam deget, hunc necesse est primatus locum per omnia curare, ut ille prior defensorum omnium possit existere, qui & ante prioratus locum in ecclesiasticis utilitatibus obsequiisque pontificis non destitit per sedulam præsentiam permanere. Hæc itaque constitutionis nostræ decreta, quæ pro defensorum sunt privilegiis & ordinatione disposita, perpetua stabilitate & sine aliqua constituimus refragatione servari; sive quæ scripto decrevimus, seu quæ in eis in nostra præsentia videntur esse disposita: nec a quoquam pontificum in totum partemve ea qualibet occasione convelli decernimus vel mutari. Nam nimis est asperum & præcipue bonis sacerdotum moribus inimicum, niti quempiam quacumque rationis excusatione, & quæ bene sunt ordinata rescindere, & exemplo suo docere ceteros sua quandoque post constituta dissolvere.

Mense Aprili, indictione prima.

XVIII. AD MARINIANUM EPISCOPUM RAVENNATEM.

Concedit privilegia monasterio sanctorum Joannis & Stephani in urbe Classitana constituto.

Gregorius Mariniano episcopo Ravennati.

QUam sit necessarium monasteriorum quieti prospicere, & de eorum perpetua securitate tractare, anteactum vos officium, quod in regimine monasterii exhibuistis, informat. Et ideo quia monasterium beatorum Joannis & Stephani, quod in Classitana est civitate constitutum, cui communis filius Claudius abbas præesse dignoscitur, multa a prædecessoribus vestris præjudicia atque gravamina pertulisse cognovimus; oportet ut fraternitatis vestræ provisio eorum de futuro quietem salubri ordinatione disponat; quatenus conversantes illic in Dei servitio, ipsius quoque gratia suffragante, mente libera perseverent. Sed ne ex ea quæ magis emendanda est consuetudine quisquam illic quolibet tempore quidquam molestiæ præsumat inferre; necesse est ut hæc quæ inferius enumeranda curavimus, ita fraternitatis vestræ studio debeant custodiri, ut ex eis non possit ulterius inferendæ inquietudinis occasio reperiri. Interdicimus igitur, ut nullus (episcoporum aut secularium) ultra audeat de reditibus, de rebus vel * chartis prædicti monasterii, vel de loco aliquo qui ad id pertinet, quocumque modo qualibet occasione minuere, nec immissiones dolosas aliquas facere. Sed si qua forte causa inter Ravennatem ecclesiam & præfatum monasterium evenerit, & pacifice non potuerit ordinari apud electos a partibus, timentes Deum, sine voluntaria dilatione, mediis sacrosanctis evangeliis finiatur. Defuncto vero abbate, (cujuscumque congregationis) non extraneus nisi de eadem * conversatione, quem sibi propriæ voluntate concors fratrum societas elegerit, & qui electus fuerit, sine dolo vel venalitate aliqua ordinetur, quod si aptam inter se personam invenire nequiverint, solerter de aliis monasteriis sibi similiter eligant ordinandum. Neque viventi abbati quæcumque persona qualibet occasione in suo monasterio præponatur, nisi forte extantibus, quod absit, criminibus, quæ sacri canones punire monstrantur. Pariter autem custodiendum est, ut invito ejusdem monasterii abbate ad ordinanda alia monasteria, aut ad ordines sacros vel clericatus officium tolli exinde monachi non debeant. Sed si abundantes fuerint, & ad celebrandas Deo laudes vel utilitates monasteriorum complendas sufficiant, abbas cum devotione de his qui superfuerint offerat, quos dignos coram Deo invenire potuerit. Quod si sufficienter habens dare noluerit, tunc Ravennas episcopus ad ordinanda alia monasteria de his qui supersunt tollat. Ad ecclesiasticum tamen officium nullus exinde producatur, nisi quem abbas loci admonitus propria voluntate obtulerit. Quisquis autem ex prædicto monasterio ad ecclesiasticum ordinem pervenerit, ulterius illic nec aliquam potestatem, nec licentiam habeat habitandi. Observandum quoque est, ut descriptio rerum, aut chartarum ejusdem monasterii ab ecclesiasticis fieri non debeat, si quando res exigit, sed abbas loci cum abbatibus aliis rerum inventarum attestationem faciat. Quoties autem pro utilitate monasterii sui ad Romanum pontificem abbas venire vel transmittere forte voluerit, ei modis omnibus liceat. Præterea cum episcoporum adventus desideranter a monasteriis debeant expectari, quia tamen hospitandi occasione prædictum monasterium temporibus decessoris vestri nobis fuisse nuntiatum est prægravatum; oportet ut hoc sanctitas vestra decenter debeat temperare, ut visitandi exhortandique gratia ad monasterium, quotiens placuerit, ab ejusdem civitatis antistite accedatur. Sed sic caritatis officium illic episcopus impleat, ut gravamen aliquod monasterium non incurrat. Vestram quoque fraternitatem prædictus abbas non solum non metuat ad monasterium frequenter accedere, sed etiam desiderabiliter concupiscat, sciens quod per vos substantia monasterii omnino gravari non possit. Data mense Aprili, indictione prima.

XIX. AD EUMDEM.

Claudium abbatem commendat.

Gregorius Marignano episcopo Ravennati.

QUod communem filium Claudium abbatem latorem præsentium longa apud nos hactenus mora retinuit, res illa fecit, quod magnum nobis, sicut nostis, erat in verbo Dei solatium: quem etiam ei adhuc volueramus diutius retinere, nisi & ipsum ad suum monasterium festinare, & nos congregationi fratrum ejus præsentiam esse omnino necessariam sciremus. Et ideo quia illum, sicut petiit & exigebat utilitas relaxandum esse prospeximus, commendantes eum, hortamur, ut sanctitas vestra sacerdotali eum affectione suscipiat, paternam illi * monasterioque ipsius caritatem, sicut decet, impendat; benignitatis suæ eum consolatione refoveat, in ejus se tuitionem

* monasterilque-*Paris.*

instanter accommodet, & præsidii sui beneficio liberum ab omni inquietudine redditum, quieti & utilitatibus fratrum vacare permittat, atque peculiariter, sicut a nobis eum scit diligi, diligat; quatenus & caritatis vestræ affectum, quem olim expertus est, in se multiplicius recognoscat, & nos in vobis invenisse se gaudeat.

XX. AD AGNELLUM EPISCOPUM TARRACINENSEM.

De his qui idola colebant & arbores.

Gregorius Agnello episcopo Tarracinensi.

PErvenit ad nos quosdam illic, quod dici nefas est, arbores colere, & multa alia contra Christianam fidem illicita perpetrare. Et miramur cur hoc fraternitas vestra districta emendare ultione distulerit. Eapropter scriptis vos præsentibus adhortamur, ut hos diligenti investigatione perquiratis, & veritate cognita, talem in eis faciatis exerceri vindictam, quatenus & Deus placari possit, & aliis eorum ultio correptionis exemplum sit. Scripsimus autem & Mauro * nunc vicecomiti ut fraternitati vestræ in hac re debeat adhibere solatia, dummodo ad comprehendendos eos invenire excusationem aliquam non possitis. Quia vero comperimus multos se a murorum vigiliis excusare, sit fraternitas vestra solicita, ut nullum neque per nostrum vel ecclesiæ suæ nomen, aut quolibet alio modo defendi a vigiliis patiatur, sed omnes generaliter compellantur; quatenus cunctis vigilantibus, melius auxiliante domino civitatis valeat custodia procurari.

* *in Paris deest nunc.*

XXI. AD MARINIANUM EPISCOPUM RAVENNÆ.

Commendat uxorem Joannis, quæ in controversiam suæ conditionis vocabatur.

Gregorius Mariniano episcopo Ravennæ.

JOannes præsentium portitor queritur uxorem suam, molestias * Gregorii cujusdam refugientem, diu in septis venerabilibus residere, & nullum hactenus invenisse solatium. Cujus quia de conditione esse controversiam asserit, & vestræ eam fraternitati petiit commendandam, his vos hortamur affatibus, ut eidem mulieri, servata æquitate, debeatis tuitionem impendere, & a nullo eam contra rationis ordinem gravari aliquo modo permittatis. Sed si de statu ejus quæstio perseverat, studii vestri sit, ut sine oppressione aliqua, legali modo ad judicium veniatur; quatenus dum veritate cognita quod juris ordo suaserit fuerit definitum, neutra se pars aliquod doleat præjudicium pertulisse.

* *al.* Georgii.

Mense Maio, indictione prima.

XXII. AD JOANNEM EPISCOPUM SYRACUSANUM.

De Felice quodam Christiano a Samaræi servitio liberato

Gregorius Joanni episcopo Syracusano.

FElix præsentium portitor questus nobis est cum sit de Christianis natus parentibus, a quodam Christiano Samaræo se, quod dici scelus est, esse donatum. Et dum hujusmodi superstitionis homines Christiana quolibet modo mancipia possidere nec ratio legis nec reverentia religionis admittat; se tamen per decem & octo annos in ejus asserit servitio permansisse. Sed cognoscente hoc sanctæ memoriæ decessore vestro Maximiano, ab eo se, zelo, sicut decuit, sacerdotali commoto, de Samaræi servitio nefario dicit liberatum. Sed quia ejusdem Samaræi filius post quinque annos factus dicitur Christianus, & supradictum Felicem in ejus servitium, quantum ipse dicit, quidam nituntur redigere, sanctitas vestra hæc quæ edocti sumus diligenter inquirat; & si ita ei esse constiterit, eum tueri studeat, & a nullo sub qualibet occasione gravari permittat; quia * dum superstitiosæ sectæ mancipia dominos suos ad fidem præcedentia servitio eorum aperte redigi jura prohibeant, quanto magis hic de Christianis parentibus natus, & factus a parvulo Christianus, hanc non debet quæstionem aliquo modo sustinere, maxime quia nec patris ejus esse servus potuit, quem liquet ex prava potius præsumptione pœnam posse venientem de legibus sustinere. Et ideo, sicut diximus, ita eum sanctitatis vestræ defensio rationabiliter tueatur, ut nulli eum sub quolibet argumento sit aliquatenus affligendi licentia.

Ivo I cap. 1 Joann. lib. 4.

* *cum*

XXIII. AD RUSTICIANAM.

Hortatur ut Romam veniat. Et de pretio in captivos expenso.

Gregorius Rusticianæ patriciæ.

JAmdudum vestræ excellentiæ me scripsisse, & sæpius monuisse reminiscor, ut beati Petri apostolorum principis limina revidere festinet. Et quæ tanta sit Constantinopolitanæ civitatis delectatio, quæve Romanæ urbis oblivio, ignoro: obtinere apud vos hac re nunc usque nihil merui. Quantum enim ad colligendas æternæ vitæ mercedes vestræ animæ expedire possit, quantum etiam gloriosæ vestræ filiæ domnæ Eusebiæ in omnibus congruat, & nos subtiliter attendimus, & vos considerare subtilius potestis. Filium vero meum Petrum hominem vestrum, quem ultra ætatem suam sapere, & maturitati studere cognovi, si requiritis, invenietis quantus hic omnium habitantium circa excellentiam vestram amor sit, quantumque desiderium, ut vos revidere mereantur. Et si præcipiente domino sacris eloquiis admonemur, ut etiam inimicos diligere debeamus, pensandum nobis est quantæ culpæ

sit

sit etiam amantes minime amare. At si forte dicitur quod amamur, nos certissime scimus, quia nemo potest diligere quos non vult videre. Sin vero gladios Italiæ ac bella formidatis, solicite debetis aspicere quanta beati Petri apostolorum principis in hac urbe protectio est, in qua sine magnitudine populi, & sine adjutoriis militum, tot annis inter gladios illæsi, Deo auctore servamur. Hæc nos, quia amamus vos, dicimus. Sed omnipotens Deus quidquid animæ vestræ in perpetuum, quidquid opinioni domus in præsenti conspicit expedire, concedat. Decem vero auri libras, quas in captivorum redemptionem excellentia vestra transmisit, præfato filio meo deferente suscepi. Sed peto ut superna gratia, quæ vobis concessit eas pro animæ vestræ mercede tribuere, mihi etiam concedat sine aliquo peccati contagio dispensare, ne unde vos peccata detergitis, nos inde maculemur. Omnipotens Deus qui debilitatem corporis vestri & peregrinationem vestram conspicit, de sua semper gratia & dulcissimi filii mei domni Strategii vos vita & salute consoletur, quatenus eum & vobis per longa tempora, & sibi ad æternitatem nutriat, vosque cum omni domo vestra, & bonis præsentibus repleat, & supernam gloriam habere concedat. Glorioſum vero domnum Eudoxium nostra petimus vice salutari.

XXIV. AD FAUSTINUM

DEFENSOREM.

De conversione Judæorum in Agrigentino territorio.

*Gregorius * Fausto defensori.*

DOmina abbatissa monasterii sancti Stephani, quod in Agrigentino est territorio constitutum, indicante comperimus, multos Judæorum ad Christianam fidem divina gratia inspirante velle converti, sed esse necessarium ut aliquis illuc ex nostro mandato debeat proficisci. Proinde hujus tibi auctoritatis tenore præcipimus, ut omni excusatione submota, ad prædictum locum pergere, & desiderium eorum tuis, Deo propitio, adhortationibus adjuvare festines. Quibus tamen si longum vel triste videtur solennitatem sustinere paschalem, & eos nunc ad baptisma festinare cognoscis, ne, quod absit, longa dilatio eorum retro possit animos revocare, cum fratre nostro episcopo loci ipsius loquere, ut pœnitentia ac abstinentia quadraginta diebus indicta, aut die dominico, aut si celeberrima festivitas fortassis occurrerit, eos omnipotentis Dei misericordia protegente baptizes: quia & temporis qualitas propter eam quæ sibi imminet cladem, impellit ut desideria eorum nulla debeant dilatione differri. Quoscumque vero ex eis pauperes, & ad vestem sibi emendam non sufficere posse cognoscis, te eis vestem, quam ad baptisma habeant, comparare volumus ac præbere: in quibus pretium quod dederis tuis noveris rationibus imputandum. Si vero sanctum pascha elegerint expectare, iterum cum episcopo loquere, ut modo quidem catechumeni fiant, atque ad eos frequenter accedat, geratque solicitudinem, & animas eorum admonitione suæ adhortationis accedat: ut quanto * expectatur eis longa festivitas, tanto se præparare & eam desiderio ferventi debeant sustinere. Præterea cum omni studio ac diligentia studii tui sit perscrutari, utrum supradictum monasterium, cui ante dicta Domina præest, sufficiens sibi sit, an necessitatem aliquam patiatur. Et quidquid in veritate cognoveris, vel quid de his qui baptizari desiderant actum fuerit, nobis subtiliter indicare festina.

* quæ expectatur, elongatur festivitas *Paris.*

Mense Junio, indictione prima.

XXV. AD SABINIANUM EPISCOPUM

JADERTINUM.

Obedientiam ejus laudat, & ob contumaciam Maximi turbari non debere suadet.

Gregorius Sabiniano episcopo Jadertino.

SAtis, frater carissime, de sinceritate tua lætificor, quod eam soliciti discretione judicii & ubi obediendum est obedire, & ubi resistendum est resistere, studio sacerdotali cognosco. Cum quanta namque te devotionis alacritate submiseris his quæ ob culpam præteriti excessus indiximus, literarum tuarum, quas per latorem præsentium direxisti, pagina * servavit. Nec enim poterat aliter a dilecto fratre suscipi, quam a diligente mandatum est. Unde in omnipotentis Dei miseratione confido, quia ita ejus te gratia protegit, ut per hoc etiam ab aliis absolutus salubriter paruisse te gaudeas. De hoc vero quod se contristari caritas tua Maximi prævaricatoris & excommunicati æmulatione signavit, turbari non debet, sed decet ut ad modicum tumentes inaniter fluctus patienter tolerando sustineas: & undarum spumas perseverantiæ virtute substernas. Novit enim patientia levigare quod grave est, & constantia superare quod sævit. Animos ergo tuos adversitas non dejiciat, sed accendat. Audaciorem te in omnibus vigor sacerdotalis ostendat. Nam vera documenta * veritatis sunt, promptiorem in duris, & fortiorem se quemquam in contrariis exhibere. Ut igitur rectitudinis robur a bono deliberationis suæ nulla valeat impulsione convelli, mentis gressus in ejus petræ soliditatem, sicut cœpistis, dirigite, in qua redemptorem nostrum per totum mundum fundasse nostis ecclesiam, quatenus recta sinceri cordis vestigia in devio itinere non offendant. Ea vero quæ nobis scripsistis, vel præsentium lator coram positus explicavit, nos non credatis negligenter omittere, sed de his omnino solicite cogitamus. Dilectissimo autem filio nostro Anatolio diacono jam & prius & nunc iterum omnia subtiliter indicavimus, hortantes ut quidquid ad utilitatem ac quietem caritatis vestræ vel filiorum vestrorum pertinet, creatoris nostri auxilio suffragante * augere stricte ac studiose festinet. Et ideo fraternitatem vestram nec mœror afficiat, nec inimicitia cujuslibet affligat. Nam divinitatis gratia opitulante in proximo adesse confidimus, ut præfati prævaricatoris & excommunicati præsumptio districtius reprimatur, & vestra quies, sicut desideratis, adveniat. Excellentissimo quoque filio nostro exarcho, qui nobis eum studet com-

* reservavit. *Paris.*

* virtutis.

* agere. *Paris.*

mendare, de pravitate ipsius scribere nequaquam omisimus. Presbyterum vero, de quo nos fraternitas tua latoris præsentium relatione consuluit, nulla ratione in sacro ordine post lapsum aut permanere aut revocari posse cognoscas. Circa quem tamen mitius agendum est, propterea quod commissum facinus facili dicitur professione confessus. Præterea pariter hic portitor quædam ecclesiæ vestræ privilegia a nostris concessa prædecessoribus intimavit. De quibus scriptis caritatis vestræ nos subtilius volumus informari, vel si qua ex eis scripta in ecclesiæ vestræ scrinio rejacent, eorum huc exemplaria transmitti necesse est, ut quidquid ad honoris vestri reverentiam vel gentium præfatæ ecclesiæ pertinet, libenti animo parare possimus. Glorioso autem communi filio domno Marcello, si huc venire voluerit, instantius suadete, quia omnino eum videre desidero. Si vero illic stare elegerit, ita vos ei in caritate qua convenit exhibete, ut affectui ipsius quem circa vos habet respondere, sicut condecet, valeatis. Omnipotens Deus gratiæ suæ dono vos & custodia protegat, & cor vestrum in ea quæ ei sunt placita semper accendat.

XXVI. AD VICTOREM EPISCOPUM PANORMITANUM.

De Judæis non opprimendis injuste.

Gregorius Victori episcopo Panormitano.

SIcut Judæis non debet esse licentia quidquam in synagogis suis ultra quam permissum est lege præsumere; ita in his quæ eis concessa sunt, nullum debent præjudicium sustinere. Quæ autem nobis in hac urbe Romana habitantes Hebræi pro his qui Panormi degunt conquesti sunt, data vos ab eis petitio, quæ in subditis tenetur, informat. Si igitur querimonia eorum veritate fulcitur, oportet ut fraternitas vestra, legis serie diligenter inspecta; ita eis quidquid hac de re decretum est custodire debeat ac servare, ut nec ipsa aliquid injustum facere, nec illi pati præjudicium videantur. Si vero est aliquid quod ad restituendum ea quæ sunt postulata rationabiliter possit obsistere, judices a partibus eligantur, qui ea quæ æquitati conveniunt valeant definire. Quod si forte illic contentio ipsa finiri nequiverit, ad nos venire causam necesse est; quatenus sine vestra invidia quæ amica justitiæ visa fuerint decernantur. Quousque ergo causa ipsa finem accipiat, a consecratione locorum quæ ablata dicuntur fraternitas se vestra suspendat.

XXVII. AD JOANNEM EPISCOPUM SYRACUSANUM.

De clericis sacra vasa vendentibus.

Gregorius Joanni episcopo Syracusano.

QUia pervenit ad nos, quod quidam ex Italiæ * ecclesiis clerici vasa sacra in Sicilia venumdarunt, idcirco Pantaleonem notarium nostrum direximus, ut eadem vasa solicita * investigatione requireret. Qui postquam in vestræ sanctitatis est obsequio occupatus, eamdem causam eum cognovimus neglexisse. Oportet ergo ut fraternitas vestra congrua debeat solicitudine providere, ut tempore quo utile esse crediderit, eum ad peragenda ea ipsa debeat relaxare; quatenus & ipsa de illo possit habere solatium, & ipse salubriter valeat quæ sibi sunt mandata Deo adjuvante peragere: quia necesse est ut indictione subsequenti huc veniat, & subtiliter nos coram positus de cunctis informet.

* ecclesia. *Paris.*

XXVIII. AD JOANNEM EPISCOPUM SYRACUSANUM.

De præsumptione clericorum Catanensium, qui in ecclesia campagis calceati incedebant.

Gregorius Joanni episcopo Syracusano.

ECclesiastici vigoris ordo confunditur, si aut temere illicita præsumantur, aut impune non concessa tententur. Pervenit itaque ad nos diaconos ecclesiæ Catanensis calceatos campagis procedere præsumpsisse: quod quia nulli hactenus per totam Siciliam licuit; nisi solis tantummodo diaconis ecclesiæ Messanensis, quibus olim a prædecessoribus nostris non dubitatur esse concessum, bene recolitis. Quia ergo tantæ temeritatis ausus non est leviter attendendus, cum omni hoc fraternitas vestra subtilitate perquirat: & si ita sicut ad nos pervenit, invenerit, * verum esse, utrum vel a se, vel alicujus hoc auctoritate præsumpserint, nobis subtiliter innotescat; ut cognita veritate, quid fieri debeat disponamus. Nam si negentur ea quæ male usurpantur omittimus, excessus viam aliis aperimus.

* deest in Paris. verum esse.

Mense Junio, indictione prima.

XXIX. AD EULOGIUM EPISCOPUM ALEXANDRINUM.

De libris Eusebii, & lignis transmissis.

Gregorius Eulogio episcopo Alexandrino.

UTilis semper est docti viri allocutio; quia aut discit audiens quod nescire se noverat, aut cognoscit, quod est amplius, id quod se & nesciisse nesciebat. Quia in re ex audientium numero ego nunc factus sum, cui sanctissima vestra beatitudo scribere studuit, ut cunctorum martyrum gesta, quæ piæ memoriæ Constantini temporibus ab Eusebio Cæsariensi collecta sunt, transmittere debeamus. Sed hæc neque si collecta * sint, neque si sint, ante vestræ beatitudinis scripta cognovi. Ago ergo gratias, quia sanctissimæ vestræ doctrinæ scriptis eruditus cœpi scire quod nesciebam. Præter illa enim quæ in ejusdem Eusebii libris de gestis sanctorum martyrum continentur, nulla in archivo hujus nostræ ecclesiæ, vel in Romanæ urbis bibliothecis esse cognovi, nisi pauca quædam in unius codicis volumine collecta. Nos autem pene omnium martyrum, distinctis per dies singulos passionibus, collecta in uno codice nomine habemus, atque quotidianis diebus in eorum veneratione missarum solennia

* sint, neq si non sin &c. *Paris.*

lennia agimus. Non tamen in eodem volumine quis qualiter sit passus indicatur, sed tantummodo nomen, locus & dies passionis ponitur. Unde fit ut multi ex diversis terris atque provinciis per dies, ut prædixi, singulos cognoscantur martyrio coronati. Sed hæc habere vos beatissimos credimus. Ea vero quæ transmitti voluistis, quærentes quidem non invenimus, sed adhuc non invenientes quærimus, & si potuerint inveniri transmittemus. De lignis autem, quod scribitis quia brevia fuerint, navis per quam transmissa sunt qualitas fecit: quia si major navis venisset, potuimus ligna etiam majora transmittere. Quod autem dicitis, quia si majora transmittimus, pretium dabitis; largitati quidem gratias agimus, sed accipere pretium, evangelio interdicente, prohibemus. Nos enim ea quæ transmittimus ligna non emimus, & quomodo possumus pretium accipere, cum scriptum sit: *Gratis accepistis, gratis date?* Nunc ergo juxta modum navis per nauclerum parva ligna transmisimus, quorum notitia subter annexa est. Sequenti vero anno, si omnipotenti Deo placuerit, majora præparabimus. Benedictionem sancti Marci evangelistæ, imo, quod est verius, sancti Petri apostoli in ea dulcedine qua est transmissa suscepimus, & salutationis alloquium persolventes, petimus ut beatitudo vestra pro nobis orare dignetur, quatenus & a malis præsentibus mereamur citius eripi, & a futuris gaudiis non excludi.

Joann. diac. l. 3. c. 26.

Matth. 16.

XXX. AD EULOGIUM EPISCOPUM ALEXANDRINUM.

Agit de conversione gentis Anglorum, commemoratque in sancta Chalcedonensi synodo papam Romanum universalem appellatum fuisse.

Gregorius Eulogio episcopo Alexandrino.

COmmunis filius præsentium lator sanctitatis vestræ scripta deferens, ægrum me reperit, ægrum reliquit: qua ex re contigit ut ad largum vestræ beatitudinis fontem brevis epistolæ meæ vix parva potuisset aqua resudare. Superni autem muneris fuit, ut in dolore corporis positus suavissimæ vestræ sanctitatis scripta susciperem, quæ me de doctrina Alexandrinæ *ecclesiæ, de conversione hæreticorum, de concordia fidelium sublimiter lætificaret, quatenus ipsa mentis lætitia immanitatem mihi molestiæ temperaret. Et quidem de bonis vestris nova semper exultatione gaudemus, sed tamen ita vos perfecte agere, nova esse nullo modo deputamus. Quod enim crescit sanctæ ecclesiæ populus, quod ad cœleste horreum spiritales segetes multiplicantur, hoc de omnipotentis Dei gratia, quæ in beatissimis vobis large influit, nunquam habuimus incertum. Gratias itaque omnipotenti Deo solvimus, quia impletum videmus in vobis esse quod scriptum est: *Ubi plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo boum.* Si enim bos fortis aratrum linguæ in terram cordis audientium non traxisset, tanta fidelium seges minime surrexisset. Sed quoniam vere in bonis quæ agitis *accrescit quod & aliis congaudetis, vestræ vobis gratiæ vicem reddo, & non dissimilia nuntio: quia dum gens Anglorum in mundi angulo posita, in cultu lignorum ac lapidum perfidia nuncusque remaneret, ex vestræ mihi orationis adjutorio placuit, ut ad eam monasterii mei monachum in prædicationem transmittere Deo auctore debuissem. Qui data a me licentia, a Germaniarum episcopis episcopus factus, cum eorum quoque solatiis ad prædictam gentem in finem mundi perductus est, & jam nunc de ejus salute & opere ad nos scripta pervenerunt; quia tantis miraculis vel ipse vel hi qui cum eo transmissi sunt in gente eadem coruscant, ut apostolorum virtutes in signis quæ exhibent imitari videantur. In solennitate autem dominicæ nativitatis quæ hac prima indictione transacta est, plus quam decem millia Angli * ab eodem nuntiati sunt fratre & coepiscopo nostro baptizari. Quod idcirco narravi, ut cognoscatis quid in Alexandrino populo loquendo, & quid in mundi finibus agitis orando. Vestræ enim orationes sunt in eo loco ubi non estis, quorum operationes sanctæ monstrantur in eo loco in quo estis. Præterea de Eudoxii hæretici persona, de cujus errore in Latina lingua nihil reperi, mihi a vestra beatitudine largissime gaudeo satisfactum. Virorum quippe fortissimorum Basilii, Gregorii, atque Epiphanii testimonia protulistis, & manifeste peremptum cognoscimus eum in quem heroes nostri tot jacula dederunt. De his vero erroribus qui nunc in Constantinopolitana ecclesia probantur exorti, doctissime omnia, & ut judicium tantæ sedis proferre decuit, respondistis. Unde omnipotenti Deo gratias agimus, quia adhuc arcæ Dei insunt tabulæ testamenti. Quid est enim sacerdotale cor nisi arca testamenti? in qua quia spiritalis doctrina viget, proculdubio tabulæ legis jacent. Indicare quoque vestra beatitudo studuit, jam se quibusdam non scribere superba vocabula, quæ ex vanitatis radice prodierunt, & mihi loquitur dicens: Sicut jussistis. Quod verbum jussionis peto a meo auditu removete; quia * quis sum, qui estis. Loco enim mihi fratres estis, moribus patres. Non ergo jussi, sed quæ utilia visa sunt indicare curavi. Non tamen invenio vestram beatitudinem, hoc ipsum quod memoriæ vestræ intuli, perfecte retinere voluisse. Nam dixi, nec mihi vos, nec cuiquam alteri tale aliquid scribere debere: & ecce in præfatione epistolæ, quam ad meipsum qui prohibui direxistis, superbæ appellationis verbum, universalem me papam dicentes, imprimere curastis. Quod peto dulcissima mihi sanctitas vestra ultra non faciat; quia * nobis subtrahitur quod alteri plus quam ratio exigit præbetur. Ego enim non verbis quæro prosperari, sed moribus. Nec honorem esse deputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Meus namque honor est honor universalis ecclesiæ. Meus honor est, fratrum meorum solidus vigor. Tunc ergo vere honoratus sum, cum singulis quibusque honor debitus non negatur. Si enim universalem me papam vestra sanctitas dicit, negat se hoc esse quod me fatetur universum. Sed absit hoc. Recedant verba quæ vanitatem inflant, & caritatem vulnerant. Et quidem in sancta Chalcedonensi synodo, atque post a subsequentibus patribus hoc decessoribus meis oblatum vestra sanctitas novit. Sed tamen nullus eorum uti hoc unquam vocabulo voluit, ut dum in hoc mundo honorem sacerdotum diligerent omnium,*

Augustini & aliorum miracula.

Plus quam 10000. Anglor. una die baptizat.

* Anglorum.

Eudoxius hæreticus.

Hæreses constantinopolitanæ sup. pressæ.

* scio qui sum *Paris.*

Jubendi & universalis papæ attributa explodit Gregorius.

* vobis *Paris.*

* urbis hæreticorum, & de concordia &c. *Paris.*

De Anglorum conversione.

Prov. 14.

Eulogium fuisse in causa missionis Augustini. Is in Germania factus est episcopus.

* scio quod &c. *Paris.*

nium, apud omnipotentem Deum custodirent suum. Proinde debitum salutationis alloquium solvens peto, ut in sanctis orationibus vestris mei memores esse dignemini, quatenus a peccatorum meorum nexibus, quia meis meritis non valeo, vestris intercessionibus me dominus absolvat.

XXXI. AD SECUNDUM EPISCOPUM TAUROMINITANUM.

De querimonia monachorum monasterii Castelliensis.

Gregorius Secundino episcopo Tauromenitano.

QUerimoniam monachorum monasterii Castellensis oblata ab eis petitio, quæ tenetur in subditis, patefecit. Proinde fraternitas vestra hæc quæ asserunt solicita perscrutari cura studeat. Et si ea invenerit veritate subsistere, rationem tuitionis illis impendat, & monasterium, quod monasterio eorum unitum est, secundum consuetudinem deputatis de congregatione eorum illic monachis provideat ordinari: quia rationis ordo non patitur ut monasterium ipsum & maxime contra voluntatem fundatorum, ab eorum dispositione ad arbitrium suum præsertim laica persona subducat, aut aliquis sibi in id jus debeat vendicare.

XXXII. AD DOMINICUM EPISCOPUM CARTHAGINENSEM.

De laude caritatis.

Gregorius Dominico episcopo Carthaginensi.

SCripta sanctitatis vestræ, quæ latore præsentium deferente suscepimus, ita sacerdotalem modestiam loquebantur, ut auctoris sui corporalem nobis quodammodo præsentiam blandirentur. Nec enim sermo rarus aliquid officit, ubi manet in animis continuus dilectionis affectus. Magna autem caritas virtus est, dilecte frater, sinceritatis suæ vinculo alterna mutuo affectu corda constringit, & ea gratiæ non sinit compage dissolvi, disjuncta conjungit, unita custodit, & ignotos sibi imagine reddit cognitos per amorem. Quisquis igitur in hujus cardine mentem figit, eum de supernæ patriæ habitaculo cujuslibet adversitatis impulsio non evellit; quoniam quocumque se verterit a mandatorum limite non excedit. Unde & in ejusdem caritatis laude per egregium prædicatorem dicitur: *Quæ est vinculum perfectionis*. Quantæ itaque sit laudis aspicimus, quæ perfectionem non solum in mente generat, sed etiam ligat. Quia igitur hujus virtutis igne succensum tuarum te prodit locutio literarum, uberi in domino exultatione lætificor, atque opto ut hæc in te magis magisque resplendeat; quia lux gregis flamma est pastoris. Decet enim * pastorem, decet dominicum sacerdotem moribus, & vita clarescere; quatenus in eo tanquam in vitæ suæ speculo plebs commissa & eligere quod sequatur, & videre possit quod corrigat. Scientes præterea unde in Africanis partibus sumpserit ordinatio

Coloss. 3.

* pastorem deest in Parif.

A sacerdotalis exordium, laudabiliter agitis quod sedem apostolicam diligendo ad officii vestri originem prudenti recordatione recurritis, & probabili in ejus affectum constantia permanetis. Certum quippe est, quia vestro honori additis, * quidquid reverentiæ ac devotionis ordini sacerdotali exhibetis; quia per hoc ut vicaria erga vos dilectione adstringi debeat invitatis. Quod superest, carissime frater, omnipotentem dominum assidua oratione poscamus; quatenus cordis nostri gressus in veritatis suæ tramitem dirigat, & ut ad cælestia regna perducat, nominis officium protectionis suæ gratia operibus nos exhibere concedat.

* quidquid reverentiæ devotionis sacerdotali exhibetis. Par.

Mense Augusto, indictione prima.

XXXIII. AD JOANNEM EPISCOPUM SQUILLATINUM.

De oppressione monachorum Castellensis monasterii.

*Gregorius Joanni episcopo * Squillatino.*

* Scyllacen.

GRave nimis & contra sacerdotale constat esse propositum, velle cujusquam monasterii privilegia olim indulta confundere, & ad irritum quæ sunt pro quiete disposita niti deducere. Questi itaque nobis sunt monachi Castellensis monasterii, quod in fraternitatis vestræ civitate est constitutum; quia eidem monasterio quædam contra ea quæ a prædecessoribus vestris * promissa ac consuetudine longa servata sunt festinetis superinducere, & antiquam ordinationem quadam præjudicii novitate turbare. Proinde his fraternitatem vestram hortamur affatibus, ut, si ita est, ab ejus molestia se sine aliqua excusatione contineat, & quæ ei sunt diutius custodita, nullius occasionis tenter usurpatione convellere: sed cuncta illibate, & sine aliqua studeat refragatione servare, & plus sibi in eodem monasterio, quam prædecessoribus suis licuit, noverit non licere. Quia vero pariter questi sunt fraternitatem tuam quædam de monasterio sub xenii quasi specie abstuliſſe: necesse est ut si quid te indecenter recolis accepisse, sine dilatione restituas, ne avaritiæ te graviter culpa redarguat, quem largum erga monasteria sacerdotalis magis debuerat munificentia demonstrare. Servatis itaque omnibus, quæ a tuis, sicut diximus, prædecessoribus * promissa sunt ac servata, curæ tuæ sit circa actus ac vitam consistentium illic monachorum te vigilantem insistere; & si quempiam illic prave conversari, aut in aliquam immunditiæ, quod absit, culpam inveneris incidisse, districta ac regulari emendatione corrigere. Nam sicut ab iis quæ incongrue usurpantur fraternitatem vestram volumus abstinere, ita in his quæ ad disciplinæ rectitudinem vel animarum custodiam pertinent, esse solicitam modis omnibus admonemus. Indicaverunt etiam prædicti monasterii monachi, castrum quod Squillitanum dicitur, in solo juris monasterii eorum esse fundatum, atque ob hoc habitantes illic factis libellis solatium annis singulis spopondisse persolvere, sed postea contempsisse, & ab eadem se præstatione supervacue suspendisse. Fraternitas ergo vestra subtiliter veritatem curet addiscere, & si ita

* permissa Parif.

* permissa Parif.

repe-

repererit, instanter studeat ut ea quæ promiserunt, quia & ratio exigit, præbere non differant; quatenus & illi quiete quod tenent possideant, & monasterii jura præjudicium non incurrant. Præterea questi nobis sunt prædicti monasterii monachi, abbatem suum terram intra Squillitanum castrum, quæ in sexcentos pedes extenditur, sub prætextu fabricandæ ecclesiæ fraternitati tuæ donationis titulo concessisse, & ideo volumus, quantum parietes possunt ædificatæ ecclesiæ circumdare, juri ecclesiæ vendicari: quidquid vero extra parietes ejusdem ecclesiæ esse potuerit, ad jura monasterii sine difficultate aliqua revertatur; quia nec mundanarum legum, nec sacrorum canonum statuta permittunt res monasterii de jure ejus quolibet titulo segregari. Eapropter donationem ejusdem terræ, quæ contra rationem facta est, sine aliqua dilatione restitue.

XXXIV. AD LEONTIUM EXCONSULEM.

De cælesti Jerusalem & Babylone.

Gregorius Leontio exconsuli.

QUia in magna domo non solum sunt vasa aurea & argentea, sed & lignea & fictilia, & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam; quis ignoret quod & in universæ æcclesiæ sinu alii velut vasa contumeliæ rebus deputantur infirmis, alii vero ut honoris vasa rebus aptantur mundis? Et tamen plerumque contingit, ut & cives Babyloniæ in angaria serviant Jerusalem, & cives Jerusalem, id est, cælestis patriæ, in angaria deputentur Babyloniæ. Cum enim electi Dei magnis moribus prædi ti, modestia ornati, lucra propria non quærentes, terrenis deputantur rebus, quid aliud quam sanctæ Jerusalem cives in Babyloniæ opere serviunt? Et cum quidam in pravis moribus effrenati locum sancti honoris tenent, atque in ipsis quæ benefacere videntur propriam laudem quærunt, quin aliud quam cives Babylonæ supernæ Jerusalem angarias exolvunt? Sic enim Judas apostolis admixtus diu redemptorem humani generis prædicavit, signa cum ceteris fecit. Sed quia Babyloniæ civis fuerat, Jerusalem cælesti opus suum in angaria persolvit. At contra Joseph in Ægyptum ductus terreno palatio servivit, curam ministerii in rebus temporalibus gessit, quidquid juste regno transitorio debebatur, exhibuit. Sed quia sanctæ Jerusalem civis extitit, servitium Babyloniæ in sola, ut prædictum est, angaria ministravit. Hujus ergo, bone vir, esse te sequacem credo, quem terrenis actibus implicatum, mansueto spiritu agere, humilitatis arcem per omnia custodire, & singulis quæ justa sunt tribuere cognosco. Tanta enim de vestra gloria a multis bona referuntur, ut mihi hæc non libeat audire, sed cernere; ejus tamen, quem videre non licet, bona me pascit opinio. Sanctæ autem ecclesiæ, id est, omnium electorum typum tenens mulier, quæ alabastrum fudit, domum replevit * unguento. Et nos quotiens de bonis aliquid audimus, suavitatis auram quasi per narem trahimus. Et Paulus apostolus cum dicebat, *Christi bonus odor sumus Deo*, patenter

* dat intelligi, quia saporem se quidem præsentibus, sed odorem absentibus exhibebat. Nos itaque qui per præsentiæ saporem non possumus, per odorem vestræ absentiæ nutrimur. De hoc etiam valde gaudemus, quod munera quæ transmisistis vestris moribus dissimilia non fuerint. Oleum quippe sanctæ Crucis & aloes lignum suscepimus: unum quod tactu benedicat, aliud quod incensum bene redoleat. Decebat igitur ut bonus vir ea transmitteret, quæ iram nobis domini placare potuissent. Alia quoque in cellariis multa misistis; quia sicut & mente & carne subsistimus, necessarium fuit, ut a vobis nunc in utroque contineri debemus. De quibus transmissis cur dulcissima mens vestra valde se erubescere fatetur, atque eidem verecundiæ scutum caritatis opponere? Sed in his ego verbis omnimodo gaudeo quia in tali mentis attestatione cognosco, quod nunquam possit aliena tollere, qui & hoc ipsum erubescit, quod propria largitur: Parva vero appellatis munera vestra, quæ magna sunt: sed credo ut adhuc amplius ex ipsa gloriæ vestræ humilitate proficiant. Et petitis ut hæc bona mente suscipiam. Sed inter ista ad memoriam cujusdam viduæ duo minuta reducite. Si enim illa Deo placuit, quæ bono animo pauca obtulit, cur non hominibus placeat, qui mente humili multa dedit? Præterea benedictionem vobis sancti Petri apostolorum principis, clavem sacratissimi sepulchri ejus, in qua benedictio de catenis illius est insertas, transmisimus, ut quod ejus collum ligavit ad martyrium, hoc vestrum ab omnibus peccatis absolvat.

* dat intelligi.

LIBRI SEPTIMI PARS ALTERA.

Mense Septembri, indictione II.

I. AD JANUARIUM EPISCOPUM CALARITANUM.

De exarata messe cujusdam ante missarum solennia dominicorum die, & terminis eradicatis post missarum solennia.

Gregorius Januario episcopo Calaritano.

PRædicator omnipotentis domini Paulus apostolus dicit: *Seniorem ne increpaveris* Sed hæc ejus regula tunc in eo servanda est, cum culpa senioris exemplo suo non trahit ad interitum corda juniorum. Ubi autem senior juvenibus exemplum ad interitum præbet, ibi districta increpatione feriendus est. Nam scriptum est: *Laqueus juvenum omnes vos*. Et rursus propheta dicit: *Et * puer centum annorum maledictus est.* Tanta autem nequitia ad aures meas de tua senectute pervenit, ut eam, nisi adhuc humanitus pensaremus, fixa jam maledictione feriremus. Dictum quippe mihi est, quod dominico die, priusquam missarum solennia celebrares, ad exarandam messem latoris præsentium perrexisti, & post exarationem ejus missarum solennia celebrasti. Post missarum solennia etiam terminos possessionis illius eradicare minime timuisti. Quod factum quæ pœna debeat insequi omnes qui audiunt sciunt. Dubii autem de tanta hac perversitate fueramus, sed filius noster Cyriacus abbas a nobis

* peccator. *Paris.*

requi-

requisitus, dum esset Calaris, ita se cognovisse perhibuit. Et quia adhuc canis tuis parcimus, hortamur ut aliquando resipiscas, miser senex, atque a tanta te levitate morum & operum perversitate compescas. Quanto morti vicinior efficeris, tanto fieri solicitior atque timidior debes. Et quidem pœnæ sententia in te fuerat jaculanda, sed quia simplicitatem tuam cum senectute novimus, interim tacemus, eos vero, quorum consilio hæc egisti, in duobus mensibus excommunicatos esse decernimus; ita tamen ut, si quid eis intra duorum mensium spatium humanitus evenerit, benedictione viatici non priventur. Deinceps autem ab eorum consiliis cautus existe, te quoque solicite custodi, ne si eis in malo discipulus fueris, quibus in bono magister esse debuisti, nec simplicitati tuæ ulterius, nec senectuti parcamus.

* II. AD EUMDEM.

De pace facta cum rege Longobardorum, & de messe die dominicorum exarata.

*Gregorius Januario episcopo * Calaritano.*

QUid in Sardinia hostes nostri fuerint operata, priusquam fraternitatis vestræ epistola ad nos perveniret, agnovimus. Et quia hoc futurum dudum metuimus evenisse, quod prævidimus, nobiscum nunc gemimus. Quod si secundum ea, quæ tam vobis, quam excellentissimo filio nostro Gennadio hoc fore nuntiantes scripsimus, solicitudo fuisset adhibita, inimici illuc aut non accederent, aut accedentes periculum quod fecerunt incurrerent: vel nunc ergo ea quæ contigerunt vigilantiam vestram in futuris exacuant. Nam & nos quidquid prodesse possumus, facere, domino auxiliante, nequaquam omittimus. Cognoscatis autem abbatem quem ad Agiulphum ante multum jam tempus transmisimus, pacem cum eo, Deo propitio quantum nobis ab excellentissimo exarcho scriptum est, ordinasse. Et ideo quousque pacta de confirmatione pacis ipsius conscribantur, ne forte hostes nostri in hac dilatione ad partes illas iterum velint accedere, murorum vigilias & solicitudinem in locis facite omnibus adhiberi. Et confidimus in redemptoris nostri potentia, quia adversariorum vobis incursus vel insidiæ denuo non nocebunt. Hoc vero quod scibitis, multos contra vos nobis querelas deponere, verum est: sed inter diversas non nos sic res alia contristavit, quomodo id quod nobis dilectissimus filius noster Cyriacus abbas retulit: quia die dominico ante missas messem de agro quem Donatus possidebat feceris exarari. Quod ne parum esset, expleto sacrificio, per temetipsum illuc accedens terminos effodisses. Ob quam rem hortor, ut officium quod geris solicita mente consideres, & quidquid gravare potest aut opinionem tuam aut animam omnino refugias, & te committere illud nullius suasione consentias. Nam non terrenarum rerum curam, sed animarum te ducatum suscepisse cognosce. Ibi ergo cor figere, ibi solicitudinem, ibi totum debes studium adhibere, atque de earum lucro diligentius cogitare, ut dum venienti domino multiplicata quæ tradidit talenta reddideris, retributionis ab eo fructum consequi, & inter fideles famulos in æterna merearis gloria exaltari. Hoc autem quod objurgo vel increpo, non ex asperitate, sed ex fraterna scito dilectione descendere: quia sacerdotem te apud omnipotentem Deum non nomine, quod solum ad pœnam est, sed etiam meritis, quod ad mercedem respicit, inveniri desidero. Nam dum unum in redemptoris nostri corpore membrum sumus, sicut in culpa tua dilaceror, ita quoque & in bona actione lætificor. Illud præterea quod vultis, ut personam a nostro latere deputemus, cui causas vestras insinuare nobis referendas subtiliter debeatis, dilectissimo filio Petro & Theodoro consiliario quæcumque vultis scribite, ut per eos nobis insinuata, quidquid de his ratio suaserit domino valeat revelante disponi. De fratre autem & coepiscopo nostro Mariniano, dum pax cum prædicto Agiulpho perfecte fuerit confirmata, erit cognitio, & fiet quidquid rationis ordo dictaverit.

* III. AD MARCELLINUM PROCONSULEM.

Redarguit de favore Maximo prævaricatori præstito.

Gregorius Marcellino proconsuli Dalmatiæ.

EPistolam magnitudinis vestræ suscepimus, in qua vos nostram incurrisse ingratitudinem indicastis, atque ob hoc per directam satisfactionem habere nostram velle vos gratiam. Et quidem tanta ad nos de vestra magnitudine pervenerunt, quanta a fideli viro minime committi debuerant. Vos enim tanti mali de caussa Maximi omnes astruunt auctores existere, per quos spoliatio illius ecclesiæ, vel tantarum animarum perditio, atque inauditæ præsumptionis audacia sumpsit initium. Et quidem quod nostram vos velle gratiam habere petitis, convenit ut redemptori nostro pro his talibus satisfacere tota intentione mentis, ut dignum est, cum lacrymis debeatis: quia si illi satisfactum non fuerit, quid nostra relaxatio vel gratia poterit certe conferre? Dum tamen adhuc in præsumptorum ruinis vel errantium defensionibus inesse vos cernimus, qualis vel Deo vel hominibus vestra sit satisfactio non videmus. Tunc enim Deo & hominibus se satisfacere magnitudo vestra patenter evidenterque cognoscat, * & devia ad rectitudinem, & præsumptiva ad humilitatis normam reducat. Quod si factum fuerit, per hoc vos & Dei percepturos & hominum gratiam cognoscatis.

* IV. AD ANDREAM SCHOLASTICUM.

Castorium chartularium commendat.

Gregorius Andreæ scholastico.

QUaliter de gloriæ vestræ debeamus sinceritate præsumere, cognitæ devotionis qualitas, quam beato Petro apostolorum principi olim exhibuistis, ostendit. Cujus licet caussis mente vos adesse promptissima confidamus, non tamen ab re est, si ea quæ sponte egistis, nostra

* Sardiniæ. *Paris.*

* XXXVI.

* XXXV

* si est *Paris.*

* XXXV in Paris, fertur ad dict. XI.

nostra ex abundanti epistola deposcamus. Atque ideo salutantes paternæ caritatis affectu petimus, ut quia latorem præsentium Castorium chartularium nostrum pro necessariis illic causis direximus, vestra eum ope in omnibus adjuvetis, atque illi bonitatis vestræ consilio quocumque necesse fuerit concurratis; quatenus fultus Christianitatis vestræ solatio, ad explenda quæ sibi injuncta sunt solers & idoneus possit inveniri. Sic etenim & vos quæ vestra sunt facitis, & nos pro vobis enixius orare compellitis. Omnipotens Deus gratiæ suæ vos tuitione præmuniat, & ita actus vestros in suo sicut desideratis propitius timore disponat, ut & a malis omnibus hic exuat, & ad gaudia vos æterna perducat.

XXIX. * V. AD JANUARIUM EPISCOPUM CALARITANUM.

Scribit ut excessum Petri neophyti contra Judæos emendet diligenter, & synagogam a Judæis vi ablatam restitui jubeat.

Gregorius Januario episcopo Calaritano.

JUdæi de civitate vestra huc venientes questi nobis sunt, quod synagogam eorum, quæ Calaris sita est, Petrus, qui ex eorum superstitione ad Christianæ fidei cultum Deo volente perductus est, adhibitis sibi quibusdam indisciplinatis, sequenti die baptismatis sui, hoc est dominico, in ipsa festivitate paschali, cum gravi scandalo sine vestra occupaverit voluntate, atque imaginem illic genitricis Dei dominique nostri, & venerandam crucem, & birrum album, quo de fonte resurgens indutus fuerat, posuisset. De qua re filiorum nostrorum Eupaterii glorioſi magistri militum, atque magnifici pii in domino præsidis, aliorumque nobilium civitatis vestræ ad nos hæc eadem scripta attestantia cucurrerunt. Qui etiam adjecerunt a vobis hoc * prædictum Petrum ne hoc auderet fuisse prohibitum. Quod cognoscentes, omnino laudavimus: quia sicut revera bonum decuit sacerdotem, nihil fieri unde justa esset reprehensio voluistis. Sed quia per hoc quod minime vos in his quæ prava acta sunt miscuistis, displicere vobis quod factum est demonstrastis, considerantes hac de re vestræ voluntatis intentum, ac magis judicium, his hortamur affatibus, ut sublata exinde cum ea qua dignum est veneratione imagine atque cruce, debeatis quod violenter ablatum est reformare: quia sicut legalis diffinitio Judæos novas non patitur erigere synagogas, ita quoque eos sine inquietudine veteres habere permittit. Ne ergo supradictus Petrus, vel alii qui ei in hac indisciplinationis pravitate præbuere solatium, * sine consensu hoc zelo fidei se feciſſe respondeant, ut per hoc quasi eis necessitas fieret convertendi, admonendi sunt, atque scire debent, quia hac circa eos temperantia magis utendum est, ut trahatur ab eis velle non reniti, non ut adducantur inviti, quia scriptum est: *Voluntate sacrificabo tibi:* * id est, ex voluntate mea confitebor * tibi. Sanctitas ergo vestra gratiam inter civitatis suæ habitatores, adhibitis sibi filiis suis, quibus una * vobis hæc displicent, sacerdotali adhortatione, sicut eam decet, stu-

* præsensum prædictum &c. *Pariſ.*

* sive consensum.

* al. 53. Et ex &c. *Pariſ.* illi. *Tariſ.*

* vobiscum. *Pariſ.*

deat facere: quia in hoc maxime tempore quando de hoste formido est, divisum habere populum non debetis. Quia vero non minorem de vobis quam de nobis solicitudinem gerimus, hoc quoque pariter indicandum curavimus, quod finita hac pace Agiulphus Longobardorum rex pacem non faciet. Unde necesse est ut fraternitas vestra dum licet, civitatem suam vel alia loca fortius muniri provideat, atque immineat ut abunderanter in eis condita procurentur, quatenus dum hostis illuc Deo sibi irato accesserit, non inveniat quod lædat, sed confusus abscedat. Sed & nos pro vobis quantum possumus cogitamus, & iis quorum interest, ut se ad obsistendum Deo adjutore præparare debeant, imminemus: quia sicut vos nostras tribulationes vestras attenditis, ita quoque nos vestras afflictiones nostras similiter reputamus.

* VI. AD EUSEBIUM ARCHIEPISCOPUM THESSALONICENSEM. * XL.

De pacis laudibus. Et de Luca & Petro hæreticis, qui concilium Chalcedonense rejiciebant. in *Pariſ.* transfertur ad indict. III.

Gregorius Eusebio archiepiscopo Thessalonicensi.

SI quam magna sit, frater carissime, pacis virtus attendimus, quo a nobis studio sit colenda agnoscimus. Hanc quippe dominus & redemptor noster in magno munere discipulis suis relinquere ac dare dignatus est, ut eos qui firmitate ei fidei cohærebant, per hanc sibi pia faceret participatione consortes. Scriptum namque est: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Matth. 5. Quisquis ergo patris heres esse desiderat, filius existere, hanc custodiendo non renuat. Nam qui locum præbet discordiæ, ipse profecto tanti se muneris exortem esse constituit. Cum igitur fidei tuæ sinceritas catholica nobis, ut oportuit, Deo propitio sit rectitudine declarata; magna nimis admiratione suspendimur, ut eos quos bene credere, & recte sentire cognoscis, frustra quorumdam scandalizari vitio patiaris; ut aliorum culpa fraternitatis tuæ fuscetur opinio. Nam quomodo sine erroris suspicione sit qui patientiam præstat erranti? Aut quam de se æstimationem præbeat, si ea quæ fervor fidei postulat, aperta purgari satisfactione non prævidet? Fertur siquidem Lucam presbyterum tuum & Petrum Chalcedonensem synodum nolle suscipere, atque ex hoc filiorum tuorum orthodoxorum corda non levi scandalo perturbari. Quorum quia zelus non solum laudandus, verum etiam omnino fovendus est, hortamur te ut cum omni vivacitate ac solicitudine fraternitatis hoc vestræ rimari cura non desinat. Et si * in hac eos fontes pravitate repererit; scandalum de filiorum suorum mentibus habita eorum satisfactione removeat, atque inter omnes hæreses specialiter Severum ac Nestorium anathematizent, ut quibus siniſtra de eis suspicio genuit discessionem, amor fidei removeat, gignatque purificatio caritatem. Et salubriter unus concordiæ nectat affectus, quos catholicæ sincera & una tenet confessio veritatis. Nec satisfactio dubitantibus æstimetur indigna, quia dominica voce præcipitur: *Ne contemna-* Matth. 18

* ab hac Insontes. *Tariſ.*

tis unum ex his minimis. Qui ergo non despici a præcipiente desiderat, præceptoris verba
Ephes. 4. non renuat: quia & is quem vas electionis redemptor sibi noster testatus est esse, servare nos unitatem spiritus in vinculo pacis admonuit. Unde quisquis hoc se teneri salutis vinculo non recusat, quæ sunt pacis studeat, & locum hosti non præbeat, ut facta fortius valeat unitate calcari, qui in fratrum sæva poterat divisione grassari. Si vero, quod non optamus, erroris hujus deprehenduntur jaculo vulnerati, ecclesiasticæ adhortationis est eis adhibenda curatio, ut aut inter oves dominicas, si sanati fuerint, permaneant, aut ab unitate ecclesiastici corporis excidantur; quatenus & magnum ex damno modico lucrum fiat, & totum faciat liberum pars amissa. Nam & providi solicitudo pastoris ovem languidam quæ curationem non recipit, ne alias languoris sui labe contaminet, a sanarum consortio non differt ejicere, sciens ceterarum se sanitatem non aliter nisi hujus posse ejectione servare. Proinde iterum fraterna caritate commoneo, ut summa hoc vigilantia perscrutari, & summo quæ scripsimus servare studio debeatis, ne rectam fidem quam geritis, dubiam aliorum consortio faciatis. Nam qui non corrigit resecanda, committit. Itaque magna vobis solicitudine, magna omnino provisione pensandum est, ut nec aliis eorum persona scandalum, nec vobis opinio sit nociva, quatenus tanto fraternitati vestræ de commissis ovibus pastoris lucra proficiant, quanto vos ad earum custodiam & sincera dilectio & credita fecerit cura solicitos.

A abbatissa ab episcopo ordinata est, & in monasterii regimine per annos plurimos usque ad vitæ suæ transitum præfuit; vestis qualitatem ad culpam forte episcopi respicere, qui eam sic esse permiserit, non tamen potuisse monasterio præjudicium irrogare, sed res ipsius eidem loco, * ex eo quo illuc ingressa & abbatissa constituta est, manifesto jure competere. Et ideo quia ex dimissis illicite rebus xenodochium possessionem asserit indebite retinere; his vos hortamur affatibus, ut quia & monasterium & xenodochium ipsum in vestra est civitate positum, omni cura ac studio providere debeatis, quatenus si possessio ipsa ex nullo præcedenti contractu, sed ex memoratæ
B Siricæ legato descendit, antedicto monasterio postposito strepitu vel excusatione reddatur. Si vero ex alio forte dicitur obvenisse contractu, aut fraternitas vestra, inter partes cognita veritate, quod legalis suaserit ordo definiat, aut mutuo sibi consensu arbitros eligant, qui earum valeant allegationes * discindere. A quibus quidquid fuerit statutum, ita * vera provisione servetur, ut nullum inter venerabilia loca jurgium remaneat, quæ magnopere alterna pacis sunt fovenda concordia. Alia igitur omnia quæ ex testamento prænominatæ Siricæ detinentur, quippe quod nullum esse legali sanctione permittitur, necesse est ut juri monasterii fraternitatis vestræ solicitudine sacerdotali per omnia studio reparentur: quia imperiali constitutione aperte sanci-
C tum est, ut ea quæ contra leges fiunt, non solum inutilia, sed etiam pro infectis habenda sint.

* ex quo *Paris.*

* distingu *Paris.* * vestra, *ris.*

* XLI.

* VII. AD JANUARIUM EPISCOPUM CALARITANUM,

De Graviniæ abbatissæ sacramento.

Gregorius Januario episcopo Calaritano.

Crat. 19, q. 3. c. Quia ingredientibus.

QUia ingredientibus monasterium convertendi gratia ulterius nulla sit testandi licentia, sed res eorum ejusdem monasterii juris fiant, aperta legis definitione decretum est, Quod cum pene omnibus notum sit, in magnam nos Graviniæ abbatissæ monasterii sanctorum Gravini atque Luxorii insinuatio
* Quod. *Paris.* admirationem perduxit. * Quæ Siricam monasterii sui abbatissam, postquam regendi suscepit officium, condito testamento legata quibusdam asseruit reliquisse. Et dum de sanctitatis vestræ solicitudine quæreremus, cur res monasterio competentes ab aliis pertulerit detineri, communis filius Epiphanius archipresbyter vester præsens inventus respondit, prædictam memoratam abbatissam usque ad diem obitus indui se monachica veste noluisse, sed in ve-
E stibus quibus loci illius utuntur presbyteræ permansisse. Ad hæc replicabat prædicta Gravinia hoc pene ex consuetudine licuisse, ideo ut abbatissam quæ ante suprascriptam Siricam fuerat, talibus usam fuisse vestibus allegaret. Cum ergo de qualitate vestium nec nos mediocriter cœpissemus ambigere, necessarium visum est nobis, tam cum consiliariis nostris, quam cum aliis hujus civitatis doctis viris, quid esset agendum de lege tractare. Qui tractantes responderunt: Postquam solenni more

* XLII.

* VIII. AD INNOCENTIUM, MARINIANUM &c.

De tempore paschæ requirendo a metropolitano, & de licentia abeundi a provincia ab eodem postulanda.

*Gregorius * Innocentio, Mariniano, Libertino, Agathoni & Victori Sardiniæ episcopis.*

* Vincenti Innocenti *Paris.*

DOgnovimus quod mos vestræ sit insulæ post paschalem festivitatem, vobis euntibus, aut directis responsalibus vestris ad metropolitanum vestrum, utrum sciatis, an minime, ipse vobis de venturo pascha scripta debeat denuntiatione mandare. Et quantum dicitur quidam vestrum hoc facere secundum consuetudinem postponentes, aliorum quoque ad non obediendum corda pervertunt. Additur etiam quod ex vobis aliqui pro ecclesiæ suæ emergentibus causis transmarina petentes, sine prædicti metropolitani sui cognitione, vel epistolis, sicut canonum ordo constiE tuit, audeant ambulare. Hortamur ergo fraternitatem vestram, ut antiquam ecclesiarum vestrarum consuetudinem exequentes, tam de suscipienda paschali denuntiatione, quam etiam si quemdam vestrum pro causis propriis ubicumque compulerit ambulare necessitas, ab eodem metropolitano vestro secundum indictam vobis regulam petere licentiam debeatis, nec eum postponere in aliquo præsumatis; excepto si, quod non optamus, contra eumdem metropolitanum vestrum habere vos aliquid causæ contingat, * ut ob hoc sedis apostoli-

* in *Paris.* verbis id dicitur.

stolicæ judicium requiratis. Nam iis qui petere festinant licentiam, quod scitis, per canones etiam antiquorum patrum institutione habere permissum est.

* IX. AD GALLINICUM EXARCHUM ITALIÆ.

De schismaticis, & de perverso consilio Justini.

*Gregorius * Gallinico exarcho Italiæ.*

INter hæc quod mihi de Sclavis victorias nuntiastis, magna me lætitia relevatum esse cognoscite, quod latores præsentium de * Capritana insula, unitati sanctæ ecclesiæ conjungi festinantes, ad beatum Petrum apostolorum principem ab excellentia vestra transmissi sunt. In hoc enim contra hostes vestros amplius prævaletis; si eos quos Dei esse hostes agnoscitis sub jugo veri domini revocatis; tantoque vestras causas apud homines forticer agitis, quanto Dei causa in hominibus sincera ac devota mente feceritis. Quod autem exemplar jussionis quæ ad vos pro schismaticorum defensione transmissa est mihi ostendi voluistis, pensare solicite dulcissima mihi vestra excellentia debuit; quia quamvis jussio ipsa subrepta est, non tamen in ea vobis præceptum est, ut venientes ad unitatem ecclesiæ repellatis, sed ut venire nolentes hoc incerto tempore minime compellatis. Unde necesse est ut hæc ipsa piissimis imperatoribus nostris suggerere festine debeatis; quatenus cognoscant quod eorum temporibus schismatici cum omnipotentis Dei solatio & labore * nostro sua sponte reverti festinant. Quæ autem de insulæ Capritanæ ordinatione decreverim, per reverendissimum fratrem & coepiscopum nostrum Marinianum vestra excellentia agnoscet. Illud vero cognoscite, quia me non modice contristavit, quod major domus vestræ, qui petitionem episcopi volentis reverti suscepit, eam se perdidisse professus est, & postmodum ab adversariis ecclesiæ tenebatur. Quod ego non negligentia, sed venalitate ejus factum arbitror. Unde miror quia in eo culpam hanc minime vestra excellentia vindicavit. Sed tamen quia hoc miratus sum, memetipsum citius reprehendi. Nam ubi domnus Justinus consilium præbet, qui pacem cum catholica ecclesia non habet, ibi non possunt hæretici * adduci. Præterea sancti Petri apostolorum principis natalitium diem in Romana civitate vos facere velle perhibetis. Et oramus omnipotentem dominum ut sua vos misericordia protegat, & vota vestra implere concedat. Sed prædictus vir eloquentissimus peto ut simul veniat: qui si non venerit, a vestris obsequiis recedat. Vel certe si vestra excellentia fortasse emergentibus caussis venire nequiverit, ipse aut sanctæ ecclesiæ unitati communicet, aut peto ut vestrorum consiliorum particeps non sit: bonum enim virum audio, si pessimi non esset erroris. De caussa vero Maximi, quia importunitatem dulcedinis vestræ jam ferre non possumus, quid decrevimus, Castorio notario suggerente, cognoscetis.

* X. AD MARINIANUM EPISCOPUM RAVENNÆ. XLIV.

De episcopis Istriæ, scilicet Novano & Caprulensi.

Gregorius Mariniano episcopo Ravennæ.

LAtores ad nos præsentium viri clarissimi vicedominus atque defensor venerunt, asserentes quod in castello quod Novas dicitur, episcopus quidam, Joannes nomine, de Pannoniis veniens fuerit constitutus; cui castello eorum insula, quæ Capritana dicitur, erat quasi per diœcesim conjuncta. Adjungunt autem * quod eodem episcopo violenter ab Istrico episcopo expulso, alius illic fuerit ordinatus. De quo tamen hoc placuisse referunt, ut non in prædicto castro, sed in sua insula habitare debuisset. Qui cum illic cum eis degeret, in errore se schismatis detinere noluit, atque cum omni plebe sua excellentissimo filio nostro Callinico exarcho petitionem dedit, ut catholicæ ecclesiæ cum omnibus qui cum ipso erant, sicut prædiximus, uniri debuisset. Qui, ut ajunt, a schismaticis persuasus post semetipsum rediit, & nunc omnis ille populus qui in prædicta insula consistit, sacerdotis protectione privatus est; quia dum sanctæ ecclesiæ unire desiderat, illum jam recipere non potest qui ad schismaticorum errorem reversus est, & petunt sibi ordinari alium debere. Sed nos, quia cuncta necesse est districte ac subtiliter perscrutari, hoc ordinandum esse prævidimus, ut fraternitas tua * ad episcopum mittat, eumque reverti ad ecclesiæ catholicæ unitatem & ad propriam plebem admoneat. Qui si jam monitus redire contempserit, grex Dei decipi non debet in errore pastoris. Et idcirco sanctitas tua illic episcopum ordinet, eamdemque insulam in sua diœcesi habeat, quousque ad fidem catholicam Istrici episcopi revertantur: ut & unicuique ecclesiæ suæ diœceseos jura serventur, & destituto a pastore populo non desit protectio & cura regiminis. In his tamen omnibus fraternitatem tuam decet solicite vigilare, ut plebs eadem quæ ad ecclesiam venit studiosius admoneatur, quatenus constanter in sua reversione fixa sit, ne vagis cogitationibus in erroris iterum foveam relabatur. Excellentissimum vero exarchum petere studeat, ut hæc ipsa suis suggestionibus piissimis imperatorum auribus innotescat: quia quamvis jussio quæ ad eum delata est subrepta esse videatur, non tamen in ea jussione ei præceptum est, ut volentes ad ecclesiam redire non permittat, sed ut invitos hoc interim tempore minime compellat. Hujus ergo caussæ ordinationem in suam curam prædictus filius noster suscipiat; quatenus suis responsis agat, ut quidquid ordinaverit dubium non fiat. Quod tamen & nos communi filio Anatolio scripsimus, ut hæc piissimis principibus subtiliter innotescat. Excellentissimi filii mei domni Callinici exarchi assidue & importune pro persona Maximi scripta suscepi. Cujus importunitate victus, nihil habui quod amplius facere debuissem, nisi ejusdem Maximi caussam tuæ fraternitati committerem. Si igitur ad fraternitatem vestram venerit idem Ma-

* quod ab eodem abstracto episcopo & expulso &c. *Paris.*

* ad eumdem episcopum. *Paris.*

Maximus, deducatur & Honoratus ejus ecclesiæ archidiaconus, ut cognoscat sanctitas tua si recte ordinatus est, si in simoniacam hæresim lapsus non est, si ei de criminibus corporalibus nihil obviavit, si se non cognovit excommunicatum quando missas facere præsumpsit, & quidquid sub timore Dei tibi visum fuerit decerne, ut nos dispositioni tuæ consensum Deo auctore præbeamus. Si autem tuam fraternitatem suspectam prædictus filius noster habuerit, etiam reverendissimus vir frater noster Constantius Mediolanensis episcopus Ravennam veniat, tecum resideat, & de eadem causa pariter decernite, & quod utrisque vobis placuerit, mihi placiturum esse certum tenete. Sicut enim obstinati esse humilibus non debemus, ita districti existere superbis debemus. Vestra ergo fraternitas sicut in scripturæ sacræ paginis didicit, quidquid justum perpenderit, in ejus negotio decernat.

XLV. * XI. AD JOANNEM SURRENTINUM, AGNELLUM, &c.

De reliquiis concedendis Gregorio expræfecto.

Gregorius Joanni episcopo Surrentino, Agnello episcopo Tarracinensi, Felici episcopo Portuensi, Fortunato episcopo Neapolis, Primerio episcopo Nuceriæ, Glorioso episcopo Ostiensi, Alvino episcopo Formiæ.

GLorioſus filius noſter Gregorius expræfectus ſanctuaria beatorum martyrum in diœceſis veſtræ locis quieſcentium ſibi poſtulat debere concedi, in quorum honorem baſilicam propriis ſumptibus ædificari deſiderat. Et ideo, fratres cariſſimi, præfati viri deſideriis ex noſtra vos præceptione convenit obedire, ut devotionis ſuæ in conſecratione quam poſtulat potiatur effectu.

Menſe Novembri, indictione ſecunda.

XLVI. * XII. AD CHRYSANTHUM EPISCOPUM SPOLETANUM.

De reliquiis collocandis in eccleſia ſanctæ Mariæ.

Gregorius Chryſantho epiſcopo Spoletano.

PAulus eccleſiæ Reatinæ diaconus petitoria nobis inſinuatione popoſcit, ut ad fontes in baſilica beatæ Mariæ ſemper virginis genitricis Dei & domini noſtri Jeſu Chriſti, quæ eſt intra civitatem Reatinam poſita, reliquiæ beatorum martyrum Hermetis & Hyacinthi & Maximi debeant collocari. Et ideo, frater cariſſime, ſi in eodem loco nullum corpus conſtat humatum, ſanctuaria prædictorum martyrum cum reverentia ſine ambiguitate ſuſcepta diligenter conſecrabis.

* XIII. AD SEVERUM EPISCOPUM * XLV ANCONITANUM.

De argento eccleſiæ apud Serenum diaconum depoſito requirendo.

Gregorius Severo epiſcopo Anconitano.

VIr reverendiſſimus Paſſivus frater & coepiſcopus noſter ad nos veniens indicavit, argentum eccleſiæ ſuæ a deceſſore ſuo Fabio apud Serenum diaconum tuum pro temporis qualitate eſſe depoſitum. Cujus parte aliqua reſtituta, partem apud eum aſſerit rejacere, & reſtituere eam quadam excuſatione differre. Proinde his fraternitatem tuam hortamur affatibus, ut eum admonere ſtudeat, quatenus quæ accepit, ſine contentione reſtituat. Aut ſi forte ab ejus reſtitutione aliqua ſe excuſari ratione confidit, neceſſe eſt ut inter eum & actores Firmanæ eccleſiæ una cum Armenio fratre & coepiſcopo noſtro cognoſcere debeatis, & ſubtiliter veritate diſcuſſa ita huic cauſſæ finem imponere, ut nec antedictus diaconus pati præjudicium, nec præfata injuſte damnum videatur eccleſia ſuſtinere.

* XIV. AD DEMETRIANUM * XLV ET VALERIANUM.

De pecunia expenſa ab eccleſia pro eorum redemptione.

Gregorius Demetriano & Valeriano clericis Firmanis.

ET ſacrorum canonum ſtatuta, & legalis permittit auctoritas licite res eccleſiaſticas in redemptionem captivorum impendi. Et ideo quia edocti a vobis ſumus, ante annos fere decem & octo, virum reverendiſſimum quondam Fabium epiſcopum eccleſiæ Firmanæ pro redemptione veſtra, ac patris veſtri Paſſivi fratris & coepiſcopi noſtri, tunc vero clerici, nec non matris veſtræ, libras undecim argenti de eadem eccleſia hoſtibus impendiſſe, atque vos ex hoc quamdam habere formidinem, ne hoc quod datum eſt, a vobis quolibet tempore repetatur; hujus præcepti auctoritate ſuſpicionem veſtram prævidimus auferendam, conſtituentes nullam vos exinde heredeſque veſtros quolibet tempore repetitionis moleſtiam ſuſtinere, nec a quoquam vobis aliquam objici quæſtionem; quia ratio æquitatis expoſcit, ut quod ſtudio pietatis impenſum eſt, ad redemptorum onus vel afflictionem non debeat pertinere

Grat. 1. c. 15. 3. c. 8.

* XV. AD FORTUNATUM EPISCOPUM * XLIX NEAPOLITANUM.

Quod conſecret eccleſiam ſancti Petri apoſtoli, & ſancti Michaelis archangeli.

* in *Parif.* fertur 1 dictio XIII.

Gregorius Fortunato epiſcopo Neapolitano.

THeodoſius abbas monaſterii ſancti Martini petitoria nobis inſinuatione ſuggeſſit, quæ

quæ habetur in ſubditis, in domo quondam Martini, ex ejus voluntate deceſſorem ſuum Andream abbatem monaſterium, in quo monachi habitare debeant, conſtruxiſſe. Et quia id in honorem beati Petri apoſtolorum principis & ſancti archangeli Michaelis poſtulat dedicari, dilectionem tuam præſentibus apicibus duximus adhortandam, quatenus ad prædictum locum, cum poſtulaverit, ingravanter accedas, venerandæ ſolennia dedicationis impendens. Et quotiens neceſſe fuerit, a presbyteris eccleſiæ tuæ in loco ſancto deſervientibus celebrentur ſacrificia veneranda miſſarum, ita ut in eodem monaſterio nec fraternitas tua, nec presbyteri, præter diligentiam diſciplinæ, aliquid moleſtiarum inferant, aut ſi quid illic pro diverſorum devotione commoditatis acceſſerit, ſibi exiſtiment vendicari, cum monachis in eodem loco deſervientibus debeat proficere quidquid a fidelibus offerri contigerit.

* L. * XVI. AD ROMANUM DEFENSOREM.

De monaſterio in Sicilia conſtruendo.

Gregorius Romano defenſori.

FIlius noſter Theodoſius abbas monaſterii a Liberio quondam patricio in Campaniæ parte conſtructi, nobis noſcitur intimaſſe, Ruſticam quondam illuſtrem feminam ante nos fere viginti & uno annis condito teſtamento Felicem jugalem ſuum heredem inſtituiſſe, eique de conſtruendo illic in Sicilia monaſterio hac conditione interpoſita delegaſſe, ut ſi intra anni ſpatium omnia libertis dimiſſa legata non ſolveret, vel prædictum monaſterium ita ut voluit minime ordinaret, tunc ſancta Romana eccleſia portionem quam in fundo Cumas habere viſa eſt ſibi deberet ſine dubio vendicare, & ipſa ad perſolvenda eadem legata, vel conſtructionem ipſius monaſterii ſolatia commodare. Unde quia, quantum dicitur, dimiſſa res hactenus minime ipſi monaſterio eſt completa, atque ab ejus nuncuſque heredibus poſſeſſionis pars aliqua detinetur; cum omni ſubtilitate experientia tua cauſſam exquirat atque diſcutiat. Et primum quidem ſi in conditione teſtamenti heres incidit, per quod noſtra habeat cauſſas eccleſia, inveſtigare te volumus atque evidenter addiſcere, & utilitatem pauperum, ſicut rei ordo popoſcerit, exequi: & tunc pro ordinatione cellæ illius, vel redintegratione dimiſſæ rei inſtanter eſſe ſolicitum; quatenus pia teſtatricis voluntas in utroque valeat adimpleri, & detentores injuſti culpam retentionis indebitæ ex juſta amiſſione cognoſcant. Cum omni ergo vivacitate cauſſam hanc & exquirere, & ad effectum te volumus, domino auxiliante, perducere, ut pia ordinantis devotio tandem ſortiatur effectum. Sed & monaſterio ipſi in omnibus, ſalva juſtitia, ſolatiari te volumus, ut laicæ perſonæ quaſi ex conditoris nomine, quæ juvaminis debuerunt ferre ſolatium, lædendi non habeant, ſicut aſſeritur, facultatem.

* XVII. AD EUMDEM. * LI.

Patrimonium eccleſiæ in Sicilia commendat.

Gregorius Romano defenſori.

PRopoſiti noſtri cura nos admonet eccleſiaſticas utilitates ſtrenuis agendas mandare perſonis. Et ideo, quia te Romanum defenſorem fidelem ſolicitumque probavimus extitiſſe, patrimonium ſanctæ Romanæ, cui Deo miſerante deſervimus eccleſiæ, in partibus Syracuſanis, Catanenſibus, Agrigentinis, vel Milenſibus conſtitutum, a præſenti ſecunda indictione gubernationi tuæ prævidimus committendum. Unde neceſſe eſt te illuc indifferenter accedere, ut divini conſideratione judicii, noſtræ quoque admonitionis memoria te efficaciter ac fideliter ſtudeas exhibere, ut nullius neglectus vel fraudis, quod abſit, inveniaris ſuſtinere periculum. Magis autem id agas, quatenus de fide & induſtria tua divinæ poſſis gratiæ commendari. Ad familiam vero ejuſdem patrimonii ſecundum morem præcepta direximus, ut nihil ſit quod te ad peragenda ea, quæ tibi injuncta ſunt, in aliquo valeat impedire.

* XVIII. AD COLONOS PATRIMONII SYRACUSANI. * LII.

Ut obediant Romano defenſori.

Gregorius colonis patrimonii Syracuſani.

COgnoſcatis volo, quia ad ſolicitudinem vos defenſoris noſtri diſpoſitio noſtra pertinere conſtituit. Et ideo præcipimus, ut ea quæ vobis peragenda pro utilitatibus eccleſiaſticis præviderit, & injunxerit, ſine aliqua debeatis difficultate obedire. Cui talem dedimus poteſtatem, ut eos qui inobedientes, vel attentaverint contumaces exiſtere, diſtricta ultione corripiat. Pariterque illi demandavimus, ut mancipia quæ foris latitant, vel a quoquam aliqui fines invaſi ſunt, ſolicitudinis ſuæ inſtantia jure eccleſiaſtico revocare non differat. Noveritis etenim cum periculo ſuo fuiſſe commonitum, ut nullam aliquando volentiam rebus alienis, vel raptum qualibet excuſatione facere præſumat.

* XIX. AD PETRUM SICILIENSEM. * LIII.

Quod Romano patrimonium eccleſiæ commendaſſet.

Gregorius Petro Sicilienſi.

SCientes devotionis affectum paternis commendationibus ampliari, neceſſe eſt ut ea quæ agere vos ſponte confidimus, gloriæ veſtræ in his favorem noſtris augere epiſtolis feſtinemus. Indicamus itaque Romano defenſori latori præſentium, patrimonium eccleſiæ noſtræ, quod in Syracuſanis, Catanenſibus & vicinis locis noſcitur eſſe conſtitutum, Dei protegente gratia credidiſſe. Et propterea ſalutantes paterno affectu petimus, ut veſtra eum fovere providentia debeatis, atque ei in omni-

omnibus vestrum, sicut de vobis confidimus, auxilium commodetis; ut dum in gloriæ vestræ solatio, vel favore subsidium consolationis habuerit, & vos qualem circa nos caritatem geritis manifestius ostendatis, & nos voluntati vestræ respondere, dum necesse fuerit, per omnia festinemus.

* LIV.

* XX. AD LIBERTINUM

Expræfectum.

De patrimonio in Sicilia Romano commendato.

Gregorius Libertino expræfecto.

GLoriæ vestræ & experta & cognita nos devotio provocat epistolari vos alloquio caussis ecclesiasticis exhibere adjutores. Et ideo quia Romano defensori præsentium portitori curam patrimonii ecclesiæ nostræ, quod in Syracusano atque Catanensi territorio situm est, Deo auctore commisimus, salutantes gloriam vestram petimus, ut concurrere illi, ac ferre solatium in omnibus debeatis. Et ne forsan de novitate minus aliqua quæ sunt utilia comprehendat, vestris eum subtiliter consiliis informate, atque ad agenda hæc vestram illi, sicut consuevistis, operam adhibete; quatenus dum vobis opitulantibus utiliter quæ ei injuncta sunt peregerit, & vos de bono vestro mercedem recipere valeatis, & nos pro gloriæ vestræ vita omnipotentis Dei misericordiam exorare enixius invitemur. De capitulo autem de quo mihi lator præsentium est locutus, vel reverendissimus frater noster Joannes episcopus scripsit, interim vel tentari vel agi nil potuit: quia persona apud quam agi poterat, necdum est in potestate aliqua confirmata.

* LV.

* XXI. AD LIBERTINUM CIRIDANUM.

Romanum defensorem commendat.

* *deest in Paris.* Cyridano.

*Gregorius * Libertino Cyridano.*

GLoriæ vestræ bonitas, nuntio veraci diffusa, tantam nobis de se certitudinem præbet, ut in nullo de ea diffidere, sed magis sicut revera sapienti filio ecclesiæ nostræ debeamus specialiter caussam commendare. Et ideo Romanum defensorem nostrum præsentium portitorem, ad gubernationem patrimonii ecclesiæ nostræ in Catanensibus ac Syracusanis partibus constituti, Deo protegente transmisimus. Salutantes igitur paterna dilectione gloriam vestram, petimus ut in cunctis affectum vestræ caritatis inveniat, & favoris vestri solatiis quocumque necesse fuerit potiatur: ut vobis præsentibus nos absentes esse non sentiat; quatenus cum injuncta sibi salubriter vestra ope expleverit, & nos vobis gratiarum possimus existere debitores, & beatus Petrus apostolorum princeps, in cujus caussis vos impenditis, hic vobis & in futuro compensetur.

* XXII. AD JOANNEM EPISCOPUM Syracusanum. * LVI.

De querimonia Leontii contra Leonem episcopum.

Gregorius Joanni episcopo Syracusano.

FIlius noster glorioſus vir Leontius exconsul de fratre & coepiscopo nostro Leone graviter est questus, nosque ejus querela omnimodo turbavit: quia ita præcipitanter & leviter ab episcopo agi non debuit. Quam caussam subtiliter exequendam venienti Romano defensori commisimus. De vestra autem fraternitate is qui ab eo directus est queritur, quod * Marchilai viri clarissimi medici defensione fratris & coepiscopi nostri Domitiani metropolitæ utilitas gravetur. Et quidem tueri juste filios suos, vel, sicut est forte, sanctæ ecclesiæ negotia fraternitas vestra debet, & nullam occasionem dare adversariis maledicti gratia. Quod tamen vos per omnia custodire etiam ista loquendo non ambigo: eidem tamen Romano venienti etiam de hac caussa injunximus, ut vobiscum debeat quæ sunt recta disponere.

* Archelai

* XXIII. AD ROMANUM Defensorem. * LVII.

De Stephania & Calixeno filio ejus.

Gregorius Romano defensori.

QUamquam ea quæ ad ecclesiæ jura perveniunt alienari legis ratio non permittat, temperanda tamen interdum est censura districtionis, ubi misericordiæ respectus invitat: maxime quando tanta est quantitas, quæ nec dantem onerat, & accipientis pauperiem juxta aliquid consolatur. Et ideo quia Stephania præsentium latrix cum Calixeno filio suo parvulo, quem de Petro quondam viro suo se susceptisse & nimia asserit pauperie laboraſſe, huc veniens assidua obsecratione & lacrymis a nobis exegit, ut domum possessionis in civitate Catanensium, quam Ammonia quondam socrus ejus * ecclesiæ nostræ titulo donationis obtulerat, eidem Calixeno restitui faceremus, memoratam Ammoniam asserens alienandi eam non habere licentiam, sed antefati Calixeni filii sui per omnia juris esse. Cui rei dilectissimus filius noster Cyprianus diaconus, qui caussam cognitam habuit, contradictor extitit, inquiens quod prædictæ mulieris querimonia non haberet justitiam, nec posset rationabiliter ad filii sui nomen domum ipsam vendicare sive repetere. Sed ne suprascriptæ mulieris lacrymas inanes relinquere, & plus sequi rigoris viam quam causſas videamur pietatis complecti, hac tibi præceptione mandamus, ut memoratam domum sæpefato Calixeno, simul & donationem ab Ammonia factam de domo ipsa, quæ illic in Sicilia esse noscitur, reddere debeas: quia, sicut diximus, melius est in dubiis, non districtionem exequi, sed ad benignas potius partes inflecti, præsertim dum ex parvæ rei cessione nec ecclesia gravatur, & orpha-

* Callireni avia ecclesi &c. *Paris.*

orphano atque pauperi miſericorditer ſubve- A
arif. addunt nitur.
ita menſe
vembri in-
dione II.
XIII.

* XXIV. AD EUMDEM.

Laicis non temere tuitionem eccleſiaſticam impendendam.

Gregorius Romano defenſori.

PErvenit ad nos quia quidam homines, minorem omnimodo diſcretionem tenentes, in ſuis nos periculis implicari deſiderant, atque ita volunt ab eccleſiaſticis perſonis defendi, ut ipſæ quoque perſonæ eccleſiaſticæ ex eorum culpa teneantur. Idcirco præſenti te B præceptione admoneo, & per te fratrem & coepiſcopum noſtrum domnum Joannem, vel ceteros qui intereſſe poſſunt, ut patrocinia eccleſiaſtica, ſive mea ſuſcipiatis ſcripta, ſive etiam minime fuerint directa, ſub tanto moderamine debeatis impendere, quatenus hi qui in furtis publicis implicati ſunt, a nobis non videantur injuſte defendi, ne opinionem male agentium ex indiſcretæ defenſionis auſu in nos ullo modo transferamus: ſed, quantum decet eccleſiam, admonendo, & verbum interceſſionis adhibendo, quibus valetis ſuccurrite, ut & illis opem feratis, & opinionem ſanctæ eccleſiæ non inquinetis.

LIX. * XXV. AD FORTUNATUM EPISCOPUM NEAPOLITANUM.

Miſenatis. Viſitationem * Meſſenatenſis eccleſiæ injungit.

Gregorius Fortunato epiſcopo Neapolitano.

COgnoſcentes Meſſenatem eccleſiam ſacerdotis regimine deſtitutam, viſitationis ejuſdem eccleſiæ fraternitati tuæ operam ſolenniter delegamus. Quam ita te convenit exhibere, ut nihil de provectionibus clericorum, reditu, ornatu, miniſteriiſque, vel quid- D quid aliud eſt in patrimonio ejuſdem, a quoquam præſumatur eccleſiæ. Et ideo caritas tua ad prædictam eccleſiam ire properabit, & aſſiduis adhortationibus clerum plebemque ejuſdem eccleſiæ admonere feſtinet, ut remoto contentionis diverſo ſtudio, uno eodemque conſenſu talem ſibi præficiendum expetant ſacerdotem, qui & tanto miniſterio dignus valeat reperiri, & a venerandis canonibus nullatenus reſpuatur. Qui dum fuerit poſtulatus, cum ſolennitate decreti omnium ſubſcriptionibus roborati, & dilectionis tuæ teſtimonio litterarum ad nos ſacrandus occurrat. Commonentes etiam fraternitatem tuam, ut nullum de altera E eligi permittas eccleſia, niſi forte inter clericos ipſius civitatis, in qua viſitationis impendis officium, nullus ad epiſcopatum dignus, quod evenire non credimus, potuerit inveniri:
huc cujuſli. proviſurus ante omnia ne * aut cujuslibet con-
bet. Thrif. verſationis vel meriti laicæ perſonæ aſpirare præſumant, & tu periculum ordinis tui, quod abſit, incurras.

* XXVI. AD * MESSANENSES. * LX. * MISENATES.

De eligendo epiſcopo.

*Gregorius clero, ordini & plebi conſiſtenti * Meſſanæ.* * Miſeni. ita in Pariſ.

COgnoſcentes eccleſiam veſtram ſacerdotis regimine deſtitutam, curæ noſtræ fuit viſitationem ejuſdem eccleſiæ fratri & coepiſcopo noſtro Fortunato ſolenniter delegare. Cui dedimus in mandatis, ut nihil de provectionibus clericorum, reditu, ornatu, miniſteriiſque a quoquam uſurpari patiatur. Cujus vos aſſi- B duis adhortationibus convenit obedire, & remoto ſtrepitu, uno eodemque conſenſu, talem vobis præficiendum expetere ſacerdotem, qui & venerandis canonibus nulla diſcrepet ratione, & tanto miniſterio dignus valeat reperiri. Qui dum fuerit poſtulatus, cum ſolennitate decreti omnium ſubſcriptionibus roborati, & viſitatoris pagina proſequente, ad nos veniat ordinandus: proviſuri ante omnia, ne cujuslibet vitæ vel meriti laicam perſonam præſumatis eligere. Et non ſolum ille ad epiſcopatus apicem nulla ratione provehetur, verum etiam vos nullis interceſſionibus veniam promereri poſſe cognoſcite, ſed omnes quos ex vobis de laica perſona aſpiraſſe conſtiterit, ab C officio & a communione alienos faciendos procul dubio noveritis.

* XXVII. AD ANTONIUM ET * LXI DOMITIANUM.

De concordia facta inter eccleſias & monaſteria.

*Gregorius Antonio ſubdiacono, & * Dometiano abbati atque presbytero a paribus.* * Dometio Pariſ.

SIcut grave & plenum vituperationis eſt, inter perſonas omnipotenti Deo militantes de ſæcularibus negotiis ortam diu controverſiam permanere, ita laudabile & ſtudio eſt religioſo conveniens, terrenis gratam Deo pacem præferre compendiis, & ex rebus tranſitoriis manſura ſemper caritatis lucra mercari. Et ideo quia de poſſeſſionibus Fajano, Naſoniano, & Libiniano, poſitis in provincia Sicilia territorio Panormitano, de quibus inter præpoſitos monaſterii ſanctorum Maximi & Agathæ, quod * Lucuſianum dicitur, & e diver- * Lucuſcanum
ſo adminiſtratores xenodochii in hac urbe Ro- Pariſ.
ma conſtituti, quod Valerii nuncupatur, longa ſe traxit contentio: nunc vero inter te Antonium ſubdiaconum noſtrum memorati xenodochii præpoſitum, & e diverſo dilectiſſimum filium noſtrum * Dometianum abbatem * Dometium.
atque presbyterum prædicti monaſterii pactis Pariſ.
intervenientibus ſalubris proceſſit, Deo auctore, deciſio; neceſſe eſt, ut omnis diſcordiæ poſſit occaſio præveniri, ea quæ geſta ſunt, interveniente auctoritate firmari. Proinde per hujus præcepti ſeriem hoc decernendum eſſe perſpeximus, ut omnia inſtrumenta, vel quidquid eſt aliud quod partibus, quod abſit, adinvicem contra ſe venire cupientibus, quoquomodo vel ex temporis præſcriptione, ſeu aliter opem de lege, aut quocumque privile-

gio

gio poterat ministrare; sit, sicut & vos poscitis, vacuum & omni virtute cassatum, & sola pactorum inter vos nunc habitorum pagina validum perpetuumque robur obtineat. Cui si quid forte incuria vel imperitia minus firmitatis insertum est, vires plenissimæ munitionis & soliditatis ex hac nostra auctoritate suscipiat, nec superesse aliquid valeat, unde ea quæ religioso studio provide, ut oportuit, ac pacifice terminata sunt, ne quocumque tempore quidquam dubietatis incurrant; sed omnia quæ in eisdem pactis tenentur adscripta, firma, illibata, & sine aliqua refragatione persistant, quatenus amota penitus totius altercationis materia, inter eos quos caritatis immutabiliter decet manere concordia, nulla queat deinceps litigiosæ contentionis occasio generari. Pro munitione vero suprascripti monasterii memorato * Dometiano abbati atque presbytero præceptum simile dedimus.

* Dometio *Parif.*

Mense Januario, indictione secunda.

* LXII. * XXVIII. AD VENANTIUM EPISCOPUM LUNENSEM.

De contentione Adeodatæ & matris ejus.

Gregorius Venantio episcopo Lunensi.

QUæ sit Adeodatæ ancillæ Dei latricis præsentium versus Fidentiam matrem suam querimonia, ex pagina petitionis oblatæ, quæ tenetur in subditis, fraternitas vestra cognoscet. Et quoniam æquitatis censura admonet ut maximum conversis salva ratione episcopale debeat adesse solatium; idcireo his fraternitatem vestram epistolis adhortamur, ut prædictam matrem ipsius ad se faciat evocare, & tranquilla ei adhortatione suadeat, ut facere sponte non desinat, ad quod legali potest ratione compelli; quatenus nec illa affligi, nec ista videatur præjudicium sustinere. Quæ si, quod non credimus, admonitionem vestram differre voluerit, prædictæ Adeodatæ religiosæ contra eam tuitionem impendite, atque vestris eam solatiis apud judicem, vel quocumque usus exegerit, instantius adjuvate; & ita in exequendam vos hanc causam impendite, ut legali ratione constricta, invita urgeatur facere quod sponte postponit. Memoratam vero latricem fraternitas vestra ita servata æquitate habeat in omnibus commendatam, ut vobis ei tuitionem impendentibus, in eo quem assumpsit habitu sine aliqua, Deo protegente, concussione permaneat.

* LXIII. * XXIX. AD ANTHEMIUM SUBDIACONUM.

De massa Veneris Stephano abbati restituenda.

Gregorius Anthemio subdiacono Neapolitano.

ÆQuitatis jus exigit, ut hoc quod a prædecessoribus nostris cognita veritate est redditum, nostra indebite denuo ecclesia tenere non debeat: ne quod omnino contra religiosum constat esse propositum, non vera, sed imaginaria ac magis dolosa fuisse restitutio videatur. Et ideo quoniam Stephanus abbas monasterii sancti Marci, quod constitutum juxta muros Spoletanæ civitatis esse dignoscitur, questus est nobis massam Veneris in provincia Campania sitam, territorio Minturnensi, quam ei beatæ memoriæ decessoris nostri Benedicti redditam præceptione cognovimus, ab ecclesia nostra nunc indebite detineri; idcirco hac tibi auctoritate præcipimus, ut si manifeste ab ecclesiæ nostræ hominibus detinetur, in jura eam prædicti monasterii sine aliqua mora vel altercatione restituas. Si vero non a nostris, sed a quibusdam forsitan extraneis detinetur, strenua te agere solicitudine volumus, ut in jure modis omnibus memorati debeat monasterii reformari, quatenus & ipse quod suum est, te solatiante, sine aliqua fatigatione recipiat, & alter de dispendio monasterii injuste lucrum non habeat.

* XXX. AD FAUSTUM. * LXIV.

De ministeriis ecclesiasticis a filio Constantii recipiendis.

Gregorius Fausto.

SIcut res ecclesiasticæ competentibus personis sine aliqua sunt dilatione reddendæ, ita restituendis * attendenda cautela est, ut nulla ei possit postmodum ex ipsa nasci restitutione molestia. Et ideo quoniam tempore quo quondam * Consentius defensor * paternæ gloriæ vestræ commissi sibi patrimonii Campaniæ curam gessit, ministeria ecclesiæ * Vulturnæ, quæ erat pro peccatis clero & pontifice destituta, apud se propter injunctam sibi solicitudinem tulisse dignoscitur, quæ vos nunc reddere sine nostro consensu dubitare cognovimus; ea propter his vos hortamur epistolis, ut ea Anthemio subdiacono sub defuscepti emissione restituere sine aliqua difficultate debeatis; quatenus & res ecclesiæ in tuto apud eos quos convenit habeantur, & gloria vestra ab omni dubitatione sit libera.

* al adhibenda.

* Constantii *Parif.*

* pater g. v.

* Volturnen sis.

* XXXI. AD ANTHEMIUM * LXV. SUBDIACONUM.

De ministeriis ecclesiæ Vulturnæ.

Gregorius Anthemio subdiacono.

COmperimus ministeria ecclesiæ Vulturnæ, quæ * Consentius defensor propter injunctam sibi solicitudinem deficiente clero vel episcopo ejusdem ecclesiæ tulerat, apud heredem ipsius remansisse. Et quia glorioſum virum Faustum filium ipsius ea reddere sine nostro consensu dubitare cognovimus, nostris eum hortati sumus epistolis, ut experientiæ tuæ ministeria ejusdem ecclesiæ reddere sine dubietate aliqua debuisset. Et ideo experientia tua ministeria ipsa sub defuscepti emissione suscipiat, atque in * tuto habere studeat, & modum ac qualitatem ipsorum nobis facta notitia omni subtilitate innotescat.

* LXV. * Constantii *Parif.*

* toto. *Parif.*

* XXXII.

* XXXII. AD ANDREAM

Scholasticum.

De infirmitate ejus, & quod flagellat Deus omnem filium quem recipit.

*Gregorius Andreæ * scholastico.*

AUdiens quod gloriam vestram vehementer afflixerit luctus & ægritudo, valde condolui. Sed protinus agnoscens quod * te morbus perfecte reliquerit, dolorem mox in lætitiam verti, magnasque omnipotenti Deo gratias retuli; quia percussit, ut sanaret; afflixit, ut ad gaudia vera perduceret. Hinc enim scriptum est: *Quem diligit dominus castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit*. Hinc per semetipsam veritas dicit: *Pater meus agricola est, & omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum: omnem vero qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat*. Palmes enim infructuosus tollitur, quia peccator funditus eradicatur. Palmes vero fructuosus purgari dicitur, quia per disciplinam reciditur, ut ad uberiorem gratiam perducatur: sic enim spicarum grana tribulis attrita, aristis & paleis nudantur: sic olivæ prælo pressæ, in olei pinguedinem defluunt: sic botri vinearum tunc calcibus, in vinum liquescunt. Gaude igitur bone vir, quia in hoc flagello tuo & provectu conspicis, quod ab æterno judice amaris. Præterea filiam meam glorioſam conjugem vestram mea peto vice salutari. Omnipotens autem Deus cælesti vos protectione custodiat, vosque & modo consoletur de largitate donorum, & postmodum de retributione præmiorum.

* XXXIII. AD VENANTIUM

Episcopum Lunensem.

De presbyteris & diaconis Aldioni ordinandis.

*Gregorius Venantio episcopo * Lunensi.*

QUotiens ea quæ hortari nos convenit postulamur, moras ad concedendum facere non debemus, ne differre bona desideria, quæ magis fovenda sunt, videamur. Et ideo quia glorioſus Aldio magister militum in civitate ipsius presbyteros vel diaconos omnino, sicut suis nobis epistolis indicavit, desiderat ordinari, eos qui ad consecrandum eliguntur fraternitas vestra diligenter inquirat. Et si nihil est quod canonice eorum ordinationem impediat, Deo illos propitio studeat ordinare. Cum quibus etiam loqui vos convenit, ut adhortationis suæ solicitudine degentem illic populum ab infidelitate revocare, ac contendant a gentilium cultu suspendere, atque eos in omnipotentis Dei doceant timore persistere, & præmia æternæ vitæ diligere; quatenus hæc consecratio & illis ante Deum ad gloriam, & habitanti illic populo proficiat ad salutem.

* XXXIV. AD CONSTANTIUM

Episcopum Mediolanensem.

De Virgilio qui commendationis occasione pecuniam mutuo accepit.

Gregorius Constantio episcopo Mediolanensi.

QUamvis ita fraternitas vestra convenienti sibi gravitate discreta sit, ut non admonita, sed ex se quid cui sit impendendum intelligat, verumtamen quia lator præsentium Joannes vir * memorandus, qui præfecturæ vices illic acturus advenit, nostra se petiit epistola commendari, sanctitas ei vestra, dum necesse fuerit, salva ratione præsidium sui favoris impendat, & ita eum sacerdotaliter suis studeat solatiis adjuvare, quatenus vobis præsentibus nec aliorum debeat injuste oppressionibus laborare, nec ipse aliis contra rationem gravis existat. Quia vero pervenit ad nos, quod * Virgilius, qui vices illic ante hanc præfecturæ gesſit, per scriptorum nostrorum occasionem, quibus eum petitione ejus compulsi commendavimus, mutuas a vobis, ut ita dicamus; pecunias exegisset, ægre si verum est sustinemus, ut hoc non ex se, sed quasi per nostram epistolam obtineret. Et ideo fraternitatem vestram scire necesse est, ita sibi a nobis eos qui hoc exigant commendari, ut eis adesse inquantum possibile & justum est debeat, non tamen ut ecclesiæ suæ hujus rei occasione aliquod gravamen imponat. Data mense * Septembri, indictione secunda.

* Magnificus. *Paris.*

* Vigilius. *Paris.*

* Februario. *Paris.*

* XXXV. AD FORTUNATUM

Episcopum Neapolitanum.

De Judæis & Christianis mancipiis.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano.

COgnoscentes qualis fraternitatem vestram zelus pro Christianis mancipiis, quæ Judæi de Galliarum finibus emunt, accenderit; adeo nobis solicitudinem vestram placuisse signamus, ut inhibendos eos ab hujusmodi negotiatione nostra etiam deliberatio judicaret. Sed Basilio Judæo cum aliis Hebræis veniente comperimus, hanc illis a diversis judicibus reipublicæ emptionem injungi, atque evenire ut inter paganos & Christiani pariter comparentur. Unde necesse fuit ita causam cauta ordinatione disponi, ut nec mandantes frustrari, nec hi, qui contra voluntatem suam se inquiunt obedire, aliqua sustineant injuste dispendia. Proinde fraternitas vestra hoc vigilanti solicitudine observari ac custodiri provideat, ut revertentibus eis a præfata provincia, Christiana mancipia, quæ ab ipsis adduci contigerit, aut mandatoribus contradantur, aut certe Christianis emptoribus intra diem quadragesimum venundentur. Et transacto hoc dierum numero, nullus apud eos quolibet modo remaneat. Si autem quædam ex eisdem mancipiis talem ægritudinem fortassis incurrerint, ut intra statutos dies vendi non valeant, adhibenda solicitudo est, ut dum saluti fuerint pristinæ restituta, similiter modis omnibus distra-

hantur; quia res quæ culpa caret, ad damnum vocari non convenit. Quoniam vero quotiens novum quid ſtatuitur, ita ſolet futuris formam imponere, ut multis diſpendiis præterita non * commendent; ſi qua apud eos mancipia de emptione anni præteriti remanſerunt, vel a vobis nuper ablata ſunt, dum apud vos ſunt poſita, ea habeant alienandi licentiam; ne detrimentum ante prohibitionem poſſint ignorantes incurrere, quod eos dignum eſt poſtmodum vetitos ſuſtinere. Nuntiatum præterea nobis eſt, ſupraſcriptum Baſilium filiis ſuis Deo propitio Chriſtianis quædam mancipia ad hoc velle titulo donationis concedere, ut ei hujus occaſionis obtentu, domini ſolummodo nomine * oblato, deſerviant, & poſt hoc ſi ad ecclesiam confugiendum fore crediderint, ut fieri debeant Chriſtiana, non in libertatem, ſed eorum dominio quibus antea donata ſunt vendicentur. In qua re fraternitatem veſtram decenter convenit vigilare. Et ſi qua filiis ſuis mancipia donare voluerit, ut cuncta fraudis tollatur occaſio, fiant modis omnibus Chriſtiana, & in domo ejus non maneant, ſed cum res exegerit, ut eorum debeat uti ſolatiis, hoc illi jubeatur impendere, quod etiam a ſuis filiis ei decet, & propter Deum convenit exhiberi.

a al. commodent.
b condemnet. Pariſ.
c oblato Pariſ.

* XXXVI. AD CHRYSANTHUM

* LXX.

Episcopum Spoletanum.

De monachis ab eo non defenſis.

Gregorius Chryſantho epiſcopo Spoletano.

CUm ſit proprium diſciplinæ ab illicitis prohibere, & exceſſus culpas ſalubriter reſecare, ſtudioſe ejus ſervanda cenſura eſt. Nam ſi negligitur, cuncta in confuſionem deveniunt, dum alter deſtruit quidquid ea cuſtodiendo alter ædificat. Valentinus itaque presbyter queſtus eſt nobis, quia ſi monachus monaſterii ipſius exigente culpa fuerit communione privatus, ad loca veſtra ſe conferat, & communionem ſine aliqua reſervatione percipiat. Quod ſi ita ſe res habet, quoniam non ſolum regularis ordo diſſolvitur, ſed etiam perditionis ex hoc materia miniſtratur, qui ſub vobis ſunt presbyteris diſtincte ac ſolicitius interdicere vos neceſſe eſt, ut hoc facere de cetero non præſumant. Sed ſi forte injuſte ſe excommunicatum quis queritur, fraternitas veſtra ſubtili indagatione cognoſcat; & ita cauſſam cognita veritate diſponat, ut nec injuſtitia diu inſontis afflictione prævaleat, nec diſciplinæ vigor aut frangi aut indiſcreta valeat præſumptione diſſolvi. Et quia pariter ſupraſcriptus presbyter nobis queſtus eſt, diaconum quemdam duo juris ſui ſub hac conditione manumiſiſſe mancipia, ut monachi fieri & in eodem monaſterio debuiſſent, ubi ipſe fuerat, permanere; adjiciens ut ſi quis contra facere præſumpſiſſet, jugo iterum ſervitutis per omnia ſubderetur, atque unum ex eis hanc omnino conditionem deſpexiſſe, & monaſterium temerario auſu deſeruiſſe, atque ſe inter clericos ſociaſſe. Fraternitas igitur veſtra & hoc ſubtili indagatione diſcutiat, & ſi ita repererit, ſic ſacerdotali ſe zelo hac in re decenter exhibeat, ut nec illi monaſterium deſerendi facultas ſit, & manumittentis voluntas nihilo minus conſervata aliqua præteriri excuſatione non valeat.

* XXXVII. AD ANTHEMIUM

* LXXI.

Subdiaconum.

De Mauro multis debitis obligato.

Gregorius Anthemio ſubdiacono.

MAurus præſentium portitor in quadringentis ſolidis quaſdam merces a Felice viro * memorando ſe aſſerit ſuſcepiſſe, atque promiſiſſe ſex ſiliquas per ſolidum lucri cauſſa perſolvere pretii. Quam lucri quantitatem in uno congeſtam, duas ſe cautiones, id eſt, unam de quadringentis quinquaginta, & alteram de quinquaginta ſolidis emiſiſſe, ſpondens certo tempore quod debeat exolvere. Sed quia, ut perhibet, in eiſdem mercibus paſſus eſt non leve diſpendium, & reſtitutis quadringentis decem ſolidis, quod reliquum lucri eſt implere compellitur, atque ex hoc majori ſe neceſſitati ac potius deſperationi ingemit ſubjacere, & propterea aliquo ſibi ſubveniri petit auxilio; experientia tua, ſi ita eſt, apud magnificum filium noſtrum una cum reverendiſſimo fratre & coepiſcopo noſtro Fortunato, ac glorioſo filio noſtro Maurentio magiſtro militum, quia & ipſi ſcribimus, agere ſtudeat, ut hac in re, ſicut Chriſtianum decet & nobilem, plus benignus quam rigidus, plus miſericors eſſe debeat quam diſtrictus, & lucrum de damno alterius non expectet, ſed recepta pretii ſit forte contentus; quatenus quidquid pauperi ceſſerit, omnipotens ei Deus multiplicata ſicut promiſit reſtitutione compenſet. Ita ergo ſtudioſe experientia tua agat, ut illi modis omnibus hoc pro mercede ipſius imponere, & hunc ab afflictione poſſit obligationis exuere.

* magnific. Pariſ.

* XXXVIII. AD ROMANUM

* LXXII.

defensorem Siciliæ.

De Gaudioſi penuria ſuſtentanda.

Gregorius Romano defenſori Siciliæ.

DIvinorum nos admonent eloquia præceptorum, neceſſitatem patientibus eccleſiaſticum præbere ſubſidium. Quia ergo dilectiſſimus filius noſter Cyprianus diaconus, Gaudioſum defenſorem ſedis noſtræ, qui Syracuſis degere comprobatur, paupertatis aſſerit inopia conſtringi; idcirco experientiæ tuæ præſentium auctoritate mandamus, ut a præſenti ſecunda indictione ſex ſolidos annis ſingulis ei dare non differas, ut & ille hujus remedii ſolatio potiatur, & tu quod dederis tuis ſine dubio noveris rationibus imputandum.

LXXIII. * XXXIX. AD ROMANUM,

FANTINUM, &c.

Ut episcopi cum mulieribus non habitent.

abino Tar. ariſi add. alfacio de- ſori.

*Gregorius Romano defensori, Fantino defensori, *Sabiniano subdiacono, Hadriano notario, Eugenio notario, Felici subdiacono, Sergio defensori, * a paribus, & sex patronis.*

QUia sicut cauta provisio & culparum vias obstruere, & novit quæ sunt noxia declinare, ita neglectus patet excessibus, & quæ sunt cavenda solet incurrere; magnam nos solicitudinis oportet curam impendere, & fratrum sacerdotumque nostrorum opinioni pariter & cautelæ prospicere. Pervenit autem ad nos quosdam episcoporum sub prætextu quasi solatii in una domo cum mulieribus conversari. Et ideo ne per hoc aut subsannatoribus justa obtrectationis detur occasio, aut facilem antiquus humani generis inimicus materiam deceptionis assumat, hujus tibi serie præceptionis injungimus, ut strenuum te studeas & solicitum exhibere. Et si qui episcoporum, quos commissi tibi patrimonii finis includit, cum mulieribus degunt, hoc omnino compescas, & de cetero eas illic habitare nullo modo patiaris, exceptis eis quas sacrorum canonum censura permittit, id est, matre, amita, germana, & aliis huiusmodi, de quibus prava non possit esse suspicio. Melius tamen faciunt, si etiam a talium se cohabitatione contineant. Nam legitur quod beatus Augustinus nec cum sorore sua habitare consenserit, dicens: *Quæ cum sorore meæ sunt, sorores meæ non sunt.* Docti ergo viri cautela, magna nobis esse debet instructio. Nam incautæ præsumptionis est, quod fortis pavet, minus validum non timere. Sapienter enim illicita superat, qui didicerit etiam non uti concessis. Et quidem nos nullos in hoc nolentes astringimus: sed, sicut facere solent medici, etsi ad tempus tristem curam, tamen pro salute dictamus. Et idcirco non necessitatem imponimus: sed si imitari doctum sanctumque virum elegerint, ipsorum voluntati relinquimus. Tua igitur experientia, ut servari debeant ea quæ prohibenda mandavimus, studium & solicitudinem gerat. Nam si aliter postmodum inveniri contigerit, non leve se apud nos noverit periculum incursuram. Præterea curæ tuæ sit eosdem nostros episcopos adhortari, ut subjectos sibi in sacris videlicet ordinibus constitutos, quod ipsi servant, ad similitudinem sui modis omnibus servare commoneant; hoc tantummodo adjecto, ut hi, sicut canonica decrevit auctoritas, uxores, quas caste debent regere, non relinquant. Data mense Martio, indictione secunda.

LXXIV. * XL. AD ROMANUM DEFENSOREM.

Ut Calixeno filio Stephaniæ donationem restituat.

Gregorius Romano defensori.

MEnse Novembri præsentis secundæ indictionis experientiæ tuæ præceptione nostra mandavimus, ut Calixeno filio Stephaniæ domum Catinæ possessionis, quam Ammonia avia ejusdem Calixeni ecclesiæ nostræ * facta donatione contulerat, reddere ei donationem eamdem tandem debuisses. Quod hac, ut dicitur, excusatione facere distulisti, quia notitia ejusdem donationis non esset de polyptychis charaxata. Quod incongrue te dixisse cognoscas, dum ad munitionem tuam præcepti nostri pagina posset valde sufficere. Proinde præsenti auctoritate susceptа, prædictam domum & donationem antefato Calixeno orphano sine mora restitue. Nam quod justum & ipse sentias novimus, & nos tamen prædicto eidem orphano supradictam domum ex benignitate largimur.

* sancta devotione. *Taris.*

* XLI. AD AGILULPHUM REGEM LONGOBARDORUM. * LXXV.

Gratias agit de pace facta.

Gregorius Agilulpho regi Longobardorum.

GRatias excellentiæ vestræ referimus, quia petitionem nostram audientes, pacem quæ utrisque esset partibus profutura, sicut de vobis confidentiam habuimus, ordinastis. Ex qua re excellentiæ vestræ prudentiam & bonitatem valde laudavimus, quia pacem diligendo, vos Deum, qui ipsius est auctor, amare monstrastis. Nam si, quod * abesse gaudemus, facta non fuisset, quid aliud agi debuit, nisi ut cum peccato, & periculo partium, miserorum rusticorum sanguis, quorum labor utriusque proficit, funderetur? Sed ut prodesse nobis eamdem pacem quemadmodum * a nobis facta est sentiamus, paterna caritate salutantes petimus, ut quotiens se occasio dederit, ducibus vestris per diversa loca maxime in his partibus constitutis, vestris præcipiatis epistolis, ut hanc pacem, sicut promissum est, * summopere custodiant, & occasiones sibi aliquas non quærant, unde aut contentio quædam, aut seditio aliqua, aut ingratitudo nascatur, quatenus voluntati vestræ amplius agere gratias valeamus. Latores vero præsentium, sicut revera homines vestros, in eo quo decuit affectu suscepimus: quia justum fuit ut viros sapientes, & qui pacem factam Deo propitio nuntiaverunt, cum caritate & suscipere & dimittere deberemus.

Paulus diaconus lib. 4. cap. 3.

* absit, facta. *Taris.*

* vobis. *Taris.*

* *al.* pure.

* XLII. AD THEODOLINDAM LONGOBARDORUM REGINAM. * LXXVI.

Gratias refert de pace facta.

Gregorius Theodolindæ Longobardorum reginæ.

QUia excellentia vestra ad faciendam se pacem studiosius & benigne, sicut solet, impenderit, renuntiante filio nostro Probo abbate cognovimus. Neque enim aliter de Christianitate vestra fuerat confidendum, nisi quia in caussa pacis laborem & bonitatem vestram modis omnibus monstraretis. Unde omnipotenti Deo gratias agimus, qui ita cor vestrum sua pietate regit, ut sicut rectam fidem tribuit, ita quoque placita sibi vos semper operari concedit.

Paulus diaconus lib. 4. cap. 3.

cedit. Non enim, excellentissima filia, de sanguine, qui ab utraque parte fundendus fuerat, parvam te credas acquisisse mercedem. Ex qua re voluntati vestræ gratias referentes Dei nostri misericordiam deprecamur, ut bonorum vobis vicem & retributionem in corpore & in anima, hic & in futuro compenser. Salutantes vos præterea paterna dilectione hortamur, ut apud excellentissimum conjugem vestrum ita agatis, quatenus Christianæ reipublicæ societatem non rejiciat. Nam, sicut & vos scire credimus, multis modis est utile, si se ad ejus amicitias conferre voluerit. Vos ergo more vestro, quæ ad gratiam & conciliationem partium pertinent, semper studete: atque ubi causa mercedis se dederit laborate, ut bona vestra amplius ante omnipotentis Dei oculos commendetis.

Gregorius Castorio episcopo de Arimino.

LUminosus abbas Monasterii SS. Andreæ & Thomæ in Ariminensi civitate constituti, quas nobis lacrymabiliter preces effuderit inditæ textus repetitionis informat. Namque eodem referente, plurimis in monasteriis multa a præsulibus præjudicia atque gravamina monachos pertulisse comperimus. Oportet ergo ut tuæ fraternitatis provisio de futura quiete eorum salubri disponat ordinatione, quatenus conversantes in illis, in Dei servitio, gratia illius suffragante, mente libera perseverent. Sed ne ex ea quæ magis emendanda est consuetudine quisquam monachis quidquam molestiæ inferre præsumat: necesse est ut hæc quæ inferius enumeranda curavimus, ita studio fraternitatis episcoporum debeant custodiri, ut ex eis non possit ulterius inferendæ inquietudinis occasio reperiri.

Interdicimus &c. *ut inferius in Conc. Romano III.*

* LXXVII. * XLIII. AD FELICEM.

De reverentia & justitia Joannis episcopi, qui cum Felice judicium inire volebat.

Gregorius Felici in Sicilia.

CUm reverendissimi fratris nostri Joannis episcopi bene nobis nota sit gravitas, mirari nos gloriæ vestræ valde fecit epistola, quod nihil eum secundum admonitionem nostram facere voluisse signabat. Et quidem durum nobis videbatur, aut vobis non credere, aut de illo talia suspicari: quippe cujus cogniti nobis mores & actio non permittebant tale habere judicium. Cum ergo noster animus dubius in utroque penderet, comperimus eum inter vos & ecclesiam suam voluisse esse judicium, sed vestram magis gloriam distulisse: quod negare neque homo vester lator præsentium potuit. Et contristati sumus cur gloria vestra, quæ judicium refugit, contra eum queri voluerit, postquam constat, quia quod rationis fuit, vel ultro, ut scripsimus, obedivit. Nec ei scribere iterum necessarium erat, ne distulisse prius secundum animum videretur. Sed ne vos contristare forsitan videremur, ex abundanti rursus prævidimus scribendum. Et quoniam certi sumus quia quidquid æquitas ordinaverit facere non recusat, oportet ut gloria vestra animos suos contra ejus invidiam non accendat, sed studeat inire judicium, in quo una eademque cognitione & momenti & proprietatis causa valeat distingui. Nam nos venire ad judicium cupienti præjudicialiter scribere quædam non possumus: quia ita nos uni parti accommodare decet auditum, ut tamen alteri, præsertim inauditæ allegationis, sine dubio rem integram reservemus. Et ideo agite, sicut diximus, ut negotiorum vestrorum merita veritate cognita judicii censura definiat. Nam dum nullum velimus præjudicium sustinere, multo magis vobis, sicut re vera filiis, volumus servari quod justum est.

* XLIV. AD JOANNEM EPISCOPUM SYRACUSANUM. *LXX

Hortatur ut de possessionibus injuste pervasis judicium cum Felice subeat.

Gregorius Joanni episcopo Syracusano.

ANte aliquantum temporis filius noster vir gloriosus Felix suis nobis epistolis questus est, quarumdam possessionum suarum fines ab hominibus ecclesiæ vestræ violenter esse pervasos, & nullam se apud vos invenire justitiam. Sed nobis incredibile visum est hoc aut vobis esse præsentibus perpetratum aut certe, si ad aures vestras pervenit, non fuisse correctum. Ne tamen ejus prætermittere querimoniam videremur, fraternitati vestræ scripsimus, ut aut ea, si vera essent, compesci, aut certe actores ecclesiæ suæ cum eo faceret subire judicium. Post hæc vero hominem cum epistola ad nos dirigens, indicavit nihil vos facere voluisse. De qua re, scientes sanctitatis vestræ discretionem, dum noster animus dubitaret, comperimus illum magis distulisse: nam vos paratos extitisse, ut debuisset esse judicium. Et quamvis hac de causa denuo vobis non fuerat scribendum, quippe quia ea quæ rationis sunt, ante vos manifestum est facere voluisse: verumtamen ne querelam ipsius neglexisse forsitan videamur, hanc ad vos idcirco epistolam dedimus, hortantes ut cum eo etiam nunc mora postposita vestros ad judicium homines transmittatis, in quo & momenti & proprietatis valeat quæstio terminari: ut post hoc nec ille habeat quod queratur, nec ecclesia vestra tenere aliquid præjudicialiter videatur. Quia vero homo quem ad nos misit schedam compromissi ac judicati protulit, ubi legebatur possessionem eam, quæ Asinaria dicitur quam ab hominibus vestris invasam nuper asseruit, decessoris vestri recordandæ memoriæ Maximiani temporibus esse ex judicio restitutam, necessarium esse prævidimus ejus exemplar transmittere: & ideo si ita actum manifeste cognoscitis, id est, si possessio ipsa decessore vestro consentiente restituta est, & a prædicto viro possessa, sine aliqua eam facite contentione restitui, manente scilicet proprietatis, sicut in eodem judicio constitutum est, quæstione. Si vero aliter est, & hoc pariter judicii necesse est diffinitione distingui. Hæc igitur omnia ita fraternitas vestra indita sibi tranquillitate sine aliqua mora fieri provideat, quatenus nec contra * vos murmur excitetur invidiæ, nec nobis prædictus

* nos Pa

dictus vir importunus denuo cogatur exi- A stere.

LXXIX. * XLV. AD SERGIUM DEFENSOREM.

De Pantaleone notario, & de substantia avunculi ejus, qui intestatus decesserat.

Gregorius Sergio defensori.

QUia Pantaleon notarius sit in ecclesiasticis utilitatibus occupatus, experientia tua non habet incertum. Et ideo quia Joannes avunculus Megalis socrus ipsius nullo alio proximiore existente objisse intestatus & sine filiis memoratur, ne per absentiam generi sui B illa damnum possit incurrere, (quia si ita est, lex prædictam mulierem ad intestati avunculi successionem vocare dignoscitur) hac tibi præceptione injungimus, ut reverendissimum fratrem & coepiscopum nostrum Vitalianum atque Bonifacium notarium in solatio tuo adhibeas, & quascumque res eum qui defunctus est constiterit reliquisse, sub brevi annotare, quousque prædictus Pantaleon redeat in * tutum, studiose facere debeas. Quod ut melius possis implere, filium nostrum Joannem virum memorandum tribunum in tuo pariter stude adhibere solatio. De quo omnino confidimus, quia, si ei voluntatem nostram prodideris, devote se tibi accommodare non deneget. Pariter etiam studii tui sit, quoniam quædam apud se sacrata prædictus Joannes habuisse ministeria perhibetur, & ea diligenter inquirere, & cum omni cautela in tutum facere, nobisque subtiliter quidquid inventum fuerit indicare. Ita ergo experientia tua hæc quæ scripsimus facere solicite & curare festinet, ut non possit esse culpabilis. Nam si negligens esse patueris, ita te nostros noveris motus incurrere, ut nulla te postmodum possis excusatione defendere. Data mense Aprili, indictione secunda.

* tutum, in *Paris.*

LXXX. * XLVI. AD SABINUM DIACONUM.

Ut Bonifacii episcopi a clero suo accusati causa diligenter una cum quinque episcopis inquiratur.

Gregorius Sabino diacono.

CLerus ecclesiæ Regitanæ multa contra reverendissimum fratrem nostrum Bonifacium episcopum suum data nobis petitione conquestus est, petens ut ad nos debuisset habere veniendi licentiam, quatenus causæ ipsæ hic subtiliter probarentur. Sed quia nos interim prædictum fratrem nostrum huc modo non prævidimus deducendum, visum nobis est illic * personam ad causam eamdem cognoscendam. Et ideo mediis sacrosanctis evangeliis experientia tua una cum Paulino, Proculo, Palumbo, vel Venerio, atque Marciano reverendissimis fratribus coepiscopisque nostris, sine cujusquam personæ respectu, tam clericorum querela, quam adversus suum, sicut diximus, habent episcopum, vel si quam forte ille contra eos habuerit, cum omni æquitate ac solicitudine perscrutetur. Et quidquid in veritate cognoverit, nobis una cum prædictis fratribus nostris subtiliter diligenterque significet, ut renuntiatione vestra redditi certiores, quid fieri debeat decernamus.

* personam d deest in *Paris.*

* XLVII. AD PAULINUM, PROCULUM &c. * LXXXI.

*Gregorius Paulino episcopo Taurensi, Proculo episcopo Nicoteræ, Palumbo episcopo Cosentiæ, * Venario episcopo Vibonensi, Marciano episcopo Locrensi.* * Venerio *Paris.*

CLerus ecclesiæ Regitanæ multa contra reverendissimum fratrem nostrum Bonifacium episcopum suum data nobis petitione conquestus est, petens ut ad nos debuisset habere veniendi licentiam, quatenus causæ * ipsæ subtiliter probarentur. Sed quia nos interim prædictum fratrem nostrum huc modo non prævidimus deducendum, visum nobis est, illic * personam deputare ad causam eamdem cognoscendam: & ideo mediis sacrosanctis evangeliis, fraternitas vestra una cum Sabino diacono resideat: &, sicut officio est sacerdotali conveniens, sine cujusquam personæ respectu, *& cætera ut supra.* * ipse hic &c. *Paris.* * personam & ad *Paris.*

* XLVIII. AD ANASTASIUM EPISCOPUM ANTIOCHENUM. * LXXXII.

De cura pastorali. De eo quod non rectæ fidei homines ad sacros ordines minime provehi debeant. Et de corrupta synodo Ephesina ab hæreticis. Et de damnatione Pelagii & Cælestii.

Gregorius Anastasio episcopo Antiocheno.

FRaternitatis tuæ scripta suscepi, professionem fidei recte servantia: magnasque omnipotenti Deo gratias retuli, quod & immutatis gregis sui pastoribus fidem quam semel sanctis D patribus tradidit, etiam eam post eos immutabilem custodit. Prædicator autem egregius dicit: *Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Jesus Christus.* Quisquis ergo cum dilectione Dei & proximi fidei, quæ in Christo est, firmitatem tenet, eumdem Jesum Christum Dei & hominis filium apud se posuit fundamentum. Sperandum ergo est, quod ubi Christus fundamentum est, bonorum quoque operum sequatur ædificium. Ipsa quoque per se veritas dicit: *Qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro: qui autem per ostium intrat, pastor est ovium.* Qui paulo post subjicit, dicens: *Ego sum ostium:* E Ille ergo ad ovile ovium intrat per ostium, qui intrat per Christum. Ipse autem per Christum ingreditur, qui de eodem creatore ac redemptore humani generis vera sentit & prædicat, & prædicata custodit: culmen regiminis ad officium portandi oneris suscipit, non ad appetitum gloriæ transitorii honoris. Curæ quoque suscepti ovilis solerter invigilat, ne oves Dei aut perversi homines prava loquentes dilanient, aut maligni spiritus oblectamenta vitiorum suadentes devastent. Certe beatum Jacob qui pro uxoribus suis diu servierat dixisse meminimus: *Viginti annis fui tecum, oves tuæ & capræ tuæ steriles non fuerunt. Arietes tui gregis non comedi,*

1. Cor. 3.

Joann. 10.

Genes. 13.

medi, nec captum a bestia ostendi tibi. Ego damnum omne reddebam: quidquid furto perierat, a me exigebas. Die noctuque æstu urebar & gelu, fugiebat somnus ab oculis meis. Si igitur sic laborat & vigilat qui pavit oves Laban, quanto labori quantisque vigiliis debet intendere qui pascit oves Dei? Sed in his omnibus ipse nos instruat, qui propter nos homo factus est, qui dignatus est fieri quod fecit. Ipse & infirmitati meæ, & tuæ caritati spiritum sui amoris infundat, atque in omni solicitudine & custodia circumspectionis oculum nostri cordis aperiat. Quod vero ad sacros ordines rectæ fidei viri perducantur, eidem omnipotenti Deo gratiæ sine cessatione solvendæ sunt, & pro vita piissimi & Christianissimi domni nostri imperatoris, & tranquillissima ejus conjuge, & mansuetissima ejus sobole semper orandum est, quorum temporibus hæreticorum ora conticescunt: quia etsi eorum corda in insania perversi sensus ebulliunt, catholici tamen imperatoris tempore prava quæ sentiunt eloqui non præsumunt. Præterea dum de sanctorum conciliorum custodia tua fraternitas loqueretur, sanctam Ephesinam synodum primam se custodire professa est. Sed quia ex annotatione hæretici codicis, qui ad me ex regia urbe transmissus est, agnovi per hoc quod quædam capitula catholica cum hæreticis fuerant reprehensa, quia quidem illam Ephesinam primam synodum in eadem urbe existimant, quæ quondam ab hæreticis traditur esse composita, omnino necesse est ut caritas vestra eamdem synodum apud sanctam Alexandrinam atque Antiochenam ecclesiam requirat, & qualiter in veritate habeatur inveniat. Vel, si placet, hinc * dirigemus quæ ab antiquitate servata in scriniis habemus. Illa enim synodus quæ sub primæ Ephesinæ imagine facta est, quædam in se oblata capitula asserit approbata, quæ sunt Cælestii atque Pelagii prædicamenta. Et cum Cælestius atque Pelagius in ea synodo sint damnati, quomodo poterant illa capitula recipi, quorum damnabantur auctores? Quia vero pervenit ad nos in orientis ecclesiis nullum ad sacrum ordinem nisi ex præmiorum datione pervenire, si ita esse vestra fraternitas agnoscit, hanc primam oblationem omnipotenti Deo offerat, ut a subjectis sibi ecclesiis errorem simoniacæ hæreseos compescat. Nam, ut alia taceam, quales esse in sacris ordinibus potuerunt, qui ad hoc non merito, sed præmiis evehuntur? Omnipotens Deus dilectionem tuam gratia cælesti custodiat, & de iis qui sibi commissi sunt fructum multiplicem ac mensuram superefluentem ad æterna gaudia reportare concedat.

dirigimus. *Taris.*

* LXXXIII.

*XLIX. AD BONAM ABBATISSAM.

In Paris. transfertur ad indict. XI.

De monasterio ejus in melius transmutando.

Gregorius Bonæ abbatissæ.

Hæc epist. eadem est cum 44. libri 5.

ECclesiastica damnum non sentit utilitas, si res aliis competentes cognita veritate restituat. Cognovimus itaque Joannem quondam presbyterum sanctæ Romanæ ecclesiæ, cui auctore Deo deservimus, in domo juris sui posita in hac urbe Roma juxta thermas Agrippinas oratorium construxisse, atque illic quosdam reditus legati titulo * reliquisse: in quo

* per testamenti sui seriem reliquiset &c. *Taris.*

A etiam oratorio servorum Dei congregationem esse constituit. Et hæc omnia ut debuissent impleri, testamenti sui pagina sanctæ memoriæ Pelagio decessori nostro mandaverat. Sed quia morte occupatus hoc non occurrit implere, & domus ipsa cum horto suo ab actoribus nostræ ecclesiæ detinetur *; justitiæ nos ratio vehementer incitat hujusmodi piæ dispositionis arbitrium adimplere. Sed quoniam illic pro difficultate temporis nova servorum Dei congregatio adhiberi non potuit, feminarum saltem ibi congregationem constituendam esse decrevimus, atque ideo & locum ipsum solenniter dedicare. Et quia monasterium tuum, ubi prius fuisti, in ruinæ erat periculo con- B stitutum; te illic cum congregatione tua constituere Deo annuente perspeximus, quatenus & in supradictæ domus monasterio, juxta voluntatem defuncti, domino redemptori nostro serviens habitare congregatio debuisset, & imminens potuisset periculum evitare. Præterea considerantes antedicti presbyteri voluntatem, perpetuo illic tempore monasterium esse, atque ad eamdem domum in integro cum horto suo & rebus inferius designatis, quæ a testatore relictæ sunt, proprietatis jure constituimus pertinere, id est, massam Magulianensem cum appendiciis suis via Nomentana milliario plus minus undecimo, tabernam in hac urbe, quæ est posita juxta Palacenas, & salgamum C positum ante domum supradicti monasterii. His igitur ita concessis atque dispositis, dilectio tua diligenter invigilet, ut & Dei illic laudes salubri studio devotissime, ut moris est, celebrentur, & supradictæ res ad jus ipsius pertinentes nulla, te negligente, occasione depereant. Hanc enim solicitudinem non solum te, sed etiam eas quæ loco tuo successerint in prædicto monasterio & rebus superius designatis constituimus nihilo minus exhibere. * Data mense Maii, indictione undecima.

* & idci hactenus dum vol defuncti complet justitiæ *Paris.*

* Data deest in P.

* L. AD MARINIANUM * LXXX

ARCHIEPISCOPUM RAVENNÆ.

De Ariminensi ecclesia propter infirmitatem episcopi destituta. Atque hortatur cives alium eligere.

in Paris. citur ad dict. XV

Gregorius Mariniano archiepiscopo Ravennæ.

QUaliter ordinati a nobis sacerdotis, * capitis, ut notum est, impediente molestia, Ariminensis ecclesia pastorali hactenus & sacerdotali sit regimine destituta, dudum fraternitas vestra cognovit. Quem dum habitatorum loci illius precibus permoti sæpius hortaremur, ut si de eadem capitis qua detinebatur molestia melioratum se esse sentiret, ad suam, auxiliante domino, reverteretur ecclesiam: qui datis induciis in hoc quadriennio expectatus est. Quem dum monitu cleri civiumque illinc venientium, nosque precibus * arguentium, instantius hortaremur, ut, si valeret, cum eis auxiliante domino remearet; data in scriptis * supplicatione nos petiit, ut quia ad ejusdem ecclesiæ regimen vel susceptum officium pro eadem qua detinetur molestia assurgere nullatenus posset, ecclesiæ ipsi ordinare episcopum deberemus. Unde quia cunctarum ecclesiarum injuncta nos solicitudinis cura constringit, ne

* corporis *Taris.*

Ivo part. cap. 30 Burc. lib cap. 389

Grat. 7. cap. 13. Joann. lib 4. c.

* urgentib *Paris.*

diutius

diutius gregi fidelium desit custodia pastoralis, A illorum precibus, hujusque ex sui impossibilitate renuntiatione compulsi, visum nobis est eidem Ariminensi ecclesiæ debere episcopum ordinari; & datis ea more præceptis clerum plebemque ejusdem ecclesiæ non destitimus admonere, quatenus ad eligendum sibi antistitem concordi provisione concurrant. Hortamur igitur ut fraternitas vestra eum quem uno consensu omnes elegerint, sicut & ipsi a nobis poposcisse noscuntur, ad se faciat evocari, quem cauta ex omnibus examinatione discutite. Et si ea in eo quæ in textu * heptateuchi morte mulctata sunt minime domino fuerint opitulante reperta, atque fidelium personarum relatione ejus vobis quidem vita placuerit, ad nos eum cum decreti pagina vestræ B quoque addita testificationis epistola destinate; quatenus ejusdem a nobis ecclesiæ disponente domino consecretur antistes.

ptatici. is.

XXXV. * LI. AD CLERUM ET PLEBEM ARIMINENSEM.

æc pariter n sequenti indictio- n XV. re- tur in Pa-

Propter infirmitatem episcopi sui præcipit alium eligendum.

Gregorius clero & plebi consistenti Arimini.

PAstoralis nos cura constringit ecclesiis sacerdotis moderamine destitutis solicita consideratione concurrere: & ideo quia ecclesia vestra diu sacerdotis proprii, * capitis quam nostis impediente molestia, pastorali est regimine destituta: vestris precibus permoti, eumdem episcopum non destitimus admonere, ut si ex eadem molestia se melioratum esse sentiret, ad suscepti sacerdotii debuisset remeare ministerium. Qui semel a nobis sæpiusve commonitus, eadem urgente molestia, nunc in scriptis nobis supplicatione porrecta noscitur intimasse, nullatenus se ad regimen ejusdem ecclesiæ vel susceptum officium, impediente D molestia, assurgere posse. Qua personæ ejusdem desperatione compulsi, necessarium duximus de ordinatione nos ejusdem ecclesiæ cogitare. Hortamur ergo ut uno omnes eodemque consensu, remoto strepitu, talem vobis proficiendum eligatis auxiliante domino sacerdotem, qui & a venerandis canonibus nullatenus respuatur, & tanto ministerio dignus valeat reperiri. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & visitatoris pagina prosequente, ad nos veniat ordinandus, quatenus ecclesia vestra, disponente domino, proprium habere valeat sacerdotem. Volumus autem ut eum quem unanimitas vestra elegerit, ad fra- E trem & coepiscopum nostrum Marinianum Ravennam sine dilatione aliqua perducatis, ut ab eo subtiliter inquisitus atque perspectus, ipsius quoque ad nos veniens testimonio roboretur.

orporis a Paris.

* LII. AD SEBASTIANUM EPISCOPUM. * LXXVI.

De eligendo episcopo in Arimino.

Gregorius Sebastiano episcopo.

PAstoralis nos cura constringit ecclesiis sacerdotis moderamine destitutis solicita consideratione concurrere. Et ideo quia Ariminensis ecclesia, cui fraternitas vestra visitationis impendit officium, diu sacerdotis proprii, * capitis quam nostis impediente molestia, pastorali est regimine destituta, cleri, vel civium precibus permoti, eumdem episcopum non destitimus admonere, ut si ex eadem molestia se melioratum esse sentiret, ad suscepti sacerdotii debuisset ministerium remeare. Quia semel a nobis sæpiusve commonitus, eadem urgente molestia, nunc in scriptis nobis supplicatione porrecta noscitur intimasse, nullatenus se ad regimen ejusdem ecclesiæ vel susceptum officium impediente molestia assurgere posse. Qua personæ ejus desperatione compulsi, necessarium duximus de ordinatione nos ejusdem ecclesiæ cogitare. Hortamur ergo ut clerum plebemque ecclesiæ ejusdem sollicita debeatis admonitione compellere, ut sibi cum domini auxilio talem proficiendum eligant sacerdotem, qui & aptus tanto ministerio valeat inveniri, C & a venerandis canonibus nullo modo respuatur. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati, vestrarum quoque testimonio literarum, huc sacrandus occurrat; quatenus ecclesia ipsa proprium auxiliante domino habere valeat sacerdotem. *

* corporis. Paris.

* mense majo. Paris.

* LIII. AD ANTHEMIUM CAMPANIÆ SUBDIACONUM. * LXXXVII.

De testamento Importuni Attellanæ civitatis episcopi.

Gregorius Anthemio Campaniæ subdiacono.

QUorumdam ad nos relatione pervenit, quod Importunus Attellanæ civitatis episcopus dum de hac luce migraret, condito testamento in octo unciis totius substantiæ suæ nurum suam hæredem instituerit, & ecclesiam suam in residuis quatuor. Hortamur ergo experientiam tuam, ut solita inquisitione discutias, & quidquid ecclesiæ ipsius esse patuerit, a qualibet persona detineri nullatenus patiaris, nisi hoc solum quod eum ante episcopatus ordinem proprium habuisse constiterit. Quidquid vero vel ante ecclesiæ ipsius esse cognoveris, vel in episcopatus ordine prædictum episcopum acquisisse, in ejusdem ecclesiæ conservetur dominio, ne quisquam exinde aliquid usurpare qualibet occasione præsumat. Clerum vero plebemque ejusdem ecclesiæ cum omni te volumus instantia commonere; quatenus præficiendum sibi sine dilatione aliqua eligant sacerdotem, qui clerum plebemque vel res ecclesiæ ipsius cauta regularique valeat observatione disponere. Pariter etiam clerum plebemque ipsius ecclesiæ, vel quæ ei unitæ sunt Cumanæ instantius commoneto; quatenus & ipsi, omni mora dilationeque postposita, aptum sibi eligere

gere debeant sacerdotem, ne diu, & tali præsertim tempore, pastoris proprii sint regimine destitutæ.

LXXXVIII. * LIV. AD SECUNDINUM.

1. *De insidiis antiqui hostis.*
2. *De Chalcedonensi synodo omnino recipienda.*
3. *De Iba & Cyrillo.*
4. *De sacerdotali officio post lapsum, si pœnitentia secuta fuerit, in pristinum gradum restituendo.*
5. *De ordinatione apostolicæ sedis.*
6. *De parvulorum animabus, quæ sine baptismo moriuntur.*
7. *De muneribus ab eo transmissis.*
8. *Et de imaginibus transmissis.*

* *servus servorum Dei dilectissimo filio.*

Gregorius * *Secundino servo Dei incluso.*

* literas * conditæ.

DIlectionis tuæ * scripta suscepi, quæ in meo sensu amoris melle * condita sapuerunt. O quanta aspiratione vitæ plena sunt, quæ per gratiam spiritus proferuntur. Non in eis cultus eloquentiæ, non verborum typhus apparebat, sed solam veritatis atque caritatis radicem tenentia, per omne quod locuta sunt, cælestis patriæ amorem * efflabant. In eis vero tua a me dilectio petere studuit, ut ad hanc libellum exhortatorium scribere deberem. Sed scire te necesse est, fili carissime, quia tantis podagræ doloribus, tantisque curarum tumultibus premor, ut quamvis nunquam me aliquid fuisse reminiscar, valde tamen me videam non esse * qui fuerim.

* al. flagrabant *ita in Paris.* * flammabant.

* quod

I.

Quod autem tua se caritas & ultra ætatem quinquagenariam adhuc juvenilibus desideriis asserit subjacere, in hoc quoque divini oraculi implet præceptum, quod scriptum est: *Justus in principio accusator est sui.* Nec tamen dubito majores te insidias hostis * callidi perpeti, qui majora contra eum bella præparasti. Tanto quippe ille deceptionis molimina ardentius exquirit, quanto te cælesti patriæ ferventius inhiare cognoscit. Et nos quidem qui vitam cum pluribus ducimus, etsi formidolosi ac timidi, tamen quia contra antiquum hostem bella proposuimus, quasi in acie stamus. Vos autem * qui solitariam vitam ducitis, quid aliud quam * monachos dixerim, qui fervore virtutis etiam ante aciem exire festinatis? Cur ergo eum non singulariter hostis impetat, a quo se impeti singulariter * spectat? Et nos quidem qui inter homines vivimus, sæpe per homines a callido hoste tentamur. Vos autem qui * viam vitæ præsentis extra hominum frequentiam ducitis, tanto majora certamina pati necesse est, quanto ad vos ipse tentationum magister accedit. Neque enim vacare orationibus ac laudibus Dei sine aliqua interruptione temporis potestis: quia etsi intentio continue prompta est, ipsa tamen humanitatis infirmitas ad semetipsam relabitur, ut aliquando fessa jaceat, atque ab studii sui exercitatione torpescat. Antiquus vero hostis mox ut otiosam mentem invenerit, ad eam sub quibusdam occasionibus locuturus accedit, & quædam ei de gestis præteritis ad memoriam reducit, audita quondam verba indecenter cogitationi resonat; & si qua dudum turpiter acta sunt, eorum species oculis cordis apponit; ut quem de præsentibus non valet inquinare, de malis transactis * violet. Et decepta mens sæpe inde in delectationem rapitur, unde diu jam se per pœnitentiam afflixit: ita ut vere cum psalmista dicat: *Computruerunt & deteriorate sunt cicatrices meæ a facie insipientiæ meæ.* Cicatrix quippe figura est vulneris, sed sanati. Cicatrix ergo ad putredinem redit, quando peccati vulnus, quod jam per pœnitentiam sanatum est, in delectatione sui animum concutit. Sæpe * quod nunquam fecimus, per hostis callidi insidias cordis oculis videmus. Cumque insensibiliter in hoc delectatio surripit, quamvis jam plangat quæ fecerat, tædet tamen infelicem animum quædam non feciſſe quæ plangat. Hæ sunt cordis nostri tenebræ, quas in hac vita volentes nolentesque sustinemus. Quis contra hæc quærendus est, nisi adjutor in opportunitatibus in tribulatione?

* conetur ludere. defit ut cepta me sæpe in lactatione posita exc met, Ce putruerun & corrupi *Psal.* 37. * Namque quod fe mus.

II.

Valde autem libenter accepi quod tua me caritas de sua dubitatione requisivit, an orientales ecclesiæ fidem atque doctrinam sanctæ memoriæ Leonis sequantur; ne fortasse earum sensus inter semetipsas pro trium capitulorum defensione divisus sit. Unde certam dilectionem tuam esse desidero, quia prædictæ sanctissimæ orientales ecclesiæ uno sensu, una doctrina fidem ejusdem sanctæ memoriæ Leonis tenent, sanctamque Chalcedonensem synodum ita nobiscum custodiunt atque venerantur, ut nullus esse episcopus reputetur, qui ejusdem synodi defensor sectatorque non fuerit. Hinc est enim ut quotiens in quatuor præcipuis sedibus antistites ordinantur, synodales sibi epistolas vicissim mittant, in quibus se sanctam Chalcedonensem synodum cum aliis generalibus synodis custodire fateantur: sicut & nos aversamur, atque anathemate plectendos ducimus, si quis de fide ejusdem synodi aliquid imminuere, vel aliquid in ea addere præsumit. Nam synodus quæ post eam generaliter facta est, idcirco a nobis * recipitur, quia ejusdem synodi in omnibus sequax, honorem illius auctoritatemque custodit. Unde necesse est ut dulcissima mihi tua dilectio, in hoc quod præcipue in bonis moribus vivit, quod se per abstinentiam affligit, quod doctrinæ Dei vehementius insistit, hoc studiosius cogitet, ne errorem schismaticorum sequens, a sancta universali ecclesia divisa possit inveniri. Et quid tot labores proderunt, si in unitate fidei inventa non fuerit, quæ ante Dei omnipotentis oculos in bonis actibus animam præcipue custodit? Hinc enim dicitur: *Una est columba mea, perfecta mea.* Hinc ad Moysem dominus dicit: *Est locus penes me, & stabis super petram.* Quis est locus qui non sit in Deo, dum cuncta ab ipso, per quem creata sunt, continentur? Sed tamen est locus apud eum, videlicet sanctæ ecclesiæ unitas; in qua super petram statur, dum confessionis ejus soliditas humiliter tenetur. De quo loco subjungitur. *Tunc videbis posteriora mea.* In petra enim, id est, in sancta ecclesia stantes, Dei posteriora videmus, quando jam ea quæ in fine promissa sunt cælestis patriæ

* custoditur

Prov. 18.

* antiqui

* quasi * monomachos *ita in Paris.*

* expectat

* jam vitam præsentem.

Exod. 33. *Cant.* 6.

triæ gaudia contemplabimur. Perversi autem homines, qui trium capitulorum occasione reperta ecclesiasticam disciplinam fugiunt, de suis carnalibus actibus reprehendi pertimescunt, subesse sedis apostolicæ præceptis nolunt, & nos quasi de fide reprehendunt, quam ipsi nesciunt. Et dum neque in fide recti sunt, neque in bonis operibus intenti, studeant ut certare pro * fide videantur. Sicque fit ut quotidie deteriores fiant, dum in eis culpa grossescit, qui quasi de zelo fervoris videri etiam laudabiles appetunt. Sed juxta hoc quod scriptum est: *Ex operibus eorum cognoscetis eos*, vitam eorum tua caritas attendat, & meritum intentionis aspiciat. Ut enim dilectioni tuæ de eadem te breviter loquar, sancta Chalcedonensis synodus usque ad definitionem fidei, & prolationem canonum, de generalibus caussis locuta est. Nam post prolationem canonum specialia episcoporum certamina sopire curavit.

* implicetur

III.

Epistolam vero quam in ea reverendissimus Ibas denegat suam, quod in extrema parte synodi jaceat, agnoscis. Quæ videlicet epistola Nestorium inauditum & inquisitione non facta damnatum asserit, Cyrillum vero in Apollinaris dogma cecidisse suspicatur. Et si totus superior textus prædictæ synodi legitur, quantum hæc epistola eidem synodo adversetur invenitur; quia scilicet sancta synodus & Nestorium, sicut est, hæreticum denuntiat, & beatum Cyrillum patrem catholicum veneratur. Epistola ergo quæ illum defendit qui a synodo damnatus est, & eum accusat qui a synodo veneratus est, procul dubio definitioni sanctæ synodi probatur adversa. * Sed quia ejus defensores solent dicere, quod hanc Ibas eo tempore scripsit, quo adhuc Cyrillus propter duodecim capitula, quæ necdum exposuerat, dubius habebatur; in ipsa hac epistola perpende, quia legitur quod inter orientales episcopos & beatum Cyrillum pax fuerit celebrata. Si ergo post concordiam pacis, post satisfactionem amotæ dubitationis, hæc eadem epistola scripta est, constat, quia non est catholica, quæ patrem catholicum, atque in toto synodi volumine laudatum, hæreticum appellat. Hæc paucis dixi, quia ex quibus præcipue caussis hac in re dubitationem tua caritas habet, in epistolis non inveni.

* reliquit.. * reservet

IV.

Et quia tua sanctitas hoc a nobis requisivit, ut sibi de sacerdotali officio post lapsum resurgendi auctoritates scriberemus, dum se * dicit de hoc canones diversos legisse, & diversas sententias inveniisse, alias resurgendi, alias nequaquam posse: ideo sanctas nos generales synodos, a Nicæna incipientes, hanc cum reliquis quatuor veneramur: quia ipsam sequentes, ceteræ in cunctis canonicis sententiis unanimiter concordant. Nam & nos præcedentes patres * sequi debemus, qui auctore Deo a sacra doctrina illorum non discordamus. A capite itaque incipientes, usque ad quartum altaris * ministrum, hanc formam servandam cognoscimus: ut sicut minorem major præcedit in honore, ita & in crimine,

* gaudebo.. *Parif.*

& quem major sequitur culpa, majori * plectatur vindicta, & sic postea pœnitentia credatur esse fructuosa. Quid enim prodest triticum seminare, & fructum illius non * colligere? aut domum construere, & non illic habitare? Post dignam igitur satisfactionem credimus posse rediri ad honorem, dicente propheta. *Numquid qui cadit non adjiciet ut resurgat?* Et: *Qui aversus est non revertetur?* Et peccatori ait: *In quacumque die conversus ingemueris, tunc salvus eris.* Unde & psalmista ait: *Cor mundum crea in me Deus, & Spiritum tuum rectum innova in visceribus meis. Ne projicias me a facie tua, & Spiritum sanctum ne auferas a me.* Dum enim petiit, ne a domino projiceretur pro * culpa sua *, alienam rex & propheta simul * rapuisse uxorem tremefactus expavit, & propheta indicante flagitium suum, pœnitentiam agens addebat: *Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me.* Si enim condignam Deo pœnitentiam non fecisset, nequaquam aliis prædicaret. Ait enim: *Docebo iniquos vias tuas, & impii ad te convertentur.* Dum enim peccata prospexit propheta * mundatus per pœnitentiam, non dubitavit prædicando curare aliena, & sacrificium de semetipso Deo offerre studuit, cum dicebat: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus.* Ad hoc ista sufficerent: sed omnis sententia quo plus sacræ scripturæ testimoniis confirmatur, facilius creditur. De hoc enim propheta dicit: *Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat.* De hoc peccantibus dicitur: *Peccator in quacumque die conversus ingemuerit, salvus erit: omnes iniquitates ejus oblivioni tradentur.* Si enim redemptor noster, qui peccatores non perdere, sed justificare venit, in oblivione peccantium delicta * dereliquit: quis hominum condemnanda * reservat, cum apostolus dicat: *Si Deus justificat, quis est qui condemnet?* Ad fontem misericordiæ recurrentes, evangelii proferamus sententiam: * *Gaudeo*, inquit, *super uno peccatore pœnitentiam agente, magis quam super nonagintanovem justis, qui non indigent pœnitentia.* Et ovem perditam, nonagintanovem non errantibus relictis, humero pii pastoris ad ovile reportatam dominus ipse testatur. Si ovis perdita errans post inventionem ad ovile humero reportatur, cur iste post pœnitentiam ad ecclesiæ ministerium lapsus non revocetur? Sicut in Apocalypsi dicitur de ministerio ecclesiæ: *Memento unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac.* Quid enim est gravius, aut carnale delictum admittere, sine quo pauci inveniuntur, aut Dei filium jurejurando negare? In quo verbo hunc ipsum beatum Petrum apostolorum principem, ad cujus sacrum corpus indigni sedemus, lapsum esse cognoscimus. Sed post negationem pœnitentia secuta est, & post pœnitentiam misericordia data est: quia postea ab apostolatu eum non expulit, qui ante quidem ipsum se negare prædixit. Tibi hæc, fili carissime, dicta sufficiant, ut illum quem conspicis delicta fletu delere, in conspectu divinitatis non dubites misericordiam consequi: quia * ille peccatorem reversum non despicit, qui peccatores sanguine suo redimere venit.

Psalm. 40. *Jer.* 8. *Isa.* 30. *Psal.* 50 * quod lapsus *Parif.* & deest sua. * rapuisset *Ibidem.* * mundata *Psal.* 50. *Ezech.* 18. *Rom.* 8 *Luc.* 15. *Apoc.* 2. * nullum peccantem reversum non respicit.

V.

(a) De ordinationibus vero apostolicæ sedis pontificum, utrum post beatissimum virum Hormisdam aliqua sint addita vestra caritas requirit. Sed usque ad Vigilii papæ tempora expositas ordinationes præsulum esse cognoscas. Aloem vero, thymiama, styracem & balsamum, sanctorum martyrum corporibus offerenda, latore præsentium deferente transmisimus.

VI.

In extremo vero epistolæ quæsisti, quid eis respondendum sit, qui dilectionem tuam de parvulorum animabus requirunt, qui sine gratia baptismatis moriuntur, dicens: Si corpus originali tenetur culpa, unde anima quæ a Deo datur, rea erit, quæ adhuc in actuali delicto corpori non consensit? Sed hac de re dulcissima mihi tua caritas sciat, quia de origine animæ inter sanctos patres requisitio non parva versata est; sed utrum ipsa ab Adam descenderit, an certe singulis detur, incertum remansit, eamque in hac vita insolubilem fassi sunt esse quæstionem. Gravis enim est quæstio, nec valet ab homine comprehendi; quia si de Adam substantia anima cum carne nascitur, cur non etiam cum carne moritur? si vero cum carne non nascitur, cur in ea carne quæ de Adam prolata est obligata peccatis tenetur? Sed cum hoc sit incertum, illud incertum non est: quia nisi sacri baptismatis gratia fuerit renatus homo, omnis anima originalis peccati vinculis est obstricta. Hinc enim scriptum est: *Non est mundus in conspectu ejus, nec unius diei infans super terram*, Hinc David ait: *In iniquitatibus conceptus sum, & in delictis peperit me mater mea.* Hinc ipsa veritas dicit: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non introibit in regnum cælorum.* Hinc Paulus apostolus ait: *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur*, Cur ergo infans, qui nihil egit, in conspectu omnipotentis Dei non valet esse mundus? Cur psalmista, ex legitimo conjugio prolatus, in iniquitate conceptus est? Cur nisi qui mundatus aqua baptismatis fuerit, mundus non est? Cur in Adam omnis homo moritur, si originalis peccati vinculis non tenetur? Sed quia genus humanum in parente primo velut in radice putruit, & ariditatem traxit in ramis, & inde omnis homo cum peccato nascitur, unde primus homo permanere noluit sine peccato. De his autem subtilius & latius loqui debueram: sed dum me & curatum tumultus premunt, & harum portitor ut laxari debuisset importunus extitit; unde multa debui, pauca locutus sum. Rogo autem omnipotentem Deum, ut sua te gratia protegat, & beati Petri apostolorum principis intercessione a malis omnibus illæsum servet, quatenus fervor cælestis desiderii in tua mente quotidie ardentius excrescat, ut semper novus, & semper seipso robustior ad cælestia præmia multiplicius percipienda pertingas,

Psal. 50.

Joan. 3,

1. *Cor.* 15

VII.

Transmisi autem duos homiliarum codices, quas dixi in ecclesia, dum adhuc loqui prævalerem, ut quia ipse te videre, tibique sedulo colloqui non possum, caritati tuæ, vel per ea quæ scribere valui, absens non sim. Exiguum quoque vestimentum transmittere studui, per quod tua caritas, quia Australi in animo calore fervet, foris a corpore Arcturi frigus repellat. Peto autem ut pro me orare emixius debeas, ut tuæ intercessionis ope & a malis præsentibus eripi, & æternis mereat gaudiis præsentari.

VIII.

Imagines quas tibi dirigendas per Dulcidium diaconum * rogasti, misimus. * Unde valde nobis tua postulatio placuit, quia illum toto corde, tota intentione * quæris, cujus imaginem præ oculis habere desideras, ut te visio corporalis quotidiana reddat exercitatum: ut dum picturam illius vides, ad illum animo inardescas, cujus imaginem * videre desideras. Ab re non facimus, si per visibilia invisibilia demonstramus. Sic homo qui alium ardenter videre desiderat, aut sponsam amans videre conatur, si contigerit eam ad balneum aut ad ecclesiam * ire, statim per viam incedenti se præparat, ut de visione ejus hilaris recedat. Scio quidem quod imaginem salvatoris nostri non ideo petis, ut quasi Deum colas, sed ut recordatione filii Dei in ejus amore recalescas, cujus te imaginem videre desideras. Et nos quidem non quasi ante divinitatem ante illam prosternimus, sed illum adoramus quem per imaginem aut natum, aut passum, aut in throno sedentem recordamur. Et dum nobis ipsa pictura quasi scriptura in memoriam filium Dei reducit, animum nostrum aut de resurrectione lætificat, aut de passione demulcet. Ideoque direximus tibi * surtarias duas, imaginem Dei salvatoris, & sanctæ Dei genitricis Mariæ, beatorumque apostolorum Petri & Pauli continentes, per supradictum filium nostrum diaconum, & unam crucem, clavem etiam pro benedictione a sanctissimo corpore Petri apostolorum principis, ut per ipsum a maligno defensus permaneas, cujus * signo te esse munitum credis, & * ex eo te protegat qui juvenilia semper suggerit recordari: ut in bonis tuis actibus * perseveres: ut in ejus amore usque ad finem permaneas, pro cujus amore solitarius desideras habitare: ut alios in ejus amore accendas, propter quam te fecisti haberi: ut vitæ hujus mala, quæque inimicus suggerit retro acta, mentis proventibus quasi facibus inardescas, pro cujus amore vitam etiam velis finire: ipse quoque te protegat usque in finem, qui cunctum mundum dignatus est redimere Jesus Christus dominus noster, qui vivit & regnat in sæcula sæculorum. Amen. (b)

* tuuæ in qua valde
* al. dil
* confide
* procede eminus viam ter denti se ber.
* duas ta les, ex d. stelli.
* sancto illg
* ab eo te p tegat (est dæmo de quo su num. 1.) juveniles fectiones bi sugg recordari
* perseven altius in e amorem scendas, quo soli rium te fe fti. Ut v tua, ejus m litia qui corde fug retroacta aliis mem bus quasi cibus inar scat.

LV.

(a) Cap. V. VI. & VII. non sunt apud Isidorum. *Hard.*

(b) Hanc epistolam multis hinc inde intrusis vitiatam esse asserunt Benedictini & ex MSS. Codd. probant. Addunt se ex MSS. Codd. variis plus quam ducentas sive additiones sive corruptiones deprehendisse. Monent denique disciplinam circa restitutionem lapsorum sacerdotum cum sententia S. Gregorii ex adverso pugnare. Anticitur inter epistolas LIV. ab eo collectas. *Mansi.*

* LV. AD ADEODATAM.

Eam ad ſuperna meditanda corroborat.

Gregorius Adeodatæ illuſtri.

MAgnam nobis lætitiam gloriæ veſtræ ingeſſit epiſtola, quæ eternæ vitæ deſiderium vos habere ſignavit: ſed quia hujuſmodi ſtudium fugitiva ſolet mundi gloria præpedire; hortamur ut mentis veſtræ ſaluberrimam deliberationem res quælibet tranſitura non revocet, nec ab incepto eam tramite deviet: ſed magis ſupernæ patriæ amor accendat, præmia manſura ſolicitet, & ad venturi judicis pro B miſſionem certam ſemper aſpiret, atque ex temporalibus æterna mercetur: ut ex hoc & in vera gloria eſſe, & inter matronas poſſitis cæleſtes adſcribi. Reducite ad animas proſperitates temporum, multitudines * hominum, dignitatum pompas, matronarum gloriam, divitiarum abundantiam. Attendite hæc omnia ubi vel quid facta ſunt, & ex hoc penſate quod nulla ſint, & quia qui iſta diligi ſomnium vigilans videt. Hæc itaque recordatio magna vobis debet eſſe inſtructio, quoniam pro magno diligi non debet quidquid fine concluditur. Illa ergo appetenda, illa ſummopere diligenda ſunt, quæ nec inventa tranſeunt, nec adepta deficiunt. Sed quia ad horum deſiderium C anhelare ſine divinæ miſericordiæ gratia nullus valet; oramus omnipotentem dominum, ut hæc vobis & eligendi velle, & poſſe tribuat obtinendi, quatenus & hic vos in ſuo vivere timore concedat, & poſtea in ſanctarum * matronarum ſorte recipiat: Paterna itaque caritate gloriam veſtram ſalutantes, indicamus de cauſſa fratris & coepiſcopi noſtri Decii hoc nobis viſum fuiſſe, ut eam audiendam fratri & coepiſcopo noſtro Joanni & Leontio viro glorioſo, quia bonus & juſtus vir dicitur, committere deberemus: ſecuri maxime quia ubi prædicti fratris & coepiſcopi noſtri in judicio caritas intereſt, nec eis ſurripiatur, nec pars eccleſiæ poſſit præjudicium ſuſtinere.

* LVI. AD JANUARIUM EPISCOPUM CALARITANUM.

Quod nihil pro ſepultura exigendum aut accipiendum eſt, niſi ſponte pro luminaribus eccleſiæ aliquid offerretur.

Gregorius Januario epiſcopo Calaritano.

QUeſta eſt nobis Nereida clariſſima femina, quod ab ea centum ſolidos pro filiæ ſuæ ſepultura fraternitas veſtra non erubeſcat exigere: atque ei ſuper doloris gemitum majorem diſpendii ſtudeat inferre moleſtiam. Quod ſi ita ſe veritas habet, quia grave nimis eſt, & procul nimis eſt a ſacerdotis officio pretium de terra conceſſa putredini quærere, & de alieno velle facere luctu compendium; ab hac ſe petitione fraternitas veſtra contineat, & moleſta ei de cetero non exiſtat: maxime quia & Hortulanum quondam, de quo ſe ipſam aſſerit filiam ſuſcepiſſe, eccleſiæ veſtræ non in parva quantitate munificum memorat extitiſſe. Hoc autem vitium & nos poſtquam, Deo auctore, ad epiſcopatus honorem acceſſimus, de eccleſia noſtra omnino vetuimus, & pravam denuo conſuetudinem nequaquam uſurpari permiſimus, memores quia dum Abraham a filiis Hemor, hoc eſt, Ephron filio Seor ſepulcrum *Geneſ. 23.* pretio ad humandum corpus conjugis poſtularet, pretium accipere renuit, ne commodum videretur de cadavere conſecutus. Si ergo tantæ conſiderationis paganus vir fuit, quanto magis nos qui ſacerdotes dicimur hoc facere non debemus? Unde ne hoc avaritiæ vitium, ne vel in alienis denuo tentari præſumatur admoneo. Sed ſi quando aliquem in eccleſia veſtra ſepeliri conceditis, ſiquidem parentes ipſius, proximi vel heredes pro luminaribus ſponte B quid offerre voluerint, accipere non vetamus. Peti vero aut aliquid exigi omnino prohibemus: ne, quod valde irreligioſum eſt, aut venalis fortaſſe, quod abſit, dicatur eccleſia, aut vos de humanis videamini mortibus gratulari, ſi ex eorum cadaveribus ſtudeatis quærere quolibet modo compendium. Alias vero cauſſas, quas prædictæ Nereidæ eſt complexa petitio, hortamur ut aut pacifica, ſi fieri poteſt, ordinatione definias, aut certe in deputatum a nobis judicium perſonam inſtructam dirigere non omittas; quia ad hoc Redemptum defenſorem noſtrum præſentium portitorem illic direximus, ut & partes in judicio obſervare compellat, & executionis ſuæ inſtantia ad effectum quæ fuerint judicata perducat.

* LVII. AD CONSTANTIUM EPISCOPUM MEDIOLANENSEM. * XCI.

Promittit clericis * Comanis ad unitatem eccleſiæ redeuntibus poſſeſſionem Aurianam, licet in ea nullum jus habeant. * Comenſibus

Gregorius Conſtantio epiſcopo Mediolanenſi.

LAtore præſentium communi filio Eventio diacono, qui fraternitatis veſtræ nobis D ſcripta detulit referente cognovimus, clericos eccleſiæ * Comenſis, quos ſacerdotali ſtudio reverti ad unitatem eccleſiæ monuiſtis, reſpondiſſe, non ſibi talem a * vobis affectum impendi, ut ad hoc redire caritate ſuadente præ-valeant, aſſerentes res diverſas ſuas injuſte ab aliis, inter quos & a noſtra eccleſia poſſeſſionem quæ villa * Auriana dicitur, detineri. Nos quidem ſanctitatis veſtræ ſolicitudinem omnino laudavimus; quia quod vos oportuit facere minime neglexiſtis. Sed nec nos prædictam poſſeſſionem, ſi eis jure competit, etiamſi ad communionem forte reverti diſtulerint, contra rationis ordinem patimur detineri, ſed eam cognita volumus veritate reſtitui. Si ve-E ro ad unitatem eccleſiæ, quod optamus, Deo ſe inſpirante converterint, etiamſi nihil illis competat, eam illis parati ſumus concedere. Nam nulla occaſione excuſare ſe volumus, quos ad matris eccleſiæ ſinum redire deſiderabiliter expectamus. De hortis vero quos in capitulare tranſmiſſo ex ſubſtantia tali eccleſiæ veſtræ competere ſignaſtis, vel prædictus * vobis portitor indicabit, vel in ſubſequenti illuc perſonam tranſmittemus, cui inter alia curabimus evidenter injungere, ut veritatem congrua indagatione cognoſcat, & quidquid juſtum fuerit

* *al.* Cumenſis,

* nobis *Pariſ.*

* Mauriana. *Pariſ.*

* nobis *Pariſ.*

rit faciat. Nam nos qui alios contristare contra æquitatem non patimur, multo magis vos, quos valde diligimus, tristes relinquere non valemus. De aliis autem causis, quale nostrum ad singula sit responsum, supradicti communis filii relatione cognoscetis. Scripta vero ad dilectissimum filium nostrum Anatolium diaconum pro commendatione hominum vestrorum, sicut voluistis, fecimus.

* XCII. * LVIII. AD ANATOLIUM DIACONUM CONSTANTINOPOLITANUM.

Homines Constantii episcopi commendat.

Gregorius Anatolio diacono Constantinopolitano.

REverendissimus frater & coepiscopus noster Constantius suos homines illuc pro ecclesiæ suæ utilitatibus festinans transmittere, tuæ eos dilectioni voluit commendari. Proinde in quantum, Deo jubente, potueris, eis salva ratione, ubi necesse fuerit, concurras, atque solatium feras; quatenus dum tua fuerint, sicut dignum est, opitulatione suffulti, & ipsi illic minus valeant laborare, & prædictus frater noster ecclesiæ suæ melius utilitates adjutas, te suffragante, cognoscat.

* XCIII. * LIX. AD FANTINUM DEFENSOREM PANORMITANUM.

De synagogis Judæorum irrationabiliter occupatis.

Gregorius Fantino defensori Panormitano.

ANte aliquantum tempus Victori fratri & coepiscopo nostro scripsimus, ut quoniam quidam Judæorum data nobis petitione questi fuerunt, synagogas in civitate Panormitana positas cum hospitiis suis fuisse ab eo irrationabiliter occupatas, quousque causa, utrum juste factum esset, potuisset agnosci, ab eorum suspenderet se congregatione; ne forte in eorum sola voluntate versari præjudicium videretur. Et quidem nos prædictum fratrem nostrum incongrue aliquid egisse, sacerdotii ejus respectus facile credere non permisit. Sed quia Salerio notario nostro, qui illic præsens postea inventus est, renuntiante comperimus, nullam extitisse causam pro qua potuissent rationabiliter occupari, atque eas esse inconsulte ac temere consecratas, idcirco experientiæ tuæ præcipimus, ut quia quod semel consecratum est Judæis ultra non valet restitui, quantum a filiis glorioso Venantio, Patricio & * Urbicio abbate synagogæ ipsæ cum his hospitiis quæ sub ipsis sunt, vel earum parietibus cohærent, atque hortis ibi conjunctis æstimatæ fuerint, studii tui sit, ut præfatus frater & coepiscopus noster dare pretium debeat; quatenus hoc quod occupari fecit, in jus ecclesiæ ipsius valeat provenire, & illi opprimi, aut aliquam pati injustitiam nullo modo videantur. Codices vero vel ornamenta pariter ablata quærantur. Quæ si manifeste * tulta sunt, & ipsa sine ambiguitate aliqua volumus restitui; quia sicut illis quidquam in synagogis suis facere, ut & ipsi prius scripsimus, ultra quam lege decretum est, non debet esse licentia, ita eis contra justitiam & æquitatem nec præjudicium nec aliquod debet inferri dispendium.

* Urbico *Paris.*

* forte *sublata.*

* LX. AD FANTINUM DEFENSOREM. * XCIV

De Jamno Judæo.

Gregorius Fantino defensori.

INdicavit nobis Jamnus Judæus præsentium portitor, navem suam atque res suas Candidum defensorem nostrum cum aliis creditoribus occupasse, atque eas pro credita quam dederant pecunia venumdedisse, & a cunctis debitis cautionibus restitutis solum apud se præfatum defensorem obligationis chirographum tenuisse, & sæpius se supplicantem * ideo reddere contempsisse, quia, ut ait, fors est debiti satisfacta: experientiæ ergo tuæ præcipimus, ut cum omni subtilitate curet addiscere; & si ita repererit, districta compulsione perurge; quatenus omni mora postposita, cautionem prædicti portitoris restituat. Ita ergo solicitudo tua studeat, ut denuo ad nos hac de causa querela non redeat.

* id ei

* LXI. AD PROJECTAM. * XCV.

Gesta inter ipsum & Fantinum defensorem approbat.

Gregorius Projectæ illustri.

QUotiens in conventionibus quibusdam noster expectatur assensus, ne in dubium veniant quæ geruntur, ratio ea pro securitate partium debet habita solidare. Proinde cognoscentes quid inter dilectionem tuam & Fantinum defensorem nostrum ac rectorem patrimonii partium Panormitanarum convenerit de portionibus tibi competentibus in * Massalenas & * Samantaria, in provincia Sicilia, & in territorio Panormitano, & domo in Panormitana civitate sita, quam ecclesiæ nostræ dudum titulo donationis obtuleras, nostrum his accommodamus assensum, atque omnia, sicuti inter vos gesta sunt, per hujus * tuitionis paginam confirmamus, nec quidquam eorum a nobis successoribusque nostris deduci in irritum profitemur; quia valde ecclesiasticæ est moderationi conveniens, ut quæ ordinata fuerint vel decisa, nulla in posterum debeant refragatione turbari.

* massa L. Samante: *Paris.*

* al. ratio

* LXII. AD MARTINUM * XCVI.

SCHOLASTICUM.

Quod episcoporum causæ magna cum diligentia sunt perscrutandæ.

Gregorius Martino scholastico.

CUm de negotiis * civilibus exorta causatio majoris, ut magnitudini tuæ notum est, requisitionis indigeat; quanta cura, quantaque vigilantia episcoporum causæ debeant perscrutari sapientia tua consideret. In ea vero epistola, quam per latorem præsentium transmisisti, pro quibus ad nos causis a Crementio fra-

* al. cujubet.

fratre & coepiſcopo noſtro tranſmiſſus fueris, A ſuperficie tenus indicaſti, & earum radicem penitus tacuiſti. Quarum ſi nobis origo vel fuiſſet qualitas interius manifeſta, quid de his diffiniendum eſſet, prædicti fratris noſtri animos reſponſione utique patenti ac congrua firmaremus. Illud tamen nobis omnino diſplicuit, quod aliquos epiſcoporum ſine primatis ſui epiſtolis ad comitatum profectos eſſe, vel conventus ſignificas illicitos celebrare. Sed quia, ſicut præfati ſumus, cauſſarum origo vel qualitas omnino nobis ignota eſt, pronuntiare aliquid definitive non licet nec poſſumus; ne, quod reprehenſibile nimis eſt, de rebus non bene cognitis proferre ſententiam videamur. Unde valde neceſſarium fuerat, ſi hic pro pleB niſſima inſtructione noſtra magnitudo tua noſtris interrogationibus reſponſura, tempore quo in Sicilia dilata eſt, perrexiſſet. Sed tamen poſtquam fratrem & coepiſcopum noſtrum Joannem vidiſtis, in eo & nos vidiſſe vos credimus. Et ideo quia de eiſdem nobis & ipſe cauſſis ſcribere ſtuduit, ei quæ nobis ſunt viſa reſcripſimus. Qui quoniam maturi providique conſilii ſacerdos eſt, ſi cum ipſo cauſſas, pro quibus miſſus eſt, tractare volueris, certi ſumus quia in eo & quod utile eſt, & quod rationem habet, invenies.

CVII. * LXIII. AD JOANNEM EPISCOPUM SYRACUSANUM.

Ad deponendum Lucillum epiſcopum quatuor epiſcopos adhibeat.

Gregorius Joanni epiſcopo Syracuſano.

QUæ adverſus Lucillum Melitæ civitatis epiſcopum querela commota ſit, ex epiſtolarum veſtrarum & geſtorum quæ ad nos direxiſtis pagina declaratum eſt. Et ideo quia tanti facinoris ultio nulla debet dilatione differri; fraternitas veſtra tres vel quatuor de fratribus ac conſacerdotibus ſibi noſtris adhibeat, ut ipſis quoque præſentibus prædicta ac ſatiſD facta veritate prædictum Lucillum de epiſcopatus ordine, quem hujuſcemodi ſceleris contagio maculavit, ſtudeat ſine ambiguitate deponere. Quia vero presbyteri vel quidam diaconi proditæ iniquitatis fuiſſe conſcii ac participes memorantur; ſanctitas veſtra ſubtili indagatione diſcutiat. Et ſi ita repererit, ab honoris ſui & ipſos ſimiliter gradu dejiciat, & in monaſteriis, ubi digne valeant pœnitentiam agere, deputet. Sed quia per hos multi in hujus labem peccati perhibentur eſſe collapſi, cunctos qui rei eſſe claruerint dominici corporis ac ſanguinis participatione privare vos convenit, atque eos veſtris epiſtolis diſtrictius admonere, ut litaniis & orationibus operam dent, E & peccati quam contraxerunt maculam flendo tergant. Quibus quando ſit ſecundum modum pœnitentiæ reddenda communio, judicio veſtro committimus. Hoc tamen ſolicite vos providere neceſſe eſt, ut iis qui mortis urgentur periculo viaticum non negetur. Curæ præterea ſit vobis clerum & populum Melitæ civitatis hortari, ut quia ſine proprio paſtore eſſe non poterunt, ordinandum ſibi eligant Deo propitio ſacerdotem. Cauſſam vero presbyterorum ac diaconorum, qui in lapſu accuſati ſunt, ſolicite omnino rimamini. Et ſi rei criminis eſſe patuerint, ſeveram in eis ultionem & canonicam exhibete; ut quanto illorum iniquitas Deum potuit ad iracundiam provocare, tanto eum vos placare emendatione diſtrictiſſima valeatis.

*LXIV. AD EUMDEM. * XCVIII.

Contra aliquorum murmurationem rationem reddit de miſſæ ordinatione.

Gregorius Joanni epiſcopo Syracuſano.

VEniens quidam de Sicilia mihi dixit, quod aliqui amici ejus, vel Græci vel Latini, Joan. diac. lib. 2. c. 21.
neſcio quid quaſi ſub zelo ſanctæ Romanæ ecB cleſiæ de meis diſpoſitionibus murmurarent, dicentes: Quomodo eccleſiam Conſtantinopolitanam diſponit comprimere qui ejus conſuetudines per omnia ſequitur? Cui cum dicerem: Quas conſuetudines ſequimur? reſpondit: Quia *alleluia* dici ad miſſas extra Pentecoſtes tempora feciſti: quia ſubdiaconos ſpoliatos procedere: quia *Kyrie eleiſon* dici: quia orationem dominicam mox poſt canonem dici ſtatuiſtis. Cui ego reſpondi: Quia in nullo eorum aliam eccleſiam ſecuti ſumus. Nam ut *alleluia* hic diceretur de Hieroſolymorum eccleſia, ex beati Hieronymi traditione, tempore beatæ memoriæ Damaſi papæ traditur tractum; & ideo C magis in hac * ſede illam conſuetudinem amputavimus, quæ hic a Græcis fuerat tradita. Subdiaconos autem ut ſpoliatos procedere facerem, antiqua conſuetudo eccleſiæ fuit. Sed quia placuit cuidam noſtro pontifici, neſcio cui, qui eos veſtitos procedere præcepit. Nam veſtræ eccleſiæ numquid traditionem a Græcis acceperunt? Unde habent ergo hodie, ut ſubdiaconi lineis in tunicis procedant, niſi quia hoc a matre ſua Romana eccleſia perceperunt? *Kyrie eleiſon* autem nos neque diximus, neque dicimus, ſicut a Græcis dicitur; quia in Græcis ſimul omnes dicunt, apud nos autem a clericis dicitur, & a populo reſpondetur; & totidem vicibus etiam *Chriſte eleiſon* dicitur, * quod * quot
apud Græcos nullo modo dicitur. In quotidianis autem miſſis alia quæ dici ſolent tacemus, tantummodo *Kyrie eleiſon*, & *Chriſte eleiſon* dicimus, ut in his deprecationis vocibus paulo diutius occupemur. Orationem vero dominicam idcirco mox poſt precem dicimus; quia mos apoſtolorum fuit, ut ad ipſam ſolummodo orationem oblationis hoſtiam conſecrarent. Et valde mihi inconveniens viſum eſt, ut precem quam ſcholaſticus compoſuerat ſuper oblationem diceremus, & ipſam traditionem quam Redemptor noſter compoſuit ſuper ejus corpus & ſanguinem taceremus. Sed & dominica oratio apud Græcos ab omni populo dicitur, apud nos vero a ſolo ſacerdote. In E quo ergo Græcorum conſuetudines ſecuti ſumus, qui aut veteres noſtras reparavimus, aut novas & utiles conſtituimus, in quibus tamen alios * comprobamur imitari? Ergo * non probamus. *Pariſ.*
veſtra caritas, cum occaſio dederit ut ad Catanenſem civitatem pergat, vel in Syracuſana eccleſia, eos quos credit aut intelligit quia de hac re murmurare potuerunt facta collatione doceat, & quaſi alia ex occaſione eos inſtruere non deſiſtat. Nam de Conſtantinopolitana eccleſia quod dicunt, quis eam dubitet ſedi apoſtolicæ eſſe ſubjectam? Quod & piiſſimus

do-

* Eusebius *decess. in Paris.* domnus imperator, & frater noster* Eusebius ejusdem civitatis episcopus assidue profitentur. Tamen si quid boni vel ipsa vel altera ecclesia habet, ego & minores meos, quos ab illicitis prohibeo, in bono imitari paratus sum. Stultus est enim qui in eo se primum existimat, ut bona quæ viderit discere contemnat.

* XCIX.

* LXV. AD EUMDEM.

De episcopo Byzaceno provinciæ Africæ de crimino accusato.

Gregorius Joanni episcopo Syracusano.

Joann. diac. lib. 4.

FRaternitatis vestræ scripta suscepi, in quibus indicatis Martinum virum eloquentissimum de Africana provincia Syracusas venisse, vobisque aliquid secretum locutum fuisse. Et quidem fraternitas vestra, quotiens occasionem reperit, amorem suum circa beatum Petrum apostolum non cessat ostendere. Unde omnipotenti Deo gratias agimus, quia ubi illa est, ibi nos absentes non invenimur. Causam tamen de qua agitur, necdum sanctitas vestra subtilius agnovit. In quodam enim crimine Byzacenus primas fuerat accusatus, & piissimus imperator eum juxta statuta canonica per nos voluit judicari. Sed acceptis decem auri libris, tunc Theodorus magister militum obstitit ut minime fieret. Tamen piissimus imperator admonuit ut transmitteremus, & quidquid esset canonicum faceremus. Sed videntes contrarietates hominum, eam-

finire. Paris. dem causam * inire noluimus. Nunc autem idem primas aliqua de consilio suo loquitur. Et valde dubium est utrum pure an certe; quia a coepiscopis suis impetitur, nobis modo talia loquatur. Nam quod se dicit sedi apostolicæ subjici, si qua culpa in episcopis invenitur, nescio quis ei episcopus subjectus non sit. Cum vero culpa non exigit, omnes secundum rationem humilitatis æquales sunt. Tamen quod vestræ fraternitati placet cum prædicto eloquentissimo Martino loquimini. Vos enim tractate quid agere debeat. Cui nos de causa breviter rescripsimus; quia & hominibus incognitis passim nos credere non debemus. Si tamen vos, qui eum in præsenti conspicitis, ei loquendum fixius aliquid judicatis; vestræ hoc caritati committimus, de cujus amore in omnipotentis Dei causa certi sumus. Quæ autem vos agitis, nos egisse non dubitetis.

* C.

* LXVI. AD VITALEM DEFENSOREM SARDINIÆ.

Quod præsidium defensionis non præstet clericis ab episcopis suis punitis pro eorum excessibus.

Gregorius Vitali defensori Sardiniæ.

INdicatum nobis est, quod quidam Calaritanæ ecclesiæ clerici disciplinam sui refugientes episcopi, contra eum solatium tuæ defensionis exquirant, atque per hoc illi, quod dici grave est, contumaces existant. Quam rem, si ita est, omnino dure suscepimus. Dicitur etiam quod suæ actus deserentes ecclesiæ, in aliorum se obsequiis ac laboribus occupantes, ubi nomen dederunt militiæ, inveniantur extranei. Experientiæ ergo tuæ denuntiamus, ut nihil deinceps tale aliquid facere præsumat: sed si cujusquam clerici, ut assolet, culpæ casus emerserit, in qua te sibi petere debeat, adjutorem, ad eumdem episcopum reverenter accede, & sicut causæ meritum cognoveris, apud eum non defensor culpæ, sed potius intercessor existe, ut hac provisione & poscenti feras auxilium, & jura præpositi conturbentur. Si qui vero sunt qui justa poposcerint, eis per te auxilium sedis apostolicæ non est negandum. Sed tamen ita servandum est, ut uniuscujusque episcopi reverentia & clericorum disciplina per defensionis tuæ experientiam minime solvatur. Dictum est nobis etiam quod rustici possessionis ejusdem Calaritanæ ecclesiæ jura propria deserentes in privatorum possessionibus culturam laboris exhibeant. Ex qua re agitur, ut possessiones ecclesiæ proprio in alias occupato cultore depereant, atque ad tributa sua persolvenda idoneæ non existant. In qua re experientiam tuam volumus omnino esse solicitam, ne tale quidquam fieri posthac nostra auctoritate data tibi permittere debeas, sciturus quod si neglexeris, nostros exinde de minori tua solicitudine contra te animos commoveri. Cognovimus etiam quod monasteria servorum Dei vel etiam feminarum pro suo quisque libitu & diversarum causarum executione perturbet; quod omnino non grate suscepimus, tuamque experientiam ex hoc commonemus, ne quemquam hoc usurpare denuo accepta nostra auctoritate permittas; sed ut episcopis loci ipsius, sub cujus degunt moderamine, curæ sit eorum causas utilitatesque disponere. Valde enim est incongruum, ut omisso eo, alius quilibet eorum se causis admisceat. Sed ille eorum vitam competenti regularique debet moderatione disponere, qui pro commissis eorum sibi animabus compellitur reddere rationem.

* CI.

* LXVII. AD JANUARIUM EPISCOPUM CALARITANUM.

De clericis suis ei non obedientibus, & de sortilegis, & idolorum cultoribus puniendis.

Gregorius Januario episcopo Calaritano.

PErvenit ad nos quod quidam de vestris clericis spiritu elationis inflati, quod dici grave est, fraternitatis vestræ jussionibus obedire postponant, atque in aliorum se magis obsequiis ac laboribus occupantes, suæ deserant, ubi sunt necessarii, actus ecclesiæ. Ex qua re nimium admiramur, cur in eis ecclesiasticæ non teneatis regulam disciplinæ, nec eos dissolute vagantes in deviis ad normam suscepti officii, districti moderaminis freno restringatis. Dicitur etiam quod aliqui ex eisdem contumacibus clericis, ut defendi contra vos valeant, ad Vitalis defensoris nostri patrocinia convolarint. Unde ad eum scripta nostra direximus, ne quemquam clericorum vestrorum contra vos irrationabiliter denuo audeat defen-

fensare: sed si culpæ cassus emerserit, & gravis non est, sed veniam mereatur, intercessor apud vos magis accedere debeat, quam defensor. Ne ergo tale ad nos deinceps de subjectorum vestrorum contemptu quidquam perveniat, præcavete. Cognovimus etiam quod monasterio sancti Juliani quædam vidua suam substantiam derelinquens, a clerico vestro, qui ejusdem defunctæ mulieris actus, dum adhuc viveret, gubernabat, ipsa sit direpta substantia, * nuncque callidum ad reddendum existere. Hortamur ergo ut eum, si, ut dicitur, ita verum esse patuerit, districta faciatis executione constringi, quatenus res monasterio derelictas restituere sine imminutione festinet, & quod * adire servata fidei suæ puritate non debuit, vel cum pudoris sui damno reddere compellatur. Quam vero verecundum sit, ut fraternitatem vestram nos admonere videamur, quatenus clericum suum sub disciplinæ vigore restringat, credo quod eadem fraternitas vestra tacita etiam ipsa consideret. Contra idolorum namque cultores vel aruspicum atque sortilegorum, fraternitatem vestram vehementius pastorali hortamur invigilare custodia, atque publice in populo contra hujus rei viros sermonem facere, eosque a tanti labe sacrilegii & divini intentatione judicii, & præsentis vitæ periculo, adhortatione suasoria revocare. Quos tamen, si emendare se a talibus atque corrigere nolle repereris, ferventi comprehendere zelo te volumus: & si quidem servi sunt, verberibus cruciatibusque, quibus ad emendationem pervenire valeant, castigare: si vero sunt liberi, inclusione digna districtaque sunt in pœnitentiam dirigendi: ut qui salubria & a mortis periculo revocantia audire verba contemnunt, cruciatus saltem eos corporis ad desiderandam mentis valeas reducere sanitatem. Indicatum etiam nobis est, quod laicis quibusdam curam vestri patrimonii committentes, postmodum in rusticorum vestrorum deprædationibus, atque per hoc * ex fatigationibus fuerint deprehensi, & reddere res quas indecenter retinent habitas, quasi suæ ditionis, quippe vestræ non suppositi curationi, postponant, vobisque despiciant actuum suorum reddere rationem. Quod si ita est, districte a vobis discuti convenit, atque inter eos ecclesiæque vestræ rusticos causam examinare subtilius. Et quidquid in eis fuerit fraudis inventum, cum pœna legibus statuta reddere compellantur. De cetero vero cavendum a fraternitate vestra est, ne sæcularibus viris, atque non sub regula vestra degentibus, res ecclesiasticæ committantur, sed probatis de vestro officio clericis. In quibus si quid reperiri poterit pravitatis, ut in subditis, emendare quod illicite gestum fuerit valeatis, quos apud vos habitus sui magis officium * commendet, quam excuset.

incque

lere. *Paris.*

t. 25. qu. Contra.

t. dist. 8. cap. 1. selm. lib. 6. c. 146.

xfugationi-s. *Paris.*

conveniat, *aris.*

* LXVIII. AD ANATOLIUM DIACONUM. * CII.

De his qui ex Istriæ schismate ad unitatem fidei venerunt,

Gregorius Anatolio diacono Constantinopolitano,

LAtores præsentium, qui de Istricorum schismate ad unitatem ecclesiæ Deo miserante reversi sunt, multa de pravitate episcoporum qui in illis partibus sunt conqueruntur. Et quia ea pro re Constantinopolim festinantes tua sibi petunt adesse debere solatia, dilectionem tuam his hortamur affatibus, ut eis salva ratione solatiari debeat atque concurrere, quatenus te opitulante & minus illic fatigari, & quod justum est facilius valeant adipisci.

* LXIX. AD CONSTANTIUM EPISCOPUM MEDIOLANENSEM. * CIII.

Maximi Salonitani episcopi causam, quam Mariniano commiserat, episcopo Mediolanensi injungit.

MAximus Salonitanæ ecclesiæ prævaricator, postquam per potestates majores sæculi obtinere nihil valuit, ad minores sese contulit, nobisque tam nimietate precum, quam attestatione bonorum operum prævalere contendit. Ex qua re inhumanum credidi, si is qui se multum timere me dicit, in aliquo me temperatiorem minime invenire potuisset. Et ideo decrevi ut reverendissimus frater & coepiscopus noster Marinianus ejus causam debeat in Ravennati urbe cognoscere. Si autem persona ejus suspecta forsitan habetur, volumus ut vestra quoque fraternitas, si ei laboriosum non est, ad eamdem civitatem fatigare se debeat, & cum prædicto fratre in eodem judicio pariter sedere. Quidquid autem vestræ utrorumque sanctitati placuerit, scitote mihi modis omnibus placiturum. Vestrum ergo judicium meum deputo: & quæ utrique vos relaxanda esse censetis, me relaxare certum tenete: hoc tamen solicite pensantes, ne aut cum peccato remissi, aut cum injuria sanctæ ecclesiæ esse videamur austeri. Hujus autem causæ executionem Castorio chartulario injunximus, ut ipse nobis debeat cuncta quæ acta fuerint subtiliter renuntiare.

Joann. diac. lib. 4. c. 12.

* LXX. AD EUSEBIUM, URBICUM, &c. * CIV.

Jubet ob superbiam Joannis episcopi Constantinopolitani, & Cyriaci, qui superbum universalis nomen usurpabant, ne quisquam in illorum subscriptionibus hanc vocem universalis adjiciat.

Gregorius Eusebio Thessalonicensi, * *Urbicio Dyrrachitano, Andreæ Nicopolitano, Joanni Corinthio, Joanni primæ Justinianæ, Joanni Cretensi, Joanni Lariss æo & Scodritano, aliisque compluribus episcopis.*

* Urbico. *Paris.*

SUscepti regiminis cura constringimur, officii nostri solicitudinem vigilanter extendere, & fratrum nostrorum animos sermone admoni-

monitionis instruere, ut nec ignorantes præsumptio prava decipere, nec scientes dissimulatio quædam valeat excusare. Cognoscat siquidem fraternitas vestra Joannem quondam Constantinopolitanæ civitatis antistitem contra Deum, contra pacem ecclesiæ, in omnium despectu & injuria sacerdotum, modestiæ ac mensuræ suæ terminos excessisse, & illicite in synodo superbum ac pestiferum œcumenicum, hoc est, universalis sibi vocabulum usurpasse. Quod beatæ recordationis Pelagius decessor noster agnoscens, omnia gesta ejusdem synodi, præter illa quæ illic de caussa venerandæ memoriæ Gregorii episcopi Antiocheni sunt habita, valida omnino districtione cassavit, districtissima illum increpatione corripiens, ut se a novo & temerario superstitionis nomine cohiberet: adeo ut suum illi diaconum, nisi tantum nefas emendaret, procedere prohiberet. Cujus nos rectitudinis zelo per omnia inhærentes, statuta ipsius sine refragatione Deo protegente servamus; quia dignum est ut rectam decessoris sui viam gressibus inoffensis incedat, quem de eodem loco ad reddendam rationem æterni judicis tribunal expectat. In qua re ne quid omittere quod ad pacem ecclesiæ pertinet videremur, nostris eumdem sanctissimum Joannem scriptis semel iterumque convenimus, ut amoto superbiæ vocabulo cordis sui elationem ad humilitatem, quam magister & dominus noster docuit, inclinaret. Quem quoniam neglexisse comperimus, hæc eadem, & beatissimum fratrem & consacerdotem nostrum Cyriacum successorem ipsius concordiæ studio non destitimus admonere. Sed quia hoc jam, ut videmus, mundi hujus termino propinquante, in præcursione sua apparuit humani generis inimicus, ut ipsos qui ei contradicere bene atque humiliter vivendo debuerunt, per hoc superbiæ vocabulum præcursores habeat sacerdotes; hortor atque suadeo, ut nullus vestrum hoc nomen aliquando recipiat, nullus consentiat, nullus scribat, nullus ubi fuerit scriptum admittat, vel subscriptionem suam adjiciat: sed sicut omnipotentis Dei ministros decet integrum se ab hujuscemodi venenata infectione custodiat, & callido insidiatori in se locum non præbeat; quoniam & hoc & totius ecclesiæ injuriam ac discissionem, & sicut diximus, in omnium vestrum despectum fit. Nam si unus, ut putat, universalis est, restat ut vos episcopi non sitis. Præterea pervenit ad nos, quod fraternitas vestra ad urbem Constantinopolim sit convocata. Et quamvis piissimus noster imperator agi illic illicita non permittat, tamen ne perversi homines conventus vestri occasione reperta, aut pro hujus nominis superstitione locum surreptionis requirant, aut ob aliam rem facere synodum cogitent, quatenus hoc in ea callidis machinationibus inducant, quamvis sine apostolicæ sedis auctoritate atque consensu nullas quæcumque acta fuerint vires habeant; verumtamen coram omnipotenti Deo contestor & admoneo, ut nullus vestrum illic quibuslibet suasionibus, quibuslibet blandimentis, quibuslibet præmiis, quibuslibet terroribus teneatur assensus; sed pro æterni judicii consideratione adversus prava desideria salubriter atque unanimiter vos exhibete, & pastorali constantia atque apostolica auctoritate suffulti prædonem irruentemque lupum excludite, & in discissionem ecclesiæ sævienti non cedite, ne de hac re quacumque surreptione synodum patiamini, quæ neque legitima quidem nec synodus dicenda est, celebrari. Hoc quoque pariter admonemus, ut si forte nil actum de hujus perversi nominis mentione fuerit, sed de alia re synodus forte colligitur, omnino sitis cauti, circumspecti, vigilantes, atque soliciti, ne quid illic * contra locum aliquem vel personam præjudicialiter, sive illicite, vel adversus canones censeatur. Sed si quid incidentis utilitatis caussa tractandum est, sic caussa de qua agitur formam accipiat, ut statuta vetera nulla convellat. Unde iterum coram Deo & sanctis ipsius admonemus, ut hæc omnia summo studio, & tota mentis intentione servetis. Nam si quis, quod non credimus, scripta præsentia aliqua in parte neglexerit, a beati Petri apostolorum principis pace se noverit segregatum. Ita ergo fraternitas vestra agat, ut cum pastor pastorum in judicio venerit, de loco regiminis quem accepit reatum habere non possit.

* circa.

* LXXI. AD MAURENTIUM * CV.

MAGISTRUM MILITUM.

Theodorum oppressum commendat.

Gregorius Maurentio magistro militum.

VAlde mirati sumus quod vobis in Neapolitana civitate positis, venire ad nos pro quibusdam caussis Theodorus vir memorandus præsentium portitor cogeretur, maxime dum in illa se re contra antiquum morem a fratre & coepiscopo nostro Fortunato queratur præjudicium pertulisse: quam ad curam dispositionemque patroni civitatis ejusdem gloria vestra teste asserit sine dubio pertinere. Quod si ita se res habet, omnino contristamur, cur in ejus vos defensione veritas non permovit, ut & libere quod esset ratio diceretis, & reservari quod longa sibi consuetudo jure vendicat faceretis. Quia ergo grave nimis est contra veterem usum sacerdotes sibi quidquam arripere, unde in laicorum videntur actus incidere, prædicto fratri coepiscopoque nostro scribere, quæ nobis sunt visa curavimus, ipsorumque ad vos scriptorum exemplar transmisimus; ut ex eis quid debeat * quam citius scrutari gloria vestra cognoscat. Præterea indicavit nobis supradictus portitor, Vectano, qui comes fuit in * Missinati castello, propterea quod eum nobilem fuisse noverat, & paupertate nimia laborabat, viginti urnas vini per duos annos de insula Prochyta, quæ ei vicina erat, misericordiæ intuitu se fuisse largitum, & nunc eas de eadem insula successorem ipsius tamquam debitas violenter exigere. Et quoniam hoc ne de cetero tentari debeat postulat prohiberi, gloria vestra curet addiscere. Et si hoc quod quæritur veritate subsistit, & hæc ante consuetudo non fuit, hujusmodi gravamen justitia suadente compescat, & studeat ut pietatis administratio in præfata insula onus præjudicii non imponat. Quia vero privilegia civitatis suæ, vel caussas insulæ illius a nobis gloriæ vestræ petiit commendandas; hortamur ut vestram eis tuitionem impendere servata æqui-

* reserva quam &c. *Paris.*
* Misenat.

tate

tate quocumque neceſſe fuerit debeatis; & ſi qua in re utilitas populi cui præeſt contra rationis, ſicut ait, ordinem prægravatur, impoſita onera uſque ad modum juſtitiæ vobis ſuffragantibus releventur, nec privilegia eorum quolibet modo calcentur: ſed omnia quæ uſus antiquitatis ſtatuit in omnibus intemerata ſerventur. Ita ergo in his gloria veſtra ſe decenter exhibeat, ut & ipſa partes fovere juſtitiæ comprobetur, & hi qui commendati ſunt bona nobis veſtra quæ de vobis cupimus ſemper audire renuntient.

CVI. * LXXII. AD PASSIVUM EPISCOPUM FIRMANUM.

Mandat conſecrare oratorium ſancti Savini.

Gregorius Paſſivo epiſcopo Firmano.

in Pariſ. deeſt Firmanæ. VAlerianus notarius eccleſiæ * Firmanæ fraternitatis tuæ petitoria nobis inſinuatione ſuggeſſit, quæ habetur in ſubditis, in fundo Viſiano juris ſui juxta muros civitatis Firmanæ oratorium ſe pro ſua devotione fundaſſe, quod in honorem beati martyris Savini deſiderat conſecrari. Et ideo, frater cariſſime, ſi in tuæ parochiæ memorata conſtructio jure conſiſtit, & nullum corpus ibidem conſtat humatum, percepta primitus donatione legitima, id eſt, in reditu ſolidos tres liberos a tributis fiſcalibus, geſtiſque municipalibus alligata, prædictum oratorium abſque miſſis publicis ſolenniter conſecrabis: ita ut in eodem loco nec temporibus futuris baptiſterium conſtruatur, nec presbyterum conſtituas cardinalem. Et ſi miſſas ibi fieri forte maluerit, a dilectione tua presbyterum noverit poſtulandum, quatenus nihil tale a quolibet alio ſacerdote nullatenus præſumatur. Sanctuaria vero ſuſcepta ſui cum reverentia collocabis.

CVII. * LXXIII. AD CHRYSANTHUM EPISCOPUM SPOLETANUM.

Mandat ſanctuaria ſancti Savini Valeriano notario Firmano dari.

Gregorius Chryſantho epiſcopo Spoletano.

VAlerianus notarius eccleſiæ Firmanæ ſanctuaria beati martyris Savini oblata petitione ſibi poſtulat debere concedi, quatenus in ejus nomine oratorium propriis conſtructum ſumptibus poſſit ſolenniter conſecrari. Et ideo, frater cariſſime, præfati deſideriis ex noſtro te mandato convenit obedire, ut devotionis ſuæ in conſecratione quam poſtulat potiatur effectu.

* LXXIV. AD CONSTANTIUM CVIII. EPISCOPUM PANORMITANUM.

Eccleſiæ Tarracinenſis viſitationem committit.

*Gregorius Conſtantio epiſcopo * Panormitano.* * Idarnienſi.

FRaternitati veſtræ eccleſiæ * Tarracinenſis viſitationis operam nos olim mandaſſe recolimus. Sed quia pervenit ad nos, quod peccatis facientibus nec clerus illic, nec plebs tanta remanſerit, quibus debeat interim epiſcopus ordinari, utile eſſe perſpeximus eamdem eccleſiam, vel quidquid ipſius eſt, quouſque illam ut domino placuerit ordinemus, veſtræ, Deo auctore, diſpoſitioni committere. Et ideo ſolicitudinem vos convenit adhibere, ut quidquid poſſeſſionibus eccleſiæ ipſius in qualibet re accedere potuerit, vobis in reparatione ejuſdem eccleſiæ ſive cleri ipſius ſubventione proficiat, quatenus & nos remedium pro veſtro labore capere, & illi aliquod valeant ſuſtentationis habere ſolatium. * Mobilia vero prædictæ eccleſiæ facta ſubtiliter volumus deſcribi notitia, nobiſque tranſmitti, ut ex hoc quid fieri debeat, auctore domino, diſponamus. Circa actus autem vel diſciplinam cleri vel filiorum eccleſiæ ipſius magnam te habere curam neceſſe eſt, atque ita * ſuper paſtorali ſtudio vigilare, ut de animabus eorum non culpabilis ſis, ſed apud omnipotentem Deum mercedem potius poſſis acquirere. * Teramnanæ. * mobile Pariſ. * inſuper Pariſ.

* LXXV. AD MAURENTIUM CIX. MAGISTRUM MILITUM.

Theodoſium abbatem commendat, ne gravius in murorum vigiliis affligatur.

Gregorius Maurentio magiſtro militum.

FIlius noſter Theodoſius abbas monaſterii quod a Liberio quondam patricio in Campaniæ partibus noſcitur eſſe conſtructum, a nobis precibus impetravit, ut eum cum congregatione ſua veſtræ deberemus gloriæ commendare. Aſſerit enim ſe in murorum vigiliis ultra vires ſuas vehementer affligi. Petimus ergo gloriam veſtram, ut ſi quidem eſt poſſibile, de eodem per vos onere relevetur. Si vero ex toto, ut non fiat, hoc eſt omnino difficile, vel ita illi ex noſtra commendatione ipſum levigantes pondus ſolicitudinis temperetis, ut dum in Dei laudibus liberior vacare voluerit, pro vobis, cujus opere ut levationem aliquam habeat factum eſt, ſecurior valeat dominum exorare, ſed & noſtram ſibi apud gloriam veſtram ſentiat epiſtolam profuiſſe.

* CX. * LXXVI. AD CHRYSANTHUM

EPISCOPUM SPOLETANUM.

In Paris. transfertur ad indiæ. XI.

De ordinatione clericorum Vivanensis ecclesiæ,

Gregorius Chrysantho episcopo Spoletano.

ANte hoc biennium fraternitati tuæ Vivanensis ecclesiæ visitationis deputaveramus officium, in quo de more scrinii nostri nihil vos de provectionibus facere voluimus clericorum. Nunc vero venientes huc præsentium portitores prædictæ ecclesiæ clerici, dixerunt sacerdotes se neque in eadem ecclesia, neque in ejus parochiis habere. Hortamur igitur fraternitatem tuam, ut si quidem talem potuerit reperire personam, quæ digna ad episcopalis officii apicem valeat promoveri, huc eam cum solennitate decreti vestrarum testimonio literarum celerius dirigatis. Sin vero hoc nunc inveniri non potest, cum omni studio ac vivacitate personas exquirite, quæ illic in presbyterii ordine valeant consecrari. Quarum vitam actusque subtili prius inquisitione discutite, ut in nullo eis vel sacri canones, vel ecclesiasticæ regulæ valeant obviare; ut hac provisione populus illic degens communionem, qua se privatos ob sacerdotum necessitatem flebiliter conqueruntur, recepisse se gaudeant, & in ecclesiis illis sacra missarum solennia deesse non debeat. Sed & pro consignandis infantibus fraternitas tua illuc curet accedere, ut nihil sit quod pastoralis solicitudinis neglecta vos cura remordeat,

in Paris. transfertur ad indict. XIV.

* CXI.

* LXXVII. AD CASTORIUM NOTARIUM

RAVENNÆ.

Ut de legitimo usu pallii quo archiepiscopus Ravennas utebatur inquirat.

Gregorius Castorio notario Ravennæ.

Joann. diac. lib. 4. c. 7.

DUm Florentius Ravennatis ecclesiæ diaconus apud nos pro reverendissimo fratre & coepiscopo nostro Mariniano de usu pallii ageret, requisitus a nobis quæ esset antiqua consuetudo, respondit quod in omnibus litaniis pallio Ravennatis ecclesiæ episcopus uteretur. Quod ita non esse & ab aliis didicimus, & ex epistolis Joannis quondam episcopi, quas ei ostendi fecimus, evidenter apparuit. Sed hoc asseruit quod dicere jussus est. Nam tempore quo a te idem Joannes quondam episcopus est inhibitus, ne pallio inordinate ac temere uti præsumeret, scripsit nobis hanc fuisse priscam consuetudinem, ut civitatis ipsius episcopus pallio in litaniis solennibus uteretur. Quarum tibi literarum exemplaria pro tua informatione transmisimus. Adeodatus vero prædictæ ecclesiæ diaconus, dum apud nos tempore quo hic fuit similiter de ejusdem usu pallii agere enixius studeret, volentes cognoscere veritatem, eum similiter quæ esset consuetudo curavimus requirendum. Qui ut credi sibimet suaderet, atque a nobis valeret quod petebat exigere, sub jurejurando testatus est antiquam A consuetudinem fuisse, ut in quatuor aut in quinque solennibus litaniis pallio civitatis suæ episcopus uteretur. Experientia ergo tua diligenter invigilet, & cum omni solicitudine quot litaniæ solennes ab antiquitate fuerint requirat. Nec eas sollennes nominando requirere studeat, sed majores, ut per hoc, quod nobis præfatus Adeodatus diaconus testatus est, & prædicti Joannis episcopi fatetur epistola, dum constiterit quantæ litaniæ solennes fuerint, quotiens indui solebat in litaniis pallium cognoscentes, libentissime concedamus. Sed hoc non ab illis perquirat, qui ab ecclesiasticis exhibentur, sed ab aliis quos sine favore partis esse cognoverit, & quæque solicita indagatione repererit nobis subtiliter indicet; ut veritate, sicut diximus, cognita, fratris coepiscopi nostri reverendissimi Mariniani animos relevemus.

** Mense Julii, indictione secunda.* * mense deest in

* LXXVIII. AD DONELLUM. CXII.

De eo quod anima amat amantem se.

Gregorius Donello erogatori.

IN nostra mente vestra magnitudo quantæ sit dulcedinis, ex vestra, ut suspicor, mente pensatis; quia, sicut scriptum est, Amat anima amantem se. In eo ergo quod me diligitis, vos quoque a me diligi scitis. Et quod prius illuc Castorio chartulario nostro veniente vobis minime scripsi, non torporis fuisse credite, sed & ægritudinis & occupationis. Nam nos & præsentes vos videre cupimus, & absentibus colloqui saltem per epistolam desideramus. Unde & optamus ut vos beatus Petrus apostolorum princeps ad sua limina feliciter perducat; quatenus in omnipotentis Dei gratia perfrui præsentia vestra mereamur. * * Paris. mensem indict. CXIII

* LXXIX. AD EULOGIUM CXIII

D PATRIARCHAM ALEXANDRINUM,

De possessione ecclesiæ, & lignis.

Gregorius Eulogio patriarchæ Alexandrino.

SCripta dulcissimæ vestræ sanctitatis latore præsentium deferente suscepi, quæ mihi de ejus causa citius terminanda locuta sunt. Sed mox ut venit, qualiter possessio quam quærebat ab ecclesia nostra tenebatur agnovit, sibique ipsi citius rationem reddidit. Ea autem quæ cum aliis habuit, sine strepitu decidit. De causa vero de qua mihi omnino scribendum fuerat, nihil vestra sanctitas scripsit: in E qua me & tardum esse judicavit: quæ ne fortasse in scandalo divisionis erumperet, ejusdem divisionis nolui auctor existere. Elegi enim ut ea quæ secutura sunt per alios exirent. Sed subsequenti tempore Deo auctore probabitis, quia in causa in qua Deo placere cupio, homines non formido. De qua vobis jam etiam in Constantinopolitanam urbem venientibus scribere curavi. Ligna vero, sicut beatitudo vestra scripserat, majora paraveram; sed ita parva navis huc transmissa est, ut nisi rescissa essent, ferre non posset. Quæ rescindi nolui,

lui, sed vestro judicio quid de his fieri debeat * reservari. Si autem non sunt necessaria vobis hic ea in aliis usibus aptabimus. Peto autem ut pro me enixius vestra sanctitas orare debeat; quia & podagræ doloribus, & barbarorum gladiis, & curarum afflictionibus incessanter premor. Sed si mihi orationis vestræ opem impenditis, credo quod me contra adversa omnia fortiter juvabitis.

*LXXX. ADMARINIANUM EPISCOPUM RAVENNÆ.

Quid de Maximo agendum sit.

Gregorius Mariniano episcopo Ravennæ.

QUæ de causa Maximi sint agenda, ex epistolis quas ad vos ante transmisimus, agnoviistis. Sed quia qualis hac de re fraternitatis vestræ voluntas sit, ac magis petitio, præsentium latore Castorio chartulario nostro renuntiante cognovimus, ideoque si idem Maximus coram vobis & prædicto chartulario nostro de simoniaca hæresi præstito se sacramento purgaverit, atque de aliis ante corpus sancti Apollinaris, sicut scripsimus, tantummodo requisitus liberum se esse responderit, causam ipsius fraternitatis vestræ, de eo quod excommunicatus missarum solennia agere præsumpsit, judicio committimus, qua debeat pœnitentia talis culpa purgari. Et ideo quidquid vobis secundum Deum placet, securi disponite, nec aliquid de nobis dubium habeatis. Nam quidquid a vobis hac de causa fuerit ordinatum, nos & grate suscipimus, & libenter admittimus. Hortamur tamen, ut debeatis esse soliciti, & ita quæ fienda prospicitis temperetis, quatenus & illi, si ita videbitur, benigne præstetis, & vigoris ecclesiastici genium ut oportet, congrua dispensatione servetis. Suprascriptum vero portitorem in præsenti quid vobiscum ei sit agendum, instruximus. A quo cuncta subtiliter addiscentes, sic vos in omnibus exhibete, ut in vestra solicitudine nostram fuisse præsentiam sentiamus.

*LXXXI. AD CASTORIUM NOTARIUM.

Post pœnitentiam consolatoriam Maximo dare jubet epistolam.

Gregorius Castorio notario.

QUanto credi tibi a nobis & necessarias vides causas injungi, tanto te strenuum debes & solicitum exhibere. Proinde si Maximus Salonitanus præstito sacramento firmaverit se simoniaca hæresi non teneri, atque de aliis, ante corpus sancti Apollinaris tantummodo requisitus, innoxium se esse responderit, & de inobedientia sua pœnitentiam, sicut deputavimus egerit; volumus ut ad consolandum illum epistolam, quam ad eum scripsimus, ubi ei, & gratiam nostram & communionem nos reddidisse signavimus, experientia tua dare debeat. Quia sicut in contumacia persistentibus severos nos esse convenit, sic iterum humiliatis & pœnitentibus negare locum veniæ non debemus. Præterea de fratre nostro Saviniano episcopo Jadertino, atque Honorato archidiacono Salonitano, vel aliis, qui se ad sedem apostolicam contulerunt, cum eodem Maximo omnino studiose agendum est, ut illos in ea qua decet caritate suscipiat, & dolorem contra eos nullo modo in corde retineat, sed pura cum eis gratia & sincera dilectione vivat.

*LXXXII. AD MAXIMUM EPISCOPUM SALONITANUM. CXVI.

Admittit ad communionem, & usum pallii confert.

Gregorius Maximo episcopo Salonitano.

QUamvis culpabilibus ordinationis tuæ primordiis grave malum per inobedientiæ culpam addideris, nos tamen sedis apostolicæ auctoritatem eo quo decuit moderamine temperantes, nunquam contra te usque adhuc, quod causa poscebat, exarsimus. Sed ut longius se ingratitudo nostra quam tu tibi excitasti produceret, credita nos solicitudo vehementer angebat, ne quædam illicita, quæ de te audieramus, negligenter omittere videremur. Quæ si bene consideres, ipse per te satisfacere differendo firmabas, atque ex hoc, adversum te zelum nostrum acrius incitabas. At ubi tandem salubri consilio usus, jugo te obedientiæ humiliter submisisti, & tua dilectio pœnitentiam agens, digna se, ut deputavimus, satisfactione purgavit, redditam tibi gratiam fraternæ caritatis intellige, atque in nostro te receptum consortio gratulare: quia sicut perseverantibus in culpa districtos, ita resipiscentibus nos benignos esse decet ad veniam. Postquam ergo fraternitas tua apostolicæ sedis communionem se reparasse cognoscit, personam ad nos transmittat, quæ pallium tibi deferendum ex more percipiat. Nam quemadmodum illicita perpetrari non patimur, sic quæ sunt consuetudinis non negamus. Licet autem & ad hæc concedenda dispensatio nos loci nostri vocaverit; multum tamen a nobis petitio dulcissimi atque excellentissimi filii nostri domini * Gallinici exarchi, ut temperantius erga te ageremus, exegit. Cujus carissimam voluntatem nec pertulimus nec potuimus contristare.

*LXXXIII. AD ANATOLIUM DIACONUM CONSTANTINOPOLITANUM. CXVII.

Marcellinum commendat.

Gregorius Anatolio diacono Constantinopolitano.

BOnis devotisque filiis ita nos opere dignum est respondere, ut quia debitum reddimus, id quod ultro nos convenit impendere, duplicemus. Quia igitur lator præsentium filius noster magnificus Marcellinus sic in causa se fratris & coepiscopi Maximi atque Istricorum exhibuit, & in ecclesiæ nostræ utilitates festinat impendere, ut sinceritatis suæ affectum non solum verbis, sed etiam opere magis magisque valeat demonstrare; idcirco dile-

Grat 2. q. 4. c 8. Poly lib. 2. tit. 37.

* Gallinici. *Paris.*

dilectionem tuam his hortamur affatibus, ut ei in urbe regia venienti toto studio totaque intentione concurras, atque eum ita in omnibus tuis studeas solatiis adjuvare, ut omnipotentis Dei ac tuis fultus auxiliis, minus illic debeat laborare. Quem etiam ita sicut revera nostrum proprium attendere, atque ei affectum tuæ caritatis in omnibus studebis impendere; quatenus & de præteritis sibi vicem redditam recognoscat, & magnam de futuro devotionis suæ, quam se ecclesiasticis exhibere utilitatibus pollicetur, spem possit retributionis assumere. Quoniam vero, quantum didicimus, prædictum magnificum filium nostrum serenissimus domnus imperator ad sua sub festinatione jusserat vestigia properare, quæsita opportunitate inferre te convenit; quia non inobedientiæ culpa, sed fratris & coepiscopi nostri Maximi eum caussa retinuit. Quæ, etsi tarde, finem tamen eo studente percepit. Hoc autem dilectionem tuam volumus solicite attendere, ne se in quacumque caussa, ubi gravamen est pauperum, misceri consentiat; ne forte potentia personarum aliquatenus pressus, cogatur agere quod animæ illius non possit expedire. Cuncta ergo cum Dei timore tractantes æternam maxime mercedem perpendite.

* CXVI. *** LXXXIV. AD FANTINUM**

DEFENSOREM PANORMITANUM.

De molestia Januariæ ab Anastasio.

Gregorius Fantino defensori Panormitano.

JAnuaria præsentium latrix maximam se molestiam ab ingenuo Anastasio atque Bonifacio contra justitiam pati commemorat, adeo ut de possessione, quam per plurimos annos asseritur possedisse, eam, sicut ipsa ait, nitantur expellere. Et quia contra eos se ecclesiastica debere petiit tuitione defendi; experientia tua prædictos viros ad se evocet, eosque admoneat, ut illi mali facere nihil præsumant. Sed si quid sibi contra suprascriptam mulierem credunt juste posse competere judices cum ea eligant, & quæ inter eos fuerint diffinita tuo pro quiete partium solatio compleantur. Si vero eos differre cognoverit, antefatæ mulieri, salva æquitate, tuitionem impendat, & eam contra rationis ordinem nullo modo gravari permittat.

* CXIX. *** LXXXV. AD BENENATUM**

EPISCOPUM FUNDARITANUM.

Ut oratorium in honorem sanctorum Severini & Julianæ consecret.

* Tundaritano *Paris.* *Gregorius Benenato episcopo * Fundaritano.*

JAnuaria religiosa femina petitoria nobis insinuatione suggessit, quod habetur in subditis, in massa Furiana juris sui oratorium se pro sua devotione fundasse, quod in honorem sanctorum Severini confessoris & Julianæ martyris desiderat consecrari. Et ideo, frater carissime, si in tuæ parochiæ memoratata constructio jure consistit, & nullum corpus ibidem constat humatum, percepta primitus donatione legitima, id est, in reditu præstantes liberos a tributis fiscalibus solidos decem, gestisque municipalibus alligata, prædictum oratorium absque missis publicis solenniter consecrabis, ita ut in eodem loco nec futuris temporibus baptisterium construatur, nec presbyterum constituas cardinalem. Sed si missas ibi fieri suprascripta conditrix forte voluerit, a dilectione tua presbyterum noverit postulandum, quatenus nihil tale a quolibet alio sacerdote nullatenus præsumatur. Sanctuaria vero suscepta sui cum reverentia collocabis.

*** LXXXVI. AD FORTUNATUM** * CXX.

EPISCOPUM NEAPOLITANUM.

Januariæ reliquias sanctorum Severini & Julianæ dare jubet.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano.

JAnuaria religiosa femina sanctuaria beatorum Severini confessoris & Julianæ martyris oblata petitione sibi postulat debere concedi, qua tenus in eorum nomine oratorium propriis sumptibus constructum possit solenniter consecrari. Et ideo, frater carissime, præfatæ Januariæ desiderii ex nostra te præceptione convenit obedire, ut devotionis suæ, in consecratione quam postulat, potiatur effectu.

*** LXXXVII. AD CONSTANTIUM** * CXXI.

EPISCOPUM MEDIOLANENSEM.

De reliquiis sanctorum Pauli apostoli, Joannis & Pancratii martyrum.

Gregorius Constantio episcopo Mediolanensi.

LAtor præsentium Eventius diaconus fraternitatis vestræ nobis talia intimavit sibi a vobis injuncta, ut reliquias beati Pauli apostoli, sed & beatorum Joannis & Pancratii per eum ad vos dirigere deberemus. Quam petitionem vestram curavimus effectui mancipandam. Fraternitas ergo vestra solito studio perscrutari non differat, quatenus in locis quibus recondenda sunt luminaria vel alimoniæ ibidem servientium ante dedicationem loci ipsius debeant * erogari, & tunc in eisdem locis directa sanctuaria sui cum reverentia collocentur; ne loca Deo dicata, si prædicta provisio omissa nunc fuerit, futuris temporibus destituta, quod absit, servientium reperiantur obsequiis.

* provideri

*** LXXXVIII. AD GAUDIOSUM** * CXXI.

EPISCOPUM EUGUBINUM.

De visitatione Tadinatis ecclesiæ.

Gregorius Gaudioso episcopo Eugubino.

COgnoscentes ecclesiam Tadinatem diu sacerdotis proprii regimine destitutam, fraternitati tuæ ejusdem ecclesiæ visitationis operam solenniter delegamus. Quam ita te convenit exhibere, ut nihil de provectionibus clericorum, reditu, ornatu, ministeriisque vel quid-

quidquid illud est in patrimonio ejusdem, a quoquam præsumatur ecclesiæ. Et ideo fraternitas tua ad prædictam ecclesiam ire properabit, & assiduis adhortationibus clerum plebemque ejusdem ecclesiæ admonere festinet, ut remoto studio, uno eodem consensu talem sibi præficiendum expetant sacerdotem, qui & tanto ministerio dignus valeat reperiri, & a venerandis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & dilectionis tuæ testimonio literarum ad nos sacrandus occurrat. Commonentes etiam fraternitatem tuam, ut nullum de altera eligi permittas ecclesia, nisi forte inter clericos ipsius civitatis, in qua visitationis impendis officium, nullus ad episcopatum dignus, quod evenire non credimus, potuerit inveniri: provisurus ante omnia, ne ad hoc cujuslibet conversationis seu meriti laicæ personæ aspirare præsumant, & tu periculum ordinationis tuæ, quod absit, incurras.

* LXXXIX. AD TADINATES.

De episcopo eligendo.

*Gregorius clero, ordini & plebi * Tadinati.*

COgnoscentes ecclesiam vestram diu sacerdotali regimine destitutam, curæ nobis fuit ejusdem ecclesiæ visitationem fratri & coepiscopo nostro Gaudioso Eugubinæ ecclesiæ solenniter delegare. Cui dedimus in mandatis, ut nihil de provectionibus clericorum, reditu, ornatu, ministeriisque a quoquam usurpari patiatur. Cujus vos assiduis adhortationibus convenit obedire, & remoto strepitu, uno eodemque consensu talem vobis præficiendum expetere sacerdotem, qui & a venerandis canonibus nulla discrepet ratione, & tanto ministerio dignus valeat reperiri. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & visitatoris pagina prosequente, ad nos veniat ordinandus: provisuri ante omnia, ne cujuslibet vitæ vel meriti laicam personam præsumatis eligere. Et non solum ille ad episcopatus apicem nulla ratione provehetur, verum etiam vos nullis intercessionibus veniam promereri posse cognoscite. Sed omnes quos ex vobis de laica persona aspirasse constiterit, ab officio & a communione alienos faciendos procul dubio noveritis.

* XC. AD SEVERUM EPISCOPUM ANCONITANUM.

Visitationem injungit * Ausinæ civitatis.

Gregorius Severo episcopo Anconitano.

POstquam civitas * Ausina, Deo juvante, recuperata est, atque a republica teneri dignoscitur, magna de ecclesia ipsa solicitudo habenda est, maxime quia gloriosus filius noster Bahan magister militum a nobis pro hac re auxilium speraſſe dignoscitur: atque ideo ad fraternitatem tuam præsentia curavimus scripta dirigere, ut eidem ecclesiæ ex more visitator accedas. Quam ita te convenit exhibere, ut nihil de provectionibus clericorum, *&c. supra epistola* LXXXVIII.

* XCI. AD CLERUM AUSINÆ CIVITATIS. CXXV.

De eligendo episcopo.

Gregorius clero, ordini & plebi Ausinæ civitatis.

COgnoscentes ecclesiam vestram diu pastorali solicitudine destitutam, postquam civitatem vestram recuperatam, & in jure reipublicæ, auxiliante domino, cognovimus restitutam; curæ nobis fuit ecclesiæ vestræ visitationem fratri & coepiscopo nostro Severo Anconitanæ civitatis episcopo solenniter delegare. Cui etiam dedimus in mandatis, *&c. ut supra epistola* LXXXIX.

* XCII. AD FORTUNATUM EPISCOPUM NEAPOLITANUM. CXXVI.

De abbate instituendo & ordinando.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano.

QUia servorum Dei pater, quem in Neapolitana civitate transmiseram, Deo, sicut ei placuit, disponente defunctus est; visum mihi est latorem præsentium Barbatianum monachum pro eorumdem monachorum gubernatione transmittere. Quem ad præsens præpositum esse decernimus, ut si ejus vita tuæ fraternitati placuerit, hunc post aliquantum temporis eorum patrem debeas ordinare: sunt enim bona quæ in eo placent. Sed hoc est in illo vehemens vitium, quia valde sibi esse sapiens videtur. Ex qua radice quanti rami peccati valeant prodire, patenter agnoscitur. Tua itaque sanctitas circa eum instanter invigilet, & si hunc & cautum in regimine, & humilem in suo sensu fieri cognoverit, tunc eum ad abbatis honorem, Deo auctore, perducat. Si vero minus in humilitate proficit, ejus ordinationem differat, mihique renuntiet.

* XCIII. AD VICTOREM EPISCOPUM PANORMITANUM. CXXVII.

De ordinando sacerdote in monasterio Præcoritano.

Gregorius Victori episcopo Panormitano.

DEsiderium quod ad religiosum propositum, & animarum salutem pertinere monstratur, sine aliqua, Deo auctore, est dilatione complendum. Et ideo quia monachorum congregatio quæ in monasterio Præcoritano consistit, pro sacris missarum solennibus peragendis presbyteri indigere probatur officio, atque de sua sibi congregatione in hoc ordine postulant consecrandum; fraternitatem vestram scriptis præsentibus adhortamur, ut eum quem sibi de congregatione sua unanimes duxerint eligendum, in prædicto monasterio sine mora vel excusatione aliqua presbyterum debeat ordina-

dinare, atque eum nec in ecclesia, nec in loco alio observare, sed illic jugiter permanere ex nostra quoque auctoritate constituat; quatenus & ille, dum alibi non fuerit occupatus, in officio suo assiduus possit & utilis inveniri, & congregatio quæ sibi eum postulat ordinari, quotiens necesse fuerit, ipso sacrificii solennitatem veneratione debita celebrante, valeat refoveri.

* CXXVIII. * XCIV. AD BASILIUM.

De schismate Istricorum.

Gregorius Basilio.

In Paris transfertur ad indict. XIII cum sequenti.

MUltum cor nostrum vestræ magnitudini congaudet, quod sic vos studiosos in vestris actibus invenimus, ut vobis & apud homines gloriam, & apud omnipotentem Deum præmia mercedis acquiratis. Inter alia igitur laudanda quæ agitis, qualiter vos contra Istricorum schisma pro unitate ecclesiæ amoris olim fervor accenderit, & multorum testificatione, & nostrorum modo plene relatione cognovimus. Unde redemptoris nostri misericordiam exoramus, ut sua vobis in omnibus gratia suffragetur, & effectu vos implere tribuat quod velle concessit. Quia ergo hac in re tanto commoda retributionis accrescunt, quanto & studium laboris augetur paterna vos dilectione salutantes hortamur, ut opportunitate occasionis inventa efficaciam vestram exercere enixius debeatis; atque id modis, quibus possibile fuerit, omni studio agere contendatis, quatenus prædicabile desiderium vestrum de reversione errantium adjuvante domino compleatis. Præsentium vero portitorem Castorium chartularium nostrum, quem pro quibusdam illic causis transmisimus, magnitudo vestra, ut bona sua multiplicet, suis in omnibus studeat solatiis adjuvare. Omnipotens Deus sua vos protectione cum filiis & omni domo vestra ab omni adversitate tueatur atque custodiat, vobisque & præsentis vitæ prosperitatem, & lætitiam futuræ concedat.

* CXXIX. * XCV. AD MASTALONEM.

Laudat zelum ejus justum pro domino.

Gregorius Mastaloni.

REsponsalium nostrorum relatione comperimus, quod pro amore unitatis ecclesiæ tantus vos divini zeli ardor accenderit, ut quoscumque valueratis non desinatis ad sinum matris ecclesiæ revocare, atque ut bonus fidelisque famulus lucrum quotidie de accepto dono tuo domino & redemptori nostro cum summa mentis intentione facere non desistatis. Et quidem venientem ad nos ut potuimus ex corporalis visus ostensione didicimus: bonum vero quod ex divina inspiratione in mentis tuæ caritate manebat occultum, desideralibus nunc operis attestatione cognoscimus. Unde divinæ misericordiæ gratias ineffabili laude reddentes, hortamur dilectionem tuam, atque quibus valemus admonitionibus confortamus, ut quantum te acceptum talentum occultantis pœna perturbat, tantum lucrum facientium, atque per hoc de cælestis regni perceptione lætantium, dominicæ vocis * imitatio te desiderabiliter ad petenda corroboret. Scire te namque, dilectissime fili, convenit, quod fructus hujus quem apprehendisti studii, retributionis suæ non careat fine. Et ideo præpedientium te nulla, vel si est, debet contrarietas perturbare, quia quanto ex difficultate causæ bonum perfici domino cooperante valuerit, tanto tibi erit & glorioſior retributionis spes. Excellentior namque nascitur ex desperatione victoria, quæcumque fuerit laboris nimii adepta sudoribus. Cognovimus etiam quod Theodosius filius noster tui sequax, bonique cooperator studii, pariter tecum in solicitudine lucrandarum animarum solerter invigilet. Cui omnipotentem Deum intercessione beati Petri apostolorum principis retributorem citius esse confidimus.

* Invitatio sic in Paris.

* XCVI. AD GULFAREM MAGISTRUM MILITUM. * CXXX.

Ut melius quotidie proficiat in schismaticis reducendis ad ecclesiam.

*Gregorius * Gulfari magistro militum.*

* Ulfaris dicis Tarvisin meminit Paulus diac. c. lib. 4. de gest Longobard.

LAtores præsentium de Istriæ ad nos partibus venientes, tanta nobis bona gloriæ vestræ retulerunt, ut in reddendam nos vobis gratiarum actionem vehementer accenderent. Cognovimus namque quod inter curas injunctæ vobis gubernationis illarum partium præcipuam de animarum lucris solicitudinem habeatis, & ita errantium corda ad unitatem festinare vos ecclesiæ revocare, ut quantum ad desiderium vestrum pertinet, nullum illic ab apostolica segregatum remanere velitis ecclesia: tantusque vos beati Petri apostolorum principis amor accenderit, ut ovile ipsius, cui a domino omnes creaturæ sunt traditæ, summo redintegrare cum desiderio cupiatis. Habe, glorioſe fili, ex tanto talique opere præfixam de divina retributione fiduciam, in qua vos non solum nostra adhortatio, sed & apostolicus quoque sermo confirmat: *Quia is qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte, & operiet multitudinem peccatorum.* Quantalibet enim sit temporalis affluentia vel certe prosperitas, habet finem suum terminum mortis. Hoc vero quod de animarum lucris apprehendistis studium, tenet fixam spei suæ certitudinem, æternæ scilicet vitæ retributionem. Quapropter præmisso paterno salutationis affectu hortamur gloriam vestram, ut pro unitate sanctæ fidei zelum, quem vobis ipse unitatis auctor tribuit, studioſius peragatis, & quousque potueritis, sinum matris ecclesiæ ab schismatis sui revocantes errore, adhortatione continua foveatis. Hoc etiam peragentes, ut & quos per vos dominus suo ovili redintegrari concesserit, ita defensionis vestræ solatiis protegatis ut non sit quo hi qui adhuc in errore sunt positi, revertentes ad salubre consilium valeant applicare. Dum enim vos causas Dei in terra agitis ipse & hic actus vestros protectionis suæ feliciter ope disponit, & in æterna vobis vita, quam cupitis, pro tanto bono vestro retributio existet.

Jac. 5.

* XCVII.

CXXI. * XCVII. AD ROMANUM DEFENSOREM.

De Istrianis ad unitatem ecclesiæ reversis.

Gregorius Romano defensori.

PRæsentium portitores huc de Istriæ partibus venientes, ad episcopum suum, qui nunc in Siciliæ degit partibus, cum nostro se pergere solatio poposcerunt Quos hinc ordinantes fecimus ambulare. Suscipiens ergo eos experientia tua ordinet, qualiter ad prædictum episcopum suum velocius valeant pervenire, ne, sicut astruunt schismaticorum illarum partium eos alii ad persuadendum præveniant. Quantum enim indicant, ipse episcopus pro unitate fidei ad nos habet desiderium veniendi. Concurrendum ergo illis est, ut bona quæ cupiunt, domino adjuvante, valeant perficere. Sed experientia tua aut per se, si in vicino est, aut suis epistolis eumdem episcopum adhortetur, ut propitiante domino ad apostolorum limina properare festinet; sciturus quod a nobis cum omni susciperetur affectu Cui expensam itineris, qualiter ad nos perveniat, præbere te volumus. Sin vero onerosum illi est huc venire & Siciliam habitare disponit, atque in unitate ecclesiæ apud scripturarum perversores cum cautela permanere consentit, & hoc nobis tua suggestione indicare non differas, ut qualiter illic consultum habere valeat, expensare auxiliante domino disponamus. Sed & harum latores quemadmodum ad eumdem episcopum suum veniant, tuæ concursionis sit atque solatii, ut venientes a nobis nihil minus sentiant.

CXXII. * XCVIII. AD GALLINICUM EXARCHUM ITALIÆ.

De schismaticis ad ecclesiam redeuntibus.

*Gregorius * Gallinico exarcho Italiæ.*

APud excellentiam vestram tanto nobis quæ * petimus velut impetrata jam credimus, quanto & hoc quod petitur ab officio nostro non discrepat, & vos inter curas fluctuationum sæcularium æternæ quoque ex hoc cumulus retributionis expectat. Harum siquidem latores de Istriæ ad nos partibus venientes, schismaticorum, inter quos erant positi, vitantes errorem, unitati ecclesiæ subdi salubriter cupierunt Quorum boni intentionem operis perpendentes, in sinum matris ecclesiæ competenti cum exhortatione suscepimus, eosque nostræ desiderantes ecclesiæ militare grate concessimus. Præmisso quapropter excellentiæ vestræ paternæ salutationis affectu, petimus ut eos pro bono desiderii sui, quo ad apostolorum principis petram solidam concurrerunt ne fluctuantium adhuc erroribus mixti naufragium desperatæ salutis incurrerent, habere dignemini commendatos; quatenus ad propria remeantes, nullis propter hoc bonum quod appetiisse noscuntur perversorum inquietudinibus perturbentur, sed magis in omnibus auxilium vestræ tuitionis inveniant, ut ex eorum quiete, aliorum adhuc in schismate positorum corda flectantur, atque horum per bonum vestri patrocinii provocati sequaces existant. Ad augmentum namque mercedis vestræ pertinet, si inter curas bellicas, sicut corpus ab exteriori hoste, sic animam ab interni insidiatoris impugnatione protegatis.

* allinico ita. *Tarif.*

* timus spo- nda sunt & lut &c. *Tarif.*

* XCIX. AD MARINIANUM EPISCOPUM RAVENNÆ. * CXXXIII.

De schismaticis ad ecclesiæ unitatem reversis.

Gregorius Mariniano episcopo Ravennæ.

LAtores præsentium ad nos de Istriæ partibus venientes, unitati se ecclesiæ subdi auxiliante domino cupierunt. Quos pro sui laude desiderii cum affectu suscepimus, eosque de * conservatione adeptæ unitatis præmissa exhortatione nostræ quoque, sicut eorum desiderium erat, ecclesiæ fecimus militare. Quos fraternitas vestra gratanter excipiat, eisque opem, cum exegerint, libenter impendat; quatenus ad propria revertentes, nullis, * ut bonum operis sui peragere valeant, perversorum inquietudinibus fatigentur. Magis autem apud excellentissimum filium nostrum exarchum id studiosius peragite, ut suis illos jussionibus apud eos, quorum illuc interest, securos in omnibus reddat; ut horum quiete aliorum quoque adhuc in schismate positorum animi ad conversionis gratiam provocentur.

* conversatione. *Tarif.*

* *al.* ut boni operis sui pœniteant. in bono operis sui perversorum &c. *Tarif.*

* C. AD HABITATORES CAPREÆ INSULÆ. * CXXXIV.

De episcopo eis constituendo, si schismaticus unitatem fidei amplecti noluerit.

Gregorius habitatoribus Capreæ insulæ. *

REdemptor noster Dei hominumque mediator conditionis humanæ non immemor, sic imis summa conjungit, ut ipse in æternitate permanens, ita temporalia occulto instinctu pia consulens moderatione disponit; quatenus de ejus manu antiquus hostis nullatenus rapiat, quos ante sæcula intra sinum matris ecclesiæ coadunandos esse præscivit. Nam etsi quisquam eorum, inter quos corporaliter degit, flatibus motus ad tempus ut palmes titubet, radix tamen rectæ fidei, quæ ex occulto prodit, divino judicio virens manet, quæ accepto tempore fructum de se ostentare valeat qui latebat Quod in vobis nunc ex desiderio vestro gestum esse superni respectus illustratione cognoscimus, qui schismaticorum inter quos habitatis pertinaciam refutantes, coadunari ovili dominico mente promptissima ipsa rei operatione monstratis. Quibus enim scissura displicet, sanos se velle esse testantur, & reprobantes errorem, ostenditis vos amare quod rectum est, vitare quod devium. Hinc est quod nos & vestra dudum directa petitio, & latorum præsentium, & responsalium vestrorum salubria postulantium lætificavit adventus, per quos significastis vos & devios reprobare gressus errantium, & rectum salutis iter quærere, per quod unitati vos sanctæ ecclesiæ reformantes, ad retributionem bene operantium, qui intra ejus sinum constituti sunt, debi-

* *Tarif.* addit Histriæ provinciæ consistentibus.

debitam tenderetis. Unde sic laudabilem vestræque in æternum animæ profuturam voluntatem vestram cum omni gaudio sumus libenter amplexi: hoc cum domini auxilio disponentes, ut siquidem episcopus, quem vobis in vestra reformari petiveratis ecclesia, a schismaticorum lapsu se segregans, ecclesiæ voluerit unitati conjungi, fratri & coepiscopo nostro Mariniano evidenter scripsimus, qualiter petitionem vestram ex nostra auctoritate debeat confirmare. Sin vero, quod optandum nobis non est, ab illorum se noluerit schismate separare, idem, quomodo vestra ecclesia proprium habere valeat sacerdotem, prædicto fratri & coepiscopo nostro scripsimus: quatenus in utroque & pia mentis vestræ devotio fortiatur effectum, & grex dominicus contra insidiantis inimici jacula sit securus.

* CXXXV. * CI. AD FELICEM.

Conqueritur ab ecclesia sua possessiones fuisse occupatas.

Gregorius Felici in Sicilia.

SUsceptis magnitudinis vestræ epistolis contristati sumus, quod ab actoribus ecclesiæ Syracusanæ quasdam possessiones, quas vos tenuisse dicitis, occupatas irrationabiliter indicastis. Sed credimus quia hoc ad fratris & coepiscopi nostri Joannis notitiam non pervenit. Nam absolute poterat cognita veritate, si quid illicite factum est, emendare. Et ideo quia legali provisione decretum est tam * momenti quam proprietatis caussam in uno eodemque judicio * debere cognosci, nec nos contra inauditam partem aliquid possumus definire, prædicto fratri nostro scripsimus, ut actores ecclesiæ suæ deputare debeat, qui vobiscum sine mora electorum possint subire judicium: ne aut vos res vestras sine cognitione, sicut querelam facitis, amittere, aut pars altera videatur præjudicium sustinere. Gloria ergo vestra nullas ad eligendos judices moras aut difficultates interserat, vel differat ad caussam accedere: nam omnino de supradicti fratris & coepiscopi nostri moribus certi sumus, quia facere quidquid rationis ordo exegerit non recusset.

* imminentis, quam principalis rei caussam &c.

* bebere *deest* in *Paris.*

* CXXXVI. * CII. AD JOANNEM EPISCOPUM SYRACUSANUM.

Quod cum Felice judicium subeat.

Gregorius Joanni episcopo Syracusano.

FElix vir memorandus suis nobis epistolis questus est, fraternitatis vestræ actionarios possessiones quas tenuerat illicite & contra juris ordinem pervasisse, petens ablata sibi restitui, & se cum eis, si tamen caussam voluerint dicere, paratum esse in judicio sine aliqua dilatione consistere. Quod si ita est, quia quid legalis ratio habeat non nescitis, oportet ut omni mora postposita actores vestræ ecclesiæ deputetis, ut cum eo debeant eligere cognitores, qui tam * momenti quam principalis rei quæstiones cognoscere valeant & finire; ne si qualibet occasione dilatum fuerit, & ipse pati præjudicium, & partes ecclesiæ non habere justitiam videantur. Ita ergo agite, ut sub omni celeritate judicium eligatur. Nam nos sic caussas ecclesiæ vestræ fieri volumus, ut nec dispendium contra æquitatem sustineat, nec ad vestram possit aliquid invidiam * pertinere.

* imminentis quam principalis rei &c. *Paris.*

* *al.* sust

* CIII. AD THEODORUM CURATOREM RAVENNÆ. * CXX.

De pace facta cum Longobardis.

Gregorius Theodoro curatori Ravennæ.

LIcet multa de vobis ad nos olim, referentibus responsalibus nostris quæ animos nostros lætificarent pervenerint; nunc tamen remeans filius noster Probus abbas, tanta de gloriæ vestræ amplius caritate retulit, quanta de bono revera & Christianissimo decet filio prædicari. Et quoniam tantum sibi effectum a vobis impensum, ac tale studium in ordinanda pace vos habuisse narravit, quale nec in nostris civibus, qui illic ante inventi sunt, extitit, supernæ protectionis misericordiam postulamus, ut hanc vobis vicem in corpore & in anima, & hic & in futuro retribuat, qui pro multorum salute vigilanter agere quæ erant utilia non cessastis. Indicamus itaque * Arnulfum de servanda pace, non ut rex ipsius juravit, sed sub conditione si sibi in quoquam excessum non fuerit, aut si nullus contra * Arogis exercitum ambulaverit, sacramenta præstitisse. Quod quia omnino iniquum & dolosum est, nos tamquam si non jurasset habemus; quia in aliquid parum facilem sibi excedendi occasionem inveniet, & plus nos, * quasi de eo suspecti non fuerimus, decipiet. Vvarnilfrida vero, ad cujus consilium idem Arnulfus cuncta agit, omnino jurare despexit. Et id contigit ut ex pace, quam multum desideravimus, nos in his partibus nullum pene remedium habere possimus; quia de eisdem hostibus, de quibus suspecti nuncusque fuimus, adhuc & in posterum suspecti sumus. Cognoscat præterea gloria vestra homines regis, qui huc transmissi sunt, imminere, ut in pacto debeamus subscribere. Sed recordantes eorum quæ Agilulphus Basilio viro clarissimo convicia super nos in beati Petri dixisse fertur injuriam, quamvis hoc penitus idem Agilulphus negaverit, a subscriptione tamen abstinere prævidimus; ne nos qui inter eum & excellentissimum filium nostrum domnum exarchum petitores sumus & medii, si quid forte clam sublatum fuerit, falli in aliquo videamur, & nostra ei promissio in dubium veniat: & si qua de futuro, quod absit, necessitas fuerit, occasionem inveniat qualiter nostræ petitioni consentire non debeat. Et ideo petimus, ut sicut & a prædicto filio nostro excellentissimo popposcimus, gloria vestra ea qua nobis caritate unita est * peragat; quatenus antequam homines ipsi ab Arogis revertantur, rex eis sub festinatione scripta transmittat, quæ tamen ad nos deferantur, in quibus eis præcipiat ut nos subscribere non petat. Sed si tantum est, Glorioſum fratrem nostrum, vel de episcopis unum, aut certe archidiaconum subscribere faciemus. De persona vero Augusti

* Ariulfo *sic infra rif.*

* Ariulfus Spoletan.

* Arachi Beneven nus.

* si de &c. *rif.*

* pergat

gra-

gratias agimus, atque ſtudemus, ut cum adverſario ſuo cauſſam ſuam ſecundum æquitatem definiat, qui ita illi, ne illuc exhiberetur laborem imponi noluimus, ut tamen adverſario ipſius juſtitiam non negemus. De aliis autem, quia digne vobis gratias agere necdum occurrimus, in ſubſequenti reſponſalem dirigimus, per quem in caritate, qua ad alterutrum nexi ſumus, amplius miſerante domino conſtringamur. Præterea gloriæ veſtræ mœror nos vehementer afficit: ſed quia vir ſapiens ea quæ per conſolationem dicenda ſunt cuncta novit, verbis vos conſolari ceſſamus, ſed oratione proſequimur; petentes ut omnipotens Deus vitam & ſalutem veſtram veſtrorumque omnium pietatis ſuæ protectione cuſtodiat, & cor veſtrum in afflictione poſitum conſoletur.

CXVIII. * CIV. AD OCCILLIANUM.

Sabinum epiſcopum commendat.

Gregorius Occilliano tribuno Hydruntino.

COgnoſcentes magnitudinem veſtram de Ravennatis partibus cum ordinatione excellentiſſimi filii noſtri domni exarchi ad Hydruntinam civitatem feliciter remeaſſe, grate ſuſcepimus, & dominum exoramus, quo actus veſtros ſuæ propitiationis opitulatione diſponat. Sabinianus * Sabinus ſiquidem frater & coepiſcopus noſter ad nos veniens, graves nobis civium ſuorum querelas innotuit, aſſerens a Viatore extribuno Hydruntinæ civitatis multa ſe hactenus illicita pertuliſſe. Magnitudinem ergo veſtram paterno ſalutantes affectu hortamur, ut quidquid pridem male geſtum eſſe cognoſcitis, judiciaria debeatis emendatione corrigere. Scitis etenim quod locus ipſe eccleſiæ noſtræ ſit proprius, & ipſi pauci qui illic ruſtici remanſerunt, ſi in aliquibus incompetentibus angariis vel oppreſſionibus affliguntur, locum ipſum deſerunt, &, quod non optamus, hoſtibus datur illum occaſio pervadendi. Prædictum ergo epiſcopum, omneſque habitatores loci ipſius vobis peculiariter commendamus, ut non ſolum nullis illicitis injunctionibus onerentur, ſed magis ex commendatione noſtra, veſtra ſibi in omnibus ſentiant adeſſe ſolatia, ut & beatus Petrus apoſtolorum princeps, cujus res ipſa eſt, vobis retributor exiſtat, & nos in veſtris promptius utilitatibus commodemus.

CXXIX. * CV. AD SABINIANUM EPISCOPUM CALLIPOLITANUM.

Ne patiatur res eccleſiæ angariis prægravari.

Gregorius Sabiniano epiſcopo Callipolitano.

INdicatum nobis eſt quod homines Callipolitani caſtri, in quo te propitiante domino eſſe conſtituimus ſacerdotem, gravibus diverſorum moleſtiis affligantur, atque in longinquis angariis multiſque diſpendiis conterantur. Hortamur ergo fraternitatem tuam, ut quia & locus ipſe noſtræ, ſicut cunctis notum eſt, eccleſiæ eſſe dignoſcitur, ſolicitudinem tuam rectæ defenſionis zelo ſuccendas, eoſque non permittas illicitis prægravari: quia & exemplaria tibi privilegiorum eccleſiæ de ſcrinio noſtro ob hoc fecimus dari, quatenus informatus ex omnibus, qualiter habitatores loci illius defenſare valeas non ignores. Volumus etiam ut maſſæ ipſius Callipolitanæ homines ſub ſolicitudinis tuæ cura a futura tertia indictione habere debeas, atque de eorum relevandis moleſtiis eſſe cautiſſimum, & adhibita ſolicitudinis cura, uniuſcujuſque vires quid præſtare de ſua penſione eccleſiæ utilitatibus valeant, caute cognoſcere, ac ſecundum vires ſuas ad perſolvendum quemque diſponere. De qua ordinatione fraternitas tua ſubtiliter facta notitia quid dare ipſi homines totius Callipolitanæ maſſæ poſſunt, indicare non differat, ut ſciamus quid exinde diſponere, auxiliante domino, valeamus. Ad Sergium vero defenſorem præcepta direximus, ut in hac vobis re non ſolum non audeat eſſe contrarius, ſed vobis magis ubi valuerit ſolatia ſubminiſtret.

* CVI. AD SERGIUM DEFENSOREM. * CXL.

De Fruniſcendo obnoxio eccleſiæ Hydruntinæ.

Gregorius Sergio defenſori.

REverendiſſimus frater noſter Petrus Hydruntinæ civitatis epiſcopus, queſtus eſt nobis per Vincentium diaconum ſuum, Fruniſcendum eccleſiæ ſuæ quondam filium in multis exiſtere debitorem, & non ſolum nolle ſatisfacere de his quibus tenetur obſtrictus, ſed etiam contemnere ſubire judicium. Unde experientiæ tuæ præſenti auctoritate præcipimus, ut eum admonere ſtudeat; quatenus ſi quid de obſtrictu eccleſiæ ſe redhibere cognoſcit, ſatisfacere dilatione poſtpoſita non deſiſtat. Alioquin mora ceſſante ad electorum te compellente accedat judicium. Et quidquid veritate cognita mediis ſacroſanctis evangeliis fuerit ſtatutum ita ad effectum executionis tua inſtantia perducatur, ut hujus rei querela ad nos denuo non redeat.

* CVII. AD EUMDEM. * CXLI.

De Petro puero fuga lapſo.

Gregorius Sergio defenſori.

FIlius noſter vir magnificus * Occillianus tribunus Hydruntinæ civitatis ad nos veniens puerum unum Petrum nomine, artis piſtoriæ ex jure germani noſtri ad eum noſcitur perduxiſſe. Quem nunc fuga lapſum ad partes illas reverti cognovimus. Experientia ergo tua antequam ad Hydruntinam civitatem valeat is ipſe contingere, ſub qua valueris celeritate, vel ad epiſcopum Hydruntinæ civitatis, vel ad prædictum tribunum, vel ad alium quem in loco tuo te habere cognoſcis, ſcripta dirigas, ut uxorem vel filios prædicti mancipii ſub omni habere debeant cautela, atque de ipſo ſolicitudinem gerere, ut perveniens valeat detineri, & mox cum rebus ſuis omnibus, quæque ad eum pertinent, navi impoſitis per fidelem perſonam huc modis omnibus deſtinari. Experientia itaque tua cum omni hoc ſtudeat efficacia ſolertiaque perficere, ne de neglectu vel mora noſtros, quod non optamus, animos offendas.

* Occilla.

* CXLII. * CVIII. AD FORTUNATUM EPISCOPUM NEAPOLITANUM.

Ne milites in monasterio virginum hospitentur.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano.

ivo part. 7. cap. 88. INsinuavit nobis latrix præsentium Agnella abbatissa, quod intra monasterium ipsius milites hospitentur. Et omnino de fraternitatis vestræ solicitudine mirati sumus, cur hoc patienter tulerit, & non illud cum omni celeritate fecerit emendari. Unde hortamur, ut vel nunc studii vestri sit instanter eis quorum interest imminere, quatenus sine aliqua exinde excusatione tollantur, ut nullus illic ulterius hospitium & metatum accipiat: ne callidus hostis occasionem inveniens de deceptione religiosi habitus, quod absit, valeat exultare.

* CXLIII. * CIX. AD EUMDEM.

De divisione populi Neapolitani.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano.

QUorumdam in Neapolitana consistentium civitate relationem de quibusdam capitulis Stephano deferente suscepimus. De quibus Theodorus vir magnificus major populi ad nos veniens, ante conquestus jam fuerat, a fraternitate tua in eis fuisse præjudicia irrogata. Sed & alteram quorumdam relationem in prædicta urbe degentium, qui prædicti majoris populi partem sequuntur, accepimus. Ex quibus liquido comperimus in duas se partes populum divisisse. Et quia nobis triste & tibi grave est inter habitatores memoratæ civitatis prodisse discordiam, quorum unitati studere debuerat ac concordiæ, ideo fraternitatem tuam his hortamur affatibus, ut cessante omni excusatione, personam huc instructam sub festinatione transmittas, quæ aut in electorum, aut certe in deputatorum a nobis judicio, si qua pro tuis partibus sunt agenda, adversariorum intentionibus ac objectis per omnia valeat respondere, ut veritate cognita, salubrem hic finem causa suscipiat, quatenus rationabiliter omnibus capitulis quæ in altercationem venerant terminatis, nullas in hac contentione ingravedo vires accipiat, sed sola inter te & filios tuos pax, sicut decet, & caritas perseveret. Quia ergo exortæ contentiones nulla illic possunt ratione distingui, quippe ubi tanta in habitatoribus est nata dissensio, ut nullus sit qui possit in judicio respondere, sive defendendæ alternæ partis studio remanere; ita fraternitas tua agat, ut in transmittenda persona, sicut diximus, nullam tarditatem qualibet excusatione subjungat.

* CX. AD SERENUM EPISCOPUM MASSILIENSEM. * CXL

Cyriacum abbatem ad Syagrium euntem commendat, monetque imagines in ecclesiis non esse confringendas.

Gregorius Sereno episcopo Massilienſi.

QUod fraternitati vestræ tam sero scripta transmittimus, non hoc torpori, sed occupationi deputata. Latorem vero præsentium dilectissimum filium nostrum Cyriacum monasterii nostri patrem vobis in omnibus commendamus, ut nulla hunc in Massilienſi civitate mora detineat; sed ad fratrem & coepiscopum nostrum Syagrium cum sanctitatis vestræ solatio Deo protegente proficiscatur. Præterea indico dudum ad nos perveniſſe, quod fraternitas vestra quosdam imaginum adoratores aspiciens, easdem * ecclesiæ imagines confregit atque projecit. Et quidem zelum vos, ne quid manu factum adorari possit, habuisse laudamus; sed frangere easdem imagines non debuisse judicamus. Idcirco enim pictura in ecclesiis adhibetur, ut hi, qui literas nesciunt, saltem in parietibus videndo legant quæ legere in codicibus non valeant. Tua ergo fraternitas & illas servare, & ab earum adoratu populum prohibere debuit, quatenus & literarum nescii haberent unde scientiam historiæ colligerent, & populus in picturæ adoratione minime peccaret.

* in ecc Pariſ.

* CXI. AD SYAGRIUM, ÆTHERIUM, * CXL

VIRGILIUM ET DESIDERIUM EPISCOPOS.

Contra simoniacos, ac neophytos, & vetita mulierum contubernia, atque ut synodi quotannis fiant. De his omnibus in synodo tractari jubet, & ad se per Cyriacum abbatem referri.

*Gregorius * Syagrio, Ætherio, Virgilio & Desiderio episcopis Galliarum, a paribus.*

* Syagri guſtod ſi, Æ Lugdu Virgil relaten ſiderio nenſi e pis &c riſ.

CAput nostrum, quod Christus est, ad hoc sua esse membra nos voluit, ut per compagem caritatis & fidei unum nos in se corpus efficeret. Cui ita corde adhærere nos convenit, ut quia sine ipso nihil esse possumus, per ipsum possimus esse quod dicimur. Ab arce capitis nostri res nulla nos dividat, ne ab ea, si ejus esse membra refugimus, relinquamur, & velut ejecti de vite palmites arescamus. Ut ergo redemptoris nostri esse habitaculum mereamur, in dilectione ipsius toto mentis studio maneamus. Ipse namque ait: *Qui diligit me sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Sed quoniam bonorum auctori hærere aliter non valemus, nisi cupiditatem a nobis, quæ omnium malorum radix est, abscindamus; per scripta præsentia, quæ alterno adinvicem desideratæ visitationis sermone nos sociant, fraternitatem vestram institutis apostolicis convenimus, ut patrum regulis & præceptis dominicis innitentes, Joan. 14.

tes, de templo fidei avaritiam, quæ idolorum A est servitus, excludamus; ut in domo domini nihil noxium, nihilque sinamus adesse confusum. Nuntio siquidem apud nos olim discurrente vulgatum est, quod in Galliarum partibus sacri ordines per simoniacam hæresim conferantur. Et vehementi tædio mœroris afficimur, si in ecclesiasticis officiis quemquam habet locum pecunia, & fiat sæculare quod sacrum est. Quicumque vero hoc pretii studet datione mercari, dum non officium sed nomen attendit, sacerdos non esse, sed dici tantummodo inaniter concupiscit. Quid scilicet, quid per hoc aliud agitur, nisi ut nulla de actu probatio, nulla solicitudo de moribus, nulla sit de vita discussio; sed ille solummodo dignus, qui dare B pretium suffecerit, æstimetur? Ex qua re si recti libraminis examen pensetur, dum improbe ad inanem gloriam locum festinat utilitatis arripere, eo ipso magis quod honorem quærit, indignus est. Sicut autem is qui invitatus renuit, quæsitus refugit, sacris est altaribus admovendus; sic qui ultro ambit, vel importune se ingerit, est proculdubio repellen-
. 1. q. 6. dus. Nam qui sic nititur ad altiora conscendere, quid agit nisi ut crescendo decrescat, & ascendendo exterius interius ad profunda descendat? Itaque, fratres carissimi, in sacerdotibus ordinandis sinceritas vigeat, sit simplex sine venalitate consensus, pura præferatur electio, ut ad summa sacerdotii non suf- C fragio venditorum provectus, sed Dei credatur esse judicio. Nam quam grave omnino sit facinus, Dei donum velle pretio comparare vel vendere, evangelica est testis auctoritas.
. 21. Templum enim dominus & redemptor noster ingressus, cathedras vendentium columbas evertit. Quid aliud est columbas vendere, nisi pretium de manuum impositione percipere, & sanctum Spiritum, quem omnipotens Deus hominibus tribuit, venumdare? Quorum sacerdotium ante Dei oculos cadere, cathedrarum utique patenter eversione signatum est. Et tamen exerit adhuc nequitiæ pravitas vires suas. Nam cogit vendere quos decipit ut emerent: & dum non attenditur quod divina voce præ- D
. 10. cipitur, *gratis accepistis, gratis date*, agitur ut
. 1. q. 1. crescat, & geminata fiat in uno eodemque
. 13. delicti contagio, mentis scilicet & vendentis.
. diac. Et cum liqueat hanc hæresim in ecclesia ante omnes radice pestifera subrepsisse, atque in ipsa sua origine apostolica esse detestatione damnatam, cur non cavetur, cur non perpenditur, quia benedictio illi in maledictionem convertitur, quia ad hoc ut fiat hæreticus promovetur? Plerumque ergo adversarius animarum, dum non potest in his quæ ad faciem sunt prava surrepere, callide specie quasi pietatis injecta nititur supplantare; suadetque forsitan debere ab habentibus accipi, ut sit quod possit non habentibus erogari; dummodo vel E sic vena mortifera eleemosynæ celata obumbratione transfundat. Nam nec venator feram, aut avem auceps deciperet, vel piscem piscator caperet, si aut illi laqueum in aperto proponeret, aut ille hamum esca absconditum non haberet. Omnino ergo metuenda & cavenda est hostis astutia, ne quos aperta nequit tentatione subvertere, latente telo sævius valeat trucidare. Neque enim eleemosyna reputanda est, si pauperibus dispensetur quod ex illicitis rebus accipitur: quia qui hac intentione male accipit, ut quasi bene dispenset, gravatur potius, quam juvatur. Eleemosyna redemptoris nostri oculis illa placet, quæ non de illicitis & iniquitate congeritur, sed quæ de rebus congestis & bene acquisitis impenditur. Unde etiam illud certum est, quia etsi monasteria, aut xenodochia, vel quid aliud de pecunia quæ pro sacris ordinibus datur construantur, mercedi non proficit: quoniam dum perversus * emptor honoris in lo- * & &c. *Paris.*
cum * sanctorum transmittitur, & alios ad * sanctum. *Paris.*
suam similitudinem sub commodi datione constituit; plura male ordinando destruit, quam ille potest ædificare qui ab eo pecuniam ordinationis accepit. Ne ergo sub obtentu eleemosynæ cum peccato aliquid studeamus accipere, aperte scripturæ sacræ ordo nos prohibet dicens: *Hostiæ impiorum abominabiles, quæ offeruntur ex scelere.* Quicquid enim in Dei sacrificio ex scelere offertur, omnipotentis Dei non placat iracundiam, sed irritat. Hinc rursus scriptum est: *Honora dominum de tuis justis laboribus.* Qui ergo male tollit, ut quasi bene præbeat, constat sine dubio quia dominum non honorat. Hinc quoque per Salomonem dicitur: *Qui offert sacrificium de substantia pauperis, * quasi qui victimat filium in* ac si victi-
conspectu patris. Quantus autem dolor patris sit met.
perpendamus, si in ejus conspectu filius victimetur. Et hinc facile cognoscimus quatenus apud Deum dolor exasperatur, quando ei sacrificium ex rapina tribuitur. Nimis ergo declinandum est, dilectissimi fratres, sub obtentu eleemosynæ peccata simoniacæ hæreseos perpetrare. Nam aliud est propter peccata eleemosynas facere, aliud propter eleemosynas peccata committere. Hoc quoque ad nos perveniisse non dissimili dignum detestatione complectimur, quod quidam desiderio honoris inflati, defunctis episcopis tonsurantur, & fiunt repente ex laicis sacerdotes, atque inverecunde religiosi propositi ducatum arripiunt, qui nec esse adhuc milites didicerunt. Quid putamus quod isti subjectis præstaturi sunt, quia antequam discipulatus limen attingant, tenere locum magisterii non formidant? Qua de re necesse est, ut si & quamvis inculpati quisquam sit meriti, ante tamen per distinctos ordines ecclesiasticis exerceatur officiis: videat quod imitetur, discat quod doceat, informetur quod teneat, ut postea non debeat errare qui eligitur viam errantibus demonstrare. Diu ergo religiosa meditatione poliatur ut placeat, & sic lucerna super candelabrum posita luceat, ut adversa ventorum vis irruens conceptam eruditionis flammam non extinguat, sed augeat. Nam cum scriptum sit, ut prius quis 1. *Tim.* 3.
probetur, & sic ministret, multo amplius ante probandus est qui populi intercessor assumitur, ne fiant causa ruinæ populi sacerdotes mali. Nulla igitur contra hoc excusatio, nulla potest esse defensio: quia cunctis liquido notum est, quæ sit in hujus rei diligentia 1. *Tim.* 4.
sancti egregii solicitudo doctoris, qui neophytum ad ordines vetat sacros accedere. Sicut autem tunc neophytus dicebatur, qui initio in sanctæ fidei erat conversatione plantatus: sic modo neophytus habendus est, qui repente in religionis habitu plantatus ad ambiendos honores sacros irrepserit. Ordinate ergo ad ordines ascendendum est: nam casum appetit qui ad summa loci fastigia postpositis gradibus per abrupta

quærit aſcenſum. Et cum idem apoſtolus do- A hoc neceſſitas non permittat, ſemel tamen
1. Tim. 5. ceat inter alia ſacri ordinis inſtituta diſcipu- * in anno ſine excuſatione aliqua decernimus
lum, manum non eſſe cuiquam citius impo- congregari; ut expectatione concilii nihil pra- in al. deeſt in.
nendam; quid hoc celerius; quidve præcipi- vum, nihil præſumatur illicitum. Nam ple-
tantius, quam ut exordiatur a ſummitate prin- rumque, etſi non amore juſtitiæ, metu tamen
cipium, & ante eſſe incipiat epiſcopus quam examinis abſtinetur ab hoc quod omnium no-
miniſter? Quiſquis ergo ſacerdotium non ad tum eſt poſſe diſplicere judicio. Hanc, fratres
elationis pompam, ſed ad utilitatem adipiſci cariſſimi, obſervantiam noſtris relinquendam
deſiderat, prius vires ſuas cum hoc quod eſt poſteris teneamus, & omnia quæ ad eruditio-
* ut Inter impar &c. Pariſ. ſubiturus onere metiatur; * & ſi impar abſti- nem noſtram ſacris apicibus ſcripta ſunt me-
neat, & ad id cum metu etiam qui ſe ſuffi- ditemur, atque ad ea quoſcumque poſſumus
cere exiſtimat accedat. Ab re autem non fa- incitemus. Certum quippe eſt, quia ſi toto
* al. rationabile. cimus, ſi ad argumentum * rationabilium uſum corde præceptis nos ſalutaribus occupamus,
rerum irrationabilium colligamus. Apta nam- omnem vitiorum labem effugimus: quia dum
que ædificationibus de ſilvis ligna ſuccidun- in his quibus ædificamur innitimur, locum
tur, nec tamen adhuc viridibus ædificii pon- B ſine dubio deceptionis excludimus. De his ita-
dus imponitur, niſi eorum viriditatem mul- que quæ ſuperius dicta ſunt fraternitatem ve-
torum dierum mora ſiccaverit, & apta ad ne- ſtram auctore Deo volumus ſynodum congre-
ceſſarium uſum effecerit. Quæ obſervantia ſi gare, atque in ea, reverendiſſimo fratre no-
forte negligitur, citius ſuperpoſita mole fran- ſtro * Syagrio coepiſcopo & dilectiſſimo filio * Aregio
guntur, & gignit ruinam ad auxilium res pro- noſtro Cyriaco abbate mediantibus, omnia Pariſ.
viſa. Hinc etenim & medici, qui curam ge- quæ ſanctis canonibus, ſicut prædiximus, ſunt
runt de corpore, quædam adjutoria recenti adverſa diſtricte ſub anathematis interpoſitio-
adhuc confectione formata indigenti non of- ne damnentur. Id eſt, ut nullus pro adipiſcen-
ferunt, ſed maceranda temporibus derelin- dis eccleſiaſticis ordinibus dare aliquod com-
quunt. Nam ſi immature quis dederit, du- modum præſumat, vel pro datis accipere, nec
bium non eſt quin ſit cauſſa periculi res ſa- ex laico habitu quiſquam repente valeat ad
lutis. Diſcant itaque, diſcant in officio ſuo locum ſacri regiminis pervenire, neque ut aliæ
ſacerdotes, quibus animarum credita eſt cu- mulieres cum ſacerdotibus habitent, niſi hæ
ra, ſervare quod diverſarum etiam artium ho- quæ ſacris, ut prædictum eſt, canonibus ſunt
mines docente ratione cuſtodiunt, & a præci- C permiſſæ. De quibus cunctis, reverendiſſimus
piti ſe ambitione, etſi non metu, ſaltem pu- frater noſter Syagrius epiſcopus, cum omni ſy-
dore contineant. Sed ne forſan ab hoc ſe pra- nodo, dilectiſſimo filio noſtro Cyriaco abbate
væ conſuetudinis quiſquam velit objectu defen- remeante, nobis quæ acta ſunt ſtudeat renun-
dere, fraternitatis veſtræ diſcretio rationis eos tiare; ut ſubtiliter agnoſcentes, quid & cum
freno coerceat, & labi in illicitis non permit- qua cautela, vel qualiter ſit decretum, omni-
tat: quia quidquid ultione dignum eſt, non ad potenti Deo de vita veſtra ac moribus gratias
imitationis, ſed in exemplum potius debet inceſſabiliter perſolvamus.
correptionis adduci. Neque autem hoc quod
ſimiliter corrigendum eſt patimur negligenter
omittere. Nam quid prodeſt cuncta muniiſſe,
ſi per unum locum pernicioſo hoſti præbeatur
acceſſus? Cum his itaque qui in ſacro ſunt
ordine conſtituti habitare mulieres prohibean-
tur. De quibus ne antiquus humani generis
inimicus exultet, omnium definiendum con- D * CXII. AD AREGIUM EPISCOPUM * CLVI
ſenſu eſt, ut præter eas, quas ſacri canones
complectuntur, alias ſecum mulieres habere
non debeant. Quæ interdictio etſi forte ali-
quibus ad tempus amara eſt, certum eſt quia
poſtmodum ex ipſa animæ utilitate dulceſcit,
ſi unde inimicus ſuperare potuit ſuperetur.
Nec hoc quoque in hac ſolicitudinis parte re-
linquimus, quod de habendis per parochias
conciliis patrum providentia utilitatis cauſſa
ſancitum eſt. Unde ne qua inter fratres diſ-
ſenſio, ne qua inter præpoſitos & ſubjectos
ſint fomenta diſcordiæ, in unum convenire
* incuentibus. Pariſ. ſacerdotes neceſſe eſt, ut & de * incidentibus
cauſſis diſceptatio, & ſit ſalubris de eccleſia-
ſtica obſervatione collatio, quatenus dum per E
hoc præterita corriguntur, & regulam futura
ſuſcipiunt, omnipotens dominus fratrum con-
cordia collaudetur. Cujus vobis adeſſe præſen-
tiam, ſi hæc obſervabitis, ſcitote; quia ſcri-
Matth. 18. ptum eſt: *Ubi fuerint congregati duo aut tres in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.* Si er-
go adeſſe dignatur ubi duo vel tres fuerint,
quanto magis non deerit ubi plures convene-
rint ſacerdotes? Et quidem quia de habendo
bis in anno concilio patrum ſit regulis ſtatu-
tum non latet. Sed ne forte aliqua impleri

VAPINCENSEM.

Conſolatur de obitu ſuorum, hortaturque ut ſolicite ſuo munere fungatur. Dalmaticarum uſum illi, & archidiacono ejus permittit, jubetque ut ſynodo per Syagrium cogendæ interſit.

Gregorius Aregio epiſcopo de Galliis.

FRaternitatis veſtræ afflictio, quam de amiſ-
ſione veſtrorum vos hominum habuiſſe
cognovimus, tantam nobis cauſſam mœroris
injecit, ut quia nos de duobus caritas unum
fecit, cor noſtrum in veſtris ſpecialiter * uti- * uti de Pariſ.
tribulationis ſentiremus. Sed in hoc dolore
multum me conſolata eſt ſanctitatis tuæ ad
animum reducta diſcretio, quam & patienter
ferre triſtitiam, & decet de morte ſpe vitæ
alterius longam non habere mœſtitiam. Ne
tamen aliqua adhuc tribulatio in veſtra men-
te remaneat, hortor quieſce dolere, deſine
triſtis eſſe. Nam indecens eſt de illis tædio
afflictionis addici, quos credendum eſt ad ve-
ram vitam moriendo perveniſſe. Habent for-
ſitan

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

1 *Ætherio.*) Lugdunenſi epiſcopo, ut dixi. Fallitur enim Beda, qui Arelatenſem fuiſſe putat libro 1. hiſtoriæ; reliquorum vero ſedes notæ ſunt ex ſuperioribus.

sitan illi justam longi doloris excusationem, A qui vitam alteram nesciunt, qui de hoc sæculo ad melius esse transitum non confidunt. Nos autem qui novimus, qui hoc credimus & docemus, contristari nimium de obeuntibus non debemus, ne quod apud alios pietatis tenet speciem, hoc magis nobis in culpa sit. Nam diffidentiæ quodammodo genus est, contra hoc quod quisque prædicat torqueri
eff. 2. mœstitia, dicente apostolo: *Nolumus autem vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut & ceteri, qui spem non habent.* Hac itaque, frater carissime, ratione perspecta, studendum nobis est, ut, sicut diximus, de mortuis non affligamur, sed effectum viventibus impendamus, quibus & pietas ad uti- B litatem, & sit ad fructum dilectio. Proinde objurgando, hortando, suadendo, blandiendo, consolando prodesse quibus possumus festinemus. Lingua nostra bonis fomentum sit, pravis aculeus, tumidos retundat, iratos mitiget, pigros exacuat, desides hortatu succendat, refugientibus suadeat, asperis blandiatur, desperatos consoletur; & quia ductores dicimur, viam salutis gradientibus ostendamus. Simus in custodia vigilantes, aditus contra hostis insidias soliciti muniamus. Et si quando per devia ovem de commissis gregibus error abduxerit, toto illam annisu ad caulas revocare dominicas contendamus, ut de pastoris nomine quod habemus non supplicium, sed præmium C consequamur. Quia ergo in his omnibus divinæ gratiæ adjutorio opus est, omnipotentis Dei assiduis precibus clementiam exoremus, quatenus ad hæc nobis operanda & velle tribuat, & posse concedat: atque in ea nos via, cum fructu boni operis, quam se pastor pastorum esse testatus est, dirigat; ut sine quo facere nihil assurgimus, per ipsum implere omnia valeamus. Præterea communis filius Petrus diaconus nobis innotuit, quod fraternitas vestra tempore quo hic fuit poposcerit, ut sibi & archidiacono suo utendi dalmaticis licentiam præberemus. Sed quia ita hominum suorum infirmitate compulsus festinanter abscessit, ut nec ipsum mœror incumbens diu- D tius, ut dignum erat, & res desiderata poscebat, sineret imminere, & nos in multis implicitos ecclesiasticæ rationis consideratio novum hoc inconsulte & subito non permitteret indulgere; idcirco postulatæ rei prolongatus effectus est. Nunc vero caritatis tuæ bona revocantes ad animum, hujus auctoritatis nostræ serie petita concedimus, atque te & archidiaconum tuum dalmaticarum usu decorandos esse concessimus, easque dalmaticas dilectissimo filio nostro Cyriaco abbate deferente transmisimus. Præterea in ea synodo, quam contra simoniacam hæresim per fratrem & coepiscopum nostrum Syagrium decrevimus congregari, sanctitatem vestram volumus in- E teresse, atque eidem fratri ita pallium quod transmisimus tribui, si prius se promiserit illicita quæ prohibuimus, per definitionem synodicam a sancta ecclesia removere. De qua synodo omnem nobis subtiliter ordinem tuam fraternitatem volumus scriptis decurrentibus nuntiare, ut ipse, cujus nobis sanctitas valde experta est, nos reddas de omnibus certiores.

Nota Jacobi Sirmondi S. J.

1. *Aregio episcopo.*) Vapincensem episcopum fuisse docuit nos ipsius sancti Arigii vita in codice Silviniacensi, in qua & Valatonii archidiaconi, dalmaticæque illi a Gregorio concessæ fit mentio his verbis: *Ergo & beatissimo viro Valatonio, qui tunc temporis archidiaconus sub sæpedicto pontifice Vapincensem regebat ecclesiam, visus est dalmaticam caussa muneris indulsisse. Et quia compererat quod esset sacris literis decoratus, quod ipse in sui magistri succederet sede beatissimus Gregorius papa palam suis pronuntiavit oraculis.*

* CXIII. AD SYAGRIUM EPISCOPUM. * CXLVII.

Laudans ob operam Augustino navatam, pallii usum illi concedit, statuitque ut ecclesia Augustodunensis primum in ea provincia post Lugdunensem locum obtineat, & de synodo iterum.

Gregorius Syagrio episcopo Augustodunensi.

MAgistra bonorum omnium caritas, quæ nihil sapit extraneum, nil asperum, nil confusum, ita exercet corda & corroborat, ut nihil grave, nil difficile existimet, sed fiat totum dulce quod agitur. Hujus igitur cum sit proprium nutrire concordiam, servare conjuncta, dissociata conjungere, prava dirigere, & virtutes ceteras perfectionis suæ munimine solidare; quisquis in ejus radices se inserit, nec a viriditate deficit, nec a fructibus inanescit: quia humorem fecunditatis opus efficax non amittit. Atque ideo multum tibi, dilectissime fratrum, in domino condelector atque congaudeo, quod sic eadem caritate te præditum multorum testificatione comperio, ut & ipse quæ sacerdotis sunt decenter exhibeas, & aliis te laudabiliter imitandum ostendas. Quia igitur in prædicationis opere, quamdiu cogitans Anglorum genti per Augustinum quondam monasterii mei præpositum, nunc fratrem & coepiscopum nostrum, impendere studui, ita solicitum ac devotum adjutoremque in omnibus te, ut oportuit, fuisse cognovimus, ut multum me sibi fraternitas tua hac de re faceret debitorem; tantæ rei consideratione commonitus, ne infructuosus erga te viderer existere, fraternitatis tuæ petitionem nulla pertuli ratione postponere. Proinde secundum postulationis tuæ desiderium, pallii te usu, quod intra ecclesiam tuam habere debeas, ad sacra tantum missarum solennia celebranda, Deo auctore prævidimus honorandum. Quod tamen ita tibi dandum esse decrevimus, si prius per synodi definitionem emendare promiseris, quæ corrigenda mandavimus; quia dignum profecto esse credimus, ut cum mentis gravitate, qua Deo te propitio pollere didicimus, habitus quoque exterioris clarior in te cultus accresceret; præsertim cum te non ad superfluæ elationis pompam, sed pro genio & honore tuæ arbitramur ecclesiæ petivisse. Cujus ne indumenti munificentiam nudam videamur quodammodo contulisse, hoc etiam pariter prospeximus concedendum, ut metropolitæ suo per omnia loco & honore servato, ecclesia civitatis Augustodunæ, cui omnipotens Deus præesse te voluit, post Lugdunensem ecclesiam esse debeat, & hunc sibi locum ac ordinem ex nostræ auctoritatis indulgentia vindicare. Ceteros vero episcopos secun-

Caritatis proprium.

Caritas Syagrii erga Augustinum in Anglis convertendis.

Syagrius pallio donatur. Pallii usus.

Augustodunensis ecclesiæ locus & dignitas.

cundum ordinationis suæ tempus sive ad considendum in concilio, sive ad subscribendum, vel in qualibet alia re, sua attendere loca decernimus, & suorum sibi prærogativam ordinum vindicare; quia omnino rationis ordo nos admonet, ut cum usu pallii aliqua simul, sicut diximus, largiri privilegia debeamus. Sed quoniam cum honoris augmento cura quoque solicitudinis debet accrescere, ut cultui vestium actionis quoque ornamenta conveniant, oportet ut enixius in cunctis studium se vestræ fraternitatis exerceat, & circa subjectorum actus sit cura vigilans, ut vestrum illis exemplum instructio, & vita magistra sit. Linguæ vestræ exhortatione discant quod metuant, & doceantur quod diligant; ut dum talenta credita lucro multiplicata reddideris, in die retributionis audire sis meritus: *Euge serve bone & fidelis, intra in gaudium domini tui.* Curam præterea congregandæ synodi, quam vobis atque aliis fratribus nostris pro illicitarum rerum prohibitione fiendam scripsimus, vestræ specialiter solicitudini noveritis incumbere. Unde quia præcellentissimos filios nostros Francorum reges magnam vobis novimus dilectionem impendere, omni vos studio omnique agere annisu necesse est, ut quod de synodo congreganda mandavimus, fraternitatis vestræ vigilantia compleatur, atque omnia illic quæ pro animarum salute scripsimus censeantur; quatenus per hoc & vos zelum vestrum, & qualiter vobis illicita displiceant ostendatis, & nos utiliter providisse, qui vestram ad hoc præ cæteris personam eligimus, videamur.

Monet ut ejus cura cum honore collato crescat.

Matth. 25. Luc. 19.

De synodo bene per eum ordinanda.

* CXLVIII. * CXIV. AD BRUNICHILDEM REGINAM FRANCORUM.

De iis qui ex laicis repente fiunt episcopi, aut per simoniam ordinantur, ut synodum ad hæc extirpanda futuram promoveat, atque edicto constituat ne Judæis Christiana mancipia habere liceat.

Gregorius Brunichildæ reginæ Francorum.

POstquam excellentiæ vestræ solicitudo regia est ubique gubernatione laudabilis, ad augmentum gloriæ suæ vigilantiorem se debet & providam exhibere; ut quos consilio regit exterius, perire interius non permittat: quatenus per fructum piæ solicitudinis, post hujus quod geritis temporalis regni fastigium, ad æterna Deo auctore gaudia possitis & regna pertingere. Quod quidem hac vobis confidimus posse ratione contingere, si inter alia bona de ordinandis curam sacerdotibus gesseritis. Quorum officium in tantam illic, sicut didicimus, ambitionem perductum est, ut sacerdotes subito, quod grave nimis est, ex laicis ordinentur. Sed quid isti acturi, quid populo præstaturi sunt, qui non ad utilitatem, sed fieri ad honorem episcopi concupiscunt? Hi ergo qui necdum quod docere debeant didicerunt, quid aliud agunt, nisi ut paucorum provectus illicitus fiat multis interitus, & in confusionem ecclesiasticæ moderationis observantia deducatur? quippe ubi nullus regularis ordo servatur. Nam qui ad ejus regimen improvidus & ob hoc præcipitatus accedit, qua admonitione subjectos ædificet, cujus exemplum non rationem docuit, sed errorem? Pudet profecto, pudet aliis imperare quod ipse nescit custodire. Nec illud quidem quod simili emendationi tradendum est præterimus, sed omnino execrabile, & esse gravissimum detestamur, quod sacri illic ordines per simoniacam hæresim, quæ prima contra ecclesiam orta & districta maledictione damnata est, conferantur. Hinc ergo agitur, ut sacerdotii dignitas in despectu, & sanctus sit honor in crimine. Perit utique reverentia, adimitur disciplina; quia qui culpas debuit emendare committit, & nefaria ambitione honorabilis sacerdotii ducitur in depravatione censura. Nam quis denuo veneretur quod venditur, aut quis non vile putet esse quod emitur? Unde valde contristor, & terræ illi condoleo; quia dum sanctum Spiritum, quem per manus impositionem omnipotens Deus hominibus largiri dignatur, divino munere habere despiciunt, sed præmiis assequuntur, sacerdotium illic subsistere diu non arbitror. Nam ubi dona supernæ gratiæ venalia judicantur, ad Dei servitium non vita quæritur, sed magis contra Deum pecuniæ venerantur. Quia igitur tantum facinus non solum illis periculum, verum etiam vestro regno satis est noxium; salutantes excellentiam vestram paterno affectu petimus, ut de hujus pravitatis emendatione Deum vobis placabilem faciatis. Et ut nulla deinceps valeat occasione committi, synodum fieri jussio vestra constituat, ubi præsente dilectissimo filio nostro Cyriaco abbate, sub districta anathematis interpositione debeat interdici, ne ullus ex laico habitu subito ad episcopatus audeat gradum accedere, neque pro ecclesiasticis ordinibus cuilibet quidquam dare, vel ausus sit accipere, ut dominus & redemptor noster sic quæ vestra sunt faciat, sicut excellentiam vestram in iis quæ sua sunt pia esse viderit devotione solicitam. Curam vero & solicitudinem ejusdem synodi, quam fiendam decrevimus, fratri coepiscopoque nostro Syagrio, quem vestrum proprium novimus, specialiter delegare curavimus; quem petimus, ut & supplicantem libenter audire, & ope juvare dignemini, quatenus quod ad mercedem vestram respiciat, remoto hujus mali contagio, in cunctis finibus juri vestro subjectis, pia & Deo placita procedat ordinatio sacerdotum. Cui fratri nostro, pro eo quod se in ea prædicatione quæ Anglorum genti, auctore domino, facta est devotum vehementer exhibuit, pallium ad missarum solennia utendum transmisimus, ut quia adjuvare spiritalia studuit, apostolorum principis solatio in ipso quoque inveniatur spiritali ordine profeciisse. Omnino præterea admirati sumus, cur & in regno vestro Judæos Christiana mancipia possidere permittitis. Quid enim sunt Christiani omnes, nisi membra Christi? Quorum videlicet membrorum caput cuncti novimus quia fideliter honoratis. Sed quam diversum sit, excellentia vestra perpendat, caput honorare, & membra ipsius hostibus calcanda submittere. Atque ideo petimus, ut excellentiæ vestræ constitutio de regno suo hujus pravitatis mala removeat, ut in hoc vos amplius dignas cultrices omnipotentis domini demonstretis, quod fideles illius ab inimicis ejus absolvitis.

* CXVI.

CLIX. * CXV. AD THEODORICUM ET

THEODEBERTUM REGES FRANCORUM.

Quod multi per simoniam ordinentur, tributa a prædiis ecclesiasticis exigantur, ex laicis repente fiant episcopi, ut synodum ad hæc emendanda futuram promoveant, statuantque ne Judæis Christiana mancipia habere liceat.

*Gregorius Theodorico & Theodeberto regibus Francorum, * a paribus.*

aparibus in Tarif.

CUm regni vestri nomen * inter ceteras gentes gratia olim Christianæ religionis effulserit, valde studendum est, ut unde gloriosiores ceteris gentibus eminetis, inde omnipotenti domino qui dat salutem regibus perfectius placeatis, & fidem quam colitis adjutricem in omnibus habeatis. Optaveramus quidem, præcellentissimi filii, nostrum ad vos * solita dirigere visitatione sermonem, ut caritatis officiis paternum monstraremus affectum. Sed quia nimium nos res contristat illicita, sic unum convenit exhibere, ut aliud sub silentio, quod emendatione indiget, minime relinquamus. Quod si diligenter attenditis, pro salutis vestræ nos loqui prorsus incolumitate cognoscetis. Fertur autem simoniacam hæresim, quæ prima contra Dei ecclesiam diabolica supplantatione surrepsit, & in ipso ortu suo telo apostolicæ ultionis percussa atque damnata est, in regni vestri finibus dominari, cum in sacerdotibus fides sit eligenda cum vita. Si enim vita deest, fides meritum non habet, beato Jacobo attestante, qui ait: *Fides sine operibus mortua est.* Quæ enim opera esse valeant sacerdotis, qui honorem tanti sacramenti convincitur obtinere per præmium? Ex qua re agitur, ut ipsi quoque qui sacros ordines appetunt, non vitam corrigere, non mores componere studeant, sed divitias, quibus honor sacer emitur, satagant congregare. Hinc fit etiam, ut insontes & pauperes a sacris ordinibus prohibiti despectique resiliant. Et dum innocentia pauperis displicet, dubium non est quod præmium illic delicta commendet; quia ubi aurum placet, ibi & vitium. Hinc igitur non solum in ordinatoris & ordinati animam lethale vulnus infligitur, verum etiam excellentiæ vestræ regnum vestrorum episcoporum culpa, quorum magis intercessionibus juvari debuerat, prægravatur. Si enim is dignus in sacerdotio creditur, cui non actionis merita, sed præmiorum copia suffragatur, restat ut nihil sibi ad honores ecclesiasticos gravitas, nihil defendat industria, sed totum auri profanus amor obtineat: & dum vitia remunerantur honore, in locum ultoris is qui fortasse fuerat ulciscendus adducitur; atque hinc sacerdotes non proficere, sed perire potius judicantur. Vulnerato namque pastore, quis curandis ovibus adhibeat medicinam? aut quomodo populum orationis clypeo tueatur, qui jaculis se hostilibus feriendum exponit? aut qualem de se fructum producturus est, cujus gravi peste radix infecta est? Major ergo metuenda est locis illis calamitas, ubi tales intercessores ad locum regiminis adducuntur, qui Dei in se magis iracundiam provocant, quam per semetipsos populis placare debuerant. Audivimus autem quia ecclesiarum prædia tributa nunc præbeant, & magna super hoc admiratione suspenditur, si ab eis illicita quærantur accipi, quibus etiam licita relaxantur. Nec hoc quoque malum solicitudo nostra patitur negligenter omittere, quod quidam instinctu gloriæ inanis illecti, ex laico repente habitu sacerdotii honorem arripiunt, &, quod dicere pudet, & grave tacere est, regendi rectores, & qui docendi sunt doctores, nec erubescunt fieri, nec metuunt. Ducatum animarum impudenter assumunt, quibus via omnis ignota ductoris est, & quo vel ipsi gradiantur ignari sunt. Quod quam pravum, quamve sit temerarium, sæculari etiam ordine & disciplina monstratur. Nam dum dux exercitus non nisi labore & solicitudine expertus eligitur, quales animarum duces esse debeant, qui ad episcopatus culmen immatura cupiunt festinatione conscendere, hujus saltem rei comparatione considerent, & aggredi repente inexpertos labores abstineant, ne cæca honoris ambitio, & ipsis in pœnam sit, & aliis pestifera erroris semina jaciat; quippe qui non didicerunt quod ipsi doceant. Proinde paterno salutantes affectu petimus, præcellentissimi filii, ut hoc tam detestabile malum de regni vestri studeatis finibus prohibere, & nulla apud vos excusatio, nulla contra animam vestram suggestio locum inveniat: quia facientes procul dubio culpam habet, qui quod potest corrigere negligit emendare. Qua de re, ut magnum omnipotenti domino munus valeatis offerre, synodum congregari præcipite: in qua, sicut fratribus coepiscopi, quæ nostris mandavimus, præsente dilectissimo filio nostro Cyriaco abbate, sub anathematis debeat obligatione constitui, nullum pro ecclesiastico ordine aliquid unquam dare, nullum accipere, nec quemquam ex laicis ad sacerdotium repente transire, quatenus hanc vobis mercedem & hic & in futura vita redemptor noster, cujus sacerdotes interius ab hoste perire non sinitis, recompenset. Omnino præterea admirati sumus, quod in regno vestro Judæos Christiana mancipia possidere permittitis. Quid enim sunt Christiani omnes, nisi membra Christi? Quorum videlicet membrorum caput cuncti novimus quia fideliter honoratis. Sed quam diversum sit, excellentia vestra perpendat, caput honorare, & membra ipsius hostibus calcanda permittere. Atque ideo petimus, ut excellentiæ vestræ constitutio de regno suo hujus pravitatis mala removeat, ut in hoc vos amplius dignos cultores omnipotentis domini demonstretis, quod fideles illius ab inimicis ejus absolvitis.

CL. * CXVI. AD VIRGILIUM EPISCOPUM ARELATENSEM.

Confirmat privilegia per Vigilium papam concessa monasterio Arelatensi.

Gregorius Virgilio episcopo Arelatensi.

CUm piæ desiderium voluntatis, & laudandæ devotionis intentio sacerdotalibus sit semper studiis adjuvanda; cura est solicitudinis Grat. 25. q. 1. cap. Cum piæ.

nis adhibenda, ut ea quæ pro quiete monachorum religioſæque converſationis fuerint ordinata, nec diſſimulatio negligere, nec quædam valeat præſumptio perturbare. Sed ſicut hoc, quod ratio exigebat * utilitatis, oportuit definiri, ita quod definitum eſt, (niſi forte ubi major eſt auctoritas) non debet violari. Igitur glorioſæ memoriæ Childebertus Francorum rex, catholicæ religionis amore ſuccenſus, intra muros Arelatenſis civitatis monaſterium virorum, ut ſcripto reperimus, pro ſua mercede conſtituens, quædam ibidem pro habitantium ſuſtentatione conceſſit. Cujus ne voluntas unquam duceretur in irritum, & ea quæ pro quiete monachorum diſpoſita fuerant turbarentur, quæque contulit in jure ejuſdem monaſterii, epiſtolis ſuis apoſtolica petiit auctoritate firmari; hoc quoque ſuæ petitioni ſubjungens, ut eidem monaſterio, tam in diſpoſitione rerum, quam in ordinatione abbatis, quædam pariter privilegia largirentur; ſciens quippe eam apoſtolicæ ſedi reverentiam a fidelibus exhiberi, ut quæ ejus fuiſſent decreto diſpoſita, nullius deinceps illicitæ uſurpationis moleſtia quaterentur. Unde quia effectum & regia voluntas, & res valde deſiderata poſcebat, a prædeceſſore noſtro Vigilio, Romanæ ſedis antiſtite, ad prædeceſſorem veſtrum Aurelium ſcripta tranſmiſſa ſunt, ubi omnia, quæ amplectendæ voluntatis ſtudium depoſcebat, apoſtolicæ auctoritatis libenter anniſu firmata ſunt; quia difficultatem pati non potuit hujuſmodi res petita. Sed ut fraternitas veſtra quæ fuerint tempore illo decreta cognoſcat, antedicti prædeceſſoris noſtri ſcripta his prævidimus ſcriptis adjungi. Quibus lectione percurſis hortamur, ut omnia ſacerdotali, ſicut decet, ſtudio inviolata conſerves, nihilque illi de indebitis, nihil permittas de illicitis irrogari, nec ea quadam patiaris uſurpatione convelli. Nam licet ea, quæ ſemel apoſtolicæ ſedis auctoritate ſancita ſunt, nihil egeant firmitatis, ex abundantia tamen noſtra, cuncta, quæ pro hujus rei quiete a prædeceſſore noſtro ſtatuta ſunt, noſtra iterum auctoritate in omnibus roboramus. Fraternitas ergo veſtra ita ſe in cuſtodiendis eis exhibeat, quatenus & omnem occaſionem inquietudinis excludat, & aliis hæc operari ſuadeat, dum ſe in cuſtodienda defuncti piiſſima voluntate ſolicitam, ut decet, exhibuerit & devotam.

* utiliter. Paris. anſulis inclusa desunt in Paris.

* CLI.

* CXVII. AD DESIDERIUM EPISCOPUM GALLIÆ.

De pallio ipſius prædeceſſoribus conceſſo nihil eccleſiæ Romanæ ſcriniis reperiri: mittat proinde, ſi quid in eccleſiæ ſuæ chartis invenerit.

Gregorius Deſiderio epiſcopo Galliarum.

FRaternitatis veſtræ deſiderium Joannis regionarii relatione cognovimus; quod quidem libenter parati ſumus implere, ſi diligenter fuerimus de his quæ retulit informati. Inquit autem a veſtra ſibi relatum dilectione, quod eccleſiæ veſtræ quædam olim privilegia ab apoſtolica ſede conceſſa ſunt, atque uſum pallii ejus ſacerdotes antiquitus habuiſſe. Quod quia vobis magnopere poſcitis reformari in eccleſiæ noſtræ ſcrinio requiri fecimus, & inveniri nihil potuit. Sed quoniam quanto ſtudioſius iſta cupitis adipiſci, tanto vos arbitramur eſſe ſolicitos, in requirendis chartis eccleſiæ veſtræ vigilantius curam impendite; & ſi qua exinde ſcripta inveniri potuerint, quæ nos valeant informare, huc curæ veſtræ ſit tranſmittere. Nam qui nova * concedimus, vetera libentiſſime reparamus.

* f. non

* CXVIII. AD SYAGRIUM EPISCOPUM AUGUSTODUNENSEM. CLII.

Ut Menatem & Theodorum epiſcopos in Italiam redire compellat.

Gregorius Syagrio epiſcopo Auguſtodunenſi.

CUm ſacerdotalis dignitas aliis videatur dignitatibus eminere, ita quiſquis ea ornatus eſt cunctis ſe imitandum debet oſtencere; ut exemplo ſuo nulli nocere, ſed vitam potius valeat componere ſubjectorum. Nam ſi actus diſſentiat a nomine, quanto pontificatus ipſe plus erigit, tanto magis addicit. Itaque Menatem quemdam epiſcopum, qui illic de diœceſi Romanæ eccleſiæ noſtra ordinatione profectus eſt, in tanta ſe levitate didicimus exhibere, ut & nobis de eo major ſit verecundia, & illi epiſcopatus nomen non ſit in honore, ſed onere. Quod quia pudoris nobis eſt de eo illa cognoſcere, quæ in aliarum provinciarum omnino reprehendimus ſacerdotibus, fraternitas veſtra eum illic immorari amplius non permittat, ſed ad nos quantocius reverti compellat, ac magis inventa per omnia occaſione tranſmittat: ut ſub ea qua dignum eſt obſervantia refrenatus, ſæculares mores ad ſacerdotalem ſtudeat convertere gravitatem. Nam ſatis noxium atque pernicioſum eſt, ut imitatione ipſius quæ ædificari debuerant deſtruantur. In qua re non ſolum ille culpabilis, ſed etiam qui non reſtiterit invenitur: nam conſentire videtur erranti, qui corrigenda ut reſecari debeant non * corrigit. Quia vero Theodorus quidam epiſcopus, de diœceſi reverendiſſimi fratris noſtri Conſtantini Mediolanenſis eccleſiæ epiſcopi, diſciplinam, ut dicitur, evitans, illic veniſſe firmatur, hortamur ut & iſto diligentius requiſito, ad epiſcopum ſuum veſtra fraternitas retranſmittat. Et quia, ſicut legitur: *Qui abjicit diſciplinam infelix eſt*, nulla eum illic ſe excuſatione patiamini retinere, quatenus ipſi, qui levitatis eorum vitio poſſunt decipi, liberentur, & de ipſis habere mercedem, ne in hac ſtultitia pereant, valeatis.

* concurrit Paris.

Sap. 3.

* CXIX. AD VIRGILIUM ET SYAGRIUM EPISCOPOS. CLIII.

De ſuſcipienda cauſſa Syagriæ, quæ religionem profeſſa cum eſſet, marito violenter juncta dicebatur.

*Gregorius Virgilio * & Syagrio epiſcopis Galliæ.*

COmmiſſi officii qualitas me, fratres cariſſimi, in vocem cogit doloris erumpere, & dilectionem veſtram anxietate caritatis exaſ-

* Arelatenſi & Syagrio Epiſcopo Auguſtodunenſi Paris.

exasperare, quod illic vos nimium negligentes & remissos dicitur extitisse, ubi studium vestrum acriter justitiæ rectitudo & zelus debuit castitatis accendere. Pervenit autem ad nos Syagriam quondam vitam religiosam mutatis etiam vestibus assecutam, posteaque marito violenter esse, quod dici iniquum est, sociatam, & nullo vos in ejus defensione dolore permotos. Quod si ita est, vehementius ingemisco, ne apud omnipotentem dominum, quod absit, mercenarii officium, & non pastoris meritum habeatis; quippe qui in ore lupi ovem laniandam sine certamine reliquistis. Quid enim dicturi, quamve rationem futuro estis judici reddituri, quos stupri * scortatio non commovit, quos ad defendendum favor nequaquam religioſi habitus excitavit, quos ad tutandam pudicitiæ integritatem sacerdotalis consideratio non erexit? Vel nunc ergo neglectus ad memoriam redeat, hujus recordatio culpæ solicitet, & officii vestri consideratio ad prædictæ mulieris vos adhortationem impellat. Et ne forte per tempus transisset in voluntatem necessitas, lingua illi vestra medela sit, atque admonentibus vobis orationibus operam det, de memoria lamenta pœnitentiæ non recedant, redemptori nostro cor pœnitens exhibeat, & castitatis damna, quam ei corpore servare non licuit, fletu resarciat. Quia ergo prædicta mulier res suas etiam nunc piis, ut fertur, desiderat caussis impendere; hortamur ut fraternitatis vestræ hac in re favorem inveniat, solatiis potiatur, servata competenti filiis portione, fas illi sit de substantia sua judicare quod velit. Vestrum enim sine dubio bonum facitis si bona volentibus opem fertis. Hæc igitur, dilectissimi fratres, quæ loquimur, ex quanto procedant amore pensate, & omnia cum ea qua dicuntur caritate suscipite. Nam dum unum in redemptoris nostri corpore corpus sumus, in his quæ vobis nocere sentio, simul uror. Qua autem intentione, quove affectu hanc vobis epistolam miserim, cordi vestro veritatis auctor aperiat. Et ideo hæc fraterna vos admonitio non contristet: quia & asperum populum libenter accipitur, quod intentione salutis offertur. Quod superest, carissimi fratres, junctis Dei nostri misericordiam precibus exoremus, ut vitam nostram in suo propitius timore disponat, quatenus & hic illi sacerdotaliter deservire, & in conspectu ipsius in futuro securi assistere & sine metu valeamus.

* CXX. AD SYAGRIUM EPISCOPUM AUGUSTODUNENSEM.

De parochiis episcopo Taurinensi subtractis, & episcopo in iisdem constituto, ut eas illi restituendas curet.

Gregorius Syagrio episcopo Augustodunensi.

SI in rebus sæcularibus suum cuique jus & proprius ordo servandus est, quanto magis in ecclesiasticis dispositionibus nulla debet induci confusio, ne ibi discordia locum inveniat, unde pacis debent bona procedere? Quod hac ratione servabitur si nihil potestati, sed totum æquitati tribuitur. Perlatum siquidem ad nos est, dilectissimum fratrem nostrum Ursicinum Taurinæ civitatis episcopum, post captivitatem & deprædationem quam pertulit, grave [1] in parochiis suis, quæ in Francorum sitæ terminis perhibentur, præjudicium pertulisse. Denique ut alter illic contra ecclesiastica statuta, nullo ejus crimine deposcente, constitueretur antistes. Et ne leve forsitan videretur hujus rei præjudiciale commissum, etiam aliquid doloris est additum, ut res ei ecclesiæ suæ, quas habere potuit, tollerentur. Quod si hæc veritate subsistunt, quia crudele nimis est, & aperte sacris canonibus inimicum, ut ab altari proprio insontem ambitio removeat sacerdotem, qui non meretur ex crimine successorem; suam in hujus præjudicii cuncti caussam attendant, ut qui nolunt perpeti, nec aliis * imponant. Nam si parvæ rei aditus antequam diu patescat non clauditur, usu fit latior; & erit consuetudine licitum quod ratione constat esse prohibitum. Sed præ cæteris fraternitatis vestræ solicitudo pro nostra commendatione, ac divinæ considerationis intuitu, in ejus se enixius defensione impendat, & a suis illum amplius contra rationem remotum esse parochiis non permittat: sed tam per se, quam supplicando præcellentissimis regibus, quos vos in nullo credimus contristare, id peragat, ut & hoc quod male factum est corrigatur, & quæ violenter ablata sunt veritate patrocinante reddantur: quia dum scriptum sit: *Frater fratrem adjuvans exaltabitur*; tanto se ab omnipotente Deo caritas vestra noverit recepturam, quanto præcepta ipsius in adjuvando fratre libenter atque constanter fuerit executa. Prov. 18.

* imponatur studeant. *Tarif.*

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

1. *In parochiis suis.*) Segusiensibus nimirum, in finibus Italiæ. Longobardorum enim duces, cum in Gallias temere irrupissent, victique & prostrati a Mummulo fuissent, Augustam & Segusium civitates cum integro illarum territorio Guntramno regi, ut Fredegarius cap. 45. scribit, multæ nomine cessérunt. Segusium porro Guntramnus cum pago universo, ut in codice Aintiensi annotatum observavimus, ab Italis receptum Mauriennensi ecclesiæ subjecit. Quare ab episcopo Taurinensi, cujus antea fuerant, eædem nunc parochiæ repetebantur.

* CXXI. AD THEODORICUM ET THEODEBERTUM, REGES FRANCORUM. CLV.

Ut episcopo Taurinensi restituantur ipsius parochiæ in regno Francorum sitæ, in quibus ordinatus fuerat novus episcopus.

Gregorius Theodorico & Theodeberto regibus Francorum.

SUmmum in regibus bonum est justitiam colere, ac sua cuique jura servare, & subjectis non sinere quod potestatis est fieri, sed quod æquum est custodire. Quod quia vos & diligere, & omnino confidimus studere, excellentiæ vestræ indicare ea quæ emendationem expetunt invitamur; ut per hoc & oppressis succurrere, & vobis mercedem requirere nostris epistolis valeamus. Fratrem itaque & coepiscopum nostrum Ursicinum, Tau-

rinæ civitatis antistitem, in parochiis suis, quæ intra regni vestri sunt terminum constitutæ, grave omnino dicitur præjudicium sustinere; adeo ut contra ecclesiasticam observantiam, contra sacerdotalem gravitatem, & contra sacrorum canonum instituta, nullo ejus exigente crimine, alter illic non meruerit episcopus ordinari. Et quia parum visum est, si illicitis non jungerentur illicita, etiam res ecclesiæ suæ, ut fertur, ablatæ sunt. Quod si ita se veritas habet, quoniam intolerabile nimis est ut vi opprimeretur, cui culpa non nocuit præmisso paterna caritate salutationis alloquio, petimus ut quod excellentia vestra amore ecclesiasticæ reverentiæ, & æquitatis contemplatione sponte potest impendere, nostra studeat benignius intercessione concedere, & justitiam illi, sicut de æquitatis ejus bono confidimus, faciat in omnibus custodiri, atque patefacta veritate, & quod illicite actum est corrigi, & res ei violenter ablatas æquitate jubeat favente restitui. Nec quod ad tempus ab hostibus ejus ecclesiæ detinetur debet illi aliquid officere: sed hoc ad subveniendum Christianitatis vestræ magis magisque debet animos permovere; ut largitatis vestræ munere consolatus, captivitatis quam pertulit non possit damna sentire. Pro utilitate ergo animæ vestræ hæc nostra apud vos exhortatio locum inveniat, ut ad mercedem vestram dejectionem ipsius porrecta manu justitiæ relevetis, quatenus per hoc quod æquitatem sacerdotibus custoditis, eorum precibus ante Dei semper oculos floreatis.

* CLVI. * CXXII. AD BRUNICHILDEM

REGINAM FRANCORUM.

Hilarium commendat, ut illum tuitione sua protegat.

Gregorius Brunichildæ reginæ Francorum.

CUm in regni regimine virtus justitia, & potestas egeat æquitate, nec ad hoc alterum sine altero possit sufficere; quanto in vobis amore horum cura præfulgeat, ex hoc utique patenter ostenditur, dum turbas gentium laudabiliter gubernatis. Quis ergo hæc considerans de excellentiæ vestræ bonitate diffidat? aut de impetratione sit dubius, quando illa a vobis, quæ subjectis vos libenter posse novit impendere, duxerit postulanda? Lator itaque præsentium Hilarius excellentiæ vestræ famulus, nostra se interventione apud potestatem vestram æstimans adjuvari, commendationis nostræ sibi popposcit epistolas suffragari; certum tenens uberius, sicut ceteris conceditis, promereri, si nostra pro eo intercessio loqueretur. Proinde paternæ caritatis affectu salutationis persolventes alloquia petimus, ut quia quorumdam se perhibet nequitia adversitatibus laborare, excellentiæ vestræ eum tuitio muniat, & ne contra rationem valeat prægravari, sua illum jussione tutum esse præcipiat; quatenus dum vobis jubentibus atque propitiis nullius adversitas injuste, & pro sola tantummodo voluntate locum habuerit, & nos de impetratis, quæ pro vestra magis mercede poscimus, gratias referamus, & excellentiæ vestræ beatus Petrus apostolorum princeps, quem in nobis concedendo quæ petimus Christiana devotione veneramini, recompenset.

* CXXII. AD VANTILONUM * CLVII.

ET AREGIUM.

Hilarium commendat, ut illi suum patrocinium impendant.

*Gregorius Vantilono & * Aregio.* * Arigio Tarisi.

AD magnam gloriæ vestræ laudem accedit, quod Hilarius præsentium lator valide se fidit patrocinio relevari, si assequi favorem tuitionis vestræ meruerit. Quod adeo, sicut est, magnum existimat, ut ad hoc obtinendum etiam nostram sui commendationem adhibere studuerit adjutricem. Hunc igitur quoniam ad vestrum patrocinium videmus desideranter velle confugere, scribere pro eo judicavimus differendum; confidentes tanto vos defensionem petentibus libenter impertiri, quanto & eam in tristitia, & in stricto positos cognoscitis suppliciter expectare. Ea de re gloriam vestram paterna dulcedine salutantes, petimus ut quia prædictus portitor aliquorum inimicitiis se contra rationem asserit subjacere, patrocinium vestrum quod magnopere cupit inveniat, & nullam illum contra æquitatem molestiam, nullam vexationem patiamini sustinere; sed ab omni eum afflictione, quam non ratio, sed adversantium voluntas ingesserit, patrocinii vestri gratia tueatur; ut & hic, optatum se in vobis, ut sperat, lætetur invenisse refugium, & aliquid vobis ad mercedem proficiat, ac vestrum quidem in nobis alii similiter quærere discant in tribulatione solatium.

* CXXIV. AD ASCLEPIODOTUM * CLVIII.

PATRICIUM.

Hilarium commendat, ut ejus patrocinium suscipiat.

Gregorius Asclepiodoto patricio in Galliis.

QUi terrenis regibus adhærent, quantum eis præstandi locus conceditur, tanto debent in causis mercedis proniores existere, ut fructu boni operis & hic eorum quibus serviunt gratia perfruantur, & cælestis regni aulam introire postea mereantur. Unde licet hoc diligere, & in hoc vos esse confidamus intentos: verumtamen quia paternum alloquium aliquid bonis mentibus semper addit, hortamur, ut quoties congruum juvandi tempus adstiterit, nequaquam quod operandum vobis est differatis. Nam qui fratrem luctu relevat, oppressum erigit, mœrentem consolatur, ab illo sibi retribui, cui totum impendit, non dubitet, qui ait: *Quod uni ex minimis istis fecistis, mihi fecistis.* Quia igitur Hilarius præsentium portitor, pro eo quod frustra contra se quorumdam perhibet inimicitias exarsisse, vestræ se tuitioni nostra petiit epistola commendari, certus quod patrocinantibus vobis cujusquam contra rationem adversitas ei nocere non valeat; idcirco paterno gloriam vestram salutantes affectu petimus ut favoris vestri Matth. 25.

vestri gratia muniatur, & quod ceteris justa petentibus indulgetis, huic quoque pro nostra intercessione largius impendatis; atque eum contra æquitatem opprimi non sinatis, sed manum illi auxilii, ubi rationis ordo vocaverit, porrigatis; quatenus mercedem gloriæ vestræ & ipse in vobis quod omnino ardue quæsivit inveniat, & vos afflicto & humiliter supplicanti videamini, quod valde glorioſum est, subvenisse.

*CXXV. AD CLAUDIUM IN HISPANIIS.

Ei familiariter regibus Gothorum uso Cyriacum monachum commendat.

Gregorius Claudio in Hispaniis.

QUia unguenti more bonorum fragrat opinio vestræ gloriæ, de occidentibus partibus hucusque odor tetendit. Cujus profecto auræ suavitate respersus, multum fateor, quem nesciebam dilexi, atque intra sinum cordis amoris manu te rapui; nec jam eum nesciens diligebam, cujus bona cognoveram. Qui enim mihi magna intentione notus, sed corporis visione manet incognitus, de eo procul dubio veraciter dicere possum, quia personam illius scio, sed domum nescio. Magna autem vestræ laudis datur assertio, quod excellenti Gothorum regi vestra gloria sedulo adhærere perhibetur; quia dum malis boni semper displiceant, bonos vos esse certum est, qui bono placuistis. Propterea debitum Salutationis alloquium solvens, opto vos in his quæ cœpistis exerceri, ut in vobis compleatur veridica Salomonis illa sententia quæ ait: *Justorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectum diem.* Nunc enim cum lex nobis veritatis infulget, cum sese regni cælestis suavitas mentibus aperit, jam quidem dies est, sed adhuc perfectus non est. Tunc autem dies perfectus erit, quando jam quidquam de nocte peccati in mente nostra non erit. Vos autem usque ad perfectum diem crescite; ut quousque patria æterna videatur, bonorum hic operum augmenta dilatentur, quatenus tanto post in retributione major sit fructus muneris, quanto nunc studium creverit laboris. Propterea dilectissimum filium nostrum Cyriacum monasterii nostri patrem vestræ gloriæ commendamus, ut peractis quæ ei injuncta sunt nulla illum remeandi mora præpediat. Omnipotens Deus cælestis vos brachii protectione tueatur, & nunc glorioſos inter homines, & post longa annorum curricula inter angelos esse concedat.

*CXXVI. AD LEANDRUM EPISCOPUM HISPALENSEM.

De laude caritatis. De onere suæ prælationis. De pallio ad sacra tantum missarum solennia transmisso.

*Gregorius Leandro episcopo * Hispalensi.*

SAnctitatis tuæ suscepi epistolam, solius caritatis calamo scriptam. Ex corde enim lingua tinxerat quod in chartæ pagina refundebat. Boni autem sapientesque viri cum legerentur adfuerunt, quorum statim viscera in compunctione commota sunt. Cœpit quisque amoris manu in suo corde te rapere; quia in illa epistola tuæ mentis dulcedinem non erat audire, sed cernere. Accendebantur & mirabantur singuli, atque ipse ignis audientium demonstrabat qui fuerit ardor dicentis. Nisi enim prius in se faces ardeant, alium non succendunt. Ibi ergo vidimus, quanta caritate tua mens arserit, quæ sic & alios accendit. Vitam vero vestram, cujus ego semper cum magna veneratione reminiscor, minime noverant, sed eis altitudo vestri cordis patuit ex humilitate sermonis. Vitam autem meam cunctis esse imitabilem illa vestra epistola loquitur. Sed quod non est ita ut dicitur, sit ita quia dicitur, ne qui non solet mentiatur. Ad hæc autem breviter cujusdam bonæ mulieris verba loquor: *Nolite me vocare Noemi, id est pulchram,* Ruth. 1. *sed vocate me Mara, quia amaritudine plena sum.* Neque enim, bone vir, hodie ego sum ille quem nosti. Multum fateor exterius proficiendo interius cecidi; meque de eorum numero esse pertimesco, de quibus scriptum est. *Dejecisti eos dum allevarentur.* Cum * enim de- Psalm. 72. jicitur qui honoribus proficit, & moribus cadit. Ego enim vias mei capitis sequens summopere esse decreveram opprobrium hominum, & abjectio plebis; atque in ejus sortem currere, de quo rursus per Psalmistam dicitur: *Ascensus in corde suo disposuit in convalle* Psal. 83. *lacrimarum*: ut videlicet tanto verius intus ascenderem, quanto per convallem lacrymarum foris humilius jacerem. At me multum nunc deprimit honor onerosus, curæ innumeræ perstrepunt, & cum sese ad Deum animus colligit, hunc suis impulsibus quasi quibusdam gladiis scindunt. Nulla cordis quies est. Prostratum in infimis jacet suæ cogitationis pondere depressum, aut rara valde aut nulla hoc in sublimia penna contemplationis levat. Torpet ignava mens, & circum latrantibus curis temporalibus jam pene ad stuporem deducta, cogitur modo terrena agere, modo etiam quæ sunt carnalia dispensare. Aliquando vero fastidio exigente compellitur quædam etiam cum culpa disponere. Quid multa loquar? Victa suo pondere sanguinem sudat. Nisi enim sanguinis nomine culpa censeretur, Psalmista non diceret: *Libera me de sanguinibus.* Cum vero Psal. 50. culpas culpis injungimus, hoc quoque quod per alium prophetam dictum est implemus: *Sanguis sanguinem tetigit.* Sanguis enim sanguinem tangere dicitur, cum culpa culpæ adjungitur, ut iniquitatis cumulus multiplicetur. Sed inter hæc per omnipotentem Deum deprecor, ut in perturbationis fluctibus lapsum tuæ orationis manu me teneas. Quasi enim prospero flatu navigabam, cum tranquillam vitam in monasterio ducerem. Sed procellosis subito motibus tempestas exorta, in sua perturbatione me rapuit, & prosperitatem itineris amisi; quia quiete perdita mentis naufragium pertuli. Ecce nunc in undis versor, & tuæ intercessionis tabulam quæro, ut qui navi integra dives pervenire non merui, saltem post damna ad litus per tabulam reducar. De podagræ vero molestia sanctitas vestra, ut scribit, affligitur, cujus dolore assiduo & ipse vehementer attritus sum. Sed facilis erit consolatio, si inter flagella quæ patimur, quæcumque fecimus ad memoriam delicta revocamus; Osee. 4.

* allevatur enim &c. Pariſ.

atque hæc non flagella, sed dona esse conspicimus, si quæ carnis delectatione peccavimus, carnis dolore purgemus. Præterea ex benedictione beati Petri apostolorum principis pallium vobis transmisimus, ad sola missarum solennia utendum. Quo transmisso, valde debui qualiter vobis esset vivendum admonere. Sed locutionem supprimo, quia verba moribus anteitis. Omnipotens Deus sua vos protectione custodiat, atque ad cælestis remunerationem patriæ cum multiplici animarum fructu perducat. Ego autem quanta occupatione deprimor * ex debilitate brevis attestatur epistola, in qua ei, quem multum diligo, parum loquor.

* & Paris.

Incipit Epistola Recharedi regis Gothorum.

Ad beatum Gregorium Romensem episcopum directa.

Excusat quod ipsum non ante, quatuor annos de conversione sua monuerit. Mittit aureum calicem: Venerationem summam ac benevolentiam testatur. Leandrum Hispalensem commendat.

DOmino sancto ac beatissimo papæ Gregorio episcopo Recharedus, Tempore quo nos Dominus sua miseratione nefandæ Arrianæ hæresis fecit esse discordes, melioratos fidei tramite intra sinus suos sancta catholica colligit ecclesia, voluntatis tunc nostræ fuit animus tam reverentissimum virum, qui præ cæteros polles antistites, omni intentione animi delectanter inquirere, & tam dignam acceptam Deo rem pro nobis hominibus modis omnibus laudaret. Unde nos multasque regni curas gerimus, diversis occasionibus occupati, tres præterierunt anni voluntatem animi nostri minime satisfacere. Et post hoc ad vos ex monasteriis abbates elegimus, qui usque ad tuam præsentiam peraccederent, & munera a nobis directa sancto Petro offerrent, tuæ sanctæ reverentiæ salutem nobis manifestius nuntiarent. Qui properantes jam pene littora cernentes Italiæ, in illis vi maris advenit quibusdam scopulis prope Massilia inhærentes, vix suas potuerunt animas liberare. Nunc autem presbyterum, quem tua gloria usque ad Malicitanam urbem direxerat, oravimus eum ad nostrum venire conspectum. Sed ipse corporis infirmitate detentus, nullatenus ad regni nostri solium voluit peraccedere. Sed quia certissime cognovimus eum a tua sanctitate fuisse directum, calicem aureum desuper gemmis ornatum direximus, quem ut de tua confidimus Sanctitate, illa dignam apostolo, qui primus fulget honore, offerre dignemini. Nam & peto tuam celsitudinem nos sacris tuis literis aureis opportunitate reperta exquirere. Nam quantum te veraciter diligam, tu ipse pectori fecunditatem inspirante Domino latere non credo. Nonnunquam solet ut quos spatia terrarum sive maria dividunt, Christi gratia ceu visibiliter glutinare. Nam qui te minime præsentialiter cernunt, bonum tuum illis fama patefecit.

Leandrum vero Spalensis ecclesiæ sacerdotem tuæ in Christo sanctitati cum omni veneratione commendo, quia per ipsum tua benivolentia nobis est lucidata; & dum cum eodem antistite de tua vita loquimur, in bonis actibus vestris nos minores esse censemus. Salutem vero tuam, reverentissime, & sanctissime vir, audire delector, & peto tuæ christianitatis prudentiæ, ut nos gentesque nostras, quæ nostro post Deum regimine moderantur, & vestris sunt a Christo adquisitæ temporibus, communi Domino tuis crebro commendes orationibus, ut per eamdem rem quos orbis latitudo dissociat, vera in Deum acta charitas feliciter convalescat.

* CXXVII. AD RECCAREDUM REGEM Hispaniæ. * CLXI.

Laudat ejus ope gentem Gothorum ad catholicam fidem conversam. Agit de muneribus sancto Petro transmissis, commendans ejus animum, quod licet summa pecuniarum a Judæis offerretur, constitutionem in eos editam mutare noluerit. Denique crucem transmittit, in qua de ligno domini erat, & de capillis sancti Joannis Baptistæ.

Gregorius Reccaredo regi Vvisigothorum.

EXplere verbis, excellentissime fili, non valeo, quantum tuo opere, tua vita delector. Audita quippe novi diebus nostris virtute miraculi, quod per excellentiam tuam cuncta Gothorum gens ab errore Arianæ hæresis in fidei rectæ soliditatem translata est, exclamare cum Propheta libet: *Hæc est immutatio dexteræ excelsi.* Psal. 76. Cujus enim vel saxeum pectus tanto hoc opere cognito, non statim in omnipotentis Dei laudibus, atque in tuæ excellentiæ amore mollescat? Hæc me, fateor, quæ per vos acta sunt, sæpe convenientibus filiis meis dicere, sæpe cum eis pariter admirari delectat. Hæc me plerumque etiam contra me excitant, quod piger ego & inutilis tunc inerti otio torpeo, quando in animarum congregationibus pro lucro cælestis patriæ reges elaborant. Quid itaque ego in illo tremendo examine judici venienti dicturus sum, si tunc illuc vacuus venero, ubi tua excellentia greges post se fidelium ducet, quos modo ad veræ fidei gratiam per studiosam & continuam prædicationem traxit? Sed est mihi, bone vir, hoc ex Dei munere in magna consolatione, quia opus sanctum quod in me non habeo, diligo in te. Cumque de tuis actibus magna exultatione gaudeo, ea quæ per laborem tua sunt, per caritatem mea fiunt. De conversione igitur Gothorum in vestro opere & in nostra exultatione libet cum angelis exclamare: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Luc. 2. Nos enim, ut existimo, gratiarum amplius omnipotenti domino debitores existimus; quia etsi vobiscum nihil egimus, vestro tamen operi congaudendo participes sumus. Beatus vero Petrus apostolorum princeps quam libenter munera excellentiæ vestræ susceperit, ipsa cunctis liquido vita vestra testatur. Scriptum quippe est: *Vota justorum placabilia.* Prov. 15. Neque enim in omnipotentis Dei judicio quid datur, sed a quo datur aspicitur. Hic est enim quod scriptum est: *Respexit dominus ad Abel, & ad munera ejus: ad Cain autem* Gen. 4.

tem & ad munera ejus non respexit. Dicturus quippe, quia dominus respexit ad munera, præmisit solicite, quia respexit ad Abel. Ex qua re patenter ostenditur, quia non offerens a muneribus, sed munera ab offerente placuerunt. Vestraque oblatio quam sit grata ostenditis, qui daturi aurum, prius ex conversione gentis subditæ animarum munera dedistis. Quod vero transmissos abbates, qui oblationem vestram beato Petro apostolo deferebant, vi maris dicitis fatigatos ex ipso itinere ad Hispanias remeasse, non munera vestra repulsa sunt quæ postmodum pervenerunt, sed eorum qui transmissi fuerant constantia est probata, an scirent sancto desiderio objecta pericula vincere, & in fatigatione corporis mente minime lassari. Adversitas enim quæ bonis votis objicitur, probatio virtutis est, non judicium reprobationis. Quis enim nesciat quam prosperum fuit quod beatus Paulus apostolus prædicaturus ad Italiam veniebat, & tamen veniens naufragium pertulit? Sed navis cordis in marinis fluctibus integra stetit. Præterea indico, quia crevit de vestro opere in laudibus Dei hoc quod dilectissimo filio meo Probino presbytero narrante cognovi; quia cum vestra excellentia constitutionem quamdam contra Judæorum perfidiam dedisset, hi de quibus prolata fuerat rectitudinem vestræ mentis inflectere pecuniarum summam offerendo moliti sunt: quam excellentia vestra contempsit, & omnipotentis Dei placere judicio requirens, auro innocentiam prætulit. Qua in re mihi David regis factum ad memoriam venit; cui dum concupita aqua de cisterna Bethlehemitica, quæ inter hostiles cuneos habebatur, ab obsequentibus militibus fuisset allata, protinus dixit: *Absit a me ut sanguinem justorum hominum bibam*: Quam quia fudit & bibere noluit, scriptum est: *Libavit eam domino*. Si igitur ab armato rege in sacrificium Dei versa est aqua contempta, pensemus quale sacrificium omnipotenti Deo rex obtulit, qui pro amore illius non aquam, sed aurum accipere contempsit? Itaque, fili excellentissime, fidenter dicam, quia libasti aurum domino, quod contra eum habere noluisti. Magna sunt hæc & omnipotentis Dei laudi tribuenda. Sed inter hæc vigilanti sunt studio antiqui hostis insidiæ cavendæ, qui quanto majora in hominibus dona conspicit, tanto hæc auferre subtilioribus insidiis exquirit. Neque enim latrunculi in via capere viatores vacuos expetunt, sed eos qui auri vascula vel argenti ferunt. Via quippe est vita præsens. Et tanto quisque necesse est ut insidiantes spiritus caveat, quanto majora sunt dona quæ portat. Oportet ergo excellentiam vestram in tanto hoc de conversione gentis subditæ munere quod accepit summopere custodire prius humilitatem cordis, ac deinde munditiam corporis. Cum enim scriptum sit: *Omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur*; profecto liquet quia ille veraciter alta amat, qui mentem suam ab humilitatis radice non desecat. Sæpe namque malignus spiritus, ut bona destruat quibus prius adversari non valuit, ad operantis mentem post peractam operationem venit, eamque tacitis cogitationibus in quibusdam suis laudibus excutit, ita ut decepta mens admiretur ipsa, quam sint magna quæ fecit, Quæ dum per occultum tumorem apud semetipsam extollitur, ejus qui donum tribuit gratia privatur. Hinc est enim quod per prophetæ vocem contra superbientem animam dicitur: *Habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo*. Fiduciam quippe animam in pulchritudine sua habere, est in semetipsa de justa actione præsumere. Quæ in suo nomine fornicatur, quando in hoc quod recte egit non conditoris laudem dilatari appetit, sed suæ opinionis gloriam requirit. Hinc rursum per prophetam scriptum est; *Quo pulchrior es, descende*. Anima etenim unde est pulchrior, inde descendit, quando ex virtutis decore, quo exaltari apud Deum debuit, ab ejus gratia per suam elationem cadit. Quid ergo in his agendum est, nisi ut malignus spiritus cum nobis ad elevandam mentem reducit bona quæ egimus, nos semper ad memoriam mala nostra revocemus; quatenus & nostra cognoscamus esse quæ peccando fecimus, & solius omnipotentis Dei munera, cum peccata declinamus. Custodienda est quoque munditia corporis in studiis bonæ actionis; quia juxta vocem prædicantis apostoli: *Templum Dei sanctum est, quod estis vos*, Qui rursus ait: *Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra*. Quam sanctificationem quid dixerit, ostendens protinus adjunxit: *Ut abstineatis vos a fornicatione, ut sciat unusquisque vestrum suum vas possidere in sanctificatione & honore, & non in passionibus desiderii*. Ipsa quoque regni gubernacula erga subjectos magno sunt moderamine temperanda, ne potestas mentem surripiat. Tunc enim regnum bene regitur, cum regnandi gloria animo non dominatur. Curandum quoque est, ne ira surrepat: ne fiat citius omne quod licet. Ira quippe etiam, cum delinquentium culpas exequitur, non debet menti quasi domina præire, sed post rationis tergum velut ancilla famulari, ut ad faciem jussa veniat. Nam si semel mentem possidens ceperit, justum esse deputat etiam quod crudeliter facit. Hinc enim scriptum est: *Ira viri justitiam Dei non operatur*. Hinc rursus dicitur: *Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum & tardus ad iram*. Hæc autem vos auctore Deo omnia servare non ambigo. Sed occasione admonitionis exorta bonis vestris actibus me furtive subjungo, ut quod non admoniti facitis, quando vobis & admonens additur, jam non soli faciatis. Omnipotens autem Deus in cunctis actibus vestris cælestis brachii extensione vos protegat, vobisque & præsentis vitæ prospera, & post multa annorum curricula gaudia concedat æterna. Clavim vero parvulam a sacratissimo beati Petri apostoli corpore vobis pro ejus benedictione transmisimus, in qua inest ferrum de catenis ejus inclusum, ut quod collum illius ad martyrium ligaverat, vestrum ab omnibus peccatis solvat. Crucem quoque dedi latori præsentium vobis offerendam, in qua lignum dominicæ crucis inest, & capilli beati Joannis Baptistæ: ex qua semper solatium nostri salvatoris per intercessionem præcursoris ejus habeatis. Reverendissimo autem fratri & coepiscopo nostro Leandro pallium a beati Petri apostoli sede transmisimus, quod & antiquæ consuetudini, & * nostris moribus, & ejus bonitati atque gravitati debeamus. Item in anagnostico ante longum tempus dulcissima mihi vestra excellentia, Neapoli-

Exod. 16.

Exod. 32.

1. Cor. 3.

1. Thess. 4.

Jacob. 1.

Ibidem.

* vestris. Parisi.

politano quodam juvene veniente, mandare curaverat, ut piissimo imperatori scriberem; quatenus pacta in chartophylacio requireret, quæ dudum inter piæ memoriæ Justinianum principem & jura regni vestri fuerant emissa, ut ex his colligeret, quid vobis servare debuisset. Sed ad hoc faciendum duæ res mihi vehementer obstiterunt. Una, quia chartophylacium prædicti piæ memoriæ Justiniani principis tempore ita furripiente subito flamma incensum est, ut omnino ex ejus temporibus pene nulla charta remaneret. Alia autem, quia, quod nulli dicendum est, ea quæ contra te sunt apud temetipsum debes documenta requirere, atque hæc pro me in medium proferre. Ex qua re hortor ut vestra excellentia suis motibus congrua disponat, & quæque ad pacem pertinent studiose peragat, ut regni vestri tempora per longa sint annorum curricula in magna laude memoranda. Præterea transmisimus clavim aliam a sacratissimo beati Petri apostoli corpore, quæ cum digno honore reposita, quæque apud vos invenerit benedicendo multiplicet.

* CLXII. * CXXVIII. AD ITALICAM ET VENANTIUM.

Conqueritur de doloribus ejus, & de temporis calamitatibus, & morbis qui se, Romam, Africam, & orientem vexabant.

* patricio & Italicæ jugalibus *Paris.*

*Gregorius Italicæ patriciæ, & domno Venantio * cancellario Italiæ.*

Joan. diac. lib. 4. c. 63.

QUosdam de Sicilia venientes, affectu quo debui de sospitate vestræ excellentiæ requirere curavi. Sed de assiduitate ægritudinum mihi tristia responderunt. Hæc autem dicens, nec ego vobis de meipso invenio aliud quod debeam nuntiare, nisi quod peccatis meis exigentibus, ecce jam undecim menses sunt quod valde rarum est si de lecto surgere aliquando potuero. Tantis enim podagræ tantisque molestiarum doloribus premor, ut vita mea mihi gravissima pœna sit. Quotidie enim in dolore deficio, & mortis remedium expectando suspiro. In clero vero hujus urbis & populo tanti febrium languores irruerunt, ut pene nullus liber, nullus servus remanserit, qui esse idoneus ad aliquod officium vel ministerium possit. De vicinis autem urbibus strages quotidie mortalitatis nobis nuntiantur. Africa autem qualiter mortalitate & languoribus vastetur, quanto viciniores estis, tanto credo quod subtilius cognovistis. De oriente vero qui veniunt, graviores desolationes nuntiant. In his itaque omnibus quia appropinquante fine mundi generalem percussionem esse cognoscitis, affligi nimis de propriis molestiis non debetis. Sed, sicut sapientes nobiles decet, cor omne ad animarum curam reducite, districtum judicium quanto sit vicinius, plus timete: studiis pietatis intendite, de qua scriptum est, quod promissionem habeat vitæ præsentis & futuræ: Potens est autem omnipotens Deus vitam vestræ excellentiæ & hic in longo tempore conservare, & post multa annorum curricula ad gaudia æterna perducere. Dulcissimas filias meas domnam Barbaram & domnam * Antoniam mea peto vice salutari. Quas oro ut superna gratia protegat, eisque prosperari in omnibus concedat.

1. Tim. 4.

Antonina m * *Paris.*

* CXXIX. AD DONELLUM EROGATOREM. * CLXIII

De provisione Romanæ civitatis.

Gregorius Donello erogatori.

EPistolam gloriæ vestræ plenam boni filii caritate suscepimus, ex qua quidem de molestia corporis vestri noster est animus contristatus. De divina tamen miseratione confidimus, quod qui vos miseram & dejectam diligere fecit Italiam, ipse vobis & corporis salutem restituat, & in æterna retributione compenset. De militari enim roga, quam vos contra voluntatem vestram principali significastis jussione iterum suscepisse, omnino sumus libenter complexi: scientes quia magnitudo vestra cautiori salubriorique provisione militari necessitati concurrat. De sex vero centenariis qui in cimeliarchio Ravennatis ecclesiæ fuerant commendati sicut vestra testatur epistola, ab excellentissimo exarcho in quotidiana militum præfactura sunt mutuati, qui ut hactenus minime restituantur, cujus sit caussa cognoscitis. Quod enim scripsistis, hoc prædicto filio nostro exarcho visum esse, ut quia pax ad conclusionem tenuit de pecuniis hinc competentibus, primum ut rogam illarum partium faciatis, gloria vestra caute prospiciat, si vel fieri debet, vel sit quoquomodo præsumendum ut si præfectura illarum partium acceptas pecunias recuperare negligit, hæ partes ob hoc periculum de militis nuditate sustineant. Sed ii quibus mutuatæ ipsæ dicuntur pecuniæ, debent a mutuante constringi; quatenus sicut noverunt expensa centenaria ipsi restituant, & pecuniæ quæ sine erogantis non possunt tangi periculo, subtractæ quibus debentur, admisso quod nobis imminet periculo, minime aliis dispergantur indebite. Et hoc quidem nos nec cum novo in caussa viro, nec Romanorum partium ignaro agimus. Cui quippe constat, quod si pax reparata minime fuerit, belli tempore in his locis nisi solius divinæ potentia majestatis humanum non prævalet subvenire remedium. Sciens ergo magnitudo vestra voluntatem dominorum principum, quanta de Romanæ civitatis cura præcipue subventione sit provida, quod ex donis eorum evidenter agnoscitur, sed & partium istarum imminens periculum *, omnino curæ tuæ est, & civitatis, cum pecuniis huc venire. Quod si omissum fuerit, & adversi aliquid, quod non optamus, evenerit, neque apud Deum, neque apud rerum dominos cujuslibet obtentu personæ * nos excusare quoquo modo valeatis. Romana enim civitas, peccatis nostris facientibus, diversis est attrita languoribus, ut nec qui in murorum custodia sint, idonei persistant.

* Et civitatis omnino curæ tuæ &c. *Paris.*

* vos. *Paris.*

CXXX.

CXXX. AD MAXIMUM EPISCOPUM SALONITANUM.

De usu pallii, & ratione significationeque ejus.

Gregorius Maximo episcopo Salonitano.

SUsceptis fratris & coepiscopi nostri Mariniani epistolis, sed & Castorio nostro remeante, fraternitatem vestram pleniſſime de his quibus dubietas fuerat satisfeciſſe cognovimus, magnasque omnipotenti Deo gratias agimus, quia de meo corde medullitus omnis rancor siniſtræ suspicionis evulsus est. Pro qua re Stephanum communem filium diaconum vestrum cum summa volui celeritate laxare. Sed hunc apud me vel paucis diebus immorari, dolores crebri mearum ægritudinum compulerunt. At postquam meliorari vel modicum cœpi, eum protinus cum gaudio retransmittere curavi. Itaque pallium ad sacra missarum solennia utendum ex more transmiſimus, cujus nos volumus per omnia genium vendicare. Hujus enim indumenti honor, humilitas atque juſtitia est. Tota ergo mente fraternitas vestra se exhibere festinet in prosperis humilem, & in adversis, si quando eveniunt, cum juſtitia erectam; amicam bonis, & perversis contrariam. Nullius unquam faciem pro veritate loquentis premens, misericordiæ operibus juxta virtutem substantiæ inſistens, & tamen inſistere etiam * ultra virtutem cupiens, infirmis compatiens, bene valentibus congaudens, aliena damna propria deputans, de alienis gaudiis tamquam de propriis exultans: in corrigendis autem vitiis sæviens, in fovendis virtutibus adjutorum animos demulcens, in ira judicium sine ira tenens, in tranquillitate autem severitatis suæ censuram non deserens. Hæc est, frater cariſſime, pallii accepti ratio, quam si solicite servaveris, quod foris accepiſſe ostenderis, intus habes. Præterea fratrem & coepiscopum nostrum Sabinianum fraternitati vestræ in omnibus commendo, & si quæ cauſſæ sint, interim postponantur. Caritas inter vos fixa permaneat, ut sic de exterioribus, si quando contentio vertitur, examen veniat, quatenus mentem caritas non relinquat. Communem quoque filium Honoratum archidiaconum commendamus. De quo si ita est, sicut Castorium chartularium nostrum didicimus, quia per eum jam tres antea archidiaconi servare consuetudinem ecclesiasticam, quinquennio expleto exeundo compulsi sunt, tuæ quidem volumus ut caritatem sanctitatis inveniat. Nam flagitari judicium non debet de cauſſa quam ipse judicavit. Sin vero ita non est, omni mentis tumore depresso, omnique odio postposito, debet in caritate recipi; & nullatenus a loco in quo inventus est amoveri. Maſſianum quoque clericum, qui ad nos confugerat, communi filio Stephano diacono fiducialiter dedimus: certi quia quem nos vestræ fraternitati transmittimus, vos in eo non odium sed gratiam poteſtatis ostendere debeatis. Omnipotens Deus sua vos protectione custodiat, detque nobis ita agere, ut post hujus temporalitatis fluctum ad æterna valeamus simul gaudia pervenire.

* ultra. *Tacite*

EPISTOLA SANCTI COLUMBANI ABBATIS AD S. GREGORIUM PAPAM.

In celebratione paschæ, rejecto Victorii cyclo, Scotorum morem sequendum, cui Anatolius ab Hieronymo laudatus, favit. De Episcopis per Simoniam ordinatis, aut post lapsum tempore diaconatus, ac de monachis monasteria sua deserentibus consulit S. Gregorium, quem videre summopere cupit. Laudat ejus pastoralem librum, petitque expositiones in Ezechielem & in Cantica.

Domino Sancto & in Christo patri Romano, pulcherrimo Ecclesiæ decori, totius Europæ flaccentis augustiſſimo quasi cuidam flori, egregio speculatori, theoria utpote divina castulitatis potito.

*Ego Bargoma * vilis columba in Christo mitto Salutem.*

1. *Barjona fil. Columbæ.*

GRatia tibi & pax a Deo patre nostro Jesu Christo. Libet me, o Sancte papa, hyperbolicum tecum non sit interrogandum de pascha justa illud canticum: *Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi; majores tuos, & dicent tibi.* Licet enim mihi nimirum micrologo, illud cujusdam egregium Sapientis elogium, quod dixiſſe fertur, quamdam videns contupictam: *non admiror artem, sed admiror frontem*; ad te clarum ad me vili scribendo potest inuri, tamen tuæ evangelicæ humilitatis fiducia fretus, tibi scribere præsumo, & mei doloris negotium injungo. Vanitas namque scribendi nulla est, ubi necessitas cogit, quamvis majoribus, scribi.

Inserul nunc primo ex edit. PP. SS. Mauri.

Quid ergo dicis de pascha 21. aut 22. Lunæ, quod jam (tua tamen pace dictum sit) non esse pascha nimirum tenebrosum ad multis comprobatur calcalenteris? Non latet enim, ut credo, efficaciam tuam, quantum Anatolius miræ doctrinæ vir, ut sanctus ait Hieronymus, cujus Eusebius Cæsarienſis episcopus in ecclesiastica excerpta inseruit historia, & S. Hieronymus in suo hoc idem de pascha opus collaudavit catalogo, de hac lunæ ætate vituperando disputet; qui contra Gallicanos Rimarios de pascha, ut ait, errantes, horrendam intulit sententiam, dicens: *Certe si usque ad duarum vigiliarum terminum, quod noctis medium indicat, ortus lunæ tardaverit, non lux tenebras sed lucem tenebræ superant, quod certum est in pascha non esse probabile, ut aliqua pars tenebrarum luci dominetur, quia solemnitas Dominicæ resurrectionis lux est, & non est communicatio luci cum tenebris. Et si in tertia vigilia luna exanduerit, non est dubium luna 21. vel 22. exortam esse, in qua verum pascha non est possibile immolari. Nam, qui hac lunæ ætate Pascha definiunt posse celebrari, non solum illud auctoritate divinæ scripturæ affirmare non possunt, sed & sacrilegii & contumaciæ crimen & animarum periculum incurrunt; dum affirmant lucem posse immolari cum aliqua dominatione tenebrarum, quæ omnibus dominatur.* Nec non in sancti dogmatis legimus libro. *Pascha* id est *solemnitas Dominicæ resurrectio-*

* MS. *Cerer inquirens.*

rectionis ante tranſgreſſum vernalis æquinoctii A *16. initium non poteſt celebrari, ut ſcilicet æquinoctium non antecedat:* quod utique Victorius in ſuo tranſgreſſus eſt cyclo, & per hoc Galliæ jamdudum invexit errorem, ſeu ut humilius dicam, confirmavit inolitum. Quippe qua ratione utraque ſtare poſſunt, ut ſcilicet reſurrectio Domini ante ſuam celebretur paſſionem, quod vel putari abſurdum eſt, aut ſeptem dies Domini juſſione in lege ſanciti, in quibus tantum legitime phaſe Domini comedi mandatum eſt (qui a 14. luna uſque ad 20. numerandi ſunt) contra jus faſque tranſcendantur? Luna enim 21. aut 22. extra jus lucis eſt, utpote poſt medium noctis tunc temporis exorta, & tenebris lucem ſuperantibus, B lucis ſolemnitas nefas eſt, ut ajunt, agi. Quare ergo tu tam ſapiens, nimirum cujus clariſſima per orbem, ut antiquitus, ſacri ingenii diffuſa ſunt lumina, paſcha tenebroſum colis? Miror, fateor, a te hunc Galliæ errorem, ac ſi ſchynteneum jamdiu non fuiſſe raſum: niſi forte putem, quod vix credere poſſum, dum eum conſtat a te non fuiſſe emendatum, apud te eſſe probatum. Aliter tamen & honeſtius tua excuſari poteſt peritia, dum forte notam ſubire times Hermagoricæ novitatis, anteceſſorum & maxime papæ Leonis auctoritate contentus es. Noli te quæſo in tali quæſtione humilitati tantum aut gravitati credere, quæ ſæpe falluntur. Melior forte *eſt* C *canis vivus*, in hoc problemate, *leone mortuo*. Vivus namque ſanctus emendare poteſt, quæ ab altera majore emendata non fuerint. Sciat namque noſtris magiſtris, & Hibernicis antiquis, philoſophis & ſapientiſſimis componendi calculi computariis, Victorium non fuiſſe receptum, ſed magis riſu vel venia dignum, quam auctoritate. Idcirco mihi timido peregrino, magis quam ſciolo, tuæ dirige fulcrum ſententiæ; & maturæ punctum tuæ placabilitatis huic tempeſtati nos circumdanti compeſcendæ, tranſmittere non dedigneris, quia non mihi ſatisfacit poſt tantos quos legi auctores, una iſtorum ſententia epiſcoporum dicentium tantum: *Cum Judæis paſcha facere non debemus.* D Dixit hoc olim & Victor epiſcopus, ſed nemo Orientalium ſuum recepit commentum; ſed hoc ſoporans ſpina Dagonis hoc imbibit bubum erroris. Qualis rogo hæc frivola, & tam impoſita, nullis ſcilicet divinæ ſcripturæ fulta teſtimoniis ſententia. *Cum Judæis paſcha facere non debemus?* Quid ad rem pertinet? Numquid Judæi reprobi paſcha facere credendi ſunt nunc utpote ſine templo, extra Jeruſalem, Chriſto tunc figurato, ab iis crucifixo? Aut, numquid ipſorum eſſe recte credendum eſt 14. luna e * Paſcha, & non potius Dei ipſius inſtituentis phaſe eſſe fatendum eſt, ſcientiſque ſolius ad purum quo myſterio 14. luna ad tranſcenſum electa eſt? Quod forte E ſapientibus, & tui ſimilibus aliquantulum præluceat. Qui hoc opponunt, licet ſine auctoritate, Deo improperent quare non ſua præſcientia antea tunc præcaverit Judæorum contumaciam, ut ſi nollet nos cum eis paſcha facere, novem dies azymorum in lege præciperet, ut vel noſtræ ſolemnitatis initium finem ſolemnitatis eorum non excederet? Nam ſi 21. aut 22. paſcha celebrandum, a 14. uſque ad 22. novem dies computabuntur; ſeptem ſcilicet a Deo præcepti, & duo ab hominibus aucti. Sed ſi licet hominibus augere per ſe aliquid divinæ cenſuræ, interrogo, ne forte videatur contrarium eſſe illi Deuteronomii ſententiæ: Ecce inquit, *verbum quod tibi do, neque adjicias ad illud, neque auferas ab eo.* Sed hæc magis procaciter quam humiliter ſcribens, ſcio euripium præſumptionis difficillimæ mihi nexiſſe, enavigandum ſore * irogus. Nec loci namque, nec ordinis eſt, ut magnæ tuæ auctoritati aliquid quaſi diſcutiendo inrogetur, & ridiculoſe te mei (nimirum Petri cathedram apoſtoli & clavicularii legitime inſidentem) Occidentales apices de paſcha ſollicitent. Sed tu non tam me vilem in hac re, quam multos & defunctos & viventes, hæc eadem quæ notavi, firmantes magiſtros, conſiderare debes, & quaſi cum eis te trahere colloquium crede; pie namque me ſcito, licet ſaltuatim, & hyperbolice, chiloſum os aperire. Tuum itaque aut excuſſa aut damna Victorium; ſciens ſi illum laudaveris inter te & ſupradictum Hieronymum fidei futurum fore negotium, qui nimirum Anatolium laudavit, huic contrarium; itaut qui unum ſecutus fuerit, alterum recipere non poterit. Tua itaque conſideret vigilantia, ut in fide duorum auctorum ſupradictorum, ſibi invicem contrariorum, probanda, nulla ſit inter te & Hieronymum in ſententia promovenda diſſonantia; ne nobis undique ſint anguſtiæ, ut aut tibi, aut illi conſentiamus. Parce in hoc infirmis, ne ſcandalum diverſitatis oſtendas. Simpliciter enim ego tibi confiteor quod contra S. Hieronymi auctoritatem veniens, apud Occidentis eccleſias hæreticus ſeu reſpuendus erit, illi enim per omnia indubitatam in ſcripturis divinis accommodant fidem. Sed hæc de paſcha ſufficiant.

Ceterum de epiſcopis illis quid judicas interrogo, qui contra canones ordinantur, id eſt quaſi tu ſimoniacos, & Giltas auctor peſtes ſcripſiſtis. Numquid cum illis communicandum eſt? Quia, quod gravius eſt, multi in hac provincia tales eſſe noſcuntur; aut de aliis, qui in diaconatu violati, poſtea ad epiſcoporum gradum eliguntur? Sunt enim quorum in his novimus conſcientias, & cum noſtra parvitate id conferentes, certum ſcire volebant, ſi ſine periculo poſt hoc poſſint, id eſt aut poſt gradum ſolidis emptum, aut poſt in diaconatu adulterium, abſconſum tamen dico cum clientelis adulterium: quod apud noſtros magiſtros non minoris cenſetur eſſe facinoris.

Tertio interrogationis loco reſponde adhuc quæſo, ſi non moleſtum eſt quid faciendum eſt de monachis illis, qui pro Dei intuitu, & vitæ perfectioris deſiderio accenſi, contra vota venientes, primæ converſionis loca relinquunt, & invitis abbatibus, fervore monachorum cogente, aut laxantur, aut ad deſerta fugiunt. Vennianus auctor Giltam de his interrogavit, & elegantiſſime illi reſcripſit, ſed tamen diſcendi ſtudioſo ſemper majus metus adcreſcit. Humilius & purius hæc omnia & multo plura, quæ epiſtolaris brevitas non admittit, per præſentiam interroganda erant, niſi corporis infirmitas, & meorum aura comperegrinorum domi me vinctum ad te cundi, * ut illum ſpiritualem vivi fontis venam, * vivamque undam ſcientiæ cælitus fluentis, ac * in æternam vitam ſalientis haurire *. Et ſi ani-

* *Lunæ Paſcha, vel Luna & Paſcha.*

* *Ignorans.*

* addendum forte *tenere*.

* addendum forte *poſſem*.

animum corpus sequeretur, Roma sui iterum rem sustineret contemptus; ut quomodo, docto narrante Hieronymo, legimus quosdam de ultimis Heulini littoris finibus olim venisse Romam, * in, & mirum dictu, aliud extra Romam quæsisse; ita & ego nunc te, non Romam desiderans, salva sanctorum reverentia cinerum expeterem; licet enim non me sapientem sed esse sitientem fateor, hoc idem facerem, si vacaret.

Legi librum tuum pastorale regimen continentem, stilo brevem, doctrina prolixum, mysteriis refertum, melle dulcius egenti opus esse fateor; mihi idcirco tua sitienti largire, precor, opuscula quæ in Ezechielem miro, ut audivi, elaborasti ingenio. Legi Hieronymi sex in illum libros, sed nec medium exposuit. Sed si dignaris aliqua nobis de tuis transmitte, & cantica canticorum ab illo loco in quo dicit . . . * *Ibo ad montem myrrhæ, & collem thuris*, usque in finem, aut aliorum aut tuis brevis, deposco, tracta sententiis, & ut totam exponas obscuritatem Zachariæ propala, ut tibi Occidentalis in his gratias agat cæcitas. Importuna postulo, & magna scisciter; quis nesciat? Sed & tu magna habens, quia de parvo minus, & de multo plus bene scis esse fœnerandum, Rescribere te persuadeat caritas, exponere non impediat chartæ asperitas, quia aera in errorem fuit, & honor debitus cordi est a me tibi dari: meum fuit provocari, interrogare, rogare; tuum, si gratis accepta non negare, talentum fœnerari, petenti te panem doctrinæ, Christo præcipiente, dare, pax tibi tuisque, meæ indulge, quod sic audacter scripsi, rogo, procacitati, beate papa, & ora ut pro me vilissimo peccatore vel semel in tuis sanctis orationibus ad communem Dominum ores. Persuperfluum puta commendari tibi meos, quos Salvator quasi in suo nomine ambulantes, recipiendos esse decernit; etsi, ut audivi a sancto Candido tuo; hoc respondere volueris, temporis antiquitate roborata mutari non posse, manifeste antiquus error est, sed semper antiquior est veritas quæ illum reprehendit.

* sententia est in MS.

* CXXXI. AD CONSTANTIUM

Episcopum Mediolanensem.

Philagrium cæcum episcopo commendat.

Gregorius Constantio episcopo Mediolanensi.

Licet multum fraternitatem vestram ad servandam sibi justitiam Philagrii portitoris præsentium flagellum cæcitatis invitet: verumtamen quia ad restauranda quæ sibi præjudicialiter asserit detineri per nos vos voluit fieri promptiores, præsentia ad vos scripta prævidimus dirigenda. Questus autem est campum cum vinea sua ab ecclesiæ vestræ hominibus irrationabiliter occupatum. Quod si ita est, quamquam ante judicium possessio ei debuerat violenter ablata restitui, tamen quia * pervenit communis filius Eventius diaconus vester, consentiente præfato latore, constituit per quinque testes partem ecclesiæ vestræ satisfacere posse, ejusdem ecclesiæ juris illum esse. Idcoque fraternitas vestra prædictum Philagrium contra justitiam laborare non faciat; sed modis quibus potuerit veritatem diligenter inquirat. Et si manifeste, sicut hic constituit, probari potuerit vestri juris esse, huic propter Deum citius satisfaciendum est, ut a sua intentione sine labore discedat. Alioquin ante omnem contentionem res ejus tuta vestra provisione reddatur, ut sua cuique parti integra post hoc maneat de proprietate cognitio. Quia vero pro eo quod vobis nescientibus inde discessit vestros se æstimat animos offendisse, fraternitas vestra ei dulcedinem tuæ caritatis ostendat, ut cognoscat se longe aliter quam debuit de sacerdote credidisse. Sed quoniam & sanctorum apostolorum se sæpe liminibus, ut ait, præsentare desiderat; quoties venire voluerit, nullus * impedimento avertatur, sed vestrum magis habeat in hac parte solatium. Indicavit præterea prædictus portitor, quod collecta facta inter alios civitatis Januensis habitatores, & ipse dare pariter compellatur. Et miramur quod qui magis misericordia dignus est, vobis præsentibus prægravetur. Quod si ita est, denuo ab eo per quemlibet exigi vestra sanctitas non permittat: quia eum quem cæcitas sua gravat, inhumanum nimis est in collatione affligere, cui, si esset magna necessitas, debuit ex collatione misereri. Quia vero ab ecclesia Dertonensi queritur puerum suum injuste detineri, fraternitas tua prædictæ civitatis episcopo curet scribere, ut, si ita est, sine aliqua illum contentione restituat. Qui si aliter esse forte responderit, aut apud vos, aut apud arbitros causa hæc cognoscenda sine excusatione est aliqua facienda. Nam idem Philagrius puellam suam cum filiis & nepotibus, de qua, ut ait, nulla est quæstio, eumdem puerum suum nomine Maurum maritum suum secutam innotuit. Ex qua re actum est, ut per eum de quo est contentio, etiam alii, de quibus nulla est quæstio, teneantur. Quod si veritate subsistit, puella illi cum filiis & nepotibus sine aliqua altercatione reddenda est: & tunc de suprascripto Mauro quæstione ventilata quod ratio suaserit terminetur. Quod si forte & de uxore ipsius aliqua dicitur esse contentio, & hoc quoque ita interventu judicii finiatur, ut vobis illic præsentibus ad nos de memoratis causis denuo prædictus portitor necessitatem remanendi non habeat.

* pervenit est in Ta-

* impedimentum sed &c. *Taris.*

GREGORII MAGNI PAPÆ I.

EPISTOLARUM LIBER VIII.

Indictione III.

I. AD ROMANUM DEFENSOREM

Siciliæ.

De Lucillo episcopo qui ministeria ecclesiastica injuste abstulit.

Gregorius servus servorum Dei Romano defensori Siciliæ.

Nihil proficit sacerdotum culpas ulcisci, & commissa digna dejectione crimina vindicare, si eis qui * convincente facinore deponuntur, amissio honoris solatium, & casus sui cœperit esse compendium. Quæstus itaque nobis

* convicti

nobis est frater & coepiscopus noster Trajanus, Lucillum quondam insulæ Melitensis episcopum, flagitii sui iniquitate perterritum, non solum res ecclesiæ, cujus non rector, sed inimicus potius extitit, abstulisse, verum etiam plurima eum eidem ecclesiæ competentia de præteritis retinere. Quippe qui in fabricam, vel sartatecta ipsius nihil pertulit expendere, sed mente sacrilega suis totum studuit compendiis applicare. Et quia grave nimis ac contra Deum est, ut sua illi dejectio non sit pœna, sed commodum; experientia tua eum districte commoneat, ut quidquid abstulit, vel apud se de præteritis retinet, sine mora restituat. Qui si indita sibi nequitia negare fortasse voluerit, quia facile dicitur posse convinci, una cum reverendissimo fratre & coepiscopo nostro Joanne Syracusano residens subtili inquisitione hujus rei veritatem rimamini, quatenus probatione habita, quidquid eum tulisse vel suppressisse claruerit, palam verecundia confusus restituat quod inverecunde clam abstulit. Petrum autem prædicti Lucilli filium similiter tui studii sit admonere, ut quia & ipse supradictæ ecclesiæ tulisse plurima perhibetur, honesta ea consideratione restituat: alioquin vestro & ipse est judicio præsentandus, ut præcedente subtili inquisitione, utrorumque causa valeat uno fine concludi. Præterea petiit a nobis supradictus Trajanus frater noster, ut de monasterio suo, quod in civitate Syracusana situm est, ei quatuor vel quinque dari monachi debuissent. Quod pro ejus solatio nequaquam æstimavimus denegandum: quia ad locum proficiscens incognitum, si proprios quorum consolatione utatur non habeat, mens affecta tristitia minus se ad ea quæ utilitatis sunt erigit, & ante incipit succumbere quam laboret. In qua re ne suprascripti reverendissimi fratris & coepiscopi nostri Joannis privilegiorum videremur prærogativam minuere, ita hoc illi noveris esse concessum, ut tamen fratris & coepiscopi nostri Joannis sit arbitrio per omnia reservatum. Quia ergo petitioni suæ prædictus frater noster adjecit, ut pueros quos de propria pecunia comparavit, ac suos patrisque sui codices, aut res alias proprias, quas in eodem monasterio habet, ei sit tollendi licentia, ratio nos hoc negare non pertulit. Sed ne postulata videamur indiscrete concedere, hanc tenendam observantiam scito: id est, ut quidquid, postquam ab abbatis semotus est officio, comparavit, vel quolibet titulo acquisivit, libera illi tollendi facultas sit. Sed & hoc quod de monasterio illo in quo conversus est, quod in provincia Valeria in possessione juris sui patrem ejus manifestum est construxisse, pellente hostilitate decedens abstulit, secumque detulit, sine aliqua dubietate ei reddendum est: quia alterius acquisitionis jus effugit, quod semel monasterii fuerit dominio sociatum. Si quid autem dum adhuc illic abbatis fungeretur officio acquisivit, non suum, sed monasterii ipsius esse cognoscat. Et ideo de jure illud ejusdem monasterii auferri ulterius, quolibet modo non patimur. * Legatum autem illud quod antedictum fratrem nostrum Capitulana conditrix supradicti monasterii singulis annis de eodem monasterio per ultimam voluntatem suam habete constituit, experientia tua solatiante, justitia faciente, sine aliqua faciat dilatione percipere.

* al. Legatarium.

II. AD MAURITIUM AUGUSTUM

De denariis sancto Petro transmissis.

Gregorius Mauritio Augusto.

transfertur indictio XIII. in T.

DOminorum pietas, quæ suos consuevit misericorditer famulos continere, ita benigna hic subventione resplenduit, ut cunctorum debilium inopia, largitatis ejus sit consolatione sublevata. Pro qua re lacrymabili prece omnes deposcimus, ut omnipotens Deus, qui clementiæ vestræ ad hoc corda compunxit, incolume in amoris sui constantia dominorum servet imperium, ut victorias eorum in cunctis gentibus auxilio suæ majestatis extendat. Triginta itaque libras auri, quas confamulus meus Busa detulit Scribo, sacerdotibus egenisque & aliis fideliter erogavit. Et quia quædam in hanc urbem sanctimoniales feminæ ex diversis provinciis venerunt, post captivitatem fugientes, ex quibus, quantum locorum possibilitas recipit, aliquæ in monasteriis datæ sunt: quæ vero in eis minime capi potuerunt, singulariter degentes inopem vitam ducunt, placuit ut hoc quod cæcis, truncis, aliisque debilibus superesse posset, eis erogari debuisset: dummodo non solum dominorum misericordiam indigentes indigenæ, sed advenientes etiam peregrini susciperent. Unde actum est, ut simul omnes pro vita dominorum concorditer orarent; quatenus omnipotens Deus longa vobis & quieta tempora tribuat, & pietatis vestræ feliciſſimam sobolem diu in Romana republica florere concedat. Rogæ quoque militum ita per prædictum confamulum meum Scribonem, præsente quoque glorioso * Casto * magnæ factæ sunt, ut dona dominorum cuncti sub disciplina debita gratias agendo susciperent, & hoc quod eis prius * donari consueverat, accipiendo omne murmur averteret.

* Resco. * magistro militum fact. &c. Paris. * dominari, deest accipiendo Par.

III. AD FORTUNATUM EPISCOPUM NEAPOLITANUM.

De oratorio Romani sine missis publicis consecrando.

Gregorius Fortunato Episcopo Neapolitano.

FRaternitati vestræ esse non putamus incognitum, quia Romanus clarissimæ memoriæ vir, per ultimæ suæ voluntatis arbitrium, in domo juris sui ecclesiam, quæ in civitate vestra sita est, ædificari deputavit. Et quia, Deo miserante, defuncti noscitur voluntas impleta, sanctitas vestra illic ingravanter accedat: & si nullum ibidem corpus constat humatum, locum ipsum in honorem sanctorum Hermetis, Sebastiani, atque Cyriaci, nec non & Pancratii solenniter studeat absque missis publicis cum veneratione debita consecrare, ita ut in eodem loco baptisterium nunquam construatur, nec presbyterum constituas cardinalem. Sed quoties missas ibi degentes illic monachi fieri voluerint, a dilectione vestra presbyterum noverint postulandum; quatenus

nihil

nihil tale a quolibet alio ſacerdote ullatenus præſumatur.

IV. AD FANTINUM DEFENSOREM.

De mancipiis Romani ſpectabilis viri.

Gregorius Fantino defenſori.

MAncipia juris Romani ſpectabilis memoriæ viri, qui in domo ſua, quæ Neapoli ſita eſt, monaſterium ordinari conſtituit, habitare in Sicilia perhibentur. Et quia monaſterium ipſum juxta voluntatem ejus Deo auctore noſcitur ordinatum, experientia tua præſentium portitoribus, qui ad recolligenda B mancipia ipſa illuc directi ſunt, omni ſtudio ſolatiari feſtinet. Et recollectis eis, poſſeſſiones illis ubi laborare debeant, te ſolatiante conducat. Et quidquid eorum labore acceſſerit, reſervato unde ipſi poſſint ſubſiſtere, reliquum ad prædictum monaſterium experientiæ tuæ cura annis ſingulis, auxiliante domino, tranſmittatur.

V. AD SABINUM SUBDIACONUM REGIONARIUM.

De Siſinnio presbytero ſodomiæ & culturæ idolorum dedito.

Gregorius Sabino ſubdiacono regionario.

CUM plerumque, quod in laicis culpa non eſt, hoc crimen in ſacro ſit ordine conſtitutis; quanta in eis diſtrictione puniendum ſit piaculare flagitium, qui zelo rectitudinis uritur, non ignorat. Quorumdam ſiquidem relatione perlatum eſt, quia Siſinnius Regitanæ civitatis presbyter, quod auditu ipſo intolerabile nimis eſt, idolorum venerator ac cultor ſit, adeo ut in domo ſua quoddam idolum poſitum habere præſumeret. Sed & quod non diſſimile nefas eſt, ſodomiæ illum ſcelere maculatum. Et ideo quia tanti faci- D noris iniquitas diſtricta atque ſubtili inveſtigatione quærenda atque plectenda eſt, hac tibi auctoritate præcipimus, ut vigilanti ſtudio, & diligenti omnino cura perquiras: & ſi qua indicia apprehendere hujus rei potueris, eum in cuſtodia diſtricta, quouſque nobis renunties, redigas: ut qualiter immaniſſimum facinus diſcuti debeat, ac puniri, deliberare poſſimus. Scito autem quia ſtudium, zeluſque tuus, qualis contra nefandiſſima ſit crimina, hæc cauſſa eſt ſine dubio monſtratura, per quam te apud nos aut multum de ſolicitudine commendari, aut periculoſe de neglectu noveris accuſari. Unde neceſſe eſt, ut ita te vigilantem in hac requiſitione ſtudeas exhibe- E re, quatenus & nos de ſolicitudine tua lætifices, & Deum tibi facias eſſe placabilem. Hoc quoque nobis de prædicto presbytero nuntiatum eſt, quod Victorianus quidam presbyter ei cum diverſis rebus vel ornamentis, auctoritate ſua, pecuniam commodaſſet: qui dum depoſitum abnegaret, judicio habito convictus eſt, & ut reddere debuiſſet, addictus. Et quia eo reſtituere id quod condemnatus eſt differente, is qui depoſuiſſe dicitur obiit, & neceſſitate ejus perhibentur filii laborare: & hoc experientia tua diligenter inquirat, atque ita, ſalva ratione, ad finem hanc cauſſam perducat, dummodo, ſi ita eſt, nec ille res alienas perfida mente retineat, & orphani quod ſuum eſt, vel amiſſo patre, recipiant.

VI. AD SABINUM SUBDIACONUM.

Ut commoneat Mariam quatenus voluntatem patris ſui implere non differat, & duas uncias ſubſtantiæ libertis relictas perſolvat.

Gregorius Sabino Subdiacono.

LAtores præſentium Stopaulus atque Marcellus, liberti quondam Comicioli excubitoris, quæſti nobis ſunt, aſſerentes duas ſubſtantiæ ſuæ uncias, quas libertis ſuis idem dominus eorum per paginam teſtamenti ſui ab ære legaverat, a filia ipſius Maria uxore Pardi clerici necdum ſibi eſſe completas. Et ut legatum ipſum differre valeat, ab herede eadem ipſius ſtatus ſui ſibi fieri terrorem inſinuant. Et quoniam ea quæ relicta ſunt tua poſtulant inſtantia adimpleri, idcirco tibi hac auctoritate præcipimus, ut prædictam Mariam commoneas, quatenus voluntatem patris auctoriſque ſui implere non differat, ſtudiique tui ſit, ut nullius contra rationem diſpendiis debeant ſubjacere. Quod ſi forte ab hac ſe C ſolutione aliqua nititur excuſatione defendere, mediis ſacroſanctis evangeliis cauſſam ſubtiliter perſcrutari, & ita quæ legis ac juſtitiæ ordo poſtulaverit diffinire te convenit, atque diffinita effectui mancipare, ut hæc ad nos denuo quærela non redeat. Quia vero comperimus duas uncias ſubſtantiæ ſuæ prædictum teſtatorem eccleſiæ ſancti * Gregorii, ubi ſe ſepelire voluit, legaviſſe, curæ tuæ ſit ut eaſdem duas uncias ſubſtantiæ, ſi tamen nec dum completæ ſunt, prædicto loco modis omnibus vendicare debeas, ut piæ voluntatis intentio, etiam invita hærede, ad affectum per omnia perducatur, nec in hac re amplius differri quæ relata ſunt patiaris. Nam ſacrile- D gium & contra leges eſt, ſi quis quod venerabilibus locis relinquitur, pravæ voluntatis ſtudiis, ſuis tentaverit compendiis retinere.

* Georgii Pariſ.

VII. AD THEODORUM CURATOREM.

Joannem præfectum commendat.

Gregorius Theodoro curatori.

QUamvis gloriæ veſtræ bonitas ſemel ſibi commendatos neſciat oblivioni mandare: verumtamen ſcientes hæc eadem iterata cariſſimum filium non oneroſe ſuſcipere, ſcribere nos quæ jamdudum ſcripſimus non piget. Quia ergo Joannes glorioſiſſimus filius noſter præfectus urbis, ad deducendam huc conjugem ſuam latorem præſentium Joannem clariſſimum virum illic noſcitur tranſmiſiſſe; * hunc paterna dilectione ſalutantes petimus, ut quia memoratus glorioſiſſimus filius noſter diviſus hic conſiſtere non poteſt, venienti conjugi ipſius gloriæ veſtræ ſinceritas patrocinii ſui opem ferat. Et ut ſecurius iter ſuum, Deo cuſtodiente, peragere valeat ad Peruſinam civitatem militari eam ſolatio fulciri diſponat: quatenus & antedictus glorioſus vir

* hunc deeſt in Pariſ.

amplius patrocſniis veſtris ſit deditus, & nos dulciſſimæ gloriæ veſtræ gratias referamus.

VIII. AD MARINIANUM EPISCOPUM RAVENNÆ.

Joannem præfectum commendat.

Gregorius Mariniano epiſcopo Ravennæ.

GLorioſiſſimus filius noſter Joannes præfectus urbis ad hoc illuc latorem præſentium Joannem virum clariſſimum deſtinavit, ut glorioſam conjugem ipſius Deo debeat protegente huc perducere. Quam & nos huc volumus per omnia advenire, ut prædictum glorioſiſſimum filium noſtrum non diviſum, ſed totum habere poſſimus. Fraternitas itaque veſtra ſolicitudinem gerat, ne quod impedimentum ad veniendum ſuſtineat, atque ut hic citius adeſſe valeat, ſtudioſe concurrat. Et ita ſe circa eam quocumque exegerit uſus exhibeat, ut nec ſuam abeſſe conjugem ſentiat, & nos in vobis modis omnibus præſentes eſſe cognoſcat.

IX. AD EUMDEM.

De ſanctimoniali ex monaſterio egreſſa, quam impudice Petrus nequiſſimus homo retinebat

Gregorius Mariniano epiſcopo Ravennæ.

SI latoris præſentium Stephani viri clariſſimi querela veritate ſubſiſtit, omnino nos fraternitas veſtra contriſtatos intelligat, cur tam pigra vel deſes extiterit, ut ante ad nos facti pravitas quam correctio perveniret. Queſtus itaque eſt, quod cognatam ejus, cui aliquando Petrus quidam nequiſſimus diabolico inſtinctu de monaſterio exire ſuaſerat, atque a Gratioſo notario noſtro fuerat mutato habitu unde exierat revocata, nequiſſimus vir iniqua ſuaſione de monaſterio rurſus ejiciens, apud ſe nuncuſque impudice retineat. Ex qua re valde nos ſicut diximus, tua deſidia contriſtavit, cur necdum in monaſterium revocata ſit ac retruſa. Vel nunc ergo propoſiti tui conſideratio zelus te caſtitatis accendat id ſummopere modis quibus potueris ſtudere, ut aſperitatem quam de tantæ iniquitatis perpetratione concepimus, ejus citius valeas correctione mollire. Nam & Vitali defenſori præcipimus, ut vobis hac in cauſſa ſolatiari non differat. Sed quia memoratus Petrus ab homine filii noſtri magnifici Philoxeni dicitur defenſari, apud eum vobis cum omni ſtudio & caritate inſtanter agendum eſt, ut eam ſine aliqua faciat dilatione reſtitui; quem credimus hoc, quia bonus omnino vir eſſe dicitur, ſine mora facturum. Quod ſi forte, quod non credimus, aliqua hoc fuerit excuſatione dilatum; tunc etiam publice conteſtandus eſt. Atque fraternitas nobis veſtra renuntiet, ut exinde in urbem regiam ſcribamus; quatenus quod fieri honeſte negligitur, ea qua dignum eſt ultione plectatur.

X. AD JOANNEM EPISCOPUM SYRACUSANUM.

De decem auri libris Baſilio Capuano epiſcopo tranſmiſſis.

Gregorius Joanni epiſcopo Syracuſano.

GLorioſi filii noſtri Cethegus atque Flora jugales, pro certis cauſſis ſuis Maximum virum clariſſimum palatinum * privatum ad Siciliam tranſmittentes, decem libras auri reverendiſſimo * filio noſtro Baſilio Capuanæ civitatis epiſcopo, qui illic jam eſſe dignoſcitur; ſuis utilitatibus profuturas dari de penſionibus eccleſiaſtici patrimonii voluerunt. In quarum reſtitutione, ne qua mora fieret, aut difficultas forte contingeret, quantitatem ipſi dilectiſſimo filio noſtro Bonifacio diacono tradiderunt. Et ideo quia noſtros nos filios, & præſertim ubi damnum minime ſentit eccleſia, non convenit contriſtare; his fraternitatſ tuæ mandamus apicibus, ut ſupraſcripto fratri, coepiſcopoque noſtro Baſilio & Maximo viro clariſſimo ſecundum voluntatem prædictorum filiorum noſtrorum Cethegi atque Floræ glorioſarum perſonarum, decem libras auri ſine tarditate poſt ſubditam de ſuſcepto paginam dare debeatis: quatenus dum nulla in accipiendo eis mora provenerit, & illi mandata ſibi, ut noverint, utiliter exequantur, & pars eccleſiæ rationabiliter ſit munita.

* privatam *Pariſ.*

* fratri *ita in Pariſ.*

XI. AD ROMANUM DEFENSOREM SICILIÆ.

De Baſilio epiſcopo in cauſſis forenſibus occupato.

Gregorius Romano defenſori noſtro Siciliæ.

PErlatum ad nos eſt reverendiſſimum fratrem noſtrum Baſilium epiſcopum velut unum de * laicis in cauſſis ſæcularibus occupari, & prætoriis inutiliter * deſervire. Quæ res quoniam & ipſum vilem reddit, & reverentiam ſacerdotalem annihilat, ſtatim ut experientia tua hoc præceptum ſuſceperit, eum ita ad revertendum diſtricta executione compellat: quatenus ei illic te inſiſtente quinque diebus ſub qualibet excuſatione immorari non liceat, ne ſi quolibet modo eum ibidem amplius moram habere permiſeris, cum ipſo apud nos graviter incipias eſſe culpabilis. Datum menſe Decembri, indictione III.

Joann. d. lib. 3. c. Grat. 12. c. Illa pr. poſitorum ultimis deeſt ſæcu. ribus. Pa. * obſervar. *Pariſ.*

XII. AD GUDISCALCUM DUCEM CAMPANIÆ.

De infractione portarum monaſterii ſancti Archangeli.

Gregorius Gudiſcalco Duci Campaniæ.

ILla præpoſitorum ſolicitudo utilis, illa eſt cautela laudabilis, in qua totum ratio agit, & furor ſibi nihil vendicat. Reſtringenda ergo ſub ratione poteſtas eſt, nec quidquam agen-

agendum priusquam concitata ad tranquillitatem mens redeat. Nam commotionis tempore justum omne putat ira quod fecerit. Pervenit itaque ad nos magnitudinem tuam usque ad hoc esse impetu furoris impulsam, ut non solum frangi januas monasterii sancti archangeli, verum etiam diripi exinde quod ibi inventum est feceris. Insuper autem sic contra abbatem ejusdem monasterii diceris exarsisse, ut nisi occultans se, iracundiæ tuæ tempore latuisset, non leve discrimen incurrisset: denique ut metu tuo perterritus, de domo, in qua se olim receperat, exire nuncusque non audeat, quod ne frustra teciſſe forsitan videreris, fugam monachi ipsius, qui ad hostes abiit, ad ejus, quantum ad nos perlatum est, crimen impingis asserens quod cum ipsius voluntate fugerit. Quod si ita est, contristamur, & valde vestram sapientiam miramur. Nam si licitum putatis, ut aliorum culpa aliis sit nociva; multi huic possunt crimini subjacere. Diversorum enim nobilium servi, multarum ecclesiarum clerici, diversorum monasteriorum monachi, multorum judicum homines sæpe se hostibus tradiderunt. Ergo si hoc creditur; servorum utique domini, clericorum episcopi, monachorum abbates, diversorum fugitivorum judices, omnes sub culpa sunt & crimine constituti. Numquid & diebus magnitudinis tuæ multi de civitate in qua consistis, ad Longobardos milites fuga non lapsi sunt? Et quis tantæ indiscretionis tantæque possit stultitiæ reperiri, ut eorum iniquitatem tibi æstimet applicandam? Hæc itaque solicite pensa, atque ex te aliorum causas æstima, ut in quorumdam adversitates falsis suspicionibus non ducaris. Si vero est aliquis qui de prædicti monasterii abbate possit aliquid dicere, quod ad culpam reatumque ejus pertineat, nos hoc non negligi, sed magis una quidem cum eis, quorum interest, causam omnino districte & solicite volumus perscrutari, ut aut feriat vindicta culpabilem, aut absolvat veritas innocentem. Si autem nullus inveniri potuerit, qui contra eum hoc quod solus ipse perhibes asserat, hortamur, magnifice fili, ut a memorati monasterii abbatisque ipsius te adversitate contineas, & potius tuitionem illis, & propter Deum caritatem impendas. Et si quid est unde animi vestri fortassis offensi sunt, pro nostra eis interventione remittite, & ita vos, sicut Christianos convenit & prudentes, in eorum magis juvamine commodate: quatenus & nos vobis gratias referamus, & ante omnipotentem dominum mercedem pro impensis servis ejus beneficiis ac solatiis acquiratis. * Datum mense Februarii, indictione III.

* *Desunt in Tarif.* Datum &c.

XIII. AD FORTUNATUM EPISCOPUM NEAPOLITANUM.

Fuscum abbatem, & monasterium ejus commendat.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano.

QUamvis & ratio & loci sui qualitas fraternitatem vestram commoneat tuitionem monasteriis & maxime sub se constitutis impendere; verumtamen quia lator præsentium Fuscus abbas suum a nobis voluit ex abundanti monasterium commendari, his vos hortamur affatibus, ut, quia frustra monasterium ipsum inquietudine * asserit laborare, sanctitatis vestræ illud defensio tueatur, & ab aliquo illud gravari contra rationis ordinem non permittat: quatenus dum nullum id injustæ rei pondus afflixerit, & vos videamini quod sacerdotis est salubriter impendisse, & degens illic congregatio, quæ in Dei laudibus occupatur, nullis irrationabiliter molestiis valeat subjacere.

* advenientium asserit &c. *Tarif.*

XIV. AD ROMANUM DEFENSOREM.

De Fusco abbate & xenodochio sancti Theodori.

Gregorius Romano defensori.

FUscus abbas monasterii sanctorum Erasmi, Maximi, atque Julianæ, quod Neapoli ab Alexandra clarissimæ memoriæ femina, sicut nosti, fundatum est, quæ etiam & hæredem instituit massam Papyrianensem, quæ illic in Sicilia sita est, cum xenodochio sancti Theodori, suprascriptum monasterium suum asserit habere communem. Sed ut ad dividendam eam, cum his quorum interest, dilationem non debeat sustinere; experientiæ tuæ sibi petit adesse solatium. Proinde hujus tibi serie præceptionis injungimus, ut ei concurrere atque in omnibus solatiari festines; quatenus massa ipsa secundum portiones competentes sine mora aliqua dividatur. Sed ne forte dicatur, quia a prædicto monasterio possessiones, quæ hic communes sunt, detinentur, esse ex hoc excusatio non debet, quia & ipsas paratus est sine difficultate dividere. Quia vero legatum quod prædictæ Alexandræ a Pompejo relictum dicitur, ab eodem quippe xenodochio quod ei in octo uncis jure perhibetur hæreditario successisse, memoratus abbas * suo faciat monasterio redhiberi, & hoc quoque experientia tua curet addiscere: & si ita est, agere studeat, ut quod relictum est modis omnibus exolvatur. Ita ergo solicitudo tua in hac se re exhibeat, ut suffragante justitia, prædicti abbatis labor, quem ad nos veniendo assumpsit, vacuus esse non debeat.

* suo inquit monasterio. *Tarif.*

XV. AD FANTINUM DEFENSOREM NEAPOLITANUM.

De Fusco abbate, & Constantio presbytero qui secum codices & vela monasterii deportaverat.

Gregorius Fantino defensori Neapolitano.

FUscus abbas monasterii sancti archangeli, quod Macharis dicitur, atque sanctorum Maximi, Erasmi, & Julianæ, asseruit Constantium cellæ suæ presbyterum ob temporis qualitatem se in Siciliam transmigrasse, & codices monasterii sui atque vela secum pariter deportasse. Quem quoniam defunctum perhibet, & ea quæ cellæ suæ esse commemorat sibi postulat debere restitui, experientia tua veritatem curet addiscere, & si ita est, omnia quæ monasterii ipsius sunt, sine aliqua faciat dila-

dilatione reſtitui. Nam contra rationem eſt A ut quod de monaſterio pro temporis, ſicut dictum eſt, qualitate ſublatum eſt, ab ejus debeat jure ſeparari. Ita ergo experientia tua agat, ut veritatem addiſcens, prædictum illic abbatem, vel quem vice ſuâ tranſmiſerit, dilationem fruſtra ſuſtinere minime patiatur.

XVI. AD CLEMENTINAM PATRICIAM.

De malis hominibus diſcordiam ſeminantibus, & de offenſa contemnenda. B

Gregorius Clementinæ Patriciæ.

ABbate quodam ad nos referente pervenit quod gloriæ veſtræ a quibuſdam ſit maledicis nuntiatum, quia aliquem, quod abſit, contra vos ſtimulum habeamus, quod ſi ita eſt, quicumque hoc fallaciter confinxerunt, ſub puritatis vobis ſpecie duplices extiterunt, ut ſe quaſi fideles oſtenderent, & vos de nobis prave facerent dubitare. Ego autem, glorioſa filia, bona tua olim cognoſcens, & præcipue caſtitatem, quæ tibi ab adoleſcentia comes fuit, in magna ſemper veneratione & dilectione te habui. Sed ne vel nunc aliud cor meum eſſe gloria veſtra ſuſpicetur, nullum mihi odii vel iracundiæ circa vos ſcrupulum C ineſſe ſignifico, ſed paternam me vobis dilectionem exhibere cognoſcite. Unum tamen quod ad me perlatum eſt reticere non debeo, ne minus eſſe caritatis incipiat, ſi ſilentio prematur quod ad emendationem dicendum eſt. Nuntiatum ſiquidem mihi eſt, quod ſi quando vos quiſquam offenderit, dolorem irremiſſibiliter retinetis. Quod ſi verum eſt, quia quantum vos diligo, tantum contriſtor; peto ut hoc a vobis vitium nobiliter excludatis, & ſecundum boni operis ſegetem, inimici ſemen creſcere non ſinatis. Dominicæ orationis verba ad memoriam reducantur, & non apud D vos plus valeat culpa quam venia. Exceſſus gloriæ veſtræ bonitas ſuperet, & magis ſalubriter ignoſcendo devotum faciat, quem poteſt perſiſtens facere aſperitas indevotum. Relinquatur illi unde verecundiam habeat, & non ſervetur quod doleat. Nam plerumque plus vitium habet diſcreta in * correctione re- coercione. miſſio, quam in exequenda ultione diſtrictio: adeo ut nonnunquam hæc fideliorem atque ſubjectum, illa vero obſtinatum faciat & æmulum. Et quidem hæc non ad hoc dicimus, ut a zelo vos rectitudinis ſubtrahatis, ſed ne tales ſitis in minimis, quales eſſe debetis in maximis. Nam ſi quando ſeveritatem exceſſus qualitas exigit, agendum eſt ut & culpam ultio corrigat, & correctis poſt gratia non nege- E tur. Hæc igitur quia paterna ſuadente dilectione pro veſtra vos anima commonemus, cum ea qua dicuntur caritate ſuſcipite, atque ea ad gloriæ veſtræ utilitatem aſſumite, ut bona veſtra & apud homines clariora, & apud omnipotentem dominum poſſint eſſe puriſſima. De nobis autem, ſicut revera cariſſima filia, fiducialiter in cunctis præſumite. Et quia de veſtra cupimus proſperitate ſemper audire, diſcurrentibus nos ſæpius epiſtolis relevate.

XVII. AD EAMDEM.

De Amando a Surrentinis electo.

Gregorius Clementinæ Patriciæ.

AMandum presbyterum a Surrentinis ad epiſcopatum, glorioſa filia, electum eſſe cognoſcas. Quem quia ſcripſimus debere tranſmitti, contriſtari de ejus abſentia non debetis, quia nec abſcedere creditur qui mente vobiſcum eſt. Et quoniam paſtorem quærentibus, B is qui vobis olim placuit, gratus eſt; omnipotentem Deum benedicentes Chriſtiana magis in hoc devotione gaudete, & ut ad nos celerius aliis profuturus venire debeat, hilariter ſtudete; quia ſinceræ caritatis eſt exultare, quando is qui diligitur ad hoc vocatur ut creſcat. Joann. d lib. 3. c.

XVIII. AD ANTHEMIUM SUBDIACONUM CAMPANIÆ.

De Amando presbytero ad ſe dirigendo, & de ejus vita inquirenda.

Gregorius Anthemio ſubdiacono Campaniæ.

POſtquam is qui ad epiſcopatum Surrentinæ C civitatis electus fuerat, aptus nobis viſus non eſt, Amandum presbyterum oratorii ſancti Severini quod in caſtro Lucullano ſitum eſt, elegerunt. Ea propter experientiæ tuæ præcipimus, ut eumdem presbyterum excuſatione poſtpoſita, ſub omni ad nos ſtudeas feſtinatione tranſmittere, quatenus petentium deſideria cum Chriſti auxilio, ſi nihil eſt quod eum impediat, implcantur. Cujus vita, vel actus quia melius poſſunt illic ubi diu eſt converſatus agnoſci, curæ tuæ ſit cum fratre & coepiſcopo noſtro Fortunato de eo diligenter D inquirere. Et ſi nulla ſunt quæ ad ſacrum ordinem obſiſtere valeant, ad nos debet omni poſtpoſita tarditate tranſmitti. Ne autem glorioſa filia noſtra Clementina hoc moleſte ſuſcipiat, ad eam experientia tua pergat, & cum ejus voluntate hoc faciat. Sin vero reniti fortaſſe voluerit, huc eum, ſicut diximus, ſine mora experientia tua tranſmittat: quia ita animi filiorum noſtrorum a nobis pacandi ſunt, ut tamen animarum utilitas non debeat præpediri.

XIX. AD EUMDEM.

Ne monachi Surrentini incaute & vitioſe pecunias expendant.

Gregorius Anthemio Subdiacono Campaniæ.

PErvenit ad nos quod monachi, quos in Surrentina civitate pro complenda, ſicut noſti, Antonini quondam defenſoris voluntate tranſmiſimus, pecuniam quam acceperant, ad emendas poſſeſſiones expendant. Quæ res, quoniam non levem eis neceſſitatem in brevi indicat imminere; ideo experientia tua hac auctoritate communita provideat atque diſpenſet, ut ſolidos ipſos incaute vitioſeque errogare non debeant. In qua re ut ſolicitudo

tua

tua possit esse laudabilis, cum omni eis studio ac vigilantia possessiones ad comparandum exquire. Ex quarum fructibus servi Dei alimoniam consequentes: acceptos solidos incassum expendere, nec ipsi valeant victus necessitatem incurrere. Ita ergo omni vigilantia, omnique intentione in hoc te exhibere festina, ut efficacia tua & ab illis periculum, & a nobis omnem possit curam solicitudinis amovere.

XX. AD JOANNEM PROCONSULEM ITALIÆ.

Conqueritur de annona Neapolitanæ diaconiæ subtracta.

*Gregorius Joanni * Proconsuli Italiæ.*

QUidquid tribuitur pauperibus, si subtili consideratione pensetur, non est donum, sed mutuum; quia quod datur, multiplicato sine dubio fructu recipitur. Scripsistis autem nobis, ut Dulcitio agenti vices vestras dicere deberemus; ne quid ut super diatyposim auderet expendere. Et quamquam sit laudabile futura prospicere, quia tamen infirma omnino cautela est quæ pietatis adjutorio non munitur, in hac solicitudine vestra est, quod nos pro vobis contristare invenimus. Fertur itaque quod annonas atque consuetudines diaconiæ, quæ Neapoli exhibetur, eminentia vestra subtraxerit. Quod minus fortasse fuerat obstupendum, si Joannis decessoris vestri non fuissent tempore ministratæ. Si igitur hæc ille, cujus cunctis notum est quam fuerit gravis * auctor, non negavit, qualis sit sapientia vestra consideret, si vel in aliquo bono opere malus homo vos superet: nulla enim occasione hoc subtrahere vos decuit. Quod etsi forte nullus vestris voluisset rationibus imputare hoc de proprio vos impendere non debuit gravare * precatio: ut hujusmodi pietas in vestro esset patrona juvamine, quæ ministra fuit in opere. Hæc itaque eminentia vestra potentia qua pollet inspicere, atque hoc quod sub decessoribus ejus non est ademptum, ut solite valeat ministrari, largitatem bonitatis suæ debeat magis ostendere: quatenus hic in his quæ secundum jussionem domini agitis, adversitatem aliquam non incurratis, & hujus vobis officii administratio & coram hominibus laudem parare, & coram omnipotente Deo possit providere mercedem. Data mense Aprili, indictione III.

XXI. AD LEONEM EPISCOPUM CATANENSEM.

Quod monachi monasterii sancti Viti tam nequiter vivant, ut mulieribus se conjungere sine metu audeant.

Gregorius Leoni episcopo Catanensi.

MArcianus monachus monasterii sancti Viti, quod in Ætna monte est positum, consensu, ut ait, congregationis ejusdem monasterii ad nos veniens, questus est multas monasterium ipsum a quibusdam molestias ac præjudicia sustinere. Inter quæ illud nos quoque vehementissima exacerbatione commovit, quod in tantum monasterium ipsum innotuit calcari ac despici, ut etiam monachis ibidem degentibus mulieribus se jungi sine metu sit licitum. Quod si ita est, quam grave vestram fraternitatem & apud Deum peccatum & apud homines culpa respiciat, ipse poteris judicare: quippe quia nulla te prævales excusatione defendere. Aut enim hæc fieri nescisti, & culpa neglectus vehementer argueris: aut certe factum recognovisti, & graviorem erga te videris indignationem exigere, cur tantum facinus ultione districtissima non punisti. Itaque scriptis fraternitatem vestram præsentibus commonemus, ut cum omni hoc vigilantia investigare festinet. Et si hujusmodi iniquitatem a quibusdam perpetratam invenerit, ita hujus perversitatis facinus digna studeat emendatione corrigere, quatenus & Deum placare, & aliis, ne de cetero quid simile perpetretur, custodiæ possit disciplinam ostendere. Molestias vero quas prædictum monasterium pati, vel ea quæ ei perhibentur invasa sanctitas vestra cognoscat, & ita se in quantum justum est, in protectione ejusdem exhibeat, ut in nullo contra æquitatis ordinem valeat aliquo modo prægravari. Præceptum vero beatæ recordationis nostri prædecessoris Pelagii datum ad * Lapidium prædecessorem vestrum, cujus subtus exemplaria fecimus adscribi, sine aliqua volumus refragatione servari.

XXII. AD HADRIANUM NOTARIUM SICILIÆ.

De supradictis monachis.

Gregorius Hadriano notario Siciliæ.

RES omnino detestabilis & nefanda pervenit, & miramur cur, si veritate subsistit, eam minime cognovisti. Veniens autem ad nos Marcianus monachus monasterii sancti Viti, quod in monte Ætna est positum, oblata nobis petitione questus est inter alia, ita monachos ejusdem monasterii perverse ac nequiter vivere, ut mulieres sibi sociare, quod dici nefas est, audeant. De qua re quia fratri & coepiscopo nostro Leoni scripsimus, ut requisita veritate, si ita repererit, districtissima hoc studeat severitate corrigere; necesse quoque est ut in hac re tua se experientia ad investigandam veritatem, & puniendum tantum scelus omnimodo solicita debeat exhibere, ut neque remisse, neque negligenter agi aliquid videatur. In aliis vero utilitatibus memorati monasterii solatia tua, inquantum ratio poposcerit æquitatis, impende; quatenus & si quid ei, sicut dicitur, invasum est, secundum justitiam reformetur, & de cetero præjudicium illic aliquod contra Dei timorem & legum ordinem ullo modo generetur.

XXIII. AD FORTUNATUM EPISCOPUM NEAPOLITANUM.

De Mauritio monacho cum aliis fuga lapso, & ne milites sine Papæ consensu in monasteriis recipiantur.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano.

CUm fraternitas vestra minus erga monasteria sibi subjecta studet esse solicita, & ipsa culpam reprehensionis incurrit, & nos de sua * ignavia & levitate contristat. Pervenit autem ad nos, Mauritium quemdam, qui nuper in monasterio Barbaciani conversus est, ablatis secum aliis monachis, fuga de eodem monasterio discessisse. Qua in re prædictum nobis Barbacianum sua præcipitatio vehementer accusat, qui temere sæcularem hominem & non ante probatum tonsuravit. Numquid non vobis scripsimus, ut prius eum probaretis, & tunc, si aptus esset, abbatem facere deberetis? Vel nunc ergo circa eum quem elegistis estote soliciti. Nam vos illo delinquente delinquitis, si ita cœperit se exhibere, ut se ad fratrum ostenda: regimen indignum. Propterea monasteriis omnibus fraternitas vestra districtius interdicat, ut eos quos ad convertendum susceperint, priusquam biennium in conversatione compleant, nullo modo audeant tonsurare. Sed hoc spatio vita moresque eorum solicite comprobentur, ne quis eorum aut non sit contentus, eo quod voluit, aut ratum non habeat quod elegit. Nam * dum grave sit * inexpertos hominum obsequiis sociari, quis possit dicere quanto sit gravius ad Dei servitium improbatos applicari? Miles vero si converti voluerit, nisi prius nobis renuntietur, nullus eum sine nostro consensu qualibet præsumat ratione suscipere. Quod, nisi diligenter fuerit custoditum, omnem subjectorum in te culpam inexcusabiliter noveris redundare, qui minus te erga eos rebus ipsis testaris esse solicitum.

* Cod. Luc. habet: *gravitate contristat.*

* cum

* Idem: *inexpertorum hominum.*

XXIV. AD EUMDEM.

De restituendis injuste ablatis.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano.

SI scriptorum nostrorum seriem voluisses diligenter advertere, aut sponte restituere quæ tulisti, aut certe personam secundum admonitionem nostram in causa transmittere debuisti. Et dum te modo quodam excusare contendis, asserens in his, quæ contra fraternitatem tuam a parte contraria gesta sunt, non voluntarie, sed magnis te constrictum conjurationibus miscuisse; ea quæ scripsimus quasi intelligere distulisti, & magnificos viros Faustum atque Dominicum non a te, sed a quibusdam * filiis tuis indicasti esse transmissos, ac per hoc, ut aliis litigantibus ipse quæ tuleras retineres. Pars vero altera epistolæ tuæ textum addiscens, crebra nobis allegatione cœpit insistere, ut ea quæ abstuleras redderentur, paratam se inquiens, si quid contra eam magnifici viri prædicti suo vel aliorum nomine movere voluerint, respondere. Quod quia nec nobis a rationis visum est ordine dissentire, præsertim postquam admonitus instructam personam ad discendam causam transmittere neglexisti; idcirco fraternitatem tuam hortamur, illico ut præsentia scripta susceperit, * Theodorico viro magnifico majori populi portas, & Rustico viro clarissimo seniori aquæductum sine aliqua contentione restituat: ne in hac re moram, vel aliquam excusationem interserat, ne culpam indiscretionis incurrat, si quod ultro facere debuerat, admonita differendum qualiber forte putaverit. Hæc itaque memoratis viris primitus reformata, liberum tibi sit, si quam contra eos postea apud nos hic causam movere volueris. Sin vero non ipse, sed filii tui, ut asseris causam se habere querantur, unde eos publico debeant pulsare judicio; eis est liberum, in quolibet loco voluerint, causæ suæ negotium contra eos legaliter propositum terminare.

* aliis tuis *Paris.*

* Theo *Paris.*

XXV. AD EUMDEM.

De Petro a pueris falso de sceleris tentatione criminato.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano.

VAlde nos vestra mirari fecit fraternitas, ut causam clerici sui ut noluisset, aut non assurgeret definire. Petrus itaque præsentium portitor ad nos veniens, questus est, pueros, a quibus de tentatione sceleris falso se asserit criminatum, non ut oportuit esse discussos: sed tantummodo verbo tenus inquisitos, & sibi propter hoc * locum ne vobiscum procedere audeat, interdictum. Aut enim vera fuere quæ dicta sunt, & juxta causæ qualitatem canonicæ fuit coercioni subdendus; aut falsa, & diu non debuit in crimine remanere, Quia ergo & ratio indixit, & hic pro sui purificatione solicitus, quæ adversum te dicta sunt, apostolicam sedem adiit, & justa examinatione finiri perquirit: necesse est ut una cum Anthemio subdiacono nostro subtili ac districta discussione a pueris illis veritatem exigere debeatis. Et si prædictus portitor attentati facinoris reus esse patuerit, canonica modis omnibus ultione plectatur. Si vero insons fuerit declaratus, celeri absolutione respiret, & vobiscum habeat procedendi licentiam: quia sicut reis competens exercenda vindicta est, ita innocentibus non est absolutio differenda. Sic ergo huic causæ solicite fraternitas vestra finem studeat imponere, quatenus nullam de neglectu valeat reprehensionem incurrere.

* soluis *Paris.*

XXVI. AD ANTHEMIUM SUBDIACONUM CAMPANIÆ.

De Petro a pueris falso accusato.

Gregorius Anthemio subdiacono Campaniæ.

PEtrus clericus lator præsentium questus est nobis, a quibusdam se pueris fallaciter criminatum, & causam suam non ut oportuit districta examinatione discussam, nec se ab aliquo condemnatum, sed solum ab episcopo suo, ne cum eo procedere auderet inhibitum,

tum. Quod audientes omnino ægre tulimus; A quia veritate ſubtiliter perquiſita, aut reum, ut cauſſæ exigebat qualitas, condemnare, aut certe debuit innocentem abſolvere. Quia igitur & cauſſa exigit, & memoratus portitor magnopere poſtulat, ut hac de re ſubtilis debeat haberi diſcuſſio, præſenti tibi auctoritate præcipimus, ut una cum reverendiſſimo fratre noſtro Fortunato coepiſcopo, atque ſi viſum tibi fuerit, glorioſo filio noſtro Maurentio attentati criminis veritatem ſubtili nimis indagatione ac diſcuſſione ſtudeatis addiſcere: & ita aut culpam ulciſci, aut feſtinetis innocentia relevare, ut nec vos videamini negligentes in aliquo extitiſſe, nec hæc amplius ſine definitione cauſſa remaneat.

XXVII. AD FORTUNATUM EPISCOPUM NEAPOLITANUM.

De ſaponariis civitatis ſuæ, quos Joannes multis affligebat incommodis.

Gregorius Fortunato epiſcopo Neapolitano.

AUguſtinus præſentium portitor, qui reliquorum ſaponariorum civitatis veſtræ vice ſeſe dixit eſſe tranſmiſſum, queſtus nobis eſt, quod Joannes vir clariſſimus palatinus multis eos fruſtra affligat incommodis, atque C nova plurima eorum corpori præjudicialiter nitatur imponere. Denique ut, ſicut ait, eos promittere ſibi compellat, ut ſi quis arti eorum ſociari voluerit, quidquid commodi de introitu ejus acceſſerit, ipſi proficiat. Adjiciens quoque pactum inter ſe de quibuſdam rationabilibus artis ſuæ capitulis juxta priſcam conſuetudinem omnium conſenſu interpoſita eſſe pœna confectum, atque id ſacramento interveniente firmatum, & ab eo nunc velle quoſdam ex ſuis ejus videlicet patrocinio fretos, abſcedere, atque ita contravenire tuitionem cupientibus impendere, ut quod dici grave eſt, plus in defenſione ejus præſumptionem habeant, quam de pœna penuriam, vel D de ſacramento præſtito poſſint habere formidinem. Quod ſi ita ſe res habet, quia etiam ipſi quod agit adverſum eſt, quippe qui alieno ſe peccato ſua defenſione conſtituit eſſe participem; fraternitas veſtra paterna eum adhortatione conveniat, ut ab hujuſmodi ſe actu cohibeat, & præjudicialiter illis nihil imponat, nec eos diſpendiis quibuslibet contra rationem affligat. Pariter etiam providendum eſt, ut & pactum, ubi ſacramenta ſunt præſtita, conſervetur, & cum diſpendio animæ ſuæ temporalia lucra contraveniendo non appetat: ne & perjurii crimen incurrat, & commoda prave deſiderata non capiat. Et ſi, quod credimus, admonitionem veſtram prædictum E Joannem virum clariſſimum videtis forte differre, cum eminentiſſimo filio noſtro præfecto ſtricte loquimini, ut ipſe hoc ſicut in præſenti dici fecimus quomodo præviderit, rationabiliter faciat emendari: quatenus & eos qui nitionis * noſtræ ſuffragia quæſiverunt, quorumdam voluntas injuſte non opprimat, & ille ab opere ſe indecenti prohibitum pro ſuæ magis animæ utilitate cognoſcat. Datum menſe Maii, indictione III.

XXVIII. AD ZITTANUM MAGISTRUM MILITUM.

De rebus eccleſiaſticis in publico competentibus.

Gregorius Zittano magiſtro militum.

EPiſtolas veſtras Græco ſermone dictatas me indico ſuſcepiſſe, in quibus dicitis quod quædam religioſa loca reſponſum juri publico de rebus ei competentibus reddere contemnant. Quæ res me omnino contriſtavit: quia B noſtri eſt habitus, non ſolum præjudicia minime facere, ſed etiam facta æquanimiter portare: niſi forte quia res pauperum defendere rationabiliter cogimur, ne apud omnipotentem Deum culpabiles inveniri valeamus. Proinde Fantino defenſori quæ ſcripſerim gloriæ veſtræ tranſmiſi, ut ipſe religioſos quoſque in Panormitanis partibus apud electos judices venire compellat, & ſuorum actuum rationem reddant. Omnipotens Deus cæleſtis vobis miſericordiæ largitatem præbeat, ut per cuncta quæ agitis ejus gratiæ ſerviatis. *

* *Parif. addit.* menſe majo indict. III.

XXIX. AD FANTINUM DEFENSOREM.

De reditibus eccleſiæ hoſpitibus dandis.

Gregorius Fantino defenſori.

SAbinianus vir clariſſimus præſentium lator nobis indicavit, hanc olim ibi conſuetudinem conveniſſe, ut diverſis ſuper venientibus, cives ejuſdem civitatis de proprio expenſas impenderent. De qua re dum ſe quererentur affligi, hoc illis cum Theodoro * quondam epiſcopo conveniſſe, ut in eccleſia ejus certæ portiones ſubſtantiæ ſuæ donatione conſcriberentur, & hoc in ſe onus ſuſciperet, atque ſecuris eis redditis, ipſe de eccleſia quidquid eſſet neceſſarium erogaret. Se vero per D tertiam decimam & primam indictiones, quibus prædictæ civitatis defenſoris officium tenuit, abſente epiſcopo de proprio expendiſſe quod de eccleſia poterat erogari. Et quia ſibi quod expendit poſtulat debere reſtitui, idcirco experientiæ tuæ præcipimus, ut reverendiſſimo fratri & coepiſcopo noſtro Decio ſtudeat imminere: quatenus aut pacifica, ſi ita eſt, cum eo ordinatione decidat, aut certe ſi qua ſe ratione a reſtitutione expenſarum credit defendere poſſe, in judicio tuo partes aſſiſtant. Et exquiſita diligentius veritate, ita quidquid tibi æquitatis ordo ſuaſerit, mora poſtpoſita definito, ut & rationabiliter cauſſa finem accipiat, & partes apud te nulla fatiget in obſervatione dilatio. Si autem donationes, de quibus dictum eſt, eccleſiæ ſuæ eſſe oneroſas exiſtimat, & reddere eas donatoribus fortaſſe voluerit, ſi qui ex eis qui eas recipiunt clerici ſunt, a te ſimiliter moneantur, ut aut ſecundum portiones ſuas quæ erant ſoliti dare perſolvant, aut certe ſi cauſſari voluerint, contentiones partium tua neceſſe eſt cognitione diſtingui, ut nulla ſe pars inaudita queratur præjudicium ſuſtinere. Alias vero cauſſas quas cum memorato reverendiſſimo viro fratre noſtro ſuprascriptus portitor habere præſentes ſe aſſe-

* Lilybetano *addit Parif.*

asserit, tuo similiter volumus, mediis sacris evangeliis, judicio definiri.

XXX. AD CONSTANTIUM EPISCOPUM MEDIOLANENSEM.

De Pompejo episcopo innocenter condemnato.

Gregorius Constantio episcopo Mediolanensi.

Joan. diac. lib. 4. c. 28.

RElectis epistolis vestris quas ad nos per Marianum latorem præsentium transmisistis gratam nobis solicitudinem vestram fuisse rescripsimus, quod ea quæ ad vos de fratre & coepiscopo nostro Pompejo, qui adhuc ita a nobis nominandus est, pervenerunt, dissimulare minime pertulistis. Sed si qualis fuit in requisitione cura, talis fuisset in discussione subtilitas, nihil ex hoc quod de eo dictum est fuisset ambiguum. Sed utrum verum, an esse compositum sciri potuisset, jam contra ipsum dudum in Sicilia apud reverendæ memoriæ fratrem nostrum Maximianum episcopum talis quæstio, ut cognovimus, mota est. Sed quia caussa ipsius subtili omnino investigatione quæsita est, omnino inventus est innocens qui fuerat accusatus in crimine. Nunc igitur, quoniam illa quæ contra eum dicta sunt non sub illa qua decuit districtione quæsita sunt, & gesta quæ exinde apud fraternitatem vestram confecta sunt, neque ad condemnationem, neque ad absolutionem ejus probantur posse sufficere, non levis res agitur ut incaute vel in transcursu debeat definiri. Nam grave est satis & indecens ut in re dubia certa dicatur sententia. Et hæc quidem gesta esse poterant ad definiendum satis idonea, si accusati ea confessio sequeretur; si tamen eamdem confessionem subtilitas examinis ex occultis eliceret, & non afflictio vehemens extorqueret, quæ frequenter agit, ut & noxios sese fateri etiam cogantur innoxii. Nam postquam præfatus episcopus, ut dicitur, cruciari custodia cremarique fame se asserit, scire debetis si ita est, utrum noceat si sic fuerit extorta confessio. Numquid quando sententiam tales caussæ suscipiunt, & ad sedem apostolicam appellatur, nonne & persona quæ judicatur præsens est, & districtissime atque ab omni latere veritas quæritur, ut tunc si debeat necne manere sententia decernatur. Nec non & si prædictus episcopus ad sedem apostolicam appellare voluerit, caussa ipsius interius, & cum omni est diligentia perscrutanda. Et ideo postquam & persona absens est, & gesta, quæ ad nos transmisistis, nobis, sicut præfati sumus, satisfeciisse idonee non videntur; temere aliquid de episcopi persona decernere nec possumus nec debemus, ne, quod absit, reprehensibiles inveniamur in nostris, quibus aliorum jure competit retractare sententias. De Alemanis autem quod vobis indicatum est, nos & longius quam vos positi * scimus. Et quod verum non sit minime dubitamus. Vestra tamen fraternitas bene fecit pro informatione nostra scribere quod audivit. * Data mense Junii, indictione III.

Grat. 11. q 3. c. 64.

* sumus Paris.

* data &c. deest in Paris.

XXXI. AD LIBERTINUM EXPRÆFECTUM.

De adversitatibus patienter tolerandis.

*Gregorius Libertino * expræfecto.*

* expræf. Paris.

QUantæ vos sæculi hujus premant angustiæ, incognitum non habemus. Sed quia in summa tribulatione positis sola est consolatio misericordia creatoris, in eum spem vestram ponite, ad ipsumque tota vos mente convertite, qui & juste quem vult permittit affligi, & confidentem in se misericorditer liberat. Ipsi ergo gratias agite, & patienter quæque illata sunt sustinete. Nam rectæ mentis est Deum non solum in prosperis benedicere, sed etiam in adversitatibus collaudare. In his igitur quæ patimini, nullum contra Deum murmur cordis vestro subrepat: quia ad quid hoc creator noster operetur, ignotum est. Forsitan enim, magnifice fili, aliquid illum in prosperis positus offendisti, unde te clementi amaritudine vult purgare. Et ideo nec temporalis te frangat afflictio, nec rerum damna discrucient; quia si in adversis gratias referens Deum tibi patientia feceris esse placabilem, & quæ amissa sunt, multiplicata reddentur, & super hæc gaudia æterna præstantur. Peto autem ne injuriosum ducatis, quod viginti * annuos vestitus ad pueros vestros per Romanum defensorem scripsimus præberi: quia de beati Petri apostoli rebus, quamvis parva sint quæ offeruntur, pro magna semper benedictione suscipienda sunt: quoniam & hic vobis valebit majora impendere, & apud omnipotentem Deum beneficia æterna præstare. * *

* a nobis Paris.

* Paris. mense Indict. I

XXXII. AD SECUNDINUM EPISCOPUM TAUROMINITANUM.

De uxore Leonis chartarii, quæ suspicione fornicationis a marito discesserat.

Gregorius Secundo episcopo Tauromenitano.

PPræsentium portitor Leo chartarius ad nos veniens indicavit uxoris suæ caussam, quæ relicto eo pro fornicationis crimine, quo vehementius stimulatam ajebat, atque ob hoc religiosam vestem induerat, se culpabilem nullatenus extitisse: adeo ut, sicut ait, requirente fraternitate vestra, cui hujus rei cognitionem ante hoc fere triennium mandaveramus, in nullo claruerit eum post initum conjugium in fornicationis culpam collapsum: adjiciens quoque quod eidem uxori suæ districtissima sacramenta præbuerit, insontem se ea de re, unde etiam illam mordebat suspicio, permansisse: & idcirco propria eam sponte ad se reversam. Sed quia communione illam cum familia sua pro hoc solummodo a fraternitate vestra privatam asserit, quod ad eum clam propositis vobis redierit; volumus ut familia quidem ipsius sacram communionem recipiat, & dominæ ea culpa in hujus afflictionis pœna familiam diu non teneat. De ipsa vero, hoc est, de uxore prædicti portitoris, hoc vos observare necesse est, ut si manifeste constiterit,

rit, quia contra conjugem ſuum dicere nihil potuit, ſed & inſuper ſuſpicio ipſius præſtito, ut edocti ſumus, ſacramento amputata eſt, & utique poſt hoc ſua ad eum ſponte reverſa eſt, & in ea quoque temperanda eſt cenſura judicii, ut longo jam tempore minime communione privetur. Si autem aliter ſe veritas, quam nobis inſinuatum eſt, fortaſſis habuerit, fraternitatis veſtræ ſubtiliter ſcripta nos inſtruant, ut quid fiendum ſit noſtris iterum diſcurrentibus epiſtolis agnoſcatis.

XXXIII. AD EUMDEM.

De mendacio Marciani epiſcopi neſcienter dicto, & de Dulcinii elogio conſtituto.

Gregorius Secundino epiſcopo Tauromenitano.

SCripta fraternitatis veſtræ ſuſcepimus, in quibus indicaſtis reverendiſſimum fratrem noſtrum Marcianum Locrenſis civitatis epiſcopum aliter nobis de cauſſa eccleſiæ contra monaſterium ſancti Chriſtophori, quod in veſtra diœceſi eſt conſtitutum, intimaſſe: non quidem fallendi voluntate, ſed quia a clericis ſuis non fuerat de veritatis natura diligenter inſtructus. Et quoniam ſcribitis Dulcinium deceſſorem ipſius nihil de rebus eccleſiæ ſuæ fuiſſe teſtatum, ſed de propriis ac magis quæ in prædicto monaſterio fidelium oblatione collata ſunt, elogium condidiſſe, atque ſex uncias eccleſiæ, & ſex eidem monaſterio jure hereditario reliquiſſe: neceſſe eſt, ut ſi ita etiam non ex opinione, ſed abſolute in veritate eſſe recolitis, nullam prædicto monaſterio ſinatis moleſtiam irrogari, præcipue dum eamdem cauſſam jam temporibus reverendæ memoriæ Maximiani epiſcopi vos atque fratrem & coepiſcopum noſtrum Rufinum ex ejus deputatione ac ceſſione audiſſe, ac deciſſe teſtemini; adeo ut inter partes ea quæ inveniri poterant, partirentur, & quod eccleſiæ fuit intrinſecus redderetur. Volumus ergo ut pars utraque conticeat, & ea quæ fraternitate tua una cum prædicto Rufino quondam epiſcopo ſtatuta ſunt, inconvulſa conſiſtant: quatenus nec pars eccleſiæ denuo injuſte quæſtionem inferre, nec monaſterium irrationabiliter videatur poſt veſtram maxime definitionem controverſiam ſuſtinere.

XXXIV. AD EULOGIUM EPISCOPUM CLUSINUM.

De Joanne epiſcopo ordinando.

*Gregorius * * Eulogio epiſcopo Cluſino.*

GLorioſus filius noſter Aufridus ad nos ſcripta tranſmiſit, indicans quod in caſtro Balneum regis dicto una cum habitatoribus loci ipſius ſibi Joannem diaconum elegerit epiſcopum ordinandum, de cujus omnino vita bona teſtatus eſt. Sed quia quæ ſunt canonica neſciunt, & nos inexpertis vel incognitis manus temere non audemus imponere, fraternitas veſtra cum omni ſolicitudine ac vigilantia diverſis quibus potuerit modis de vita actibuſque ipſius requirere ſtudeat. Et ſi nihil eſt quod ei canonice poſſit obſiſtere, requirendum quoque eſt ſi in opere Dei ſtudium habuit, vel pſalmos novit. Et ſi talis fuerit, eum ad nos cum teſtificationis ſuæ epiſtola dirigat. Si vero aliter fuerit, veſtris nobis ſimiliter epiſtolis indicate, & habitatores loci ipſius adhortamini, ut ſi aptus non fuerit, ſicut & ſupraſcripto Aufrido filio noſtro ſcripſimus, alium ſibi eligant qui ad hoc officium cum gratia Dei aptus valeat inveniri. * Data menſe Julii, indictione III. * Data &c. *deeſt in Tarif.*

XXXV. AD EULOGIUM PATRIARCHAM ALEXANDRINUM.

De hæreſi Agnoitarum quæ Græcorum & Latinorum patrum conſenſu confutata eſt.

Gregorius Eulogio patriarchæ Alexandrino.

TRanſacto anno ſuaviſſima ſanctitatis veſtræ ſcripta ſuſcepi, quibus pro ægritudinis meæ nimietate reſpondere nuncuſque non valui. Ecce enim jam biennium pene expletur, quo lectulo teneor, tantiſque podagræ doloribus affligor, ut vix in diebus feſtis uſque ad horarum trium ſpatium ſurgere valeam, Miſſarumque ſolennia celebrare. Mox autem cum gravi compellor dolore decumbere, ut cruciatum meum poſſim interrumpente gemitu toclerare. Qui dolor interdum mihi lentus eſt, interdum nimius. Sed neque ita lentus ut recedat, neque ita nimius ut interficiat. Unde fit, ut qui quotidie in morte ſum, quotidie repellar a morte. Nec mirum, quia peccator gravis talis corruptionis carcere diu teneor incluſus. Unde compellor exclamare: *Educ de carcere animam meam, ad confitendum nomini tuo.* Sed quia meis hoc precibus adhuc obtinere non mereor, rogo ut veſtræ ſanctitatis oratio ſuæ mihi interceſſionis adjutorium præbeat, meque a peccati & corruptionis pondere liberum reddat in illam quam bene noſtis libertatem gloriæ filiorum Dei. Scripſit autem mihi dulciſſima & ſemper honoranda beatitudo veſtra, quod ei communis filius Anatolius diaconus de Coſtantinopolitana urbe ſcripſerat, ad me quoſdam monachos de Hieroſolymorum partibus veniſſe qui me aliquid de Agnoitarum errore requirerent: & dicitis quia petiit, ut veſtra mihi ſanctitas ſcriberet quid de eadem debuiſſet inquiſitione ſentire. Sed neque ad me de Hieroſolymorum partibus requirentes aliqui monachi venerunt, neque eumdem communem filium nobis potuiſſe aliquid aliud quam erat ſcribere, ſed interpretem ſuſpicor in ejus epiſtolis erraviſſe. Nam idem diaconus mihi jam ante biennium ſcripſit, quia a prædictis partibus ad Conſtantinopolitanam urbem talia requierentes monachi venerunt, meque ſtuduit requirere quid ſentirem. Cui ego ante longum tempus quam veſtra ſcripta ſuſciperem, contra eadem hæreſim reſpondi, quæ poſtmodum in epiſtola veſtræ ſanctitatis inveni, atque omnipotenti Deo magnas gratias retuli, quia de cunctis inquiſitionibus Romanorum atque Græcorum patres, quorum nos ſequaces ſumus, uno ſpiritu ſunt locuti. In multis enim eamdem veſtram epiſtolam ita reperi, ac ſi contra prædictam hæreſim ſcripta Latinorum patrum legerem. Et quantum potui

Joan. diac. lib. 4. c. 67.

Pſal. 141.

tui de sanctissimo fratre meo amare & laudare bonum perpendite, in cujus ore venerandos patres, quos multum diligo, recognovi. Sit ergo illi laus, sit in excelsis & gloria, cujus dono adhuc in sede Petri clamat vox Marci, de cujus effusione spiritus cum sacerdos ad perscrutanda mysteria scilicet ad sancta sanctorum intrat, in sancta ecclesia velut in tabernaculo ex verbis prædicationis spiritalia tintinnabula resonant. Recta itaque & valde laudabilis est vestra prædicatio. Sed omnipotentem Dominum deprecamur, ut diu vos etiam in hac vita custodiat, ut de Dei organo, quod estis, in hoc mundo latius vox veritatis resonet. Pro me autem peto intercedite, ut hujus peregrinationis via, quæ mihi asperior facta est, cum celeritate finiatur: quatenus qui ex meis non valeo, ex vestris meritis possim ad æternæ patriæ promissa pertingere, & cum cæli civibus gaudere.

XXXVI. AD MAXIMUM EPISCOPUM SALONITANUM.

De Sclavorum gente, de Juliano Scribone iniquo judice, de pauperibus modeste defendendis, & de * Frontinianistis hæreticis. * Photinianistis.

Gregorius Maximo episcopo Salonitano.

Joan. diac lib. 4. c. 55. AD Romanam veniens urbem communis filius presbyter Veteranus, ita me podagræ doloribus debilem reperit, ut fraternitatis tuæ epistolis per me respondere nullatenus valuissem. Et quidem de Sclavorum gente, quæ vobis valde imminet affligor vehementer & conturbor; Affligor in his quæ jam in vobis patior: conturbor, quia per Istriæ aditum jam Italiam intrare cœperunt. De Juliano autem Scribone quid dicam nescio: quando ubique video, quia nobis peccata nostra respondeant, ut & foris a gentibus, & intus a * perversis judicibus conturbemur? Sed nolite de talibus omnino contristari: qui post nos vixerint, deteriora tempora videbunt, ita ut in comparatione sui temporis felices nos æstiment dies habuisse. Inquantum vero prævalet fraternitas tua, opponere se pro pauperibus & oppressis debet. Quæ etiamsi prodesse minime valuerit, ipsa omnipotenti Deo mentis devotio sufficit quam dedit. Scriptum est enim: *Eripe eos qui ducuntur ad mortem, & qui pertrahuntur ad interitum liberare ne cesses.* Quod si dixeris: Vires non suppetunt; qui inspector est cordis ipse intelligit. In omni ergo quod agis inspectorem cordis appete habere placatum. Quidquid vero est unde illi placeas, facere non omittas. Nam humani terrores & gratiæ fumo sunt similes, qui levi aura raptus evanescit. Hoc certissime scito, quia placere Deo & pravis hominibus nullus potest. In tanto ergo se æstimet fraternitas tua omnipotenti Deo placuisse, quanto perversis hominibus displicuisse cognoveris. Ipsa tamen defensio pauperum moderata & gravis sit, ne si quid nimis rigide agitis, ex juventute vos arbitrentur homines superbire. Sed talis necesse est ut inveniatur pro oppressis * vestra defensio, quatenus & humiles protectionem sentiant, & oppressores non facile inveniant quod ex malevola mente reprehendant. Attende ergo quod ad Ezechielem dicitur: *Filii hominis, increduli & subversores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas.* Et beatus Job ait: *Frater fui draconum, & socius struthionum.* Et Paulus discipulus dicit: *In medio nationis pravæ & perversæ, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo.* Tanto ergo debemus cautius ambulare, quanto nos scimus inter Dei inimicos vivere. De * Frontinianistis autem fraternitas tua sit omnino solicita, & sicut cœpit, studeat, quatenus ad sinum sanctæ ecclesiæ revocentur. Si qui vero ad me venire voluerint, & rationem recipere, prius jusjurandum præbeant, quia non permittunt suis quo in eorum errore, etiam ratione recepta, persistant. Et postmodum eis tua sanctitas promittat, quia a me nullam violentiam patientur, sed rationem * reddo. Si veritatem cognoverint, suscipiam: si non cognoverint, illæsos dimittam. Si qui vero contra vos ex eis ad nos venire voluerint, minime eos fraternitas tua retineat: quia venientes aut rationem recipient, aut scito quia aliter profecto terram illam ulterius non videbunt.

Ezech. 2. Job. 30. Philipp. 2. * Photinianistis. * reddam.

XXXVII. AD INNOCENTIUM AFRICÆ PRÆFECTUM.

Dolet & gaudet simul ob præfecturam quam acceperat. Agit de libris Job transmittendis, & de libris sancti Augustini.

Gregorius Innocentio Africæ præfecto.

LUculenta eminentiæ vestræ & condita cordis melle facundia ita sui nobis saporem medullitus infudit, & in suo amore nos rapuit, ut nobis & dulce sonet quod scribitis, & sapiat suave quod agitis; nec immerito, quia qui bonis studiis comptus est judicio magnus est, non favore. Præfecturæ autem vos suscepisse cingula cognoscentes, lætitiæ se miscuit nostræ tristitia. Nam ex una parte lætati de provectu dulcissimi filii, contristati sumus ab altera, quia quam grave sit confusis temporibus locis majoribus esse præpositos, ex nostro prorsus dolore sentimus. Unde omnino studendum est, ut res aspera fiat mercedis occasio. Nam, sicut nostis, de terra plena carduis frumentum egreditur, & de spinis rosa producitur. Dum ergo seminandi vobis congruum tempus est, bonorum operum serere semina non cessetis, ut majores in die messis lætitiæ manipulos reportetis, atque ad æternam gloriam ex transitorii honoris merito veniatis. Cognoscentes igitur quale studium in præparandis * drumonibus gesseritis, solicitudinem vestram desiderato nuntio relevamus, indicantes cum Longobardorum rege usque ad mensem Martium futuræ quartæ indictionis de pace, propitiante Domino, convenisse. Quæ si retineatur ignoramus, quia idem rex obiisse postea nuntiatus est, licet adhuc habeatur incertum. De Anamundaro autem quæ scripsistis fecimus, sed voluntatem utinam sequatur affectus; quia quantum ad nos pertinet, afflictis intercessionis nostræ solatium non negamus. Quod vero in expositione sancti Job transmitti vobis codicem voluistis, de vestro omnino studio gaudemus; quoniam illi rei

Trov. 24. * perversis deest in Paris. * nostra Paris. * dramonibus

emi-

eminentiam vestram studere conspicimus, quæ nec totos foras vos exire permittat, & ad eorum iterum sæcularibus curis dispersos recolligat. Sed si delicioso cupitis pabulo saginari, beati Augustini patriotæ vestri opuscula legite, & ad comparationem siliginis illius nostrum furfurem non quæratis. Quale præterea patrocinium, qualemque affectum in utilitatibus pauperum beati Petri apostolorum principis amatoris sui gloria vestra præbuerit, Hilario chartulario nostro testificante didicimus. Ex qua re uberes gratias exolventes omnipotentis Dei misericordiam exoramus, ut gratiæ suæ protectione vos muniat, & nec malos contra vos homines exterius, nec malignos spiritus interius prævalere permittat, sed ita actiones vestras in suo propitius timore disponat, ut sicut fecit inter homines, ita quoque post longævæ ætatis discursus in sanctorum suorum vos esse faciat numero glorioſos.

XXXVIII. AD JANUARIUM EPISCOPUM CALARITANUM.

De oppressionibus minorum a majoribus, & de iis qui ad ecclesiam confugiunt.

Gregorius Januario episcopo Calaritano.

QUaliter in Sardinia minores vel pauperes ab eis qui illis majores sunt opprimantur, reverendissimi fratris nostri Dominici Carthaginensis episcopi atque eminentissimi filii nostri Innocentii præfecti epistolæ testantur, a quibus ut quæ nobis scripta sunt noveritis, ipsarum vobis epistolarum exemplaria prævidimus transmittenda. Et ideo quia ea quæ petenda sunt offeruntur, studiose agendum est, ut ea quæ promittuntur, opere compleantur. Si qui eorum, de quibus est quæstio, in ecclesiam fortasse refugerint, ita debet causa diligentia vestra disponi, ut nec ipsi violentiam patiantur, nec ii qui dicuntur oppressi damna sustineant. Curæ ergo vestræ sit, ut eis sacramentum ab iis quorum interest de servanda lege & justitia promittatur, & per omnia commoneantur exire, atque suorum actuum reddere rationem, quibus etiam ecclesiæ vestræ defensorem deputare vos convenit. Cujus solicitudine ea quæ illis fuerint promissa serventur: quatenus nec aliis noxia sint, & ipsis ecclesiastica, salva ratione, possint prodesse * refugia. Ita ergo fraternitas vestra faciat, ut hæc quæ ejus studio emendanda sunt, mora per eam vel impedimentum aliquod non contingat.

* suffragia.

XXXIX. AD ADEODATUM ABBATEM NEAPOLITANUM.

De unione monasterii Gazarensis cum Neapolitano & Puteolano.

Gregorius Adeodatus abbati Neapolitano.

QUorumdam monachorum ejusdem monasterii ad nos relatione pervenit, monachos monasterii Gazarensis, quod situm in Plagia est, & monachos sancti Sebastiani monasterii, quod Neapoli in domo quondam Romani constructum est, ubi Deo miserante, sicut dictum est, abbatis geris officium, se monasteriumque suum uniri magnopere popoſciſſe: adeo ut chartas omnes ejusdem monasterii tuo monasterio, ut dicitur, tradidissent. Sed quia monasterium ipsum in Neapolitana est diœcesi constitutum, ne quid constituere, quod adsit, præjudicialiter videamur, volumus ut quousque Neapoli ordinetur antistes, tuo interim monasterio antefatum Gazarense monasterium cum omnibus ad se pertinentibus sit unitum. Cum vero propitiante domino Neapoli fuerit episcopus ordinatus utrum in perpetuum hæc unitio extendi, an temporalis esse debeat, maturius ac solidius cum Dei gratia pertractabimus. Quia vero monasterium Puteolis constitutum, quod Falcidis dicitur, ita esse destitutum a monachis perhibetur, ut non solum Dei illic opus minime celebretur, sed etiam pene pro derelicto, quod dici grave est, habeatur: idcirco illud monasterio tuo præsenti auctoritate cum omnibus ad se pertinentibus in perpetuum duximus uniendum, admonentes, ut monachos in prædicta utraque monasteria debeas deputare, qui & curam illic diligenter habeant, & opus Dei regulari studeant institutione peragere, atque ita se in his, sicut convenit, exhibere, ut nec illos de neglectu, nec de minori solicitudine culpa confundat. Quidquid vero ad eadem monasteria pertinere cognoscis, si ab aliquibus irrationabiliter detinentur, ex hac nostra auctoritate repetendi exigendique, atque tuo monasterio vendicandi habebis per omnia, Deo juvante, licentiam: quia dignum est, ut quorum curam geris, rebus nullo modo defrauderis. Monachos autem, quos in monasterio Puteolis sito deputaveris, sub qua quidem disciplina, sed tamen Puteolano episcopo, cujus diœcesis est, non Neapolitano, noveris subjacere.

XL. AD NEAPOLITANOS.

Ne is qui habet filios, aut simplex fuerit, aut usurarius, ad episcopatum eligatur.

Gregorius clero & nobilibus civibus Neapolitanis.

NEc novum nec reprehensibile est in eligendo episcopo populi se vota in duas partes dividere, sed grave est quando in hujusmodi causis non ex judicio sed de solo favore venit electio. Prius enim quam scripta ad nos vestra recurrerent, Joannem diaconum, qui ab altera parte electus est, parvulam habere filiam ex quorumdam relatione cognovimus. Unde si rationem voluissent attendere, nec alii eum eligere, nec ipse debuerat consentire. Nam qua præsumptione ad episcopatum audet accedere qui adhuc longam corporis sui continentiam filiola teste convincitur non habere? Petrus item diaconus quem a vobis electum asseritis, omnino quantum dicitur simplex est. Et nostis quia talis hoc tempore in regiminis debeat arce constitui, qui non solum de salute animarum, verum etiam de extrinseca subjectorum utilitate & cautela sciat esse solicitus. Nam de eo insuper ad nos perveniſſe cognoscite, quod solidos dederit ad usuras; quod vos oportet cum omni

Grat. 8. q. 1. Nec novum

Idem dist. 68. c. 4.

omni subtilitate perquirere, & si ita constiterit, alium eligite, & ab hujusmodi vos persona sine mora suspendite. Nam nos amatoribus usurarum nulla ratione manus imponimus. Si vero subtili habita inquisitione hoc falsum esse potuerit, quia persona ejus nobis ignota est, & utrum ita sit de simplicitate ejus quod ad nos perlatum est ignoramus, cum decreto a vobis facto ad nos eum venire necesse est, ut de vita moribusque ipsius solicitius inquirentes, sensum quoque pariter agnoscamus, ut si huic judicio aptus extiterit, vestra in eo, adjuvante domino, desideria compleamus. Studii præterea vestri sit etiam alium qui aptus sit providere, ut si forte huic ordini hic non videatur idoneus, sit in quem se vestra declinare possit electio. Nam grave cleri illius erit opprobrium, ut si hic fortasse approbatus non fuerit, alium se dicant qui eligi debeat non habere. Mense Augusti, indictione III.

XLI. AD DOMINICUM EPISCOPUM CARTHAGINENSEM.

De pestilentia Africana, & quid eo tempore præstare debeat episcopus.

Gregorius Dominico episcopo Carthaginensi.

QUanta in Africanis partibus lues irruerit, jampridem cognovimus: & quia nec Italia de hac cladis percussione est libera, geminati in nobis dolorum sunt gemitus. Sed inter hæc mala, & alias calamitates innumeras, desperata cor nostrum, carissime frater, tribulatione deficeret, nisi fragilitatem nostram vox dominica præmunisset. Olim enim fidelibus evangelicæ tuba lectionis insonuit, appropinquante fine mundi pestilentiam, bella & alia multa quæ adhuc, sicut nostis, in metu sunt, eventura. Quæ ergo præscientes patimur, affligi ex his nimium tamquam de incognitis non debemus. Nam plerumque & genus mortis in alterius mortis consideratione levamen est. Quantas ergo detruncationes, quantasque crudelitates vidimus, quibus mors sola remedium, & erat vita tormentum? Nonne cum David optio esset mortis oblata, recusatis fame & gladio, populum suum elegit manu Dei succumbere? Ex qua re colligite, in his qui divina percussione intereunt quanta sit gratia, quando ea vocatione obeunt, quam prophetæ sancto pro munere constat oblatam. Itaque creatori nostro in cunctis adversitatibus gratias referamus, atque de ejus misericordia confidentes, patienter omnia toleremus, quia satis minus patimur quam meremur. Quoniam tamen ita temporaliter flagellamur, ut sine æternæ vitæ consolatione minime relinquamur, necesse est ut quanto his signis nuntiantibus venturum judicem in proximo non nescimus, tanto rationes nostras, quas in ejus sumus examine posituri, bonæ actionis studio & fletu pœnitentiæ muniamus: ut tantæ nobis percussiones, favente ejus gratia, non damnationis initium, sed beneficium purgationis existant. Quia vero ea infirmitatis nostræ natura est, ut non possimus de obeuntibus non dolere, fraternitatis vestræ doctrina tribulatis sit solamen. Mansura illis bona quæ promittuntur insinuet, ut spe certissima roborati in comparatione futuri muneris discant de amissione temporalium non dolere. Vestra eos lingua, sicut & credimus, magis ac magis a pravi operis perpetratione coerceat, bonorum præmia, malorum pœnas edisserat, ut qui bona minus diligunt, saltem mala pertimescant, & ab his se quæ sunt plectenda contineant. Nam inter flagella positos, flagellis digna committere, contra ferientem est specialiter superbire, & sævientis acrius iracundiam irritare. Atque est primum genus dementiæ, nolle quempiam a malis suis juste quiescere, & Deum injuste a sua velle ultione cessare. Sed quoniam in his divino adjutorio opus est injunctis, dilecte frater, precibus, omnipotentis Dei clementiam exoremus, ut & nos digne ista tribuat exhibere, & populorum ad hæc operanda misericorditer corda compungat, quatenus in timore ipsius actus nostros salubriter ordinantes, & ab ingruentibus malis erui, & ad superna venire gaudia, ejus duce gratia, sine qua nihil possumus, mereamur.

XLII. AD EULOGIUM PATRIARCHAM ALEXANDRINUM.

De hæreticis Agnoitis, & expositione ficulneæ, ex Augustini sententia. De eo quod scriptum est: *Nemo scit diem judicii, nec Filius, nisi Pater solus.* De eo quod dicitur: *Adam ubi es?* Et ad Cain: *Ubi est frater tuus?* Et de Lazaro; *Ubi posuistis eum?* quæ omnia utiliter exponuntur.

Gregorius Eulogio patriarchæ Alexandrino.

SIcut *aqua frigida animæ sitienti, sic nuntius bonus de terra longinqua.* Quis vero mihi esse nuntius bonus ad sanctæ ecclesiæ adjutorium potest, nisi vita atque incolumias suavissimæ mihi vestræ sanctitatis, quæ ex percepta luce veritatis & eamdem ecclesiam prædicationis verbo illuminat; & ad meliorem viam morum suorum exemplis informat? Quotiens autem in corde meo unanimitatem vestram relego, atque in corde vestro fixum me permanere cognosco, ago omnipotenti Deo gratias, quia dividi locis caritas non potest. Nam etsi corpore longe disjungimur, mente tamen semper indivisibiles sumus. Communis autem filius Anatolius diaconus suis mihi scriptis innotuit, in urbe regia * nonnulla ecclesiastica, quædam tamen de causis terrenis mota. Sed credo quod prius hoc mihi nuntiaverit, quam de causis ecclesiæ beatitudo vestra loqueretur. Et gaudeo, quia ubi vos adesse contingit, me non arbitror defuisse. Nam veritatis minister Petri sequax, & sanctæ ecclesiæ prædicator, scio quia illa sic loqui potuisti, quæ de sede Petri apostoli per os doctoris sonare debuerunt. Ante hos autem dies Abramio Alexandrino veniente sanctitati vestræ rescripseram, vel quid de scriptis vestris quæ contra hæreticos Agnoitas edidistis senserim, vel cur tarde responderim. Sed Abramius navigii necessitate compulsus, diu perhibetur in Neapolitana civitate demoratus, atque in eo sensu * quod dudum scripseram, ita rescribo: quia, de doctrina vestra contra hæreticos, qui dicuntur, Agnoitæ, fuit valde quod admiraremur;

Prov. 25.

* nulla Pat.

* quo.

mur: quod autem disspliceret, non fuit. In eodem autem sensu jamdudum communi filio nostro Anatolio diacono plurima scripseram. Ita autem doctrina vestra per omnia Latinis patribus concordavit, ut * mihi non esset quod in diversis linguis spiritus non fuerit diversus. Nam hoc quod de siculnea dixistis, in eo sensu proprie B. Augustinus loquitur: quia cum evangelista subjungit: *Nondum enim erat tempus ficorum*, aperte cognoscitur, quod per ficum dominus in synagoga fructum quæsierat, quæ folia legis habuit, sed fructum operis non habebat. Non enim poterat creator omnium nescire quia fructum ficus non habuit, quod dum tempus ficorum non esset, omnes poterant scire. De eo vero quod scriptum est: *Quia diem & horam neque Filius, neque angeli sciunt*: omnino recte vestra sanctitas sensit quoniam non ad eumdem Filium, juxta hoc quod caput est, sed juxta corpus ejus quod sumus nos est certissime referendum. Qua de re multis in locis idem beatus Augustinus eo sensu utitur. Dicit quoque & aliud quod de eodem Filio possit intelligi, quia Deus omnipotens aliquando more loquitur humano, sicut ad Abraham dicit; *Nunc cognovi quia times Deum*. Non quia se Deus tunc timeri cognoverit, sed quia tunc eumdem * ad Abraham fecit agnoscere quia Deum timeret. Sicut enim nos diem lætum dicimus, non quod ipse dies lætus sit, sed quia nos lætos facit: C ita & omnipotens Filius nescire se dicit diem quem nescire facit, non quod ipse nesciat diem, sed quia nunc sciri minime permittat. Unde & Pater solus dicitur scire, quia consubstantialis ei Filius, ex ejus natura, quæ est super angelos, habet ut hoc sciat quod angeli ignorant. Unde & hoc intelligi subtilius potest, quia incarnatus unigenitus factusque pro nobis homo perfectus, in natura quidem humanitatis novit diem & horam judicii, sed tamen hunc non ex natura humanitatis novit. Quod ergo in ipsa novit, non ex ipsa novit * qua Deus est homo factus, diem & horam judicii non nisi per deitatis suæ potentiam novit, sicut & in nuptiis cum mater D virgo diceret vinum deesse, respondit: *Quid mihi & tibi est, mulier? Nondum venit hora mea*. Neque enim Jesus angelorum dominus horæ subjectus erat, qui inter cuncta quæ creaverat, horas & tempora fecerat: sed quia mater Virgo, cum vinum defuit, per eum miraculum fieri volebat, statim ei responsum est: *Quid mihi & tibi est, mulier?* Ac si aperte diceret: Unde facere miraculum possum, hoc mihi ex Patre, non ex matre est. Ex matre enim mori poterat, qui ex natura Patris miracula faciebat. Unde & in cruce positus, eamdem matrem moriens recognovit, quam discipulo commendavit: dicens: *Ecce mater tua:* Ait ergo: *Quid mihi & tibi est mulier?* E *Nondum venit hora mea*. Quod est dicere: In miraculo quod ex tua natura non habeo, te minime * matrem recognosco, sed cum hora mortis venerit, cognosco te matrem, quia unde mori possum, hoc ex te habeo. Itaque scientiam quam ex humanitatis natura non habuit, ex qua cum angelis creatura fuit, hanc se cum angelis, qui creaturæ sunt, habere denegavit. Diem ergo & horam judicii scit: * quia Deus est homo. Res autem valde manifesta est: quia quisquis Nestorianus non est, Agnoita esse nullatenus potest. Nam qui ipsam Dei sapientiam fatetur incarnatam, qua mente valet dicere, esse aliquid quod Dei sapientia ignoret? Scriptum est: *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Omnia per ipsum facta sunt.* Si omnia, procul dubio etiam dies judicii & hora. Quis ergo ita desipiat ut dicere præsumat, quia verbum Patris fecit quod ignorat? Scriptum quippe est: *Sciens Jesus quia omnia dedit ei Pater in manus.* Si omnia, profecto diem judicii & horam. Quis ergo ita stultus est, ut dicat quia accepit Filius in manibus quod nescit? De eo vero loco in quo mulieribus de Lazaro dicit: *Ubi posuistis eum?* Ipsa specialiter sensimus quæ sensistis: quia si negant sciisse dominum ubi fuerat Lazarus sepultus, atque ideo requisisse, procul dubio compellentur fateri, quia nescivit dominus in quibus locis se Adam & Eva post culpam absconderant, cum in paradiso dixerat: *Adam, ubi es?* aut cum Cain corripuit, dicens: *Ubi est Abel frater tuus?* Qui si nesciebat, cur protinus adjunxit: *Sanguis fratris tui* * *clamat ad me?* Quamvis hoc in loco Severianus Gavallensis aliud loquitur, dicens quia hoc mulieribus dominus per increpationem quasi dixerit, quod mortuum Lazarum ubi posuerunt requisivit. Ac si aperte Evæ culpam memorans mulieribus diceret: Ego virum in paradiso posui, quem vos posuistis in sepulcro. Ad hoc vero mihi idem communis filius Anatolius diaconus * repositi aliam quæstionem, dicens: Quid si objiciatur mihi, quia sicut immortalis mori dignatus est, ut nos liberaret a morte, & æternus ante tempora fieri voluit temporalis: ita Dei sapientiam ignorantiam nostram suscipere dignatam esse, ut nos ab ignorantia liberaret? Sed ad hoc ei necdum respondi, quia gravi nunc usque infirmitate detentus sum. Jam nunc autem vestra cœpi oratione convalescere, & ei, si ita perfecte convaluero ut dictare valeam, adjuvante domino respondebo. De quibus vobis mihi nihil dicendum est, ne videar docere quæ nostis: quia & medicamina vim medendi perdunt quæ membris sanis & fortibus opponuntur. Indicamus præterea quia gravem hic difficultatem interpretum patimur. Dum enim non sunt qui sensum de sensu exprimant, sed transferre semper verborum proprietatem volunt; omnem dictorum sensum confundunt. Unde agitur ut ea quæ translata fuerint, nisi cum gravi labore intelligere nullo modo valeamus. Benedictiones vero sancti Marci evangelistæ & vestræ beatitudinis accepi. Ligna autem transmittere volui: sed quia navis parva fuit quæ venit, ea portare non potuit. Quamvis hæc ipsa qui viderunt Alexandrini venientes dixerunt quod * prava sunt. Nam alia omni- no vobis majora paraveram, quæ necdum ad Romanam civitatem tracta sunt: quia expectavi ut veniente Alexandrina navi trahi debuissent, & in loco ubi incisa fuerunt remanserunt. Omnipotens Deus vitam vestram ad ædificationem sanctæ ecclesiæ per longa tempora custodiat, vobisque aspiret ut pro me enixius oretis, ut quem propria peccata deprimunt, vestræ apud omnipotentem Deum preces levent. * Mense Februarii, indictione III.

Joann. 1.

Luc. 10.

Joann. 11.

Gen. 3.

Gen. 4.

* de terra. Paris.

* al. respondit.

* parva ita in Paris.

* mense &c. deest in Paris.

XLIII.

XLIII. AD VENANTIUM EPISCOPUM LUNENSEM.

De abbatissa ordinanda, & de subsidio ei exhibendo.

Gregorius Venantio episcopo Lunensi.

FRaternitatis vestræ adeo nobis, solicitudinem placuisse scribimus, ut nostri studii esset ea quæ voluistis effectu complere. Quia ergo scripsistis ut personam transmittere deberemus, quæ in monasterio, quod in civitate vestra situm est, abbatissæ regere possit officium, quam divina misericordia suffragante in regimine ejusdem monasterii strenuam posse existere arbitramur, illuc prævidimus dirigendam, ut a vobis Deo protegente abbatissa debeat ordinari. Nam ad nos huc tantummodo caussa orationis venit. Quia ergo memoratam ancillam Dei ad vestram voluntatem & scripta transmisimus, hortamur ut circa eam monasteriumque ipsius fraternitas vestra solicitudinem gerat, atque degentem illic congregationem in Jesu Christi Dei & redemptoris nostri servitio adhortationis suæ voce & bonorum operum exhibitione corroboret, & ita se erga exteriores utilitates ejus, ubicumque necesse fuerit, & caussas exhibeat, ut conversantes ibidem magnum in vobis subsidium, sicut decet, inveniant, & nullius rei eas necessitas deprimat; quatenus, dum vobis providentibus omnis eis fuerit amota necessitas, in oratione Dei & laudibus assidue secura valeant mente persistere. Sic etenim agetur ut & illis electa conversatio ad salutem, & vobis proficiat ad mercedem. Nam gratia prorsus major acquiritur, si de commissis ovibus lucrum offerat domino solicitudo pastoris.

XLIV. AD EUMDEM.

Ut ad reparationem ecclesiarum viginti vel plus solidos conferat.

Gregorius Venantio episcopo Lunensi.

QUid petitio Agrippini presbyteri & Servandi diaconi contineat ecclesiæ Fesulanæ, subjecta vobis pagina patefacit. Et ideo si ea quæ illic continentur veritate subsistunt, atque tales personæ ad vos venerint, quibus credit aliquid debeat, usque ad viginti solidos, aut si plus vobis visum fuerit, in reparationem ecclesiarum, quæ in ruinis esse perhibentur, sub testamenti pagina dare vos convenit; quatenus & illic remedium sit, & vestra debeat esse munitio. De ceteris vero rebus quæ apud vos sunt, pro memoria futuri temporis ex eisdem desuscepturn emittite, ut dum Deus pacem donaverit, res ipsæ juri ecclesiæ cujus sunt sine aliqua valeant dilatione vel controversia reparari.

XLV. AD PALLADIUM PRESBYTERUM.

De detractionibus non curandis.

Gregorius Palladio presbytero de monte Sina.

EPistolis dilectionis tuæ susceptis, filium meum Simplicium requirere curavi, & qua tentatione tua caritas urgeretur, inveni; de qua tamen verbi mei consolatione non indiget, cum ipsa veritas dicat: *Si patrem familias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domesticos ejus?* Quæ iterum dicit: *Si de hoc mundo essetis, mundus quod suum erat diligeret. Sed quia de hoc mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.* Mundum videlicet corda carnalia designans, quæ diligunt mundum. Hæc igitur cum perfecte te scire audiam, miror dilectionem tuam verbis hominum contristatam. Inter verba enim laudantium sive vituperantium ad mentem semper recurrendum est, & si in ea non invenitur bonum quod de nobis dicitur, magna tristitia generari debet. Et rursum si in ea non invenitur malum quod de nobis homines loquuntur, in magnam debemus lætitiam prosilire. Quid enim si homines laudant, & conscientia accuset? Aut quæ debet esse tristitia si omnes accusent, & sola conscientia nos liberos demonstret? Habemus Paulum dicentem: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ.* Job quoque dicit: *Ecce in cælo testis meus.* Si ergo nobis est testis in cælo, testis in corde, dimitte stultos foris loqui quod volunt. Quid aliud detrahentes faciunt, nisi in * pulverem sufflant, atque in oculos suos * terram excitant, ut unde plus detractionis perflant, inde magis nihil veritatis videant? Vocandi tamen sunt etiam ipsi, tranquille admonendi, eisque satisfieri modis omnibus debet, scientes quid de eis veritas dicit: *Ne forte scandalizemus eos.* Si autem satisfieri sibi ex veritate noluerint, habes consolationem quam in sancto evangelio conspicias, quia cum domino dictum fuisset: *Scis quia Pharisæi audito hoc verbo scandalizati sunt?* respondit: *Sinite illos, cæci sunt, duces cæcorum.* Paulus quoque apostolus admonet, dicens: *Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes.* Dicturus quippe ut cum omnibus pacem habeamus, quia prospexit & hoc esse difficile, præmisit: *Si fieri potest.* Sed tamen adjunxit quod possit fieri, cum dixit; *Quod ex vobis est.* Quia si nos in mente caritatem erga odientes servare cupimus, etsi illi nobiscum pacem non habent, nos tamen cum illis sine dubio habemus. In omnibus ergo, fili dilectissime, cor custodi, sicut scriptum est: *Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit.* Hæc breviter pro caritatis commemoratione rescripsi. Sed peto ut pro me orare debeas: quatenus omnipotens Deus & a malignis me spiritibus, & a perversis hominibus custodire dignetur: quia in hac vitæ meæ peregrinatione mala me simul multa circumdant, ita ut cum Psalmista jure dicam: *In me transierunt iræ tuæ, & terrores tui conturbaverunt me: circumdederunt me sicut aqua tota die: circumdederunt me simul.* Cælestis gratia & nos in urbibus, & vos in eremo protegat: quia antiquus hostis terrarum locis a tentatione non exclu-

transfertur Parisc. ad dictionem IV.

Matth. 10.

Joann. 15.

2. Cor.

Job 16.

* terram * pulvere

Matth. 5.

Matth. 15.

Rom. 12.

Prov. 4.

Psalm. 87.

excluditur: quia si in paradiso hominem stravit, quis locus extra paradisum esse potest, in quo mentem hominum penetrare non valeat? In sola ergo creatoris nostri protectione fidendum est, cui ex intimo corde clamemus; *Esto mihi in Deum protectorem, & in locum munitum, ut salvum me facias*. Transmisimus vobis de benedictione sancti Petri apostoli cucullam & tunicam, quæ ea petimus caritate suscipi qua a nobis transmissa sunt.

XLVI. AD EULOGIUM EPISCOPUM

Clusinum.

De episcopo caute eligendo, & in visitatione Christianos consignandos ab episcopo.

*Gregorius * Eulogio episcopo Clusino.*

SCripta fraternitatis vestræ suscipientes, contristati sumus quod vos per ea & graviter infirmatos, & adhuc debiles esse cognovimus. Et licet sanctitatem vestram videndi desiderium haberemus, bene tamen fecistis isto vos illic tempore continere, ne venientes huc de ægritudinis vestræ molestia recidivam nobis tristitiam faceretis. De episcopatu autem laudavimus quod personam non temere elegistis, sed cauti, sicut decuit, extitistis. Venientibus enim vobis, si Deo placuerit, communi deliberatione tractabimus, & quod utile visum fuerit Deo auxiliante disponemus. Unum autem caballum vobis, qualem invenire potuimus, de benedictione sancti Petri transmisimus, ut habeatis post infirmitatem cum quo vectari possitis. De caussis vero, pro quibus latores præsentium huc venerunt, quid actum sit, ipsorum omnia renuntiatione cognoscetis. Præterea ecclesiis ad quas sine labore potestis accedere, fraternitas vestra officium visitationis impendat, ut ii qui illic Deo propitio baptizantur, inconsignati non debeant remanere.

XLVII. AD JOANNEM EPISCOPUM

Syracusanum.

Crescentium vicarium commendat, cui publicæ utilitatis caussa e monasterio egredi permittit.

Gregorius Joanni episcopo Syracusano.

CUm lator præsentium Crescentius vicarius noster, quem ad se filius noster gloriosissimus dominus Leontius exconsul præcepit occurrere, exire de sæptis venerabilibus dubitaret; ne qua per eum excusatione aliis fortasse nasceretur, aut publica diceretur utilitas impediri, ei ut egredi debuisset æquitate servata permitti fecimus. Et ideo quia hæc illi res, sicut jussus fuerat, illic suasit occurrere, fraternitas vestra ei salva ratione concurrat, atque apud prædictum gloriosissimum dominum vestrum agere cum ea qua consuevit caritate studeat, ut in nullo eum contra leges aut rationem patiatur aliquo modo prægravari; sed justitiam ei, sicut Christianitati ejus convenit, in omnibus faciat custodiri; quatenus & ipse ad mercedem suam, quod æquitatis ordo exigit, videatur salubriter servasse, & hic se contra ea quæ promitti fecimus, gravari non sentiat.

XLVIII. AD EUMDEM.

Apollonium magistrum militum commendat.

Gregorius Joanni episcopo Syracusano.

QUamvis glorioso Apollonio magistro militum communi filio paternam vos pietatem noverimus impendere; quia tamen eumdem dilectionis modum, quem circa eum sacerdotaliter exhibetis, nostris credidit apicibus augmentandum, idcirco eum fraternitati vestræ his epistolis commendamus, hortantes ut paternam in vobis, sicut decet, consolationem inveniat, & solatiis vestris, sicut usus exegerit, comitante justitia potiatur; quatenus dum vestram erga se amplius fuerit dilectionem expertus, & ipse quod de vobis confidit agnoscat, & nostram sentiat epistolam profuisse.

XLIX. AD LEONTIUM EXCONSULEM.

Apollonium commendat.

Gregorius Leontio exconsuli.

SCientes gratia paterna vos scripta suscipere, si illud peragere studeamus, gloriam vestram ultro non est dubium operari, quia filiorum nostrorum desideria non patimur contristari. Et ideo quia gloriosus filius noster Apollonius magister militum lator præsentium nostris se apud vos voluit apicibus commendari; salutantes gloriam vestram paterna dilectione petimus, ut salva ratione gratiam vestri favoris inveniat, & patrocinii opem in quocumque necesse fuerit consequatur; quatenus dum gloria vestra ea quæ sponte consuevit impendere nostræ quoque commendationi præstiterit, & ipse se optatum in vobis gaudeat invenire subsidium, & nos uberes sincerissimæ bonitati vestræ gratias referamus.

L. AD DOMINICUM DOMITIANUM

Episcopum Metropolitanum.

De Leontio, & substantia Theodori episcopi.

*Gregorius * Dominico Domitiano episcopo metropolitano.*

* Dominico deest in Paris.

QUam magnæ caritatis sit in mente vestra sinceritas, etiam res ipsa testatur, quod dilectionis affectum quem coram positis exhibetis, servare absentibus non cessatis. Proinde multum nos ad diligendum gloriosum Leontium communem filium epistolarum vestrarum testificatio provocavit: quia dum illum sanctitati vestræ in amicitiis indicastis esse conjunctum, qualis jam sit ostenditur, scilicet quia bono viro nisi bonus placere non potuit. Et ideo non immerito diligendus est, qui vobis invenitur familiariter conjunctus. Idem autem gloriosus vir in Sicilia se retinuit, & ad Romanam urbem necdum venit. In his tamen quæ ei pro publica utilitate serenissimoium dominorum jussione mandata sunt, inquantum ratio

ratio finit, minime suffragari distulimus. Glorioſum enim Gregorium expræfecto, vel alios qui in ſeptis eccleſiaſticis reſidebant, hortari ſtudioſe curavimus, ut exire & rationes ſuas exponere debuiſſent. Qui egredientes cum
[a] Azimarcho ep. 57. & 60. ſeqq. [a] Marco viro magnifico ſcribone, qui ad exhibitionem eorum venerat, accepto verbo ad Siciliam ire parati ſunt. Præterea de ſubſtantia Theodori epiſcopi quam eccleſiæ veſtræ juri ſcripſiſtis fuiſſe ſuppoſitam, plus amplius aliud quod fieri poſſet non fuit, quam ut antefato glorioſiſſimo Leontio, de quo tanta teſtificamini, cui & cauſſam ipſam aſſeritis commendatam, atque Joanni fratri & coepiſcopo noſtro, de cujus ſanctitate & ſolicitudine certi ſumus, hujus negotii audientiam mandaremus: hortantes ut & veritatem cum omni ſtudeant ſubtilitate perquirere, & ita contentionibus partium ſecundum juſtitiam citius finem imponere, quatenus nec homines ſanctæ fraternitatis veſtræ longa valeat illic dilatio retinere, nec pars altera inaudita ſe pati præjudicium conqueratur. Quidquid enim alteri hac de re fuerit ſtatutum, certi eſtote quia ſine mora complebitur. Nam ſicut ſine judicio quemquam nolumus condemnari, ita quæ diffinita fuerint nulla patimur excuſatione differri. Omnipotens autem Deus ſua vos protectione atque propitiatione circumtegat, greſſuſque veſtros in timoris ſui tramite conſervet, voſque pro me ad orandum excitet, ut & veſtris interceſſionibus mea ſtudia in viam vitæ dirigantur.

LI. AD LEONTIUM EXCONSULEM.

De cauſſa Libertini, & quia ira viri cauta eſſe debeat, ne judicii ac juſtitiæ ratio perturbetur.

Gregorius Leontio exconſuli.

[b] Cupart. 16. c. 13. & 54. Joann. diac. lib. 3. c. 47. CAutionis exemplar Libertini ad me ſtuduit gloria veſtra tranſmittere, quatenus mihi oſtenderet cum qua obligatione vel mente ad præfecturæ dignitatem idem Libertinus acceſſerit. Quæ a glorioſo fratre meo palatino patricio vel conſiliario meo viro magnifico Theodoro relecta, mihi ſubtiliter inſinuata eſt, atque execrabilis mihi & cunctis apparuit qui cognoſcere [b] voluerunt. Sed debet gloria veſtra meminiſſe quia nunquam epiſtolas meas pro commendatione alicujus accepit, niſi ut protectionem veſtram, favente juſtitia, præſtaretis. Et quia de eodem Libertino tota ſimul provincia gratias referebat, [c] indicavi. Nam vel quis eſſet, vel quales cauſſas habuerit, neque unquam profeſſus ſum, nec hactenus ſubtiliter ſcio. Nam licet in iſta cauſſa cautionis culpabilis invenitur; & de aliis cauſſis quid pro ſe alleget neſcio: unum hoc tamen bene atque conſtanter novi, quia & ſi quam rebus publicis fraudem fecit, ſubſtantia ejus cædi debuit, non libertas. Nam in hoc quod liberi cæduntur, ut taceam quod omnipotens Deus offenditur, ut taceam quod veſtra opinio vehementer gravatur: piiſſimi tamen imperatoris noſtri omnino tempora fuſcantur. Hoc enim inter reges gentium & imperatores Romanorum diſtat, quia reges gentium domini ſervorum ſunt, imperator vero Romanorum dominus liberorum. Unde &

[b] valuerunt. *Pariſ.*

[c] *al.* judicavi.

A vos quidquid agitis, prius quidem ſervata juſtitia, deinde cuſtodita per omnia libertate agere debetis. Scriptum eſt: *Quod tibi non vis fieri, vide ne ipſe alteri feceris.* Et per ſemetipſam veritas dicit: *Quæ vultis ut faciant vobis homines, & vos facite eadem illis.* Libertatem ergo eorum qui vobis in diſcuſſionem commiſſi ſunt ut veſtram ſpecialiter attendere debetis: & ſi ipſi a majoribus veſtris injuriari libertatem veſtram non vultis, ſubjectorum veſtrorum honorando libertatem, cuſtodire debetis. Scimus enim qui dixit: *Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt.* Cujus quia verba non tranſeunt, ſed per omnia implentur, metuamus quod iterum dicit: *In qua menſura menſi fueritis, in ea* [d] *remetietur vobis.* Quid autem gloria veſtra exiſtimat, quia ſi ſuperbe, ſi crudeliter agimus, deſpecto Deo nobis homines placamus? Nullo modo. Nam ipſe qui deſpicitur, eum contra nos, quem deſpecto Deo placare volumus, irritat. Curemus ergo per omnia placare Deum, qui potens eſt etiam iratos homines ad manſuetudinem reducere. Nam, ſicut dixi, etiam manſueti homines indignante Deo ad iracundiam provocantur. Si autem dicitur quia ſine verberibus atque terroribus fraudes publicæ invenire non poſſunt, hoc admittere poteram, ſi in ratiociniorum cauſſa dominus Leontius non veniſſet. Nam verum eſt, quia illi ſolent manibus excedere, qui in ſenſu & lingua deficiunt: de qua re ſe mihi veſtra gloria non valet excuſare. Nam vel quæ auditis, vel quid dicitis, ſubtiliter exquirens, inveni quia homines ſine cauſſa cæditis, qui auxiliante Deo verbis agere omnia poteſtis. De cauſſis vero eorum quos diſcutitis, verum fateor, quia multa audiens quæ nunquam ante cognovi, vehementer erubeſco. Unde & vobis & piiſſimo domno imperatori taceo. Nam ſi mihi conſtare potuiſſet, quia juſtas cauſſas de ſuis rationibus haberent, prius per epiſtolas vos pulſare habui, & ſi auditus minime fuiſſem, ſereniſſimo domno imperatori ſuggererem. Sed quia mihi de ſuorum rationibus nihil [e] dico. Turpe eſt enim me hoc defendere, quod prius mihi non conſtiterit juſtum eſſe: quia ego homines propter juſtitiam diligo, non autem juſtitiam propter homines poſtpono. Ita ergo age, glorioſe fili, ut in actione commiſſa prius illum habeas placatum qui continet omnia, ac deinde ſereniſſimi principis utilitatem cum omni ſolicitudine impleas. Nam & in ejus actione, a quo tibi commiſſa eſt, eſſe negligentem, non ſine peccato exiſtimo. Sed quia omnipotente Deo largiente, idonea eſt veſtra ſapientia & rationes vigilanter ac ſubtiliter exquirere, & creatoris vobis judicium per manſuetudinem placare, quotiens ira in animum invadit, mentem edoma, vince teipſum. Differ tempus furoris, & cum tranquilla mens fuerit, quod placet [f] vindica. Ira enim in vindictam malorum ſequi debet rationem animi, non præire, ut quaſi ancilla juſtitiæ, poſt tergum veniat, & non laſciva ante faciem prorumpat. Aliquando vero oſtendenda eſt, & non exhibenda. Aliquando exhibenda eſt, ſed numquam ſequenda. Quando enim in executione juſtitiæ placata mente iraſcimur, iracundiam & non ſequimur, & exhibemus. Ira enim quæ animum perturbat, quanta conſideratione cavenda eſt, monſtratur,

[d] Matth. 7. [d] metietur *Pariſ.*

[e] conſtat, eo, ſicut & vobis piiſſimo principi hactenus nihil co. Tur &c. *Pariſ.*

[f] judicavi. *Pariſ.*

tur. De qua ſcriptum eſt: *Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram. Ira enim viri juſtitiam Dei non operatur.* Hinc rurſus ſcriptum eſt: *Quis poteſt habitare cum homine, cujus ſpiritus facilis eſt ad iraſcendum?* Hinc iterum dicitur: *Noli eſſe cum homine iracundo, neque ambules cum viro furioſo: ne forte diſcas ſemitas ejus, & ſumas ſcandalum animæ tuæ.* Contra hanc in laude patientiæ dictum eſt. *Melior eſt vir qui vicit iram, quam qui capit civitatem magnam.* Hinc David perſonam in ſe infirmorum ſumens ait: *Turbatus eſt præ ira oculus meus.* Atque ex ipſa turbatione quid ſequatur, adjunxit: *Inveteravi inter omnes inimicos meos.* Ex ira quippe cum turbatus fuerit oculus cordis, inter inimicos noſtros ad vetuſtatem deducimur: quia inter malignos ſpiritus ad vetuſti hominis ſimilitudinem revocamur. Cum igitur iram, quæ cor permovet, ſacra eloquia tot teſtimoniis deteſtentur, perpendamus qua intentione debemus hoc vitium fugere, quod Deo judice in teſtimonium illius totiens reprobatur. Alia quoque occurrit opinio: quia alii * præ aliis gravantur, &* ex quibuſdam, quæ ex principali juſſione expenſa ſunt, minime reputantur. Quod ſi verum ſit neſcio. Si tamen ita eſt, hoc omnino facere & pro timore æterni judicii, & pro ipſius humanæ conſiderationis ratione minime debetis. Ecce, glorioſe fili, amore Dei tuoque provocatus, cuncta quæ ſenſi, cuncta quæ audivi, breviter indicavi. Sapientis autem viri eſt & breviter audita latius penſare, & quæque Deo diſplicent in celeritate corrigere. Omnipotens Deus cæleſtis vos gratiæ protectione circumdet, ut hic vos & a pravis actibus, & a perverſis hominibus tueatur, & apud ſe poſtmodum in æterna patria pia remuneratione lætificet.

LII. AD AMANTINUM.

De cautionibus Joannis palatini. De perſona Libertini.

*Gregorius * Amantino domeſtico.*

EA quæ per Paulum latorem præſentium & & Timarchum excubitorem gloria veſtra tranſmiſit, eo quo voluiſtis modo ſuſcepta ſunt. Sed & excellentiſſimo filio noſtro exarcho per ſupraſcriptum excubitorem qui ad eum profectus eſt ſcripſimus, ut cautiones agentium vices Joannis præfecti ſimul & palatini huc tranſmittere debeat: indicantes ei, quia niſi illas direxerit, uſque ad adventus veſtros ea quæ a gloria veſtra tranſmiſſa non tangantur, ſed vobis remeantibus conſerventur. De perſona autem glorioſi Libertini quædam ad nos ante pervenerant, & neceſſe fuit ut ea vobis ſicut revera filiis quos diligimus minime taceremus. Et quantum in gloriæ veſtræ epiſtolis invenimus, moleſte illa, quod non decuit, ſuſcepiſtis: quando nihil aſperum ſcripſiſſe meminimus, ſed hortati ſumus ut cum eo caritatem & gratiam haberetis. Sed quia ad hæc aſpera vobis reſcribentibus, ne ipſam ad nos epiſtolam mitteretis, per ſomnium vos ſcripſiſtis eſſe prohibitos, omnipotenti Deo gratias agimus, qui ſic vos vigilantes cuſtodit, ut etiam dormientes admoneat. Sed quia in eodem ſomnio & a me vos de eadem cauſſa reprehenſos ſcribitis, qualis ſim vel ex hoc colligite. Et quando vos paterna adhortatione commoneo, moleſte ſuſcipere non debetis, quia qui dormientibus purus ſum, vigilantibus duplex eſſe non patior.

LIII. AD ROMANUM DEFENSOREM.

De inſulis Neapolitanis.

Gregorius Romano defenſori.

PErvenit ad nos quod quidam pravæ voluntatis ſtudio contra ſeniores & cives Neapolitanæ civitatis de inſulis juris eorum Leontio glorioſo filio noſtro nitantur * ſurripere, ut eos injuſte damnis poſſint afficere atque affligere. Idcirco tibi hac præceptione injungimus ut debeas eſſe ſolicitus, quamvis apud eum nullus locus ſurreptionis hac de cauſſa inveniatur ubi forte aliquid dictum fuerit vel ipſum præjudicialiter quid, quod non credimus, facere forte cognoveris, ex noſtro illi mandato dicere te volumus, ut malorum hominum verbis aſſenſum præbere, & in hoc peccato ſe immiſcere non debeat: quia licet retro principum juſſionibus omnino de eiſdem inſulis ſint muniti, nobis tamen dum in regia urbe fuimus ſuffragantibus, ita ſereniſſimi domni Mauritii principis elicita juſſione eorum ſtricte jura munita ſunt, ut non habeant unde juſte debeant formidare. Pro qua re ut & tu diligentius informari, & antedicto glorioſo filio noſtro, ſi cauſſa ſe dederit, liquido ſatisfacere valeas, earum tibi juſſionum exemplaria prævidimus tranſmittenda. Sed ſi neceſſarium fuerit, ipſas facimus authenticas deſtinari. Tantum eſt, ut ſicut diximus, ſtudeas eſſe ſolicitus, ut * ſurripiendi cuiquam illic locus non pateat.

* ſubrepere

* ſubrependi.

LIV. AD BONUM EPISCOPUM MESSANENSEM.

Gregorium expræfecto commendat.

*Gregorius * Bono epiſcopo Meſſanenſi.*

* Dono vel Domno. Dono. *Pariſ.*

LIcet glorioſus filius noſter Gregorius expræfecto magnam de fraternitate veſtra certitudinem habeat, ut ſacerdotalem ſibi a vobis impendi affectum non dubitet: quia tamen caritatis veſtræ modum noſtra rogante commendatione fidit augeri, his vos epiſtolis prævidimus adhortandos, ut utilitati ipſius concurrere, atque in ejus juvamine impendere vos quæcumque ſuaſerit ratio debeatis. Et quia aliqua apud fraternitatem veſtram pro ſua, ut ait, cautela agere deſiderat, locum apud vos, ſicut revera decet ſacerdotes, inveniat, & paterna ſibi compati dilectione vos cognoſcat: quatenus dum ſolicitudinis cura ipſius veſtræ caritatis ſtudio fuerit relevata, & ipſe confidentiam quam de vobis gerit operibus valeat experiri, & fraternitas veſtra poſtulantium deſideriis ſe videatur ſalubriter impendiſſe.

LV. AD LEONTIUM EXCONSULEM.

Gregorium expræfecto commendat.

Gregorius Leontio exconſuli.

CUm juſtitiæ vigor in cognitione veſtra, & veritas juvare ſufficiat quos tuetur, cujuſquam apud vos commendatione opus non fuerat: quippe qui ea quæ pro æquitate petenda ſunt ex vobis impenditis. Sed ne poſtulantium deſideria, qui bonorum filiorum ſtudium paterna creſcere adhortatione confidunt, poſtponere videamur; idcirco illa apud gloriam veſtram agere quæ ultro exhibetis omnibus modis invitamur. Eapropter paterna dilectione vos ſalutantes petimus, ut glorioſo viro filio noſtro Gregorio expræfecto caritatis gratiam, qua eſtis præditi, largius tribuatis; quatenus & ille quidquid æquitatis in veſtra benignitate confidit veris poſſit effectibus experiri, & nos bona quæ de vobis multipliciter prædicantur addiſcentes, aſſidue pro gloriæ veſtræ incolumitate omnipotentem valeamus dominum deprecari.

LVI. AD AMANTINUM DOMESTICUM.

Gregorium expræfecto commendat.

* Amandino. *Pariſ.*

Gregorius Amantino domeſtico.

COnfidentes quod gloria veſtra ſe in amicorum ſuorum ſolatiis devotam ſemper exhibeat, eorum vobis cauſſas commendare quos diligitis ſtudemus. Atque ideo ſalutantes petimus ut glorioſus filius noſter Gregorius, quales nos hic habuit, illic vos tales inveniat, & tam apud glorioſum filium noſtrum Leontium, quam alibi quocumque neceſſe fuerit, gloriæ veſtræ ſolatia conſequatur, ac magnam in vobis conſolationem inveniat, & quantum poſſibile eſt, ne cuiquam injuſtæ poſſit afflictioni vel gravamini ſubjacere, gloriæ veſtræ ſolicitudo ſtudio vigilanti provideat, ut tranquillo maturoque hoc ſtudeat conſilio declinare: quatenus dum vos, ſicut decet, adjutores habuerit, & ipſe & nos amplius cognoſcere valeamus. Quia ſicut de gloria veſtra præſumimus, non ad faciem, ſed quod eſt valde laudabile, puras noſtis amicitias exhibere.

LVII. AD SECUNDINUM ET JOANNEM

Episcopos Siciliæ.

Gregorium commendat.

Gregorius Secundino & Joanni epiſcopis Siciliæ.

BOnorum nos hortatur dilectio filiorum, utilitatibus eorum ſtudioſe concurrere, & eos inquantum ratio ſuppetit adjuvare. Et ideo quia quantum ſe glorioſus filius noſter Gregorius expræfecto benigne cunctis exhibuit, tanto omnium debet uti ſolatiis: fraternitatem veſtram his hortamur affatibus, ut illic venienti tam apud Leontium glorioſum exconſulem in diſponendis rationibus ſuis, quam apud alios ubi cauſſa popoſcerit, opem ferre, & partes illius ſublevare favente juſtitia feſtinetis, ut vobis ſacerdotaliter concurrentibus, nullam moleſtiam vel diſpendium contra ordinem poſſit æquitatis incurrere. Quem ſi, quod non credimus, gravari fruſtra in aliquo ſenſeritis, apud prædictum glorioſum virum agere vos epiſcopali modeſtia ſervata neceſſe eſt, ut verbum quod ei per * Alimarchum virum magnificum ſcribonem præbuit, cuſtodire debeat ac ſervare, atque illum irrationabiliter affligi vel ſuſtinere diſpendium minime patiatur. Ita ergo fraternitas veſtra ſe erga eum ſolicitam curet oſtendere, & in ejus ſe cauſſis ſecundum Deum ſtudeat exhibere, ut & ſacerdotale in vobis ſubſidium, & paternam inveniat caritatem.

* Azimarchum, *ibid. in Pariſ.*

LVIII. AD BONIFACIUM EPISCOPUM

Regiensem.

De querimonia Gregorii adverſus eum.

Gregorius Bonifacio epiſcopo Regienſi.

SAcerdotali procul dubio convenit gravitati, ut ſi quas eccleſiæ ſuæ cauſſas habuerit, aut pacifica eas ordinatione, ſi fieri poteſt, aut certe judicio interveniente ſine mora diffiniat, ut, ſublata e medio contentionis materia, ſola illic cum filiis ſuis pacis poſſit concordia permanere. Indicavit itaque nobis glorioſus filius noſter Gregorius expræfecto, quod inter ſe & eccleſiam veſtram de locis quæ competunt aliqua ſit orta contentio. Ob quam rem hortamur, ut eam aut ceſſante jurgio finiatis, aut certe dilatione ſubmota eccleſiæ veſtræ actores ad electorum ire judicium faciatis, ut eorum diffinitione præcedente, nec ille contra juſtitiam gravari, nec veſtra præjudicium videatur eccleſia ſuſtinere. Quia vero homines ſuos & poſſeſſiones quas illic habet voluit vobis commendari, oportet ut veſtra ſe caritas in ejus cauſſis quodcumque ratio invitaverit non omittat impendere. Atque ita eum in quibuſcumque valuerit juvare feſtinet, ut concurrentibus vobis abſentem ſe a ſuis utilitatibus eſſe non agnoſcat.

LIX. AD JOANNEM EPISCOPUM, &c.

Homines Gregorii commendat.

Gregorius Joanni & Fortunato epiſcopis, & Anthemio ſubdiacono.

EA quæ filiis noſtris ultro nos decet impendere negare eis petentibus non debemus. Et ideo quoniam filius noſter glorioſus Gregorius expræfecto poſſeſſiones, quas illic habet, vel homines ſuos fraternitati veſtræ a nobis ſtuduit commendandos, ſcriptis vos præſentibus adhortamur, ut utilitatibus ejus ſalva ratione concurrere, & poſſeſſiones ejus atque homines tueri, ſicut deſiderat, debeatis: nec eos contra juſtitiam a quibuslibet vexari, aut patiamini prægravari. Sed id agite, ut tuitione veſtra prædicti filii noſtri ſupplere præſentiam valeatis: quia ita ſe, ſicut noſtis, bene exhibuit cunctis, ut omnium ſolatia habere mereatur.

LX.

LX. AD AZIMARCUM SCRIBONEM.

De infirmitate Gregorii.

Gregorius Azimarcho scriboni.

QUod præsentium portitor glorioſus filius noſter Gregorius tarde ad Siciliam venit, non voluntate diſtulit, ſed ita infirmitate corporis debilis factus eſt, ut vix in multis diebus reparari potuerit. Cujus debilitatis indicia etiam ipſi adhuc in eo cognoſcetis. Mox autem ut aliquantulum convaluit, venire illuc, ſicut magnitudini veſtræ promiſerat, non neglexit. Quod ideo his apicibus ſcribendum prævidimus, ne eum diſtuliſſe ſponte credentes, hanc moram ejus forſitan ſtudio factam putaretis.

LXI. AD ROMANUM DEFENSOREM.

De Gentione viro magnifico.

Gregorius Romano defenſori.

QUoniam filius noſter Gentio vir magnificus ſcribo tantæ Deo propitio bonitatis eſt, ut valde ſit diligendus, ſi quid ei potuiſſemus conferre, debuimus. Voluerat enim poſſeſſionem juris eccleſiaſtici ſub ſpecie libellorum tenere. Sed propter malos ſcribones judicavimus in hac nos cauſſa nec bono committere. Proinde excepta de poſſeſſione quæ potuerunt in ejus utilitatem verti, eadem volumus ejus magnitudini ſingulis annis offerri: id eſt, porcos viginti, qualiter ipſe prævideris, verveces viginti, & gallinas ſexaginta. Quæ omnia volumus in exceptis reputari.

LXII. AD ADEODATAM.

De reliquiis ei conceſſis, quæ multitudine miraculorum differebantur.

Gregorius Adeodatæ illuſtri feminæ.

UT moram in dandis reliquiis quas gloria veſtra petit faceremus, non voluntate diſtulimus, ſed præcedentis rei nos caſus fecit ambigere. Deus autem omnipotens cordis veſtri devotionem intuens, miraculorum ſignis admonentibus a veſtra vos intentione fraudari non pertulit. Sed ideo deſiderium veſtrum modica voluit dilatione differri, ut docentibus miraculis, & amor vobis creſceret in veneratione ſanctorum, & major fieret exultatione gaudiorum. Quia ergo in affectu poſtulatæ rei gloriæ veſtræ vota completa ſunt, hortamur ut cujus prædicatores colitis, ejus ſolicite mandata ſervetis. Et ſicut religioſa devotione terrena ſanctorum honoribus loca conſtruitis, ſic quoque cum eis manſionem vobis procurare in cæleſtibus feſtinetis, quatenus & hic illos in omnibus adjutores, & in futura mereamini habere vita conſortes.

LXIII. AD DECIUM EPISCOPUM LILYBETANUM.

De conſecratione eccleſiæ, & ejus dote.

Gregorius Decio epiſcopo Lilybetano.

ADeodata glorioſa femina petitoria nobis inſinuatione ſuggeſſit, quod habetur in ſubditis: in domo ſiquidem juris ſui intra civitatem Lilybetanam monaſterium ancillarum Dei a ſolo ſe pro ſua devotione fundaſſe, quod in honorem beati Petri principis apoſtolorum, & ſanctorum Chriſti martyrum Laurentii, Hermetis, Pancratii, Sebaſtiani, & Agnetis deſiderat conſecrari. Et ideo, frater cariſſime, quia in tua civitate memorata conſtructio jure conſiſtit, ſi nullum corpus ibidem conſtat humatum, percepta prius donatione legitima, id eſt, in reditu præſtantes liberos a tributis fiſcalibus ſolidos decem, pueros tres, boum paria tria, mancipia alia quæ ſerviant in ipſo monaſterio numero quinque, equas numero decem, vaccas decem, haſtulas vinearum numero quatuor, oves numero quadraginta, & cetera ſecundum morem.

LXIV. AD HILARIUM NOTARIUM.

De navi Adeodatæ abbatiſſæ data.

Gregorius Hilario notario.

NAvem in qua Vitalis præſentium portitor navigat, ad dilectiſſimam filiam noſtram Adeodatam abbatiſſam pro ſuſtentatione monaſterii ſui emiſſam cognoſcas. Qua illuc veniente, hac tibi auctoritate præcipimus, ut ita eam in cunctis tuearis, atque ab omni angaria vel onere exuere excuſareque feſtines, ac ſi ſpecialiter noſtra ſit. Nam noſtri cauſſa in eodem monaſterio tanta congregatio, Deo propitio, degere comprobatur, ut plus illi ſolatiari atque concurrere quam noſtræ in omnibus feſtinemus eccleſiæ. Et ideo poſtquam voluntatem noſtram experientia tua circa prædictum monaſterium talem eſſe cognoſcit, ita ſe in tuitione ſupradictæ, ut diximus, navis impendat, ut te illic poſito nullam moram vel impedimentum ab aliquo valeat ſuſtinere. Nam ſi, quod non credimus, in aliquo negligens eſſe tentaveris, vehementer te noſtram noveris offenſam incurrere.

LXV. AD MEDIOLANENSES.

De obitu Conſtantii epiſcopi, & alio epiſcopo eligendo. transfertur in Tarſ. ad indict. XIV.

Gregorius populo, presbyteris, diaconis & clero Mediolanenſi.

QUantus nos de obitu fratris & coepiſcopi noſtri Conſtantii mœror afficiat, paginali explere locutione non poſſumus. Sed quam multa bona partes illæ in uno homine perdiderunt, utinam vicinæ repentina calamitate non ſentiant. Nam quemadmodum ſolicitus in eccleſiaſticæ regula diſciplinæ, vel quam fuerit vigilans in tuitione civitatis veſtræ, non habe-

habemus incognitum. Sed quoniam obeunte pastore sine proprio vos esse non decet antistite, omnino grate suscepimus quod Deusdedit diaconum vestrum ad episcopatus officium vos unanimes elegisse, Deo auctore, signastis. Unde quia bonorum studiorum desideria nulla debet tarditas impedire, vota in eo vestra complere cum Dei gratia festinamus. Et quia prædictus vir nobis non moribus, sed solum specie tenus notus est; oportet ut quanto in hac electione non solum vestram utilitatem, sed etiam caussam Dei agi cognoscitis, tanto debeatis esse soliciti. Et si subtiliter requirentes, nihil est quod ei ex anteacta vita criminis per sacros possit canones obviare aut si ad tenendum disciplinam, vel exhibendum regimen idoneus reperitur; atque cunctorum in ejus, sicut scribitis, electione concordet assensus, divinitatis gratia suffragante cum præsentium scriptorum auctoritate solenniter decernimus ordinari. Illud autem quod vobis ab Agilulfo indicastis scriptum, dilectionem vestram non moveat. Nam nos in hominem qui non a catholicis, & maxime a Longobardis eligitur, nulla præbemus ratione consensum. Nec si alicujus præsumptionis usurpatione factum fuerit, in locum vel ordinem illum sacerdotis suscipimus: quia vicarius sancti Ambrosii indignus evidenter ostenditur, si electus a talibus, ordinatur. Nec enim est quod vos hac ex caussa deterreat, vel aliquam vobis necessitatem incutiat: quia unde possunt alimenta sancto Ambrosio servientibus clericis ministrari, nihil in hostium locis, sed in Sicilia & in aliis reipublicæ partibus, Deo protegente, consistit. Ut igitur in ordinando eo qui a vobis electus est nulla possit mora contingere, Pantaleonem notarium nostrum transmisimus, qui eum, ut moris est, annuente consensus nostri auctoritate faciat consecrari. Cui etiam, quia de possessiunculis, quas quondam Magnus presbyter commissas habuerat, vel de aliis ecclesiæ nostræ utilitatibus curam gerere, vel quid aliud debeat, in præsenti mandavimus, vestra se dilectio in omnibus devota, ut decet, studeat exhibere.

GREGORII MAGNI PAPÆ I.

Epistolarum Liber IX.

INDICTIONE IV.

I. AD INNOCENTIUM AFRICÆ Præfectum.

De Victore Fausianensi episcopo, qui conqueritur mulctas in sacris locis fieri, & alia indigna exerceri.

Gregorius servus servorum Dei Innocentio Africæ Præfecto.

QUi pravorum actuum eminentiam vestram vindicem esse desiderat, quid de æquitatis ejus bono sentiat æstimatis. Proinde reverendissimi fratris & coepiscopi nostri Victoris Fausianensis episcopi plenam vobis doloribus quærelam deferimus, ut & malos ab actione * propterea corrigatis, & ab injustitia quam sustinet oppressos eruatis. Queritur siquidem supradictus frater noster mulctas in locis * sacris violantes, multaque alia contra * Dei timorem Africanos judices exercere: denique ut duplicia illic tributa, quod auditu ipso intolerandum est, exigantur. Et quia hujus mali emendatio vestræ specialiter auctoritatem dignitatis expectat; petimus ut subtili indagatione perquirere, & ita hoc Deo vobis imperante debeatis corrigere, quatenus afflictis pro mercede animæ vestræ protectione justitiæ succurratis, & hujus emendationis exemplo alios in futuro a pravis actionibus arceatis *.

* præpopera seu perpera. Paris. per opera.

* suis. Par. edicti m rem. Par.

* in Paris. add. men octobri in dict. IV.

II. AD MARINIANUM RAVENNÆ Episcopum.

Pollicetur se diaconum Anatolio commendaturum, & de persona quadam ad sacrum ordinem promovenda agit.

Gregorius Mariniano episcopo Ravennæ.

FRaternitatis vestræ scripta suscepimus, in quibus indicastis * Florentium diaconum vestrum pro utilitatibus ecclesiæ vestræ ad urbem regiam vos velle transmittere. Et quia voluistis ut eum dilectissimo filio nostro Anatolio diacono superscriptis debuissemus apicibus commendare; scribere ei curavimus, ut illi in quibus necesse fuerit & valuerit adesse non differat: ipsaque scripta ad vos transmisimus, ut secum ea quam direxeritis persona debeat deportare. De persona vero quam in sacro vos dicitis velle ordine promovere, videtur nobis, ut si nihil est quod vitæ ejus obsistat, & ei a nullo res quam indicastis objicitur, quod visum vobis fuerit faciatis. De aliis vero caussis voluimus vobis, ut solicitudinem gereretis, scribere. Sed postquam unam vobis commisimus, quæ per neglectum vestrum deperiit, de aliis tacere elegimus, ne & ipsas similiter perderemus.

* al. Florentinum.

III. AD ANATOLIUM DIACONUM.

Diaconum Mariniani episcopi commendat.

Gregorius Anatolio Diacono Constantinopolitano.

FRater & coepiscopus noster Marinianus ad urbem regiam pro ecclesiæ suæ utilitatibus diaconum suum scripsit se velle transmittere. Et quia eum dilectioni tuæ magnopere voluit commendari: scriptis præsentibus adhortamur, ut ubicumque necesse fuerit, salva ei ratione concurras, & ita in cunctis illi opitulari festines, ut caritatem tuam, de qua prædictus frater noster valde confidit, cognoscat in opere.

IV.

IV. AD ALEXANDRUM PRESBYTERUM.

Patrimonium ecclesiæ Ravennæ diminutum commendat.

*Gregorius Alexandro * presbytero Siciliæ.*

QUi de filii caritate non dubitat, commendare ei quos diligit non recusat. Et ideo quia patrimonium ecclesiæ Ravennatis, quod in Sicilia constitutum est, ita dicitur diminutum, ac si nullus esset qui utilitates ipsius illic agere potuisset: necesse fuit reverendissimum fratrem & coepiscopum nostrum Marinianum de ordinando patrimonio ipso ne amplius decresceret cogitare. Ad cujus gubernationem, quia Joannem diaconum suum transmisit, paterno salutantes affectu petimus, ut ei tamquam a nobis misso, sicut de vobis confidimus, caritatem in omnibus impendatis.

V. AD LEONEM EPISCOPUM CATANENSEM.

Severum commendat.

Gregorius Leoni episcopo Catanensi.

FIlius noster Severus vir magnificus præsentium lator ad Siciliam venire desiderans, nostris se apud fraternitatem vestram petiit epistolis commendari. Venientem ergo eum sacerdotali qua decet caritate suscipite, eique in quo usus exegerit vestra solatia ministrate, quatenus vobis coram positis in nullo se contra justitiam sentiat laborare, sed magis auxilii vestri ope suffultus, quiete sua, quam studiose diligit, securus perfruatur, nosque de ejus tranquillitate, quæ illic per vos fuerit procurata, lætificari possimus.

VI. AD TALITANUM.

Patrimonium ecclesiæ commendat a publicorum hominum molestiis defendendum.

Gregorius Talitano.

CUm tanta nos de vobis oporteat caritate præsumere, ut si ecclesiæ nostræ utilitates apud alios agerentur, vestram illic gloriam adhiberemus adjutricem, satis debemus, quoniam in vobis est causa, gaudere. Quia vos non oportet negligere quod amore beati Petri apostolorum principis præstare ipsi apud alios poteratis. Quia igitur comperimus publici patrimonii curam vestræ ordinationi esse commissam, idcirco paterna dulcedine salutantes, patrimonium vobis, quod est nostræ ecclesiæ, secundum justitiam commendamus. In quo si forte, ut fieri assolet, occasione inventa homines publici aliquam velint inferre molestiam, hoc magnitudinis vestræ bonitas fieri non permittat, sed ab omni illud hominum inquietudine tueatur. Sicque A salva ratione pauperum partes attendat, ut eleemosynæ vicem impleat servata justitia, & vobis ex hoc ante Dei oculos major merces accrescat. Hortamur, ergo, dilectissime fili, ut sic vos benignos exhibere tam circa ecclesiæ nostræ, quam diligitis, utilitates, quam etiam in omnibus curis ecclesiarum debeatis, quatenus & injuncta salubriter expleatis, & omnipotentem Deum vobis, quod summopere studendum est, placabilem faciatis.

VII. AD ROMANUM.

De Thecla abbatissa defendenda.

Gregorius Romano defensori.

QUia Thecla abbatissa monasterii sanctæ Mariæ, quod Neapoli in domo quondam Felicis scholastici constitutum est, contra Alexandrum virum magnificum generum ipsius de quibusdam rebus caussam habere dignoscitur, & ad hoc præsentium portitorem transmisit, ut caussa ipsa illic cum eo, si potest fieri, pacifice decidatur; hac experientiæ tuæ auctoritate præcipimus, ut ei quocumque usus exegerit, salva ratione, solatiari ac concurrere non omittat. Sed & prædictum virum magnificum hortari studeat, ut omni contentione cessante, ad decisionem caussæ ipsius, pacis & ipse intentione pervenias, ne si negligendum putaverit, cum strepitu postea & dispendio cogatur efficere quod bona voluntate mplere postponit: quia sicut edocti sumus, frequenter jam prædictæ abbatissæ per epistolas suas promisit ipsam decidere, & facere hoc hactenus supersedit. Tua ergo experientia ita agat, ut aut ipsa caussa, sicut diximus, decidatur: aut si certe differre voluerit, & videris quia facere quæ pacis sunt non volet, subtiliter nobis ea ipsa renuntia, ut quid pro utilitate monasterii memorati agi debeat, sciamus.

DVIII. AD CONONEM ABBATEM LIRINENSEM.

Qua cura & solertia monasterium sibi commissum regere debeat, & de Columbo presbytero, quem commendat.

Gregorius Cononi abbati monasterii Lirinensis.

PRæpositorum solicitudo subjectorum est cautela, quia qui super rem creditam vigilat, hostis insidias declinat. Quam autem solers sis in regendis fratribus, quantoque studio in eorum custodia vigilans, reverendissimo fratre & coepiscopo nostro Menna referente cognovimus. Et sicut nos audita decessoris tui incauta remissio sæpius contristavit; ita provisionis tuæ solicitudo lætificat: quia studii tui cautelam, & tibi ad remunerationem, & aliis ad utilitatis exemplum prodesse non dubium est. Sed quia quantum se adversarius noster ex omni parte præcaverit cognoscit, tanto per occulta quærit irrumpere, & repugnantem sibi callida arte nititur dejicere; dilectionis tuæ vigilantia ardentiori se semper cura succendat, & ita cuncta Deo adjuvante

vante præmuniat, ut lupus sæviens huc illuc-
que discurrens, in oves dominicas ingrediendi
locum non habeat. Eos ergo qui tibi com-
missi sunt, a gula, a superbia, ab avaritia, a
vaniloquio, & ab omni immunditia redemptoris
nostri suffragante gratia prohibere, ac stu-
dii tui sit per omnia custodire: ut tanto tibi
major de commissa gubernatione merces ac-
crescat, quanto subjecti tui contra adversarii
nequitias te fuerint vigilante victores. Itaque
boni te dulcem, pravi sentiant correctorem.
In qua videlicet correctione hunc esse ordi-
nem noveris observandum, ut personas dili-
gas, & vitia persequaris: ne si aliter agere
fortasse volueris, transeat in crudelitatem cor-
rectio, & perdas quos emendare desideras.
Sic enim vulnus debes abscindere, ut non pos-
sis ulcerare quod sanum est; ne si plus quam
res exigit ferrum impresseris, noceas cui pro-
desse festinas. Ipsa enim in te dulcedo cauta,
non remissa sit: correctio vero diligens sit,
non severa: sed sic alterum condiatur ab al-
tero, ut & boni habeant amando quod ca-
veant, & pravi metuendo quod diligant. Hæc,
dilectissime fili, solicite attende, studiose cu-
stodi: ut dum tali moderatione Deo nostro
incolumes quos suscepisti reddideris; in die
æternæ retributionis eo dicente audire sis me-
ritus: *Euge serve bone & fidelis, quia in pau-*
Luc. 19. *ca fidelis fuisti, supra multa te constituam: in-*
tra in gaudium domini tui. Filium præterea
nostrum Columbum presbyterum, qui carita-
ti tuæ suis est meritis commendatus, in tua
dilectione proficere optamus, & ex nostra com-
mendatione.

IX. AD SERENUM EPISCOPUM MASSILIENSEM.

Ut populum, quem imagines sacras in eccle-
sia confringendo alienarat, demulcere stu-
deat, docens sibi earum usum non displice-
re, & ut malos homines a contubernio &
societate sua removeat.

Gregorius Sereno episcopo Massilienſi.

LIterarum tuarum primordia ita sacerdota-
lem in te esse benevolentiam demonstra-
bant, ut major nobis fieret de fraternitate tua
lætitia. Sed tantum earum finis a suis dissen-
sit initiis, ut non unius, sed diversarum esse
mentium talis crederetur epistola. Ex illo au-
tem quod de scriptis nostris quæ ad te misi-
mus dubitasti, quam sis incautus apparuit.
Nam si diligenter ea quæ fraterno amore mo-
nuimus attendisses, non solum minime dubi-
tasses, quinimo quid te sacerdotali gravitate
oporteret agere cognovisses. Neque enim Cy-
riacus quondam abbas, qui scriptorum nostro-
rum portitor extitit, istius disciplinæ vel eru-
ditionis fuit, ut vel ipse aliud facere, sicut
putas, auderet, vel istam de ejus tibi perso-
na suspicionem falsitatis assumeres. Sed dum
monita salubria pensare postponis, contigit ut
jam non solum actu, verum etiam esses in-
terrogatione culpabilis. Perlatum siquidem
ad nos fuerat, quod inconsiderato zelo suc-
census, sanctorum imagines sub hac quasi ex-
cusatione, ne adorari debuissent, confregeris.
Et quidem quia eas adorari vetuisses omnino
A laudavimus, fregisse vero reprehendimus. Dic,
frater, a quo factum sacerdote aliquando au-
ditum est quod fecisti? Si non aliud, vel il-
lud te non debuit revocare, ne despectis aliis
fratribus solum te sanctum & esse crederes sa-
pientem? Aliud est enim picturam adorare,
aliud per picturæ historiam quid sit adoran-
dum addiscere. Nam quod legentibus scriptu-
ra, hoc idiotis præstat pictura cernentibus,
quia in ipsa etiam ignorantes vident quod se-
qui debeant, in ipsa legunt qui literas ne-
sciunt. Unde & præcipue gentibus pro lectio-
ne pictura est. Quod magnopere a te, qui
inter gentes habitas, attendi debuerat, ne dum
recto zelo incaute succenderis, ferocibus ani-
B mis scandalum generares. Frangi vero non
debuit, quod non ad adorandum in ecclesiis,
sed ad instruendas solummodo mentes fuit ne-
scientium collocatum. Et quia in locis vene-
rabilibus sanctorum depingi historias non sine
ratione vetustas admisit, si zelum discretione
condiisses, sine dubio & ea quæ intendebas
salubriter obtinere, & collectum gregem non
dispergere, sed potius dispersum poteras con-
gregare: ut pastoris in te meritum nomen
excelleret, non culpa dispersoris incumberet.
Hæc autem dum in hoc animi tui incaute ni-
mis motus exequeris, ita tuos scandalizasse fi-
lios perhiberis, ut maxima eorum pars a tua
se communione suspenderet. Quando ergo ad
C ovile dominicum errantes oves adduces, qui
quas habes retinere non prævales? Proinde
hortamur ut vel nunc studeas esse solicitus,
atque ab hac te præsumptione compescas, ut
eorum animos, quos a tua disjunctos unitate
cognoscis, paterna ad te dulcedine omni an-
nisu omnique studio revocare festines. Con-
vocandi enim sunt dispersi ecclesiæ filii, eisque
scripturæ sacræ est testimoniis ostendendum,
quia omne manufactum adorari non licet;
quoniam scriptum est: *Dominum Deum tuum* Luc. 4.
adorabis, & illi soli servies. Ac deinde sub-
jungendum est, quia picturas imaginum, quæ
ad ædificationem imperiti populi fuerant fa-
ctæ, ut nescientes literas ipsam historiam in-
D tendentes quid actum sit discerent, quia tran-
sisse in adorationem videras, idcirco commo-
tus es, ut eas imagines frangi præciperes. At-
que eis dicendum: Si ad hanc institutionem,
ad quam imagines antiquitus factæ sunt, ha-
bere vultis in ecclesia, eas modis omnibus &
fieri & haberi permitto. Atque indica, quod
non tibi ipsa visio historiæ, quæ pictura teste
pandebatur, displicuerit; sed illa adoratio quæ
picturis fuerat incompetenter exhibita. Atque
in his verbis eorum mentes demulcens, eos
ad concordiam tuam revoca. Et si quis ima-
gines facere voluerit, minime prohibe: ado-
rare vero imagines modis omnibus * devita. * veta
Sed hoc solicite fraternitas tua admoneat, ut
E ex visione rei gestæ ardorem compunctionis
percipiant, & in adoratione solius omnipoten-
tis sanctæ trinitatis humiliter prosternantur.
Cuncta vero hæc ex amore sanctæ ecclesiæ tuæ
fraternitati loquimur. Non ergo ex mea cor-
reptione frangatur a zelo rectitudinis, sed ma-
gis adjuvetur in studio piæ dispensationis.
Præterea pervenit ad nos quod dilectio tua li-
benter malos homines in societate sua reci-
piat, adeo ut presbyterum quemdam, qui post-
quam lapsus est, & in suæ adhuc dicitur ini-
quitatis pollutione versari, familiarem habeat.

Quod

Quod quidem nos ex toto non credimus: quia qui talem recipit, scelera non corrigit, sed magis aliis talia perpetrandi videtur dare licentiam. Sed ne forte aliquis tibi surreptione vel dissimulatione, ut a te reciperetur, atque adhuc haberetur gratus suaserit, non solum hunc longius a te expellere, verum etiam excessus ipsius sacerdotali te zelo modis omnibus convenit resecare. Alios vero qui pravi esse memorantur paterna adhortatione a sua pravitate compesce, & ad viam stude rectitudinis revocare. Quod si quod absit, salubri monitione eos videris in nullo proficere, & hos quoque curabis a te procul abjicere: ne pravitates eorum ex eo quod recipiuntur displicere minime videantur; & non solum ipsi inemendati remaneant, sed etiam eorum receptione alii corrumpantur. Et considera quam & hominibus execrabile, & periculosum ante Dei sit oculos, si per eum, a quo plectenda sunt crimina, nutriri vitia videantur. Hæc igitur, dilectissime frater, aure cordis diligenter attende, & ita agere stude, ut & pravos salubriter corrigas, & scandalum de malorum societate filiorum tuorum animis non inducas.

X. AD MEDIOLANENSES.

De Arethusæ legato.

Gregorius populo, presbyteris, diaconis, & clero ecclesiæ Mediolanensis.

LAtrix præsentium Arethusa clarissima femina, propter causam legati, quod ei conjugique vel filiis ipsius Laurentius frater noster reverendæ memoriæ episcopus vester reliquerat, diu apud nos est, ut recolitis, demorata. Unde scripta nostra recordandæ memoriæ fratri & coepiscopo nostro Constantio miseramus, ut cum ea sacerdotali studio causam ipsam definire jurgiorum cessante strepitu debuisset. Quod sicut scire vos credimus se & olim facere voluisse, & adhuc facere tunc velle responderat. Sed quia latrix harum diu est in hac urbe demorata, atque illuc distulit remeare, nuncusque decidi non potuit. Idcirco dilectionem vestram scriptis præsentibus adhortamur, ut memoratæ mulieri illuc venienti caritatem quam decet ecclesiæ filiis impendatis. Et cum auctore Deo ecclesia fuerit ordinata, id agatis, quatenus causa ipsa quæ tempore diuturno dilata est, ita sine mora, æquitate servata, debeat terminari, ut nec antedicta femina amplius fatigari, nec vos videamini contra ecclesiasticum propositum petentibus negasse quod justum est.

XI. AD ANTHEMIUM SUBDIACONUM.

Theodoram relictam Sabini commendat, ne ob filii sui crudelitatem inopiæ subjaceat.

Gregorius Anthemio subdiacono Campaniæ.

THeodora relicta Sabini defensoris, misso huc homine suo, questa est nobis, a filio suo & Aligerno quodam, cujus filiam idem filius ejus in conjugio suo sortitus est, deceptam esse, ut omnes res suas tempore nuptiarum eidem filio donationis titulo legaret, & nunc se ab eis valde despici atque contemni: adeo ut ablatis rebus ipsius, nihil ei unde possit nutriri, remanserit. A quibus insuper etiam tantam se adversitatem asserit sustinere, ut nec servum juris sui ei deservire, nec in aliquo solatiari permittant. Et quia, si ita se res habet, grave nimis & contra Deum est, hujus tibi auctoritatis tenore præcipimus, ut veritatem cures addiscere. Et si ita repereris, ecclesiasticam tuitionem impendere, atque eam salva in omnibus ratione adjuvare festines; quatenus te illic posito nullum denuo gravamen vel oppressionem a prædictis viris quolibet modo sustineat, sed providere studii tui sit, ut in id quod se deceptam queritur, legaliter valeat subveniri: quia omnino crudele est, ut mulier quæ ex filii persona debet sperare solatium, per eum magis necessitati cogatur vel inopiæ subjacere. Quod si forte quies vel solatium ipsius te procurante non potuit ordinari, nobis renuntiare festina, ut quid post hæc facere debeas, nostra iterum præceptione cognoscas.

XII. AD EUMDEM.

De Helenæ hominibus ab ecclesia injuste detentis.

Gregorius Anthemio subdiacono.

GLoriosa filia Helena per suos nobis homines indicavit, quosdam de suis ab ecclesiæ nostræ actoribus irrationabiliter detineri. Et quia eos petit sibi restitui, idcirco hac tibi auctoritate præcipimus, ut cum omni diligentia veritatem studeas perscrutari. Et si ita est, nec est quod in eis ad nostræ nomen ecclesiæ possit vindicari, omni mora postposita aut ipsos restitue, aut si forte mancipiis ecclesiæ nostræ conjuncti sunt, dando pro eis vicarios recompensa. Si vero aliquid nostræ dicantur ecclesiæ competere, sit sine aliqua dilatione compendium: & quæ judicata fuerint, ita experientia tua ad effectum sine aliqua difficultate perducat, ut prædictæ filiæ nostræ denuo non sit huc necessitas transmittendi.

XIII. AD EUMDEM.

Donatum commendat.

Gregorius Anthemio subdiacono.

DOnatus lator præsentium diversis se illic oppressionibus gravari commemorans, ecclesiastica se petiit tuitione fulciri. Quapropter hac tuæ experientiæ auctoritate mandamus, ut eumdem Donatum servata æquitate defendas, & nullis eum gravaminibus vel damnis contra justitiam subdi permittas; quatenus te sibi opitulante, nulla ei sit huc remandi necessitas.

XIV. AD SCHOLASTICUM DEFENSOREM.

De conduma Calumnioſo epiſcopo danda, & epiſcopio reſtituendo.

Gregorius Scholaſtico defenſori.

ANte aliquantum temporis experientiæ tuæ nos præcepiſſe recolimus, ut quia reverendiſſimus frater & coepiſcopus noſter Calumnioſus neceſſitatem ſe de ſolatiis aſſeruit ſuſtinere, unam illi de jure eccleſiæ deputare condumam debuiſſes. Sed quia conduma ipſa vineolam parvam juris ejuſdem eccleſiæ noſtræ tenere dicitur, & ipſe ſibi pariter vineolam petit debere locari; hac tibi auctoritate præcipimus, ut ad tres ſiliquas aureas factis libellis ei vineolam ipſam locare debeas, quatenus & ipſe exinde aliquod remedium conſequatur, & ejus eccleſiæ ſine diminutione aliqua conſervetur. Præterea queſtus nobis eſt ſupraſcriptus reverendiſſimus frater noſter, quod & epiſcopium eccleſiæ ipſius hactenus detineas, & occaſione blandiaris, ut epiſcopi patris tui veſtes tibi, vel alia quæ in epiſcopio inventa ſunt, applices. Et ideo ſi ita eſt, & ab epiſcopio te precipimus ſine mora recedere, & quidquid prædictus pater tuus epiſcopatus ſui tempore de proprio eccleſiæ conſtiterit conquiſiſſe, ne tollas: quia & ſacri canonum legibus eſſe noſcitur definitum, ut in his quæ antiſtes epiſcopatus tempore acquiſiverit, non alius, niſi ſola ſuccedat eccleſia. Aſſerit etiam Ferocinatum quemdam condito teſtamento hæredem noſtram inſtituiſſe eccleſiam, atque eccleſiæ ſancti Joannis, quæ ante portas Hortonenſis civitatis ſita eſt, duos caſales fundi campos per Auſinianum legati titulo reliquiſſe, & a noſtra eos nunc eccleſia detineri. Quos quia ſecundum voluntatem defuncti ſibi petit debere contradi, experientia tua lecta ſerie teſtamenti, ſi ita eſſe repererit, nec eſt quod rationabiliter a parte noſtræ poſſit opponi eccleſiæ, prædictos caſales tradere ſupraſcripto fratri noſtro non differat: quia dum talibus nos etiam de proprio convenit impartiri, ea quæ illis competunt, nullo modo a noſtris irrationabiliter patimur detineri.

XV. AD EUMDEM.

Tranſfertur in Pariſ. ad indict. I.

De Alexandro Frige eccleſiæ colono.

Gregorius Scholaſtico defenſori.

ALexander Frix præſentium portitor, colonus eccleſiæ noſtræ queſtus eſt nobis in domo, id eſt, eccleſia quæ Catanæ a dilecto filio noſtro Cypriano diacono fabricata eſt, triennii ſe tempore laboraſſe, & mercedem non ut dignum eſt accepiſſe. Et quamquam per tempora ipſa dicatur apud plurimos laboraſſe, unde etiam dum hic eſſet notitiam accepiſti, hac tibi tamen auctoritate præcipimus, ut diligenter inſpicias: & ſi plus in eadem domo quam mercedis acceperit operatus eſt, volumus ut ſecundum laboris modum, ſi quid ſuper quatuor ſolidos & tremiſſes duos, quos a memorato diacono accepiſſe dictus eſt, A meritus ſit, addere ei quod juſtum videris debeas, ſciens tuis rationibus imputandum.

XVI. AD ROMANUM DEFENSOREM.

Ut Argentio colono terra eccleſiæ concedat.

Gregorius Romano defenſori.

QUia præſentium portitorem Argentium colonum eccleſiæ noſtræ curam hoſpitalitatis habere cognovimus, neceſſe eſt ut in parte aliqua ejus ſtudium adjuvemus. Idcirco hujus tibi præceptionis auctoritate mandamus, ut terrulam modiorum plus minus, ſicut aſſerit, B decem poſſeſſionis Diſterianæ quam tenuit, reddere ei ſine mora aliqua vel excuſatione feſtines, ut eam diebus vitæ ſuæ habeat, atque ex ipſa rationibus eccleſiaſticis nihil impendat, ſed in ea ille quam exhibet hoſpitalitate proficiat. Quia dignum eſt ut bono laudandoque operi concurrere ac ferre conſultum modis omnibus debeamus.

XVII. AD SPESINDEO PRÆSIDEM SARDINIÆ.

De barbaris Sardiniæ convertendis.

Gregorius Speſindeo præſidi Sardiniæ.

C PArticeps procul dubio mercedis exiſtit qui bonorum ſe operum exhibet adjutorem. Quia ergo multi de barbaris provincialibus Sardiniæ ad Chriſtianam fidem dicuntur Deo propitio devotiſſime feſtinare, magnitudo veſtra ſtudium ſuum hac in cauſſa decenter accommodet, & fratri coepiſcopoque noſtro Victori in convertendis baptizandiſque eis ſtudioſe concurrat; quatenus dum de interitu multorum animæ per baptiſmatis gratiam vobis fuerint ſolatiantibus liberatæ, & apud homines laudem habere, & apud omnipotentem dominum, ſummopere ſtudendum eſt, magnam D mercedem poſſitis acquirere, atque nos vobis gratias referentes magnitudini veſtræ poſſimus modis omnibus exiſtere debitores.

XVIII. AD VITALEM DEFENSOREM SARDINIÆ.

De Barbaricinis mancipiis comparandis.

Gregorius Vitali defenſori Sardiniæ.

BOnifacium præſentium portitorem, notarium ſcilicet noſtrum, ad nos experientia tua illuc tranſmiſiſſe cognoſcat, ut in utiE litatem parochiæ Barbaricina debeat mancipia comparare. Et ideo experientia tua omnino ei ſtudioſe ſoliciteque concurrat, ut bono pretio, & talia debeat comparare, quæ in miniſterio parochiæ utilia valeant inveniri, atque emptis eis huc Deo protegente is ipſe celerius poſſit remeare. Ita ergo te in hac re exhibere feſtina, ut te quaſi ſervientium amatorem, quorum uſibus emuntur, oſtendas, & nobis te ipſi de tua valeant ſolicitudine commendare.

XIX.

XIX. AD JOANNEM TRIBUNUM SIPONTINUM.

De violentia Bonifacii notarii.

Gregorius Joanni tribuno Sipontino.

LAtor præsentium de status sui conditione nobis sæpius conquestus est a Bonifacio nostro notario sibi violentiam irrogari. Cujus rei cognitionem in fratris & coepiscopi nostri Vitaliani notitiam prævidimus perferendam: cujus causæ meritum se examinasse professus est. Sed quia ad proferendum judicium se assurgere nullatenus dicit, hortamur magnitudinem vestram, ut pro causa mercedis æternæ cum prædicto resideatis episcopo, & rei meritum evidentius perscrutantes, quidquid vobis suadente justitia visum fuerit, scripto decernite: & si de ejus vobis certius libertate constiterit, nullis deinceps quorum libet inquietudinibus ad rei decisæ meritum * provocetur, sed in ea qua vobis visum fuerit libertate declaratus, secure permaneat.

XX. AD JANUARIUM EPISCOPUM CALARITANUM.

De monasterio construendo.

Gregorius Januario episcopo Calaritano.

GRatam vobis fraternitatis vestræ solicitudinem fuisse cognoscite, quod pastorali se vigilantia pro tutamine animarum, ut oportebat exhibuit. Nuntiatum siquidem nobis est, quod in domo quondam Epiphanii lectoris ecclesiæ vestræ idcirco secundum voluntatem ipsius monasterium construi vetuistis, ne pro eo quod domus ipsa ancillarum Dei monasterio cohærebat, deceptio exinde contingeret animarum. Et valde laudavimus: quia antiqui hostis insidias provisione congrua ut decuit, præcavistis. Sed quia perlatum ad nos est Pompejanam religiosam feminam velle de eodem monasterio ancillas Dei tollere, & ad sua, unde acceptæ fuerant, monasteria revocare, atque illic congregationem restituere monachorum; necesse est ut, si impletum hoc fuerit, defuncti dispositio modis omnibus conservetur. Si vero factum hoc non fuerit, ne testatoris voluntas in totum videatur esse frustrata, volumus ut, quia monasterium Urbani quondam abbatis positum foris extra civitatem Calaritanam ita dicitur destitutum, ut ne unus illic monachus remaneret, Joannem, quam memoratus Epiphanius in monasterio quod, sicut dictum est, in domo sua fiendum decreverat, abbatem esse * constituas: si tamen nihil est quod eum impediat, abbas debeat ordinari. Atque reliquiæ quæ in domo antedicti Epiphanii condendæ fuerant ibi recondantur, & ei modis omnibus applicetur quidquid idem Epiphanius in monasterio, quod deputaverat, ædificari contulerat: quatenus & si de loco propter supradictam cautelam voluntas ejus non disponitur, merces nihilo minus illibata servetur. Et hæc quidem omnia fraternitas vestra una cum Vitali defensore disponat, & ita ea utiliter studeat ordinare, ut sicut de laudabili prohibitione, ita quoque de bona habere possit constructione mercedem. Ipsum vero monasterium licet fraternitati vestræ sit supervacuum commendari, hortamur tamen ex abundanti, ut id salva justitia, sicut vos decet, habeatis commendatum.

* constituas. *Paris.*

XXI. AD PANTALEONEM NOTARIUM.

De Deusdedit diacono ad episcopatum Mediolani ordinando.

Gregorius Pantaleoni notario.

EXperientia tua præsenti auctoritate suffulta, ad Januensem urbem auxiliante domino proficiscens, Deusdedit diaconum ecclesiæ Mediolanensis, si tamen a cunctis electus est, & si nihil est quod ei ex anteacta vita per sacros possit canones obviare, episcopum solenniter faciat ordinari. Præterea, quia multæ illic ecclesiæ nostræ utilitates sunt, quæ Deo propitio peragantur, solicitum te esse necesse est, & ita omnia secundum capitularem subter annexum requirere, utiliterque disponere, ut in nullo te neglectus culpa respicere, sed magis vigilantia Deo & hominibus valeat commendare.

XXII. AD PROBUM ABBATEM.

Testandi facultatem concedit.

Transfertur in appendicem. *Paris.*

Gregorius Probo abbati monasterii sancti Andreæ.

IN nomine domini Dei nostri & salvatoris Jesu Christi; Imperantibus domno Mauritio, & * Tiberio Augustis, anno incarnationis dominicæ sexcentesimo primo, eodemque domno undecies consule, sub die tertio Nonarum Octobrium, præsidente beatissimo & apostolico papa Gregorio, atque considentibus reverendissimis Menna episcopo Telesino, Basilio Capuano, Constantio Numentano, Montano Savonensi, Victore Fausanensi, Joanne presbytero tituli sanctorum Joannis & Pauli, Andromacho presbytero tituli Eudoxiæ, Rustico presbytero tituli sanctæ Susannæ, Vibulo presbytero tituli sancti Marcelli, Probino presbytero tituli sancti Cyriaci, Joanne presbytero tituli sanctorum Joannis & Pauli, Agapito presbytero tituli Eudoxiæ, Felice presbytero tituli sanctæ Sabinæ, Gratioso presbytero tituli sanctorum Nerei & Achillei, Bonifacio presbytero tituli sancti Sixti. Astantibus etiam diaconis & clero, Paterius secundicerius dixit: Probus abbas monasterii sanctorum Andreæ & Luciæ vestris, si præcipitis, desiderat aspectibus præsentari. Gregorius episcopus sanctæ ecclesiæ catholicæ urbis Romæ dixit: Veniat. Cumque ingressus fuisse, dixit: Cur adesse volueris fateri te convenit. Probus abbas dixit: Petitionem præ manibus habeo. Postulo a beatitudine domini mei, ut eam suscipi, & vobis relegi jubeatis. Gregorius dixit: Fiat. Quæ cum suscepta fuisset, Paterius in his recitavit: In nomine domini Dei nostri Jesu Christi, imperante domno Mauritio & * Tiberio piissimo Augusto, die tertio Kalendas Octobris, indictione quarta.

* Theodosio filio Mauritii.

* Theodosio

Ea quæ nunc beatitudini vestræ intimare desidero, olim domino meo bene comperta sunt, vestramque mihi conscientiam testem esse scio quæ suggero; quoniam dum ante hos annos ex laico ad religiosum migrassem officium, dispoſueram in cellula mea super me solitarius habitare, ibique ipsis paucis diebus qui super sunt vitam transigere; propter quod nec aliquid de substantiola mea ante ordinavi sive dispoſui; sciens tam ab intestato quam ex testamento filium mihi posse succedere. Quadam autem die dum inter alios ad obsequia domini mei fuissem ingressus, subito atque inopinato introire in monasterium, atque ut onera abbatis debuissem suscipere, præcepistis. Statimque surgentes, non indulto ad delibe- B randum vel tractandum mihi spatio, ad monasterium jam cum monachis ambulare coactus sum. Unde quia nihil antea quod de substantiola mea occurrit potui ordinare, idcirco lacrymabiliter supplico, ut concessa per constitutionem vestri decreti licentia, fas mihi sit de omnibus rebus meis voluntatem meam disponere, quatenus nec mihi obedientia mea officiat, nec filio pauperi possit esse damnosa. Nam cunctis notum est, quia illos legalis sanctio quidquam de substantia sua prohibet, postquam monasterium ingressi fuerint, ordinare, quibus disponendarum rerum suarum suppetit ante licentia; non autem eos, quos adhuc quod nunquam tractaverant præpositorum suorum parere cogit instantia. Quia sicut C legis voluntas hoc ex deliberatione facientibus contradicit, ita eis qui compelluntur majore providentia succurrit. Hanc autem suggestionem supplicationemque meam Æmiliano notario sanctæ ecclesiæ Romanæ noto meo scribendam dictavi, eique propria manu ego Probus servus vester subscripsi, & vobis beatissimo domno meo Gregorio papæ porrexi. Ego Probus servus vester huic petitioni a me oblatæ subscripsi. Gregorius dixit: Postquam textus oblatæ petitionis innotuit, Probus abbas paulisper abscedat, ut de his quæ petit cum fratribus filiisque nostris quid statuendum sit deliberare possimus. Quo recedente, postquam D diu de ejus petitione tractatum est, dixit papa Gregorius: Probus abbas, quem abesse paululum feceramus, rursus adveniat, ut ea quæ nobis cum fratribus filiisque nostris in commune visa sunt recenseamus. Cumque præsentatus fuisset, dixit: Ubi veritas cum ratione concordat, desideria petentis implere non minus justum est quam benignum. Perpensa igitur serie a te petitionis oblatæ, omnia quæ in ea locutus es, ita esse recolimus. Neque enim vel in nostram unquam antea cogitationem ascenderat, ut in quocumque monasterio abbatis tibi curam debuissemus injungere. Sed quodam die dum de ordinando monasterio, cui præesse dignosceris, cum nostris filiis tra- E ctaremus, atque diu aptam personam huic officio quæreremus, ex improviso te ingrediente, cordi nostro & eorum qui nobiscum ad tractandum aderant, subito natum est, ut te illic abbatem Deo propitio constituere deberemus. Quod quia renitenti tibi constat impositum, & voluntatis tuæ rigorem vix nostræ potuerunt adhortationes inflectere; necesse fuit, ne forte habere potuisses post te spatium redeundi, ut jam ordinatum abbatem ad ipsum te monasterium, cujus nec monachus A fuisti, ante mitteremus. Ne ergo hæc obedientia vel dilectioni tuæ tristitiam, vel aliis possit inferre jacturam; universas res tuas alienandi, vel ut volueris disponendi, liberam tibi per hujus constituti nostri tribuimus statuta licentiam. Per quæ eam te in disponendis eis ut tibi placuerit habere noveris facultatem, quam habere poteras antequam monasterium introires. Nec quidquam tibi abbatis officium, quod, sicut dictum est, repente ac invitus nosceris suscepisse, formides obsistere: quia ut in ordinandis disponendisque rebus tuis non haberes licentiam, dilectionem tuam ne post se rediret, nostra, ut diximus, coegit instantia. Proinde ne qua te dubium B faciat de his quæ volueris ordinare suspicio nullum unquam ecclesiæ nostræ vel monasterii tui, sive quolibet nomine alio ex monachicæ * conversionis statu vel abbatis officio, quocumque ingenio, vel cujuslibet excusationis specie, contra præsentis seriem constituti venire posse decernimus, sed tamquam si ingressus monasterium non fuisses, ita omnia quæ de universa facultate tua ordinaveris dispoſueriſve illibata & sine aliqua Deo auctore statuimus refragatione servanda. Data mense Novembris, indictione IV.

* al. cō factionis.

XXIII. AD JOANNEM SUBDIACONUM.

De Joanne argentario afflicto juvando, & fide ejus.

Gregorius Joanni subdiacono Ravennæ.

QUaliter Joannes argentarius indigentibus fidejussione fuit sæpe remedium experientia tua bene novit. Unde contingit ut nunc Importuno cuidam palatino fidejussor accedens, necessitatem non modicam patiatur, adeo ut in ecclesia diu jam residens vehementius affligatur. Sed quia quibusdam non deerat suspicio quod prædicto Importuno non simpliciter, sed compendii causſa fidejussor accesserit, ac sacratissimum corpus beati Petri D apostolorum principis districta omnino sacramenta, quantum nobis renuntiatum est, præbuit, non solum nullum se ab eo commodum ex toto recepisse, verum etiam nec aliquid promissum habuisse, sed ei ut ceteris simpliciter accessisse. Et quia tam longo tempore innocentis hominis simplicitas non debet affligi, apud eminentissimum filium nostrum præfectum modis quibus valueris age, ut una ipsa statio, quæ in Romana civitate remansit, ejus temporibus claudi non debeat: sed ei pro mercede sua in hac afflictione subveniat, atque eum directa jussione dignetur absolvere, & amplius illum in hac esse necessitate minime patiatur: quia quemadmodum simplex benignusque sit, vel diversis fuerit sæpe in tribulatione remedium, nec ipsi habetur incognitum. Et ideo ita, sicut diximus, cum omni dulcedine apud eum stude agere, ut in hujus absolutione multis possit ferre * consultum, & hæc via remedii, sicut dixi- * al. consilium. mus, ejus temporibus non claudatur. Data mense * Decembri, indictione IV.

* novembri Parif.

XXIV.

XXIV. AD JOANNEM RELIGIOSUM.

Joannem mensis pauperum præponit,

Gregorius Joanni religioso.

LIcet eos qui pia intentione solicitudinis curam debilibus ac egenis impendunt sua apud omnes valeat tueri devotio, melius tamen est si * pro quiete sua de his muniti fuerint quæ gesserint, ne inde eis inquietudinis occasio, unde magis laudandi sunt, oriatur. Quia igitur te Joannem religioso intentionis tuæ studio provocati, mensis pauperum & exhibendæ diaconiæ eligimus præponendum; ne qua tibi ex hac administratione nascatur dubietas, hac te munitione prospeximus fulciendum, constituentes ut de hoc quod ad mensas pauperum vel diaconiæ exhibitione percepisti, sive subinde perceperis erogandum, nulli unquam hominum quolibet modo seu ingenio cogaris ponere rationem, vel aliquam debeas molestiam sustinere. Sed quia ita ab humanis te omnibus volumus rationibus esse solutum, ut Deo nostro, non hominibus, de his quæ tibi commisimus, rationem te noveris positurum, hortamur ut fidei in te integritas ac sinceritas vigeat, sit mens in rebus intensior, cura propensior, voluntas pronior, studium vigilantius, devotio clarior, exhibitio efficacior; quatenus dum divino adjutus auxilio hoc opus solerter impleveris, & illi pro quibus solicitudinem geris, studii tui solatio utiliter consolentur, & tu mercedis tuæ bonum in æterna vita redemptoris nostri gratia compensante recipias. Data mense * Januarii, indictione IV.

XXV. AD VENANTIUM EPISCOPUM SYRACUSANUM.

De infirmitate sua: de pœnis præsentis sæculi, quæ a Dei misericordia proficiscuntur.

*Gregorius Venantio * * episcopo Syracusano.*

DEbitum salutationis alloquium solvens, ea volui loqui quæ patior. Sed incongruum puto narrare quæ nostis. Podagræ enim doloribus torqueor, qui & mihi & vobis non dispariliter nocivi, dum apud nos vehementer excrescunt, nos decrescere a vita fecerunt. Inter quos quid aliud debemus nisi semper delicta nostra ad memoriam revocare, atque omnipotenti Deo gratias agere? Quoniam qui ex carnis blandimento multa peccavimus, ex carnis afflictione purgamur. Sciendum quoque est nobis, quia pœna præsens, si animum afflicti convertit, finis est culpæ præcedentis. Si autem ad timorem domini minime convertit, initium est pœnæ sequentis. Curandum igitur nobis est, & summopere in fletibus tota mentis conversione vigilandum, ne de tormento ad tormenta transeamus. Considerandum quoque est, quanta erga nos dispensatione pietatis agat conditor noster, quod morte dignos assidue percutit, & tamen adhuc minime occidit. Minatur enim quod facturus est, nec tamen facit, ut dolores nos præcurrentes terreant; & conversos ad timorem districti judicis ab ejus nos animadversione in * æternum abscondant. Quis enim dicat, quis enumerare sufficiat, quanti in sua luxuria dimissi., in blasphemiis quoque & superbia proruentes, in rapinis & iniquitatibus permanentes usque ad diem obitus sui, ita in hoc sæculo vixerunt, ut nunquam dolorem vel capitis paterentur, & subito percussi ignibus inferni sunt traditi. Nos ergo habemus indicium quia derelicti non sumus, qui assidue flagellamur, teste scriptura, quæ dicit: *Quem diligit dominus, castigat: flagellat autem omnem filium quem recipit.* In ipsis itaque verberibus Dei revocemus ad memoriam & ejus munera & nostri reatus damna. Pensemus quanta bona super nostram malitiam fecerit dominus, & quanta mala sub ejus bonitate commisimus. Impleamus quod per prophetam dominus dicit: *Reduc me in memoriam, ut judicemur simul.* Judicemur modo in nostra cogitatione cum Deo, ne districte postmodum judicemur a Deo. Quid etenim Paulus dicit: *Si nosmetipsos judicaremus, non utique a domino judicaremur.* Quisquis ergo festinat evadere districtionem sententiæ, judicisque sequentis, per amaritudinem pœnitentiæ omnem sibi dulcedinem intermittat vitæ præsentis. Quæcumque autem hujus mundi bona sunt, cujus dona sunt, nisi conditoris? Sed * haberi a nobis non debet donum Dei, quod per delectationem sui separat ab amore Dei; ne data danti præferamus, & dum bona percipimus, etiam mala, unde crescere in ejus timore debuimus, inde a timore illius disjungamur. Creator autem omnium idem omnipotens Deus, hæc quæ vobis in epistolis loquimur, menti vestræ per aspirationem sui Spiritus infundat, vosque ab omnibus culpæ inquinationibus tergat, & hic vobis consolationis suæ gaudium, & apud se quandoque præmia æterna concedat. Dulcissimas filias meas domnam Barbaram & domnam * Antoniam mea peto vice salutari.

* Vitæ termino *Paris.*

1. Cor. 11.

* Libere nobis *Paris.*

* Antoninam *Paris.*

XXVI. AD PASCHASIUM EPISCOPUM NEAPOLITANUM.

De petitione pro sanctuariis sancti Severini concedendis.

Gregorius Paschasio episcopo Neapolitano.

JOannes servus & Actor domni Venantii sanctuaria * Severini confessoris, oblata petitione suprascripto domno suo a nobis postulat debere concedi, quatenus in ejus nomine oratorium, propriis constructum sumptibus, possit solenniter consecrari: & ideo, frater carissime, præfatis desideriis ex nostra te præceptione convenit obedire, ut devotionis suæ, in consecratione quam postulat, potiatur effectu. Data mense Februarii, indictione IV.

* *Paris. ad* beati.

XXVII.

XXVII. AD MAXIMUM EPISCOPUM ARABIÆ.

De laude Candidi abbatis, & de podagræ doloribus quibus cruciabatur.

* Mariniano Ravennæ Pariſ.

*Gregorius * Maximiano epiſcopo Arabiæ.*

LAtore huc præſentium Candido abbate pro petendis reliquiis veniente, quæ & conceſſæ ſunt, quanto de fraternitatis tuæ * incremento lætatus ſum, quod in eo ſtudium tuæ fraternitatis apparuit, tanto contriſtatus ſum quod ejus, ut volui, præſentia frui non potui, quod me ægrotum reperit, & diſcedens in infirmitate adhuc poſitum dereliquit. Multum jam enim tempus eſt quod ſurgere de lectulo non valeo. Nam modo me podagræ dolor cruciat, modo neſcio quis in toto corpore cum dolore ſe ignis expandit, & fit plerumque, ut uno me tempore ardor cum dolore affligat, & corpus in me animuſque deficiat. Quantis autem aliis neceſſitatibus extra hæc quæ retuli infirmitatis afficiar, enumerare non valeo. Sed breviter dico, quia ſic me infectio noxii humoris imbibit, ut vivere mihi pœna ſit, & mortem deſideranter expectem, quam gemitibus meis ſolam eſſe credo poſſe remedium. Proinde, frater ſanctiſſime, divinæ pro me pietatis miſericordiam deprecare, ut percuſſionis ſuæ erga me flagella propitius mitiget, & patientiam tolerandi concedat: ne nimio, quod abſit, tædio in impatientiam cor erumpat, & ea quæ bene curari per plagam poterat culpa, creſcat ex murmure. Data menſe Februarii, indictione IV.

* incremento.

XXVIII. AD MARINIANUM EPISCOPUM RAVENNÆ.

Hortatur ut diſpoſita eccleſia Romam contendat, ut ab ægritudine & vomitu ſanguinis curari poſſit, & ut a jejuniis & vigiliis aliisque rebus abſtineat.

Gregorius Mariniano epiſcopo Ravennæ.

VEniente quodam Ravennate homine, graviſſimo mœrore percuſſus ſum, quia fraternitatem tuam de vomitu ſanguinis retulit ægrotare. Ex qua re ſolicite & ſingillatim eos quos hic doctos lectione novimus medicos fecimus inquiri, & quid ſinguli ſenſerint, quidve dictaverint, ſanctitati veſtræ ſcriptum tranſmiſimus. Qui tamen quietem & ſilentium præ omnibus dictant: quam ſi tua fraternitas in ſua eccleſia poſſit habere, valde ſum dubius. Et ideo videtur mihi ut ordinata illic eccleſia, vel qui miſſarum ſolennia explere valeant, vel qui epiſcopii curam gerere, hoſpitalitatemque & ſuſceptiones poſſit exhibere, quive monaſteriis cuſtodiendis præeſſe norint, tua fraternitas ad me ante æſtivum tempus debeat venire, ut ægritudinis tuæ ego ſpecialiter, inquantum valeo, curam geram, quietem tuam cuſtodiam: quia huic ægritudini æſtivum tempus medici vehementer dicunt periculoſum. Et valde pertimeſco, ne, ſi curas aliquas cum adverſitate temporis habueris, amplius ex eadem moleſtia pericliteris. Ego * enim ipſe valde ſum debilis, & omnino valde eſt utile ut cum Dei gratia ſanus ad tuam redeas eccleſiam: aut certe ſi vocandus es, inter tuorum manus voceris: & ego qui me proximum morti video, ſi me omnipotens ante te vocare Deus voluerit, inter tuas manus tranſire debeam. Si autem qualitas temporis ad veniendum præpedierit, aliquo parvo remedio dato, apud Agonem agi poteſt, ut ipſe vobiſcum hominem ſuum uſque Romam tranſmittat. Si autem eadem ægritudine gravari te ſentis, & venire diſponis, cum paucis tibi veniendum eſt, quia mecum in epiſcopio manens quotidiana obſequia de hac eccleſia habebis. Præterea nec hortor nec admoneo, ſed diſtricte præcipio ut jejunare minime præſumas: quia dicunt medici huic moleſtiæ valde eſſe contrarium, niſi forte, ſi grandis ſolennitas exigit, quinque in anno vicibus concedo. Sed & a vigiliis quoque temperandum eſt, & preces, quæ ſuper cereum in Ravennati civitate dici ſolent, vel expoſitiones evangelii, quæ circa paſchalem ſolennitatem a ſacerdotibus fiunt, per alium dicantur. Et tua dilectio contra virtutem, laborem ſibi minime imponat. Hæc autem dixi, ut ſi te melius ſenſeris, & venire diſtuleris, ſcias quid debeas ex meo mandato cuſtodire.

* etiam

XXIX. AD PASCHASIUM EPISCOPUM NEAPOLITANUM.

Diſponit de pecunia eccleſiaſtica in pauperes diſtribuenda.

Gregorius Paſchaſio epiſcopo Neapolitano.

TEmpore quo fraternitas tua ad epiſcopatus officium Deo auctore provecta eſt, conſtituiſſe nos recolit, ut ex pecuniis eccleſiæ veſtræ portio cleri vel pauperum, quam minime deceſſor veſter præbuerat, id eſt, quadringenti ſolidi ſeorſum fieri debuiſſent, qui ejuſdem cleri atque pauperum erogationi proficerent: quod quia diutius non eſt differendum, volumus ut ſecundum diſtributionem præſentibus ſcriptis inſertam, coram Anthemio ſubdiacono noſtro ſine difficultate aliqua fraternitas veſtra debeat erogare. Præbendi itaque ſunt clericis veſtris per ſingulos, ſicut proſpexeritis, ſimul omni ſumma ſolidi centum: præjacentibus, quos centum viginti ſex eſſe cognovimus, dandi ſunt ſolidi ſexaginta tres, id eſt, medius ſolidus per ſingulos; presbyteris ac diaconis & clericis peregrinis ſolidi quinquaginta: hominibus honeſtis ac egenis, quos publice petere verecundia non permittit, ſolidi centum quinquaginta: ita ut quidam eorum ad ſingulos tremiſſes, * quidam ad binos, quidam ad ſingulos ſolidos, vel ſi viſum fuerit amplius * dimittantur. Reliquis vero pauperibus qui eleemoſynam publice petere conſueverunt, ſolidos triginta ſex. Ecce nos quantum vel quibus dari debeat, diſtribuimus. Sed quia, ſicut prævidimus, non omnibus æqualiter eſt præbendum: neceſſe eſt ut una cum prædicto ſubdiacono, prout prævideritis, dare ſingulis debeatis, atque id modis ſtudeatis, quatenus hoc quod alter injuſte detinuit, vos devote ac celerius impendendo, ad veſtram poſſitis applicare mercedem.

* quidam binos. in Pariſ. admittant.

XXX.

XXX. AD BARBARAM ET ANTONIAM.

Consolatur eas de infirmitate patris.

*Gregorius Barbaræ & * Antoniæ.*

SUsceptis gloriæ vestræ epistolis, quæ pro verbis lacrymis loquebantur, non minor nos de * dilectissimi filii nostri quam vos de patris ægritudine mœror afficit. Nec enim extraneam possumus reputare tristitiam, quippe quæ nobis caritatis lege fit propria. Sed quia in nulla desperatione de redemptoris nostri est misericordia diffidendum; animos vestros ad consolationem patris erigite; spem vestram in omnipotentis Dei manu ponite; & ipsius protectione confidimus, quia & ab omni vos adversitate custodiat, atque tribulationem vestram exhilaret, & secundum paterna desideria propitius vos ordinari concedat. Si vero debitum humanæ sortis impleverit, nec tunc desperatio aliqua vos comprimat, vel quorumdam vobis verba terrorem incutiant. Nam post Deum, qui orphanorum gubernator ac protector est, sic de dulcissima gloria erimus vestra soliciti, atque utilitati vestræ providere ut possumus adjuvante domino festinabimus, ut nec vos injustorum hominum concussio ulla perturbet, & nos debitum, quod de parentum vestrorum benignitate contraximus, vobis per omnia repensemus. Gratia itaque cælestis vos suo favore nutriat, sua protectione a malis omnibus defendat, ut vitæ vestræ incolumitas gaudium nostrum fiat.

XXXI. AD JOANNEM EPISCOPUM SYRACUSANUM.

De infirmitate Venantii, & filiabus ejus.

Gregorius Joanni episcopo Syracusano.

FRaternitatis vestræ scripta suscepi, quæ mihi de dulcissimi filii mei domni Venantii ægritudine loquebantur, & cuncta circa eum qualiter acta sunt enarrabant. Sed uno tempore, auditis & illum desperate ac graviter ægrotare, & in rebus orphanorum homines iniquos insistere, vix se dolor in corde meo capere poterat. Sed in hoc fuit solatium, quod lacrymæ mihi per gemitus erumpebant. Vestra igitur sanctitas primam quam * decet curam negligere non debet, ut de anima ejus cogitare debeat, exhortando, rogando, Dei terribile judicium proponendo, ineffabilem ejus misericordiam promittendo, ut ad habitum suum redire vel in extremis debeat, ne ei tantæ culpæ reatus in æterno judicio obsistat, ac deinde vestrum esse cogitare, quomodo filiæ ejus Barbara & * Antonia debeant ordinari, ut nulla occasio malis hominibus præbeatur. Nam postquam me de eis solicitudinis curam gerere conjuravit, addens ut earum debeam ordinationi prospicere, aliud in epistola sua secutus est, quod hoc mihi studenti dubium non est quia possit obsistere. Ait enim ut * serenissimo domno imperatori sæpius supplicem, quatenus ipse eas faciat ut prævideant ordinari. Quod quam sit * contrarium priori voluntati, perpenditis. Ex qua re dubito ne hominibus in Sicilia positis, & quærentibus occasionem in rebus ipsius apta detur occasio. Nam * ex hoc cognoscite quid facturi sunt qui nulla existente causa jam sigillum in substantia ipsius, quantum dicitur, nitebantur imponere. Numquid non illos videtur ratio ad faciem adjuvare, & ad hoc illis justam quasi præbere materiam? Si dixerint domno imperatori commendatæ sunt, negligere non possumus, periculi nostri interest: res in tutum facimus, quousque domnus imperator Constantinopolim duci præceperit. Dic, rogo, quid ad hæc facturus sum, quando homini habenti potestatem paterna videtur commendatio concordare? Me enim conjurat, ut ita eas ordinari provideam, quatenus aut in Romana civitate sint, aut de Sicilia non tollantur, & ille id agit ut eas nulla nec huc deducendi nec illi sit ratio retinendi. Vos autem inquantum potestis, malis hominibus obviate. Earum substantiam propter Deum omnipotentem velut propriam, defendite, & si adhuc licet quomodo omnis occasio removeatur violentiæ, in prædicti viri domini Venantii testamento providete. Si autem ita placet ut palatio commendetur, mihi non debet imponere pondus, ut in anima mea curam ordinationis earum velit impingere; de quarum ordinatione qualiter cogitem, omnipotentem Deum sufficiat scire. Unde statim filio meo Anatolio dilectissimo diacono, ut cum glorioſa patricia Rusticana loqui studeat, & qualiter de personis, quarum mihi nomina transmissa sunt, debeat exquirere & judicare, scribere curavi, ut nobis omnia sub celeritate indicet: & quæ fienda sunt, Deo ordinante disponantur. Præterea in scriptis quæ ad nos misistis, fraternitatem vestram contristatam invenimus, eo quod huic eam quasi pro ingratitudine aliqua venire noluissemus, quando non illud ob aliud nisi sola utilitatis causa fecimus, scientes propter personas ibidem consistentes valde necessariam illic vestram fuisse præsentiam. Sed ne forte ex hoc ingratum erga vos animum nostrum credatis, quod absit, existere, si veniendi vobis voluntas est, apto vos tempore apostolorum liminibus præsentate. Nam quantum ad nos pertinet, ita caritatem vestram diligimus, ut videre vos sæpius cupiamus.

* diversum. *Paris.*

* hoc cognito quid &c. *Paris.*

XXXII. AD ROMANUM DEFENSOREM,

Deferendos esse clericos ad episcopos suos, ne eorum jurisdictio tollatur.

Gregorius Romano defensori Siciliæ.

PErvenit ad nos, quod si quis contra clericos quoslibet causam habeat, despectis eorum episcopis eosdem clericos in tuo facias judicio exhiberi; quod si ita est, quia valde constat esse incongruum, hac tibi auctoritate præcipimus, ut hoc denuo facere non præsumas. Sed si quis contra quemlibet clericum causam habuerit, episcopum ipsius adeat, ut aut ipse cognoscat, aut certe ab eo judices deputentur: aut si forte ad arbitros eundum est, partes ad eligendum judicem ab ipso executio deputata compellat. Si quis vero vel clericus vel laicus contra episcopum causam habue-

habuerit, tunc te interponere debes ut inter eos aut ipse cognoscas, aut certe te admonente sibi judices eligant. Nam si sua unicuique episcopo jurisdictio non servatur, quid aliud agitur, nisi ut per nos, per quos ecclesiasticus custodiri debuit ordo, confundatur? Item nuntiatum est nobis, quia quosdam clericos, qui a reverendissimo fratre nostro Joanne episcopo exigente culpa in pœnitentiam missi sunt, nesciente illo tua illos exinde auctoritate ejeceris: quod si verum est, rem te omnino inhonestam & non leviter increpandam feciſſe cognoscas. Eosdem ergo clericos episcopo suo sine mora restitue. Et hoc de cetero cave committere: quia si neglexeris, nostros te noveris non mediocriter motus incurrere.

XXXIII. AD VITUM DEFENSOREM.

Injungit officium ecclesiæ defensoris.

Gregorius Vito defensori.

SI nulli conditioni, vel corpori teneris obnoxius, nec fuisti clericus alterius civitatis, aut in nullo tibi canonum obviant statuta; ecclesiasticæ utilitatis intuitu id nostro sedit arbitrio, ut officium ecclesiæ defensoris accipias, & quidquid pro pauperum commodis tibi a nobis injunctum fuerit, incorrupte & * graviter exequaris. Usurus hoc privilegio, quod in te habita deliberatione contulimus: ut omnibus quæ tibi a nobis injuncta fuerint complendis operam tuam fidelis exhibeas, redditurus de actibus tuis sub Dei nostri judicio rationem. Hanc autem epistolam Paterio secundicerio notario ecclesiæ nostræ scribendam dictavimus, cuique subscripsimus.

* *al.* gnaviter.

XXXIV. AD ROMANUM DEFENSOREM.

Vitum defensorem constitutum commendat.

Gregorius Romano defensori.

VItum præsentium portitorem experientia tua olim nostrum fuisse cognoscat. Cujus quoniam bene fidem & solertiam novimus in defensorum illi schola, data ei solenniter epistola, militandum esse prævidimus. Et ideo si quid ei pro ecclesiasticis utilitatibus injungere forte volueris, nullam de eo dubietatem habeas, sed omnino de puritate ipsius certus esto, nec eum fraudulenter vel dupliciter aliquid acturum existimes. Unum est, ut ei caritatem, quæ fidelibus debetur, impendas.

XXXV. AD EUMDEM.

De possessionibus Fausti injuste pervasis.

Gregorius Romano defensori.

GLoriosissimus filius noster Faustus epistola directa nos petiit, asserens ab actionariis Syracusanæ ecclesiæ fines possessionis suæ illic intra Siciliam positos nuper violenter ablatos. Unde quia a cognitione fratris & coepiscopi nostri Joannis hoc omnino credimus alienum, eum videre te volumus. Et si quidem res nuper, ut asseritur, a possidente sublata est, & hoc apud te manifesta satisfactione claruerit; ejus cui subtracta est, dominio reformetur. Et tunc si quid actores prædictæ ecclesiæ rationabiliter sibi in finibus suis credunt posse competere, electorum subeant sine dilatione judicium, ut cujus sit proprietas, judicantium sententia decernatur; quatenus per hoc episcopalis de illicita, quæ prætenditur, invasione auferatur invidia, & caussa legali valeat ordine finiri.

XXXVI. AD JOANNEM EPISCOPUM SYRACUSANUM.

De possessionibus cujusdam injuste pervasis.

Gregorius Joanni episcopo Syracusano.

GLoriosissimus filius noster Faustus directa petitione nos adiit, asserens fines possessionis suæ, illic intra Siciliam positos a vestris nuper hominibus occupatos: atque ob hoc rem violenter ablatam sibi per præceptionis nostræ seriem debere petiit reformari. Quod quia, si ita ut asserit factum est, a fraternitatis vestræ cognitione omnino credimus alienum, diligenter inquirite. Et si, ut asserit, contra juris ordinem fines ipsius a possidente sublati sunt, in possessoris redeat res pervasa dominium. Et tunc si quid est quod a vestra ecclesia proprietatis jure utiliter opponatur, electorum debet judicium provenire, eorumque judicio terminari, dummodo indecenter possessoris jus minime perturbetur. Sed caussa judiciali termino diffinita, sine sacerdotali invidia dominum atque justitiam res manifesta cognoscat.

XXXVII. AD EUMDEM.

De possessionibus Rusticianæ occupatis.

Gregorius Joanni episcopo Syracusano.

PEtrus vir clarissimus vicedominus glorioſæ filiæ nostræ Rusticianæ patriciæ, suis nobis epistolis questus est, asserens postquam fraternitas vestra de Romana civitate reversa est, fines cujusdam possessionis prædictæ patriciæ ab hominibus ecclesiæ vestræ vi esse pervasos. De qua re sæpius de vobis quærelam * depositisse significavit, & aliquando ad dicendam * vobis caussam Martianum tabularium deputasse, quem asserit diversis dilationibus distulisse, ut nuncusque ad caussæ dictionem partes accedere minime potuissent. Et quia quanto fraterna vos caritate diligimus, tanto audire aliquid quod ad vestram pertineat invidiam contristamur: id scriptis vos præsentibus adhortamur, ut omni mora vel excusatione cessante, de finibus, qui dicuntur invasi subire homines vestros judicium cum parte altera faciatis, quatenus & pervasionis quæstio, & si qua est proprietatis contentio finiatur. Hæc igitur fraternitas vestra fieri sine dilatione provideat, ut nec vos invidia tangere, nec nos denuo exinde valeat querela pulsare.

* se posuisse vos. *Par*

XXXVIII.

XXXVIII. AD RUSTICIANAM.

Dolet ipſam gravi infirmitate vexari: narratque miracula monaſterii ſancti Andreæ ad clivum Scauri.

Gregorius Ruſticianæ patriciæ.

EXcellentiæ veſtræ ſcripta ſuſcepi, quæ me in graviſſima ægritudine poſitum de ſalute, de devotione, ac de dulcedine ſua omnino relevarunt. Unum vero ægre ſuſcepi, quia in eiſdem epiſtolis ad me, quod ſemel * eſſe poterat, ſæpius dicebatur: Ancilla veſtra, ancilla veſtra. Ego enim qui per epiſcopatus onera ſervus ſum omnium factus, qua ratione illa ſe mihi ancillam dicit, cujus ante ſuſceptum epiſcopatum proprius fui? Et ideo rogo per omnipotentem Deum, ne hoc verbum aliquando ad me in ſcriptis veſtris inveniam. Ea autem quæ ex puriſſimo, ſinceriſſimoque corde B. Petro apoſtolorum principi munera tranſmiſiſtis, præſente omni clero ſuſcepta, atque illic ſuſpenſa ſunt. Filius enim meus vir * memorandus domnus Symmachus, quia ægrotum me ex podagræ dolore, & pene deſperatum reperit, ſcripta veſtra mihi dare diſtulit, & poſt multum temporis quam vela ſuſcepta ſunt dedit. Poſtmodum vero in ſcriptis excellentiæ veſtræ invenimus, ut cum litania ad beati Petri eccleſiam portari debuiſſent. Quod ideo minime factum eſt, quia ſicut prædixi, ante vela quam ſcripta ſuſcepimus. Tamen prædictus vir cum omni familia domus veſtræ hoc fecit, quod nos cum clero facere voluiſtis. Sed & ſi voces defuerunt hominum, habet ipſa veſtra oblatio apud omnipotentem Deum vocem ſuam. In ejus enim pietate confido quia cujus corpus vos cooperuiſtis in terra, ejus vos interceſſio ab omnibus peccatis proteget in cælo: omnemque domum veſtram ſua proviſione reget, & ſua vigilantia cuſtodiet. De podagræ autem moleſtia quam vobis eveniſſe ſignaſtis, & contriſtatus vehementer ſum, & lætatus. Lætatus, quia humor noxius inferiora petens ſuperiora perfecte deſeruit: contriſtatus vero, quia in tam tenuiſſimo corpore dolores vos nimios perpeti pertimeſco. Ubi enim caro deeſt, quæ virtus eſſe poterit doloribus reſiſtens? Me etenim, quem qualis fuerim noſtis, ita amaritudo animi & aſſidua exacerbatio, atque præter hoc podagræ moleſtia afficit, ut corpus meum tamquam in ſepultura ita ſiccatum ſit. Unde fit ut jam de lectulo raro ſurgere valeam. Si ergo mei molem corporis in tantam podagræ dolor ariditatem redegit, quid de veſtro corpore ſentiam, quod nimis ſiccum ante dolores fuit? De eleemoſyna vero quam beati Andreæ apoſtoli monaſterio feciſtis, quid neceſſe eſt me aliquid dicere, cum ſcriptum ſit: *Abſconde eleemoſynam in ſinu pauperis, & hæc pro te exorabit?* Si ergo apud ſecretas aures Dei habet ipſa bona operatio vocem ſuam; ſive nos clamemus, ſive taceamus, hoc ipſum quod bene egiſtis clamat. Indico autem, quia * ob tanta miracula, tanta cura, tanta cuſtodia monachorum in eodem monaſterio ejuſdem apoſtoli eſt, ac ſi ſpecialiter abbas monaſterii ipſe ſit. Nam ut pauca de multis loquar, quæ abbate ac præpoſito monaſterii narrantibus agnovi, edi-

A cam. Quadam die duo exinde fratres tranſmiſſi ſunt, qui aliquid emere pro monaſterii utilitate debuiſſent: unus junior, qui prudentior videbatur, alter ſenior, qui cuſtos junioris eſſet. Perrexerunt utrique, & de pretio quod acceperunt, ipſe qui cuſtos * miſſus fuerat, neſciente altero, de eodem pretio furtum fecit. Qui mox ut ad monaſterium ſunt reverſi, atque ante oratorii limen venerunt, arreptus a dæmonio is qui furtum fecerat, cecidit, & vexari cœpit. Dimiſſus autem a dæmonio, concurrentibus monachis requiſitus eſt, num forſitan de eo quod acceperat furtum feciſſet: negavit; iterum vexatus eſt. Dimiſſus, atque iterum requiſitus: negavit; atque iterum vexatus eſt. Octo itaque vicibus negavit; octo vicibus eſt vexatus. Poſt octavam vero negationem, nec non vexationem confeſſus eſt quantos nummos furto abſtulerat. Et agens pœnitentiam proſtratus, ſe peccaſſe teſtatus eſt. * Ulterius vero ad eum dæmonium non acceſſit. Alio quoque tempore, dum in die natalitio ejuſdem apoſtoli jam meridianis horis fratres quieſcerent, ſubito quidam frater apertis oculis cæcatus cœpit tremere, voces ingentes emittere, quibus vocibus teſtabatur ferre ſe non poſſe quod patiebatur. Concurrentes fratres viderunt cæcum apertis oculis trementem, & clamantem, & a præſentibus alienum, nihilque quod foris agi poterat ſentientem. Eumque in manibus levaverunt, atque ante altare ſancti Andreæ apoſtoli projecerunt, ipſique pro eo in oratione proſtrati ſunt. Qui ſtatim ad ſe reverſus, quid paſſus fuerat, confeſſus eſt: quia ſenex quidam ei apparuit, & canem nigrum ad eum dilaniandum dimiſit, dicens: Quare fugere voluiſti de monaſterio iſto? Cumque evadere de canis morſibus nullo modo potuiſſem, venerunt quidam monachi, & eumdem ſenem pro me rogaverunt. Qui ſtatim juſſit canem abſcedere, & ipſe ad me reverſus ſum. Qui * etiam confeſſus eſt, quia eo die quo iſta pertuli, conſilium habueram de eodem monaſterio fugere. Alius quoque monachus diſcedere ex eodem monaſterio latenter voluit. Cumque hoc mente tractaſſet, voluit oratorium ingredi, ſed ſtatim dæmonio traditus vehementiſſime vexatus eſt. Relinquebatur vero a dæmonio, & ſi extra oratorium ſtetiſſet, nihil patiebatur adverſi. Si vero conatus fuiſſet ingredi, ſtatim maligno ſpiritui traditus vexabatur. Cumque hoc ſæpius fieret, culpam ſuam confeſſus eſt, quia de monaſterio egredi cogitabat. Tunc collecti pro eo fratres ſeſe per triduum in precibus aſtrinxerunt, atque ita curatus eſt, ut ad eum poſtmodum nunquam ſpiritus malignus accederet. Dicebat autem ſe eumdem beatum apoſtolum dum vexaretur vidiſſe, ſeque ab eo increpatum eſſe cur de monaſterio voluiſſet abſcedere. Alii quoque duo fratres de eodem monaſterio fugerunt, atque aliqua prius colloquendo fratribus ſigna dederunt, quod per viam Appiam deſcendentes Hieroſolymam tenderent. Qui exeuntes diverterunt ab itinere. Et ut a ſequentibus inveniri minime potuiſſent, retruſas cryptas juxta Flaminiam portam invenientes, in eis ſeſe occultaverunt. Cum vero veſpertinis horis requiſiti minime in congregatione inventi eſſent, aſcenſis caballis eos quidam fratres ſecuti ſunt, per Metroni portam exeuntes, ut eos in Latinam vel Appiam viam ſe-

* Junioris. *Pariſ.*

* perceptaque pœnitentia ulterius ad eum &c. *Pariſ.*

* etiam ſæpe confeſſus eſt, poſtea dicens quia &c. *Pariſ.*

querentur. Subito autem eis consilium ortum est, ut eos in Salaria via requirerent. Extra civitatem igitur pergentes deflexerunt iter in Salariam. Eos vero minime invenientes, * portam Flaminiam decreverunt reverti. Cumque reverterentur, mox ut equi eorum ante cryptas illas venerunt, in quibus se absconderant, fixerunt gradum, pulsati & compulsi passum movere * non potuerunt. Considerantes monachi rem talem sine mysterio esse non posse. Attenderunt ad cryptas, viderunt earum aditus missa maceria damnatos, sed caballis eorum nusquam euntibus descenderunt. Deposuerunt lapides qui in ore cryptarum positi fuerant, ingressi sunt, eosque in eisdem tenebrosis latibulis terræ consternatos invenerunt. Qui ad monasterium reducti, ex eodem miraculo ita sunt meliorati, ut eis multum profuerit ad parum temporis de monasterio fugisse. Hæc dixi, ut excellentiæ vestræ innotesceret cujus oratorio eleemosynam fecistis. Omnipotens autem Deus & in anima & in corpore, & in omni * domo, cælesti vos protectione custodiat, & ad consolationem nostram diu vos vivere concedat. Dilectissimum filium meum domnum Strategium, cum gloriosis parentibus suis filiis vestris mea peto vice salutari.

* per. Paris.

* noluerunt. Paris.

* al. dono.

XXXIX. AD THEOCTISTAM.

I. *Detractiones multorum curandas non esse, si nostra conscientia non accusat, plurimis exemplis ostendit.*

II. *Quod religionis gratia conjugia non solvantur.*

III. *Contra illos qui dicunt peccata per baptismum penitus non auferri.*

IV. *De his qui asserunt post pœnitentiam triennio factam, licentiam esse peccandi, quos omnes anathematizat.*

Gregorius Theoctistæ patriciæ.

MAgnas omnipotenti Deo gratias agere debemus quod piissimi & benignissimi imperatoris nostri tales de suo genere juxta se propinquos habent, de quorum conversatione nobis omnibus grande sit gaudium. Unde & pro eisdem dominis continue nobis orandum est, ut eorum vita cum suis omnibus, protegente cælesti gratia per longa tempora & tranquilla servetur.

I.

Indico autem, quod levitate populi tumultum contra vos detractionis exortum nuntiantibus quibusdam agnovi. Qua ex re excellentiam vestram audio fuisse tædio non modico contristatam. Quod si ita est, valde miror cur vos, qui cor fixistis in cælo, verba hominum agitent in terra. Beatus enim Job cum amici ejus qui ad consolandum venerant, in increpationem profiliissent, ait: *Ecce enim in cælo testis meus, & conscius meus in excelsis.* Qui enim vitæ suæ in cælo testem habet, judicia hominum in terra pertimescere non debet. Dux quoque bonorum Paulus dicit. *Gloria nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ.* Qui iterum dicit: *Opus suum probet unusquisque, & sic in semetipso gloriam habebit, & non in altero.* Si enim laudibus lætamur, & detractionibus frangimur, gloriam nostram non in nobis, sed in aliorum ore posuimus. *Et fatuæ virgines in vasis suis oleum non sumpserunt, sapientes autem sumpserunt oleum in vasis suis cum lampadibus.* Lampades quippe nostræ bona sunt opera. De quibus scriptum est: *Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificet Patrem vestrum qui est in cælis.* Tunc autem oleum in vasis cum lampadibus sumimus, quando de bonis actibus nitorem gloriæ non a laudantibus proximis quærimus, sed hunc in testimonio conscientiæ servamus. In omne autem quod agimus, vel quod extra de nobis dicitur, recurrere ad arcana mentis debemus. Et si omnes vituperent, liber est tamen quem conscientia non accusat. Quia etsi omnes laudent, liber esse non potest si hunc conscientia accusat. Unde de Joanne veritas dicit: *Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam?* Quod videlicet per negationem dicitur, non per confirmationem, cum subditur: *Sed quid existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt.* Quamvis enim, juxta veritatem evangelii, Joannes vestimento aspero fuerit indutus; per significationem tamen mollibus vestiti sunt, qui adulationibus ac laudibus delectantur. Negantur autem quia Joannes arundo vento agitata fuerit; quoniam mentis ejus fortitudinem nulla humani oris aura flectebat. Nos enim si laudibus erigimur, aut vituperationibus humiliamur, arundo vento agitata sumus. Sed absit hoc, absit a corde excellentiæ vestræ. Scio quia magistrum gentium studiose legistis, qui ait: *Ego si hominibus adhuc placerem, Christi servus non essem.* Si qua tamen vel parva tristitia hac ex re menti vestræ exorta est, credo quod hoc fieri omnipotens Deus benigne permisit. Neque enim electis suis in hac vita promisit gaudia delectationis, sed amaritudinem tribulationis ut medicinæ more, per amarum poculum ad dulcedinem æternæ salutis redeant. Quid namque dicit: *Mundus gaudebit, & vos lugebitis?* Sed qua spe, qua promissione, paulo post additur: *Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum & gaudium vestrum nemo * tollet a vobis?* Hinc iterum discipulis dicit: *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Pensate, quæso, ubi erit patientia, si deest quod toleretur. Ego Abel esse non suspicor, qui Cain * non habuerit. Boni enim si sine malis fuerint, perfecti esse boni non possunt, quia minime purgantur. Ipsa autem malorum societas purgatio bonorum est. Tres in arca filii Noe fuerunt, unus irrisor patris extitit, qui etsi in se benedictus fuit, maledictionis tamen sententiam in filio suscepit. Duos Abraham, priusquam uxorem Ceturam acciperet, filios habuit; sed tamen carnalis ejus filius est repromissionis filium persecutus. Quod magnus doctor exponit, dicens: *Sicut autem is qui secundum carnem est, persequebatur eum qui secundum spiritum, ita & nunc.* Duos Isaac filios habuit, sed unus, qui spiritalis extitit, ante minas carnalis fratris fugit. Duodecim Jacob filios habuit, sed unum, qui rectius vivebat, decem in Ægypto vendiderunt. In David propheta, quia fuit quod purgari debuisset, actum est, ut persecutorem filium pateretur.

Matth. 25.

Matth. 5.

Matth. 11.

Galat. 1.

Joann. 16.

* auferet, Paris. Luc. 21.

* fratrem Paris. ad

Gen. 9.

Galat. 4.

Job 16.

2. Cor. 1.

Galat. 6.

tur. Beatus Job de societate reproborum dicit: *Frater fui draconum, & socius struthionum.* Ad Ezechielem dominus ait: *Fili hominis, increduli & subversores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas.* In duodecim apostolis unus reprobus mixtus est, ut esset cujus persecutione undecim tentarentur. Apostolorum princeps discipulis loquitur; dicens: *Justum Lot oppressum a nefandorum injuria conversatione eripuit. Aspectu enim & auditu justus erat, habitans apud eos, qui de die in diem animam justi iniquis operibus cruciabant.* Paulus quoque apostolus discipulus scribit, dicens: *In medio nationis pravæ & perversæ, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo, verbum vitæ continentes.* Quia ergo scriptura teste cognoscimus in hac vita bonos sine malis esse non posse, de stultorum vocibus excellentia vestra turbari nullatenus debet, maxime quia * in omnipotentis Dei misericordia tunc certa fiducia est, quando pro bono opere adversitatis aliquid in hoc mundo recipitur, ut plena merces in æterna retributione servetur. Unde & in sancto evangelio veritas dicit: *Beati eritis cum adversum vos omne malum dixerint homines, mentientes propter nomen meum.* Qui in consolatione nostra sua in exemplum adducere opprobria dignatus est, dicens: *Si patrem familias Belzebuth vocaverunt, quanto magis domesticos ejus?* Sunt autem plurimi qui vitam bonorum amplius quam debent laudant, & ne qua elatio de laude surrepat, permittit omnipotens Deus malos in obtrectationem & objurgationem prorumpere, ut si qua culpa ab ore laudantium in corde nascitur, ab ore vituperantium suffocetur. Hoc est ergo quod doctor gentium se in prædicatione currere testatur per infamiam & bonam famam. Qui etiam dicit: *Ut seductores & veraces.* Si ergo fuerunt qui malam famam Paulo imponerent, qui hunc seductorem vocarent, quis rogo nunc Christianus debet indignum ducere, pro Christo injurias audire? Quantæ autem virtutis præcursor nostri redemptoris fuit, novimus, qui per sacrum eloquium non solum plusquam propheta, sed etiam angelus vocatur: & tamen sicut mortis ejus historia testatur, post mortem a persecutoribus ejus corpus incensum est. Sed quid ista de sanctis hominibus dicimus? De ipso sancto sanctorum, id est, de Deo qui pro nobis homo factus est, loquamur, qui ante mortem injuriam, quia dæmonium haberet, audivit. Post mortem vero a suis persecutoribus seductor appellatus est, cum dicerent: *Scimus quia seductor ille dixit: Post tres dies resurgam.* Quanta ergo nos peccatores a lingua vel manibus iniquorum hominum portare necesse est, qui in adventu æterni judicis judicandi sumus, si & ipse tanta tam ante quam post mortem pertulit, qui & judex venit? Hæc, dulcissima & excellentissima filia, breviter dixi, ne quotiens stultos homines tibi derogare cognoscis, qualibet vel parvula mentis tristitia tangaris. Sed quia sedari hoc ipsum stultorum hominum murmur tranquilla ratione potest, esse peccatum credo; si * ne bonum quod valet fieri, negligitur ut fiat. Nam eum placare insanas mentes, atque ad salutem reducere possumus, scandalizare eos minime debemus. Sunt enim quædam scandala, quæ omnino despicienda sunt: quædam vero, cum vitari sine culpa possunt, despicienda non sunt, ne cum culpa serventur. Quod sacro evangelio testante cognovimus quia cum veritas diceret: *Non quod intrat in os coinquinat hominem, sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem:* & discipuli responderunt dicentes: *Scis quia Pharisæi audito hoc verbo scandalizati sunt?* protinus respondit: *Omnis plantatio quam non plantavit Pater meus cælestis, eradicabitur. Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum.* Et tamen cum tributum peteretur, prius rationem reddidit per quam tributum solvere non deberet, atque illico subjunxit: *Ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum, & eum piscem qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore ejus, invenies staterem. Illum sumens, da eis pro me & te.* Quid est quod de scandalizatis aliis dicitur: *Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum,* & aliis ne scandalizentur a domino tributum solvitur, quod etiam non debetur? Quid est autem quod aliud scandalum esse permisit, aliud vero aliis venire prohibuit? nisi ut nos doceret & illa scandala quæ nos ad peccata implicant contemnere, & ea quæ placare sine peccato possumus modis omnibus mitigare. Vestra itaque excellentia potest, protegente domino, pravorum hominum scandala cum magna tranquillitate declinare. Priores enim eorum sponte vobis secreto vocandi sunt, atque ipsis ratio reddenda, & perversa quædam capitula, quæ tenere vos existimant, coram ipsis sunt anathematizanda. Quod si etiam, sicut dicitur, dari a vobis anathema fiste suspicantur; etiam jurejurando firmandum est vos nunquam eadem capitula tenere, nunquam tenuisse. Nec vobis indignum videatur tali eis modo satisfacere, nec de imperiali genere sit contra eos aliquod in vestra mente fastidium. Omnes etenim fratres sumus, unius imperatoris potestate conditi, & sanguine redempti. Et ideo fratres nostros quatumlibet pauperes & abjectos in nullo despicere debemus. Certe etenim Petrus potestatem regni cælestis acceperat, ut quæque in terra ligaret vel solveret, essent in cælo ligata vel soluta: supra mare ambulavit, ægrotantes umbra curabat, peccantes verbo occidebat, mortuos oratione suscitabat. Et quia ex admonitione Spiritus ad Cornelium gentilem fuerat ingressus, contra eum quæstio a fidelibus facta est cur ad gentiles intrasset, & comedisset cum eis, cur eos baptismate suscepisset. Et tamen idem apostolorum primus tanta donorum gratia repletus, tanta miraculorum potestate suffultus, querelæ fidelium non ex potestate, sed ex ratione respondit, caussam per ordinem exposuit: quò modo vas quoddam velut linteum in quo quadrupedia terræ & bestiæ & reptilia atque volatilia inerant de cælo submitti viderit, vocemque audierit: *Surge, Petre, occide, & manduca:* qualiter tres viri venerint, eum ad Cornelium vocantes; qualiter Spiritus sanctus hunc cum eis ire præceperit: qualiter idem Spiritus sanctus qui venire in baptizatos in Judæa post baptismum consueverat, in gentibus ante baptismum venit. Si enim cum a fidelibus culparetur, auctoritatem, quam in sancta ecclesia acceperat, attendisset, respondere poterat ut pastorem suum oves, quæ ei commissæ fuerant, reprehendere non auderent. Sed si in querela fidelium aliquid de sua potestate diceret, profecto doctor mansuetudinis non fuisset. Humili ergo

Matth. 15.

Matth. 17.

Act. 10.

eos ratione placavit, atque in cauſſa reprehenſionis ſuæ etiam teſtes exhibuit, dicens: *Venerunt autem mecum ſex fratres iſti*. Si ergo paſtor eccleſiæ apoſtolorum princeps ſigna & miracula ſingulariter faciens, non dedignatus eſt in cauſſa reprehenſionis ſuæ rationem humiliter reddere; quanto magis nos peccatores cum de re aliqua reprehendimur, reprehenſores noſtros ratione humili placare debemus? Ad me etenim, ſicut noſtis, cum apud veſtigia dominorum in regia urbe demorarer, multi ex eis venire conſueverant, qui de prædictis capitulis accuſabantur. Sed teſte conſcientia fateor, nunquam in eis aliquid erroris, aliquid pravitatis, aliquid de his quæ contra eos dicebantur, inveni. Unde & eos opinione contempta familiariter ſuſcipere, & magis ab inſequentibus defendere curabam.

Act. 10.

II.

Dicebatur namque contra eos, quia ſub obtentu religionis conjugia ſolverent, & quia dicerent, quod baptiſma peccata penitus non auferret, & ſi de iniquitatibus ſuis quis in triennium pœnitentiam ageret, poſtmodum ei perverſe vivere liceret. Et quia ſi compulſi aliquid de quibus reprehendebantur anathematizare ſe dicerent, anathematis vinculo nullo modo teneri. Et ſi ſunt qui certiſſima talia ſentiunt, vel tenent, quia Chriſtiani non ſunt dubium non eſt. Eoſque & ego & omnes catholici epiſcopi, atque univerſa eccleſia anathematizamus; quia veritati contraria ſentiunt, contraria loquuntur. Si enim dicunt religionis cauſſa conjugia debere diſſolvi ſciendum eſt, quia etſi hoc lex humana conceſſit, lex divina tamen prohibuit. Per ſe enim veritas dicit: *Quæ Deus conjunxit, homo non ſeparet*. Quæ etiam ait: *Non licet dimittere uxorem, excepta cauſſa fornicationis*. Quis ergo huic cæleſti legislatori contradicat? Scimus quia ſcriptum eſt: *Erunt duo in carne una*. Si ergo vir & uxor una caro ſunt, & religionis cauſſa vir dimittit uxorem, vel mulier virum in hoc mundo remanentem, vel etiam fortaſſe ad illicita * vota migrantem; quæ eſt iſta migratio vel converſio, in qua una eademque caro, & ex parte tranſit ad continentiam, & ex parte remanet in pollutione? Si vero utriſque conveniat continentem vitam ducere, hos quis audeat accuſare, quando certum eſt quod omnipotens Deus, qui minora conceſſit, majora non prohibuit? Et quidem multos ſanctorum novimus cum ſuis conjugibus & prius continentem vitam duxiſſe, & poſtmodum ad ſanctæ eccleſiæ regimina migraſſe. Duobus enim modis ſancti viri etiam a licitis abſtinere ſolent. Aliquando ut merita ſibi apud omnipotentem Deum augeant, aliquando vero, ut anteactæ vitæ culpas detergant. Tres etenim pueri in regis Babylonici obſequium deducti legumina ad veſcendum petentes, cibis regiis uti noluerunt, non quia culpa eſſet, ſi ea quæ Deus creaverat ederent. Noluerunt ergo ea ſumere quæ licebat, ut per continentiam virtus excreſceret. David vero qui alienam conjugem tulerat, & pro ſua culpa valde fuerat flagellatus, aquam bibere longe poſt de Bethlemitica ciſterna voluit. Quam cum ei fortiſſimi milites detuliſſent, bibere recuſavit, eamque fundendo, domino libavit. Licebat enim ei bibere ſi voluiſſet; ſed quia illicita ſe feciſſe meminerat, laudabiliter & a licitis abſtinebat. Et qui prius pro culpa ſua morientium ſanguinem fundi non timuit, poſtmodum ſi aquam biberet, etiam viventium militum ſanguinem ſe fudiſſe judicavit, dicens, *Num ſanguinem iſtorum hominum qui profecti ſunt, & animarum periculum bibam?* Proinde cum boni conjuges aut meritum augere deſiderant, aut anteactæ vitæ culpas delere; ut ſe ad continentiam adſtringant, & meliorem vitam appetant, licet. Si vero continentiam, quam vir appetit, uxor non ſequitur, aut quam uxor appetit, vir recuſat, dividi conjugium non licet, quia ſcriptum eſt: *Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir: & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier*.

Matth. 19. Marc. 10. Luc. 16.

1. Cor. 6.

** vota deeſt in Pariſ.*

1. Par.

1. Cor. 7.

III.

* Similiter ſi qui ſunt qui dicunt peccata in baptiſmate ſuperficie tenus dimitti, quid eſt hac prædicatione infidelius, in qua ipſum fidei ſacramentum feſtinant ſolvere? in quo principaliter ad cæleſtis munditiæ myſterium anima ligatur, ut abſoluta radicitus a peccatis omnibus, ſoli illi inhæreat, de quo propheta ait: *Mihi autem adhærere Deo bonum eſt*. Certe enim maris rubri tranſitus figura ſancti baptiſmatis fuit, in quo hoſtes a tergo ſunt mortui, ſed alii contra faciem in eremo ſunt inventi. Si quippe omnes qui in ſancto baptiſmate tinguntur, eorum peccata præterita omnia laxantur: quia eis veluti Ægyptii hoſtes a tergo moriuntur. Sed in eremo alios hoſtes invenimus: quia dum in hac vita vivimus, priuſquam ad promiſſionis patriam pertingamus, multæ nos tentationes fatigant, & ad terram viventium tendentibus iter intercludere feſtinant. Qui ergo dicit peccata in baptiſmate funditus non dimitti, dicat in mari rubro Ægyptios non veraciter mortuos. Si autem fatetur Ægyptios veraciter mortuos, fateatur neceſſe eſt peccata in baptiſmate funditus mori: quia nimirum plus valet in abſolutione noſtra veritas, quam umbra veritatis. In evangelio dominus dicit: *Qui lotus eſt, non indiget * niſi ut pedes lavet, ſed mundus eſt totus*. Si igitur peccata in baptiſmate funditus minime dimittuntur, quomodo is qui lotus eſt, mundus eſt totus? Totus enim mundus dici non poteſt, cui de peccato aliquid remanſit. Sed nemo reſiſtit voci veritatis, quæ ait: *Qui lotus eſt, mundus eſt totus*. Nihil ergo ei de peccati ſui contagione remanet, quem totum fatetur mundum ipſe qui redemit.

* Si qui ſunt. P.

Pſalm.

*Joann. 13. * ut lavet &c. Par.*

Ibidem.

IV.

Si qui autem ſunt, qui dicunt, quia de peccato quolibet triennio pœnitentia agenda eſt, & poſt triennium in voluptatibus vivendum: iſti adhuc nec prædicamenta veræ fidei, nec ſacræ ſcripturæ præcepta & teſtimonia noverunt. Contra hos prædicator egregius * dicit: *Qui ſeminat in carne ſua, de carne & metet corruptionem*. Contra hos iterum dicit: *Qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt*. Ubi diſcipulis ſubjungit: *Vos autem non eſtis in carne, ſed in ſpiritu*. Hi quippe in carne ſunt, qui in carnalibus voluptatibus vivunt. Contra hos

* Pauſanick. Tar.

Galat. 6. Rom. 8.

hos dicitur: *Neque corruptio incorruptionem poſ-* A *ſidebit*. Si autem dicunt pauci temporis pœnitentiam contra peccatum debere ſufficere, ut iterum liceat ad peccatum redire, recte eos paſtoris primi percutit ſententia, qui ait: *Contigit illi illud veri proverbii: Canis reverſus ad ſuum vomitum, & ſus lota in volutabro luti.* Magna eſt enim contra peccatum virtus pœnitentiæ: ſed ſi quis in eadem pœnitentia perſeveret. Nam ſcriptum eſt: *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Hinc rurſum ſcriptum eſt. *Qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit mortuum, quid proficit lavatio ejus?* Mortuum quippe eſt omne opus perverſum quod pertrahit ad mortem, quod vita juſtitiæ non vivit. Baptizatur ergo a mortuo, B & iterum tangit mortuum, qui prava opera quæ ſe meminit egiſſe deplorat: ſed in eiſdem ſe iterum poſt lacrymas implicat. Anima itaque quælibet ejuſdem mortui lavatione non proficit, quæ hoc iterum faciendo quod planxit, nec per lamenta pœnitentiæ ad rectitudinem juſtitiæ exurgit. Pœnitentiam enim vere agere, eſt commiſſa flere, ſed iterum plan- genda declinare. Si vero ſunt qui dicunt, quia compulſus quiſpiam neceſſitate, ſi * anathematizatus fuerit, anathematis vinculo non tenetur: ipſi ſibi teſtes ſunt, quia Chriſtiani non ſunt. Quia ligamenta ſanctæ eccleſiæ variis ſe exiſtimat conatibus ſolvere, ac per hoc nec abſolutionem ſanctæ eccleſiæ, quam præſtat C fidelibus, veram putant, ſi ligaturas ejus veras eſſe atque valere non æſtimant. Contra quos diutius diſputandum non eſt, quia deſpiciendi per omnia & anathematizandi ſunt; ut unde veritatem fallere ſe credunt, inde in peccatis ſuis veraciter ligentur. Si qui ſunt igitur qui ſub nomine Chriſtiano hæc quæ prædiximus errorum capitula aut prædicare audent, aut taciti apud ſemetipſos tenere; hos procul dubio & anathematizavimus, & anathematizamus. Ex omnibus tamen capitulis in eis, ſicut prædixi, qui ad me in urbe regia venire conſueverunt, nullum omnino errorem cujuſlibet prædicti capituli agnovi: ſed neque fuiſſe exiſtimo. Nam ſi fuiſſet, agnoviſſem. Quia D vero ſunt multi fidelium qui imperito zelo ſuccenduntur, & ſæpe, dum quoſdam quaſi hæreticos inſequuntur, hæreſes faciunt, eorum infirmitati conſulendum eſt: &, ſicut prædixi, ratione & manſuetudine ſunt placandi. Illis quippe ſunt ſimiles de quibus ſcriptum eſt: *Teſtimonium illis perhibeo, quod æmulationem Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam.* Veſtra itaque excellentia quæ in lectione, in lacrymis atque in eleemoſynis inceſſabiliter vivit, eorum ſicut petii imperitiam placare manſuetis exhortationibus ac reſponſionibus debet: ut non ſolum de ſemetipſa, ſed etiam de illis gloriam æternæ retributionis inveniat. Hæc me vobis dicere nimius amor ſuaſit: quia & in E veſtra lætitia me creſcere, & in veſtra triſtitia me exiſtimo minorari. Omnipotens Deus gratia vos cæleſti cuſtodiat, & ſalva domini noſtri pietate, & piiſſimæ domnæ tranquillitate, pro dominorum parvulorum nutrimento vitam veſtram longius extendat.

XL. AD ISICIUM EPISCOPUM HIEROSOLYMITANUM.

Synodicæ epiſtolæ reſpondet: agitque de unitate eccleſiæ ſervanda, de cura paſtorali, & de Simoniaca hæreſi fugienda.

*Gregorius * Iſicio epiſcopo Hieroſolymorum.* * Iſacio. *Taſiſ.*

SErvata veritate hiſtoriæ, quid aliud eſt quod diluvii tempore humanum genus extra arcam moritur, ad vitam vero in arca ſervatur, niſi hoc quod aperte nunc cernimus: quia infideles quoſque extra eccleſiam peccati ſui unda perimit, & fideles ſuos in fide atque in caritate ſanctæ eccleſiæ unitas quaſi arcæ compago cuſtodit? Quæ arca videlicet de imputribilibus lignis compingitur, quia de animabus fortibus atque in bono ſuo perſeverantibus ædificatur. Et cum a ſæculari vita unuſquiſque convertitur, quaſi adhuc ligna de montibus ſucciduntur. Cum vero ad ſanctæ eccleſiæ ordinem ad aliorum cuſtodiam ducitur, quaſi de exciſis atque compoſitis lignis ad ſervandam vitam hominum arca ædificatur. Quæ profecto arca, ceſſante diluvio, in monte requievit: quia hujus vitæ corruptione ceſſante, cum malorum operum fluctus tranſierint, in cæleſti patria ſancta eccleſia velut in monte requieſcet excelſo. In hujus itaque arcæ ædificatione vos currere relecta fraternitatis veſtræ epiſtola rectæ fidei compage gaudemus: magnaſque omnipotenti Deo gratias exolvimus, qui & immutatis gregis ſui paſtoribus fidem, quam ſemel ſanctis patribus tradidit, etiam poſt eos immutabilem cuſtodit. Prædicator autem egregius dicit: *Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus.* 1. Cor. 3. Quiſquis igitur cum dilectione Dei & proximi fidei quæ eſt in Chriſto firmitatem tenet, eumdem Jeſum Chriſtum Dei & hominis filium apud ſe a Patre poſuit fundamentum. Sperandum ergo eſt, quia ubi Chriſtus fundamentum eſt, bonorum quorumque operum ſequatur ædificium. Ipſa quoque veritas per ſe dicit: *Qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt & latro. Qui autem intrat per oſtium, paſtor eſt ovium.* Joann. 10. Et paulo poſt ſubjicit, dicens: *Ego ſum oſtium.* Ille ergo ad ovile ovium intrat per oſtium, qui intrat per Chriſtum. Ipſe autem per Chriſtum ingreditur, qui de eodem creatore redemptore humani generis vera ſentit & prædicat, prædicata cuſtodit, culmen regiminis ad officium portandi oneris ſuſcipit, non ad appetitum gloriæ tranſitorii honoris. Curæ quoque ſuſcepti ovilis ſolerter invigilat, ne oves Dei aut perverſi homines prava loquentes dilanient, aut maligni ſpiritus oblectamenta vitiorum perſuadentes devaſtent. Sed in his omnibus ipſe nos inſtruat, qui propter nos homo factus eſt. Qui dignatus eſt fieri quod fecit ipſe, & infirmitatis meæ, & tuæ caritati ſpiritum ſui amoris infundat, atque in omni ſolicitudine & cuſtodia circumſpectionis oculum noſtri cordis aperiat. Quod vero ad ſacros ordines rectæ fidei viri perducuntur, eidem omnipotenti Deo ſine ceſſatione gratiæ ſolvendæ ſunt, & pro vita piiſſimi & Chriſtianiſſimi imperatoris domini

mini noſtri, & tranquilliſſima ejus conjuge, & ejus manſuetiſſima ſobole ſemper orandum eſt, quorum temporibus ora hæreticorum conticeſcunt: quia etſi eorum corda in inſaniam perverſi ſenſus ebulliunt, orthodoxi tamen imperatoris tempore prava quæ ſentiunt eloqui non præſumunt: ita ut aperte videamus impleri quod ſcriptum eſt: *Congregans ſicut in utre aquas maris*. Aqua enim maris ſicut in utre congregata eſt, quia amara hæreticorum ſcientia quidquid hodie pravum ſentit, in pectore comprimit, & aperte dicere non præſumit. Tua ergo fraternitas ſpiritaliter edocta rectam per omnia fidem protulit, & quæ quærenda erant ſubtiliter enarravit. Fides itaque veſtra, fides eſt noſtra. Ea tenemus quæ dicitis, ea dicimus quæ tenetis. Quia vero pervenit ad nos in orientis eccleſiis nullum ad ſacrum ordinem niſi ex præmiorum datione pervenire: ſi ita eſſe veſtra fraternitas agnoſcit, hanc primam oblationem omnipotenti Deo offerat, ut a ſubjectis ſibi eccleſiis errorem Simoniacæ hæreſeos compeſcat. Nam ut alia taceam, quales eſſe in ſacris ordinibus poterunt, qui ad hos non merito, ſed præmio provehuntur? Scimus autem quanta animadverſione hanc apoſtolorum princeps inſecutus eſt, qui primam damnationis ſententiam contra Simonem protulit, dicens: *Pecunia tua tecum ſit in perditionem, quia donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri*. Ipſe quoque creator ac redemptor humani generis dominus Deus noſter cum flagellum de reſticulis feciſſet, de templo cathedras vendentium columbas evertit. Quid eſt enim aliud in templo columbas vendere, niſi in eccleſia eam, per quam Spiritus ſanctus datur, ad pretium manus impoſitionem dare? Sed cathedræ vendentium columbas everſæ ſunt, quia talium ſacerdotium in ſacerdotio non deputatur. Præterea pervenit ad me, quia in ea eccleſia, quæ Neas dicitur, ſæpe in Hieroſolymorum urbe veſtræ eccleſiæ jurgia naſcuntur. Unde ſanctitas veſtra debet ſolicite cuncta penſare, & quædam manſuete corrigere, quædam vero, quæ corrigi nequeunt, æquanimiter tolerare. Aperte enim videmus quod per pſalmiſtæ vocem a ſancta eccleſia dicitur: *Supra dorſum meum fabricaverunt peccatores*; in dorſo quippe onera portantur. Supra dorſum ergo noſtrum fabricant peccatores, quando eos quos corrigere non poſſumus patiendo portamus. Navis etenim gubernator cum adverſari ſibi ventum conſiderat, quoſdam fluctus directo clavo exuperat, quoſdam vero, quos ſuperari non poſſe prævidet, inflexo curſu prudenter declinat. Sic itaque ſanctitas veſtra quædam compeſcendo, quædam tolerando mitiget, ut in ſancta Hieroſolymorum eccleſia pacem cohabitantium per omnia conſervet. Scriptum quippe eſt: *Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum*. In rixa etenim mentis ipſum lumen clauditur bonæ intentionis. Unde pſalmiſta dicit: *Turbatus eſt præ ira oculus meus*. Et quid jam in nobis boni operis remanet, ſi pacem ex corde perdimus, ſine qua dominum videre non valeamus? Vos itaque ita agite, ut de his quoque qui per jurgium perire poterant, mercedis veſtræ lucra colligatis. Omnipotens Deus dilectionem tuam gratia cæleſti cuſtodiat, & de his qui tibi commiſſi ſunt, fructu multiplicet, ac menſuram ſupereffluentem ad æterna gaudia reportare concedat.

Pſalm. 32. *Act.* 8. *Matth.* 21. *Pſalm.* 128. *Heb.* 12. *Pſalm.* 6.

XLI. AD ANATOLIUM DIACONUM.

De Joanne epiſcopo primæ Juſtinianæ, quod nec ipſe nec alius propter infirmitatem deponatur.

Gregorius Anatolio diacono Conſtantinopolitano.

SCripſit mihi tua dilectio piiſſimum dominum noſtrum reverendiſſimo fratri meo Joanni primæ Juſtinianæ epiſcopo, pro ægritudine capitis quam patitur, percipere ſuccedi, ne forte dum epiſcopi * jura eadem civitas non habet, quod abſit, ab hoſtibus pereat. Et quidem nuſquam canones præcipiunt, ut pro ægritudine epiſcopo ſuccedatur. Et omnino injuſtum eſt, ut ſi moleſtia corporis irruit, honore ſuo privetur ægrotus. Atque ideo hoc per nos fieri nullatenus poteſt, ne peccatum in mea anima ex ejus depoſitione veniat. Sed ſuggerendum eſt, ut ſi is qui eſt in regimine ægrotat, diſpenſator illi requiratur talis, qui poſſit ejus curam omnem agere, & locum illius in regimine eccleſiæ, ipſo non depoſito, conſervare, ac in cuſtodia civitatis implere, ut nec omnipotens Deus offendatur, neque civitas inveniatur eſſe neglecta. Si vero idem reverendiſſimus Joannes fortaſſe pro moleſtia ſua petierit, ut ab epiſcopatus honore debeat vacare, eo petitionem ſcripto dante concedendum eſt. Aliter autem nos id facere pro omnipotentis Dei timore omnimodo non * audemus. Quod ſi hoc ita petere ille noluerit, quod piiſſimo imperatori placet, quidquid jubet facere, in ejus poteſtate eſt. Sicut novit, ipſe provideat. Nos tantummodo in depoſitione talis viri non faciat permiſceri. Quod vero ipſe fecerit, ſi canonicum eſt, ſequimur: ſi vero canonicum non eſt, inquantum ſine peccato noſtro valemus, portamus.

* curam.

* valemus *Pariſ.*

XLII. AD URBICUM ABBATEM.

De diſſenſione congregationis ejus, & abbate ordinando.

Gregorius Urbico abbati.

VAlde me contriſtatum dilectio tua cognoſcat, quod tantam in congregatione monaſterii noſtri confuſionem eveniſſe cognovi, quod dum de ordinando abbate aliquid in Lucuſiano monaſterio diſponeres, non unum, ſed duos pene abbates feciſti: mane, ſicut audio, Domitium presbyterum, veſpere vero latorem præſentium Bonum ſervum Dei. Ex qua re aſpicio, quam diſſoluta ſit regula monaſterii, dum nec monachi ejuſdem monaſterii tibi ad obediendum parati extiterint, nec tu conſtanter aliquid diſponere potuiſti. Unde vehementer ingemiſco, quia aliter eſſe monaſterium noſtrum quam putabam invenio. Quod ex nulla alia re evenire valuit, niſi quia tua dilectio in regimine ſuo inordinata eſt, nec cum gravitate aliquid valet diſponere: ſed modo ſtudet peccantibus * leniter blandiri, modo inordinate & extra modum nimie iraſci. Nam ſi ſemetipſam in mentis ſuæ ratione tenere potuiſſet, ipſa ejus maturitas haberi in reve-

* enervi *Pariſ.*

reverentia potuit, & disciplinæ in monasterio ordo servari. Hoc autem factum deterius puto, quod prædictum Bonum monachum de monasterio quod construxit sine jussione mea tollere præsumpsisti; maxime quia nec ætati ejus expedire suspicor, ut possit in regimine præesse. Ideoque volumus, ut Domitius presbyter abbas esse Lucusiani monasterii debeat, eique præpositus Lucifer monachus fiat, in cujus requiescere solatio valeat. Ex nostra itaque auctoritate hæc te disponere Deo adjuvante præcipimus. Cui dispositioni si quis præsumpserit ingratus existere, ad nos sine dubio transmittatur. Acceptis ergo scriptis nostris, fratrem & coepiscopum nostrum Victorem ad Lucusianum monasterium dilectio tua invitet, quatenus ipse illic missarum solennia celebrare, & prædictum Domitium auctore Deo abbatem ordinare debeat, ne dum tuum consilium sequimur, in errorem sicut cæci ducamur. Nam Catellum monachum in Lucusiano monasterio præpositum dilectio tua fieri voluerat. Quod postquam fieri mandavimus, quia monachus non sit agnovimus. Ex parva enim eulogia, quam Bonus monachus accepit, partem petendo contentionem facere in itinere minime timuit. Quod ex quanta amaritudine cordis descenderit, tua poterit dilectio scire, si regulam monachorum nosse voluisset. Ex discipulo autem tuo cognovimus, quia tu, qui abbas diceris esse, adhuc esse monachus nescis. Et credo quod non disparis mentis sit in hac divisione * cellarius etiam Lucifer, quem præpositum fieri diximus. Sed tolerabilius est antiquiorem fratrem quam novum & puerum tolerare.

* cerarius.

XLIII. AD EUMDEM.

De quadraginta solidis Petro Tricalitano dandis.

Gregorius Urbico abbati.

Dilectio tua præsentia scripta suscipiens, de solidis Lucusiani monasterii, quos apud eum Salerius notarius noster esse renuntiavit, sine mora vel excusatione aliqua quadraginta solidos fratri nostro Petro Tricalitano episcopo dare studeat: sed & monachis quos apud se pro eorum salute de eodem monasterio præfatus frater noster abstulit, studii tui sit abbati antefati Lucusiani monasterii districtius imminere, ut alimoniam & vestimenta annis singulis exinde præbere modis omnibus debeat.

XLIV. AD HADRIANUM NOTARIUM.

Præcipit ut Agathosæ maritum jam tonsuratum & monachum factum reddere debeat.

Gregorius Hadriano notario Panormitano.

Agathosa latrix præsentium questa est maritum suum contra voluntatem suam in monasterio Urbici abbatis esse conversum. Quod quia ad ejusdem abbatis culpam & invidiam non est dubium pertinere, experientiæ tuæ præcipimus, ut diligenti inquisitione discutiat, ne forte cum ejus voluntate conversus sit, vel ipsa se mutare promiserit. Et si hoc repererit, & illum in monasterio permanere provideat, & hanc, sicut promisit, mutare compellat. Si vero nihil horum est, nec quoddam fornicationis crimen, propter quod viro licet relinquere uxorem, prædictam mulierem commisisse cognoveris; ne illius conversio uxori relictæ in sæculo fieri possit perditionis occasio; volumus ut maritum suum illi, etiamsi jam tonsuratus est, reddere omni debeas excusatione cessante: quia etsi mundana lex præcipit, conversionis gratia, utrolibet invito posse solvi conjugium, divina hoc tamen lex fieri non permittit. Nam, excepta fornicationis caussa, vir uxorem dimittere nulla ratione conceditur; quia postquam copulatione conjugii viri atque mulieris unum corpus efficitur, non potest ex parte converti, & ex parte in sæculo remanere.

XLV. AD EPISCOPOS SICILIÆ.

Ut in hostium invasione litaniæ fiant, & pravi hominum mores emendentur.

Gregorius universis episcopis Siciliæ.

Super afflictiones & gemitus quos annosa hic continuatione de hostibus sustinemus, major nos metus excruciat, quod inimicos nostros omni adnisu ad Siciliæ invasionem cognoscimus festinare. Sed ne hæc illis molientibus prosperitatem multitudo nostrorum præbeat peccatorum, toto nos corde ad redemptoris nostri remedia conferamus, & quibus resistere virtute non possumus, lacrymis obviemus. Nam quid vobis cavendum, quidve sit vehementius formidandum, ex istius provinciæ debetis desolatione colligere. Itaque hortor, fratres carissimi, ut omni hebdomada quarta & sexta feria litaniam inexcusabiliter indicatis, & contra barbaricæ crudelitatis incursus supernæ protectionis auxilium imploretis. Sed ut ad aures Dei viam precibus faciatis, vigilantius studendum est, ut voces actibus adjuventur. Nam inanis fit oratio, ubi prava est actio. Quia igitur quanto immane cernitis imminere periculum, tanto simul omnes in fletu debetis & gemitu occupari, filios vestros a sæculari perversitate sacerdotali quamprimum adhortatione compescite. Discant injusta contemnere, & quæ Deo placita sunt amare, ut illos possitis habere ad impetrandam divinæ misericordiæ gratiam adjutores: ne si neglexeritis, actio eorum preces orationum superet, & sævientis inimici gladius, quod absit, resecet quos monentis verba non corrigunt. Deus autem noster justus & pius est, & sicut perseverantibus in pravitate districtus est, ita conversis misericors. Ad ipsum ergo tota mente contriti cordis ejulatione curramus, ab ipso ereptionis nostræ solatia postulemus. Quoniam benignus & mitis est, si nos a malis nostris emendatos sua viderit mandata diligere, & hic nos potens est ab hoste defendere, & in futuro æterna nobis gaudia præparare.

XLVI. AD DONUM EPISCOPUM MESSANENSEM.

De contentione inter Placidum & ecclesiam ejus.

Gregorius Dono episcopo Messanensi.

NUllus unquam contentionibus finis imponitur, si impleri ea quæ judicata fuerint differantur. Filius itaque noster Placidus, vir * memorandus, questus est nobis ea quæ inter eum & actores ecclesiæ vestræ Dei judicio definita sunt fraternitatem vestram nolle complere. Quod si ita est, miramur, ut dum quieti vestræ vos decet studere, contentionis vobis scrupulum reservetis. Proinde scriptis vos præsentibus adhortamur, ut subtiliter requirere debeatis. Et si quid minus impletum est, si tamen nihil est quod juste possit obsistere, sine discordia compleatur; quatenus nec * sint quibus supradictus magnificus vir se queratur irrationabiliter fatigari, nec vos contra ordinis * nostri propositum videamini despexisse quod justum est. Data mense Junii, indictione IV.

* magnificus, *Paris.*

* sint *deest in Paris.*

* vestri. *Paris.*

XLVII. AD HADRIANUM NOTARIUM.

De incantationibus & Sortilegiis insequendis.

Gregorius Hadriano notario.

PErvenit ad nos, quod quosdam incantatores atque sortilegos fueris insecutus. Et omnino nobis solicitudinem zelumque tuum gratum fuisse cognoscas: sed moleste tulimus, quod te dubitare ne ab eis nobis contra experientiam tuam surripi potuisset didicimus, cum certus esse ac scire debueras, hoc tibi apud nos ad commendationem magis proficere, non ad culpam adscribi. Et ideo studii tui sit solicite quærere, & quoscumque hujusmodi inimicos Christi inveneris, ita districta ultione corrigere, ut & nos de experientia tua melius debeamus habere judicium, & Deo nostro te, quod maxime studendum est valeas commendare.

XLVIII. AD DESIDERIUM EPISCOPUM.

Quod episcopus grammaticam artem docere non debeat. Commendat illi monachos quos cum Laurentio & Mellito mittit in Britanniam.

*Gregorius Desiderio episcopo * Galliæ.*

* Viennæ.

CUm multa nobis bona de vestris fuissent studiis nuntiata, ita cordi nostro nata est lætitia, ut negare ea quæ sibi fraternitas vestra concedenda popposcerat, minime * valeremus. Sed post hoc pervenit ad nos, quod sine verecundia memorare non possumus, fraternitatem tuam grammaticam quibusdam exponere. Quam rem ita moleste suscepimus, ac sumus vehementius aspernati, ut ea quæ prius dicta fuerunt in gemitum & tristitiam verterimus: quia in uno se ore cum Jovis laudibus Christi laudes non capiunt. Et quam grave nefandumque sit episcopis canere, quod nec laico religioso conveniat, ipse considera. Et quamvis dilectissimus filius noster Candidus presbyter postmodum veniens, hac de re subtiliter requisitus negaverit, atque conatus vos fuerit excusare, de nostris tamen adhuc animis non recessit: quia quanto execrabile est hoc de sacerdote enarrari, tanto utrum ita necne sit, districta & veraci oportet satisfactione cognosci. Unde si post hoc evidenter ea quæ ad nos perlata sunt falsa esse claruerint, nec vos nugis & sæcularibus literis studere constiterit, Deo nostro gratias agimus, qui cor vestrum maculari blasphemis nefandorum laudibus non permisit, & de concedendis quæ poscitis, securi jam & sine aliqua dubitatione tractabimus. Monachos vero, quos una cum dilectissimo filio nostro Laurentio presbytero, & Mellito abbate, ad reverendissimum fratrem & coepiscopum nostrum Augustinum transmisimus, vobis in omnibus commendamus, ut fraternitate vestra solatiante, nulla illos ad proficiendum mora valeat impedire.

* pateremur. *Paris.*

XLIX. AD VIRGILIUM EPISCOPUM ARELATENSEM.

UT de synodo ad eruendam simoniam cogenda instistat, & Serenum episcopum a pravorum hominum societate cohibeat, monachos ad Augustinum euntes habeat commendatos.

Gregorius Virgilio episcopo Arelatensi.

CUm divinæ lectionis testimonio idolorum servitus avaritia nuncupetur, quo studio de templo Dei sit pellenda, cognoscitur, & a quibusdam sacerdotibus, quod gementes dicimus, non cavetur. Tenet enim captivum cor sæva cupiditas, licitum suadet esse malum quod imperat, atque id agit, ut uno eodemque gladio & dantem & accipientem interimat. Quis igitur post hoc locus contra avaritiam tutus esse prævaleat, si Dei illi a pravis sacerdotibus aperitur ecclesia? Quando ovium septa inviolata custodiet, qui intrare lupum invitat? Proh nefas! manus illicito munere polluit, & alios se benedictione credit erigere, cum ipse jam sit propria iniquitate * subtractus, & sua nihilo minus ambitione captivus. Hujus ergo mali rapacitas quia arcem vestræ mentis nunquam intraverit, & innoxias habere vos manus de ordinationibus perhibetis, omnipotenti Deo gratias agite, & tanto vos * Dei debitores esse cognoscite, quanto illæsi ab hujus morbi contagione eo custodiente mansistis. Sed hæc vobis minus quam poterant bona proficiunt, si hæc & in aliis solicite non vetastis. Sicut autem in te istud tibi malum displicuit, ita hoc & in fratre cum dolore zelo debueras. Nam dum divina præcepta moneant, proximos nostros sicut nos ipsos debere diligere, non parvæ culpæ est despicere, & quod sibi quisque metuit, aliis non timere. Vel nunc ergo, dilectissime frater, da operam, ut quod a correptione quiescendo in aliis perdidisti resarcias, & ab hac quos potueris pravitate compescas; atque ut synodus ad * eruendam ipsam hæresim congregari possit

* subst *Paris.*

* Dei *Paris.*

* erade *Paris.*

sit insiste, quatenus cum dilectionis vestræ mercede melius ab omnibus caveatur, quod auctore Deo omnibus fuerit constitutione damnatum. Pervenit præterea ad nos fratrem & coepiscopum nostrum Serenum Massilienſem pravos homines omnino in societate sua recipere : ita denique ut presbyterum quemdam , qui post lapsum in suis adhuc dicitur iniquitatibus volutari, familiarem habeat. Quod a vobis subtiliter requirendum est. Et si ita constiterit , curæ vobis sit nostra hoc sic vice corrigere , ut & qui talem recipit, non familiaritate fovere , sed discat potius ultione comprimere ; & qui receptus est, idem discat cum lacrymis peccata diluere , non iniquitatem in immunditiis cumulare. Monachos vero, quos ad reverendissimum fratrem & coepiscoqum nostrum Augustinum transmisimus , fraternitas vestra habeat in omnibus commendatos , & ita eis ad proficiscendum solatiari studeat, atque concurrere , ut vobis sibi opitulantibus celeriter Deo protegente quo directi sunt valeant pervenire.

L. AD ÆTHERIUM EPISCOPUM LUGDUNENSEM.

Ut insistat ad synodum cogendam de privilegiis ecclesiæ suæ mittat exemplaria. Irenæi scripta non inveniri, & de monachis, quos commendat.

*Gregorius Ætherio * episcopo Galliæ.*

EPistolarum vestrarum plena venerabili gravitate locutio ita sibi cordis nostri fixit affectum , ut mutuum semper libeat miscere sermonem; quatenus etsi corporali vestra præsentia frui non valemus, nil sibi contra nos absentia hoc intercurrente valeat commercio vendicare. Quatenus autem in vobis ecclesiastici ordinis amor eniteat, quanta sit dilectio disciplinæ, quantum observantiæ studium salubrium decretorum, ex illo, quod nostram submisse & omnino libenter adhortationem accipitis, & servandam inviolabiliter prædicatis , ostenditis. Quia igitur ad aliorum emendationem promptum cor geritis, & vetustatis malum libera sicut decet voce damnatis , postquam & aliis fratribus coepiscopisque nostris ipsa voluntas est, oportet ut unanimes contra dominicos hostes insurgere , & avaritiam de domo Dei synodali debeatis definitione projicere . Nihil in dandis ecclesiasticis ordinibus auri fames inveniat, nil blandimenta surripiant, nil gratia conferat , honoris præmium * vitæ sit provectus, sapientiæ incrementum, modestia morum: ut obtinente hujusmodi observantia, & indignus qui præmiis quærit ascendere judicetur , & digne cui bonum testimonium actio perhibet honoretur. Hæc vobis, dilectissime frater, cura sit, hæc animis vestris solicitudo semper invigilet, ut & zelum , quem literis ostenditis , cordis vestri testem opere demonstretis . Itaque assidue instanterque ad congregandam synodum imminete, & ita vos enixius exhibete, ut nominis dignitatem officii administratione compleatis . De eo vero quod ecclesiæ vestræ concedendum ex antiqua consuetudine deposcitis, requiri in scrinio fecimus, & nihil inventum est. Unde nobis epistolas ipsas, quas vos dicitis habere, transmittite, ut ex eis quid concedendum est colligamus. Gesta vero vel scripta beati Irenæi jamdiu est quod solicite quæsivimus: sed hactenus ex eis inveniri aliquid non valuit . Præterea fraternitas vestra monachos, quos ad reverendissimum fratrem & coepiscopum nostrum Augustinum direximus, habere studeat in omnibus commendatos, suamque illis caritatem propter Deum exhibeat; atque illis ita studio sacerdotali obnixe concurrat, & suo eos solatio ad agendum iter adjuvare festinet, ut dudum nulla eis illic res morandi causas intulerit , & hi celerius pergere , & vos mercedem de præstitis invenire possitis. Data die decimo Julii, indictione IV.

LI. AD AREGIUM EPISCOPUM VAPINCENSEM.

De synodo congreganda, & de monachis quos commendat.

Gregorius Aregio episcopo Galliæ.

CUm in fraterna dilectione unum cor, unus sit animus, sicut in alterius prosperis mens lætatur, ita in adversis affligitur ; quia in utroque particeps esse lege caritatis adstringimur. Atque ideo major nos de tristitia vestra mœror invaserat, ne fortasse prolixi luctus afflictio assiduo cor vestrum dolore pulsaret, & vitam gemitibus oneraret. Sed susceptis caritatis vestræ epistolis optato sumus gaudio consolati, atque omnipotenti Deo gratias egimus, quia & * humanitatem vestram incolumem , & animum ad consolationem rediisse cognovimus. Nec enim aliter de vobis fuerat existimandum, nisi quia quidquid adversitatis esset, sacerdotali sine dubio patientia vinceretis. Qualiter præterea in abscindenda Simoniaca hæresi fraternitatis vestræ zelus olim exarserit, bene recolimus. Unde hortamur , ut operam studiosius impendentes , districta inter alia quæ scripsimus concilii definitione damnentur: quatenus dum voluntatis nostræ intentio solicitudinis vestræ fuit ope completa, & omnipotenti Deo oblationem gratissimam de vitiorum correptionibus offeratis, & ad aliorum ædificationem , qualiter in vobis pastoralis officii cura fulgeat, ostendatis . Experientia autem vitæ vestræ nos provocat, quam valde multis præeminere cognovimus , ut de vobis hac in re grande solatium præsumamus. Et ideo * favorem vestrum sicut Deo auctore cœpistis explete, ut bona quæ in vobis recta intentione cœpta sunt , juvante Deo creatore omnium rectius impleantur. Præterea monachis , quos ad reverendissimum fratrem & coepiscopum nostrum Augustinum transmisimus, caritatem suam fraternitas vestra, ut consuevit, impendat, & ita eis tam per se , quam per alios quos potuerit, ad proficiscendum solatiari studeat; ut dum vobis providentibus nullas illic difficultates vel moras habuerint, & nos quod de vobis confidimus sentiamus, & Deus vobis omnipotens pro conversione animarum , pro quibus transmissi sunt, suam gratiam recompenset.

* unanimitatem. *Paris.*

* favorem. *Paris.*

LII. AD DIVERSOS EPISCOPOS GALLIÆ.

Commendat monachos quos in Angliam mittit ad Auguſtinum.

*Gregorius Mennæ * Toloſano, Sereno Maſſiliæ, Lupo Cabiloni, [1] * Agilio Meris, Simplicio Pariſiis, Melantio * Rothomagenſi, & Licinio epiſcopis Francorum, a paribus.*

* Telenz. Pariſ.
* Aigulfo Metris. Pariſ.
* Rothomo Pariſ.

LIcet fraternitatem veſtram ſuſcepi officii cura commoneat, ut religioſis viris, & præcipue in cauſſa animarum laborantibus, omni debeat anniſu concurrere; non tamen ab re eſt, ſi ſolicitudinem veſtram epiſtolarum noſtrarum ſermo pulſaverit: quia ſicut ignis aura flante fit grandior, ita bonæ mentis ſtudia commendatione proficiunt. Quia igitur redemptoris noſtri gratia cooperante tanta de Anglorum gente ad Chriſtianæ fidei gratiam multitudo convertitur, ut reverendiſſimus communis frater & coepiſcopus noſter Auguſtinus eos qui ſecum ſunt ad hoc opus exequendum, per diverſa loca aſſerat non poſſe ſufficere, aliquantos ad eum monachos, cum dilectiſſimis & communibus filiis, Laurentio presbytero, & Mellito abbate, prævidimus tranſmittendos. Et ideo fraternitas veſtra eis caritatem quam decet exhibeat, atque ita illis ubicumque neceſſe fuerit auxiliari feſtinet, quatenus dum vobis opitulantibus nullas illic remorandi cauſſas habuerint, & ipſi veſtra ſe relevatos conſolatione congaudeant, & vos ſolatiorum exhibitione in cauſſa pro qua directi ſunt poſſitis participes inveniri.

Auguſtinus & qui cum eo ſunt, non ſufficiunt multitudini Anglorum ad fidem converſorum, & quotidie accreſcentium. Laurentius & Mellitus ad Auguſtinum mittuntur. Auxilium erga prædictos petit Gregorius ab epiſcopis Gallicanis.

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

1 *Agilio Meris.*) Legendum fortaſſe *Aigulfo Metis.* Licinius vero, cujus ſedes non deſignatur, epiſcopus fuit Andegavenſis.

LIII. AD THEODORICUM REGEM FRANCORUM.

Hortatur ad ſynodum convocandam.

Gregorius Theodorico regi Francorum.

EXcellentiæ veſtræ inde cordis epiſtola quanta in vobis fulgeat cum regia poteſtate prudentia ita luculenti copia ſermonis edocuit, ut dubium eſſe non valeat quidquid laudabile de vobis fama narraverat. Et quoniam adhortationem noſtram adeo regiis animis veſtris per laudis prædicamenta placuiſſe ſignaſtis, ut quidquid ad Dei noſtri cultum, quidquid ad eccleſiarum reverentiam, quidquid ad honorem pertinere cognoſcitis ſacerdotum, & ſtudioſe ſtatui, & velitis in omnibus cuſtodiri; iterata vos pro veſtra magna mercede adhortatione pulſamus, ut congregari ſynodum jubeatis, & ſicut dudum ſcripſimus, corporalia in ſacerdotibus vitia, & Simoniacæ hæreſeos pravitatem omnium epiſcoporum definitione damnari, atque de regni veſtri amputari finibus faciatis; nec plus illic pecuniam obtinere, quam præcepta dominica permittatis. Nam cum omnis avaritia idolorum ſit ſervitus, quiſquis hanc, & maxime in dandis eccleſiaſticis honoribus, vigilanter non præcavet, infidelitatis perditioni ſubjicitur, etiamſi tenere fidem quam negligit videatur. Sicut ergo contra exteriores hoſtes, ita quoque contra interiores animarum adverſarios ſtudete eſſe ſoliciti; ut per hoc quod Dei noſtri inimicis fideliter repugnatis, & hic feliciter ipſius protectione regnetis, & ad æterna poſtmodum gaudia ejus duce gratia veniatis. Quanta præterea bona reverendiſſimo fratri & coepiſcopo noſtro Auguſtino ad Anglorum gentem proficiſcenti excellentia veſtra præbuerit, reverentes ab eo quidam monachi retulerunt. Unde uberes gratias referentes petimus, ut his quoque monachis, qui ad eum directi ſunt, ſuffragia veſtra copioſius præbere, atque eos ad proficiſcendum juvare dignemini; ut quanto beneficia veſtra eis amplius exhibetis, tanto majorem viciſſitudinem ab omnipotente Deo, cui ſerviunt, expectetis.

LIV. AD THEODEBERTUM REGEM FRANCORUM.

Iterum hortatur ad ſynodum congregandam, & monachos commendat.

Gregorius Theodeberto regi Francorum.

QUi paternæ adhortationis verba libenti animo ſuſcipit, & ſinu cordis amplectitur, emendatorem ſe vitiorum fore procul dubio profitetur. Ex qua re ſatis nos excellentiæ veſtræ certos reddit abſoluta promiſſio. Nam ejus quem idoneum ad ſolvendum eſſe cognoſcimus verba pro pignore retinemus. Itaque excellentia veſtra, Dei noſtri mandatis inhærens, ſtudium ad congregandam ſynodum pro ſua mercede adhibere dignetur, ut omne a ſacerdotibus corporale vitium, & ſimoniaca hæreſis, quæ prima in eccleſiis iniqua ambitione ſurrexit, poteſtatis veſtræ imminente cenſura, concilii definitione tollatur, & abſciſſa radicitus amputetur: ne ſi plus illic aurum quam Deus diligitur, qui modo tranquillus in ſuis præceptis deſpicitur, iratus in vindicta poſtmodum ſentiatur. Et hæc quidem quia pro vobis loquimur, idcirco imminere ſæpius non ceſſamus, ut prodeſſe excellentiſſimis ac dulciſſimis filiis noſtris vel importunitate poſſimus. Nam regno veſtro per omnia proficit, ſi quod contra Deum in illis partibus geritur, emendatione veſtræ excellentiæ corrigatur. Quanta præterea bona proficiſcenti ad Anglorum gentem reverendiſſimo fratri & coepiſcopo noſtro Auguſtino excellentia veſtra impenderit, referentibus quibuſdam monachis, qui ab eo reverſi ſunt, cognovimus. De qua re maximas gratias exolventes petimus, ut & monachis præſentium portitoribus, quos ad eumdem fratrem noſtrum direximus, veſtra uberius beneficia miniſtretis, quatenus dum vobis patrocinantibus nullas illic difficultates invenerint, ſed cœptum iter facile Chriſto adjuvante peregerint, uberiorem mercedis veſtræ fructum ante Dei noſtri oculos faciatis.

LV. AD CLOTARIUM REGEM FRANCORUM.

Monachos ad Augustinum euntes commendat, & ut synodus fiat contra Simoniacos.

Gregorius Clotario regi Francorum.

INter tot curas & solicitudines, quas pro subjectarum vobis gentium regimine sustinetis, existere vos in caussa Dei laborantibus adjutores, eximiæ laudis & magnæ mercedis est. Et quia tales vos bonis præcedentibus ostenditis, ut præsumere de vobis meliora possimus, petere quæ pro mercede vestra sunt libentissime provocamur. Quidam igitur, qui cum reverendissimo fratre & coepiscopo nostro Augustino ad Anglorum gentem perrexerant, revertentes, quanta eumdem fratrem nostrum excellentia vestra in præsentia positum caritate * refecerit, quantisque suffragiis proficiscentem adjuverit, narraverunt. Sed quia * illa Deo nostro opera grata sunt semper, * quæ a bonis cœptis non recedunt; paterno affectu salutantes petimus, ut monachos præsentium portitores, quos ad prædictum fratrem nostrum una cum dilectissimis filiis nostris Laurentio presbytero & Mellito abbate transmisimus, habeatis peculiariter commendatos. Et quidquid illis ante exhibuistis, his quoque ad laudis vestræ cumulum uberius impendaris: quatenus dum vobis providentibus cœptum sine mora iter expleverint, bonorum vestrorum omnipotens Deus recompensator existat, atque vobis & in prosperis custos, & in adversitatibus sit adjutor. Præterea pervenit ad nos, quod sacri illic ordines cum datione pecuniæ conferantur. Et vehementer affligimur, si ad Dei dona non meritis acceditur, sed præmiis prosilitur. Et quia hæc simoniaca hæresis prima in ecclesia surgens apostolorum est auctoritate damnata, petimus ut pro mercede vestra congregari synodum faciatis; quatenus omnium sacerdotum definitione compressa, & radicitus amputata, nullas illic vires de cetero in periculum animarum inveniat, nec ulterius sub qualibet excusatione permittatur exurgere: ut tanto vos omnipotens Deus noster contra adversarios vestros exaltet, quanto vos in suis mandatis zelum habere, & pro animarum salute, quæ hujus fuerant sceleris gladio perituræ, viderit cogitare.

perit. lrum Pa- a bonis, cæpe- non &c. aurenn cum so- isoveat.

LVI. AD BRUNICHILDEM REGINAM FRANCORUM.

Monachos in Britanniam euntes commendat.

Gregorius Brunichildæ reginæ Francorum.

GRatias omnipotenti Deo referimus, qui inter cetera pietatis suæ dona, quæ excellentiæ vestræ largitus est, ita vos amore Christianæ religionis implevit, ut quidquid ad animarum lucrum, quidquid ad propagationem fidei pertinere cognoscitis, devota mente, & pio operari studio non cessetis. Quanto autem favore, quantaque opitulatione excellentia vestra reverendissimum fratrem & A coepiscopum nostrum Augustinum proficiscentem ad Anglorum gentem adjuverit, nec ante silentio fama conticuit, & postea quidam ab eo ad nos monachi redeuntes subtiliter retulerunt. Et quidem hæc de Christinianitate vestra mirentur alii, quibus adhuc beneficia vestra minus sunt cognita: nam nobis, quibus experimentis jam nota sunt, non mirandum est, sed gaudendum; quia per hoc quod aliis impenditis, vos juvatis. Qualia autem quantaque in conversatione suprascriptæ gentis redemptor noster fuerit miracula operatus, excellentiæ vestræ jam notum est. Ex qua re magnam vos oportet habere lætitiam, quia majorem sibi partem hac in re præstitorum B vestrorum solatia vendicant, cujus post Deum auxiliis verbum illic prædicationis innotuit. Nam qui alterius bonum adjuvat, suum facit, Sed ut mercedis vestræ magis magisque fit fructus uberior, petimus ut monachis præsentium apicum portitoribus, quos cum dilectissimis filiis nostris Laurentio presbytero & Mellito abbate ad prædictum reverendissimum fratrem & coepiscopum nostrum, pro eo quod illos qui secum sunt sufficere sibi dicit non posse, transmittimus, patrocinii vestri suffragia benignius ministretis, atque ita eis in omnibus adesse dignemini, quatenus dum bonis excellentiæ vestræ initiis meliora successerunt, & nullas illic moras vel difficultates invenerint, tanto erga C vos, ac dulcissimos nobis nepotes vestros, Dei nostri misericordiam provocetis, quanto pro ejus amore vos in hujusmodi caussis misericorditer exhibetis.

Petit ut Laurentium & Mellitum cum sociis similiter excipiat.

LVII. AD EAMDEM.

Ut synodus fiat ad evellendam simoniam.

Gregorius Brunichildæ reginæ Francorum.

QUanta in vobis bona divino munere sint collata, quantaque vos supernæ gratiæ pietas impleverit, inter cetera vestrorum testimonia meritorum, illud etiam cunctis paten- * astu. D ter insinuat, quia & effera corda gentilium providi gubernatis * arte consilii, & regiam, quod majoris adhuc laudis est, ornatis sapientia potestatem. Et quoniam sicut multis in utroque gentibus eminetis, ita quoque eis fidei sinceritate præcellitis, magnam de vobis in emendandis illicitis fiduciam capimus. Nam qualiter adhortationem nostram excellentia vestra amplexa sit, quantaque eamdem devotione gestiat adimplere; scriptorum vestrorum emissa dudum pagina testis est. Sed quia ipse bonarum mentium esse consuevit adjutor, qui etiam earum largitor est, confidimus quod tan- E to * propitius * caussas sua pietate disponat, quanto ipse de sua vos videt esse caussa solicitos. Facite quod Dei est, & Deus faciet quod vestrum est. Itaque synodum congregari præcipite, & peccatum Simoniacæ hæresis de regno vestro inter alia, sicut antea scripsimus, definitione concilii studiosius prohibete. Sacrificium Deo, devicto interiori hoste, offerte, ut exteriores adversarios ipso adjuvante vincatis: ut quale vos contra inimicos ipsius studium gesseritis, talem illum in vestro juvamine sentiatis. Mihi autem eredite: quia sicut jam experimento multorum didicimus, in damno expenditur quidquid cum peccato congrega-

* caussas vestras. *Pari.* * promitius.

tur. Si vultis igitur nihil injuſte perdere; ſummopere ſtudete per injuſtitiam nihil habere. In terrenis etenim rebus ſemper cauſſa damni eſt origo peccati. Vos itaque, ſi eminere adverſantibus gentibus vultis, ſi * earum auctore Deo victrices exiſtere * feſtinatis, ejuſdem omnipotentis Dei cum tremore præcepta ſuſcipite, ut ipſe pro vobis contra adverſarios veſtros pugnare dignetur, qui per ſacrum eloquium pollicitus eſt dicens: *Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis.*

* tis. *Pariſ.*

* *al.* deſideratis.

Exod. 14.

LVIII. AD AUGUSTINUM EPISCOPUM ANGLORUM.

De converſione gentis ipſius: & ut non glorietur in operationum virtute, quas plerumque faciunt mali.

Gregorius Auguſtino epiſcopo Anglorum.

Luc. 2. *Joan.* 12. GLoria *in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*, quia granum frumenti mortuum cadens in terram multum fructum attulit, ne ſolum regnaret in cælo, cujus morte vivimus, cujus infirmitate roboramur, cujus paſſione a paſſione eripimur, cujus amore in Britannia fratres quærimus, quos ignorabamus, cujus munere quos neſcientes quærebamus, invenimus. Quis autem narrare ſufficiat quanta hic lætitia in omnium corde fidelium fuerit exorta quod gens Anglorum operante omnipotentis Dei gratia, & tua fraternitate laborante, expulſis errorum tenebris ſanctæ fidei luce perfuſa eſt, quod mente * & devotione integerrima jam calcat idola, quibus prius veſano timore ſubjacebat, quod omnipotenti Deo puro corde ſubſternitur, quod a pravi operis lapſibus ſanctæ prædicationis regulis ligatur, quod præceptis divinis animo ſubjacet, & intellectu ſublevatur, quod uſque ad terram ſe in oratione humiliat, ne mente jaceat in terra? Cujus hoc opus eſt, niſi ejus qui ait: *Pater meus* * *uſque nunc operatur, & ego operor?* Qui ut mundum oſtenderet non ſapientia hominum ſed ſua ſe virtute convertere, prædicatores ſuos, quos in mundum miſit, ſine literis elegit; hoc etiam modo faciens, quia in Anglorum gente fortia dignatus eſt per infirmos operari. Sed eſt in iſto dono cæleſti, frater cariſſime, quod cum magno gaudio vehementiſſime debeat formidari. Scio enim quod omnipotens Deus per dilectionem tuam in gente quam eligi voluit magna miracula oſtendit. Unde neceſſe eſt, ut de eodem dono cæleſti & timendo gaudeas, & gaudendo pertimeſcas. Gaudeas videlicet, quia Anglorum animæ per exteriora miracula ad interiorem gratiam pertrahuntur; pertimeſcas vero, ne inter ſigna quæ fiunt, infirmus animus in ſui præſumptione ſe elevet, & unde foras in honore attollitur, inde per inanem gloriam intus cadat. Meminiſſe etenim debemus, quod diſcipuli cum gaudio a prædicatione redeuntes, dum cæleſti magiſtro dicerent: *Domine in nomine tuo dæmonia nobis ſubjecta ſunt*; protinus audierunt: *Nolite gaudere ſuper hoc, ſed potius gaudete, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cælo.* In privata enim & temporali lætitia mentem poſuerant, qui de miraculis gaudebant. Sed de privata ad communem, de temporali ad æternam lætitiam revocantur, quibus dicitur: *In hoc gaudete, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cælo.* Non enim omnes electi miracula faciunt, ſed tamen eorum omnium nomina in cælo tenentur adſcripta. Veritatis enim diſcipulis eſſe gaudium non debet, niſi de eo bono quod commune cum omnibus habent, & in quo finem lætitiæ non habent. Reſtat itaque, frater cariſſime, ut inter ea quæ operante Deo exterius facis, ſemper te interius ſubtiliter judices, ac ſubtiliter intelligas & temetipſum qui ſis, & quanta ſit in eadem gente gratia, pro cujus converſione etiam faciendorum ſignorum dona percepiſti. Et ſi quando te creatori noſtro ſeu per linguam, ſive per opera reminiſceris deliquiſſe, ſemper hæc ad memoriam revoces, ut ſurgentem cordis gloriam memoria reatus premat. Et quidquid de faciendis ſignis acceperis vel accepiſti, hæc non tibi ſed illis deputes donata, pro quorum tibi ſalute collata ſunt. Occurrit autem menti iſta cogitanti, quid de uno Dei famulo actum ſit, etiam egregie electo. Certe Moyſes dum Dei populum ex Ægypto educeret, mira, ſicut tua fraternitas novit, ſigna in Ægypto operatus eſt. In Sina monte quadraginta diebus & noctibus jejunans legis tabulas accepit, inter coruſcos tonitruos, pertimeſcente omni populo, omnipotentis Dei ſervitio ſolus familiari etiam colloquutione conjunctus eſt, rubrum mare aperuit, in itinere ducem habuit nubis columnam, eſurienti populo manna de cœlo depoſuit, carnes deſiderantibus uſque ad ſatietatem nimiam in eremo per miraculum miniſtravit. Sed cum jam ſitis tempore ad petram ventum fuiſſet, diffiſus eſt, ſeque de eadem aquam educere poſſe dubitavit, quam, jubente domino, * percuſſit, atque aquas effluentes aperuit. Quanta autem poſt hæc per triginta & octo annos in deſerto miracula fecerit, quis enumerare, quis inveſtigare valeat? Quotiens res dubia animum pulſaſſet, recurrens ab tabernaculum, ſecreto dominum requirebat, atque de ea protinus, Deo loquente, docebatur. Iratum populo dominum placabat ſuæ precis interventione, ſurgentes in ſuperbia atque in diſcordia diſſidentes dehiſcentis terræ hiatibus abſorbebat, victoriis premebat hoſtes, ſigna monſtrabat civibus. Sed cum jam ad repromiſſionis terram ventum fuiſſet, vocatus in montem eſt, & quam culpam ante annos triginta, ut dixi, & octo fecerat, audivit, quia de educenda aqua dubitavit. Et propter hoc quia terram repromiſſionis intrare non poſſet, agnovit. Qua in re conſiderandum nobis eſt quam timendum ſit omnipotentis Dei judicium, qui per illum famulum ſuum tot ſigna faciebat, cujus culpam tam longo tempore adhuc ſervabat in cogitatione. Igitur, frater cariſſime, ſi & illum agnoſcimus poſt ſigna pro culpa mortuum, quem omnipotenti Deo novimus præcipue electum; quanto nos debemus * motu contremiſcere, qui necdum adhuc novimus ſi electi ſumus? De reproborum vero miraculis quid dicere debeo, cum tua bene fraternitas noverit quid in evangelio veritas dicit: *Multi venient in illa die dicentes mihi; Domine, in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in tuo nomine virtutes multas fecimus: ſed dicam illis; quia neſcio qui eſtis, recedite a me omnes operarii iniquitatis.*

\& devotione *deeſt in Pariſ.*

* uſque modo. *Pariſ.*

Joan. 5.

Monet Auguſtinum ne infletur quod magna facit miracula.

Luc. 10.

* largis fluenti ruit ... ta &c.

* *al.* m & in

Matth.

Valde ergo premendus est animus inter signa & miracula, ne fortassis in his propriam gloriam quærat, & privato suæ exaltationis gaudio exultet. Per signa enim animarum lucra quærenda sunt, & illius gloria, cujus virtute ipsa eadem signa geruntur. Unum vero dominus nobis signum dedit, de quo & vehementer gaudere, & electionis gloriam in nobis possimus agnoscere, dicens: *In hoc scietur quia mei discipuli estis, si dilectionem habueritis adinvicem*. Quod signum propheta requirebat, cum diceret: *Fac mecum, domine signum in bonum, ut videant qui oderunt me, & confundantur*. Hæc autem dico, quia auditoris mei animum in humilitate sternere cupio. Sed ipsa tua humilitas habeat fiduciam suam. Nam peccator ego spem certissimam teneo, quia per omnipotentis creatoris ac redemptoris nostri Dei & domini Jesu Christi gratiam jam peccata tua dimissa sunt, & idcirco electus es, ut per te dimittantur aliena. Nec habebis luctum de quolibet reatu in posterum, qui de multorum conversione gaudium conaris facere in cœlo. Idem vero conditor & redemptor noster cum de pœnitentia hominis loqueretur, ait: *Ita dico vobis, majus gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonagintanovem justis, quibus non opus est pœnitentia*. Et si de uno pœnitente grande fit gaudium in cœlo, quale gaudium factum credimus de tanto populo a suo errore converso, qui ad fidem veniens, mala quæ egit pœnitendo damnavit? In hoc itaque cœli & angelorum gaudio repetamus ipsas quas prædiximus voces angelorum. Dicamus igitur, dicamus omnes: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*,

LIX. AD ALDIBERGAM REGINAM ANGLORUM.

De conjuge ejus ad meliora exhortando.

*Gregorius * Aldibergæ reginæ Anglorum.*

* Bertæ *Paris.*

QUi post terrenam potestatem regni cælestis gloriam cupit acquirere, ad faciendum lucrum creatori suo debet enixius laborare, ut ad ea quæ desiderat operationis suæ gradibus possit ascendere, sicut vos fecisse gaudemus. Remeantes igitur dilectissimus filius noster Laurentius presbyter, & Petrus monachus, qualis erga reverendissimum fratrem & coepiscopum nostrum Augustinum gloria vestra extiterit, quantaque illis solatia vel qualem caritatem impenderit, retulerunt. Et omnipotentem Deum benediximus, qui conversionem gentis Anglorum mercedi vestræ dignatus est propitius reservare. Nam sicut per recordandæ memoriæ Helenam matrem piissimi Constantini imperatoris ad Christianam fidem corda Romanorum accendit, ita & per gloriæ vestræ studium in Anglorum gentem ejus misericordiam confidimus operari. Et quidem jamdudum glorioso filii nostri conjugis vestri animos prudentiæ vestræ bono, sicut revera Christianæ, debuistis inflectere, ut pro regni & animæ suæ salute fidem quam colitis sequeretur, quatenus & de eo, & per eum, de totius gentis conversione digna vobis in cælestibus gaudiis retributio nasceretur. Nam postquam, sicut diximus, & recta fide gloria vestra munita, & literis docta est; hoc vobis nec tardum nec debuit esse difficile. Et quoniam, Deo volente, aptum nunc tempus est, agite ut divina gratia cooperante cum augmento possitis quod neglectum est reparare. Itaque mentem glorioso conjugis vestri in dilectione Christianæ fidei adhortatione assidua roborate, vestra illi solicitudo augmentum in Deum amoris infundat, atque ita animus ejus, etiam pro subjectæ sibi gentis plenissima conversione succendat, ut & magnum omnipotenti domino de devotionis* suæ studio sacrificium offeratis, & ea quæ de vobis narrata sunt, crescant, & vera esse modis omnibus approbentur: quia bona vestra non solum jam apud Romanos, qui pro vita vestra fortius oraverunt, sed etiam per diversa loca, & usque Constantinopolim ad serenissimum principem pervenerunt: ut sicut nobis de Christianitatis vestræ solatiis lætitia facta est, ita quoque de perfecta operatione vestra angelis fiat gaudium in cælis. Sic vos in adjutorio supradicti reverendissimi fratris & coepiscopi nostri, & servorum Dei, quos illuc misimus in conversione gentis vestræ, devote ac totis viribus exhibete, ut & hic feliciter cum glorioso filio nostro conjuge vestro regnetis, & post longa annorum tempora futuræ quoque vitæ gaudia, quæ finem habere nesciunt, capiatis. Oramus autem omnipotentem Deum, ut gloriæ vestræ cor & ad operanda quæ diximus gratiæ suæ igne succendat; & æternæ mercedis fructum vobis de placita sibi operatione concedat.

Hortatur ut amorem conjugis sui in Christianam religionem magis magisque accendat.

* vestræ *Paris.*

LX. AD ALDIBERTUM REGEM ANGLORUM,

Congratulatur de conversione gentis ipsius.

*Gregorius * Aldiberto regi Anglorum.*

* Edilberto *Paris.*

PRopter hoc omnipotens Deus bonos quosque ad populorum regimina perducit, ut per eos omnibus quibus prælati fuerint dona suæ pietatis impendat. Quod in Anglorum gente factum cognovimus, cui vestra gloria idcirco præposita est, ut per bona quæ vobis concessa sunt, etiam subjectæ vobis genti superna beneficia præstarentur. Et ideo, glorioso fili, eam quam accepisti divinitus gratiam solicita mente custodi. Christianam fidem in populis tibi subditis extendere festina, zelum rectitudinis tuæ in eorum conversione multiplica, idolorum cultus insequere, fanorum ædificia everte, subditorum mores in magna vitæ munditia exhortando, terrendo, blandiendo, corrigendo, & boni operis exempla monstrando ædifica; ut illum retributorem invenias in cælo, cujus nomen atque cognitionem dilataveris in terra. Ipse enim vestræ quoque gloriæ nomen etiam posteris glorioſius reddet, cujus vos honorem quæritis & servatis in gentibus. Sic enim Constantinus quondam piissimus imperator Romanam rempublicam a perversis idolorum cultibus revocans, omnipotenti domino nostro Jesu Christo secum subdidit, seque cum subjectis populis tota ad Deum mente convertit. Unde factum est, ut antiquorum nomen principum suis vir ille laudibus vinceret, & tanto in opinione prædecessores

Laudat & hortatur ut acceptam fidem custodiat, exemplo Constantini imperatoris.

fores ſuos, quanto in bono opere ſuperaret. A
Et nunc itaque veſtra gloria cognitionem unius Dei Patris & Filii & Spiritus ſancti regibus ac populis ſibimet ſubjectis feſtinet infundere, ut & antiquos gentis ſuæ reges laudibus ac meritis tranſeat, & quanto in ſubjectis ſuis aliena peccata deterſerit, tanto etiam de peccatis propriis ante omnipotentis Dei terribile examen ſecurior fiat. Reverendiſſimus autem frater noſter Auguſtinus epiſcopus in monaſterii regula doctus, ſacræ ſcripturæ ſcientia repletus, bonis auctore Deo operibus præditus, quæque vos admonet, libenter audite, devote peragite, ſtudioſe in memoria reſervate: quia ſi vos eum in eo quod pro omnipotente Deo loquitur auditis, idem omnipotens Deus hunc B pro vobis exorantem celerius exaudiet. Si enim, quod abſit, verba ejus poſtponitis, quando eum omnipotens Deus poterit audire pro vobis, quem vos negligitis audire pro Deo? Tota igitur mente cum eo vos in fervore fidei ſtringite, atque adniſum illius virtute quam vobis divinitas tribuit adjuvate; ut regni ſui vos ipſe faciat eſſe participes, cujus vos fidem in regno veſtro * recipitis, & facitis cuſtodiri. Præterea ſcire veſtram gloriam volumus, quia ſicut in ſcriptura ſacra ex verbis domini omnipotentis agnoſcimur, præſentis mundi jam terminus juxta eſt, & ſanctorum regnum venturum eſt, quod nullo unquam poterit fine terminari. Appropinquante autem eodem mundi termino, multa imminent quæ ante non fuerunt, videlicet immutationes aeris, terroreſque de cælo, & contra ordinem temporum tempeſtates, bella, fames, peſtilentiæ, terremotus per loca. Quæ tamen non omnia noſtris diæbus ventura ſunt, ſed poſt noſtros dies omnia ſubſequentur. Vos itaque, ſi qua ex his evenire in terra veſtra cognoſcitis, nullo modo veſtrum animum perturbetis: quia idcirco hæc ſigna de fine ſæculi præmittuntur, ut de animabus noſtris debeamus eſſe ſoliciti, de mortis hora ſuſpecti, ut venturo judici in bonis actibus inveniamur præparati. Hæc nunc, glorioſe fili, paucis locutus ſum, ut cum Chriſtiana fides in regno veſtro excreverit, D noſtra quoque apud vos locutio latior excreſcat: & tanto plus loqui libeat, quanto ſe in mente * veſtra gaudia de gentis veſtræ perfecta converſione multiplicant. Parva autem zenia tranſmiſi, quæ vobis parva non erunt, cum a nobis ex beati Petri apoſtoli fuerint benedictione ſuſcepta. Omnipotens itaque Deus in vobis gratiam ſuam, quam cœpit, cuſtodiat atque perficiat, atque & hic vitam veſtram per multorum annorum curricula extendat, & poſt longa tempora in cæleſtis patriæ congregatione ſuſcipiat (*a*).

Auguſtinum habeat eximium doctorem

* recipi. Pariſ.

Appropinquare finem mundi, ſed ne timeat.

* noſtra. Pariſ.

LXI. AD EPISCOPOS HIBERNIÆ.

De his qui ab hæreticis Trinitatis nomine baptizantur non rebaptizandis, qui in occidente per manus impoſitionem, chriſmate vero in oriente, ſanctæ eccleſiæ reconciliantur. De his vero qui in Trinitatis nomine non baptizantur rebaptizandis. Scribit etiam de ſancta Maria, quare dicatur mater & ancilla. Et Neſtoriani hæretici ad fidem reverſi, quid promittere debeant.

*Gregorius Quirino epiſcopo, & ceteris in * Hibernia catholicis.*

* Iberia quæ inter Tonti Eximini Caſpiique maris angustias ſita

QUia caritati nihil eſt longe; quos dividunt loca, jungat epiſtola. Lator itaque præſentium ad beati Petri apoſtolorun principis limina veniens, fraternitatis veſtræ ſe aſſeruit ad nos epiſtolas accepiſſe, eaſque in Hieroſolymorum urbe cum rebus quoque aliis perdidiſſe. In quibus, ſicut ipſe ait, ſtuduiſtis inquirere, ſacerdotes ac plebes quæ Neſtorianæ hæreſeos errore confuſæ ſunt, cum ad matrem electorum omnium catholicam eccleſiam revertuntur, utrum debeant baptizari, an certe ſolius veræ fidei confeſſione ejuſdem matris eccleſiæ viſceribus adjungi. Et quidem ab antiqua patrum inſtitutione didicimus, ut qui apud hæreſim in Trinitatis nomine baptizantur, cum ad ſanctam eccleſiam redeunt, aut unctione chriſmatis, aut impoſitione manus, aut ſola profeſſione fidei ad ſinum matris eccleſiæ revocentur. Unde Arianos per impoſitionem manus occidens, per unctionem vero ſancti chriſmatis ad ingreſſum ſanctæ eccleſiæ catholicæ oriens reformat. Monophyſitas vero & alios ex ſola vera confeſſione recipit: quia ſanctum baptiſma, quod ſunt apud hæreticos conſecuti, tunc in eis vires emundationis recipit, cum vel illi per impoſitionem manus Spiritum ſanctum acceperint, vel iſti propter profeſſionem veræ fidei ſanctæ, & univerſalis eccleſiæ viſceribus fuerint uniti. Hi vero hæ- Baptizatos, retici qui in Trinitatis nomine minime baptizantur, ſicut ſunt Bonoſiani & Cataphrygæ, quia & illi Chriſtum dominum non credunt, & iſti ſanctum Spiritum perverſo ſenſu eſſe quemdam pravum hominem Montanum credunt, quorum ſimiles multi * ſunt, & alii tales cum ad ſanctam eccleſiam veniunt, baptizantur: quia baptiſma non fuit quod in errore poſiti in ſanctæ Trinitatis nomine minime perceperunt. Nec poteſt hoc ipſum iteratum dici baptiſma: quod, ſicut dictum eſt, in Trinitatis nomine non erat datum. Neſtoriani vero quia in ſanctæ Trinitatis nomine baptizantur, ſed eos Judaicæ perfidiæ ſimiles, incarnationem unigeniti non credentes, ſuæ hæ- E reſeos error obſcurat; & ideo ad ſanctam eccleſiam catholicam venientes, de veræ fidei firmitate & confeſſione docendi ſunt, ut unum eumdemque Dei & hominis filium Deum dominum noſtrum Jeſum Chriſtum credant, ipſum exiſtentem in divinitate ante ſæcula, & ipſum factum hominem in fine ſæculorum: quia,

Baptizatos a hæreticis nomine Trinitatis, non rebaptizandos.

Baptizatos, non in nomine Trinitatis, baptizandos eſſe.

* ſunt alii, cum &c. Pariſ.

Chriſtum eximie probat eſſe verum Deum & hominem.

Ver-

(*a*) *In Pariſ. ex fide Bedæ additur*: incolumem excellentia veſtra gratia ſuperna cuſtodiat, Domine fili. Data die X. Kal. Juliarum imperante Domino noſtro Mauricio Tiberio piiſſimo auguſto an. XIX. poſt conſulatum ejuſdem Domini noſtri an. XVIII. indict. IV.

Joan. 1. *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Verbum vero carnem sic dicimus factum, non * immutando quod erat, sed suscipiendo quod non erat. Incarnationis enim suæ mysterio unigenitus Patris nostra auxit, sua non minuit, Una itaque persona est Verbum & caro, sicut ipse ait: *Nemo ascendit in cælum, nisi qui de cælo descendit, Filius hominis qui est in cælo.* Qui Filius Dei in cælo, erat Filius hominis qui loquebatur in terra. Hinc Joannes ait: *Scimus quia Filius Dei venit, & dedit nobis sensum.* Qui nobis quem sensum dederit, illico subjunxit: *Ut cognoscamus verum Deum.* Quem in hoc loco *verum Deum* insinuat, nisi Patrem omnipotentem? Sed quid etiam de omipotente Filio sentiat adjunxit: *Et simus in vero ejus Filio Jesu Christo.* Ecce ait verum Deum Patrem, verum ejus Filium Jesum Christum. Quem verum Filium quid esse sentiat, apertius ostendit: *Hic est*, inquit, *verus Deus: & vita æterna.* Si igitur juxta errorem Nestorii alius Verbum, atque alius esset homo Jesus Christus, qui verus est homo, utique verus Deus non esset vita æterna. Sed unigenitus Filius Verbum ante sæcula factus est homo, Hic est ergo verus Deus & vita æterna, Certe cum hunc sancta virgo conceptura esset, & loquentem ad se angelum audiret, ait: *Ecce ancilla domini, fiat mihi sicut dicis.* Quæ cum eum concepisset, & ad Elizabeth cognatam suam pergeret, ab eadem Elizabeth protinus audivit: *Unde ego digna, ut mater domini mei veniat ad me?* Ecce eadem virgo & ancilla domini dicitur & mater. Ancilla enim domini, quia Verbum ante sæcula unigenitus æqualis est Patri, mater vero, quia in ejus viscera ex sancto Spiritu de ejusque carne factus est homo. Nec alterius ancilla alterius mater quia dum unigenitus Dei existens ante sæcula ex ejus utero natus est homo, investigabili miraculo facta est & ancilla hominis per divinitatem, & mater Verbi per carnem. Non autem prius in utero virginis caro concepta est, & postmodum divinitas venit in carnem: sed mox ut Verbum venit in utero, mox Verbum servata propriæ * veritate naturæ factum est caro. Et perfectus homo, id est in veritate carnis & animæ rationalis, natus est per uterum virginis unigenitus Filius Dei. Unde & unctus præ participibus dicitur, sicut psalmista ait: *Unxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ consortibus tuis.* Unctus quippe est oleo, dono videlicet Spiritus sancti. Sed præ consortibus unctus est: quia omnes nos prius peccatores homines existimus, & postmodum per unctionem sancti Spiritus sanctificamur. Ipse autem qui existens Deus ante sæcula per sanctum Spiritum in utero virginis homo conceptus est in fine sæculorum, ibi ab eodem Spiritu unctus est, ubi conceptus. Nec ante conceptus, & postmodum unctus est, sed hoc ipsum de Spiritu sancto ex carne virginis concipi, a sancto Spiritu ungi fuit.

Qui a Nestoriana hæresi revertentes profiteri debent.

Hanc ergo nativitatis ejus veritatem quicumque a perverso errore Nestorii revertuntur, coram sancta fraternitatis vestræ congregatione fateantur, eumdem Nestorium cum omnibus sequacibus suis, & reliquas hæreses anathematizantes. Venerandas quoque synodos quas universalis ecclesia recipit, se recipere & venerari promittant, & absque ulla dubitatione eos sanctitas vestra servatis eis propriis ordinibus in suo cœtu recipiat, ut dum & per solicitudinem occulta menti eorum discutitis, atque eos per veram scientiam recta quæ tenere debeant docetis, & per mansuetudinem nullam eis contrarietatem, vel difficultatem de propriis suis ordinibus facitis, eos ab antiqui hostis ore rapiatis. Et tanto vobis apud omnipotentem Deum æternæ gloriæ crescat retributio, quanto multos colligitis qui vobiscum in domino sine fine glorientur. Sancta itaque Trinitas orantes pro nobis sua vos protectione custodiat, vobisque in amore suo dona adhuc multipliciora concedat.

LXII. AD AREGIUM EPISCOPUM VAPINCENSEM.

Commendat Candidum presbyterum.

Gregorius Arego episcopo Galliarum.

IN quanta apud nos memoria fraternitatis vestræ sit caritas, cordis vestri secreta requirite, & ex eo quem circa nos habet amorem colligetis. Et quoniam sincera in dilectione, nec vires absentia, nec locum habet oblivio, ita sibi sæpius imaginata vestræ fraternitatis præsentia mens nostra reficitur, ac si corporeis vos oculis coram nobis sisti cernamus: quia nec abesse credendus est, qui per dilectionis vinculum animis inhæret. Quia ergo tanta in vobis sacerdotalis gravitatis ornamenta conspeximus, ut de vestro omnino instituto & moribus lætaremur, multa animis nostris de solicitudine vestra promittimus. Unde quia sic ea quæ Dei sunt agitis, sic in commissi vobis gregis custodia vigilatis, ut tamen ea quæ ex latere sunt prudenti moderamine dispensetis, latorem vobis præsentium Candidum presbyterum communem filium commendamus, ut opem illi in quibus necesse fuerit pro utilitate pauperum impendatis; quatenus dum fraternitatis vestræ fuerit, sicut confidimus, * fultus auxilio, in ejus vos consolatione nos inveniisse se sentiat.

* virtuto Paris.

* jutus Paris.

LXIII. AD VIRGILIUM EPISCOPUM ARELATENSEM.

* Commendat Augustinum episcopum, si ad eum venerit.

* Vide Bedam l. 1. c. 28. hist. eccl. Angl.

* *Gregorius Virgilio episcopo Arelatensi.*

* Reverendissimo & sanctissimo fratri Virgilio coepiscopo Gregorius servus servorum Dei.

QUantus sit affectus venientibus sponte fratribus impendendus, ex eo quod plerumque solent caritatis causa invitari, cognoscitur. Et ideo si communem fratrem Augustinum episcopum ad vos venire contigerit, ita illum dilectio vestra, sicut decet, affectuose dulciterque suscipiat, ut & ipsum consolationis suæ bono refoveat, & alios qualiter fraterna caritas colenda sit doceat. Et quoniam sæpius evenit, ut hi qui longe sunt positi, prius ab aliis quæ sunt emendanda recognoscant, si quas fortasse fraternitati vestræ sacerdotum vel aliorum culpas intulerit, una cum eo residentes, subtili cuncta investigatione perquirite. Et ita vos in ea quæ Deum offendunt, & ad iracundiam provocant, districtos ac soli-

solicitos exhibete, ut ad aliorum emendationem & vindicta culpabilem feriat, & innocentem falsa opinio non affligat. * Data die x Kalendas Julias, indictione IV.

* *apud Bed.* Idem te incolumem custodiat reverentissime frater. Data die x Kalendarum Juliarum imperante D. N. Mauritio Tiberio pissimo Augusto anno XIX. post consulatum ejusdem D. N. anno XVIII. indictione 4.

LXIV. AD BRUNICHILDEM REGINAM FRANCORUM.

De corrigendis sacerdotibus qui vitam prave instituunt.

Gregorius Brunichildæ reginæ Francorum.

CUm scriptum sit, *Justitia elevat gentem, miseros autem facit populo peccatum*; tunc regnum stabiliri creditur, cum culpa quæ cognoscitur citius emendatur. Multorum igitur ad nos relatione pervenit, quod dicere sine afflictione cordis nimia non valemus, ita quosdam sacerdotes in illis partibus impudice ac nequiter conversari, ut & audire nobis opprobrium, & lamentabile sit referre. Ne ergo postquam hujus nequitiæ hucusque se tetendit opinio, aliena pravitas aut nostram animam, aut vestrum regnum peccati sui jaculo feriat, ardenter ad hæc debemus ulciscenda consurgere, ne paucorum facinus multorum possit esse perditio. Nam caussa sunt ruinæ populi sacerdotes mali. Quis enim populi se peccatis interceSSor objiciat, si sacerdos, qui exorare debuerat, graviora committat? Sed quoniam eos, quorum est locus hæc insequi, nec solicitudo ad requisitionem, nec zelus excitat ad vindictam, scripta ad nos vestra discurrant, ut personam, si præcipitis, cum vestræ auctoritatis assensu transmittamus, quæ una cum aliis sacerdotibus hæc & subtiliter quærere, & secundum Deum debeat emendare. Nec enim sunt dissimulanda quæ dicimus: quia qui emendare potest & negligit, participem se procul dubio delicti constituit. Providete ergo animæ vestræ, providete nepotibus quos cupitis regnare feliciter, providete provinciis: & priusquam creator noster manum suam ad feriendum excutiat, de correctione hujus sceleris studiosissime cogitate; ne tanto postmodum acrius feriat, quanto modo diutius & clementer expectat. Scitote autem, quod Deo nostro magnum sacrificium placationis offertis, si tanti labem facinoris de vestris citius finibus amputatis. *

Prov. 14.

Burch. 15. 19.

* Dat. die x. Kal. Julii ind. IV.

LXV. AD CANDIDUM PRESBYTERUM.

Aurelium presbyterum commendat, ut ei oratorium, vel locum aliquem committat.

Gregorius Candido presbytero Galliæ.

LAtor præsentium filius noster Aurelius presbyter e Galliarum partibus veniens petiit, ut sicubi in possessionibus beati Petri apostolorum principis oratorium, aut locus, qui presbytero vel abbate indiget, inveniri potuerit, ei debeat committi; quatenus & ipse subsidium vitæ præsentis inveniat, & nos inveniamur petitioni illius paruisse. Proinde dilectioni tuæ eum omnibus modis commendamus, ut in quo usus exegerit, ei tua dilectio concurrat, & scriptorum nostrorum illic solatium inveniat.

LXVI. AD ANTHEMIUM SUBDIACONUM.

De Hilario criminatore Joannis non punito, & si negligens sit episcopus in vicedomino eligendo, eum clerus possit eligere.

Gregorius Anthemio subdiacono Campaniæ.

CUm fortius punienda sint crimina quæ in fontibus & maxime sacratis ordinibus ingeruntur; quam sitis culpabiles omnes qui in caussa Joannis diaconi resedistis attendite, ut Hilarium criminatorem ipsius nulla ex definitione vestra pœna veniens castigaret. Nec illud ad excusationem vestram credatis esse idoneum, quod vobis quasi judicare volentibus, solus frater & coepiscopus noster Paschasius dicitur distuliSSe. Nam si zelus in vobis rectitudinis viguisset, facilius uni a multis rationabiliter suaderi, quam multi ab uno poterant sine caussa differri. Quia ergo tantæ nequitiæ malum sine digna non debet ultione transire, suprascriptum fratrem nostrum Paschasium volumus admoneri, ut eumdem Hilarium prius subdiaconatus, quo indignus fungitur, privet officio, atque verberibus publice castigatum, faciat in exilium deportari, ut unius pœna multorum possit esse correctio. Cujus si forte lenitatem diaconi sui adhuc opinio lacerata non commovet, & in hoc, quod non credimus, torpens extiterit; experientia tua hæc quæ diximus faciat, & de illius nobis neglectu renuntiet. Hortandus præterea idem frater ex nostro mandato est, ut se in omnibus vigilantem exhibeat, & ecclesiæ suæ amplius disciplinam non negligat, ne & peccatum de his qui ei commissi sunt sustineat, & nos contra se vehementer stimulet, si in officii sui cura, quod non optamus, incautus vel lentus extiterit. Volumus autem, ut memoratus frater noster Paschasius & vicedominum sibi ordinet, & majorem domus; quatenus possit vel hospitibus supervenientibus, vel caussis quæ eveniunt, idoneus & paratus existere. Si vero & negligentem eum prospicis, & ea quæ diximus implere differentem, omnis clerus ejus adhiberi debet, ut communi consilio ipsi eligant quorum personæ ad ea quæ prædiximus valeant ordinari.

LXVII. AD AGAPITUM ABBATEM.

De monasterio Marciano, illius monasterio conjungendo.

Gregorius Agapito abbati.

NE * rebus venerabilibus vel * cuilibet cultui desit obsequium, nostra debet solicite cura prospicere. Quia igitur monasterium quod in fundo Marciano provinciæ Campaniæ situm est, ita hostilitate faciente, a congregatione funditus dicitur desolatum, ut ne unus exinde monachus, qui aliquam illic solicitudinem vel curam debeat adhibere, remanserit: tuo illud monasterio cum omnibus rebus suis,

* locis *Pariſ.*
* vel quando licet culturæ desit &c. *Pariſ.*

ſuis, vel quæ ei competunt actiones, utile proſpeximus uniendum, ut res ejus tenendi, vel a detinentibus vendicandi libera tibi ſit & ſine aliqua dubietate licentia. In quo etiam ſtudii tui ſit monachos deputare, qui illic tempore quo intervallum de hoſte fuerit, & opus Dei celebrare, & decenter debeant deſervire. Nec aliqua illud præſumas excuſatione negligere; quod ideo curæ tuæ, ut ſolicitudinem illic debeas adhibere, committitur. Ipſum autem monaſterium ſic tuæ nos ordinationi commiſiſſe cognoſcas, ut tamen juriſdictionem illic non epiſcopus Surrentinus, in cujus civitate monaſterium tuum eſt, ſed Nucerinus, cujus eſt diœceſis, habeat. Nam ſic hujus loci ordinationem diſponimus, ut tamen jura ſua ſingulis epiſcopis inviolata ſervemus.

LXVIII. AD MARINIANUM ABBATEM.

De eccleſia ſancti Georgii reſtauranda.

Gregorius Mariniano abbati.

QUia eccleſiam ſancti Georgii poſitam in loco, qui Ad ſedem dicitur, minorem quam oportet diligentiam habere cognovimus, utile eſſe proſpeximus, quoniam monaſterium tuum eidem eccleſiæ noſcitur eſſe conjunctum, ejus tibi curam committere: hortantes ut & ſolicitudinem illic congruam ſtudeas adhibere, & pſalmodiæ officium ſolenniter exhibere facias. Et quia eccleſiam ipſam reparatione certum eſt indigere, volumus ut quidquid illuc accedere potuerit, ipſe accipere, atque in ejus reparationem, ut prævideris, debeas erogare. Hanc vero ſolicitudinis curam, quam tibi hujus pagina præcepti mandavimus, tam te quam etiam ſucceſſores tuos qui monaſterii regimen Deo auctore ſuſceperint, exhibere, & quæ conſtituimus per omnia volumus obſervare.

LXIX. AD EUSEBIUM EPISCOPUM THESSALONICENSEM.

De perverſitate Andreæ monachi, qui falſavit literas Gregorii, qui Græcam linguam ignorabat.

Gregorius Euſebio epiſcopo Theſſalonicenſi.

LAtor præſentium Theodorus eccleſiæ veſtræ lector ad ſanctorum apoſtolorum limina veniens, dum omnes, homo quippe novus, haberet incognitos, Andreæ monacho, qui ad ſanctum Paulum incluſus fuerat, res & chartas quas detulit, ut revera olim noto, innocenter depoſuit, credens quidem quod mens ipſius, ſicut & nos ante habueramus, cum habitu concordaret. Sed tantæ ille pravitatis inventus eſt, ut ſi ejus ſtultitiæ ſub incluſionis ſuæ ſpecie paulo adhuc amplius licuiſſet, multorum animas malitiæ ſuæ falſitate deciperet, & quocumque potuiſſet non levia ſcandala generaret. Nam inter alia quæ idem Andreas peſſime cogitavit & fecit, eam quoque, quam ad nos miſiſtis, dum apud ipſum a præfato latore eſſet depoſita, ita falſavit epiſtolam, ut quicumque eam legeret, vos nec catholica, nec recta ſapere evidenter argueret. Ex qua re contigit, ut dum veritatem ſtudioſe quæreremus, ejus quæ latebat iniquitas vulgaretur. Et tanta in eo reperta ſunt, quanta nec de ſcelerato quocumque laico crederentur. Et quia inter diverſa mala aliquos etiam ſermones ſcripſit, atque eos ex noſtro nomine titulavit, & ſuſpecti ſumus ne eos alicubi tranſmiſerit, fraternitas veſtra ſolicitudinem gerat, & ſi quid tale repererit, eos & exſcindi, & omnino faciat aboleri: ut quod imperitus literarum & ſcripturæ divinæ neſcius noſtro, ſicut diximus, nomine prænotavit, quorumdam animos non poſſit inficere. Nam nos nec Græcum novimus, nec aliquod opus aliquando Græce conſcripſimus. Alia vero mala ipſius, vel quid de eo a nobis in concilio ſtatutum ſit, antedicti portitoris, quem fraternitati veſtræ in omnibus commendamus, quia præſens inventus eſt, relatione cognoſcetis. Hortamur præterea atque admonemus, ut communem filium Lucam presbyterum, de quo populus, quantum dicitur, non modica ſuſpicione mordetur, publice de ſe ſatisfacere, & fidem ſuam moneas confiteri atque ſanctas ſynodos, quas apoſtolica veneratur eccleſia, ſe ſuſcipere & ſequi modis omnibus fateatur, atque inter alia Neſtorium & Severum, ac ſequaces eorum ſpecialiter anathematizando condemnet: ut hac ſatisfactione in filiorum veſtrorum cordibus nullum per illius occaſionem contra vos poſſit ſcandalum remanere. Qui ſi forte, quod non credimus, facere hoc aliqua excuſatione diſtulerit, nihil vobis cum illo commune ſit, ſed a familiaritate atque communione veſtra per omnia ſegregandus eſt. Nam ſicut ante jam ſcripſimus, melius eſt de ovili dominico morboſam ovem ejicere, quam unius vitio ſanas amittere. Hæc igitur, frater cariſſime, diligenter attende, & ita ſtude, ut filios veſtros unitos ac devotos, ſicut decet, habere poſſitis, & hac de cauſſa denuo ad nos querela non redeat. Latorem vero præſentium, ut præfati ſumus, in omnibus commendamus: qui quoniam prius a malo monacho innocenter deceptus eſt, & poſtmodum in convictione ejus fortiter perſtitit, laboris ſui retributionem hic apud veſtram fraternitatem inveniat; quamvis quia in æterna ei patria compenſetur certus exiſto. Si autem rurſus ad orationem huc ad ſanctos apoſtolos venire voluerit, eum fraternitas veſtra ſine aliqua mora retranſmittat.

LXX. AD AURELIUM.

Conſolatur de morte fratris, & tribulationibus quas patiebatur.

Gregorius Aurelio ex Francis.

AUdito dulciſſimi filii mei fratris veſtri tranſitu, quo ſim mœrore perculſus, epiſtolaris non valet explere locutio. Sed omnipotentem Deum rogo, ut ſuæ vos gratiæ aſpiratione conſoletur, voſque & a malignis ſpiritibus, & a perverſis hominibus cæleſti protectione cuſtodiat. Nam ſi quos poſt illius obitum tumultus quorumdam advertantium ſuſtinetis, nolite mirari. Si vos frui bonis in terra veſtra, id eſt in terra viventium quæritis, mala hominum in terra aliena portare de-

debetis. Peregrinatio quippe est vita præsens, & qui suspirat ad patriam, ei tormentum est peregrinationis locus, etiam si blandus esse videatur. Vobis autem, qui patriam quæritis, inter suspiria quæ habetis, etiam gemitus audio humanæ oppressionis exurgere. Quod mira omnipotentis Dei dispensatione agitur, ut dum veritas per amorem vocat, mundus præsens a seipso animum vestrum, per tribulationes quas ingerit, repellat; tantoque facilius ab amore hujus sæculi mens exeat, quanto & impellitur dum vocatur. Itaque quod cœpistis, hospitalitatis curam impendite. In oratione & lacrymis instantissime laborate: eleemosynis, quas semper amastis, jam nunc largius atque uberius operam date, ut tanto post in retributione crescat vobis fructus operis, quanto hic excreverit studium laboris.

LXXI. AD MELLITUM ABBATEM.

Dat mandata Augustino episcopo porrigenda in gentium conversione.

Gregorius Mellito abbati in Franciis.

POst discessum congregationis nostræ, quæ tecum est, valde sumus suspensi redditi: quia nil de prosperitate vestri itineris audisse nos contigit. Cum vero vos Deus omnipotens ad reverendissimum virum fratrem nostrum Augustinum episcopum perduxerit; * dicite quod diu mecum de caussa Anglorum cogitans tractavi, videlicet quia fana idolorum destrui in eadem gente minime debeant, sed ipsa, quæ in eis sunt, idola destruantur. Aqua benedicta fiat, in eisdem fanis aspergatur, altaria construantur, reliquiæ ponantur; quia si fana eadem bene constructa sunt, necesse est ut a cultu dæmonum in obsequium veri Dei debeant commutari: ut dum gens ipsa eadem fana sua non videt destrui, de corde errorem deponat, & Deum verum cognoscens ac adorans, ad loca quæ consuevit familiarius concurrat. Et quia boves solent in sacrificio dæmonum multos occidere, debet his etiam hac de re aliqua solennitas immutari, ut die dedicationis, vel natalitio sanctorum martyrum, quorum illic reliquiæ ponuntur, tabernacula sibi circa easdem ecclesias quæ ex fanis commutatæ sunt de ramis arborum faciant, & religiosis conviviis solennitatem celebrent. Nec diabolo jam animalia immolent, sed ad laudem Dei in esu suo animalia occidant, & donatori omnium de satietate sua gratias referant; ut dum eis aliqua exterius gaudia reservantur, ad interiora gaudia consentire facilius valeant. Nam duris mentibus simul omnia abscindere, impossibile esse non dubium est: quia is qui locum summum ascendere nititur, necesse est ut gradibus vel passibus, non autem saltibus elevetur. Sic Israelitico populo in Ægypto dominus se quidem innotuit, sed tamen eis sacrificiorum usus, quos diabolo solebant exhibere, in cultu proprio reservavit, ut eis in sacrificio sua animalia immolare præciperet, quatenus cor mutantes, aliud de sacrificio amitterent, aliud retinerent, ut etsi ipsa essent animalia quæ offerre consueverant, verumtamen Deo hæc & non idolis immolantes, jam sacrificia ipsa non essent. Hæc igitur dilectionem tuam prædicto fratri necesse est dicere, ut ipse in præsenti illic positus perpendat qualiter omnia debeat dispensare *. Data die XII. Kalendas Julii, indictione IV. (a)

* dicite ei. *Paris.*

Fana Anglorum idolis destructis in ecclesias consecranda.

Vice sacrificiorum convivia adhibenda.

* Deus te in columen custodiat dilectissime frater. Data die XV. *Paris.*

LXXII. AD CLAUDIUM ABBATEM.

Præcipit ut Romam quantocius veniat.

Gregorius Claudio abbati. *

* transfertur in *Paris.* ad indict. XV.

VEniente viro reverendissimo Severo episcopo tuam quoque dilectionem credidi ad beati Petri apostolorum principis limina pariter venire, quia & ita mihi fuerat nuntiatum, & valde ex eodem nuntio * lætabatur. Sed credo te occupationibus monasterii præpeditum, & idcirco ad me minime venisse. Epistolas vero quas dilectio tua ante hoc tempus transmiserat accipiens sicut voluisti, secreto relegi. Sed * de quibus scripseras, nihil vidi esse possibile: de ea maxime persona, quæ hic apud me fuit, non suspicor posse aliquid tale utiliter fieri, quæ aut naturæ simplicitate, aut negligentia torpere mihi visa est. Et ideo dilectio tua si quid valet illic requirat, & solicite disponat, atque ad me veniat. Si vero venire non valet, vel post aliquantum temporis venire debet, ut usque ad quinque vel sex menses, si vita comes fuerit, mecum faciat, & postea ad propria revertatur. Omnipotentis Dei gratia ab omni te adversitate custodiat.

* lætabar. *Paris.*

* de tribus personis de &c. *Paris.*

LXXIII. AD PETRUM EPISCOPUM HYDRUNTINUM.

De reliquiis sancti Leontii.

Gregorius Petro episcopo Hydruntino *.

* transfertur in *Paris.* ad indictionem XIV.

OPportunus abbas monasterii sancti Leontii, quod in quinto Romanæ urbis miliario situm est, sanctuaria ejusdem martyris quæ de ecclesia nomini ipsius dicata, ut astruit, furto ablata sunt, sibi denuo postulat debere concedi, ut in loco eodem recondantur. Et ideo frater carissime, quia ejusdem beatissimi martyris corpus in Brunduſii ecclesia, cui visitationis impendis officium, esse dignoscitur, præfati viri desideriis ex nostra te præceptione convenit obedire, ut in devotione quam postulat, sortiatur effectum. * Data mense Augusti, indictione IV.

* Data *deest in Paris.*

(a) *Paris.* ad. imperante Domino nostro Mauritio Tiberio piissimo Augusto ann. XIX. post Consulatum ejusdem Domini nostri ann. XVIII.

LXXIV. AD BONIFACIUM DEFENSOREM.

De Aleria atque Adiacio civitatibus sine episcopis.

Gregorius Bonifacio defensori Corsicæ.

EXperientia tua non sine culpa est, quod Aleriam atque Adiacium civitates Corsicæ diu sine episcopis esse cognoscens, clerum & populum earum ad eligendum sibi sacerdotem distulerit commonere. Quæ quoniam sine proprio amplius non debent esse rectore, præsenti auctoritate suscepta, clerum & populum singularum civitatum hortari festina, ut inter se dissentire non debeant, sed uno sibi consensu, unaquæque civitas consecrandum eligat sacerdotem. Et facto decreto ad nos is qui fuerit electus adveniat. Si autem in uno consentire noluerint, sed in duorum se electione diviserint, similiter decretis ad nos de more factis adveniant, ut requirentes de vita, actu & moribus eorum, is qui utilior visus fuerit ordinetur. Quia vero multi illic pauperes opprimi ac pati præjudicium perhibentur, experientia tua solicitudinem gerat, & gravari eos contra justitiam non permittat, sed ita studeat, ut nec agentes contra rationem impediri, nec hi contra quos agitur injuste valeant dispendium sustinere. Præterea pervenit ad nos, quod quidam clericorum te illic posito a laicis teneantur. Quod si ita est, tuæ hoc culpæ noveris reputari, quia hoc fieri, si homo esses, non * debuit. Et ideo de cetero solicitudinem te habere necesse est, ut hoc fieri non permittas: sed si quis contra aliquem clericum causam habuerit, episcopum ipsius adeat. Qui si forte suspectus fuerit, executor vel ab ipso, aut si & hoc actor refugerit, a tua est experientia deputandus, qui partes sibi mutuo consensu judices compellat eligere. A quibus quidquid fuerit definitum, ita vel tua vel episcopi solicitudine, servata lege, modis omnibus compleatur, ut non sit unde se possint litigiis fatigare.

* habuit. *Pariſ.*

LXXV. AD BARBARAM ET ANTONIAM.

De eo quod eas commendaverit Joanni episcopo, & Romano defensori: & de xenio ab eis sibi transmisso.

* Antoninæ. *Pariſ.*

*Gregorius Barbaræ & * Antoniæ.*

SUsceptis epistolis vestris, omnimodo cognita vestra sospitate lætatus sum, atque omnipotentem Deum deprecor, quo vos & a malignis spiritibus in cogitatione, & a perversis hominibus, atque ab omni contrarietate, sua protectione custodiat: sicque vos cum timoris sui gratia dignis conjunctionibus ordinet, ut omnes nos in vestra ordinatione lætificet. Vos autem, dulcissimæ filiæ, in ejus adjutorio spem vestram ponite, & sub umbra defensionis illius semper, & orando, & bene agendo malorum hominum insidias declinate. Quæcumque enim humana solatia vel adversitates fuerint, nulla sunt, nisi aut ejus gratia protegat, aut ejus offensa perturbet. In nullo igitur hominum spem ponatis, sed totam mentem in fiducia Dei omnipotentis astringite. Nobis ergo dormientibus, ille vos protegat, de quo scriptum est: *Ecce non dormitavit neque obdormiet, qui custodit Israel.* Quod autem ad beati Petri apostolorum principis limina festinare vos dicitis, opto nimis, & æstuantis animi desiderio expecto, ut dignis meritis junctas vos in ejus ecclesia videam quatenus & vos de me solamen aliquantulum, & ego de vestri præsentia non parvam lætitiam acquiram. Viro autem reverendissimo fratri meo episcopo Joanni & Romano defensori causlas vestras studui commendare; ut quæ cœperunt, Deo auctore, debeant perficere. Xenium autem vestrum duas racanas, quas de labore vestro esse mandastis libenter accepi. Sed tamen cognoscite, quia non mihi mandatum credidi. Nam vos de labore alieno laudem quæritis, * quæ fortasse adhuc ad fusum manum nunquam misistis. Nec tamen me res ista contristat, quia opto ut sanctam scripturam legere ametis; ut quamdiu vos omnipotens Deus viris conjunxerit, sciatis qualiter vivere, & domum vestram quomodo disponere debeatis.

Psalm. 120.

* quia. *Pariſ.*

GREGORII MAGNI PAPÆ I.

EPISTOLARUM LIBER X.

Indictione V. anno ordinationis ejus XII.

I. AD DOMINICUM EPISCOPUM CHARTAGINENSEM.

Docet post ægritudines sæpe nobis vitæ inducias concedi, ut paratiores ad judicium veniamus.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Dominico episcopo Chartaginensi.

QUam copiosa cordis vestri sit caritas, lingua interprete demonstratis, dum sic ejusdem suavitate epistolarum vestrarum verba conditis, ut dulce & jucundum sit omne quod scribitis. Unde fit ut fraternitatem vestram, quam corpore non possumus, dilectionis brachiis amplectamur. Nam quod animis concordibus longitudo negat itineris, præstat officium caritatis. Et quoniam sicut amantissimorum fratrum sanitate reficimur, ita ægritudine contristamur, omnipotenti Deo gratias agimus, qui mœstitiam nostram nuntio solatus est prosperorum. Qui audientes vos infirmitatem gravissimam incurrisse, priusquam scripta vestra suscepissemus, majori tristitia tenebamur. Sed quia quando de periculo mortis eripimur, ad quid, frater carissime, reservemur incertum est. Induciarum ergo tempus ad utilitatem animæ convertamus, & posituri venturo judici rationes, causam nostram apud eum lacrymis & bonis operibus muniamus, ut securitatem de his quæ gessimus accipere mereamur. Nam & in causis sæcularibus ad hoc frequenter benignus concedit judex inducias, ut qui ante paratus non fuerat, postmodum paratus ad judicium veniat. Et quale

est, si quod in terrenis * judiciis custodimus, pro salute animæ negligamus? Et ideo quia juxta Joannis apostoli vocem, *nullus sine peccato est*, cogitationum illecebras, linguæ incontinentiam, delictorum opera ad memoriam revocemus; & dum licet magno pulsatu iniquitatum nostrarum maculas deleamus, ut justus & pius redemptor noster non juxta merita nostra vindictam exerceat, sed secundum misericordiam suam flectatur ad veniam. Et quia officium nostrum sua solum flere non sufficit, nisi & de alienis solicitudinem gesserit, curam in commissi gregis custodia studiosius impendamus, & suadendo, hortando, terrendo, prædicando, inqua tum superna clementia vires donat officium opere implere festinemus, ut desideratum, creatore nostro largiente, præmium expectemus. Sed quia boni aliquid operari sine divino auxilio non valemus, junctis omnipotentem Deum dilectissime frater, precibus exoramus, ut in mandatorum suorum viam cum commisso grege gratia sua duce nos dirigat, atque ipse nobis & intelligere & agere quæ sibi placita sunt concedat, qui misericordiæ suæ dono nomen nos voluit habere pastorum. Præterea & transmissione vestræ sanctitatis, beati Agilei martyris * benedictionem ea caritate qua nobis est a vobis transmissa, percepimus.

* negotiis. *Paris.*

1. Joann. 1.

* die 15. Octobris.

Mense Septembri, indictione quinta.

II. AD ANTHEMIUM SUBDIACONUM.

De Matthæo viro clarissimo.

Gregorius Anthemio Subdiacono.

QUotiens digna consideratione, sustentationis caussa aliqua mœrentibus conceduntur, & Deum lætificant, & ipsum ditant sine dubio largientem. Ideo experientiæ tuæ hac auctoritate præcipimus, quatenus Matthæo viro clarissimo scholastico duodecim solidos dare non differas, quos tuis scito rationibus procul dubio imputandos. Ita ergo cum gratiarum actione jussionem nostram festina implere, ut nulla accipientem possit fatigare dilatio.

III. AD EUMDEM.

De puero quodam de transmarinis educto, qui habitum religionis susceperat.

Gregorius Anthemio Subdiacono.

LAtor præsentium Gallus nauclerus oblata nobis petitione noscitur intimasse, asserens puerum se quemdam de Siciliæ partibus venientem orationis gratia ad Campaniæ partes perduxisse, qui in Messenati portu conjungens illic in monasterio conversionis caussa sese retinuit. Quem cum hic de conditione sua pro sui periculo diligenter inquireret, quantum astruit, jurisjurandi interveniente vinculo, liberum se, nullique conditioni obnoxium publica voce professus est. Pro quo ab actionariis publicis se remeantem queritur esse constrictum impetentibus cur servum juris publici furtim de illis partibus auferre præsumpserit. Qui post illata sibi damna cautione se quoque ostendit obstrictum, eumdem puerum ad partes illas quibus valeret viribus revocare. Unde pietatis caussa permoti, hoc experientia tua nos decrevisse cognoscat, ut ad Panormitanas partes, ubi res agitur, ipsum mancipium, licet jam monachi habitum sumpserit, debeat revocare, eumque Fantino defensori nostro contradere: ut ipse quid de eo fieri debeat, secundum præceptionis nostræ seriem, cujus & te quoque textus poterit informare, salubriter exequatur. A latore ergo præsentium experientiam tuam volumus fidei jussionem accipere, qui mancipium ipsum in sua a te manu suscipiens, illic tibi in Neapolitana civitate pro eo scriptis evidenter spondeat, quod illum Fantino defensori nostro sine aliqua excusatione contradat: ut hac præveniente cautela, & precator liber a cautionis suæ reddatur vinculo, & caussa mancipii, sicut constituimus, auxiliante domino disponatur.

IV. AD FANTINUM DEFENSOREM.

Caussam Maurentii commendat.

Gregorius Fantino defensori.

GLoriosissimus filius noster Maurentius magister militum, caussam de massa Gentina contra Panormitanam ecclesiam habere se quæritur: & ad hoc latorem præsentium facto mandato transmisit, quod debeat sine excusatione aliqua terminari. Ideoque experientia tua reverendissimum fratrem & coepiscopum Victorem nostrum, servato honore commoneat, ut aut pacifice caussam ipsam sine delatione studeat terminare, aut certe, si utilius sibi esse crediderit eam judicio diffiniri, omni mora cessante, vice sua personam legaliter instituat, quæ de eadem massa apud glorioſissimum filium nostrum domnum Venantium patricium, & experientiam tuam debeat subire judicium, ut caussa ipsa possit cognita veritate distingui, aut certe alios sibi, si partes voluerint, te imminente eligant cognitores. Et quidquid mediis sacrosanctis evangeliis ab eis fuerit statutum, ita lege servata, tua volumus ad effectum executione perduci, ut nihil inter partes remaneat, unde post hæc * recidivo possint litigio fatigari.

* redivivo. *Paris.*

V. AD MARINIANUM EPISCOPUM RAVENNÆ.

Homines Maurentii commendat.

Gregorius Mariniano episcopo Ravennæ.

POstquam glorioſissimo filio nostro Maurentio hoc apud vos solum potest sufficere, quod eum nostrum esse proprium non nescitis, qualiter ei a vobis sit concurrendum scribere non debemus. Sed ne data occasione fraternitatem vestram in caussa ipsius prætermittere videamur, latores præsentium commendantes hortamur, ut quia eos pro percipiendo precario suo illuc noscitur transmisisse, vestra ope in omnibus fulciantur. Cui, ut melius præstare possitis, quia vos in multis esse non est dubium occupatos, Mennam notarium,

tarium, quia bene novit esse solicitus, deputate; ut ipse eos vestro nomine in cunctis, ubi necesse fuerit, studeat adjuvare: quia quid agere debeant, dato sibi capitulari, ut perhibent, sunt instructi. Cumque ego sanctitatem vestram sua in præsenti relatione informaverim, ita vos in ejus causis impendite, ut sicut & nos de fraternitate vestra certi sumus, & ille omnino confidit, vobis suffragantibus utilitas ipsius, Deo adjulore, salubriter peragatur.

VI. AD THEODORUM CURATOREM.

Maurentium magistrum militum commendat.

Gregorius Theodoro curatori.

QUia sic de gloria vestra sicut de carissimo revera filio omnino præsumimus, certi de vobis, eos qui nostri sunt commendamus. Ob quam rem paterno salutantes affectu, quæsumus ut præsentium portitoribus, quos glorioſissimus Maurentius magister militum ad precarium suum accipiendum transmisit, vestram tuitionem impartire dignemini: quatenus vobis patrocinantibus, nec moram illic contra rationem, nec laborem debeant sustinere: sed quid prædicto glorioſissimo viro competit, gloriæ vestræ opitulatione sine difficultate percipiat, ut & ipse nostris amplius sit devotus obsequiis, & nos pro eo referre gratias, sicut dignum est, valeamus.

VII. AD SABINELLAM, COLUMBAM ET GALLAM.

De eleemosyna sæpius facienda.

*Gregorius Sabinellæ, Columbæ & * Gallæ a paribus.*

* Agnellæ. *Paris.*

SAtis me glorioſa filia, operationis tuæ audita bona lætificant, quod illa agere perhiberis, per quæ dum egentibus misericorditer subvenis, ipsa misericordiam consequaris: & alios temporaliter nutriendo, bonis in æternum cælestibus satietis. Et ideo quia fidelis est cui credis, secura commoda ea quæ tribuis, ut in die retributionis recipias quod impendis. Ait namque egregius prædicator: *Scio cui credidi & certus sum, quia potens est servare depositum meum in illum diem.* Ecce glorioſa filia, quanta sit bonorum operum certitudo considera, & larga sit semper manus in opere, ut fiat vobis quod scriptum est: *Absconde eleemosynam in sinu pauperis, & hæc pro te exorabit.* Quisquis igitur copioſum in cælis fructum habere desiderat, seminare dum tempus est non omittat, ut manipulos in die messis cum lætitia colligat. Nam *qui seminant in lacrymis, in * exultatione ac gaudio metent.* Sed qualis messis ex hujusmodi semente futura sit, dicat apostolus: *Qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem: qui autem seminat in spiritu, de spiritu & metet vitam æternam.* Ne vero inopia nos egestatis inveniat, hanc nobis messem in satione multiplici præparemus, & quanto uberius satiari cupimus, tanto ei a quo totum accepimus largius conferamus. Nam ipse de se dominus ait:

2. *Tim.* 1.

Eccl. 29.

Psalm. 125. * exultatione, ac *deest in Paris.*

Galat. 9.

A *Esurivi enim, & dedistis mihi manducare: sitivi, & dedistis mihi bibere: hospes fui, & collegistis me: nudus fui, & operuisti me*, &c. atque in conclusione subjungit: *Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.* Hoc igitur studioſius agite, & hæc agentes in terra vobis retribui nil quæratis: quia superna desiderantibus temporalia nulla sunt. Sed ibi desideria vestra figite, ubi quidquid retribuitur finem non susB cipit. Bonum ergo facientes non deficiatis, ut illic vobis thesauros thesaurizare possitis, ubi neque ærugo neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt nec furantur. Præterea gloriam vestram paterno salutantes affectu, indicamus per latorem præsentium Hilarum chartularium nostrum, clavim nos a sacratiſsimo corpore beati Petri apostolorum principis transmisisse, in qua de catenis quoque ipsius benedictio continetur. Quæ collo vestro suspensa, hoc vobis eo intercedente gratia absolutionis fiat, quod illi fuit causa martyrii. Omnipotens Deus in suo vos timore custodiat, atque sic cor vestrum ad bonam semper operationem accendat, ut & hic vobis suam gratiam tribuat, & ad gaudia vos postmodum æterna perducat.

Matth. 25.

Matth. 6.

VIII. AD COLUMBUM EPISCOPUM NUMIDIÆ.

De Donadeo diacono injuste damnato.

Gregorius Columbo episcopo Numidiæ.

QUam gravis & auditu ipso intolerabilis Donadei latoris præsentium, * qui asserit fuisse diaconum, sit querela, ab eo data petitio quæ tenetur in subditis, fraternitati vestræ faciet manifestum. Sed quia pervenit ad nos quod pro corporali peccato fuisset depositus, dilectio vestra subtili hoc inquiD sitione perquirat, & si ita est, in pœnitentia retrudatur, ut commissi flagitii vinculum lacrymis possit absolvere. Si vero insons ab hujusmodi perpetratione claruerit, una cum primate concilii vel aliis fratribus coepiscopisque nostris omnia quæ petitio ejus continet diligenti a vobis examinatione quærenda sunt. Et si querela ejus veritate fulcitur, & in episcopo ejus victore, qui contra Deum & sacerdotale propositum tantum committere nefas non metuit, canonici * vigoris ita districtio teneatur, ut ex diffinitione vestra quam sit iniquum quod fecit intelligat, & hic suo ordini reformetur: quia satis perversum & contra ecE clesiasticam probatur esse censuram, ut frustra pro quorumdam voluntatibus quis privetur, quem sua culpa vel facinus ab officii quo fungitur gradu non dejicit. * Data mense Octobri, indictione v.

* qui se. *Paris.*

* rigoris.

* Data &c. *deest in Paris.*

IX. AD CASTORIUM NOTARIUM.

De monaſterio Marci, Marcellini & Feliculæ.

Gregorius Caſtorio notario.

EXperientiæ tuæ in præſenti nos recolis præcepiſſe, ut de poſſeſſione quæ monaſterio ſanctorum Marci, Marcellini & Feliculæ, quod Ravennæ ſitum eſt, largitatis titulo dicitur eſſe conceſſa, quia cauſſam bene noſti, debuiſſes quod juſtum eſt facere. Pro qua re hac te iterum noſtra præceptione duximus commonendum, ut in re ipſa vigilans debeas eſſe atque ſolicitus, Et ſi manifeſte donatam eſſe cognoveris, & nihil eſt quod a partibus noſtræ objici poſſit eccleſiæ, impedimentum aliquod monaſterio ad tenendum ipſam poſſeſſionem non facias. Si vero quia, prout diximus, cauſſa bene tibi eſt cognita, habes quod juſte poſſit pro eccleſiæ partibus allegari; electorum te cum parte altera neceſſe eſt ſubire judicium, ut & veritas cognoſci, & quod æquitatis ordo ſuaſerit, valeat diffiniri.

X. AD ANTHEMIUM SUBDIACONUM.

De Adeodato, & conſtructione baſilicæ.

Gregorius Anthemio Subdiacono.

INdicavit nobis Adeodatus præſentium lator ante multos annos in ſolo ſe juris eccleſiæ noſtræ hac conditione ædificium poſuiſſe, ut duos ſolidos annis ſingulis eccleſiaſticæ rationi perſolveret, & poſt ejus obitum, ſolum ipſum cum impoſito ædificio ad jus eccleſiæ ſine dubitatione aliqua remaneret. Sed quia aſſerit ſe in tantam pauperiem perveniſſe, ut eoſdem duos ſolidos, ſicut promiſerat, ſingulis non poſſit annis impendere, & ob hoc unum ſibi petiit relaxari, experientia tua curet addiſcere. Et ſi pauper, ita ut aſſerit, manifeſte eſt, noſtra præſtatione partem mediam relaxatam volumus, ut annis ſingulis non amplius quam unum ſolidum exolvet; quia & ætatis ſenium & pauperies ejus indicat, ut onus quod petit, ei debeat relaxari. Ita ergo hoc ſervari ſtudii tui ſit, ut tamen proprietatem ſoli, atque impoſiti ædificii, poſt obitum ipſius eccleſiæ ſolicitudine & vigilanti cura conſerves.

XI. AD FANTINUM DEFENSOREM.

De xenodochio conſtruendo.

Gregorius Fantino defenſori.

EA quæ fienda mandat piæ voluntatis intentio, ut ad effectum valeant pervenire, curæ debet ſacerdotalis exiſtere. Proinde experientiæ tuæ præcipimus, ut hæredibus Iſidori illuſtris memoriæ viri aſſidue & fortius debeat imminere, ut xenodochium, quod auctor eorum per ultimæ voluntatis arbitrium in Panormitana fieri civitate conſtituit, ſine aliqua difficultate ſecundum ea quæ ſunt diſpoſita implere feſtinent; ne ſi amplius hoc adhuc A negligendum putaverint, tam noſtram quam Dei iram de legibus venientem, quam hujuſmodi diſpoſitionem * implere differentes, incurrant. Si vero deputata in eorum xenodochio quod fiendum eſt quantitas videtur forte non poſſe ſufficere, locus in quo xenodochium ipſum fuerat conſtituendum, vel quidquid ibi relictum eſt, xenodochio ſancti Theodori, quod in prædicta civitate a Petro quondam conſtitutum eſt, applicetur; quatenus & hæredes a ſolicitudine vel labore conſtituendi xenodochii valeant exui, & voluntas defuncti ſalubriter ſumat effectum, dum etſi in loco alio ipſi tamen rei quidquid a teſtatore deputatum eſt, erogetur. Ita ergo experientia tua B ſolicitudinem gerat, ut unum e duobus ſine aliqua debeat fieri tarditate.

* different merentur, currant & *Pariſ.*

XII. AD PASSIVUM EPISCOPUM FIRMANUM.

Mandat oratorium conſecrare, facta primum donatione legitima.

Gregorius Paſſivo epiſcopo Firmano.

ANio comes caſtri Aprutienſis, * Firmenſis territorii, petitoria nobis inſinuatione ſuggeſſit, quæ habetur in ſubditis, in ſuC praſcripto caſtro oratorium ſe ſumptu proprio pro ſua devotione fundaſſe, quod in honorem beati Petri apoſtolorum principis deſiderat conſecrari. Et ideo, frater cariſſime, ſi in tuæ diœceſeos, in qua viſitationis impendis officium, memorata conſtructio jure conſiſtit, & nullum corpus ibidem conſtat humatum, percepta primitus donatione legitima, id eſt fundos campulos cum conduma una, boves domitos parium unum, vaccas duas, argenti libras quatuor, lectum ſtratum unum, in peculio capita quindecim, armenti capita duo, ferramenta numero quinque, præſentes liberos a tributis fiſcalibus ſolidos ſex, geſtiſque municipalibus alligata, prædictum oratorium D ſolenniter conſecrabis. Presbyterum quoque te illic conſtituere volumus cardinalem, ut quotiens præfatus conditor fieri ſibi miſſas fortaſſe voluerit, vel fidelium concurſus exegerit, nihil ſit quod ad miſſarum ſacra exhibenda ſolennia valeat impedire: ſanctuaria vero ſuſcepta ſui cum reverentia collocabis.

* Firmani.

XIII. AD EUMDEM.

De Aprutina civitate diu paſtore viduata.

Gregorius Paſſivo epiſcopo Firmano.

EBEne novit fraternitas veſtra, quam longo ſit tempore Aprutium paſtorali ſolicitudine deſtitutum. Ubi diu quæſivimus quis ordinari debuiſſet, & nequaquam potuimus invenire. Sed quia Opportunus mihi in moribus ſuis, in pſalmodiæ ſtudio, in amore orationis valde laudatur, & religioſam vitam omnimodo agere dicitur, hunc volumus ut fraternitas veſtra ad ſe faciat venire, & de anima ſua admoneat, quatenus in bonis ſtudiis creſcat. Et ſi nulla ei crimina quæ per legis ſacræ regulam morte mulctanda ſunt obviant, tunc hortandus eſt, ut vel monachus vel a vobis

ſubdia-

subdiaconus fiat. Et post aliquantulum temporis, si Deo placuerit, ipse ad pastoralem curam debeat promoveri. Si quæ vero gravia obviant, multo magis admonendus est, ut sæculum relinquat, & hæc perfectius desleat. Peto autem ut pro me orare debeas: quia cum tribulationibus cordis fatigor nimis doloribus corporis.

XIV. AD OPPORTUNUM.

Contristari non debere de admonitione sua.

Gregorius Opportuno de Aprutio *.

* transfertur *in Taris.* ad Indict. III.

PErvenit ad me, quia ex eo tempore quo dilectionem tuam verbis asperis propter quædam quæ mihi jure displicuerant contristavi, magna tibi sit oborta tristitia, atque continuus animi mœror. Unde te, dilectissime fili, volo cognoscere, quia ego illa verba non asperitate cordis, sed amore tuæ animæ sum locutus. Tu itaque ad omnipotentem Deum tota mente convertere, quantum sit fugitiva præsens vita considera æterna præmia lucrari festina: inquantum virtus sufficit, castiga carnem quæ quandiu in voluptatibus vixit, animam castigavit. Benignitatem tuam proximis exhibe, psalmodiæ & lacrymis horas vitæ frequentius impende, illata mala a proximis æquanimiter tolera. Si contra veritatem injuriam pertuleris, lucrum puta: ut hæc agens, per temporalia, quæ despiciendo pateris, ad cælestia regna pertingas. Omnipotens autem Deus & cor & corpus tuum cælestis gratiæ salute perfundat, ut de ejus spiritu & recta interius sentire, & recta exterius sufficias agere.

XV. AD FANTINUM DEFENSOREM.

De morte Primogeniti notarii, qui heredem ecclesiam Romanam reliquerat.

Gregorius Fantino defensori.

COgnoscat experientia tua Primogenitum notarium nostrum de hac pro peccatis luce transisse. Et quoniam sanctam Romanam, cui auctore Deo deservimus, ecclesiam, & conjugem suam, quæ se tuitioni ecclesiasticæ postea commendavit, heredes, nec non & filium fratris sui, in unam unciam heredem idem noscitur reliquisse; eapropter statim ut hoc præceptum susceperis, antequam eum quisquam obiisse cognoscat, & in substantia illius aliquid fraudis committat, ad locum in quo res ejus sunt reconditæ sine mora curabis accedere, & cum omni solicitudine ac diligentia studii tui sit, præsente Consentio puero, qui rerum ipsarum esse custos asseritur, adhibitis testibus solenniter ac subtiliter facere, easque res in loco tutissimo, ut utile prævideris, collocare, quatenus apto tempore huc cum eodem puero, Deo auxiliante, valeant transmitti. Sed & cetera in quibuslibet rebus sive * corporalibus quæ de substantia ipsius esse didiceris, cum omni strenuitate in unum congregare & constituere festina, ut nihil de ejus possit qualibet occasione deperire substantiæ. Hæc igitur omnia ita solicita & subtili

* corporibus *Taris.*

A studie cura peragere, ut te illic posito ne dispendium in rebus ipsis eveniat, & cujuslibet fraudis sub qualibet occasione sine exquisitione locus aliquis patere non valeat. Summa vero redituum ejus quæ sit, nobis pariter tuis scriptis indicare festina.

XVI. AD ROMANUM DEFENSOREM.

De rationibus Bonifacii numerarii.

Gregorius Romano defensori.

EXperientiam tuam non latet, quod in rationibus Bonifacii numerarii nostri, * suo-
B rum aliquid apud te interesse audivimus: propter quod, partem aliquam substantiæ suæ xenodochio quod ad beatum Petrum apostolorum principem constitutum est, dereliquit, & suam nobis conjugem commendavit. Et ideo quia Laurentius vir clarissimus præsentium portitor pro rationibus ipsis, id est, nonæ ac decimæ indictionis faciendis transmissus est; hujus tibi præceptionis serie injungimus, ut ei hac in causa, quocumque necesse fuerit præbere solatia, atque eum æquitate servata juvare festines, quatenus dum te solicito rationes ipsæ salubriter fuerint terminatæ, & pauperum fiat utilitas, & mulieris quæ commendata est quies procuretur atque securitas. Quia
C vero nosti quemadmodum causæ & maxime tales agantur, si forsitan videris, quia rationes ipsæ finiri sine dispendio non possunt, ad glorioſissimum Leontium una cum reverendissimo fratre & coepiscopo nostro Joanne, te ire necesse est, & communi cum eo consilio agere, & ad quantum potueris eloqui; & promittere quidquid vel ipsi, vel diversis dandum suffragatoribus fuerit, dummodo per partes non eat, sed celerius finem accipiat. Illud autem præ omnibus tractare vos convenit, utrum cum prædicto glorioſissimo viro antequam rationes incipiantur, aut certe loqui propterea debeatis: ne forte causa in examinatione missa, nobis postea ad decidendum
D difficultatem adducat. Sed quia melius in præsenti quid oporteat poteris advertere, quod utilius visum fuerit, agite. In hac tamen promissione solicitos vos esse necesse est, ut omnia inibi comprehensa pro totius causæ decisione plura solida nullo modo promittantur, indicantes ei, si causa exegerit, quia pauper omnino defunctus est. Quod ut ita esse cognoscat, exemplar rerum inventarum de substantia ipsius sibi prævidimus dirigendum. Quod si forte apud prædictam solidorum quantitatem consentire noluerit, eligimus potius hoc quod pervenit ad xenodochium reddere, quam inanem invidiam sustinere. Si vero consenserit, studiose agendum est, ut exinde se-
E curitas remittatur, quatenus post datam securitatem & decisionem, causa recidiva exinde alterius nullo modo valeat quæstionis suscitari. Quod autem dederis, tuis rationibus imputamus.

* secundum aliquid interesse propter &c. *Taris.*

XVII. AD AZIMARCHUM SCRIBONEM.

De naufragio ejus.

Gregorius Azimarcho scriboni.

QUanto nos cognitus casus vestri nanfragii contristavit, tanto subsequens epistola relevavit, quod magnitudinem vestram incolumem ad Siciliam perveniſſe cognovimus, Et creatori nostro gratias agimus, qui solita vos pietate protexit, & de maris periculo liberavit. Unde necesse est, ut Dei misericordiam, quam in vobis sæpe collatam inspicitis, ita semper in omni actu præ oculis habeatis, ut ejus in vobis gratia cumuletur, & sicut ab exterioribus periculis, ita quoque ab interioribus eripiat. Paterna igitur dulcedine salutantes petimus, ut de vestra nos incolumitate, quotiens se occasio dederit, relevetis.

XVIII. AD EUMDEM.

De rationibus Bonifacii.

Gregorius Azimarcho scriboni.

MAgnitudinem vestram, quo tempore hic in Romana urbe fuit, cognoviſſe recolimus, Bonifacium quondam numerarium condito testamento partem aliquam hæreditatis suæ xenodochio, quod ad sanctum Petrum apostolorum principem situm est, reliquiſſe. Et quoniam gerere nos solicitudinem diximus, ut ad glorioſum filium nostrum Leontium persona pro exponendis ratiociniis ipsius mitteretur, curam ut compleri debuiſſet habuimus. Idcirco quia Laurentius vir clariſſimus præsentium portitor ad hoc illuc noscitur esse transmiſſus, magnitudinem vestram paterna dilectione salutantes, petimus, ut ei hac in causſa concurrere, atque vestra, sicut de vobis confidimus, salva justitia impendere patrocinia debeatis; quatenus dum sinceriſſimæ bonitatis vestræ fuerit ope suffultus, & de viduitate mulieris quondam Bonifacii, & de pauperibus, quibus, sicut dicimus, idem Bonifacius hæreditatis suæ partem aliquam dereliquit, mercedem apud omnipotentem Deum acquiratis.

XIX. AD MAURILIONEM EXPRÆFECTUM.

Ut sæpius scripta sua ei dirigat.

Gregorius Maurilioni exprafecto.

VAlde miramur, quod nos, diverſis de Sicilia venientibus, gloria vestra incolumitatis suæ nuntio relevare postponit. Et utrum oblivioni caritatis, an occupationi debeat reputari, nescimus. Et ideo salutantes paternæ caritatis affectu petimus, ut quotiens scribendi se occasio dederit, de vestra nos salute, & qualiter circa vos agatur, refoveatis; quatenus dum secundum desiderium nostrum de prosperitate vestra læti fuerimus, redemptori nostro pro vobis agere gratias valeamus. Omnipotens Deus misericordiæ suæ vos gratia tueatur, & ab omni adversitate servet illæsos, atque custodiat.

XX. AD MAURENTIUM MAGISTRUM MILITUM.

Comitiolum commendat.

Gregorius Maurentio magistro militum. *

* in Tarr. transfertur indict. 1.

VEniens dilectiſſimus filius noster Cyprianus diaconus, laudabile Comitioli studium, & quam nobis utilitatem Urminati castro fecerit indicavit. Sed & multa de eo bona diverſis testificantibus olim cognovimus. Et quia eum apud vos, sicut ante fuit, modo non esse audivimus, gloriam vestram petimus, ut si quid est unde juste vestros animos fortaſſis offendit, nobis, quidquid illud est, remittatis, eique plenam gratiam reddere, atque illum in ea qua apud vos dudum fuit familiaritate recipere debeatis, & vestrum illi favorem, sicut revera proprio, salva ratione quocumque usus exegerit impendatis. Ita ergo facite, ut de integro ei gratia restituta, aut ipso renuntiante, aut aliis referentibus, possimus agnoscere.

XXI. AD EUPATOREM DUCEM SARDINIÆ.

Valdericum commendat.

Gregorius Eupatori Duci Sardiniæ.

CUm lator præsentium Valdaricus illa nos pro sua commendatione scribere postulet, quæ magnitudinem vestram æquitatis intuitu sine cujusquam etiam interceſſione non dubitamus efficere, petitionem ipsius minime despiciendam prospeximus. Quia ergo cum uxore sua, quam hic de Romana civitate esse perhibet, reverti, sicut desiderat valeat, vestris se poscit patrociniis adjuvandum; paternæ dilectionis salutantes affectu petimus, ut hac in re magnitudinis vestræ tuitionem habeat, & a nullo eos illic contra rationis ordinem impediri permittatis: sed desideriis eorum pro vestra mercede adesse & concurrere debeatis, quatenus & illi se adjutos vestra ope congaudeant, & magnitudo vestra poscentibus impendiſſe quod justum piumque est videatur.

XXII. AD JOANNEM SUBDIACONUM.

De monachis monasterii Claudii abbatis. De peculiaritate a monasteriis funditus extirpanda: & de quibusdam scriptis beati Gregorii non recte a Claudio abbate exceptis.

Gregorius Joanni Subdiacono Ravennæ.

VEnientes monachi monasterii quondam abbatis Claudii, petiverunt sibi Constantium monachum abbatem debere constitui. Quos valde ego in sua petitione detestatus sum,

sum, quia mihi terrenæ mentis esse omnimodo apparuerunt, quia terrenum nimis hominem abbatem quæsiverunt habere. Cognovi enim quod idem Constantius peculiaritati studeat. Quæ res maxime testatur eum cor monachi non habere. Ac deinde cognovi, quia ad monasterium, quod in Piceni provincia situm est, solus pergere sine aliquo fratrum suorum præsumpsit. Ex qua ejus actione cognoscimus, quia qui sine teste ambulat, recte non vivat. At quomodo aliis regulam teneat, quam sibimetipsi nescit tenere? Ab hoc igitur recedentes, cellerarium quemdam nomine Maurum petiverunt, cujus vitæ atque industriæ multa testificantur, quia & quondam abbas Claudius eum quibusdam * laudavit. Tua itaque experientia solicite requirat, & si ejus vita ad locum regiminis digna est, a reverendissimo fratre & coepiscopo nostro Mariniano hunc abbatem ordinari faciat. Si vero est quod ei omnino obviet, & ex sua congregatione invenire aptum minime possunt, ipsi sibi aliunde eligant, & is quem elegerint fiat. Hoc autem prædicto fratri & coepiscopo nostro omnino dicere stude, ut peculiaritatem a quatuor aut quinque monasterii monachis, in quibus corrigi hactenus minime potuit, studiosissime compescat, & hoc ipsum monasterium a tali peste mundare festinet: quia si illic peculiaritas a monachis habetur, neque concordia, neque caritas in congregatione eadem poterit permanere. Quid est autem habitus monachi, nisi despectus mundi? Quomodo igitur mundum despiciunt, qui in monasterio positi aurum quærunt? Ita igitur tua experientia faciat, ut neque loci ordinatio differatur, neque ad nos ulterius hac de re querela perveniat. Præterea quia idem carissimus quondam filius meus Claudius aliqua meloquente de Proverbiis, de Canticis Canticorum, de Prophetis, & de libris quoque Regum, & de Heptateucho audierat, quæ ego scripto tradere præ infirmitate non potui, ipse ea suo sensu & stylo dictavit, ne oblivione deperirent, ut apto tempore hæc eadem mihi inferret, & emendatius dictarentur. Quæ cum mihi legisset, inveni dictorum meorum sensum valde * in multis inutilibus fuisse permutatum. Unde necesse est, ut tua experientia, omni excusatione atque mora cessante, ad ejus monasterium accedat, convenire fratres faciat, & sub omni veritate quantascumque de diversis * scripturæ chartas detulit, ad medium deducant. Quas tu suscipe, & mihi celerrime transmitte. De tuo autem reditu, qui molestiam te validam incurrisse cognovimus, Deo propitio, in subsequentibus cogitamus. Illud autem quod ad me quorumdam relatione perlatum est, quia reverendissimus frater & coepiscopus meus Marinianus legi commenta beati Job publice ad vigilias faciat, non grate suscepi: quia non est illud opus populare, & rudibus auditoribus impedimentum magis quam provectum generat. Sed dic ei ut commenta psalmorum legi ad vigilias faciat, quæ mentes sæcularium ad bonos mores præcipue informant. Neque enim volo dum in hac carne sum, si qua dixisse me contigit, ea facile hominibus innotesci. Nam quia dilectissimæ memoriæ Anatolius diaconus quærenti ac jubenti domno imperatori librum regulæ pastoralis dedit, ægre suscepi: quem sanctissimus frater & coepiscopus meus Anastasius Antiochenus in Græcam linguam transtulit, & sicut mihi scriptum est, ei valde placuit: sed mihi valde displicuit, ut qui meliora habent, in minimis occupentur. In parte autem tertia beati Job, in eo versu in quo scriptum est: *Scio quod redemptor meus vivit*, suspicor quia prædictus frater, & coepiscopus meus Marinianus mendosum codicem habeat: nam in scrinio nostro idem locus aliter habetur, quam in aliorum codicibus esse cognovi. Atque ideo eumdem locum relevari feci, ut sicut in scrinio nostro est, ita quoque hunc & sæpefatus frater meus habeat. Quatuor enim verba sunt, quæ si eidem loco defuerint, non modicum possunt lectori scrupulum generare. Hæc omnia subtiliter & celeriter * exequere. Et si apud excellentissimum exarchum nihil potes, vel hæc non videaris neglexisse quæ potes. De loco autem Albini quid dicam, de quo nobis aperte contra justitiam respondetur? De quo tamen debes districtius cogitare. Præterea ante aliquantum temporis experientiæ tuæ præceperamus, apud eminentissimum filium nostrum præfectum ageret, quatenus cura formarum committi Augustino viro clarissimo debuisset, pro eo quod omnino solicitus atque strenuus vir est. Et ita hactenus distulisti, ut nobis nec quid egeris indicares. Et ideo apud eumdem eminentissimum filium nostrum vel modo omni agere intentione festina, ut formæ prædicto clarissimo viro per omnia committantur, quatenus solicitudine sua * aliquid in eas valeat reformare. Nam sic despiciuntur atque negliguntur formæ ipsæ, ut nisi major solicitudo fuerit, intra paucum tempus omnino depereant. Sicut ergo nosti, quam necessaria causa sit, & generalitati utilis, sic studendum tibi est, ut prædicto, sicut diximus, viro, * per solicitudinem tuam modis omnibus committantur. Data mense * Februarii, indictione v.

laudabat. Parif.

Inutilius fuisse &c. Parif.

scripturis. Parif.

* al. exquire.

aliquatenus ea valeat. Parif.

pro sua solicitudine. Parif.

* Januario. Parif.

XXIII. AD MAURENTIUM MAGISTRUM MILITUM.

De sellis plectilibus dirigendis.

Gregorius Maurentio magistro militum.

COgnoscat gloria vestra mandasse nos Anthemio subdiacono, ut aliquantas sellas plectiles nobis dirigere studeat. Aut si factas non invenerit, ipsum apud se artificem tollat, ut in domo ipsius debeat laborare, & vel XXIV. sellas omnino bonas faciat. Et ideo quia omnino nobis sunt necessariæ, gloria vestra, ut hoc fieri possit, provideat. Et si forte vos jam aliquas conquisistis, nobis eas transmittite. Sed & Juliano viro clarissimo majori excellentiæ estræ, aut si quis alter habuerit, eas nobis mittere procuret. Ita ergo gloria vestra faciat, ut hæc quæ scripsimus solicitudinis vestræ debeant modis omnibus instantia procurari.

A

XXIV. AD AROGEM.

De trabibus in ecclesiis sanctorum apostolorum Petri & Pauli.

*Gregorius * Arogi duci.*

* Arichi Beneventano duci, de quo Paulus Diac. IV. 6.

QUia sic de gloria vestra sicut revera de filio nostro confidimus, petere aliqua a nobis fiducialiter provocamur, arbitrantes quod minime nos patiamini contristari, maxime in tali re, unde anima vestra multum poterit adjuvari. Indicamus autem propter ecclesias B. Petri & Pauli aliquantas nobis trabes necessarias esse, & ideo Sabino Subdiacono nostro injunximus, ut de partibus * Britannorum aliquantas incidere, & usque ad mare in locum aptum trahere debeat. Et quia in hac re solatiis indiget, salutantes gloriam vestram, paterna caritate petimus, ut actionariis vestris qui in illo loco sunt deputetis, ut homines qui sub eis sunt cum bobus suis in ejus transmittere debeant solatium, quatenus vobis concurrentibus melius quod ei injunximus possit perficere. Nos enim promittimus quia dum res perfecta fuerit, dignum vobis xenium, quod non sit injuriosum, transmittemus. Nam scimus nos considerare, & filiis nostris qui bonam voluntatem exhibent respondere. Unde iterum petimus, gloriossime fili, ut ita C facere debeatis, ut & nos vobis possimus esse de præstito beneficio debitores, & vos mercedem pro sanctorum ecclesiis habeatis.

* Rectius Brutiorum, ut probat Baronius annal. tom. 8. ad annum 602. *ita in Paris.*

XXV. AD MAURENTIUM MAGISTRUM MILITUM.

De trabibus in ecclesia sancti Petri necessariis.

Gregorius Maurentio magistro militum.

PRopterea quod in ecclesiis beatorum Petri & Pauli trabes sunt necessariæ, omnino D Sabino subdiacono injuximus, ut aliquantas de partibus * Britannorum incidere, & ad locum unde huc per mare duci possint, trahere debeat. Sed quoniam solus hoc facere non assurgit, Arogi scripsimus, ut homines qui sub eo, cum bobus suis, in ejus deputet ire solatiis; promittentes quia dum res perfecta fuerit, dignum ei xenium transmittemus. Gloria ergo vestra epistolam nostram ad eum sub urbana persona studeat sub celeritate transmittere, quæ ei hoc quod scripsimus deferat, ut antedictus subdiaconus voluntatem ipsius possit agnoscere. Si vero navigii prosperitate inventa discesserit, cuncta ei gloria vestra per suas epistolas innotescat, ut sciat quid agere E debeat: sed & nobis similiter quæ acta fuerint indicate.

* Brutiorum. *ita & in Paris.*

XXVI. AD GREGORIUM EXPRÆFECTUM.

De trabibus in ecclesiis sanctorum apostolorum Petri & Pauli.

Gregorius Gregorio expræfecto.

SCientes quanta erga beatorum Petri & Pauli ecclesias in gloriæ vestræ mente maneat dilectio, vestrum nobis post Deum adjutorium scriptis decurrentibus adhibere necessario procuramus, confidentes vos facile & devote quid- B quid pro earum utilitate cognoscitis impartire, quibus gloriam vestram etiam sponte non dubitamus velle præstare. Et ideo quia in prædictis ecclesiis trabes omnino sunt necessariæ, atque Sabino subdiacono, ut interim usque ad viginti incidere festinet, & ad mare trahere debeat injunximus; paterno salutantes affectu petimus, ut gloria vestra de possessionibus quas illic in emphytheosim habet, hac in re homines cum bobus suis faciat præbere solatia: quatenus & ipse vestra opitulatione suffultus, ad ea explenda quæ sibi injuncta sunt possit esse idoneus, & vos mercedem valeatis acquirere. Ita ergo, sicut diximus, & ut de vobis confidimus, agi- C te, gloriose fili, ut & vobis gratias referamus, & beatos apostolorum principes pro amore & devotione vestra, quam eorum ecclesiis exhibetis, habeatis in omnibus adjutores.

XXVII. AD STEPHANUM EPISCOPUM.

De trabibus conducendis.

*Gregorius * Stephano episcopo.*

* Venerio.

QUamvis fraternitatem vestram officii sui qualitas pro ecclesiarum utilitatibus ultro solatiari commoneat; non tamen ab re D est, si illud ex abundanti nostra hortemur epistola, quod facere vos convenit prona voluntate. Proinde in ecclesiis beatorum Petri & Pauli trabes valde necessarias fraternitati vestræ duximus indicandum. Et quoniam Sabino subdiacono ut aliquantas incidere, & usque ad mare trahere debeat, unde huc adduci valeant, injunximus, atque in ea re manifestum est eum opus habere solatiis; sanctitas vestra, ut oportuerit, ei toto studio totaque intentione opem ferre studeat, ac in ejus solatio boves hominesque transmittat, ut nullam excusationem inveniat, sed quæ ei præcipimus vobis opitulantibus implere sufficiat. Ita ergo fraternitas vestra faciat, ut ei E se quantum valeat impendat. Nam quantum prædicti subdiaconi culpa est, si vobis concurrentibus piger extiterit, tanto culpabilius erit & gravius, si qua se occasione fraternitas vestra aut excusare, aut indevotam, quod non credimus, monstrare voluerit. Debes autem scire hanc fraternitati tuæ vehementer incumbere, cujus ecclesiæ trabes olim cultu proprio consueveras procurare.

XXVIII. AD ROMANUM DEFENSOREM.

De filiis Petri defensoris extra massam in qua nati sunt non jungendis.

Gregorius Romano defensori.

PEtrus quem defensorem fecimus, quia de massa juris ecclesiæ nostræ quæ Vitelas dicitur oriundus sit, experientiæ tuæ bene est cognitum. Et ideo quia ita circa eum benigni debemus existere, ut tamen ecclesiæ utilitas non lædatur; hac tibi præceptione mandamus, ut eum districte debeas commonere, ne filios suos quolibet ingenio vel excusatione foris alicubi in conjugio sociare præsumat, sed in ea massa cui lege & conditione ligati sunt socientur. In qua re etiam & tuam omnino necesse est experientiam esse solicitam, atque eos terrere, ut qualibet occasione de possessione, cui oriundo subjecti sunt exire non debeant. Nam si quis eorum exinde, quod non credimus, exire præsumpserit, certum illi sit quia noster consensus nunquam illi aderit, ut foris de massa in qua nati sunt, aut habitare, aut debeant sociari, sed & superscribi terram eorum. Atque tunc sciatis vos non leve periculum sustinere, si vobis negligentibus quisquam ipsorum quidquam de iis quæ prohibemus facere qualibet sorte tentaverit.

XXIX. AD MAURENTIUM MAGISTRUM MILITUM.

De filio Domitii relaxando.

Gregorius Maurentio magistro militum.

PEtiit Domitius vir magnificus ut vestræ gloriæ scribere deberemus, quatenus navigantibus aliis, & filio suo similiter esset licentia navigandi. Et quamvis de gloria vestra certi sumus quia nihil quod indiscretum est faciat, sed omnia sapienter intendat: hortamur tamen ut si alii relaxantur, ille non debeat retineri, ne forsitan non ex ratione, sed sola fratrum inimicitia retineri videatur. Vos tamen qui præsentes estis, æquitatis consideratione generalem etiam utilitatem attendentes, melius quid expediat potestis advertere.

XXX. AD QUERTINUM EXPRÆFECTUM.

De Bonito viro glorioso, qui præfecturæ administrationem expetebat.

Gregorius Quertino expræfecto.

EPistolam * gratiæ vestræ suscepimus, in qua scripsistis, ut pro * religioso Bonito filio nostro agere debeamus, quatenus præfecturæ illi administratio committatur. Equidem nos eumdem filium nostrum non modo, sed multi sunt anni quod novimus, & idcirco

* gloriæ. *Paris.*

* glorioso. *Paris.*

concurrere illi per omnia festinamus, sed non illa re de qua amaritudines possit & tribulationes assumere. Nam administratio ipsa uni priori ipsius & alteri minori ipsius oblata est, & miscere se nullo modo voluerunt, scientes omnino grave esse, & præsertim hoc tempore hanc administrationem suscipere. Si ergo illis grave fuerit, quanto magis isti debet esse difficile, qui nobis in actione est? Additur quia inutile & valde laboriosum est, hominem literatum ratiociniorum causas assumere, & in eis se, quod non expedit, obligare. Super hæc autem res illa nos revocat: quia nullum de hac actione bene exisse recolimus, nisi gloriam vestram, de quo omnipotentem dominum petimus, ut eam usque ad finem continua protectione custodiat. Et ideo hoc considerantes, in ejus læsione miscere nos nolumus. Nam quod modo putatur utile, certum est quia postmodum plenum laboris erit atque dispendii. Si autem sic utilitatibus suis æstimat oportere, & vult agere ut hæc administratio sibi committatur, nos contrarii non sumus, sed etiam modo futuris tribulationibus ipsius condolemus: quia quid pasurus sit, exemplo præcedentium non nescimus.

XXXI. *Promissio cujusdam episcopi hæresim suam anathematizantis, quam solvi fecit in nomine domini imperator Constantinopoli, sub die decimo mensis Februarii, indictione* V.

QUotiens cordis oculus nube erroris obductus, supernæ illustrationis lumine fit serenus, magna cautela nitendum est, ne latenter auctor schismatis irruat, & ab unitatis radice eos qui ad eam reversi fuerant, telo iterum erroris abscindat. Et ideo ego ille civitatis illius episcopus, comperto divisionis laqueo quo tenebar, diutina mecum cogitatione pertractans, prona & spontanea voluntate ad unitatem sedis apostolicæ, divina gratia duce, reversus sum. Et ne non pura mente, seu simulate reversus existimer, sub mei ordinis casu spondeo, & anathematis obligatione, atque promitto tibi, & per te sancto Petro apostolorum principi, atque ejus vicario beatissimo Gregorio, vel successoribus ipsius, me nunquam quorumlibet suasionibus vel quocumque alio modo ad schisma, de quo redemptoris nostri misericordia liberante ereptus sum, reversurum, sed semper me in unitate sanctæ ecclesiæ catholicæ & communione Romani pontificis per omnia permansurum. Unde jurans dico per Deum omnipotentem, & hæc sancta quatuor evangelia, quæ in manibus meis teneo, & salutem * gentium atque illustrium dominorum nostrorum rempublicam gubernantium, me in unitate, sicut dixi, ecclesiæ catholicæ, ad quam Deo propitio sum reversus, & communione Romani pontificis semper & sine dubio permanere. Quod si, quod absit, aliqua excusatione vel argumento ab hac me unitate divisero, perjurii reatum incurrens, æternæ pœnæ obligatus inveniar, & cum auctore schismatis habeam in futuro sæculo portionem. Hanc autem confessionis promissionisque meæ chartulam notario meo cum consensu presbyterorum & diaconorum atque clericorum, qui me in hac unitate obligantes in suprascriptis omnibus prona simul voluntate secuti atque propriis

* geniumque illustrium. *Paris.*

manibus subscripturi sunt, scribendam dictavi, & propria manu subscribens tibi tradidi. Acta in loco illo, die & consulibus suprascriptis : *Subscriptio episcopi illius*. Ego ille episcopus civitatis illius huic confessioni promissionique meæ præstito de conservandis suprascriptis omnibus sacramento subscripsi.

XXXII. AD COLUMBUM EPISCOPUM NUMIDIÆ.

De perversitate Paulini Regensis episcopi, qui in suum clerum excesserat, & per simoniam subditos ordinabat.

Gregorius Columbo episcopo Numidiæ.

QUia bene olim nobis est cognitum fraternitatem tuam sacerdotali gravitate & zelo esse ecclesiastico decoratam, satis oportere prospeximus, ut interesse ad cognoscenda ea quæ correptionis indigent debeat, ne si fuerint dissimulatione postposita, licitum esse sibi creat quisque quod potest. Qualiter autem fratrem nostrum Paulinum * Regensis civitatis episcopum clerus suus, vel hi qui in sacro sunt ordine constituti, in se perhibeant corporaliter excessisse, audire non indiges; quippe quia priusquam hæc ad nos querela pertingeret, tibi jam factum est, sicut eis asserentibus didicimus, manifestum. Et quoniam præpositis in subjectorum pœnam * esse non debet sæviendi, Victori fratri & coepiscopo nostro, qui primatus inter vos locum tenet, curavimus scribendum, ut una cum tua fraternitate vel cum aliis fratribus & coepiscopis nostris quos adhibere prospexeritis, inter memoratum fratrem consacerdotemque nostrum & clerum ipsius causa subtili debeat investigatione cognosci. Et ideo dilectio tua imminet atque solicitudinem gerat, ut ea quæ ad nos perlata sunt, inaudita non transeant, ne discordia in ecclesia, unde magnopere pellenda est, nutriatur. Et si quidem contra eum clericorum suorum vera querela est, culpam suam, quam sponte emendare despexit, in ecclesiastici vigoris diffinitione cognoscat, ut & de præsenti sentiat quam sit grave quod fecit, & discat de futuro nil se plus agere posse quam licet. Præ omnibus igitur hortamur, ut zelum quem propter Deum habere te novimus, ardentius studeas exercere. Et quia memoratus frater noster Paulinus ecclesiasticos ordines per simoniacam dare hæresim, quod auditu nefas est, dicitur: una cum antedicto primate vel aliis subtilius hoc & cum omni tibi diligentia sit curæ perquirere. Et si ita, quod absit, inventum fuerit, studendum atque agendum est, ut & eum qui præmium accipere, & eum qui dare non metuit, canonicæ ultionis sententia feriat; quatenus horum emendatio multorum possit esse correptio. E priusquam hæc radix mortifera convalescat, & plures interimat, totius concilii diffinitione damnetur, ut nullus unquam pro quovis ordine accipere, nullus dare aliquid audeat, nec quisquam ex gratia, sed promoveatur ex merito: ne & ordo ecclesiasticus confundatur, & sit probitas vitæ despectui, si præmium meriti indignus acceperit. Hilaro autem chartulario nostro injunximus

* Tegensis, *Taris.*

* fas esse *Taris.*

A ut si causa poposcerit, congnitioni vestræ interesse non renuat. Si ergo necessarium fuerit, vestris illum apicibus, ut illuc venire debeat facite certiorem; quatenus simul cum ipso tractantes, melius decernere quæ statuenda sunt debeatis.

XXXIII. AD VICTOREM EPISCOPUM PANORMITANUM.

De querela advertus Paulinum episcopum.

*Gregorius Victori episcopo * Panormitano.* * deest in *ris.* Panormitano.

B QUanto lætitiæ nobis est fratres nostros cognoscere erga filios suos paterna caritate decenter esse solicitos, tanto tristitiæ deputamus, quando eos ab illicitis nec aliorum fratrum reverentia nec sacerdotii prævalet consideratio temperare. Quam igitur gravis & aspera adversus fratrem nostrum Paulinum * Tegensis civitatis episcopum, clericorum ejus, vel eorum qui in sacro sunt ordine positi, sit querela fraternitati tuæ liquero non dubium est: quia latere te in vicino non potuit, quod ad nos in longinquo pervenit. Et quoniam valde cavendum est, ne hoc quod eum frustra in se corporali injuria queruntur excedere, aut licite præsumatur, aut fiat dissimulatione deterius; sic manifesti excessus canonica semper moderatione premendi sunt, ut una res & præteritorum correptio, & esse possit regula futurorum. Proinde simul cum dilectissimo communi fratre Columbo episcopo, vel aliis sacerdotibus, quos prævideris, inter suprascriptum fratrem nostrum & clericos ipsius cautam subtili investigatione rimari te convenit. Et si supplicantium querela veritate subsistit, ita hoc regulari emendatione corrigite, ut & quam sit malum quod fecit agnoscat, & officii sui terminos discat de cetero non exire. Nec loci tui, sicut dicitur, ab eo postponi ordinem patiaris, ne illi despectus suus ad periculum & tibi fiat ad culpam. Nam ad personam in priori loco positam respicit quidquid a minore committitur, nisi solicite corrigatur. Illud autem quod idem frater noster Paulinus ecclesiasticos ordines dare sub præmio perhibetur, subtilius a vobis & omnino districte quærendum est. Et si ita, quod non optamus, esse claruerit, sic ad ulciscendum hoc vester se propter Deum zelus accendat, ut & ordinanti avaritia sua convertatur ad pœnam, & illicita ordinatio effecta carens ambitionis suæ desiderio non fruatur. In qua re hortamur atque præ omnibus admonemus, ut ita fraternitas vestra studeat esse solicita, quatenus priusquam unius vitio simoniacæ illic hæreseos E nequitia convalescat, sententiæ vestræ falce, facto ex opere concilio, radicitus amputetur. Nam quisquis ad hoc facinus emendandum officii sui consideratione vehementer non arserit, cum ipso se non dubitet habere portionem, a quo prius hoc piaculare flagitium sumpsit exordium. Et ideo, sicut diximus, hinc vigilanter atque studiose agendum est, ut concilium vestrum, quod nuncusque sine hujusmodi parva opinione Deo custodiente servatum est, hujus sceleris venena nec polluere possint, nec perdere. Præterea Hilaro chartulario

* Tegensis. *ris.*

rio noſtro præcepimus, ut ſi res exegerit, intereſſe vobiſcum non differat. Unde ſi neceſſe fuerit, veſtris illi ut ad vos venire debeat, epiſtolis indicate, quatenus hæc omnia una cum eo ſalubriter Deo poſſitis adjuvante dirimere.

XXXIV. AD JOANNEM EPISCOPUM PRIMÆ JUSTINIANÆ.

De Paulo Docleatinæ civitatis epiſcopo lapſo, qui res quoque eccleſiæ deprædatus fuit.

Gregorius Joanni epiſcopo primæ Juſtinianæ.

QUando mala quæ pœnitentiæ fletu purganda ſunt augentur exceſſibus, ita major delinquentibus eſt adhibenda correptio, ut & ipſi facinus ſuum ſaltem pœna vindicante cognoſcant, & alios ab illicitis * eccleſiæ ultionis timor inhibeat. Dilectiſſimus itaque lator præſentium Neemeſion ad nos veniens indicavit, ſicut & geſtorum exemplaria quæ huc detulit continebant, Paulum Docleatinæ civitatis epiſcopum inter alia mala in corporale crimen lapſum, a ſuis fuiſſe clericis accuſatum, atque habita cognitione, ita, quod ſine dolore dicere non poſſumus, claruiſſe, atque inſuper, poſtquam convictus eſt etiam cum libellum, in quo ea de quibus accuſatus fuerat vera eſſe confeſſus eſt, obtuliſſe. Qua de re ſententia illum epiſcopali depoſitum, & ejus loco ſe cum fraternitatis veſtræ conſenſu eſſe epiſcopum ordinatum. Sed nunc eumdem Paulum cum auxilio quorumdam ſæcularium judicum venientem epiſcopium more prædonis ingreſſum, ablatiſque violenter rebus eccleſiæ ab eo ſe projectum, ac ad ſummam injuriam ac necem pene perductum. Et quoniam tantæ nequitiæ pravitas nec diſſimulanda nec leviter attendenda eſt, fraternitas veſtra hæc omnia diligenter curet addiſcere, & ſi ita ſe, ut edocti ſumus, veritas habet, prædictum Paulum diſtricta faciat executione compelli, ut quæcumque abſtulit, omni mora vel excuſatione ceſſante reſtituat. Si vero nihil eccleſiæ, ſed ſuum proprium ſe dixerit abſtuliſſe, quamvis grave & iniquum fuerit ut non a vobis vel a metropolitano ejus hoc peteret, ſed temerario auſu manu prætumeret agere; verumtamen ſi quid proprium tulit, ſub fraternitatis veſtræ debet examinatione conſtare ſi verum eſt. Sed & illud diligenter quærendum eſt, ſi quid male de rebus dilapidavit eccleſiæ, ut ex eo quod nunc abſtulit, hoc reformare ac ſatisfacere modis omnibus compellatur. Si autem differre tentaverit, quouſque omne quod dilapidavit, vel de ſubſtantia tulit, eccleſiæ reſtituat, in monaſterium mittendus eſt, ut ſaltem coactus reddat quod male auferre non timuit. Qui ſi forte, quod non credimus, poſt depoſitionem ſuam inverecunde ac mente perverſa aliquid de epiſcopatu loqui, atque rurſus ad hoc qualibet aſpirare præſumptione tentaverit, fraternitatis veſtræ ſe contra improbitatem ipſius omnino vigor accendat, atque dominici corporis ac ſanguinis communione privatum in monaſterium eum uſque ad diem obitus ſui ad agendam curet pœnitentiam retrudendum, quatenus perpetrati ſceleris maculas dignis diſcretionibus emundare, quas magis in interitu animæ ſuæ nequiter augere deſiderat. Supraſcriptus autem dilectiſſimus frater noſter Neemeſion in loco ſuo & epiſcopatus officio procul dubio reformetur, & ne denuo hac de re inquietudinem ac moleſtiam patiatur, ſolicitos vos eſſe neceſſe eſt, quia hoc non ſolum ad hujus monitionem, verum etiam ad aliorum conſtat emendationem proficere, ut pravorum hominum præſumptio nihil de cetero contra ſacrorum canonum ſtatuta, vel eccleſiaſticam diſciplinam ullo modo audeat attentare.

* eccleſiaſticæ *Pariſ.*

XXXV. AD CONSTANTIUM EPISCOPUM SCODRITANUM.

De Pauli Doclealini facinore.

Gregorius Conſtantio epiſcopo Scodritano.

QUæ dilectiſſimus nobis lator præſentium Neemeſion, qui ſe dicit * Doclealinæ civitatis eſſe antiſtitem de facinore Pauli Docleatini, ut ipſe aſſerit, quondam epiſcopi queſtus ſit, fraternitati tuæ fuerint ſubtilius indicanda, niſi ſcire te omnia teſtaretur: quippe quem & compaſſum ſibi, & voluiſſe ſubvenire * perhibet, ſed minime potuiſſe. Et quia * viſa tanti cauſſa flagitii negligi, vel * tranſiri non debet impunita, ne ejus imitatione ſceleſta ab aliis, quod abſit, ſumatur audacia; fraternitas tua exemplaria ſcriptorum his ſubdita, quæ ad reverendiſſimum fratrem noſtrum Joannem primæ Juſtinianæ civitatis epiſcopum ſervantem vices noſtras direximus, diligentius relegat. Et ſi ſecundum eorum ſeriem explere ſe cuncta poſſe cognoſcit, ea quæ illi mandavimus, ipſe omnia ex noſtra auctoritate exequatur & faciat. Si vero hoc tibi quibuſdam forte adverſantibus obſtaculis vides eſſe difficile, ſtudendum eſt, ut eadem ſcripta noſtra ad antedictum fratrem noſtrum ſine excuſatione perveniant. Cui etiam & te convenit imminere, ut ea quæ ei a nobis mandata ſunt, diſtrictius exequi, & nulla debeant occaſione lentari: ſed ita quæ nequiter acta ſunt emendatione congrua corrigantur, quatenus una res & ultio competens delinquentis, & formido ſit alius in eodem ordine conſtitutis.

* Docleatinæ. *ita in Pariſ.*

* ſed perhibet minime *Pariſ.*

* viſa deeſt in *Pariſ.*

* tranſire

XXXVI. AD EPISCOPOS CONCILII BYZACENI:

Ut de Clementii primatis eorum cauſſa diligenter inquirant.

Gregorius univerſis epiſcopis concilii Byzacii.

SIcut laudabile ducretumque eſt reverentiam & honorem debitum exhibere prioribus, ita rectitudinis & Dei timoris eſt, ſi qua in eis correctione indigent, nulla diſſimulatione poſtponere; ne totum, quod abſit, corpus incipiat morbus invadere, ſi languor non fuerit curatus in capite. Ante multum ſiquidem temporis quædam ad nos de fratre noſtro * Clementino primate veſtro perlata ſunt, quæ cor

* Crementino *Pariſ.*

cor noſtrum non modico mœrore transfixerunt. Sed prementibus diverſis tribulationibus, & maxime circumſævientibus hoſtibus, ea nobis non fuit ſpatium requirendi. Et quoniam ita ſunt gravia, ut tranſire indiſcuſſa nullo modo debeant, fraternitatem veſtram his hortamur affatibus, ut cum omni ſolicitudine ac vivacitate veritatis indagare ſubſtantiam multis modis debeatis, ut aut, ſi ita ſunt ut audita ſunt, ultione canonica reſecentur; aut ſi falſa, fratris noſtri innocentia diu ſub nefandæ opinionis dilaceratione non jaceat. Unde ne quis deſidiæ torpor in requiſitione ſit, admonemus ut non cujuſquam perſonæ gratia, non favor, non blandimenta, vel quodlibet aliud quemquam veſtrum vel ad diſcutiendum quæ nobis nuntiata ſunt molliat, vel a tramite veritatis excutiat: ſed ſacerdotaliter ad inveſtigandam vos propter Deum veritatem accingite. Nam ſi quis in hoc aut pigrum ſe aut negligentem præſumpſerit exhibere, dictis criminibus apud omnipotentem dominum ſe noverit eſſe participem, cujus zelo ad perſcrutandas ſubtiliter nefandi cauſſas facinoris non movetur.

XXXVII. AD FIRMINUM EPISCOPUM ISTRIÆ.

De converſione ejus ad ſanctam eccleſiam catholicam.

Gregorius Firmino epiſcopo Iſtriæ.

QUem redemptor noſter de ſervorum ſuorum numero perire non patitur, ita miſericordiæ ſuæ inſpiratione cor ejus illuſtrat, ut deſerto erroris obſcuro, ad cognitionem lucis & viam redeat veritatis. Unde ſuſcepta, cariſſime, fraternitatis tuæ epiſtola, magna in domino exultatione gaudemus, quod divina te gratia ad unitatem eccleſiæ, a qua pertinacium & imperitorum hominum * inſtinctu disjunctus fueras, revocavit. Sed quia quanto antiquus hoſtis ſuperatum ſe conſpicit, tanto inſidiari acrius non quieſcit; omnino ſolicitum vigilantemque te eſſe convenit, atque ſcutum conſtantiæ contra jacula ipſius præparare, ut illiſa frangantur, & vim interius penetrandi non habeant. Nulla ergo te, cariſſime frater, rerum deſideria, nulli terrores, nulla blandimenta, nullæ ſeductiones, quæ venenatis verborum ſagittis animas * inficiunt, a reverſionis tuæ fervore te molliant, aut retro redire compellant: ne qui fortem ſuperaveras, * gravius forti ſupereris, & captivus, quod abſit, poſt victoriam tenearis; ſed magis ut mater eccleſia per totum, Deo propitio, orbem diffuſa ad ſuum te rediiſſe gremium non inertem agnoſcat ſtudioſiſſime tibi vigilandum ac laborandum eſt, ut tecum poſſis & alios revocare; quatenus damna quæ tuæ averſionis exemplo commiſeras, non ſolum reverſionis bono refarcias, ſed etiam lucrum exhibeas, ut & ad promerendam præteritorum veniam, & futurorum præmia capeſſenda, plus domino tuo videaris revocaſſe quam tuleras. Nobis ergo omnino curæ erit de fraternitatis tuæ quiete, ut dignum eſt, cogitare: quia poſtquam nobiſcum jam Deo protegente unus es, non aliter utilitates tuas quam noſtras attendimus. Aliqua vero nobis de neceſſitatibus veſtris Joannes ſubdiaconus ſcripſit, ſed credimus de Dei noſtri potentia, quia ſanctus Petrus, ad quem reverſi eſtis, vos deſerere non habet. Modo autem de benedictione ejuſdem ſancti Petri tranſmiſimus fraternitati veſtræ paraturam unam, quam vos neceſſe eſt cum ea caritate qua a nobis eſt tranſmiſſa ſuſcipere.

* inſtinctione. *Pariſ.*

* ferlunt. *Pariſ.*

* graviter ſupereris. *Pariſ.*

Menſe Maii, indictione quinta.

XXXVII. AD CIRIDANUM.

De cura ſitonici.

Gregorius Ciridano.

GLoriæ veſtræ dudum ſcripta ſuſcepimus, in quibus indicaſtis ſolicitudini veſtræ ſereniſſimorum principum juſſione cura ſitonici fuiſſe mandatam, atque præceptum eſſe ut omnis tritici quantitas quæ in horreis noſtræ eccleſiæ ſuſcepta fuerat, vobis tradi per omnia debuiſſet, & ſcripſiſtis, ut hoc ipſum parare in ſpecie faceremus. Quod quidem quia veſtrum, cujus ad nos quidem bona tanta perlata ſunt, non fuerit, novimus: & ſcitis quam durum quamque omnino difficile ſit, ut res quæ nec ſervari, nec eo tempore ad emendum poterat inveniri, in ſpecie reſtitui peteretur. Verumtamen, ut exui ab hujus rei ſolicitudine valeremus, ſtudii noſtri fuit, ut etſi cum majori diſpendio omnino frumenta ipſa, ſicut voluiſtis, in ſpecie faceremus præparari. Poſt vero per latorem præſentium Eutychium virum magnificum, qui ſe illuſtrem præfectum eſſe commemorat, aliam nobis epiſtolam tranſmiſiſtis, ut quæ ſumma ejuſdem ſitonici ab horreariis eccleſiæ ſit ſuſcepta prodi inter acta publica debuiſſet. Et ideo ne per occaſionem eccleſiæ quædam cuiquam naſci videatur occaſio, ſeu excuſatio, & quantitatem, ſicut ſcripſiſtis defenſores eccleſiæ prodiderunt, & quæ putaverunt utilia, petiverunt. Quod gloria veſtra diligenter ſoliciteque pertractet, & verba eorum non negligat. Nam quidquid poſt hæc in prædicti ſitonici ſpecie damni contigerit, amplius jam ad eccleſiæ diſpendium ſciatis nullo modo pertinere: quia nec habitatores civitatis iſtius, afflicti revera homines, prædictum ſitonicum in ſuo ſe aſſerunt detrimento poſſe ſuſcipere. Hæc igitur omnia gloria veſtra cognoſcens, ita de his quæ ſibi ſunt commiſſa ſtudeat cogitare, ut & utilitatem publicam faciat, & hujus operis pondus eccleſiæ noſtræ denuo ad gravamen pauperum non incumbat.

XXXIX. AD DESIDERIUM EPISCOPUM.

De Pancratio ipſius clerico, ne illum revocet a monaſtica converſatione, quam appetiit.

Gregorius Deſiderio epiſcopo in Gallia.

PAncratius lator præſentium, ut aſſerit, diaconus apoſtolorum ſe liminibus repræſentans, a nobis noſcitur petiiſſe, ut eum fraternitati veſtræ deberemus ſpecialiter commendare. Intimavit etiam nobis, quod in clericatus officio veſtræ ſit eccleſiæ mancipatus.

Unde

Unde divini motus inspiratione compunctus, A gratiam monasticæ conversationis appetiit, illicque in eodem quem sumpsit habitu desiderans permanere, etiam diaconum se ejusdem monasterii factum esse commemorat. De cujus loci servitio avelli nulla patitur ratione. Nunc, quantum asserit, fraternitas vestra, non quidem impedimentis intentum, sed affectu benevolentiæ in officium eum suæ vult revocare ecclesiæ. Hortamur igitur, ut tam promptæ devotionis ejus, quam in sancto studet habere proposito, minime vestra sit impedimento fraternitas. Magis autem quibus valetis adhortationibus pastorali admonitione succendite, ut fervor hujus desiderii in eo non tepescat; ut qui a turbulento curarum sæcu- B larium tumultu se segregans quietis desiderio portum monasterii appetiit, rursum in ecclesiasticarum curarum non debeat perturbationibus implicari, sed in Dei laudibus permittatur secure ab his omnibus remanere ut postulat.

XL. AD BONITUM DEFENSOREM.

De mancipio Furtunati abbatis.

Gregorius Bonito defensori.

FIlius noster Fortunatus abbas monasterii sancti * Severini, quod in hac urbe Ro- C mana situm est, latores præsentium monachos suos illic pro recolligendis mancipiis juris sui monasterii, quæ illic latitare dicuntur, dirigens petiit ut experientiæ tuæ ei debeant adesse solatia. Eapropter præsenti tibi auctoritate præcipimus, ut eis in omnibus salva ratione concurrere ac opitulari festines; quatenus te illic coram posito, atque in hac causa ferente solatia, salubriter hæc citius valeant quæ sibi injuncta sunt ad effectum Deo auctore perducere.

* Hemeterii.

XLI. AD ROMANUM DEFENSOREM &c.

Romanum cum hominibus suis commendat. D

Gregorius Romano defensori, Anthemio subdiacono, & Savino subdiacono.

EA quæ sponte præbere nos convenit, petiti negare non possumus. Et ideo quia glorioſus filius noster Romanus exprætore possessiones suas & homines qui in illis sunt partibus vestræ voluit experientiæ commendari; hac vobis præceptione mandamus, ut possessiones homineſque ipsius servata æquitate tueri non desinatis, atque ita in omnibus cautis utilitatibusque ipsius concurrere ac solatiari studeatis, quatenus & ille se hac adjutum commendatione cognoscat, & vos E salubriter injuncta exhibuisse comprobemini.

XLII. AD DEODATUM EPISCOPUM MEDIOLANENSEM.

De Luminosa ancilla Dei, & testamento Constantii fratris.

*Gregorius * Deodato episcopo Mediolanensi.* * Deusdedit

NUlli dubium est, quia sicut sacerdotibus res in episcopatu acquisitas nulla est alienandi licentia, ita de eis quas ante habuerint quidquid judicare voluerint non vetantur. Itaque fraternitatem vestram tempore quo * ad nos fuit questam esse recolimus, * apud quod quædam immobilia quæ Constantius decessor vester Luminosæ ancillæ Dei filiæ fratris sui testamenti serie legati titulo dereliquit, jam episcopus acquisisset, decrevisseque nos ut si hoc constaret, nullum ex his ecclesia vestra præjudicium pateretur. Quod & vos oportet recolere, & molestiam aliquam prædictæ ancillæ Dei non facere, nec ei sine cognitione de his quæ possidet quidquam auferre. Sed si hoc ecclesiæ vestræ actores probari posse confidunt, vestris nobis epistolis indicate, ut qualiter hoc ipsum constare debeat disponamus; dummodo cognita veritate, nec ecclesia vestra pati præjudicum, nec illa injuste videatur affligi: quia, quantum aliqui perhibent, hoc supradictus decessor vester non in episcopatu, sed dum adhuc esset diaconus acquisivit. Unde necesse est, ut, sicut diximus, facta probatione debeat constare quod verum est. Eamdem vero ancillam Dei fraternitati vestræ commendamus, ut a nullo eam patiatur gravari vel opprimi; ne si inquietata fuerit, ex hujus causæ occasione hoc pati quod non decet existimetur. Et ideo si quid forte fuerit quod debeat emendari, aut a plano adhortationis vestræ moderamine corrigatur, aut certe nobis subtiliter nuntietur; quatenus & vos ab invidia sitis extranei, & nos quod convenit facere nullatenus omittamus.

*Mense * Augusti, indictione quinta.* *Majo. Paris.

XLIII. AD FANTINUM DEFENSOREM.

De capitibus equarum Florentino dandis.

Gregorius Fantino defensori.

EXperientiam tuam jam credimus cognovisse, dilectissimum filium nostrum Servumdei diaconum heredem sanctam Romanam ecclesiam, cui Deo auctore deservimus, reliquisse. Et quia legati titulo quatuor equarum capita Luminosæ ancillæ Dei proximæ suæ dari constituit, atque nos, petente dilectissimo filio nostro Florentino diacono, xenodochio Anichiorum, cui præesse dignoscitur, decem equarum capita cum emissario suo prævidimus largienda: hac tibi idcirco præceptione mandamus, ut latori præsentium, qui ad hoc illuc ex opere missus est, tam quatuor quæ legata sunt, quam decem equarum capita, quas xenodochio concessimus, de equabus præfati quidem diaconi, simul & emissarium sine aliqua debeas excusatione vel mora contradere.

XLIV.

XLIV. AD GENNADIUM.

Droculfum de hoſtibus reverſum commendat.

Gregorius Gennadio patricio Africæ.

Hanc epiſtolam Indict. IX. Iſcriptam cenſent Benedictini.

DRoculfus præſentium portitor de hoſtibus ad rempublicam veniens, opinionis veſtræ, quæ longe lateque diffuſa eſt, bono ſuccenſus, ad excellentiæ veſtræ obſequia ſummo deſiderio feſtinavit occurrere. Et quoniam noſtra ſe apud vos poſcit epiſtola commendari, paterna dulcedine ſalutantes, petimus ut eum, ſicut Deus vobis in cor miſerit ac utile fuerit, excellentia veſtra ordinare dignetur, quatenus bona quæ de vobis etiam poſitus adhuc inter hoſtes audivit, in ſe valeat experiri, & excellentiæ veſtræ ejus quoque ante omnipotentis Dei oculos inter ceteras merces accreſcat.

XLV. AD VENANTIUM.

Aſſerit ſe propter ægritudinem facta Samſonis allegorice exponere non poſſe.

Gregorius Venantio patritio Panormitano.

DEſideratiſſimæ excellentiæ veſtræ ſcripta ſuſcepi, in quibus tantum de abſentis collocutione gaviſus ſum, quantum ipſum qui locutus eſt ſemper mihi cupio eſſe præſentem. Vultis ergo ut quædam de Samſonis factis allegorice differantur: ſed tanta mihi debilitas corporis accedit, ut ſi qua ſubire valuerim, exercere animus non aſſurgat. Bono autem deſiderio veſtro congaudeo: quia dum expoſitionem ſacrorum verborum cupitis, quam ſtricte ipſum auctorem eorumdem verborum quærere demonſtratis. Si igitur vires ſalutis recepero, auctore omnipotente domino veſtris deſideriis parebo. Oro autem ut in cunctis actibus veſtris gratia vos ſuperna cuſtodiat, quatenus in bono opere & aſpirando vos repleat, & adjuvando confortet.

XLVI. AD PANTALEONEM NOTARIUM.

De argento eccleſiarum ſecum deferendo.

Gregorius Pantaleoni notario.

EXpectabamus ut nos experientia tua de argento eccleſiarum vel aliis quas invenit rebus omnino ſubtiliter redderet certiores, ut ex ejus renuntiatione quod fieri debuiſſet deliberare minutius potuiſſemus. Sed non nos ita renuntiatio tua ut oportebat inſtruxit. Curæ ergo tuæ ſit, ut argentum eccleſiarum, quod clerus & populus habet, apud quos præ videris, in cimeliarchio eccleſiæ ſub omni ſolicitudine atque cautela deponas, atque de eodem depoſito deſuſceptum accipias. Argentum vero eccleſiarum, quod pro peccatis a clero & populo deſtitutum eſt, tecum huc defer. Si forte tres aut quatuor clericos de ipſis eccleſiis cognoveris remanſiſſe, facta notitia, quis, quomodo eſt, vel ubi habitat, nobis defer: ut eis, ſi neceſſarium viderimus, quid ſingulis annis accipere debeant, ſtatuere valeamus. Res vero quæ vetuſtate perire poſſunt, tecum ſimiliter defer, ut ex eis quod utile viſum fuerit diſponatur. Tu autem protegente domino inventa navigii proſperitate revertere.

XLVII. AD ROMANUM DEFENSOREM.

De præſumptione tonſuratorum in Sicilia, qui nomen defenſorum temere uſurpabant.

Gregorius Romano defenſori. *

* transfertur in Pariſ. a indict. II.

PErvenit ad nos quod tonſuratores in Sicilia prava ſibi præſumptione nomen defenſorum ſumerent, atque eos non ſolum utilitatibus eccleſiaſticis non eſſe utiles, ſed etiam hac occaſione multa indiſciplinata committere. Proinde experientiæ tuæ præſenti auctoritate præcipimus ut hoc diligenter inquirat. Et ſi quos ſibi, præter eos qui hujus rei epiſtolas habent, hoc denuo nomen uſurpare repererit, diſtricta illud emendatione compeſcat. Si vero quoſdam ſtrenuos ac fideles in eccleſiaſticis negotiis eſſe probaveris, ſubtiliter nobis de eis te renuntiare neceſſe eſt, ut utrum digni ſint epiſtola judicemus. Præterea a Fortunato de iis quæ geſſit rationes ſubtiliter perſcrutari te volumus, & ſatisfactis omnibus quæ debere conſtiterit, eum per patrimonium vel actionem aliquam eccleſiæ noſtræ tranſire ulterius non permittas; quia ita ſe, quantum ad nos pervenit, exhibuit, ut commune aliquid deinceps cum noſtris habere non debeat. Præterea nuntiatum eſt nobis, * Martianum quemdam, qui nomen ſibi defenſoris aſſumpſit, fratri & coepiſcopo noſtro Joanni, cui curam patrimonii noſtri commiſeramus, exhibere obedientiam diſtuliſſe. Require ergo, & ſi verum eſt, exilio tranſmittatur: ut ex cujus eccleſia honoris ſibi falſum nomen arripuit, adminiſtranti utilitates ipſius minime obediſſe impunitum non ſit. Sed & ſi qui ſunt alii ordinationi memorati fratris noſtri inobedientes, diſtricta in eos ultione modis omnibus vindicabis.

* Martinianum.

XLVIII. AD EUMDEM.

Ut Luminoſum violentiam paſſum eccleſiaſtica tuitione defendat.

Gregorius Romano defenſori.

LUminoſus præſentium portitor violentiam ſe uxoremque ſuam a Salluſtio viro clariſſimo aſſerens ſuſtinere, huc neceſſitate eadem faciente venire compulſus eſt. Unde quia ſervum ſanctæ Mariæ, quod eſt parochiæ Grumentinæ, ſe eſſe aſſerit, neceſſe eſt ut eccleſiaſtica tuitione valletur. Experientia itaque tua præfato ſupplici eccleſiaſtica non deſiſtat impartire ſolatia, eumque de quo queritur admonere, quatenus ſe ab eorum inquietudine compeſcat. Sin vero eſt quod ſibi in eis rationabiliter dicat poſſe competere, electorum judicio terminetur, tuaque quidquid definitum fuerit executione modis omnibus impleatur.

XLIX.

XLIX. AD JOANNEM EPISCOPUM SYRACUSANUM.

De reditibus ecclesiæ suscipiendis.

Gregorius Joanni episcopo Syracusano.

FIlii nostri Paschasius vir magnificus, & Plancho vir clarissimus conquesti sunt nobis sanctitatem vestram reditus, qui sanctæ Romanæ ecclesiæ debentur, non alibi nisi aut in suburbano civitatis, aut in massa quæ dicitur Gelas, velle percipere. Quod ego non ita actum intelligo, sicut hi qui murmurant B putant. Scio enim sapientiam fraternitatis vestræ; & idcirco vos arbitror sic talia proposuisse, ut per eamdem propositionem quocumque in loco reditus utiles potuissetis accipere. Laudo, frater carissime, intentionem caritatis tantæ, & vehementer amplector, quia sic curam ecclesiæ nostræ agitis, quæ profecto vestra est, sicut & vestræ quæ nostra est: tamen nec in suburbano, nec de massa Gelas filii mei excellentissimi Italici & domus Venantii reditus quos promiserunt sunt petendi. Sed sive in Syracusana, sive in Panormitana parte dare voluerint, ad hoc solum vestra sanctitas sit intenta, ut utiles per omnia reditus accipiat secundum promissionem pacti vel C cautionis quam minimus. Ita ergo sanctitas vestra provideat, ut nec dilecti filii mei prædicti derelictis suburbanis sibi necessariis contristentur, nec nostra Romana ecclesia damnum aliquod vel minorem utilitatem in eorum reddituum perceptione sustineat.

L. AD ANTHEMIUM SUBDIACONUM.

De uxore Stephani redimenda.

Gregorius Anthemio subdiacono Campaniæ.

STephanus præsentium portitor, qui uxorem se ecclesiæ nostræ ancillam habere perhi- D bet, octo se solidis ab Accello seniore de hostibus comparatum innotuit. Et quia ad eorum restitutionem se inopem esse commemorat, experientia tua diligenter inquirat, & si ita esse cognoverit, nec habere unde suum possit pretium reddere cum prædicto seniore ad quantum potueris ordina, & pretium ei quod tibi statuerit restitue: securus quia tempore quo rationes tuas positurus adveneris, de captivorum redemptione quod dederis tibi restituì faciemus.

LI. AD EUGENIUM DIACONUM. E

De servis Dei Bleranæ civitatis.

Gregorius Eugenio diacono.

SErvi Dei monasterii quod in Blerana civitate est constitutum, de terris suggesserunt necessitatem se gravissimam sustinere. Et quia talibus nos personis oportet ferre consultum, experientiæ tuæ hac auctoritate præcipimus, quatenus appendicem quæ Agellus dicitur, ex corpore massæ Gratilianæ cum suis finibus eis debeas contradere, quod eis salvo jure ecclesiæ nostræ in triginta sex annorum spatium concessimus habere. Sed & terrulam modiorum triginta ex prædicta massa, quam pridem a nobis sibi datam possidere noscuntur, pariter in prædicto annorum spatio eos habere concedimus: quatenus tali provisione congregatio illic consistens hujus rei valeat habere solatium. Experientia itaque tua hujus præcepti auctoritate suffulta prædictas terras eis tradere non moretur, ut liberiori animo in Dei laudibus valeant permanere.

LII. AD FELICEM EPISCOPUM PORTUENSEM.

Joannem famulum dat.

Gregorius Felici episcopo Portuensi.

CAritatis vestræ gratia provocati, ne infructuosi vobis videamur existere, præcipue cum & minus vos habere servitia noverimus, ideo Joannem juris ecclesiastici famulum, natione Sabinum, ex massa Flaviana, annorum plus minus decem & octo, quem nostra voluntate diu jam possidetis, fraternitati vestræ jure directo donamus atque concedimus, ita ut eum habeatis, possideatis, atque juri proprietatique vestræ vindicetis atque defendatis, C & quidquid de eo facere volueritis, quippe ut dominus, ex hujus donationis jure libero potiamini arbitrio. Contra quam munificentiæ nostræ chartulam, nunquam nos successoresque nostros noveris esse venturos. Hanc autem donationem a notario nostro perscriptam legimus atque subscripsimus, tribuentes, etiam non expectata professione vestra, quo volueritis tempore alligandi licentiam legitima stipulatione & sponsione interposita. Actum Romæ.

LIII. AD VENANTIUM EPISCOPUM PERUSINUM.

De Eccleso episcopo frigore laborante.

Gregorius Venantio episcopo Perusino.

FRatrem & coepiscopum nostrum Eccleſium frigore omnino laborare cognovimus, pro eo quod hiemalem vestem non habeat. Et quia aliquid sibi a nobis petiit debere transmitti, fraternitati tuæ ad hoc per latorem præsentium transmisimus * amphimaltum tunicam, vel pectoralem, ut a te ei debeat sine mora transmitti. Et ideo ad prædictum fratrem nostrum sub omni illud celeritate stude transmittere, atque nobis hoc ipsum quia transmiseris, tuis renuntiare epistolis non omittas: sed ita fac ut ad transmittendum, quia vehemens frigus est, moram aliquam minime facias.

* amphibalum

LIV. AD LUCIDUM EPISCOPUM LEONTINUM.

Ut ordinet in presbyterum quem Joannes abbas pro sua congregatione delegerit.

Gregorius Lucido episcopo Leontino.

FIlius noster Joannes abbas presbyterum sibi in monasterio suo ex congregatione eadem petit ordinandum. Itaque fraternitatem vestram præsenti auctoritate duximus adhortandam, quatenus virum quem vobis de congregatione sua ad ordinationem presbyterii obtulerit consecrandum, de eo, sicut est consuetudinis, quæque sunt discutienda subtiliter perquiras: & si nihil in eo repertum fuerit quod ei possit obviare, canonice, sicut moris est, consecres. Nihil ei aliud privilegii concedentes, nisi ut in congregatione sua, quoties opportunum fuerit, sacra missarum debeat tantummodo celebrare mysteria. *

* *Paris. ad. mense Augusto indict. V.*

LV. AD EULOGIUM PATRIARCHAM ALEXANDRINUM.

De conversione Monophysitarum.

Gregorius Eulogio patriarchæ Alexandrino.

LAtores præsentium Siciliam venientes, a Monophysitarum errore conversi sunt, atque sanctæ universali ecclesiæ semetipsos adunaverunt. Qui ad beati Petri apostolorum principis ecclesiam pervenientes, poposcerunt a me, ut eos meis epistolis vestræ beatitudini commendare debuissem, quatenus ab hæreticis, qui juxta ipsos sunt positi, nullam jam violentiam perpeti permittantur. Et quia unus eorum dicit monasterium in quo fuit a parentibus suis fuisse constructum, auctoritatem desiderat a sanctitate vestra percipere, ut hi qui in eo sunt hæretici, aut ad sinum sanctæ ecclesiæ redeant, aut de eodem monasterio repellantur. Hæc a nobis indicata vobis esse sufficiant: nam de vestra beatitudine novimus, quia quidquid ad zelum Dei omnipotentis pertinet, cum omni facere fervore festinet. Pro me vero ut oretis peto; quia inter gladios Longobardorum quos sustineo, podagræ doloribus vehementer affligor.

LVI. EXEMPLUM CONCESSIONIS PALLII.

Dilectissimo fratri Petro Gregorius.

OMni convenire novimus rationi, ut eos amictu pallii decoremus, quos in illis civitatibus, divina inspirante misericordia, sacerdotii honor illuminat: in quibus hoc jam illis qui præteritis temporibus pontifices fieri meruerunt & ab apostolica sede constat esse indultum. Ideoque caritati tuæ dum pallii, sicut decessores tui habuisse noscuntur, præsenti auctoritate concedimus, atque ea omnia circa honoris tui privilegium volumus permanere, quæ anterioribus temporibus ecclesiæ tuæ constat esse servata, ut nihil prorsus de privilegiis ejus doleas diminutum, *& subscriptio domni papæ:* & Deus te incolumem custodiat. Data x. Kalendas Octobris, imperante domno * Justino Augusto, *& subscripsit dominus papa.* * Mauritio

GREGORII MAGNI PAPÆ I. EPISTOLARUM LIBER XI.

Indictione VI.

I. DE PHOCA CORONATO, ET MAURITIO INTERFECTO CUM FILIIS SUIS.

IN nomine domini Dei & salvatoris nostri Jesu Christi per indictionem sextam, die XXIII. mensis Novembris, temporibus domini & beatissimi papæ Gregorii, coronatus est Phocas, & Leontia Augusta Septimo in palatio, quod dicitur Secundianas, & occisus est Mauritius imperator cum omnibus filiis suis masculis, id est, Theodosio jam coronato, * Petro, Paulo & Justiniano simul & Petro fratre suprascripti Mauritii Augusti. Sed & aliqui procerum qui ei cohærebant, id est, Constantius patricius & curator, & Placidas, sed & Georgius notarius principis. Venit autem icona suprascriptorum Phocæ & Leontiæ Augustorum Romam VII. Kalendas Maii, & acclamatum est eis in Lateranis in basilica Julii ab omni clero, vel senatu: Exaudi Christe: Phocæ Augusto & Leontiæ Augustæ vita. Tunc jussit ipsam iconam dominus beatissimus & apostolicus Gregorius papa reponi in oratorio sancti Cæsarii martyris intra palatium.

* *Tiberio, Petro. Paris.*

II. SERMO BEATI GREGORII PAPÆ TEMPORE MORTALITATIS.

Denuntiatio pro septiformi litania. Ut plebs faciat septem litanias divisim secundum status rationem in uno die.

OPortet, fratres carissimi, ut flagella Dei quæ metuere ventura debuimus, saltem præsentia & experta timeamus. Conversionis nobis aditum dolor aperiat, & cordis nostri duritiam ipsa jam quam patimur pœna dissolvat. Ut enim propheta teste prædictum est: *Pervenit gladius usque ad animam.* Ecce enim cuncta plebs cælestis iræ mucrone percutitur, & repentina singuli cæde vastantur. Nec languor mortem prævenit, sed & languoris moras, ut cernitis, mors ipsa præcurrit. Percussus quisque ante rapitur quam ad lamenta pœnitentiæ convertatur. Pensate ergo qualis ad conspectum districti judicis pervenit, cui non vacat flere quod fecit. Habitatores quippe non ex parte subtrahuntur, sed pariter corruunt. Domus vacuæ relinquuntur, filiorum funera parentes aspiciunt, & sui eos ad interitum heredes præcedunt. Unusquisque ergo nostrum ad pœnitentiæ lamenta confugiat, dum flere ante percussionem vacat. Revocemus ante oculos mentis quidquid errando commisimus: & quod nequiter egimus, flendo puniamus. *Præveniamus faciem ejus in confessione*, & sicut Propheta *Jer. 4.*

pheta admonet, levemus corda noſtra cum manibus ad Deum. Ad Deum quippe corda cum manibus levare, eſt orationis noſtræ ſtudium cum merito bonæ operationis erigere. Dat profecto, dat tremori noſtro fiduciam, qui per prophetam clamat: *Nolo mortem peccatoris, ſed ut convertatur, & vivat.* Nullus autem de iniquitatum ſuarum immanitate deſperet. Veternoſas namque Ninivitarum culpas triduana Pœnitentia abſterſit, & converſus latro vitæ præmia etiam in ipſa ſententia ſuæ mortis emeruit. * Mutemus igitur corda, & præſumamus, nos jam percepiſſe quod petimus. Citius ad precem judex flectitur, ſi a pravitate ſua petitor corrigatur. Imminente ergo tantæ animadverſionis gladio, nos importunis precibus inſiſtamus. Ea namque quæ ingrata eſſe hominibus importunitas ſolet, judici veritatis placet: quia pius ac miſericors Deus a ſe vult veniam precibus exigi, qui quantum meremur, non vult iraſci. Hinc etenim per Pſalmiſtam dicitur: *Invoca me in die tribulationis tuæ, eripiam te, & magnificabis me.* Ipſe ergo ſibi teſtis eſt, quia invocantibus miſereri deſiderat, qui monet ut invocetur. Proinde, fratres cariſſimi, contrito corde, & correctis operibus craſtina die primo diluculo ad ſeptiformem litaniam juxta diſtributionem inferius deſignatam devota mente cum lacrymis veniamus. Nullus veſtrum ad terrena opera in agros exeat, nullus quodlibet negotium agere præſumat: quatenus ad ſanctæ genitricis domini eccleſiam convenientes, qui ſimul omnes peccavimus, ſimul omnes mala quæ fecimus deploremus: ut diſtrictus judex dum culpas noſtras nos punire conſiderat, ipſe a ſententia propoſitæ damnationis parcat. Litania clericorum exeat ab eccleſia beati Joannis Baptiſtæ: litania virorum, ab eccleſia beati martyris Marcelli: litania monachorum, ab eccleſia martyrum Joannis & Pauli: litania ancillarum Dei, ab eccleſia beatorum martyrum Coſmæ & Damiani: litania feminarum conjugatarum, ab eccleſia beati primi martyris Stephani: litania viduarum, ab eccleſia beati martyris Vitalis: litania paupe-rum & infantium, ab eccleſia beatæ martyris Cæciliæ. Facta ſunt hæc in baſilica ſanctæ Sabinæ ſub die quarto Kalendas Septembris, indictione VI.

Exech. 18.

* al. Leve-mus.

Pſal. 49.

III. AD CIVES ROMANOS.

De ſabbato non cuſtodiendo, cum præcepta legis per figuram tradita abolita ſint: & quod die dominico corpus neceſſitatis cauſſa lavari poſſit.

*Gregorius * gratia Dei epiſcopus dilectiſſimis filiis ſuis Romanis civibus.*

* Servus ſervorum Dei dilectiſſimis &c. *Pariſ.*

PErvenit ad me quoſdam perverſi ſpiritus homines prava inter vos aliqua & ſanctæ fidei adverſa ſeminaſſe, ut die ſabbati aliquid operari prohiberent. Quos quid aliud niſi Antichriſti prædicatores dixerim? Qui veniens diem ſabbatum atque dominicum ab omni faciet opere cuſtodiri. Quia enim mori ſe & reſurgere ſimulat, haberi in veneratione vult diem dominicum: & quia Judaizare populum compellit, ut exteriorem ritum legis revocet, & ſibi Judæorum perfidiam ſubdat, coli vult ſabbatum. Hoc enim quod per prophetam dicitur. *Ne inferatis onera per portas veſtras die ſabbati*, tamdiu teneri potuit, * quamdiu licuit juxta literam cuſtodiri. At poſtquam gratia omnipotenti Dei domini noſtri Jeſu Chriſti apparuit, præcepta legis, quæ per figuram dicta ſunt, juxta litteram ſervari non poſſunt. Nam ſi quis dicit hoc de ſabbato eſſe ſervandum, dicat neceſſe eſt etiam carnalia ſacrificia perſolvenda, dicat præceptum quoque de circumciſione corporis hucuſque retinendum. Sed contra ſe Paulum apoſtolum audiat dicentem: *Si circumcidamini, Chriſtus vobis nihil prodeſt.* Nos itaque hoc quod de ſabbato ſcriptum eſt ſpiritaliter accipimus, ſpiritaliter tenemus: ſabbatum enim requies dicitur. Verum autem ſabbatum ipſum redemptorem noſtrum Jeſum Chriſtum dominum habemus. Et qui lucem fidei ejus agnoſcit, ſi peccata concupiſcentiæ ad mentem per oculos trahit, in die ſabbati onera per portas introducit. Non ergo in die ſabbati per portas introducimus onera, ſi in redemptoris noſtri gratia conſtituti pondera peccati ad animam per ſenſus corporeos non trahamus. Nam idem dominus ac redemptor noſter multa in die ſabbati legitur operatus, ita ut Judæos reprehenderet, dicens: *Quis veſtrum bovem aut aſinum ſuum non ſolvit in die ſabbati, & ducit adaquare?* Si ergo ipſa per ſe veritas non cuſtodiri juxta literam ſabbatum præcepit, quiſquis otium ſabbati ſecundum legis literam cuſtodit, cui alteri niſi ipſi veritati contradicit? Aliud quoque ad me perlatum eſt, vobis a perverſis hominibus eſſe prædicatum, ut dominicorum die nullus debeat lavari. Et quidem ſi pro * luxuria ac voluptate quis lavari appetit, hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus. Si autem pro neceſſitate corporis, hoc nec dominicorum die prohibemus. Scriptum namque eſt: *Nemo carnem ſuam odio habuit, ſed nutrit & fovet eam.* Et rurſum ſcriptum eſt: *Carnis curam ne feceritis in concupiſcentiis.* Qui igitur carnis curam in concupiſcentiis fieri prohibet, profecto in neceſſitatibus concedit. Nam ſi dominicorum die corpus lavare peccatum eſt, lavari ergo die eodem nec facies debet. Si autem hoc in corporis parte conceditur, cur hoc exigente neceſſitate toti corpori negatur? Dominicorum vero die a labore terreno ceſſandum eſt, atque omnimodo orationibus inſiſtendum, ut ſi quid negligentiæ per ſex dies agitur, per diem reſurrectionis dominicæ precibus expietur. Hæc, filii cariſſimi, certa conſtantia & recta præditi fide cuſtodite, ſtultorum hominum verba deſpicite, & omnia quæ ab eis dici cognoſcitis nolite facile credere: ſed in rationis trutina penſate, ut dum erroris vento forti ſtabilitate reſiſtitis, ad ſolida cæleſtis regni gaudia pervenire valeatis.

Jer. 17.

* Quamdiu legem licuit &c. *Pariſ.*

Galat. 6.

Luc. 26.

* luxu animi *Pariſ.*

Epheſ. 5.

Rom. 13.

IV. AD ADEODATUM ABBATEM.

De Craterenſi monaſterio ſuo jungendo.

*Gregorius Adeodato * epiſcopo Neapolitano.*

* abbati. *Pariſ.*

QUantum bene diſpoſitæ fratrum congregationi animus noſter ex interni deſiderii intentione congaudet, tantum ex deſtitutis & pene in deſolatione poſitis fratribus monaſterii ſancti Marcellini, ut paſtoralis ſolicitudinis

eis citius cura ſubveniat, vehementi mœrore concutitur. Monachi ſi quidem monaſterii quod Crateras dicitur, Neapolitanæ urbi e vicino fundati, porrecta nos petitione informaſſe noſcuntur, locum ipſum ita pene funditus ſervorum Dei obſequiis deſtitutum, ut vi illic remanſerint qui loci ipſius ſolummodo valeant eſſe cuſtodes. Ob quam rem lacrymabiliter ſupplicantes a nobis popoſciſſe noſcuntur, ut monaſterio veſtro ipſum unire monaſterium deberemus, quatenus per ſolicitudinem tuam, & deinceps ſuccedentibus aliis, locus ipſe auctore Deo regulari valeat ordinatione diſponi. Sed dum huic rei frater & coepiſcopus noſter Baſilius Capuanæ eccleſiæ præſens fuiſſet inventus, extitit valde contrarius, aſſerens locum ipſum olim monaſterio alio diœceſis ſuæ fuiſſe conjunctam, & idcirco minime in alterius eccleſiæ jus debere contradi. Contra quam objectionem Neapolitanæ rurſus clerus eccleſiæ multo eſſe aliter, quam dicebatur oppoſitis allegationibus replicabat: quibus diverſa ſentientibus, ne conſtituere quidquam dubie videremur, deputatis cognitoribus, inſtituimus inter eos eſſe judicium. Quibus renuntiantibus, manifeſta ratione comperimus, fratrem & coepiſcopum noſtrum Baſilium nullum in prædicto Craterenſi monaſterio jus habere. Quo cognito, monachis pia poſcentibus, neceſſario duximus præbere conſenſum. Præſentis itaque præcepti noſtri auctoritate idem Craterenſe monaſterium cellæ veſtræ conſtituimus uniendum. Hoc præcipue commonentes, ut locus ipſe ita cum divino ſolatio per vos deinceps debeat ordinari, quatenus dum ab hoſte licuerit, deputati a vobis illic monachi debeant jugiter in Dei laudibus permanere: perturbationis vero tempore intra urbem, in cellam quippe propriam revocari. Res vero omnes eidem monaſterio competentes diligenti volumus cura perquiri atque recolligi, eaſque, ut tibi viſum fuerit, apte diſponi. Nihilque quod eidem monaſterio competit a quoquam detineri permittas: ſed omnia in jus cellæ quippe jam tuæ reformare non negligas, ut cunctis ſalubri ordinatione diſpoſitis, quæ Deo placita & noſtra ſunt auctoritate ſuffulta, perpetuis maneant inconvulſa temporibus.

V. AD EUMDEM.

Permittit donationem ante ſuſceptum monachatum verbo factam ſcriptis conſignari, & firmam haberi.

Gregorius Adeodato ſervo Dei.

EFfectum juſta poſtulantibus indulgere, & vigor æquitatis, & ordo exigit rationis, præſertim quando petentium voluntatem & pietas adjuvat, & veritas non relinquit. Quia igitur priuſquam in monaſterio ſancti Hadriani, ubi es converſus, intrares, rerumque tuarum illic donationem emitteres, domos & hortos intra civitatem, ſeu terras ſationales, vel vineas in fundo, ſicut nos docuiſti, * Carſiniano, pariter & portiones tuas in fundo Fulloniaco, vel ex aliquibus mancipiis tuis, quibus ante conceſſa a te libertas eſt, verbo largitus es; ipſa quoque donatio licet poſſit jure ſubſiſtere, præcipue in hoc quod ab illis tribuitur qui cum pompis ſuis ſæculum relinquentes ad Dei ſe eligunt conferre ſervitium, tam ne quid futurum tempus oblivionis nubilo huic derogare quidquam valeat largitati, ſcripturæ hoc deſideras tradere monumentis. Quod ut queat robuſtum exiſtere, a nobis tibi poſcis dari licentiam. Idcirco hujus præcepti noſtri pagina liberam tibi hoc faciendi concedimus facultatem, quatenus dum omnia a te fuerint diligenter expreſſa, & deſignatione tua noverint eſſe * ſuum, quod cunctis modo commune eſt, & ipſe ſine contentione donata poſſideant, & voluntas tua quid ad quem pertinere voluerit, eſſe non poſſit ambigua. Quidquid enim hujuſmodi ſcriptura interveniente feceris, firmum ſtabileque, & ex rei ipſius veritate, & hac noſtra auctoritate non dubites: quippe qui non novum aliquid facere quod lege eſt vetitum, ſed dudum factum videris exprimere, & ſalubriter amputandi cauſſa litigii literarum memoriæ ſervanda reponere.

* Corſinlano.

* quod fuit eſt *Pariſ.*

VI. AD JANUARIUM EPISCOPUM CALARITANUM.

De abbatiſſa Deſideria.

Gregorius Januario epiſcopo Calaritano.

QUando inter religioſas perſonas de terrenis rebus controverſia naſcitur, ita ſacerdotali eſt ſolicitudine finienda, ut creſcere non poſſit ex mora contentio. Deſideria ſiquidem abbatiſſa latrix præſentium huc veniens queſta eſt, ſubſtantiam parentum ſuorum pariter & germani ſui ſibi rationabiliter competentem a Joanne abbate indebite detineri. Et quia eamdem cauſſam interveniente petit judicio terminari, fraternitas veſtra adhibitis ſibi Innocentio atque Libertino fratribus & coepiſcopis noſtris cum eis negotii hujus qualitatem diligenter examinet, & pari conſilio communique tractatu ita ſe in definiendo ex omni latere feſtinet exhibere ſolicitam, quatenus & ipſa omni invidia favoris ac negligentiæ careat, & inter illos poſt definitionem veſtram aliquod non poſſit litigium remanere. Si vero aliqua ex lege vobis ad proferendam ſententiam fuerit nata dubietas, ſapientem virum, & quem noſtis Dei timorem habere præ oculis, requirite, ut ab eo quid ſit legitimum informati, nullam reprehenſionem veſtræ definitionis valeat calculus ſuſtinere.

*Menſe * Decembri, indictione ſexta.*

* Novembri *Pariſ.*

VII. AD ÆTHERIUM EPISCOPUM LUGDUNENSEM.

Qua ratione providendum ſit, cum epiſcopus in capitis infirmitatem incidit, & officio ſuo fungi non poteſt.

Gregorius Ætherio epiſcopo Lugdunenſi.

QUamvis triſte ſit nobis valde quod loquimur, atque fraterna nos compaſſio flere potius urgeat, quam aliquid de auditis definire permittat; ſuſcepti tamen ſolicitudo regiminis

minis cor noſtrum inſtanti pulſat aculeo, magna nos eccleſiis cura proſpicere, & ne qua earum poſſit utilitas deperire, quod fieri debeat, Deo auctore diſponere. Pervenit igitur ad nos quibuſdam referentibus quemdam epiſcopum ita paſſionem capitis incurriſſe, ut quod mente alienata agere ſoleat, gemitus & fletus audire ſit. Ne ergo languente paſtore grex, quod abſit, inſidiatoris laniandus dentibus exponatur, vel eccleſiæ ipſius utilitates depereant, cauta nos neceſſe eſt proviſione tractare. Et ideo quia vivente epiſcopo, quem ab officio ſuo neceſſitas infirmitatis non crimen abducit, alium loco ejus recuſante eo nulla finit ratio ordinari. * Sed ſi intervalla ægritudinis habere eſt ſolitus, ipſe data petitione non ſe ulterius ad hoc miniſterium * intellectum habere, nec ad alia officia ſubvertente infirmitate poſſe fateatur aſſurgere, & alium loco ſuo expetat ordinandum. Quo facto, omnium ſolenniter electione alter qui dignus fuerit epiſcopus conſecretur. Sic tamen, ut quouſque eumdem epiſcopum in hoc ſæculo vita tenuerit, ſumptus ei debiti de eadem eccleſia miniſtrentur. Enimvero ſi nullo tempore ad ſanæ redit mentis officium, perſona fidelis ac vitæ probabilis eſt eligenda, quæ ad regimen eccleſiæ idonea poſſit exiſtere, atque de animarum utilitate cogitare, inquietos ſub diſciplinæ vinculo conſtringere, eccleſiaſticarum rerum curam gerere, & maturum atque efficacem ſe in omnibus exhibere. Qui etiam, ſi epiſcopo, qui nunc ægrotat, ſuperſtes extiterit, loco ejus debeat conſecrari. Ordinationes vero presbyterorum vel diaconorum, ſeu alterius ordinis, ſi fieri in eadem eccleſia cauſſa popoſcerit, fraternitati tuæ noveris reſervandum; quatenus ſi tuæ eſt diœceſeos, de ejus qui ad hoc eligitur vita, moribus, actuque perquiras & ſi placuerit, nec eſt quod in eo canonicæ diſtrictionis judicium reprehendat, ad deſtinatum ordinem non aliter niſi te ordinante perveniat. Ita ergo fraternitas tua faciat, atque hæc vigilanti providentia diſponat, ut nec Dei eccleſia neglectum ulterius habeat, & conſacerdotes ſuos non ſolum verbo, ſed etiam exemplo, locorum venerabilium curam laudabiliter habere commoneat.

* ſi intervalla *Pariſ.*
* intellectualia, nempe officia ſubvertente. *Pariſ.*

VIII. AD BRUNICHILDEM REGINAM FRANCORUM.

De privilegiis monaſterio & xenodochio conceſſis, legatis ejus auditis, Menna epiſcopo abſoluto. De epiſcopo qui capitis infirmitate laborabat. De bigamo non ordinando. Miſſurum ſe in Gallias qui ſynodo interſit. Ut privilegia quæ mittit actis publicis inſerantur.

Gregorius Brunichildæ reginæ Francorum.

INter alia bona hoc apud vos præ ceteris tenet principatum, quod in mediis hujus mundi fluctibus, qui regentis animos turbulenta ſolent vexatione confundere, ita cor ad divini cultus amorem, & venerabilium locorum diſponendam quietem reducitis, ac ſi nulla vos alia cura ſolicitet. Unde quia hujuſmodi præpoſitorum actio, ſubjectorum magna ſolet eſſe munitio, præ aliis gentibus gentem Francorum aſſerimus felicem, quæ ſic bonis omnibus præditam meruit habere reginam. Epiſtolis autem veſtris indicantibus agnoſcentes eccleſiam vos ſancti Martini in ſuburbano Auguſtodunenſi, atque monaſterium ancillarum Dei, nec non & xenodochium in urbe eadem conſtruxiſſe, valde lætati ſumus, & gratias omnipotenti Deo retulimus, qui cordis veſtri ſinceritatem ad hæc operanda compunxit. Qua de re ut & nos bonis veſtris in aliquo participes haberemur, privilegia locis ipſis pro quiete & munitione illic degentium, ſicut voluiſtis, indulſimus, nec excellentiæ veſtræ amplectenda nobis deſideria vel ad modicum differre pertulimus. Paterna præterea caritate ſalutationis permittentes alloquium, indicamus illuſtribus filiis noſtris, veſtræ vero excellentiæ famulis ac legatis, Burgoaldo & Varmaricario, noſtrum nos ſecundum veſtra ſcripta præbuiſſe ſecretum. Qui omnia quæ ſibi injuncta * dixeratis ſubtili nobis inſinuatione reſeraſſe noſcuntur. De quibus curæ nobis erit, ſequenti tempore excellentiæ veſtræ quid actum fuerit indicare. Nam nos quidquid poſſibile & utile ad ordinandum pacem inter vos & rempublicam pertinet, ſumma Deo auctore cupimus devotione compleri.

* dixerunt. *Pariſ.*

Mennam vero reverendiſſimum fratrem & coepiſcopum noſtrum, poſtquam ea quæ de eo dicta fuerant requirentes in nullo invenimus eſſe culpabilem, qui inſuper ad ſacratiſſimum corpus beati Petri apoſtoli ſub jurejurando ſatisfaciens, ab his quæ objecta ejus opinioni fuerant ſe demoſtravit alienum, reverti illuc purgatum abſolutumque permiſimus: quia ſicut dignum erat, ut ſi in aliquo reus exiſteret, culpam in eo canonice puniremus; ita dignum non fuit, ut eum adjuvante innocentia diutius retinere vel affligere in aliquo deberemus.

De quodam autem epiſcopo, quem capitis infirmitas, ſicut nobis prædicti magnifici viri dixerunt adminiſtrare ſuum non finit officium, fratri coepiſcopoque noſtro. Ætherio ſcripſimus, ut ſi intervalla ejuſdem infirmitatis habuerit, data petitione ad implendum ſe locum ſuum profiteatur non poſſe ſufficere, ſed alium eccleſiæ ſuæ poſtulet ordinandum: quia vivente epiſcopo, quem ab adminiſtratione officii ſui non culpa ſed ægritudo ſubducit, alium loco ipſius ſacri nullo modo permittunt canones ordinari. Si vero nullo tempore ad mentis ſanæ redit officium, quæri perſona debet vita & moribus decorata, quæ & animarum curam gerere, & ejuſdem eccleſiæ cauſſas utilitateſque ſalubri valeat ordinatione diſponere: taliſque *, ſi ſuperſtes extiterit, ejus poſſit loco ſuccedere. Sed & ſi qui ſunt in ſacro ordine vel ad clericatus miniſterium promovendi, antefato reverendiſſimo fratri noſtro Ætherio, ſi tamen ipſius eſt diœceſos, reſervandum nuntiandumque decrevimus; ut inde habita inquiſitione, ſi nulli culpæ quas ſacri canones inſequuntur ſubjecti ſunt, ipſe eos debeat ordinare. Excellentiæ ergo veſtræ cura noſtræ ſe diſpoſitioni conjungat; quatenus nec eccleſiæ utilitates, quarum * nobis maximus amor eſt, pereant, & bonis excellentiæ veſtræ mercedis augmenta ſuccreſcant.

* ſit, ſi, &c. *Pariſ.*
* vobis. *Pariſ.*

Similiter vero de quodam bigamo requiſiti, an ad ſacrum ordinem potuiſſet accedere, juxta canonicam regulam omnino vetuimus. Abſit

sit enim, ne vestris temporibus, in quibus tam multa pia ac religiosa agitis, aliquid contra ecclesiasticum institutum fieri permittatis.

Præfati autem viri magnifici filii nostri dato capitulari inter cetera petierunt, quod sibi ex vestra perhibuere jussione mandatum, ut talis debeat a nobis in Gallias persona transmitti, quæ facta synodo cuncta quæ contra sanctissimos canones perpetrantur omnipotenti Deo auctore possit corrigere. In qua re gloriæ vestræ curam cognovimus, quam de vita animæ, & de regni vestri soliditate cogitatis: quia redemptorem nostrum formidantes, ejusque in omnibus præcepta servantes, & hic agitis ut diu regni vestri gubernacula subsistant, & post longa annorum curricula vos quoque de terreno regno ad regnum cæleste transeatis. Apto autem tempore, si *Deo placuerit, venerandæ excellentiæ vestræ desideria implere curabimus. Nos itaque pro munitione locorum, de quibus excellentia vestra scripsit, omnia sicut voluit sancire studuimus. Sed ne fortasse ab eorum locorum præpositis eadem decreta nostra quoquo tempore supprimantur, pro eo quod eis quædam interdicta esse noscuntur, hæc eadem constitutio gestis est publicis inserenda; quatenus sicut in nostris, ita quoque in regalibus scriniis teneatur. Omnipotens Deus excellentiam vestram in suo semper timore custodiat; atque ita vestra vota in filiorum excellentissimorum regum nepotum vestrorum, intercedente beato Petro apostolorum principe, cui eos commendatis, *sospitate adimpleat, ut stabile vobis gaudium de eorum semper incolumitate, sicut cupitis, habere concedat. Data mense Novembri, indictione VI.

* Deo dictum placuerit. *Paris.*

* sospitate *deest in Paris.*

IX. AD THEODORICUM REGEM FRANCORUM.

De privilegiis iisdem, legatisque de pace cum imperatore stabilienda.

Gregorius Theodorico regi Francorum.

SCriptorum vestrorum eloquia incolumitatem vestram signantia læti sucepimus: ex quibus ita transcendere vos prudentia ætatem cognovimus, ut evidenter appareat pro gentis Francorum felicitate excellentiæ vestræ potestatis regiæ gubernacula supernæ gratiæ favore fuisse commissa. Inter quæ hoc quoque in vobis satis laudabile mirandumque est, quod in his quæ filiam nostram præcellentissimam aviam vestram pro omnipotentis Dei amore desiderare cognoscitis, juvare sic studiosissime festinatis, ut per hoc & hic feliciter vivatis, & in futura vita regnum cum angelis teneatis. Quia ergo hoc Deo donante ex magna venit discretione judicii, ita quia quæ excellentia vestra voluit citius ac libenter implevimus, ut quantum nobis bona vestra placuerint, affectus nostri celeritate monstraremus. Salutantes præterea vos paterna dulcedine indicamus, omnia quæ viris illustribus famulis vestris Burgoaldo ac Varmaricario filiis nostris apud nos agenda mandastis, facta nobis fuisse habito secreto colloquio manifesta. Et valde laudavimus, quia & præsentia sapienter sicut decet attenditis, & sic munire futura, sempiternæ pacis interventu inter vos & rempublicam festinatis, ut unum facti regni vestri firmitatem in perpetuum extendere salubriter possitis. De quibus succedenti vobis tempore quæ Deo fuerint placita nuntiamus. Nam nos quidquid utile, quidquid probatur esse pacificum desideramus, ut fieri valeat studemus. Tantum est ut sicut nostra, ita quoque Dei, quo sine nihil possumus, in ea quæ expediunt sit voluntas. Sancta Trinitas in suo semper faciat vos timore proficere, & ita cor vestrum placita moderatione disponat, ut & nunc subjectis vestris de vobis, & postmodum vobis de se gaudium sine fine concedat.

X. AD SENATOREM ABBATEM.

Privilegium xenodochii.

Gregorius Senatori presbytero & abbati. *Xenodochi *Paris. addit.*

QUando catholicorum regnum corda ad ea quæ pontificalibus sunt monitis provocanda, ita ardenti desiderio divina præveniente gratia succenduntur, ut ab eis ultro poscantur: tanto alacri & læto sunt animo concedenda, quanto & ea ipsa quæ cupiunt, si nollent facere, peti debuerant. Proinde juxta scripta filiorum nostrorum præcellentissimorum regum, Brunichildis ac nepotis ipsius Theodorici, xenodochio quod in civitate Augustodunensi a Syagrio reverendæ memoriæ episcopo, & prædicta excellentissima filia nostra regina constructum est, cui tu præesse dignosceris, hujusmodi privilegia præsentis auctoritatis nostræ decreto indulgemus, concedimus atque firmamus: Statuentes nullum regum, nullum antistitum, nullum quacumque præditum dignitate, vel quemquam alium, de his quæ xenodochio a suprascriptis præcellentissimis filiis nostris regibus jam donata sunt, vel in futuro a quibuslibet aliis de proprio fuerint jure collata, sub cujuslibet cautelæ, occasionisve specie minuere vel auferre, sive suis usibus applicare, vel aliis quasi piis cautis, pro suæ avaritiæ excusatione posse concedere: sed cuncta quæ ibi oblata sunt, vel offerri contigerit, tam a te, quam ab eis, qui in tuo officio locoque successerit, perenni tempore illibata, & sine inquietudine aliqua volumus possideri. Eorum tamen usibus, pro quorum sustentatione gubernationeque concessa sunt, modis omnibus profutura. Item constituimus, ut obeunte abbate atque presbytero suprascripti xenodochii atque monasterii, non alius ibi quacumque obreptionis astutia ordinetur, nisi quem rex ejusdem provinciæ, cum consensu monachorum, secundum * timorem Dei elegerit ac præviderit ordinandum. Hoc quoque capitulo præsenti subjungimus, ut locum avaritiæ excludamus, nullum de regibus, nullum de sacerdotibus, vel quemcumque alium, per se, suppositamve personam de ordinatione ejusdem abbatis, vel quibuscumque cautis xenodochio ipsi pertinentibus, audere in auro, sive alia qualibet specie commodi quidquam accipere; neque eumdem abbatem ordinationis suæ causa dare aliquid præsumere: ne hac occasione ea quæ a fidelibus piis locis offeruntur, aut jam oblata sunt, consumantur. Et quoniam multæ occasiones in deceptione religiosarum personarum a pravis illis, ut dicitur

* amorem.

tur, hominibus exquiruntur, abbatem atque presbyterum prædicti xenodochii nullo modo privandum deponendumque censemus, nisi causa specialiter criminis exigente. Unde necesse est, ut si qua contra eum hujusmodi querela surrexerit, non solus episcopus civitatis Augustodunensis causam examinet, sed adhibitis sex aliis episcopis suis, subtili hoc investigatione perquirat: quatenus cunctis concorditer judicantibus, canonicæ districtionis censura, aut reum punire, aut innocentem possit absolvere. Simili quoque definitione juxta desiderium conditorum decernimus, ut nullus eorum qui eidem xenodochio atque monasterio abbas, aut presbyter in posterum fuerit ordinatus, ad episcopatus officium quacumque obreptione sit ausus accedere (*a*) ne res xenodochii vel monasterii iniqua erogatione consumens, gravissimam egestatis necessitatem pauperibus ac peregrinis, vel ceteris exinde viventibus generet. Episcopum vero tollendi de eodem loco monachum, ad ecclesiasticum ordinem promovendum, vel pro aliqua quacumque causa, sine consensu abbatis atque presbyteri habere licentiam prohibemus: ne hujus rei usque ad hoc usurpatio perducatur, ut loca quæ acquisitione hominum construenda sunt ablatione destruantur. Hæc igitur omnia, quæ hujus præcepti decretique nostri pagina continet, tam tibi, quam cunctis qui in eo quo es ordine locoque successerint, vel eis quorum interesse potuerit, in perpetuum servanda decernimus. Si quis vero regum, sacerdotum, judicum personarumque sæcularium, hanc constitutionis nostræ paginam agnoscens, contra eam venire tentaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reumque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat. Et nisi vel ea quæ ab illo male ablata sunt restituerit, vel digna pœnitentia illicite acta defleverit, a sacratissimo corpore ac sanguine Dei & domini nostri redemptoris Jesu Christi alienus fiat, atque in æterno examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco justa servantibus, sit pax domini nostri Jesu Christi; quatenus & hic fructum bonæ actionis recipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant.

XI. AD THESSALIAM ABBATISSAM.

Privilegium monasterii sanctæ Mariæ in urbe Augustodunensi.

*Gregorius * Thessaliæ abbatissæ.*

* Thessalæ. Thalassiæ. *Paris.*

QUando ad ea, ad quæ catholicorum regum corda pontificalibus sunt monitis provocanda, ita ardenti desiderio divina præveniente gratia succenduntur, ut ab eis ultro poscantur; tanto sunt alacri & læto animo concedenda, quanto & ea ipsa quæ cupiunt, si nollent facere, peti debuerant. Proinde juxta scripta filiorum nostrorum præcellentissimorum regum, Brunichildis ac nepotis ipsius Theodorici, monasterio sanctæ Mariæ, ubi ancillarum Dei congregatio est constituta, in urbe Augustodunensi, *&c. ut supra.*

XII. AD LUPPONEM ABBATEM.

Privilegium ecclesiæ sancti Martini in suburbanos Augustodunensi.

Gregorius Lupponi presbytero & abbati.

QUando ad ea, ad quæ catholicorum regum corda pontificalibus sunt monitis provocanda, ita ardenti desiderio divina præveniente gratia succenduntur, ut ab eis ultro poscantur, tanto sunt alacri & læto animo concedenda, quanto ea ipsa quæ cupiunt, si nollent facere, peti debuerant. Proinde juxta scripta filiorum nostrorum præcellentissimorum regum, Brunichildis ac nepotis Theodorici, ecclesiæ sancti Martini, quæ in suburbano civitatis Augustodunensis, *&c. ut supra.*

XIII. AD MAXIMUM EPISCOPUM SALONITANUM.

De scriptis ejus subscriptione non suscipiendis.

Gregorius Maximo episcopo Salonitano.

ALia quidem scripta ad fraternitatem tuam antea feceramus; sed tempore quo homines tuos, quos ad nos misisti, relaxare voluimus, scripsisse te quibusdam nostris comperimus, quod Veteranum presbyterum atque Optatum defensorem tunc minime in causa transmiseris, & * Thomas ecclesiæ tuæ defensor sibi verbo a te dictum perhibuit. Ex qua re jam nec præsentium portitoribus judicavimus esse credendum, ne de ipsis quoque post hæc similiter diceres. Quia ergo hæc res nos valde fecit ambigere, & cautos esse debere præmonuit, si causam vultis dicere, instructam de cetero personam cum mandato legaliter facto tuis ac presbyterorum seu diaconorum in testimonium subscriptionibus roborato, gestisque ex more indito transmittite, ut quidquid cum ea actum fuerit, possit jure subsistere. Nam nos non solum tibi, sed etiam omnibus quod justum legitimumque fuerit parati sumus Deo juvante per omnia custodire: tantum ut tu, quod lege præcipitur, facere non omittas.

* Ideo quæ cum eis acta sunt non debere subsistere; sed & Thomas. *Paris.* ad. * dicendum. *Paris.*

XIV. AD VENANTIUM.

De persona Urbici abbatis.

Gregorius Venantio patricio Panormitano.

EXcellentiæ vestræ * electionem in persona Urbici abbatis quia valde nobis placuit indicamus: quoniam sicut judicii vestri discretione oportuit, ad ecclesiæ gubernationem virum quæsistis vigilantem atque solicitum, & divinæ scripturæ scientia, quod maxime in sacerdotibus eligendum est, institutum. Sed quia ceteris sic est aliquis præponendus, ut dum ipse exterius proficit, interius non decrescat, quietem ipsius turbare non possumus: ne cum eum ad altiora producimus, minorem illum seipso fieri missum in fluctibus com-

* electio. *Paris.*

(*a*) *Paris. addit.* nisi prius abbatis officio sit privatus, aliusque loco ipsius subrogatur, ne res &c.

compellamus. Persona vero Crescentis diaconi præter quod omnino nobis ignota est, prima nobis cura fuit requirere, quemadmodum xenodochium, cui præfuerat, gubernasset, ut ex minimis qualis esse possit in maximo nosceremus. Sed quid nobis portitores scriptorum vestrorum responderint, ab ipsis addiscetis. * Hunc autem presbyterum dare omnino nobis excellentia vestra sciat esse difficile, quia personarum nos necessitas ad ordinanda alia loca pastoribus destituta non levis angustiat. Et ideo quia Deum timere, & animæ vestræ novimus vos habere respectum, paterna caritate salutationis alloquium præmittentes hortamur, ut sicut decet, cauta diligentique investigatione scrutari intemus de vita, moribus, actuque præfati diaconi debeatis. Et si eum ad ecclesiæ assurgere regimen agnoscatis, vestra adhortatione omnes in eo concordent. Si autem aliud vestri sentit solicitudo judicii, & eum pastoralem curam efficaciter administrare non posse considerat; agendum est cum omnibus concorditer, ut alterum, qui aptus visus fuerit, de ecclesia ipsa possint eligere, ut venientes ad nos tam diaconus qui jam electus est, quam etiam qui adhuc eligendus est, is qui Deo placuerit, ordinetur. Enimvero si in ecclesia illa neque de presbyteris vel diaconis, neque de reliquo clero hujusmodi inveniri potuerit, de alia sibi ecclesia talem ordinandum eligere festinent antistitem, qui vigilanti solicitudine in exterioribus eorum utilitatibus & sacerdotali adhortatione animabus valeat Deo miserante utilis reperiri. Præterea ne qua hac in causa possit esse dilatio, & peccatis facientibus nullus de electis aptus existat; hortandus est clerus & populus, ut eis qui ad nos venerint, sua debeant vice mandare, quatenus hic habeant eligendi licentiam, nobisque hoc ipsum apicibus suis roboratis propriis subscriptionibus innotescant, ut si * vel inveniri potuerit, sine difficultate aliqua Christi cooperante gratia consecretur. Quod tamen * nos voluntate impulsi loquimur, sed necessitate compulsi: quia quantum est ad nostræ auctoritatis judicium, de suis volumus ut debeant habere pastorem.

* Hinc Pariſ.

* vel hic. Pariſ.

* nos non. Pariſ.

XV. AD PASCHASIUM EPISCOPUM NEAPOLITANUM.

Ne Judæos opprimat, sed illis suas solennitates servare permittat.

Gregorius Paschasio episcopo Neapolitano.

QUi sincera intentione extraneos ad Christianam religionem & ad fidem cupiunt rectam adducere, blandimentis non asperitatibus debent studere; ne quorum mentem reddita ad planum ratio poterat * provocare, pellat procul adversitas. Nam quicumque aliter agunt, & eos sub hoc velamine a consueta ritus sui volunt cultura suspendere, suas illi magis quam Dei causas probantur attendere. Judæi siquidem Neapoli consistentes, questi nobis sunt, asserentes quod quidam eos a quibusdam feriarum suarum solennitatibus irrationabiliter nitantur arcere, ne illis sit licitum festivitatum suarum solennia colere, sicut eis nuncusque & parentibus eorum longis retro temporibus licuit observare vel colere. Quod si ita se veritas habet, supervacuæ rei videntur operam adhibere. Nam quid utilitatis est, quando, etsi contra longum usum fuerint, vetiti, ad fidem illis & conversionem nihil proficit? Aut cur Judæis qualiter cærimonias suas colere debeant regulas ponimus, si per hoc eos lucrari non possumus? Agendum ergo est ut ratione potius & mansuetudine provocati sequi nos velint, non fugere; ut eos, ex eorum codicibus ostendentes quæ dicimus, ad sinum matris ecclesiæ Deo possimus adjuvante convertere. Itaque fraternitas tua eos monitis quidem prout poterit Deo adjuvante ad convertendum accendat, & de suis illis solennitatibus inquietari denuo non permittat: sed omnes festivitates feriasque suas, sicut hactenus tam ipsi quam parentes eorum per longa colentes retro tempora tenuerunt, liberam habeant observandi celebrandique licentiam.

* al. revocare.

XVI. AD BARBARUM EPISCOPUM BENEVENTANUM.

De obitu Victoris episcopi, & de alio eligendo.

Gregorius Barbaro episcopo Beneventano.

OBitum Victoris Panormitanæ civitatis antistitis directa relatio patefecit. Quapropter visitationis destitutæ ecclesiæ fraternitati tuæ operam solenniter delegamus. Quam ita te convenit exhibere, ut nihil de provectionibus clericorum, reditu, ornatu, ministeriisque, vel quidquid est in patrimonio ejusdem, a quoquam præsumatur ecclesiæ. Et ideo dilectio tua ad prædictam ecclesiam ire properabit, & assiduis adhortationibus clerum plebemque ejusdem ecclesiæ admonere festinet, ut remoto studio, uno eodemque consensu talem sibi præficiendum expetant sacerdotem, & qui tanto ministerio dignus valeat reperiri, & a venerandis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & dilectionis tuæ testimonio literarum ad nos sacrandus occurrat. Commonemus etiam fraternitatem tuam, ut nullum de altera eligi permittas ecclesia, nisi forte inter clericos ipsius civitatis, in qua visitationis impendis officium, nullus ad episcopatum dignus, quod evenire non credimus, potuerit inveniri; provisurus ante omnia, ne ad hoc cujuslibet conversationis vel meriti laicam personam aspirare permittas, ne & conatus eorum habeatur inefficax, & in periculum ordinis tui, quod absit, incurras. Monasteria autem si qua sunt in ipsius constituta parochia, sub tua cura dispositioneque, quousque illic proprius fuerit ordinatus episcopus, esse concedimus.

* *transfertur in Paris. ad indict. III.*

XVII. * AD PLEBEM TURRITANENSEM ET TAURIANENSEM.

Ut Venerio episcopo visitatori obtemperent.

* Clero & ordini & plebi consistenti Taurinæ, Turris & Consentiæ. *Paris.*

Gregorius * *plebi Turritanensi & Taurianensi.*

VEstri antistitis obitum cognoscentes, curæ nobis fuit destitutæ ecclesiæ visitationem fratri & coepiscopo nostro Venerio solenniter delegare, cui dedimus in mandatis, ut nihil de provectionibus clericorum, reditu, ornatu, ministeriisque a quoquam usurpari patiatur: cui vos assiduis adhortationibus convenit obedire, & remoto strepitu, uno eodemque consensu, talem vobis præficiendum expetite sacerdotem, qui & a venerandis canonibus nulla discrepet ratione, & tanto ministerio dignus valeat reperiri. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & visitatoris pagina prosequente, *&c. ut in aliis continetur.*

* *transfertur ad indict. III. in Paris.*

XVIII. * AD VENERIUM EPISCOPUM.

Munus visitationis injungit.

Gregorius Venerio * *episcopo.*

* *Paris. ad.* & Stephano episcopis.

OBitum Paulini Taurianensis * & Turritanensis ecclesiæ antistitis directa relatio patefecit. Quapropter visitationis * destitutarum ecclesiarum fraternitati tuæ operam solenniter delegamus: quam ita te convenit exhibere, ut nihil de provectionibus clericorum, reditu, ornatu, ministeriisque a quoquam usurpari patiaris. Et ideo dilectio tua ad prædictas ecclesias ire properabit, & assiduis adhortationibus clerum plebemque earumdem ecclesiarum admonere festinet, ut remoto strepitu, uno eodemque consensu, *&c. ut superius*. Commonentes etiam fraternitatem tuam, ut nullum de altera eligi permittas ecclesia, nisi forte inter clericos * earumdem civitatum, in quibus visitationis impendis officium, nullus ad episcopatum dignus, quod evenire non credimus, potuerit inveniri &c.

* Ecclesiæ, sed & N. Turritanæ ecclesiæ antistitum directa &c. *Paris.*

* destitutæ ecclesiæ *Paris.*

* Ipsius civitatis. *Paris.*

XIX. AD PANORMITANOS.

De eligendo episcopo.

Gregorius clero, ordini & plebi Panormitanæ civitatis.

VEstri antistitis obitum cognoscentes, curæ nobis fuit destitutæ ecclesiæ visitationem fratri & coepiscopo nostro Barbaro solenniter delegare. Cui dedimus in mandatis, ut nihil de provectionibus clericorum, reditu, ornatu, ministeriisque a quoquam usurpari patiatur. Cujus vos assiduis adhortationibus convenit obedire, & remoto strepitu, uno eodemque consensu talem vobis præficiendum expetite sacerdotem, qui & a venerandis canonibus nulla discrepet ratione, & tanto ministerio dignus valeat reperiri. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati & visitatoris A pagina prosequente ad nos veniat ordinandus: provisuri ante omnia, ne cujuslibet vitæ vel meriti laicam personam præsumatis eligere, & non solum ille ad episcopatus apicem nulla ratione provehatur, verum etiam vos nullis intercessionibus veniam promereri posse cognoscite: sed & omnes quos ex vobis de laica persona aspiraſſe constiterit, ab officio & a communione alienos faciendos procul dubio noveritis.

XX. AD PASSIVUM EPISCOPUM FIRMANUM.

De reliquiis sancti Savini, & oratorio construendo.

Gregorius Passivo episcopo Firmano.

PRoculus diaconus ecclesiæ Asculanæ petitoria nobis insinuatione suggessit, in fundo Gressiano juris sui monasterium se pro sua devotione fundasse, quod in honorem S. Savini martyris desiderat consecrari. Et ideo, frater carissime, si in tuæ parochiæ memorata constructio jure consistit, & nullum corpus ibidem constat humatum, percepta primitus donatione legitima, id est, conduma * una, boves par unum, armenta capita quinque, oves & capras promiscuas capita viginti, in fundo Gressiano ubi ipsum monasterium fundatur uncias octo, in fundo Staciani uncias octo, fundum Paterni in integro porcos decem, lectisternia, gestisque municipalibus alligata, *&c.* secundum morem. Data mense Decembri, indictione VI.

* condumia.

XXI. AD JOANNEM SUBDIACONUM.

De Exuperantio episcopo, qui in aliena diœcesi oratorium construxerat.

Gregorius Joanni Subdiacono Ravennæ.

LAtor præsentium Joannes frater & coepiscopus noster aliqua nobis de caussis ecclesiæ suæ dato capitulari noscitur intimasse. Quibus cognitis, culpanda a nobis experientia tua fuerat, si ad te perlata hactenus indefinita remanserint. Sed inquirentes agnovimus quod ad notitiam tuam minime sunt perducta. Ipsum ergo quod nobis capitulare porrectum est, his fecimus subter annecti. Agnitis itaque omnibus ac discussis, si ita apud te esse ut suggestum est manifesta veritate patuerint, fratrem & coepiscopum nostrum Marinianum adire te volumus, eumque modis omnibus adhortari, ut his quorum in peragendis negotiis ecclesiæ ipsius interesse dignoscitur, debeat deputare, quatenus perpensis omnibus cum prædicto viro de his quæ * mota fuerint, ecclesiastica inter se debeant tranquillitate decidere. Si vero elegerint renitendum, experientia tua immineat esse judicium: & quidquid cognitorum inter eos fuerit sententia definitum, te debeat exequente compleri: ne diutinis protractionibus dilata paupertas ecclesiæ ipsius diversis, sicut jam factum asserit, dispendiis ingravetur. Indicavit etiam nobis, quod quidam Exuperantius episcopus ausu temerario in diœcesi ipsius oratorium

* *al.* nota.

construxerit, idque sine præcepti auctoritate contra morem præsumpserit dedicare, Missasque illic publicas celebrare non metuit. Quam rem cum summa te celeritate ac districtione convenit emendare, ne ulterius tale aliquid attentare permittas. Oratorium vero quod ab incompetenti persona repereris esse constructum, huic cum proprio te volumus episcopo, si res, ut dictum est, ita se habere constiterit, sine mora aliqua reformare.

XXII. AD QUOSDAM EPISCOPOS SICILIÆ.

Ne ad consignandos infantes egressi nimium aggravent ecclesias.

Gregorius Leoni episcopo, Secundino, Joanni, Donno, Lucido, Trajano, episcopis Siciliæ.

Sicut nos nobis invicem * specialia per apostolorum orationem admonemur impartiri suffragia: ita in his quæ necessitate injuncti regiminis pro dispensatione rerum pauperum Deo per nos fuerint auctore dispositæ, sacerdotalia dignum est solatia non deesse. Latorem siquidem præsentium Hadrianum chartularium nostrum ad regendum ecclesiæ nostræ patrimonium, Syracusanarum videlicet partium, dirigentes, fraternitati vestræ necessario duximus commendandum, ut in quo usus exegerit, vestra eis solatia conferatis; quatenus dum & ad agendum per vos corporalibus & ad facilitatem explendi quæ cœperit spiritalibus orationum fuerit fultus auxiliis, prospere ea quæ a nobis ei injuncta sunt Deo quoque valeat cooperante perficere. Vosmetipsos autem ita ante conspectum omnipotentis Dei in bonis operibus debetis exhibere, ut inveniri in vestra actione nequeat quod vel Deo judice percuti, vel quolibet homine insidiante valeat accusari. Nam eidem præfato chartulario nostro injunximus, ut si qua de reverendissimis fratribus nostris episcopis inordinate acta cognoverit, prius quidem secreta ac modesta adhortatione ipse corripiat. Quæ si ita emendata non fuerint, nobis celeriter innotescat. Præterea relatum est nobis, sanctæ memoriæ decessoris mei temporibus per Servumdei diaconum, qui jam tunc ecclesiasticis patrimonii curam gessit, fuisse dispositum, ut sacerdotes per universas vestras diœceses constituti quotiens ad consignandos infantes egredimini, ultra modum gravari minime debuissent. Summa enim præfixa fuerat, vobis ut audio consentientibus, quæ ab eisdem sacerdotibus pro labore clericorum dari debuisset. Atque hoc quod tunc placuit, sicut nunc dicitur, minime custoditur. Unde fraternitatem vestram admoneo, ut subjectis vestris graves non studeatis existere, sed si qua sunt gravamina temperetis: quia nec ab eo quod semel definitum est deflectere debuistis. Etenim in futura & in præsenti vobis vita prospicitis, si eos qui vobis commissi sunt sine gravamine conservatis.

* spiritalia. *Paris.*

XXIII. AD JULIANUM.

De beneficio ejus monasterio collato.

Gregorius Juliano.

Gloriæ vestræ scripta suscipiens, legenda lætus aperui; sed tristis perlecta replicavi. In eis quippe dicebatur quod pudoris caussa fuerat, mihi vos ea quæ dicenda erant tempore multo tacuisse. Et certum est quia minus amatur qui adhuc erubescitur. Atque omnimodo contristatus sum, quia me a vobis comperi minus quam æstimaveram amari. In hoc autem valde me * contemnitis, si mercedis caussas mihi assidue providendas studiose non requiritis. Nec vobis debet esse verecundiæ ei aliquid de eleemosynis importune dicere, quem constat non res suas, sed ad dispensandum res pauperum habere. De caussis itaque mercedis apud episcopum libere agere debuistis, etiam si meum animum qualis in amore vestro existeret nescirietis. Postquam enim & nos omnino gloriam vestram diligimus, & dispensatoris locum in rebus, sicut scitis, pauperum tenemus; vestra fateor verecundia valde accusabilis fuit. Quam ideo tot verbis increpando insequor, ut hanc a corde vestro funditus repellam, & in mercedis caussa magnum solatium vestræ provisionis habeam. Monasterio itaque vestro, quod a vobis in Catanensi urbe constructum est, per Hadrianum notarium & rectorem patrimonii emissa præcepti pagina decem annuos solidos dari deputavimus, quos petimus sine injuria suscipi: quia non hæc vobis nostra oblatio, sed sancti Petri apostolorum principis benedictio offertur.

* continet *Paris.*

* *Mense Februarii, indictione sextæ.* * data decem *Paris.*

XXIV. AD HONORIUM EPISCOPUM TARENTINUM.

De baptisterio construendo.

Gregorius Honorio episcopo Tarentino.

Fraternitate tua indicante didicimus in civitate Tarentina, in qua præesse dignosceris, in ecclesia sanctæ Mariæ baptisterium te noviter construxisse. Et ideo, frater carissime, præsenti auctoritate suscepta, tui desiderii complebis effectum: quatenus per sacrum lavacrum peccatorum illic maculæ deleantur *.

* *Paris. ad mense Februarii indict. vi.*

XXV. AD PASCHALEM CONSULEM SICILIÆ.

De spe ad æternam patriam tenenda.

*Gregorius Paschali * Consuli Siciliæ.*

Epistolam magnitudinis vestræ latore præsentium deferente suscepimus. Et licet tempora restituendæ pecuniæ in induciis data defluxerint, petitionem tamen vestram nullo modo duximus contristandam. Hadriano itaque

* & Consolantiæ. *Paris.*

que chartulario noſtro, quem illuc ad regendum eccleſiæ noſtræ patrimonium direximus, de præſenti injunximus quæ vobiſcum exinde loqui debeat, ut nec eccleſiaſtica in aliquo negligatur utilitas, & poſtulatio veſtra ſortiatur effectum. Quia ergo plus de animæ veſtræ ſalute quam de terrenarum rerum utilitate * debemus eſſe ſoliciti, ſalutantes paterno affectu hortamur, ut mens onere tribulationis oppreſſa, contra Deum non murmuret, ne poſt amiſſionem rerum etiam animæ ſequantur diſpendia. Nihil de pravis actibus, nil cum peccato, neceſſitate quaſi faciente, feſtinetis acquirere: ſed ſpem in redemptoris noſtri miſericordia habentes, qui confidentes in ſe non deſerit, tolerabiliter quæ pertuliſtis incommoda ſuſtinete. Erigite animos: tribulatio vires non opprimat: adverſa ſæculi patientia ſuperet: pompam mundi mens ſecura deſpiciat: actio veſtra ſe ad ea quæ Dei ſunt occupet; conſiderantes quam nullum ſit quidquid caſibus ſubjacet, quidquid fine concluditur. Et cor ſe veſtrum ultra quam convenit non affligat, ſed ſtudeat quatenus in omnipotentis Dei protectione jure confidat; qui & non habita donat, amiſſaque reparat, & reparata cuſtodit. Potens eſt enim ſi vos in mandatorum ſuorum via ambulare cognoverit, & hic illata damna multiplici compenſatione ſarcire, & vitam vobis quæ toto magis adniſu petenda eſt, æternam concedere.

* debetis. *Pariſ.*

XXVI. AD RUSTICIAM.

Conqueritur de quodam Beatore, qui plurima injuſte faciebat.

*Gregorius * Ruſticæ patriciæ.*

* Ruſticianæ. *Pariſ.*

QUotiens de urbe regia ad nos aliquis venit, curæ nobis eſt de corporis veſtri ſoſpitate requirere: ſed peccatis meis facientibus ea ſemper audio quæ me tædet audire: quia in tanta tenuitate atque debilitate adhuc in vobis referunt podagræ dolores excreſcere. Sed oro omnipotentem dominum, ut omnia quæ in veſtro corpore aguntur, ad ſalutem animæ dirigantur, ut flagella temporalia æternam quietem vobis præparent, & per eos dolores, qui cum fine ſunt, gaudia vobis ſine fine concedat. Ego autem in tanto gemitu & occupationibus vivo, ut ad dies quos ago me perveniſſe pœniteat, ſolaque mihi conſolatio ſit mortis expectatio. Unde peto ut pro me debeatis orare; quatenus de hoc carnis carcere citius educar, ne tantis laboribus diutius torqueat. Præterea indico quemdam hic nomine Beatorem, qui quaſi comes privatorum dici vult, veniſſe, & multa contra omnes agere, maxime autem contra excellentiæ veſtræ homines, vel nobiliſſimarum neptium veſtrarum, quaſi res publicas quærens. Et nos quidem perverſe eum agere non permittimus, ſed neque utilitatibus publicis poſſumus obviare. Vos ergo apud piiſſimos principes, ſicut poteſtis, agite, ut ei agere prava contradicant. Nam cum omni ſtrepitu neque utilitas publica agitur, neque magni eſt compendii quod repetere videtur. Dulciſſimum filium meum domnum Strategium mea peto vice ſalutari, quem omnipotens Deus ſibi vobiſque nutriat, voſque ſemper de ſua gratia & de vita illius conſoletur. De reverſione autem veſtra quid ſcribere debeo, qui quantum eam deſiderem ſcitis. Sed dum cauſſarum obligationes aſpicio, mihi in deſperatione eſt, atque ideo creatorem omnium exoro, ut ubicumque eſtis, ubicumque fueritis, ſuæ vos dexteræ extenſione protegat, atque a malis omnibus conſervet.

XXVII. AD BONIFACIUM NOTARIUM.

De Joanne Ravennate clerico.

*Gregorius Bonifacio notario * Conſtantinopolitano.*

* Cogitæ. *Pariſ.*

EA quæ nobis experientia tua de Joanne Ravennate clerico indicavit facere idcirco diſtulimus, quia de qualitate perſonæ abſentis judicare non poſſumus. Sed hortare eum ut ad nos venire feſtinet; quatenus in præſenti mores & perſonæ ipſius qualitatem ſubtiliter addiſcentes, quid de his quæ petit fieri debeat, ſine dubietate aliqua diſponamus.

XXVIII. AD PHILIPPUM EPISCOPUM.

De obitu Andreæ presbyteri.

*Gregorius Philippo * epiſcopo.*

* presbytero. *Pariſ.*

SUſcepi epiſtolas delectionis tuæ, in quibus mihi innoteſcere curavit, quod vir venerabilis Andreas presbyter de hac luce migravit. De cujus ereptione gaviſus ſum, quia ad ea quæ ſemper expetiit gaudia æterna pervenit. De ſolidis vero qui pro faciendo xenodochio a filio noſtro Probo abbate Hieroſolymis relicti ſunt, hoc quod deliberatum fuerat, ut fieri debuiſſet, immutari non potuit. Sed benedictionem parvulam quinquaginta ſolidos ſanctitati veſtræ tranſmiſi. Vos igitur pro me, ſicut credo quia facitis, enixius orate, ut de præſentis vitæ pelago me omnipotens Deus ſua manu eripiat, atque me quieſcere in æternæ vitæ litore concedat. Graves enim hic gladiorum oppreſſiones & cauſſarum tumultus patior. Sed ſi me diligitis, orando monſtrate; quatenus orationis veſtræ interceſſionem ſentiam, & amplius in tot malis atque perturbationibus non affligar. Omnipotens Deus ſua vos manu protegat, & pervenire cum veſtris ad cæleſtia bona concedat.

Menſe Martii, indictione ſexta.

XXIX. AD SAVINUM SUBDIACONUM

De negligentia Proculi epiſcopi.

Gregorius Savino ſubdiacono regionario.

QUare venerabilis frater noſter Proculus epiſcopus ab eccleſia ſua diu abfuerit, experientia tua non ignorat. Ad quam quoniam Deo propitio habita nunc, ut oportuit, ſatisfactionis purgatione reverſus eſt, ne forte per ejus abſentiam in aliquo eccleſiæ ipſius ſit neglecta utilitas, aut aliqua ſint de ejus jure ſubtracta, reparare ea vel corrigere cupienti,

illi in omnibus æquitate servata solatiari te volumus atque concurrere: ut tua opitulatione suffultus, in his quæ ab eo agenda sunt, nec difficultatem aliquam quorumdam impedimento sustineat, nec diutius debeat laborare

XXX. AD EUMDEM.

De absentia Proculi episcopi.

Gregorius Savino subdiacono regionario.

PErvenit ad nos reverendissimum fratrem & coepiscopum nostrum * Proculum ita, quod dici grave est, ecclesiæ suæ vel parochiarum causas & utilitates negligere, ut non solum res aliquas vel mancipia earum, sed etiam & ministeria apud diversos esse incaute patiatur. Quod ita esse hoc etiam in nobis ex parte aliqua innuit ac confirmat, quod Gregorius lator præsentium, qui juris se Emolitanæ ecclesiæ, quæ in ejus diœcesi constituta est, esse perhibet, ab alio se indebite eo præsente quæritur servitio subjugari. Ideoque experientia tua prædictum fratrem nostrum studeat commonere, ut res ecclesiarum vel parochiarum suarum sive ministeria rationabiliter vendicet atque defendat, & ab aliis detineri nullo modo patiatur. In qua re ne quam forte excusationem valeat invenire, tua ei volumus salva æquitate adesse solatia. Quem si forte, ut hactenus extitit, videris esse negligentem, ea, quæ eum facere oportuerat, te agere volumus & implere in omnibus; quatenus ecclesiarum utilitas nulla occasione depereat, sed & nobis quæque acta fuerint renuntiare festina, ut a nobis quid post hoc facere debeas instruaris. Data mense Martii, indictione VI.

* Palumbum. quod. *Paris.*

XXXI. AD ANTHEMIUM SUBDIACONUM.

De increpanda desidia Paschasii episcopi, qui relicta sacerdotali cura naves fabricabat.

Gregorius Anthemio subdiacono Campaniæ.

PErvenit ad nos fratrem & coepiscopum nostrum Paschasium ita desidem negligentemque in cunctis existere, ut in nullo quia est episcopus agnoscatur: adeo ut neque ecclesia ipsius, neque monasteria, sive filii ecclesiæ, vel oppressi pauperes ejus erga se dilectionis studium sentiant, nec aliquam supplicantibus sibi his in quibus justum est opem defensionis accommodet: & quod adhuc dici est gravius, consilia sapientium, & recta suadentium nulla patiatur ratione suscipere, ut quod per se nequit attendere, ab alio saltem possit addiscere: sed rebus quæ ad pastoris curam pertinent prætermissis, ad fabricandum naves toto se studio inutiliter occupare. Unde, sicut fertur, contigit quadringentos illum aut amplius jam solidos perdidisse. Hoc quoque ejus culpis adjungitur, quod ita quotidie despectus cum uno aut duobus clericis dicitur ad mare descendere, ut & apud suos in fabula sit, & extraneis sic vilis ac despicabilis videatur, ut nihil habere episcopalis vel genii, vel reverentiæ judicetur. Quod si ita est, non sine culpa tua esse cognoscas, qui eum objurgare atque coercere, ut dignum est, distulisti. Quia ergo hoc totum non solum ipsum reprobat, sed etiam ad sacerdotalis officii pertinere probatur opprobrium, volumus ut eum coram aliis sacerdotibus, vel quibusdam de filiis suis nobilibus contestari pro hac re debeas ac hortari, ut vitio torporis excusso, deses esse non debeat: sed in ecclesiæ suæ ac monasteriorum cura sit vigilans, paternam filiis suis caritatem exhibeat, in defensionem pauperum cum discretione, in quibus justitia suaserit, sit erectus, consilia sapientum libenter suscipiat; quatenus & civitas illa ejus queat solicitudine consolari, & ipse desidiæ suæ culpas valeat operire. Si vero, quod non credimus, post hanc adhortationem nostram solito adhuc more negligens esse tentaverit, ad nos est modis omnibus transmittendus, ut hic positus discere possit, quid vel qualiter secundum timorem Dei agere conveniat sacerdotem. Data mense martii, indictione VI.

XXXII. AD EUMDEM.

De facinoribus Benenati Messenatis episcopi.

Gregorius Anthemio subdiacono.

COmperimus Benenatum * Messenatem facinus quod de se per scripturam manus prius professus est, abnegare. Et ideo quia hujus sceleris negatio sicut majori discussione, ita & majori indiget ultione, experientiæ tuæ præsenti auctoritate præcipimus, ut eumdem Benenatum accusatoremque ipsius, simul & personas de quibus accusatus est, atque omnes qui in accusationis chartula leguntur, sub omni huc cautela & celeritate transmittat; quatenus causæ hujus veritas districta ut dignum est inquisitione examinari valeat & agnosci.

in *Paris.* transfertur ad indict. cum sequ. tit. * Misenat.

XXXIII. AD EUMDEM.

De Benenato Messenate episcopo, qui pecuniam pro communi utilitate datam sibi applicaverat.

Gregorius Anthemio subdiacono.

PErvenit ad nos quondam Benenatum Messenatem episcopum pro construendo illic castro solidos accepisse. Et quia pars eorum solidorum apud eum dicitur remansisse, experientia tua subtili indagatione perquirat, & si quid manifeste de ipsis solidis cognoveris remansisse. Comitatio comiti prædictæ civitatis sub desuscepti illud pagina contradat, atque immineat ut in constructione ejusdem loci, sicut sunt dati, Deo adjuvante proficiant: quia ratio nulla permittit, ut propriis cujusquam usibus applicetur quod pro communi utilitate datum esse cognoscitur.

XXXIV. AD MARINIANUM EPISCOPUM RAVENNATEM.

De infirmitate & medicamine ejus.

* transfertur in Paris. ad indict. IV.

Gregorius Mariniano episcopo Ravennæ.

MUlta nos, frater cariſſime, cogit infirmitas, ex quibus ſi ſani eſſemus, jure reprehenſibiles videremur. Sed quia aliter ſubſiſtere in hoc fragili corpore poſiti non valemus, niſi ejus languoribus ſerviamus, erubeſcere quod imponit neceſſitas non debemus. Et ideo quoniam eruptionem ſanguinis patientibus jejunia medici omnino dicunt eſſe contraria; his fraternitatem tuam hortamur affatibus, ut reducens ad animum ea quæ eſt ſolita de ægritudine ſuſtinere, jejunandi ſibi laborem minime imponat. Si autem Deo miſerante adeo melioratam ſe eſſe, ac virtutem ſuam ſufficere poſſe cognoſcit, ſemel aut bis in hebdomada jejunare permittimus. Sed illud te præ omnibus ſtudere convenit, ut exaſperationem ſentire nullo modo debeas, ne ægritudo quæ modo levior eſt & quaſi ſuſpenſa creditur, per exacerbationem poſtmodum gravior ſentiatur.

XXXV. AD ANTHEMIUM SUBDIACONUM.

De negligentia & deſidia epiſcoporum Campaniæ.

Gregorius Anthemio Subdiacono Campaniæ.

QUotiens illa de fratribus coepiſcopiſque noſtris audimus; quæ & illos reprehenſibiles oſtendere, & nobis triſtitiam valeant generare, de eorum nos emendatione non mediocriter cogit neceſſitas cogitare. Quia ergo nuntiatum nobis eſt Campaniæ epiſcopos ita negligentes exiſtere, ut immemores honoris ſui geniique neque erga eccleſias, neque erga filios ſuos paternæ vigilantiæ curam exhibeant, vel monaſteriorum ſolicitudinem gerant, ſeu in oppreſſorum & pauperum ſe tuitionem impendant; ideo hac tibi auctoritate præcipimus, ut eis a te convocatis, ex noſtro illos mandato diſtricte commoneas, quatenus deſides ulterius eſſe non debeant: ſacerdotalem ſe habere zelum & ſolicitudinem opere doceant, atque ita in his quæ eos juſte ſecundum Deum agere convenit vigilantes exiſtant, ut nullum nos de eis denuo murmur exaſperet. Si quem vero eorum poſt hæc negligentem eſſe cognoveris, ad nos eum ſine aliqua excuſatione tranſmitte: ut quam ſit grave nolle ab his quæ reprehenſibilia & valde vituperanda ſunt corrigi, regulari in ſe valeant diſtrictione ſentire.

XXXVI. AD JOANNEM EPISCOPUM SYRACUSANUM.

De Coſma, & de benignitate erga ſubjectos.

Gregorius Joanni episcopo Syracuſano.

QUorumdam ad nos relatione pervenit Coſmam, qui ex monacho monaſterii ſanctæ Luciæ a deceſſore veſtro memorandæ memoriæ Maximiano in eccleſia Syracuſana factus ſubdiaconus, atque a vobis poſtea in poſſeſſione quæ Juliana dicitur, presbyter eſt ordinatus, ita nimia triſtitia & loci qualitate vehementer afflictum, ut vitam ſibi pœnam exiſtimet, & contritionis ſuæ fuga quærat auxilium. Et ideo quia tales erga ſubjectos noſtros debemus exiſtere, quales nobis, ſi ſubjecti fuiſſemus, noſtros volueramus eſſe præpoſitos, magnæ benignitatis eſt, ſi eum in eccleſia ubi ſubdiaconi eſt functus officio, ſanctitas veſtra reducere, atque illic presbyterum voluerit conſtituere cardinalem. Quod & facere quantum arbitramur debetis; ſi tamen nihil eſt quod juſte contra ipſum animos veſtros exaſperet. Si vero aliqua culpa eſt, ſuis nobis hoc epiſtolis fraternitas veſtra ut ſcire poſſimus inſinuet. Data menſe Aprili, indictione VI.

XXXVII. AD DEUSDEDIT EPISCOPUM MEDIOLANENSEM.

De querimonia Theodori epiſcopi.

Gregorius Deuſdedit episcopo Mediolanenſi.

FRater & coepiſcopus noſter Theodorus multa queritur ſe contra juſtitiam atque promiſſionem tuæ ſanctitatis perpeti, quæ nos facile non duximus credenda. Sed quia hæc relinquere ſine inquiſitione non poſſumus, fratri & coepiſcopo noſtro Venantio ejus cauſſam deputavimus ventilandam, ut ſubtiliter ipſe cognoſcat, nobiſque renuntiet. Tua itaque fraternitas eumdem epiſcopum cum defenſore eccleſiæ ſuæ ſub feſtinatione ad prædictum fratrem dirigat, ut nos, ejuſdem negotii cognita veritate, ſuis ipſe epiſtolis certiores reddat.

XXXVIII. AD PHOCAM IMPERATOREM.

Docet peſſimos reges ad populi peccata deprimenda conſtitui: hortaturque ut reipublicæ afflictæ ſubveniat.

Gregorius Phocæ Auguſto.

GLoria *in excelſis Deo*, qui juxta quod ſcriptum eſt, *mutat tempora, & transfert regna*: & quia hoc cunctis innotuit, quod per prophetam ſuum loqui dignatus eſt dicens: *Quæ dominatur excelſus in regno hominum, & cui voluerit, ipſe dat illud.* In omnipotentis quippe Dei incomprehenſibili diſpenſatione alternatim vitæ mortalis ſunt moderamina, & aliquan- *Luc. 2. Daniel. 1. Daniel. 4.*

Injuſtorum * *deeſt in Pariſ.* aliquando cum * injuſtorum multorum pecca- A ta ferienda ſunt, unus erigitur per cujus duritiam tribulationis jugo ſubjectorum colla deprimantur: quod in noſtra diutius afflictione probavimus. Aliquando vero cum miſericors Deus mœrentium multorum corda ſua decrevit conſolatione refovere, unum ad regiminis culmen provehit, * per cujus miſericordiæ viſcera in cunctorum mentibus exultationis ſuæ gratiam infundit. De qua exultationis abundantia roborari nos citius credimus, qui benignitatem veſtræ pietatis ad imperiale faſtigium perveniſſe gaudemus. *Lætentur cæli, & exultet terra*, & de veſtris benignis actibus univerſæ reipublicæ populus nunc uſque vehementer afflictus hilareſcat. Comprimantur jugo do- B minationis veſtræ ſuperbæ mentes hoſtium. Releventur veſtra miſericordia contriti ac depreſſi animi ſubjectorum. Virtus cæleſtis gratiæ inimicis terribiles vos faciat, pietas ſubditis benignos. Quieſcat feliciſſimis temporibus veſtris univerſa reſpublica, prolata ſub cauſſarum imagine præda pacis. Ceſſent teſtamentorum inſidiæ, donationum gratiæ violenter exactæ. Redeat cunctis in rebus propriis ſecura poſſeſſio, ut ſine timore habere ſe gaudeant quæ non ſunt eis fraudibus acquiſita. Reformetur jam ſingulis ſub jugo imperii pii libertas ſua. Hoc namque inter reges gentium & reipublicæ imperatores diſtat, quod reges gentium domini ſervorum ſunt, impe- C ratores vero reipublicæ domini liberorum. Sed melius hoc orando quam ſuggerendo dicimus. Omnipotens Deus in cuncta cogitatione & opere cor veſtræ pietatis ſuæ gratiæ manu teneat, & quæque juſte, quæque clementer agenda ſunt, inhabitator veſtri pectoris Spiritus ſanctus benigne diſponat: ut de temporali regno veſtra clementia poſt multorum annorum curricula ad cæleſtia regna pertingat. Data menſe Junii, indictione VI.

XXXIX. AD EUSEBIAM.

Hortatur ad ſalutem animæ ſuæ.

Gregorius Euſebiæ patriciæ.

ETſi occupata mens veſtra divitiis, aut fortaſſe regiæ civitatis tumultuoſis implicationibus, nos per epiſtolas ſuas viſitare poſtponit; noſtrum eſt tamen etiam adverſa filiorum corda dulci caritate proſequi, eaque ad benignum animum & admonendo & orando revocare. Unde nunc debitum ſalutationis alloquium ſolvens hortor, ut excellentia veſtra a civitatis illius ſuperfluis tumultibus animum avertat, pluſque ea quæ animæ, quam quæ ſunt corporis cogitet. Tranſitoria eſſe omnia perpendat. Venturi judicis examen tremendum cum metu & lacrymis quotidie ſine ceſſatio- E ne conſideret, illumque diem in quo perturbanda ſunt omnia cum timore ad animum reducat, ut iram judicis in ipſo jam die non timeat. Omnipotens autem Deus hæc veſtris cogitationibus aſpiratione ſui ſpiritus infundat, voſque & hic cum nobiliſſimo conjuge veſtro & tranquille vivere, & de domni Strategii ſalute gaudere faciat, atque poſt longa tempora ad æterna præmia pervenire concedat.

XL. AD SMARAGDUM EXARCHUM.

De violentia Severi contra Firminum epiſcopum ab Iſtricorum erroribus reverſum.

Gregorius Smaragdo patricio exarcho.

OLim novimus, excellentiſſime fili, quo deſiderio, quave converſione animi, pro, * adjuvanda Dei eccleſia in Iſtriæ videlicet partibus, zelo redemptoris noſtri, amore æternæ mercedis, ſtudii veſtri fervor extiterit. Quod cum ita ſit, ea quæ nobis de illis nuper ſunt partibus nuntiata, ad veſtram non deſtitimus perferre notitiam. Firminus ſiquidem frater & coepiſcopus noſter Tergeſtinæ antiſtes eccleſiæ, ante adventum veſtræ excellentiæ ſalubri conſilio ab ſchiſmate, cui inhæſerat, reſipiſcens, atque ad unitatem matris eccleſiæ rediens, noſtris eſt epiſtolis confirmatus, quatenus in vero quem cognoverat ſinu matris eccleſiæ fortitudine animi fixus ac ſtabilis permaneret. Quo audito Severus Gradenſis epiſcopus, ejuſdem caput ſchiſmatis, eum diverſis præmiorum cœpit ſi poſſet ſuaſionibus a bono revocare propoſito. Quod dum perficere Deo auctore minime valuiſſet, ſeditionem illi ſuorum civium excitare non timuit. Quanta vero prædictus frater & coepiſcopus noſter Firminus ex eadem immiſſione pertulerit, plenius illic ac verius a vicino poteritis agnoſcere. Directis itaque excellentiæ veſtræ juſſionibus his qui in Iſtriæ partibus locum veſtrum agere Deo auctore noſcuntur, diſtrictius jubetote, quatenus & ſæpedictum fratrem noſtrum ab illatis debeant defenſare moleſtiis, & quietem illius multis ad imitandum profuturam modis omnibus procurare, ut hæc veſtra proviſio & converſorum ſit optata ſecuritas, & occaſio apta ſequentium. Excellentiam quapropter veſtram paterno ſalutantes affectu petimus, ut zeli veſtri in hac cauſſa olim exhibiti nunc vehementius fervor incandeat, tantoque vos contra hoſtes Dei D vindices defenſoreſque reperiant, quanto apud Deum pretioſior eſt animæ, quam defenſio corporis. Armet vos contra devios ipſa quæ in vobis fidei viget rectitudo, redintegretur veſtris temporibus quod in illis eſt partibus ſciſſum corpus eccleſiæ. Habetis in hac cauſſa retributorem veſtri operis, rectitudinis ac integritatis auctorem. De divina namque miſeratione confidimus, quod tanto exteriores hoſtes noſtri valentiores vos contra ſe reperient, quanto vos inimici rectæ fidei divino in ſe ſenſerint amore terribiles. Præterea duas ad * Tilquinum epiſtolas miſimus, ſi pacem, quæ ab excellentia veſtra in triginta diebus facta eſt cuſtodiret: & reſcripſit eam ſe ſervaturum, ſi tamen ipſi a reipublicæ partibus fuerit cuſtodita. Homines autem illos quos tenuerat, omnes cum rebus ſuis relaxavit. Sed de occiſis hominibus ſuis valde dolet, atque de vobis vehementer ſuſpectus eſt: quia ſi, quod Deus avertat, locum invenerit, etiam in pace eum non eſt dubium exceſſurum. Ad Piſanos autem hominem noſtrum dudum qualem debuimus, & quomodo debuimus, tranſmiſimus, ſed obtinere nil potuit. Unde & dromones eorum jam parati ad egrediendum nuntiati ſunt.

adunanda. *Pariſ.*

* Cillanem. *Pariſ.*

XLI.

XLI. AD PANTALEONEM NOTARIUM.

De mensura rusticorum injusta.

Gregorius Pentaleoni notario.

EXperientia tua quod vel quale apud sacratissimum corpus beati Petri apostoli jusjurandum præbuerit memor est. Unde nos quoque securi discussionis tibi causſam in patrimonio partis Syracusanæ commisimus. Oportet ergo te fidem tuam & ejusdem beati Petri apostoli timorem semper ante oculos habere, atque ita agere, ut neque ab hominibus in præsenti vita, neque ab omnipotente Deo in extremo judicio valeas reprehendi. Salerio. Pa- * Valerio siquidem chartulario nostro narrante cognovimus, quia modium cum quo coloni ecclesiæ frumenta dare compellebantur, xxv. sextariorum inveneris. Quod omnino execrati sumus, atque eamdem excussionis causſam tarde fecisse doluimus. Quia ergo eumdem modium, te fregisse, & justum fecisse commemoras, gavisi sumus. Sed quia prædictus chartularius summam nobis quoque indicare studuit, quæ de fraudibus conductorum apud experientiam tuam jam de duobus territoriis est collecta, sicut te studiose fecisse facto injusto modio gaudemus, quia in futuro nobis prospicimus: ita etiam de peccatis præteritis cogitamus, ne si ea quæ fraudulenter conductores a rusticis abstulerunt, ad nos perveniunt, peccata quæ ab ipsis perpetrata sunt ad nos trahantur. Et ideo volumus cum omni fide, omni puritate, considerato timore omnipotentis Dei, reducta ad memoriam districtione beati Petri apostoli, per unamquamque massam colonos pauperes & indigentes experientiam tuam describere, atque ex eis pecuniis quæ in fraudibus sunt inventæ, vaccas, ovos porcosque comparare, & singulis colonis * pauperioribus ea distribuere. * pauperibus. Quod facere te cum consilio viri reverendissimi domni Joannis episcopi atque Hadriani chartularii nostri & rectoris volumus. Si autem necesse propter consilium fuerit, etiam filius noster domnus Julianus debet adhiberi, ita ut nullus alius agnoscat, sed omnino secretum sit. Vos ergo inter vos pertractate, utrum in auro aut certe in pecuniis eisdem colonis pauperibus dari eadem continentia debeat. Quidquid vero communiter steterit, prius descriptionem, sicut dixi, facito, & postmodum singulis juxta qualitatem suæ paupertatis distribuere stude. *Ego* enim, sicut magister gentium testatur, *habeo omnia, & abundo:* nec pecunias, sed mercedem quæro. Ita ergo age, ut in die judicii, de causſa mercedis quæ experientiæ tuæ commissa est, * fructum quem feceris ostendas. Quod si pure, fideliter & strenue egeris, & hic illud in filiis tuis recipies, & postmodum retributionem plenariam in æterni judicis examine habebis.

XLII. AD CATULUM, ROMANUM ET VICTOREM.

Quod qui in sacro ordine constituti sunt, cum mulieribus habitare non debeant.

*Gregorius Catulo, Romano & * Victori.* * Vinterith.

PErvenit ad nos quod qui sunt in sacro ordine constituti in territorio Nursino cum mulieribus extraneis habitent. Quod quia * grave & valde indecens est, Optato defensori præcepimus ut eos debeat adhortari, quatenus, si ita est, nullus eorum cum extraneis mulieribus de cetero audeat habitare. Quod si forte adhortationem ejus neglexerint, hoc quoque ei injunximus, ut ad notitiam fratris & coepiscopi nostri Chrysanthi illud perducere debeat, dummodo aut per illum corrigantur, aut cum ejus auctoritate prædictus defensor studeat emendare. Et ideo magnitudo vestra in hoc capitulo, sicut eam condecet, concurrat, atque eumdem desuper fratrem habeat in omnibus commendatum, ut vobis solatiantibus & quæ ei injuncta sunt salubriter expleat, & in aliis contra rationem laborare non valeat. * al. iguavum.

XLIII. AD CHRYSANTHUM EPISCOPUM SPOLETINUM.

Ut sacerdotes Nursiæ cum mulieribus cohabitantes coerceat.

Gregorius Chrysantho episcopo Spoletino.

EX quorumdam relatione cognovimus sacerdotes territorii Nursini cum mulieribus extraneis commanere. Pro qua re valde nos fraternitas tua contristatos agnoscat, quæ dudum talia, si tamen cognovit, minime passa est coerceri. Sed quoniam Optato præcipimus defensori, ut hæc debeat modis omnibus emendare, si quisquam ex eis in tali capitulo contumax voluerit apparere, ad fraternitatis tuæ eum debeat evocare judicium. Ideoque sanctitati tuæ necessario duximus scribendum, ut si quos de sacerdotibus ad tuam diœcesim pertinentibus cum extraneis mulieribus cognoverit habitare; vel certe de quibus antedictus Optatus tuæ renuntiaverit sanctitati, procaces invenerit, admonitione sacerdotali præmissa, &, si res ita exegerit, etiam canonicam adhibens disciplinam, de cætero emendare festinet; quia nos audire talia nulla patimur ratione. Sed & presbyterum, quem dicunt sine Dei respectu plurimis violentias irrogare, admonere eum vel increpare pro talibus fraternitas tua studeat. Qui si te audire noluerit, a communione eum suspende, ut vel sic incipiat a pravis se actibus removere.

Menſe Julii, indictione ſexta.

XLIV. AD JOANNEM EPISCOPUM PANORMITANUM.

De uſu pallii.

Gregorius epiſcopo Panormitano.

APoſtolicæ ſedis grata benevolentia provocati, fraternitati tuæ, quam Panormitanæ eccleſiæ ſpeculatoris conſtat ſuſcepiſſe officium, Pallii uſum prævidimus concedendum, illis videlicet temporibus, atque eo ordine, ut alios quoque in inſula Siciliæ ſacerdotes vel deceſſores tuos uſos eſſe non ambigis. Illud autem admonemus ut apoſtolicæ ſedis reverentia nullius præſumptione turbetur: tunc enim ſtatus membrorum integer manet, ſi caput fidei nulla pulſet injuria, & canonum manet incolumis atque intemerata ſemper auctoritas. Et ſicut a nobis hujuſcemodi decoris uſus ad ſacerdotalis officii honorem accepiſſe te gaudes, ita etiam morum atque actuum probitate ſuſceptum adornare contendas officium. Sic etenim alterno eris invicem decore conſpicuus, ſi ad hujuſcemodi corporis habitum mentis quoque tuæ bona concordent.

XLV. AD PHOCAM IMPERATOREM.

De reſponſalibus apoſtolicis, qui in palatio imperatoris permanebant.

Gregorius Phocæ Auguſto.

COnſiderare cum gaudiis & magnis actionibus gratiarum libet, quantas omnipotenti domino laudes debemus, quod remoto jugo triſtitiæ ad libertatis tempora ſub imperiali benignitatis veſtræ pietate pervenimus. Nam quod permanere in palatio, juxta antiquam conſuetudinem, apoſtolicæ ſedis diaconum veſtra ſerenitas non invenit, non hoc meæ negligentiæ, ſed graviſſimæ neceſſitatis fuit: quia dum miniſtri omnes hujus noſtræ eccleſiæ tam contrita aſperaque tempora cum formidine declinarent atque reſurgerent, nulli eorum poterat imponi, ut ad urbem regiam in palatio permanſurus accederet. Sed poſtquam veſtram clementiam, omnipotentis Dei gratia diſponente, ad culmen imperii perveniſſe cognoverunt, ipſi quoque ſuadente lætitia ad veſtra veſtigia venire feſtinant, qui prius illuc accedere valde timuerant. Sed quia eorum quidam ita ſenectute ſunt debiles, ut laborem ferre vix poſſint, quidam eccleſiaſticis curis vehementer implicantur, & lator præſentium, qui primus omnium defenſor fuit, bene mihi ex longa aſſiduitate compertus, vita, fide ac moribus approbatus, hunc aptum, pietatis veſtræ veſtigiis judicavi. Unde eum auctore Deo diaconum feci, & ſub celeritate tranſmittere ſtudui, qui cuncta quæ in his partibus aguntur, invento opportuno tempore, valeat clementiæ veſtræ ſuggerere. * Propter quod rogo, ut ſerenitas veſtra ei pias aures inclinare dignetur, ut tanto nobis valeat celerius miſereri, quanto afflictionem noſtram verius ex ejus relatione cognoverit. Qualiter A enim quotidianis gladiis, & quantis Longobardorum incurſionibus ecce jam per triginta quinque annorum longitudinem premimur, nullis explere vocibus ſuggeſtionis valemus. Sed in omnipotente domino confidimus, qui quæ cœpit conſolationis ſuæ nobis bona perficiet. Et qui ſuſcitavit in republica pios dominos, etiam extinguet crudeles inimicos. Sancta itaque Trinitas vitam veſtram per tempora longa cuſtodiat, ut de bono veſtræ pietatis quod tarde ſuſcepimus diutius gaudeamus,

* Cui rogo. *Pariſ.*

XLVI. AD LEONTIAM AUGUSTAM.

B Gratulatur Auguſtæ de dignitate quam fuerat aſſecuta: & hortatur eccleſiam ſancti Petri ſpecialiter honorare.

Gregorius Leontiæ Auguſtæ.

QUæ lingua loqui, quis animus cogitare ſufficiat quantas de ſerenitate veſtri imperii omnipotenti Deo gratias debemus, quod tam dura longi temporis pondera cervicibus noſtris amota ſunt, & imperialis culminis leve jugum ſubiit quod libeat portare * ſubjectis? Reddatur ergo creatori omnium ab hymnidicis angelorum choris gloria in cælo, perſolvatur ab hominibus gratiarum actio in terra: C quia univerſa reſpublica, quæ multa mœroris pertulit vulnera, jam nunc conſolationis veſtræ invenit fomenta. Unde nobis neceſſe eſt omnipotentis Dei miſericordiam enixius exorare, ut cor veſtræ pietatis ſua ſemper dextera teneat, ejuſque cogitationes cæleſtis gratiæ ope diſpenſet: quatenus tranquillitas veſtra tanto rectius valeat ſibi ſervientes regere, quanto dominatori omnium noverit verius deſervire. In amore catholicæ fidei faciat defenſores ſuos, quos fecit ex benigno opere imperatores noſtros. Infundat in veſtris mentibus zelum ſimul & manſuetudinem, ut ſemper pio fervore valeatis & quidquid in Deo exceditur non inultum relinquere, & ſi quid D in vos delinquitur parcendo tolerare. Det ** vobis in veſtra pietate Pulcheriæ Auguſtæ clementiam, quæ pro zelo catholicæ fidei in ſancta ſynodo Helena nova vocata eſt. Omnipotens Dei miſericordia largiora vobis cum piiſſimo domino ſpatia vivendi concedat, ut quo veſtra longius vita extenditur, ſubjectorum omnium conſolatio validius confirmetur. Rogare forſitan debui, ut eccleſiam beati Petri apoſtoli, quæ nuncuſque gravibus inſidiis laboravit, haberet veſtra tranquillitas ſpecialiter commendatam. Sed quia ſcio, quia omnipotentem Deum diligitis, non debeo petere quod ſponte ex benignitate veſtræ pietatis exhibetis. Quanto enim plus timetis conditorem omnium, tanto amplius ejus poteſtis eccleſiam amare, cui dictum eſt: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam:* & cui dicitur: *Tibi dabo claves regni cælorum; & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælo: quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælo.* Unde nobis dubium non eſt quam forti amore ad eum vos ſtringitis, per quem ſolvi ab omnibus peccatorum nexibus deſideratis. Ipſe ergo ſit veſtri cuſtos imperii, ſit vobis protector in terra, ſit

* redlit. *P.*

** nobis. *Pa*

Act. 6. Syn. Chale.

ra, sit pro vobis intercessor in cælo, ut per hoc quod relevatis duris ponderibus in vestro imperio subjectos gaudere facitis, post multa annorum tempora in cælesti regno gaudeatis.

XLVII. AD GYRIACUM PARIARCHAM CONSTANTINOPOLITANUM.

De pace & unitate sanctæ ecclesiæ, & de universalis vocabulo fugiendo.

Gregorius Cyriaco patriarchæ Constantinopolitano.

QUanta sit pacis virtus, carissime frater, ex voce dominica diligentius intuentes, quæ ait; (*Pacem relinquo vobis*), *pacem meam do vobis;* ita in ejus nos decet dilectione persistere, ut locum præbere discordiæ nullo modo debeamus. Sed quia in radice ipsius vivere aliter non valemus, nisi mente & actu humilitatem, quam ipse auctor pacis docuit, teneamus; cum ea caritate qua dignum est suademus, ut profanam elationem, quæ animabus semper adversa est, cordis pede calcantes perversi superbique vocabuli scandalum ecclesiæ auferre de medio festinetis, ne a pacis nostræ societate divisi inveniri possitis. Sed unus in nobis spiritus, una mens, una caritas, una in Christo, qui sua membra esse nos voluit, sit compago concordiæ. Nam quam durum, quam indecens, quam crudele, quamque a sacerdotali proposito sit extraneum pacem illum, quam aliis prædicat, non habere, sanctitas vestra consideret, & suos de superbia fratres scandalizare abstineat. Sed hæc magis studeat, ut vanæ aut superfluæ elationis auctorem humilitatis queat ense prosternere, quatenus ex ejusmodi victoria suum vos habitaculum sancti Spiritus gratia sibi vindicet, & aperte impleatur in vobis quod scriptum est: *Templum Dei sanctum est, quod estis vos.* Præsentium vero portitorem dilectissimum communem filium Bonifacium diaconum vobis in omnibus commendamus, ut quocumque necesse fuerit solatia vestræ, sicut decet, inveniat sanctitatis.

* ansulis inclusa desunt in *Paris. Joann.* 14.

1. Cor. 6.

XLVIII. AD EULOGIUM PATRIARCHAM ALEXANDRINUM.

De puero ordinato in diaconum, & de simoniaca hæresi tollenda.

Gregorius Eulogio * *patriarchæ Alexandrino.*

QUadam die inter me & familiares meos de consuetudinibus ecclesiarum cum sermo fuisset exortus, quidam qui in magna civitate Alexandrina medicinali arte erat imbutus, collectorem se apud sophistam suum habuisse perhibuit, summæ pravitatis puerum, quem repente dixit esse diaconum ordinatum. Atque addidit quod per præmia & * donationes ordinatus fuisset, quia eamdem consuetudinem in sancta Alexandrina ecclesia convaluisse fatebatur. Quod ego audiens obstupui, & valde miratus sum: quia sanctissimi ac beatissimi viri domni Eulogii lingua, quæ tam multos hæreticos ad fidem catholicam revocat, simoniacam hæresim de sancta Alexandrina ecclesia non erasit. Et quis erit cujus exhortatio vel correctio hoc poterit emendare, si magna & admirabilis doctrina ejus hoc sine emendatione reliquerit? Unde pro absolutione animæ vestræ, proque augmento mercedis vestræ, ut ante tremendi oculos judicis vestra in omnibus perfecta sint opera, festinare debetis simoniacam hæresim, quæ prima in ecclesia exorta est, a sanctissima fede vestra, quæ nostra est, funditus evellere atque eradicare. Propter hoc etenim contigit, ut ecclesiasticorum ordinum a plurimis sanctitas caderet, quia personæ non pro vita & actibus, sed pro præmiis ad eos ordines adducuntur. Si autem morum merita & non præmia quæruntur, ad ordinationem personæ indignæ non venient: & tanto plus incipiet vobis merces accrescere, quanto boniquique, qui adducti ad sacros ordines fuerint, de animarum lucris studuerint cogitare.

* episcopo. *Paris.*

* dationes. *Paris.*

XLIX. AD EUMDEM.

De verbo Dei instantius prædicando.

Gregorius Eulogio patriarchæ Alexandrino.

MAgnas omnipotenti Deo gratias reddimus, quia in ore cordis * dulcis fit sapor caritatis, cum impletur quod scriptum est: *Sicut aqua frigida sitienti, sic nuntius bonus de terra longinqua.* Ante hoc enim temporis Bonifacii chartularii responsalis mei, qui in urbe regia demoratur, vehementer me scripta turbaverunt, quæ dicebant dulcissimam mihi atque suavissimam sanctitatem vestram defectum corporei luminis pertulisse. Ex quibus scriptis gravi mœrore percussus sum. Sed subito, creatoris ac redemptoris nostri gratia prosperante, beatitudinis vestræ suscepi epistolam, & sanam de ea quam audivi corporis molestia agnoscens, exultavi vehementer, quia tanta lætitia cordis secuta est, quanta prius tristitiæ amaritudo præcesserat. Scimus enim quia in omnipotentis Dei adjutorio multorum salus est vita vestra. Nam tunc inter fluctus nautæ securi navigant, quando gubernator doctus atque artifex ad clavi regimen sedet. In salutis autem vestræ gaudio hæc quoque mihi est exultatio addita, quia & imminutos ore vestro ecclesiæ hostes, & multiplicatos dominicos greges agnovi. Crescunt enim quotidie per linguæ vestræ vomerem grana cælestia, atque in supernis horreis multiplicantur, ita ut in vobis impletum esse gaudeamus quod scriptum est: *Ubi plurimæ segetes, ibi manifesta fortitudo boum.* Unde aperte colligimus, quia quantum plus ad servitium Dei omnipotentis fugitivos ejus reducitis, tantum apud eum majus meritum habetis. Et quanto meritum majus accipitis, tanto potestis amplius impetrare quæ petitis. Rogo ergo, ut pro me peccatore enixius oretis, quia & dolor corporis, & amaritudo cordis, & immensa vastitas mortalitatis inter tot barbarorum gladios me vehementer affligit. Inter quæ omnia non temporalem sed æternam consolationem requiro, quam per me impetrare non valeo, sed intercessione vestræ beatitudinis hanc me obtinere confido. Secundo vero anno nulla sanctitatis vestræ scripta suscepi, atque omnino contristatus sum. Et quidem vestra benedictio, quam sine epi-

* experimento dulcis *Paris.*

Prov. 25

Prov. 14

stola transmisistis, data atque suscepta est. Sed quia plus me lingua vestra quam data lætificant, minoris gratiæ esse credidi quæ dabantur. Communem autem filium Epiphanium diaconum Alexandro atque Isidoro sanctissimæ ecclesiæ vestræ diaconis feci scribere, ut constaret quia ea quæ transmissa sunt suscepissem. Scripsi vero quia grandia ad arbores ac temones faciendos ligna paraveram, sed navis parva quæ venerat hæc portare non potuit; & nihil mihi exinde rescripsistis. Unde si sunt necessaria communi filio Bonifacio diacono nostro, quem nunc ad urbem regiam pro faciendis responsis transmittimus, scribite, ut mihi ipse rescribat quatenus præparentur, ut cum beatitudo vestra transmiserit, parata valeant inveniri. Præterea transmisimus crucem parvulam, in qua de catenis amatorum vestrorum sanctorum Petri & Pauli apostolorum inserta est benedictio, quæ oculis vestris assidue supponatur: quia multa per eamdem benedictionem miracula fieri consueverunt. Omnipotens Deus cordi beatitudinis vestræ aspiret, ut pro me orare assidue curetis. Et vos vestrosque omnes sua dextera protegat, atque post longa annorum curricula ad cælestia regna perducat. Eulogias vero sancti Marci a beatissima fraternitate vestra transmissas, cum ea caritate qua sunt directæ, secundum notitiam earum suscepimus, & gratias affectui vestro referimus, quia ex his exterioribus, quales erga nos interius sitis, agnoscimus.

L. AD JOANNEM EPISCOPUM PANORMITANUM.

De videndo eo.

Gregorius Joanni * *episcopo Panormitano.*

* episcopo *deest in Tarif.*

AMorem circa nos vestrum, quem corporali nobis visione * voluistis exhiberi, scriptis & operibus assidue demonstratis. Sed quid aliud hæc exhibendo agitis, nisi ut plus quæramus videre, quem docemur amplius amare? Et paulo minus jam etiam murmur accepimus, quia non possumus videre quem amamus. Sed adfuit qui mihi impossibilitatem navigii de vestra gloria narraret, atque ideo quod amavi retinui, & quod iratus fueram peperci. Omnipotens Deus sua vos protectione custodiat, & a malis omnibus gratia assidua defendat.

* volumus. *Tarif.*

LI. AD EUMDEM.

De caritate clericis suis exhibenda.

Gregorius Joanni episcopo Panormitano.

IMplenda sunt semper postulantium desideria, quotiens illa poscuntur quæ a ratione non deviant. Et ideo quia quædam capitula, quæ servaturum te clericis tuis petentibus promisisti, nostra ab eis postulantur auctoritate firmari, fraternitatem tuam his hortamur affatibus, ut ea quæ præsentia scripta continent sine aliqua debeat refragatione servare. Primum ut de reditibus ecclesiæ quartam in integro portionem ecclesiæ tuæ clericis secundum meritum, vel officium, sive laborem suum, ut ipse unicuique dandum prospexeris, sine aliqua præbere debeas tarditate. De hoc vero quod ex fidelium oblatione accesserit, id est, quartam partem in solidis, vel cellario eis juxta pristinam consuetudinem dare non differas. Reliqua autem omnia mobilia in tua retineas potestate. Immobilia enim ecclesiasticis reditibus aggregentur, ut multiplicata quantitate clericorum tuorum usibus, Deo largiente, proficiant. Tabularium una cum consensu seniorum & cleri memineris ordinandum, qui annis singulis ad imputandam fraudis suspicionem solenniter suas debeat rationes exponere. Vindemiarum autem tempore idem clerus emendi vinum de possessionibus ecclesiæ tuæ ad justa precia, inquantum vendendum est, remedium consequatur: nam satis contra rationem est, ut quod potest extraneis venumdari, clericis dato pretio denegetur. Possessionem igitur, vel si qua sunt ecclesiastico juri competentia, & ab extraneis indebite detinentur, cum omni studio servata civilitate, in jus ecclesiæ tuæ * præparare festina, ut negligens in aliquo videri non valeas. Si quid igitur de quocumque clerico ad aures tuas pervenerit, quod te juste possit offendere, facile non credas, nec ad vindictam te res accendat incognita: sed præsentibus senioribus ecclesiæ tuæ diligenter est veritas perscrutanda: tunc si qualitas rei poposcerit, canonica districtio culpam feriat delinquentis. Hæc itaque omnia sic solicite ac mansuete studii tui sit custodire, quatenus nec tu promissionis tuæ videaris immemor extitisse, nec illi contra te justam occasionem invenire valeant murmurandi. Data mense Augusti, indictione VI.

* reparare

LII. AD JOANNEM DEFENSOREM.

Ut Januarium Malachitanum restituat, & causam Stephani episcopi examinet.

CAPITULARE.

Gregorius Joanni defensori in nomine domini eunti in Hispaniam.

IN primis requirendum est de persona presbyteri dilectissimi fratris coepiscopi nostri Januarii, & si ita se veritas habet, sicut ejusdem episcopi petitio continet, in ecclesia atque in loco suo modis omnibus idem presbyter revocetur.

Si autem dictum fuerit, quia contra ipsum causa aliqua mota sive probata est, subtiliter ipso præsente & pro se rationem reddente, quærendum est, & genus causæ, & modus probationis, ut ex hoc colligere valeas, utrum adhuc in exilio demorari, an certe in ecclesia sua & officio suo debeat revocari.

De episcopi supradicti persona hoc statuendum est, ut si nulla contra eum criminalis causa, quæ exilio vel depositione digna est, mota sive probata est, is qui eo superstite episcopus perverse ac contra canones in ecclesia ejus ordinari præsumpsit, sacerdotio privatus, ab omni ecclesiastico ministerio repellatur. Qui etiam eidem dilectissimo Januario fratri & coepiscopo nostro tradendus est, ut ab ipso aut in custodia habeatur, aut certe ab eo ad nos per omnia transmittatur.

Episco-

Episcopi vero qui eum ordinaverunt, vel ordinationi ejus consentientes interfuerunt, sex mensibus dominici corporis & sanguinis communione privati agere pœnitentiam decernantur in monasterio; & suprascriptus Januarius loco & ordine suo modis omnibus reformetur.

Si vero communione privatis mortis contigerit imminere periculum, benedictio eis viatici non negetur.

Si autem episcopi in præjudicium condemnationis vel depositionis memorati episcopi, se metu judicis consensisse, ac talia feciſſe non sua sponte fassi fuerunt, & tempus eis abbreviandum est, & modus pœnitentiæ temperandus.

Si vero ille qui locum ejus invasit de hac fortasse luce migraverit, & alter est ordinatus, quia levior culpa videtur, cum non quasi isti superstiti, sed successisse defuncto videatur, episcopatus illi officium ab illa ecclesia tantummodo interdicatur, ut in alia ecclesia quæ sacerdote vacaverit, si electus fuerit, possit esse episcopus: ad Malachitanam tamen ecclesiam nunquam aliquo modo reversurus. Glorioſus autem Comitiolus, quidquid prædictus episcopus per violentiam atque insecutionem ipsius expendisse, vel damnum pertulisse dato sacramento firmaverit, eidem episcopo restituere condemnetur.

Si autem aliter quam antefati episcopi petitio continet actum esse forsitan perhibetur, subtiliter quærendum est, & veritate cognita cum Dei timore quod justitiæ ordo suaserit judicandum.

Quia ergo Stephanus episcopus in odio suo quædam ficta, & de falsis se capitulis quæritur accusatum, neque aliquid ordinabiliter factum, sed injuste se asserit condemnatum; diligenter quærendum est, primo si judicium ordinabiliter est habitum, id est, si alii accusatores, alii testes fuerunt.

Deinde causarum qualitas est examinanda, si digna exilio vel depositione fuit: aut si eo præsente * qui accusatus est, sub jurejurando contra eum testimonium dictum est, seu scriptis actum est, vel si ipse licentiam respondendi & defendendi se habuit.

* qui accusatus est. *deest in Tarif.*

Sed & de personis accusantium ac testificantium subtiliter quærendum est, cujus vitæ, cujus conditionis, cujusque opinionis, aut ne inopes sint, aut ne forte aliquas contra prædictum episcopum inimicitias habuissent, & utrum testimonium ex auditu dixerunt, aut certe se scire specialiter testati sunt: si scriptis judicatum est, & partibus præsentibus sententia recitata est. Quod si forte hæc solenniter acta non sunt, nec causa probata est quæ exilio vel depositione digna sit, in ecclesiam suam modis omnibus revocetur.

Hi vero qui eum contra Dei timorem & canonum statuta condemnaverunt, excommunicati in monasterium ad agendam pœnitentiam sex mensibus mittendi sunt: ita sane ut si cuiquam eorum mortis contigerit imminere periculum, viatici benedictio non negetur.

Ipse autem qui eo vivente locum ejus temerarie ambivit, privatus sacerdotio ab omni ministerio ecclesiastico repellatur, atque eidem dilectissimo fratri, & coepiscopo nostro tradatur, ut eum aut ipse ad nos transmittat, aut apud se in custodia habeat.

A Episcopi vero qui eum ordinare præsumpserunt, vel perversæ ipsius ordinationi præbuere consensum, iidem communione privati sex mensibus ad agendam pœnitentiam in monasterio deputentur.

Si autem episcopi in præjudicium condemnationis vel depositionis memorati Stephani se metu judicis consensisse, ac talia feciſſe non sua sponte professi fuerint; tempus eis abbreviandum est, & modus pœnitentiæ temperandus.

Si igitur is qui prædicti Stephani locum invasit fortasse defunctus est, atque alius in ecclesia ejus episcopus ordinatus est; illud de eo statuendum est, quod superius de causa fra-
B tris & coepiscopi nostri Januarii diximus.

Quod si forte aliqua de objectis contra memoratum Stephanum episcopum probata sunt, aliqua vero doceri minime potuerunt; cauta omnino consideratione pensandum est, utrum leviora capitula, an certe graviora probata sint, ut ex eis qualiter diffinitionem tuam formare debeas possis scire.

Glorioſus vero Comitiolus, si suprascriptus episcopus innocens esse claruerit, quidquid de rebus ejus, vel ecclesiæ ipsius tulit, ei sine aliqua restituat dilatione.

Sed & quæque se in persecutionem ac violentiam ejus expendisse, vel damnum idem episcopus pertulisse juraverit, idem memora-
C tus glorioſus Comitiolus reddat ac satisfaciat.

Si autem talem culpam antedictum episcopum commisisse constiterit, quod absit, ut constet eum non irrationabiliter fuisse depositum: eadem ejus depositio confirmetur, & ecclesiæ res suæ omnes restituantur, quæ ablatæ claruerint, quia delictum personæ in damnum ecclesiæ non est convertendum. Si enim, ut dicunt, Comitiolus defunctus est, ab hærede ejus quæ ab illo injuste ablata sunt sine excusatione reddantur.

LIII. AD VITALEM DEFENSOREM.

De consiliariis excommunicatis Januarii episcopi.

* *Gregorius Vitali defensori Calaritano.*

* transfertur *in Tarif.* ad indict. II.

QUid de fratre nostro Januario episcopo agnovimus, & lator præsentium, & exemplaria scriptorum nostrorum te poterunt informare; atque ideo excommunicationem quam super perversos ejus consiliarios dari decrevimus tua experientia solerter exequatur, ut cadentes discant, quatenus incaute ambulare non debeant. Præterea pretium tritici quod nobis xenii nomine fuerat transmissum, per latorem præsentium * Redemptorem defensorem transmisimus. Videat experientia tua, ne vel tu, vel ipse qui detulit, aliquid ex eo in pretio commodi participare præsumat, sed totum singulis vel simul omnibus illibatum restituat, eorumque mihi scripta de eodem pretio transmittat, * quia aliter quam admoneo factum cognovero, vindictam ex eadem causa non mediocriter exercebo.

* Redemptum. *Tarif.*

* quia si. *Tarif.*

LIV. AD JOANNEM DEFENSOREM.

De monachis Capricanæ insulæ.

Gregorius Joanni defensori.

UBi canonicam districtionem culparum contra se qualitas excitat, postponere quæ corrigenda sunt non debemus, ne dissimulatione vires dare pravis actibus, quos falce disciplinæ resecare nos convenit, videamur. Quia ergo pervenit ad nos monachos monasterii in * Capricana insula, quæ juxta Majoricam insulam est posita, ita perverse agere ac vitam suam diversis facinoribus submisisse, ut non omnipotenti Deo, sed antiquo hosti, quod cum gemitu dicimus, ostendantur potius militare; experientia tua præsenti auctoritate commonita, ad prædictum monasterium accedere, & vitam moresque illic conversantium subtili studeat investigatione perquirere, & ita quæ resecatione digna repererit, sicut canonicus ordo desiderat, congrua ultione corrigere, atque eos quæ observare debeant studeat informare, quatenus emendationis tuæ modus, & istos ad viam rectæ conversationis reducere, & te apud nos nullo modo valeat accusare culpabilem.

* diversa est tum a Capreis tum a Capracia.

LV. SENTENTIA JOANNIS DEFENSORIS.

De cognitione de qua inter episcopos resedit, & de Januario Malachitano quem absolvit.

In nomine domini imperatore illo, illa die, illa indictione.

ILle, cui officium cognitoris injungitur, ita se pura ac intemerata conscientia debet in omnibus exhibere, ut ex his, quæ in aliis judicat, ipse ultionem æterni examinis non incurrat. Dum igitur ex deputatione & jussione beatissimi atque apostolici domni mei papæ Gregorii, Ego Joannes defensor inter Januarium episcopum Malachitanæ civitatis, atque inter * illos episcopos cognitor resedissem, necesse habui hujusmodi causam prædicti Januarii interna inquisitione discutere, & a partibus subtiliter quærere veritatem, si, ut petitio ejus continet, transmissis clericis a memoratis episcopis una cum hominibus glorioſi Comitioli de ecclesia fuerit violenter abstractus. Qui dum multa contra se invicem, sicut gesta testantur, objicerent, ad conclusionis hunc utræque partes aliquando terminum pervenerunt, petentes me de agnitis debere judicare. Unde solicite relegens quæ acta sunt, & veritatem diligenti investigatione perquirens, nullam in antedicto Januario culpam, quæ exilio vel depositione digna esset puniri, sed magis illum ejectum de ecclesia violenter, inveni. Et quamquam hujusmodi temeritatem legum censura districtissime feriat, ego tamen legum vigorem sacerdotali moderatione temperans, mediis sacrosanctis evangeliis, quibus præsentibus ab initio in hoc cognitor resedi judicio, ea quæ contra eum statuta sunt, licet jure non teneant, nec alicujus sint momenti, injusta tamen & infirma esse pronuntio, atque illos & illos memoratos episcopos, qui postposita consideratione sacerdotali in fratris sui præjudicium atque condemnationem injuste & contra Dei timorem versati sunt, condemnans, in monasterio recipiendos ad agendam in tempus pœnitentiam statuo atque decerno. Illum vero qui locum antedicti sanctissimi Januarii contra sacrorum canonum statuta nequiter præsumpsit invadere condemnans, privari sacerdotio & ab omni ecclesiastico ordine removeri statuo: ut & hoc quod male est adeptus amittat, nec ad officium quod ante indigne gesserat revertatur. Sæpedictum autem sanctissimum Januarium episcopum absolutum loco suo in episcopatus gradu Deo auctore reverti ac modis omnibus reformari constituo.

* illos & illos episcopos *Paris.*

LVI. CAPITULARE LEGUM

Imperialium immunitate clericorum Joanni defensori eunti in Hispaniam.

De pluribus causis examinandis.

DE persona presbyteri hoc attendendum est, quia si quam causam habuit, non ab alio teneri, sed episcopus ipsius adiri debuit, sicut novella constitutio manifestat, quæ loquitur de sanctissimis & Deo amabilibus ac reverendissimis episcopis, clericis, & monachis. Imperator Justinianus Augustus Petro glorioſissimo præfecto prætorio: Si quis contra aliquem clericum, aut monachum, aut diaconissam, aut monastriam, aut ascetriam habet aliquam actionem, adeat prius sanctissimum episcopum, cui horum unusquisque subjaceat: ille vero causam inter eos dijudicet. Et si quidem utraque pars his quæ judicata sunt non acquieverit, jubemus per loci judicem hæc executioni perfecte mandari, &c. Ne vero objiciatur quia de clerico hoc loquitur, non de presbytero; sciendum est quia in eadem constitutione lib. C. 1. legitur, appellatione clericorum etiam prebyteros & diaconos contineri. Verba autem legis ista sunt: Presbyteros autem & diaconos & subdiaconos, cantores & lectores, quos omnes clericos appellamus, & reliqua.

Novel. 123. c. Si quis cor tra apud Ju lianum, ca 22.

Authen. de sanctiss. epi scop.

De persona Januarii episcopi sciendum est graviter omnino & contra leges esse actum, ut violenter de ecclesia traheretur: dum si quamlibet aliam injuriam a quocumque episcopus passus fuerit in ecclesia, injuriantem lex capitali pœna percutiat: & sicut majestatis reum omnibus det accusandi illum licentiam, ut hujus legis series loquitur codicis libro primo, titulo sexto, constitutione decima. Imperatores Arcadius & Honorius Augusti Theodoro præfecto prætorio. Si quis in hoc genus sacrilegii proruperit, ut in ecclesias catholicas irruens sacerdotibus & ministris, vel ipsi cultui locoque aliquid importet injuriæ, quod geritur a provinciæ rectoribus animadvertatur: atque ita provinciæ moderator, sacerdotum & clericorum & catholicæ ecclesiæ ministrorum, loci quoque ipsius & divini cultus injuriam capitali in convictos seu confessos reos sententia noverit vindicandum. Et post pauca: Sitque cunctis laudabile, factas atroces sacerdotibus aut ministris injurias veluti publicum crimen insequi, atque de talibus reis ultionem mereri, &c. Data VII. Kalendas Maii, Mediola-

C. de episc. cler. l. Si quis, & C Theod. l. 16 tit. 2 c. 32.

De his qui ad eccl. confug. C. lib. 1. l. Fideli.

diolani, Honorio Augusto quater & Eutychiano consulibus. Libri supraſcripti tit. xv. const. 11. Imperatores Honorius & Theodosius Augusti Jonio præfecto prætorio. Fideli ac devota præceptione sancimus, nemini licere ad sacrosanctas ecclesias confugientes * adducere: sub hac videlicet definitione, ut si quisquam contra hanc legem venire tentaverit, sciat se majestatis crimine esse retinendum. Data Kalendis Aprilis, Honorio septies & Theodosio tertio consulibus. Idem ejusdem tit. constit. v. Imperator Leo Augustus * Eutychiano præfecto prætorio. Præsenti lege decernimus per omnia loca valitura, excepta hac urbe regia, in qua nos divinitate propitia degentes, quotiens usus exegerit invocati, singulis caussis atque personis præsentanea constituta præstamus, nullos penitus cujuscumque conditionis de sacrosanctis ecclesiis orthodoxæ fidei expelli, aut trahi, vel protrahi confugas. Et post pauca: Qui hoc moliri, aut facere, aut nuda cogitatione saltem atque tractatu ausi fuerint tentare, capitali & ultima supplicii animadversione plectendi sunt. Ex his ergo locis, eorumque finibus, quos anteriorum legum præscripta sanxerunt, nullos ejici aut expelli aliquando patimur, nec in ipsius ecclesiis reverendis ita quemquam detineri atque constringi, ut ei aliquid aut victualium rerum, aut vestis negetur, aut requies, &c. Data pridie Kalendas Martii, Constantinopoli, Leone Augusto tertium consule.

* abducere

Ibidem l. Præsenti. * Eutropio.

De persona Stephani episcopi hoc attendendum est, quia nec invitus ad judicium trahi, nec ab episcopis alieni concilii debuit judicari, sicut prædicta novellarum constitutio continet, quæ de episcopis loquitur. Ait enim: Sed neque pro qualicumque pecuniaria vel criminali caussa ad judicem civilem sive militarem invitum episcopum producere vel exhibere circa imperialem jussionem permittimus: sed judicem qui tale aliquid sive ex scripto, sive ex non scripto præsumpserit imperare, post cinguli privationem viginti librarum auri pœnam exolvere jubemus ecclesiæ, cujus episcopus produci aut exhiberi jussus est: executorem similiter post cinguli privationem & verberibus subdendum, & in exilium deportandum. Item post multa: Si autem & a clerico aut laico quocumque aditio contra episcopum fiat propter quamlibet caussam, apud sanctissimum ejus metropolitam secundum sanctas regulas & nostras leges caussa judicetur. Et si quis judicatis contradixerit, ad beatissimum archiepiscopum & patriarcham diœceseos illius referatur caussa, & ille secundum canones & leges huic præbeat finem. Contra hæc si dictum fuerit, quia nec metropolitam habuit nec patriarcham, dicendum est quia a sede apostolica, quæ omnium ecclesiarum caput est, caussa hæc audienda ac dirimenda fuerat, sicut & prædictus episcopus petiisse dignoscitur, qui episcopos alieni concilii habuit omnino suspectos. Quia ergo sententia non a suo judice dicta nihil firmitatis obtineat lectionis hujus tenor ostendit lib. C. vii. tit. xlviii. const. iv. Imperatores Gratianus, Valentinianus & Theodosius Augusti ad Potitum vicarium. Et in privatorum caussis hujusmodi forma servetur, ne quemquam litigatorum sententia, non a suo judice dicta, constringat. Data duodecimo Kalendas Octo-

Si a non compet. jud. C. lib. 7. l. Et in privatorum.

bris, Romæ, Ausonio & Olybrio consulibus.

Illud autem quod dicitur a servis suis accusatus, * sciendum est, quia audiri minime debuerunt, ut hæc constitutio patefacit sic dicens, C. lib. ix. tit. 1. constit. xx. Imperatores Arcadius & Honorius Augusti Eutychiano præfecto prætorio. Si quis ex familiaribus vel ex servis cujuslibet domus cujuscumque criminis delator atque accusator extiterit, ejus æstimationem, caput atque fortunas petiturus, cujus familiaritati vel dominio inhæserit, ante exhibitionem testium, ante examinationem judicii, in ipsa expositione criminum atque accusationis exordio, ultore gladio feriatur. Vocem enim funestam intercidi oportet potius quam audiri: majestatis autem crimen tantum excipimus. Data quinto Idus Novembris, Cæsario Atticoque consulibus.

* sciendum est deest in Paris.

Si vero dictum fuerit, quia de hoc accusatus est, quod majestatis crimen * intendit, nec ipsum de eo credendum fuit, si vita vel opinio ejus talis ante non extitit, sicut lib. pandectarum xlviii. ad legem Juliam majestatis scribit Modestinus, lege Famosi, paulo post principium. Hoc tamen crimen a judicibus non in occasione ob principalis majestatis venerationem habendum est, sed in veritate rei judicatæ. Nam & persona spectanda est, an poterit facere, & ante quid fecerit, & an cogitaverit.

* quod ad majestatis crimen attendit. Paris.

Quod autem dicit idem episcopus quia se absente aliqui vilissimi sint testes exhibiti: hoc si verum est, nullius esse momenti lege noscendum est: constitutione novella quæ de testibus loquitur cap. 16. Hoc quoque sæpius agnovimus, quoniam quidam aut apud locorum defensores, aut apud clarissimos provinciarum judices, aut etiam, ut assolet, hic apud virum clarissimum magistrum census ingrediuntur, & queruntur tamquam ab alio passi aliquid contra leges, aut aliter læsi aut damnificati, testes volentes producere. At ne postea objiciatur eis quia per unam partem gesta confecta sunt; oportet & illum qui impetitur in ipsa civitate constitutum ubi testimonia dantur admonitum a judice sive a defensore advenire, & audire attestationes. Si vero noluerit advenire, sed contempserit, ut ex hoc ab una parte testimonia adversus eum inutilia sint, sancimus hujusmodi testimonia ita valere, ac si non ex una parte consisterent, sed etiam ipso præsente fuissent facta. Si enim recusaverit, & venire noluerit, & audire quæ deponuntur, cum utique in publico sit, & non ex inevitabili quadam necessitate venire non possit; similis advenienti erit, & nulla utilitas ex contemptu suo ei adhibebitur, sed videbuntur quidem in utriusque præsentia probationes factæ. Ecce admonendus est semper adversarius, ut ad audiendos testes adveniat. Quod quia hic omissum est, necesse est, ut quod contra leges actum est firmitatem non habeat. Quales autem testes, vel cujus opinionis ad testimonium admittendi sunt, plurimæ leges ostendunt, quæ pene nulli habentur incognitæ; quæ etiam & illud sanciunt, ut vilissimis testibus sine corporali discussione credi non debeat. Quod autem dicitur quia nihil scriptis judicatum est, legendus est tit. xliv. lib. vii. Codicis, quia scriptis debuit judicari. Nam ibi inter alia dicitur atque præcipitur, ut sententia, quæ sine scripto dicta

Authen. de test. §. Et his vero.

Ubi supra §. Testes.

fuc-

fuerit, ne nomen quidem ſententiæ habere me- A reatur.

LVII. AD THEODORUM CURATOREM.

De Petro viro magnifico.

Gregorius Theodoro curatori.

POſtquam ſic de gloriæ veſtræ ſinceritate præſumimus, ut veſtros vos credamus reputare qui noſtri ſunt, latori præſentium Petro viro magnifico ad promerendam bonitatis veſtræ gratiam hoc ſolum ſufficere poterat, indicare quia noſter eſt. Sed quoniam paterna commendatio boni filii mentem ſolet ſemper accendere, paterna dulcedine ſalutantes petimus, ut memorato filio noſtro atque memoratæ filiæ noſtræ glorioſæ matri ipſius patrocinii veſtri gratiam oſtendatis, eoſque & illic poſitos tuitionis veſtræ remedio foveatis, & venientes ad nos veſtris ſubſidiis adjuvetis: quatenus dum ea quæ gloria veſtra ex ſe ſolet impendere, noſtra benignius epiſtola interveniente præſtiterit, & ipſam rem conſuetam videatur laudabiliter exhibere, & nos ſibi pro ſua bonitate gratiarum eſſe per omnia faciat debitores.

LVIII. AD PAULUM SCHOLASTICUM.

De ultione ejus in maleficos.

Gregorius Paulo ſcholaſtico.

QUanto nos gloria veſtra triſtes dudum effecerat, propter quod ſe adverſus fratrem & coepiſcopum noſtrum Leonem reverendiſſimum virum querelas habere aliquas perhibebat, tanto eodem fratre ad nos modo veniente, cor noſtrum gaviſum eſt, quia in priſtinam vos concordiam, Deo propitio, ad invicem rediiſſe teſtatus eſt. Qui etiam inter alia bona quæ veſtris laudibus * inferebat, adjecit omnino vos in ultione maleficorum ſolicitos ac diſtrictos, ſicut revera nobiles & Chriſtianos oportuit, extitiſſe. Unde valde in nobis lætitia quam de vobis ſumpſeramus excrevit, quia illum vobis per hoc placabilem redditis, contra cujus inimicos zeli veſtri rectitudinem exercetis. * Propterea gloriam veſtram paterna dulcedine ſalutantes hortamur, ut quia ſatis eſt moribus veſtris accommodum pacem diligere, reparatam inter vos gratiam nullius lingua perturbet, ſed ſic in vobis erga paternum amorem caritas ardeat, ut eam adverſi flatus more flammæ non extinguant, ſed augeant. Nam & eumdem antedictum fratrem noſtrum hortati ſumus, ut ita paternam vobis dilectionem impendat, quatenus reciprocum gloriæ veſtræ affectum non odioſe, ſed velut mutuum tanquam fenerator ſemper poſſit exigere.

* inferebat *Pariſ.* referebat.

* Præterea *Pariſ.*

LIX. AD VITALEM DEFENSOREM.

De xenodochiis neglectis. De eccleſiis vacantibus. De Pompejana. De infirmitate Januarii epiſcopi tempore ſacrificii.

Gregorius Vitali defenſori Sardiniæ.

EXperientia tua indicante comperimus xenodochia in Sardinia conſtituta gravem habere neglectum: Unde reverendiſſimus frater & coepiſcopus noſter Januarius vehementiſſime fuerat objurgandus, niſi nos ejus ſenectus, ac ſimplicitas, & ſuperveniens ægritudo, quam B ipſe retuliſti, ſuſpenderet. Quia ergo ita eſt poſitus ut ad aliquam ordinationem eſſe non poſſit idoneus, œconomum ejus eccleſiæ, atque Epiphanium archipresbyterum ex noſtra diſtrictionis auctoritate commone, ut eadem xenodochia * ſine periculo ſuo ſolicite ac utiliter ſtudeant ordinare. Nam ſi quis illic poſt hæc neglectus extiterit, nulla ſe noverit poſſe apud nos ratione aliquatenus excuſare. Quoniam vero poſſeſſores nos Sardiniæ petiverunt, ut quia diverſis oneribus affliguntur, Conſtantinopolim pro eorum debeas remedio proficiſci, licentiam tibi eundi concedimus. Sed & dilectiſſimo filio noſtro Bonifacio ſcripſimus, ut ſuum tibi pro remedio illius provinciæ ſtuC deat adhibere ſolatium. De eccleſiis autem quas vacare ſacerdotibus indicaſti, prædicto reverendiſſimo fratri & coepiſcopo noſtro Januario ſcripſimus, ut eas debeat ordinare: ſic tamen, ut non omnes ad epiſcopatum de eccleſia ipſius eligantur. Nam ſic eum convenit alias ordinare, ut eccleſiæ ſuæ de perſonis quæ in ea poſſint proficere neceſſitatem non faciat. Illud igitur quod ad gubernationem quorumdam monaſteriorum perſonas eſſe præpoſitas, quæ ante dum adhuc in * minori eſſent ordine monachico habitu lapſæ ſunt indicaſti, officium quidam abbatis ſuſcipere, niſi omnino correcta vita, & digna præcedente pœnitentia minime debuerunt. Sed quoniam jam D abbatum, ſicut dicis, officium ſuſceperunt, de vita, moribus, ac ſolicitudine eorum cura gerenda eſt. Et ſi actus eorum inventi contra officium non fuerint, in eo quo ſunt ordine preſeverent: alioquin remotis eis, alii qui commiſſis ſibi animabus prodeſſe valeant ordinentur. Cauſſa præterea de monaſterio S. Hermæ, quod in domo Pompejanæ religioſæ feminæ a fratre noſtro conſtructum eſt, quia plus blandimentis quam diſtrictione agenda eſt, experientia tua apud eamdem mulierem cum dulcedine agere ſtudeat; quatenus nec illa in peccato proprio actoris ſui debeat poſtponere voluntatem, & tu utilitates monaſterii valeas ſalubriter procurare. Puellas autem ſuas quas E antedicta Pompejana in monaſterio mutata olim religioſa veſte convertit, abſtrahi ab ea vel inquietari nullo modo patiaris: ſed in ea qua ſunt converſione, Deo protegente, permaneant. Pro requirendis vero rebus eccleſiarum, vel monaſteriorum, ſive piarum cauſſarum, quod ſcripſiſti, prius quidem hi quorum intereſt admonendi ſunt, ut ab eis te inſiſtente atque ſolatiante modis omnibus requirantur. Quod ſi forte vel ipſi negligentes extiterint, vel certe qui eas requirere debeant inventi non fuerint, tunc omnia ipſe perqui-

* ipſi in periculum ſui *Pariſ.*

* monachi eſſent ordine lapſæ ſunt indicaſti *Pariſ.*

re,

re, atque ita reperta recollige, ut manu aliquod judicium inferre cuiquam minime videaris. De xenodochiis itaque Hortulani atque Thomæ nil hactenus horum quæ indicasti cognovimus. Eapropter experientia tua jussionem principis ex hoc datam diligenter inspiciat, & omnia secundum ejus tenorem disponat, & nobis quidquid egerit innotescat. De hoc igitur quod scripsisti fratrem & coepiscopum nostrum Januarium, tempore quo sacrificium celebrat, tantam pati frequenter angustiam, ut vix post longa intervalla ad locum canonis redire valeat quem reliquit, atque ex hoc multos dubitare si communionem debeant de ejus consecratione percipere, admonendi sunt, ut nullatenus pertimescant, sed cum omni fide & securitate communicent: quia ægritudo personæ sacri mysterii benedictionem nec mutat nec polluit. Secretius tamen omnino idem frater noster hortandus est, ut quotiens aliquam molestiam senserit, non procedat, ne ex hoc se & despiciendum præbeat, & infirmorum animis scandalum faciat. Præterea * Pompejana religiosa femina questa nobis est, hereditatem quondam generis sui Epiphanii, in qua Epiphanius idem Matronam conjugem suam filiam antefatæ Pompejanæ usufructuariam constituerat, monasterio quod in domo sua fundari statuerat, & postea extincto, usufructu modis omnibus profuturam, atque alia quæ eidem Matronæ proprietatis jure probantur competere, ab experientia tua, & a reverendissimo fratre & coepiscopo nostro Januario injuste sublata, & exinde nihil hactenus vel filiæ suæ redditum, vel profeciſſe monasterio. Quod si ita veritas se habet, & aliquid te indecenter feciſſe cognoscis, absque ulla mora ablata restitue: aut certe si aliter esse putas, ne gravari pars adversa præjudicialiter videatur relectorum cum ea judicium hac de causa nullo modo subire postponas, ut utrum vera justaque ejus sit querimonia definitione judicii declaretur.

Pomponiana & sic semper *Tarif.*

LX. AD JOANNEM EPISCOPUM PANORMITANUM.

In transmutatione rerum ecclesiæ liberam licentiam concedit.

Gregorius Joanni episcopo Panormitano.

SIcut rationi contraria procul est abjicienda petitio, ita in his quæ bene desiderantur effectum negare non convenit. Quia igitur, ut fraternitatis tuæ petitio, quæ tenetur in subditis, continet, in qua tecum una presbyteri & diaconi, ceteraque ecclesiastica officia subscribentes præbuere consensum, domum cum horto, & balneo suo, atque omnibus ad eam pertinentibus, in hac urbe Roma positam, quæ ad jus Panormitanæ ecclesiæ ex hereditate quondam Flori viri magnifici perveniſſe dignoscitur, cum dilectissimo filio nostro Epiphanio diacono permutare desideras, propter hoc quod domus ipsa, ita parte detecta, parte diruta, parte igne probatur esse consumpta, ut nihil exinde commodi, sicut testaris, ante multos jam annos nunc usque ecclesiasticis utilitatibus potuisset accedere, atque hac in re nostra tibi dari postulas auctoritate licentiam; provisionis tuæ intentionem diligentius intuentes, postquam & nobis cognitum est domum ipsam in eo esse statu quo asseris, atque ita minante ruina quotidie deteriorem fieri, ut non solum ecclesiæ tuæ non utilis, sed potius subinde damnosa posse videatur existere, idcirco permutandi tibi eam cum balneo & horto suo, omnibusque generaliter ad eam pertinentibus, juxta petitionem tuam, quam & veritatis & rationis apud nos ordo suffulcit, hujus auctoritatis nostræ serie liberam per omnia concedimus facultatem; quatenus hujusmodi accepta licentia, nec te culpa de temeritate, vel incautela respiciat, nec ille aliquid dubietatis incurrat. Nam provisum salubreque est aliquid compendii procurare, unde nulla spes est lucri, sed magis damni formido.

LXI. AD FANTINUM DEFENSOREM PANORMITANUM.

De Exhilarato episcopo, qui diu Romæ propter delicta retentus fuit.

Gregorius Fantino defensori Panormitano.

TAlia ad nos de fratre & coepiscopo nostro Exhilarato, sicut & ipse nosti, pervenerunt, quæ districta omnino essent ultione plectenda: sed quoniam bis eam reverendissimus frater & coepiscopus noster Leo, qui etiam in causa ejus judicem se fuisse testatus est, levigavit; ad ecclesiam suam illum retransmittendum esse prævidimus, judicantes sufficere illi hoc quod eum hic diutius retinentes affliximus. Itaque experientiæ tuæ præcipimus, ut erga mores actusque illius curam habeat, atque eum frequenter admoneat, quatenus se ad impendendam clericis suis caritatem benignum, &, si res exegerit, ad corrigendas culpas debeat se exercere solicitum. Sed & clerum ejus admonere te volumus, ut humilitatem illi ac obedientiam, quam dominus mandat, exhibeat, ne in aliquo illi superbus præsumat existere. Quod si quis eorum, id est, * * laicus sive clericus admonitionem tuam neglexerit, ex hac nostra auctoritate canonica coercione inobedientiæ culpam aut tu, sicut prævideris, corrige, aut nobis renuntiare festina, ut disponere valeamus qualiter disciplinæ frenum extra iter suum eos pergere non permittat, quos ad excessum aculeus pravæ mentis irritat.

* * sive episcopus sive clericus *Tarif.*

LXII. AD JOANNEM EPISCOPUM PANORMITANUM.

De Fantino defensore, & Petro.

Gregorius Joanni episcopo Panormitano.

QUia sunt culpæ in quibus culpa est relaxare vindictam, quærenda semper est veritas, ut inquiri debeat utrum accusatum noxa condemnet, an a pœna innocentia patefacta subducat. Itaque pervenit ad nos Fantinum defensorem ultionem exercere in Petrum latorem præsentium voluisse, pro eo quod, quantum dicitur, relictam cujusdam diaconi, tem-

tempore quo conductor fuerat, marito tradiderit. Sed quoniam iste conjugem diaconi asserit non fuisse, dicens nec virginem illam ad eum venisse, denique nec religiosam mutasse vestem postquam ille in ordine sacro promotus est: adjiciens etiam priusquam ad diaconatum perveniret, & postea prava illam opinione vixisse. Ideoque fraternitatem tuam his hortamur affatibus, ut cum Dei, sicut decet, timore causam hanc subtili omnino investigatione perquirat: & si in conjugio diaconi mulierem de qua agitur junctam fuisse constiterit, & suprascriptus lator memorato defensori & rectori patrimonii ad vindictam modis omnibus tradatur, & cum competenti emendatione hi qui male sociati sunt disjungantur. Si vero in ejus conjugio non fuit, memoratum Fantinum ex nostro mandato commonere te volumus, ut ei facere nil præsumat, * nec illum accusatio apud eum in aliquo prægravet. Quia vero res suas antedictus Petrus apud ecclesiæ colonos perhibet retineri, volumus ut sine cujusquam impedimento eas habeat, si tamen ita est exigendi licentia. Nam si inventus fuerit esse culpabilis, non solum res suas amittere, sed in se debet dignam ultionem suscipere.

* nec fuisse Paris.

GREGORII MAGNI PAPÆ I.

Epistolarum Liber XII.

Indictione VII.

I. AD MARIANUM EPISCOPUM RAVENNATEM.

Ut Fortunatum abbatem injuste depositum restituat, & coepiscopum reprehendat, quod prædecessoris sui absque causa ordinationem destruxerit.

Gregorius servus servorum Dei Mariniano episcopo Ravennæ.

Quia incongrum valde est a suscepto officio sola quemquam voluntate suspendi, quem culpa non removet; solicite disponendum est, ut nec prior ordinatio irrationabiliter destruatur, nec sine emendatione quæ male secuta fuerint relinquantur. Fortunatus itaque lator præsentium in monasterio sanctorum Laurentii & Zenonis, quod in Cæsenati castro est constitutum, a Natali quondam episcopo officium sibi abbatis asserens esse commissum, nunc se a successore ejus Concordio nulla existente causa vel culpa exinde remotum, atque alium in loco suo queritur ordinatum. Quod etiam coram testibus quibusdam diaconis nostris, præsente diacono prædictis Concordii episcopi sui causas allegante ex parte, ita esse perclaruit. Sed quoniam certior in partibus illis ubi res acta est potest esse probatio, fraternitas tua diligenter atque solicite hoc studeat perscrutari. Et si nulla manifesta causa depositionis extitit, quæ prædictum Fortunatum abbatis officio removeret, eum in suo loco reformare festinet, atque ejus episcopum digna reprehensione increpare non desinat, cur decessoris sui nullis provocatus excessibus destruere ordinationem molitus sit. Si vero aliter quam edocti sumus causam esse pars altera dixerit, subtili veritas investigatione quærenda est, & ita quidquid canonicus ordo poposcerit terminandum, ut nulla ea de re denuo querela remaneat. Data mense Octobri, indictione VII.

II. AD ALCYSONUM EPISCOPUM CORCYRÆ.

Ut Cassiopi castrum injuste perversum restituatur,

Gregorius Alcysono episcopo Corcyræ.

Non immerito elati cordis retundi postulatur ambitio, quando sacrorum canonum vigore postposito, temerariæ præsumptionis excessus aliena illicite concupiscendo, non solum ad generanda dispendia fit noxius, verum etiam paci ecclesiasticæ probatur esse contrarius. Relectis igitur fraternitatis tuæ epistolis, quæ de Cassiopi castro, quod in tua situm est diœcesi, ab episcopo * Isauriæ civitatis vel prius vel modo sint acta cognovimus: & contristati sumus, quod hi qui ecclesiæ tuæ pro impensa sibi caritate debitores esse debuerant, ei inimici magis fieri nullo sunt pudore prohibiti. Denique ut contra ecclesiasticam ordinationem, contra sacerdotalem modestiam, contra sacrorum canonum statuta, prædictum castrum de jurisdictione tua abducere, ac suæ molirentur potestati subjicere, ut fierent quodammodo domini, ubi prius susceptí fuerant peregrini. Qua de re quoniam Andreas venerabilis memoriæ frater noster Nicopolitanus metropolita, adnitente sibi quoque principali jussione, in qua ei causæ hujus fuerat injuncta cognitio, prolata (sicut nobis patuit) noscitur statuisse sententia, antefatum Cassiopi castrum sub jurisdictione ecclesiæ tuæ, quemadmodum semper fuit, debere persistere; formam ejusdem sententiæ comprobantes, apostolicæ sedis auctoritate eam favente justitia comprobamus, confirmamus, atque per omnia robustam manere decernimus. Nam nulla æquitatis ratio, nullus canonum ordo consentit, ut parochiam alterius alter aliquo modo debeat occupare. Unde licet districtionem contra se non modicam hujus litigii culpa videatur exigere, propter quod ab eis mala pro bonis sint reddita, studendum tamen est ut excessu benignitas non vincatur, nec illud quod extraneis debetur, fratribus etiam necessitatem patientibus denegetur, ne nihil caritas agere in episcoporum mentibus judicetur, si sine consolationis remedio hi quibus magna est habenda compassio relinquantur. Oportet ergo ut sacerdotes vel clerus Isauriæ civitatis ab antefati Cassiopi castri habitatione nullatenus repellantur, sed & beati Donati sanctum ac venerabile corpus, quod secum detulerunt, in una ecclesiarum antedicti loci, quem elegerint, sive intus sive foris habeant recondendi debita cum veneratione licentiam: sic tamen ut dilectioni tuæ, in cujus parochia castrum ipsum est positum, emissa procuretur cautione munitio, per quam promittat episcopus Isauriæ nullam sibi in eo potestatem, nullum privilegium fore, nullam jurisdictionem, nullam tamquam cardinalis episcopus ulterius auctoritatem

* Guriæ ubiq. Paris.

defen-

defendere : sed post pacem Deo propitio reditam, ablato venerabili sancti Donati, si maluerint, corpore, ad propria se modis omnibus reversuros. Ut hujus promissionis persistente memoria, nec de cetero quidquam sibi illic principaliter quacumque occasione audeant vendicare, sed omni se tempore esse ibidem hospites recognoscant : & fraternitatis tuæ ecclesia juris vel privilegii sui in qualibet parte præjudicium non incurrat.

III. AD BONIFACIUM DIACONUM.

Decernit inter episcopos quid in pervasione castri Cassiopi agendum sit.

Gregorius Bonifacio diacono. *

* Constantinopolit. Taris.

QUotiens nos eorum discordia tristes facit qui pacis prædicatores esse debuerant, magna solicitudine studendum est, ut litigii ablata materia ad concordiam redeant qui diversa ab invicem voluntate discordant. Quæ igitur de Cassiopi castro, quod in insula Corcyra est positum, acta sint, qualiterve id de jurisdictione Corcyritani episcopi episcopus * Isauriæ moliatur subtrahere, & suæ nequiter jurisdictioni subjicere, valde prolixum est dicere. Sed dilectioni tuæ, ut cuncta subtiliter comprehendat, fratris nostri Alcysoni episcopi Corcyræ scripta transmisimus, atque ejus illic venire homines fecimus, qui etiam verbo minutius te ad singula possint instruere. Hoc tamen breviter indicamus, quia dum * imperatori esset quoddam in præjudicio ecclesiæ Corcyritanæ subreptum, nec jussio ejus, quippe quæ contra leges & sacros canones data fuerat, habuisset effectum, & indecisa inter partes contentio remansisset; * talem illum ad Andream quondam fratrem & coepiscopum nostrum tunc Nicopolitanum metropolitam jussionem dedisse, ut quoniam utraque pars ejus erat jurisdictioni subjecta, ipse hanc causam cognoscere & finire canonice debuisset : Qui metropolita cognita causa prolataque sententia, cujus tibi exemplaria misimus, prædictum Cassiopi castrum sub potestate ac jurisdictione Corcyritani episcopi, cujus & semper fuit diœcesis, esse distinxit. Quam nos sententiam comprobantes, apostolicæ sedis auctoritate prævidimus confirmandam. Et ne ea quæ decrevimus ita potuissent esse districta, ut nihil benignitatis habere viderentur admixtum; curæ nobis fuit ita causam * temperate disponere, sicut sententiæ nostræ quam ad te misimus textus ostendit, ut neque episcopus, neque clerus Isauriæ civitatis necessitatem habitationis incurrerent, nec Corcyritanæ ecclesiæ privilegia in aliquo turbarentur. Sed quia inter ipsa primordia serenissimo domno imperatori surreptum est, atque contra judicatum Nicopolitani metropolitæ, quod ecclesiastica rectitudine & canonica ratione suffultum est, episcopo Isauriæ, quod nec sine dolore audire, vel loqui sine gemitu possumus, cum majori injuria episcopi Corcyritani atque clericorum ejus, antefatum Cassiopi castrum traditum memoratur, ut amota, quod grave est dici, jurisdictione Corcyritanæ ecclesiæ ipse illic omnem tamquam principalis habeat potestatem; sententiam nostram nulli dare prævidimus, ne contra jussionem clementissimi domni imperatoris, vel, quod absit, in despectum ipsius aliquid facere videremur. Itaque dilectio tua pietati ejus cuncta diligenter insinuet, atque constanter astruat hoc omnino illicitum, omnino pravum, omnino injustum, & sacris esse valde canonibus inimicum. Et ideo hujusmodi peccatum temporibus suis introduci in ecclesiæ præjudicium non permittat. Sed quid de hoc negotio judicatum antefati quondam metropolitæ contineat, vel qualiter a nobis ea quæ ab illo decreta sunt confirmata fuerint, suggerat, atque id agere studeat, ut cum ejus jussione nostra illic sententia transmittatur, quatenus & serenitati ipsius, sicut dignum est, reservasse & rationabiliter correxisse quæ male præsumpta sunt videamur. Qua in re omnino danda opera est, ut, si fieri potest, etiam jussionem suam ipse tribuat, in qua ea quæ a nobis definita sunt, servari præcipiat : nam hoc facto omnis de cetero surreptionis locus obstruitur. Ita ergo ad compescenda hæc præjudicia vigilantiam tuam cum omnipotentis Dei adjutorio exercere festina, ut nec modo voluntas eorum qui perversa moliuntur aliquid contra antiquum ecclesiasticæ consuetudinis statum obtineat, nec post ad exemplum res nefanda proficiat. Quanta præterea mala quantasque oppressiones suprascriptus Alcysonius frater & coepiscopus noster ab actionariis ecclesiæ Thessalonicensis asserat sustinere, ut possit cognoscere, ipsam quam ad nos misit epistolam dilectioni tuæ transmisimus. Ideoque prædictæ ecclesiæ responsalem venire ad te facito atque causam ipso præsente cognosce, & de capitulis quibus te ratio moverit, fratri & coepiscopo nostro Eusebio scribe, ut homines suos agere injusta prohibeat, & minores non premere, sed magis in quibus justum fuerit moneat adjuvare. Hoc quoque volumus, ut ei qui in civitate Nicopolitana metropolita fuerit ordinatus, dilectio tua scribere debeat, quatenus causam de damnis quæ ecclesiæ suæ illata prædictus frater Alcysonus queritur, cognoscere, & quod justum est debeat definire; quia a decessore ipsius negotium ipsum non decisum, sed dicitur reservatum. * Data mense Decembri, indictione VII.

* Eurix. & sic semper Paris.

* Mauricio quondam. Paris.

* aliam illum. Paris.

* pro tempore. Paris.

* data &c. deest in Paris.

IV. AD JOANNEM EPISCOPUM PANORMITANUM.

Tribuit licentiam ut ecclesiam sanctæ Mariæ consecrare possit.

Gregorius Joanni episcopo Panormitano.

BAsilicam quam a dilectione tua in honorem beatæ semperque virginis Mariæ per Savinum subdiaconum nostrum & rectorem patrimonii suggeris esse perfectam, consecrandi tibi præceptionis nostræ serie noveris facultatem attributam, quatenus, frater carissime, devotionis tuæ desiderium compleus, celebritatis perfectione gratuleris. Data mense Decembri, indictione VII.

V. AD GUDOINUM DUCEM NEAPOLITANUM.

De milite qui ancillam Dei de monasterio rapuit.

Gregorius Gudoino duci Neapolitano.

CUm inter multa bona, quæ nobis de magnitudine vestra sæpius nuntiantur, illud in vobis plus laudabile dicitur existere, quod castitatem diligitis, & disciplinam, sicut dignum est, custoditis; satis mirati sumus quod in milite illo qui ancillam Dei diabolica instigatione perdiderit, districtissima vindicta hactenus facta non fuerit. Nam & moribus & bonitati vestræ valde conveniens fuit, ut ante ad nos ultio quam perpetratæ culpæ iniquitas perveniret. Sed quia vindictam hujus sceleris non voluntate vestra, sed aliorum credimus surreptionibus esse suspensam, ne hoc peccatum vel humerum indisciplinati militis, vel loca illa in quibus commissum est, valeat premere, hortamur ut sine excusatione aliqua vel modo qualis vobis fervor sit erga castitatis custodiam demonstrantes, ita pro exemplo aliorum districte emendare tantum facinus festinetis, ut & Deum vobis, in cujus ille hoc injuriam perpetravit, & timorem ejus despexit, placabilem faciatis, & nos vobis de zeli vestri rectitudine gratias referamus: nam tantam iniquitatem inultam remanere nullo modo patimur.

VI. AD JOANNEM EPISCOPUM.

De eligendo episcopo Anconitanæ ecclesiæ.

Gregorius Joanni episcopo.

NE de incauta eorum ordinatione qui ad episcopatum eliguntur valeat provenire confusio, vigilanti de eorum personis solicitudine est requirendum. Indicatum siquidem nobis est Florentinum archidiaconum ecclesiæ Anconitanæ, qui ad episcopatum fuerat electus, scripturæ quidem sacræ scientiam habere: sed ita ætatis senio jam confectum accepimus, ut ad regiminis officium non possit assurgere. Adjicientes etiam ita illum tenacem existere, ut domum ejus amicus ad caritatem nunquam introeat. Rusticus autem diaconus ejusdem ecclesiæ, qui similiter electus fuerat, vigilans quidem homo dicitur: sed quantum asseritur psalmos ignorat. Florentinum vero diaconum ecclesiæ Ravennatis, qui electus ab omnibus memoratur, solicitum esse novimus: sed qualis sit interius omnino non scimus. Ideoque fraternitas tua una cum fratre & coepiscopo nostro Armenio suprascriptæ Anconitanæ ecclesiæ visitatore illuc festinet accedere, & diligenter de vita ac moribus singulorum requirere, si de nullo sibi sunt crimine conscii, quod eos ad hoc officium vetet accedere. Pariter etiam requirendum est, si hoc quod de præfato archidiacono dictum est, quia nunquam amicus domum ejus ingressus est, si ita se veritas habet, & utrum ex necessitate, an ex tenacia talis sit, aut si ira senex est, ut ad regendum non possit assurgere, vel si tactis sacrosanctis evangeliis, sicut nobis nuntiatum est, jusjurandum præbuerit nunquam se ad episcopatum accedere. Sed etiam de Rustico diacono, quantos psalmos minus teneat, perscrutandum est. Florentio autem diacono Ravennati, si nullum, sicut diximus, crimen est quod obsistat, apud episcopum ejus agi necesse est, ut ei debeat cessionem concedere; non tamen ex nostro mandato vel * edicto, ne contra suam voluntatem eum cedere videatur. Sed hoc, ut norunt ii qui eum eligunt, ex se agant: tu vero de singulis cum omni studio ac solicitudine omnia quæ scripsimus require, atque nobis stude subtiliter indicare, ut renuntiatione tua redditi certiores, quid post hæc Deo auctore fieri debeat disponamus.

* dicto?

VII. AD THEODOLINDAM REGINAM LONGOBARDORUM.

De scriptis Secundini.

Gregorius Theodolindæ reginæ Longobardorum.

SCripta quæ ad nos dudum a Januensibus partibus transmisistis, gaudii vestri nos fecere participes, propterea quod omnipotentis Dei gratia, & filium vobis donatum, &, quod valde excellentiæ vestræ est laudabile, catholicæ eum fidei novimus sociatum. Nec enim de Christianitate vestra aliud credendum fuerat, nisi id studere vos, ut quem divino munere suscepistis, catholicæ rectitudinis auxilio muniretis, ut & Redemptor noster familiarem te suam famulam cognosceret, & Longobardorum genti novum regem in timore suo feliciter enutriret. Unde oramus omnipotentem Deum, ut & vos in mandatorum suorum via custodiat, & eumdem excellentissimum filium nostrum Adulouvaldum in suo faciat amore proficere; quatenus sicut hic inter homines jam magnus est, sic quoque ex bonis actibus ante Dei nostri oculos sit gloriosus. Illud autem quod excellentia vestra scripsit, ut dilectissimo filio nostro * Secundino abbati ad ea quæ scripsit subtiliter respondere deberemus; quis vel petitionem illius vel vestra desideria, quæ multis esse profutura cognoscit, si ægritudo non obsisteret, duceret postponenda? Sed tanta nos podagræ nunc infirmitas tenet, ut non solum non dictare, sed etiam nec ad loquendum possimus assurgere, sicut & præsentium portitores legati vestri cognoverunt, qui nos & venientes infirmos invenerunt, & discedentes in summo vitæ periculo atque discrimine reliquerunt. Sed si omnipotente Deo disponente convaluero, ad cuncta quæ mihi scripsit subtiliter respondebo. Eam tamen synodum quæ piæ memoriæ Justiniani tempore facta est, per latores præsentium transmisi, ut prædictus filius meus dilectissimus ipsam legens agnoscat quia falsa sunt omnia quæ contra sedem apostolicam vel catholicam ecclesiam audierat. Absit enim nos cujuslibet sensum hæretici recipere, vel a tomo sanctæ memoriæ Leonis prædecessoris nostri in aliquo deviare, sed quæcumque a sanctis quatuor synodis sunt definita recipimus, & quæcumque reprobata sunt condemnamus. Excellentissimo autem filio nostro Adulouvaldo

* Secundino *Paris.*

do regi transmittere phylacteria curavimus, id est, crucem cum ligno sanctæ crucis domini, & lectionem sancti evangelii theca Persica inclusam. Filiæ quoque meæ sorori ejus tres annulos transmisi, duos cum hyacinthis, & unum cum albula: quæ eis per vos peto dari, ut apud eos nostra caritas ex vestra excellentia condiatur. Paterna præterea caritate persolventes salutationis officium, petimus ut excellentissimo filio nostro regi conjugi vestro, pro nobis de facta pace gratias referatis, atque ejus animum sicut consueviſtis ad pacem de futuro per omnia provocetis; quatenus mercedem populi innocentis, qui in scandalo perire poterat, ante conspectum Dei inter multa bona quæ agitis invenire possitis. *Data mense Januarii, indictione VII.

*Data deest in Paris.

VIII. AD ALCYSONUM EPISCOPUM CORCYRÆ.

De corpore beati Donati in Casiopi castro cum episcopi licentia recondendo.

Gregorius Alcysono episcopo Corcyræ.

RElspiscentibus fratribus, & ad salubre se consilium convertentibus non est neganda benignitas, ne plus in episcoporum mentibus culpa videatur posse quam caritas. Venientem igitur ad nos Petrum, ecclesiæ *Isauriæ lectorem, cum scriptis fratris & coepiscopi nostri Joannis, coram responsalibus dilectionis tuæ suscepimus, atque eum, post relecta scripta quæ detulerat, curæ nobis fuit requirere, si quid contra allegationem eorumdem responsalium tuorum haberet quod diceret. Qui dum nihil sibi aliud injunctum, vel responsurum se penitus perhiberet, extra hoc quod episcopi ipsius epistola continebat, ea quæ canonibus congruebant, Deo auctore, sine tarditate decrevimus. Post longum vero tempus suprascriptus Petrus *capitulare protulit, quod sibi datum a suo asserebat episcopo, & idcirco moras causa sustinuit. Sed quia in eodem capitulari memoratus sperasse legebatur antistes, ut in ecclesia beati Joannis, quæ *in Casiopi castro est posita, sanctum ac venerabile corpus beati Donati haberet recondendi licentiam, paratum se esse inquiens dilectioni tuæ, propterea quod tua probatur esse diœcesis, munitionem emittere, nullum tibi ex hoc præjudicium generari: petitionem ejus sine effectu non prævidimus relinquendam, postquam ita *tibi necessitatis tempore desiderat fieri consultum, ut ecclesiæ tuæ jurisdictionem servare se in omnibus fateatur. Hac itaque ratione permoti, fraternitatem tuam scriptis præsentibus adhortamur, ut sine mora, vel aliqua excusatione, in prænominata beati Joannis ecclesia recondendi suprascripti sancti venerabile corpus præbeat facultatem: ita sane ut prius scriptura intervenientе te muniat, nunquam se in antefata ecclesia, vel castro sub quolibet argumento, aliquam jurisdictionem, vel privilegium tamquam proprius episcopus vendicare, sed omne illi jus ac potestatem ecclesiæ tuæ, quippe cujus est parochia, inviolabiliter custodire. Pariter quoque te, sicut idem frater noster petiit, convenit respondere; ut tempore quo miserante Deo pace reddita illi ad propria fuerit revertendi licentia, antedictum venerabile corpus auferendi secum sine aliqua objectione fas habeat. Qua de re ne personale esse videatur quod geritur, & inveniri possit unde recidiva rursus excitetur contentio, & successores vestri in hac promissione pro conservandis omnibus sunt per omnia complectendi; quatenus hujusmodi præveniente cautela, nec ille ibidem de cetero sibi quidquam in diœcesi tua contra æquitatem & sacrorum canonum decreta præsumat defendere, & jus ecclesiæ tuæ ex hujusmodi concessione præjudicium aliquod nulla unquam ratione sustineat.

*Paris. & sic semper. Paris.

*cartulare.

*intra castrum, quod Casiopi vocatur, est &c. Paris.

*sibi. Paris.

IX. AD FELICEM SUBDIACONUM.

De reditibus ecclesiæ sancti Pauli ad Aquas Salvias concessis.

Gregorius Felici subdiacono rectori patrimonii Appiæ.

LIcet omnia quæ hic apostolica habet ecclesia beatorum Petri & Pauli, quorum honore & beneficiis acquisita sunt, Deo sint auctore communia; esse tamen debet in administratione actionum diversitas personarum, ut in assignatis cuique rebus cura adhiberi possit impensior. Cum ergo pro ecclesia beati Pauli apostoli solicitudo debita nos commoneret, ne minus illic habere luminaria idem præco fidei cerneretur, qui totum mundum lumine suæ prædicationis implevit, & valde incongruum esse ac durissimum videretur, ut illa ei specialiter possessio non serviret, in qua palmam sumens martyrii capite est truncatus ut viveret; utile judicavimus eamdem massam quæ Aquas Salvias nuncupatur, cum omnibus fundis suis, id est, cella vinaria, Antoniano, villa Pertusa in foro Primiano, Cassiano, Silonis, Cornelii, Thessalata, atque Corneliano, cum omni jure, instructu, instrumentoque suo, & omnibus generaliter ad eam pertinentibus, cum Christi gratia luminaribus deputare, adjicientes etiam eidem cessioni hortos duos inter Tiberim & porticum ipsius ecclesiæ, euntibus a porta civitatis parte dextera, quos dividit fluvius Almon, inter affines horti monasterii sancti Stephani, quod est ancillarum Dei, positum ad sanctum Paulum, & *ad fines possessionis Pissiniani, simul & terrulas, quæ vocantur Fossa latronis, positas, *id est, juxta eamdem porticum euntibus, similiter parte sinistra ad portam ubi nunc vineæ factæ sunt, quæ terrulæ cohærent ab uno latere possessioni *Eugentis quondam scholastici, & ab alia parte possessionibus monasterii sancti Edistii, quæ omnia Deo adjuvante per antedictæ ecclesiæ præpositos, qui per tempora fuerint subsequentia, & a præsenti septima indictione volumus ordinari. Et quidquid exinde accesserit, luminaribus ejus impendi, atque ipsos exinde ponere rationes. Idcirco experientiæ tuæ *præcipimus, ut suprascriptam massam Aquas Salvias cum prænominatis omnibus fundis suis, nec non hortos atque terrulas quæ superius continentur, de brevibus suis deleri facias ac auferri, & cuncta ad nomen prædictæ ecclesiæ beati Pauli apostoli tradere; quatenus servientis ibi præ-

*affines

*ibidem, juxta Paris.

*Eugentii Eugenitis Paris.

*præscripsimus.

positi omni posthac carentes excusatione de luminaribus ejus ita sine nostra studeat solicitudine cogitare, ut nullus unquam illic neglectus possit existere. Facta vero suprascriptarum omnium rerum traditione, volumus ut hoc præceptum in scrinio ecclesiæ nostræ experientia tua restituat.

X. AD FELICEM EPISCOPUM MESSANENSEM.

De construenda ecclesia.

* reiicitur in *Taris.* adindict. X.

* *Gregorius Felici episcopo Messanensi.*

JAnuarius subdiaconus ecclesiæ Messanensis petitoria nobis insinuatione suggessit, quæ habetur in subditis, in civitate Messanensi basilicam se pro sua devotione fundasse, quam in honorem sancti Stephani & Pancratii atque Eupli desiderat consecrari. Et ideo, frater carissime, si in tuæ diœcesis civitatis jure consistit, & nullum corpus ibidem constat humatum, percepta primitus donatione legitima, id est, a præsenti annuis tributis liberos fiscalibus solidos decem, & reliqua, de substantia sua sibi tantummodo usumfructum retineat. Quæ omnia diligenter inquire, & si eorum quæ offeruntur redituum quantitas, vel quæ tempore mortis reliquerit, sartis tectis, & luminaribus, nec non alimoniis servientium annua possunt præstatione sufficere, ipsa munificentia sit gestis municipalibus alligata. Quod si hæc quæ diximus per solicitudinem tuam impleta non fuerint, de propria substantia, quanti interfuerit, utilitati ecclesiæ te vel heredes tuos satisfacturum esse non dubites. His igitur procuratis, benedictio optata proveniat. Nec ante dedicationis munus impertias, quam superius comprehensus fuerit ordo donationis impletus, enuntiaturus ex more nihil illic conditoris juri * ulterius jam deberi, nisi processionis gratia, quæ Christianis omnibus in commune debetur: sanctuaria vero suscepta sui cum reverentia collocabis.

* alterius.

XI. AD JULIANUM SCRIBONEM.

De Maximi inquisitione, quæ propter palatii & populi voluntatem, cum Dei offensa omittenda non est.

* transfertur in *Paris.* ad indict. II.

* *Gregorius Juliano scriboni.*

SI sæcularibus officiis ordo suus & tradita a majoribus disciplina servatur, quis ferat ecclesiasticos ordines temeraria præsumptione confundi, audita negligere, & emendanda non bene remittendo postponere? Et quidem vos bene facitis caritatem diligere, & ad concordiam suadere. Sed quoniam loci nostri consideratione compellimur, ea quæ ad nostram notitiam pervenerunt minime propter Deum irrequisita relinquere; idcirco veniente Maximo, subtiliter ab eo quæ de ipso dicta sunt perscrutari curavimus. Et confidimus de creatoris nostri custodia, quia cognita veritate, a statu canonum & æquitatis rectitudine, nec gratia cujusquam, nec culpa deflectimur, sed libenter quæ congruunt rationi servamus. Nam si, quod absit, ecclesiasticam solicitudinem vigoremque negligimus, perdit desidia disciplinam, & animabus profecto fidelium nocebitur, dum talia a suis pastoribus exempla suscipiunt. Illud autem quod scribitis, quia voluntas palatii & amor ab eo populi non discordet, hæc res a justitiæ nos zelo non revocat, nec intentionem nostram facit in requirenda veritate peccando deficere. Studendum ergo est, fili magnifice, ut amorem sibi Dei quisque conciliet. Nam sine divina gratia humana dilectio quid dicam in posterum, dummodo quoque apud nos amplius nocet?

XII. AD CONDUCTORES MASSARUM PER GALLIAM.

Quod Arigio patricio obedire debeant.

* transfertur in *Paris.* indict. I. cum duabus seqq.

* *Gregorius conductoribus massarum per Galliam.*

QUamvis inter medias sitis turbas gentium constituti, tamen ratio nos ipsa suspicari compellit, multum vos ab aliis bona actione distare. Sicut enim appellatio S. Petri apostolorum principis familiam ecclesiæ tantæ multitudini clariorem demonstrat; ita debetis ceteros morum claritate præcedere, atque eos quibus præestis, ut bene agant, ut agnoscant cui serviunt assidue commonere, ut a rapinis gentium atque pravitatibus abstineant, & familia ecclesiæ non solum nomine, sed meritis honoretur. Nos enim de vobis cognoscite studiosissime cogitare. Dispositimus enim hominem nostrum, qui vos possit tueri & regere, cum literis commendatitiis ad excellentissimum regem Christo auxiliante transmittere: sed viam tempus hiemis impedivit. Viro ergo gloriosо Arigio patricio prævidimus vos commendandos, cui interim summa benignitate atque obedientia, sicut beati Petri famulos decet, obedire studete, atque ea quæ pro ecclesiastica utilitate vobis præcipiuntur implete. Visum autem nobis est, ut consuetudinaria excepta ejus utilitate debeatis inferre. Pensiones vero fideliter cum omni collectæ diligentia, ut apud unumquemque vestrum, quem communi consensu elegeritis, rejaceant; a quo cum venerit is, quem a latere nostro transmiserimus, eas possit accipere. Non enim sumus dubii, quod per eum, qui vobis visus fuerit, possint fideliter conservari. Ita ergo in omnibus irreprehensibiles atque obedientes existite, quatenus veniens ad vos is qui patrimonium ipsum recturus est, sciat quemadmodum unicuique vestrum pro sua debeat strenuitate rependere.

XIII. AD CYPRIANUM DIACONUM.

De persequendis maleficiis, quæ vulgo canterma dicuntur.

Gregorius Cypriano diacono.

VIr sanctissimus Maximianus coepiscopus noster ecclesiam Dei pravis hominibus purgare desiderans, laudabiliter erga ecclesiasticorum vitam, sicut nosti, solicitus fuit. Qui dum eorum actus vigilanter cura pastorali intenderet, maleficio, quod vulgo canterma dicitur, quosdam didicit maculatos. Quos etiam,

iam, sicut & dilectionis tuæ nuntiavit epistola, dedit in custodia retinendos. Sed quia, peccatis nostris facientibus, morte præventus crimen ipsum ulcisci non valuit, necesse est ut dilectio tua cum omni hoc subtilitate indagare festinet, atque in eos secundum immanitatem facinoris studeat vindicare, qualiter secundum leges suprascriptum episcopum zelo correptionis ac justitiæ in hac ultione propter Deum novit potuisse si viveret commoveri. Omni ergo virtute omnique instantia tua dilectio in hac causa zelum suum erga omnipotentem Deum curet ostendere, & inimicis illius adversitatem dignam inflictis ultionibus exhibere, ut impleas quod scriptum *Psalm. 138.* est: *Nonne qui oderunt te, domine, oderam, & super inimicos tuos tabescam?* Si ergo hoc zelo dilectio tua accenditur, in eos qui Deum dereliquerunt, & contra eum maleficiis aliquid egerunt, pœna monstretur. Quod si recte illic exequi non vales, nobis qui tales sunt transmitti debent, si tamen hic monstrari poterint, unde illic possunt absque difficultate convinci. Sed quia hoc impossibile esse existimo, illic per te debet districta atque fortis correctio provenire. Virum autem glorioſum domnum Libertinum prætorem in tali loco per contemplationem omnipotentis Dei adjutorem te habere confido. In hac tamen causa miteſcere minime debuisti, etiamsi tibi quilibet sæcularis judex adversarius potuisset existere. Possessiones præterea Archilai medici dilectio tua rationabiliter tueatur, ut ab aliquibus injuste eum minime gravari permittatis.

XIV. AD DATIANUM EPISCOPUM METROPOLITANUM.

De barbarorum gladiis.

* Domitiano. *Gregorius* * *Datiano episcopo metropolitano.*

SCripta dulcissimæ & cordis ulnis omnibus amplectendæ vestræ beatitudinis tristis accepi, lætus relegi. Quis enim in hac terra non lugeat, quæ barbarorum gladiis tradita, pene jam non habet qui in ea vivant, & tamen habet quotidie qui moriantur? Sed in quantalibet tristitia, quem non vestræ epistolæ in gaudium exultationis excuterent? in quibus cum oris efficacia, cum præpollentis sapientiæ ingenio mihi medullitus loquebatur, non carnis lingua, sed caritatis. Quia vero ego de fonte vestræ securitatis hauriens, ex aliquanto lætificatus sum; vos quoque rogo nostræ tristitiæ luctum tangite, & afflictionem nostram in vobismetipsis magistra caritate pertrahite. Neque enim nostri mœroris sordes mundabitis, nisi ipsi quoque per compassionem manum vestri cordis inquinetis. Nam sordida vascula, ut inquinatione terræ careant, cum terra mundari solent: & vos si parumper ad curam nostram vestrum animum ducitis, ut nobis opitulari valeatis, quasi cum luto lutum mundatis. Sed quia hoc operando simul & orando agitis, si quid pro nobis in vobis terrena actio inquinat, statim aqua orationis lavat. Quia enim si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra, compatiendo laboribus nostris ostendite quia unum sumus. Narrare enim mala quæ extrinsecus, & intrinsecus patior epistolari brevitate prohibeor. Sed communis filius Sabinianus diaconus vestræ dulcissimæ sanctitati curanda vulnera nostra aperiet: sed ex opere supernæ gratiæ subsequente salute cognoscat quia medicus est qui vulnus videt. Pueros vero episcopo similes non transmitto, nisi prius cum omnipotentis Dei, & beatitudinis vestræ solatio a terrenis implicationibus exutus ipse episcopus fuero. Quando enim me apud meipsum invenero, tunc foris mei similes videlicet deformes quæro. Data decimo Kalendas Januarii.

XV. AD AUGUSTINUM EPISCOPUM ANGLORUM.

De usu pallii, & de Londoniensi & Eboracensi ecclesia.

* *Gregorius Augustino episcopo Anglorum.*

* transfertur in Paris ad indict. IV. cum duabus seq.

CUm certum sit pro omnipotente Deo laborantibus ineffabilia æterni regni præmia reservari, nobis tamen eis necesse est honorum beneficia tribuere, ut in spiritalis operis studio ex remuneratione valeant multiplicius insudare. Et quia nova Anglorum ecclesia ad omnipotentis Dei gratiam eodem domino largiente, & te laborante perducta est, usum tibi pallii in ea ad sola missarum solennia agenda concedimus, ita ut per loca singula duodecim episcopos ordines, qui tuæ ditioni subjaceant, quatenus Londoniensis episcopus civitatis semper in posterum a synodo propria debeat consecrari, atque honoris pallium ab hac sancta & apostolica, cui auctore Deo deservio, sede percipiat. Ad Eboracam vero civitatem te volumus episcopum mittere, quem ipse judicaveris ordinandum: ita ut si eadem civitas cum finitimis locis verbum Dei receperit, ipse quoque duodecim episcopos ordinet, ut metropolitani honore perfruatur, quia ei quoque, si vita comes fuerit, pallium tribuere domino favente proponimus, quem tamen tuæ fraternitatis volumus dispositioni subjacere. Post obitum vero tuum ita episcopis quos ordinaverit præsit, ut Londoniensis episcopi nullo modo ditioni subjaceat. Sit vero inter Londoniæ & Eboracæ civitatis episcopos in posterum honoris ista distinctio, ut ipse prior habeatur qui prius fuerit ordinatus. Communi autem consilio, & concordi actione quæcumque erunt pro Christi zelo agenda disponant, unanimiter recta sentiant, & ea quæ senserint, non sibimet discrepando perficiant. Tua ergo fraternitas non solum eos episcopos quos ordinaverit, neque eos tantummodo qui per Eboracensem episcopum fuerint ordinati, sed etiam omnes Britanniæ sacerdotes habeat domino Deo nostro auctore subjectos, quatenus ex vita & lingua tuæ sanctitatis & recte credendi & bene vivendi formam percipiant, atque officium suum fide ac moribus prosequentes ad cælestia, cum dominus voluerit, regna pertingat. (*a*)

Duodecim episcopos tibi ordinet, sed Londoniensis a sua synodo consecrandus.

Et Eboraci episcopum, qui & sibi ordinet duodecim, & metropolitanus sit, at Augustino subditus.

Distinctio inter Londoniensem & Eboracensem episcopos.

Augustino omnes Britanniæ sacerdotes subditi.

XVI.

(*a*) *Paris. addit.* Deus te incolumem custodiat reverendissime frater. Data die x. Kal. Juliarum imperante Domino nostro Mauritio Tiberio piissimo augusto ann. XIX. post. C. ejusdem Domini ann. XVIII. indict. IV.

XVI. AD JOANNEM ABBATEM DE MONTE SINA.

Petit pro se orare.

Gregorius Joanni Abbati de monte Sina.

SAnctitatem vitæ tuæ humilitatis tuæ testatur epistola, unde omnipotenti Deo magnas gratias agimus, quia adhuc esse cognoscimus qui pro peccatis nostris valeant exorare. Nos enim sub colore ecclesiastici regiminis mundi hujus fluctibus volvimur, qui frequenter nos obruunt. Sed cælestis gratiæ manu protegente de profundo relevamur. Vos ergo qui in tanta quietis vestræ serenitate tranquillam vitam ducitis, & securi quasi in litore statis, nobis navigantibus aut potius naufragantibus orationis vestræ manum tendite, & conantes ad terram viventium pergere quantis potestis precibus adjuvate, ut non solum de vestra vita, sed etiam de ereptione nostra mercedem habere in perpetuum valeatis. Sancta Trinitas dilectionem tuam suæ protectionis dextera protegat, detque tibi commissum gregem orando, admonendo, boni operis studium ostendendo, in conspectu sui Redemptoris recte pascere, ut ad æternæ vitæ pascua valeas cum ipso quem pascis grege pervenire. Scriptum quippe est: *Oves meæ venient, & pascua invenient.* Quæ videlicet pascua tunc invenimus, quando hujus vitæ hieme carentes, de æternæ vitæ quasi de novi veris viriditate satiamur. Filio nostro Simplicio renuntiante cognovimus lectos vel lectisternia in gerontocomio, quod a quodam illic Isauro constructum est, deesse. Propterea misimus lenas xv. rachanas xxx. lectos xv. pretium quoque de emendis cultricis * vel naula dedimus, quæ dilectionem tuam petimus non indigne suscipere, sed in loco quo transmissa sunt præbere. *

Joann. 10.

* &

* Paris. ad. Data die Kal. Sept. ind. IV.

XVII. AD ASCLEPIODOTUM PATRICIUM.

Commendat ei patrimonium ecclesiæ Romanæ, & clavim mittit cum reliquiis.

Gregorius Asclepiodoto Patricio.

PRudentes viros, sicut estis, regibus adhærere, multorum solamen est. Nam dum præstantiorem sibi locum ad animæ utilitatem datum intelligunt, certum est quia mercedis causas, ubi inveniunt, non postponunt. Quanto igitur affectu, quantaque devotione gloria se vestra in causis pauperum studio pietatis impenderit, dilectissimo filio nostro Candido presbytero nuntiante comperimus. Sed quoniam hanc sibi quodammodo nobilitas legem imponit, ut debere se quod sponte tribuit æstimet, & nisi in beneficiis suis creverit, nihil præstitisse se reputet; paterna dilectione salutantes gloriæ vestræ suprascriptum presbyterum, & patrimonium ecclesiæ nostræ fiducialiter commendamus, ut ope gratiæ vestræ præmunitum, molestias & onera nulla sustineat. Sic igitur boni studii in vobis cura proficiat, Aut utilitates pauperum vobis adnitentibus nutriantur, sentiamus quod de caritate vestra præsumimus. Augete favoris vestri præsidia, quia apud nobilium mentes semiplenum bonum videtur quod sine adjectione relinquitur. Et quoniam ab excellentissimis regibus Francorum filiis nostris poposcimus, ut ipsum patrimoniolum sub sua cura habere dignentur, vobis adminiculantibus impleatur, ut vestrum possit esse quod poscimus; quatenus & nos gratias referentes, pro gloriæ vestræ incolumitate orare enixius valeamus, & vestrorum bonorum vicissitudinem Deus vobis omnipotens & hic & in futuro recompenset. Clavim vero a sacratissimo beati Petri corpore, in qua de catenis ejus benedictio continetur, transmisimus, quæ collo vestro suspensa contra omnia adversa vos muniat.

Cod. 1. de dedicationibus.

XVIII. AD BACAUDAM ET AGNELLUM EPISCOPOS.

De synagoga Judæorum transferenda, si ecclesiæ officia impediat.

* *Gregorius Bacaudæ & Agnello episcopis.*

* transfertur in *Paris.* ad indict. IX.

SUpplicaverunt nobis Hebræi Tarracinæ degentes, ut locum quem synagogæ hactenus habuerunt, eum illis nostra quoque auctoritate esset habendi licentia. Sed quia pervenit ad nos quod locus ipse sic vicinus esset ecclesiæ, ut etiam ad eam vox psallentium perveniret; ideo scripsimus fratri & coepiscopo nostro Petro, si ita esset ut vox de eodem loco in ecclesia resonaret, * Judæi celebrationibus privarentur. Itaque fraternitas vestra cum suprascripto fratre & coepiscopo nostro locum ipsum diligenter inspiciat: & si ita est ut aliquid vobis in ecclesia visum fuerit obfuisse, alium locum intra ipsum castellum prævidete, ubi præfati Judæi conveniant, quo possint suas sine impedimento cærimonias celebrare. Talem vero fraternitas vestra locum prævideat, si hoc fuerint loco privati, ut nulla exinde in futuro querela nascatur. Prædictos vero Judæos gravari vel affligi contra ordinem rationis prohibemus: sed sicut Romanis vivere legibus permittuntur, sic, annuente justitia, actus suos, ut norunt, nullo impediente disponant: eis tamen Christiana mancipia habere non liceat.

* Judæorum, *& inferius*, privaretur. *Paris.*

XIX. AD SABINUM SUBDIACONUM.

De horto Feliciani monasterio ancillarum Dei tradendo.

* *Gregorius Sabino Subdiacono.*

* transfertur in *Paris.* ad indict. X. *cum septem sequentibus.*

OFficio pietatis impellimur monasteriis provida consideratione ferre consultum, ne hi qui in servitio Dei deputati esse noscuntur, necessitatem aliquam, quod avertat dominus, possint sustinere. Ideoque experientiæ tuæ hac auctoritate præcipimus, ut hortum quondam Feliciani presbyteri positum in regione prima, ante gradus sanctæ Sabinæ, excusatione postposita, monasterio Euprepiæ, in quo ancillarum Dei congregatio esse dignoscitur, jure proprietario possidendum tradere sine ambi-

ambiguitate festinet, quatenus nostræ beneficio largitatis in Dei servitio, ipso quoque suffragante, securis mentibus perseverent.

XX. AD STEPHANUM CHARTULARIUM.

De monachis fugitivis restituendis, & ne novæ consuetudines monasteriis imponantur.

Gregorius Stephano Chartulario.

SCientes magnitudinem charitatis vestræ toto dominum corde diligere, ob hoc ea quæ in massis de jure quondam Patricii viri piæ recordationis * contra præcepta dominica contraque canonum regulam commissa esse didicimus, ad ejus necesse duximus referre notitiam, quatenus hæc quæ perpetrata sunt corrigi debeant, & alii deinceps tentare non præsumant. Insinuatum igitur nobis est, in massa, quæ nuncupatur Marato, de abbate monasterii sancti Gregorii, quod in eadem situm est, duos monachos refugisse, & unum quidem ex eis jam conjugem accepisse, alium autem laicum effectum sæculariter vivere: cum nec ex familia massæ homines ipsi liberi asserantur, & vel si secundum conditionem debuissent agere, contra Deum erat, ut post adeptum divini officii cultum, ad sæcularem vitam atque habitum remearent. Unde hortor, ut habita judicii æterni consideratione, monachos ipsos retrudi sine dilatione faciatis, ne eorum exemplo, cum vestro, quod absit, peccato ceterorum monasteriorum districtio dissipetur: sed magis ut magnitudinis vestræ solatio aliis monachis spes gerendi talia submoveatur. Asseruit autem prædictus abbas presbyterum prædictæ massæ novas monasterio ipsi velle imponere consuetudines, quæ ex tempore conditi monasterii per triennale tempus hactenus non fuerunt: si quidem si quid Deo illic munificentiæ gratia a fidelibus viris oblatum fuerit, portionem se asserat debere percipere. Quod magnitudo vestra studeat diligenter agnoscere; & si hoc ab initio non fuit, etiam labentibus temporibus aliud noviter imponi non concedat: quia maxime exiguæ substantiæ & monasterium pauperum esse didicimus, & abbatem ipsum hospitalem omnino esse multorum attestatione didicimus.

* Julii, contra Taris.

XXI. AD VELOCEM MAGISTRUM MILITUM.

De persecutione * Ariulphi.

* al. Arnulphi.

Gregorius Veloci Magistro Militum.

ET pridem expressimus gloriæ vestræ, quia milites illuc erant parati venire, sed quoniam inimicos congregatos & huc discurrere epistola vestra significaverat, hæc eos hic causa retinuit. Nunc vero utile est visum, ut aliquanti illuc milites transmittantur, quos gloria tua admonere & hortari ut parati sint ad laborem studeat. Et occasione inventa cum glorioſis filiis nostris Mauricio & Vitaliano loquere, & quæcumque vobis Deo adjutore pro utilitate reipublicæ statuerint, facite. Et si huc vel ad Ravennates partes, nec dicendum Ariulphum cognoveritis excurrere, vos a dorso ejus ita, sicut viros decet fortes, laborate, quatenus opinio vestra ex laboris vestri qualitate amplius in republica, Deo auxiliante, proficiat. Illud tamen præ omnibus admonemus, ut familiam Maloin & Adobin, Vigildi, atque Grussingi, qui cum glorioso * Mauricio magistro militum esse noscuntur, sine aliqua mora vel excusatione relaxes, quatenus venientes illuc homines prædicti viri cum eis sine aliquo impedimento debeant ambulare.

* Mauritio. Taris.

XXII. AD MAURITIUM ET VITALIANUM MAGISTROS MILITUM.

De * Ariulpho.

* al. Arnulpho.

Gregorius Mauritio & Vitaliano magistris militum.

GLoriæ vestræ suscipientes epistolas, Deo gratias egimus, quia de salute vestra cognovimus, & de solicitudine vestra multum gavisi sumus, & mox ea quæ scripsistis parata fuerunt. Sed * Aldio vir * memorandus post adventum hominum vestrorum nobis scripsit, quia in proximo jam Ariulphus esset, & timuimus ne milites, qui ad vos diriguntur, in manu ejus inciderent. Et tamen hic, quantum Deus adjuverit, contra eum filius noster Glorioſus magister militum se paravit. Sed & gloria vestra, si huc perrexerit ipse hostis, quomodo consuevistis, cum auxilio Dei a dorso ejus quod potestis perficite. Speramus enim in omnipotentis Dei virtute, & in ipsius beati Petri apostolorum principis, in cujus ille natali sanguinem effundere desiderat, quia ipsum sibi contrarium sine mora inveniet.

* al Allidio. magnificus. Taris.

XXIII. AD EOSDEM.

De fide Suanensium.

Gregorius Mauritio & Vitaliano magistris militum.

SUppliciter gloriæ vestræ per filium nostrum Vitalianum cum quo ut tractaretis, & verbo & scripto mandavimus. Undecimo autem die mensis * Januarii Ariulphus hanc epistolam, quam vobis direximus, transmisit. Et ideo relegentes eam, videte si in fide sua Suanenses quam reipublicæ promisere perstiterunt. Obsidesque dignos, de quibus possitis confidere, ab eis percipite, & insuper eos denuo sacramentis obstringite, reddentes eis quod loco pignoris subtuliſtis, & sermonibus vestris eos sanantes. Si autem manifestissime cognoveritis eos cum Ariulpho de sua subditione locutos fuisse, vel certe obsides ei dedisse; sicut nos Ariulphi epistola, quam vobis direximus, dubios reddidit; salubri consilio pertractantes, ne in aliquo anima vestra vel nostra de sacramentis gravetur, quidquid utile reipublicæ judicaveritis, peragite. Sed ita faciat gloria vestra, ut neque sit aliquid unde possimus ab adversariis reprehendi, neque in quo quod utilitas reipublicæ exigit, quod aver-

* al. Junii.

avertat dominus, negligatur. Præterea, glo- A
rioſi filii, eſtote ſoliciti, quia, quantum com-
° Narniæ. peri, hoſtem collectum habet, & * in Narina
dicitur reſidere: & ſi huc curſum Deo ſibi
irato mittere voluerit, vos loca ipſius, quan-
tum vos dominus juverit, deprædamini, aut
certe ſculcas quos mittitis ſolicite requirant,
ne dolens factum ad nos diſcurrat.

XXIV. AD MILITES NEAPOLITANOS.

De obedientia Conſtantio tribuno exhibenda.

Gregorius univerſis Militibus Neapolitanis.

SUmma militiæ laus inter alia bona merita hæc eſt, obedientiam ſanctæ reipublicæ utilitatibus exhibere, quodque ſibi utiliter imperatum fuerit obtemperare: ſicut & nunc devotionem veſtram feciſſe didicimus, quæ epiſtolis noſtris, quibus magnificum virum Conſtantium tribunum cuſtodiæ civitatis deputavimus præſſe, paruit, & congruam militaris devotionis obedientiam demonſtravit. Unde ſcriptis vos præſentibus curavimus admonendos, uti prædicto viro magnifico tribuno, ſicut & feciſtis, omnem debeatis pro ſereniſſimorum dominorum utilitate, vel conſervanda civitate obedientiam exhibere; quatenus quidquid a vobis hactenus bene geſtum agnoſcitur, per præſentis temporis vigilantiam ac ſolicitudinem augmentetis.

XXV. AD MAURENTIUM MAGISTRUM MILITUM.

De ſocietate legendi.

* transfertur in *Pariſ.* ad indict. I. ** Gregorius Maurentio magiſtro militum.*

DIlectiſſimus filius meus Cyprianus diaconus revertens mihi valde placuerat, ſi ad me totus rediiſſet. Sed poſtquam gloria veſtra in Sicilia ſe ſe retinuit, certiſſime ſcio, quia prædictus filius meus ad me quidem corpore rediit, ſed mente in Sicilia remanſit. Hæc tamen dicens tantum quieti veſtræ congaudeo, quantum de meis occupationibus ingemiſco. Atque hoc ſummopere exhortor, ut
* corporis. ſi palatum *cordis dulcedo tetigit intimæ ſuavitatis, ita introrſus rapiatur animus, ut triſte ſit omne quod foris ſonat, omne quod foris delectat. Laudo autem quod humana conventicula cavetis: quia ſæpe animus qui renovari in Deo per compunctionis gratiam deſiderat, per prava colloquia atque verba iterum veteraſcit. Quæſivi autem qui vobis adhæreant in lectionis ſacræ collegio, & neminem reperi, & vehementer ingemui paupertatem boni. E
Et quamvis peccator ego valde occupatus ſum: tamen ſi ad beati Petri apoſtoli limina venire volueritis, in ſacro eloquio ſtrictum poteritis me habere collegam. Omnipotens Deus cæleſti vos protectione cuſtodiat, atque ab antiqui hoſtis inſidiis munitos permanere concedat.

XXVI. AD MAXIMIANUM EPISCOPUM.

De Euſebio abbate quem excommunicaverat refovendo.

* *Gregorius Maximiano,* * *epiſcopo.* * transfertur in *Pariſ.* ad indict. X. * epiſcopo Syracuſano *Pariſ.*

FRequenter me admonuiſſe vos recolo, ut in proferenda ſententia eſſe præcipites nullatenus deberetis. Et nunc ecce cognovi, quia reverendiſſimum virum abbatem Euſebium commota furore veſtra fraternitas excommu-
B nicavit. Quod ego valde miratus ſum, ut non antiqua ejus converſatio, non ætas longa, non ægritudo diuturna ab ira veſtrum animum flecteret. Quilibet enim in eo fuerit exceſſus, ipſa ægritudinis afflictio ei debuit pro flagello ſufficere. Quem enim divina diſciplina conterit, ei humana flagella addi ſuperfluum fuit. Sed fortaſſe ideo excedere in tali perſona permiſſus es, ut cautior in vilioribus fias, & diu trutines cum aliquem per ſententiam ferire diſponis. Eumdem tamen præfatum virum quanto furore exaſperaſti, tanta nunc dulcedine conſolare; quia valde injuſtum eſt, ut qui te plus amaverunt, ipſi te ſine cauſſa atrociorem contra ſe ſentiant.

XXVII. AD HONORATUM
C
DIACONUM.

De Venantio honorando, qui chartas exconſulatus oblatis triginta auri libris poſtulabat.

* *Gregorius Honorato* * *Diacono.* * transfertur in *Pariſ.* ad indict. X.

FIlius meus dominus Venantius nepos quondam Opilionis patricii ad beatum Petrum apoſtolum venit, hoc a me ſummopere petiturus, ut cauſſam ejus tuæ dilectioni com-
D mendare debuiſſem. Honores enim non habet, & chartas exconſulatus petiit, pro quibus triginta auri libras tranſmiſit, ut ei debeant comparari. In qua re volo ut dilectio tua ſe ſummopere impendat, quia talis vir eſt, cui etiam honor ſine pretio debeatur. Et quia eaſdem chartas emere paratus eſt, ut dixi, non valde neceſſe eſt ut ex me aliquid ſereniſſimis principibus dicatur, ſed magis ex ſe agat dilectio tua, quatenus oblatis in ſacella conſuetudinibus honores mereatur accipere. Si quid tamen potueris mitius agere, maximam de eo mercedem habebis. Sed ita fac ut labor ejus, quo hic ad nos fatigatus eſt, vacuus non ſit. Si vero in eadem cauſſa difE ficile aliquid eſſe perſpexeris, etiam quia per me hoc poſtulet indicare debes, & cujus bonitatis, cujus modeſtiæ ſit atque ſapientiæ ſereniſſimis dominis intimare.

XXVIII. AD ANTHEMIUM SUBDIACONUM.

De malis quæ patiebatur Romana civitas.

Gregorius Anthemio Subdiacono.

QUia gloriam veſtram fixam valde atque ſtabilem in ſuis eſſe moribus audio, multum lætificor, & ſic vobis quæ mihi diſplicent ſicut ſpeciali filio fiducialiter loquor. Excellentiſſimus enim exarchus aliqua loquitur, quæ omnes qui illum amant ad inimicitias illius valeant provocare. De qua re ei per latorem præſentium in excepto, quæ mihi viſa ſunt relegenda dictavi: quæ, ſi placet, & vobis relegantur, ut ſciatis quid ei de re eadem ſcribere debeatis. Hic autem quanta neceſſitas, & quæ nos mala conſtringant, & præſentis reſponſalis noſtri relatione, & ex epiſtolis fratris & coepiſcopi mei Mariniani poteſtis agnoſcere. Unde gloriam veſtram decet ſtudioſe cogitare, quia nos de ſapientia veſtra magnam in omnipotente domino fiduciam habemus, & ubi vos eſtis, illic cauſſam negligi nullo modo credimus. Ita ergo facite, ut confidentia noſtra a ſua certitudine non inveniatur aliena. Gratia vos ſuperna cuſtodiat, & proſpere agere omnia concedat.

XXIX. AD ROMANUM DEFENSOREM.

De neceſſitatibus annonæ quas in urbe Roma officia palatii patiebantur.

* transfertur in *Pariſ.* ad indict. V.

* *Gregorius Romano defenſori.*

QUalem neceſſitatem diverſa officia palatii urbis Romæ de annonis ſuis ſuſtineant, experientiam tuam credimus non latere. Et ideo quia latores præſentium vice ſua illuc omnes elegerunt tranſmittere, ut apud filium noſtrum glorioſum Leontium agere debeant, qualiter ipſæ eis annonæ, ſicut a ſereniſſimis principibus largitæ ſunt, deputentur impendi, & in hac re etiam ſibi petiverunt experientiam tuam debere concurrere; eapropter quia hoc & etiam illis non petentibus eorum exigit paupertas ac neceſſitas impartiri, dum aptum opportunumque eſſe conſpexeris, eis de quibus valueris ſtudii tui ſit ita præbere ſolatia, quatenus hoc quod illis clementiſſimi principes pietate ſibi ingenita conceſſerunt, & illi conſequi valeant, & tu indiſertus non videaris exiſtere.

XXX. AD PETRUM SUBDIACONUM.

De diverſis cauſſis ad patrimonii ſancti Petri gubernationem neceſſariis.

* transfertur ad indict. X. in *Pariſ.*

* *Gregorius Petro Subdiacono Siciliæ.*

INdicante mihi Romano defenſore cognovi quia monaſterium ancillarum Dei, quod eſt in fundo Monotheo, ab eccleſia noſtra de Villa nova de fundo juris ſui violentiam pertulit, qui eidem monaſterio dicitur dimiſſus, Quod ſi ita eſt, experientia tua eis & fundum reſtituat, & ejuſdem fundi de duabus quas exegiſti indictionibus penſiones reſtituat. Quia autem multi Judæorum in maſſis eccleſiæ commanent, volo ut ſi qui ex eis Chriſtiani voluerint fieri, aliquantum eis penſi relaxetur; quatenus iſto beneficio provocati: tali deſiderio & alii * urgeantur. Vaccæ autem quæ jam ſunt ætate ſteriles, vel boves maſculi, qui omnino inutiles eſſe videntur, vendi debent, ut ſaltem eorum pretium ad aliquam utilitatem creſcat. Greges vero equarum, quas valde inutiliter habemus, omnes volo diſtrahi, & tantummodo quadringentas juniores ſervari ad fetum, ex quibus quadringentis ſingulis conductoribus ſingulæ condonari debent, quatenus ex ipſis annis ſingulis aliquid reddant: quia durum eſt valde ut ſexaginta ſolidos paſtoribus expendamus & ſexaginta denarios ex eiſdem gregibus non habeamus. Ita ergo experientia tua faciat, ut alia per conductores omnes, ſicut diximus, partiantur: alia diſtrahe, & in nummum redige. Paſtores vero ipſos per poſſeſſiones ordina, ut ex cultura terræ ferre aliquid utilitatis poſſint. Æramenta vero omnia quæ vel in Syracuſis, vel in Panormo, juris eccleſiaſtici eſſe poſſunt, diſtrahenda ſunt priuſquam ipſa vetuſtate funditus pereant. Veniente autem fratre Cyriaco * Romam, de illo ſubtiliter requiſivi, ſi cum tua conſcientia fuerit de accipiendo præmio in cauſſa mulieris cujuſdam locutus. Quod idem frater ita ſe dicit te referente cognoviſſe, quia ex te immiſſus eſt, ut quis eſſet ad conferendum præmium immiſſor probaret. Quod ego credidi, moxque eum in gratiam familiariter recepi, coram populo & clero eum perduxi, presbyterium ei auxi, in loco ſuperiori inter defenſores poſui, collaudans coram omnibus fidem ejus, quia ita ſe in obſequio tuo fideliter geſſerit; quem idcirco ad te celeriter retranſmiſi. Quia vero multum feſtinas, & ego quamvis ægrotus videre te deſidero; quem ipſe in omnibus probatum habes, loco tuo in Syracuſana parte derelinque, & ipſe ad me venire feſtina: ut, ſi omnipotenti Deo placuerit, communi conſilio pertractemus, utrum ipſe illuc reverti, an alter in loco tuo illic debeat ordinari. Benenatum vero notarium pariter tranſmiſi, ut in Panormitana parte locum tuum in patrimonio, quoadusque omnipotens Deus ordinet quod ei placuerit, ipſe conſervet. Romanum de levitate ſua vehementer increpavi, quia ſicut nunc reperi, in xenodochio quod tenuit magis ſuis * utilitatibus quam mercedibus occupatus fuit. Et ideo, ſi fortaſſe tibi viſum fuerit, loco tuo ipſum relinque, vide quemadmodum eum terrendo & admonendo præmunias, ut ſciat ſe circa ruſticos pie & ſolicite agere, & circa extraneos & urbanos ſe in omnibus mutatum & ſtrenuum exhibere. Ego tamen hæc loquens nullam perſonam eligo, ſed tuo hoc judicio derelinquo. In Panormitana autem parte loci ſervatorem tui me ſufficit elegiſſe. Et videre volo quod ipſe in Syracuſana parte provideris. Veniens autem pecunias & ornamenta de Antonini parte vel ſubſtantia tecum defer. Penſiones quoque nonæ & decimæ indictionis quas exegiſtis, & rationes omnes pariter deporta. Stude, ſi Deo placuerit, ut in hanc Urbem ante natalem beati Cypriani tranſeas: ne ex ſigno, quod diebus iſtis mari ſemper imminet, quod ab-

* aſſurgant *ita in Pariſ.*

* *Pariſ.* ad ſervo Dei.

* vilitatibus

sit, aliquod periculum possit evenire. Præterea cognoscas quia pro eo quod Pretiosum Dei servum non pro gravi culpa graviter auersatus sum, eumque a me tristem amaricatumque repuli, non leviter in mea cogitatione mordear. Et scripsi domno episcopo, ut eum transmittere debuisset si vellet, sed omnino noluit: quem contristare ego nec debeo, nec possum, quia in causis Dei occupatus consolatione fulciri debet, non amaritudine deprimi. Idem vero Pretiosus, sicut audio, omnino contristatur, quod ad me non revertitur. Ego vero domnum episcopum, ut dixi, contristare non possum, qui eum non vult dimittere, & inter utrosque anceps maneo. Tu ergo, si quidem in parvo corpusculo majorem sapientiam habes, eamdem causam ita dispone, ut & mea voluntas fiat, & domnus episcopus non contristetur. Quem tamen si leviter contristari videris, omnino exinde nihil loquaris. Ægre tamen tuli quod domnum Eusebium excommunicavit, virum tantæ ætatis, & tantæ ægritudinis. Unde necesse est ut eidem domno episcopo secrete dicas, quatenus in proferendis sententiis præceps non sit; quia causæ, quæ per sententiam decidendæ sunt, necesse est ut prius studiosa & frequentissima consideratione mensurentur. Venientibus scribonibus, nam sicut audio jam illic tirones colligunt, loci tui servatoribus deputa, ut parum aliquid xenii offerat; quatenus sibi eos placabiles reddat. Sed & officio prætoris prius quam venias aliquid secundum antiquam consuetudinem tribue, per manus tamen illius quem dimittis, ut ei gratiam eorum concilies. Ne & nos omnino eis inhumani esse videamur, ea, quæ danda per præceptum singulis quibusque personis vel monasteriis tuæ experientiæ injunxi, loci servatoribus tuis præcipe ut per omnia impleant. Hæc vero auxiliante domino cum veneris qualiter disponenda sunt pertractabimus. Trecentos vero solidos, quos per te pauperibus direxi, eorum arbitrio non arbitror committendos. Illa ergo de singulis locis & personis impleant. Ante vero hoc tempus jam scripsisse memini, ut legata quæ ex tenore Antonini defensoris a nobis debentur, monasteriis vel aliis, prout statutum fuit, solverensur. Et quare nescio tua experientia hoc implere tardaverit. Proinde volumus ut pro portione nostra ex pecuniis ecclesiæ eadem legata impleas, ut, cum ad me veneris, illic contra te gemitum pauperum non relinquas. Cautiones vero quæ in ejusdem Antonini substantia sunt inventæ, pariter defer. Cognovi autem Romano referente, quia moriens uxor Redempti unam concham argenteam nudis verbis dixerit venundari, & libertis suis tradi: scutellam quoque argenteam monasterio cuidam reliquerit; in quibus utriusque voluntatem ejus per omnia volumus impleri, ne ex rebus minimis peccata majora capiamus. Fratre autem Mariniano abbate indicante cognovi, quia fabrica in prætoriano monasterio nec ad medietatem quidem adhuc perducta est; ex qua re quid aliud quam fervorem tuæ experientiæ collaudemus? Sed vel nunc admonitus excitare, & quantum potes in ejusdem monasterii constructione te exhibe. Ego nihil dari eis inexpensis dixi, non autem monasterium de eis fabricare prohibui. Sed ita fac ut ei, quem loco tuo Panormi dimiseris, modis omnibus injungas, quatenus expensis & annona ecclesiastica hoc idem monasterium construat, & ad me privati abbatis querela non redeat. Præterea cognovi quod quasdam res vel plures fundorum alieni juris esse cognoscis, sed pro quorumdam obtestatione vel metu * dominis suis restituere reformides: qui si veraciter Christianus esses, plus Dei judicium quam voces hominum formidares. Attende quia ego te quoque hac de re indesinenter admoneo. Quod si implere neglexeris, etiam meas voces contra te in testimonium habebis. Si vero de laicis Deum timentibus inveneris, ut tonsurari debeant, & actionarii sub rectore fieri, omnino libenter fero. Quibus necesse est ut etiam epistolæ transmittantur. De causa vero filii commissi Scholastici consuluisti, & non sunt legibus justa quæ repetit: utilitatem pauperum gravare nolumus, sed pro eo quod se hic fatigavit, quinquaginta solidos ei dare te volumus, quos tuis certum est rationibus imputari. In causa vero Prochisi quas expensas de rebus ecclesiæ fecisti, aut illic de pensione redituum ejus tibi satisfacito, aut si certe ipse reditus minime ad recompensandum sufficiunt, hic necesse est ut a diacono hoc recipiatur. De Gelasio autem subdiacono loqui aliquid non præsumas, quia scelus illius usque ad finem vitæ gravissima pœnitentia indiget. Præterea unum nobis caballum miserum, & quinque bonos asinos transmisisti. Caballum illum sedere non possum, quia miser est; illos autem bonos sedere non possum, quia asini sunt. Sed petimus ut si nos continere disponitis, aliquid nobis condignum deferatis. Eusebio autem abbati dare te volumus auri solidos centum, quos tuis certum est rationibus imputari. Cognovimus autem Sisinium qui judex Samnii fuit gravi inopia in Sicilia laborare, cui volumus viginti * decimatos vini, & quatuor solidos annuos debeas ministrare. Anastasius autem religiosus juxta Panormitanam civitatem dicitur habitare in oratorio sanctæ * Agnetis, cui dari volumus auri solidos sex: matri autem Urbici præpositi dari volumus solidos sex, qui tuis rationibus imputentur. De Honoratæ vero ancillæ Dei causa hoc mihi videtur, ut omnem substantiam, quæ constat quia ante tempus episcopatus Joannis episcopi Larinensis fuit, veniens tecum deferas. Eadem vero ancilla Dei cum filio suo veniat, ut nos cum ea loqui, & quod Deo placitum fuerit facere debeamus. Codicem autem * Heptatici de substantia Antonini dari volumus in monasterio Prætoriano, reliquos tecum deferri.

* hominibus *Paris.*

* decimat

* Agnæ. *Pa*

* Heptatei chi.

* In scrin Romanæ cleſiæ, ut firmabant ſcriniarii, cum cæt exemplari S. Grego quæſita inveniebat inquit, S. nif Mog Nothelm rogat, exemplar lius curet mittere,

* epiſcopi Cantuario rum eccl Beda lib c.17. hiſt. guſt.

* XXXI. Expositio diversarum rerum beati Gregorii Papæ urbis Romæ, quam transmisit in Saxoniam transmarinam ad Augustinum, quem ipse pro se ad prædicandum misit.

*I. Interrogatio Augustini.**

Quæro, pater beatissime, de episcopis, qualiter cum suis clericis conversentur. Vel de his quæ fidelium oblationibus accedunt ad altaria, quantæ debeant fieri portiones, & qualiter episcopus agere in ecclesia debeat?

De

De obventionibus ecclesiasticis dividendis.

Responsio beatissimi Gregorii Papæ urbis Romæ.

Qualiter episcopus agere debet in ecclesia, sacra scriptura testatur, quam te bene nosse non dubium est, & specialiter beati Pauli ad Timotheum epistolæ, in quibus eum erudire studuit, qualiter in domo Dei conversari debuisset. Mos autem apostolicæ sedis est ordinatis episcopis præcepta tradere, ut de omni stipendio quod accedit quatuor fieri debeant portiones: una videlicet episcopo & familiæ ejus propter hospitalitatem & susceptionem, alia clero, tertia vero pauperibus, quarta ecclesiis reparandis. Sed quia tua fraternitas monasterii regulis erudita seorsum * vivere non debeat a clericis suis in ecclesia Anglorum, quæ auctore Deo nuper adhuc ad fidem perducta est, hanc debet instituere conversationem, quæ initio nascentis ecclesiæ fuit patribus nostris, in quibus nullus eorum ex his quæ possidebat aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia.

II. Interrogatio Augustini.

Opto enim doceri, an clerici continere non valentes, possint contrahere: & si contraxerint, an debeant ad sæculum redire.

De clericis contrahentibus post clericatum.

Responsio Beati Gregorii Papæ.

Si qui vero sunt clerici extra sacros ordines constituti, qui se continere non possunt, sortiri uxores debent, & stipendia sua exterius accipere quia & de eisdem * partibus de quibus præfati sumus, novimus scriptum, quod dividebatur singulis prout cuique opus erat. De eorum ergo stipendio cogitandum atque providendum est, & sub ecclesiastica regula sunt tenendi, ut bonis moribus vivant, & canendis Psalmis invigilent, & ab omnibus illicitis & cor & linguam & corpus Deo auctore conservent. * Communiter autem viventibus, jam de faciendis portionibus, vel exhibenda hospitalitate, & adimplenda misericordia, nobis quid erit loquendum? cum omne quod superest necessitatibus, in causis piis ac religiosis erogandum est, domino & magistro omnium dicente. *Quod superest date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.*

III. Interrogatio Augustini.

Cur, cum una sit fides, sunt ecclesiarum consuetudines tam diversæ, & altera consuetudo missarum est in Romana ecclesia, atque altera in Galliarum ecclesiis tenetur?

De diversis consuetudinibus diversarum ecclesiarum non improbandis.

Responsio Beati Gregorii Papæ.

Novit fraternitas tua Romanæ ecclesiæ consuetudinem, in qua se meminit enutritam. Sed mihi placet ut sive in sancta Romana, sive in * Galliarum, sive in qualibet ecclesia, aliquid inveniſti, quod plus omnipotenti Deo possit placere, solicite eligas, & in Anglorum ecclesia, quæ adhuc * in fide nova est, institutione præcipua quæ de multis ecclesiis colligere potuisti infundas. Non enim pro locis res, sed pro bonis rebus loca nobis amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque ecclesiis quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt elige, & hæc quasi in fasciculum collecta apud Anglorum mentes in consuetudinem depone.

IV. Interrogatio Augustini.

*Obsecro edisseras mihi quid pati debeat, si * quis aliquid de ecclesia furto * abstulerit.*

De pœnitentia furum, & restitutione ecclesiasticarum rerum.

Responsio Beati Gregorii Papæ.

Hoc tua fraternitas ex persona furis pensare potest, qualiter valeat corrigi. Sunt enim quidam qui habentes subsidia furtum perpetrant, & sunt alii qui hac in re ex inopia delinquunt. Unde necesse est ut quidam * damnis, quidam vero verberibus, & quidam districtius, quidam vero * lenius corrigantur. Et cum paulo districtius agitur, ex caritate agendum est, non ex furore, quia ipsi hoc præstatur qui corrigitur, ne gehennæ ignibus tradatur: sic enim nos fidelibus tenere disciplinam debemus, sicut boni patres carnalibus filiis solent, quos & pro culpis verberibus feriunt, & tamen ipsos, quos doloribus affligunt, habere heredes quærunt, & quæ possident ipsis servant, quos irati insequi videntur. Hæc ergo caritas in mente servanda est, & ipsa modum correptionis dictet, ita ut mens extra rationis regulam omnino nihil faciat. * Addes etiam quomodo ea quæ furto de ecclesiis abstulerunt reddere debeant. Sed absit ut ecclesia cum augmento recipiat quod de rebus terrenis videtur amittere, & lucra de damnis quærat.

V. Interrogatio Augustini.

Peto an debeant duo germani fratres singulas sorores accipere, quæ sunt ab illis longa progenie generatæ?

Quod duo fratres possunt contrahere cum duabus sororibus.

Responsio Beati Gregorii Papæ.

Hoc fieri modis omnibus licet: nequaquam enim in sacris eloquiis invenitur quod huic capitulo contradicere videatur.

VI. Interrogatio Augustini.

*Usque ad quotam generationem fideles debeant cum propinquis sibi conjugio copulari: * & novercis & cognatis si liceat conjugio copulari?*

A

Qui sint in contrahendo prohibiti gradus consanguinitatis & affinitatis.

Responsio beati Gregorii Papæ.

Quædam terrena lex in Romana republica permittit, ut sive fratris, sive sororis, seu duorum fratrum germanorum, vel duarum sororum filius & filia misceantur: sed experimento didicimus ex tali conjugio sobolem non posse succrescere. Et sacra lex prohibet cognationis turpitudinem revelare. Unde necesse est, ut jam * tertia vel quarta generatio fidelium licenter sibi jungi debeat. Nam secunda quam diximus, a se omnimodo debet abstinere. Cum noverca autem misceri grave est facinus: quia & in lege scriptum est: *Turpitudinem patris tui non revelabis*. Neque enim turpitudinem patris filius revelare potest, sed quia in lege scriptum: *Erunt duo in carne una*, qui turpitudinem novercæ, quæ una caro cum patre fuit, revelare præsumpserit, profecto patris turpitudinem revelavit. Cum cognata quoque misceri prohibitum est, quia per conjunctionem priorem caro fratris facta est. Pro qua re etiam Joannes Baptista capite truncatus est, & sancto martyrio coronatus. Cui non est dictum ut Christum negaret: & tamen pro Christi confessione occisus est: sed quia idem dominus noster Jesus Christus dixerat: *Ego sum veritas*; quia pro veritate Joannes occisus est, videlicet & pro Christo sanguinem fudit.

Sobolem matrimonio agnatorum non succrescet.

* Huc respicit S. Bonif. ep. Mog. in epist. ad Nothelmum.

Levit. 18.

Genes. 2.

Joann 14.

VII. Interrogatio Augustini.

Declarari posco an si turpiter conjunctis sit indicenda separatio, & sacræ communionis deneganda oblatio.

Quod neophyti in gradu prohibito juncti, nec separandi sunt, nec sacra communione privandi; sed admonendi ut abstineant.

Responsio Beati Gregorii Papæ.

Quia vero multi sunt in Anglorum gente, qui, dum adhuc in infidelitate essent, huic nefando conjugio dicuntur admixti, ad fidem venientes admonendi sunt ut se abstineant, & grave hoc esse peccatum cognoscant. Tremendum Dei judicium pertimescant, ne pro carnali dilectione tormenta æterni cruciatus incurrant. Non tamen pro hac re corporis ac sanguinis domini communione privandi sunt, ne in eis illa ulciscì videantur, in quibus se per ignorantiam ante lavacrum baptismatis adstrinxerunt. In hoc enim tempore sancta ecclesia quædam per fervorem corrigit, quædam per mansuetudinem tolerat, quædam per considerationem dissimulat, atque ita portat & dissimulat, ut sæpe malum quod aversatur portando, dissimulando compescat. Omnes autem qui ad fidem veniunt, admonendi sunt ne tale aliquid audeant perpetrare. Si qui autem perpetraverint, corporis & sanguinis domini communione privandi sunt: & quia sicut in his, qui per ignorantiam fecerunt, culpa aliquatenus toleranda est; ita est in his fortiter insequenda, qui non metuunt sciendo peccare.

VIII. Interrogatio Augustini.

Peto si longinquitas itineris magna interjaceat, ut episcopi facile non possint convenire, an debeat sine aliorum episcoporum præsentia episcopus ordinari?

Quod sunt necessarii episcopi in episcopi consecratione.

Responsio Beati Gregorii Papæ.

Et quidem in Anglorum ecclesia, in qua adhuc solus ut episcopus inveniris, ordinare episcopum non aliter nisi sine episcopis potes. Nam quando de Galliis episcopi venient, illi in ordinationem episcopi testes tibi assistent. Sed fraternitatem tuam ita volumus in Anglia episcopos ordinare, ut ipsi sibi episcopi longo intervallo minime disjungantur, quatenus nulla sit necessitas, ut in ordinatione alicujus episcopi convenire non possint. Pastorum quoque aliorumque præsentia valde est utilis ut facillime debeant convenire. Cum igitur Deo auctore, ita fuerint episcopi etiam in propinquis sibi locis ordinati, per omnia episcoporum ordinatio sine aggregatis tribus vel quatuor episcopis fieri non debet. Nam in ipsis rebus spiritalibus, ut sapienter & mature disponantur, exemplum trahere a rebus etiam carnalibus possumus. Certe enim dum conjugia in mundo celebrantur, conjugati quique convocantur, ut qui in via jam conjugii præcesserunt; in subsequentis quoque copulæ gaudio misceantur. Cur non in hac spiritali ordinatione, qua per sacrum ministerium homo Deo conjungitur, tales conveniant qui vel in profectu ordinati episcopi gaudeant, vel pro ejus custodia omnipotenti domino preces pariter fundant?

Part. 1. dist. 80. c. Fraternitatem

IX. Interrogatio Augustini.

Postulo etiam qualiter debeamus cum Galliarum atque Britanniarum episcopis agere?

Qualiter metropolitanus in aliena provincia se habere debeat.

Responsio Beati Gregorii Papæ.

In Galliarum episcopos nullam tibi auctoritatem tribuimus, quia ab antiquis prædecessorum meorum temporibus pallium Arelatensis episcopus accepit, quem nos privare auctoritate percepta minime debemus. Si igitur contingat ut fraternitas tua ad Galliarum provincias transeat, cum eodem Arelatensi episcopo debet agere, qualiter, si qua sunt in episcopis vitia, corrigantur. Qui si forte in disciplinæ vigore tepidus existat, tuæ fraternitatis zelo accendendus est. Cui etiam epistolas fecimus, ut cum tuæ sanctitatis præsentia in Galliis fuerit, ei ipse tota mente subveniat, ut quæ sunt creatoris nostri jussioni contraria, ab episcoporum moribus compescat. Ipse autem ex auctoritate propria episcopos Galliarum judicare non poteris, sed suadendo, blandiendo, bona quoque tua opera eorum imitationi monstrando, pravorum mentes ad sanctitatis studia reforma, quia scriptum est in lege, *Per alienam messem*

27. q. 2. c. In Galliarum.

Deut. 23.

messem transiens falcem mittere non debet : sed manu spicas conterere & manducare. Falcem ergo judicii mittere non potes in eam segetem, quæ alteri videtur esse commissa : sed per effectum boni operis frumenta dominica vitiorum suorum paleis expolia, & in ecclesiæ corpus monendo, & persuadendo quasi mandendo converte. Quidquid vero ex auctoritate agendum est, cum prædicto Arelatensi episcopo agatur, ne prætermitti possit hoc quod antiqua patrum institutio inveniti. Britanniarum vero omnium episcoporum curam tuæ fraternitati committimus, ut indocti doceantur, infirmi persuasione roborentur, perversi auctoritate corrigantur.

Obsecratio Augustini.

Obsecro ut reliquiæ sancti Sixti martyris nobis transmittantur.

Concessio Gregorii.

Fecimus quod petisti, quatenus populus qui in loco quondam sancti Sixti martyris corpus dixerunt venerari, quod tuæ ftaternitati nec verum nec veraciter sanctum videtur, certa sanctissimi & probatissimi martyris beneficia suscipiens, colere incerta non debeat. Mihi tamen videtur, quia si corpus, quod a populo cujusdam martyris esse creditur, nullis illic miraculis coruscat, & neque aliqui de antiquioribus existunt, qui se a patentibus passionis ejus ordinem audisse fateantur ; ita reliquiæ quas petisti seorsum condendæ sunt, ut locus, in quo præfatum corpus jacet, modis omnibus obstruatur, nec permittatur populus certum deserere, & incertum venerari.

X. Interrogatio Augustini.

Si prægnans mulier debeat baptizari ? aut postquam genuerit, post quantum tempus possit ecclesiam intrare ? Aut etiam ne morte præoccupetur, quod genuerit, post quot dies hoc liceat sacri baptismatis sacramenta percipere ? Aut post quantum temporis huic vir suus possit in carnis copulatione conjungi ? Aut si menstrua consuetudine tenetur, an ecclesiam intrare ei liceat, aut sacræ communionis sacramentum percipere ? Aut vir suæ conjugi permixtus antequam lavetur aqua, si ecclesiam intrare possit, vel etiam ad * *ministerium sacræ communionis accedere ? Quæ omnia rudi Anglorum genti oportet habere comperta.*

* mysterium.

Quod mulier prægnans, & puer natus possit baptizari. Quæ menstrua patitur ab ecclesiæ ingressu non prohibetur : sed post concubitum conjuges ab ecclesiæ ingressu se abstinere debent.

Responsio beati Gregorii Papæ.

Mulier prægnans baptizetur.

Hoc non ambigo fraternitatem tuam esse requisitam, cui jam & responsum reddidisse me arbitror. Sed hoc quod ipsa dicere & sentire potuisti, credo quod mea apud te volueris responsione firmari. Mulier etenim prægnans cur non debeat baptizari, cum non sit ante omnipotentis Dei oculos culpa aliqua fecunditas carnis? Nam cum primi parentes nostri in paradiso deliquissent, immortalitatem quam acceperant, recto Dei judicio perdiderunt. Quia itaque omnipotens Deus humanum genus pro culpa sua funditus extinguere noluit, & immortalitatem homini pro peccato suo abstulit, & tamen pro benignitate suæ pietatis fecunditatem ei sobolis reservavit. Quod ergo naturæ humanæ ex omnipotentis Dei dono servatum est, qua ratione poterit a sacri baptismatis gratia prohiberi ? In illo quippe mysterio, in quo omnis culpa funditus extinguitur, valde stultum est si donum gratiæ ei contradicere posse videatur. Cum vero enixa fuerit mulier, post quot dies debeat ecclesiam intrare, testamenti veteris præceptione didicisti : ut pro masculo XXXIII. diebus : pro femina vero LXVI. diebus debeat abstinere. Quod tamen sciendum est, quia in mysterio accipitur. Nam si eadem hora qua genuerit actura gratias intret ecclesiam, nullo peccati pondere gravatur. Voluptas etenim carnis, non dolor in culpa est. In carnis autem commixtione voluptas est ; in prolis vero partu dolor & gemitus. Unde & ipsi primæ matri omnium dicitur : *In doloribus paries*. Si itaque enixam mulierem prohibemus ecclesiam intrare, ipsa ei pœnam suam in culpam deputamus.

Quando enixa intret ecclesiam, Parte 1. dist. 5. c. Cum enixa.

Gen. 3.

Baptizare autem vel enixam mulierem, vel hoc quod genuerit sine mora, si mortis periculo urgetur, vel ipsa hora eadem qua gignit, vel hoc quod gignitur eadem qua natum est nullo modo prohibetur : quia sicut sancti mysterii gratia viventibus atque discernentibus cum magna discretione providenda est, ita his quibus mors imminet sine ulla dilatione offerenda est, ne dum adhuc tempus ad præbendum redemptionis mysterium quæritur, interveniente paululum, morte * inveniri non valeat qui redimatur.

Quando partus baptizetur.

* mora
* invenire.

Ad ejus vero concubitum vir ejus accedere non debet, quousque qui gignitur ablactetur. Prava autem consuetudo in conjugatorum moribus surrexit, ut mulieres filios quos gignunt nutrire contemnant, eosque aliis mulieribus ad nutriendum tradant. Quod videlicet ex sola causa incontinentiæ videtur inventum ; quia dum se continere nolunt, despiciunt lactare quos gignunt, Hæ itaque, quæ filios suos ex prava consuetudine aliis ad nutriendum tradunt, nisi purgationis tempus transierit, viris suis non debent admisceri.

Lactantibus prohibetur concubitus.

Quippe quia & sine partus causa, cum in consuetis menstruis detinentur, viris suis misceri prohibeantur : ita ut morte lex sacra feriat, si quis vir ad menstruatam mulierem accedat. Quæ tamen mulier dum consuetudinem menstruam patitur, prohiberi ecclesiam intrare non debet, quia ei naturæ superfluitas in culpam non valet imputari. Et per hoc quod invita patitur, justum non est ut ingressu ecclesiæ privetur. Novimus namque quod mulier, quæ sanguinis fluxum patiebatur, post tergum domini veniens vestimenti ejus fimbriam tetigit, atque statim ab ea sua infirmitas recessit. Si ergo in fluxu sanguinis posita laudabiliter potuit domini vestimentum tangere, cur quæ menstruum sanguinis patitur, ei non liceat domini ecclesiam intrare ? Sed dices : Illam infirmitas compulit, has vero de quibus loquimur, consuetudo constringit.

Menstruæ non prohibetur ecclesia.

Levit. 2.

Luc. 8.

git. Perpende autem, frater cariſſime, quia omne quod in hac mortali carne patimur, ex infirmitate naturæ eſt, digno Dei judicio poſt culpam ordinatum. Eſurire namque, ſitire, æſtuare, algere, laſſeſcere, ex infirmitate naturæ eſt. Et quid eſt aliud contra famem alimenta, contra ſitim potum, contra æſtum auras, contra frigus veſtem, contra laſſitudinem requiem quærere, niſi medicamenta quædam contra ægritudines explorare? Feminis namque & menſtruus ſui ſanguinis fluxus ægritudo eſt. Si igitur bene præſumpſit quæ veſtimentum domini in languore poſita tetigit, quod uni perſonæ infirmanti conceditur, cur non concedatur cunctis mulieribus quæ naturæ ſuæ vitio infirmantur?

Nec ſacra communio.

Sanctæ autem communionis myſterium in iiſdem diebus percipere non debet prohiberi. Si autem ex veneratione magna percipere non præſumpſit, laudanda eſt: ſed ſi perceperit, non judicanda. Bonarum quippe mentium eſt, etiam ibi aliquo modo culpas ſuas agnoſcere, ubi culpa non eſt: quia ſæpe ſine culpa agitur quod venit ex culpa. Unde etiam cum eſurimus, ſine culpa comedimus, quibus ex culpa primi hominis factum eſt, ut eſuriremus. Menſtrua enim conſuetudo mulieribus non aliqua culpa eſt, videlicet quia naturaliter accidit, ſed tamen quod natura ipſa ita vitiata eſt, ut etiam ſine voluntatis ſtudio videatur eſſe polluta, ex culpæ venit vitio, in quo ſeipſam qualis per judicium facta ſit humana natura cognoſcat, ut homo qui ſponte culpam perpetravit, reatum culpæ portet invitus. Atque ideo feminæ, quæ cum ſemetipſas conſiderant in menſtrua conſuetudine, ſi ad ſacramentum dominici corporis & ſanguinis accedere non præſumunt, de ſua recta conſideratione laudandæ ſunt. Dum vero percipiendi ex religioſæ vitæ conſuetudine ejuſdem myſterii amore rapiuntur, reprimendæ, ſicut prædiximus, non ſunt. Sicut enim in veteri teſtamento exteriora opera ſervabantur: ita in teſtamento novo non tam quod exterius agitur, quam id quod interius cogitatur, ſolicita intentione attenditur, ut ſubtili ſententia puniatur. Nam cum multa lex velut immunda manducare prohibeat, in evangelio tamen dominus ait: *Non quod intrat in os coinquinat hominem, ſed quæ exeunt de corde illa ſunt quæ coinquinant hominem.* Atque paulo poſt ſubjecit, exponens: *Ex corde exeunt cogitationes malæ.* Ubi ubertim indicatum eſt, quia illud ab omnipotenti Deo pollutum eſſe in opere oſtenditur, quod ex pollutæ cogitationis radice generatur. Unde Paulus quoque apoſtolus dicit: *Omnia munda mundis: coinquinatis autem & infidelibus nihil eſt mundum.* Atque mox ejuſdem coinquinationis cauſſam annuntians ſubjungit: *Coinquinatæ ſunt enim eorum & mens & conſcientia.* Si ergo ei cibus immundus non eſt, cujus mens immunda non fuerit, cur quod munda mente mulier ex natura patitur, ei in immunditiam reputetur? Vir autem cum propria conjuge dormiens, niſi lotus aqua intrare eccleſiam non debet, ſed neque lotus intrare ſtatim debet. Lex autem veteri populo præcipit, ut mixtus vir mulieri & lavari aqua debeat, & ante ſolis occaſum eccleſiam non intrare. Quod tamen intelligi ſpiritaliter poteſt; quia mulieri vir miſcetur, quando illicitæ concupiſcentiæ animus in cogitatione per delectationem conjungitur. Quia niſi prius ignis concupiſcentiæ a mente deferveat, dignum ſe congregatione fratrum exiſtimare non debet, qui ſe gravari per nequitiam pravæ voluntatis videt. Quamvis enim de hac re diverſæ hominum nationes diverſa ſentiant, atque alii alia cuſtodire videantur: Romanorum tamen ſemper ab antiquioribus uſus fuit, poſt admixtionem propriæ conjugis, & lavacri purificationem quærere, & ab ingreſſu eccleſiæ paululum reverenter abſtinere: nec hæc dicentes deputamus culpam eſſe conjugium: ſed quia ipſa licita commixtio conjugum ſine voluptate carnis fieri non poteſt, a ſacri loci ingreſſu abſtinendum eſt, quia voluptas ipſa eſſe ſine culpa nullatenus poteſt. Non enim de adulterio vel fornicatione, ſed de legitimo conjugio natus fuerat qui dicebat: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in delictis peperit me mater mea.* Qui enim in iniquitatibus conceptum ſe noverat, in delicto ſe natum gemebat; quia portat arbor in ramo humorem vitii quem traxit ex radice. In quibus tamen verbis non ipſam admixtionem conjugum iniquitatem nominat, ſed ipſam videlicet voluptatem admixtionis. Sunt enim multa quæ licita eſſe probantur ac legitima, & tamen in eorum actu aliquatenus fœdamur; ſicut ſæpe iraſcendo culpas inſequimur, & tranquillitatem in nobis animi perturbamus. Et cum rectum ſit quod agitur, non eſt tamen tunc approbabile, quod in eo animus perturbatur. Contra quippe vitia delinquentium iratus fuerat qui dicebat: *Turbatus eſt præ ira oculus meus.* Quia enim non valet niſi tranquilla mens in contemplationis lucem ſe ſuſpendere, in ira ſuum oculum turbatum dolebat: quia dum male acta deorſum inſequitur, confundi tamen atque turbari a ſummorum contemplatione cogebatur. Eſt ergo laudabilis ira contra vitium, & tamen moleſta, quia turbatum ſe reatum aliquem incurriſſe æſtimabat.

Matth. 15.

Ibidem.

Tit. 1.

Ibidem.

Pſal. 50.

Pſal. 6.

Sed ſi a communione abſtineant, eſſe laudabiles.

Oportet itaque legitima carnis copula ut cauſſa prolis ſit, non voluptatis; & carnis commixtio, creandorum liberorum ſit gratia, non ſatisfactio vitiorum. Si quis ergo ſua conjuge non cupidine voluptatis captus, ſed ſolummodo liberorum creandorum gratia utitur, iſte profecto ſive de ingreſſu eccleſiæ, ſeu de ſumendo corporis dominici ſanguiniſque myſterio, ſuo eſt relinquendus judicio; quia a nobis prohiberi non debet accipere, qui in igne poſitus neſcit ardere. Cum vero non amor procreandæ ſobolis, ſed voluptas dominatur in opere commixtionis, habent conjuges etiam de ſua commixtione quod defleant. Hoc enim eis concedit ſancta prædicatio, & tamen de ipſa conceſſione metu animum concutit. Nam cum Paulus apoſtolus diceret: *Qui ſe continere non poteſt, habeat uxorem ſuam*; ſtatim ſubjungere curavit: *Hoc autem dico ſecundum indulgentiam, non ſecundum imperium.* Non enim indulgetur quod licet quia juſtum eſt. Quod enim indulgeri dixit, culpam eſſe demonſtravit. Vigilanti ergo mente penſandum eſt quod in Sina monte dominus locuturus ad populum prius eumdem abſtinere a mulieribus præcepit. Et ſi illic ubi dominus per creaturam ſubditam hominibus loquebatur, tanta proviſione eſt munditia corporis requiſita, ut qui verba Dei perciperent, mulie-

Coeundum prolis cauſſa non voluptatis.

1. Cor. 7.

Vir ſtatim poſt coitum non ingrediatur eccleſiam, nec illotus.

lieribus mixti non essent : quanto magis mulieres, quæ corpus domini omnipotentis accipiunt, custodire in se munditiam carnis debent, ne ipsa inæstimabilis mysterii magnitudine prægraventur? Hinc etiam ad David de pueris suis per sacerdotem dicitur, ut si a mulieribus mundi essent, panes propositionis acciperent; quos omnino non acciperent, nisi prius mundos eos David a mulieribus fateretur. Tunc autem vir, qui post commixtionem conjugis lotus fuerit aqua, etiam sacræ communionis mysterium valet accipere, cum ei juxta præfinitam sententiam ecclesiam etiam licuerit intrare.

XI. Interrogatio Augustini.

Quæro etiam si post illusionem, quæ per somnium solet accidere, vel corpus Domini quilibet accipere valeat, vel, si sacerdos sit, sacra mysteria celebrare.

Quando nocturna pollutio celebrationem & communionem impediat.

Responsio beati Gregorii papæ.

Illusio nocturna pollutum reddit.

Hunc quidem testamentum veteris legis, sicut & in superiori capitulo jam diximus, pollutum dicit, & nisi lotum aqua ei usque ad vesperam intrare ecclesiam non concedit. Quod tamen tunc specialiter ad illum populum; spiritaliter autem intelligens sub eodem intellectu accipiet, quo præfati sumus : quia quasi per somnium illuditur qui tentatus immunditia vanis imaginibus in cogitatione inquinatur. Sed lavandus est aqua, ut culpas cogitationis lacrymis abluat. Et nisi prius ignis tentationis recesserit, reum se quasi usque ad vesperam cognoscit. Sed est in eadem illusione valde necessaria discretio, quæ valde subtiliter pensari debet, ex qua re accidat

Ejus genera.

Ex superfluitate. Ex infirmitate.

menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex naturæ superfluitate, vel infirmitate, aliquando ex cogitatione contingit. Et quidem cum ex naturæ superfluitate vel infirmitate evenerit, omnimodo hæc illusio non est * timenda : quia hanc animus nescius pertulisse magis dolendus est quam fecisse. Cum vero ultra modum appetitus gulæ in sumendis alimentis rapitur, atque idcirco humorum receptacula gravantur, habet exinde animus aliquem reatum, non tamen usque ad prohibitionem percipiendi sacri mysterii, vel missarum solennia celebrandi, cum fortasse aut festus dies exigit, aut exhiberi mysterium pro eo quod sacerdos alius in loco deest, ipsa necessitas compellit. Nam si adsunt alii qui implere mysterium valeant, illusio per crapulam facta, a perceptione sacri mysterii

* æstimanda.

Ex crapula.

prohibere non debet, sed ab immolatione sacri mysterii abstineri, ut arbitror, humiliter debet, si tamen dormientis mentem turpis imaginatio non concusserit. Nam sunt quibus ita plerumque illusio nascitur, ut eorum animus etiam in somno corporis positus turpibus imaginationibus non fœdetur. Qua in re * unum ibi ostenditur, ipsa mens rea, non tamen vel suo judicio penitus libera, cum se etsi dormienti corpore nihil meminit vidisse, tamen in vigiliis corporis meminit in ingluviem cecidisse. Si vero ex turpi cogitatione vigilantis oritur illusio in mente dormientis, patet animo suus reatus. Videt enim a qua radice inquinatio illa processerit, * quia quod cogitavit sciens, hoc pertulit nescius. Sed pensandum est ipsa cogitatio utrum suggestione an delectatione, vel, quod majus est, peccati consensu acciderit. Tribus enim modis impletur omne peccatum, videlicet suggestione, delectatione, consensu. Suggestio quippe fit per diabolum, delectatio per carnem, consensus per spiritum : quia cum primam culpam serpens suggessit, Eva velut caro delectata est, Adam velut spiritus consensit. Et necessaria est, magna discretio, ut inter suggestionem, delectationem & consensum judex sui animus præsideat. Cum enim malignus spiritus peccatum suggerit in mente, si nulla peccati delectatio sequatur, peccatum omnimodo perpetratum non est. Cum vero caro delectari cœperit, tunc peccatum incipit nasci. Si autem etiam ad consensionem ex deliberatione descendit, tunc peccatum cognoscitur perfici. In suggestione igitur peccati * semen est, in delectatione fit nutrimentum, in consensu perfectio. Et sæpe contingit, ut hoc quod malignus spiritus seminat in cogitatione, * caro in delectationem trahat, nec tamen animus eidem delectationi consentiat. Et cum caro sine anima delectari nequeat, ipse tamen animus carnis voluptatibus reluctans, in delectatione carnali aliquo modo ligatur invitus, ut ei * ex ratione contradicat, nec consentiat, & tamen delectatione ligatus sit, sed ligatum se vehementer ingemiscat. Unde & ille cælestis exercitus præcipuus miles gemebat dicens : *Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivum me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis.* Si autem captivus erat minime pugnabat : quapropter & captivus erat, & captivus non erat, * sed pugnabat. Igitur legi mentis lex quæ in membris est repugnabat, pugnabat autem, quapropter captivus non erat. Ecce itaque homo est, ut ita dixerim, & captivus & liber; liber ex justitia quam diligit, captivus ex delectatione quam portat invitus.

* una sibi ostenditur ipsa mens rea, non tunc vel suo judicio libera.

* qui

Triplex in peccato gradus. Suggestio.

Delectatio. Consensus.

Initium.

* carnem.

* & r. c. ne consentiat.

Rom. 8.

* Pugnabat igitur l. m. cui lex q. i. m. e. r. si sic pugnabat captivus non erat.

JOANNIS DOMINICI MANSI IN SEQUENTEM EPISTOLAM PRÆMONITIO.

CÈlebrem Gregorii ad Auguſtinum epiſtolam iterum exhibeo, quæ licet eadem eſt cum ſuperiori, adhuc tamen illa integrior eſt, ac variantibus abundat. Illam olim in meo conciliorum ſupplemento vulgavi ex Lucenſi codice 490.; ſed neſcio quo fato acciderit, ut fœdis erroribus vitiata in publicum prodierit. Recenſitam igitur illam, ad eumdem codicem, ſedulo ac diligenter correctam, nunc iterum profero. Ballerini fratres ex vetuſtiſſimo Veronenſi codice in tomo III. pag. CCXL. Operum S. Leonis Magni perſimilem & ipſi dederunt, ſed non integram, cum qua ego meam hanc contuli & variantes in ima pagella ſubjunxi. Præmonendi ſunt tamen lectores, Veronenſem codicem ordinem interrogationum fere omnino a cod. Lucenſi divertere; nam præter primam quæſtionem quæ locum habet ubique eumdem. In Veronenſi codice pro ſecunda datur varia conſuetudo legendi miſſam in eccleſiis. Tertia eſt ibidem de fure rerum ſacrarum. Quarta de muliere prægnante. Quinta de illuſione per ſomnium. Sexta de duobus fratribus qui cum duabus ſororibus conjugium conciliant: nec ultra aliquid datur; ex quo inferunt Ballerini codicem hunc ſuum mancum eſſe.

RESCRIPTUM S. GREGORII AD AUGUSTINUM

Quem Saxoniæ in prædicatione direxerat. Inter cetera & ad locum.

PEr dilectiſſimos meos filios Laurentium presbyterum, & Petrum monachum fraternitatis tuæ ſcripta ſuſcepi, in quibus me de multis capitulis requirere curaſti; ſed quia prædicti filii podagræ me invenerunt doloribus afflictum, & cum urgerent citius dimitti, ita (a) reluctati ſunt, ut in eadem me doloris afflictione relinquerent, ſinguliſque capitulis, ut debui, latius reſpondere non valui.

CAPUT PRIMUM.

De epiſcopis.

QUaliter cum ſuis clericis converſetur vel de his quæ de fidelium oblationibus accedunt ad altario quantæ debent fieri portiones, & (b) qualiter epiſcopus agere debeat. Sacra ſcriptura teſtatur, quod te bene noſſe non eſt dubium & ſpecialiter beati Pauli apoſtoli ad Timoteum epiſtolæ, in quibus erudire ſtuduit qualiter eum in domo Dei oportuiſſet converſari. Mos enim ſedis apoſtolicæ eſt, ut ordinatis epiſcopis præcepta traderet, & ex omni ſtipendio, quod accedit, quatuor debeant fieri portiones; una videlicet epiſcopo, & familiæ propter hoſpitalitatem atque ſuſceptionem, alia clero, tertia pauperibus, quarta eccleſiis reparandis. Sed quia tua fraternitas monaſterii regulis erudita ſeorſum vivere non debet a clericis ſuis, in eccleſia Anglorum, quæ auctore Deo nuper ad fidem perducta eſt, hanc debet converſationem inſtruere, quæ initio naſcentis eccleſiæ fuit patribus noſtris, in quibus nullus eorum ex his A quæ poſſidebant ſuum aliquid eſſe dicebant; ſed erant illis omnia communia.

Si vero clerici ſunt, & extra ſacros ordines conſtituti, qui ſe continere non poſſunt, ſortire uxores debent, & ſtipendia exterius accipere, quia & de eiſdem patribus, de quibus præfati ſumus, novimus ſcriptum, quia videbatur ſingulis pro cuique erat opus. De eorum quoque ſtipendio cogitandum ſit, atque providendum eſt & ſub eccleſiaſtica regula ſimul tenendi, ut bonis moribus vivant, & canendis pſalmis invigilent, & ab omnibus inlicitis cor, & linguam, & corpus, Deo auctore, conſervent, communi vita viventibus, de faciendis portionibus vel exhibenda hoſpi- B talitate, adimplenda miſericordia, quid erit nobis loquendum? Quod omne quod ſupereſt in cauſis piis ac religioſis erogandum, magiſtro omnium dicente: quod date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis.

Cum una ſit fides, ſunt eccleſiarum diverſæ conſuetudines (c) & conſuetudo miſſarum in S. R. E. (d) in Galliarum eccleſiis tenetur. Novit fraternitas tua Romanæ eccleſiæ conſuetudinem, in qua ſe meminit nutritam, *quæ (manus ant. addit) valde amabilem te habeat; ſed mihi placet*, ut ſive in Romana, ſive in Galliarum, ſive in qualibet eccleſia aliquid inveniſti, quod plus omnipotenti Deo poſſit placere, ſolicite eligat, & in Anglorum C eccleſia, quæ adhuc nova eſt ad fidei inſtitutionem præcipuo quam de multis eccleſiis potui infundam. Non enim pro locis res, ſed pro bonis rebus loca amanda ſunt. Ex ſinguliſ ergo quibuſque eccleſiis, quæ piam regulam ſervam quæ recta ſunt eligat, & hæc quaſi in vaſculo collecta apud Anglorum eccleſiam in conſuetudine depone. (e) Obſecro quid pati debeat, ſi quis aliquid de eccleſia furtim abſtulerit. Hoc tua fraternitas ex perſona (f) furis penſare poteſt, qualiter valeat corrigi. Sunt enim quidam, qui habentes ſubſidia furtum penetrant, & ſunt alii qui in hac re

(a) Cod. Veron. *relaxati*. (b) *primo enim capitulo requiſiſti, ut liber unus tranſmitti debuiſſet, in quo contineri poſſit, qualiter in eccleſia epiſcopus*. (c) *& aliter conſuetudo*. (d) *atque aliter in &c.* (e) *Tertio quoque capite requirit quid &c.* (f) *furis* deeſt.

re ex inopia delinquunt. Unde & neceſſe eſt ut quidam damnis, quidam vero verberibus, & quidam diſtrictius, quidam lenius corrigantur. Et cum paulo diſtrictius agitur ex cauſa agendum eſt non ex furore; quia ipſi hoc præſtatur qui corrigitur, ne gehennæ ignis tradatur. Sic enim nos fidelibus tenere diſciplinam debemus, ſicut boni patres carnalibus filiis ſolent, quos & pro culpis verberibus feriunt; & tam ipſos, quos doloribus affligunt habere hæredes quærunt, & quæ poſſident ipſis reſervant quos irati inſequi videntur. Hæc ergo caritas in mente tenenda eſt, & ipſa modus correctionis dictat, ita ut mens extra rationis regulam omnino nihil faciat.

Additum eſt etiam quomodo ea quæ furto ecclesiis abſtraxerint reddere debeant, ſed abſit quod eccleſia quicquam cum augumento recipiat, quod de terrenis rebus videtur amittere, & lucra de vanis quærere.

Si longinquitas itineris magna interjacet, ut epiſcopi non facile valeant convenire, an debeant ſine aliorum epiſcoporum præſentia epiſcopi ordinari. Et quidem in Anglorum eccleſia, in qua adhuc tu ſolus epiſcopus inveneris, ordinari epiſcopus non aliter ſine epiſcopis poteſt; nam quando de Gallis epiſcopi veniunt, qui in ordinatione epiſcopo teſtes adſiſtunt. Sed fraternitatem tuam ita volumus epiſcopum ordinare, ut ipſi ſibi epiſcopi longo intervallo minime disjungantur, quatenus nulla ſit neceſſitas, ut ordinationes epiſcopis paſtores quoque alii, quorum præſentia valde eſt utilis, facillime debeat convenire. Cum igitur auctore Deo ita fuerint epiſcopi in propinquis ſibi locis, ordinationes ſine aggregatis tribus vel quatuor epiſcopis fieri non debent, nam in ipſis rebus ſpiritalibus aut ſapienter aut mature diſponantur; exemplum enim trahere a rebus etiam carnalibus poſſumus. Certe enim cum conjugia in mundo celebrantur, conjugati quique convocantur, ut qui in via jam conjugii proceſſerant, in ſubſequentis quoque copulæ gaudio miſceantur. Cur ergo non novet in hac ſpiritali ordinatione, qua pro ſacro miſterio homo Dei conjungitur, tales conveniant qui vel in profecto ordinato epiſcopi gaudeant, vel pro ejus omnipotenti Domino preces pariter fundant.

Qualiter debemus cum Galliarum atque Britaniarum epiſcopis agere. In Galliarum epiſcopis unam tibi auctoritatem tribuimus qui ab antiquis prodeceſſorum meorum temporibus pallium Arellatenſis epiſcopus accepit, quem nos privare auctoritate percepta minime debemus. Si igitur contingat ut fraternitas tua Galliarum provinciam tranſeat, cum eodem Arellatenſi epiſcopo debet agere, qualiter ſi quæ in epiſcopis vitia corrigantur; qui ſi forte in diſciplinæ rigore tepidus exiſtat, tuæ fraternitatis zelo accendendus eſt. Cui etiam epiſtolas fecimus, ut cum tuæ ſanctitatis præſentia in Gallis, & ipſe tota ſubveniat, & quæ ſunt creatori noſtro juſſioni contraria ad epiſcoporum moribus compeſcat. Ipſe enim extra auctoritatem propriam epiſcopos Galliarum judicare non poteris, ſed ſuadendo, blandiendo, bona quoque tua opera eorum imitatione monſtrando, pravorum mentes ad ſanctitatis ſtudium reforma, quia ſcriptum eſt in lege: *per alienam meſſem tranſiens falcem mittere non debet, ſed manu ſpicas conterere, & manducare.* Falcem enim judicii mittere non potes in ea ſegete quæ alteri videtur eſſe commiſſa. Sed per affectum boni operis frumenta dominica vitiorum ſuorum paleis expoli, & in eccleſiæ corpore monendo converte.

Quicquid vero ex auctoritate agendum eſt, cum prædicto Arellatenſi epiſcopo agatur; nec prætermitti poſſit hoc quod antiqua patrum conſtitutio invenit.

Britanorum vero omnes epiſcopos tuæ fraternitati commiſimus, ut indocti doceantur, infirmi perſuaſione roborentur, perſuaſi auctoritate corrigantur.

Requiſiſti ſi debeant duo germani fratres ſingulas ſorores accipere, quæ ſunt ab illis longa progenie generatæ. Sed hoc fieri modis omnibus licet, nec quicquam in ſacris eloquiis invenitur, quod huic capitulo contradixiſſe videatur.

Addens quia in Anglorum gente novercis & cognatis libere miſceantur. Sed ſancta lex prohibet conjugationis turpitudinem revelari. Cum noverca autem miſceri grave eſt facinus, quia in lege ſcriptum eſt, turpitudinem patris tui non revelabis. Neque enim patris turpitudinem filius revelare poteſt, ſed quia ſcriptum eſt: *erunt duo in carne una.* Qui turpitudinem novercæ, quæ una caro cum patre fuit, revelare præſumpſerit, profecto patris turpitudinem revelabit. Cum cognata quoque miſceri prohibitum eſt, quia pro conjunctione priore caro fratris fuerat facta. Pro qua re etiam Johannes Baptiſta capite truncatus eſt, & ſancto martyrio conſummatus. Cui non eſt dictum, ut Chriſtum negaret, ſed pro Chriſti confeſſione occiſus eſt. Sed quia idem Dominus Deus noſter Jeſus Chriſtus dixerat: *ego ſum veritas*, quia pro veritate Johannes occiſus eſt, videlicet pro Chriſto ſanguinem fudit.

Quia vero ſunt multi in Anglorum gente, qui dum adhuc in infidelitate poſiti eſſent huic nefando conjugio dicuntur admixti, ad fidem venientes admonendi ſunt, ut ſe abſtineant, & grave hoc eſſe peccatum agnoſcant: tremendum Dei judicium timeant, ne per carnalem delectationem tormenta æterni cruciatus incurrant. Non tamen pro hac re ſacri corporis ac ſanguinis Domini communione privati ſunt, nec in eis illa ulciſci videamur, in quibus ſe per ignorantiam ante lavacrum baptiſmatis adſtrinxerunt. In hoc enim tempore ſancta eccleſia quædam pro fervore corrigit, quædam pro manſuetudine tollerat, quædam pro conſideratione diſſimulat, ut ſpe malum, quod adverſatur portando & diſſimulando compeſcat. Omnes autem, qui ad fidem veniunt monendi ſunt, ne tale aliquid audeant perpetrare. Si qui enim perpetraverint corporis & ſanguinis Domini communione privandi ſunt; quia in his, quæ pro ignorantia fecerunt culpa aliquatenus tolleranda eſt. Ita in his fortiter inſequenda, qui non metuunt ſciendo prævaricare.

In hoc quoque capite requiſiſti ſi prægnans mulier debeat baptizari, aut poſtquam genuerit poſt quantum temporis poſſit eccleſiam intrare, aut etiam baptizari, ut ne morte occupetur quod genuit, poſt quot dies ei liceat ſacri baptiſmatis ſacramentum percipere, aut

post quantum temporis huic vir suus possit in carnis copulatione jungi. (a)

Requisisti, ut si menstrua conſuetudine tenetur, aut in ecclesia intrare liceat, aut sacræ communionis sacramenta percipere, aut vir suæ conjugi permixtus priusquam lavetur aqua, si in ecclesia possit intrare, vel etiam ad ministerium sacræ communionis accedere. Quæ omnia (b) apud Anglorum gentem fraternitatem tuam arbitror requisitam. Cui jam te responsum reddidisse non ambigo. Sed quod ipse dicere & sentire potuisti, credo, quia mea apud te volueris responsione firmari. Mulier enim prægnans cur non debeat baptizari cum non sit ante omnipotentis Dei oculos culpa aliqua fœcunditas carnis? Nam cum primi parentes nostri in paradiso deliquissent, immortalitatem, quam acceperunt, recto Dei judicio perdiderunt, sed quia idem omnipotens humanum genus in culpa sua funditus extinguere noluit, & immortalitatem homini pro peccato suo abstulit; & tamen pro benignitate suæ pietatis fœcunditatem sobolis reservavit; quod ergo in natura humana ex omnipotentis Dei dono reservatum est, qua ratione poterit sacri baptismatis gratia prohiberi? In illo quippe mysterio, in quo omnis culpa funditus extinguitur, valde stultum est si donum gratiæ contradicere posse videatur.

Cum vero enixa fuerit mulier post quot debeat dies ecclesiam intrare, testamenti veteris perceptione didicisti, ut per masculum diebus triginta tribus, pro fœmina autem quadraginta VI. debeant abstinere, quod tamen sciendum est quia in mysterio æterno, si hora eadem qua genuerat actura gratias intret ecclesiam nullo peccati pondere gravatur. Voluptas enim carnis, non dolor in culpa est. In carnis autem commixtione voluptas est; nam in prolis protelatione gemitus. Unde & ipsi pro matrimonio dicitur: *in doloribus paries*. Si ergo enixam mulierem intrare ecclesiam prohibemus ipsam ei pœnam in culpa deputamus. Baptizari autem vel enixa mulier, vel hoc quod genuerit, si mortis periculum arguitur, vel ipsa hora eadem qua gignit, vel hoc quod gignitur eadem hora qua natum est, nullo modo prohibetur; quia mysterii gratia sicut viventibus atque discernentibus cum magna discretione præbenda est; Ita his quibus mors imminet sine ulla dilatione offerenda, ne dum adhuc tempus ad præbendum redemptionis mysterium quæritur, interveniente paululum mora inveniri non valeat, qui redimatur. Ad ejus vero concubitum vir suus accedere non debet, quoadusque proles quæ gignitur, ablactetur. Prava autem in conjugatorum moribus consuetudo surrexit, ut mulieres filios, quos gignunt nutrire contemnunt; eosque aliis mulieribus ad nutriendum tradunt, videlicet ex sola causa incontinentiæ videtur inventum, quia dum se continere non volunt, dispiciunt lactare quos gignunt. Si itaque filios suos ex prava consuetudine aliis ad nutriendum mulieribus tradunt, nisi purgationis tempora transirent, viris suis non debent adjungi, quippe quia & si in partis causam cum in consuetis menstruis detinentur, a viris suis prohibentur, ita ut morte lex sacra feriat, si quis vir ad menstruatam mulierem accedat. Quæ tamen mulier dum consuetudine menstrua patitur, prohiberi ab ecclesia non debet, quia ei naturæ superfluitas in culpa non valet reputari; & per hoc quod in vita patitur justum non est, ut ingressu ecclesiæ privetur. Novimus namque quod mulier, quæ fluxum patiebatur sanguinis post tergum Domini humiliter veniens, vestimenti ejus fimbriam tetigit, atque ab ea statim sua infirmitas recessit. Si ergo in fluxu sanguinis posita laudabiliter potuit Dominicum vestimentum tangere, cur quæ menstruum sanguinem patitur, ei non liceat ecclesiam Domini intrare?

Sed dices, illam infirmitas compulit, has vero, de quibus loquimur consuetudo constringit. Perpende autem frater carissime, quia omne, quod in hac mortali carne patimur ex infirmitate naturæ, est digno Dei judicio post culpam ordinatum. Exurire namque, sitire, æstuare, habjcere, lassescere ex infirmitate naturæ est. Quid est aliud contra famem alimenta, contra sitim potum, contra æstum auram, contra frigus vestem, contra lassitudinem requiem quærere, nisi medicamentum quidem contra ægritudines explorare? Fœminis itaque menstruo suo sanguinis ægritudo est. Si igitur bene præsumpserit quæ vestimentum Domini in languore posita tetigit, commune personæ infirmitati conceditur, cur non concedatur cunctis mulieribus, quæ naturæ suæ vitio infirmantur. Sanctæ autem communionis mysterium in eisdem diebus percipere, non debent prohiberi. Si enim ex magna veneratione percipere non præsumit, laudanda est, & si perceperit non judicanda: bonarum quippe mentium est, ibi aliquo modo culpas agnoscere, ubi culpa non est; quia sæpe sine culpa agitur, quod venit ex culpa. Unde etiam cum esurimus, sine culpa comedimus, ex culpa primi hominis factum est. Menstrua etenim consuetudo mulieribus non aliqua est, videlicet, quod naturaliter accidit, sed tamen quod natura ipsa ita vitiata est, ut etiam sine voluntatis studio videantur esse polluta, ex culpa venit vitium. In quo se ipsa quale præjudicium facta sit humana natura cognoscat, & homo culpam sponte perpetravit, reatum culpæ portet invitus; atque ideo fœminæ cum semetipsas considerant in menstrua consuetudine ad sacramentum Dominici corporis & sanguinis non præsumunt; de qua recte consideratione laudandæ sunt. Dum ad percipiendum vero ex religiosæ vitæ consuetudine ejusdem mysterii amore rapiuntur, reprehendendæ, sicut prædiximus, non sunt, sicut enim in testamento veteri exteriora observantur opera, ita in testamento novo non tam id quod exterius agitur, quam id quod interius cogitatur, sollicita intentione attenditur, nam cuncta lex velut immunda manducare prohibeat; in evangelio Dominus dicit: *non quod intrat in os coinquinat hominem, sed quæ exeunt de ore, illa sunt, quæ coinquinant hominem:* atque paulo post subjecit, exponens: *ex corde exeunt cogitatio-*

(a) Cod. Veron. post illud *in carnis copulatione jungi*, subjungit ea quæ inferius leguntur, *aut si menstruæ consuetudine &c.*

(b) Rudi Angelorum gente.

tationes malæ; ubi ubertim indicatum est, quia illud apud omnipotentem Deum pollutum est in opere ostenditur, quod ex polluta cogitationis radice generatur, unde Paulus quoque apostolus dicit: *omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil est mundum*. Atque mar ejusdem causa coinquinationis, adnuntians, subjungit: *coinquinatæ sunt enim, & mens eorum & conscientia*. Si ergo cibus immundus non est, cui mens immunda non fuerit, cur quod munda mente mulier ex natura patitur ei immunditia reputetur.

Vir autem cum propria conjuge dormiens, nisi lotus aqua intrare in ecclesiam non debet; sed neque lotus intrare statim ecclesiam non debet. Lex autem veteri populo præcepit, ut mixtus vir mulieri lavari aqua debeat, & ante solis occasum ecclesiam non intrare. Quod tamen intelligi spiritualiter potest, quia mulieri vir miscetur, quando illicitæ concupiscentiæ animus in cogitatione per delectationem conjungitur. Quia nisi prius ignis concupiscentiæ a mente deferveat, dignum se congregationi fratrum existimare non debet, qui se gravari per nequitiam pravæ voluntatis videt. Quamvis de hac re diversæ hominum rationis, diversaque sententia, atque alia custodire videantur, Romanorum tamen semper ab antiquioribus usus fuit, post admixtionem proprii conjugis, & lavacri purificationem quærere, & ab ecclesiæ ingressu paululum reverenter abstinere.

Nec hæc dicentes culpam deputamus esse conjugium, sed quia ipsa licita admixtio conjugis sine voluptate carnis fieri non potest: a sacris locis abstinendum est; quia voluntas ipsa esse sine culpa nullatenus potest. Non enim de adulterio, vel de fornicatione, sed de legitimo conjugio natus fuerat, qui dicebat: *ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in delictis peperit mater me*. Qui enim in iniquitatibus conceptum se noverat, & in delictis se natum gemebat; quia portat arbor in ramo umorem vitii, quod traxit ex radice. In quibus tamen verbis non admixtionem conjugum iniquitatem nominat, sed ipsam videlicet voluntatem admixtionis. Sunt enim multa licita, ac legitima; & tamen in eorum acto aliquatenus fœdantur, sicut sæpe irascendo culpas insequimur, & tranquillitatem in nobis animi perturbamus, & cum rectum sit quod agitur non est tamen approbabile, quod in eo animus perturbatur. Contra vitia quippe delinquentium iratus fuerat qui dicebat: *turbatus est præ ira oculus meus*. Quia tamen non valet nisi tranquilla mens in contemplationis se luce suspendere, in ira suum oculum turbatum dolebat, quia dum male acta deorsum insequitur, confundi, atque conturbari a summorum contemplatione cogebatur. Et laudabilis ergo est ira contra vitium, & tamen molestia quia turbatum se aliquem reatum incurrere æstimabat. Oportet itaque legitimam carnis copulam, ut causa prolis sit non voluntatis, sed carnis commixtio creandorum liberorum sit gratia, non satisfactio vitiorum. Si quis vero suam conjugem non cupidine voluptatis rapitur, sed solummodo creandorum liberorum gratia utitur, iste profecto sive de ingressu ecclesiæ seu de sumendo dominici corporis & sanguinis mysterio suo est judicio relinquendus, qui a nobis prohiberi non debet accipere, qui in igne positus nescit ardere. Cum vero non amor procreandæ sobolis, sed voluntas dominatur in opere commixtionis, habent conjuges de sua commixtione etiam quod defleant, Hoc enim eis concedit sancta prædicatio; & tamen de ipsa conversatione metus animum concutit. Nam cum Paulus apostolus diceret: *qui se continere non potest, habeat uxorem suam*, statim subjungere curavit: *Hoc autem dico secundum indulgentiam non secundum imperium*. Non enim indulgetur quod licet quia justum est. Quod igitur indulgere dixit culpam esse demonstravit.

Vigilanti vero mente pensandum est, quod in Sina monte Dominus ad populum locuturus, prius eumdem populum abstinere a mulieribus præcepit, & si illic ubi Dominus per creaturam subditam hominibus loquebatur, tanta provisione munditio corporis requisita, ut qui verba Dei perciperent, mulieribus mixti non essent; quanto magis mulieres, quæ corpus Domini omnipotentis accipiunt, custodire in se munditiam carnis debent, ne ipsa inæstimabilis mysterii magnitudine graventur? Hinc etiam ad David de pueris suis per sacerdotem dicitur: ut si a mulieribus mundi essent panes propositionis acciperent, nisi prius eos mundos David mulieribus pateretur. Tunc autem vir qui post admixtionem conjugis lotus aqua fuerit etiam sacræ communionis mysterium valet accipere, cum ei juxta præfinitam sententiam etiam ecclesiam licuerit intrare.

Interrogatio Augustini,

SI post inlusionem quæ per somnium solet accidere, vel corpus Domini liber accipere valeat, vel si sacerdos sit sacra mysteria celebrare.

R. Hunc quidem testamentum veteris legis, sicut in superiori capitulo jam diximus, pollutum dicit, & nisi lotum aqua, & usque ad vesperum intrare in ecclesiam non concedit, quod tamen aliter populus spiritalis intelligens sub eodem intellectu accipiens quo præfati sumus, quia quasi per somnium, qui tentatus immunditia visis imaginibus in cogitatione inquinatur. Sed lavandus est aqua, ut culpas cogitationis lacrymis abluat, & nisi prius tentationis ignis recesserit, reum se quasi usque ad vesperum cognoscat.

Sed est in eadem illusione valde necessaria discretio, quæ subtiliter pensari debeat, ex qua re accedat menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex naturæ superfluitate vel infirmitate, aliquando ex cogitatione contingit. Et quidem cum ex naturæ superfluitate vel infirmitate evenerit omnimodo hæc illusio non est timenda, quia hanc animus nesciens, pertulisse magis dolendum est, quam fecisse. Cum vero ultra modum appetitus gula in sumendis alimentis rapiatur, atque idcirco humorum receptacula gravantur, habet exinde animus aliquem reatum, non tamen usque ad prohibitionem percipiendi sancti mysterii, vel missarum solemnia celebrandi, cum fortasse aut festus dies exigit, aut exhiberi mysterium, pro eo quod sacerdos alius in loco deest, ipsa necessitas compellit. Nam si absunt alii qui implere mysterium valeant, illusio per crapulam a perceptione sacri mysterii prohibere non debet; sed ab immolatione sa-

cri mysterii abstinere ut arbitror, humiliter A debet, si tamen dormientis mentem turpi imaginationi non consenserit. Nam sunt quibus ita plerumque illusio nascitur, ut eorum animus etiam in somno corporibus positus turpibus imaginationibus non fœdetur, qua in re unum ibi ostenditur, ipsa mens rea, non tamen vel suo judicio libera, cum se etsi dormienti corpore nihil meminit vidisse; tamen invigilis corporis meminit in ingluviem cecidisset. Sin vero ex turpi cogitatione vigilantis oritur illusio dormientis, patet animo reatus suus; videt enim a qua radice inquinatio illa processerit, quia quod cogitavit sciens, hoc pertulit nesciens. Sed pensandum est ipsa cogitatio utrum suggestione, an delectatione; vel, quod B malum est, peccati consensu accidit. Tribus enim modis impletur omne peccatum, videlicet suggestione, delectatione, consensu. Suggestio quippe fit per diabolum, delectatio per carnem, consensus per spiritum, quia & primam culpam serpens suggessit; Eva velut caro delectata est; Adam vero, velut spiritus consensit. Et necessaria est magna discretio, ut inter suggestionem atque delectationem, & consensum judex sui animus præsedeat. Cum enim malignus spiritus peccatum suggerit qui in mente, si nulla delectatio peccati sequatur, peccatum omnimodo perpetratum non est. C Cum vero delectare caro cœperit, tunc peccatum incipit nasci. Si autem etiam ex deliberatione consentit, tunc peccatum cognoscitur perfici. In suggestione igitur peccati semen; in delectatione fit nutrimentum, in consensu perfectio. Et sæpe contigit ut hoc quod malignus spiritus seminat in cogitatione, caro in delectationem trahat; nec tamen anima eidem delectationi consentiat; & cum caro delectare sine anima nequeat, ipse tamen animus carnis voluptatibus reluctans in delectatione carnali aliquo modo ligatur invitus, ut ei ex ratione contradicat, nec consentiat, & tamen delectatione ligatus sit, sed ligatum se vehementer ingemiscat. Unde & ille cœlestis egregius præcipuus miles gemebat dicens: Video D aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivum me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis. Si autem captivus erat minime pugnabat, sed expugnabat. Quapropter & captivus erat & pugnabat. Igitur lege mentis, cui lex quæ in membris est repugnabat captivus non erat. Ecce itaque homo est, ut ita dixerim, captivus & liber; liber ex justitia quam delet, captivus ex delectatione quam portat invitus. Explicit. Amen.

Observatio Philippi Labbe S. J.

In collectione Isidori Mercatori, quam Jacobus Merlinus S. Theol. Doctor anno 1524. Parisiis in folio edidit, extat pag. 244. Felicis Siciliæ episcopi ad S. Gregorium papam epistola, cum rescripto S. Gregorii ad eumdem ep. Felicem quoad consulta respondet. Utrumque opusculum perinde falsum ac supposititium plerique viri eruditi existimant. Unum tamen ab altero sic pendet, itaque connexum est, ut aut utrumque adscribendum fuerit, aut utrumque pariter Regio collectori ablegandum. Nos neutrum ab hac nostra collectione patiemur abesse, ut lector ipse dijudicet.

EPISTOLA FELICIS SICILIÆ EPISCOPI

S. Gregorio Papæ Romæ * directa.

Domino beatissimo & honorabili sancto patri Gregorio Papæ, Felix vestræ salutis amator.

BEatissimæ vestræ salutis ac sanctitatis jura penes Deum sunt manifesta, dum prædicationibus scilicet apostolicis & doctrina veræ fidei cultura universa repleta sit terra: per divinorum tamen eruditionem eloquiorum vestra instruente admonitione exhortatoria superædificatur orthodoxa Christi ecclesia apostolica institutione fundata, & a fidelibus patribus firmissime roborata. Ad quam omnes beatissimi apostoli pari honoris & potestatis consortio præditi populorum agmina convertentes, pie sancteque de tenebris ad lumen, de lapsu infidelitatis ad veram fidem, de morte ad vitam homines divinæ prædestinationis gratia præscitos salutaribus præceptis ac monitis perduxerunt. Quorum sanctorum apostolorum vestra fraternitas honoranda sequens merita & perfectius implens exempla, ecclesiam Dei morum probitate, & actuum sanctitate condecorat & fide sacra Christianisque moribus vigens, quæ fieri Deo placita præcipit, studiis pontificalibus indesinenter operatur & perficit; servans divinæ legis præcepta, quia *non auditores legis justi sunt apud Deum*, sicut narrat apostolus, *sed factores legis justificabuntur*. Rom. 2.

Hæc quidem meditantes perlatum est sicut a quibusdam Roma venientibus vos Augustino consodali nostro, per venerabilem sanctitatem vestram postmodum episcopo Anglorum genti ordinato, & illuc directo atque Anglis scripsisse, quos olim ad fidem conversos per vos cognovimus, ut quarta progenie conjuncti non separentur. Quæ consuetudo dudum in illis, aut in istis partibus, quando una vobiscum ab infantia nutritus atque edoctus fui, non erat, nec in ullis prædecessorum vestrorum decretis, aut reliquorum generaliter vel specialiter patrum institutis legi, aut hactenus ab ullis sapientibus esse concessum didici, sed semper usque septimum originis suæ gradum hoc a sanctis antecessoribus vestris & cæteris sanctis patribus, tam in Nicæna synodo, quam & in aliis sanctis conciliis congregatis, servari debere reperi, & a recte viventibus, ac Deum timentibus hominibus studiose perviderи cognovi. Dum hæc nobiscum versabantur, supervenere & alia de quibus necessarium vobis videtur vestram consulere auctoritatem.

Devenerunt quippe ad nos, tam Benedictus E Syracusanæ ecclesiæ Episcopus, quam & alii fratres nostri equidem lacrymantes ac dicentes, per sæculares & laicos nimis se esse turbatos, atque animo afflictos super immoderatis actibus eorum; pro quibus & aliqua * merita eis impingebantur. * injusta. Ris.

Sunt etiam quædam ecclesiæ in nostra provincia, super quarum consecrationibus dubitatur; & tam propter * aerum antiquitatem, quam & propter earum custodum incuriam nescitur utrum dedicatæ ab episcopis fuerint nec ne; super quibus omnibus nos a vestra * earum & in Ta

san-

sanctitate ac vestræ sedis auctoritate instrui precamur. Et utrum ea, quæ (sicut prædiximus) vos præfato consodali nostro Augustino Episcopo, & Anglorum genti scripsisse audivimus, specialiter ei, an generaliter omnibus scripta sunt, scriptis vestris imbui quærimus, & de hac, sive de aliis præscriptis rebus pleniter informari cupimus. Nos enim ea quæ legimus, & observari a fidelibus cognovimus non increpando (quod absit) vobis significamus, sed quid rationabiliter & fideliter super his observare debeamus requirimus.

Et quoniam non modicum murmur super hac re nobiscum versatur, quid respondere fratribus & coepiscopis nostris debeamus a vobis quasi a capite responsum quærimus; ne super his ancipites remaneamus, aut murmur ullum tam nostris temporibus quam post, inter vos & alios remaneat: rumorque vester, qui semper bonus & optimus fuit, detractionibus laceretur vel subrogetur, aut nomen vestrum (quod absit) supervenientibus temporibus blasphemetur.

Nos autem quæ recta sunt, auctore Deo humili corde servantes, uno vinculo charitatis vobis constricti vestram religionem in omnibus ut fideles alumni defendentes a vobis quæ recta sunt quærimus; scimus enim ut semper sanctæ sedis præsules, primo apostoli, deinde successores eorum fecerunt, vos universalis ecclesiæ & maxime episcoporum (qui oculi propter contemplationem & speculationem vocantur domini) curam gerere, ac de religione & lege * vestra assidue cogitare.

Sicut scriptum est. *Beatus vir qui meditabitur in lege domini die ac nocte.* Quæ meditatio non lectione per figuram literarum tantum conspecta, sed exuberante in vobis Christi gratia in vestra cognoscitur conscientia immobiliter insita, nullatenus de vestro corde recedente lege Christi & justitia domini sacrosancta, sicut in Psalmis dicit Propheta: *Os justi meditabitur sapientiam, & lingua ejus loquetur judicium; lex Dei ejus in corde ipsius*, non atramento sed spiritu Dei vivi vestris in arcanis conscripta. Non igitur in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis. Extinguatur, oramus, vestris sapientissimis responsis & auxiliis omnis tenebrarum caligo, ut lucifer nobis resplendeat per vos, sanctissime pater, & dogmatica definitio omnes ubique lætificans, quæ glorioſi sanctæ ecclesiæ patres propria & piissima dogmata in æternæ vitæ firmam hæreditatem prædicare noscuntur. Et subscriptio. Incolumem vos & Deo placitum sancte pater patrum, orantem pro nobis dominus custodiat in ævum. Amen.

* noſtra, *Paris.*

Psalm. 1.

Psalm. 36.

* XXXII. AD FELICEM * EPISCOPUM MESSANENSEM.

Neophytis in affinitatis conjunctione dispensat. De episcopis non * detrahendis. De synodo congreganda.

Gregorius Felici episcopo Messanæ.

REverendissimo fratri Felici episcopo Gregorius servus servorum Dei. Caput * nostrum, quod est Christus, ad hoc sua membra nos esse voluit, ut per ejus largam caritatis & fidei compagem, unum nos in se corpus efficeret, cui ita nos adhærere convenit, ut quia sine ipso nihil esse possumus, per ipsum possimus esse quod dicimur. Ab arce capitis res nulla nos dividat, ne ab eo, si membrum ejus esse refugimus, relinquamur; & velut dejecti de vite palmites arescamus. Ut ergo Redemptoris nostri habitaculum esse mereamur, in dilectione ipsius toto mentis studio maneamus. Ipse namque ait: *Qui diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, & apud eum mansionem faciemus.* Exegit ergo dilectio tua, * frater carissime, ut ex auctoritate sedis apostolicæ tuis deberemus consultis respondere. Quod licet non prolixe, sed succincte agere festinaremus, propter quasdam importunitates, quæ nostris præpedientibus peccatis in nos supervenere, tuis tamen hæc, per reliqua sanctorum patrum instituta studiis perquirere latius & investigare committimus. Non enim potest mens attrita, & oneribus atque importunitatibus prægravata tantum boni peragere, & libere de his loqui, quantum delectata & oppressionibus soluta. Non ergo ista ob id prætulimus, ut hæc & alia quæ necessaria fore cognoverimus, tuæ sanctitati velimus denegare, sed ut quod hic minus invenitur, latius perquiratur. De tribus enim apostolicam sedem, in qua alitus es & edoctus, capitulis consulendam, prædecessorum tuorum sequens exemplum credidisti, id est, de consanguinitatis conjunctione, & de vexatione episcoporum a subditis, & de ecclesiarum dubitatione consecrationum. Quod autem scripsi Augustino Anglorum gentis episcopo, alumno videlicet, ut recordaris, tuo, de consanguinitatis conjunctione, ipsi & Anglorum genti, quæ nuper * ad fidem venerat, ne a bono quod cœperat metuendo austeriore recederet, & specialiter, & non generaliter ceteris me scripsisse cognoscas. Unde & mihi omnis Romana civitas extitit testis, nec ea intentione hæc illis scriptis mandavi, ut postquam firma radice in fide fuerint solidati, si infra propriam fuerint consanguinitatem inventi, non separentur, aut infra affinitatis lineam, id est, usque ad septimam generationem conjungantur; sed adhuc illos neophytos existentes sæpissime eos prius illicita docere vitare, & verbis ac exemplis instruere, & quæ post de talibus egerint, rationabiliter & fideliter excludere oportet. Nam juxta apostolum qui ait; *Lac vobis potum dedi, non escam*, ista illis modo non posteris, ut supra dictum est, temporibus tenenda indulsimus, ne bonum, quod infirma adhuc radice plantatum erat, erueretur, sed cœptum firmaretur, & usque ad perfectionem custodiretur. Sane si in his secus quam debuimus aliquid egimus, non * propter ipsam, sed commiserando actum esse cognoscas. Unde & testem invoco Deum, qui cogitationes omnium hominum novit, cujus etiam oculis omnia nuda sunt & aperta. Nam si ea destruerem quæ antecessores nostri statuerunt, non constructor sed eversor esse juste comprobarer, testante veritatis voce, quæ ait: *Omne regnum in seipsum divisum non stabit, & omnis scientia & lex adversus se divisa destruetur.* Ideoque necesse est, ut omnes concorditer statuta sanctorum patrum nostrorum teneamus, nihil videlicet per contentionem agentes, sed ad omne studium bonæ devotionis

Joann. 14.

* Ep. 2 quæ Cornelio papæ tribuitur iisdem inchoatur verbis.

35. q. 3 & 7. c. Quædam lex.

* Scripta est ergo epist. post annum 601. quo Felix Messanensis jam obierat, eique jam ab anno minimum 595. successerat Domnus, de quo tum alibi tum ep. 46. lib. 11.

1. Cor. 3

* protervia. *Paris.*

Luc. 11.

* Hanc fictam fuisse multa suadent.

* Donus ei jam ab ann. 595. succesſerat.

* detrahendo.

* S. Gregor. in eadem habet ep. 111. dib. VII

nis unanimes, divinis & apostolicis * constitutionibus auxiliante domino pareamus. O quam bona est caritas, * quæ absentia per imaginem, præsentia sibimetipsis exhibet per amorem! divisa unit, confusa ordinat, inæqualia sociat, imperfecta consummat. Quam recte prædicator egregius vinculum perfectionis vocat; quia virtutes quidem ceteræ perfectionem generant; sed tamen eas ita caritas ligat, ut ab amantis mente dissolvi jam nequeant. His rite perpensis, * caritati tuæ jam dictis indulsi, nec præceptum dedi sed consilium; nec regulam in his posteris ullis tenendam tradidi, sed de duobus periculis quod facilius sit vitandum ostendi. Si igitur in rebus * sæcularibus suum cuique jus & proprius ordo servandus est, quanto magis in ecclesiasticis dispositionibus nulla debet induci confusio, ne ibi discordia locum inveniat, unde pacis debent bona procedere? Quod hac ratione servabitur, si nihil potestati, sed totum æquitati tribuitur. Quapropter multum * cor nostrum magnitudini vestræ congaudet, quod sic vos in vestris actibus studiosos invenimus, ut & nostri curam habeatis, & talia sciscitando inquirere studeatis; quatenus vobis non solum apud homines gloriam, sed & apud omnipotentem dominum præmia mercedis acquirant. Ceterum super vexatione episcoporum de quo nos consulere voluistis, scimus quia nullis vita præsulum perturbari debet * excessibus; quia valde indignum est, ut hi, qui throni Dei vocantur, aliqua motione a regibus vel subditis turbentur. Quoniam si David regum justissimus in Saul, quem constabat jam a domino reprobatum & abjectum esse, manum mittere non præsumpsit, quanto magis cavendum est, ne manum detractionis, aut vituperationis, sive indiscretionis, aut dehonorationis, quidam mittant in unctum domini, vel in prædicatores sanctæ ecclesiæ? quia eorum vexatio sive detractio ad Christum pertinet, cujus vice in ecclesiæ legatione funguntur. Unde summopere cavendum est omnibus fidelibus, ne clanculo aut publice episcopum suum, id est, unctum domini detractionibus aut vituperationibus dilanient, perpendentes illud exemplum Mariæ; quia pro eo quod Moysi famulo Dei propter Æthiopissam detraxit, immunditia lepræ mulctata sit. Et illud psalmistæ: *Nolite tangere Christos meos, & in prophetis meis nolite malignari*. Et in lege divina legitur: *Diis non detrahes. & populi tui principi non maledices*. Unde valde prævidendum est subditis tam clericis quam laicis, ne episcoporum, ne * præpositorum suorum vitam temere reprehendere audeant, si quid eos fortasse agere reprehensibiliter vident, ne unde mala redarguunt, inde per elationis impulsum in profundiora mergantur. Admonendi sunt etiam ne, cum culpas præpositorum suorum considerant, contra eos audaciores fiant. Sed sic eorum prava apud semetipsos considerent, ut divino timore constricti, ferre sub eis jugum reverentiæ non recusent; quoniam facta suorum episcoporum vel præpositorum oris gladio non sunt ferienda, etiam cum recte reprehendenda videntur: quoniam a prædecessoribus nostris & a reliquis multis sanctis episcopis statutum fore cognoscimus, ut oves pastores suos * non facile reprehendant, nec eos criminari vel accusare præsumant, quia cum in præpositos delinquimus, ejus ordinationi, qui nobis eos prætulit, obviamus. Unde Moyses, dum contra se & Aaron conqueri populum cognovisset, ait; *Nos enim quid sumus? nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Deum*. Quapropter admonendi sunt subditi utriusque ordinis viri, ut, cum magistrorum facta conspiciunt, ad suum cor redeant, & de eorum increpationibus non præsumant; quia *non est discipulus super magistrum, nec servus super dominum suum*. De dedicationum * vero ecclesiarum dubitatione, super qua inter cetera nos consulere voluistis, hoc vos rite tenere debetis, quod nos ab antecessoribus nostris traditum accepimus; id est, ut quotiens tam de baptismo aliquorum vel confirmatione, quam de ecclesiarum consecratione dubitatio habetur, & nec scriptis nec testibus ratio certa habetur utrum baptizati, vel confirmati, sive ecclesiæ consecratæ sint; ut baptizentur tales ac confirmentur, atque ecclesiæ canonice dedicentur, ne talis dubitatio ruina fidelibus fiat, quoniam non monstratur iteratum quod non certis indiciis ostenditur rite peractum. Hæc vos adminiculante divina gratia ita tenere cupimus, vobisque ut postulastis tenere & docere mandamus, & ea quæ sanctis patribus ante nos sunt statuta non proterve irrumpere, sed fideliter servare optamus. Unde redemptoris * misericordiam exoramus, ut sua vobis in omnibus gratia suffragetur, & effectu implere vos tribuat quod velle concessit, quia in hac re tanto commoda retributionis accrescunt, quanto & studium laboris augetur. Progeniem vero suam unumquemque de his qui fideliter edocti sunt, & jam firma radice plantati stant inconvulsi, usque * ad septimam observare decernimus generationem. Et * quamdiu se affinitate agnoscunt propinquos, ad hujus copulæ non accedere * societatem præsumant; nec eam, quam aliquis ex propria consanguinitate conjugem habuit, vel aliqua illicita pollutione maculavit, in conjugium ducere ulli profecto licet Christianorum vel licebit: quia incestuosus est talis coitus, & abominabilis Deo & cunctis bonis hominibus. Incestuosos vero nullo conjugii nomine deputandos * a sanctis patribus dudum statutum esse legimus. Ideo nolumus nos in hac re a vobis sive a ceteris fidelibus reprehendi, quia quod in his Anglorum genti indulsimus, non formam dando, sed consideratione, ne Christianitatis bonum quod cœperant imperfectum dimitterent, egimus. Paterna ergo vos dilectione * salutantes hortamur, ut propositas opportunitate occasiones in vestra efficacia enixius elaborare debeatis, atque id modis quibus possibile fuerit omni studio agere contendatis: quatenus prædicabile desiderium vestrum in auxilium omnium adjuvante domino compleatis. Nec hoc quoque in hac solicitudinis parte relinquimus, quod omnes incestuosi a liminibus sanctæ ecclesiæ sint separandi, quousque per satisfactionem precibus sacerdotum canonice eidem sanctæ ecclesiæ catholicæ reconcilientur. Sunt enim mali segregandi a bonis, * & iniqui a justis, ut saltem rubore suo conscientias suas recognoscant, & convertantur a pravitatibus suis. At si incorrigibiles apparuerint, segregentur a fidelibus usque ad satisfactionem juxta salvatoris domini sententiam, qua inter cetera de peccante

in

* S. Leo ep. 78. c. 2.
* Initium ep. 50. lib. IV S. Gregorii.
Coloss. 3.
* caritative jam. *Paris.*
* Idem S. Gregor. ep. 120. lib. VII, initio.
* Ejusdem libri ep. 94 initio.
* Conc. Toletan. XI, c. 5.
Num. 12.
Psalm. 104.
Exod. 22.
* S. Greg. Pastoralis lib. III. admon. 5.
* Conc. Rom. V. sub Symmacho.
Exod. 16.
Matth. 10.
* Concil Cart. V. c. 6.
* S. Greg ep. 94. lib. VII.
* Greg. III. ep. 1
* Hincm. in lib. de divortio Lotharii & Teutbergæ.
* Greg. II. cap. 14. Conc. Rom. sub eodem can. 9.
* Conc. Agathense can. 61. & alia deinceps.
* S. Greg. ep. 94. Lib. VII.
* Hinc in loco cit

in se fratre præcipiendo ait : *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum. Si te audierit, lucratus es fratrem tuum : si autem non audierit te, adhibe tecum unum vel duos, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Quod si eos non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* His ergo & aliis multis sanctorum patrum auctoritatibus segregandi sunt mali a bonis, ne pereant justi pro injustis, sicut scriptum est : *Perit justus pro impio.* Debet enim discretio semper fieri inter bonos & malos, sicut est inter hœdos & oves. Manifesta * quoque peccata non sunt occulta correctione purganda, sed palam sunt arguendi qui palam nocent, ut dum aperta objurgatione sanantur, ii qui eos imitando deliquerant corrigantur. Dum enim unus corripitur, plurimi emendantur. Et melius est ut pro multorum salute unus condemnetur, quam per unius licentiam multi periclitentur. Nec mirum si inter homines hæc ratio custoditur, cum & inter jumenta hoc fieri persæpe cognovimus, ut ea quæ scabiem aut impetiginem habere videntur, separentur a sanis, ne illorum morbo cetera sana damnentur & pereant. Satius est ergo ut mali aperte corrigantur, quam pro illis boni pereant. Unde volumus * omnes in unum convenire episcopos, ut de incidentibus causis fiat disceptatio, & salubris de ecclesiastica observatione collatio, quatenus dum per hoc & præterita corriguntur, & regulam futura suscipiunt, omnipotens ubique dominus fratrum concordia collaudetur. Cujus vobis adesse præsentiam, si hæc observaveritis, scitote, quia scriptum est : *Ubi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi in medio eorum sum.* Si ergo dignatur adesse duobus vel tribus congregaris, quanto magis non deerit ubi plures conveniunt sacerdotes? Et quidem quia adhibendum bis in anno concilium patrum sit regulis institutum non latet. Sed ne forte aliqua excusatio sit, semel decrevimus congregari, ut expectatione concilii nihil pravum, nihil præsumatur illicitum. Nam plerique & sine amore justitiæ metu examinationis abstinent ab hoc, quod omnium notum est posse displicere judicio. Hanc, frater carissime, observantiam nostris relinquendam posteris teneamus, & omnia quæ ad eruditionem nostram sacris apicibus scripta sunt, custodiamus, atque ad ea quoscumque possumus excitemus. Certum quippe est, quia si toto corde præceptis salutaribus nos occupamus, omnem vitiorum labem effugimus, quia dum his quibus ædificamur innitimur, locum sine dubio deceptionis excludimus. Quapropter oportet ut enixius in cunctis studiosum vos circa fratres atque subjectos ostendatis, ut omnes cum quibus aliti estis, atque didicistis sanctæ Romanæ ecclesiæ præceptionibus parere, apostolicæ sedis præcepta multiplicare, apertissimeque nota facere cognoscant, quia quod specialiter tibi tuisque & fratrum tuorum caritati, ut tuæ literæ innotuerunt, consultis scribimus, generaliter omnibus tenere mandamus. Circa subjectorum * autem actus fraternitas tua sit vigilans, ut vestrum illis exemplum instructio, & vita magistra sit ; linguæ vestræ exhortatione discant quod metuant, & doceantur quod diligant, ut dum talenta credita cum lucro multiplicantur, in diem retributionis annuente divina gratia audire mereamini : *Euge serve bone & fidelis, intra in gaudium domini tui.* Curam præterea de omnibus quæ vobis aliisque fratribus nostris, & generaliter cunctis pro illicitarum rerum prohibitione scripsimus, habere vos per omnia cognoscamus, quia omni studio omnique annisu necesse est ut fraternitatis vestræ vigilantia compleantur, atque illic omnia, quæ pro animarum scripsimus salute, fideliter recenseantur, quatenus & vos per hoc vestrum zelum qualiter vobis illicita displiceant ostendatis, & nos utiliter providisse, qui vos ac vestram ad hoc præ ceteris personam elegimus, videamur. * Omnipotens Deus sua vos protectione custodiat, honoremque perceptum vobis omnibus servare concedat. Amen.

uc. 17.

Psal. 7.

Sent. S. Isidori Hisp. lib. 5. c. 46.

S. Greg. ep. 32. lib. 7.

Matth. 18.

S. Greg. ep. 114. lib. 7.

Matth. 25.

* Idem S. Greg. ep. 50. lib 4.

Observatio Philippi Labbe, S. J.

Privilegium istud, quod velut appendix attexitur, improbarunt ex orthodoxis Card. Petr. Sirm. Launoius, aliique viri pereruditi, ex heterodoxis Blondellus : propugnavit vero nuper edito adversus Launoium libro Robertus Quatremarius O. B. Fictas autem subscriptiones neque illis congruere temporibus vel ipse ultro fatetur Baronius, ut suo loco monebimus.

Gregorius omnibus episcopis : Gairaldo abbati sancti Medardi, monasterii Suessionensis. Privilegium ejusdem ecclesiæ amplissimum.

PRetiosissimis lapidibus in diademate Christi merito renitentibus, omnibusque sanctæ Dei ecclesiæ membris, quorum universale caput est Christus, Gregorius licet sanctæ Romanæ sedis pontificio sublimetur, humillimus tamen servorum Dei servus. Quando catholicorum regum corda * ad ea ad quæ pontificalibus sunt monitis provocanda ita ardenti desiderio divina præveniente gratia succenduntur, ut ab eis ultro poscantur, tanto * sunt lætius concedenda, quanto & ea ipsa quæ cupiunt, si nollent facere, peti debuerant. Proinde juxta filiorum nostrorum præcellentissimorum scripta regum Brunichildis ac nepotis ejus Theodorici *, monasterio sanctæ Dei genitricis Mariæ, ac beatorum Petri apostolorum principis, neç non protomartyris Christi Stephani, quod est in Suessorum * civitate situm, ubi sanctus Medardus requiescere, & vir venerabilis Gairaldus abbas præesse videtur, hujusmodi privilegia auctoritatis nostræ decreto indulgemus, & ea plenius confirmamus privilegia, quæ a bonæ memoriæ * domino papa Joanne, commitante illustrium regum clementia, Clotarii scilicet & Sigeberti hujus nostræ filiæ jugalis ipsi loco sub anathematis vinculo sunt concessa vel indulta concedimus atque * terminamus. Statuentes nullum regum, antistitum, vel judicum, nullum quacumque præditum dignitate ea, quæ a præcellentissimis regibus, vel quibuslibet aliis Deum timentibus loca concessa sunt, vel conferentur, sub cujuslibet occasionis specie minuere vel offerre, vel suis usibus applicare, sed cuncta quæ Deo servientibus monachis oblata sunt, vel offerri contigerit, perenni tempore illibata, & sine aliqua inquietudine volumus possideri, eorum usibus pro quorum sustentatione concessa sunt modis omnibus profutura. Concedimus etiam ut obeunte abbate, non alius ibi quacumque obreptionis astutia ordinetur, nisi quem communi consensus

* Vide ep. 10. & duas seqq. lib. xi. ep. ejusdem S. Gregorii pro Augustodunensi Xenodochio &c. unde hoc effictum privilegium fuisse creditur a nonnullis.

* alacri & lato animo; * qui anno demum 596. patri Childeberto in Burgundiæ regno successit.

* Suessorum sive Suessionum.

* vox a Gregorii stilo, ut pleraque aliæ, prorsus aliena.

* firmamus.

mona-

monachorum elegerit aut præviderit ordinandum. Caveant autem præfati monachi simoniacam hæresim, ne potentia regum vel antistitum convicti, loco pastoris suscipiant tyrannum. Quod omnino fieri prohibemus, & eumdem abbatem causſa ordinationis suæ aliquid dare præsumere vetamus; ne hac occasione, quæ a fidelibus piis locis offeruntur vel oblata sunt, consumantur. Et quia fama religionis Deo servientium monachorum nostras pervenit ad aures, quibus vir vitæ venerabilis Gairaldus præesse dignoscitur, justis petitionibus præcellentissimorum regum * Brunichildis atque Theodorici faventes ob amorem domini Medardi tantam divini honoris dignitatem & securitatem concedimus perenni tempore mansuram. Auctoritate igitur divina, vice beati Petri apostolorum principis, consensu omnium Romanorum pontificum, & voluntate totius senatus * Romani, suadente nobis viro apostolico Anserico * Suessorum urbis pontifice, & omnium Galliæ episcoporum favente judicio decernimus, ut nullus archiepiscoporum * vel archidiaconorum fratres præfatæ basilicæ de ordinatione sui abbatis, vel ecclesiasticorum graduum assumptione inquietet: sed secundum prærogativam ipsius loci vobis modo recitatam beatissimi prædecessoris nostri domini Joannis papæ tempore decretam, & apostolica auctoritate firmatam ordinationem sui abbatis ipsi fratres peragant, & ecclesiasticorum graduum dignitatem suscipiant, consecrationes quoque fontium, & scrutinii mysteria in ipso monasterio celebrent. Chrismatis quoque ac olei, altaris, calicis, corporalis, a quocumque voluerint pontifice benedictionem expetant, ne tantus honor a quoquam rectore illius occasionis causſa vel necessitatis intermittatur: ne vilescat tantæ sublimitatis locus sanctæ Mariæ & B. Petri, nec non & Protomartyris, & domini Medardi meritis sacratus: quem caput * monasteriorum totius Galliæ constituimus, nulliusque ditioni patimur subesse: sed velut hæc sedes Romana speculationem suam toto orbi indicit, & novas consuetudines omnibus mittit, & omnium personarum servitio caret, * ita præfatus locus remota omni consuetudine pessima regum, antistitum, judicum, exemplum divinæ religionis & honestatis ceteris exhibeant monasteriis, & super ea plena gaudeat libertate. Cujus rectores & filii præsentes & successuri tantum sub regum custodia positi admonitionem sancti Petri & successorum suorum hujus sanctæ Romanæ sedis pontificum auctoritate proclament. Et si incumbit necessitas, * habeant. Hujus rei gratia fratribus dirigendis in via tanti itineris hæc filia nostra Brunichildis regina xx. mansos ingenuos, & totidem serviles, * cuncta integritate æternaliter facta præceptione juxta finem Alpium contulit. Et multos alios reditus terrarum ob hanc causſam delegavit, sitos in ejusdem itineris spatio. Tusiacum vero & Mortinetum fiscos regios communiter ad stipendia fratrum dedit, & ita omnes villas Deo & sancto Medardo traditas vel tradendas, sua præceptione concluſit, ut quicumque super terras domini Medardi habitare voluerit, vel steterit, sive servus, sive liber cujuscumque sit, alterius dominio privetur, & sanctæ genitricis servitio aptetur, nec ultra redeundi licentiam habeat. Quod si fu-

* Brunichildæ.

* cum.

gerit, * reputatur ut servus * nuntiusque sanctæ Dei ecclesiæ. De altaribus quoque juxta institutionem domini papæ Joannis apostolica auctoritate confirmamus, ut qui fuerit rector præfati monasterii, fiat præterea altarium præsul, & omnium ecclesiarum sibi pertinentium, & inde præfatorum sanctorum præcipuo altari luminaria exhibeantur, & hospitalitas peregrinorum cum reverentia agatur. Subjungimus & aliud edictum. Si causſa capitalis criminis abbas est deponendus, non prius deponatur, donec depositores apostolicam auctoritatem requirant, & ita sint metropolitani * cum suffraganeis suis, & abbates quamplurimi. In ipso autem concilio accusatore unusquisque cum XII. testibus præsentes assistant, & ita veri judicii examine probent se vidisse, ut audiente concilio * obtestantur. Ad ultimum vero ipse abbas rationes suæ excusationis reddat, & jurejurandi pacto supra sacrorum mysteria quatuor evangeliorum satisfaciat. Tunc vero si convictus fuerit, correctione deponatur; sin autem, suo honori reddatur, & ecclesiasticæ dignitatis mysteria recipiat, & inter sacra missarum solennia, benedictionem & prædicationem juxta instituta domini papæ Joannis peragat, & suæ conversationis vitam melioribus exemplis deducat. Monachis quoque hanc proponimus sententiam, ut nullus eorum invidia aut odio abbatis, quod absit, comprimatur, vel extranearum personarum censura plectatur. Quod si culpa principalis vitii deliquerit, privatim intra claustrum ejusdem monasterii ab ipso abbate & spiritalibus fratribus arguatur, & a corpore sanctæ congregationis segregetur. Quod si perseverante contumacia abscissus fuerit, præcipimus illi ut precatorias accipiens literas quodcumque voluerit ingrediatur monasterium, aut causſa pœnitentiæ hujus sedis apostolicæ licentiam petat, & susceptis a domino papa literis liber suum monasterium repetat. Hæc igitur omnia * quæ hujus apostolicæ auctoritatis & nostræ præceptionis privilegio continentur, præfati monasterii rectoribus & filiis præsentibus & futuris, & omnibus monasteriis ipsi loco subjectis vel sociatis sub anathemate servanda constituimus. Si quis autem regum, antistitum, judicum, vel quarumcumque sæcularium personarum hujus apostolicæ auctoritatis, & nostræ præceptionis decreta violaverit, aut contradixerit, aut negligenter duxerit, vel fratres inquietaverit, vel conturbaverit, vel aliter ordinaverit, cujuscumque dignitatis vel sublimitatis sit, honore suo privetur, & ut catholicæ fidei depravator, vel sanctæ Dei ecclesiæ destructor, a consortio Christianitatis, & corpore ac sanguine domini nostri Jesu Christi sequestretur, & omnium maledictionum anathemate, quibus infideles & hæretici ab initio sæculi usque in præsens damnati sunt, cum Juda traditore domini in inferno inferiori damnetur, nisi digna pœnitentia præfatorum sanctorum sibi propitiaverit clementiam, & fratrum communem reconciliaverit concordiam.

* repetatur. * nunc & usque, vel ejusque.

* Verbum illud apud Greg. nullibi reperitur.

* obtestentur.

* Redit ad verba ep. 10. libri XI. supra cit.

* Notanda hæc verba & quæ sequuntur.

* Anſericus apud Flod. II. 5. interfuit ann. 625. conc. Remensi sub Sounatio

* videtur deesse vox episcoporum.

* Hujus rei nullum apud veteres extat vestigium.

* Ista non cohærent & Gregoriano stilo toto cælo dissident.

* adoant.

* SUBSCRIPTIONES.

Ego Gregorius sanctæ Romanæ sedis antistes huic privilegio subscripsi.
Euterius Arelatensis archiepiscopus subscripsit.
Gregorius Portuensis episcopus subscripsit.
Andreas Albanensis episcopus subscripsit.
Augustinus Cantuariorum episcopus subscripsit.
Anastasius Tiburtinæ episcopus subscripsit.
Sergius Prænestinæ episcopus subscripsit.
Petrus Ananiæ episcopus subscripsit.
Agnellus Sutrinæ episcopus subscripsit.
Mellitus Lundoniæ episcopus * subscripsit.
Joannes Velitemensium episcopus subscripsit.
Tiberius Silvæ candidæ episcopus subscripsit.
Marianus Ravennatis ecclesiæ * episcopus subscripsit.
Vitulinus Sipontinensis episcopus subscripsit.
Joannes Syracusanorum episcopus subscripsit.
Sabinianus Tudertinorum episcopus subscripsit.
Eulogius * Alexandriæ episcopus subscripsit.
Dominicus Carthaginensis episcopus subscripsit.
Fortunatus Neapolitanorum episcopus subscripsit.
Joannes Surrentinus episcopus subscripsit.
Primævius Norsiensium episcopus subscripsit.
Felix Portuensium episcopus subscripsit.
Glorioſus Ostiensium episcopus subscripsit.
Constantinus Narniensis episcopus subscripsit.
Constantinus Mediolanensis episcopus subscripsit.
Sutellius * Burdigalensium episcopus subscripsit.
Vitalis Vesoncensium * episcopus subscripsit.
Bonifacius Placentiæ episcopus subscripsit.
Syagrius Augustodunensium episcopus subscripsit.
* Flavius Rhemorum archiepiscopus subscripsit.
Ansericus Suessorum episcopus subscripsit.
Theodoricus * rex subscripsit.
Brunichildis regina subscripsit.
* Ego Petrus sanctæ Romanæ sedis subscripsi & sigillavi. Datum VII. Kal. Junii. anno ab incarnatione domini DXCIV. indictione XI.

* Hæc fulci arguere pronum erit cuivis vel parum in historia illorum temporum versato, & Baronius ingenue fassus est haud congruere his temporibus ac videri postea adjectas.
* anno tantum 604. ordinatus est & Augustinus 601.
* Joanni anno 595. succeſſit.
* Hæc subscr. tum seq. merito suspecta.
* Ignotus
* f. Vesontiensium
* Corruptum haud dubie nomen aut confictum
* Regnare tantum cœpit anno 596. ut supra monuimus.

DECRETA GREGORII PAPÆ I.

TEMPORE MAURITII TIBERII,

& Theodosii Augustorum.

TITULI CAPITULORUM.

I. *De officio diaconorum sedis apostolicæ.*
II. *Qui vel quales ad cubile pontificis deserviant.*
III. *Si quis ecclesiasticorum titulos ponere sive in rustico, sive in suburbano prædio præsumpserit.*
IV. *De non velando feretro Romani pontificis.*
V. *Ut nihil pro ordinatione vel pallio, cartis vel postillo detur vel accipiatur.*
VI. *Si quis de servis ecclesiæ ad Dei servitium converti desideret.*

I.

(a) REgnante in perpetuum domino nostro Jesu Christo, temporibus * piissimi ac * sanctissimi domini Mauritii, Tiberii, & Theodosii Augustorum, ejusdem domini Mauritii imperii anno XIII. indict. XIV. quinta die mensis Julii, Gregorius papa coram sacratissimo beati Petri apostoli corpore, cum episcopis omnibus Romanæ ecclesiæ & presbyteris residens, assistentibus diaconibus & cuncto clero dixit: In sancta hac Romana ecclesia, cui divina dispensatio præesse me voluit, dudum consuetudo valde reprehensibilis exorta est, ut quidam ad sacri altaris ministerium cantores eligantur, & in diaconatus ordine constituti modulationi vocis inserviant, quos ad prædicationis officium & eleemosynarum studium vacare congruebat. Unde fit plerumque ut ad sacrum ministerium dum blanda vox quæritur, quæri congrua vita negligatur. Et cantor minister Deum moribus stimulet, cum populum vocibus delectat. Qua de re præsenti decreto constituo, ut in sede hac sacri altaris ministri cantare non debeant, solumque evangelicæ lectionis officium inter missarum solennia exsolvant: psalmos vero * ante reliquas lectiones censeo per subdiaconos, vel si necessitas exigit, per minores ordines exhiberi. Si quis autem contra hoc decretum meum venire tentaverit, anathema sit. Et responderunt omnes: Anathema sit.

* abſunt iſta epitheta a c. Juſt. sereniſſimi. XIII.
* ac

II.

Verecundus mos * tempore indiscretionis inolevit, ut hujus sedis pontificibus ad secreta cubiculi servitia laici pueri ac sæculares obsequantur: & cum pastoris vita esse discipulis semper debeat in exemplo, plerumque clerici qualis in secreto sit vita sui pontificis nesciunt, quam ut dictum est, sæculares pueri sciunt. De qua re præsenti decreto constituo, ut quidam ex clericis, vel etiam ex monachis, electi ministerio cubiculi pontificalis obsequantur: ut is qui in loco regiminis est, habeat * tales, qui vitam ejus in secreta conversatione videant, qui ex visione sedula exemplum profectus sumant.

* torpore
* testes tales qui veram ejus in secreto conversationem.

III.

Consuetudo nova in hac ecclesia & valde reprehensibilis erupit, ut cum rectores ejus patrimonii urbana vel rustica prædia juris illius competere posse suspicantur, fiscali more titulos imprimat, atque hoc quod competere pauperibus existimant, non judicio, sed manibus defendant. Et cum per prædicatores suos veritas dicat: *Nihil per contentionem*, etiam ipsum litigiosæ contentionis malum transcenditur, & res quælibet, cum existimatur ecclesiæ

Philipp. 2.

(a) In vetustissimo Cod. Frisingensi annorum mille, cujus excerpta ad me misit P. Forster Prior & Bibliothecarius Cœnobii S. B. Ratisbonensis, extat Concilium istud sub hoc titulo: *Incipit decretum Gregorii Papæ. Regnante in perpetuum Domino Deo nostro Jesu Christo temporibus piissimi & Serenissimi Domini Mauritii, Tiberii & Theodosii Augustorum, ejusdem Domini imperio Mauritii anno tertio decimo, indictione tertia decima, quinto die mensis Julii.* Mansi.

siæ posse competere, per vim tenetur. Proinde præsenti decreto constituo, ut si quis ecclesiasticorum nunquam titulos ponere sive in rustico sive in * urbano prædio sua sponte præsumpserit, anathema sit. Et responderunt omnes. Anathema sit. Is autem qui præest ecclesiæ, si hoc vel ipse fieri præcipit, vel sine sua præceptione factum digna punire animadversione neglexerit, anathema sit. Et responderunt omnes: Anathema sit.

* suburbano

IV.

Sicut indignos nos pro beati apostoli Petri reverentia mens fidelium veneratur, ita nostram infirmitatem decet semetipsam semper agnoscere, & impensæ sibi venerationis honorem declinare. Ex amore quippe fidelium hujus sedis rectoribus mos ultra meritum erupit, ut cum eorum corpora * deferuntur, hæc dalmaticis contegant, & eas denique dalmaticas pro sanctitatis reverentia, sibimet partiendas populus scindat. Et cum adsint multa a sacris corporibus apostolorum martyrumque velamina, a peccatorum corpore sumitur, quod pro magna reverentia servetur. De qua re præsenti decreto constituo, ut feretrum quo Romani pontificis corpus ad sepeliendum ducitur, nullo tegmine veletur. Quam decreti mei curam gerere sedis hujus presbyteros ac diaconos censemus. Si quis vero ex eorum ordine hoc curare neglexerit, anathema sit. Responderunt omnes: Anathema sit.

* humanda.

V.

Antiquam patrum regulam sequens, nihil unquam de ordinationibus accipiendum esse constituo, neque ex datione pallii, neque ex traditione chartarum, neque ex ea quam nova per ambitionem simulatio invenit appellatione pastelli. Quia enim ordinando episcopo pontifex manum imponit, evangelii vero lectionem minister legit, confirmationis vero hujus epistolam notarius excipit, sicut pontificem manum non decet quam imponit vendere, ita minister vel notarius non debet in ordinatione ejus vocem suam, vel calamum venumdare. Pro ordinatione ergo, vel * usu pallii, seu chartis atque pastello, eumdem qui ordinandus est vel ordinatur, omnino aliquid dare prohibeo. Ex quibus prædictis rebus si quis aliquid commodi appellatione exigere vel petere forte præsumpserit, in districto omnipotentis Dei examine reatui subjacebit. Is autem qui ordinatus fuerit, si non ex placito, neque exactus, vel petitus, post acceptas chartas & pallium efferre aliquid cuilibet ex clero gratiæ tantummodo caussa voluerit, hoc accipi nullo modo prohibemus: quia ejus oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ ex accipientis ambitu non processit.

* pallio

VI.

Multos ex ecclesiastica familia, seu sæculari militia novimus ad omnipotentis Dei servitium festinare, ut ab humana servitute liberi in divino servitio valeant familiarius in monasteriis conversari. Quos si passim dimittimus, omnibus fugiendi ecclesiastici juris dominium, occasionem præbemus. Si vero festinantes ad omnipotentis Dei servitium incaute retinemus, illi invenimur negare quædam qui dedit omnia. Unde necesse est ut quisquis ex juris ecclesiastici servitute, vel sæcularis militiæ, ad Dei servitium converti desiderat, probetur prius in laico habitu constitutus. Et mores * illius atque conversatio bono desiderio illius testimonium ferunt, absque ulla retractatione servire in monasterio omnipotenti Deo permittatur, ut a servitio humano liber recedat, qui * divino amore districtiorem subire appetit servitutem (*a*) * Si autem & in monastico habitu secundum patrum regulas irreprehensibiliter fuerit conversatus, post præfixa sacris canonibus tempora, licenter jam ad quodlibet ecclesiasticum officium provehatur, si tamen illis non fuerit criminibus maculatus, quæ in testamento veteri morte multantur.

* ejus

* pro divino obsequio. * Hic desinit ms. c. Juffelii.

(*b*) *Gregorius gratia Dei episcopus his decretis subscripsit, & confirmaverunt episcopi & presbyteri numero* LVIII.

GRegorius sanctissimus apostolicus papa ante corpus beatissimi Petri in synodo residens dixit: Hinc maxime nimium dolens & ingemiscens dico, quia aliquot ex Christianis in occidentis partibus constitutos audio temere contra catholicam fidem & patrum statuta agere: ita ut consecratas seminas ducere præsumant mulieres, & propinquas conjugio sortiantur. Quod opportunum est spiritali amputate mucrone, atque, si vestræ placeat sanctitati, radicitus evellite; ne seges boni agricolæ, iniquorum mixta horrentibus forte sordescat. Sanctissimi episcopi, seu venerabiles presbyteri responderunt: Vere cognoscimus gratia sancti Spiritus cor apostolatus vestri succensum, ut tantæ miseriæ squalorem a fidelium mentibus detergatis. Post hanc omnium consonam responsionem Gregorius apostolicus papa ante corpus memoratum venerabile Christi apostolorum principis inferendo sententiam dixit.

I. Si quis presbyterum in conjugium duxerit, anathema sit.

II. Si quis presbyter vel diaconus duxerit uxorem, anathema sit.

III. Si quis monacham, quam Dei ancillam appellant, in conjugium duxerit, anathema sit.

IV. Si quis commatrem spiritualem duxerit in conjugium, anathema sit.

V. Si

(*a*) In vetustissimo Frisingensi Cod. hic absolvitur istud Concilium, cui subjunguntur subscriptiones illæ quæ Flaviniacensi Cod. inferius Conc. Rom. III. adscribit, ubi variantes dabimus. *Mansi.*

(*b*) Cum in optimis MSS. Codd. totum istud concilium inter scripta S. Gregorii Magni nequaquam repræsentetur, vix dubito, quin hæc expressa sint ex Concilio Romano Gregorii II. cujus eadem est Pontificis allocutio ad Patres, iidem canones nonnulli, & alii ex iliis Gregorii hic transformati, alii tandem resecti. *Mansi.*

v. Si quis fratris uxorem duxerint in conjugium, anathema sit.

VI. Si quis neptem duxerit in conjugium, anathema sit.

VII. Si quis novercam aut nurum suam duxerit in conjugium, anathema sit.

VIII. Si quis consobrinam duxerit in conjugium, anathema sit.

IX. Si quis de propria cognatione, in qua cognatas habuit, duxerit in uxorem, anathema sit.

X. Si quis virginem rapuerit, vel furatus fuerit eam, cum sibi consentientibus, anathema sit.

XI. Si quis virginem quam sibi non desponsaverit, rapuerit, vel furatus fuerit in uxorem, una cum sibi faventibus, anathema sit.

XII. Si quis hariolos, aruspices, vel incantatores observaverit, aut phylacteriis usus fuerit, anathema sit.

XIII. Si quis in quamlibet partem præcepta ante emissa apostolicæ ecclesiæ de cameris & locis diversis temeraverit, & non in omnibus observaverit, anathema sit.

XIV. Si quis homicidium fecerit, agat pœnitentiam decem annis.

XV. Si quis in scelere permanserit, anathema sit.

XVI. Si quis ex clericis laxaverit coronam, anathema sit.

XVII. Et responderunt omnes per singula (*a*) capitulo tertio: Anathema sit.

Subscriptio beati Gregorii papæ.

Gregorius sanctæ catholicæ atque apostolicæ Romanæ ecclesiæ, huic constituto a * vobis promulgato subscripsi. * nobis

* Agnellus episcopus civitatis Ferentinensis huic constituto a nobis promulgato subscripsi. * Agnellus

Et ceteri subscripserunt. Valete.

JOANNIS DOMINICI MANSI

PRÆMONITIO

IN CANONES A SE HIC PRIMO ADJECTOS.

COEptum jam institutum adjiciendi Canones in variis canonicis collectionibus dispersos, qui Pontificum Romanorum (falso tamen non raro) præferunt Canones sub Gregorii Magni nomine editos hic exhibendos censeo. Quod tamen non omnes addendos judicaverim hæc me ratio induxit. Sunt enim nonnulla eorum dicta quæ adhortandi potius, & ad vitam recte componendam admonitiones habenda sunt, quam ex mente prolata, ut decreta sancirentur. Adhortationes igitur omisi; decreta retinui, adjecta sæpe brevi censura qua sinceros Canones a non sinceris distinguerem; qua in re adjutum me gratus profiteor a voluminibus V. C. Caroli Sebastiani Bernardi nuper Taurini emissis, qui totum Gratiani decretum singulari diligentia expendit, atque illustravit.

CANONES A GRATIANO

ALIISQUE GREGORII NOMINE DATI.

I.

Gregorius.

Dist. XVII. cans 4. NEc licuit alicui aliquando, nec licebit particularem synodum congregare, sed quoties aliqua de universali synodo aliquibus dubitatio nascitur ad recipiendam de eo quod non intelligunt rationem; aut sponte ii, qui salutem animæ suæ desiderant ad apostolicam sedem pro recipienda ratione conveniant, aut si forte (sicuti de talibus scriptum est: *peccator cum venerit in profundum malorum contemnit*) ita obstinati, & contumaces extiterint ut doceri non velint; eos ab eisdem apostolicis sedibus, aut attrahi ad salutem quoquo modo necesse est, aut (ne aliorum perditio esse possint) secundum canones per sæculares comprimi potestates.

II.

Gregorius papa.

XI. q. 1. can. 20. ISTud est quod a vobis poposcimus, ut nunc iterum postulamus, ut Paulinum Aquilejensem pseudoepiscopum, & illum Mediolanensem episcopum ad clementissimum principem sub digna custodia dirigatis; ut & iste, qui episcopus est, nullatenus potest, quia contra canonicam consuetudinem factus est, alios ultra non perdat; & ille, qui contra morem antiquum eum ordinare præsumpsit, canonum vindictæ subjaceat.

III.

Gregorius.

Dist. XXIX. can. 2. REgulæ sanctorum patrum pro tempore, loco, & persona, & negotio, instante necessitate traditæ sunt.

IV.

(*a*) Quam inepta hæc sunt Deus bone? Profecto sic emenda: *Responderunt omnes tertio per singula capita anathema sit.*

IV.

Gregorius.

Dist XXXIII. can. 2. MAritum duarum post baptismum matronarum clericum non ordinandum, neque * enim qui unam quidem, sed concubinam non matronam habuit, nec illum *, qui viduam, aut repudiatam, vel meretricem in matrimonium assumpserit; nec eum, qui semetipsum quolibet corpori suo membro indignatione aliqua, vel justo, vel injusto timore superatus, truncaverit; nec illum, qui usuras accepisse convincitur aut in scena lusisse dignoscitur, nec eum, qui publica pœnitentia mortalia crimina deflevit; neque illum, qui in furiam aliquando versus insanivit, vel afflictione diaboli vexatus est; neque eum, qui * per ambitionem, ad imitationem Simonis Magi, pecuniam obtulerit.

* cod Luc. addit *sanctum* * qui concubinam vel meretricem in &c.

* per emptionem.

V.

Gregorius.

Dist. LXXXI. can. 23. OPortet sacerdotes quibus Dei populus commissus est cum magna * animi constantia vigilare super Dominicas oves, ne lupinis morsibus, idest diaboli stimulis, lanientur.

Neque enim hoc silere debeo, quod cum gravi animi tristitia dico: sacerdotes cum feminis habitare conspicio, quod nefarium est dicere, vel audire, & contra sanctorum canonum sancita. Ubi enim talis fuerit commorantium cohabitatio, antiqui hostis stimuli non desunt. Ideoque admonendi sunt, ut non antiqui hostis decipiantur fraude, quatenus juxta apostoli vocem non vituperetur ministerium. Cavere enim nos oportet, Fratres, ab illicitis, ut mundas valeamus ad Dominum levare manus; scriptum est enim: *Sancti estote, quoniam sanctus ego sum * Dominus Deus vester*. Si quis vero præsumserit aliter agere, sacerdotii honore privetur. Unde omnino cavendum est, fratres, ne fallamus populum, & illud prophetæ dictum impleatur in nobis: *Sacerdotes mei contaminant sancta, & reprobant legem*; quos & alius propheta increpat, dicens: *O vos sacerdotes, qui fallitis nomen meum, & dixistis: in qua re fallimus nomen tuum?* Quibus responsum est: *offerentes ad altare meum panes pollutos. Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus; & sacrificium non accipiam de manibus vestris, quia polluti estis.*

in cod. Luc. deest *animi*.

* Deest *Dominus Deus vester.*

VI.

I. q. 5. c. 12. QUicumque sacros ordines vendunt, aut emunt, sacerdotes esse non possunt. Unde scriptum est: anathema * danti, anathema accipienti, hoc est simoniaca hæresis. Quomodo ergo si anathema sunt, & sancti non sunt, sanctificare alios possunt? Et cum in Christi corpore non sunt, quomodo corpus Christi tradere vel accipere possunt? Qui maledictus est, benedicere quomodo potest?

* cod. Luc. *dandi ... accipienti.*

VII.

I. q. 2. c. 89. NOn nocet malitiæ episcopi, neque ad baptismum infantis, neque ad ecclesiæ consecrationem: quia baptisma a Deo datur, non ab homine venit; sic & eucharistia & omnia quæcumque in altari ponuntur non ab homine, sed a Deo sanctificationem accipiunt.

VIII.

I. q. 4. 1. ECclesia quæ pactione consecrata fuerit, potius execrata, quam consecrata dici debet.

IX.

II. q. 3. c. 70 SUmmopere * præcavere debent rectores ecclesiarum, & qui publica judicia exercent * ut in dictandis sententiis nullatenus levitate aut furore ducti sunt præcipites: sed causis prius diligenter ventilatis, cum res, quæ ignorabatur, pleniter ad notitiam venerit; tunc divina, & humana lex resolvatur; & * tunc secundum quod ibi constitutum est, remota personarum acceptatione, definitiva proferatur sententia. Hinc est quod Moyses querelas populi semper ad Dominum, tabernaculum ingressus, referebat, & juxta quod Dominus imperabat, judicia proponebat: nimirum nos instruens, ut non ex corde nostro, sed ex præcepto divino condemnationis, vel justificationis sententiam proferamus.

* cod Luc. *præcavendum est, ne.*
* deest *ut*
* *siquid ibi*

X.

II. q. 3 c. 78 QUatuor modis pervertitur humanum judicium, timore, dum metu potestatis alicujus veritatem loqui pertimescimus: cupiditate, dum præmio animum alicujus corrumpimus; odio, dum contra quemlibet adversarium molimur: amore, dum amico, vel propinquo * complacere contendimus.

* *præstare.*

XI.

XVI. q. 1 c. 23. * Angel. l. 7. in fine. MOderamine * apostolicæ auctoritatis decernimus, ut monachi, si prebyterii honore dedicati sunt cum ligandi solvendique potestate, decimarum, primitiarum, oblationum, donationum quæ fiunt pro vivis, & pro defunctis portionem * juxta canonem ad suam, proximorumque utilitatem * merito perfectionis justitiæ non minus quam ceteri sacerdotes laudabiliter sibi vendicent.

* Justo canone.
* Cod. Luc. *meritoque.*

XII.

XVI. q. 1. c. 24. EX auctoritate hujus decreti (quod apostolico moderamine, & pietatis officio a nobis est constitutum) sacerdotibus, monachis, apostolorum figuram tenentibus, liceat prædicare, baptizare, communionem dare, pro peccatoribus orare, pœnitentiam imponere, atque peccata solvere.

XIII.

XXIII. q. v. c. 7. REos sanguinis defendat ecclesia, ne effusione sanguinis particeps fiat.

XIV.

COnsiderandum est de ecclesiis, quæ inter cohæredes divisæ sunt, quatenus si secundum providentiam & admonitionem episcopi ipsi cohæredes eas voluerint tenere & honorare

rare, faciant. Sin autem hoc contradixerint, in episcopi potestate maneat, utrum eas consistere permittat, aut reliquias inde auferri velit.

XV.

XVII. q. 2. c. 15. PErvenit ad nos quo quidam vir nequissimus, diabolico instinctu de monasterio suaserit exire quandam Deo sacratam, atque a quodam viro, unde exierat, sit revocata; rursusque eam mulierem vir ille nequissimus iniqua suasione de monasterio ejiciens, apud se retineat impudice. Volumus autem, & episcopatus tui auctoritate in monasterio revocetur, atque recludatur.

XVI.

XVII. q. 2. c. 14. SI Quis uxorem desponsaverit, vel eam subarrhaverit, quemquam postmodum, præveniente die mortis ejus, nequiverit eam ducere in uxorem; tamen nulli de consanguinitate ejus licet accipere eam in conjugio. Quod si inventum fuerit, factum separetur omnino.

XVII.

XVIII. q. 2. c. 2. SI infidelis discedit odio christianæ fidei, discedat. Non est enim frater aut soror subjectus servituti in hujus modi. Non est enim dimisso * peccatum propter Deum, si alii se copulaverit. Contumelia quippe Creatoris * solvit jus matrimonii, circa eum, qui relinquitur. Infidelis autem discedens, & in Deum peccat, * & in matrimonium: nec est ei fides servanda conjugii, quia propterea discedit, ne audiret Christum Deum esse christianorum conjugiorum.

Cod. Luc. *peccatorum dimissio propter Deum solum*

non in matrimonium.

XVIII.

XXII. q. 7. c. 22. HIs vero qui uxores suas in adulterio deprehendunt, non licebit nec eum, nec eam aliam uxorem accipere, vel alium virum, quandiu ambo vivunt. Si adultera mortua fuerit; vir ejus si vult, nubat tantum in Domino; adultera vero nunquam etiamsi mortuus fuerit vir ejus: omnibus tamen diebus vitæ suæ acerrimæ pœnitentiæ lamenta persolvat.

XIX.

De pœnitentia dist. 6. c. 2. SAcerdos ante omnia caveat, ne de his, qui ei confitentur peccata alicui recitet, non propinquis, non extraneis, neque, quod absit, pro aliquo scandalo. Nam si hoc fecerit, deponatur, & omnibus diebus vitæ suæ ignominosus peregrinando pergat.

XX.

Burch. lib. 1. c. 203. Grat. II. q. VII. c. 32. ex Augustino. QUi nec regiminis rationem habet in se, nec sua delicta deterfit, nec filiorum crimen correxit, canis impudicus dicendus est, magis quam episcopus.

XXI.

XXV. q. IX. c. 4. APostolicæ sedis sententia tanta semper consilii moderatione concipitur, tanta maturitate decoquitur, tantaque deliberationis gravitate profertur, ut retractatione non egeat, nec immutari necessarium ducat, nisi forte sic prolata sit, ut retractari possit, vel immutanda secundum præmissæ tenorem conditionis existat.

XXII.

De consecr. dist. I. c. 17. SOlemnitates dedicationum ecclesiarum, & sacerdotum per singulos annos solemniter sunt celebrandæ, ipso Domino exemplum dante, qui ad festum dedicationis templi, omnibus id faciendi dans formam, cum reliquis populis eandem festivitatem celebraturus venit: sicut scriptum est: *facta sunt encænia in Hierosolymis, & hyems erat, & ambulabat Jesus in templo in porticu Salomonis.* Quod autem octo diebus encænia sint celebranda in lib. Regum, perlecta dedicatione templi reperietis.

XXIII.

XVIII. q. II. c. 22. IN nullo loco monachos, & monachas permittimus unum monasterium habitare, sed nec ea quæ duplicia vocant. Et si quod tale est, religiosus episcopus mulieres quidem in suo loco manere studeat; monachos autem aliud monasterium ædificare cogat. Si autem plurima sint talia monasteria, separentur in aliis monasteriis monachæ, & in aliis monachi, res autem, quas habent communes, secundum jura ei competentia distribuantur.

XXIV.

Burch. lib. can. 14. SI quis venerit contra decretum episcopi, ab ecclesia abjiciatur.

XXV.

Ex addition. ad cod. Burch. in cod. Luc. SI quis terram, aut pratum, aut vineam, aut silvam quolibet fraudis ingenio & avaritia captus, ecclesiæ Dei abstulerit, in quadruplum reddat, & annis duobus, exceptis diebus sanctis, a carne vinoque jejunans, pœnitentiam agat.

XXVI.

Ex dictis Gregorii papæ.

ibid. SI quis ad se ditandum, aliis fraudandum, aquam cum musto, vel cum vino miscuerit per annos quinque vinum non bibat.

XXVII.

Ex dictis ejusdem.

ibid. QUicumque tanquam amore cujuslibet sancti feria II. vel VI. jejunium ruperit, nisi pro ejusdem sancti reverentia in vigilia ipsius sancti jejunaverit, septem dies in pane & aqua pœniteat.

XXVIII.

Ex dictis ejusdem.

ibid. SI quis neque sanctis pollens virtutibus; neque a Deo populoque vocatus, vel pulsatione coactus impudenter Christi sacerdotium jam quolibet facinore pollutus, injusto cordis amore, vel sordibus precibus oris, sive comitatu

tatu ſive manuali ſervitio, ſive fraudulento munuſculo epiſcopalem, ſacerdotalem, non lucro animarum ſed inanis gloriæ avaritia ſuffultus, dignitatem acceperit, & in vita ſua non ſponte reliquerit, eumque in aſpera mors pœnitentia non invenerit, proculdubio in æternum peribit.

XXIX.

Privilegium archidiaconi

Beato Gregorio digeſtum & conſtitutum ex lib. inſtitut. S. Gregorii papæ.

ibid. MInisterium archidiaconi conſtat eſſe in ecclesia, ita ut quidquid ſub epiſcopo eſt illi videatur commiſſum. Conſecrationum videlicet perfectio, quæ ab epiſcopo perfici debet, in archidiaconi providentia traditur, ut ab ipſo qui conſecrandi ſunt diſcernantur, & utrum boni teſtimonii, & vitæ ſint, perſcrutentur. Et ſic deinceps ut inſtituti fuerint de ſcientia literarum, ſive bono teſtimonio juſſione archidiaconi conſcribantur, quam quiſque gradum honoris percipere debeant; & eodem ordine, quo ſcripti fuerint ab archidiacono ad conſecrandum ante epiſcopum perducantur. Si quando vero ſynodus ab epiſcopo facienda erit, archipresbyteri, & ceteri, qui ſub ipſis ſunt ab archidiacono juxta ſuum ordinem deducantur, in præſentiam epiſcopi ad ſynodum peragendum. Tempore autem confirmationis, quod epiſcopus parochiam ſuam viſitando confirmare debet archidiaconum in obſequium ſui epiſcopi proficiſci oportet, ſi epiſcopus ire potuerit, ut ſui archidiaconi ſolamine fultus, ſine aliquo ſcrupoloſitatis diſcrimine gratiam S. Spiritus populis valeat impertiri. Si vero aliqua neceſſitas aut invaletudo corporis epiſcopum ire non permiſſerit, oportet, epiſcopum archidiaconum mittere, ut parochiam ſuam viſitet, vitam clericorum requirat, ſi in uno conclavi pene omnes ad eccleſiam dormiunt, ſi ad officium inpræterm̃iſſe concurrant, ſi caſte & ſobrie vivant; ſi nullo malo teſtimonio ab aliis hominibus diſcriminantur; & in cetera ſi ſecundum canonicam auctoritatem quartam portionem de redditibus a ſuo præpoſito percipiunt. Perquirat etiam ab ipſis clericis, vel ab aliis honeſtis hominibus de inceſtis, & rebus illicitis. Et quod incongruenter actum repererit, ſtudioſe in quantum prævalet emendare provideat. Et quod minimo valuerit corrigere ſuo epiſcopo ſtudeat nuntiare. Requirat etiam diligenter de rebus eccleſiæ, ne aliqua negligentia, ſeu etiam fraudulentia diſpernant. Viduarum, pauperum, pupillorum, juxta mandatum epiſcopi, & ſuam poſſibilitatem curam gerat.

In eccleſia civitatis vaſa altaris & cetera utenſilia per manus archidiaconi cuſtodi tradantur cuſtodienda, ut nihil ex illis depereat, ſed magna cuſtodia ſerventur illæſa. Ordines ſtandi in eccleſia, & legendi tam nocturna, quam diurna officia a præfato archidiacono vigilanti ſtudio procurentur, ne aliqua injuria ſacer ordo detrimentum patiatur. Et quidquid ſacri ordinis in eccleſia celebratur ab archidiacono provideatur; præter miſſarum celebrationes, quæ alteri miniſtro ab epiſcopo providenda jubentur.

De infantibus ſcilicet in paſcha conſignandis nihilominus archidiaconus procuret, ut ſecundum auctoritatem patrum ad ſcrutinium accedant, & quæ erga illos gerenda ſunt, ſumma induſtria perficiat. Si in plebibus archipresbyteri obierint, aut pro aliquo reatu fuerint exinde ejecti, archidiaconus quantocius eundo illuc eos imbreviet, & cum clericis vel populis ipſius plebis electionem faciat, quatenus domui Dei dignus conſtituatur paſtor, & interim dum ordinatur ejus providentia cuſtodiatur plebs. Ita hæc talia ſtudioſe omnia perficiat, quatenus epiſcopus in ipſo ſecurus partiatur onera ſua, & domus Dei diligenter cuſtodita in nullo detrimento ſeſe ſentiat pertuliſſe.

XXX.

Privilegium archipresbyteri ab S. Gregorio digeſtum ex lib. inſtitut. S. Gregorii Papæ.

MInisterium archipresbyteri in eo conſtituitur, ut diligenti cura provideat miniſterium ſacerdotum cardinalium, quod ſolemniſſimum debent peragere officium in communicatione corporis & ſanguinis D. N. J. C. ita ut viciſſim eos ſibimet ſuccedere faciat, quatenus a ſacroſancto die Dominico incipiendo, per omnes horas canonicas indeclinabiles perſeverent, ut opus Dei digne & infucate perficiatur ab eo, cui committitur, verens ſententiam illius ſapientis, ubi dicitur: *maledictus qui opus Dei facit negligenter*. Provideat etiam archipresbyter vitam ſacerdotum cardinalium, præceptis ſui epiſcopi obtemperando, ne aliqua accedia aut ſcurrilitate torpeant, ſed reminiſcantur, quod labia ſacerdotum cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirunt ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum eſt. Si epiſcopus defuerit, exceptis his, quæ preſbyteris prohibita ſunt, archipreſbyter provideat cetera, quæ in ſacerdotis miniſterio perfici debent; ideſt fontes benedicere, infirmum oleo perungere, pœnitentem infirmum conſulto epiſcopo reconciliare, pœnitentiam, junctis aliis ſacerdotibus, quæ ad purgationem animarum pertinet, injungere. In præcipuis feſtivitatibus aut ipſe celebrationem miſſæ ſolemniter adimpleat, aut ad ſui oris juſſionem cui committitur veneranter peragat.

ibid. cap. *Miniſterium* offic. archipresbyteri ubi ex Leo I. citatur.

XXXI.

Gregorius Venerio Calaris epiſcopo.

DE gradibus propinquitatis, ſuper quibus parvitatem noſtram conſulere placuit, quod ego cum omnibus orthodoxæ fidei cultoribus ſentio ratum duxi paucis vobis abſolvere.

Ex iiſd. addamentis cod. Burchardi in MS. cod. Luc.

Ab his omnino diſſentio, qui perverſæ parentelæ ſucceſſiones ſupputantes gradus diducunt, & de uno duos conſtituunt; ac per hoc eum, qui primus eſſe debet, ſecundum; qui vero ſecundus efficiunt tertium. Itaque ex omni parte generationis corrumpunt; ut cum arborem quæ de parentela compingitur, ab ipſis abſciſſam conſpicimus, corpus ut ita dixerim, detruncatum ſuis artubus videatur. Igitur parentelæ gradus a nobis taliter computatur. Siquidem ego & frater meus una genera-

neratio sumus, primumque gradum efficimus, nullo a nobis gradu distamus.

Rursus filius meus, fratrisque mei filius secunda generatio sunt, ac per hoc gradum secundum faciunt, nec a se gradu aliquo separantur. Itemque meus nepos, fratrisque mei nepos tertia generatio sunt, ideoque gradum tertium faciunt, nec a se gradu aliquo dividuntur.

Hic incipit canon Porro de affinitate XXXV. q. v.

Atque ad hunc modum ceteræ successiones numerandæ veracissime sunt. * Porro autem de affinitate, quam dictis parentelam esse, quæ ad virum ex parte uxoris, seu quæ a parte viri ad uxorem pertinet, manifestissima ratio est. Quia si secundum divinam sententiam ego & uxor mea una caro sumus; profacto mihi ex illa in ea suaque parentela propinquitas una efficitur. Quocirca ego & soror uxoris meæ in uno & primo gradu erimus; filia vero ejus, secundo a me gradu erit, nepos vero tertio. Eodem modo utrinque in ceteris agendum est successionibus. Uxorem vero propinqui cujuscumque gradus sit, ita me oportet attendere, quemadmodum ipsius quoque gradus aliqua femina propriæ propinquitatis sit; quod nimirum uxori meæ de propinquarum suarum viris & in cunctis cognationis gradibus convenit observare. Qui vero aliorsum sentiunt Antichristi sunt, a quibus tanto vos sollicitius cavere oportet, quanto apertius deprehenditis illos divinis legibus oppugnare.

GREGORIUS PAPA.

Venerio Caralitano episcopo.

XXXV. q. x. Can. Fraternitatis.

FRaternitatis vestræ studiosæ sagacitati, frater amande, quas debeo, refero grates. Quoniam quæsisti, quæ debuisti; jucundum me reddidisti. Unde placide ad inquisita respondeo. Sedem Apostolicam consulere decrevisti, si mulier copula nuptiali extraneo viro conjuncta, cognationi ejus pertineat, si eo defuncto cognatio maneat vel si sub altero viro cognationis vocabula dissolvantur, vel si susceptæ soboles possint legitime ad prioris viri cognationis transire copulam. Est enim verbum Domini validum, & forte est durabile, est immutabil, est perseverabile, non momentaneum, non transitorium. Ait enim per se ipsa Veritas, quæ Deus est, & verbum Dei: *Cælum, & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.* Antequam Deus in carne inter homines appareret, eo inspirante dixit Adam: *quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una*: cui non contradixit Dominus. Deinde cum veritas oriretur de terra in terram, & visibilis in humanitate appareret; interrogatus est, si licitum esset homini uxorem relinquere. Quod prohibens, fieri vetuit; nisi forte fornicatio excluderet maritalem copulam. Unde protulit statim in medium eamdem ipsam sententiam, quam ante secula manens cum Patre Verbum inspiraverat Adæ, ipse confirmans, quod ipse homo primus protulit. *Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit uxori suæ; & erunt duo in carne una.* Si una caro fiunt; quomodo potest aliquis eorum propinquius pertinere uni, nisi pertineat alteri? hoc minime posse fieri credendum est. Porro uno defuncto, in superstite affinitas non deletur; nec alia copula conjugalis affinitatem prioris copulæ solvere potest. Sed neque alterius conjunctionis soboles placet ad affinitatis prioris viri transire consortium: pro eo quod verbum Domini validum est, & forte: & ut inquiens dixit Propheta: *Verbum Domini manet in æternum.* Et alius Propheta: *quoniam ipse dixit, & facta sunt: ipse mandavit, & creata sunt: statuit ea in æternum, & in sæculum sæculi: præceptum posuit, & non præteribit.* Non potest per verbum suum, atque præceptum efficere Deus duos carnem unam, idest, masculum, & fœminam: qui innumeram multitudinem utriusque sexus non destitit secum facere unum, sicut per se veritas dixit: *non pro his tantum rogo, sed etiam pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint.* Si quis ergo temerario, & sacrilego usu in defuncto quærit propinquitatem extinguere, vel sub altero affinitatis vocabulo dissipare, vel susceptam sobolem alterius copulæ, propinquitati prioris credit legitime sociari, hic negat Dei verbum validum esse, & forte: & qui tam facile, & tam velociter quærit dissolvere; hic non credit verbum Dei in æternum permanere. Confice terram ex quatuor locis magna intercapedine a se distantibus: & confectam, & conglutinatam finge cujuscumque figuræ, vel immensitatis corpus volueris; numquid erit humanum ingenium, quod ipsas quatuor partes ad invicem valeat segregare, ut unaquæque per se possit agnosci? sic a quatuor avis duo conficiuntur in unum: & de duobus fit una concreatio. Hanc similitudinem de quatuor elementis, unde concreatus est homo, colligere potes; si eorum unamquamque speciem, quæ in multis divisionibus partita est per discretas inter se partes assignaveris. Fit idem in metallis; hoc etiam in liquoribus: probat etiam in coloribus pictor, qui sequitur arte naturam, colores admiscendo ex visibilibus fucis corpora fingens.

XXXII.

Hæc sunt jejunia, quæ S. Gregorius genti Anglorum prædicari præcepit.

SUnt quatuor jejunia quatuor temporum anni; idest veris, æstatis, autumni, & hyemis. Jejunium primum in prima hebdomada quadragesimæ. Jejunium secundum in hebdomada post Pentecosten. Jejunium tertium in plena hebdomada ante autumnale æquinoctium. Jejunium quartum in plena hebdomada ante natale Domini. Jejunium in feria sexta per totum annum, nisi a pascha usque ad pentecosten, aut si major festivitas fuerit. In eisd. addit MS. cod. Luc.

XXXIII.

Gregorius Randulpho principi Salernitano.

DE his requisiti, qui ob causam frigidæ naturæ se dicunt non posse invicem operam carnis dantes, commisceri. Iste vero si non potest ea uti pro uxore, habeat quasi sororem. Quod si retinaculum jugale volunt rescin- Ivo p. 1. cap. 179.

ſcindere, maneant utrinque innupti. Nam ſi huic non potuit naturaliter concordare, quomodo alteri conveniet? Igitur ſi vir aliam vult accipere uxorem, manifeſta ratio patet, quia ſuccendente diabolo odii fomitem exoſam eam habuit, & idcirco illam dimittere mendacii falſitate molitur. Quod ſi mulier cauſatur, & dicit, volo mater eſſe, & filios procreare, uterque eorum ſeptima manu propinquorum tactis ſacroſanctis reliquiis jurejurando dicat, ut nunquam per commixtionem carnis conjuncti una caro effecti fuiſſent: tunc videtur mulierem ſecundas poſſe contrahere nuptias. Humanum dico, propter infirmitatem carnis eorum. Vir autem, qui frigidæ naturæ eſt, maneat ſine conjuge. Quod ſi & ille aliam copulam acceperit, tunc hi qui juraverint, perjurii crimine rei teneantur, & pœnitentia peracta priora cogantur recipere connubia.

Joannes Dominicus Mansi

in ſuperiores Canones Notæ.

PRimus & ſecundus Canon totidem verbis legitur in epiſtola Pelagii I. ad Valerianum Patricium, quæ in hac collectione legitur.

Can. III. Totidem verbis nullibi, quod ſciam, reperitur; cenſet tamen Cl. Berardus haberi aliquid non abſimile, quamvis fuſioribus verbis expreſſum, in epiſtola 5. lib. 9. regeſti Epiſtolarum Gregorii VII. quæ ad Hugonem Dienſem data eſt.

Can. IV. Ab Ivone laudatur ſub nomine Auguſtini de Eccleſiaſticis rebus, ſeu dogmatibus; qui ſane liber quamvis non eſt Auguſtini, ſed Gennadii, interdum apud veteres Auguſtino adſcriptus legitur.

Can. V. Apud Ivonem inſcribitur Gregorius *Civibus Romanis*; ſed eſt Concilii Romani ſub Zacharia anno 743. celebrati. Ideo vero nomen Gregorii præferre cenſet Berardus, quod in eodem Concilio præcedentibus verbis Gregorius Magnus laudetur, ad quem proinde poſteriora hæc pariter referri veteres collectores cenſuerunt, inſcripſeruntque per compendium *Gregorius C. R.* nempe Concilium Romanum I. Nec movere nos debet hic verba omnia ita accommodari, ac ſi non a pluribus, ſed ab uno dicerentur, cum in Concilio verbo multitudinis Patres uſi ſint; leviuſcula enim mutatio pro uſu eſt Collectorum.

Can. VI. Sapit diſciplinam exeuntis ſæculi XI. vel ineuntis XII. ac reipſa Paſchali II. in collectione Deuſdedit inſcribitur, correctoribus Romanis teſtantibus.

Can. VII. Potiori jure Auguſtino, quam Gregorio tribueretur, cum perſæpe ſimiliter recurrant apud eundem, rarius vero in Gregorio.

Can. VIII. In collectione S. Anſelmi Lucenſis Alexandri II. nomine inſcribitur; ac reipſa diſciplinæ ejus ætatis melius congruit.

Can. IX. Sententiam Gregorii potius, quam fragmentum ex eo petitum exhibet.

Can. X. Eſt totidem verbis in lib. III. Sententiarum S. Iſidori Hiſpalenſis.

Can. XI. Referendus videtur ad illud Romanum Concilium, quod libertati Monachorum conſecraſſe Gregorius Magnus fertur; fertur, inquam, nam apud multos, Berardum præſertim, Concilii hujus auctoritas nutat. Verum quam ille ſuſpicionem promovet, ſapere ſcilicet hæc diſciplinam Sæculi XI. vel XII. inane eſſe commentum demonſtrant vetuſtiſſimi codices Floriacenſis, & Friſingenſis, apud quos decretum iſtud de libertatibus Monachorum ſub S. Gregorii nomine legitur. Ambo enim hi Codices ad ſæculum VIII. pertinent.

Can. XII. Cum XI. congruit.

Can. XIII. Exponit ſummatim ea quæ ex epiſtola Gregorii data Romano defenſori indict. 2. in cauſa 14. q. 6. Can. 3. ipſis Gregorii verbis latius exponuntur.

Can. XIV. Eſt totidem verbis in Capitular. lib. v. cap. 44.

Can. XV. Eſt in epiſtola Gregorii ad Marinianum lib. 8. epiſt. 9. quamvis nonnullis, ex more apud Collectores hujuſmodi ſolemni, immutatis.

Can. XVI. De hoc dicendum recurret inferius cum de epiſtola Gregorii ad Venerium agendum mihi erit.

Can. XVII. Ex commentariis Hilarii in epiſtolas Pauli ſub nomine S. Ambroſii vulgatis ad caput VII. I. ad Corinthios depromptus eſt.

Can. XVIII. Diſciplinam, Berardo judice, recentiorem, quam ſit ætas Gregorii I. præfert. Cuinam debeatur, ignotum.

Can. XIX. Forte deſumptus eſt ex Capitular. Francorum lib. 6. cap. 315. vel lib. 7. cap. 201. ſed in ſenſum plane ab ea lege diverſum detortus eſt.

Can. XX. Ex Burchardo nomine Gregorii inſcriptus eſt, ſed a Gratiano 2. q. 7. can. 32. ex Auguſtino profertur.

Can. XXI. In Nicolai I. epiſtola ad Epiſcopos Regni Ludovici totidem verbis reperitur; quare Gregorii nomine male inſcribitur.

Can. XXII. In epiſtola Pſeudofelicis IV. recurrit, quamquam hoc nomine immerito a Gregorio Magno abjudicaretur, cum epiſtolæ iſtæ plerumque ex male conſertis aliorum Pontificum ſententiis contextæ ſint.

Can. XXIII. A Romanis Correctoribus reperitur totidem verbis in Novel. 115. apud Julianum Anteceſſorem cap. 57. ſed & in hanc rem ſunt plurima inter epiſtolas Gregorii indict. 2. datas.

Can. XXXIV. Legitur in loco laudato Burchardi, nihil tamen ejuſmodi in Gregorio reperio; attamen res ipſa extat in Epiſtola Pſeudo-Clementis, cujus verba recitantur II. q. 3. Can. II.

Can. XXV. Hos, & ſequentes canones reperi in manuſcripto codice Lucenſi poſt codicem Canonum Burchardi. Num vero additamentis hiſce Gregorii nomen merito præmittatur; ambigere me profiteor. Sed multo vehementius dubito an ſingula hæc vel ſaltem aliqua Gregorio Magno tribuenda ſint, cum ne veſtigium quidem illorum occurrat in ſcriptis ejuſdem S. Doctoris. Prior tamen ille canon ſub num. xxv. productus aliquid habet adfine cum canone XIII. Concilii Romani ſub Gregorio II. ita enim ibi: *ſi quis in quamlibet partem præcepta ante emiſſa Apoſtolicæ Eccleſiæ de Olivetis, & locis diverſis temeraverit, & non in omnibus obſervaverit anathema ſit.* Forte præcepta hæc, quæ non immerito ab ipſo Gregorio edita cenſerentur, id continuerint, quod in hoc canone, a me primum vulgato, exprimitur.

Merito vero hic aliquid a me addendum eſt *de inſtitutionibus Gregorii*, ex quibus plura hic dantur. Nondum reperii, qui hunc librum, vel cui auctori tribuendum ſit, indicaverit; novi tamen fragmenta ex hoc quædam ſupereſſe in Decretalibus Gregorii V. Can. *Miniſterium de Officio Archipresbyteri*; ubi tamen non ex Gregorio, ſed ex Leone recitantur. Ex qua varietate diſcimus opus iſtud eſſe incerti auctoris, & forte neque Leoni, neque Gregorio tribuendum, cum præſertim diſciplinam præferat non omnino cum ætate utriuſque Pontificis conſentientem. Utcumque res habeat ſeſe, cum nomen Gregorii in meo codice excerpta hæc præferant; ideo hunc ſibi locum merito vindicant.

Adjeci ex eiſdem additamentis epiſtolam integram inſcriptam: *Gregorius Venerio Calaris Epiſcopo*, ex qua excerptus eſt canon *parvo de affinitate* 35. q. 5. & quidem tamquam ex Epiſtola Gregorii ad Venerium acceptus. Monachi S. Mauri in editione operum S. Gregorii de hoc fragmento judicium ferentes, adeo indignum tanto nomine judicarunt, ut inter dubia S. Gregorii adſcribere illud nequaquam ſuſtinuerint, adeoque & neglexerint. Judicium hoc ſuum ex eo petunt, quod ſtylo a ſinceris S. Gregorii abhorreat; quod Calaritanæ Sedi ætate S. Gregorii nullus Venerius præſederit. At ex ſtylo quidem certam ferre ſententiam neminem poſſe arbitror; neque enim ex brevi, & ejus generis epiſtola id elicere tutum eſt. Quod ajunt de Calaritanis tabulis majori etiam eſt ambiguitate obvolutum. In regeſto enim S. Gregorii lib. XI. Epiſt. XVIII. legitur Epiſtola ejuſdem S. Gregorii *Venerio & Stephano Epiſcopis* data (ita enim inſcribitur apud illos, cum in vulgatis ſit tantum Venerio Epiſcopo) quibus geminæ Paſtore ſuo viduatæ Eccleſiæ viſitatio committitur, alteri altera. Inter eas Eccleſias una eſt *Turritanenſis*, quæ profecto Metropolitæ Calaritano ſubjicebatur; ex quo conjicere licet Calaritanæ Eccleſiæ Venerium quendam præfuiſſe, cujus curæ viſitatio Eccleſiæ ſuffraganeæ commiſſa fuerit. Non me equidem fugit Thurritanam etiam dici apud Veteres eccleſiam quandam in Calabria, quam hic in Epiſtola S. Gregorii deſignari viri plures docti ſuſpicantur. Verum cum nomine Turritanæ eccleſiæ Turritana in Sardinia plerumque veniat, conſentiatque S. Anſelmus Lucenſis Epiſcopus, qui & in ſua collectione MS. canonem *parvo de affinitate* ex epiſtola S. Gregorii ad Venerium Calaritanum Epiſcopum primus omnium produxit, conſentiat demum, & authoritas noſtri Codicis ſæculo ſaltem XII. ſcripti, valida hinc conjectura pro Venerio Calaritano efformatur. Utcumque tamen ſit epiſtolam ex ejus tantum fragmento a Gratiano dato huc uſque notam hic primum integram habent Eruditi.

Aliud eſt etiam in Ivone p. 9. cap. 38. & in Gratiano 35. q. 10. cap. *Fraternitatem*, fragmentum ſeu potius

tius integra Epistola *ad Venantium Calaritanum Episcopum* data, in qua non dissimile superiori argumentum tractatur, eademque in regesto frustra quærenda hic datur.

Can. XXXII. In quo sedes certa jejuniorum quatuor temporum assignata est, ad Gregorium VII. referendus cum usque ad eam ætatem incertam sedem jejunia hæc haberent, uti probat Muratorius, Tom. II. pag. 262. in dissert. de jejuniis quatuor temporum. Cap. VII.

Can. XXXIII. Extat pariter apud Gratianum quamvis ibi nequaquam notetur nomen ejus ad quem Epistola data est, & ex sententia Pithœi ad Gregorium II. potius referendus est.

ANNO CHRISTI 590.

[a] CONCILIUM HISPALENSE I.

ANNO CHRISTI 590.

CIRCA TEMPORA GREGORII

Papæ I. est provinciale.

Epistola episcoporum de concilio Hispalensi ad Pegasium episcopum missa.

TITULI CAPITULORUM.

collatum nunc primo cum cod. Vatic. Palat. 575.

I. *De mancipiis ecclesiæ ab episcopo manumissis.*
II. *De mancipiis ecclesiæ ab episcopo* (a) *suis collatis.*
III. *De clericis cum quibus mulieres cohabitant.*

Domino (b) *sancto & reverenter a nobis honorando carissimo fratri Pegasio episcopo, Leander, Joannes, Agapius, Stephanus, Basilius,* (c) *Velatius, Sintitius, & Petrus episcopi, qui in unum in urbe Hispalensi adfuimus, sanctitatem tuam caritatis studio salutantes, precamur dominum qui nos de salute tua vel visione lætificare dignetur.*

CAPITULA.

I.

Interea confidentibus nobis in ecclesia Hispalensi sancta Jerusalem, brevem mancipiorum ecclesiæ, * quos libertasse visus fuerat decessor tuus, sanctæ recordationis Gaudentius episcopus, vestri nobis diacones obtulerunt, & non solum * quos liberaverat, ibidem relegimus, sed etiam quos proximis suis de familiis ecclesiæ donaverat, * in eodem breve recensuimus annotatos. Qua de re canonum instituta consuluimus, si talis libertas aut transactio potuisset esse stabilis: comperimus autem in canone, ut episcopus qui res proprias, excepto filiis & nepotibus, alteris & non ecclesiæ suæ dimiserit, quidquid de ecclesiæ rebus aut donavit aut vendidit, aut * quoquo modo ab ecclesia transtulit, irritum haberetur. Et ideo, si res præcessoris tui Gaudentii episcopi ecclesia vestra non possidet, liberi qui ab eo facti sunt, non sunt * (d) absoluti. Ceterum si res illius in compensationem ecclesiæ vestræ adeserviunt, illi prorsus maneant liberi: nam si (ut dictum est) præstitum de suis rebus non fecit ecclesiæ, damnum utique inferre non debuit. Propterea ergo de uno consensu omnes significamus, magis humanius quam severius cogitantes, ut hi, quos constat tali conditione fuisse * (e) libertos, in jure ecclesiæ maneant, ut idonei, & peculium suum non aliis personis, sed tantum suis filiis derelinquant, ipsis quoque filiis & nepotibus cum peculio ipsorum, quasi idoneis, in jure ecclesiæ permanentibus, in extraneam eis personam non liceat quippiam * transmutare: sed qui eorum sine herede discesserunt, peculium eorum * (f) vestræ proficiat ecclesiæ.

* quæ liberasse.
* quæ liberaverat.
* in eodem brevi invenimus annotata. Concil. Agathensi Can. 3. Sic supra concilio Bracarensi III. Can. 7. pro exceptis & alibi.
* quod commodum.
* legitime absoluti
* liberatos.
* transmittere.
* servæ.

II.

Ea vero mancipia quæ memoratus episcopus de jure ecclesiæ sublata suis proximis contulit, si similia de proprio suo ecclesiæ ipsius non compensavit, ecclesia vestra absque * alia oppositione recipiat. Hanc formam non solum vestra, hoc est, * Astigitana servabit ecclesia; sed & si qui per omnem Bæticam provinciam tali conditione vel sorte de jure ecclesiæ commearunt, pari sententiæ subjacebunt: durum est enim atque irreligiosum ut episcopus, qui ecclesiasticis stipendiis vivit, & proprietatem suam lucris ecclesiæ minime confert, aliorum oblationes a jure ecclesiastico privet.

* aliqua.
* al. Accitana, sed Astigitana legendum: nam Pegasius Astigitanus subscribit in 3. Tol. n. 65.

III.

Inter cetera vero cognoscite a nobis hoc definitum pro abolendis maculis (a) cle-

Conc. Tol. 2. can. 3. & Tol. 4. cap. 41. de hac re scripsimus.

(a) Vatic. Palat. *proximis suis collatis.* (b) *Domino nostro.* (c) *deest Velatius.* (d) *legitime absoluti.* (e) *liberatos.* (f) *sanctæ.*

(a) clericorum ; quia quidam episcopo- A rum non observantes nuper editum concilii Toletani decretum , minus soliciti in subjectis existunt, proinde placuit ut si presbyteri, diacones, vel clerici consortia extrancarum feminarum, vel ancillarum familiaritatem per sacerdotis sui admonitionem a se minus removerint, in secundis judices easdem mulieres cum voluntate & permissu episcopi comprehensas in suis lucris usurpent , ut vitium hoc , dum sacerdos inhibere B non prævalet, potestas judicialis coerceat; dato tamen ab iisdem judicibus sacramento episcopis , ut eas claricis nulla arte restituant. Quod si restituerint ipsi judices sententia excommunicationis feriantur: * mulieres vero illæ juxta priores canones a sacerdotibus (b) distractæ in monasterio Deo votarum tradantur servituræ.

Tol. 3. c. 5. Tol 4 c. 42. Tol. 8. c 5. Carthagin. 3. c. 17

* mulieribus vero illis juxta priores canones a sacerdote distractis, pretium earum indigentibus dispensetur.

Quæ statuta manu nostra subscripsimus, data ad sanctitatem vestram die (c) primo Nonarum Novembrium, anno quinto regni glorioſissimi domini nostri Reccaredi regis æra 628. C

Benenatus in 3. Tolet. num. 21.

SUBSCRIPTIONES.

Leander ecclesiæ sanctæ Hispalensis episcopus hanc constitutionem firmavi & subscripsi.

* Agabrensis. Joannes episcopus * (d) Egabrensis hanc constitutionem firmavi & subscripsi.

Agapius ecclesiæ sanctæ (e) Cordubensis episcopus hanc constitutionem firmavi & subscripsi.

Stephanus episcopus Eliberitanus hanc constitutionem firmavi & subscripsi.

* Ilipensis. Basilius episcopus * Eliplensis hanc constitutionem signavi & subscripsi. D

Velatus episcopus Tuccitanus hanc constitutionem firmavi & subscripsi.

Sintitius episcopus Italicensis hanc constitutionem firmavi & subscripsi.

Petrus episcopus Abderitanus hanc constitutionem firmavi & subscripsi.

FRAGMENTA QUÆ EX concilio Hispalensi citantur.

Ex Concilio Hispalensi. Cap. 1. E

Burch. lib. 2. cap. 115. Ivo part. 5. c. 115. Burch. lib. 2. cap. 102. Ivo part 5. cap. 204.

NE passim episcopus multitudinem clericorum faciat, sed secundum meritum vel reditum ecclesiarum numerus moderetur.

Ex Concilio Hispalensi. Cap. 2.

Ut nullus episcopus, vel infra positus, die dominico causas judicare præsumat. *

* Hadr. c. 64.

Ex concilio Hispalensi. Cap. 3.

Burch. lib. 1. cap. 166. Ivo part. 5. cap 166. Hadr. c. 7

Accusationes adversus doctorem nemo suscipiat , quia non potest humano condamnari examine , quem Deus suo judicio reservavit. *

Ex Concilio Hispalensi. Cap. 4.

Ut singulis annis quisque episcopus parœciam suam circumeat, populumque confirmet ac doceat ; & ea quæ vitanda sunt prohibeat , & ea quæ agenda sunt viriliter agere studeat.

Ex eodem. Cap. 5.

Burch lib. 1 c. 214. Ivo p. 5. c 328. Gratian. 12. q. 5. Fixum Habes integrum hoc caput in Concil Pari sub Lud. Pi lib. 1. c. 1. unde potis esse judicari dum est. V de capitul V. 175.

Quoniam multi episcoporum amore propinquorum suorum de rebus sibi commendatis suo aut quolibet amicorum nomine prædia & mancipia emunt , & ut in propinquorum suorum jus cedant statuunt ; & ob hoc jura ecclesiastica convelluntur , & ministerium sacerdotale fuscatur, imo a subditis detrahitur & contemnitur, placuit omnibus, ut deinceps avaritiæ hoc genus caveatur , fixumque abhinc & perpetuo mansurum esse decrevimus , ut episcopus res sui juris , quas aut ante episcopatum , aut certe in episcopatu hereditaria successione acquisivit, secundum auctoritatem canonicam quidquid vult faciat , & cui vult conferat . Postquam autem episcopus factus est , quascumque res de facultatibus ecclesiæ aut suo aut alterius nomine qualibet conditione comparaverit , decrevimus ut non propinquorum suorum , sed in ecclesiæ cui præest jura deveniant.

Ex Concilio Hispalensi. Cap. 5.

Burch. lib. cap. 145. Ivo part 5. cap. 258.

Si quis episcopus a quoquam impetitur, vel ille aliquam quæstionem retulerit, per episcopos judices causa finiatur , sive quos eis primates dederint , sive quos ipsi vicinos ex consensu elegerint. *

* Conc. Afr canum c. 12 Burch. lib. cap. 187.

Ex Concilio Hispalensi. Cap. 8.

Episcopum non liceat ante finem vitæ alium in loco suo constituere successorem . Si quis autem hoc usurpare tentaverit, talis constitutio irrita erit. Non ergo aliter fieri oportet , nisi cum consilio & judicio episcoporum; qui post exitum præcessoris potestatem habent dignum eligere.

Ex eodem Concilio Hispalensi. Cap. 9.

Burch. l. 1. 146. Ivo p. c. 259.

Judices autem episcopos , quos communis consensus elegerit , non liceat quemquam provocare , & quisquis probatus fuerit pro contumacia nolle obtemperare judicibus , cum hoc primæ sedis episcopo fuerit probatum , det literas ut nullus ei communicet episcoporum , donec obtemperet *.

* Conc. Af c. 122.

Ex

(a) *Clericorum oblationes quas quidam &c.* (b) *distractæ pretium earum indigentibus dispensetur.*
(c) *pridie Nonarum* (d) *Agabrensis.* (e) hujus & subsequentium sedes desunt in Vat. Palat.

Ex Concilio Hiſpalenſi. Cap. 10.

Burch. l. 1. c. cap. 10.

Si quis autem epiſcoporum ſynodo adeſſe neglexerit, aut cœtum fratrum antequam concilium diſſolvatur crediderit deſerendum *, alienum ſe a fratrum communione cognoſcat, nec eum recipi liceat, niſi in ſequenti ſynodo fuerit abſolutus.

* Arelatenſe 33. c. 19.

Ex Concilio Hiſpalenſi. Cap. 10.

Burch. l. 1. c. 213. Ivo p. 5. c. 327.

Ut epiſcopi in rebus eccleſiæ circa propinquos ſuos exponendis reprehenſionem caveant, & ut diſcretionis modum teneant.

Ex Concilio Hiſpalenſi.

Ivo p. 2. c. 174.

Ut unicuique eccleſiæ manſus integer abſque ullo ſervitio attribuatur. Omnes primitias & decimas, tam de pecoribus, quam de frugibus dives ſimul & pauper eccleſiis ſuis recte offerant. Dicit enim dominus per prophetam: *Apportate omnem decimam in horreo meo ut cibus ſit ſervientibus in domo mea.* Omnis ruſticus & artifex quiſque de negotio juſtam decimationem faciat. Sicut enim dominus omnia dedit, ita de omnibus decimam exigit; ut de fructibus agri, ita de nutrimento omni; ut de apibus, ita de melle; ut de agnis, ita de velleribus & caſeis; ut de porcellis, ita de capris de bubus & equis; ut de minoribus, ita de majoribus exigimus, & ceteris. Si quis autem hæc omnia non decimaverit, prædo Dei eſt, & fur, & latro, & maledicta quæ intulit dominus Cain non recte dividenti congeruntur. De his vero omnibus nullus ſit qui de ſacerdotibus requirat cenſum, vel aliquod ſervitium, præter eccleſiaſticum.

Malach. 3.

NOTÆ BINII EX GARSIA.

a *Concilium Hiſpalenſe.*) De Hiſpali, ſeu Spali, ut Gothi efferunt, Bæticæ provinciæ urbe clariſſima, habes apud Plinium, lib. 3. cap. 1. & Strabonem lib. 3. Ptolemæum lib. 2. cap. 4. Fuit hoc concilium congregatum anno quinto Reccaredi regis. Exiſtimo hoc concilium non extare integrum, ſed eſſe tantum epiſtolam ex concilio miſſam Pegaſio Aſtigitano epiſcopo; alia vero plura in concilio fuiſſe decreta quæ non extant.

b Leander, Agapius, Stephanus, Baſilius, Velatus ſubſcribunt in tertio concilio Toletano, Joannes, & Sintius, & Petrus poſt tertium Toletanum ſedibus præfecti ſunt.

Ad Hiſpalenſem metropolim pertinent ex his.

Hiſpalis.	Elipla.
Egabro.	Tucci.
Corduba.	Italica.
Elibertis.	Abdera.

Additur antiquæ partitioni Tucci, & Abdera, & deficiunt Aſidona Malaca, Aſtigis, *Hæc Garſias.*

[a] CONCILIUM ROMANUM I.

PRO UNIONE SCHISMATICORUM ANNO

Domini DXC. ſub Gregorio celebratum.

Cauſſa ſynodi.

[a] *Concilium.*) Hæc ſynodus congregata eſt Romæ ad petitionem Mauritii Auguſti: ſcripſerat enim ad Gregorium Romanum pontificem, ut auctoritate ſua omnes ſchiſmaticos Romam ad ſynodum convocaret, ut ſynodali decreto iis, quæ ab ipſis revocata ſunt in dubium, amotis, perfecta eccleſiæ unitas ſanciretur. Addidit ut nolentes venire ſedibus ſuis ejicerentur. Acquievit petitioni imperatoris pontifex. Citatus eſt Severus Aquileienſis cum reliquis ſchiſmaticis epiſcopis. Recuſans accedere, juſto Dei judicio ab hoſtibus Aquileia accenſa, ſede privatus eſt, factuſque profugus ad ſummam inopiam deductus fuit. Hujus ſynodi meminit Gregorius epiſt. 16. lib. 1. ad Severum Aquilejenſem epiſcopum ſcribens, his verbis: *Pro qua re imminente latore præſentium, juxta Chriſtianiſſimi & ſereniſſimi domini juſſionem ad B. Petri Apoſtoli limina cum tuis ſequacibus venire te voluimus, ut auctore Deo aggregata ſynodo de ea quæ inter vos vertitur dubietate quod juſtum fuerit judicetur*, &c. Baronius anno 590. n. 28. Hoc fortaſſe concilio accidit quod de Stephani cujuſdam ſchiſmatici converſione ad eccleſiam refert Gregorius epiſtola 14. lib. 1.

Acta ſynodi.

CONCILIUM IN CONFINIO

TRIUM CIVITATUM

Adverſus Tetradiam, quæ Eulalii comitis uxor fuerat, celebratum anno Chriſti DCX. Gregorii Magni Papæ I. Childeberti regis XV. Clotarii junioris VI.

Ex editione Simondi.

TEtradia Eulalii comitis Arverni uxor, cum ab eo inhumanius tractaretur, clam ad Deſiderium ducem cum rebus Eulalii, quas auferre poterat, ſe contulit, atque eidem poſtea, uxore ipſius mortua, nupſit. Eulalius poſt Deſiderii obitum res ſuas a Tetradia repetiit: quas illa ex ſynodi hujus ſententia in quadruplum reſtituere coacta eſt. Gregorius Turon. lib. 10. hiſt. c. 8.

In confinio, *inquit*, termini Arverni, Gabalitani, atque Ruteni, ſynodus epiſcoporum facta eſt contra Tetradiam relictam quondam Deſiderii, eo quod repeteret ab ea Eulalius comes res quas ab eo fugiens ſecum tuliſſet. *Et poſt alia*. Igitur conjunctis, ut diximus, ſacerdotibus & viris magnificis in confinio ſupradictarum urbium, Tetradia ab Aginno repræſentatur, atque Eulalius contra eam cauſſaturus acceſſit. Cumque res, quas de ejus abiens ad Deſiderium domo abſtulerat, inquireret, judicatum eſt Tetradia ut quadrupla ſatisfactione ablata reſtitueret; filioſque, quos de Deſiderio conceperat, intertos haberi. Illud inſuper ordinantes, ut ſi hæc quæ Eulalio eſt juſſa diſſolveret, accedendi in Arvernum licentia præberetur, rebuſque ſuis quæ ei ex paterna ſucceſſione obvenerant abſque calumnia frueretur. Quod ita factum eſt.

CONCILIUM PICTAVENSE.

IN QUO MONASTERII PICTAVENSIS CAUSSA

Inter Chrodieldem & abbatiſſam, ab utriuſque regni epiſcopis diſcuſſa & judicata eſt, anno Chriſti DXC. Guntramni regis XXIX. Childeberti XV.

Cum eo tandem prorupiſſet Chrodieldis audacia, ut occupato nocte per emiſſarios ſuos monaſterio, vi abbatiſſam inde abduceret; ex quo dira mox ſecuta ſeditio cædibus ac ſtragibus urbem fœdabat: re ad principes delata, convenit inter eos, ut delecti ex utroque regno antiſtites mitterentur, qui de omnibus eccleſiaſtico more cognoſcerent: Macconi etiam comiti mandatum, ut ſeditionem ſi qui reſiſterent vi opprimeret. Synodus ergo in baſilica ſancti Hilarii habita eſt. Quid in ea geſtum ſit declarat ſynodica epiſcoporum ad reges, quæ apud Gregorium Turonenſem libro 10. *capite* 16. *legitur his verbis:*

Judicium epiſcoporum qui Pictavis convenerant contra Chrodieldem & Baſinam ac ſocias latum ad Guntramnum & Childebertum reges.

Domnis glorioſiſſimis regibus epiſcopi qui adfuerunt.

Gregor. lib. 10. cap. 26.

PRopitia divinitate piis atque catholicis populo datis principibus, quibus conceſſa eſt regio, rectiſſime ſuas cauſſas patefacit religio, intelligens ſacroſancto participante Spiritu, eorum qui dominantur ſe ſociari & conſtabiliri decreto. Et quia ex juſſione poteſtatis veſtræ cum ad Pictavam civitatem pro conditionibus monaſterii ſanctæ recordationis Radegundis convenimus, ut altercationes inter abbatiſſam ejuſdem monaſterii & monachas, quæ de ipſo grege non ſalubri deliberatione progreſſæ ſunt, ipſis diſceptantibus agnoſcere deberemus, evocatis partibus, interrogata Chrodieldis & Baſina, quare tam audacter contra ſuam regulam foribus monaſterii confractis diſceſſerant, & hac occaſione congregatio adunata diſciſſa ſit, quæ reſpondentes profeſſæ ſunt famis, nuditatis, inſuper & cædis ſe jam non ferre periculum; adjicientes etiam, eo quod diverſi earum in balneo lavarentur incongrue, ad tabulam ipſas luſerit, atque ſæculares cum abbatiſſa reſicerent, etiam & ſponſalia in monaſterio facta ſint, de palla holoſerica veſtimenta neptis ſuæ temerarie fecerit; foliola aurea, quæ fuerant in gyro pallæ, inconſulte ſuſtulerit, & ad collum neptis ſuæ facinoroſe ſuſpenderit; vittam de auro exornatam eidem nepti ſuæ ſuperflue fecerit; barbatorias intus eo quod celebraverit. Interrogantes abbatiſſam quid ad hæc reſponderet, dixit: De fame quod conqueruntur, ſecundum quod temporis penuria permitteret, nunquam ipſæ nimiam egeſtatem pertulerunt. De veſtimento vero dixit: Si quis earum arcellulas ſcrutaretur, amplius eas habere, quam neceſſitas indigeret. De balneo vero quod opponeretur, retulit hoc factum diebus quadrageſimæ: & pro calcis amaritudine, ne lavantibus noceret novitas ipſius fabricæ, juſſiſſe domnam Radegundem, ut ſervientes monaſterii publice hoc viſitarent, donec omnis odor nocendi diſcederet: quod per quadrageſimam uſque ad pentecoſtem in uſu famulis fuerit. Ad hæc Chrodieldis reſpondit: Et poſtea ſimiliter multi per tempora laverunt. Retulit abbatiſſa, ſe nec probare quod dicerent, & ſe neſcire an factum ſit. Sed adhuc inculpans eaſdem, quod ſi ipſæ vidiſſent, cur abbatiſſæ non prodèrent. De tabula vero reſpondit: Etſi luſiſſet vivente domna Radegunde, ſe minus culpa reſpiceret: tamen nec in regula per ſcripturam prohiberi, nec in canonibus retulit: ſed ad juſſionem epiſcoporum repromiſit cervice ſe inflexa per pœnitentiam quidquid juberetur implere. De conviviis etiam ait ſe nullam novam feciſſe conſuetudinem, niſi, ſicut actum eſt ſub domna Radegunde, ſe Chriſtianis fidelibus eulogias obtuliſſe, nec ſibi comprobari cum illis ullatenus convivaſſe. De ſponſalibus quoque ait, coram pontifice, clero, vel ſeniori-bus, pro nepte ſua orphanula arrhas accepiſſe: & tamen ſi hæc culpa ſit, veniam te coram cunctis petere profeſſa eſt, & tamen nec tunc convivium in monaſterio fecerit. De palla quod reputarent, protulit monacham nobilem, quæ ei mafortem holoſericum, quem de parentibus detulit, muneris cauſſa conceſſerit, & inde partem abſcidiſſet, unde quod vellet & faceret; de reliquo vero quantum opportunum fuit ad ornatum altaris, pallam condigne condiderit, & de illa inſciſſura, quæ pallæ ſuperfuit, purpuram nepti ſuæ in tunica poſuerit, quam ibi dediſſe dixit, quo monaſterio profuit: quæ omnia donatrix Didinia confirmavit. De foliolis aureis, & vitta auro exornata. Macconem famulum veſtrum præſentem teſtem adhibuit, eo quod per manum

ejus

ejus a ſponſo puellæ prædictæ neptis ſuæ viginti ſolidos accepit, unde hoc publice feceret, nec de re monaſterii quidquam ibi permixtum ſit. Interrogata Chrodieldis cum Baſina, ſi forſitan aliquid abbatiſſæ, quod abſit, adulterii reputarent, ſive quid homicidii vel maleficii fecerit, aut crimen capitale quo percuteretur, ediceret; reſpondentes protulerunt: Non habere ſe aliquid niſi per hæc quæ dixerant eam iſta feciſſe contra regulam proclamarent. Ad extremum pro peccatis, quia clauſtra diſrupta ſunt, & miſeris licuit ſine diſciplina abbatiſſæ ſuæ quod vellent committere per tot menſium ſpatia, quas credebamus innocentes, monachas nobis protulerunt prægnantes. Quibus per ordinem diſcuſſis, nec invento crimine quod abbatiſſam dejiceret, de levioribus cauſſis paterna commonitione conteſtati ſumus, ut hæc nullatenus deinceps pro reprehenſione repeteret. Tunc nobis percunctantibus cauſſam adverſæ partis, quæ majora crimina commiſerunt, id eſt quæ prædicationem ſui ſacerdotis intra monaſterium, ne foras procederent, deſpexerunt, pontifice conculcato, & in ſummo contemptu in monaſterio relicto, confractis ſeris & januis irrito facto diſceſſerunt, & ad ſuum peccatum aliæ tractæ tranſgreſſæ ſunt. Inſuper & Gundegiſilus pontifex cum ſuis provincialibus pro ipſa cauſſa commonitus per præceptionem regum Pictavos acceſſiſſet, & ad audientiam eas ad monaſterium convocarent, deſpecta commonitione, ipſis occurrentibus ad B. Hilarii confeſſoris baſilicam, ubi ipſæ commorabantur accedentes, ut condecet paſtorum ſolicitudinem dum commonerentur, facta ſeditione fuſtibus tam pontifices quam miniſtros affecerunt, & intra baſilicam fuderunt ſanguinem Levitarum. Dehinc ex juſſione domnorum principum cum vir venerabilis Teutharius presbyter in cauſſa directus fuerat, & ſtatutum fuiſſet quando judicium fieret, non expectato tempore, monaſterium ſeditioſiſſime accenſis in corte cuppis, vectibus ac ſecuribus confractis poſticis, igne accenſo, intra ſepta cæſis & vulneratis monachabus, in ipſis oratoriis ſpoliato monaſterio, denudata & diſciſſa capillis abbatiſſa, graviter ad ridiculum ducta & tracta per compita, & in locum retruſa, etſi non ligata, nec libera; ſuperveniente die paſchæ feſto per ſæculum, offerente pontifice pro condemnata pretium, ut ſpectaret vel baptiſmum, nec ulla ſuaſione hoc impetraſſet vox ſupplicum: atque reſpondente Chrodielde, eo quod tale facinus nec ſciſſent, nec juſſerint; adhuc Chrodielde aſſerente ad interſignium ſuum, ne a ſuis interficeretur, obtentum ſit: unde certum eſt tractari quid ex hoc datur intelligi, quod additur crudelitati, ad ſepulcrum beatæ Radegundis fugientem ſervum monaſterii ſui occiderent, & creſcente ſcelere nihil petendo ſanaverint; ſed per ſe poſt intrantes monaſterium ceperint, & ad domnorum juſſionem, ut ſeditioſos illos in publico repræſentarent, nolentes acquieſcere, & contra regum præcepta magis arma tenerent, & de ſagittis vel lanceis contra comitem & plebem indignanter erigerent. Hinc denuo egreſſæ ad audientiam publicam, extrahunt crucem ſanctam ſacratiſſimamque occulte & ad injuriam, indecenter ad culpam, quæ poſtea reſtituere coactæ ſunt in eccleſia. Quibus tot capitalibus agnitis facinoribus, nec refrenatis, ſed jugiter magis auctis criminibus, nobis eiſdem dicentibus, abbatiſſæ pro culpa veniam peterent, aut quod male direptum fuerat emendarent: & nolentes hoc facere, ſed magis de ejus interfectione tractarent, quod publice ſunt profeſſæ, reſeratis a nobis & recenſitis canonibus viſum eſt æquiſſimum, eas, uſquequo dignam agerent pœnitentiam, a communione privari, & abbatiſſam ſuo loco permanſuram reſtitui. Hæc nos pro veſtra juſſione, quod ad eccleſiaſticum pertinet ordinem, circumſpectis canonibus abſque perſonarum aliqua acceptione ſuggerimus peregiſſe. De cetero quod de rebus monaſterii, vel inſtrumentis cartharum domnorum regum parentum veſtrorum de loco ſubreptum eſt, quæ ſe habere profeſſæ ſunt, ſed nobis inobedientes nullatenus erunt voluntariæ reddituræ, qualiter veſtra vel anteriorum merces æterna permaneat, ad loci inſtaurationem, veſtræ pietatis atque poteſtatis eſt auctoritate regia cogere reformari. Neque ipſas ad locum, quem tam impie ac profaniſſime deſtruxerunt, ne pejora proveniant, vel redire concedite, vel permittatis iterum aſpirare: quatenus his in integrum præſtante domino reſtitutis, ſub catholicis regibus totum acquiratur Deo, nihil perdat religio: ut ſtatus conſervatus tam patrum quam canonum nobis proficiat ad cultum, vobis propagetur ad fructum. Chriſtus vos dominus alat regatque, regnum tribuens prolixius, vitamque conferat beatam.

Nota Jacobi Sirmondi, S. J.

1. *Concilium Pictavenſe*) Sex omnino judices epiſcopi videntur in hoc concilio ſediſſe, tres e regno Childeberti, Ebregiſilus Agrippinenſis, Gregorius Turonenſis, & Maroveus Pictavienſis: totidem e regno Guntramni, Gundegiſilus Burdegalenſis, Nicaſius Engoliſmenſis, & Saffarius Petrocoricus. Etſi enim Gregorius Turonenſis libro decimo capite decimoquinto, cum de judicibus a Guntramno delectis agit, nec eorum numerum indicat, & unius tantum Gundegiſili nomen exprimit, quem cum provincialibus ſuis miſſum ait; veriſimile eſt tamen, ut numero cum Childeberti epiſcopis convenirent, plures tribus deſignatos non fuiſſe, & hos potiſſimum miſſos, qui de hac cauſſa proximo ante anno jam cognorant.

Nota Severini Binii.

a *Concilium*) Duæ Francorum regum filiæ, Chrodieldis filia Chariberti regis & Baſina Chilperici filia, ſub ſancta Radegunde virginitatem & monaſtica inſtituta ſub regula ſancti Cæſarii Arelatenſis epiſcopi profeſſæ, poſt obitum prædictæ Radegundis extra clauſtra eruperant, tractiſque quadraginta & amplius virginibus, reges Francorum adiverant, conquerentes quod ab abbatiſſa male tractarentur. Sed cum apud reges nihil profeciſſent, Pictavos regreſſæ, cum armato ſatellitio nefariorum & perditorum hominum baſilicam ſancti Hilarii invaſerunt, indeque ſceleſtiſſimos homines ad invadendum monaſterium, & alligandam vinculis abbatiſſam miſerunt. Qua de cauſſa cum duplici ſynodali ſententia, quam Ebregiſilus Agrippinenſis epiſcopus præſentia ſua, ut teſtatus Greg. Turonenſis lib. 19. cap. 15. confirmavit, excommunicatæ fuiſſent, rurſum per ſuos armatos monaſterium invaſerunt, cæſiſque & ſignatis pluribus epiſcopis, monachos plures occiderunt, atque abbatiſſem plane denudatam a monaſterio ſuo abſtraxerunt. Quæ cum Childebertus rex audiviſſet, legationem miſit ad regem Guntramnum; ut ſcilicet epiſcopi ex utroque regno conjuncti hæc quæ gerebantur canonica ſanctione emendarent. Macconi comiti datum eſt negotium ut ſeditionem comprimeret; quod nonniſi per multas factioſorum cædes fieri potuit. Conſtituto demum judicio abbatiſſa de levibus rebus confeſſa, gravioribus non probatis abſolvitur, & monaſterio reſtituitur. Chrodieldis ejuſque conſortium flagitiis & ſceleribus comprobatis omnes communione privatæ fuerunt; uſquequo condignam pœnitentiam agerent. Hæc ex Gregorii Turonenſis hiſt. Franc. lib. 9. & 10.

Cauſſa concilii quæ.

Acta concilii

CON-

CONCILIUM METENSE,

IN QUO ÆGIDIUS RHEMORUM EPISCOPUS

Ob crimen majestatis, obtenta vita, episcopatus gradu dejectus est; Chrodieldis & Basina in communionem receptæ, anno Christi DXC. Gregorii magni papæ I. Chilperici Francorum in Austrasia regis XV.

Ex P. Sirmondo.

Etsi de Ravingi & sociorum conjuratione, cujus particeps Ægidius episcopus ferebatur veniam is a Childeberto rege impetrarat, ut Gregorius Turonensis scribit libro nono capite decimoquarto, & composita jam ac sopita contentio videbatur, tamen cum ejus criminis hoc anno memoria Sunnigisilo in tormentis prodente recruduisset; atque aliis etiam nominibus regi suspectus & exosus esset Ægidius, convocatæ in eam rem synodi examen judiciumque subire coactus est: cujus progressum exitumque Gregorius idem his verbis enarrat libro decimo, capite decimonono: Sunnigisilus in tormentis diversa scelera se admisisse confessus est. Inter quas confessiones addidit etiam Ægidium Rhemensem episcopum socium fuisse in illo Ravingi, Ursionis, ac Berthefredi consilio ad interficiendum Childebertum regem. Nec mora, tenetur episcopus, & ad Metensem urbem cum esset valde ab ægrotatione longinqua defessus, adducitur; ibique sub custodia degens, rex episcopus accersiri ad ejus examinationem præcepit; scilicet ut initio mensis octavi apud Viridunensem urbem adesse deberent. Tunc ab aliis sacerdotibus increpatus, cur hominem absque audientia ab urbe rapi, & in custodiam retrudi præcepisset; permisit eum ad urbem suam redire, dirigens epistolas, ut supra diximus, ad omnes regni sui pontifices, ut medio mense nono ad discutiendum in urbe supradicta adesse deberent. Erant autem pluviæ validæ atque immensæ, rigor intolerabilis, dissolutæ luto viæ, amnes litora excedentes; sed præceptioni regiæ obsistere nequiverunt. Denique convenientes pertracti sunt usque Metensem urbem; ibique & præfatus Ægidius adfuit. Tunc rex inimicum eum sibi, regionisque proditorem denuntians, Ennodium ex Duce ad negotium delegit prosequendum. Cujus propositio prima hæc fuit: Dic mihi, o episcope, quid tibi visum fuit, ut relicto rege, in cujus urbe episcopatus honore fruebaris, Chilperici regis amicitiis subdereris, qui semper inimicus domino nostro regi fuisse probatur? qui patrem ejus interfecit, matrem exilio condemnavit, regnumque pervasit, & in iis urbibus quas, ut diximus, iniquo pervasionis ordine suo dominio subjugavit, tu ab eodem possessionem fiscalium prædia meruisti. Ad hæc ille respondit: Quod fuerim amicus Chilperici regis negare non potero; non tamen contra utilitatem regis Childeberti hæc amicitia pullulavit. Villas vero quas memoras per istius regis chartas emerui. Tunc proferente easdem in publico, negat rex se largitum fuisse; requisitusque Otho, qui tunc referendarius fuerat, cujus ibi subscriptio meditata tenebatur adfuit, negat se subscripsisse. Confecta enim erat manus ejus in hujus præceptionis scripto. In hac igitur causa primum episcopus fallax repertus est.

Post hæc epistolæ prolatæ sunt, in quibus multa de improperiis Brunichildis tenebantur, quæ ad Chilpericum scriptæ fuerant. Similiter & Chilperici ad episcopum delatæ, in quibus inter reliqua habebatur insertum: Quia si radix cujuslibet rei incisa non fuerit, culmus qui in terris est editus non arescet. Unde prorsus manifestum est, ideo hæc scripta, ut superata Brunichilde filius ejus opprimeretur. Negavit se episcopus has epistolas vel misisse suo nomine, vel suscepisse a rescripto Chilperici. Sed puer ejus familiaris adfuit, qui hæc notarum titulis per tomos chartarum comprehensa tenebat. Unde non dubium fuit residentibus hæc ab eodem directa. Deinde prolatæ sunt pactiones, quasi ex nomine Childeberti ac Chilperici regis, in quibus tenebatur insertum, ut ejecto Guntramno rege, hi duo reges inter se ejus regnum urbesque dividerent. Sed negavit hæc rex cum suo facta consilio, dicens, quia tu commisisti patruos meos, ut inter illos bellum civile consurgeret. Unde factum est, ut commotus exercitus Bituricas urbem pagumque Stampensem, Miliodunense castrum attererent atque depopularentur: in quo bello multi perempti sunt, quorum ut puto animæ erunt Dei judicio de tuis manibus requirendæ. Hæc episcopus negare non potuit. Scripta enim ista in regesto Chilperici regis in uno scriniorum pariter sunt reperta; ac tunc ad eum pervenerunt, quando interempto Chilperico thesauri ejus de Calensi Parisiacæ urbis villa ablati ad eumdem delati sunt. Cumque de hujusmodi cautis altercatio diutius traheretur, adfuit & abbas Epiphanius basilicæ sancti Remigii, dicens quod duo millia solidorum, speciesque multas pro conservanda regis Chilperici amicitia accepisset. Adstiteruntque etiam & legati qui cum eodem ad memoratum regem fuerant, dicentes: Quia nobis relictis solus cum eodem diutius collocutus est, de quibus verbis nihil intelleximus, nisi supradicti excidii prosecutionem in posterum cognoscentes. Hæc eo negante, abbas qui fuerat semper in his consiliorum arcanis particeps locum hominemque denominat, ubi & cui aureos quos diximus detulisset, & qualiter de excidio regionis ac regis Guntramni conventum fuerat, ut gestum est, ex ordine denarravit. Quæ & ille convictus deinceps est confessus. Hæc audientes episcopi qui evocati fuerant, & in tantis malis sacerdotem domini contuentes fuisse satellitem, suspirantes de iis triduani temporis spatium deprecantur tractandi, scilicet ut forsitan resipiscens Ægidius ullum modum reperire posset,

set, per quem se ab his noxiis quæ ei objiciebantur excusare valeret. Sed illucescente die tertia convenientes in ecclesiam interrogant episcopum, si aliquid excusationis haberet ediceret. At ille confusus ait: Ad sententiam dandam super culpabilem ne moremini. Nam ego novi me ob crimen majestatis reum esse mortis, qui semper contra utilitatem hujus regis matrisque ejus abii; ac per meum consilium multa fuisse gesta certamina quibus nonnulla Galliarum loca depopulata sunt. Hæc episcopi audientes, ac lamentantes fratris opprobrium, obtenta vitta, ipsum ab ordine sacerdotali lectis canonum sanctionibus removerunt. Qui statim ad Argentoratensem urbem, quam nunc Strataburgum vocant, deductus, exilio condemnatus est. In cujus locum Romulsus filius Lupi ducis, jam presbyterii honore præditus, episcopus subrogatus est; Epiphanio abbatis officio, qui basilicæ S. Remigii præerat, remoto. Multa enim auri argentique in hujus episcopi regesto pondera reperta. Quæ autem de illa iniquitatis militia erant, regalibus thesauris sunt illata, quæ autem de tributis, aut reliqua ratione ecclesiæ inventa sunt, inibi relicta.

In hac synodo Basina Chilperici regis filia, quam supra cum Chrodielde a communione remotam diximus, coram episcopis solo prostrata veniam petiit, promittens se cum caritate abbatissæ monasterium ingredi, ac de regula nihil transcendere. Chrodieldis autem obtestata est, quod Leobovera abbatissa in hoc monasterio commorante ibidem nusquam ingrederetur. Sed utrisque rex veniam impertiri deprecatus est: & sic in communionem receptæ Pictavos regredi jussæ sunt: scilicet ut Basina in monasterium, ut præfati sumus, regrederetur, Chrodieldis vero in villa, quæ quondam Vvaddonis superius memorati fuerat, sibi a rege concessa resideret.

Nota Jacobi Sirmondi S. J.

1 *Concilium Metense*) Eodem anno quo Pictavense, sed aliquanto post, mense Majo, ut ex Gregorii consuet narratione, celebratum.

Nota Severini Binii.

2 *Concilium*.) In hac Synodo, quæ Metis in Gallia habita fuit, redigitur in ordinem Ægidius Rhemensis episcopus, de crimine læsæ majestatis convictus. Rei gestæ seriem habet Gregorius Turonensis lib. 10. cap. 20. ubi in fine hæc subjungit: *In hac Synodo Basina Chilperici regis filia, quam supra Chrodielde a communione remotam diximus, coram episcopis prostrata veniam petiit, promittens se cum caritate abbatissæ monasterium ingredi, ac de regula nihil transcendere*, & cætera. Ob crimen læsæ majestatis Ægidius Rhemensis episcopus deponitur.

ANNO CHRISTI incerto.

SYNODUS MENESBRENSIS IN BRITANNIA MINORI,

ANNO CHRISTI incerto.

In qua Comes Comorrus excommunicatur.

Hujus Synodi meminit Auctor vitæ S. Hervæi Abbatis apud Bollandianos tom. 3. Junii die 16. pag. 370. cap. 3. ubi narrato Comitem Comorrum necasse S. Triphinam cum filio S. Tremorio uxorem, quam gravidam suspicabatur, subditur: Omnes Britanniæ Episcopi convenerunt ad crimen puniendum & membrum tam putridum ab Ecclesiæ corpore rescindendum. Synodus ista habita fuit in monte appellato Menesbre prope l' Ourgart (*Forte Lovegra*) Belleise & Guengamp. Non enim audebant convenire in urbem aliquam timore hujus tyranni, qui occiso rege Johava filium ejus Jugduvalum exulare cogebat; ita pro libitu toto regno dominabatur. Episcopus Leonensis ad Synodum ipsam ascendens jubet S. Hervæum venire secum: hanc ob causam non potuit tam cito adesse: nam S. Hervæus, ut erat cæcus, & nudipes incedebat, non poterat alios eundo subsequi. Cum ad synodum perveniisset, ex præsentibus quidam audita causa, ob quam serius adesset episcopus Leonensis &c. *Et præter miraculum in ea Synodo a S. Hervæo patratum nihil aliud nobis innotescit. Argentræus lib. 2. cap. 2. hujus Comorri scelera, mortem Johavæ, (quem ipse vocat* Jonam, *Albertus le Grand* Jovam,) *ejusque filii fugam narrat, additque Comorrum ab Episcopis Britanniæ fuisse excommunicatum, nihil tamen de parricidio habens, ut notavit Franciscus Baertius hujus Abbatis vitam illustras. Tempus, quo hæc Synodus celebrata, non liquet. S. Paulus primus Leonensis episcopus a Sammarthanis obiisse dicitur circa ann. 600. a Bollandianis vero circa an. 573.*

ANNO CHRISTI 591.

PSEUDO-SYNODUS ISTRIENSIS, SEU VENETA, ET GRADENSIS,

ANNO CHRISTI 591.

In Causa Trium Capitulorum a Schismaticis Episcopis celebrata.

Ex Norisii Differt. de V. Synodo.

Gregorius Magnus sui pontificatus initio Severum Episcopum Aquilejensem datæ fidei prævaricatorem (Ravennæ enim tribus capitulis damnatis coram Joanne Archiepiscopo ad ecclesiam Romanam acteserat) Romam una cum ceteris episcopis schismaticis evocavit datis litteris mense Decembri an. 590. quæ supra in ejus regesti lib. 1. ep. 16. leguntur. Severus his acceptis illico literas ad collegas dedit, consilium & opem implorans, qui cito citius Synodum coegerunt

runt in commune consulturi. Hæc autem illis sententia stetit, ne ullus Romam ad Synodum proficisceretur: interim litteras ad Mauritium Imperatorem miserе, queis facti rationem reddebant; & Severo districtim per litteras injunxere, ne quid novi in causſa sine communi provincialium consilio deliberaret, ut ipsimet Schismatici testantur in præfatis ad Mauritium Imp. litteris; ex quibus pariter Pseudo Synodum celebratam colligitur; ajunt enim Schismatici; Ergo, mitissime dominator, totius concilii nostræ parvitatis hæc est deliberatio, sicut & eidem patri, & Archiepiscopo nostro (*nempe Severo*) scripsimus &c. *Hinc etiam intelligimus Severum huic conventiculo non interfuisse, sicuti nec quemquam alium ex Istriæ episcopum: horum enim urbes maritimæ in Imperatoris potestate perseverabant, & Langobardi ægre ferebant, suarum urbium episcopos cum iis, qui Imperatori subjectas urbes regebant, convenire. Supplicem libellum schismaticorum ad Imperatorem post Baronium edidit Harduinus ex Jacobi Sirmondi apographo in tom. 3. Concil. & tale est.*

SUGGESTIO EPISCOPORUM ISTRIÆ,

Qui pro tribus capitulis ab ecclesia Romana dissidebant ad Mauritium Imp.

Suggerendum domino nostro clementissimo ac piissimo domno Mauritio Tiberio; humiles Venetiarum vel secundæ Retiæ, Ingenuinus, Maxentius, Agnellus, Fontejus, Laurentius, Agnellus, Felix, Augustus, Junior, & Horontius episcopi.

PIetatis vestræ est, clementissime dominator, preces humilium sacerdotum imperiali dignatione suscipere: quod etiam supplices deprecamur per Dominum Deum nostrum Jesum Christum Salvatorem omnium, per fidem catholicam, & regnum quod meruistis a Deo concessum, atque salutem dominorum filiorum vestrorum, cum quibus perpetuum imperium Deo gubernante permanet; ut aditum inveniat supplicatio nostra apud pias aures vestras, & cum fiducia recurrentes ad principalia remedia, mereamur quæ petimus impetrare. Nam etsi nos peccata nostra ad tempus gravissimo jugo gentium summiserunt, auxiliante nobis Domino, nullo pondere pressurarum ab integritate catholicæ fidei invenimur ullo modo titubare. Deinde nec obliti sumus sanctam rempublicam vestram, sub qua olim quieti viximus, & adjuvante Domino, redire totis viribus festinamus. Suggerimus etenim, domine piissime princeps, scandalum ecclesiæ, quod tempore divæ memoriæ Justiniani principis totius mundi ecclesias conturbavit, nostrarum quoque provinciarum partibus ex tunc jam esse compertum, damnationem scilicet trium capitulorum, id est, epistolæ venerabilis Ibæ episcopi Edessenæ civitatis, personæ quoque Theodori Mopsuestiæ episcopi, atque scriptorum Theodoriti episcopi Cyri, quæ in sancta synodo Chalcedonensi recepta sunt: & Vigilio tunc Romano Præsuli, atque omnibus pene sacerdotibus damnatio ipsa, sicut revera contraria sancti Chalcedonensis concilii, exsecrabilis noscitur exstitisse. Qui etiam Vigilius scripta sua per omnes provincias mittens, anathematis vinculis omnem populum obligavit, A si quis damnationi trium capitulorum præberet aliquando consensum. Et licet postea imperiali pondere ad consensum damnationis capitulorum ipsorum paulatim singuli tunc fuerint coarctati; nostrarum tamen provinciarum venerandi decessores, quibus indigni successimus, prædicti quondam Vigilii institutionibus informati, ad hoc inclinari nullo modo potuerunt. Quorum nos exempla, Deo propitiante, servantes cum universo populo nobis credito, sequentes etiam in omnibus definitionem sancti Chalcedonensis concilii, defensioni capitulorum ipsorum & reverentiam exhibemus; & a communione damnantium, cum divina gratia abstinere dignoscimur. Et dum B Smaragdus glorioſus chartularius patrem nostrum sanctæ memoriæ Heliam archiepiscopum Aquilejensis ecclesiæ pro causſa ipsa vicibus contristaret; cum nostro omnium consilio atque consensu direxit ad pia vestigia principatus vestri preces; supplicans ut expectata Dei misericordia, revocatis omnibus consacerdotibus synodi nostræ in potestate sanctæ reipublicæ, ad vestræ clementiæ præsentiam veniretur, & vestrum in causſa ipsa exspectaretur judicium. Quod pietas vestræ mansuetudinis ad mercedem & laudem imperii sui clementi dignatione suscipiens, missionem suam dedit ad prædictum glorioſum Smaragdum, ut nullatenus quemquam sacerdotum pro causſa communionis inquietare præsumeret; sed Dei misericordia operante sustineretur, quousque compressis gentibus ad libertatem omnes sacerdotes nostri concilii sub sancta republica pervenirent. Deinde defunctus est memoratus archiepiscopus noster Helias. Nos vero pro imperatis precibus ejusdem cum omnibus populis nostris ardentibus devotiores effecti, si fieri potuisset, eisdem diebus ad vestra certabamus redire vestigia: & gratias Deo retulimus, & pro vita imperii vestri, sicut ipse novit Dominus, assiduas preces ejus obtulimus majestati. Post hoc ordinato in sancta Aquilejensi ecclesia beatissimo archiepiscopo nostro Severo, quæ contumeliæ illatæ sint, & quibus injuriis ac cæde corporali fustium, & qua violentia ad Ravennatem fuerit civitatem perductus, atque redactus in custodia, quibusque necessitatibus oppressus atque contritus fuerit, potuit ad domini nostri pias aures sine dubio pervenire. Nos autem tam inauditis calamitatibus patrem & archiepiscopum nostrum, quod numquam sub Christianis principibus factum dignoscitur, cognoscentes afflictum, insanabilium dolorum sumus stimulis vulnerati. Nam in hoc tempore iterum cognovimus reverendum Papam Gregorium ad ejusdem patris nostri exhibitionem misisse cum sacratissima vestræ pietatis jussione, ut pro causſa ipsa communionis ad Romanam deberet civitatem deduci. Quod audientes, quamvis certi essemus talem missionem domini nostri specialiter adversariorum improba importunitate subreptam, contabuimus & contriti atque luctu gravissimo sauciati ad ultimam desperationem pervenimus; ut ad illius judicium metropolita noster cogeretur occurrere, cum quo causſa ipsa esse dignoscitur, & cujus communionem ab initio motionis causſæ hujus usque nunc decessores nostri, & nos cum omni populo evitamus. Et quidem memoratum beatissimum archiepiscopum nostrum frequenti contestatione conveni-

venimus, ne nobis abſentibus, & a ſe ab præſens diviſis, de communi cauſſa eccleſiæ aliquid audeas definire. Quoniam, piiſſime domine, ſic accenſi ſunt omnes homines plebium noſtrarum in cauſſa iſta, ut ante mortem perpeti, quam ab antiqua catholica patiantur communione divelli. Revera, clementiſſime dominator, fidem catholicam conſervantes, & Chalcedonenſis concilii definitiones in omnibus venerantes, ut quibuslibet occaſionibus contriſtentur, nec Deo nec veſtræ pietati placere credendum eſt. Ergo, mitiſſime dominator, totius concilii noſtræ parvitatis hæc eſt deliberatio, ſicut & eidem patri & archiepiſcopo noſtro ſcripſimus: ut pro reddenda ratione communionis noſtræ, contrito Dei judicio in jugo barbarico, opportuno tempore ad veſtræ pietatis veſtigia occurramus: habentes præ oculis exempla fidelia, quibus edocti ſumus, cum omnes intentiones ſopitæ ſunt. Sic Theodoſii ſenioris Conſtantinopolitana ſynodus, Deo propitiante, ſedatis eſt ſcandalis confirmata: ſic deinde Epheſina prima ſynodus, divæ memoriæ Theodoſio juniore diſponente, bene noſcitur definita: ſi ad poſtremum præſentia Marciani divi principis, abſciſſis omnibus ſcandalis, pax catholica in Chalcedonenſi concilio reformata eſt. Nam per abſentiam Chriſtianiſſimorum principum in Epheſina ſecunda epiſcoporum congregatione, a Dioſcoro Alexandrino Flavianus ſanctiſſimus regiæ veſtræ urbis epiſcopus veritatem catholicæ fidei defendens occiſus eſt; aliique epiſcopi aſſertores orthodoxæ fidei in cuſtodia dejecti ſunt; & ſcandalum eccleſiæ peſſimum generatum eſt. Quod cum magno labore poſtea divæ memoriæ Marcianus Imperator avus veſtræ pietatis ſua præſentia in Chalcedonenſi concilio amputans, catholicam pacem univerſali eccleſiæ reſtauravit. Hoc tantum proſtrati depoſcimus, ut quia miſericordia Dei circa ſanctam rempublicam operante, in meliore ſtatu Italiæ partes, laborante fideliter glorioſo Romano Patricio, dignanter perduxit; & credimus nos celeriter devictis gentibus ad priſtinam libertatem reduci; ceſſet violentia militaris, quam veſtro feliciſſimo tempore Deus fieri non permittat. Sint induciæ, & cum juſſione ſacratiſſimi imperii veſtri parati erimus ad pedes veſtræ pietatis occurrere, & noſtræ fidei atque communionis plenam reddere rationem. Nam cum quo nobis ipſa cauſſa eſt, & quem in communione vitamus, judicem experiri non poſſumus. Quod etiam ſacratiſſimis legibus veſtris ſtatutum eſt, nullum poſſe judicem eſſe in cauſſa, qua adverſarius comprobatur. Sed ſicut ſemper Deus præſentia Chriſtianorum principum intentiones eccleſiaſticas ſedare dignatur, hoc & nunc fieri ſupplicamus. Etenim ſi aliter, clementiſſime domine, actum fuerit, ut archiepiſcopum noſtrum, quod abſit, ad Romanam contingat violenter exhiberi eccleſiam; ſpes jam nulla erit conſervandæ juſtitiæ, ſed tantum pondus graviſſimæ violentiæ. Suggerimus etenim, pie dominator, quia tempore ordinationis noſtræ unuſquiſque ſacerdos in ſancta ſede Aquilejenſi cautionem ſcriptis emittimus, ſtudio ſed fide ordinatoris noſtri, nos fidem integram ſanctæ reipublicæ ſervaturos; quod ipſe novit Dominus nos fideliter toto corde ſervaſſe, & hucuſque jugiter conſervare. Si conturbatio iſta & compulſio præſentibus juſſionibus veſtris remota non fuerit, ſi quem de nobis, qui nunc eſſe videmur, defungi contigerit; nullus plebium noſtrarum ad ordinationem Aquilejenſis eccleſiæ poſt hoc patietur accedere. Sed quia Galliarum archiepiſcopi vicini ſunt, ad ipſorum ſine dubio ordinationem occurrent; & diſſolvetur metropolitana Aquilejenſis eccleſia ſub veſtro imperio conſtituta, per quam Deo propitio eccleſias in gentibus poſſidetis: quod ante annos jam fieri cœperat, & in tribus eccleſiis noſtri concilii, id eſt, Beconenſi, Tiburnienſi, & Auguſtana, Galliarum epiſcopi conſtituerant ſacerdotes. Et niſi ejuſdem tunc divæ memoriæ Juſtiniani principis juſſione commotio partium noſtrarum remota fuiſſet, pro noſtris iniquitatibus pœne omnes eccleſias ad Aquilejenſem ſynodum pertinentes, Galliarum ſacerdotes pervaſerant. Ergo, domine pie, quia ſemper piiſſimorum principum fides pro tranquillitate eccleſiæ vigilavit, & hoc ſtudio, repenſante Deo, contrariæ gentes divina manu compreſſæ ſunt, mereamur nos humillimi ſacerdotes, ſupplicationis noſtræ ſortiri effectum. Nam qui aliter domino noſtro ſubrepere cupiunt, nec Dei judicium habent præ oculis, nec utilitatem ſanctæ reipublicæ veſtræ, ſeu opinionem pii imperii, quam lacerari non metuunt de murmoratione totius populi partium iſtarum, qui perſecutionem evidenter Chriſtianis fieri ſuſpicantur. Præſentem igitur ſupplicem relationem confidenter direximus, quam pia clementia dignetur placida aure recipere: ut effectum noſtræ ſupplicationis, Deo vobis aſpirante, ſortiti, pro quiete matris noſtræ Aquilejenſis eccleſiæ ſacratiſſimis juſſionibus relevetur, & pro incolumitate domini noſtri, ac dominorum filiorum veſtrorum, Domino Deo noſtro jugiter ſupplicemus.

SUBSCRIPTIO.

Ingenuinus epiſcopus ſanctæ eccleſiæ * ſecundæ Retiæ, hanc relationem a nobis factam ſubſcripſi. * *Sirmond.* Sabionenſis, *id eſt*, Brixienſis.

Maxentius epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Julienſis, ut ſupra.

Laurentius epiſcopus ſanctæ catholicæ eccleſiæ Bellutanæ, ut ſupra.

Auguſtus epiſcopus ſanctæ catholicæ Concordienſis eccleſiæ, ut ſupra.

Agnellus epiſcopus ſanctæ * Trejentinæ eccleſiæ, ut ſupra. * Tridentinæ.

Agnellus epiſcopus ſanctæ * Acelinæ eccleſiæ, ut ſupra. * Aquilinæ.

Junior epiſcopus ſanctæ eccleſiæ catholicæ Veronenſis, ut ſupra.

Fontejus epiſcopus ſanctæ Feltrinæ eccleſiæ, ut ſupra.

Felix epiſcopus ſanctæ Terviſianæ eccleſiæ, ut ſupra.

Horontius epiſcopus ſanctæ catholicæ eccleſiæ Vecetinæ, ut ſupra.

Ex his ſubſcriptionibus liquet non eſſe cum Pagio ad an. Ch. 590. n. 11. confundendum hoc ſchiſmaticorum conventiculum cum altero Maraneni ab iiſdem habito anno Chriſti circiter 589. de quo Paulus Diaconus lib. 3. cap. 27. Huic enim interfuit Maxentius Julienſis, qui Maranenſi non adfuit; & vice verſa Maranenſi adfuit Petrus de Altino, qui huic non interfuit. Maranenſe præterea adiere Clariſſimus Concordienſis, & Ruſticus

sticus de Tarvisio, quibus non diu post defunctis allato libello subscribunt eorum successores Augustus Concordiensis, & Felix Tarvisinus. Horontius Vicentinæ Ecclesiæ erat episcopus. Quo autem hi decem Schismatici episcopi convenerint, incompertum.

Interea Severus apud Gradum Synodum alteram cum Istriæ Episcopis habuit, atque in unam sententiam itum, ut a Pontifice Cæsarem appellarent. Hinc tres epistolæ ad Mauritium missæ sunt, utraque Pseudo Synodus scripsit, privatas etiam Severus addidit, quod ex rescripto Mauritii ad Gregorium intelligitur. Mauritius siquidem his litteris acceptis hæc Gregorio rescripsit.

IN NOMINE DOMINI DEI NOSTRI JESU CHRISTI.

Imperator Cæsar Flavius Mauritius, Tiberius, Fidelis in Christo, Pacificus, Mansuetus, Maximus, Beneficus, Alammanicus; Gregorio viro sanctissimo, & beatissimo archiepiscopo almæ urbis Romæ ac Papæ.

COnsuetam & Deo placitam vestram sanctitatem scientes, & quod recte catholicæ nostræ ecclesiæ dogmatum omnibus doctrinam exercetis, scire vos volumus, quod episcopi Istrienſium provinciarum per clericos aliquos ad nos directos suggestiones nobis transmiserunt: unam episcoporum, civitatum, & castrorum, quos Longobardi tenere dignoscuntur: aliam Severi Aquilejensis episcopi, aliorumque episcoporum qui cum illo sunt: & tertiam solius ejusdem Severi; in quibus omnes dixerunt tuam beatitudinem milites ad illos transmisisse cum uno tribuno & excubitore, necessitatem imponentes præfato reverentissimo Severo & testibus episcopis, ut ad tuam beatitudinem perveniant, propter diversam voluntatem quam habent ad sacra & catholica dogmata sacrosanctæ nostræ ecclesiæ. Et supplicaverunt nos inducias ad hoc sibi fieri, & nullam eis interim necessitatem imponi ad vestram sanctitatem pervenire; ut * licentes, quod tempore opportuno ad hanc sacratissimam urbem accedentes, per seipsos suggerere nobis habent quæ sibi obstare videntur. Quia igitur & tua sanctitas cognoscit præsentem rerum Italicarum confusionem, & quod oportet temporibus competenter versari; jubemus tuam sanctitatem nullam molestiam eisdem episcopis inferre; sed concedere eos otiosos esse, quousque providentiam Dei & partes Italiæ * paccales constituantur, & ceteri episcopi Istriæ seu Venetiarum iterum ad pristinum ordinem redigantur. Tunc enim perfectius omnia pro pace & diversitate dogmatis, cum antecedentibus tuis orationibus corrigentur. *Et subscriptio.* Divinitas te servet per multos annos, sanctissime ac beatissime pater.

* Ita Sirmondi apographum, se mendose, ipse admonet.

* Baron. edidit, *pace alter.*

Cum vero utraque Pseudo-synodus post Magni Gregorii epistolam ad Severum datam mense Decembri indictione nona indicta fuerit, satis claret vel exeunte anno Christi 590. seu potius insequenti 591. utramque celebratam.

DE SYNODO MARANENSI ALIISQUE IN CAUSA SEVERI GRADENSIS

ADNOTATIO.

Ex Mansi Supplem. I. pag. 457.

QUæ olim scripsi in meis ad Pagium animadversionibus de synodo Maranensi, aliisque in causa Severi patriarchæ Gradensis, hic repetere juvat. Ita ergo differui ad annum 590. II.

Quæ hic differit Pagius de synodis a schismaticis Aquilejensibus habitis, diligentius explicanda sunt. Primo igitur constat Severum Gradensem episcopum vi adductum Ravennam tria capitula coactum ejurasse, atque ita demum & Pontificis gratiam & libertatem obtinuisse. Ingratum id accidit episcopis ejus suffraganeis; quare coacta synodus Marani grave aliquid in Severum statuisset, nisi ille, oblato libello palinodiam recinens, schismaticis se iterum adhærere professus fuisset. Hunc relapsum illi objicit S. Gregorius in epistola ad eum data, legenda regest. lib. I. Epis. 16. Id ergo ut rescivit idem S. Gregorius, ex sententia synodi Romæ coactæ diem Severo dixit Romæ. Commoti in pontificem schismatici iterum convenerunt in loco incerto, atque una totius synodi sententia literas ad Imperatorem dederunt, quas singuli subscriptione sua munierunt, rogantes principem, ut inducias pro Severo a Pontifice impetraret, spondentes insuper, quamprimum per tumultus Italiæ liceret, Constantinopolim se conventuros ad causam suam coram eo dicendam. Ex synodicæ hujus subscriptionibus liquet aliam esse hanc synodum a Maranensi, cum utrinque alii & alii sint unius ejusdemque ecclesiæ episcopi. Maranensi equidem subscripsit *Clarissimus Concordiensis*; epistolæ vero *Augustus Concordiensis*; ibi *Rusticus*, hic *Felix de Tarviso*. Huic autem synodo incerti loci Severus non adfuit, scribunt enim patres illi, agentes de Severo: *Nobis absentibus & a se ad præsens divisis*. Alias in eandem sententiam literas ad Imperatorem dedit Severus cum suis, & ipsis forte in synodum Grado coeuntibus, quorum synodicæ Imperator in suo rescripto apud Pagium An. 589. num. 12. meminit. Ex his patet geminas præter Maranensem & Romanam synodos Schismaticorum admittendas esse, has vero utrasque, cum Romanam decembri mense anni 590. habitam subsecutæ fuerint, ad annum 591. pertinere. Maranensis vero, cum Romanam præcesserit, serius anno 590. cogi non potuit.

[1] CONVENTUS NEMPTODORENSIS

IN QUO BAPTIZATUS EST CLOTARIUS

Rex puer, ſuſceptuſque de ſacro fonte a Guntramno patruo ſuo rege anno Chriſti DXCI. Clotarii ipſius regis VII. Guntramni XXX.

ex P. Sirmondo.

Actum jam quidem antea non ſemel fuerat de baptiſmo Clotarii; ad quem celebrandum, & ante annos quinque invitatus Guntramnus, Pariſius ex Burgundia venerat, ut auctor eſt Gregorius Turonenſis libro octavo capite primo & nono. Sed res tum ſtudio dilata, variiſque poſt hæc intercedentibus cauſſis impedita, hoc demum anno apud Nemptodorum Pariſienſis agri vicum, in epiſcoporum quos Guntramnus adeſſe juſſerat conventu peracta eſt, ut Gregorius idem narrat libro decimo capite vigeſimo octavo. Poſt hæc, *inquit*, Fredegundis legatos ad Guntchramnum regem mittit dicens: Proficiſcatur dominus meus rex uſque Pariſios, & arceſſito filio meo nepote ſuo, jubeat eum baptiſmatis gratia conſecrari, ipſumque de ſancto lavacro exceptum tamquam alumnum proprium habere dignetur. Hæc audiens rex, * commotis epiſcopis, id eſt, Ætherio Lugdunenſi, Syagrio Auguſtodunenſi, [2] Flavioque Cabillonenſi, & reliquis quos voluit, Pariſios accedere jubet, indicans ſe poſtmodum ſecuturum. Fuerunt etiam ad hoc placitum multi de regno ejus, tam domeſtici, quam comites, ad præparanda regalis expenſæ neceſſaria. Rex autem deliberatione acta, ut ad hæc deberet accedere, pedum eſt dolore prohibitus. Poſtquam autem convaluit, acceſſit Pariſios: exinde ad Rotojalenſem villam ipſius urbis properans, evocato puero juſſit baptiſterium præparari in vico Nemptodoro. Dum autem hæc agerentur, legati Childeberti regis acceſſerunt ad eum dicentes: Non enim iſta nuper nepoti tuo Childeberto pollicitus eras, ut cum inimicis ejus amicitias colligares. Sed, inquantum cernimus, nihil de promiſſione tua cuſtodis, ſed potius quæ promiſeras prætermittis, & puerum iſtum in urbis Pariſiacæ cathedra regem ſtatuis. Judicabit autem Deus, quia non reminiſceris quæ ultro pollicitus es. Hæc iis dicentibus rex ait: Promiſſionem, quam in nepotem meum Childebertum regem ſtatutam habeo, non omitto. Nam illum non oportet ſcandalizari, ſi conſobrinum ejus, filium fratris mei, de ſancto ſuſcipiam lavacro; quia hanc petitionem nullus Chriſtianorum debeat abnuere. Eamque ego, ut Deus manifeſtiſſime novit, non calliditate aliqua, ſed in ſimplicitate puri cordis agere cupio, quia offenſam divinitatis incurrere formido. Non eſt enim humilitas gentis noſtræ, ſi hic a me excipiatur. Si enim domini proprios famulos de ſacro fonte ſuſcipiunt, cur & mihi non liceat propinquum parentem excipere, ac filium facere per baptiſmi gratiam ſpiritualem? Abſcedite nunc & nuntiate domino veſtro, pactionem quam tecum pepigi cuſtodire cupio illibatam; quam ſi tuæ conditionis noxa non omiſerit, a me prorſus omitti nequibit. Et hæc dicens, legatis diſcedentibus, rex accedens ad lavacrum ſanctum obtulit puerum ad baptizandum. Quem excipiens Clotarium vocitari voluit, dicens: Creſcat puer, & hujus ſit nominis executor, ac tali potentia polleat, ſicut ille quondam cujus nomen indeptus eſt. Quo myſterio celebrato, invitatum ad epulum parvulum multis muneribus oneravit. Similiter & rex ab eodem invitatus, pleriſque donis refertus abſceſſit, & ad Cabilonenſem urbem redire ſtatuit.

* Forte commonitis Hard.

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

1 *Conventus Nemptodorenſis.*) Rectius *Nemetodorenſis*, ſicut parochia Nemetodorenſis in vita ſanctæ Genovefæ ejus loci indigenæ. Itaque mendum videtur apud Gregorium; cum *in vico Nemptodoro* legitur pro *Nemetodoro*, & apud Conſtantium presbyterum lib. 1. de vita ſancti Germani cap. 20. *Vicus cui Metodori vetuſtas vocabulum indidit*, pro Nemetodori, quamquam Metodorum quoque ibi legerat Ericus monachus, qui eamdem vocem retinet.

2 *Flavio Cabilonenſi*) Qui ante annos decem Agricolæ Cabilonenſi epiſcopo ſucceſſit, anno Chriſti 580. & Concilio Matiſconenſi II. ſubſcripſit cum Verano Cavellicenſi. Cum ergo Flavius idem ſuperſtes fuerit hoc anno 590. conſequens eſt, Veranum, qui anno 585. legatus ad Clotarium a Guntramno miſſus eſt cum Artemio Senonico, & Agrœcio Tricaſſino, quique Theodoricum Clotarii filium de ſacro fonte ſuſcepit anno 587. & cujus nomen inter ceteros epiſcopos legitur in reſcripto de monialibus Pictavenſibus anno 589., hunc inquam Veranum Cavellicenſem epiſcopum fuiſſe, non Cabillonenſem, mendumque eſſe apud Gregorium lib. 8. c. 31. & lib. 9. cap. 4. cum Cabillonenſis pro Cavellicenſis appellatur.

☞ CONCILIUM SALONITANUM IN DALMATIA

Anno 591. celebratum.

Ex Suppl. Manſi pag. 459.

NAtalis Salonitanus epiſcopus, neſcio qua de cauſa, Honoratum quendam archidiaconum invitum Sacerdotio initiare tentavit. Cum ille recuſaſſet, vel ipſa Archidiaconatus dignitate multandum illum, habito concilio, epiſcopus ſtatuit. Certior ea de re factus S. Gregorius, datis ad Natalem literis priſtinam dignitatem reſtitui Archidiacono juſſit, cauſamque ad ſe avocans mandavit Natali ut pro ſe certum patronum ad litem agendam mitteret. Extant literæ illæ in regeſto epiſtolarum S. Gregorii nonæ Indict. in quibus & de eodem concilio Salonitano fit mentio.

ANNO CHRISTI 592.

[a] CONCILIUM CÆSARAUGUSTANUM II.

ANNO CHRISTI 592.

Æra DCXXX. anno VII. Reccaredi regis ſub Gregorio Papa I. celebratum,

VETERES TITULI

Hujus Concilii ex Vetuſto Cod. 490. Lucenſi,

Ex Concilio Cæſarauguſtano.

I. *Presbyter de Arriana lege in catholicam ſi venerit, ſi dignus fuerit denuo benedicatur; ſi non dignus fuerit in clero permaneat.*
II. *Reliquiæ ab Arrianis poſitæ igne probentur.*
III. *Si quis abſconderit reliquias ex Arrio excommunicetur.*
IV. *Eccleſiæ Arrianæ a catholicis Epiſcopis denuo ſacrentur.*

[1] CUm in Dei nomine [2] urbem Cæſarauguſtanam provinciæ Tarraconenſis, ex permiſſu glorioſi atque ſanctiſſimi principis Reccaredi regis, in anno ſeptimo regni ejus, congregati fuiſſemus, pro Dei [3] amore tractantes.

CANONES.

I.

Id placuit ſanctæ & venerabili ſynodo, ut presbyteri qui ex hæreſi Ariana ad ſanctam catholicam eccleſiam converſi ſunt, qui ſanctam & puram fidem, atque caſtiſſimam tenuerint vitam, [4] acceptam denuo benedictionem [5] presbyterii ſancte & pure miniſtrare debeant: ceteri vero qui hanc ſuprascriptam vitam adimplere vel tenere neglexerint, ab officio depoſiti ſint in clero. [6] Ita de diaconibus ſicut & de presbyteris conſtitutum eſt.

II.

Statuit ſancta Synodus, ut reliquæ, in quibuſcunque locis de Ariana hæreſi inventæ fuerint, prolatæ a ſacerdotibus, in quorum eccleſiis reperiuntur, pontificibus præſentatæ igne probentur. Quod ſi a quibuslibet occultatæ fuerint, & deteguntur, a [7] ſacroſanctæ catholicæ eccleſiæ cœtu ſegregentur.

III.

Statuit ſancta Synodus, ut epiſcopi de Ariana hæreſi venientes, ſi quas eccleſias ſub nomine catholicæ fidei conſecraverint, [8] nec dum benedictione percepta, a catholico ſacerdote conſecrentur denuo.

SUBSCRIPTIONES.

Sub die Kalendarum Novembrium, [9] æra DCXXX. anno quo ſupra, Artemius, in Chriſti nomine epiſcopus, Tarraconenſis provinciæ metropolitanus hanc conſtitutionem ſubſcripſi.

Sophronius, in Chriſti nomine epiſcopus, hanc conſtitutionem ſubſcripſi.

Stephanus, in Chriſti nomine epiſcopus ſubſcripſi,

Julianus, in Chriſti nomine epiſcopus, ſubſcripſi.

Simplicius, in Chriſti nomine epiſcopus, ſubſcripſi.

Aſterius, in Chriſti nomine epiſcopus, ſubſcripſi.

Mumius, in Chriſti nomine epiſcopus, ſubſcripſi.

Liliolus, in Chriſti nomine epiſcopus, ſubſcripſi,

[b] Magnus, in Chriſti nomine epiſcopus, ſubſcripſi.

Joannes, in Chriſti nomine epiſcopus, ſubſcripſi.

[10] Galanus, in Chriſti nomine epiſcopus, ſubſcripſi. [11]

Antedius, in Chriſti nomine diaconus, agens vicem domini [12] Gavini epiſcopi, ſubſcripſi.

Stephanus, in Chriſti nomine diaconus, agens vicem domini mei [13] Aquilini epiſcopi, ſubſcripſi.

NOTÆ GARSIÆ LOAISÆ.

a *Concilium.*) Hoc concilium fuit actum anno ſeptimo Reccaredi regis, æra 630. Toletanum vero tertium æra 627. unde fere omnes epiſcopi qui in Toletano, in hoc etiam ſubſcribunt. Præfuit Artemius Tarraconenſis, qui ſucceſſit Stephano, deinde Sophronius Egarenſis, Stephanus Tyraſſonenſis, Julianus Dortoſanus, Simplicius Cæſarauguſtanus, vel potius Urgelitanus, Aſterius Aucenſis, Mumius Calagurritanus, Liliolus Pampilonenſis, Joannes Menteſanus, Gavinus Oſcenſis, Aquilinus Auſonenſis, Galanus in Barcinonenſi, Empuritanæ eccleſiæ epiſcopus.

b *Magnus.*) Lego Maximus, qui fuit Cæſarauguſtanus, de quo infra in concilio Barcinonenſi, & Simplicius eſt Urgelitanus.

DE

1 Ex editione Loaiſæ. Em. de Aguirre tom. 2. Concil. Hiſp. p. 414. hoc Concilium exhibuit tranſcriptum ex Cod. MS. D. Antonii Auguſtini Archiep. Tarraconenſis ex editione D. Michaelis Cercito Epiſcopi Barbaſtrenſis. In ſequentibus variat Aguirriana editio ab hac Labbeana. 2 Aguir. *in urbem.*
3 Aguir. *timore.* 4 Forte, *accepta denuo benedictione.* Cercito.
5 Aguir. *presbyteratus.* 6 Aguir. *Ita de diaconibus.* 7 Aguir. *ſacroſancte.*
8 Aguir. *nec dum benedictione a Catholico ſacerdote percepta, conſecrentur denuo.* 9 Aguir non habet *æra* DCXXX.
10 Aguir. *Gajanus.* 11 Aguir. poſt hunc addit: *Juſtanus in Chriſti nomine epiſcopus ſubſcripſi.*
12 Aguir. *Ganini.* 13 Aguir. *Aquitini.*

DE FISCO BARCINONENSI, ÆRA DCXXX.

Dominis ſublimibus & magnificis filiis, aut fratribus numerariis Artemius Epiſcopus Tarraconenſis, vel omnes epiſcopi ad civitatem Barcinonenſem fiſcum inferentes.

Isa. QUoniam ex electione domini & filii ac fratris noſtri Scipionis [a] comitis patrimonii, in anno feliciter ſeptimo glorioſi domini noſtri Reccaredi, regis in officium [b] numerarii in civitatem Barcinonenſem provinciæ Tarraconenſis electi eſtis, & a nobis, ſicut conſuetudo eſt, conſenſum ex territoriis, quæ nobis adminiſtrare conſueverunt, poſtulatis, idcirco per hujus conſenſus noſtri ſeriem decrevimus, ut tam vos, quam agentes, ſive adjutores veſtri, pro uno [c] modio canonico ad populum exigere debeatis, hoc eſt [d] ſiliquas VIII. & pro laboribus veſtris ſiliquam unam; & pro inevitabilibus damnis, vel interprecia ſpecierum ſiliquas IV. quæ faciunt in uno ſiliquas XIV. Inibi hordeo, quod pro noſtra definitione, ſicut diximus, tam vos quam adjutores atque agentes exigere debeant, nil amplius præſumant vel exigere vel auferre. Si quis ſane ſecundum conſenſum noſtrum acquieſcere noluerit, vel tibi inferre minime procuraverit in ſpecie, quod tibi convenerit; fiſcum ſuum inferre procuret. Quod ſi ab agentibus veſtris aliqua ſuperexacta fuerint, quam hujus conſenſus noſtri tenor demonſtrat, vos emendare & reſtituere cui male ablata ſunt ordinetis.

In quo conſenſu ſubter qui conſenſimus manibus noſtris ſubſcripſimus factum conſenſum, ſub die pridie Nonas Novembris, æra DCXXX. anno ſeptimo regni domini noſtri.

SUBSCRIPTIONES.

[e] Artemius in Chriſti nomine epiſcopus conſenſum noſtrum ſubſcripſi.

Sophronius in Chriſti nomine epiſcopus conſenſum noſtrum ſubſcripſi.

Galanus in Chriſti nomine epiſcopus conſenſum noſtrum ſubſcripſi.

Joannes in Chriſti nomine epiſcopus conſenſum noſtrum ſubſcripſi.

NOTÆ GARSIÆ LOAISÆ.

a *Comitis patrimonii*) Comes ſacri patrimonii erat, qui regis patrimonium, poſſeſſiones, & menſam procurabat: unde procurator a Lampridio in Commodo dictus: & meminit de hoc Caſſiodorus ad Julianum comitem patrimonii, ſcribente Theodorico lib. 1. variar. & 4. 6. Comes ſacri patrimonii quis?

b. *Numerarii*) Sub arte ſupputandi numerarii continentur, qui a Juſtiniano tabularii dicti ſunt, eo quod in tabulis tota ratio ærarii amplecteretur, lib. 2. de numerariis, & actuariis, lib. 12. C. titul. 50. & calculatores, eo quod calculis ſupputatio fiat: olim & nunc lapillis, id eſt, calculis numeratum, nemo eſt qui ambigat: unde titulus eſt, De errore calculi: Perſius: Numerarii qui?

— *diem numera meliore lapillo,*
Qui tibi labentes apponit candidus annos.

Iſidorus lib. 8. etymol. cap. 4. *Numerarii* (inquit) *vocati, qui publicum nummum erariis inferunt.*

c *Modio canonico*) De modio vide Iſidorum lib. 16. etymol. cap. 25. Eſt menſura librarum 44. Plinius lib. 18. cap. 7. Modius canonicus quid?

d *Siliquas*) Ex eodem cap. 24. vigeſimaquarta pars ſolidi eſt, ab arboris nomine vocabulum tenens. Siliqua quid?

e *Artemius*) Artemius erat metropolitanus Tarraconenſis, Sophronius Egarenſis, Joannes Gerundenſis, in Barcinonenſi, Galanus Empuritanæ eccleſiæ epiſcopus, in Barcinonenſi.

[a] CONCILIABULUM NUMIDIÆ A SANCTO GREGORIO REPROBATUM.

Sancti Petri claves cum ramentis catenæ ad Africanos miſſæ.

[a] *Conciliabulum*) De cogendo Numidiæ concilio Gregorius ſcripſerat ad provinciæ Numidiæ epiſcopos Adeodatum & Columbum illum, cui etiam pro benedictione claves ſancti Petri cum ramentis de catena ejuſdem ſancti Petri in eis inoluſis tranſmiſerat. Qui dum ad concilium celebrandum cum reliquis epiſcopis Numidiæ conveniſſent, & præter jus faſque aliqua ſtatuiſſent, ſanctus Gregorius ſacrorum canonum rigidus obſervator, illa nullius auctoritatis eſſe voluit. Legatur ejuſdem Gregorii ep. 7. lib. 3. indict. 12. ad Gennadium exarchum.

JOANNIS DOMINICI MANSI *in Synodum Numidiæ.*

CENSURA.

VIx credo, in ea S. Gregorii epiſtola, hic a Labbeo indicata, verum Numidiæ concilium deſignari. Licet enim reipſa ſynodus in Numidia haberi tunc potuit; cum indicendam illam Columbo epiſcopo mandaverit lib. 2. epiſt. 47. ad Columbum; attamen epiſt. 7. lib. 3. ad Gennadium exarchum ſcriptam alio ſpectare credo. Narrat in ea Pontifex *quorumdam de Africanis partibus* venientium relatione comperiſſe, *plura in concilio Numidiæ contra patrum tramitem, atque canonum ſtatuta committi*; quare Columbo epiſcopo mandaſſe ſe, ait, ut *frequentes* earum tranſgreſſionum *querelas* perquireret, tum rogavit exarchum, ut epiſcopo adſiſtat, ne *ſi quod male geritur quæſitum, vel vindicatum non fuerit, longorum uſurpatione temporum in futuris creſcat exceſſibus*. Agi hic profecto conſtat de abuſionibus in eccleſiaſticam diſciplinam uſu jam inductis, non de concilii ſtatutis eandem diſciplinam relaxantibus, quæ ſane revocatione, non perquiſitione, nec vindicta opus habuiſſent. Concilii ergo nomen hic generali voce, eccleſiaſticum Numidiæ cœtum ſimul omnes non vero eccleſiaſticos in concilium coeuntes ad cauſas eccleſiaſticas tractandas deſignat. In hanc ipſam ſignificationem *concilii* vocem uſurpaſſe viſus eſt S. Gregorius epiſt. 72. lib. 1. *ad Gennadium*.

CON-

ANNO CHRISTI 594.

CONCILIUM CABILONENSE,

ANNO CHRIS 594.

Anno Domini DXCIV. celebratum.

De ordine psallendi in S. Marcelli monasterio.

x Labbei appendice Tom. V.

AImoinus *lib. 3. hist. cap.* 81. Anno, *inquit*, XXXIII. Guntramni, ipse rex terrenum regnum pro cælesti commutans, in ecclesia sancti Marcelli Cabilonis sepultus est. Hanc denique basilicam ipse, ut præfati sumus, Divino succensus amore, in suburbio quidem prædictæ civitatis, sed in territorio Segonum, saltuque Brexio studiosissime ædificavit: ubi monachos aggregans, monasterium construxit, quod pluribus prædiis facultatibusque ditavit: synodum XL. episcoporum aggregari præcipiens, ut ordo psallendi, qui in loco sanctorum Agaunensium, temporibus Sigismundi regis, ab Avito & cæteris pontificibus illius tempo- B ris institutus fuerat, in cœnobio quod ipse fabricarat, teneretur, effecit. Qui videlicet ordo etiam ad sepulchrum sancti Martini antiquitus celebratur, & a Beato Germano in monasterio Sancti Vincentii servari jussus, necnon in monasterio sancti Dionysii, ut post declarabitur, a Dagoberto Rege agi præceptus, & a nobis cujusmodi esset exquisitus, taliter se habere est repertus. In diebus namque æstivis sex antiphonæ binis psalmis explicabantur. Porro toto Augusto, post crebras festivitates, manicationes fiebant. Manicare autem, mane surgere dicitur. In Septembri vero septem antiphonæ canebantur, distributis unicuique binis psalmis: in octobri octo, cum ternis psalmis: in Novembri novem, cum ternis itidem psalmis. Verum in Januario ac Februario, ut possibilitas sinebat. Hoc tamen observantes, ne minus a duodecim psalmorum quantitate ad vigilias dicerent nocturnas. Ad sextam tamen sex psalmi cum Alleluia, ad duodecimam duodecim, idque cum Alleluia, psallebantur. Sed de his ista sufficiant. *Hæc Aimoinus.*

SYNODUS AFRICANA *forte* CARTHAGINIENSIS

In Donatistas.

Anno 594. vel 595. habita.

Ex Suppl. Mansi Tom. I. pag. 459.

SAnctus Gregorius in epistola V. alias III. libri V. alias IV. indictionis XIII. datis ad C Dominicum Carthaginensem literis recepisse se ab eo significat *habitæ* apud eos *synodi chartulam cum allegatione principalium jussionum*, id-est constitutionis a principe ea occasione emissæ. In eo vero concilio, quod pro succidendis Donatistarum propaginibus celebratum est, statutum significat, ut desides (episcopi) ab investigandis hæreticis Donatistis *substantiarum dignitatumque privatione plecterentur*. Quem canonem, ne quid forte scandali apud primates aliarum provinciarum ingereret, metuere se Sanctus præsul admonet. Ex quo intelligimus concilium istud, non quidem pro sola Carthaginiensi provincia, sed & pro reliquis per Africam celebratum fuisse. Quid vero sua illa constitutione edixerit Imperator, innuit S. Gregorius in eadem epistola, his verbis: *Piissimos dominos occasione religionis illatas venalium personarum removisse calumnias.*

CONCILIUM ROMANUM II.

SUB GREGORIO I.

Tempore Mauritii, indictione XIII. anno domini DXCV. celebratum.

Gesta synodi habitæ a beato Gregorio papa, tempore Mauritii Augusti, & in urbe Romana.

REgnante in perpetuum domino nostro Jesu Christo, temporibus piissimi ac serenissimi dominorum Mauritii, Tiberii & Theodosii Augustorum ejusdem domini, [b] Mauritii anno tertiodecimo, indictione tertia, quinto die mensis Julii. *Vide reliqua inter epistolas sancti Gregorii lib. 4. epist. 44. tom. 9. hujus* D *concil.*

NOTÆ SEVERINI BINII.

a *Concilium*) Hoc concilium indictum est a Gregorio Papa in causa Joannis presbyteri Calchedonensis ecclesiæ, qui cum a Joanne episcopo Constantinopolitano hæresis injuste damnatus fuisset, & ad sedem apostolicam

cam appellasset, auctoritate pontificia synodum hanc ibidem congregari fecit: in qua eum post cognitionem causæ innocentem esse repertum, ideoque retractato Constantinopolitano synodali judicio desuper habito justa absolutum fuisse testatur Gregorius libro quinto epist. 15. 16. & 17. ad Joannem episcopum Constantinopolitanum. In hac eadem synodo, post sex canones suora extantes, sanctus Gregorius implendum indixit illud, de quo libro quinto epistola prima indictione decima quarta agit, ut nullius sint ponderis, quæ de bonis post episcopatum adeptis episcopus testamento disposuisset. Secus vero de his quæ ante episcopatum possedisset. *Reperimus in scripto codice* Sublacensi, inquit Baron. ann. 595. num. 59. *in Concilio Romano eumdem Gregorium regulam sancti Benedicti probasse & confirmasse.*

.da concilii mendantur.

b *Mauritii anno* XIII.) Corrige decimo: nam cum indictione decimatertia decimus Mauritii, non decimustertius currebat, ut apparet ex principio lib. 2. epistolarum Gregorii, ubi annum septimum Mauritii imperatoris decimæ indictioni annumerat.

Observatio P. Antonii Pagi ad annum Christi 595. n. 4.

Baronius, (ex eo hic Binius) ait in actis hujus Concilii pro anno Mauritii XIII. legendum esse annum decimum, idque apparere ex ejusdem Gregorii scriptis, A qui lib. 2. Registri sui, numerat annum VII. ipsius Imperatoris decima indictione. Verum ex illis temporum characteribus constat eum tardius quam par erat Mauritiani Imperii initium posuisse. Si enim illud cum die XV. mensis Augusti anni 582., ut fieri debet, consignes, invenies mense Julio hujus anni in cursu fuisse annum XIII. ejusdem Imperii, & indictionem pariter XIII. Præterea ex istis verbis, quæ leguntur in Registro Gregoriano lib. 2. Ind. X. anno ordinationis Gregorii II. mense Septembri: *Temporibus Papæ Gregorii Consulatus Mauritii Augusti anno septimo, depositus est Laurentius &c.* minime sequitur, ut putat Baronius, anno Christi 595. Mauritium decimum tantum Imperii numerasse. Nam præfatio libri secundi Registri S. Gregorii post hujus mortem addita est eidem libro: cum in ea agatur de re gesta Indictione X. annoque ejus ordinationis primo, quod ipse Mauritii Consulatus extra controversiam ponit. Mauritium enim ann. 584. Consulatum suscepisse certissimum. Quare annus septimus Consulatus Mauritii non est annus septimus ejus B imperii, sed denotat annum Christi 590. Autor quippe illius additamenti usurpat modum loquendi Marii Aventicensis, annumque 585. annum secundum Mauritii Consulatus appellat. Quæ loquendi formula accurate a nobis suo loco explicata. His adde in Registro D. Gregorii ipsas etiam ejus epistolas sæpe temporis ordinem non repræsentare. Denique eædem notæ temporariæ leguntur in exemplari MS. Bibliothecæ Victorinæ num. 22. B. A. ubi istud Concilium Romanum refertur.

CONCILIUM TOLETANUM

Sub Reccaredo Anno XII. Regni ejus; æra DCXXXV. anno Christi DXCVII. habitum sub Gregorio papa I.

In nomine Domini, constitutio synodi episcoporum, numero decem & sex, qui convenerunt in urbem Toletanam, in ecclesiam apostolorum sanctorum Petri & Pauli, sub die sextodecimo Kalendas Junias, anno feliciter duodecimo regni Christianissimi & amatoris Dei gloriosissimi domini Reccaredi regis.

CANONES.

I.

PRiscorum patrum sequentes monita, id præcipiunt Dei sacerdotes, ut quæ sanctæ Trinitati conveniunt, operibus fidei catholicæ in omnibus conjungantur: ita ut sanctam & amicam Dei observantes castitatem, non solum retinendam pontifices suo corpore censeant, sed & presbyteris, & diaconibus ministrantibus Dei altaribus, modis omnibus observandam constituant: ut ex his qui castitatis voluerit patientiam violare, tali sorte coerceatur; ut ultimus a E quo est gradu dejectus, Deo amplius non ministret, sed sacerdotis sui electione sit tali claustro conseptus, ut ceteros suo exemplo corrigat, & ille ex pœnitentia reviviscat.

II.

Id etiam placuit Dei sacerdotibus, ne quisquam antistes infra suam paræciam Dei aulam inquirat; & munificus ille, qui sanctam Dei ædificaverit ecclesiam, quod ibidem pro suo herede largitus est, eodem loco presbyter secundum priorum canonum instituta deserviens, habeat. Et si presbyterum ea facultas habere non permittit, vel diaconus instituatur. Certe si minor est census, ostiarius a sacer- D dote sit electus, qui nitorem infra sinus sanctæ ecclesiæ faciat; qui & sanctarum reliquiarum luminaria omni subsequente nocte accendat.

SUBSCRIPTIONES.

Massona in Christi nomine Emeritensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Migetius in Christi nomine Narbonensis ecclesiæ episcopus, subscripsi.

a Adelphius in Christi nomine Toletanæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

b Motto in Christi nomine Setabitanæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

c Petrus in Christi nomine Arcavicensis ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Asterius in Christi nomine Aucensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Eleutherius in Christi nomine Cordubensis ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Joannes in Christi nomine Oxonensis ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Baddo in Christi nomine Eliberitanæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Licerius in Christi nomine Egitanæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Ginesius in Christi nomine Magalonensis ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Stephanus in Christi nomine Oretanæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

d Jo-

d Iolimus in Christi nomine Elborensis eccle- A siæ episcopus, subscripsi.

NOTÆ GARSIÆ LOAISÆ.

a Adelphius) Qui successit Euphremio viro sancto, qui III. Toletano interfuit.

b Motto) Lege Mutto ex subscriptionibus III. Toletani: *Mutto* (inquit) *Setabitanæ Ecclesiæ Episcopus.*

c *Petrus*) subscribit in III. Toletano, sicut Asterius & Migetius, & Massona.

d *Iosimus*) Elbora an sit Talavera, quæ nunc est in Carpentana provincia insigne oppidum, an in Lusitana Ebora, disceptant viri doctissimi Resendius, & Bartholomæus Albornoz, & Quevedo Toletanus portionarius.

SYNODUS PERSICA, *forte* SELEUCIENSIS NESTORIANORUM.

Qua errores quidam Monachorum damnantur,

Anno sexto Chosroe filii Hormisdæ regis, Christi 596. a Sabarjesu patriarcha celebrata.

Ex Suppl. Mansi Tom. I. pag. 419

ANno sexto Chosroæ filii Hormisdæ mense Jaro, (*idest Majo*) sedente patriarcha Sabarjesu, convocata est synodus metropolitanorum & episcoporum orientalium, in qua actum est de quibusdam pseudomonachis, de Apostolorum atque Patrum decem & octo B symbolo veræ fidei dubitantibus &c. *Hac Elias Damascenus in Nomocanone Arabico pagina 74. Acta vero synodi hæc describuntur in synodico Nestorianorum pag. 70. apud Assemanum Biblioth. Orient. tom. III. part. I. pag.* 448.

SYNODUS SABARJESU CATHOLICI.

HÆc congregata fuit ob quosdam Monachos, qui pravas opiniones disseminabant, docentes peccatum naturæ humanæ esse insitum, Adamum vero natura immortalem fuisse: negabant præterea duas Christo inesse substantias, Theodorique Commentatoris expositiones repudiabant. Synodus itaque primum confirmavit fidem trecentorum decem & octo Patrum circa divinarum personarum Trinitatem, Christique divinitatem atque humanitatem, docens utramque substantiam citra omnem permixtionem, & confusionem mansisse, neque divinam substantiam humanas suscepisse passiones: Filium proinde unum esse C & unum Christum, neque divinitatem ab humanitate ex ipso hujus exortu unquam separatam fuisse. Expositiones insuper magni Commentatoris (*Theodori Mopsuesteni*) suscepit & approbavit: contraria opinantes, aut a prædictis articulis recedentes, anathematizavit; eademque anathematis sententia involutos declaravit asserentes peccatum naturæ esse, non liberi arbitrii. Cohabitationem etiam convictumque fratrum & sororum in Christo sub D excommunicationis pœna post primam admonitionem incurrenda interdixit. Monachos vero, & sacerdotes omittentes in ecclesia, sive in propria cella ecclesiastici Officii canones, B juxta ritum ecclesiæ Cochensis recitari solitos, (ajebant enim quosdam supprimere canones continentes dogma de dualitate substantiarum in uno Filio Dei) jussit synodus admoneri; & si quidem pertinaces deprehensi fuissent, ecclesiasticæ correctioni subjacere voluit & excommunicari, atque ab eucharistiæ sumptione suspendi, donec resipiscerent: protestatique sunt Patres sibi secus agendi potestatem non esse. Postremo agitur professio monachorum cœnobii Barchitæ confitentium Sanctam Trinitatem & unionem magnam & inseparabilem; continuo insuper studio se operam daturos expositionibus Commentatoris, & Psalmodiam sanctumque jejunium observaturos. Subditur denique, ut monachi stabilem in propriis cellis ac monasteriis commorationem minime abrumpant otiosis evagationibus extra propria claustra: sacra insuper mysteria frequentent diebus dominicis & festis, itaut omnes celebrationi Liturgiæ divinarumque scripturarum lectioni interesse teneantur. Transgressores sæpius moneantur: sin vero resipiscere voluerint, a conventu arceantur. Qui hos canones transgressus fuerit, a patre Patriarcha excommunicetur, suspensusque maneat, donec resipiscat, & resurgat.

ANNO CHRISTI 895

CONCILIUM OSCENSE.

ANNO CHRIST 598.

Anno tertio decimo Regni Domini nostri glorioſissimi Reccaredi regis, Æra DCXXXVI. anno Christi DXCVIII. celebratum.

VETERES TITULI Concilii Oscensis.

I. Ut annuis vicibus Episcopus in sua Diœcesi Concilium de suis Clericis, & Abbatibus faciat; necnon & discutiat adulteros, Clericos, vel Monachos (a)

C A-

(a) Ex hoc titulo inferre liceret concilii hujus canones editos forte minus integros ad nos perveniſſe, cum de investigatione criminosorum monachorum nihil satis perspicuum in eisdem canonibus legatur.

CANONES.

I.

De concilio Oscensi fit mentio infra in concil. Tarrac. sive Egarensi sub Sisebuto rege.

IN nomine Domini nostri Jesu Christi, convenientes omnes in unum, concilio Oscensi, hoc synodus sancta fieri elegit, ut annuis vicibus unusquisque nostrum omnes abbates monasteriorum, vel presbyteros, & diaconos suæ diœcesis ad locum, ubi episcopus elegerit, congregare præcipiat: & omnibus regulam demonstret ducendi vitas, cunctosque sub ecclesiasticis regulis adesse præmoneat: quousque etiam parcimoniæ & sobrietatis, atque veridicæ castimoniæ, honestorum virorum testimonio fama commendet.

II.

Solicitum etiam pro hac re unumquemque nostrum esse convenit, ut curiosa indagine perquiramus, si presbyteris & diaconibus atque subdiaconibus & clericis, pudica & casta sit vita. Quod si, quod absit, quidquam malum de quoquam fama dictaverit, per veram & certissimam clericorum probationem, vel virorum ammanuensium, vel certe illarum fœminarum de quibus fama percurrit; atque etiam diversis argumentis, ex quibus adulterorum indicia certissime suspicare solent, omnia argutissime perquirantur: ut neque per falsitatis obumbrationem quisquam notetur, neque per quasdam excusationes admissum facinus operiatur; dum per publicam operationem minime se convinci garriant; sed probatæ vitæ se vixisse, honestorum clericorum testimonio clarere demonstrent.

NOTA CARDINALIS DE AGUIRRE.

Osca, vulgo *Huesca*, urbs est Hispaniæ citerioris in regno Aragoniæ. Hic Sertorius Academiam educationi juventutis instituit, atque e vita migravit, ut refert Plutarchus in Sertorio. Velleius: *Sertorium inter cœnam Etoscæ interemit*: ubi legendum Oscæ. Strabo l. 3. de eodem Sertorio, ἐτελεύτα δ' ἐν Ὀσκῃ. ita enim egregie emendavit cl. Puteanus, ubi olim corrupte. νόσῳ Florus 3. 22. Oscam inter urbes recenset, quæ Sertorio occiso in potestatem Romanorum venere. Locus ille ita scribendus est: *Ipsæ quoque in Romanam fidem venere urbes, Osca, Thermos Tutia, Valentia Uxama*. Olim urbs Illergetum in Vascitaniæ tractu, ad Isuelam fluvium, novem leucis a Cæsaraugusta. Episcoparus est sub Archiepiscopo Tarraconensi olim, nunc Cæsaraugustano. Patriam fuisse S. Vincentii Martyris, omnium, Aragonensium præcipue, animis alte infixum hæret, quamvis nonnulli contrarium mordicus teneant; præsertim Valentini, qui eum propriæ civitati vindicare satagunt. De Sancto Laurentio autem nemo hactenus in dubium vocavit Oscensem fuisse.

a SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA.

a *Synodus*) Hujus Synodi memoria reperitur dumtaxat apud sanctum Gregorium lib. 7. ep. 70. indictione 2. qua scripsit ad omnes Episcopos (licet in inscriptione epistolæ Eusebius Thessalonicensis Episcopus dumtaxat nominetur) monens eos, ut si Cyriacus Constantinopolitanus episcopus de nomine Oecumenici Constantinopolitano antistiti attribuendo, vel quid simile canonibus contrarium decernendo attentaret, fortiter illi omnes resistant.

ANNO CHRISTI 599.

b CONCILIUM BARCINONENSE

ANNO CHRISTI 599.

ÆRA DCXXXVII. ANNO XIV.

Regis Reccaredi, anno Christi DXCIX. habitum.

PRÆFATIO.

Non est in Collectione Isidori.

CUm duce domino Jesu Christo, die Kalendarum Novembris, anno feliciter decimo quarto regis Christianissimi & piissimi domini Reccaredi regis, Tarraconensis provinciæ episcopi in urbem Barcinonensem, in ecclesia sanctæ Crucis, fuissent congregati, hoc sancta synodus statuere elegit.

CANONES.

I.

Ut cum ad officia ecclesiastica clerici provehuntur, nil pro benedictione, aut subdiaconii, vel presbyterii collata, quidquam, vel sub obligationis nomine a quocumque episcopo, vel ab ejus clero inquiratur: illud Domini Jesu meminentes edictum, quod ait: *Gratis accepistis, gratis date*. Matth. 10.

II.

Simili etiam statutum conditione est, ut cum chrisma presbyteris diœcesanis pro neophytis confirmandis datur, nihil pro liquoris pretio accipiatur; ne gratia Dei pretio benedictionis affecta. Esimoniacum interitum ementibus vendentibusque associet.

III.

Hoc etiam innovandum custodiendumve in omnibus sancta statuit synodus, ut secundum priscorum canonum constituta, vel synodalium epistolas præsulum præmonentes, nulli deinceps laicorum liceat ad ecclesiasticos ordines prætermisso canonum præfixo tempore, aut

per sacra regalia, aut per consensionem cleri, vel plebis, vel per electionem, assensionemque pontificum, ad summum sacerdotium aspirare, ac provehi; sed cum per canonum conscripta tempora ecclesiasticos per ordinem, speciali opere desudando, probatæ vitæ adminiculo comitate, conscenderit gradus, ad summum sacerdotium, si dignitati vita responderit, auctore Domino provehatur. Ita tamen, ut duobus, aut tribus, quos ante consensus cleri & plebis elegerit, metropolitani judicio ejusque coepiscopis præsentatis, quem sors, præeunte episcoporum jejunio, Christo Domino terminante, monstraverit, benedictio consecrationis accumulet. Aliter deinceps, quod absit, præsumptum, & ordinatores & ordinatos proprii honoris depositio subsequatur.

IV.

Pari etiam consideratione sancientes, ut si qua virgo propria voluntate, abjecta laicali veste, devotarum more induta, castitatem servare promiserit; vel si qui hominum utriusque sexus pœnitentiæ benedictionem expetendo a sacerdote perceperint, & ad terrena connubia sponte transierint; aut violenter abstractæ feminæ a pudicitiæ violatore se sequestrare noluerint; utrique ab ecclesiarum liminibus expulsi ita ab hominum catholicorum communione sint separati, ut nulla prorsus eis vel colloquii consolatio sit relicta.

[b] SUBSCRIPTIONES.

Asiaticus in Christi nomine episcopus Tarraconensis metropolitanæ civitatis, his constitutionibus interfui, consensi & subscripsi.

In Christi nomine Ugnus Barcinonensis episcopus, hunc consensum subscripsi.

A Simplicius in Christi nomine Urgelitanæ ecclesiæ episcopus, hanc constitutionem consentiens subscripsi.

In Christi nomine Aquilinus Ausonensis ecclesiæ, hanc constitutionem consentiens subscripsi.

Julianus in Christi nomine ecclesiæ Dertosanæ episcopus, annuens subscripsi.

Mumius in Christi nomine ecclesiæ Calahorritanæ episcopus, consentiens subscripsi.

Galanus in Christi nomine ecclesiæ Empuritanæ episcopus, his constitutionibus annuens subscripsi.

Froisclus in Christi nomine ecclesiæ Dertosanæ episcopus, annuens subscripsi.

B Joannes peccator de Gerunda, in his constitutionibus annuens subscripsi.

Maximus ecclesiæ Cæsaraugustanæ minister, in his constitutionibus annuens subscripsi.

Amelius in Christi nomine ecclesiæ Ilerdensis episcopus. his constitutionibus annuens subscripsi.

Ilergius in Christi nomine ecclesiæ Egarensis episcopus, in his constitutionibus subscripsi.

NOTÆ BINII EX GARSIA.

C [a] *Concilium*) Cum sanctus Gregorius per Cyriacum abbatem ad præcipuos Galliarum episcopos scripsisset epistolas plures lib. 7. Indictione 2. extantes, ut simonia, aliaque nefanda crimina corrigerentur, eaque ibidem peracta fuissent, videtur idem Abbas jussu sancti Gregorii in Hispanias profectus esse, ut ad extirpandam ubique simoniacam hæresim idem fieret in Hispaniis quod in Galliis factum fuerat. Nam secundum argumentum illarum epistolarum sancti Gregorii, quas in Gallias detulit Cyriacus, hosce quatuor canones patres Barcinonensis concilii edidisse reperiet, quisquis prædictas epistolas legerit. Hæc Baronius anno 599. num. 23. Causa Concilii hujus quæ,

[b] *Subscriptiones*) Asiaticus Metropolita Tarraconensis successit Artemio, qui subscribit in Cæsaraugustano II. Ugnus Barcinonensis scribit in III. Toletano, similiter Simplicius Urgelitanæ & Aquilin. Ausonensis in II. Cæsaraugust. & Julianus Dertosanæ: in utroque etiam & Mumius: Galanus in II. Cæsaraugustano sine titulo ecclesiæ: in III. Toletano subscripsit Froisclus, D non adjecto nomine episcopatus. Jam diximus supra, qua ratione duo ejusdem ecclesiæ haberent titulum, Julianum Dertosæ in II. Cæsaraugustano, & III. Toletano, & Mumius similiter. Maximus Cæsaugustanus fuit vir eruditione & pietate conspicuus: scripsit de rebus Gothorum in Hispania, ut refert S. Isidorus, *Garsias*.

CONCILIUM INCERTO LOCO IN GALLIA CELEBRATUM

Circa annum Domini DC.

Ex Annal. Eccles. Basnag. Etherod. script. ad An. Ch. 600

IN epistolis Columbani synodum in Gallia incerto loco celebratam deprehendimus, sed tam obscuris temporis notis involutam, E ut anno suo illam reddere Chronologorum viribus editius existimemus. Scribentis verba hæc sunt in epist. 2. *Mihi liceat cum vestra pace, & charitate, in his sylvis silere & vivere juxta ossa nostrorum fratrum decem & septem defunctorum, sicut usque nunc licuit nobis inter vos vixisse duodecim annos*. Utrum vero anni illi duodecim ab adventu Columbani in Gallias, vel ab incolatu Luxovienfi numerentur, non satis liquet. Quamquam eo magis inclinet animus, ut a Luxovienfi habitatione numerandi faciendum sit initium. Dum igitur in Luxovienfi eremo degeret, synodus, cujus meminimus, in Gallia cogitur, quam de Paschatis solemnitate consultum ivit, quia variabat in ea re Scotorum, Britonumque, & Gallorum, Romanorumque disciplina: *Deo gratia*, inquit, *quod vel pro me de Paschate discutiendo occasio vobis sanctæ facta est synodi*. Deinde Christum supplex orat, *ut non de solo Paschæ negotio, quod jam diu ventilatum, ac diu varie a diversis auctoribus judicatum est*, tractent, *sed etiam de universis necessariis observationibus canonicis, quæ*

quæ a multis, quod gravius est, corruptæ sunt. Voce quoque libera professus se ad synodum non iviſſe, ne præsens in ea contenderet, de Paschatis quæstione sententiam suam ostendit: *Confiteor conscientiæ meæ secreta, quod plus credo Traditioni patriæ meæ, juxta Do..... & calculum* 84. *annorum, & Anatolium ab Eusebio Ecclesiasticæ historiæ auctore episcopo, & sancto Catalogi scriptore Hieronymo laudatum, Pascha celebrare, quam juxta Victorium nuper dubie scribentem, & ubi necesse erat nihil definientem.* Sancta denique compellatione synodi Patres hortatur, *ut cum pace & humilitate sine ulla contentione libri legantur utrique, & quæ plus vetere & novo testamento concordant, sine invidia serventur.* Quid in Paschali hoc negotio peractum sit, nos prorsus fugit. Pacem Luxovienſibus ereptam non fuisse fit vero simillimum, cum Monasterium Columbanus suum incoluerit, donec an. 606. prætextu variantis a Gallorum ritibus disciplinæ, regno Theodorici pelleretur. Concilium porro, quod epistola sua Columbanus adiit, incerti & loci & temporis in an. Chr. 600. absque Chronologiæ injuria collocari posse existimamus.

ANNO CHRISTI 601.

☞ SENONENSE CONCILIUM IN GALLIA

ANNO CHRISTI 601.

Anno 601. *circiter.*

Ex Supplem. Mansi pag. 1461.

DE hoc concilio ita nos in nota ad Pagium ad an. 601. 16. Circa hunc annum celebratum fuisse concilium quoddam Senonense docet nos vetustus author vitæ S. Betharii Carnotensis episcopi, qui narrato bello a Theodorico rege Burgundiæ gesto cum Clotario, cæterisque, de quibus Pagius, subdit: *Accidit quoque illis diebus ut indiceretur synodale concilium Senonis civitate, ad quam cum pervenisset* (Betharius) *cum cæteris clericis, coram pontificibus cum omni honore ibidem est susceptus.* Vide Bollandistas ad diem 2. Augusti pag. 171. Concilium hoc indictum fuisse arbitror a Patribus Gallicanis, ut obsequerentur voluntati S. Gregorii papæ, qui scriptis per Galliam literis ad Regem, ad Reginam, ad Vigilium Arelatensem, aliosque suasit, concilia indicerent ad morum reformationem, ad tollendam simoniam, & neophytorum ordinationem. Has literas detulit Cyriacus Abbas S. Andreæ in clivo Scauri, quem ad easdem synodos admitti Pontifex rogavit. Nec alia forte est synodus illa hoc circiter anno in Gallia celebrata, ad quam invitatus S. Columbanus ire recusavit, ne, ut ipse ait in epistola II., quietem suam ad duodecim annos inter fratres suos (in solitudine scilicet Vosagi) productam, turbaret. Actum in ea de quæstione Paschatis, quæ ætate illa inter Scotos, Britones, Gallos, ac Romanos agitabatur. Author collectionis conciliorum Veneto-Labbeanæ concilii hujus notitiam ex Basnagio in annalibus accepit. Basnagius vero, sicut & Mabillonius in Annalibus Benedictinis lib. 9. num. 34. rem ex epistola S. Columbani repetentes, sub nomine concilii incerti loci illud designarunt. Sed locum concilii Senonensem urbem fuisse ex vita S. Betharii a nobis producta discimus.

[a] CONCILIUM (1) ROMANUM III.

SIVE LATERANENSE, (*a*)

Tempore Gregorii Papæ I. in quo anno domini DCI. pro monachis sequens constitutum edidit.

Gregorius episcopus * *omnibus episcopis.*

* servus servorum Dei.

Extat fere eadem inter epistolas S. Greg. lib. 7. indict. 1. ep. 28.

QUam sit necessarium monasteriorum quieti conspicere, & de eorum perpetua securitate tractare, ante actum nos officium, quod in regimine cœnobii exhibuimus, informat. Et quia in plurimis monasteriis multa a præsulibus præjudicia atque gravamina monachos pertulisse cognoscimus; oportet ut vestræ fraternitatis provisio de futura quiete eorum salubri disponat ordinatione, quatenus conversantes * in illis in Dei servitio, gratia ipsius suffragante libere perseverent. Sed ne ex ea quæ magis emendanda est consuetudine quisquam monachis quidquam molestiæ præsumat inferre; necesse est ut hæc quæ inferius enumerare curavimus, ita studio fraternitatis episcopi * debeant * custodire, ut ex eis non possit ulterius inquietudinis * occasio reperiri.

* illi

* episcoporum custodiri ulla

Interdicimus igitur in nomine domini nostri Jesu Christi, & ex auctoritate beati Petri apostolorum principis, cujus vice huic Romanæ ecclesiæ præsidemus, prohibemus, ut nullus episcoporum aut sæcularium ultra præsumat de reditibus, rebus, vel chartis monasteriorum, vel de cellis, vel villis quæ ad ea pertinent, quocumque modo, qualibet occasione minuere, vel dolos, vel immissiones aliquas facere. Si qua causa forte inter

(1) Ex hoc forte Concilio edita a Gregorio M. epistola ad Marinianum Archiep. Raven. quam affert Ughellus de Archiep. Raven. num. 34. Hæc autem confirmat Ecclesiæ Ravennat. Exarchatum Æmiliæ a suis antecessoribus & Imperatoribus antea collatum: atque ad contradicentem; *Sciat*, inquit, *se ex parte Dei omnipotentis, & sanctorum* 318. *patrum, nec non & nostræ mediocritatis auctoritate, & sanctæ synodi Romanæ præsenti indictione congregatæ anathematis vinculis innodatum.* De qua vero indictione loquatur, epistola non exprimit. Verum cum tam constitutum pro Monachis, quam hæc epistola data sit ferme circa idem tempus, nempe hæc die 24. Martii, illud 5. Aprilis, facile est utraque ex eidem Concilio emissa, præcipue cum eodem interfuerit Marinianus, qui primus actis subscripsit.

(*a*) Hæc ipsa pariter constitutio legitur adjecta epistolæ S. Gregorii ad Castorium Ariminensem Episcopum in editione Monachorum S. Benedicti Parisiensi lib. 2. regest. indict. X. epist. 41. ex qua editione hic pariter datur lib. 4. ep. 43. ex quo inferas Concilium istud celebrari minime potuisse post annum 592. quo indictio X. decurrebat. In Labbeo quidem epistola hæc ad Castorium obsignatur indict. XIII. sed editores Benedictini hanc temporariam notam in mss. minime se reperisse, nisi in veter. Colbert. & in Collect. Pauli Diaconi testantur; quin nec ambo inter se cohærere ad indictionem X. omnino referenda probant. *Mansi.*

inter terram venientem ad partem suarum ecclesiarum & monasteriorum evenerit, & pacifice non * potuit ordinari, apud electos abbates & alios patres * timentes dominum, sine voluntaria dilatione, mediis sacrosanctis evangeliis finiatur.

* potuerit
* seu

Defuncto autem abbate cujusque congregationis, non extraneus eligatur, nisi de eadem congregatione, quem si propria voluntate concors fratrum societas elegerit : & qui electus fuerit, sine dolo vel venalitate aliqua ordinetur. Quod si aptam inter se personam invenire nequeant, solerter sibi curent de aliis monasteriis similiter ordinandum. Neque constituto abbate quæcumque persona qualibet occasione præponatur, nisi forte extantibus (quod absit) criminibus, quæ sacri canones punire monstrantur.

Pariter autem custodiendum est, ut invito abbate, ad ordinanda alia monasteria, aut ad ordines sacros, vel clericatus officium tolli exinde monachi non debeant.*

* *In c. Flaviniac. hæc inseruntur : Sed si abundantes fuerint qui ad celebrandas Dei laudes vel utilitates loci explendes sufficiant, de his qui superfuerint offerat abbas coram Deo quos dignos potuerit. Quisquis autem ex monasterio ad ecclesiasticum ordinem pervenerit, ultrius illic nec potestatem aliquam, nec licentiam habeat habitandi.*

Descriptiones quoque rerum & chartarum monasterii ab episcopo ecclesiasticas fieri omnino * vetamus : sed si quando res exigit, abbas loci cum aliis (*a*) fratribus * causas rerum inventarum faciat, & eorum * consilio & judicio finiantur. Obeunte quoque abbate, episcopus in describendis providendisque rebus monasterii acquisitis, vel datis * perquirendis nullatenus se permisceat. Missas quoque publicas ab eo in cœnobio fieri omnino prohibemus, ne in servorum Dei recessibus & eorum receptaculis ulla * popularis præbeatur occasio conventus, vel mulierum fiat novus introitus, quod omnino nec expedit animabus eorum. Neque audeat ibi cathedram collocare, vel * quantamlibet potestatem habere imperandi, nec aliquam ordinationem quamvis levissimam faciendi, nisi ab abbate loci fuerit rogatus, quatenus monachi semper maneant in abbatum suorum potestate : nullumque monachum sine testimonio vel concessione abbatis (*b*) in aliqua ecclesia teneat, vel ad aliquem promoveat honorem.

* denegamus
* notitiam
* consilia sine præjudicio finiat
* adquirendisve
* popularibus
* corruentibus
* quamlibet sint.

Hanc ergo scriptorum nostrorum paginam omni futuro tempore ab omnibus episcopis firmam statuimus illibatamque servari, ut & suæ ecclesiæ juvante domino tantummodo * jure contenti, & monasteria ecclesiasticis conditionibus, seu angariis, vel quibuslibet obsequiis sæcularibus nullo modo subjaceant, nullis canonicis * juribus deserviant, sed remotis vexationibus * in cunctis gravaminibus * diurnum opus cum summa animi devotione perficiant.

* curis
* ac
* di vinum

Universi episcopi * respondere : Libertati monachorum congaudemus, & quæ nunc de his statuit beatitudo vestra firmamus.

* presbyteri & diaconi dixerunt.

SUBSCRIPTIONES.

Gregorius episcopus catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ huic constituto a nobis promulgato subscripsi.

Agnellus episcopus sanctæ ecclesiæ Ferentinensis huic constituto a vobis promulgato subscripsi.

* Joannes humilis
* Veliternensis

* Humilis episcopus * Belitrensis huic constituto a vobis promulgato subscripsi.

Et sic alii omnes episcopi numero viginti, quatuordecim presbyteri, & diaconi quatuor, die Nonas Aprilis, indictione * quarta (*c*).

aliat tertia.

A *Integras subscriptiones, quas huic Concilio subjiciendas censuit Labbeus reperisse se arbitratus est in MS. Coll. Cœnobii Flaviniacensis in Burgundiæ Ducatu diœcesi. Augustodun. Eas pariter servat vetustissimus Codex Frisingensis, de quo sæpe alias dixi; & postremæ istæ quidem cum Flaviniacensibus in episcopis fere per omnia congruunt; at in presbyteris multo auctiores sunt. Amotis ergo prioribus, posteriores dabo, variantibus in margine adnotatis. Denique animadvertendum est, subscriptiones hasce ad aliud Concilium Romanum pertinere, ut ego in mea ad decreta Gregorii adnotatione indicavi.*

SUBSCRIPTIO EPISCOPORUM.

B Gregorius gratia Dei episcopus his decretis subscripsi.

Marinianus episc. civitatis Ravennæ.
Joannes episc. civitatis * Tarentinæ.
Joannes episc. civitatis Falaritanæ.
Romanus episc. civitatis Blentanæ.
* Belagius episc. civitatis Anagninæ.
* Joannes episc. civitatis Bellitrnæ.
Luminosus episc. civitatis Ferentino.
Balbinus episc. civitatis Rosellæ.
Martianus episc. civitatis Ferentis.
Dominicus episc. civitatis Utriculanæ.
Fortunatus episc. civitatis Neapolim.
Proculus episc. civitatis Prænestinæ.
Paulus episc. civitatis Nepesinæ.

* *Edit. Par.* Surrentinæ.
* Pelagius
* *Deest hic Flavin.*

C * Gratiosus episc. civitatis Numentum.
* Agellus episc. civitatis Terracinensis.
Dominicus episc. civitatis Centumcellensis.
* Filex episc. civitatis Portuensis.
Candidus episc. civitatis Bulsinensis.
* Uribonus episc. civitatis * Turcanensis.
Secundinus episc. civitatis Tauromenio.
Homobonus episc. civitatis Albanensis.
* Constantinus episc. civitatis Narniensis.
Anastasius episc. civitatis Tiburtinæ.

* *Lab.* Genrosus
* *Lab.* Angel
* *Lab.* Feli:
* *Lab.* Uribnus
* *Lab.* Tuscenensis
* *Lab.* Constantius

episc. XXIV.

SUBSCRIPTIO PRESBYTERORUM.

Laurentius presb. tit. S. Sylvestri.
D Speciosus presb. tit. S. Clementis.
Deusdedit presb. SS. Joan. & Pauli.
Crescens presb. tit. S. Laurentii.
Vibulus presb. tit. S. Marcelli.
Spectatus presb. tit. S. Vitalis.
Felix presb. tit. S. Sixti.
Justus presb. tit. SS. Neræi & Achilei.
Maurus presb. tit. S. Priscæ.
Victor presb. tit. S. Ceciliæ.
Aurelius presb. tit. S. Praxedis.
Joannes presb. tit. SS. Joan. & Pauli.
Filex presb. S. Sabinæ.
Bassus presb. tit. S. Putentis.
Albinus presb. tit. SS. Marcellini & Petri.
Antonius presb. tit. S. Balbinæ.
E Romanus presb. tit. S. Marcelli.
Aventius presb. tit. S. Cyriaci.
Joannes presb. tit. S. Vitalis.
Deusdedit presb. tit. S. Praxedis.
Andromacus presb. tit. Apostolorum.
Rusticus presb. tit. S. Susannæ.
Petrus presb. tit. S. Balbinæ.

Spe-

(*a*) In edit. Paris. est, *cum aliis abbatibus*. (*b*) *in Ecclesia aliqua teneat*, *Paris.*

(*c*) Subscriptiones superius adnotatæ quanquam hic retuli ut Labbeanam editionem repræsentarem, adhuc tamen ab hoc concilio alienæ sunt, cum potius ad concilium sub Gregorio II., anno 721. celebratum, pertineant, uti scite monent Ballerini in Append. ad Opera S. Leonis Magni pag. CCXLIII. *Mansi.*

Specioſus presb. tit. S. Damaſi.
Placidus presb. tit. S. Sabinæ.
Johannes presb. tit. S. Chryſogoni.
Andreas presb. tit. S. Marci,
Agapitus presb. tit. Apoſtolorum.
Donus presb. tit. S. Euſebii.
Johannes presb. tit. S. Sylveſtri.
Candidus presb. tit. S. Clementis,
Leo presb. tit. S. Damaſi.
Fortunatus presb. tit. SS. Quatuor Coronatorum.
Finit. Presbyt. XXXIII. (*a*)

In codice mſ. V. Cl. Claudii Hardy ſenatoris Pariſienſis. Privilegium monaſteriorum ſub regulari norma degentium a S. Gregorio papa urbis Romæ in generali ſynodo conſenſu omnium epiſcoporum atque catholicorum virorum dictatum, necnon ſub anathematis & excommunicationis interpoſitione perpetualiter firmatum : *Gregorius univerſis ſanctæ eccleſiæ filiis*. Quam ſit neceſſarium monaſteriorum, &c. In codicibus vero Lirinenſi, Andegavenſi, Flaviniacenſi, cujus varias lectiones margini inſcripſimus, aliiſque paſſim, appellatur, *Decretum Gregorii papæ de libertate monachorum*.

Nota Severini Binii.

a *Concilium*.) Sanctus Gregorius probe per experientiam agnoſcens, quantas interdum moleſtias monachi ab epiſcopis pati ſolerent, paulo ante vitæ ſuæ exitum, quem ob jugem corporis adverſam valetudinem proxime imminere ſentiebat; monachorum quieti & indemnitati conſulere voluit. Quare collectis epiſcopis viginti, presbyteris atque diaconis cardinalibus, Nonis Aprilis anno 601., pro monachis edidit hoc ſynodale decretum, quod conſtitutum appellari conſuevit. Ex Vaticana bibliotheca nunc demum integrum & perfectum nobis ſuppeditarunt annales Baronii : nam in Veneta conciliorum editione ſubſcriptiones epiſcoporum deſiderantur. * Cauſſa & acta concilii.

* quas modo integras edidimus.

Observatio P. Antonii Pagi ad an. Chriſti 601. n. 2.

S. Gregorius monachorum quieti conſulens, in horum favorem ſynodale decretum emiſit, Conſtituti nomine appellari ſolitum, idque in ſynodo Romana, quæ in Collectione Conciliorum Labbeana dicitur *tertia tempore Gregorii Papæ I.*, cum tamen quarta vocari debeat; & quæ ſub hujus anni finem a Baronio recitatur, celebrata ſit menſe Novembri anni Chriſti 600. ut mox videbimus. Concilium iſtud IV. ordine inter Romanas deinceps appellandum, dicitur in laudato Conſtituto coactum, *die Nonas Aprilis, Indictione quarta*, quæ anno 601. menſe Aprilis in curſu fuit; ideoque non in anno a Collectoribus Conciliorum, ſed in eorum ordine erratum.

a CONCILIUM ROMANUM IV.

SUB GREGORIO PAPA I.

In cauſſa Andreæ monachi impoſtoris & falſarii celebratum anno domini DCI.

a concilii a *Concilium*.) In hoc concilio damnatus eſt Andræas, Græcus homo, ſub monachali habitu degens apud baſilicam ſancti Pauli, detectus impoſtor atque falſarius. Qua de re plura Gregor. lib. 9. epiſt. 69. ad Euſebium Theſſalonicenſem epiſcopum.

Observatio P. Antonii Pagi ad an. Chr. 601. n. 11. & 12.

In hoc Concilio damnatus Andreas, Græcus homo, ut ex epiſt. 69. lib. 9. Regiſtri Gregoriani Indict. 4. ac præterea conceſſa eſt teſtandi facultas Probo Abbati Monaſterii S. Andreæ a D. Gregorio Papa conſtructi. Hujus Concilii Romani Acta ad nos non pervenere; ſed qui in eo errores damnati fuerint, intelligere poſſumus ex Bibliotheca Photii Cod. 162. cujus titulus eſt : *Euſebii Epiſcopi contra Andream quemdam libri X.* Tum : *Lecti ſunt*, inquit Photius, *Euſebii cujuſdam, ut dignitate epiſcopi, ſic & fide orthodoxi, decem libri adverſus Andream quemdam incluſum, qui horum illi ſcribendorum cauſſam dedit* &c. Hæreticam dein illius ſententiam pluribus refellere aggreditur. Erat enim ille ex eorum numero, qui ab improba, quam tenebant opinione, Aphthardocetæ ſunt dicti. Erant hi *Incorruptionis* aſſertores, de quorum hæreſis initio locuti ſumus ad an. 519. num. 18. qui contendebant corpus Chriſti eſſe incorruptibile. Andreas per literas monitus ab Euſebio (quem ex epiſtola 69. lib. 9. regiſt. Gregor. Theſſalonicenſem epiſcopum fuiſſe liquet) non ſolum errorem non emendavit; ſed *in ſiniſtram inclinavit, & deteriora arripuit. Alterum enim mox librum ſcripſit, quo planius ea, quæ prius aſſeruerat, & (ut arbitratur) demonſtratione quadam aſtruit. In quem librum decem hos ipſius ille Euſebius conſcripſit*. Quatuor Andreæ errores etant. Primus corruptionis vocabulum ſoli peccato congruere. Secundus corpus Chriſti ex ipſa cum Verbo conjunctione immortale, impatibile; & incorruptibile factum eſſe. Tertius Adami corpus ante lapſum non fuiſſe natura mortale & corruptibile. Quartus mundum incorruptibilem eſſe, & interitus expertem. Refert etiam Photius Andream multa ſanctorum Patrum dicta adulterata vi in ſuam detorſiſſe ſententiam, erroremque ſuum ex illis, *ut ſibi quidem perſuaſit*, confirmaſſe, ac denique hæreticorum dicta quædam compilaſſe, eaque ſanctis Patribus attribuere auſum eſſe. Euſebius pluribus hunc Andreæ monachi incluſi, ut etiam eum ſanctus Gregorius in epiſtola laudata appellat, errorem refellit, & controverſiam de Corruptibili & Incorruptibili egregie explicat.

Celebratum porro Concilium iſtud menſe Novembri anni Chriſti ſuperioris, ideoque tertium ordine Romanum dicendum eſt, non quartum, ut hucuſque ab omnibus Conciliorum Collectoribus perperam appellatum. Epiſtolæ enim 22. ejuſdem libri datæ *Probo Abbati monaſterii S. Andreæ*, ut habet titulus, Initium eſt : *In nomine Domini Dei noſtri & Salvatoris Jeſu Chriſti, imperantibus Domno Mauritio & Tiberio Auguſtis, anno Incarnationis Dom. 601. eodemque Domno undecies Conſule, ſub die tertio Nonarum Octobrium, præſidente beatiſſimo &c.* ac paulo poſt recitatus ſupplex libellus Probi, his verbis inchoatus : *In nomine Dei noſtri Jeſu Chriſti imperante Domno Mauritio Tiberio piiſſimo Auguſto, die 3. Kal. Octob. Indict. IV.* In hoc Concilio eidem Probo adjudicatur quod poſtularat, teſtandi ſcilicet facultas. Additur in fine decreti, *dat. menſe Novembris Indict. IV.*, quare cum tam menſe Octobris, quam menſe Novembris anni Chriſti 600. Indict. IV. in curſu fuerit, apparet, Concilium iſtud ad eum Chriſti annum pertinere, qui erat Mauritii Imp. XIX. Conſulatus vero ejus XVII. ſecundum modum loquendi Victorianum, quem ſolum Gregorius in ſuis epiſtolis adhibuit. Verum enim vero aliqua a quopiam ſciolo huic epiſtolæ XXII. adjecta, quæ inter ſe pugnant. Primo, hæc inſcriptio : *Gregorius Probo Abbati* &c. deeſt in omnibus antiquis Codicibus Bibliothecæ Regiæ, Colbertinæ, & in quatuor Vaticanis. Secundo, Codex quidem MS. 1065. Colbertinus non differt ab editis quoad initium illius epiſtolæ mox recitatum; ſed in quatuor aliis epiſtola ab his verbis incipit : *Præſidente beatiſſimo & apoſtolico Papa Gregorio &c.* Neque dubito, quin antecedentia verba additicia ſint potius quam corrupta; cum Tiberius nunquam cum Mauritio patre imperaverit, nec ſanctus Gregorius, nec ejus deceſſores æra Incarnationis uſi fuerint, & Conſulatus XI. Mauritii cum Indictione IV. nullo pacto copulari poſſit. Præterquam quod anno elapſo currebat annus Incarnationis 600. & veriſimile non eſt Auctorem illius additamenti adhibuiſſe æram Dionyſianam a Piſanis adoptatam, quæ anno uno vulgarem ac communem præcedit.

SY-

(*a*) Has ipſas ſubſcriptiones in Cod. Bigotiano repertas dederunt PP. Benedictini S. Mauri in tom. II. Operum S. Gregorii Magni edit. Pariſ. ann. 1705. in notis ad decreta S. Gregorii pag. 1291. ſed ibi Epiſcoporum ſeries ab hac variat. Denique non eſt omittendum hos ipſos presbyteros, nec plures nec pauciores ſubſcriptos legi Concilio Gregorii ſub Mauritio inter epiſtolas lib. IV. epiſt. XLIV. legendo, ſed ibi Epiſcopi variant. *Manſi*.

SYNODUS WIGORNENSIS

AB AUGUSTINO PRIMO DOROBERNIÆ

Seu Cantuariæ archiepiscopo Ethelberti regis ope convocata ad Augustineizac locum in Wigornia, præsentibus, præter Augustinum & Romanum suum clerum, episcopis septem & doctoribus plurimis Britannicis, duabus scilicet sessionibus. In quibus Augustinus primo poscit obedientiam Romanæ ecclesiæ, postea ut Britones sint Romanis conformes in tribus istis, in paschate celebrando, baptismo ministrando, in prædicando Angelsaxonibus.

Augustinus poscit olerum Britannicum fore sibi conformem.

INterea Augustinus, adjutorio usus Edilberthi Regis, convocavit ad suum colloquium episcopos sive doctores maximæ & proximæ Britonum provinciæ, in loco ubi usque hodie lingua Anglorum *Augustineizac*, id est, robur Augustini, in confinio Vectiorum & occidentalium Saxonum appellatur, cœpitque eis fraterna admonitione suadere, ut pace catholica secum habita, communem evangelizandi gentibus pro domino laborem susciperent: non enim paschæ diem dominicum suo tempore, sed a decimaquarta usque ad vicesimam lunam observabant. Quæ computatio octoginta quatuor annorum circulo continetur. Sed & alia plurima unitati ecclesiæ contraria faciebant. Qui, cum longa disputatione habita, neque precibus, neque hortamentis, neque increpationibus Augustini ac sociorum ejus assensum præbere voluissent, sed suas potius traditiones universis quæ per orbem sibi in Christo concordant ecclesiis præferrent, sanctus pater Augustinus hunc laboriosi ac longi certaminis finem fecit, ut diceret: Obsecremus Deum, qui habitare fecit unanimes in domo Patris sui, ut ipse nobis insinuare cælestibus signis dignetur, quæ sequenda traditio, quibus viis ad ingressum regni illius properandum. Adducatur aliquis æger, & per cujus preces fuerit curatus, hujus fides & operatio Deo devota atque omnibus sequenda credatur. Quod cum adversarii, inviti licet, concederent, allatus est quidam de genere Anglorum, oculorum luce privatus, qui cum oblatus Britonum sacerdotibus nil curationis vel sanationis horum ministerio perciperet, tandem Augustinus justa necessitate compulsus flectit genua sua ad Patrem domini nostri Jesu Christi, deprecans ut visum cæco, quem amiserat, restitueret, & per illuminationem unius hominis corporalem, in plurimorum cordibus fidelium spiritalis gratiæ lucem accenderet. Nec mora, illuminatur cæcus, ac verus summæ lucis præco ab omnibus prædicatur Augustinus. Tum Britones confitentur quidem intellexisse se, veram esse viam justitiæ, quam prædicaret Augustinus, sed non se posse absque suarum consensu ac licentia priscis abdicare moribus.

Renuentem miraculo vincit.

Unde postulabant ut secunda synodus pluribus advenientibus fieret. Quod cum esset statutum, venerunt (ut perhibent) septem Britonum episcopi, & plures viri doctissimi, maxime de nobilissimo eorum monasterio, quod vocatur lingua Anglorum Bancornaburg, cui tempore illo Dinooth abbas præfuisse narratur, qui ad præfatum ituri concilium, venerunt primo ad quemdam virum sanctum ac prudentem, qui apud eos anachoriticam ducere solebat vitam, consulentes an ad prædicationem Augustini suas deferre traditiones deberent: qui respondebat: Si homo Dei est, sequimini illum. Dixerunt: Et unde hoc possumus probare? At ille, dominus, inquit, ait, *Tollite jugum meum super vos, & discite a me, quia mitis sum & humilis corde.* Si ergo Augustinus ille mitis est, & humilis corde, credibile est, quia jugum Christi & ipse portet, & vobis portandum offerat: sin autem immitis ac superbus est, constat quia non est de Deo, neque nobis ejus sermo curandus est. Qui rursus ajebant: Et unde vel hoc dignoscere valemus? Procurate, inquit, ut ipse prior cum suis ad locum synodi adveniat, & si vobis appropinquantibus assurrexerit, scientes quia famulus Christi est, obtemperantem illum audite: sin autem vos spreverit, nec coram vobis assurgere voluerit, cum sitis numero plures, & ipse spernatur a vobis. Fecerunt ut dixerat. Factumque est, ut venientibus illis sederet Augustinus in sella. Quod illi videntes, mox in iram conversi sunt, eumque notantes superbiæ, cunctis quæ dicebat contradicere laborant.

Matth. 11.

Augusti diceb. fa spernunt.

Dicebat autem eis, quod in multis quidem nostræ consuetudini, immo universalis ecclesiæ contraria geritis: & tamen si in tribus his mihi obtemperare vultis, ut pascha suo tempore celebretis, ut ministerium baptizandi, quo Deo renascimur, juxta morem Romanæ sanctæ ecclesiæ, & apostolicæ ecclesiæ compleatis, ut genti Anglorum una nobiscum prædicetis verbum domini, cetera quæ agitis, quamvis moribus nostris contraria, æquanimiter cuncta tolerabimus. At illi nihil horum se facturos, neque illum pro archiepiscopo habituros esse respondebant, conferentes ad invicem: Quia si modo nobis assurgere noluit, quanto magis, si ei subdi cœperimus, jam nos pro nihilo contemnet. Quibus vir domini Augustinus fertur minitans prædixisse, quod si pacem cum fratribus accipere nollent, bellum ab hostibus forent accepturi: & si nationi Anglorum noluissent viam vitæ prædicare, per horum manus ultionem essent mortis passuri.

Istria p lar, & ne excidium dicat.

Quod ita per omnia (ut prædixerat) divino agente judicio patratum est. Siquidem post hæc ipse, de quo diximus, rex Anglorum fortissimus Edilfridus, collecto grandi exercitu ad civitatem Legionum, quæ a gente Anglorum Legaceſter, a Britonibus autem Carlegion appellatur, maximam gentis perfidæ stragem edidit. Cumque bellum acturus videret sacerdotes eorum, qui ad exorandum Deum pro milite bellum agente convenerant, seorsim in tutiore loco consistere, scisitabatur qui essent ii, quidve acturi illo convenissent. Erant autem plurimi eorum de monasterio Bancor, in quo tantus fertur fuisse numerus monachorum, ut cum in septem portiones esset cum præpositis sibi rectoribus monasterium divisum, nulla harum portio minus quam trecentos homines haberet, qui omnes de labore manuum suarum vivere solebant. Horum ergo pluri-

Quod evenit.

Monaste Bancor habet m chos ope manuum ventes.

Poscunt secundam synodum vel sessionem.

Virum sanctum consulunt.

plurimi ad memoratam aciem, peracto jejunio triduano, cum aliis orandi causſa convenerunt, habentes defensorem nomine Brocmalium, qui eos intentos precibus a barbarorum gladiis protegeret. Quorum causſam adventus cum intellexisſet rex Edilfridus, ait: Ergo si adversum nos ad Deum suum clamant, profecto & ipsi, quamvis arma non ferant, contra nos pugnant, qui adversus nos * in precationibus prosequuntur. Itaque in hos primum arma verti jubet, & sic ceteras nefandæ militiæ copias, non sine magno exercitus sui damno, delevit. Extinctos in ea pugna ferunt de his qui ad adorandum venerunt viros circiter mille ducentos, & solum quinquaginta fuga esſe lapsos. Brocmalius ad primum hostium adventum cum suis terga vertens, eos quos defendere debuerat inermes ac nudos ferientibus gladiis reliquit. Sicque completum est præsagium pontificis Augustini, quamvis ipso jam multo ante tempore ad cælestia regna sublato, ut etiam temporalis interitus ultionem sentirent perfidi, quod oblata sibi perpetuæ salutis consilia spreverant. *Hactenus Beda hist. Anglic. lib. 2. cap. 2.*

Horum mille ducenti occiduntur. . .

precatio

[a] CONCILIUM BYZACENUM

ANNO CHRISTI 602.

IN CAUSSA CLEMENTII PRIMATIS

Provinciæ Byzacenæ, celebratum in Africa, anno domini DCII. tempore Gregorii papæ I.

a *Concilium*) Cum Clementius primas provinciæ Byzacenæ gravium criminum reus constitutus esſet apud ipsum Romanum pontificem, visum est ipsi pontifici, qui inter Longobardorum gladios sæpius versabatur, ut collecto episcoporum concilio hæc causſa ab episcopis comprovincialibus exactissime tractaretur. Vide Gregor. epist. 35. lib. 10.

[a] CONCILIUM CABILONENSE

ANNO CHRISTI 603.

IN QUO SANCTUS DESIDERIUS EPISCOPUS

Vienensis, Brunichilde regina instigante, exauctoratus est anno Christi DCIII. Gregorii magni papæ XIV. Theodorici regis VIII. Clotarii junioris XIX.

Sirmon.

Brunichildis impios mores multi eo sæculo viri sancti liberius arguebant: inter cæteros, ut Ado in chronico testatur, Desiderius episcopus Viennensis. Quem illa capitali exinde prosequens odio, primum exilio relegandum, tum deinde post aliquot annos perimendum curavit. Sed ante omnia, ut fraudem tegeret, id agit, ut episcopali honore in Synodo Cabilonensi spoliaretur. Synodo enim præsuit Aridius Lugdunensis antistes, Brunichildis adversus Desiderium consiliorum particeps & adjutor. Fredegarius in appendice ad Gregorium Turon. Anno VIII. regni Theodoryci Synodus Cabillono colligitur. Desiderium Viennensem episcopum dejiciunt: & instigante Aridio Lugdunensi episcopo, & Brunichilde, subrogatus est loco ipsius sacerdotali officio Domnolus. Desiderius vero in insulam quamdam exilio retruditur. * *Et post alia.* Anno XII. Theodoricus consilio Aridii episcopi Lugdunensis, & persuasione Brunichildis aviæ, Desiderium sanctum de exilio egressum lapidari præcepit.

Addendum est. Eo anno sol obscuratus est.

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

a *Concilium Cabilonense*) Anno octavo Theodorici regis habitum fuisſe hoc concilium auctor est Fredegarius. Ducuntur autem, ut paulo ante dictum est, anni Theodorici & Theodeberti fratrum regum ex anno Christi 596. Quare octavus illiorum annus congruit anno Christi 603. Itaque hunc annum synodo inscripsimus. Alii quinquennio post statuunt. Sed firmat sententiam nostram observatio, quam habet idem Fredegarius. Nam ingens hoc anno fuit solis eclipsis die 12. mensis Augusti. *

feria secunda hora tertia pomeridiana.

[a] CONCILIUM NUMIDIÆ

IN CAUSSA DONADEI DIACONI, ET PAULINI EPISCOPI

Jussu sancti Gregorii in Numidia celebratum.

[a] *Concilium*) Donadeus Africanæ ecclesiæ diaconus, in Numidia a Victore episcopo injuste degradatus, ad sedem apostolicam appellavit. Quem dum sanctus Gregorius audisſet, causſam ejus a primate Numidiæ, aliisque ejus provinciæ episcopis, in publico concilio cognosci voluit; ut si diaconus re vera innocens repertus esſet, Victor episcopus, qui eum damnaverat, digna censura percelleretur. In eodem concilio cognosci mandavit causſam Regini Numidiæ episcopi, qui a suis clericis accusatus fuerat, quod simoniacis ordines ecclesiasticos conferret: quod si verum esſet, jussit tam episcopos dantes, quam accipientes canonica pœna damnari. De innovandis simoniacorum pœnis in eodem concilio aliud præceptum addidit. Vide epistolas Gregorii 8. & 31. lib. 10.

SA-

ANNO CHRISTI 604.

SABINIANI PAPÆ VITA.

Hæc & quæ sequuntur vita pontificum ex Anastasio bibliothecario Moguntiæ, edito desumpta sunt.

SAbinianus, natione Tuscus, de civitate [a] Ulera, ex patre Bono [b], sedit annum unum, menses quinque, dies novem. [c] Eodem tempore fuit fames in civitate Romana gravis. Facta autem pace cum gente Longobardorum, & jussit aperire horreum ecclesiæ, & venumdari frumentum (*a*) populo per solidum unum tritici modios triginta (*b*). Hinc in ecclesia beati Petri apostoli luminaria (*c*) dedit. [d] Quo defuncto, funus ejus (*d*) ejectum est per portam sancti Joannis, & ductum est foris muros civitatis per pontem Milvium. Qui & sepultus est in ecclesia beati Petri apostoli (*e*) die XXII. mensis Februarii. Hic ecclesiam de clero implevit. Hic episcopos fecit per diversa loca numero sex & viginti, & [e] cessavit episcopatus menses XI. dies XXVI. (*f*)

* Volaterra, menses 5. dies 19.
* per solidos 12.
* addidit.
* evectum

Dantur variantes ex cod. Luc. 491.

NOTÆ SEVERINI BINII.

An. Sabinianus Gregorio immediate successerit, & quando.

a *Sabinianus*) Postquam defuncto beato Gregorio sedes apostolica mensibus quinque & novendecim diebus vacasset, ipsis kalendis Septembris, anno Christi nati 604. Sabinianus, non sine tumultu, (ut ex Bonifacii successoris illius constituto colligere licet) electus fuit. Hoc tam Latini, quam Græci omnes confirmant. Qua auctoritate igitur fretus scribat Nicephorus Callistus quemdam Innocentem sancto Gregorio subrogatum fuisse, non video. Tempore Mauritii functus est munere apocrisiarii apud urbem Constantinopolim, habuitque in officio successorem Anatolium, & post eum temporibus Phocæ Bonifacium, qui secundus etiam in sede apostolica successor esse meruit.

Quamdiu sederit.

b *Sedit annum unum, menses quinque, dies novem.*) Mensibus quinque & novemdecim diebus sedit ex sententia Baronii, omniumque veterum & Græcorum, qui omnes asserunt defunctum esse undecimo kalendas Martias, indictione octava, eadem qua pontificatum obtinuerat.

c *Eodem tempore fuit fames in civitate Romana, &c.*) De hac fame Paulus diaconus lib. 4. cap. 9. ait: *Fuit hiems frigida nimis, & emortua sunt vites pene in omnibus locis messesque percussæ uredine passim evanuere.* Hujus famis tempore, in detestationem avaritiæ, contigisse videtur illud miraculum quod sub pontificatu Sabiniani Sigebertus in chronico verbis hisce describit. *Hoc tempore*, inquit, *pauper quidam, cum a nautis eleemosynam peteret, nec acciperet, dicente Nauclero: Desiste petere a nobis eleemosynam, qui nihil præter lapides habemus, cum subjecisset pauper: Omnia ergo vertantur in lapides; quidquid manducabile in navi erat, in lapides conversum est, colore & forma rerum eadem permanente.*

Ciberidipides versa.

d *Quo defuncto.*) Caussam repentini obitus Sabiniani pontificis terribiliorem affert Sigebertus in chron. his verbis describtam: *Cum Sabinianus papa & ipse liberalitati Gregorii prædecessoris sui derogaret, Gregorius eum per visum ter pro culpa tenaciæ & hujus derogationis increpatum, quod non respiceret, etiam quarto horribiliter increpans, & comminans in capite percussit. Quo ille dolore vexatus, non multo post mortem obiit.* Hujus rei gratia accidit sine dubio quod de sepultura ejus supra enarrat Anastasius: quamquam dubium nullum sit adversus eum gravius commotum fuisse populum, ideo maxime quod triticum ecclesiæ non (ut consueverat sanctus Gregorius) in pauperes erogasset, sed potius unum modium triginta solidis venum expositisset. De eodem Onophrius, nescio quo auctore scribit: *Hic Gregorii prædecessoris sui actis maxime adversatus est, ipsum maximis prosequens calumniis, adeo ut aliquando non veritus sit referre de ejus operibus cremandis, tamquam haud sanam doctrinam sentientibus; quæ tamen a Petro doctissimo sacræ Romanæ ecclesiæ diacono defensa sunt. Hic papa campanarum usum invenit, jussitque ut ad horas canonicas & missarum sacrificia pulsarentur in ecclesia.* Hæc qua auctoritate scriptor sæculi præcedentis asserat, nondum mihi satis compertum est. Lectio, quam habet codex Anastasii Moguntiæ excusus, *funus ejus evectum est*, omnem de obitu ejus terribili opinionem aut fabulam tollit.

Obitus Sabiniani

e *Cessavit episcopatus menses undecim, dies viginti sex*) Hujus interregni tempore Phocas, tyrannus magis quam imperator deinceps habitus, rebellantem Romanorum ducem multis victoriis contra Persas obtentis gloriosissimum Narsetem, iteratis juramentis redire persuasum, fœdifragus & perjurus imperator vivum comburi jussit. Cedrenus & auctor miscell. hist. anno 3. Phocæ.

☞ SYNODUS LONDINENSIS

Ab Augustino & coepiscopis habita, qua nuptiæ in tertio necessitudinis gradu, & quæ cum fœmina velata componuntur, infectæ judicatæ sunt, circa annum 605.

Ex wilkins Conc. Magnæ Britanniæ to. I. pag. 29.
Ex sup. Mansi pag. 461.

HUjus synodi S. Bonifacius Moguntinus archiepiscopus in epistola ad Zachariam Papam meminit his verbis. *Laicus quidam magnæ personæ ad nos veniens dicebat, sibi ab apostolicæ sedis pontifice sanctæ memoriæ Gregorio datam fuisse licentiam, ut in matrimonium acciperet viduam avunculi sui, quæ & ipsa fuit uxor consobrini sui, & ipsa, illo vivente, discessit ab eo, & isti viro, qui nunc eam accipere desiderans affirmabat sibi licentiam datam, in tertia generatione propinqua esse dignoscitur, & votum vovit Deo castitatis, & velata fuit, & iterum abjecto velamine maritata. Tale enim matrimonium supradictus homo sibi ab Apostolico affirmat esse concessum. Quod non æstimamus esse verum, quia synodus & ecclesia, in qua natus & nutritus fui, ideſt in transmarina Saxonia, Ludunensis synodus* (lege Londinensis) *quæ in primis a discipulis S. Gregorii, id est Augustino, Laurentio, Justo, Mellito archiepiscopis constituta & & ordinata fuit, talem copulam & matrimonium maximum scelus, & incestum, & horribile flagitium, & damnabile piaculum esse, ex auctoritate sanctæ Scripturæ, judicabant.*

Neque alio videtur referendum, quod in ipsius Zachariæ ad eundem Bonifacium epistola legitur. *Primum capitulum pro synodo provinciæ, in qua natus & nutritus es: quam & in gentem Anglorum & Saxonum in Britannia insula primi prædicatores ab apostolica sede missi, Augustinus, Laurentius, Justus & Honorius, & novissime tuis temporibus Theodorus ex Græco Latinus, ante philosopus & Athenis eruditus, Romæ ordinatus, pallio sublimatus, ad præfatam Britanniam transmissus, judicabat & gubernabat. In illa tale decretum & judicium firmissime præceptum & diligenter demonstratum esse dignoscitur, ut quicumque sine invocatione Trinitatis lotus fuisset, sacramentum regenerationis non haberet.* Hoc quoque observasse in dicta synodo sacerdotes, ut qui vel unam de Trinitate personam in baptismo non nominaret, illud

(a) deest *populo* (b) *hic.* (c) *addit.* (d) *electus.*
(e) *die XXII. Mensis Februarii* deest (f) addit: *depositus sub die XXII. Mensis Februarii.*

illud baptiſma verum non eſſe poſſet. Vide Gratian. de conſecrat. diſtinct. 4. in ſynodo Anglorum.

Joannis Dominici Mansi ad hanc Synodum adnotatio.

CL. Wilkins ad ſynodum hanc S. Auguſtini referendam cenſet ſanctionem illam, cujus meminit Zacharias papa in epiſtola ad S. Bonifacium de baptiſmo abſque SS. Trinitatis invocatione irrito atque inani. Verum illam ego ad ſynodum Londinenſem ſub Theodoro epiſcopo referendam maluerim; nam ſynodum illam, cujus canonis meminit Zacharias, celebratam aſſerit in eccleſia quam *Auguſtinus, Juſtus & Honorius & noviſſime Theodorus ex Græco Latinus judicabat & gubernabat*; vix enim apte Theodori hujus mentio inducta fuiſſet, niſi ſynodus illa ſub eo conveniſſet. Quare in mea hac collectione hunc canonem ad Theodori ſynodum retuli.

ANNO CHRISTI 605

CONCILIUM CANTUARIENSE

ANNO CHRISTI 605.

HABITUM QUINTO IDUS JANUARII,

Anno dominicæ incarnationis DCV. præſentibus rege & Auguſtino epiſcopo, clero etiam & populo, ad confirmandum monaſterium ſanctorum Petri & Pauli cum prædiis & libertatibus quod fundavit ipſe Auguſtinus juxta Cantuariam, & primum fuit omnium monaſteriorum inter Angloſaxones.

ix hiſtor. Thom. Sprot. ap. Ben. p. 49.

AUguſtinus ſuſcepto pallio a beato Gregorio per Laurentium & Petrum, de quibus ſupra fit mentio, Doroberniam reverſus eſt, & cum apoſtolicis inſigniis in ſede ſua conſecratus inthronizatur. Et in præfato monaſterio monachos inibi perpetuis temporibus Deo ſervituros B inſtituens, Petrum monaſteriali prælatione dignum eidem collegio præfecit (rege aſtipulante) in abbatem primum.

Anno dominicæ incarnationis DCV. Ethelbertus rex in fide roboratus catholica, una cum * beata Regina filioque ipſorum Eadbaldo, ac reverendiſſimo præſule Auguſtino ceteriſque primatibus terræ, ſollennitatem natalis domini celebravit Cantuariæ. Convocato igitur ibidem communi concilio tam cleri quam populi die quinto Idus Januarii, omnium & ſingulorum approbatione & conſenſu monaſterium ſupradictum per ipſum beatum Auguſtinum Deo & monachis ibidem perpetuo domino Deo ſerviturîs cum dotatione ejuſdem tradidit, atque perpetua libertate donavit, poſſeſſionibuſque terrarum variis, & aliis donis ampliſſimis ditavit, ac eidem monaſterio congregationem monachorum, eiſdemque Petrum monachum ſuperius nominatum ad abbatiam præpoſuit: & ut hæc legentibus manifeſtius appareant, tenorem codicillorum Ethelberti & Auguſtini dignum duxi annotare.

* Bertha

In nomine domini Jeſu Chriſti, notum ſit omnibus tam præſentibus quam poſteris, quod ego Ethelbertus Dei gratia rex Anglorum, per evangelicum genitorem meum Auguſtinum, de idolatra factus Chriſticola, tradidi Deo per ipſum antiſtitem aliquam partem terræ juris mei ſub orientali muro civitatis Doroberniæ, &c.

☞ CONCILIUM CANTUARIENSE.

Pro confirmando monaſterio SS. Petri & Pauli, ejuſque juribus, anno 605. celebratum

ADDITIO.

Ex Manſi ſuppl. Tom. I. pag. 163.

COncilium hoc indicante Spelmanno Labbeum C non latuit, legiturque tom. VI. col. 1351. Venet. edit. Illud vero ex codicillo II. Æthelberti regis erutum eſt, cujus ſane ſcripti exordium Labbeus afferens, reliqua omittit; ego integrum nactus ex appendice ad tomum IV. conciliorum Angliæ Cl. VVilkins, hoc totum tranſcribo.

SECUNDA CHARTA REGIS

ÆTHELBERTI.

Dotatio terræ de Langeport.

Suſpectam habet Uſſerius apud Wilkins to. IV. pag. 732.

IN nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti: notum ſit omnibus, tam præſentibus, quam poſteris, quod ego Æthelbertus, Dei gratia rex Anglorum, per evangelicum genitorem meum Auguſtinum de idolatra factus chriſticola, tradidi Deo per ipſum antiſtitem aliquam partem terræ juris mei ſub orientali muro civitatis Doroberniæ, ubi ſcilicet per eundem in Chriſto inſtitutorem monaſterium in honore principum apoſtolorum Petri & Pauli condidi, & cum ipſa terra, & cum omnibus quæ ad ipſum monaſterium pertinent, perpetua libertate donavi, adeout nec mihi, nec alicui ſucceſſorum meorum regnum, nec ulli unquam poteſtati, ſive eccleſiaſticæ ſive ſæculari quicquam inde liceat uſurpare, ſed in ipſius abbatis ſint omnia libera ditione. Si quis vero de hac donatione noſtra aliquid minuere, aut irritum facere temptaverit, auctoritate Dei & beati papæ Gregorii, noſtrique apoſtoli Auguſtini, ſimul & noſtra imprecatione ſit hic ſegregatus ab omni ſanctæ eccleſiæ communione, & in die judicii ab omni electorum ſocietate. Circumcincta eſt hæc terra his terminis. In oriente eccleſia ſancti Martini. Et inde ad orientem be Sivvendoune. Et ſic ad aquilonem be VVykengeſmarke. Iterumque ad orientem & ad auſtrum be Burghvvaremarke. Et ſic ad auſtrum & occidentem be Kingeſmarke. Item ad aquilonem & orientem be Kingeſmarke. Sicque ad occidentem to Rideſchaepe. Et ita ad aquilonem to Dritingſtreet. Actum eſt hoc in civi-

tate Doroverni. Anno ab incarnatione Chriſti DCV. indictione VIII.

✠ Ego Æthelbertus rex Anglorum hanc donationem meam ſigno Sanctæ crucis propria manu confirmavi. ✠ Ego Auguſtinus gratia Dei archiepiſcopus libenter ſubſcripſi. ✠ Ego Ædbaldus regis filius favi. ✠ Ego Hamgiſilus dux laudavi. ✠ Ego Hocca comes conſenſi. ✠ Ego Angemundus referendarius approbavi. ✠ Ego Graphio comes benedixi. ✠ Ego Tangiſilus regis optimas confirmavi. ✠ Ego Pinca conſenſi. ✠ Ego Geddi corroboravi.

☞ SYNODUS PERSICA NESTORIANORUM

In qua de fide aliiſque ad diſciplinam ſpectantibus actum eſt,

Præſide Gregorio Neſtorianorum Catholico, anno XV. Choſroæ filii Hormiſdæ regis, Chriſti 605. celebrata.

Ex Suppl. Manſi Tom. I. pag 461.

IN hac ſynodo Gregorius electus fuit; *verba ſunt Eliæ Damaſceni in Nomocanone Arabico pag. 75. apud Aſſemanum Bibl. Orient to. III. pag.* 453. anno quintodecimo ejuſdem Choſroæ, menſe Niſan (*hoc eſt aprili*). Deinde relatum eſt de fide & eccleſiaſticis legibus, atque canonibus patrum: viſumque fuit hæc omnia in unum volumen referri, juxta morem peritorum Catholicorum, qui hactenus conſueverant in Metropolitanorum & epiſcoporum ſynodo fidem ſuam iterare, leges ſancire, & propriam religionem conſtabilire. Fecerunt itaque quod Sabarjeſus ejuſque metropolitani & epiſcopi una congregati fecerant, & quæcumque illi damnaverant, condemnarunt ec. *Acta ejus fuſiora dat ſynodicus Arabicus apud eundem Aſſemanum ibid. pag.* 452. *his verbis*.

☞ GREGORII CATHOLICI SYNODUS.

HÆc ſynodus magnum fidei ſymbolum confirmavit; tum etiam magni commentatoris expoſitiones approbavit. Memoriam præterea deinceps fieri juſſit Barſumæ Metropolitæ Niſibis, eumque cum ſuis ſcriptis a quorundam ſectariorum calumniis vindicavit. Qui ſecus feciſſent, excommunicationi ſubjecit. In hac itidem ſynodo confirmata fuere, quæ olim ſtatuta fuerant ad coercendos ſacerdotes certa eccleſia aut certo monaſterio carentes, qui nec Rectoribus parebant, nec in ſchola manebant, ſed ſolitarii habitabant & per domos vagabantur: eaque decreta extendi voluit ad ſorores, quæ virum non habentes, & per domos circumeuntes, mores hominum corrumpebant: nec non ad negligentes monachos, qui in pagis vel in ſuburbiis ædes conducebant, homineſque depravabant. Unanimi ergo Patrum conſenſu decrevit ſynodus, preſbyterum & Diaconum certa eccleſia carentes, & feminam quamcumque nec virum habentem, nec in monaſterio commorantes, necnon fratrem cum ſororibus vagantem, aut ſorores cum fratribus vagantes, ſeu monachum in ſolitaria domo in pagis atque ſuburbiis habitantem, a communione arcendos. Epiſcopum vero hominum hujuſmodi correctionem negligentem, ab omnibus admonendum. Dictumque fuit in ſynodo, monachos quoſdam ob perverſas opiniones quædam de ſacris & vivificis precibus omittere. Hos etiam excommunicatione coercendos patres decrevere. Relatum præterea fuit in ſynodo, quoſdam eccleſias & monaſteria ædificaſſe, eiſdemque redditus aſſignaſſe, eoſque conſanguineis ſuis ex teſtamento commiſiſſe, quos illi poſt fundatorum obitum in ſuos uſus convertiſſent. Sanxit ſynodus, ſcripturas, ad hujuſmodi negotia pertinentes, apud epiſcopum ſervari oportere, & ad hunc ſpectare expenſarum atque reddituum prædictorum locorum adminiſtrationem.

☞ ÆTHELBERTI ANGLORUM REGIS

De rebus Dei & eccleſiis non abſtrahendis,

LEGES.

Hæc ſunt judicia, quæ Æthelbertus rex conſtituit Auguſtini diebus.

Ex eodem Manſi ibid.

Ex Wilkins tom. I. pag. 29.

I. DEi peculium & eccleſiæ duodecies emendetur; epiſcopi peculium undecies emendetur; ſacerdotis peculium novies emendetur; diaconi peculium ſexies emendetur; clerici peculium ter emendetur; eccleſiæ pax bis emendetur; monaſterii pax bis emendetur.

II. Si rex populum ſuum ad ſe vocaverit, & ipſis quis ibi malefecerit, dupliciter compenſetur, & regi L. ſolidi ſolvantur.

III. Si rex in alicujus domo convivetur, & ibi aliquid damnum quoddam fecerit, duplici emendatione emendet &c.

Sequuntur reliquæ leges Æthelberti, quæ cum ad res eccleſiaſticas nequaquam pertineant, ideo hic omittuntur. VILKINS.

ANNO CHRISTI 606.

BONIFACII PAPÆ III. VITA.

ANNO CHRISTI 610.

Dantur variantes ex Cod. Luc. 490. 23.

a BOnifacius, natione Romanus, ex patre Joanne Cataaudioce, sedit menses octo, dies (a) *viginti octo. b Hic obtinuit apud Phocam principem, ut sedes apostolica B. Petri apostoli caput esset omnium ecclesiarum, id est, ecclesia Romana, quia ecclesia Constantinopolitana

id est decretum primam se omnium ecclesiarum scribebat. Hic fecit * constitutum in ecclesia beati Petri, in qua sederunt episcopi septuaginta duo, presbyteri Romani (b) triginta quatuor, diaconi, & omnis clerus sub anathemate, ut nullus pontifice vivente, aut episcopo civitatis suæ, præsumat loqui de successore, aut partes sibi facere, nisi

& quem voluerunt habeant tertio die depositionis ejus, adunato clero, & filiis ecclesiæ: tunc electio fiat, * & quem quisque voluerit habebit licentiam eligendi sibi sacerdotem. Qui defunctus, sepultus est in ecclesia beati Petri apostoli die 12. mensis Novembris. Hic fecit episcopos per diversa loca numero 21. & cessavit episcopatus menses decem, dies sex.

Nota Severini Binii.

Bonifacius quando pontifex factus.

a *Bonifacius.*) Post interregnum undecim mensium & 26. dierum, decimoquinto Kalendas Martias, anno Christi Redemptoris sexcentesimo sexto, qui est quartus imperatoris Phocæ, Bonifacius, quem sanctus Gregorius apocrisiarii munere fungentem miserat Constantinopolim ad Phocam imperatorem, ex diacono creatus est pontifex; ideo quod is gratus esset imperatori, cum quo Constantinopoli usque ad obitum S. Gregorii amice vixerat. Cum enim tyrannica usurpatione imperatorum orientalium, oporteret ad electionem cleri Romani accedere consensum imperatoris, eum eligere studebant, quem eidem gratum fore sciebant.

Cur apocrisiarii plures ad pontificatum assumpti.

Sic factum fuit, quod ficut hoc loco Bonifacius, ita etiam supra Vigilius. Gregorius, atque Sabinianus munere apocrisiarii fungentes electi fuerunt.

b *Hic obtinuit apud Phocam*, &c.) In odium Cyriaci Constantinopolitani patriarchæ, contra morem suorum antecessorum imperatorum, Romano pontifici plusquam

An Phocas Romanæ ecclesiæ primatum contulerit. Constantinopolitanæ urbis antistiti favens, hoc de quo cum episcopis Constantinopolitanis Pelagius, Gregorius, & Bonifacius pontifices jamdiu ante contenderant, decidit Phocas imperator: nimirum, quod Constantinopolitanus episcopus nomen œcumenici indebite usurpet, utpote quod soli Romanæ ecclesiæ jure divino debeatur. Romanam ecclesiam semper tenuisse primatum super omnes totius urbis ecclesias, satis declarant ea quæ supra in singulis pontificibus annotavi: & singulariter ea quæ de primatu Romanæ ecclesiæ dixi in notis concilii Nicæni I. Can. 6. & 7. quæque de nomine œcumenico a Romanis pontificibus usurpato vel attributo notavi supra in concilio Calchedonensi. Romanæ ecclesiæ primatum agnoverunt etiam ipsi refractarii & ambitiosi episcopi Constantinopolitani Joannes & Cyriacus; quando hic professionem fidei ad sanctum Gregorium misit, ille vero suo de presbyteris ad Romanam sedem appellantibus judicio per Gregorium retractato non gravate acquievit. Nomen œcumenici longe ante tempora Phocæ a synodo Calchedonensi & a patriarcha Alexandrino pontifici Romano oblatum fuisse, præter ea quæ ego locis allegatis supra annotavi, testatur sanctus Gregorius epistola 30. libro 7. indictione 1. Quid ergo Phocas suo edicto Romanæ ecclesiæ contulit? Nihil plane, nisi quod sua sententia declararit, ut non Constantinopolitanus, sed tantum Romanus pontifex solus œcumenicus appellaretur. Idque præter morem suorum antecessorum, ut supra dixi, fecit in odium Cyriaci episcopi, a quo se impeditum ajebat, quod Germanus patricius imperii perduellis justam sceleris vindictam affugisset. *Post detectam conjurationem conscia seditionis femina ad ecclesiam confugerat*, inquit Theophanes: *volenti eas inde abstrahere, Cyriacus patriarcha restitit, non ferens e templo abduci.* Qua occasione cum expetita præda e manibus imperatoris opera Cyriaci esset elapsa, viderenturque eo ipso novi imperatoris creandi fomenta subministrari, redditus est infensior Cyriaco, cæpitque Romanæ ecclesiæ favere. Quod cum Bonifacio innotuisset, ille odio Cyriaci bene usus, hoc quod a Mauritio imperatore S. Gregorius sæpe licet frustra petierat, a Phoca facile impetravit; ut in primis Joannem de titulo œcumenici vana blaterantem, deinde vero Cyriacum ejus successorem coerceret; promulgato tali edicto, ne quis nomen œcumenici, soli Romano pontifici debitum, sibi ambitiose arrogaret. Unde manifestissime constat quod Phocas hoc edicto, cujus etiam mentio reperitur apud Paulum diaconum lib. 4. cap. 11. de gestis Longobardorum, Romanæ ecclesiæ primatum non contulerit, ut malitiose calumniantur novatores nostri temporis, sed tantum declaraverit nomen œcumenici illi soli jure divino competere. Quæ cum tam aperta luce veritatis constent, non dubito quin supra modum pœniteat novatores hæreticos hanc rem in controversiam adduxisse. Vide Baron. ann. 606. Bellarm. lib. 2. de conciliis.

a CONCILIUM ROMANUM
SUB BONIFACIO III.

Celebratum anno DCVI. De modo eligendi Romanum pontificem.

Causa & acta concilii.

a *Concilium.*) Per ambitionem multorum clericorum in electionem pontificis irrepserat, ut superstite adhuc pontifice, de eo qui post obitum ejus in successorem eligendus esset, tractaretur. Quæ facinorosa molitio, etiamsi ante sacris legibus pontificiis vetita fuisset, tamen e re ecclesiæ futurum existimavit Bonifacius, si ad tollendum pravum illum usum electionis synodale decretum ederetur. Quare ubi primum sedem pontificiam adeptus fuit, in basilica Vaticana hanc synodum septuaginta duorum episcoporum convocavit, qua ad reformandos pravos electionis pontificiæ mores, sub pœna anathematis constitutum fuit, ut non prius de eligendo successore pontificis agatur, quam defunctus pontifex triduo sepultus fuerit. Acta concilii summatim recensentur ab Anastasio supra in vita Bonifacii III.

ANNO CHRISTI 607.

BONIFACII PAPÆ IV. VITA.

ANNO CHRISTI 607.

Dantur variantes ex Cod. Luc. 490.

a BOnifacius natione Marsorum, de civitate Valeria, ex patre Joanne medico, sedit annos sex, menses octo, dies tredecim. Hujus temporibus fames, pestilentiæ, & inundationes aquarum gravissimæ fuerunt. Eodem tempore b petiit a * Phocate principe templum quod appel-

* Phoca

(a) XXII. (b) XXXIII.

pellatur Pantheon : in quo fecit ecclesiam (*a*) A sanctæ Mariæ semper virginis, & omnium * martyrum. In qua ecclesia (*b*) princeps multa (*c*) bona obtulit. Hic domum suam monasterium fecit, quod & ditavit, Qui defunctus sepultus est ad beatum Petrum apostolum die vigesimo quinto mensis Maii. Hic fecit ordinationes duas per mensem Decembrem, diaconos octo, episcopos per diversa loca * (*d*) triginta quinque. (*e*)

* martyrum Christi.

* 25.

Notæ Severini Binii.

Bonifacius IV. quando pontifex creatus.

a *Bonifatur.*) Decima octava die Septembris, anni sexcentesimi septimi, post interregnum decem mensium & sex dierum creatus est pontifex Bonifacius ejus nominis quartus. Hujus temporibus Persæ fusis aliquoties Romanorum exercitibus, Armeniam, Cappadociam, Galatiam B & Paphlagoniam occuparunt. Heraclius prætor Africæ, a Phoca genero adjutus, & ad rebellionem sollicitatus, habita pugna imperatoris exercitum profligavit, atque captum in prælio cum fratribus & necessariis omnibus obtruncari jussit, inferens illi pro suo merito idem vitæ supplicium quod de Mauritio ejusque cognatione ipse sumpserat. De Phoca imperatore apud Cedrenum & Nicephorum memorabile legitur illud, quod monacho quærenti, *cur tam impium Christianis imposuisti imperatorem* ? Deus responderit, *deteriorem illo alium invenire non potuisse ullum, & hoc meruisse Constantinopolitanorum flagitia.* Præterea eumdem magnopere contendisse, sed resistentibus episcopis quod moliebatur non effecisse, nimirum ut qui in bello contra Christianæ fidei hostes certantes cecidissent, inter martyres censerentur; eo consilio, ut collapsam Romanorum militiam erigeret & firmaret. Per hoc tempus Saraceni apud Damascum templum sancti Theodori martyris conspurcarunt, & ex iis unus sagittam intorsit in ejus imaginem, & dextro ejus humero est infixa, C defluente sanguine. Domascenus orat. 3. de imaginibus.

Phocas ab Heraclio obtruncatus.

Pantheon divino cultui consecratur.

b *Petiit a Phocate principe templum quod appellatur Pantheon*, &c.) Cum Bonifacius videret Phocam imperatorem erga Romanos pontifices propensiorem, ille, quod nemo antecessorum suorum unquam tentarat, Pantheon nobile delubrum ab imperatore sibi dari petiit, ut expurgatum ab antiquæ sordibus idololatriæ Deo consecraret. Quod cum impetrasset, absque mora templum, quod etiamnum hodie beatæ Mariæ ad martyres nominatur, ab idolis expurgatum, divino cultui dedicavit. Sic mirandum illud opus tot antiquorum scriptorum præconsis celebratum, a Marco Agrippa tertium consule tempore Augusti imperatoris erectum, Jovique Vindici consecratum, post sexcentos triginta duos annos Christianæ religionis usui cessit. Quod prius divino cultui dicatum fuerit, factum est, quia execrabile videbatur delubra idolis consecrata Christianæ religionis usui mancipare, ut patet ex Gregorio, qui templa Angliæ idolis consecrata potius dirui quam religiose usurpari decreverat. Quod vero Christiani Romanæ ecclesiæ sedem dæmonis hactenus non fuerunt demoliti, accidit ob solidæ molis structuram firmissime stabilitam. Quando autem sanctus Gregorius novellis Christianis in Anglia indulsisset, ut delubra deorum gentilium integra relinquerentur, rituque solenni expurgata ex profanis sacra efficerentur, institerunt Romani, & simul impetrarunt, ut Pantheon in ecclesiam commutaretur, dictoque titulo beatæ Mariæ virginis & sanctorum martyrum consecraretur. Quam inepte hinc inferant Centuriatores Romanum pontificem hisce temporibus in antichristum esse mutatum, ut qui Pantheon templum omnium deorum aperuerit, nemo non satis manifeste intelligit. Nam si, quod legimus Daniel. 11. antichristus pugnaturus est contra omnes deos, & solum in occulto adoraturus est deum Maozim, seque supra omne quod dicitur Deus teste Paulo 2. Thessal. cap. 2. est elevaturus, nulla ratione ex hoc facto Bonifacii concludi potest, Romanum pontificem in antichristum mutatum esse. Quod ajunt erexisse eum templum omnium deorum, ea quæ supra dixi id falsum esse ostendunt. Ante hæc tempora sanctorum cultum in ecclesia frequentatum, reliquias eorumdem pie & religiose cultas, ecclesias in honorem sanctorum Deo erectas fuisse, contra novatorum calumniam supra multis locis annotavi; ita supervacaneum esse putaverim eadem hic sæpius repetere.

An hoc tempore papa cœperit esse antichristus.

ANNO CHRISTI 610.

CONCILIUM ROMANUM
SUB BONIFACIO IV.

ANNO CHRISTI 610.

In caussa Anglicanæ ecclesiæ celebratum Romæ, anno VIII. Phocatis imperatoris, indictione XIII. & tertia die Kalendarum Martiarum, rem Anglicam promovente, & in eodem consedente Mellito primo episcopo Londinensi.

Non reperiuntur istius Concilii Canones vel decretum, * *sed finitis quæ scribit de Laurentio archiepiscopo Cantuariæ, Beda sic progreditur, lib. 2. cap.* 4.

* inquit Binius; nos illud postea exhibebimus.

Caussa synodi & tempus.

HIs temporibus venit Mellitus Londoniæ episcopus Romam, de necessariis ecclesiæ Anglorum caussis cum apostolico papa Bonifacio tractaturus. Et cum idem papa reverendissimus cogeret synodum episcoporum Italiæ, de vita monachorum & quiete ordinaturus, & ipse Mellitus inter eos assedit anno octavo imperii Phocatis principis, indictione decima tertia, tertia die D Kalendarum Martiarum, ut quæque erant regulariter decreta, sua quoque auctoritate subscribens confirmaret, ac in Britanniam rediens, secum Anglorum ecclesiæ mandata atque observanda deferret, una cum epistolis quas idem pontifex Deo dilecto archiepiscopo Laurentio, & clero universo, similiter & Edilberto regi atque genti Anglorum direxit. Hic est Bonifacius quartus a beato Gregorio Romanæ urbis episcopo, *&c.*

Nota Severini Binii.

Extra mœnia Londini civitatis recens erat extructum monasterium, pro cujus regulari observantia Mellitus plurimum solicitus Romam se contulerat, ut pote quod illud ipsum fore sciret, si bene custodiretur, amplum seminarium, ex quo omnes ecclesiæ, quæ erant in Anglia, sibi antistites adsciscerent. His accedebat alia caussa, quæ &, potissima videri poterat, an nimirum rata sit habenda ecclesiæ sancti Petri ejusdem monasterii dedicatio divinitus facta, de qua plura valde miranda refert Ealredus abbas, scriptor gravissimus in vita sancti Eduardi regis Anglorum, apud Surium die quinta Januarii. Vide Baronium anno 610. numero 10.

BONIFACII PAPÆ IV.
DECRETUM SYNODI

* promulgatum in concilio Romano III. Kal. Martias anno Christi DCX.

* Editum p. 242. collectionis Holstenianæ.

Quomodo liceat Monachis cum sacerdotali officio ubi ubi ministrare.

SUnt nonnulli fulti nullo dogmate, audacissime quidem, zelo magis amaritudinis quam dile-

Apud Grat. XVI q. 1. ca 25. Ivo p. c 22.

(*a*) *Beatissimæ gloriosæ, & Dei genitricis, semperque Virginis Mariæ.* (*b*) *Phocas.*
(*c*) *dona.* (*d*) *XXXVI.* (*e*) addit. *& cessavit episcopatus Mens.* VI. *dies XXV.*

dilectione inflammati, asserentes monachos, quia mundo mortui sunt, & Deo vivunt, sacerdotalis officii potentia indignos, neque pœnitentiam, neque Christianitatem largiri, neque absolvere posse per sacerdotali officio divinitus injunctam potestatem, sed omnino labuntur. Nam si ex hac causa veteres æmuli vera prædicarent, apostolicæ compar sedis beatissimus Gregorius monachico cultu pollens ad summum nullatenus apicem conscenderet. Quoniam quidem hæc ostiatim fungendi, ligandi, solvendique potestas a Deo summa conceditur. Augustinus quoque ejusdem sanctissimi Gregorii discipulus Anglorum prædicator egregius, ac Pannonienſis Martinus beatissimus, cujus sanctitatis fama longe lateque diffusa totus personat mundus; alii quoque jam plurimi sanctissimi pretiosissimo monachorum habitu fulgentes nequaquam annulo pontificali subartarentur, si quia monachi fuerunt prædictis uti prohiberentur. Neque enim Benedictus monachorum præceptor almificus hujuscemodi rei aliquo modo fuit interdictor; sed eos sæcularium negotiorum edixit expertes fore solummodo. Quod quidem apostolicis documentis, & omnium sanctorum patrum institutis non solum monachis, verum etiam canonicis maximopere imperatur. *Nemo enim militans Deo implicet se negotiis sæcularibus*. Utrisque etiam præfatorum patrum exemplis perspicacibus circumquaque ut mundo mortui sint evidentissima ratione præcipitur. Tantorum igitur patrum instituti exemplis, quibus periculosissimum est refragari, credimus a sacerdotibus monachis ligandi solvendique officium Deo imperante haud indigne administrari, si eos digne contigerit ad hoc ministerium sublimari. Quod incunctanter affirmat, quisquis statum monachorum & habitum potentatumque evidenter considerat. Verbi gratia: Angelus græce, latine nuntius dicitur. Sacerdotes igitur monachi atque canonici, qui quotidie sancta Dei præcepta annunciant, angeli vocantur, ratione non incongrua. Sed unusquisque angelicus ordo quanto claritatem Dei vicinius contemplatur, tanto dignitate sublimior affirmatur. Nam uti cherubim, monachi sex alis velantur. Duæ quidem in capitio quo caput tegitur verisimilibus demonstrantur assertionibus. Illud vero tunicæ quod brachiis extenditur, alas duas esse dicimus: & illud tandem quo conditur corpus, sex alarum numerum certissime implere asseritur. Decertantes igitur monachicæ professionis presbyteros sacerdotalis potentiæ arcere officio, omnimodo præcipimus, ut ab hujuscemodi nefandis ausibus reprimantur in posterum quia quanto quisque celsior, tanto potentior.

1. Tim. 2. 1.

EJUSDEM BONIFACII IV.

Epistola ex eodem concilio data ad Athelbertum regem Anglorum.

Domino excellentissimo atque præcellentissimo regi Anglorum Athelberto Bonifacius episcopus servus servorum Dei.

DUm christianitatis vestræ integritas ita circa conditoris sui cultum excreverit, ut longe lateque resplendeat, & in omni mundo annuntiata, vestræ Deo dignæ operationis augmenta referat; enormes largitori omnium bonorum Deo grates exsolvimus, qui vos de excelso prospexit, & in tanto virtutum culmine erexit. Quapropter, glorioſe fili, quod ab apostolica sede per coepiscopum nostrum Mellitum postulastis, libenti animo concedimus: id est, ut vestra benignitas in monasterio in Dorovernensi civitate constituto, quod sanctus doctor vester Augustinus, beatæ memoriæ Gregorii discipulus, sancti salvatoris nomini consecravit, cui ad præsens præesse dignoscitur dilectissimus frater noster Laurentius, licenter per omnia monachorum regulariter viventium habitationem statuat: Apostolica auctoritate decernentes, ut ipsi vestræ salutis prædicatores monachi, monachorum gregem sibi associent, & eorum vitam sanctam tum moribus exornent. Quæ omnia decreta si quis successorum vestrorum regum, sive episcoporum, clericorum, sive laicorum irrita facere tentaverit, a principe apostolorum Petro, & a cunctis successoribus suis anathematis vinculo subjaceat, quo adusque quod temerario ausu peregit, deo placita satisfactione pœniteat, & hujus inquietudinis veram emendationem faciat. In Christo valeas domine fili.

Observatio Philippi Labbe S. J.

Illud idem decretum synodale a Bonifacio IV. papa promulgatum in concilio Romano anno 610. jampridem descripsimus ex veteri codice S. Symphoriani Metensis qui modo visitur in bibliotheca V. C. Claudii Hardy Parisiensis senatoris eruditissimi: quod cum ab Holsteniano in quibusdam plurimum differre animadverterim, ambigendum mihi non putavi quin illud etiam tibi, lector, offerrem.

*Ex concilio sancti Bonifacii papæ, qui quartus a beato Gregorio fuit: Quod liceat monachis ubi cum sacerdotali officio * celebrare.*

* *ministrare* ex vateri schedæ membranaceæ quæ apud me est.

SUnt nonnulli stulti dogmatis, magis zelo amaritudinis, quam dilectionis inflammati, asserentes monachos, quia mundo mortui sunt, & Deo vivunt, sacerdotali officio indignos, neque pœnitentiam, aut christianitatem, seu absolutionem largiri posse per sacerdotalis officii injunctam gratiam, sed omnino falluntur. Nam si ex hac causa veteres æmuli vera prædicarent, apostolicæ sedis compar beatus Gregorius monachico pollens cultu, ad summum apicem nullatenus conscenderit, cui solvendi ligandique potestas concessa est. Augustinus quoque ejusdem sanctissimi Gregorii discipulus Anglorum prædicator egregius, & Pannonienſis Martinus, aliique quamplurimi viri sanctissimi pretiosorum monachorum habitu fulgentes nequaquam annulo pontificali subtraherentur. Neque enim Benedictus monachorum præceptor hujus rei aliquo modo fuit interdictor, sed eos sæcularium negotiorum dixit expertes esse debere: quod quidem apostolicis documentis & sanctorum patrum institutis, non solum universis, verum etiam canonicis summopere imperatur. Utrisque enim perspicacibus sanctorum patrum exemplis, ut mundo mortui sint præcipitur. Credimus igitur a sacerdotibus monachis ligandi solvendique officium digne administrari, si tamen digne contigerit eos hoc ministerio sublimari. Quod evidenter affirmat quisquis statum monachorum & habitum considerat. Angelus enim Græce, Latine nuncius dicitur. Sacerdotes igitur monachi atque canonici, qui Dei præcepta adnunciant, Angeli vocantur: sed uniuquisque angelicus ordo, quanto vicinius dominum contemplantur, tanto sublimius dignitate firmantur. Numquid non ut Cherubim monachi sex alis velantur: duæ in capitio, quo caput tegitur, veris demonstrantur assertionibus.

Illud

Illud vero quod brachiis extenditur duas alas esse dicimus, & illud quo corpus conditur, alas duas. Sic sex alarum numerus certissime conficitur. Decertantes igitur contra monachos in hac re sacerdotalis potentiæ arcere officio præcipimus, ut ab hujusmodi nefandis ausibus imposterum reprimantur, quia quanto quisque excelsior, tanto potentior.

[a] SYNODUS (1) TOLETANA

[b] SUB GUNDEMARO ÆRA DCXLVIII. ANNO CHRISTI DCX.

[c] De primatu ecclesiæ Toletanæ, habita tempore Bonifacii papæ IV.

IN NOMINE DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI, constitutio Carthaginensium sacerdotum in Toletana urbe apud sanctissimum ecclesiæ ejusdem antistitem.

CONvenientibus nobis in unum, pro religione & fide quam Christo debemus, placuit, ne quid ultra in nobis absurdum, vel illicitum oriatur, alterna collatione decretum justissimæ promulgare sententiæ; quo perspicue clareat inter B nos ordo ac disciplina ecclesiasticæ dignitatis, & agnoscatur fraternæ concordia pacis.

Tali ergo dispositione necessarium contuentes, ob studium nostri ordinis, communi electione decrevimus, congruum esse provida dispositione judicium, fatentes hujus sacrosanctæ Toletanæ ecclesiæ sedem metropolitani nominis habere auctoritatem, eamque nostris ecclesiis, & honoris anteire potestate & meritis.

Cujus quidem principatus nequaquam collationi nostræ conniventia nuper eligitur, sed jamdudum existere antiquorum patrum synodali sententia declaratur; ea dumtaxat concilii forma, quæ apud [d] sanctum Montanum episcopum in eadem urbe legitur habita. Proinde ergo dispositionem nostram instructæ collationis definitione C celebrantes, elegimus ne quis ultra comprovincialium sacerdotum inani ac perversa contentione obnitatur hujus sacrosanctæ ecclesiæ Toletanæ primatum contemnere: neque pervicaci schismatum studio ad summos sacerdotalium insularum ordines, remota hujus sedis potestate, a nobis quempiam, sicut hactenus factum est, provehere. Talem itaque specialiter a nobis ac successoribus nostris deferri dignitatis honorificentiam huic ecclesiæ pollicemur, qualem in decretis sanctorum conciliorum beatissimi patres metropolitanis ecclesiis decreverunt. Hujus ergo & nos reverentiæ observationem fideli custodia pollicemur: hujus honorificentiam conservari dili- D genti prospectu a successoribus nostris, per metas sequentium ætatum, volumus. Sane quicumque ex nobis, vel successoribus nostris, hæc statuta transcenderit, anathema sit Domino nostro Jesu Christo, atque culmine sacerdotali dejectus, perpetuæ excommunicationis sententia prædamnetur.

Facta constitutio sacerdotum in urbe Toletana, sub die x. Kalendarum Novembrium, anno regni primo piissimi atque gloriosissimi Gundemari regis, æra DCXLVIII.

[e] SUBSCRIPTIONES.

Protogenes sanctæ ecclesiæ Segontiensis episcopus hanc decreti nostri professionem pro firmitate subscripsi. E

Theodorus sanctæ ecclesiæ Castulonensis urbis episcopus subscripsi.

Minitianus sanctæ ecclesiæ Segobiensis episcopus subscripsi.

[f] Stephanus sanctæ ecclesiæ Oretanæ episcopus subscripsi.

Jacobus Mentesanæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Magnentius sanctæ ecclesiæ Valerienfis episcopus subscripsi.

Theodosius sanctæ ecclesiæ Arcavicensis episcopus subscripsi.

Marinus sanctæ ecclesiæ Valentinæ episcopus subscripsi.

Conantius sanctæ ecclesiæ Palentinæ episcopus subscripsi.

Poscarius sanctæ ecclesiæ Segobrienfis episcopus subscripsi.

Vincentius sanctæ ecclesiæ Bigastrensis episcopus subscripsi.

Eterius sanctæ ecclesiæ Bastianæ episcopus subscripsi.

Gregorius sanctæ ecclesiæ Oxomensis episcopus subscripsi.

Præsidius sanctæ ecclesiæ Complutensis episcopus subscripsi.

Sanabilis sanctæ ecclesiæ Elotanæ episcopus subscripsi.

NOTÆ BINII ET GARCIÆ.

a *Synodus Toletana.*) In his duobus Toletanis conciliis a me additis in hoc volumine numerum consulto non posui, ne antiquorum ordinem a patribus & generalibus conciliis citatum everterem & confunderem; unde consultius existimavi ea fine serie ponere, servata tantum annorum antiquitate. Erant enim aliqua concilia in canone posita, alia non; priora sunt quæ citantur certis numeris; alia fine numeris traduntur. Unde apud Rodericum archiepiscopum invenies: Hoc concilium est in canone, hoc non est in canone. *Hæc Garsias.* Cur duo Toletani conciliis fit adscripti numerus.

b *Sub Gundemaro.*) Hic fuit tertius a Reccaredo rege optimo, & sancto, cui Loiba filius natu major Victericus, deinde Gundemarus, seu Gundemirus successit, æra 648. Vixit in regno annos duos: in principio hanc synodum coegit. *Garsias.*

c *De primatu*, &c.) Quænam hujus concilii celebrandi causa præcesserit, ex actis concilii, nec non ex constitutione Gundemari regis hoc anno edita colligitur. Cum enim Toletanæ ecclesiæ primatum aliqui labefacere studerent, quasi ipsa non totius Carthaginensis, sed tantum Carpetaniæ provinciæ metropolis esset, hac de causa hoc concilium congregari oportuit. Euphemius Tofetanus episcopus concilio Toletano III. subscribens, ex modestia se nominavit metropolitanum provinciæ Carpetaniæ. Ne quid ergo juris Toletanæ ecclesiæ per hoc factum Euphemii decederet, hoc synodali & sequente regio decreto opus erat. Hæc ex edicto Gundemari Baronius anno 610. numero 12. Causa hu concilii q

d *Sanctum Montanum.*) Montanus præsul Toletanus, æra 565. præfuit secundo concilio Toletano, ut metropolita, in eoque subscripsit. *Garsias.*

e *Subscriptiones.*) Subscriptio Toletani episcopi deest: nam cum de ejus primatu & auctoritate ageretur & decerneretur, non erat æquum, ut ipse subscriberet; quamvis præsens adesset, ut in principio concilii dicitur. Erat his tempo- Cur Tol nus episc pus non scripserit

(1) Hanc synodum esse spuriam suspicatur Jo: Baptista Perezius. *Harduinus.*

temporibus episcopus Toletanus Aurasius, virtute, eruditione, & vitæ sanctitate clarus, & illibatæ catholicæ doctrinæ acerrimus defensor. Vixit in sacerdotio 12. annos, regnante Victerico, & Gundemaro, & initiis Sisebuti, ex sancto * Adefonso. *Garsias.*

f *Stephanus.*) Solus hic episcopus ex omnibus hujus concilii subscribit in altero Toletano, sub Reccaredo rege, anno XII. Sedes quæ ad Carthaginensem provinciam pertinebant, ex hoc concilio etiam animadvertere licet: erant enim

Segontia.	Palentia.
Castulo.	Segobrica.
Secobia.	Bigastrum.
Oretum.	Bastitana.
Mentesa.	Oxoma.
Valeria.	Complutum.
Arcavica.	Elotana.
Valentia.	*De quibus supra diximus.*

[a] *Suggestio servi vestri Sesuldi.*

MEam extremitatem ad sanctitatis vestræ deduco memoriam, & ut sæpe pro extremitate servi tui orare jubeas instanter suggero. * De cetero ad relatus sanctitatis vestræ deduco, quod convenientia servorum vestrorum fuit * pro humili vestro domino Emiliano; ut per voluntatem Dei & vestram, in ecclesia vestra sacerdotio fungatur. Et quia in ipsa diœcesi talis nec melior invenitur, pro eo domino suas suggestiones miserunt; ut si Deus domino aditum dederit, jubeatis venire, ut per manus vestras, & illud perficiatur, & aliud, quod adhuc insuper suspensum est: & desiderantes dominum, de vultu vestro læti efficiamur. Si vero aliter est vestra prævisio, cui vultis ordinationem vestram dirigite, qui causam vestram perficiat: & ordo vester incolumis persistat

Alia proprii vernuli vestri Sunilani suggestio.

AD relatum sanctitatis vestræ deducimus, quod per Dei electionem omnes sacerdotes vestri, & cuncti filii ecclesiæ, in unum convenientes, requisierunt a me * pro humili vestro domino Emiliano, * ut prædictus vestra ordinatione in ecclesiam Mentesanæ civitatis pontifex ordinetur. Et quia eum humilitas cum sanctitate adornat, & origo generis reddit illustrem, suggero clientulus tuus, ut si Deus beatitudini vestræ aditum dederit, ob restaurandas ecclesias vestras, ad vestros usque humillimos non dedigneris accedere: quatenus famulorum vestrorum electio vestris sacris manibus compleatur: si tamen casus sæculi in aliquid excellentiæ vestræ obviaverit, ordinare, cui jusseritis, ex fratribus vestris scribere, qui vestra compleat jussa, & amplius ecclesia vestra in desolatione non permaneat. Sic Christi gratiam eximietas vestra sine fine percipiat.

*Alia suggestio * servorum Joannis, Vivendi, Ermegeldi, vel omnium servorum vestrorum.*

PER Sesuldum filium * vestræ beatitudinis notuit, humilem vestrum dominum Emilanem, ut si Deo & domino placitum fuerit, in ecclesiarum ordine pontifex ordinetur: ita & nos servi vestri suggerimus, ut si Deus aditum dederit domino, jubeatis eum hoc fastigium pati, ut per manus vestras sit completum: si vero, quod absit, aliqua occasio sæculi domino obviaverit, suggerimus ut cui vult sanctitas vestra domino vestros noteſcat: quia persona vestra electionem vestrorum impleat. Sic vitæ æternæ præmium accipiatis.

* Hic aliquid deest.

Notæ Garsiæ Loaisæ.

a *Suggestio servi vestri Sesuldi.*) Erant in codice antiquo manuscripto post hoc concilium hæ tres suggestiones, quas libenter posui: sunt enim libelli supplices, & postulationes populi, vel ecclesiæ vacantis ad concilium, vel metropolitanum, ut in episcopatu vacanti pastor præficeretur: unde inquit: *Quod convenientia servorum vestrorum fuit;* habebatque hæc commendatio maximum pondus apud concilium in nominando antistite; debebat enim esse postulatus ad honorem sacerdotii, ex IV. concilio Toletano, cap. 19. & eligi ibidem, cum omni clericorum, vel civium voluntate, ab universis comprovincialibus episcopis.

Suggestiones quæ dicantur.

DECRETUM PIISSIMI ATQUE GLORIOSISSIMI PRINCIPIS NOSTRI Gundemari regis, Æra DCXLVIII.

Flavius Gundemarus rex venerabilibus patribus nostris Chartaginensibus sacerdotibus.

LIcet regni nostri cura in disponendis atque gubernandis humani generis rebus promptissima esse videatur, tunc tamen * majestas nostra maxime glorioſiori decoratur fama virtutum, cum ea quæ ad divinitatis & religionis ordinem pertinent, æquitate rectissimi tramitis disponuntur; scientes ob hoc pietatem nostram non solum diuturnum temporalis imperii consequi titulum, sed etiam æternorum adipisci gloriam meritorum. Nonnulli enim in disciplinis ecclesiasticis, contra canonum auctoritatem, per moras præcedentium temporum, licentiam sibi de usurpatione præteriti principis fecerunt: ita ut quidam episcoporum Chartaginensis provinciæ non revereantur, contra canonicæ auctoritatis sententiam, passim ac libere, contra metropolitanæ ecclesiæ potestatem, per quasdam [a] fratrias, & conspirationes, inexploratæ vitæ omnes episcopali officio provehi, atque hanc ipsam præfatæ ecclesiæ dignitatem imperii nostri solio sublimatam contemnere; perturbantes ecclesiastici ordinis veritatem, ejusque sedis auctoritate, quam prisca canonum declarat sententia, abutentes. Quod nos ultra modo usque in perpetuum fieri nequaquam permittimus: sed honorem primatus, juxta antiquam synodalis concilii auctoritatem, per omnes Chartaginensis provinciæ ecclesias Toletanæ ecclesiæ sedis episcopum habere ostendimus: eumque inter suos coepiscopos, tam honoris præcellere dignitate, quam nominis; juxta quod de metropolitanis per singulas provincias antiqua canonum traditio sanxit, & auctoritas vetus permisit. Neque eamdem Charthaginensem provinciam in ancipiti duorum metropolitanorum regimine contra patrum decreta permittimus dividendam, per quod oriatur varietas schismatum, quibus subvertatur fides, & unitas scindatur. Sed hæc ipsa sedes, sicut prædictum est, antiqua nominis sui, ac nostri cultu imperii, ita & totius provinciæ polleat ecclesiæ dignitate, & præcellat potestate.

* Titulus majestatis perantiquus est regibus Hispaniæ.

Illud autem quod jampridem in generali synodo concilii Toletani a venerabili Euphemio episcopo manus subscriptione notatum est, Carpetaniæ provinciæ Toletanam esse sedem metropolim, nos ejusdem ignorantiæ sententiam corrigimus: scientes procul dubio Carpetaniæ regionem non esse provinciam, sed partem Chartaginensis provinciæ, juxta quod & antiqua rerum gestarum monumenta declarant. Ob hoc, quia

In concilio Tolet. III. ubi subscribit Euphemius inter metropolitanos.

una

una eademque provincia est, decernimus, ut sicut Bætica, Lusitania, vel Tarraconensis provincia, vel reliquæ ad regni nostri regimina pertinentes, secundum antiqua patrum decreta, singulos noscuntur habere metropolitanos, ita & Chartaginensis provincia unum eumdemque, quem prisca synodalis declarat auctoritas, & veneretur primatem, & inter omnes comprovinciales summum honoret antistitem; neque quidquam contempto eodem ultra fiat, qualia hactenus arrogantium sacerdotum superba tentavit præsumptio. Sane per hoc auctoritatis nostræ edictum, ammodo & vivendi damus tenorem, & religionis, vel innocentiæ legem; nec ultra postmodum inordinata licentia ab episcopis similia fieri patimur, sed per nostram clementiam præteritæ negligentiæ, pietatis intuitu, & veniam damus, & indulgentiæ opem concedimus: & dum sit magna culpa hactenus deliquisse, majoris tamen ac inexpiabilis censura tenebit obnoxios, qui hoc nostrum decretum, ex auctoritate priscorum patrum veniens, temerario ausu violare tentaverint: nec ultra veniam delicti faciemus admissi, * adempti, si dehinc honorem ejusdem ecclesiæ quilibet Chartaginensium sacerdotum contempserit; subiturus procul dubio inobediens tam degradationis, vel excommunicationis ecclesiasticæ sententiam, quam etiam nostræ severitatis censuram. Nos enim talia in divinis ecclesiis disponentes credimus fideliter regnum imperii nostri ita divino gubernaculo regi, sicut & nos cultum ordinis, zelo justitiæ accensi, & corrigere studemus, & in perpetuum perseverare disponimus.

* Ita Loaisa, & alii, sed mendose, ut videtur. *Hard.*

b SUBSCRIPTIONES.

Flavius Gundemarus rex hujus edicti constitutionem pro confirmatione honoris sanctæ ecclesiæ Toletanæ propria manu subscripsi.

Ego Isidorus Hispalensis ecclesiæ provinciæ Bæticæ metropolitanus episcopus, dum in urbem Toletanam pro occursu regio advenissem, agnitis his constitutionibus assensum præbui atque subscripsi.

Ego Innocentius * Emeritensis provinciæ Lusitaniæ metropolitanus episcopus, dum in urbem Toletanam pro occursu regio advenissem, agnitis his constitutionibus assensum præbui & subscripsi.

* Mansonæ successor.

Ego Eusebius * Tarraconensis ecclesiæ episcopus subscripsi. * Asiatico cessisse tur.

Ego Sergius Narbonensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ego Joannes Gerundensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ego Ilergius Egarensis episcopus subscripsi.

Ego Licerius ecclesiæ Egeditanæ episcopus subscripsi.

Ego Maximus ecclesiæ Cæsaraugustanæ episcopus subscripsi.

Ego Mumius ecclesiæ Calaguritanæ episcopus subscripsi.

Ego Fluridius ecclesiæ Tyrassonensis episcopus subscripsi.

Ego Elias ecclesiæ Caurensis episcopus subscripsi.

Ego Goma ecclesiæ Olysipponensis episcopus subscripsi.

Ego Fulgentius * ecclesiæ Astigitanæ episcopus subscripsi. * Frater S Leandri Isidori. Ugno suc sit

Ego Emila * ecclesiæ Barcinonensis episcopus subscripsi. * Aquili successit

Ego Theodorus ecclesiæ * Ausesinæ episcopus subscripsi.

Ego Joannes Pampilonensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ego Benjamin ecclesiæ Dumiensis episcopus subscripsi.

Ego Agapius Tuccitanæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ego Gundemarus ecclesiæ Vescensis episcopus subscripsi.

Ego Argebertus Portucalensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ego Teveristus Salmanticensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ego Vitulatius ecclesiæ Laverricensis episcopus subscripsi.

Ego Leontianus Lutobensis episcopus subscripsi.

Ego Pisinus * ecclesiæ Eliberitanæ episcopus subscripsi. * Baddo cessit

Ego Justinianus ecclesiæ Abelensis episcopus subscripsi.

Ego Venerius * ecclesiæ Castulonensis episcopus subscripsi. * Theod successit

☞ AD CONCILIUM TOLETANUM

Æra DCXLVIII. celebratum

ADNOTATIO CRITICA.

Ex Supplem. Mansi pag. 467. T. I.

GEnuinum sit necne concilium istud, viris doctissimis disceptandum relinquo. Admonendos tamen lectores censeo, supplices illos libellos, quos velut ad concilium istud datos collectores conciliorum subjecerunt, alterum plane concilium ab hoc diversum exigere. Libelli enim facultatem postulant, ut ad sanctam Mentesanam ecclesiam, quæ sita erat in confinio Castellæ novæ & Andalusiæ, Æmilianus quidam assumeretur. Inter eos vero, qui concilio subscripti loguntur Jacobus Mentesanus exhibetur, qui pariter inter Patres concilii Toletani IV. anni 639. recurrit. Non ergo tunc, cum concilium hoc Toletanum anni 610. habebatur, ecclesia Mentesana vacabat, neque eo in concilio Æmilianus substitutus est. Nec est cur dicatur, episcopum illum postulasse quidem Mentesanam ecclesiam, sed patres, eo rejecto, Jacobum qui concilio huic subscripsit elegisse. Æmilianus enim ille, ut in triplici supplici libello asseritur, is erat ut in tota diœcesi *nemo melior inveniretur*, eumque *humilitas cum sanctitate adornabat, & origo generis reddebat illustrem*. Cur igitur rejiceretur nihil erat. Melius igitur ad alterum Toletanum concilium hæc omnia referantur.

NOTÆ GARSIÆ LOAISÆ.

a *Fratrias*.) Fratriæ apud Aristotelem in politicis dicuntur hominum conventus, propria & peculiaria sibi sacra colentium: ii enim homines communi pureo utebantur, quod Græce dicitur φρατρικὸν. Hæc Budæus ad tit. de officio quæst. Inde fraternitates pro collegiis Christianorum apud Cyprianum, Hieronymum, Tertull. lib. de velandis virginibus, & lib. ad martyres. Quandoque etiam pro conjuratione & sodalitate factiosa usurpatur, ut in concilio Chalced. can. 18. & 115. quæst. 1. cap. Conjurationem.

b *Sub-*

...ui episcopi ...nic edicto ...ubscripse- ...unt.

a *Subscriptiones.*) Subscribunt in hoc decreto Gundemarus rex, Isidorus Hispalensis, Innocentius Emeritensis, qui successit Mausonæ, Eusebius Tarraconensis, qui Asfiatico; Sergius Narbonensis, qui successit Migetio, in tertio Toletano; Joannes Gerundensis, & Ilergius Egarensis, in Barcinonensi; Egeditanæ Licerius, in Toletano, æra 635. Maximus Cæsaraugustanæ, in Barcinonensi; Mumius Calaguritanæ, in tertio Toletano, & Cæsaraugustano secundo, & Barcinonensi, Fluridius Tyrassonensis, Elias Cauriensis, Goma Olysipponensis, Fulgentius Astigitanæ, frater Leandri, & Isidori ex genere regio, sapientia & sanctitate clariores; Emila Barcinonensis; qui Ugno, Theodorus Ausesinæ, qui Aquilino, Joannes Pampilonensis, Beniamin Dumiensis, Agapius Tuccitanæ, Gundemarus Vesecensis, Argebertus Portucalensis in tertio Toletano; Theveristus Salmaticensis, Vitulatius Laverricensis, Leontius Lutobensis, Pesinus Eliberitanæ, qui Baddo; Justinianus Abelensis, Venerius Castulonensis, qui successit Theodoro.

In his duobus decretis Reccaredi & Gundemari opportunus se offert locus de primatu ecclesiæ Toletanæ in Hispania & Gallia Narbonensi differendi: de qua re, dum Toleti agerem, sequentem commentarium feci.

DE PRIMATU ECCLESIÆ TOLETANÆ.

§. I.

Origo primatus Toletani quæ. *(a) Rodericus archiepiscopus Toletan. in defensione primatiæ in Concil. Lateranensi. Est etiam divisio provinciarum facta ab apostolis, ut constat ex Anacleto papa, & habetur dist. 99. cap. Provinciæ, & apud Ivonem ...par. cap. 25. Divisio apostolorum quare facta. Discrimen episcopi archiepiscopi & primatis. (c) Hæc valde dubia. Vide tom. 1. (b) 99. Dist. Nulli archiepisc. & in decretis Stephani I. apud Ivon. lib. 4. Cur Eugenius Toletanam sedem legerit. (d) Nam in capite provinciarum posuebantur primates ex decreto apostolorum, ex Anacleto in epistola ad episcopos Galliæ: & habetur dist. 99 c. Provinciæ. Et ubi erat primo judiciaria potestas ibid. & Anicetus papa inquit: illi primates vocentur, qui illas tenent sedes, in epistola ad episcopos Galliæ, & habetur d. 99. Nulli. Eugenius I. Toletanus*

QUi accuratius ecclesiæ Toletanæ primatum prosecuti sunt, Romæ a divo Petro apostolorum principe, totiusque ecclesiæ catholicæ pontifice, summoque sacerdote, institutum ortumque affirmant. (a) Nam cum primum Petrus in urbem venit, ibique cælestis vitæ semina fundamentaque jecit, Dionysium in Galliam, Eugenium in Hispaniam misit, viros doctrina & sapientia excellentes, qui Paulum ex Græcia fuerant secuti, eosque primates in prima provinciarum divisione instituit, ut facilius & ardentius muneri apostolico incumberent.

Factam autem fuisse ab apostolis totius orbis & provinciarum partitionem, ad evangelii faciliorem propagationem, testatur Anacletus pontifex maximus ad episcopos Italiæ, his verbis: *Provinciæ* (inquit) *multo ante Christi adventum tempore divisæ sunt maxima ex parte; & postea ab apostolis & beato Clemente prædecessore nostro ipsa divisio est renovata: & in capite provinciarum, ubi dudum primates legis sæculi erant, ac prima judicialis potestas, ad quos qui per reliquas civitates commorabantur, quando eis necesse erat, qui ad aulam imperatoris, vel regum confugere non poterant, vel quibus permissum non erat, confugiebant pro oppressionibus vel injustitiis suis, ipsosque appellabant, quoties opus erat: sicut in lege eorum præceptum erat: ipsis quoque in civitatibus vel locis nostris patriarchas, vel primates, qui unam formam tenent, licet diversa sint nomina, leges divinæ & ecclesiasticæ poni & esse jusserunt, ad quos episcopi si necesse fuerit, confugerent, eosque appellarent, & ipsi primatus nomine fruerentur, & non alii. Reliquæ vero metropolitanæ civitates, quæ minores judices habebant, (licet majores comitibus essent) haberent metropolitanos suos, qui prædictis juste obedirent primatibus, sicut in legibus sæculi olim ordinatum erat: qui non primatum, sed aut metropolitanorum, aut archiepiscoporum nomine fruerentur.* Hæc Anacletus. (c) Quam sententiam libenter posui, ut episcopi, archiepiscopi & primatis discrimen, discrepantesque functiones intelligas ab apostolis acceptas, distinctasque: Idem enim testatur Anicetus papa ad episcopos Galliæ. *Nulli* (inquit) *archiepiscopi primates vocentur, nisi illi qui primas tenent civitates, quarum episcopos apostoli, & successores apostolorum, regulariter patriarchas & primates esse constituerunt.*

Eugenius igitur, ut in Hispaniam venit, elegit primam & præclaram ejus regionis urbem, in qua cultum religionis Christianæ collocaret, in medio totius provinciæ sitam; a qua, velut a corde, spiritus vitalis, & sanguis Christi in totum corpus diffunderetur, & membra cælesti pabulo augerentur: undeque summi consilii gubernatio in reliquas civitates facilius propagari effundique posset. (d) Nam Anacletus pontifex ad episcopos Galliæ, in capite provinciarum esse primates collocandos ex decreto apostolorum decrevit, & vocem primatus a primis sedibus usurpatam arbitratur: & ita supremum, & altum, cælesteque munus in suprema & prima instituit civitate, & jura cælestia in eo hominum conventu, quijure & libertate inter alios eminet Hispaniæ populos, collocavit.

Hic sanctus vir, vere homo Dei, primus ecclesiæ Toletanæ præsul fuit, totiusque Hispaniæ primas. A quo fonte amplissimi doctrinarum rivuli deducti, uberrimum pietatis incrementum reddiderunt. Is enim ecclesiam, quam plantaverat, studiosiusque regeneratione sacrosancta baptismatis genuerat, sanguine proprio fuso rigavit, & auxit. Nam postquam gentem Toletanam convertit ad Christum, & fonte baptismatis, & fidei sacramentis, & doctrina imbuit ad Dionysium prædicationis gra-

A tia revertens, in territorio Parisiensi, in persecutione sæva Domitiani, consummato martyrii cursu, coronam beatæ passionis gloriose a domino accepit. Corpus ejus postea sub Philippo secundo rege clementissimo fuit Toletum translatum, ibique magna populi veneratione & pietate colitur. Eugenio vita functo, sacerdotii dignitas in (e) Melanthium derivatur. Et inde perpetua quædam præsulum successio stirpem primatus in millesimum quingentesimum & nonagesimum annum produxit, hoc ordine, ut ex annalibus ecclesiæ Toletanæ accepimus: S. Eugenius, Melanchius, Pelagius, Patruinus, Toribius, Quintius, Vincentius, Paulatus, Natalius, Olympius, Audentius, Asturius, Isicius, Majorinus, Castinus, Campeius, Sinticius, Palmatius, Petrus I. Celsus, Montanus, Julianus I. Bacandus, Petrus II. Euphemius, Exuperius, Adelphius, Aurasius, Helladius, Justus, Eugenius II. Eugenius III. sanctus Idelfonsus, Quiriacus, sanctus Julianus II. Sigebertus, Felix, Guntericus, Sinderedus, Urbanus, quo pontifice Toletum a Sarracenis oppugnatum dolo captum est. Quibus imperantibus, dum misera servitute oppressa civitas tenetur, hoc ordine secuti sunt: Cixilla, Petrus Pulcher, Sunicredus, Concordius, Elipandus, Vvestremirus, sanctus B Eulogius electus martyr, Gumesindus, Bonitus Joannes, Restituta deinde urbe in pristinam Christianæ religionis dignitatem, primatus Bernardo datus est: quem subsecuti sunt Raymundus, Joannes, Zerebrunus, Gundisalvus I. Petrus Cardona, Martinus, Rodericus, Joannes II. Guntierius II. Sanctius infans, Paschalis, Sanctius II. infans, Gundisalvus II. S. R. E. Cardinalis, Joannes III. Aragoniæ infans, Rodericus Ximenius, Gundisalvus III. Guntierius III. Gilius de Albornoz Cardinalis, Vascus de Toledo, Gometius Manrichius, Petrus Tenorius, Petrus de Luna, Sanctius de Roias. III. Joannes de Contreras III. Joannes de Cerezuela IV. Gutierius de Toledo, Ildefonsus Carillo, Petrus Gonzalez, Mendozza Cardinalis, Francifcus Ximenius Cardinalis, Guillelmus de Croy Cardinalis, Ildefonsus de Fonseca, Joannes Tavera Cardinalis V. Joannes Martinus Siliceus Cardinalis VI. Bartholomæus Carranza, Gaspar Quiroga Cardinalis. In hac vero longa sacerdotum serie non similis dignitatis splendor atque felicitas fuit: nam Roma- C norum imperio, a Nerone usque ad Constantinum magnum, ejus amplificatio, (f) persecutione fervente, nequissimi temporis calamitate oppressa, radices potius egit, quam trunco, ramis, & foliis in altum dilatata in hominum conspectu cresceret. At post divinæ memoriæ magni Constantini baptismum, postquam veritatis lux menti ejus infulsit, & propulsatis tenebris lumen clarissimum doctrinæ, & cælestis consilii, mundo universo refragante, gentibus luxit, officia primatus, quæ parum antea splendoris dederant, usque ad Gothicæ gentis in Hispaniam adventum magnum nitoris ac dignitatis ornamentum Christianis hominibus attulerunt; quamvis Gothorum & Romanorum intestinum de imperio bellum, & Ariana Priscillianaque hæresis religionis incrementum debilitavit atque impedivit, quousque sanctissimus rex Reccaredus, abjurata & extirpata in tota Hispania hæresi Ariana, removit omnia quæ impedimentum poterant afferre ad fidem augendam & amplificandam. Tandem Rodericus rex turpis & effeminatus, uno prælio a Saracenis mi- D sere dejectus, & victus, regiam & ecclesiasticam majestatem funditus evertit. Gens enim arrogans, victorisque superba, sine cultu veræ religionis, barbarica insolentia fervens, inhumane cuncta vastavit, civitates succendit, & templa; pontifices, sacerdotes, sine delectu trucidati, corpora sanctorum secundo igni, & gladio tradita; virgines & matronæ ludibrio expositæ; ferum tandem & funestum spectaculum Hispania toti orbi fuit. Imperialis etiam regiaque civitas, quæ libertate & jure imperiali florebat, in oppressionem servitutemque immanem data, per trecentos & septuaginta octo annos misere, velut in ergastulo, succubuit. Quo tempore non tantum primatus amplitudine, verum metropolis splendore spoliata, informem quamdam dignitatem sustinuit: ita ut caput totius cleri, & sex paræciarum Christianorum, qui cum Arabis mixti vitam in servitute degebant, sacerdos simplex esset; indeque Mixtarabi appellati. Summa ergo illa auctoritas coarctata & imminuta, veluti terra inculta & silvestris horridaque, noxiam, & veneficam illam Elipandi (g) plantam produxit, quæ juste eradicata, E summorumque virorum scriptis tamquam falce præcisa radices non egit.

At divina hæc Christianæ religionis lux, quæ tot annos extincta pene fuerat, emicuit iterum, quando Ildefonsus sextus rex, cælesti adjuvante nomine, Saracenos profligavit, urbemque Toletanam expugnavit, & reducto in eam divino cultu, primatum restituit, &, ut erat in more Gothorum tempore, pontificem designavit. Nam expiato templo: quod impia Saracenorum superstitione, & execrando ritu fuerat inquinatum, Bernardum præfecit. His enim post hanc templi instaurationem primus pontifex creatus fuit; a quo continua pontificum series usque ad nostra tempora derivata est.

Persequar ergo hujus primatus historiam, quæ quatuor rerum vicissitudinibus, quas ecclesia Toletana Hispa-

episcopus quis. *Tolet. Ecclesiæ episcopi qui, & quot.* *(e) Ex concil. Eliberit. in subscriptionibus.* *Quæ dignitas Toletanorum episcoporum.* *(f) De persecutionibus ecclesiæ August. lib. 18. de civitate Dei, cap 52. & Paul. Orosius l. 7. cap. 7.* *Hispania quando a Saracenis occupata.* *(g) Hæresim Elipandi primo refutavit Ætherius episcopus Oxom. & Beatus presbyter Hispanus, & Ionas episcop. Aurel. postea: Conc. Francofor. eam damnavit. Quando Saraceni ex Hispania fugati fuerint.*

niarum primas experta est, continetur; & quam in his commutationibus retinuerit dignitatem, ut ex antiquis annalibus potui colligere, aperiam, ut prudens lector intelligat, inanes fuisse nostrorum hominum cogitationes, & effrenatam audaciam eorum, qui adducti cupiditate dominandi, sanctæ ecclesiæ Toletanæ jus primatus negant, & in ejus majestatem, diplomatibus & privilegiis summorum pontificum & regum tam longa annorum serie stabilitam, varie invehuntur. Qui primatus titulus a sanctissimis illis priscis viris egregiisque pontificibus tanti semper habitus fuit, ut ad ejus auctoritatem retinendam & conservandam sumptui & labori non parcerent; solerentque potius de ea quam de archiepiscopatus jure gloriari; cujus defendendæ aut augendæ ergo, coram Romano pontifice per seipsos caussam egerunt.

§. II.

Eugenius templum Tolet. ædificavit.

SAnctus Eugenius primam ecclesiasticæ dignitatis sedem Toleti collocavit; quo jacto fundamento superædificari cæptum est, eoque ecclesiæ Toletanæ auctoritatis culmen pervenit, ut secundum a Romana sede, quæ caput & magistra totius catholicæ religionis est, videatur locum obtinere. Templum vero, in quo primo litatum Deo Christo est, dum sanctissimus vixit Eugenius, non ædificii pulchritudine, operisque magnificentia floruit, sed ministrorum sanctitate & excellentia; in quibus conscientiæ puritas, ingens desiderium propagandæ evangelicæ veritatis vigebat adeo, ut eo tempore cessaverit primatus in coercendo actio, episcopique munus fuerit in puniendo veluti otiosum. Quippe cum ea esset vivendi constituta ratio, tam incorrupti omnium & inculpati mores, ut nihil esset quod ecclesiastica deberet potestate coerceri, falceve amputari, imo nec ullum erat inter ecclesias commercium; cuncta namque in angustias maximas infanus sæviendi in Christianos furor adduxerat, qui innoxio, & religioso, sanctoque sanguine effuso, Christianam religionem radicitus extirpare conabatur. Quicumque tamen in Hispania fuerunt illis temporibus, episcopi omnes & reliqui Christiani, Toletanum templum ab Eugenio ædificatum velut omnium caput venerati sunt. Cujus fundamenta, licet parva, ibi tamen sunt jacta ubi nunc est pulcherrime magnificeque instructum. Sed in illa adhuc humilitate hodiernæ altitudinis & magnificentiæ certa signa apparuerunt, conspicuumque fuit multis argumentis quam grata Deo essent in eo templo oblata sacrificia. Præterea omnium civitatum episcopi templi Toletani antistitem veluti unicum (a) metropolitanum suspiciebant. Cum enim adhuc non esset provinciarum Hispaniæ singularis facta distributio, omnis auctoritas, & patriarchalis, metropolitanaque jurisdictio, ad unicam sedem Toletanam referebatur. Quam formam & speciem ecclesia Hispanica usque ad magnum imperatorem Constantinum retinuit, cujus tempestate summam religio Christiana tranquillitatem & pacem assecuta, longe lateque diffusa est. Dilatatis vero Christianæ religionis finibus subsequitur provinciarum (b) distributio in quinque metropolitanas ecclesias, Carthaginensem, Beticam, Lusitanam, Tarraconensem, & Gallœciam, quæ Braccarensis est. Sed primaria super his sedibus auctoritas Carthaginensi provinciæ, quæ Toletana ecclesia est, semper delata fuit. Athanaricus Gothorum rex, qui primus omnium (c) anno quinto imperii (d) Valentis in Hispania dominari cœpit, ecclesiæ ordinem in quinque metropolitas distinctum reperit, quas hic expugnavit provincias, & impia Arianorum hæresi, quam Valentis imperatoris opera didicerat, infecit. Ad hæc, cum essent assidua dimicatione a Romanis Gothi lacessiti, essetque incertus belli exitus, pax qua religionis cultus & morum integritas continetur, omnino turbata sublataque est, & episcopi regia potentia timidi, eorum gratiam adulatione & mendaci assentatione aucupantes, omnia ad voluntatem, nihil ad veritatem audentes loqui, ut canes muti, sectas & hæreses impias animo & sermone sequebantur. At Gothi postquam secundis usi præliis Romanam potentiam fregissent, provinciam universam, Ataulpho regnante, inter se partiti sunt. Alanis Carthaginensis, Lusitanaque Vandalis, qui etiam Silingui dicuntur, Bætica contigit Svevis, & Vandalis nonnullis Gallœcia. Celtiberia vero, quæ Tarraconensis est, in Romanorum ditionem permanente.

Sæculari Hispaniæ imperio in provincias hac ratione veluti in partes scisso, simili partitioni ecclesiasticus ordo subjacuit. Nam unusquisque rex in regni sui nobiliori urbe primatus & metropolitæ ornamentum erigendum, ad imperii sæcularis auctoritatem retinendam, utile judicabat, præterea ut summa pontificis auctoritate suffulta hæresis, quam sequebantur, altius fixa hominum mentibus inhæreret, latissimeque nullo alio judice propagaretur. A Vandalis ergo Hispalis, Bæticæ caput, primatus nomine decoratur, ab Alanis in Carthaginensi provincia Toletum, Tarraco a Romanis, Bracara & Luco a Svevis.

Primatus igitur Toletani cursum ab Eugenio usque ad Athanaricum Gothorum regem, trecentis & sexaginta novem annis, a Christi Domini passione comprehensum, utcumque narravimus. Quo tempore (e) Eliberitana Synodus celebrata est, sub Constantino magno; qui post baptismum, ecclesiæ patrocinium ardentem susceperat. Concilium hoc nationale fuit, cui Melanthius Toletanus episcopus interfuisse creditur; qui tamen in serie archiepiscoporum supra januam sacrarii Toletani inscriptus non refertur. Ex quo aperte efficitur inter Eugenium & Pelagium quosdam alios antistites hujus sedis gubernacula tot annorum intervallo rexisse.

(a) Ex antiquo jure in una provincia non poterant esse duo metropolitani, ex conc. Chalc. c. 12. & apud Ivonem 5. part cap. 146. Ante Constantinum solus Toletanus Hispaniæ primas.

(b) De hac divisione extat in bibliotheca ecclesiæ Toletanæ processus quidam factus in lite ordinationis ecclesiæ Valentinæ, ubi dicitur ex sententia Rasi, & Abi Capaza, ab temporibus Constantini magni fuisse Hispaniam in quinque provincias & metropoles, distinctam & Joannes Gerundensis in Concil. Eliberitano fuisse factum existimat l. 1. paralip. in divisione Hispaniæ, ex sententia Apii, quamvis nos hanc divisionem sine auctoritate positam existimavimus, supra. Hispania in quinque provincias distributa.

(c) Æra 407.

(d) Rodericus in chron. lib. 2. cap. 5.

(e) Æra ...

(f) In topographia sanc... rum pont... Honoratu... indictione ... Concan. Primatus Toletanus probatur ... conciliis.

§. III.

PRogressus Toletani primatus ab Athanarico usque ad Rodericum ultimum Gothorum regem continenter pervenit. Cum primum enim reges Gothi in Hispaniam irruerent, sæcularis principatus tranquillitate & otio quo fruebantur Romani perturbato, ecclesiasticus etiam ordo una immutatus est, & magnas subivit calamitates & infortunia: unde plures provinciæ ecclesias suas primas primatus auctoritate extulerunt. Conatus tamen iste tamquam violentus diu permanere non potuit. (g) Nam postquam Leovigildus rex totius Hispaniæ atque Narbonensis Galliæ principatum pacifice tenuit, ecclesia etiam Hispanica ad unitatem reducta, incredibiles dignitatis & gloriæ progressus fecit: prius enim res universæ Hispaniæ militari furore, ferro & flamma, impiisque Arii & Priscilliani hæresibus perturbatæ, atque fere penitus fuerant eversæ. Et licet nonnulla ea tempestate essent celebrata concilia, tamen absque ea majestate, qua agi deinceps consueverunt. Primo namque Toletana synodus adversus Priscillianum Toleti coacta est, imperantibus Arcadio & Honorio, & Toletanam ecclesiam regente Patruino, qui ordine quartus numeratur archiepiscopus. Post hanc synodum inter Romanos & Gothos maximi bellorum impetus excitantur, nonnunquam tamen de ecclesiastica dignitate stabilienda, atque restauranda agebatur; eaque de caussa pæculiaria quædam concilia coacta sunt, nimirum Tarraconense, Ilerdense, Valentinum, Gerundense, & Cæsaraugustanum. Similiter in Bætica quædam alia sunt celebrata; ex quibus quæ nunc habentur edita manuscripta, nullius Toletani præsulis subscriptione consignantur. Nam spiritalis præsulum congressus impediebatur assiduis bellorum motibus, quibus de regno certantes principes agitabantur. In concilio (h) Tarraconensi impresso hæc est appensa subscriptio; *Episcopus Carthaginensis metropolitanus*, licet in codicibus manuscriptis literis Longobardis, qui asservantur in bibliotheca Toletana, & divi Laurentii, subscribat Hector episcopus Carthaginensis metropolis. Unde quidam docti suspicantur hunc Hectorem urbis Carthaginis episcopum metropolitanum fuisse, cum ea civitas provinciæ Tarraconensis primatum illis temporibus obtineret; idque ea sibi ratione persuadent, quod Hectoris appellatio inter nomina Toletanorum præsulum sculpta in sacrario minime reperiantur. (i) Ego vero magistri Alvari Gometii viri doctissimi (quem honoris caussa nomino, propter intimam mihi cum eo viro amicitiam, cum Toleti agerem) auctoritate in contrariam sententiam adducor. Cujus historiam de archiepiscopis Toletanis nondum editam in hoc de eorum primatu brevi commentario sequi decrevi, & divi Isidori, qui Carthaginem etiam illis temporibus funditus a Gothis, in Romanorum odium, eversam affirmat.

Secunda (k) Toletana synodus, Amalarico Gotho regnante, assiduisque jam bellorum tumultibus inter Romanos & Gothos nonnihil pacatis, coacta est; cum jam centesimus & trigesimusquintus annus a primo concilio Toletano verteretur. Neque celerius potuit concilium Toleti celebrari, cum enim inter Romanos & Gothos de pulcherrimæ provinciæ Carpetanæ, cujus caput Toletum erat, dominio ageretur, civitas illa armis assuefacta, ac de religionis incremento parum solicita, omnem curam & studium ad imperii fines tuendos & propagandos contulerat. Amalaricus tandem rex concilium convocari jussit; cui (l) Montanus undevigesimus præsul, admirandæ sanctitatis vir, & singularis doctrinæ, miraculis clarus conspicuus, interfuit. Deinde vero Romanis superatis de pace & otio constituendo decernitur; quo Gothorum imperium ita est auctum, ut multorum partito dominatu, ad unius tandem potestatem pervenerit. Inde illa sanctitatis & sapientiæ lumina excitata nimirum Leander, Isidorus, & Fulgentius; qui omnem suam operam & industriam ad extinguendam extirpandamque Arianam validam hæresim adhibuerunt. Ad (m) quam etiam funditus evertendam, inclytum Hermenegildi martyrium, cujus profusus sanguis semper clamabat, vehementer profuisse credendum est: & ut eleganter scripsit vir pius de sceleribus adversus Christianos avitam & catholicam pietatem servantes perpetratis.

Felices animæ quorum per funera Christi
Crescit evangelium: vester pro semine sacro
Est cruor; ille piis inolescit mentibus ultro:
Ut quanto magis innocui profunditur usquam
Sanguis; eo vernat magis, augescitque premendo
Sancta fides, viresque novas calcata resumit.

(g) Roderi... lib. 2. cap. ... æra 610. Joannes M... gnus lib ... cap. 19. N... ante dira... persecutio... nem mov... adversus Christian... ex Rode... lib. 12. cap ... & D. Gr... lib. 3. dial... cap. 31. postea sig... & miracu... martyrum Hermeneg... di filii c... motus an... mo, secr... hæresim vocavit. Quæ conc... hoc temp... celebrata erint.

(h) Concili... Tarracone... celebratum fuit æra 5... sub Theo... rico rege, Joanne e... scopo, & ... bet magn... auctoritate nam fere tum in c... lect. decre... rum Gra... ni ponitu...

(i) In vita I... genii mar... ris prim... præsulis T... letani.

(k) Æra 56... codicibus manuscrip... æra 562. no quinto Amalaric... regis. Concil. To... II. quanc... celebratu...

(l) De Mo... no Toleta... antistite f... bit Ildef... sus in ae... tionibus rorum ... ... dori.

(m) Greg. auctor li... dial. c. 31 Isidor. de ... ris illust... bus: & Hermene... do id tr... D. Greg. ... lib. cap ... Greg. T... nensis

Tandem

Tandem magnorum virorum supplicationibus assiduisque precibus divina iracundia, & in mortales juste concepta indignatio, placata est; eaque mens Spiritus-sancti magisterio universo populo injecta, ut abnegatis impiis erroribus veritatem catholicam profiteretur & ex animo amplecteretur.

Concilium Tol. III. quando.

Octavo deinde anno regni Reccaredi, qui etiam fuit octavus imperii Mauritii, cum Toletanæ sedi præesset Euphemius, vir pietate celebris (a) tertium Toleti Concilium nationale celebratum est, astantibus omnibus metropolitanis episcopis primæ sedis, & aliis totius Hispaniæ, & Galliæ Narbonensis, populoque omni Gothorum, licet in ea historia quam Rodericus Toletanus edidit, (b) non Euphemius, sed Eladius corrupte legatur. In eo Arianam hæresim: quam per 213. annos pertinaciter & obstinate defenderat, Gothi omnes detestati sunt. Huic (c) Synodo Leandrum Hispalensem archiepiscopum, sedis apostolicæ legatione functum, præfuisse, non absque ratione docti asserunt. Nam licet Toletum regiæ civitatis nomine ornaretur, & Gothorum imperii caput esset, in eaque regis curia, & supremus senatus, conventusque juridicus esset constitutus, distributio munerum, & magistratuum sæcularium, & ecclesiasticorum, hæcque in omni re tam sancta quam profana summam teneret auctoritatem, erat tamen rationi maxime consonum, ut sanctissimus Leander sanguinis propinquitate cum rege conjunctissimus, cujus avunculus erat, qui splendorem generis, & nobilitatis gloriam admirabilis vitæ sanctimonia doctrinæque præstantia illustraverat, primas in Hispania partes singulari summi pontificis concessione inter præsules ageret. His (d) enim animi dotibus & virtutibus egregiis gratissimum se Romanis pontificibus præstiterat, atque dignissimum, qui hoc maximo munere aliisque majoribus in dies singulos augeretur. In quam sententiam libenter ingredior, etiam propter homiliam quæ in calce prædicti concilii affixa est; ubi nomine totius concilii sanctus Leander, tamquam ejus caput & præses, ingentes gratias Deo agit, qui gentem Gothicam veritati repugnantem in sui nominis cognitionem adduxerit. Iisdem prorsus rationibus sanctus Isidorus, Leandri frater, (e) successor hujus dignitatis fuit. Ab hoc igitur tempore Gothi omnes catholicis documentis informati, cæleſti pace otioque diutino perfrui cœperunt. Unde effectum est, ut candidi & sinceri mores Christianæ religionis aptiores animos purioresque mentes ad divinas humanasque artes addiscendas redderent. Celebrato Toleti hoc tertio concilio, quantus pietatis fervor, & sanctitatis amor continuo subsecutus sit, vel inde licet conjectari, quod brevi temporis spatio plura sunt Toleti aggregata concilia, quæ satis aperte Toletanæ sedis majestatem auctoritatemque indicant & exprimunt, quippe quæ veluti mater filiorum incolumitati diligenter providebat, & tamquam omnium aliarum magistra, in universa Gothorum ditione & imperio divinum cultum, ecclesiasticos ritus, & reliqua omnia, quæ ad componendos hominum mores & summi Dei honorem in debito officio retinendum pertinent, sedulo docebat. Id vero apparebit manifestius, si singula repetamus concilia. (f) Quarto namque præfuit (g) Justus primas Toletanus, in re monastica sancti Helladii discipulus, & dignitatis successor. Non desunt qui affirment Isidorum apostolicæ sedis legationem in hoc concilio obiisse, eidemque præfuisse.

(a) Æra 619.

(b) Lib. 2. cap. 25.

(c) De hac abjuratione extat epistola Greg. mag. ad Reccaredum regem lib. 7. reg. epist. 127.

(d) Ut ex epistolis Greg. mag. liquet lib. 1. regist. ep. 41. & lib. 4. ep. 90. & l. 7. ep. 126. & 129. ad Leandrum, & Reccaredum regem: & vocat eum episcopum Hispaniarum eo quod tot Hispaniæ præesset.

(e) Id affirmat sanctus Ildefons. in additione ad chron. Isidor. in præfatione, & ideo vocatur a Braulione episcoporum summus in epist. lib. 2. etymol.

(f) Æra 671. sub rege Sisinando.

(g) De Justo vide Ildefonsum de viris illustribus.

Primo deinde anno regni Cinthilæ (h) regis quinta Synodus Toletana cogitur, in qua Eugenius II. Helladii etiam discipulus primum locum & summam tenuit potestatem. Interfuit etiam huic concilio Braulius Cæsaraugustanus cum magna sui nominis gloria & celebritate. Hujus Eugenii temporibus, regnante Cindasuintho, (i) sextum (k) septimumque concilium actum est. Hic enim rex, Leandro & Isidoro vita functis, apostolicæ sedis auctoritate, primatus dignitatem ecclesiæ Toletanæ iterum restituit. Unde in VII. concilio sanctum (l) est, ut pro reverentia ac regiæ sedis honore, vel metropolitanæ civitatis ipsius consolatione, convicini Toletanæ sedis episcopi, juxta quod ejusdem pontificis admonitionem acceperint, singulis per annum mensibus in eadem urbe debeant commorari. (m) Quæ sanctio ita est singularis, ut nulla metropolis ea utatur apud Hispanos. Marianus societatis Jesu, doctissimus theologus, & diligens & elegans rerum Hispanicarum scriptor, libro 6. de rebus Hispaniæ, ait se auctorem habere, in quo scriptum est in hoc septimo concilio controversiam de primatu inter Toletanum & Hispalensem exortam fuisse compositam.

(h) Æra 674. anno primo Cinthilæ regis.

Concil. Tol. IV. V. VI. VII. quando habita.

(i) Æra 676.

(k) Æra 684.

(l) Propter hæresim Theodichi Hispalensis præsulis, qui Leandro successit; in quo speciale privilegium extinguitur, & id ordinariam potestatem reducitur. Vide Ildefon. in additione ad chron. Isidori, & Alvarum Gomezium in vita Eugenii. Vasæum tom. 1. anno 641.

(m) Zacharias papa instituit, ut singulis annis apostolorum limina visitent episcopi, qui ordinationibus apostolicis subjacent: habetur dist. 93. cap. Cyprianus. Greg. mag. lib. 6. epistolarum, epist. 19. ad quinquennium ibi redegit.

Conc. Toler. VIII. IX & X. quando.

Celebrantur deinde alia concilia, regni potestate Recesuintho a Gothis tradita, octavum nempe, nonum & decimum, quibus is qui divum Ildefonsum Eugenius III. anteceſſit præfuisse scribitur. Hisce vero temporibus primatus auctoritatem Toletana sedes absque ulla controversia & disceptatione obtinebat. Cujus rei certissimum extat argumentum in duodecima Synodo Toletana, cui Eruigio regnante (n) divus præfuit Julianus: (o) capite enim sexto concessa est a toto concilio facultas archiepiscopo Tolerano creandi & præficiendi episcopos in universa Hispania & Narbonensi Gallia, qui in defunctorum locum succederent, ne vacante sede, & legitimo pastore diu orbata, quidquam detrimenti ecclesiastica jurisdictio caperet, jacturamque ordo ecclesiasticus & perturbationem (p) sustineret. Quam sanctionem ut justam sanctamque Gratianus inter alia collegit, & inseruit conciliorum & patrum decretis: quia non potuit veri primatus primæque dignitatis apertius testimonium desiderari, in eaque condenda Julianus Hispalensis episcopus, Luiba Bracarensis, Stephanus Emeritensis interfuerunt, & cum his triginta quinque alii episcopi, multique in absentium locum suffecti vicarii, abbates præterea, virique plures illustres ex officio palatino: qui omnes pari animorum consensione decretum a se sanctum in omnibus provinciis promulgari servarique jusserunt. Itaque quod ante totius provincialis concilii auctoritate fiebat in creandis præficiendisque provinciæ episcopis, Toletanæ sedi adjudicatum est, illique soli tributum. Deinde vero magnus cœpit episcopo Toletano honos ab omnibus clericis haberi, cum propter primæ sedis auctoritatem, tum etiam quod in instituendis episcopis ejus esset opus suffragio. Idem etiam Julianus sanctitatis opinione conspicuus, ac literarum gloria clarius, (q) tertiodecimo, (r) quartodecimo & quintodecimo concilio præfuit. Felix autem nomine & re, qui innocentia vitæ ac literarum sacrarum cognitione futuræ felicitatis argumentum præ se ferebat. (s) decimisexti & (t) decimiseptimi concilii præses fuit. In hoc decimosexto concilio acta causa est Sisiberti præsulis Toletani, qui adversus Egicam regem temere conspiraverat, cujus imperium antea sacrosancto confirmaverat jurejurando: dignusque optima ratione visus est universo concilio, ut læsæ majestatis reus e sublimi dignitatis fastigio (u) dejiceretur atque deturbaretur. In hujus locum suffectus est (x) Felix, qui etsi tunc denuo & recenter electus: in subscriptione tamen concilii omnibus in subscribendo (y) præponitur antiquioribus metropolitanis, Fausto nempe Hispalensi, Maximo Emeritensi, Tarraconensi, & Felici Bracarensi; siquidem Felix ad Toletanam sedem ex Hispalensi, veluti minori, fertur conscendisse.

(n) Æra 719.

(o) Sic etiam erat in Africa, in qua sæpe sunt sex provinciæ, ut inquit Sextus Rufus, Carthago proconsularis, Numidia consularis, Byzacena, Tripolis, Mauritaniæ duæ, Sitiphensis, ac Cæsariensis. Quot autem erant provinciæ, tot erant in Africa primates, sive primæ sedis episcopi, ut patet in dist. 63. c. Cum longe lateque.

(p) Cum ad primatem spectet electionem episcopi approbare, ex ep. Leonis papæ ad Anast. ep. 84. & habetur d. 65. c. de persona, & apud Ivonem 5. p. c. 348. Conc. Carth. VI. & VII. item Africano, c. 52 53. 57. 92. Horum omnium primus erat episc. Carth. ut patet ex dicto concilio Africano, & apud illum summa erat potestas in creationibus episcoporum quos vellet per Africam: unde vocatur a D Aug. ep. 162. Carthago Africæ caput: ut patet ex Conc. Nicæ. c. 4 & Antioch. c. 19. & Cabilon. I. c. 10. Quæ habentur hæc & alia d. 65. per totam, distinctionem & apud Ivon. p. 5. c. 237. & 239. affertur decretum Nicæni concilii. (q) Æra 722. anno quinto Eruigii. (r) Æra 726 anno primo Egicani, sub Juliano. Act. XVI. Conc. Tolet. (s) Æra 731. sub Felice urbis regiæ primate & Egica rege. (t) Æra 732. sub Felice & Egica. (u) Ut cautum erat in Conc. Tol. IV. c. 75. (x) Qui erat episc. Hisp. Rode. l. 4. c. 3. (y) Id patet ex MS. codice ecclesiæ Toletanæ, & S. Emiliani: præterea ordo sedendi & subscribendi indicant, unde cautum est in multis conciliis ut posterior prior episcopo non præponatur, sed prius ordinatus episcopus priorem habeat locum Agath Can. 23. I. Brac. c. 24. & Lucius papa in epist. ad episcopos Galliæ. in VI. Synodo Const. act. 4. Agath. papa primo subscribit; & imperator in concilio post epist. subscribit: nam nulla dignitas, licet imperialis, honori & dignitati episcoporum adæquatur, ex Greg. in epist. ad Hermannum Metensem episcopum. Similis ratio est de rege, ut patet in Conciliis Toletanis, & subscriptionibus præminentiarum primatum. Cassaneus collegit p 4 conf. 19. In VIII. Synodo, quæ fuit IV. Constantinop. post episcopos subscripserunt imperatores, Basilius, Constantinus, & Leo perpetui Augusti, &c. quod annotavit Osius l. 22. de legitimis judiciis. (Primatus Concil. Toler. probatur ex unctionibus regum. (z) De unctione regum vide titul. de sacra unctione. (aa) 6. c. 17. (bb) 8. capitulo. (Dignitas ecclesiæ Toletanæ.)

His ergo gradibus ecclesia Toletana eo perducta est, ut inter magnificas ac celeberrimas totius orbis Christiani ecclesias insignem dignitatis & auctoritatis locum occuparet. Nam erat in ea civitate sita, quæ Gothici regni caput tenebat; ejusque præsulis jus erat omnibus Hispaniæ ecclesiis præficiendi episcopos; ejusque consilio sæpe reges ad res pacis & belli gerendas utebantur, & ad munera hominibus Gothis conferenda. Cum vero ministrorum copia & multitudine, cultuque pietatis, & regum præsentia, multisque aliis nominibus celeberrimum esset templum Toletanum, tum præcipue, ut divus animad-

(a) De viris illustribus.

verit (a) Ildefonsus, quod cum terrorem omnibus, & quam formidinem incuteret, a piis & improbis magna religione colebatur, ejusque dignitati omnis cultus videbatur inferior. Quibus verbis tacite innuit cælestc pignus, quod a sanctissima angelorum hominumque regina accepit, & templum Toletanum quod una virgineo divinoque conspectu atque genitricis Dei præsentia fuit amplificatum, & sumine actum. Tunc enim cælesti amictu Ildefonsus indutus, ad peragendam solemnioribus diebus rem sacram, speciem toti populo civis sanctorum, & domestici Dei potius quam terreni habitaculi præ se ferebat. Addo etiam alios præsules sanctissimos, qui eximiis virtutum ornamentis sedem hanc illustrarunt, Eugenium martyrem, Patruinum, Montanum, Julianum I. Euphemium, Helladium, utrumque Eugenium II. & III. Felicem, Ildefonsum, Julianum II. Gundericum, quorum mores integri & sanctissimi, virtutesque excellentes & singulares, eos segregarunt ab omni consuetudine mortali; ita ut miracula in hominum conspectu vivi & mortui ederent. Concilia tandem in ea urbe coacta, admirabili & pene divina sapientia a summis pontificibus & œcumenicis conciliis magno consensu approbata, illi celebritatem frequentissimam splendoremque per universum orbem attulerunt.

Pervenerat jam Toletana ecclesia ad summum auctoritatis & majestatis culmen, verum ita est incostans rerum vissitudo, statusque rerum humanarum labilis; ut illico ægrotare cœperit, & ab avita religione & optimis gravibusque moribus, veluti flosculi solent ex arboribus, deciderit. Vvitisa namque & Rodericus reges Gothi luxuria diffluxerunt; quorum turpi vita homines Gothi cœperunt emollescere, atque effeminari, religionisque candorem & morum integritatem sceleris contagione polluere. Quæ vitia teterrima in sacerdotes etiam derivata indignissimam calamitatem toti populo attulerunt. Nam provocato flagitiis ad iracundiam divino numine, miseriæ statim & ærumnæ, instar agelli, sunt facinorum & scelerum vindices. Invadunt igitur in Hispanicam provinciam Mauri, brevi tempore depopulantur urbes, vastant agros, diripiunt domos, munitiones expugnant, sæviunt misere in omnes, divina & humana violant & vexant, reges ipsos, a quibus justa vindicta ortum habuit, de opulentissima possessione deturbant, totusque populus in servitutem ex libertate dejectus capitur a barbaris. Neque tam sævæ vastationis alia est studiosius perquirenda ratio, quam ubertatis provinciæ abusus, libidinisque effrenatæ luxus, cui optima quæque molles animi inservire fecerunt. Et licet Rodericus rex adversus irruentium Maurorum furorem delectus habere, equitatum parare, arma & stipendia populis contribuere, ut facilius tantus impetus sustineretur, curavit; tandem misere, ut mollis, profligatus, & funditus eversus est, anno domini septingesimo decimoquarto, postquam imperium Gothicum ab Athanarico usque ad eum per trecentos & quadraginta quatuor annos fuit productum. Improbi enim Vvitisæ Rodericique mores, vita eorum infamis, effeminata & crudelis, multo ante luctuosum hunc interitum summamque ruinam videbantur quasi prædicere præsagireque. Nam primo ad imperium sunt provecti morte aliorum: deinde totum suum studium ad opprimendos populos contulerunt; nulla fanis adhibita reverentia, neque sacerdotibus observantia, divina omnia profanata ab ipsis & eversa sunt, viaque ad omnem turpitudinem aperta, exemploque sun iniqui & auctoritate aucti totam reipublicæ effigiem & animum deformarunt.

§. IV.

Tertius Toletani primatus status tempore Urbani quis? quæve primatum series.

TErtius Toletani primatus status nihil aliud quam sunestam complectitur ruinam: nam fuso atque deleto turpiter Roderico in Maurorum ditionem post varias expugnationes civitas intra annum venit, Urbanus præsul, eo quod Sineredus abesset, primatis honorem suscepit. Qui ut erat vir sanctus, constanti & forti animo insoloque insignem illam sustinuit calamitatem. Cur multum adjumenti ad pondus miseræ servitutis ferendum attulit (b) Evantius archidiaconus Toletanus. Erant enim ambo præclara docti disciplina, & ea cognition ecclesiastica informati, qua Toletanam ecclesiam sanctissimus instruxerat Ildefonsus. Urbanus igitur in tanta rerum commutatione non destitit quibus potuit rebus providere, libros complures, sacras divorum reliquias atque corpora studiose & accurate collecta, & (c) in capsam summa cum veneratione inclusa, in montanos Asturcs diligenter deportanda curavit. Hæc vero beata capsa in ecclesia Overi postea cum multis aliis reliquiis sancte collocata, cum pietate hodie colitur; & ubi illa asservatur, Cameræ sanctæ nomen est inditum. Miserandis Urbani temporibus divinus cultus & sacramentorum usus cœpit Toleti magna ex parte immutari imminuique: illa namque amplitudo, summaque auctoritas præsulis Toletani, ad sex tantum parœcias & exiguum fidelium numerum redacta, iniquus admodum finibus inclusa est. Neque satis fuit paucitate esse imminutos, verum qui superfuerunt fideles, assidua Maurorum familiaritate & consuetudine usi, & sævissima persecutione deterriti, in religione Christianisque institutis turpiter fluctuare cœperunt. Quos ut firmos in fide efficerent, & ad pericula subeunda excitarent, curam & studium maximum adhibuerunt Urbanus, Evantius, aliique pii & officiosi sacerdotes. Idem munus Cixila non minori diligentia præstitit, qui, Urbano vita functo, Toletanæ sedis episcopus ab universo clero renunciatus est. Is erat pietate & disciplina Spiritus sancti conspicuus. Cum vero Toletani templi dignitas misere rueret, aliis in partibus (ut est Dei optimi maximi bonitas) cœpit cultus ecclesiasticus oriri, augerique. Nam Compostellanum divi Jacobi templum, & Overense alterum in montanis Asturum situm, attributa illis metropolitana dignitate vigere cœperunt. (d) Compostellanæ enim basiljcæ tantum venerationis & cultus propter sanctissimi Jacobi corpus, quod ibi religiose quiescit, delatum est, ut in ejus honorem Iriæ Flaviæ episcopatus, ex Bracarensi jurisdictione exemptus, eo fuerit translatus. (e) Cui postea Calliśti II. temporibus honos metropolitanæ accessit, & Emeritensis primæ sedis illi auctoritas est data. Is enim pontifex Compostellanam ecclesiam omni officio prosecutus, archiepiscopatus titulo & legati decoravit; tum quod in ea ejus patet fuerat conditus, tum etiam quod ibi Alfonsum Hispaniæ imperatorem Vraccæ filium sacro fonte laverit, oleoque deinde consecrato in regem unxerit. Quas potissimum ob caussas, Compostella exemptæ sibi nomen vendicavit, & ex potestate Toletani primatis se illis temporibus cœpit subtrahere. Ovetum ortum habuit a Gothorum calamitate; vagantes namque primi sedem ibi collocarunt. (f) Regnante Froila in pretio habita, ab eoque condita, urbis titulo, & episcopali dignitate exornatur, Hermegildumque primo in episcopali sede constituit. Alfonsus vero cognomento, ut re, Castus, templum magnificentissime extruxit, (g) ad illius instar quod erat Toleti in Maurorum potestate; ut tristitia de amissi templi jactura, imitatione novi, aliquo pacto leniretur. Labente tempore Alfonsus III. ex decreto Joannis papæ VIII. (h) Ovetensem sedem in metropolitanam extulit auctoritatem. Fuit (i) hæc civitas domicilium certum & portus tutissimus multorum episcoporum, qui, amissis in vastatione Hispaniæ sedibus, fidem & religionem amplexi, auxilium commeatumque regium experti, in eam appulsi tamquam ex procelloso enatarunt naufragio: ibique sanctissimam agentes vitam, tandem fato functi, cœlestibus copulati in cathedra perennis gloriæ sedent. Toletum vero licet in Maurorum ditione esset, primatus jure & auctoritate utebatur. Nam in defuncti Cixilæ locum, Petrus, qui propter elegantem corporis formam Pulcer cognominatur, cooptatus est. Fuit hic vir literis apprime eruditus, & in religionis observantiam & pietatem ita accensus, ut non modo in urbis suæ curam solicite incumberet, omnibusque periculis diligenter provideret, verum & aliorum Hispaniæ præsulum necessitatibus consulendum esse arbitraretur. Nam cum ad eum perveniisset, paschatis computum rite & canonice Hispali non observari, ad episcopum & Hispalensem clerum super ea rescripsit quid tenendum esset. (k) Quod vero attinet ad paschatis computum, de conciliorum decretis nemini licebat, præterquam primis episcopis, quid constans & firmum esset decernere. Petrus Pulcer Elipandum habuit, post alios quosdam, successorem; qui tantum munus sibi demandatum, non solum negligenter, verum & inique admodum explevit. Usus enim frequenti Maurorum commercio, cum longe abesset ab illorum temporum felicitate in quibus ecclesiastica finceraque doctrina vigebat, parumque accurate in sacris litteris versatus esset in hæresim de adoptione Christi servatoris nostri arroganter & ignoranter impegit: quæ postea fuit Francofordiensi concilio damnata. (l) Cum vero quibusdam episcopis & Hispaniæ urbibus per literas impietatem suam persuadere conatetur, rejectus est elegantibus scriptis Ætherii episcopi Oxomensis, & Beati presbyteri, qui literis sacris apprime eruditi, adversus Elipandum præclara edidere monumenta. Sublato Elipando Toletana sedes (m) Vviestrimiro præsuli egregio atque optimo commissa est; de quo Eulogius martyr hæc literis consignata reliquit: *Post quintum diem Toletum reverti, ubi adhuc vigentem sanctissimum senem nostrum, faculam Spiritus sancti, & lucernam totius Hispaniæ Vviestrimirum episcopum comperi: cujus vitæ sanctitas totum orbem illustrans, hactenus honestate morum, celsisque meritis catholicum gregem refovet. Multis apud eum diebus degimus, ejusque angelico contubernio hæsimus.*

Vita functo Vviestrimiro idem Eulogius sufficitur; qui ad aliud excellentius munus vocatus, antequam Toletum venire potuisset, constanti animo subiit Cordubæ martyrium in ea persecutione quam barbari Mauri in religionem Christianam excitarunt. Quibus hoc cordi erat, ut eas quæ superfuerant Christiani cultus & doctrinæ scintillas omnino delerent & extinguerent. Inde furentes universas Hispaniæ urbes, pagos, & domos puriśimo martyrum sanguine compleverunt. De Cordubensibus (n) martyribus adhuc extat particularis historia ab Eulogio martyre conscripta. Sanguis iste innocentissimus, qui impie & immaniter fundebatur, sine intermissione clamabat ad Deum, debitamque pœnam, & tanto scelere dignissimam repetebat; ut afflictum desolatumque populum catho-

(b) Julianus in vita Ildefonsi, quam apud me habeo: & Rodericus lib. 4. c. 3.

(c) Rodericus lib. 4 c. 2. Urbanus Sinderedi successor arcam reliquiarum, & scripta B. Ildefonsi, & Juliani Pomerit, & vestem sacram, quam B Virgo dederat Ildefonso, ad Asturias dicitur detulisse.

(d) De Compostellana ecclesia extat opus, quod dicitur historia. Compostellana Rod. l 3.c.17.& 18.

(e) Id constat ex literis Callisti papæ.

(f) Rodericus lib.4. cap. 6.

(g) Rodericus lib. 4. c. 8.

(h) Rodericu lib.4.c.18.ubi agitur de sublimatione Ovetensis urbis.

(i) Unde vocatur civitas episcoporum, & ita cautum erat in Conc. Sardic. can. 21. ex decreto Osii episcopi Cordub. ut episcopi a suis sedibus pulsi in aliis civitatibus reciperentur benigne & humane.

Sub Petro Pulchro quis status eccles. Tol.

(k) Contendebatur olim, quo die foret pascha celebrandum unde cautum est, ut ecclesia major minori præscribat diem, III. conc. Carth. c. 1 & 41. l. Arelat. can. 1. & IV Carth 65. IV. Carth. 7. IV. Aurel. 1. IV. Tolet. 5. II. Brac. 9.

Elipandus Petri successor hæreticus.

(l) De hæresi Elipandi præsulis Tolet. vide concil. Francofor. & Jonam episcopum Aurelian. In libello de cultu imaginum. Extat apud me liber Ætherii episcopi Oxomæ, & Beati adversus Elipandum.

(m) Eulogius in ep ad Vviliesindum Pampilonensem.

Elipando Vviestrimirus; & huic Eulogius martyr succedit.

(n) Quam in lucem nunc primum edidit doctissimus Ambrosius Morales, & scholiis illustravit.

catholicum in libertatem vendicaret. In hac persecutione non modo Toleti, verum etiam in reliquis civitatibus ex Maurorum ditione, universa fere religio & auctoritas ecclesiastica sublata est. Fuerunt namque plures episcopi, qui ambitione capti Saracenorum regum aulas sequebantur, & in id potissimum enixe operam dabant, ut dignitatum & opum accessionibus in dies augerentur, novosque honores & sacerdotia ampliora obirent. Quod cum assequi non possent, nisi Maurorum gratia & auctoritate, a quibus accessiones pendebant, ad eam habendam, ea calliditate malignitateque utebantur, ut studiose animadverterent quo pacto Dei populum acerbissimis exactionibus & vectigalibus minime ferendis vexarent. Turpissimam hanc infidelitatis notam subiit Hostigesius (a) Malacitanus episcopus. Joannes vero Dei servus vita & miraculis clarus, qui eisdem fere temporibus, quibus martyrium sustinuit Eulogius, primam Toleti sedem, consentientibus clero & populo, tenuit; in tanta rerum permutatione & aperto discrimine suas partes strenue atque viriliter egit. Nam & furori indomito, sanctissimisque moribus immanitati restitit, impotentemque tyrannidem institutis vitæ præclaris oppugnavit. Quamobrem Joanne usura vitæ privato designari successorem Mauri non sunt passi. Fuit ergo Joannes fere ultimus episcoporum qui Toleto in Maurorum servitute præfuit. Unde pastore centum & quinquaginta caruit annos, donec ab Alfonso sexto rege civitas oppugnata est. Christiani autem Mozarabi, quamvis carebant publico primoque pastore, in spiritualibus veluti episcopum S. Justæ parochum constituebant, quem electum summa cum observantia suspiciebant ac venerabantur. Hæc fuit primatus series in tertio statu Toletanæ ecclesiæ; quæ ex amplitudine illa & insigni majestate, qua Gothorum regum temporibus floruit, in tantas est redacta angustias, ut antiqua illius præsulis dignitas in privatum quemdam ac peculiarem sacerdotem inciderit. In hac igitur paucitate & inopia religionis, divini cultus nimis erat immutata auctoritas, ac debilitata, cum Alfonsus sextus rex die sacro domini Urbani papæ & martyris Toletum expugnavit, & ex Maurorum potestate eripuit, (b) anno millesimo octogesimo tertio a virgineo partu, cum Toletum per trecentos & sexaginta octo annos servitutem misere pertulisset.

…e hac re …sit Sam- … librum …rsus Ho- …sium e- …opum, …n apud …habeo.

… obitum …nis To- …na sedes …copo de- …ta fuit …o 150.

…odericus …6 cap. …apta est …s æra … quod …nnus domini 1095. sed in C.M.S. ecclesiæ Toletanæ est era 1123. quod …nnus D. 1185. in C. M. S cœnobii D. Ioannis ex familia Franciscana, …ra 1121. quod est annus domini 1083. Et in chronico perantiquo ecclesiæ …tan. est: *Capta est civitas æra* 1121. quod est anno domini 1083. Urba… …pontifex in privilegio primatiæ: Bernardo concesso, inquit, quod per 300. & 70. annos, nulla illic viguerit Christiani pontificii dignitas: & in do… …ne Alfonsi regis Toletanæ ecclesiæ facta dicitur, quod abscondito Dei …io 366. annos possessa fuit a Mauris.

§. V.

TOletum in Maurorum potestate fuit per sexaginta octo annos supra trecentos. Quo tempore religio Christiana eam habuit jacturam, quam paulo ante memoravimus. Labente jam religione, ab Alfonso rege die festo sancti Urbani expugnata civitas, & ex Maurorum ditione erepta fuit. Statim ut erat in religionem Christianam ejus animus propensus, egit de restituenda antiqua archiepiscopali dignitate. Quod ut libentius efficeret totius regni præsulum ac virorum principum conventum indixit; ex quorum sententia & consilio (c) Bernardum monachum ex instituto divi Benedicti, virum optimum, rerum scientia & exemplo vitæ insignem, religioni præfecit, (d) & archiepiscopi titulo decoravit. Deinde vero Bernardi & reginæ opera, rege invito, ecclesia sanctæ Dei genitricis Mariæ, divo Petro apostolorum principi, & protomartyri Stephano dicata est. Rex autem (e) prædia & oppida & alia magni pretii munera regali magnificentia divæ virgini in dotem assignavit, ut ex ejus literis lectione dignis conspicitur, quæ in archivio Toletano hodie religiose asservantur. (f) Dum hæc agerentur in Hispania, apostolicam sedem Romæ tenebat Gregorius septimus.

Bernardus ad tantam evectus dignitatem in id potissimum cœpit incumbre, ut fidem catholicam, & Christianos mores antiquos & sinceros in metropolim suam revocaret: qua in re omnem suam operam collocabat. Verum ab hoc instituto legatione Richardi abbatis sancti Victoris retardatus est, & emergentibus difficultatibus coactus Romam proficisci ad pontificem maximum, a quo tamquam ab oraculo, de dubiis quæ in tantæ dignitatis institutione exoriebantur, sanctissima acciperet responsa. Romam tandem per Alfonsum regem pontifici commendatus pervenit, cum sanctissimam illam sedem regebat (g) Urbanus. Fuit ergo Bernardus perhumane exceptus a pontifice, qui rebus cum ipso actis, electionem ejus libenter confirmavit, & in pristinam auctoritatem, ut Gothorum tempore, & jurisdictionem restituit, & primatus auctoritatem, quam olim in Hispania & Narbonensi Gallia obtinuerat, iterum erexit, ut ex ejus diplomate liquido constat.

…rnardus …etanæ ec… …æ factus …copus …do, & … occasio-

…e Bernar- …ermonem …um in- …it Rod. …7. c. 25. …xtat in l. …leg. ec- …æ Tole- …, & in …oria Ro- …l.6. c.24. …ivitas in …tionem …t sub …g. VII. …max.in- …id Ro- …l 6. c.26. …rbanus …Bernar- …duobus …ilegiis …atus ho- …m con- …t: alte- …datum …nno do- …1088. …if. fui … 1 …lterum …D 1099. …fui anno …Unde ex …diplo- …liquide …at, tem- …us Gregorii septimi Toletum fuisse cultui Christiano restitutam: id etiam …at ex Platina in vita Urbani secundi.

URBANI PAPÆ II. RESCRIPTUM.

Urbanus episcopus servus servorum Dei reverendissimo Bernardo archiepiscopo Toletano, ejusque successoribus in perpetuum.

CUnctis sanctorum decretales scientibus institutiones liquet, quantæ Toletana ecclesia dignitatis fuerit ex antiquo, & quantæ in Hispanis & Gallicis regionibus auctoritatis extiterit, quantæque per eam in ecclesiasticis negotiis utilitates accreverint. Sed peccato populi in latitudine promerente, a Saracenis eadem civitas capta, & ad nihilum Christianæ religionis illic libertas redacta est, adeo ut per annos ccc. pene lxx. nulla illic viguerit Christiani pontificii dignitas. Nostris autem temporibus, divina populum suum respiciente clementia, studio Ildefonsi gloriosissimi regis, & labore populi Christiani, Saracenis expulsis, Christianorum viribus, Toletana civitas est restituta. Igitur voluntate & consensu unanimi comprovincialium populorum, pontificum, atque principum, & Ildefonsi excellentis regis, te, frater carissime Bernarde, primum illius urbis, post tanta tempora, præsulem eligi divinæ placuit examini majestatis. Et nos ergo miserationi supernæ gratiæ respondentes, quia per tanta tempora, mariumque discrimina, Romanæ auctoritate ecclesiæ suppliciter expetisti, auctoritatem Christianam Toletanæ ecclesiæ restituere non negamus. Gaudemus, & etiam corde lætissimo magnas, ut decet, Deo gratias agimus, qui tantam nostris temporibus dignatus est Christiano populo donare victoriam: statumque ejusdem urbis, quoad nostras etiam facultates, stabilire atque augere, ipso adjuvante præoptamus. Tamen benevolentia Romanæ ecclesiæ, solita & digna Toletanæ ecclesiæ reverentia, tum carissimi filii nostri præstantissimi regis Ildefonsi precibus invitati, pallium tibi, frater venerabilis Bernarde, ex apostolorum Petri & Pauli benedictione contradimus; plenitudinem scilicet omnis sacerdotalis dignitatis, teque, secundum quod ejusdem urbis antiquitus constat extitisse pontificis, & in totis Hispaniarum regnis primatem privilegii nostri sanctione statuimus, &c. Primatem te universi præsules Hispaniarum respicient, & ad te, si quid inter eos quæstione dignum exortum fuerit, referent: salva tamen ratione, ecclesiæ auctoritate, & metropolitanorum privilegiis singulorum. Toletanam ergo ecclesiam jure perpetuo tibi tuisque, si divina præstiterit gratia, successoribus canonicis tenore hujus privilegii confirmamus, &c. dati Anginæ, per manus Joannis diaconi sanctæ Romanæ ecclesiæ, & præsignatoris domini Urbani II. papæ, Idibus Octobris, anno dominicæ incarnationis 1088. indictione XI. anno pontificatus ejusdem domini Urbani papæ primo.

Bernardum etiam, cujus prudentiam & mores probaverat, legati munere auxit, ut ex secundo ejus rescripto constat in ea provincia cujus primas jam erat; ut curam susciperet condendi templa, amplificandi, & conservandi universam Hispanicam ecclesiam, in ejusque civitatibus episcopos constitueret, quæ ex Maurorum potestate eriperentur: (nam Christiani sub barbarorum dominatu fere omnes rudes & ignari doctrinæ catholicæ erant, & earum rerum, quas & cognoscere & servare ex ritu ecclesiastico tenebantur) quod & strenue fecit. Nam prudentia sua & judicio errata correxit, & depravatos mores emendavit, atque ritus sacramentorum, & divini cultus ceremonias docuit. In qua re stabilienda ecclesiæ Romanæ doctrinam & mores secutus est: nam eam semper coluit, ut magistram Christianæ pietatis, & ut radicem atque matricem, ut divi Cypriani (h) verbis utar, totius ecclesiæ catholicæ. Quam operam Tarraconæ ecclesiæ potissimum navavit. Nam illa civitas, quæ apud Gothos metropolis fuerat, & caput religionis, a Mauris eversa, postea virtute comitis (i) Barcinonensis expugnata, orbata religione & civibus, diligentia Bernardi rursus erigitur: & in Gallia Gothica synodo coacta, Pyrenæis superatis, Tarraconam pervenit, (k) templum consecravit, præsulem constituit Berengarium episcopum Osonensem, quam diœcesim in Tarraconensem transtulit ecclesiam. Itaque eodem fere tempore Toletana & Tarraconensis ecclesiæ, quæ regnantibus Gothis fuerant præclarissimæ, opera Bernardi Christiano cultui & antiquæ celebritati redditæ sunt: & eodem quasi partu in lucem veritatis editæ, ab uno patre spiritualibus sunt auctæ divitiis. Verum Tarraconensis episcopus dignitate elatus, Bernardo observantiam primatus debitam præstare recusavit, & primo a summo pontifice Urbano pallii honorem atque suffraganeos antiquos impetravit: deinde, ut metropolita, primatis jurisdictionem modis omnibus refugit: quod ut consequeretur, nihil non tentavit. Tamen pontificis maximi (l) Urbani decreto & auctoritate rejectus est, qui his literis ejus conatus repressit.

Bernardus factus legatus pontificis.

(h) Sic eam vocat Cyprianus, epistola 45. ad Cornelium, ecclesiæ catholicæ radicem & matricem.

(i) Zurita in annalibus lib. 1. c. 28.

(k) Tarraco fuit in captivitate Maurorum 390. & Urbanus secundus Osonensem sedem in eam transtulit: id constat ex diplomate Urbani II.

(l) Id constat ex sequenti diplomate Urbani quod est in archivio ecclesiæ Toletanæ.

Urbanus episcopus servus servorum Dei venerabili fratri archiepiscopo Tarraconensi salutem & apostolicam benedictionem.

NOvit dilectio tua, frater in Christo venerabilis, quo tenore, qua conditione pallium tibi privilegiumque concessimus, &c. Memineris tamen ita te archiepiscopum consti-

constitutum, ut tam tu quam universi provinciæ Tarraconensis episcopi Toletano tamquam primati debeatis esse subjecti: sic ei a nobis in Toletanæ ecclesiæ privilegio constitutum est; quod nos omnino ratum volumus permanere. Nunc autem multo amplius, quia nostræ solicitudinis vices in Hispania universa & Narbonensi provincia ministrandas injunximus, *&c.* Datum Kalendis Maii.

Primatus Bernardo confirmatus.

Pontifices Romani, qui Urbano successerunt, Bernardum in primatu confirmarunt: (a) ut Paschalis & (b) Gelasius secundus, qui eidem jus concessit (c). Mauritium Bracarensem deponendi, alio fusseto præsule. Is enim Mauritium unitatem universalis ecclesiæ scidit, summi pontificis nomine usurpato; supremaque auctoritate arroganter uti cœpit, non rite & canonice in sede locatus, seu potius sine sede & cathedra a vero Christi vicario disjunctus. (d) Callistus deinde eidem primatum confirmavit & legationem suffraganeosque adscripsit, Ovetum, Legionem, & Palentiam. Maximus tamen hic pontifex, qua erat animi propensione & reverentia in sacrum ac venerandum beati Jacobi corpus, quod (e) Compostellæ in Gallœcia summa cum religione & pietate colitur, & honorifice affervatur; & quod ibidem Remondus comes ejus pater situs esset, sedem illam magnis quoad potuit honoribus decoravit, & Didacum ejus episcopum ad legati auctoritatem in provinciis Emeritensi & Bracarensi provexit, & ex universali Bernardi in Hispania primatu eximit. Qua de re multis inter eos epistolis actum est, & uterque suas partes diligenter egit. Usus est Bernardus auctoritate primatis multis coactis nationalibus (f) concillis & provincialibus, (g) instituens atque consecrans cunctos fere Hispaniæ archiepiscopos & episcopos: in qua re liberam primatus exercuit potestatem. Quo officio usque ad (h) Honorium pontificem functus est. Hic vero Honorius (i) Raymundum Bernardi successorem Romæ primatem instituit, quo, ut debita observantia supremam illam & sanctissimam sedem veneraretur, se contulerat. Idem præstiterunt Innocentius, Cælestinus, & (k) Lucius, qui singulari sanxit diplomate, ut Toletano præsuli omnes episcopi Hispaniæ primatis honorem deferrent, his verbis:

(a) Paschalis ann. D. 1100.
(b) Gelasius anno 1119.
(c) Roderic. lib. 6. c. 28. Hic Mauricius fuit in schismate electus & vocatus Greg. VIII. & fuit clericulus primo in ecclesia Toletana, deinde episcopus, postea archiep. Bracar. ultimo antipapa.
(d) Callistus anno D. 1122.
(e) Id constat ex historia Compostellana.
(f) Legionensi & apud S. Facundum, & Palentino & Tolosano, ex Compostellana histor.
(g) Ut Giraldum Bracarensem, Petrum Oxomensem, Bernardum Seguntinum, & postea Compostellanum, Petrum Secobiensem, Petrum Palentinum, Raymundum Oxomensem. Roder. lib. 6. c. 27. & Burdinum Coimbricensem, & postea Bracarensem. (h) Honorius II. anno D. 1125. (i) Raymundus in concil. Palentino vocatur primas & legatus: in Compostellana. (k) Lucius anno D. 1144.

Lucius episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Raymundo Toletano archiepiscopo, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

Diploma Lucii papæ de primatu Toletano.

SAcrosancta Romana, & apostolica ecclesia, *&c. ut supra*. Per præsentis ergo privilegii paginam auctoritate apostolica statuimus, ut per universa Hispaniarum regna primatus obtineas dignitatem, *&c.* Primatem te universi Hispaniarum præsules recipient, *&c.* Ego Lucius catholicæ ecclesiæ episcopus subscribo. Deinde subscribunt viginti cardinales & episcopi. Datum Laterani per manum Varonis capellani & scriptoris, tertio Idus Martii, Indictione septima, incarnationis domini anno millesimo quadragesimo quarto; pontificatus domini Lucii papæ II. anno primo.

Raymundo Joannes succedit.

Raymundo vita functo Joannes successit, qui causam egit coram Eugenio III. adversus Joannem archiepiscopum Bracarensem, compulitque (l) ut Toletum veniens præsuli Toletano primatus publice auctoritatem deferret, quam solenni confirmavit jurejurando. Hic Joannes Toletanus partes Alexandri tertii adversus imperatorem Fridericum (m) secutus, concilio Turonensi interfuit, ut schismati Victoris antipapæ consuleretur. Joanne sublato, Toletanam sedem Cerebrunus obtinuit, a magnitudine cebri nomen sortitus, qui in templo Toletano una cum Joanne jacet. Ii duo præsules Alexandri tempora attigerunt, neque archiepiscoparu unquam se abdicarunt. Unde conjecturam facio, titulum (n) decretalis, Requisivit, corrupte legi Toletano, pro Tolosano, aut Colonensi, (o) ut a viris doctis diligenter animadversum est. Alexander non tantum primatum Cerebruni peculiari decreto stabilivit, sed, quod Anastasius papa Pelagio Compostellano concesserat, ut a primatu Toletano immunis esset, irritum fecit.

(l) Id constat ex diploma-te Eugenii III. quod est in archivio ecclesiæ Toletanæ.
(m) Platina in vita Alexandri III.
(n) Titulo de ordinatis ab episcopo qui renuntiavit episcopatum, lib. 1. tit. 12.
(o) Antonius Contius & Antonius Augustinus archiepisc. Tarrac. in collectaneis decret. & codex manuscriptus antiquus ecclesiæ Tolet. legit, Colon. archiepiscopus.

Legatio Jacinthi quando habita.

His temporibus nobilis illa cardinalis Jacinthi in Hispaniam legatio habita est, qui inter alia magni momenti negotia, de controversia excitata super primatu, inter episcopos Toletanum & Compostellanum, dirimenda atque sedanda egit: causa cognita, & rationibus perpensis, adversus Compostellanum sententiam tulit, quem jussit simul cum aliis Hispaniæ episcopis Cerebrunum tamquam primatem suspicere atque colere. Quod præceptum Bracarensi potissimum episcopo impositum est; cui cum dies esset dicta judicio adesse recusavit. Sententia cardinalis Jacinthi sic se habet.

Jacinthus Dei gratia diaconus cardinalis venerabili dilectoque fratri, eadem gratia archiepiscopo Toletano, & Hispaniarum primati salutem, & veram in Christo Jesu dilectionem.

OFficii nostri debitum nos admonet, & affectio paterna compellit, ecclesiarum tranquillitatem satagere & earum lites, ac omnimodas vexationes de medio tollere, *&c.* Cum igitur a Romanis pontificibus literas impetraveris ad venerabilem fratrem nostrum Joannem Bracarensem archiepiscopum, ut vel tibi usque ad terminum assignatum, vel deinceps suspensus maneret, *&c.* ipse autem sicut contumax & rebellis, nec venit, nec canonicam excusationem prætendit. Nos itaque de rigore canonico procedentes eum a pontificali officio suspendimus, & suffraganeos suos a personæ suæ obedientia absolvimus, *&c.* quousque de contemptu satisfaciat digne, *&c.*

Cerebrunum consecutus est Gundisalvus primus, qui ab Urbano III. primatus confirmationem (p) obtinuit, suffraganeosque ei signavit Palentinum, (q) Segobriensem, Oxomensem, Conchensem episcopos. Post Gundisalvum (r) Martinus cognomento Pisverga præsul efficitur, qui a Cælestino tertio Alfonsi regis & imperatoris Hispaniæ patruo in primatu confirmatus est. Qui cum cardinalis honore fungeretur, sanctæ ecclesiæ Toletanæ cultum, & majestatem mirifice auxit, impetrata gratia a pontifice Romano, ut in pontificalibus præsulis Toletani dignitates tiaris uterentur: & postquam ipse ad apicem pontificatus pervenit, idipsum thesaurario & scholæ præfecto concessit. Post Martinum Rodericus Ximenius, belli & literarum gloria conspicuus, sedem occupat, qui prælio (s) Navarum de Tolosa insigni, & postea celeberrimo concilio Lateranensi, sub Innocentio tertio interfuit: in altero maximi præsulis, in altero vero militis excellentissimi illustria documenta dedit. Fuit enim acerrimus propugnator atque defensor primatus, & in Romanis archiviis & tabulariis omnia diplomata a Romanis pontificibus data Toletanis præsulibus, diligenter conquisita in unum volumen collegit, & nova alia ad ejusdem primatus confirmationem a pontificibus Innocentio (t) tertio, Honorio tertio, Gregorio nono impetravit. Hujus temporibus acta causa est archiepiscopi Bracarensis, de qua fit mentio in (u) decretalibus. Cum autem ex parte episcopi Bracarensis non esset qui causam tueretur, præsixaque ad respondendum dies elapsa esset, Honorius Roderici primatum confirmavit, & ipsum legati Hispanici honore auxit; ut populi Sarracenorum ad fidem converti saluti aut extirpationi diligentius incumberet. Interfuit Romæ celeberrimo concilio Lateranensi quarto, in quo primatus antiqua jura adversus Hispaniæ archiepiscopos egregie tutatus est. Quæ tamen ibi fuerunt acta, quoniam scitu digna sunt, ex libro manuscripto, qui asservatur in bibliotheca ecclesiæ Toletanæ, excripta huic narrationi libenter atque fideliter annectam.

(p) Ann mini s
(q) Alba caput fix Se censis Joanne adjudi archiep saraugu in ejus tione, jurisdi archiep let. libe doctiss. rita l. 6 c. 33. Gundisa Cerebr consecu est.
(r) Anno mini s Post G salvum Martini Roderi
(s) In b Navarr Tolosa concilio Lateran
(t) Inno tius, ann mini s Honorio no Do 1218. anno D 1231.
(u) Lib. cretaliu cap. Co de restit ne in i grum. Concilio Lateran IV. qu celebra Qui que quot epi interfue

Anno domini ducentesimo supra millesimum, quinta decima die mensis Novembris celebrata est sancta & universalis synodus Romæ in ecclesia sancti Salvatoris, præsidente domino Innocentio papa III. pontificatus ejus anno decimo octavo. In qua fuerunt patriarchæ duo, Constantinopolitanus & Hierosolymitanus. Anthiochenus patriarcha gravi morbo oppressus venire non potuit. Secundum misit pro se vicarium Antadorensem episcopum. Alexandrinus vero patriarcha sub dominio Saracenorum constitutus similiter venire non potuit, sed misit pro se vicarium Petrum diaconum, germanum suum. Unus & septuaginta primates & archiepiscopi huic concilio interfuerunt, episcopi vero cccxxii. abba es autem, & alii religiosi, decani, priores, præpositi, archidiaconi, & alii clerici computari fere non poterant. Deinde procuratorum principum, communitatum, & civitatum, qui ex universis mundi partibus eo confluxerunt, incredibilis fuit numerus. In hac generali synodo Rodericus archiepiscopus Toletanus, & Hispaniarum primas de facultate pontificis Latine concionatus est. Sed quia ex diversis mundi provinciis tam cleri quam laici convenerant, ut omnibus satisfaceret, rationes, & testimonia Latino sermone prolata, laicis & maternis linguis singulis exponebat. Romanis videlicet, Teutonicis, Francis, Anglis, Navarris, & Hispanis. Hujusmodi autem prædicationis expositio valde placuit; utpote quæ admirationem omnibus, propter concionatoris acumen, & ingenii subtilitatem, attulit; cum ab apostolorum tempore auditum non sit, aut scriptum reperiatur, quemquam ad populum eamdem concionem habuisse, tot ac tam diversis linguis cuncta exponendo. In eodem autem concilio obtinuit, ut per decennium legati munere in Hispania fungeretur. Sed ultra permissum est illi, ut cum trecentis illegitime natis dispensare posset; ut ex his ad sacros ordines quidam, alii vero ad beneficia etiam animarum curam habentia, reliqui ad dignitates & honores ejus voluntate promoverentur: & ut cum aliquibus excommunicatis, sacrilegis, irregularibus: & concubinariis dispensaret. Est etiam consecutus, ut quamprimum civitas Hispalensis redderetur cultui Christiano, sine strepitu judicii, jure primatus ecclesiæ Toletanæ subesset. Obtinuit etiam ut omnes

Acta co Lateran

Roder Toler. in hac do mult vilegia consecu

ecclc-

ecclesias, tam cathedrales quam alias, quæ in omnibus Hispaniarum regnis ex Maurorum potestate in Christianorum ditionem pervenirent, posset pro suo libito canonice ordinare, & non solum clericos, sed canonicos & prælatos in eisdem recenter creare. Et quoniam velut umbra cuncta prætereunt, & quæ geruntur in tempore cum tempore dilabuntur, non abs re priscis nostrisque temporibus statuitum est, quæ æterna digna sunt propagatione scriptis mandentur, & monumentis æternis, ut nulla possint oblivione deleri. Ideoque notum sit omnibus hominibus præsentem paginam inspecturis, quod in eodem concilio apud Lateranum prefatus dominus Rodericus Toletanæ sedis archiepiscopus, Hispaniarum primas, impetrata audientia ab eodem papa, proposuit in pleno consistorio coram ipso, & cardinalibus, & pluribus archiepiscopis & episcopis, & abbatibus, & canonici, & aliis clericis querimoniam de Bracarensi, & Compostellano, & Tarraconensi, & Narbonensi archiepiscopis; quod nollent ei, tamquam primati suo, debitam obedientiam præstare. Et ut probaret illorum se primatem esse, ostendit privilegia, & legit, Honorii, Gelasii, Lucii, Hadriani, & ejusdem Innocentii tertii Romanorum pontificum; quibus continebatur, & manifestissime probatur, Toletanum archiepiscopum Hispaniarum esse primatem. Addidit etiam idem archiepiscopus Toletanus habere se alia plura privilegia, & monimenta, & scripta, quibus ostendebatur esse se Hispaniarum primatem. Ostendit etiam eadem die & legit ibi sententiam Jacinthi cardinalis apostolicæ sedis legati, latą in archiepiscopum Bracarensem, qua jubebatur ut Toletano archiepiscopo, tamquam primati suo, obediret. Legit etiam executionem ejusdem Jacinthi missam suffraganeis ecclesiæ Bracarensis, in qua eis præcipiebat, ut Toletano archiepiscopo, tamquam primati suo, debitam reverentiam & obedientiam exhiberent. Unde obnixe petebat, ut jus suum sibi redderetur.

Cui respondit archiepiscopus Bracarensis, qui fuerat ad hoc specialiter citatus, sicut fuit postea per ipsum papam & testes legitimos sufficienter probatum, contestari se litem in præsentia ejusdem papæ, propterea quod non fuerat ad hoc, citatus, & ideo se non debere responsum dare: & sententiam prædicti Jacinthi penitus se ignorare affirmavit. Dominus autem Toletanus, impetrata a domino papa audientia, respondit.

Pater sancte, mirum non est si Bracarensis, qui præsens est, citationem apostolicam, & Toletanæ ecclesiæ primatum, & domini Jacinthi sententiam hac de re latam deneget, seu non erubescat supprimere: cum olim prædecessor suus Burdinus archiepiscopus Bracarensis non solum contra Romanam ecclesiam, quæ omnium ecclesiarum mater est, & magistra, non erubuit recalcitrare: sed tamquam alter Arius visus sit inter catholicos sempiternam schismatis discordiam seminare. Cujus rei talem affero probationem. Cum dominus Bernardus quondam archiepiscopus Toletanus Romanam curiam visitasset, & ad propria rediens per Lemovicensem civitatem transisset, deduxit secum inde clericos & pueros in Toletana ecclesia collocandos & nutriendos: inter quos Burdivum, de quo fit sermo: quem non solum bonis ditavit, sed etiam literis eruditionem curavit: quem deinde creavit archidiaconum Toletanum. Hic vero cooptatus in Conimbricensem episcopatum, antiquum nomen mutavit, & pro Burdino Mauritius appellari voluit. Progressu temporis ad instantiam domini Bernardi, cujus alumnus extiterat, in archiepiscopum Bracarensem assumptus est. Cum autem videret dominum Bernardum senio confectum, immemor acceptorum beneficiorum, deposita ovina pelle, non erubuit lupinam induere. Accessit itaque ad curiam, & a domino Paschali papa secundo obnixe petiit, domino Bernardo sene jam & inutili amoto, in ejus locum se substitueret in Toletana ecclesia. Cujus preces dominus papa tamquam frivolas & inanes nihil fecit. Interim orta est discordia inter Paschalem papam II. & (a) Othonem imperatorem. Hic autem Mauritius, sive Burdinus, existimans notam sibi esse inustam, quod in petitione ecclesiæ Toletanæ repulsam sit passus, accessit ad imperatorem, & modis omnibus ad summum pontificatum ascendere conatus est: & validissimo imperatoris instructus exercitu urbem Romanam ingressus, tamquam sacrilegus & apostata, non erubuit Paschalis veri pontificis apostolicam usurpare sedem, & sumpto Gregorii octavi nomine, commentitiis & falsis bullis, per universum orbem apostolicas, imo apostaticas literas dirigebat. Interim vita functus est Paschalis, in cujus locum suffectus est Gelasius secundus, permanente adhuc discordia mortuus etiam est. Huic successit Alexander tertius (b), qui cum imperatore Othone in gratiam rediit, & pacem inter imperium & ecclesiam Romanam constituit. Deinde Burdinus, seu Mauricius, tamquam sacrilegus & excommunicatus, inclusus est in perpetuum in Calabria in quamdam caveam, in monasterio sanctæ Trinitatis Scapile. Hoc non solum authentica historia testatur, verum etiam laicorum pictura hoc asserit & protestatur. Si quis astantium hac de re dubitat, tollat oculos ad præsentes loci hujus parietes, & videbit hujusmodi historiam picturatam. Erigentes autem oculos omnia, ut dixerat, viderunt: & domini Toletani subtilitatem & peritiam collaudantes, cœperunt tum admurmurare, tum etiam in Domini Bracarensis faciem intendere, quæ magno jam erat rubore perfusa.

Compostellanus similiter eadem die in pleno consistorio respondit:

Pater sancte, certe derisoria videtur petitio domini Roderici, quod ecclesia Compostellana tam antiqua, & nobilis condita in honorem apostoli Jacobi domini consanguinei, qui primo in Hispania verbum domini seminavit, & infinitos ad fidem Christi convertit, cujus corpus in eadem ecclesia requiescit, nunc (quod absit) obediat ecclesiæ Toletanæ.

Dominus autem Rodericus archiepiscopus Toletanus 3 petita & obtenta a domino papa facultate, respondit.

Pater sancte, o utinam causa ista in rationibus reverendi archiepiscopi Compostellani nunc propositis remaneret, & aliæ undique allegationes cessarent, maxime si per prædicta credat se posse defendere Toletanæ ecclesiæ nullam se debere obedientiam: ad quod breviter respondeo. Causa mea derisoria fortasse videbitur, non tamen sapientibus, sed insipientibus. Si antiquitatem Compostellanæ ecclesiæ pro te facere existimas, antiquitas ista centum & novem annorum spatio continetur: quod sic persuadeo. Dominus Callistus papa, ad instantiam principis, cleri, & populorum Hispanæ metropoliticum jus antiquæ & celeberrimæ civitatis Emeritensis Compostellam transtulit, anno domini 1124. tum quia civitatis Emeritensis erat sub dominio Saracenorum constituta, tum quia peregrinantium devotio, qui ob reverentiam beati Jacobi, cujus corpus ibidem creditur esse sepultum, in melius semper cresceret. Nam usque ad hæc tempora oratorium quoddam admodum parvum erat locus ille, in quo nunc sita est Compostellana ecclesia. Antiquior est ergo ecclesia Toletana, quæ fundata est a tempore Eugenii, qui Pauli apostoli fuit discipulus. Si nobilitate ecclesiæ suam tueri causam nititur, propter invocationem beati Jacobi: licet apostolorum appellatio nobilis sit & illustris, nobilior tamen est & illustrior B. Virginis, cujus invocatione & nomine ecclesia quæcumque augustissima & celeberrima efficitur, & potissimum Toletana, quam ipsa Virgo sanctissima præsentia sua invisere voluit, atque dignata est, cum quondam beato Ildefonso archiepiscopo Toletano sacrificium domino offerenti, & omnibus præsentibus, qui divinum audiebant officium, se visibilem præbuit. Si præterea in suæ causæ confirmationem consanguinitatem domini inducit; certe nemo sanæ mentis ignorat, arctiori consanguinitatis vinculo beatam virginem domino copulatam esse, quem concepit, peperit, nutrivit, & usque ad crucis patibulum & sepulcrum secuta est.

Si inducat etiam primam divini verbi promulgationem & plurimorum conversionem ad fidem Christi in Hispania, qui divinam paginam noverunt, testimonium perhibeant. Ego tantum legi datam ei fuisse potestatem prædicandi (c) in Hispania: sed interim, cum per Judæam & Samariam divinam legem seminaret, sub Herode Hierosolymis truncato capite exhalavit animam, & domino reddidit. Quomodo ergo ibi prædicavit, quo nondum ingressus est? Aut sine prædicatione, quos obsecro convertit ad dominum? Memini bene in primis me annis accepisse a quibusdam sanctis monialibus & religiosis viduis, paucos admodum ejus prædicatione ad fidem conversos esse; in qua cum tam exiguos progressus effici videret, in patriam reversus fato functus est. Si nobilitatem etiam sepulturæ inducant, quod ibi divus jaceat Jacobus, libenter assentior cum his qui istud asserunt, licet quidam affirment corpus ejusdem Hierosolymis requieviſſe, postea raptum a discipulis delatum esse & sepultum apud Compostellam. Absit autem, ut propter gloriam hujus primatus asseram corpus beatæ Virginis, quod firmiter credimus in cælestibus cum dominio gloriosum esse, in ecclesia Toletana fuisse aliquando sepultum, pedibus humanis quotidie conculcandum. Membratim enim dilaniari me potius paterer quam ad hoc affirmandum animum adjicere. Videat ergo dominus Compostellanus, an debeat ecclesiæ Toletanæ fasces submittere. Sed omissis rationibus, si placet, respondeat propositæ quæstioni. Dominus autem Compostellanus respondit, quod licet Toletanus esset Hispaniarum primas, quod falsissimum erat, non tamen ejus suffraganei deberent ei in aliqua re obedire: qua responsione multi crediderunt Compostellanum contestatum esse litem.

Pro Tarraconensi autem archiepiscopo, qui non aderat, respondit episcopus Vicensis, suffraganeus ejus, pro se & pro aliis suffraganeis ejus absentibus, Toletanum archiepiscopum nec esse primatem, nec se deberi illi in aliquo obedientiam præstare.

Exceptio Compostellani ep. contra primatum Toletanum.

Replica Roderici contra Compostel. pro primatu.

(c) Beatus Jacobus apostolus, filius Zebedæi in Hispaniam venit, & ibi prædicavit Christi evangelium, & in tota provincia novem tantum ad fidem asserunt convertisse. Verum beatus Gallistus papa in epistola translationis ipsius dicit illum plures fecisse discipulos, sed duodecim habuisse speciales, quorum novem, dum adhuc viveret, in Gallæcia elegisse, præterea dum Cæsaraugustæ prædicationis gratia moratur, virginis Mariæ admonitu templum erexisse ipsi dicatum, quod nunc dicitur, *Nuestra Senora del Pilar*. Atque hæc fuit prima in toto orbe Christianorum ecclesia, in qua semper cultus divinus viguit, estque innumeris nobilitata miraculis. Jacobus vero relictis pluribus in Hispania discipulis, cum reliquis in Judæam redit, ibique martyrium primus omnium apostolorum subiit anno primo Tiberii Cesaris: occisus est 25. die Martii: corpus a discipulis navigio impositum ab Ioppe solventibus in Hispaniam appulit, viri Kal. Augusti. quo die præcipuum ejus festum ab ecclesia colitur, & in civitate Irla situm, domum Compostellam translatum tertio Kal. Januarii: quo die in tota Hispania translatio ejus celebris est

(a) Henricum V. dicere debuerat

(b) Hæc quoque falsissima.

Nar-

Narbonenſis, qui tunc aberat, ſequenti die in pleno A buerunt, cruce eorum erecta, Rodericum Ximenium, & Gilium Albornoz: ſicut etiam maximi reges catholici archiepiſcopos Alfonſum Carrillo, & Petrum Gonzales de Mendoza. Decet ergo regiam majeſtatem primatis crucem præ ſe ferre, ſub cujus tutela ac ſumma potentia ampliſſimas victorias ac triumphos de religionis Chriſtianæ immaniſſimis hoſtibus reportarunt, & quo propenſius ad primatis crucem exaltandam animum adjecerunt, eo excellentiorem ſuis vexillis & inſignibus gloriam contulerunt; in cruce primatus eum venerantes, qui chirographum decreti adverſus nos ſtabilitum abrupit & delevit.

In locum Joannis Contreras cooptatus eſt Joannes Cerezvela, frater Alvari de Luna militiæ divi Jacobi ſupremi magiſtri, qui confirmationem primatus a Martino V. obtinuit. Deinde ad Alfonſum Carillo ſedes derivata eſt, virum certe ſpiritu erecto & cerebroſo præditum quo uſus eſt, non tantum in regni regimine, verum etiam in hac dignitate tuenda, & conſervanda: ipſe namque diſſidia omnia & controverſias ſuper hac re exB citatas non modo compreſſit, ſed penitus extinxit. Nam Alfonſus Carthagena epiſcopus Burgenſis, divinis & humanis literis eruditus, omni ſtudio conatus eſt, ne Toletanus præcedente cruce Burgos veniret: quem nihilo minus urbem ingreſſum Burgenſis ſacris interdixit. Imo & civitas ipſa, cum ſibi perſuaſiſſet ab antiqua illa auctoritate ſe dejici, (qua veluti Caſtellæ caput Toleto nititur in omnibus comitiis præire) ſi primati eccleſiæ Toletanæ ſe ſubderet, ingreſſum urbis archiepiſcopo intercluſit, idque armis impedire conata eſt. Nihil tamen profecit; nam Toletanus coram Joanne ſecundo rege de vi & civitatis oppreſſione conqueſtus, ad ſupremum ſenatum cauſſam remiſit; quo etiam Burgenſis ſe contulit: ibique omnia ſunt exhibita diplomata Romanorum pontificum ſuperius memorata & ultimum etiam Martini quinti Joanni Contreras conceſſum. Quibus conſideratis, epiſcopo (f) Burgenſi præceptum eſt, ne Toletani archiepiſcopi antiquum jus perverteret. Cumque Burgenſis cauſſa caderet, ſacrorum prohibitiones atque interC dicta ſublata ſunt: etiam ſenatui civitatis in mandatis datum eſt, ne veteri præſulem Toletanum poſſeſſione dejiceret; quod & fecerunt epiſcopus & civitas. Et Alfonſus Carillo facultate uſus, poſſeſſione recuperata, ſublata cruce Burgos iterum ingreditur, luſtratque omnia ejus diœceſis opida. Cauſſa nihilo minus vehementius agitabatur, donec compoſita per arbitros in hunc modum eſt; videlicet, ut Toletanus antiſtes epiſcopum Burgenſem immediatum ſedi apoſtolicæ cognoſceret & fateretur; Burgenſis vero Toletanum, ut primatem Hiſpaniarum, qui poſſet in univerſa Burgenſi diœceſi ſublatam crucem præ ſe ferre, & populum benedicere, & publice & private ſacra peragere. Hoc autem decretum inviolabili utriuſque jurejurando ſtabilitum eſt. Qua in re Alfonſus Carillo præſtantioris animi atque majoris virtutis documenta dedit, quam Gundiſalvus ſecundus, qui amicitiæ cauſſa (g) cum Petro Burgenſi, crucem puD blice, dum Burgos ingrederetur, non erexit, licet coram notario profeſſus ſit, nolle ſe præjudicium aliquod primatui inferre, ſed tantum amicitiæ priſtinæ conſulere. Etiam Gometius Manrichius reprehenſione non caret; nam epiſcopatu Burgenſi vacante, cum ipſe una cum Enrichio ſecundo rege Burgos ingreſſus eſſet, iniquam cum Burgenſibus de primatu pactionem fecit; ut aperte conſtat ex ejus proteſtatione, ab eadem civitate exhibita, cum Petrus Tenorius archiepiſcopus ad regalia comitia eſſet vocatus, quæ Joannes primus rex Burgis haberi inſtituerat: qui etiam reclamante populo Burgenſi, non niſi cruce elata civitatem ingredi voluit, ut in archivis eccleſiæ Toletanæ latius teſtatum reperitur. Et quoniam literis Joannis regis in gratiam Alfonſi Carillo datis multa continentur animadverſione digna, quippe quæ complectantur ea quæ ad jus primatus & auE ctoritatem ſpectant, non abs re fore putavi, ſi eas hic inſererem, non verſas in Latinum idioma, ſed eodem quo datæ fuerunt vernaculo, in quo eſt ſumma gravitas & auctoritas.

Exceptio Tarraconenſis & Narbonenſis epiſc. contra primatum Toletan. Primatus Roderico adjudicatus.

(a) Hanc controverſiam vide apud Zuri. ann. lib. 6.

(b) Hanc conſtitutionem edidit Petrus de Luna archiepiſcopus Cæſaraug. in qua continebatur, ut nullus archiepiſcopus crucem afferret in provincia Cæſaraug. ſub anathematis pœna, & ceſſatione divinorum officiorum: id patet ex diplomatibus eccleſ Tolet. & Zuurita,

(c) Filius Ferdinandi tertij ex prima uxore.

(d) Conc. Lugdunenſ. de proceſſione Spirit. ſancti, anno dom. 1246.

Joannes infans epiſc. Tolet. defendit Tolet. primatum.

(e) multa hic falſa aut dubia.

Joannes Contreras epiſc. Tolet. primatus defenſor.

Joannes Cerezvela epiſcopus Tolet. qui pro primatu Tolet.

(f) Anno dom. 144

(g) Anno dom. 144 die 27. Auguſti.

DON IVAN POR LA GRACIA DE DIOS Rey de Caſtilla, de Toledo, de Galizia, de Sevilla, de Cordoua, de Murcia, de Iaen, del Algarve, de Algezira, ſeñor de Vizcaya, y de Moliana. A vos el reverendo padre don Alonſo, obiſpo de la yglesia de la muy noble ciudad de Burgos cabeça de Caſtilla, mi camara, oydor de la mi audientia, è mi refrendario, è del mi conſejo, como a quel que precio, è de quien mucho fio.

Literæ Joannis regis gratiam Alfonſi Carillo datæ.

YA ſabedes el debate y queſtion que ha ſido entre el reverendo padre en Chriſto don Alfonſo Carillo arçobiſpo de Toledo, primado de les Eſpañas, è chancilièr major de Caſtilla, è del mi conſejo de la una parte, y vos de la otra: ſobre razon que el dicho arçobiſpo metio en eſſa çiudad la Cruz inſieſta al tiempo que en ella entrò, è el entredicho que por la dicha cauſſa vos puſiſtes, y mandaſtes guardar en la dicha vueſtra yglesia,

ſia, y en las otras yglesias de essa ciudad; è en como el dicho arçobiſpo embio à mi ſobre ellos ſus menſageros; è anſi meſmo vos veniſtes por vueſtra perſona à las coſas que ante mi y en el mi conſejo fueron propueſtas è alegadas por ambas las dichas partes, cada uno en guarda de ſu derecho: y lo que por mi fue mandado è acordado que por entonces ſe fizieſſe; de que mas largamente ſe face mencion en ciertos mis autos, que ſobre ello yo mando dar. E agora por parte del dicho arçobiſpo fue propueſto y alegado ante mi, y en el mi conſejo, que ſu derecho, en eſta parte, è de ſu dignidad è primacia eſtà muy claro, ſegon ſe contiene en ciertas bulas, que ſobre ello fueron hallades en el ſagrario de la ſanta yglesia de la muy noble ciudad de Toledo: los tranſumptos y copias de las quales autorizados è autenticados le fueron embiados por el cabildo de la dicha ſu yglesia: por las quales ſe contiene expreſſamente, que los arçobiſpos de Toledo ſon primados, no ſolo de las yglesias de mis reynos, mas de todas las otras yglesias de los reynos de las Eſpañas, ſegun que lo fueron antiguamente, antes que los Moros, enemigos de nueſtra ſanta fee, ganaſſen eſtos mis reynos, è los otros reynos de las dichas Eſpañas; è que eſpecialmente agora en nueſtro tiempos el papa Martin V. de bienaventurada recordacion dio ſus bulas à don Iuan de Riaça, arçobiſpo que fue de Toledo, primado de las Eſpañas chancillèt major de Caſtilla: por el tenor de las quales, por la autoridad apoſtolica dicerniò, y declarò, è eſtableciò, que el dicho arçobiſpo de Toledo, è ſus ſucceſſores, en las capillas del dicho papa Martin, è de los otros papas ſus ſucceſſores, y en los generales conſiſtorios è concilios, y en otros qualeſquier lugares publicos è privados, tuvieſſen lugar, y fueſſen antepueſtos è preferidos, allende de los protonotarios de la ſede apoſtolica, è allende de todos los otros arzobiſpos que antes dellos avian ſeido promovidos, que primados è electores del imperio non fueſſen. E otroſi, que el dicho arçobiſpo de Toledo, è ſus ſucceſſores, libre y licitamente puedan uſar è gozar de todas è qualeſquier pretogativas, è privilegios, è inſignias, que en qualquier manera puedan competer à los venerables patriarcas, à ſemejança de los quales ſon los primados: è han eſſa meſma dignidad, è ſon de enſalzar igualmente por adminiculos de eſſa meſma preeminencia è honor, aunque ayan diverſos nombres. Lo qual todo el dicho papa Martin conſtituyò, è decerniò, è declarò, è mandò que ſe guardaſſe aſſi irrefragable y perpetuamente en todos los tiempos advenideros, no embargantes qualeſquier conſtituciones apoſtolicas è eſtatutos, è coſtumbres de qualeſquier yglesias, è lugares, aunque fueſſen confirmados por la ſede apoſtolica, o por qualquier juramento, o en otra qualquier manera; ni otras qualeſquier coſas que en contrario fueſſen: è diputò ciertos executores, à los quales mandò, que lo fizieſſen aſſi guardar, è dieſſen para ello toda ayuda; è non permitieſſen que el dicho arçobiſpo de Toledo, ni ſus ſucceſſores, ni alguno dellos, fueſſen moleſtados dende en adelante en alguna manera contra lo ſuſo dicho; è que compliesſen por toda cenſura eccleſiaſtica à qualeſquier contraditores: ſegun eue eſto y otros coſas mas largamente ſe contiene en las dichas bulas. Segun lo qual fue viſto en el mi conſejo, que el dicho arçobiſpodon Alfonſo Carrillo, como primado de las Eſpañas igual de patriarca, puede inſieſta è alçada traer la dicha Cruz, non ſolamente en vueſtra yglesia y dioceſi, y en todas las otras yglesias y dioceſis de mis reynos, anſi de arçobiſpos, como de obiſpos, quancoquier que ſeades eſſentos, mas auu en todas las Eſpañas como en provincia de ſu primacia, o patriarcado. E que pues el papa otorgò eſto à los arçobiſpos de Toledos, lo qual redunda en gran ſervicio mio, è honor de la corona real de mis reynos, no eſtà en razon que le ſea embargado por vos, ni por los prelados, arçobiſpos, ni obiſpos, ni otros qualeſquier de las yglesias de mis reynos: è que no ſolo yo devo mandar que en mis reynos ſe faga y guarde anſi, mas procurar, con todas mis fuerças, que en los otros reynos de las Eſpañas ſea guardada eſta prerogativa è preeminencia a los arçobiſpos de Toledo, como primados, o patriarcas de las dichas Eſpañas. Lo qual no es ſin cauſa, pues como vos bien ſabedes, la muy noble ciudad de Toledo es metropolitana en todos las Eſpañas, e la ſancta yglesia della es una de las quatro majores de todo el mundo. Por lo qual con gran razon los ſantos padres de la yglesia de Dios antiquamente dieron y ortorgaron la primacia o patriarcado de las Eſpañas a los arçobiſpos de Toledo, è deſpues que la tierra ſe ganò del poder de los Moros, gela reſtituyeron è tornaron, ſegun y en el eſtado que antiguamente la tenian. E agora poſtrimera è nuevamente gela renovò; e conſtituyò è decerniò, è declarò el dicho papa Martino V. por las dichas ſus bulas. Majormente que yo ſo bien cierto, que el dicho arçobiſpo don Iuan de Riaza todo el tiempo que anduvo comigo en mi corte, traxo la Cruz inſieſta por qualeſquier cuidades, villas, è lugares, è dioceſis de qualeſquier arçobiſpados è obiſpados de los dichos mis reynos quantoquier que ſe digan ſer eſſentos donde yo iva, y el comigo: eſpecialmente nor villas y lugares de la dioceſi de vueſtro obiſpado. E aun ſo informado por perſonas diunas de creer, que deſpues que el dicho papa Martin le dio y concedio las dichas bulas, ſiempre traxo Cruz inſieſta por qualeſquier partes fuera de mis reynos do quier que anduvo: è ſpecialmente, que el è los otros por mi diputados ſobre los debates que eran entre mi è los reyes de Aragon è de Navarra, ovieron de entrar en Aragon, y ſeñaladamente en Taraçona, el dicho arçobiſpo ſiempre metio o traxo la Cruz alçada è inſieſta ante ſi: è que le ſue tolerado por los prelados, non ſolo de mis reynos, mas fuera dellos. Segun lo qual, grave coſe ſeria, que agora le fueſſe impedido por vos, ni por otro prelado, arçopiſpo, ny obiſpo de mis reynos; nin ſeria coſa razonable, pre prejudicaſſe al dicho arçobiſpo, nin a ſu dignidad, e yglesia, qualeſquier autos que algunos ſus predeceſſores contra eſto huviſſen ſecho, o conſentido: majormente pues deſpues de toto a quello el dicho papa Martin V. conſtituyò, e decerniò, è declarò que el dicho don Iuan arçobiſpo de Toledo, y ſus ſucceſſores igualmente, ſin otra differentia, nin diſtincion real, pudieſſen gozar è gozaſſen de las inſignias è prerogattvas è privilegios que a los patriarcas en qualquier manera pueden competer. Por que vos ruego, è mando, que veades los dichos tranſumptos è copias de las dichas bulas autorizadas, que en eſta razon vos ſeran monſtradas: è conformando vos con ellas, como de razon lo devedes fazer, è anſi miſmo con mi voluntad en eſta parte eſpecialmente por eſto redundar tanto en ſervicio mio, è honor de la corona real de mis reynos, como ſuſo es dicho: è por que ſi por vos les fueſſe contradicho, ſeria dar exemplo a los otros prelados, no ſolo de mis reynos, mas aun de fuera dellos, para fazer ſemejantes contradiciones, dedes lugar que el dicho arçobiſpo, como primado de las Eſpañas, ſin embargo, ni contradicion vueſtra libremente pueda fazer traer ante ſi inſieſta è alçada la Cruz por eſſa cuidad y vueſtra dioceſi, pues ſe alla por las dichas bulas que licita y libremente le compete lo ſuſo dicho, como inſignias de ſu primacia, o patriarchado, è lo puede bien fazer: è luego alcedes de todo el entredicho, que por la dicha cauſa oviſtes pueſto, è publicado, o daclarado en eſſa ciudad: en lo qual me fare des ſingular plazer è ſervicio: è por coſa alguna non cumple que fragades ende al; capor eſta miſma via entiendo mandar, que lo guarden todos los otro prelados de mis reynos, aſſi arçobiſpoo, como obiſpos, è otros qualeſquier: è procurar è trabajar, porque ſe guarde en ſien todas las Eſpañas. E por eſto no es mi intencion de prejudicar, ni que ſe haga prejudicio alguno a vos, ni a vueſtra yglesia è dignidad en otras coſas algunas, tocantes a la ingenuidad è eſſencion de vueſtra yglesia è dignidad: mas que vos quedam ſiempre a ſalvo en todas otras qualeſquier coſas como dicho es. Dada en la villa del Navarre, veynte dias de Agoſto año del nacimiento de nueſtro ſeñor Jeſu Chriſto de mil y quatrocientos è quarenta y ocho años. Yo el Rey. Yo el doctor Fernando Diaz de Toledo, oydor e referendario del rey, e ſu ſecretario, lo fize eſcrivir por ſu mandado.

Alfonſus Carillo uſus eſt primatu

Demum Alfonſus Carillo eodem jure primatus uſus eſt in regalibus comitiis habitis in opido *Fontiduefia*, quo epiſcopi omnes Hiſpaniæ congregati ſunt, illiſque præfuit, & primum locum in ſedendo & dicendo inter omnes obtinuit; cum tamen adeſſet ibi Petrus Gonzalez de Mendoza epiſc. Seguntinus, & eccleſiæ Romanæ cardinalis. Et non ſolum archiepiſc. ipſi Tolet. quoties conventus eccleſiaſtici fiunt, ceteris etiam cardinalibus, dum epiſcopi ſint, & antiquioribus archiepiſc. præferuntur: verum etiamſi forte Toletana ſedes apoſtolico gubernatore regatur, ipſe rector reliquis Hiſpaniæ epiſcopis præminet, ut (a) Joanne ſecundo regnante evenit: nam Petro Tenorio vita functo, ſedes Toletana per aliquot annos præſule caruit: verum Petro a Luna conceſſione Benedicti papæ patrui ſui pontificium adepto, non ſuffragante capitulo, adduci rex non potuit, ut illum in ſedem admitteret, niſi capituli Toletani præceſſiſſet electio. Dum hæc agebantur, octo ferme annos rexit & adminiſtravit eccleſiam Toletanam Joann. epiſcopus Seguntinus qui in regalibus comitiis Toleti habitis, in conventu eccleſiaſtico epiſcoporum primus ſedit, & primus ſententiam dixit; non pro ſe tantum, verum etiam pro omnibus epiſcopis qui aderant & aberant. Imo, & quod majus eſt, teſtamentum a rege (b) Henrico factum ſigillo muniri voluit gubernatoris epiſc. Seguntini, ut referentis Hiſpaniæ primatis auctoritatem.

(a) In chronico Joann. ſecundi regis Caſtellæ.

(b) Hiſtoria Henrici, c. 16.

Petrus Gonzalez de Mendoza, qui Alfonſo Carillo ſucceſſit, (ambo genere illuſtres, & ex nobilibus Hiſpaniæ familiis orti) ſupremam hanc auctoritatem tueri & augere curavit: quod & re fecit: nam in omni Hiſp. & Narbon. Gallia crucem erectam, ut primatis inſigne, præ ſe tulit; quam argenteam & deauratam, in teſtimonium juris atque dignitatis hujuſmodi, ſanctæ eccleſiæ Tolet. legavit his verbis.

Petrus Mendoza epiſcopus Tolet.

Otroſi, porque la nueſtra Cruz, que eb ſeñal de primado avemos traydo ante nos por las provincias de Santiago, Sevilla, Granada, Carogoça, Valencia, Tarracona, Narbona, y por las dioceſis de las yglesias que ſe

Legatum Mendoza.

dizen essentas de los metropolitanos suso dichos, adunde nos avemos estado, es la primera Cruz que se puso sobre la mas alta torre de la Alhambra de la ciudad de Granada, al tiempo que fue ganada, è quitada de poder de los Moros infieles, enemigos de nuestra santa fee catolica; adonde en la toma de las mas principales ciudades del dicho reyno de Granada nos hallamos con la dicha Cruz en servicio de Dios nuestro señor, è del rey è de la reyna mis señores, cum nuestra gente y estado: mandamos que la dicha nuestra Cruz, con su hasta guarnida de plata, assi como la nos traemos, se a puesta en el sagrario de la dicha nuestra santa yglesia, en memoria de tan gran victoria, è por decor è honor della; è de los prelados della: è alli queremos que este perpetuamente, è que no pueda ser sacada dende, sino a las processiones.

Franciscus Ximenius quid pro Tolet. primatu.

Franciscus Ximenius Cisneros cardinalis, acerrime etiam tutatus est dignitatem suam: nam cum iter ageret per Castellam, & Aragoniam, semper cruce est usus, & de primatu contendit cum Alfonso Fonseca archiepiscopo Compostellano: adversus quem, ut primas, inhibitorias litteras dedit: quod ægerrime Compostellanus ferens, caussam defendit libello exhibito eleganti satis & acuto, sed a veritate alieno.

Joannes Tavera defensor primatus Tolet.

(a) Onuphrius de cardinalibus, Garsias creatus in quinta creatione Clementis VII. ann D.1619.

(b) Eodem

Postea Joannes Tavera cardinalis eadem usus est auctoritate in comitiis Toleti habitis jussu imperatoris Caroli V. ibi enim ecclesiasticæ congregationi totius regni coactæ cum magna sui nominis gloria præfuit. Inter alios, qui in eum locum convenerunt, fuit Garsias Loaisa, cardinalis, & præsul Hispalensis, qui in (a) cardinalitiæ dignitatis antiquitate Toletano anteerat. Inter eos, ut erant viri sapientia præstantes, urbanissima contentio & comitatis plenissima de priori loco exorta est. Dicebat enim (b) cardinalis Tavera, primum locum cardinali Loaisæ non sibi deberi, propter cardinalatus antiquitatem. E contra vero cardinalis Garsias Loaisa, primam in omnibus congregationibus sedem Toletano præsuli, quod Hispaniarum primas esset, jure conferri asserebat: cujus tandem sententiæ ut æquior vicit, amboque in capite sederunt, licet digniorem tenuit locum Joannes Tavera, qui jure primatus auctoritatem præsidis in omnibus semper exercuit. Exteri etiam doctores jurisconsulti primatum ecclesiæ Toletanæ comprobant, præsertim Alexandrinus ex c. Cum longe. 63. d. & Speculator, titul. de dispens. §. Sunt quoque nonnulli; & Alb ericus in rubric. ff. de statu homin. Quam sententiam Alberici Felinus maxime probat in rubric. de major. & obed. Noviſſime etiam in conc. Trident. inter Petrum Guerrero archiepisc. Granatensem & Bartholomæum a Sanctis Bracarensem orta est quæstio, patribus concilii judicantibus Granatensi antiquitatem consecrationis esse servandam, præferendumque Bracarensi, in loco & voce,

anno, postea Tavera Primatus let. de ditur a sconsult. Epilogus storis primat Tolet.

Hunc igitur cursum ecclesiæ Toletanæ, primatus ab Eugenio primo præsule usque in hanc ætatem habuit: & licet (ut sunt res humanæ) vicissitudinibus variis & commutationibus, veluti procellis, agitatus fuerit, semper tamen in tam longa continuataque serie tot pontificum maximorum, tot imperatorum, & regum Gothorum, Vandalorum, Svevorum, Castellanorum, illibatus firmusque permansit. Tametsi temporum injuria aut hominum odio labi cœpit, quam primum restituta est Toletana urbs cultui Christiano, primatus est iterum erectus restitutusque. Ex quo conjectari licet: divino afflante Spiritu, ex apostolis manasse, radicesque egisse, & eodem sancto numine curante, beataque virgine Maria, sub cujus tutela militat, deprecante, reliquum temporis cursum, usque ad extremum judicii diem, beato felicique progressu acturum.

CONCILIUM EGARENSE IN EGARA,

ANNO CHRISTI 614.

LOCO PROV. TARRACONENSIS.

[a] Sub Sisebuto anno regni ejus tertio æra DCLII. anno domini (1) DCXIV. sub Bonifacio IV.

In nomine domini nostri Jesu Christi, sub die Idus Januarias, anno feliciter tertio glorioſissimi domini nostri Sisebuti regis.

Ejus exemplar supra positum.

COnvenientes in unum episcopi provinciæ Tarraconensis in locum Egara, id sancta instituit synodus, ut constitutio, quæ dudum in anno tertio decimo regni divæ memoriæ Reccaredi regis, in concilio Oscensi constituta quidem, sed conscripta minime fuit confirmata, ut in perpetuum valitura perduret. Et omne quidquid ex castimonia presbyterorum, & inferius clericorum conscriptum fuit, eadem forma etiam de omnibus episcopis sub tali industria sollertiaque omni tempore pepigendo scrutetur, ut auxiliante domino, & adminiculante, talis vitæ solicitudinem nulla (quod absit) reprehensionis occasio subripere aliquando prævaleat.

SUBSCRIPTIONES.

[b] Eusebius subscripsi.
Mumius subscripsi.
Joannes subscripsi.
Maximus subscripsi.
Emila subscripsi.
Rufinus subscripsi.
Visus subscripsi.
Vincentius subscripsi.
Stephanus subscripsi.
Pompedius subscripsi.
Sintharius subscripsi.
Justus subscripsi.
Maximus presbyter agens vicem domini mei Stephani episcopi subscripsi.
*Fructuosus in Christi nomine diaconus, agens vicem domini mei [c] Gomarelli episcopi, subscripsi.

NOTÆ GARSIÆ LOAISÆ.

a *Sub Sisebuto.*) Sisebutus rex successit Gundemaro, regnavit annos octo, anno domini 612. æra 650. Eo imperante coactum est apud Egaram concilium. Est Egara in provincia Tarraconensi. In codice manuscripto legi *Exara*.

b *Eusebius.*) Eusebius episcopus Tarraconensis erat, ut ex epistola Gundemari apparet, & provinciæ Tarraconensis metropolitanus: Mumius Calaguritanus: Joannes Gerundensis: Maximus Cæsarauguſtanus: Emila, [1] sive Emilianus, Barcinonensis: Rufinus (lege Pisinus) Eliberitanus: Visus (lege Victulatius) Laverricensis: Vincentius Bigastrensis: Stephanus Oretanus.

c *Gomarelli.*) Goma Olypponensis subscribit in epistola Gundemari.

STEFANI BALUZII TUTELENSIS DISSERTATIO DE EPISCOPATU Egarensi.

Ad PHILIPPUM LABBEUM *Presbyterum e societate* JESU.

DUbitatum video a viris perquam eruditis, Philippe Labbee, ubinam tandem gentium sita fuerit Egara, sedes olim Episcopalis, in qua habitum fuit concilium Egarense anno DCXIV. sub Sisebuto rege Gothorum

1 In hujus consilii Epigraphe dicitur celebratum *sub die Idus Januarias, anno tertio Sisebuti regis*; qui cum annus 612. post idus Februarias regnum iniisset, mensis Januarius tertii anni regni Sisebuti incidit in Januarium anni Christi 615. Quare hallucinatus est Labbeus in editione Conciliorum, ubi Concilium Egarense cum anno Christi 614. connectit. *Ex Pagio ad ann. Ch. 615. num. 16.*

rum in Hiſpania ; ac tametſi omnes conſentiant, id quod notiſſimum eſt, Egarenſem eccleſiam fuiſſe ſuffraganeam eccleſiæ Tarraconenſis, Egara diu quæſita, vix tandem reperta eſt. Sane vir eruditiſſimus, & Hiſpanicarum rerum elegantiſſimus ſcriptor, Joannes Mariana, obſervavit eam fuiſſe ſitam præter Barcinonem & Gerundam ; quod intelligeret, ut ego qui lem arbitror, vetuſtas notitias eam ſemper conlocare inter Barcinonem, Gerundam, & Auſonam. Quare mirari ſubit, cur Joanni Garſiæ viſum ſit Egaram referri poſſe ad locum quemdam Cæſarauguſtæ vicinum, cui nomen eſt *Geo de los Cavaleros*. Laudanda eſt ſapientia Joannis Vaſæi, non contemnendi ſcriptoris, qui cum Egaram reperire non potuiſſet, ingenue id faſſus eſt, neque cogitationem ſuam convertit ad conjecturas parum probabiles. Unus Philippus Ferrarius Alexandrinus, vir alienigena, Egara ubinam fuerit, indicavit ; Terracinamque eſſe docuit, oppidum haud procul Barcinone ac Minoriſſa, quod hodie *Terraſſa* dicitur ab incolis. *Egara, Terraſſa*, (inquit ille in Lexico geographico) *urbs olim epiſcopalis Hiſpaniæ Tarraconenſis, ſub archiepiſcopo Tarraconenſi, nunc oppidum Cataloniæ inter Barcinonem & Minoriſſam, a Barcinone IV. leucis ; cujus urbis extant aliquot veſtigia, & S. Pedro de Tarraſſa locus nominatur. Ejuſque epiſcopatur Barcinonenſi copulatus eſt*. Nolim autem mihi tantum arrogare, ut arbiter eſſe velim finium regundorum, litemque componere inter tantos viros. Quia tamen res iſta utilis eſſe poteſt, & non injucunda, diſſertionem edere inſtitui de epiſcopatu Egarenſi ; tibique eam inſcribere in primis placuit, vir clariſſime, qui rei publicæ cauſſa magnam illam & nobilem conciliorum omnium editionem aggreſſus es. Sed ante quam deſtinata componam, proponenda eſt brevis deſcriptio oppidi Terraciæ, ubi ſitam olim fuiſſe Egaram manifeſtis, ut arbitror, argumentis evincam.

Mariana lib. 7. rer. Hiſpan. c. 15.

Igitur Terracinenſe oppidum, quod hodie TERRASSA dicitur, in ea provinciæ Tarraconenſis parte ſitum eſt quæ nunc Catalonia dicitur XVI. M. P. ab urbe Barcinonenſi, & IV. M. P. a Rubricato fluvio, in regione Vallenſi poſitum videlicet inter Barcinonem, Minoriſſam, & Auſonam, ad rivulum quemdam *Arenas* vulgo dictum, quod aqua fere careat, niſi quum hybernis intumuit imbribus. Priſcis autem temporibus, ſita hoc loco fuit Egara : quæ proprium habuit epiſcopum, donec tranſgreſſi ex Africa in Hiſpaniam Saraceni, quidquid ultra Iberum eſt vaſtavere ; eoque tranſito, pars quoque cladis invaſit urbes quæ nunc in Catalonia habitantur. Ad ea enim tempora referendam eſſe everſionem Egaræ, hinc colligitur, quod nulli ſedis illius epiſcopi reperiuntur poſt Maurorum in Hiſpanias adventum. Deſtructa itaque eccleſia Egarenſis, adjecta diœceſi Barcinonenſi, utpote finitimæ, pro more illarum tempeſtatum ; quemadmodum provincia Tarrasonenſis integra, archiepiſcopo Narbonenſi tum ſubjecta eſt, qui, ſi Galliam ſpectes, omnium vicinior erat Hiſpaniæ Tarraconenſis. Nam Tarraconem ipſam, & quicquid ultra Rubricatum eſt, Saraceni tenebant ; eratque in hoc fluvio conſtitutus limes Hiſpaniarum, & regni Francici : poſtquam ea provincia in jus ac ditionem regum Francorum tranſiit. Deinceps ergo Egara paruit conſtitutis epiſcopi Barcinonenſis, & ab eo ſacra petiit, citra omnem controverſiam. Unde factum ut anno DCCC. LXXIV. jus ſedi ſuæ quæſitum retinere cupiens Frodoinus epiſcopus Barcinonenſis, in Attiniaco palatio conſtitutus ; coram Karolo Calvo Francorum rege conqueſtus ſit, quod *caſtrum Terracinenſe ſuæ ſubditum poteſtati, factione Bajonis per preſbyteri inſolentiam ſuo reſultaret miniſterio*, id eſt epiſcopi Barcinonenſis juſſa detrectaret, neque eum haberet pro epiſcopo. Sane Cæſarius abbas, qui circa annum DCCCC. LXX. Tarraconenſis metropoleos dignitatem reſtaurare tentavit, irrito quamvis conatu, cathedrales quoque eccleſias ei ſubjectas reparare cupiebat, & in his Egarenſem ; ut patet ex ejus literis ad Romanum pontificem ſcriptis, quæ nondum editæ ſunt. Fuerat enim illic, ut dixi ſedes epiſcopalis, ante Maurorum adventum : cujus epiſcopi variis Hiſpaniæ conciliis interfuerunt uſque ad annum DC. XCIII. ut patebit ex ſequenti epiſcoporum Egarenſium ſerie.

Nebridius epiſcopus Egarenſis interfuit concilio Tarraconenſi anno D. XVI. *& Gerundenſi anno* D. XVII.

Taurus, concilio Ilerdenſi anno D. XXIV.

Sophronius, concilio Toletano III. *anno* D. LXXXIX. *& Cæſarauguſtano anno* D. XCII.

Ilergius, concilio Barcinonenſi anno D. XCIX. *& decreto Gundemari regis anno* DC. X.

Eugenius, concilio Toletano IV. *anno* DC. XXXIII. *Vincentius, concilio Toletano* VIII. *anno* DC. LIII. *per Servandum archipreſbyterum.*

Joannes, concilio Toletano XV. *anno* DC. LXXXVIII. *& XVI. anno* DC. XCIII. *itemque* XIII. *anno* DC. LXXXIII. *per Samuelem preſbyterum.*

Sitam fuiſſe Egaram inter Barcinonem, Gerundam, & Auſonam, colligi abunde poteſt ex antiquis notitiis. Sed tamen extat diviſio diœceſeon regni Gothorum a VVamba rege decreta ; quæ edita eſt a Joanne Garſia in notis ad concilium Lucenſe ſub Theodemiro, & in chronico Lucæ Tudenſis : ex qua manifeſte patet contiguam diœceſi Barcinonenſi fuiſſe diœceſim Egarenſem, itemque diœceſi Gerundenſi, ac Dertoſenſi. Nam rex VVamba jubet eos eſſe limites diœceſeos Barcinonenſis, ut teneat *uſque Bordel* ; Egara vero *teneat de Bordel* uſque *Paladera* ; Gerunda autem *de Palada* (quod eſt haud dubie *Paladera*) *uſque Juſtemate*. At parte ex alia, Egara tenet *de Monteſa uſque Portellam* ; Dertoſa vero, *de Portella uſque Dentam*. Qui ſitus omnino congruit oppido Terracinenſi ; quod inter Barcinonem, Gerundam, Auſonam, & Dertoſam ſitum eſt, quamvis longo intervallo a Dertoſa & Gerunda disjunctum. Quoniam vero vocabula illa, quæ fines harum diœceſum deſignant, periere ; hinc factum ut difficile ſit, ac ferme impoſſibile limites Egarenſis diœceſeos aſſignare, ſatiſque ſit digitum, ut fieri ſolet, ad fontes intendiſſe.

Amiſerat autem Egara nomen ſuum ævo Karoli Calvi ; ut patet ex conqueſtione Frodoini epiſcopi Barcinonenſis, cujus ſupra facta mentio eſt. Sed præterea idem Karolus Calvus mentionem caſtri Terracinenſis facit in præcepto dato anno DCCC. XLIV. in gratiam Gothorum ſive Hiſpanorum *intra Barcinonam vel Terracium caſtellum* habitantium : quorum progenitores, ut Saracenorum immanitati ſe ſubtraherent, ad ea loca confugerant. Terraciæ quoque meminit Lotharius rex Franciæ, Ludovici Tranſmarini filius, in præcepto quod anno DCCCC. LXXVIII. confectum eſt in gratiam monaſterii ſancti Cucuphatis, in regione Vallenſi.

Quamvis autem exciſa Egara fuerit, in cujus ruderibus, ut conjectura ſuadet, ædificatum fuit caſtrum Terracinenſe adverſus Saracenorum incurſus ; non adeo tamen abolitum erat ejus nomen ſub ſecunda regum noſtrorum ſtirpe, & ſub initia tertiæ, quin interdum revocaretur in memoriam hominum. Quippe in Chartulario eccleſiæ Barcinonenſis extant literæ Borrelli comitis, Petri epiſcopi, & aliorum quorumdam ; datæ XII. *Kal. Januarii, anno* XII. *regni Leutharii filii Ludovici*, hoc eſt, anno DCCCC. LVIII. qui fuit duodecimus regni Lotharii ; in quibus hi viri donant eccleſiæ Barcinonenſi *omnes eccleſias de Terracia & de Egara, cum parochias decimas, & primicias, & omne uſum ipſas eccleſias pertinentium*. Anno dein M. XXXV. Guilabertus epiſcopus Barcinonenſis dedit *canonicæ Barcinonenſi*, id eſt, capitulo canonicorum Barcinonenſium, *eccleſiam ſanctæ Eulaliæ, quæ eſt ſita in Egara, & in Terracia*.

Probant hæc quidem Egaram fuiſſe ſitam in Terracia, atque adeo Barcinonis vicinam fuiſſe ; ut plane impoſterum dubitari non poſſit de poſitu civitatis Egarenſis. Sed tamen iſtud negotium apertius conficietur, adductis literis Raimundi epiſcopi Barcinonenſis ; quæ extant in archivo prioratus ſancti Petri de Terracia, unde illas deſcribi curaverat illuſtriſſimus vir Petrus de Marca Pariſienſis archiepiſcopus, quum viſitatoris generalis munere fungeretur in Catalonia.

Anno incarnationis dominicæ milleſimo centeſimo duodecimo, æra milleſima centeſima quinquageſima, quarto Nonas Januarii, communi utilitati providentes venerabilis Raimundus Dei nutu Barcinonenſium epiſcopus & canonicorum ſibi commiſſorum conventus inferius annotatus, necnon & aliorum clericorum quam plurimus occurſus, cum ingenti etiam plebium multitudine, & militum nobilium ibidem advenientium non minor acceſſus, convenerunt ad conſecrationem domus Dei, in honorem ejuſdem genitricis Dei Mariæ, in comitatu Barcinonenſi, in termino Tarraciæ, juxta eccleſiam parochialem ſancti Petri, in loco eodem ubi antiquitus EGARENSIS SEDES, erat conſtructa. Die ſiquidem conſecrationis confirmaverunt prædictæ eccleſiæ quicquid poſſeſſionum habebat vel habere debebat ubique &c.

Hæc ſunt, vir clariſſime, quæ de epiſcopatu Egarenſi reperiri poſſe arbitror. Tu vero illa recenſebis pro tua ſapientia & eruditione ; & ſi quid rectius iſtis noveris, candidus imperties, prout ſoles ; meumque hunc conatum interim probabis, donec meliora ſuccedant. Lutetiæ XIV. Kal. Auguſti, M. DC. LXIII.

VITA
EPISTOLÆ, ET DECRETA
DEUSDEDIT PAPÆ.

Dantur variantes ex Cod. Luc. 490.

* 23. al. annos tres minus diebus 5.

[a] DEusdedit, natione Romanus, ex patre Stephano (*a*) subdiacono, [b] sedit annos *tres*, dies * (*b*) 24. Hic clerum multum dilexit, sacerdotes & clerum ad loca pristina revocavit. (*c*) [c] Eodem tempore veniens Eleutherius patricius & cubicularius Ravennam, occidit omnes qui in nece Joannis exarchi * (*d*) & judicis reipublicæ fuerant (*e*) mixti. Hic venit Romam, & susceptus est a sanctissimo Deusdedit papa * optime. Qui egressus de Roma venit Neapolim, quæ tenebatur a Joanne (*f*) Composino * intarta (*g*) Qui Eloutherius patricius pugnando ingressus est Neapolim, & interfecit tyrannum, (*h*) reversusque est Ravennam, & data [d] roga militibus pax facta est in tota Italia. Hic constituit secundam missam (*i*) in clero. Eodem tempore factus est terræ motus magnus mense Augusto indictione (*m*) XI. Post hæc secuta est clades in populo, percussio (*n*) scabierum, ut nullus * potuisset mortuum suum cognoscere. Qui defunctus & sepultus est ad beatum Petrum apostolum * die 8. mensis Novembris. Hic dimisit * per obsequia sua, & ad omnem clerum rogam unam integram. Hic fecit ordinationes tres, presbyteros * (*o*) novem, diaconos quinque, episcopos per diversa loca numero viginti novem. Et * cessavit episcopatus mensem unum, dies * sexdecim.

* ex judicibus. al. & judicium.

* optime

* Arcata. al. intacta.

sexta

* posset.

* VI. Idus Novembris.

* pro obsequiis.

* 24.

* sex.

NOTA SEVERINI BINII.

Deusdedit quando pontifex factus

a *Deusdedit.*) Cum post obitum Bonifacii IV. sedes apostolica mensibus quinque & duodecim diebus vacasset, Deusdedit egregiis virtutibus & sanctitate conspicuus, creatus est pontifex. De hoc publice cantatur in ecclesia A 8. die Novembris eum tanti meriti extitisse, quod cum visitaret ægrotos, leprosum unum osculo sanaverit, & a lepra mundum reddiderit. Sub initium pontificatus illius Cosrhoes Persarum rex Hierosolymam civitatem expugnavit & incendit. Crucem sanctam domini nostri Jesu Christi, una cum Zacharia Hierosolymitano antistite; aliisque innumeris Christianis in Persidem transtulit. De qua historia hæc paucis Theophanes in suis annalibus. *Anno quinto imperii Heraclii*, qui est Christi 614. *ceperunt Persæ Jordanem bello & Palæstinam & sanctam civitatem, & multos in ea per manus Judæorum interfecerunt, id est ut quidam ajunt*, 1090. *Isti enim amentes Christianos, prout unusquisque habere poterat, occidebant eos. Zachariam vero Hierosolymitanum præsulem comprehensum, & pretiosa & vivifica ligna sanctæ crucis cum multa præda abduxerunt in Persidem.* In hac translatione, teste Suida in Heraclio, illud admiratione dignum contigit, quod rex impius salutis nostræ tropheum adeo reveritus fuerit, ut nec ausus fuerit ab ipsa theca, qua operiebatur, signaculum amovere; eodemque modo & honore asservarit idem in Perside, quo Hierosolymis asservatum & honoratum fuerat.

Osculo sanat leprosum.

Crux Christi in Persidem translata.

b *Sedit annos tres dies* 24.) Annis tribus minus quinque diebus. Octavo enim die Novembris hujus anniversaria memoria in ecclesia recolitur, adeoque facta computatione ab ingressu pontificatus, prædicto tempore sedisse reperitur.

Quamdiu sederit.

c *Eodem tempore Eleutherius*) Vide Baronium anno domini 615. numero 6. & 7.

d *Roga*) Est donatio, sic dicta ab erogando.

Roga quid.

e *Cessavit dies sexdecim.*) Alii codices legunt dies sex.

* EPISTOLA DEUSDEDIT PAPÆ AD GORDIANUM HISPALENSEM EPISCOPUM.

* Falsam esse ep. docent tum alia tum ipse Isidorus, qui Hispali sedit ab anno 600. ad 636. nec ullum passus est sibi collegam ab anno 614. ad 617.

Qui proprios filios de sacro fonte suscipiunt, ab uxoribus separentur: & prohibetur ne quis commatrem suam in uxorem accipiat.

Deusdedit sanctæ Romanæ & apostolicæ ecclesiæ episcopus Gordiano Hispalensis ecclesiæ coepiscopo & fratri dilectissimo.

PErvenit ad nos diaconus vester, vestræ sanctitatis epistolam ferens, quod quidam viri etiam

(a) *Subdiaconus.* (b) XXIII. (c) *hujus temporibus.* (d) *& judicibus.*
(e) *Mixti* deest. (f) *Confino antarta.* (g) *contra quem pugnando Eleutherius &c.*
(h) addit: *simul cum eo altos multos, & sic reversus &c.* (i) addit: *magna.* (l) *fieri in &c.*
(m) VI. (n) *scabiarum sta ut.* (o) XIV.

etiam & mulieres, præterito ſabbato paſchali die, præ magno populorum incurſu, neſcientes, proprios ſuos filios ſuſcepiſſent ex lavacro ſancto. Cupis ergo ſcire, ſi pro tali accidente ratione debeant viri & mulieres ad ſuum proprium redire uſum, an non. Nos vero * mœſti hac in re inquiſivimus priorum patrum noſtrorum dicta. Invenimus autem in archivis hujus apoſtolicæ ſedis jam talia contigiſſe in eccleſiis Iſauriæ, Epheſiorum, ſimulque Hieroſolymæ, & etiam aliarum civitatum. Epiſcopis etiam earum civitatum ab hac apoſtolica ſede volentibus ſcire, utrum viri & mulieres redirent ad proprium torum, beatæ memoriæ ſanctiſſimi patres, Julius, Innocentius, & Cæleſtinus, cum epiſcoporum plurimorum & ſacerdotum * conſenſu, in eccleſia beati apoſtolorum principis prohibentes talia perſcripſerunt, & confirmaverunt, ut nullo modo jam ſe in conjugium reciperent mulieres aut viri quicumque aliqua ratione ſuſceperunt natos proprios: ſed ſepararent ſe, ne ſuadente diabolo tale vitium * peccati inoleſcat per mundum, & univerſorum error accreſcat. Scitis quia quomodo ſunt ſeptem dona Spiritus ſancti, ita ſunt ſeptem dona baptiſmi, a primo pabulo ſacrati ſalis, & ingreſſu ſanctæ eccleſiæ, uſque ad * confirmationem Spiritus ſancti per chriſma. Ab hoc ergo primo Spiritus ſancti dono uſque ad ſeptimum nullus Chriſtianus ſuam commatrem in conjugium ſuſcipere debet: & qui præſumpſerit, anathematis vinculo religetur in perpetuum, niſi pœnitentiam egerit digne. Mulieres * vero, cum ſeparatæ fuerint pro hac illicita re, a propriis viris totam præcipimus recipere dotem, quam in die nuptiali receperunt; & poſt expletum annum recipiant alium virum, ſimiliter & vir uxorem.

* Jd. rom. ex pc moeſti quiſivimus.

* innoteſcat * Scitis

* conſumma. tionem

* Conjugia diſſolvi lex humana conceſſit, divina prohibuit: per ſe enim veritas dixit: *Quos Deus conjunxit* &c. S. Greg. ep. 39. l. IX. cap. 2.

* Conventu

☞AD DECRETA DEUSDEDIT PAPÆ

APPENDIX.

x Manſi ſupplem. to. I. pag 467.

Decretum de electione Romani Pontificis Deuſdedit papæ nomine promulgatum, inſeruit in ſua collectione Udalricus Bambergenſis, cujus codicem vulgavit Eccardus in cor. Hiſtoricor. medii ævi to. II. col. 188. *An genuinum illud ſit, nec ne, alii diſputent; mihi ſatis eſt illud ita exhibere, quale illic legitur. Prætereundum tamen non arbitror, hoc ipſum decretum iiſdem verbis ab aliis Stephano IV. ab aliis VI., ab aliis impoſtori cuipiam tribui.*

Deuſdedit Romanus pontifex decreto ſuo inſtituit, dicens:

QUia Sancta Romana eccleſia, cui, Deo auctore præſidemus, plurimas patitur violentias, Pontifice obeunte, quæ ob hæc inferuntur, quod abſque imperatoris notitia & ſuorum legatorum præſentia Pontificis fit conſecratio, nec canonico ritu & conſuetudine ab Imperatore directi ſunt nuntii, qui violentiam & ſcandala in ejus conſecratione non permittant fieri, volumus ut id deinceps obdicetur (*ſic*), & cum præſtituendus eſt Pontifex, convenientibus epiſcopis & univerſo clero, eligatur, expectante Senatu & populo enm, qui ordinandus eſt, ſic in conſpectu omnium celeberrime electus, præſentibus legatis imperialibus conſecretur, nulluſque ſine ſui periculo juramenta aut promiſſiones aliquas nova adinventione audeat extorquere, niſi quæ antiqua exigit conſuetudo, ne eccleſia ſcandalizetur, aut Imperatoris honorificentia minuatur.

☞IN EPISTOLAM DEUSDEDIT PAPÆ

ADNOTATIO CRITICA.

UNicam Deusdedit papæ epiſtolam ex Labbeo accepimus, nec plures in MSS. codicibus nactus ſum; ſed ex iiſdem MSS. codicibus animadverſione dignum cenſeo, inſcriptionem aliquando diverſam referre; quo enim loco in editis dirigitur, *Gordiano Hiſpalenſi epiſcopo*; in MS. codice Piſtorienſi annorum ſaltem octingentorum, in quo Iſidori Mercatoris extat collectio, præfert, *Gordiano Hiſpaniarum eccleſiæ coepiſcopo*. Hæc vero lectio alicujus eſt momenti, cum ex vulgata inſcriptione argumentum deduxerit Labbeus contra epiſtolæ hujus ſinceritatem; animadvertit enim Hiſpalenſi eccleſiæ per hæc tempora non Gordianum, ſed Iſidorum præfuiſſe. Ex hac ergo correctione noſtra argumentum iſtud evertitur: quamquam alia ſunt, quæ ſuſpicioſam hanc ipſam epiſtolam efficiunt; ut v. g. eadem ipſa ſcriptio ab ætatis ejus moribus plane aliena; nullus enim præcedentium ſive proxime ſubſequentium pontificum hoc titulo ſe ornat. *Deuſdedit Sanctæ Romanæ & apoſtolicæ* (deeſt *apoſtolicæ* in MS. cod.) *eccleſiæ epiſcopus*. Poſt S. Gregorium, vix alium titulum ſibi præſcribebant pontifices Romani, quam: *Servus ſervorum Dei*; ut ex literis Bonifacii V. diſcimus. Adde diſciplinam in hac epiſtola traditam de connubii diſſolutione, ſi forte accidiſſet, ut vir inſcius imprudenſque filium ex uxore ſuſceptum, e ſacro fonte levaſſet, abſonam eſſe, ac plane contrarium definiſſe Nicolaum I. papam in fragmento illius epiſtolæ ad Salemonium, forte Salomonem, quod ex MS. cod. ſuo loco proferam.

CON-

ANNO CHRISTI 615.

CONCILIUM PARISIENSE V.

ANNO CHRISTI 615.

Clotarii II. Francorum regis evocatione celebratum, ſub die XV. Kalendas Novembris, [2] anno Chriſti DCXV. Deuſdedit papæ I. Clotarii ejuſdem regis XXXI.

TITULI CANONUM.

Primus edidit Sirmondus ex MS. Remenſi. *Hard.*

I. *De epiſcoporum electionibus juxta canones obſervandis.*
II. *Ut epiſcopo ſuperſtite nullus illi ſubrogetur.*
III. *Ut clerici contra epiſcopos ſuos potentiorum patrocinia non quærant.*
IV. *Ut clerici a judice ſæculari abſque epiſcopi conſenſu non deſtringantur.*
V. *Ut liberti ab epiſcopis defenſentur.*
VI. *Ut non ſubducantur quæ ad ſarta tecta eccleſiis fuerint delegata.*
VII. *Ut defuncti epiſcopi, aut clerici cujuſcumque res ante cognitum teſtamentum contingere nemo præſumat.*
VIII. *Ut quæ abbates, aut presbyteri morientes relinquunt, ab epiſcopo, vel archidiacono non uſurpentur, ſed in eo loco maneant, ubi relicta ſunt*
IX. *Ut nemo alterius epiſcopi, vel eccleſiæ res competere aut pervadere audeat.*
X. *Ut ratæ ſint donationes epiſcoporum & clericorum eccleſiæ vel aliis factæ.*
XI. *Ut epiſcopus cum epiſcopo controverſiam habens non ad judicem publicum, ſed ad metropolitani ſui judicium recurrat.*
XI. *De monachis & monialibus vagis ad ſepta monaſterii per epiſcopos revocandis.*
XIII. *De viduis & puellis, quæ rejecto religionis habitu nuptias ineunt, excommunicandis.*
XIV. *De inceſtis conjunctionibus diſſolvendis.*
XV. *Ut nullus Judæorum publicam actionem ullam ſuper Chriſtianos exerceat, aut ab epiſcopo cum omni familia ſua baptizetur.*

PRÆFATIO.

CUm in Dei nomine ſecundum priſcorum ſanctorum patrum conſtitutionem in urbe Pariſiis ex evocatione glorioſiſſimi principis domni Clotacharii regis in ſynodali concilio conveniſſemus, tam pro renovandis antiquorum canonum ſtatutis, quæ præſentis temporis neceſſarium facit oportunitas iterari, quam his quæ ad ſurgentes undecumque querelarum materias recentis definitionis ordo popoſcit inſtitui, tractantes quid principis, quid ſaluti populi utilius competeret, vel quid eccleſiaſticus ordo ſalubriter obſervaret.

CANONES.

I.

Primo in loco ut canonum inſtituta ab omnibus conſerventur, & quod per priora temporum ſpatia præceptum eſt, vel deinceps perpetualiter obſervetur. Hoc eſt, ut decedente epiſcopo, in loco ipſius ille Chriſto propitio debeat ordinari, quem metropolitanus, a quo ordinandus eſt, cum provincialibus ſuis, clerus vel populus civitatis, abſque ullo commodo vel datione pecuniæ elegerint. Quod ſi aliter aut poteſtate ſubrepat, aut quacumque negligentia abſque electione metropolitani, cleri conſenſu vel civium, fuerit in eccleſia intromiſſus, ordinatio ipſius ſecundum ſtatuta patrum irrita habeatur.

II.

Ut nullus epiſcoporum ſe vivente alium in loco ſuo eligat; nec qualiſcumque perſona illo ſuperſtite locum ipſius ſub quocumque argumento vel ingenio adoptare præſumat, nec a quoquam debeat ordinari; niſi certæ conditiones extiterint, ut eccleſiam ſuam & clerum regere non poſſit.

III.

Ut ſi quis clericus quolibet honore munitus, contempto epiſcopo ſuo, ad principem, vel ad potentiores homines, vel ubi & ubi ambularit, vel ſibi patronos elegerit, non recipiatur, præter ut veniam debeat promereri. Quod ſi fecerit, qui ipſum poſt admonitionem pontificis ſui retinere præſumpſerit, noverint ſe utrumque priorum canonum ſententia damnandos.

IV.

[3] Ut nullus judicum neque presbyterum, neque diaconum, vel clericum ullum, aut juniores eccleſiæ ſine ſcientia pontificis per ſe diſtringat, aut damnare præſumat. Quod ſi fecerit, ab eccleſia, cui injuriam irrogare dignoſcitur, tamdiu ſit ſequeſtratus, quamdiu reatum ſuum * corrigat & emendet.

Capitul. I. cap. 254. dit. 4. c. * XI. q. 3. can. nulli judicum c. 2. de F competer

cognoſc

V.

Liberti quorumcumque ingenuorum a ſacerdotibus defenſentur, nec ad publicum ulterius revocentur. Quod ſi quis auſu temerario eos impremere voluerit, aut ad publicum revocare, & admonitus per pontificem ad audientiam venire neglexerit, aut emendare quod perpetravit diſtulerit, communione privetur.

Addit. 4. c. 63.

VI.

Quæcumque pro ſartis tectis eccleſiis fuerint delegata, in poteſtate pontifices, presbyteri, vel ſervientes ſanctorum locorum, ſecundum voluntatem conferentis, ad ſe debeant revocare. Quod ſi aliquid exinde quicumque abſtulerit, noverit ſe ab eccleſia ſequeſtratum, quoadusque ea quæ abſtulit ſtuduerit reformare.

Addit. 4. c. 61.

VII.

VII.

His etiam constitutionibus adnecti placuit, ut defuncto episcopo, presbytero, vel diacono, vel quoquam junioris ordinis clerico, non per præceptum, neque per judicem, nec per qualemcumque personam, res ecclesiæ vel eorum propriæ, quousque aut testamentum, aut qualemcumque obligationem fecerit, cognoscatur, a nullo penitus suprascriptæ res contingantur; sed ab archidiacono, vel clero in omnibus defensentur & conserventur. Quod si quis immemor definitionis hujus temere aliquid exinde auferre præsumpserit, aut ausu temerario in res ipsas ingressus fuerit, & de dominatione ecclesiæ abstulerit, ut necator pauperum communione privetur.

VIII.

Comperimus denique, cupiditatis instinctu, deficiente abbate, presbytero, vel his qui per titulos deserviunt, præsidium quodcumque in mortis tempore dereliquerint, ab episcopo vel archidiacono diripi, & quasi sub augmentum ecclesiæ vel episcopi, in usum ecclesiæ revocari, & ecclesiam Dei per pravas cupiditates expoliatam relinqui. Statuimus observandum, ut neque episcopus, aut archidiaconus exinde aliquid auferre præsumat: sed in loco ubi moriens hoc dereliquerit, perpetualiter debeat permanere. *

* Hic deesse videtur aliquid.

IX.

Id etiamnum adjungi censuimus, * ut neque episcopus clericorum vel sæcularium cujuscumque alterius episcopi, seu ecclesiæ, seu privatas res, aut * regnorum defensionem, aut provinciarum sequestrationem competere, aut pervadere audeat, aut quacumque acceptatione, aut pervasione possidere, aut retinere præsumat. Quod si quis hoc facere tentaverit, tamdiu sit ab omnium caritate suspensus, vel a communionis gratia sequestratus, quousque res ablatas cum fructuum satisfactione restituat.

* Interregnorum defensione aut provinciarum sequestratione.

X.

Et quia multæ tergiversationes infidelium ecclesiam Dei quærunt collatis privare donariis, secundum constitutionem præcedentium pontificum id convenit inviolabiliter observari, ut testamenta quæ episcopi, presbyteri, seu inferioris ordinis clerici, vel donationes, aut quæcumque instrumenta propria voluntate confecerint, quibus aliquid ecclesiæ, aut quibuscumque personis conferre videantur, omni stabilitate subsistant. Specialiter statuentes, ut etiamsi quorumcumque religiosorum voluntas, aut necessitate, aut simplicitate faciente, aliquid a legum sæcularium ordine visa fuerit discrepare, voluntas tamen defunctorum debeat inconvulsa manere, & in omnibus, Deo auspice, custodiri. De quibus rebus si quis animæ suæ contemptor aliquid alienare præsumpserit, usque ad emendationis suæ, vel restitutionis rei ablatæ tempus, a consortio ecclesiastico, vel a Christianorum convivio habeatur alienus.

Concilium Lugdunense II. can. 2.

XI.

Placuit etiam, secundum constitutionem anteriorem, ut si quis episcoporum cum coepiscopo suo quodcumque negotium exequi voluerit, ad judicium metropolitani sui recurrat. Quod si spreto metropolitano, vel reliquis comprovincialibus, judicem publicum adierit, tamdiu a caritate metropolitani habeatur extraneus, quamdiu in proxima synodo coram fratribus facti hujus debeat reddere rationem.

XII.

Illud etiam unanimi consensu convenit, quod si quis monachus, aut monacha, in congregatione positi religiosam conversationem elegerint, & postea aut ad parentes, aut ad propriam quamcumque substantiam se de congregatione ipsa subtraxerint, & ab episcopo suo per epistolam admoniti ad septa monasterii sui redire distulerint, sint usque ad exitum vitæ a communione suspensi; nec prius ad eucharistiæ gratiam admittantur, quam ad ovile suum, de quo se vagationis insolentia visi sunt subtraxisse, cum humillimæ supplicationis debeant satisfactione reverti.

Capitular. l. 7. c. 256.

XIII.

De viduabus & puellis, quæ sibi vestes in habitu religionis in domibus propriis, tam a parentibus, quam per seipsas mutaverint, & se postea contra statuta patrum, vel præcepta canonum, conjugio crediderint copulandas, tamdiu utrique habeantur a communione suspensi, quousque quod illicite perpetraverunt emendent: aut si emendare neglexerint a communione ecclesiastica, vel omnium Christianorum convivio in perpetuum sint sequestrati.

Capitular. lib. 7. c. 257. 17. quæst. 1. De viduis & puellis.

XIV.

Incestas vero conjunctiones ab omni Christianorum populo censuimus specialiter resecari: ita ut si quis relictam fratris, sororem uxoris, privignam, consobrinam, sobrinam, vel sobrinam item patrui atque avunculi, vel in religionis habitu deditam, conjugii crediderit consortio violandam tamdiu a communionis gratia segregetur, quamdiu ab illicitis conjunctionibus sequestratione manifestissima debeat abstinere.

XV.

Ut nullus Judæorum qualemcumque militiam aut actionem publicam super Christia-

ſtianos, aut petere a principe, aut agere præſumat. Quod ſi tentaverit, ab epiſcopo civitatis illius ubi actionem contra canonum ſtatuta competiit, cum omni familia ſua baptizandi gratiam conſequatur.

Huic ſynodo ſubſcripſerunt epiſcopi num. 79.

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

1 *Concilium*) Nova hæc ſynodus a Clotario II. rege tum indicta, cum poſt Theodeberti & Theodorici mortem illorum quoque regno ſucceſſiſſet, univerſumque, ſicut Clotarius alter ipſius avus, Francorum imperium adeptus eſſet. Quo factum, ut maximo ad eam numero epiſcopi convenerint. Septuaginta novem adfuiſſe proditum eſt in vetere quadam collectione, quot in nullo antea Francorum concilio fuiſſe memorantur. Eadem propterea generalis ſynodus appellatur in concilio Rhemenſi canone 3. Verum integram & ſine lacunis repræſentare non licuit, ob unicum ejus exemplar, quo uſi ſimus, ſitu & carie multis locis exeſum, vel corruptum.

2 *Anno Chriſti* DCXV.) Cum hoc anno congruere videtur Clotarii annus poſt Chilperici patris obitum 31. qui cum in titulo ſynodi, tum in ſequentis edicti ſubſcriptione annotatur. Quod ſi quis illam malit ad annum DCXIV. referre, tum paulo ante Benedicti Papæ creationem; ſede poſt Bonifacium IV. vacante, habitam dici oportebit.

Can. 4. 5. *Ut nullus judicum.*) Citatur etiam hic canon ſub paleæ titulo a Gratiano 11. quæſt. 1. *Nullus judicum* & in decretalibus cap. 2. *De foro competenti*, ex hoc concilio Pariſienſi.

Can. 13. 4. *De viduabus & puellis.*) Citat hunc itidem Gratianus 27. q. 1. *De viduis & puellis*, ſed falſo titulo, Burchardum ſecutus lib. 8. c. 48. & Ivon. part. 7. c. 66. qui perperam tribuunt concilio IV. Toletano.

EDICTUM CLOTARII II. REGIS

IN SYNODO SUPRASCRIPTA.

Edictum vel conſtitutio inclyti principis Chlothacarii regis ſuper omnem plebem in conventu epiſcoporum in ſynodo Pariſiis adunata, ſub die quintodecimo Kalendas Novembris, anno XXXI. *ſupraſcripti regis imperii.*

FElicitatem regni noſtri in hoc magis magiſque divino intercedente ſuffragio ſuccreſcere non dubium eſt, ſi quæ in regno Deo propitio noſtro bene acta, ſtatuta, atque decreta ſunt, inviolabiliter noſtro ſtuduerimus tempore cuſtodire, & quæ contra rationis ordinem acta vel ordinata ſunt, ne inantea, quod avertat divinitas, contingant, diſpoſuerimus Chriſto præſule per hujus edicti noſtri tenorem generaliter emendare. Ideoque definitionis noſtræ eſt, ut canonum inſtituta in omnibus conſerventur; & quod per tempora ex hoc prætermiſſum eſt, vel dehinc perpetualiter obſervetur. Ita ut epiſcopo decedente in loco ipſius qui a metropolitano ordinari debet cum provincialibus, a clero & populo eligatur; & ſi perſona condigna fuerit, per ordinationem principis ordinetur: vel certe ſi de palatio eligitur, per meritum perſonæ & doctrinæ ordinetur. Ut nullus epiſcoporum ſe vivente eligat ſucceſſorem: ſed tunc alius ei ſubſtituatur, cum taliter afficeretur, ut eccleſiam ſuam nec clerum regere poſſit. Itemque ut nullus vivente epiſcopo adoptare locum ejus præſumat: quod ſi petierit, ei minime tribuatur. Si quis clericus, quolibet honore munitus, contempto epiſcopo ſuo, vel prætermiſſo, ad principem, aut ad potentiores quaſque perſonas ambulare, vel ſibi patrocinium elegerit expeten-

A dum, non recipiatur, præter ſi pro venia videtur expetere. Et ſi pro qualibet cauſſa principem expetierit, & cum ipſius principis epiſtola ad epiſcopum ſuum fuerit reverſus, excuſatus recipiatur. Is qui ipſum poſt admonitionem pontificis ſui retinere præſumpſerit, ſancta communione privetur. Ut nullus judicum de quolibet ordine clericos de civilibus cauſſis, præter criminalia negotia, per ſe diſtringere aut damnare præſumat, niſi convincitur manifeſtus, excepto presbytero aut diacono. Qui vero convicti fuerint de crimine capitali, juxta canones diſtringantur, & cum pontificibus examinentur. Quod ſi cauſſa inter perſonam publicam & homines eccleſiæ ſteterit, pariter ab utraque B parte præpoſiti eccleſiarum, & judex publicus, in audientia publica poſiti ea debeant judicare. Cuicumque defuncto, ſi inteſtatus deceſſerit, propinqui abſque contrarietate judicum in ejus facultate juxta legem ſuccedant. Libertos cujuſcumque ingenuorum a ſacerdotibus juxta textus chartarum ingenuitatis ſuæ defenſandos, nec abſque præſentia epiſcopi aut præpoſiti eccleſiæ eſſe judicandos, vel ad publicum revocandos. Ut ubicumque cenſus novus impie additus eſt, & a populo reclamatur, juſta inquiſitione miſericorditer emendetur. De teloneo ut per loca debeat exigi, vel de ſpeciebus ipſis, de quibus præcedentium principum tempore, id eſt uſque ad tranſitum bonæ memoriæ domnorum parentum noſtrorum Gunthramni, Chilperici, Sigeberti regum eſt exactum. Judæi ſuper Chriſtianos actiones publicas agere non debeant. Quare qui ſe quæſtuoſo ordini ſociare præſumpſerit, ſeveriſſimam legem ex canonica incurrat ſententia. Ut pax & diſciplina in regno noſtro ſit Chriſto propitiante perpetua, rebellio vel inſolentia malorum hominum ſeveriſſime reprimatur. Ut nullus judex de aliis provinciis aut regionibus in alia loca ordinetur: ut ſi aliquid mali de quibuslibet conditionibus perpetraverit, de ſuis propriis rebus exinde quod male abſtulerit juxta legis ordinem debeat reſtituere. Præceptiones noſtræ per omnia impleantur, &c. *deſunt reliqua hujus capitis, cum duobus ſequentibus.* Quidquid parentes noſtri anteriores principes, vel nos per juſtitiam viſi ſumus conceſſiſſe & confirmaſſe, in omnibus debeat confirmari. Et quæ unus de fidelibus ac leodibus, ſuam fidem ſervando domino legitimo, interregno faciente viſus eſt perdidiſſe, generaliter abſque aliquo incommodo de rebus ſibi juſte debitis præcipimus & reveſtiri. Puellas & viduas religioſas, aut ſanctimoniales, quæ ſe Deo voverunt, tam quæ in propriis domibus reſident, quam quæ in monaſteriis poſitæ ſunt, nullus nec præceptum noſtrum competat, nec trahere, nec ſibi in conjugio ſociare penitus præſumat. Et ſi quis exinde præceptum elicuerit, nullum ſortiatur effectum. Etſi quicumque aut per virtutem, aut per quemlibet ordinem ipſas detrahere aut ſibi in conjugium præſumpſerit ſociare, capitali ſententia feriatur. Et ſi in eccleſia conjugium fecerint, & illa rapta aut rapienda in hoc conſentire videbitur, ſequeſtrati ab invicem in exilio deportentur, facultates eorum propinquis heredibus ſocientur. Epiſcopi vero, vel potentes, qui in aliis poſſident regionibus, judices vel miſſos diſcuſſores de aliis provinciis non inſtituant, niſi de loco, qui juſtitiam percipiant & aliis reddant. Agentes igitur epiſcoporum aut potentum per poteſtatem nullius rei collecta ſolatia nec auferant, nec cujuſ-

C D E

certe

cumque contemptum per se facere non præsumant. Porcarii fiscales in silvas ecclesiarum aut privatorum absque voluntate possessoris in silvas eorum ingredi non præsumant. Neque ingenuus, neque servus, qui cum furto non deprehenditur, ab judicibus, aut ad quemcumque interfici non debeat inauditus. Et quandoquidem pastio non fuerit, unde porci debeant saginari, cellarinsis in publico non exigatur. Quicumque vero hanc deliberationem, quam cum pontificibus, vel tam magnis viris optimatibus, aut fidelibus nostris in synodali concilio instituimus, temerare præsumpserit, in ipsum capitali sententia judicetur, qualiter alii non debeant similia perpetrare. Quam auctoritatem vel edictum perpetuis temporibus valiturum manus nostræ subscriptionibus decrevimus roborandum. Hamingus Chlotacharius in Christi nomine rex hanc definitionem subscripsi. Data sub die xv. Kalendas Novembris anno XXXI. regni nostri, Parisiis.

NOTA JACOBI SIRMONDI S.J.

1. *Edictum Clotarii.*) In manuscripto synodum antecedit: postponi autem debere visum est, eo quod synodi mentionem faciat, & ea quæ synodali decreto sancita fuerant principis auctoritate constituat.

AD CONCILIUM PARISIENSE

Anni 614.

ADNOTATIO HISTORICO-CHRONOLOGICA.

ex Suppl. Mansi pag. 367.

CONcilium hoc, quo episcopi, ab ipso Clotario rege invitati, convenerunt, & quas ipsi sanxerunt leges ab eodem ipso Clotario regia constitutione roboratæ sunt, non plane diversum credo ab eo concilio, cujus meminit Fredegarius in his verbis. *Anno XXXIII. regni Chlotharii VVarmacharium majorem domus cum universis pontificibus, sed & Burgundæ farones Bonogelo Villa ad se venire præcepit, ibique cunctis illorum justis petitionibus annuens, præceptionibus roborat.* Habemus hic Clotarii invitationem, quam Parisiensis concilii patres commemorant. Est insuper Clotarii constitutio, quæ integra post canones Parisiensis concilii subjicitur. At enim, quomodo inter se cohæreant *Bonogelo Villa* cum urbe Parisiensi, quo convenisse se Parisienses Patres testantur? Viri docti complures nomine *Bonogelo villa* designari censent *Boneil*, qui locus est in Parisiensi agro situs. Vide Mabillon. de re Diplom. lib. 4. Forte igitur episcopi a rege, in agro Parisiensi versante, acciti ad vicinam urbem pro concilio celebrando diverterunt. Fateor equidem utriusque concilii annum minime congruere, cum Fredegarius invitatos a rege episcopos anno XXXIII. Regni sui affirmet; constitutio vero Clotarii pro concilio Parisiensi annum regni XXXI. signet. Sed forte in alterutrum textum mendum aliquod irrepsit, vel si mavis Fredegarius hic, ut sæpe alias, a recta chronologia paululum aberravit. Id vero mihi facilius persuaderetur, quam ut crederem omitti ab illo potuisse celebrem episcoporum conventum rege invitante habitum, qualem fuisse constat Parisiense concilium, cujus constitutiones, velut ab ipso Clotario editas, concilium quoddam Galliæ incerti loci mox subjiciendum laudat & confirmat.

CANONES EX SYNODO INCERTI LOCI,

Paulo post superius Parisiense concilium celebrata.

ADMONITIO EJUSDEM SIRMONDI

DE CANONIBUS SEQUENTIBUS.

In eodem codice Rhemensi, unde petitum est proximum concilium Parisiense, subjiciebantur canones synodi alterius, incertum quo loco vel anno habitæ, quia titulo carebant: sed quam post concilium Parisiense haud longo intervallo celebratam primus canon ostendebat. Quot numero ii fuerint, perinde incertum est. Mutilum enim exemplar, quod in decimo sexto definebat, plures fuisse indicabat. Ex his porro reliquiis carie, ut dictum est, situque deformatis decem dumtaxat excerpere canones licuit, qui sequuntur.

TITULI CANONUM.

I. *De servandis constitutionibus concilii Parisiensis.*
II. *De altarium consecratione.*
IV. *Ut monachi juxta regulam vivant.*
V. *De nonnullis in monasterio fieri vetitis.*
VIII. *De interdicta clericis cohabitatione mulierum.*
IX. *De iis qui ad ecclesias confugiunt.*
XI. *De abbatibus & archipresbyteris sine culpa non removendis, nec per præmia ponendis & ne sæculares archipresbyteri ponantur.*
XII. *Ut presbyteri & diaconi uxores ducere non præsumant.*
XIII. *De excommunicatis per vicinas civitates vel paræcias indicandis.*
XIV. *De ingenuis qui seipsos vendiderint, vel oppigneraverint.*
XV. *De antiquis diœcesibus.*

CANONES.

I.

Ut constitutiones illæ quæ Parisiis sunt decretæ, hoc est tam a dominis sacerdotibus, quam a domno Chlothacario rege, juxta priscas patrum constitutiones, in omnibus conserventur: quia in nullo fidei catholicæ vel ecclesiasticæ regulæ contrariæ sunt inventæ.

II.

Ut altaria alibi consecrari non debeant, nisi in his tantum ecclesiis ubi corpora sepulta non sint.

IV.

Ut monachi juxta regulam vivant, nec sequestrati per cellas habitent vel convivant, & peculiare nullum habeant : sed juxta apostolum sint eis omnia communia, sicut abbatis vel præpositi dispensatio justa perpenderit.

V.

Ut intra septa monasterii non baptizetur nec missæ defunctorum sæcularium celebrentur, nec sæcularium corpora ibidem sepeliantur: forsitan permissu pontificis.

VIII.

Illud specialiter decernimus, ut nullus episcopus, vel presbyter, aut diaconus, vel clericus honore munitus, mulierem in domo sua habeat præter matrem, sororem, & amitam. Quod si quis super statuta canonum deinceps habere præsumpserit, juxta arbitrium pontificis sententia canonica feriatur, & illa ut adultera condemnetur.

IX.

De his qui ad ecclesias confugium faciunt, ut ecclesiæ status in omnibus firmo robore persistat, nullus de ecclesia violenter trahatur, nec confugiendi jus in ecclesiam subtrahatur. Sed nec vinculis, aut ferro, qui in ecclesiam confugerit colligetur.

XI.

Ut abbates, vel archipresbyteri, absque culpa de ecclesiastico ministerio removeri non debeant: nec per præmia nullus abbas, vel archipresbyter ponantur. Quod si quis facere præsumpserit, communione privetur. Nec sæculares archipresbyteri ponantur. Forsitan si talis fuerit, quem pro merito personæ in solatium ecclesiæ pontifex necessarium esse judicet, ut sine ejus defensione parœciani illi se defensare non possint.

XII.

Presbyteri, vel diaconi, se nulla ratione nubere præsumant. Quod si præsumpserint, ab ecclesia sequestrentur.

XIII.

De excommunicatis placuit, si quis pro crimine suo ab episcopo, vel presbytero, fuerit communione privatus, episcopus, vel presbyter, & facinus excommunicati, & privationem communionis vicinis civitatibus vel parœciis studeant indicare. Quod si quis, ad ejus postquam notitiam venerit, usque audientiam cum ipso communicare præsumpserit, biennio communione privatus ab ecclesia sequestretur.

XIV.

De ingenuis qui se pro pecunia aut alia re vendiderint, vel oppigneraverint, placuit ut quandoquidem pretium, quantum pro ipsis datum est, invenire potuerint, absque dilatione ad statum suæ conditionis reddito pretio reformentur, nec amplius quam pro eis datum est requiratur. Et interim, si vir ex ipsis uxorem ingenuam habuerit, aut mulier ingenuum habuerit maritum, filii qui ex ipsis nati fuerint in ingenuitate permaneant.

XV.

Si quis Christianorum diœcesem, quæ ab anterioribus episcopis, *&c. Hic codex MS. deficit.*

ANNO CHRISTI 617.

VITA, EPISTOLÆ, ET DECRETA BONIFACII PAPÆ V.

ANNO CHRISTI 617.

Dantur variantes ex Cod. Luc. 490.

BOnifacius natione Campanus, de civitate Neapoli (*a*) [b] sedit [*] annos quinque (*b*) dies tredecim. Hic constituit, ut testamentum valeat secundum jussionem principis. Hic constituit, ut nullus trahatur de ecclesia. Hic constituit, ut acolythus non præsumat reliquias sanctorum martyrum levare, nisi presbyter. Hic constituit, ut in Lateranis acolythus non baptizaret cum diacono, sed subdiaconi sequentes. Hic (*c*) perfecit cœmeterium sancti (*d*) Nicodemi, & dedicavit illud. Erat enim beatissimus Bonifacius mitissimus super omnes homines, & misericors. Hic clerum amavit, rogam integram (*e*) clero suo dedit. Eodem tempore ante dies ordinationis ejus Eleutherius patricius [*] & (*f*) eunuchus factus (*g*) Intrata assumpsit regnum, & veniente eo ad civitatem Romanam [*] in castrum quod dicitur Luceolis, ibidem (*h*) Amites Ravennatis interfectus est. Cujus caput ductum est Constantinopolim ad piissimum principem. Qui defunctus sepultus est ad beatum Petrum apostolum die 25. mensis Octobris. Hic dimisit omni clero [*] obsequia sua rogam unam integram. Hic fecit ordinationes duas per mensem Decembrem, presbyteros (*i*) vigintiseptem, diaconos quatuor, episcopos per diversa loca numero 29. Et cessavit (*l*) episcopatus menses sex, dies 18.

[a] annos 7. menses 10. diem 1.

[*] Nicomedis.

[*] f. exarchu Antara in castro, a militib Ravennatis.

[*] pro obse quiis suis.

NOTÆ

(a) addit: *ex patre Joanne* (b) deest: *dies* XIII. (c) *fecit*. (d) *Nicomedis*. (e) *Clero suo*, deest. (f) *Exarcus*. (g) *antastha*. (h) *a militibus Ravennatibus &c.* (i) XXVI. (l) *episcopatus dies* XIII.

Notæ Sevbrini Binii.

Bonifacius quo tempore factus sit papa.

a *Bonifacius*) Decima quarta, vel secundum aliam lectionem, 24. mensis Decembris, anno domini 617. post interregnum unius mensis & sex vel sexdecim dierum, Bonifacius ejus nominis quintus, patria Neapolitanus, creatus est pontifex. Hujus temporibus, cum Romanum imperium a Persis plurimum affligebatur; Eleutherius exarchus, postquam justum supplicium de aliis defectionem & tyrannidem molientibus sumpsisset, factus est ipse tyrannus, ideoque justas usurpati imperii pœnas luit, quas Anastasius hic describit. Heraclius imperator cum adversus Persas viribus non subsisteret, antea non semel repulsus missa legatione pacem petiit, conditiones satis iniquas offerens: at Cosrhoes rex Persarum non aliter concedendam pacem esse respondit, quam si ipse cum toto Romano imperio Christi cultum abnegaret, & cum Persis solem divino cultu adoraret; Imperator reparatis viribus & quæsita undique pecunia, tyrannum bello aggressus, sanctæ crucis subsidio adjutus, contra hostes victoriam gloriosissime retulit. Hujus temporibus vixit Mahometes Arabs, pseudo-propheta, pestis orbis terrarum, a quo Mahometanorum secta originem cepit: qui ut omnes populos in suam sectam attraheret, ex cunctis ferme sectis aliquid adscivit. Ex Judæis circumcisionem, unius Dei cultum, & abstinentiam a carne suilla: ex Christianis Christum, sed cum Arianis creatum, cum Nestorianis purum hominem, cum Manichæis non vere, sed tantum apparenter crucifixum: ex gentilibus cultum Lunæ; seu alicujus astri. Legem quam proposuit stultissimam, armis propagandam esse docuit, eamque disputationibus examinari prohibuit. Vide Damascenum de hæresibus, Theophanem & Cedrenum in Heraclio, Baronium anno 630.

Heraclius a Persis pacem petiit.

Mahometes quis & qualis.

Quandiu sederit.

b *Sedit annos* 5.) Annis 7. mensibus decem, & die uno pontificatum tenuisse probat Baronius ex eo quod anno domini 617. vigesima quarta mensis decembris pontifex creatus, eumdem administraverit ad illum usque annum quo Paulinus Eboracensis episcopus a Justo archiepiscopo ordinatus, monitu pontificis Bonifacii, qui de suscipienda fide & deferenda idololatria literas ad regem & ejus conjugem scripserat, Anglis Borealibus convertendis operam impendit. Illud contigisse anno a nativitate domini 625. qui est octavus Bonifacii papæ, disertis verbis profitetur Beda libro 2. capite 9. Unde aperte constat, quod quem Anastasius 25. Octobris vita functum esse scribit, non quinque tantum, sed annis septem, mensibus 10. & uno die, sedem pontificiam obtinuerit.

EPISTOLA I. BONIFACII PAPÆ V. AD JUSTUM NUPER ROFFENSEM EPISCOPUM, modo Melliti successorem in archiepiscopatu Cantuariæ.

Laudat eum quod Adelvaldum regem ad fidem perduxerit, speransque alios perducturum, pallium mittit, jusque ordinandi episcopos ei concedit.

Dilectissimo fratri Justo Bonifacius.

Bed. lib. 2. cap. 8. Laudat solertiam ejus in convertendis populis.

QUam devote, quamque etiam vigilanter pro Christi evangelio elaboraverit vestra fraternitas non solum epistolæ a vobis directæ tenor, imo indulta desuper operi vestro perfectio indicavit. Nec enim omnipotens Deus aut sui nominis sacramentum, aut fructum vestri laboris deseruit, dum ipse prædicatoribus evangelii fideliter repromisit: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi.* Quod specialiter, injuncto vobis ministerio, ejus clementia demonstravit, aperiens corda gentium ad suscipiendum prædicationis vestræ singulare mysterium. Magno enim præmio fastigiorum vestrorum delectabilem cursum bonitatis suæ suffragiis illustravit, dum creditorum vobis talentorum fidelissimæ negotiationis officii uberem fructum, impendens ei quod signare possitis, multiplicatis generibus præparavit. Hocque etiam illa a vobis repensatione collatum est, qui injuncto ministerio jugiter persistentes, laudabili patientia redemptionem gentis illius expectatis, & vestris ut proficerent meritis eorum est salvatio propinata, dicente domino: *Qui perseveravit usque in finem, hic salvus erit.* Salvati ergo estis spe patientiæ, & tolerantiæ virtute, ut infidelium corda naturali ac superstitioso morbo purgata, sui consequerentur misericordiam salvatoris.

Matth. 10. & 24.

Suscepti namque apicibus filii nostri Adelvaldi regis, reperimus quanta sacri eloquii eruditione ejus animum ad veræ conversionis & indubitatæ fidei credulitatem fraternitas vestra perduxerit. Qua ex re de longanimitate clementiæ cælestis certam assumentes fiduciam, non solum suppositarum ei gentium plenissimam salutem, imo quoque vicinarum, vestræ quoque prædicationis ministerio credimus subsequendam, quatenus, sicut scriptum est consummati operis vestri merces a retributore omnium bonorum domino tribuatur. Et vere per omnem terram exisse sonum eorum, & in fines orbis terræ verba ipsorum, universalis gentium confessio (suscepto Christianæ sacramento fidei) protestatur.

Præsertim in rege Ethelbaldo, incestuoso.

Psalm. 18.

Pallium præterea per latorem præsentium fraternitati tuæ benignitatis studiis invitati direximus, quo videlicet tantum in sacrosanctis mysteriis celebrandis licentiam utendi impertivimus: concedentes etiam tibi ordinationes episcoporum exigente opportunitate, domini prævenientе misericordia, celebrare: ita ut Christi evangelium plurimorum annuntiatione in omnibus gentibus quæ necdum conversæ sunt dilatetur. Stuadeat ergo tua fraternitas hoc quod sedis apostolicæ humanitate percepit, intemerata mentis sinceritate servare, intendens cujus rei similitudine tam præcipuum indumentum humeris tuis bajulandum susceperis. Talemque te domini imploranda clementia exhibendum stude, ut indulti muneris præmia non cum reatitudine, sed cum commodis animarum ante tribunal summi & venturi judicis repræsentes. Deus te incolumem custodiat, dilectissime frater.

Eum pallio donat.

D II. AD EDUVINUM REGEM ANGLORUM.

Eum ad fidem Christianam exhortatur.

Viro glorioso Eduvino regi Anglorum Bonifacius episcopus servus servorum Dei.

Bed. lib. 2. cap. 10. Deum non esse enarrabilem, exhiberi tamen in evangelio qua sufficit ad fidem.

LIcet summæ divinitatis potentia humanæ locutionis officiis explanari non valeat, quippe quæ sui magnitudine ita invisibili atque ininvestigabili æternitate consistit, ut eam nulla ingenii sagacitas quanta sit, comprehendere differereque sufficiat: quia tamen ejus humanitas ad insinuationem sui reseratis cordis januis, quæ de semetipsa proferantur, secreta humanis mentibus inspiratione clementer infundit, ad annuntiandam vobis plenitudinem fidei Christianæ, sacerdotalem curavimus solicitudinem prærogare, ut perinde Christi evangelium, quod salvator noster omnibus præcepit gentibus prædicari, vestris quoque sensibus inferentes, salutis vestræ remedia propinemus.

Verbo creasse cælum, terram, hominem & omnia.

Supernæ igitur majestatis clementia, quæ cuncta solo verbo præceptionis suæ condidit & creavit, cælum videlicet & terram, mare & omnia quæ in eis sunt (dispositis ordinibus quibus subsisterent) coæterni Verbi sui concilio, & sancti Spiritus unitate dispensans, hominem ad imaginem & similitudinem suam ex limo terræ plasmatum constituit, eique tantam præmii præroga-

rogativam indulsit, ut eum cunctis præponeret, atque servato termino præceptionis æternitatis subsistentia præmuniret. Hinc ergo Deum Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, quid est individua Trinitas, ab ortu solis usque ad occasum humanum genus, quippe ut creatorem omnium atque factorem suum, salutifera confessione fidei veneratur & colit. Cui etiam summitates imperii, rerumque potestates submissæ sunt: quia ejus dispositione omnium prælatio regnorum conceditur. Ejus ergo bonitatis misericordia, totius creaturæ suæ dilatandæ subsidiis, etiam in extremitate terræ positarum gentium corda frigida sancti Spiritus fervore in sui quoque agnitione mirabiliter est dignata succedere. Quæ enim in glorioſi filii nostri Audubaldi regis, gentiumque ei suppositarum illustratione clementia redemptoris fuerit operata, plenius ex vicinitate locorum vestram gloriam conjicimus cognovisse. Ejus ergo mirabile donum, & in vobis certa spei cælestis longanimitate conferri confidimus. Cum profecto gloriosam conjugem vestram quæ vestri corporis pars esse dignoscitur, æternitatis præmio per sacri baptismatis regenerationem illuminatam agnovimus.

Exemplo igitur Audubaldi regis & sui ipsius uxoris.

Unde præsenti stylo glorioſius vos adhortandos cum omni affectu intimæ caritatis curavimus, quatenus abominatis idolis eorumque cultu, spretisque fanorum fatuitatibus, & auguriorum deceptibilibus blandimentis, credatis in Deum Patrem omnipotentem, ejusque Filium Jesum Christum, & Spiritum sanctum, ut credentes a diabolicæ captivitatis nexibus, sanctæ & individuæ Trinitatis cooperante potentia, absoluti, æternæ vitæ possitis esse participes. Quanta autem reatitudinis culpa teneantur adstricti hi qui idololatriarum pernicioſissimam superstitionem colentes amplectuntur, eorum quos colunt exempla perditionis insinuant. Unde de eis per psalmistam dicitur: *Omnes dii gentium dæmonia, dominus autem cælos fecit.* Et iterum: *Oculos habent & non vident, aures habent & non audiunt, & nares habent & non odorabunt. Manus habent & non palpabunt, pedes habent & non ambulabunt. Similes ergo efficiuntur his qui spem suæ confidentiæ ponunt in eis.* Quomodo enim juvandi quamlibet possunt habere virtutem hi qui ex corruptibili materia inferiorum etiam suppositorumque tibi manibus construuntur, quibus videlicet artificium humanum accommodans, eis inanimatam membrorum similitudinem contulisti: qui nisi a te moti fuerint, ambulare non poterunt, sed tamquam lapis in uno loco positus, ita constructi, nihilque intelligentes, ipsaque insensibilitate obruti, nullam neque lædendi, neque juvandi facultatem adepti sunt? Qua ergo mentis deceptione eos deos quibus vosipsi imaginem corporis tradidistis colentes sequimini, judicio discreto reperire non possumus.

Hortatur ut spreta idololatria veram amplectatur fidem.

Psalm 95. Psalm. 113.

Idola inanimata confringat.

Unde oportet vos susceptо signo sanctæ crucis, per quod humanum genus est redemptum, execrando diabolicæ versutiæ supplantationem, qui divinæ bonitatis operibus invidus æmulusque consistit, a cordibus vestris abjicere, injectisque manibus, hos quos eatenus materiæ compage vobis deos fabricastis, confringendos diminuendosque summopere procurare; ipsa enim eorum dissolutio corruptioque, quæ nunquam viventem spiritum habuit, nec sensibilitatem a suis factoribus potuit quolibet modo suscipere, vobis patenter insinuet, quod nihil erat quod eatenus colebatis, dum profecto meliores vos, qui Spiritum viventem a domino percepistis, eorum constructione nihilo minus existatis: quippe quos Deus omnipotens, ex primi hominis quem plasmavit cognatione deductos, per sæcula innumerabilibus propaginibus pullulare constituit.

Accedite ergo ad agnitionem ejus qui vos creavit, qui vobis vitæ insufflavit spiritum, qui pro vestra redemptione Filium suum unigenitum misit, ut vos ab originali peccato eriperet & ereptos de potestate diabolicæ nequitiæ cœlestibus præmiis muneraret. Suscipite verba prædicatorum & evangelium Dei quod vobis annuntiant, quatenus credentes, sicut sæpius dictum est, in Deum Patrem omnipotentem, & in Jesum Christum ejus Filium, & Spiritum sanctum, & inseparabilem Trinitatem, fugatis dæmoniorum sensibus, expulsaque a vobis solicitatione venenosi & deceptibilis hostis, per aquam & Spiritum sanctum renati, ei cui credideritis in splendore gloriæ sempiternæ cohabitare ejus opitulatione & munificentia valeatis.

Et Deum vivificantem colat.

Præterea benedictionem protectoris vestri beati Petri apostolorum principis vobis direximus, id est, camisiam cum ornatura in auro una, & læna Anciriana una, quod petimus ut eo benignitatis animo gloria vestra suscipiat, quo a nobis noscitur destinatum.

Xenia regi mittit.

III. AD EDELBURGAM EDUVINI REGIS CONJUGEM.

Gratulatur eam fidem recepisse, monetque ut hoc merito suo regi præstet beneficium. Munuscula etiam mittit, speculum argenteum, & pectinem eburneum.

Dominæ glorioſæ filiæ Edelburgæ reginæ, Bonifacius episcopus servus servorum Dei.

REdemptoris nostri benignitas humano generi, quod pretioſi sanguinis sui effusione a vinculis diabolicæ captivitatis eripuit, multa providentia, quibus salvaretur, propinavit remedia; quatenus sui nominis agnitione diverso modo gentibus innotescens, creatorem suum susceptо Christianæ fidei agnoscerent sacramento: quod quidem vestræ gloriæ sensibus cælesti collatum munere mystica regeneratio vestræ purgationis patenter innuit.

Beda lib. 2. cap. 18.

Magno ergo largitatis dominicæ beneficio mens nostra gaudio exultavit, quod scintillam orthodoxæ religionis in vestri dignatus est conversione succendere. Ex qua re non solum glorioſi conjugis vestri, imo totius gentis suppositæ vobis intelligentiam in amorem sui facilius inflammaret. Didicimus namque, referentibus his qui ad nos glorioſi filii nostri Audubaldi regis laudabilem conversionem nuntiantes pervenerunt, quod etiam vestra gloria, Christianæ fidei susceptо mirabili sacramento, piis & Deo placitis jugiter operibus enitescat. Ab idolorum etiam cultu, seu fanorum auguriorumque illecebris se diligenter abstineat, & ita in amore redemptoris sui immutata devotione persistens invigilet, ut ad dilatandam Christianam fidem incessabiliter non desistat operam commodare.

Summe gratulatur ejus conversioni.

Cumque de glorioſo conjuge vestro paterna caritas solicite perquisisset, cognovimus, quod eatenus abominandis idolis serviens ad suscipiendam vocem prædicatorum suam distulerit obe-

Suadet ut fidulo nitat conversione mariti sui.

obedientiam exhibere. Qua ex re non modica nobis amaritudo congesta est, ab eo quod pars corporis vestri ab agnitione summæ & individuæ Trinitatis remansit extranea. Unde paternis officiis vestræ glorioſæ Christianitatis nostram commonitionem non distulimus conferre, adhortantes quatenus divinæ inspirationis imbuta subsidiis importune & opportune agendum non differas, ut & ipse salvatoris nostri domini Jesu Christi cooperante potentia Christianorum numero copuletur, ut perinde intemerato societatis fœdere jura teneas maritalis consortii. Scriptum namque est: *Erunt duo in carne una.* Quomodo namque unitas vobis conjunctionis inesse dici poterit, si a vestræ fidei splendore interpositis detestabilis erroris tenebris remanserit ille alienus? Unde orationi continuo insistens, a longanimitate cælestis clementiæ illuminationis illius beneficia impetrare non desinas. Ut videlicet quos copulatio carnalis affectus unum quodammodo corpus exhibuisse monstratur, hos quoque unitas fidei, etiam post hujus vitæ transitum, in perpetua societate conservet. Insiste ergo, glorioſa filia, & summis conatibus duritiam cordis ipsius religioſa divinorum præceptorum insinuatione mollire summopere dematura, infundens sensibus ejus, quantum sit præclarum quod credendo suscepisti mysterium, quantumve sit admirabile quod renata præmium consequi meruisti. Frigiditatem cordis ipsius sancti Spiritus annuntiatione succende, quatenus amoto torpore perniciosissimi cultus, divinæ fidei calore jus intelligentiam tuarum exhortationum frequentatione succendat; ut * perfecto sacræ scripturæ testimonium per te expletum indubitanter præclareat: *Salvabitur vir infidelis per mulierem fidelem.* Ad hoc enim misericordiam dominicæ pietatis consecuta es, ut fructum fidei creditorumque tibi beneficiorum redemptori tuo multiplicem resignares. Quod equidem suffragante præsidio benignitatis ipsius, ut explere valeas, assiduis non desistimus precibus postulare. His ergo præmissis paternæ vobis dilectionis exhibentes officia hortamur, ut nos (reperta portitoris occasione) de his quæ per vos superna potentia mirabiliter in conversione conjugis vestri submissæque vobis gentis dignatus fuerit operari, prosperis quantocius nuntiis reveletis; quatenus solicitudo nostra, quæ de vestri vestrorumque omnium animæ salute optabilia desideranter expectat, vobis nuntiantibus relevetur, illustrationemque divinæ propitiationis in vobis diffusam opulentius agnoscentes, hilari confessione largitori omnium bonorum Deo & beato Petro apostolorum principi uberes merito gratias exolvamus.

* profecto 1. Cor. 7.

Præterea benedictionem protectoris vestri beati Petri apostolorum principis vobis direximus, id est, speculum argenteum, & pectinem eburneum inauratum, quod petimus ut eo benignitatis animo gloria vestra suscipiat, quo a nobis noscitur destinatum.

AD EPISTOLAS BONIFACII V.

APPENDIX.

AD JUSTUM ARCHIEPISCOPUM CANTUARIENSEM

Dilectissimo fratri Justo, Bonifacius episcopus servus servorum Dei.

SUsceptis vestræ dilectionis apicibus, in quibus reperimus, inter alia, plurimos ex gentilitate ibidem degentium, Deo omnipotenti & Domino nostro Jesu Christo auxiliante conversos, maxime autem in partibus Cantii ad veri Dei nostri fidem vestris laboribus esse perductos, valde gratulati sumus. Eadbaldi quoque regis animum ad veræ agnitionis viam esse correctum, Dominum omnipotentem in id laudavimus, qui sui nominis sacramentum vestrique laboris fructum non deseruit, sicut ipse prædicatoribus evangelii veraciter repromisit: *ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Multa est clementia apud Deum, quæ multa est in nobis demonstrata, cum aperiantur corda barbararum gentium ad suscipiendum prædicationis vestræ singulare mysterium. Ut enim proficerent vestris meritis, eorum est salvatio propinata, Domino dicente: *qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*; & alibi: *consummati operis vobis merces a retributore omnium bonorum Domino tribuetur.* Cognovi siquidem in vestris syllabis, ut sanctæ recordationis prædecessor noster Gregorius constituit Augustino & omnibus successoribus suis, in posterum metropolitanam & primitivam sedem in civitate Dorobernia, ubi caput totius gentis Anglorum a diebus Paganorum habetur. At vero nunc per revelationem Jesu Christi, qui est origo & caput totius Christianitatis, eadem civitas exaltatur, & orthodoxa fides, quæ est radix nobilissima, ibidem collocatur, ut ex illa segete uberrimum fructum boni operis ad pabulum cælestis patriæ omnem insulam metiri queant. O quam felix illa civitas, quæ meruit in se Christum habitatorem habere, expulsis antiqui hostis insidiis! Felix illa civitas, felix & tota gens, cum illa superna misericordia visitare non dedignata sit, quos ante mundi creationem prædestinaverat sibi sociare. Quare absit ab omni Christiano, ut ex illa civitate Dorobernia aliquid minuatur aut in aliud mutetur nunc, vel in futuris temporibus, quæ a prædecessore nostro domino papa Gregorio statuta sunt, quoquo modo res humanæ quassentur. Sed magis ex auctoritate beati Petri apostolorum principis id ipsum præcipientes firmamus, ut in Dorobernia civitate semper in posterum metropolitanus totius Britanniæ locus habeatur, omnesque provinciæ regni Anglorum præfati loci metropolitanæ ecclesiæ subjiciantur, immutilata perpetuaque stabilitate decernimus. Hanc autem ecclesiam, utpote specialiter consistentem sub potestate & tuitione sanctæ Romanæ ecclesiæ, si quis conatus fuerit imminuere, eique de concessæ potestatis jure quicquam abstulerit, auferat eum Deus de libro vitæ, sciatque se sub anathematis vinculis esse notatum. Deus te incolumen custodiat reverendissime frater.

CON-

CONCILIUM CANTIANUM

TEMPORE EADBALDI REGIS CANTII

Habitum a Laurentio archiepiſcopo Cantuariæ, Mellito epiſcopo Londoniæ, Juſto Roffenſi epiſcopo, *&c.*

In quo decretum eſt, ut propter Saxonum barbarorum ſævitiam & apoſtaſiam, omnes hi epiſcopi Britanniam abdicarent.

Beda lib. 2. Cap. 5. antiquitatum Britann. Occaſio concilii. Quod Eadbaldus rex Cantii novercam ducit, & fit apoſtata. 1. Cor. 5.

POſt mortem Edelberti cum filius ejus Eadbaldus regni gubernacula ſuſcepiſſet, magno tenellis adhuc ibi eccleſiæ crementis detrimento fuit. Si quidem non ſolum Chriſti fidem recipere noluerat, ſed & fornicatione pollutus eſt tali, *qualem nec inter gentes auditam*, apoſtolus teſtatur, *ita ut uxorem patris haberet*. Quo utroque ſcelere occaſionem dedit ad priorem vomitum revertendi iis qui ſub imperio ſui parentis, vel favore vel timore regio fidei & caſtimoniæ jura ſuſceperant. Nec ſupernæ flagella diſtrictionis perfido regi caſtigando vel corrigendo defuere. Nam crebra mentis veſania & ſpiritus immundi invaſione premebatur.

Et reges orientalium Saxonum etiam apoſtatæ epiſcopum pellant.

Auxit autem procellam hujuſmodi perturbationis etiam mors Sabarethi regis orientalium Saxonum, qui ubi regna perennia petens, tres filios ſuos, qui pagani perduraverant, regni temporalis hæredes reliquit; cœperunt illi mox idololatriæ, quam vivente eo aliquantulum intermiſiſſe videbantur, palam ſervire, ſubjectiſque populis idola colendi liberam dare licentiam. Cumque viderent pontificem celebratis in eccleſia miſſarum ſolenniis euchariſtiam populo dare, dicebant (ut vulgo fertur) ad eum barbara inflati ſtultitia: Quare non & nobis porrigis panem nitidum, quem & patri noſtro Saba (ſic namque eum appellare conſueverant) dabas, & populo adhuc in eccleſia dare non deſiſtis? Quibus ille reſpondebat: Si vultis ab lui fonte illo ſalutari, quo pater veſter ablutus eſt, poteſtis etiam panis ſancti, cui ille participabat, eſſe participes. Sin autem lavacrum vitæ contemnitis, nullatenus valetis panem vitæ percipere. At illi, nolumus, inquiunt, fontem illum intrare, qui nec illo opus nos habere novimus, ſed tamen pane illo refici volumus. Cumque diligenter ac ſæpe ab illo eſſent admoniti, nequaquam fieri poſſe, ut abſque purgatione ſacroſancta quis oblationi ſacroſanctæ communicet, ad ultimum furore commoti ajebant: Si non vis aſſentire nobis in tam facili cauſſa quam petimus, non poteris jam in provincia noſtra demorari. Et expulerunt eum, ac de ſuo regno cum ſuis abire juſſerunt.

In concilio ſtatuunt I quendam E tanniam.

Qui expulſus inde venit Cantium, tractaturus cum Laurentio & Juſto coepiſcopis, quid in his eſſet agendum. Decretumque eſt communi conſilio, quia ſatius eſſet ut omnes patriam redeuntes libera ibi mente domino deſervirent, quam inter rebelles fidei barbaros ſine fructu reſiderent. Diſceſſere itaque primo Mellitus ac Juſtus, atque ad partes Galliæ ſeceſſere, ibi rerum finem expectare diſponentes. Sed non multo tempore reges, qui præconem a ſe veritatis expulerant, dæmonicis cultibus impune ſerviebant. Nam egreſſi contra gentem Geviſſorum in prælium, omnes pariter cum ſua militia corruerunt, nec ſic (licet auctoribus perditis) excitatum ad ſcelera vulgus potuit corrigi, atque ad ſimplicitatem fidei & caritatis quæ eſt in Chriſto revocari.

ANNO CHRISTI 619.

CONCILIUM (1) HISPALENSE II.

ANNO CHRISTI 619.

SUB DIE IDUUM NOVEMBRIUM ÆRA DCLVII.

Tempore * a Siſebuti regis, ſub Bonifacio papa V. eſt provinciale.

* Siſenandi In Ivone p. 5. c. 195. Bracarenſis nominatur. In codice antiquo numeratur ſecunda Hiſpalenſis.

I. *De Theodulfi Malacitanæ eccleſiæ epiſcopi querimoniis adverſus reliquos epiſcopos, pro quibuſdam parochiis.*
II. *De querimoniis Fulgentii, & Honorii epiſcopi, pro quibuſdam parochiis.*
III. *De deſertoribus clericis, ut epiſcopis ſuis reſtituantur.*
IV. *De bigamis ad presbyterium vel ad diaconatum non promovendis.*
V. *Ne presbyter diaconum aut presbyterum ordinare præſumat.*
VI. *De presbyteris vel diaconibus ab uno epiſcopo non deponendis.*
VII. *De his quæ prohibentur presbyteris in eccleſiaſticis ſacramentis.*
VIII. *De ſuperbis eccleſiæ libertis, ut ad ſervitium revocentur.*
IX. *De œconomis, ne ex laicis conſtituantur.*
X. *De monaſteriis non convellendis.*
XI. *De monaſteriis virginum, ut a monachis tueantur.*
XII. *De quodam Acephalorum epiſcopo.*
XIII. *De duabus in Chriſto naturis, & una perſona.*

PRÆ-

(1) In antiqua collectione Canonum MS. Collegii Pariſ. Soc. Jeſu abſque numero *Concilium ſpalenſe* dicitur, *cui interfuit Iſidorus*. Hard.

PRÆFATIO.

IN nomine domini & ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti, Iſidorus, Biſinus, Rufinus, Fulgentius, Cambra, Fidentius, Theodulfus, & Honorius epiſcopi, qui pariter [b] in urbe Hiſpalenſi pro aliquibus eccleſiaſticis negotiis coadunati ſumus: conſedentibus nobis in ſecretario ſacroſanctæ Jeruſalem Hiſpalenſis eccleſiæ, cum illuſtribus viris Siſiſclo rectore rerum publicarum, atque Suanilane * auctore rerum fiſcalium, adſtante religioſiſſimo clericorum cœtu:

I.

Prima actione Theodulfi Malacitanæ antiſtitis eccleſiæ ad nos oblata precatio eſt, aſſerentis antiquam ejuſdem urbis parochiam militaris quondam hoſtilitatis diſcrimine fuiſſe deciſam, & ex parte aliqua ab eccleſiis Aſtigitanæ, Eliberitanæ, atque Agabrenſis urbium eſſe retentam. Pro qua re placuit, ut omnis parochia, quæ ab antiqua ditione ante militarem hoſtilitatem retinuiſſe eccleſiam ſuam comprobaret, ejus privilegio reſtitueretur. Sicut enim per legem mundialem, his quos barbarica feritas captiva neceſſitate tranſvexit, poſtliminio revertentibus redditur antiqua poſſeſſio, non aliter eſt eccleſia receptura parochiam, quam ante retinuit cum rebus ſuis, ſive ab aliis eccleſiis * poſſideantur, ſive in cujuslibet poſſeſſionem * tranſfuſa ſunt. Non enim erit objicienda præſcriptio temporis, ubi neceſſitas intereſt hoſtilitatis.

II.

Secundo examine inter memoratos fratres noſtros, Fulgentium Aſtigitanum, & Honorium Cordubenſem, epiſcopos, diſcuſſio agitata eſt; propter parochiam * baſilicæ, quam horum alter (*a*) Cœleſtienſem, alter Reginenſem aſſeruit. Et quia inter utraſque partes hactenus limitis actio (*b*) vindicata eſt; (cujus, quamvis vetuſta, (*c*) retentio nullum juris præjudicium afferret) ideoque, ne in dubium ultra inter eos noſtra advocaretur ſententia, prolatis Canonibus ſynodalia decreta perlecta ſunt; quorum auctoritas præmonet ita oportere inhiberi cupiditatem, ut ne quis terminos alienos uſurpet. Ob hoc placuit inter alternas partes inſpectionis viros mittendos: ita ut ſit in diœceſi poſſidentis (ſi tamen baſilicam veteribus ſignis limes præfixus monſtraverit) eccleſiæ, cujus eſt (*d*) juſta retentio, æternum dominium. Quod ſi & limes legitimus eamdem baſilicam non concludet, & tamen longi temporis probatur objecta præſcriptio, appellatio* (*e*) repetentis epiſcopi non valebit; quia illi tricennalis objectio ſilentium ponit: hoc enim & ſæcularium principum edicta præcipiunt, & præſulum Romanorum decrevit auctoritas. Sin vero infra metas tricennalis temporis, extra alienos terminos baſilicæ injuſta retentio reperitur, repetentis epiſcopi juri ſine mora reſtituetur.

III.

Tertia definitione ad nos oblata precatio eſt a reverendiſſimo fratre noſtro Cambrane, Italicenſi epiſcopo, pro quodam clerico Iſpaſſando, * qui deſerens eccleſiæ cultum ſuæ, in qua dicatus ab exordiis infantiæ fuerat, ad eccleſiam Cordubenſem ſe contulit. Quem elegimus, ut ſi nihil proponeretur de eo, citra dilationis objecta proprio reformaretur epiſcopo: ſcribitur enim in lege mundiali, de colonis agrorum, ut ubi eſſe jam quiſque cœpit, ibi perduret. Non aliter & de clericis, qui in agro eccleſiæ operantur, canonum decreto præcipitur; niſi ut ibi permaneant, ubi cœperunt. Ideoque placuit, ut ſi quis clericus miniſteriis eccleſiæ propriæ deſtitutis, ad aliam tranſitum fecerit, compellente ad quem * fuerit ſacerdote, ad eccleſiam quam prius incoluerat remittatur. Qui vero eum ſuſceperit, nec ſtatim ſine ullo nixu exceptionis ad propriam eccleſiam remittendam elegerit, quamdiu eum reſtituat, communione ſe privatum agnoſcat. Deſertorem autem clericum [c] cingulo honoris atque ordinis ſui exutum, aliquo tempore monaſterio deligari convenit; ſicque poſtea in miniſterio eccleſiaſtici ordinis revocari. Nam non poterit in talibus * pervagationibus aboleri licentia, niſi fuerit in eis propter correptionem diſciplinæ ſubſecuta cenſura.

IV.

Quarta actione nuntiatum eſt nobis apud Aſtigitanam eccleſiam quaſdam nuper ordinationes illicitas extitiſſe, ita ut quidam viduarum mariti Levitarum miniſterio ſacrarentur: quos quidem convenit a gradu ſuſcepto in irritum devocari, nec ultra provehi ad diaconii miniſterium, qui [d] contra divina atque eccleſiaſtica jura inſtituti reperiuntur.

V.

Quinto judicio ad cognitionem * noſtram Aniani Egabrenſis diaconi relatu deductum eſt, de quibuſdam ipſius eccleſiæ clericis, quorum, dum unus ad presbyterium, duo ad Levitarum miniſterium ſacrarentur, epiſcopus eorum oculorum dolore detentus, fertur manum ſuam ſuper eos tantum poſuiſſe, & presbyter quidam illis, contra eccleſiaſticum ordinem benedictionem dediſſe. Qui licet, propter tantam præſumptionis audaciam, poterat accuſatus judicio præſenti damnari, ſi adhuc in corpore poſitus, non fuiſſet mortis vacatione præventus; ſed quia jam ille examini divino relictus, humano judicio accuſari non poteſt, hi qui ſuperſunt, & ab eo non conſecrationis titulum, ſed ignominiæ potius * eulogium perceperunt: ne ſibi licentiam talis ultra uſurpatio faciat, decrevimus ut a gradu ſacerdotalis, vel Levitici ordinis quem perverſe adepti ſunt, * depoſiti æquo judicio * abutantur. Tales enim merito judicati ſunt removendi, quia prave inventi ſunt conſtituti.

VI.

Sexta actione comperimus Fragitanum Cordubenſis eccleſiæ presbyterum a pontifice ſuo injuſte olim dejectum, & innocentem exilio condemnatum. Quem rurſus (*f*) ordinis ſui * reſtituentes, id denuo adverſus præſumptionem * noſtram decrevimus, ut [f] juxta priſcorum patrum ſynodalem ſententiam, nullus * (*g*) noſtrum ſine concilii examine dejiciendum quemlibet presbyterum, vel diaconum * audeat.

Nam

qui de eccleſiæ ſuæ cultu, in C. de agri. & cenſ. & colon. l. 11. in pluribus legibus, peculiariter autem l. Cum ſatis. 21 q. 2. placuit ut ſi.

fugerit

propagationis.

noſtri examinis, Agabrenſis diaconi relatu pervenit, de Diſt. 23. cap. quorumdam clericorum ex Tolet & Hiſpalenſi II. c. 5. apud Burch. lib 1. c. 3. & Ivon. p. 6. c. 102. apud Burch. tit. eſt ex conc. Bracaren.

eloquium.

abjiciantur

15. q. 7. Sexta actione, & diſt. 64. Epiſcop.

reſtitutum eſſe comperimus,

novam,

al. veſtram, al. noſtram

veſtrum,

paret.

(a) in MS. cod. Burchardi apud me eſt *Cellacenſem* emendatur *ventilata* (b) ita & cod. Luc. ſed ab altera manu æque antiqua (c) *retentio* (d) *jus retentionis* (e) *præſentis*.

(f) Abbo Floriacenſis in ſua collectione ſic verba iſta legit: *rurſus per ſubſcriptionem noſtram decrevimus, ut juxta &c.*

(g) *virorum*. Manſi.

15. q. 8 cap. Episcop. & dist. 67 cap. Episcop. Vide leges Visigoth. l. 5. tit 7. per totum, præsertim l. 10. Si libertus.

Nam multi sunt, qui indiscussos potestate tyrannica, non auctoritate canonica damnant: & sicut nonnullos gratiæ favore sublimant, ita quosdam odio invidiaque permoti humiliant, & * ad levem opinionis auram condemnant, quorum crimen non approbant. Episcopus enim sacerdotibus ac ministris solus honorem dare potest, auferre (*a*) solus non potest. Si enim hi qui in sæculo a dominis suis honorem libertatis adepti sunt, in servitutis *nexum non revolvuntur, nisi publice apud prætores ac præsides tribunali foro fuerint accusati, quanto magis hi, qui divinis altaribus consecrati, honore ecclesiastico decorantur? Qui profecto nec ab uno damnari, nec uno judicante poterunt honoris sui privilegiis exui: sed præsentati synodali judicio quod canon de illis præceperit definiri.

* levi opinionis aura

* jugum non revocantur.

Agapius interfuit III. conc. Tolet. & I. Hispalensi, æra 628. ibique subscribit.

VII.

Septimo examine relatum est nobis, venerandissimum quondam Agapium, Cordubensis urbis episcopum, frequenter * presbyteros destinasse, * qui absente pontifice altaria erigerent, basilicas consecrarent. Quod quidem non est mirum id præcepisse virum ecclesiasticis disciplinis ignarum, & statim a sæculari militia in sacerdotale ministerium delegatum. Ergo ne ultra talis a nobis licentia usurpetur, communi sententia statuendum oportuit; scientes quia sicut * presbytero illicita consecratio est altaris, ita & constitutio. In divinis enim literis, præcipiente domino, solus Moyses in tabernaculo Dei erexit altare, solus ipse unxit; utique quia summus sacerdos Dei erat, sicut scriptum est: *Moyses & Aaron in sacerdotibus ejus*. Ideoque id quod tantum facere principibus sacerdotum jussum est, quorum typum Moyses & Aaron tenuerunt, presbyteri, qui filiorum Aaron gestant figuram, arripere non præsumant. Nam quamvis cum episcopis plurima illis * ministeriorum communis sit dispensatio, * quædam novellis & ecclesiasticis regulis sibi prohibita noverint: sicut presbyterorum, & diaconorum, ac virginum consecratio; sicut constitutio altaris, benedictio vel unctio: siquidem nec licere eis ecclesiam, vel altarium consecrare, nec per impositionem manus fidelibus * baptizatis, vel controversis ex hæresi paracletum Spiritum tradere, nec chrisma conficere, nec chrismate baptizatorum frontem signare, sed nec publice quidem in missa quemquam pœnitentium reconciliare, nec [h] formatas cuilibet epistolas mittere. Hæc enim omnia illicita esse * presbyteris, quia pontificatus apicem non habent, * quem solis deberi episcopis auctoritate canonum præcipitur: ut per hoc & discretio graduum, & dignitatis fastigium summi pontificis demonstretur: sed neque coram episcopo licere presbyteris in baptisterium introire, nec præsente antistite infantem tingere aut signare, nec pœnitentes sine præcepto episcopi sui reconciliare, [i] nec eo præsente sacramentum corporis & sanguinis Christi conficere, nec eo coram posito populum docere, [k] vel benedicere, aut salutare, nec plebem utique exhortari.

presbytero vel chorepiscopo

Exod 40. Psal. 98.

* mysteriorum

* quædam tamen auctoritate veteris legis, quædam novellis

* baptizandis,

* presbyteris vel chorepiscopis, * quod

VIII.

Octava discussio agitata est de quodam Elisseo ex familia * Agabrensis ecclesiæ, qui ab episcopo suo traditus libertati, de libertate confestim ad contumaciæ morbum transiliit; sicque per superbiam non solum ejusdem episcopi * veneficis artibus salutem lædere voluit, sed etiam patronam ecclesiam, libertatis immemor, prædamnavit. Adversus quem ingrati actio canonum ac legum auctoritate juste dirigitur; scilicet, ut immeritæ libertatis damno multatus, ad servitii nexum, quo natus est, revocetur. Talium enim status, qui contra episcopum suum, vel patronam ecclesiam nituntur, decidi potius quam conservari convenit: ut quorum libertas pernicioſa est, sit salutifera virtus; & qui superbire noverunt adepta libertate * præditi discant obedire subjecti.

* Agabrinensis 12. q. 2. Octava discuſ Ivo p. 16. cap. 66.

* malis v insidiosis artibus Vide le Visig. l. 5. tit. 7. l Si libert

* proditi, *al.* prædict

IX.

Nona actione didicimus, quosdam ex * nostro collegio, contra mores ecclesiasticos, laicos habere in rebus divinis constitutos œconomos. Proinde pariter tractantes elegimus, ut unusquisque * nostrum secundum Chalcedonensium patrum decreta, ex proprio clero œconomum sibi constituat. Indecorum est enim laicum vicarium esse episcopi, & * sæculares in ecclesia judicare: in uno enim eodemque officio non decet dispar professio. Quod etiam in lege divina prohibetur, dicente Moyse: *Non arabis in bove, & asino simul;* id est, homines diversæ professionis in officio uno non sociabis. Unde oportet nos, & divinis libris, & sanctorum patrum obedire præceptis, constituentes ut hi qui in administrationibus ecclesiæ pontificibus sociantur, discrepare non debeant, nec professione, nec habitu. Nam cohærere & conjungi non possunt, quibus & studia & vota diversa sunt. Si quis autem episcopus posthac ecclesiasticam rem aut * laicali procuratione administrandam elegerit, aut * sine testimonio œconomi gubernandam * crediderit, vere ut contemtor canonum, & fraudator ecclesiasticarum rerum, non solum a Christo de rebus pauperum * judicatur reus, sed etiam & concilio manebit obnoxius.

* vestro 1 q. 7. In n act. Burc l. cap 8 Ivo parr. c 66. can. Chalced. conc.

* vestrum

* viros ec siasticos dicare.

Deut. 22.

* per laic lem procu tionem, *al.* ad lai lem procu tionem.

* si

* non cre derit,

* judicabit

X.

Decima actione poscentibus monasteriorum patribus, pari sententia statuimus, ut cœnobia nuper condita [l] in provincia Bætica, sicut & illa quæ sunt antiqua, immobili & inconcussa stabilitate permaneant solidata. Si quis autem (quod absit) nostrum, vel nobis succedentium sacerdotum, quodlibet monasterium, aut vi cupiditatis spoliandum, aut simulatione aliqua fraudis convellendum, vel * dissolvendum, anathema effectus, maneat a regno Dei extraneus; nec proficiat illi bonum fidei vel operis ad salutem, qui tantæ & tam salutaris vitæ destruxerit tramitem. Super hoc etiam universi Bæticæ provinciæ episcopi congregati, eumdem ** sacri cœtus eversorem a communione suspendant; convulsum monasterium cum rebus suis restaurent, & quod impie unus subverterit, omnes pie reforment.

* dissolve dum tenta rit,

** sacrilegu cœtusque

XI.

Undecima actione consensu communi decrevimus, ut monasteria virginum in provincia * Bætica condita monachorum administratione ac præsidio gubernentur: tunc enim salubria Christo dicatis virginibus providemus, quando eis patres * episcopi tales elegimus, quorum non solum gubernaculis tueri, sed etiam doctrinis ædificari possint: ea tamen circa monachos disciplinæ cautela servata, ut remoti ab

19. q. 2. decima. Bætica ubique ex

* spiritales Decret p. 7. c. 71 Burch. lib cap. 53.

earum

(a) deest *solus*. Mansi.

* familiaritatec, nec ipse qui præest cum sola colloqui debet, sed sub * morum, vel admiuistrationem earum perr.

earum * peculiaritate, nec usque ad vestibulum habeant accedendi familiare permissum; * sed nec abbati, vel ei qui præficitur, extra eam quæ præest, loqui virginibus Christi aliquid, quod ad institutionem * morum pertinet, licebit: nec cum sola quæ præest frequenter eis loqui oportet, sed sub testimonio duarum aut trium sororum; ita ut rara sit accessio, & brevis omnino locutio. Absit enim ut monachos (quod etiam dictu nefas est) Christi virginibus [m] familiares esse velimus: sed, juxta quod jussa regularum vel canonum admonent, longe discretos atque sejunctos, eorum tantum easdem gubernaculis deputamus; constituentes, ut unus monachorum probatissimus eligatur, cujus curæ sit, * prædia earum rustica, vel urbana intendere, fabricas extruere, vel si quid ad necessitatem monasterii providere: ut Christi famulæ, pro animæ suæ tantum utilitate solicitæ, solis divinis cultibus vivant, operibusque suis inserviant. Sane is qui ab abbate præponitur, judicio sui episcopi comprobetur. Vestes autem illæ * iisdem cœnobiis faciant, a quibus tuitionem expectant; ab eisdem denuo (ut præditum est) laborum fructus & procurationis suffragium recepturæ. * Si autem monasteriorum hanc ordinationem aut contempserint, aut qualibet inertiæ dissolutione neglexerint, sciant, quod eorum * tepor atque superbia excommunicationis sit plectenda censura.

prædiis earum rusticis vel urbanis

iisdem faciant,

Si qui autem monachorum

* temeritas

XII.

Duodecima actione ingressus est ad nos quidam [n] ex hæresi Acephalorum, natione Syrus, (ut asserit ipse) episcopus, duarum in Christo naturarum proprietatem abnegans, & deitatem passibilem asserens: cujus dum nostris sensibus tanti erroris confusio patuisset, prolatis illi de incarnatione domini nostri Jesu Christi testimoniis, sanctorumque patrum sententiis recitatis, * omni eumdem exhortatione ad veræ fidei rectitudinem sacerdotali modestia invitavimus: qui salutaribus monitis * pertinaciter per multos diuturnosque communionis conflictus renitens, tandem gratia divina edoctus, cunctis coram adstantibus hæresim propriam abdicavit, duasque naturas & unam personam in uno eodemque domino nostro Jesu Christo confessus est; credens impassibilem naturam deitatis, atque in sola humanitate suscepisse infirmitates * passionum & crucis. Conversus itaque, atque receptus, susceptæ fidei concessionem, * cum stipulatione jurejurando protulit, atque ab * omnibus purgatus apparuit: talique pro merito gaudentes, Christo gratias egimus, quod eumdem, post pravitatem hæresis, ad rectitudinem fidei divina gratia promovisset. Quem optamus, ut permanens in fide Christi pure ac devotissime conservetur.

* omnium deinde exhor. *al* cum omni deinde

* pertinacibus *al.* pertinacius

* passionis

cum adstipulatione protulit, atque

* omnibus suis erroribus purgatus

XIII.

Tertiadecima, id est ultima prosecutione, breviter narrandum putavimus, ad refutationem eorumdem hæreticorum qui duas naturas Christi post unionem delirantes confundunt & passibilem in eo divinitatis substantiam asserunt. Contra quorum blasphomias oportet nos in * unam personam Christi geminæ naturæ proprietatem ostendere, passionemque ejus in sola humanitatis susceptione manifestare; ut si forte aliqui stultorum hujus * inscientiæ errore decepti sunt, dum ista legerint, resipiscant, rectæque fidei veritatem firmiter teneant. Nam procul dubio multi sunt stultorum qui secun-

* una persona

sententiæ

[n] Timoth. 4.

dum apostoli vocem *prurientes auribus, a veritate auditum avertunt, ad fabulas autem convertuntur*. Ergo (sicut immaculata fides, & sancta Dei ecclesia docet) confitemur dominum nostrum Jesum Christum intemporaliter ex Patre Deo natum, temporaliter ex utero gloriosæ virginis Mariæ hominem editum; & ob hoc in una subsistente persona duas naturas habentem: deitatis, qua ante sæcula genitus est; humanitatis, in qua diebus ultimis editus est: in illa secundum formam Dei, in ista secundum formam servi consistens: in illa patri manens æqualis, in ista sine peccato similis nostræ conditionis: in illa invisibilis: in ista visibilis: in illa inviolabilis, in ista passibilis: in illa ex qua mori non potuit, in ista in qua mortem suscepit. Cujus geminæ naturæ distinctio primum ex literis legis, deinde ex propheticis, & evangelicis, atque apostolicis depromenda est paginis, ut ea quæ asserimus non argumentis sed exemplis scripturarum firmemus. Lex in una eademque Salvatoris nostri persona sic demonstrat utramque naturam; divinam, loquente domino ad Moysen: *Ecce mitto angelum meum qui præcedat te, & custodiat te in via, & introducat ad locum quem præparavi, observa eum, & audi vocem ejus, quia est nomen meum in illo*: humanam, loquente eodem domino ad Abraham: *In semine tuo benedicentur omnes gentes*, id est, in carne Christi, quæ de Abrahæ stirpe descendit. * Propheta in psalmis sub una eademque Christi persona sic ostendit utramque naturam; divinam secundum illud: *Ex utero ante Luciferum genui te*: humanam secundum hoc: *Et homo factus est in ea, & ipse fundavit eam altissimus*: divinam, secundum illud: *Eructavit cor meum verbum bonum*: humanam, secundum hoc: *Speciosus forma præ filiis hominum*. Prophetia in proverbiis in una eademque Christi persona sic declarat utramque naturam: divinam, secundum illud: *Ante colles genuit me*: humanam, secundum hoc: *Dominus creavit me in initio viarum suarum*: divinam secundum illud: *Necdum erant abyssi, & ego jam * concepta eram*: humanam, secundum hoc: *Sapientia ædificavit sibi domum*; corporis utique sui templum, in quo filius Dei inhabitaret, dum *verbum caro factum est*. Prophetia in Isaia sub una eademque Christi persona sic demonstrat utramque * naturam: deitatis, secundum illud: *Numquid qui alios parere facio, ipse non pariam, dicit dominus?* * humanitatis, secundum hoc: *Ecce virgo in utero concipiet, & pariet filium*; * divinitatis, secundum illud. *Rorate cæli desuper, & nubes pluant justum*: * humanitatis, secundum hoc: *Aperiatur terra, & germinet salvatorem, & justitia oriatur simul*. Item alibi humanitatis, secundum hoc: *Parvulus natus est nobis*: divinitatis, secundum illud: *Filius datus est nobis*. Parvulus enim * Christus ad susceptæ humanitatis naturam pertinet, quia homo est factus: Filius autem datus, ad * divinitatis, quia Dei filius. Et ut ostenderet in utraque natura unam esse personam * parvuli nati & filii dati, adjecit: *Vocabitur nomen ejus magni consilii angelus, Deus fortis, pater futuri sæculi*. In evangelio quoque, in uno eodemque Christo divinæ naturæ * significatio, *Ego & pater unum sumus*: humanæ naturæ insinuatio, *Pater major me est*: divinæ naturæ significatio, *Ego sum via, veritas, & vita*; humanæ naturæ insinuatio: *Tristis est anima mea usque ad mortem*: divinæ naturæ signi-

[m] Exod. 23. Gen. 22. Psal. 109. Psal. 86. Psal. 44. Ibidem. Prov. 8. Ibidem. Ibidem. Joan. 1. Isai 66. Isa. 7. Isa 45. Ibidem. Isa. 9. Isa. 9. Joan 10. Joan. 14. Ibidem. Matth. 26.

* prophetia

* conceptus eram: Prov. 9.

* naturam, divinam: humanam,

* divinam, humanam,

* natus

* divinitatem,

per parvulum natum & filium datum,

* significatio est:

ficatio, *Omnia per ipsum facta sunt*: humanæ naturæ insinuatio, *Non veni facere voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit* * *me*. Paulus quoque apostolus in uno eodemque Christo naturam divinitatis exprimit, dum dicit: *Primogenitus omnis creaturæ, ipse est ante omnes, & omnia in illo constant*. Naturam humanitatis declarat, dum dicit: *Ipse est caput corporis ecclesiæ*. Et alibi: *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens*. Per hoc enim quod dixit: *Qui cum in forma Dei esset*, naturam in eo divinæ majestatis ostendit: per hoc autem quod adjecit: *Formam servi* * *accipiens*, naturam in eo humanæ humilitatis significavit. Et iterum inquit: *Cum esset dives, pauper factus est*, ut illius inopia nos divites essemus. Ubi enim dixit: *Cum esset dives*, divinæ naturæ gloria panditur: & ubi adjecit: *Pauper factus est*, humanæ infirmitatis * susceptio demonstratur: Item in ipso initio apostolici symboli * geminæ sic ostenditur * in uno eodemque Christo naturæ distinctio; deitatis ex patre, dum dicit: Credo in Deum patrem omnipotentem, & in Jesum Christum filium ejus unicum dominum nostrum; humanitatis ex matre, dum dicit: Natum de Spiritu sancto, ex utero Mariæ virginis. Ecce ex utroque testamento duæ naturæ in Christo; divinitatis una, altera humanitatis: quæ quidem gemina unam fecit personam, quia unus idemque mediator Dei & hominum homo Christus Jesus. Jam vero de passione ejusdem salvatoris nostri & domini Jesu Christi, quam in sola humanitate, non in deitate sustinuit, (sicut superius) legis & prophetarum auctoritas, evangeliorum quoque, & apostolorum prædicatio adhibenda est. Lex de passione corporis Christi sic dicit: *Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uvæ pallium suum*. Quid hic pallium, quid stola, nisi caro Christi passionis sanguine decorata? hæc enim sola contumelias crucis sustinuit; divinæ vero naturæ majestas nihil injuriæ sensit. * Prophetia quoque in psalmis passionem Christi in carne sola sic asserit: *Foderunt manus meas, & pedes meos, dinumeraverunt omnia ossa mea*. Ubi non deitatis, sed tantum crucifixi corporis injuria intelligitur. Ibi enim in membrorum significatione sola caro clavis suspensa in ligno atque suffixa pronuntiatur; sicut & apud Jeremiam legitur: *Venite, mittamus lignum in* * *pane ejus*, id est, crucem in corpore ejus. Neque enim divinitas ligno suspendi potuit, sed sola utique humanitas cruce suffixa pependit. Cujus etiam caro tolerantiam mortis passa sic ostenditur alibi, dum dicit: *Caro mea requiescet in spe*, utique quia sola in Christo carnis materia, mortis fragilitate defuncta, spem resurrectionis suæ expectabat, etiam sine corruptione receptura, dum dicit: *Nec dabis sanctum tuum videre corruptionem*. Salomon autem in canticis canticorum passionem carnis Christi prædicat, dicens: *Manus meæ*, (inquit) *distillaverunt myrrham, digiti mei guttam*. Ubi specialiter ostenditur in manibus ac digitis solam carnem Christi suffixam stipite, sicut in psalm. 118. legitur: *Confige clavis timoris tui carnes meas*. Isaias autem Christum in sola humanitate, quæ apparuit, passionis injuriam suscepisse ita prædixit: *Homo*, (inquit) * *in plaga, & sciens ferre infirmitates; Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros portavit*. Quis ipse, nisi utique homo? nam pati & deficere in illo naturæ Dei non potuit: sed homo portavit in eo passionem & mortem, in quo & ipsa mors habet conditionem. Nam & cum de eo idem propheta dixisset: *Quis iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra?* & adjecit; *Quare rubrum est vestimentum tuum, tamquam calcantium in torculari?* quid hic per indumentum & vestimentum rubrum voluit ostendere, nisi solam carnis Christi passionem, crucis infectam cruore? Unde & in ipsa passione chlamyde coccinea Christus induitur, ut imago sanguinis in carne tantum demonstraretur. Isaias quoque corpus solum obtulisse Christum passioni sic loquitur: *Non sum* (inquit) *contumax, neque contradico, corpus meum dedi percutientibus*. Non dixit divinitatem, quæ passionem nescit perferre. Et iterum: *Posui scapulas meas ad flagella, & maxillas ad palmas*, quod & ipsum ad carnis patientiam non ad deitatis refertur injuriam. Et Zacharias; *Videbunt* (inquit) *in quem confixerunt*: quem alium, nisi indubitanter hominem, quem Judæi crucifixerunt, & in carne judicantem videbunt? Ecce prænuntiata est passio corporis Christi ex lege & prophetis, * transeamus inde ad evangelia: ibi quæramus Christum filium Dei in sola carne portasse valetudines passionis, & injuriam crucis; loquente ipso discipulis: *Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per prophetas de filio hominis, tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur: & postquam flagellaverint, occident eum, & die tertia resurget*. Quod totum in Christo, secundum hominem dictum, non ad substantiam deitatis, sed ad naturam pertinet carnis, quod etiam in sequentibus docetur, Judæis dicentibus Christo: *Quod signum ostendis nobis quia hæc facis. Et dixit Jesus: Solvite hoc templum, & post triduum suscitabo illud: hoc autem dixit de templo corporis sui*; nam & in passione sua dum corripiens proditorem diceret: *Juda osculo Filium hominis tradis?* Quem * interrogat tradere proditorem, nisi hominem? Et comprehenderunt non deitatem, quam cæcati perfidia nec agnoscere potuerunt. Beatus autem apostolus Paulus Christum in homine solo pertulisse crucem sic asserit; *Ut homo* (inquit) *humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem; mortem autem crucis*; qui proinde dixit, *ut homo*, ut nuncupatione hominis distinctio naturæ insinuaretur passibilis: quod confirmans alias * ait: *An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur? Christus non infirmatur, sed potens* * *est in nobis: nam etsi crucifixus est ex infirmitate nostra, sed vivit ex virtute Dei*. Passus ergo Christus, & mortuus; sed ex nostra infirmitate: vivit autem impassibilis, & immortalis, sed ex sua virtute; quæ tanta est, ut in se nec passionem recipiat, nec mortem admittat. Petrus quoque apostolorum princeps crucis Christi supplicium sic prædicat in solo corpore consummatum: *Qui peccata* (inquit) *nostra pertulit in corpore suo super lignum, ut peccatis mortui justitiæ* * *viveremus: cujus livore sanati sumus*. Et paulo post: *Christo igitur passo in carne*. Ergo si Christus in carne est passus, non est secundum Deum, sed secundum hominem crucifixus. Ecce perpatuit de Filio Dei, quod passus est, quod mortuus est, corporis hoc tantum fuisse, non deitatis. Aliena sunt ista a Deo, testante propheta de illo: *Deus sempiternus, dominus creans fines terræ, non laborabit, neque deficiet*. Et psalmus: *Tu autem idem ipse es; & anni tui non deficient*. Omnes enim

Joann. 1. Joann. 5. & 6. * me patris.
Coloss. 1.
Ibidem. Philipp. 2.
* accepit, naturam humanitatis significavit. 2. Cor. 8.
* subjectio * geminæ naturæ. a in una eademque Christi persona distinctio.
Gen. 49.
* Prophetæ. Rom. 21.
Jer. 11. * panem.
Psalm. 15.
Ibidem.
Cant. 5.
* in plaga existens, Isai. 53.
Isai. 63.
Matth. 17.
Isa. 50.
Ibidem. Hasb. 12. cujus quidem fidei veritas est tam efficax, ut ea nec tyranni sua potuerit crudelitate confunder nec hæreticorum subdola circumventio pervertere, sed simulatorum dimittere falsimulatio. Transeamus Matth. 20. Luc. 18.
Joann. 2.
Luc. 22.
Philipp. 2.
2. Cor. 13. loquitur Christus * qui in me non infirmatur, * est Verbum ejus in eo
1. Pet. 2.
* vivamus 1. Pet. 4.
Isai. 40.
Psalm. 10.

enim in Christo infirmitates humanitas sola portavit: caro enim habuit vagitus infantiæ, non divinitas: caro est pannis involuta, non deitas: caro habuit alimenta, caro portavit ætatum commercia: nam & quod fatigatus est, quod esuriit, quod dormivit, quod flevit, quod passioni proximus tristis fuit, quod postremo ipsam passionem & mortis conditionem sustinuit totum hoc ad infirmitatem pertinet humanitatis, non ad incomprehensibilem substantiam deitatis. Unus est enim Christus, Deus & homo, caro & Verbum; sed unde Deus, inde habet immortalitatem; unde homo, inde pertulit passionem: & unde caro, inde mortuus: & unde Verbum, inde æternus. Nec enim potest esse deitate passibilis, qui est virtute paternæ gloriæ naturæ æqualis. Unde & Patri derogatur, dum natura deitatis in Filio passibilis creditur. Nam si una Patris & Filii substantia est, utique, sicut Pater, ita & Filius immortalis est. Et si *ego & Pater unum sumus*, sicut in Patre non est mors, ita nec in Dei Filio mors. Et si verum est: *Omnia quæ habet Pater, mea sunt*: ergo immortalitas Patris cum Filio communis est. Nam quod ait apostolus de infidelium ignorantia: *Si enim cognovissent, nunquam dominum gloriæ crucifixissent*: non quasi dominus gloriæ sit crucifixus, ut natura deitatis videatur esse passibilis: sed, quia unus in utraque natura est Christus secundum assumpti hominis formam, dominus gloriæ dicitur passus. Sicut e contrario est illud: *Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, filius hominis*; dum de cælo non descendisset, nisi tantum Dei Filius nondum idem factus filius hominis. Propter personæ ergo unitatem, & ad hominem referuntur in Christo, quæ Dei propria sunt; & divinitati adscribuntur, quæ hominis sunt. Et ideo dum pati ac mori dicitur, non est deitatis, sed carnis proprium: sic tamen propter unitatem personæ, ipse Deus, & natus ex virgine, & passus, & mortuus prædicatur: sed infirmitate carnis nostræ, non virtute divinitatis suæ. Quod vero idem apostolus ait: *Si enim, cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filii ejus*; sic hic dicitur Dei Filius mortuus, sicut dicitur de martyribus passis ac mortuis, quorum tamen non sunt animæ occisæ in corporis passione; ore veritatis testante: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere*. Ubi agnosci oportet, si animæ martyrum corpore perempto suppliciis extingui non possunt, Deus qui conditor est animarum, quomodo per crucem carnis pati potuit exitium mortis? Quod etiam alibi apertius declaratur, eodem Filio Dei loquente: *Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem iterum sumendi eam*. Quod si ipsa deitas mortua extitit, quæro, quis animam ipsius resumpsit? Stultum est ergo crucis passionem divinæ applicare naturæ; sed tantum creabili & humanæ. Sola enim caro crucis exitium sensit, sola caro lanceam pertulit, sola caro sanguine & aqua manavit, ipsa sola mortua, ipsa sola in sepulchro posita, ipsa sola tertia die resuscitata; quæ etiam glorificata cælos adiit, in qua & venturus est judicare in gloria Patris, judicaturus de vivis ac mortuis. Prolatis ergo novi ac veteris testamenti testimoniis, in quibus duæ naturæ Christi patefactæ sunt, in una subsistentes persona, in quibus & passio ejus apparuit in homine solo expleta, deinde oportuit sententia subnecti sanctorum patrum, qui in sacris literis ingenti gloria refulserunt: ut etiam eorum traditione perpateat, quia dominus noster Jesus Christus ex duabus naturis & una persona subsistit, & quia mortem & passionem in sola carne suscepit. Sanctus ergo Hilarius in explicatione epistolæ ad Timotheum sic loquitur: Nam & cum dicit scriptura: *Homo Christus*; & cum dicit: *Christus mortuus est*; & cum dicit: *Verbum caro factum est*, non est spoliandus per fraudulentiam legentis expositionibus suis sermo. Nam ubi homo Christus est, præcedit mediator Dei atque hominum; ut ex utroque, Deo & homine, unus subsistat, sitque inter hominem & Deum medius, confessione in se utriusque naturæ. Ubi vero Christus mortuus est, subjicitur: *Qui resurrexit, qui est dextera Dei*. In morte ejus carnis nostræ infirmitas est, in resurrectione virtus ejus, in confessu Dei dignitas. Sanctus quoque Ambrosius in expositione evangelii secundum Lucam sic asserit: Non enim suam, sed nostram * carnem, Christus ascendit: nec mors illa divinitatis, sed quasi hominis fuit. Et paulo post: Etenim Christus omnia, & in Christo omnia: licet in singulis Christus operetur, caro tamen moritur, ut resurgat. Item idem in eodem libro exponens inter alia dicit: *Tristis est anima mea: turbata est valde*. Non ergo suscipiens, sed suscepta turbatur; anima enim obnoxia passionibus, divinitas libera. * Etenim *spiritus promptus, caro autem infirma*. Tristis autem non ipse est, sed anima. Non est tristis sapientia non divina substantia, sed * anima. Suscepit corpus meum; non me fefellit, ut aliud esset, & aliud videretur. Sanctus Athanasius in tractatu quem scripsit de Christi nativitate sic dicit: In hoc sit ergo, fratres carissimi, fides nostra, in hoc tota salus & vita consistat, ut credamus Deum Dei filium primum ante omnia sæcula a Deo patre * invisibiliter genitum, deinde a Maria Virgine secundum hominem natum, & secundum hunc hominem passum, mortuum, sepultum, resurrexisse ab inferis, ascendisse in cælum. Item idem in expositione fidei: Verbum (inquit) nascitur de Maria Virgine, accipiens corpus animale: sed neque sermo comprehensus est carne, sed in carne, & supra carnem: & sicut Deus dicitur, ita Dei virtus, Dei veritas: passus autem humana carne, sed sermo Dei impassibilis est. In passione quidem moritur homo, ut vivificaret protoplastum, qui ceciderat per inobedientiam. Sanctus Gregorius scribens ad Cledonium, dicit: Naturæ enim duæ in Christo, Deus & homo, non autem duo filii, nec dii duo. Item idem in sermone de Filio: Uno autem (inquit) capitulo moneo, ut altiora quidem adscribas divinitati, & illi naturæ quæ passionibus & corpore probatur esse superior; humiliora autem naturæ humanæ attribuas, quæ ex parte infirmitatis nostræ assumpta est. Item ipse in quarto libro contra Eunomium: Et ne aliquis incorruptibili naturæ deitatis crucem passionis applicet, per alia manifestius talem emendat errorem, mediatorem ipsum Dei & hominum, & Deum ipsum nominans; ut cum duo de una dicantur, congruum intelligatur circa utrumque; circa deitatem quidem impassibilitas, circa humanitatem autem dispensatio passionis. Sanctus quoque Basilius in quarto libro contra Eunomium ita scribit: Quid est *dominus creavit me, & ante omnes colles genuit me?* Ubi intelligendum est hoc quod

Non extat inter opera divi Hilarii * quæ nunc extant.

Ambr. lib. 10. cap. 99. sup. Luc. 22.

Idem in eodem lib. c. 104. super Luc. 23.

Idem in eodem lib. c. 94. super Luc. 23. * crucem *Matth.* 26.

* Denique *Marc.* 14.

* anima, quæ suscepit. In Athanasium.

* invisibiliter & impassibiliter.

Greg. Naz. ep. 1.

Basilius.

Matth. 4. Matth. 8. vc. 29. Matth. 25. Marc. 14.

Joann. 10.

Joann. 17.

1. Cor. 2.

Joann. 6.

Rom. 5.

Matth. 10.

Joann. 10.

1. Petr. 3.

Job 15.

quod dicit, *Genuit*, de Dei Filio: hoc autem quod dicit *Creavit*, de ea parte qua in forma servi est; ut utramque naturam in una persona ostenderet. Sanctus Cyrillus in prima ad Successum epistola dicit: Ergo quantum quidem ad intellectum pertinet, & ad * fidem, tantumdem oculis animæ, quemadmodum incarnatus est unigenitus, duas naturas esse dicimus, unum autem Filium, & Christum, & dominum, Deum Verbum incarnatum, & hominem factum confitemur. Item in secunda ad eumdem Successum epistola sic ait: Cum unus (inquit) sit, & solus Filius Christus, idem ipse Deus & homo, sicut in deitate perfectus, ita & in humanitate perfectus. Non autem ipsum unigenitum Filium Dei, secundum quod intelligitur & est Filius Dei, passum esse in sua natura dicemus. * Oportet enim necessario utraque servare uni & vero Filio, & non pati secundum deitatem, & dici passum esse eumdem secundum humanitatem; ipsius enim passa est caro. Idem in expositione Levitici inter alia: Totum in his iterum circumspice salvatoris nostri mysterium, & emundationem, quæ per sanctum baptisma fit. Duas enim aviculas sumi jubetur, vivas & mundas, ut intelligas per volatilia cælestem hominem, simul & Deum in duabus naturis, quantum pertinet ad rationem, dividendum, unicuique convenientem. Item sanctus Augustinus: Nec enim illa susceptione alterum eorum in alterum conversum atque mutatum est. Nec divinitas quippe in creaturam mutata est, ut desisteret esse divinitas: nec creatura in divinitatem, ut desisteret esse creatura. Nam si substantia hominis (quod absit credere) in divinitatem conversa est, augmentavit aliquid deitatis. Sed absit ut augmentum recipiat ineffabilis & incomprehensibilis plenitudo. Manet ergo utraque Filii Dei natura, & una persona. Rursus ipse adversus Maximum: Si ergo attendas distinctiones naturarum, Filius Dei de cælo descendit, & filius hominis crucifixus est in terra. Idem in sequentibus: *Oportebat Christum pati, & resurgere a mortuis die tertia*. Ubi resurgit, nisi in eo quod potuit cadere? Ubi resurrexit, nisi in eo ubi mortuus? Quære mortem in Verbo; nunquam esse potuit: quære mortem in anima; numquam ibi fuit; quære mortem in carne; plane ibi fuit: & ideo ibi fuit, quia mors vera fuit. Et paulo post: Quid miraris? Certe vita est Christus: quare mortua est vita, nec anima mortua est, nec Verbum mortuum est? Caro tantum mortua est. Quare? Ut in ea mors moretur. Idem in expositione Joannis evangelistæ: Quis ergo est, per quem factus est mundus? Christus Jesus: sed in forma Dei. Quis est sub Pontio Pilato crucifixus? Idem ipse Jesus Christus; sed in forma servi. Beatus quoque Leo apostolicæ sedis antistes in sua epistola quam scripsit ad Flavianum Constantinopolitanum episcopum sic ait: Salva ergo proprietate utriusque naturæ, & in unam coeunte personam, suscepta est a majestate humilitas, a virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas. Et ad resolvendum conditionis nostræ debitum, inviolabilis natura est unita naturæ passibili; ut quod nostris remediis congruebat, unus atque idem mediator Dei & hominum, homo Christus Jesus, & mori posset ex uno, & mori non posset ex altero. In integra ergo veri hominis perfectaque natura verus natus est Deus, totus in suis, totus in nostris. Et paulo post: Qui manens in forma Dei fecit hominem, idem in forma servi factus est homo. Tenet enim sine defectu proprietatem suam utraque natura. Et sicut forma servi Dei formam non ademit, ita forma Dei formam servi non minuit. Item paulo post: Agit enim utraque forma, cum alterius communione, quod proprium est; Verbo scilicet operante quod Verbi est, & carne exequente quod carnis est. Unum horum coruscat miraculis, aliud succumbit injuriis. Et sicut Verbum ab æqualitate paternæ gloriæ non recessit, ita caro naturam nostri generis non reliquit. Sanctus quoque Fulgentius in libro quem de incarnatione domini Jesu Christi scripsit, inter alia sic intulit: Dico itaque vobis juxta sanctorum patrum traditionem, dominum nostrum Jesum Christum in duabus naturis inconfusis, id est, divinitatis & humanitatis, unum personam sive substantiam confiteri. Idem post alia: Si quis ergo in domino nostro Jesu Christo aut duas naturas, aut unam noluerit sive dubitaverit credere aut prædicare personam, vel si quis noluerit confiteri Deum atque hominem, id est, Verbum incarnatum de Maria virgine, pro nostra salute veraciter natum, tantum a catholica fide deprehenditur ac demonstratur extraneus, ut sacramento redemptionis humanæ resistat ingratus. Et paulo post: Verbum caro factum unus & plenus est Christus, unus ex utraque & in utraque, id est, in humana divinaque natura: in quo sic utrinsque naturæ prorsus unitio gloriosa persistit, ut sive divinitati Christi humanitatem quis demat, sive humanitati divinitatem detrahat, Christum sacrilega infidelitate & blasphema prædicatione dissolvat. Item paulo post: Christus pro nobis carne est passus, qui de Deo Patre natus solus est impassibilis Deus. Ipsum itaque Christum Filium Dei pro nobis mortem carne gustasse, salva immortalitate divinitatis ejus, veraciter credimus. Iterum post hoc: Quia non est alter Deus, alter homo, sed idem unus est Christus Deus & homo, profecto idem Deus Christus est, qui & mortem * sua carne suscepit: & idem homo Christus est, qui mortem * sua divinitate destruxit. Idem quippe Christus Dei filius, qui divinitate mori non potuit, carne mortuus est, * quia mortalem Deus immortalis accepit, & * idem Christum Dei Filius carne mortuus resurrexit, quia immortalitatem suæ divinitatis carne mortuus non amisit. Hinc est quod etiam post resurrectionem suam, sicut in cicatricibus veris, & in vera comestione piscis & mellis, soliditatem in se veræ carnis edocuit: ita clausis foribus ingrediens, veram in se virtutem sempiternæ divinitatis ostendit, ut agnosceretur & naturalis fuisse Christi morientis infirmitas, & eidem resurgenti naturalis inesse majestas. Hæc quidem, quæ tam divinæ scripturæ, quam etiam sanctorum patrum eloquia docuerunt, decretis nostris breviter inserta protulimus, demonstrantes geminam carnis & deitatis naturam in una domini & salvatoris nostri persona: passum quoque eumdem in ea natura quæ corporis est, non passum in ea natura quæ deitatis est. His ergo concordi sententia in tribus secretariis definitis, pro confirmatione fui, * proprias subscriptiones subjecimus.

Cyrillus.

* videndum

* sed passum esse terrena natura.

Augustinus in excerptis.

Luc. 24.

Aug. super Joannem.

S Leo ep 10.

Fulgentius.

* suam

* suam

* quia

* ideo

* propriam subscriptionem.

SUB-

SUBSCRIPTIONES.

Isidorus in Christi nomine ecclesiæ Spalensis episcopus subscripsi.

Bisinus in Christi nomine ecclesiæ Eliberitanæ episcopus subscripsi.

Rufinus in Christi nomine ecclesiæ Asidonensis episcopus subscripsi.

A Fulgentius in Christi nomine ecclesiæ Astigitanæ episcopus subscripsi.

Cambra in Christi nomine ecclesiæ Italicensis episcopus subscripsi.

Fidentius in Christi nomine ecclesiæ Tuccitanæ episcopus subscripsi.

Theodulphus in Christi nomine ecclesiæ Malacitanæ episcopus subscripsi.

Honorius in Christi nomine ecclesiæ Cordubensis episcopus subscripsi.

AD CONCILIUM HISPALENSE II.

Anni 621. seu potius 617.

ADDITIO.

Ex Mansi Suppl. pag. 471.

AD hoc provinciale concilium pertinere arbitror edictum illud Sisebuti regis, quo diris devovetur *quicumque mancipium Christianum Judæo servire, vel famulari permiserit*. Quamvis enim lex ista synodi occasione sancita in edicto non legitur, mos tamen in Hispania ferebat, ut synodi alicujus occasione leges istæ a regibus darentur, ut ex synodo Toletana sub Gundemaro intelligimus. Labbeus quidem ad marginem concilii Toletani XII. in quo legis hujus Sisebuti fit mentio, ad canonem 65. concilii Toletani IV. provocat, sed concilium illud sub Sisenando, non vero Sisebuto rerum potente convenit. Quam melius ad Hispalense II. Concilium Sisebuto rege habitum lex illa, cujus meminit Ervigius rex in adlocutione ad patres Toletanæ XIII. synodi, referretur.

NOTÆ GARSIÆ LOAISÆ.

Numismata cum inscriptione Sisebuti regis.

a *Sisebuti regis.*) Sisebuti regis extat nunc memoria in nummis, ut auctores sunt Resendius Lusitanus, & Ambrosius Morus, cum hac inscriptione, D. N. SISEBUTUS. In reverso: CIVITAS EBORA. DEUS ADIUTOR MEUS. Etiam in lapide fracto hæc leguntur: SACERDOS OCCURRIT AMATOR. ÆTATIS SUÆ XLIII. DIE ID. FEBR. ÆRA. DCEII FELICITER II. SISEBUTI REGIS EPISCOPATUS. AN. I. ET MEN. X. T. IN PACE. AMEN. Unde constat Sisebutum regnare cœpisse æra 649. quod cum anno hujus concilii optimi convenit. Situs fuit Sisebutus rex in basilica divæ Leocadiæ Tago imposita, in suburbio.

Tempus, locus & causa concilii.

b *In Civitate Spalensi.*) Anno nono regni Sisebuti celebratum est, sub divo Isidoro metropolitano secundum concilium Hispalense, pro ecclesiasticis negotiis, & contra Acephalos hæreticos, negantes temere in Christo duas naturas in una divina persona. *Acephali sine capite dicti, quia nullus reperitur erroris hujus auctor, a quo exorti nomen & sectam sibi arrogent*, ut Isidorus inquit lib. etymol. 8. cap. 5. & Augustinus. De his etiam multa tradit Nicephorus lib. 18. ecclesiast. hist. cap. 45. plura infra. Interfuit huic concilio episcopus quidam Syrus, stolidus hujus hæresis propugnator; qui post longam disputationem rationibus & argumentis divi Isidori & aliorum patrum victus, ad rectam & orthodoxam fidem conversus est, ut ex 12. actione hujus concilii constat. Estque concilium eruditum & doctrina juris civilis, & canonici sapientia refertum; ita ut appareat a viris eruditione divina & sæculari præstantibus esse editum.

ap. 3. ingulum horis quid

c *Cingulo honoris.*) Sic lib. 3. de domesticis, & protect. lib. 12. Cod. Quinquennium enim si fuerit divagatus, ipse jam cingulo spoliandus est, id est, dignitate & magistratu privandus & dejiciendus. In omni republica bene constituta dignitates & honores magistratusque solent peculiaria habere insignia, quæ, dum munus confertur, illa pariter conferuntur; dum vero exauctorantur qui habent, adimuntur. Habebant apud Romanos reges & consules fasces, & secures, & purpuram: senatores latum clavum, seu laticlavium, & calceum lunatum, & vestem albam: equites annulum; Hispani nunc calcar & ensem: milites Romani, & aliarum nationum, cingulum, a quo ensis pendebat: erat enim zona cum gladio, ex Suida in Auxentio. Unde Joab, in prælio adversus Absalonem promisit se daturum baltheum occisori. Inde & testamentum militare in procinctu factum dicitur, cum milites ad prælium progrederentur, se gladiis cingentes, utcumque poterant, de suis rebus disponebant. Hinc per translationem dignitatis & honoris insignia, etiam aliorum quam militum, dicitur cingulum; ita est duplex, & militiæ, & dignitatis sive honoris. 2. Reg. 6. 18.

d *Contra divina atque ecclesiastica jura.*) In concilio Carthaginensi quarto cap. 69. episcopus pro hac re deponitur. *Simili Sententia* (inquit) *subjacebit episcopus, si sciens ordinaverit clericum eum, qui viduam, aut repudiatam uxorem habuit, aut secundum.* Et in excerptis Martini, cap. 26. Si quis viduam. Et in epistola Innocentii ad Victorium, cap. 5. & ad Rufum, cap. 1. Cap. 4.

e *Depositi aequo judicio abutantur.*) Ordinans enim contra patrum instituta & sanctiones, auctoritatem in ordinationibus vel conciliis minime retinebit, & ordinatus ordinis honore privatur. Sic Innocentius papa primus epistola 24. cap. 3. dum ait: *Adversus formas canonum ad ordinem venire tentans ordine & honore privetur una cum ordinatore.* Idem Zozimus papa epist. 1. cap. 1. & concilium Arelatense III. Can. 3 ab eo die ad annum aufert celebrandi potestatem. Idem Hilarus papa primus epistola ad episcopum Tarraconensem, cap. 4. & Simplicius papa epistola 3. ad Florentium. Cap. 4. Pœna illegitime ordinantis quæ?

f *Juxta priscorum patrum synodalem sententiam.*) A gradu suo dejicitur episcopus, presbyter, aut clericus ex omni ordine, qui postquam promotus erat, gravibus reperiebatur criminibus & sceleribus coopertus. Id constat ex epist. 1. Gelasii papæ cap. 20. & Zachariæ papæ cap. ep. 5. ad Bonifacium. Patet etiam ex caussa Potamii concil. Toletan. decimo, & in caussa Sisberti concil. Toletan. XVI. quis tribus episcopis degradatur: & noviſſime in concil. Trident. sess. 3. cap. 4. Cap. 6. Episcopi gravibus sceleribus obnoxii deponendi.

g *Presbytero illicita consecratio est altaris.*) Altare consecrari a presbytero non debet. Concil. Agathensi, can 43. Solus episcopus constituit, & ungit. Felix papa IV. cap. 1. epistolæ decretalis, & primo Bracarensi, cap. 19. VIII. Toletano cap. 7. Et consecratur episcopi benedictione, & chrismatis unctione. Cap. 7. A quo altare consecrandum.

h *Formatos quilibet episcopus.*) Formatæ vocantur canonicæ epistolæ, quæ peregrinaturo clerico dabantur, fidei & religionis ergo. concil. Antioch. can. 8. & Laod. can. 41. Et concil. Milevit. can. 20. dicitur: *Placuit ut quicumque clericus propter necessitatem suam alicubi ad comitatum ire voluerit, formatam ab episcopo suo accipiat: quod si sine formata volueris pergere, a communione removeatur*, & infra: *Formatæ quæ a primatibus, vel a quibuscumque episcopis, clericis proprits dantur, habeant diem positum.* conc. Laod. can. 41. literas canonicas vocat formatam: *Non oportet ministrum altaris, vel etiam laicum, sine canonicis literis, id est formata, alicubi profisci.* Habetur de consec. dist. 5. cap. Non oportet. Accipiebant etiam episcopi a primate, si peregrinandum esset, formatam vel commendationem. Concil. Chartaginense cap. 28. Dicebantur etiam communicatoriæ literæ conc. Eliberitano cap 58. (multiplex enim literarum usus) studii & officii indices. Erant etiam literæ confessoriæ, quæ confessoribus, ut munere suo possent fungi, dabantur, eodem Eliberitano cap. 25. Erant & tractoriæ epistolæ, in quibus imperatores & reges suos præsides vocabant, vel evectionem aliquam concedebant, in codice Theodosiano, libro 8. tit. 6. de tractoriis, & statutis. A divo Augustino vocatoriæ nominantur. Vide quæ sunt notata in cap. Placuit dist. 8. Formata epistola quæ dicitur.

i *Nec eo præsente sacramentum.*) Concilium Chartaginense II. cap. 9. sic dicitur; *Quisquis presbyter, præsente & inconsulto episcopo, agenda in quolibet loco voluerit celebra-*

lebrare, ipse honori suo contrarius exiſtit. Agenda vero dicitur miſſæ celebratio, eo quod in agendo conſiſtat; eſt enim agere; verbaque formæ ſacramenti ſunt corporis & ſanguinis domini effectiva & operativa.

k *Vel benedicere.*) Concilio Agathenſi can. 44. *Benedictionem ſuper plebem in eccleſia benedicere presbytero penitus non licebit.*

Cap. 10.

l *In provincia Betica.*) Fuerunt multa virorum & mulierum monaſteria conſtructa in provincia Bætica; quod facile perſpiciet quiſquis librum divi Eulogii de martyribus legerit.

Cap. 11. Virginibus conſortia virorum fugienda.

m *Familiares eſſe velimus.*) Divus Leander in libello de inſtitutione virginum, cap. 2. quem manuſcriptum apud me habeo, ſic inquit; *Jam quali fuga virum fugias, ſoror tu pudica, ſi tam ſolicite feminas ſæculi delinabis? Quiſquam vir, ſi ſanctus eſt, nullam tecum gerat familiaritatem; ne virili jugitate aut infametur utriuſque ſanctitas, aut pereat, aut decidat a caritate proximi. Quæ etſi malum non agit, opinionis tamen peſſimæ famam nutrit. Diſpar enim ſexus in unum locatus, eo titillatur inſtinctu, quo naſcitur. Et naturalis movetur flamma, ſi quod incendi poſſit attingitur. Quis colligavit ignem in ſinu ſuo, & non comburetur? Ignis & ſtuppa ſibi utraque contraria, in unum redacta, flammas enutriunt. Viri ſexus & femina, diverſa: quæ ſi conjunguntur, ad quod lex naturæ provocat commoventur.* Hæc Leander.

Cap. 12. Acephali qui & quales?

n *Ex hæreſi Acephalorum.*) De Acephalis multa tradit Nicephorus lib. 18. eccleſiaſt. hiſtor. cap. 34. *Eodem tempore & Acephali, quorum dux Severus Antiochenus fuit, unam Verbi & carnis naturam male prædicantes.* Et mox: *Acephali autem ob eam cauſſam dicti ſunt, quod ſub epiſcopis & ſacerdotibus apud eos defunctis, neque baptiſmus juxta ſolennem & receptum eccleſiæ morem apud eos adminiſtratus, neque oblatio, aut res aliqua divina facta, miniſteriumve eccleſiaſticum, ſicuti mos eſt celebratum eſt. Communionem vero illi a plurimo tempore aſſervatam habentes, feriis paſchalibus in minutiſſimas inciſam partem convenientibus ad ſe hominibus dederunt; quo tempore, quam quiſque voluiſſet, placitam ſibi ſumebat poteſtatem. Et propterea quod quilibet quod ſibi viſum eſſet fidei inſertum volebat, quamplurima defectorum, & hæreticorum turba exorta eſt, &c.* Lege Iſidorum lib. etymolog. 8. cap. 3.

A *Biſinus.*) In epiſtola Gundemari ſubſcribit Piſinus Eliberitanæ, non Biſinus. Fidentius ſucceſſit Agapio viro ſancto, epiſcopo ex monacho. De Iſidoro & Fulgentio epiſcopis ſanctiſſimis ſupra, ut potuimus, diximus.

Ex ſubſcriptionibus conſtat ſub Hiſpali eſſe:

Eliberim.	Tucci.
Aſidonam.	Malacam.
Aſtigi.	Cordubam.
Italicam.	

Ex diviſione antiqua deeſt Elipla, & Egabro.

Adnotatio Pagi.

Ad An. Ch. 619. n. 2.

B Epocha Concilii Hiſpalenſis II., tempore Siſebuti Hiſpaniarum regis celebrati, magnis tenebris circumſepta, quia nullus in eo temporis character exprimitur, & qui de eo locuti ſunt, inter ſe non conveniunt. In exemplari, quo uſus eſt Baronius, dicitur habitum *ſub die Iduum Novembrium, anno nono, regnante glorioſiſſimo Principe Siſebuto æra* 657. At titulus ille ab aliquo imperito poſitus: Nam annus 657. æræ Hiſpanicæ in præſentem Chriſti annum competit; annus vero IX. Siſebuti regis anno tantum ſequenti, & quidem poſt idus Februarii, inchoatus eſt, ut anno 614. oſtendimus. Quare in editione Conciliorum Labbeana dies Idus Novembris, & annus æræ Hiſpanicæ retenti ſunt, annus vero Siſebuti omiſſus. Iſidorus Pacenſis epiſcopus in ſuo Chronico tradit S. Iſidorum Hiſpalen. epiſcopum illud celebraſſe *anno ſeptimo Principis Siſebuti*; Rodericus Toletanus lib. 2. cap. 17. & Vaſæus in Chron. eumdem Siſebuti regis annum exhibent, additque Vaſæus, congregatum eſſe menſe Decembri, ideoque anno Chriſti 618. juxta dicta anno 614. ubi oſtendi Siſeburum circa finem menſis Februarii anni 612. regnum iniiſſe. Horum trium Hiſtoricorum C ſententia præferenda, & hæc ſynodus ad an. 618. retrahenda, ſi tamen menſe Novembri, aut Decembri celebrata ſit, qua de re non ſatis liquet. Garſias annum nonum Siſeburi regis elegit, ſed nullo ad id probandum argumento in medium allato.

Ex P. Pagi an. Ch. 6 n. 2 & vei hiſtor ter.

CONCILIUM CHARNENSE
SEU THEODOSIOPOLITANUM
Armenorum Generale I. ſub Jeſero eorum Patriarcha.

CConcilium Charnenſe, apud Charnum, alias Theodoſiopolim, majoris Armeniæ urbem anno 622. celebratum. Laborabat hoc tempore eccleſia Armena Acephalorum hæreſi, quam una cum ritibus quibuſdam minus catholicis Synodus Thevinenſis ſub initium ſuperioris ſæculi induxerat. Ægre id ferebat Jeſer Necainus Armeniæ Patriarcha, homo fide catholicus, ac proinde obnixe obteſtatus eſt Heraclium imperatorem (qui tunc his in partibus verſabatur, D bellum Choſroæ Perſarum regi feliciter illaturus) ut huic malo remedium ferret. Annuente imperatore indicta eſt ſynodus, quo convenerunt frequenti ſatis numero Armeniæ Epiſcopi, & Magnatum plurimi, Græcorum etiam & Syrorum nonnulli juſſu Regis convocati. Per integrum menſem res tranſacta eſt, mutuiſque collationibus quæſtiones utrinque ventilatæ & diſcuſſæ. Tandem Armenis manus dantibus, unanimi conſenſu ſancitum eſt, Concilium Thevinenſe eſſe abrogandum, ſynodi Chalcedonenſis decreta recipienda, additamentum, *Qui crucifixus es pro nobis*, a Triſagio removendum; Dominicæ Nativitatis, & Baptiſmi feſtivitates non amplius eodem die, ſed, ut antea, ſeparatim eſſe celebrandas. Atque ita pax & concordia Græcos inter & Armenos reſtituta eſt. Refert hæc Anonymus Auctor Hiſtoriæ Patriarch. Armen. cap. 13. quam latine edidit, & annotationibus illuſtravit Clem. Galanus in Concil. Eccleſ. Arm. par. 1. p. 185. Meminit & Photius Epiſt. ad Zachariam Armeniæ Patriarcham, quæ MS. apud Armenos hodie aſſervatur, teſte eodem Galano part. 2. tom. 1. p. 28. In hoc Concilio habitus fuit primus Pauli Monoculi Severi ſectatoris cum Heraclio Imperatore congreſſus, de quo Sergius Patriarcha CP. in epiſtola ad Honorium Papam.

ANNO CHRISTI 626.

VITA EPISTOLÆ, ET DECRETA HONORII PAPÆ I.

ANNO CHRISTI 626.

HOnorius, natione Campanus, ex patre Petronio consule, [b] sedit annos 12. menses * 11. dies 17. Hic temporibus suis multa bona fecit. Hic erudivit clerum, Temporibus suis renovavit omnem* (*a*) familiam beati Petri apostoli, & investivit confessionem beati Petri ex argento puro, quod pensat libras centum octuaginta & septem. Investivit (*b*) regias januas in ingressu ecclesiæ majore, quæ appellantur medianæ ex argento, quæ pensant libras noningentas septuaginta quinque: fecit & * cerostatas majores (*c*) ex argento paria duo, quæ sunt ante corpus beati Petri apostoli pensantes singulas libras (*d*) 272. Fecit & ad beatum Andream apostolum, ubi supra, ante confessionem (*e*) tabulas ex argento, quæ pensant libras septuaginta tres. Hujus temporibus levatæ sunt trabes in ecclesia beati Petri apostoli numero sexdecim. Hic cooperuit ecclesiam (*f*) omnem ex * tabulis æreis, quas levavit de templo, quod appellatur * Romæ, ex consensu piissimi Heraclii Imperatoris. Eodem tempore fecit ecclesiam beatæ Agnetis martyris milliario ab urbe Roma tertio, via Numentana, a solo, ubi requiescit, quam undique ornavit (*g*), & exquisivit ubi posuit multa dona. Ornavit autem sepulcrum ejus ex argento, quod pensat libras 252. Posuit & desuper * ciburium æreum deauratum miræ magnitudinis. Fecit & * Gabathos aureos (*h*) quatuor, pensantes singulos libras singulas. Fecit absidam ejusdem basilicæ ex * musibo, ubi etiam multa (*i*) bona obtulit. Item fecit basilicam B. Apollinaris martyris in urbe Roma, in porticu beati Petri apostoli, quæ appellatur * ad palmata, a solo, ubi dona multa largitus est.

Hic fecit constitutum in ecclesia, & decrevit, ut per omnem hebdomadam sabbato die exeat litania (*l*) ad beatum Apollinarem, & ad beatum Petrum apostolum cum hymnis & canticis populus omnis occurrere debeat. Fecit & ecclesiam beato Cyriaco martyri a solo, via Ostiensi, milliario septimo, ubi & donum obtulit. Eodem tempore fecit ecclesiam beatorum martyrum quatuor coronatorum, quam & dedicavit, & donum obtulit. Fecit ecclesiam beato Severino a solo juxta civitatem Tiburtinam milliario ab urbe Romana vigesimo, quam ipse dedicavit, & dona multa obtulit. Renovavit & cœmeterium beatorum martyrum Marcellini & Petri, via Lavicana. Eodem tempore fecit basilicam beato Pancratio martyri, via Aurelia milliario secundo (*m*) a solo, & ornavit sepulcrum ejus ex argento, quod pensat libras centum viginti. (Et ibi constitit mola in murum in loco Trajani juxta murum civitatis, & formam, quæ deducit aquam in lacum Sabatinum, & sub se formam, quæ conducit aquam Tiberis.) Fecit & ciborium super altare ex argento quod pensat libras* (*n*) 287. & arcus argenteos quinque, qui pensant singuli libras quindecim. Fecit & candelabra aurea tria, quæ pensant singula libras singulas; ubi multa (*o*) dona simul obtulit. Fecit ecclesiam beatæ Luciæ in urbe Roma juxta sanctum Silvestrum, quam & dedicavit, & dona multa obtulit. Fecit ecclesiam beato * Hadriano (*p*) martyri in tribus * fatis, quam & dedicavit, & dona multa obtulit. Sed & * multas alias fecit, quæ enumerare longum est. Fecit autem ordinationes tres (*q*) per mensem Decembrem, presbyteros (*r*) 31. diaconos * 12. episcopos per diversa loca numero unum & octuaginta. Qui etiam sepultus est (*s*) in basilica beati Petri apostoli sub die quarto Idus Octobris. Et [c] cessavit episcopatus annum unum, menses septem, (*t*) dies 17.

Anfulis inclusa desunt in Cod. Luc.

* 187.

* Ærisano foris, multa alia bona fecit,

* 12.

NOTA SEVERINI BINII.

c *Honorius.*) Anno redemptoris nostri 626. decimatertia die mensis Maii, Honorius Campanus creatus est pontifex Romanus. Jonas abbas hujus temporis historicus, postquam recensuisset quomodo Bertolfus abbas Ariovaldum regem Longobardorum Arianum, in iis quæ mores concernunt, ad meliorem frugem revocasset, ejusque tutela, præsidio ac subsidio ad Honorium papam perductus fuisset, de eodem Honorio hæc subjungit: *Erat venerabilis præsul Honorius, sagax animo, vigens consilio, doctrina clarus, dulcedine & humilitate pollens. Latabatur e gentibus doctum reperisse, cum quo dulcia promeret effamina; nec prorsus delectabatur ut citius ab ejus consortio segregaretur; sed cum vehemens æstus quiescendi longum prohiberet spatium, præbuit optatum munus sanctus papa patri memorato Bertolfo, privilegio scilicet sedis apostolicæ, quatenus nullus episcoporum in præfato cœnobio quolibet jure dominari conaretur.* Hujus temporibus Cosrhoem regem Persarum, (cujus jussu paulo ante Anastasius Persa & monachus, post atrocissima tormenta, capite truncatus fuerat, quemque Heraclius imperator aliquoties gloriose fugarat ac devicerat) jam ante turpiter delusum, occidi jussit filius natu major Syroes; qui facta cum Romanis pace, Zachariam Hierosolymorum pontificem aliosve captivos a vinculis relaxavit, ipsumque sanctæ Crucis lignum cum ereptis provinciis plane intactum restituit. Magno cum triumpho Constantinopolim allatum, Heraclius Hierosolymam transtulit; simulque tunc ea contigerunt, quæ de festo exaltationis sanctæ Crucis, deque miranda Crucis in urbem introductione in ecclesiasticis ritualibus describuntur. Eamdem Crucem sanctam sub hoc eodem pontifice Hierosolyma iterum Constantinopolim transtulit Heraclius, quando totam Palæstinam a Persis occupandam prævidit, regnum Persarum, regibus eorum aliis post alios occisis, ad

Honorius quando factus sit papa?

Honorii encomium.

Cosrhoes res Persarum a filio occiditur.

Crux sancta restituitur & exaltatur.

(a) *Cimeliam.* (b) *regias ingressus ecclesiæ ejus quas vocant medianas &c.*
(c) *ex argento*, deest. (d) *LXII.* (e) *tabulam argenteam, quæ pensat &c.*
(f) *ejus ex tegulis æreis.* (g) *& exquisivit.* deest. (h) *tres.* (i) *dona.*
(l) *a B. Apollinare ad B. Petrum &c.* (m) addit: *ab Urbe Roma.* (n) *CLXXXVII.*
(o) *bona.* (p) *Martini*, deest. (q) *per mensem Decembrem* deest. (r) *XIII.*
(s) *ubi supra sub die III.* (t) *Dies XVIII.*

ad Arabes delatum est justa Dei sententia quando Cosihoes (regnum auctore Deo, & precibus Sergii martyris impetrans,) contra religionem Christianam & crucem dominicam insanire cœpit. Eduinus rex Nordhumbrorum in Anglia cum omnibus gentis suæ nobilibus & magna plebe a Paulino Eboracensi episcopo baptizatus, fidem Christi suscepit. Hæresis Monothelitarum unam voluntatem, unamque operationem in Christo asserentium, Cypro Alexandrino, & Sergio Constantinopolitanæ urbis episcopis auctoribus, orta & propagata fuit: quam cum Heraclius, fraude Anastasii Jacobitarum patriarchæ deceptus, animo defendendi Chalcedonenses concilii suscepisset, eamque paulo post hæc tempora ecthesi quadam, ut infra dicemus, defendisset, se totumque Romanum imperium in summum periculum induxit. Nam dum ille præter munus & officium quæstionibus fidei suo judicio defendendis persuasu diaboli totus esset occupatus accidit ut Mahometis successores Saraceni & Arabes viribus auctis universam Syriam, Ægyptum & Palæstinam imperio Romano ademerint, Hierosolymam post anni unius obsidionem expugnaverint, eamque ab hoc tempore annis 463. donec a Francis vicissim eriperetur, suo dominio adjecerint. Has Syriæ & Palæstinæ devastationes Heraclius imperator paulo ante prævidens, lignum sanctæ Crucis Constantinopolim reduxit, ne detenta locis illis, quibus Saracenos dominaturos quasi prævidit, debito cultu & honore destitueretur. Fueritne Honorius Monothelita hæreticus, gravis est quæstio, diu multumque hactenus ventilata. Ipsi olim Monothelitæ, aliorum pontificum nominibus e sacris diptychis expunctis, hujus solius nomen sibi retinuerunt, asserentes & publice evulgantes Honorium unam in Christo voluntatem & operationem agnovisse, ideoque epistola sua ad Sergium Constantinopolitanum reddita de duabus operationibus silentium indixisse. Nilus in libro de primatu Romani pontificis, & centuriatores Magdeburgenses in vita Honorii idem senserunt: tum quod duabus epistolis ad Sergium Constantinopolitanum scriptis Monothelitarum hæresim approbat, atque de duabus operationibus Christi silere jubet: tum etiam quod in actis synodalibus sexti & septimi concilii œcumenici ipsi Honorio anathema dicatur, ejusque epistolæ velut hæreticæ comburantur. His rationibus non bene consideratis, accidit patribus septimæ & octavæ synodi, Melchiori Cano, aliisve nostri temporis scriptoribus orthodoxis, quod eamdem Monothelitarum & Magdeburgensium hæreticorum sententiam alibi propugnaverint. Pro hac sententia afferri posset, quod cum edixisset Constans imperator promulgata lege, quam typum nominabat, de una aut duabus voluntatibus & operationibus in Christo silendum esse, Theodorus papa concilio congregato eumdem typum damnaverit, existimans sine periculo hæreseos hac in re imperatori obtemperari non posse. Cum itaque Honorius epistolis suis ad Sergium scriptis id præstitisset quod Constans imperator edicto suo fieri volebat, quodque Theodorus papa synodali decreto fieri inhibebat, nulla injuria affici videtur, si de Monothelitarum hæresi accusetur.

Eduinus rex baptizatur.

An Honorius Monothelita fuerit.

His præmissis, verior est sententia omnium fere orthodoxorum nostri temporis illa, qua Honorius ab omni labe & susceptione hæreseos expurgatur: ideo maxime, quod adversariorum argumenta, si bene examinentur, nihil hæreseos vel criminis alterius Honorio impingere valeant. Priore enim epistola ad Sergium scripta, quam primo loco objiciunt, de una aut duabus operationibus, ad evitandum scandalum, & contentionis materiam auferendam, tacendum esse existimavit. Nam cum Cyrus isto tempore unam in Christo operationem noviter prædicare cœpisset, Sophronius vero Hierosolymitanus, prædicando duas in Christo operationes, se Cyro Alexandrino opposuisset, relata est controversia per Sergium ad pontificem Romanum Honorium. Qui cum metuetet (quod postea evenit, sæpiusque præcedentibus sæculis de voce Homoousion aliisve pluribus accidisse noverat) ne ista contentio in grave aliquod schisma excresceret, simulque videret sine his vocibus fidem salvam esse posse, voluit conciliare utramque opinionem, & simul de medio tollere scandali & contentionis materiam. Scribens itaque ad Sergium, consulit abstinendum esse a vocabulo unius operationis, ne videamur dum Euthychianis unam naturam ponere in Christo; rursum a duarum operationum vocabulo, ne videamur cum Nestorio duas personas ponere. Idem sensit cum Honorio Sophronius Hierosolymitanus episcopus, ut constat ex epistola Sergii ad Honorium. Sicut itaque Sophronius nullius hominis judicio de Monothelitarum hæresi accusatus fuit, (quod ob prædictas causas de controversia periculosa tacendum esse putavit) ita nulla ratione Honorius Monothelitarum hæresim sustinuisse dici potest, propterea quod de controversia nova, necdum ab ecclesia definita, scandali & erroris periculo exposita, silentium indixerit. Neque enim necessarium est, ut omnes curiosorum hominum quæstiones pontifex, statim quam fuerint exortæ, ex officio definiat: potest eas pro sua prudentia quandoque supprimere, quandoque

Honorius ab hæresi expurgatur.

Prima objectio diluitur.

A doctiorum judicio ac disputationi discutiendas relinquere, neque tamen ideo hæreticus dici vel haberi potest.

Quod alibi in iisdem epistolis scribit: *Unde & unam voluntatem fatemur domini nostri Jesu Christi*, intelligendum est de una voluntate humana, ut exponit is, qui hanc epistolam scripserat, secretarius Honorii in disputatione illa celebri inter Maximum & Pyrrhum habita. *Cum enim Sergius scripsisset prædicare quosdam esse duas Christi voluntates contraria*, inquit secretarius ibidem, *nos rescripsimus Christum duas voluntates contrarias, unam spiritus, alteram carnis, non habere:* sed unam tantum voluntatem spiritus, quia caro in Christo nihil absolute contra rationem potuit. Eamdem expositionem confirmant verba Honorii sequentia hæc: *quia profecto a divinitate assumpta est nostri natura non culpa, &c.* Quæ ratio nulla est, si afferatur ad probandum in Christo Deo & homine unam tantum esse voluntatem: est autem efficacissima, si inde probetur non fuisse in Christo homine duas contrarias voluntates, B carnis & spiritus. Nam contrarietas ista ex peccato nata est: Christus autem habet humanam naturam sine peccato.

2. ratio contra Honor objecta diluitur.

Quod tertio objiciunt, Honorium in actis synodalibus VI. & VII. concilii velut hæreticum anathematizari, & cum Monothelitis ibidem recenseri, multum huic nostræ communi orthodoxorum sententiæ præjudicaret, si non evidenter constaret acta sextæ synodi impostura Theodori Constantinopolitani & Monothelitæ episcopi corrupta esse. Anastasius bibliothecarius in compendio actionum synodalium sextæ synodi disertis verbis affirmat Theodorum Constantinopolitanum episcopum, qui Vitalianum e sacris dipthychis eraserat, inter hæreticos nominatum fuisse: verum si acta ejusdem synodi illa quæ nunc extant diligentissime omni ex parte lustres, nusquam Theodori, ubique fere Honorii nomen inter damnatos Monothelitas reperies. Quis credat illud sine fraude impostoris episcopi accidisse? Accedit, quod si concilium sextum œcumenicum condemnasset Honorium tamquam C hæreticum, cum epistola sancti Agathonis, quam actione 8. & 18. velut oraculum S. Petri approbaverat, manifeste pugnaret. Nam Agatho papa in epistola prima ad imperatorem, quæ lecta est in ipso concilio sessione 4. ait: Omnes suos prædecessores, quorum unus est Honorius, hæresibus semper restitisse, suosque fratres in vera fide confirmasse. Quod si verum est: non potuit sexta synodus Honorium jam multis ante temporibus defunctum velut hæreticum condemnasse, quodque ad imperatorem scripserat Agatho pontifex, velut oraculum sancti Petri, approbasse. Præterea si concilium œcumenicum Honorium, prout asseritur, velut hæreticum condemnavit, necessum est affirmare, illud intolerabili errore & * impudentia laborasse; utpote quod nullo hæreseos indicio comperto pontificem catholicum & orthodoxum condemnaverit. Nam illæ Honorii epistolæ, quas adversarii prætendunt Monothelitarum doctrinæ faventes, catholicæ sunt, duasque in Christo voluntatos & operationes esse profitentur, nisi quod a nominibus D illis, *unius* vel *duarum*, ad scandalum tollendum & contentionem sedandam, abstineri velint. Quare cum nemo pro hæretico damnari possit, qui rem ipsam confitetur, licet nomen justa de causa tacendum esse arbitretur, præsertim ante definitionem ecclesiæ, gravissime sane erraret concilium, si hac de causa pontificem condemnasset. Quod eum nullo unquam tempore ne ipsi quidem hæretici affirmaverint, dicendum est, quod impostura Græcorum hæc de condemnato Honorio actis synodalibus sexti concilii œcumenici per fraudem & dolum surreptitie addita fuerint.

3. ratio contra Honorium objecta refellitur.

Acta sextæ synodi corrupta esse probatur.

* Imprudent

Et quidem maxime propterea quod in Lateranensi sub Martino & Romano sub Agathone celebratis conciliis nulla reperietur mentio Honorii, quando nominatim omnes Monothelitæ synodali judicio condemnati ibidem recensentur.

Quæ rationes si necdum aliquam corruptelam & depravationem actorum synodalium sexti concilii persuadeant, addo, concilium œcumenicum (quod sieti posse sentiunt omnes catholici) in quæstione facti aberrasse, adeo ut E eadem acta, quæ vel corrupte vel erronee Honorium damnatum fuisse referunt, causam dederint patribus septimi concilii œcumenici, statuendi ac decernendi de Honorio illud quod in actis concilii sexti vel corruptis vel erroneis decisum fuisse legerant.

Concilium potuit in facti quæstione erraſſe.

Epist. Leon. II. nihil Honorii causæ obstat.

Epistolam Leonis quam objiciunt, Bellarminus corruptam, Baronius commentitiam esse scribunt: ita ut nihil plane superfit quod Honorium in suspicionem hæreseos pertrahere possit. Sunt qui illum accusent; neque desunt scriptores ejusdem sæculi qui eumdem defendant, & ab omni macula hæreseos expurgent. Monothelitæ suum fuisse ajebant. Maximus contra Pyrrhum, Joannes IV. Martinus I. Agatho, aliive plures pontifices Romani Honorium sibi vendicabant. Et ne quis Theodorum papam typum Constantis condemnantem aliter sensisse putet, legat quæ notavi infra sub eodem Theodoro in notis allegati typi. Unde patebit quod justam

Cur Honorius non Theodorus de una aut duabus voluntatibus Christi tacuerit

ob

ob cauſſam Honorius ſilentium indixerit de iſta controverſia, quam Theodorus papa, aliter quam ab imperatore mandatum fuerat, ſynodica ſententia condemnavit. Vide quæ notavi in vitam ſancti Joannis IV. in diſputationem Maximi, & in typum Conſtantis imperatoris ſub Theodoro: item in concilium Conſtantinopolitanum œcumenicum ſextum infra: item Bellarminum libro quarto de Roman. pontif. capite undecimo, Baronium anno 633. & 681.

empus ſedis.

b *Sedit annos* 12. *menſes* 11. *dies* 17.) Ex actis concilii Romani infra ſub Martino conſtat, Honorium quarto Idus Octobris anno domini 638. qui eſt Heraclii 29. ex hac vita migraſſe, adeoque non niſi duodecim annis & quinque menſibus minus tribus diebus pontificem egiſſe.

c *Ceſſavit epiſcopatus ejus annum unum, menſes ſeptem, dies* 17.) Hoc tanto tempore ſedes apoſtolica vacaſſe dicitur pontifice, non ſimpliciter, ſed tali quem auctoritas imperatoria (prout tunc tyrannice fieri moris erat) confirmaſſet Severinum ſucceſſorem Honorii, jam hoc tempore electum fuiſſe, manifeſtis verbis aſſerit Anaſtaſius in vita ejuſdem Severini. Vide Baronium anno 638.

EPISTOLA I. HONORII PAPÆ I.

AD ISACIUM RAVENNATEM EXARCHUM.

Adalvaldum Longobardorum regem catholicum regno reſtitui, & ſubrogatum illi Arioval-dum hominem Arianum & perfidum inde ejici: Ciſalpinos epiſcopos, quorum opera ſcelus patrarat, ad pœnam ſuſcipiendam ad ſe mitti petit.

Honorius Iſacio exarcho.

DElatum eſt ad nos epiſcopos Tranſpadanos Petro Pauli filio ſuadere conatos eſſe, ut a Adalvaldum regem deſereret, Ariovaldoque tyranno ſe applicaret. Quam ob rem quia Petrus pravis eorum conſiliis ſuis reſpuit obedire, & ſacramenta regni Agoni (*Agilulpho videlicet*) Adalvaldi patri præſtita ſancte cupit ſervare: & quia hoc Deo & hominibus eſt ingratum, ut qui tale facinus vindicare deberent, eorum ipſi ſuaſores exiſtant; rogamus vos, ut poſtquam Adalvaldum divino in regnum (ut ſperamus) auxilio reduxeritis, prædictos epiſcopos Romam mittere velitis, ne ſcelus hujuſmodi impunitum relinquamus.

NOTA SEVERINI BINII.

Paulus diaconus carpitur.

a *Adalvaldum.*) De Adalvaldo rege Longobardorum hæc Paulus diaconus lib. 4. c. 5. *Sed cum Adalvaldus everſa mente inſaniret, poſtquam cum matre decem regnaverat annis, de regno ejectus eſt, & a Longobardis in ejus locum Ariovaldus ſubſtitutus eſt.* Quæ ſi vera eſſent, minime putandum eſt pro inſano & plane demente in regnum reſtituendo Honorium tantopere laboraſſe.

II. AD EPISCOPOS VENETIÆ ET ISTRIÆ.

De fortunato Gradenſi patriarcha dejecto, & Primogenio in locum ejus ſubrogato.

Honorius epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimis fratribus univerſis epiſcopis per Venetiam & Iſtriam conſtitutis.

SUademus, & decretales apices fraternitati veſtræ dirigimus, per quos expetimus, ut loco Judæ alius vitæ probabilis ad regendum gregem dominicum promoveatur. Et non immerito is qui dejectus eſt, & Judæ actibus comparatur & moribus. Nam quod ille in capite, hoc iſte videtur exercuiſſe in corpore. Primogenium itaque ſubdiaconum & regionarium noſtræ ſedis Gradenſi eccleſiæ epiſcopali ordine cum pallii benedictione direximus conſecrandum. Oportebit ergo fraternitatem veſtram juxta legem eccleſiaſticam cuncta diſponere, capitique veſtro ſinceram obedientiam exhibere. Nos enim dirigentes homines noſtros ad excellentiſſimum Longobardorum regem, injunximus, ut eumdem Fortunatum, ut relicta ab eo republica, ad genteſque prolapſum, & abnegata concordiæ unitate Deo rebellem & perfidum, necnon res quaſcumque ſecum aufugiens abſtuliſſe monſtratur, expetat, & repetere non moretur: ut & hi a quibus repetuntur, a patribus [a] Chriſtianiſſimæ reipublicæ parem[e] juſtitiam conſequantur.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Chriſtianiſſimæ reipublicæ.*) Hoc titulo Venetani rempublicam merito exornat: quia ipſa relictis ſchiſmaticis Romanæ eccleſiæ adhærebat, & a Romana eccleſia epiſcopum petere ſolebat, ne ſchiſmaticorum laqueis implicaretur.

[a] EPISTOLA SERGII

CONSTANTINOPOLITANI EPISCOPI AD HONORIUM PAPAM.

Illi originem contentionis de una aut duabus voluntatibus aperit, veram fidem in natura Chriſti ſecundum epiſtolam Leonis & Calchedonenſe concilium profitetur. Sophronium Hieroſolymitanum epiſcopum, qui Cyro Alexandrino contradixerat, ſuo hortatu conſenſiſſe, ut de nova & periculoſa contentione abſtineatur, & ſilentium fiat.

INtantum vobis ſanctiſſimis, *&c. Extat actione* 12. *ſextæ ſynodi.*

NOTA SEVERINI BINII.

a *Epiſtola Sergii.*) Cum Sophronius ad Sergium dediſſet litteras, quibus petebat deleri caput illud ſynodi Alexandrinæ, quo aſſerebatur una voluntas in Chriſto, contenderetque duas omnino voluntates & operationes concedendas eſſe, tandem ubi inter utrumque de re & veritate orthodoxæ fidei conveniſſet, uterque duas naturas, voluntates & operationes in Chriſto ſecundum epiſtolam Leonis & Chalcedonenſis concilii decreta agnoviſſet, conſilio Sergii utrique placuit, ut ad evitandum ſcandalum, & hæreſeos periculum, quod ex novitate vocabulorum emergere ſolet, a vocabulis *unius* aut *duarum voluntatum* abſtineretur. Rem geſtam per haſce literas Conſtantinopolitanus epiſcopus Honorio pontifici Romano indicat: qui dum epiſtolam hanc, qua nihil contrarium orthodoxæ fidei aut Chalcedonenſi concilio continetur, & Leonis epiſtola defenditur, quaque duæ naturæ in Chriſto aſſeruntur, accepiſſet, non potuit aliter, quin illi velut præſuli catholico reſponderet: maxime ideo quod in fine epiſtolæ ſe ſuaque omnia cenſuræ eccleſiæ & ſedis apoſtolicæ ſubiicit. Unde manifeſtiſſime conſtat (quod & maximopere eſt attendendum, & ſæpius inculcandum) Sergium ipſum, etſi poſtea fuerit detectus hæreticus & condemnatus, præſenti tamen tempore, quo hanc epiſtolam ad Honorium ſcripſit, anno nimirum Chriſti 633. pontificatus Honorii octavo, non tantum orthodoxum creditum fuiſſe ab orientalibus & occidentalibus, ſed etiam magnæ exiſtimationis epiſcopum habitum eſſe, ut conſtat ex epiſtola Sophronii ad Sergium.

Argumentum epiſtolæ Sergii ad Honorium.

III. AD SERGIUM

Constantinopolitanum episcopum.

Post veram orthodoxæ fidei doctrinam, de duabus voluntatibus Christi assertam, causam indicat quare Sergio de novi vocabulis silentium indicenti consentiendum esse judicet.

Honorius Sergio episcopo Constantinopolitano.

SCripta fraternitatis vestræ, *&c. Extat actione* 12. *sexta synodi generalis.* *

Ex hac epistola Honorium hæreticum Monothelitam fuisse male probatur.

Notæ Severini Binii.

2 *Epistola*, &c.) Hæc epistola Honorii est lapis offensionis, & petra scandali antiquioribus & novatoribus hæreticis; ex qua pontifici, auctoritate Bedæ, sanctissimo, ipsique sedi apostolicæ gravissimum crimen hæreseos impingere conantur. Et quidem sine omni justa causa. Nam rescripsisse Sergio, non potuit ipsi vitio verti; utpote qui hoc tempore ab omnibus adhuc catholicus habebatur, nihilque hæreticum adhuc dixerat aut scripserat, suaque omnia censuræ ecclesiæ subjecerat, ut supra patet.

Exemplo Sophronii firmissime defenditur Honorius.

Et si hæc crimini vertas Honorio, quidnam, quæso, afferes ad excusationem Sophronii, qui jam ante Honorium illi per literas non tantum communicavit, verum etiam de una aut duabus voluntatibus ob causas supradictas silentium indicenti plane consensit? Cui si nullum crimen hæreseos impingendum esse sentias, non video qua ratione aliter quam per calumniam Honorium Monothelitarum numero adscribendum esse judices. De novitate vocum initio contentionis silentium indicere, suspectum esse non potest; cum de novis vocabulis habitæ contentiones gravissimas aliquando hæreses excitarint, ut supra vidimus. Rem & veram fidem de Christo confitetur hac epistola Honorius; De vocabulis ob pericula scandali, & majorem contentionem abstinendum esse prudenter admonet. Quod sane nemo nisi imprudens sanctissimo viro vitio aut crimini dare poterit. Quomodo intelligendum sit quod dicit; *Unde & unam voluntatem fatemur domini nostri Jesu Christi; quia profecto a divinitate assumpta est nostri naturæ non culpa*; jussu S. Joannis papæ IV. secretarius Honorii in disputatione Maximi cum Pyrrho explicat istis verbis, & supra in notis ad vitam Honorii; item infra in allegata disputatione assignavi. Vide plura apud Baronium anno 635. num 25. & sequenti.

Explicatur epistolæ locus.

IV. AD EUMDEM.

Ejusdem argumenti.

SCripta dilectissimi filii nostri, *&c. Extat ejus fragmentum actione* 13. *sexta synodi in fine.*

V. AD EDUINUM REGEM ANGLIÆ.

Hortatur ut in fide perseveret, ejusque precibus Paulino, & Honorio metropolitanis duo cuique pallia mittit, ut altero mortuo, superstes in locum defuncti alium possit ordinare.

Domino excellentissimo atque præcellentissimo filio Eduino regi Anglorum Honorius episcopus servus servorum Dei salutem.

Ex Beda lib. 2. hist. Angl. c. 17 Laudat fidem ejus in omni mundo annuntiata.

ITA Christianitatis vestræ integritas circa conditoris sui cultum fidei est ardore succensa, ut longe lateque resplendeat, & in omni mundo annuntiata, vestri operis multipliciter referat fructum. Sic enim vos reges esse cognoscitis, dum regem & creatorem vestrum, orthodoxa prædicatione edocti, Deum venerando A creditis, eique, quod humana valet conditio, mentis vestræ sinceram devotionem exolvitis. Quid Deo nostro aliud offerre valebimus, nisi ut in bonis actibus persistentes, ipsumque auctorem humani generis contentes, eum colere, eique vota nostra reddere festinemus. Et ideo, excellentissime fili, paterna vos caritate, qua convenit, exhortamur, ut hoc quod vos divina misericordia ad suam gratiam vocare dignata est, solicita intentione, & assiduis orationibus servare omnimodo festinetis; ut qui vos in præsenti sæculo ex omni errore absolutos ad agnitionem sui nominis est dignatus perducere, cælestis patriæ vobis præparet mansionem. Prædicatoris igitur vestri domini mei apo- B stolicæ memoriæ Gregorii lectione frequenter occupari, præ oculis affectum doctrinæ ipsius, quem pro vestris animabus libenter exercuit, habetote, quatenus ejus oratio & regnum vestrum populumque augeat, & vos omnipotenti Deo irreprehensibiles repræsentet.

Suadet progredi, & Gregorium legere.

Ea vero quæ a nobis pro vestris sacerdotibus ordinanda speraſtis, hæc pro fidei vestræ sinceritate, quæ nobis multimoda relatione per præsentium portitores laudabiliter insinuata est, gratuito animo attribuere illis sine ulla dilatione prævidemus. Et duo pallia utrorumque metropolitanorum, id est, Honorio & Paulino direximus, ut dum quis eorum de hoc sæculo ad auctorem suum fuerit accersitus, in loco C ipsius alterum episcopum ex hac nostra auctoritate debeat subrogare, quod quidem tam pro vestræ caritatis affectu, quam pro tantarum provinciarum spatio, quæ inter nos & vos esse noscuntur, sumus invitati concedere, ut in omnibus devotioni vestræ nostrum concursum, & juxta vestra desideria præberemus. Incolumem excellentiam vestram gratia superna custodiat.[1]

Honorio & Paulino episcopis Cant. & Ebor. duo pallia mittit, ut decedente altero alter successorem statuat.

VI. AD HONORIUM DOROVERNENSEM

episcopum.

Monet ut in evangelii prædicatione persistat, & D pallium, cujus fecit mentionem in superiori epistola mittit.

Dilectissimo fratri Honorio Honorius.

INter plurima quæ redemptoris nostri misericordia suis famulis dignatur bonorum munera prærogare, illud etiam clementer collata suæ pietatis munificentia tribuit, quotiens per fraternos affatus unanimem dilectionem quadam contemplatione alternis aspectibus repræsentat, pro quibus majestati ejus gratia indesinenter exsolvimus. Eumque votis supplicibus exoramus, ut vestram dilectionem in prædicatione evangelii elaborantem & fructificantem, E sectantemque magistri vestri & capitis sui S. Gregorii regulam perpeti stabilitate confirmet. Et ad augmentum ecclesiæ suæ potiora per vos suscitet incrementa, ut fide & opere in timore Dei & caritate vestra acquisitio decessorumque vestrorum, quæ per domini Gregorii exordium pullulat, convalescendo amplius extendatur, ut ipsa vos dominici eloquii promissa in futuro respiciant. Vosque vox ista ad æternam festivitatem evocet; *Venite ad me omnem qui laboratis* Matth. 11. *& one-*

Ex Beda lib. 2. c. 18. Laudat & excitat solertiam ejus in prædicando.

1 Hanc & sequentem epistolas datas anno 634. probat Pagius ad an. Ch. 633. n. 20. & seqq.

& oneratis eſtis, & ego reficiam vos. Et iterum: *Euge bone ſerve & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis: ſuper multa te conſtituam, intra in gaudium domini tui.* Et nos equidem, fratres cariſſimi, hæc vobis pro æterna caritate exhortationis verba præmittentes, quæ rurſus pro eccleſiarum veſtrarum privilegiis congruere poſſe conſpicimus, non deſiſtimus impartire.

Matth. 25.

Poteſtatem cedit epiſcopis Cant. & Ebor. ut defuncto altero alter ſucceſſorem ordinet, ideoque duo mittit pallia.

Et jam juxta veſtram petitionem, quam filiorum noſtrorum regum vobis præſenti noſtra præceptione, vice beati Petri apoſtolorum principis, auctoritatem tribuimus, ut quando unum ex vobis divina ad ſe jufſerit gratia vocari, is qui ſuperſtes fuerit alterum in loco defuncti debeat epiſcopum ordinare. Pro qua etiam re ſingula veſtræ dilectioni pallia pro eadem ordinatione celebranda direximus, ut per noſtræ præceptionis auctoritatem poſſitis Deo placitam ordinationem efficere: quia ut hæc vobis concederemus, longa terrarum mariſque intervalla, quæ inter nos ac vos obſiſtunt, ad hæc nos condeſcendere coegerunt; ut nulla poſſit eccleſiarum veſtrarum jactura per cujuslibet occaſionis obtentum quoquo modo pervenire, ſed potius commiſſi vobis populi devotionem plenius propagare. Deus te incolumem cuſtodiat, dilectiſſime frater.

Data die tertia Idus Junias, imperantibus dominis noſtris piiſſimis Auguſtis Heraclio, anno viceſimo quarto [2] proconſulatus ejuſdem anno viceſimo tertio, & conſulatus ejus anno tertio: ſed & Heraclio feliciſſimo Cæſar, id eſt, filio ejus, anno tertio, indictione ſeptima, id eſt, anno dominicæ incarnationis ſexenteſimo triceſimo tertio.

EPISTOLÆ VII. VIII. HONORII PAPÆ I.

Ex collectione canonum cardinalis Deusdedit.

Honorius Joanni, Andreæ, Stephano & Donato epiſcopis per Epirum conſtitutis.

l. 3. c. 188.

PRæſentium latores juxta eccleſiaſticam diſciplinam pallium nos Hypatio Nicopolitanæ eccleſiæ diacono, quem in ſacris ordinibus epiſcopum ordinaſtis, petierunt votis ſupplicibus dirigendum. Et quia ejus perſona pendula nos dubietate ſollicitat, ne fortaſſis in nece Soterici præfatæ civitatis antiſtitis videatur eſſe commixta, præſentium portitoribus quantum opinamur viſi ſumus reddidiſſe reſponſum; ut aſſumpto faſtigio, cum præſertim tempora pacis patiantur, in has Romanas partes venire deproperet; ut jusjurandum in confeſſione beati Petri apoſtoli præbeat, quod nullo dolo vel machinatione a ſe conſtructa, aut aliis hæc machinantibus præbuit in his quoquo modo conſenſum: ut ab omni vitio dubietatis exempto poſſimus ſecundum eccleſiaſticum ordinem tribuere quod rogamur. Nam dum prædictus Soltericus de quibuſdam capitulis fuiſſet ſuſpectus, in hanc urbem deveniens ad beatum Petrum apoſtolorum principem de conſcientiæ ſuæ puritate præbuit nihilominus jusjurandum. Data Idus Decembres, Indictione XIV.

Honorius Sergio ſubdiacono.

lb. c. 189.

POſt parvi temporis ſpatium quædam nobis ſunt capita adverſus Caralitanæ civitatis archiepiſcopum vel ejus clericos nuntiata; pro quibus exequendis, atque canonica diſcretione in hac Romana civitate ventilandis non ſolum præfatæ civitatis epiſcopum emiſſa præceptione, ſed etiam ejus clericos, de quibus referebatur aliqua commiſiſſe, præcepimus evocare. Et quia antefatus quidem epiſcopus, ſecundum quod ei juſſum fuerat, in hanc civitatem venire curavit; ejus vero clerici proprio reatu convicti venire timentes, viſi ſunt a ſacra communine privari, & anathematis vinculo innodari. Et poſt hæc miſſo Barbaro defenſore regionario ſanctæ noſtræ eccleſiæ ad eamdem civitatem Caralitanam, ut prædictos clericos debuiſſet deducere, actum eſt ut Theodorus quidam perverſus præſes ejuſdem Sardiniæ diabolica intentione arreptus venire eos jam navi impoſitos prohibuit, & violenter ablatos in Africanam provinciam deſtinavit. Scripſimus itaque filio noſtro Gregorio præfecto tale tantumque facinus Theodoro ejuſdem inſulæ præſidi jubere, corrigere, & ipſas perſonas noſtræ juriſdictionis ſuppoſitas nobis in hanc civitatem Romanam dirigere. Propterea experientia tua eidem eminentiſſimo præfecto imminendum deproperet, ut tanti viri facinus ulciſcendum ſtudeat, & eas nobis perſonas dirigere non amittat: ſciens quia non ſolum hi qui crimine tenentur obnoxii a ſacra ſunt communione privatim, anathematis pœna mulctati, ſed etiam hi qui cum eis videntur conjuncti. Exemplar vero ſacræ Theodoſii & Valentiniani tuæ experientiæ curavimus deſtinandum, & eidem eminentiſſimo præfecto per tuam experientiam dirigendum: cujus ſeries non ſolum ejus eminentiam, verum etiam omnes omnino qui a ſedis apoſtolicæ ditione exorbitare contendunt, nihilominus informare poſſit. Quemadmodum ſereniſſimi principes hactenus omnes innovaverunt cuncta privilegia ſedis apoſtolicæ, & quæ olim eidem ſunt conceſſa ipſa lectione poterunt approbari. Nam de domini Dei noſtri miſericordia confidimus, quod jura vel privilegia beati Petri curabimus expetere, atque immutilata intentione quæſita atque impertita defendere. Tua ergo experientia ejuſdem ſacræ tenore attentius relegendo ſuffulta, non ſolum eminentiſſimo præfecto, ſed etiam aliis hæc eadem inſinuare non differat. Nobis autem de his omnibus, ſicut divinus favor impunxerit, cura erit ac ſollicitudo juxta tramitem æquitatis ſine dubio deliberare, atque utilius fine canonico terminare. Data IV. Idus Junias, Indictione XV.

AD

2 Lege, *Poſt conſulatum*, & infra; *anno Domin. Incarn.* 634. Vide Pagium loco mox citato n. 21.

☞AD EPISTOLAS HONORII I. PAPÆ

APPENDIX.

AD HONORIUM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Concedit primatum in universas Britannicas ecclesias.

Dilectissimo fratri Honorio, Honorius episcopus servus servorum Dei.

Ex Wilkins Conc. Angliæ ec. to. I. pag. 35. Ex Suppl. Mansi pag. 471.

SUsceptis vestræ dilectionis literis, in eis reperimus vestri laboris sollicitudinem circa nobis commissum gregem multa fatigatione occupatam, multo labore & angustia crebrescentibus malis & mundanis usibus mentis vestræ difficultatis sæpius sustinere gravitatem. Nos vero hortamur vestram dilectionem, ut opus evangelii, quod cœpistis, teneatis; quia in eo tibi laborandum atque perseverandum magis, quam omittendum, necesse est. Memento evangelici præcepti quomodo dicitur „ ego pro te „ rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua, & „ tu aliquando conversus confirma fratres tuos.“ Et iterum in Apostolo: „ fratres stabiles estote „ & immobiles, abundantes in opere Domini „ semper, scientes quod labor vester non est „ inanis in Domino.“ Ideo suppliciter vestram dilectionem admonemus, ut fide & opere in timore Dei & charitate, vestra acquisitio decessorumque vestrorum, quæ per domini Gregorii exordia pullulat, convalescendo amplius extendatur, ut ipsa promissa dominici eloquii vos ad æternam festivitatem evocet, quæ dicit: „ venite ad me omnes qui laboratis & onerati „ estis, & ego reficiam vos.“ Et iterum: „ Euge serve bone & fidelis quia super pauca „ fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.“ Interea tuæ sedis auctoritatem nostræ auctoritatis privilegio firmari postulasti. Nos vero absque ulla dilatione gratuito animo annuentes, quia rectum est, ut quæ semel statuta atque disposita a prædecessoribus nostris cognovimus, hoc ipsum & nos confirmemus. Eorum itaque vestigia assequentes, juxta ritum priscæ consuetudinis, quæ a temporibus sanctæ recordationis Augustini prædecessoris vestri nuncusque tua ecclesia detinuit, ex auctoritate beati Petri apostolorum principis, primatum omnium ecclesiarum Britanniæ tibi, Honori, tuisque successoribus in perpetuum obtinere concedimus. Tuæ ergo jurisdictioni subjici præcepimus omnes ecclesias Angliæ & regiones; & in civitate Dorovernia metropolitanus locus & honor archiepiscopatus, & caput omnium ecclesiarum Anglorum populorum semper in posterum servetur, & a nulla persona per aliquam malam suasionem in alium locum mutetur. Aliter autem si quis fecerit, typho superbiæ instinctus, & nostræ præceptioni inobediens, & prænominatæ ecclesiæ concessis suæ dignitatis rationibus contenderit reniti, sciat separatum a participatione corporis & sanguinis Domini & redemptoris nostri Jesu Christi. Deus te incolumen custodiat, dilectissime frater. ☜

☞EX DECRETIS HONORII PAPÆ.

Burch. lib. XI. cap. 49. Gratian. XI. q. 3. cap. Curæ sit.

CUræ sit omnibus episcopis excommunicatorum omnino nomina tuam vicinis episcopis quam suis parochianis pariter indicare, eaque in celebri loco posita præ foribus ecclesiæ cunctis convenientibus inculcare, quatenus in utraque diligentia excommunicatis ubique ecclesiasticus auditus excludatur, excommunicationis causa omnibus auferatur. ☜

☞DUÆ EPISTOLÆ HONORII I.

Ex ejus regesto descriptæ ex collectione Deusdedit Honorius Gratioso subdiacono.

NE cuiquam labor & diligentia, quam in rebus ecclesiæ adhibet, possit esse damnosa, ita disponendum est, ut illi suus labor sit utilis, & detrimentum ecclesiasticæ res non agnoscant. Proinde domum cum horto suo positam in hac urbe Roma juxta thermas Diocletianas regione & cum omnibus ad ea pertinentibus tibi in XXIX. annorum spacia ad unum auri solidum persolvendum singulis quibusque annis rationibus ecclesiasticis, pensionis nomine, possidendum concedimus; nec te exinde ejici, vel augmentum pensionis illic constituimus, imponendum; ita sane ut reparatio ejusdem domus in cunctis utilitatibus studere, sicut diligens pater familias, debeas. Post viginti vero novem annorum curricula eadem domus cum horto suo ad jus S. Romanæ ecclesiæ, cujus est proprietas, sine dubio revertatur; nec aliquid ex his, quæ in ejus meliorationem expensa fuerint, vel a te, vel tuis heredibus sit repetendi licentia: quia rationis ordo non sinit, ut in rei meliorationem expensas repetat, qui in eadem pensione augmentum non recepit. Dat. id. Decemb. indict. XIV.

Vulgarunt Ballerini I to. III. Operum S. Leonis M. pag CCCVI.

Honorius Servodei notario.

QUotiens a nobis illud petitur, quod rationi noscitur convenire, animo nos decet libenti concedere. Ideoque quia petisti a nobis, ut casale, quod appellatur Aurelianum, in integro una cum vineis suis positum via Portuensi, juxta sanctos Abdon & Sennen, præstantem auri solidos duos & semis, juris S. Romanæ, cui Deo auctore deservimus, ecclesiæ, tibi ad certum tempus debeamus concedere; ea propter hujus præcepti series emissa, superscriptum casale cum omnibus ad se pertinentibus tibi a præsenti hac XIV. indictione diebus vitæ tuæ concedimus: ita sane ut a te annis singulis pensionis nomine rationibus ecclesiasticis duo auri solidi, & tremissis un. V. sine mora aliqua persolvantur; quatenus & tu aliquod exinde possis habere remedium, & ecclesiæ nostræ utilitas non decrescat. Post tuum vero obi-

obitum prædictum casale ad jus S. Ecclesiæ nostræ, cujus est proprietas revertatur sine dubio. Dat. IV. id Maj. indict. XIV.

EPISTOLA HONORII PAPÆ.

Ex Ivone par. 7. cap. 132.

PRæsentium lator intercluſa voce, & ſuſpiriis, atque gemitibus, lachrymiſque indeſinentibus ſupplicatione ſua nobis exorſus eſt, eo quod quidam illic alumnus filiam ſupplicantis in ſacris veſtibus conſtitutam, aſſiduitate ſua decepit, quoadusque in ſtuprum corporis, adulterio perpetrato, deciderit: ita ut poſt compertum flagitium in opprobrio totius generalitatis illic commorantis, ipſe perditiſſimus converſetur, atque omiſſa inſecutione huc uſque, quorumdam fortaſſe patrocinio, eundem ipſum impunitum ſervari. Unde dilectio tua divino zelo ſuccenſa, juriſdictioni competenti imminere non deſines, quouſque perpetrator ſceleris quæſtioni communis, & ſeveriſſimo præſentatus examini, ultimi ſupplicii pœnam ſuſcipiat, ne retardata in eum animadverſione, divini judicii in plurimas propagetur ſententia.

Honorius Petro Epiſcopo Syracuſano.

) par. 8. ip. 309.

QUorundam relatione didicimus quod in cauſis criminalibus tua fraternitas miſcetur, & quod ſacris canonibus interdictum, non tantum lectionibus, quantum etiam ipſis quotidianis uſibus ſcire proculdubio coarctatur. Nam & hoc pari modo ab ea incautius geſtum fuiſſe audivimus, quia cum CCC. & amplius proſtitutis hora jam pene prandii elapſa ad Eminentiſſimum Filium noſtrum præfectum in balneo conſtitutum, ſit profecta & caterva peſtiferis præfatarum male viventium vocibus immineBat, ut his qui ſuper eos curator pridem fuerat conſtitutus, ab eis modis omnibus tolleretur, & alter in ejus loco nihilominus ſubrogaretur. Et ſi ita eſt, deflere potius libuit, quam iſta corrigere. Sed ne tale, tantumque flagitium diu videretur permanere inultum, quia & actum eſt, ſacerdotali contrarium, ſimul & vitæ habitui inimicum, quid de hoc fieri debeat veritate patefacta, filio noſtro Cyriaco diacono injunximus, quatenus ea quæ illicita, & contra pudoris reverentiam perpetrantur, eſſe canonico juxta eccleſiaſticam diſciplinam radicitus amputentur.

Ex decretis Honorii Papæ Cap. III.

o part. 5. ap. 325.

QUicumque Metropolitanorum per plateas, vel in litaniis uti pallio præſumpſerit, & non tantum in præcipuis feſtivitatibus, & ab Apoſtolica Sede indictis temporibus ad Miſſarum ſolummodo ſolemnia, careat illo honore, & ut Beatus Papa Gregorius ad Joannem Panormi Epiſcopum ait, quia grave jugum, atque vinculum cervicis, non pro Eccleſiaſtica, ſed pro quadam ſeculari dignitate defendat, permiſſa qua abutitur careat dignitate, quia jure privilegium meretur amittere, qui audacter uſurpat illicita.

Honorius Anatholio Magiſtro militum.

LAtor præſentium prece nobis flebili ſupplicavit, aſſerens a quodam milite caſtri Salernitani germanum ſuum fuiſſe peremptum, inſuper & rebus propriis poſt ejus interitum ſpoliatum: propterea quam impium quamque contra legum ſtatuta ſit noxium ipſis rerum documentis in propatulo omnibus tenetur expertum, ut ſanguis innocenter effuſus a committente nullatenus ulciſcatur. Qui hæc vindicare poſſunt, & pro conniventia ulciſci negligunt, ſint profecto ſcituri, quia ſi defenſare inſontem ſanguinem neglexerint, in futuro, tremendoque examine de eis uti hujus facinoris participibus tale commiſſum ſcelus exigetur. Propterea gloria veſtra ad vindicandum, ulciſcendumque funeſto homicidii crimine irretitum, ab agmine militari disjungat, & judici provinciæ tradendum, ac puniendum juſtitiæ impulſu feſtinet. Res vero ab eo vi latrocinali ablatas ſupradicto precatori ſi germanus ejus extiterit, indubitanter reſtituat quatenus nobis imminente diſciplina is qui ſcelus commiſit ſemper expectet, & incunctanter excipiat, & militaris integritas unius ob noxam homicidali contagio nequaquam ſubiaceat. Ivo part. 10. cap. 187.

HONORIUS PAPA.

Iſaacio Patricio & Exarcho Italiæ.

QUorundam ſcriptis didicimus quoſdam Epiſcopos in tranſparanis partibus quædam verba epiſcopali actui inimica Petro Pauli filio edixiſſe, atque monito impiæ ſuaſionis innuere; aſſerentes in ſe perjurii reatum ſuſcipere ut non Adulubaldo Regi, ſed potius Ariopalto tiranno conſentiret. Et quoniam præfatus glorioſus Petrus pravis eorum (ſi fas eſt dicere) Sacerdotum reſpuit ſuaſionibus inclinari; ſed magis Sacramenta, quæ Cono Regi patri prædicti Adulubaldi præſtiterat firmiter cuſtodire. Et quia tantum facinus Deo & piis mentibus eſt inimicum, ut hi qui hoc ab aliis prohibere debuerant, ne fuiſſet commiſſum, ipſi potius, ut fieret hortati ſunt, cum nutu ſupernæ virtutis vobis laborantibus præfatus Adulubaldus in ſuum Regnum fuerit reſtitutus præfatos Epiſcopos in has Romanas partes adiuvante vos Deo deſtinare dignemini; quia hujuſmodi ſcelus nulla patiemur ratione inultum. Ivo p. XII. cap. 25.

PSEUDO-SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA MONOTHELITARUM.

x P. Pagi ad an. Chr. 626. n. 21. & ſeqq.

HAbita anno 626. Pſeudo-Synodus Conſtantinopolitana a Sergio regiæ urbis Epiſcopo, ut docet libellus Synodicus infra a Labbeo allatus poſt Synodum Alexandrinam anni 633. In eo legitur: *Heraclius bello contra Perſas divinitus ſuſcepto* (anno nempe 622.) *Phaſidem fluvium in poteſtatem redegit* (anno ſc. 626.) *ubi quidam Acephalorum* (Paulus nempe Monoculus, qui ideo Heraclium Auguſtum iterum convenit;) *quæſtionem de voluntatibus & operationibus ei ſuggeſſit. Quam quidam quæſtionem magis cum Cyro Phaſidis* (civitatis ſitæ ad oſtia Phaſi-

dis

dis fluvii) *Episcopo communicasset*; *& uterque dubitaret, Sergio Constantinopolitano isthæc renunciarunt. Ille vero hæretico instituto Synedrio, & Acta Menæ particulatim considerans, unam voluntatem in Christo Deo, & servatore nostro esse, Imperatori Heraclio rescripsit.* Quæ revera Cyrum inter & Sergium acta esse tradit ipsemet Sergius in epist. ad Honorium Papam, in qua postquam Sergius narravit Paulum Severianum seu Monoculum congressum esse cum Heraclio August. cum is ad partes Armeniæ venisset, anno sc. 622. subjungit: *Post aliquod vero tempus idem a Deo confirmatus Imperator in Provinciam Lazorum adveniens*, anno sc. 626. *recordatus est disputationis, quam, sicut diximus, fecerat ad Paulum illum hæreticum, in præsentia Cyri sanctissimi tunc quidem ejusdem Christo amabilis Lazorum Provinciæ metropolitanam sedem tenentis*, (Phasidem nempe urbem) *nunc autem magnam Alexandriam regentis. Prædictus igitur sanctissimus vir his auditis, ejus Serenitati respondit, nescire subtiliter, utrum unam, an duas operationes Christi veri Dei nostri adstruere necesse sit. Ergo per jussionem ejus pietatis per literas proprias interrogavit nos prædictus sanctissimus vir, utrum unam operationem, an duas in Salvatore nostro necesse sit dicere: & si quosdam noscamus sanctorum & beatissimorum Patrum unam dicentes Operationem. Unde nos, quæ nostræ erant sententiæ, per nostra rescripta ei significavimus; dirigentes etiam sermonem acclamatorium Menæ sanctissimi quondam Patriarchæ hujus a Deo conservandæ regiæ urbis, porrectum ab eo hic præsenti Vigilio sanctæ memoriæ prædecessori sanctitatis vestræ, habentem & diversa testimonia de una operatione, & una voluntate Salvatoris nostri Christi veri Dei nostri.* Libellum tamen Menæ, qui Vigilio Papæ porrectus fingitur, eidem Menæ falso adscriptum notavit Baronius ann. 680. 2. 46.

Hæc autem anno 626. acta esse, non tantum discimus ex Theophane, qui Heraclium anno V. belli Persici in Lazica fuisse testatur; sed etiam ex Actione XIII. sextæ Synodi generalis. In ea Georgius Ecclesiæ CP. Diaconus & Chartophylax dixit ad præsentem Synodum: *Inveni in Chartophylacio venerabilis Patriarchii epistolam Cyri Episcopi, qui tunc Phasidis fuerat, missam ad Sergium quondam Patriarcham hujus regiæ urbis ante quinquaginta sex annos per quartamdecimam indictionem præteriti circuli, interrogantis per eamdem Epistolam prædictum Sergium de quæstione operationum.* Habita illa Actio anno 681. in quo si per annos 56. retrocedas, ad annum 626. Indictione XIV. notatum pervenies. Quare Pseudo-Synodus CP. anno Christi 626. vel sequenti celebrata.

ANNO CHRISTI 627.

CONCILIUM MATISCONENSE,

ANNO CHRIS 627.

IN QUO REGULA BEATI COLUMBANI

Ab Agrestini calumniis per Eustasium abbatem defensio, atque approbata est anno Christi * DCXXVI. (1) Honorii papæ II. Clotarii junioris regis XLIII.

Ex P. Sirmondo.

* DCCXVI *at annotat Binius.* * & quidem minus recte, ut pluribus docebimus in notis.

Synodi occasio fuit Agrestinus, ex Theodorici quondam regis notario monachus Luxoviensis: qui post alia, quibus innotuerat, pravi & arrogantis ingenii argumenta adversus sancti Columbani regulam, velut inanem ac superstitiosam, obtrectare cœpit: donec in synodo Clotarii regis jussu Matisconе congregata, per Eustasium abbatem repressus cum suis atque retusus est. Quæ fusius a Jona monacho narrantur in vita Eustasii ejusdem abbatis Luxoviensis. Tandem, *inquit*, adversus regulam beati Columbani livido dente garrire cœpit Agrestinus, ac velut cænosa sus grunniens per quoscumque potuit parilitatis suæ similes abominabile murmur excitavit, annuente sibi Appellino Genavensis urbis episcopo, qui ei consanguinitate proximus erat. Hic denique Appellinus vicinos episcopos singulatim sibi jungere in auxilium Agrestini, nisus est omni studio, ita ut regem Clotarium tentaret, si suæ partis assentator fieri voluisset. At ille sciens, & experimento cognitam habens beati Columbani sanctitatem, & discipulorum ejus doctrinam, postquam diu redarguere tentavit grunnientis hæretici sectam, nec prævalere potuit adversus eam, statuit in synodali examinatione probaretur, non ambigens de auctoritate venerabilis viri Eustasii, qui omnes adversantes sanctæ regulæ sua prudentia superaret. Tunc emanante regali auctoritate multi jam Burgundiæ episcopi in suburbio Matisconensis urbis conveniunt: inter quos maximus hæreticorum Uvarnacharius * quidam, dum & ipse fieri vellet assentator Agrestianæ partis, ipso die quando adversus Eustasium altercatio futura erat, morte præventus interiit. Sed nec eo terrore turbati ceteri confautores adversæ partis, qui convenerant deductum in medium Agrestinum depromere cogunt, quid contra regulam Columbani vel Eustasii objiciendum haberet. Tum ille trementibus labiis assistens, & nihil auctoritatis vel elucubrati eloquii habens, ait superflua quædam, & canonicæ institutioni contraria in eorum studiis teneri. Cochleam videlicet, quam lamberent, crucis signo crebro signari, & in ingressu cujuslibet domus intra cœnobium, tam introeuntem, quam egredientem benedictionem postulare. Columbanum etiam a ceterorum ecclesiasticorum more descisscere, & sacra missarum solennia multiplicatione orationum vel collectarum celebrare. Auditis hujusmodi objectionibus, beatus Eustasius conversus ad suæ partis episcopos dixit: Vos, o decus sacerdotii, probare debetis, qui in ecclesiis veritatis ac justitiæ seminarium distribuant, & qui veritati ac reli-

* Fredegar. c. 54. & v. S. Austrig. sili initi libri secundi.

1 Sirmondus Synodum hanc usque ad ann. 627. distulit, quod Fredegarius cap. 54. scribat anno 43. regni Clotarii mortuum esse Vvarnacharium majorem domus. Verum perperam Sirmondus Vvarnacharium illum cum Vvarnachario hæretico confundit. Hujus itaque Concilii Epocha incerta, licet verosimile sit aliquot post ann. 617. annos celebratum esse. *Pagius ab ann. Ch.* 617. *n.* 5. Hanc Synodum refert Mabillonius ad ann. 624. sæc. II. Bened. pag. 119. Cointius in Annal. Eccles. Franc. Tom. 2. pag. 729. ad ann. 623. *Harduinus.*

religioni aliena tradant. Quidquid enim a norma veri tramitis dissentit, extra ecclesiæ corpus segregari debet. Vestrum est discernere objecta an sint a scripturarum serie aliena. Agrestinus ait: Tuo ore nobis edicito: nosse enim a te volumus, quod dignum super hoc responsum reddas. Sanctus Eustasius respondit: Nequaquam, ait, reor contrarium esse religioni, si cochleam, quam Christianus lambit, vel quodcumque vas, aut poculum crucis signo munit, cum per adventum signi dominici pellatur pestis adversantis inimici. Introeuntem vero monachum cellulam, vel exeuntem, benedictione domini armari ratum duco juxta psalmistæ vocem: *Dominus custodiat te ab omni malo: custodiat animam tuam dominus. Dominus custodiat introitum tuum, & exitum tuum ex hoc nunc & usque in sæculum*. Licet enim hoc ad unumquemque Christianum referatur, ut gratia baptismi per fidem in ecclesia servetur, in eo videlicet qui ad eam ingreditur, & usque ad finem perseverantiæ vigore firmetur: de quotidiano tamen motu, sive ingressu, vel egressu, seu progressu unumquemque nostrum signo crucis armari, vel benedictione sodalium fas duco roborari. Multiplicationem vero orationum in sacris officiis credo omnibus proficere ecclesiis: quia dum plus dominus quæritur, plus invenitur, & cum uberius oratione pulsatur, eo citius exaudire probatur. Nihil enim amplius desiderare debemus, quam orationi incumbere, sicut dominus sub apostolorum numero hortatur: *Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem*. Sic & apostolus nos sine intermissione jubet orare; sic omnis scriptura sacra hortatur nos ad dominum sine cessatione clamare. Nihil equidem tam utile tamque salutare, quam creatorem multiplicatione precum, & assiduitate orationum pulsare. His & horum similibus responsis confusus Agrestinus addit garrulitatis noxam. Calumniatur capitis comam inepte præcidi, & ab omnium hominum more desciscí. Eustasius autem, ut erat virtute patientiæ & scientiæ comptus: In præsentia, ait, omnium horum qui præsto sunt sacerdotum, ego ejus discipulus & successor, cujus tu disciplinam & instituta damnas, te ad divinum judicium cum eo intra præsentis anni circulum causaturum invito, ut justi judices examine sentias cujus famulum tuis detractionibus maculare procures. His dictis metus quosdam eorum, qui Agrestinianæ partis fautores erant, perculit: hortanturque omnes, ut pacis nexu corda jungerent, & ut iste temeritatis audaciam tolleret, & ille paterno affectu labentem piis correptionibus foveret. Ad hæc Eustasius; Vestris, inquit, libens satisfacerem precibus, si misera mens duritiam vecordiæ molliret, & correctis cauterio morbis, vel antidoto visceribus defectis, redux ad salutifera monita remeare nitatur. Cogentibus vero cunctis, Agrestinus simulatam pacem postulat, quod postea actibus deprompsit. Eustasius vero mitis animi suasione flexus poscentium pacem tribuit, & pacis osculum illi porrexit.

Ps. lxx. 22.

Matth. 26.

Nota Jacobi Sirmondi, S. J.

1. *Concilium Matisconense.*) Anno 43. regni Clotarii, ut auctor est Fredegarius cap. 54. mortuus est Vvarnacharius major domus. Mortuum autem Vvarnacharium tradit Jonas in vita Eustasii quo tempore synodus Matisconensis parabatur. Restat ergo, cum idem Vvarnacharius videatur, ut anno Christi 627. cui annus ille Clotarii congruit, habitam dicamus. Baronius decennio *antiquiorem facit.

* & ex eo Binius aliique ejus exscriptores.

Notæ Severini Binii.

a *Concilium.*) Agrestinus olim Theodorici regis notarius, post Luxovienses monachus factus, non post longum tempus importune institit apud Eustasium abbatem, ut gentium prædicator & apostolus esse permitteretur. A quo proposito cum Eustasius dissuadendo eum (utpote qui ad tantum munus subeundum adhuc nimis rudis esset) deterrere & avocare non posset, tandem ire permisit. Profectus in regionem Boioariorum, nullo ibi opere pretio facto, paulo post transiit ad Aquilejenses. Factus schismaticorum consors, & schismatis sectarius, Attalam cœnobii Bobiensis patrem, & Eustasium Columbani successorem, cum aliis quibusdam in eumdem secum errorem pertrahere conatus fuit. Quod cum ei nusquam succederet, sermonem convertit in regulam beati Columbani, eamque calumniari cœpit, pellectis secum Appellino * Genuensi, aliisve pluribus episcopis. Ut calumniis suis fidem adhiberet rex Clotarius, ipse quidem ausu temerario conatus fuit: sed cum beati Columbani sanctitas, ejusque discipulorum doctrina regi cognita esset, frustra illud aliquoties attentavit. Tandem vero ut hominis petulantem linguam compesceret, *statuit*, inquit Jonas in vita Eustasii apud Bedam, *ut synodali examinatione probaretur, non ambigens de auctoritate venerabilis viri Eustasii, quin omnes adversantes sanctæ regulæ sua prudentia superaret*. Et reliqua ut supra.

* Gennarensi.

AD MATISCONENSE CONCILIUM

ADNOTATIO CRITICA.

Mansi p. 473. & meis ad Pagium Adnot. ad An. 617. 5.

QUanquam de anno quo Matisconense istud concilium celebratum fuit, nihil certi constat; illud tamen affirmare audeo, ejus celebrationem intra spatium annorum octo, quot ab anno 616. usque ad 624. excurrunt, assignandum esse. Id autem eruo ex Jona in Vita Eustasii; narrat enim Agrestinum e Luxovio in Italiam contendisse, indeque Aquilejam venientem schisma trium capitulorum ebibisse, quæ de re epistolam ad Attalam scripsit. Tum rediit in Galliam, ubi turbas ciens concilii Matisconæ indicendi causam præbuit. Ex his intelligimus concilium coactum fuisse postquam Attala Bobiensem præfecturam obtinuit; ad illum enim tanquam ad suorum monachorum præsulem literas suas Agrestinum direxisse opinor. Cœpit autem Attala post obitum S. Columbani nempe circa annum 616. Post concilium Agrestinus SS. Romaricum & Amatum seduxit. Sed ambo dein errorem agnoverunt, & acerba pœnitentia luxerunt, præsertim Sanctus Amatus, qui tantis macerationibus corpus affecit, ut ponderi succumbens, tandem anno 624. ut Pagius hic num. 7. probat, interierit. Ex hoc liquere arbitror concilium inter annum 616. quo Attala cœpit, & 624. quo Amatus desiit, habitum fuisse. Ut autem demus aliquid excursioni Agrestini in Italiam, schismati & molitionibus ejus in S. Eustasium ante concilium; vicissim autem deceptioni S. Amati, ejusque resipiscentiæ ac pœnitudini post concilium, non inani conjectura sedem concilio annum 618. aut 620. circiter constitueremus.

CON-

CONCILIUM CLIPPIACENSE,

ANNO CHRISTI DCXXVIII.

Ex Labbei App. tom. V.

Aimonius *lib. 5. historiæ Francorum cap.* 15. Clotarius, *inquit*, anno 44. regni, filiorum seu procerum, præsulum quoque Galliæ, Clippiaci concilium congregat, ut quæcumque pacifica regno, vel utilitati Ecclesiæ congruerent, statuerentur.

AD CLIPPIACENSE CONCILIUM

Anni 633. seu potius 627.

ADNOTATIO CRITICA.

Ex Supplem. Mansi pag. 472.

COncilium hoc Clippiacense deductum ex diplomate Dagoberti regis, in quo de fugitivis & de asilo monasterii Dionysii, plane commentitium est, expressumque censeo ex conventu Clippiacensi anno regni Clodovei II. XVI. Christi 653. Notat enim Sirmondus in vetustis Dagoberti regis gestis, quæ in antiquis codicibus leguntur, orationem illam, quam in conventu Clippiacensi a Clodoveo II. habitam recitat Aimonius lib. IV. cap. XLI. Dagoberto regi affingi, qua pariter fraude præceptum Clodovei II. in eodem conventu Clippiacensi datum, tribui potuit Dagoberto, ut antiquius videretur. Id vero ut affirmem suadent multa. Primo enim synodus Clippiacensis sub Dagoberto signatur anno V. ejusdem Dagoberti. Verum rex ille sex prioribus regni sui annis, vivo adhuc patre Clotario II. Metensem regem egit, nec sane potuit Clippiacensi conventui, quem locum Clodoveus in sua potestate retinebat, anno regni sui quinto præsedisse. Nec post patris obitum novam regni epocham exorsus est, sed antiquam retinuit, ut Cointius in Annalibus Francorum notat. Quare anno regni sui quinto in conventu Clippiacensi præceptum aliquod dare nequaquam potuit. Insuper omnes ferme episcopi qui synodo Clippiacensi, sub Dagoberto anno 633. vel 627. adfediisse leguntur, fere omnes subscribunt diplomati Clodovei II. in conventu Clippiacensi anni 653. ac privilegio Landerici episcopi Parisiensis superiori anno 652. lato, utrinque enim sese offert *Landericus*, (episcopus Parisiensis) *Annemundus* qui male in præcepto Dagoberti *Rannemundus* scribitur (Lugdunensis) *Landemerus episcopus*, *Etherius*, male in eodem præcepto *Asterius*, (Ebredunensis) *Eligius*, (Noviomagensis) *Palladius*, (Autissiodorensis) *Audobertus*, qui in præcepto Dagoberti sicut & apud alios quosdam *Dadus* appellatur (Rotomagensis:) Utrinque pariter sese offert *Ermericus vir illustris*. Quis porro credat tot episcopos, illustresque viros, duplici conventui Clippiacensi in integris viginti annis inter se disjunctis adesse potuisse? Denique synodo Clippiacensi sub Dagoberto subscriptus legitur, *Landericus episcopus*, quem ipsum esse ejus nominis episcopum Parisiensem facile omnes concesserint. Landericum vero hunc non prius anno 653. Parisiensem cathedram ascendisse notat Pagius in Crit. ad Annum 662. IV. Quæ ergo sit fides synodi Clippiacensis sub Dagoberto anni 627. quam Landericus episcopus obsignat? Argumentum hoc maxime urget ordinatio episcopalis SS. Audonei seu Dodonis Rotomagensis, & S. Eligii Noviomensis, qui ambo supremo sacerdotio initiati sunt anno tertio Clodovei II. qui Dagoberto patri anno 628. januario mense successit. Dodo vero *Rotomagensis episcopus* & *Eligius* utique Noviomensis synodo huic Clippiacensi anno V. Dagoberti habito subscriptus legitur. Abjicienda est igitur synodus ista, vel potius cum Clippiacensi anni 654. confundenda.

ANNO CHRISTI 630. *625.

CONCILIUM RHEMENSE

SONNATII RHEMENSIS EPISCOPI

ANN CHRI 630. *6

* imo potius DCXXV. ut docebimus in amplioribus notis.

Temporibus celebratum, [1] circa annum Christi DCXXX. (1) * id est Honorii papæ V. Dagoberti regis II.

TITULI CANONUM.

I. *De rebus ecclesiæ quæ per precariam impetrantur.*

II. *De clericis contra episcopum conspirantibus.*

III. *Ut canones synodi Parisiacæ observentur.*

IV. *Ut hæretici, si qui sint, inquirantur, & ad fidem revocentur.*

V. *Ut*

1 Epocha hujus concilii incerta. Sub Dagoberto rege, qui Clotario patri ann. Ch. 638. successerat, habitum arguit Sirmondus ex Rustico Ep. Cadurcensi, qui ex clerico palatino Dagoberti creatus episcopus decessit anno 7. ejusdem Dagoberti, cum antea huic concilio subscripsisset. Verum eos Dagoberti annos a tempore, qu Dagobertus ante patris obitum in Austrasia regnabat, enumerandos esse, ut suspicatur etiam Sirmondus, præter ea quæ adnotavit

Pagius

v. *Ut temere nullus excommunicetur, & qui se injuste damnatos putant, ad synodum recurrant.*
vi. *Ut clerici a judice publico non distringantur, & qui publico censu tenentur, religiosi, seu clerici non fiant sine permissu.*
vii. *De iis qui ad ecclesias confugiunt defensandis: sic tamen ut libertatem nisi promissa pœnitentia non accipiant.*
viii. *De incestis conjunctionibus, & pœnis eorum qui his se conjungunt.*
ix. *De eo qui homicidium sponte commisit.*
x. *De iis qui suas vel parentum oblationes ecclesiæ subtrahunt.*
xi. *Ut Christiana mancipia, nisi Christianis, non vendantur, & de Judæis.*
xii. *Ut clericus peregrinus, sine episcopi sui literis non recipiatur.*
xiii. *Ut episcopus mancipia, aut res ecclesiæ non alienet.*
xiv. *De iis qui auguria & paganorum ritus imitantur.*
xv. *Quales ad accusandum admitti non debeant.*
xvi. *Ut defuncto episcopo res ecclesiæ, ante relationem testamenti, vel audientiam nemo contingat.*
xvii. *Ne quis ingenuum vel liberum ad servitutem inclinet.*
xviii. *Ut clerici absque episcopi permissu pro suis vel ecclesiæ caussis forum non adeant.*
xix. *Ut archipresbyteri in parochiis laici non sint, sed clerici ordinentur.*
xx. *Ut quæ ab extraneis episcopo donantur, inter ecclesiæ facultates computentur.*
xxi. *Ut episcopi aliarum ecclesiarum res sine audientia usurpare non præsumant.*
xxii. *Ut episcopus vasa ecclesiæ, nisi ad redimendos captivos, non frangat.*
xxiii. *Ut viduas, & puellas consecratas, nullus quacumque auctoritate rapere audeat.*
xxiv. *De observando edicto dominico, quod Parisiis factum est.*
xxv. *De episcoporum electionibus communi omnium suffragio peragendis: & ut indigenæ loci eligantur.*

NOMINA EPISCOPORUM QUI CONCILIO INTERFUERUNT.

Ex Flodoardo l. 2. historiar. ecclesiæ Rhemensis c. 5.

ROmulfum in episcopatu Rhemensi secutus est Sonnatius, qui synodum celebrasse reperitur cum aliis quadraginta, vel eo amplius Galliarum episcopis: ubi etiam sanctus Arnulfus Metensium præsul invenitur interfuisse, cum Theodorico Lugdunensi, Sindulfo Viennensi, Sulpitio * Bituricensi, Modegisilo Turonensi, Senoco * Elosanensi, Leontio Santonensi, Modoaldo Treverensi, Cuneberto Colonensi, Ricerio Senonensi, Donato Vesontionensi, Auspicio Augustodunensi, item Modoaldo Lingonensi, Ragneberto Baiocensi, Childoaldo Abrincatensi, Bertegisilo Carnotensi, Palladio Autisiodorensi, Godoaldo Meldensi, Leudeberto Parisiensi, Chainoaldo Lauduni clavati, Godone Virdunensi, Anserico Suessionensi, Claudio Reiensi, Bertoaldo Cameracensi, Agomaro Silvanactensi, Cæsario Arvernensi, Vero Rutenensi, Agricola Gabalensi, Lupoaldo Moguntiacensi, Vvillegisilo Tolosano, Constantio Albiensi, Namatio Ecolesmensi, Rustico Caturcensi, Auderico Auscensi, [2] Emmone Aresetensi, Felice Catalaunensi, Hadoindo Cenomannensi, Magnebodo Andegavensi, Joanne Pictavensi, Leobardo Namnetico. In qua synodo multa leguntur utilia constituta.

Austregisilo die 20. Martii an. 624. functus cessit. Vide quæ Fredegar. cap. 54.

CANONES

Seu canonum excerpta, ut a Flodoardo commemorantur.

I.

De rebus ecclesiæ, qualiter tractandæ sint: & de his quæ per precatoriam impetrantur ab ecclesia, ne diuturnitate temporis ab aliquibus in jus proprium usurpentur, & ecclesiæ defraudentur.

II.

De clericis, si qui rebellionis caussa sacramentis se, aut scripturæ conjuratione constrinxerit, atque insidias episcopo suo callida allegatione confecerint; ut si admoniti emendare contempserint, gradu proprio omnino priventur.

III.

Ut capitula canonum Parisiis acta in generali synodo, in basilica sancti Petri Clotarii regis studio congregata, omni firmitate custodiantur.

IV.

Ut si qui hæretici adhuc esse suspicantur in Galliis, a pastoribus ecclesiarum perquirantur, & si veraciter fuerint inventi, ad fidem catholicam revocentur.

V.

Ut temere nullus excommunicetur: & si excommunicatus existimat se injuste damnatum, in proxima synodo habeat licentiam reclamandi: & si injuste damnatus fuerit, absolvatur, sin autem juste, impositum pœnitentiæ tempus exolvat.

VI.

Ut si quis judex cujuslibet ordinis clericum publicis actionibus inclinare præsumpserit, aut pro quibuslibet caussis absque conscientia & permissu episcopi distrin- Capitular. lib. 6. c. 367

Pagius ad ann. Ch. 628. num. 9. & seqq. alia argumenta nos docent, quibus Clotario adhuc regnante habitum fuisse hoc concilium evincitur. Siquidem Joanni Pictavensi episcopo, qui huic synodo interfuit, successit Dido, vivente adhuc Clotario, ut testatur Ursinus auctor coævus in vita S. Leodegarii. Leodegarius, inquit iste, *in Clotarii regis palatium adductus est, nec diu post ab eodem rege Didoni Pictavensis urbis præsuli, avunculo scilicet suo, literarum studiis imbuendus traditus est.* S. Arnulphus præterea, qui Metensium præsul creatus fuit a Theodoberto anno 613. interfecto, cum annos tantum quindecim sedisset, ante ann. Christi 628. ac proinde Clotario adhuc inter vivos degente, huic concilio interfuerit oportet. Denique cum Senocius Elosanensis episcopus, teste Fredegario cap. 54. anno Clotarii regis 43. Christi sc. 626. in exilium pulsus fuerit, S. Arnulphus ann. 625. abdicato episcopatu in Ursagum secesserit; ac Sulpitius Bituricensis episc. S. Austrigisilo die 20. Martii anni 624. defuncto successerit, patet hujus Rhemensis concilii Epocham non ante annum Christi 624. nec post 623. statuendam, regnante Clotario

ſtringere, aut contumeliis vel injuriis afficere præſumpſerit, communione privetur. Epiſcopus tamen de reputatis conditionibus clericorum negligentias emendare non tardet. Hi vero quos publicus cenſus ſpectat, ſine permiſſu principis vel judicis ſe ad religionem ſociare non audeant.

VII.

Si quis fugitivum ab eccleſia, abſque ſacramento, quo ei jurandum eſt, ut de vita, tormento, & truncatione ſecurus exeat, qualicumque occaſione abſtraxerit, communione privetur. Similiter, ſi quis jus ſacramenti præſtitum violaverit, communione privetur. Ille vero qui ſanctæ eccleſiæ beneficio liberatur a morte, non prius egrediendi accipiat libertatem, quam pœnitentiam ſe pro ſcelere eſſe facturum promittat, & quod ipſi canonice imponetur impleturum.

VIII.

* l. vi. capit. c. 506. De inceſtis conjunctionibus: ſi quis infra præſcriptum canonibus gradum inceſtuoſo ordine cum his perſonis, quibus a divinis regulis prohibetur, ſe conjunxerit, niſi pœnitentiam ſequeſtratione teſtentur, communione priventur; & neque in palatio militiam, neque agendarum cauſſarum licentiam habeant. Et quando prædicti ſe inceſtuoſi conjunxerint, epiſcopi ſeu presbyteri, in quorum diœceſi vel pago actum fuerit, regi vel judicibus ſcelus perpetratum annuntient; ut cum ipſis denuntiatum fuerit, ſe ab eorum communione, aut cohabitatione ſequeſtrent, & res eorum ad proprios parentes perveniant, ſub ea conditione, ut antequam ſequeſtrentur, per nullum ingenium, neque per parentes, neque per emptionem, neque per auctoritatem regiam, ad proprias perveniant facultates, niſi præfati ſceleris ſeparatione pœnitentiam fateantur.

IX.

Si quis homicidium ſponte commiſerit, & non violentiæ reſiſt ns, ſed vim faciens impetu hoc fecerit, cum iſto penitus non communicandum: ſic tamen ut ſi pœnitentiam egerit, in exitu ei communionis viaticum non negetur.

X.

Conc. Agathenſe c. 4. Clerici etiam vel ſæculares, qui oblationes parentum, aut donatas, aut teſtamento relictas retinere præſumpſerint, aut id quod ipſi donaverint eccleſiis, aut monaſteriis crediderint auferendum, ſicut ante ſynodus ſancta conſtituit, velut necatores pauperum, quouſque reddant, ab eccleſiis excludantur.

XI.

Ut Chriſtiani Judæis, vel gentilibus non vendantur: & ſi quis Chriſtianorum neceſſitate cogente mancipia ſua Chriſtiana elegerit venumdanda, non aliis niſi tantum Chriſtianis expendat. Nam ſi paganis aut Judæis vendiderit, communione privetur, & emptio careat firmitate. Judæi vero ſi Chriſtiana mancipia ad Juduiſmum vocare præſumpſerint, aut gravibus tormentis afflixerint, ipſa mancipia fiſci ditionibus revocentur. Qui tamen Judæi ad nullas actiones publicas admittantur. Judæorum vero convicia in Chriſtianos penitus refutanda ſunt.

XII.

Si clericus proficiſcens de civitate ad alias civitates voluerit aut provincias pergere, pontificis ſui epiſtolis commendetur. Quod ſi ſine epiſtolis profectus fuerit manifeſtis, nullo modo recipiatur.

XIII.

Ut epiſcopus mancipia, vel res ad jus eccleſiæ pertinentes, neque vendere, neque per quoſcumque contractus unde pauperes vivunt poſt mortem alienare præſumat.

XIV.

De his qui auguria, vel paganorum ritus inveniuntur imitari, vel cum paganis ſuperſtitioſos comedunt cibos: quos benigna placuit admonitione ſuaderi, ut ab erroribus priſtinis revocentur. Quod ſi neglexerint, & idololatris vel immolantibus ſe immiſcuerint, pœnitentiæ dignum tempus exolvant.

XV.

Ut ſerviles perſonæ ad accuſationem non admittantur: & qui perſonam ſuſceperit accuſantis, cum unum crimen non probatur ad alia accuſandum non admittatur.

XVI.

Si quis in quolibet gradu vel cingulo conſtitutus, aut poteſtate ſuffultus, decedente epiſcopo res cujuslibet conditionis, in domibus vel agris eccleſiæ poſitas, ante reſerationem teſtamenti, vel audientiam, auſus fuerit occupare, vel eccleſiæ repagula effringere, & ſupellectilem infra domum eccleſiæ poſitam contingere, vel ſcrutari præſumpſerit, a communione Chriſtianorum penitus abdicetur.

XVII.

Si quis ingenuum aut liberum ad ſervitium inclinare voluerit, aut fortaſſe jam fecit, & commonitus ab epiſcopo ſe de inquietudine ejus revocare neglexerit, aut emendare noluerit, tamquam calumniæ reum placuit ſequeſtrari.

Ut

XVIII.

Ut clerici cujuslibet ordinis neque pro propriis, neque pro ecclesiasticis caussis, aliter adire debeant forum, nec caussas dicere audeant, nisi quas cum permissu & consilio episcopi agere eis fuerint omnino permissum.

XIX.

Ut in parochiis nullus laicorum archipresbyter præponatur: sed qui senior in ipsis esse debet, clericus ordinetur.

XX.

* Aguth. can. 6.

Pontifices, quibus in summo sacerdotio constitutis ab extraneis dumtaxat aliquid, aut cum ecclesia, aut sequestratum, aut dimittitur, aut donatur, (quia ille qui donat, pro remedio animæ suæ, non pro commodo sacerdotis comprobatur offerre) non quasi suum proprium, sed quasi dimissum ecclesiæ, inter facultates ecclesiæ computabunt: quia justum est, ut sicut sacerdos habet quod ecclesiæ dimissum est, ita & ecclesia habeat quod relinquitur sacerdoti. Sane quidquid per fideicommissum, aut sacerdotis nomini, aut ecclesiæ fortasse dimittitur cuicumque alii postmodum profuturum, id inter facultates suas ecclesia computatum retinere non poterit.

XXI.

Si quis episcopus res, quæ ab alia ecclesia præsentaliter possidentur, quocumque ingenio, aut callida cupiditate pervaserit, aut sine audientia præsumpserit usurpare, ac suis vel ecclesiæ suæ ditionibus revocare, dum communione privari non potest, ut necator pauperum ab officio deponatur.

XXII.

Si quis episcopus, excepto si evenerit ardua necessitas pro redemptione captivorum, ministeria sancta frangere pro qualicumque conditione præsumpserit, ab officio cessabit ecclesiæ.

XXIII.

Viduas quæ se domino consecrari petierunt, vel puellas domino consecratas, nullus neque per auctoritatem regiam, neque qualicumque potestate suffultus, aut propria temeritate rapere, aut trahere audeat. Quod si utrique consenserint, communione priventur.

XXIV.

Judices qui super auctoritate, & edicto dominico, canonum statuta contemnunt, vel edictum illud dominicum quod Parisiis factum est violaverint, aut contempserint, placuit eos communione privari.

XXV.

Ut decedente episcopo in locum ejus non alius subrogetur, nisi loci illius indigena, quem universale & totius populi A elegerit votum, ac provincialium voluntas assenserit. Aliter qui præsumpserit, abjiciatur e sede, quam invasit potius, quam accepit: ordinatores autem triennio ab officio administrationis suæ sedis cessare decernimus.

Nota Jacobi Sirmondi S. J.

1. *Circa annum* 630.) De anno enim concilii nunquet. Ceterum sub Dagoberto rege, qui Clotario patri anno Christi 628. successerat, habitum fuisse aegut, in episcoporum qui adfuerunt catalogo, Rusticus episcopus Cadurcensis: qui ex clerico palatino Dagoberti creatus episcopus, septem tantum annis præfuit, successoremque habuit Desiderium anno 7. ejusdem Dagoberti, hoc est B anno Christi 635. Quod si de annis Dagoberti sermo sit, quibus ante patris obitum in Austrasia regnabat, citerior aliquanto Christi annus huic synodo conveniet.

2. *Emmone Arefetenſi.*) Apud Arisitensem vicum, in finibus pagi Ruthenensis, primus omnium, ut docet Gregorius Turonensis lib. 5. c. 5. episcopus a Sigeberto rege constitutus est Modericus, habuitque sub se diœceses plus minus quindecim, quas Dalmatius Ruthenensis episcopus obtinebat. Arisitum porro vicum, ut ex codicis Metensis vetere genealogia didicimus, condiderat Deotarius Moderici ejusdem patruus, utpote frater Ansberti senatoris, qui filiam duxit Clotarii I. regis, auctorque fuit Karlovingicæ familiæ principum nostrorum. Videntur ergo exinde Arisitenses episcopi alii aliis successisse usque ad Emonem hunc, qui synodo interfuit.

* Anno Christi 630. anno 625. ut qq. volunt, videntur enim sapere ævum posterius. *Hebr.* 11.

[a] STATUTA SYNODALIA ECCLESIÆ Rhemensis per dominum * Sonnatium.

CAPUT I.

C

Sine fide (teste apostolo) *impossibile est Deo placere*, ideoque mandamus omnibus, ut exacte doctrinam fidei, juxta verbum Dei & sanctæ ecclesiæ Romanæ traditionem teneant, sequanturque. Et quicumque pastores sunt, quæ ad instruendum populum & gregem pertinent discant & sciant, & suos ad officia virtutum excitent.

II.

Fidelibus pie sacramenta ministrent, semperque afferant quod ad explicandam utilitatem sacramenti, & institutionem pertinet.

D III.

Mercedem non accipiant, sed in Deo confidant, *qui dat escam pullis corvorum invocantibus eum.* *Psal.* 146.

IV.

Baptizaturus sit sobrius, idque honeste expleat, verba attente proferat, & debite de parentibus informet.

V.

Confirmationis sacramentum habet donum roborantis Spiritus sancti, & uberiorem gratiam profert, ideoque non negligatur.

VI.

Remissio peccatorum & expiatio sanguine domini nostri Jesu Christi nititur præcipue, & ab E eo pendet.

VII.

Curet pastor ovem suam, & non negligat: ei injungat interesse missæ sacrificio diebus solennibus & dominicis, agnoscat ejus faciem: & si bis absit in anno prohibeatur eidem ecclesiæ ingressus, & careat pastorali sepultura & consolatione.

VIII.

Nemo tempore quadragesimæ pœnitentium confessiones audiat præter pastorem. Hujus enim interest ovem recognoscere, pro qua suam animam fœnerat domino.

IX.

Sacroſanctam euchariſtiam ſacerdos celebraturus ſe præparet, & probet: & ut minimum bis in menſe id faciat.

X.

Feratur ægrotis vaſe honeſto, & lumine antecedente & præeunte. Et quicumque peregrinari volunt, illam ad viaticum ſuſcipiant.

XI.

Et cur ad mortem condemnatis renuitur? cum iis maxime conducat ad ſpem & ſecuramen certi deceſſus, & præſentis agonis.

XII.

Qui ad ordines promoveri volunt, habeant beneficium ad alimoniam ſufficiens, idque ad examinationem virorum proborum & juratorum.

XIII.

Nulli tonſura detur, niſi idoneo, & ad ſacros ordines poſtea probabiliter aſcenſuro. Quid opus enim mittere panem filiorum canibus, & ſpiritalia mundi amatoribus?

XIV.

In matrimonio imago extat ſacroſancti conjugii inter Chriſtum & eccleſiam enati: ideoque vinculum eſt divinitus firmatum, quod multum confert ad felicitatem rei familiaris, ad pacem inter partes, & ad proles ſuſcipiendas. *Epheſ. 5.*

XV.

Extrema unctio deferatur laboranti & petenti, eumque paſtor in propria ſæpius inviſat, & pie viſitet, eum ad futuram gloriam animando, & debite præparando.

XVI.

De clericis, luceant ſicut ſtellæ & perpetuæ claritates in firmamento eccleſiæ. Non ſint ebrii, nugaces, & ſæcularibus immixti.

XVII.

Nec mulieres alloquantur, aut domi retineant: vivant in communi, & ædes pauperi patentes inhabitent.

XVIII.

Suffragia defunctorum omnium ſervari præcipimus, & ne miſſarum ſolennia, præter fundatorum mentem, alio modo convertantur.

XIX.

Sint epiſcopi fideles & aſſidui verbi Dei diſpenſatores. In hoc enim eorum caritas dignoſcitur, ſi gregem paſcant exemplo & verbo.

XX.

Feſta abſque omni opere forenſi excolenda, & cum debita veneratione celebranda hæc ſunt: nativitas domini, circumciſio, epiphania, annuntiatio beatæ Mariæ; reſurrectio domini cum die ſequenti, aſcenſio domini, dies pentecoſtes, nativitas beati Joannis Baptiſtæ, apoſtolorum Petri & Pauli, aſſumptio beatæ Mariæ, ejuſdem nativitas, Andreæ apoſtoli & dies omnes dominicales.

XXI

Eccleſiæ debite dotentur ad alimoniam paſtoris & cleri, ut ſecurius invigilent ſuper gregem, & de ejus ſalute ſint anxii & ſoliciti.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Statuta*,) Hæc ſtatuta accepta ex majori monaſterio (Gallice *Marmouſtier*) a ſancto Martino ædificato in ſuburbiis civitatis Turonenſis, cum ſerius ad manus noſtras pervenìſſent, viſum eſt appendicis loco adjicere

A Etſi enim ſint in his quædam quæ non videntur redolere tantam antiquitatem; ut quod titulum paſtoris tribuat parochis, qui ætate Sonnatii & multo poſt presbyteri tantum aut ſacerdotes ſolent appellari; quod item feſtum nativitatis beatæ Mariæ inter feſta celebranda reponat, quod in his partibus non videtur tam antiquum fuiſſe, quandoquidem Fulbertus Carnotenſis, qui vixit anno 1017. id primum in Gallia celebraſſe dicatur, ſi Democharì credimus: verum facile potuit fieri, ut loco presbyteri a recentiori aliquo poſitum ſit nomen paſtoris, & feſtum illud ab aliquo forte adjectum. Scribit tamen ſanctus Ildefonſus (qui eadem ætate vixit cum Sonnatio) in libro de virginitate & parturitione beatæ Mariæ nativitatem ejus ex auctoritate totius eccleſiæ celebrari & venerari.

Sunt his ſtatutis ſimilia quæ ſcribit Jeſſe Ambianenſis epiſcopus in epiſtola ad ſacerdotes ſuæ diœceſis, & conſtitutio Riculfi Sueſſionum epiſcopi, quæ cum Hincmari opuſculis edidit Joannes Cordeſius. *Hæc Colvenerius in notis ad Flodoardum.*

B

☞ CANONES ADDITI EX BURCHARDO, IVONE, ET GRATIANO.

I.

Ex Concilio Rhemenſi. Cap. IV

C UT nullus presbyter abſque amictu, alba, & ſtola, & fanone, & caſula nullatenus præſumat Miſſam celebrare; & hæc Sacra veſtimenta mundiſſima ſint, & in nitido loco infra Eccleſiam collocentur Nec unquam presbyter his indutus extra Eccleſiam exeat, quia hoc divina lex prohibet Burch. lib. 2. cap. 50.

II.

Ex Concilio Rhemenſi. Cap. VIII.

Ut omnis presbyter omnibus Parochianis ſuis ſymbolum, & Orationem Dominicam aut ipſe inſinuet, aut aliis inſinuandum injungat, & cum ad Confeſſionem tempore quadrageſimali veniunt, hunc ab unoquoque memoriter ſibi decantari faciat. Nec ante Sacram Communionem alicui tradat, niſi hæc ex corde pronuntiare noverit. Siquidem ſine eorum ſcientia nullus ſalvus eſſe poterit. In uno enim Fides & credulitas Chriſtiana continetur; in alio quid orare & petere a Deo debeamus, exprimitur. Idem lib 6. cap. 62. Ivo part. 6. cap. 158.

D Quod vero ſine fide nemo poſſit eſſe ſalvus Dominus oſtendit cum dicit: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit ſalvus erit.* Nullus autem credere poteſt, qui neſcit, nec audivit. Ait enim Paulus: *quomodo credent ei, quem non audierunt?* Nec ſola ſufficit fides in corde, niſi etiam verbis enuntietur, ut idem Apoſtolus teſtis eſt: *corde enim*, inquit, *creditur ad juſtitiam; ore autem confeſſio fit ad ſalutem.*

Nullus autem de ſtoliditate ſenſus, vel tenuitate ingenii cauſetur, quia hæc tam parva ſunt, ut nemo tam hebes & barbarus ſit, qui hæc diſcere, & verbis communibus pronuntiare non poſſit, tam magna, ut qui horum ſcientiam pleniter capere poterit ſufficere ſibi credatur ad ſalutem perpetuam. Illud etiam obſervandum E eſt, ut nullus ſuſcipiat infantem in baptiſmo a ſacro fonte antequam idem Symbolum & Orationem Dominicam coram presbytero decantet. Et tunc presbiter omnibus patrinis annuntiet, quod debitores ſint ſuis filiolis, cum ad intelligibilem ætatem venerint hæc eadem inſinuare.

III.

Ex Concilio Rhemenſi. Cap. IV.

Ancillas vel libertas a cellario, vel a ſecreto miniſterio, & ab eadem manſione, in qua clericus manet, placuit removeri. Ibid lib. 2. cap. 122. Ivo Part. 6. cap. 190.

IV.

IV.

Ex Concilio Rhemenſi. Cap. X.

Inquirendum eſt ſi aliquis presbyterorum de redditibus Eccleſiæ, vel oblationibus ac votis fidelium alio nomine res comparaverit, & ibi ſtructuras fecerit, vel quæ ad Eccleſiam pertinent ibidem collocaverit, & mulierum frequentationem inibi fieri permiſerit, vel, quod turpius eſt, tales mulieres ibidem habuerit, quæ lanificium ſuum exerceant, & curam domus habeant, & in eamdem presbyter frequenter veniens manſerit, & contra decreta Canonum hoc malum agat, quia ſicut nec ſuo, ita nec alieno nomine presbyter fœnus exercere debet

V.

Ex Concilio Rhemenſi. Cap. III.

Ut presbyteri per plebes ſuas fœminis prædicent & (*forte* ut) linteamina in Altari præparent.

VI.

Ex Concilio Rhemenſi. Cap. IV.

Inveſtigandum eſt, ſi nihil patrimonii habens presbyter quando provectus eſt ad Ordinem eccleſiaſticum poſtea emerit prædia, cujus juris ſint: quoniam Eccleſiæ, ad quam de nihil habente promotus eſt, eſſe debent juxta Canonicam auctoritatem.

VII.

Ex Concilio Rhemenſi. Cap. X.

Epiſcopo licet in campo, ſi neceſſe fuerit, confirmare.

VIII.

Ex Concilio Rhemenſi. Cap. II.

Pervenit ad notitiam noſtram quod quidam presbyteri in tantum parvipendunt Divina Myſteria ut Laico aut fœminæ Sacrum corpus Domini tradant ad deferendum infirmis, & quibus prohibetur ne Sacrarium ingrediantur, nec ad Altare appropinquent, illis Sancta Sanctorum committuntur. Quod quam ſit horribile, quam deteſtabile omnium Religioſorum animadvertit prudentia. Igitur interdicit per omnia Synodus ne talis temeraria præſumptio ulterius fiat, ſed omnimodis presbyter per ſemetipſum infirmum communicet. Quod ſi aliter fecerit gradus ſui periculo ſubjacebit.

IX.

Ex Concilio Rhemenſi. Cap. V
præſente Ludovico Imperatore.

Fœmina non det pœnitentiam, nec corporalem cum oblatione, nec Calicem ſuper Altare ponat, nec inter Ordinatos ſtet in Eccleſia, nec ſedeat inter Sacerdotes in convivio

X.

Ex Concilio Rhemenſi Cap. V.

Obſervandum eſt ut menſa Chriſti ideſt Altare, ubi Corpus Dominicum conſecratur, ubi Sanguis ejus hauritur, ubi Sanctorum Reliquiæ reconduntur, ubi preces & vota populi in conſpectu Dei a Sacerdotibus offeruntur, cum omni veneratione honoretur, & munditiſſimis linteis, & palliis diligentiſſime cooperiatur, nihilque ſuper eo ponatur niſi capſæ, cum Sanctorum Reliquiis & quatuor Evangelia. Expleta Miſſa calix cum patena & Sacramentorum liber cum veſtibus Sacerdotalibus in mundo loco ſub ſera recondantur.

XI.

Ex eodem. Cap. III.

Corporale, ſuper quod ſacra oblatio immolatur, ex munditiſſimo linteo ſit; nec in eo alterius generis materia pretioſior aut vilior miſceatur, & nunquam ſuper Altare maneat niſi in tempore Miſſæ, ſed aut in ſacrario cum libro ponatur, aut cum Calice aut patena in munditiſſimo loco recondatur, vel quando abluitur a Sacerdote, Diacono, vel Subdiacono primo in Eccleſia in loco & vaſe ad hoc præparato abluatur, eo quod ex Dominico Corpore & Sanguine infectum ſit. Poſt hæc a lavandario in mundo loco ponatur.

XII.

Ex Concilio Rhemenſi. Cap. XI.

Ut nullus presbyter præſumat calicem, vel patenam, vel pallium Altaris vel veſtimentum Sacerdotale aut librum Eccleſiaſticum tabernario, vel negotiatori, aut cuilibet Laico, vel fœminæ in vadimonio dare niſi juſtiſſima neceſſitate urgente, quia tanta eſt ſanctitas ſacri miniſterii ut ſalva altioris myſterii intelligentia etiam Dominus per Prophetam prohibuerit ne cum ſanctis veſtimentis Sacerdos procedat ad populum, ſed illa inter ſancta dimittat a colloquio divino rediens. Et cui in tabernas ad bibendum a ſacris Canonibus ingredi prohibetur ſanctificata ſacro myſterio nec ad contingendum immundis quantominus in vadimonium exhibere debet? Sicut Stephanus Sanctus Papa & Martyr S. Hilarium in ſuis decretis docuit. Idem part. 3. cap. 139.

XIII.

Ex Concilio Rhemenſi. Cap. II.

Ut Eccleſia, domuſque Dei a populis juxta dignitatem honoretur, canibus autem pervia non ſit, ſæcularia judicia, negotia, vel vaniloquia in ea non exerceantur, quia domus Dei domus orationis eſſe debet, non Spelunca Latronum, vel placita mulierum; nec inde exeant donec compleatur benedictio. Idem part. 3. cap. 2.

XIV.

Ex Concilio Rhemenſi. Cap. III.

Unuſquiſque presbyter Eccleſia una, ad quam ordinatus eſt, contentus ſit, & nullus in duabus Eccleſiis miniſtrare præſumat. Idem part 3. cap. 48.

XV.

Ex eodem Concilio. Cap. X.

Statutum eſt ut unaquæque Eccleſia ſuum presbyterum habeat, ubi id fieri facultas, providente Epiſcopo permiſerit. Idem part. 3. cap. 50.

XVI.

Ex Concilio Rhemenſi. Cap. XIX.

Ut Epiſcopi & Judices diſcernant judicia quia ſunt quædam judicanda modo, quædam Dei judicio reſervanda. Scriptum eſt: *Nolite ante tempus judicare quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium, & tunc laus erit unicuique a Deo*. Et illius memores ſint: *in quo judicio judicaveritis, judicabimini & vos*. Idem part. 5. cap. 170.

XVII.

Ex Concilio Rhemenſi. Cap. XLIII.

Sunt in quibuſdam locis Scoti, & alii erronei, qui ſe dicunt Epiſcopos eſſe, & multos negligentes abſque licentia dominorum ſuorum ſive magiſtrorum ſuorum presbyteros & Diaconos ordinant. Quorum ordinationem quia plerumque incidit hæreſim, & multis erroribus ſubjacet, modis omnibus irritam fieri debere omnes uno conſenſu decrevimus. Idem part. 5 cap. 220.

XVIII.

Ex Concilio Rhemenſi. Cap. I.

Auctoritas Eccleſiaſtica patenter admonet, inſuper & majeſtas Regia canonicæ Religioni aſſenſum præbet, ut quemcumque ad Sacros ordines ex familia propria promovere Eccleſia quæque delegerit in præſentia Sacerdotum canonicorum ſimul & nobilium Laicorum ejus, cui ſubie- Idem part. 6. cap. 127.

subjectus est, subscriptione, vel manumissione, sub libertatis testamento solemniter roboretur.

XIX.

Ex Concilio Rhemensi. Cap. IX.

Idem part. 3. cap. 49. Can. *Sicut in* 21. q. 2.

Sicut in unaquaque Ecclesia unus presbyter debet esse, ita ipsa, quæ sponsa vel uxor ejus dicitur non potest dividi inter plures presbyteros, sed unum tantummodo habebit Sacerdotem, qui eam caste, & sincere regat. Unde interdicimus ut nullus præsumat Ecclesiam inter duos, vel plures dividere, quia Ecclesia Christi uxor & sponsa esse debet, non scortum sicut Calixtus Papa testatur.

XX.

In Rhemensi Concilio.

Can. *Nullus* 22. q 5.

Nullus ex Ecclesiastico ordine cuiquam laico super sacrosanta Evangelia jurare præsumat, sed simpliciter cum veritate & puritate dicat; est, est; non, non. Sed si est quod sibi objiciatur ad Episcopum, in cujus territorio est, deferatur; & juxta id, quod illi, qui ejusdem ordinis sunt, dijudicaverint, aut corrigatur, aut expurgetur.

XXI.

Ex Concilio Rhemensi.

Can. *Qui uxorem* 33. q. 5.

Qui uxorem suam velare permiserit, aliam non accipiat, sed similiter convertatur.

XXII.

Ex Concilio Rhemensi. Cap. VI.

Ut Calix Domini cum patena si non ex auro, omnino ex argento fiat, *& infra*. Si quis autem tam pauper est saltem vel stamneum calicem habeat. De ære aut Orichalco non fiat Calix; quia ob vini virtutem æruginem parit, quæ vomitum provocat. Nullus autem in ligneo, aut vitreo Calice præsumat Missam cantare.

Eumdem Canonem ex Conc. Rhemens. Tit. VIII. ita effert Regino de Eccles. Discipl. Lib. 1. Cap. 67.

Ut Calix Domini cum patena si non ex auro, omnimodis ex argento fiat. Neque causentur presbyteri, avaritia suadente, de paupertate, vel impossibilitate, cum una pars ex omnibus, quæ ad Ecclesiam pertinent, in fabricis ipsius Ecclesiæ sint impendenda. Admonendus est etiam populus ut aliquid in donariis Domini offerat sicut ipse antiquus populus sub Moyse in Tabernaculo Domini feciſſe legitur. Si quis autem tam pauperrimus est saltem vel stamneum calicem habeat. De ære autem aut ex Aurichalco non fiat Calix, quia ob vini virtutem æruginem parit, quæ vomitum provocat. Nullus autem in ligneo Calice præsumat cantare.

JOANNIS DOMINICI MANSI

In hos Canones Notæ.

CAn. I. Desumptus est ex homilia Leonis IV. quæ cum in omnibus synodis legeretur forte id etiam in aliquo Rhemensi servatum est.

Can. II. Non dubito quin ex aliquo sub Incmaro Concilio desumptus sit, cum vestigia ejus in Capitularibus ejusdem appareant. Idem pariter censeo de Can. III.

Can. IV. Est totidem verbis cap. XIX. Capitularis 2. ab Incmaro dati.

Can. V. Legitur totidem verbis in capitulari Caroli Magni lib. 1. Cap. 152.

Can. VI. Est totidem verbis in eodem Capitulari Incmari Cap. 18.

Can. VII. Nullibi mihi occurrit.

Can. VIII. Est re, non verbis Can. XLV. Conc. Parisiens. An. 829.

Can. IX. Congruit cum excerptionibus Isaaci Engolismensis cap. 23. Tit. X.

Can. X. Acceptus est ex homilia Leonis IV., de qua supradixi.

Can. XI. Est caput XI. inter Capitula ab Incmaro data presbyteris An. 852.

Can. XII. Acceptus est ex eadem homilia Leonis.

Can. XIII. Nullibi mihi totidem verbis occurrit quamquam res ipsa sæpius in Conciliis Sæc. IX. repetitur.

Can. XIV. Congruit cum homilia Leonis IV.

Can. XV. Congruit cum disciplina Ecclesiæ ejusdem ætatis sicut etiam Canon. XVI.

Can. XVIII. Est totidem verbis Can. XLIII. Conc. Cabilonens. II. Ann. 813. habiti.

Can. XVIII. Nullibi totidem verbis mihi occurrit.

Can. XIX. Contineri forte in Capitularibus Cl. Berardus suspicatur; sed in sinceris Capitularibus nequaquam legi mihi certum est, cum in illo Decretale Calixti indicetur. Constat autem Decretalia hæc Isidoriana in sinceris Capitularis non reperiri, monentibus Ballerinis in Append. Ad Opp. S. Leon. Magn. Tom. III. pag. CCXXIII.

Can. XX. Est partim in Excerptis Egberti Cap. XIX.

Can. XXI. Habet quid simile cum Can. XXI. Conc. Vermeriens. Anni 752. ut Pithæus admonet.

Can. XXII. Ab ipso Reginone ad institutionem Diœcesis Trevirensis formatum, habito tamen respectu ad Tit. VIII. Capitularis Incmari Berardus opinatur. In eo enim titulo inquirendum a Visitatore Incmarus edicit quo metallo sit Calix & patena. Sed quid vetat credamus poni hic verba cujusdam Concilii ignoti sub Incmaro habiti post visitationem ejus jussu peractum?

[a] SYNODUS ALEXANDRINA,

A CYRO MONOTHELITA COACTA

Sub Honorio, anno domini DCXXXIII.

DOmino Christo vero Deo nostro, *&c. Extant in sexta synodo actione* 13.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Synodus.*) Hanc synodum mense Majo anno domini 633. collegit Cyrus Alexandrinus episcopus: quæ sub nomine pacis, Monothelitarum hæresi viam aperuit; eo simulato prætextu, quo hæreticos omnes in Ægypto positos ecclesiæ catholicæ jungere posset, si duarum voluntatum & operationum voces silentio supprimeret: satis esse dicens, si in Christo tantum Dei virilis voluntas & operatio diceretur, ex qua duarum naturarum in Christo exacta professio ederetur, eo quod, etsi non voces, res ipsæ tamen expressæ haberentur. Hac itaque de causa edidit synodale decretum, quod Satisfactio inscribitur, in quo novem sunt capita, quibus non quidem aperte, sed tantum callide & latenter Monothelitarum hæresis confirmabatur. Acta concilii una cum synodali epistola, quæ simul extant actione 13. sextæ synodi, ad Sergium Constantinopolitanum episcopum transmiserunt. Sophronius Hierosolymorum episcopus de his constitutionibus certior factus, ad eumdem Sergium Constantinopolitanum episcopum non tantum scripsit, ut illud de unica operatione capitulum hujus synodi deleretur, verum etiam ipse (ut testatur Sergius in epistola ad Honorium papam) hac de causa ad eumdem Sergium Constantinopolim profectus fuit: metuebat enim id quod exitus postea declaravit, ne hæc ad destructionem catholicam veritatis hæretici molirentur. Verum dum fraudulento relatu Sergii, hæresim suam hoc tempore adhuc occultantis, Sophronius præsul Hierosolymitanæ urbis sanctissimus audivit rem bona fide & intentione pacis ineundæ agi, duasque naturas in Christo inconfuse & indivise unitas asseri, suspicione fraudis seposita, Sergio de una aut duabus naturis ad tempus silendum esse suadenti (ut fatetur ipse in epistola ad Honorium) consensit. Vide Baronium anno 633. Item quæ notavi supra ad epistolam Sergii ad Honorium, & Honorii ad Sergium.

AD CONCILIUM ALEXANDRINUM

ADNOTATIO CHRONOLOGICA.

Ex Suppl. Manſi tom 2. pag. 476.

QUamvis levioris eſt momenti, juvat tamen A mendum quoddam corrigere, quod in hiſtoriam hujus concilii apud ſcriptores irrepſit Hujus epocham ita ſignant: *Menſis Maji quarta die indictione ſexta*. Indictionis quidem notam admitto; dies vero in Græco actorum ſynodi VI. œcumenicæ action. XII. nullus adnotatur; recte quidem, nam in Græco menſis eſt *Pauni*, hic vero Alexandrinus menſis a die XXVI. Maji exordiebatur. Quomodo ergo dies IV Maii cum menſe Pauni componatur? In veteri alia concilii ſexti verſione, quam primus vulgavit Harduinus ex MS. codice bibliothecæ collegii Claramontani S. J. pro Majo menſe Martius exprimitur; ſed nec ita cum Pauni cohæret.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Occaſione hujus ſynodi Alexandrinæ jucundum erit lectoribus ſpectare uno velut intuitu diverſas tam ab orthodoxis quam ab heterodoxis celebratas ſynodos in cauſſa Monotheliticarum uſque ad Romanam ſub Agathone papa & quod proxime conſecutum eſt, œcumenicum VI. concilium, quo hæreſis illa diu graſſata penitus profligata eſt. Eas exhibet libellus ſynodicus hoc ordine.

CONSTANTINOPOLITANA, (1) SERGII.

POſt Juſtiniani vero mortem Juſtinus pius imperavit; qui Joanne ſcholaſtico vita functo beatum Eutychium ab exilio revocavit, reſtituto ei ſolio. Cum autem is quoque ad dominum migraſſet, Joannem Neſteuten ſummo Byzantii in Chriſto Jeſu ſacerdotio fungi juſſit. Juſtini autem imperium Tiberius excepit & hujus Mauricius Mauricii vero Phocas ille hominum oſor Joannis autem Neſteutæ ſolio Cyriacus potitus eſt: & hujus, Thomas, iterumque hujus, Sergius Monotheletes. De repente autem Heraclius ab occidente profectus, Phoca occiſo, Imperium arripuit: & bello contra Perſas divinitus ſuſcepto, Phaſidem fluvium in poteſtatem redegit. Ubi quidam Acephalorum quæſtionem de voluntatibus & operationibus ei ſuggeſſit. Quam quidem quæſtionem cum is cum Cyro Phaſidis epiſcopo communicaſſet, & uterque dubitaret: Sergio Conſtantinopolitano iſthæc renuntiarunt Ille vero hæretico inſtituto ſynedrio, & acta Menæ particulatim conſiderans, unam voluntatem & operationem in Chriſto Deo & ſervatore noſtro eſſe, imperatori Heraclio reſcripſit.

Μετὰ γὰρ τὸν Ιουστινιανοῦ ἀποβίωσιν, Ιουστῖνος ὁ εὐσεβὴς ἐβασίλευσε. Ὃς Ιωάννην τὸν σχολαστικὸν τὸν βίον τελέσαντος, Εὐτύχιον τὸν μακάριον τῆς ἐξορίας ἀνεκαλέσατο, τὸν θρόνον αὐτοῦ ἀποδοὺς αὐτῷ. Καὶ μετὰ χρόνον ἐκδημήσαντος, Ἰωάννην τὸν Νησθυτὴν, ὃν Χριστῷ Ἰησοῦ ἀρχιερεῦσθαι τῇ Βυζαντίδι ἐθέσπισεν. Ἰουστίνου δὲ τὴν βασιλείαν Τιβέριος διεδέξατο. καὶ Μαυρίκιος, τοῦτον. καὶ Μαυρικίου Φωκᾶς ὁ μισάνθρωπος. Καὶ Ἰωάννου τοῦ Νησθυτοῦ τὸν θρόνον Κυριακὸς διεδέξατο. καὶ Θωμᾶς, ἐκείνου. καὶ τούτου, Μονοθελήτης ὁ Σέργιος. Ἐξαίφνης δὲ Ἡράκλειος ἀναλαβὼν ἐκ τῆς δύσεως, Φωκᾶν ἀνελὼν, τὴν βασιλείαν παρέλαβε. Ὃς τὸν κατὰ Περσῶν θεόθεν ἀράμενος πόλεμον, ποταμὸν τὸν Φᾶσιν κατέλαβεν. ἐν ᾧ δὴ Ἀχεφάλων περὶ θελημάτων καὶ ἐνεργειῶν τίς αὐτῷ πεῖσιν προσήγαγε. Ηντινα πεῖσιν Κύρῳ τῷ Φάσιδος ἐπισκόπῳ ἀναπεμψάμενος, ἄμφω ἐξαπορήσαντες, τῷ Κωνσταντινουπόλεως Σεργίῳ τὰ περὶ τούτου ἐγνώρισαν. Ὅστις αἱρετικὸν ποιήσας συνέδριον, καὶ τὰ συνοδικὰ Μίαν μονομερῶς ἐπισκεψάμενος, μίαν θέλησιν καὶ ἐνέργειαν ἐπὶ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν εἶναι, τῷ βασιλεῖ Ηρακλείῳ ἀντέγραψεν.

CONSTANTINOPOLITANA ALIA, (2) EJUSDEM.

HIraclio vero Conſtantinopolim reverſo Sergius hæretica inſtituta ſynodo, unam voluntatem & operationem in Chriſto Jeſu Deo noſtro impie docuit.

Ηρακλείου δὲ τὴν βασιλίδα καταλαβόντος Κωνσταντινουπόλεως, Σέργιος αἱρετικὴν συστησάμενος σύνοδον. μίαν θέλησιν καὶ ἐνέργειαν ἐπὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν δυατεβῶς ἐδογμάτισεν

ALEXANDRINA, (3) CYRI.

VErum & Cyrus Alexandriæ ſolium adeptus ex Phaſide, nefanda inſtituta ſy-

Ἀλλα μὴν καὶ Κῦρος τὸν θρόνον Αλεξανδρείας παραλαβὼν ἐκ Φάσιδος, μιαρὰν ποιη-

(1) Habita anno 626. de qua ſupra diximus.
(2) Habita an. 638. in qua confirmata fuit Heraclii Theſis. Vide Labbeum infra ad an. 639.
(3) Habita an. 633. de qua Labbeus ſupra

ποιησαμβος σύνοδον, σύνεα ἐκφαλαια τῷ Σεργίῳ ἀπεστειλε. μίαν θέλησιν καὶ ἐνέργειαν ἐπὶ Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Θεοῦ ἡμῶν ἐκθέμβος.

A nodo novem capitula Sergio misit, quibus una voluntas & operatio in Christo Jesu Deo nostro exponebatur.

HIEROSOLYMITANA (1) SOPHRONII: ORTHODOXORUM.

Σωφρόνιος δὲ ὁ μελίγλωσσος τῆς ἀληθείας πρόμαχος, ἀρχιερεὺς Ἱεροσολύμων γεγόμβος, θείαν καὶ ἱερὰν σύνοδον ποιησάμβος· δύο θελήσεις καὶ ἐνεργείας ἐφάνισας, ἀπέστειλεν Ὀνωρίῳ τῷ πάπα Ρώμης, καὶ Σεργίῳ Κωνσταντινουπόλεως τὰ συνοδικὰ αὐτῆς.

SOphronius autem, mellitus veritatis propugnator qui cum Hierosolymorum summus esset sacerdos, divina & sancta convocata synodo, duas voluntates & operationes declaravit: actaque sua synodica Honorio papæ Romano, & Sergio Constantinopolitano misit.

CONSTANTINOPOLITANA, (2) PYRRI; HÆRET.

Τελευτήσαντος δὲ Σεργίου, Πύρρος ὁ τῆς κιβδήλου δόξης, τὸν θρόνον παρέλαβε. καὶ συνόδου αἱρετικὴν συστησάμβος, τὰ δογματισθέντα ὑπὸ Σεργίου, καὶ τοῦ Φάσιδος Κύρου ἐκράτυνεν.

SErgio vero mortuo, Pyrrhus, qui & ipse falsæ illi opinioni erat addictus, solio potitus est: & synodo hæretica instituta, ea quæ a Sergio & Cyro Phasiano decreta fuerant corroboravit.

BYZACENA * (3) STEPHANI; * ORTHOD.

* imo potius Byzacena.
* lege Stephani.
* Στέφανος
* Βυζακίου

Ἄλλα Κολυμβὸς * ὁ τοῦ Βυζαντίου * θεόπνευστος ἐπίσκοπος, ἀθροίσας πνευματοκίνητον σύνοδον, τὰ δογματισθέντα Σεργίῳ καὶ Πύρρῳ, καὶ Κύρῳ, τῷ φρενοπτικαθυπέβαλεν ἀναθέματι, καὶ δύο θελήσεις καὶ ἐνεργείας τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ ἀνεκήρυξεν.

SEd Colybus * a Deo inspiratus Byzantii episcopus, * collecta a spiritu mota synodo, ea quæ Sergius & Pyrrhus & Cyrus decreverant, decenti subjecit anathemati: & duas voluntates operationesque servatoris Christi prædicavit.

* Stephanus
* Byzacii,

NUMIDICA, STEPHANI: ORTHOD.

* Κόλυμβος

Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Νουμηδείας τῆς Ἀφρικῆς ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Στέφανος, * ἁγίαν συγκαλεσάμβος σύνοδον, Σέργιον, Πύρρον, καὶ Κῦρον ἀνεθεμάτισε. καὶ δύο θελήσεις καὶ ἐνεργείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἐδογμάτισεν.

SImiliter autem & * Stephanus, Numidiæ Africæ sanctissimus episcopus, sacra convocata synodo, Sergium, Pyrrhum & Cyrum anathemate notavit: & duas voluntates ac operationes servatoris nostri & Dei Jesu Christi docuit.

* Columbus, seu Colymbus, aut Colybus, ut constat ex Actis Lateranensis concilii sub Martino I.

MAURITANICA, REPARATI: ORTHOD.

Ὡσαύτως Ρεπάρατος Μαυριτανίας ἐπίσκοπος ὁσιώτατος, σύνοδον θείαν καὶ ἱερὰν ποιησάμβος, Σέργιον, Κῦρον, καὶ Πύρρον ἀνεθεμάτισεν. καὶ δύο θελήσεις, καὶ ἐνεργείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ καὶ Θεοῦ ἀνεκήρυξεν.

EOdem modo & Reparatus sanctissimus Mauritaniæ episcopus, divina & sancta instituta synodo, Sergium, Cyrum & Pyrrhum anathemate notavit: & duas voluntates ac operationes servatoris nostri & Dei Jesu Christi prædicavit.

CARTHAGINENSIS, VICTORIS ORTHOD

Βίκτωρ δὲ ὁ Καρθαγβμης ἐπίσκοπος ἀξιάγαστος, ὡς ἴσον ἁγίαν συγκαλεσάμβος σύνοδον, Σέργιον, Κῦρον, καὶ Πύρρον ἀνεθεμάτισεν. καὶ δύο θελήσεις καὶ ἐνεργείας ἐπὶ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν διεξάγωσεν.

VIctor vero Chartaginis admiratione dignus episcopus, pariter sacra convocata synodo, Sergium, Cyrum, & Pyrrhum anathemate notavit: duasque voluntates & operationes in Christo servatore nostro declaravit

ROMANA, (4) JOANNIS: ORTHOD.

Πρός τούτοις καὶ Ἰωάννης ὁ πάπας Ρώμης, ὃς δεξάμβος γὰρ καὶ τὸν Μονοθελήτου Ὀνώριον ἐν τεσσαράκοντα. θείαν καὶ ἱερὰν σύνοδον ποιησάμβος, Σέργιον, Κῦρον, καὶ Πύρρον ἀνεθεμάτισε. καὶ δύο θελήσεις καὶ ἐνεργείας τοῦ δεσπό-

PRæterea & Joannes papa Romanus ter beatus, qui Honorio Monotheletæ successerat, divina & sancta instituta synodo, Sergium, Cyrum & Pyrrhum anathemate notavit: duasque voluntates & operationes domini & Dei nostri Jesu Christi prædicavit:

(1) Habita an. 634. de qua dicemus infra. (2) Habita anno 639. de qua infra dicemus.
(3) Hæc, & tres sequentes habitæ anno 646. de quibus infra Labbeus.
(4) Habita an. 641. de qua infra.

vit : & ad Davidem atque Heraclium, Heracli filios, typum piæ doctrinæ postea transmisit.

τε ἡμῶν Ἰησῦ Χριστῦ καὶ Θεῦ ἀνεκήρυξε, καὶ πρὸς Δαβὶδ καὶ Ἡράκλειον, υἱὺς Ἡρακλεώς, τύπον εὐσεβείας ἀπέστειλεν ὕστερον.

ROMANA (1) THEODORI: ORTHOD.

CUm autem Heraclius morti vicinus jam esset, Pyrrho qui heterodoxus erat, serio mandavit, ut Martinam uxorem suam, & filios a primogenito Constantio affligi ne pateretur : data ei & gratia ipsorum & pecunia sane multa in recompensationem. Quam ob caussam Byzantini mota adversus Pyrrhum seditione, solio eum exturbarunt, & in Africam exulatum abire compulerunt : ac Petrum monotheleten in Pyrrhi solium evexerunt : cui Paulus ejusdem sectæ successit. Pyrrho autem in Africam delato contra eum insurrexerunt, Maximus, qui inter monachos venerabilis erat, quique illic erant sacri antistites divina prædita sapientia. Ipse vero Romam profectus, tanquam presbyter, libellum orthodoxæ confessionis obtulit : sed Ravennæ postea, instar canis, ad proprium reversus est vomitum. Quod cum beatus Theodorus, qui sancto Joanni successerat, intellexisset : universa ecclesia convocata, & sepulcro apostolorum principis Petri occupato, divino etiam calice postulato, ex tremendo & vivifico sanguine Christi, atramento affundens, propria manu depositionem ejus, & eorum, qui cum ipso communicarent, exaravit. Pyrrho autem Byzantium reverso, cum Paulus blasphema lingua, vitam cum morte commutasset, generosuli & audaculi heterodoxi, Pyrrhum denuo in solium per vim intrudunt.

Μέλλων πίνων τελευτᾶν ὁ Ἡράκλειος, κατέχειν ἐώσας Πύῤῥον τὸν ἑτερόδοξον, ὡς ἂν τιὼ αὐτῦ γαμετιὼ Μαρτίναν καὶ τὼς υἱὼς αὐτῦ ὑπὸ Κωνσταντίνε τῦ πρωτοτόκε υἱῦ αὐτῦ κακωθῆναι μὴ συγχωρήσειε. δὼς αὐτῷ χάειν αὐτῇ καὶ χρήματα πάμπολλα, εἰς ἀντίληψιν. δι' ἣν αἰτίαν οἱ τῆς πόλεως Βυζάντιοι Πύῤῥῳ καταστασιάσαντες, τῦ θρόνου ἐξέωσαν, καὶ πρὸς τιὼ Ἀφρικιὼ χωρεῖσθαι φυγάδα κατηνάγκασαν. καὶ Πέῤῥον, ὡς μονοθελήτιον, Πύῤῥου τῷ θρόνῳ ἀντικατέστησαν· καὶ τοῦτον Παῦλος, τῆς αὐτῆς θρησκείας ὤν, διεδέξατο. τιὼ Ἀφρικιὼ δὲ Πύῤῥος καταλαβε, καθ' οὗ ἐξανέστησαν, Μάξιμος ὁ ἐν μοναχοῖς αἰδέσιμος, καὶ οἱ ἐκεῖσε ὄντες ἱεράρχαι θεόσοφοι. Αὐτὸς δὲ τιὼ Ῥώμιω καταλαβὼν, ὡς πρεσβύτερος, λίβελλον ὀρθοδοξίας ἐπέδωκεν· ὃς ἐν Ραβέννῃ χωρόμενος, ἐπὶ τὸν ἴδιον, ὡς κύων, ἐπανέστρεψεν ἔμετον· Ὅπερ μαθὼν πάπας ὁ μακαρίτης Θεόδωρος, ἰῶ γὰρ τὸν ὅσιον Ἰωάννιω ὑποδεξάμενος· τὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας προσκαλεσάμενος, καὶ τὸν τύφον τῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων Χριστοῦ Πέτρου καταλαβὼν, αἰτήσας τὸ θεῖον ποτήριον, ἐκ τῦ φρικτῦ καὶ ζωοδότου αἵματος Χριστοῦ ἐπιστάξας τῷ μέλανι, οἰκείᾳ χειρὶ τιὼ καθαίρεσιν αὐτῦ, καὶ τῶν αὐτῷ κοινωνέντων ἐποίησε. Πύῤῥε δὲ τὸ Βυζάντιον καταλαβόντος καὶ Παύλε βλασφήμῳ γλώσσῃ τὸν βίον τελέσαντος, οἱ χυνάδαι καὶ τολμηροὶ ἑτερόδοξοι, Πύῤῥον πάλιν τῷ θρόνῳ ἀναβιβάζεσιν.

ROMANA, (2) MARTINI: ORTHOD.

SEd & Martinus sanctissimus papa Romanus, qui Theodoro successerat, eodem, quo divinus Maximus, zelo succensus, divinam & sanctam convocavit synodum, in qua Sergium, Cyrum, Petrum, & Paulum, & Pyrrhum anathemate notavit : summaria definitione exposita, in qua & duas voluntates ac operationes Christi Dei & servatoris nostri corroboravit. Quapropter * Constantinus imperator Heraclii F. qui Pogonati cognomen habuit, multis cum injuriis Byzantium abstractum, Chersone jussit exulare. Quin & generosum illum Maximum postea comprehensum, exsecta ei lingua, Caucasiis ipsum montibus inclusit.

* Errat, filium pro patre Constantine substituens.

Ἀλλὰ καὶ Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος πάπας Ῥώμης ὑποδεξάμενος Θεόδωρον, τῷ διδύμῳ τε Θεοφόρε τῷ ζήλῳ Μαξίμε ἀναφλεγόμενος, καὶ θείαν καὶ ἱεράν συγκαλεσάμενος σιώδον. Σέργιον, Κύρον, Πέτρον καὶ Παῦλον, καὶ Πύῤῥον ἀνεθεμάτισεν. ὅρον κεφαλαιώδη ἐκθέμενος, ἐν ᾧ καὶ τὰς δύο θελήσεις καὶ ἐνεργείας τε Χριστε καὶ Θεῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἐβεβαίωσε. Διὸ Κωνσταντῖνος αὐτὸν βασιλεὺς, ὁ υἱὸς Ἡρακλείε, ὁ ἐπιλεγόμενος Πωγωνάτος, ἁρπάσας πρὸς τὸ Βυζάντιον μετὰ πολλὰς τιμωρίας, ἐν Χερσῶνι ἐξώρισεν. Ἐτιγεμιὼ καὶ τὸν γλυκαῖον ὕστερον συλλαβόμενος Μάξιμον, γλωσσοτομήσας τοῖς Καυκασίοις περιώρισεν ὄρεσιν.

SY-

(1) Pertinet ad an. 648. de qua infra.
(2) Habita anno 649. de qua infra.

SYNODUS LENIENSIS

In qua de Paſchatis celebrandi tempore diſceptatum.

Ex Pagio ad an. Ch. 633. n. 16. 17.

HErmannus Contractus in Chronico ad an. 630. habet : *His temporibus hæreſis de Paſcha, & Pelagiana Britanniam turbat*. Beda vero lib. de ſex ætatibus, narrata Eduini regis pietate, & imperio: *Eo tempore*, inquit, *exortum apud Scotos de obſervatione Paſchæ errorem Quartodecimanorum Honorius Papa per Epiſtolam redarguit ; ſed & Joannes &c.* Quæ controverſia tunc exorta cauſſam dedit ſcriptioni Epiſtolæ anno 634. ab Honorio Papa ad Scotos miſſæ, ut narrat idem Beda lib. 2. c. 19. Hunc errorem Beda Quartodecimanum appellat, non quod Scoti, aut Hiberni Judæorum more ſemper Paſcha celebraverint, ſed quod Dominica aliquando in XIV. lunam cadente, non expectaverint ſequentem, uti Nicæni Patres ſancierant. Dicitur hic error anno 630. exortus, licet Columba, aut certe diſcipuli ejus jampridem ita Paſcha celebraverint, quia Scoti de errore & perverſa conſuetudine moniti, collegerunt eo anno Synodum, ibique alienum ritum ſtabiliviſſe putantur. Agunt de ea Synodo Uſſerius in Antiq. Britan. Eccleſ. p. 482. & ſeqq. & Alſordus in Annal. Eccleſiæ Anglo Saxonicæ an. 630. nu. 3. & ſeqq. narrantque ex vita S. Fintani, *Munnu* etiam dicti, convocandæ Synodi cauſſam fuiſſe Laſreanum Abbatem, qui novum ordinem defendebat, & nuper Roma venerat, ac Romanum ritum ſanctiorem probaverat. Inde enim in ipſa Hibernia diſputari cœptum, quid ſequendum eſſet. Synodi locus in campo Leniæ, unde Lenienſis Synodus appellata. Ex hac Synodo *conſentientes omnes juxta ſententiam viri ſancti, ad propria tum gaudia reverſi ſunt*, inquit Auctor Vitæ S. Fintani. Veroſimile eſt, conſenſum illum in veterem ordinem fuiſſe juxta ſententiam S. Fintani. Nam anno 631. Hiberni, Scotique in Britannia Paſcha celebrarunt a Romano more differenter, ut bene obſervavit Uſſerius ibidem ; Scoti ſcilicet an. 631. die 21. Aprilis ; Romani vero die 24. Martii.

ANNO CHRISTI 633.

CONCILIUM CLIPPIACENSE,

ANNO CHRIS 633.

In quo de fugitivis & aſylo S. Dionyſii actum eſt præſente Dagoberto rege, & aliis Francorum proceribus, anno Domini DCXXXIII.

Ex Labbei App. tom. V.

HUjus concilii ſupereſt memoria in Dagoberti charta, ex qua hæc a Sirmondo excerpta, inter ipſius ſchedas reperimus : Nos in Dei nomine palatio noſtro Clipiaco in ſynodo generali reſidentes pertractavimus, una cum venerabilibus epiſcopis, abbatibus, comitibus, ac cæteris fidelibus noſtris, de fugitivis & aſylo S. Dionyſii.

Landericus obtulit.

Dagobertus rex ſubſcripſit.

Laudemerus epiſcopus conſenſit & ſubſcripſit.

Crodobertus epiſcopus conſ. & ſubſcripſit.

Aſterius epiſcopus peccator ſubſcripſit.

In Chr. nomine. Landericus ac ſi peccator epiſcopus ſubſcripſit.

In Chriſti nomine Eligius epiſcopus ſubſc.

Rannemundus epiſcopus ſubſcripſit.

In Chriſti nomine Silvinus epiſcopus.

Dado epiſcopus Rotomagenſis eccleſiæ conſenſit & ſubſcripſit.

Palladius peccator epiſcopus.

Lorado epiſcopus conſenſit.

Mauricius epiſcopus conſenſit.

Æginaius ſubſcripſit.

Clarus in Dei nomine ſubſcripſit.

Ermenricus vir illuſter ſubſcripſit.

Hurbertus conſentiens ſubſcripſit.

Dado peccator conſenſit.

Data ſub die VII. Kal. Junias, anno V. regni domni Dagoberti regis, Clepaco.

[a] CONCILIUM TOLETANUM IV.

SEXAGINTA DUORUM EPISCOPORUM,

[b] Æra DCLXXI. ſub Honorio, anno domini DCXXXIII. celebratum.

TITULI CAPITULORUM.

Collatum nunc primum cum Cod. Luc. 124.

I. *De evidenti catholicæ fidei veritate.*

II. *De ordine in miniſteriis, vel officiis in cunctis eccleſiis celebrando.*

III. *De qualitate conciliorum, vel quare aut quando fiant.*

IV. *Formula qualiter concilium fiat.*

V. *De annuntiatione paſchæ ante epiphaniam inter epiſcopos exquirenda.*

VI. *De trina & ſimpla in baptiſmo merſione.*

VII. *De celebrando officio in ſexta feria paſchæ.*

VIII. *De non ſolvendo jejunio in ſexta feria paſchæ, exceptis languidis, ſenibus, & parvulis.*

IX. *De benedicendo cereo, & lucerna in vigiliis paſchæ.*

X. *De dominica oratione quotidie patenter pronuntianda.*

XI. *De non decantanda in quadrageſima alleluja.*

XII. *Quod laudes non poſt apoſtolum, ſed poſt evangelium ſint dicendæ*

XIII. *De non renuendo pronuntiare hymnos.*

XIV. *De hymno trium puerorum in cunctis miſſarum ſolennitatibus decantando.*

XV.

XV. *Quod in fine psalmorum Gloria, & honor Deo sit dicendum.*
XVI. *De discretione Gloriæ in fine responsoriorum.*
XVII. *De Apocalypsis libro in omnibus recipiendo.*
XVIII. *Quod post benedictionem populo datam, sic communicare debent sacerdotes.*
XIX. *De ordinatione episcoporum.*
XX. *De numero annorum, quo sacerdotes & Levitæ ordinentur.*
XXI. *De castitate sacerdotum.*
XXII. *Ut episcopus in conclavi suo idoneum testimonium habeat.*
XXIII. *Ut presbyter, vel diaconus similiter vitæ suæ habeant testes.*
XXIV. *De conversatione clericorum; ut in uno conclavi sint.*
XXV. *Ut sacerdotes scripturarum sacrarum, & canonum cognitionem habeant.*
XXVI. *Quod parochianis presbyteris, cum ordinantur, officialis libellus debeat dari; & ideo presbyteri in litaniis sint de officio quærendi.*
XXVII. *De professione presbyterorum, vel diaconorum episcopo facienda, cum in parochiis ordinantur.*
XXIX. *De sacerdotibus, Levitis, vel clericis magos aut aruspices consulentibus.*
XXX. *De sacerdotibus ad gentem extraneam nuntios mittentibus.*
XXXI. *De discretione causarum, in quibus sacerdotes judices fieri possunt.*
XXXII. *De cura populorum, & pauperum, quam episcopi sibi impositam noverint.*
XXXIII. *Ne ex facultatibus ecclesiarum diœcesis, excepta tertia oblationum, tributorum, aut frugum, episcopus aliquid auferat.*
XXXIV. *De tricennii tempore, & propter provincias causarum discretione.*
XXXV. *De conventu territorii, & basilicis noviter constructis ad quem episcopum pertineant.*
XXXVI. *De requisitione episcoporum per singulos annos in parochiis peragenda.*
XXXVII. *De promisso pro suffragio præstito ex rebus ecclesiæ persolvendo.*
XXXVIII. *De suffragio fundatoribus ecclesiarum, vel filiis eorum, ex rebus ab ipsis collatis impertiendo.*
XXXIX. *De discretione presbyterorum, vel diaconorum; ut in utroque choro consistant.*
XL. *De uno orario diaconibus utendo, nec ornato, sed puro.*
XLI. *De qualitate tonsuræ a cunctis clericis, vel lectoribus communiter habenda.*
XLII. *De remotione mulierum a consortio clericorum.*
XLIII. *De venditione mulierum quæ clericis conjunctæ noscuntur.*
XLIV. *De personis mulierum, quas non convenit clericis copulari: & si nesciente episcopo clericus ducat uxorem.*
XLV. *De clericis qui arma sumpserint, vel sumpserunt.*
XLVI. *De clericis sepulcra demolientibus.*
XLVII. *De absolutione a laboribus, vel indictionibus clericorum ingenuorum.*
XLVIII. *De institutione œconomorum, id est, qui res ecclesiasticas tractant.*
XLIX. *De professione monachorum, & devotione parentum eorum.*
L. *De clericis qui monachorum propositum appetunt; ut licitum habeant.*
LI. *De discretione potestatis episcoporum, quam in monasteriis habere potuerunt.*
LII. *De monachis vagis, & a monasteriis egressis.*
LIII. *De religiosis vagis, qui nec inter clericos, nec inter monachos habentur.*
LIV. *De discretione pœnitentium, & qui possunt ad honores ecclesiasticos provehi, vel qui non possunt.*
LV. *De pœnitentibus viris, ac viduis, sive virginibus, qui divertentes laici fiunt, aut vestem mutant, vel conjugiis copulantur.*
LVI. *De discretione sæcularium & sanctimonialium viduarum.*
LVII. *De discretione Judæorum; qui non, vel qui credere vi cogantur.*
LVIII. *De his qui contra fidem Christi Judæis munus, vel favorem præstant.*
LIX. *De Judæis dudum Christianis, & postea in priori ritu diversis, ac servis vel filiis eorum circumcisis.*
LX. *De filiis Judæorum, ut a parentibus separati Christianis debeant deputari.*
LXI. *De filiis fidelibus Judæorum; ne prævaricatis parentibus & damnatis, a rebus parentum exules fiant.*
LXII. *De Judæis baptizatis, qui se sociant infidelibus Judæis: ut Christianis illi donentur, & isti cædibus deputentur.*
LXIII. *De Christianorum Judæorumque conjugiis communibus & filiis eorum.*
LXIV. *De Judæis conversis, & post prævaricantibus, ut ad testimonium non admittantur.*
LXV. *Ne Judæi, vel si qui ex Judæis sunt, officia publica agant.*
LXVI. *Ne Judæi quodcumque mancipium Christianum quocumque titulo habeant.*
LXVII. *De libertis ex familia ecclesiæ factis, si nihil ex proprio conferant sacerdotes, qui eos faciunt.*
LXVIII. *De discretione ex familia ecclesiæ manumissorum; qualiter manumittantur, & ne adversa testificent, vel accusent.*
LXIX. *Quod liberti ex familia ecclesiæ, pro compensatione acquisitæ rei, a sacerdotibus possint fieri.*
LXX. *De professione libertorum ecclesiæ, & posteritatis eorum sacerdotibus facienda; ne longinquitas temporis eos oblitescere faciat splendorem libertatis.*
LXXI. *De libertis ecclesiæ ejusdem patrocinium relinquentibus.*
LXXII. *De libertis patrocinio ecclesiæ commendatis.*
LXXIII. *De discretione libertorum; qui ad ecclesiasticos honores pervenire possunt, vel qui provehi prohibentur.*
LXXIV. *De libertis familiarum ecclesiæ, qui, vel qualiter ad sacerdotium promoveantur; & de rebus eorum quid fiat, ac ne obvium testificent vel accusent.*
LXXV. *De commonitione plebis, ne in principes delinquatur, & de transgressione fidei, quæ principibus promittitur, ac de monitione principum qualiter judicent, & de ultione principum nequiter judicantium, atque de execratione Suintilanis, & conjugis, ac prolis ejus, similiter & de Geilanæ germano ejus, ac rebus eorum.*

PRÆFATIO.

Gesta synodalia in Toletana urbe in concilio LXII. *episcoporum Hispaniæ & Galliæ provinciarum edita, anno* III. *regnante gloriosissimo domino nostro principe Sisenando, die* IX. *Decembris æra* DCLXXI. * *ann* 670.

DUm studio amoris Christi, ac diligentia religiosissimi Sisenandi regis, Hispaniæ atque * Galliæ sacerdotes apud Toletanam urbem * Galliciæ

in nomine domini conveniſſemus, ut ejus impe-
riis atque juſſis communis a nobis agnaretur de
quibuſdam eccleſiæ diſciplinis tractatus, primum
* Salvatori gratias * ſalutari noſtro Deo omnipotenti egi-
mus, poſt hæc antefato miniſtro ejus excellen-
tiſſimo & glorioſiſſimo regi, cujus tanta erga
Deum devotio extat, ut non ſolum in rebus
humanis, verum etiam in cauſſis divinis ſolicitus
* martyris maneat. Hic quippe, dum in baſilica beatiſſimæ
& ſanctæ [c] * confeſſoris [d] Leocadiæ omnium no-
ſtrorum pariter jam cœtus adeſſet, tali pro me-
rito, fidei ſuæ, cum magnificentiſſimis (*a*) viris in-
greſſus, primum coram ſacerdotibus Dei humo
proſtratus, tum lacrymis & gemitibus pro ſe in-
terveniendum domino poſtulavit: deinde religio-
ſa proſecutione ſynodum exhortatus eſt, ut pa-
* confirmanda ternorum decretorum memores ad * conſervanda
in nobis jura eccleſiaſtica ſtudium præberemus,
& illa corrigere, quæ dum per negligentiam in
uſum venerunt contra eccleſiaſticos mores licen-
tiam ſibi de uſurpatione fecerunt. Talibus igi-
tur ejus monitis congaudentes, neceſſarium ex-
titit juxta ejus noſtrumque votum tractare quæ
competunt ſive in ſacramentis divinis, quæ di-
verſo atque illicito modo in Hiſpaniarum eccle-
ſiis celebrantur, ſeu quæ in moribus prave uſur-
pata noſcuntur. Et quoniam generale concilium
agimus, oportet primum noſtræ vocis ſermonem
de Deo eſſe, ut poſt profeſſionem fidei, ſequen-
* Dei tia * operis noſtri vota quaſi ſuper fundamen-
tum firmiſſimum diſponantur.

CAPITULA.

I.

SEcundum divinas ſcripturas, doctri-
nam quam a ſanctis patribus acce-
pimus, Patrem, & Filium, & Spiritum
ſanctum unius deitatis atque ſubſtantiæ
confitemur: in perſonarum diverſitate
Trinitatem credentes, in divinitate uni-
tatem prædicantes, nec perſonas con-
fundimus, nec ſubſtantiam (*b*) ſepara-
mus. Patrem a nullo factum, vel ge-
nitum dicimus: Filium a Patre non
factum, ſed genitum aſſerimus; Spiri-
tum vero ſanctum, nec creatum, nec
genitum, ſed procedentem ex Patre &
Filio profitemur. Ipſum autem domi-
num noſtrum Jeſum Chriſtum Dei Fi-
lium, & creatorem omnium, ex ſub-
ſtantia Patris ante ſæcula genitum, de-
ſcendiſſe ultimo tempore pro redemptio-
ne mundi a Patre, qui nunquam deſiit
eſſe cum Patre. Inearnatus eſt enim
ex Spiritu ſancto & ſancta glorioſa Dei
genitrice virgine Maria, & natus ex
ipſa, ſolus (*c*) autem dominus Jeſus
Chriſtus; unus de ſancta Trinitate, a-
nima & carne perfectum, ſine peccato,
[e] ſuſcipiens hominem, manens quod e-
rat, aſſumens quod non erat; æqualis
Patri ſecundum divinitatem, minor Pa-
tre ſecundum humanitatem; habens in
una perſona duarum naturarum proprie-
tatem: naturæ enim in illo duæ, Deus
& homo, non autem duo Filii, & Dei
duo, ſed idem una perſona in utraque
natura, perferens paſſionem & mortem
pro noſtra ſalute: non in virtute divi-
nitatis, ſed (*d*) infirmitate humanita-
tis. Deſcendit ad inferos, ut ſanctos
qui ibidem tenebantur erueret; devicto-
que mortis imperio reſurrexit: aſſum-
ptus deinde in cœlum, venturus eſt in
futurum ad judicium vivorum & mor-
tuorum: cujus nos morte & ſanguine
mundati, remiſſionem peccatorum con-
ſecuti ſumus; reſuſcitandi ab eo in
die noviſſima, in ea qua nunc vivimus
carne; & in ea qua reſurrexit idem
dominus forma, percepturi ab ipſo, alii
pro juſtitiæ meritis vitam æternam, alii
pro peccatis ſupplicii æterni ſententiam.
Hæc eſt catholicæ eccleſiæ fides: hanc
confeſſionem conſervamus atque tenemus:
quam quiſquis firmiſſime cuſtodierit,
perpetuam ſalutem habebit.

II.

Poſt rectæ fidei confeſſionem, quæ in
ſancta Dei eccleſia prædicatur, placuit
ut omnes ſacerdotes, qui catholicæ fi-
dei unitate complectimur, nihil ultra
diverſum, aut diſſonum in eccleſiaſticis
ſacramentis agamus, ne quælibet no-
ſtra diverſitas apud ignotos ſeu carna-
les * ſchiſmatis errorem videatur oſten- * ſchiſmat
dere, & multis exiſtat in ſcandalum
varietas eccleſiarum. Unus igitur ordo
orandi atque pſallendi nobis per omnem
Hiſpaniam atque * Galliam conſerve- * Galliciam
tur, unus modus in miſſarum ſolenni-
tatibus, unus in veſpertinis matutiniſ-
que officiis, nec diverſa fit ultra in no-
bis eccleſiaſtica conſuetudo; * qui in * quia
una fide continemur & regno: hoc enim
& [f] antiqui canones decreverunt, ut
unaquæque provincia & pſallendi & mi-
niſtrandi parem conſuetudinem * conti- * teneat
neat.

III.

Nulla pene res diſciplinæ mores ab
eccleſia Chriſti * depulit quam ſacer- * magis dep
dotum negligentia, qui contemptis ca- lit
nonibus ad corrigendos eccleſiaſticos mo-
res ſynodum facere negligunt. Ob hoc
a nobis univerſaliter definitum eſt, ut
quia juxta antiqua patrum decreta [g] bis
in anno difficultas temporis fieri conci-
lium non finit, ſaltem vel ſemel a no-
bis celebretur. Ita tamen ut ſi cauſſa
fidei eſt, aut quælibet alia eccleſiæ com-
munis generalis totius Hiſpaniæ & * Gal- * Galliæ
liæ

(*a*) Luc. addit: & *nobiliſſimis*. (*b*) *ſeparantes*. (*c*) *idem*. (*d*) *in infirmitate*.

liæ ſynodus convocetur: ſi vero nec de fide, nec de communi eccleſiæ utilitate tractabitur, ſpeciale erit concilium * uniuſcujuſque provinciæ, ubi metropolitanus elegerit peragendum. Omnes autem qui cauſſas adverſus epiſcopos, aut judices aut potentes, aut contra quoslibet alios habere noſcuntur, ad idem concilium concurrant, & quæcumque examine ſynodali a quibuslibet prave uſurpata inveniuntur, regii executoris inſtantia juſtiſſime his, quibus jura ſunt, reformentur: ita ut pro compellendis judicibus vel ſæcularibus viris ad ſynodum, metropolitani ſtudio* idem executor a principe poſtuletur. Quinto decimo autem Kalendarum Juniarum congreganda eſt in unaquaque provincia ſynodus, propter vernale tempus, quando herbis terra veſtitur, & pabula germinum inveniuntur.

I V.

(*a*) Hora itaque prima diei * ante ſolis ortum eiiciantur omnes ab eccleſia, obſervatiſque foribus * cuncti ad unam januam, per quam ſacerdotes ingredi oportet, oſtiarii ſtent: & convenientes omnes epiſcopi pariter introeant, & ſecundum ordinationis ſuæ tempora reſideant. Poſt ingreſſum omnium epiſcoporum, atque confeſſum, vocentur deinde [h] presbyteri quos cauſſa probaverit introire. Nullus ſe inter eos ingerat diaconorum. Poſt hos ingrediantur diaconi probabiles, quos ordo poſcerit intereſſe: & corona facta de ſedibus epiſcoporum, presbyteri a tergo eorum reſideant. Diacones in conſpectu epiſcoporum ſtent. Deinde ingrediantur laici, qui * electioni concilii intereſſe meruerunt. Ingrediantur quoque & notarii, quos ad recitandum vel excipiendum ordo requirit, & obſerentur januæ. * Sedenteſque in diuturno ſilentio * ſacerdotes, & cor * totum ad Deum * habentes, dicat [i] archidiaconus: *Orate*. Statimque omnes in terra * proſtrabuntur, & * orantes diutius tacite cum ſletibus atque gemitibus unus ex epiſcopis ſenioribus ſurgens orationem palam fundat ad dominum, cunctis adhuc in terra jacentibus. Finita autem oratione & reſponſo ab omnibus, *Amen*, rurſus dicat archidiaconus.: *Erigite vos*. Et confeſtim omnes ſurgant, & cum omni timore Dei, & diſciplina, tam epiſcopi quam presbyteri ſedeant. Sicque omnibus in ſuis locis in ſilentio conſidentibus, diaconus alba indutus codicem canonum in medio proferens, capitula de conciliis agendis pronuntiet. Finitiſque titulis, metropolitanus epiſcopus concilium alloquatur, dicens: Ecce, ſanctiſſimi ſacerdotes, recitatæ ſunt ex canonibus * ſanctorum patrum ſententiæ de concilio celebrando. Si qua igitur quempiam veſtrum actio commovet, coram ſuis fratribus proponat. Tunc ſi aliquis quamcumque querelam, quæ contra canonem agit, in audientia ſacerdotali protulerit, non prius ad aliud tranſeatur capitulum, niſi primum quæ propoſita eſt actio terminetur. Nam & ſi presbyter aliquis, aut diaconus, clericus, ſive laicus de his qui foris ſteterint, concilium pro qualibet re crediderit appellandum, eccleſiæ metropolitanæ archidiacono cauſſam ſuam intimet, & ille concilio denuntiet. Tunc illi, & introeundi, & (*b*) proponendi licentia concedatur. Nullus autem epiſcoporum a cœtu communi ſecedat, ante quam hora generalis ſeceſſionis adveniat. Concilium quoque nullus ſolvere audeat, niſi fuerint cuncta determinata: ita ut quæcumque deliberatione communi finiuntur, epiſcoporum ſingulorum manibus ſubſcribantur. Tunc enim Deus ſuorum ſacerdotum concilio intereſſe credendus eſt, ſi tumultu omni abjecto, ſolicite atque tranquille eccleſiaſtica negotia terminentur.

V.

Solet in Hiſpaniis de ſolennitate paſchali varietas exiſtere prædicationis: diverſa enim obſervantia laterculorum paſchalis feſtivitatis interdum errorem parturit. Proinde placuit, ut ante tres menſes epiphaniorum metropolitani ſacerdotes literis invicem ſe inquirant: ut communi ſcientia edocti diem reſurrectionis Chriſti, & comprovincialibus ſuis inſinuent, & uno tempore celebrandum annuntient.

V I.

De baptiſmi autem ſacramento, propter quod in Hiſpaniis quidam ſacerdotes * trinam, quidam ſimplam merſionem faciunt, a nonnullis ſchiſma eſſe conſpicitur, & unitas fidei ſcindi videtur: (nam dum * patres diverſo, & quaſi contrario modo agunt, alii alios non baptizatos eſſe contendunt) proinde quid a nobis in hac ſacramenti diverſitate * finiendum ſit, apoſtolicæ ſedis informemur præceptis, non noſtram, ſed paternam inſtitutionem ſequentes.

Bea-

* priſcorum

Iſidor. de laterculo, lib. 6. etym. cap. 17. de cyclo paſchali.

* partes diverſæ in baptizandis aliqua contrario modo agunt, ab aliis non baptizatos eſſe contendunt.
* fiendum

(*a*) Caput iſtud ſic incipit in Cod. Luc. *Formula ſecundum quam debent S. Synodus in Dei nomine ferl. Hora* &c.
(*b*) *promendi*.

Beatæ igitur memoriæ Gregorius Romanæ eccleſiæ pontifex, qui non ſolum partes Italiæ illuſtravit, ſed & longe exiſtentes eccleſias ſua doctrina perdocuit, efflagitante ſanctiſſimo Leandro epiſcopo, de hac Hiſpaniæ diverſitate, quid potius eſſet ſequendum, inter cetera reſcribens ei, ſic ait: *De trina vero merſione baptiſmatis nihil reſponderi verius poteſt, quam ipſi ſenſiſtis: quia in una fide nihil officit ſanctæ eccleſiæ conſuetudo diverſa. Nos autem quod tertio mergimus, triduanæ ſepulturæ ſacramenta ſignamus; ut dum tertio ab aquis infans educitur, reſurrectio triduani temporis exprimatur. Quod ſi quis forte etiam pro ſummæ Trinitatis veneratione exiſtimet fieri, neque ad hoc aliquid obſiſtit, baptizandum ſemel in aquis mergere: quia dum in tribus ſubſiſtentiis una ſubſtantia eſt, reprehenſibile eſſe nullatenus poteſt infantem in baptiſmate vel ter, vel ſemel mergere; quando & in tribus merſionibus perſonarum Trinitas, & in una poteſt divinitatis ſingularitas deſignari. Sed ſi nunc uſque ab hæreticis infans in baptiſmate tertio mergebatur, fiendum apud vos eſſe non cenſeo: ne, dum merſiones numerant, divinitatem dividant; dumque quod faciebant faciunt, morem veſtrum ſe viciſſe glorientur.* Quapropter, quia de utroque ſacramento quod fit in ſancto baptiſmo a tanto viro reddita eſt ratio, quod utrumque rectum, utrumque irreprehenſibile in ſancta Dei eccleſia habeatur, propter vitandum autem ſchiſmatis ſcandalum, vel hæretici dogmatis uſum, ſimplam teneamus baptiſmi merſionem; ne videantur apud nos, qui tertio mergunt, hæreticorum probare aſſertionem, dum ſequuntur & morem. Et ne forte cuiquam ſit dubium hujus ſimpli myſterium ſacramenti, videat in eo mortem & reſurrectionem Chriſti ſignificari: nam in aquis merſio, quaſi in infernum deſcenſio eſt, & rurſus ab aquis emerſio, reſurrectio eſt. Item videat in eo unitatem divinitatis, & Trinitatem perſonarum oſtendi: unitatem dum ſemel immergimus; Trinitatem, dum * nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti baptizamus. Panditur hujus ſingularis baptiſmatis myſterium etiam ſacrarum ſcripturarum exemplis, Paulo apoſtolo atteſtante: *Nolo vos ignorare fratres, quoniam patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſierunt, & omnes in Moſe baptizati ſunt, in nube & in mari.* Mare quippe rubrum ſignificat baptiſmum Chriſti ſanguine conſecratum, per quem populus Dei ſemel tranſiit: ubi tamen tota erat Trinitas, præcedente populum columna ignis, & nubis. In igne quippe ſignificatur Pater, in columna Filius, in nube Spiritus ſanctus. Jordanis quoque fluenta cum arca populus Dei ſemel tranſiit per quod ſignificatur ſimpla merſio baptiſmatis, cujus ſacramento eccleſia abluitur, & de ſæculi hujus laboribus per baptiſmum, quaſi per Jordanem, ad terram cœleſtis repromiſſionis ingreditur.

Lib. 1. regiſtri ep. 41. De conſecr. d. 3. cap de trina merſione.

De conſecrat. d. 4. propter vitandum. Et in decr. Ivo. lib. 2. c. 129.

* nomine

1. Cor. 10. Exod. 13. & 14.

Joſue 3.

V II.

Comperimus, quod per nonnullas eccleſias in die ſextæ feriæ paſſionis domini, clauſis baſilicarum foribus, nec celebratur officium, nec paſſio domini populis prædicatur; dum idem ſalvator noſter apoſtolis ſuis præceperit, dicens: *Paſſionem & mortem & reſurrectionem meam omnibus prædicate.* Ideo oportet eodem die myſterium crucis quod ipſe dominus cunctis nuntiandum voluit, prædicari, atque indulgentiam criminum clara voce omnem populum poſtulare: ut pœnitentiæ compunctione mundati, [1] venerabilem diem dominicæ reſurrectionis, remiſſis iniquitatibus ſuſcipere mereamur; corporiſque ejus, & ſanguinis ſacramentum mundi a peccatis ſumamus.

Marc. 16.

V I I I.

Quidam in die ejuſdem dominicæ paſſionis * ad horam nonam jejunium ſolvunt, conviviis abutuntur, & dum ſol ipſe eodem die tenebris palliatus lumen ſubduxerit, ipſaque elementa turbata mœſtitiam totius mundi oſtenderint, illi jejunium tanti diei polluunt, epuliſque inſerviunt. Et quia totum eumdem diem univerſalis eccleſia propter paſſionem domini in mœrore & abſtinentia peragit; quicumque in eo jejunium, præter parvulos, ſenes, & languidos, ante peractas indulgentiæ preces, reſolverit, a paſchali gaudio repellatur, nec in eo ſacramentum corporis & ſanguinis domini percipiat, qui diem paſſionis ipſius per abſtinentiam non honorat.

* ab hora nona

I X.

Lucerna & cereus in prævigiliis paſchæ apud quaſquam eccleſias non benedicuntur, & cur a nobis benedicantur inquirunt. Propter glorioſum enim noctis ipſius ſacramentum ſolenniter hæc [m] benedicimus, ut ſacræ reſurrectionis Chriſti myſterium, quod tempore hujus votivæ noctis advenit, in benedictione ſanctificati luminis ſuſcipiamus. Et quia hæc obſervatio per multarum loca terrarum, regioneſque Hiſpaniæ, in eccleſiis commendatur, dignum eſt, ut propter unitatem pacis, in * Gallicanis eccleſiis conſervetur. Nulli autem impune

* Gallicia

pune erit, qui hæc ſtatuta contempſerit, ſed patrum regulis ſubjacebit.

X.

Nonnulli ſacerdotum per Hiſpanias reperiuntur, qui dominicam orationem, quam ſalvator noſter docuit & præcepit, non quotidie, ſed tantum die dominica dicunt. Et quia ut ſine intermiſſione oremus, apoſtolus docuit, qualiter autem oremus Chriſtus præcipit, dicens: *Cum oratis, dicite: Pater noſter, qui es in cœlis;* quomodo ergo quotidie non dicitur, quod ſine intermiſſione dici jubetur? Nam in tantum quotidie hæc oratio dicenda eſt, quantum & ipſo titulo utitur, dum vocatur oratio quotidiana; ſic enim ſancti patres nuncupaverunt. Quod etiam apud doctores, * quorum doctrina illuſtris eſt, invenitur: ſanctus quippe Cyprianus dicit: Itaque in oratione dominica panem noſtrum, id eſt Chriſtum, dari nobis quotidie petimus; ut qui in Chriſto manemus, & vivimus, a ſanctificatione & corpore ejus non recedamus. Sanctus Hilarius dicit: Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Quid enim tam vult Deus, quam ut quotidie Chriſtus habitet in nobis, qui eſt panis vitæ, & panis e cœlo, & quia quotidiana oratio eſt, quotidie quoque ut detur oratur. Sanctus Auguſtinus dicit: De quotidianis autem brevibus peccatis, ſine quibus vita hæc non ducitur, quotidiana oratio fidelium ſatisfacit: eorum eſt enim dicere: Pater noſter, qui es in cœlis, qui jam Patri tali regenerati ſunt ex aqua & Spiritu. Delet igitur hæc quotidiana oratio minima quotidiana peccata; delet & illa a quibus vita fidelium etiam ſcelerate geſta pœnitendo in melius redacta diſcedit. Ergo ſicut Chriſtus præcepit, ſicut apoſtolus admonuit, & quemadmodum doctores eccleſiaſtici inſtituerunt, quia quotidie, vel cogitatione, vel verbo, vel opere delinquimus, quotidie hanc orationem effundere in conſpectu Dei debemus. [n] Quiſquis ergo ſacerdotum, vel ſubjacentium clericorum, hanc orationem dominicam quotidie, aut in pubblico, aut in privato officio præterierit, propter ſuperbiam judicatus, ordinis ſui honore * multetur.

X I.

Item cognovimus quoſdam Hiſpaniæ ſacerdotes, * qui in quadrageſimæ diebus [o] Alleluja decantant, præter in ultima hebdomada paſchæ, quod deinceps interdicimus fieri, ſtatuentes, ut in omnibus prædictis quadrageſimæ diebus, quia tempus eſt, non gaudii, ſed mœroris, Alleluja * non decantetur: tunc enim opus eſt fletibus, ac jejuniis inſiſtere, corpus cilicio & cinere induere, animum mœroribus dejicere, gaudium in triſtitiam vertere, quouſque veniat tempus reſurrectionis Chriſti, quando oportet Alleluja in lætitia canere: & mœrorem in gaudium commutare; hoc enim eccleſiæ univerſalis conſenſio in cunctis terrarum partibus roboravit, quod & a nobis omnibus ut conſervetur per Hiſpanias Galliaſque provincias oportebit. (*a*) In temporibus quoque reliquis, id eſt, Kalendis Januariis, quæ propter errorem gentilitatis aguntur, omnino Alleluja non decantetur. In quibus etiam præter piſcem & olus, ſicuti in aliis quadraginta diebus a ceteris carnibus abſtinetur, & a quibuſdam nec vinum bibitur. Si quis igitur epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut quilibet ex ordine clericorum fuerit repertus, qui arbitrium ſuum huic conſtitutioni extimet præferendum, (*b*) ordinis ſui officio carere cogatur, & a communione ejuſdem paſchæ privetur.

* Ideo non

X II.

In quibuſdam quoque Hiſpaniarum eccleſiis [p] Laudes poſt apoſtolum decantantur, priuſquam evangelium prædicetur; dum canones præcipiunt poſt apoſtolum non Laudes, ſed evangelium annuntiari. Præſumptio eſt enim, ut antea ponantur ea quæ ſequi debent. Nam Laudes ideo evangelium ſequuntur propter gloriam Chriſti, quæ per idem evangelium prædicatur. Circa omnes igitur ſacerdotes hic ordo deinceps retineatur; excommunicationis pœnam ſuſcepturi, qui hunc ordinem perturbaverint.

XIII.

De hymnis etiam canendis & ſalvatoris & apoſtolorum habemus exemplum: nam & ipſe dominus hymnum dixiſſe perhibetur, Matthæo evangeliſta teſtante: *Et hymno dicto, exierunt in montem Oliveti.* Et Paulus apoſtolus ad Epheſios ſcripſit, dicens: *Implemini Spiritu, loquentes vos in pſalmis, & hymnis, & canticis ſpiritalibus.* Et quia nonnulli hymni humano ſtudio in laudem Dei atque apoſtolorum & martyrum triumphos compoſiti eſſe noſcuntur, ſicut hi quos [q] beatiſſimi doctores Hilarius atque Ambroſius ediderunt, quos tamen quidam ſpecialiter reprobant, pro eo quod de ſcripturis ſanctorum canonum, vel apoſtolica traditione non exiſtunt; re-

De conſecrat. diſt. 1. de hymnis.

Matth. 26.

Epheſ. 5.

(*a*) Sequentia omnia uſque ad: *Si quis igitur* in Lucenſi codice deſunt.
(*b*) Deſunt ſequentia uſque ad: *communione.*

reſpuant ergo & illum hymnum ab hominibus compoſitum, quem quotidie publico privatoque officio in fine omnium pſalmorum dicimus : Gloria & honor Patri, & Filio, & Spiritui ſancto in ſæcula ſæculorum. Amen. Nam & ille hymnus, quem nato in carne Chriſto angeli cecinerunt : *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*; reliqua quæ ibi ſequuntur eccleſiaſtici doctores compoſuerunt. Ergo * nec idem in eccleſiis canendus eſt, quia in ſcripturarum ſanctarum libris non * invenitur. Componuntur ergo hymni, ſicut componuntur miſſæ, ſive preces, vel orationes, ſive commendationes, ſeu manus impoſitiones: ex quibus ſi nulla * dicantur in eccleſia, vacant officia omnia eccleſiaſtica. Admonet hæc fieri, atque hortatur Timotheum apoſtolus dicens : *Obſecro igitur primum omnium fieri obſecrationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus, & pro omnibus, qui in ſublimitate ſunt*. Sicut igitur orationes, ita & hymnos in laudem Dei compoſitos, nullus (*a*) veſtrum ulterius improbet, ſed pari modo * Gallia, Hiſpaniaque celebret : excommunicatione plectendi, qui hymnos rejicere fuerint auſi.

Luc. 2.

* nec ipſi in eccleſiis canendi ſunt.

* inveniuntur

* decantentur

1. Tim. 2.

* in Gallicia,

XIV.

Hymnum quoque trium puerorum, in quo univerſa cœli terræque creatura dominum collaudat, & quem eccleſia catholica per totum orbem diffuſa celebrat, quidam ſacerdotes in miſſa dominicorum dierum, & in ſolemnitatibus martyrum canere negligunt : proinde hoc ſanctum concilium inſtituit, ut per omnes eccleſias Hiſpaniæ, vel * Galliæ in omnium miſſarum ſolennitate idem in *[1] pulpito decantetur: communionem amiſſuri, qui & antiquam hujus hymni conſuetudinem, noſtramque diffinitionem exceſſerint.

* Galliciæ

* publico

XV.

[r] In fine pſalmorum non ſicut a quibuſdam hucuſque, Gloria Patri, ſed Gloria & honor Patri dicatur, David propheta dicente : *Afferte domino gloriam & honorem* : & Joanne evangeliſta in Apocalypſi : *Audivi vocem cæleſtis exercitus dicentem* : *Honor & gloria Deo noſtro ſedenti in throno*. ac per hoc hæc duo ſic oportet in terris dici, ſicut in cœlis reſonant. Univerſis igitur eccleſiaſticis hanc obſervantiam damus, quam quiſquis præterierit communionis jacturam habebit.

Iſai. 28.

Apoc. 5.

XVI.

Sunt quidam qui in fine reſponſoriorum Gloria non dicunt : propter quod interdum inconvenienter * conſonat. Sed hæc eſt diſcretio, ut in lætis ſequatur gloria, in triſtioribus repetatur principium.

* reſonat.

XVII.

Apocalypſim librum multorum conciliorum auctoritas & ſynodica ſanctorum præſulum Romanorum decreta Joannis evangeliſtæ eſſe perſcribunt, & inter divinos libros recipiendum, * (*b*) atque in eccleſia Dei prædicare contemnunt. Si quis eum deinceps aut non receperit, aut a paſcha uſque ad pentecoſten miſſarum tempore in eccleſia non prædicaverit, excommunicationis ſententiam habebit.

* Hic aliq omnino d

XVIII.

Nonnulli ſacerdotes poſt dictam orationem dominicam ſtatim communicant, & poſtea benedictionem in populo dant: quod deinceps interdicimus : ſed poſt orationem dominicam, & conjunctionem panis & calicis, benedictio in populum ſequatur, & tunc demum corporis & ſanguinis domini ſacramentum ſumatur ; eo videlicet ordine, ut ſacerdos & levita ante altare communicent, in choro clerus, extra chorum populus.

XIX.

Pernicioſa conſuetudo nequaquam eſt * réticenda, quæ majorum ſtatuta præteriens, omnem eccleſiæ ordinem perturbavit ; dum alii per ambitum ſacerdotium appetunt, alii oblatis muneribus pontificatum aſſumunt, nonnulli etiam ſceleribus implicati, vel * ſæculari militiæ dediti, indigni ad honorem ſummum, ac ſacri ordinis pervenerunt. De quorum ſcilicet * caſu atque remotione oportuerat quidem ſtatuendum ; ſed ne perturbatio quam plurima eccleſiæ oriretur, præteritis omiſſis, deinceps qui non promoveantur ad ſacerdotium ex regulis canonum neceſſario credimus inſerendum, id eſt, qui in aliquo crimine * detecti ſunt, (*c*) qui ſcelera aliqua per publicam pœnitentiam admiſiſſe confeſſi ſunt, qui in hæreſim lapſi ſunt, qui in hæreſi baptizati aut rebaptizati eſſe noſcuntur, qui ſemetipſos abſciderunt, aut naturali defectu membrorum, aut * deciſione aliquid minus habere noſcuntur, qui ſecundæ uxoris conjunctionem ſortiti ſunt, (*d*) aut numeroſa conjugia frequentaverunt, qui viduam vel

* recipien

* ſæculari dediti,

* cauſſe

* detenti Diſt. 51. in aliqu

* defecti

ma-

---

1 Berno Abbas Augiæ cap. 1. legit *in pulpito*, ut & VValafr. cap. 22. *Harduinus*.

(*a*) *noſtrum*. (*b*) Sequentia ſic habet Cod. Luc. *conſtituerunt, & quamplurimi ſunt qui ejus auctoritatem non recipiunt, atque in eccleſia* &c. (*c*) Lucenſis inſerit : *qui infamiæ nota aſperſi ſunt, qui ſcelera* &c. (*d*) Deeſt in Luc. *qui numeroſa conjugia frequentaverunt*.

marito relictam duxerunt, aut corruptarum mariti fuerunt, qui concubinas * ad † fornicationes habuerunt, qui servili conditioni obnoxii sunt, qui ignoti sunt, qui neophyti sunt, vel laici sunt, qui sæculari militiæ dediti sunt, qui curiæ nexibus obligati sunt, qui insci literarum sunt, qui nondum ad triginta annos pervenerunt, qui per gradus ecclesiasticos non * acceſſerunt, qui ambitu honorem quærunt, qui muneribus honorem obtinere moliuntur, qui a deceſſoribus in sacerdotium * eliguntur. Sed nec ille deinceps sacerdos erit, quem nec clerus, nec populus propriæ civitatis elegerit, vel auctoritas metropolitani, vel * comprovincialium sacerdotum * assensio exquisivit. Quicumque igitur deinceps ad ordinem sacerdotii postulatus, & in his quæ prædicta sunt exquisitus, in nullo horum deprehensus fuerit, atque examinatus, probabilis vitæ atque doctrinæ extiterit, tunc secundum synodalia vel decretalia constituta, cum omni clericorum vel civium voluntate, ab universis (*a*) comprovincialibus episcopis, aut certe a tribus in sacerdotium die dominica consecrabitur, convenientibus ceteris qui absentes fuerint literis suis, & magis auctoritate vel præsentia ejus * qui est in metropoli constitutus. Episcopus autem comprovincialis ibi consecrandus est, ubi metropolitanus elegerit: metropolitanus autem non nisi in civitate metropoli, comprovincialibus ibidem convenientibus. Si quis autem deinceps contra prædicta vetita canonum ad gradum sacerdotii indignus aspirare contenderit, cum ordinatoribus suis adepti honoris periculo subjacebit.

aut fornicationibus. † Videtur intelligendum de concubinis ad tempus adhibitis, de quibus dist. 34. his qui.

ascenderunt, eliguntur, in episcopos non ordinentur. Sed

provinciarium assensus non exquisivit.

* qui vere metropolitanus est constitutus.

XX.

In veteri lege, ab anno vigesimo quinto Levitæ tabernaculo servire * mandantur: cujus auctoritatem in canonibus & sancti patres secuti sunt. Nos & divinæ legis, & * conciliorum præcepti immemores, infantes & pueros Levitas fecimus ante legitimam ætatem, ante experientiam vitæ; ideoque ne ulterius fiat a nobis & divinæ legis, & canonicis admonemur sententiis: sed a viginti & quinque annis ætatis [f] Levitæ consecrentur, & a triginta annis presbyteri ordinentur: ita ut, secundum apostolicum præceptum, *probentur primum, & sic ministrent nullum crimen habentes.*

Num. 8. Dist. 79. veteri lege. Ivo part. 6. cap. 32. Burch. lib. 2. cap. 22.

* præcipiuntur:

* præceptorum canonum immemores.

1. Tim. 3.

XXI.

Quicumque in sacerdotio Dei positi sunt, irreprehensibiles esse debent, Paulo apostolo attestante: *Oportet episcopum irreprehensibilem esse.* Inoffensos igitur & immaculatos decet Dei existere sacerdotes, nec ullo eos fornicationis contagio pollui: sed caste viventes, mundos semetipsos celebrandis exhibeant sacramentis. Abstineamus ergo nos ab omni opere malo, & ab omni inquinamento carnis liberi maneamus: ut mundi corpore, purgati mente, possimus ad sacrificium Christi digni accedere, & Deum pro delictis omnium deprecari.

Ibidem.

XXII.

Quamvis conscientiam puram apud Deum nos habere oporteat, tamen apud homines famam optimam custodire convenit: ut juxta præceptum apostolicum, non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus, vitæ sanctæ testimonium habeamus. Quidam enim hucusque sacerdotum non modicum scandalum creaverunt, * dum in conversatione vitæ non bonæ famæ existunt. Ut igitur excludatur deinceps omnis nefanda suspicio aut casus, & ne detur ultra sæcularibus obtrectandi locus, oportet episcopos testimonium probabilium personarum [t] * in conclavi suo habere; ut & Deo placeant per conscientiam puram, & ecclesiæ * per optimam famam.

Rom 31.

* dum in accusatione luxuriæ, in conversatione.

* conversationis & vitæ in conclave.

* per conversationem bonam.

XXIII.

Non aliter placuit, ut quemadmodum antistites, ita presbyteri atque levitæ, quos forte infirmitas, aut ætatis gravitas in conclavi episcopi manere non sinit, ut iidem in cellulis suis testes vitæ habeant, vitamque suam sicut nomine, ita & meritis teneant.

XXIV.

Prona est omnis ætas ab adolescentia in malum: nihil enim incertius quam vita adolescentium. Ob hoc * constituendum oportuit, ut si qui in clero * puberes aut adolescentes existunt, * omnes in uno conclavi atrii commorentur: ut lubricæ ætatis annos non in luxuria, sed in disciplinis ecclesiasticis agant, deputati probatissimo seniori, quem magistrum doctrinæ, & testem vitæ habeant. Quod si aliqui ex his pupilli existunt, a sacerdotali tutela foveantur, ut & vita eorum a criminibus intacta sit, & * res ab injuria improborum. Qui autem his præceptis resultaverint, monasteriis deputentur, ut vagantes animi & superbi severiori regula distringantur.

Prov. 30. 22. q. 1 Omnis ætas. Anf. l. 3. cap. 1 Idem concil. Tolet. 2. c. 2

* constituere

* impuberes

* res eorum ab injuria impiorum.

XXV.

Ignorantia, mater cunctorum errorum, maxime in sacerdotibus Dei vitanda est, qui docendi officium in populis susceperunt. Sacerdotes enim legere sanctas scriptu-

Dist. 38. Ignorantia mater Burch. lib. 1 cap. 100. Anf. lib. 7. c. 114.

(*a*) *comprovincialibus presbyteris, aut certe a tribus &c.*

pturas admonentur, Paulo apostolo dicente ad Timotheum : *Intende lectioni, exhortationi, doctrinæ, semper permane in his.* Sciant igitur sacerdotes scripturas sanctas, & * canones, ut omne opus eorum in * prædicatione & doctrina consistat, atque ædificent cunctos tam fidei scientia, quam operum disciplina.

1 Tim. 4.

* canones meditentur.
* prædicatione divina consistat.

XXVI.

Quando presbyteri in parochiis ordinantur, * libellum officialem a sacerdote suo accipiant, ut ad ecclesias sibi deputatas instructi * succedant, ne per ignorantiam etiam divinis sacramentis offendant; ita ut quando ad litanias, vel ad concilium venerint, rationem episcopo suo reddant, qualiter susceptum officium celebrant, vel baptizant.

Dist. 38. Quando presbyteri. Ivo part. 3. c. 129. Burch. lib. 2. c. 157. Ansel. lib. 7. c. 113.

* accedant.

XXVII.

Quando presbyteri vel diaconi per parochias constituuntur, oportet eos * professionem episcopo suo facere, ut caste & pure vivant sub Dei timore: ut dum eos * talis professio religat, vitæ sanctæ disciplinam retineant.

Dist. 38. Quando presbyteri. Ivo part. 3. c. 130. & par. 6. cap. 248. Burch. lib 2. c. 157. Ansel. lib. 7. c. 106. Paul. lib. 2. c. 157.

* primum professionem
* tali professione obligaverit, sanctam disciplinam retineant.

XXVIII.

Episcopus, presbyter, aut diaconus, si a gradu suo injuste dejectus in * secunda synodo innocens reperiatur, non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat (*a*) coram altario, de manu * episcopi, ‡ orarium, annulum & baculum: si presbyter, orarium & † * planetam: si diaconus, orarium & albam: si subdiaconus, patenam & calicem: sic & reliqui gradus ea in reparationem sui recipiant, quæ cum ordinarentur perceperunt.

Qu. 3. Episcopus, presbyteri. Ivo part. 5. cap. 367.

* sancta
‡ Episcoporum. Si episcopus est, orarium, annulum, & baculum.
† Planeta est, quam alias casulam vocamus.
* patenam.

XXIX.

[2] Si episcopus, aut presbyter, sive diaconus, aut quilibet ex ordine clericorum, magos, * aut aruspices, aut ariolos, aut certe augures, vel sortilegos, vel eos qui profitentur artem * aliquam, aut aliquos eorum similia exercentes consulere fuerit deprehensus, ab honore dignitatis suæ * depositus * monasterii * pœnam excipiat, ibique perpetuæ pœnitentiæ deditus scelus admissum sacrilegii luat.

20. Qu. 5. Si quis episcop. Burch. l. 20. c. 48. Ivo par. 11 c. 5. & 34. concil. Brac. II. tit. 77.

* aut incantatores, aut ariolos,
* magicam,
* suspensus
* monasterium ingressus, ibique
* curam ai. censuram
* aut quodlibet
* ad gentem extraneam

XXX.

[1] Confinitimi hostium sacerdotes, præter eos qui a regia potestate licentiam acceperunt * quodlibet mandatum * a gente extranea occulte accipere vel dirigere non præsumant: qui autem deprehenditur, atque convincitur, denuntiatus principi, apud concilium condigna animadversione multabitur.

XXXI.

Sæpe principes contra quoslibet (*b*) majestatis obnoxios, sacerdotibus negotia sua committunt. * Et quia sacerdotes a Christo ad ministerium salutis electi sunt, ibi * consentient regibus fieri judices, ubi jurejurando supplicii indulgentia promittatur, non ubi discriminis sententia præparetur. Si quis ergo sacerdotum contra hoc commune consultum discussor in alienis periculis extiterit, sit reus effusi sanguinis apud Christum, & apud ecclesiam perdat proprium gradum.

23 qu. 2. Si Princ Burc lib. 2. c. 2. Ivo part. cap. 222.

* Sed
* consentiat

XXXII.

Episcopi in protegendis populis ac defendendis impositam a Deo sibi curam non ambigant: ideoque dum conspiciunt judices, & * potestates, pauperum oppressores existere, prius eos sacerdotali admonitione redarguant, & si contempserint * emendare, eorum insolentiam regis auribus intiment: ut quos sacerdotalis admonitio non flectit ad justitiam, regalis potestas ab improbitate coerceat. Si quis autem episcoporum neglexerit, concilio reus erit.

Ivo part. 8 cap. 2. Burc lib. 3. c. 2

* porentes,
* emendare anathematizentur.

XXXIII.

Avaritia radix cunctorum malorum: cujus sitis etiam sacerdotum mentes obtinet. Multi enim fidelium in * amore Christi & martyrum, in parochiis episcoporum basilicas construunt, * oblationes conscribunt, sacerdotes hæc auferunt, atque in usus suos convertunt. Inde est, quod cultores sacrorum deficiunt, dum stipendia sua perdunt. Inde labentium basilicarum ruinæ non reparantur, quia avaritia sacerdotali omnia auferuntur. Pro qua re constitutum est a præsenti concilio, episcopos ita diœceses suas regere, ut nihil jure præsumant auferre, sed juxta priorum auctoritatem conciliorum, tam de oblationibus, quam * de tributis ac frugibus tertiam consequantur. Quod si amplius quippiam ab eis præsumptum extiterit, per concilium restauretur; appellantibus aut ipsis conditoribus, aut certe propinquis eorum, si jam illi a sæculo decesserunt. Noverint autem conditores basilicarum in rebus, quas eisdem ecclesiis conferunt, nullam potestatem habere; sed juxta canonum instituta, sicut ecclesiam, ita & dotem ejus ad ordinationem episcopi pertinere.

1 Tim. 6. Ivo part. 3. 253. Burch lib 3 c. 203

* honore
* oblationes sanctas tribuunt.

16. q. 1. Constitutum est Burch. lib 3 c. 203. Ivo part. 3. c. 255

* de decimi tributis

XXXIV.

Quicumque episcopus alterius episcopi diœcesim per triginta annos sine aliqua interpellatione * possederit, quia secundum jus legis, ejus jam videtur esse diœcesis, * admittenda non est contra eum actio re-

10. q. 1. Noverint. Burch lib. c. 203 Ivo part 3 cap. 155.

Dist 16. q. 3 Quicumque Ivo part. 3. c 132 Burch lib. 2. c. 67.

* possederit eam teneat quamvis sec
* & admittenda

po-

1 Citatur hic Canon ab Attone Vercel. tom. 8. Spicil. pag. 106. *Hard.*

(*a*) Sequentia sic legit Lucensis: *ut si episcopus fuis recipiat coram altario de manu episcoporum orarium, annulum, & baculum. Si presbyter* &c. (*b*) *magistratis.*

poſcendi : ſed hoc intra unam * provinciam ; extra vero nullo modo : ne, dum diœceſis defenditur, provinciarum termini confundantur.

XXXV.

Sicut diœceſim alienam tricennalis poſſeſſio tollit, ita territorii conventum non * adimit. Ideoque baſilicæ, quæ novæ conditæ fuerint, ad eum procul dubio epiſcopum pertinebunt, cujus conventus eſſe conſtiterit.

XXXVI.

Epiſcopum per cunctas diœceſes parochiaſque ſuas per ſingulos annos ire oportet, ut exquirat quo unaquæque baſilica in * reparatione ſui indigeat. Quod ſi ipſe aut languore detentus, aut aliis occupationibus implicatus id explere nequierit, [a] presbyteros * probabiles, aut diaconos mittat, qui & reditus baſilicarum, & reparationes, & miniſtrantium vitam inquirant.

XXXVII.

Quicumque epiſcopi ſuffragio cujuslibet aliquid eccleſiaſticæ * utilitati providerint, & pro eo quodcumque * modicum in remunerationem promiſerint; promiſſi ſolutionem eos exſolvere oportebit : ita ut id ad concilium comprovinciale deductum, eorum conniventia confirmetur : quia, ſicut Paulus apoſtolus ait, *dignus eſt operarius * mercede ſua*.

XXXVIII.

Præbendum eſt a ſacerdotibus vitæ ſolatium indigentibus ; & maxime his quibus reſtituenda viciſſitudo eſt. Quicumque ergo fidelium de facultatibus ſuis eccleſiæ aliquid devotione propria contulerunt ; ſi forte ipſi aut filii eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eadem eccleſia ſuffragium vitæ pro temporis uſu percipiant. Si enim clericis, vel monachis, ſeu peregrinis, aut quamlibet neceſſitatem ſuſtinentibus, pro ſolo religionis intuitu, in uſum res eccleſiaſticæ largiuntur, quanto magis his conſulendum eſt, quibus * retributione juſta debetur.

XXXIX.

Nonnulli diacones in tantam erumpunt ſuperbiam, ut ſe presbyteris anteponant, atque [b] in primo choro ipſi priores ſtare præſumant, presbyteris in ſecundo choro conſtitutis. Ergo ut ſublimiores ſibi preſbyteros agnoſcant, tam hi, quam illi † in utroque choro conſiſtant.

XL.

* Orariis duobus, nec epiſcopo quidem licet, nec presbytero uti, quanto magis diacono, qui miniſter eorum eſt. Unum igitur orarium oportet Levitam geſtare in ſiniſtro humero, propter quod orat, id eſt, prædicat : dextram autem partem oportet habere liberam, ut expeditus ad miniſterium ſacerdotale diſcurrat. Caveat igitur amodo Levita gemino uti orario, ſed uno tantum, & puro, nec ullis coloribus, aut auro ornato.

XLI.

[c] Omnes clerici, vel lectores, ſicut levitæ, & ſacerdotes detonſo ſuperius toto capite, inferius ſolam [d] circuli coronam relinquant : non ſicut hucuſque in Galliciæ partibus facere lectores videntur, qui prolixis, ut laici, comis, in ſolo capitis apice modicum circulum tondent. Ritus enim iſte in Hiſpania hucuſque hæreticorum fuit. Unde oportet, ut pro amputando eccleſiæ ſcandalo, hoc ſignum dedecoris auferatur, & una ſit tonſura, vel habitus, ſicut totius Hiſpaniæ eſt uſus. Qui autem hoc non cuſtodierit, fidei catholicæ reus erit.

XLII.

Cum clericis extraneæ feminæ nullatenus habitent ; niſi tantum mater, & ſoror, filia vel amita ; in quibus perſonis nihil ſceleris extimari fœdus naturæ permittit : id enim & [e] conſtitutio antiquorum patrum decrevit.

XLIII.

Quidam clerici legitimum non habentes conjugium, extranearum mulierum, vel ancillarum ſuarum interdicta ſibi conſortia appetunt ; ideoque * quæcumque clericis taliter adjunctæ ſunt, ab epiſcopo auferantur, & venumdentur, illis pro tempore * religatis ad pœnitentiam, quos ſua libidine infecerunt.

XLIV.

Clerici qui ſine conſultu epiſcopi ſui (*a*) aut viduam, vel repudiatam, vel meretricem in conjugio acceperint, ſeparari eos a proprio epiſcopo oportebit.

XLV.

Clerici qui in quacumque * ſeditione arma volentes ſumpſerint, vel ſumpſerunt, reperti, amiſſo ordinis ſui gradu, in monaſterium * pœnitentiæ contradantur.

XLVI.

Si quis clericus in demoliendis ſepulcris fuerit deprehenſus, quia facinus hoc [f] pro ſacrilegio legibus publicis ſanguine vendicatur, oportet canonibus in tali ſcelere proditum clericatus ordine ſubmoveri, & pœnitentiæ triennio deputari.

XLVII.

(*a*) Luc. inſerit : *uxores duxerint, aut viduam* &c.

XLVII.

Præcipiente domino, atque excellentissimo Sisenando rege id constituit sanctum concilium, ut omnes ingenui clerici pro officio religionis ab omni publica indictione atque labore habeantur immunes; ut liberi Deo serviant, nullaque præpediti necessitate ab ecclesiasticis officiis retrahantur.

XLVIII.

(a) Eos, quos œconomos Græci appellant, hoc est, qui vice episcoporum res ecclesiasticas tractant, sicut sancta synodus Chalcedonensis instituit, omnes episcopos de proprio clero ad regendas ecclesias habere oportet: qui autem deinceps contempserit, obnoxius ejusdem magni concilii erit.

Chalcedon. concilium can. 26.

XLIX.

Monachum aut paterna devotio, aut propria [a] professio facit: quidquid horum fuerit, * alligatum tenebit. Proinde his ad mundum reverti intercludimus aditum, & omnem ad sæculum interdicimus regressum.

20. quæst. 1. Monachum. Ivo part. 7. c. 4. Burch. lib. 8. cap. 6. Ans. lib. 7. c. 186. & lib. 8. cap. 6.

a) MS. confessio. Hard.

* allegatum

L.

Clerici qui monachorum propositum appetunt; quia meliorem vitam sequi cupiunt, liberos eis ab episcopo in monasteriis largiri oportet ingressus, nec interdici propositum eorum, qui ad contemplationis desiderium transire nituntur.

19. quæst. 2. Clerici qui. Burch. lib. 8. cap 22. Ivo par. 6 c. 371.

LI.

Nuntiatum est præsenti concilio, quod monachi, episcopali imperio, servili operi mancipentur, & jura monasteriorum contra * constituta canonum illicita præsumptione usurpentur; ita ut pene ex cœnobio possessio fiat, atque illustris portio Christi ad ignominiam servitutemque perveniat. Quapropter monemus eos qui ecclesiis præsunt, ut ultra talia non præsumant: sed hoc tantum sibi in monasteriis vindicent sacerdotes, * quod præcipiunt canones, id est, monachos ad conversationem sanctam * præmonere, abbates, aliaque officia instituere, atque extra regulam facta corrigere. Quod si aliquid in * monachis canonibus interdictum præsumpserint, aut usurpare quidpiam de monasterii rebus tentaverint, non deerit ab illis sententia excommunicationis, qui se deinceps nequaquam sustulerint ab illicitis.

* instituta 18. q. 2. Hoc tantum sibi. Vide Aurel. I. can. 21. & Arelat. III. apud Grat. 18. q. 2. cap. Monasteria, & II Hisp. c. 11 Episcopis hoc jus ademit. I. Lateranense. Vide concil. Trid. sess. 22. c. 8. & sess. 24 c. 3.

* quos

* promovere,

* monachos

LII.

Vide concil. Turonense can. 11. ex quo decretum est.

Nonnulli monachorum, egredientes a monasterio, non solum ad sæculum revertuntur, sed etiam uxores accipiunt. Hi igitur revocati, in eodem monasterio a quo exierunt pœnitentiæ deputentur, ibique defleant crimina sua unde decesserunt.

LIII.

Religiosi propriæ regionis, qui nec inter clericos, nec inter monachos habentur, sive hi qui per diversa loca vagi fuerint, ab episcopis, in quorum conventu commanere noscuntur, licentia eorum coerceatur; in clero, aut in monasteriis deputati, præter illos qui ab episcopo suo aut propter ætatem, aut propter languorem, fuerint absoluti.

LIV.

Hi qui in discrimine constituti pœnitentiam accipiunt, nulla manifesta scelera confitentes, sed tantum peccatores se prædicantes; hujusmodi, si revaluerint, possunt etiam, pro morum probitate, ad gradus ecclesiasticos pervenire. Qui vero ita pœnitentiam accipiunt, ut aliquod mortale peccatum perpetrasse publice fateantur, ad clerum, vel ad honores ecclesiasticos pervenire nullatenus poterunt, quia se confessione propria notaverunt.

Concil. Tol XIII. c. 10

LV.

Quicumque ex sæcularibus accipientes pœnitentiam totonderunt se, & rursus prævaricantes laici effecti sunt; comprehensi ab episcopo suo ad pœnitentiam, ex qua recesserunt, * revocentur. Quod si aliqui per * pœnitentiam irrevocabiles sunt, nec admoniti revertentur, vere ut apostatæ coram ecclesia anathematis sententia condemnentur. Non aliter & hi qui * detonsi a parentibus fuerint, aut sponte sua; amissis parentibus, seipsos religioni devoverunt, & postea habitum sæcularem sumpserunt, & iidem a sacerdote comprehensi ad cultum religionis, acta prius pœnitentia, * revocentur. Quod si reverti non possunt vere ut apostatæ anathematis sententiæ subjiciantur. Quæ forma servabitur etiam in viduis virginibusque sacris, ac pœnitentibus feminis, quæ sanctimonialem habitum induerunt, & postea aut vestem mutaverunt, aut ad nuptias transierunt.

Ivo part. 7. 47. Burch. lib. 8. c. 2

* renoventur

* potentiam

* tonsi collaudantibus parentibus fuerint seipsos religioni.

* renoventur & reverti nolunt.

LVI.

Duo sunt genera viduarum, sæculares & [b] sanctimoniales: sæculares viduæ sunt, quæ adhuc disponentes (b), laicalem habitum non deposuerunt: sanctimoniales sunt, quæ jam mutato habitu sæculari, sub religioso cultu in conspectu sacerdotis vel ecclesiæ apparuerint. Hæ si ad nuptias transierunt, juxta apostolum, non sine damnatione erunt: quia se primum

1. Tim. 5.

Deo

(a) In margine contra hunc Canonem hæc lego in Cod. Luc. *De œconomis S. Hieronymus in Homil. sua ita ait: Villicus propria villæ gubernator est; unde & a villa Villicus nomen accepit. Œconomus autem tam pecuniæ, quam fragum, & omnium quæ Dominus possidet dispensator est. Unde & Œconomicus Xenophontis pulcherrimus liber est, quod non gubernationem villæ, sed dispensationem universæ domus Tullio interpretante significat.*

(b) Luc. inserit *subere.*

Deo voventes, postea castitatis propositum abjecerunt.

LVII.

Dist. 45. de Judæis. Ivo par. 1. c. 276. & part. 13. c. 94. & Pan. lib. 1. c. 72. Burch. lib. 4. cap. 82. tom. 9.

De Judæis autem hoc præcepit sancta synodus, nemini deinceps ad credendum vim inferre; *cui enim vult Deus miseretur, & quem vult indurat.* Non enim tales inviti salvandi sunt, sed volentes; ut integra sit forma justitiæ: sicut enim homo * proprii arbitrii voluntate serpenti obediens periit, sic * vocante gratia Dei, propriæ mentis conversione homo quisque credendo * salvatur. Ergo non vi, sed * libera arbitrii * facultate, ut convertantur * sua- dendi sunt, non potius impellendi. Qui autem jampridem ad Christianitatem venire coacti sunt, sicut factum est temporibus religiosissimi principis † Sisebuti; quia jam constat eos esse sacramentis divinis associatos, & baptismi gratiam percepisse, & chrismate unctos esse, & corporis domini & sanguinis extitisse participes, oportet ut fidem etiam, quam vi vel necessitate susceperunt, tenere coganter, ne nomen divinum blasphemetur, & fides quam susceperunt vilis ac contemptibilis habeatur.

* propria
* vocantur se
* solvatur. * liberi * voluntate & facultate, * salvandi
† Sic legendum ex chronico Isidori æra 740. ubi dicit eum æmulationem Dei habuisse, sed non secundum scientiam. Vide legem Sisebuti in annotatione ad c. 59. hujus conc. Male Sisenandi. Ivo & Burch. Idem habes in leg. Wisegoth. l. 12. l. 10. tit. 3. 2. *Tim.* 6.

LVIII.

Tanta est quorumdam cupiditas, ut *quidam eam appetentes*, juxta quod ait apostolus, *etiam a fide erraverunt*: multi quippe hucusque ex sacerdotibus atque laicis accipientes a Judæis munera, perfidiam eorum patrocinio suo * fovebant; qui non immerito ex corpore antichristi esse noscuntur, * qui contra Christum faciunt. Quicumque igitur deinceps episcopus, sive clericus, sive sæcularis illis contra fidem Christianam * suffragium vel munere, vel favore præstiterit, vere ut profanus & sacrilegus anathema effectus, ab ecclesia catholica & regno Dei * efficiatur extraneus: quia dignum est, ut a corpore Christi separetur, qui inimicis patronus efficitur.

* fovent;
* quia Ivo part. 13. cap. 95.
* auxilium
* habetur.

LIX.

De conf. dist. 4. Plerique. Burch lib. 4. cap. 85. Ivo part. 1. c. 279.

[h] Plerique qui ex Judæis dudum ad Christianam fidem promoti sunt, nunc blasphemantes in Christum, non solum Judaicos ritos perpetrasse noscuntur, sed etiam abominandas circumcisiones exercere * præsumpserunt; de quibus consultu piissimi ac religiosissimi principis domini nostri Sisenandi regis, hoc sacrum decrevit concilium, ut hujusmodi transgressores pontificali auctoritate * correpti, ad cultum Christi dogmatis revocentur: ut quos voluntas propria non emendat, animadversio sacerdotalis coerceat: eos autem quos circumciderunt; si filii eorum sunt, a parentum consortio separentur; si servi, pro injuria corporis sui, libertati tradantur.

* noscuntur:
* correcti,

LX.

Judæorum filios vel * filias, ne parentum ultro involvantur erroribus, ab eorum consortio separari decernimus; deputatos aut monasteriis, aut christianis viris, ac mulieribus Deum timentibus: ut sub * eorum conversatione cultum fidei discant, atque in melius instituti, tam in moribus, quam in fide proficiant.

28. q. 1. Judæorum fil. Burc. lib. 4. cap 83. Ivo par. 1. c. 277. concil. Tol. XVII.
* filias baptizatos;
* eorum cura & conversi.

LXI.

Judæi baptizati, si postea prævaricantes in Christum, qualibet pœna damnati extiterunt, a rebus eorum fideles filios excludi non oportebit; quia scriptum est; *Filius non portabit iniquitatem * patris.*

1. qu. 4. Judæi baptiz.
Exech. 18.
* *patris* & pater non portabit iniquitatem filii.

LXII.

Sæpe malorum consortia etiam bonos corrumpunt, quanto magis eos, qui ad vitia proni sunt. Nulla igitur ultra communio sit Hebræis ad fidem Christianam translatis cum his qui adhuc in vetere ritu consistunt; ne forte eorum [a] participatione subvertantur. Quicumque igitur amodo ex his qui baptizati sunt infidelium consortia non vitaverint, & hi Christianis donentur, & illi publicis cædibus deputentur.

29. q. 1. Sæpe malorum. Burch. lib 4. cap. 48. Ivo par. 1. c. 278.
a) MS. *participia.* Hard.

LXIII.

Judæi qui Christianas mulieres in conjugio habent, admoneantur ab episcopo civitatis ipsius, ut si cum eis permanere cupiunt, Christiani efficiantur. Quod si admoniti noluerint, separentur: quia non potest infidelis in ejus permanere * conjugio, quæ jam in Christianam translata est fidem. Fili autem qui ex talibus nati existunt, fidem atque conditionem matris sequantur. Similiter & hi qui procreati sunt de infidelibus mulieribus & (*a*) infidelibus viris, Christianam sequantur religionem, non Judaicam superstitionem.

28. q. 1. Judæi qui Christiani. Legum VVisegoth. lib. 12. tit. 2.
* conjunctione,

LXIV.

Non potest erga homines esse fidelis, qui Deo extiterit infidelis. Judæi ergo qui dudum Christiani effecti sunt, & nunc in Christi fidem prævaricati sunt, ad testimonium dicendum admitti non debent; quamvis esse se Christianos annuntient. Quia, sicut in fide Christi suspecti sunt, ita & in testimonio humano dubii habentur. Infirmari ergo oportet eorum testimonium qui in fide falsi docentur, nec eis esse credendum qui veritatis a se fidem * abjiciunt.

1. qu. 7. Non potest. Idem legib. VVisegoth. l. 12 tit. 2. l. 9 & 10.
Ivo part. 1. cap. 96.
* abjecerunt.

LXV.

(*a*) Luc. habet: *fidelibus.*

LXV.

Præcipiente domino atque excellentiſſimo Siſenando rege, id conſtituit ſanctum concilium, ut Judæi, aut hi qui ex Judæis, officia publica nullatenus appetant: quia ſub hac occaſione Chriſtianis injuriam faciunt. Ideoque judices provinciarum cum ſacerdotibus eorum ſubreptiones fraudulenter * elicitas ſuſpendant, & officia publica eos agere non permittant. Si quis autem judicum hoc permiſerit, [i] velut in ſacrilegum excommunicatio proferatur, & is qui ſubreperit publicis cædibus deputetur.

17. q. 4 Conſtituit ſanct. Idem eſt in Vvitegoth. lib. 12. tit 3. lib. 17. Ivo p. 13. cap. 97.

* elicitas

LXVI.

Ex decreto glorioſiſſimi principis hoc ſanctum elegit concilium, ut Judæis non liceat Chriſtianos ſervos habere, nec Chriſtiana mancipia emere, nec cujuſquam conſequi * largitate · neſas eſt enim ut membra Chriſti ſerviant antichriſti * miniſtris. Quod ſi deinceps ſervos Chriſtianos, vel ancillas Judæi habere præſumpſerint, ſublati ab eorum dominatu libertatem a principe conſequantur.

Ivo p. 13. cap. 99.

* largitates
* membris,

LXVII.

(†) Et ſi hi qui nulla ex rebus ſuis pauperibus Chriſti diſtribuunt, æterni judicis voce in futurum condemnabuntur, quanto magis hi qui auferunt pauperibus quod non dederunt? Quapropter epiſcopi, qui nihil ex proprio ſuo * eccleſiæ Chriſti compenſaverunt, hanc divinam ſententiam metuant, & liberos ex * familiis eccleſiæ ad condemnationem ſuam facere non præſumant. Impium eſt enim, ut qui res ſuas eccleſiæ Chriſti non contulit, damnum inferat, & jus eccleſiæ alienare * intendat. Tales igitur * (†) libertos ſucceſſor epiſcopus (†) aliqua oppoſitione ad jus eccleſiæ revocabit: quia eos non æquitas, ſed improbitas abſolvit.

12. q. 1. Etſi illi qui. Burch. li. 2. c 189. Ivo p. 3. c. 249.

* eccleſiis
* MS. *familiis*. Hard.
* MS. *contendat*. Hard.
* liberos

LXVIII.

Epiſcopus qui mancipium juris eccleſiæ, non retento eccleſiaſtico patrimonio, manumitti deſiderat, dum meriti ejuſdem & peculii coram concilio eccleſiæ, cui præminet, per commutationem, ſubſcribentibus ſacerdotibus offerat: ut rata & juſta inveniatur definitio * commutantis. Tunc enim liberam manumiſſionem ſine patrocinio eccleſiæ concedere poterit: * quia eum quem libertati tradere diſponit, jam * (†) jure proprio acquiſivit. Hujuſmodi autem liberto adverſus eccleſiam cujus juris extitit, accuſandi vel teſtificandi denegetur licentia. Quod ſi præſumpſerit, placet ut ſtante commutatione, in ſervitutem * propriæ eccleſiæ revocetur, cui nocere conatur.

12. q. 2. Epiſcopus qui. Burch li 3. c. 276. Ivo p. 3. c. 237. & p. 16. c. 65.

* commutationis.
* qui
* juri

Legibus etiam imperatoriis accuſandi patronos libertis poteſtas adimitur, lib. 44. digeſt. tit. 2. lib. 8

LXIX.

Conſenſus totius concilii definivit, ut ſacerdotes qui aut * res ſuas eccleſiæ relinquunt, aut nihil habentes aliqua tamen prædia, aut familias eccleſiis ſuis conquirunt, licebit illis aliquos de familiis ejuſdem eccleſiæ manumittere, juxta rei collatæ modum, quem antiqui canones decreverunt; ita ut cum peculio & poſteritate ſua ingenui ſub patrocinio eccleſiæ maneant, utilitates injunctas ſibi, juxta quod potuerint, proſequentes.

* propriam
* aliquid eccl.

Decret. l. 3. tit. 13. c. 3. Burch. lib. 3. cap. 177. Ivo part. 3. cap. 238.

LXX.

Liberti eccleſiæ (quia nunquam moritur eorum patrona) a patrocinio ejuſdem nunquam diſcedant; nec poſteritates quidem eorum, ſicut priores canones decreverunt. Ac ne forte libertas eorum in futura prole non pateat, ipſaque poſteritas naturali ingenuitate obnitens, ſeſe ab eccleſiæ patrocinio * ſubtrahat, neceſſe eſt ut tam iidem liberti, quam ab eis progeniti, profeſſionem epiſcopo ſuo faciant, per quam ſe ex familia eccleſiæ * liberos effectos eſſe fateantur; ejuſque patrocinium non relinquant: ſed juxta virtutem ſuam obſequium ei vel obedientiam præbeant.

12. qu. 2. Liberti eccleſ. Burch. lib. 8. c. 185. Ivo p. 3. c. 245

* non ſubtrahat.
* libertos

LXXI.

Liberti eccleſiæ, qui a patrocinio ejus diſcedentes, quibuslibet perſonis adhæſerunt, ſi admoniti redire contempſerint, manumiſſio eorum irrita ſit: quia per inobedientiæ contemptum actione ingrati tenentur.

12. qu. 2. Liberti eccleſ. Burch. lib. 3. c. 184. Ivo p. 3. c. 244.

LXXII.

Liberti qui a quibuſcumque manumiſſi ſunt, atque eccleſiæ patrocinio commendati exiſtunt, ſicut regulæ antiquorum patrum conſtituerunt, ſacerdotali defenſione a cujuslibet inſolentia protegantur, ſive in ſtatu libertatis eorum, ſeu in peculio quod habere noſcuntur.

Diſt. 87. Liberti qui Burch. lib. 3. c. 186. Ivo part. 3 c. 146. & p. 16. c. 52.

LXXIII.

Quicumque libertatem a dominis ſuis percipiunt, ut nullum ſibimet obſequium patronus retentet, iſti, ſi ſine * crimine ſunt, ad clericatus ordinem * libere ſuſcipiantur; quia directa manumiſſione abſoluti noſcuntur: qui vero retento obſequio manumiſſi ſunt; pro eo quod adhuc a * patrono ſervitute tenentur obnoxii,

Diſt. 54. Quicumque lib. Ivo p. 6. cap. 126. Burch. lib 2 cap. 25.

* crimine capitali
* liberi
* patroni.

(†) Sex capita ſequentia reperi in vetuſtiſſimo Lucenſi Codice 490. ante annos circiter mille ſcripto de quo in Præfatione ad hanc editionem dixi. Ex eo vero dandas hic variantes cenſeo quas ut ſecernerem a variantibus ex alio vetuſto Codice hic a me datas hoc ſigno (†) diſtinguo. Numerum capitum eundem qui eſt in editis ſervat, ed. capita æras appellat, ſic *Ex Conc.* Toletan. æra LXVII. *Maaſi.*

(†) Liberos. (†) abſque aliqua.

(†) Juris extitit accuſandi vel teſtificandi denegetur licentia. Quod ſi &c.

noxii, nullatenus sunt ad ecclesiasticum ordinem promovendi; ne quando voluerint eorum domini, fiant ex clericis servi.

LXXIV.

Bernardus Præpositus Papiensis lib. 1. tit. 22. c. 4.

De familiis ecclesiæ constituere presbyteros & diacones per parochias liceat; quos tamen vitæ rectitudo & probitas morum commendat: ea tamen ratione, ut antea manumissi libertatem status sui percipiant, & denuo ad ecclesiasticos honores succedant: irreligiosum est enim obligatos existere servituti, qui sacri ordinis suscipiunt dignitatem. Quidquid autem talibus, aut per libertatem concessum; aut successione extiterit * debitum, aut a quolibet quoquo modo collatum, non licebit eis quippiam inde in extraneas personas transmittere; sed omnia ad jus ecclesiæ, a qua manumissi sunt, oportet post eorum obitum pertinere. His quoque, sicut & ceteris ecclesiæ libertis, accusandi vel testificandi adversus ecclesiam aditus intercluditur: (a) ad quos si aspiraverint, non solum libertatis beneficio careant, sed etiam honoris gradu, quem non dignitate naturæ, sed temporis necessitate promeruerunt.

* datum.

LXXV.

Concilio Toletano V. c. 7. decernitur, ut hoc decretum in omnibus synodis peractis publica voce pronuntietur.

Post instituta quædam ecclesiastici ordinis, vel decreta, quæ ad quorumdam pertinent disciplinam, postrema nobis cunctis sacerdotibus sententia est, pro robore nostrorum regum, & stabilitate gentis Gothorum, pontificale ultimum sub Deo judice ferre decretum. Multarum quippe gentium (ut fama est) tanta extat perfidia animorum, ut fidem [1] sacramento promissam regibus suis servare contemnant, & ore simulent juramenti professionem, dum retineant mente perfidiæ impietatem. Jurant enim regibus suis, & fidem quam pollicentur prævaricant, nec metuunt volumen illud judicii Dei, per quod inducitur maledictio multaque pœnarum comminatio super eos qui jurant in nomine Dei mendaciter. Jer. 7. & 23. Quæ igitur spes talibus populis contra hostes laborantibus erit? quæ fides ultra cum aliis gentibus in pace credenda? quod fœdus non violandum? quæ in hostibus jurata sponsio * permanebit, quando nec ipsis propriis regibus juratam fidem conservant? Quis enim adeo furiosus est, qui caput suum manu propria desecet. (b) Illud notum est, immemores salutis suæ propria manu seipsos interimunt, in semetipsos suosque reges proprias convertendo vires, & dum Dominus * dicit: *Nolite tangere Christos meos*: & David: *Quis*, inquit, *extendet manum suam in Christum domini, & innocens erit*? Illis nec vitare metus est perjurium, nec regibus suis inferre exitium. Hostibus quippe fides pacti datur, nec violatur. Quod si in bello fides valet, quanto magis in * suis servanda est. Sacrilegium quippe est, si violetur a gentibus regum suorum promissa fides; quia non solum in eos fit pacti transgressio, sed & in Deum quidem, in cujus nomine pollicetur ipsa promissio. Inde est quod multa regna terrarum cœlestis iracundia ita permutavit, ut per impietatem fidei, & morum, alterum ab altero solveretur. Unde & nos cavere oportet casum hujusmodi gentium; ne similiter plaga feriamur præcipiti, & pœna puniamur crudeli (c) Sic enim Deus angelis in se prævaricantibus non pepercit, qui per inobedientiam cæleste habitaculum perdiderunt. Unde & per Isaiam dicitur: *Inebriatus est gladius meus in Cœlo*, quanto magis nos nostræ salutis interitum timere debemus, ne per infidelitatem eodem sævientis Dei gladio pereamus. Quod si divinam iracundiam vitare volumus, & severitatem ejus ad clementiam (d) provocare cupimus, (e) servemus erga Deum religionis cultum * cum timore; custodiamus erga principes nostros pollicitam fidem, atque sponsionem; non sit in nobis, sicut in quibusdam gentibus, infidelitatis subtilitas impia, non subdola mentis perfidia, non perjurii nefas, nec conjurationum nefanda molimina. Nullus apud nos præsumptione regnum arripiat; nullus excitet mutuas seditiones civium; nemo meditetur interitus regum: sed & defuncto in pace principe, primates totius gentis cum sacerdotibus successorem regni concilio communi constituant: ut dum unitatis concordia a nobis retinetur, nullum patriæ gentis dissidium per vim atque ambitum * oriatur. Quod si hæc admonitio mentes nostras non corrigit, & ad salutem communem cor nostrum nequaquam perducit, audite sententiam nostram. Quicumque igitur a nobis, vel totius Hispaniæ populis, qualibet conjuratione vel studio sacramentum fidei suæ, quod pro patriæ gentisque Gothorum statu, vel * conservatione regiæ salutis pollicitus est, * temeraverit, aut regem nece attrectaverit, aut potestate regni exuerit,

Isa. 34.

stabilis perm.

* atque timorem, & usque ad mortem custod.

[1] Acto Vercell. tom. 3. Spicil. pag. 105. *juramento*. Hard.

(a) *Quod*. (b) *Illi, ut notum*. (c) *Si enim*. (d) *Revocare*.

(e) Sequentia omittit Lucensis Codex, & hisce continuat verba illa: *etiam fautores tanti criminis una cum eis qui (in) eadem conjuratione tanti criminis manere nituntur pari pœna perditionis constringantur, quos in perniciem &c.* ut in editis inferius.

* molliatur.

* obfervatione tentaverit,

rit, aut præsumptione tyrannica regni fastigium usurpaverit, anathema sit in conspectu Dei Patris & angelorum, atque ab ecclesia catholica, quam profanaverit perjurio, efficiatur extraneus, & ab omni cœtu Christianorum alienus, cum omnibus impietatis suæ sociis: quia oportet ut una pœna teneat obnoxios, quos similis error invenerit implicatos. Quod iterum secundo replicamus dicentes: Quicumque amodo ex nobis vel cunctis Hispaniæ populis quolibet tractatu vel studio sacramentum fidei suæ, quod pro patriæ gentisque Gothorum statu, vel conservatione regiæ salutis pollicitus est, violaverit, aut regem nece attrectaverit, aut potestate regni exuerit, aut præsumptione tyranica regni fastigium usurpaverit, anathema sit in conspectu Christi, & * apostolorum ejus, atque ab ecclesia catholica, quam perjurio profanaverit, efficiatur extraneus; & ab omni consortio Christianorum alienus, & damnatus in futuro Dei judicio habeatur, cum comparticipibus suis. Quia dignum est, qui talibus sociantur, ipsi etiam damnationis eorum participatione obnoxii teneantur. Hoc etiam tertio acclamamus, dicentes: Quicumque amodo ex nobis vel cunctis Hispaniæ populis qualibet meditatione vel studio sacramentum fidei suæ, quod pro patriæ salute, gentisque Gothorum statu, vel incolumitate regiæ potestatis pollicitus est, violaverit, aut regem nece attrectaverit, aut potestate regni exuerit, aut præsumptione tyrannica regni fastigium usurpaverit, anathema sit in conspectu Spiritus sancti, & martyrum Christi, atque ab ecclesia catholica, quam perjurio profanaverit, effiniatur extraneus, & ab omni communione Christianorum alienus; neque partem justorum habeat, sed cum diabolo, & angelis ejus, æternis suppliciis condemnetur, una cum eis qui eadem conjuratione nituntur: * ut par pœna perditionis constringat, quos in perniciem prava societas copulat. Et ideo, si placet omnibus qui adestis, * hæc tertio reiterata sententia vestræ vocis eam consensu firmate. Ab universo clero, vel populo dictum est: Qui contra hanc * vestram definitionem præsumpserit, anathema, maranatha (hoc est) perditio in * adventum domini sit, & cum Juda Ischariot partem habeat, & ipsi & socii eorum: Amen.

Quapropter nos ipsi * sacerdotes omnem ecclesiam Christi ac populum admonemus, ut tremenda hæc & totiens iterata sententia nullum ex nobis præsenti atque æterno condemnet judicio; sed fidem promissam erga gloriosissimum dominum nostrum Silenandum regem custodientes, ac sincera illi devotione famulantes, non solum divinæ pietatis clementiam in nobis provocemus, sed etiam gratiam antefati principis percipere mereamur: Amen.

Te quoque præsentem regem, futurosque sequentium ætatum principes humilitate qua debemus deposcimus, ut moderati & mites erga subjectos existentes, cum justitia & pietate populos a Deo vobis creditos regatis, bonamque vicissitudinem qui vos constituit largitori Christo * respondeatis; regnantes cum humilitate cordis, cum studio bonæ actionis. Ne quisquam vestrum solus in * caussis capitum, aut rerum sententiam ferat: sed consensu publico, cum rectoribus ex judicio manifesto delinquentium culpa patescat; servata vobis in offensis mansuetudine, ut non severitate magis in illis quam indulgentia polleatis: ut dum omnia hæc, auctore Deo, pio a vobis moderamine conservantur, & reges in populis, & populi in regibus, & Deus in utrisque lætetur. Sane de futuris regibus hanc sententiam promulgamus, ut si quis ex eis contra reverentiam legum superba dominatione, & fastu regio in flagitiis & facinore, sive cupiditate crudelissimam potestatem in populis exercuerit, anathematis sententia a Christo domino condemnetur, & habeat a Deo separationem atque judicium, propter quod præsumpserit prava agere, & in perniciem regnum * convertere. [k] De Suintilane vero, qui scelera propria metuens, seipsum regno privavit, & potestatis fascibus exuit, id cum gentis consultu decrevimus, ut neque eundem vel uxorem ejus, propter mala quæ commiserunt, neque filios eorum unitati nostræ unquam consociemus, nec eos ad honores, a quibus ob iniquitatem dejecti sunt, aliquando * promoveamus; quique etiam, sicut a fastigio regni habentur extranei, ita & a possessione rerum, quas de miserorum sumptibus * hauserunt, maneant alieni; præter id quod pietate piissimi principis nostri fuerint consecuti. Non aliter & * Gelanem memorati * Suintilani & sanguine & scelere fratrem, qui neque in germanitatis * fœdere stabilis extitit, nec fidem gloriosissimo domino nostro pollicitam conservavit, hunc igitur cum conjuge sua, sicut & * antefatos, a societate gentis, atque consortio nostro placuit separari, nec in amissis facultatibus, in quibus per iniquitatem creverant, reduces fieri; * præter id quod consecuti fuerint pietate clementissimi principis nostri: cujus gratia & bonos donorum præmiis ditat, & malos a beneficentia sua * non

Hæc omnia de formando optimo principe fere desumpta sunt ex Augustino lib. 5 de civit. Dei, cap. 24. *Sed felices eos dicimus* (inquit) *si juste imperant; si inter linguas sublimiter honorantium, & obsequia nimis humiliter salutantium, non extolluntur*, &c. per totum caput, in quo veram regum felicitatem describit.

* angelorum

* & sacerdotes omnes sanctam ecclesiam

* hoc tertio reiteratum sententia vestræ

* nostram

* adventu

* rependetis

* causa captivum aut reum sententia feriat.

* deducere.

* provehamus.

* auxerant,

* Geilanem

* Suintilani

* fide

* ante facta est,

* præter id

* congru non separa

non ſeparat. Gloria autem & honor omnipotenti Deo noſtro, in cujus nomine congregati ſumus. Poſt hæc ſalus, & pax, & diuturnitas piiſſimo & amatori Chriſti domino Siſenando regi; cujus devotio nos ad hoc decretum ſalutiferum convocavit. Corroboret Chriſti gloria regnum illius, * gentiſque Gothorum in fide catholica: annis & meritis protegat illum uſque ad ultimam ſenectutem ſumma Dei gratia: & poſt præſentis regni gloriam, ad æternum regnum tranſeat; * ut ſine fine regnet, qui * intra ſæculum feliciter imperat; ipſo præſtante qui eſt Rex regum & dominus dominantium, cum Patre & Spiritu ſancto in ſæcula ſæculorum. Amen.

Definitis itaque iis quæ ſuperius comprehenſa ſunt, annuente religioſiſſimo principe, placuit deinde, nulla re impediente, a quolibet noſtrum ea quæ conſtituta ſunt temerari; ſed cuncta ſalubri conſilio * conſervare: quæ quia profectibus eccleſiæ, & animæ noſtræ conveniunt, etiam propria ſubſcriptione, ut permaneant, roboramus. *

[1] SUBSCRIPTIONES.

[m] Ego Iſidorus in Chriſti nomine eccleſiæ Hiſpalenſis epiſcopus metropolitanus * hæc ſtatuta ſubſcripſi.

(a) * Selva Narbonenſis metropolitanus epiſcopus ſubſcripſi.

[n] Stephanus eccleſiæ Emeritenſis metropolitanus epiſcopus ſubſcripſi.

Julianus eccleſiæ Bracarenſis metropolitanus epiſcopus ſubſcripſi.

(b) [o] Juſtus eccleſiæ Toletanæ metropolitanus epiſcopus ſubſcripſi.

Audax eccleſiæ Tarraconenſis metropolitanus epiſcopus ſubſcripſi.

Stephanus * Auſenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Petrus * (c) Veterenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

[p] Acutulus * Elenenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

(d) * Nonnitus Gerundenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

(e) [q] Conantius * Palentinæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Clarentius Accitanæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Bigitinus Bigaſtrenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

(f) Siſaldus Emporitanæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Bonifacius Caurienſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Hilarius Complutenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Euſebius Baſtitanæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Gabinius Calagurritanæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Joannes * Illeplenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

(g) Siſiclus Elborenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Marcellus Urcitanæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Deodatus Egabrienſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Joannes Dertoſanæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Euſebius Valerienſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

(b) * Leudeficus Cordubenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Jacobus Menteſanæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Germanus monaſterii Dumienſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Samuel Irienſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Profuturus Lamicenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Servuſdei * Calabrienſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

(i) Monteſis Egitanienſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

(k) * Remaſſarius * Memanenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

(l) Concordius Aſturienſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Ranarius Urgelitanæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Eugenius * Egarenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Florentius Setabitanæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

(m) Theodoigius Abilenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

(n) Abentius Aſtigitanæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Pimenius Aſidonenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Etherius Eliberitanæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Anatolius * Luthuenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Fructuoſus Ilerdenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Perſeverantius Caſtellonenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Muſitacius Valentinæ eccleſiæ epiſc. ſubſcripſi.

* Viaricus (o) Olyſipponenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Antonius (p) Segobrienſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Anſiulfus Portugalenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Serpennius Illicitanæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Suanila Oretanæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

(q) Methepius * Britanienſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Anaſtaſius Tudenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Ilpi-

(a) Luc. ſic Legit: *Ego Selva in Chriſti nomine eccleſia &c.* (b) Hæc ſubſcriptio deeſt in Luc.
(c) *Beternenſis.* (d) *Numnitus.* (e) Deeſt hæc ſubſcr. (f) *Seſuldus.*
(g) *Siſiſclus.* (b) *Leudefridus.* (i) *Montenſis.* (k) *Remerarius &c. Nemauſenſis.*
(l) Deeſt hic. (m) *Trudojus.* (n) Deeſt hic. (o) *Heliponenſis.*
(p) *Egofrenſis.* (q) *Metepius.*

Ilpidius Tyraſſonæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

(*a*) Ordulphius Oſcenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Braulio Cæſarauguſtanæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Anſericus Segobienſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

(*b*) Iſdiſclus Segontienſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

* Fotto, *Eparchius*. Hard. Epartius Italicenſis epiſcopus eccleſiæ ſubſcripſi.

* Veſenſis Lauſus * (*c*) Vaſenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

* Moderarius * Modarius Pacenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Hiccila Salmanticenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Baſconius Lucenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Egila Oxomenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

* Contaurus eccleſiæ Tuccitanæ presbyter, agens vicem domini mei Fidentii (*d*) * Contaurus presbyter vicarius Fidentii Tuccitani epiſcopi ſubſcripſi.

Renatus presbyter vicarius Ermulfii epiſcopi * Coimbrienſis ſubſcripſi.

* Conionbrienſis Marcus presbyter vicarius David Aurienſis epiſcopi ſubſcripſi.

Joannes presbyter vicarius Severi Barcinonenſis epiſcopi ſubſcripſi.

Domarius archidiaconus vicarius Carterii Arcavicenſis epiſcopi ſubſcripſi.

Sthephanus archidiaconus vicarius Geneſii Magalonenſis epiſcopi ſubſcripſi.

* Arcacenſis Donellus archidiaconus vicarius Solemnii * Carcaſonenſis epiſcopi ſubſcripſi.

Notæ Garsiæ Loaisæ.

Sub quo primate Toletano. a *Concilium Toletanum IV.*) Quartum concilium Toletanum Rodericus lib. 2. capite 19. affirmat ſub Juſto regiæ urbis primate fuiſſe celebratum, Joannes Magnus libro 16. capite 17. perperam ſub Eugenio. Eſt concilium nationale: nam Cinthilæ regi, qui primus ex omnibus regibus Gothis, pulſis Romanis, totum Hiſpaniæ regimen obtinuit, ſucceſſit Siſenandus: qua de cauſſa, ut imperium obfirmaret, convocat totius gentis & omnium provinciarum ſynodum.

Quo tempore. b *Æra* DCLXXI.) Rodericus aliter: nam affirmat Siſenandum regnare cœpiſſe æra 673. & regnaſſe annos quinque, menſes undecim. Lucas Tudenſis ſic habet: *Æra 671. anno imperii Heraclii 18. poſt Cinthilanus regem, Siſenandus regnat annis tribus: iſte ſynodos epiſcoporum egit, patiens fuit regulis catholicis, orthodoxus exiſtit, Toleto vitam finivit, æra* DCLXXIV. Verum ſequor fidem codicum manuſcriptorum, qui omnes & conſtantiſſime legunt; tertio anno Siſenandi editum, æra DCLXXI. quam computationem amplectitur Joannes Vaſæus.

Martyris & confeſſoris nomina quot modis ſumantur. c *Confeſſoris*.) Martyr & confeſſor, ſi nominis vim perpendas, & veteris eccleſiæ uſum, & hodie eccleſiaſtica officia, diverſimode accipiuntur, tamen aliquando in eadem ſignificatione uſurpatas voces reperies. Martyr dicitur, qui pro Chriſti fide conſtans in agone occubuit. Hæc communior acceptio eos quoque amplectitur, qui extrema paſſi, miraculo ſervati, vitam diutius protraxerunt; & eos, qui non tantum ferro, igne, & aliis diris ſuppliciis necati, ſpectaculum mundo facti, ſed fame, ſqualore, inedia, fœtore, carceribus cluſi, ultimum ſpiritum læti Deo reddiderunt: ut Cyprianus eſt auctor libro de duplici martyrio; ſi ejus eſt. Confeſſor dicitur, qui pro Chriſti fide captus, coram fidei hoſtibus, publice & palam fidem profeſſus, tormentis non potuit adigi ut fidem abnegaret. Hac ſignificatione ſtrictiori a patribus hæc vox eſt uſurpata, ut auctor eſt idem Cyprianus epiſtola 6. & 7. libri ſecundi, & Hieronymus epiſtola 84. Fueruntque hi viri in Dei eccleſia magno honore ſemper habiti ut ex epiſtolis Cypriani patet, & conciliis, & literis confeſſoriis, quibus ab epiſcopis in peregrinatione magnopere commendabantur. Si vero aliquid tormentorum eſſet expertus, non tamen in martyrio occubuiſſet, tunc martyr & confeſſor dicebatur; quamvis a Tertulliano libro ad martyres hi non ſimpliciter martyres, ſed deſignati martyres appellantur. De diverſa harum vocum acceptione conſule epiſtolas Cypriani. Tamen uſus poſtea obtinuit, ut omnes qui ſancte & pie vitam traduxiſſent, & ſancto probato fine in domino quieviſſent, confeſſorum titulo colerentur. Hic vero Leocadia vocatur confeſſor, quia non ferro, ſed carceris ſqualore, & fœtore, & inedia extremum diem clauſit. Codex Alveldenſis addit, & martyris: ſimiliter excuſi, & in peculiari feſto, et in eccleſia Toletana dicato, virgo & martyr dicitur.

Leocadia qua & qualis. d *Leocadiæ*.) Diva Leocadia fuit Toletana civis, ex nobiliſſimis parentibus orta: virgo pro fide Chriſti a Daciano nominis Chriſtiani immaniſſimo hoſte capta, in carcerem truſa; ubi pie & ſancte orando vitam ſqualore & fame finivit. Extant in regia urbe tres eccleſiæ ei dicatæ; duæ collegiatæ fere collapſæ, tertia parochialis. In illa vero quæ eſt in ſuburbio Tago impoſita, corpus ejus ſepulturæ honorifice fuit traditum: cujus rei cauſſa, parva & exilis illa baſilica magnorum fuit conciliorum altrix ac mater: altera, quæ eſt in arce regia, ejus carcer fuit: parochialis, nobilium parentum domus, & ſanctæ educationis domicilium. Ejus venerandum corpus, cum Sarraceni Hiſpaniam invaſiſſent, in Belgas delatum, in monaſterio ſancti Giſſeni apud *Montem Henault*, honorifice cultum: poſtea a Joanna regina Philippi primi uxore, crux ſanctæ eccleſiæ Toletanæ in nave aurea, gemmis ornata, devotionis cauſſa dicata: tandem Philippo II. rege clementiſſimo, Alexandro Farneſio prorege apud Belgas, ſtudio & diligentia Petri Martinez patris ſocietatis Jeſu, corpus ſecreto in Hiſpaniam delatum, honorifice priſtinæ civitati & eccleſiæ ſolenni pompa reſtitutum; aſtantibus Philippo rege, & principe, Maria Auguſta, & Eliſabeth filia natu majore Philippi, qui una cum Philippo principe & Hiſpaniæ proceribus corpus humeris impoſitum in baſilicam majorem pie & humiliter intromiſit, die 26. Aprilis, anno domini 1587. Quibus omnibus interfui.

Cap. 1. Quomodo dicatur Verbum Dei hominem ſuſcepiſſe. e *Suſcipiens hominem*.) Phraſis eſt patrum, quam ſcholaſtica theologia merito propter hæreſes non ſuſcipit, quin potius hac utitur: Suſcepit humanitatem. Priorem dicendi formulam uſurpat Auguſtinus libro 83. quæſtionum, quæſtione 9. & de fide & ſymbolo, capite 4. & lib. 9. de civitate Dei cap. 17. Et Ambroſius lib. 5. de fide, cap. 5. Origenes in Matthæum 13. Hieronymus ad Galatas. Gregorius Nyſſen. in ſermone natalis domini. Hilarius lib. 9. de Trinit. & concilium Toletanum VI. cap. 1. & D. Thomas 3. part. quæſt. 4. articulo 3. ad princ. affirmat, hanc locutionem non eſſe tamquam propriam extendendam, ſed pie exponendam; ut dicamus hominem ſuſceptum, quia ejus natura eſt aſſumpta, & quia aſſumptio terminata eſt ad hoc, ut Filius Dei ſit homo. Concilio Toletano VI. cap. 1. dicitur hominem aſſumpſiſſe.

Cap 2. Ritus pſallendi qui & quales eſſe debeant. * Hormiſda f *Antiqui canones*) Ut concilium Venetum ſtatuit ſub Leone I. cap. 15. & Bracarenſe I. anno tertio Ariamiri regis cap. 1. & Epaonenſe ſub Gelaſio I. cap. 4. & concilium Gerundenſe ſub * Hormida cap. 1. Atque hæc quidem ſunt antiqua patrum decreta, quibus præſcribitur, ut unus pſallendi & orandi ordo ſervetur in miſſarum ſolennibus, & veſpertinis, & matutinis officiis. Idem etiam poſtea ſtatutum eſt in concilio Toletano XI. cap. 3. ut is ordo ubique ſervetur, qui in metropolitana eccleſia noſcitur inſtitutus. Demum in Tridentino concilio catechiſmum, miſſale & breviarium fieri decretum eſt; quibus univerſalis eccleſia uteretur. Quod a ſancto pontifice Pio V. confectum magna Chriſtiani populi unitate obſervatur. Sunt qui affirment curam in hoc concilio ſancto Iſidoro Hiſpalenſi hujus rei traditam (utpote qui primas partes in hoc concilio tenuit) ut miſſale & breviarium reformatum ex more Gothico omnibus eccleſiis utendum conficeret, quod nunc dicitur Mozarabe; eo quod hanc factorum formam poſtea Chriſtiani inter Arabes in captivitate miſerabili preſſi religioſe ſervaverint: ipſi Mixtarabi; officium eccleſiaſticum Mixtarabum appellatum.

Iſidorus auctor miſſalis & breviarii quod dicitur Mozarabe.

Cap. 3. Quoties concilia celebranda in anno? g *Bis in anno*.) Antiquum apoſtolorum decretum fuit, ut bis in anno concilia haberentur, can. 38. Idem concilium Nicænum ſancit, & Hormiſda papa epiſtola ad epiſcopos Hiſpaniæ cap. 3. & Zacharias epiſtola 4. & Aurelianenſe concilium III. can. 1. & IV. can. 36. Poſtea decretum fuit, ut ſemel in anno congregarentur, ut in concilio Toletano III. cap. 18. Idem Gregorius magnus ad epiſcopos Siciliæ. Poſtea iterum idipſum temperatum, ut tertio quoque anno cogerentur concilia provincialia. Sic in concilio Matiſconenſi II. can. 20. & Lateranenſi III. ſeſſ. 10. & concilio Tridentino ſeſſ. 24. cap. 2. Tempus vero congregationi aptum decernitur autumnale;

(*a*) Huſdulfus. (*b*) Nidiſclus. (*c*) Benſenſis.
(*d*) Sequentes omnes epiſcopi deſunt in Luc.

nale; ut liquet ex III. concilio Toletano, cap. 18. vernale, ut hic: vel post octavam paschæ resurrectionis domini nostri Jesu Christi, seu alio denique commodiore tempore fieri id conceditur, pro more cujusque provinciæ.

h *Presbyteri a tergo eorum resideant.*) Nullus presbyterorum vocem decisivam in conciliis habebat: quidquid Michael Thomasius commentetur, neque laici, licet imperiali dignitate præfulgeant: solis enim episcopis cauſa fidei est concessa, ut veris judicibus. De qua re vide Osium lib. 2. adversus Brentium, de legitimis ecclesiæ judicibus. Basilius etiam imperator in VIII. synodo id attestatur. Et si regum, & imperatorum subscriptiones in conciliis reperiuntur, perpende eas diversas esse a verbis subscriptionum episcoporum, neque reperiri, nisi in causſa communi fidei, ut eorum auctoritate & imperio decreta patrum aptius custodiantur. Unde Theodoricus rex catholicus dicebat, nec aliquid ad se pertinere de ecclesiasticis negotiis, propter reverentiam: capite Concilia sacerdotum, distinctio. 17.

i *Archidiaconus.*) Pro officii mei honore & dignitate, non gravabor apponere aliquid de ejus functionis cura. Non instituitur archidiaconus, nisi fuerit diaconus: ut Urbanus papa decrevit in concilio Arvernæ celebrato, & Calliſtus, & Innocentius II. Debet enim is esse, qui prudentia & merito vitæ clarescat. Estque coadjutor episcopi in ordinatione clericorum. De hoc Isidorus Hispalensis ad Leudefredum sic inquit: *Archidiaconus imperat subdiaconis & Levitis: ad quem ista pertinent ministeria; ordinatio vestiendi altaris a Levitis, cura incensi, & sacrificii necessaria solicitudo, quis Levitarum ad populum evangelium legat, quis preces dicat, seu responsoria in dominicis diebus, aut solennitatibus decantet. Solicitudo quoque paraciarum, & ordinatio, & jurgia ad ejus pertinent curam; pro reparandis diœcesanis basilicis ipse suggerit sacerdoti; ipse inquirit paræciat cum jussione episcopi*, &c. quæ habentur distinctione 25. & adducuntur ab Innocentio III. de officio archidiaconi cap. 7. Officium etiam archidiaconorum tradidit Isidorus lib. 2. de eccles. officiis cap. 8. Subscribunt archidiaconi in conciliis voce consultiva, & decisiva: ut patet ex subscriptionibus concilii VI. Toletani. *Gudila archidiaconus Toletanus hæc gesta synodica a nobis definita subscripsi.* Rege Vvamba æra 713. & Quirico archiepiscopo Toletano. Similiter in XIII. & XV. subscribit Ubisandus archidiaconus. Cœperuntque ita subscribere archidiaconi in concilii Toletanis, a concilio Toletano VIII. & deinceps.

k *Trinam quidam, quidam simplam mersionem faciunt.*) Trina mersio cum invocatione Patris & Filii & Spiritus sancti in principio ecclesiæ celebris, & patribus in usu posita, ad fidem sanctæ & individuæ Trinitatis, unitatem, & distinctionem stabiliendam, & populos docendam. Insignis est locus Ambrosii lib. 2. de sacramentis cap. 7. *Interrogatus*, (inquit) *Credis in Deum Patrem omnipotentem? dixisti: Credo, & mersisti, hoc est, sepultus es. Iterum interrogatus es; Credis in dominum nostrum Jesum Christum, & in crucem ejus? dixisti; Credo, & mersisti; ideo & Christo es consepultus. Tertio interrogatus es; Credis in Spiritum sanctum? Credo, & tertio mersisti; ut multiplicem lapsum superioris ætatis abluerat trina confessio.* Hæc Ambrosius. Idem comprobat canon apostolorum 50. Si quis episcopus. Tertullianus lib. adversus Praxeam, cap. 26. Athan. quæst. 125. Augustinus homilia 3. apud Gratianum distinctione 4. & Hieronymus adversus Luciferian. sanctus Chrysostomus homil. 24. in Joannem. Omnes hi patres in ea sunt sententia, ut tria mersione conferendum sit baptisma. Verum in Hispania simpla mersione confertur, infundendo aquam supra caput baptizati, ex decreto Gregor. mag. lib. 1. regist. epist. 41. ad Leandrum Hispalensem: & habetur de consecr. distinctione 4. cap. de trina mersione. De hac re vide quid statuat Thomas 3. part. quæst. 66. art. 8.

l *Venerabilem diem.*) Antiquum ecclesiæ morem observa celebrandi hebdomadam sanctam in quadragesima, & prædicandæ crucis mysterium, & confitendi peccata, eaque absolvendi, accipiendi denique corpus & sanguinem Christi in die sancto & venerabili dominicæ resurrectionis. Quem morem etiam nunc catholica ecclesia sanctissime & religiosissime colit. Indeque statutum est in concillo Lateranen. cap. 21. ut omnis utriusque sexus suscipiat reverenter ad minus in pascha eucharistiæ sacramentum.

m *Benedicimus.*) In cerei novique luminis benedictione Theodorus papa 73. sub Petro, & D. Ambrosius, D. etiam Augustinus, & Petrus diaconus Cassinensis elaborarunt. Eam autem, qua nunc Romana ecclesia utitur, a D. Gregorio magno compositam, musicisque tonis ornatam ferunt.

n *Quisquis ergo sacerdotum.*) Dominicam orationem in sacrificio missæ vel publico vel privato esse dicendam Christus docuit, auctore D. Hieronymo lib. 3. adversus Pelagianos: *Sic docuit* (inquit) *Christus apostolos suos, ut quotidie in corporis illius sacrificio credentes audeant loqui: Pater noster qui es in cœlis.* Greg. lib. 7. epist. 63. *Mos fuit* (inquit) *apostolorum ad ipsam orationem dominicam immolationis hostiam consecrare.* Tertullianus idem videtur sentire, lib. de oratione cap. 9. Deinde ecclesia post consecrationem, & canonem, dominicam orationem dici præcepit, ut testatur Ambrosius de sacramentis cap. 4. Augustinus sermone de verbis domini 28.

o *Alleluja.*) De hujus vocis usu in ecclesia Romana & significatione consule D. Hieron. epist. 7. & 27. & ad Marcellam, epist. 137. & Gregorium in regist. lib. 7. indictione 2. epist. 63. Augustinus in psalmum 106. testatur, uti in ecclesia alleluja, esse antiquam ecclesiæ traditionem: & ad Januarium epist. 109. cap. 17. & latis duntaxat temporibus cani jam ab apostolico sæclo, ut in paschate; idem in epist. ad Casulanum. Erat alleluja carmen musicum rusticorum; & cum operi agresti incumberent, alleluja cantabant: inde in tonis musicis ecclesiæ usurpatum. Isidor. lib. etymol. 6. c. 19. *Alleluja duorum verborum* (inquit) *interpretatio est, hoc est, laus Dei, & est Hebraum. Significat igitur laudare Deum cum jubilo & lætitia & cantu; unde in cælo auditur, ubi omnia cantica sunt læta, & perpetuum alleluja.* Apocal. 19. Justinus martyr quæst. 50. ad orthodoxos alleluja colaudare interpretatur. Idem August. 2. de doctrina Christiana c. 10. & Theodoretus ad psal. 146. Hinc illi psalmi, qui ad laudem Dei & lætitiam animæ ordinantur, alleluiatici vocantur a divo Augustino psal. 105. Unde aliud significat alleluja, quam laus tibi domine: nam alleluja est laus Dei cum lætitia & cantico: quare certis diebus canitur, & non omni tempore, ut inquit Augustinus in psalm. 106. Quod vero alleluja non cantetur in quadragesima, Isidorus est auctor lib. 1. de eccles. offic. capite 13. ubi inquit. *Verum apud nos, secundum antiquam Hispaniarum traditionem, præter diei jejuniorum, vel quadragesimæ, omni tempore canitur alleluja.* Idem Gregorius lib. 7. epist. 63. Augustinus in enarrationibus in psalmum 118. fuse hoc argumentum prosequitur.

Cap. 11. Alleluja quamdiu in ecclesia decantatum fuerit.

Alleluja quid?

p *Laudes post apostolum.*) Laudes vocat hymnum trium puerorum, de quo infra, cap. 14. Berno abbas facit Gregorium primum auctorem hymni trium puerorum dicendi in fine missæ. Estque hymnus vox Græca laudes significans: unde illud, hymno dicto Matth. 26. quo laudes Deo decantatas post cibum significat. Hodie dicto evangelio dicitur a sacerdote, Laus tibi Christe: verum laudes more Romano, post epistolam leguntur.

Cap. 12. Canticum trium puerorum post missam dicendum.

q *Beatissimi doctores.*) Hymnos componere, & canere in ecclesia, antiquis Christianis in more fuit positum, ut testatur Philo Judæus, lib. de supplicum virtutibus. Eusebius lib. 2. histor. cap. 16. Dionysius Areopagita de divinis nominibus cap. 4. Sacratissimum corpus beatæ virginis Mariæ cum hymnis delatum scribit Nicephorus lib. 2. ca ite 22. In concilio Antiocheno ante annos mille & trecentos damnatus est Paulus Samosatenus, qui psalmos & hymnos in honorem Christi decantatos explosit & ejecit. Hoc constat apud Eusebium, lib 7. c. 24. Hilarius librum hymnorum composuit, ut auctor est Hieronymus in catalogo. Ambrosius hymnos edidit, ut auctor est Augustinus libro primo retract. capite 21. Et ipse Ambrosius hymnorum suorum meminit in oratione in Auxentium, & sanctus Bernardus in regula. Extant alii sanctorum hymnorum auctores, ut Synesius, Cyrenæus, Theophanes, Cosmas Hierosolymitanus, & alii. Thodosius junior princeps religiosissimus, cujus regia non dissimilis erat a monasterio, primo diluculo hymnos alternis recitabat. Socrates libro 7. capite 22. Nicephorus libro 14. capite 13. Berno abbas de officio missæ cap. 3. scribit hymnum angelorum, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus, a Telesphoro primum fuisse auctum, & a Symmacho completum, ecclesiæque cantandum traditum. Nicephorus libro 11. capite 16. rationem modumque hymnorum canendorum tradit ex Josepho. Dionysius Areopagita libro de divinis nominibus, capite quarto, parte secunda librum Hierothei sanctissimi hymnorum divinorum affert.

Cap. 13. Hymni antiquius in ecclesia decantati.

r *In fine psalmorum.*) De versu illo, Gloria Patri & Filio, &c. supra diximus. Verum sunt qui dicant a Flaviano Antiocheno, adjutore Chrysostomo, compositum, ut Nicephor. lib. 9. cap. 24. & 28. cap. 51. & aliter a catholicis Græcis in fine psalmorum decantari, aliter ab Arianis. Sozomenus lib. 3. cap. 20. Theodorus lib. 2. cap. 24. Nicephor. lib. 9. cap. 24. postea consilio Hieronymi in ecclesia Latina additum finibus psalmorum a Damaso, ipse refert in epistola ad Damas. Et hic mos Romanus prævaluit in ecclesia, & ita non Gloria & honor, sed Gloria Patri dicitur.

Cap. 14. Hymnus Gloria Patri & Filio, &c. a quo institutus.

s *Levitæ consecrentur.*) Levitas vocat diaconum & subdiaconum. Vid. concil. II. cap. 1. & Carthaginense III. cap. 4. & Agathen. can. 16. & 17. Arelatense III. can. 1. Wormat. cap. 69. & Siricius papa epist. 1. cap. 9. noviſſime concilium Tridentinum de ætate Levitarum statuit.

Cap. 20. Levitæ quis.

t *In conclavi suo.*) Clericos selectos, ad sanctiorem vitam adspirantes, ab episcopo assumptos, manere cum eo in clausura, paupertate, & præpositorum obedientia.

Cap. 22.

tia, & ad testimonium vitæ episcopi constat ex concilio Toletano II. cap. 1. & ex Augustino in sermone 22. de communi vita clericorum, & sermone 36. ad presbyteros. Inde ortum habuit canonicorum ordo & regula in ecclesiis cathedralibus & collegiatis. Possidonius in vita divi Augustini refert, communi mensa in conclavi cum presbyteris & clericis uti solitum Augustinum.

Canonicorum origo quæ?

u *Omnes in uno conclavi.*) Institutionem hujus seminarii clericorum primum ortam invenio in concil. Tolet. II. deinde in constit. Alexand. IV. & in primo Lateran. c. 11. demum in exactam formam redegit concil. Trident. sess. 23. cap. 1.

Cap. 24. Origo seminarii clericorum.

x *Libellum officialem.*) Sacramentorum manuale nunc appellatur : & in eo etiam decreta patrum de sacramentorum usu & ritibus contineri apparet ex concil. Mogunt. cap. 22. ubi de libro officiorum fit mentio : & duæ regulæ ex eo de clericis vagis adducuntur ; concilio Toletano octavo vocatur supplementum.

Cap. 26. Libellus officialis quis dicatur?

y *Orarium & annulum.*) Orarii meminit S. Ambrosius in oratione de obitu fratris Satyri. Orarium dicitur stola oraria apud Burch. libro 6. cap. Presbyter, & in sinistro humero a Levita gestandum ex decreto Silvestri papæ ; & in concilio Romano ab eodem coacto, cap. 6. & infra in hoc concilio capite 40. dicitur, & quod non debet Levita illud gestare coloribus aut auro ornatum. Non erat autem una eademque ratio gestandi orarium diacono & subdiacono concessa, ut ex Bracarensi primo patet, cap. 9. *Orarium*, inquit, *habeat subdiaconus & diaconus ; sed diaconus infra tunicam absconsum habeat orarium, subdiaconus superposito scapulæ utatur orario.* De eo vide Waldens. libro de sacramentis, titulo 4. cap. 29. & Hugonem, libro 2. cap. 10. quartæ partis de sacramentis. Formam ordinandi, & consecrandi episcopi, presbyteri, diaconi, & subdiaconi tradit concilium Carthaginense IV. in principio. Concilio Aurelianensi I. can. 21. dicitur : *Monacho orarium in monasterio vel zonas habere non liceat.* Est apud Gratianum 27. quæstione 1. Zonæ vocantur, quæ a Cassiano rebrachatoria appellantur, libro 1. de habitu monachorum cap. 6. Erat vero orarium solummodo his personis concessum, quibus prædicandi munus est delegatum : unde cap. 40. infra dicitur : *Orarium oportet Levitam gestare in sinistro humero, propter quod orat, id est prædicat.* Beda vero in collect. capite de septem ordinibus, orarium dicit ab oratione appellatum. *Bene etiam* (inquit) *orationibus convenit orarium, convenius vestimentum officio.* De annulo episcopi, qui in ejus consecratione datur episcopo in signum pontificalis honoris, vel signaculum secretorum, ut refert Isidorus, libro primo de eccles. offic. cap. 5. multa traduntur in ritualibus.

Cap. 28. Orarium quid?

Annulus episcopi quid significet?

z *Si episcopus.*) Concilium secundum Ancyranum can. 23. idem decernit, & eamdem pœnam statuit. Agathense can. 24. prohibet ne fiant sub nomine fictæ religionis, sanctorum sortes, aut scripturarum inspectio ; ut inde futura promittantur. Fiebant autem sortes sanctorum de ligno aut pane, ut constat ex Antisiodor. can. 4. & primo Aurelian. can. 30. in concilio Lateranensi V. sub Leone X. hujus pœna est temperata, relictaque ordinarii arbitrio.

Cap. 29. Sortilegia prohibentur.

a *Presbyteros probabiles.*) Burch. probabilis vitæ legit. Nam visitatores episcoporum debent esse viri graves, morum probitate ornati, qui non stipendio & lucro ducantur, sed potius pro caritate & gloria Christi insudent. Eorum fit mentio concil. Laodic. can. 56. Et concilium Bracarense secundum formam visitationis episcopi accurate præscribit cap. 1. & 2. & concil. Mogunt. cap. 20. & concil. Trident. in multis locis, præsertim sess. 21. cap. 8. & 22. c. 8. & sess. 24. cap. 3.

Cap. 36. Episcopi quales esse debeant.

b *In primo choro.*) Divisam esse ecclesiam in stationes & choros, patet ex concil. Turonens. II. can. 3. ubi præcipitur, ut laici secus altare, quo sancta mysteria celebrantur, inter clericos, tam ad vigilias, quam ad missas stare penitus non præsumant, sed pars illa, quæ a cancellis versus altare dividitur, choris tantum psallentium pateat clericorum : ad orandum vero & communicandum, laicis viris & feminis, sicut mos est, sancta sanctorum pateant.

Cap. 39. Ecclesia dividitur in stationes & choros.

c *Omnes clerici.*) Isidorus lib. 2. de ecclesiasticis officiis : *Omnes qui in ecclesiastici ministerii gradibus ordinati sunt, generaliter clerici nominantur.*

Cap. 41. Clerici qui?

d *Circuli coronam.*) Primus tonsuræ modum decrevit Anicetus papa in epistola decretali ad episcopos Galliæ : *Comam*, inquit, *clerici non nutriant, sed desuper caput in modum sphæræ radant.* Habetur distinctione 23. cap. prohibet, & concil. Carthag. IV. cap. 44. Isidorus lib. de eccles. offic. 2. cap. 4. tonsuram ortum habuisse a Nazaræis, & hujus exempli usum ab apostolis in ecclesiam introductum auctor est. Quod etiam concil. Aquisgran. can. 1. probat. Adverte, in Gallæcia laicos uti solitos prolixis comis. D. Hieronymus (habetur 12. quæstione 1. c. Duo sunt) sic inquit : *Coronam* (loquitur de clericis) *habent ab institutione Romana ecclesiæ, in signum regni, quod in Christo expectatur : ratio vero capitis est temporalium omnium depositio.*

Origo tonsuræ quæ?

Cap. 42.

e *Constitutio antiquorum patrum decrevit.*) Lucius papa apud Gratian. distinctione 81. Clericus. Siricius papa epist. 1. cap. 12. Nicænum concilium can. 3. Eliberit. c. 27. secundum Arelatense cap. 3. primum Carthag. c. 3. & 4. secundum Turon. c. 10. undecimum Toletan. cap. 3. & alia multa decreta patrum.

f *Pro sacrilegio legibus publicis.*) Sepulcrum dicitur, ubi corpus ossave hominis condita sunt, lib. 1. D. de religios. Habeturque locus Romanis legibus religiosus, quatenus ibi corpus humatum est. Pomponius in l. locum : De religios. & sumptibus funer. Antiqua pœna diruenti sepulcrum erat centum aureorum multa, libro tertio D. de sepulcro violato. Ulpianus in hanc libro tertio ait : *Si qui armati more latronum sepulcra diruunt, pœna capitis plecti ; si sine armis, in pœnam metalli ex divi Severi rescripto damnari.* De his vide leges Hispaniæ lib. 1. tit. 18. lib. 4. fori legum, & part. 7. tit. 9. libri 12.

Cap. 46. Sepulcrum quid?

g *Sanctimoniales sunt.*) De viduis Isidorus agit libro 2. officiorum. De velo viduarum sanctimonialium diversa tradidere antiqui patres pro temporum varietate. Gelasius papa in epistola ad episcopos per Lucaniam cap. 15. docuit, viduas non esse velandas : & fusius cap. 23. propter periculum incontinentiæ. Idem in Epaonensi concilio sub Gelasio can. 21. ubi viduæ consecratæ diaconissæ vocantur. In secunda synodo Turonica extat decretum de virginum & viduarum professione, & cælibatu, ex decreto Innocentii papæ ad Victricium episcopum Rothomagensem. Idem statuitur concilio Triburiensi sub Arnulpho imperatore cap. 25. ubi cavetur : Si vidua sponte velamen, quamvis non consecratum sibi imposuerit, & in ecclesia inter velatas oblationem Deo obtulerit, velit, nolit, sanctimoniæ habitum ulterius habere debere. Aliis decretis cavetur ne cito velentur viduæ juvenes, ut in Turonensi synodo sub Carolo magno cap. 27. & concilio Mogunt. II. cap. 26. & Vvormat. cap. 21. ibi post probationem conceditur velum. Ita etiam decretum invenio ex sententia Nicolai papæ, & habetur distinctione 27. c. Quod interrogasti, & 27. quæst. 1. cap. Vidua. Inde existimo viduas seculares Hispaniæ etiam nunc prolixum atque album velum pro capitis tegumento gestare, quasi professionis viduitatis antiquæ indicium. Professio autem illa viduarum sanctimonialium X. concil. Toletan. cap. 4. in manu sacerdotis fieri jubetur scriptis, signoque, ac subscriptione notarii : jubenturque viduæ pallio purpureo vel nigro caput contegere. Idem fere in concilio Arausicano can. 27.

Cap. 56. Velum viduarum sanctimonialium.

h *Plerique qui ex Judæis.*) Legum VVisegothorum lib. 12. tit. 3. lib. 3. de Judæis ita cavetur : *Cum veritas ipsa petere & pulsare nos doceat, prænonens quod regnum cælorum vim patitur, in nullo est dubium, quod ille indultæ gratiæ munus abhorreat, qui ad eam procedere ardenti animo non festinat. Proinde si quis Judæorum, de his scilicet qui nondum sunt baptizati, aut se baptizare distulerint, aut filios suos, vel famulos nullo modo ad sacerdotem baptizandos remiserit, vel se, suosque de baptismo subtraxerit, & vel unius anni spatium, post legem hanc editam, quispiam illorum sine gratia baptismi transierit, horum omnium transgressor, quisquis ille repertus fuerit, & centum flagella decalvatus suscipiat, & debita multetur exilii pœna. Res tamen ejus ad principis potestatem pertineant : qualiter si incorrigibilem durior eum custodierit vita, perpetuo in ejus, cui eas princeps largiri voluerit, potestate permaneant.* Hac lege primo compulsi Judæi ut baptismo obsignarentur, circumcisione rejecta, quam eis exercere rescripto Antonini Pii permissum antea fuerat, ut patet ex libro digestorum XLVIII. titulo ad legem Corneliam de sicariis, lege Circumcidere. Postea eos rex Cinthila regno suo prorsus ejecit : ut constat ex sexto concilio Toletano capite tertio. Sicut Heraclius imperator Hierosolymis : ut constat ex libro juris orientalis, ab Enemundo Bonefidio digesto, lib. 1. Quorum exemplum imitati majorum nostrorum memoria Ferdinandus & Elisabetha, vere catholici reges, ab hac colluvie Hispaniam purgavere. Egica inclementiori lege usus, eos in regno manere passus est, servitute oppressos, rebusque omnibus exutos, concil. XVII. Tolet. cap. 8. Multa alia edicta adversus Judæos a regibus Gothicis edita sunt, verum frustra ; semper enim herba noxia altius radices agit.

Cap. 59. Quas leges in Judæos tulerint VVisegothi.

i *Velut in sacrilegum.*) Leg. 17. VVisegothorum libro duodecimo, titulo tertio ita præcipitur de hac re : *Illi tamen, qui hanc eis potestatem super Christianos exercere permiserint ; si nobilis qua hoc fecerit persona extiterit, decem libras auri fisco coactas exsolvat : minima tamen vilisque persona, quinque libras auri fisco persolvendas amittant. Quod si non habuerint unde componant, centenis decalvati flagellis subjaceant.*

Cap. 65.

k *De Suinthilane.*) Suinthila præcessit Sisenando, regnavitque annos decem. Chronicon generale Hispaniæ, & Rodericus : aliter Isidorus.

Cap. 75. Suinthila regnavit annis decem.

l *Subscriptiones.*) In hoc quarto concilio Toletano subscribunt sexaginta duo episcopi, & septem per procuratores : inter hos omnes vitæ & doctrinæ merito insigniores fuerunt Isidorus Hispalensis Hispaniæ doctor, Justus Toletanus, Stephanus Emeritensis, Nonnitus Gerundensis, Conantius Palentinus, Braulio Cæsaraugustanus.

Episcoporum numerus.

m *Ego Isidorus.*) Vitam Isidori habes apud Ildefonsum Toletanum in lib. de viris illustribus, in his verbis : *Post Leandrum Hispalensem sedis provinciæ Bæticæ ca-*

Isidori Hispalensis vita.

the-

thedram tenuit, vir decore simul & ingenio pollens. Illam tantæ jucunditatis affluentem copiam in eloquendo promeruit, ut ubertas admiranda dicendi ex ea in fluporem verteret audientes. Scripsit opera eximia, & non pauca, id est, librum de genere officiorum, librum proœmiorum, librum de ortu vel obitu prophetarum, librum lamentationum, quem ipse synonyma vocitavit: libellos duos ad Florentinam sororem, contra nequitiam Judæorum, librum de natura rerum ad Sisebutum principem, librum differentiarum, librum sententiarum: collegit etiam de diversis auctoribus, quem ipse nominat, secretorum expositiones sacramentorum: quibus in unum congestis, ipse liber dicitur quæstionum. Scripsit quoque ultimo ad petitionem Braulionis Cæsaraugustani episcopi librum etymologiarum: quem cum multis annis conaretur perficere, inexpleto opere diem extremum visus est concluisse. Claruit temporibus Reccaredi, Gundemari, Sisebuti, Suinthilani, & Sisenandi regum annis fere quadraginta tenens pontificatus honorem, insignem doctrinæ sanctæ gloriam pariter & decorem: extremum diem clausit quarto Aprilis, anno domini 635.

n *Stephanus ecclesiæ Emeritensis.*) Massonæ successit Innocentius, cui Renovatus, cui Stephanus; viri omnes sanctitate perspicui, ut ex Paulo diacono ecclesiæ Emeritensis constat.

o *Justus.*) De hoc Justo sic Ildefonsus in viris illustribus: *Justus post Helladium, discipulus ejus, illique successor est; vir habitudine corporis ingenitique meritis decorus atque subtilis; ab infantia monachus, ab Helladio ad virtutem monasticæ institutionis affatim educatus pariter & institutus, in Agaliensi monasterio tertius post illum rector est factus. Extitit rector annis tribus: tempore Sisenandi obiit: qui rex post hunc die nono decimo defunctus abscessit.*

p *Nonnitus Gerundensis.*) Ildefonsus. *Nonnitus post Joannem in Gerundensi sede pontifex accessit; vir professione monachus, simplicitate perspicuus, actibus sanctus; non hominum diutina deliberatione, sed Dei per homines celeri diffinitione in pontificatum adscitus; adhærens instanter obsequiis sepulcri sancti Felicis martyris, Rexit ecclesiam Dei meritorum exemplis amplius quam verborum edictis. Hic & in corpore degens, & in sepulcro quiescens, salvationis operari virtutes: subsistit temporibus Suinthilani, & Sisenandi regum.* Nonnitus quis.

q *Conantius Palentinæ.*) De eo ita Ildefonsus: *Conantius post Murilanem ecclesiæ Palentinæ sedem adeptus est, vir tam pondere mentis, quam habitudine speciei gravis; communi eloquio facundus & gravis; officiorum ecclesiasticorum ordinibus intentus, & providus: nam melodias suis multis noviter edidit, orationum quoque libellum de omnium decenter scripsit proprietate psalmorum. Vixit in pontificatu amplius triginta annis, dignus habitus fuit ab ultimo tempore Vitterici per tempora Gundemari, Sisebuti, Suinthilani, Sisenandi, & Cinthilæ.* Conantius quis.

r *Braulio Cæsaraugustanus.*) De quo sic Ildefonsus de viris illustribus: *Braulio frater Joannis in Cæsaraugusta decedentis adeptus est locum; vir, sicut germanitate conjunctus, ita non nimium ingenio memoratus, clarus & ipse habitus canonibus, & quibusdam opusculis. Scripsit vitam Emiliani cujusdam monachi. Qui & memoriam hujus, & virtutem illius sancti viri suo tenore commendat pariter & illustrat. Habuit sacerdotium ferme viginti annis; quibus expletis clausit diem vitæ præsentis: duravit in regimine temporibus Sisenandi, Cinthilæ, Tulganis, & Cinthasvindi regum.* Braulio quis.

phanus meritensis piscopus.

ftus quis.

☞ AD CONCILUM TOLETANUM IV.

ADNOTATIO CRITICA.

k Supplem. Manfi pag. 175.

DE hoc concilio hæc animadversa in notis ad Pagium A. 633. 28. Loaisæ codex plane mendosus est, vel certe scriptor ille minus perite veterem scripturam legit, nam lapsus est non semel. Primo igitur in canonum collectione Hispanica, cujus vetustissima exemplaria duo Baluzius consuluit, leguntur interfuisse concilio huic episcopi sexaginta sex, cui episcoporum numero consonat epistola Cæsarii abbatis S. Cæciliæ in Monteferrato (quam scriptam conjicit Baluzius anno 972. circiter). Insuper pro eo quod Loaisa legit, *Nona Decembris*, in MSS. est *Nonas Decembris*. Vide Baluzium Miscellan. tom. 7. pag. 61. Postremam hanc e MSS. codicibus correctionem eo libentior admitto, quod certum annum concilii hujus detegit. Cum enim concilia die dominica indici mos ferret, & anno isto 633. Nonæ Decembris in dominicam inciderint, ab hoc pariter anno concilium removendum non esse intelligimus. Cum præsertim eundem annum designet Æra DCLXXI. quæ in inscriptione ejusdem concilii legitur. Nec moveor authoritate Roderici, qui Sisenandum, (in cujus anno tertium Concilium habitum fuit) cœpisse Æra DCLXXIII. notat; non enim scriptor ille tantæ vetustatis est, ut indubitatam fidem in re chronologica extorqueat, præsertim contra fidem veterum codicum, in quibus concilium istud Æræ DCLXXI. & tertio Sisenandi anno illigatur. Neque sinceriora concilii ejusdem Acta præ oculis habuisse scriptor ille censendus est, cum erret in assignando numero Patrum qui concilio adfuerunt, quos ad LXVIII. recenset, cum re vera LXVI. tantummodo interfuerint, ut supra demonstravimus. Ex his ergo constat Sisenandum Æra DCLXVIII. seu anno 630. vel 631. cœpisse.

ANNO CHRISTI 634.

CONCILIUM HIEROSOLYMITANUM IN QUO CONTRA MONOTHELITAS

ANNO CHRISTI 634.

Prædicata duplex in Christo voluntas, & operatio.

Ex Pagio ad An. Chr. 532. n. 7. & 9.

SOphronius vix adepto Hierosolymorum Episcopatu Concilium habuit Antistitum Palæstinæ, in quo composuit sacram illam Encyclicam mittendam de more ad Patriarchas, recitatam in sexta synodo Actione XI. in qua disertissimis Sanctorum Patrum auctoritatibus abunde prædicavit duplicem dari in Christo Voluntatem, & Operationem: *Actaque sua synodica Honorio Papæ Romano, & Sergio Constantinopolitano misit*, ut legitur in libello Synodico supra a Labbeo allato. Hujus Synodi meminit etiam Theophanes ad annum Heraclii XX. sed Joannem loco Honorii perperam scribit: *Ea tempestate*, inquit Theophanes, *Sophronius Hierosolymorum Episcopus instituitur, qui congregatis, quibus præerat episcopis, Monotheliticum dogma condemnavit, Synodicaque Acta Sergio Constantinop. & Joanni Romæ Episcopo per Epistolas transmisit.*

Cæterum Sophronius mense Majo anni 633. quo celebrata pseudo-synodus Antiochena Cyri, cuique interfuit, adhuc erat Monachus; pro-

profectus est postea ex Africa Alexandriam, indeque Constantinopolim ad Sergium, & Constantinopoli Hierosolymam rediit; ubi demum episcopus Hierosolymitanus creatus Synodum suam celebravit. Quibus peragendis cum plures menses insumi oportuisset, non ante finem anni 633. vel potius initio sequentis 634. non potuit Sophronius Synodum, de qua loquimur, coegisse.

ANNO CHRISTI 635.

CONVENTUS INCERTI LOCI IN SCOTIA,

ANNO CHRIS 635.

E quo Sanctus Aidanus in Northumbriam missus.

Rem gestam ita narrat Beda lib. 3. cap. 5. Ferunt autem, quia cum de Provincia Scotorum Rex Osvvaldus postulasset Antistitem, qui sibi suæque genti verbum fidei ministraret, missus fuerit primo alius austerioris animi vir: qui cum aliquandiu genti Anglorum prædicans nil proficeret, nec libenter a populo audiretur, redierit in patriam, atque in conventu seniorum retulerit, quia nihil prodesse docendo genti, ad quam missus erat, potuisset: eo quod essent homines indomabiles, & duræ ac barbaræ mentis. At illi, ut perhibent, tractatum magnum in concilio quid esset agendum, habere cœperunt; desiderantes quidem genti, quam petebant, salutem esse; sed non recepto, quem miserant, prædicatore dolentes. Tunc ait Aidanus, nam & ipse Concilio intererat, ad eum, de quo agebatur, sacerdotem: Videtur mihi, frater, quia durior justo indoctis auditoribus fuisti, & non eis juxta apostolicam doctrinam primo lac doctrinæ mollioris porrexisti, donec paulatim enutriti verbo Dei ad capienda perfectiora, & ad facienda sublimiora Dei præcepta sufficerent. Quo audito, omnium, qui confederant, ad ipsum ora & oculi conversi, diligenter quid diceret discutiebant, & ipsum esse dignum episcopatu, ipsum ad erudiendos incredulos, & indoctos mitti debere decernunt, qui gratia discretionis, quæ virtutum mater est, ante omnia probatur imbutus; sicque illum ordinantes ad prædicandum miserunt.

S. Osvvaldus Northumbrorum regnum capessit anno Christi 634. cumque Beda lib. 3. cap. 26. loquens de Synodo Pharensi dicat eam habitam anno Dominicæ Incarnationis 664. qui fuit annus Osvii regis XVII. Episcopatus autem Scotorum, quem gesserunt in provincia Anglorum (*idest in Northumbria*) annus tricesimus; *oportet Aidanum eodem anno 634. vel saltem sequenti 635. in Northumbriam missum. In insula Lindisfarne, quæ in mari Germanico haud procul a Northumbriæ comitatu dissidet, Osvvaldus rex locum sedis Episcopalis Aidano, qui loci solitudine & recessu delectabatur, concessit, ut scribit Beda ibid. cap. 3.*

Paglus ad A Chr. 634. 6. & 7.

ANNO CHRISTI 636.

DAGOBERTI REGIS EPISTOLA AD SULPITIUM BITURENSEM ARCHIEPISCOPUM,

ANNO CHRIST 636.

Qua petit, ut Desiderium consecret in episcopum Cadurcensem.

Domino sancto & apostolico domno patri Sulpitio, Dagobertus rex.

Ex Labbei App. tom. V.

DEO & sanctitati vestræ credimus esse compertum, qualiter fidelis noster, vere illustris, Desiderius thesaurarius, nobis adolescentiæ tempore fideliter deservivit. Nos devotissimam ac monasticam conversationem ejus habemus bene compertam. Ideo nos cognoscite taliter decrevisse, ut in civitate Caturca, ubi germanus ejus domnus Rusticus præivit, in locum ipsius, honorem episcopatus in Dei nomine debeat accipere: quia Divina inspirante potentia talis nostra devotio manet, ut eos, quos moribus ornatos, & sanctis operibus deditos perspicimus, sicut est iste fidelissimus Dei & noster Desiderius, hos ad episcopale culmen provehere debeamus: quia sic decet regiam celsitudinem, ut quos cognoscit in Dei timore conversari, & fidem catholicam integre custodire, vel evangelica præcepta, omnimodis ad pontificale officium studeat promovere. Proinde cum vos metropolitani locum scimus tenere, præsentes apices cum debito salutationis officio sanctitati vestræ studuimus destinare, petentes ut ad eum benedicendum properare debeatis, & litteras comprovinciales ad fratres vestros dirigatis, ut & illi adesse debeant, & ut canonice, & juxta apostolicam institutionem sub vestri præsentia in sancta Paschali solemnitate, pontificali benedictione debeat esse consecratus. Illud etiam ante omnia supplicamus, ut nos in sanctis, ac Deo placitis orationibus vestris Domino commendetis, & ad explendum hoc negotium nullam moram faciatis. Quod vero indicimus, manus nostræ subscriptione, ut mos est, decrevimus roborare. Data octavo * Dagoberti Regis.

* Forte 'dec anno'. Hard.

Dagobertus Rex subscripsit.

CONCILIUM [a] TOLETANUM V.

VIGINTI EPISCOPORUM,

Habitum [b] æra DCLXXIV. anno domini Cinthilæ regis I. tempore Honorii papæ I. anno redemptoris Chriſti Jeſu DCXXXVI.

Eſt provinciale.

TITULI CAPITULORUM.

I. *De conſtitutione novarum litaniarum.*
II. *De cuſtodia ſalutis regum, & defenſione prolis præſentium principum.*
III. *De reprobatione perſonarum, quæ prohibentur adipiſci regnum.*
IV. *De his, qui ſibi * regnum blandiuntur rege ſuperſtite.*
V. *De his, qui principes maledicere præſumunt.*
VI. *Ut regum fideles a ſucceſſoribus regni a rerum jure non fraudentur pro ſervitutis mercede.*
VII. *Quod in celebritate cunctorum conciliorum ſynodus Toletana, temporibus Siſenandi habita, per * pronuntiationem vocis claræ, ob cuſtodiam ſui cunctis debeat innoteſcere.*
VIII. *De indulgentia principum noxiis ſervata.*
IX. *De favore principis concilii acclamationi concceſſo.*

* regni blandiantur ſpe.

* polationem.

PRÆFATIO.

APud urbem Toletanam diverſis ex provinciis Hiſpaniæ ſacerdotes domini * in uno pacis collegio in baſilica ſanctæ confeſſoris Leocadiæ, qui conſedimus, gratiarum actiones omnipotenti domino perſolvimus, propter ſuam magnam miſericordiam; cujus nutu in hanc convenimus concordiam, & glorioſi principis noſtri * Cinthilæ regis initia, ob cujus ſalutis & felicitatis conſtantiam ſupernam imploramus clementiam; quod in medio noſtri cœtus ingreſſus cum optimatibus, & ſenioribus palatii ſui, ſupplex ſe omnium orationibus commendavit, ſuoſque fideles ita facere ſancta exhortatione coegit, atque hanc inſtitutionem, quam ex præcepto ejus, & decreto noſtro ſancimus, divina inſpiratione * præmiſit.

* in unum poſiti & colleti, *al.* qui in uno pacis oſculo.

* Anno primo dicitur in concil. Tolet. VI. cap 2.
* Cinthilanæ *al.* Suinthilæ

* promiſit.

CAPITULA.

I.

Scilicet ut in cuncto regno a Deo ſibi conceſſo ſpecialis & propria hæc religioſa omni tempore teneatur obſervantia, ut a die Iduum Decembrium [c] litaniæ triduo * uſque annua ſucceſſione peragantur, & indulgentia delictorum lacrymis impetretur. Quod ſi dies dominica interceſſerit, in ſequenti hebdomada celebrentur; ut quoniam abundante * iniquitate, & deficiente caritate, * eo uſque protelatur malitia, ut nova exerceantur facinora, nova quoque hæc ipſa ſurgat conſuetudo, quæ poſſit ante omnipotentis oculos * veſtra eſſe purgatio.

* ubique

* iniquitate efficitur,

* ut uſque quoque prolata malitia nova

* noſtra

II.

Summa autem nobis vigilantia, & grandi religionis cura providendum eſt, ut mala quæ aſſidue prohibita perpetrantur circumſpecta diſciplina eccleſiaſtica extirpentur. Non enim incaſſum ſcriptum eſt: *Peſtilenti flagellato ſtultus ſapientior erit.* Quamobrem, quoniam præponderante onere delictorum experientia pene ſemper ac ſæpe fieri diſcimus, quod magnopere vitare debemus; quodque etiam cuſtodituros nos cum divinis ſacramentis * ſpopondimus, temeritate violamus: ideoque frequenter eſt compeſcendum quod crebro invenitur tranſgreſſum. Sed ne ſuccedentes præcedentibus, ac deinde ſequentes invideant anterioribus, * ut cuncta quiete & pacate permaneant, hæc noſtri concilii communiter conſiderata defertur ſententia, ut * ſervetis quæcumque in [d] univerſali & magna ſynodo proviſa, conſcriptaque circa principum ſalutem & utilitatem ſunt. Hæc quoque adjecta cuſtodiantur, videlicet ut omni benignitate, omnique firmitate circa omnem poſteritatem principis noſtri Cinthilæ regis teneatur dilectio, & præbeatur rationabile defenſionis adminiculum: ne * rebus juſte proviſis, aut etiam parentum digna proviſione * procuratis, vel juris proprietate injuſte fraudentur, ne a quoquam cauſſæ illicite exquiſitæ lædendi eos præbeantur: ne quocumque modo in quibuslibet rebus, ſpreta dilectione, moleſtentur. Hæc enim licentia officit, & principes in ſubjectis ſuſpectos, & ſubjectos in bonis principum cupidos. Quocirca, * ne hæc promiſſa cupiditas temerentur, & ut radix omnium malorum auferatur, conteſtamur omnes præſentes, & abſentes, vel etiam futuris temporibus ſubſequentes, coram Deo & angelis ejus. Quod

Id. approbat concil. Tolet. VI cap 16.

Prov. 19. & 21.

* ſponemus, ſed rem

* & cuncta quieta & pacata

* ſervaris Tolet. IV. c 65.

* rec juſtæ proviſæ.
* procuratæ, ad juris proprietatem pertinentes injuſte fraudentur: nec a quoquam cauſſa illicite exquiſita lædendi eos præbeatur.

* ne & præmiſſa contemnantur,

ſi

si quisquam nostræ contestationi temerator extiterit, * & quacumque argumentatione odiose eos molestare, aut in * aliquot fuerit conatus lædere, sit anathema in Christianorum omnium cœtu, atque superno condemnetur judicio; sit exprobabilis omnibus catholicis, & abominabilis sanctis angelis in ministerio Dei constitutis, sit in hoc sæculo perditus, & in futuro * damnatus, qui tam rectæ provisioni noluit præbere consensum.

* atque contemptor, & quacumque
* aliquo
* condemnatus,

III.

Inexpertis & novis morbis novam decet invenire medelam. Quapropter, * quoniam inconsideratæ quorumdam mentes, & se minime capientes, quos nec origo ornat, nec virtus decorat, * passim putant licenterque ad regiæ * majestatis pervenire fastigia; hujus rei causa nostra omnium, cum invocatione divina, profertur sententia, ut qui talia meditatus fuerit, quem nec electio omnium * probat, nec Gothicæ gentis nobilitas ad hunc honoris apicem trahit, sit a consortio catholicorum privatus, & divino anathemate condemnatus.

* quoniam sunt
* qui passim
* potestatis
* præficit,

IV.

Ergo, quia & religioni inimicum, & hominibus constat esse * superstitiosum, futura illicite cogitare, & casus principum exquirere, ac sibi in posterum providere; cum scriptum sit: *Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate*, hoc decreto cernemus, ut quisquis inventus fuerit talia perquisisse, & vivente principe, in alium attendisse pro futura regni spe, aut alios in se propter id attraxisse, a conventu catholicorum excommunicationis sententia repellatur.

*perniciosum,

Act. 1.

V.

Sed & hoc pro pestilentiosis hominum * moribus, salubri * ordinatione censemus, ne quis in principem maledicta congerat. Scriptum est enim a legislatore: *Principem populi tui non maledices*. Quod si quis fecerit, excommunicatione ecclesiastica plectatur. Nam si *maledicti regnum Dei non possidebunt*, quanto magis talis ab ecclesia necessario pellitur, qui divinæ violator sententiæ invenitur.

* morbis
Vide leg. Vvisegoth. lib. 2. tit. 1 leg. 8.
* deliberatione
Exod. 22.
1. *Cor.* 6.

VI.

Simili providentia pro fidelibus regum nostra datur sententia, ut quisquis superstes principum extiterit, juste in rebus profligatis, & largitate principis acquisitis nullam debeat habere jacturam. Nam si licenter & injuste fidelium perturbentur mentes, nemo optabit * promptum ac fidele præbere obsequium, dum cuncta nutant in incertum, & in futuro * discriminis formidatur causa; sed saluti & rebus eorum principalis pietas debet præbere suffragia: exemplis enim ceteri provocantur ad fidem, cum fideles non fraudantur mercede.

Idem infra conc. Toletanum VI can. 14. Eamdem phrasim habes leg. Vvisegoth. leg. 3. tit. 2. lib. 8. Ipse quoque de donatis &

profligatis rebus faciendi quod voluerit libertatem habeat
* proprium
* discrimine

VII.

Propter malarum mentium facilitatem & memoriæ oblivionem hoc sacratissima statuit synodus, ut in omni concilio episcoporum Hispaniæ, universalis concilii decretum, quod propter principum nostrorum est salutem constitutum, peractis omnibus in synodo, publica voce debeat pronuntiari: quatenus sæpe * supplicatum auribus, vel assiduitate iniquorum mens territa corrigatur, quæ ad prævaricandum & oblivione & facilitate * producitur.

Concil. IV. Tolet. c. 3
* replicatum
* perducitur

VIII.

In his omnibus quæ præmisimus, potestatem indulgentiæ in culpis delinquentium principi reservamus; ut juxta bonitatis & pietatis suæ moderamen, ubi emendationem prospexerit mentium, veniam tribuat culparum.

IX.

His vero omnibus finem & robur subscriptione nostra facientes, gloriam, & laudem omnipotenti domino, in quantum mortalium valetudo finit, reddimus. Post hoc gratias excellentissimo, & glorioso principi nostro Cinthilæ regi peragimus, cujus ardor fidei, & studium bonæ intentionis, & unanimitatis concordiam nobis tribuit, & fiduciam caritatis. Donet ei dominus & de inimicis triumphum, & de beatitudine gaudium, custodiat eum protectione assidua, & muniat bonæ voluntatis suæ circumspectione tutissima, cujus regnum manet in sæcula sæculorum: Amen.

* SUBSCRIPTIONES.

Ego Eugenius Dei miseratione Toletanæ ecclesiæ provinciæ Carthaginensis metropolitanus episcopus his communibus decretis annuens subscripsi.

Ego * Conantius sanctæ ecclesiæ Palentinæ episcopus his * communibus decretis annuens subscripsi.

Ego Clarentius ecclesiæ Accitanæ episcopus his * communibus decretis annuens subscripsi.

Ego * Bigitinus ecclesiæ Bigastrensis episcopus similiter subscripsi.

Ego Eusebius ecclesiæ * Bastitanæ episcopus similiter subscripsi.

Ego Hilarius ecclesiæ Complutensis episcopus similiter subscripsi.

Ego Marcellus ecclesiæ Urcitanæ episcopus similiter subscripsi.

Ego Florentius ecclesiæ Setabitanæ episcopus similiter subscripsi.

* Tonantius
* omnibus
* omnibus
* Vigitanus
* Bigerrensis

Ego

Ego Braulio eccleſiæ Cæſarauguſtanæ epiſcopus ſubſcripſi.

Ego * Ola eccleſiæ Barcinonenſis epiſcopus ſimiliter ſubſcripſi.

Ego Elpidius eccleſiæ * Carcaſſonenſis epiſcopus ſimiliter ſubſcripſi.

Ego * Muſtatius eccleſiæ Valentinæ epiſcopus ſimiliter ſubſcripſi.

Ego Viaricus eccleſiæ Olyſipponenſis epiſcopus ſimiliter ſubſcripſi.

Ego Jacobus eccleſiæ Mentefanæ epiſcopus ſimiliter ſubſcripſi.

Ego Euſebius eccleſiæ Valerienſis epiſcopus ſimiliter ſubſcripſi.

Ego Serpentinus eccleſiæ Illicitanæ epiſcopus ſimiliter ſubſcripſi.

Ego Suavila eccleſiæ Oretanæ epiſcopus ſimiliter ſubſcripſi.

Ego * Amanungus eccleſiæ Aucenſis epiſcopus ſimiliter ſubſcripſi.

Ego Egila eccleſiæ Oxomenſis epiſcopus ſimiliter ſubſcripſi.

Ego Anſericus eccleſiæ * Segobienſis epiſcopus ſimiliter ſubſcripſi.

Ego Idiſclus eccleſiæ Segontienſis epiſcopus ſimiliter ſubſcripſi.

Ego Antonius eccleſiæ Dianienſis epiſcopus ſimiliter ſubſcripſi.

† Aſphalius in Chriſti nomine presbyter, agens vicem domini mei Perſeverantii, his decretis annuens ſubſcripſi.

Petrus in Chriſti nomine * decanus, agens vicem domini * mei Antonii epiſcopi, his decretis annuens ſubſcripſi.

IN NOMINE DOMINI
Flavius Cinthila rex.

CUm boni principis cura omni nitatur vigilantia providere patriæ, gentiſque ſuæ commodo, tunc potiſſimum non exiſtit infructuoſa, ſi etiam ſua induſtria placatur divina clementia. Ideoque noſtræ manſuetudinis, collectis in urbem Toletanam ex provinciis diverſis epiſcopis, adhortationis extitit inſtantia, ut tempore congruo hæc religionis per eorum ſententiam inſtitueretur obſervantia, ut a die Iduum Decembrium, quod eorum decrevit ſanctitas, litaniæ per omnes regni noſtri provincias omni debeant celebrari devotionis cura. Quocirca tam ſacratiſſimæ electioni, & omni deſiderio amplectendæ regali auctoritate faventes, & quæcumque in eadem ſynodo definita ſunt confirmantes, decrevimus, ut in triduo conſcripto, juxta quod reverendiſſimorum virorum continet decretum, ab omni anima Chriſtiana cœlorum domino humilitatis ſatisfactio dependatur: & pro facinoribus atque flagitiis, quibus quotidie graſſante diabolo irretimur, lacrymis jejuniiſque digna obſequia rependamus. Verumtamen, ut vobis certius præfatorum patrum ſententia innoteſcat, eam ſubter connecti præcipimus. Oraculis autem noſtris ſancimus, ut hi, quorum in quibuslibet rebus patriæ noſtræ invigilat cura, id eſt, optimatum, quam comitum, judicum etiam, ceterorumque ordinum præcipua ſolicitudo exiſtat, ut his diebus ab omni omnino inquietudine, vel qualibet negotiorum actione omnis conditio, ætas, & ſexus debeat vacare, ut otio ſancto mancipati aptiores erga Deum reddi poſſint, cæleſtem implorando miſericordiam conſequi. Ergo ut omnes hoc præcepto noſtro præmoneantur, ſacerdotum induſtriæ delegamus. Datum ſub die pridie Kalendas Julias, anno feliciter primo regni noſtri, Toleto.

NOTÆ GARSIÆ LOAISÆ.

a *Concilium Toletanum V.*) Conſtat fuiſſe nationale, præſertim ex ſubſcriptionibus, in quibus ſubſignat Braulio Cæſarauguſtanus, Ola Barcinonenſis, Elpidius Carcaſſonenſis, Vicarius Olyſipponenſis. Et infra concilio Toletano VI. cap. 18. dicitur: Jam quidem in antecedenti univerſali ſynodo, & cap. 2. — Concilium hoc nationale eſt.

b *Æra* DCLXXIV.) Cinthila rex, primo anno regni ſui, hoc concilium Toletanum coegit, ut in fine confirmationis dicitur, anno feliciter primo regni noſtri. Unde corrupte legitur apud Rodericum lib. 2. cap. 19. fuiſſe electum in regem Æra DCLXXIX. — Quo tempore celebratum ſit?

c *Litaniæ triduo ubique.*) De Litaniis ſupra diximus eſſe obſervandas lugubri cultu, jejunio, & ciborum delectu. Aurel. I. can. 29. Moguntin. I. cap. 32. & 33. Bracar. II. cap. 9. — Cap. 2.

d *Univerſali & magna ſynodo.*) Sic ubique vocat concilium Toletanum quartum. — Cap. 3.

e *Subſcriptiones.*) Omnes hi epiſcopi ſubſcribunt in IV. Toletano, præterquam Eugenius Toletanus, qui Juſto, Ola Barcinonenſis, qui ſucceſſit Severo, & Amanungus Aucenſis, qui ſucceſſit Stephano, & Antonius Dianienſis, Vigilinus, (ſcribe Bigilinus) Muſtacius Valentinus, [lege Muſitacius) Perſeverantius & Antonius, qui per vicarios concilio interfuere, erant, alter Caſtellonenſis, alter Segobrienſis, Eugenius Toletanus Juſto ſucceſſit in ſacerdotio Toletano, quod, ut auctor eſt Ildefonſus in ejus vita, fere undecim annos rexit, regnantibus Cinthila, Tulgano, Cindaſuindo regibus. — Epiſcopi qui & quales ſubſcripſerint?

SYNODUS CLIPPIACENSIS,

In qua S. Agilus Recbecenſi Monaſterio præficitur anno Chriſti DCXXXVI.

Hujus Synodi mentio extat in Vita S. Agili Abbatis, ſæculi 11. *Benedict. pag.* 323. *his verbis*: Proinde in epiſcopali ſynodo, quæ Kalendis Maji in Clippiaco eo anno eſt habita, B. Agilum præcellentiſſimus Rex in memorato cœnobio præfecit Abbatem. *Apud Fredegarium Scholaſticum in Chronico cap.* 78. *ad Dagoberti annum* XIV. *qui anno Chriſti* 636. *illigatur*, Dagobertus ad Clippiacum reſediſſe; *anno vero inſequenti*, VVaſcones ad Dagobertum Clippiacum veniſſe dicuntur. Agilum anno 636. Recbecenſi Monaſterio præfectum fuiſſe cenſemus.

ANNO CHRISTI 638.

CONCILIUM PARISIENSE

IN QUO CONFIRMATA

Monasterii & basilicæ S. Dionysii immunitas, anno Christi DCXXXVIII.

Ex Labbei Appendice Tom. V.

EX iisdem quas paulo ante memoravi Sirmondi schedis hujus concilii notitiam edimus ex Dagoberti litteris excerptam in hæc verba : Aigulfus abbas supplicavit, ut quod ante hos dies Compendio in generali nostro placito tractavimus, nunc in universali nostra synodo Parisiis congregata, immunitatem loci sancti Dionysii & omnium qui se sanctæ basilicæ tradere voluerunt, denuo conferremus. Itaque eximit omnes ab aliis judicibus, & basilicæ bona ubicumque sita.

Dagobertus rex subscripsi,
Palladius episcopus.
Taurinus episcopus.
Eligius episcopus.
Silvius episcopus.
Orado episcopus.
Clarus episcopus.
Gondoenus comes.
Dado obtulit.
Joannes episcopus.
Richoaldus episcopus,
Atherius episcopus.
Mommolus præfectus.

Data IV. Kal. Aug. anno X. regni nostri, Parisiis in Dei nomine feliciter.

☞ AD CONCILIUM PARISIENSE

ADNOTATIO CRITICA.

Ex Supplem. Manſi p. 475.

QUæ nos ratio suasit, ut concilium Clippiacense anno 627. ad Clippiacense anni 654. rejiceremus, eadem pariter & concilium hoc Parisiense pro immunitate Basilicæ S. Dionysii, sub Dagoberto celebratum, ut rejiciamus suadet. Chartæ enim ex qua concilium hoc deduxit Sirmondus, subscribit inter cæteros episcopus *Eligius*, quem ipsum esse Noviomensem episcopum ex eo conjicio, quod hujus nominis nullus tunc episcopus alius in Gallia sese offerat. Eligius vero nonnisi anno 640. sub Clodoveo II. in episcopale solium evectus fuit. Qui ergo fieri potuit ut anno 632. sub Dagoberto concilio celebrando inter episcopos adfuerit? Res igitur ita sese habuit. Anno 653. Landericus episcopus Parisiensis privilegium libertatis Monasterio S. Dionysii concessit, quod cum pluribus episcopis, ipsoque Eligio Noviomense in synodo forte Parisiense signavit. Hinc ea ipsa fraude qua ex synodo, seu conventu Clippiacensi anno 658. eadem de causa collecta, facta est synodus Clippiacensis anni 637. sub Dagoberto; eadem, inquam, fraude ex synodo Parisiensi anni 658. expressa est altera Parisiensis anni 638.

Nec valet si dixeris, fieri utique potuisse ut privilegium pro basilica Sancti Dionysii anno X. Dagoberti in synodo Parisiensi daretur, cui post aliquot annos Eligius episcopus renunciatus ad majorem firmitatem subscripserit. Id enim fieri quidem solebat interdum ab iis episcopis, in quorum diœcesi sita erat ecclesia, ut privilegium ab ea ex munere decessoris acceptum a successore pariter subscriberetur. Quorsum vero Eligii Noviomensis subscriptio privilegio Parisiensi ante annos aliquot lato exquiratur?

CONCILIUM TOLETANUM VI. [1]

QUINQUAGINTA DUORUM EPISCOPORUM,

Æra DCLXXVI. anno secundo Cinthilani regis, qui est Christi domini nostri DCXXXVIII. sub Honorio celebratum.

Est nationale,

TITULI CAPITULORUM.

I. *De plenitudine fidei catholicæ.*
II. *De observatione litaniarum.*
III. *De custodia fidei Judæorum.*
IV. *De damnatione clericorum per pecuniam ecclesiasticos gradus assequentium.*
V. *De stipendiis clericorum, ne a jure alienentur ecclesiarum.*
VI. *De viris ac feminis sacris propositum transgredientibus sacrum.*
VII. *De pœnitentibus transgressoribus.*
VIII. *Quod quibusdam pœnitentibus pristina reddantur conjugia.*
IX. *De professionibus & obedientia libertorum ecclesiæ.*
X. *De progenie libertorum ecclesiæ, ne eis vel * pro nutritione ab ecclesia liceat evagari.*

[1] pro nutri tradition

XI.

XI. *Ne sine accusatore legitimo quispiam condemnetur.*
XII. *De confugientibus ad hostes.*
XIII. *De honore primatum palatii.*
XIV. *De remuneratione collata fidelibus regum.*
XV. *De collatis rebus ecclesiis, ut in earum jure perdurent.*
XVI. *De incolumitate, & adhibenda dilectione regiæ proli.*
XVII. *De his qui rege superstite aut sibi aut aliis ad futurum provident regnum, & de personis quæ prohibentur ad regnum accedere.*
XVIII. *De custodia vitæ principum, & defensione præcedentium regum a sequentibus adhibenda.*
XIX. *De gratiarum actionibus, in confirmatione concilii Deo & principi datis.*

PRÆFATIO.

Convenientibus nobis Hispaniarum * Galliæque pontificibus summis orthodoxi & gloriosi Cinthilani regis salutaribus * hortamentis, atque [b] in prætorio Toletano in ecclesia sanctæ Leocadiæ * virginis debitis sedibus collocatis, sub die * quinto Idus Januarii, [1] anno præfati principis & triumphatoris in Christo secundo, [3] æra DCLXXVI.

(Margin: * Galliciæque [a] * hortamenti * absque impedimento in prætorio * martyris * sexta ... stiis 666. ... p. 6. c. 372. habet æra 659. citatque sextum pro septimo.)

CAPITULA.

I.

(Margin: Collatum cum Cod. Lucensi 124.)

Cum primum omnipotenti domino pro corona fratrum tam nnmerosa, gratiæ a nobis fuissent peractæ, nihil melius, nihilque salubrius omnium insedit animis, quam more synodi universalis, post solennia perfunctæ orationis, quod mente ruminavimus lingua narremus, & quod corde credebamus ore ructaremus, * supernæ faventes sententiæ: *Eructavit cor meum verbum bonum*, quod, juxta prophetam, fecit dominus abbreviatum super terram. Quam ob rem abundantia nostri cordis sit confessio vocis; ut fidem, quam omnium mens intrinsecus gestat, in confessione interpres lingua foras effundat. Itaque credimus & profitemur sacratissimam & omnipotentissimam Trinitatem Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum unum Deum solum, non solitarium, unius essentiæ, virtutis, potestatis, (a) uniusque naturæ; discretam inseparabiliter personis; indiscretam essentialiter substantiam deitatis, creatricem omnium creaturarum: Patrem ingenitum, increatum, fontem & originem totius divinitatis: Filium a Patre intemporaliter, & ante omnem creaturam sine initio genitum, non creatum: nam nec Pater unquam sine Filio, nec Fi-

(Margin: * superna favente sententia: Psal. 44. Isai. 10. Rom. 9.)

A lius extitit sine Patre: sed tamen Filius Deus de Patre Deo, non Pater Deus de Filio * Deo: Pater Filii, non Deus de Filio: ille autem Filius Patris, & Deus de Patre per omnia coæqualis Patri: Deus verus de Deo vero: Spiritum vero sanctum, neque genitum, neque creatum, sed de Patre Filioque procedentem, utriusque esse Spiritum: ac per hoc substantialiter unum sunt, quia & unus ab utroque procedit. In hac autem Trinitate tanta est unitas substantiæ, ut pluralitate careat, & æqualitatem teneat: nec mi-

(Margin: * Deo: Ille autem Filius Patris.)

B nor in singulis, quam in omnibus, nec major in omnibus, quam in singulis maneat personis. Ex his igitur tribus divinitatis personis solum Filium fatemur ad redemptionem humani generis, propter culparum debita, quæ per inobedientiam Adæ originaliter, & nostro libero arbitrio contraxeramus, resolvenda a secreto Patris arcanoque prodiisse, & * hominem sine peccato de sancta semper virgine Maria assumpsisse, ut idem Filius Dei Patris esset filius hominis; Deus perfectus, & homo perfectus, ut homo Deus esset unus

(Margin: * humanitatem)

C Christus naturis in duabus, in persona unus, ne quaternitas Trinitati accederet, si in Christo persona geminata esset. Ergo a Patre & Spiritu sancto inseparabiliter discretus est persona, ab homine autem assumpto, natura. Item cum eodem homine unus extat persona, cum Patre & Spiritu sancto natura: ac, sicut diximus, ex duabus naturis & una persona est dominus noster Jesus Christus, in for-

D ma divinitatis æqualis Patri, in forma servi minor Patre: hinc enim est vox ejus in psalmo: *De ventre matris meæ Deus meus es tu.* Natus itaque a Deo sine matre, natus a virgine sine patre, solum *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*: & cum tota cooperata sit Trinitas formationem suscepti hominis, (quoniam inseparabilia sunt opera Trinitatis) solus tamen accepit hominem in singularitate personæ, non in unitate divinæ naturæ, in id quod est proprium Filii, non quod commune Trinitatis. * Nam si naturam hominis

(Margin: Psal. 21. Joan. 1.)

E Deique * alteram (b) confudisset, tota Trinitas corpus assumpsisset: quoniam constat naturam Trinitatis esse unam, non tamen personam. Hic igitur dominus Jesus Christus missus a Patre, suscipiens quod non erat, nec amittens quod erat, inviolabilis de suo, mortalis de nostro, venit in hunc mundum peccatores salvos facere, & credentes justificare, faciensque mira-

(Margin: * Nam si unam nati hominis, Dei alteram confecisset personam tota * alteram in altera)

---

1 Ivo in Decreto part. 6. cap. 372. appellat istud septimum Concilium Toletanum: ut & Collectio Canonum MS. Collegii Paris. Soc. Jesu. *Hard.* 2 Isidorus, *anno primo*. Hard. 3 Isidor. *æra* 680. Hard.
(a) Luc. addit: *majestatis*. (b) Luc. inserit: *in alteram*.

mirabilia, traditus est propter delicta nostra, mortuus est propter expiationem nostram, resurrexit propter justificationem nostram, cujus livore sanati, cujus morte Deo Patri reconciliati, cujus resurrectione sumus resuscitati. Quem etiam venturum in fine expectamus sæculorum, & cum resurrectione omnium, æquissimo suo judicio redditurum justis præmia, & impiis pœnas. Ecclesiam quoque catholicam credimus, sine macula in opere, & sine ruga in fide corpus ejus esse, regnumque habituram cum capte suo omnipotente Christo Jesu, postquam hoc corruptibile induerit incorruptionem, & mortale immortalitatem, ut sit Deus omnia in omnibus. Hac fide corda purificantur, hac hæreses extirpantur: in hac omnis ecclesia collocata jam in regno cælesti, & degens in sæculo præsenti gloriatur: & non est in alia fide salus: *nec enim nomen aliud est sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.*

Cor. 15.

Act. 4.

II.

Religiosissimi principis nostri devotionem, & nostrorum consacerdotum primo anno regni sui constitutionem cum magna reverentia & veneratione suscipientes, quam constat jam in omni regno suo annua vice celebrari, placuit etiam nostra assensione firmari. Proinde universalis auctoritate censemus concilii, ut hi dies litaniarum, qui in synodo præmissa sunt instituti, eodem in tempore, quo jussi sunt excoli, * annuo recursu omni observatione habeantur celeberrimi, ut pro illis quibus nunc usque simul implicati sumus delictis, sit nostra expiatio ante oculos Dei omnipotentis

De litaniis concil. Tolet. V. cap. 1.

* anno recurso

III.

Inflexibilis [c] Judæorum perfidia deflexa tandem videtur pietate & potentia superna. Hinc enim liquet, quod * inspiramine summi Dei excellentissimus & Christianissimus princeps ardore fidei inflammatus, cum regni sui sacerdotibus prævaricationes & superstitiones eorum eradicare elegit funditus: nec sinit degere in regno suo eum, qui non sit catholicus. Ob cujus fervorem fidei, gratias omnipotenti Deo cælorum regi agimus, eo quod ejus tam illustrem creaverit animam, & sua repleverit sapientia: ipse quoque donet ei & præsentis ævi diuturnam vitam, & in futuro gloriam æternam. Illud autem provida nobis cura, & valde est decernendum vigilanti solertia, ne ejus fidei calor, & noster labor, quandoque in posteris tepefactus liquescat. Quocirca consonam cum eo corde & ore promulgamus Deo placituram sententiam, simul etiam cum suorum optimatum illustriumque virorum consensu * & deliberatione sancimus, ut quisquis succedentium temporum regni sortitus fuerit apicem, non ante conscendat regiam sedem quam inter * reliqua conditionum sacramenta pollicitus fuerit, hanc se catholicam non permissurum eos violare fidem: sed & nullatenus eorum perfidiæ favens, vel quolibet neglectu aut cupiditate illectus, tendentibus ad præcipitia infidelitatis aditum præbeat prævaricationis: sed quod magnopere nostro est tempore conquisitum, debeat illibatum perseverare in futurum. Nam incassum bonum agitur, si non ejus providetur perseverantia. Ergo postquam ordine * præmisso ad gubernacula accesserit regni, si ipse temerator hujus extiterit promissi, sit anathema, maranatha in conspectu sempiterni Dei, & pabulum efficiatur ignis æterni, * similique cum eo damnatione * perculsis, quicumque sacerdotum, vel quilibet Christianorum, ejus implicati fuerint errore. Nos etenim ita præsentia decernimus, ut præterita, quæ in universali synodo de Judæis conscripta sunt, confirmemus: quoniam quæcumque necessaria pro eorum salvatione scribi potuerunt, in eadem esse cautum scimus. Quapropter, quæ tunc decreta sunt, valitura esse censemus.

* de spiramine

* ex

* reliquas conditiones sacramento

* promisso

* simul

* perculsi,

In IV. Tol.

IV.

Sæpe * pullulantia pravitatum germina, licet sæpissime patrum justa noverimus severitate damnata, tamen quia crebris conspiciuntur denuo vigere radicibus, justitiæ acriori vigore radicitus ea amputare * sancimus. Proinde quicumque Simonis imitator, simoniacæ quoque hæresis extiterit sectator, ut ecclesiasticorum ordinum gradus non dignitate morum obtineat, sed munerum impensione conquirat, & per oblata munera capiat, quibus hunc nec rationis ordo, nec dignitas morum ulla commendet, talis inventus, sacrorum ordinum apices penitus adipisci nullo modo permittatur: sed etsi adeptus fuerit, communione privatus, cum ordinatoribus suis propriorum bonorum amissione * damnetur.

* pullulant

* sancimus, juxta quod in præteriti canonibus scriptum est anathema danti & accipienti. Proinde

* damnentur qui non pr amore Dei sed pro am bitione ho noris tonsu ram suscepis se noscuntur 13. quæst. 2. Sæpe fit. Ivo part. cap. 372. De hac re Vvambæ e lex in leg bus Vvisegoth. lib. tit. 8. l. 6.

V.

Sæpe fit ut propietati originis obsistat longinquitas temporis. Quapropter providentes decernimus, ut * quisquis clericorum, vel aliarum quarumlibet personarum, stipendium de rebus ecclesiæ cujuscumque episcopi percipit largitate, sub precariæ nomine debeat professionem scribere, ut nec per detentionem diurnam * præjudicium afferat ecclesiæ, & quæcumque

* si quis cl ricorum st pendium

que in usum perceperit, debeat utiliter laborare, ut nec res divini juris * videatur aliqua occasione negligi, & subsidium ab ecclesia, cui deserviunt, percipere possint clerici. Quod si quis eorum contempserit facere, ipse stipendio suo videbitur privari.

* retentionem al. tentionem judicium videantur

VI.

10. quæst. 3. Proclivis. Ivo part. 7. cap. 35. Burch. lib 8. cap. 16.

Proclivis est cursus ad * voluptatem, imitatrix natura vitiorum. Quamobrem quisquis virorum, vel mulierum, habitum semel induerit spontanee religiosum, aut si vir deditus ecclesiæ choro, vel femina fuerit, * ac fuit deligata puellarum monasterio, in utroque sexu prævaricator ad propositum invitus reverti cogatur: [d] ut vir detondeatur, & puella * monasterio reintegretur. Si autem quolibet patrocinio desertores permanere voluerint, sacerdotali sententia ita de Christianorum cœtu habeantur extorres, * ut nec locutio cum eis ulla sit communis. Viduæ quoque sicut universalis jam dudum statuit synodus, professionis vel habitus sui desertrices, superiori sententia condemnentur.

* voluntatem;
* aut fuerit delegata
* ad monasterium regrediatur. al in grediatur.
* ut nec locus eis ullus sit communionis. Concil. Ilium Tolet IV. cap. 56.

VII.

Quamvis priora nunquam siluerunt de * tanto facinore concilia, ratio tamen poscit, ut ea quæ frequenti prævaricatione iterantur, frequenti sententia condemnentur. Et ideo quoniam tanta existit perversitas hominum, ut hi quos sub religioso habitu pœnitentiæ professio pro peccatorum venia ad manum sacerdotis deducit, vel adduxit, iterum rediviva malitia ad vitæ pristinæ sordes revocet, hujus rei causa sancta synodus decernit, ut si qui ingenuorum utriusque sexus, sub nomine * pœnitentiæ, in habitu religioso sunt conversati, post hæc autem comam nutrientes, vel vestimenta sæcularia sumentes, ad id quod reliquerant redierunt, aut redierint, ab episcopo civitatis, in cujus territorio sunt conversi, comprehensi rursus legibus pœnitentiæ in monasteriis subdantur inviti. Quod si facere propter aliquem potestatis vigorem difficile fuerit, tunc, sicut priscorum canonum statuerunt decreta, quousque ad dimissum ordinem revertantur, * excommunicati habeantur; sed & hi qui post excommunicationem, vel interdictum, cum ipsis communicaverint. Sacerdos autem ad quem pertinere noscuntur, si eos quolibet munere, vel favore, aut negligentia admonere noluerit, & aut revertentes suscipiat, aut contemnentes de ecclesia rejiciat, simili sententia plectatur, quousque emendationis, vel damnationis eorum ab eo sententia promulgetur.

* tantis facinoribus

Id constat ex III. Tol. c. 11. Venet. can. 3 I. Turon. c. 8 Epaon. can. 23. & Aurel I. c. 13. IV. Tol. cap. 54.

* excommunicati & anathemate condemnati habeantur;

VIII.

Antiqui & sanctissimi est patris sententia papæ Leonis, ut is qui in ætate adolescentiæ positus, dum mortis formidat casum, pervenerit ad pœnitentiæ remedium; si conjugatus, & forte fuerit incontinens, ne postea adulterii incurrat lapsum, redeat ad pristinum conjugium, quousque possit adipisci temporis maturitate continentiæ statum: Quod nos sicut de viris, ita & de feminis æquo modo censemus non quidem * generaliter & legitime præceptum, sed constat a * nobis pro humana fragilitate indultum; ea dumtaxat ratione, ut si is qui pœnitentiæ non est legibus deditus, ante ab hac vita decesserit, quam ex consensu * ad continentiam eorum fuerit regressus, superstiti non liceat denuo ad uxorios transire amplexus: sin autem illius vita extiterit superstes, qui non acceperit * benedictionem pœnitentis, nubat, si se continere non potest, & * alterius consortio fruatur uxoris. Quod de utroque sexu pari modo a nobis manifestum est decrevisse: ita videlicet, ut in his omnibus sacerdotis ordinatio expectetur, ut juxta quod ætatem aptam prospexerit * continentiæ, absolutionis vel districtionis tribuat legem.

33. quæst. 2. Antiqui & sanctissimi. In epistola ad Rusticum Narbonens. episcopum, quæ est 90.

* hoc generaliter & canonica
* vobis
* alter ad continentiam erat unde fuerit
* absolutionem
* alterius
* pœnitentiæ,

IX.

c Longinquitate sæpe fit temporis, ut non pateat conditio originis. Unde jam decretum est in anteriori § * universalis concilii canone, ut professionem suam liberti ecclesiæ debeant facere, qua profiteantur se, & de familiis ecclesiæ manumissos, & ecclesiæ obsequium nunquam relicturos. Unde his quoque nos adjicimus, ut quotiens cursum vitæ sacerdos impleverit, & de hac vita migraverit, mox cum successor ejus advenerit, omnes liberti ecclesiæ, vel ab eis progeniti, chartulas suas in conspectu omnium debeant ipsi substituto pontifici publicare, & professiones suas in conspectu ecclesiæ renovare, quatenus status sui vigorem & illi obtineant, & obedientia eorum ecclesia non careat. Si autem aut scripturas libertatis suæ intra annum ordinationis novi pontificis manifestare contempserint, aut professiones suas renovare noluerint, vacuæ & inanes chartulæ ipsæ remaneant, & illi, origini suæ redditi, sint perpetuo servi.

33. quæst. 2. Longinquitate. Conc. Tol. IV. c. 69. § sic vocatur IV. Tol. concil. quia fuit plenissimum ut in V. conc. c. 2. & VI. c. 2. 3. 7. & 18. & in principio ipsius IV. concilii episcopi ajunt: Quoniam generale concilium agimus.
* universali

X.

Etenim decet ut hi, quorum parentes titulum libertatis de familis ecclesiæ perceperunt, intra ecclesiam, cui obsequium debent, causa eruditionis enutriantur. Contemptus quippe est patronorum, si ipsis neglectis, aliis ad educandum detur

pro-

progenies manumissorum. Itaque censemus, ut sine sui status præjudicio ab episcopis habeantur in doctrinæ obsequium; quatenus & illi debitum reddant famulatum, & nullum patiantur suæ ingenuitatis detrimentum. Eos vero qui aliter quam sententia nostra decrevit agere tentaverint, invitos jubemus ab episcopis ad hoc ipsum reduci. Quod si forte parentes eorum eos pontificibus suis dare contempserint, & alios sibi patronos adoptaverint, ingratorum feriantur lege libertorum.

XI.

3. quæst. 9. Dignum est ut. Burch. lib. 16. c. 5.

Dignum est ut vita *innocentium non maculetur pernicie accusantium. Ideo quisquis a quolibet criminatur, non ante accusatus supplicio dedicetur, quam accusator præsentetur, atque legum & canonum sententia exquiratur: ut si indigna ad * accusandum persona invenitur, ad ejus accusationem non judicetur, nisi ubi pro capite regiæ majestatis causa versatur.

* innocentia nulla maculetur pernicie accusatoris.

* causandum.

XII.

Pravarum audacia mentium, sæpe aut malitia cogitationum, aut causa culparum refugium appetit hostium. Unde quisquis patrator * causarum extiterit talium, * virtute se nitens defendere adversariorum, & patriæ vel genti suæ detrimenta intulerit rerum, in potestate principis ac gentis reductus (a) excommunicatus & retrusus longinquioris pœnitentiæ legibus subdatur. Quod si ipse mali sui prius reminiscens ad ecclesiam fecerit confugium, intercessu [f] sacerdotum, & reverentia loci, regia in eo pietas reservetur comitante justitia.

* culparum

* virtutem petens defendere.

XIII.

De dignitatibus Gothorum palatinis dicemus infra ad concil. Tolet. VIII.

Qui primatum dignitate, atque reverentiæ, vel gratiæ ob meritum, in palatio honorabiles habentur, his a junioribus modestus honor per omnia deferatur. Qui etiam minores a senioribus & dilectionis amplectantur affectu, & utilitatis imbuantur exemplo.

XIV.

* Præmium fraudare fidelibus.

* *forte*, quicumque fidei merito Conc. Tol. V. cap. 6. Ivo part. 16. cap. 28. Burch. lib. 15. cap. 27.

* fideles qui obsequio.

* Præmio fraudare fideles, non solum inhumanum, sed etiam existit injustum. Ideoque * cum fidei meritum tam in rebus divinis, quam in humanis non habeatur ingratum, dignum videtur, ut sacerdotali sententia consulamus fidelibus regis. Proinde, ut anno primo sereniſſimi principis nostri decrevit concilium sanctum, omnes * qui fideli obsequio & sincero servitio voluntatibus vel jussis paruerint principis, totaque intentione salutis ejus custodiam vel vigilantiam habuerint, a regni successoribus, nec a dignitate, nec a rebus pristinis, causa repellantur injusta: sed & nunc ita pro uniuscujusque utilitate principis moderentur discretione, sicut eos prospexerit necessarios esse patriæ: & sic illis impartiatur benignitas, ut * ceteris maneat gratiæ potestas: quatenus ita omnia in rebus juste * conquisitis lucrentur, ut posteris relinquendi, vel quibus voluntas eorum decreverit, conferendi spontaneo fruantur arbitrio. Ceterum si infidelis quisquam in capite regio, aut inutilis in rebus commissis præsenti piissimo domino nostro Cinthilano regi extiterit, [g] * in clementiæ ejus manu & potestatis nutu constet hujusmodi moderatio. Nefas est enim in dubium deducere ejus potestatem, cui omnium gubernatio superno constat delegata judicio. Quod si post ejus decessum quispiam repertus fuerit ejus vitæ fuisse infidelis, quidquid largitate ipsius in rebus habuit conquisitis, careat, confiscandum & fidelibus largiendum.

* ut in ceteris conquisita.

* in clementia ejus maneat potestatis, suo nutu constituenda, hujusmodi.

XV.

Quia his qui principibus digne serviunt, atque deferentibus fidele illis obsequium, constat nos optimum ministrasse suffragium, dum juste a principibus acquisita in eorum jure persistere sancimus indivulsa, æquum est maxime, ut rebus ecclesiarum Dei adhibeatur a nobis providentia opportuna: adeo ut quæcumque rerum ecclesiis Dei a principibus juste concessa sunt, vel fuerint, vel cujuscumque alterius personæ quolibet titulo illis non injuste collata sunt, vel extiterint, ita in eorum jure persistere * firma jubemus, [h] ut evelli quocumque casu vel tempore nullatenus possint. Opportunum est enim, ut sicut fidelia servitia hominum non existere censuimus ingrata, ita ecclesiis collata (quæ proprie sunt pauperum alimenta) eorum in jure pro mercede offerentium maneant inconvulsa.

* firma stabilitate.

XVI.

Ivo part. 16. cap. 29. Burch. lib. 15. c. 28.

Sicut insolentia malorum regum odiosa semper & execrabilis extitit subjectis, ita bonorum provida utilitas amabilis efficitur populis. Quocirca quis ferat, aut quis * toleranter Christianus videat regis sobolem, aut posteritatem expoliari (a) dignitatibus? Quod ne fiat, cum generalis hæc promatur de principis filiis sententia nostra, id est, de præsenti excellentissimi & glorioſissimi principis Cinthilani regis posteritate, * dentur * aperta a nobis decreta: ut ea quæ synodus præterito anno in hac ecclesia habita constituit circa omnem posteritatem ejus, universi-

* talem errantem Christianum videat, qui regiam sobolem aut posteritatem conetur expoliare rebus, aut privare dig.

* dantur

* apta Tolet. V. cap. 1.

(a) In Luc. deest *excommunicatur*.

versitas regni sui conservet, id est, ut A
præbeatur filiis ejus dilectio benigna &
firma, & tribuantur, ubi loci opportu-
nitas exhibuerit, defensionis adminicula
* ipsis. justa: ne de rebus *juste profligatis, aut
parentum dignitate procuratis, vel largi-
tate principis, aut alicujus impensis, aut
etiam proprietate debitis, fraudentur qua-
libet insidia calliditatis; neve a quoquam
lædendi eos præbeantur argumenta ma-
chinationis: quia dignum est, ut cujus
regimine habemus securitatem, ejus po- B
steritati decreto concilii impertiamus quie-
tem. Denique tanta erga nos nostri prin-
cipis extant beneficia, ut longum sit si-
gillatim ea promere lingua. Ipse enim,
auctore Deo, nobis pacem, ipse quasi
captivam reduxit caritatem, ipsius ope
quieti, ipsius sumus largitione ditati, ipse
medicamine bonitatis suæ & reis peper-
cit, & rectos sublimavit; cui si dignis
voluerimus respondere beneficiis, non
tantis extamus copiis virtutis, * quanto
* quibus tantæ voto sufficiamus. voto sufficimus voluntatis.

XVII.

Concilium Tolet. V. c. 4. Burch. lib. 15. cap. 25. Ivo part. 16. cap. 26. Quamquam in concilio anteriori, quod C
anno primo glorioſissimi principis nostri
habitum est, de hujusmodi re fuerit pro-
mulgata sententia, tamen placet * itera-
* iterata juxta quod convenit re quod convenit custodire. Itaque regis
vita constante, nullus sibi aliquo opere,
vel deliberatione, seu cujuscumque digni-
tatis laicus, seu gradus episcopatus, pres-
byterii, aut diaconii consecratus, ceteris-
que clericatus officiis deditus, regem pro-
videat contra viventis regis utilitatem, D
& procul dubio voluntatem: nullo blan-
dimento vel suasione pro eadem spe, aut
alios in se trahat, aut ipse in alium
acquiescat. Iniquum enim & valde exe-
crabile a Christianis debet haberi, futu-
ris temporibus illicita prospicere, & vi-
tæ suæ ignaros, ventura disponere. Quod
* in si quisquam jam talia iniqua deliberatio-
ne * cum quocumque est meditatus, hoc
sibi noverit esse sacerdotali moderatione
* si veniabili- ter poscit. concessum, * ut veniabiliter possit hoc
sine mora præsentis principis auribus pu-
* si autem re- tineat, & deliberatio- nis suæ. blicare: * si autem obstinata deliberatio- E
ne sua machinamenta noluerit dicere,
pessimo plectatur anathemate. Rege ve-
ro defuncto nullus tyrannica præsumptio-
ne regnum assumat; nullus sub religionis
habitu detonsus, aut turpiter decalvatus,
aut servilem originem trahens, vel ex-
tranex gentis homo, nisi genere Gothus,
& moribus dignus, provehatur ad apicem
regni. Temerator autem hujus præceptio-
nis sanctissimæ feriatur perpetuo anathe-
mate.

XVIII.

Jam quidem in antecedenti universali synodo, pro salute nostrorum principum constat esse consultum; sed libet iterare bene sancita, & digna auctoritate mu-
nire salubriter ordinata. Ideoque contes-
tamur coram Deo, & omni ordine an-
gelorum; coram prophetarum atque apo-
stolorum, vel omnium martyrum choro;
coram omni ecclesia catholica, & Chri-
stianorum cœtu, ut nemo intendat in in-
teritum regis, nemo vitam principis ne-
ce attrectet, nemo eum regni guberna-
culis privet, nemo tyrannica præsumptio-
ne apicem * regni usurpet, nemo quoli- * regis.
bet machinamento in ejus * adversitatem * adversitate
sibi conjuratorum manum associet. Quod
si in quopiam horum quisquam nostro-
rum * temerario ausu præsumptor exti- * temerare præsumpse-
terit, anathemate divino perculsus, abs- rit, anathe-
que ullo remedii loco, habeatur conde- mate
mnatus æterno judicio. Is autem qui ejus
sedem fuerit assecutus, si vult tanto ex-
piari * piaculo, quasi proprii patris ejus * periculo.
ulciscatur interitum, in cujus defensio-
nis auxilio universi regni Gothorum con-
sentiat fortitudo. Si autem * desidi cura * desidiæ
& minori zelotam funestum noluerint vin- caussa
dicare scelus, sint omnes ex hac nostra
sententia opprobrium ceteris gentibus.

XIX.

His omnibus rite dispositis, & diutur-
na collatione deliberatis, benedictionem,
gloriam & honorem invisibili omnium au-
ctori rependimus luminum Patri, & in
his conservandis ejus imploramus opem
suffragii; ut constitutionibus nostris, * ro- * robur tri-
borem tribuat suæ virtutis, fragilitatem- buat; seu virtutem
que humanam ita huic dispositioni red-
dat * efficacem, ut non judicet prævari- * salubrem
catricem. Nos igitur omnia suprascripta,
salva auctoritate priscorum canonum, sub-
scriptione nostra firmamus: & gratias agi-
mus Christianissimo & glorioſissimo *Cin- * Chlotharii
thilano principi nostro, cujus studio ad-
vocati, & instantia sumus collecti; cujus
voluntas * proba, & ordinatio extitit glo- * probata,
riosa. Donet ei dominus, ut optimo prin-
cipi, diuturnum * in sæculo præsenti * in sæculum triumphum.
triumphum, & in parte justorum perpe-
tuum regnum; felicibusque annis felix
ipse in longa felicitate fruatur, & divinæ
dexteræ protectione ubique muniatur.

SUBSCRIPTIONES.

Ego * Silva, etsi indignus ecclesiæ Narbo- * Scla al. Salva al. Selva
nensis episcopus, his constitutionibus editis sub-
scripsi.

Ego Julianus ecclesiæ Bracarensis episcopus subscripsi.

Ego

(a) *Rebus aut privari dignitatibus.*

Ego Eugenius ecclesiæ Toletanæ episcopus subscripsi.

Ego Honoratus ecclesiæ Hispalensis episcopus subscripsi.

* Placentinæ — Ego Protasius ecclesiæ * Valentinæ episcopus subscripsi.

Conantius vir celebris & ordinandis ecclesiasticis officiis intentus, in cantu ecclesiastico multa edidit. — Ego * Conantius ecclesiæ Palentinæ episcopus subscripsi.

Ego * Vigicinus ecclesiæ Bigastrensis episcopus subscripsi.

Ego Laufredus Cordubensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

* Vigitinus — Ego Acutulus ecclesiæ * Elnensis episcopus subscripsi.

* Elensis

* Ilipensis — Ego Joannes ecclesiæ * Eleplensis episcopus subscripsi.

Ego Bonifacius ecclesiæ Caurensis episcopus subscripsi.

* Eugenius — Ego * Eusebius ecclesiæ Bastitanæ episcopus subscripsi.

Ego Hilarius ecclesiæ Complutensis episcopus subscripsi.

Ego Jacobus ecclesiæ Mentesanæ episcopus subscripsi.

* Dertosanæ — Ego Joannes ecclesiæ * Dertosanæ episcopus subscripsi.

* Sisisclus — Ego * Sisusclus ecclesiæ Elborensis episcopus subscripsi.

* Aurefinæ, alias Aurienses — Ego David ecclesiæ * Aurienfinæ episcopus subscripsi.

Ego Elpidius ecclesiæ Tyrassonensis episcopus subscripsi.

* Ositensis — Ego Ordulfus ecclesiæ * Oscensis episcopus subscripsi.

Ego Fructuosus ecclesiæ Ilerdensis episcopus subscripsi.

Ego Deodatus ecclesiæ Egabrensis episcopus subscripsi.

Ego Profuturus ecclesiæ Lamicensis episcopus subscripsi.

* Arcobricenses — Ego Servusdei ecclesiæ * Calabrienfis episcopus subscripsi.

Ego Pimenius ecclesiæ Dumiensis episcopus subscripsi.

Ego Anatolius ecclesiæ Lutubensis Episcopus subscripsi.

Ego Suavilla ecclesiæ Oretanæ episcopus subscripsi.

* Iditanæ — Ego Metensius ecclesiæ * Egiditanæ episcopus subscripsi.

Ego Jovila ecclesiæ Salmaticensis episcopus subscripsi.

* leg. Ansulfus — Ego * Usibesus ecclesiæ Portugalensis episcopus subscripsi.

Ego Serpentinus ecclesiæ Illicitanæ episcopus subscripsi.

Ego Brauljo ecclesiæ Cæsaraugustanæ episcopus subscripsi.

* supra Oia — Ego * Ola ecclesiæ Barcinonensis episcopus subscripsi,

Ego Ansericus ecclesiæ Segobiensis episcopus subscripsi.

* Viaricus — Ego * Diadicus ecclesiæ Olysipponensis episcopus subscripsi.

* Guda — Ego * Buda ecclesiæ Tuccitanæ episcopus subscripsi.

Ego Anastasius ecclesiæ Tudensis episcopus subscripsi.

* Egila — Ego * Gila ecclesiæ Oxomensis episcopus subscripsi.

Ego Idisclus ecclesiæ Segontiensis episcopus subscripsi.

Ego * Ausconius ecclesiæ Lucensis episcopus subscripsi.

Ego Humanugus ecclesiæ Caurensis episcopus subscripsi.

Ego Epartius ecclesiæ Italicensis episcopus subscripsi.

* Rebutus — Ego * Renatus ecclesiæ Coimbrensis episcopus subscripsi.

Ego Tunila ecclesiæ Malacitanæ episcopus subscripsi.

Ego Justus ecclesiæ Accitanæ episcopus subscripsi.

Ego Domninus ecclesiæ Æsonensis episcopus subscripsi.

Ego Gotumarus ecclesiæ Irensis episcopus subscripsi.

Ego Farnus ecclesiæ Viscensis episcopus subscripsi.

* Guriscus — Ego * Guntiscus presbyter, agens vicem Orontii episcopi ecclesiæ Emeritensis, subscripsi.

Ego Domarius presbyter Arcavicensis ecclesiæ, agens vicem Carterii episcopi, subscripsi.

Vvamba diaconus, qui & Petrus, ecclesiæ Segobiensis, agens vicem Antonii episcopi, subscripsi.

Citionius presbyter, agens vicem Guimi episcopi ecclesiæ Calaguritanæ, subscripsi.

Severinus sanctæ ecclesiæ Valentiæ diaconus, agens vicem Nusitacii episcopi subscripsi.

Notæ Garsiæ Loaisæ.

a *Conventibus.*) Est concilium nationale, ex Hispaniæ & Galliæ * præsulibus coactum. * Narbonensis ex parte. Prætorium quid?

b *In prætorio Toletano, in ecclesia sanctæ Leocadiæ*) Prætorium villa est urbana, quæ differt a rustica elegantia, & nitore: unde partem villæ lautius ædificatam, & patrisfamilias habitationi relictam, veteribus prætorium appellatum ostendit lib. 2. De servit. rust. & Palladius lib. 1. cap. 8. Tertullianus lib. de idololatria. Svetonius in Cajo Cæsare Caligula c. 57. *In extructionibus* (inquit) *villarum & prætoriorum, omni ratione posthabita, nihil tam efficere contupiscebat, quam quod effici posse negarentur.* D. Hieronymus lib. 2. adversus Jovinianum, dolium versatile Diogenis eleganter prætorium nominat. Quapropter hic prætorium pro ipsa urbe Toleto sumitur, in qua est basilica dicata Leocadiæ, Tago flumini imposita, conciliorum altrix & mater, ut diximus in notis ad IV. concilium Toletanum.

c *Judæorum perfidia*) De professione Judæorum, & quomodo unusquisque ad fidem veniens indiculum professionis suæ scribere debeat, est in libro legum Wisegothorum 12. tit. 3. l. 14. *Ego ille abrenuntio omnibus ritibus, & observationibus sectæ.* Ponuntur ibidem & conditiones, quas jurare debent hi qui ex eis ad fidem convertuntur, lib. 15. *Juro primum per Deum patrem omnipotentem, &c.* Ad comprimendam vero perfidiam Judæorum inveteratam Innocentius IV. & Gregorius IX. & Benedictus XIII. multa decreverunt, quorum diplomata extant in archivis ecclesiæ Toletanæ, Cap. 3. Judæi qua formula fidem profiteantur & jurent.

d *Ut vir detondeatur*) Tonsuræ ecclesiasticæ usus ab apostolis fluxit, ut ait Rabanus de institutis clericorum cap. 3. *Ut hi qui divinis cultibus mancipati domino consecrantur, quasi Nazarei, id est sancti Dei crine præcisi innoventur.* Beda etiam lib. 5. de gestis Anglorum affirmat, quod beatus Petrus in memoriam dominicæ coronam similis tonsuræ gestabat in capite: & Isidorus lib. 2. de origine officior. cap. 4. *Tiara*, inquit, *apud veteres constituebatur in capite sacerdotum: hæc ex bysso confecta rotunda erat, quasi sphæra media: & hæc significatur in parte capitis tonsa.* Unde tonsura ecclesiasticis viris semper fuit peculiaris, propter honorem & significationem. Præsertim, qui monasticam vitam profitebantur, ante omnia tondebantur, ut constat ex concilio Toletano IV. cap. 55. *Non aliter* (inquit) *& hi qui detonsi a parentibus fuerint, aut sponte sua, amissis parentibus, seipsos religioni devoverunt, & postea habitum sæcularem sumpserunt, ut iidem a sacerdote comprehensi ad cultum religionis, acta prius pœnitentia, revocentur.* Idem capitulo 17 hujus concilii; *Nullus sub religionis habitu detonsus, &c.* Detondebantur etiam, quamvis in sæculo manerent, qui sub pœnitentiæ nomine habitum religionis induebant: ut constat ex cap. 7. hujus concilii, ubi dicitur: *Et ideo,* Cap. 6. Tonsuræ clericalis origo & forma quæ?

quoniam tanta exiſtit perverſitas hominum, ut bi quos ſub religioſo habitu pœnitentiæ profeſſio pro peccatorum venia ad manum ſacerdotis deduxit, vel adduxit, iterum rediviva malitia ad vitæ priſtinæ ſordes revocet, hujus rei cauſſa ſancta ſynodus decernit, ut ſi qui ingenuorum utriuſque ſexus, ſub nomine pœnitentiæ in habitu religioſo ſunt converſati, poſt hæc autem comam nutrientes, vel veſtimenta ſæcularia ſumentes, &c. De tonſura monachorum, vide quid dicat Epiphanius, hæreſi 80. adverſus Maſſalianos: *Oportet filios* (inquit) *virginis matris eccleſiæ eſſe reverendos in tonſura:* & Hieronymus ep. 48. ad Sabinianum: & Beda lib. 5. de geſtis Anglorum, & Caſſiodorus. Erat & decalvatio apud Gothos in uſu. Verum hæc publicæ atque perpetuæ infamiæ nota erat, ut patet ex multis conciliis, præſertim Toletano, & Emeritenſi, cap. 15. *Turpi decalvatione maneat emendatus:* & in legibus Wiſegothorum locus eſt inſignis, præter alia multa lib. 2. tit. 4. l. 6. *Pari ſimul ſententia & falſarii teneantur, atque inſuper, ad aliorum terrorem, cunctis flagellis, & turpiter decalvati perenni infamiæ ſubjacebunt.* Et lib. 6. tit. 5. cap. 5. *Ad perennem infamiam deformiter decalvetur.* Quin & calvitii deformitatem adeo inique Romani tulerunt, ut Svetonius ſcribat Julium Cæſarem ideo deficientem capillum revocare a vertice conſueviſſe, & ex omnibus decretis ſibi a ſenatu populoque honoribus non aliud aut recepiſſe, aut uſurpaſſe libentius, quam jus laureæ coronæ perpetuo geſtandæ. Pro maximo etiam probro idem in Gallico triumpho mœchus calvus eſt appellatus. Erat enim tonſio & excalvatio ignominioſa pœna, Chriſtianis viris & feminis pro ludibrio a Gentilibus decreta. De qua vide quæ Cæſar Baronius, vir multiplicis eruditionis, adducit 20. Septembris in martyrologio ſanctorum, explicationemque canonis 17. concilii Gangrenſis, ex Sozomeno, l. 3. cap. 13. quam ut eruditam ſequor: item quæ ſupra diverſis in locis hac de re annotavi.

Decalvatio nota infamiæ perpetuæ?

c *Comam nutrientes.*) Loquitur de publica pœnitentia & ſolenni, quæ non datur quibuſvis peccatoribus, ſed illis tantum qui publice peccaverint: unde conc. III. Arelat. can. 26. dicitur, ut qui publico crimine convicti ſunt, reipublicæ indicentur, & publicam pœnitentiam agant ſecundum canones. Primo etiam Toletano, canone 2. ſic habetur, *Pœnitentem dicimus, qui poſt baptiſmum, aut pro homicidio, aut pro diverſis criminibus, graviſſimiſque peccatis, publicam pœnitentiam egerit.* Eſt enim pœnitentia triplex: prima pro gravioribus criminibus; quæ publica & ſolennis in eccleſia dicitur: ſecunda temperatior, quæ inter peccatorem & presbyterum fit, ſecreta peccati manifeſtatione, & ſacerdotali correptione: tertia, quam pro leviſſimis & quotidianis peccatis peccator apud ſemetipſum facit. Has tres pœnitentias ponit Auguſtinus lib. de fide, & operibus verſus finem. Hujus vero pœnitentiæ ſolennis conditiones & modos ex variis conciliorum canonibus colligere licet; præcipue vero ex concilio Agathenſi cap. 15. ubi etiam diſcrimen inter ſecretam pœnitentiam, & hanc publicam, in qua deponebant comam, veſtimenta mutabant, ciliciumque induebant, manifeſte oſtenditur. Habeturque fuſe apud Gratianum, diſt. 50. cap. In capite quadrageſimæ: & in epiſt. ad Cyprianum cleri Romani. Et apud Sozomenum, lib. 6. eccleſiaſt. hiſtor. cap. 16. deſcribitur habitus & conditio pœnitentium occidentalium eccleſiarum. Hæc pœnitentia ſemel dumtaxat in eccleſia concedebatur.

Cap. 5.

Pœnitentia triplex.

& extra periculum, non quovis tempore relaxabatur, ſed in cœna domini, feria quinta ſeptimanæ ultimæ quadrageſimæ, qui pœnitentiam impleverant, per manus impoſitionem. Soter papa apud Gratianum, de conſecr. diſt. 2. cap. In cœna domini; Innocentius primus, epiſt. 1. cap. 7. Gabilonenſe Concil. cap. 4. 7. Eratque hæc publica pœnitentia infamis, clericis & ſacerdotibus interdicta. Conſule de hac re Gratianum tota diſtinctione 50.

f *Sacerdotum & reverentia loci.*) Ad immunitatem eccleſiæ ſervandam duas cauſſas affert, prima eſt interceſſio ſacerdotum, ſecunda reverentia loci. Semper fuit religioſum ad eccleſiam confugientes, pro loci cultu & obſervantia inde non abſtrahi; ut conſtat ex codice Juſtiniani, & Theodoſii, de his qui ad eccleſiam confugiunt. Quas leges laudat ſanctus Gregorius lib. 11. epiſtol. 54. ſanctus Chryſoſtomus ſermone in Eutropium, Sozomenus l. 8. c. 7. Socrates lib. 6. cap. 5. Suidas in Eutropio, Nicephorus lib. 31. cap. 4. Gratianus varia decreta Auguſtini & Gelaſii affert adverſus eos qui ad eccleſiam confugientes e templo abſtrahunt. Extantque leges Gothorum de eadem re, lib. 9. fori judicum, tit. 13.

Cap. 12. Immunitas eccleſiarum duplici de cauſſa ſervari debet.

g *In clementia ejus manu.*) Burchardus hic aliter paulo, in quo male pro, *poteſtatis*, legitur, *poſſeritatis*; & ſtatim, *fas*, pro *nefas*: in eodem eſt, *jus poteſtatis*, pro *ejus poteſtatem.*

Cap. 24.

h *Ut evelli quocumque caſu vel tempore nullatenus poſſint.*) Quantum piaculum ſit, res a fidelibus ſincera fide eccleſiis datas ab eis auferri ac diſtrahi, multa hoc tempore extant doctiſſimorum virorum ſcripta, quæ brevitatis cauſſa prudens omitto: unum tantum ſubjiciam, quod in conſtitutionibus orientalibus ſcriptum invenio l. 1. Nicephorum Phocam donationes monaſteriis ac templis relictas prorſus aboleviſſe, lege etiam lata, ne eccleſiæ immobilibus locupletarentur bonis; cauſſatus epiſcopos male prodigere ea quæ pauperibus darentur, militibus interim deficientibus. Cujus temerariam hanc impietatiſque plenam legem Porphyrogeneta dominus Baſilius junior alia lege lata ſuſtulit, quam dignam quæ hic apponeretur exiſtimavi: *Imperium noſtrum,* (inquit) *quod a Deo profectum eſt, cum & a monachis, quorum pietas & virtus eſt teſtata, & a multis aliis, legem dr Dei eccleſiis & ſanctis domibus, vel potius contra Dei eccleſias & ſanctas eorum domus a domino Nicephoro, qui imperium invaſit, conditam, præſentium malorum cauſſam fuiſſe, & radicem, & univerſalis hujus ſubverſionis & confuſionis (ut quæ ad injuriam & contumeliam non ſolum eccleſiarum, & ſanctarum domorum, ſed etiam ipſius Dei facta ſit) intellexiſſet, & maxime cum id re ipſa expertum eſſet, (ex quo enim hæc lex eſt obſervata, nihil boni penitus in hodiernum uſque diem vitæ noſtræ occurrit, ſed contra nullum penitus calamitatis genus defuit) ſtatuit per præſentem auream bullam, ut lex prædicta ab hoc præſenti die ceſſet, & deinceps infirma & irrita permaneat, & locum habeant & in uſu ſint quæ de Dei eccleſiis & ſanctis & religioſis domibus facta ſunt leges.*

Cap. 15. Sacrilegium graviſſimum eſt peccatum.

Ex verſione * Eimundi Bonæfidei.

* Enemundi Bonifidii.

i *Ego Braulio.*) Qui & Braulius dicitur. De eo Rodericus Toletanus libro ſecundo, capite decimonono, ſic inquit: *Huic ſynodo Braulio Cæſaraugustanus epiſcopus præ ceteris illuſtris effulſit atque piam doctrinam Chriſtianis mentibus decenter infudit; cujus & opuſcula nunc uſque eccleſia veneratur, &c.*

ANNO CHRISTI 639.

CONCILIABULUM CONSTANTINOPOLITANUM,

ANNO CHRISTI 639.

In quo Ecteſis Heraclii confirmatur.

Ex Pagio ad An. Ch. 639. n. 9.

PYrrhus, ubi Epiſcopatum Conſtantinopolitanum adeptus eſt, collegit Conciliabulum Conſtantinopoli, *& ea quæ a Sergio & Cyro Phaſiano decreta fuerant corroboravit*, inquit Auctor libelli Synodici ſupra allatus a Labbeo. Imo ipſemet Pyrrhus in fine dialogi cum S. Maximo habiti innuit, ſe ad confirmandam Ecthesim Synodum illam hæreticam celebraſſe. Cum enim Maximus conſuluiſſet, ut anathemate percuterentur Monothelitica dogmata, reſpondit Pyrrhus: *At ſi hoc fiit, reperientur cum his ejecti Sergius, & Synodus, me Patriarcha, habita. Max. Subit me admiratio, quomodo ſynodum vocas, quæ non eſt habita, ut leges & canones Synodici, & jura Eccleſiaſtica jubent: nec enim epiſtola Encyclica ex conſenſu Patriarcharum edita eſt, neque locus, neque dies conveniendi decretus*, & cetera infra legenda. Hujus Conciliabuli aliqua fragmenta exhibet Concilium Lateranenſe Secret. III. ubi inter alia hæc ex illo referuntur a Pyrrho ſcripta: *Curavimus, Deo donante, & ad eos qui abſentes ſunt, apud nos geſta* (ſcilicet ecteſis confirmationem) *cum encyclica noſtra deſtinare epiſtola, quatenus & eorum unuſquiſque per ſuam ſimiliter ſubſcriptionem eidem orthodoxæ prædicationi conſentiat, & ſuam per ſubſcriptionem præcedentibus conjungat mentem.* Referuntur etiam ibidem Secret. IV. quæ Pyrrhus pro Cyro excuſans ſcripſiſſet: & poſtea ſubditur: *Ergo hanc Ecthesem Sergius & Pyrrhus per propria monumenta confirmantes, quatenus multo amplius dogmatum ſuorum viciſſim oſtendant ubique omnibus deſtructionem, ut noſtis, hæc allocuti ſunt*, & reliqua infra ſub Martino Papa.

VITA SEVERINI PAPÆ.

Dantur variantes ex Cod. Luc. 490.

[a] SEverinus, natione Romanus, ex patre Abieno, [b] sedit menses duos, dies quatuor. Hujus temporibus devastatum est episcopium Lateranense a Mauricio chartulario, & Isacio patricio & exarcho Italiæ, cum adhuc electus esset domnus Severinus. Sed antequam veniret Isacius, Mauricius dolo ductus adversus ecclesiam Dei, contilio inito cum quibusdam perversis hominibus, incitaverunt exercitum Romanum, dicentes; quia quid prodest, quod tantæ pecuniæ congregatæ sunt in episcopio Lateranensi ab Honorio papa, & miles iste nihil exinde subventus habet, quando & rogæ vestræ quas domnus imperator vobis per vices mandavit, (*a*) ubi sunt a sancto viro reconditæ. His auditis exarserunt omnes adversus ecclesiam Dei, & venerunt omnes a minimo concitati, omnes armati, qui inventi sunt in civitate Romana, a puero usque ad senem, in episcopio suprascripto Lateranensi, & non potuerunt manu militari introire, quia restiterunt ei qui erant cum sanctissimo domno Severino. Tunc videns hoc Mauricius, quia nihil potuerunt facere, dolo ductus fecit ibi exercitum residere, intra episcopium Lateranense, (*b*) & fuerunt ibi dies tres. Post triduum autem introivit Mauricius cum judicibus qui inventi sunt cum ipso in consilio, & * sigillaverunt omne vestiarium ecclesiæ seu cymbilia episcopii, quæ diversi Christianissimi imperatores, seu patricii, & consules, pro redemptione animarum suarum beato Petro apostolo reliquerant, ut pauperibus singulis temporibus pro * alimonia erogarentur, seu propter redemptionem captivorum. Et postmodum misit Mauricius epistolas suas ad Isacium patricium Ravennam, de hoc quod actum est, quomodo ipse cum exercitu sigillasset omne vestiarium episcopii. Et quia sine aliqua læsione omnem substantiam sæpedictam potuissent deprædari. Cumque hæc verius cognovisset Isacius, venit in civitatem Romanam, & misit omnes [c] primates ecclesiæ singulos per singulas civitates in exilium, ut non fuisset qui ei resistere debuisset de clero. Et post dies aliquantos ingressus est Isacius patricius in episcopium Lateranense, & fuit ibi per dies octo, usque dum (*c*) omnes substantiam illam deprædarentur. Eodem tempore direxit exinde ex * parte ex substantia ipsa in civitatem regiam ad Heraclium imperatorem. Postmodum ordinatus est sanctissimus Severinus; & reversus est Isacius Ravennam. Hic renovavit * absidam beati Petri apostoli ex musivo quod dirutum erat. Hic dilexit clerum, & omnibus * donum augmentavit. Fuit autem sanctus, benignus super omnes homines, amator pauperum, largus, & mitissimus. Fecit autem episcopos per diversa loca numero (*d*) quatuor. Hic * dimisit omni clero rogam integram. Qui etiam sepultus est ad beatum Petrum apostolum sub die IV. Nonas Augusti, & cessavit episcopatus menses quatuor, dies 29

* ibi

* intrantes sub specie pacis sigil. *forte* Clymelia

* eleemosyna

* ipsa substantia partem quamdam

* apsidem

* donis, *vel* bonis

* divisit

NOTÆ SEVERINI BINII.

[a] *Severinus.*) Post obitum Honorii Severinus natione Romanus consensu totius cleri factus est Pontifex: confirmationem electionis tyrannice fieri solitam, ab Heraclio fortasse nullam impetravit, ideo quod ecthesin illam sive expositionem fidei, quam sub nomine Heraclii imperatoris Sergius Constantinopolitanus episcopus ad suam de una voluntate & operatione Christi sententiam stabiliendam promulgaverat, & a Severino pontifice Romano probari expetiverat, ille non modo non instar synodi Alexandrinæ eam probaverit, sed potius diro anathemate percusserit *Secret. 3. concilii Lateranensis sub Martino.* Tunc evenisse illud, quod de episcopo Lateranensi spoliato, de primatibus ecclesiæ, id est, cardinalibus per Isacium Italiæ exarchum relegatis narrat Anastasius, valde est credibile. Post hæc immaniter in pontificem & ecclesiam jussu Heraclii commissa, vir sanctissimus a ministris imperatoris gravibus molestiis & afflictionibus exagitatus non diu superstes fuit. Beda lib. 2. cap. 19. auctore scribitur Scotos ad Severinum cum legatione quadam literas misisse, quibus eum de erroribus in paschatis celebratione corrigendis admonuerunt: sed cum ille ante eorum adventum diem obiisset, una cum clero Romano Joannem electum tantum, nondum autem confirmatum papam, eas aperuisse, iisque de paschate catholico more celebrando, & revivíscente Pelagiana hæresi diligenter cavenda respondisse. Extat apud Bedam hujus epistolæ fragmentum, quod infra suo loco sub Joanne excudi mandavimus. Post ecthesin publicatam & in synodo confirmatam moritur Sergius Constantinopolitanus episcopus, anno sedis 30. Subrogatur ei in sede & hæresi Monothelitarum propaganda successor Pyrrhus Chrysopolitanus monachus & presbyter, qui scripta ad Joannem IV. epistola, teste Agathone, ipsum in hæresin pellicere conatus fuit. Sarraceni potiuntur regno Persarum hoc tempore quo Heraclius Constantinopoli fidem catholicam impugnat.

Severinus quando pontificatum adeptus?

Severinus ecthesin Heraclii damnat.

Obitus Severini

Res gestæ sub Severino.

[b] *Sedit menses.*) Baronius anno 639. num. 3. ait Anastasium Severino tribuere menses II. & dies 4. Ad prædictum annum domini, qui cum indictione 12. coincidit, Severinum pervenisse, ex eo patet, quod ecthesin Heraclii indictione 12. promulgatam, (ut videre est in concil. Rom. secret. 3.) ipse damnaverit, & anathemati subjecerit. Eumdem non esse prætergressum hunc annum, colligere possumus ex synodo Romana, quam prædicta acta synodalia a Joanne pontifice & successore Severini collectam fuisse testantur.

Quamdiu sederit?

[c] *Primates ecclesiæ.*) Intellige presbyteros & cardinales diaconos, qui dignitate & auctoritate reliquos antecellunt.

ADMONITIO JAC. SIRMONDI S. J.

IN SEQUENS OPUSCULUM.

Quæ sequitur ex alia S. Maximi epistola commemoratio de sedis apostolicæ legatis, qui Græcos scito responso eluserunt, cum Romani pontificis consecrationem suspensam diutius tenerent, de iis legatis accipienda est, qui Severino post Honorii obitum electo Constantinopolim ejus caussa missi sunt anno Christi DCXXXIX. quo ipso anno ecthesis, de qua hic sermo, ab Heraclio imperatore promulgata est, & sedes apostolica, nondum ordinato Severino, vidua fuit. Itaque cum Joanne ac Theodoro anterior fuerit Severinus, ordinem temporum, quem in ceteris fere observat, hoc loco neglectum ab Anastasio dici necesse est. Severinus porro missam ad Isaacium exarchum, sibique Romæ oblatam ecthesin constanter repudiavit, ut testatur Martinus papa sub finem secret. III. synodi Romanæ.

COM

(*a*) *Ibi.* (*b*) *Et fecerunt.* (*c*) *Omnem substantiam illam deprædarent.*
(*d*) IX.

COMMEMORATIO QUID LEGATI ROMANI CONSTANTINOPOLI GESSERINT.

Ex epiſtola ſancti Maximi ſcripta ad abbatem Thalaſſium.

IN his & hujuſmodi eſſe te, pater, ſciens, & ſola quæ illius ſunt præ omnibus in generatione noſtra omni ſtudio procurare cognoſcens: oportere ratus ſum virtutem innoteſcere tibi eorum, quæ modo ab urbe mihi feliciſſima ſcripta ſunt a quibuſdam reverendis viris, & tecum ex toto corde diligentibus Deum, cauſſa dogmatum catholicæ ſanctæ ac apoſtolicæ ipſius eccleſiæ. Significaverunt enim quod multi hujus rei gratia & prolixa quædam in ea facta ſit motio, id eſt, in regia urbe a ſacratis illius eccleſiaſticis viris: & prius quidem, ſed præcipue per idem tempus, quando illic miſſos in cauſſa promotionis papæ cum delatis decretis apocriſiarios ſuſceperunt. Tunc enim, tunc poſt plurimos ſermones, quos ad eos cauſſa conſecrationis moverunt, noviſſime ad effectum ejus, atque ad ipſius deſiderii completionem, protulerunt eis dogmaticam chartam nunc ab eis expoſitam, aſſerentes, non aliter vobis in capitulo, pro quo tantum tranſigentes navigium huc veniſtis, favorem præſtabimus, niſi prius vos ſuaſuros ei qui ſacroſanctus eſt profiteamini, huic chartæ ſubſcribere, & dogmatibus quæ in ea continentur exceptis dilationibus conſentire. At illi earum quæ prætendebantur ſibi virtute comperta, & quod hac pro cauſſa tanto tempore manere viduam eccleſiarum principem, matrem & urbem coegiſſent, hanc profecto per hujuſmodi ſuum volentes obtinere commentum. Dum ſcilicet uſque ad eam quoque irrationabiliter extendendam fore novitatem propriam putaverint, ut id pro quo ſtudebant aſſequerentur, tranquille rationem proſecuti ſunt, & quaſi condeſcendentes dixerunt: Nos quidem ſuper hoc auctoritatem præbere non poſſumus, miniſterium quippe nobis eſt creditum; non profeſſionem faciendi præceptum. Illud autem vobis certum reddimus, quod referamus omnia quæ a vobis prætenta ſunt, & chartam ipſam oſtendamus ei qui confecrandus eſt, & ſi judicaverit hanc bene habere, rogabimus annotare huic propriam ſubſcriptionem. Nunc autem ne velitis inſperate propterea nobis impedimento fieri, & vim inferre protelando, & nos hic retinendo. Neque enim eſt qui cuilibet, maximeque in cauſſa fidei, vim poſſit inferre. In hac enim & nimis infirmus fortis valde conſiſtit, & valde mitis bellator ſummus invenitur; verboque divino confortans animam, maximis etiam invectionibus magis durus quam diſſolutus quodammodo reperitur. Quanto magis Romanorum eccleſiæ & clero, quæ ab olim hucuſque utpote ſenior cunctarum quæ ſub ſole ſunt eccleſiarum, omnibus præeſt. Hoc certe canonice tam a conciliis & apoſtolis, quam ab horum ſummo principatu conſecuta, & in ſortem adepta, nullis omnino propter pontificatus provectionem ſcriptis, aut ſynodicarum editionibus chartarum ſubjecta, ſicut etiam in his omnes ex æquo ei ſecundum jus ſacerdotale ſubjecti conſiſtunt. Hæc itaque cum taliter nihil reveriti, ſed cum omni ſacra decentique fiducia ſtabiles illi & firmæ revera & immobilis petræ miniſtri, maximæ videlicet & apoſtolicæ, quæ illic eſt, eccleſiæ, ad regiæ urbis clericos diſputaſſent, hos ſedaſſe apparuerunt, & ut humiliter ac modeſte ſentirent prudenter egerunt, ſinceritatem & orthodoxiam propriæ fidei ab ipſo eis initio cognitam facientes. Illi autem ipſorum admirantes pietatem, hujuſmodi factum duxerunt merito recompenſandum, & a prætendenda charta ceſſantes, juſſionem in effectum ob epiſcopatum ſe ſuo producere ſtudio promiſerunt. Quam factam accipientes Deo amabiles apocriſiarii gratulantes remearunt ad propria. Hujus autem chartæ, divinitus honorate pater, exemplar & mihi quoque tranſmiſſum eſt. Expoſita vero ab eis fuerat cauſſa tacendarum in Chriſto Deo, id eſt, in ſubſtantiis ejus, ex quibus videlicet, & in quibus eſt & creditur, naturalium operationum; & ne de cetero in eo ſive una ſive duæ penitus prædicarentur. Fatebatur autem ſolummodo confitendum eſſe, ex uno eodemque Dei verbo incarnato Deo decibilia & humana proceſſiſſe, & in unum eundemque referenda.

ECTHESIS HERACLII IMPERATORIS.

EXpoſitio orthodoxæ fidei facta a Deo conſervando noſtro domino principe Heraclio, &c. * *Extat Græce nunc primum ex MS. C. Barberino Roma miſſo, ac latine edita in ſecret. 3. Concil. Lateran. ſub Martino papa.*

Hanc ecthesin ſub nomine Heraclii promulgavit Sergius, ut patet ex quodam edicto Heraclii, de quo infra in notis ad vitam Theodori papæ.

[a] CONCILIABULUM CONSTANTINOPOLITANUM, QUO PER SERGIUM

Epiſcopum Conſtantinopolitanum præcedens ecthesis Heraclii confirmata fuit. anno domini DCXXXIX. (1) ſub pontificatu Severini papæ.

ACTA SYNODALIA.

Infra ſub Martino Papa.

SAncta Synodus congregata dilectiſſimorum conſacerdotum noſtrorum, &c. *in concilio Lateranenſi ſub Martino papa in tertio ſecretario.*

NOTÆ SEVERINI BINII.

a *Conciliabulum.*) Poſt promulgatam ecthesin Heraclii, Sergius Conſtantinopolitanus patriarcha ſynodum indixit, in qua allegata expoſitio fidei probata, retenta & ſtabilita fuit. Severinus pontifex, ut idem faceret a Sergio rogatus, impiam & fraudulentam expoſitionem

Sergius ſynodali decreto ecthesin confirmat

(1) Sergius obiit Indictione XII. ut ait Nicephorus in hiſt. quæ indictio initium ſumpſit a Kalend. Septemb. anni Chriſti 638. Cum vero Pyrrhus ei ſucceſſerit menſe Januario anni Chriſti 639. ut probat Pagius, neceſſe eſt Heraclii Ecthesim fuiſſe confirmatam a pſeudo-ſynodo Sergii anno 638. ad finem vergente ante Sergii obitum.

tionem fidei, simul cum actis synodalibus hujus conciliabuli, usque ad sanguinem & vitæ internecionem impugnavit, prout diximus supra in notis ad vitam Severini. De hac synodo agens sanctus Maximus abbas & martyr in disputatione cum Pyrrho, hæc ait: *Subit me admiratio, quomodo synodum voces, quæ non est habita, ut leges & canones synodici & jura ecclesiastica jubent. Nec enim epistola encyclica ex consensu patriarcharum edicta est, neque locus neque dies conveniendi decretus, &c.* De quibus plura in disputationem Maximi infra.

ANNO CHRISTI 640.

CONCILIUM ROMANUM

ANNO CHRISTI 640.

IN QUO HERACLII ECTHESIS

A Severino Pontifice damnata.

Ex Pagio ad An. Ch. 639. n. 6. & seqq.

SEverinum Romanum Pontificem, dum viveret, Ecthesim damnasse, liquet ex libro Diurno Romanorum Pontificum, in quo cap. 3. tit. 6. recitatur Professio fidei, quæ a Romano Pontifice emitti solita erat ante sextam synodum generalem. In ea enim fidei professione dicitur: *Profitemur etiam cuncta decreta Pontificum Apostolicæ sedis, idest sanctæ recordationis Severini, Joannis, Theodori, atque Martini custodire: qui adversus novas quæstiones in urbe Regia exortas, & pro propria doctrina cuncta zizaniorum scandala amputasse noscuntur, profitentes, juxta duarum naturarum motum, ita & duas naturales operationes, & quæcumque damnaverunt, sub anathemate damnamus: quæque susceperunt, suscipimus, & tota fidei integritate veneramur.* Baronius ad an. 639. n. 3. Combefisius in hist. hæres. Monothel. Disput. 1. 6. 12. aliique existimant, Severinum non congregasse synodum adversus Monothelitas, quod breviori tempore ab adepto Pontificatu vixerit, ideoque Joannem IV. proscriptæ & reprobatæ synodice hujus hæreseos gloriam primum retulisse: Severinum vero eam tantum vehementer detestatum esse. Verum non viderant illi citatam fidei professionem, ex qua synodum a Severino, ut jure publico in Ecthesim decerneret, coactam esse colligitur. Cum enim promitterent Pontifices Romani se decreta a Severino, Joanne, ac Theodoro adversus Monothelitas edita servaturos, manifestum est, ea in aliquo Concilio condita fuisse. Neque obstat breve temporis intervallum, quo Severinus sedit, cum Joannes IV. ejus successor, qui die 24. Decembris anni 640. Pontifex Romanus creatus, ante mortem Heraclii, quæ die XI. Februarii anni 641. contigit, Monothelitas synodice confoderit.

Verba, quæ Baronius n. 4. ex tertio Secretario Lateranensi in medium affert, ut ostendat Severinum hæresim hanc detestatum esse, cum laudato loco Professionis fidei collata, id in synodo factum fuisse demonstrant. Ait enim ibidem S. Martinus, postquam locutus est de Severino Papa: *Ceciderunt a sua spe* (Cyrus & Monothelitæ, qui Ecthesim ad Severinum miserant) *mentiti contra caput proprium. Nec enim suscepta est omnino, aut admissa secundum vanam eorum spem; magis autem condemnata est, & anathematizata ab Apostolica auctoritate, huc transmissa pessimæ & præsumptæ novitatis eorum Ecthesis.* Verum quidem est, Garnerium in notis ad laudatam fidei Professionem autumare Severinum Decretum edidisse, quo eam hæresim condemnaret, & anathematizaret; Joannem vero, Theodorum, atque Martinum conventum episcoporum adversus eandem coegisse. Verum frustra recurritur ad distinctionem, ubi nulla in fidei Professione exprimitur. Ac denique frustra dicitur, Theophanem meminisse tantum synodorum a Joanne, Theodoro, & Martino Pontificibus Romanis congregatarum; cum Anastasius synodi a Joanne IV. celebratæ nullam mentionem faciat, & argumentum negativum nullo alio suffultum nullius sit ponderis.

VITA, EPISTOLÆ, ET DECRETA

JOANNIS PAPÆ IV.

Dantur variantes ex Cod. Luc. 490.

JOannes natione Dalmata, ex patre Venantio scholastico, [b] sedit annum unum, menses 9. (*a*) dies 18. Hic temporibus suis misit per omnem Dalmatiam, seu Istriam, multas pecunias per sanctissimum & fidelissimum Martinum abbatem, propter redemptionem captivorum, qui deprædati erant a † gentibus. Eodem tempore fecit ecclesiam beatis martyribus Venantio, Anastasio, Mauro, & aliis multis martyribus. Quorum reliquiæ de Dalmatia & Istria adduci præceperat, & recondidit eas in ecclesia suprascripta juxta fontem Lateranensem juxta oratorium beati Joannis * evangelistæ, quam ornavit, & diversa dona obtulit. Fecit, ubi supra, arcus argenteos duos, qui pensant singuli libras 15. simul & alia vasa argentea multa. Fecit autem ordinationes duas per mensem Decembrem, presbyteros (*b*) 18. diaconos 5. episcopos per diversa loca numero 18. Hic dimisit omni clero rogam integram. Qui etiam sepultus est ad B. Petrum apostolum, sub die IV. Idus Octobris, & cessavit episcopatus mensem unum, dies 13.

* dies 6.

† Slavos intelligit.

* Baptistæ,

Notæ Severini Binii.

a *Joannes.*) Anno domini 639. subrogatus est Severino pontifici Joannes ejus nominis IV. constans & imperterritus orthodoxæ fidei propugnator; qui minis exarchorum nihil cedens, exiliis cardinalium parum motus, *collecto episcoporum concilio*, inquit Theophanes, *Monotheliturum hæresim anathematizavit*, ut Honorium pontificem prædecessorem ab illa calumnia hæreticorum liberaret & defenderet, qua Pyrrhus aliique orientales episcopi Monothelitæ illum erroris sui consortem & sectarium fuisse jactitabant; ideo quod in prima sua Epistola ad

Joanne IV. quando pontifex factus est.

Honorius contra Monothelitas a Joanne defenditur.

Ser-

(*a*) *Dies XVIII. deest.* (*b*) *XVIIII.*

Sergium Constantinopolitanum episcopum de simplici & duplici operatione silentium indicenti consensisset: in altera unam dumtaxat voluntatem in Christo professus esset, ut hanc, inquam, calumniam beatissimo pontifici calumniose objectam diluceret, summa industria procuravit, ut scriptor ille, qui Honorio pontifici ab epistolis fuerat, dictasque ad Sergium episcopum literas scripserat, earumdem verum & germanum sensum interpretaretur, & ad imperatorem transmitteret. Quod cum ille jussu beati Joannis papæ IV. fideliter perstitisset, sensumque legitimum verborum Honorii protulisset, omnem sinistram hæreseos suspicionem de Honorio evacuavit. Testis hujus veritatis est Maximus in supradicta disputatione, qua cum Pyrrhus interrogasset: *Quid de Honorio ad respondendum habes, qui aperte antecessori meo* (in epistola secunda ad Sergium) *unam voluntatem domini nostri Jesu Christi esse tradidit?* Maximus respondit: *Quis fuit fide & auctoritate dignus epistolæ ejus interpres; is qui eam ex persona sancti Honorii scripsit adhuc superstes, & qui totum occidentem cum aliis virtutibus, tum pietatis dogmatibus illustravit, an hi qui Constantinopoli, quæ ex corde erant, loquebantur?* Cumque Pyrrhus respondisset, *Ille qui hanc scripsit?* Maximus dixit: *Is igitur cum ad divum Constantinum imperatorem rursus ex persona Joannis papæ de hac epistola scriberet, dixit: Unam voluntatem diximus in Domino, non divinitatis ejus & humanitatis, sed humanitatis solius. Cum enim Sergius scripsisset, quod quidam duas voluntates in Christo contrarias dicerent, rescripsimus Christum non duas voluntates contrarias habuisse, carnis inquam & spiritus, sicut nos habemus post peccatum, sed unam tantum, quæ naturaliter humanitatem ejus signabat. Hoc autem ita esse, argumentum evidens est, nominasse membrorum & carnis; quæ quidem in divinitate non licet intelligere*, &c. Cum sancti Maximi per Africanas provincias Romam proficiscentis hortatu, de Monothelitarum hæresi monitos & instructos Africanos antistites adduxisset, ut conciliis ibidem celebraris hæresim illam condemnarent, Heraclius imperator ad tollendam, quam ipse etiam incurrerat, hæreseos infamiam, novo promulgato edicto profitetur, ecthesim illam suam non esse, sed a Sergio conscriptam, suique nominis subscriptione firmatam, petitione Sergii dumtaxat promulgatam esse. De hoc edicto in actis sancti Maximi subjungitur: *Hoc jussum fecit ad Joannem papam, qui damnarat ecthesim in iis, quatum ad Pyrrhum scripta sunt.* Tempore Joannis papæ, Heraclius fortissimis imperatoribus fortasse præferendus, si non gloriam suam hæresi maculasset, infelici exitu mortuus est, postquam annis triginta & uno imperium tenuisset. Eadem infelicitas ad posteros ejusdem est propagata. Nam qui cum ipso regnaverat multis annis, ipsique successit Constantinus, post obitum patris vix quatuor menses imperii absolvit. Heracleonem filium Martinæ Augustæ, huic Constantino subrogatum, senatus post sex menses ab imperio deposuit, ideo quod Martina Augusta procurante, & Pyrrho Constantinopolitano episcopo adjuvante, Constantinus veneno propinato e vita sublatus esse crederetur. Martinam linguæ abscissione punitam, cum filio nasi mutilatione mulctato, idem senatus in exilium perpetuum ejecit, filioque Constantini, quem Theophanes Constantem nominat, imperium contulit.

b *Sedit annum* 1. *menses* 9. *dies* 18.) Duodecimo Octobris defunctus, anno uno, mensibus novem & sex tantum diebus sedisse potuit.

Heraclius auctorem ecthesis prodit.

Obitus Heraclii.

Quis Heraclii successor.

Quamdiu sederit.

* EPISTOLA I. JOANNIS PAPÆ IV.

ET CLERI ROMANI, AD EPISCOPOS

& presbyteros Scotiæ.

De paschate more catholico celebrando, & revivisente Pelagiana hæresi diligenter cavenda.

Dilectissimis & sanctissimis Thomiano, Columbano, Chromano, Dimano & Bathano episcopis, Chromano, Hermannoque, Laustrano, Stellano & Segiano presbyteris, Sarano ceterisque doctoribus seu abbatibus Scotis, Hilarius archipresbyter, & servans locum sanctæ sedis apostolicæ, Joannes diaconus & in Dei nomine electus, item Joannes primicerius & servans locum sanctæ sedis apostolicæ, & Joannes servus Dei, consiliarius ejusdem apostolicæ sedis.

Extat apud Bedam lib. II. Hist. Ang. c. 19.

Queruntur Angli suscitatam hæresim de paschate, & illam Pelagii.

SCripta quæ perlatores ad sanctæ memoriæ Severinum papam adduxerunt, eo de hac luce migrante, reciproca responsa ad ea quæ postulata fuerant siluerunt. Quibus reseratis, ne diu tantæ quæstionis caligo indiscussa remaneret, reperimus quosdam provinciæ vestræ contra orthodoxam fidem novam ex veteri hæresim renovare conantes, pascha nostrum in quo immolatus est Christus nebulosa caligine refutantes, & quartadecima luna cum Hebræis celebrare nitentes. Quo epistolæ principio manifeste declaratur, & nuperrime temporibus illis hanc apud eos hæresim exortam, & non totam eorum gentem, sed quosdam ex eis hac fuisse implicitos. Exposita autem ratione paschalis observantiæ, ita de Pelagianis in eadem epistola subdunt: & hoc quoque cognovimus, quod virus Pelagianæ hæreseos apud vos denuo reviviscit, quod omnino hortamur, ut a vestris mentibus hujusmodi venenatum superstitionis facinus auferatur. Nam qualiter ipsa quoque execranda hæresis damnata est, latere vos non debet: quia non solum per istos ducentos annos abolita est, sed & quotidie a nobis perpetuo anathemate sepulta damnatur: & hortamur, ne quorum arma combusta sunt, apud vos eorum cineres suscitentur. Nam quis non execretur superbum eorum conamen & impium, dicentium, posse sine peccato hominem existere ex propria voluntate, & non ex gratia Dei? Et primum quidem blasphemia & stultiloquium est dicere, esse hominem sine peccato: quod omnino non potest, nisi unus mediator Dei & hominum homo Christus Jesus, qui sine peccato est conceptus & partus. Nam ceteri homines cum peccato originali nascentes, testimonium prævaricationis Adæ (etiam sine peccato actuali existentes) portare noscuntur, secundum prophetam dicentem: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.* Damnantur ambæ. *Psal. 50.*

JACOBI SIRMONDI ADMONITIO

AD LECTOREM

de sequentibus epistolis.

Joannis IV. papæ apologia pro Honorio, cum ad Constantinum imperatorem scripta sit, quem mensibus tantum quatuor post Heraclii patris obitum regnasse Græcorum annuales produnt, consequens est ut anno Christi DCXLI. quo ex vita excessisse dicitur Heraclius, scriptam fuisse intelligamus. Scribendæ occasio nata ex Pyrrho patriarcha, & aliis Monothelitis, qui Honorii ad Sergium Pyrrhi decessorem epistola abutebantur, quasi ipsorum hæresi faveret: quam Joannes recto atque orthodoxo sensu dictatam probat. Hujus apologiæ testimonio usus est sanctus Maximus confessor in disputatione sua cum Pyrrho, quæ paucis post annis in Africa secuta est. Honorii vero ad Sergium literæ, quarum nomine insimulabatur, in sexta synodo actione 12. recitantur.

Joannis epistolæ subdita sunt excerpta quædam ex tribus epistolis Maximi ejusdem. Ac de prioribus quidem duabus, quarum in altera, quæ ad Marinum presbyterum scripta est, Honorii quoque ad Sergium epistolam defendit, in altera ad Petrum illustrem Honorio itidem & Sophronio contra Pyrrhum patrocinatur, cur earum hoc loco, injecta sit mentio, perspicua res est, de tertia, non item: quo enim referri debeat, incertum est.

II. AD CONSTANTINUM IMPERAT.

FILIUM HERACLII.

Apologia pro Honorio papa,

Propter unam in Christo voluntatem, cujus aiunt eum calumniatores mentionem fecisse.

Ex collectaneis Anastasii bibliothecarii

DOminus, qui dixit de tenebris lucem splendescere, qui eripuit nos de potestate tenebra-

1 Jacobo Sirmondo primum editis anno 1620.

brarum in admirabile lumen ſuum, lumen veritatis, & veritas luminis, in quo complacuit omnem plenitudinem divinitatis habitare, & per eum reconciliare omnia, in ipſo pacificans per ſanguinem crucis ejus, ſive quæ in cælis ſunt, ſive quæ in terris, propter eminentem magnitudinem divitiarum bonitatis ſuæ in faciem eccleſiæ ſuæ reſpiciens, veſtram præcognitam ſibi & prædeſtinatam benignitatem ad fidei nunc integritatem vocare dignatus eſt: ita ut omni fallaci caligine procul amota, per vos victricem faciat veritatem. Quantum enim ex diverſis ſuggeſtionibus, quæ ad nos catervatim venerunt quinimo & ex ipſo quoque auditu didicimus, omnes occidentales partes ſcandalizatæ turbantur, fratre noſtro Pyrrho patriarcha per literas ſuas huc atque illuc tranſmiſſas nova quædam & præter regulam fidei prædicante: & ad proprium ſenſum quaſi ſanctæ memoriæ Honorium papam deceſſorem noſtrum attrahere feſtinante, quod a mente catholici patris erat penitus alienum. Igitur ut veſtra benignitas cauſſam totam rei diſcere poſſit, ſubtiliſſima veritate quæ ante brevis intercapedinem temporis geſta ſunt enarrabo. Sergius reverendæ memoriæ patriarcha prædicto ſanctæ recordationis Romanæ urbis pontifici ſignificavit, quod quidam in redemptore noſtro domino Jeſu Chriſto duas contrarias dicerent voluntates: quo præfatus papa comperto, reſcripſit ei, quia ſalvator noſter ſicut eſſet monadicus unus, ita & valde mirabiliter ſuper omne genus hominum conceptus, & natus eſſet. Et ſancta quoque ipſius incarnata diſpenſatione docebat, quia redemptor noſter ſicut eſſet Deus perfectus, ita eſſet & homo perfectus: ut quam primus homo per prævaricationem amiſit, ſine aliquo peccato natus primæ imaginis nobilem originem renovaret. Natus ergo eſt ſecundus Adam nullum habens naſcendo vel cum hominibus converſando peccatum: etenim Verbum caro factum in ſimilitudine carnis peccati, omnia noſtra ſuſcepit, nullum reatus vitium ferens ex traduce prævaricationis exortum. Similitudinem ergo intelligimus, non carnis ejus, ſed peccati. Etenim carnem dominus veram ſuſcepit ex intemerata & beata virgine Dei genitrice, conſubſtantialis nobis effectus. Ergo ſimilitudinem carnis peccati ſanctus dicit apoſtolus: quam ſimilem nobis peccatoribus ſine peccato cum anima rationali ſuſcepit: & idcirco unam voluntatem ſecundum primam formationem Adæ naturalem humanitatis ſuæ dominus noſter Jeſus Chriſtus habere dignatus eſt, non duas contrarias, quemadmodum nunc nos habere dignoſcimur, qui de peccato ſumus Adæ geniti: quoniam corruptibilis per tranſgreſſionem primus homo effectus, & creatori ſuo ſubdi contemnens, ſenſit carnem, quæ prius erat ſibi ſubjecta, nihilo minus repugnantem, & peccato ſuo totum genus humanum fecit obnoxium, ſicut dicit apoſtolus: *Regnavit mors ab Adam uſque ad Moyſem, etiam in eos qui non peccaverunt in ſimilitudinem prævaricationis Adæ.* Quapropter & nos qui per prævaricationem & peccatum illius naſcimur, duas contrarias habere voluntates dignoſcimur: duas autem dico, mentis & carnis invicem reluctantes, ſicut idem beatus docet apoſtolus: *Caro concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem. Hæc autem invicem adverſantur, ut non quæcumque vultis, illa faciatis.* Et hoc omne humanum patitur genus ſub peccato conſtitutum, quoniam nemo eſt mundus ab hoc peccato prævaricationis, nec infans, ſicut ſcriptum eſt, cujus eſt unius diei vita ſuper terram. Et quemadmodum Spiritus ſanctus per David ait: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in delictis peperit me mater mea. Sicut enim in Adam omnes peccaverunt*, ſecundum apoſtolum, *ita in Chriſto omnes juſtificabuntur. Et ſicut per unum hominem peccatores conſtituti ſunt multi, ita & per unum hominem juſti conſtituentur multi.* Ergo unus & ſolus eſt ſine peccato mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus, qui in mortuis liber conceptus & natus eſt. In diſpenſatione itaque ſanctæ carnis ſuæ duas nunquam habuit contrarias voluntates, nec repugnavit voluntati mentis ejus voluntas carnis ipſius: Neque enim habuit quodcunque peccatum qui venit dimittere peccatum mundi, quemadmodum & ipſe dixit: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* & alias taliter ait: *Venit princeps mundi hujus, & in me invenit nihil.* Unde ſcientes, quod nullum in eo, cum naſceretur & converſaretur, eſſet omnino peccatum, decenter dicimus, & veraciter confitemur, unam voluntatem in ſanctæ ipſius diſpenſationis humanitate, & non duas contrarias mentis & carnis prædicamus, ſecundum quod quidam hæretici velut in puro homine delirare noſcuntur.

Rom. 5.

Galat. 5.

Pſal. 50.

1. Cor. 15.

Rom. 5.

Joan. 8.

Joan. 14.

Secundum hunc igitur modum jam dictus deceſſor noſter prænominato Sergio patriarchæ percontanti ſcripſiſſe dignoſcitur, quia in ſalvatore noſtro duæ voluntates contrariæ, id eſt, in membris ipſius, penitus non conſiſtunt, quoniam nihil vitii traxit ex prævaricatione primi hominis. In nobis enim, non in eo, coaptatur quod ſcriptum eſt: *Scio enim quia non habitat in me*, id eſt in carne mea, *bonum*. Et iterum: *Non quod volo bonum hoc ago, ſed quod nolo malum hoc facio. Si autem quod nolo malum illud facio, non jam ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum*: & poſt hæc: *Video enim aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis*. Hinc ergo hæ duæ contrariæ voluntates mentis & carnis, quas apoſtolus docet, in noſtro nequaquam ſalvatore fuerunt, eo quod hic luctaminis ſtimulus ex prævaricatione protoplaſti ſumpſit initium: quoniam a redemptore noſtro natura ſuſcepta eſt, non criminis culpa. Sed ne quis nonnunquam minus intelligens reprehendat, quamobrem de humana tantum natura, & non etiam de divina natura docere ſciatur: etenim Chriſtus in duabus naturis in una perſona unitis cognoſcitur, adoratur, & colitur Deus & homo perfectus. Debet qui ſuper hoc ambigit ſcire, quoniam ad hoc facta eſt reſponſio ad jam dicti patriarchæ interrogationem. Præterea & hoc fieri ſolet, ut ſcilicet ubi eſt vulnus, ibi medicinale occurrat auxilium. Nam & B. Apoſtolus hoc ſæpe feciſſe dignoſcitur, ſe ſecundum auditorum conſuetudinem præparans: & aliquando quidem de ſuprema natura docens, de humana penitus tacet, aliquando vero de humana diſpenſatione diſputans, myſterium divinitatis ejus non tangit. Etenim ipſe hic quidem de divina natura ait: *Chriſtus Dei virtus, & Dei ſapientia:* alibi autem de incarnatione ejus ita dixit: *Quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus, & quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus.* Sapientia autem & ſtultitia, virtus & infirmitas, contrariæ ad invicem abſque dubietate ponuntur. Ergo ne contraria ſibimet docet beatus apoſtolus? abſit: ſed audientibus ſemet configurat ſapienter, ſecundum tempus docens, ut provida nutrix parvulis quidem lac præbens, perfectis

1. Cor. 1.

Ibidem.

Rom. 7.

Ibidem.

Ibidem.

fectis autem ſolidum tribuens cibum. Quid ergo eſt quod ait: *Quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus; & quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus?* Hoc totum capitulum de diſpenſatione Chriſti, non de ſuperna natura illius docere videtur: volens oſtendere, quia Deus homo factus animam habuit & corpus humanum, quod ſtultum aſſerit & infirmum. Sapientia enim humana divinæ collata ſtultitia eſt: fortitudo vero carnis cum Dei virtute comparata, infirmitas eſt. Quia profecto condita humana ſapientia cum conditrice ſapientia comparata, ſtultitia eſt. Igitur connectentes utraque, & Chriſtum Dei virtutem & Dei ſapientiam ſecundum divinitatem, naturam divinitatis ejus confitemur: & ſecundum ejus ſanctæ carnis diſpenſationem, quod ſtultum & quod infirmum eſt Dei, naturam humanitatis veraciter prædicamus, quoniam hoc infirmum & ſtultum, fortius & ſapientius eſt omnibus hominibus. Omnes enim homines, ſicut etiam ſuperius dictum eſt, ſub peccato prævaricationis naſcuntur: dominus autem noſter Jeſus Chriſtus abſque peccato exiſtens, & nullum ſecum vitium ferens vetuſtatis, non ſolum fortior, ſed & ſapientior eſt omnibus hominibus, quamvis infirmum noſtrum & ſtultum ſola miſericordia ſuſcipere ſit dignatus. Qui vero ex peccato primi hominis nati ſunt, filii iræ ac tenebrarum a ſanctæ ſcripturæ magiſterio nominantur. At vero Chriſtus, cum lux vera ſit, ſedentes in tenebris & umbra mortis illuminare dignatus eſt. Quid enim doceat apoſtolus ſcribens ad Epheſios audiamus: *Et vos*, inquit, *cum mortui eſſetis delictis & peccatis veſtris, in quibus aliquando ambulaſtis ſecundum ſæculum mundi hujus, ſecundum principem poteſtatis aeris ſpiritus, qui nunc operatur in filios diffidentiæ, in quibus & nos quando converſati ſumus in deſideriis carnis, facientes voluntates carnis & cogitationum, & eramus natura filii iræ, ſicut & ceteri.* Ecce iſtæ ſut duæ voluntates contrariæ, mentis ſcilicet & carnis, quæ in ſalvatore noſtro modis omnibus non fuere. Nos has ex peccato progenitoris Adæ, qui & ſe, & omne humanum genus obnoxium fecit, habere dignoſcimur, ut aliquando quidem carnis aculeus menti reſiſtere appareat, aliquando vero voluntas mentis voluntati carnis contradicere ſatagat; ut taliter cum apoſtolo gementes confiteamur: *Mente quidem ſervio legi Dei, carne vero legi peccati.* Dominus autem noſter unam voluntatem humanitatis naturalem ſuſcipere dignatus eſt, quam in propria carne poteſtative ut omnium dominus circumferebat, eo quod omnia ſerviant Deo; nullum profecto habens vel afferens ex prævaricatione peccatum, quoniam ſolus ſine peccato & crimine prævaricationis eſt natus.

Prædictus ergo deceſſor meus docens de myſterio incarnationis Chriſti dicebat, non fuiſſe in eo, ſicut in nobis peccatoribus, mentis, & carnis contrarias voluntates: quod quidam ad proprium ſenſum convertentes, divinitatis ejus & humanitatis unam eum voluntatem docuiſſe ſuſpicati ſunt; quod veritati omnimodis eſt contrarium. Verumtamen vellem, ut interrogati reſponderent, ſecundum quam naturam dicant Chriſti Dei unam voluntatem. Si ſecundum divinam tantum, de humanitate ipſius quid reſpondebunt? quoniam & homo perfectus eſt, ut non cum Manichæo condemnetur. Porro ſi ſecundum humanitatem Chriſti dixerint, quod hæc voluntas Deus eſſet perfectus, obſervent ne ſorte cum Photino & Ebione judicentur. Jam vero ſi ex utraque natura unam voluntatem eſſe dixerint, non ſolum naturales voluntates, ſed & ipſas naturas confundent; ut nec hoc, nec illud, id eſt divina & humana, intelligi poſſit. Sicut enim utraſque naturas in adunatione unius Chriſti, ut impius Neſtorius, non partimur; ita differentiam naturarum penitus non negamus, ſed neque confundimus, quoniam utraſque naturas cum adunatione unius perſonæ Chriſti Dei inenarrabili conſonantia confitemur. Quia enim unam voluntatem dicunt divinitatis Chriſti & humanitatis, & unam ſimul operationem; quid aliud, niſi quia & unam naturam Chriſti Dei ſecundum Eutichianam & Severianam diviſionem operari noſcuntur? Denique orthodoxi patres, qui in toto mundo claruerunt, ſicut utraſque naturas, ita & voluntates ac operationes Chriſti docere concordi prædicatione monſtrantur. Comperimus autem, quod charta quædam mandata ſit, in qua ſacerdotes ſubſcribere coacti ſunt contra tomum beatæ memoriæ papæ Leonis & Calchedonenſium ſynodum: in qua charta quædam ſint per novitatem compoſita, quæ dogma eccleſiaſticum refutare omnino dignoſcitur. Inſpiret ergo divina clementia Chriſtianiſſimæ pietati veſtræ, & cum ſuis cuſtodes immaculatæ fidei noſtræ, vos ad compunctionem incitet, quo eos, qui novis ſunt adinventibus corrumpendi, imperatoriis ſanctionibus arceatis, & prædictam chartam, quæ in ſcandalum properat fidei, & locis publicis eſt ſuſpenſa, præcipiatis depoſitam ſcindi: omnes enim qui in occidentalibus partibus hoc audierunt, ſed & populi qui ſunt regiæ veſtræ urbis, cognita prædictæ chartæ concinnatione, corde perculſi ſunt. Erit enim per auctoritatem veſtram & apoſtolicam perfectionem prædicta charta, quæ contra Chalcedonenſem ſynodum eſt compoſita, nunc & in omni tempore otioſa, & cunctis virtutibus irrita. Perfectio vero fidei quemadmodum uſque in præſens reſulſit, oramus, ut & per vos, ſicut etiam per piæ memoriæ Conſtantinum, divino auxilio in robore ſuo permaneat. Propter quod, Chriſtianiſſimi, & Chriſti fidei cuſtodes, donate hoc munus in primordiis veſtris eccleſiæ matri veſtræ, cujus eſtis poſt Deum opitulatores, ut fidem ſponſi ejus ſerpentina calliditas non audeat violare. Hoc in primordiis ſalutare ſacrificium afferte domino Deo noſtro, & ab ejus eccleſia omnis novitatis nebulam radio pietatis veſtræ diſpergite, quatenus dominus Deus noſter vicaria ope omnes, quæ contra vos ſunt, conterat nationes, quæque pacem & inexpugnabilem Deum repellunt. Quatenus vobis ea quæ ſunt Dei curantibus, Deus quæ veſtra ſunt benignus dignetur perficere. Propter quod etiam mentis inclinato genu tota mecum eccleſia ſupplicat, ut ab integritate immaculatæ fidei noſtræ, quam ſancti apoſtoli nobis tradiderunt, & ſanctiſſimi patres doctrinis luculentiſſimis conſignavere, novæ confuſionis turbinem amovere dignetur. Quatenus Deus & dominus noſter, cujus fides immaculata cuſtoditur, miſericordias ſuas merito vobis & copioſiſſime largiatur, qui eſt omnipotens & dominus ſempiternus. Creator omnium ad veſtrum benigne reſpiciat imperium, & gentes, quæ in ſua feritate confidunt, inexpugnabili ſuo potentatu proſternat

Epheſ. 2.

Rom. 7.

☞ JOANNI IV. EPISTOLA

Joannes IV.

Bulcredo Regi Saxonum.

Ex Ivone p. VII Cap. 130.

QUoniam ſicut audivimus, fornicationis in vobis peccatum maxime regnat: eo quod ſanctimoniales, & Deo jam devotas fæminas, atque de propria conſanguinitate homines regni veſtri ultra Sancti Gregorii ſtatutum novello tunc populo neceſſario mandatum, uxores ducere præſumant: quod nimirum ſcelus graveque delictum, his Apoſtolatus noſtri literis, omnes qui ſub jure veſtro exiſtunt, tam laicos, quam clericos, amodo, & deinceps cavere, ac propriam de factis pœnitentiam dignam peragere, & ultra talia nunquam committere monemus, hortamur, atque præcipimus. Quod ſi vobis hoc impium emendare fortaſſe grave videtur, pro quo talia ſuſtinetis adverſa, noſtræ paternitati veſtris innoteſcite literis, ut Apoſtolicæ ſedis eos, qui tali nefando operi enerviter ſubjacent, corripiamus, & modis omnibus aggravemus decretis.

DIFFLORATIO EX EPISTOLA S. MAX.

AD MARINUM PRESBYTERUM,

Apologiam inter cetera pro Honorio facientis.

Edidit idem Sirmondus an. 1629.

HOnorium etiam Romanum papam non diffiteri reor naturaliter in Chriſto voluntatum dualitatem, in epiſtola quam ſcripſit ad Sergium, eo quod unam dixerit voluntatem; ſed potius confiteri, & hanc fortaſſis etiam conſtabilire. Nam hoc non in reprobationem dixit humanæ ſalvatoris & naturalis voluntatis: ſed quod nullatenus conceptionem ejus, quæ fuit ſine ſemine, vel incorruptam nativitatem præceſſerit voluntas carnis, vel cogitatio vitioſa. Sola namque voluntas divina atque paterna, per Filium unigenitum per ſemet operantem propriam incarnationem, ſanctique Spiritus conventionem hanc operata eſt: & quod hunc ſenſum ſectetur hinc eſt manifeſtum. Cum enim dixiſſet, quia propter ineffabilem unitatem humanæ ac divinæ naturæ, & Deus dicitur pati, & humanitas de cælo cum humanitate deſcendiſſe: & hoc modo oſtendiſſet eorum quæ naturaliter inſunt utrique naturæ unius Chriſti & Dei Filii per commutationem ſummam redditionem, ſubinfert: Unde, inquiens, & unam voluntatem fatemur domini Jeſu Chriſti, quomodo ait: Quia profecto a divinitate aſſumpta eſt, natura noſtra, non culpa, id eſt non a peccato, propemodum cum magno effatus Athanaſio, qui hæc contra Apollinarium impium ſcribit: Natus eſt ex muliere, de prima plaſmatione hominis formam ſibi erigens in oſtenſione carnis abſque carnalibus voluntatibus, & humanis cogitationibus in imagine novitatis. Voluntas enim ſola divinitatis eſt, quoniam natura tota divinitatis eſt. Denique Verbi propter nos ſecundum carnem nativitatis ſuper nos progreſſio facta eſt. Non enim carnis vitioſa præceſſit voluntas vel cogitatio, ſicut in nobis aſpicitur, propter generis deſiderium, quod a deceptione primi parentis obtinuit: ſed voluntas divinitatis ſola per Filium, qui ſecundum beneplacitum Patris, & cooperationem Spiritus ſancti, propriam, ut dixi, per ſe operatus eſt incorporationem, gerens in ſe, & per ſe noviter inventum naturæ modum nativitatis, & ſine ſemine ſuam ipſius patrans conceptionem ex ſancta Dei genitrice ſemperque virgine Maria. Hac ergo ineffabili nativitatis ejus inſpecta ratione, ille quidem voluntatem ſolam in eo divinitatis dixit, hic vero voluntatem unam domini noſtri Jeſu Chriſti. Quia profecto, inquit, a divinitate aſſumpta eſt natura noſtra, non culpa, abſque carnalibus voluntatibus, & humanis cogitationibus, ut ſacratiſſimus Athanaſius ait. Non tamen perhibuit eum tamquam hominem, quia eſt quoque natura Deus, non habere humanam voluntatem & naturalem, quemadmodum & divinam atque paternam. Idipſum autem etiam in ſubſequentibus innuit, aſſerens, ſine peccato conceptus eſt de Spiritu ſancto, & ſancta immaculata ſemperque virgine Dei genitrice Maria, & ſine contagione ex ea ſecundum carnem natus eſt. Divinam quoque ſcripturam in laudem & vituperationem profert carnis memoriam facere: non aliam, abſit, natura & ſubſtantia domini carnem, quam noſtram commonens intelligendam qui etiam hanc ſciebat aſſumptam ex noſtra ſubſtantia, id eſt ex congenitæ nobis ſemper virginis & Dei matris ſanctis viſceribus: ſed alienam a vitio, & nullatenus legem prævaricationis habentem, ſicut nos, in membris repugnantem ſpiritus legi. Non enim aſſumpta eſt, ait, a ſalvatore caro a peccato corrupta, quæ repugnaret legi mentis ejus. Cujus enim ſementationem, quæ per peccatum efficitur, non præceſſit generationis lex, hujus omnino nec in membris eſt, ſed lex divinæ juſtitiæ ad imaginationem nobis oſtenſa, & eam quoque, quæ ex prævaricatione naturæ illata eſt, perfecte demolitur. Venit enim ſine peccato quærere & ſalvare quod perierat, id eſt naturam humani generis quæ peccaverat. Alia enim lex in membris ejus, aut voluntas diverſa vel adverſa non fuit in ſalvatore. Hinc oſtendit, non quod non habuerit humanam voluntatem & naturalem, (non enim hoc dixiſſe videtur) ſed quod ſicut homo neque ſecundum corpus per membra quamlibet habeat præter naturæ leges operationem: neque rurſus ſecundum animam voluntatis contrarium vel ſine ratione motum, veluti nos: quia & ſuper legem natus eſt humanæ naturæ. Expreſſius autem & in ſubſequentibus comprobat, quod ſermo ſibi eſſet tantum, vitiatam & non naturalem a ſalvatore diſterminandi voluntatem, & quod in naturali ac humana ad paternam ac divinam coaptatur quidem, ſed nullam haberet ad illam ex repugnatione diverſitatem. Normam autem dans nobis ſeipſum, quod proprie ſuum erat, voluntarie ſubjiciebat: commendabat vero paternum. Quatenus & nos imitati, quod noſtrum eſt reprobato, quod divinum eſt omni ſtudio expleamus, dicens ita: Licet enim ſcriptum ſit: *Non veni facere voluntatem meam, ſed ejus qui miſit me Patris*: & *Non quod ego volo, ſed quod tu Pater;* non ſunt hæc diverſæ voluntatis, id eſt contrariæ ac repugnantis, ſed diſpenſationis humanitatis aſſumptæ, quæ ſua compaſſibiliter fecit quæ noſtra ſunt. Iſta enim propter nos dicebat, quibus dedit exemplum pietatis magiſter, ut ſequamur veſtigia ejus, non ſuam unuſquiſque noſtrum, ſed domini potius in omnibus præferat voluntatem. Non ergo interemptionem, ut dixi, naturalis & humanæ voluntatis, ſed vitioſæ, ac ejus quæ eſt extra naturam, facit: Joan. 6.

& to-

& totum fateamur ab omni peccato Deum liberum esse, testatur, qui secundum nos propter nos incarnatus est. Et ut compendio dicam, per unam voluntatem, solam ejus secundum carnem nativitatem eum divinam præcessisse voluntatem indicare conjicio. Per id vero quod ait, non esse voluntatis ejus diversitatem, contrarium vel repugnans quid non eum habere perhibet, sed conveniens & prorsus unitum ex toto. Unde cum nostram quidem naturam de divinitatis voluntate dicit assumptam, unius mentionem facit. Illud autem quod introducit: *Non veni facere voluntatem meam*, in medium verbo præponit omisso numero. Non sunt, inquit, hæc diversæ voluntatis, id est contrariæ atque adversatricis. Ex quo duas secundum naturam existere in salvatore voluntates manifeste colligitur. Si enim contrariam non habuit, naturalem habuit, tamquam homo. Quod enim non est contrarium naturale profecto est, & nemo contradicit. Nihil quippe in natura, vel in his quæ sunt secundum naturam, est omnino contrarium. Timor ergo est opinari, quod in ejus proprie non est sermonibus scriptum, & moliti adversarios propriæ opinionis tamquam non bonæ ad velamentum illius viri literas faciendum: secundum utrumque has præter illius intentionem falso referentes. Advocatum quippe habet rationis sermonem omnem calumniatoris abigentem incursum. Et ego quidem sic se illius habere sensum existimo, ab omni suspicione purgatum: Certiorem autem mihi hunc sanctissimus fecit presbyter, dominus videlicet Anastasius abbas a seniori Roma reversus, vir scilicet incomparabilis, virtuteque divina & prudentia venustatus; qui asserens, quod multum sermonem moverit ad sacratissimos magnæ illius ecclesiæ viros, propter epistolam quæ ab eo fuerat ad Sergium scripta percontans cujus rei gratia, vel qualiter in ea inserta fuerit una voluntas, & invenit hæsitantes in hoc, & rationem reddentes. Insuper & eum qui hanc per jussionem ejus Latinis dictaverit dictionibus, dominum videlicet abbatem Joannem sanctissimum symponum, affirmantem, quod nullo modo mentionem in ea per numerum fecerit unius omnimodis voluntatis: licet hoc nunc sit factum ab his qui hanc in Græcam vocem interpretati sunt: verum nec quamlibet exinanitionem vel abolitionem naturalis secundum humanitatem salvatoris voluntatis, sed ejus quæ nostra est, & reproba facta, perfectam dejectionem & interemptionem. Juxta quod & in invicem eorum quæ unius generis sunt efficitur bellum. Ostendere volens, ab omni esse peccato mundam assumptam carnem, secundum sacratissimorum eloquiorum & paternarum doctrinarum traditionem; & apparet qualiter hujusmodi sermones concinentes sint cum his quæ modo sunt ab exiguitate mea recitata, & veluti adstipulatores factæ pro Honorio defensionis. Ego, cum hæc ille ratiocinando respondisset, miratus sum, oppido cognoscens subtilitatem ipsorum & obstupui quodammodo super astutia eorum, qui pro uno frustra omnia gerere impie audent, & volunt, sicut eis ab olim moris, & nunc est, furtivis & falsis narrationibus eos qui contra se magnanimiter agonizant, taliter, quin & absque omni ratione ad se ipsos attrahere, & sensum fraudare, qui se nullatenus sequitur. Necessario ergo & hoc cum didicissem, significavi tibi domino, honorabilis pater, quatenus per omnia munitus, habeas qualiter insequaris adversariorum phalanges, verboque indefessse jaciens, & fide potenter superans, gloriamque hinc unigeniti in præconium habens, & diadema hujus communionem per gratiam & unitatem.

DIFFLORATIO EX EPISTOLA SANCTI MAXIMI AD PETRUM illustrem.

Pyrrhi & sancti Sophronii Hierosolymitani episcopi atque papæ Honorii mentionem facit, ita post aliqua prosecutus.

VEstris laudabilibus syllabis dignatus es significare indigno servo tuo propter abbatem Pyrrhum. *Et post pauca.* Et futurum profecto esset, ut hac forte pro caussa ad redargutionem illius & omnium qui secundum illum impiam novitatem sectantur indifferenter ad divinitus conservanda tua & famosissima vestigia properarem. Quatenus scirent omnes, qui secundum vos pietatis sunt amatores, illorum una cum omni prorsus insscitia, impietatis quoque superfluam abundantiam. Sed timui ne putarer extra sacra quidquam agere jura, præter voluntatem hoc faciens sanctissimæ sedis apostolicorum virorum, qui universam plenitudinem catholicæ ecclesiæ bene ducunt, & ordinate secundum divinam legem deducunt. Quoniam hac divina videlicet lege consistunt cælestia & terrestria, & oportet ab ea nequaquam exorbitare, sed quæ sunt divina secundum Deum agere illos qui sancte secundum vos vivere proposuerint: quatenus & Deum gestorum habeant curatorem, & sine successu receptionem. Quoniam famosissime domine, pejor his est, quod & antea intimavi, etiam ab antiquis hæreticis nova fides & expositio. Hanc enim multis quibus perduravit annis in episcopatu ad manifestationem reprobæ mentis suæ, (nam Deus & ad nequitiæ propalationem sæpe novit longanimiter sustinere, non ut hanc ampliorem per inducias reddat, sed ut hanc ampliorem factam justius puniat) decessor quidem ejus impie in utero aluit, iste vero magis impie genuit, & rursus posteriores horum in contemptum excolunt divinitatis. *Et paulo post.* Et quod adhuc deterior illis est mos, & veluti speciale omnium perversorum hæreticorum indicium, quia & suæ ipsius impietatis obnoxios, describunt innoxios. Sophronium quippe, qui prudenter divina perdocuit & prædicavit ecclesiæ catholicæ dogmata, se in errorem movisse hac illacque susurrant. *Et post pauxillum.* Divinus enim Sophronius, ut ipsi testamini, laudabilissimi, in Afrorum regione mecum & cum omnibus peregrinis monachis moras agebat, cum ipsi perversitates illas fabricarent adversus omnes. *Et post pusilla.* Et erat quidem domus omnium per divinam concordiam & unanimitatem in unum Dei favente gratia in universitate, quæ sub sole consistit, pacifica & tranquilla fide munitis ecclesiis. Hi vero qui horum invidebant consonantiæ, ac in Christum Deum confessioni veluti quamdam caliginosam nubem, & stridentem vel gravem fluctum maris ac barbarorum, nemine hos movente, quam solo dæmone turbationis amico, qui genus humanum ad simultatem concitavit, repente contra veram Christianorum fidem novam excogitaverunt eæthesin. Deinde sententias pro ea, & compositiones injustas. Dein actiones monumentorum.

* Ab eodem Sir. primum edita.

Deinde ſynodos latrocinales, & concurſus epiſcoporum non voto convenientium, ſed violentia contractorum, non exhortatione properantium, ſed ex fuga barbarorum peregre proficiſcentium. Dein juſſiones & minas huc atque illuc adverſus pios tranſmiſſas. Nam eum, qui tunc imperabat, ſophiſtice muneribus in ſervitutem redigentes, *Et poſt pauca.* Ex proprio nomine viro ectheſin producere perſuaſerunt. *Paulo poſt.* Fit autem horum inimicus pariter & defenſor, an potius aſſerendum fautor & accuſator horum publicans argumentum: & innoteſcens quod ipſe nequaquam ex ſe fuerit motus, ſed ab illis coactus, impiiſſimam fecerit ectheſin in ſcriptis pro ſe ipſo hæc dicens, & rationem reddens Joanni ſanctæ memoriæ quondam papæ ſenioris Romæ. *Et poſt pauxillum.* Convincunt autem ſeipſos, quod iſti valde manifeſte fortiſſimi hanc fecerint & nullatenus ille. Neque enim quodlibet ſuper hoc habuit ſtudium utpote ad alia circumlatus. *Poſt brevia.* De quibus omnibus miſeri nec ſenſus apoſtolicæ facti ſunt ſedis, & quod eſt riſu, imo, ut magis proprie dicamus, lamento digniſſimum, utpote illorum demonſtrativum audaciæ, nec adverſus ipſam apoſtolicam ſedem mentiri temere pigritati ſunt: ſed quaſi illius effecti conſilii, & veluti quodam ab ea recepto decreto, in ſuis contextis pro impia ectheſi actionibus ſecum magnum Honorium acceperunt, ſuæ præſumptionis oſtentationem ad alios facientes viri in cauſa pietatis maximam eminentiam. Quis itaque, o famoſiſſime, & qualis Sophronius hæc & tam atrociter & per tantum temporis facere his falſiloquis perſuaſit? quæ hos non rogavit eccleſia? quis pius & orthodoxus non ſupplicavit antiſtes, ceſſare illos a propria hæreſi clamando & obteſtando? Siquidem ultima ſua expirabat ſacer Arcadius, & ſpiritum Deo tradebat, ſed nec uſque ad horam illam eos rogare ceſſavit. *Et poſt pauca.* Quid autem & divinus Honorius, quid vero & poſt illum Severinus ſenex, quid denique & is, qui poſt hunc extitit, ſacer Joannes? Porro is qui nunc præſidet beatiſſimus papa, omiſit quidquam ſupplicationi conveniens? Nonne oriens totus & occidens lacrymas, lamenta, obſecrationes, deprecationes ex æquo tam Deo per orationes, quam his per epiſtolas afferebant? Sed Deus quidem horum profecto beatorum virorum fidem admiſit, & pro ea viciſſitudinem in ſæcula conſervavit. Illi autem domini contemnentes inducias, ad converſionem hos benigne cohortantes, & horum egregiorum facta per tot tempora ſupplicatione torpentes, ſuæ nequaquam paſſi ſunt cæleſtem fidem præferre. *Poſt aliqua.* Divinus ergo magnuſque Sophronius tunc Alexandriam veniens, mox ex prima lectione (dederat enim etiam ipſi Cyrus ad retractandum illa novem impietatis capitula) lugubre quiddam & ingens vociferatus, fontes emittebat lacrymarum, illum fervide obſecrans, ſupplicans, expoſtulans, in pavimento ipſius veſtigiis provolutus, quo nihil horum ſuper ambonem contra catholicam Dei eccleſiam prædicaret: quippe cum hæc liquido impii eſſent Apollinarii dogmata. *Et paulo poſt.* Taliter viri, o mihi præ omnibus reverendum caput, divina Deo peroſis inſultationibus, & invicem ſcenicis quodammodo illuſionibus lacerabant, & ſacratiſſimum Sophronium tam miſerabiliter lamentatum, utpote contritionem more cujuſdam ſecundi Jeremiæ catholicæ deflentem eccleſiæ, tantumque divinorum lapſum bene valde & compatientiſſime dogmatum deplorantem, nullatenus conſolati ſunt. *Et poſt nonnulla.* Si enim Romana ſedes non ſolum reprobum Pyrrhum, ſed & male ſentientem & male credentem non neſcit, perſpicuum profecto eſt, quia omnis qui eos qui Pyrrhum reprobaverunt anathematizat, ſedem Romanam, id eſt catholicam eccleſiam anathematizat. Omitto enim dicere, quia utique & ſeipſum, qui talis eſt, ſi dumtaxat ſedi Romanæ communicat, catholicæque Dei eccleſiæ. Obſecro igitur, benedicte domine mi, præcipere omnibus, ne Pyrrhum ſanctiſſimum vel almificum nomine. Neque enim tale quid ſacra regula eum vocari permittit. A cuncta enim cecidit ſanctitate, qui nimirum ab eccleſia catholica ſponte proſiliit. Non enim fas eſt illum ex quacumque laude cognominari, qui jam olim damnatus eſt & abjectus ab apoſtolica ſede Romanæ urbis, ob externæ ſenſum opinionis, donec ab ea recipiatur converſus ad ipſam, imo ad dominum noſtrum per piam confeſſionem, & orthodoxam fidem, qua ſanctificationem recipiat, ſanctumque vocabulum. Itaque ſi vult hæreticus neque eſſe, neque audiri, non iſti aut illi ſatisfaciat, ſuperfluum quippe hoc & irrationabile eſt: quia ſicut uno contra eum ſcandalizato omnes ſcandalizati ſunt, ita quoque uno ſatisfacto, omnes procul dubio ſatisfiunt. Feſtinet pro omnibus ſedi Romanæ ſatisfacere. Hac enim ſatisfacta, communiter ubique omnes pium hunc & orthodoxum prædicabunt. Nam fruſtra ſolummodo loquitur, qui mihi ſimiles ſuadendos ac ſurripiendos putat, & non ſatisfacit & implorat ſanctiſſimæ Romanorum eccleſiæ beatiſſimum papam, id eſt apoſtolicam ſedem, quæ ab ipſo incarnato Dei Verbo, ſed & omnibus ſanctis ſynodis, ſecundum ſacros canones & terminos, univerſarum, quæ in toto terrarum orbe ſunt, ſanctarum Dei eccleſiarum in omnibus & per omnia percepit & habet imperium, auctoritatem & poteſtatem ligandi, atque ſolvendi. Cum hoc enim ligat & ſolvit etiam in cælo Verbum, quod cæleſtibus virtutibus principatur. Si enim alios quidem ſatisfaciendos ducit, & beatiſſimum Romanum papam nequaquam implorat, ſimile quiddam agit ei qui forte homicidii, vel alterius cujuſdam criminis redarguitur, & inſontem ſe non ei, qui ſecundum leges judicandi jura ſortitus eſt, exhibere feſtinat: ſed tantum inutiliter & ſine lucro aliis & privatis hominibus munditiam monſtrare ſui ſatagit actus, qui nullam habeant ſe ſolvendi a crimine poteſtatem. Quapropter, benedicte mi domine, adhuc magis extende præceptionem, quæ bene vobis & ſecundum placitum Dei viſa fuiſſe dignoſcitur, quo nemini licentiam habeat iſte quidquam loqui & obloqui dogmatis cauſſa. Sed liquido diſcite voluntatem hujus abundantius inveſtigantes, ſi velit annuere penitus veritati: & ſi hoc agere ſtuduerit, & ad id ſecundum rationem accelerat, hortamini eum ſuggeſtionem convenienter facere ad beatiſſimum papam Romanum: quatenus ſic per illius divinam præceptionem, regulariter quæ circa ipſum ſunt & decentiſſime moderetur ad gloriam Dei, & veſtræ laudem ſublimitatis.

Observatio Philippi Labbe S. J.

Neque vero omittenda fuerat a collectore regio, quæ initio collectaneorum a Sirmondo editorum præfationis loco poſita eſt, Anaſtaſii ſedis apoſtolicæ bibliothecarii ad Joannem diaconum urbis Romanæ epiſtola, qua non inſtituti ſolum operis rationem explicat, ſed Honorii etiam

Iam papæ defensionem continet adversus sextæ synodi censuram, qua perstrictus inter Monothelitas videbatur, ut docet Sirmondus. Eam igitur rebus tum paulo ante præmissis de Honorio, tum sequenti volumine secuturis, omnino necessariam paucis accipe.

Carissimo fratri Joanni digno Christi Levitæ Anastasius exiguus in domino salutem.

Ecclesiasticam scripturæ ad multorum instructionem historiam industriæ tuæ promiseram ex Græco me tibi sermone quædam in Latinum versurum eloquium. Dixeras enim, & summa veritate docente perhibueras, ecclesiasticam te ordiri non posse fidenter historiam, nisi utriusque linguæ quædam rerum gestarum conscripta series ad tuam notitiam deveniſſet. Quapropter quia tantæ me imperitiæ recognosco, ut nec ipsius linguæ meæ, in qua natus sum, ne dixerim B alienæ, vim penetrare sufficiam; ac per hoc nunquam interpretandi quacumque ratione conamen arripere præsumpsissem; consentiens a magistris reprehendi, quam te a prædicta torpore meo texenda historia removere, satisfacere tibi ecce pro viribus maturavi. Credens plane a te corrigendum, quicquid meum distortum, poliendum, quicquid repertum fuerit impolitum. Sane fateor testimonium mihi perhibente conscientia, mallem hæc & hujusmodi ab aliis fieri, non tam laborem fugiens quam imperitam undecumque scientiam meam, si tamen scientia, & non magis insciti sit dicenda, non sciens, si salva pace fraternitatis tuæ, seu scribendæ a te historiæ proposito, hæc omittere C potuissem: qui profecto tanta luce sapientiæ rutilas, ut a me non quod necessarium, sed temerarium experiri saporem proposuisse videaris. Itaque mihi, interveniente obedientia, fata ab aliis rustica falce collegisse, & ad aream latinitatis fideli humero transvexisse sufficiat, nil videlicet addenti vel minuenti. Tuum autem erit, adjectis sententiis, veluti quodam ventilabro judicii, opus historiæ dilatare, & verba nostra, quæ in ea inserenda decreveris, quasi quædam frumenta purgare. Verum nos sic & hæc & alia interpretandi propositum sumpsimus, ut nec ab ipsa verborum usquequaque circumstantia discessisse noscamur, nec pro posse a sensus veritate decidisse videatur. Porro novissimorum tempo- D rum brevia quædam opuscula transtuli, quoniam priorum temporum gesta priores, imo majores nostri transferentes, nos in hujusmodi opere prævenerunt, quemadmodum & longe præstantius transcenderunt. Igitur post chronographiam tripartitam, quam te hortante transtulimus & alia quædam brevissima opuscula, quæ ad petitum diversorum patrum & fratrum nostrorum interpretati sumus, ad manus nostras venire contigit apologiam quarti Joannis Romani pontificis pro Honorio papa a calumniatoribus impetito, quod unam domini nostri Jesu Christi tantum scripserit voluntatem. Quæ videlicet apo- E logia satis hunc, ut reor, excusabilem reddit, licet huic sexta sancta synodus quasi hæretico anathema dixerit, & in Dei solius jam judicio positum reprobationis telo confoderit: cum hæreticus non ex erroris tantum deceptione, quantum ex electione non recta & contentiosa pertinacia generetur. Quis autem erit, qui nobis interim dicat, utrum ipse pro certo dictaverit epistolam, de qua illum anathematizandi fomitem calumniatores susceperunt: cum & ex scriptoris vel indisciplinatione, vel in pontificem odio quid contingere tale potuerit? quamvis non ignoremus, docente sancto Maximo in epistola sua, quam Marino scripsit presbytero, sanctissimum hanc scripsisse Joannem Abbatem. Esto, & ipse dictator extitit: quis hinc illum interrogavit? quis intentionem investigavit? quis hunc corrigere voluit, & ille percontanti, aut emendare conanti restitit, vel contentionibus serviens resultavit? præsertim cum in evangelio illo quo dicitur, *Nolite judicare & non judicabimini*, & cetera, nihil aliud præcipi magnis et- *Luc. 6. 37.* iam magistris ecclesiæ videtur, nisi ut ea facta, quæ dubium est quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur. Sunt quippe quædam facta media, quæ ignoramus quo animo fiant, cum bono & malo fieri possint, de quibus temerarium est judicare, maxime ut condemnemus. Denique duo sunt, in quibus temerarium judicium cavere debemus, cum incertum est quo animo quicquam factum sit, vel cum incertum est qualis futurus sit, qui nunc vel malus vel bonus apparet. Quantum autem temerarium sit judicium præcavendum, aperte dominus indicat, qui de Sodomitis more nostro loquitur, dicens: *Descendam, & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint, an non est ita, ut sciam.* Et rursus per Moysem, *ne maledicas surdo*, ait, *nec coram cæco ponas offendiculum*. Quod eisdem pene verbis apostolus monet, *unusquisque*, inquiens, *nostrum pro se rationem reddet Deo. Non ergo amplius invicem judicemus, sed hoc judicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel scandalum.* Quis autem magis surdus, vel mutus dicendus est, quam is, cui, cum exanimis & dissolutus jacet in sepulcro, nec auris patet ad objecta solemniter audiendum, nec os aperitur ad objecta rationabiliter refellendum. Verum de hujusmodi judiciis sufficiunt quæ venerabilis Anastasius apostolicæ sedis præsul ad Anastasium imperatorem scribens, sacræ scripturæ auctoritatis pondere gravida docet. Sed ne videamur tam sanctam, tamque reverendam synodum accusare, vel temere reprehendere, licere nobis opinamur de illa sentire, quæ sanctos patres nostros de Chalcedonensi magna synodo sensisse non ignoramus. Quorum unus, sanctus videlicet papa Gregorius, usque ad prolationem tantummodo canonum hanc susciendam fore signavit. Beatus autem æque papa Gelasius in tomo de anathematis vinculo qualiter eadem synodus recipienda sit, luculentis exemplis, & nonnullis divinis testimoniis innuit, ubi horum circumstantiam tali deliberatione concludit. Hæc, inquiens, & hujusmodi exempla nos edocent, & testimonia divina confirmant, non omnia passim a quocumque dicta, vel ubicumque scripta indifferenter accipere, sed retentis bonis quæ noceant refutare. Nam & hanc quoque sanctam synodum canonica quædam capitula promulgasse, Græcorum scripta testantur, quæ tamen pene omnia, qua sedes apostolica non probavit, tota latinitas reprobavit. Sed quid de hac sola dicimus? cum & secundam universalem synodum, quæ primo Constantinopoli celebrata est, in causa primatus ecclesiarum, sedes apostolica non admittat: quin & omnes synodos sic recipiendas decernat, ut Chalcedonensem synodum admittendam fore prædictus Gelasius papa describat, pro fidei scilicet communione & veritate catholica & apostolica, pro qua hanc fieri sedes apostolica delegavit, factamque firmavit? verum, si omnia

Gen. 18. 21.

Levit. 19.

Rom. 13.

Edita fuit in Typographia regia anno 1649.

exaggerare volumus, quæ in Honorii papæ excusationem colligere possumus, facilius charta nobis quam sermo deficiet, & interpretandi propositum ad dictationis profecto vertemus eloquium. Unum tamen dicemus, quod reticere proculdubio non debemus, quia talis est dictus Honorius, qualis est & pronunciatus: quod si talis non fuit, cui sit præfixa sententia, profecto non erit: quoniam sicut scriptum est. *Homo videt in facie, Deus autem in corde.*

Verba Anastasii S.R.E. bibliothecarii.

Sed ecce, dum prolixius præfatio ad te nostra dirigitur, ab interpretandi studio procul abscessimus: ostendere gestientes, quod in apostolicæ sedis petra, quantum ad fidem pertinet, nec etiam per Honorium inventum sit unquam serpentis, id est virulentæ sectæ, vestigium. Sume igitur jam memoratam Joannis papæ pro Honorio apologiam; sume etiam & pro eodem ipso apologiam ex epistola Maximi monachi, & revera philosophi, Christique Dei nostri martyris, missa Marino presbytero, diffloratam. Ipse quippe beatissimus Maximus non solum in jam dicta, sed & in ea quam scripsit ad abbatem Thalassium epistola, jam nominatum defendit Honorium. Verum etiam in epistola sua dogmatica, quam ad Petrum scripsit illustrem, magnum hunc & divinum appellat. Ex qua scilicet epistola de eodem papa Honorio & Hierosolymitano Sophronio, de quo in translatis a nobis scriptis sæpe memoriam fecimus, atque de Pyrrho Constantinopolitano hæretico patriarcha, diffloratа quædam atque translata en tibi afferimus.

Præterea interpretati sumus ex epistola ejusdem sancti Maximi ad Marinum scripta presbyterum circumstantiam de Spiritu sancti processione, ubi frustra causari contra nos innuit Græcos, cum nos non causam vel principium Filium dicamus Spiritus sancti, ut autumant; sed unitatem substantiæ Patris ac Filii non nescientes, sicut procedit ex patre, ita eum procedere fateamur ex filio, missionem nimirum processione intelligentes: pie interpretans, utriusque linguæ gnaros ad pacem erudiens, dum scilicet & nos & Græcos edocet secundum quiddam procedere, & secundum quiddam non procedere Spiritum sanctum ex Filio: difficultatem exprimendi de alterius in alterius linguæ proprietatem significans. Siquidem & hujusmodi pia interpretatione sanctus olim Athanasius orientales & occidentales super substantiæ vel personæ nomine dissidentes univit, dum unum idemque utrosque corde credere, sensuque retinere perdocuit: licet ob linguæ varietatem aliter atque aliter ore confiterentur, & importunis contentionibus desævirent. Transtulimus etiam quasdam epistolas Theodori papæ successoris prædicti papæ Joannis, juxta quod ordo poscebat, scriptas ad Paulum successorem Pyrrhi, & consecratores ejus: quorum scilicet Joannis ac Theodori eximiorum sedis apostolicæ præsulum, stylus epistolarum Latina redolet eloquentia: ex quo liquido constat, non Græce illas, sed Latine fuisse dictatas. Unde notandum, quod nonnulla, quæ Latine fuerunt edita, latinitas funditus mole oblivionis obruta deplorasset, nisi ex Græcorum post fonte librorum hæc hausta sitibundo pectore resumpsisset, sicut epistolam beati papæ Felicis in Petrum sententiam proferentem Antiochenum damnationis.

Quinimo sicut & ipsum quoque Clementem, quem Rufinus nostræ linguæ redditum, restitutum, & redeuntem ad Gaudentium scribens innuit: & quod Latine scriptus fuerit & amissus, rursusque receptus, signanter ostendit. Excerpsi nihilominus, & tibi ecce translatam præsento, quamdam narrationis circumstantiam ex epistola sancti Maximi ad abbatem, quid Constantinopoli legati Romani gesserint, gratia incitandæ constantiæ in causa maximæ pietatis ad redargutionem pusillanimorum, & agnoscendæ potestatis apostolicæ sedis contra eos qui ab ipsa quid violenter extorquere nituntur. Porro ecce nihilominus exhibeo tibi exilii gesta sancti papæ Martini, quæ ad petitum venerabilis Martini episcopi Narniensis ediderам; una cum Hypomnestico declarante breviter gesta sanctorum Maximi philosophi, & utriusque Anastasii, necnon & Theodori, ac Euprepii & aliorum.

* EXCERPTUM EX EPIST. S. MAXIMI,

* ab eodem Sirmondo editum.

DE PROCESSIONE SPIRITUS SANCTI.

Scripta ad Martinum presbyterum Cyprium.

NON in tot hujus sanctissimi papæ synodica, quot scripsistis, capitulis Constantinopolitani reprehenderunt, sed in duobus tantum. Quorum alterum est de divinitatis ratione, quia dixit, ajunt, procedere etiam ex Filio Spiritum sanctum. Alterum vero de divina incarnatione, quoniam scripsit, inquiunt, absque originali & actuali peccato dominum esse. Et in priore quidem consonantia protulerunt testimonia Latinorum patrum, nec non & Cyrilli Alexandrini de sacro ipsius opere, quod in sanctum evangelistam fecit Joannem: ex quibus non causam Spiritus sancti filium se facere monstraverunt. Unam enim norunt causam Filii ac Spiritus esse Patrem, alterius quidem secundum generationem, alterius vero secundum emissionem: sed ut hunc per eum prodire insinuarent, & hac substantiæ communionem & indissimilitudinem demonstrarent. In posteriori autem non est opus omnino defensione. Quæ enim in hoc sit altercatio, quamvis ita calumniatoribus ob suam perversitatem videatur? Verum prosecuti sunt, dicentes: quod nec in mente habuerit peccatum, secundum quod primus vitiatus fuisse apparet Adam, nec actionem mali & operationem. Ergo isti quidem hæc, de quibus non rationabiliter impetiti sunt: illi autem, de quibus & valde juste, nullam nunc usque fecerunt apologiam, quia nec abjectionem eorum, quæ ab eis introducta sunt. Porro, secundum jussionem vestram, rogavi Romanos interpretari propria dicta, causa furtivas adversantium surreptiones effugiendi. Verumtamen more obtinente ita faciendi atque mittendi, nescio utrum consentiant. Alias autem nec valent in aliena dictione ac voce sensum suum, sicut in propria vel alumna, subtili exprimere diligentia, vel etiam quemadmodum nos in nostra nostrum.

JOAN-

JOANNIS PAPÆ IV. EPISTOLA III.

AD ISAAC SYRACUSANUM EPISCOPUM.

Ut monachis suarum ecclesiarum sacerdotes instituere liceat.

Joannes papa Isaac Syracusano episcopo.

VIsis literis caritatis vestræ, quibus satis perpenditur quanto studio huic sanctæ sedi reverentiam exhibetis, non modice gavisi sumus. Nunc itaque super ea quæ consuluistis, ut carissimo fratri, benigne consilium damus. Delegavit enim nobis pia mansuetudo vestra, utrum ecclesiæ pro quiete monachorum a sanctis catholicisque episcopis eis traditæ per sacerdotes ab eis ordinatos & investitos debeant institui. Addidit quoque fraternitas tua litem & seditionem inter clericos & monachos ex hac caussa non modicam esse ortam, quod instigatione versuti hostis esse factum nemo ambigat, habet enim mille nocendi modos, nec ignoramus astutias ejus. Conatur namque a principio ruinæ suæ unitatem ecclesiæ rescindere, caritatem vulnerare, sanctorum operum dulcedinem felle invidiæ inficere. Dolet enim satis & erubescit, caritatem, quam in cœlo nequivit habere, homines constantes ex lutea materia in terra tenere. Unde oportet, quantum fragilitati nostræ conceditur, ut omnes aditus nocendi ejus versutiæ diligentissime muniamus, ne mors A ingrediatur portas nostras. Consilio itaque multorum fratrum diligentissime exquisito decrevimus, ut amodo ecclesiæ monachis traditæ per suos sacerdotes instituantur. Divinæ enim leges habent & sæculares, ut cujus est possessio, ejus fiat institutio. Et si in dando quod majus est, facilis fuit caritas, sit facilior in concedendo, quod minus est, sancta largitas. Majus enim fuit possessionem dare, quam sit vestituram concedere. Quomodo autem possessoris jura cognoscentur, & suorum sibi tributa reddentur, ubi quod suum est per alterum datur, & cum voluerit aufertur? Humani moris est illum vereri, cujus judicio & voluntate nunc erigitur, nunc deprimitur. Unde fit ut qui in B parte sunt episcopis ad serviendum proclivior sacerdos fiat; & sic episcopus qui sancte & religiose dederat, quadam simulata auctoritate ad se retrahat. Sic itaque privatur mercede quam consecuturus fuerat: tum quia ficta caritate aufert quod dederat, tum quia pravorum sacerdotum discordias & scissuras amantium, lites & dissensiones inter episcopos seminantium verbis nimis factus credulus quod prius fucate moliebatur lucrari, post detecta fraude conatur quadam usurpatione ex toto auferre. Quorum advertentes calliditatem & hostis versuti suasiones, deinceps omnino licentiam monachis damus suarum ecclesiarum investitores fieri: ita tamen ut judicio synodi, si contra sacerdoC tium agere præsumpserint, mulctentur, & felici mucrone episcopi sacerdotum piacula resecentur.

ANNO CHRISTI 640.

[a] CONCILIUM ROMANUM SUB JOANNE IV.

ANNO CHRISTI 640.

Celebratum anno redemptoris nostri DCXL. quo ecthesis Heraclii & Monothelitarum hæresis condemnantur.

Acta concilii. a *Concilium*.) De hoc Romano aliisve in D eadem caussa Africanis conciliis, hæc breviter Theophanes: *Joannes Romanus præsul, collecto episcoporum concilio, Monothelitarum hæresim anathematizavit: similiter & in Africa penes* * *Byzantium, Numidiam & Mauritaniam diversi episcopi convenientes, Monothelitas anathemate perculerunt*. Et quæ de calumnia Monotheletarum contra Honorium sparsa supra dicta sunt, hoc fortasse etiam concilio ventilata fuerunt. Baronius anno 640.

* Byzacium.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGII Ad an. 640. n. 2. & seqq.

Joannes hujus nominis IV. Concilium adversus Mono- E thelitas, cujus meminit Theophanes ad an. Heraclii XX. Romæ quidem celebravit. At cum die XXIV. mensis Decembris anni 640. pontifex Romanus ordinatus fuerit, illud anno tantum 641. coactum. Mentio est etiam hujus concilii in Actis S. Maximi apud Baron. ad an. 640. num. 7. *Cum his persuasum esset* (Africanis episcopis) *convenatum episcoporum episcopus Romæ egit; ut communi cum concilio absurdum dogma execrationi & anathemati subjiceret*; ubi de Joanne papa loqui sequentia verba indicant: *Non multo post Joannes Romæ Præsul ad Dominum migrat, Theodorusque ejus locum conscendit, non minus præsulatus, quam orthodoxiæ hæres*. Denique Joannem synodum istam congregasse, ostendit professio fidei, quæ a successoribus ejus fieri solita erat, cujus verba retulimus supra ad Concilium Romanum. Severini PP. Non videtur in hac Synodo Joannes Sergium, aut aliquem in particulari damnasse, sed tantummodo dogmata. Joannes enim in epistola ad Constantinum, seu in Apologia pro Honorio papa, appellat Sergium *reverendæ memoriæ episcopum*, quod non dixisset, si memoriam ejus anathemate proscripsisset, vel si semel animo illius damnationem concepisset. Nec Sanctus Maximus in dialogo cum Pyrrho, eidem interroganti de aperienda via ad unionem, respondisset quod *alius non est modus, quam tacere personas, & anathemate affici talia dogmata*, si præcessisset per Joannem papam Sergii, aliorumque Monothelitarum damnatio.

Auctor libelli Synodici, supra allatus a Labbeo, hujus Synodi meminit, aitque: *Ad Davidem atque Heraclium Heraclii filios typum pia doctrinæ postea transmisit*. Heraclius Heraclii senioris filius Cæsar nuncupatus fuerat an. 631. annoque circiter 638. ab Heraclio patre ex Oriente reduce imperator renunciatus fuerat, ut testatur Nicephorus in Breviario pag. 18. ubi ait: *Heraclium Cæsarem Imperatoris diademate coronat*; & postea loquitur de Sergii CP. Episc. morte. Paulo post ait: *Postea Heraclium filium consulem facit* (Augustos enim consules perpetuos creare, ubi consulatus perpetuus institutus fuit, in more positum) *Dapidem & Marinum alios liberos Cæsares appellat*. Joannes itaque papa, qui die 24. Decembris anni 640. pontifex Romanus consecratus est, statim concilium adversus Monothelitas celebravit, & ad Davidem Cæsarem, ac Heraclium Augustum ejus fratrem exemplar ejus misit. Hoc concilium ante Heraclii mortem celebratum statim ostendo.

Cum Sergius Ecthesim non suo, sed Heraclii Imp. nomine vulgasset, Imperator sentiens, quod in vituperium ejus in Occidente quidam prorumperent, per epistolam liberum se facit ab ecclesiæ querimoniis, scribens: *Ecthesis*, inquit, *non est mea; neque enim ego vel dictavi, vel jussi ut fieret. Sed cum hanc Sergius patriarcha composuisset ante quinque annos, priusquam ab Oriente repedassem, deprecatus est me, cum ad hanc felicem pervenissem urbem, ut nomine meo propaneretur cum subscriptione: & suscepi deprecationem illius. Nunc vero cognoscens, quod quidam super ea altercarentur, cunctis facio manifestum, quia non est mea. Hanc feci: jussionem ad B. Joannem papam*

con-

condemnantem Eſthesim in his, quæ ſcripſerat tunc ad Pyrrhum.

Hæc ex verſione diverſa ab ea qua Baronius uſus eſt, ut cum textus Græcus non extet, altera ex altera lucem accipere poſſit. Ex hac Heraclii epiſtola liquet primo, eam ad Joannem papam datam eſſe, poſtquam is Synodum ſuam celebravit, ideoque & eam Heraclio adhuc vivente, & aliquot poſt dies, quam Joannes ad pontificatum evectus eſt, celebratam; alioquin ejus epiſtola ad Pyrrhum ante Heraclii mortem non perveniſſet; cum Heraclius die XI. Februarii anni 641. e vivis abierit; neque veroſimile videatur Joannem ad Pyrrhum ſcripſiſſe ſe damnare Eſthesim, niſi poſtquam ſuo eam concilio proſcripſerat. Liquet ſecundo, Joannem in ſuo Synodo, non perſonas, ſed dogmata tantum damnaſſe; alioquin ad Pyrrhum Monothelitam literas non dediſſe.

ANNO CHRISTI 642. Dantur variantes ex Cod. Luc. 490.

VITA, EPISTOLÆ, ET DECRETA THEODORI PAPÆ I.

ANNO CHRISTI 642.

[a] THeodorus natione Græcus, ex patre Theodoro epiſcopo, de civitate Hieroſolyma, [b] ſedit annos ſex, menſes quinque, dies * decem & octo. Hic fuit amator pauperum, largus, benignus ſuper omnes, & multum miſericors. Hujus temporibus [c] Mauritius chartularius, per quem multa mala operatus eſt Iſacius patritius, cum jam * increbuiſſent peccata ejus, beato Petro apoſtolo, * ut eos hæreditaret ignis inextinguibilis, conſilio ductus ſupraſcriptus Mauritius cum ipſis, quibus antea devaſtaverat eccleſiam Dei (*a*) *intartizavit adverſus Iſacium patritium, & miſit per omnia caſtra, quæ erant ſub civitate Romana per circuitum, & congregavit eos, & conſtrinxit * ſe cum ipſis in *ſacramentum, ut deinceps nullus ex ipſis (*b*) debuiſſet obedire Iſacio, neque hominibus ejus, * qui affirmabant eum, quia ſibi regnum imponere (*c*) noluiſſet. Audiens hæc Iſacius patritius, eo * quod Mauritio omnis exercitus Italiæ ſacramenta dediſſet, miſit Donum magiſtrum militum & * ſacellarium ſuum ad civitatem Romam cum exercitu. Qui veniens in civitatem Romanam, omnes judices, ſeu exercitus * Romanus, qui prius ſe cum Mauritio ſacramento conſtrinxerant, timore ducti dimittentes Mauritium chartularium, * omnes ſe cum Dono (*d*) junxerunt. Et ingreſſo eo Romam fugit Mauritius ad beatam Mariam ad Præſepe, quem tollentes de eccleſia miſerunt [d] bojam in collum ejus. Similiter & omnes, qui in conſilio cum ipſo fuerant, * imbojatos miſit Ravennam per manus Maurini ſcribonis, & * Thomati chartularii. Qui deducentes eos pervenerunt juxta civitatem Ravennatem in locum qui dicitur * * Ficuclas duodecimo milliario a civitate, & ibi decollaverunt Mauritium, quia ſic in mandatis acceperant a ſupraſcripto Iſacio, ut vivus civitatem Ravennatem non ingrederetur. Et poſtquam decollatus eſt, levantes caput ejus, * duxerunt Ravennam. Videns autem Iſacius caput Mauritii, gaviſus eſt. Et fecit ad exemplum multorum in circo Ravennate in ſtipitem poni. Illos autem, qui cum ipſo directi fuerant omnes *imbojatos juſſit arcta cuſtodia in carcerem mitti, cogitans eos quomodo puniret, ſed cum ea agerentur mox Dei judicio ipſis diebus percuſſus divino ictu interiit Iſacius, & mortuus eſt. Ii autem, qui recluſi erant, exeuntes de carcere, reverſi ſunt ſinguli per loca ſua. [f] Audiens hoc * imperator quia defunctus eſt Iſacius, miſit Theodorum patritium exarchum, cui cognomentum Calliopa, ad regendam omnem Italiam. [g] Ipſis temporibus venit * Pyrrhus ex Africa, qui fuerat patriarcha Conſtantinopolitanus in urbem Romam ad limina apoſtolorum. Qui ingreſſus libellum obtulit cum ſua ſubſcriptione apoſtolicæ noſtræ ſedi in præſentia cuncti cleri & populi, condemnans in eodem libello omnia quæ a ſe, vel a deceſſoribus ſuis ſcripta, vel acta ſunt adverſus immaculatam noſtram fidem. His itaque ab eo peractis, fecit eum munera erogare * in populum, & cathedram ei poni juxta altare, honorans eum ut ſacerdotem regiæ civitatis. [h] Poſtea rurſus more canis ad proprium impietatis vomitum * repedavit. Tunc ſanctiſſimus Theodorus papa convocans univerſos ſacerdotes & clerum in eccleſia beati Petri apoſtolorum principis, condemnavit eum ſub vinculo anathematis, juxta mercedem ac retributionem propriæ tranſgreſſionis, canonicam pœnam ſive depoſitionem (*e*) *excipiens. [i] Qui prædictus Pyrrhus reverſus eſt in partes orientis.

Eodem tempore revelata ſunt corpora ſanctorum martyrum Primi & Feliciani, quæ erant in arenario ſepulta, via Numentana, & adducta ſunt in urbem Romam. Quæ & recondita ſunt in baſilica beati Stephani protomartyris, ** ubi & dona obtulit, gabathas aureas tres, tabulas ex argento ante confeſſionem, arcus argenteos duos. Fecit eccleſiam beato Valentino, via Flaminia, juxta pontem Milvium a ſolo, quam ipſe dedicavit, & dona multa obtulit. Fecit oratorium beato (*f*) *Silveſtro intra epiſcopium Lateranenſe, ubi & dona largitus eſt. Fecit & oratorium beato Euplo martyri foris portam beati Pauli apoſtoli, quod (*g*) etiam ornavit.

Tunc ſanctiſſimus Theodorus papa ſcripſit Paulo patriarchæ regiæ civitatis tam rogans, quamque regulariter increpans, nec non per apocriſiarios, ut dictum eſt, pro hoc maxime deſtinatos præſentialiter admonens, & conteſtans, quatenus proprium emendaret commentum, atque ad orthodoxam fidem (*h*) catholicæ eccleſiæ remearet. Et neque rogantes, neque increpantes potuerunt eum a ſuo conamine quoquo modo revocare. Propter quod (*i*) ab apoſtolica ſede ipſe depoſitionis ultione *percuſſus eſt. Hic fecit ordinationem unam per menſem Decembrem, presbyteros viginti unum, diaconos quatuor, epiſcopos per diverſa loca numero quadraginta ſex. Qui etiam ſepultus eſt ad beatum Petrum apoſtolum ſub die ſecundo Idus Maii, & ceſſavit epiſcopatus * dies quinquaginta duos.

* viginti.
* increviſſent contra B. Petrum apoſtolum.
* ut eum
* erexit ſe, tyrannizavit.
* ſecum ipſo per
* ſacramento,
* quia affirmabat eum ſibi regnum imponere velle.
* Romani
* Omnes ſe ad dona verterunt.
* bojatos
* Thomaſii
* Ficudas
* portarunt eum
* bojatos
* Conſtans
* Pyrrhus patriarcha Conſtantinopolitanus venit Romam
* in populo,
* reverſus eſt
* decernens.
** in monte Cælio,
* Sebaſtiano
* percuſſus
* menſem unum, dies 26.

NOTÆ

(*a*) *intartizavit.* (*b*) *obediret Iſacio,* (*c*) *voluiſſet.* (*d*) *fecerunt.* (*e*) *decerpens.* (*f*) *Sebaſtiano.* (*g*) *etiam dedicavit, & ornavit.* (*h*) *catholicam apoſtolicam eccleſiam remearet.* (*i*) *juſſa ab apoſtolica ſede ipſe depoſitione ultione &c.*

Notæ Severini Binii.

a *Theodorus*.) Anno Christi redemptoris nostri 642. vigesima quinta mensis Novembris, Theodorus creatus est pontifex. Hujus exordio Pyrrhus Constantinopolitanæ urbis episcopus, ut laqueum, quem conscius veneficii Constantino imperatori allati meruerat, subterfugeret, in Africam sponte secessit: Constans imperator in locum hæretici Paulum æque Monothelitam subrogavit. Qui cum orientalem ecclesiam gravissime perturbaret, querentibus Stephani Dorensis episcopi, aliorumque orientalium hac de re ad sedem apostolicam interpositis, a Theodoro papa congregata synodo condemnatus est. Pyrrhus delatus in Africam, invenit ibi Maximum abbatem & martyrem, habitaque cum eodem disputatione illa famosa, quam infra subjungimus, fidei veritatem & Monotheliarum hæresim & perfidiam cognovit, adeo ut inde Romam profectus, oblato ibidem libello pœnitentiæ, hæresim suam publice abnegarit, & cum titulo patriarchatus Constantinopolitani a Theodoro receptus fuerit. Quod cum Africanis ecclesiis innotuisset, habitis ibidem in Africa diversis conciliis, synodales miserunt ad Romanum pontificem, petentes ut is per suos apocrisiarios easdem ad Paulum Constantinopolitanum episcopum transmitteret. Præstitit id pontifex sanctissimus, suasque addidit, quibus illum in fide orthodoxa instruxit: aliterque sentientem excommunicandum esse minatur. Paulus dum hasce Romani pontificis Africanorum & conciliorum epistolas accepisset, universam occidentalem ecclesiam adversus se commotam esse cognovit. Qua occasione magna cum fraude Constanti imperatori hæretico persuasit, ut edictum (quod Typus appellatur) proponeret, quo significaretur tacendum esse de ea altercatione, quæ de una seu de duabus voluntatibus in Christo vertebatur, ita futurum pollicebatur imperatori, ut omnes Christiani orbis ecclesiæ in unam eamdemque sententiam unirentur. Paruit imperator episcopo, typum edidit, eumque Romano pontifici insinuavit. Pontifex accepto typo synodum convocavit, in qua patres congregati eumdem typum simul cum Paulo Constantinopolitano episcopo condemnarunt: dumque sententiam concilii imperatori & patriarchæ insinuassent, imperator & patriarcha (quod male refertur in vita sancti Martini papæ) in apocrisiarios Theodori papæ Constantinopoli degentes furore exarserunt, altare eorumdem in palatio Placidiæ, ubi habitabant, subverterunt, sacrificare eosdem non permiserunt, &, quod pejus est, sacerdotum catholicorum alios in carcerem detruserunt, alios in exilium deportaverunt, alios denique verberibus subjectos gravi cruciatu corporis affecerunt. Hæc ex actis synodalibus concilii Lateranensis secret. 1. & sancti Maximi vita apud Surium, & ex Theophane & Anastasio Baronius.

b *Sedit annos sex, menses 5. dies 10. &c.*) Theodorus papa anno domini 649. qui est octavus Constantis imperatoris, ex hac vita migravit pridie idus Maii. Quare oportet asserere eum annis septem, mensibus quinque & 20. diebus sedem apostolicam administrasse. Baronius anno 649. n. 1.

c *Mauritius chartularius*) Hic est ille Mauritius, qui sub pontificatu Severini Lateranensem ecclesiam expilavit, ideoque justa Dei ultione in pœnam commissi sacrilegii ab ecclesia abstrahebatur, quando ad ipsam pro salute confugiens auxilium peteret. Baron. anno 643. numer. 5.

d *Bolam*.) id est vinculum.

e *Ficuelas*.) Est ecclesia Ficodensis, hodie Cervia nominata. Baronius anno 643. n. 5.

f *Audiens hoc imperator quia defunctus est Isacius misit Theodorum patritium exarchum*.) Platonem hæreticum exarchum ante Theodorum Calliopam missum fuisse in Italiam, constat ex epist. 16. Martini papæ, qua dicitur eo tempore, quo Pyrrhus Constantinopolitanus episcopus se Romam contulit, Platonem quemdam exarchum fuisse, suosque ad Pyrrhum Romæ degentem direxisse. Vide Baronium anno 643.

g *Ipsis temporibus venit Pyrrhus ex Africa in urbem Romam*.) Pyrrhus de inita conjuratione in necem Constantini imperatoris cum Martina Augusta diffamatus, fugerat in Africam, ut supra dixi, habitaque celeberrima disputatione cum Maximo convictus sua sponte Romam venit, oblatoque ibidem libello pœnitentiæ, & abjurata hæresi fidem professus fuit, præter ea, quæ de eventu disputationis hic apud Anastasium & in ipsa disputatione continentur, hæc scribit Theophanes: *Pyrrhus vero cum perveniisset in Africam mutuis cum S. Maximo videtur aspectibus, abba videlicet religiosissimo in monasticis correctionibus, nec non & divinorum illic existentium pontificum præsentatur obtutibus, hunc redarguitum & persuasum Romam ad papam Theodorum direxerunt. Qui, orthodoxo libello tradito papæ, ab eo receptus est*. Hæc Theophanes de prædicta disputatione Pyrrhi cum Maximo habita. His consentanea de eadem scribunt Photius & Martinus pontifex epistola 26. Baronius anno 646. n. 1. 2. & sequentibus.

h *Postea rursus more canis ad proprium impietatis vomitum repedavit*.) Accidit illud hac occasione. Cum imperator Pyrrhi conversionem audisset, misit Platoni exarcho successorem Olympium hæreticum audacissimum, qui ubi Ravennam se contulit, omne adhibuit studium, ut perficeret quod imperatori gratum esse sciebat: nimirum, ut Pyrrhum in pristinum errorem revocaret. Quod ut implere posset, elaboravit ut illum ab urbe Ravennam adduceret, cumque illud ex animi sententia consecutus esset, qua poterat auctoritate ipsum aggressus, nunquam deseruit, quousque desertorem fidei & assertæ catholicæ confessionis prævaricatorem effecerit. Hoc est quod Theophanes anno 20. Heraclii imperatoris ait: *Pyrrhus cum Roma discessisset, & Ravennam pervenisset, ut canis ad vomitum suum reversus est. Quo papa Theodorus comperto, plenitudine convocata ecclesia ad sepulcrum verticis apostolorum accessit, & divino calice expostulato, ex vivifico sanguine in atramentum stillavit, & ita propria manu depositionem Pyrrhi excommunicati fecit*. Eamdem de Pyrrho historiam integre recenset summatim secretario 1. concilii Lateranensis Martinus papa his verbis. *Pyrrhus denuo, pluribus episcopis terrore & blandimentis dolose ab eo deceptis, hujusmodi impietatem aliis & subscriptionibus propriis eorum, qui ab eo decepti sive vim passi sunt, confirmare studuit. Propter quod antea confusus, festinavit, pro hoc ipso huc adveniens, emendare propositum commissum, & libellum obtulit cum sua subscriptione apostolicæ nostræ sedi, condemnans in eodem libello omnia, quæ a se vel a decessoribus suis scripta vel acta sunt adversus immaculatam fidem nostram. His itaque ab eo peractis, postea rursus more canis ad proprium impietatis vomitum repedavit, justam mercedem ac retributionem propriæ transgressionis, canonicam pœnam sive depositionem decerpens*. Hæc ex Theophane & concilio Lateranensi secret. 1. sub Martino papa; Baron anno 648. n. 11. & sequentibus.

i *Qui præditus Pyrrhus reversus est in partes orientis*.) Ubi in gratiam imperatoris receptus, loco impiæ promissæ mercedis, Constantinopolitanam sedem post obitum Pauli recepit anno domini 632. & post menses quatuor ex hac vita ad tremendi judicis Dei tribunal evocatus fuit, subrogato in locum illius Petro. versutissimo Monothelita hæretico.

Pyrrhus in hæresim relapsus; qua occasione id contigerit.

Pyrrhus sedi Constant. restitutus.

JACOBI SIRMONDI ADMONITIO AD LECTOREM DE SEQUENTIBUS EPISTOLIS.

Proxima epistola est Theodori papæ ad Paulum patriarcham, qua ejus synodicæ respondet, arguitque illum duplici de causa. Primum quidem, quod ecthesis Heracliana chartam publicis in locis a Pyrrho suspensam non sustulerit. Deinde quod Pyrrhi, qui patriarchatum odio compulsus abdicarat, adhuc superstitis, & nondum damnati sedem occuparit. Quare synodum coram apocrisiariis suis, convocari jubet, ut illius causa examinetur. Quod ipsum etiam in altera epistola scribit ad episcopos qui Paulum consecrarant. Ad decretum vero ecthesis anathematizandæ Constantinopolim transmissum, quod inter utramque epistolam insertum est, alludere videntur episcopi Cypri in epistola ad Theodorum papam, quæ in synodo Romana Martini papæ legitur secretario 2. At Serici diaconi, quem Theodorus in priore epistola nominat, meminit etiam Honorius in altera ad Sergium epistola, cujus pars quædam synodi VI. actione 13. continetur. Ex quo liquet illum perdiu & sub diversis pontificibus apocrisiarii munere perfunctum.

EPISTOLA I. SYNODICA THEODORI PAPÆ I. AD PAULUM PATRIARCHAM Constantinopolitanum.

Ex collectaneis Anastasii bibliothecarii a Jacobo Sirmondo Soc. Jesu primum editis ann. 1620.

SYnodicas fraternitatis vestræ literas, datas per Georgium presbyterum & Petrum diaconum, nos suscepisse significamus; quarum percurrentes textum, invenimus eam inter spem & metum, quemadmodum inter fidum gemini litoris portum confidentem pariter & fluctuantem, & non frustra. Nam sacerdotium grave onus est, quod scilicet aliorum vitæ cura fatigat, juxta quod scriptum est: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non uror?* Et quanto metu sacerdotalis mens concutitur, ne forte per silentium vel immoderatum eloquium maculetur, tanto spe & maxima propriæ fortitudinis penna ad altitudinem sublevatur, quando de subjectorum profectu gratula- 2. Cor. 11.

Prov. 14. tulatur. Scriptum est enim: *Ubi plurimæ segetes, ibi manifesta fortitudo boum.* Hinc econtra metus reverberat. Scriptum namque est: *Fili mi, si spoponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam. Illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis sermonibus. Hac ergo quod dico, fili mi, & temetipsum libera, quia incidisti in manum proximi tui. Discurre, festina, suscita amicum tuum; ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ. Eruere quasi damula de manu, & quasi avis de insidiis aucupis.* Audivimus, dilectissime frater, per timorem periculum nostrum, audiamus per spem repromissum consolationum solatium. *Ego sum*, inquit Deus, *pars hereditatis tuæ.* Et iterum: *Sacerdotes tui induant justitiam.* Timor autem concutit, cum alias dicitur: *Cui multum creditur, multum ab eo exigetur.* Et iterum: *Potentes patenter tormenta patientur.* Et rursus spes nos refovet, ubi ait: *Labia sacerdotis custodient scientiam, & legem exquirent ex ore ejus, quoniam angelus domini exercituum est.* Inter tot ergo procellas atque tranquillos fluctus æstuare profundum, quid aliud est nisi in portu asperrimi litoris navim mentis nostræ tempestatibus concuti? Sed quia majorem fiduciam ex longanimitate Dei evangeliorum habere cognoscimur, spe gaudentes hujusmodi æstum nullo modo formidamus. Nos ergo quid nisi dispensatores unius pastoris sumus? Ipso enim pascente pascimus, & regente regimus, quoniam omnes sub eodem pastore cum ovibus ipsius oves pascuæ sumus. Neque enim nostris viribus, sed Dei gratiæ deputamus quod sumus. Tantum restat, ut cum divino auxilio petendo, quærendo, pulsando, fide & opere donum gratiæ irreprehensibiliter exhibere possimus, quo conculcatis vitiis virtutum repromissa præmia percipere mereamur. Superbia, quæ est initium omnis peccati, longe a sacerdotum mentibus fiat. Avaritia rursus, quæ est idolorum servitus, atque omnium malorum radix, abscisa, & a turbine pulveris sui procul amota destruatur, quæ excæcat etiam oculos sapientum. Dilectionem igitur omnium virtutum matrem, sine qua nihil perficitur, & in qua omnes virtutes pacis completæ vinculo indissolubiliter continentur, fide recta & spe certa studio indesinenti teneamus. Et quoniam fide hominum corda purgantur, lecti apices dilectionis vestræ limpida fidei fluenta vos de fontibus salvatoris hausisse, & sicut prædicamus prædicare, & quemadmodum credimus credere, & sicuti docemus indiminute docere manifestarunt. His ergo ita se habentibus, cum ea quæ a Pyrrho adversus apostolicam fidem nostram ad subversionem synodalium decretorum prolata sunt, tam per dogma sedis apostolicæ, quod expositum est a prædecessore nostro, quam per jussionem filii nostri mansuetissimi principis destructa sint: quamobrem fraternitas tua a publicis locis chartam, quæ suspensa pridemque cassata fuerat, non abstulit? quæ scilicet scandalum sanctis Dei ecclesiis non Rom. 10. modicum intulit. Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit in salutem. Si dejiciendum ergo ejusdem Pyrrhi conamen fraternitas vestra ducit, qua pro causa prædictam chartam de pariete non deposuit? Nemo quippe quod abominatur colit. Si autem, quod absit, hujusmodi scriptum amplectitur, cujus rei gratia nobis hoc per propria synodica sua minime patefecit? Neutrum enim sine horum alterius dejectione indemniter stare potest. Nam si recta fides, quæ a tot conciliis roborata est, ab Heraclio & Pyrrho cum quadam additione & emendatione corripitur: ergo fides a patribus subtiliter examinata commoveri cognoscitur, & mortui vacua spe beatitudinis decideruntque, quod avertat Deus a fidelium cordibus. Hi enim qui defuncti sunt minime perierunt: *Pretiosa* namque *in conspectu domini mors sanctorum ejus.* Ps. 115. Et qui vivunt in hac fide, mundi effecti sunt; patrumque dogma signata fide verum & pium firmiter est posteris traditum. Restat igitur, quod contra fidem promulgatum est, irritum fiat, & cum auctore proprio destruatur. Porro, mirati sumus quia episcopi, qui fraternitatem tuam consecraverunt, sanctissimum illum in literis suis dixerunt. Sed & quia propter vulgarem turbationem & odium ecclesiæ hunc Constantinopolitanæ abrenuntiasse significaverunt. Propter quod etiam in ambiguitate positi, quæ a fraternitate vestra scripta sunt judicaveramus ad modicum quid differre, donec jam dictus Pyrrhus ab episcopatu ecclesiæ Constantinopolitanæ pelleretur. Nam turbatio & odium populi episcopatus gradum nescit auferre. Canonica enim vindicta super eo debuerat provenire quo fraternitatis tuæ consecratio irreprehensibilis & firma consistat. Scriptum est enim: *Si vir ejus mortuus fuerit, soluta est a lege viri. Si autem vir ejus vivit, adultera vocabitur si fuerit cum alio viro. Erunt enim duo in carne una. Mysterium autem hoc magnum est*, ait apostolus: *Ego autem dico in Christo & ecclesia.* Etenim licet indigni simus, locum tamen ejus in ecclesiis adimplemus. Vivente itaque prædicto Pyrrho, & nondum natura vel culpa extincto, ne forte fieret schisma, oportuerat præcaveri. Ut ergo fraternitatis vestræ sacerdotalis robustior ordo permaneat, oportet debitum adversus eum colligi episcoporum ex propinquioribus locis conventum. Præcepimus enim super hoc etiam carissimis filiis nostris Serico archidiacono, & Martino diacono & apocrisiario, quibus & locum nostrum ad hujus rei deliberationem credimus: quatenus cum fraternitate vestra prædicti Pyrrhi culpa regulariter exquiratur. Non enim præsentia ejus necessaria est, ubi excessus ejus & scripta veritati repugnantia præsto sunt, ut cum de his dijudicatur, modis omnibus condemnetur. Primo quidem, quoniam Heraclium, qui anathematizavit inviolabilem orthodoxorum patrum fidem, diversis laudibus extulit, & sophisticam jussionem ipsius, in qua quasi symbolum fidei composuit, subscribendo firmavit, furtivisque surreptionibus quosdam sacerdotes apud se singulatim prædictam chartam roborare coegit, & in publicis locis suspendere ad destructionem Chalcedonensis concilii audaci transgressione præsumpsit. Unde non modicum dissensionis scandalum ecclesiis Dei disseminavit, & obtestatione conventus a decessore nostro corrigi parvipendit. His igitur & aliis in synodo fraternitatis vestræ requisitis, canonicæ hunc executioni summittite, ut sacerdotali ordine & episcopali legislatione, ac regulariter eo sacerdotio denudato, non solum fides illibata permaneat, sed & fraternitatis vestræ gradus episcopalis firmior conservetur. At vero, si diligenter fraternitas vestra, dum consiliatur, perspexerit fautores jam dicti Pyrrhi circumstrepere, & senseritis crebro, insolenter præsenti negotio quod diffiniendum est, impedimentum per dilationem afferre, ut proprium compleant quandoque consilium, vobis contradicentes, nisi juxta votum suum quid-

Num. 18. Psal. 132. Luc. 12. Sap. 6. Malach. 2. Rom. 7. Ephes. 5.

quam

quam proveniat; & si ob hoc fraternitatem vestram obnoxiam facere, vel etiam schisma de eadem persona tentaverint, possibile est ut abscindatur etiam in hujusmodi capitulo talis versutiarum ipsorum intentio, & obtineatur jussio a domino nostro & filio Christianissimi principis, quoniam de hoc enixius eum per literas nostras poposcimus, ut scilicet sæpe dictum Pyrrhum ad hanc Romanam urbem jubeat mitti, quatenus conventu synodico a nobis effecto, pro sua temeritate judicetur. Sic enim & fraternitatis vestræ episcopalis dignitas omni futuro contrariorum schismate firmior apparere valebit, & scandalum novitatis ab orthodoxa fide pulsum necabitur, atque Dei ecclesia continuæ paci donabitur. Deleri namque ab ecclesia Dei scandala debent, & extirpari. Multa enim possunt oriri dissensionis zizania contra promotionem fraternitatis tuæ, nisi canonica falce ne proficiant radicitus rescindantur. Siquidem cum patitur unum membrum, compatiuntur reliqua corporis membra. Absit ergo, ut schismata & dissensiones proveniant, secundum quod & mansuetissimum dominum & filium nostrum principem per literas nostras petivimus, quo ab episcopatu fraternitatis vestræ omnia quæ nuper exorta sunt scandala recidantur, & nos quidem veluti fraterna viscera condolentibus providentiæ nostræ medelam afferentes appareamus. Verumtamen prædictam chartam, quæ contra orthodoxam fidem & Chalcedonense concilium sophistice probatur exposita, cunctis viribus irritam esse deliberamus, & vinculo anathematis refutatam, atque ut a nobis & ab omnibus orthodoxis episcopis abominatam respuimus. Sufficit namque nobis fides, quam sancti apostoli prædicaverunt, concilia firmaverunt, & sancti patres consignaverunt, per quam renati & docti facti sumus, quamque docemus, nullum augmentum in symbolo fidei, quod a synodis est firmatum, recipientes. Anathema his qui addunt, anathema qui demunt sancto mathemati, id est symbolo, quod in concilio Nicæno diffinitum, Constantinopolique firmatum, & in Ephesino primo, atque Chalcedone, a sanctis & orthodoxis patribus, qui in catholica fide floruerunt, gratia sancti est Spiritus stabilitum. Hæc & his similia concordi sensu fraternitas vestra prædicando nobiscum ore & opere confiteatur. Similiter autem anathematizantes omnes hæreses & auctores earum, ut id ipsum dicamus omnes, sicut scriptum est, & schismata nullo modo germinent in ecclesiis Dei, quæ spirituali jam & bis acuto sententiæ gladio sunt recisa. Porro præsentem literarum latorem fraternitati vestræ in omnibus commendamus, quoniam & mores ejus exigunt, ut eum vobis nos commendare debeamus: quia manifeste vestram nobis præsentiam exhibere venerabilitas ejus atque perfectio morum dignoscitur.

EXEMPLAR * PROPOSITIONIS

* edidit Sirm.

TRANSMISSÆ CONSTANTINOPOLIM

A Theodoro sanctissimo papa Romano.

DOminus ac salvator noster in evangeliis apostolis suis ita dixit: *Quicumque solverit unum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cælorum*; & alia scriptura dicit: *Ne transferas terminos æternos, quos posuerunt patres tui.* His ergo sic se habentibus, ad notitiam fraternitatis vestræ deducimus, quia Pyrrhus, qui quondam ecclesiæ Constantinopoleos episcopatum surripuit, & instar lupi sub protextu pastoris latitabat, contra orthodoxam fidem cornu bellico erecto, quædam novitatis figmenta composuit, & chartis a se dictatis, quosdam furtivis ac surreptitiis modis subscribere compulit sacerdotes: versute gerens, ut hæreticum præsumptionis suæ dogma surreptis aliorum subscriptionibus stabiliret, & veluti novum mathema contra colendum, nobisque traditum a sanctis patribus symbolum componere conaretur. Et quoniam in Chalcedonensi concilio anathema positum est his, qui addiderint vel dempserint quid in fide, quæ a tot patribus est roborata: hujus rei gratia dilectionem vestram præmunire consideravimus, ut his quæ a prædicto Pyrrho adversus apostolicam fidem præsumpta sunt, reprobatis, eamdem fidem, sicut & fisi sumus, retineatis, quam ex ipso lacte uberum sanctæ ecclesiæ simul suxistis, universa temerariæ novitatis deliramenta destruentes. Nos enim tam per alias literas, quam per decretum præsentis propositionis, omnia quæ contra orthodoxam & apostolicam fidem nostram ab ejusdem Pyrrhi nova & temeraria vanitate introducta sunt, abominantes, simulque cum charta, quæ proposita, & in publicis locis ab eo suspensa est, anathematizantes, volumus omnes illa sapere, id est tenere, quæ sancti apostoli tradiderunt, & patres qui in orthodoxa fide floruerunt, posteris tradita per sancta quinque concilia firmaverunt.

EPISTOLA II. THEODORI PAPÆ

AD EPISCOPOS QUI CONSECRAVERUNT

Paulum patriarcham Constantinopolitanum propter Pyrrhum ex patriarcha.

LIteras fraternitatis vestræ, per quas nobis de promotione Pauli fratris & coepiscopi nostri significastis, suscepimus, & gavisi quidem super hujus sumus ordinatione. Sed futura mœstitia huic videlicet successura, propter zizania quæ nascitura fore sperantur, animum nostrum valde concussit, nisi diligentissima manu & cautissima cura, priusquam crescant, & dominicam messem suffocent, extirpentur. Debuerat igitur Pyrrhus, qui sanctis Dei ecclesiis scandalum seminavit, canonicæ prius animadversioni summitti, & tum prælatus frater noster Paulus sacrari: ne forte tempore aliquo de ejectione sua quampiam se putet querimoniam objecturum, quod odium sustinuerit populare, & vi pulsus libellum dederit, & suam ecclesiam refutaverit, sicut nobis fraternitas vestra per literas suas significavit. Facile quippe mutantur homines, & quidem aliquando ex odio ad dilectionem assurgunt, aliquando vero a dilectione in odium dilabuntur. Qua ergo pro causa, quæ dissimulari futura sunt provido non contemplantur obtutu? ne forte proveniens scandalum variis simultatibus ecclesiam Dei discindat. Sunt capitula, quibus prædictus Pyrrhus canonice potest ab omni sacerdotali ordine pelli. Primum quidem, quia Heraclium, qui anathematizavit catholicam fidem & patres orthodoxe sentientes, in literis suis laudibus extulit, & per surreptionem, per quosdam sacer-

Matth. 5.

Prov. 22.

dotes qui ſubſcripſerant, ſophiſticam quoque chartam adverſus apoſtolicam fidem confirmare præſumpſit, & in publicis locis ſuſpendere feſtinavit, quaſi novam fidem & ſymbolum contra ſanctam Chalcedonenſem ſynodum: pœnam minime veritus æterni judicii, & anathema quod poſitum eſt in eadem Chalcedonenſium ſynodo, quod nemo unquam ſancto mathemati, id eſt colendo ſymbolo, quidquam addere vel minuere audere pertemptet. Prædictus autem Pyrrhus nec proteſtatione conventus a pravitate ſua recedere paſſus eſt. Ideo ergo jam memoratam chartam abominantes, & omnia quæ crebro dictus Pyrrhus contra fidem molitus eſt, anathematizantes, quin etiam nunc iterum atque iterum anathematizamus: illa tantum amplectentes, quæ ſancti nobis patres in ſynodis tradiderunt, nihil fidei addentes, nec auferentes. Et idcirco quæ in perſonam prædicti Pyrrhi diffinierimus, in literis quas ad jam memoratum fratrem & coepiſcopum noſtrum miſimus, agnoſcetis. Ut igitur ſcandalum minime futuro tempore generetur, ſecundum præfixum modum diligenter ſacra providentia extinguere curet. Et res quidem ipſa nos magis ad tribulationem provocavit, & naſcitura zizania conjecturis probabilibus informavit, quoniam per literas veſtras prædictum Pyrrhum ſanctiſſimum nominaſtis. Si enim alia taceamus, & nihil omnino peccavit aut in religionem, aut in doctrinam fidei, & nec una culpa damnavit: quamobrem de propria eſt ejectus eccleſia? Sed fortaſſe quis dixerit, generale hoc odium fecit. Sed vulgaris tumultus jus ſacerdotii auferre non poteſt, nec odium ſacro quemquam ordine denudare. Manifeſtæ quippe ſunt canonicæ cauſſæ, quæ jura ſacerdotii recidere poſſunt. Niſi enim naturæ cauſſa præſul extinguatur, eccleſiam ejus alius non poteſt irreprehenſibiliter apprehendere. Et hæc quidem non contradicentes ordinationi prædicti fratris noſtri Pauli ſcribimus, ſed vulnus latens & abſconſum medente manu adaperimus, ne in vitalia viſcera ſerpere poſſit, omnem immunditiam fœtidæ putredinis medicinaliter exhaurientes, & quæ poſſunt fieri diligentia providæ inciſionis penetrantes, non ut hæc fiant optantes. Nam ſæpe dictum fratrem noſtrum in viſceribus mentis noſtræ complectimur & fovemus: ſed ne ſchiſmata fiant, fraterna providentia & affectione dilectionis terremur: quatenus epiſcopatus ejus manus impoſitio nullomodo maculetur. Denique interremptis & ſuffocatis ſchiſmatibus, & fides quoque orthodoxa, quæ tot ſpiritualibus paradiſi florum odoribus per agricolas Chriſti Dei noſtri, ſanctos videlicet apoſtolos, eluxit, nullatenus aliquibus zizaniorum ſpinis poterit ſauciari!

Observatio Philippi Labbe S. J.

Regius collector prætermiſſum a Severino Binio Græcum textum ſequentis diſſertationis S. Maximi cum Pyrrho conciliis primus invexit: nos ex eodem, unde illum hauſit fonte, hoc eſt ex annalibus Baronianis ad annum Chriſti 645. nonnulla quoque deſcribemus præfationis vice non injucunda lectoribus. Ingenti ſane Dei beneficio evenit, *inquit vir eruditiſſimus*, ut poſt tot publicorum ſcriptorum naufragia, quæ tum Græcorum tum Latinorum eccleſia paſſa eſt diverſis temporibus, ne ſyllaba quidem ejuſdem diſputationis exciderit, ſed conſervata ipſa integra fuerit in pluribus antiquitus ſcriptis Græcis codicibus quos Vaticana bibliotheca poſſidet, in quorum ſingulis inter alia viri ſanctiſſimi atque doctiſſimi monumenta ineſt cum Pyrrho excepta a notariis in Africa publica diſputatio præſentibus epiſcopis Africanis atque Gregorio, qui prætoria præfectura eamdem provinciam moderabatur. Eam hactenus latentem ac Latinis incognitam primus vindicavit in lucem ac latinitate donavit vir diſertiſſimus Franciſcus Turrianus ſocietatis Jeſu profeſſor, qui ejuſdem confeſſoris Chriſti Maximi nonnullas epiſtolas eodem argumento, adverſus Monothelitas ſcilicet ſcriptas, alioſque ad id ipſum ſpectantes tractatus æque ex Græco in Latinum convertit: ſed ne ederet una cum aliis a ſe translatis ſanctorum Græcorum patrum egregiis monumentis mors antevertit. *Tum paulo poſt hæc ſubjicit:* Cæterum quod magna ex parte hujus tomi verſetur hiſtoria in his quæ ſpectant ad Monothelitarum hæreſim confutandam, quæ flexuoſis anfractibus gradiens, nec quo pergat intelligi poſſit, aliud agens, loquens aliud; ut iſta cuncta aperta luce lector intelligat, operæ pretium me facturum exiſtimavi, ſi eamdem concertationem annalibus intexerem, quo, tricas omnes cunctoſque nexus, ſtrophas atque cavillos hæreticorum ipſorum ſatis habeat exploratos. His accedit quod eadem tractatio pleraque habeat quæ hiſtoricam elucident veritatem, illaque præſertim tanti momenti erroribus involuta de Honorio Romano pontifice in conſortium hæreticorum calumnioſe vocato dilucide tibi pandat, aperteque veritatem demonſtret, ut non ſit quod de ejus integra ſinceraque fide catholica dubitare vel leviter jure poſſis. Quod inſuper ejuſmodi hactenus caruerit latinitas nobili monumento nunquam ſuppoſito prælo, haud ingrato animo illud puto accipient eruditi: qui etiam gratias agant de eccleſiaſtica antiquitate adeo bene merenti. *Hæc atque iis plura citate loco Baronius.*

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ ΣΥΝ ΠΥΡΡΩ.

DISPUTATIO * SANCTI MAXIMI CUM PYRRHO.

* Edidit Baronius in appendice tomi VIII. omissum vero a Binio textum Græcum nos cum regio collectore non censuimus omittendum hoc loco, ut mox diximus.

ΠΑΡΑΣΗΜΕΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΟΜΕΝΗΣ ΖΗΤΗΣΕΩΣ ΧΑΡΙΝ Τῶν κεκινειμένων περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δογμάτων, παρουσίᾳ Γρηγορίου τοῦ εὐσεβεστάτου πατρικίου, καὶ τῶν συνεδρεθέντων αὐτῷ ὁσιωτάτων ἐπισκόπων, καὶ λοιπῶν θεοφιλῶν, καὶ ἐνδόξων ἀνδρῶν, παρὰ Πύῤῥου τοῦ γενομένου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Μαξίμου τοῦ εὐλαβεστάτου μοναχοῦ, μηνὶ Ἰουλίῳ, ἰνδικτιῶνος γ'. Πύῤῥου μὲν συμμαχοῦντος τῇ παρεισαχθείσῃ παρ' αὐτοῦ τε καὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ ἐν τῷ Βυζαντίῳ καινοτομίᾳ, τουτέστι, τοῦ ἑνὸς θελήματος· Μαξίμου δὲ συνηγοροῦντος τῇ ἄνωθεν εἰς ἡμᾶς ἐλθούσῃ πατρικῇ τε καὶ ἀποστολικῇ διδασκαλίᾳ. διὰ τοῦ ῥειθέντος ὑπερφυοῦς ἀνδρὸς, φημὶ δὲ Γρηγορίου τοῦ ὑπερτίμου πατρικίου, τῶν λεχθέντων ἀνδρῶν· τουτέστι, Πυῤῥοῦ καὶ Μαξίμου, ἀλλήλοις προσοψισθέντων προκατήρξατο δὲ τῆς πρὸς Μάξιμον διαλέξεως ὁ Πύῤῥος, οὕτως εἰπών.

Quæstio ecclesiastici dogmatis disputata coram Gregorio patritio piissimo, in conventu & consessu sanctissimorum episcoporum, & reliquorum nobilium virorum, a Pyrrho patriarcha Constantinopolitano, & a Maximo reverendissimo monacho, mense Julio, indictione III. Pyrrho quidem novum dogma de una Christi voluntate, a se & a suo antecessore Sergio prave introductum, defendente; Maximo autem doctrinam apostolorum a principio nobis traditam.

Francisco Turriano societatis Jesu theologo interprete.

ΠΥΡΡΟΣ. τί σοι κακὸν ἐποιήσαμεν, κύρι ἀββᾶ Μάξιμε, ἐγώ τε καὶ ὁ πρὸ ἐμοῦ, ὅτι οὕτω πανταχοῦ διασύρεις ἡμᾶς, αἱρετικὴν ὑπόληψιν παρὰ πᾶσι διδοὺς ἡμῖν; τίς δὲ οὕτω ποτὲ, καί τοι κατὰ πρόσωπον ἀγνοούμενον θέᾳ, ἐτίμησεν, ἢ ἐσεβάσθησε, ὡς ἡμεῖς; ΜΑΞ. ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἀκροᾶται, οὐδεὶς οὕτως, ἵνα ταῖς σαῖς χρήσωμαι λέξεσιν, ἐτίμησεν, ἢ ἐσεβάσθημε, ὡς ὑμεῖς· ἀλλ' ἀθετησάντων ὑμῶν νῦν τὸ Χριστιανῶν δόγμα, φοβερὸν ἡγησάμην τῆς ἀληθείας τὴν πρὸς ἐμὲ προτιμῆσαι χάριν. ΠΥΡ. Τί γὰρ δοξάσαντες, τὸ Χριστιανῶν ἠθετήσαμεν φρόνημα; ΜΑΞ. Ἓν θέλημα τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ δοξάσαντες, καὶ μὴ μόνον δοξάσαντες, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ λύμῃ τοῦ παντὸς τῆς ἁγίας ἐκκλησίας σώματος, διὰ καινῆς ἐκθέσεως τοῦτο * προτεθεικότες. ΠΥΡ. Τὶ οὖν, ὁ εἷς θέλημα τοῦ Χριστοῦ δοξάζων, δοκεῖσοι παρακεκινῆσθαι τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας; ΜΑΞ. Πάνυ μὲν οὖν. τὶ γὰρ ἀνοσιώτερον τοῦ λέγειν, τὸν αὐτὸν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ θελήματι, πρὸ μὲν τῆς σαρκώσεως τὰ πάντα ἐκ μὴ ὄντων * συστήσασθαι, συνέχειν τε, καὶ προνοεῖν, καὶ σωστικῶς διεξάγειν· μετὰ δὲ τὴν ἐνανθρώπησιν τροφῆς ἐφίεσθαι καὶ ποτοῦ, τόπους τε ἐκ * τόπων * ἀμείβειν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ποιεῖν τὰ διαβολῆς ἁπάσης καὶ * μομφῆς ἐκτὸς τυγχάνοντα· δι' ὧν καὶ πάσης καθαρὰν ἔδειξε τὴν οἰκονομίαν

* προτεθεικότες

* ὑποστήσασθαι.

* τόπου

* ὑπαμείβειν, * μεμψεως

A PYRRHUS: Qua in re, domine abba Maxime, & ego & is cui successi, tibi nocuimus, qui ubique nobis detrahis, & nos omnibus in suspicionem de hæresi venire facis? Quis unquam te, ne de facie quidem notum, sic honoravit & coluit, ut nos? MAXIM. Quandoquidem audit Deus, nemo, ut verbis tuis utar, sic me honoravit & coluit ut vos: sed cum vos aspernati sitis nunc dogma Christianorum, existimavi pertimescendum mihi esse, si gratiam vestram veritati anteponerem. PYRRH. Qua opinione aspernati sumus, quod Christiani sentiunt? MAXIM. Opinione de una voluntate divinitatis Christi & humanitatis ejus: & non solum B opinione, sed etiam proposita ejus nova expositione ad perniciem totius corporis sanctæ ecclesiæ. PYRRH. Quid igitur, qui unam Christi voluntatem esse sentit, videtur tibi a Christiana doctrina traduci? MAX. Maxime. Quid enim magis impium, quam dicere, eumdem una & eadem voluntate, ante incarnationem quidem omnia ex nihilo fecisse, continere & procurare ac salubriter dirigere; post incarnationem vero, cibum & potationem appetere, loca locis mutare, & omnia alia facere, quæ omni culpa & reprehensione vacabant; quibus C etiam dispensatione liberam ab omni fictione esse demonstravit? PYRRH. Estne unus Christus, an non? MAX. Unus sane. PYRRH. Si igitur unus Christus, tamquam unus om-

nino etiam volebat, quod si tamquam unus volebat, una prorsus est & ejus voluntas, non duæ. MAX. Dicere quippe, & non distinguere prius significata in eo quod dicitur, nihil aliud est, quam omnia confundere, & ea studio relinquere operta, de quibus quæritur: quod est alienum a viro differendi perito. Dic igitur mihi hoc: Christus cum sit unus, est ne Deus solum, an etiam solum homo; an utrumque Deus simul & homo? PYRRH. Plane, Deus simul & homo. MAXIM. Deus igitur natura & homo cum esset Christus volebat tamquam Deus & idem homo, an ut Christus tantum? ac siquidem principaliter, ut Deus & homo volebat Christus; liquet quod dupliciter, & non uno modo, unus cum idem esset, volebat. Etenim si nihil aliud est Christus præter naturas suas, ex quibus & in quibus est; perspicuum est, quod convenienter naturis suis Christus, id est, ut unaquæque apta nata erat, unus erat, unus existens & idem, & volebat, & operabatur: siquidem neutra earum voluntatis aut operationis expers est. Quod si convenienter naturis suis Christus, id est, ut unaquæque apta nata erat, volebat & operabatur; erant autem duæ naturæ ejus; duæ igitur voluntates ejus naturales, & quæ cum ipsis numero totidem sunt, substantiarum operationes. Sicut enim numerus naturarum unius & ejusdem Christi, si pie intelligatur & dicatur, non dividit Christum, sed differentiam naturarum etiam in unione custodiri demonstrat: sic numerus voluntatum & operationum, quæ secundum substantiam in ejus naturis insunt (ambabus enim naturis suis, ut dictum est, idem salutem nostram & volebat & operabatur) non divisionem inducit; absit: sed earum etiam in unione custodiam tantum & incolumitatem declarat. PYRRH. Non potest fieri, quin voluntates secum inferant ipsos volentes. MAXIM. Hoc quidem absurdum in vestris etiam literis, non ratione, sed licentia protulistis, nacti Heraclium vestrum ad hoc adjutorem, quia vos ejus nefariæ & sceleratæ mixtioni assensi estis, & * benedictione eam confirmastis. Si enim concedatur inferri cum voluntatibus volentes, omnino consentanea reciprocatione cum volentibus inferentur voluntates: reperieturque etiam vobis auctoribus in supereſſentiali, plusquam bona & beata deitate, una quidem hypostasis, sicut sensit Sabellius, quia una est in ea voluntas; tres vero voluntates, quia sunt tres personæ, ac proinde tres naturæ, ex opinione Arii, siquidem secundum definitiones & regulas patrum, differentia voluntatum differentiam etiam naturarum secum infert. PYRRH. Impossibile est, in una persona duas simul esse non contrarias voluntates. MAX. Si non est possibile, esse simul in una & eadem persona duas non contrarias voluntates; igitur opinione tua, possibile est esse, si contrariæ sint: si sic est; confessus es hactenus duas esse, & non dissides a numero, sed tantum a pugna: restat igitur ut quæramus causſam hujus pugnæ effectricem. Quam igitur esse hanc ais? voluntatemne naturalem, an peccatum? si naturalem dicis, hujus autem auctorem non alium

Αφαντασίας; ΠΥΡ. Εἷς ὁ Χριστὸς, ἢ δύο; ΜΑΞ. Ναὶ, εἷς προδήλως. ΠΥΡ. Εἰ ἓν εἷς ὁ Χριστὸς, ὡς εἷς πάντως καὶ ἤθελεν. εἰ δὲ ὡς εἷς ἤθελεν, οὐ πάντως αὐτῷ καὶ τὸ θέλημα, καὶ ἓν δύο. ΜΑΞ. Τὸ λέγειν τι, καὶ μὴ προδιασύλλεσθαι τῷ λεγομένῳ τὰ σημαινόμενα, ὕδε ἕτερόν ἐστιν, εἰ μὴ πάντα συγχεῖν, καὶ ἀσαφῆ σπένδειν ἐᾶν τὰ περὶ ὧν ἡ ζήτησις· ὅπερ ἀλλότριον ἀνδρὸς * λογικῶς καθέστηκε· τοῦτο δὴ εἰπέμοι. ὁ Χριστὸς εἷς ὢν, Θεὸς μόνον ἐστὶν, ἢ καὶ ἄνθρωπος μόνον· ἢ τὸ σωαμφότερον, Θεὸς ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος; ΠΥΡ. Προδήλως Θεὸς ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος. ΜΑΞ. Θεὸς ὢν φύσει καὶ ἄνθρωπος ὑπάρχων ὁ Χριστὸς, ὡς Θεὸς καὶ ἄνθρωπος * ὁ αὐτὸς ἤθελεν, ἢ ὡς Χριστὸς μόνον; ἀλλ' εἰ μὴ προηγουμένως, ὡς Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἤθελεν ὁ Χριστὸς, δηλονότι δυϊκῶς, καὶ οὐ μοναδικῶς, εἷς ὢν ὁ αὐτὸς, ἤθελεν. εἰ γὰρ οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ὁ Χριστὸς παρὰ τὰς αὐτοῦ φύσεις, ἐξ ὧν καὶ ἐν αἷς ὑπάρχει, προδήλως, ὡς καταλλήλως ταῖς ἑαυτοῦ φύσεσιν, ἦγεν, ὡς ἑκάστη πέφυκεν, εἷς ὢν καὶ ὁ αὐτὸς, ἤθελέτε καὶ ἐνήργει· εἵπερ ἑδετέρα αὐτῷ ἀθελητὸς ἐστιν, ἢ ἀνενέργητος. εἰ δὲ καταλλήλως ταῖς ἑαυτοῦ φύσεσιν ὁ Χριστὸς, ἦγεν, ὡς ἑκάστη πέφυκεν, ἤθελέτε καὶ ἐνήργει, δύο δὲ αὐτοῦ αἱ φύσεις, δύο αὐτοῦ πάντως καὶ τὰ φυσικὰ θελήματα, καὶ αἱ τούτων ἰσάριθμοι καὶ οὐσιώδεις ἐνέργειαι. ὥσπερ γὰρ ὁ τῆς τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς Χριστοῦ φύσεων ἀριθμὸς, δυσεβῶς νοούμενός τε καὶ λεγόμενος, οὐ διαιρεῖ τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ σωζομένην ἐν τῇ ἑνώσει παρίστησι τῆς φύσεων τινὶ διαφοράν. οὕτω καὶ ὁ ἀριθμὸς τῆς οὐσιωδῶς προσόντων ταῖς αὐτοῦ φύσεσι θελημάτων καὶ ἐνεργειῶν· κατ' ἄμφω γάρ, ὡς εἴρηται, τὰς αὐτοῦ φύσεις θελητικὸς ἦν ὁ αὐτὸς καὶ ἐνεργητικὸς τῆς ἡμῶν σωτηρίας· οὐ διαίρεσιν εἰσάγει, μὴ γένοιτο, ἀλλά τινι αὐτῷ δηλοῖ καὶ μόνον ἐν τῇ ἑνώσει φυλακὴν καὶ σωτηρίαν. ΠΥΡ. Ἀδιάτον, τοῖς θελήμασι μὴ συνεισάγεσθαι τοὺς θέλοντας. ΜΑΞ. Τοῦτο μὲν καὶ ἐν τοῖς ὑμετέροις γράμμασι τὸ παράλογον, οὐ λόγῳ, ἀλλ' ἐξουσίᾳ κινήσαντες, ἀπεφήνασθε, * συναιρέμενοι ὑμῖν εἰς τοῦτο λαβόντες τὸν Ἡράκλειον, ὅτι καὶ καὶ ὑμᾶς συνελθεῖν τῇ αὐτοῦ ἀθεμίτῳ καὶ παρανόμῳ μίξει, καὶ ταύτην δὴ ἀλογίας κυρῶσαι. εἰ γὰρ δοθῇ, τοῖς θελήμασι συνεισάγεσθαι τοὺς θέλοντας, πάντως καὶ τοῖς θέλουσι τὰ θελήματα κατὰ τινὰ ἄλογον ἀντιστροφὴν συνεισαχθήσεται. καὶ ἀρεθήσεται καθ' ὑμᾶς, τῆς ὑπερουσίου, καὶ ὑπεραγάθου, καὶ μακαρίας θεότητος, ὅτι μὲν τὸ αὐτῆς θέλημα, μία καὶ ἡ ὑπόστασις, κατὰ Σαβέλλιον. διὰ δὲ τὰ ἴδια πρόσωπα, ἴδια καὶ τὰ θελήματα, καὶ διὰ τοῦτο ἴδιαι φύσεις, κατὰ τὸν Ἄρειον· εἵπερ κατὰ τοὺς παντὸς ὅρους καὶ κανόνας, ἡ διαφορὰ τῆς θελημάτων καὶ φύσεων εἰσάγει διαφοράν. ΠΥΡ. Ἀδύνατον ἐστιν, εἰ σὺ πρόσωπον δύο ἀλλήλοις συνυπάρξαι θελήματι ἀνὰ ἐναντιώσεως. ΜΑΞ. Εἰ ἄνα ἐναντιώσεως δύο θελήματι ἐν σοὶ καὶ τῷ αὐτῷ προσώπῳ εἶναι ἃ δυνατὸν, ἆρα μὴ ἐναντιώσεως κατὰ σὲ δυνατόν. εἰ δὲ τοῦτο, πῶς * τὰ δύο εἶναι ὡμολόγησας, καὶ πρὸς τὸν ἀριθμὸν ἃ * διαφέρη, ἀλλ' ἢ μόνον πρὸς τινὰ ἐναντίωσιν. οὐκοῦν λύπεται ζητεῖν τινὰ ποιητικὴν τῆς μάχης αἰτίαν. ποίαν οὖν ταύτην * φὴς ἄρα; τὴν κατὰ φύσιν θέλησιν, ἢ τὴν ἁμαρτίαν; ἀλλ' εἰ μὴ τὴν κατὰ

* *for.* commendatione,

* λογίᾳ

* αὐτὸς

* συναιρέμενοι

* τὸ δύο διαιρῇ

φέρε; ἔρατε

κατὰ φύσιν εἶναι θέλησιν, ταύτης δὲ ἐκ ἄλλον, ἢ τὴν Θεὸν, * γινώσκομεν αἴτιον· ἆρα κατὰ σὲ τῆς μάχης δημιουργὸς ὁ Θεός. εἰ δὲ τλὼ ἁμαρτίαν, ἁμαρτίαν δὲ ἐκ ἐποίησεν, οὐδὲ τλὼ αἰανῆν ἐναντίωσιν εἰ τοῖς κατὰ φύσιν αὐτῷ ὁ σαρκωθεὶς Θεὸς εἶχε θελήμασι. τῶ αἰτίῳ γὰρ ἐκ ὄντι, οὐδὲ τὸ αἰτιατὸν προδήλως ἔσαι. ΠΥΡ. Φύσεως ἦν τὸ θέλειν; ΜΑΞ. Καὶ, τὸ ἁπλῶς θέλειν φύσεως. ΠΥΡ. Εἰ φύσεως τὸ θέλειν, οἱ ἐμφανέστεροι δὲ τῶν πατέρων εἷς θέλημα τῶ Θεῶ καὶ τῶν ἁγίων εἶπον· καὶ μία φύσις ἔσαι ἅτω γε τῶν ἁγίων, καὶ τῶ Θεῶ. ΜΑΞ. Καὶ ἀνωτέρω ἐῤῥέθη, ὅτι δεῖ τὸν περὶ ἀληθείας λόγον ποιούμενον διαστέλλεσθαι τῶν λεγομένων τὰ σημαινόμενα, διὰ τλὼ ἐκ τῆς ὁμωνυμίας πλάνης. ἀντερήσομαί γάρ σε ἁπλῶς· ὅτι οἱ εἰ θέλημα τῶ Θεῶ καὶ τῶν ἁγίων εἰπόντες ἁγίους, πρὸς τὸ ὐσιῶδες τῶ Θεῶ, καὶ * δημιουργικὸν θέλημα ἀπαβλέποντες, τῶτο εἶπον, ἢ πρὸς τὸ θελητόν; ἑταυτὸν γὰρ τὸ τῶ θέλοντος θέλημα, καὶ τὸ θελητόν. ὥσπερ οὐδὲ τὸ τῶ ὁρῶντος ὀπτικὸν, καὶ τὸ ὁρατόν· τὸ μὲν γὰρ ὐσιωδῶς αὐτῷ πρόσεσι, τὸ δὲ ἐκπὸς τυγχάνει. ἀλλ' εἰ μὲν πρὸς τὸ ὐσιῶδες ἀπιδόντες εἶπον, ὁ μόνον ὁμοφυεῖς καὶ συνδημιουργὸς εἰσάγοντες ἀρεθήσονται τῷ Θεῷ τὰς αἰτίας, ἀλλὰ ἁ ἑαυτῶν ἐναντιομένους, φήσαντες, μὴ δικαιοῦσθαι τὸ ἑτερόσια κοινὸν ἔχειν θέλημα· εἰ δὲ πρὸς τὸ θελητὸν, ἆρα αἰτιολογικῶς, ἢ, ὡς τισι φίλον λέγειν, καταχρηστικῶς τὸ θελητὸν, θέλημα προσηγόρευσαν οἱ πατέρες. καὶ ὁδὸν ἕψεται ἄτοπον * τῆς φύσεως εἶναι τὸ ἁπλῶς θέλειν ὁριζομένοις. ΠΥΡ. Εἰ τοῖς θελήμασι πρός τε ἑαυτὰς καὶ * ἀλλήλας διαφέρομεν; νῦν μὲν τῶτο θέλοντες, * νῦν δὲ τὸ αὐτὸ οὐ θέλοντες, φύσεως δὲ τῶτο, καὶ * τῆ αὐτῆς * χαρακτηριστικὸν λόγῳ, ὁ μόνον τῇ φύσει ἀλλήλων διαφέροντες ἀρεθησόμεθα, ἀλλὰ ἁ ἀπειράκις ταύτης μεταβάλλοντες. ΜΑΞ. Οὐ ταυτὸν τὸ θέλειν, καὶ πῶς θέλειν, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ὁρᾶν, καὶ τὸ πῶς ὁρᾶν. τὸ μὲν γὰρ θέλειν, ὥσπερ ἁ τὸ ὁρᾶν, φύσεως, καὶ πᾶσι τοῖς ὁμοφυέσι καὶ ὁμογλώσσοις προσόν. τὸ δὲ πῶς θέλειν, ὥσπερ ἁ πῶς ὁρᾶν, τυπῶσι, θέλειν περιπατῆσαι, ἁ μὴ θέλειν περιπατῆσαι, καὶ δεξιὰ ὁρᾶν, ἢ ἀριστερὰ, ἢ ἄνω, ἢ κάτω, ἢ πρὸς ἐπιθυμίαν, ἢ κατανόησιν, τῆς οἰ τοῖς ἐσι λόγων, ἔρος ἐστὶ τῆς τῶ * θέλειν καὶ ὁρᾶν χρήσεως, μόνῳ τῷ κεχρημένῳ * προσόν, καὶ τῆς ἄλλων αὐτὸν * χωρίζον, κατὰ τλὼ κοινῶς λεγομένην διαφοράν. εἰ δὲ τῶτο μαρτυρῶσαν τλὼ φύσιν ἔχομεν, ἆρα τὸ θέλειν φαγεῖν, * ἢ μὴ θέλειν φαγεῖν, ἢ τὸ θέλειν περιπατῆσαι, * ἢ μὴ θέλειν, ὁ τῶ πεφυκέναι θέλειν ἐσὶν * ἀναίρεσις, ἀλλὰ τῶ πῶς θέλειν. τυπῶσι, τῆς θελητῆς ἐσὶ γνώσεως καὶ ἀπογνώσεως. ἔτε γὰρ, εἰ ὡσαθώμεθα τὰ ἐκ τῶ Θεῶ γνώμενα, θελητὰ αὐτῷ ὄντα, ἀπογνώσθαι, τυπῶς καὶ τὸ * προεπινοούμενον αὐτῆς, ὐσιῶδες * αὐτῆς, καὶ ποιητικὸν θέλημα συναπογενήσεται. ΠΥΡ. Εἰ φυσικὸν λέγεις τὸ θέλημα, τὸ δὲ φυσικὸν πάντως ἁ ἀναγκασμένον, ὡς οὐκ ἀνάγκη, φυσικὰ λέγοντας ἐπὶ Χριστοῦ τὰ θελήματα, πᾶσαν ἐπ' * αὐτοῦ ἐκούσιον ἀναιρεῖν κίνησιν; ΜΑΞ. Οὐ μόνον ἡ θεία καὶ ἄκτιστος φύσις οὐδὲ ἀναγκασμένον ἔχει φυσικὸν, ἀλλ' οὐδὲ ἡ νοερὰ ἁ κτιστή· τὸ γὰρ φύσει λογικὸν δύναμιν ἔχει

esse scimus, nisi Deum: igitur, ut tua est opinio, Deus est auctor pugnæ. Si peccatum dicas; peccatum autem non fecit, neque Deus incarnatus ullam quampiam pugnam in voluntatibus naturalibus habuit; cum enim causa non est, plane nec effectus causæ erit. PYR. Naturæ igitur est velle? MAX. Sane quidem simpliciter velle naturæ est. PYR. Si naturæ est velle, illustriores autem patres dixerunt unam esse Dei & sanctorum voluntatem; ita fiet ut sanctorum & Dei una sit natura. MAX. Superius dictum est, eum qui de veritate disserit, debere distinguere quæ vocibus significantur, propter errorem qui ex homonymia proficiscitur. Rursus enim percunctabor te: cum sancti unam Dei & sanctorum voluntatem esse dixerunt, dixeruntne hoc intuentes in voluntatem substantialem Dei, & effectricem, an in id quod volunt? non enim idem est voluntas volentis, & id quod vult; sicut non est idem videntis vis cernendi, & quod cernitur: illa enim inest ei substantialiter, hoc autem extra est. Quod si ad substantialem respicientes dixerunt, reperientur non solum ejusdem naturæ cum Deo sanctos inducere, & cum eo effectores, sed etiam sibipsis repugnantes; qui dixerunt non posse diversas substantias communem habere voluntatem. Sin vero ad id quod volunt, respexerunt; igitur secundum causam, sive ut quibusdam loqui placet per abusionem voluntatem appellaverunt patres eam rem, quam quis vult, nihilque absurdum sequetur ex eo, quod definierunt naturæ esse simpliciter velle. PYR. Si voluntatibus a nobisipsis, & alii ab aliis dissidemus, qui nunc quidem hoc volumus, nunc vero idem nolumus; naturæ autem est hoc, & rationem ejus signat atque exprimit: non solum reperiemur natura inter nos dissidere, sed infinities mutare naturam. MAX. Non est idem velle, & aliquo modo velle; sicut non est idem videre, & aliquo modo videre: nam velle sicut & videre, naturæ est, & omnibus qui ejusdem naturæ sunt ineſt; at vero aliquo modo velle, sicut & aliquo modo videre, id est, velle deambulare; videre ad dexteram, vel ad levam, vel supra, vel infra, vel ad libidinem, vel ad perspicientiam rationum quæ in rebus insunt, modi sunt utenti voluntate & aspectu: & hic modus inest utenti tantum, & ab aliis eum distinguit secundum differentiam communiter dictam. Si autem ipsam naturam habemus hoc testantem, igitur velle comedere & nolle comedere, non tollit illud velle quod naturæ est, sed velle aliquo modo, id est, eorum quæ volumus est ortus & interitus: nec enim, si ponamus quæ a Deo facta sunt, quæ sunt ea quæ ipse voluit, interire, cum his etiam voluntas, quæ ante ea cogitatur, & est eorum effectrix secundum substantiam, simul interibit. PYR. Si naturalem voluntatem dicis, quod autem naturale est, omnino etiam coactum est; quomodo non est necesse, si naturales in Christo voluntates dicimus, non tollere in eo omnem voluntarium motum? MAX. Non solum divina & non creata natura nihil habet naturale coactum, sed neque natura intelligens & creata. Quod enim est natura particeps rationis, vim habet naturalem appetitus rationalis, qui etiam vocatur, θέλησις id est, appetitio animæ intelligentis; qua appetitione volentes ratiocinamur, & ratiocinati appetentes volu-

volumus, & appetentes quærimus, & conſideramus, ac conſultamus, & judicamus, & afficimur, & eligimus, & aggredimur, & utimur. Cum igitur (ut diximus) natura nobis inſit ſecundum rationem appetere, id eſt, velle, & ratiocinari, conſultare, & quærere, ac conſiderare, velle, & judicare, ac affici, & eligere, aggredi, & uti: non ſunt igitur coacta, quæ natura inſunt intelligentibus. Quomodo etiam hoc conceſſo, non erit omni abſurdior hujuſmodi enunciatio? Etenim ſi vera eſt, & omne id quod naturale eſt, idem omnino coactum eſt: Deus autem eſt natura Deus, natura bonus, natura creator; neceſſario Deus erit Deus, & bonus, & creator: quod quidem cogitare, nedum efferre, extremæ blaſphemiæ eſt. Quis enim eſt qui neceſſitatem imponit? conſidera autem & ſic, ſi placet, amice, hujus enuntiationis blaſphemiam. Si enim qui voluntatem naturalem in Chriſto dicit, omnem in eo voluntarium motum opinione tua tollit; neceſſe eſt, quæ quidem volunt naturaliter, motum habere non voluntarium; quæ vero naturaliter non volunt, voluntarium. Igitur non ſolum Deus, qui eſt ſuper omnia, ſed omnia quæ vim intelligendi & ratiocinandi habent, cum ſint naturali vi volendi prædita, contra voluntatem motum habebunt; inanimata autem, quæ non ſunt hujuſmodi vi volendi prædita, habebunt voluntarium. Accedit huc, quod beatus Cyrillus in tertio capite contra reprehenſiones Theodoreti liberavit nos negotio ſupervacaneo, qui clare pronuntiavit, nihil naturale eſſe in natura intelligente invitum; & perſpicere hoc poteſt, ſi quis hoc caput in manus ſumat. PYR. Quandoquidem oportet ea quæ inveſtigatione vera eſſe patuerunt, grato animo amplecti, valde diſtincte demonſtratum eſt, eſſe in Chriſto naturales voluntates: fieri autem poteſt, ut ſicut ex duabus naturis unum aliquid compoſitum dicimus, ſic ex duabus voluntatibus naturalibus unam aliquam compoſitam dicamus. Ut qui duas voluntates dicunt propter naturalem in Chriſto naturarum differentiam, & qui unam dicunt propter ſummam unionem, non amplius propter nudas, ſeu ſolas voces inter ſe pugnent: ſiquidem nobis non in nominibus, ait magnus in theologia Gregorius, ſed in rebus eſt veritas. MAX. Vides quemadmodum ex eo erratis, quod penitus ignoratis, compoſitiones eorum eſſe quæ ſunt in hypoſtaſi, non eorum quæ in alio ſpectantur? Atque hæc quidem eſt omnium tum philoſophorum gentilium, tum ſapientium doctorum eccleſiæ communis ſententia. Quod ſi voluntatum compoſitionem dicitis, cogemini etiam aliorum naturalium compoſitionem dicere, ſi modo vultis conſentanee de veſtro dogmate differere: aliorum, inquam, id eſt, creati & non creati, infiniti & finiti, non definiti, & definiti, immortalis & mortalis, ejus quod corrumpi poteſt, & ejus quod corrumpi non poteſt: atque ita in abſurdas opiniones deferemini: Quomodo autem ex voluntatibus compoſitum voluntas appellatur? non enim quod compoſitum eſt, appellatione compoſitorum appellari poteſt: aut certe eo modo ex naturis quod conſtat, natura appellabitur ſecundum veteres hæreticos. Præterea voluntate a patre eum ſeparatis, cum compoſitam, & ſolam naturam voluntate

A φυσικῷ τῷ λογικῷ ὄρεξιν, ἤτις ⸂ θελησις καλεῖται τῆς νοερᾶς ψυχῆς. καθ' ὃ θέλοντες λογιζόμεθα, ⸂ * λογισάμενοι, θέλοντες * βουλόμεθα, ⸂ θέλοντες ζητῆμεν, σκεπτόμεθά τε, ⸂ * βουλόμεθα, ⸂ κίνημεν, ⸂ διατιθέμεθα, ⸂ προαιρούμεθα, ⸂ ὁρμῶμεν, ⸂ χεχρήμεθα. κατὰ φύσιν δὲ ἡμῖν, ὡς εἴρηται, προσόντος τὸ λογικῶς ὀρέγεσθαι, ἤγουν θέλειν, ⸂ λογίζεσθαι, βουλεύεσθαί τε, καὶ ζητεῖν καὶ σκέπτεσθαι καὶ * βούλεσθαι, ⸂ κίνειν, ⸂ διατίθεσθαι, ⸂ αἱρεῖσθαι ⸂ ὁρμᾶν, ⸂ χεχρῆσθαι. οὐκ ἄρα ἀναγκασμὸν τὰ τῆς νοερῶν φυσικά. πῶς δὲ ⸂ τοῦτο δοθείσης οὐ πάσης ἀτοπίας ἀτοπωτέρα ἡ τοιαύτη δειχθήσεται πρόταB σις; εἰ γὰρ κατ' αὐτὸ τὸ φυσικὸν πάντως ⸂ ἀναγκασμόν, φύσει δὲ θεὸς ὁ θεός, φύσει ἀγαθός, φύσει δημιουργός, ἀνάγκη ἔσαι ὁ θεὸς θεός, ⸂ ἀγαθός, ⸂ δημιουργός. ὅπερ ⸂ συνοεῖν μή τι * λέγειν, ἐχάτης ἐστὶ βλασφημίας. τίς γὰρ ὁ τῷ ἀνάγκῳ ἐπάγων; σκόπει δὲ, εἰ δοκεῖ, ὦ φιλότης, ⸂ ὅπως τῆς τοιαύτης προτάσεως τὸ βλάσφημον. εἰ γὰρ ὁ φυσικὰ ἐπὶ Χριστῷ λέγων τὰ θελήματα, πᾶσαν κατὰ σὲ ἐκούσιον * ἐπ' αὐτοῦ ἀναιρεῖ κίνησιν, ἀνάγκη, τὰ μὲν φυσικῶς θέλοντα, ἀκούσιον ἔχειν κίνησιν· τὰ δὲ φυσικῶς μὴ θέλοντα, ἐκούσιον. οὐκοῦν οὐ μόνον θεὸς, ὁ ὑπὲρ τὰ ὄντα, ἀλλὰ ⸂ νοερὰ πάντα, ⸂ λογικὰ, φύσει ὄντα θελητικὰ, ἀκούσιον ἕξει κίνησιν. ἄψυχα δὲ οὐ θελητικὰ, ἐκούσιον ἕξει κίνησιν. πλὴν ὅτι ὁ μακάριος Κύριλλος ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ πρὸς τὰς τοῦ Θεοδωρήτου μέμψεις ἀπήλλαξεν ἡμᾶς περιττῆς πραγμάτων, ὀλιγῥῄδιον ἀποφωνάμενος, μηδὲν φυσικὸν εἶναι ἐν τῇ νοερᾷ φύσει ἀκούσιον. ⸂ τοῦτο ἔξεστι τῷ βουλομένῳ μαθεῖν, μὴ χεῖρας λαβόντι τὸ τοιοῦτον κεφάλαιον. ΠΥΡ. Ἐπειδὴ χρὴ τὰ ἐκ τῆς ἐξετάσεως ἀναφαινόμενα ἀληθῆ ἀγνωμόνως ἀποδέχεσθαι, μὴ πολλῆς * ἀκεινείας ἔδειξεν ὁ λόγος, φυσικὰ εἶναι τὰ ἐπὶ Χριστῷ θελήματα. δυνατὸν δὲ, ὥσπερ ἐκ τῶν δύο φύσεων ἕν τι συνθετον λέγομεν, οὕτω ⸂ καὶ ἐκ τῶν δύο φυσικῶν θελημάτων ἕν τι συνθετον λέγειν. ἵνα ⸂ καὶ οἱ δύο λέγοντες θελήματι διὰ τὴν φυσικὴν τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων διαφορὰν, ⸂ οἱ εἷς λέγοντες διὰ τὴν ἄκραν ἕνωσιν, μηκέτι ψιλῶν λέξεων ἕνεκεν πρὸς ἀλλήλους διαφέρωνται. εἴπερ ἐκ ἐν ὀνόμασιν ἡμῖν, * φησὶν ὁ μέγας ἐν * θεολογίᾳ Γρηγόριος, ἡ ἀλήθεια, ἀλλ' ἐν πράγμασιν, ΜΑΞ. Ὁρᾷς, ὅτι ἐκ τούτου πλανᾶσθε, ἐκ τοῦ πάντη ἀγνοῆσαι, ὅτι αἱ συνθέσεις τῶν ἐν ὑποστάσει ὄντων, ⸂ οὐ τῶν ἐν ἑτέρῳ * θεωρημάτων εἰσί. καὶ ⸂ τοῦτο κοινὸν φρόνημα πάντων, ⸂ τῶν ἔξω φιλοσόφων, ⸂ τῶν τῆς ἐκκλησίας θεοσόφων μυσταγωγῶν. εἰ δὲ τῶν θελημάτων συνθεσιν λέγετε, ⸂ τῶν ἄλλων φυσικῶν τὴν σύνθεσιν λέγειν ἐκβιασθήσεσθε, εἴπερ ἀσυμφώνητον τὸν τοῦ οἰκείου δόγματος λόγον δεῖξαι βούλεσθε· τυπεῖσι, τοῦ κτιστοῦ, ⸂ τῷ ἀκτίστῳ· τῷ ἀπείρῳ, ⸂ τῷ πεπερασμένῳ· τῷ ἀορίστῳ, ⸂ τῷ ὡρισμένῳ· τῷ ἀθανάτῳ, ⸂ τοῦ φθαρτοῦ, ⸂ τοῦ ἀφθάρτου· ⸂ εἰς ἀτοπους ἐξενεχθήσεσθε ὑπολήψεις, πῶς δὲ τὸ ἐκ τῶν θελημάτων, θέλημα προσαγορευθήσεται; ὃ γὰρ δυνατὸν, τὸ σύνθετον τῇ τῶν συντιθεμένων ὀνομάζεσθαι προσηγορίᾳ· ἢ ὅπως ⸂ καὶ τὸ ἐκ τῶν δύο φύσεων, φύ-

* λογικόμενοι Βουλόμεθα, * βουλόμεθα,

* βουλεύεσθαι

* γελέγειν,

* ἐπ'

* πυθανότητος

* ἔκφρασιν θεολογίαν

* ἢ ἐκ ἰδίῳ λέγῳ θεωρ.

σις

σις κατὰ τὰς πάλαι αἱρετικὰς, προσαλοφθήσεται, προσεπιτκτοις δὲ κ̀ πάλιν αὐτὸν θελήματι τῷ πατρὸς * χωρίζετε, συνθέτῳ θελήματι σύνθετον κ̀ μόνιν γαρακτηρίσαντες φύσιν. ΠΥΡ. Οὐδὲν ἄν, καθάπερ αἱ φύσεις, κ̀ τὰ αὐτῶν φυσικὰ * ἔχει κοινόν; ΜΑΞ. Οὐδὲν, ἢ μόνῳ τῷ * ἑνὶ αὐτῶν φύσεων ὑφίστασιν. ὥσπερ τῶν ὑποστάσις ἰδιὰ ὁ αὐτὸς * ἀσύγχυτος τῶν αὐτοῦ φύσεων, ὕπω κ̀ σύνωσις ἰδιὰ ἀδιαίρετος τῶν * αὐτῶν φυσικῶν. ΠΥΡ. Τί ἂν οἱ πατέρες, ὧν οἱ λόγοι νόμος κ̀ κανὼν ἐκκλησίας καθέστηκε, κ̀ τῷ δόξαν, κ̀ τῷ ὕβριν οὐκ εἶπον κοινά; ἕτερον * γὰρ, φησὶν, ἐκεῖνο, ἐξ οὗ τὸ τῆς δόξης κοινὸν καθέστηκε, καὶ ἕτερον, ἐξ οὗ τὸ τῆς ὕβρεως. ΜΑΞ. Τὸ τῆς ἀντιδόσεως ἔοπω τοῦτο τοῖς ἁγίοις εἴρηται πάθεσι, πρόδηλον δὲ, ὡς ἡ ἀντίδοσις οὐκ ἐξ ἴσων, ἀλλὰ δύο κ̀ ἀνίσων, κατ' ἐπαλλαγὴν * τὰ φυσικῶς ἑκατέρῳ μέρει τοῦ Χριστοῦ * προσόντα, κατὰ τῷ ἄῤῥητον σύνωσιν, * θατέρων * πεποιημένων, χωρὶς τῆς θατέρω μέρους πρὸς τὸ ἕτερον κατὰ τὸν φυσικὸν λόγον μεταβολῆς κ̀ συμφήρσεως. εἰ δὲν τῷ τῆς ἀντιδόσεως ἔοπῳ * κοινὸν λέγεις τὸ θέλημα, οὐκ οἶδ', ἀλλὰ δύο λέξεις τὰ θελήματα. ἆρ' * περιέδραπησοι πάλιν τὸ σοφὸν εἰς ἐκεῖνο, ἐξ οὗ φυγεῖν ἐσπούδασας. ΠΥΡ. Τί οὖν, ὁ νεύματι τοῦ σωθέντος αὐτῷ λόγῳ ἡ σὰρξ ἐκινεῖτο; ΜΑΞ. Διαιρεῖς τὸν Χριστὸν, οὕτω λέγων, νεύματι γὰρ αὐτοῦ ἐκινοῦντο κ̀ Μωϋσῆς κ̀ Δαυὶδ, κ̀ ὅσοι τῆς θείας ἐνεργείας χωρητικοὶ τῇ ἀποθέσει τῶν * ἀνθρωπίνων ἆ σαρκικῶν ἰδιωμάτων γεγόνασιν. ἡμεῖς δὲ τοῖς ἁγίοις πάθεσιν, ὡς ἓν ἅπασι, κὰν τούτῳ ἑπόμενοι, φαμὲν, ὅτι περ αὐτὸς ὁ τῆς ὅλων Θεὸς, ἀπτωτος γενόμενος ἄνθρωπος, ὁ μόνον ὡς Θεὸς, ὁ αὐτὸς καταλλήλως τῇ αὐτῷ θεότητι * ἤθελεν, ἀλλὰ κ̀ ὡς ἄνθρωπος, ὁ αὐτὸς καταλλήλως τῇ αὐτῷ ἀνθρωπότητι. εἰ γὰρ ἐξ ὄντων τὰ ὄντα * γενόμενα, κ̀ τὸ ὄντος, ὁ τὸ μὴ ὄντος, ἔχουσι τῷ * δυάμιν. ταύτης δὲ κατὰ φύσιν ἴδιον ἡ πρὸς * τὰ συσατικὰ ὁρμὴ, κ̀ πρὸς τὰ φθαρτικὰ ἀφορμή· ἆρα κ̀ ὁ ὑπερούσιος λόγος, ἀνθρωπικῶς ἐσιωθεὶς, ἔχε κ̀ τὸ ὄντος τῆς αὐτῷ ἀνθρωπότητος τῷ ἀνθεκτικῷ δυάμιν· ἧς τῷ ὁρμῷ κ̀ ἀφορμῷ, θέλων, δι' ἐνεργείας ἔδειξε· τῷ μὲν ὁρμῷ ἐν τῷ τοῖς φυσικοῖς κ̀ ἀδιαβλήτοις τοσοῦτον χρήσασθαι, ὡς κ̀ μὴ θεὸν τοῖς ἀπίστοις νομίζεσθαι· τῷ δὲ ἀφορμῷ, ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πάθους ἑκουσίως τῷ πρὸς τὸν θάνατον συστολὴ ποιήσασθαι. τί ἂν τῶν ἀπόντων ἡ τοῦ Θεοῦ πέπραχεν ἐκκλησία, μὴ τῆς ἀνθρωπίνης αὐτοῦ κ̀ κτιστῆς φύσεως, κ̀ τὰς δημιουργικῶς αὐτῇ παρ' αὐτοῦ ἐντεθείσας ἐν αὐτῷ ἀνελλιπῶς ὁμολογοῦσα λόγους, ὧν κ̀ ἄνευ εἶναι πῶς φύσιν ἀδύνατον; ΠΥΡ. Εἰ φυσικῶς ἡμῖν πρόσεστιν ἡ δειλία, τῶν ἀβλαβῶν μὲν αὕτη· ἆρα καθ' ἡμᾶς φυσικῶς ἡμῖν ἔγκειται τὰ διαβεβλημένα, ἧς ἡ ἁμαρτία. ΜΑΞ. Πάλιν ἐκ τῆς ὁμωνυμίας ἑαυτὸν, οὐ τῷ ἀληθείαν, παραλογίζῃ· ἔστι γὰρ κ̀ κατὰ φύσιν, καὶ παρὰ φύσιν δειλία. κ̀ κατὰ φύσιν μὲν δειλία ἐστὶ δυάμις κατὰ συστολὴν τοῦ ὄντος ἀνθεκτική· παρὰ φύσιν δὲ, παράλογος συστολή. τῷ οὖν παρὰ φύσιν ὁ κύριος, ἅτε δὴ ἐκ προθέσεως ἅπαν λογισμὸν, ὅλως ἀπροσήκατο. τῷ δὲ κατὰ φύσιν, ὡς τῆς

compoſita ſignatis. PYRRH. Nihil igitur habent commune, ſicut naturæ, ſic & quæ in eis natura inſunt? MAX. Nihil, niſi ſolam hypoſtaſim earumdem naturarum: ſicut enim idem erat hypoſtaſis non confuſa ſuarum naturarum; ſic etiam erat unio non diviſa eorum, quæ eraut ipſi naturalia. PYR. Quid igitur patres, quorum ſermones lex & norma eccleſiæ ſunt, etiam gloriam & contumeliam non dixerunt communem? aliud enim, inquiunt, eſt illud ex quo extitit communitas gloriæ, & aliud ex quo communitas contumeliæ. MAXIM. Hoc ſancti patres dixerunt fieri modo & ratione communicationis mutuæ. Liquet autem communicationem mutuam non eſſe unius, ſed duorum & inæqualium; cum ea quæ naturaliter inſunt utrique parti Chriſti, ſecundum unionem ineffabilem alterius viciſſim fiunt, ſine alterius partis in alteram ſecundum rationem naturalem mutatione & confuſione. Quod ſi ratione ac modo communicationis mutuæ communem voluntatem dicis, non unam, ſed duas voluntates dices: atque ita illuc ſapientia tua recidit, unde effugere & evadere ſtuduiſti. PYRRH. Quid igitur, nonne nutu verbi cum ipſo copulati caro movebatur? MAXIM. Dividis Chriſtum, cum ſic loqueris: nutu enim ejus movebantur Moyſes & David, & quicumque fuerunt apti & idonei ad capiendam divinam operationem, depoſitis humanis & carnalibus proprietatibus; nos vero qui ſanctos patres, ſicut in omnibus, ſic etiam in hoc ſequimur, dicimus, quod ipſe Deus univerſorum factus homo ſine mutatione, non ſolum idem, tamquam Deus, convenienter divinitati ſuæ voluit, ſed tamquam idem homo, ut humanitati ſuæ conveniebat, item voluit. Si enim quæ facta ſunt cum non eſſent, ejus quod eſt, & non ejus quod non eſt (tuendi) habent inſitam vim; hujus autem proprium eſt ſecundum naturam, ea proſequi quæ tuentur, & ab eis fugere, quæ ad interitum ejus ſpectant; igitur ſupereſſentialem verbum homo factum, habuit vim inſitam ad tuendum humanitatem, cujus conatum ad proſequendum & refugiendum volens oſtendebat per operationem: conatum quidem proſequendi oſtendebat in naturalibus & a reprehenſione alienis uſque eo utendis, ut infideles Deum eum eſſe non crederent; conatum vero fugæ oſtendit cum tempore paſſionis voluntarie ſe metu mortis contraxit. Quid igitur abſoni fecit eccleſia Dei, ſi cum humanitate ejus & natura creata, ea etiam quæ ab ipſo in creatione eidem humanitati indita ſunt, ſine quibus natura eſſe non poteſt, plene confitetur? PYR. Si naturaliter nobis ineſt timor, & hic eſt ex iis quæ reprehenduntur; igitur ut vos ſentitis, natura inſunt nobis, quæ reprehenſionem habent, id eſt, peccatum. MAX. Rurſus te ipſe, non veritatem ex homonymia, id eſt, multiplici voce, fallis. Eſt enim timor ex natura & præter naturam; ex natura quidem timor eſt vis ipſius naturæ ad tuendum ſe per contractionem: præter naturam vero timor eſt contractio præter rationem. Timorem igitur præter naturam dominus, utpote ex proditione cogitationum profectum, penitus non admiſit: timorem vero ex natura, utpote indicem facultatis inſitæ naturæ ad tuendum ſe, volens propter nos, tamquam bonus, admiſit:

misit: non enim in domino, sicut in nobis, ea quæ naturæ insunt, voluntati antecedunt, sed sicut cum vere esuriebat & sitiebat, non esuriebat sicut nos, sed supra nos; voluntate enim esuriebat & sitiebat: sic cum timuit vere, non sicut nos, sed supra nos timuit; & ut in universum dicam, omne in Christo naturale habebat conjunctum cum ratione sua modum, qui supra natura est, ut & natura per rationem comprobaretur, & dispensatio (verbi Dei) per modum. PYRRH. Igitur ut hanc subtilem & vulgo difficilem differendi artem fugiamus, perfectum Deum, & eumdem perfectum homine confitebimur, declinantes reliquam omnia: cum perfecti nomen naturalia in seipso consignificet. MAX. Si dicere naturas sine proprietate, quæ in unaquaque inest, vel Deum perfectum, vel hominem perfectum Christum, sine notionibus perfectionis, perfectæ pietatis est, ut tu sentis; afficiantur anathemate synodi, & ante eas patres, qui non solum naturas, sed etiam uniuscujusque naturæ proprietatem nobis, ut confiteremur, sanxerunt: & non solum Deum perfectum eumdem & hominem perfectum, sed & perfectionis notiones, id est, eumdem & unum dicentes aspectabilem & inaspectabilem; mortalem & immortalem, potuisse corrumpi & non potuisse, tangi & non tangi, creatum & non creatum: & ad eamdem normam piæ sententiæ, duas etiam voluntates unius & ejusdem esse pie tradiderunt, non solum per determinatum numerum duarum, sed etiam per pronomen aliam & aliam, & per proportionem dicendo divinam, & humanam: non enim uno modo natutam numeri metimur. PYRRH. Si non possunt dici hæ voces propter calumniam hæreticorum, satis sint nobis ea sola, quæ a synodis dicta sunt, & ne dicamus unam, neque duas voluntates. MAXIM. Si ea tantum confiteri oportet quæ a synodis dicta sunt, nec unam Dei verbi naturam incarnatam, quæ totam pietatem mysterii (incarnationis) complectitur, dicere oportet, quia non est dicta synodice; quinimo sic etiam cum naturis, & cum earum proprietatibus cogemini voluntates quoque simul confiteri: si enim quæ naturaliter naturis Christi insunt, earum proprietates esse dicitis, naturaliter autem utrique naturæ Christi insitum est velle; igitur necesse vobis erit, cum aliis proprietatibus naturalibus, voluntates etiam cum naturis confiteri. Præterea si synodi propter vocem unius voluntatis Apollinarium & Arium anathematizaverunt; quia uterque eorum hac voce ad probandam suam hæresim abutebatur (Apollinarius quidem, ut carnem ejusdem substantiæ cum verbo ostenderet, Arius vero, ut filium diversæ substantiæ a patre introduceret) quomodo possumus nos pii esse, si voces hæreticis contrarias non confitemur? Quinta vero synodus, ut omnia prætermittam, cum decrevit ipsis verbis: Ut amplecteremur omnia scripta sanctorum Athanasii, & Basilii & Gregorii, & aliorum, cum adjunctione egregiorum doctorum, in quorum scriptis sunt duæ voluntates; & duas voluntates tradiderunt. PYRR. Non videtur tibi aures offendere quæ dicitur naturalis voluntas. MAXIM. Excepta divina vita, quot species vitæ in rebus esse

A συνυπαρχόσης τῇ φύσει ἀντιποιητικῆς τὸ εἶναι δυνάμεως ἐνδεικτικὴ, θέλων δὲ ἡμᾶς, ὡς ἀγαθὸς, ἐδέξατο. ὁ γὰρ προηγεῖται ἐν τῷ κυρίῳ, καθάπερ ἐν ἡμῖν, τῆς θελήσεως τὰ φυσικά. ἀλλ' ὥσπερ πεινάσας ἀληθῶς, καὶ διψήσας, * ὑ ξόπωτῷ· ὑ καθ' καθ' ἡμᾶς ἐπείνασεν, * ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ ἡμᾶς· ἀλλ' ὑπὲρ ἐκστίως γάρ. ὕπω καὶ δειλιάσας ἀληθῶς, ὑ καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμᾶς ἐδειλίασε. καὶ καθόλυ φάναι, πᾶν φυσικὸν ἐπὶ Χριστῷ σωημμβύον ἔχει τῷ κατ' * αὐτὸν λόγῳ καὶ τὸν ὑπὲρ φύσιν ξόπον. ἵνα * αὐτῷ καὶ ἡ φύσις διὰ τὸ λόγυ πισωθῇ, καὶ οἰκονομία διὰ τὸ τρόπυ. ΠΥΡ. Οὐκῦν, ἵνα τλιὼ λεπτλιὼ παύτλω, καὶ τοῖς πολλοῖς δύσληπτον τεχνολογίαν B ἐκφύγωμβυ, Θεὸν τέλειον τὸν αὐτὸν, ⁊ ἄνθρωπον τέλειον ὁμολογήσωμβυ, τὰ λοιπὰ πάντα ἐκκλίνοντες· ὡς τὸ τελεῖυ τὰ φυσικὰ * παρ' ἑαυτῷ συνεμ- * ἐν φαίνοντος. ΜΑΞ. Εἰ τὸ λέγειν τὰς φύσεις ἄνευ τῆς ἑκάστης προσύσης ἰδιότητος, ἢ Θεὸν τέλειον, ἢ ἄνθρωπον τέλειον τὸν Χριστὸν, ἄνευ τῶν τῆς τελειότητος γνωρισμάτων, ἀπηρτισμβύης κατὰ σεβείας ἐστὶν, ἀναθεματιζέσθωσαν αἱ σύνοδοι· καὶ πρὸ τύτων οἱ πατέρες, ὑ μόνον τὰς φύσεις, ἀλλὰ καὶ τλιὼ ἑκάστης φύσεως ἰδιότητι ὁμολογεῖν ἡμῖν νομοθετήσαντες· καὶ ὑ μόνον Θεὸν τέλειον, καὶ ἄνθρωπον τέλειον τὸν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τῆς τελειότητος τὰ γνωρίσματα. τυτέστιν, ὁρατὸν καὶ ἀόρατον τὸν αὐτὸν καὶ C σῶα λέγοντες, θνητὸν καὶ ἀθάνατον, φθαρτὸν καὶ ἄφθαρτον, ἁπτὸν καὶ ἀναφῆ, κτιστὸν ⁊ ἄκτιστον, καὶ κατ' αὖθις τλιὼ ἀσεβῆ σύνοιαν, καὶ δύο ἀσεβῶς θελήματα τῶ αὐτῶ καὶ υἱὸς εδογμάτισαν ὑ μόνον ὅτι τῶ ᾠσμβύω ἀριθμῶ τῆ δύο, ἀλλὰ καὶ διὰ ἀντωνυμίας τῦ, ἄλλο καὶ ἄλλο, καὶ διὰ ἀναλογίας τῦ, θεῖον εἰπεῖν, καὶ ἀνθρώπινον. ὑ γὰρ σὶ ξόπῳ ἡ τῦ ἀριθμῦ πεμοιζέται φύσις. ΠΥΡ. Εἰ ὑ δωατὸν ἐσι τὰς φωνὰς ταύτας λέγεσθαι ὅτι τλιὼ τῆ αἱρετιζόντων ἐπήρειαν, ἀρκεσθῶμβυ κἂν μόνοις τοῖς σωοδικῶς ἐρημβύοις, καὶ μήτε σὶ, μήτε δύο εἴπωμβυ τὰ θελήματα. ΜΑΞ. Εἰ τὰ σωοδικῶς * μόνον ἐρημβία χρὴ ὁμολογεῖν, ὅτε τλιὼ * καὶ μόνον D μίαν τῦ Θεῦ λόγυ φύσιν σεσαρκωμβύλιω, πεμεκτικλιὼ πάσης τῆς τῦ μυσηρίυ ὅσαν ἀσεβείας, χρὴ λέγειν, σωοδικῶς ὐκ ἐκπεφωνημβύλιω. πλιὼ ὅτι καὶ ὕπω ταῖς φύσεσι, καὶ τοῖς αὐτῆ ἰδιώμασι, καὶ τὰ θελήματα σιωμολογεῖν βιαθήσεσθε, εἰ γὰρ τὰ φυσικῶς προσόντα ταῖς φύσεσι τῦ Χριστῦ, ἰδιώματα αὐτῆ εἶναι λέγετε, φυσικῶς δὲ * ἑκατέρα * ἑκάτερα αὐτῦ φύσει τὸ θέλειν ἐμπέφυκεν. ἆρα μὴ τῆ ἄλλων φυσικῶν ἰδιωμάτων καὶ τὰ θελήματα ταῖς φύσεσι σωμολογεῖν ἀναγκαθήσεσθε, ἄλλως τε δὲ εἰ αἱ σωόδοι ἐπὶ τῆ τῦ υἱὸς θελήματ⊙ φωνῆ καὶ Ἀπολιναίειον καὶ Ἄρειον ἀνεθεμάτισαν, ἑκατέρα αὐτῆ ταύτη προὸς σύσασιν τῆς ἰδίας αἱρέσεως ἀποχρησαμβύω· τῦ μὴ ὁμοούσιον τῷ λόγῳ ὅτι τύτω τλιὼ σάρκα βελομβύω δεῖξαι, τῦ δὲ * ἑτερού- * τὸ ἑτερού- E σιον τῦ υἱῦ προὸς τὸν πατέρα εἰσαγαγεῖν ἀγωνιζομβύω, πῶς ἀσεβεῖν ἡμᾶς δωατὸν, τὰς ἐναντίας τοῖς αἱρετικοῖς φωνὰς ὐχ ὁμολογοῦντας; ἡ δὲ πέμτη σωόδ⊙, ἵνα πάντα παραλείπω, θεσπίσασα αὐτλεξεὶ πάντα τὰ τῆ ἁγίων Ἀθανασίυ, καὶ Βασιλείυ, καὶ * Γρηγορίυ, καὶ ἄλλων τινῶν προσδιω- * Γρηγορίου ἰσους, ἐν- ᾠσμβύως * ἐγκρίτων διδασκάλων σωτάγματι, ἐν * κρίτων οἷς καὶ τὰ δύο ἔγκειντται θελήματα, δέχεσθαι, καὶ

δύο

δύο παραδεδώκασι θελήματα, ΠΥΡ. Καὶ ὁ δο- A dicis? PYR. Dic ipſe. MAX. Tres ſpecies
κεῖσοι τὰς τῆς πολλῶν * πλήττειν ἀκοὰς τὸ φυσι- vitæ ſunt. PYR. Quæ iſtæ? MAXIM. Vita
κὸν θέλημα λεγόμενον. ΜΑΞ. Υπεξαριθμήσης plantæ, ſentiens, intelligens. PYRRH. Sic
τῆς θείας, πόσα εἴδη ζωῆς ἐν τοῖς οὖσιν εἶναι λέ- eſt. MAXIM. Quandoquidem unaquæque ra-
γεις; ΠΥΡ. Αὐτὸς εἰπέ. ΜΑΞ. Τρία εἴδη ζωῆς tione quadam creationis ab aliis diſtincta
εἰσιν. ΠΥΡ. Ποῖα ταῦτα; ΜΑΞ. Ηφυτική, ἡ eſt, quæ ratio uniuſcujuſque ſpeciei propria
αἰσθητικὴ, ἡ νοερά. ΠΥΡ. Οὕτως ἔχει. ΜΑΞ. eſt & eam ab aliis diſtinguens? PYRRHUS.
Επειδὴ δὲ * ἕκασον λόγῳ τινὶ δημιουργείας τῆς Et hoc ut dicas, rogo. MAXIMUS. Vitæ
ἄλλων διακέκριται, τίς ὁ διακριτικὸς, καὶ ἰδιάζων quidem plantæ proprius eſt motus alendi,
ἑκάστου εἴδους λόγος; ΠΥΡ. καὶ τοῦτο εἰπεῖν σε, augendi, & gignendi: vitæ vero ſentientis,
αἰτῶ, ΜΑΞ. Τῆς μὲν φυτικῆς ἴδιον ἡ θρεπτικὴ, motus appetitionis: intelligentis autem, mo-
καὶ αὐξητικὴ, καὶ γονιμικὴ κίνησις. τῆς δὲ αἰσθη- tus liberæ voluntatis. PYRRH. Valde di-
τικῆς ἡ καθ' ὁρμὴν κίνησις. τῆς δὲ νοερᾶς ἡ αὐτε- ſtincte & articulate cujuſque ſpeciei vitæ pro-
ξούσιος. ΠΥΡ. Πάνυ ἀκριβῶς, καὶ ἀσύγχυτον, τὴν B prietatem explicaſti. MAXIM. Si oſtenſa eſt
τῆς ἑκάστου εἴδους ζωῆς παρέσησας ἰδιότητα. ΜΑΞ. valde diſtincte & articulate cujuſque proprie-
Εἰ ἀκριβῶς, καὶ ἀσύγχυτος ἡ ἑκάστου * ἐδείχθη ἰδιό- tas, rurſus quæro: an ineſt vitæ plantæ ſe-
τητα, πάλιν ζητῶ. εἰ κατὰ φύσιν προσεστι τῇ φυ- cundum naturam motus alendi, creſcendi,
τικῇ ἡ θρεπτικὴ καὶ αὐξητικὴ, & γονιμικὴ κί- & generandi, & vitæ ſentienti motus appe-
νησις, & τῇ αἰσθητικῇ ἡ καθ' ὁρμήν; ΠΥΡ. titionis? PYRRH. Haud dubie ſecundum
Κατὰ φύσιν ἀναμφιβόλως. ΜΑΞ. Οὐκοῦν καὶ τῇ naturam. MAXIMUS. Igitur vitæ intelli-
νοερᾷ ἀκολούθως ἡ αὐτεξούσιος κίνησις. ΠΥΡ. genti, ut conſentaneum eſt, ſecundum natu-
Καὶ τοῦτο πάντως * δώσει, ὁ ἀκόλουθα τοῖς οἰ- ram ineſt motus liberæ poteſtatis. PYR-
κείοις ἀρχαῖς δογματίζων. ΜΑΞ. Εἰ οὖν κατὰ RHUS. Et hoc etiam dabit omnino, qui
φύσιν προσεστι τοῖς νοεροῖς ἡ αὐτεξούσιος κίνησις, propriis principiis conſentanea tradit. MA-
ἆρα πᾶν νοερὸν καὶ φύσει θελητικόν. θέλησιν γὰρ XIM. Si igitur natura ineſt intelligentibus
τὸ αὐτεξούσιον ὁ μακάριος Διάδοχος ὁ Φωτικῆς motus liberæ poteſtatis; ſequitur omne in-
ὡρίσατο εἶναι. εἰ δὲ πᾶν νοερὸν καὶ φύσει θελητι- telligens natura habere ut poſſit velle: libe-
κόν, γέγονε δὲ ὁ θεὸς λόγος σὰρξ, ἀληθῶς C ram enim poteſtatem definivit beatus Diado-
λογικῶς τε, καὶ νοερῶς ἐψυχωμένη, ἆρα καὶ καθ' ὃ chus epiſcopus Photices, eſſe voluntatem.
ἄνθρωπος, ὁσιωδῶς ὁ αὐτὸς ἐν θελητικός. εἰ Si autem omne intelligens natura habet vim
δὲ τοῦτο, οὐκ ἄρα τὰς τῆς ἀσεβῶν ἀκοὰς πλήττει volendi; factum eſt autem Verbum Dei ve-
λεγόμενον τὸ φυσικὸν θέλημα, ἀλλὰ τὰς τῶν αἱ- re caro animata anima ratiocinante & intel-
ρετιζόντων. ΠΥΡ. Ἐγὼ μὲν ἤδη ἐν τοῖς φθά- ligente; igitur etiam quatenus homo erat,
σασιν ἐπείσθην, φυσικὰ εἶναι τὰ ἐπὶ Χριστῷ θε- ſecundum ſubſtantiam idem erat facultate
λήματα. καὶ περὶ τούτου ἑτέραν οὐκ ἐπιζητῶ ἀπόδει- volendi præditus: quod ſi ſic eſt, igitur non
ξιν, οὐχ ἧττον γὰρ τῆς θειωδῶς ἐκπεφασμένων offendit aures piorum naturalis voluntas
αὐτὴν τῆς ὄντων τὴν φύσιν ὁ λόγος μαρτυρῆσαν quæ dicitur, ſed aures hæreticorum: PYR-
ἔδειξεν· ὡς καταλλήλως τοῖς ἑαυτῆ φύσεσι * ὁ RH. Equidem jam ſuperius perſuaſum eſt
αὐτὸς ἤθελεν, δόξοκῶν μὲν, ὡς θεὸς, ὑπακούων mihi, voluntates in Chriſto eſſe naturales;
δὲ, ὡς ἄνθρωπος· καὶ ὅτι κατάλληλα πάντως τὰ D & de hoc aliam probationem non requiro.
φυσικὰ θελήματα τοῖς φύσεσιν· ἄναρχον μὲν τῆς Non minus enim quam quæ ſunt divinitus
ἀναρχα, καὶ τῆς ἠρχμένης ἠρχμένον. καὶ ὅτι ἃ δυ- patefacta, ipſam naturam rerum teſtari do-
νατὸν, πρὸς ἓν θέλημα ποτὲ συμπεσεῖν ἀλλήλοις. cuiſti, quod convenienter ſuis naturis idem
κἂν υἱὸς, καὶ τὰ αὐτὰ εἶσιν, ὥσπερ καὶ αἱ φύσεις. volebat, approbans quidem tamquam Deus,
τὸ ἄναρχον, καὶ τὸ ἠρχμένον. τὸ ἄκτιστον καὶ τὸ κτιστὸν, obediens autem tamquam homo: & quod
τὸ ποιῆσαν, καὶ τὸ ποιηθέν· τὸ ἄπειρον, καὶ τὸ πεπερασ- D omnino voluntates naturales naturis conve-
μένον. τὸ θεώσαν, καὶ τὸ θεωθέν. οἱ δὲ ἐν τῷ niebant; voluntas quidem ſine principio, na-
Βυζαντίῳ, ἔτι πρὸς τὰ φυσικὰ θελήματα ἀντι- turæ ſine principio; voluntas cœpta & orta,
σατεῖντες, καθ' οἰκείωσίν φασιν εἰρηκέναι τὸς πατέρας naturæ item cœptæ & ortæ: quodque fieri
ἔχειν τὸ κύριον τὸ ἀνθρώπινον θέλημα. ΜΑΞ. Ε- non poteſt, ut in unam voluntatem unquam
πειδὴ αὐτὸς τῆς τοιαύτης αὐτῆς θαυμασῆς, καὶ λαμ- inter ſe recidant, quamvis unius & ejuſdem
πρᾶς καθηγήσω παιδεύσεως κατὰ ποίαν οἰκείωσιν τοῦ- ſint, ſicut & naturæ: quod principio caret
τό φασιν; ἆρα τὴν ὁσιώδη, καθ' ἣν τὰ φυσικῶς E & quod cœptum eſt; non creatum & crea-
προσόντα ἕκαστον ἔχων, δι' τὴν φύσιν οἰκοῖται, tum; quod fecit & quod factum eſt, infini-
ἢ τὴν σχετικὴν, καθ' ἣν φιλικῶς τὰ ἀλλήλων οἰ- tum & terminatum; quod deificavit & quod
κειούμεθα, & σέργομεν, μηδὲν τούτων αὐτοὶ ἢ πά- deificatum eſt. Qui autem Conſtantinopoli
σχοντες, ἢ ἐνεργοῦντες. ΠΥΡ. Τὴν σχετικὴν δηλο- adhuc contra voluntates naturales pugnant,
νότι. ΜΑΞ. Οὐκοῦν πρὶν τοῦτο δεῖξαι τὸ ἄτοπον, ajunt dixiſſe patres, ſecundum attributionem
* διαμέτρων ἂν εἴη, ἀκριβέστερον ἐξετάσαι, εἴτε φύ- habere Chriſtum voluntatem humanam. MAX.
σει θελητικός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, εἴτε καὶ μή· τοῦτο γὰρ Quandoquidem ipſe hujuſmodi admirabilis &
δεικνυμένου, σαφέστερον γνώσεται τῆς τοιαύτης αἱρέ- ſplendidæ iſtorum diſciplinæ dux fuiſti, per
σεως τὸ βλάσφημον. ΠΥΡ. Εἰ δοκεῖ, τοῦτο ἐξε- quam attributionem ajunt? an illam ex ſub-
τάσωμεν. ΜΑΞ. Α'δέδακται εἶναι τὰ φυσικὰ, ſtantia qua illa quæ natura inſunt, unuſquiſ-
que cum habet, propter naturam ſibi vindi-
cat & attribuit; an illam ex habitudine at-
tributionem, qua amice quæ aliorum ſunt
viciſſim nobis attribuimus & ampleſtimur,
nihil eorum ipſi aut patientes aut agentes.
PYR. Illam videlicet, quæ eſt ex habitudi-
ne. MAX. Igitur priuſquam abſurdum de-
monſtretur, præſtiterit diligentius excutere;
ſit ne natura homo facultate volendi præ-
ditus an non: hoc enim demonſtrato, mani-

festior erit hujus hæresis blasphemia. PYRR. Si videtur excutiamus hoc. MAXIM. Naturalia non doceri, non solum qui naturam ratione pertractarunt, & vulgo antecelluerunt, dixere, sed etiam consuetudo vulgarium. Quod si quæ naturalia sunt non docentur; ut autem velimus, nulla doctrina comparatum est; nullus enim unquam velle docetur: natura igitur homo volendi facultatem habet. Rursus, si natura homo est rationis particeps: quod autem est natura rationis particeps natura, etiam liberæ potestatis est; libera autem potestas, ut patres sentiunt, voluntas est; est igitur homo natura voluntate præditus. Præterea si in ratione carentibus ducit quidem natura; ducitur vero in homine, qui libera potestate secundum voluntatem movetur; est igitur naturæ hominis insitum velle. Item, si homo factus est ad imaginem beatæ & supersubstantialis Deitatis; est autem divina natura liberæ potestatis; homo ergo & ipse, ut vere ejus imago, natura est liberæ potestatis. Si autem natura liberæ potestatis est; ergo natura compos voluntatis. Jam enim dictum est, definiviſſe patres τὸ αὐτεξούσιον, id est, liberam potestatem, voluntatem. Deinde; si omnibus hominibus ineſt velle, & non his ineſt, illis non ineſt, quod autem communiter in omnibus spectatur, naturam signat in individuis, quæ sub ipso sunt: ergo homo natura voluntatem habet. PYR. Demonstratum est pluribus habere hominem natura voluntatem. MAX. Hoc igitur perspicue demonstrato, age, consideremus, ut superius propositum fuit, absurdum propositionis ipsorum. PYR. Consideremus. MAX. Si homo, ut demonstratum est, naturaliter habet voluntatem; ut vero ipsi sentiunt, secundum attributionem in sola habitudine humanam habebat Dominus voluntatem: necesse est ipsos, modo velint principia sua sequi, alia etiam nostra naturalia cum ipsa illa voluntate naturali secundum solam attributionem dicere: ita fiet ut contemplationem & doctrinam de tota dispensatione fictam esse reperiant. Præterea, si sententia Sergii non eos qui aliquo modo, sed qui simpliciter duas voluntates dixerunt, anathemate affecit; dicunt autem hi duas voluntates, quamvis falso, propter attributionem; igitur qui hanc attributionem defendunt, anathemati contra se patrocinantur. Rursus, si secundum propositionem quam defendunt, voluntates secum inferunt personas; igitur qui duas voluntates dicunt, quamvis errantes, propter attributionem, sicut dictum est, personas item, quas secum duæ voluntates inferunt, secundum hanc propositionem dicturi sunt. Et quis feret sectionem unius in duas personas. PYRRH. Quid igitur Patres, an non dixerunt nostram esse voluntatem, quam in se Christus formavit & expressit. MAX. Sane quidem nostram. PYR. Igitur non illam, quæ ipsi natura inerat, expressit per humanam, sed quam susceptt secundum attributionem. MAX. Quandoquidem similiter dixerunt, eum susceppisse naturam nostram; igitur, opinione ipsorum, reperietur Christus habere etiam ipsam naturam sola attributione. Si enim illud verum est (de voluntate) & hoc verum erit (de natura:) rursus si hoc

Α οὐ μόνον οἱ λόγῳ τιὼ φύσιν ὁμασκεψάμενοι, καὶ τῇ πολλῶν ὁμαπέροντες ἔφασαν, ἀλλὰ καὶ ἡ τῇ χυδαιοτέρων συνήθεια. εἰδὲ τὰ φυσικὰ ἀδίδακτα, ἀδίδακτον δὲ ἔχομεν τὸ θέλειν. οὐδεὶς γὰρ ποτε θέλειν διδάσκεται. ἄρα φύσει θελητικὸς ὁ ἄνθρωπος· Καὶ πάλιν εἰ φύσει λογικὸς ὁ ἄνθρωπος, τὸ δὲ φύσει λογικὸν καὶ φύσει αὐτεξούσιον, τὸ δὲ αὐτεξούσιον, κατὰ τοὺς πατέρας, * θέλημά ἐστιν. ἄρα φύσει θελητικὸς ὁ ἄνθρωπος. Καὶ πάλιν. εἰ ἐν τοῖς ἀλόγοις ἄγει μὲν ἡ φύσις, ἄγεται δὲ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὑξουσιαστικῶς κατὰ θέλησιν κινουμένῳ, ἄρα φύσει θελητικὸς ὁ ἄνθρωπος, Καὶ πάλιν· εἰ κατ' εἰκόνα τῆς μακαρίας, καὶ ὑπερούσιος θεότητος ὁ ἄνθρωπος γεγένηται, αὐτεξούσιος δὲ φύσει ἡ θεία φύσις, ἄρα καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὡς * ὄντως εἰκὼν, αὐτεξουσίου τυγχάνει φύσει. εἰ δὲ αὐτεξουσίου φύσει, θελητικὸς ἄρα φύσει ὁ ἄνθρωπος. εἴρηται γὰρ ἤδη, ὡς τὸ αὐτεξούσιον θέλησιν ὠρίσαντο οἱ πατέρες. Ἔτιτε· εἰ πᾶσιν ἀνθρώποις ὑπάρχει τὸ θέλειν, καὶ ὃ τοῖς μὲν ὑπάρχει, τοῖς δὲ οὐχ ὑπάρχει, τὸ δὲ κοινῶς πᾶσιν ὑπεωρούμενον, φύσιν χαρακτηρίζει ἐν τοῖς ὑπ' αὐτὸ ἀτόμοις, ἄρα φύσει θελητικὸς ὁ ἄνθρωπος. ΠΥΡ. Δέδεικται ὁμὰ πλειόνων φύσει θελητικὸς ὢν ὁ ἄνθρωπος· ΜΑΞ. Τάτε δὴ σαφανῶς δειχθέντος, ὁμασκεψώμεθα, ὡς ἀνωτέρω ὑπεθέμεθα. καὶ τῆς αὐτῆς προτάσεως τὸ ἄτοπον. ΠΥΡ. Διασκεψώμεθα. ΜΑΞ. Εἰ φύσει θελητικὸς ὁ ἄνθρωπος, ὡς δέδεκται, κατ' αὐτὸς δὲ κατὰ τιὼ ἐν ψιλῇ σχέσει οἰκείωσιν τὸ ἀνθρώπινον ἔχει θέλημα ὁ * πύριος, ἀνάγκη, αὐτὸς, εἴπερ τοῖς οἰκείαις ἀρχαῖς στοιχοῦσι, καὶ τὰ ἄλλα ἡμῶν φυσικὰ μετ' αὐτὸ, φημὶ δὴ, τῷ κατὰ φύσιν θελήματος, κατ' οἰκείωσιν ψιλὴν λέγειν· καὶ ἁρεθήσεται αὐτοῖς ἡ τῆς ὅλης οἰκονομίας θεωρία, καὶ μύησις, κατὰ φαντασίαν λαμβανομένη· ἔπειτα· εἰ ἡ ψῆφος Σεργίου ὑ τοὺς πως, ἀλλὰ τοὺς ἁπλῶς δύο θελήματα, εἰσάντας, ἀνεθεμάτισε. λέγουσι δὲ ἔτοι, δύο κἂν εἰ ἐσφαλμένως, ὁμὰ τιὼ οἰκείωσιν, ἄρα * ταύτης προϊσάμενοι, τῷ κατ' αὐτῶν σωσηγορῦσιν ἀναθέματι. Καὶ πάλιν. εἰ κατὰ τιὼ ὑπ' αὐτῶν διεκδικουμένων προτάσιν, τοῖς θελήμασι προσώπα συνεισάγοντα. ἄρα δύο θελήματα λέγοντες, καὶ εἰ ἐσφαλμένως, ὁμὰ τιὼ οἰκείωσιν, ὡς εἴρηται, καὶ τὰ συνεισαγόμενα αὐτοῖς, κατὰ τιὼ τοιαύτην προτάσιν, λέγουσι προσώπα. καὶ τίς οἴσει τιὼ εἰς δύο προσώπα τὸς ἑνὸς καινοτομήν; ΠΥΡΡ. Τί δῆτα οἱ πατέρες; * ἄτοι οὐχ ἡμέτερον εἶπον εἶναι, ὅπερ ὁ Χριστὸς ἐν ἑαυτῷ ἐτύπωσε θέλημα, ΜΑΞΙΜ. Ναί, ἡμέτερον. ΠΥΡ. Οὐκᾶν οὐ τὸ προσὸν αὐτῷ φύσει. ὁμὰ τοῦ ἀνθρωπίνου ἐσήμανον, ἀλλ' ὅπερ κατ' οἰκείωσιν ἀνεδέξατο. ΜΑΞ. Ἐπειδὴ καὶ τιὼ ἡμετέραν φύσιν ὡσαύτως ἀνειληφέναι αὐτὸν ἔφασαν, ἄρα κατ' αὐτοὺς καὶ αὐτὴν Ἰλὼ φύσιν κατ' οἰκείωσιν ψιλὴν ἔχων ἁρεθήσεται. εἰ γὰρ ἐκεῖνο ἀληθὲς, καὶ τοῦτο· εἰ δὲ τοῦτο ψεῦδες. κἀκεῖνο. ΠΥΡ. Τί δῆτα, τὸ ἡμέτερον ἐν ἑαυτῷ τυπῶσαι εἰπόντες, τὸ * αὐτὸ φύσει προσὸν * ἐσήμαναν; ΜΑΞ. Ναί. ΠΥΡ. Πῶς τοῦτο φής; ΜΑΞ. Ἐπειδὴ ὁ αὐτὸς ὅλως Ἰλὼ Θεὸς μὴ τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ὅλως ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος μὴ τῆς θεότητος· αὐτὸς, ὡς ἄνθρωπος, ἐν ἑαυτῷ καὶ δὶ ἑαυτοῦ τὸ ἀνθρώπινον ὑπέταξε τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, τύπον ἡμῖν ἑαυ-

* θέλησις al. θελήσεως

* αὐτῆς

* Χριστος

* εἰ τιὼ

* ἄτοι οὐχ ὑμέτερον

* αὐτὸ ἐσήμαινον

ἑαυτὴν ἄρισον, καὶ ὑπογραμμὸν δοὺς πρὸς μίμησιν· ἵνα καὶ ἡμεῖς πρὸς αὐτὸν ὡς ἀρχηγὸν τῆς ἡμῶν ἀφορῶντες σωτηρίας, τὸ ἡμέτερον ἑκουσίως προχωρήσωμεν τῷ Θεῷ, ἐκ τοῦ μηκέτι θέλειν παρ' ὃ αὐτὸς θέλει. ΠΥΡ. Ἐκεῖνοι δὲ προθέσει κακῇ, καὶ πανουργίᾳ τινὶ, τοῦτο εἶπον, ἀλλὰ βουλόμενοι τὴν ἄκραν σύνωσιν δηλῶσαι. ΜΑΞ. Εἰ τοῦτο τοῖς ἀπὸ Σεβήρου δοθῇ, ἐκ λόγου λοιπὸν, ὅσον πρὸς τὸ δοθὲν λῆμμα, κἀκεῖνοι λέξουσιν, ὅτι ἡ κακὴ προθέσει, ἢ πανουργία τινί, μίαν λέγομεν φύσιν, ἀλλὰ βουλόμενοι, καθάπερ καὶ ἡμεῖς, διὰ τὸ θελήματος τὴν ἄκραν σύνωσιν δι' αὐτῆς δεῖξαι; τοῖς γὰρ αὐτῆς κατ' αὐτῆς, ὃν τρόπον καὶ Δαυὶδ κατὰ τοῦ * Γολιάθ, χρήσονται ὅπλοις, ἵνα σὺν θέλημα λέγοντες, * τοῖς αὐτοῖς * ἐκείνοις καὶ ἐννοίαις καὶ φωναῖς συμπίπτωσι. πάλιν τοῦτο τὸ σὺν θέλημα τί βούλονται ὀνομάζειν; * δίκαιοι γάρ εἰσι τούτου τὴν προσηγορίαν δοῦναι. ΠΥΡ. Γνωμικὸν αὐτὸ φασιν. ΜΑΞ. Οὐκοῦν, εἰ γνωμικὸν, καὶ παράγωγον· εἰ δὲ παράγωγον, ἡ γνώμη, ὡς πρωτότυπον, οὐσία ἔσαι. ΠΥΡ. Οὐκ ἔστιν ἡ γνώμη οὐσία. ΜΑΞ. Εἰ οὐσία οὐκ ἔστι, ποιότης ἐστί· καὶ διαιρεθήσεται ποιότης ἐκ ποιότητος· ὅπερ ἀδύνατον. τί οὖν φασὶ τὴν γνώμην; ΠΥΡ. Ἡ γνώμη οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ ὅπερ ὁ μακάριος αὐτὴν ὥρισατο Κύριλλος, ὅτι ἐστὶ ζωῆς. ΜΑΞ. Ὁποίας τῆς κατ' ἀρετὴν, φέρε εἰπεῖν, ἢ κακίαν ζωῆς, ἆρα ἐξ ἐπιλογῆς ἡμῖν προσεστιν, ἢ οὔ; ΠΥΡ. Ἐξ ἐπιλογῆς πάντως. ΜΑΞ. Θέλοντες οὖν καὶ βουλόμενοι ἐπιλεγόμεθα, ἢ ἀθελήτως καὶ * ἀβουλήτως; ΠΥΡ. Ὁμολογουμένως θέλοντες καὶ βουλόμενοι. ΜΑΞ. Οὐκοῦν ἡ γνώμη οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ ποιὰ θέλησις κεκτικῶς τινος, ἢ ὄντος, ἢ νομιζομένου ἀγαθοῦ, ἀντεχομένη. ΠΥΡ. Ὀρθῶς μοι δοκεῖ τὸ πατερικὸν ὅρος ἐποιήσω ἐξήγησιν. ΜΑΞ. Εἰ ὀρθῶς ἡ τοῦ πατερικοῦ ὅρου ἐξάπλωσις γεγένηται, πρῶτον μὲν οὐ δυνατὸν, γνωμικὸν λέγειν θέλημα. πῶς γὰρ ἐκ θελήματος θέλημα προελθεῖν ἐνδέχεται; ἔπειτα δὲ καὶ γνώμην λέγοντες ἐπὶ Χριστοῦ, ὡς ἡ περὶ * αὐτῆς ἔδειξε ζήτησις, ψιλὸν αὐτὸν δογματίζειν ἀνθρωπον, βουλευτικῶς διατιθέμενον καθ' ἡμᾶς, ἀγνοοῦντά τε, καὶ ἀμφιβάλλοντα, καὶ ἀντικείμενα ἔχοντα. εἰ περ τις περὶ τοῦ ἀμφιβαλλομένου, καὶ οὐ περὶ τοῦ ἀναμφιβόλου βουλεύεται. ἡμεῖς μὲν γὰρ τοῦ μὲν * ἁπλῶς φύσει καλοῦ φυσικῶς ἐχόμεθα τῷ ὁρίζειν· τὸ δέπως καλοῦ τῷ πεῖραν * διὰ ζητήσεως καὶ βουλῆς. καὶ διὰ τοῦτο ἐφ' ἡμῶν καὶ γνώμη * προσφυῶς λέγεται. ὅπερ ἔστι χρήσεως, οὐ * λόγου φύσεως, ἐπεὶ καὶ ἀπειράκις * μετέβαλλεν ἡ φύσις. ἐπὶ δὲ τοῦ ἀνθρωπίνου τοῦ κυρίου, οὐ ψιλῶς καθ' ἡμᾶς σωσάντος, ἀλλὰ θείκως. Θεὸς γὰρ ὢν ὁ δι' ἡμᾶς καθ' ἡμᾶς ἐξ ἡμῶν σαρκὶ πεφηνώς· γνώμην λέγεσθαι οὐ δυνατὸν, αὐτὸ γὰρ τὸ εἶναι, ἤγουν τὸ θείκως σώζεσθαι, φυσικῶς καὶ τῷ πρὸς τὸ καλὸν ἔχειν οἰκείωσιν, καὶ τῷ πρὸς τὸ κακὸν ἀλλοτρίωσιν, καθὼς καὶ ὁ μέγας τῆς ἐκκλησίας ὀφθαλμὸς Βασίλειος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ μδ'. ψαλμοῦ

A falsum, & illud. PYRRH. Quid igitur, cum dixerunt eam, quæ nostra erat, in se formasse & expressisse, illam * ipsam, quæ natura inerat, significaverunt? MAXIM. Maximè. PYRRH. Quomodo hoc ais? MAX. Quia idem erat totus Deus cum humanitate, & idem totus homo cum divinitate: ipse, ut homo, in se & per se humanam subjecit Deo & Patri, formam nobis optimam & exemplar ad imitationem seipsum exhibens: ut nos in eum, tamquam in ducem & principem salutis nostræ intuentes, * eam quæ nostra est sponte ad Deum accommodemus, ita ut nihil velimus præterquam quod ipse vult. PYR. Illi non pravo B proposito, neque malitia quapiam hoc dixerunt, sed quod vellent sic unionem summam declarare. MAX. Si hoc Severianis concedatur, an non juste & verisimiliter deinceps, quod ad datam sumptionem pertinet, dicturi sunt, se non malo proposito, neque malitiose unam naturam dicere, sed quod velint, sicut & vos, ex una voluntate summam unionem per eam demonstrare? armis enim ipsorum contra ipsos illos, sicut David contra Goliath, utentur. Ecce quemadmodum qui dicunt unam voluntatem, in easdem voces & sententias cum illis incidunt. Sed quid hanc unam voluntatem appellent? æquum est enim hujus appellationem eos assignare. PYR. Ajunt esse gnomicam voluntatem: dicamus nos sententialem. MAX. Si sententialis, ergo derivatur a sententia: & si derivatur, erit sententia, tamquam prototypum, substantia. PYR. Sententia non est substantia. MAX. Si non est substantia, est qualitas: atque ita qualitas erit ex qualitate, quod fieri non potest: quid igitur ajunt esse gnomen (id est, sententiam?) PYR. Gnome (id est sententia) nihil aliud est, quam quod eam beatus Cyrillus esse definivit; videlicet modus vitæ. MAX. Modus vitæ, verbi gratia, vitæ ex virtute, aut vitæ ex vitio, estne ex electione, an non? PYR. Ex electione omnino. D MAX. Volentes igitur & consultantes eligimus, an nolentes & sine consilio? PYRRH. Procul dubio, volentes, & consilium capientes. MAX. Igitur gnome nihil aliud est, quam voluntas alicujus modi, quæ secundum habitudinem adhæret alicui vere bono, aut existimato bono. PYRRH. Recte definitionem patris (Cyrilli) explicasti. MAX. Si recte facta est explanatio definitionis, primum quidem non potest dici sententialis voluntas: quomodo enim potest ex voluntate voluntas prodire & manare? Deinde vero qui sententiam in Christo dicunt, ut de ea E quæstio facta demonstravit, hominem merum eum esse tradunt, consultantem more nostro, ignorantem, & dubitantem, & contraria habentem; siquidem de iis in quæ cadit dubitatio, & non de eo in quod non cadit, quispiam consultat: nos enim, quod simpliciter natura bonum est, naturaliter appetimus: id autem, quod aliquo modo bonum est, quærendo & consultando experimur; idcirco penes nos esse & gnome, id est sententia, apte dicitur, quæ est modus utendi (voluntate) non ratio naturæ; alioqui infinities mutaretur natura; in humanitate autem Christi, quæ non mere more nostro per se existebat, sed divine (Deus enim erat, qui propter nos, & sicut nos, & ex nobis in carne apparuit) non potest dici sententia: ipsum enim esse, id est, ipsum divine subsistere, habebat naturaliter cognationem cum virtute, & a vitio alienationem, sicut magnus ec-

* quæ ipsi natura ex al.

* ser. quod nostrum est.

Γολιὰθ αὐτῶν ἐκείνοις

δίκαιον γάρ ἐστι,

ἀβουλήτως,

αὐτῷ

πρότυ

καὶ

προσφόρως λόγο

μετεβαίνε μετέβαλεν

cleſiæ oculus Baſilius ait in interpretatione pſal. 44. In eamdem, dicens, ſententiam accipies, quod de eo apud Iſaiam dictum eſt: Priuſquam cognoſcat puer, aut eligat prava, eliget bonum: quoniam prius quam cognoſcat puer bonum vel malum, repugnat malitiæ, ut eligat bonum. Illud enim, prius quam, declarat quod non ſicut nos quærendo & conſultando, ſed divine ſubſiſtens per ipſum ſuum eſſe habebat ex natura bonum. PYR. Quid igitur? ſuntne virtutes naturales? MAXIM. Sane quidem naturales. PYR. Si naturales, quare non ex æquo omnibus inſunt? MAX. Æque omnibus inſunt qui ejuſdem naturæ ſunt. PYRRH. Et unde tanta in nobis inæqualitas? MAXIM. Ex eo quod quæ naturæ ſunt, non æqualiter excolimus & elaboramus. Nam ſi omnes pari ſtudio, ad quod & nati ſumus, quæ ex natura ſunt operaremur; una utique in omnibus, uti natura, ſic & virtus conſpiceretur, neque plus, neque minus ſuſcipiens. PYRR. Si naturalia nobis non ex exercitatione, ſed ex creatione proveniunt, virtuſque naturalis eſt, quomodo exercitatione & labore virtutes, alioqui naturales, comparamus? MAX. Exercitatio, & qui eam ſequuntur labores, ad depellendam dumtaxat fallaciam, quæ per ſenſus eſt animæ admixta, ab iis qui ſtudio virtutis tenentur, excogitati ſunt, non autem ad inducendas extrinſecus recenter virtutes: inſunt enim nobis ex creatione, ut diximus; unde, ſimulatque perfecte dirimitur fallacia, continuo virtutis, quæ ex natura eſt, ſplendorem anima profert. Si enim qui non eſt imprudens, prudens eſt; & qui non timidus vel audax, fortis eſt; & qui non eſt impudicus, pudicus eſt; & qui non facit injuriam, juſtus: ſecundum autem naturam ratio prudentia eſt; & (ſecundum naturam) judicandi facultas juſtitia eſt; & ira item (ſecundum naturam) fortitudo; ſimiliter cupiditas (ſecundum naturam) temperantia: igitur uſu venit, ut ablatis quæ præter naturam ſunt, quæ ſecundum naturam ſunt, vel ſola appareant; ſicuti rubigine abraſa & extrita, ferri fulgor & ſplendor, qui natura inerat, apparet. PYR. Maxima hinc apparet blaſphemia eorum, qui in Chriſto gnomen dicunt. MAX. Oportet nec hoc ſine animadverſione præterire, eſſe apud ſcripturam & ſanctos patres varium ac multiplicis ſignificationis gnomes nomen, ut iis notum eſt, qui accurate legunt. Aliquando enim pro admonitione & conſilio ipſum proferunt, ut cum ait apoſtolus; De virginibus autem præceptum domini non habeo, γνώμην autem (id eſt, conſilium) do. aliquando vero pro conſultatione, ut cum ait David: Super populum tuum malignaverunt γνώμην, id eſt, conſultationem; quod alius interpres explanans, ſic dixit: Super populum tuum malignaverunt βουλήν: (id eſt, conſilium:) quandoque pro ſententia, ut cum ait de quopiam magnus propheta Daniel: Exivit ſententiam impudens ex perſona regis; alias pro opinione, vel fide, vel ſenſu: ut cum ait Gregor. cognomento theol. in prima oratione de Filio: Quia vero non eſt res magna reprehendere, facillimum enim eſt, & omnium qui volunt: viri autem pii eſt & cordati, dicere quid ſentiat. Denique, ne ſi omnia ſingulatim percurram, turbam aggre-

A διδάσκων, ἔφη· κατὰ τοῦτο δὲ ἐκλήψῃ καὶ τὸ Ησαΐᾳ περὶ αὐτοῦ εἰρημένον· ὅτι πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον, ἢ προελέσθαι πονηρά, ἐκλέξεται τὰ ἀγαθόν. διότι πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον ἀγαθὸν, ἢ κακὸν, ἀπειθεῖ πονηρίᾳ, τοῦ ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν. τὸ γὰρ πρὶν ἢ, δηλοῖ ὅτι οὐ καθ' ἡμᾶς ζητήσας καὶ βουλευσάμενος, ἀλλὰ θείκως ὑποστὰς, αὐτῷ τῷ εἶναι τὸ ἐκ φύσεως ἔχον ἀγαθόν· ΠΥΡ. Τί οὖν, φυσικαί εἰσιν αἱ ἀρεταί; ΜΑΞ. Ναὶ, φυσικαί. ΠΥΡ. Καὶ εἰ φυσικαί, διὰ τί μὴ ἐπίσης πᾶσιν ὑπάρχουσι; * ΜΑΞ. Πᾶσι τοῖς ὁμοφυέσιν ἐπίσης ὑπάρχουσιν. ΠΥΡ. Καὶ πόθεν ἐν ἡμῖν ἡ τοσαύτη ἀνισότης; ΜΑΞ. Ἐκ τοῦ B μὴ ἐπίσης ἐνεργεῖν τὰ τῆς φύσεως· ὡς εἴπερ πάντες ἴσως, ἐφ' ᾧ καὶ γεγόναμεν, ἐνεργοῦμεν τὰ φυσικὰ, μία ἂρα ἐδείκνυτο ἐν πᾶσι, ὥσπερ φύσις, οὕτω καὶ ἀρετὴ, τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον οὐκ ἐπιδεχομένη. ΠΥΡ. Εἰ οὐκ ἐξ ἀσκήσεως ἡμῖν τὰ φυσικὰ προέισιν, ἀλλ' ἐκ δημιουργίας, εἰ δὲ ἀρετὴ φυσικὴ· πῶς πόνῳ & ἀσκήσει τὰς ἀρετὰς, φυσικὰς οὔσας, κτώμεθα; ΜΑΞ. Ἡ ἄσκησις, καὶ οἱ ταύτῃ ἑπόμενοι πόνοι, πρὸς τὸ μόνον διαχωρίσαι τινὶ ἐμφυρεῖσαν δι' αἰσθήσεως ἀπάτην τῇ ψυχῇ, ἐπενοήθησαν τοῖς φιλαρέτοις οὐ πρὸς τὸ ἔξωθεν προσφάτως ἐπεισαγαγεῖν τὰς ἀρετὰς· ἔγκεινται γὰρ ἡμῖν ἐκ δημιουργίας, ὡς εἴρηται. C ὅθεν καὶ ἅμα τελείως διαχεισθῇ ἡ ἀπάτη, ἅμα καὶ τῆς κατὰ φύσιν ἀρετῆς τινὶ λαμπρότητι * ἐπιδείκνυται ἡ ψυχή. * εἰ γὰρ ὁ μὴ ἄφρων, φρόνιμος· καὶ ὁ μὴ δειλὸς, ἢ θρασὺς, ἀνδρεῖος· καὶ ὁ μὴ ἀκόλαστος, σώφρων· καὶ ὁ μὴ * ἀδικῶν, δίκαιος· κατὰ φύσιν δὲ ὁ λόγος φρόνησίς ἐστι. καὶ τὸ κριτικὸν διαιροσυνή. καὶ ὁ θυμὸς ἀνδρεία· καὶ ἡ ἐπιθυμία σωφροσυνή· ἂρα τῷ παρὰ φύσιν τὰ κατὰ φύσιν καὶ * μένα διαφαίνεσθαι ἔωθεν· ὥσπερ καὶ τῇ τοῦ ἰοῦ ἀποβολῇ, ἡ τοῦ σιδήρου κατὰ φύσιν αὐγὴ καὶ λαμπρότης. ΠΥΡ. Μεγίστη * ἐντεῦθεν ἀναδείκνυται βλασφημία τῆς D γνώμης ἐπὶ Χριστοῦ λέγουσιν. ΜΑΞ. Χρὴ μηδὲ τοῦτο παρελθεῖν ἀπαρασήμαντον, ὅτι πολύτροπον & πολύσημον παράτε τῇ ἁγίᾳ γραφῇ καὶ τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἐστὶ τὸ τῆς γνώμης ὄνομα, * ὡς τοῖς ἐπιμελῶς ἀναγινώσκουσι δῆλον ὑπάρχει, ποτὲ μὲν γὰρ ἐπὶ παραινέσεως & διαθήκης αὐτὸ φέρουσιν, ὡς ὅταν λέγῃ ὁ ἀπόστολος· περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι. ποτὲ δὲ * ἐπὶ βουλῆς, ὡσεὶ ὁ μακάριος λέγει E Δαυὶδ. ἐπὶ τὸν λαόν σου κατεπανουργίσαντο γνώμην. ὅπερ ἄλλος ἐκδόλης σαφηνίζων, ἐπὶ τὸν λαόν σου, ἔφη, κατεπανουργίσαντο βουλήν. ποτὲ δὲ ἐπὶ τῆς ψήφου, ὁπωσὶ κα Δανιὴλ, ὁ ἐν προφήταις μέγας, λέγει περί τινος. ἐξῆλθεν ἡ γνώμη ἡ ἀναιδὴς ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως. ποτὲ δὲ ἐπὶ δόξης, ἢ πίστεως, ἢ φρονήματος· ὡσὶ κα Γρηγόριος ὁ τῆς Θεολογίας ἐπώνυμος ἐν τῷ πρώτῳ περὶ υἱοῦ λόγῳ διέξεισιν· ἐπεὶ δὲ τὸ μὴ ἐπιτιμᾶν μέγα, ῥᾴδιον γαρ, καὶ τοῦ βουλομένου παντός. τὸ δὲ ἀντεισάγειν τινὶ ἑαυτοῦ γνώμην, ἀνδρὸς ἐστιν εὐσεβοῦς, καὶ νοῦν ἔχοντος. καὶ ἁπλῶς, ἵνα μὴ καθ' ἓν τὰ πάντα διεξερχόμενος, ὄχλον ἐπισωρεύσω τῷ λόγῳ, κατὰ εἰκοσιοκτὼ σημαινόμενα παρά τε τῇ ἁγίᾳ γραφῇ καὶ τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἐπιτηρησάμενος, τὸ τῆς γνώμης εὗρον ὄνομα. οὐδὲ γὰρ

* τοῖν ὁμοφυέσι;

* ἐνδείκνυται

* ὁ γὰρ μὴ

* ἄδικος

* μόνα

* ἐντεῦθεν

* ἐπιβουλῆς,

χοινῶ τιν☉, ἢ ἰδικῶ ἐμφαίνει χαρακτῆρα, ἀλλ' ἢ ἐκ τῆ πρὸ αὐτῦ λεγομβίων, ἢ τῆ ἑφεξῆς, ἢ τῦ λέγοντ☉ κανονίζεται διάνοια. διὸ κ ἀδυνατον, εἰ μὴ ὡ μόνω σημαινομβίω τὸ τοιῦτον ἀφορίσαι ὄνομα. ΠΥΡ. Πῶς γὰρ ἐνδέχεται τὸ πολλαχῶς λεγόμβυον, ἑνός τιν☉ εἶναι ἀποκληρωτικόν; ΜΑΞ. Ινα ὖν τὸ * αἵρ☉ τῆς τοιαύτης αἱρέσεως φανερώτερον γβήται, κ ἑτέρως τιὼ τοιαύτιω δβασκεψώμεθα πρότασιν. ΠΥΡ. Εἴ σοι φίλον, διασκεψώμεθα. ΜΑΞ. Ε'ν θέλημα λέγοντες, εἴτε προαιρετικόν, εἴτε γνωμικόν, εἴτε * ἐξουσιαστικόν, ἢ κ ἑτέρως πως αὐτὸ καλεῖν βόλοιντο· ἀ γὰρ δβαφερόμεθα περὶ τύτω· ἢ θεῖον, ἢ ἀγγελικόν, ἢ ἀνθρώπινον τῦτο λέγειν βιαοθήσονται. κ προηγομβίως μβὺ, ὁτέρων τύτων αὐτὸ εἰπόντων, φυσικὸν λέξουσιν, εἴπερ ἑκάτερον αὐτῆ φύσεως ὑπάρχει δηλωτικόν· κ ὅπερ διὰ τῆς διαιρετικῆς μεθόδ☉ φβάνειν * ἐδόξαν, τῦτο διὰ τῆς ἀναλυτικῆς σωισῶντες ἐδείχθησαν. ἑφεπομβίως δὲ, εἰ μβὺ θεῖον αὐτὸ λέξουσι, Θεὸν κ μόνον φύσει ὄντα τὸν Χριστὸν ἐγνώκασιν. εἰ δὲ ἀγγελικόν, * ὔτε Θεὸν, ὔτε ἄνθρωπον, ἀλλά ἀγγελικιώτινα φύσιν. εἰ δὲ ἀνθρώπινον, ψιλὸν ἄνθρωπον, κ * ὑπεξούσιον αὐτὸν ἔδειξαν. ΠΥΡ. ὁπιῶίκα ταύταις περιπέσωσι ταῖς ἀτοπίαις ὔτε φυσικὸν, ὔτε γνωμικὸν λέγωσι τὸ θέλημα, ἀλλ' ἐπιτηδειότητι προσεῖναι ἡμῖν φασίν. ΜΑΞ. Η' ἐπιτηδειότης αὕτη κατὰ φύσιν ἡμῖν πρόσεστιν, ἢ ὐ κατὰ φύσιν; ΠΥΡ. Κατὰ φύσιν. ΜΑΞ. Οὐκοῦν πάλιν κατὰ ἀνάλυσιν * φυσικὸν λέξωσι τὸ θέλημα, κ ὁδὸν ἐκ τῆς περιόδ☉ ταύτης * ἀπώναντο· κμὶ ἐπειδὴ ἡ ἐπιτηδειότης ἐκμαθήσεως ποιεῖται τιὼ ἕξιν, κ τιὼ * προχείρισιν· ἀπὸ μαθήσεως ἄρα κ προκοπῆς ἔχει ὁ Χριστὸς κατ' αὐτοὺς τιὼ ἕξιν τῦ θελήματος, κμὶ τιὼ προχείρισιν· κ προέκοπτεν ἀγνοῶν πρὸ τῆς μαθήσεως τὰ μαθήματα. τίνος οὖν χάριν τὸν Νεσόριον ἀποσρέφονται, τῆ ἐκείνω θερμῶς ἀντεχόμβυοι λέξεων κ ἐννοιῶν, ὅτι δὲ σὺ θέλημα λέγοντες, τὰ ἐκείνω διεκδικῶσι, κ ἡ παρ' αὐτῆ σωηγορημβίη ἔκθεσις μαρτυρεῖ, σὺ θέλημα ἀποφωναμβίη τὸν Νεσόριον πρεσββύειν ἐπὶ τῆ πλαττομβίων αὐτῷ δύο προσώπων, ἔτι τε, τὸ φυσικὸν εἶναι θέλημα διωθέμβυοι, ἢ ὑποστατικὸν αὐτὸ, ἢ παρὰ φύσιν λέξωσιν. ἀλλ' εἰ μβὺ ὑποστατικὸν αὐτὸ φήσωσιν, ἑτερόβλ☉ ὅπως ἔσαι ὁ υἱὸς τῷ πατρί. μόνης γὰρ ὑποστάσεως χαρακτηριστικὸν τὸ ὑποστατικόν. εἰ δὲ παρὰ φύσιν, τιὼ ἔκπτωσιν τῆ αὐτῦ δογματίσωσιν ὐσιῶν, εἴπερ φθαρτικὰ τῆ κατὰ φύσιν τὰ παρὰ φύσιν. ἡδέως δ' ἂν αὐτὸς κμὶ τῦτο ἐροίμιω. ὅτι ὁ τῆ ὅλων Θεὸς κ πατὴρ, καθ' ὃ πατὴρ, θέλει, ἢ καθὸ Θεός; ἀλλ' εἰ μβὺ καθὸ πατὴρ, ἄλλο αὐτῦ ἔσαι παρὰ τὸ τῦ υἱῦ θέλημα· ὁ γὰρ πατὴρ ὁ υἱός. εἰ δὲ καθὸ Θεὸς, Θεὸς δὲ ὁ υἱὸς, Θεὸς κ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἄρα φύσεως εἶναι τὸ θέλημα δώσουσιν, ἤγουν φυσικόν ἔτι· εἰ κατὰ τὰς πατέρας, ὧν τὸ θέλημα σὺ, τύτων κ ἡ ὐσία μία ἐσί. κατ' αὐτὰς δὲ, σὺ τὸ θέλημα τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ κμὶ τῆς ἀνθρωπότητ☉ αὐτοῦ· ἄρα μίαν κμὶ τιὼ αὐτιὼ τύτων λέγωσι τιὼ ὐσίαν. κ πῶς ὕπως ἀσεβῶντες φασιν, ὅτι περ τοῖς πατράσιν ἔφοντται; ἢ πάλιν· εἰ κατὰ τὰς αὐτὰς πατέρας ἡ τῆς φύσεως * δβαφορὰ ἐν τῷ σὺ θελήματι ὐ δβαφαίνεται, ἀνάγκη αὐτὰς, ἢ σὺ

* ἔχειν

* αὐτὸ δὲ σιαστικὸν,

* ἔδοξεν

* ὅτε θεῖον, ὔτε ἀνθρώπινον,

* ὑπεξούσιον

* φύσει

* ἀπώναντο.

* προχείρισιν,

* διαφορότητα σὺν ἑνὶ θελήματι

A gem ſermoni, viginti octo ſignificationes in hoc gnomæ nomine apud ſcripturam & ſanctos patres obſervavi. Nec enim aliquid commune aut particulare ſignat; ſed ex iis quæ prius dicta ſunt, aut ex iis quæ ſequuntur, ſententia ejus qui loquitur, normam & regulam accipit. Quamobrem non poteſt fieri, ut hujuſmodi nomen uni tantum rei ſignificandæ adhibeatur. PYR. Quomodo enim poteſt quod multipliciter dicitur, unum aliquid ad ſignificandum ſortiri? MAX. Ut igitur turpitudo hujus hæreſis magis pateſiat, aliter etiam enuntiationem talem conſideremus. PYR. Si placet, conſideremus. MAX. Qui unam voluntatem dicunt, ſive B voluntatem electionis, ſive gnomæ, ſive liberæ poteſtatis; vel ſi aliter eam vocare eis libet (non enim de hoc contendimus) aut divinam, aut angelicam, aut humanam hanc dicere cogentur: & in primis, quodcumque horum dixerint, naturalem dicent, ſiquidem unumquodque eorum naturam ſignificat: atque ita, quod viſi ſunt methodo diviſionis effugere, hoc per methodum reſolutionis probaſſe convincuntur. Conſequenter vero, ſi dicent divinam voluntatem eſſe, Deum tantum natura eſſe Chriſtum agnoverunt; ſi vero angelicam, neque Deum, neque hominem, ſed naturam quamdam angelicam: ſi autem humanam, hominem tantum, & C ſubjectum alterius poteſtati oſtendunt. PYR. Cum in hæc abſurda incidunt, neque gnomicam, neque naturalem voluntatem dicunt, ſed ajunt ineſſe nobis eam habilitate. MAX. Hæc habilitas ineſt nobis ex natura, an non ex natura? PYR. Ex natura. MAX. Rurſus igitur ex arte reſolutionis naturalem voluntatem dicent, & nihil eis profuit circuitus iſte, & quia habilitas ex diſciplina habitum efficit & promptitudinem; igitur ex diſciplina & profectu habuit Chriſtus, ut illi ſentiunt, habitum voluntatis & promptitudinem: & progreſſum faciebat ignorans diſciplinas antequam diſceret. Cur igitur aſpernantur Neſtorium, cujus vocibus & ſententiis ardenter D adhærent? Quod autem, cum unam voluntatem dicunt, illa quæ Neſtorius tenet, defendunt, teſtatur etiam expoſitio, quam ipſi defendunt, quæ declarat, Neſtorium profiteri unam voluntatem in duabus perſonis ab ipſo fictis. Ad hæc, cum recuſent iſti fateri eſſe voluntatem naturalem, dicturi ſunt, eſſe hypoſtaticam, aut præter naturam. Si enim hypoſtaticam eſſe dixerint, erit igitur ſic quidem filius alia voluntate quam pater: hypoſtaticum enim ſolam hypoſtaſim ſignat; ſi præter naturam, occaſum interitumque ſubſtantiarum ejus docebunt: ſiquidem quæ ſunt ſecundum naturam, ab iis intereunt, quæ ſunt præter na- E turam. Hoc autem libenter ipſos interrogarem: Deus univerſorum & pater, vult quatenus pater, an quatenus Deus? ſi quatenus pater, alia erit ejus voluntas præter voluntatem filii; non enim pater eſt filius. Si vero quatenus eſt Deus, Deus autem eſt filius, Deus item Spiritus ſanctus, igitur concedent voluntatem eſſe naturæ, id eſt naturalem. Rurſus, ſi, ſecundum patres, quorum eſt una voluntas, una etiam ſubſtantia eſt, opinione vero ipſorum, una eſt voluntas divinitatis Chriſti & humanitatis ejus: igitur unam & eamdem ajunt eſſe harum ſubſtan-

stantiam. Quomodo ergo, qui tam impii sunt, ajunt se patres sequi? Ac rursus; si secundum ipsos illos patres, differentia naturæ una voluntate non dignoscitur, neque discernitur; necesse est ipsos unam voluntatem si dicunt, naturalem in Christo differentiam non dicere; vel si dicunt naturalem differentiam, unam voluntatem non dicere, siquidem seipsos ad normas & regulas patrum dirigunt. Ac rursus; si, ut sentiunt iidem magistri & doctores, non est communis voluntas, ambarum scilicet substantiarum, necesse est ipsos aut dicere, ambas naturas ipsius non habere communiter unam voluntatem; aut si hoc dicunt, plane cum legibus & decretis patrum pugnare. PYR. Valde clare & concise ratio demonstravit, implicatam esse impietatem cum omni cogitatione adversariorum. Sed quid dicemus, siquidem hoc etiam auctoritate patrum demonstrare conantur? MAX. Si vocare volunt patres eos qui dividunt & confundunt divinam œconomiam (id est, dispensationem) damus eis: omnes enim unam voluntatem opinati sunt, cum tamen maxime inter se in impietate discrepent; si vero patres ecclesiæ vocant, nequaquam eis hoc concedemus: nam unum tantum ex illustribus & notis apud omnes producant, ut & nos in die illa, cum nostra dijudicabuntur, & Christus nos increpaverit, cur vocem probaverimus, quæ totum mysterium incarnationis dissolvit, excusare possimus nos, in omnibus patris opinionem reveritos fuisse. PYR. Quid igitur est quod ait Gregorius theologus: Velle enim illius in nulla re erat Deo contrarium, totum deificatum, non est hoc contrarium duabus voluntatibus? MAX. Nequaquam: immo contra, magis hoc, quam cetera alia, duas voluntates ostendit. PYR. Quomodo hoc ais? MAX. Sicut inflammatio inflammatum & inflammantem secum infert; & refrigeratio refrigeratum & refrigerantem; ambulatio ambulantem & ambulatum; aspectus aspicientem & quod aspicitur; intelligentia intelligentem & rem intellectam: non enim potest habitudo sine habitantibus habitudinem intelligi, aut dici: sic consequenter deificans & deificatum. Præterea, si voluntatis deificatio est contraria duabus voluntatibus, sicut isti sentiunt, deificatio etiam naturæ erit contraria duabus naturis: utrobique enim posuit Gregorius idem verbum deificationis. PYR. Demonstratum est dictum patris Gregorii magnopere convenire cum duabus voluntatibus: sed oportet demonstrare concordare cum hoc alterum Gregorium qui ecclesiam Nyssenium claram & illustrem reddit: producunt enim eum pro una voluntate sentientem, eo quod de dominio dixerit: Anima vult, corpus tangitur, utrisque fugit passionem; ajunt enim dixisse patrem Gregorium, velle animam domini voluntate divina divinitatis cum ipsa anima secundum hypostasim unitæ. MAX. Igitur eadem consequentia dixit, corpus divina tactione tangi; eritque eorum opinione divinitas tactilis, quæ enim ipsi de anima domini dicunt, cum alius ad corpus pari ratione orationis prolatæ in summum errorem eos detrudit. PYR. Magna perspicacia & brevitate blasphemiam hujusmodi interpretationis probasti. Quid vero dicemus de iis auctoritatibus, quas

A θέλημα λέγοντας, φυσικῶς ἐν Χριστῷ μὴ λέγειν διαφοράν· ἢ φυσικῶς λέγοντες διαφοράν, οὐ θέλημα μὴ λέγειν, εἴπερ τοῖς πατρικοῖς κανόσιν ἑαυτοὺς ἀποδιώκουσι. καὶ πάλιν. εἰ κατὰ τοὺς αὐτοὺς διδασκάλους, ἐκ ἔστι κοινὸν ἀμφοτέρων δηλαδὴ τῆς οὐσιῶν τὸ θέλημα, ἀνάγκη αὐτοὺς, ἢ ἄμφω τὰς φύσεις *τῷ αὐτῷ μὴ λέγειν κοινῶς ἔχειν οὐ θέλημα· ἢ τοῦτο λέγοντας, φανερῶς τοῖς πατρικοῖς ἀπομάχεσθαι νόμοις τε καὶ θεσπίσμασι. ΠΥΡ. Λίαν σαφῶς καὶ σωφρονικῶς ἔδειξεν ὁ λόγος τὴν συμπεπλεγμένην πάσῃ ἐπινοίᾳ τῆς διαιρέσεως ἀσέβειαν. τί δὲ λέγομεν, ὅτι καὶ ἐκ τῆς πατέρων τοῦτο *δεικνύειν ἐπιχειρεῖσιν; ΜΑΞ. Εἰ μὲν τοὺς διαιροῦντας, καὶ τοὺς συγχέοντας τὴν ὑπερφυᾶ οἰκονομίαν, πατέρας καλεῖν βούλονται, συγχωρεῖμεν αὐτοῖς· πάντες γὰρ *ἓν θέλημα ἐδόξαζον, καίτοι ἐκ διαμέσου ἀλλήλων διεστηκότες τὴν ἀσέβειαν. εἰ δὲ τοὺς τῆς ἐκκλησίας, ἐδαμῶς τοῦτο συγχωρήσομεν αὐτοῖς. *ἐπὶ δείξεσιν σὰ μόνον τῆς ἐμφανῶν, καὶ πᾶσι *γνώριμον· ὅπως καὶ ἡμεῖς ἐν ἡμέρᾳ τῆς τῶν ἡμετέρων διαγνώσεως ἐγκαλέμενοι παρὰ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ὅτι τίνος χάριν ἐδέξασθε φωνὴν ὅλον λύσασαν τῆς ἐμῆς σαρκώσεως τὸ μυστήριον; ἔχομεν ἀπολογίαν· ὅτι τὴν ἐν πᾶσιν αἰδεσθέντες τὸν πατέρας ἐπαίνεσιν. ΠΥΡ. Τί ἐν τὸ εἰρημένον τοῦ θεολόγου Γρηγορίου. τὸ γὰρ ἐκείνου θέλειν *οὐδὲν ὑπεναντίον τῷ Θεῷ, *θεωθὲν ὅλον, ἐκ ἐναντίον τῶν δύο θελημάτων ἐστί; ΜΑΞ. Οὐδαμῶς ἐναντίον, τοῖς δύο θελημάτοις μᾶλλον ἢ, καὶ τῶν ἄλλων πάντων ἐμφαντικώτερον τῶν δύο τυγχάνει θελημάτων. ΠΥΡ. Πῶς τοῦτο φῄς; ΜΑΞ. Ὥσπερ ἡ πύρωσις τὸ πυρωθὲν καὶ τὸ πυρῶσαν ἑαυτῇ συνεισάγει, καὶ ἡ ψύξις τὸ ψυχθὲν καὶ τὸ ψύξαν, καὶ ἡ βάδισις τὸ βαδίζον καὶ βαδιζόμενον, καὶ ἡ ὅρασις τὸ ὁρῶν καὶ ὁρώμενον, καὶ ἡ νόησις τὸ νοῦν καὶ νοούμενον· ἀ γὰρ διωατὸν, τὴν χέσιν ἄνευ τῶν *χετῶν νοεῖν, ἢ λέγειν· ὅτω κατὰ τὸ ἀκόλουθον, καὶ τὸ θεωθὲν καὶ τὸ θεῶσαν. ἄλλως τε δὲ, εἰ ἡ τοῦ θελήματος θέωσις ἐναντία ἐστὶ τῶν δύο θελημάτων κατ' αὐτούς, καὶ ἡ τῆς φύσεως θέωσις ἐναντία ἔσαι τῶν δύο φύσεων· ἐπ' ἀμφοτέρων γὰρ τὸν αὐτὸν τῆς θεώσεως τέθεικεν ὁ πατὴρ λόγον. ΠΥΡ. Πάνυ συμβαίνουσα ἐδείχθη ἡ χρῆσις τοῦ πατρὸς τοῖς δύο θελήμασιν. ἀλλὰ χρὴ τοῦτῳ σύμφωνον δεῖξαι καὶ Γρηγόριον τὸν τὴν Νυσσαέων φαιδρύναντα ἐκκλησίαν. ἓν γὰρ αὐτὸν φρονοῦντα παράγουσι *θέλημα, ἐκ τοῦ εἰπεῖν τὸν πατέρα περὶ τοῦ κυρίου· ἡ ψυχὴ θέλει, τὸ σῶμα ἅπτεται· δὶ ἀμφοτέρων φέρει τὸ πάθος. φασὶ γὰρ, ὅτι τῷ θείῳ θελήματι τῆς ἰδιωμένης αὐτῇ καθ' ὑπόσασιν θεότητος ἔφη ὁ πατὴρ τὴν ψυχὴν τοῦ κυρίου θέλειν. ΜΑΞ. Οὐκοῦν κατὰ τὸν αὐτὸν εἰρμὸν καὶ τὸ σῶμα τῇ θείᾳ ἀφῇ ἔφη ἅπτεσθαι· καὶ ἓσαι κατ' αὐτοὺς καὶ ἁπτὴ ἡ θεότης· ἃ γὰρ αὐτοὶ περὶ τῆς ψυχῆς τοῦ κυρίου λέγασιν, ἕτερος ἐκ τῆς ἴσης ἐκφωνήσεως μεταλῶν περὶ τοῦ σώματος, εἰς ἐχάτιλυ αὐτοὺς ἀπάγει πλάνου. ΠΥΡ. Πάνυ σωφρονικῶς τὸ βλάσφημον τῆς τοιαύτης ἐκδοχῆς παρέσησας. τί δὲ φαμὲν ἡμεῖς περὶ τῆς παραγομένης αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου χρήσεως; ὧν μία ἐστὶν αὕτη. νοῦς κυρίου ἔπω κυρίου, ἀλλ' ἡ θέλησις, ἢ βούλησις, ἢ ἐνέργεια πρός τι. ΜΑΞ. Καθ' ἑαυτῇ καὶ παύτῃ προβάλλονται. διὸ καὶ ὁ ἀληθὴς λόγος τῆς αὐτῆς

πρὸς

* τὸν
* ἓν λέγοντα
* ἐπιδεικνύειν
* μίαν θέλησιν ἔδοξ.
* ἐπιδείξεσιν
σὰ γνώριμον
* εἴδε al. ἄλλα θεωθέν
* χετικῶν
* τὸ θέλ.

πρὸς ἀναίρεσιν τῆς αὐτῆς ἐν πᾶσι κέχρηται προβλήμασι. μηδὲ γὰρ ὅπω πατὴ πεπυσθέσθω ἡ ἀλήθεια, ὥστε τῆς ἰδίων κατὰ τῆς ἀντιπάλων δεήθεῖναι ὅπλων. εἰ γὰρ κατὰ τὸν πατέρα νῦς κυρίου ὅπω κύριος, ἄλλα πάντως παρὰ τὸν κύριον ἔσται ὁ νῦς αὐτῦ· τυγχάνει, ὁ φύσει κύριος, ἦγεν Θεός, ὁ νῦς τῦ κυρίου· καθ' ὑπόστασιν γὰρ *αὐτῷ γεγωνέναι πιστεύεται. καὶ τῦτο δῆλον ἐκ τῦ ἐπαγαγεῖν· ἢ θέλησιν, ἢ βούλησιν, ἢ ἐνέργειαν πρός τι *αὐτὸ εἶναι. κανόνι χρώμενος πρὸς τῦτο τῷ ὄντι φιλοσόφῳ τῆς φιλοσόφου Κλήμεντι ἐν τῷ ἕκτῳ τῆς στρωματέων λόγῳ, τὴν μὲν θέλησιν νῦν εἶναι ὄρεξιν λογικὸν ἐξημαίνων, τὴν δὲ βούλησιν εὔλογον ὄρεξιν, ἢ τινὸς περιττὸν θέλησιν. πρός τι δὲ ἐνέργειαν ὁ θεῖος ἔτος ἔφη διδάσκαλος· διότι πρὸς πάντα τὰ θεοπρεπῶς παραύτῦ γεγενημένα, τῇ καθ' ὑπόστασιν συνθείσῃ αὐτῶν νοερᾷ καὶ λογικῇ ἐχρήσατο ψυχῇ. ΠΥΡ. Τῷ ὄντι δὲ ὧν *ἀντιστρατεύεσθαι δοκοῦσι τῇ ἀληθείᾳ, δι' αὐτῶν τὸν ἔλεγχον ὑπομείναντες ἠγνόησαν. χρὴ δὲ καὶ τινὰ ἑτέραν, ἵνα ἐκ τῆς παρόδου παράγωσιν, ἐπεξεργάσασθαι χρῆσιν. πρὸς τὸ μηδεμίαν αὐτοῖς ὑπολιπεῖν πρόφασιν κατὰ τῆς ἀληθείας. ΜΑΞ. Τίς αὕτη; ἀγνοῶ γάρ. ΠΥΡ. *Ἢ φύσιν ὁ θαυμασὸς ἐκεῖνος ἀνήρ· ἐγγυνόμενον ἐκ γυναικὸς, ἐκ τῆς πρώτης πλάσεως τὸν ἀνθρώπου μορφὴν ἑαυτῷ ἀνασησάμενον, καὶ ἐπιδείξει *σαρκὸς, δίχα δὲ σαρκικῶν θελημάτων, καὶ λογισμῶν ἀνθρωπίνων ἐν εἰκόνι καινότητος. ἡ γὰρ θέλησις θεότητος μόνης. ΜΑΞ. Αὐθεμελίωτος ὅσα, ὁ δεῖται ὅλως τῆς ἐκ λογισμῶν βοηθείας. ΠΥΡ. Καὶ πῶς τῦτοις *ἀμφίβολος τυγχάνει; ΜΑΞ. *Ἐστι Ἐκ πολλῆς ἀμαθίας. ἐπεὶ τίνι ὐκ *ἔστι καταφανὲς, εἰ μὴ πάντα τὸ τῆς ψυχῆς πεπήρωται ὀπτικόν· ὅτι ὁ περὶ τῦ φυσικῦ λόγος, ἀλλὰ περὶ τοῦ τρόπου τῆς κατὰ σάρκα αὐτῦ ὑπάρξεως, τυῦτο ὁ πατὴρ διεξῆλθε, δεῖξαι βουλόμενος τὴν σάρκωσιν ἔργον ὅσαν τῆς θείας καὶ μόνης θελήσεως, δόξαντες μὲν τὸ ταχθὸς, αὐτεργῦντος δὲ τῆ υἱῦ, καὶ συνεργοῦντος τῦ ἁγίου πνεύματος· ἀλλ' ὁ σαρκικῆς κινήσεως, καὶ λογισμῶν ἀνθρωπίνων, ὅταν γαμικῆς ἀκολουθίας· ὁ γὰρ τὸν τῆς φύσεως λόγον ἐκνενοτόμηκε γεγονὼς ἄνθρωπος τῶν ὅλων ὁ Θεός· ἐπεὶ οὐδὲ ἄνθρωπος ἔτι ἦν, ἀνελλιπῆ, καὶ ἀναλλοίωτον, τὸν ἐν πᾶσι τῆς φύσεως ὐκ ἔχων λόγον· ἀλλὰ τὸν τρόπον, ἦγεν, τινὰ σὺν σπορᾶς σύλληψιν, καὶ τινὰ διὰ φθορᾶς γένεσιν. ὑκοῦν τὰς φυσικὰς τῶν ὑποστάντων λόγους ἐδαμῶς ἠρνήσαντο οἱ θεόφρονες τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλοι· ἀλλὰ συμφώνως τοῖς εὐαγγελισταῖς, καὶ ἀποστόλοις, καὶ προφήταις, τὸν κύριον ἡμῶν, καὶ Θεὸν, Ἰησῦν Χριστὸν, κατ' ἄμφω τὰς αὐτῦ φύσεις θελητικὸν, καὶ ἐνεργητικὸν τῆς ἡμῶν ἔφασαν σωτηρίας. ΠΥΡ. Καὶ δυνατὸν, τῦτο καὶ ἐκ τῶν τῆς παλαιᾶς, καὶ νέας δεῖξαι γραμμάτων; ΜΑΞ. Καὶ μάλιστα· καὶ γὰρ *οἱ πατέρες ὐκ οἰκοθεν κινούμενοι, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν μαθόντες, τῦτο φιλανθρώπως καὶ ἡμᾶς ἐδίδαξαν· ὁ γὰρ αὐτοὶ ἦσαν οἱ λαλῦντες, ἀλλ' ἡ δι' ὅλα περιχωρήσασα *αὐτοῖς χάρις τῦ πνεύματος. ΠΥΡ. Ἐπειδὴ μιμήσει θείας ἀγαθότητος ὠφελῆσαι προθέμενος, εἰς τῦτο τῆς ζητήσεως ἐαυτὸν τοὺς πόνους *ἐκδέδωκας, ἀόκνως καὶ

* αὐτῦ

* αὐτὸν al. αὐτῷ κανόνι χρώμενος

ἐπιστρατεύεσθαι

* φύσιν al.

* σαρκὸς,

* ἀμφίβολος

* ἔστι

* καὶ οἱ

* εἰς αὐ δὲ

* ἐπέδωκας

ex magno Athanasio producunt? ex quibus una est hæc: Mens domini nondum dominus, sed vel appetitio, vel voluntas, vel energia ad aliquid. MAX. Et hanc quoque auctoritatem contra se proferunt. Quamobrem vera ratio in omnibus quæstionibus utitur argumentis ipsorum ad eos ipsos confutandos. Nec enim sic unquam veritas inops erit, ut propriis armis indigeat adversus adversarios. Si enim, ut hic pater ait, mens domini nondum dominus, aliud omnino præter dominum erit mens ejus; hoc est non natura dominus, sive Deus, mens domini est, quia secundum hypostasim facta esse ejus creditur; idque ex eo perspicitur, quod subjunxit: eam esse vel appetitionem, vel voluntatem, vel energiam ad aliquid; pro regula usus ad hoc vere philosopho philosophorum Clemente in sexto libro Stromatum, qui θέλησιν, id est appetitionem, definivit esse mentem appetentem: at vero βούλησιν, id est, voluntatem, appetitum rationi consentaneum, aut appetitionem de re quapiam; energiam vero ad aliquid dixit hic divinus doctor (Athanasius) quia ad omnia, quæ ab eo fiebant, ut Deum decebat, anima intelligente & ratiocinante secundum hypostasim ipsi unita usus est. PYR. Revera quibus argumentis videntur pietatem oppugnare, iis ipsis nescientes redarguuntur: oportet autem & aliam auctoritatem, quam ex eodem patre afferunt, examinare, ne ulla eis occasio adversus veritatem relinquatur. MAXIM. Quæ ista auctoritas? ignoro enim. PYRRH. In qua ait admirandus ille vir: *Natus est ex muliere, qui ex prima formatione sibi formam hominis erexit & excitavit in ostensione carnis, sed sine voluntatibus, & sine humanis cogitationibus, in imagine novitatis: voluntas enim erat solius divinitatis.* MAX. Se ipsam interpretatur hæc auctoritas; idcirco nullo penitus subsidio ratiocinationis indiget. PYR. Quomodo igitur venit istis in dubium? MAX. Ex multa inscitia. Cui enim non est perspicuum, nisi omnino oculis animi captus sit, quod non de ratione naturali, sed de modo, quo secundum carnem extitit, hæc ille pater (Athanasius) recensuit, cum vellet demonstrare, fuisse incarnationem opus divinæ, & solius voluntatis, complacente Deo patre, ac per se operante Filio, ac cooperante Spiritu sancto: non autem opus motus carnalis, & cogitationum humanarum, id est, ordinis & consecutionis nuptialis. non enim rationem naturæ novavit factus homo, qui erat Deus universorum; quoniam nec fuisset homo, qui non habuisset perfectam & immutabilem in omnibus rationem naturæ; sed modum, id est, conceptum e semine, & ortum per corruptionem. Rationes igitur naturales unitorum non negaverunt divini ecclesiæ doctores: quin potius consentientes cum evangelistis, & apostolis, atque prophetis, dominum nostrum, & Deum Jesum Christum ambabus naturis suis salutem nostram voluisse, & operatum esse dixerunt. PYRRH. Potes hoc ex literis veteris & novi testamenti, demonstrare? MAXIM. Maxime: patres enim non suapte sponte, & a se ipsis excitati, sed ex ipsis literis sacris, quod didicerunt, hoc nos amanter docuerunt: non enim erant ipsi qui loquebantur, sed gratia Spiritus, quæ copiose in ipsis versabatur. PYRRH. Quandoquidem ad imitationem divinæ bonitatis, cum propositum tibi esset juvare, in hos labores inquirendi

te

te conjeciſti, ne pigeat docere nos hoc. MAX. In ſanctis evangeliis dictum eſt de domino: quod & poſtera die voluit Jeſus intrare in Galilæam: perſpicuum eſt, quod quatenus non aderat illic, voluit intrare: non autem aderat humanitate; divinitate enim nuſquam abeſt: igitur quatenus homo, & non quatenus Deus, voluit intrare, poteratque quatenus homo velle. Et in alio loco rurſus: *Volo*, inquit, *ubi ego ſum, & ipſi ſint*. Si Chriſtus quatenus Deus, eſt ſupra ubi, non enim quatenus Deus, eſt in loco; ſupra locum vero non poteſt eſſe natura creata: igitur quatenus homo, vult, ut ubi eſt, ſint etiam ipſi, atque ita idem, quatenus homo, poteſtate voluntatis præditus erat. *Et cum veniſſet ad locum, dixit: ſitio; & dederunt ei vinum cum felle mixtum, & cum guſtaſſet, noluit bibere:* qua parte dicitis ſitiviſſe eum? ſiquidem divinitate, erit divinitas ejus paſſionibus obnoxia, quæ potionem præter naturam expetivit: ſi autem humanitate; igitur qua parte ſitivit, illa parte noluit quod naturæ ſuæ non conveniebat; & poterat velle quatenus homo. Et alibi inquit: *Et ambulabat Jeſus in Galilæa, non enim volebat in Judæa ambulare, quia quærebant eum Judæi, ut occiderent.* Si ambulatio natura erat carnis, & non divinitatis ſecundum hypoſtaſim ei unitæ: igitur quatenus homo, ambulans in Galilæa, nolebat ambulare in Judæa; & idem poterat velle, quatenus homo. Rurſus in alio loco: *Et illinc egreſſi tranſibant per Galilæam; & non volebat, ut aliquis ſciret.* Omnibus certum eſt, itionem natura eſſe humanitatis domini, ut dictum eſt, non divinitatis ejus. Quod ſi itio, quatenus homo erat, & non quatenus Deus, natura ei inerat: igitur etiam quatenus homo, tranſiens cum diſcipulis ſuis, non voluit ut aliquis ſciret; & poterat idem, etiam quatenus homo, velle. Item alias: *Et ſurgens inde, abiit in fines Tyri & Sidonis, & ingreſſus domum, neminem voluit ſcire, & non potuit latere.* Si Chriſtus, quatenus Deus, erat virtus per ſe ſubſiſtens; quatenus vero homo, infirmitas: *Et ſi enim*, inquit divinus apoſtolus, *crucifixus eſt ex infirmitate, ſed vivit ex virtute Dei*: igitur quatenus homo, & non quatenus Deus, ingreſſus in domum, non voluit ut aliquis ſciret, & non potuit latere; habuitque quatenus homo poteſtatem volendi. Et alibi inquit: *Circa quartam vigiliam noctis venit ad eos, ambulans ſupra mare, & volebat præterire eos.* Si quis hoc de eo, quatenus Deus erat, dictum eſſe exponat, cogetur is dicere, interceptam eſſe divinitatem terminis corporeis, ſupra, inquam, & infra, ante & poſt, dextro & ſiniſtro: ſin vero dicta hæc eſſe de eo, quatenus homo erat, dixerit; igitur poterat idem ipſe velle, etiam quatenus homo. Et in alio loco: *Et acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus dicentes; Ubi vis ut euntes paremus tibi comedere paſcha?* Si eſus paſchæ eſt eorum qui ſunt ſub lege, fuit autem dominus, quatenus homo, non quatenus Deus, ſub lege: igitur quatenus homo volens comedit paſcha; poteratque velle idem etiam quatenus homo. Et divinus apoſtolus, in epiſtola ad * Hebræos de eo ait: *Factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis*. Volens igitur obedivit,

Marc. 9. Joan. 7. Marc. 7. 2. Cor. 12. Marc. 6. * Imo, ad Philippenſ.

Α τῦτο δίδαξον. ΜΑΞ. Ἐν τοῖς ἁγίοις ἀγγελίοις εἴρηται περὶ τῦ κυρίυ· ὅτι καὶ τῇ ἐπαύριον * ἠθέλησεν ὁ Ἰησῦς * εἰσελθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. πρόδηλον δὲ, * ὅτι καθ' ὃ οὐκ ἦν ἐκεῖ, * ἠθέλησεν εἰσελθεῖν. οὐκ ἦν δὲ ἀνθρωπότητι· θεότητι γὰρ οὐδενὸς * ἄπεστιν· ἆρα ὃν καθ' ὃ ἄνθρωπος, ἠθέλησεν * εἰσελθεῖν. καὶ θελητικὸς ἦν καθ' ὃ ἄνθρωπος. καὶ ἑτέρωθι πάλιν· θέλω, ἵνα ὅπυ εἰμὶ ἐγὼ, καὶ αὐτοὶ ὦσιν· εἰ καθ' ὃ Θεὸς, ὁ Χριστὸς ὑπὲρ * τὸ πᾶν ἐστιν· οὐ γὰρ ἐν τόπῳ, καθ' ὃ Θεός. ὑπὲρ δὲ * τὸ πᾶν ἀδύνατον τὴν κτίσιν φύσιν ὑπάρχειν. ἆρα, καθ' ὃ ἄνθρωπος, θέλει, ἵνα ὅπυ ἐστὶ, καὶ αὐτοὶ ὦσι· καὶ θελητικὸς, ἦν ὁ αὐτὸς, καθ' ὃ ἄνθρωπος. καὶ ἀλλαχῦ πάλιν· καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν τόπον, εἶπε· διψῶ, καὶ ἔδωκαν αὐτῷ οἶνον μετὰ χολῆς μεμιγμένον· καὶ γευσάμενος, οὐκ ἤθελε πιεῖν. κατὰ ποῖον αὐτῦ μέρος διψῆσαι αὐτὸν λέγετε; εἰ μὴ κατὰ τὴν θεότητα, ἐμπαθὴς ἔσται ἡ θεότης αὐτῦ, πόσεως παρὰ φύσιν ἐφιεμένη· εἰ δὲ κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἆρα καθὸ ἐδίψησε, κατ' ἐκεῖνο καὶ τὸ ἀκατάλληλον τῇ φύσει οὐκ ἠθέλησε πιεῖν· καὶ θελητικὸς ἦν ὁ αὐτὸς, καὶ καθ' ὃ ἄνθρωπος. καὶ ἀλλαχῦ φησι· καὶ περιπάτει ὁ Ἰησῦς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι ἐζήτων αὐτὸν Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι. εἰ τῆς σαρκὸς φύσει ὁ περίπατος, ἀλλ' οὐ τῆς καθ' ὑπόστασιν ἑνωμένης αὐτῇ θεότητος, ἆρα καθ' ὃ ἄνθρωπος, ὁ αὐτὸς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ περιπατῶν, οὐκ ἤθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν· καὶ θελητικὸς ὁ αὐτὸς, καὶ καθ' ὃ ἄνθρωπος. καὶ ἑτέρωθι πάλιν· κἀκεῖθεν ἐξελθόντες, παρεπορεύοντο διὰ τῆς Γαλιλαίας. καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνῷ. * ὁμολογεῖται παρὰ πάντων ἡ φορᾶσις φύσει τῆς ἀνθρωπότητος, ὡς εἴρηται, εἶναι τοῦ κυρίυ, ἀλλ' οὐ τῆς αὐτοῦ θεότητος· εἰ δὲ καθ' ὃ ἄνθρωπος, ἀλλ' οὐ καθ' ὃ Θεὸς, φύσει προσῆν αὐτῷ ἡ πόρᾶσις, ἆρα καὶ καθ' ὃ ἄνθρωπος, παραπορευόμενος μετὰ τῶν μαθητῶν, οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνῷ. καὶ θελητικὸς ἦν ὁ αὐτὸς, καὶ καθ' ὃ ἄνθρωπος. καὶ ἑτέρωθι πάλιν· κἀκεῖθεν ἀναστὰς, ἀπῆλθεν εἰς τὰ ὅρια Τύρυ καὶ Σιδῶνος· καὶ εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν, οὐδένα ἤθελε γνῶναι. καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν. εἰ καθ' ὃ Θεὸς, ὁ Χριστὸς δυνάμεις ἦν ἀνθυφόρατος, καθ' ὃ δὲ ἄνθρωπος, ἀσθένεια. εἰ γὰρ καὶ ἐσταυρώθη, φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος, ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως Θεῦ. ἆρα, καθ' ὃ ἄνθρωπος, καὶ καθ' ὃ Θεὸς, εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν· οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνῷ. καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν. καὶ θελητικὸς ἦν ὁ αὐτὸς, καὶ καθ' ὃ ἄνθρωπος. καὶ ἀλλαχῦ φησι. περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς αὐτὸς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης· καὶ ἤθελε παρελθεῖν αὐτύς· εἰ μὴ καθ' ὃ * Θεὸς, τῦτό τις περὶ αὐτῦ εἰρῆσθαι ἐκλάβοι, πέρασι σωματικοῖς * τῷ ἄνω, φημὶ, καὶ τῷ κάτω. τῷ ἔμπροσθεν, καὶ τῷ ὀπίσω, τῷ * δεξιᾷ, καὶ τῷ ἀριστερᾷ, διειλῆφθαι ὁ τοιῦτος τὴν θεότητα λέγειν ἀναγκαοθήσεται. εἰ δὲ καθ' ὃ ἄνθρωπος, ταῦτα εἰρῆσθαι περὶ αὐτῦ λέγει, ἆρα θελητικὸς ἦν ὁ αὐτὸς, καὶ καθ' ὃ ἄνθρωπος. καὶ ἀλλαχῦ φησι. καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτῦ, λέγοντες αὐτῷ· πῦ θέλεις, ἀπελθόντες ἑτοιμάσωμέν σοι τὸ πάσχα φαγεῖν; εἰ ἡ ῥῶσις τῦ πάσχα τῷ ὑπὸ νόμον ἐστὶ, γέγονε δὲ ὁ κύριος, καθ' ὃ ἄνθρωπος, καὶ ὁ καθ' ὃ Θεὸς, ὑπὸ νόμον· ἆρα καθ' ὃ ἄνθρωπος θέλων, ἔφαγε τὸ πάσχα, καὶ θελι-

* ἠθέλησεν εἰσελθεῖν. * ὅτι ἠθέλησεν. * ἀπέστη εἰσελθεῖν. * τόπον, * τόπον τὸ πᾶν

θελητικὸς ἦν ὁ αὐτὸς, ἢ καθ' ὃ ἄνθρωπος. ἡ δὲ θεῖος ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ περὶ αὐτοῦ φησιν· ὑπήκοος γενόμενος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ· θέλων ἦν ἄρα ὑπήκουσεν, ἢ μὴ θέλων; ἀλλ' εἰ μὲν μὴ θέλων, τυραννικὸς ἂν εἴη λόγος, καὶ οὐκ ὑπακοὴ λεχθείη. εἰ δὲ θέλων, ὑπήκοος δὲ, οὐ καθ' ὃ Θεὸς, ἀλλὰ καθ' ὃ ἄνθρωπος, γέγονε· καθ' ὃ γὰρ Θεὸς, ἄτε ὑπήκοος, κατὰ τὸν πατέρας· ἄτε ἀνήκοός ἐστι· τῆς γὰρ δευτέρων, καὶ τῆς ὑπὸ χεῖρα ταῦτα, φησὶν ὁ θεῖος Γρηγόριος· ἄρα, καθ' ὃ ἄνθρωπος, θελητικὸς ἦν· ὁ μακάριος δὲ Δαυὶδ ἐν τῷ ἑξακοστῷ *ἑνάτῳ ψαλμῷ· θυσίαν, καὶ προσφορὰν, φησὶν, οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι· ὁλοκαυτώματα, καὶ περὶ ἁμαρτίας, οὐκ ἐξεζήτησας· τότε εἶπον· ἰδοὺ ἥκω. ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ, τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου, ὁ Θεός μου, ἠβουλήθην. ὅτι μὲν καθ' ὃ ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς, καὶ οὐ καθ' ὃ Θεὸς, Θεὸς αὐτοῦ λέγεται ὁ πατὴρ, ὥσπερ καὶ πατὴρ, καθ' ὃ Θεὸς, καὶ οὐ καθ' ὃ ἄνθρωπος, οὐδεὶς τῶν δὶ ἐναντίας οἶμαι δύναμφιβάλλειν. εἰ δὲ καθ' ὃ ἄνθρωπος, καὶ οὐ καθ' ὃ Θεὸς, Θεὸς αὐτοῦ ἐστιν ὁ πατὴρ, ἆρα καὶ καθ' ὃ ἄνθρωπος, καὶ οὐ καθ' ὃ Θεὸς, ἠβουλήθη τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς, καὶ *αὐτοῦ ποιῆσαι. αὐτὸ γάρ ἐστι καὶ τὸ τοῦ πατρὸς θέλημα, καὶ Θεοῦ κατ' οὐσίαν αὐτοῦ ὄντος· εἰ δὲ τοῦτο, ἐμόνον καθ' ὃ Θεὸς, καὶ τῷ πατρὶ ὁμοούσιος, καὶ θελητικὸς, ἀλλὰ καὶ καθ' ὃ ἄνθρωπος, καὶ ἡμῖν ὁμοούσιος. χρὴ δὲ εἰδέναι, ὡς τὰ νῦν *παρατεθείτω τοῦ ψαλμοῦ ῥήματα. ὁ θεῖος ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ εἰς τὸν κύριον ἐξείληφεν· ὁ μέγας δὲ Μωϋσῆς ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου γενέσει τὸν Θεὸν εἰσάγει λέγοντα· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, *καὶ ὁμοίωσιν. εἰ ἦν εἰκὼν ὁ ἄνθρωπος τῆς θείας φύσεως, αὐτεξούσιος δὲ *φύσις ἡ θεία, ἆρα καὶ ἡ εἰκὼν. ἔπερ τοίνυν πρὸς τὸ ἀρχέτυπον σώζει ὁμοίωσιν, αὐτεξούσιος φύσει τυγχάνει· εἰ δὲ τοῦτο, γέγονε δὲ τὸ φύσει ἀρχέτυπον καὶ εἰκὼν φύσει, ἆρα κατ' ἄμφω τὰς αὐτοῦ φύσεις θελητικὸς φύσει ὑπῆρχεν ὁ αὐτός. προαπεδείχθη γὰρ ἐκ τῆς πατέρων, τὸ θέλημα εἶναι τοίνυν κατὰ φύσιν αὐτεξουσιότητα. δεῖ δὲ εἰδέναι, ὡς ἡ αὐτεξουσιότης ὁμωνύμως λέγεται μοι, ὥσπερ καὶ ἡ φύσις. ἄλλως δὲ ἐπὶ Θεοῦ λαμβάνεται, καὶ ἄλλως ἐπὶ ἀγγέλων, καὶ ἄλλως ἐπὶ ἀνθρώπων. ἐπὶ μὲν Θεοῦ ὑπερουσίως· ἐπὶ δὲ ἀγγέλων ὡς συνεχούσης τῇ ἕξει τῆς προχειρήσεως, *καὶ παρενθετικῶς ὅλως χρόνου μὴ παραδεχομένης· ἐπὶ δὲ ἀνθρώπων, ὡς χρονικῶς τῆς ἕξεως προεπινοουμένης τῆς *ἐπιχειρήσεως. εἰ γὰρ θέλων ὁ Ἀδὰμ ὑπήκουσε, καὶ θέλων ἐθεώρησε, καὶ θελήσας ἔφαγεν, ἆρα πρωτοπαθὴς ἐν ἡμῖν ἡ θέλησις. εἰ δὲ πρωτοπαθὴς ἐν ἡμῖν ἡ θέλησις, τοιοῦτον δὲ μετὰ τῆς φύσεως, κατ' αὐτὸν, ὁ προσείληφεν ὁ λόγος ἐνανθρωπήσας, οὐκ ἄρα ἐγὼ χωρὶς ἁμαρτίας γέγονα· εἰ δὲ ἐγὼ χωρὶς ἁμαρτίας οὐ γέγονα, οὐκ ἄρα σώθην, εἴπερ τὸ ἀπρόσληπτον ἀθεράπευτον, ἔτι δὲ, εἰ ἔργον *αὐτῷ, καὶ ποίημα, ἡ *αὐτεξουσία τῆς φύσεως ὑπάρχει δυνάμις, τοιοῦτον δὲ ὁ λόγος σαρκωθεὶς κατ' αὐτὸν μετὰ τῆς φύσεως καθ' ὑπόστασιν ἄρρητον οὐ προσείληφεν, ἡ κατηγνωσε τῆς οἰκείας δημιουργίας, ὡς οὐ καλῆς, τοιοῦτον ἑαυτὸν ἀπεπέμψατο, ἢ φθονήσας ἡμῖν τῆς κατ' αὐτοῦ θεραπείας, ἡμᾶς μὲν τῆς *τελείας ἀποστερῶν *σωτηρίας, καὶ ἑαυτὸν τοῦ πάθους ὄντα δεικνὺς, *τὸ μὴ θέλειν,

A an non volens? ut quidem non volens, tyrannis merito, & non obedientia dicetur: ſin vero volens, obediens autem, non quatenus Deus, ſed quatenus homo, fuit; quatenus enim Deus, nec obediens, ut patres ſentiunt, nec inobediens: hæc enim ad ſecundos pertinent, & eorum ſunt, qui ſunt ſub manu & poteſtate alterius, ut ait divinus Gregorius: igitur quatenus homo etiam poterat velle. Et beatus David pſalm. 39. *Sacrificium*, inquit, *& oblationem noluiſti: corpus autem perfeciſti mihi: holocauſta, & pro peccato non poſtulaſti: tunc dixi: ecce venio: in capite libri ſcriptum eſt de me, ut faciam voluntatem tuam, Deus meus volui.*

B Quod autem pater dicitur Deus Chriſti, quatenus Chriſtus homo eſt, & non quatenus Deus; ſicut & pater dicitur ejus, quatenus Deus, & non quatenus homo, nec adverſarios arbitror dubitare. Si igitur quatenus homo eſt & non quatenus Deus, Deus ejus eſt pater; igitur etiam quatenus homo, & non quatenus Deus, voluit voluntatem patris & ſuam facere. Voluntas enim patris etiam ipſius eſt, cum & ipſe ſubſtantialiter ſit Deus, quod ſi hoc ita eſt, non ſolum quatenus Deus & ejuſdem cum patre ſubſtantiæ, poterat velle, ſed etiam quatenus homo, & ejuſdem nobiſcum ſubſtantiæ. Scire autem oportet, quod hæc verba pſalmi,

C quæ nunc propoſita ſunt, divinus apoſtolus in epiſtola ad Hebræos, de domino accepit & interpretatus eſt. Magnus vero Moyſes Deum introducit dicentem in creatione hominis: *Faciamus hominem ad imaginem noſtram & ad ſimilitudinem.* Si igitur homo eſt imago divinæ naturæ; natura autem divina liberæ poteſtatis eſt: igitur & imago, ſiquidem ſimilitudinem archetypi ſervat, natura eſt liberæ poteſtatis: quod ſi ita eſt; factum eſt autem, quod erat natura archetypum, etiam natura imago: igitur idem ſecundum ambas ſuas naturas poterat natura velle. Demonſtratum enim prius eſt auctoritate patrum, voluntatem eſſe poteſtatem

D naturæ liberam. Eſt autem ſciendum dici liberam poteſtatem æquivoce, ſicut & naturam; aliter enim accipitur in Deo, & aliter in angelis, & aliter in hominibus. In Deo quidem ſuperſubſtantialiter, in angelis vero tamquam concurrente aggreſſione cum habitu, & omnino interpoſitionem temporis non admittente; in hominibus autem tamquam habitu prius tempore ipſa aggreſſione cogitato. Si enim Adam volens obedivit, & volens ſpectavit, & cum voluiſſet comedit, igitur voluntas eſt in nobis, quæ primum afficitur. Quod ſi voluntas in nobis primum patitur, hanc autem verbum, cum

E caro factum eſt, ut iſti ſentiunt, non aſſumpſit, non ergo poſitus ſum ego extra peccatum: quod ſi extra peccatum non ſum poſitus, non ſum conſecutus ſalutem: ſiquidem quod non eſt aſſumptum, non eſt curatum. Deinde ſi opus & fabricatio ejus eſt libera poteſtas naturæ, hanc autem poteſtatem verbum caro factum, opinione iſtorum, cum natura ſecundum unionem inexplicabilem non aſſumpſit; aut quia improbavit fabricam ſuam, tamquam non bonam, eam a ſe rejecit, & amandavit: aut quia nobis invidit curationem ejus, nos quidem perfecta ſalute privans, ſe vero ſub paſſione eſſe demon-

ſtrans, aut non volendo, aut non valendo perfecte ſalvare. Hæc hactenus de eo, quod verbum Dei incarnatum, natura, etiam quatenus homo, velle poterat: quod autem idem etiam, quatenus Deus, natura habebat voluntatem, hinc ſciemus; ait enim ipſe dominus noſter & Deus, ſola veritas, de ſeipſo in evangeliis ſic: *Jeruſalem, Jeruſalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt; quoties volui congregare filios tuos, ſicut gallina congregat pullos ſuos ſub alis, & noluiſtis? nunc autem relinquetur vobis domus veſtra deſerta.* Perſpicuum enim eſt, quod non quatenus homo, hoc dixit, ſiquidem recenter fuerat factus homo, ſed quatenus Deus, qui varios modos ſapientis providentiæ ſuæ circa hominem demonſtravit, quibus voluit naturam ab errore externorum abducere, & ſibi aggregare: ipſa autem noluit. Rurſus ait: *Sicut pater ſuſcitat mortuos & vivificat, ſic & filius quos vult vivificat. Sicut*, adverbium eſt comparationis, comparationes autem ſunt in his, quæ ſunt ejuſdem ſubſtantiæ; non poteſt igitur dici hoc in Chriſto ſecundum humanitatem. Igitur docuit nos ſalvator, quod ſicut Pater, Deus exiſtens, voluntate mortuis tribuit vitam, ſic etiam ipſe, quippe cum ejuſdem ſubſtantiæ ſit & ejuſdem voluntatis, quibus vult vitam præbet. Hæc ſunt evangeliſtarum, & apoſtolorum, atque prophetarum dogmata. Quæ igitur major demonſtratio eſſe poteſt, quam ſint hæc, poſſe eumdem natura velle, quatenus Deus eſt & quatenus homo? PYR. Nihil his apertius ad demonſtrandum naturales eſſe voluntates. Quomodo igitur Vigilius tunc pontifex Romanus libellum a Mena epiſcopo hujus urbis regiæ oblatum, qui unam voluntatem continebat, accepit: idque cum eſſet ei oſtenſus in ſecreto regio imperatoris, qui tunc erat, & in ſenatu? MAX. Admiror, quomodo patriarchæ cum ſitis, audetis mentiri. Qui tibi anteceſſit in ſuis ad Honorium literis ſcripſit, commonefactum quidem fuiſſe de eo libello, non autem oblatum, nec oſtenſum: ipſe vero in tua ad Joannem papam epiſtola dixiſti, oblatum eſſe, & oſtenſum, lectum etiam per Conſtantinum quæſtorem. Utri igitur credemus? tibi, an ei cui ſucceſſiſti? uterque enim non poteſt verum dixiſſe. PYR. Et ſic ſcripſit, qui mihi anteceſſit? MAX. Sic ſcriptum eſt. PYR. Sit ita de Vigilio. Quid de Honorio ad reſpondendum habes, qui aperte anteceſſori meo unam voluntatem domini noſtri Jeſu Chriſti eſſe tradidit? MAX. Quis fuerit fide & auctoritate dignus epiſtolæ hujus interpres, qui eam ex perſona Honorii ſcripſit, adhuc ſuperſtes, & qui totum occidentem cum aliis virtutibus, tum dogmatibus fidei Chriſtianæ illuſtravit; an ii, qui Conſtantinopoli, quæ ex corde erant, loquebantur? PYRR. Qui hanc compoſuit. MAXIM. Is igitur ipſe cum ad divum Conſtantinum imperatorem ex perſona ſancti papæ Joannis de hac epiſtola ſcriberet, dixit: *Unam voluntatem diximus in domino, non divinitatis ejus & humanitatis, ſed humanitatis ſolius. Cum enim Sergius ſcripſiſſet, quod quidam duas voluntates in Chriſto contrarias dicerent, diximus Chriſtum non duas voluntates contrarias habuiſſe, carnis, inquam, & ſpiritus, ſicut nos habemus poſt peccatum, ſed*

Luc. 13.

Joan. 5.

ἢ τῷ μὴ δύασθαι τελείως σώζειν. ταῦτα μὲν περὶ τοῦ θελητικὸν εἶναι φύσει τὸν σαρκωθέντα Θεὸν λόγον, ᾧ καθ' ὃ ἄνθρωπος. περὶ δὲ τοῦ θελητικὸν εἶναι φύσει τὸν αὐτὸν, ᾗ καθ' ὃ Θεὸς, οὕτω εἰσόμεθα. φησὶ, γὰρ αὐτὸς ὁ κύριος ἡμῶν ᾗ Θεὸς, ἡ μόνη ἀλήθεια, περὶ ἑαυτοῦ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ὅτως· Ἱερουσαλὴμ, Ἱερουσαλὴμ, ἡ ἀποκτένουσα τοὺς προφήτας, ᾗ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτὴν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὥσπερ ὄρνις ἐπισυνάγει τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας· ᾗ οὐκ ἠθελήσατε· νῦν ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. δῆλον γὰρ, ὅτι οὐ καθ' ὃ ἄνθρωπος, τοῦτο εἴρηκεν· εἴπερ προσφάτως ἐγεγόνει ἄνθρωπος· ἀλλὰ καθ' ὃ Θεὸς, δείξας τοὺς ποικίλους τῆς σοφῆς αὐτοῦ περὶ τὸν ἄνθρωπον προνοίας ἔρ- πρὸς πους. δι' ὧν θελήσας ἀπὸ τῆς ἔξωθεν πλάνης τὴν φύσιν πρὸς ἑαυτὸν ἐπισωάξαι; αὐτὸ οὐκ ἠθέλησε. ᾗ πάλιν φησίν· ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς, ᾗ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς, οὓς θέλει, ζωοποιεῖ. εἰ τὸ, ὡς, ἐπίῤῥημα συγκριτικόν ἐστιν, αἱ δὲ συγκρίσεις περὶ ὁμοουσίων, οὐκ ἄρα τοῦτο δυνατὸν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ἐπὶ Χριστοῦ λέγεσθαι. οὕτω ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ σωτὴρ, ὅτι ὥσπερ ὁ πατὴρ, Θεὸς ὤν, θελήματι τοὺς νεκροὺς ζωοποιεῖ, ἵνα καὶ αὐτὸς, ὁμοούσιος ὢν τῷ πατρὶ, καὶ ὁμοθελὴς, οὓς θέλει, ζωοποιεῖ. ταῦτα τῶν εὐαγγελιστῶν, ᾗ ἀποστόλων, ᾗ προφητῶν τὰ δόγματα. τίς οὖν ὑπὲρ ταῦτα μείζων ἀπόδειξις περὶ τοῦ φύσει εἶναι θελητικὸν τὸν αὐτὸν ᾧ καθ' ὃ Θεός ἐστι, ᾗ καθ' ὃ ἄνθρωπος; ΠΥΡ. Οὐδὲν τούτων πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ φυσικὰ εἶναι τὰ θελήματα σαφέστερον. πῶς ἂν τὸν ἐπιδοθέντα λίβελλον ὑπὸ Μηνᾶ, τοῦ γνωμένου ἐπισκόπου τῆς ταύτης Βασιλίδος, οὐθέλημα ἔχοντα, ἐδέξατο Βιγίλιος, ὁ τῆς Ῥωμαίων πλωικαῦτα πρόεδρος· ᾗ ταῦτα, ἐμφανισθέντος αὐτῷ ἐν τῷ βασιλικῷ σηκρήτῳ τοῦ τηνικαῦτα τῶν Ῥωμαίων βασιλεύοντος, ᾗ τῆς συγκλήτου. ΜΑΞ. Θαυμάζω, πῶς πατριάρχαι ὄντες καταψεύδεσθε τοῦ ψεύδους. ὁ προηγησάμενός σου πρὸς Ὀνώριον Γράφων, εἶπεν· ὅτι ὑπηγορεύθη μὲν, οὐκ ἐπεδόθη δὲ, οὔτε ἐνεφανίσθη, αὐτὸς δὲ ἐν τοῖς πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις Ἰωάννην τὸν πάπαν ἔφης· ὅτι ἐπεδόθη, ᾗ ἐνεφανίσθη, ἀναγνωσθεὶς δι' Κωνσταντίνου κοιαίσωρος. τίνι οὖν πιστεύσωμεν, σοὶ, ἢ τῷ πρὸ σοῦ; οὐ γὰρ δυνατὸν ἀμφοτέρους ἀληθεύειν. ΠΥΡ. Καὶ οὕτω γέγραπται τῷ πρὸ ἐμοῦ; ΜΑΞ. Οὕτω γέγραπται. ΠΥΡ. Ἐγὼ περὶ Βιγιλίου ταῦτα. τί ἔχεις περὶ Ὀνωρίου εἰπεῖν, φανερῶς πρὸς τὸν πρὸ ἐμοῦ εἰ δογματίσαντα θέλημα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ; ΜΑΞ. Τίς ἀξιόπιστος ὑφηγητὴς τῆς τοιαύτης καθέσηκεν ἐπιστολῆς, ὁ τοιοῦτον ἐκ προσώπου Ὀνωρίου συντάξας, ἔτι περιών, ᾗ μὴ ἐν ἁγίοις τῶν ἄλλων αὐτοῦ καλῶν, ᾗ τοῖς τῆς εὐσεβείας δόγμασι πᾶσαν τοιοῦτον δύσιν κατηφειδρυάσας, ἢ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει τὰ ἀπὸ καρδίας λαλοῦντες. ΠΥΡ. Ὁ τοιοῦτον συντάξας. ΜΑΞ. Ὁ αὐτὸς οὖν πρὸς τὸν ἅγιον Κωνσταντῖνον, τὸν γνώμονα βασιλέα, ἐκ προσώπου πάλιν Ἰωάννου τοῦ ἐν ἁγίοις πάπα περὶ αὐτῆς γράφων, ἔφη· ὅτι οὐ θέλημα ἐφήμεν ἐπὶ τοῦ κυρίου, ἃ τῆς θεότητος αὐτοῦ ᾗ τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ μόνης τῆς ἀνθρωπότητος. Σεργίου γὰρ γράψαντος· ὥς τινες δύο θελήματι λέγουσιν ἐπὶ Χριστοῦ ἐναντία ἀντεγράψαμεν ὅτι ὁ Χριστὸς δύο θελήματι ἐναντία οὐκ εἶχε, σαρκός φημι, ᾗ πνεύματος;

ἐπὶ τῶν ἐν ἁγίοις Ὀνωρ.

παρεδόθη πιστεύσωμεν

ἐπὶ τοῦ ἐν ἁγίοις ᾗ περιών, καταφειδρύσας.

ὡς

ὡς ἡμεῖς ἔχομεν μὴ τὴν παράβασιν, ἀλλὰ τὸ μόνον, τὸ φυσικῶς χαρακτηρίζον τὴν αὐτοῦ ἀνθρωπότητα. καὶ τοῦτο ἀπόδειξις εὐαρμοστος, τὸ καὶ μελῶν, καὶ σαρκὸς μνησθῆναι· ἅπερ καὶ ἐπὶ τῆς θεότητος αὐτοῦ ἐκεῖνα ληφθῆναι οὐ συγχωρεῖ. εἶτα καὶ προκαταλῆψιν ἀνθυποφορᾶς ποιούμενος, φησί· εἰ δέ τις, λέγοι· καὶ τίνος χάριν περὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ διαλαβόντες, περὶ τῆς θεότητος αὐτοῦ μνήμην οὐκ ἐποιήσασθε; φαμὲν ὅτι πρῶτον μὲν πρὸς τὴν ἐρώτησιν ἡ ἀπόκρισις γέγονεν· ἔπειτα δὲ καὶ τῷ τῆς γραφῆς ἔθει, ὡς ἐπὶ πᾶσι, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἑπόμενοι, ποτὲ μὲν ἀπὸ τῆς θεότητος αὐτοῦ διαλεγομένης, ὡς ὅταν λέγῃ ὁ ἀπόστολος· Χριστὸς Θεοῦ δύναμις, καὶ Θεοῦ σοφία· ποτὲ δὲ ἀπὸ τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ, καὶ μόνον. ὡς ὅταν ὁ αὐτὸς λέγῃ· τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί. καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ Θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστιν. ΠΥΡΡ. Ἁπλούστερον ὁ πρό ἐμοῦ, μὴ λέξει προσεγκλῶν, πῦτο ἐδέξατο. ΜΑΞ. Ἀλήθειαν λέγω· οὐδὲν ὕπω ἀπεδιέθηκέ με πρὸς τὸν πρὸ σοῦ, ὡς τὸ παλίμβολον αὐτοῦ. ἦν, τὸν ἄλλοτε εἰς ἄλλας αὐτὸν μεταπίπτειν ἐννοίας, καὶ ἐν μηδενὶ βεβηκέναι φρονήματι. ποτὲ μὲν γὰρ τοὺς τοῦτο τὸ ἓν θέλημα θεῖον προσαγορεύοντας δεχόμενος, τὸ Θεοῦ μόνον εἶναι τὸν σαρκωθέντα εἰσῆγε· ποτὲ δὲ τοὺς βουλητικὸν αὐτὸ λέγοντας, ἄνθρωπον αὐτὸν εἶναι ψιλὸν εἰσῆγε, βουλητικῶς καθ' ἡμᾶς διαπιθέμενον, καὶ μηδὲν διαφέροντι Πύῤῥᾳ, καὶ Μαξίμῳ· ποτὲ δὲ ὑποστατικὸν αὐτὸ λέγων, τὴν διαφορὰν τῶν ὑποστάσεων σωρεύῃ καὶ τὸ διάφορον τῶν θελημάτων ἐπὶ τῆς ὁμοουσίου· ποτὲ δὲ καὶ τὸ ἐξουσιαστικὸν αὐτὸ λέγοντας ἀποδεχόμενος, σχετικῶς εἰσῆγε τῷ Σωσιν· ἐξουσία γὰρ καὶ αὐθεντία, καὶ τὰ τοιαῦτα, γνώμης προδήλως, ἀλλ' οὐ φύσεως ὑπάρχει κινήματι· ποτὲ δὲ τὸ προαιρετικὸν, καὶ γνωμικὸν αὐτὸ λέγοντας προσλαμβανόμενος, καὶ κυρίως ἑαυτῷ καθιζῶν, οὐ μόνον ψιλὸν ἄνθρωπον εἰσῆγε τὸν κύριον, ἀλλὰ καὶ ἔκπτωτον, καὶ ἁμαρτωλόν. ἥπερ ἡ γνώμη τῆς ἀντικειμένων ἐστὶ κριτικὴ, καὶ τῆς ἀγνοουμένων ζητητικὴ, καὶ τῆς ἀδήλων βουλητική. ποτὲ δὲ τὸν οἰκονομικὸν αὐτὸ λέγοντας, τὸ πρὸ τῆς οἰκονομίας ἀθέλητον αὐτὸν εἶναι, καὶ εἴ τι ἕτερον ἕπεται τῷ λόγῳ ἄτοπον, εἰσῆγε· καὶ εἰς ἄλλας μυρίας ἀτόπους ἐξεκυλίσθη ὑπολήψεις, *τὴν ἀλήθειαν βάσιν οὐκ ἐχούσας. ἃς δὲ ἀκριβείας εἰ βουληθείημεν γραφῇ παραδοῦναι μὴ τῆς αὐτῆς ἀτόπου, οὐδὲ ὁ μέλλων ἀρκέσει χρόνος. τίς δὲ ἡ ἀνάγκη χάρτας προθεῖναι, καὶ σχίσαι τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν, οὐδὲ πᾶσι κοινότατον συνιδεῖν ἠδυνήθη. *ἡ γὰρ, ἵνα παραχωρήσωμεν ὑμῖν *τὰ τῆς συνόδων ἔχουσι δόγματα, ὡς ὑμεῖς οὐκ ἀληθεύοντες ἔφητε, καὶ ἃ δεόμεθα τῆς ὑμετέρων χαρτῆς, ταύτας καὶ ἡμεῖς, καὶ νῦν δεχόμενοι, καὶ περιπτυσόμενοι· ἢ οὐ τὰ τῆς συνόδων ἔχουσι, καὶ πολλῷ πλέον τούτους ἀποστρέφεσθαι, καὶ φεύγειν δίκαιον. τῆς οὖν τῆς αὐτῆς χαρτῆς προθέσεως, *καθ' ἑκάτερον ἀδίκως καὶ παρανόμως ἔσης, καὶ ἡ αὐτῆς κατάλυσις *δι' ἑκάτερον δικαία, καὶ κανονικὴ καθέστηκεν. ΠΥΡ. Σωφρόνιος, ὁ μικρῷ πρόσθεν πατριάρχης γενόμενος Ἱεροσολύμων, τοῦτο ἡμᾶς καὶ παρὰ πρόθεσιν πρᾶξαι πεποίηκε, τὸν περὶ ἐνεργειῶν λόγον οὐκ ἐν ἀθέτῳ καιρῷ κινήσας. ΜΑΞ. Ἐγὼ πάντοθεν ἀπορῶ, ποίαν ἐκδέχεσθε δοῦναι ἀπολογίαν, τὴν ἀναίτιον ὕπω πικρῶς αἰτιώμενοι. εἰπέ γάρ μοι πρὸς τῆς ἀληθείας αὐτῆς· ὅπου Σέργιος ἔγραψε πρὸς τὸν τῆς Φαρὰν Θεόδωρον,

unam tantum, quæ naturaliter humanitatem ejus signabat. Hoc autem ita esse, argumentum evidens est, meminisse membrorum & carnis quæ quidem de divinitate illa accipi non permittunt. Deinde occurrit per anticipationem objectioni: *Si quis vero*, inquit, *dicat: quare de humanitate Christi agentes, de divinitate ejus non meministis? respondemus: primum quidem, responsum fuisse ad quæstionem; deinde, ut in omnibus, sic etiam hic consuetudinem scripturæ nos secutos fuisse, quæ aliquando ex divinitate ejus differit, ut cum ait apostolus: Christus Dei virtus* 1. Cor. 1. *& Dei sapientia; aliquando ex humanitate, & solum, ut cum idem ait: Quod stultum* Ibid. 2. *est Dei, sapientius est hominibus, & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus*. PYR. Simplicius antecessor meus accepit hoc, in vocem intentus. MAX. Rem ipsam loquor; nihil me tam a tuo antecessore abalienavit, quam mutabilitas ejus & inconstantia, id est, in alias alio tempore transire sententias, & in nullo sensu permanere: aliquando enim eos, qui hanc unam voluntatem divinam appellabant, approbans, incarnatum introducebat tantum Deum esse; aliquando vero eis assentiens, qui dicebant esse consultatricem voluntatem, hominem solum introducebat, more nostro consultantem, nihil a Pyrrho & Maximo differentem: quandoque vero vocans hanc voluntatem hypostaticam, cum differentia personarum simul inducebat differentiam voluntatum in personis (divinis) ejusdem substantiæ: alias eos amplectens, qui eam voluntatem suæ potestatis dicebant, unionem introducebat secundum habitudinem: potestas enim & auctoritas & alia hujusmodi, manifeste γνώμης, id est, sententiæ, non naturæ, motus sunt; aliquando, cum eos, qui voluntatem vocabant electricem & sententialem, sibi adjungebat, & dominos suos faciebat, non solum Christum faciebat hominem merum, sed mutabilem & peccatorem: siquidem sententia oppositorum est dijudicatrix, & eorum quæ ignorantur indagatrix; & in iis quæ non sunt manifesta, consultatrix: interdum eos sequens, qui œconomicam voluntatem in Christo dicebant, faciebat eum ante œconomiam (id est, dispensationem) non habuisse voluntatem; & si quid aliud absurdum ex hoc sequitur: & in alias infinitas absonas opiniones detrusus est, qui non est nixus in veritate, tamquam in fundamento, quas si mandare litteris vellem subtiliter, & diligenter, neque futurum tempus satis esset. Quid autem necesse fuerit proponere chartas, & ecclesiam Dei sanctam scindere? neque quod omnibus est communissimum, assequi potuit: aut enim, ut vobis cedamus, habent istæ (chartæ) dogmata synodorum ut vos falso dixistis, & sic non opus est nobis vestris chartis, qui synodos & ante & nunc accipimus, & amplectimur; aut non habent dogmata synodorum, & sic multo magis eas aversari & fugere justum est. Propositio igitur earumdem chartarum cum ex utraque parte injusta sit, & scelerata, ipsarum chartarum conscissio propter utrunque justa, & canonica fuit. PYRR. Sophronius, qui paulo ante fuit patriarcha Hierosolymitanus, fecit, ut hoc vel præter propositum faceremus, cum tempore inopportuno sermo-

nem de operationibus excitavit. MAXIM. Ego ex omni parte nescio, quam excusationem prolaturos vos expectatis, qui eum qui extra culpam est, tam graviter criminamini. Dic enim mihi per veritatem ipsam oro, cum Sergius ad Theodorum Pharanitanum scripsit, misso etiam libello, quem esse dicit Menæ, per Sergium Macaronam episcopum Arsinoes, hortans eum, ut quid sentiret de una in eo libello operatione, & una voluntate, aperiret, & rescripsit approbans eas, ubi tunc erat Sophronius? aut cum Theodosiopoli ad Paulum monoculum, & Severi sectatorem scripsit, misso etiam ad eum libello Menæ, & Theodori Pharanitani, cum sua approbatione? aut (ubi erat) quando ad Georgium cognomento Arsam Paulianistam scripsit, rogans, ut mitteret sibi auctoritates de una ipsorum operatione, inseruitque epistolæ facere etiam se (his auctoritatibus) unionem ecclesiæ cum eis? hanc autem epistolam beatus Joannes papa Alexandrinus manu ab Arsa abstulit: unde cum vellet etiam eum ob ipsam deponere, impeditus fuit ab incursu tunc a Persis in Ægyptum facto: aut quando ad Cyrum episcopum Phasidis rescripsit de una operatione & duabus, ab eo rogatus, misso etiam ad eum libello Menæ, quem diximus? Quid igitur? postquam Sergius multis modis morbum suum in commune proposuit, & maximam partem ecclesiæ corrupit ac vastavit, si beatus Sophronius admonuit eum cum humilitate, quæ ejus habitum decebat, ad vestigia ejus provolutus, Christi Dei passionibus vivificis, quæ omnem supplicationem continebant, commemoratis, & obtestans ne vocem hæreticorum, probe olim a sanctis patribus superioribus extinctam, renovaret, fuitne ipse auctor hujus scandali? PYRR. Competenter omnia quæ proposita sunt, sermo habitus hactenus evertit; nihilque prorsus deest in quæstione de voluntatibus. MAX. Quandoquidem quæstio de voluntatibus conclusa est, vis, ut de operationibus disseramus? PYR. Sicut ignoraveram naturales esse voluntates, sic de operationibus acceperam; si quid, sive scripto, sive sine scripto dixi, ad hoc propositi spectat: nunc autem cum certum sit naturæ esse velle, & in eo contentum per synecdochen, naturæ quoque esse operari, omnia quæ a me antea de hac re defensa sunt, facta sunt irrita, & supervacaneum esse arbitror, ullum deinceps de hoc sermonem habere. MAX. Quid igitur? quandoquidem Deus, quia præcognovit propositum vestrum, ad agnitionem veritatis ejus vocavit; nonne oportet, quæ scripto, aut sine scripto de hoc apud aliquos dicta sunt, ea diligenter examinare, propter eos, qui incaute, ut probabile est, in ea inciderunt, aut incidunt, faciles ut decipiantur? PYRR. Si inquisitio hoc propositi habet, necessaria est: curare enim, ut tuti sint simpliciores, imitari est caritatem Dei erga homines. MAXIM. Si igitur hæc est imitatio caritatis Dei erga homines, incipiamus hic ea de re inquisitionem. PYR. Incipiamus. MAX. In libris tuis reperi, docuisse te, unam esse operationem Christi, tamquam totius. Si igitur una est, tamquam totius, operatio; totum autem est ejus persona: igitur una hæc operatio personalis erit, & demonstrabitur diversæ operationis esse, sicut &

Ἀπέμψας καὶ *τὸν φησὶ λίβελλον Μηνᾶ διὰ τῆς μεσιτείας Σεργίου τοῦ *Μακρωνᾶ, τοῦ Ἀρσινόης ἐπισκόπου, προτρεπόμενος αὐτὸν περὶ τῆς ἐν τῷ *λιβέλλῳ μιᾶς ἐνεργείας, καὶ ἑνὸς θελήματος τὰ δοκοῦντα εἰπεῖν, καὶ ἀντέγραψεν *ἀποδεξάμενος αὐτά, ποῦ ἦν τότε Σωφρόνιος; ἢ ἡνίκα ἐν Θεοδοσιουπόλει πρὸς Παῦλον τὸν μονόφθαλμον, καὶ ἀπὸ Σευηριτῶν, ἔγραψε, πέμψας καὶ αὐτῷ τὸν λίβελλον Μηνᾶ, καὶ τὴν τοῦ Φαρανίτου, καὶ ἑαυτοῦ συγκατάθεσιν; ἢ ὅτε πρὸς Γεώργιον, τὸν ἐπίκλην *Ἀρσᾶν, Παυλιανιστὴν ὄντα, ἔγραψε, χρήσεις αὐτῷ, πεμφθῆναι περὶ μιᾶς ἐνεργείας, αἰτῶν, ἐνθέμενος καὶ τοῦτο τῇ ἐπιστολῇ· ὅτι ἐν ταύταις καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς τῆς ἐκκλησίας ποιεῖ

[* ὃν] [* ὥς φησι] [* Μακαρωνᾶ. & Μακαρωνᾶ] [* ἀποδεχόμενος] [* Βαρσᾶν]

B ἕνωσιν; ταύτην δὲ τὴν ἐπιστολὴν ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ πάπας Ἀλεξανδρείας ἀφείλετο χειρὶ ἀπὸ τοῦ *Ἀρσᾶ. ὅθεν καὶ βουληθεὶς δι' αὐτὴν ποιῆσαι τὴν καθαίρεσιν αὐτοῦ, ἐκωλύθη ἐκ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ τηνικαῦτα γενομένης τῶν Περσῶν ἐπιδρομῆς. ἢ ὅτε πρὸς Κῦρον τὸν Φάσιδος ἀντέγραψε περὶ μιᾶς ἐνεργείας, καὶ δύο, ἐρωτηθεὶς παρ' αὐτοῦ, πέμψας καὶ αὐτῷ τὸν ῥηθέντα λίβελλον Μηνᾶ; τί οὖν, ἐπειδή, Σεργίου πολυτρόπως τὴν οἰκείαν νόσον ἐν τῷ κοινῷ προθέντος, καὶ τὸ πλεῖστον τῆς ἁγίας ἐκκλησίας λυμηναμένου, ὁ μακάριος Σωφρόνιος ὑπέμνησεν αὐτὸν μετὰ τῆς πρεπούσης τῷ σχήματι αὐτοῦ ταπεινοφροσύνης, τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ *προκαλινδούμενος, καὶ ἀντὶ πάσης ἱκε-

[* Βερσᾶ]

C τηρίας αὐτῷ προσφέρων αὐτῷ τὰ ζωοποιὰ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ παθήματα· ὥστε μὴ φωνὴν *αἱρετικῶν, πάλαι καλῶς ὑπὸ τῶν προωδευκότων τὸν βίον ἁγίων πατέρων σβεσθεῖσαν, ἀνανεώσασθαι, αὐτὸς αἴτιος τοῦ τοιούτου *γέγονε σκανδάλου; ΠΥΡ. Πάντων τῶν προτεθέντων τὴν ἀνατροπὴν δεόντως ὁ λόγος ἐποιήσατο· καὶ *οὐδὲν ὅλως ἐλλείπει ἡ περὶ θελημάτων ζήτησις. ΜΑΞ. Ἐπειδὴ ἡ περὶ θελημάτων ζήτησις πέρας εἴληφε, βούλει καὶ τὴν περὶ ἐνεργειῶν ποιησόμεθα; ΠΥΡ. Τὸν περὶ τοῦ φυσικὰ εἶναι τὰ θελήματα λόγον ἀγνοήσας, κατὰ *τοῦτον καὶ τὸν περὶ ἐνεργειῶν παραδεξάμην. καὶ εἴ τι ἐγγράφως ἢ ἀγράφως ἐῤῥέθη μοι, πρὸς

[* προσκυλινδούμενος,] [* αἱρετικὴν] [* γεγένηται] [* οὐδεμία τίας ὅλως] [* τοῦτο]

D τοῦτον *ὁρᾷ τὸν σκοπόν. νυνὶ δὲ τοῦ πεφυκέναι θέλειν, καὶ τοῦ πεφυκέναι ἐνεργεῖν συνεκδοχικῶς ὁμολογουμένων, πάντα τὰ περὶ τούτου πρώην μοι *συσταθέντα ἠκύρωται· καὶ περιττὸν ἡγοῦμαι, λοιπόν τινα ὅλως περὶ τούτου κινῆσαι λόγον. ΜΑΞ. Τί οὖν, ἐπειδὴ ὁ Θεός, διὰ τὴν προγνωσθεῖσαν αὐτῷ πρόθεσιν ὑμῶν, ἐκάλεσε πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας αὐτοῦ ἐπίγνωσιν, οὐδεῖ τὰ περὶ τούτου ἐγγράφως ἢ ἀγράφως πρός τινας εἰρημένα βασανίσαι, διὰ τούς, ὡς εἰκός, ἀφυλάκτως αὐτοῖς περιτυχόντας, ἢ καὶ περιτυγχάνοντας εὐχερεστέρους; ΠΥΡ. *Εἴ τι πρὸς τοῦτο ὁρᾷ ἡ βάσανος, ἀναγκαῖον ἐστι· τὸ γὰρ φροντίσαι τῆς τῶν ἀκεραιοτέρων ἀσφαλείας μίμησίς ἐστι θείας φιλανθρωπίας. ΜΑΞ. Εἰ οὖν θείας φιλανθρωπίας ἐστὶ τοῦτο μίμησις,

[* ὁρᾷ] [* συντεθέντα] [* Εἰ πρὸς]

E ἀρξώμεθα *ἐνταῦθα τῆς περὶ τούτου ἐξετάσεως. ΠΥΡ. Ἀρξώμεθα. ΜΑΞ. Ἐν τοῖς σοῖς εὗρον συγγράμμασι, μίαν σε Χριστοῦ, ὡς ὅλου, ἐνέργειαν δογματίσαντα. εἰ οὖν μία, ὡς ὅλου, ἐστὶν ἐνέργεια, τὸ δὲ ὅλον ἡ αὐτοῦ ἐστιν ὑπόστασις· ἄρα ἡ μία αὕτη ἐνέργεια ὑποστατικὴ ἔσται, καὶ ἑτέρας ἐνεργείας, ὥσπερ καὶ ὑποστάσεως, δειχθήσεται πατρί τε καὶ μητρί. εἴπερ οὐδ' ἕτερος αὐτῶν ὑπάρχει Χριστός. ΠΥΡ. Εἰ διὰ τὸ διάφορον τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων δύο λέγετε ἐνεργείας, καὶ οὐ διὰ τὸ μοναδικὸν τοῦ προσώπου μίαν, δύο εὑρεθήσονται καὶ τοῦ ἀνθρώ-

[* ἐντεῦθεν]

ἀνθρώπε ἐνέργειαι, διαὶ τὸ κατ' ὐσίαν διάφορον τῆς ψυχῆς αὐτῦ κ τῦ σώματ@. εἰ δὲ τῦτο, ξεῖς ἔσονται τῦ Χριςῦ ἐνέργειαι, κ οὐ δύο. ΜΑΞΙΜ. Απερ ὑμεῖς ἐπ' ἀναιρέσει τῆ φυσικῶν προσίχεσθε, τῦτα κ κατὰ τῆ φύσεων οἱ πρὸς αὐτὸς μαχόμενοι * προτείνυσι· τῦτο γὰρ ὑμῶν κ μόνον τὸ χάεσιν, τὸ ἐκείνοις σὺ πᾶσι συμπεριάγεσθαι. ὅθεν κ ἡμεῖς τὸς παρὰ τῆ πατέρων ἐκείνοις ἐπενεχθέντας ἐλέγχυς, ἐκ ὑμῖν, ὡς τὰ αὐτὰ αὐτοῖς νοσῦσι, προσάγομεν· ὅτι, εἰ διὰ τὸ διάφορον τῆ σὶ Χριςῷ φύσεων, δύο φύσεις κ αὐτοὶ μεθ' ἡμῶν λέγετε, κ ὁ διὰ τὸ μοναδικὸν τῦ προσώπυ μίαν, δύο ἀρεθήσονται ἔτω κ τὸ ἀνθρώπε φύσεις, διὰ τὸ κατ' ὐσίαν διάφορον τῆς ψυχῆς αὐτῦ, κ τῦ σώματ@. κ εἰ τῦτο, ξεῖς ἔσονται τῦ Χριςῦ, κ οὐ δύο φύσεις. εἰ δὲ διὰ τὸ διάφορον τῶν φύσεων, δύο μεθ' ἡμῶν λέγοντες φύσεις, ξεῖς ὁ λέγετε εἶναι Χριςῦ φύσεις, πῶς ἡμῖν διὰ τὸ διάφορον τῆ φύσεων δύο λέγυσιν ἐνεργείας αἱ ξεῖς σιωαχθήσονται ἐνέργειαι; ἃ γὰρ ὑμεῖς μεθ' ἡμῶν πρὸς τὸς ἐκεῖνα κατὰ φύσεων προτείνοντας λέγετε, τῦτα κ ἡμῖν περὶ τῆ ἐνεργειῶν πρὸς ὑμᾶς ἀρκέσει. ἀλλ' οὕτω μὴ ὑμᾶς ἐκ τῦ ἴσυ ὁ λόγ@ ἀσερράπισε, δείξας τῆς ἀποριας τὸ παράλογον. ἐκ δὲ τῦ ὑσερέχοντος φαμὲν· ὅτι ὁ ταὐτὸν τὸ κατ' εἶδ@ τὸ ἀνθρώπε σὶ ℭ τὸ κατ' οὐσίαν ψυχῆς κ σώματος σὶ. τὸ μὲν γὰρ κατ' εἶδ@ τὸ ἀνθρώπε σὶ, τὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὶ φύσιν ἀτόμοις ἀπαραλλαξίαν ἐνδείκνυται. ὅθεν οὐδὲ ἀπροδιορίσως αὐτίφαμεν, ἀλλὰ προσεπάγοντες, τὸ ἀνθρώπε. τὸ δὲ κατ' ὐσίαν ψυχῆς κ σώματ@ ἕν, * αὐτὸ τὸ εἶναι αὐτῆ λυμαίνεται, εἰς ἀνυπαρξίαν αὐτὸ παντελῆ ὠθῦν. εἰ δὲ οὐ ταὐτὸν τὸ εἶδ@ τὸ ἀνθρώπε σὶ, κ τὸ κατ' οὐσίαν ψυχῆς ℭ σώματος σὶ, ἐκ ἄρα ἀνάγκη ἡμῖν, τὶ κατ' εἶδ@ μίαν * λέγοντας ἐνέργειαν, ἢ ὑποστατικὶ τυύτῳ λέγειν, ἢ ξεῖς ἐνεργείας, διὰ τὸ πρὸς φύσιν ὁρᾶν τὶ ἐνέργειαν. ΠΥΡ. Αλλὰ τοῖς ἐνεργείαις τὰ πρόσωπα κατὰ Νεσόριον σιωεισάγεται· κ ἀνάγκη, τὰς δύο λέγοντας ἐνεργείας, τὰ ἐκείνυ μιαρὰ διεκδικεῖν δόγματα. ΜΑΞ. Καὶ μὴν Νεσόρι@, δύο πρόσωπα λέγων, μίαν δογματίζει ἐνέργειαν, εἰ δὲ τοῖς ἐνεργείαις πρόσωπα καθ' ὑμᾶς σιωεισάγεται, κ τοῖς προσώποις ἀκολούθως αἱ ἐνέργειαι σιωεισαχθήσονται. κ βιαθήσεσθε, τοῖς ἰδίοις ἑπόμενοι κανόσιν, ἢ διὰ τὶ μίαν ἐνέργειαν τῆς ἁγίας θεότητος, κ σὶ λέγειν αὐτῆς πρόσωπον, ἢ διὰ τὰς ξεῖς αὐτῆς ὑποστάσεις, ξεῖς κ ἐνεργείας· ἢ χετικὶ, ὡς * Νεσόρι@ λέγει, σῴσιν. ταύτης γὰρ ἡ μία ἐνέργεια, * ἡ ἕνωσις, ὡς αὐτὸς Νεσόριος, κ οἱ τῆς αὐτῦ φαξίας ἐν τοῖς αὐτῆ ἀπέδειξαν γράμμασι. κ ἐφ' ἡμῶν δὲ, ἐπειδὴ μία μὲν ἡ κατὰ τὸ εἶδ@ ἐνέργεια, πολλαὶ δὲ αἱ ὑποστάσεις, ἢ διὰ τὶ μίαν κατ' εἶδ@ ἐνέργειαν, κ ἓν τῆ κατ' εἶδ@ ἐνέργειαν, κ ἓν τῆ πάντων λέγων πρόσωπον, ἢ ὅτι τὰ πολλὰ πρόσωπα, πολλὰς κ ἐνεργείας· κ διαπέπτωκε τοῖς παξάσιν ἔτω γε ὁ φάσκων λόγ@. τὰ τῆς αὐτῆς ὄντα ὐσίας, κ τῆς αὐτῆς εἶναι ἐνεργείας. ἔτι * τε· εἰ τῆ ἐνεργείᾳ * πρόσωπον σιωεισάγεται κατ' αὐτὸς, πολλὰς δὲ διδάσκαν ἐνεργείας ἐξ ἑνὸς, κ τῦ αὐτῦ σεσαρ-

* ἀποτείνυσι

* ἐν αὐτῷ

* λέγειν

* al. Νισόρι@, λέγειν ἐστιν.
* ὡς al.

* δὲ πρόσωπα

A persona, a patre & matre; siquidem neuter eorum est Christus. PYR. Si propter differentiam naturarum in Christo, duas dicitis operationes, & non propter unam personam unam operationem; duæ reperientur in homine operationes, propter differentiam substantiæ animæ & corporis ipsius, quod si hoc ita est, tres erunt operationes Christi, non duæ. MAX. Quæ vos ad tollenda ea, quæ sunt naturalia, objicitis, hæc ipsa contra naturas ii objiciunt, qui contra eas pugnant: in eo enim vel solo belli estis, quod in omnibus cum illis circumversamini. Unde, quibus argumentis illos sancti patres redarguerunt; eisdem vos, qui eodem morbo laboratis, ipsi redarguimus: quoniam si propter differentiam naturarum in Christo, duas naturas ipsi nobiscum dicitis, & non propter unam personam unam naturam, sic quidem duæ reperientur naturæ hominis, propter differentiam substantialem animæ ipsius & corporis, & hoc concesso, tres erunt naturæ Christi, non duæ. Sin vero propter differentiam naturarum, duas nobiscum naturas confitentes, non dicitis tres in Christo naturas, quomodo, quia nos propter differentiam naturarum duas operationes dicimus, tres operationes inferentur? Quæ enim vos nobiscum adversus illos, qui contra naturas disputant, dicitis, hæc etiam nobis de operationibus adversus vos sufficient. Verum sic quidem a pari ratione repulsi estis, demonstratumque est, quæstionem vestram carere omni probabilitate: a majori vero dicimus, non esse idem secundum speciem hominis unum, & secundum substantiam animæ & corporis unum. Unum enim secundum speciem hominis, significat nullam differentiam esse in omnibus individuis ejusdem naturæ. Unde non hoc dicimus sine adjunctione, sed adjungentes, hominis, (cum dicimus unum secundum speciem hominis.) unum vero secundum substantiam animæ & corporis significat ipsam essentiam eorum: quæ essentia corrumpitur, cum definit esse homo. Quod si non est idem unum secundum speciem hominis, & unum secundum essentiam animæ & corporis, non igitur necesse est nobis, cum dicimus unam operationem secundum speciem, vel hanc operationem personalem dicere, vel tres operationes, quia operatio spectat ad naturam. PYR. At cum operationibus, ut sentit Nestorius, inferuntur personæ; & necesse est eos, qui duas dicunt operationes, illius impura dogmata defendere. MAX. Atqui Nestorius, duas personas cum dicit, unam operationem tradit. Si autem, ut vestra est opinio, cum operationibus inferuntur personæ; etiam cum personis ut consequens est, inferentur operationes, & coacti eritis vestras regulas secuti, aut propter unam operationem sanctæ deitatis, unam ejus personam dicere, vel propter tres ejus personas, tres quoque operationes, vel dicere, sicut Nestorius, unionem esse ex habitudine. Hujus enim est una operatio unio, ut ipse Nestorius, & qui sunt societatis ejus, in litteris suis docuerunt, & in nobis, quia una est operatio secundum speciem, multæ autem personæ, necesse erit, vel propter unam secundum speciem operationem, etiam unam omnium personam dicere; vel propter multas personas, multas quoque operationes;

ita

ita fiet, ut frustratum sit, quod patres dixerunt: Quæ sunt ejusdem substantiæ, ejusdem etiam operationis esse. Præterea, si cum operatione, opinione ipsorum, infertur persona, multas autem operationes dederunt ex uno & eodem verbo Dei incarnato prodivisse; dabunt etiam inferri personas cum operationibus prodeuntibus, si sibi constare decreverunt; & reperientur infinitæ personæ & operationes ejusdem. Et rursus: si infertur persona cum operatione, ut isti sentiunt, etiam sublata operatione simul erit omnino sublata persona; quod si hoc verum est; igitur sublatis duabus, & una operatione, simul tolluntur duæ & una persona, & ita fit, ut quantum in ipsis est, Christus qui est, & plusquam est, desinat esse: quo quid potest magis impium esse? Si quis vero in unoquoque nostrum voluerit hoc tractare, ut abunde satisfiat, reperiet, etiam nos uno & eodem tempore ratiocinantes, & deambulantes, vel etiam alia cogitantes, & alia præsentibus differentes, quod quidem Moyses fecisse narratur, cum eodem tempore pro populo Deum precabatur, & cum populo loquebatur, & eum ad bonas spes incitabat; neque tamen, quia dupliciter operabatur, convenienter naturis suis, duo erat unus, neque, quia unus erat, qui dupliciter operabatur, idcirco motus, qui secundum substantiam naturis ejus inerant, confundebat. Et cum profertur ore verbum, similiter videmus notionem impositam verbo, & verbum subjectum notioni, & ipsorum in se vicissim commeationem per totum, & neque cum differentia ipsorum, differentia personarum inducitur, neque cum summa unione, confusio. Quid dicemus de gladio ignito, nihilo minus naturas, ignis scilicet, & ferri, & eorum naturales operationes, ustionem dico, & sectionem servante, ac simul in eodem ipso, & per omnia illas operationes ostendente? nec enim ustio soluta est a sectione post unionem, neque sectio ab ustione: neque propter duplicem operationem naturalem duos gladios inducit; neque, quia unus gladius est ignitus, mixtio, aut confusio fit differentiæ naturarum eorum secundum substantiam. PYRR. Nonne unus est, qui operatur? MAXIM. Unus sane. PYRR. Si igitur unus erat, qui operabatur, & una item, tamquam unius, operatio. MAXIM. Hic unus Christus (rursus enim, quia ad eadem revertimini, eadem quæ superius percunctabor) est ne unus persona, an natura? PYRR. Persona: natura enim duplex est. MAXIM. Dupliciter igitur, propter duplicem naturam, operabatur idem, an singulariter, propter unam personam? at si dupliciter operabatur, cum unus idem esset, non igitur cum numero operationum numerus personarum inducitur: si vero singulariter operabatur, propter unitatem personæ, eadem in eisdem absurda incurret disputatio de hoc. Si enim est operatio hypostatica (id est personalis) cum multitudine etiam personarum differentia operationum simul spectabitur. PYRR. Non, quia dupliciter operabatur, omnino erant duæ ejus operationes, sed quia unus erat, qui operabatur, una operatio. MAX. Hoc etiam alius contra te de naturis dicet; quod non, quia natura ejus est δυαδικὴ (id est duplex) jam duæ natu-

A χωρίς Θεοῦ λόγου προελθεῖν, καὶ τὰ σωτικὰ τοῦ
μένα τοῖς προελθούσαις ἐνεργείαις πρόσωπα δώ-
σουσιν· εἴπερ ἑαυτοῖς στοιχεῖν διέγνωσαν. καὶ ἀριθμη-
σονται ἄπειρα, καὶ τὰ πρόσωπα καὶ αἱ ἐνέργειαι τοῦ
αὐτοῦ. καὶ αὖθις. εἰ σωτικὰ πρόσωπον κατὰ
τὴν αὐτὴν πρότασιν τῇ ἐνεργείᾳ, καὶ ἀναιρουμένη
ταύτῃ σωαναιρεῖται πάντως. εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές,
ἄρα τῇ ἀναιρέσει τῆς δύο, καὶ τῆς μιᾶς *ἐνεργειῶν, * ἐνεργείας
σωαναιρεῖται καὶ τὰ δύο καὶ τὸ ἓν πρόσωπον· καὶ
ἐχώρησεν, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτοῖς ὁ Χριστὸς, ἐκ τοῦ
ὄντος, καὶ ὑπερόντος, εἰς τὸ μὴ ὄν. οὗ τί γένοιτο
ἂν ἀσεβέστερον; εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ καθ' ἕκαστον ἡ-
μῶν τοῦτό τις ἐκ πολλῆς περιουσίας γυμνάζειν βου-
B λήθείη. ἄρήσει, καὶ ἡμᾶς καθ' ἕνα, καὶ τὸν αὐτὸν
καιρὸν καὶ λογιζομένους, καὶ περιπατοῦντας. ἢ καὶ ἕτε-
ρα μὲν διανοουμένους, ἕτερα δὲ τοῖς παρατυγχάνουσι
διαλεγομένους. ὅπερ καὶ Μωϋσῆς ποιήσας *ἱστόρηται, * ἱστόρηται.
κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ τῷ Θεῷ ἐντυγχά-
νων *ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ τῷ λαῷ διαλεγόμενος, * περὶ
καὶ πρὸς χρησὰς παρορμῶν ἐλπίδας· ὅτε *τῷ προσ- * τὸ
φυῶς τοῖς αὐτοῦ φύσεσι δυϊκῶς ἐνεργεῖν, δύο ὁ
καθεὶς ἐστιν, ὅτε τῷ ἕνα εἶναι τὸν δυϊκῶς ἐνεργοῦν-
τα, τοὺς ὑσιωδῶς προσόντας τοῖς αὐτοῦ φύσεσι κι-
νήσεις συγχεῖ· καὶ ἐπὶ τοῦ κατὰ προφορὰν δὲ λό-
γου ὡσαύτως καὶ τῷ ἐγκειμένῳ τῷ λόγῳ ὁρωμέ-
ἐννοιαν, καὶ τὸν ὑποκείμενον τῇ ἐννοίᾳ λόγον, καὶ
C τῷ αὐτῷ δὲ ὅλα εἰς ἅλληλα περιχώρησιν· καὶ ὅτε
τῇ διαφορᾷ αὐτῆς τὸ διάφορον τῆς προσώπων συ-
νεισάγεται, ὅτε τῇ ἄκρα ἑνώσει τὸ συγκεχυμένον.
τί δ' ἄν τις εἴποι καὶ περὶ τῆς πεπυρακτωμένης μα-
χαίρας, ἧττον τῆς φύσεων, τουτέστι· τοῦ πυρὸς,
καὶ τοῦ σιδήρου, καὶ τὰς αὐτῆς φυσικὰς ἐνεργείας,
τῷ καῦσίν φημι, καὶ τῷ τομικῷ σωζούσης, καὶ διὰ πάν-
των ἅμα, καὶ ἐν τούτῳ, ταύτας ἐνδεικνυμένης; ὅτε
γὰρ ἡ καῦσις αὐτῆς τῆς τομῆς ἄφετός ἐστι μὴ τῷ
σῴζειν, ὅτε ἡ τομὴ τῆς καύσεως. καὶ ὅτε διὰ τὸ
διττὸν τῆς φυσικῆς ἐνεργείας, δύο εἰσαγει * τὰς * πεπυρακτω-
D μαχαίρας. ὅτε διὰ τὸ μοναδικὸν τῆς πεπυρακτομέ- μένας μα-
νης μαχαίρας τῆς αὐτῆς ὑσιώδους διαφορᾶς φύσιν, χαίρ.
ἢ σύγχυσιν ποιεῖται. ΠΥΡ. Οὐχ εἷς ἐστὶν ὁ ἐνερ-
γῶν; ΜΑΞ. Ναὶ εἷς. ΠΥΡ. Εἰ οὖν εἷς ὁ ἐνερ-
γῶν, καὶ μία, ὡς εἰκὸς, ἐνέργεια. ΜΑΞ. Ὁ εἷς
οὗτος Χριστός. πάλιν γὰρ τὰ αὐτὰ τοῖς ἀνωτέρω
εἰς τὰ αὐτὰ ὑμᾶς ὑποστρέφοντας ἐρήσομαι. ἐν τῇ
ὑποστάσει, ἢ τῇ φύσει ἐστίν; ΠΥΡ. Τῇ ὑποστά-
σει. τῇ γὰρ φύσει διπλοῦς τυγχάνει. ΜΑΞ.
Δυϊκῶς ἢ διὰ τὸ διπλοῦν τῆς φύσεως ὁ αὐτὸς ἐνήργει,
ἢ ἑνικῶς, διὰ τὸ μοναδικὸν τῆς ὑποστάσεως; ἀλλ'
εἰ μὲν δυϊκῶς, ἐξ ὧν ὁ αὐτὸς, ἐνήργει, ἐκ ἄρα
τῷ ἀριθμῷ τῆς ἐνεργειῶν ὁ τῶν προσώπων συνει-
σάγεται ἀριθμός. εἰ δὲ ἑνικῶς, διὰ τὸ μοναδικὸν
τοῦ προσώπου, τὰς αὐτὰς ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀτοπίας
E ὁ περὶ τούτου δέξεται λόγος. εἰ γὰρ ὑποστατικὴ ἡ
ἐνέργεια, τῷ πλήθει τῆς ὑποστάσεων καὶ ἡ τῆς
ἐνεργειῶν διαφορὰ σωθεωρηθήσεται. ΠΥΡ. Οὐ
πάντως, ἐπειδὴ δυϊκῶς ἐνήργει, δύο ἦσαν αὐτοῦ
αἱ ἐνέργειαι. ἀλλ' ἐπειδὴ εἷς ἦν ὁ ἐνεργῶν, μία.
ΜΑΞ. Τοῦτο καὶ περὶ τῆς φύσεων ἕτερος λέγει
πρὸς σέ. ὅτι ἐκ ἐπειδὴ δυαδικὴ αὐτοῦ ἡ φύσις,
ἤδη καὶ δύο * εἶησαν καὶ * δεχθείησαν αἱ φύσεις· * ἦσαν,
ἀλλ' ἐπειδὴ μία ἦν αὐτοῦ ἡ ὑπόστασις, μία ἐστὶν δεχθείησαν
αὐτοῦ ἡ φύσις, καὶ λέγεται. πλὴν, ἵνα πάντα πα-
ραλίπω, ὅσα περὶ τούτου ῥηθῆναι δυνατὸν, μίαν

ἐνέρ-

ἐνέργειαν λέγοντες, ὁποίαν ταύτῃ λέγειν ἀξιῶτε; θείαν, ἢ ἀνθρωπίνην, ἢ ἑδ' ἑτέραν; ἀλλ' εἰ μὲν θείαν, Θεὸν μόνον τὸν Χριστὸν λέγετε· εἰ δὲ ἀνθρωπίνην, οὐδὲ ὅλως Θεὸν, ἀλλ' ἄνθρωπον μόνον ψιλόν. εἰδὲ ἑδ' ἑτέραν τούτων, οὐδὲ Θεόν, οὐδὲ ἄνθρωπον, ἀλλ' ἀνύπαρκτον δογματίζετε τὸν Χριστόν. ΠΥΡ. Μίαν λέγοντες ἐνέργειαν τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀνθρωπότητος, οὐ λόγῳ φύσεως τοιαύτην προσεῖναι αὐτῷ φαμεν, ἀλλ' ἑνώσεως ἕνεκα. ΜΑΞ. εἰ ἐκ τῆς ἑνώσεως αὐτῷ, κατὰ τὸν ὑμέτερον λόγον, προσγέγονεν ἡ ἐνέργεια, πρὸ τῆς ἑνώσεως ἄρα ἀνενέργητος ἦν καὶ τετυράννηται, καθ' ὑμᾶς δημιουργήσας. καὶ αὖθις· εἰ ἐκ τῆς ἑνώσεως αὐτῷ προσγέγονε τὸ ἐνεργεῖν, ὁ πατὴρ δὲ, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, ἀχλιώθησαν καθ' ὑπόστασιν σαρκὶ, οὐκ ἄρα ἐνεργητικοί, εἰ δὲ μὴ ἐνεργητικοὶ οὐδὲ δημιουργοί. ἵνα μὴ λέγω· ὅτι οὐδὲ ὅλως εἰσί. καὶ πάλιν. ἐπειδὴ ἡ ἕνωσις σχέσις ἐστὶ, καὶ ὁ πρᾶγμα, σχέσις ἄρα, καὶ ὁ πρᾶγμα, ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐνέργεια. ἔτι τε ἢ κτιστὸν, ἢ ἄκτιστον λέγειν ταύτῃ ἀναγκαθήσεσθε· ἐπειδὴ μέσον κτιστῆς, καὶ ἀκτίστου, οὐδεμία ὑπάρχει τοῦ σιωλου. καὶ εἰ μὲν κτιστὸν αὐτὸν φήσετε, κτιστὴν, καὶ μόνην * δηλώσει φύσιν. εἰ δὲ ἄκτιστον καὶ μόνην * χαρακτηρίσει φύσιν. δεῖ γὰρ πάντως κατάλληλα τοῖς φύσεσι τὰ φυσικὰ εἶναι, καὶ πῶς ἂν δυνατὸν, τῆς κτιστῆς φύσεως, καὶ πρωτοβάθμης, ἄκτιστον εἶναι τινὰ ἐνέργειαν, ἄναρχόν τε καὶ ἄπειρον, καὶ δημιουργὸν, καὶ συνεκτικήν; ἢ τῆς ἀκτίστου, καὶ ἀνάρχου κλησιν, καὶ πρωτοβάθμου, καὶ πεπερασμένου, καὶ ὑφ' ἑτέρας πρὸς τὸ ἀδιάλυτον εἶναι συνεχομένου; ΠΥΡ. Οὐδὲ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ὑπὸ Χριστοῦ * γνωμένων ἔργων λέγοντας μίαν ἐνέργειαν, ἀποδέχῃ, καὶ ὁμονοεῖς; ΜΑΞ. Ἄλλης ἄλλο πράξεως ἀποτέλεσμα, καὶ ἐκ σοῦ. ὡς ἐπὶ τῆς πεπυρακτωμένης * ἐδείχθη μαχαίρας· εἰ γὰρ καὶ ἑνοῦνται ἀλλήλαις ἥ τε τοῦ πυρὸς καὶ ἡ τοῦ ξίφους ἐνέργεια, ἀλλ' ὁρῶμεν τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ πυρὸς τὴν καῦσιν οὖσαν, καὶ τοῦ σιδήρου τὸ ἀποτέλεσμα τὴν τομήν· εἰ καὶ μὴ διῄρηται ἀλλήλων αἱ τῇ κεκαυμένῃ * ὥσπερ καὶ ἄλλο, καὶ γῆς ἄλλο, καὶ ἡλίου ἄλλο. ὁ δυνατὸν ἓν ἓν λέγειν ἀποτέλεσμα· εἰ μηδ' ἂν μία εἴη, καὶ * μόνον ἡ πρᾶξις. εἰ οὖν πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ὑπὸ Χριστοῦ γνωμένων ἔργων ἀποβλέποντες, μίαν ἐνέργειαν ἐδογματίσατε, ἢ καὶ μίαν πρᾶξιν δογματίσατε, ἢ διὰ τὰς ἀπείρους πράξεις ἀπείρους καὶ τὰς ἐνεργείας. πλὴν ὅ περὶ τῆς ἔργων ἡμῖν ἐστὶ τὸ ζητούμενον. ὁ γὰρ περὶ τῆς ἔξω Χριστοῦ ἐστὶν ὁ λόγος ἡμῖν, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐν αὐτῷ * Χριστῷ· τοιοῦτοι, περὶ τοῦ φυσικοῦ τῆς οὐσίων τοῦ Χριστοῦ λόγου, εἴτε ἐλλιπὴς ἐκ τῆς ἑνώσεως, εἴτε ἀνελλιπὴς μεμένηκε· καὶ εἰ ἐλλιπὴς, εἰ δυνατὸν, ἐλλιποῦς φύσεως ὕπαρξιν εἶναι· εἰ δὲ ἀνελλιπὴς, εἰ ἐν αὐτῷ, φημὶ δὴ, τῷ * συνεκτικῷ τῆς οὐσίας λόγῳ, ἡ ἐνέργεια θεωρεῖται, ἢ τῆς ἐκτὸς τυγχάνει. ἀλλ' ὅτι μὲν ἓν τῆς ἐκτὸς τυγχάνει ἡ κατὰ φύσιν ἐνέργεια, δῆλον ἐκ τοῦ ἄνθρωπον μὲν τῆς ἔργων δυνάσθαι τινὰ φύσιν εἶναι, ἄνθρωπον δὲ τῆς κατὰ φύσιν ἐνεργείας, ὅτε εἶναι τινὰ φύσιν, ὅτε γινώσκεσθαι δυνατόν. οἷς γὰρ ἕκαστον φυσικῶς ἐνεργεῖ, πιστεῦται ὅπερ ἐστὶ, μὴ ξεπόμενον· ὁπόταν δὲ πρὸς τὸ ἔργον ἀποβλέποντες, τινὰ ἀναπλασθεῖσαν ὑμῖν ἐξαγελάφου δίκην μίαν ἐνέργειαν ἐδογματίσατε, ἀλλὰ πρὸς τὸν φυσικὸν τῆς συνθεισῶν οὐσιῶν

* δηλώσειτε
* χαρακτηρίσειε
* γινομένων
* ἀπεδείχθη
* ὥσπερ ἀρανῦ
* μόνη
* τοῦ Χριστοῦ. al.
* συνεκτικῷ

Aræ ſint, & dicantur, ſed potius, quia una erat ejus perſona, una item eſt, & dicitur ejus natura: ſed ut omnia præteream, quæ de hoc dici poterat; cum unam operationem dicitis, quamnam iſtam unam dicere placet? divinam, an humanam, an neutram? Atqui ſane ſi divinam dicitis, Deum merum dicitis Chriſtum: ſi humanam, nequaquam Deum, ſed hominem merum ſolum facitis; ſi neutram harum, neque Deum, neque hominem, ſed potius Chriſtum traditis non exiſtere. PYRR. Cum dicimus unam operationem divinitatis Chriſti, & ejus humanitatis, non dicimus, hanc in eo ineſſe ratione naturæ, ſed modo unionis. MAB XIMUS. Si, ut vos loquimini, ex unione acceſſit ei operatio, ante unionem igitur vacabat operatione, & per vim fabricatus eſt mundum, ut veſtra eſt opinio. Ac rurſus: ſi ex unione acceſſit operatio, Pater autem & Spiritus ſanctus non ſunt uniti ſecundum hypoſtaſin cum carne, igitur non ſunt operatores: ſi non operatores, ergo neque fabricatores, ut non dicam, omnino non eſſe. Præterea: quandoquidem unio habitudo eſt, & non res; habitudo igitur, & non res, eſt operatio Chriſti. Deinde neceſſe eſt vobis, ut creatam aut non creatam eſſe dicatis; ſi quidem nulla penitus intermedia eſt inter creatam & non creatam. Si creatam dicetis, C ſolam naturam creatam indicabit (operatio creata,) ſi non creatam, ſolam naturam non creatam ſignabit: oportet enim omnino naturalia naturis convenire. At quomodo fieri poteſt, ut naturæ creatæ & quæ cœpit eſſe, operatio ſit non creata, & ſine principio, atque infinita, & creatrix, & conſervatrix? vel naturæ non creatæ & principio carentis, operatio ſit creata, & cœpta, atque terminata, & quæ ab alia natura, ne diſſolvi queat, conſervetur? PYRR. Neque eos, qui effectum operum Chriſti dicunt unam operationem eſſe, approbas, & conſentis? MAXIM. Alius ex alia actione effectus eſt, non unus, ſicut in gladio igneo demonſtratum eſt: etii D enim copulatæ ſunt inter ſe operatio ignis & operatio gladii, videmus tamen effectum ignis uſtionem, & ferri effectum ſectionem; quamvis non ſint ſejunctæ inter ſe in ſectione uſta, aut in uſtione ſecta; ſicut alius eſt effectus cæli, alius terræ, alius ſolis, non poteſt igitur dici unus effectus, niſi ſit una & ſola actio. Quare ſi intuentes in effectum operum Chriſti, unam operationem tradidiſtis, vel unam etiam actionem tradite; vel propter infinitas actiones, infinitas quoque operationes. Ceterum non eſt nobis quæſtio de operibus: nec enim loquimur de iis, quæ ſunt extra Chriſtum; ſed de iis quæ ſunt in Chriſto ipſo, id eſt, de ratione naturali ſubE ſtantiarum Chriſti, an imperfecta ex unione remanſerit, an perfecta; & ſi imperfecta, an fieri poſſit, ut ſit exiſtentia naturæ imperfectæ: ſi vero non imperfecta remanſit, an in ipſa ratione ſubſtantiam conſtituente ſpectatur operatio, an eſt ex iis quæ ſunt extra; ſed quod non ſit operatio naturalis ex iis, quæ ſunt extra, ex eo conſtat, quod ſine operibus poteſt natura eſſe, ſine operatione autem naturali non poteſt eſſe, neque cognoſci natura; ex iis enim quæ unumquodque naturaliter operatur, probatur eſſe quod eſt, & non mutatum. Quod vero non reſpi-

cien-

cientes ad opus, unam operationem, a vobis inſtar hircocervi fictam, docuiſtis, ſed ad rationem naturalem ſubſtantiarum unitarum, fidem certam facit, quòd capita a Cyro tradita benevole & libentiſſime a vobis ſuſcepta ſunt; in quibus unam (operationem) cum traderet, eadem operatione dixit operatum eſſe divina & humana; non ſolum cum ſcriptura & ſanctis patribus pugnans, ſed cum natura ipſa eorum, quæ facta ſunt; nulla enim res, dum in naturalibus ſuis manet, apta nata eſt contraria facere: non enim ignis calefacit & refrigerat; neque gelu refrigerat & calefacit; neque ſiccat terra & humectat; neque humectat aqua & ſiccat. Si igitur in nulla re hoc cernitur, quomodo non horruiſtis dicere, verbum incarnatum, & ſecundum ſubſtantiam factum hominem, miracula, & paſſiones, quæ ratione naturæ inter ſe differunt, una operatione conſummaſſe? PYRRH. Quid igitur Cyrillus eccleſiæ lumen contraria piæ ſententiæ, quæ nunc ex quæſtione demonſtrata eſt, docuit, cum dixit, Chriſtum ſcilicet, unam cognatam operationem per ambas oſtendiſſe? MAX. Non pugnat ullo modo hæc auctoritas cum duabus operationibus, ſed contra potius eas defendit: non enim dixit unam naturalem operationem divinitatis Chriſti & humanitatis ejus; alioqui non dixiſſet alibi: Auctoris & operis eamdem eſſe operationem, nunquam aliquis ſanæ mentis conceſſerit, ſed potius (illud dixit) cum vellet demonſtrare, unam eſſe divinitatis ſine carne, & cum carne operationem, ſicut ſi quiſpiam, unam eſſe ignis operationem cum materia, & ſine materia oſtendere volens, diceret ignem cum materia, & ſine materia urere. Sic pater Cyrillus non dixit unam operationem duarum naturarum, ſed unam operationem dixit divinam, & paternam, quæ eſſentialiter in Verbo Deo incarnato inerat; qua non ſolum juſſu ſuo, omnium rerum effectore, miracula incorporaliter faciebat, ſicut ipſe ait: ſiquidem etiam poſt incarnationem habebat eamdem operationem communem cum patre incorporee operante: ſed tactu etiam propriæ carnis hæc ipſa miracula corporaliter oſtendebat. Hoc enim ſignificat quod ait, Per ambas; aut vita reddita puellæ per verbum, & juſſum omnia operantem, vel aſpectus cæco reſtitutus, vel mundatio leproſi, vel benedictio panum, cognationem haberet ſecundum naturam cum operatione per tactum corporee conſummata, ut demonſtraret carnem quoque eſſe vivificam, quia ejus proprie erat, & non alterius propter ſummam cum ea unionem: per utraque enim hæc; per juſſum inquam, & tactum, divina operatio in ipſis rebus apparebat nequaquam naturalem operationem carnis naturæ noſtræ humanæ, & patientem lædens, ſed contra potius eam conſervans ad propriam manifeſtationem: ſicut & anima tamquam per inſtrumentum proprii corporis & per naturalem operationem ejus, ea quæ ſibi propria ſunt, & ſuam operationem naturalem profert: extenſio enim manus, & tactus, & comprehenſio, & mixtio luti manu facta, ac fractio panis, & denique id omne, quod manu vel alio membro, vel parte corporis fiebat, naturalis operationis humanitatis Chriſti erat, qua tamquam homo ipſe natura

Α λόγον· καὶ τέτε πίσις ἀψευδὴς τὶ τὸν Κύρε μεδογματισθέντα κεφάλαια, ὑφ' ὑμῶν δὲ προσκυνῶς, καὶ λίαν ἀσπασίως δεχθέντα. Ἐν οἷς καὶ μίαν δογματίσας, τῇ αὐτῇ ἔφη ἐνεργῆσαι τάτε θεῖα, καὶ τὰ ἀνθρώπινα, ἃ μόνον τῇ ἁγίᾳ γραφῇ, καὶ τοῖς ἁγίοις πατράσι μαχόμενον, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τῇ τῶν γενομένων φύσει· ὁδὸν γὰρ τῶν ὄντων ἐν τοῖς κατὰ φύσιν μένον, τὰ ἐναντία ποιεῖν πέφυκεν. οὐ γὰρ θερμαίνει τὸ πῦρ, καὶ ψύχει. ἔτε ψύχει ὁ κρύσταλλος, καὶ θερμαίνει. ἔτε ξηραίνει ἡ γῆ, καὶ ὑγραίνει. ἔτε ὑγραίνει τὸ ὕδωρ, καὶ ξηραίνει. εἰ οὖν ἐπ' ἐδένος τῶν πάντων τέτο θεωρεῖται, πῶς τὸν σαρκωθέντα λόγον, καὶ ὁσιωδῶς ἡνωμένον ἄνθρω-
Β πον, μιᾷ ἐνεργείᾳ τάτε θαύματα, καὶ τὰ πάθη, λόγῳ φύσεως ἀλλήλων διαφέροντα ἐπιτελέσαι λέγοντες οὐ δεδοίκατε; ΠΥΡ. Τί οὖν ἐναντία τῆς ἐμῆς ἐκ τῆς ζητήσεως ἀναφανείσης ἀσεβοῦς ἐννοίας ὁ τῆς * ἐκκλησίας φωστὴρ Κύριλλος ἐδογμάτισε, μίαν συγχυτὴν δι' ἀμφοῖν ἐπιδεδειγμένον ἐνέργειαν, τὸν Χριστὸν δηλαδή, φήσας; ΜΑΞ. Οὐ μάχεται ὅλως ἡ παροῦσα χρῆσις ταῖς δύο ἐνεργείαις· τἐναντίον δὲ καὶ σωίσησιν· ὁ γὰρ μίαν φυσικὴν ἐνέργειαν τῆς θεότητος τὸ Χριστὸ ἔφη, καὶ τῆς αὐτὸ ἀνθρωπότητος· ἐπεὶ ὁκ ἂν ἀλλαχῇ ἔλεγεν· ὅτι ποιητὸ καὶ ποιήματος μίαν ἐνέργειαν ἐκ ἄν τις
C δοίη σωφρονῶν· ἀλλὰ δεῖξαι βελόμενος μίαν τῆς θεότητος ἔσαν τὴν ἐνέργειαν καὶ ἄνθ σαρκὸς, καὶ μὴ σαρκός· ὡς εἴ τις μίαν τὸ πυρὸς ἐνέργειαν καὶ μὴ ὕλης, καὶ ἄνθ τῆς ὕλης, δεῖξαι θέλων, φήσειεν· ὅτι τὸ πῦρ καὶ ἄνθ ὕλης, καὶ μὴ ὕλης καίει· ἔτω καὶ ὁ πατὴρ ἐ μίαν τὴν τῶν δύο φύσεων εἶπεν ἐνέργειαν, ἀλλὰ μίαν τὴν ἐνέργειαν εἶπεν τὴν θείαν καὶ τὴν παχικὴν, ἐσωθῶς ὑπαρχουσαν τῷ σαρκωθέντι Θεῷ λόγῳ· καθ' ἣν ἐ παντεργῷ * μόνον προσάγματι τὰς θεοσημείας ἀσωμάτως * ἐπέλει· καθὼς αὐτός φησιν· εἴπερ καὶ μὴ σάρκωσιν ὁμοεργὸς ἐσὶ τῷ οἰκείῳ γεννήτει ἀσωμάτως ἐνεργῶντι, ἀλλὰ καὶ τῇ τῆς οἰκείας σαρκὸς ἁφῇ τύπῳ ἐδείκνυ σωματικῶς· τέτο γὰρ * αὐτὸ βέλεται
D τὸ, δι' ἀμφοῖν· ὡς συγχυτῶς ἔχειν κατὰ τὴν φύσιν ὅλα λόγε, καὶ παυεργὲ προσάγματος γινομένης τὴν ζώωσιν τῆς παιδὸς, ἢ τὴν ἀνάβλεψιν τὸ τυφλὸ, ἢ τὴν ἅλοσίαν τῶν ἄρτων, ἢ τὴν κάθαρσιν τὸ λεπρὸ, προὸς τὴν ὅλα τῆς ἀφῆς σωματικῶς τελεμένην· ἵνα ἀποδείξῃ καὶ τὴν σάρκα ζωοποιὸν, ὡς αὐτὸ κυρίως, καὶ ὁκ ἄλλε ὑπάρχουσαν, τῇ προὸς αὐτὸν ἀχραίφνει σίωσει· δι' ἀμφοτέρων γὰρ τέτων, προσάγματός φημι, καὶ ἁφῆς, ἡ θεία ἐνέργεια δι' αὐτῶν ἐγνωρίζετο τῶν πραγμάτων, μηδόλως τὴν καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπίνην, καὶ πάσχεσαν, φυσικὴν τῆς σαρκὸς ἐνέργειαν παραβλάπτεσα· τἐναντίον δὲ σωτηρῦσα αὐτὴν εἰς οἰκείαν ἔκφανσιν.
E ὥσπερ ἂν καὶ ψυχὴ, ὡς δι' ὀργάνε τὸ οἰκείε σώματος, καὶ τῆς αὐτὸ φυσικῆς ἐνεργείας τὰ οἰκεῖα, καὶ τὴν ἑαυτῆς προφέρει κατὰ φύσιν ἐνέργειαν. ἥτε γὰρ ἔκτασις τῆς χειρὸς, καὶ ἡ ἁφὴ, καὶ ἡ κράτησις, καὶ ἡ κατ' αὐτὴν τὸ πηλὸ μίξις, καὶ ἡ τὸ ἄρτε κλάσις, καὶ ἁπλῶς, πᾶν, ὃ ὅλα τῆς χειρὸς, ἢ ἑτέρε μέλες, ἢ μέρες τὸ σώματος ἐπελεῖτο, τῆς φυσικῆς ἐνεργείας τῆς ἀνθρωπότητος τὸ Χριστὸ ὑπῆρχε· καθ' ἣν, ὡς ἄνθρωπος ἐνεργὴς ἦν αὐτὸς, ὁ φύσει Θεὸς, καὶ τὰ θεῖα φυσικῶς ἐνεργῶν· ὡς ἂν δὲ ἑκατέρων, ἑκάτερα κατὰ φύσιν πισώσηται,

Θεόν

* ἀσεβέως

* μόνον τὸν
* αὐτὸ

Θεὸν τέλειον, καὶ ἄνθρωπον τέλειον, δίχα μόνης τῆς ἁμαρτίας, ἑαυτὸν ὄντα κατὰ ἀλήθειαν δεικνύς· ὃν * ἐγνώσθη δὲ ἐγνώσθη ἐν ὁ πατὴρ τῷ ἑκάστης φύσεως κατ' ἐξαίρετον ἰδιότητα, καὶ τῶν ἄλλων φυσικῶν ἰδιωμάτων περιληπτικῷ τῷ τε δημιουργικῷ φημι, καὶ τῷ ἐκ τῆς ψυχῆς ἐνδιδομένῳ τῷ σώματι αὐτοῦ ζωτικῷ ἐνέργειαν· ὡς σῴζειν ἐν αὐτῷ ὁ σαρκωθεὶς Θεὸς λόγος, δηλονότι, καὶ ἀσυγχύτως ἔδειξε. τῷ μὲν δημιουργικῷ ἐν τῷ οὐσίαν, καὶ ποιότητα, καὶ ποσότητα δημιουργῆσαι, ἐξ ὧν καὶ ἐν οἷς, καὶ ἅπερ ἐστὶ τῶν ὄντων ὕπαρξίς ἐστιν καὶ θεωρεῖται· εἰ γὰρ καὶ οἱ παρ' Ἕλλησι φιλοσοφήσαντες εἰς δέκα κατατείνουσι λόγους τὰ ὄντα· ἀλλ' ἔν τούτοις τὸ πᾶν συνέχεται, καὶ περικλείεται· οὐσίαν μὲν, τοὺς λείποντας τῶν τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀναπληρώσας· ποιότητα δὲ, τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον μεταβαλών· ποσότητι δὲ, τοὺς ἄρτους αὐξήσας, τῷ δὲ ζωτικῷ ἐνέργειαν ἔδειξεν οὕτω ἀναπνεῖν, λαλεῖν, ὁρᾶν, ἀκούειν, ἅπτεσθαι, ὀσφραίνεσθαι, ἐσθίειν, καὶ πίνειν, χεῖρας κινεῖν, βαδίζειν, ὑπνοῦν, καὶ τὰ λοιπὰ, ὅσα ἐν πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὸν τὴν φύσιν τὴν ἀπαραλλαξίαν τῆς κατὰ φύσιν ἐνδείκνυται ἐνεργείας. ΠΥΡ. Εὐσεβῶς καὶ ἀβιάστως τῷ τὸ παθὸς παρέσησας ἔννοιαν, ᾧ μαχόμεθα, ἀλλὰ συμβαίνουσαν σφᾶ πάντων τοῖς δύο ἐνεργείαις. τί δὲ περὶ τοῦ ἁγίου Διονυσίου φαμὲν, ἐν τῇ πρὸς Γάϊον τὸν θεραπευτὴν ἐπιστολῇ * φήσαντα, καινήν τινα τὴν θεανδρικὴν ἐνέργειαν, περὶ τοῦ Χριστοῦ * πεπολιτευμένον; ΜΑΞ. Ἡ καινότης ποιότης ἐστὶν, ἢ ποσότης; ΠΥΡ. Ποσότης. ΜΑΞ. Οὐκοῦν καὶ φύσιν * ἑαυτῆς συνεισάγει τοιαύτην· εἴπερ πάσης φύσεως ὁρος ὁ τῆς οὐσιώδους αὐτῆς ἐνεργείας καθέστηκε λόγος. ἆ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ὅτι λέγει ὁ ἀπόστολος· ἰδοὺ, γέγονε τὰ πάντα καινά, οὐδὲν ἕτερον λέγει, ἢ ὅτι, ἰδοὺ, γέγονε τὰ πάντα ἕν· εἴτε δὲ φύσει, εἴτε ἐνεργείᾳ, τοῦτο καλεῖν βούλεσθε, τοῦτο τῆς ὑμῶν ἔξω ἐξουσίας. εἰ δὲ ποιότης ἐστὶν ἡ καινότης, οὐ μίαν δηλοῖ ἐνέργειαν, ἀλλὰ τὸν καινὸν, καὶ ἀπόρρητον τρόπον τῆς τῶν φυσικῶν τοῦ Χριστοῦ ἐνεργειῶν ἐκφάνσεως, τῷ ἀπορρήτῳ τρόπῳ τῆς εἰς ἀλλήλας τῶν Χριστοῦ φύσεων περιθωρήσεως πρόσφορος, καὶ τῷ κατὰ ἄνθρωπον αὐτοῦ πολιτείαν, ξένην ὄσαν καὶ παράδοξον, καὶ τῇ φύσει ὄντων ἄγνωστον, καὶ τὸν τρόπον τῆς κατὰ τὴν ἀπόρρητον ἕνωσιν ἀντιδόσεως. ΠΥΡ. Οὔτε ἡ θεανδρικὴ μίαν δηλοῖ; ΜΑΞ. Οὐχί· τοὐναντίον γὰρ περιφρασικῶς ἡ φωνὴ διὰ τῶν ἀριθμουμένων φύσεων τὰς αὐτῶν ἐνεργείας παραδέδωκεν· εἴπερ ἀποφάσεων ἄκρων οὐδέν ἐστι μέσον ἐπὶ Χριστοῦ. εἰ δὲ μίαν δηλοῖ, ἄλλην παρὰ τὴν τοῦ παθὸς, ὡς * Θεὸς, ὁ Χριστὸς ἔξει τὴν ἐνέργειαν· ἄλλης οὖν παρὰ τὴν πατέρα ἐνεργείας ἔσαι ὁ υἱὸς, εἴπερ ἡ τοῦ παθὸς οὐκ ἔστι θεανδρικὴ, μὴ * τὸ καὶ θεανδρικὴν χαρακτηρίζειν φύσιν, καὶ σωτῆρα· ἡ γὰρ ἐνέργεια, φυσικὴ οὖσα, φύσεως ὑπάρχει * συσατικὸς, καὶ ἔμφυτος χαρακτήρ. καὶ οἱ τὰ περὶ τούτων δὲ * σκέμματα διαλαβόντες, ἕτερον γένος εἶναι τῆς ποσότητος, καὶ ἕτερον τῆς ποιότητος εἶπον. ΠΥΡ. Οὔτε ποσότης, οὔτε ποιότης ἐστὶν ἡ καινότης· ἀλλ' οὐσία. ΜΑΞ. Θαυμάζω, πῶς τοῦτο εἰπεῖν ἐθάρρησας· τῇ οὐσίᾳ τί ἀντιδιατίθεται; ΠΥΡ. Τὸ μὴ ὄν. ΜΑΞ. Τί δὲ τῇ καινότητι; ΠΥΡ. Ἡ παλαιότης. ΜΑΞ. Ὥστε οὐκ οὐσία ἡ καινότης, ἀλλὰ ποιότης. πῶς δὲ εἰ πρὸς μίαν ἐνέργειαν ἐκλαμβάνεσθε τὸν φωνὸν, οὐχ ἑαυτῷ οὕτω γε, καὶ τοῖς λοιποῖς πάθεσιν,

A Deus operator erat, & divina naturaliter operabatur, ut per utraque (divina ſcilicet & humana) utraque ſecundum naturam probaret, perfectum Deum, & perfectum hominem, abſque ſolo peccato, ſe vere eſſe oſtendens. Non igitur ignoravit pater Cyrillus proprietatem præcipuam uniuſcujuſque naturæ, & eam, quæ alias naturales proprietates comprehendit: operationem dico creatricem, & vivificatricem ex anima corpori ejus impartitam, quas Verbum incarnatum ſervans in ſeipſo, ſinceras, & non confuſas demonſtravit; operationem creatricem in creanda ſubſtantia, & qualitate, ac quantitate, ex quibus & in quibus, & quæ rerum B eſſentia eſt & ſpectatur: & ſi enim philoſophi gentiles in decem rationes res omnes diſtribuunt, his tamen tribus univerſum continetur, & concluditur. Subſtantiam quidem creavit, reſtituendis oculis cæci, qui deerant; qualitatem vero, mutata aqua in vinum; at quantitatem, auctis panibus; operationem vero vivificatricem oſtendit reſpirando, loquendo, videndo, audiendo, tangendo, olfaciendo, comedendo, bibendo, manus movendo, ambulando, dormiendo, & reliqua, quæcumque in individuis ejuſdem naturæ operationem naturalem ſine ulla variatione demonſtrant. PYRR. Pie & non violenter ſententiam patris non repugnare monſtraſti, ſed potius per omnia cum duabus operationibus convenire. Quid præterea dicemus de ſancto Dionyſio, qui in epiſtola ad Cajum cultorem de Chriſto dixit, exercuiſſe novam quamdam operationem theandricam (id eſt, dei virilem) MAX. Novitas iſta eſtne qualitas, an quantitas? PYRR. Quantitas. MAX. Igitur etiam naturam ſimul ſecum talem inducet: ſiquidem ratio operationis ſuæ ſubſtantialis eſt definitio omnis naturæ. Et non ſolum hoc, ſed cum ait apoſtolus: *Ecce facta ſunt omnia* 2. Cor. 5. *nova*, nihil aliud dicit, quam: Ecce omnia facta ſunt unum; naturane, an operatione dicere velitis, veſtræ hoc poteſtatis ſit. Si vero novitas qualitas eſt, non unam operationem declarat, ſed novum & arcanum modum demonſtrationis operationum naturalium Chriſti, convenienter modo arcano mutuæ circummeationis naturarum Chriſti inter ſe ipſas, & novam, atque admirabilem, ac naturæ rerum ignotam converſationem ejus ſecundum humanitatem, ac modum reciprocæ communicationis ſecundum unionem inexplicabilem & arcanam. PYRR. Nec deivirilis operatio unam operationem declarat? MAX. Minime. Immo contra vox ipſa quadam circuitione per numeratas naturas earum operationes tradidit: negatis enim extremis nihil eſt medium in Chriſto. Si autem unam operationem declarat, aliam operationem præter E operationem patris habebit Chriſtus, ut Deus; alius, inquam, operationis erit filius, quam pater: ſiquidem operatio patris non eſt theandrica (id eſt, deivirilis) quæ nimirum naturam deivirilem ſignat & conſtituit: operatio enim quæ naturalis eſt, naturam teſtatur, & character naturalis ejus eſt. Et qui hæc diſſerunt & commentantur, aliud genus eſſe qualitatis, aliud quantitatis dixerunt. PYRR. Neque quantitas, neque qualitas eſt novitas, ſed eſſentia. MAX. Miror, quomodo auſus es hoc dicere, quid diſtinguendo eſſentiæ opponitur? PYRR. Quod non eſt. MAX. Quid vero

* ἐγνώσθη al.
* φήσαντος al.
* ἐν ἡμῖν πεπολίτ.
* ἑαυτῇ al.
* τῷ
* συσατικὴ
* σκάμματα

vero novitati? PYRR. Vetuſtas. MAX. Igitur non eſt ſubſtantiæ novitas, ſed qualitas. Quomodo autem ſi de una operatione vocem accipiamus, non hunc divinarum rerum doctorem hac ratione ſibi & reliquis patribus repugnantem introducimus? Omnes enim communiter plane & dixerunt & docuerunt; Quæ ſunt ejuſdem ſubſtantiæ, ejuſdem eſſe operationis; & quæ ſunt ejuſdem operationis, ejuſdem ſubſtantiæ eſſe; & quæ ſubſtantia differunt, differre etiam operatione; & rurſus quæ differunt operatione, ſubſtantia quoque differre. PYRR. Hoc in theologia dictum eſt a patribus, non autem in œconomia. Unde non fuit mentis veracis, ea, quæ in theologia dicta erant ab ipſis, ad œconomiam transferre, & hujuſmodi abſurdum inducere. MAX. Si in theologia tantum dicta ſunt iſta a patribus, igitur opinione veſtra poſt incarnationem non eſt conjuncta theologia de Filio cum paterna; quod ſi non eſt conjuncta theologia ipſius, neque connumeratur Filius cum Patre in invocatione baptiſmi, & reperietur fides vana, & prædicatio. Et rurſus. Si non eſt conjuncta theologia de Filio cum Patre, nec erit ejuſdem ſubſtantiæ: quæ enim ratione differunt, natura etiam omnino differunt. Ac rurſus. Si poſt incarnationem non ſimul de Filio cum Patre prædicatur divinitas, cui tribuemus illud: *Pater meus uſque modo operatur, & ego operor?* item illud: *Quæ viderit Patrem facientem, hæc Filius ſimiliter facit?* & illud: *Et ſi mihi non creditis, operibus meis credite?* Et: *Opera, quæ ego facio, teſtimonium perhibent de me?* Et: *Sicut Pater ſuſcitat mortuos, & vivificat, ſic Filius, quos vult, vivificat?* Hæc enim omnia non ſolum eſſe ejuſdem ſubſtantiæ cum patre etiam poſt incarnationem demonſtrant, ſed etiam ejuſdem operationis. Et rurſus. Si providentia ac procuratio eorum, quæ ſunt, operatio Dei eſt, hæc autem providentia non ſolum eſt Patris & Spiritus ſancti, ſed & Filii, etiam poſt incarnationem, eſt igitur ejuſdem operationis cum Patre etiam poſt incarnationem. Et rurſus. Si miracula ſunt operatio Dei; ex miraculis autem cognovimus ejuſdem ſubſtantiæ eſſe cum Patre; igitur ex eadem operatione demonſtratus eſt eſſe ejuſdem cum Patre ſubſtantiæ: eſtque theologia (Filii) juncta cum Patre etiam poſt incarnationem. Præterea. Si ineſt in Deo ſecundum ſubſtantiam operatio creatrix; quæ autem ſecundum ſubſtantiam inſunt, tolli non poſſunt: neceſſe eſt, vel ſi non dicunt ejuſdem operationis eſſe cum Patre poſt incarnationem, neque dicere ejuſdem ſubſtantiæ eſſe (ubi enim non eſt (eadem) operatio, quæ eſt ſecundum naturam, nec erit unquam (eadem) natura) vel ſi dicunt ejuſdem ſubſtantiæ cum ipſo eum eſſe, dicere etiam ejuſdem operationis eſſe; & jungere theologiam Filii cum Patre, etiam poſt incarnationem: ubi enim natura, illic & communis ſecundum naturam operatio omnino erit. PYRRHUS. Non dicimus unam operationem ad tollendum humanam operationem, ſed quia cum diſtinguendo opponitur divinæ operationi, paſſio hac ratione dicitur. MAX. Hac ratione etiam, qui dicunt unam naturam, non dicunt ad tollendum humanam naturam, ſed quia, cum diſtinguendo opponitur naturæ divinæ, paſſibilis dicitur hac ratione. PYRRH. Quid igitur? nonne patres, ut diſtinguerent a divina operatione, paſſionem appellaverunt motum humanum? MAX. Abſit: nullius enim rei eſſentia, ut univerſe dicam, ex collatione, aut comparatione cognoſcitur, aut

Joan. 5. Ibidem.

Joan. 10.

Joan. 5. Ibidem.

ἐναντιούμενον εἰσάγομεν τὸν θεοφάντορα τοῦτον διδάσκαλον; πάντες γὰρ διαῤῥήδην κοινῇ καὶ εἶπον καὶ ἐδίδαξαν, τὰ τῆς αὐτῆς ὄντα οὐσίας, καὶ τῆς αὐτῆς εἶναι ἐνεργείας, καὶ τὰ τῆς αὐτῆς ὄντα ἐνεργείας τῆς αὐτῆς εἶναι οὐσίας· καὶ ὅτι τὰ τῇ οὐσίᾳ διαφέροντα, καὶ τῇ ἐνεργείᾳ διαφέρει. ΠΥΡ. Τοῦτο ἐπὶ τῆς θεολογίας τοῖς πατράσιν, οὐ μὴν δὲ καὶ ἐπὶ τῆς οἰκονομίας εἴρηται. ὅθεν οὐδὲ φιλαλήθους διανοίας καθέστηκε, τὰ ἐπὶ τῆς θεολογίας αὐτοῖς εἰρημένα, μεταγειν ἐπὶ τῆς οἰκονομίας, καὶ τινὰ τοιαύτην * συνεισάγειν ἀτοπίαν. * εἰσαγειν vel εἰσάγει

ΜΑΞ. Εἰ ἐπὶ τῆς θεολογίας μόνον εἴρηται τοῖς πατράσιν, οὐκ ἄρα μετὰ τινὰ σάρκωσιν καθ' ὑμᾶς συνθεολογεῖται ὁ υἱὸς τῷ πατρί· εἰ δὲ οὐ συνθεολογεῖται, οὐδὲ συναριθμεῖται κατὰ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ βαπτίσματος· καὶ διαθήσεται κενὴ ἡ πίστις, καὶ τὸ κήρυγμα. καὶ πάλιν· εἰ οὐ συνθεολογεῖται μετὰ τινὰ σάρκωσιν ὁ υἱὸς τῷ πατρὶ, οὔτε τῆς αὐτῆς ἔσαι οὐσίας· τὰ γὰρ τῷ λόγῳ διαφέροντα, καὶ τῇ φύσει δοῖσθαι πάντως. καὶ πάλιν· εἰ οὐ συνθεολογεῖται ὁ υἱὸς τῷ πατρὶ μετὰ τινὰ σάρκωσιν, τίνι ἀπονείμωμεν τὸ, ὁ πάλαι μὲν ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι; καὶ· ἃ ἂν βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα, * καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ταῦτα καὶ ποιεῖ; καὶ· εἰ ἐμοὶ οὐ πιστεύετε, τοῖς ἔργοις μου πιστεύσατε; καὶ· τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ; καὶ· ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς, καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς, οὓς θέλει, ζωοποιεῖ; τοῦτο γὰρ πάντα οὐ μόνον τῆς αὐτῆς ὄντα οὐσίας καὶ μετὰ σάρκωσιν τῷ πατρὶ δείκνυσιν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τῆς αὐτῆς ἐνεργείας. καὶ πάλιν· εἰ ἡ περὶ τὰ ὄντα προνοια ἐνέργεια Θεοῦ τυγχάνει, αὕτη δὲ οὐ μόνον πατρός, ἀγαθότητος, ἀλλὰ καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ μετὰ σάρκωσίν ἐστιν, ἄρα καὶ τῆς αὐτῆς ἐστιν ἐνεργείας τῷ πατρὶ καὶ μετὰ σάρκωσιν. καὶ πάλιν, εἰ τὰ θαύματα * ἐνέργεια Θεοῦ τυγχάνει, ἐκ δὲ τῶν θαυμάτων τῆς αὐτῆς ὄντα οὐσίας τῷ πατρὶ ἐγνωμεν, ἄρα ἐκ τῆς αὐτῆς ἐνεργείας τῆς αὐτῆς ὢν τῷ πατρὶ ἐδείχθη οὐσίας· καὶ συνθεολογεῖται αὐτῷ καὶ μετὰ σάρκωσιν. καὶ πάλιν εἰ ἐσιωδῶς προσεστι τῷ Θεῷ ἡ δημιουργικὴ ἐνέργεια, τὰ δὲ ἐσιωδῶς προσόντα, καὶ * ἀναφαίρετα, ἀνάγκη, αὐτὰς, ἢ τῆς αὐτῆς τῷ πατρὶ καὶ μετὰ σάρκωσιν ἐνεργείας αὐτὰν ἃ λέγοντας, μηδὲ τῆς αὐτῆς αὐτῷ λέγειν οὐσίας εἶναι· εἰ θάτερα γὰρ ἢ κατὰ φύσιν ἐνέργεια ἐκ ἔστιν, οὐδὲ ἡ φύσις ἔσαι ποτ' ἂν, ἢ τῆς αὐτῆς αὐτῷ λέγοντας αὐτὸν οὐσίας, καὶ τῆς αὐτῆς λέγειν ἐνεργείας, καὶ συνθεολογεῖν τῷ πατρὶ καὶ μετὰ σάρκωσιν· εἰ θα γὰρ ἡ φύσις, ἐκεῖ καὶ ἡ κοινὴ κατ' αὐτὰν ἀπαραλείπτως ἔσαι ἐνέργεια. ΠΥΡ. Οὐκ ἐκ ἀναιρέσει τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας τινὰ μίαν λέγομεν ἐνέργειαν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀντιδιατίθεται τῇ θείᾳ ἐνεργείᾳ, πάθος λέγεται, κατὰ τοῦτο. ΜΑΞ. Κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, οἱ μίαν φύσιν λέγοντες, ἐκ ἐπ' ἀναιρέσει τῆς ἀνθρωπίνης ταύτην λέγουσιν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀντιδιατίθεται ἡ φύσις τῇ θείᾳ, * παθητικὴ λέγεται, κατὰ τοῦτο. ΠΥΡ. Τί οὖν; οὐ τῇ προς τὴν θείαν ἐνέργειαν διαστολῇ οἱ πατέρες πάθος τὴν ἀνθρωπίνην προσηγόρευσαν κίνησιν; ΜΑΞ. Μὴ γένοιτο. οὐδενὸς γὰρ, καθόλου φάναι, ὕπαρξις ἐκ παραθέσεως, ἢ ἐκ συγκρίσεως γινώσκεται, ἢ ὁρίζεται· ἢ ἕτω δ' ἂν ἀλληλαίτια δρεθήσονται ὄντα τὰ πράγματα

* ἀναφαίρετα

* ἐνέργεια

* καθητὴ

ματα· ἐγὼ γὰρ διὰ τὸ ἐνέργειαν εἶναι τὴν θείαν κί- A definitur; alioqui reperientur res esse inter
νησιν, ἢ ἀνθρωπίνη πάθος ἐστί, πάντως καὶ διὰ τὸ se sibi vicissim caussæ. Si enim quia operatio est divinus motus, humanus motus passio est, omnino etiam, quia bona est divina natura, prava erit humana, & similiter secundum tuam reciprocationem oppositionis, quia humanus motus passio dicitur, divinus motus operatio dicetur; & quia pravus est humanus motus, bonus erit divinus; verum apage, multæ enim fatuitatis sunt ista. PYRRH. Quid ergo? an non humanum motum passionem appellaverunt patres? MAXIM. Multis modis motum humanum appellaverunt, convenienter subjectis notionibus. PYRRH. Quomodo hoc dicis? MA-
B XIM. Appellaverunt eum potestatem, operationem, differentiam, motum, proprietatem, qualitatem, ac passionem, non secundum distinctionem ex oppositione divini motus, sed tamquam continentem & conservantem, atque immutabilem nominarunt δύναμιν (id est, vim, sive potestatem) tamquam designantem, & ostendentem in omnibus ejusdem speciei ἀταραλλαξίαν (id est, invariationem) vocaverunt energiam (id est, operationem,) tamquam reparantem & distinguentem, vocaverunt differentiam; tamquam indicantem, dixerunt motum; tamquam constituentem, & ipsi soli & non alii inhærentem, nuncuparunt proprietatem; tamquam formæ effi-
C cientem, vocaverunt qualitatem; tamquam motum factum, vocaverunt passionem; omnia enim, quæ ex Deo, & post Deum sunt, subeunt motum, ut pote quæ non sunt ipsa per se motus, aut ipsa per se potestas. Non igitur sic vocaverunt propter distinctionem ex oppositione, ut dictum est, sed propter rationem ipsis inditam ex creatione a caussa omnium rerum effectrice. Unde cum divino motu motum humanum proferentes, ipsum appellaverunt energiam (id est, operationem.) Qui enim dixit: Operatur utraque forma cum communione alterius, quid aliud fecit, quam quod is, qui dixit: Etenim, cum quadraginta dies jejunus fuisset, postea esurivit: con-
D cessit enim naturæ, quando voluit, ut quæ propria erant, operaretur? aut quam quod ii, qui dixerunt, differentem esse ejus operationem? aut qui duplicem, aut qui aliam & aliam? PYRRHUS. Demonstratum etiam profecto est in quæstione de operationibus absurdum esse, unam operationem in Christo dicere, quomodocumque dicatur. Sed veniam postulo tum mihi ipsi, tum iis, qui antecesserunt; ex ignorantia enim in absurdas has sententias & argumentationes prolapsi sumus, & obsecro, ut inveniatur modus delendi hanc introductam absonam sententiam, & parcendi memoriæ antecessorum.
E MAXIMUS. Non est alius modus, quam taceri personas, & anathemate affici talia dogmata. PYRR. At si hoc fiat, reperientur cum his simul ejecti Sergius & Synodus me patriarcha habita. MAX. Subit me admiratio, quomodo synodum vocas, quæ non est habita ut leges & canones synodici & jura ecclesiastica jubent; nec enim epistola encyclica ex consensu patriarcharum edita est, neque locus, neque dies conveniendi decretus: non fuit aliquis actor, aut accusator; qui convenerunt, epistolas commendatitias non habuerunt, nec episcopi a metropolitanis, neque metropolitani a patriarchis, non epi-

ἀνθρωπίνη. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν * σὴν ἀντιθέσει ἀντιστροφὴν, διὰ τὸ πάθος λέγεσθαι τὴν ἀνθρωπίνην κίνησιν, ἡ θεία κίνησις ἐνέργεια λέγεται. καὶ διὰ τὸ πονηρὸν εἶναι τὴν ἀνθρωπίνην, ἀγαθὴ ἔσται ἡ θεία. ἀλλ' ἄπαγε· πολλῆς γὰρ ὄντως ἀβελτηρίας ἐστὶ ταῦτα. ΠΥΡ. Τί οὖν; οὐκ ὠνόμασαν πάθος τὴν ἀνθρωπίνην κίνησιν οἱ πατέρες; ΜΑΞ. Πολυτρόπως αὐτὴν, πρὸς τὰς ὑποκειμένας δηλονότι ἐννοίας, ὠνόμασαν. ΠΥΡ. Πῶς τοῦτο λέγεις; ΜΑΞ. Προσηγόρευσαν αὐτὴν καὶ δύναμιν, καὶ ἐνέργειαν, καὶ διαφοράν, καὶ κίνησιν, καὶ ἰδιότητα, καὶ ποιότητα, καὶ πάθος, οὐ κατὰ ἀντιδιαστολὴν τῆς θείας, ἀλλ' ὡς μὲν συνεκτικὴν, καὶ ἀναλλοίωτον δύναμιν, ὡς δὲ χαρακτηριστικὴν, καὶ τὴν ἐν πᾶσι τοῖς ὁμοειδέσιν ἀπαραλλαξίαν ἐφαίνουσαν, ἐνέργειαν· ὡς δὲ ἀφορισικὴν, διαφοράν· ὡς δὲ ἐνδεικτικὴν, κίνησιν· ὡς δὲ συστατικὴν, καὶ μόνῃ αὐτῇ, καὶ οὐκ ἄλλῃ προσοῦσαν, ἰδιότητα· ὡς δὲ εἰδοποιὸν, ποιότητα· ὡς δὲ κινουμένην, πάθος· πάντα γὰρ τὰ ἐκ Θεοῦ, καὶ μετὰ Θεὸν, πάσχει τὸ κινεῖσθαι, ὡς μὴ ὄντα αὐτοκίνησις, ἢ αὐτοδύναμις· οὐ κατὰ ἀντιδιαστολὴν δὲ, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ διὰ τὸν δημιουργικῶς αὐτοῖς ἐντεθεῖτα παρὰ τῆς τὸ πᾶν συσησαμένης αἰτίας λόγον. ὅθεν καὶ μετὰ τῆς θείας συνεχωρῶντες αὐτὴν, ἐνέργειαν προσηγόρευσαν· ὁ γὰρ εἰπών· ἐνεργεῖ γὰρ ἑκατέρα μορφὴ μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας, τί ἕτερον πεποίηκεν, ἢ ὁ εἰπών· καὶ γὰρ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀπόσιτος * διαμείνας, ὕστερον ἐπείνασεν· ἔδωκε γὰρ τῇ φύσει, ὅτε ἠθέλησε, τὰ ἴδια ἐνεργῆσαι; ἢ οἱ διάφορον * αὐτῷ φήσαντες ἐνέργειαν. ἢ οἱ διπλῆν, ἢ οἱ ἄλλην καὶ ἄλλην; ΠΥΡ. Εἰ ἀληθείας καὶ ἡ περὶ τῶν ἐνεργειῶν ζήτησις ἄτοπον ἔδειξε τὴν μίαν ἐνέργειαν, καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἐπὶ Χριστῷ λεγομένην· ἀλλὰ συγγνώμην αἰτῶ καὶ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ, καὶ τῶν προλαβόντων· ἐξ ἀγνοίας γὰρ εἰς τὰς ἀτοπίας ταύτας ἐξηνέχθημεν ἐννοίας, καὶ ἐπιχειρήσεις· καὶ παρακαλῶ εὑρεῖν τρόπον· ἵνα καὶ ἡ εἰσαχθεῖσα αὕτη ἀτοπία καταργηθῇ, καὶ ἡ μνήμη τῶν προλαβόντων φυλαχθῇ. ΜΑΞ. Ἄλλος οὐκ ἔστι τρόπος, ἢ παρασιωπηθῆναι μὲν τὰ πρόσωπα, ἀναθεματισθῆναι δὲ τὰ τοιαῦτα δόγματα. ΠΥΡ. Ἀλλ' εἰ τοῦτο γένηται, εὑρίσκονται τοῦτοις συνεκβαλλόμενοι, Σέργιός τε καὶ ἡ ἐπ' ἐμοῦ γενομένη συνοδος. ΜΑΞ. Θαυμάζειν ὑπεστί μοι, πῶς συνοδον ἀποκαλεῖς, τὴν μὴ κατὰ νόμους, καὶ κανόνας συνοδικοὺς, ἢ θεσμοὺς γενομένην ἐκκλησιαστικούς· ὅτε * γὰρ ἡ ἐπιστολὴ ἐγκύκλιος κατὰ συναίνεσιν τῶν πατριαρχῶν γέγονεν, ὁ τόπος, ἢ ἡμέρα ὑπαντήσεως ὡρίσθη. οὐκ εἰσαγώγιμός τις, ἢ κατήγορος ἦν· συστατικὰς οἱ συνελθόντες οὐκ εἶχον, ὅτε οἱ ἐπίσκοποι ἀπὸ τῶν μητροπολιτῶν, ὅτε οἱ μητροπολῖται ἀπὸ τῶν πατριαρχῶν· οὐκ * ἐπίσκολαι, ἢ τοποτηρηταὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων πατριαρχῶν ἐπέμφθησαν. τίς ἦν λόγος * μεμοιραμένος, συνόδου καλεῖν ἀνάγκη, τὴν σκανδάλων, καὶ διχονοίας ἅπασαν πληρώσασαν τὴν οἰκουμένην; ΠΥΡ. Εἰ οὐκ ἔστιν ἕτερος τρόπος, ἢ οὗτος, * πάντων τὴν ἐμαυτοῦ προτιμῶν σωτηρίαν, ἐτοίμως ἔχω μετὰ πάσης τοῦτο ποιῆσαι πληροφορίας, οὐ καὶ μόνον παρακαλῶν· ὥστε ἀξιωθῆναί με, προενεχθέντος μοι τῆς τῶν ἀποστολικῶν σηκῶν. μᾶλλον δὲ αὐτῶν τῶν κορυφαίων ἀποστόλων προσκυνήσεως

* μείνας

* αὐτῷ

* γὰρ ἐπιστολὴ αἱ.

ἐπιστολὴ,

* μεμοιρημένος vel μεμερισμένος

* πάντων

epistolæ, neque vicarii ab aliis patriarchis missi sunt. Quis igitur particeps rationis synodum sustineat appellare, quæ scandalis & discordia cunctum orbem implevit? PYR. Si non est alius modus præter hunc, pluris faciens salutem meam quam cetera omnia, præsto sum ad faciendum hoc cum omni satisfactione: hoc solum rogo, ut dignus habear in primis templorum apostolorum, ac potius ipsorum principum apostolorum adoratione, deinde, ut videam faciem sanctissimi papæ; eique tradam libellum eorum quæ absurde facta sunt. Maximus & Gregorius patricius dixerunt: Quandoquidem tua propositio bona est, & ecclesiæ utilis, sic fiat.

A λοιπὸν δὲ ἓ τῆς κατὰ πρόσωπον τῦ * ἁγιωτάτου πάπα θέας, ἢ αὐτῷ ἐπιδῶναι τῶν ἀπόπως γεγραμμένων λίβελλον. Μαξιμ. ἢ Γρηγόρ. ὁ πατρίκι. * εἶπαν· ἐπειδὴ ἡ * πρόπασίς σε ἀγαθὴ τυγχάνει, ἢ τῇ ἐκκλησίᾳ συμβαλλομένη, ἔπου ἓ γράπτας.

* μακαριωτάτου τῦτε αυτε πράκτος, Μάξιμος. εἶπον. πρόθεσίς σε

In hac ergo celeberrima urbe Roma cum adesset nobiscum, promissum præstitit, damnavitque dogmata impiæ expositionis; seque per rectam professionem cum sancta catholica & apostolica ecclesia conjunxit, gratia & cooperatione magni Dei, & salvatoris nostri Jesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Ἐν παύλῃ ἓν τῇ μεγαλωνύμῳ σὺ ἡμῖν γρόμμῳ Ῥωμαίων πόλει, τὴν ὑπόχεσιν ἐπλήρωσε, καταχρίνας μὲν τὰ τῆς ἀσεβῦς ἐκθέσεως δόγματα, ἑνώσας δὲ ἑαυτὸν διὰ τῆς ὀρθοδόξε ὁμολογίας τῇ ἁγίᾳ καθολικῇ ἢ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, χάριτι ἢ συνεργίᾳ τῦ μεγάλε Θεῦ, ἢ σωτῆρ. ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῦ· ᾧ ἡ δόξα εἰς τὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Nota Severini Binii.

Disputatio Maximi hæc germana est.

Disputatio.) Hanc disputationem a Francisco Turriano ex Græco Latine translatam ex bibliotheca Vaticana primus emisit Baronius. Germanam esse illam eamdem quæ in Africa cum Pyrrho instituta fuit, testimonio Anastasii, Theophanis, actorum synodalium concilii Lateranensis, & epistolæ 16. sancti Martini, probatum est supra in notis ad vitam Theodori, verbis: *Ipsis temporibus venit*, &c. Qua occasione, quove effectu celebrata fuerit, ibidem dixi. Græce cum variis lectionibus excusam invenies apud Baronii annales in fine tomi octavi.

Maximus quis.

b *Maximi.*) Maximus patria Constantinopolitanus antiqua nobilitate clarus, literis philosophicis atque theologicis egregie excultus, invitus ab Heraclio imperatore in palatium tractus est, ut regis commentariis conscribendis operam daret, aliaque jussa principis magni momenti capesseret. In hac functione magno virtutis exercitio perstitit, donec Monothelitarum hæresis in regiam aulam surreperet. Tunc saluti suæ metuens ac consulens palatium deseruit, atque monasterium ingressus est, quod in ulteriore litore situm. Chrysopolis nomine est nuncupatum. Ubi cum aliquandiu monasticam vitam exercuisset, ejusdem præfecturam invitus suscepit. Invalescentem Monothelitarum hæresim fugiturus, per Africam proficiscitur Romam: ibique fecit concilia congregari, quibus hæresis illa condemnaretur. Dum in Africa hæreret, occasione qua supra dixi, contigit Pyrrhum Constantinopolitanum antistitem istuc deferri, atque hanc illustrem disputationem auctoritate episcoporum Africanorum, & Gregorii patricii, qui provinciis Africæ præsidebat, cum eodem institui, qua Honorium papam a calumnia ipsumque Pyrrhum ab hæresi Monothelitarum liberavit. His rebus pro fide catholica præclare ab ipso gestis, Constans imperator exasperatus, venerandum senem prope octogenarium, Roma Constantinopolim abduci, deductum in judicium, calumniis exagitatum, modisque indignis tractatum, & constantem in fide catholicæ professione, una cum Maximo apocrisario & Anastasio discipulo, in Thraciam quæ est in extremis imperii Romani oris, eumdem anno Christi 650. ablegavit. Post sex annos exilii, misso ad eum Theodoro episcopo Cæsariense cum duobus patriciis, rentavit eum imperator in errorem Monothelitarum pertrahere, verum, cum ille missos ad se Monothelitas ad fidem catholicam suscipiendam induxisset, adeoque imperator spe sua frustratus esset, mandavit eum ab exilio Constantinopolim reduci: cumque ibidem illum jam solito constantiorem esse reperisset, septuagenario majorem prius virgis cæsum postea cum discipulo ejus Anastasio lingua simul ac dextra mutilavit: qui ambo dum præcisa lingua, quod memorabile est, adhuc loquerentur, relegati fuerunt in diversa exilia, in quibus fidei confessionis ac martyrii gloria condecorati, uterque ad cælum migravit. Ad Maximi gloriam accedit, quod ejus nobilissimi ingenii lucubrationes magna ex parte Deo protegente adversariis quantumvis repugnantibus servatæ sunt: quarum indicem ex codicibus Vaticanis & ex Photio habes in annalibus Baronii anno 657. & in apparatu sacro Possevini, verbo *Maximus*.

Maximus relegatur.

Maximus lingua præcisa loquitur.

c *Pyrrho.*) De Pyrrho vide quæ dixi supra in notis ad vitam Joannis & Theodosii papæ.

ANNO CHRISTI 645.

CONCILIUM AURELIANENSE,

IN QUO HÆRETICUS MONOTHELITA GRÆCUS

A Salvio episcopo palam superatus, & Gallia pulsus est anno Christi DCXLV. (1) Theodori papæ III. Clodovei junioris regis 11.

Synodi hujus auctor est sanctus Audoenus in vita sancti Eligii lib. I. *cap.* XXXIV. *sed cum de anno nihil prodat, incertum reliquit. Nos, quia & Clodovei tempore, & ante Eligii episcopatum habitam significat, in eum annum conjecimus, qui inter utriusque exordium medius intercessit. Audoeni autem narratio sic habet:* Per idem fere tempus, quo apud urbem Romam hæc gesta sunt, quidam hæreticus, pulsus a partibus transmarinis in Gallias venit, moxque se conferens ad civitatem, quæ olim Ædua, nunc autem Augustodunum vocatur, cœpit tam caute, quam fraudulenter sua nefanda dogmata prodere. Quod cum in palatio ad aures Eligii perveniisset, cœpit vigilanter, uti semper in ejusmodi rebus sollicitus erat, cum Audoeno & ceteris catholicis viris tractare, quemadmodum hanc pestem palam omnibus manifestam detegerent. Nec destitit episcopos commonere, & optimates, quousque jussu principis sacerdotale concilium apud urbem Aurelianensem congregaretur. Ubi eo, quem diximus, hæretico in me-

(1) Ad an. 634. hoc concilium refert Harduinus in Indice Concil. Tomi III. revera ante annum 640. celebratum fuisse fatendum est, cum eo tantum anno S. Eligius, & Audoenus consecrati fuerint Episcopi, ut ex Cointio docet Pagius ad an. 640. n. 13. 14.

medium deducto, conabantur eum docti quique diversis modis interpellare, sed nullo poterant genere concludere. Tanta quippe dicendi arte objectis quæstionibus occurrebat, ut ubi maxime putaretur constrictus teneri, ibi ceu anguis lubricus quibusdam foraminibus dilapsus, eorum se fronti opponeret. Cumque nullo genere a quoquam posset concludi, aut superari, extitit quidam e nostris pro Dei providentia doctissimus episcopus, nomine Salvius, qui ita ei in omnibus obviavit, ut ingens ea causa nostris fieret gaudium & expectatio. Omnes enim ejus versutias & artes, quas ille nunc occulere, nunc etiam dissimulare conabatur, frequenti disputatione palam funditus detexit. Sicque adversus eum omnium episcoporum sententia prolata & per singulas civitates super ejus nomine decretis constitutis, cum ea qua par erat ignominia & dedecore, e finibus Galliæ eliminatus est. *Monothelitam secta, & Græcum fuisse hæreticum Audoenus satis indicat, & aperte docet auctor vitæ ipsius Audoeni.*

Nota Severini Binii.

a *Concilium*.) Refert Audoenus in vita sancti Eligii cap. 34. apud Surium 1. Decembris, quod hæreticus quidam hoc tempore a partibus transmarinis in Gallias profectus, Augustodunum venerit, ibique virus suum spargere cœperit: quodque ea occasione Aurelianense hoc concilium celebratum fuerit, in quo homo nequissimus a Salvio episcopo confutatus, damnatus & ejectus est. Hæc ex Audoeni prædicti hist. Baronius anno 650. n. 23. &c.

Observatio Philippi Labbe S. J.

Huc usque in excudenda nostra conciliorum omnium historica synopsi processerat typographicum prælum anno exeunte 1660. cum in manus meas venit epitome conciliorum Simonis Starovolscii primicerii Tarnovienſis Poloni, Romæ edita anno 1653. quam ut verum fatear, iisdem ac præcedentes omnes Coriolani, Baillii, Rivesii, aliasque ex Binianis fontibus derivatas collectiones mendis historicis ac parachronismis infectam repeti: ac ne longius abeam nec cetera retractare cogar, quibus ingens volumen non sufficeret, quis ferat *Aurelianense sub Martino papa ann. domini* 650. *collocari, in quo hæreticus quidam transmarinus in Gallias veniens & Augustodunum virus suum spargens a Salvio* (sic enim scribit) *ep. confutatus est*: cum chronologica demonstratione, si quæ uspiam est, evidentissima constet sanctum Eligium anno Christi 646. Noviomensem fuisse creatum episcopum una cum S. Audoeno Rotomagensi archiepiscopo, illius vitæ luculentissimo postea scriptore.

AD CONCILIUM AURELIANENSE

ADNOTATIO CHRONOLOGICA.

Ex suppl. Mansi p. 477.

COncilium istud ante assumptionem SS. Eligii & Audonei ad episcopatus Noviomensem & Rotomagensem, collocandum esse Labbeus ex Audoneo authore Vitæ S. Eligii recte deduxit. Cum vero ex fide actorum ejusdem S. Eligii, sicut & actorum S. Audonei constet, utrumque sanctum virum summo sacerdotio, regis Clotarii II. anno III. initiatos fuisse, constiteritque pariter ex Pagio Clotarium hunc anno 639. cœpisse; hinc inferas licet synodum Aurelianensem non quidem anno 645. ut Labbeus constituit, consignandam, sed & annum 642. forte præcessisse.

SYNODUS NISIBENSIS NESTORIANORUM

Pro canonibus quibusdam forte disciplinæ condendis

A Guria ejus forte urbis episcopo

Anno circiter 645. *habita.*

Ibid.

SYnodi hujus nuda supereſt mentio ex catalogo epistolarum Jesujabi Adjabenorum metropolitæ apud Assemanum Biblioth. Oriental. tom. III. pag. 142. Inter cæteras enim recenset epistolam ejus ad Guriam (forte Nisibenem episcopum) qua queritur de literis ad se missis absque nomine & subscriptione, tum & quod Nisibi synodum habuerit canonesque pro libito condiderit.

ANNO CHRISTI 646.

CONCILIUM NUMIDIÆ IN AFRICA.

ANNO CHRISTI 646.

Indictione quarta, sub præsidio Columbi metropolitani, contra Monothelitharum hæresim Constantinopoli publice promulgatam, tempore Theodori papæ celebratum.

ANNO CHRISTI 646.

CONCILIUM MAURITANIÆ

ANNO CHRISTI 646.

SUB PRÆSIDIO REPARATI EPISCOPI

Primæ ſedis Mauritaniæ eodem tempore eademque de cauſſa celebratum omiſit Severinus Binius, cujus, non ſecus ac præcedentis, necnon ſequentis (ſi tamen tria vere fuerunt concilia diſtinctis tribus in locis celebrata, qua de re plura in notis dicentur) epiſtola apparet actione 2. ſeu ſecretario concilii Lateranenſis inferius referendi.

CONCILIUM BYZACENUM

EPISCOPORUM XLII. SUB PRÆSIDIO

Stephani primatis eodem tempore, eademque de cauſſa celebratum.

Epiſtola ſynodalis hujus & præcedentium duorum ad Conſtantem imperatorem.

OMnipotens Deus &c. *Extat græce nunc primum & latine excuſa ex M. S. C. S. R. E. Card. Franciſci Barberini infra in concilio Lateranenſi ſub Martino, ſecretario 2.*

CONCILIUM CARTHAGINENSE

EPISCOPORUM LXVIII.

Prædicto tempore ob cauſſam prædictam celebratum in provincia proconſulari a Guloſo, Probo, aliiſque.

Epiſtola ſynodalis ad Paulum Conſtantinopolitanum.

CAput & fundamentum, &c. *Extat græce nunc primum ex MS. Barberino & latine excuſa infra in concilio Lateranenſi, ſecretario 2.*

Epiſtola ſynodalis trium præcedentium conciliorum ad Theodorum papam.

A MAgnum & indeficientem omnibus Chriſtianis fluenta redundantem, &c. *Extat nunc quoque primum græce ac latine edita in concilio Lateranenſi ſub Martino, ſecretario 2.*

CONCILIUM TOLETANUM VII. (1)

Anno (2) V. regis Chindaſvindi (3) Æra DCLXXXIV. tempore Theodori papæ celebratum. (a)

Eſt nationale.

TITULI CAPITULORUM.

I. *De refugis, atque perfidis clericis ſive laicis.*
II. *De languoris eventu miniſtrantium clericorum.*
III. *De exequiis morientis epiſcopi.*
IV. *De exactione eccleſiarum Galliciæ provinciæ.*
V. *De recluſis honeſtis, ſive vagis.*
VI. *De convicinis epiſcopis in urbe regia commorandis.*

PRÆFATIO.

CUm in ſanctæ nomine Trinitatis, pro quibuſdam diſciplinis eccleſiaſticis, tam noB ſtra devotione, quam ſtudio ſereniſſimi & amatoris Chriſti Chindaſvindi regis noſtri apud Toletanam urbem conventus adeſſet, competenter viſum eſt, mutua collatione decernere, quod ſolicite conſervatum, & præſentibus & futuris commodis nimium (ut confidimus) prodeſſe conſtabit. Magiſque ſemper eſt magnopere providendum, quidquid vel eccleſiaſticis moribus, vel utilitati publicæ (ſine qua quieti non vivimus) opportunum eſſe perpenditur. Nam licet tantæ conſtitutiones canonum extent, quæ ad omnem poſſent correctionem ſufficere, ſi quis eas dignetur libenter attendere; tamen quia luminis claritas tanto amplius emi-

Contull nunc primum cum MS. Cod. Bibliot. Vallicell. Romæ ſignato. D. 18. ex quo variantes dantur. *Manſi.*

(1) In peramplæ Collectione Canonum MS. Bibl. Collegii Pariſ. Soc. Jeſu octavum appellatur iſtud Concilium: ut & a Roderico Toletano lib. 2. cap. 19. *Harduinus.* (2) Iſidorus, VI. *Hard.*
(3) Iſid. *æra* 680. *Kal. Novemb.* Roder. l. 2. c. 19. 689. *Hard.* Card. de Aguirre legit *XV. Kal. Novemb.*
(a) Vallicell. *Incipit ſynodale decretum in Toletana urbe XXX. epiſcoporum, geſtum Anno V. clementiſſimi domini noſtri Chindaſvindi regis regnantis die XV. Kal. Novemb. æra* DCXCIV. (ſic)

emicat, quanto fuerit ſtudioſius ſæpiſſime contrectata, non parum proficit ad emendationem multorum, ſi dum ea quæ conſtituta ſunt, per fraternam collationem, ad memoriam reducantur, & illa magis adjiciantur, quæ aut deeſſe videntur, aut omnino conſtituenda competenter exiſtimantur: Quis enim neſciat quanta ſint hactenus per tyrannos & refugas, transferendo ſe in extraneas partes, illicite perpetrata, & quam nefanda eorum ſuperbia jugiter frequentata, quæ & patriæ diminutionem (*a*) afferrent, & * exercituum Gothorum indefinenter laborem imponerent? * Quod quidem laicorum inſania factum, tolerandum nobis forſitan aliquotiens videretur: illud tamen vehementius ſtupendum, quia (quod pejus eſt) tanti ex religionis propoſito in hac interdum præſumptione præcipites (*b*) efferuntur, ut non ad levem confuſionem noſtram pertineat, ſi res ullatenus inulta remaneat, quam & mundana lege, & eccleſiaſtica convenit inſtanter diſciplina corrigere. Ideoque placuit nunc concordi ſententia definire, ut quiſquis in ordine clericatus, a maximo gradu uſque ad minimum conſtitutus, in alienæ gentis regionem ſe quacumque occaſione tranſduxerit, aut exinde ſuperbiendo, vel reditum ſuum, vel quodlibet aliud videatur expetere; ſive etiam, quo genti Gothorum, vel patriæ, aut regi ſpecialiter ſub hac occaſione poſſit nocere, vel fieri diſpoſuerit, vel aliquatenus fecerit; ſed & qui cum talibus conſcius reperitur, eiſque vel (*c*) concilium vel opem adminiſtraſſe cognoſcitur, qualiter aut * ad gentem alienam fugam appeterent, aut in malis quæ cœperant perdurarent, ſeu quamcumque læſionem genti Gothorum, vel patriæ, aut principi poſt fugam inferrent * atque in ea pravitate * perſeveraturos dignoſcuntur ſuaſiſſe, iſte ita indubitanter omni honoris ſui gradu privetur, ut locum ejus in quo miniſtraverat alter continuo (*d*) perpetim regendum accipiat, ipſe vero tranſgreſſor ſub pœnitentia conſtitutus, ſi reminiſcens mali * quod fecerit, uſque in diem mortis ſuæ rectiſſime pœnituerit, in ſolo tantum fine communio ei præſtanda eſt; ita ut antequam tempus finis ei adveniat, ſi quiſpiam ſacerdotum, etiam ordinante principe, ei communicare conſenſerit, particeps criminis illius effectus anathema fiat in perpetuum, ac ſimili cum eo cui communicaverit ſententia condemnetur. Quoniam poteſtati principis nullus ſacerdotum in hoc præbere debet aſſenſum, unde el perjuriam videatur incurrere, (vel quod abſit) ſi quicumque catholicæ fidei prævaricator princeps ſurrexerit * ſacerdotes iidem, vel favore principis, vel terrore, a rectæ credulitatis lumine ad tenebras * cogantur reverti. Sic enim nec ſuper adnexa capitula, vel imperiis principum, vel terroribus oportebit unquam * evacuari: quia novimus omnes pene Hiſpaniæ ſacerdotes, omneſque ſeniores, vel judices, ac ceteros homines [e] officii palatini juraſſe, atque ita (*e*) dudum legibus decretum fuiſſe, ut nullus refuga, vel perfidus, qui contra gentem Gothorum, vel patriam, ſeu regem agere, aut in alterius gentis ſocietatem ſe tranſducere reperitur, * integritate rerum ſuarum * nullatenus reformetur, niſi forſitan princeps humanitatis aliquid perſonis talibus impertire voluerit: qui tamen non amplius quam vigeſimam partem rerum, ei qui perfidus extitit, de rebus, unde rex elegerit, tribuendi poteſtatem habebit.

De hac re in legibus Viſeghoth. lib. 2. tit. 1. l. 7.

* creditum

* gentem alienam fugam appeterent,

* aut quod in eadem pravitate

* perſeverarent; quiſquis hoc feciſſe dignoſcitur, iſte

* & uſque fecerit,

* ſacerdos nullatenus favore

* cogatur

* evacuare:

* integritati.

* nullatenus.

CAPITULA

I.

Sed & quia pleroſque clericos tantæ levitatis, interdum pravitatis præſumptio ita elevat, ut prætermiſſa ſui ordinis gravitate, ac polliciti ſacramenti immemores, conſtante principe, cui fidem ſervare promiſerant, in alterius * erectione temeraria levitate conſentiunt, abrogari decet hanc omnino licentiam, & a noſtro conſortio penitus extirpari, ita ut ſi quicumque laicorum, * quandoquidem intra fines patriæ Gothorum ſuperbiens, regni apicem ſumere fortaſſe tentaverit, eique clericorum quilibet adjutorium vel favorem præſtiterit, atque hunc qui ſuperbire videtur ad eamdem regni ambitionem, prævalente delicto, pervenire contigerit, ex eo quidem die vel tempore eumdem * epiſcoporum, vel cujuslibet ordinis clericorum, excommunicatum manere perpetuum oportebit quo tali ſe ſcelere implicavit. Tamen ſi improbitate principis, cui inique conſentit, non potuerit inſtantia ſacerdotum a communione ſuſpendi, ſaltem ſi ſuperſtitem eum poſt ejuſdem regis obitum tempus invenerit, ſuperiori anathematis correptioni ſubjaceat, quicumque illi præter in ultimo vitæ * ſuæ (ſi tamen nunc legitime pœnitere probaverit) communionis gratiam conſenſerit impendendam. Nobis interim ratio * perſuaſit, ſynodali ſuper hoc conſtitutione decernere, ut quicumque etiam laicorum in prædictis capitulis, hoc eſt in * adverſitate gentis, aut patriæ vel regiæ poteſtatis, in (*f*) externas partes ſe conferendo, vel talibus opem ferendo noxius fuerit ultra repertus, non ſolum (ut dictum eſt omnium rerum ſuarum proprietate privetur, ſed & perpetua excommunicatione damnatus, nunquam illi præter in ultimo vitæ ſuæ communio tribuatur; excepto ſi aliter communionis ejus remedium, vel eorum quos ſupra taxavimus imploratione ſacerdotum apud principem fuerit impetratum. Nam ſi (quod omnino fieri non oportet) in *. derogationem aut contumeliam principis reperiatur aliquis nequiter loqui, aut in necem regis, dejectionem intendere, vel conſenſum præbere, nos ſiquidem

* electionem.

* quandoque

* epiſcopum,

Burch. lib. 17. cap. 24.

* ſuæ fine

* poſcit

* adverſitatem

* dejectionem, al. direptionem,

huju-

(a) *affert & exercitui &c. imponit.* (b) *reperiuntur.* (c) *conſilium.* (d) *perfectior.*
(e) Cod. Vallic. *cunctis legibus.* (f) *exterat.*

hujuſcemodi excommunicatione dignum cenſemus. Utrum tamen ſit illi quandoque communicandum, pietati principis diſcernendum relinquimus, cujus procul dubio poteſtatis eſt ſubjectorum culpas miſericordiæ judiciique ſententia (*a*) temperare. Conteſtamur autem clementiſſimos principes, & per ineffabile divini numinis ſacramentum obteſtantes unanimiter obſecramus, ne * quandoquidem abſque juſta (ubi neceſſe fuerit) imploratione ſacerdotali excommunicationis hujus ſententiam a perfidis clericis, vel laicis ad externas partes ſe transferentibus, vel conſenſum præbentibus quacumque temeritate ſuſpendat. Nam * quod magis * eorum regum utilitatibus videtur fore conſultum, ſi hujus conſtitutionis noſtræ forma ab ipſis principibus ſervetur, & ab omnibus ſubjectis impleri cogatur. Si quis vero hæc inſtituta putaverit eſſe execranda, anathema ſit: & velut prævaricator catholicæ fidei ſemper apud Deum reus exiſtat quicumque regum deinceps canonis hujus cenſuram in quocumque crediderit vel permiſerit violandam.

Sic in foro Judic. ſeu II. Viſigoth. lib. 6. tit. 7. lib. 7

* quandocumque

* hoc *al.* quid

* eorum utilitatibus.

II.

Nihil contra ordinis * ſtatutum temeritatis auſus præſumatur, neque illa quæ ſumma veneratione cenſentur, * vel minimo præſumptionis * (*b*) actu ſolvantur, cum ad hoc tantum (*c*) fieri qua qua juſſa ſunt, interrupta noſcantur, ne languoris proventu robore ſalutis natura privetur. Non ergo ſolum fragilitati conſulitur humanæ, ſed etiam honori myſteriorum Dei * providetur (*d*) abunde, dum ab offenſionis caſu procuratur etiam caveri ſollicite. Cenſemus igitur convenire, ut cum a ſacerdotibus miſſarum tempore ſancta myſteria conſecrantur, ſi ægritudinis accidat cujuslibet eventus quo cœptum nequeat conſecrationis expleri * miniſterium, ſit liberum epiſcopo, vel presbytero * alteri, conſecrationem exequi officii cœpti. Non enim aliud ad ſupplementum ſui initiatis miniſteriis competit, quam aut incipientis, aut ſubſequentis * completa benedictio ſacerdotis: quia nec perfecta videri poſſunt, niſi perfectionis ordine compleantur: cum enim ſimus omnes unum in Chriſto, nihil contrarium * diverſitas format, ubi efficaciam proſperitatis unitas fidei repræſentat. Quod etiam conſultum cuncti ordinis clerici * (*e*) indultum eſſe ſibi non ambigant; ſed (ut præmiſſum eſt) præcedentibus * libenter alii pro complemento ſucce-

7. q. 1. Nihil contra ordinis. Ivo part 2. cap. 124. Burch. lib. 3. c. 70.

Idem fere con. Tolet. XI. c. 14. Miſſa, ſi contigerit presbyterum caſu aliquo deficere, ab alio presbytero ſuppleatur, *uſque ad finem.*

* ſtatum, *al.* ordinem ſtatutum

* ulla præſumptione

* tactu

* provida cavetur ſollicitudine,

* myſterium,

* ut alter conſecrationem expleat,

* benedictione ſint completa:

* perſonarum diverſitas

* individuum

-ſtim

Adant. Ne tamen quod naturæ languoris cauſſa conſulitur, in præſumptionis perniciem convertatur, nullus poſt * cibi potuſve quamlibet minimum [d] ſumptum miſſas * facere, nullus, abſque * patenti proventu moleſtiæ, miniſter vel ſacerdos, cum cœperit, imperfecta officia præſumat omnino relinquere. Si quis hæc * tentare præſumpſerit, excommunicationis ſententiam ſuſtinebit.

* cibum potumve

* facere præſumat.

* patentis proventu

* temerare

III.

Ea quæ competunt * honeſtati, contingit ſæpe quorumdam deſidia non impleri. Proinde, quia notum eſt, quæ dignitas in [e] morientis epiſcopi exequiis ex canonibus conſervetur, traditioni moris antiqui hoc tantum adjicimus, ut ſi quis ſacerdotum, ſecundum ſtatuta Valentini concilii, ad humanda * decedentis epiſcopi membra venire commonitus pigra voluntate diſtulerit, appellantibus clericis (*f*) obeuntis epiſcopi, apud ſynodum, ſive apud metropolitanum epiſcopum, tempore anni unius, nec faciendi miſſam, nec communicandi habeat omnino licentiam. Presbyteri autem, ſive clerici, quibus major honoris locus apud eamdem eccleſiam fuerit, cujus ſacerdos obierit, ſi omni ſollicitudine pro exequiis, aut jam mortui, aut continuo antiſtitis morituri ad commonendum epiſcopum tardi inveniantur; aut per quamcumque moleſtiam animi id negligere comprobentur, totius anni ſpatio ad pœnitentiam in monaſteriis deputentur.

Ivo part. 5. cap. 330. qui hæc citat ex conc. Tolet. VIII. cap. 2. Burch. lib. 4. cap. 216.

* ſanctis ſtatutis, Can. 4. concilii Valentini in Hiſpania.

* defuncti

IV.

(*g*) Inter cetera denique quæ communi conſenſu nos conferre * competenter oportuit, querimonias etiam parochialium presbyterorum † Galliciæ provinciæ ſolertiſſime decernere decuit, quas contra pontificum ſuorum rapacitates neceſſitas (ut comperimus) tandem compulit in publicum examen deferre. Hi enim pontifices (ut evidens inquiſitum patefecit) indiſcreto moderamine parochianas eccleſias prægravantes, dum in exactionibus ſuperflui frequenter exiſtunt, pene uſque ad exinanitionem extremæ virtutis quaſdam baſilicas perduxiſſe probantur. Ne ergo fiat de cetero quod conſtat hactenus inordinate præſumptum, non amplius quam [f] duos ſolidos unuſquiſque epiſcoporum præfatæ provinciæ, per ſingulas diœceſis ſuæ * baſilicas, juxta ſynodum Bracarenſem, annua illatione ſibi expetent conferri; monaſteriorum autem baſilicis * ab hac (*h*) ſolutionis impenſione ſejunctis. Cum

* communiter

† Galliciæ. Sic eſt in omnibus codicibus manuſcriptis, quam lectionem retinui, cum infra dicatur hoc decerni ex decreto conc. Bracar. ſub cujus metropoli erat Gallicia. 20. q. 3. Inter cetera. Ivo part. 3. cap. 232. Anſel. lib. 7. cap. 196.

* eccleſias, Can. 2. ſynodi II. Bracar.

* ab hac ſolutione penſionis

vero

(a) *terminare.* (b) *tactu.* (c) *quæ fieri juſſa.* (d) Deeſt *abunde.* (e) Vallic. *intuitum.*
(f) *obedientibus epiſcopis.* (g) Canon iſte in Vallic. incipit ab illis verbis: *Querimonias &c.*
(h) *ſolutione penſionis.*

vero episcopus diœcesim visitat, nulli præ multitudine onerosus existat, nec unquam [h] * quinquagenarium numerum evectionis excedat, aut amplius quam unum diem per unamquamque basilicam remorandi licentiam habeat. Quicumque vero pontificum eorumdem aliter quam decernimus agendum præsumpserit, * correptioni proculdubio canonum subjacebit, * qua constitutionum synodalium transgressores priscorum patrum edictis corripiendos oportet.

* quinarium

* correctioni

* tamquam constitutionum synodalium transgressor & priscorum corruptor.

V.

Quosdam paternarum ignaros vel oblitos traditionum, in tantam conspicimus corruisse desidiam, ut eorum execrando usu pene abolita pateſcant, quæ extiterant legitime constituta. Dum enim indocti docere appetunt, quid aliud quam quia ignorantiæ errore vexantur, ostendunt? & quia gressu præpostero innitentes præsumptionem doctrinæ * discendi studiis anteponunt, patet quod non *summa humilitatis petunt, sed actioni depravationis inserviunt. Ex hoc igitur justæ severitatis talia decernentes, opportuno amputare judicio jubemus eos, quos in cellulis propriis * recluſos sanctæ vitæ ambitio tenet; quosque ejusdem sancti propositi, & merita juvant, & probitas ornat, * quietos Dei auxilio & nostro favore tutos existere: illos vero quos *in tali proposito ignavia impulit, non prudentiæ cognitio deputavit, quosque nulla vitæ dignitas ornat, sed (quod est deterius) & ignorantia fœdat, & morum execratio turpat, decernimus ab his abjici cellulis atque locis, in quibus aut feruntur vagi, aut tenentur inclusi; atque ab episcopis, sive rectoribus monasteriorum, ex quorum congregatione fuerunt, vel in quorum vicinitate consistunt, in monasteriis omnimodo deputentur; ut illic sancti ordinis meditantes doctrinam, primum possint discere quæ sunt a patribus instituta, ut post valeant docere, quæ sunt sancta meditatione percepta. Atque tunc demum, si doctrinæ & sancti operis fructu extiterint fecundati, ad summa virtutis properent exercitio sanctæ intentionis imbuti. Deinceps autem, quicumque ad hoc sanctum propositum venire disposuerint, non aliter illis id dabitur assequi, neque hoc antea poterunt adipisci, nisi prius in monasteriis (*a*) constituti, & secundum sanctas monasteriorum regulas plenius eruditi, & dignitatem honestæ vitæ, & notitiam poterunt sanctæ promereri doctrinæ. Il-

* docendi studio

* summæ utilitatis gratiam petunt,

* recluſa

* hos & Dei * in tale propositum.

Alos autem quos tantum extrema vesania occuparit, ut incertis locis vagi, atque morum depravationibus inhonesti, ullam prorsus nec stabilitatem sedis, nec honestatem mentis habere extiterint cogniti, quicumque ex sacerdotibus vel ministris vagantes * repererit, aut si (*b*) fas est, in propriis locis cœnobio suis rectoribus eos reformet; aut, si difficile est, pro sola honestate, vigore suæ potestatis erudiendos inclinet.

* reperetint aut si fieri potest, cœnobiorum patribus corrigendos assignent; aut si diff. est, pro sola honestate vitæ vigore potestatis suæ er.

VI.

Id etiam placuit, ut pro reverentia principis, ac regiæ sedis honore, vel metropolitani civitatis ipsius consolatione, convicini Toletanæ sedis episcopi, juxta quod ejusdem pontificis admonitionem acceperint, singulis per annum mensibus eadem in urbe debeant commorari messivis tamen ac vindemialibus feriis relaxatis. Nos autem immortali Deo, & glorioso Cindasvintho principi, ob cujus votum in hac urbe sancta devotione convenimus, gratias unanimiter referentes optabili annisu deposcimus, ut sanctæ ecclesiæ catholicæ fidei semper ac pacis cumuletur * affectus, & memorato prin-* effectus. cipi cum (*c*) posteritate præsentis regni, futuri etiam largiantur præmia gaudii; ipso præstante qui in Trinitate unus Deus vivit & gloriatur in sæcula sæculorum. Amen.

(*d*) [h] SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

Orintius Christi nomine sanctæ ecclesiæ Emeritensis metropolitanus episcopus hæc statuta definiens * subscripsi.

* similiter & alii episcopi subscripserunt: numero triginta octo,

Ego Antonius Dei misericordia sanctæ Hispalensis ecclesiæ metropolitanus episcopus similiter subscripsi.

Protasius Tarraconensis ecclesiæ metropolitanus episcopus similiter subscripsi.

Hilarius gratia Christi episcopus ecclesiæ Complutensis similiter subscripsi.

Silicius sanctæ ecclesiæ Elborensis episcopus similiter subscripsi.

* Recimirus sanctæ ecclesiæ Dumiensis epi-* Reccimirus scopus similiter subscripsi.

Deodatus sanctæ ecclesiæ * Egabrensis epi-* Egabrensis scopus statuta hæc definiens subscripsi.

Epartius Dei misericordia episcopus ecclesiæ Italicensis hæc statuta definiens subscripsi.

Stephanus Dei misericordia Astigitanæ ecclesiæ episcopus hæc statuta definiens subscripsi.

Egila in Christi nomine episcopus sanctæ ecclesiæ Oxomensis hæc statuta definiens subscripsi.

In Christi nomine Ansericus ecclesiæ sanctæ Segobiensis episcopus hæc statuta definiens subscripsi.

Ubidericus ecclesiæ Segontiensis episcopus hæc statuta definiens subscripsi.

* Ubi-

(a) *institutæ.* (b) Vallic. *fuerint potentes cœnobiorum Patribus corrigendos adsignent; aut si difficile est, pro sola honestate vigoris suæ potestati eruditendos inclinet.* Vallic. desunt, sed loco eorum legitur. *Item subscriptio.* (c) *prosperitate.* (d) Subscriptiones in

* Vinibal. * Ubinibal Dei miseratione ecclesiæ Illicitanæ, qui & Erothanæ episcopus hæc statuta definiens subscripsi.

Ego Mauritius in Christi nomine episcopus

* Oretanæ sanctæ ecclesiæ * Abelensis hæc statuta definiens subscripsi.

Joannes Dei gratia sanctæ ecclesiæ Caurensis episcopus similiter subscripsi.

Egeredus sanctæ ecclesiæ Salmanticensis episcopus similiter subscripsi.

* Calabrien- Servusdei sanctæ ecclesiæ * Caliebrensis epi-sis scopus hæc statuta definiens subscripsi.

Basconius etsi indignus episcopus sanctæ ecclesiæ Lucensis hæc statuta definiens subscripsi.

Gotomarius sanctæ ecclesiæ Irensis indignus episcopus hæc statuta definiens subscripsi.

Farnus sanctæ Visensis ecclesiæ etsi indignus episcopus hæc statuta definiens subscripsi.

Sona ecclesiæ Britanensis etsi indignus episcopus hæc statuta definiens subscripsi.

* Aurensis Gaudestens sanctæ ecclesiæ * Aurensis episcopus hæc statuta definiens subscripsi.

* Ubitiricus * Ubitaricus sanctæ ecclesiæ Lamecensis episcopus hæc statuta definiens subscripsi.

* Egiditanæ Armenius sanctæ ecclesiæ * Egitanæ Dei gratia episcopus hæc statuta definiens subscripsi.

Adimirus sanctæ ecclesiæ Tudensis episcopus similiter subscripsi.

* Avecius * Annianus sanctæ ecclesiæ Valentiæ similiter subscripsi.

Donumdei sanctæ ecclesiæ Empuritanæ epi- C scopus similiter subscripsi.

Presbyteri & diaconi vicarii.

Ego Valentinianus archipresbyter agens vicem domini mei Leudefredi Cordubensis ecclesiæ episcopi hæc statuta definiens subscripsi.

Crispinus in Christi nomine abbas agens vicem domini mei * Neufridi Olyssipponensis ecclesiæ hæc statuta definiens subscripsi. Neufredi

Ubilensis presbyter agens vicem domini mei Pimenii episcopi Pacensis ecclesiæ hæc statuta definiens subscripsi.

Paulus presbyter agens vicem domini mei

* Verius, Asturicensis, Hard. Candidati episcopi * Asturiensis ecclesiæ hæc statuta definiens subscripsi.

Magnus presbyter agens vicem domini mei D Marci episcopi Castellonensis ecclesiæ hæc statuta definiens subscripsi.

Reparatus presbyter agens vicem domini mei Theuderedi episcopi Pacensis ecclesiæ hæc statuta definiens subscripsi.

Constantius presbyter agens vicem domini mei Theuderedi episcopi Pacensis ecclesiæ hæc statuta definiens subscripsi.

Clemens decanus agens vicem domini mei Joannis episcopi Eliplensis ecclesiæ hæc statuta definiens subscripsi.

* Gilverini Ambrosius diaconus agens vicem domini mei * Gilberici episcopi Mentesanæ ecclesiæ similiter subscripsi.

* Egila * Vigintini * Aguila diaconus agens vicem domini mei E * Vigitini episcopi Bigastrensis ecclesiæ similiter subscripsi.

* Dudilani Matacellus diaconus agens vicem domini mei * Dunilani episcopi Malacitanæ ecclesiæ similiter subscripsi.

Notæ Garsiæ Loaisæ.

a *Toletanum* VII.) Fuit nationale: nam in eo quatuor metropolitæ subscribunt, Orontius Emeritensis, Antonius Hispalensis, Eugenius Toletanus, Protasius Tarraconensis.

b *Regis Chindasvindi.*) Sunt qui affirmant nomen fuisse Chindum vel Gindum, cognomen Suindum, & ita scribendum, Chindus Suindus. Ejus uxor erat Reciverga. In codice Gothico manuscripto Eugenio Toletano hæc carmina de morte conjugis Chindasvindi tribuuntur.

Si dare pro morte gemmas licuisset & aurum,
Nulla mihi poterant regum dissolvere vitam:
Sed quia sors una cuncta mortalia quassat,
*Nec * præmium redimit reges, nec fletus egentes,* * forte tium
Hinc ego te, conjux, quia vincere fata nequivi,
Funere perfunctam, sanctis commendo tuendam;
Ut cum flamma vorax veniet comburere terras,
Cœtibus ipsorum merito sociata resurgas.
Et nunc cara mihi jam Reciverga valeto:
Quodque paro feretrum rex Cindus Svinthus, amato.
Restat & dicere summam
Qua tenuit vitam, simul & connubia nostra.
Fœdera conjugii septem fere duxit in annis,
Undecies binis ævum cum mensibus effo.

c *Officii palatini.*) Etsi commune id nomen sit omnibus qui militant in palatio & familia imperatorum & regum Gothorum, tamen erat peculiaris ordo militiæ pa- B latinæ, ut patet ex titulo de palatinis C. lib. 12. & C. Theodosiano, l. 6. tit. 30. Minores hi erant comitibus, atque hi qui dicebantur agentes in rebus, hi mittebantur ad peragenda negotia principis in provinciis, & ad exigendum censum, ut constat ex constitutione novella Theodosii & Valentini imperatorum, tit. 43. de palatinis. Hi milites palatini, declinante imperio, prætorianis successere. Cap. 1. P latini qu

d *Minimum sumptum.*) Quod sacerdos jejunus sacrificium offerat, decrevit Soter pontifex maximus, ut est apud Gratianum de consec. dist. 1. c. Ut illud, & conciliis Autisiodorensi c. 19. & primo Bracaren. c. 16. & secundo c. 10. & Salegunstadiensi c. 4. & III. Carthaginensi c. 29. & in Trullana synodo c. 29. Cap. 2. M a jejunio ferenda.

e *In morientis episcopi exequiis.*) De hac re decrevit conc. Rhegen. c. 5. & 6. ac Valentinum Hispaniæ c. 2. Arelat. II. c. 5. *Qui defunctum*, (inquit) *episcopum advenerit sepelire, præter expensam necessariam nihil pretii pro fatigatione deposcat.* Unde in codice alio Toletani, pro Valentini. De exequiis mortuorum supra diximus. Nec de episcopi electione tractatus haberi potest, episcopi defuncti corpore nondum tradito sepulturæ, cum sit contra canonicas sanctiones, ut in c. Bonæ memoriæ 36. de electione. Csp. 3. exequiis q accipere ceat.

f *Duos solidos.*) Hoc dabatur propter honorem cathedræ episcopalis, hodieque *el cathedratico* vocatur, ex concil. Bracar. II. c. 2. Cap. 4. thedratici quid. Evectione quæ.

g *Quinquagenarium numerum evectionis.*) Evectionum frequens mentio est in imperialibus constitutionibus. Has Budæus diplomata seu chartulas interpretatur, signo principis obsignatas, quibus potestas permittitur aliquid evehendi. Cujacius vero diplomata, seu codicillos affirmat, quibus cursu publico utendi facultas dabatur, quæ & synthemata & tractorias dici ait. Unde codice de cursu publico cavetur ut evectiones ab omnibus petantur. Hoc nomine etiam tributum sive vectigalia significari in dictionario suo annotavit Albericus. Hic nihil aliud evectiones illæ denotare videntur, quam pompam illam equorum, jumentorum, seu curruum, quos episcopi ecclesias visitantes in comitatu suo ducebant: quorum numerus quo major erat, eo majoribus impensis pro sustentatione ejus opus erat. Ne vero hac in re episcopi modum excederent, provido hic patrum consilio cavetur. In hac significatione etiam accepit summarium decreti, equitaturasque barbaro vocabulo vocat. Idem in extr. l. 3. de censibus & exactionibus, ubi pontifex de eadem re ita statuit: *Hujusmodi etiam moderationes & taxationes ad prælatos quoslibet, qui prætextu cujusvis consuetudinis in monasteriis, sive locis aliis ecclesiasticis, gratis recipiantur, ad pabulum caritatis extendimus, & etiam prorogamus: proviso nihilominus, quod in locis quibuslibet, secundum quod major vel minor rerum copia fuerit in eisdem, nec non juxta majorem vel minorem personarum & evectionum numerum hujusmodi visitantium, expensarum majorum vel minorum debita moderatio teneatur; ita tamen quod majores expensa non excedant summam superius limitatam.* Sunt qui evectionem non aliud quam exactionem significare existiment; & hodie in sancto conc. Trident. sess. 24. c. 3. de auctoritate, modo, & ordine visitandi ecclesias, atque etiam de stipendio, quid observandum sit statuit, & quod visitantes modesto contenti equitatu famulatuque studeant quam celerrime, debita tamen cum diligentia, visitationem ipsam absolvere. De invent ae lib. S.G goril Ro ricus To tanus epis pus.

h *Quinquagenarium.*) Alias quinarium, verum male, ut patet ex Alexandri pontificis III. constitutionum sugrum part. 2. c. 6. & part. 3. c. 4. *Statuimus*, (inquit) *quod archiepiscopi parochiat visitantes, pro diversitate provinciarum, & facultatibus ecclesiarum, quadraginta, vel quinquaginta evectionis numerum non excedant*, &c. Ticinensis etiam synodus exactionibus episcoporum, secundum provinciæ morem modum imponit, conc. VI. Toler. c. 6. Libet in calce hujus concilii apponere quæ Rodericus Toletanus de libris moralium divi Gregorii scribit, sic enim inquit l. 2. c. 19. *Et fuit in hoc concilio* (de septimo agit) *magna turbatio, eo quod liber moralium,*

quem

quem beatus Gregorius ad petitionem beati Leandri compoſuerat, deperditus negligentia in Hiſpaniis non extabat. Unde & idem princeps, ſacro concilio approbante, Tajonem, Cæſarauguſtanum epiſcopum (qui ſynodo octavæ ſubſcribit) religione & litteratura præſtantem, & ſolicitum ſcripturarum, ad Romanum pontificem cum ſua petitione pro libris moralium navigio deſtinavit. De qua re non gravabor ponere quæ in codice manuſcripto perantiquo memoriæ mandata invenio.

De viſione habita Tajoni epiſcopo in Romana eccleſia, & de libro morali in Hiſpaniam ducto.

De hac inventione librorum ſancti Gregorii vide Baronium ſub Martino papa, anno domini 649. num. 80.

CHindaſvindus Gothorum rex in Toletanam urbem ſynodale decretum triginta epiſcoporum, cum omni clero, mirifice, anno regni ſui quinto, indicit celebrandum. Hic Tajonem Cæſaraugustanum epiſcopum, ordinis literaturæ ſatis imbutum, & amicum ſcripturarum, Romam ad ſuam petitionem pro reſiduis libris moralium navaliter porrigit deſtinatum. Qui dum a papa Romenſe de die in diem differretur in longum, quaſi in archivo Romanæ eccleſiæ præ multitudine quæſitum facile nequaquam reperirent libellum, dominum pernoctans, & ejus miſericordiam ad veſtigia beati Petri apoſtoli principis depoſcens, ei ſcrinium, in quo tegebatur, ab angelo manet oſtenſum. Quo mox ſe papa, ut prævidit, reprehenſum, cum nimia veneratione ei adjutoria tribuit ad conſcribendum, & Hiſpanis eum tranſmiſit ad relegendum: quia hoc ſolum ex beati Job libris expoſitum retentabant, quod per beatum Leandrum Hiſpalenſem epiſcopum fuerat advectum, & olim honorifice deportatum. Requiſitus vero & conjuratus eſt Tajo epiſcopus a Martino primo papa Romano, quomodo ei tam veridice fuiſſet librorum illorum locus oſtenſus, hoc illi poſt nimiam deprecationem cum nimia alacritate eſt faſſus, quod quadam nocte, ſe ab oſtiariis eccleſiæ beati Petri apoſtoli expetiit eſſe excubium. Atque ubi hoc reperit impetratum, noctis medio cum ſe nimiis lamentis, ante beati Petri apoſtoli loculum faceret cernuum, luce cælitus emiſſa ita ab inenarrabili lumine tota eccleſia extitit perluſtrata, ut nec modicum quidem lucerent eccleſiæ candelabra, ſimulque cum ipſo lumine, una cum vocibus pſallentium, & lampadibus * relamptantium introire ſanctorum agmina. Denique ubi horrore nimio extitit territus, oratione ab eis completa, paulatim ex illa ſanctorum curia duo dealbati ſenes egreſſum in ea parte, qua epiſcopus in oratione degebat, cœperunt dare præpendulum. At ubi eum repererunt pene jam mortuum, dulciter ſalutatum reduxerunt ad proprium ſenſum. Cumque ab eis interrogaretur, quam ob cauſſam tam grande extaret fatigium, vel quis ab occidente properans tam longum peteret navigerium; hoc & hoc ab eo, quaſi inſcii relatum auſcultant operæ precium. Tum illi multis eloquiis conſolato, opportunum, ubi ipſi libri latebant, oſtenderunt loculum. Igitur ſancti illi requiſiti, quæ eſſet ſanctorum illa caterva, cos tam claro cum lumine comitantium, reſponderunt dicentes, Petrum eſſe Chriſti apoſtolum, ſimulque & Paulum invicem ſe manu tenentes, cum omnibus ſucceſſoribus eccleſiæ in illo loco requieſcentibus. Porro ubi & ipſi requiſiti fuerunt, qui domini eſſent qui cum eo tam mirabile habebant colloquium, unus ex illis reſpondit ſe eſſe Gregorium, cujus & ipſe deſiderabat cernere librum; & ideo advenire, ut ejus adremuneraretur tam vaſtum fatigium, & auctum redderet longiſſimum deſiderium. Tunc interrogatus, ſi tandem in illa ſancta multitudine adeſſet ſapiens Auguſtinus eo quod ita libros ejus, ſicut & ipſius ſancti Gregorii ſemper ab ipſis cunabulis amaret legere ſatis peravidus, hoc ſolummodo reſpondiſſe refertur: Vir ille clariſſimus & omnium expectatione gratiſſimus Auguſtinus, quem quæris, altior a nobis eum continet locus. Certe ubi ad eorum pedes cœpit proruere, unicus ab oculis ejus, oſtiariis & ipſis territis, ſimul cum luce evanuit vir ille ſanctiſſimus; Unde & ab eo die a cunctis in eadem apoſtolorum ſede venerabilis Taio extitit glorioſus, qui ante deſpicabatur ut ignavus.

* Forte, relampantium.

Hæc ex vetuſto codice: quæ omnia paulo copioſius Rodericus libro 2. cap. 20. refert. Sunt qui affirment hunc librum moralium Gregorii a Tajone allatum in eccleſia metropolitana Cæſaraugustæ hodie religioſe aſſervari, magna populi & cleri veneratione.

i *Subſcriptiones.*) Anſericus Segobienſis ſubſcribit in v. & vi. Toletano. Baſconius Lucenſis in iv. Toletano. Deodatus Egabrienſis in vi. Eugenius Toletanus in vi. & quinto Toletano, qui ſucceſſit Juſto, qui in quarto ſubſcribit, Eparcius Italicenſis in vi. Egila Oxomenſis in quarto & quinto. Farnus Viſenſis in ſexto. Botomarius Irienſis in ſexto. Hilarius Complutenſis in ſexto & quinto. Leudefredus Cordubenſis in ſexto. Joannes Eliplenſis in ſexto. Orontius Emeritenſis in ſexto, qui ſucceſſit Stephano, qui in quarto ſubſcribit. Siſiſclus Elborenſis in ſexto. Servuſdei in ſexto Calabrienſis. Vigentinus Bigaſtrenſis in ſexto Toletano Vigicinus. Pimenius Aſidonenſis in quarto Toletano. Eſt alius Pimenius Dumienſis, qui ſubſcribit in ſexto Toletano. Adimirus Tudenſis ſucceſſit Anaſtaſio, qui in ſexto ſubſcribit. Anianus Valentinæ ſucceſſit Protaſio, in ſexto Toletano. Antonius Hiſpalenſis, qui ſucceſſit Honorio, in ſexto. Armenius Egiditanæ, qui ſucceſſit Menteſio, in ſexto. Canditus Aſtauricenſis ſucceſſit Concordio in quarto Toletano. Donum dei Empuritanæ ſucceſſit Siſaldo, in quarto Toletano. Dunilanus Malacitanus ſucceſſit Theodulfo, in ſecundo Hiſpalenſi. Egeredus Salmanticenſis Jovilæ in ſexto. Bibericus Menteſanæ, qui ſucceſſit Jacobo, in ſexto. Gaudeſtenes Aurienſis, qui ſucceſſit David, in ſexto Toletano. Joannes Gaurienſis, qui ſucceſſit Bonifacio, in ſexto. Mauriſius Abelenſis, qui ſucceſſit Juſtiniano, in quarto. Marcus Caſtellonenſis, qui ſucceſſit Perſeverantio, in quinto Toletano. Neufridus Olyſſiponenſis, qui ſucceſſit Didacio, in ſexto Toletano. Protaſius Tarraconenſis, qui ſucceſſit Audaci, in quarto Toletano. Reſimundus Dumienſis, qui ſucceſſit Pimenio Dumienſi, in quarto Toletano. Theuderedus Pacenſis, qui ſucceſſit Modario, in iv. Toletano. Stephanus Aſtigitanæ, qui ſucceſſit Metropio, in quarto Toletano. Ubidericus Segontienſis, qui ſucceſſit Idiſclo, in vi. Toletano. Ubinibal Illicitanæ, qui ſucceſſit Serpentino, in vi. Toletano. Ubitaricus Lamecenſis, qui ſucceſſit Profuturo, in ſexto Toletano.

JOANNIS DOMINICI MANSI

IN CONCILIUM TOLETANUM ANNI INCERTI

PRÆMONITIO.

Quod proxime ſubdo Concilium Toletanum pro majori ſui parte eruditis dudum innotuerat, cum plura ex eo derivata ſint in Decretales Gregorii V. tit. XXIII. de officio archidiaconi, *& XXIV. de* officio cuſtodis. *Reliqua ſuppeditavit mihi vetuſtus Codex Bibliothecæ Capituli Cathedralis Lucenſis ſignatus N. 124. in quo inter additamenta Codici Burchardi adjuncta hæc ipſa fragmenta in decretalibus edita cum cæteris mox edendis leguntur. Cum vero ibidem præmittantur geminæ fidei profeſſiones, non quidem ſub titulo Concilii Toletani, ſed hoc tantummodo:* Incipit fides catholica Nicæni Concilii eccleſiæ Romanæ directa, *neque hanc invenerim in Concilio Nicæno reipſa convenire, hanc ipſam ſub hoc titulo Concilii Toletani dare conſtitui, ratus nulli alteri Concilio quam Toletano huic convenire eo ductus argumento, quod Toletanis cæteriſque Hiſpaniæ Patribus ſolemne fuerit in conciliis fidei confeſſionem præmittere peculiarem, tum & alteram addere Concilii Nicæni. Id vero adamuſſim Concilio Toletano mox promendo convenit.*

CONCILIUM TOLETANUM

ANNO INCERTO HABITUM.

Incipit fides catholica Nicæni Concilii Eccleſiæ Romanæ directa.

CRedimus in unum Deum Patrem omnipotentem, & in unum unigenitum filium ejus Jeſum Chriſtum Deum & Dominum Salvatorem noſtrum, & Spiritum S. Deum; non tres, ſed Patrem, & Filium & Spiritum S. unum Deum eſſe confitemur. Non ſic unum Deum quaſi ſolitarium; nec eumdem quod ipſe ſibi pater ſit ipſe & filius; ſed patrem verum, qui genuit filium verum, ut eſt Deum de Deo, Lumen de Lumine, vitam ex vita, perfectum de perfecto, totum a toto, plenum a pleno, non creatum ſed genitum, non ex nihilo, ſed ex patre unius ſubſtantiæ cum patre.

Spiritum vero Sanctum Deum non ingenitum, neque genitum; non creatum, nec factum; ſed patris & filii, ſempet in patre & filio coæternum veneramur. Unum tamen Deum, quia ex uno patre totum quod patris eſt Deus natus eſt filius, & in patre totum quod ineſt totum genuit in filium. Pater filium generans non minuit nec amiſit plenitudinis ſuæ deitatem. Totum autem quod pater eſt id eſſe & filium ab eo natum certiſſime credentes cum Spiritu S. unum Deum confitemur. Credimus Dominum Jeſum Chriſtum Deum noſtrum Dei filium per quem omnia facta ſunt, quæ in cœlo & in terra, viſibilia & inviſibilia, propter noſtram ſalutem deſcendiſſe de cælo, qui nunquam deſierit eſſe in cœlo; & natum de Spiritu S. & Virgine verbum carnem factum non amiſit quod fuerat, non demutatum, ſed Deum permanentem, etiam hominem natum non putative ſed vere, non aerium, ſed corporeum, non phantaſiam, ſed carnem, oſſa, ſanguinem, ſenſum, & animam habentem. Ita verum hominem & verum Deum, verum hominem fuiſſe nullo modo ambigimus confitendum hunc. Et idem (ſic) Dominum Jeſum Chriſtum adimpleſſe leges & prophetas, paſſum, ſub Pontio Pilato crucifixum ſecundum ſcripturas tertia die reſurrexiſſe; aſſumptum in Cœlum ſedere ad dexteram patris, inde venturum judicare vivos & mortuos. Expectamus in hujus morte & ſanguine emundatos remiſſionem peccatorum conſequutos reſuſcitandos nos ab eo in his corporibus; & in eadem carne qua natus & paſſus, & mortuus eſt & reſurrexit, & animam cum carne, vel corpore noſtra, accepturos ab eo aut vitam æternam præmium bonorum meritis, aut ſententiam pro peccatis æterni ſupplicii.

De eodem Concilio.

CRedimus in unum Deum patrem omnipotentem viſibilium, nec non & inviſibilium factorem; & in unum dominum noſtrum Jeſum Chriſtum filium Dei natum ex patre unigenitum, hoc eſt ex ſubſtantia patris, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum non creatum omouſion hoc eſt ejuſdem cum patre ſubſtantiæ, per quem omnia facta ſunt cœleſtia & terrena. Qui propter nos homines & propter ſalutem noſtram deſcendit, & incarnatus eſt; & homo factus paſſus eſt & reſurrexit tertia die. Aſcendit in Cœlum venturus inde judicare vivos & mortuos. Et in Spirium S.

Eos autem qui dicunt erat tempus quando non erat; & priuſquam naſceretur non erat, & quia nullis exiſtentibus factus aut ex alia ſubſtantia ideſt eſſentia dicunt eſſe epeton, ideſt convertibilem, aut mutabilem filium Dei, hos anathematizat catholica & apoſtolica eccleſia.

EX CONCILIO TOLETANO.

OFficium vero archidiaconi eſt evangelium quando voluerit legere, vel cui de diaconibus præceperit; & quando epiſcopus Miſſam canit. Ad juſſionem illius induant ſe Levitæ veſtimentis ſacris, qualiter cum pontifice ad Miſſam procedant; & omnem querimoniam ſeu cauſam, vel juſtitiam presbyterorum, diacono-

Can. officium vero archidiaconi. *De offic. archid.*

conorum, subdiaconorum ipse debet delibera- re, ordinare, & facere. Ideo vero strenuus, providus, cautus vicem episcopi sui agens episcopii totius curam habeat; & omne officium ecclesiasticum providendo lectiones ac responsoria in matrice ecclesia dare debet, & auscultare; in tantum ut nullus evangelium, epistolam, responsorium, vel quamlibet lectionem in ecclesia legat vel cantet, donec ante ipsum legatur seu cantetur ad auscultandum.

Acolythos quoque ipse ordinet; quis eorum candelabra, quis thuribula deferre, quisve minorum in ecclesia aliqua officia agere debeat.

Item de officio archipresbyteri.

EX CONCILIO TOLETANO.

OFficium archipresbyteri de urbe constat quando ibi præsul defuerit in vicem ejus officium inchoare, benedictiones presbyterales in ecclesia dare, Missam quando voluerit canere, vel cui de sacerdotibus jusserit. Quando vero episcopus Missam canit debet præcipere Sacerdotibus, ut induant se vestimentis sacris, & qualiter cum ipso ad Missam procedant. Debet etiam præcipere custodi ecclesiæ ut in sacrario eucharistia Christi propter infirmos non desit. Debet infirmis providere, & providendo præcipere sacerdotibus ne forte sine confessione vel confirmatione corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi moriantur. Confessiones vero peccatorum de urbe, vel qui a foris veniunt recipere cum cæteris sacerdotibus; & exinde per jussionem pontificis magna adhibenda debet fore illi cura. Ad christianos quoque & baptizandos infantes & ad succurrendum omnia a sacerdotibus per jussionem illius fiant.

De Custode.

CUstos ecclesiæ sollicitus esse debet de omni ornamento ecclesiæ, & luminariis A seu incenso; nec non panem & vinum omni tempore ad Missam præparatum habere debet; & omnia utensilia, quæ ad sacrarium pertinent, similiter præparata habere debet. Debet etiam per singulas horas canonicas signum ex consensum archidiaconi sonare, & omnes oblationes & eleemosinas seu decimas cum ejusdem consensu absente episcopo inter fratres dividere. In his tribus ecclesiæ columnis (ut sancta sanxit synodus) consistere mater alma debet ecclesia.

Et ad hoc opus tales ordinentur quales plus meliores & sanctiores esse videntur, ut nulla negligentia in sancta ecclesia esse videatur. Hi tres provide * ministeriales sanctæ ecclesiæ simul B junctí uno animo & consilio peragant & perfecte; & non sit invidia neque zelus inter illos.

* f. *ministeria*

De officio sacristæ.

EX CONCILIO TOLETANO.

UT sciat se sacrista subjectum esse archidiacono, & ad ejus curam pertinere custodiam sacrorum vasorum, ac vestimentorum ecclesiasticorum, seu totius thesauri ecclesiastici, nec non quæ ad Luminaria pertinent, sive in cera, sive in oleo, sive ad distributionem sacri C chrismatis.

„ Postremum hoc caput non deest quidem in Codice „ Lucensi, sed exceptum scribitur ex ordine Romano, „ & quidem melius cum phrasim servet ordini Romano „ solemnem, *ut sciat &c.* sic enim incipit canon alter ex „ ordine Romano acceptus *ut primicerius sciat &c.* Cæterum cum in cap. *ut sciat* de officio sacristæ scriptum „ sit *ex Concilio Toletano*, ideo hic dandum censui servata tamen nostri Codicis lectione, in qua verba postrema adjecta sunt, quæ in canone edito non leguntur. "

ANNO CHRISTI 648.

TYPUS PAULI CONSTANTINOPOLITANI

ANNO CHRISTI 648.

SUASU A CONSTANTE IMPERATORE

[b] sexta indictione, anno Christi DCXLVIII. promulgatus.

Unius voluntatis in Christo assertoribus & impugnatoribus silentium indicitur.

COnsuetudinem habentes de omnibus curam agere & intendere quæ respiciunt ad utilitatem Christianissimæ nostræ reipublicæ &c. *Extat inferius nunc primum Græce vulgatus ex codice MS. bibliothecæ Barberinæ Romæ ad nos missso cum hactenus Latine tantum ex versione veteri quidem, sed minus polita innotuisset eruditis scriptoribus, in actis concilii Lateranensis sub Martino I. secretario, sive actione* IV.

NOTÆ SEVERINI BINII.

De typo judicium concilii Lateranensis quale? a *Typus.*) Quæ occasione hoc edictum Constantis imperatoris, quod typus nominatur, promulgatum fuerit, dixi supra in notis ad vitam Theodori papæ, verbo *Theodorus*.

Quid de eo Lateranensis synodus sub Martino celebrata senserit, prædicto secretario IV. subjungitur his verbis: *Sancta Synodus dixit: Relectus typus bonum quidem intentum habere dignoscitur, dissonantem autem virtutem intentui continet. Bonum est namque procul dubio, & omnibus timentibus Deum desiderabile, cohibere dissensiones, & altercationes pro caussa fidei: sed non est utile & bonum cum malo destruere bonum, id est cum hæreticis orthodoxorum patrum verba & dogmata.* Quod si quis obiiciat de epistolis Honorii, quibus de hac controversia silentium indicitur orientalibus, idem esse sentiendum quod de typo Constantis in synodalibus judiciis definitum fuit; respondendum est sub temporis distinctione: quando enim hæc controversia cœpit oriri, sancte & pie mandavit Honorius papa de ea taceri, ejusdemque discussione & agitatione cessari. Nequaquam enim est necesse ab ecclesia definiri omnes controversias, quæ curiositate disputantium multorum oriuntur: sed satis est ad sobrietatem sapere, id est ea sectari quæ ab ecclesia definita sunt. Quando autem curiosa disputatione indictum silentium adversarii violassent, & per publicas assertiones publice affixas hæresim suam promulgassent, eamque conciliorum sententiis confirmassent, locus silentio nec esse debuit, neque esse potuit, sed potius damnatis erroribus recta & orthodoxa fides promulgandæ erat. Vide Baronium anno 648. n. 8. An typus a Theodoro condemnatus caussæ Honorii aliquid præjudicet?

b *Sexta indictione.*) Hoc tempore Typum a Constante promulgatum fuisse asseritur in actis sancti Maximi apud Surium. Interrogatus enim sanctus Maximus cur cum sede Constantinopolitana non communicaret, respondit: *Quia sanctas quatuor synodos ejecerunt, per novem Alexandrina facta capitula, & per ecthesin, id est expositionem a Sergio in hac urbe factam, & per typum deinceps sexta indictione expositum, & quod ea quæ per ecthesin dogmatizaverant, per typum repudiarunt, ac seipsos toties destruxerunt.* Hæc de tempore promulgati typi acta sancti Maximi. Quo tempore typus editus?

SYNO-

ANNO CHRISTI 647. 650.

SYNODUS NESTORIANA IN COENOBIO

S. SIMEONIS, forte prope Seleuciam, Neſtorianorum,

Ad recipiendum ad communionem Sahadunam epiſcopum, qui ſæpius ad Catholicos deſciſcens, tandem in communionem Neſtorianorum admitti poſtulabat,

MAREME NESTORIANORUM CATHOLICO PRÆSIDENTE

Inter annum 647. & 650. celebrata.

Ex ſupplem. Maſſi p. 479.

MAremes, qui ab anno Chriſti 647. ad 650 Neſtorianorum cathedram ſupremam occupavit, Sahadunam epiſcopum, qui ſæpe a Neſtorianis ad Romanos tranſierat, iterum reſipiſcentem admitti volebat ad communionem. Ejus rei cauſa concilium indixit ad cœnobium S. Simeonis, ubi ipſe degebat, in quo Sahadunas, licet nonnullis repugnantibus, admiſſus fuit. Ad hanc ſynodum Jeſujabus Adjabenus metropolita epiſtolam dedit, qua demonſtrare nititur Sahadunam ſæpius redeuntem & ſæpius etiam recedentem admitti nequaquam oportere. Integram illam hic referre juvat, tum quod ad concilium iſtud pertineat, tum etiam quod de ſynodis octo, in quibus Sahadunas apoſtaſiæ ſuæ renunciavit, mentionem iniiciat. Has vero ſynodos inter annum 628. & 650. collocandas Aſſemanus, ex quo hæc omnia deſumpſi, ex eo demonſtrat, quod Sahadunas Neſtorianiſmo renunciaverit poſtquam cum eodem Jeſujabo ad Romanorum terras anno illo 628. profectus eſt, ut ex Margenſi Arabo ſcriptore idem Aſſemanus tom. 3. pag. 107. evincit. En vero ex eodem Aſſemano Jeſujabi epiſtolam.

JESUJABI METROPOLITÆ ADJABENORUM NESTORIANI

Ad epiſcopos regionis Garmæorum in ſynodum collectos.

IMminens metus, o Beati, invitum me cogit ſcribere quæ nolebam. Ut autem iſthæc ſcribere cogerer, plures tentationes, quæ antehac acciderunt, me docuere. Pauca igitur de pluribus dicam. Dudum ſcilicet quum ad vos veniſſem, intellexi; poſtea iſtud ipſum etiam audivi Catholicum ad vos frequenter ſcribere; & nunc rurſus accepi, eundem propediem ad vos eſſe venturum. Et hæc omnia, tum epiſtolarum ſcriptionem, tum Catholici acceſſum, eo collimare, ut religioſitati veſtræ perſuadeant, Sahadunam ad Dei eccleſiam vi deductum recipere: quum nimirum nec Sahadunas, nec Dei eccleſia id velint. Sahadunas enim quum hactenus nec ad tempus ad eccleſiam accedere voluerit, quid? exiſtimatis ne illum ſe adduci paſſurum, ut ab iis quæ præpoſtere impieque loquutus eſt, & adverſus veram fidem ſcripſit, diſcedat? minime vero: ſed & nunc in perverſitate ſuæ religionis perſiſtit, noſtramque anathematizat fidem, atque pleno ore blaſphemiis inſectatur, infirmo fultus præſidio ab urbe, quam Diabolus eccleſiæ erectam, illi tradidit. Neque modo Dei eccleſiæ communionem ſincere petit. Sed nec Dei eccleſia unquam voluit aut modo vult in ſuam communionem illum recipere, qui ejus fidem anathematizat, & ejus dogmata depravat, & perſonas ejus blaſphemat. Quum ergo nec Sahadunas ingreſſum in eccleſiam quærat, neque Sahadunæ ingreſſum eccleſia optet, equidem non intelligo, quanam cogitatione agantur qui ſe hac cura onerarunt ſcribendi aut legendi, aut loquendi, aut petendi ingreſſum hominis hujus indolis & ingenii. Quidnam porro, o Beati, Sahaduna intentatum reliquit, ut nobis probaret, a noſtra religione ſeſe abhorrere, ut illud modo efficiens credatur alienus & ſegregatione dignus? At quiſpiam fortaſſe, Domino ſcilicet noſtro & Paulo mitior, nobis objiciet illud ſeptuagies ſepties. Sed, o Beati, hæreticis certus ſtatuitur terminus, & quidem ſatis cognitus: neque vulgare delictum eſt, quod contra fidem admittitur crimen. Etenim Dominus quidem per oculum dexterum & manum dexteram, & per celerem utriuſque ſectionem, ejus, qui fidem depravat, abſciſſionem circumſcripſit. Paulus vero Domini interpres prima & ſecunda vice hæretici ſegregationem definivit, ſubdiditque ſtatim cauſam celeris reſciſſionis: ut qui nempe non ignorabat futuros nos ipſo mitiores & meliores, eundemque proinde de præcipiti feſtinatoque judicio ſine miſericordia incuſaturos. Scitote, inquit, quod qui hujuſmodi eſt, ſubverſus eſt & delinquens, & tuo judicio eſt condemnatus. Age vero quando Apoſtolicæ legi ſtare nolimus; præſtitutum ſeptuagies ſepties numerum evoluto quinquennio jam longe exceſſimus: & ut hoc prætermittam, quod ego ſeorſim, quemadmodum & ſinguli veſtrum, frequenter illum corripuimus, ea tantum quæ in conventibus ſynodicis, & Catholico præſente acta ſunt, commemorabo. Octies ſiquidem Sahadunas Eccleſiæ fidem ſuſcepit, ſuumque errorem in univerſali ſynodo anathematizavit; ter quidem priora cum ſubſcriptione & ſigillo; quinquies vero confeſſione oris coram ſynodo & totidem vicibus ad ſuam impietatem reverſus eſt, velut canis ad vomitum; quando nec ipſe defecit negando & confitendo, & rurſus quod confeſſus fuerat abjurando; neque nos viciſſim defecimus illum quotidie ſtulto cum labore ſuſcipiendo. Poſtremum vero videns Deus, qui per Paulum loquutus fuit, ſtolidam noſtram commiſerationem a multiplici Sahadumæ inconſtantia minime ſuperatam fuiſſe, ſtatu ſuo hominem abduxit disjecitque procul: ad partes nempe hæ-

pe hæreticorum, ubi ille Beelphegor initiatus, omnibus nequitiæ modis pravam eorum communionem approbans, plures libellos blasphemiarum plenos adversus nos, nostram fidem, nostrosque doctores in omnibus heterodoxorum synodis scripsit divulgavitque. Quum ipse nullam ad pravitatem suam indicandam omiserit rationem, quin eam in publicum proferret, eumque noster quoque Deus & Dominus Jesus Christus procul a republica incolatus nostri abegerit; illum nihilominus misso nuncio revocamus, & deducimus adversus Dei nutum, & adversus suam ipsius providentiam. Venitque ille prædicans a Jerusalem usque ad Illyricum, coram Throno scilicet catholico orthodoxorum, condemnationem nostram: professus se venisse, ut nos ad suam fidem traduceret. Quum autem res in eo statu reperisset, in quo reperit, despexit nos, & ad locum abiit, quo abiit; ad populum nempe pauperem quem Diabolus ab ecclesia distractum ipsi tradiderat. Illud vero magis mirandum est, quod post talia flagitia, qualia sunt quæ retuli, quum Sahadumas dedignatus fuerit ad Catholicum & ad ejus fidem, honorem, & communionem accedere, illumque cum despectu reliquerit, & ad populum suum se receperit, quum, inquam, hæc Sahadumas ausus fuerit, miror, qua ratione nunc pro illo ad vos scribatur, ut eum revocetis, velut quibus potestas & jus est illum revocandi: libellus etiam vobis mittatur continens ea, quæ ab illo subsignari oporteat: vosque similiter scribatis, de ejus revocatione in specie tractantes, revera defectionem procurantes, ajenteque, cunctari oportere, & expectari Catholici adventum. Unum itaque post hæc restat, ut si Sahadumas aliquod obedientiæ specimen præbeat, sicut sæpius præbuit, continuo admittatur ad sanctorum communionem. At ego gratias interim habeo Sahadumæ, divinæ potius dicam providentiæ, quod ipse haud prorsus se adduci passurus est, ut juxta morem pareat. Secus intra sanctam ecclesiam modo habebimus venerabilem episcopum, cujus libris universus orbis plenus est adversus fidem nostram conscriptis, in quibus nos Paulianistas, & duorum filiorum assertores appellat: & quidem dudum ille nos nec episcopos, nec orthodoxos censet, sed quotidie verbo & scripto anathematizat quoscumque asserentes duas inesse Christo hypostases, & negantes unam tantummodo hypostasim esse Christum. Id vero, qui ejus dicta exceperunt, testantur, & vulgata ubique ejus scripta confirmant. Scripsit enim & obtulit plures libellos in omnibus terris Romanorum, prædicans, se a nobis expulsum fuisse, quod nobiscum communem fidem haud quaquam haberet, sibique ipsorum religio placeret. Nihilominus placemus nobis adhuc & instamus, ut talem hominem tanquam unum ex nobis censeamus, & putamus adhuc homines nos esse, & hominum mentem nos habere. Ast nunc parco verbis, ne acerbus videar, & ultra progredior, & gratias ago quamplurimas Dei clementiæ, quod minime permiserit Sahadumæ, ut nos falleret, sicut antehac solebat. Alioquin haberemus, ut modo dicebam, egregium episcopum, cujus adversus nos scripta libros, quos Xenajas (*Philoxenus Magugensis*) adversus Patres conscripsit, exsuperant. Idcirco miserabiliter clamo ad vos, & oro, obtestorque, ut a schismate caveatis, ne scilicet ecclesia perturbetur, o beati viri. Porro etsi exiguum quippiam vobis videatur, quod unus, qualem me esse comperio, a vestra synodo dissideat in susceptione hominis, qui fidem corrupit; at parvi profecto non sunt, qui ad mortem usque pro veritate decertant, quamvis absit, ut unus sit, quemadmodum aliquando fuit; sed orthodoxæ veritatis nomen per Altissimi gloriam ubique triumphat. Qua de re audite quod vobis narro novum miraculum, quod Deus in ecclesia sua nunc in fine temporum ad confirmandum testimonium fidei suæ in mundo edidit, ut Deus, hominum amator, qui nunquam reliquit, aut reliquet se absque testimonio. Dæmonas nimirum illos, qui a trecentis circiter annis a Cyrilli tempore & deinceps fidei verbum depravabant in terris Romanorum illa assertione unius hypostasis, unius scilicet naturæ, eorumque similes, virtutis suæ potentia modo illinc expulit & una cum ipsis ex diptycis & ex universa ecclesia Romani Imperii abrasit; Cyrillum, inquam, & Severum, atque alios quoscumque, qui non dissimili ac illi fato in impietate periere; illi vero qui in vivis sunt, & communem cum prædictis tenent sententiam, in varias Romani Imperii partes projecti, crimen exilio luunt, sive patriarchæ, sive episcopi, sive quavis alia dignitate spectandi. Cujus rei testes oculatos apud nos habemus fratres monachos nostros, qui universo orbe lustrato ad nos postliminio redierunt. En itaque magna Roma, & socia ejus Ravenna, & universa Italia, atque omne regnum Longobardorum, & Francorum, Africa quoque & Sicilia, Thracia universa & Creta, Rhodus etiam & Chius, & omnes insulæ atque Constantinopolis & universa ejus ditio, Asia quoque, & Bithynia, & Lycaonia & Pamphilia, Galatia, & Isauria, & universa Græcia & Jerusalem & Cyprus & plurimi ex Palæstina & Phœnicia, duas hypostases, & duas operationes & proprietates Christi unanimi consensu profitentur. Sed & omnes episcopos aliter sentire convictos in exilium pellunt. Cyrillum insuper impium, qui doctrinam de unica hypostasi & proprietate atque operatione Christi primus invexit, anathematizarunt & ex diptycis ecclesiasticis expunxerunt. Et vero miraculi speciem habet, quod illi qui per tria circiter sæcula errorem sequuti fuerant, ex Dei gratia ad veritatis agnitionem redierint; nos contra qui per sex fere sæcula in vera fide & doctrina firmi perstitimus, nunc in errorem imprudentes impellamur opera istorum Dæmonum, qui a Romanorum ditione abacti fuere; & quum illi Cyrillum fidei ipsorum depravatorem e sacris diptycis per tria sæcula modo abraserint, nos inanimem Cyrilli abortivum, nempe Sahadunam, fatuum hominem, in ecclesiam Dei cum honore sanctorum admittendum esse contendamus; quum præsertim ille contra quotidie clamet, se de nostra communione haudquaquam esse, nosque universos in errore versari, seque satagere, ut nos ad suam fidem traducat, & ad hunc scopum e terris Romanorum huc revertisse. Hæc proinde intuemini, o Sancti sacerdotes, & sedulo satagite, ut custodiatis intemeratam nostram fidem, & viriliter state in custodia Domini, in qua fuistis constituti, ne dæmones illi, qui ex occidente virtute Dei abacti fuere, per cuniculos in orientem nostrum irrepant, vilissimi hominis opera, qui Sahadunas appellatur, nosque in fine mundi infamia hujusmodi laboremus. Recolite, ut viros doctis-

doctissimos decet, quæ scripta sunt: per exiguos nimirum & faciles aditus nequitiam hujusmodi in Romanorum terras intromissam fuisse, & viros admirandos atque inclytos doctores cecidisse atque naufragium passos fuisse, & seipsos flevisse demum, quum ad indigna perpetranda inducti fuissent, ad anathematizandam videlicet fidem patrum & benefactorum suorum, quorum memoria literis consignata manet in sempiternum ad nostram doctrinam & admonitionem: quoniam finis sæculorum pervenit super nos. Ecquis vero norit non esse ista initia dolorum adventus Sathanæ? Quod si sub initium dolorum naufragium patimur, quæ nobis spes supereſt ad ea quæ ventura sunt? Satagamus ergo, sicut boni antistites, ut simus exemplaria virtutum ecclesiæ Dei, ad cujus ministerium segregati fuimus. Ipse autem misericors & bonus Deus, qui in potestate habet, ut omnem in timentibus se gratiam abundare faciat, infirmitatem nostram sua misericordia corroboret, ut faciamus voluntatem ejus omni tempore cunctis diebus vitæ nostræ. Amen.

a CONCILIUM ROMANUM

QUO PAULUS CONSTANTINOPOLITANUS EPISCOPUS

Et Pyrrhus in hæresin Monothelitarum relapsus condemnati sunt, anno Christi redemptoris DCXLVIII.

Occasio concilii hujus quæ.

a *Concilium.*) Cum Paulus episcopus Constantinopolitanus a pontifice per literas paterne admonitus non resipisceret, sed potius reddita epistola (quæ extat in concilio Lateranensi secretario 4.) hæresin suam testimoniis scripturarum, patrum, & conciliorum corroboraret, adeoque pius pontifex de futura conversione hominis superbi & contumacis parum speraret, necessarium esse putavit, ut apostolica securi ad arborem admota, arbor periculosa & inutilis succideretur. Quamobrem hanc synodum indicens mandavit, ut quæ in Africanis conciliis adversus novam hæresin, novumque hæreseos patronum statuta ac decisa fuerunt, diligenter

Acta concilii.

inquirantur & cognoscantur. Quibus omnibus sedulo peractis, hæresin Monothelitarum cum typo a Constante promulgato condemnavit. Paulum episcopum non semel excommunicavit, sede Constantinopolitana per sententiam privavit. Similis sententia hoc eodem concilio pronuntiata est in Pyrrhum, qui post abjuratam hæresin opera Olympii exarchi ad vomitum rediit. De quibus vide quæ habet Anastasius in vita Theodori papæ, quæque ibidem prolixius notavi.

Observatio P. Antonii Pagi Ad ann. Ch. 648. n. 14. & seqq.

Hac in Synodo Pyrrhi damnationem factam esse inter omnes convenit; neque id in dubium vocari potest, cum Anastasius, Theophanes, & Auctor libelli synodici supra a Labbeo allatus illam ea de caussa coactam dicant. Paulus etiam CP. Episcopus a Theodoro Papa damnatus est, sed non in hoc concilio Romano, verum eo jam celebrato, ut colligitur ex Anastasio, qui ubi sermonem habuit de Synodo adversus Pyrrhum habita, narrat translationem corporum SS. Martyrum Primi & Feliciani, aliaque a Theodoro Papa gesta: & postea subdit: *Tunc sanctissimus Theodorus papa scripsit Paulo patriarchæ regiæ civitatis, tam regans, quamque regulariter increpans, nec non per Apocrisarios, &c.* Quare Anastasius manifeste indicat, alio tempore Pyrrhum, alio Paulum anathematizatum esse: illum quidem in synodo Romana; hunc vero postquam ab Apocrisariis suis accepit vulnus Pauli jam desperatum, neque amplius lenocinils, sed ferro & igne anathematum curandum. Hinc neque Auctor libelli synodici, neque Theophanes ad annum Heraclii XX. qui soli ex Antiquis de Synodo Romana cum Anastasio locuti sunt, de Paulo verba fecere, sed tantum de Pyrrho, adversus quem ideo Romanam Synodum congregatam fuisse insinuant. Cumque iidem tres scriptores de concilio Romano differentes, ne verbum quidem de typo habeant, evidenter apparet verum esse quod scribit Combefisius in hist. hæres. Monoth. typum a Theodoro papa damnatum non fuisse. Certe si Theodorus typum damnasset, Imperator, ubi Martini creationem accepit, hunc non sollicitasset, ut typo consentiret, sed ut decretum adversus typum latum rescinderet, postulasset. Ast falsum est, quod ait Combefisius, a Theodoro Paulum non fuisse damnatum. Ejus conjecturas vel unum testimonium abbatum & monachorum Græcorum in libello oblato synodo Lateranensi & secretario II. recitato evertit: *Cum quibus*, inquiunt, *& Typum, qui nunc contra orthodoxam fidem factus est ex subreptione, non ex studio aut mente pissimi nostri imperatoris, sed suasione importuna, & falsiloquio Pauli depositi a prædecessore vestræ sanctitatis Theodoro &c.* Porro non videtur Paulus ante annum 649. ac paulo ante mortem Theodori ab hoc pontifice damnatus; cum ea quæ narrat Anastasius adversus Apocrisarios facta initio Martini Pontificatus, videantur referenda ad superiora ac Theodori tempora.

SIGEBERTI FRANCORUM REGIS EPISTOLA.

Observatio Philippi Labbe, S. J.

Ad hæc ferme tempora, S. Sulpitio pio Bituricensi antistite ad superos translato, aut sponte abjecto episcopali onere monasticam in suburbano cœnobio a se constructo vitam agente, Wulfoledus ejus successor synodum provincialem indixerat, ad quam ne se conferret, Desiderius episcopus Caturcensium (qui tum cum Arvernis Ruthenensibusque ad Austrasiæ regnum spectabant) prohibitus fuit a Sigeberto Metensium rege; ut ejus ad Desiderium demonstrat epistola, quæ inter Francicas a Marquardo Frehero & Andrea Ducheſnio editas delitescit, & est ordine 79.

Domno sancto & apostolico in Christo patri Desiderio Siggybertus rex.

DUm fabula currente a pluribus & fidelibus nostris cognovimus, quasi vocari vos ab VVulfoledo episcopo eodemque patre nostro synodali concilio Kal. Septembris in regno nostro: ignoramus in quo loco una cum reliquos fratres & comprovinciales vestros debeatis conjungere. Licet nos statuta canonum & ecclesiasticas regulas, sicut parentes nostri in Dei nomen conservarunt, ita & nos conservare optamus: tamen dum ad nostram antea notitiam non fuit perlatum, sic nobis cum nostris proceribus convenit, ut sine nostra scientia synodale consilium in nostro regno non agatur, nec

nec ad dictas Kalendas Septembris nulla conjunctio sacerdotum ex his, qui ad nostram ditionem pertinere noscuntur, non fiatur. Postea vero opportuno tempore, si nobis antea denuntiatur, utrum pro statu ecclesiastico, an pro regni utilitate, sive etiam pro qualibet rationabili conditione conventio esse decreverit, non abnuimus. Sic tamen, ut diximus, ut in A nostri prius deferatur cognitionem. Proinde præsentia scripta sanctitati vestræ destinare curavimus: per quæ petimus, ut pro nobis orare dignetis, & ad istam conjunctionem, priusquam nostram cognoscatis voluntatem, penitus accedere non debeatis. Et ut certius credatis, hunc indiculum manu propria subter subscripsimus, Siggybertus res subscr.

PSEUDO-SYNODUS THESSALONICENSIS

Gemina a Paulo ejus urbis episcopo Monothelita celebrata anno circiter 649.

QUod per totum orientem glisceba, Monothelitici dogmatis virus, in Illyrium usque pervadens Paulum Thessalonicensem episcopum totius provinciæ metropolitanum infecerat. Qua de causa coacta synodo provinciæ suæ forte Thessalonicæ hæresim stabilivit, conditis in ea capitibus duodecim, quibus impiam illam sententiam suam comprehendit ac obsignavit. His peractis capita illa una cum synodica epistola transmisit ad sanctum Martinum pontificem, nec forte ab aliis delata sunt, quam a Pithano episcopo & Ignatio diacono, quos apocrisariorum ejus munus Romæ gessisse Martinus in epistola ad eundem data in Labbeo num. XII. legitur. Offensus his Martinus anathemati Paulum subjicere meditabatur; sed C precibus apocrisariorum ejus motus legatos suos misit cum mandatis, ut quam ipsi deferebant fidei confessionem, signari a Paulo juberent. Venerunt illi, sed Pauli dolis circumventi pro eo ut quam attulerunt fidei formulam ab eo signandam curarent, quam in synodo tunc coacta Paulus excudit syngrapham, ejus manu signatam, acceperunt, in qua omnia quidem B quæ in Martiniana formula continebantur expresserat, illud vero resecuerat, quod Martinus in sua adjecerat: *Omnia anathematizo quæcumque Romana ecclesia anathematizat.* Fraudem illico sensit Martinus, qui primo quidem legatos male gestæ legationis reos postulavit, & canonicæ correctioni subjecit. Tum vero anathematis sententiam latam die I. Novembris indictione VIII. ideſt anni 649. dixit in Paulum ejusque *literas synodales, & quæ prius, & quæ nunc*, ait, *a te missæ sunt*: sicut & ea omnia damnavit quæ *synodaliter ab eo gesta sunt, & quæ prius, & quæ nunc*. Neque his contentus damnatum illum eo etiam nomine voluit quod in *præfato secundo synodali suo substulerit & hoc: Omnia anathematizare quæcumque anathematizamus*. De his vero omnibus per literas suas eundem Paulum certiorem fecit, monens ut tandem resipiscens eos omnes damnaret quos Romana ecclesia e cœtu suo abjecerat. Ex his literis, quarum verba in hac nostra narratione expressimus, utriusque synodi cognitionem assequuti sumus, quæ Collectores hucusque fugierunt.

VITA, EPISTOLÆ, ET DECRETA

MARTINI PAPÆ I.

ANNO CHRISTI 649.

MArtinus, [a] de civitate Tudertina, provincia Tusciæ, [b] sedit annos sex, * mensem unum, dies viginti sex. [c] Hujus temporibus Paulus Constantinopolitanæ urbis episcopus inflatus superbiæ spiritu adversus rectum sanctæ Dei ecclesiæ dogma, audacter præsumpsit, paternis definitionibus contraire. (*a*) Insuper studuit * ad cooperimentum proprii erroris *(*b*) quorumdam subreptioni, ut & clementissimo principi suaderet typum exponere, * qui catholicum dogma destrueret. In quo typo omnes omnino voces sanctorum patrum cum nefandissimorum hæreticorum * dictionibus enervavit, scilicet nec unam, nec duas voluntates, aut operationes in Christo domino nostro definiens confiteri. Qua de re hujusmodi pravitatem suam defendens, quod nunquam nec a prioribus hæreticis præsumptum est, * ipse (*c*) in lite præsumere studuit * in tantum, ut altare (*d*) sanctæ nostræ sedis, quod erat in domo Placidiæ sacratum in venerabili oraculo, subvertens, diriperet. Prohibens ne adorandam D & immaculatam hostiam apocrisarii nostri ibidem Deo offerre valeant, nec communionis sacramenta percipiant. Qui videlicet apocrisarii (*e*) ex præceptione apostolicæ auctoritatis (*f*) * commoverunt eum, ut de tali hæretico intentu recederet. Nec non & contestari visi sunt, persecutionibus diversis cum aliis orthodoxis viris, & venerabilibus sacerdotibus, * insecutus est eos, quosdam eorum custodiæ retrudens, alios in exilium deportans, alios autem verberibus *(*g*) committens. Quibus pene omnem mundum conturbantibus, ex diversis locis querelam contra eos ad apostolicam nostram sedem plurimi orthodoxi detulisse monstrantur. Conjurantes, ut totius malitiæ, tantæque everE sionis per apostolicam auctoritatem *(*h*) abscindant commentum: quatenus minime * totius corpus catholicæ ecclesiæ nocibilis eorum * ecthesis languor disrumpere valeat. Tunc Martinus sanctissimus ac (*i*) beatus episcopus misit, & congregavit episcopos in urbem Romam numero centum & quinque, & fecit synodum secun-

ANNO CHRISTI 649.

* B. mens. 3. d. 22.

ad operimentum.

* quibusdam subreptionibus,

* quo

* editionibus

* illicite

* in tantum vero vesaniæ prorupit, ut altare

* commonuerunt eum, ut ab hujus hæresis intentione recederet. Nec non & contestari eum jussi sunt

* at ille insecutus

* C. submittens.

* abscinderetur totum corpus

* executionis.

Dantur variantes ex cod. Luc. 490. (a) *Et super.* (b) *quibusdam subreptionibus.*
(c) *inlicite.* (d) *sanctæ*, deest. (e) *quia ex.* (f) *commonuerunt.*
(g) *submittens.* (h) *abscindatur.* (i) *Beatissimus.*

cundum * institutum patrum orthodoxorum in ecclesia salvatoris juxta episcopium Lateranense. Sedentibus episcopis & presbyteris, adstantibus diaconis & clero universo, condemnaverunt Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, & Paulum, patriarchas Constantinopolitanos, qui novitates contra immaculatam fidem præsumpserunt innectere. Quippe quoniam ipsam excludere properantes, hæreticorum dogmatum contra catholicam Dei ecclesiam confusionem * concinnaverunt, anathematis ultione * percussi sunt. Quæ synodus hodie archivo ecclesiæ continetur. Et faciens exemplaria, per omnes tractus orientis & occidentis direxit, & per manus orthodoxorum fidelium disseminavit. [d] Ipsis diebus direxit imperator in Italiam Olympium cubicularium & exarchum ad regendam omnem Italiam, præcipiens, & dicens: Oportet gloriam tuam, ut sicut nobis suggessit Paulus patriarcha, huius a Deo conservandæ urbis peragere. Et si quidem inveneris provinciam ipsam consentientem in typo a nobis expositio * tenere omnes, qui ibi sunt, episcopos & hæreticos * possessorum, atque habitatorum, & peregrinos, (*a*) & in eodem subscribant. Si autem quomodo nobis suggessit Platon glorioſus patritius, & Eupraxius glorioſus, (*b*) potueritis suadere exercitui ibidem consistenti, jubemus teneri Martinum, qui hic erat apocrisarius in regia urbe. Et postmodum omnes ecclesias relegere eum, quia factus est a nobis orthodoxus typus, & omnes episcopi Italiæ in ipso subscribant. Si autem * inveneritis contrariam in tali causa, exercitum tacitum habetote donec * obtinueritis provinciam, & potueritis vobis exercitum * aggregare (*c*) * tamen Romanæ civitatis, atque Ravennatis, ut ea, quæ a nobis præcepta sunt, quantocyus explere * valeatis. Qui prædictus Olympius, veniens in civitatem Romanam, invenit sanctam Romanam ecclesiam coadunatam cum omnibus episcopis Italiæ, seu sacerdotibus vel clero. Et volens implere ea quæ ei jussa sunt, (*d*) amans secum * exercitum virtutis, voluit schisma * in sanctæ ecclesiæ intromittere. Hoc per plurimum tempus actum est. Et non illum omnipotens Deus permisit quæ nitebatur perficere. Videns ergo se a S. Dei catholica atque apostolica ecclesia superatum, necesse habuit de sua quasi mala intentione declinare, ut quod non potuit per manum armatam facere, * subreptitio modo sub hæretico modo per missarum solennia in ecclesia Dei S. genitricis semperque virginis Mariæ ad præsepe perficeret. Nam dum communionem ei porrigeret sanctissimus papa, voluit eum (*e*) crudeliter interficere, ut demandarat suo spathario. Sed omnipotens Deus, qui solitus est servos suos orthodoxos circumtegere, & ab omni malo eripere, ipse excæcavit spatharium Olympii exarchi, & non est permissus videre pontificem, quando exarcho communionem porrexit, vel * pacem dedit, ut sanguis ejus effunderetur, & catholica Dei ecclesia hæresi (*f*) * subjurgaretur. Quod postmodum prædictus armiger diversis cum jurejurando professus est. Videns ergo Olympius exarchus, quia manus Dei circumtegebat Martinum sanctissimum papam, necesse habuit se cum pontifice concordare, & omnia quæ ei jussa fuerant, eidem sanctissimo viro indicare. Qui facta pace cum S. Dei ecclesia, colligens exercitum, profectus est Siciliam adversus gentem Saracenorum qui ibidem habitabant. Et peccato faciente, major interitus in exercitu Romano pervenit, & post hoc isdem exarchus morbo interiit. [e] Deinde directus est ab imperatore Theodorus exarchus, qui cognomento Calliopa dicitur, cum Theodoro imperiali cubiculario, qui & * Pellurius dicebatur, cum jussione. Qui tollentes sanctissimum Martinum papam de ecclesia salvatoris, quæ & Constantiniana appellatur, perduxerunt Constantinopolim: & (*g*) nec hic acquievit. Deinde directus est prædictus sanctissimus vir in exilium, in locum, qui dicitur * Cersona. [f] Et ibidem, ut Deo placuit, vitam finivit in pace Christi confessor. Qui & [g] multa mirabilia operatur usque in hodiernum diem. [h] Fecit autem ordinationes duas per mensem Decembrem, presbyteros undecim, diaconos quinque episcopos per diversa loca, nu. 33. * Depositus (*b*) die 16. mensis Septembris, (*i*) & cessavit episcopatus dies 28.

* institutum
* continuaverunt, * percussi
* Pelarius.
* B. Chersona.
* Depositio ejus celebratur 15. Kalendas Octobris B. 12. Novembris.
* facias tenere omnes qui ibidem sunt, episcopos, & possessores atque habitatores in eodem subscribere
* B professores
* Inveneris
* obtinueris
* majorem
* tam & Romanæ civitatis, quam & Ravennatis,
* valeas.
* exercitus virtute C.
* in sanctam ecclesiam
* subreptitio modo
* C. pacem
* subjiceretur.

Notæ Severini Binii.

a *Martinus.*) Anno Christi 649. die prima mensis Julii post interregnum unius mensis & sexdecim dierum, Martinus ex Tuscia oriundus, thronum apostolicum conscendit. Hunc Novatianæ hæreseos sectatorem fuisse calumniantur novatores hæretici, ideo quod in epistola 11. ad Amandum docuerit non esse dandam veniam presbyteris vel diaconis post ordinationem suam peccantibus. Sed si pontificis epistolam sequestrato omni affectu attente legissent, vel etiamnum legerent, sine dubio ipsos suæ malitiæ & ignorantiæ puderet. Cum enim Amandus Trajectensis episcopus, pravos mores ecclesiasticorum pertæsus, a Romano pontifice vacationem ab episcopatu per literas petivisset, Martinus merito id, quod cum incommodo ecclesiæ Trajectensis petiverat, illi negavit, & ad disciplinam ecclesiasticam ibidem reformandam eumdem admonuit, ut presbyteros ac diaconos graviter peccantes a gradu suo deponat; & si resipuerint, veniamque petierint, eos quidem absolvat, sed nunquam suis gradibus ac dignitatibus restituat. Unde patet, quod Martinus non tam de peccatorum venia, quam de restitutione ad sacra ministeria loquatur. Vide Bellarm. lib. 4. de Rom. pontif. cap. 12.

Quando Martinus pontificatum adeptus sit.

Martinus contra calumniam Magd. defenditur.

Hic per S. Landelinum Cameracensis ecclesiæ presbyterum, & S. Amandum * Leodiensem episcopum, & S. Follianum Hiberniæ apostolum, impertita ipsis prædicandi facultate, multos infideles ad ecclesiam perduxit.

Gentium conversio sub Martino.
*Trajectensem

b *Sedit annos sex*) Baronius in appendice tom. 11. corrigens id, quod prioribus editionibus de rempore sedis S. Martini senserat, ait, eum annis quinque, mensibus quatuor atque diebus duodecim, ecclesiæ regimen administrasse.

Quamdiu sederit.

c *Hujus temporibus Paulus Constantinopolitanæ urbis episcopus.*) Hæc quæ deinceps sequuntur apud Anastasium vere sub pontificatu Theodori contigisse, adeoque hoc loco male recenseri, supra annotavi in notis ad vitam ejusdem Theodori.

Anastasius emendatur.

d *Ipsis diebus*, &c.) Quæ hic ab Anastasio enarrantur, contigerunt circa tempora illa, quibus habita in urbe Lateranensi synodo, pontifex Monothelitarum hæresim condemnaverat. Vide Baron. ann. 649.

e *Deinde directus est ab imperatore Theodorus.*) Cum imperator cognovisset, per Olympium apud sanctum Martinum papam nihil effectum fuisse, ipsamque Monothelitarum hæresim una cum typo quem promulgaverat, damnatam esse, confictis in pontificem tribus calumniis, quasi fidem a majoribus traditam mutasset, cum Sarracenis conspirasset, atque contra Dei genitricis Mariæ cultum nescio quid locutus, illegitime pontificatum occupasset, jussu Heraclii, atque opera Theodori Calliopæ exarchi, per vim militarem e basilica Constantiniana pontifex abductus, abstractusque e palatio Lateranensi, & in na-

Ob tres calumnias Martinus capitur & relegatur.

(a) *ut in.* (b) *potueris.* (c) *tum.* (d) *armans.*
(e) *eum interire. & demandaret &c.* (f) *subjugaretur.* (g) *nec sic eis*
(h) *die XVII.* (i) desunt reliqua.

in navim conjectus, asportatus est in orientem, mandato clericis dato, ne abductum sequerentur. Capto pontifici, quantumvis morbo podagrico afflictaretur, inhibitum fuit, ne in terram conscenderet e navi, omnemque humanitatis officium illi negatum est, eo consilio, ut integro anno inter Cycladas detentus, his ærumnis a constantia solita amoveretur. Post exactum annum unum, tandem adduxerunt illum Constantinopolim, ubi post lapsum 93. dierum, quibus omnium alloquio dedignabatur, in judicium adductus, accusatus, & per falsos ac perjuros testes convictus, gladio addicitur, pontificalibus ornamentis exuitur, urbis opprobrio exponitur, catenisque oneratus in carcerem retruditur: jamque gloriam martyrii consecutas fuisset, nisi Paulus Constantinopolitanus episcopus morti vicinus obstitisset. Nam cum illi imperator postridie quam hæc gesta fuerant, retulisset, quæ in sanctissimum pontificem commissa erant, suo seipsum judicio condemnans, teste Anastasio in epistola hac de re ad occidentales scripta, *conversus ad parietem dixit: Hei mihi! & hoc ad abundantiam judiciorum meorum actum est: numquidnam, domine, non est miserabile talia pati pontificem? Tunc attentius adjuravit imperatorem sufficere ei in his quæ passus est, nihilque amplius sustinere.* Quod cum beatus papa audisset, ægre tulit, expectans per gladium consummare martyrium. Post aliquot dies igitur suos jam ante consolatus, navigio in Chersonam transvectus est clanculum, ut ibidem in exilio fame, aliisque corporis calamitatibus consumptus, diem extremum claudere cogeretur.

Quas pœnas quasque afflictiones Martinus Constantinopoli pertulerit.

Chersonæ constitutus, duas postremas scripsit epistolas, quibus indicat, quas ibi aeris injurias, quamque corporis inediam sustineat.

De relegato Martino pontifice Theodorus exarchus Romæ certior factus, curavit quod mandarat Constans imperator, ut quantumvis reluctaretur clerus Romanus, Martino successor designaretur. Ad majus incommodum evitandum, tandem universi cleri consensu electus est Eugenius ista conditione, ut saltem eo tempore, quo vivebat sanctus Martinus, vicaria præfectura ecclesiæ præsset, idque ne invitis ab imperatore obtruderetur Romanus episcopus, qui ejusdem cum ipso hæreseos propugnator esset. Hæc ex epistolis sancti Martini papæ & Anastasii bibliothecarii quæ est 16. inter epistolas Martini, Baronius in annalibus.

Eugenius Martino adhuc viventi subrogatur.

f *Et ibidem vitam finivit.*) Anno Christi 654. duodecimo die mensis Novembris, quando pontificatum annis quinque, mensibus 4. & 14. diebus administrasset.

* Errat ut dicemus in notis.

g *Multa mirabilia operatur usque in hodiernum diem.*) Refert de eo Audoenus in vita sancti Eligii apud Surium 1. Novembris, quod adhuc vivens, Constantinopoli cuidam per orationem lumen restituerit. Gregorius II. ejus nominis pontifex in epistola ad Leonem Isauricum imperatorem hæreticum, hæc de sancto Martino post alia subjungit. *At beatum Martinum esse sanctum testatur civitas Chersonensis & Bosphori, in quam relegatus est; & totus septemtrio atque incolæ septemtrionis, qui ad sepulchrum ejus confluunt, & morborum curationes experiuntur.* Refert Baronius anno 654. num. 6. se a viro quodam maxime pio & fide integro accepisse, quod in hanc usque diem memoria sancti Martini papæ a Græcis adhuc frequentetur; quodque populus frequenti cœtu ad sepulcrum ejus confluens, gratias curationum accipiat, & alia justa petita impetret. Probabile est, quod dum corpus ejus Romam translatum fuit, Chersonenses unam partem ipsius sibi asservarint.

Miraculis sanctus Martinus claruit.

h *Fecit ordinationes duas per mensem Decembrem.*) Unam tantum ordinationem mense Decembris fecisse potuit, quem primo tantum anno pontificatus sui mense Decembri Romæ habitasse, ex iis quæ supra dixi, constat. Anno enim secundo pontificatus sui Roma abductus, reliquos annos exegit in exilio, ut patet supra. Baronius prædicto anno num. 2.

Anastasius emendatur.

i *Cessavit episcopatus ejus dies 28.*) Non est probabile quod tam brevi temporis spatio obitus sancti Martini Romam perferri potuerit. Unde quod in aliis codicibus abest, huic subrepsisse videtur.

Quamdiu sedes vacaverit.

EPISTOLA I. MARTINI PAPÆ I. AD OMNES FIDELES.

Damnat hæresim Monothelitarum, & acta synodi exponit, monens ut in fide catholica persistant.

GRATIA vobis & pax multiplicetur in agnitione & communione sancti Spiritus, &c. *Extat infra in concilio Lateranensi sub Martino papa in fine consultationis 5.*

II. AD AMANDUM TRAJECTENSEM EPISCOPUM.

Dilectissimo fratri Amando Martinus.

FRATERNITATIS tuæ studio pietatis congestam epistolam suscipientes, animos nostros revelari cognoscimus, &c. *habetur infra in concilio Lateranensi secretario 5.*

III. AD CONSTANTEM * IMPERATOREM.

* Hæ undecim sequentes beati Martini epistolæ Græce extant in vetusto manuscripto Græco codice concilii ab eodem pontifice Romæ in Laterano celebrati contra hæresim Monotheliturum. Nos eas e cod. Barberinæ bibliothecæ Romæ ad nos emin. S. R. E. Card. Francisci Barberini studio atque humanitate transmisso descriptas tibi nunc exhibemus.

Nunciat Monothelitarum hæresim in concilio, cujus acta transmittit, damnatam, ipsumque ad eamdem hæresim damnandam hortatur.

Δεσπότῃ ἀσεβεσάτῳ καὶ γαληνοπαίῳ νικητῇ ξο- D παυέχῳ υἱῷ ἀγαπῶντι τὸν Θεὸν καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν Κωνσαντίνῳ Αὐγούστῳ Μαρτῖνος ἐπίσκοπος δοῦλος τοῦ δόλων τὲ Θεὸ καὶ πᾶσα ἡ συνοδος, ἡ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει Ῥώμῃ συναχθεῖσα.

* Hanc & seqq. ex codice Barberino exhibemus.

*Domino piissimo & serenissimo victori triumphatori, filio diligenti Deum & dominum nostrum Jesum Christum, Constantino * Augusto, Martinus episcopus servus servorum Dei, & universa synodus in hac urbe Roma congregata.*

* Constanti.

Τῷ ἐπουρανίῳ βασιλεῖ τῶν αἰώνων Χριστῷ τῷ Θεῷ διὰ σαρκὸς ἐπὶ γῆς φανέντι τῆς νοερῶς ἐψυχωμένης καὶ σωθείσης αὐτῷ καθ' ὑπόσασιν, τὰ ἀπὸ γῆς δῶρα, προθύμως οἱ μάγοι προσήγαγον. ὑ μᾶλλον τῆς αὐτὲ θείας ὄντι δόξης ἐπάξια, (ἀσύγκριτος γάρ), ἢ τῆς αὐτῷ προθυμίας δηλωτικά. ἡ μὲν γάρ ἐστιν ἄπειρος, ἡ δὲ ὁλοφερόντως φιλόθεος. E Ὑμῖν δὲ γαληνοτάτοις τοῖς ἐπὶ γῆς δι' αὐτὲ βασιλεῦσι, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐπειγομένοις διὰ τῆς ἀρετῆς, τὰ ἐξ οὐρανῶ καὶ εἰς οὐρανὸς ἀναπομίζοντα δεχόμενοι σὺν παῤῥησίᾳ πολλῇ προσάγομεν τίμια δῶρα πάντες ἡμεῖς, οἱ αὐτῷ κατηξιωμένοι ὑπάρχοντες ἱερεῖς, τυτέστι τὰ σωτήρια τῆς ἁγίων παθῶν τε καὶ Σωσόδων κηρύγματα πρὸς ἔνδειξιν ἀληθῆ τῆς εἰς αὐτὸν τὸν

COElesti sæculorum regi Christo Deo qui per carnem una cum mente animatam, & ipsi secundum hypostasim unitam, in terris apparuit, Magi terrena munera prompte obtulerunt, non magis quæ divina gloria ipsius digna essent (est enim incomparabilis) quam quæ promptam eorum voluntatem declararent: illa enim infinita est, hæc singularem Deo amorem exhibet. Vobis autem, serenissime, qui in terra per ipsum regnatis & ad eum properatis, cum multa libertate pretiosa[1] offerimus dona, qui omnes per gratiam sacerdotes ejus existimus; salutaria nempe sanctorum patrum & synodorum præconia, ad veram ostensionem internæ erga ipsum dominum ac Deum nostrum caritatis, & erga vos, qui sinceri ejus

estis

1 In Græco additur, *quæ de cælo sunt, & ad cælos perducunt eos, qui hæc suscipiunt.* Hard.

Jacob. 1. 17. estis ministri. Et quoniam *omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a patre luminum*: tamquam splendidum aurum possidemus firmam in eum & sinceriſſimam confeſſionem: theologiam vero, thus purum & eximium & optimi odoris: myrrham conservatricem bonorum, & contrariorum expultricem doctrinam. Hæc enim stabiliter custodita, erunt ditioni vestræ corona decoris, & diadema gloriæ in manu domini. Nam regni ornamentum est veritatis cognitio, splendida & immarcescibilis, quæque invenitur his qui eam quærunt: quoniam hæc dignos se circuit quærens, & iis se ostendit, qui eam non tentant. Quapropter vobis, optime imperator, ut dominum quærentibus in simplicitate cordis, & in mentis bonitate de eo sentire properantibus, studuimus ejus annunciare salutare hac relationis nostræ mediocritate. Nobis enim per Amos prophetam de se annunciare præcepit, dicens: *Sacerdotes audite, & testificamini domui Israel, dicit dominus Deus omnipotens.* Edocemus igitur pium vestrum ac serenum imperium, quod in hac Dei amante & cultrice vestra urbe Roma convenientes nos omnes, qui ad mansuetudinem vestram confugimus, ex apostolica & spirituali unanimitate & consensu, in eadem mente & eadem sententia, piam orthodoxæ fidei definitionem confirmavimus, & congruenter infirmavimus inconvenientem hæreticorum sermonem, qui quondam quique nunc propriorum sensuum pravitate se a veritate separarunt, qui intra seipsos non recte ratiocinati, dixerunt non habere in humanitatis suæ natura voluntatem aut operationem naturalem, ipsum, qui propter nos humanatus est, dominum: sed sine voluntate ipsum existere, ac sine operatione, intangibilemque & inanimem esse: & quidem, cum patrum doctrina, testem veritatis propriam habentes naturam, ad redarguendam eam, quæ de hoc ab iis dogmatizatur, absurditatem, cum substantiam suam videant ab ipso creatore voluntate præditam & operatoriam factam esse. Quomodo igitur a se fabricatam, & propria incarnatione assumptam a naturali voluntate & operatione deminuit? non vere faciens substantiæ nostræ in se fidem, sed imaginarie & fallaciter dispensationem secundum illos perpetrans, qui ob hoc unam divinitatis ejus atque humanitatis voluntatem & operationem esse dogmatizarunt. Quapropter ab omnibus fere aliarum provinciarum Deo amabilibus episcopis, & ab apostolicis pontificibus in hac seniore Roma constitutis, in dilectione admonitis, ut ab ejusmodi damnabili novitate abstinerent, ad correctionem non venerunt, sed in deterius progressi sunt, divinam ejus voluntatem & operationem in humanam contrahentes: ac veluti asserentes, nullam ullo modo cum in utraque earum, ex quibus & in quibus est, naturarum, voluntatem & operationem habere, sed absque voluntate naturam esse, & absque operatione: quod omnium tum sanctorum patrum, tum œcumenicorum quinque conciliorum definitiones evertit, quæ per omnia perfectum eumdem in divinitate, & in humanitate perfectum prædicaverunt: tantum absque peccato. Nam in peccato naturæ perfectio non conspicitur, sed vitium agnoscitur nostræ transgressionis. Quod si perfectus est,

Amos. 3.

Λκύριον ἡμῶν, ϗ Θεόν, ϗ ὑμᾶς τὸς αὐτῆ γνησίως θεραπεύοντας, ἐνδιαθέτῳ σοργῆς, ἐπειδὴ πᾶσα δόσις ἀγαθὴ ϗ πᾶν δώρημα τέλειον, ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον ἐπὶ τὸ παρ' ἧς τῶν φώτων, χρυσὸν ὥσπερ διαυγῆ κεκτημένοις, τιμιωτέραν εἰς αὐτὴν ϗ εἰλικρινεστάτην ὁμολογίαν. λίβανον δὲ καθαρὸν ϗ ὑπερφυᾶ ϗ δόξαν θεολογίαν, ϗ σμύρναν τιμιωτάτῳ τῆς καλῶν ϗ ἀπωτικωτάτῳ τῆς ἐναντίων διδασκαλίαν. ἔσονται γὰρ ταῦτα παγίως, τῷ ὑμετέρῳ σωτηριωτάτῳ κράτει, Στέφανος κάλλους, ϗ διάδημα δόξης, ἐν χειρὶ κυρίου. κόσμος γάρ βασιλείας ἐστὶν, ἡ τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσις, λαμπρὰ ϗ ἀμάραντος ἅπερ, ϗ δεικνυμένη τοῖς ἐπιζητοῦσιν αὐτὴν, ὅτι τὰς ἀξίας αὐτὴ περιέρχεται ζητοῦσα ϗ ἐμφανίζεται τοῖς μὴ πειράζουσιν αὐτὴν, ὃ χρὴν ὑμῖν, κράτιστε βασιλέων, ὡς ἐν ἁπλότητι καρδίας ἐπιζητοῦσι τὸν κύριον ϗ ἐν ἀγαθότητι διανοίας, τὰ περὶ αὐτοῦ φρονεῖν ἐπειγομένοις, ὑφηγγέλλειν αὐτῷ τὸ σωτήριον ἐσπουδάσαμεν, διὰ τῆσδε τῆς μετρίας ἡμῶν ἀναφορᾶς. ἡμῖν γὰρ παρακελεύεται διὰ Ἀμὼς τοῦ προφήτου, τὰ περὶ αὐτοῦ διαγγέλλειν, φάσκων· ἱερεῖς ἀκούσατε, ϗ ἐπιμαρτύρατε τῷ οἴκῳ Ισραὴλ, λέγει κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ. ἐκπαιδεύσομεν οὖν τὸ ἀσεβὲς ἡμῶν τοῦ γαλιλαίου κράτος, ὅτι κατὰ τοῦτο τιμιωτέρου ϗ θελητοῦ ὑμῶν τῆς Ρωμαίων πόλεως ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελθόντες ἡμεῖς ἅπαντες οἱ τῆς σῆς ἡμερότητος προσφυγες ἐξ ἀποστολικῆς, ἦμεν πνευματικῆς ὁμοψυχίας τε ϗ συμφωνίας ἐν τῷ αὐτῷ νοὶ ϗ τῇ αὐτῇ γνώμῃ, τὴν ἀσεβῆ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως συνοδικῶς ἐκυρώσαμεν ὅρον, ἀπεκυρώσαμεν δὲ προσηκόντως, τὸν τῶν αἱρετικῶν ἀσύμβατον λόγον, τῆς τε πάλαι ϗ τῆς νῦν σκολιότητι τῶν οἰκείων λογισμῶν ἀπὸ τῆς ἀληθείας ἑαυτὸς χωρισάντων, οἵ τινες εἶπον ἐν ἑαυτοῖς λογισάμενοι ἐκ ὀρθῶς μὴ ἔχειν θέλησιν ἢ ἐνέργειαν φυσικὴν ἐν τῇ φύσει τῆς κατ' αὐτὸν ἀνθρωπότητος αὐτὸν τὸν δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσαντα κύριον· ἀλλ' ἀνεθέλητον ὑπάρχειν αὐτὸν ϗ ἀνενέργητον, ἄναπτόητε ϗ ἄψυχον, ϗ τοι σὺν τῇ παρὰ τῆς ἀληθείας διδασκαλίᾳ, μάρτυρα τῆς ἀληθείας, τιμιωτέραν ἔχοντες φύσιν, εἰς ἔλεγχον ἧς περὶ ἧστε δογματίζομεν αὐτοῖς ἀτοπίας, θελητικωτέραν ὁρῶντες ϗ ἐνεργητικὴν τιμιωτέραν ἑαυτῶν ἐσίαν ὑπ' αὐτοῦ γνωμένην τοῦ κτίσαντος. πῶς ἂν τοῦτο δημιουργηθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ προσληφθεῖσαν τῇ οἰκείᾳ σαρκώσει κατὰ φυσικὴν ἀπεμείωτε θέλησιν ϗ ἐνέργειαν, ὑπισωσάμενος ἀληθῶς ἐν ἑαυτῷ τιμιωτέραν ἐσίαν, ἀλλὰ φαντάσας ἀπατηλῶς κατ' ἐκείνους τιμιωτέραν οἰκονομίαν, οἱ διὰ τοῦτο ϗ μίαν τῆς θεότητος αὐτοῦ ϗ τῆς ἀνθρωπότητος ὑπάρχειν ἐδογμάτισαν θέλησιν ϗ ἐνέργειαν. ἐφ' οἷς ἐκ πάντων σχεδὸν τῶν ἑτέρας ἐπαρχίας παροικούντων θεοφιλῶν ἐπισκόπων, ϗ τῶν κατὰ τυπικὸν ἱδρυμένων τιμιωτέρων Ρώμης ἀποστολικῶν ἀρχιερέων ἀγαπητικῶς ὑπομιμνησκόμενοι ϗ νουθετούμενοι τῆς τοιαύτης αὐθαδίας ἐπιβλαβοῦς ἀποσχέσθαι καινοτομίας, εἰς διόρθωσιν μὴ, ἐκ ἦλθον· ἐπὶ δὲ τὸ χεῖρον προέκοψεν, συνελόντες ἐπὶ κατ' αὐτὸν ἀνθρωπίνῃ, ϗ τιμιωτέραν αὐτοῦ θέλησιν ϗ ἐνέργειαν· οἷα μηδαμῶς μηδεμίαν ἔχειν αὐτὸν ἐν ἑκατέρᾳ τῶν ὧν ϗ ἐν αἷς ἐστιν ἀποφαινόμενοι φύσεων θέλησιν ϗ ἐνέργειαν. ἀλλ' ἀνεθέλητον εἶναι φύσιν καὶ ἀνενέργητον. ὅπερ πάντως τε ϗ πασῶν τῶν ἁγίων παρῶν ϗ τῶν οἰκουμενικῶν πέντε συνόδων, ἀναιρεῖ τοὺς ὅρους κατὰ πάντα τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν θεότητι, ϗ τέλειον τὸ αὐ-

τὸ αὐτὸν ἐν ἀνθρωπότητι κηρυξάντων, μόνης δίχα τῆς ἁμαρτίας, οὐ γὰρ ἐν ἁμαρτίᾳ τὸ ἐντελὲς ὁρᾶται τῆς φύσεως, ἀλλὰ τὸ ἐμπαθὲς τῆς ἡμῶν ἐπιγινώσκεται παραβάσεως· εἰ δὲ τέλειον κατὰ πάντα, δηλονότι καὶ κατὰ θέλησιν καὶ ἐνέργειαν, ὥσπερ καὶ φύσιν ἄναρχόν τε καὶ ἄκτιστον καὶ κατὰ ἀνθρωπίνην θέλησιν καὶ ἐνέργειαν, ὥσπερ καὶ φύσιν ἠργμένην τε καὶ κτιστὴν τελείωσιν ὁ αὐτὸς, τὸν γὰρ κατάτι μεῖον, ἀθετεῖ προδήλως τὸν τοῦ τελείου λόγου ἐνορᾶσθαι μηδαμῶς αὐτὸν συγχωρῶν, διὰ τὴν τοῦ κατὰ φύσιν προσήκοντος ἔλλειψιν, ἢν οἱ δι' ἐναντίας, φαμὲν δὴ, Θεόδωρος ὁ τῆς φαρὰν ἐπίσκοπος γεγονὼς, καὶ Κύρος ὁ Ἀλεξανδρείας, Σέργιος ὁ τῆς βασιλίδος, καὶ οἱ τούτου διάδοχοι, Πύῤῥος καὶ Παῦλος, ἐν πρώτῃ τε καὶ δευτέρᾳ συντάξει τῶν οἰκείων δογμάτων, οὐ μόνον ἐνήργησαν, ἀλλὰ καὶ ἐσπούδασαν, τὴν μὲν δι' ἐκθέσεως αὐτοῖς κυρωθῆναι, τὴν δὲ διὰ τύπου βεβαιωθῆναι, κατὰ τῆς πίστεως· ὑφαρπάσαντες ἀθεμίτως, τὰς τῆς ἡμετέρας γαληνότητος ἀκοὰς, ὥσπερ οὖν καὶ τὰ τοῦ ἐν μακαρίᾳ ἁπλῇ τῇ μνήμῃ πάππου τῆς ἡμῶν ἡμερότητος, ἵνα τὸν ἑαυτῶν πανούργως ἑτέρους προστρίψωνται μῶμον, καὶ διπλὰς ἐκ χειρὸς κυρίου τούτου χάριν δέξωνται τὰς ἑαυτῶν ἁμαρτίας, ταυτὸν δὲ λέγειν τὰς ὑπὲρ αὐτῶν δικαίας ἐκτίσεις, ὡς αὐτοί τε παρανομήσαντες· ἐξ ὧν οὐκ ὀλίγος τάραχος ἐν τοσούτοις χρόνοις συνέχει τὴν σύμπασαν γῆν· οἷα μὴ μόνον τῶν εὐσεβῶν σκανδαλιζομένων λαῶν. ἀλλ' ἤδη που καὶ τῶν ἀθέων βαρβάρων τὸ μέγα τῆς ἡμῶν ὁμολογίας διακωμωδούντων μηστήριον τῷ μὴ τὴν πρώτην μόνον καὶ κοριωτάτην ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἀθετηθῆναι πίστιν, ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτῆς ἐπινοηθεῖσαν θᾶττον ὑπ' αὐτῶν καταργηθῆναι τῇ τῆς καινοτέρας ἀντεισφορᾷ κακίστης αἱρέσεως. ὡς μηδὲ γινώσκειν ἔτι λοιπὸν ἐκείνους, τί τὸ πιστευόμενόν ἐστιν αὐτοῖς, ἢ δοξαζόμενον, ἐξ ἀνενδότου τῶν οἰκείων περιτροπῆς. οὗ χάριν ἐκ πάντων χεδὸν τῶν εὐσεβῶν ἱερέων τε καὶ λαῶν τὰς ἐκβοήσεις κατ' αὐτῶν δικαίως ὁ Ἀποστολικὸς δεχόμενος θρόνος, ἐνευχομένων αὐτὸν καὶ διαμαρτυρομένων μὴ μέχρι τέλους οὕτως ὑπ' αὐτῶν κινδυνεύουσαν παριδεῖν τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν· ἀλλὰ διαναστῆναι προθύμως καὶ περισώσασθαι δι' ἀκριβοῦς τῶν πατρικῶν καὶ συνοδικῶν ὅρων παραφυλακῆς, τὴν ἀμώμητον ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν πίστιν, πάντας ἡμᾶς ἱεραρχικῶς συνεκάλεσε πρὸς τὸ παρ' ἡμῶν ἅπαντα ψηλαφηθῆναί τε καὶ κριθῆναι κανονικῶς, διὰ πράξεως ὑπομνημάτων τῶν ἐναντίων τὰ δόγματα· περὶ ὧν καὶ εἰπεῖν ἀπετόλμησαν εἰς ἀπάτην τῶν ἀκεραιοτέρων. ταῦτα τῆς εὐσεβείας ὑπάρχων τὰ δόγματα, ἃ παραδεδώκασιν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται τοῦ λόγου γενόμενοι, καὶ οἱ καθεξῆς τούτων μαθηταὶ καὶ διάδοχοι θεόπνευστοι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας διδάσκαλοι· ταυτὸν δὲ λέγειν αἱ ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ πέντε σύνοδοι· διὸ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας καὶ ἀπογύμνωσιν τῆς τῶν ἐναντίων συκοφαντίας τὰ τούτων ἄτοπα δόγματα, καὶ τὰ τῶν ἁγίων πατρῶν τε καὶ συνόδων, εὐσεβῆ κυρύγματα κατὰ διαστολὴν εὐκρινῶς παραθέμενοι, καὶ μηδεμίαν εὐράμενοι τούτων πρὸς ἐκεῖνα συγγένειαν· ὥσπερ οὐδὲ σκότους παντελῶς πρὸς τὸ φῶς. τὰ μὲν ὡς ἔφαμεν, ὁριστικῶς ἐκυρώσαμεν. ἤγουν τὰ σωτηρία τῶν ἁγίων πατρῶν τε καὶ συνόδων θεσπίσματα, τὰ δὲ συμφώνως, κατεκρίναμεν ἅπαντες, ὡς ἐναντία τῶν εὐσεβῶν ὅρων ὑπάρχοντα καὶ πολέμια, καὶ αὐτούς τε τοὺς αἱρετικοὺς ἤγουν τοὺς εἰρημένους ἄνδρας μετὰ τῆς ἐξειγήσεως αὐτῶν καὶ παρὰ διδαχῆς, γενομένης ἐκθέσεως καὶ τοῦ ῥηθέντος τύπου καὶ πάντων

A videlicet perfectus secundum divinam voluntatem & operationem, quemadmodum & juxta naturam principii expertem atque increatam: & secundum humanam quoque tum voluntatem, tum operationem, ut & secundum naturam creatam, & quæ principium habuit. Qui vero in aliquo eum imminuit, manifeste evertit perfecti rationem, eam conspici nullo modo permittens propter ejus quod naturæ convenit defectum: quem adversarii, Theodorus videlicet, qui Pharan episcopus fuit, & Cyrus qui Alexandriæ, Sergius qui regiæ urbis, ac eorum successores Pyrrhus & Paulus, in prima & secunda conscriptione dogmatum suorum non solum posuerunt, sed B etiam studuerunt, ut sibi illa per * expositionem, hæc per * formulam confirmaretur, idque contra fidem: nefarie subrepentes vestræ serenitatis auribus, ut & antea auribus beatæ memoriæ avi mansuetudinis vestræ: ut culpam suam callide aliis aspergerent, deque manu domini hanc ob causam duplicia peccata sua reciperent, justas videlicet pro iis pœnas, utpote qui ea peccaverint, ex quibus non exigua perturbatio tamdiu universam terram vexat: quod non solum pii populi scandalizentur, sed impii etiam barbari magnum confessionis nostræ mysterium traducant: quia non solum prima ac potissima fides ab adversariis labefactetur, sed ea etiam, quam ex- C cogitarunt, statim ab iis evacuetur, opposita nova pessimæ hæreseos pravitate: ut de cetero ne illi quidem intelligant, quid ab illis credatur aut existimetur, propter obstinatam propriarum opinionum eversionem. Quocirca omnium fere piorum sacerdotum & populorum contra eos clamores apostolica sedes accipiens, orantium atque obtestantium, ne usque in finem catholicam ecclesiam ab ipsis in periculum adductam negligamus, sed exurgamus acriter, & immaculatam Christianam fidem diligenti paternarum & synodicarum traditionum observatione conservemus: nos omnes sacerdotali ordine convocavit, ut a nobis omnia adversariorum dogmata tracten- D tur, & canonice per commentariorum acta judicentur, de quibus opinionibus suis ad simpliciores fallendos ausi sunt dicere, hæc pietatis esse dogmata, quæ tradiderunt qui ab initio ipsi viderunt, & ministri fuerunt sermonis, quique deinceps eorum discipuli & successores fuere, catholicæ ecclesiæ divinitus inspirati doctores, id est, sanctæ & œcumenicæ quinque synodi. Ad veritatis igitur ostensionem, & denudationem calumniæ adversariorum, absurdam illorum doctrinam, & piam sanctorum patrum synodorumque prædicationem, adversa dilucide inter se comparantes, nec horum ad illa ullam convenientiam & cognationem invenientes, quemadmodum nec E tenebris prorsus ad lucem; hæc, ut diximus, definientes sancivimus, salutaria nempe sanctorum patrum & synodorum decreta: illa vero omnes, ut piis definitionibus contraria & inimica, una voce damnavimus, ipsosque etiam hæreticos, prædictos nempe homines, una cum ipsorum expositione & præfata formula, orta ex suggestione & pravo eorum

* ecthesim, typum.

dog-

dogmate: cumque omnibus, quæ pro iis acta ſcriptaque ſunt: ut veſtram in omnibus ſine ulla macula felicem converſationem tueamur, quæ adverſariorum ſcriptis gravatur. In quam auſi ſunt religioſis Africæ epiſcopis dicere, ſcribentes, quod mente conſilioque regio vere excitati, memoratam piam formulam expoſuiſtis, præcipientem de nimia obſervatione paulum ſine damno remittere. Hæc autem ſcripſerunt ſanctis patribus nullo modo auſcultantes, quod in iis quæ ad Deum pertinent, inque divinis prædicationibus, id quod parum abeſt, paulumque mutatum eſt, non parvum tamen eſt ducendum. Sed in eo vel maxime veſtræ poteſtati labem, ut dictum eſt, inurere properarunt in eo, quod illam formulam præter exactam rationem eſſe teſtati ſunt, & ſcripto aliis ſignificarunt. Quorum in his nequitiam & fraudem averſantes, cum his ipſis & eorum hæreſim canonice damnavimus, ubique omnibus & ante omnes veſtræ divinitus ſtabilitæ ſerenitati notum facientes per ea quæ ſynodice a nobis pro orthodoxa fide in præſenti acta ſunt, quod duas ejuſdem & unius Chriſti Dei edicunt theologi naturas ſive ſubſtantias confiteri, ſecundum hypoſtaſim unitas inconfuſe & indiviſe: & duas juxta naturam voluntates, duaſque juxta naturam operationes, divinam & humanam, increatam & creatam conjuncte unitas, ad veram confirmationem, quod Deus natura perfectus, & homo natura itidem perfectus, idem proprie eſt, & unus Chriſtus ac filius: quodque omnes ſanctis patribus contraeuntes hæretici, quique confuſione, quique diviſione propriis dogmatibus depravati ſunt, impie unam in eo voluntatem & unam operationem ſunt confeſſi: alii quidem, ut per inanem ſpeciem; alii vero, ut per nudam nominum ſimilitudinem, ſive per puram ambiguitatem, magnum incarnationis Chriſti myſterium temerarie reprobarent. Unde nos ad pietatem veſtram confugientes, ut utrorumque tum paternorum piorumque decretorum, tum impiorum hominum ac dogmatum differentiam veſtræ poteſtati aperte exhiberemus, hæc a nobis ſynodice acta una cum eorum Græca interpretatione miſimus, orantes atque hortantes ſerenitatem veſtram divinæ ſapientiæ deditam, ut hæc diligenter legere dignetur, pietatiſque legibus memoratos hæreticos una cum eorum hæreſi condemnet, ac religionis divinæ rationibus ſolam nobiſcum, qui minimi ſumus, ſanctorum patrum & ſynodorum orthodoxam confeſſionem ſanciat, ad catholicæ eccleſiæ commendationem & laudem, & ad incolumitatem reipublicæ veſtræ, Chriſtum amantis, ipſique ſervientis. Solet enim una cum orthodoxa fide ſtatus reipublicæ florere, ac veſtræ poteſtati merito hoſtes ſubjugabit dominus, a veſtra ſerenitate recte creditus, ad vindictam inimicorum creaturam armans. Induet enim lorica juſtitiæ pietatem veſtram, galeaque muniet, judicio vero ac ſimulationis experte: & clypeum præbebit, inexpugnabilem religionem, ad ſubjiciendum pedibus ejus barbaras omnes gentes, quæ bella volunt: utque victorem efficiat, rebus contra vitia pariter & homines feros præclare gerendis: & religioſorum laborum

Unitas parvo momento ſciſcitur.

τῆς ὑπὲρ αὐτῶν πεπραγμένων αὐτοῖς γεγραμμένων, ἵνα τιὼ ὑμετέραν ἐν πᾶσιν ἀκηλίδωτον ὁμιφυλάξωμεν ὑπὸ τῆς ἐναντίων ἐγγράφως βαρυνομένην. καθ' ἧς καὶ λέγειν ἐτόλμησαν τοῖς κατὰ τὴν Αφρικὴν θλαβέσιν ἐπισκόποις, ἐπισέλλοντες, βασιλικῶ πρὸς ἀλήθειαν φρονήματί τε καὶ βουλήματι διανασάντες τὸν εἰρημένον δόσεβῆ τύπον ἐξέθεσθε, τῆς ἄγαν ἀκριβείας ἀθλαβῶς ἐνδοῦναι μικρὸν διαγορεύοντα. τοῦτο δὲ γεγραφήκασιν, οἷα μηδαμῶς τῆ ἀξίων πατέρων ἐπακόσαντες, ὡς ἐ μικρὸν τὸ παρὰ μικρὸν ἐν τοῖς περὶ Θεοῦ καὶ θείας ὑπάρχει κηρύγμασιν. ἀλλ' ἔσπευσαν ἐν τούτῳ δὴ μάλιστα τὴν οἰκείαν ὡς εἴρηται τῶ ὑμετέρῳ κράτει προσεψαθαι λώβην ἐν τῷ παρὰ τιὼ ἀκρίβειαν ἔχειν αὐτῆς τὸν τύπον μαρτύρασθαι, & ἄλλως ἐγγράφως κατασημανεῖν· ὧν τὴν ἐπὶ τούτοις αὐτοῖς καὶ τιὼ αἵρεσιν αὐτῆ κανονικῶς κατεκείναμεν· παντυχῆ τοῖς πᾶσι καὶ παρὰ πάντων τῆ ὑμετέρᾳ θεοσηρίκτῳ γαλήνῃ γνωρίσαντες διὰ τῆ σωσοδικῶς ἡμῖν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἐπὶ τὸ παρόντ& πραχθέντων ὡς δύο τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ κηρύττουσιν οἱ θεολόγοι τὰς φύσεις, ἤγουν οὐσίας ὁμολογεῖν, καθ' ὑπόστασιν ἡνωμένας ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως, καὶ δύο τὰς κατὰ φύσιν θελήσεις καὶ δύο τὰς κατὰ φύσιν ἐνεργείας, θείαν & ἀνθρωπίνην, ἄκτιστον καὶ κτιστήν. συμφυῶς ἡνωμένας εἰς πίστωσιν ἀληθῆ, τοῦ Θεὸν φύσει τέλειον καὶ ἄνθρωπον φύσει τέλειον τὸν αὐτὸν κυρίως ὑπάρχειν, καὶ ἕνα Χριστὸν καὶ υἱόν, καὶ ὅτι πάντες οἱ αἱρετικοὶ τοῖς ἁγίοις ἀντιῤῥάπως ἔχοντες πατέρασιν, οἵ τε τῆ συγχύσει καὶ τῆ διαιρέσει τῶν οἰκείων δογμάτων καταφθαρέντες, μίαν θέλησιν καὶ μίαν ἐνέργειαν, ἐπ' αὐτοῦ δυσεβῶς ὡμολόγησαν· οἱ μὲν, ἵνα διὰ κενῆς φαντασίας, οἱ δὲ, ἵνα διὰ ψυχῆς ὁμωνυμίας, τὸ μέγα τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ μυστήριον προπετῶς ἀθετήσωσιν. ὅθεν ἡμεῖς οἱ τὰς ὑμετέρας προσφυγὰς δόσεβείας, ἵνα τὴν ἑκατέρων τοτὲ[1] τῶν τῆς δόσεβείας παῤῥῶν καὶ ὅρων καὶ τῶν ἀσεβῶν ἀνδρῶν καὶ δογμάτων τῷ ὑμετέρῳ κράτει τὴν διαφορὰν δικαίως παρασήσωμεν, αὐτὰ τὰ παρ' ἡμῶν σωσοδικῶς πραχθέντα, μῆ τῆς τότων προς τιὼ ἑλλάδα φωνιὼ ἑρμηνείας ἀποσείλαμεν, δεόμενοι καὶ παρακαλοῦντες, τότως ἐπιεικῶς ἐντυχεῖν ἀξιῶσαν τιὼ θεόσοφον ὑμῶν γαλιωότητα. νόμους μὲν δόσεβείας τοὺς ἐρημένων αἱρετικοὺς μῆ τῆς αὐτῆ αἱρέσεως, κατεδίκασαι· λογοις δὲ θεοσεβείας, μόνιω σωὶ ἡμῖν κυρῶσαι τοῖς ἐλαχίστοις, τιὼ τῆ ἁγίων παῤῥώντε καὶ σωσόδων, ὀρθόδοξον ὁμολογίαν· εἰς σύστασιν μὲν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἀσφάλειαν δὲ, τῆς φιλοχρίστε καὶ δουλικῆς ὑμῶν πολιτείας. ἐπειδὴ συναγωνίζειν εἰώθε πως ἀεὶ τῆ ὀρθοδόξῳ πίστει, καὶ ἡ τῆς πολιτείας σωτήρησις. συνεπολεμήσει γὰρ τῷ ὑμετέρῳ κράτει δικαίως τοὺς πολεμίους, ὁ παρὰ τῆς ὑμετέρας γαλήνης ὀρθῶς πιστευόμ& κύρι&, ὁπλοποιῶν τὴν κτίσιν, εἰς ἄμυναν τῆ ἐχθρῶν. ἐνδύσει γὰρ θώρακα δικαιοσυνης, τὸ δόσεβές ὑμῶν κράτος, καὶ περιθήσει αὐτῷ κόρυθα, κρίσιν ἀνυπόκριτον. παρέξει τε ἀσπίδα ἀκαταμάχητον ὁσιότητι, πρὸς τὸ ὑποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῆ, πάντα τὰ βάρβαρα φῦλα, τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα, καὶ νικηφόρον ἀναδείξει τιὼς κατὰ παθῶν ὑμείων καὶ ἀνδρῶν ἀτιθάσων ἀρίστοις ἀν-

δρα-

1 Lege, *διὰ φιλης*, ut recte in Latino, *per nudam*. Hardouinus.

δραγαθίαις, καὶ γέρας ὁσίων καμάτων τὴν αἰωνίαν μετὰ τῶν ἀπ' αἰῶνος ἁγίων κληρούμενον, ἀπόλαυσίν τε καὶ ἀνάπαυσιν. τὴν εὐσεβεστάτην τοῦ δεσπότου βασιλείαν, ἡ ἄνωθεν χάρις διαφυλάξοι, καὶ πάντων τῶν ἐθνῶν τοὺς αὐχένας αὐτῷ ἐποτάξοι.

Μάξιμος ἐπίσκοπος τῆς ἐν Ἀκυλείᾳ ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας τῇ παρούσῃ ἀναφορᾷ τῇ παρ' ἡμῶν γενομένῃ ὑπέγ.

Δεουσδέδιτ ἐπίσκοπος Καράλλεως, ὁμοίως.

Μαῦρος ἁμαρτωλὸς καὶ ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς ἐν Κεσινῇ ἁγίας ἐκκλησίας, τὸν τόπον ἀναπληρῶν Μαύρου τοῦ ἁγίου ἐπισκόπου τῆς ἐν Ῥαβέννῃ ἁγίας ἐκκλησίας τῇ παρούσῃ ἀναφορᾷ καὶ παρ' ἡμῶν γενομένῃ ὑπέγραψα.

Δεουσδέδιτ πρεσβύτερος τὸν τόπον ἀναπληρῶν Μαύρου τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου τῆς ἐν Ῥαβέννῃ ἁγίας ἐκκλησίας τῇ παρούσῃ ἀναφορᾷ καὶ παρ' ἡμῶν γενομένῃ, ὑπέγ.

Καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίσκοποι τῆς συνόδου, ὁμοίως.

A præmium reddat, æternam cum sanctis, qui a sæculo sunt, fruitionem & quietem. Piissimum domini imperium superna gratia custodiat, & omnium gentium cervices ei subdat.

Maximus episcopus sanctæ Dei Aquilejensis ecclesiæ, præsenti a nobis factæ relationi subscripsi.

Deusdedit episcopus Caralitanus, similiter.

Maurus peccator & indignus episcopus sanctæ ecclesiæ Cæsenæ, locum implens Mauri sancti episcopi sanctæ ecclesiæ Ravennæ, præsenti relationi a nobis factæ subscripsi.

B

Deusdedit presbyter, locum implens Mauri sanctissimi episcopi sanctæ ecclesiæ Ravennæ, præsenti relationi a nobis factæ subscripsi.

Et ceteri episcopi synodi similiter.

IV. AD ECCLESIAM CARTHAGINENSEM.

Probat fidei confessionem, quam miserant; ad eamdem tuendam ipsos excitat: acta Concilii Lateranensis contra Monothelitas exponit.

*Hanc & seqq. ex codice Barberino exhibemus.

Τῷ κατὰ συμφωνίαν πνευματικὴν ἐκλεκτῷ γενομένῳ τῆς Καρθαγενησίων καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτὸν τελοῦσιν ἐπισκόποις καὶ κληρικοῖς καὶ φιλοχρίστοις λαοῖς. Μαρτῖνος δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ κατὰ χάριν αὐτοῦ ἐπίσκοπος τῆς Ῥωμαίων ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας.

ΠΑ̃σα μὲν ἀρετὴ, ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ, συναύξειν εἴωθέ πως τοῖς ἐναρέτοις, τὴν πρὸς ἀλλήλους εὐγενεστάτην στοργὴν, οἰκειότητι γνώμης θεοφιλοῦς καὶ πολιτείας ἄλυτον ἐν ἑαυτοὺς συντηροῦσιν ἀεὶ, τὸν τῆς ἀγάπης δεσμόν. ὁ δὲ τῆς πίστεως λόγος, οἷα ῥίζα τίς ὑπάρχων καὶ πυθμὴν τῶν ἀρετῶν, ὅλοις καὶ αὐτῷ τῷ ὑπὲρ πάντας Θεῷ, τοὺς εἰς αὐτὸν ὀρθοδόξως πιστεύοντας, πνευματικῶς ἀνακίρνησι. καὶ τοσοῦτον ἐνίζει κατὰ τὸν συμφώνως πρεσβευόμενον αὐτοῖς ὅρον τῆς πίστεως, ὥστε καὶ ἀπ' ἀλλήλων μᾶλλον ἢ ἑαυτῶν τούτων ἕκαστον ἐπιγινώσκεσθαι παρασκευάζειν κατὰ τὴν ἀδιαίρετον χάριν τοῦ πνεύματος. καὶ τοῦτο μαρτυρεῖ σαφῶς ἡμῖν, ἡ βίβλος τῶν πράξεων, οὕτω διαῤῥήδην κηρύττουσα. τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευόντων, ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία, καὶ δυνάμει μεγάλη ἀπεδίδουν οἱ ἀπόστολοι τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου Ἰησοῦ τῆς ἀναστάσεως. χάρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς· ὅθεν τούτοις αὐτοῖς, τουτέστι πίστει καὶ ἀρετῇ τὸν σύνδεσμον τῆς ἀγάπης καὶ ὑμᾶς ἀδελφοὶ κεκτημένους γινώσκοντες πρὸς ἡμᾶς τε καὶ ἀλλήλους καὶ τὴν πηγαίαν τῶν ἀγαθῶν αἰτίαν τὸν κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστόν. ἔτι δὲ πρὸς τούτους πάλιν τῷ συγγενεῖ τῆς ὁμολογίας πορθμοῦ δίκην εὐκόλως ἡμῖν ἐξυπηρετουμένοις εἰς τὴν τῶν κατὰ ψυχὴν εὐσεβῶν νοημάτων φανέρωσιν, εἰκότως ὑμᾶς ἐγκαρδίως γνησιέστερον ἀσπαζόμεθα. μάλιστα καθάπερ λαμπτῆρας ἀειφανεῖς τοὺς χαρακτῆρας τῆς ὑμετέρας ὁμολογίας ἐνσημηναμένων ἡμῖν. ἤγουν τῷ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῷ θρόνῳ διὰ τῶν ἡμετέρων συνοδικῶν γραμμάτων, οὓς ἐν ὑμῖν ἐμόρφωσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τοῦ ῥήτορος τῆς καθο-

C *Electo spirituali consensu catholicæ Carthaginensium ecclesiæ, & omnibus qui ei subsunt, episcopis, clericis, populisque Christi amantibus, Martinus servus servorum Dei ejus gratia episcopus sanctæ catholicæ, & apostolicæ Romanæ ecclesiæ.*

OMnis quidem virtus, dilecti fratres, bonis viris inter se conciliare solet generosissimum amorem, qui necessitudine religiosæ mentis & conversationis, indissolubile caritatis vinculum semper in se conservant. Fidei vero verbum, sicut radix quædam ac fundamentum virtutum, universos universis, atque ipsi, qui super omnes est, Deo, D eos qui orthodoxe in eum credunt, spiritualiter contemperat, eosque juxta regulam fidei, quæ una voce ab iis prædicatur, sic unit, ut omnes ab invicem magis quam a seipsis cognosci faciat, per indivisibilem Spiritus gratiam. Atque hoc nobis aperte Actorum liber testatur hoc modo manifeste prædicans: *Multitudinis autem credentium erat cor unum & anima una. Et virtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis Jesu Cristi domini nostri, & gratia magna erat in omnibus illis.* Unde his ipsis, id est fide ac virtute, vinculum caritatis vos quoque, fratres, habere cognoscentes, & erga nos, & adinvicem, atque ad bonorum fontem E dominum nostrum ac Deum Jesum Christum quæque præterea confessionis conjunctione, ultro citroque quasi transferendo, facile nobis subministratur, ad declarationem piorum, qui in mentibus nostris sunt, sensuum; vos merito de sincero corde amplectimur, cum maxime tanquam perennes lucernas, confessionis vestræ characteres nobis expresseritis, sive huic apostolicæ sedi, per synodales literas vestras; quos [b] in nobis Spiritus sanctus informavit per ecclesiæ catholicæ oratorem, gloriosum nempe Augustinum; quibusque cum vos patrissare compere-

Act. 4.

[b] Gr. in vobis. recte Hard.

pererimus, & universum in vobis doctoris decus in vestris piissimis dogmatibus efferre atque exprimere, necessario his beati Jeremiæ verbis vos omnes collaudamus; *Recordatus sum misericordiæ adolescentiæ tuæ, & dilectionis perfectionis tuæ*. Adolescentiam appellans, misericordiæ vigorem, sive fidei radicem, sicuti a S. Paulo dictum est: *Credere enim primum oportet accedentem ad Deum, quod est, & quærentibus se retributor*. Dilectionis vero perfectionem, impletionem mandatorum. *Nam qui diligit me*, inquit dominus, *mandata mea servabit*: &; *Ego & Pater ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus*. Unde & in virum perfectum & in mensuram ætatis plenitudinis Christi perveniunt ii, qui hæc secundum vos studiose servant. Horum igitur & nos cum virtute conjunctorum insigniumque dogmatum memores, non infructuosum effecimus vestrum æmulandum consensum; sed per spiritualem in altari intercessionem Deo tanquam dona offerentes eorum quæ a vobis synodaliter gesta sunt, manifeste exultantes, & intercedentes pro salute vestra, ea domino obtulimus in odorem suavitatis, sive ostensionem sinceræ in ipsum confessionis, ac per utilem eorum recitationem vos præcones veritatis ubique omnibus exhibuimus. Odor erit enim vitæ ex vita iis qui nostram fidem aperte imitantur. Ut autem hujusmodi nostri sacrificii pretiosum opus vobis quoque ipsis penitus certum faceremus, ea quæ in præsenti a nobis gesta sunt, continentia, sicuti dictum est, vestrorum sermonum splendorem & coruscationem una cum nostris encycliis literis ad vos misimus per Theodorum & Leontium religiosos monachos sanctæ Lauræ; ut scienter intuentes nostra dogmata, (nostra enim, secundum indivisam Spiritus communionem vestra sunt) id est apostolicas & paternas ecclesiæ catholicæ prædicationes, dicatis, & ipsi, in divina agnitione facti, nequaquam in excessu mentis, verum semper mentibus vigilantes: *Hoc nunc os ex ossibus nostris, & caro de carne nostra*: eamdem quippe in sensibus verbisque veritatis cognationem per omnia & conspirationem invenientes. Hæc vera fides vocabitur, Deo quidem ante omnia sæcula præcognita, nunc vero propter nos manifestata, nobisque omnibus, qui in ipsum orthodoxe credimus, donata: quod ab ipso, qui vere creditur, Christo accepta, per salubrem prædicationem data est in salutem animarum nostrarum, propter quam non solum patrem & matrem omnino derelinquet pius homo & orthodoxus, sed suam etiam ipsius animam, eique soli adhærebit per integram & inculpatam paternæ doctrinæ unitatem. *Mysterium enim hoc magnum est*. *Dico autem*, ait divinus apostolus, *in Christo & in ecclesia*. Cognoscite igitur, dilectissimi, vocationem vestram, firmiter hanc custodientes, sicut eam per memoratos sanctos patres, & universales quinque synodos accepistis; quandoquidem & nosipsos, ut ante a nobis dictum est, hortati estis, hujus fructum offerre Deo, vestrum nobis per ea quæ synodaliter scripsistis, zelum demonstrantes. Ne simus igitur propriæ confessionis prævaricatores per coactionem vel per fraudem eorum, qui nos, ut verisimile est,

Jer. 2. juxta 70. — *Hebr. 11.* — *Joan. 14.* — Communio sanctorum egregie declarata. — *Gen. 2.* — Constantia in fide catholica. — Unitas fidei. — *Ephes. 5.*

A λικῆς ἐκκλησίας· Αὐγουστίνου λέγω τοῦ περιδόξου. δι᾿ ὧν πατρῴζοντας ὑμᾶς ὁρώμενοι καὶ ὅλον ἐφ᾿ ἑαυτῶν τὸν τοῦ διδασκάλου κόσμον ἐν τοῖς εὐσεβέσιν ὑμῶν ἐπικομιζομένους τε καὶ χαρακτηρίζοντας δόγμασιν, ἀναγκαίως τοῖς τοῦ μακαρίου Ἱερεμίου ῥήμασι, πάντας ὑμᾶς ἀνευφημοῦντες λέγομεν, ἐμνήσθην ἐλέους νεότητός σου καὶ ἀγάπης τελειώσεώς σου. νεότητα λέγων ἐλέους τὴν ἀκμὴν, ἤγουν τὴν ῥίζαν τῆς πίστεως, κατὰ τὸ εἰρημένον τῷ ἁγίῳ Παύλῳ· πιστεῦσαι γὰρ δεῖ πρῶτον τὸν προσερχόμενον τῷ Θεῷ, ὅτι ἐστὶ, καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται. ἀγάπην δὲ τελειώσεως, τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐντολῶν. ὁ γὰρ ἀγαπῶν με φησὶν ὁ κύριος, τὰς ἐντολάς μου τηρήσει, κἀγὼ καὶ
B ὁ πατὴρ ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ᾿ αὐτῷ ποιήσωμεν. δι᾿ ὧν καὶ εἰς ἄνδρα τέλειον εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ καταντῶσιν οἱ ταῦτα καθ᾿ ὑμᾶς σπουδαίως φυλάττοντες. τούτων τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τῶν ἐναρέτων ὑμῶν καὶ ἐπισήμων δογμάτων μνησθέντες, οὐκ ἄκαρπον ὑμῶν τὴν ἀζήλωτον συνδρομὴν ἐποιησάμεθα. ἀλλ᾿ ὥσπερ δῶρα τῷ Θεῷ προσκομίζοντες διὰ πνευματικῆς ἐντεύξεως ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τῶν παρ᾿ ἡμῖν συνοδικῶς πραχθέντων ἐναργῶς ἐπαγαλλόμενοι καὶ κατατάξαντες ὑπὲρ τῆς ὑμῶν σωτηρίας ταῦτα τῷ κυρίῳ προσεκομίσαμεν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας, ἤγουν ἀπόδειξιν τῆς εἰς αὐτὸν εἰλικρινοῦς ὁμολογίας, κήρυκας ὑμᾶς ἀληθείας πανταχοῦ τοῖς πᾶσι παρα-
C στησάμενοι, διὰ τῆς αὐτῶν ἐπωφελοῦς ἀναγνώσεως. ὀσμὴ γὰρ ἔσεται ζωῆς ἐκ ζωῆς τοῖς τὴν ἡμετέραν πίστιν ἐναργῶς μιμουμένοις. ἵνα δὲ τῆς τοιαύτης ἡμῶν ὑπὲρ ὑμῶν ἱερουργίας τὸ τίμιον ἔργον καὶ ὑμῖν αὐτοῖς ἐν πληροφορίᾳ πάσῃ ποιήσωμεν, αὐτὰ παρ᾿ ἡμῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος πραχθέντα συνειλημμένον ἔχοντα καθὼς εἴρηται τὸ διαυγὲς, ἤτοι τὸ μαργαρῶδες τῶν ὑμετέρων λόγων, μετὰ τῆς ἐγκυκλίου ἡμῶν ἐπιστολῆς, πρὸς ὑμᾶς ἀπεστείλαμεν διὰ Θεοδώρου καὶ Λεοντίου τῶν εὐλαβῶν μοναχῶν τῆς ἁγίας λαύρας, ἵνα τοῖς ἡμετέροις ἐπιστημόνως ἐνατενίσαντες δόγμασιν, ὑμῶν γάρ εἰσι τὰ ἡμέτερα κατὰ τὴν ἀδιαίρετον κοινωνίαν τοῦ πνεύματος, τουτέστι λέγειν τοῖς ἀποστολικοῖς καὶ πα-
D τρικοῖς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας κηρύγμασιν, εἴπητε καὶ ὑμεῖς ἐν ἐπιγνώσει θείᾳ γενόμενοι, μὴ ἐκστάντες ὅλως κατὰ ψυχὴν, ἀλλὰ γρηγοροῦντες ἀεὶ τῇ διανοίᾳ, τοῦτο νῦν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστῶν ἡμῶν, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς ἡμῶν. ἅτε δὴ τὴν αὐτὴν ἐν τοῖς ὑπὲρ ἀληθείας νοήμασί τε καὶ ῥήμασι διὰ πάντων εὑρίσκοντες συγγένειάν τε καὶ σύμπνοιαν, αὕτη κληθήσεται πίστις ἀληθὴς προεγνωσμένη μὲν τῷ Θεῷ πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, φανερωθεῖσα δὲ νῦν δι᾿ ἡμᾶς, καὶ χαρισθεῖσα πᾶσιν ἡμῖν τοῖς εἰς αὐτὸν ὀρθοδόξως πιστεύουσιν, ὅτι ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀληθῶς πιστευομένου Χριστοῦ ληφθεῖσα διὰ τοῦ σωτηρίου κηρύγματος, δεδώρηται πρὸς περιποίησιν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. δι᾿
E ἣν οὐ μόνον πατέρα καὶ μητέρα καταλείψει πάντως ὁ εὐσεβὴς καὶ ὀρθόδοξος ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, καὶ αὐτῇ μόνῃ προσκολληθήσεται κατὰ τὴν ἀπαθῆ τε καὶ ἄμεμπτον, τῆς πατρικῆς διδασκαλίας ἑνότητα. τὸ γὰρ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστὶν, ἐγὼ δὲ λέγω, φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος, εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. κατανοήσατε οὖν ἀγαπητοὶ τὴν κλῆσιν ὑμῶν βεβαίως ταύτην φυλάσσοντες, καθὼς αὐτὴν παρελάβετε, διὰ τῶν εἰρημένων ἁγίων πατρῶν, καὶ τῶν οἰκουμενικῶν πέντε συνόδων. ἐπειδὴ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς συνοδικῶς ὑπὲρ ὑμῶν προείρηται, καρποφορῆσαι ταύτην

τῷ

τῷ Θεῷ προσρέψασθε, τὸν ὑμέτερον ἡμῖν δὲ ὧν συ- A
νοδικῶς γεγραφήκατε ζῆλον ἐπιδειξάμενοι. μὴ ὄν τῆς
οἰκείας ὁμολογίας παραβάται γένησθε, δι' ἀνάγ-
κην ἢ ἀπάτην τῆς ὡς εἰκὸς προσκαλλάντων ἢ πειράζον-
των ἡμᾶς. ἵνα μὴ τῆς παραβασίας εἰσπραχθῶμεν
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως εἰς αἰῶνας αἰώνων τὸν λόγον. εἰ
γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος
καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρακοὴ ἔλαβεν ἔνδικον μισ-
θοδοσίαν, πῶς ἡμεῖς ἐκφεύξόμεθα τηλικαύτης ἀμε-
λήσαντες σωτηρίας. ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι
διὰ τοῦ κυρίου, ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων, ἦν εἰς ἡμᾶς
ἐβεβαιώθη, ἐπιμαρτυρούντος τοῦ Θεοῦ σημείοις καὶ τέ-
ρασι καὶ ποικίλαις δυνάμεσι, καὶ πνεύματος ἁγίου με- B
ρισμοῖς. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ γραφικαῖς καὶ λογικαῖς ἀπο-
δείξεσι, καὶ πᾶσιν ἁπλῶς, οἷς τὸ κήρυγμα τῆς ἀ-
ληθείας ἐπισώσαντο χρόνοις τοσούτοις. ὅπερ καὶ ἡμεῖς
συνοδικῶς ἐκυρώσαμεν εἰς σύστασιν μὲν τῆς καθολι-
κῆς ἐκκλησίας, κατόρθωσιν δὲ τῶν τοῦτον πάλαι κεκ-
νωμένων πολεμησάντων αἱρετικῶν, καὶ μάλιστα, τῶν ἐπὶ
τῶν καθ' ἡμᾶς ἀναφυέντων χρόνων, Θεοδώρου φαμοῦ τοῦ
γενομένου τῆς Φαρὰν ἐπισκόπου, καὶ Κύρου τοῦ Ἀλε-
ξανδρείας, καὶ Σεργίου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῶν
αὐτοῦ διαδόχων, τῶν μὲν, ἄχρι τέλους οὐ μετανοησάν-
των, τῶν δὲ, μέχρι τῆς σήμερον, τὴν αἵρεσιν ἰταμ-
ῶς ἐκδικούντων. καὶ διὰ τοῦτό ποτε μὲν μίαν, ποτὲ
δὲ παντελῶς οὐδεμίαν θέλησιν καὶ ἐνέργειαν τῆς θεό- C
τητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ κατὰ τοὺς πρὸ αὐτῶν ἀσεβεῖς αἱρετικοὺς ἀνοή-
των ὁμολογουμένων, ἀνταλλαξάμενοι τῆς ὀρθοδόξου
τῶν πατέρων πίστεως, τὰς ἐπινοηθείσας αὐτοῖς καὶ ἐξ
εἰσηγήσεως αὐτῶν γεγραμμένας κατὰ τῆς καθολικῆς
ἐκκλησίας ἐκθέσεις καὶ τύπους. ἐξ ὧν οὐκ ἀθωωθήσον-
ται τῆς ἐπικειμένης αὐτοῖς ἐκ τῶν ἁγίων πατέρων τε
καὶ συνόδων φοβερᾶς ἀπειλῆς. μᾶλλον δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ
φοβερωτάτης κρίσεως. τί γὰρ εὕροσαν ἐν τῇ ὀρθοδό-
ξῳ πίστει πλημμέλημα, ὅτι ἀπέστησαν μακρὰν ἀπ' ἐ-
μοῦ, λέγει κύριος, καὶ ἐπορεύθησαν ὀπίσω τῶν μα-
ταίων καὶ ἐματαιώθησαν. οὐ γὰρ εἶπον οἱ ἱερεῖς αὐτῶν, D
ποῦ ἐστι κύριος, καὶ οἱ ἀντεχόμενοι τοῦ νόμου μου οὐκ ἠ-
πίσαντό με, καὶ οἱ ποιμένες ἠσέβησαν εἰς ἐμὲ, καὶ οἱ προ-
φῆται αὐτῶν προεφήτευον τῇ Βάαλ, καὶ ὀπίσω ἀνω-
φελῶν ἐπορεύθησαν. διὰ τοῦτο κριθήσομαι πρὸς
αὐτοὺς, λέγει κύριος. νοήσατε γὰρ σφόδρα καὶ ἴδε-
τε, εἰ γέγονε τοιαῦτα, εἰ ἀλλάξονται ἔθνη θεοὺς
αὐτῶν, καὶ οὗτοι οὐκ εἰσὶ θεοί. ὁ δὲ λαός μου ἠλλά-
ξαντο διὰ τῆς ἀπάτης τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν, τὴν δό-
ξαν αὐτοῦ ἐξ ἧς οὐκ ὠφεληθήσεται. διὸ παρακαλοῦ-
μεν ὑμᾶς, ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ, ἀξίως περιπατῆσαι
τῆς κλήσεως, ἧς ἐκλήθητε διὰ πάσης ταπεινοφροσύ-
νης καὶ πραότητος μετὰ μακροθυμίας ἀνεχόμενοι ἀλλή-
λων ἐν ἀγάπῃ· σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ E
πνεύματος, ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης, ἓν σῶμα
καὶ ἓν πνεῦμα καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς
κλήσεως ὑμῶν, εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισ-
μα, μὴ ἐγκαταλιπόντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν,
καθώς ἔθος τισὶν, οἷς τὸ κεῖμα ἔκπαλαι οὐκ ἀργεῖ,
καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυστάζει. πεπείσμεθα δὲ περὶ
ὑμῶν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ, ὅτι ῥᾴονα ἡγεῖσθαι
τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν, ἢ ἰῶτα ἕν, ἢ μίαν
κεραίαν. ὅπερ ἐστὶ θεότητι τοῦ αὐτοῦ καὶ ἀνθρωπότητος, σχή-
ματι σαρκὶ τυπούμενοι μυστικῶς, τοῖς νοητῶς νοοῦσι
τὰ παρακείμενα, ἐκ τῆς παραδοθείσης ὑμῖν ἐκ τῶν

vel impetunt, vel tentant: ne in die judicii rationem prævaricationis in sæcula sæculorum reposcamur. *Si enim qui per angelos dictus est sermo, factus est firmus, & omnis prævaricatio & inobedientia accepit justam mercedis retributionem; quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? quæ cum initium accepisset enarrari per dominum, ab eis qui audierunt, nempe a sanctis apostolis,* * *ac deinceps ab eorum discipulis, in nos confirmata est, contestante Deo signis, & portentis & Spiritus sancti distributionibus:* enim vero & demonstrationibus tum ex scriptura, tum ex argumentis, ac iis plane omnibus, quibus veritatis præconium tam multis temporibus patres confirmarunt, quod & nos synodaliter sanximus, ad stabilimentum & commendationem ecclesiæ catholicæ, damnationem vero hæreticorum, qui & olim & nunc eam oppugnarunt, eorumque præsertim qui temporibus nostris exorti sunt: Theodori, inquam, qui Pharan fuit episcopus, & Cyri, qui Alexandriæ, & Sergii, qui Constantinopolis, ejusque successorum, quorum alii usque in finem non pœnituerunt: alii ad hanc diem usque hæresim pertinaciter defendunt: & idcirco aliquando unam, aliquando vero nullam prorsus voluntatem & operationem divinitatis atque humanitatis domini nostri Jesu Christi juxta impios, qui eos præcesserunt, hæreticos confitentur: commutantes orthodoxam patrum fidem in eas quas excogitarunt, & contra catholicam ecclesiam induxerunt, * expositiones & formulas. Unde non immunes erunt ab ea, quæ ipsis irrogata a sanctis patribus ac synodis est, horribili comminatione, vel potius a tremendo Dei judicio. Quid enim in fide orthodoxa invenerunt iniquitatis? *Quia elongaverunt a me, dicit dominus, & ambulaverunt post vanitatem, & vani facti sunt. Non enim dixerunt sacerdotes eorum, ubi est dominus? & tenentes legem nescierunt me, & pastores prævaricati sunt in me: & prophetæ prophetaverunt in Baal, & inutilia secuti sunt. Propterea adhuc judicio contendam cum eis, ait dominus: Considerate enim vehementer, & videte si factum est hujusmodi; si mutavit gens Deos suos, & certe ipsi non sunt dii. Populus vero meus mutavit gloriam suam: de quo nihil ei proderit.* Quocirca obsecramus vos, fratres dilectissimi, *ut digne ambuletis vocatione qua vocati estis, cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia supportantes invicem in caritate, soliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis: unum corpus & unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ. Unus dominus, una fides, unum baptisma: non deserentes collectionem vestram: perditio eorum non dormitat.* Persuasi autem sumus de vobis, dilecti fratres, quod facilius putatis, cœlum & terram transire, quam jota unum, aut unum apicem: quod est divinitas eius atque humanitas, mystice in figuram crucis formatæ; iis qui proposita intellectualiter præcipiunt ex tradita nobis a sanctis patribus & synodis fide, quam vos quoque literis ad nos datis, & synodaliter confessi estis: qua pie prædicastis, ipsum solum potentem Deum ac dominum nostrum Jesum Christum duas habere naturas in hypostasi inconfuse & indivise unitas, duasque naturales voluntates,

* vel, ac ejus discipulis.

* vel, ecthesesac typos.

Hier. 2.

Ephes. 4

ac duas naturales operationes, increatam & creatam, divinam & humanam, cohærenter unitas; ad demonstrandum eumdem & unum dominum nostrum ac Deum, perfectum in divinitate, & perfectum eumdem in humanitate absque solo peccato esse, ut Deo & patri consubstantialem secundum ejus divinitatem, & perpetuæ virgini consubstantialem secundum ejus humanitatem, & totum eumdem in propriis sempiterne ac principio, eumdemque totum in nostris, in ultimis temporibus, sine diminutione ac sine phantasia. Nam in hac prædicatione divina firmiter fundamentum ecclesiæ integrum stat, inconcussum signaculum habens veræ patrum confessionis. Advertite igitur diligenter, fratres, ne quis desit gratiæ Dei, quæ per ipsos sanctos nobis tradita est, ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat, ac per eam inquinentur multi, scientes, quod *non ad tractabilem & accensum ignem accessimus, sed ad Sion montem, & civitatem Dei viventis, Jerusalem cœlestem, & multorum millium angelorum frequentiam, & ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in cœlis, & judicem omnium Deum, & spiritus justorum perfectorum, & testamenti novi mediatorem Jesum, & sanguinem aspersionis melius loquentem quam Abel*: & horribiliter ac minaciter redarguentem eos, qui orthodoxæ in ipsum fidei prævaricatores sunt. Propter quod remissas manus & soluta genua erigentes, & gressus rectos facientes pedibus nostris, ad bravium supernæ vocationis properemus, obliviscentes quidem hæreticos, qui post sensum suum ambulaverunt; ad patres vero, qui ante nos in orthodoxa fide consummati sunt, nosmetipsos extendentes; qui nobis locuti sunt verbum Dei, quorum intuentes exitum conversationis, imitamini fidem; cujus causa offerimus hostiam laudis semper Deo, id est, fructum labiorum confitentium nomini ejus. *Talibus enim hostiis promeretur Deus.* Itaque regnum immobile suscipientes, habemus gratiam, per quam serviamus placentes Deo cum metu & reverentia; etenim Deus noster ignis est consumens adversarios, quem ut lucem inaccessibilem, & splendorem gloriæ, & characterem paternæ substantiæ, digni efficiamini posterius nobiscum videre, id est cum sanctis qui a sæculo fuerunt, per sinceram in ipsum & orthodoxam fidem, sorte secundum promissum vobis distribuentem quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se: cui cum Patre & Spiritu sancto gloria, honor, potestas, adoratio nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

Hebr. 12, 18. 22, &c.

Hebr. 13. 15.

Hebr. 12.

A ἁγίων πατρῶν καὶ σωτόδων πίστεως, τῆς καὶ παρ' ὑμῶν ἐγγράφως πρὸς ἡμᾶς ὡς συνοδικῶς ὁμολογηθείσης, δι' ἧς ἀσεβῶς ἐκηρύξατε αὐτὸν τὸν μόνον δυνάστην Θεὸν καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, δύο κεκτῆσθαι φύσεις καθ' ὑπόστασιν ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως, καὶ δύο φυσικὰς θελήσεις, καὶ δύο φυσικὰς ἐνεργείας, ἄκτιστον καὶ κτιστὴν, θείαν καὶ ἀνθρωπίνην συμφυῶς ἡνωμένας, ὡς ἀπόδειξιν ἀληθῆ, τοῦ τὸν αὐτὸν καὶ ὅλον κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν, τέλειον ἐν θεότητι, καὶ τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν ἀνθρωπότητι, μόνης δίχα τῆς ἁμαρτίας ὑπάρχειν ὡς ὁμοούσιον τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, κατὰ τὴν αὐτοῦ θεότητα, καὶ ὁμοούσιον τῇ ἀειπαρθένῳ κατὰ τὴν αὐτοῦ ἀνθρωπότητα, καὶ ὅλον τὸν αὐτὸν, ἐν τοῖς ἰδίοις, B ἀνάρχως καὶ ἀϊδίως, καὶ ὅλον τὸν αὐτὸν, ἐν τοῖς ἡμετέροις ἐπ' ἐσχάτων τῶν αἰώνων ἀμειώτως καὶ ἀφαντασιάστως. ἐν τούτῳ γὰρ τῷ θείῳ κηρύγματι βεβαίως ὁ τῆς ἐκκλησίας θεμέλιος ἔσηκεν ἀρραγὴς, ἀσάλευτον ἔχων τὴν σφραγῖδα τῆς ἀληθοῦς τῶν πατέρων ὁμολογίας. σκοπήσατε οὖν ἀκριβῶς ἀδελφοὶ, μή τις ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ τῆς δι' αὐτῶν τῶν ἁγίων παραδοθείσης ἡμῖν, μήτις ῥίζα πικρίας ἄνω φύουσα, ἐνοχλῇ, καὶ δι' αὐτῆς μιανθῶσι πολλοὶ γινώσκοντες, ὡς οὐ ψηλαφωμένῳ καὶ κεκαυμένῳ πυρὶ προσεληλύθαμεν Σιὼν ὄρει καὶ πόλει Θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ μυριάσιν ἀγγέλων ἐν πανηγύρει, καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἀπογεγραμμένων ἐν C οὐρανοῖς, καὶ κριτῇ Θεῷ πάντων καὶ πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων, καὶ διαθήκῃ νέᾳ, μεσίτῃ Ἰησοῦ καὶ αἵματι ῥαντισμοῦ κρεῖττον λαλοῦντι παρὰ τὸν Ἄβελ, καὶ ἐλέγχοντι φοβερῶς καὶ ἀποτόμως τοὺς παραβάτας γινομένους τῆς εἰς αὐτὸν ὀρθοδόξου πίστεως διὰ τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσαντες, καὶ τροχιὰς ὀρθὰς ποιήσαντες τοῖς ποσὶν ἡμῶν, ἐπὶ τὸ βραχεῖον τῆς ἀνακλήσεως, σπεύδωμεν, ἐπιλανθανόμενοι μὲν τῶν ὀπίσω τῆς ἑαυτῶν διανοίας παρεθέντων αἱρετικῶν, τοῖς ἔμπροσθεν τετελειωμένοις, ἡμῶν ἐν ὀρθοδόξῳ πίστει πατράσιν ἐπεκτεινόμενοι. οἵτινες ἡμῖν ἐλάλησαν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς, μιμεῖσθε τὴν πίστιν. ἧς χάριν ἀναφέρομεν θυσίαν αἰνέσεως διὰ παντὸς τῷ Θεῷ, τουτέστι καρπὸν χειλέων ὁμολογούντων, τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, τοιαύτης γὰρ θυσίας εὐαρεστεῖται ὁ Θεός. βασιλείαν οὖν ἀσάλευτον παραλαβόντες, ἔχομεν χάριν δι' ἧς λατρεύομεν εὐαρέστως τῷ Θεῷ μετ' εὐλαβείας καὶ αἰδοῦς. καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον τοὺς ὑπεναντίους, οὐ ὡς φῶς ὄντι κατὰ φύσιν ἀπροσίτῳ, καὶ ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ * χαρακτὴρ τῆς πατρικῆς ὑποστάσεως, ἀξιωθείητε γοῦν τε καὶ ὕστερον σὺν ἡμῖν κατιδεῖν, ταυτὸν δὲ λέγειν τοῖς ἀπ' αἰῶνος ἁγίοις δι' ἃ τῆς εἰς αὐτὸν εἰλικρινοῦς, καὶ ὀρθοδόξου πίστεως κληροδοτοῦντας κατ' ἐπαγγελίαν ἡμῖν, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, τιμὴ, κράτος, προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

* pro χαρακτὴρ. Hard.

V. AD JOANNEM EPISCOPUM PHILADELPHIÆ.

Constituit eum in oriente vicarium cum potestate constituendi episcopos, & presbyteros, lapsosque ad fidem redeuntes in pristino dignitatis gradu collocandi: improbat Macedonii & Petri electionem ab hæreticis factam: mittit acta concilii publicanda.

*Hanc & seqq. ex codice Barberin. exhibemus.

Ἰωάννῃ ἐπισκόπῳ Φιλαδελφείας Μαρτῖνος δοῦλος A τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ τῆς ἁγίας Ῥωμαίων ἀγίας αὐτοῦ καθολικῆς, καὶ Ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, ἐπίσκοπος.

Joanni episcopo Philadelphiæ Martinus servus servorum Dei, sanctæ ejus catholicæ & apostolicæ Romanorum ecclesiæ episcopus.

Πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὃν περὶ σοῦ κατηχήθημεν, ἀγαπητὲ ἀδελφέ. ἔκτε τῆς πρὸς ἡμᾶς παρὰ σοῦ γραφέντων, καὶ ἐκ τῆς ἤδη πεῖραν λαβόντων, τῆς παρ' ἡμῖν ἀγωγῆς· τοῦτέστι Στεφάνου τοῦ ἀγαπητοῦ συνεπισκόπου ἡμῶν, καὶ συνεκδήμων αὐτοῦ γνωμένων, ἐκ τῆς αὐτόθι μοναχῶν, τῆς τοῦ ἁγίου Θεοδοσίου μονῆς. ἐγνώκασιν γὰρ ἡμῖν ὧν ἐκείνοις ἔχειν σε τὴν σπουδὴν, ὧν εἰς τὸν ἐπίσκοπον ὑπάρχειν ὁ Ἀποστολικὸς ὁρίζεται B λόγος, νηφάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικὸν, πρᾶον, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον, τῆς ἰδίας ἐκκλησίας καλῶς προϊσάμενον· ταῦτα τοίνυν ἀκούσαντες, χάριν ἔχομεν τῷ Θεῷ, ᾧ λατρεύομεν ἐκ νεότητος ἡμῶν, τῷ δυναμώσαντι ὑμᾶς, σὺν πᾶσι τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν, εἰς τὸ μέτρον τῆς τοιαύτης καταντῆσαι θεοφιλοῦς ἀρετῆς. ἐπειδὴ τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς ὄσι, πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθὸν, ὃς ἡμῖν καὶ πάντα τῆς θείας αὐτοῦ δυνάμεως, τὰ πρὸς ζωὴν καὶ εὐσέβειαν δεδώρηται, διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς, ἰδίᾳ δόξῃ καὶ ἀρετῇ, δι' ὧν τὰ τίμια καὶ μεγάλα ἐπαγγέλματα, δεδώρηται. ἵνα διὰ τούτων γενώμεθα θείας κοινωνοὶ φύσεως, ἀποφυγόντες τὴν ἐν κόσμῳ ἐπιθυμίαν φθοράν. ὅτω τοιγαροῦν πορευθέντα ἐν κυρίῳ, καὶ τὰς ἀναβάσεις εἰς αὐτὸν ποιούμενον, ἀπὸ δόξης πρὸς δόξαν, προτρέπομεν τὴν σὴν ἀγάπην ἀναλαβέσθαι ἀδελφὲ, τὸν ἡμέτερον αὐτόθι τόπον πληρῶσαι, τοῦτέστιν ἐν τοῖς μέρεσι τῆς ἀνατολῆς, ἐν πᾶσι τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κεφαλαίοις· ἵνα ἐν τούτῳ μάλιστα δεόντως ἀναζωπυρήσῃς τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ, ὅ ἐστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῆς ἱερατικῆς ἀξίας· καὶ τῆς ἡμετέρας ἀποστολικῆς τροπτηρησίας. οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως, καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ πρὸς τὸ πᾶσαν μὲν αἵρεσιν ἐξαφανίζειν, ἀντικειμένην τῷ D λόγῳ τῆς πίστεως· πᾶσαν δὲ καταπαλαίειν ἐμπάθειαν, ἀρετῆς θείας οὖσαν ἀντίπαλον. ὡς ἂν ὅτως ἐν κυρίῳ κατορθούμενον, καὶ τὸ λειποντι ἐπιδιορθώσῃ, καὶ κατάστησης κατὰ πᾶσαν πόλιν, τῆς ὑπό τε τὸν Ἱεροσολύμων θρόνον τελουσῶν, καὶ τῆς ὑπὸ τὸν Ἀντιοχείας, ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους· τοῦτό σοι ποιεῖν ἐκ παντὸς τρόπου προσαγόντων ἡμῶν, ἐξ ἀποστολικῆς αὐθεντίας τῆς κεχαρισμένης ἡμῖν παρὰ κυρίου διὰ Πέτρου τοῦ παναγίου καὶ κορυφαίου τῆς Ἀποστόλων· διά τε τὴν σωτηρίαν τοῦ καθ' ἡμᾶς κηρύγματος, καὶ τὴν σωτηρίαν τῆς ἐθνῶν· ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις ἐκλείπῃ τῆς ἱερατικῆς διαφορείας ὁ ἐξαίρετος κόσμος, ἐξ ἐκ τούτου λοιπὸν ἀγνοηθῇ τὸ μέγα τε, καὶ

Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quem de te accepimus, dilecte frater, & ex iis quæ ad nos a te scripta sunt, & ab iis qui experimentum jam cœperunt spiritualis tuæ secundum Deum conversationis, Stephano nempe dilecto coepiscopo nostro, & comitibus ejus, monachis mansionis sancti Theodosii. Notum enim fecerunt nobis studium te de iis habere, in quibus episcopum esse oportere apostolicus sermo determinat: *Sobrium, prudentem, ornatum, hospitalem, doctorem, modestum, non litigiosum, non cupidum, suæ ecclesiæ bene præpositum.* Hæc igitur audientes, gratiam habemus Deo, cui servimus a juventute nostra, qui confortavit vos cum omnibus qui eum diligunt, ut ad mensuram perveneritis hujusmodi Deo amabilis virtutis: quoniam iis qui secundum propositum vocati sunt, omnia cooperatur, qui nobis etiam omnia divinæ ejus virtutis, quæ ad vitam & pietatem pertinent, donavit per cognitionem ejus qui vocavit nos propria gloria & virtute, per quæ pretiosæ magnæque promissiones donatæ sunt, ut per hæc simus divinæ consortes naturæ, fugientes ejus quæ in mundo est concupiscentiæ corruptionem. Sic igitur procedentem in domino, & ascensiones ad eum facientem de gloria in gloriam, caritatem tuam exhortamur, religiosissime frater, nostram istic vicem implere id est, in orientis partibus, in omnibus ecclesiasticis functionibus atque officiis: ut in hoc maxime, sicut oportet, suscites gratiam Dei, quæ in te est per impositionem sacerdotalis dignitatis, & nostræ apostolicæ vicis. *Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed fortitudinis, & dilectionis, & prudentiæ ad tollendam omnem hæresim*, quæ verbo fidei adversatur, & ad omne vitium expugnandum, quod virtuti divinæ contrarium sit; ut sic prosperans in domino, ea quæ desunt corrigas, & constituas per omnem civitatem earum quæ sedi tum Hierosolymitanæ, tum Antiochenæ subsunt, episcopos & presbyteros, & diaconos: hoc tibi omni modo facere præcipientibus nobis, ex apostolica auctoritate, quæ data est nobis a domino per Petrum sanctissimum, & principem apostolorum; propter angustias temporis nostri, & pressuram gentium: ne usque in finem in illis partibus deficiat sacerdotalis decoris eximius ordo, ac ne inde de cetero nostræ religionis magnum & venerandum mysterium ignoretur: Si jam non sit sacer-

1. Tim. 3.

1. Tim. 1.

Sublato sacerdotio religionis ignorantia obrepit

cerdos, & ſacrificium aut ſpirituale libamen, quod jugiter Deo in odorem ſuavitatis pro ſalute populi offeratur. Nam oportet in hoc maxime tempore paſtoribus ſpiritualibus frequentari ac muniri quæ ubique ſunt Dei catholicas eccleſias, quo juxta ipſius dominici prædictiones, tribulationes propter peccata noſtra venerunt, quales non fuerunt ab initio mundi uſque modo, neque fient, cum quibus & magnæ ſcandalorum tentationes, ut in errorem inducantur, ſi fieri poteſt, etiam electi. Quocirca ne differas omnimodo, dilecte, implere, juxta præceptum noſtrum, epiſcopis, & presbyteris, & diaconis, quæ iſtic ſunt catholicas eccleſias, qui per propriam eorum converſationem in omnibus bonis teſtimonium habeant. *Oportet enim epiſcopum*, ſicut beatus Paulus dicit, *ſine crimine eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem, non ſuperbum, non iracundum, non vinolentum, non percuſſorem, non turpis lucri cupidum: ſed hoſpitalem, benignum, prudentem, Juſtum, ſanctum, continentem, amplectentem eum qui ſecundum doctrinam eſt, fidelem ſermonem, ut potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt arguere: presbyteros ſobrios, prudentes, ſanos in fide, in dilectione, in patientia: diaconos ſimiliter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum ſectantes. Hoc enim faciens, & teipſum ſalvabis*, & rationabiles Dei greges, incurſum effugientes luporum, hujuſmodi ſacerdotum diligentia. Dolor enim mihi eſt magnus, & inceſſabilis moleſtia cordi meo, quoadusque per veſtrum in Chriſto ſtudium, hoc opus abſolutum videam, quando quidem hoc & prius apoſtolica hæc ſedes fieri præcepit per memoratum Stephanum, dilectum coepiſcopum noſtrum. Sed hoc ſalutare propoſitum ad effectum venire prohibuerunt, qui talia prohibere dignos ſeipſos præſtiterunt: qui pro arbitratu ſuo, ea quæ ædificationis ſunt, nota ei omnino non fecerunt, nempe præcepta demandatæ vicis apoſtolicæ hujus cathedræ, quibus juſſus eſt electiones ibi facere eorum, qui ad curam Chriſtianiſſimi populi deligendi ſunt: ſolummodo autem ei ſignificarunt de depoſitione, timorem domini minime cogitantes, neque in his formidabilem ejus indignationem. Quoniam igitur, ut noſti, dilecte frater, in ædificationem magis quam in deſtructionem a domino poteſtatem accepimus: ſtudio tibi ſit, ea quæ ædificationis ſunt operari, dato tibi per nos ejus diſcipulos apoſtolico præcepto & poteſtate: & gratia dignos promovere nequaquam dubites ad incolumitatem & ſecuritatem eccleſiæ catholicæ, cum magna dilectione exhortans eos, qui jam depoſiti ſunt, converti ad dominum; poteſt enim eos rurſum in admirabilem lucem ſuam adducere, qui hæc facit & immutat, prout utilius eſt. Quocirca etiam hortatur propheta dicens eis: *Accedite ad eum, & illuminamini, & facies veſtræ non confundentur*: quæ vero ſignantur lumine. Et: *Si fuerint peccata veſtra ut coccinum, quaſi nix dealbabuntur: & ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut lana alba erunt. Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis. Lavamini, mundi eſtote, auferte novitates cogitationum veſtrarum ab oculis meis: quieſcite a commentitiis veſtris*

Malis temporibus fatagendum maxime ut numeroſus ubique ſit clerus, qualis hic ponitur. *Matth.* 22.

Eſa. 1.

σεβάσμιον, τῆς ἡμετέρας θρησκείας μυστήριον· οὐκ ὄντος ἱερέως ἔτι ἢ θυσίας, ἢ σπονδῆς εἰς ὀσμὴν εὐωδίας τῷ Θεῷ προσαγομένης ἐνδελεχῶς ὑπὲρ τῆς τοῦ λαοῦ σωτηρίας. δέον γάρ ἐστιν ἐπὶ τοῦ παρόντος μάλιστα καιροῦ, σπουδῇ πάσῃ καταπυκνωθῆναι τοιμέσι πνευματικοῖς τὰς πανταχοῦ τοῦ Θεοῦ καθολικὰς ἐκκλησίας, ἵνα κατὰ τὰς αὐτοῦ τοῦ κυρίου προρρήσεις, αἱ θλίψεις παραγένονται διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, αἵ γεγόνασιν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου, ἕως τοῦ νῦν, οὐδ' οὐ μὴ γένωνται, μεθ' ὧν καὶ οἱ μεγάλοι πειρασμοὶ τῆς σκανδάλων, ὥστε πλανηθῆναι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. διὸ μὴ ἀναβάλλῃ παντοίως ἀγαπητὲ πληρῶσαι κατὰ τὴν ἡμετέραν πρόσταξιν ἐπισκόπων, καὶ πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων, τοὺς αὐτόθι καθολικὰς ἐκκλησίας ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς μεμαρτυρημένων, διὰ τῆς οἰκείας αὐτῆς ἀναστροφῆς. δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον, καθάφησιν ὁ μακάριος Παῦλος, ἀνέγκλητον εἶναι ὡς Θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὅσιον, ἐγκρατῆ, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν· πρεσβυτέρους ὁμοίως, νηφαλίους, σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ· διακόνους ὡσαύτως, σεμνούς, μὴ διλόγους, μὴ οἴνῳ πολλῷ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς. τοῦτο γὰρ ποιῶν, καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τὰ λογικά τοῦ κυρίου θρέμματα, τὴν τῆς λύκων ἐκφεύγοντα καταδρομήν, διὰ τῆς τοιούτων ἱερέων ἐπιμελείας. λύπη γάρ μοί ἐστι μεγάλη, καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου μέχρις ἂν διὰ τῆς ὑμετέρας ἐν κυρίῳ σπουδῆς, τοῦτο τὸ ἔργον ἀκούσω τετελειωμένον. ἐπειδὴ τοῦτο καὶ πρότερον ὁ καθ' ἡμᾶς Ἀποστολικὸς γενέσθαι προσέταξε θρόνος, διὰ τοῦ ῥηθέντος Στεφάνου, τοῦ ἀγαπητοῦ συνεπισκόπου ἡμῶν. ἀλλ' ἀνυπόδισαν εἰς ἔργον προβαλλόμενοι, τινὲς τοιαύτῃ σωτηρίου πρόθεσιν, οἱ τὰ τοιαῦτα διακωλύειν ἄξιοι ὄντας ἑαυτοὺς παρασήσαντες, οἵτινες καθὼς ἠθέλησαν τὰ μὴ τῆς οἰκοδομῆς αὐτῷ παντελῶς οὐκ ἐγνώρισαν, ἦγεν τὰ περὶ τῆς τοποτηρησίας πραικέπτα τῆς καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῆς καθέδρας, δι' ὧν προσετάγη ποιῆσαι τὰς χειροτονίας αὐτόθι, τῆς ὀφειλόντων χειροτονηθῆναι πρὸς ἐπιμέλειαν τοῦ χριστιανικωτάτου λαοῦ μόνον δὲ τὸ τῆς καθαιρέσεως αὐτῷ κατεμήνυσαν, οὐκ ἐννοήσαντες τὸν τοῦ κυρίου φόβον, οὐδὲ τὴν ἐπὶ τούτοις αὐτοῦ φοβερὰν ἀγανάκτησιν. ἐπειδὴ ἔν ὡς οἶδας ἀγαπητὲ ἀδελφὲ πρὸς οἰκοδομὴν μᾶλλον ἢ καθαίρεσιν παρὰ τοῦ κυρίου τὴν ἐξουσίαν ἐλάβομεν, σπούδασον αὐτὸς τὰ τῆς οἰκοδομῆς ἐνεργῆσαι τῇ δεδομένῃ σοι παρ' αὐτοῦ διὰ ἡμῶν τῆς αὐτοῦ μαθητῆς ἀποστολικῇ προσάξει καὶ ἐξουσίᾳ· καὶ τὰς ἀξίας τῆς χάριτος προβάλλεσθαι μηδαμῶς ἐνδοιάσῃς πρὸς ἀσφάλειαν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας προτρεπόμενος, λίαν ἀγαπητικῶς, καὶ τοὺς ἤδη καθαιρεθέντας ἐπιστρέψαι πρὸς κύριον· δύναται γὰρ αὐτοὺς καὶ πάλιν, εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς ἀγαγεῖν, ὁ ποιῶν πάντα καὶ μετασκευάζων πρὸς τὸ λυσιτελέστερον. διὸ καὶ παραινεῖ λέγων αὐτοῖς ὁ προφήτης· προσέλθετε πρὸς αὐτὸν καὶ φωτίσθητε, καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυνθῇ τῷ ἀληθινῷ φωτὶ σημειούμενα· καὶ ἐὰν ὦσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ. ἐὰν δὲ ὦσιν ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον λευκανῶ. καὶ ἐὰν θελήσητε καὶ εἰσακούσητέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε.

γησθε. μόνον λούσασθε, καθαροὶ γίνεσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῆς ψυχῶν ὑμῶν ἀπέναντι τῆς ἐφθαλμῶν μου· παύσασθε τῆς ἐπεισάκτων ὑμῶν δογμάτων· μάθετε καλῶς ὁμολογεῖν, ἐκζητήσατε τὴν ὀρθόδοξον πίστιν· καὶ δεῦτε καὶ εἰσδέξομαι ὑμᾶς λέγει κύριος. ἱκανῶς αὖ δὲ αὐτοὺς ἀπορροῦμαι, μέχρις ἂν πάλιν μορφωθῇ Χριστὸς ἐν αὐτοῖς διὰ τῆς πίστεως. ὅθεν καὶ ἀδιάλειπτον ὑπὲρ αὐτῶν ἔχω νυκτὸς καὶ ἡμέρας μετὰ δακρύων τὴν δέησιν, ἵνα αὐτὸς ὁ δι' ἡμᾶς σαρκὶ πεπονθὼς ἑκουσίως, πάλιν αὐτὸς τῇ δυνάμει τοῦ ἰδίου καὶ ζωοποιοῦ αἵματος, πρὸς ἑαυτὸν καὶ ἡμᾶς, ἀλύπως σώσῃ, δι' ὁμονοίας εἰλικρινοῦς. εἰδὼς οὖν ἀγαπητέ τὴν τοιαύτην ἡμῶν περὶ αὐτῶν ἀθυμίαν, μὴ παύσῃ διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ, συντόνως αὐτοὺς παρακαλῶν, καὶ τὸ προφητικὸν αὐτοῖς ὡσημέραι καταπάδων ῥητὸν τὸ φάσκον· μὴ ὁ πίπτων οὐχ ἁνίσταται, ἢ ὁ ἀποστρέφων, οὐκ ἐπιστρέφει; ἐγγίσατέ μοι καὶ ἐγγιῶ ὑμῖν λέγει κύριος· ὅτι Θεὸς ἐγγίζων, ἐγώ εἰμι, καὶ οὐ Θεὸς πόρρωθεν. ἐγγὺς γὰρ κύριος πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν, ἐν ἀληθείᾳ τῇ κηρυττομένῃ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων. ἀλλὰ μὴ ἀποκάμῃς τοῦτο ποιῶν. γέγραπται γάρ· τὸ καλὸν ποιοῦντες, μὴ ἐκκακεῖτε. μάλιστα δὲ ἀκοίων τοῦ λέγοντος. ἀδελφοί μου, ἐάν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῇ ἀπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπιστρέψει τίς αὐτὸν, γνωσκέτω, ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ, σώσει ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ θανάτου, καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν; καὶ πάλιν· ἐὰν ἐξάγῃς τίμιον ἀπὸ ἀναξίου, ὡς στόμα μου ἔσῃ· καὶ ἀναστρέψουσιν αὐτοὶ πρὸς σέ, καὶ σὺ οὐκ ἀναστρέψεις πρὸς αὐτούς. καὶ δώσω σε τῷ λαῷ τούτῳ, ὡς τεῖχος χαλκοῦν καὶ ὀχυρόν. τοιγαροῦν ἐὰν τῇ δυνάμει τῆς χάριτος δίκαιον ἔξεστι τὸν λογισμὸν, καὶ τὸ οὖς δίκαιον εἰς τὸ πειθῆναι καὶ ἀκοῦσαι φωνῆς κυρίου τοῦ ἐπιγνῶναι αὐτὸν δι' ἀληθοῦς ὁμολογίας, κύριον ἕκαστον αὐτῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ τάξει βεβαίως, ἐπιδιδόντων αὐτῶν ὑπογράφους λιβέλλους περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως· εἰς τὸ καρποφορῆσαι καὶ αὐτὸς τῷ Θεῷ τὴν ἑτέρων ἐπιστροφὴν καὶ βελτίωσιν· ἵνα καρπὸν πολὺν φέροντες, μείζονος ἀξιωθῶσι παρὰ τοῦ κυρίου τιμῆς. τοῦτο δὲ σκοπήσει πάντως ἡ σὴ ἀγάπη, ἐν τοῖς παραύτης κυριμβίοις ἢ χειροτονημβίοις, μήπως πρὸς τὴν καταύτὸς αἵρεσιν τῇ καταργουμβίᾳ παραύτῃ δικαίᾳ τοῦ ἐπιδιδομβίου λιβέλλου, καὶ ἕτερά τινα παραπτώματα τῷ κανόνι σεσημειωμβία κωλύει τούτων τὴν ἐπικύρωσιν ἢ τὴν χειροτονίαν. ἀδιάτον γὰρ συγκαλύπτειν ἢ παραβλέπειν τὰ μὴ τύπον ἔχοντα προσηκόντως ἀπολογίας. ἀλλὰ παραιτεῖσθαι παντελῶς ἐν τοῖς φιλαμαρτήμοσι τὴν ἐξ οἰκονομίας ἐπὶ τῇ τοιούτων ὀλιγωρημάτων συγγνώμην. ἵνα μὴ πλέον αὐτοί τε βαρῶνται δικαίᾳ τὴν καταφρόνησιν τοῦ κανόνος, καὶ ἡμεῖς ὑπὸ μέμψιν γινώμεθα, τοῦ παρανομεῖν αὐτοῖς ἐφιέντες τὴν ἄδειαν. ἐκδικηταὶ γὰρ οἱ φύλακες, ἀλλ' ὁ παραβάτης τῶν θείων κανόνων ὑπάρχομεν. ἐπειδὴ ταῖς παραβάσεσι, σύζυγοι προδήλως αἱ ἀντιποδόσεις τυγχάνουσιν. ὅτινος χάριν φυλαχθῆναι τὸν κανόνα παρεγγυῶμεν ἐκ τῆς παρὰ γνώμην, καὶ εἴδησιν αὐτοχειροτονησάντων ἢ χειροτονηθέντων ἐπὶ τῆς παροικίας τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ Σωφρονίου. τοὺς μέντοι πρὸ τῆς αὐτοῦ παροικίας, ἢ μετὰ τὴν κυρίου χειροτονηθέντας παρά τινων, ἀπροσηκόντως δικαίᾳ τὴν σύνοδον, ὡς εἴρηται, τοῦ ἡμαρτῆσθαι, καὶ τὴν ἀπορίαν τοῦ χειροτονεῖν ἢ ἐπιβέπειν ἐγκείτως, ἤτοι κατὰ κανόνος ὀφείλοντος, τοὺς

A dogmatibus ; discite bene confiteri, quarite orthodoxam fidem : & venite, & recipiam vos, dicit dominus. Quare nimium propter ipsos aporior, donec rursum formetur in iis per fidem Christus. Unde pro ipsis indesinenter diu noctuque cum lacrymis obsecrationem facio, ut ipse qui propter nos in carne voluntarie passus est, rursum eos virtute proprii & vivifici sanguinis ad seipsum & nos indissolubiliter per sinceram concordiam uniat. Cognoscens igitur, dilecte, hujusmodi nostrum de ipsis mœrorem, ne cesses per misericordiam Dei continenter eos hortari, & propheticam iis quotidie decantare vocem, quæ dicit : *Numquid qui cadit, non resurget ;* * *Jacob.* 4. Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. *Jer.* 23. *juxta* 70.

B *& qui aversus est, non revertetur ? * Appropinquate mihi, & appropinquabo vobis, dicit dominus : quia Deus appropinquans ego sum, & non Deus de longe. Prope enim dominus omnibus invocantibus eum in veritate,* quæ a sanctis patribus prædicatur. Et vero ne defatigeris hoc faciens. Scriptum est enim : *Bonum facientes ne deficiatis.* Optime autem audiens dicentem : *Fratres mei, si quis ex vobis erravit a veritate, & convertit quis eum ; scire debet, quoniam qui convertere fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte & operiet multitudinem peccatorum.* Et rursum : *Si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris:* *Jacob.* 5. *Jere.* 15.

C *& convertentur ipsi ad te, & tu non converteris ad eos. Et dabo te populo huic in murum æneum, fortem.* Quapropter si virtuti gratiæ mentem obsequentem habebunt, & obedientem aurem, ut persuadeantur, & audiant vocem domini, ut eum per veram confessionem cognoscant ; confirma unumquemque eorum in proprio ordine, scriptos libellos ipsis dantibus de orthodoxa fide : ut fructum Deo ferant, aliorum conversionem & meliorationem : atque ut multum fructum afferentes, majore a Deo honore digni habeantur. Hoc etiam omnino advertet caritas tua, in iis qui ab ipsa confirmantur, aut eliguntur, ne quo modo, præter hæresim quæ ab ipsis dato libello evacuatur, alia

D quædam peccata, nota canone, eorum impediant vel confirmationem vel electionem. Impossibile enim est, ea contegere vel prætermittere, quæ continentem locum defensionis non habent : sed omnino in iis qui libenter peccant & amant peccare, denegare oportet eam veniam, quæ in hujusmodi lapsibus ex dispensatione datur: ne & ipsi propter canonis contemptum amplius graventur, & nos in culpa simus, injuste agendi iis licentiam permittentes. Defensores enim divinorum canonum & custodes sumus, non prævaricatores: quandoquidem prævaricationibus conjunctæ manifesto retributiones sunt.

E Cujus rei gratia, hortamur canonem observari in iis, qui præter mentem ac scientiam seipsos elegerunt vel delecti sunt in patriarchia beatæ memoriæ Sophronii. Qui sane ante ipsius patriarchiam, vel post decessum in domino, a quibusdam non convenienter electi sunt, propter angustiam (ut dictum est) temporis, vel quod ejus copia non esset, qui judicio adhibito sive juxta canones eligere deberet, vel permittere : tales datis scriptis libellis confirmari mandamus, nullatenus inde canoni præjudicio facto. Novit enim canon afflictorum temporum persecutio-

tionibus veniam tribuere, in quibus contemptus non præcessit, prævaricationem redarguens: sed angustia magis & penuria, quæ propter necessitatem, ex misericordia cogit multam diligentiam prætermittere. Sed hæc de istis. Ejus vero qui false episcopatus sibi nomen assinxit, Macedonii dico, importunas literarum minas, sive protestationem, fortiter despuito, ut rabidi canis & temerarii latratum; auscultans ei qui dicit: *Nolite timere opprobrium hominum, & contemptu eorum ne vincamini*. Hunc enim episcopum catholica ecclesia nullo modo novit, non solum quod is præter canones in externa regione sine consensu, & absque ullo decreto, hanc sibi appellationem usurpavit: sed & quod consentiat hæreticis, qui hæreseos suæ appendicem, ejus electionem per contemptum tumultuarie fecerunt: quemadmodum & Petri, qui ab iis nominatus est & assimulatus episcopus Alexandriæ: ut per plures & ascriptitias personas, hæresim suam munitiorem utique reddant: quam una cum ipsis impræsentiarum canonice hic & synodaliter anathematizavimus, Theodorum videlicet, qui Pharan episcopus fuit, & Cyrum qui Alexandriæ, & Sergium qui Constantinopolis, ejusque successores Pyrrhum & Paulum, & eos qui similia ipsis senserunt, aut sentiunt, vel sentient, & usque in finem non pœnituerint aut se correxerint: quibuscum & typum * quæ ex suggestione ipsius Pauli nuper facta est, contra integritatem nostræ Christianæ fidei: definientes, ut ubique omnes orthodoxi pie sentiant & confiteantur, sicut tradiderunt nobis præcipui catholicæ ecclesiæ patres & sanctæ universales quinque synodi: id est, duas ejusdem & unius domini ac Dei nostri Jesu Christi secundum hypossasim unitas inconfuse & indivise naturas, ex quibus & in quibus constat; duasque juxta naturam operationes, ac duas juxta naturam voluntates, divinam & humanam, in uno & eodem connaturaliter unitas & servatas. Quæ ut cognoscat tua in domino spiritualis dilectio, ac per te omnes quæ istic sunt ecclesiæ catholicæ: hæc ipsa a nobis hic synodaliter gesta, ad constituendam defendendamque catholicam ecclesiam, una cum encycliis nostris & synodalibus literis misimus per presbyterum & apocrisarium nostrum, abbatem Theodorum, & monachos sancti Theodosii religiosissimæ * mansionis, Joannem, Stephanum, Leontium, qui hujuscemodi nostræ apostolicæ synodo interfuerunt, & per gratiam Dei ipso visu didicerunt quæ insecuta sunt omnia, & canonice definita. Quæ ipse firmiter custodiens, denuntia quoque omnibus, qui istic sunt, fidelibus populis inviolabiliter tenere, in propriarum salutem animarum. Quapropter testificor coram Deo & Jesu Christo & electis angelis, ut hæc custodiens, amoto omni præjudicio, nihilque placendi causa faciens, sed ex pura conscientia, evangelium gratiæ tradas omnibus sicut accepisti & a sanctis patribus, & a nobisipsis, qui synodaliter sanctiones eorum confirmavimus. Ne igitur erubescas testimonium domini nostri Jesu Christi, sed conforteris gratia ipsius: & quæ audisti a nobis per multos testes, sive demonstrationes ex scripturis & ex patribus, ea commenda fidelibus hominibus, qui

Isai 51. juxta 70.

* Lege, qui factus est. Hard.

* Monasterii. Hard.

A τοιούτους κυρωθῆναι προσάσσομεν, διὰ τῆς ἐπιδόσεως τῶν ἐνυπογράφων λιβέλλων, οὐδαμῶς ἐντεῦθεν τοῦ κανόνος προκριματιζομένου τοῦ σύνολον. οἶδε γὰρ ὁ κανὼν ἀπονέμειν συγγνώμην, τοῖς τῶν θλιβερῶν καιρῶν διωγμοῖς, ἐν οἷς, οὐ προηγητικὴ μὲν καταφόνησις ἐλέγχουσα τὴν παράβασιν. συνοχῇ δὲ μᾶλλον καὶ ἀπορίᾳ βιαζομένῃ πως διὰ τὴν ἀνάγκην, ἐξ οἴκτου παραχωρεῖν τὴν ἀκρίβειαν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ τούτων. τοῦ γε μὴν ψευδωνύμως τὴν τῆς ἐπισκοπῆς ἑαυτῷ περιπλάσαντος ὀνομασίαν, Μακεδονίου λέγω, τὴν διὰ γραμμάτων ἄκαιρον ἀπειλὴν, ἤτοι διαμαρτυρίαν συντόνως διάπτυσον ὡς ὑλακὴν λυσσῶντος καὶ ἀτάκτου κυνός· ἀκούων τοῦ λέγοντος· μὴ φοβεῖσθε ὀνειδισμὸν ἀνθρώπων, καὶ τῷ φαυλισμῷ αὐτῶν μὴ ἡττᾶσθε. τοῦτον γὰρ οὐδαμῶς οἶδεν ἐπίσκοπον ἡ καθολικὴ ἐκκλησία, οὐ μόνον διὰ τὸ παρὰ κανόνας αὐτὸν ἐπ' ἀλλοδαπῆς τὴν τοιαύτην ἀσυμφώνως καὶ δίχα παντὸς ἐγκρίτου ψηφίσματος σφετερίσασθαι προσηγορίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὁμόφρονά τε καὶ ὁμόδοξον ὑπάρχειν τοῖς αἱρετικοῖς· οἵ τινες καὶ πάρεργον τῆς ἰδίας αἱρέσεως τὴν αὐτοῦ φαυλίσαντες ἐσχεδίασαν χειροτονίαν· ὥσπερ οὖν καὶ τὴν Πέτρου τοῦ ὀνομασθέντος αὐτοῖς καὶ ἀναπλασθέντος, ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας· ἵνα διὰ πλειόνων καὶ παρεγράπτων προσώπων, ὀχυρωτέραν δῆθεν τὴν ἑαυτῶν ἀποφήνωσιν αἵρεσιν· ἥν τινα σὺν αὐτοῖς ἐπὶ τοῦ παρόντος κανονικῶς ἐνθάδε καὶ συνοδικῶς ἀνεθεματίσαμεν, τουτέστι Θεόδωρον τὸν τῆς Φαρὰν γενόμενον ἐπίσκοπον, καὶ Κύρον τὸν Ἀλεξανδρείας, καὶ Σέργιον τὸν Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τοὺς αὐτοῦ διαδόχους, Πύῤῥον καὶ Παῦλον, καὶ τοὺς τὰ ὅμοια αὐτοῖς φρονήσαντας, ἢ φρονοῦντας, ἢ φρονήσοντας, καὶ μέχρι τέλους μὴ μετανοήσαντας, ἢ διορθωσαμένους, μεθ' ὧν καὶ τὸν ἀρτίως ἐξ εἰσηγήσεως αὐτοῦ τοῦ Παύλου γενόμενον τύπον κατὰ τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν πίστεως· ὁρίσαντες πανταχοῦ πάντας τοὺς ὀρθοδόξους, εὐσεβῶς φρονεῖν καὶ ὁμολογεῖν, ὡς παρέδωκαν ἡμῖν οἱ ἔγκριτοι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πατέρες, καὶ αἱ ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ πέντε σύνοδοι· τουτέστι δύο τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καθ' ὑπόστασιν ἡνωμένας, ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως, τὰς φύσεις, ἐξ ὧν καὶ ἐν αἷς συνέστηκε. καὶ δύο τὰς κατὰ φύσιν ἐνεργείας, καὶ δύο τὰς κατὰ φύσιν θελήσεις θείαν καὶ ἀνθρωπίνην ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ Χριστῷ συμφυῶς ἡνωμένας τε καὶ σωζομένας. ὅθεν πρὸς τὸ γνῶναι τὴν σὴν ἐν κυρίῳ πνευματικὴν ἀγάπην, καὶ διὰ σοῦ πάσας τὰς αὐτόθι καθολικὰς ἐκκλησίας, αὐτὰ τὰ παρ' ἡμῶν ἐνταῦθα συνοδικῶς πραχθέντα πρὸς σύστασιν καὶ ἐκδίκησιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας μετὰ καὶ τῆς ἐγκυκλίου ἡμῶν καὶ συνοδικῆς ἐπιστολῆς, ἐστείλαμεν διὰ τοῦ πρεσβυτέρου καὶ ἀποκρισιαρίου ὑμῶν, τοῦ ἀββᾶ Θεοδώρου, καὶ τῶν μοναχῶν, τῆς τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, καὶ τῶν μοναχῶν, τῆς τοῦ ἁγίου Θεοδοσίου εὐαγεστάτης μονῆς, Ἰωάννου, Στεφάνου, Λεοντίου, τῶν καὶ εὑρεθέντων ἐν τῇ τοιαύτῃ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῇ συνόδῳ, καὶ δι' αὐτοψίας, χάριτι Θεοῦ, μεμαθηκότων τὰ παρακολουθήσαντα πάντα καὶ ὁρισθέντα κανονικῶς. ἅπερ αὐτὸς βεβαίως φυλάττων, καὶ πᾶσι παράγγελε τοῖς αὐτόθι πιστοτάτοις λαοῖς, ἀπαραβάτως κατέχειν, εἰς σωτηρίαν τῶν οἰκείων ψυχῶν. οὗ χάριν διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων ἵνα ταῦτα φυλάξας χωρὶς προκρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλησιν, ἀλλὰ καθαρᾷ συνειδήσει τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος παραδίδου

δίδε πᾶσι, καθὼς παρέλαβες, ἐκπεσὼν ἁγίων παρ-
ξῶν, καὶ ἡμῶν αὐτῶν τὰ ἐκείνων θεσπίσματα συ-
νοδικῶς κηρυσάντων. μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρ-
τύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἀλλ' ἐνδυναμοῦ
τῇ χάριτι αὐτοῦ· καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἡμῶν διὰ πολλῶν
μαρτύρων, ἤτοι γραφικῶν καὶ παρ' ἡμῶν ἀποδείξεων,
ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσον-
ται καὶ ἑτέρους διδάξαι. σὺ κακοπάθησον τῷ εὐαγ-
γελίῳ κατὰ δύναμιν θεοῦ· ὡς καλὸς στρατιώτης· ἀγω-
νίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς
αἰωνίου ζωῆς. ἐπειδὴ ὁμολογουμένως, μέγα ἐστὶ τὸ
τῆς εὐσεβείας μυστήριον, ὡς ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ,
ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη
ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δό-
ξῃ. διὸ ταῦτα συντόνως διδάσκει, καὶ παρακαλεῖ,
ὀρθομαρτυρόμενον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, μὴ λογομαχεῖν
ἐπ' ὠφελείᾳ χρησίμῳ, πρὸς διαστροφὴν τῆς πίστεως. εἰ
δέ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ, καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνου-
σι λόγοις τοῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῇ
κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ, τετύφωται, μηδὲν ἐπι-
στάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας
ἀκαίρους, ἐξ ὧν γίνεται, φθόνος, ἔρις, βλασφη-
μίαι, ὑπόνοιαι πονηραὶ, διαπαρατριβαὶ ἀνθρώπων
διεφθαρμένων τὸν νοῦν, καὶ ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας,
ἀδοκίμων περὶ τὴν πίστιν. ἀλλὰ προκόψουσιν ἐπὶ
πλέον. ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσεται πᾶσιν
ὡς καὶ ἐκείνων ἐγένετο. Ἰωσῆς τῶν πρὸ αὐτῶν αἱρε-
τικῶν. ὃς ἐκτεθέμενος, ἀγαπητὲ, μᾶλλον οἷς ἔμα-
θες καὶ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνων ἔμαθες, μηδεὶς
σου τῆς ἱερωσύνης καταφρονείτω. ἀλλὰ τύπος γίνου
πᾶσιν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πί-
στει, ἐν ἁγιότητι. πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ δι-
δασκαλίᾳ. μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐ-
δόθη σοι διὰ τῆς ἱερατικῆς ἀξίας, καὶ τῆς ἀποστολι-
κῆς ἡμῶν τοποτηρησίας· ἵνα ἡ σου ἡ προκοπὴ φανε-
ρὰ, καὶ μεμαρτυρημένη πᾶσι, καὶ πρὸ πάντων αὐτῷ
τῷ Θεῷ, παρ' ᾧ τὸν ὑπὲρ ἀρετῆς καὶ εὐσεβείας καμά-
των, ἀπόκειται τοῖς ἀξίοις ὁ ἔπαινος, καὶ τῆς δικαιο-
σύνης ὁ στέφανος, ὃν ἀποδώσει σοι ὁ δίκαιος κρι-
τὴς ἀτελῶς αὐτῷ τῷ ὀρθόδοξον πίστιν τηρῆσαι, καὶ
προθύμως τῷ ἀποστόλῳ ἐκπληρώσαντι, κατὰ τὸ
εὐδοκοῦν αὐτοῦ καὶ φοβερὰν ἐπιφάνειαν. ἰδὲ δὲ πρὸς
σωφρονισμὸν εἰς τὸ πληρῶσαι σπουδαίως καὶ ἀνεμποδίστως
τὸ σὸν ἀγάπωμεν τὴν ἐμπεδωθεῖσαν σοι παρὰ τῆς
ἀποστολικῆς ἡμῶν αὐθεντίας· διακονίαν προσρεψά-
μεθα τοὺς θεοφιλεῖς ἐπισκόπους τοὺς αὐτόθι, Θεόδω-
ρον λέγω, τὸν [2] Ἐσβόντων, καὶ Ἀντώνιον, τὸν Βα-
κχαθῶν, συνελθεῖν ἐν πᾶσι καὶ ὑπηρετῆσθαι κατὰ
δύναμιν τῇ τοιαύτῃ συνδρομικῇ διαθέσει· μεθ' ὧν καὶ Γεώργιον τὸν ἀγαπητὸν πρεσβύτερον καὶ Ἀρχιμαν
δρίτην, καὶ Πέτρον τὸν φιλόχριστον, λέγω δὴ, τὸν ἀπὸ [3] Ἀδρῶν, καὶ ἁπλῶς τοὺς τῆδε μερῶν ἐκείνων πί-
στιν θεοῦ καὶ ζῆλον ἀληθῆ κεκτημένους. ὧν ὁ μισθὸς πολὺς ἔσεται παρὰ κυρίῳ, συμπροθυμουμένων ἡμῖν
ἐν ὑπακοῇ πάσῃ καὶ τελειώσει τῆς χάριτος.

A idonei ſint ad alios quoque docendos. *Tu collabora evangelio ex virtute Dei, ut bonus miles: certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam. Quandoquidem manifeſte magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, juſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit angelis, prædicatum eſt gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptum eſt in gloria. Propter quod hæc doce & exhortare, teſtificans coram Deo, non excitare pugnas verborum abſque utilitate, ad ſubverſionem fidei. Si quis autem aliter docet, & non acquieſcit* 1. Tim. 6. *ſanis ſermonibus domini noſtri Jeſu Chriſti, & ei quæ ſecundum pietatem eſt doctrinæ; ſuperbus eſt, nihil ſciens, ſed languens circa quæſtiones & pugnas verborum importunas, ex quibus oriuntur invidiæ, contentiones, blaſphemiæ, ſuſpiciones malæ, conflictationes hominum mente corruptorum, & qui veritate privati ſunt, reprobi circa fidem, ſed ultra non proficient. Inſipientia enim eorum manifeſta erit omnibus, ſicut & illorum fuit:* id eſt illorum, qui ante 2. Tim. 3 ipſos fuerunt, hæreticorum, quos devitans, cariſſime, *permane in iis quæ didiciſti, & credita ſunt tibi, ſciens a quibus didiceris: nemo ſacerdotium tuum contemnat: ſed forma ſis omnibus in ſermone, in converſatione, in dilectione, in fide, in ſanctitate. Attende lectioni, exhortationi, doctrinæ. Noli negligere gratiam quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per ſacerdotalem dignitatem, & functionem noſtræ apoſtolicæ vicis: ut profectus tuus manifeſtus ac teſtatus ſit,* & ante omnes ipſi Deo, apud quem ſuſceptorum pro virtute & pietate laborum repoſita eſt dignis laus & corona juſtitiæ, quam reddet tibi juſtus judex, qui perfecte ſerves ejus orthodoxam fidem, & mandatum prompto animo impleas, in glorioſa ejus ac tremenda apparitione. Ecce vero in auxilium, ut magno ſtudio, ac ſine ullo impedimento, caritas tua miniſterium impleat, a noſtra apoſtolica auctoritate tibi commiſſum: hortati ſumus Deo amabiles epiſcopos, ipſum dico Theodorum Esbuntiorum, & Antonium Bacathorum, adeſſe in omnibus, ac pro viribus inſervire hujuſmodi ſpirituali voluntati tuæ; quibuſcum & Georgium, dilectum presbyterum & archimandritam, & Petrum Chriſti amantem, Adraenſem nempe, acomnino eos, qui in illis partibus fidem Dei verumque zelum habent: quorum merces plurima erit apud Deum, cum vobis promptitudinem animi ſtudiique ſui præſtiterint in omni obedientia & gratiæ perfectione.

2 Ἐσβοῦς in Arabia; Βακχαθα in Paleſt. 1. *Harduinus*,
3 Forte Ἀδρατος in Arabia. *Harduinus*.

VI. AD THEODORUM EPISCOPUM ESBUNTIORUM.

Oſtendit eum ſua confeſſione hæreticorum furorem repreſſiſſe, & ad obediendum Joanni Philadelphiæ epiſcopo, quem conſtituerat vicarium, hortatur.

Theodoro epiſcopo Esbuntiorum, Martinus ſervus ſervorum Dei, ſanctæ ejus catholicæ & apoſtolicæ Romanorum eccleſiæ epiſcopus.

Θεοδώρῳ ἐπισκόπῳ Εσβούντων, Μαρτῖν⟨ος⟩ δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ τῆς ⟨τοῦ⟩ Ῥωμαίων ἁγίας αὐτοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπω⟨ς⟩.

'Hanc & ſeqq. ex codice Barberino exhibemus.

Eccleſ. 4. *EST confuſio adducens peccatum, & eſt confuſio adducens gloriam & gratiam.* Tu igitur, religioſiſſime frater, confuſionem vituperabilem culpans, ſcripta tua ſecundum Deum ſatisfactione, gloriam tibi & gratiam acquiſiviſti: gloriam quidem, orthodoxam de ipſo domino ac Deo noſtro confeſſionem: gratiam vero, ſplendorem tuorum in virtute illuſtrium ſtudiorum: quibus non ſolum nobis innotuiſti in pietate perfectus, ſed & ipſi univerſorum ſalvatori Chriſto cum multa libertate placitus: ut in vobis apoſtolicum illud de ſanctis dictum impleatur: *Sancti per fidem vicerunt regna, operati ſunt juſtitiam, adepti ſunt repromiſſiones, obturaverunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, convaluerunt de infirmitate, fortes facti ſunt in bello, caſtra verterunt exterorum.* Viciſti enim, religioſiſſime frater, adverſarii diaboli malum regnum, juſtitiam in fidei confirmatione operatus es: cujus gratia adeptus repromiſſiones Spiritus, hæreticorum ora tanquam leonum obturaſti, ac extinxiſti eorum impetum hæreſeos, quaſi flammam ignis aſpiratione gratiæ: qua ita confortatus imbecillitatem ſententiæ illorum deviciſti, fortis in bello contra eos ſuſcepto fuiſti, eorumque infirma adulterinorum dogmatum caſtra ſufficienter vertiſti, ac victor per proprium ſcriptum productus es ad victoriæ auctorem, ſalvatorem omnium Chriſtum: qui idcirco ſacerdotalem in te dignitatem apoſtolica confirmavit auctoritate. Verum ne ceſſes laudationes ejus in gutture perpetuo habere, eique placitum ſacrificium offerre, rationabile obſequium tuum. Sic enim & ſupernæ gloriæ præſentia dignaberis, & cœleſtibus Chriſti muneribus imbueris. Quæ autem ſynodaliter a nobis hic geſta ſunt, ad confirmationem defenſionemque eccleſiæ catholicæ, id eſt paternarum ejus ac ſynodalium definitionum, nuper miſimus ei, qui a nobis vicarius canonice deſignatus eſt, dilecto fratri noſtro & epiſcopo Philadelphenſium civitatis: cui benefacitis aſſentientes, & omnes orthodoxos una vobiſcum excitantes ad eorum articulorum implementum, qui ei pie commiſſi ſunt, ad commendationem eccleſiæ catholicæ. Nam pro eo multa vobis in ſempiterno regno merces erit.

Ἐστὶν αἰσχύνη ἐπάγουσαν ἁμαρτίαν, καὶ ἔστιν αἰσχύνη, δόξα καὶ χάρις. τιμῶ οὖν διαβεβλημένην αἰσχύνην διαβαλῶν, ἀλαβέστατε ἀδελφὲ, τῇ κατὰ Θεὸν ἐγγράφῳ σου πληροφορίᾳ, δόξαν ἑαυτῷ καὶ χάριν περιεποιήσω, δόξαν μὲν τιμῶν εἰς αὐτὸν τὸν κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν, ὀρθόδοξον ὁμολογίαν· χάριν δὲ, τὴν λαμπρότητα τῆς ἐν ἀρετῇ φωτεινῶν αὐτοῦ σπουδασμάτων. δι' ὧν οὐκ ἡμῖν μόνον ἐγνωσθεὶς ὑπάρχων ἐν εὐσεβείᾳ τετελειωμένῳ⟨ς⟩, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ σωτῆρι τῆς ὅλων Χριστῷ σὺν παῤῥησίᾳ πολλῇ τυγχάνων, ἀρέσ⟨κων⟩· ὡς καὶ ἐν ὑμῖν τὸ ἀποστολικὸν περὶ τῶν ἁγίων πληροῦσθαι ῥητὸν τὸ φάσκον· οἱ ἅγιοι διὰ πίστεως, κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων, ἔσβεσαν δύναμιν πυρὸς, ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων. κατηγωνίσω γὰρ ἀλαβέστατε ἀδελφὲ, τὴν ἀντικειμένην διαβολὴν τιμῶ πονηρὰν βασιλείαν, ἐργασάμενο⟨ς⟩ δικαιοσύνην ἐν τῇ βεβαιώσει τῆς πίστεως· ἧς χάριν τετυχὼς τῆς ἐπαγγελίας τὸ πνεύματος, ἐνέφραξας ὥσπερ λεόντων τὰ στόματα τῆς αἱρετικῶν σβέσας αὐτῆς τιμῶ δύναμιν τῆς αἱρέσεως, ὥσπερ φλόγα πυρὸς τῇ ἐπινοίᾳ τῆς χάριτος. ἐξ ἧς ἔτω δυναμωθεὶς κατεπάλαισας, τιμῶ τῆς ἐκείνων διανοίας ἀσθένειαν. ἰσχυρὸς, ἐν τῷ κατ' αὐτῆς πολέμῳ γενόμενο⟨ς⟩, καὶ τὰς ἀσυσάτους παρεμβολὰς τῆς κιβδήλων αὐτῆς δογμάτων ἱκανῶς κατικλίνας, νικητὴς προήχθης διὰ τὸ οἰκεῖα γράμματ⟨α⟩ τῷ νικοποιῷ σωτῆρι τῆς ὅλων Χριστῷ, ὃς διὰ τοῦτο τιμῶ ἱερατικὴν ἀξίαν ἐπὶ σοὶ διὰ τῆς Ἀποστολικῆς ἐκραταίωσεν αὐθεντίας· ἀλλὰ μὴ παύσῃ τὰς αἰνέσεις αὐτῷ ἐν τῷ λαρυγγί φέρων διὰ παντὸς, καὶ προσάγων αὐτῷ θυσίαν ἀρέσον, τιμῶ λογικὴν λατρείαν. ἔτω γὰρ καὶ τῆς ἄνω δόξης παρασάτης γενέσθαι καταξιωθήσῃ, καὶ μύστης τῆς ἐρανίων τοῦ Χριστοῦ δωρεῶν· τὰ δὲ σωτερικῶς ἡμῖν ἐνθάδε πραχθέντα πρὸς σύσασιν καὶ ἐκδίκησιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ταυτὸν δὲ λέγειν τῆς πατρικῶν, καὶ συνοδικῶν αὐτῆς ὅρων καὶ θεσπισμάτων, ἀρτίως ἐσείλαμεν, τῷ παρ' ἡμῶν προβληθέντι κανονικῶς τοποτηρητῇ Ἰωάννῃ τῷ ἀγαπητῷ ἡμῶν ἀδελφῷ καὶ ἐπισκόπῳ τῆς Φιλαδελφέων πόλεως. ὧ καλῶς ποιεῖτε αὐτοῖτε συνεχόντες, καὶ πάντας τοὺς ὀρθοδόξους σὺν ὑμῖν διεγείροντες, εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς εὐσεβῶς ἐπιτραπέντων αὐτῷ κεφαλαίων, εἰς σύσασιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἔσεται γὰρ ὑμῖν ὑπὲρ τούτου πολὺς ὁ μισθὸς, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῆς ἐρανῶν.

VII. AD

1 In Arabia. *Harduinus.*

VII. AD ANTONIUM EPISCOPUM BACATHORUM.

Cum jam resipuerit, ut in fide catholica persistat, & Philadelphiæ episcopo pareat, eum admonet.

Αντωνίῳ ἐπισκόπῳ Βακαθῶν, Μαρτῖνος δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἐπίσκοπος.

A *Antonio episcopo Bacathorum Martinus servus servorum Dei, sanctæ ejus catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ episcopus.*

*Hanc & seqq. ex codice Barberino exhibemus.

Τὸ μὲν κλαπῆναι κοινὸν καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἴδιον ἀσθενείας, τὸ δὲ πρὸς τὸ κρεῖττον μεταβληθῆναι, μόνης ἦν τῆς χάριτος, τοὺς καθ' ὑμᾶς ἀξίως εἴτε λόγῳ παντὶ καὶ ἔργῳ τῷ παναγάθῳ προσοικειώσης Θεῷ, καὶ τὸ πανάγιον αὐτοῖς ἀμεταθέτως παρεχομένης πνεῦμα τῆς ἀληθείας [1] κατ' αὐτὴν πολιτείας. ὅπερ δὴ πᾶσι πληροφορίᾳ γεγονὸς εἰς ὑμᾶς, ἀδελφὲ θεοσεβέστατε, τὸ ὑμέτερον κατεμήνυσε γράμμα, φέρον ἀσπαζόμενον ὑμῶν διὰ τῆς ἀληθοῦς εἰς τὸν κύριον ὁμολογίας, τὴν εὐάρεστον πίστιν· ἣν ἀντιλαβόμενοι πνευματικῶς, καὶ ἐπ' αὐτῇ κατὰ Θεὸν εὐφρανθέντες, ἀντεδώκαμεν αὐτῇ τῆς ἱερατικῆς ἀξίας τὸ μύρον ἐξ ἀποστολικῆς αὐθεντίας ἐσφραγισμένον· προτρεπόμενοι διὰ γραμμάτων ὑμᾶς, προσμένειν τῷ λόγῳ τῆς χάριτος, εἰς τὸ, πᾶσαν παρεισενέγκασθαι σπουδὴν, τῷ καθ' ὑμᾶς ὑποδείγματι, καὶ πάντας ἀζηλώτως μεταποιῆσαι πρὸς τὴν κρείττονα γνώμην, ἐν κυρίῳ ἡγησαμένους τὸν ὀπίσω τῆς ἐπεισάκτου καινοτομίας ἀκολουθήσαντας, ἵνα κἀκεῖνοι σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις ὀρθοτομήσωσι τὰς ὁδὸς αὐτῆς, ἕξεις ὀρθὰς ποιησάμενοι τοῖς ποσὶν αὐτῆς, διά τε τῆς ἀσεβῶν πόρρω παῤῥησίας διδασκαλίας, καὶ τῆς ἐναργοῦς τῆς ἐντολῶν ἀκριβείας: τότε γὰρ χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πατέρα ἐξ οὗ πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον καταβαίνει· ἵνα δῷ αὐτοῖς κατὰ τὸ πλοῦτος τῆς δόξης αὐτοῦ, προθύμως ἐπισταφεῖσι κραταιωθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον κατοικῆσαι καὶ αὖθις τὸν Χριστὸν, διὰ τῆς εἰς αὐτὸν ὀρθοδόξου πίστεως, ἵνα γένηται μία ποίμνη καὶ εἷς ποιμήν, αὐτὸς ὁ ἐπὶ πάντων Θεὸς κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὸ μεσότειχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, καὶ σώσας τοὺς μακρὰν καὶ τοὺς ἐγγὺς, εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὄντως λίθον [2] ἐπιγνώσεως σωτήριον ὁμολογίαν. ἣν τινα μεθ' ἡμῶν καὶ αὐτοὶ βεβαίως κατέχοντες, βεβαιωθήσεσθαι πάντως ἐν τῷ κλήρῳ τῶν ἁγίων καταπτόμενοι πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς ὑπὲρ αἴσθησιν καὶ νοῦν ἀγαθῶν· τὰ δὲ σπουδικῶς ἡμῖν ἐνθάδε πραχθέντα πρὸς σύστασιν, καὶ ἐκδίκησιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, πιστὸν δὲ λέγειν τῆς παξικῶν, καὶ συνοδικῶν αὐτοῖς ὅρων καὶ θεσπισμάτων, ἀρτίως ἐσείλαμεν τῷ παῤ ἡμῶν προκληθέντι κανονικῶς τοποτηρητῇ Ἰωάννῃ τῷ ἁγιωτάτῳ ἡμῶν ἀδελφῷ καὶ ἐπισκόπῳ τῆς Φιλαδελφέων πόλεως, ὃ καλῶς ποιεῖτε αὐτοίτε συνεχόντες καὶ πάντας τοὺς ὀρθοδόξους σὺν ὑμῖν διεγείροντες εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς ἀσεβῶς ἐπιξαπσθέντων αὐτῷ κεφαλαίων, εἰς σύστασιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. ἔσεται γὰρ ὑμῖν ὑπὲρ τούτου πολὺς ὁ μισθὸς, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῆς ἐρανῶν.

DEcipi quidem & falli commune est propriumque humanæ infirmitatis; at in melius commutari, solius opus est gratiæ: quæ erga eos qui secundum nos in omni sermone & opere digni sunt, perfecte bono Deo convenit, & sanctum eis optimæ secundum eum conversationis spiritum firmiter præbet: quod in vobis cum omni satisfactione eveniſſe, religiosissime frater, vestræ literæ significarunt, afferentes, per veram de domino confessionem, bonam vestram bonique odoris fidem, quam in spiritu suscipientes, & secundum Deum ea delectati, sacerdotalis dignitatis unguentum ei retribuimus, ex auctoritate apostolica signatum: vos semper hortantes, ut in verbo gratiæ permaneatis, ut exemplo aliis esse studeatis, eorum excitetis studium, & vestro zelo ad meliorem mentem omnes convertatis, qui superinductam novitatem secuti, in domino resurgunt: ut illi cum omnibus sanctis rectas vias suas, gressus rectos facientes pedibus suis, per piam patrum doctrinam, & efficacem mandatorum observationem. *Hujus enim rei gratia flecto genua mea ad Deum & patrem, a quo omne datum optimum, & omne donum perfectum descendit*: ut det eis secundum divitias gloriæ suæ, prompte conversis, confirmari per spiritum ejus in interiori homine: ut rursus in eis habitet Christus per orthodoxam in eum fidem: utque sit unum ovile & unus pastor, is qui super omnes est Deus ac dominus noster Jesus Christus, medium parietem maceriæ solvens, & colligens eos qui longe sunt & qui prope, per lapidem angularem, in unam & eamdem salutarem confessionem: quam una nobiscum ipsi quoque firmiter tenentes, omnino confirmabimini, positi in sorte sanctorum, ad ea bona quæ sensum & cogitationem omnem excedunt, perfruenda. Quæ vero synodaliter a nobis hic gesta sunt ad commendationem defensionemque ecclesiæ catholicæ, id est paternarum & synodalium ejus definitionum ac decretorum, nuper misimus, canonice designato a nobis vicario, Joanni, dilecto fratri nostro & episcopo Philadelphensium civitatis: cui bene facitis consentientes, & omnes orthodoxos vobiscum excitantes, pro adimpletione eorum, qui pie ipsi commissi sunt, articulorum, in laudem ecclesiæ catholicæ. Pro eo enim multa vobis merces in regno cœlorum est reposita.

Jacob. 1.

VIII. AD

1 Forte, κατ' αὐτόν. *Harduinus.*

2 Lege, ἐπιγνωσίως, vel ἐπιγνωσίᾳ. Harduinus.

VIII. AD GEORGIUM ARCHIMANDRITAM MONASTERII S. THEODOSII.

Laudat eum ob apoſtolicæ ſedis miniſtrum defenſum, & ut Philadelphorum epiſcopo obediat.

Georgio archimandritæ Martinus ſervus ſervorum Dei, ſanctæ ejus catholicæ & apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ epiſcopus.

ΑΓεωργίῳ Αρχιμανδείτῃ, Μαρτῖνος δῦλος τῆς δύλων τῦ Θεῦ τῆς τῆς Ρωμαίων ἁγίας αὐτοῦ καθολικῆς καὶ ἀποσολικῆς ἐκκλησίας ἐπίσκοπος.

TE ſpiritu vegeto ac vivido eſſe, dilectiſſime, ſignificat virtutis tenor. Effers enim hujuſmodi ſpiritualis roboris apertos characteres, in quibus inſigne eſt atque eximium caritatis non fictæ ſtudium, quo oſtendiſti, te non verbo, neque lingua, ſed opere & veritate diligere, juxta mandatum domini: qui per proprios monachos nobis eum conſervaſtis, qui a noſtra apoſtolica cathedra miſſus eſt, Deo amabiliſſimum Stephanum epiſcopum civitatis Dorenſium, pro quo mercedem a domino habentes, ſatagite ad certamina pro pietate ſtudioſius vos extendere, & virtutum reginam, ſanctiſſimam noſtram fidem omni bono zelo defendere; ut eos qui ipſi præter rationem adverſantur, miſericorditer convertas, vel non convertentes ſe redarguas: ut integrum catholicæ eccleſiæ verbum conſervantes, Chriſtum, rectorem ejus ac ſponſum habeatis, in thalamo cœleſtis regni vos gratia reficientem: cum ei, qui vos ad luctam & pugnam delegit, complaciti fueritis, in ſpiritualis certaminis ratione. Quæ hic a nobis ſynodaliter acta ſunt ad commendationem & defenſionem eccleſiæ catholicæ, id eſt, paternarum ac ſynodalium ejus definitionum & ſanctionum, proxime miſimus a nobis canonice delecto vicario, Joanni dilecto fratri noſtro & epiſcopo Philadelphenſium eccleſiæ: cui recte facitis tum conſentientes, tum omnes orthodoxos vobiſcum excitantes ad impletionem eorum, qui pie ipſi commiſſi ſunt, articulorum, in laudem eccleſiæ catholicæ. Vobis enim pro eo multa merces in regno cœlorum retribuetur.

ΝΕάζοντι σε τῷ πνεύματι γνωρίζει τῆς ἀρετῆς ὁ τύπος, ἠγαπημένε. φέρεις γὰρ τῆς τοιαύτης πνευματικῆς ἰσχύος ἐναργεῖς τὺς χαρακτῆρας, ὧν ἐπίσημός ἐσι καὶ ἐξαίρετος ὁ τῆς ἀγάπης ἀνυπόκριτος πόθος, δι' ὃ παρέσησας ὅτι ἐκ ἀγαπᾷς λόγῳ, ὅτε γλώσσῃ, ἀλλ' ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ κατὰ τὸν ἀπόλιν τῦ κυρίυ· περισωσάμενος ἡμῖν διὰ τῶν οἰκείων μοναχῶν, τὸν ἐκ τῆς ἡμετέρας Ἀποσολικῆς καθέδρας αὐτόθι σαλευόμενα Στέφανον, τὸν θεοφιλέσατον ἐπίσκοπον τῆς τῶν Δωρηνῶν πόλεως, ὑπὲρ ὃ μισθὸν ἔχοντες παρὰ κυρίυ, σπουδάσατε τοῖς ὑπὲρ δυσεβείας ἀγῶσι προθυμότερον ἐπεκτείνεσθαι, καὶ τὸν ἡγεμονίδα τῶν ἀρετῶν, λέγω δὴ τὸν ἁγιωτάτυ ἡμῶν πίσεν, ἀζηλώτως διεκδικεῖν. ὥσε τοὺς ἀντικαθισαμένυς αὐτῇ παραλόγως, συμπαθῶς ἐπισρέφειν, ἢ μὴ ἐπισρέφοντας, διελέγχειν. ἵνα τὸν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀλώβητον διασωσάμενοι λόγον, σχοίητε τὸν αὐτῆς ἁρμοσὸν καὶ νυμφίον Χριστόν, τῷ θαλάμῳ τῆς αὐτῦ κατ' ὀρανῶν βασιλείας ἐναναπάυοντι κατὰ χάριν ἡμᾶς ὡς αὐτῷ πρεπολογήσαντι Χριστῷ. πρὸς πάλιν καὶ μάχιμον τῆς ἐναντίων ἐπιδειξαμένυς κατὰ λόγον πνευματικῆς ἀθλήσεως, τὸ διὰ πάντων διαρεσὸν. τὰ δὲ συνοδικῶς ἡμῖν ἐνθάδε πραχθέντα πρὸς σύσασιν καὶ ἐκδίκησιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, τυτέσι δὲ λέγειν τῆς πατρικῶν καὶ συνοδικῶν αὐτῆς ὅρων καὶ θεσπισμάτων ἀρτίως ἐσείλαμεν, τῷ παρ' ἡμῶν προβληθέντι κανονικῶς τοποτηρητῇ Ἰωάννῃ τῷ ἀγαπητῷ ἡμῶν ἀδελφῷ καὶ ἐπισκόπῳ τῆς Φιλαδελφέων πόλεως. ᾧ καλῶς ποιεῖτε, αὐτοί τε συνεχόντες, καὶ πάντας τὺς ὀρθοδόξυς σὺν ὑμῖν διεγείροντες, εἰς ἐκπλήρωσιν πῶν δυσεβῶς ἐναντιωθέντων αὐτῷ κεφαλαίων, εἰς σύσασιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. ἔσεται γὰρ ὑμῖν ὑπὲρ τύτυ πολὺς ὁ μισθὸς, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῦ ὀρανῶν.

* Hanc & ſeqq. ex codice Barberin. exhibemus.

IX. AD PANTALEONEM.

Abſolutum fuiſſe Dorenſem epiſcopum falſo ab eo delatum, peccaſſe illos, per quos actum eſt, quo minus ſedis apoſtolicæ auctoritatem receperit epiſcopos & presbyteros ordinandi, & quid cum his, qui non canonice in patriarchatu Hieroſolymitano electi fuerant, agendum.

Pantaleoni Martinus ſervus ſervorum Dei, ſanctæ ejus Romanæ catholicæ eccleſiæ epiſcopus.

ΠΑντυλέοντι, Μαρτῖνος δῦλος τῶν δύλων τῦ Θεῦ τῆς τῶν Ρωμαίων ἁγίας αὐτῦ καθολικῆς καὶ ἀποσολικῆς ἐκκλησίας ἐπίσκοπος.

SEmper quidem omnis hominum vita, propter condemnationem ortam e tranſgreſſione Adam primævi patris, non in aliis omnino eſſe cognoſcitur, quam in gemitibus & lacrymis; ſed nunc præcipue, propter peccatorum abundantiam, & inflictio

Ἀεὶ μὲν πᾶς ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος διὰ τὸν ἐκ παραβάσεως τῦ προπάτορος Ἀδὰμ κατυδίκλιν, ἐκ ἂν ἑτέροις ὑπάρχων γνωρίζεται παντελῶς, εἰ μὴ ἐν σεναγμοῖς τε καὶ δάκρυσιν· ἐξαιρέτως δὲ νῦν διὰ τὴν πλημμύραν τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ τὴν δὲ αὐτὴν

* Hanc & ſeqq. ex codice Barberino exhibemus

αὐτοῦ τῶν σφοδροτέρων ἐπαγωγῶν παιδευμάτων· ἐπειδὴ τῇ ἀνοίᾳ τὸ παραπτώματος, τῷ ἀξιαν ἡμῖν τὸ σωφρονιστικὸν παιδεύματος, συνέζευξε φιλανθρώπως ὁ κύριος. ὅτερ εἰ καὶ ἡ σὴ ἀγάπη δι' ἀκριβείας γνώσκουσα, οὐκ ὠφειλεν ὅτως διεχθρῶναι, πρὸς τὸν ἐκ τῆς Ἀποστολικῆς καθέδρας, αὐτόθι σαλέντα Στέφανον τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον τῆς Δωρηνῶν πόλεως, ἢ τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀναγαγεῖν, διὰ τῆς οἰκείας ἀναφορᾶς, τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐντολῆς, μὴ τοῦτο πράττειν παρεγγυωμένης, ἀλλ' ἀγαπᾶν εἰλικρινῶς ἀλλήλους παρακελευομένης. ἰδοὺ γὰρ σαφῆ ἀκριβεία τὰ περὶ αὐτοῦ κατεξετάσαντες, ἔωλα παντάπασιν εὕραμεν ὄντα καὶ ἀναπόδεικτα. ὅθεν τοῦτο μέν, εἰκότως ἐξ Ἀποστολικῆς ἐδικαιώσαμεν αὐθεντίας. τοῖς δὲ κατ' αὐτοῦ γεγραφόσι, τὸ κείμα παρεχωρήσαμεν, ἐλέῳ συγκεράσαντες, τὸν τοῦ κανόνος ἀκρίβειαν, ἀρκετὸν αὐτοῖς ἡγησάμενοι πρὸς σωσιν τὸν τοῦ δράματος ἀποκάλυψιν. τὸ γὰρ ἕτερον τῶν τοιούτων πλημμέλημα, μόνης χρήζει παρὰ ἄφεσιν τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀγαθότητος. γέγραπται γάρ· ἐὰν ἁμάρτῃ ἀνὴρ εἰς ἄνδρα, καὶ προσεύξονται περὶ αὐτοῦ πρὸς κύριον. εἰ ἐὰν πρὸς κύριον ἁμάρτῃ, τίς προσεύξεται περὶ αὐτοῦ; διότι πᾶσαν τὴν αὐτόθι καθολικὴν ἐκκλησίαν, ὃ καὶ λέγων πονῶ καὶ δακρύω, σωέκλεισαν ὅσον τὸ ἐπ' αὐτοῖς, οἵτε δράσαντες, καὶ οἱ σωδοκήσαντες, μὴ ἀποδοθῆναι τῷ ἐρημίτῃ θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ τὰ σαλευθέντα πρὸς αὐτὸν ἐκ τοῦ Ἀποστολικοῦ θρόνου προικέντα, δι' ὧν τοποτηρητὴν αὐτὸν κατέστησεν ἑαυτοῦ προσάξας αὐτῷ διὰ τὴν σώσιν τοῦ καθ' ἡμᾶς κλήρου, ταυτόνδε λέγειν τὴν σωοχλοῦσαν ἡμῖν ἐπελθόντων ἡμῖν ἐθνῶν, ἵνα χειροτονήσῃ κανονικῶς αὐτόθι πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, ἐπισκόπους, καὶ πρεσβυτέρους, καὶ διακόνους ἐφ' ὅσον προσήκειν πατριάρχην Ἱεροσολύμων ἐξεπορήσαμεν. ἔδει τοίνυν τοὺς ζῆλον ἔχειν ἐπαγγελλομένους, ἐντεῦθα τοῦ ζήλους παρασήσασθαι τὸ διάπυρον· ἵνα τῶν Χριστιανῶν αὐξηθῇ τὸ κέρας διὰ τῆς αὐξήσεως ἤτοι χειροτονίας τῶν ἱερέων. ἔδει τὸ ἀνθρώπινον νικηθῆναι πάθος, διὰ τὸ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ σωτήριον πάθος. ἔδει προκρῖναι τῆς ἀνθρωπίνης φιλονικείας τὴν οἰκοδομὴν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, καὶ μὴ παραβαθῆναι τὴν ἀποστολικὴν περὶ τούτου παραγγελίαν. λέγει γὰρ πρὸς τὸν Σαμουὴλ ὁ Θεὸς, οὐχὶ σὲ ἐξουδενώκασι τοῦ μὴ βασιλεύειν ἐπ' αὐτούς· ἐποίησαν γὰρ, ὅπερ ὅτε αἱρετικοὶ ποιῆσαι ποτὲ τετολμήκασιν. ἀποκρυψάμενοι μὲν τὰ τῆς τελειώσεως, ἐγχειρήσαντες δὲ μόνον αὐτῶ τὰ τῆς καθαιρέσεως. ποίαν ἂν ἔξουσιν ἀπολογίαν, οὐκ ὄντων ἔτι δι' ὧτινας ἐπισκόπων ἐκεῖσε καὶ ἱερέων ἐνδελεχῶς τῷ θυσιαστηρίῳ παρεδρευόντων, καὶ τὰς ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τῷ Θεῷ προσαγόντων θυσίας καὶ ἀναφοράς, εἰς περιποίησιν τῶν ψυχῶν; καίτοι γινώσκοντες ἀσφαλῶς, ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστὶ, καὶ ὁ τῶν σκανδάλων καιρὸς ἐνέστηκε. εἰ ἐχρῆν διὰ τοῦτο προνοητικῶς πλείοσιν ἐπισκόποις, καὶ πρεσβυτέροις, καὶ διακόνοις, τὰς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ πανταχοῦ καταπυκνωθῆναι. καθάπερ καὶ ναῦν ἐν χειμῶνι εἰ πελάγει κλυδωνιζομένῃ πλείοσι κυβερνήταις καὶ ναύταις. τοῦτο γὰρ χάριν καὶ ἡμεῖς εἰς οἰκοδομὴν προηγούμεθα, ἀλλ' οὐκ εἰς καθαίρεσιν παρὰ τοῦ κυρίου τὴν ἐξουσίαν ἐλάβομεν, ἵνα φιλανθρώπως ἐπικερήσωμεν τοῖς χειμαζομένοις λαοῖς. ὅθεν ὑπὸ ταύτης τῆς ἐξουσίας ὁ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικὸς ὁρμηθεὶς θρόνος παρέλειψε μὲν ἕδραν, εἰς τὸ πρέπόντως ἀπολαβεῖν τὸν ἱερατικὸν αὐτῆς κόσ-

A nem vehementiorum propter ipsa correptionum & pœnarum : quandoquidem errori & amentiæ delicti, castigationis & emendationis medicinam Dei humanitas adjunxit. Quod caritas tua manifeste cognoscens, non debuit ita se gerere adversus eum, qui ab apostolica sede missus esset, Stephanum Deo amabilem episcopum Dorensium civitatis, aut ejusmodi de eo ad nos per propriam relationem transmittere, cum salvatoris nostri mandatum id non facere jubeat sed præcipiat invicem sincere diligere. Ecce enim illa diligenter expendentes, vana prossus invenimus, nec ullis argumentis demonstrata : atque idcirco eum merito ex apostoB lica justificavimus auctoritate : iis autem qui contra eum scripserunt, crimen dimisimus, canonis rigorem misericordia temperantes, & ad resipiscentiam ipsis sufficere existimantes fabulæ revelationem. Nam aliud talium hominum peccatum ad remissionem sola indiget salvatoris nostri bonitate. Scriptum est enim : *Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus : si autem in dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo ?* 1. Reg. 2. Universam enim, quæ istic est, catholicam ecclesiam clausserunt, quantum in ipsis est, qui vel fecerunt vel consenserunt, ne memorato episcopo redderentur missa ad eum ab apostolica sede præcepta, quibus ejus vicarius constitutus C est, ac jussus, propter temporis angustias, id est, propter pressuram irruentium in nos gentium, canonice instituere, ad supplementum ecclesiastici ordinis, episcopos & presbyteros & diaconos, quoad potestas nobis defuit ad promovendum patriarcham Hierosolymorum. Oportebat igitur eos qui se zelum habere profitentur, hic zeli ardorem exhibere : ut Christianorum augeretur & exaltaretur cornu, incremento sive creatione sacerdotum. Oportuit passionem humanam vinci, propter salutarem Christi Dei passionem. Oportuit humanæ contentioni anteferre catholicæ ecclesiæ ædificationem, D nec violari apostolicam de eo jussionem. Dicit enim ad Samuel Deus ; *Non te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos.* 1. Reg. 6. Ea enim fecerunt, quæ nec hæretici unquam ausi sunt facere ; abscondentes ea quæ ad creationem & institutionem pertinebant : ea vero tradentes, quæ ad depositionem. Quam igitur defensionem habebunt, cum jam propter eos non sint ibi episcopi & sacerdotes, qui jugiter altari insistant, & sacrificia atque oblationes pro populo ad salutem animarum offerant ? quamvis cognoscant, quod ultima hora sit, & scandalorum tempus immineat. Atque idcirco oportebat pluribus episcopis & presbyteris & diaconis providenter ecclesias Dei ubique increbrescere, quemadE modum navim, quæ in pelago tempestate jactatur, pluribus gubernatoribus & nautis : hujus enim rei gratia & nos in ædificationem præcipue, & non in destructionem a domino potestatem accepimus, ut populis fluctuantibus humane ac benigne opitulemur. Unde ob hanc potestatem mota apostolica sedes nihil prætermisit, quo catholica istic ecclesia per memoratum religiosum episcopum convenienter sacerdotale decus recuperaret, qui vero id prohibuerunt, sibi de eo imputabunt rationem : cujus causa lugens & contristatus ingredior, dies noctes-

Ecclesiam præcipue ædificat qui de numeroso & bono clero est solicitus.

que bonitatem Dei cum lacrymis obsecrans, ne hæreditatem suam usque in finem repellat; sed ostium aperiat, quod illi concluserunt: ut rursum istic sacerdotii ejus, per supplementum episcoporum, splendor & ornamentum exoriatur: ecclesiæ oves cura pastorali servans, & a luporum insidiis vigilanti studio eripiens. De iis, qui non canonice istic electi sunt in patriarchia beatæ memoriæ Sophronii, eum canonem inviolabiliter decernimus custodiri, qui a sanctis apostolis & patribus nostris constitutus est de iis qui in alia civitate præter sententiam scientiamque pontificis, qui ei civitati præest, vel eligunt, vel eliguntur, vel consentiunt, vel convocant. Canones enim ecclesiasticos solvere non possumus, qui defensores & custodes canonum sumus, non transgressores: tametsi utramque sedem illi violarunt: hanc quidem apostolicam sedem, quod creationum præcepta non dederint, ut ante dictum est; sedem vero sancti Jacobi, quod Sophronium celare studuerint, [1] ut ceteri libere, sicuti ipsi volunt, non sicut sanctus Spiritus jubet, electiones sibi arrogarent: tales propterea ecclesiæ canon castigat, non enim confusionis ac turbationis Deus est, sed ordinis & pacis. Qui vero ante ipsius patriarchiam, aut post dormitationem memorati Sophronii creati sunt: de iis scripsimus, propter temporis angustiam, quæ sic creatis defensionis locum præbet, cum inde ecclesiastico canoni nullo modo præjudicetur: ut, cum libellum sinceræ pœnitentiæ sive orthodoxæ fidei dederint ei, qui nuper a nobis ad id istic delectus est, eos in proprio ordine confirmet, modo hi ex aliis peccatis non prohibeantur confirmari, quæ a canone notata sint. Transmissas autem dogmaticas chartas, sive quæ scripta sunt ab adversariis, damnamus una cum iis qui scripserunt, siquidem in propriæ opinionis perversitate maneant; ut & omnes hæreticos, cum omnibus impiis eorum scriptis: hortantes eos qui ubique orthodoxi sunt, ut in patrum doctrina, & iis quæ synodaliter definita sunt, ac nuper a nobis hic per synodum confirmata ad commendationem defensionemque ecclesiæ catholicæ, quæ brevi nota omnibus faciemus, ea mittentes, firmiter, inviolabiliterque permaneant. Nam hæc vos nobiscum pie servantes, dominique fidem bono zelo asserentes, res vestras feliciter geretis, ac promissa cœlesti hæreditate tandem dignabimini.

Lateran. concil. secre. 2.

Electiones factiosæ caven. dæ.

1. Cor. 14. 33.

A μον διὰ τοῦ ῥηθέντος ἐλαβοῦς ἐπισκόπου τὴν αὐτόθι καθολικὴν ἐκκλησίαν· οἱ δὲ τοῦτο γενέσθαι κωλύσαντες, ἑαυτοῖς τὸν περὶ τούτου καταλογίσονται λόγον. οὗ χάριν πενθῶν καὶ σκυθρωπάζων πορεύομαι, παρακαλῶν τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, μετὰ δακρύων νυκτὸς καὶ ἡμέρας, μὴ εἰς τέλος ἀπώσασθαι τὴν ἑαυτοῦ κληρονομίαν, ἀλλ' ἀνοῖξαι τὴν θύραν, ἣν ἐκεῖνοι συνέκλεισαν. ἵνα πάλιν αὐτόθι τῆς ἱερωσύνης αὐτοῦ διὰ τῆς συμπληρώσεως τῶν ἐπισκόπων ἀνατείλῃ ὁ κόσμος· τὰ πρόβατα τῆς ἐκκλησίας ποιμαντικῶς περιποιούμενος, καὶ τῆς ἐπιβουλῆς τῶν λύκων ἀγρύπνῳ σπουδῇ συντόνως λυτρούμενος. περὶ μέντοι τῶν ἀκανονίστως αὐτόθι χειροτονηθέντων ἐπὶ τῆς B πατριαρχίας τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ Σωφρονίου, τὸν ἐπὶ τῶν χειροτονούντων ἢ χειροτονουμένων, ἢ συναινούντων, ἢ συγκαλούντων ἐν ἑτέρᾳ πόλει παρὰ γνώμην καὶ εἴδησιν τοῦ ἐν τῇ πόλει προεστῶτος ἀρχιερέως κείμενον κανόνα, τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις καὶ πατράσιν ἡμῶν, ἀπαραβάτως ὁρίζομεν φυλαχθῆναι. κανόνας γὰρ ἐκκλησιαστικοὺς οὐ δυνάμεθα λύειν, ἐκδικηταὶ καὶ φύλακες, ἀλλ' οὐ παραβάται τῶν κανόνων ὑπάρχοντες· εἰ καὶ ἀμφοτέρους ἐκεῖνοι τοὺς θρόνους παρέβησαν, τόντε καθ' ἡμᾶς ἀποστολικὸν θρόνον, διὰ τὸ μὴ δοῦναι τὰ πραικέπτα τῆς χειροτονίας ὡς εἴρηται· καὶ τὸν τοῦ ἁγίου Ιακώβου θρόνον διὰ τοῦ λαθεῖν τὸν ἐν ἁγίοις Σωφρόνιον. ἵνα λοιπὸν αὐτονόμως, ὡς αὐτοὶ θέλουσιν, ἀλλ' οὐ καθὼς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον παρακελεύεται, τὰς χειροτονίας ἑαυτοῖς σφετερίζονται. διὸ τοὺς τοιούτους ὁ κανὼν σωφρονίζει τῆς ἐκκλησίας. οὐ γάρ ἐστιν ἀκαταστασίας ὁ Θεὸς, ἀλλὰ τάξεως καὶ εἰρήνης· τοὺς μέντοι πρὸ τῆς πατριαρχείας, ἢ μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ ῥηθέντος ἐν ἁγίοις Σωφρονίου χειροτονηθέντας, ἐπεγράψαμεν· καὶ τοῦτο διὰ τὴν τοῦ καιροῦ στενοχωρίαν, τόπον ἀπολογίας τοῖς οὕτω χειροτονηθεῖσι παρεχομένην οὐδαμῶς, ἐντεῦθεν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ προκριματιζομένου κανόνος· ἵνα λίβελλον εἰλικρινοῦς μετανοίας, ἤγουν ὀρθοδόξου πίστεως ἐπιδιδοῦντας τῷ ἐπὶ τούτῳ παρ' ἡμῶν ἀρτίως αὐτόθι προχειρισθέντι, κυρώσῃ τούτους ἐν τῇ ἰδίᾳ τάξει βεβαιουμένους, εἰ D μέντοι μὴ ἐξ ἑτέρων καὶ οὗτοι κωλύονται κυρωθῆναι παραπτωμάτων, ἅπερ τῷ κανόνι σεσημειωμένα καθέστηκε. περὶ δὲ τῶν σταλέντων δογματικῶν χαρτῶν, ἤτοι συγγραφέντων παρὰ τῶν δι' ἐναντίας κατακρίνομεν αὐτὰ, καὶ τοὺς γεγραφότας, τῇ ἰδίᾳ μέντοι κακοδοξίᾳ προσμένοντας, ὥσπερ καὶ πάντας τοὺς αἱρετικοὺς, μετὰ πάντων τῶν ἀσεβῶν αὐτῶν συγγραμμάτων προτρέποντες πανταχοῦ πάντας τοὺς ὀρθοδόξους τοῖς πατρικῶς καὶ συνοδικῶς ὁρισθεῖσι, καὶ παρ' ἡμῶν ἀρτίως ἐνταῦθα διὰ συνόδου βεβαιωθεῖσιν, εἰς σύστασιν καὶ ἐκδίκησιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἃ καὶ ἐν τάχει πᾶσι γνωρίσωμεν, ἐκπέμποντες αὐτὰ, βεβαίως καὶ ἀπαραβάτως ἐμμένειν. ταῦτα γὰρ σὺν ἡμῖν καὶ ὑμεῖς εὐσεβῶς φυλάττοντες, εὐπράξετε, τὴν τοῦ κυρίου πίστιν, εὐζηλώτως διεκδικοῦντες, καὶ τῶν κατ' ἐπαγγελίαν ἀποδοχῶν ἀξιούμενοι.

X. A D

1 Gr. *ut deinde libere*. Interpres legit λοιποί. *Harduinus*.

X. AD PETRUM ILLUSTREM VIRUM.

Commendatur ejus vitæ integritas, hortaturque ut vicario ſuo faveat.

Πέτρῳ ἐλλογίμῳ Μαρτῖνος δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ, τῆς τῶν Ρωμαίων ἁγίας αὐτοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἐπίσκοπος.

Petro illuſtri Martinus ſervus ſervorum Dei, ſanctæ ejus catholicæ & apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ epiſcopus.

*Hanc & ſeqq. ex cod. Barberino exhibemus.

Ἐν φόβῳ κυρίου καὶ τῇ ἀγάπῃ τῆς χάριτος περιπατοῦσαν ἀμέμπτως τὸν φιλόχριστον ὑμῶν λαμπρότητα, ὑπὲρ πλειόνων καὶ ἀξιοπίστων μεμαθηκότες προσώπων, εἰκότως ἐξ ὅλης καρδίας, αὐτὸν τὸν κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐδοξάσαμεν. οἶδε γὰρ ὅπως πρὸς δοξολογίαν αὐτοῦ συγκινεῖν εἴωθεν ἅπαντας, ὡς βίος ἀμόλυντος ταῖς ἀρεταῖς φαιδρύνομενος. ἐξ ὧν ἐν εἰκόνι διαπορθόμενος τοῦ κτίσαντος αὐτὸν ὁ ἄνθρωπος ἀποδείκνυται, τῆς ἀλόγου καθάπαξ διαχωριζόμενος ὁμοιότητος, ἐπειδὴ ταύτῃ μὲν ἡμῖν ἡ παράβασις παρεισήγαγε, ἐκείνῃ δὲ διαρρυεῖσαν ἐν ὑμῖν ἀνεζωγράφησε πάλιν ἡ χάρις τῇ τηρήσει τῆς ἐντολῆς, κατὰ Θεὸν μορφοῦσα τὸν ἄνθρωπον, καὶ ναὸν αὐτὸν ἀπεργαζομένη τοῦ πνεύματος· ὅπερ τῇ τῆς ῥηπαινόντων ἀποβολῇ παθῶν ἐμφρόνως ἑαυτὸν καταισησάμενος ἐλογήσω, μόνα μεριμνᾷς εἰκότως, τὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πρὸς τελειοτάτην ἐπειγόμενος σωτηρίαν, ἵνα τινα διαπύρως ποθοῦντί σοι, καὶ ἡμεῖς προσελθόντες προθυμότερα σπουδῇ, τῷ ἑαυτοῦ συνεισενέγκασθαι δύναμιν, τῷ θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ τῆς Φιλαδελφέων πόλεως· ἐπειδὴ τοῦτον ἀναπληρῶσαι σὺν Θεῷ τὸν ἡμέτερον τόπον αὐτόθι κανονικῶς προστεταξάμεθα, ἵνα τὰς ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις καθολικὰς ἐκκλησίας κοσμήσῃ πρεπόντως, ἐν πάσαις αὐταῖς χειροτονῶν ἐπισκόπους, καὶ πρεσβυτέρους, καὶ διακόνους ἐκ τῆς ἐνδοθείσης αὐτῷ παρὰ κυρίου δι' ἡμῶν τῆς ἐλαχίστων, ἤτοι τῆς αὐθεντίας τοῦ ἁγίου καὶ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων Πέτρου πνευματικῆς ἐξουσίας. ἵνα μὴ διὰ τοῦ χρηζειν ἐν τοσούτοις χρόνοις καὶ τοιαύτῃ συνοχῇ θλίψεως, οἱ πιστοὶ λαοὶ χερσωθῶσιν. αὐξηθῶσι δὲ μᾶλλον ἐν κυρίῳ, καὶ λαμπρυνθῶσι διὰ τῆς ἐπισκοπῆς καὶ ἐπιμελείας τῶν ἱερέων, ὃς τελεωθῆναι συνεχέχυσα καὶ ἡ φιλόχριστος ὑμῶν λαμπρότης διὰ τοῦ ῥηθέντος ἀγαπητοῦ ἡμῶν συνεπισκόπου τῆς οἰκείας μητρός, ἤτοι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἀναπαύσεις τὰ σπλάγχνα πρὸς περιποίησιν τῶν τέκνων αὐτῆς τῷ ἑαυτῆς σπουδῷ τῷ κυρίῳ δι' αὐτῶν τῶν ἔργων ἐπιδεικνύμενος, παρ' ὃ δικαίως ἀκόσμητα ἐπὶ τοῦ βήματος αὐτοῦ, ἐμπροσθεν τῶν οὐρανίων ἀγγέλων, καὶ τοῦ χοροῦ πάντων τῶν ἁγίων. ἄγε δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.

CUm in timore domini, & caritatis dilectione veſtram Chriſti amantem nobilitatem irreprehenſibiliter ambulare a multis fide dignis perſonis didiciſſemus, merito ex toto corde ipſum dominum ac Deum noſtrum Jeſum Chriſtum glorificavimus: nihil enim æque ad eum collaudandum omnes commovere ſolet, quam integra vita virtutibus præfulgens: e quibus in imagine pertranſiens homo ſimilitudinem conditoris ſui exhibet, ſe ab irrationali ſeparans: quandoquidem hanc nobis tranſgreſſio ſuperinduxit, illam vero dilapſam in nobis rurſum gratia reformavit, obſervatione mandatorum hominem ſecundum Deum formans, & eum efficiens ſancti Spiritus templum: quod te, ſordidarum depoſitione paſſionum, ſapienter te ipſum conſtituiſti, dilecte, ac merito ea ſola cogitas, quæ ſunt Jeſu Chriſti, ad perfectam ſalutem feſtinans, quam tibi ardenter deſideranti nos quoque conciliantes hortamur, ut intentiore ſtudio vires tuas conferas Dei amantiſſimo epiſcopo Philadelphenſium civitatis: quoniam eum vice noſtra Deo juvante fungi canonice juſſimus, ut catholicas in illis partibus eccleſias decenter ordinet, in iis omnibus epiſcopos, & presbyteros, & diaconos creans, permiſſa ei a domino per nos minimos, ſive per auctoritatem ſancti & principis apoſtolorum Petri, ſpirituali poteſtate: ne viduati in tam multis temporibus, talique afflictionis preſſura, populi in terram ſqualidam & infrugiferam vertantur: ſed ut magis augeantur ac ſplendeſcant, inſtantia diligentiaque ſacerdotum, qui ut conſtituantur, adjuvans veſtra Chriſti amans claritudo per præfatum dilectum noſtrum coepiſcopum, propriæ matris, nempe catholicæ eccleſiæ viſcera reficiet, ad ſalutem ejus filiorum ſuum domino ſtudium ipſis operibus exhibens, a quo juſte in illo tribunali audies coram cœleſtibus angelis & omni ſanctorum choro: *Euge ſerve bone, ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam: intra in gaudium domini tui.* *Matth. 25.

XI. AD ECCLESIAM HIEROSOLYMITANAM ET ANTIOCHENAM.

Nunciat Monothelitarum hæresim in concilio fuisse damnatam, ordinationemque Macedonii Antiochiæ, & Petri Alexandriæ perperam esse factam. Ut in fide catholica persistant, & Joanni vicario, cui dictæ synodi acta misit, obediant.

Dilectis fratribus, qui sanctæ Christi Dei nostri civitati, nempe Hierosolymitanæ sedi sacerdotaliter subsunt, orthodoxis episcopis, presbyteris, diaconis, præfectis monasteriorum, monachis, ascetis, populis Christum diligentibus; similiter iis qui censentur sub Antiochena sede, Martinus servus servorum Dei, & sanctæ ejus catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ episcopus.

A Τοῖς ὑπὸ τὴν ἁγίαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλιν, ἤγουν ὑπὸ τὸν τῶν Ἱεροσολύμων θρόνον ἱερατικῶς τελοῦσιν ἀγαπητοῖς ἡμῶν ἀδελφοῖς, ὀρθοδόξοις ἐπισκόποις, πρεσβυτέροις, διακόνοις, ἡγουμένοις μοναστηρίων, μονάζουσιν, ἀσκηταῖς, καὶ φιλοχρίστοις λαοῖς. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ὑπὸ τὸν Ἀντιοχείας τελοῦντας θρόνον. Μαρτῖνος δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ, τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας αὐτοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, ἐπίσκοπος.

Hanc & seqq. ex cod Barberino exhibemus.

Phil. 1. *Gratia vobis & pax a Deo Patre nostro & domino Jesu Christo in Spiritu sancto, qui per virtutes habitat in cordibus vestris. Gratias ago Deo meo in omni memoria vestri semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis cum gaudio deprecationem faciens super communicatione vestra in evangelio Christi, ut caritate magis abundetis in scientia & omni sensu, ut probetis potiora, ut sitis sinceri & sine offensa in diem Christi, repleti fructu justitiæ in gloriam & laudem ejus.* Scire enim vos volo, fratres, de furibus, qui temporibus nostris insurrexerunt contra orthodoxam fidem, nempe Theodoro, qui fuit episcopus Pharan, & Cyro qui Alexandriæ, & Sergio qui Constantinopolis, & ejus successoribus Pyrrho & Paulo: quod hi per propriam hæresim valde moliti sunt perfodere, & thesauros sive dogmata ecclesiæ catholicæ expilare. Nos vero, id est, hujus apostolicæ sedis pontifices, ad custodiam domus pervigiles juxta præceptum domini, non permisimus eos hanc effodere, vel fidei furripere thesaurum, sed ipsos catenis impiæ eorum & adulterinæ doctrinæ constringentes, accurata demonstratione & examinatione eorum quæ ab ipsis contra integritatem Christianæ fidei scripta sunt, tum ipsos, tum ea quæ impie docuerunt, igne canonicæ sententiæ veluti mala zizania exurentes, synodaliter condemnavimus, ubique omnibus eorum hæresim publicantes: ut, cum omnes ex iis quæ a nobis nuper gesta sunt, eam contrariam & adversariam paternis ac synodalibus ecclesiæ catholicæ definitionibus esse cognoverint, & orthodoxi, simili nobis modo, zelo Dei contra prædictos hæreticos moveantur, eosque & ipsorum hæresim damnent, omniaque pro ea ab iis impie acta & scripta, una cum ipsorum suggestione contra fidem facta, nempe expositione Heraclii imperatoris, & formula ejus qui nunc serene imperat, atque omnibus qui similia ipsis senserunt, aut sentiunt, sensurive sunt, & usque in finem in ejusmodi hæresi permanent, nec pœnitent; sed unam dementer aut nullam omnino divinitatis atque humanitatis Christi docent voluntatem & operationem, ut & naturam ex toto, nam ex eadem voluntate atque operatione, ea-

Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν ἁγίῳ πνεύματι τῷ ἐνοικοῦντι διὰ τῶν ἀρετῶν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου ἐπὶ πάσῃ τῇ μνείᾳ ὑμῶν πάντοτε ἐν πάσῃ δεήσει μου ὑπὲρ πάντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς τὴν δέησιν μου ποιούμενος ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, ἵνα τῇ ἀγάπῃ ἔτι μᾶλλον, καὶ μᾶλλον περισσεύητε ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τὰ διαφέροντα, ἵνα ἦτε εἰλικρινεῖς καὶ ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν Χριστοῦ πεπληρωμένοι καρπῶν δικαιοσύνης, εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον αὐτοῦ. γινώσκειν γὰρ ὑμᾶς θέλομεν ἀδελφοὶ τοῦτο ἀκριβῶς ἐπισταμένους ὑπὲρ τοῦ νῦν, τουτέστιν, ἐπὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου ἐπαναστάντων κλεπτῶν κατὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, φαμὲν δὴ Θεοδώρου τοῦ γενομένου ἐπισκόπου τῆς Φαρὰν, καὶ Κύρου τοῦ Ἀλεξανδρείας, καὶ Σεργίου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τοῦ αὐτοῦ διαδόχων Πύρρου καὶ Παύλου· ὡς ὅτι πλεῖστον ἐμηχανήσαντο διὰ τῆς οἰκείας αἱρέσεως διορύξαι καὶ ἀποσυλῆσαι τὰ κειμήλια, ἤγουν τὰ δόγματα τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας· ἀλλ' ἡμεῖς γε, τουτέστιν οἱ τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἀποστολικοῦ θρόνου ἀρχιερεῖς, διαγρηγορέντες περὶ φυλακὴν τῆς οἰκίας κατὰ τὴν τοῦ κυρίου διάταξιν, οὐκ εἰάσαμεν αὐτοὺς διορύξαι τοῦτον, ἢ τὸν θησαυρὸν ἀποσυλῆσαι τῆς πίστεως. ἀλλὰ σειραῖς τοῦ ἀσεβῶν αὐτοῦ καὶ κιβδήλων δογμάτων τούτους σωδήσαντες, ἐξ ἀκριβοῦς ἀποδείξεως τε καὶ ἐξετάσεως, τοῦ παρ' αὐτοῦ γεγραμμένων, κατὰ τῆς ἁμωμήτου ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν πίστεως, ὥσπερ ζιζάνια πονηρὰ τῷ πυρὶ τῆς κανονικῆς ἀποφάσεως, αὐτούς τε καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ἀσεβῶς δογματισθέντα κατεφλέξαντες, συνοδικῶς κατεκρίναμεν, πανταχοῦ τοῖς πᾶσι τὴν ἐκείνων δημοσιάσαντες αἵρεσιν· ἵνα τοῦτον ἀκριβῶς πάντες γινώσκοντες ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν ἀρτίως πραχθέντων, ἐναντίαν ὑπάρχουσαν, καὶ ἀντίπαλον τοῖς παρ' ἡμῶν καὶ συνοδικοῖς ὅροις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, πάντες ὁμοθύμως ἡμῖν οἱ εὐσεβεῖς καὶ ὀρθόδοξοι ζήλῳ Θεοῦ κατὰ τῶν εἰρημένων αἱρετικῶν κινηθέντες, τούτους τε καὶ τὴν τούτων αἵρεσιν, κατακρίνωσι, καὶ πάντα τὰ ὑπὲρ τούτης πραχθέντα τε καὶ γραφέντα δυσεβῶς παρ' αὐτῶν, μετὰ καὶ τῶν ἐξ εἰσηγήσεως αὐτῶν, γεγενημένων κατὰ τῆς πίστεως, φαμὲν δὴ τῆς ἐκθέσεως Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως, καὶ τοῦ τύπου τοῦ νῦν γαλη-

γαλήνως βασιλεύοντος, καὶ πάντων ἁπλῶς τῶν τὰ ὅμοια αὐτῶν φρονησάντων, ἢ φρονούντων, ἢ φρονεῖν μελλόντων, καὶ μέχρι τέλους τῇ τοιαύτῃ προσμενόντων αἱρέσει, καὶ μὴ μετανοούντων, ἀλλὰ μίαν ἀφρόνως, ἢ μηδεμίαν ὅλως τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ δογματιζόντων θέλησιν καὶ ἐνέργειαν, ὥσπερ οὖν καὶ φύσιν ἐξάπαντος, τῷ γὰρ ταυτῷ τῆς θελήσεως, καὶ τῆς ἐνεργείας, τὸ ταυτὸν εἰσάγεται τῆς οὐσίας κατὰ τὴν τῶν ἁγίων καὶ ὀρθοδόξων πατρῶν διδασκαλίαν, ὧν τὰ δόγματα φυλάττοντες ἀπαραβάτως καὶ διεκδικοῦντες ἡμεῖς, πάντας τοὺς τἀναντία φρονοῦτας αὐτοῖς κατεκρίναμέν τε καὶ κατακρίνομεν. οὗ χάριν καὶ τοὺς εἰρημένους κατεδικάσαμεν ἄνδρας, ὡς ἀντίφρονας αὐτοῖς δι' ὧν ἐδογμάτισαν ἀποδεδειγμένους, καὶ μὴ διορθωσαμένους ἄχρι τοῦ νῦν, ἢ διορθωθῆναι θέλοντας. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν τῇ αἱρέσει, τὸν βίον κατέλυσαν, οἱ δὲ διὰ τῆς αἱρέσεως αὐτῶν, ἔτι καὶ νῦν τὸν βίον ἱκανῶς ἐκταράσσουσι. καίτοι πολλαῖς καὶ ἐκ πολλῶν εὐλαβῶν ἱερέων τῶν ἐνδιαφόροις παροινούντων τόποις οὐ γὰρ δὴ μόνον ἡμῶν, ἤγουν τῶν τῆς καθ' ἡμᾶς καθολικῆς καθέδρας ἀρχιερέων παραινέσεσί τε καὶ διαμαρτυρίαις ὑπομνησθέντες, ἐκκλῖναι τῆς οἰκείας αἱρέσεως, καὶ προσδραμεῖν τῷ κυρίῳ διὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, καὶ οὐκ ἠβουλήθησαν συνιέναι, τοῦ ἀγαθῆναι, ἀλλ' ἐκραταιώθησαν ἐν τῇ προαιρέσει αὐτῶν, καὶ οὐκ ἠθέλησαν τοῦ ἐπιστρέψαι πρὸς κύριον. ὅθεν ἡμεῖς καθάπερ λίθους σκανδάλου καὶ πέτραν προσκόμματος, τούτους ἐκ τῆς ὁδοῦ διαῤῥίψαντες, ὁδοποιήσαμεν πᾶσι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν κύριον τὴν τρίβον τῆς εἰς αὐτὸν εἰλικρινοῦς ὁμολογίας, διὰ τῆς τῶν ἁγίων πατρῶν, καὶ τῶν ἐγκρίτων καὶ οἰκουμενικῶν πέντε συνόδων διδασκαλίας· ὥστε σὺν ἡμῖν πρεσβεύειν, κατὰ τὴν αὐτῶν ὁσιωτάτην παράδοσιν, δύο τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν τὰς φύσεις καθ' ὑπόστασιν ἡνωμένας ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως· καὶ δύο τὰς φυσικὰς θελήσεις καὶ δύο τὰς φυσικὰς ἐνεργείας, θείαν καὶ ἀνθρωπίνην, ἄκτιστον καὶ κτιστὴν, συμφυῶς ἡνωμένας εἰς ἀπόδειξιν ἐντελῆ τοῦ Θεὸν φύσει τέλειον καὶ ἄνθρωπον φύσει τέλειον μόνης δίχα τῆς ἁμαρτίας τὸν αὐτὸν ἀληθῶς ὑπάρχειν. διὸ προτρεπόμεθα τὴν ἀγάπην ὑμῶν οὕτως σὺν ἡμῖν πιστεύειν ἀεὶ καὶ κατέχειν ἐκτρεπομένους πᾶσαν αἵρεσιν πρότερόν τε καὶ νῦν ἀναφυεῖσαν κατὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ τοὺς τῶν αἱρέσεων ἀνοήτους προστάτας, μεθ' ὧν σὺν τῷ παλαιῷ, καὶ τὸν νέον καὶ ἐφ' ἡμῶν τῶν ἀληθῶν ἐκτραπέντα δογμάτων, Μακεδόνιον τὸν αἱρετικὸν, ὅν τινα παρὰ κανόνας ἑαυτοῖς ἀνεπλάσαντο ψευδώνυμον Ἀντιοχείας ἐπίσκοπον οἱ ῥηθέντες αἱρετικοὶ, καθάπερ οὖν καὶ Πέτρον τῆς Ἀλεξανδρέων ἐσχεδίασαν. τούτους γὰρ ὁμοδόξους ἑαυτοῖς ὄντας εὑράμενοι, καὶ πρὸς τὸν τῆς οἰκείας αἱρέσεως συντρέχοντας ὄλεθρον, καὶ διὰ τοῦτο παραπλησίως αὐτοῖς δεχομένους τήν τε τῆς καινοτομίας ἔκθεσιν καὶ τὸν ἐπεισακτὸν τύπον, μισθὸν ἄδικον τῆς τοιαύτης αὐτῶν ἀσεβοῦς ὁμοφροσύνης, ἤτοι ματαιοφροσύνης, τὴν ἐπίπλαστον τῆς ἱερωσύνης αὐτοῖς ἐπέθηκαν ὀνομασίαν οὐκ ἀπό τινος ἐνθέσμου ψηφίσματος, ἢ ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας εἰς τοῦτό γε προαχθέντες, ἀλλ' ἐκ φαύλης καὶ αἱρετικῆς ἐπινοίας. ἐφ' ὅτε διὰ πλειόνων καὶ παρεγράπτων προσώπων, ὥς γε νομίζουσι, συστῆσαι μὲν τὴν ἀσύστατον αὐτῶν κατάκριτον αἵρεσιν, πορθῆσαι δὲ τὴν καθολικὴν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν, ἣν οἰκοδομεῖν ἐπειγόμενοι ἐν ἁγίῳ πνεύματι, προσηκόντως εἰς ἀκριβεστέραν ταύτης

A dem inducitur substantia, juxta sanctorum & orthodoxorum doctrinam patrum. Quorum nos disciplinam inviolabiliter custodientes ac defendentes, eos omnes qui contraria ipsis sentiunt, damnavimus ac damnamus: atque idcirco prædictos damnavimus viros, utpote qui ex iis quæ docuerunt, declarati sunt aliter quam illi, sentire, nec se usque adhuc correxerunt, aut corrigi volunt. Quidam enim ipsorum in hæresi vitam finierunt, alii per suam hæresim etiam nunc vitam admodum perturbant: quamvis multis ac multorum religiosorum sacerdotum, in diversis commorantium locis, non utique solum nostris, sive hujus catholicæ sedis pontificum B exhortationibus & obtestationibus admoniti, ut a propria hæresi declinent, & ad dominum per orthodoxam fidem accurrant: nec voluerunt intelligere ut bene agerent sed in proposito suo obstinate perseverarunt, & noluerunt converti ad dominum. Unde eos, veluti lapides scandali & petram offensionis e via disjecimus, omnibusque diligentibus dominum semitam munivimus sinceræ in ipsum confessionis ex sanctorum patrum, & universalium quinque conciliorum doctrina: ut nobiscum juxta sanctissimam illorum traditionem teneant ac prædicent duas ejusdem & unius Christi Dei nostri naturas secundum hypostasim unitas inconfuse, ac duas natu- C rales voluntates, duasque naturales operationes, divinam & humanam, increatam & creatam, connaturaliter unitas ad demonstrationem perfectam, quod Deus natura perfectus, & homo natura perfectus, absque solo peccato, idem vere existit. Quapropter hortamur dilectionem vestram, ut ita nobiscum semper credatis ac teneatis devitantes omnem hæresim, quæ contra catholicam ecclesiam & prius & nunc exorta est, insanosque hæresum auctores, quorum exemplo, una cum vetere & novum, quique temporibus nostris a vera doctrina aberravit, D Macedonium hæreticum, quem contra canones sibi finxerunt falsum Antiochiæ episcopum prædicti hæretici, quemadmodum & Petrum Alexandriæ tumultuarie creaverunt. Hos enim sibi consentientes nacti, concurrentesque in propriæ hereseos exitium, & similiter ipsis expositionem novæ doctrinæ formulamque superinductitiam accipientes, mercedem injustam hujusmodi eorum impiæ consensionis ac vanitatis, fictam sacerdotii ipsis imposuerunt appellationem: non ab ullo legitimo suffragio aut ecclesiastica successione ad hoc inducti, sed a prava & hæretica excogitatione: ut per plures & adscriptitias personas, ut quidem putant, constituant E inconsistentem suam & damnatam hæresim, Dei vero catholicam & apostolicam ecclesiam vastent, quam nos ædificare properantes in Spiritu sancto, ad majorem ejus stabilitatem convenienter studuimus in præsenti præcipere, secundum potestatem nobis a domino in gratia datam per sanctum Petrum apostolorum principem, Joanni dilecto fratri nostro, episcopo Philadelphensium civitatis, ut locum nostrum in omnibus ecclesiasticis articulis in partibus orientis suppleat, & creet in omnibus civitatibus, quæ Antiochenæ sedi, quæque Hierosolymitanæ sacerdotaliter subsunt, episcopos, & presbyteros, & diaconos: ne, sicut dicit prophe-

Vicarios apostolicæ sedis in oriente creat episcopos.

ta,

Abac. 3. juxta 70. ta, *deficiant a comestione oves, eo quod non sint boves in præsepibus*, id est, fideles & orthodoxi populi, quod catholicæ ecclesiæ episcopos non habeant, qui spiritualem ipsis cibum excolant & præbeant, per aptam rerum convenientium doctrinam atque institutionem, nuncque maxime, cum omnia nos misera deprehenderunt, & in novissima tempora conclusi sumus, in quibus multa in nos iruunt scandala, ut percellantur, si fieri potest, etiam electi, juxta verissimas domini prædicationes. Quamobrem, dilectissimi, ampliori & diligentiori dura rationabiles oves per sacerdotale officium munire debemus: *quoniam adversarius noster diabolus, sicut leo rugiens circuit quærens quem devoret: cui resistite fortiter in fide permanentes*: propter quod succincti lumbos vestros, perfecte sobrii, in gratiam, quæ vobis offertur, sperate, in susceptione nostræ apostolicæ de hoc obsecrationis & exhortationis: ut tanquam obedientiæ filii, unanimiter omnes sacro divinoque studio adjuvetis propositum apostolica auctoritate vicarium nostrum, nempe dilectum episcopum Philadelphensium, ut omnimodis perficiatis opus ministerii hujus ad salutem animarum vestrarum: non configurati inobedientibus aut contradicentibus veritati per inconsistentem ipsorum hæresim: sed secundum eum, qui vocavit vos, sanctum, & ipsi sancti in omni conversatione sitis, per obedientiam & gratiam in eodem verbo fidei. Ecce enim ipsi quæ a nobis synodaliter gesta sunt misimus: permittentes, ut ea vobis omnibus manifestet, & nota faciat quæ a nobis ibi confirmata sunt pia præconia sanctionesque præfatorum sanctorum patrum, & probatarum universalium quinque synodorum; atque ut nobiscum hortetur vos omnes pios atque orthodoxos, ut quemadmodum ex ipsis accepistis dominum ac Deum nostrum Jesum Christum, sic in ipsum credatis, & in ipso ambuletis. *Humiliamini igitur sub potenti manu Dei, & salutifera nostra de hoc accipite monita: ut exaltet vos in tempore divinissimæ ipsius revelationis*, in qua multa erit superque omnem cogitationem merces iis, qui ejus fidem & mandatum usque in finem imprævaricabiliter servaverint. *Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit vos ad æternam ipsius gloriam proficientes in omnibus bonis, & ascensionem virtutum in ipsum semper facientes, perficiat, stabiliat, confirmet ac fundet in ipsius metu & cognitione veritatis †. Ipsi imperium & gloria cum Patre, & sancto Spiritu in sæcula sæculorum. Amen.*

Matth. 24.

1. Pet. 5.

1. Pet. 2.

Ibidem.

Λ ἀσφάλειαν, ἐσπουδάσαμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος προστάξαι κατὰ τὴν ἐν χάριτι παρὰ τοῦ κυρίου δοθεῖσαν ἡμῖν ἐξουσίαν, διὰ Πέτρου τοῦ παναγίου καὶ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων, Ἰωάννῃ τῷ ἀγαπητῷ ἡμῶν ἀδελφῷ τῷ ἐπισκόπῳ τῆς Φιλαδελφέων πόλεως, ἵνα τὸν ἡμέτερον τόπον ἐν πᾶσι τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κεφαλαίοις, ἐν τοῖς μέρεσι τῆς ἀνατολῆς ἀναπληρώσῃ καὶ χειροτονήσῃ κατὰ πᾶσαν πόλιν τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀντιοχείας θρόνου καὶ τῶν ὑπὸ τῶν Ἱεροσολύμων ἱερατικῶς τελουσῶν ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους· ἵνα μὴ καθὼς φησιν ὁ προφήτης ἐκλίπωσιν ἀπὸ βρώσεως πρόβατα διὰ τὸ μὴ ὑπάρχειν βόας ἐπὶ φάτναις, τουτέστιν πιστοὶ καὶ ὀρθόδοξοι λαοὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἐπισκόπους τὰς καθο-
B λικὰς ἐκκλησίας, τὴν πνευματικὴν τροφὴν γεωργοῦντας αὐτοῖς καὶ παρέχοντας διὰ τῆς ἐμμελοῦς τῶν καθηκόντων διδασκαλίας καὶ ὑφηγήσεως, μάλιστα νῦν ὅτε διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἐκ πάντων τῶν θλιβερῶν συνελήφθημεν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς συγκλεισθέντες, ἐν οἷς αἱ τῶν μεγάλων ἐπιφοραὶ σκανδάλων τυγχάνουσιν, ὥς τε εἰ δυνατὸν καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς κλονηθῆναι, κατὰ τὰς ἀψευδεῖς τοῦ κυρίου προῤῥήσεις. οὗ χάριν ἀγαπητοὶ περισσοτέρᾳ τε καὶ ἐπιμελεστέρᾳ φροντίδι τὰ τῶν λογικῶν προβάτων κατασφαλίσασθαι διὰ τῶν ἱερέων ὀφείλομεν· ἐπειδὴ ὁ ἀντίδικος ἡμῶν διάβολος, ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ ζητῶν τινὰ καταπιεῖν. ὦ ἀντίστητε στεῤῥῶς τῇ πίστει προσμένοντες· διὸ ἀνα-
C ζωσάμενοι τὰς ὀσφύας ὑμῶν νήφοντες τελείως, ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ὑποδοχῇ τῆς ἡμετέρας ἀποστολικῆς περὶ τούτου δεήσεώς τε καὶ παρακλήσεως· ἵνα ὡς τέκνα ὑπακοῆς ὁμοθυμαδὸν πάντες κατὰ σπουδὴν ἱερὰν καὶ φιλόθεον συνάρησθε τῷ προβληθέντι παρὰ τῆς ἀποστολικῆς αὐθεντίας ἡμετέρῳ τοποτηρητῇ, τουτέστι τῷ τῆς Φιλαδελφέων ἀγαπητῷ ἐπισκόπῳ πρὸς τὸ πᾶσι τρόποις τελειῶσαι τὸ ἔργον τῆς διακονίας ταύτης εἰς περιποίησιν τῶν ὑμετέρων ψυχῶν· μὴ συχηματιζόμενοι τοῖς ἀπειθοῦσιν ἢ ἀντιλέγουσι τῇ ἀληθείᾳ, διὰ τὴν αὐτῶν ἀσύστατον αἵρεσιν· ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαντα ἡμᾶς ἅγιον καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε διὰ τῆς ἐπὶ τῷ αὐτῷ λό-
D γῳ τῆς πίστεως, ὑπακοῆς τε καὶ χάριτος. ἰδοὺ γὰρ αὐτῷ καὶ τὰ παρ' ἡμῶν συνοδικῶς πραχθέντα πεπόμφαμεν, ἐπιτρέψαντες ἵνα ταῦτα πᾶσιν ὑμῖν ἐμφανίσῃ, καὶ γνωρίσῃ βεβαίως ἐν αὐτοῖς παρ' ἡμῶν κυρωθέντα τὰ εὐσεβῆ κηρύγματα, καὶ θεσπίσματα τῶν εἰρημένων ἁγίων πατρῶν, καὶ τῶν ἐγκρίτων οἰκουμενικῶν πέντε συνόδων, καὶ προτρέψηται μεθ' ἡμῶν πάντας ὑμᾶς τοὺς εὐσεβεῖς καὶ ὀρθοδόξους, ἵνα ὡς ἐξ αὐτῶν παρελάβετε τὸν κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, οὕτως εἰς αὐτὸν πιστεύητε, καὶ ἐν αὐτῷ περιπατῆτε. ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς περὶ τούτου σωτηριώδεις ἡμῶν προσδέξασθε παρακλήσεις· ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ τῆς αὐτοῦ θειοτάτης ἀποκαλύψεως εἰς ἣν πολὺς ἔσεται καὶ ὑπὲρ πᾶσαν διάνοιαν ὁ μισθὸς, τοῖς τὴν αὐτοῦ πίστιν ἄχρι τέλους, καὶ τὴν ἐντολὴν ἀπαραβάτως τηρήσασιν. ὁ δὲ Θεὸς πάσης χάριτος ὁ καλέσας ὑμᾶς εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν προκόπτοντας ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς καὶ τὰς ἀναβάσεις τῶν ἀρετῶν εἰς αὐτὸν ἀεὶ ποιουμένους καταρτίσοι, στηρίξοι, σθενώσοι, θεμελιώσοι πάντας ὑμᾶς εἰς τὸν φόβον αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας. αὐτῷ τὸ κράτος, καὶ ἡ δόξα, σὺν πατρὶ καὶ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

XII. AD

XII. AD PAULUM THESSALONICENSEM EPISCOPUM.

Cum non modo, ut promiserat, non resipuerit, verum eo auctore apostolicæ sedis apocrisarii in hæresim fuerint inducti, anathematizatur & deponitur.

Παύλῳ ἐπισκόπῳ Θεσσαλονίκης, Μαρτῖνος δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, ἐπίσκοπος.

A *Paulo episcopo Thessalonicæ Martinus servus servorum Dei, sanctæ Romanæ catholicæ & apostolicæ Dei ecclesiæ episcopus.*

*Hanc & seqq. ex cod. Barberino exhibemus.

Ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ τῇ αὐτοῦ φιλανθρώπῳ σαρκώσει τὴν παλαιωθεῖσαν ἡμῶν φύσιν ἀνακαινίσας, καὶ τῷ ἰδίῳ μώλωπι τὴν πληγὴν τῆς παραβάσεως ἡμῶν ἰασάμενος, βουλόμενος ἡμᾶς μηκέτι λοιπὸν ἁμαρτάνειν, ἵνα μὴ χεῖρόν τι γένηται καθ' ἡμῶν διὰ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ παραδοθῶμεν τῇ αἰωνίῳ κολάσει, ἣ γὰρ ἐκείνῃ παραδίδοται πάντως ὁ μὴ ὑπαὐθα παιδίᾳ σωφρονισθεὶς· ἠξίωσε δὲ ὑπερβάλλουσαν ἀγαθότητα σκόλοψιν ὥσπερ B τισὶ ταῖς πληκτικαῖς ἐπιτιμίαις, τὰς πρὸς ἁμαρτίαν ὁδοὺς καὶ εἰσόδους τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ἀποφράξαι, καὶ ἀνοικοδομῆσαι. καὶ τοῦτο γνωρίζει δι' Ὡσηὲ τοῦ προφήτου λέγοντος· ἰδοὺ ἐγὼ φράσω τὴν ὁδὸν αὐτῆς ἐν σκόλοψι, καὶ ἀνοικοδομήσω τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ· καὶ τὸν ῥίζον αὐτῆς οὐ μὴ εὕρῃ, καὶ καταδιώξεται τοὺς ἐραστὰς αὐτῆς, καὶ οὐ μὴ καταλάβῃ· καὶ ζητήσει αὐτοὺς καὶ οὐ μὴ εὕρῃ· καὶ ἐρεῖ· πορεύσομαι καὶ ἐπιστρέψω πρὸς τὸν ἄνδρα μου τὸν πρότερον, ὅτι καλῶς μοι ἦν τότε ἢ νῦν. ὅθεν ἐξ ἀμέτρου φιλανθρωπίας, οὐ τὰ κατ' ἄγνοιαν μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ καταδικάσει τὰ ἁμαρτανόμενα παρ' C ἡμῶν ἐξ ἀγνοίας ἢ λήθης ἢ ψιλῆς ἐνθυμήσεως ἢ ἀνωφελοῦς ἐπιθυμίας, ἵνα μὴ διὰ τῆς δοκούντων εἶναι λεπτῶν ὑπάρχειν τῇ κακίᾳ βίβων, ὁδοποιοῦντες διὰ τὴν καταφρόνησιν, ἐπὶ τὰ μείζονα πονηρότερα προσαχθῶμεν τῆς ἁμαρτημάτων, οὐκ ὄντος ἔτι φόβου, τοῦ τὴν ὁρμὴν διὰ τῆς ἡμετέρας κακίας διὰ τιμωρίας ἐπέχοντος. μείζονα δὲ λέγω, τὰ ἐν ἐπιγνώσει δὲ ἐνεργείας αὐτῆς πλημμελήματα, καὶ εἰς πέρας ἐρχόμενα μοχθηρόν· δι' ὧν τελείως ἐκπίπτομεν τοῦ Θεοῦ καὶ τῷ ἑκάστῳ θανάτῳ κατακεινόμεθα, οὗ τὰ κόλασις μία ἐστὶν αἰωνίου, ἄνεσις δὲ τὸ παράπαν οὐκ ἐστιν ἀφέσεως· οὐ γὰρ ἐστὶν ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων. καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ τίς ἐξομολογήσεταί σοι, φησὶν ὁ μακάριος Δαυίδ. ὅτι γὰρ κολάζει τὰ ἐξ ἀγνοίας εἰς αὐτὸν παρ' ἡμῶν πλημμελήματα, ὁ Θεὸς αὐτὸς μαρτυρεῖ λέγων· ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ μὴ ἑτοιμάσας ἢ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, δαρήσεται πολλάς, ὁ δὲ μὴ γνούς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας. ὅτι δὲ καὶ τὰ ἀκουσίως, ἢ ἐκ λήθης πραττόμενα παρὰ τὸ δέον οὐκ ἀναίτια καταλιμπάνει, γνωρίζει πάλιν διὰ Μωϋσέως. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς Μωϋσῆν λέγων· λάλησον πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ λέγων· ψυχὴ ἐὰν ἁμάρτῃ ἀκουσίως ἀπὸ πάντων τῶν προσαγμάτων κυρίου, ὧν οὐ δεῖ ποιεῖν, καὶ ποιήσει ἕνα ἀπ' αὐτῶν. ἐὰν μὲν ὁ ἀρχιερεὺς ὁ κεχρισμένος ἁμάρτῃ τὸν λαὸν ἁμαρτεῖν, καὶ προσοίσει περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ ἣν ἥμαρτε μόσχον ἐκ βοῶν ἄμωμον τῷ κυρίῳ περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ. ἐὰν δὲ ὁ ἄρχων ἁμάρτῃ, καὶ ποιήσωσι μίαν

D*Ominus ac Deus noster Jesus Christus, qui humana ipsius incarnatione inveteratam naturam nostram renovavit, ac proprio livore plagam transgressionis nostræ sanavit, cum velit nos non jam de cetero peccare, ne per peccatum deterius quid nobis contingat, & tradamur æterno supplicio, cui traditur qui hic disciplina emendatus non fuerit, dignatus est nimia bonitate* B*te pœnis percutientibus quasi quibusdam vallis, animæ nostræ vias & aditus ad peccatum obsepire, ac munire. Idque significat per Oseam prophetam dicentem: Ecce ego sepiam viam tuam spinis, & sepiam eam maceria: & semitas suas non inveniet, & sequetur amatores suos, & non apprehendet eos: & quæret eos, & non inveniet eos; & dicet: Vadam, & revertar ad virum meum priorem: quia bene erat mihi tunc magis quam nunc.* Unde, ex humanitate immensa, non ea solum quæ a nobis per scientiam, sed etiam quæ ex ignorantia peccantur, condemnat, quæque ex oblivione, aut cupiditate C*inutili; ne per ea quæ leviora esse videntur, malitiæ viam ac semitam facientes, ex contemptu ad majoraque peccata adducamur, nullo jam existente metu, qui impetum malitiæ nostræ per supplicium cohibeat. Majora autem dico, quæ ex scientia per operationem peccantur, & ad malum finem veniunt: per quæ omnino excidimus a Deo, & ultimæ morti adjudicamur, ubi sempiterna quidem pœna est, nulla autem remissionis est venia: Quoniam non est in morte qui memor sit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi?* dicit beatus David. Quod autem Deus ea quæ ex ignorantia a nobis in ipsum delinquuntur, punit, ipse testatur dicens: D*Ille autem servus, qui cognovit voluntatem domini sui, & non præparavit, & non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis: qui autem non cognovit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis.* Quod autem & ea, quæ involuntarie aut ex oblivione, præterquam oportet, perpetrantur, non inulta relinquit, ostendit rursum per Moysen: *Locutusque est dominus ad Moysen, dicens: Loquere filiis Israel: Anima cum peccaverit per ignorantiam, & de universis mandatis domini, quæ præcepit ut non fierent, quippiam fecerit: si sacerdos, qui unctus est, peccaverit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum domino. Si peccaverit princeps, &* E*fecerit unum e pluribus per ignorantiam, quod domini lege prohibetur, & postea intellexerit peccatum suum, afferet hostiam domino, ircum de capris immaculatum:* & rursum:

Luc. 22.

Psalm. 5.

Levit. 4.

Levit. 5

sum: *Anima si prævaricans cæremonias per errorem in his quæ domino sunt sanctificata, peccaverit, offeret pro delicto suo arietem immaculatum de gregibus*. Sic quoque ea quæ in corde, id est, in sola cogitatione consistunt, damnat dicens: *Cave ne forte subrepat tibi impia cogitatio, & fiat tibi in peccatum*. Et quæ ex intempestiva cupiditate fiunt, percutit, dicens: *Non concupisces domum proximi tui, nec desiderabis uxorem ejus, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia quæ illius sunt*. Quare si hæc quæ a nobis ex oblivione, aut ignorantia, aut abreptione, aut cogitatione, aut cupiditate contra rationem fiunt, omnino non præterit, sed aperte damnat universitatis Deus, ut stimulum peccati nostri deleat, & damnationis nostræ mortem, quæ ex eo oritur, perimat; quali quæso aut quanta dignus est pœna, qui divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnit; atque idcirco omni studio ac proposito per cognitionem peccat, & propriam in ipsum Deum transgressionem scripto nobis ostendit; quod ipse facere ausus es, idque non semel solum, sed jam iterum per synodales literas tuas, ignorans, ut videtur, *quod bonitas Dei ad pœnitentiam te adducit: secundum autem duritiam tuam & impœnitens cor thesaurizas tibi iram in die iræ & revelationis justi judicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera ejus: iis quidem qui secundum patientiam boni operis, gloriam & honorem & incorruptionem quærunt, vitam æternam: iis autem qui sunt ex contentione, & qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio, tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum:* episcopi maxime, & sacerdotis, qui aliorum dux esse debet, eosque regere, & in viam pacis per veram in Christum Deum confessionem adducere, non præcipitare in viam perditionis gressus sequentium populorum, per propriam hæresim: de quibus & per beatum Jeremiam dominus dicit: *Væ pastoribus qui disperdunt & dilacerant oves pascuæ meæ. Grex perditus factus est populus meus: pastores eorum seduxerunt eos, feceruntque vagari in montibus: de monte in collem transierunt, obliti sunt cubilis sui. Omnes qui invenerunt, comederunt eos. Pastores enim multi demoliti sunt vineam meam, conculcaverunt partem meam, dederunt portionem meam desiderabilem in desertum solitudinis. Idcirco hæc dicit dominus ad pastores qui pascunt populum meum: Vos dispersistis gregem meum, & ejecistis eos, & non visitastis eos. Ecce ego visitabo super vos malitiam studiorum vestrorum. Et quia oblitus es mei, & speraſti in mendacio; & ego revelabo posteriora tua contra faciem tuam, & apparebit ignominia tua*. Manifeste enim secunda dogmatum tuorum transgressio, etiam primam voluntariam demonstravit, & ex prava meditatione, sive sensu hæretico contra fidem a te factam fuisse, non ex involuntaria abreptione aut corde non ficto. Nos igitur oportuit, creditum nobis onus pontificalis ministerii reputantes, id est providæ animarum curæ atque diligentiæ, nul-

Exod. 20.

Peccati mortalis gravitas

Rom. 2.

Quam gravia episcoporum & sacerdotum peccata sint.

Jer. 23. & 50. & 12.

Jer. 14. juxta 70.

Secunda hæreticorum transgressio primæ malitiam ostendit.

A ἀπὸ τῆς ἐντολῶν κυρίου τοῦ Θεοῦ αὐτῆς ἡ ἐποιηθήσεται ἀκουσίως καὶ πλημμελήσῃ, καὶ γνωσθῇ αὐτῷ ἡ ἁμαρτία ἣν ἥμαρτεν ἐν αὐτῇ, καὶ προσοίσει τὸ δῶρον αὐτοῦ κριὸν ἄμωμον ἐξ αἰγῶν· καὶ ψυχὴ ἣ ἂν λάθῃ αὐτὴν λαθεῖν, καὶ ἁμαρτήσῃ ἀκουσίως ἀπὸ τῶν ἁγίων κυρίου καὶ εἰσοίσει τῆς πλημμελείας αὐτοῦ τῷ κυρίῳ κριὸν ἄμωμον ἐκ τῶν προβάτων. ὅτῳ δὲ πάλιν καὶ τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ, τετέσιν ἐν μόνῃ σωτηρίᾳ τῇ ἐνθυμήσει, καταδικάζει λέγων· πρόσεχε σεαυτῷ μήποτε γένηται ῥῆμα κρυπτὸν ἐν τῇ καρδίᾳ σου ἀνόμημα, καὶ ἔσεται σοι ἁμαρτία μεγάλη. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ ἐξ ἐπιθυμίας ἀκαίρως γινόμενα πλήττει λέγων· οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου, οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν οἰκίαν τοῦ πλησίον σου, οὐδὲ τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ, οὐδὲ τὸν παῖδα αὐτοῦ, οὐδὲ τὴν παιδίσκην αὐτοῦ, οὐδὲ τοὺς βόας αὐτοῦ, οὐδὲ τὸ ὑποζύγιον αὐτοῦ, οὐδὲ πάντα τὰ κτήνη αὐτοῦ, οὐδὲ ὅσα τοῦ πλησίον σού ἐστιν. ἐὰν δὲ παῦται, τετέσι τὰ ἐκ λήθης, ἢ ἀγνοίας, ἢ συναρπαγῆς, ἢ ἐνθυμήσεως, ἢ ἐπιθυμίας, ἀτόπως γινόμενα παρήμων ὁ περιορᾶν παντελῶς, καταδικάζει δὲ προφανῶς ὁ τῶν ὅλων Θεός, ἵνα τὸ κέντρον τῆς ἁμαρτίας ἡμῶν ἐξαφανίσῃ καὶ τὸν ἐκ τούτου τῆς ἡμετέρας καταστάσεως ὀλέσηται θάνατον, ποίας ἄρα καὶ πόσης ἄξιός ἐστι τιμωρίας ὁ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονῶν; καὶ ὅλως τοῦτο πάσῃ σπουδῇ καὶ προθέσει κατεπίγνωσιν ἁμαρτάνων, καὶ τὴν εἰς αὐτὸν τὸν Θεὸν οἰκείαν παράβασιν ὅλως τῶν αὐτοῦ γραμμάτων ἐγγράφως ἡμῖν ἐπιδεικνύμενος, ὅπερ αὐτὸς ποιῆσαι τετόλμηκας, καὶ τοῦτο οὐχ ἅπαξ μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ δεύτερον διὰ τῶν συνοδικῶν συγγραμμάτων, ἀγνοήσας ὡς ἔοικεν, ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει· κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν, θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως, καὶ δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ, ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. τοῖς μὲν καθ' ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ, δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν ζητοῦσι ζωὴν αἰώνιον. τοῖς δὲ ἐξ ἐριθείας, καὶ ἀπειθοῦσι μὲν τῇ ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ ἀδικίᾳ, ὀργὴ καὶ θυμός, θλῖψις καὶ στενοχωρία, ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακόν. ἐπισκόπου μάλιστα καὶ ἱερέως τοῦ καθοδηγεῖν τοὺς ἄλλους ὀφείλοντος, καὶ κατευθύνειν εἰς ὁδὸν εἰρήνης διὰ τῆς ἀληθοῦς εἰς Χριστὸν τὸν Θεὸν ὁμολογίας, ἀλλ' ὑπομένειν εἰς ὁδὸν ἀπωλείας, διὰ τῆς οἰκείας αἱρέσεως τὰ διαβήματα τῶν ἐπομένων λαῶν. περὶ ὧν καὶ λέγει διὰ τοῦ μακαρίου Ἱερεμίου ὁ κύριος· ὦ οἱ ποιμαίνοντες, οἱ διασκορπίζοντες τὰ πρόβατα τῆς νομῆς μου. πρόβατα ἀπολωλότα ἐγένηθη ὁ λαός μου, οἱ ποιμαίνοντες αὐτόν, ἐξῶσαν αὐτοὺς ἐπὶ τὰ ὄρη, ἀπεπλάνησαν αὐτούς, ἐξ ὄρους ἐπὶ βουνόν, ᾤχοντο· ἐπελάθοντο κοίτης αὐτῶν. πάντες οἱ διρίσκοντες αὐτούς, κατανήλισκον αὐτούς. ποιμένες γὰρ πολλοὶ διέφθειραν τὸν ἀμπελῶνά μου, ἐμόλυναν τὴν μερίδα μου τὴν ἐπιθυμητὴν ἔδωκαν αὐτὴν εἰς ἔρημον ἄβατον. διὰ τοῦτο, τάδε λέγει κύριος ἐπὶ τοὺς ποιμαίνοντας τὸν λαόν μου· ὑμεῖς διεσκορπίσατε τὰ πρόβατά μου, καὶ ἐξώσατε αὐτά, καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθε αὐτά. ἰδοὺ ἐγὼ ἐκδικῶ ἐφ' ὑμᾶς, κατὰ τὰ πονηρὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν. καὶ ὡς ἐπελάθου μου καὶ ἤλπισας ἐπὶ ψεύδεσι· κἀγὼ ἀποκαλύψω τὰ ὀπίσω σου, ἐπὶ προσώπου σου, καὶ γνωσθήσεται ἡ ἀτιμία σου. φανερῶς γὰρ ἡ τῶν σῶν δογμάτων δευτέρα παράβασις, καὶ τὴν πρώτην ἐκόντων ὅσαν ἀπέδειξεν καὶ οὐκ ἐκ μελέτης πονηρᾶς, ἤγουν διανοίας αἱρετικῆς. ἀλλ' οὐκ ἀβουλήτου συναρπαγῆς ἡ ἄπλασε καρδίας παρὰ σοῦ γεγυμνωμένου κατὰ τῆς πίστεως. ἔδει τοίνυν ἡμᾶς ἀναλογιζομένους τὸ πιστευθὲν

ἡμῖν

ἡμῖν βάρος τῆς ἀρχιερατικῆς ὀξαχονίας, τυτὸν δὲ λέγειν τῆς προνοητικῆς τῆ ψυχῶν ἐπιμελείας, μηδαμῶς ἀναβαλέσθαι, πίστεως ὑπὸ σὲ προδιδομβύης, ἀλλὰ τῇ ἀκριβείᾳ τὲ κανόνος ἀποχρωμβύης, ἐκ πρώτης ὑπολήξεως τὸ γράμμα σὺν τῷ γράψαντι κατιδικάσαι· ἵνα μὴ τοῖς τὲ κυρίε λογικοῖς προβάτοις τὸν θανάσιμον τῆς σῆς διδασκαλίας προτεινόμβυος πόαν, ἑαυτῷ ταῦτα συναπονεκρώσῃς, ὀξὺ κακοπιστίαν, & ἀποστερήσῃς αὐτὰ τῆς κατὰ Χριστὸν αἰωνίε ζωῆς. ὑπὲρ ὧν αὐτὸς τὸν ψυχῶν αὐτῶν πέθεικε ὁ ποιμὴν ὁ καλός, κὴ δι' ἄπερκλίνας τὰς ἐρανὰς, ἐκ τῆς πατρικῶν κόλπων ἐκ ἀποσὰς, κατῆλθεν ἐπὶ τῆς γῆς, ἵνα τὸ ἀπολωλὸς περισωσάμβυος προβατον ὤμοις ἰδίοις πρὸς τὸν ἑαυτῦ κατὰ φύσιν πατέρα φιλανθρωπως ἀνακομίσηται, κὴ τῇ ἐρανίω ποίμνῃ συγκαταριθμήσῃ, διὰ σπλάγχνα ἐλέες. ἀλλ' ἀνέχομβυ τέως μακροθυμίᾳ, τὸν ἐπιτιμίαν, προσδεξάμβυος συμπαθείᾳ τὸν ἱκεσίαν, Πιδανῦ τὲ ἐπισκόπε κὴ Ἰγνατίε τὲ διακόνε τῶν σῶν ἀποχρισιαρίων, ἰσχυριζομβύων μάλισα κὴ διαβεβαιμβύων ἀκύσιον εἶναι τὸν συναρπαγὴν τῦ τοιύτε γράμματος, ἀλλ' ὑ γνώμης ἔργον τὸν τῦ σῦ δόγματος ἀτοπίαν. ὅθεν κὴ ἔλεγον αὐτίκα τε κὴ παραχρῆμα πρὸς τὸ χρεῖττον ἀπὸ τῦ χείρονος δόγματος γίνεσθαι παρὰ σὲ τὸν μετάθεσιν ἀνυπερθέτως, ἰδίκα σοι κατὰ τὸν αἴτησιν αὐτῶν προτεινομβυ ἀγαπητικῶς τὸν περὶ τύτε ὑπόμνησιν, ὃ χάριν ἡμᾶς κὴ αὐτά σε τὰ σφάλματα κατασημαίνασθαι κὴ ὑποδεῖξαί σοι παρεκάλεσαν, ὃ δὴ κὴ πεποιήκαμβυ διὰ τῶν ἡμετέρων ἀποχρισιαρίων, παιδόντες δὲ ἀγάπλω τὸ ἀκριβὲς τῦ κανόνος παρακελεύομβυ, οὐ πάντως ὡς ὑποκείμβυόν σε τῷ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῷ θρόνῳ κανονικῶς, ἐλθεῖν κὴ ἀπολογήσασθαι, περὶ ὧν ἐκ ἀσεβῶς ἐδογμάτισας ἐν ἀρχῇ τῆς σῆς χειροτονίας, ἀλλ' ἰδέφησιν· ἰατρεύσαμβυ τὸν Βαβυλῶνα, κὴ ἐκ ἰάθη· ὅτι ἤγγισεν εἰς ἐρανὸν τὸ κρῖμα αὐτῆς. ἐμόνον γὰρ αὐτὸς ἀδιόρθωτος ἔμεινας, ἀλλὰ & τὲς εἰρημβύης ἡμῶν ἀποχρισιαρίες ἠπάτησας. ἐργασάμενος εἰς αὐτὲς ἔργον ὃ εἰργάσατο κακέργως εἰς τὸν Ἀδὰμ ὁ ὄφις, συναποσάτλω ἑαυτῷ κατασησάμβυος τὸν λαβόντα παρὰ κυρίε τὸν ἐντολήν. κὴ σὺ γὰρ ὁμοτρόπως τῷ ὄφει τύτες παρέθεισας, τεῖναι τὸν χεῖρα αὐτῷ, κὴ λαβεῖν ἐκ τῦ σαλσὰτος σοι παρ' ἡμῶν ἰσοτύπε γράμματος, ὑ πονηράν τινα κὴ ἐπίμικτον γεῦσιν. ὥσπερ ἐκεῖ τετέσιν ἐσὶ τῦ ξύλε τῆς παραβάσεως, ἀλλὰ τὸν καθαράν τε κὴ ἄδολον τῶν ἁγίων πατρῶν ὁμολογίαν, τυτίην γὰρ ἀσεβῶς εἰς αὐτὸ τὸ σαλσὸ παρ' ἡμῶν κατετύχαμβυ γράμμα πρὸς διόρθωσιν τῆς σῆς ψυχῆς, εἰ κὴ ταύτην ἑαυτῦ διωσάμβυος, ἀντὶ ταύτης αὐτὸς ἐμβαλεῖν ὑποπτοήσασα τῆς σῆς ἀτοπίας τὸ δόγματι, ἐξῶν τὸ παράπαν ἐκ ὠφελήθης κὰν ἔδοξας αὐτὸς ἀποπλανῶν, ὁμιλίᾳ πολλῇ, ῥόμβοις δὲ τοῖς ἀπὸ χειλέων ἐξώκειλας αὐτός. οἱ δὲ, κυφωθέντες, ἠκολύθησαν, ἐκ εἰδότες ὅτι περὶ ψυχῆς αὐτοῖς ἐσιν ὁ κίνδυνος, ὃν σὺ δολερῶς κατ' αὐτῶν συνεσκάσας. λόγοι γὰρ κερκώπων μαλακοὶ, ὕτοι δὲ τύπτεσιν εἰς τιμιέα σπλάγχνα. ὡς μὴ ἀκύσας τῦ λέγοντος, ὁ ὀρύσσων βόθρον τῷ πλησίον αὐτῦ, ἐμπεσεῖται εἰς αὐτόν. ὁ δὲ κυλίων λίθον ἐφ' ἑαυτὸν κυλίει. γλῶσσα γὰρ ψευδὴς, μισεῖ ἀληθείαν· σόμα δὲ ἄσμον, ποιεῖ ἀκατασασίας. πῶς ὖν τυῦτο διαπραξάμβυος εἰς αὐτές τε κὴ τὸ δι' αὐτῶν σαλσὸ παρ' ἡμῶν ἰσότυπον γράμμα κατὰ παράκλησιν, ὡς ἔοικε, τῶν σῶν ἀποχρισιαρίων ἐδόξας γράφειν ἡμῖν

A latenus morari ac differre, cum fides a te proderetur; ſed rigore canonis præciſe utentes; ex prima interpellatione ſcriptum tuum una cum eo qui ſcripſiſſet, damnare: ne rationalibus domini ovibus mortiferum doctrinæ tuæ porrigens gramen, eos tecum per malam fidem mortificares, privareſque æterna ſecundum Chriſtum vita: pro quibus ipſe animam ſuam poſuit bonus paſtor, & propter quas cœlos inclinans, a patris non diſcedens ſinu, venit in terram, ut perditam recuperaret ovem, propriis humeris ad ſuum ſecundum naturam patrem humaniter referret, ac per viſcera miſericordiæ cœleſti gregi connumeraret. Sed per longanimitatem ſuſtinuimus, nec pœnam inflixiſmus, acceptis miſericorditer precibus Pithani epiſcopi, & Ignatii diaconi tuorum apocriſariorum, qui maxime aſſeverarent & affirmarent, ejuſmodi literarum involuntariam eſſe abreptionem, nec mentis ac certæ ſententiæ opus eſſe illam abſurditatem dogmatis tui. Unde & dicebant, ſtatim ac ſine mora a pejori dogmate in melius mutationem in te fore; ſi te juxta illorum poſtulatum de eo amanter monuiſſemus, cujus rei cauſa nos hortati ſunt, ut tibi oſtenderemus, nos ea, in quibus lapſus es, notaſſe, quod utique per apocriſarios noſtros fecimus, rigorem canonis per caritatem omittentes, teque adhortantes, non tamen præcipientes omnino tanquam ſubjecto huic apoſtolicæ ſedi, ut huc venires, teque canonice expurgares de his quæ initio creationis tuæ non pie docuiſti. Sed *curavimus*, inquit, *Babylonem, & non eſt ſanata: quoniam pervenit uſque ad cœlos judicium ejus*. Non ſolum enim ipſe incorrectus manſiſti, ſed memoratos apocriſarios noſtros decepiſti; idque erga eos feciſti, quod aſtutus ſerpens fecit adverſus Adam, deſertorem una ſecum eum conſtituens, qui a domino mandatum acceperat. Tu enim ſimili modo, ut ſerpens, eos induxiſti, ac perſuaſiſti ut extenderent manum, ac pro eo ut caperent de ſcripto noſtro, ad te in modum formulæ miſſo, non malum quemdam & promiſcuum guſtum, ut illic, id eſt de ligno tranſgreſſionis, ſed puram & ſinceram ſanctorum patrum confeſſionem: hanc enim pie ei ſcripto inſeruimus ad animæ tuæ correctionem: tu eam a te repuliſti, proque ea adulterine ſubjeciſti abſurditatis tuæ doctrinam, quo manum adjiceret, quæ omnino tibi non profuerunt: tametſi viſus es eos irretire multis ſermonibus, & blanditiis labiorum protraxiſti eos: at illi levitate elati, ſecuti ſunt, neſcientes animæ ſe periculum adire, quod iis fraudulenter ſtruxeras: *Verba enim fraudulentorum mollia, & feriunt intima viſcerum*. Nec audiviſti dicentem: *Qui fodit foveam proximo, incidet in eam: & qui volvit lapidem, in ſeipſum volvit: Lingua enim mendax odit veritatem: os vero incuſtoditum facit ruinas*. Quomodo igitur, cum hæc perpetraris in ipſos, & in exemplum formulæ perſcriptum a nobis, & per ipſos ad te miſſum hortatu, ut dictum eſt, tuorum apocriſariorum, conſtituiſti ad nos ſcribere, teipſum decipiens, non nobis obrepens. Idcirco certiores facimus patres qui ubique terrarum ſunt, quod ea quæ viſa ſunt ad effectum perducentes, omni ſtudio

Luc. 15.

In longanimitatem ac miſericordiam propenſior apoſtolica ſedes quam in ſeveritatem.

Jer. 51.

Proverb. 9.

Proverb. 26. juxta 70

Perverſorum fallaciæ Publicandæ

exposuimus nostram in domino fidem. Sed A audi quid princeps apostolorum ad eum dicat, qui veritatem erat frustratus: *Cur tentavit satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto? non es mentitus hominibus, sed Deo.* Ac simile aliquid fecisti ei qui per Samuelem prophetam audivit a domino: *Hæc dicit dominus exercituum: Recensui quæcumque fecit Amalec Israeli. Nunc ergo vade, & percute Amalec, & demolire universa ejus.* Qui cum non obedisset, ac dixisset Samueli, quasi per impudentiam glorians in transgressione sua: *Benedictus tu domino, implevi verbum domini: dixitque Samuel: Et quæ est hæc vox gregum, quæ resonat in auribus meis? Numquid vult dominus holocausta & B victimas, & non potius ut obediatur voci domini? Melior est enim obedientia quam victimæ, & auscultare magis quam offerre adipem arietum, quoniam quasi peccatum ariolandi est, repugnare. Pro eo ergo quod abjecisti sermonem domini, abjecit te dominus ne sis rex. Dixitque Saul ad Samuelem: Peccavi; quia prævaricatus sum sermonem domini & verba tua.* At tu ejus quidem transgressionem imitatus es, confessionem vero transgressionis non es æmulatus, nec dixisti, *Peccavi*: cum mutaveris domini fidem, & deceperis nostros apocrisarios. Super quo tibi propitius esse potero? *Numquid super his non visitabo, dicit dominus? & in gente tali non ulciscetur C anima mea?* Quamobrem hos quidem in cinere & sacco & afflictione animæ & corporum, & lacrymis pœnitentiæ, opprobrium ipsis a te illatum expurgare jussimus: quod non solum apostolicam contempserint potestatem, sed etiam sapientem non audierint parabolam quæ dicit: *Quando submiserit inimicus vocem suam, ne credideris ei: quoniam septem nequitiæ sunt in corde illius.* Te vero una cum hæreticis tuis literis, id est, literis synodalibus, quæ & prius & nunc a te ad nos missæ sunt, sententia anathematis damnavimus, ex eo die qui scriptus a nobis ac definitus est, nempe a die prima præsentis mensis Novembris indictione VIII. qua D die missas a te lubricas literas accepimus & condemnavimus: quoad ea, quæ synodaliter a te gesta sunt, quæque prius & quæ nunc, tu cum omnibus, qui quomodocumque vel scripto vel sine scripto iis patrocinantur, aut ea defendunt, nobis consentiendo damnetis & anathematizetis hæretica & vana. Primum quidem propter hærentem in his absurditatem reprehensibilium duodecim tuorum capitum, quæ tibi scripto nota feci, ut inexcusabilis sis, si emendationem recuses. Deinde quod pium sermonem irritum facere in illis ausus es, impium vero dogma confirmare: qui hoc sustuleris, quod per naturam voluntas & operatio salu- E tis nostræ sit in domino nostro Jesu Christo, secundum utramque earum, ex quibus & in quibus est, naturarum: in quo propter sublatas ejusmodi pias voces, sine voluntate ac sine operatione, quinimo sine substantia ac sine existentia in utraque natu-

Act. 5.

1. Reg. 15.

Jer. 5.

Prov. 26.

A ἑαυτῶν ἐξαπατῶν, ἀλλ᾽ οὐχ᾽ ἡμᾶς συνεξαρπάζων. διάτοι τοῦτο προσαναφερόμενον τῇ οἰκουμενικῇ ὑμῶν πατρότητι ὥστε τὰ παρασάντα εἰς ἔργον ἀγαγόντες, μετὰ πάσης προθυμίας ἐξεθέμεθα, κατὰ μίμησιν τοῦ ἀποδειχθέντος ἡμῖν χεδαρίου, τὴν οὖσαν ἡμῖν ἐν κυρίῳ πίστιν. ἀλλ᾽ ἄκουε τί φησιν ὁ κορυφαῖος τῶν ἀποστόλων πρὸς τὸν τὴν ἀλήθειαν παραλογισάμενον· διὰ τί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου, ψεύσασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις. ἀλλὰ τῷ Θεῷ. παραπλήσιον τι ποιήσας τοῦ ἀκούσαντος παρὰ κυρίου διὰ Σαμουὴλ τοῦ προφήτου· τάδε εἶπε κύριος Σαβαώθ. νῦν ἐκδικήσω ἃ ἐποίησεν Ἀμαλὴκ τῷ Ἰσραήλ. καὶ νῦν πορεύου καὶ πατάξεις αὐτὸν καὶ ἀναB θεματιεῖς αὐτὸν, καὶ πάντα τὰ αὐτοῦ. καὶ παρακούσαντος καὶ εἰρηκότος πρὸς Σαμουὴλ εἶα τῇ παραβάσει τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ γινομένων ἐξ ἀναιδείας μεγαλαυχῶν. εὐλογητὸς σὺ τῷ κυρίῳ, ἔστησα πάντα ὅσα ἐλάλησε κύριος. καὶ εἶπε Σαμουήλ· καὶ τίς ἡ φωνὴ τοῦ ποιμνίου τούτου τοῦ ἐν τοῖς ὠσί μου; καὶ εἰ θελητὸν τῷ κυρίῳ ὁλοκαυτώματα καὶ θυσίαι, ὡς τὸ ἀκοῦσαι φωνῆς κυρίου, ἰδοὺ ἀκοὴ ὑπὲρ θυσίαν ἀγαθὴ, καὶ ἡ ἐπακρόασις, ὑπὲρ στέαρ κρειῶν. ὅτι ἁμαρτία οἰώνισμα ἐστι. διότι ἐξουδένωσας τὸ ῥῆμα κυρίου, καὶ ἐξουδενώσει σε κύριος, τοῦ μὴ εἶναί σε ἡγούμενον τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. καὶ εἶπε Σαοὺλ πρὸς Σαμουήλ· ἡμάρτηκα, ὅτι παρέβην τὸν λόγον κυρίου καὶ τὸ ῥῆμά σου. σὺ δὲ τὴν μὲν τούτου παράβασιν ἐμιμήσω, τὴν δὲ ἐξαγόρευσιν τῆς παραβάσεως, οὐκ ἐζήλωσας; οὐδὲ εἶπας, ἡμάρτηκα παραλλάξας τὴν τοῦ κυρίου πίστιν, καὶ ἀπατήσας τοὺς ἡμετέρους ἀποκρισιαρίους. ποίᾳ οὖν τούτων ἵλεως ἔσομαί σοι; μὴ, ἐπὶ τούτοις οὐκ ἐπισκέψομαι, λέγει κύριος; ἢ ἐν ἔθνει τῷ τοιούτῳ οὐκ ἐκδικήσει ἡ ψυχή μου; διὸ τούτους μὲν ἐν σποδῷ καὶ σάκκῳ καὶ τήξει ψυχῆς καὶ σώματος δάκρυσι μετανοίας τὴν προσεισβεῖσαν αὐτοῖς παρὰ σοῦ χλεύην ἐκκαθᾶραι προσετάχαμεν. οἷα μὴ μόνον τῆς ἀποστολικῆς καταφρονήσαντας ἐξουσίας, ἀλλὰ καὶ τῆς σοφῆς παρακούσαντας παροιμίας τῆς λεγούσης· ἐὰν δέηταί σου ὁ ἐχθρὸς μεγάλῃ τῇ φωνῇ, μὴ πεισθῇς αὐτῷ. ἑπτὰ γὰρ πονηρίαι εἰσὶν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. D σὲ δὲ μετὰ τῶν αἱρετικῶν σου δογμάτων, ἤγουν τῶν συνοδικῶν γραμμάτων τῶν τε πρότερον, καὶ τῶν νῦν παρὰ σοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀποσταλμένων τῇ ἀποφάσει τοῦ ἀναθέματος κατεδικάσαμεν ἐκ τῆς αὐθεντίας τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου, πάσης σε καθελόντες ἱερατικῆς ἀξίας καὶ ὀνομασίας, ἀπὸ τῆς γεγραμμένης ἡμῖν καὶ ὁρισθείσης ἡμέρας, φαμὲν δὴ τῆς πρώτης τοῦ παρόντος Νοεμβρίου μηνὸς τῆς ἐνεστώσης ὀγδόης ἰνδικτιῶνος, εἰς ἣν τὰ παρὰ σοῦ ἐπισφαλῆ συνοδικὰ, ἐδεξάμεθά τε καὶ κατεκρίναμεν. ἄχρις ἂν καὶ αὐτὸς αὐτὰ τὰ παρὰ σοῦ γινόμενα συνοδικὰ, τά τε πρότερα, καὶ τὰ νῦν μετὰ παντὸς τοῦ ὁπωσοῦν ἐγγράφως ἢ ἀγράφως, E συνηγοροῦντος αὐτοῖς, ἢ ὑπεραπολογουμένου αὐτῶν συμφώνως ἡμῖν καταδικάσωσι καὶ ἀναθεματίσωσιν ὡς αἱρετικά τε καὶ ἕωλα. τὰ πρῶτα μὲν, διὰ τὴν ἐγκειμένην αὐτοῖς ἀτοπίαν τῶν ἐπιληψίμων σου δώδεκα κεφαλαίων, ὧν τὴν εἴδησιν παρ᾽ ἡμῶν ἐγγράφως προσείληφας, εἰς τὸ ἀναπολόγητόν σε τυγχάνειν, παραιτούμενον τὴν διόρθωσιν. τὰ δεύτερα δὲ, διὰ τὴν ἀκύρωσιν τοῦ ἀσεβοῦς δόγματος, ἣν ἐν αὐτοῖς ποιῆσαι τετόλμηκας· ἀνελὼν μὲν, τὸ φύσει θελητικὸν, καὶ ἐνεργητικὸν ὑπάρχειν τῆς ἡμῶν σωτηρίας, καθ᾽ ἑκατέραν, τῶν ἐξ ὧν καὶ ἐν αἷς ἐστι φύσεων τὸν κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, ἐφ᾽ ᾧ τε διὰ τῆς τῶν πιστῶν εὐσεβῶν φωνῶν ἀναιρέσεως, ἀνεθέλητόν τε καὶ ἀνενέργητον, μᾶλλον δὲ ἀνούσιον, καὶ ἀνύπαρκτον ἐν ἑκατέρᾳ φύσει τοῦτον ὄντα κατασκευάσας. τὸ γὰρ πάσης ἄμοιρον οὐσιώδους θελήσεως καὶ ἐνεργείας, καὶ παντελῶς ἔρημόν ἐστιν οὐσιώδους ὑπάρξεως. συνανελὼν δὲ πρὸς

τούτοις

τούτοις ἐν τῷ ῥηθέντι σε δευτέρῳ συνοδικῷ, καὶ τὰ πάντα ἀναθεματίζειν ὅσα ἀναθεματίζομεν· ἵνα διὰ τούτου μὴ μόνον καὶ οὓς ἀναθεματίζομεν, ἤγουν αὐτὰ τὰ πρόσωπα τῶν ἀσεβῶν αἱρετικῶν παραιτήσῃ ἀναθεματίζειν· τῶν γὰρ δογμάτων σε μὴ ἀναθεματιζομένων ὅτι σὺ, δῆλον ὡς οὐδὲ τὰ πρόσωπα τῶν ἐνθεμένων αἱρετικὰ ἀναθεματίζεις· εἴπερ τῆς αἱρέσεως αὐτῶν χάριν καὶ ἕνεκά τῆς φύσεως ἕνεκα, τούτους ἀναθεματίζομεν. ἀλλ' ἵνα καὶ πᾶσαν ἀπάντων πλάνην, Ἑλλήνων, Ἰουδαίων, αἱρετικῶν καθ' ἑαυτὸν βεβαιώσῃς. εἰ γὰρ τὰ δόγματα τούτων ἁπάντων ἅπαντα κατακρίνομεν ὡς ἐχθρὰ καὶ πολέμια τῆς ἀληθείας· σὺ δὲ πάντα συμφώνως ἡμῖν οὐκ ἀναθεματίζεις, ἅπερ ἀναθεματίζομεν, εἰκότως ἄρα τὰ τούτων ἁπάντων πλάνα ἐκύρωσας, ὑφ' ἡμῶν ἤγουν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀναθεματιζομένα. τοῦτο τοίνυν διαπαραξάμενος κατὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἐμὲ ἠμέλησας, λέγει κύριος, καὶ ἐπελάθου τῆς διαθήκης μου τῆς λεγούσης· ἀπαράβατα ἀπὸ πάντων τῶν λόγων ὧν ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ πορεύεσθαι ὀπίσω θεῶν ἑτέρων, λατρεύειν αὐτοῖς. καὶ ἔσεται, ἐὰν μὴ εἰσακούσῃ τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ Θεοῦ σου φυλάσσειν καὶ ποιεῖν πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, καὶ ἐλεύσονται ἐπὶ σὲ, πᾶσαι αἱ κατάραι αὗται, καὶ καταλήψονταί σε. αἱ γὰρ ὁδοί σου καὶ τὰ ἐπιτηδεύματά σου, ἐποίησαν ταῦτά σοι. αὕτη ἡ κακία σου ὅτι πικρά, ὅτι ἥψατο ἕως τῆς καρδίας σου. πῶς οὖν ἐρεῖς ὅτι οὐκ ἐμιάνθην, καὶ ὀπίσω τῶν ἐπεισάκτων ἀκαθαρσιῶν οὐκ ἐπορεύθην. ἴδε τὰς ὁδούς σου ἐν τῇ πλάνῃ τῶν αἱρετικῶν τυπωθείσας, καὶ γνῶθι τί ἐποίησας· ὅτι ἐὰν ἀποπλυθῇς ἐν νίτρῳ καὶ πληθύνῃς σεαυτῷ πόαν, κεκηλίδωσαι ἐν ταῖς ἀδικίαις σου ἐναντίον ἐμοῦ, λέγει κύριος· ἕως ἂν ἐπιστρέφων ἐπιστρέψῃ εἰλικρινῶς καὶ ἀγαπήσῃς αὐτὸν ὅλῃ διαθέσεως ὁμολογίας ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου. αὕτη γάρ ἐστι πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολὴ τὸ πιστεύειν ὀρθῶς εἰς αὐτὸν τὸν κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστόν, κατὰ τὴν τῶν ἁγίων πατέρων καὶ τὴν τούτων ἐγκείμενα καὶ οἰκουμενικῶν συνόδων διδασκαλίαν. καὶ νῦν βελτίους ποίησον τὰς ὁδούς σου, καὶ τὰ δόγματα τῆς καρδίας σου ἄγνισον, ἐκ πάσης φαυλότητος αἱρετικῆς· καὶ ἄκουσον τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ παύσεται κύριος ἀπὸ τῶν κακῶν, ὧν ἐλάλησεν ἐπὶ σέ· μὴ οὖν ἔτι δὴ ὧν γράφεις, ἢ γράφειν ἀπαιδεύτως ἑτέρους ὑπὲρ σοῦ παρασκεύαζειν συνηγορήσῃς τῇ ἀσεβείᾳ, κατηγορεῖ δὲ τούτης μᾶλλον, ὡς αἱρετικῆς. ἐκεῖ γὰρ ἄνθρωπος μετανοῶν ἀπὸ τῆς κακίας αὐτοῦ, καὶ λέγων. τί ἐποίησα; ἰδοὺ γὰρ ἐγὼ κρίνομαι πρός σε, λέγει κύριος, ἐν τῷ λέγειν σε οὐχ ἥμαρτον. ὅτι καταφρονήσας μου σφόδρα τοῦ διασεῦσαι τὰς ὁδούς σου. διὸ γνώσῃ, γνώσῃ καθάπερ εἰρήκαμεν ὡς καθηρημένος ὑπάρχεις πάσης ἱερατικῆς ἀξίας καὶ λειτουργίας, ἐν τῇ καθολικῇ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, μέχρις ἂν ἀπαραλείπτως ἅπαντα τὰ παρ' ἡμῶν ἐνταῦθα συνοδικῶς κυρωθέντα καὶ ὁρισθέντα πρὸς σύστασιν καὶ βεβαίωσιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ταυτὸν δὲ λέγειν τῇ εἰρημένων ἁγίων πατέρων, καὶ τῇ ἐγκείμενα οἰκουμενικῶν πάντε συνόδων ἐγγράφως κυρώσῃς, καὶ σὺν ἡμῖν ὁμολογήσῃς ἐπὶ τῷ οἴκῳ τῆς ἁγίας ὁμοουσίᾳ καὶ προσκυνητῆς Τριάδος Θεοῦ λογισαρκωμένῳ δι' ἡμᾶς καὶ τελείως ἀνθρωπίσαντος, δύο φύσεις καθ' ὑπόστασιν μιᾷ μιᾷ ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως, καὶ δύο φυσικὰς

ra eum esse adstruxisti: quod enim est expers omnis substantialis voluntatis atque operationis, destituitur etiam ab omni substantiali existentia. Qui præterea sustuleris in præfato tuo secundo synodali, & hoc, Omnia anathematizare quæcumque anathematizamus: ut per hoc non solum eos etiam quos anathematizamus, nempe ipsas impiorum hæreticorum personas, anathematizare recuses (nam si dogmata a te non anathematizentur, perspicuum est te ne personas quidem nefariorum hæreticorum anathematizare: siquidem hæreseos ipsorum causa, non causa naturæ, eos anathematizamus) sed ut etiam omnem omnium errorem paganorum, Judæorum, hæreticorum in te confirmes. Si enim omnia omnium horum dogmata condemnamus, ut contraria & inimica veritati; tu vero omnia una nobiscum voce non anathematizas quæ anathematizamus: consequens est, te horum omnium errorem confirmasse, qui a nobis sive ab ecclesia catholica anathematizatur. Qui igitur ista fecisti adversus catholicam fidem; *Neglexisti me, dicit dominus, & oblitus es fœderis mei dicentis: Non transgredieris de omnibus sermonibus, quos ego præcipio tibi hodie, dextera aut sinistra, ut eas post deos alios, ut colas eos. Et erit si non audieris vocem domini Dei tui, ut custodias & facias omnia præcepta ejus, & statuta ejus, quæ ego præcipio tibi hodie: & venient super te omnes hæ maledictiones & apprehendent te. Viæ enim tuæ & cogitationes tuæ fecerunt hæc tibi. Hæc malitia tua, quia amara est, quoniam attigit usque ad cor tuum. Quomodo igitur dices, Non sum pollutus, nec ambulavi post superinductitiam novitatem? Vide vias tuas in errore impressas, & cognosce quid feceris: quoniam si ablueris te nitro, & multiplicaveris tibi herbam, maculatus es in iniquitatibus tuis coram me, dicit dominus*: donec convertens convertas te sincere, & eum per piam confessionem diligas *in tota corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua. Hoc est enim primum & magnum mandatum*, recte credere in dominum ac Deum nostrum Jesum Christum, juxta sanctorum patrum & probatorum atque universalium conciliorum doctrinam. Et nunc meliores fac vias tuas, & dogmata cordis tui emunda ab omni hæretica pravitate: & audi vocem domini Dei tui, & cessabit dominus ab omnibus malis quæ dixit in te. Ne igitur amplius per ea quæ scribis, aut inscite struis, ut alii pro te scribant, patrocineris impietati, sed eam potius ut hæreticam accusa. Non enim jam homo pœnitens a malitia sua dicit, quid feci? *Ecce enim judicio contendo tecum, dicit dominus, cum dicis: Non peccavi: quia contempsisti me vehementer, ut duplices faceres vias tuas.* Quapropter cognoscens cognosces, quemadmodum diximus, quod depositus sis ab omni sacerdotali dignitate & ministerio in sancta Dei catholica & apostolica ecclesia, quoad sine ulla prætermissione omnia, quæ a nobis hic synodaliter sancita sunt ac definita ad commendationem & confirmationem catholicæ ecclesiæ, videlicet dictorum sanctorum patrum, & universalium quinque synodorum, scripto confirmes, & nobiscum confitearis in uno sanctæ & consubstantialis &

Deut. 28.

Jerem. 2.

Matth. 22.

Jerem. 8.

ado-

adorandæ Trinitatis Deo verbo, qui propter nos incarnatus est, & perfecte humanatus, duas naturas secundum hypostasim unitas inconfuse & indivise: & duas naturales voluntates, duasque naturales operationes, divinam & humanam connaturaliter unitas, secundum sanctorum patrum doctrinam, ad veram confirmationem, quod Deus natura perfectus, & homo natura perfectus idem existit: ut per omnia proprie similis Deo & patri, præter quam quod pater ingenitus est, & per omnia proprie similis nobis, solum absque peccato: & anathematizes omnes hæreticos, quos anathematizamus, id est, quos anathematizat catholica Dei & apostolica ecclesia, cum omnibus hæreticis ipsorum dogmatibus: & eos, qui nunc exorti sunt, hæreticos, & qui a nobis synodaliter propter ipsorum hæresim anathematizati sunt: Theodorum dico, qui fuit episcopus Pharan, & Cyrum qui Alexandriæ, & Sergium qui Constantinopolis, ejusque successores Pyrrhum & Paulum, cum omnibus ipsorum hæreticis dogmatibus, & impia expositione, magisque impia formula eorum, quæ ab ipsis nefarie firmata sunt, ad orthodoxæ fidei eversionem: & omnibus simpliciter, qui vane affirmant, unam, sive nullam omnino confitentur divinitatis & humanitatis Christi naturam, aut voluntatem, aut operationem: quos ut hostes & adversarios suos catholica Dei & apostolica ecclesia jure abjicit, & anathematizat. Ne igitur repudiet domini sermonem, in impiis permanens. Pietas enim in Deum, principium est sensus ac sapientiæ: & si quæres eam ut argentum, & sicut thesauros investigabis eam; tunc intelliges timorem domini, & cognitionem Dei invenies: quoniam Deus dat sapientiam: & a facie ejus cognitio & intelligentia, reservat salutem recte agentibus. Quare revertere ad me, dicit dominus, & non firmabo vultum meum super te: quoniam misericors ego sum, nec irascar tibi in æternum. Tantum cognosce iniquitatem tuam, quia in dominum Deum tuum impie egisti, & effudisti vias tuas ad alienos fidei, voci autem meæ non obedisti, dicit dominus. Nam cognitio rerum tuarum conciliabit tibi celerem in iis correctionem: maxime si una cum proprio dogmatis errore, corrigas etiam quod in sacros canones peccasti: eos enim irritos facere ausus es, qui teipsum per proprias litteras non confessus sis, ut subditum huic apostolicæ sedi vicarium. Qui igitur in utroque lapsus es, utrique studeto convenienter mederi: non enim aliter habebis perfectam a nobis veniam, nisi in utroque nobis correctionem tuam exhibeas.

A θελήσεις, καὶ δύο φυσικὰς ἐνεργείας, θείαν καὶ ἀνθρωπίνην συμφυῶς ἡνωμένας κατὰ τὴν τῶν ἁγίων πατέρων διδασκαλίαν, εἰς πίστωσιν ἀληθῆ, τὸ Θεὸν φύσει τέλειον καὶ ἄνθρωπον φύσει τέλειον τὸν αὐτὸν ὑπάρχειν· ὡς κατὰ πάντα κυρίως ὅμοιον τῷ Θεῷ καὶ πατρί, πλὴν ἀγεννησίας, καὶ κατὰ πάντα κυρίως ὅμοιον ἡμῖν, μόνης δίχα τῆς ἁμαρτίας· καὶ ἀναθεματίσης πάντας οὓς ἀναθεματίζομεν αἱρετικούς, ταυτὸν δὲ λέγειν, ἡ καθολικὴ τοῦ Θεοῦ καὶ Ἀποστολικὴ ἐκκλησία μετὰ πάντων τῶν αἱρετικῶν δογμάτων αὐτῶν, καὶ τοὺς νῦν ἀναφυέντας αἱρετικούς, καὶ παρ' ἡμῶν συνοδικῶς διὰ τοῦτο αἵρεσιν αὐτῶν ἀναθεματισθέντας· φαμὲν δὴ Θεόδωρον τὸν γενόμενον ἐπίσκοπον τῆς Φαρὰν, B Κύρον τὸν Ἀλεξανδρείας, Σέργιον τὸν Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τοὺς αὐτοῦ διαδόχους, Πύρρον καὶ Παῦλον, μετὰ πάντων τῶν αἱρετικῶν αὐτῶν δογμάτων, καὶ τῆς ἀσεβοῦς ἐκθέσεως, καὶ τοῦ ἀσεβεστέρου τύπου τῶν ἀθεμίτως παρ' αὐτῶν κυρωθέντων εἰς ἀναστοπὴν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, καὶ πάντων ἁπλῶς τῶν μίαν περατολογούντων, ἢ μηδεμίαν ὅλως ὁμολογούντων τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ φύσιν, ἢ θέλησιν, ἢ ἐνέργειαν· οὓς ὡς πολεμίους αὐτῆς ὑπάρχοντας, ἡ καθολικὴ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία δικαίως ἀποβάλλεται καὶ ἀναθεματίζει. μὴ οὖν ἀποδοκιμάσῃς τὸν τοῦ κυρίου λόγον προσμένων τοῖς ἀσεβέσιν· ἀσέβεια γὰρ εἰς Θεὸν, ἀρχὴ αἰσθήσεως· καὶ ἐὰν ζητήσῃς C αὐτὴν ὡς ἀργύριον καὶ ὡς θησαυροὺς ἐξερεύνησης αὐτὴν, τότε συνήσεις φόβον κυρίου, καὶ ἐπίγνωσιν Θεοῦ εὑρήσεις. ὅτι κύριος δίδωσι σοφίαν, καὶ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ γνῶσις καὶ σύνεσις, καὶ θησαυρίζει τοῖς κατορθοῦσι σωτηρίαν. διὸ ἐπίστρεψον πρός με λέγει κύριος, καὶ οὐ μὴ σκυθρωπάσω τὸ πρόσωπόν μου ἐπὶ σέ· ὅτι ἐλεήμων ἐγώ εἰμι, καὶ οὐ μὴ μνησικακήσω σοι εἰς τὸν αἰῶνα. πλὴν γνῶθι τὴν ἀδικίαν σου, ὅτι εἰς κύριον τὸν Θεόν σου ἠσέβησας, καὶ διέχεας τὰς ὁδούς σου πρὸς τὰς ἀλλοτρίας τῆς πίστεως, τῆς δὲ φωνῆς μου οὐχ ὑπήκουσας, λέγει κύριος. ἡ γὰρ ἐπίγνωσις τῶν οἰκείων πρᾶξίς σοι ἔσται σοι τῆς ταχείας ἐπ' αὐτοῖς διορθώσεως. εἰ μάλισα μετὰ τοῦ ἐν τοῖς δόγμασιν οἰκείου σφάλματος καὶ τὸ ἐν τοῖς ἱεροῖς κανόσι θεραπεύσεις πλημμέλημα. σὺ γὰρ ἀθετήσαι τετόλμηκας, οὐχ ὁμολογήσας ἑαυτὸν, διὰ τῆς οἰκείων γραμμάτων ὡς ὑποκείμενον τῷ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῷ θρόνῳ βεκάριον. δεῖ ἑκατέρου τοίνυν ἀσφαλῶς, ἑκάτερον σπεύδασον ἐξιάσασθαι προσηκόντως. οὐ γὰρ ἕτερος ἕξεις τὴν παρ' ἡμῶν τελείαν συγχώρησιν, εἰ μὴ ἐν ἑκατέροις, ἡμῖν παράσχῃς τὴν οἰκείαν διόρθωσιν.

D

XIII. AD ECCLESIAM THESSALONICENSIUM.

De Pauli damnatione, ejusque hæresi fugienda.

Christum diligenti clero & populo sanctæ Dei catholicæ Thessalonicensium ecclesiæ, Martinus servus servorum Dei sanctæ ejus catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ episcopus.

E Τῷ φιλοχρίστῳ κλήρῳ τε καὶ λαῷ τῆς Θεσσαλονικέων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς ἐκκλησίας, Μαρτῖνος δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας αὐτοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἐπίσκοπος.

UNiversitatis opifex dominus noster Jesus Christus, cum initio hominem fecisset, ad tutelam ejus vitæ proprium ipsi largitus est mandatum, præcipiens id nullatenus

Ὁ Τῶν ὅλων δημιουργὸς κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καταρχὰς ποιήσας τὸν ἄνθρωπον, πρὸς σωτήρησιν τῆς αὐτοῦ ζωῆς, τὴν οἰκείαν αὐτῷ δεδώρηται

[a] Hanc & seqq. ex cod Barberino exhibemus.

ρητοι ἐντολὴν, παραγγείλας τούτῳ μηδαμῶς παραβῆναι· ἵνα μὴ τῇ λύσει τῆς ἐντολῆς, καρπὸν δρέψηται τὴν οἰκείαν διάλυσιν, ἤγουν τὸν θάνατον, ὃ δὴ καὶ συμβὰν, ἐγνωρίσθη πρὸς τὸ πάντας φόβῳ φοβεῖσθαι τὸν κύριον, καὶ μηκέτι πρὸς παράβασιν ἐντολῆς εὐχερῶς ὑπάρχειν, τῷ ἀρχηθεν ἡμᾶς ἀπατήσαντι διαβόλῳ. ὅθεν φιλανθρώπως αὐτὸς ὁ κηδεμὼν τῆς ἡμῶν σωτηρίας καὶ ἔχθραν ἔθηκεν ἀναμέσον ἡμῶν καὶ τοῦ ἀπατήσαντος, εἰς τὸ διηνεκῶς τούτῳ ὑπάρχειν, διὸ καὶ τέχνως ἐπιτείνων μίσος σαρκωθεὶς καθ' ἡμᾶς γέγονεν ἄνθρωπος, ἐβόα λέγων· ἐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν, ἀλλὰ μάχαιραν. διὸ ὁ μὴ δεχόμενος, φιλεῖται πάντως τῷ ἐχθρῷ τῆς ἡμῶν ζωῆς διαβόλῳ, λύων τὴν ἔχθραν διὸ ὁ κύριος ἔθηκεν, μεταξὺ ἡμῶν καὶ αὐτοῦ. καὶ ἀφισάμενος ἀπὸ θεοῦ ζῶντος, καὶ νεκρούμενος τῇ ἁμαρτίᾳ, δι' ἣν ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις καθ' ἑαυτῆς ἐπολεμήθη καταφθειρομένη τοῖς πάθεσιν· διὸ αὐτὸς εἰρηνεῦσαι βουλόμενος ὁ ταύτης δημιουργὸς, τὴν οἰκείαν ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς εἴρηται, παραγενόμενος δεδώρηται μάχαιραν, ὅπερ ἐστὶν ὁ τοῦ καταγγελικοῦ κηρύγματος λόγος τέμνων διὰ παντὸς καὶ ἐνθείζων πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ παρανομίαν, σωιζῶν δὲ τὴν εἰς αὐτὴν ὀρθόδοξον ὁμολογίαν, ἐν τοῖς βεβαίοις ταύτην φυλάσσουσιν. ἐπεὶ οὖν ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ ἡμῖν τοῖς κατὰ χάριν αὐτοῦ ἱερεῦσιν, ὁ τοῦ τοιούτου καταγγελικοῦ κηρύγματος ἐπισταθη λόγος, ἵνα μὴ φρονήσεως τε καὶ πίστεως τὴν οἰκίαν αὐτοῦ φυλάξωμεν, ἤγουν τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν ἀσυλάντε καὶ ἀνεπηρέαστον ἐκ τῆς τοιούτου λυμήνασθαι κατεπειγομένων, ἀναγκαίως γνωρίζομεν ὑμῖν μᾶλλον τοῦτο παρεγγυῶντος πράττειν ἡμᾶς αὐτοῦ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· παρακαλεῖτε, παρακαλεῖτε, τὸν λαόν μου, λέγει ὁ Θεός· ἱερεῖς λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν Ἱερουσαλήμ· παρακαλέσατε αὐτὴν, ὅτι ἐπλήσθη ἡ ταπείνωσις αὐτῆς. ὡς ὁ κληθεὶς ὑμῶν ποιμὴν, εἰς λύκου τάξιν ἀντικατέστη, καὶ ταπεινῶσαι τοῦτο ἐπεχείρησε, δι' ὧν ἀσεβῶς πρὸς ἡμᾶς ἐδογμάτισε· μὴ τὸν οὐράνιον ἄρτον, τὸν ἐπὶ γῆς διὰ σαρκὸς πρὸς ἡμᾶς φοιτήσαντα παραθέμενος ὑμῖν εἰλικρινῶς τε καὶ ἀκηλιδοτομήτως εἰς βρῶσιν καὶ πόσιν πρὸς ζωὴν αἰώνιον διὰ τῆς Ἀποστολικῶν καὶ παραδοτικῶν δογμάτων· ἀλλὰ τὴν Αἰγυπτιακὴν ζοφὴν, ἤγουν τὴν αἱρετικὴν διδασκαλίαν, ἥτις μολύνειν εἴωθεν, ἀλλ' οὐ σηκάζειν καρδίαν ἀνθρώπου. ἐσπούδασε γὰρ ὁ μόνον ἐν προοιμίοις τῆς αὐτοῦ προβολῆς τὴν θολερὰν ἀναζοπὴν τῆς αὐτοῦ μιασμάτων διὰ τῶν αὐτοῦ γραμμάτων τῷ καθ' ἡμᾶς Ἀποστολικῷ θρονίσαι θρόνῳ, καθὼς καὶ τοῖς παρ' αὐτοῦ σαλεῖσιν ἀποχειροτονηθεῖσιν, ἤτοι Πιθανῷ τῷ ἐπισκόπῳ, καὶ Ἰγνατίῳ τῷ διακόνῳ τῷ τιμιωτάτῳ κατὰ πρόσωπον ἀπεδείξαμεν, ἀλλὰ καὶ νῦν τοῖς τοιούτων αὐτοῦ δογμάτων θόλωσιν ἐπαυξῆσαι· καίτοι κατὰ παράκλησιν τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν τὰς ἀτοπίας αὐτοῦ καὶ τὰ σφάλματα γνωρισάντων ἡμῶν, καὶ πρὸς τούτοις ἴσον ἀποστειλάντων ὀρθῆς καὶ σωτηρίου δόγματος, τοῦ παραδοθέντος ἡμῖν ἐκ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ τῶν ἐγκειμένων τῆς ἐκκλησίας παγῶν· ἵνα πρὸς αὐτὸ ποιήσας ἀπαραλλάκτως, τὴν οἰκείαν διορθώσηται γνώμην, ὁ δὲ καὶ μὴ τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας μὴ ἀνασὰς τοῦ λέγοντος· ὅτι ἀρχὴ ὑπερηφανείας ἀσέβεια. καὶ ὁ κρατῶν αὐτῆς, ἐξομβρήσει βδελύγματα. διὰ τοῦτο παρεδόξασε κύριος τοὺς ἐπαίρωγας καὶ κατέσχεψεν εἰς τέλος αὐτούς. τὸν νῦν ἁμαρτάνοντα εἰς τὴν ψυχὴν

A transgredi, ne solutionis mandati fructum perciperet propriam dissolutionem, id est, mortem: quod, dum accidisset, innotuit: ut omnes timore dominum timerent, nec amplius ad mandati prævaricationem facile caperentur a diabolo, qui nos primitus decepisset. Unde humaniter saluti ipse nostræ prospiciens, inimicitias posuit inter nos & eum qui fefellisset, easque voluit perennes esse: quas artificiose augens, cum incarnatus homo secundum nos factus est, clamabat, dicens: *Non veni pacem mittere in terram, sed gladium*; has qui non accipit, inimico vitæ nostræ diabolo omnino fit amicus, inimicitias solvens, quas inter nos & B ipsum dominus posuit: deficiensque a Deo vivente per peccatum mortificatur, quo hominum natura in seipsam armata est, & affectionibus corrumpitur, quam naturam pacificare volens ipsius opifex, proprium, ut dictum est, in terram adveniens gladium dedit, qui evangelicæ secundum ipsum prædicationis sermo est, omnem impietatem atque iniquitatem cædens semper ac demetens, commendans vero orthodoxam in ipsum confessionem in iis, qui eam firme custodiunt. Quando igitur, dilecti fratres, nobis, qui per gratiam ipsius sacerdotes sumus, evangelicæ prædicationis sermo creditus est, ut cum sapientia & fide tueamur ejus domum, C catholicam nempe ecclesiam, integram atque immaculatam ab iis, qui eam violare ac lædere properant, necessario vobis notum facimus, jubente maxime hoc nos facere ipso domino per prophetam dicentem: *Consolamini, consolamini populum meum, dicit dominus: sacerdotes loquimini ad cor Jerusalem: consolamini eam, quia impleta est humiliatio ejus*: Nam is qui pastor ejus vocatus est, mutatus est in lupum, eamque humiliare conatus est, per ea quę impie in nos dogmatizavit: quippe qui cœlestem panem, qui per carnem in terram ad nos advenit, non apposuit vobis sincere ac sine innovatione in cibum & potum ad vitam æ- D ternam, per apostolicam paternamque doctrinam: sed apposuit cibum Ægyptiacum, sive doctrinam hæreticam, quę inquinare solet, non confirmare cor hominis. Studuit enim non solum initio propositionis suę turbidam inquinamentorum suorum confusionem per literas suas huic apostolicę sedi imponere, sicuti ab eo missis apocrisariis, Pithano episcopo & Ignatio diacono tum coram ostendimus; sed nunc quoque doctrinæ suæ cœnum augere: tametsi, prætatorum virorum hortatu, absurditates ejus & errores notos ei fecissemus, ac præterea misissemus exemplum formulæ doctrinæ veræ ac salutaris, quæ nobis tradita est a sanctis E apostolis & probatissimis ecclesiæ patribus: ut id firmiter intuens, propriam sententiam corrigeret. Ille vero etiam post cognitionem veritatis non audivit dicentem: *Initium superbiæ hominis apostatare a Deo. Qui tenuerit eam, adimplebitur maledictis, & subverteret eum in finem.* Propterea exhonoravit dominus conventus malorum, & destruxit eos usque in finem. Quis igitur eum, qui in animam suam peccat, justificabit? quis glorificabit eum, qui vitam suam exhonorat? Ausus est enim per summum divinorum iudiciorum contemptum, missum a nobis

Matth. 10.

Isa. 40.

Eccl. 10.

bis exemplum adulterare ac depravare, ex eoque demere orthodoxam patrum confessionem, & damnationem quam facimus, id est, quam catholica ecclesia jure facit detestandorum hæreticorum: ac venenum propriæ novitatis injicere. Quoniam igitur scriptum est, fratres: *Quis miserebitur incantatori a serpente percusso, & omnibus qui appropiant bestiis? sic & qui comitatur cum viro iniquo, & obvolutus est in peccatis ejus. In labiis suis indulcat inimicus, & in corde suo insidiatur, ut subvertat te in foveam. In oculis suis lacrymatur: & si invenerit tempus, non satiabitur sanguine: & quasi adjuvans suffodiet plantas tuas. Caput suum movebit & plaudet manu, & multa susurrans commutabit vultum suum.* Et rursum dicit: *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea; & qui communicaverit superbo, induet superbiam.* Satagite vos omnes, dilecti, ut filii obedientiæ, & divinum præceptum adimplentes, quod dicit: *Salva animam tuam, noli respicere post tergum, nec stes in omni circa regione, sed in monte salvum te fac, ne & tu simul pereas;* &: *Recedite inde, pollutum nolite tangere, exite de medio eorum.* Deponite omnem ad hominem hujusmodi, id est, ad pessimam ejus hæresim, conjunctionem & amorem; mors enim est, separans a Deo eos qui doctrinæ talis viri obsequuntur. Atque idcirco eum canonice ab omni deposuimus sacerdotali dignitate & ministerio, quoad propria corrigens, ad apostolicam catholicæ ecclesiæ redeat fidem; in qua ipsi per Dei gratiam generati & educati, state semper radicati & fundati: & sicut accepistis a nobis, sive a sanctis apostolis, & prophetis, & doctoribus, & universalibus quinque synodis, quomodo oporteat vos credere, & ambulare, & placere Deo, sicut & credidistis, & ambulastis usque adhuc, ut abundetis magis in orthodoxa fide, confitentes juxta ipsorum sanctorum piam traditionem, dominum nostrum Jesum Christum, Deum verum, & verum hominem eumdem, in nullo a divina sua deficientem natura, & in nullo ab humana natura deficientem, absque solo peccato: sed per omnia perfectum ipsum in utraque naturarum, ex quibus & in quibus constat, tum in divina, tum in humana, in increata, & in creata, sicut natura, ita voluntate & operatione, ad demonstrationem perfectæ ejus cum Deo & Patre, & cum matre ac virgine connaturalitatis & consubstantialitatis. Habentes igitur talem spem, multa libertate utimur, & non sicut adversarii superinductis lasciviunt formulis & expositionibus, sed paternis & synodalibus catholicæ ecclesiæ muniti præconiis, hæc ubique & omnibus per ea quæ nuper a nobis synodaliter gesta sunt, intimavimus, quæ & vobiscum nunc loquimur, nihil inductitium aut peregrinum ac novum prædicantes, sed quæ audivistis, & didicistis, & accepistis, & in vobis jugiter radicata sunt. Quæ enim est spes nostra, aut gaudium, aut corona gloriationis? nonne vos coram ipso domino nostro Jesu Christo, & nunc, & in

Eccl. 12.

Eccl. 12.

Gen. 19.

Is. 52.

A αὐτοῦ τίς δικαιώσει; καὶ τίς δοξάσει τὸν ἀτιμάζοντα ζωὴν αὐτοῦ; ἐτόλμησε γὰρ ἐξ ἄκρας τῶν θείων δογμάτων καὶ κριμάτων καταφρονήσεως, καὶ αὐτὸ τὸ παρ' ἡμῶν σταλὲν ἴσον, νοθεῦσαι καὶ παραποιήσασθαι, καὶ ἀφελεῖν μὲν ἐξ αὐτοῦ τὴν ὀρθόδοξον τῶν πατρῶν ὁμολογίαν, καὶ τὴν κατάκρισιν ὧν ποιούμεθα, ταυτόνδε λέγειν, ἡ καθολικὴ ἐκκλησία ποιεῖται δικαίως δυσσωνύμων αἱρετικῶν, καὶ ἐκβαλεῖν τὸν ἰὸν τῆς οἰκείας καινοτομίας. ἐπεὶ οὖν γέγραπται ἀδελφοί, ὅτι, τίς ἐλεήσει ἐπαοιδὸν ὀφιόδηκτον, καὶ πάντας τοὺς προσάγοντας θηρίοις; οὕτως τὸν προπορευόμενον ἀνδρὶ ἁμαρτωλῷ καὶ συμφυρόμενον ἐν ταῖς ἀσεβείαις αὐτοῦ. ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ, γλυκαίνει λόγους, καὶ B ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ βουλεύεται ἀνατρέψαι σε εἰς βόθρον· ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ δακρύει· καὶ ἐὰν εὕρῃ καιρὸν, οὐκ ἐμπλησθήσεται ἀφ' αἵματος· καὶ ὡς βοηθὸν ἐποχάσει πέτραν σου. τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κινήσει. ἐποκροτήσει ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, καὶ πολλὰ ψιθυρίσει, καὶ ἀλλοιώσει πρόσωπον αὐτοῦ. λέγει δὲ πάλιν· ὅτι ὁ ἁπτόμενος πίσσης, μολυνθήσεται· καὶ ὁ κοινωνῶν ὑπερηφάνῳ, ὁμοιωθήσεται αὐτῷ. σπουδάσατε πάντες ὑμεῖς ἀγαπητοὶ ὡς τέκνα ὑπακοῆς πληρωταὶ θείου γινόμενοι παραγγέλματος, τοῦ λέγοντος. σώζων σῷζε τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν, μὴ περιβλέψῃς εἰς τὰ ὀπίσω, μηδὲ στῆς ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ, εἰς τὸ ὄρος σώζου, μήποτε συμπαραληφ- C θῇς· καὶ ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν, καὶ ἀφορίσθητε καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅπτεσθε, ἀπόθεσθε πᾶσαν τὴν πρὸς τὸν τοιοῦτον ἄνδρα, ταυτόνδε λέγειν τὴν χειρίστην αὐτοῦ αἵρεσιν, οἰκείωσιν, καὶ στοργήν. θάνατος γὰρ ἐστιν ἀπὸ Θεοῦ χωρίζων τοὺς πειθομένους ἐν τοῖς δόγμασι τοῦ τοιούτου ἀνδρός. ὧν χάριν καὶ κανονικῶς καθείλαμεν αὐτὸν, ἐκ πάσης ἱερατικῆς ἀξίας, καὶ λειτουργίας, ἄχρις ἂν τὰ οἰκεῖα διορθωσάμενος, πρὸς τὴν Αποστολικὴν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπανέλθοι πίστιν, εἰς ἣν αὐτοὶ κατὰ Θεοῦ χάριν γεννηθέντες τε καὶ ἀνατραφέντες, στήκετε διὰ παντὸς ἐρριζωμένοι, καὶ τεθεμελιωμένοι· καὶ καθὼς παρελάβετε παρ' ἡμῶν ἤγουν τῶν ἁγίων Αποστόλων, καὶ προ- D φητῶν, καὶ διδασκάλων, καὶ τῶν οἰκουμενικῶν πέντε συνόδων τὸ πῶς δεῖ πιστεύειν, καὶ περιπατεῖν, καὶ ἀρέσκειν Θεῷ, καθὼς καὶ ἐπιστεύσατε καὶ ἐπεριπατήσατε μέχρι τοῦ νῦν, ἵνα περισσεύητε μᾶλλον ἐν ὀρθοδόξῳ πίστει, ὁμολογοῦντες κατὰ τὴν αὐτῶν τῶν ἁγίων εὐσεβῆ παράδοσιν, τὸν κύριον ἡμῶν Ιησοῦν Χριστὸν Θεὸν ἀληθινὸν καὶ ἄνθρωπον ἀληθινὸν τὸν αὐτὸν, ἐν μηδενὶ τῆς θείας αὐτοῦ λειπόμενον φύσεως, πλὴν μόνης τῆς ἁμαρτίας· ἀλλὰ κατὰ πάντα τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν ἑκατέρᾳ φύσει τῶν ἐξ ὧν καὶ ἐν αἷς συνέστηκεν, εἴτε τῇ θείᾳ καὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ, ἐν τῇ ἀκτίστῳ καὶ τῇ κτιστῇ, ὥσπερ φύσει, οὕτω καὶ θελήσει καὶ ἐνεργείᾳ, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἐντελοῦς E αὐτοῦ πρός τε Θεὸν καὶ πατέρα, καὶ τὴν μητέρα καὶ παρθένον συγγενείας, καὶ ὁμουσιότητος. ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα, πολλῇ παῤῥησίᾳ χρώμεθα, καὶ οὐ καθάπερ οἱ δι' ἐναντίας τοῖς παρεισάκτοις ἐναβρύνονται τύποις, ἤγουν ἐκθέσεσιν· ἀλλὰ τοῖς πατρικοῖς καὶ συνοδικοῖς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὠχυρωμένοι κηρύγμασι, ταῦτα πανταχοῦ τοῖς πᾶσι διὰ τῶν ἀρτίως παρ' ἡμῶν συνοδικῶς πραχθέντων, ἐγνωρίσαμεν, ἃ καὶ πρὸς ὑμᾶς νυνὶ διαλεγόμεθα, μηδὲν ἐπείσακτον ἢ ξένον κηρύσσοντες, ἀλλ' ἅπερ ἠκούσατε καὶ ἐμάθετε, καὶ παρελάβετε, καὶ ἐστι ἐν ἡμῖν ἐρριζωμένα διαπαντός. τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπὶς, ἢ χαρὰ, ἢ στέφανος καυχήσεως; ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς ἔμπροσθεν αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ νῦν τε καὶ ἐν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ; ἐπειδὴ πολλήμοι παῤῥησία

σία πρὸς ὑμᾶς, πολλή μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν· πεπλήρωμαι τῇ παρακλήσει, ὑπερπερισσεύομαι τῇ χαρᾷ, ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, ἵνα δι' ἀ τὸν εἰρηνικὸν ἐθλίβημεν ἄνδρα. τίς γὰρ ἀσθενεῖ καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι φησὶν ὁ θεῖος Ἀπόστολος; διὸ καὶ ὑμεῖς ἀγαπητοὶ τοιαύτῃ ἡμῶν περὶ ὑμῶν γινώσκοντες μερίμναν, καὶ διδαχθέντες ἀκριβῶς ἐκ τῆς θεοπνεύστου λογίων, ὅτι οὐδεμία μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομίᾳ, οὐδὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος, οὔτε συμφώνησις Χριστοῦ πρὸς Βελίαρ. οὔτε μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου, οὔτε συγκατάθεσις, ὀρθοδόξων πρὸς αἱρετικούς, πάσῃ φυλακῇ τηρήσατε τὴν ἑαυτῶν καρδίαν. ἀμέτοχοι καὶ ἀκοινώνητοι καὶ ἀσύμφωνοι καὶ ἀσύγκλωστοι πρὸς τὸν τοιοῦτον ἄνδρα γινόμενοι. κατ' οὐδεμίαν τρόπον συγκατατιθέμενοι τοῖς δόγμασιν αὐτοῦ, ἀλλὰ προσμένοντες ἀεὶ τῇ ἁγιωτάτῃ ἡμῶν πίστει, δουλεύετε τῷ Θεῷ ἐν καθαρᾷ συνειδήσει. τὴν δὲ τῆς συνάξεως λειτουργίαν τελειοῦσαν ὑμῖν, οἱ αὐτόθι πρεσβύτεροί τε καὶ διάκονοι, οἱ ἀκριβῶς καὶ ἀπαραλείπτως τὰ ὀρθὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας σὺν ἡμῖν δεχόμενοι δόγματα, τὰ παρ' ἡμῶν ἀρτίως γραφέντα ὑμῖν. καὶ ἀποβαλλόμενοι πᾶσαν αἵρεσιν καὶ καινοτομίαν τὴν ὑπὸ τοῦ ἀποστολικοῦ κατοδικαζομένην κηρύγματος. ἄχρις ἂν ὡς εἴρηται, ὁ ἐκεῖνος τὰ οἰκεῖα διορθώσηται, ἢ ἄλλος ἀντ' ἐκείνου κανονικῶς χειροτονηθῇ ποιμὴν καλὸς καὶ ἀληθινός, καὶ θεὶς τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τῆς προβάτων, μιμήσει τὸν ἀρχιποίμενα Χριστοῦ εἰς τόπον χλόης κατασκηνῶν ὑμᾶς, καὶ ἐπὶ ὕδατος ἀναπαύσεως ἐκθρέφων. αὐτὸς δὲ ὁ βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν εἰς τὸ αὐτοῦ θειότατον ὁμολογίαν, καὶ χρίσας ἡμᾶς καὶ σφραγισάμενος, καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, ἁγιάσοι ὑμᾶς ὁλοτελῶς, καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἄμεμπτον διατηρήσει, κομιζομένους εἰς αἰῶνας αἰώνων ἃ ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, ἀμήν.

A ipsius adventu? quandoquidem multa mihi ad vos libertas est, multa gloriatio pro vobis, repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra, quam propter dictum hominem sustinuimus: *Quis enim infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non uror?* inquit divinus apostolus. Quocirca & vos, carissimi, hujusmodi nostram pro vobis scientes solicitudinem, & edocti diligenter a divinitus inspiratis scripturis, *quod nulla est participatio justitiæ cum iniquitate, nec societas luci ad tenebras, nec conventio Christi ad Belial, nec pars fideli cum infidelibus*, neque consensus orthodoxorum cum hæreticis; omni custodia custodite cor vestrum, nullam participationem habentes, nec societatem, nec consensionem, nec connexionem cum hujusmodi homine: ac ne ulla ratione assentiamini ejus doctrinæ, sed assidue permanentes in sanctissima nostra fide, servite Deo in conscientia pura. Synaxis autem ministerium perficiant vobis qui ibi sunt presbyteri & diaconi, qui diligenter & acceptabiliter rectam catholicæ ecclesiæ nobiscum doctrinam suscipiunt, quæ nuper ad vos a nobis scripta est: & abjicientes omnem hæresim ac novitatem, quæ ab apostolica prædicatione condemnatur: quousque, ut dictum est, ille sua corrigat, aut alius pro illo canonice eligatur pastor bonus ac verus, quique animam pro ovibus ponat, imitatione principis pastorum Christi, in loco pascuæ vos collocans, & super aquam refectionis educans. Ipse autem, qui nos vobiscum confirmat in divinissima ejus confessione, quique unxit nos ac signavit, deditque arrhabonem Spiritus in cordibus nostris, sanctificet vos perfecte, spiritumque vestrum & animam & corpus integra atque irreprehensibilia custodiat, recepturos in sæcula sæculorum quæ repromisit diligentibus eum. Amen.

2. Cor. 11.
2. Cor. 6.
Joan. 10.
Psalm. 22.

XIV. AD THEODORUM.

Commemorat ea quæ Romæ passus est, cum inde a Calliopa exarcho vi abreptus, Constantinopolim missus est.

Martinus Theodoro sincera affectione dilecto fratri.

QUoniam agnovi ut potui ea quæ in scriptis a vobis significata sunt, in paucis verbis exequar. Cum exirem ab ecclesia quæ vocatur Constantiniana, in qua exercitus me cum armis constrinxerat, in præsentia Exarchi ac Theodori cubicularii, seu cleri, clara voce dixerunt: Anathema habeat quisquis dixerit vel crediderit, quia Martinus usque ad unum apicem fidem mutavit, aut mutaturus est: & anathema habeant qui in orthodoxa fide sua usque ad mortem non permanserint. His auditis, Calliopas cœpit rationem reddere aliam fidem præter quam nos tenemus, non esse, neque aliter se credere. Sed hoc propter eos qui audiebant, non propter fidem dicere. Et scire te volo, dilectissime frater, de fide quam significasti, nec non & falsis calumniis, quas adversus veritatem proponunt: quia opitulantibus nobis orationibus vestris, ac omnium fidelium Christianorum, qui vobiscum sunt, & vivens & moriens salutis nostræ fidem defendam, & quemadmodum beatus Paulus apostolus docet: *Mihi vivere Christus est, & mori lucrum*. De falsis autem accusationibus, quas novitor hæretici faciunt, abjicientes veritatem Christi Dei, qualem omnino poterunt hominibus veritatem loqui, qui Dei veritati resistunt? Tibi igitur reddo rationem, dilectissime frater, per eum qui judicaturus est mundum istum per ignem, qui & reddet unicuique secundum opus suum. Ego aliquando ad Saracenos nec literas misi, nec quem dicunt tomum qualiter credere debeant, aut pecunias unquam transmisi, exceptis dumtaxat quibusdam illuc venientibus servis Dei causa eleemosynæ, quibus & modicum quid præbuimus minime ad Saracenos transmissum. Porro de domina nostra gloriosa semper virgine Maria, quæ Deum & dominum nostrum Jesum Christum peperit, quam omnes sancti & catholici patres Dei genitricem appellant, utpote quæ Deum hominem genuit, falsum contra me, imo contra suas ipsorum animas iniqui viri testificati sunt. Nam quisquis beatam super omnem creaturam * & naturam humanam, absque eo qui genitus est ex ea, venerabilem semperque virginem, matrem videlicet domini nostri non honorat atque edorat, anathema sit & in præsenti sæculo, & in futuro. Sed homines occasiones quærentes, scandala objiciunt ad scandalizandos multos.

Philip. 1.

* In Romana edit. deest & naturam.

SUBSCRIPTIO. Deus te incolumem custodiat, amantissime fili.

XV. AD THEODORUM.

Ejuſdem argumenti cum præcedente.

Martinus Theodoro.

NOſcere voluit cara veſtra dilectio, qualiter de ſede ſancti Petri apoſtoli, ſicut unus paſſer ſolitarius ab ædificio, raptus fuerim. Et miror quia ſuper hoc me inquirere voluiſti, cum prædixerit dominus noſter de nequam temporibus iſtis diſcipulis ſuis: *Quia in diebus illis erit tribulatio, qualis non fuit ab origine mundi uſque nunc; & niſi quia abbreviati ſunt dies illi, non poſſet ſuſtinere omnis caro. Sed qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Hoc in paucis de antichriſto dicitur. Nam & ſanctus Paulus ſecundum datam ſibi gratiam ſpiritus prænunciavit dies iſtos Timotheo diſcipulo ſuo, dicens: *In noviſſimis diebus deſcendent homines a fide, & veritate auditum avertent, ſeipſos amantes, avari,* & cetera. Et crede mihi, deſideratiſſime fili mi, non videndum tempus aliud, niſi manifeſte hoc, in quo ſint initia dolorum, quemadmodum dominus prædixit adventum antichriſti. Et mihi breviter dicere neceſſarium viſum eſt, antequam in toto mundo prævaleat judicium, & finem curſus tradam, hoc mihi expedire arbitratus; quo aliis mala mihi præparantibus, exultem potius quam fleam. Igitur ut ſcias qualiter ſublatus & ductus ſim a Romana urbe, nil falſum audies accidentium. Omnia præſcivi per totum tempus, quæ meditabantur *; & ſumpto meipſo cum omni clero meo, privatim manſi in eccleſia ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti, quæ cognominatur Conſtantiniana, quæ prima in toto mundo conſtructa & ſtabilita eſt a beatæ memoriæ Conſtantino imperatore, & eſt juxta epiſcopium. Illic enim omnes nos ſeorſum morabamur a die ſabbati, quando Calliopas cum Ravennati exercitu, & Theodoro cubiculario, introivit civitatem. Miſi ergo in obviam ejus quoſdam ex clero: quibus ſuſceptis in palatio, æſtimavit & me cum eis eſſe. Cum autem quæſiſſet, & non inveniſſet, dixit primis cleri. Quia nos eum voluimus adorare [c] ſed cras, quod eſt dominica dies, obvii ei erimus, & ſalutabimus eum, quia hodie non ſuffecimus. Porro, dominico die datis miſſis in prædicta ſancta Dei eccleſia, ſuſpicatus ille turbam multam colligi propter diem, nunciavit hoc: Quia multum fatigati ſumus ex itinere, & non poſſumus occurrere hodie, ſed cras omnimodis occurremus, & adorabimus ſanctitatem veſtram. Ego vero ipſe graviter infirmus eram ab Octobrio menſe uſque ad prædictum tempus, id eſt uſque ad ſextodecimo Kalendas Julias. Ergo feria ſecunda diluculo mittit chartularium ſuum, & quoſdam ex obſequio ſuo, dicens: Quia arma præparaſti, & armatos habes intus, & multitudinem lapidum collegiſti ad repugnandum: & hoc neceſſarium non eſt, nec aliquid tale fieri permittas. Cumque præſens audiſſem hæc, neceſſarium magis non habui, qualiter hos certos redderem, quam mittere illos gyraturos per totum epiſcopium, & ſi arma vel lapidem vidiſſent, ipſi teſtimonium perhiberent. Cum autem iſſent, & nihil inveniſſent, ſubintuli eis per verba, quod nunquam aliquando aliter, ſed ſemper per complexionem & fallacem accuſationem incederent adverſus nos, & cum in adventu infamis Olympii vani cujuſdam hominis cum armis me hunc potuiſſe repellere faterentur. Ego itaque ante altare eccleſiæ lectulum meum habebam in quo jacebam: & nondum tranſacta media hora, ecce exercitus cum eis veniens in eccleſiam, obumbrati omnes tenentes lanceas & ſpathas ſuas, quin & arcus ſuos paratos una cum ſcutis ſuis: & facta ſunt illic quæ nec dicenda ſunt. Quemadmodum namque in hiemali tempore vento valide flante folia ex arboribus concuſſa cadunt, ita percutiebantur armis candelæ ſanctæ eccleſiæ, & retunſæ excutiebantur in pavimentum: & audiebatur ſonitus qui in eadem fiebat eccleſia, veluti tonitrus quidam horribilis tam ex preſſura armorum, quam ex multitudine * candelarum ab eis fractarum. Quibus conFeſtim introeuntibus, juſſio a Calliopa porrecta eſt presbyteris & diaconibus, in qua humilitatis meæ abjectio continebatur, quod irregulariter & ſine lege epiſcopatum ſubripuiſſem, & non eſſem in apoſtolica ſede d'gnus inſtitui, ſed omnimodis in hanc regiam urbem tranſmitti ſubrogato in loco meo epiſcopo: quod necdum aliquando factum eſt, & ſpero quod nec aliquando fieri habet: quia in abſentia pontificis archidiaconus & archipresbyter & primicerius locum præſentant pontificis. Dum ergo hæc moventur, quæ de fide geſta fuerant, jam manifeſtavi vobis. Quod autem præparati non fuerimus ad repugnandum, melius judicavi decies mori, quam unius cujuſcumque ſanguinem in terram fundi. Quod quidem & ſine periculo hoc geſtum eſt, non paucis, quæ non placuerunt Deo, malis effectis. Eadem itaque hora dedi meipſum ad exhibendum imperatori, & non reſiſtendum. Porro acclamantibus mihi, ut veritatem dicam, quibuſdam ex clero ne facerem hoc, nulli eorum accommodavi aurem, ne ſub to fierent homicidia. Sed dixi illis: Sinite mecum venire ex clero, qui neceſſarii mihi ſunt, epiſcopos videlicet, presbyteros & diaconos, & abſolute qui mihi videntur. Reſpondit Calliopas: Quotquot voluerint venire, cum bono veniant. Nos cuiquam neceſſitatem non facimus. Reſpondi ego: Clerus in poteſtate mea eſt. Exclamantes autem quidam ex ſacerdotibus, dicebant: Cum ipſo vivimus, & cum ipſo morimur. Poſt hæc cœpit dicere per ſe Calliopas, & qui cum ipſo erant: Veni nobiſcum ad palatium. Nec hoc facere recuſavi, ſed exivi cum eis in palatium eadem ſecunda feria. Et tertia feria venit ad me omnis clerus, & multi erant qui ſe paraverant ad navigandum mecum; qui etiam res ſuas jam immiſerant in ea quæ vocabantur levamenta; & alii quoque nonnulli præbarabantur clerici & laici, qui feſtinabant pervenire ad nos. Eadem ergo nocte, quæ illuceſcit in feria quarta, quæ erat tertiodecimo Kalendas Julias, circa horam quaſi ſextam noctis, tulerunt me de palatio, retruſis omnibus qui mecum in palatio erant, uſque ad res diverſas, quæ mihi in via & hic erant neceſſariæ: & non niſi cum ſex puerulis & uno cauculo eduxerunt nos ex urbe. & cum immiſiſſent nos in unum eorum quæ dicebantur levamenta, circa horam plus minus quartam diei ad portum pervenimus. In ea ſane hora, qua egreſſi ſumus ab urbe Roma, ſtatim ut erant obſeratæ portæ, iterum eas obſeraverunt, & ſic remanſerunt, ne exirent a civitate aliqui, & venirent ad nos in portu, donec illinc navigaſſemus. Unde neceſſitas nobis effecta eſt, ut omnium eorum res, qui in levamenta miſſi fuerant, in prædicto portu dimitteremus, & mox eadem die moveremur. Et

perve-

Matth. 24. 21.

1. Tim. 4. 1. & 2. cap. 3. & 4.

* Rom. addit *inimici veritatis*.

* Edit. *candelabrum . . fractorum*

pervenimus Kalendas Julias Mefenam, in qua erat navis, id eſt carcer meus. Non autem Meſenæ tantum, ſed & in Calabria : & non tantum in Calabria, quæ ſubdita eſt magnæ urbi Romanorum, ſed & in plurimis inſularum, in quibus nos vel tribus menſibus peccata impedierunt, nullam compaſſionem adeptus ſum : excepto dumtaxat in inſula Naxia, quoniam ibi annum fecimus, merui lavari duobus vel tribus balneis, & apud urbem manſi in hoſpitio quodam. Et ecce quadraginta & ſeptem dies ſunt hodie, ex quo non merui calida nec frigida aqua rigare me, & effluxi & refrigui totus, quoniam ventris fluor & in navi & in terra uſque ad præſentem horam requiem mihi omnino non dedit : & in ipſa quoque neceſſitatis meæ hora cum guſtaturus ſum, totus conquaſſatus corpore, ea quæ neceſſaria ſunt percipere ad confortandam naturam non habeo, quia quod habeo tædet me ſumere, cum id habeam penitus in faſtidium. Sed credo in virtutem Dei qui omnia conſpicit, quia cum de præſenti vita ſubductus fuero, exquirentur de his omnibus qui me perſequuntur, ut ſaltem ſic ad pœnitentiam ducti, ab iniquitate ſua convertantur.

Subscriptio. Incolumem te cuſtodiat Deus, fili dulciſſime.

(a) *COMMEMORATIO EORUM, quæ ſæviter & ſine Dei reſpectu acta ſunt a veritatis adverſariis in ſanctum & apoſtolicum novum revera confeſſorem & martyrem Martinum papam Romæ, per epiſtolam cujuſdam Chriſtianiſſimi, directam his qui ſunt in occidente, ſeu Romæ, & in Africa, orthodoxis patribus.*

Afflictionum mœrores & lacrymas, communemque ſine ceſſatione ac mœſtiſſimam vocem, quæ in dolore ex imo cordis prolata eſt, puto autem quæ & profertur Deo ab his qui ſunt Romæ, adhuc autem & in omni loco dominationis ejus degentibus ſanctis famulis Dei, & fidelibus populis, ex quo facta eſt perſecutio adverſus ſanctiſſimum patrem noſtrum, Deo beatiſſimum & fidelem ſacerdotum principem & apoſtolicum univerſalem papam, ac per hoc adverſus catholicam eccleſiam : puto autem hactenus hunc eumdem mœrorem retineri in vobis, & multam ſolicitudinem habere vos, ſcire quomodo peractum eſt contra eum, quando exulatus eſt & perſecutione pulſus a Roma navigio uſque Byzantium. Hæc in mente habens ego humilis & peccator famulus veſter, quædam quidem exterius ſolicitudine multa addiſcens; plurimorum autem proprie contemplator factus, indignus miniſterii beatiſſimi & pretioſi ſacerdotis noſtri, judicavi literis reminiſci, & nota facere, claraque conſtituere vobis benedictis, atque per vos omnibus fidelibus & zelum habentibus culturæ divinæ : quatenus cognoſcentes cum cordis mœſtitudine mecum illum propheticum ſermonem proferatis : *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die & nocte* contritiones catholicæ eccleſiæ & omnium Chriſtianorum, imo perditionem, propter ea quæ acta ſunt in beatum & Deo plenum ducem veritatis & prædicatorem? Verumtamen Deo gloria, qui dedit ei virtutem & ſufferentiam ſtabilem in tentationibus quæ ſupervenerunt ei a contrariis virtutibus & viris, in expugnando & viriliter dimicando pro cultu Dei, inrefragabiliter & ſpe firma uſque ad mortem ponens animam ſuam, utpote imitator ejus qui eum conſtituit athletam dominus ejus ad informationem pro veritate dimicare. Ea equidem, quæ inibi Romæ geſta ſunt in beatum & adamantinum ſpiritualem patrem, ſacerdotumque principem domnum Martinum, & vos ſcitis, qualibus periculis luctatus eſt, videns gladios vibratos & acutos confertos adinviccm, tentos a pluribus militibus paratum habentibus inficere enſes, & commutare a vita beatum, in circuitu altaris aſtantibus, & in toto templo catholicæ eccleſiæ Romæ, quæ cognominatur Conſtantiniana, in qua ſacerdotio fungens recubabat in foribus & grabato ipſe beatus æger : & quomodo contritus animis, & artubus conſtrictus, impulſus & expulſus, raptus & extractus ex apoſtolico throno, in quo Deus eum conſtituit loco, inſpectorem ſui apoſtolum, & prædicatorem orthodoxum veritatis. Sed vere iſte non fecit pretioſiorem animam ſuam ſe, ſed poſuit eam uſque ad mortem, imitans, ſicut dictum eſt, dominum ſuum dicentem : *Bonus paſtor animam ſuam ponit pro ovibus ſuis*, quo ſalvaret ubique errantem & perditam plebem ab inſurgentibus noſtris temporibus hæreticis. Traditus igitur Romæ de catholica eccleſia ſancti Joannis, a potentibus hujus ſæculi his qui hoc erant miniſterio digni miniſtri, atque cuſtodibus, depoſitus eſt ad portum, & conjectus eſt in lembo, & navigantibus, ſicut ſcitis, euntibuſque juxta Avidum, in inſulam quæ vocatur Naxos, non conceſſerunt beato illi apoſtolico viro cuſtodes penitus contingere terram, dolentibus prorſus pedibus ejus, cum ipſi per loca conferrent, & omnino * quieſcerent. Hi autem qui per loca erant ſacerdotes, & ceteri fideles regionis ipſius, dirigebant munera beato illi cauſa utilitatis ejus, non parvæ multotiens quantitatis : quas quidem directas ſpecies & quantitates cuſtodes beſtiales continuo coram eo diripiebant, improperioſa & amara plurima congerentes in eum. Eos autem, qui munuſcula detuliſſent, injuriis & verberibus afficientes dimittebant, dicentes ad eos : Quoniam quicumque diligitis iſtum, inimici eſtis reipublicæ. Numquidnam hoc ſolum ei non valebat inferre dolorem incomparabilem ſuper infirmitatem quæ eum ægre deprimebat? Exinde igitur præmittentes ab Avido quemdam, cuſtodes qui retinebant eum, nunciaverunt in Byzantio adventum & captionem ejus, proferentes adverſus eum plurima mala, hæreticum & rebellem. Denique adverſarium proclamantes, & ſubvertentem univerſam terram Romanorum. Cumque tandem perveniſſet Byzantium beatus ille ſeptimo decimo die * Septembrii menſis, in portum juxta Euphemiam prope Arcadianon, reliquerunt eum a mane miniſtri uſque in horam decimam recubantem in grabato navis, eratque ſicut ſcriptum eſt, ſpectaculum omnibus angelis & hominibus. Accedebant enim varii homines, quos propter ferales mores lupaces dixerim, & ſubrogati, ut conjicio, talia contra ſanctum papam agebant, qualia Chriſtianis

Jer. 9. 10

Joan. 10. 11.

* Forte, *non quieſcerent*. Hard.

* Rom. edit *menſe Novembrio*.

(a) Narratio iſta in multis variat ab ea quam Romana editio exhibet ; cum tamen multo ſit hæc præſtantior Romana ; ideo hac retenta variantes e Romana tantum, quas potiores judicavi, ad marginem ex ſcripſi. *Manſi*.

ſtianis dici non oportet. Morantibus nobis in littore, tota die eram incedens dolore plenus & amaritudine, eo quod viderem talem ſanctum virum ita dejectum: non ſolum autem, ſed & talia eloquia a quibuſdam ethnicis prolata contra eum, nihil aliud quærebam, niſi ut auferretur anima mea a me. Dehinc circa ſolis occaſum venit quidam ſcriba nomine Sagoleva cum multis excubitoribus: & auferentes de lembo poſuerunt in geſtatorio, duxeruntque in cuſtodiam excubitorii, quæ cognominatur * Prandearia: & fecit eum inclauſum ſub multa cuſtodia, præcipiens cuſtodibus, ut nullus penitus ſciret civitatis, quia eſt in eodem excubitu. Fecit ergo ſanctus idem apoſtolicus clauſus, & ſine participatione penitus ſermonis alicujus, nonaginta tres dies. In ipſa vero nonageſima tertia die, quæ eſt dies paraſceve, mane tulerunt eum de cuſtodia, conſtituendum in cella facellarii, jubentes pridie convenire omnem ſenatum; quod & factum eſt. Juſſerunt autem eum introducendum, & introduxerunt in portatoria ſella: erat enim penitus æger, præcipue autem illis diebus præ navigatione & afflictione cuſtodiæ per tot dies effectæ. Intendens autem in eum primus, qui præſidebat facellarius cum reliquis principibus a longe, juſſit eum ſurgere a ſerculo, & ſtare. Ajentibus quibuſdam miniſtrorum non valere eum ſtare, turbatus præ multa ita facellarius exclamavit, cum eo autem & quidam de cuſtodia, ſurgere eum & aſtare cenſuræ ſubnixum hinc inde: quod & factum eſt. Sacellarius autem inquit ad eum: Dic miſer, quid tibi mali intulit imperator? Tulit a te aliquid? oppreſſit te vi? Ille autem tacebat. Tunc ait ad eum ſacellarius imperativa voce: Non reſpondes? ecce nunc ingredientur accuſatores tui. Et continuo cum ſermone introducti ſunt plurimi accuſatorum contra eum. Omnes autem erant mendacii filii, & diſcipuli eorum, qui dominum noſtrum Jeſum Chriſtum necaverunt. Contradicebant vero ſancto vito, quemadmodum præmoniti fuerant. Erant enim voces eorum præmeditatæ & præparatæ. In quibus quidam eorum paulo ante interrogati ut teſtimonium perhiberent, tentabant dicere veritatem, ſicut mos eſt: & continuo turbati qui prærendebant certamen hoc, incipiebant validis minis increpare eos, donec ſuaderent eis proferre quæ erant convenientia in mortem beati & juſti viri. Contemplatus ſanctus papa introeuntes teſtificari, ſubridens dixit: Iſti ſunt teſtes? ſic habet ordo. Erant enim primi ingredientes nomine quidem milites, lupaces autem & beſtiales ſententia: & quidam eorum qui erant Olympii, cum quibus erat & Andreas, qui fuerat ejus notarius. Erant autem inter accuſatores infelices Imericus & Therinus, & reliqui numero quaſi viginti, primores milites & reliqui accuſantes. Jurabant autem ad ſancta evangelia, & ſic teſtificabantur. Primicerius ſane omnium accuſantium erat * Dorotheus patritius * Ciliciæ, qui jurans dixit, quoniam quinquaginta capita ſi haberet, non oporteret eum vivere, eo quod ſolus ſubvertit & perdidit univerſum occidentem, & delevit: & re vera unius conſilii fuit cum Olympio, & inimicus homicida imperatoris & Romanæ urbanitatis. Videns ergo juſtus vir introeuntes eos & jurantes ſine parcitate teſtificatores, compaſſus perditioni animarum eorum, ait ad eos qui præſidebant principes: Obſecro vos per Deum, nolite præparare eos jurare, ſed abſque ſacramento dicant quæcumque volunt, voſque facite quæcumque vultis. Et quid opus eſt etiam jurando perdere illos animas ſuas? Ingreſſo equidem uno teſtium, & dicente, quoniam conjurationes fecit cum Olympio, & milites præparavit ut jurarent: interrogatus Deo pretioſus vir, ſi hæc ita ſe haberent, reſpondit: Si vultis audire veritatem, dico vobis ſequentia; & cœpit dicere. Quando factus eſt typus, & directus Romam ab imperatore. Et hoc tantum dicente beato illo, aliud quid non conceſſum eſt loqui. Sed continuo ante omnes incipiens cum clamore Troilus: inquit: Non inferas nobis hic de fide, de duello nunc ſcrutaris, quoniam & Romani, & nos Chriſtiani ſumus & orthodoxi. Et reſpondit idem vir juſtus. Utinam: Verumtamen invenietis me in illa die tremendi examinis teſtem etiam in hoc. Denuo inter accuſantes teſtes, ait ad eum præfectus Troilus. * qualis homo es tu, quoniam cernens & audiens talia contra imperatorem nitentem effodiendum Olympium, non prohibuiſti eum, ſed e contra conſenſiſti ei? Ad quem continuo dixit ipſe beatus apoſtolicus papa: Die domine Troile, quando ſicut ſcitis etiam vos, & nos audivimus. Georgius a magiſtratibus, qui erat ex monachis, ingreſſus eſt huc in urbem a caſtris, & talia verba locutus eſt, fecitque res tales; ubi eras tu, & qui ſunt tecum, quoniam non reſtitiſtis ei, ſed e contra concionatus eſt vobis, & quos voluit palatii exulavit & prohibuit? Iterumque ſub Valentino, cum præcepto imperatoris indutus eſt purpura, & conſedit ei, quo ieratis vos? non eratis hic? cur ergo non prohibuiſtis eum dicentes: Non attingas res non opportunas tibi? nonne omnes e contra conveniſtis ei? Quomodo habebam ego tali viro adverſus ſtare, habenti præcipue brachium univerſæ militiæ Italicæ? an potius ego illum feci exarchum? Verumtamen denuo obſecro vos per dominum, quodcumque vultis & definitis fieri in me, citius explete. Novit enim Deus, maxima mihi dona tribuiſtis, quacumque me clade jugulaveritis. Percontatus autem quemdam de miniſtrantibus, Sagolebam videlicet, ſacellarius: ſi ſunt foris alii aliqui, qui debeant teſtificari, reſpondit ſcriba: Sunt, domine, plurimi alii. Deficientes autem hi qui præſidebant, ſancto & venerabili aſtante viro in conſpectu eorum, & potiſſimum Spiritu eum ſancto firmante, dixerunt ſufficere teſtes. Erat quippe interpres eorum, quæ a ſancto dicebantur, verborum Innocentius conſul filius Thomæ, qui erat ab Africa: & cum interpretaretur ea quæ a beato viro dicebantur, non ferebat, videns ignita jacula ſancti Spiritus a Deo honorabili viro contra eos prolata: ait ad Innocentium cum furore: Cur nobis interpretaris quæ dicit? noli dicere quæ dicit. Surgens ergo continuo ſacellarius cum plurimis qui conſederant ei, ingreſſus eſt nunciare imperatori quæque ipſe voluit. Eduxerunt autem ſanctum apoſtolicum virum de cella judicii, magis autem ex aula Caiphæ, in geſtatorio ſedili ſedentem, & ſtatuerunt eum in medio atrii quod erat ante cellam ſacellarii, & imperialis ſtabuli, quo conſueverat omnis populus convenire & expectare ſacellarii ingreſſum. Circumdederunt eum excubitores, eratque omnibus ſpectaculum formidabile turbis. Poſt paululum ergo, juſſerunt inferri eum in ſolarium expoſitionis, ut eſſet ibi, quatenus proſpiceret imperator per cancellos triclinii ſui

* Rom. *Prandiaria.*

* Rom. *Sicilia.*

* Rom addi *Præfectus.*

ea

ea quæ futura erant fieri. Erat itaque multitudo populorum usque ad hippodromium conferta convenientium illic. Statuerunt ergo reverentissimum virum in medio solarii dispositionis, præsentia totius senatus subnixum hinc & inde. Facta est ergo constipatio subito non minima, & exiens ab imperatore sacellarius apertis januis triclinii in solarium, dividere universum populum jussit. Venienque ad sanctum ac venerabilem virum Martinum apostolicum, dixit ad eum: Vide quomodo Deus te duxit, & tradidit in manus nostras. Tu nitebaris contra imperatorem, quid tibi spei erat? Ecce dereliquisti Deum, & dereliquit te Deus. Et continuo exclamans sacellarius quemdam astantium excubitorum tonsorem, præcepit sine mora auferre psachnion summi & apostolici atque præcipui pastoris omnium Christianorum, qui orthodoxam sanctorum patrum & synodorum confessionem, hoc est fidem confirmavit, & novi erroris exortos auctores, novos videlicet hæreticos, cum impiis dogmatibus eorum canonice & synodice anathematizavit. Cum ergo incidisset psachnion beati viri excubitor, & corrigiam compagiorum ejus, statim tradidit eum sacellarius præfecto urbis, dicens. Tolle eum, domine præfecte, & continuo membratim incide illum. Cum his autem omnibus jussit astantibus anathematizare eum, quod & fecerunt. Non responderunt autem hujuscemodi voci viginti virorum animæ. Sed omnes quique hoc ipsum videbant, & sciebant quia est Deus in cœlo conspector eorum quæ fiebant, demisso vultu cum multa mœstitudine recedebant tribulati. Suscipientes ergo eum carnifices, exuerunt exterius ejus pallium sacerdotalis stolæ, & scindentes alas tunicæ, quæ erat interius a summo usque deorsum, circumposuerunt ferrea vincula in sanctam ejus cervicem, & per omne corpus ejus trahentes eum vi, non concesserunt penitus ei alicubi residere, & animam refocillare, sed a palatio duxerunt eum publicantes & dehonestantes per medium civitatis ad prætorium, & gladius coram eo. Erat autem dolor magnus beato illi, & inenarrabilis: oppido enim erat fessus & infirmus, præ tantis incommodis futurus relinquere animam a pressura passionum & tenuitate corporis. Attamen gaudens spe confortabatur in domino: & quo magis cum afflictione & vi trahebatur, eo sereno obtutu ductus cum multa constantia animæ justus, cum uno solummodo indumento a summo discisso in duas partes, & sine cinctorio sequebatur *, adeo ut interiora ejus quodammodo nuda panderentur, & multifaria quidem continuo populorum conspectis quæ fiebant, gemebant, ut veritatem dicam, & lacrymabantur. Pauci autem ministrorum satanæ gaudebant, & subsannabant, & capita transeuntes, sicut scriptum est, movebant, dicentes: Ubi est Deus ejus, & ubi fides ejus, & ubi doctrina ipsius? Qui cum venisset in prætorium dehonestatus, & a carnificibus vinculatus cum gladiis, conjecerunt eum in unum carcerum cum homicidis, & post unam quasi horam tulerunt eum inde, & transposuerunt in eam quæ dicitur Diomedis custodia, in prætorio præfecti. Tanta autem instantia & vi trahebant eum vinculis nexum, ut dilaniarentur crura & poplites ejus, & sanguis effluueret per ascensum scalæ ejusdem custodiæ. Sunt enim scopulosi & asperi valde, ac penitus in altum porrecti gradus. Erat autem ipse beatus præsentis vitæ proximus jam carere, suppliciis anima deficiente etiam ante gladium, cum jam non valeret conscendere cum se trahentibus. Introducentes ergo eum quomodocumque in custodiam, decidentem sæpius & surgentem, posuerunt in scamno indutum calibis & catenis. Tunc enim, quando traditus est a Caipha Pilato ut crucifigeretur, hoc est a præfecto, continuo cum exuerent eum carnifices, graviter algoribus vexabatur: erat enim intolerabilis hiems. Imposuerunt ei gravissima ferri pondera, & nullus aderat ei hominum ejus proprius, excepto uno solummodo clerico adolescente: quique commanens ei in custodia, & superstans lamentabatur magistrum, sicut Petrus. Erat etiam convinctus magister custodiæ eidem beato, quoniam sic erat mos, ut futurus pati per gladium convinciretur magistro custodiæ. Erant ergo duæ mulieres, genitrix & nata, prænominatæ custodiæ claves tenentes, quæque aspicientes importabilem dolorem sancti illius, qui inter tot pœnarum genera, quæ aderant, algore quatiebatur durissimo: motæ compassionibus quærebant aliquam exhibere misericordiam cum eo, & contegere eum, sed non audebant propter convinctum & custodientem carnificem. Putabant enim actutum venturam censuram ut trucidaretur. Post quasdam vero horas, cum vocassent quidam ab imo ex ordine militari magistrum vigiliæ * carnificum, descendente eo, una mulierum ergastulorum illorum pietatis viscere ducta, accedens, amplectensque bellatorem Christi & apostolicum patrem, portansque reclinavit eum in proprio toro suo, contegens utiliter & involvens. Mansit autem usque ad vesperum sine voce. Vespere autem facto, misit ad eum Gregorius præfectus eunuchus ex cubiculariis majorem domus suæ, cum parvis cibariis, qui refecit eum, dicens: Ne deficias in tribulationibus, confidimus in Deum, non morieris. In quo magis aggravatus ille beatus ingemuit. Abstulerunt autem ferrea vincula continuo ab eo. Sequenti vero die abiens imperator in patriarchium visendi gratia Paulum patriarcham, (proximus enim erat morti) narravit ei quæ consummata sunt in sanctissimum virum. Ingemiscens vero Paulus, & conversus ad parietem dixit: Hei mihi! & hoc ad abundantiam judiciorum meorum actum est. Percontatus autem ab imperatore quamobrem hoc dixerit, respondit: Numquidnam, domine, non est miserabile talia pati pontifices? Tunc attentius adjuravit imperatorem sufficere ei in his quæ passus est, nihilque amplius sustinere. Unde audiens beatus ille ac apostolicus vir, quod non suscepit quod expectabat, non gratum habuit tale promissum, sed penitus mœstus effectus est. Festinabat enim explere bonum certamen, & abire ad eum quem desiderabat. Interea defuncto Paulo, & Pyrrho residere nitente, atque quibusdam ecclesiæ contradicentibus & prohibentibus, libellumque ejus publicantibus in palatio, asserentibusque quoniam & a beatissimo Paulo anathematizatus est: Pyrrhus reprobatus est sacerdotio propter libellum quem fecerat Romæ, & multa commotione facta, post dies octo defuncto Paulo, dirigitur ab imperatore ad Diomedis custodiam ad magnanimum papam Demosthenes rescriptor & collaborator sacellarii, & libellificus cum eo. Intrantes vero dixerunt ad eum: Dominator noster eximius imperator misit nos ad te, dicens:

* Rom. *turbavi*.

* Rom. sic legit *sequebatur vir tantus, fide, & gratia Domini cinctus. Heu prob dolor! cerneres virum Deo plenum tanto opprobrio subjectum, ut interiora &c.*

* Rom. *sacralis*.

cens: Ecce in quanta gloria prius consistens, in qualem ordinem teipsum duxisti: nemo tibi fecit hoc, sed tu ipse tibimetipsi. Ipse autem nihil aliud respondit, nisi solum hoc: Gloria & gratiarum actio per omnia soli immortali regi. Dicit ad eum Demosthenes rescriptor. Significavit tibi dominator, dic nobis ea quæ de Pyrrho expatriarcha hic & Romæ subsequenter gesta sunt. Pro qua causa abiit Romam? jussus, an proprio proposito? Respondens sanctus papa dixit: Proprio proposito. Ait Demosthenes: Libellum illum quomodo fecit? compellente aliquo? Respondit sanctus vir: Nemine, sed propria propositione. Demonsthenes inquit: Veniente Pyrrho Romam, quomodo susceptt eum sanctus vir Theodorus decessor tuus papa? uti episcopum? Respondit æquanimis papa, & quomodo non? qui prius quam veniret Pyrrhus Romam, manifeste scripsit huc, hoc est beatus Theodorus ad Paulum, utpote ad eum, qui indecens fecerit, & alterius thronum invaserit. Deinde autem sponte sua eodem Pyrrho veniente Romam ad vestigia beati Petri, quomodo non haberet eum suscipere præcessor meus, & honorare, utpote episcopum? Respondens Demosthenes dixit: Vere veritas sic se habet. Unde autem sumebat ea quæ ad usum sui corporis erant necessaria? Dicit beatus: Manifeste de patriarchio Romano. Ait concertator: Qualis panis dabatur ei? Respondit honorabilis vir: Vos, domini mei, nescitis ecclesiam Romanam? Dico enim vobis, quia quisquis venit illuc miserabilis homo hospitari, omnia ad usum præbentur ei, & nullum immunem suis donis sanctus Petrus repellit venientium illuc: sed panis mundissimus & vina diversa dantur non solum ei, sed & hominibus ei pertinentibus. Si ergo in miserabilibus hominibus hæc fiunt, qui venit etiam honorabilis sicut episcopus, qualem sumptum habet suscipere? Dicit ad eum Demosthenes: Nos didicimus, quia vi fecit libellum Pyrrhus Romæ, & quia lignea vincula sustinuit, & multa dolenda passus est. Respondit vir ille beatus, & dixit: Nihil tale factum est. Nam nisi quia formidine aliqui tenentur, non possunt forte loqui veritatem. Hic sunt Constantinopoli plurimi, qui tunc erant Romæ, & sciunt quæ ibi gesta sunt. Ex quibus interim supereſt Plato patricius, qui tunc exarchus erat, quique direxit homines suos tunc ad Pyrrhum Romam: percontamini eum de his si mentior. Verumtamen, quid volumus plurima quærere? Ecce in manibus vestris retinetis me, & quodcumque vultis consummate in me, Deo indulgente in vestra est potestate. Utique si membratim inciditis carnes meas, sicuti præfecto jussistis cum me traderetis, non communico ecclesiæ Constantinopolitanæ. Ecce hic sum, examinate me, & tentate, & invenietis experimento gratiam Der, & fidelium servorum ejus. Iterum Pyrrhus in medium venit, qui totiens anathematizatus & nudatus est divino honore. Stupefactus autem Demosthenes rescriptor, & admirans super hac voce æquanimis papæ audaciam atque constantiam pro Christo in morte sua; equidem ad hoc positus erat calix passionis. Similiter & hi qui consequentes erant ei stupentes, accepto libellario seriatim cuncta dicta a beato viro conscribentes, recesserunt. Fecit ergo reverentissimus papa in eodem Diomedis ergastulo octoginta quinque dies pest primas nonaginta tres, hoc est omnes simul CLXXVIII. Venit igitur Sagoleba scriba, dicens, quia jussus sum auferre te hinc, & transferre in domum meam, & post dies duos dirigere te quo jusserit mihi sacellarius. Interrogante autem papa quo ducendus esset, vel in quem locum, noluit ei dicere. Rogabat ergo sanctus ille, ut sineretur in eadem custodia, quousque exuiaretur, & ad horam auferretur de custodia: & nec hoc concessum est ei. Sed circa occasum solis dicit venerabilis papa his qui erant in ergastulo: Accedite fratres, vale faciamus, quia ecce nunc aderit, qui auferat me hinc. Et hæc dicente eo, hauserunt singuli calicem. Et surgens sereno vultu cum multa constantia atque gratiarum actione, dicit ad unum concurrentium sibi dilectum, qui erat ibi: Veni, domine frater, & da mihi pacem. Erant porro præcordia fratris illius, sicut mihi ipse referebat in illa hora, qualia, ut conjicio, discipuli illius contemplantis dominum in cruce * Non valens ergo, ut ajebat, cohibere seipsum, vocante eum beato ad osculum irrugiit frater ut leo. Cum eo autem inibi præsentes omnes lamentabantur terribili lamento. Anxiatus in hoc vir beatus flagitabat omnes ne ita facerent, sereno obtutu dicens. Et impositis venerabilibus manibus super verticem ejus, subridens ait: Bona sunt hæc, domine frater, hæc sunt opportuna, & te oportet ita facere? hæc sunt pacis? cum e contra nunc debeas gaudere super me. Ad quem illico cum contritione cordis respondit frater: Deus novit, famule Christi. Lætor in gloria, qua dignatus est Christus Deus noster propter nomen suum hæc te omnia pati: sed lamentor omnium perditionem. Salutantes ergo omnes eum, recesserunt. Veniens igitur continuo scriba, & auferens eum, intulit in domum suam. Dictum est ergo, quia in Cherſonam exulatur: & post dies aliquot cognovimus, quia illuc clanculo navigio transvectus est ipse sanctissimus apostolicus vir. Veniens ergo illuc, post dies aliquot scripsit epistolam in Byzantium ad quemdam sibi carissimum, ex illis videlicet, qui hunc propter dominum, & ob rectam fidem ejus amabant. Cum esset in magna tribulatione & exilio idem sæpe dictus pater noster sanctissimus constitutus, postulans aliquarum specierum subsidia, propter multas & frequentes, gravesque ægrimonias corporales, angustiasque omnimodas regionis illius, eo quod nihil ibi inveniretur, præcipue triticum, quod quidem illic nominabatur, non autem inveniebatur. Unde cum jurejurando scripsit, quia navicula illo veniente, & parum tritici habente ad commutationem salis, vix potuerit emere ex eo unum tritici modium quatuor solidis, cum multis & hoc precibus. Diversas autem angustias scripsit sancta ejus anima pati se ibi: non solum corporalibus angustiis, sed etiam habitantium & dominantium ibi malis oppressus, ita ut penitus contritus male pejus morereturr, suasione videlicet dominantium in Byzantio. Quamobrem quæso vos ego humilis & peccator famulus vester, a Deo honorabiles patres, ut quemadmodum ego visa mihi & audita diligentissime declaravi vobis, hoc est imminentes tentationes beatissimo papæ propter rectam confessionem in Christo domino, & propter anathematismum in novos factum hæreticos: quamquam ex multis, parva tamen quæ potui dirigere, scripsi: ita & vos zelum habentibus culturæ Dei, explicate

* Edit. Rom. sic prosequitur: *Cumque osculum præberet sanctissimo papæ præ animi cæritatis abundantia copiosissime inter se lacrymas fuderunt. Omnes vero qui aderant, lamentum terribile facitebant. Anxiatus &c.*

eadem,

eadem, & hortamini imitari eum, & traditiones sanctorum patrum retinere secundum imitationem ejus, & non communicare omnino contraria sentientibus. Obsecrantes etiam pro me indigno famulo qui scripsi, quo cum eo & vobiscum inveniam misericordiam a Christo Deo nostro in sæcula, amen. * Obiit autem idem sanctissimus ter beatus apostolicus Martinus papa, recens revera confessor & martyr Christi Dei nostri, in eadem exulatione Chersonæ, juxta ejusdem ad dominum Deum petitionem, quam obtulit ei cum lacrymis, exiens de navi, & calcans terram illam, id est ut in ea finiret vitam, bonum certamen certans, cursum martyrii consummans, & bonam fidem servans, mense Septembrio, die sextadecima, in qua felicissimæ martyris & fidem custodientis orthodoxam Euphemiæ pretiosissima & beatissima secundum anni circulum celebratur memoria. * indictione quartadecima. Positus est autem in tumulis sanctorum extra muros Chersonitarum civitatis quasi stadio uno, in pretiosissimo & reverendissimo templo sanctissime & præ omnibus sanctis colendæ, castissimæ & immaculatæ, perbenedictæque glorioſissimæ & excellentissimæ omnium creaturarum, gratia plenissimæ, gaudium facientis & tribuentis dominæ nostræ, proprie natura ac veritate solius Dei genitricis semper virginis Mariæ, quæ cognominatur Blachernes: factus typus imitabilis omnibus, qui bene vivere & decertare elegerint & voluerint, pro ea, quæ verissime est veritas. Cujus virginis, cujusque confessoris intercessionibus, Christus verus Deus & salvator noster, qui ineffabiliter & sine semine ex ea processit propter genus humanum, custodiat & conservet nos, & omnes fideliter audientes, omnemque populum quem acquisivit in sinceritatem fidei & conversationem, in pace & dilectione perfecta, & omni justitia usque in finem. Cui est cum Deo Patre & Spiritu sancto in deitate una substantia, æquus honor, virtus eadem, sine tempore regnum, semper principium, sceptrum juge, gloria perpes, majestas similis, per infinita sæcula. Amen.

* Hic absolvitur epistola in editione Romana.

* Hinc falsi arguuntur quæ vulgo jactantur de hujus sancti obitus tempore.

XVI. AD QUEMDAM SIBI CARISSIMUM.

De exilii sui calamitate.

INdicamus germanæ caritati vestræ, domine frater, quia postquam egressi sumus ex eo quod Jeron dicitur a Constantinopoli, navigantes sancta quinta feria cœnæ domini, pertransivimus Pharum, per diversa loca transmeantes Idibus Maiis, & Chersonem pervenimus. Ergo gerulus harum, qui præsentem vobis tradit epistolam, post triginta dies post nos a partibus Byzantii venit Chersonem. Et gavisi sumus super adventum ipsius, æstimantes quod expensæ missæ nobis ab Italia essent in terram hanc, quæ deberent nos eo veniente consolari. Et cum interrogassemus, cognovimus ab eo, quod nihil huc detulerit ab Italia: & miratus sum, & glorificavi Deum meum etiam in hoc, quoniam sicut scit, tribulationes nostras dispensat: maxime cum fames in hac terra & necessitas talis esset, ut panis in ea tantum nominetur, non tamen penitus videatur. Quoniam nisi mittantur nobis ex partibus illis sumptus, vel a partibus Ponti, hic vivere omnino nequimus. Spiritus enim promptus est, caro vero infirma, ut etiam ipse nosti. Neque enim dispensatio quævis potest in hac terra ullatenus inveniri in solatium saltem modici sumptus. Si ergo, ut dictum est, transmissum fuerit illinc frumentum, & vinum, aut oleum, & alia quædam quoquo modo, festina prout potueris mittere nobis. Neque enim hujuscemodi mala, ut reor, ostendi sanctis, qui ibidem sunt, vel his qui sunt ecclesiæ illius; ut usque adeo mandatum domini parvipenderent: præsertim cum apostolus Philippensibus scripsit, gratias agens eis, quod & Thessalonicam & semel & bis in usum sibi miserint, ubi & subdit: *Habeo autem omnia, & abundo*. Si enim peregrinos illic, id est Romæ, ita reficit sanctus Petrus, quid dicemus de nobis, qui proprii servi ejus sumus, & saltem ad momentum ministravimus ei, & in tali exilio & afflictione consistimus? Cognitionem autem feci ad dilectionem vestram quarumdam specierum, quæ comparari debent illic: & horum, quæso, te more solito curam habeto, ut nosti, ad emendum & mittendum nobis propter multas necessitates nostras, & frequentes infirmitates. *Philip. 4. 18.*

XVII. EJUSDEM ARGUMENTI CUM superiore.

OMne desiderium habemus semper literis nostris caritatem vestram consolandi, & relevandi vos a solicitudine quæ vobis de nobis est: vobiscum vero & omnes sanctos & fratres nostros, qui curam nostri propter dominum gerunt. Ecce & impræsentiarum scribo vobis quæ coarctant nos. Veritatem dico in nomine Christi Dei nostri. Remoti enim ex omni mundana turbatione, & depositi a peccatis nostris, ecce & ipsa vita caruimus. Siquidem hi qui in hac regione habitant, omnes gentiles existunt, & gentiles mores acceperunt hi, qui hic habitare noscuntur, nullam caritatem prorsus habentes, quam jugiter hominum natura & inter ipsos quoque barbaros crebra compassione demonstrat. Novit itaque Deus, nisi ex naviculis, quæ veniunt ex partibus Romaniæ, ut hi qui hic sunt, nuncupant, partes videlicet Græcorum Ponticas partes vocantes. Nam nec semel de regione ista usque ad unum trimisium frumentem potui comparare: sed nec alterius cujuscumque generis speciem, nisi, ut prædictum est, ex naviculis quæ huc raro veniunt, ut sale onustæ recedant. Sic potuimus emere tres vel quatuor modios nomismate, usque ad præsentem Septembrium mensem. Usque nunc vero non potuimus de novis geniminibus emere, nisi uno nomismate modios quatuor. Miratus sum autem, & adhuc miror indiscretionem & incompassionem omnium qui quondam mihi pertinebant, & amicorum meorum ac propinquorum, quia sic funditus infelicitatis meæ obliti sunt, & nec scire volunt, ut invenio, sive sim super terram, sive non sim. Miratus quoque multo magis sum in eos, qui sunt sanctissimæ apostoli Petri ecclesiæ, quoniam tantam dederunt operam de corpore ac membro suo, id est super dilectione nostra, ad reddendos nos sine solicitudine. Saltem super corporali usu, quotidianoque sumptu. Nam etsi aurum ecclesia sancti Petri non habet, frumento tamen, & vino, & aliis necessariis * expensa non caret per gratiam Dei, ut modicæ saltem exhibitionis curam gessissent. Qualem putas conscientiam habemus exhibendi ante tribunal Christi accusantibus omnibus tunc & ratio-

* Rom. *pensa non curent*

rationem reddentibus hominibus, qui ex eodem luto & massa consistunt? Quæ formido est, quæ cecidit super homines ad mandata Dei minime facienda, aut timor ubi non est timor? An subtractione usque adeo nos spiritus maligni operiunt? An ita inimicus omni plenitudini ecclesiæ apparui, & adversarius illis? Verumtamen Deus, qui omnes vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, per intercessiones sancti Petri stabiliat corda eorum in orthodoxa fide, & confirmet contra omnem hæreticum, & adversariam ecclesiæ nostræ personam, & immobiles custodiat, præcipue pastorem qui eis nunc præesse monstratur; quo in nullo prorsus decidentes, vel declinantes, aut dimittentes eorum, quæ in conspectu domini & sanctorum angelorum ejus in scriptis professi sunt, usque ad pusillum quippiam, una cum humilitate mea coronam percipiant justitiæ orthodoxæ fidei de manu domini & salvatoris nostri Jesu Christi. De humili namque hoc corpore meo & ipsi domino cura erit, ut sibi gubernare placet, sive in tribulationibus indesinentibus, sive in modico refrigerio. Dominus enim prope est, & quid solicitus sum? Spero quippe in miserationes ejus, quod non tardet modo finire meum quo jusserit cursum. Omnes vestrates proprer dominum salutate, & omnes qui pro Dei amore meis compassi sunt vinculis. Deus excelsus potenti manu sua protegat vos ab omni tentatione, & salvet in regnum suum.

ANNO CHRISTI 649.

GALLICANA SYNODUS FORTE PARISIENSIS.

ANNO CHRISTI 649.

Anni 649.

Ex Mansi Suppl. to. I. pag. 485.

MArtinus pontifex vix Romanam cathedram ascendit, inter primas pontificatus sui curas hanc posuit, ut invalescenti jam per orientem Monothelitarum hæresi strenue resisteret. Cujus rei gratia concilium præsulibus frequens cogendum statuens, legationem destinavit in Galliam ad Clotarium, ut ex regno suo viros doctos Romam mitteret ad concilium. Ea legatione accepta rex *cunctis regni sui sacerdotibus in unum coactis, quid legati pontificis asserant* (forte afferant) *indicat, jubetque ut ex se ipsis tales viros eligerent, quos ad peragendum tantæ rei negotium idoneos non dubitarent. At illi uno consensu B. Audoneum cum S. Eligio ad hoc destinandos elegerunt.* Ita vetustus author secundæ vitæ S. Audonei, quem Bollandiani socii in vita ejusdem Sancti dederunt. Quanquam vero scriptor ille fidei est non semper assertæ, in eo tamen congruit cum genuino authore Vitæ S. Eligii Noviomensis lib. 1. cap. XXXIII. apud Surium ad diem 1. decembris, qui legationis hujus a Martino in Galliam destinatæ meminit, additque commissuris fese itineri Romano Audoneo, & Eligio impedimenti aliquod obstitisse. Ex his constat statuendam esse synodum vel forte conventum Gallicanorum episcoporum eodem ipso anno 649. quo Romæ synodus habita est.

[a] CONCILIUM [b] LATERANENSE ROMANUM,

IN QUO [c] CENTUM ET QUINQUE EPISCOPI

Typo Constantis imperatoris proscripto, Monothelitarum hæresim, ejusque promotores, Cyrum Alexandrinum, Sergium, Paulum, & Pyrrhum Constantinopolitanum condemnarunt, [d] anno Domini DCXLIX. tempore Martini papæ I. celebratum.

Ἀ'ΡΧΗ' ΣΤΝ ΘΕΩ͂ ΤΩΝ ΠΕΠΡΑΓΜΕ'ΝΩΝ ΤΗΣ ΑΓΙ'ΑΣ ΚΑΙ' Α'ΠΟΣΟΛΙΚΗ͂Σ ΣΩΩ'ΔΟΣ, *τῆς ηχυομβύης ἐν παύλῃ τῇ μεγαλωνυμῳ πρεσβυτέρᾳ Ρ'ώμῃ κατὰ πρόσαξιν ἱερὰν, ἤτοι κανονικὴν ἐπιβοπὴν Μαρτίνυ τῦ ἁγιωτάτυ κὴ ξισμαχαρίςυ πάπα, κὴ πάσης ἐξάρχουτ@ τῆς κατὰ πᾶσαν τὴν ὑφ' ἡλίῳ θείας ἱεραρχίας, εἰς σύςασιν κὴ ἐκδίκησιν, τῆς πατρικῶν κὴ σωωδικῶν δογμάτων τῆς καθολικῆς τῦ ἀγγελίυ κὴ ἀποσολικῆς ἐκκλησίας.*

Incipiunt Deo juvante acta sanctæ & apostolicæ synodi, quæ facta est in eadem celeberrima antiqua Roma, secundum sacram jussionem, & canonicam procutationem Martini sanctissimi ac ter beati Papæ, & totius præsidentis orbi sub sole divinæ hierarchiæ, ad constitutionem & defensionem paternorum ac synodicorum dogmatum catholicæ secundum evangelium & Apostolicæ ecclesiæ. Ex Harduin

SECRETARIUS I.

In nomine domini Dei salvatoris nostri Jesu Christi, imperii domini Constantini piissimi Augusti anno nono, sub die tertio Nonas Octobris, indictione octava.

ΠΡΑ͂ΞΙΣ Α.

Ἐν ὀνόματι * τῦ Θεῦ κὴ κύριυ κὴ σωτῆρ@ ἡμῶν Ἰησῦ Χριςῦ, βασιλέυντος τῦ δεσπότυ ἡμῶν Κωνσταντίνυ τῦ εὐσεβεςάτυ Αὐγ'ύςυ ἔτυς ἐνάτυ τῆς πρὸ ξ' ὠν νόνων ὀκτωβρίων ἰνδικτιῶν@ ὀγδόης.

PRæsidente sancto ac beatissimo Martino papa sanctæ sedis apostolicæ urbis Ro-

ΠΡοκαθεζομένυ Μαρτίνυ τῦ ἁγιωτάτυ κὴ μακαριωτάτυ πάπα τῦ ἀποσολικῦ θρόνυ τῆς τῆς Ρω-

* Versionem Græcam mutuati sumus e codice m eminentissim ecclesiæ prin cipis Franc sci Card. Ba berini, que ad nos Rom misit descri ptum ex co Vaticano o timæ notæ.

Ρωμαίων πόλεως, προκειμένων τῶν ἁγίων καὶ ἱερῶν καὶ σεπτῶν εὐαγγελίων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῇ ἐπονομαζομένῃ Κωνσταντιανῇ. καὶ συγκαθεζομένων αὐτῷ καὶ συνακροωμένων τῶν θεοφιλεσάτων ἱερέων.

A mæ, propositis sacrosanctis & venerabilibus evangeliis in ecclesia domini Dei & salvatoris nostri Jesu Christi, quæ vocatur Constantiniana, residentibus etiam viris venerabilibus, pariterque cum eo audientibus:

Μαξίμου ἐπισ. Ἀκυληίας.
Maximo sanctissimo Aquilejensi episcopo.

Δευσδέδιτ ἐπισ. Καράλεως.
Deusdedit sanctissimo Caralitano episc.

Μαύρου ἐπισ. Κεσίνης, καὶ Δευσδέδιτ πρεσβύτερου Ραβεννάτης τὴν τόπον ἀναπληρόντων Μαύρου ἐπισ. τῆς αὐτῆς Ραβεννάτης Νησίων πόλεως.
Mauro Cæsenate episc. & Deusdedit presbytero, agentibus locum Mauri sanctissimi episcopi Ravennatis ecclesiæ.

Σεργίου ἐπισ. Θεμψανῶν.
Sergio Tempsanensi episc.

Ρεπαράτου ἐπισ. Μαντυριανῆ. *
Reparato Manturianensi episc.

Ἐπιφανίου ἐπισ. Ἀλβάνου.
Epiphanio Albanensi episc.

Βενεδίκτου ἐπισ. Ἀιακίου.
B Benedicto Ajaceno episc.

Ἰουλιανῆ ἐπισ. Ὁρτῆς.
Juliano * Hostano episc. * Hortano

Παπιανῆ ἐπισ. Βίβωνος
* Papinio Vibonensi episc. * Papiano

Μαξίμου ἐπισ. Πισαύρου.
Maximo Pisaurensi episc.

Λουκιανῆ ἐπισ. Λεοντίνης. *
Luciano Leontiensi episc.

Βιάτορος ἐπισ. Ὁρτῆνος.
Viatore Hortonensi episc.

Βωνίτου ἐπισ. Φόρμης.
Bonito Formiano episc.

Μαϊορίνου ἐπισ. Πρενέστης.
Majoriano Prænestino episc.

Ῥωμανῆ ἐπισ. Νουμάνου.
Germano Numanensi episc.

Παρυσίας Λαυρεντίου ἐπισ. * Πελλοισίας.
Laurentio Perusino episc.

Καρώσου ἐπισ. Φαράρεως.
Caroso Faralitano episc.

Μαρκιανῆ ἐπισ. Μεβίας.
Martiano Mebiensi episc.

Βαρβάτου ἐπισ. Σουτρίου. *
Barbato Sutrino episc.

Ἀλέσης. Καλλιομνήσου ἐπισ. * Καλέσης.
C Calumnioso Alesino episc.

Ρωμανῆ ἐπισ. Κερέλλης.
Romano Cerellitano episc.

Περιορρίνου ἐπισ. Μεσίνης.
Peregrino Messanensi episc.

Κρισκίου ἐπισ. Λούκρης. *
Crescente Lucrensi episc.

Φίληκος ἐπισ. Ἀγριγέντου.
Felice Agrigentino episc.

Μαρκελλίνου ἐπισ. Κλουσίου.
Marcellino Clusino episc.

Γεμινιανῆ ἐπισ. Βολατέρρης.
Geminiano Volaterrano episc.

Μαριανῆ ἐπισ. Ποπυλωνίου.
Mariniano Populonienſi episc.

Λουμινώσου ἐπισ. Τυφέρνου. *
Luminoso Tifernistiberinorum episc.

Ποτεντίου ἐπισ. Βελλιτέρνης.
Potentino Belliternensi episc.

Μαύρου ἐπισ. Τουσκίου.
Mauro Tuscanensi episc.

Μαρτίνου ἐπισ. Γαβιάνης.
Martino Gavinate episc.

Ἀδεοδάτου ἐπισ. Σπολίτου.
Adeodato Spoletano episc.

Ἰωάννου ἐπισ. Πεσάνης.
D Joanne Pæstano episc.

Γαυδιώσου ἐπισ. Ρεάτης.
Gaudioso Reatino episc.

Λαυρεντίου ἐπισ. Ταυριανῆς.
Laurentio Taurianensi episc.

Ἰωάννου ἐπισ. Τροκσῶν. *
Joanne Trapeiano episc.

Λουμινώσου ἐπισ. Σαλέρνου.
Luminoso Salernitano episc.

Σαββατίου ἐπισ. Βουξεντίου.
Sabbatio Buxentino episc.

Ἰωάννου ἐπισ. Ταράντου.
Joanne Tarentino episc.

Ρουφίνου ἐπισ. Σιπόντου.
Rufino Sipontino episc.

Ἀδεοδάτου ἐπισ. Ἀμερίνου.
Adeodato Amerino episc.

Γαυδιώσου ἐπισ. Καπύης. *
Gaudioso Capuano episc.

Βωνίτου ἐπισ. Φερεντίου.
Bonito Ferentinate episc.

Μαύρου ἐπισ. Σινογαλλαίου.
Mauro Senogallienſi episc.

Μαυρώσου ἐπισ. Ἀγκωνος.
Mauroso Anconitano episc.

Βώνου ἐπισ. Φικέκλης.
E Bono Ficuclensi episc.

Φορτουνάτου ἐπισ. Αὐσίμου.
Fortunato Auximate episc.

Θωμᾶ ἐπισ. Λούνης.
Thomate Lunensi episc.

Βωνίτου ἐπισ. Φερεντίου πολυμαρτίου.
Bonito Ferentospolymartio episc.

Μαξίμου ἐπισ. Τροκάλεως.
Maximo Trocalitano episc.

Παχαλίου ἐπισ. Βλάνδων.
Paschale Blandanæ episc.

Λουμινώσου ἐπισ. Μαρσῶν.
Luminoso Marsorum episc.

Γλοριώσου ἐπισ. Καμερίνου.
Glorioso Camerino episc.

Δεκοράτου ἐπισ. Τιβουρτίνου.
Decorato Tiburtino episc.

Ἀμαβίλου ἐπισ. Ὀστεως.
Amabile Ostiensi episc.

Ἀλαβίνου ἐπισ. Πόρτου.
Albino Portuensi episc.

Palumbo Fundano epiſc.
* Crotonenſi Theodoſio * Contronenſi epiſc.
Scholaſticio Fanenſi epiſc.
Elia Lilybætano epiſc.
Aquilino Aſſiſinati epiſc.
Euſebio Atellano epiſc.
Martino Centumcellenſi epiſc.
Eubentino Stabienſi epiſc.
Mauro Senate epiſc.
Læto Lucano epiſc.
Theodoro Roſellano epiſc.
Andrea Hydruntenſi epiſc.
Juſto Tauromenitano epiſc.
Felice Panormitano epiſc.
Laurentio Tudertino epiſc.
Joanne Carinenſi epiſc.
Albino Signenſi epiſc.
Auguſtino Squillacino epiſc.
Joanne Rhegitano epiſc.
Barbato Cumano epiſc.
Felice Tarracinenſi epiſc.
Opportuno Anagnino epiſc.
Firmino Blerano epiſc.
* Firmano Jobiano * Firmabo epiſc.
Anaſtaſio Narnienſi epiſc.
Theodoro Tyndaritano epiſc.
Sapientio Numentano epiſc.
Maximo Meſinati epiſc.
Gratioſo Nepeſino epiſc.
Leontio Neapolitano epiſc.
Paſchale Thermitano epiſc.
Opportuno Piſano epiſc.
Donato Marianenſi epiſc.
Bonoſo Alerino epiſc.
Peregtino Liparitano epiſc.
Boethio Cornenſi epiſc.
Valentino Turritano epiſc.
Græce, Bonenſi. Luminoſo * Bonenſi epiſc.
Creſcentio Lybienſi epiſc.
Stephano Popilienſi epiſc.
Calloniſto Hadrianenſi epiſc.
Joanne Vico Sabinate epiſc.
Potentio Polenſi epiſc.
Leontio Faventinate epiſc.
Donato Saſſinate epiſc.
Joanne Unnogoritano epiſc.
Stephano Dorenſi epiſc.
Joanne Gabopolitano epiſc.
Uzalenſi Victoriano * Uralenſi epiſc.

A Παλέμβε ἐπισ. Φωιδης.
Θεοδοσίυ ἐπισ. Κροτόνων.
Σχολασικίυ ἐπισ. Φάννε.
Ηλία ἐπισ. Λιλλυβίε.
Αχιλίνε ἐπισ. Ασισίνης.
Εὐσεβίυ ἐωισ. Ατελλάνε.
Μαρτίνε ἐπισ. Κεντυχέλλων.
Ιεβεντίνε ἐπισ. Σταιβίας.
Μαύρε ἐπισ. Σσίης.
Λέτε ἐπισ. Λεκανῆ.
Θεοδώρε ἐωισ. Ρωσέλλης.
Ανδρέου ἐπισ. Οδρωύτου.
Ἰᾶσου ἐπισχ. Ταυρομεμυίε.
Φίληκ℗ ἐπισ. Πανόρμε.
Λαυρεντίυ ἐπισ. Τουδέρεως.
B Ιωάννε ἐπισ. Καρινῆς.
Αλβίνε ἐπισ. Σιγνίε.
Αὐγουσίνε ἐπισ. Σκυλλακίε.
Ιωάννου ἐπισ. Ρηγίε.
Βαρβάτου ἐπισ. Κύμων.
Φίληκ℗ ἐπισ. Ταρρακίνης.
Οπορτένου ἐπισ. Αναγνίε.
Φιρμίνε ἐπισ. Βλερῶν.
Ιουλιανῆ ἐπισ. Φυρμανῆ.
Ανασασίε ἐπισ. Ναρνίου.
Θεοδώρε ἐπισ. Τωνδάρεως.
Σαπιεντίου ἐπισ. Νουμβύτου.
Μαξίμου ἐπισ. Μεσίνε.
C Γρατιώσου ἐπισ. Νέπης.
Λεοντίε ἐπισ. Νεαπόλεως.
Παχαλίου ἐπισ. Θέρμης.
Οπορτύνου ἐπισ. Πίσης.
Δονάτου ἐπισ. Μαριάνης.
Βωνώσου ἐπισ. Αλερίας.
Περεγρίνου ἐπισ. Λιπάρεως.
Βοηθοίου ἐπισ. Κόρνης.
Βαλεντίνου ἐπισ. Τέρνης.
Λουμινώσου ἐπισχ. Βωνονίου.
Κρισκεντίου ἐπισ. Λιβίης.
Στεφάνου ἐπισ. Ποπλίας.
Καλλεωνίσου ἐπισ. Αδριανῆς.
D Ιωάννου ἐπισ. Βικοσαβίνης.
Λεωντίου ἐπισ. Πώλων.
Λεοντίου ἐπισ. Φαβεντίας.
Δονάτου ἐπισ. Σασίνης.
Ιωάννου ἐπισ. Ουννογουρίου.
. . . . . .
Ιωάννου ἐπισ. Γαβουπόλεως.
Βικτορίνου ἐπισ. Ουζάλεως.

Theophylactus primus notariorum apoſtolicæ ſedis dixit.

Η ἁγία Συνόδ℗ εἶπεν.

Penetrantem cœlos Jeſum in omni verbo & opere, ut condecet, imitando veneranda E veſtra beatitudo congregavit ad ſe ſanctos
-Pſal. 49. ejus ſacerdotes, ordinantes teſtamentum ejus ſuper ſacrificium immaculatum in odorem ſpiritualis ſuavitatis, propter commentatam novitatis adinventionem, quæ utique incognita eis non eſt, ſicuti nec alii cuiquam, in quo zelus pietatis conſiſtit. Verumtamen ut ab ea ſubtiliter enarretur in averſionem quidem hujuſmodi hæreſeos, conſervationem autem orthodoxæ fidei, pro quo videlicet regulari apoſtolicaque auctoritate congregavit

Τῷ διεληλυθότι τὸς ὐρανὸς Ιησῆ διὰ πάντων E ἐμιμήτως, ὡς θέμις, ἀκολυθῆσα τῇ οἰκείων λόγων, κ᾽ ἔρπων ἡ ὑμετέρα μακαριότης συνήγαγε πρὸς ἑαυτὴν τὲς αὐτῆ ὁσίυς ἱερεῖς, τὲς διατιθεμένους τὴν διαθήκην αὐτῆ ἐπὶ θυσίαις ἀναιμάκτοις εἰς ὀσμὴν εὐωδίας πνευματικῆς. διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐωεισάκτου καινοτομίας. τὴν ὐκ ἄγνωσον μὴν αὐτοῖς ὖσαν, ὥσπερ ὐδὲ ἄλλῳ τινὶ, τῇ οἷς ὑπάρχει ζῆλ℗ θεοσεβείας. ὅμως δ᾽ ἦν παρ᾽ αὐτοῖς ἀκεμβέσιρον ὀφείλεσαν διαγγελθῆναι, πρὸς ἀποστροφὴν μὲν τῆς τοιαύτης αἱρέσεως, παραφυλακὴν δὲ, τῆς

ὀρθο-

ὀρθοδόξου πίστεως, ἧς χάριν ὡς εἴρηται καὶ κανονικῶς αὐτὰς συνεκάλεσαν, ἐξ αὐθεντίας ἀποστολικῆς. τοιγαροῦν ὡς ἐν σοφίᾳ πάντα κατεργαζομένη, κατηξιώσατο πρεπόντως τιμῆ αἰτίαν διαλαλῆσαι τῆς ἐπὶ τὸ αὐτὸ θεοφιλοῦς αὐτῆς κλήσεως· ἵνα τῆ αὐτῆ πραττομένων συνοδικῶς, ἡ προκατάρξις εὐθεσμος χρήται καὶ ἐναρμος, τὸν λόγον ἀλόγως τῆς συνδρομῆς ἐξαγγέλλουσα τοῖς συνελθοῦσι, καὶ προκαθεζομένοις ὁσιωτάτοις ἀρχιερεῦσιν. ὧν καὶ προλάμπει δι' αὐτῆς τῆς κορυφαίας & πάντων ἀποστολικῶς ὑπερκειμένης τῆ ἀνὰ πάσας ἱερωμένων τιμῆ οἰκουμενίῳ ἱεραρχίας αὐτῆς καὶ ἱδρύσεως.

Ἔχουσα τοίνυν ἐν ἑαυτῆ τὸν εἰπόντα Θεόν. ἄνοιξον τὸ στόμα σου καὶ πληρώσω αὐτό, διανοίγοντι χείλη σοφῶς εἰς τὸ ἀναγγέλλειν τὸ στόμα αὐτῆς τιμὴ αἴνεσιν αὐτοῦ. τὸν περὶ τῆς εἰρηνικῆς ὑποθέσεως διδαξάτω λόγον τοὺς συνελθόντας. τῆ δὲ γὰρ ἀκούσας σοφὸς, σοφώτερος ἔσαι, καθὼς γέγραπται· ὁδηγοῦμενον, κυβέρνησιν κτήσεται· καὶ οἱ διδαχθέντες δικαίωσιν ἀπολογίαν· μάλιστα δὲ ἀκριβείας ἐπισταμένη, ὅτι πρόσταγμα τοῦτό ἐστιν ἀποστολικὸν, καὶ κεῖμα τῷ Θεῷ Ἰακώβ. ἕτοιμοι γὰρ ἀεὶ πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος ὁ κορυφαῖος τῆ ἀποστόλων προστάσει Πέτρος, ἀλλὰ καὶ ὁ προφήτης Ἰωὴλ παρεγγυᾶται λέγων· σαλπίσατε σάλπιγγι ἐν Σιὼν, κηρύξατε ἐν ὄρει ἁγίῳ, διότι πάρεστιν ἡ ἡμέρα κυρίου. κηρύξατε τοῦτο. ἐξεγείρατε τοὺς μαχητὰς τοὺς τιμὴ πανοπλίαν σὺν αὐτῆ τῷ φανερῷ πνεύματος ἔχοντας, εἰς ἐκδίκησιν μετὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἀναίρεσιν δὲ πάσης παρανομίας. ὅπου γὰρ διὰ τῆς ἱερᾶς αὐτῆς προσφωνήσεως ἐνδυναμώσει πλέον αὐτοὺς, ὥστε καὶ τὸν ἀδυνατον λέγειν. ὅτι ἰσχύω ἐγὼ, καὶ τὸν φαῦλον, ὅτι μαχητής εἰμι πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων ἐπαιρομένων κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ & βεβαίωσιν θείων δογμάτων· οἷς καὶ δι' ὧν οἱ ἔγκειται τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πατέρες καὶ αἱ ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ πᾶσαι σύνοδοι, τιμὴ εἰς αὐτὸν τὸ κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν πίστιν ἐκύρωσαν. ἐξ οὗ καὶ εἰς ὃν ἀρχομένη καὶ τελειοῦσα τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ προκείμενον αὐτῆ πνευματικὸν ἀγῶνα, τόν τε τῆς δόξης καὶ καυχήσεως ἀναδήσηται στέφανον. ὡς δίκαιος συνήγορος ἀληθὴς, καὶ ὑπέρμαχος.

A eos beatitudo vestra. Ideoque, utpote in sapientia omnia perficiens, dignetur competenter modum enarrare hujus Deo placitæ in idipsum convocationis, quatenus gesta synodalia ordinaliter initium consequantur, adaperiens, ut condecet, rationem conventionis his qui congregati sunt, & præsident sanctissimis sacerdotibus, quibus & præfulget per magnam atque apostolicam summitatem præpositam omnibus sacerdotibus, in universo mundo consistentibus.

Habens igitur in se dominum qui dixit: B *Aperi os tuum, & ego replebo illud:* aperientem labia prudenter, ut annunciet os vestrum laudem ejus, prædictæ rei intentum præcipiat enarrare, quoniam ut scriptum est: *Audiens sapiens sapientior erit, & intelligens gubernaculum possidebit*, & docti invenient satisfactionem: præcipue sciens cum omni subtilitate, quia hoc est præceptum apostolicum, & judicium Deo Jacob. Paratos namque semper adesse ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de spe, quæ in vobis est, princeps apostolorum beatus Petrus præcipit. Sed & propheta Joel admonet, dicens: *Canite tuba in Sion, jubilate in monte sancto meo, quia venit dies domini. Clamate hoc, suscitate bellatores* arma portantes cum * ea sancti spiritus, in defensionem catholicæ ecclesiæ, & destructionem totius iniquitatis. Sic namque per sacram suam interlocutionem confortavit eos amplius, ut & infirmus dicat: *Quia fortis ego sum*: & mansuetus. Quia bellator sum ad expurgationem elevatæ superbiæ contra scientiam Dei, & confirmationem divinorum dogmatum, quibus catholicæ ecclesiæ patres, sanctæque & universales quinque synodi domini nostri & Dei Jesu Christi fidem firmaverunt: per quem & in quem incipiens & perficiens propositum pro eo spiritale certamen, gloriæ & laudis corona circumdabitur, utpote pietatis advocatus & auxiliator verissimus.

Psal. 80. Prov. 1. 1. Petr. 2. Joel. 2. Joel. 3. * for. galea. Ibidem.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος, καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ρωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας εἶπεν.

Martinus sanctissimus & beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, præsidens sancto Concilio, dixit:

Εὐαγγελικὸς καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις σωτήριος λόγος, ὁ τῆ δυνάμει τοῦ κατ' αὐτὸν θειοτάτου κηρύγματος πάντα περιβαλὼν τῆς οἰκουμένης τὰ πέρατα, γνωρίσαι βεβούλωται, μύσας ἀκριβεῖς εἶναι καὶ κύρυκας ἡμᾶς τῶν πιστοτάτων λαῶν ποιμένας καὶ ἱερέας τῆς ἐν σαρκὶ θειοτάτης τοῦ Θεοῦ λόγου, καὶ μεγάλης οἰκονομίας, δι' ἧς τιμὴ ἡμετέραν ἐκμενέργησε φύσιν περιζωσάμενος, ἀνεγράψατο, καθὼς ἴσασι θεοφιλέστατοι ἀδελφοὶ, ποιμένας ἀγραυλοῦντας καὶ φυλάσσοντας τὰς φυλακὰς τῆς νυκτὸς, ὡσαύτως ἀσπόρως συλληφθεὶς, καὶ χωνευθεὶς ἀδιαφθόρως ἐκ παρθένου προῆλθεν αὐτὸς ὁ δι' ἡμᾶς ἄνθρωπήσας Θεός. οἷς συμμαρτυρεῖ φάσκων ὁ εὐαγγελιστὴς, & σπεύσαντες ἦλθον, καὶ ἰδόντες διεγνώρισαν περὶ τοῦ ῥή-

E Evangelicus & omnibus hominibus salutaris sermo, qui secundum virtutem suæ divinæ prædicationis orbis terrarum fines complexus est, volens manifestare ministros & prædicatores solicitos esse, nos dumtaxat, qui Christiani populi pastoris suscipere meruimus officium, & sacerdotii divinæ incarnationis summæque dispensationis, per quam nostram assumens mirifice renovavit naturam, demonstravit, sicut nostis, reverendissimi fratres, pastores vigilantes & conservantes custodias noctis: tunc videlicet, quando sine semine conceptus, incorrupte de Virgine processit ipse, qui propter nos incarnatus est Deus, quibus & testatur evangelista dicens: *Et festinantes venerunt, & videntes*

Luc. 2. Ibidem.

dentes cognoverunt de verbo quod dictum est eis : Et omnes qui audierunt, mirati sunt de his quæ dicta sunt a pastoribus [1], *quos & gloria domini e cælo refulsit, & multitudo militiæ cœlestis laudantium dominum & dicentium : Gloria in altissimis Deo, & in terra pax* [1] *hominibus bonæ voluntatis*. Cum quibus oportet & nos præcipue, propter quos hæc eadem scripta sunt, conservantes cum summa vigilantia & solicitudine custodias de ovili nobis commisso, id est, creditis nobis a domino populis, in hujus sæculi nocte *convenientes in unum intellectum, eumdemque sensum*; sicut dicit beatus Paulus apostolus, ac si in aliquam spiritualem Bethlehem, quæ est catholica Dei & apostolica ecclesia, in qua ipse panis vitæ firmius collocatur, quatenus cognoscere & intendere in eo sermonem immaculatæ fidei debeamus, quem firmius roborantibus nobis per traditas apostolicas paternasque promulgationes, ipsa domini gloria cum militia cœlesti & laudibus enitescat, atque mirentur & in nobis Deum miraculorum omnes qui audiunt de pio nostro studio finceram in domino plenitudinem : quippe quoniam vera confessione in omnibus sanctis Dei ecclesiis erga omnes Christianos, qui pure adorant eum cum muneribus, id est pietatis rectis dogmatibus, audientes eum divinitus regnantem, falsi nominis quidam sacerdotes conturbati sunt, atque difficultate ducti circa fulgorem luminis, divinam ejus confessionem novis verborum adinventionibus, temporibus etiam nostris vel decessorum nostrorum, studuerunt perimere. Unde & dolose eum decipiendo adorare fingentes, scripturas de eo & paterna testimonia corrumpentes, falsè exposuisse noscuntur, in hæreticam pravitatem convertentes ea. Qui autem sunt isti ? Oportet namque eos in aperto fieri manifestos. Quos vos utique scitis, dilectissimi, & apertissime omnes cognoscunt, qui orbem terrarum pene inhabitant. Nec enim in occulto hæc peragere præsumpserunt, nec in loco terræ obscuro, sicut ait beatus Isaias. Utinam quidem latenter in semetipsos tantummodo hoc malum circumscripsissent, & non publice atque in ecclesiis ad læsionem multorum, & eversionem immaculatæ fidei prædicassent in scripto : id est, Cyrus Alexandrinæ ecclesiæ episcopus, & Sergius Constantinopolitanus antistes, nec non & ejus successores Pyrrhus & Paulus, * [4] concurrentem sibi vicissim in hoc habentes certamen. Et Cyrus quidem ante hos decem & octo annos, unam operationem in Christo in eadem Alexandriæ urbe definiens divinitatis ejus & humanitatis, ad similitudinem Acephalorum hæreticorum, ordinando capitula numero novem in ambone prædicans, cum anathemate qui sic non saperet, impie promulgavit. Sergius autem per epistolam propriam, ad denominatum Cyrum scriptam, eamdem similiter unam operationem suscipiens, cum eo irrationabili præsumptione ausus est con-

2. Cor. 6.

Hæretici scripta divina & Patrum corrumpunt.

Isa. 45.

Cyrus Alexandrinus ante 18. annos unam operationem in Christo definivit.

ματος τῦ λεχθέντος αὐτοῖς· Καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς. ὅστινας καὶ δόξα κυρίου περιήστραψεν οὐρανόθεν, καὶ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανίου αἰνούντων τὸν Θεὸν καὶ λεγόντων. δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. μεθ' ὧν καὶ ἡμᾶς προσῆκον ἐστὶ, δι' ὃς μάλιστα καὶ ταῦτα γέγραπται, φυλάσσοντας ἐν ἀγρύπνῳ σπουδῇ καὶ ἐπισασίᾳ, τὰς φυλακὰς τῶν οἰκείων ποιμνίων, ἤτοι τῶν πεπιστευμένων ἡμῖν παρὰ τῦ κυρίου λαῶν, ἐν τῇ τῦ παρόντος βίου νυκτὶ, συνελθόντας ἐν τῷ αὐτῷ νοΐ, καὶ τῇ αὐτῇ γνώμῃ, καθάφησιν ὁ μακάριος Ἀπόστολος, ὡς εἴς τινα πνευματικὴν Βηθλεὲμ, τουτέστι λέγων τὴν καθολικὴν τῦ Θεῦ καὶ Ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν, εἰς ἣν αὐτὸς καὶ ὁ τῆς ζωῆς ἄρτος παγίως οἰκίζεται, διαγνῶναι καὶ ἐφιδεῖν τὸ ῥῆμα τῆς εἰς αὐτὸν ἀμωμήτου πίστεως· ἵνα τοῦτο διακριβῶσα τοῖς παραδοθεῖσιν ἡμῖν εὐσεβῶς ἀποστολικοῖς καὶ πατρικοῖς ὅροις ἱεροῖς καὶ θεσπίσμασιν, ἡ αὐτὴ τῦ κυρίου περιλάμψῃ δόξα σὺν τῇ τῶν οὐρανίων ἀγγέλων στρατιᾷ καὶ ὑμνῳδίᾳ, καὶ θαυμάσωσι καὶ ἐφ' ἡμῖν, τὸν τῶν θαυμασίων Θεὸν, πάντες οἱ ἀκούοντες τῶν περὶ τῆς εὐσεβείας ἡμῶν σπασμάτων, τουτέστιν ἐν κυρίῳ τελείαν κατόρθωσιν· ἐφιδὴ τοῦτον δι' ἀληθοῦς ἐπιγνώσεως καὶ ὁμολογίας ἐν πάσαις ταῖς ἁγίαις ἐκκλησίαις τε καὶ ψυχαῖς, βασιλεύοντα θείκως ἐξακούσαντες ὑπὸ τῶν εἰλικρινῶς προσκυνούντων αὐτὸν μὴ δώρων, ἤτοι τῶν ὀρθῶν τῆς εὐσεβείας δογμάτων, ψευδώνυμοί τινες ἱερεῖς ἐταράχθησαν, καὶ πρὸς τὴν λάμψιν τοῦ φωτὸς αὐτοῦ δυσχεραίναντες τὴν τοῦτο θειοτάτην ὁμολογίαν, καὶ ἐν τοῖς ἡμᾶς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, ἤγουν προηγησαμένων ἡμεῖς ἀνελεῖν κενοφώνων ῥημάτων ἐπινοίαις ἐσπόδασαν. ὅθεν καὶ δολερῶς αὐτὸν πλασάμενοι προσκυνεῖν, τὰς περὶ αὐτοῦ γραφικὰς καὶ πατρικὰς νοθεύσαντες παρεξηγήσαντο μαρτυρίας εἰς αἱρετικὴν αὐτὰς μετατρέποντες κακοδοξίαν· τίνες δὲ τυγχάνουσι ἤτοι ; δέον γὰρ αὐτοὺς καὶ φανερῶς ἐξελεῖν· ὡς ἡμεῖς τε σαφῶς ἀγαπητοὶ καὶ πάντες ἐκδήλως γινώσκουσιν, οἱ κατὰ πᾶσαν ὡς εἰπεῖν παροικοῦντες τὴν οἰκουμένην. ὁ γὰρ ἐν κρυφῇ τιοῦτο πεπράχασιν· ὅτ' ἐν τόπῳ γῆς σκοτεινῷ, καθὼς φησιν ὁ μακάριος Ἡσαΐας. εἶθε γὰρ ἀγνώσως εἰς ἑαυτοὺς καὶ μόνον τὸ κακὸν περιέσειλαν. ἀλλὰ μὴ, δημοσίᾳ καὶ ἐν ἐκκλησίαις, εἰς βλάβην τῶν πολλῶν καὶ ἀναξόπλην τῆς ἀμωμήτου πίστεως ἐγγράφως ἐκήρυξαν. λέγω δὴ, Κύρου ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας ἐπισκοπήσας. καὶ Σέργιος ὁ τῆς κατὰ τὸ Βυζάντιον προεδρεύσας. καὶ οἱ καθεξῆς τούτου διάδοχοι, Πύῤῥος καὶ Παῦλος σωίδρομον ἀλλήλοις ἔχοντες ἐπὶ τούτῳ τὴν ἅμιλλαν. ὁ μὲν γὰρ, τουτέστιν ὁ Κύρος, πρὸ τούτων ἐτῶν δώδεκα καὶ ὀκτὼ, μίαν ἐπὶ Χριστῦ κατ' αὐτὴν τὴν Ἀλεξάνδρου πόλιν ὁρίσας ἐνέργειαν, τῆς τε θεότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, ὁμοδόπως τοῖς Ἀκεφάλοις αἱρετικοῖς ἐν σωτάξει κεφαλαίων ἐννέα τὸν ἀριθμὸν ἐπὶ ἄμβωνος πρὸς αὐτὰς κηρυχθεῖσιν σὺν ἀναθεματισμῷ κατὰ τῶν μὴ οὕτω κατ' αὐτὸν φρονούντων ἐθέ-

1 Græce, *in hominibus bona voluntas*. Harduinus.
2 Vox ea ἡμας redundat. *Hard.* 3 Lege, ἡμας *Hard.*
4 Pro, *concurrens*. Hard.

ἰθέσωσιν. Σέργιος δὲ δι' ἐπιστολῆς οἰκείας πρὸς αὐτὸν τὸν Κύρον γραφείσης, ἓν αὐτῷ ὁμοίως καὶ μίαν ἐνέργειαν ἀποδεξάμενος σὺν ἐκείνῳ παραλόγως ἐνέκεινε, καὶ ὁ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ μετά τινας τῆς τοῦ Κύρου καινοτομίας, τουτέστι κατὰ τὸν προσεχῶς διελθόντα δωδεκάτην ἐπινέμησιν, αἱρετικὸν, καὶ αὐτὸς συγγραφάμενος πίστεως ἔκθεσιν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἡνικαῦτα βασιλεύοντος Ἡρακλείου μίαν ἐν αὐτῇ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν κατὰ τὸν ἀσεβέσατον Ἀπολινάριον ἐδογμάτισε θέλησιν καὶ ἐνέργειαν· διὰ τοῦ λέγειν αὐτὸν ἀναπτως ἕπεσθαι τῇ ἐνεργείᾳ τὸ θέλημα. δῆλον γάρ, ὡς εἴπερ ἕπεται τῷ ἑπομένῳ πάντως, τουτέστι τῷ ἐνὶ θελήματι, καὶ τὸ ἡνωμένον συνομολογεῖ. λέγω δὴ τὸν παρ' αὐτοῦ B κυρωθεῖσαν ἐγγράφως μίαν ἐνέργειαν, προφανῶς ἐν τούτῳ τῶν ἁγίων παίδων ἀρνούμενοι σύμφωνον διδασκαλίαν, ἀπαραβάτως φυλαττόμενοι, ὅτι ὧν ἡ ἐνέργεια, μία, τούτων καὶ ἡ φύσις μία. καὶ ὅτι συνδρομος ὑπάρχει τῇ οὐσίᾳ ἡ θέλησις· οὕτω γὰρ ὁ μὲν ἅγιος Βασίλειος κατ' Εὐνομίου γράφων φησὶν, ὧν ἡ ἐνέργεια μία, τούτων καὶ ἡ οὐσία μία· ὁ πρὸς τὸν ἅγιον Ἀμφιλόχιον ὁ αὐτὸς πάλιν· ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα. ὁ τὸν χαρακτῆρα, ἐδὲ τὴν μορφήν. καθαρὰ γὰρ συνθέσεως ἡ θεία φύσις. ἀλλὰ τὸ ἀγαθὸν τοῦ θελήματος, ὅπερ σύνδρομον ἐν τῇ οὐσίᾳ, ὅμοιον καὶ ἴσον. μᾶλλον δὲ ταὐτὸν ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ θεωρεῖται. ὁ δὲ σοφώτα- C τος Κύριλλος ἐν τοῖς αὐτοῦ θησαυροῖς, γράφει, λέγων· φιλεῖ γὰρ ἀεὶ τὰ τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν ἔχοντα, τῆς αὐτῆς ὑπάρχειν καὶ οὐσίας, καὶ τὸ ἑτεροφυὲς ἐν τούτοις παντελῶς ἀπίθανον· ἐν δὲ τῷ πρὸς Ἑρμείαν διαλόγῳ πάλιν ὁ αὐτὸς, ὅτι περιττὸν ἂν εἴη καὶ ἀπαθὲς, τὸ μὴ ἑκόντας, ἢ θελητὸς γεννήτορα ὑπάρχειν οἴεσθαι τὸν πατέρα, φύσει δὲ μᾶλλον καὶ οὐσιωδῶς. ἔστι γὰρ οὐκ ἀνεθελήτως, ἅπερ ἐστὶ φυσικῶς συνδρομον ἔχων τῇ φύσει τὴν θέλησιν τοῦ εἶναι ἔστι. διὸ θείας μὲν οὐσίας καὶ φύσεως, θείαν κατὰ φύσιν τὴν θέλησιν ἐθέσπισαν εἶναι καὶ τὴν ἐνέργειαν. ἀνθρωπίνης δὲ σαφῶς ἀνθρωπίνην, ὡς ἂν μὴ συνεῦσιν, τουτέστιν ἐκ τῆς μιᾶς θελήσεως καὶ τῆς D μιᾶς ἐνεργείας, μίαν καὶ φύσιν τῆς τε θεότητος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ὁμοδόξως τοῖς ἐν συγχύσει πεπλανημένοις αἱρετικοῖς ὁμολογεῖν παραδώσουσιν· ἀλλ' εὐσεβῶς δι' ἑκατέρας τοῦ αὐτοῦ θελήσεως καὶ ἐνεργείας, ἑκατέραν ἡμῖν τοῦ αὐτοῦ φύσιν κηρύξωσιν· εἰ γὰρ ἔνθα μία κατὰ φύσιν ἐνέργεια καὶ φύσιν μίαν εἶναι διδάσκουσι, δῆλον ὡς ἔνθα διάφοροι φύσεις, διαφόρους εἶναι τὰς οὐσιώδεις ἐνεργείας παιδεύουσιν, ἐπειδὴ τῷ διαφόρῳ τῆς φύσεως, τὸ διάφορον εἰσάγεται τῆς φυσικῆς ἐνεργείας. ὥσπερ ἓν καὶ τῷ κατὰ φύσιν ταυτῷ κυρίως τὸ ἀπαράλλακτον, καὶ διὰ τοῦτο μίαν μὲν, ἴσην τὴν θείαν καὶ ἄκτιστον φύσιν τε καὶ ἐνέργειαν ὥσπερ καὶ θέλησιν ἐπὶ πα- F τρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ προσκυνητῆς τριάδος ἐδόξασαν· δύο δὲ καταλλήλως φύσεις, καὶ ἐνεργείας ὥσπερ ἓν καὶ θελήσεις. θείαν τε λέγω καὶ ἀνθρωπίνην, ἤτοι ἄκτιστον καὶ κτιστὴν, ἑκάτερον γὰρ τὴν αὐτὴν κατὰ φύσιν ὑπάρχειν, ἀδιάκριτον ἐπ' αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ τῆς ἁγίας τριάδος Θεοῦ λόγου δι' ἡμᾶς σαρκωθέντος ἐκήρυξαν καθ' ὕπόστασιν ἀσύγχυτόν τε καὶ ἀδιαίρετον· καὶ τοῦτο σαφῶς παιδεύων ἡμᾶς ὁ μακάριος Λέων ὁ τῆς καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῆς ἐκκλησίας γνήσιος προέδρος,

firmare: & non ſolum hoc, ſed etiam poſt aliquot annos ejuſdem Cyri novæ adinventionis, hoc eſt, per nuper duodecimam indictionem elapſam; hæreticam & ipſe conſcribens ecthefin fidei, ſub nomine tunc imperantis Heraclii, unam in eadem ſalvatoris noſtri, ſecundum impium Apollinarem, voluntatem & operationem inſtituit, ex hoc quod dicit imprudenter, ſequi operationem voluntatem. Certum eſt namque, quod ſi ſequitur operationem voluntas, per hoc quod ſequitur, id eſt, cum una voluntate ſine dubio & præcedentem confitetur. Dico autem confirmatam ab eo in ſcripto unam operationem, in hoc apertiſſime ſanctorum patrum abnegante conſonam doctrinam, intranſgreſſibiliter definientium, quia quorum una eſt operatio, horum una eſt & natura, & quia concurrit ſubſtantiæ voluntas. Ita etenim beatus quidem Baſilius contra Eunomium ſcribens, ait: Quorum operatio una eſt, horum eſſentia una eſt. Sed & beatæ memoriæ Amphilochio ſcribens is ipſe, ait. *Qui me vidit, & patrem meum vidit.* Non figuram, neque formam, quia divina natura ab omni compoſitione munda eſt: ſed bonum voluntatis, quod concurrens naturæ, ſimile, parque, magis autem hoc ipſum in Patre & Filio videri certum eſt. Sed & ſapientiſſimus Cyrillus in libro theſaurorum ſic ait: Solent enim quæque habent eamdem operationem, ejuſdem eſſe eſſentiæ: & differentiam naturæ in his eſſe impoſſibile eſt. In ſermone autem ad Hermiam facto, ita hic ipſe ſuperfluum eſſe ait, & inceptum contra voluntatem genitorem, aut voluntarie ſuſpicari patrem exiſtere, ſed potius naturaliter & ſubſtantialiter. Eſt enim non contra voluntatem, quæque eſt naturaliter concurrentem habens naturæ voluntatem, eſſe quæ eſt. Quapropter divinæ quidem ſubſtantiæ & naturæ divinam eſſe voluntatem & operationem naturaliter cenſuerunt: humanæ autem naturæ utique humanam; & ne per unam voluntatem & operationem, unam & naturam deitatis & humanitatis Chriſti ſimiliter cum errantibus ut confundentibus hæretieis tradere videantur, ſed pie per utramque ejuſdem voluntatem & operationem utramque nobis ejuſdem prædicarent naturam. Si enim ubi unam naturalem operationem, & naturam unam eſſe docent, utique ubi diverſæ naturæ ſunt, diverſas eſſe eſſentiales operationes docere noſcuntur: quoniam per differentiam naturæ, differentia naturalium operationum introducitur: ſicuti & per indiſſimilitudinem naturæ, indiſſimile operationis congnoſcitur: & propter hoc unam quidem, id eſt, divinam & inconditam naturam atque operationem, ſicuti & voluntatem in Patre & Filio & Spiritu ſancto, ſanctæ & conſubſtantialis adorandæ Trinitatis prædicarunt. Duas autem competenter naturas & operationes, ſicut & voluntates, divinam dico & humanam, in uno eodemque ſanctæ Trinitatis Dei Verbo propter nos incarnato, in unitione inconfuſam & indiviſam tradidiſſe monſtrantur, id eſt, increatam atque creatam, quoniam utrumque eamdem naturaliter eſſe, impoſſibile eſt. Et hoc luculenter beatæ memoriæ Leo apoſtolicæ ſedis præſul in ſecunda epiſtola ad

Baſilius.

Idem. Joan. 14.

Cyrillus.

Leo papa

Leo-

Leonem imperatorem directa, de voluntatibus ejuſdem edocuit, dicens: Secundum quidem formam Dei, ipſe & pater unum ſunt: ſecundum autem ſervi formam, non venit facere voluntatem ſuam, ſed voluntatem ejus qui miſit eum: [a] apertiſſime nobis oſtendens ſecundum naturas, duas unius ejuſdemque Chriſti Dei voluntates, per hoc quod dicit voluntatem formæ ſervi, quæ eſt humana ejus voluntas, & per hoc quod dicit voluntatem ejus qui miſit eum, quæ eſt ſecundum naturam divina. Sed & beatæ memoriæ Flaviano de operationibus ejuſdem ſalvatoris noſtri in tomo ſuo prædictus pater ſcribens, ait: Operatur enim utraque forma cum alterius communione, quod proprium eſt: Verbo quidem operante quod Verbi eſt, carne autem exequente quod carnis eſt: & unum horum coruſcat miraculis, aliud autem ſuccumbit injuriis. Quem columnam orthodoxæ fidei ſancta Chalcedonenſis ſynodus definivit, hoc eſt dicere, omnium ſanctorum chorus: quod una ſanctorum patrum ſynodus judicare videtur, tam omnes ſynodi, quam univerſi omnino confirmare patres noſcuntur, utpote in uno eodemque verbo fidei viciſſim ſibi per indiſſolubilem conſonantiam concordantes. Si igitur, quomodo dicit prædictus pater, utriuſque naturæ, ex quibus, & in quibus indiviſe exiſtens cognoſcitur, quod proprium eſt, idem naturaliter & voluntarie operatur, ſine dubio utriuſque naturalem habuit idem voluntatem & operationem. Si enim non habuiſſet, nec utriuſque naturæ operabatur quod proprium eſt: quidquid ſine operatione fuerit & voluntate, neque naturaliter operabitur aliquid omnino, nec vult: dum conſtet, quia per voluntatem velle habet qui vult, & per operationem naturaliter efficaciam operantis, qui operatur: ſicuti per viſum videre, qui videt, & per auditum eſſentialiter audire, qui audit. Propterea enim & ipſe qui propter nos incarnatus eſt, Deus verbum per divinam ejus & inconditam voluntatem & operationem, ſuæ divinitatis & paternæ naturæ quæ ſunt propria, volens operabatur naturaliter, id eſt, miracula. Unde & hoc teſtatur, dicens, *Quomodo pater ſuſcitat mortuos & vivificat, ita & filius quos vult vivificat*. Et iterum per humanam, id eſt conditam ejuſdem voluntatem & operationem, is ipſe quæ ſunt propria humanæ naturæ, ſponte propter nos ſuſtinebat, id eſt, ſalutares paſſiones: quoniam volens humane propter nos ipſe, qui ſuper naturam eſt Deus, eſuriem, ſitim, faſtidium, triſtitiam atque timorem ſuſcepit, & poſt hæc omnia mortis experimentum pro noſtra ſalute. Et hoc iterum teſtatur de eo evangeliſta, dicens: *Et ingreſſus in domum, neminem voluit ſcire, & non potuit latere*. Et iterum: *Exeuntes inde, deambulabant per Galilæam, & non volebat ut aliquis ſciret*. Atque iterum ait: *Alio die volebat exire in Galilæam*. Item: *Dederunt ei vinum cum felle permixtum, & guſtans nolebat bibere*. Et compendioſe, quidquid aſſumptæ ab eo noſtræ naturæ proprium extitit, abſque peccato tantummodo; licet utriuſque formæ quæ ſunt propria, id eſt, naturæ, ſecundum patris doctrinam, cum al-

Joan. 10.

Joan. 6.

a Latina deinceps non reſpondent Græcis.

Joan 5.

Marc. 7.

Marc. 9.

Joan. 1.

Matth. 27.

ἐν μὲν τῇ πρὸς Λέοντα τὸν βασιλέα γεγομένῃ αὐτῷ δευτέρᾳ ἐπιστολῇ, τάδε περὶ τῆς τοῦ αὐτοῦ θελημάτων διέξεισι. κατὰ μὲν γὰρ τὸ θεῖον μορφὴν αὐτὸς καὶ ὁ πατήρ ἓν εἰσι· κατὰ δὲ τὸν τοῦ δούλου μορφὴν, οὐκ ἦλθε ποιῆσαι τὸ θέλημα τοῦ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντος αὐτόν· καὶ κατὰ μὲν τὸν μορφὴν τοῦ θεοῦ, ὡς ἔχει ὁ πατὴρ ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔδωκεν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ. κατὰ δὲ τὸν μορφὴν τοῦ δούλου περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἕως θανάτου . . . . . ἀλλὰ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς, καὶ εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν, ἤθελε γνῶναι, καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν. Καὶ πάλιν ἐκεῖθεν ἐξελθόντες παρεπορεύοντο διὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τὶς γνῷ. καὶ τῇ ἐπαύριον ἤθελεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Καὶ ἔδωκαν αὐτῷ οἶνον μετὰ χολῆς μεμιγμένον, καὶ γευσάμενος, οὐκ ἠθέλησε πιεῖν. Καὶ ἁπλῶς πᾶν ἐπὶ τῆς ἐξ ἡμῶν προσληφθείσης αὐτῷ κατέσηκεν

ἴδιον

ἴδιον φύσεως μόνης δίχα τῆς ἁμαρτίας, κἂν ἡ τὰ ἑκατέρας ἴδια μορφῆς, ἤγουν φύσεως, ὡς φησὶν ὁ διδάσκαλος. μὴ τῆς θατέρᾳ κοινωνίας προήρχετο καθ' ἕνωσιν ἀδιαίρετον.

terius communione in unitione indivisum procedebat.

Οὕτω γὰρ τὰ μὲν θεῖα σωματικῶς ἐνήργει, διὰ γὰρ τῆς νοερᾶς ἐψυχωμένης αὐτῷ προσβάλλετο ταῦτα παναγίας σαρκός. τὰ δ' ἀνθρώπινα θεϊκῶς. κατ' ἐξουσίαν γὰρ τλᾷ τέκων πεῖραν ἀναιτίως ἐδέχετο δι' ἡμᾶς. ἁμαρτίαν γὰρ οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτῆ, καθὼς τὸ ἱερὸν μαρτύρεται λόγιον. ὅθεν ὑπὸ ταύτης ἐλεγχόμενοι τῆς τοῦ μακαρίᾳ παπα Λέοντος ὀρθοδόξῳ φωνῆς, καὶ διὰ τοῦτο φανερῶς αὐτῇ ἐκβάλλειν ἐπιγόμενοι, μᾶλλον δὲ πάντας τοὺς ἁγίους πατέρας καὶ τῇ ἁγίαν ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, αὐτῆς γάρ, ὡς ἔφην, ἐστὶ τὸ παρ' αὐτοῖς ἐγκεκρυμμένον. ὁ μὲν Κύρος, καθὰ λέλεκται, τῇ τῆς ἐννέα κεφαλαίων συνθήκῃ ἐποίησε. Σέργιος δὲ τῇ ἀθέμιτον ἔκθεσιν, ἵν' τινα καὶ ἐν προθύροις τῆς κατ' αὐτὸν ἐκκλησίας κρεμάσας ἐδημοσίασε. καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ ψήφῳ οἰκείᾳ μετά τινων ὑπ' αὐτοῦ συναρπαχθέντων ἐπισκόπων ἐγγράφως ἐκύρωσεν, οὐ περισκεπτῶς τῇ ἐγκειμένῃ ἐκδίκως ἀπόφασιν κατὰ τῶν τὰς κακοτομίας ποιούντων κατὰ τῆς ἀμωμήτου πίστεως ἐν τῷ σεβασμίῳ ὄρῳ τῆς αὐτῆς ἁγίας ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, καθ' ἣν αὐτοῖς οὐκ πᾶς συνέκυψεν ἀγὼν καὶ πόλεμος. αὐτῇ γὰρ βουλόμενοι παραγράψασθαι τῇ τῆς αἱρετικῶν δογμάτων κατὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπανόησαν σύγχυσιν διὰ τῆς οἰκείων γραμμάτων. τοῦτο μὲν Κύρος καὶ Σέργιος καὶ οἱ τοῦ Σεργίου διάδοχοι Πύρρος καὶ Παῦλος, ὥσπερ ἐπί σπορὰν κακίας ἐξ ἐκείνων εἰς αὐτοὺς καταχθεῖσαν διὰ τῆς ἑαυτῆς ἀνοίας ἐπάυξοντες, οὗ μὲν αὐτῆς, ἤγουν ὁ Πύρρος, πλείοσιν αὖθις φόβῳ καὶ κολακείᾳ παρ' αὐτοῦ δολερῶς συνεσυρεῖσιν, ἐπισκόποις ἐβεβαίωσε τῇ ἀσεβειαν διὰ πράξεως ὑπομνημάτων, καὶ ἰδιοχείρων συγγραφῶν αὐτῆς δὴ τῆς ὑπ' αὐτοῦ βιαθέντων ἀνδρῶν, ἐξάρας κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ τῇ οἰκίαν κακοδοξίαν, δι' ἣν πρότερον αἰσχυνθείς, ἐπίψογον γὰρ τὸ κακὸν ὡς κατάκειται. ἐσπούδασεν ἐνθάδε διὰ τοῦτο. καὶ μόνον παραγραψόμενος διορθώσασθαι τῇ οἰκείαν πλάνην, καὶ λίβελλον μετ' συγγραφῆς ἰδίας ἐπιδοῦναι τῇ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῇ καθέδρᾳ, κατακρίνας ἐν αὐτῷ τῷ λιβέλλῳ πάντα τὰ σωσθέν, παρ' αὐτοῦ, καὶ τῆς πρὸ αὐτοῦ γραφέντα τε καὶ πραχθέντα κατὰ τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν τῆς Χριστιανῶν πίστεως. ταῦτα δὲ ποιήσας ὕστερον πάλιν δίκῃ ἀκαθάρτου κυνὸς εἰς τὸ ἴδιον ἐξέμημα τῆς ἀσεβείας ἐπέστρεψεν, οὐδικον μισθαποδοσίαν τῆς οἰκείας ἀποστασίας δράμενος, τῇ κανονικῇ ἐπιτιμίαν. ὁδὲ Παῦλος τοὺς προλαβόντας αὐτὸν ἐν τούτοις ὑπερνικῆσαι βουλόμενος, οὐκ ἐγγράφως μόνον δι' ἐπιστολῆς αὐτῷ πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς ἐκαλμῴης χρόνον σωέσφιγξε, καθ' ἑαυτοῦ καὶ αὐτὸς τὴν τοιαύτην ἄτοπον αἵρεσιν, ἀλλ' ἤδη που καὶ πρὸς ἀντιῤῥήσεις ἐγγράφου τολμηρῶς προσήχθη κατὰ τῶν ὀρθῶν τῆς ἐκκλησίας δογμάτων, ἐξ ἐναντίας τῆς πατρικῶν ὅρων ὑσάμενος. οὗ χάριν πρόσφορον καὶ αὐτὸς, ἐξ ἀποστολικῆς αὐθεντίας, ἐκομίσατο τῇ καθαίρεσιν· ἐσπούδασε δὲ πρὸς τούτοις εἰς ἐπικάλυψιν τῆς ἰδίας αἱρέσεως κατὰ μίμησιν Σεργίου συναρπαγεῖς τισιν ἀποχρήσασθαι, καὶ παραπεῖσαι τὸν δισεβέστατον βασι-

Sic etenim divina quidem corporaliter operabatur, eo quod per animatam intellectualiter sanctam ejus carnem hæc omnia proferebat; humana autem operabatur divine, quippe quoniam potestative humanas passiones pro nostra salute sine culpa suscipere dignabatur. *Nec enim peccatum fecit*, quomodo sacrum testatur eloquium, *nec inventus est dolus in ore ejus*. Unde per hanc beatæ memoriæ Leonis Romanæ urbis præsulis orthodoxam vocem convicti, & propterea cum omni virtute eamdem vocem properantes foris ejicere, magis autem omnes sanctos ac venerabiles patres, sanctumque Chalcedonense concilium, quoniam ipsius esse nulli venit in dubium, sicut jam reseratum est, quidquid ab eo definitive confirmari dignoscitur. Cyrus quidem, sicut dictum est, novem capitulorum exposuit seriem: Sergius autem illicite præsumens pravam ecthesin, quam præ foribus ecclesiæ suæ suspendens, divulgare studuit: & non solum hoc, sed & per suam sententiam cum quibusdam ab eo subreptitiis modis deceptis episcopis in scripto firmavit, minime dubitantes, positam justam condemnationem in veneranda definitione ejusdem sancti Chalcedonensis concilii, adversus eos qui novitates contra immaculatam fidem præsumunt innectere, contra quam omne illis certamen & pugna consistit: quippe quoniam ipsam excludere properantes, hæreticorum dogmatum contra catholicam Dei ecclesiam per sua conscripta confusionem concinnaverunt. Et hæc quidem Cyrus & Sergius: successores autem Sergii Pyrrhus & Paulus, ac si quamdam malitiæ propaginem in eos effusam, per suam stultitiam dilatantes eam: unus quidem eorum, id est, Pyrrhus, denuo plurimis episcopis terrore & blandimentis ab eo dolose deceptis, hujusmodi impietatem actis & subscriptionibus propriis eorum qui ab eo decepti, sive vim passi sunt, confirmare studuit, extollens adversus scientiam Dei malignam professionem suam. Propter quod antea confusus, quia vituperabile est omne malum, uti damnabile, festinavit pro hoc ipse hic adveniens emendare proprium commissum, & libellum obtulit cum sua subscriptione apostolicæ nostræ sedi, condemnans in eodem libello omnia quæ a se vel decessoribus suis scripta vel acta sunt adversus immaculatam nostram fidem. His itaque ab eo peractis, postea rursus more canis ad proprium impietatis vomitum repedavit, justam mercedem ac retributionem propriæ transgressionis canonicam pœnam sive depositionem decerpens. Paulus autem præcessores tuos in his superare contendens, non solum in scripto per propriam epistolam, ad hanc directam nostram sedem, confirmavit & ipse contra se superius memoratæ ecthesis irrationabilem hæresim, sed contradicens in scripto adversus recta sanctæ Dei ecclesiæ dogmata, audacter præsumpsit paternis definitionibus contraire. Propter quod justa ab apostolica sede & ipse depositionis ultione percussus est. Insuper studuit ad cooperimentum

Sergius Constantin. Monothel.

Pyrrhus Constant. & ipse Monothelita

proprii

proprii erroris, & in hoc Sergium imitatus, quibusdam subreptionibus uti, & clementissimo principi suadere, typum exponere, qui catholicum dogma destrueret. In quo typo omnes omnino voces sanctorum patrum cum nefandissimorum hæreticorum dictionibus enervavit, nec unam, nec duas voluntates aut operationes in Christo Deo nostro definiens confiteri. Ac per hoc sine voluntate penitus & operatione Christum denunciando, id est, absque substantia & natura eum prædicare noscuntur. Quod enim nullam virtutem habet, sicut beatæ memoriæ Dionysius ait, nec est, nec quidquam est, nec aliqua est ejus omnino stabilitas. Nec enim aliter natura cognoscitur esse secundum veram substantiam consistens, nisi per inhærentem sibi naturalem & substantialem virtutem, quæ videlicet & confirmare eam naturaliter assolet. Qua de re hujusmodi pravitatem suam defendens, quod nunquam nec a prioribus hæreticis præsumptum est, ipse illicite præsumere studuit. Altare enim sanctæ nostræ sedis, in domo Placidiæ sacratum, in venerabili oraculo subvertens diripuit, prohibens ne adorandam & immaculatam hostiam, id est, sacram celebrationem apocrisiarii nostri ibidem Deo offerre valeant, & vivificæ divinæ communionis sacramenta percipiant. Quos videlicet apocrisiarios, qui ex præceptione apostolicæ auctoritatis commonuerunt cum, ut de tali hæretico intentu recederet, necnon contestari visi sunt, persecutionibus diversis cum aliis orthodoxis viris & venerabilibus sacerdotibus insecutus est eos, quosdam eorum custodiæ retrudens, alios in exilio deportans, alios autem verberibus submittens. Et quid me oportet multa differendo sermonem extendere, dum constet omnibus quæ ab ipso publice, necnon decessoribus ipsius per tot tempora contra orthodoxos viros atque catholicam fidem perpetrata sunt? Quibus pene omnibus omnem mundum conturbantibus atque solicitantibus, necessitate compulsi ex diversis locis querelas contra eos seu accusationes ad apostolicam nostram sedem plurimi orthodoxi detuliſſe monstrantur, & tam in scripto deprecantes & conjurantes, quamque in cominus positi postulantes, ut totius mali, tantæque eversionis per apostolicam auctoritatem abscindatur commentum, quatenus minime totum corpus catholicæ ecclesiæ nocibilis eorum ecthesis languor disrumpere valeat. Ideoque in scripto vel sine scripto orthodoxorum preces minime despicientes apostolicæ memoriæ nostri decessores non destiterunt prædictis viris diversis temporibus consultissime scribentes, & tam rogantes, quamque regulariter increpantes, nec non per apocrisiarios suos, ut dictum est, pro hoc maxime destinatos præsentialiter admonentes & contestantes, quatenus proprium emendarent novitatis commentum, atque orthodoxam fidem catholicæ ecclesiæ remearent; & neque rogantes, neque increpantes potuerunt eos a suo conamine quoquo modo revocare, sed sicut dicit dominus incorrectis: *Cantavimus vobis tibiis, & non saltaverunt: lamentavimus, & non planxerunt. Obduratum est cor eorum*, sicut scriptum est, *& auribus graviter audierunt, & oculos suos clauserunt, ne quando videant oculis suis, & auribus audiant,*

Sacrilegium Pauli facinus.

Luc. 7.

Isai. 6. Matth. 9.

Αλέα, τύπον ἐκθέσθαι κατὰ τῆς πίστεως. Ἐν ᾧ τύπῳ, πάσας τὰς τῶν ἁγίων πατέρων φωνὰς ταῖς τῆς ἀνωνύμων αἱρετικῶν συνεξέβαλε ῥήσεσι, μήτε μίαν, μήτε δύο θελήσεις ἢ ἐνεργείας ἐπὶ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ θεσπίσας ὁμολογῆν· ὡς ἐντεῦθεν λοιπὸν ἀνεθέλητον πάντῃ, καὶ ἀνενέργητον τὸν Χριστὸν ὑπογράφειν, ἤτοι ἀνούσιον καὶ ἀνύπαρκτον. τὸ γὰρ μηδεμίαν δύναμιν ἔχων, ὡς φησὶν ὁ ἱερὸς Διονύσιος, οὔτ' ἔστιν, οὔτε τί ἐστιν· οὔτε ἔστι τις αὐτοῦ παντελῶς θέσις. ἐπειδὴ πᾶσα φύσις, οὐχ' ἑτέρως οὖσα γινώσκεται. καθ' ὕπαρξιν ὑφεστῶσα τῷ ἀληθεστάτῳ εἰ μὴ διὰ τῆς προσούσης αὐτῇ καὶ οὐσιώδους δυνάμεως, ἥτις αὐτῷ καὶ χαρακτηρίζειν εἴωθε φυσικῶς. ὅθεν τῷ τοιαύτῳ αὐτοῦ διεκδικῶν ἀτοπίαν, τὸ μηδέπω μήτε παρ' ἑτέρων αἱρετικῶν τολμηθὲν, αὐτὸς ἀθεμίτως ποιῆσαι πετόλμηκεν. τὸ γὰρ θυσιαστήριον τῆς καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῆς καθέδρας, τὸ ἐν τῷ οἴκῳ τῆς Πλακιδίας εἰς τὸ λαγὲς ἡμῶν κτηθὲν ἱερῶς ἱδρυμένον, ἀναῤῥίψας ἀφείλετο. πρὸς τὸ μηδὲ τῷ ἀναίμακτον προσκυνητὸν καὶ πνευματικὸν θυσίαν, ἤτοι ἱερουργίαν τὰς ἡμετέρας ἀποχειροτονίας τῷ Θεῷ προσκομίζειν, καὶ τῶν θείων αὐτοῦ καὶ ζωοποιῶν κοινωνεῖν μυστηρίων· οὓς μάλιστα διὰ τῷ γενομένῳ αὐτῷ παρ' αὐτῆς κατ' ἐπιβουλὴν τῆς ἀποστολικῆς αὐθεντίας ὑπόμνησιν, ἤτοι διαμαρτυρίαν εἶχον τῆς τοιαύτης αἱρέσεως διαγνῶναι καθυπέβαλε, μή τι καὶ ἑτέρων ὀρθοδόξων ἀνδρῶν καὶ θεοφιλῶν ἱερέων. τοὺς μὲν, συγκλείσας, τοὺς δὲ ἐξορίσας, ἄλλους δὲ κατακρίσας, καὶ τί χρὴ πάντα διεξιέναι; τὰ μηδενὶ παντελῶς ἀγνοούμενα, τὰ δημόσια καθὼς ἔφθη καὶ ἐν τοσούτοις χρόνοις παρ' αὐτοῦ τε καὶ τῆς πρὸ αὐτοῦ γεγενημένα κατὰ τῶν θείων ἀνδρῶν, καὶ δογμάτων μυκύειν τὸν λόγον. ἐξ ὧν πᾶσαν σχεδὸν συνταράξαντες τὴν οἰκουμένην, ἠναγκάσθησαν ἐκ διαφόρων τόπων πρὸς τῷ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῷ καθέδραν πλεῖστοι τῶν ὀρθοδόξων τὰς κατ' αὐτῆς ἐγκλήσεις, ἤτε αἰτίας εἰσποιήσασθαι. τῶν μὲν, ἐγγράφοις ἐν δίκαις καὶ δεήσεσι. τῶν δὲ προσωπικῇ παρουσίαις καὶ παρακλήσεσιν ἐκκοπῆναι τὸ τοσοῦτο καὶ τηλικοῦτον γενέσθαι κακόν. δι' ἀποστολικῆς ἐξουσίας ἐπείγοντες, ἵνα μὴ τὸ πᾶν ἐπινέμηται τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας σῶμα, τὸ τῆς ἐπιβλαβοῦς ἐκείνων ἐκθέσεως νόσημα· διὸ τὰς ἐγγράφως τε καὶ ἀγράφως παρὰ τῶν δυσεβῶν προτεινομένας οὐχ' ὑπεισδύοντες δεήσεις οἱ ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ προηγησάμενοι ἡμᾶς ἀρχιερεῖς, οὐκ ἐπαύσαντο τοῖς ἐρημικοῖς ἀνδράσι κατὰ διαφόρους καιροὺς προνοητικῶς ἐπιστέλλοντες. καὶ ποτὲ μὲν παρακαλοῦντες, ποτὲ δὲ κανονικῶς ἀπειλοῦντες. εἶτα δὲ καὶ τῶν ἰδίων ὡς ἔφην ἀποκρισιαρίων, ἤγουν τῶν ἀποστολικῶν ἀνδρῶν, ἐπὶ τοῦτο μάλιστα προηγουμένως παρ' αὐτῶν σελλομένων, αὐτοπροσώπως αὐτοὺς διαμαρτυρόμενοι, καὶ παρεγγυῶντες ὅπως τὴν οἰκείαν διορθώσωνται ἀμαυρωτομίαν, καὶ πρὸς τὴν ὀρθόδοξον τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπανέλθωσι πίστιν· οὓς ὅτε παρακαλοῦντες, ὅτε ἀπειλοῦντες ἐκείνους μετέβαλον· ἀλλ' ὅ φησι περὶ τῶν ἀνιάτως ἐχόντων ὁ κύριος. ηὐλίσαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ὠρχήσασθε, ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ἐκόψασθε· ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία αὐτῶν, καθὼς γέγραπται· καὶ τοῖς ὠσὶν αὐτῶν βαρέως ἤκουσαν. καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι καὶ

σις καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰαθῶσι τῇ παραδοχῇ τῶ σωτηρίω κηρύγματος. ὅθεν κἀγὼ διά τε τὴν ἀμεταμέλητον αὐτῶν καρδίαν, καὶ τὰς ὑπ' αὐτῶν πλανωμένας, ἤτοι ἀπολλυμένας ψυχάς, ἔτι δὲ καὶ τὰς, ὡς εἴρηται, διὰ τοῦτο πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς ἀποστολικὸν θρόνον αἰτιασαμένων αὐτὰς ἐγγράφως δεήσεις, δεδιώς τε καὶ τὴν ἐπικειμένην τοῖς ἀμελῶς τὸ ἔργον κυρίου ἐπιτελοῦσιν, ἀναγκαίως πάντας ὑμᾶς τοὺς αὐτῶ κατὰ χάριν ἱερεῖς προεῖπα μεμφόμενος διὰ τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν ἐν ὀνόματι κυρίου συνήγαγον, ἵνα κοινῇ πάντες ὡς αὐτοῦ τοῦ κυρίου καθορῶντος καὶ κρίνοντος ἡμᾶς τε καὶ τὰ ἡμέτερα πάντα περὶ τῆς εἰρημένων ἀνδρῶν, ἤτοι τῆς αὐτῆς ἐν τοῖς δόγμασι καινοτομίας σκεψώμεθα. μάλιστα παραγγελίαν ἔχοντες ἀποστολικὴν, προσέχειν ἑαυτοῖς καὶ τῷ ποιμνίῳ ἐν ᾧ ἡμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος· καὶ μὴν πάλιν βλέπειν τοὺς λύκους, βλέπειν τοὺς κακοὺς ἐργάτας τοὺς τὰ διεστραμμένα ποιοῦντάς τε καὶ λαλοῦντας, τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν μήποτε ῥίζα πικρίας ἀναφυεῖσα καταβλάψῃ τινὰ πίστιν, ἀμελείᾳ τῶν ἐχειζῆν τὰ κακὰ καὶ τὰ κρείττω καταφυτεύειν ὑπ' αὐτοῦ προβεβλημένων, τυπίσιν ἡμῶν τῆς ἱερέων, ὡς ἔν ἔχας ἡμῶν λόγον ἔχων αὐτῶ παραχεῖν τῷ ἐν δικαιοσύνῃ μέλλοντι κρίνειν τὴν οἰκουμένην ὑποστολῆς ἁπάσης χωρίς. ἐὰν γὰρ ὑποστέλληται, φησὶν, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ διαγινωσκομένου μάλιστα σοὶ ἀκριβείᾳ πᾶσιν ἡμῖν τοῖς ἐπὶ τούτῳ συνελθοῦσιν ἐνθάδε καὶ προκαθεζομένοις ἔκτε τῶν αἰτιασαμένων αὐτὰς ἐγγράφως πάντων καὶ μήποτε τῆς παρ' ἐκείνων αὐτῶν συγγεγραμμένων κατὰ τῆς ἀμωμήτου πίστεως τῆς πλήθους τῶν ἀτοπημάτων αὐτῶν τὸ δοκοῦν σοὶ ἐμπνεύσει θείᾳ πρὸς δόξαν αὐτοῦ, τοῦ κινοῦντος αὐτὸν διεξιέτω Θεοῦ· τὸν αὐτοῦ προτιθέμενος ἐν πᾶσι φόβον, οἷς τε νοεῖ καὶ λαλεῖ περὶ τῆσδε τῆς ὑποθέσεως, εἰς ἀσφάλειαν τε καὶ σύστασιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, καὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ταυτὸν δὲ λέγειν σωτηρίαν πῶν ἡμετέρων ψυχῶν, καρπὸν εἰλικρινοῦς ὁμολογίας τῆς εἰς αὐτὸν τὸν κύριον ἡμῶν Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν πᾶσιν ἡμῖν ἀειδήλως ὑπαρχούσαν.

& corde intelligant, & reverlantur, & lanentur per ſuſceptionem ſalutiferæ prædicationis. Unde & ego tam propter animas quæ per eorum fallacem deceptionem depereunt, nec non propter precationes, ſicut dictum eſt, ad apoſtolicam ſedem ſuper tali capitulo in ſcripto delatas, pertimeſcens quippe imminentem iram ſuper eos qui negligenter opus Dei faciunt, neceſſariam fore prævidi, omnes vos, qui ſecundum gratiam ejus ſacerdotale officium geritis, invitare, & propter hanc quæſtionem in nomine domini congregare in unum, quatenus communiter omnes, ipſo utique Deo reſpiciente & judicante noſipſos, ſed & noſtra omnia, de prædictis viris, ſive novitate in dogmatibus eorum expoſita, tractare debeamus. Et maxime præceptum habentes apoſtolicum, attendere noſipſos & gregi, in quo nos Spiritus ſanctus poſuit epiſcopos, regere Dei eccleſiam, quam acquiſivit per ſanguinem proprium: ſed & iterum attendere lupos, attendere malos operarios, qui perverſa faciunt, & loquuntur, ut trahere poſt ſe diſcipulos valeant, ne quando quidem radix amaritudinis ſurſum germinans nocere valeat fidem per negligentiam eorum, id eſt, noſtram omnium ſacerdotum, qui evellere mala, & meliora plantare ſunt ab eo propoſiti. Ideo * propter unuſquiſque ſciturus ſe rationem reddere in æquitate judicaturo univerſum mundum, abſque ulla reverentia, quia ſcriptum eſt: *Si reveritus fuerit, non beneplacet anima mea in ipſo*: cognita maxime cum omni ſubtilitate multitudine pravitatis eorum contra immaculatam noſtram fidem ab eis præſumpta, omnibus nobis, qui ad hoc huc veniſſe & præſidere dignoſcimur, tam per accuſantum eas perſonas in ſcripto, quamque per conſcripta eorum contra immaculatam fidem ab eis præſumptæ multitudine pravitatis illorum. quid de his unuſquiſque cum ope divina ad gloriam Dei ab ipſo inſpiratus viſum fuerit, proſequatur, præ omnibus in ſua conſcientia timorem ejus decerpens in hoc, quod loquitur & intelligit de hujuſmodi quæſtione, in confirmatione & ſtabilitate catholicæ eccleſiæ & orthodoxæ fidei, hoc eſt, ſalutis animarum noſtrarum, fructu puræ confeſſionis, quæ eſt in eumdem dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, omnibus nobis apertiſſime exiſtente.

Act. 10.

Heb. 10.

* Forte. Ea propter. Hard.

Μαῦρος ὁ ἁγιαβέστατος Κεσίνης ἐπίσκοπος καὶ Δεκεντίος Ῥαβεννίνης πρεσβύτερος εἰς μέσον παρασάντες εἶπον διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῶν Μαύρου τοῦ ἐπισκόπου Κεσίνης.

Maurus Cæſenæ civitatis epiſcopus, & Decentius Ravennatis presbyter, per unum ex eis Maurum epiſcopum Cæſenatem dixerunt

Διδάσκομεν τὴν ὑμετέραν ἀποστολικὴν ἁγιωσύνην ὅτι κατὰ τὴν παροῦσαν ἐμφρόνως νυνὶ διαλαληθεῖσαν πᾶσιν δῆλα καθέστηκε, καὶ οὐδενὶ τῶν θείων ἄγνωστα γέγονε, τὶ ἂν τοσούτοις χρόνοις ἀθεμίτως πραχθεῖη κατὰ τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν πίστεως ἔκτε Κύρου, καὶ Σεργίου, Πύρρου τε καὶ Παύλου τῶν καὶ διὰ τοῦτο προσηκόντως αἰτιαθεῖσιν τῇ καθ' ὑμᾶς κορυφαίᾳ καὶ ἀποστολικῇ καθέδρᾳ παρὰ τῶν ἐκ ζήλου Θεοῦ κατ' αὐτῶν κινηθεῖσιν· ὅθεν καὶ τυπτόμενος περὶ αὐτῶν καὶ ὁ τῆς ὑμετέρας μακαριότητος προσκυνητὴς Μαῦρος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκ. Ῥαβεννίνης ἀκριβῶς μεμαθη-

Suggerimus ſancto apoſtolatui veſtro, quia ſecundum veſtram prudentiſſimam interlocutionem omnibus luce clarius manifeſta ſunt, nec cuilibet incognitum eſt orthodoxorum, quæque per tempora illicite perpetrata ſunt adverſus noſtram immaculatam fidem, tam a Cyro, Sergio, Pyrrho & Paulo; contra quos juſte pro hoc querimoniæ veſtræ apoſtolicæ ſanctæque ſedi a fidelibus & zelum habentibus Dei oblatæ ſunt. Qua de re venerator ſancti apoſtolatus veſtri Maurus ſanctiſſimus epiſcopus, certius hæc eadem per apocriſiarios ſuos cognoſcens, omnino deſide-

Ravennas Epiſcopus.

rium habuit in ſancto concilio advenire. Ideoque ſatagens direxit nos ad ſacra veſtigia, videlicet ut vicem ejuſdem per noſipſos in omnibus, quæ in hoc ſancto concilio regulariter peraguntur, adimplere debeamus, eo quod neceſſariis utilitatibus occupatus, ad præſens minime valuit ſecundum veſtram præceptionem proſpectui veſtro repræſentari. Ideoque propriam epiſtolam pro tali re una cum ſcriptione ejus præ manibus, habemus, per quam noſtras perſonas in his quæ aguntur, pro ſe confirmare dignoſcitur, ſignificans & ipſas occupationes pro quibus minime valuit advenire. Sed ſi placet veſtræ beatitudini, petimus, ut ante omnia coram hoc ſancto concilio recenſeatur, & actibus inſeratur.

A χῶς ἐκ τῆς ἰδίων ἀποχειροτονίας, ἐσπέδασεν ἡμᾶς ἀποστεῖλαι πρὸς τὰ ὑμέτερα τίμια ἴχνη. ὅθεν τὸ μὴ δυϊάσθαι αὐτὸν πέως κατὰ τὴν ὑμετέραν κέλευσιν καταλαβεῖν διά τινας κωλύσας αὐτὸν ἀναγκαίας χρείας· ἵνα τὸν τόπον αὐτῦ δι' ἑαυτῆς ἡμᾶς ἀναπληρώσωμεν ἐν πᾶσι τοῖς ὑπὸ τῆς παρούσης ἁγίας συνόδου κανονικῶς πραττομένοις ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. διὸ καὶ ὑποσύγραφον αὐτῦ περὶ τούτου μὴ χεῖρας κατέχομεν ἐπιστολὴν, εἰς ἣν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὰ ἡμέτερα φανερῶς ἐπὶ τοῖς πραττομένοις ἐκύρωσε πρόσωπα, γνωρίσας ἑτέραν αἰτίαν δι' ἣν αὐτὸς οὐκ ἴσχυσε καταλαβεῖν, καίτοι σπουδὴν ἐντοῦτο πλείστην καὶ προθυμίαν ἐχούσης. ἀλλ' εἰ παρίσταται τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι ταύτην πρὸ B τῆς ἄλλων ἀναγνωσθῆναι τῇ παρούσῃ ἁγίᾳ συνόδῳ καὶ πραχθῆναι παρακαλοῦμεν.

Martinus ſanctiſſimus & beatiſſimus epiſcopus ſanctæ Dei eccleſiæ catholicæ atque apoſtolicæ urbis Romæ, præſidens ſancto concilio dixit,

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Secundum poſtulationem Mauri Cæſenatis epiſcopi, & Deuſdedit Ravennatis presbyteri, ſubſcripta epiſtola per eos oblata Mauri reverendiſſimi epiſcopi Ravennatis eccleſiæ, ſuſcipiatur, & huic venerabili concilio lectione pandatur. Cumque ſuſcepta fuiſſet a Paſchale notario regionario apoſtolicæ ſedis, in his relecta eſt.

Κατὰ τὴν αἴτησιν Μαύρου τοῦ Κεσίνης ἐπισκόπου καὶ Δευσδέδιτ τοῦ πρεσβυτέρου Ῥαβέννης ἢ δι' αὐτῆς ἐπικομιζομένη ὑποσύγραφος ἐπιστολὴ Μαύρου τοῦ θιλαζεστάτου ἐπισκόπου Ῥαβέννης, παρ' αὐτῆς, ληφθήτω καὶ ἀναγνωσθήτω τῇ παρούσῃ ἁγίᾳ συνόδῳ. καὶ λαβὼν Παχάλιος νοτάριος ῥεγεωνάριος τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας ἀνέγνω. ἡ ἐπιγραφή.

Domino ſancto & meritis beatiſſimo, totoque orbe apoſtolico & univerſali pontifici Martino papæ, Maurus ſervus ſervorum Dei epiſcopus.

Δεσπότῃ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀποστολικῷ ὁἰκουμενικῷ ἀρχιερεῖ Μαρτίνῳ πάπᾳ, Μαῦρος δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ.

Epiſtola Ravennatenſis epiſcopi ad papam Martinum, in qua eum vocat toto orbe apoſtollicum, & univerſalem pontificem.

UNICUM omnibus & ſingulare eſt redemptoris Dei & domini noſtri Jeſu Chriſti conceſſum remedium ad animarum noſtrarum ſalutem, ut ea quæ per apoſtolorum prædicationem percepimus & patrum doctrinam, procul dubio teneamus. Ergo quia apoſtolatus veſtri præceptionibus admonitus, ut pro his quæ adverſus eorum doctrinam commentata ſunt, debeam ad ſanctam & apoſtolicam eccleſiam catholicam, veſtramque præſentiam reperiri, & una cum ceteris epiſcopis, quæ de his patres præcipiunt, debeant terminari, neque etiam præparatum, dum ab exercitu & plebe hujus civitatis, vel etiam Pentapolitanorum, detinerer, pro incertis gentilium excurſionibus, & non ſe habentibus præſentia excellentiſſimi exarchi, ad hanc ſuggeſtionis meæ ſatisfactionem venire compulſus ſum, quod cum ſummo mœrore ſatisfaciens ſupplico, ut me non ſicut abſeniem, ſed ut præſentem & feſtinantem ſuſcipere apoſtolatus veſter dignetur. Nam in his quæ moventur, & contra patrum orthodoxorum decreta proponuntur, me non aliter ſentire, niſi quomodo ſancta veſtra apoſtolica doctrina & orthodoxa tenet eccleſia, & omnem novitatem repellens atque reſpuens, non ſolum eſthefin, quæ a Pyrrho Conſtantinopolitano epiſcopo defendebatur, abjicio; quippe, quia ut hæretica de ædibus Conſtantinopolitanæ eccleſiæ eſt depoſita: ſed & quæ ad ejuſdem defenſionem noviter conſcripta ſunt, omni modo nec conſentio, nec ſuſcipio, ſed cum anathemate repello. Sed & duas operationes duaſque voluntates profiteor, &

Μονοθελητὴς πᾶσι καὶ κυριωτάτη θεραπεία δεδώρηται παρὰ τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς σωτηρίαν τῆς ἡμετέρων ψυχῶν, τὸ βεβαίως ἐκεῖνα κατέχειν ἅπερ ὅθεν τὸ κηρύγματος τῆς ἁγίων ἀποστόλων, καὶ τῆς διδασκαλίας τῆς ἁγίων πατέρων ἡμῶν παρειλάφομεν. Τοιγαροῦν ἐπείπερ ὅθεν τῆς ἀποστολικῶν ὑμῶν προσάξεων τοῦ ὑμετέραν ἁγιωσύνην ὑπεμνηματίσθαι καταλαβεῖν οὐκον τῆς σωτεθέντων κατά τε τῆς τῆς πατέρων διδασκαλίας, καὶ τῆς καθολικῆς τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, ἵνα μὴ τῆς λοιπῶν ἐπισκόπων ὁρίσωμεν ἅπερ οἱ πατέρες περὶ τῆς τοιούτων προσάτησιν, ἀναγκαίως πρὸς ταύτην μὲ τοῦ ὅθεν τῆς ἀναφορᾶς ἀπολογίαν ἐλθεῖν ἐσπέδασα, γνωρίζων ὡς ἐμὲ τοῦτο πράττειν ἑτοίμως ἔχοντος, ἐκωλύθην ἔκτε τοῦ ἐξερχέτου καὶ τοῦ λαοῦ ταύτης τῆς πόλεως, ἀμὴ ἀλλὰ καὶ Πενταπόλεως, ὅθεν τὰς ἀδήλους τῆς παρακειμένων ἐθνῶν ἐπιβολὰς, καὶ τὸ μήποτε ὡς παρεῖναι τὸν ἀκλείστατον ἔξαρχον· παρακαλῶ τοίνυν μὴ ὡς ἀπόντα μᾶλλον, ἀλλ' ὡς παρόντα με καταξιῶσαι προσδέχεσθαι τὴν ὑμετέραν ἀποστολικὴν φωνήν. περὶ γὰρ τῆς προκειμένων, ἤτοι τῶν προτεθέντων κατὰ τῶν θεσπισμάτων τῶν ὀρθοδόξων πατέρων, ἐκ ἄλλως φρονῶ, εἰ μὴ καθὼς ἡ ἁγία ὑμῶν ἀποστολικὴ διδασκαλία φρονεῖ. κατέχειν γὰρ ὁμολογῶ ὡς ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία κατέχει, πᾶσαν καινοτομίαν ἀξιοθέμενός τε καὶ ὅθεν ῥίπτων, ὥστε μὴ μόνον τὴν ὑπὸ Πύρρου τοῦ γενομένου Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου διεκδικουμένην ἔκθεσιν ἀποβάλλεσθαι τὴν ἐκ τῶν τειχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας κατενεχθεῖσαν ὡς αἱρετικὴν, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ πρὸς ἐκδίκησιν αὐτῆς νεωστὶ συγγραφόντα διαπτύειν μὴ ἀνα-

Θρ

ναθέματος, οὐδαμῶς αὐτὰ παραδεχόμενος, ἢ συναινῶν αὐτοῖς παντελῶς. δύο γὰρ ἐνεργείας, καὶ δύο θελήματα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πρεσβεύω, Θεόν τε καὶ ἄνθρωπον αὐτὸν ὄντα γινώσκων, καὶ ἐκ πνεύματος ἁγίου ἐν γαστρὶ τῆς παρθένου συλληφθέντα, καὶ ἀσπόρως ἐξ αὐτῆς γεννηθέντα. δύο γὰρ φύσεις ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ προσώπῳ πιστευόμενος ἑκάτερα ἐνεργοῦντι, τά τε τῆς θεότητος αὐτοῦ καὶ τὰ τῆς ἀνθρωπότητος. ἄλλο τι μὴ παραδεχόμενοι παρὰ τὰ ἐκ τῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν τεσσάρων συνόδων κηρυχθέντα, καὶ τῆς πέμπτης τῆς ἐπὶ τοῦ ἐν εὐσεβεῖ τῇ μνήμῃ γενομένης Ἰουστινιανοῦ. ἀλλὰ μόνην τὴν ἐκ τῶν ἁγίων πατέρων παραδοθεῖσαν κατεχόμενοι πίστιν, δι᾽ ἧς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ ἄνθρωπον ἀληθινὸν, ὅλον ἐν τοῖς ἰδίοις, ὅλον ἐν τοῖς ἡμετέροις ἐκήρυξαν μετὰ πάσης ἀκλινοῦς ὁμολογίας σταθερῶς πιστευόμενοι. οὗ χάριν, ὡς εἴρηται, τὴν τῆς παρούσης ἀπολογίας ἀναφορὰν ἐσπούδασα καταπέμψαι διὰ τῶν συνδούλων μου Μαύρου τοῦ Κεσίνης ἐπισκόπου, καὶ Δευσδέδιτ τοῦ πρεσβυτέρου, ὅπως τὸ ἐμὸν ἀναπληρώσωσι πρόσωπον, καὶ πᾶν εἴτι κατὰ τῆς εἰρημένης ἐκθέσεως, ἢ καὶ καθ᾽ ἑτέρων συγγραμμάτων εἰς ἐκδίκησιν αὐτῆς νεωστὶ συνταχθέντων ψηφίσονται ταῦτά με ἀναμφιβόλως, παραφυλάττειν. ἡ ὑπογραφή· Εὔξασθε ὑπὲρ ἐμοῦ κύριε ἁγιώτατε καὶ μακαριώτατε, καὶ τοῦ κόσμου παντὸς ἀποστολικὲ πάπα.

A Deum & hominem dominum Jesum Christum per Spiritum sanctum in utero virginis conceptum & natum, in duabus naturis verum Deum & hominem, in una persona utraque operantem, quæ deitatis & humanitatis sunt, tenere me profiteor, nec aliud, quam quod sanctas quatuor universales synodos invenimus prædicasse, & quintam sub piæ memoriæ Justiniano, suscipere: sed solum fidem a patribus constitutam, per quam verum Deum verumque hominem totum in suis, totum in nostris prædicaverunt, omni constantia profiteri. Ad quod hanc satisfactionis meæ suggestionem per consamulos meos Maurum B Cæsenatem episcopum & Deusdedit presbyterum, dirigere non omisi, eosque vice mea, ut quidquid adversum ecthesios vel alia conscripta ad ejus defensionem noviter commentata descripserint, me sine dubio esse conservaturum. Et subscriptio. Ora pro me domine sancte & meritis beatissime, totoque orbe apostolice papa.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος, καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

C *Martinus sanctissimus & beatissimus sanctæ Dei ecclesiæ aeque apostolicæ urbis, Romæ, præsidens sancto concilio, dixit.*

Ἡ ἀναγνωσθεῖσα ἐπιστολὴ Μαύρου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ῥαβέννης ὡς τοῖς ἀποστολικοῖς συμβαίνουσα δόγμασι καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τῆς ἐπικυρώσεως τῆς ὀρθῆς τῶν ἁγίων πατέρων ὁμολογίας, καὶ τὴν ἀκύρωσιν ἤτοι κατάκρισιν ἔχουσα πάσης αἱρέσεως, εἰ συναρέσκει τῇ παρούσῃ ἁγίᾳ συνόδῳ, τοῖς παρ᾽ ἡμῶν πραττομένοις ἀναληφθήτω.

Relecta epistola Mauri reverendissimi episcopi apostolicis dogmatibus conveniens, atque ideo cum recta confirmationis sanctorum patrum confessione, & omnem hæresim condemnationi submittens, si complacet huic sancto concilio, actis nostris indatur.

Μάξιμος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Ἀκυλείας, εἶπεν.

D *Maximus venerabilis episcopus Aquilejensis ecclesiæ, dixit:*

Τῆς ἐπιστολῆς Μαύρου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ῥαβέννης κατὰ τὴν ὑμετέραν κέλευσιν τῇ πίστει τῶν ὑπομνημάτων ἡμῶν ἀναλαμβανομένης, καὶ σύμφωνον δι᾽ αὐτῆς τὴν οἰκείαν γνώμην γνωρίζοντος πρὸς τὴν παροῦσαν ἁγίαν σύνοδον ἐπὶ τοῖς παρ᾽ αὐτῆς ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως πραττομένοις, ἐκεῖνο λέγω μετὰ παρρησίας, ὅτι πᾶς ὁ τὴν διαφορὰν τῶν τοῦ αὐτοῦ, καὶ ἑνὸς Χριστοῦ φυσικῶν θελημάτων καὶ ἐνεργειῶν ἀπαρνούμενος, ἐκδήλως καὶ τὴν τῶν αὐτοῦ φύσεων, ἐξ ὧν καὶ ἐν αἷς ὑπάρχει, συνεξαρνεῖται διαφοράν. οὐ γὰρ οἷόν τε τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἄκτιστον καὶ κτιστὸν κατὰ φύσιν ὑπάρχοντα, μὴ καὶ ἑκατέρας τῶν ἐξ ὧν ἐστι φύσεων ἔν τε θελήσει καὶ ἐνεργείᾳ τὴν φυσικὴν ἰδιότητα, καθ᾽ ἕνωσιν ἀποσώζειν. ὁ γὰρ μὴ οὕτω φρονῶν, τὴν ἐν Χαλκηδόνι ἁγίαν παραγράφεται σύνοδον, καὶ πάντας ὁμοίως ἀποβάλλεται τοὺς ἁγίους πατέρας· εἴπερ εἰς τὸν αὐτῆς ὅρον διδάσκει σαφῶς ἐν τούτῳ καὶ μόνον μὴ ἀναιρεῖσθαι τὴν διαφορὰν τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν ἕνωσιν, ἐν τῷ σώζεσθαι φύσεως ἑκατέρας ἀνελλιπῶς τὴν φυσικὴν ἰδιότητα, χωρὶς μόνης τῆς ἁμαρτίας. ἐὰν οὖν διὰ τοῦτο κυρίως ὁρίζηται μὴ ἀναιρεῖσθαι τὴν δια-

Epistola Mauri sanctissimi episcopi Ravennatis, secundum vestram jussionem actis nostris inserta, atque per ejus tenorem consonante huic sancto concilio in his quæ pro orthodoxa & immaculata fide ab ea peraguntur, suam mentem demonstrante, illud cum fiducia reserabo, quia omnis qui differentiam unius Christi naturalium voluntatum & operationum abnegat, & naturarum ejusdem, ex quibus & in quibus consistit, negat pariter procul dubio differentiam. Nec enim possibile est, ipsum eumdemque dominum Deum E nostrum Jesum Christum conditum & inconditum naturaliter existentem, utriusque naturæ, ex quibus consistit, in voluntate & operatione minime naturalem proprietatem in unitione salvare. Quoniam qui sic sapere non vult, sanctam Chalcedonensem respuit synodum, omnesque sanctos ac venerabiles patres quippe quoniam in definitione sua luce clarius promulgasse dignoscitur, asserens in hoc tantummodo minime amputari differentiam naturarum Christi post unitatem, quia utriusque naturæ indiminute, absque tantummodo peccato, salvatur naturalis proprietas.

Ergo ſi ſpecialiter propter hoc definitum eſt minime amputari differentiam naturarum, quia proprietas naturalis ſalvatur, ex quibus conſiſtit naturis: proprietas autem eſt divinæ naturæ Chriſti, divinitus eum velle & operari divina: item proprietas eſt ejuſdem humanæ naturæ, eumdem humana velle & operari humana, ut approbetur Deus & homo naturaliter eſſe, certum quia proprietatem utriuſque naturæ reſpuit, atque ideo differentiam naturarum poſt unitionem recuſat, quia differentiam ejuſdem naturalium voluntatum & operationum abnegat: & ex hoc denominatum ſanctum Chalcedonenſe concilium, & omnes venerabiles catholicæ eccleſiæ patres reſpuunt. Pro qua re oportet, juxta veſtram prudentem commonitionem, magis autem ſecundum divinam præceptionem nos, qui ſuper domum ejus, hoc eſt, catholicam eccleſiam epiſcopale miniſterium *, ſolicite vigilare, ut ne quid de ſacris ejus muneribus, id eſt, apoſtolicis de eo promulgationibus paterniſque dogmatibus fures occulte irruentes valeant deprædari, dormientes nos ex quadam negligentia atque poſtpoſitione obſervationis divinorum præceptorum reperientes. Unde, ſi placet veſtræ beatitudini, ſupplico, quatenus per unam, vel duas, ſi multum, ut ne faſtidium per hæc quæ omnibus manifeſta ſunt, geſtis ingerere videamur, querulantium perſonas, Cyrum, Sergium, Pyrrhum & Paulum convenienter, quæ de his proponuntur, cognoſcamus, necnon per conſcripta eorum adverſus fidem expoſita, quæ videlicet & ſine accuſantis perſona redarguere eos apertiſſime demonſtrantur. Propterea enim accuſatio extranea ſuperflua eſſe dignoſcitur, quoniam a ſuis temerariis conſcriptis apertius accuſantur, quibus omnem mundum conturbaſſe noſcuntur. Ita namque dominus ait: *Ex ore tuo judicabo te*: &, *Ex verbis tuis juſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis*. Quia vero multæ perſonæ accuſantium, licet exiſtant, minime ſunt neceſſariæ nobis, ubi manifeſta eſt culpa eorum qui accuſantur, a ſanctis ſynodis luculentius docemur. Igitur contra utroſque, id eſt, Neſtorium & Eutychen, & cum eis Dioſcorum, nefandiſſimos hæreticos, unus tantummodo accuſator, hoc eſt, beatæ memoriæ Euſebius Dorylenſis eccleſiæ epiſcopus legitur extitiſſe. Contra Theodorum autem & Origenem in ſancta quinta ſynodo accuſator quidem nullus, ſed tantummodo eorum conſcripta ad accuſationem ipſorum & reprehenſionem ſuffeciſſe noſcuntur. Igitur & in præſenti, opportuna geſtorum ſerie conſervata, per unam aut duas accuſantium perſonas, ſi placet, cum omni ſubtilitate ad accuſationes eorum noſtram præparemus ſolicitudinem.

* *deeſt accepimus, aut aliquid tale.*

Luc. 19. Matth. 22.

φορὰν τῆς φύσεων διὰ τὸ σώζεσθαι τὴν φυσικὴν ἰδιότητα αὐτῆς τῆς ἐξ ὧν ἐστι φύσεων· ἰδιότης δὲ τῆς θείας τοῦ Χριστοῦ φύσεως ἐστὶ, τὸ φυσικῶς αὐτὸν θέλειν καὶ ἐνεργεῖν τὰ θεῖα. ἰδιότης δὲ πάλιν τῆς καθ' αὐτὸν ἀνθρωπίνης φύσεως ὑπάρχει, τὸ ἀνθρωποπρεπῶς τὸν αὐτὸν θέλειν καὶ ἐνεργεῖν τὰ ἀνθρώπινα, πρὸς πίστωσιν ἀληθῆ τὸν Θεὸν καὶ ἄνθρωπον αὐτὸν κατὰ φύσιν ὑπάρχειν, προδήλως ἄρα τὴν ἰδιότητα φύσεως ἑκατέρας ἐκβάλλει· καὶ διὰ τοῦτο τὴν διαφορὰν τῆς φύσεων μὴ τὴν σῴζουσιν· ὅτι τὴν διαφορὰν τῆς τοῦ αὐτοῦ φυσικῶν θελημάτων καὶ ἐνεργειῶν ἀπαρνέομαι ἐστιν, ὡς ἐντεῦθεν αὐτήν τε τὴν ἁγίαν ἐν Χαλκηδόνι συνοδον, καὶ πάντας, ὡς εἴρηται, παραγράφεσθαι τοὺς ἐγκείτους τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πατέρας. ὃ χαίειν δέον ἐστὶ κατὰ τὴν ὑμετέραν σοφωτάτην παραίνεσιν· μᾶλλον δὲ κατὰ τὴν τοῦ αὐτοῦ κυρίου θειοτάτην παραγγελίαν, γρηγορεῖν ὑμᾶς τοὺς ἐπὶ τῆς οἰκείας αὐτοῦ, τουτέστι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τεταγμένους ἐπισκοπεῖν, ἵνα μή τι τῆς ἱερᾶς αὐτοῦ κειμηλίων, ἤτοι τῆς ἀποστολικῶν περὶ αὐτοῦ καὶ παρ' ἡμῶν δογμάτων ἐπελθόντες οἱ κλέπται λαθραίως συλήσωσι, καθεύδοντας ἡμᾶς εὑρίσκοντες, ἐξ ἀφυλάκτου καὶ ἠμεληκυίας τῶν ἁγίων αὐτοῦ προσταγμάτων τηρήσεως. ὅθεν εἰ παρίσατε τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι παρακαλῶ δι' ἑνός, ἢ δύο τὸ πλεῖστον, ἵνα μὴ ὄχλον ἐκ τῆς προδήλως ὁμολογουμένων τοῖς πρακτορικοῖς ποιήσωμεν τῆς αἰτιασαμένων προσώπων Κῦρον, καὶ Σέργιον, Πύρρον τε, καὶ Παῦλον ἀκολούθως ἡμῖν γνωσθῆναι τὰ κατ' αὐτούς, εἶτα λοιπὸν καὶ ἐκ τῆς αὐτοῖς ἐκείνοις γεγραμμένων κατὰ τῆς πίστεως, ἅπερ δηλαδὴ καὶ κατηγόρων χωρὶς, ἔλεγχος αὐτῆς, καθέστηκε προφανής. Ἐγγράφων γὰρ ἰδίων κατηγορούντων ἐκείνων οἷς καὶ τὴν οἰκουμένην ἐτάραξαν, ἡ ἐξ ἑτέρων αἰτίασις περιττή πως ἅσα γνωρίζεται. φησὶ γὰρ ὁ κύριος· ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, καὶ ἐκ τῆς λόγων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ. ὅτι γὰρ ἐπλειόνων δέον ἡμῖν τῶν ἐγκαλούντων εἰκῇ τυχὸν εἰσιν, οἵτινα προδήλως ἐστὶν ἡ μέμψις τῶν ἐγκαλουμένων, διδασκόμεθα σαφῶς ἐκ τῶν προηγησαμένων ἡμᾶς ἁγίων συνόδων· ἑκατέρων γὰρ τῶν αἱρετικῶν, Νεστορίου λέγω καὶ Εὐτυχοῦς, ὥσπερ δὴ καὶ Διοσκόρου τῶν δυσσεβῶν, οἷς καὶ μόνον ἀναγέγραπται γεγυμνῶσθαι κατήγορος ὁ μακαρίτης Εὐσέβιος ὁ τοῦ Δορυλαίου ἐπίσκοπος. Θεοδώρου δὲ καὶ Ὠριγένους τῶν δυσωνύμων ἐπὶ τῆς ἁγίας πέμπτης συνόδου, κατήγορος μὲν οὐδεὶς, μόνα δὲ τὰ ἐκείνων γράμματα πρὸς κατηγορίαν αὐτῶν καὶ μέμψιν ἐπήρκεσε. κἂν τοῦτο τοίνυν τῆς ἀκολουθίας τῶν πραττομένων ἡμῖν φυλαττομένης, δι' οὗ ἢ θατέρου προσώπου τῶν ἐγκαλούντων εἰδοκεῖ πρὸς τὴν τῶν ἐγγράφων ἐκείνων χωρήσωμεν σὺν ἀκριβείᾳ πάσῃ διασκέψιν.

* *Calaritanus.*

*Deuſdedit venerabilis epiſcopus * inſulæ Sardiniæ, dixit.*

Δευσδέδιτ ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσ. Καλλάρεως, εἶπεν.

Apoſtolicis viſceribus veſtra beatitudo commota, & nos omnes hortata eſt ad tuitionem catholicæ & apoſtolicæ fidei, quæ temeraria præſumptione ab adverſantibus verbo fidei expugnatur, in unum convenire, dum conſtet vos, ſanctiſſimi, cum bea-

Ἀποστολικοῖς σπλάγχνοις ἡ ὑμετέρα μακαριότης κινηθεῖσα, συνεκίνησε πάντας ἡμᾶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελθεῖν εἰς ἀσφάλειαν τῆς ἐκ τῶν ἀντικαθισαμένων τῷ λόγῳ τῆς πίστεως πολεμουμένης καθολικῆς ἐκκλησίας. ἐπειδὴ τὰ αὐτὰ τῷ μακαρίῳ Παύλῳ πάσχουσιν ἁγιω-

ἁγιώτατοι λέγοντι. τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι μὴ βουλόμενοι θηριάλωτόν τι γενέσθαι τῶν πεπιστευμένων ὑμῖν ἐκ Θεοῦ λογικῶν προβάτων. διὸ κἀγὼ παρακαλῶ πρὸς ἐκδίκησιν τῶν πατρικῶν τε καὶ συνοδικῶν ὅρων τε καὶ δογμάτων ἀκριβωθῆναι πρότερον ἡμῖν ἐκ τινῶν τῶν αἰτιασαμένων, ἢ καὶ αἰτιωμένων προσώπων τῇ καθ' ὑμᾶς ἀποστολικῇ καθέδρᾳ Κῦρον καὶ Σέργιον, Πύῤῥον καὶ Παῦλον τὴν κατ' αὐτοὺς ἀτοπίαν, εἶθ' οὕτω τε κατὰ τάξιν καὶ ἐκ τῶν κειμένων αὐτοῖς ἐκείνοις ἐγγράφων κατὰ τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως, ἵνα τῇ ἐξετάσει τῶν γεγραμμένων, πρόσφορος ἡ ἐπ' αὐτοῖς γένηται κρίσις.

Πάντες οἱ ἁγιώτατοι ἐπίσκοποι εἶπον. Οὕτως ἔχειν ὡς ἐδιδάξατε μακαριώτατοι τὰ ὀρθὰ τῆς ἐκκλησίας δόγματα, συμφώνως ὁμολογοῦντες, καὶ ὅτι τὴν εὐσεβῆ τῶν ἁγίων πατρῶν τε καὶ συνόδων ἀνατρέπουσι πίστιν· οἱ μίαν τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ δογματίζοντες εἶναι θέλησιν καὶ ἐνέργειαν, ἀξιοῦμεν διαγνωσθῆναι πᾶσιν ἡμῖν, οὐδαμῶς μὲν ἀγνοουμένην, ὅμως δὲ διὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν πραττομένων ἐκ τῶν αἰτιωμένων προσώπων τὴν τῶν αἰτιασθέντων ὑπόθεσιν, ὅπως τὴν δέουσαν ἐπ' αὐτῇ κατὰ λόγον ἐξέτασιν ποιησώμεθα διακριβουμένης μάλιστα ταύτης ἡμῖν ἐντελέστερον καὶ ἐκ τῶν αὐτοῖς ἐκείνοις, ὡς εἴρηται, συγγεγραμμένων κατὰ τῆς πίστεως.

A to Paulo apostolo eadem compassibiliter dicere. *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non uror?* 1. Cor. 11. 29. Satagentes ne aliquis de his quæ vobis creditæ sunt, rationabilibus ovibus a bestiis capiatur. Unde & ego supplico, pro defensione paternorum & synodalium dogmatum, ante omnia per suggestiones oblatas sanctæ vestræ apostolicæ sedi, nec non accusantium personas Cyrum, Sergium, Pyrrhum & Paulum, pravitatem eorum nobis manifestari, sed & per conscripta eorum ordinabiliter, contra immaculatam nostram fidem exposita, quatenus per examinationem eorum congrua super his sententia subsequatur.

B Universi sanctissimi episcopi dixerunt unanimiter dogmata continere, & quia venerabilium patrum & synodorum piam confessionem destruere, qui unam in Christo Deo voluntatem & operationem prædicare præsumunt, petimus, licet, minime ignoranda, attamen propter ordinem gestorum referare omnibus nobis per accusationes aliquas obnoxiorum hujusmodi excessum, quatenus opportune rationabiliterque examinatio subsequatur, maxime plenius pertractantes eorum commissum per ea quæ ab eis contra immaculatam fidem conscripta sunt.

C

ΠΡΑΞΙΣ Β.

Ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου Θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, βασιλεύοντος κυρίου Κωνσταντίνου εὐσεβεστάτου Αὐγούστου ἔτους ἐννάτου τῆς πρὸ ὀγδόων Ὀκτωβρίου ἰνδικτιῶνος ὀγδόης.

Προκαθεζομένου καὶ τὰ λοιπά.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Ὁ μακάριος Δαυὶδ πρὸς τὸν Θεὸν φησί. δικαιοσύνη καὶ κρῖμα ἑτοιμασία τοῦ θρόνου σου. ἔλεος καὶ ἀλήθεια προπορεύσεται πρὸ προσώπου σου. ταύτην οὖν τὴν ἑτοιμασίαν διὰ τῆς ἀληθείας τῶν πραττομένων πρὸς δόξαν αὐτοῦ καὶ μίμησιν τῆς οἰκείας ἱερᾶς καθέδρας ποιήσασθαι βουλομένη δεόντως καὶ ἡ συνεδρεύουσα ἡμῖν ἁγία σύνοδος τῶν θεοφιλεστάτων ἀρχιερέων, ἵνα ἐν τούτῳ μάλιστα πρὸς αὐτὸν ἔχῃ τὴν καύχησιν, ἐν τῷ συνιεῖν καὶ γινώσκειν τὸν κύριον, καὶ ποιεῖν κρῖμα καὶ δικαιοσύνην ἐν μέσῳ τῆς γῆς. ἐπεζήτησεν εἰκότως μὴ πρότερον ἐκ τῆς τῶν κατηχημένων προσώπων συγγραφῆς τὴν αὐτῶν διασκέψασθαι πρόληψιν, ἕως ἂν ἐκ τῶν ἐγκαλούντων ἐπίδοι ταύτην καὶ ἐπακούσῃ, πληροῦσα τὸ ἐν σοφίαις καλῶς εἰρημένον. πρὶν ἐξετάσῃς μὴ μέμψῃ. νόησον πρῶτον, καὶ τότε ἐπιτίμα. καὶ πρὶν ἀκούσῃς, μὴ ἀποκρίνου· κἂν γὰρ προφανὴς πᾶσίν ἐστιν, καὶ τῶν ἐναντίων ἐπόληψις, ὅμως δέον ὑπάρχει καὶ ἐν τοῖς προδήλοις τὴν τάξιν ἀκολούθως φυλάξασθαι τῶν ἐξεταζομένων ἐν τοῖς κατὰ Θεὸν ἐξετάζουσιν· ὡς ἂν

SECRETARIUS II.

*In nomine domini Dei salvatoris nostri Jesu Christi, imperii domini * Constantini piissimi Augusti anno nono, sub die octavo Idus Octobris, indictione octava.* * Constantin.

PRæsidente sancto, &c. *ut secretario* I. *supra* pag. 863.

D *Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit.*

Beatus David ad dominum dicit: *Justitia & judicium præparatio sedis tuæ, Misericordia & veritas præibunt ante faciem tuam.* Psal. 88. Hanc igitur præparationem per veritatem gestorum ad gloriam ejus, & imitationem sacræ sedis suæ properans opportune perficere, & sancta synodus nobiscum consistens venerabllium sacerdotum, ut ex hoc præcipue in eum glorietur in hoc, quod intelligit & cognoscit dominum, & facit judicium & justitiam in medio terræ: studuit competenter non antea per scripta eorum qui accusati sunt, causam illorum discutere, donec per querulantium institutiones respexerit hanc, & addiscere valuerit, illud videlicet, quod per sapientiam bene placuit Salomoni, adimplens, quod dicit: *Antequam scruteris, non reprehendas: intellige prius, & tunc increpa: antequam audieris, non respondeas.* Eccles. 11. Nempe licet apertissima est contrariorum reprehensio, verumtamen oportet & his quæ clara sunt, ad eorum examinationem ordinem conservari

vari ab his qui ſecundum Deum ſcrutari deputati ſunt : quatenus ita cum oratione cooperantem inveniamus & confeſſorem Deum, qui dicit: *Ubi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum*. Offerantur ergo ſecundum pie complacitam omnibus nobis conſequentiam per eos, quorum intereſt, ſive de noſtro venerabili ſcrinio, dilectiſſimum primicerium & notarios querulantium denominatos temeratores cum omni reverentia ſecundum ordinem ſubmonitio.

Matth. 18.

A ἅπω κατ' ὀλίγας συμπαρομαρτῆντα| λάβοιμεν καὶ συνεδρεύοντα τὸν εἰπόντα Θεόν· ὅπου εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν. ἀρ. . . .θω τοίνυν κατὰ τὴν ἐνθεσμον ἀκολουθίαν πᾶσιν ἡμῖν δι' εὐσεβῶς συναρέσκουσαν διὰ τῶν ἐξυπηρετουμένων τοῖς πραγματικοῖς, ἤτοι τῶν τὰ καθ' ἡμᾶς διαφόρους σκρινίῳ θεοφιλῶν ἀνδρῶν, τότε πριμικηρίου καὶ τῶν νοταρίων ἢ τῶν ἐγκαλούντων προαγωγὴ τῇ τῶν καταμηνύοντων αὐτοὺς προσφωνήσει κατὰ τάξιν ἐμφανιζομένων.

Theophylactus primicerius notariorum apoſtolicæ ſedis, dixit.

Θεοφύλακτος πριμικηρίου τῆς νοταρίων τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, εἶπεν.

B

Suggero veſtræ ſacratiſſimæ beatitudini, quoniam præ foribus adſtat venerabilis ſecreti veſtri, Stephanus reverendiſſimus epiſcopus Dorenſis, primus Hieroſolymitani eccleſiaſtici concilii, aditum ſibi expetens in veſtra ſacratiſſima ſynodo : & quidem deſiderat innoteſcere quid præcipitis.

Ἀναφέρω τῇ ὑμετέρᾳ πανιέρῳ μακαριότητι, ὡς πρὸ τῆς θυρῶν τοῦ καθ' ὑμᾶς διαγοῦς ἕστηκε σεκρέτα Στέφανος, ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Δώρων πρώτης ὑπάρχων τῆς ἐν Ιεροσολύμοις ἐρατικῆς διοικοδοσίας εἰσαχθῆναι, καὶ ἀναδιδάξαι τινά, παρακαλῶν τὴν ἁγιωτάτην ὑμῶν συνοδον, οὗ χάριν ἀνήγαγον πρὸς τὸ περιεσάμβυον.

Martinus ſanctiſſimus & beatiſſimus epiſcopus ſanctæ Dei eccleſiæ catholicæ atque apoſtolice urbis Romæ, dixit.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῆς Ρωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Stephanus reverendiſſimus epiſcopus Dorenſis ſecundum petitionem ſuam introeat, & competenter quæ ei videntur ediſſerat.

C Στέφανος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Δώρων κατὰ τὴν οἰκείαν αἴτησιν εἰσίτω, καὶ διδασκέτω πρόσηκόντως τὰ κατὰ βούλησιν.

Stephanus reverendiſſimus epiſcopus Dorenſis coram ſancto concilio adſtans.

Στέφανος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Δώρων εἴσω τῆς ἁγίας συνόδου καθεστώς, εἶπεν.

Poſtulo beatitudinem veſtram, ſi placet, præcipere * humanitatis meæ libellum ſuſcipi, & coram ſanctitate veſtra recenſeri.

* humilitatis.

Αἰτῶ τὴν ὑμετέραν θεοτίμητον ἁγιωσύνην εἰ βούλεται αὐτὴ τὸν τῆς ἐμῆς ἐλαχιστίας προσδέξασθαι λίβελλον, καὶ κελεῦσαι τοῦτον ἔμπροσθεν αὐτῆς ἀναγνωσθῆναι.

Martinus ſanctiſſimus ac beatiſſimus epiſcopus ſanctæ Dei eccleſiæ catholicæ atque apoſtolicæ urbis Romæ, dixit.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῆς D Ρωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Secundum ſupplicationem memorati reverendiſſimi Stephani epiſcopi Dorenſis, libellus ejus ſuſcipiatur, & lectioni pandatur.

Κατὰ τὴν αἴτησιν Στεφάνου τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Δώρων, ὁ λίβελλος αὐτοῦ παρ' αὐτοῦ ληφθήτω, καὶ ἀναγνωσθήτω.

Et accipiens Anaſtaſius notarius regionarius apoſtolica ſedis, de Græco in Latinam linguam interpretatum, relegit in his.

Καὶ λαβὼν Ανασάσιος νοτάριος ρεγεωνάριος τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου πρὸς τὴν τῆς Ρωμαίων ἀπὸ τῆς Ελλάδος ἑρμηνευθέντα φωνῆς ἀνέγνω.

Sanctæ apoſtolicæ ſynodo, ſecundum gratiam Dei & regularem auctoritatem præſidentis in ea Martini ter beatiſſimi papæ congregatæ in hanc antiquam almamque urbem Romam, pro confirmatione ſacra & defenſione paternarum & ſynodalium catholicæ eccleſiæ definitionum vel promulgationum, Stephanus per miſericordiam Dei epiſcopus, & primus Hieroſolymitanæ * ſacerdotali ſede exiſtens diœceſeos, ſuggero quæ ſubter adnexa ſunt.

* ſacerdotalium ſedium, 2. Cor. 1.

Benedictus Deus & pater domini noſtri Jeſu Chriſti, pater miſerationum, & Deus totius conſolationis, qui conſolatus eſt nos per ſacra-

Τῇ ἁγίᾳ καὶ ἀποστολικῇ συνόδῳ τῇ κατὰ χάριν E Θεοῦ καὶ κέλευσιν ἑξῆς τοῦ Μαρτίνου τοῦ ὁσίως αὐτῆς προκαθεζομένου τρισμακαρίστου πάπα κατὰ ταύτην συναθροισθείσῃ τὴν μεγαλώνυμον καὶ πρεσβυτέραν Ρώμην εἰς βεβαίωσιν ἱερὰν καὶ ἐκδίκησιν τῆς πατρικῶν καὶ συνοδικῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὅρων καὶ θεσπισμάτων, Στέφανος ἐλέει Θεοῦ ἐπίσκοπος καὶ πρῶτος τῆς ὑπὸ τῆς Ιεροσολύμων ἀρχιερατικὸν θρόνον τελούσης διοικοδοσίας, ἀναφέρω τὰ ὑποτεταγμένα.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς οἰκτιρμῶν καὶ Θεὸς πάσης παρακλήσεως, ὁ παρακαλέσας ἡμᾶς διὰ τῆς

ἐπὶ

ἐπὶ τὸ αὐτὸ μακαρίας τῶν ἁγιωτάτων ὑμῶν Ⓒ ἐ- A
ραρχικῆς συνελθόσεως, ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡ-
μῶν τῇ γενομένῃ ἡμῖν διὰ τὴν ἁγίαν αὐτοῦ κα-
θολικὴν ἐκκλησίαν, ἐκ τῶν ἀντικαθισαμένων τῷ
λόγῳ τῆς πίστεως. ταύτῃ γὰρ θεοτίμητοι γαλη-
νιῶσαν καὶ εἰρηνεύσασαν, κυμάτων δίκην ἀλλοέων ἐπελ-
θόντες, ἐτάραξαν διὰ τῆς οἰκείας αἱρέσεως, ὧν
πρώτος μὲν Θεόδωρος ὁ τῆς Φαρὰν ἐπίσκοπος
γεγονώς. ἔπειτα, Κύρος ὁ Ἀλεξανδρείας, εἶτα
Σέργιος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἱ τοῦτον δια-
δεξάμενοι Πύρρος καὶ Παῦλος. ὅτοι γὰρ τὰ Α-
πολιναρίου καὶ Σεβήρου τῆς αἱρετικῶν ἀνεκαίνισαν δόγ-
ματα, δι' ὧν πεφρονήκασιν οὐ θέλημα καὶ μίαν B
ἐνέργειαν τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χρι-
στοῦ δογματίσαντες, καὶ μαρτυρεῖ τύπων τὰ γράμματα
κατὰ πάσης ἐξαιρέτως δυσπαρκύτα τῆς οἰκουμένης εἰς
ἀπάτην τῶν ἁπλουστέρων· ἐσπούδασθη γὰρ αὐτοῖς οὐκ
ἐκθέσθαι μόνον αὐτὰ καὶ συγγράψαι, ἀλλὰ καὶ δη-
μοσιεῦσαι φανερῶς κατὰ πάντων τῶν πατρικῶν καὶ συ-
νοδικῶν τῆς ἐκκλησίας δογμάτων, διά τε κεφαλαίων
ἐπ' ἄμβωνος ἀναγνωσθέντων, καὶ ἀναθεμάτων ἐγ-
γράφων κατὰ τῶν μή ὅπως κατ' αὐτὰς φρονούντων, διά
τε ψήφων καὶ ὑπογραφῶν καὶ πράξεων ὑπομνημάτων.
ὅθεν ἐν τούτοις πᾶσαν τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν τυ-
ράξαντες, ἠχίνθημεν, ὡς φησιν ὁ μακάριος Ἱερε-
μίας· ὅτι ἠχύσαμεν ὀνειδισμὸν ἡμῶν, κατεκάλυψεν
αἰσχύνη τὸ πρόσωπον ἡμῶν, ὅτι εἰσῆλθον ἀλλογε-
νεῖς εἰς τὰ ἅγια ἡμῶν. καὶ διὰ τοῦτο ποτὲ μὲν ὕδωρ
τῇ κεφαλῇ, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς πηγὰς δακρύων ἐ-
πεζητοῦμεν τῆς ἐλεεινῆς συμφορᾶς, ποτὲ δὲ πτέρυγας
περιστερᾶς κατὰ τὸν θεῖον Δαβὶδ ἵνα πεταθῶμεν καὶ
διαναγγέλλωμεν ταῦτα τῶν πασῶν ἀρχῶν καὶ ὑπερ-
κειμένη καθέδρᾳ, λέγω δὴ τῇ καθ' ἡμᾶς κορυ-
φαίᾳ καὶ ὑπερφυεῖ, πρὸς τιμὴν τοῦ σύμπαντος ἴασιν
βάσματος. ἐπειδὴ τοῦτο πράττειν ἐξουσιαστικῶς ἄνω-
θεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐξ ἀποστολικῆς, ἤτοι κανονικῆς
εἴωθεν αὐθεντίας, διότι προδήλως ἐμόνον τὰς
κλεῖς τῆς τοῦ οὐρανῶν πιστεύεται μόνος παρὰ πάν-
τας εἰς τὸ ἀνοίγειν ταύτας καὶ κλείειν ἀξίως μετὰ τῆς D
πίστεως, ἐκδίκως δὲ τοῖς ἀπίστοις τῷ εὐαγγελίῳ
τῆς χάριτος, ὁ μέγας ἀληθῶς καὶ κορυφαῖος τοῦ ἀ-
ποστόλων ἠξίωται Πέτρος. ἀλλ' ὅτι καὶ ποιμαίνειν
πρῶτος ἐπέβαλε τὰ πρόβατα πάσης τῆς καθολικῆς
ἐκκλησίας. Πέτρε γάρ φησι. φιλεῖς με; ποίμαινε
τὰ πρόβατά μου. καὶ μετὰ πάλιν κατ' ἐξαίρετον ἰδιο-
προσώπως αὐτὸς βεβαιοτέραν ἔχων ὑπὲρ πάντας τιμὴν
εἰς αὐτὸν τὸν κύριον ἡμῶν καὶ ἀμετάπτωτον πίστιν,
ἐπιστρέψειν ποτὲ καὶ σωστηρίζειν σαλευομένους τοὺς
ὁμοτιμοῦς αὐτῷ καὶ πνευματικοὺς ἀδελφούς, οἷα πρό-
νοητικῶς ἐπὶ πάντων αὐτῷ ἐξ αὐτοῦ τοῦ δι' ἡμᾶς
σαρκωθέντος Θεοῦ τοῦ κυρίου κεχρισμένος, καὶ τιμὴν
ἱερατικὴν αὐθεντίαν.

Ὅπερ εἰδὼς καὶ ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ Σω-
φρόνιος ὁ γενόμενος πατριάρχης τῆς ἁγίας Χριστοῦ
τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλεως, ὑφ' ὃν Ⓒ ἱερατικῶς ἐτέλουν
μὴ προσαναθέμενος ὅλως σαρκὶ καὶ αἵματι, μόνα
δὲ τὰ Χριστοῦ καθ' ὑμᾶς μεριμνῶν τοὺς ἁγιωτάτους,
ἐσπούδασε τὴν ἐμὴν ἀδένειαν ἀνυπερθέτως περὶ τούτου
καὶ μόνου πρὸς τὸν ἀποστολικὸν τοῦτον, καὶ μέγαν ἐξα-
ποστεῖλαι θρόνον μετ' οἰκείων ἀναφορῶν ἐγγράφως
καὶ ἀγράφως δι' ἐμοῦ τοῦ ὑμετέρου πρόσφυγος, τὴν
πᾶσαν τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν ἐκδιηγούμενος καινο-
τομίαν, ἵνα κατὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως πεποιήκα-

A tithmum in idipſum & ſacerdotalem conventum ſanctitatis veſtræ in omni tribulatione noſtra, quæ facta eſt nobis propter ſanctam catholicam ejus eccleſiam, ab adverſantibus verbo fidei. Hanc etenim beatiſſime in pace & tranquillitate conſiſtentem veluti fluctus immanes irruentes per ſuam hæreſim turbaverunt, prius quidem Theodorus Pharanitanæ eccleſiæ quondam epiſcopus; poſtmodum autem Cyrus Alexandrinus antiſtes, item Sergius Conſtantinopolitanus, nec non ſucceſſores ejus Pyrrhus & Paulus. Hi namque Apollinaris & Severi dogmata hæreticorum renovare auſi ſunt, per hoc, quod prædicaverunt unam voluntatem & operationem divinitatis & humanitatis Chriſti dogmatizare, quorum ſcripta teſtantur contra omnem præſeminata orbem terrarum, ad deceptionem ſimplicium: qui ſtuduerunt non ſolum exponere audacter & conſcribere, ſed & divulgare contra paternas & ſynodales eccleſiæ inſtitutiones in aperto niſi ſunt, & tam per capitulorum ſeriem ſuper ambone cum anathematis vinculo, qui hic non ſaperet, & ſecundum ſenſum eorum recitatam, quamque per ſententias & ſubſcriptiones ac geſtorum monimenta. Ac per hoc univerſam catholicam eccleſiam in his conturbantibus memoratis viris, juxta quod beatus Jeremias inquit: *Confuſi ſumus, quia audivimus improperium: dereliquimus in confuſione vultum noſtrum, quia introierunt alienigenæ in ſanctuarium noſtrum:* & propterea aliquando quidem aquam capiti, & oculis fontes lacrymarum exquirebamus, ubique omnes fideles hujuſmodi miſeram calamitatem plorantes: aliquando autem pennas columbæ ſecundum beatum David, & volemus & annunciemus hæc omnia omnium propotiræ, * ſed dico autem ſummæ veſtræ & prmcipali, ad medicinale conſultum * emerſi vulneris: quippe quoniam hoc poteſtative olim & ab antiquitus facere per apoſtolicam ſive canonicam conſuevit auctoritatem, dum aperta lucubratione non ſolum claves regni cœlorum creditæ ſunt ei, atque ipſe tantummodo ad aperiendum eas fidelibus quidem digne, minime autem evangelio gratiæ credentibus juſta claudere magnus ſecundum veritatem, & princeps apoſtolorum meruit Petrus: ſed etiam & paſcere primus juſſus eſt oves catholicæ eccleſiæ, cum dominus dicit: *Petre amas me? Paſce oves meas*: Et iterum ipſe præcipue ac ſpecialiter firmam præ omnibus habens in dominum deum noſtrum & immutabilem fidem, convertere aliquando & confirmare exagitatos conſortes ſuos & ſpiritales meruit fratres, utpote diſpenſative ſuper omnes ab ipſo qui propter nos incarnatus eſt Deus, poteſtatem accipiens & ſacerdotalem auctoritarem.

Theodorus hic primus auctor hæreſis Monothelitarum. In 6. tamen Synodo Act. 13. dicitur Sergius Conſtantinop. primus ſcripſiſſe de impio hoc dogmate

Jer. 9.

Pſal. 54.

* *forte* ſedi, dico autem * Textus Glæcus conjecturam firmat. Auctoritas Romanæ ſedis. Lege, *univerſi* ex Græco *Hard. Matth. 16.*

Joan. 21

Luc. 22.

Quod utique ſciens beatæ memoriæ Sophronius quondam patriarcha ſanctæ Chriſti Dei noſtri civitatis, ſub cujus diœceſe fungebar ſacerdotale officium, non acquieſcens omnino carni & ſanguini, ſed ſola quæ Chriſti ſunt juxta ſanctitatem veſtram excogitans, ſtuduit meam humilitatem ſine mora pro hujuſmodi tantummodo capitulo cum ſua ſuggeſtione ad hanc apoſtolicam magnamque dirigere ſedem, in ſcripto, atque ſine ſcripto, per me ſupplicem veſtrum omnium prædictorum virorum adaperiens novitatem

tatem, quam videlicet contra orthodoxam fidem memorati viri exponere ausi sunt. Quippe nam & ipse, dum adviveret, superius dictis temeratoribus in oriente validissime contradixit, contestans eos & admonens, ut a propria hæresi quiescerent, & rectam patrum fidem remearent, dans in duabus libris sexcenta testimonia patrum, ad evictionem impietatis eorum, & veritatis ostensionem. Quod quidem revocare minime valuit; commovit autem eos contra se ad insidias & malignam detractionem: sed nullo modo propter hoc reveritus est omnino ille, nec timuit timorem ubi non est timor, quoniam *justus sicut leo confidit*: zelo autem Dei & fiducia repletus, duxit me indignum, & statuit in sancto Calvariæ loco, ubi propter nos ipse qui super nos secundum naturam Deus est, dominus noster Jesus Christus sponte crucifigi secundum carnem dignatus est: & ibi alligavit me vinculis indissolubilibus, dicens: Tu dabis rationem ipsi, qui propter nos secundum carnem in hoc sancto loco sponte crucifixus est Deus, quando cum gloria in terribili ejus adventu judicaturus est vivos & mortuos, si distuleris & postposueris fidem ejus periclitantem, licet ego hoc facere corporaliter, ut nosti, propter emersam ex nostris peccatis incursionem Sarracenorum præpedior. Quantocyus ergo de finibus terræ ad terminos ejus deambula, donec ad apostolicam sedem, ubi orthodoxorum dogmatum fundamenta existunt, pervenias, non semel, non bis, sed multo sæpius aperiens sacris ibidem consistentibus omnia secundum veritatem, quæ in istis partibus mota sunt, & non quiescas instantius expetens atque exorans eos, donec ex apostolica prudentia, quæ in Deo est, ad victoriam judicium perducere debeant, & noviter introductorum dogmatum perfectam faciant secundum canones destructionem, & ne secundum quod beatus apostolus ait, sicut cancer pascuam in amplius inveniant, depascentes simpliciorum animas. Igitur in his pertimescens ego atque perterritus, propter impositam mihi terribilem in tremendo & venerabili loco conjurationem, nec non & creditum mihi ex Dei permissu episcopale ministerium considerans, sed & supplicationes omnium pene habitantium orientalium tractum reverendissimorum episcoporum & Christianorum populorum, consonanter prædicto beatæ memoriæ Sophronio ad hoc me invitantium, utpote primum Hierosolymitanæ diœceseos, pervenire; *non dedi*, secundum scripturam, *somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis*, quatenus adimplere debuissem hujusmodi desiderabilem jussionem: sed absque ulla mora propter hoc ipsum tantummodo huc properavi: a quo tempore tertio visus sum vestris apostolicis adesse vestigiis, expetens ac deprecatus, ut quod ille & omnes libenter postulare noscuntur, hoc est, fidei Christianorum periclitanti manum porrigere. Quod addiscentes contrarii, non levibus me implicuerunt afflictionibus, præceptiones propter me per loca & provincias dirigentes, quatenus comprehendi, & ferris constrictus ad eos deberem destinari, sicut omnes cognoscunt. Sed dominus auxiliatus est mihi, & liberavit me ab

Sophronii scripta contra Monothelitas

Prov. 28.

Koma fundamenta orthodoxæ confirmat.

1. Tim. 2.

Psal. 131.

σιν. ἐπειδὴ κ αὐτοπροσώπ ἔτι τῷ βίῳ περιὼν ἐκείνοις ἐν τῇ ἀνατολῇ γνησίως ἀντεκατέστη, παρεγυόμβυος αὐτοῖς κ διαμαρτυρόμβυ, παύσασθαι τῆς οἰκείας αἱρέσεως, ⁊ πρὸς τὴν ἀσεβῆ τῶν πατρῶν πίστιν ἐπανελθεῖν, παραχόμβυ ἐν δυσὶ βιβλίοις κ ἐξ ἑκατοντάδας πατερικῶν χρήσεων, εἰς ἔλεγχον τῆς ἀσεβείας, ⁊ πίστωσιν τῆς ἀληθείας. ⁊ ἐκ ἔπεισε μὲν αὐτούς, ἐκίνησε δὲ καθ' ἑαυτὸ πρὸς διαβολὴν ἐπιβουλὴν πονηράν, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο περιεσάλη καθάπαξ ἐκεῖνο, ἢ πεφόβηται φόβον, ὃ μὴ ἔστι φόβο· δίκη γάρ φησιν ὡς λέων πέποιθεν. ἀλλὰ ζήλῳ θεία ⁊ προθυμίας πληθεὶς, ἔλαβεν μὲ κ ἔστηκεν ἐμὲ τὸν ἀνάξιον ἐν τῷ ἁγίῳ Κρανίῳ, ὅθα δὶ ἡμᾶς ἑκουσίως αὐτὸς ὁ ὑπὲρ ἡμῶν φύσει Θεὸς ὁ κύρι ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς σαρωθῆναι σαρκὶ καθῆξίωσε. κ ἐκεῖ συνέδησέ με δεσμοῖς ἀλύτοις εἰπών. σὺ δώσεις λόγον αὐτῷ τῷ σαρκὶ δὶ ἡμᾶς ἑκουσίως ἐν τῷ ἁγίῳ τόπῳ τούτῳ σωρωθῆναι θεῷ κατὰ τὴν εὐδοξον αὐτοῦ ⁊ φοβερὰν ἐπιφάνειαν, ἡνίκα μέλλει κρίναι ζῶντας ⁊ νεκρούς, ἐὰν δὴ ἀναβάλῃ, κ παρίδῃς τὴν πίστιν αὐτοῦ κινδυνεύσαν, εἰ κ ἐγὼ τοῦτο πράττειν, ὡς οἶδας, κωλύομαι σωματικῶς διὰ τὴν ἐξ ἁμαρτιῶν ἐπελθοῦσαν ἡμῖν τῶν Σαρακηνῶν καταδρομήν. πυχέως ἦν ἀπὸ περάτων εἰς πέρατα διέλθε, μέχρις ἂν εἰς τὸν ἀποστολικὸν καταντήσεις θρόνον, ὅθα τῆς ἀσεβῶν δογμάτων εἰσὶν αἱ χρηπίδες. μὴ ἅπαξ, μὴ δίς, ἀλλὰ πολλάκις γνωρίζων τοῖς ἐκεῖσε πανιέροις ἀνδράσιν πάντα δὶ ἀκριβείας τὰ ὁπουδῆποτε κεκινημένα, κ μὴ ἐν δόσῃ ὀπτίνως παρακαλῶν, κ δεόμβυ, ἕως ἂν ἐξ ἀποστολικῆς θεοσοφίας εἰς νεῦσις τὴν κρίσιν ἀγάγωσι, κ τῶν ἐπεισάκτων δογμάτων τελείαν ποιήσωσι κανονικῶς τὴν κατάργησιν, ἵνα μὴ, καθά φησιν ὁ ἀπόστολος, ὡς γάγγραινα νομὴν ἐπὶ πλέον ἕξωσιν ἐπινεμόμβυα τὰς τῶν ἀκεραιοτέρων ψυχάς. ὅθεν ἐπὶ τούτοις φρίξας ἐγὼ κ ἀποπαγεὶς διὰ τὴν ἐπιτεθεῖσάν μοι παρ' αὐτοῦ φοβερὰν ἐν τῷ φοβερωτάτῳ ⁊ σεβασμίῳ τόπῳ κατάκλεισιν, εἶτι δὲ κ τὴν προσοῦσάν μοι κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ τῆς ἐπισκοπῆς ἀξίαν ἐνθυμηθείς, ἔτι γε μὴν κ τὰς περὶ τούτου χεδὸν παρὰ πάντων ἐν τῇ ἀνατολῇ φιλοθέων ἐπισκόπων, ⁊ φιλοχρίστων λαῶν αἰτήσεις συμφώνως αὐτῷ τῷ ἐν ἁγίοις Σωφρονίῳ πρὸς τοῦτο με κατεπειγόντων ἐλθεῖν ὡς πρῶτον ὄντα τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις διαμοδοσίας, οὐκ ἔδωκα, γραφικῶς εἰπεῖν, ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, κ τοῖς βλεφάροις μου νυσαγμὸν, κμὴ ἀνάπαυσιν κμὴ τοῖς κροτάφοις μου πρὸς τὸ πληρῶσαι τὴν παρ' αὐτοῦ ἐράσμιον κέλευσιν. ἀλλ' ἀναβολῆς ἁπάσης ἐκτὸς, τὴν ἐνταῦθα διὰ τοῦτο ⁊ μόνον πορείαν ἐποιησάμην. ἐξ ἧς κ ἕως ἤδη φαίνομαι τοῖς ἀποστολικοῖς ὑμῶν ἴχνεσι προσορμισθεὶς, παρακαλῶν κ δεόμβυ, ὅπερ ἐκεῖνο κμὴ πάντες ἀσμβύως ἐκετεύουσι, τυτέσι, βοηθῆσαι τῇ πίστει κινδυνεύσῃ τῶν Χριστιανῶν. τοῦτο δέ με πεφραχότα μαθόντες οἱ δὶ ἐναντίας, ἐ τοῖς τυχούσαις περιέβαλον θλίψεσι, προσάξεις περὶ ἐμοῦ κατὰ τόπους κ χώρας ἐκπέμποντες, ὅπως συλληφθῶ κ μηδήρων αὐτοῖς παραπεμφθῶ, καθὰ πάντες γινώσκουσιν. ἀλλ' ὁ κύρι ἀπελάβετό μου, κ ἐρρύσατο τὴν ψυχήν μου ἐκ τῶν καταδιωκόντων αὐτὸν. ὅθεν κατὰ σκοπὸν διώκων, κ πρὸς τὸ βραβεῖον ἐπειγόμβυος τῆς καθ' ὑμᾶς ἀποστολικῆς καθέδρας· ᾗ παρεῖδεν ὁ Θεὸς

τὼν

τλὼ δέησιν τῶν οἰκείων αὐτῦ, μὴ δακρύων προσαγο-
μβύλω, ἀλλ' ἔγειρε μβὺ ὁ μεξίως τὸς προλαβόντας ἀ-
ποστολικοὺς ἀρχιερέας, εἰς παραίνεσιν ἅμα καὶ δξαμαρ-
τυρίαν τῶν εἰρηνικῶν ἀνδρῶν εἰ καὶ μηδαμῶς τούτους
ἐμάλαξαν. ἐξήγειρε δὲ τὸν νῦν ἱερῶς προκαθήμενον
δεσπότλω ἡμῶν Μαρτῖνον τὸν τεισμακάριστον πάπαν
ὂν τοῖς ἐκκλησίαις αὐτοῦ χαρίσηται σῶον, ὑγιῆ, μα-
κροημερδύοντα, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.
ἀσυγχρίτως καὶ ὑπερβαλλόντως ζηλῶσαι ζῆλον Θεοῦ
καὶ πάντας ὑμᾶς τοὺς ὁσιωτάτους πρὸς ἑαυτὸν ἐπισυνα-
γαγεῖν ἀρχιερέας, εἰς ἐκβολλὼ μβὴ τῶν ἐπεισάκτων,
σωτήρησιν δὲ τῶν πατρικῶν τῆς ἐκκλησίας δογμά-
των. ὃς καὶ παρακαλῶν δ'χομαι τελειῶσαι τὸ ἔργον
τῆς χάριτος, εἰς ὅπερ δι' αὐτῶ προσκέκληκεν ὑμᾶς
ὁ Θεὸς, ἵνα, καθὼς φησι τὸ λόγιον, ἐξάρητε τὸν
πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῆς. παρακαλεῖ γὰρ ὑμᾶς πρὸς
ὑμᾶς γράφων τὸς Ρωμαίυς ὁ θεῖος ἀπόστολος,
σκοπεῖν τὸς τὰς δικοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν
διδαχλὼ λῦ ὑμεῖς ἐμάθετε ποιῦντας, καὶ ἐκκλίνειν ἀπ'
αὐτῆς. οἱ γὰρ τοιῦτοι τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ιησῦ Χριστῷ
ὐ δουλεύσιν, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῆς κοιλίᾳ, καὶ δι' τὰς
χρηστολογίας καὶ δλογίας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας
τῆς ἀκάκων· ἡ γὰρ δσεβὴς τῆς πᾶσῶν πίστις, ὡς
ἴσε μακαριώτατοι, καινοτομίαις ὐδαμῶς ἀμβλιώε-
σθαι, κρατιῦσθαι δὲ μᾶλλον ὀρθοδοξίαις ἐωθεν
ἀποστολικῆς. ὅθεν πᾶσαν ἀποστρεφόμβυος κακοπε-
σίαν, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ιη-
σῦν Χριστὸν, ἐν δυσὶ τοῖς φύσεσιν ὁμολογῶ καθ'
ὑπόσασιν ἰωμβύαις ἀσυγχύτως, καὶ ἀδιαιρέτως,
ὐδαμῶς τῆς τῆ φύσεων δλαφορᾶς ἀνηρημβύης διὰ
τλὶ σῶσιν, φυλαττομβύης δὲ μᾶλλον τῆς ἰδιότη-
τος ἑκατέρας φύσεως καὶ εἰς ἓν πρόσωπον καὶ μίαν
ὑπόσασιν συντρεχόσης. καὶ δι' τῦτο Θεὸν φύσει
τέλειον, καὶ ἄνθρωπον φύσει τέλειον, μόνης δίχα
τῆς ἁμαρτίας τὸν αὐτὸν δσεβῶς κηρυττόσης. εἰδὲ
Θεὸν φύσει τέλειον, καὶ ἄνθρωπον φύσει τέλειον τὸν
αὐτὸν ἀληθῶς ὄντα κηρύττει, δῆλον ὡς ἀτελὴς ὐ-
δαμῶς ὑπάρχει θεία τῇ κατ' αὐτὸν ἡ ἀνθρωπίνη
τῇ κατ' αὐτὸν ὁ αὐτὸς ὑσιώδη θελήσει καὶ ἐνεργεία,
ἀλλ' ἀμειώτως ἰσαρίθμως ταῖς φύσεσι τὰς φυσικὰς
αὐτῦ θελήσεις εἶχε καὶ ἐνεργείας, αἷς τὰ θεῖα καὶ
τὰ ἀνθρώπινα θέλων καὶ ἐνεργῶν, Θεὸς ὁμῦ καὶ
ἄνθρωπος ἀληθῶς ὑπάρχων ὁ αὐτὸς ἐγνωρίζετο
κατὰ φύσιν. εἰ γὰρ ἀτελὴς κατὰ τὰς ἐναντίυς ὑπῆρ-
χε τῇ τε θεία καὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ κατὰ φύσιν αὐτῦ
θελήσει καὶ ἐνεργείᾳ, τέλειος ἐκ ὑπῆρχε Θεὸς,
ὅτε μὴ τέλειος ἄνθρωπος ὁ αὐτὸς. μᾶλλον δὲ
ὅτε ὅλως Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, εἴπερ Θεὸς κατὰ
φύσιν ἐκ ἔσιν, ὁ θείαν κατὰ φύσιν ἐκ ἐχων θέλη-
σιν καὶ ἐνέργειαν, ὅτε μὴ ἄνθρωπος κατὰ φύσιν
ἐσὶν, ὁ ἀνθρωπίνῃ κατὰ φύσιν ἐκ ἔχων θέλησιν
καὶ ἐνέργειαν· ὐ γὰρ ἔσι Θεὸς ἀτελὴς, ὅτε μὴ
ἄνθρωπος ὁ αὐτὸς ἀτελής. ἐν τελειότητι γὰρ τῇ
κατὰ φύσιν ἑκατέρα τοῦ Χριστοῦ γνωρίζεται φύσις,
ἐξ ὧν καὶ ἐν αἷς ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως συνέ-
στηκε. καὶ δι' τὸ καθ' ἑτέραν αὐτοῦ φύσιν, τέλειος
μὴ ὁ αὐτὸς κατὰ φύσιν. διὸ προσῆκόν ἐσι, τὰς μὴ
τοιαύτας ἡμᾶς ἀποβαλλεσθαι καινοτομίας, ἐν τε-
λειότητι δὲ τῆ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ σωζομβίων καθ'
ὑπόσιν φύσεων, καὶ τῆ φυσικῶν αὐτοῦ θελημάτων
καὶ ἐνεργειῶν, κρατυίειν ἀπαραβάτως, τλὼ τῆ ἁ-
γίων πατέρων ὀρθόδοξον πίστιν. ὥσε δύο τοῦ αὐτοῦ καὶ
υἱὸς ὥσπερ μωμσίας τὰς φύσεις, οὕτω καὶ τὰς κα-

A omnibus perſequentibus me, ideoque ad propoſitum currentem, & ad bravium properantem veſtræ apoſtolicæ ſedis. Neque deſpexit Deus preces cum lacrymis oblatas ſupplicum ſuorum, ſed excitavit non equidem mediocriter præceſſores apoſtolicoſque præſules in commonitione, nec non conteſtatione prædictorum virorum, licet nullo modo eos fleetere potuerint. Excitavit autem & nunc, ex Dei voluntate qui præſidet, dominum noſtrum Martinum ter beatiſſimum papam, quem ſuis eccleſiis condonet ſanum & incolumem, longævum, recte prædicantem verbum veritatis, incomparabiliter ac mirabiliter zelantem zelum Dei, qui & omnes vos B ſanctiſſimos ſacerdotes ejus ad ſe congregare pro deſtructione quidem novitatis, conſervatione autem paternorum eccleſiæ dogmatum, ſtuduit: quos poſtulans conjuro opus perficere gratiæ, in quo per ſe Deus vocavit vos, ut ſecundum quod beatus Paulus ait, abji- 1. Cor. 5.
ciatis malignum a vobiſmetipſis. Vos namque poſtulans, vobis ſcribens Romanis, præ- Rom. 6.
cepit attendere eos qui ſeditiones & ſcandadala præter doctrinam quam vos didiciſtis, faciunt, & declinare ab illis. Quoniam hi Chriſto Deo noſtro non deſerviunt, ſed ſuo ventri, & per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentium. Pia namque patrum fides, ſicut noſtis, beatiſſimi, per novitatem nullatenus patitur maculari, roborari autem in orthodoxis conſuevit apoſtoliciſque dogmatibus. Qua de re omnem C malitiam abjiciens, unum eumdemque dominum noſtrum & Deum Jeſum Chriſtum in duabus naturis confitetur, ſubſtantialiter unitis inconfuſe & indiviſe, nuſquam propter unitionem amputata differentia naturarum, magis autem conſervata proprietate utriuſque naturæ, & in unam perſonam & in unam ſubſiſtentiam concurrente. Atque ideo naturaliter Deum perfectum, abſque tantummodo peccato, eumdem pie prædicare dignoſcitur. Si vero Deum naturaliter perfectum & hominem naturaliter perfectum eumdem eſſe veraciter prædicat, certum quia imperfectus nullo modo conſiſtit ſecundum divinam & D humanam ejus eidem ſubſtantialem voluntatem & operationem: ſed indiminute juxta numerum naturarum, naturales habuit voluntates & operationes, quibus divina & humana volens & operatus, Deus pariter & homo ſecundum veritatem idem exiſtens, naturaliter cognoſcebatur. Nam ſi imperfectus eſſet, juxta ſenſum contrariorum, in divina & humana ejus naturali voluntate & operatione, perfectus non eſſet Deus, neque perfectus idem homo: magis autem nec penitus Deus, nec homo exiſteret, dum conſtet, E quia Deus naturaliter non eſt, qui divinam ſecundum naturam voluntatem & operationem non habet: nec iterum homo naturaliter poterit eſſe, qui minime habet humanam ſecundum naturam voluntatem & operationem. Deus enim imperfectus non eſt, nec homo idem imperfectus: quoniam in naturali perfectione utraque cognoſcitur Chriſti natura, ex quibus & in quibus conſiſtit inconfuſe & indiviſe. Et propterea per utramque ejuſdem naturam perfectus erat idem naturaliter. Unde oportet hujuſmodi quidem novitates abiicere, in perfectione autem naturarum, quæ in Chriſto Deo in unitate ſalvantur, & na-

Pro ἀνο-
μοιμένη.
ard.

A turalium ejus voluntatum & operationum roborare intranſgreſſibiliter patrum orthodoxam fidem. Ideoque unius ejuſdemque ſicuti unitas duas naturas, ita conſequens eſt & naturales confiteri voluntates & operationes, divinam & humanam, ad plenam oſtenſionem utriuſque ejus naturæ veræ perfectionis, utpote in utraque natura nullam diminutionem habente eſſentialis & naturalis proprietatis, id eſt, voluntatis & operationis. Quoniam proprietas naturalis eſt ſine dubio naturæ naturalis ejus voluntas & operatio, ex quibus firmius ſancti Chalcedonenſis concilii ſtabilita eſt definitio Chriſti Dei indiminute conſervans myſterium, quam illi, de quibus ante diximus, deſtruere attentantes, & aliud B malum nuper excogitaverunt. Nam Paulus Conſtantinopolitanus antiſtes ſuaſit clementiſſimo principi noſtro typum exponere fidei, in quo typo ſanctorum patrum doctrinas cum nefandiſſimorum hæreticorum pravitatibus funditus amputaverunt, nec unam, nec duas debere voluntates aut operationes Chriſti Dei promulgantes quempiam confiteri: facile eis licere credentibus, aliquando quidem unam, aliquando autem nec unam in eodem prædicare: ac per hoc aut Deum tantummodo, utpote divinam tantummodo, aut dumtaxat hominem purum, utpote humanam habentem tantummodo: aut neque Deum, neque hominem eumdemque aſſerentes, utpote ne- C que divinam, neque humanam habentem voluntatem & operationem, ſed ſine voluntate & operatione ſecundum eos omnino exiſtentem. Quod utique ſanctorum patrum & prædicti ſancti Chalcedonenſis concilii definitio omnino recipere abnegat, quoniam ſalvari aſſerit utriuſque naturæ, ex quibus & in quibus Chriſtus conſiſtit, indiminute naturalem & poſt unitionem proprietatem. Igitur prædictam ſanctam ſynodum, & omnes ſanctos patres projicere volentes, hæc eadem dogmatizare & ſcribere contra fidem auſi ſunt. Sed & hoc doceo ſanctitatem veſtram, quia temporis attendentes perturbationem, multos in oriente per ambitionem decepiſſe noſcuntur. D Sergius namque quondam Joppenſis epiſcopus, poſt receſſum gentis Perſarum, * loci ſervatam ſedis Hieroſolymitanæ arripiens, non quidem per eccleſiaſticam auctoritatem, ſed ſæcularem poteſtatem contra canones, ibidem ſub ſedem Hieroſolymitanam pertinentem, aliquos epiſcopos ordinavit, & cum ipſe minime fuerat confirmatus, alios ordinare præſumpſit. Hi autem propterea ſcientes veraciter inanem eſſe ordinationem eorum, per propria ſcripta conſentientes, applicuerunt affectatæ ſe novitati, quæ a Paulo epiſcopo Conſtantinopolitano defenditur, quaſi ex hoc ſperantes enormiter, quod impoſſibile eſt, confirmari. E De quibus & antea apoſtolicæ ſedi innotui, id eſt, beatæ memoriæ deceſſori veſtro Theodoro, juſſitque mihi indigno per ſacram ſuam præceptionem, ordinans me loci ſervatorem per apoſtolica ejus ſcripta, quatenus tam ea, quæque fuiſſent eccleſiaſtica capitula, peragere debuiſſem, & canonice, ſi nullatenus emendarentur, qui ſub denominato prætextu ordinati ſunt epiſcopi, deponerem eos. Quod & feciſſe me certum eſt, & præcipue quoniam in errorem a veritate recedentes ſponte delapſi ſunt, tantumque illos recepi ſecundum juſſionem ejus, qui libellum pœnitentiæ obtulerunt, & profeſſi ſunt in ſcripto, conſervare indeſinenter & amplecti atque prædicare ſanctorum patrum & ſynodorum doctrinas: quorum libellos nuper deferens

Lege, loci ſervatorem. Vide tom. 5. Concil. pag 931. in nota f.

A τὰ φύσιν ὁμολογεῖν θελήσεις καὶ ἐνεργείας, θείαν τε καὶ ἀνθρωπίνην εἰς ἀπόδειξιν ἐντελῆ τῆς καθ' ἑκατέραν αὐτοῦ φύσιν ἀληθοῦς τελειότητος, οἷα μηδεμίαν ἐν ἑκατέρᾳ φύσει μείωσιν ἔχοντες οὐσιώδους καὶ φυσικῆς ἰδιότητος, ἤγουν θελήσεως καὶ ἐνεργείας. ἰδιότης γὰρ φυσικὴ προδήλως ὑπάρχει τῆς φύσεως, ἡ κατὰ φύσιν αὐτῆς θέλησις καὶ ἐνέργεια, δι' ὧν βεβαίως ὁ τῆς ἁγίας ἐν Χαλκηδόνι συνόδου συνέστηκεν ὅρος τὸ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ φυλάττων ἀμειώτως μυστήριον, ὅπερ ἐκεῖνοι διασαλεύειν ἀρτίως ἐπιχειροῦντες, καὶ ἕτερον ἀρτίως κακὸν ἐπενόησαν. Παῦλος γὰρ ὁ Κωνσταντινουπόλεως πρόεδρος, παρέπεισε τὸν εὐσεβέστατον ἡμῶν βασι- B λέα, τύπον ἐκθέσθαι περὶ πίστεως, εἰς ὃν τύπον τὰς τῶν ἁγίων πατέρων διδασκαλίας, ταῖς τῶν ἐναγῶν αἱρετικῶν συνεξέβαλον κακοδοξίαις, μήτε μίαν μήτε δύο θελήσεις ἢ ἐνεργείας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ θεσπίσαντες ὁμολογεῖν. οἷα σὺν εὐκολίᾳ ποτὲ μὲν μίαν, ποτὲ δὲ οὔτε μίαν ἐπ' αὐτοῦ κηρύττειν. κἀντεῦθεν ἢ Θεὸν μόνον ὡς θείαν ἔχοντα μόνον. ἢ ψιλὸν ἄνθρωπον μόνον ὡς ἀνθρωπίνην ἔχοντα μόνον. ἢ μήτε Θεὸν, μήτε μὴν ἄνθρωπον τὸν αὐτὸν ὑπογράφειν, ὡς οὔτε θείαν, οὔτε μὴν ἀνθρωπίνην ἔχοντα θέλησιν καὶ ἐνέργειαν, ἀλλ' ἀνεθέλητον πάντη καὶ ἀνενέργητον ὑπάρχοντα κατ' αὐτούς· ὅπερ ὁ τῶν ἁγίων πατέρων καὶ τῆς εἰρημένης ἁγίας ἐν Χαλκηδόνι συνόδου οὐ προσίεται παντελῶς ὅρος, C σώζεσθαι διαγορεύων ἑκατέρας φύσεως τῶν, ἐξ ὧν καὶ ἐν αἷς ἐστιν ὁ Χριστὸς, ἀνελλιπῶς τὴν φυσικὴν ἰδιότητα μετὰ τὴν ἕνωσιν. αὐτὴν οὖν καὶ πάντες ἐκβαλεῖν σπουδάζοντες τοὺς ἁγίους πατέρας τὰ τοιαῦτα δογματίζειν καὶ γράφειν κατὰ τῆς πίστεως ἐπεχείρησαν. καὶ τοῦτο δὲ διδάσκω τὴν ἁγιωσύνην ὑμῶν, ὅτι τῇ τοῦ καιροῦ συναποχρώμενοι ταραχῇ, πολλοὺς ἐν τῇ ἀνατολῇ διὰ φιλαρχίαν ἐπλάνησαν. Σέργιος γὰρ ὁ γενόμενος Ἰόππης ἐπίσ. μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Περσῶν τὴν τοποτηρησίαν τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις θρόνου λαβὼν οὐκ ἀπό τινος ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας, ἀλλὰ κοσμικῆς ἐξουσίας, παρὰ κανόνας ἐκεῖ τινὰς ἐπισκόπους ἐχειροτόνησε, τῶν ὑπὸ τὸν Ἱεροσολύμων D θρόνον τελούντων. οἵτινες διὰ τοῦτο γινώσκοντες ἀκριβῶς ὡς ἕωλός ἐστιν αὐτῶν ἡ χειροτονία, προσεχώρησαν δι' οἰκείων γραμμάτων συντιθέμενοι τῇ διεκδικουμένῃ παρὰ Παύλου καινοτομίᾳ τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, ἵνα ἐξ αὐτοῦ δῆθεν κυρωθῶσιν ἀτάκτως, ὅπερ ἀδύνατον. περὶ ὧν καὶ πρότερον τῷ ἀποστολικῷ θρόνῳ καταμηνύσας, ἤγουν τῷ ἐν ἁγίοις πάπᾳ Θεοδώρῳ, ἐκέλευσέ μοι τῷ ἀναξίῳ διὰ πανιέρου προστάξεως τοποτηρητὴν με καταστησάμενος ἑαυτοῦ δι' οἰκείων ἀποστολικῶν γραμμάτων, ἐφ' ᾧ τά τε ἄλλα πράττειν ἐκκλησιαστικὰ κεφάλαια, καὶ πρὸς τὸ κανονικῶς εἴπερ ἀδιορθώτως ἔχουσι, τοὺς οὕτω χειροτονηθέντας E καθελεῖν ἐπισκόπους. ὃ δὴ καὶ πεποίηκα, καὶ μάλιστα διὰ τὸ πρὸς τὴν πλάνην αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἀληθείας ἑκουσίως αὐτομολῆσαι, μόνους ἐγκρίνας κατὰ κέλευσιν αὐτοῦ, τοὺς λίβελλον μετανοίας ἐπιδεδωκότας καὶ ὁμολογήσαντας ἐγγράφως ἔχειν, καὶ ἀεὶ καὶ στέργειν καὶ κηρύττειν τὰ εὐσεβῆ τῶν ἁγίων πατέρων καὶ συνόδων διδάγματα. τούτων οὖν τοὺς λιβέλλους ἀρτίως ἀγαγὼν, ἐπιδέδωκα τῷ πανιέρῳ προκαθεζομένῳ τῆς ὑ-

μετέ-

μετέρας ἁγιωσύνης Μαρτίνῳ τῷ ἱερομακαρίστῳ πάπᾳ, διὰ τὸ τοὺς μὲν ἐγκριθῆναι δικαίως, τοὺς δὲ κατακριθῆναι πρὸς ἀσφάλειαν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. διὸ παρακαλῶ μὴ παριδεῖν μου τοῦ ἀπελοῦς καὶ πάντων τῶν κατὰ τὴν ἀνατολὴν ὀρθοδόξων ἱερέων καὶ λαῶν, καὶ τοῦ ῥηθέντος μου δεσπότου τοῦ ἐν ἁγίοις Σωφρονίου, τὰς περὶ τούτου τοῦ κεφαλαίου συχνὰς καὶ συντόνους δεήσεις τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι μὴ δακρύων δὲ ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου προσαγομένας, ἀλλ' ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, τὸ εἰσελθὸν ἐξαφανίσατε σκότος τῆς Ἀπολλιναρίου, καὶ Σεβήρου τῶν δυσωνύμων αἱρέσεως διὰ τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν ἐπὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἀτόπως ἀναφυεὶς, ἵνα τούτου πλείου ἀφανιζομένου, φωσφόρος ἡμῖν ἀνατείλῃ, καὶ ὅρος δογματικὸς, δι' ὑμῶν τῶν ἁγιωτάτων πανταχῇ τὰς πάντας κατηφαιδρυόντων, ὃν οἱ περίδοξοι τῆς ἐκκλησίας πατέρες καὶ αἱ ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ πᾶσι σωδοι, διὰ τῆς οἰκείων ἡμῖν καὶ θεσπεσίων δογμάτων ἐκύρωσαν, εἰς αἰωνίου ζωῆς βεβαίαν κατάσχεσιν. καὶ ὑπογραφή.

Στέφανος ἐλέει Θεοῦ ἐπίσκ. Δώρων ὁ πρῶτος τῆς ὑπὸ τὸν πατριαρχικὸν Ἱεροσολύμων θρόνον τελούσης ἁγίας συνόδου, τὸν παρόντι λίβελλον ὑπαγορεύσας, καὶ ἰδιοχείρως, ἑαυτῷ καθυπογράψας, ἐπιδέδωκα, μηνὶ Ὀκτωβρίῳ τῇ ἡμέρᾳ πέμπτῃ, ἰνδικτιῶνος ὀγδόης.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῆς Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Οὐ μετρίως πᾶσιν ἡμῖν ἐγνώρισε Στέφανος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκ. Δώρων δὲ ὢν ἀρτίως ἐν τῷ οἰκείῳ λιβέλλῳ διδάξας παρέσηκεν ὅσα ἐπονηρεύσατο κατὰ τῆς ἁγίων ἀνδρῶν καὶ τῆς ὀρθοδόξων δογμάτων, Θεόδωρος ὁ τῆς Φαρὰν ἐπισκοπήσας, καὶ Κῦρος ὁ Ἀλεξανδρείας, Σέργιος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἱ τότε διάδοχοι Πύρρος καὶ Παῦλος, καὶ ὡς ἐνεκαυχήσαντο προπετῶς ἐν μέσῳ τῆς τοῦ Θεοῦ καθολικῆς ἐκκλησίας θέμενοι τιὼ οἰκείαν κηνοτομίαν, εἰπόντες ὡς φησιν ὁ μέγας Δαβὶδ, ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς· δεῦτε καὶ κατασοφίσωμεν πάσας τὰς ἑορτὰς τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τῆς γῆς, ἤγουν τὰς ἱερὰς τῆς ἁγίων πατέρων περὶ τοῦ σωτῆρος φωνὰς, εἰς τὸ, πάντως ἢ μίαν ἢ μήτε μίαν ἐκ αὐτῶν κηρύττειν θέλησιν καὶ ἐνέργειαν· ὅτι οὐκ ἔστιν ἔτι προφήτης, ἤτοι διδάσκαλος, καὶ ἡμᾶς οὐ γνώσεται ἔτι, δολοῦντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. ἀλλ' ἠγνόησαν ἐκ πάντων εἰς τοῦτο διαγνωσθέντες καὶ δικαίως ἀντιλεχθέντες τῆς ὀρθοδόξων, εἰ καὶ μισθὸν αὐτοῖς τῆς τοῦ λόγου παῤῥησίας τὰς θλίψεις ἐπάγοντο κατὰ τὸ γεγραμμένον. ὅταν ἐλάλουν αὐτοῖς ἐπολέμουν με δωρεάν· ὡς ἀμετανοήτως ἔχοντες ἐφ' οἷς πεπράχασιν, ἐμίσησαν γὰρ ἐν πύλαις ἐλέγχοντας, καὶ λόγον ὅσιον ἐβδελύξαντο κραταιώσαντος ἑαυτοῖς λόγον πονηρόν, τοῦ δεῖν τιὼ ἀνομίαν αὐτῶν καὶ μισῆσαι. διὸ τούτων οὕτως ἡμῖν διὰ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ λιβέλλου περὶ τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν σὺν ἀκριβείᾳ δεδηλωμένων, δέον ἐστὶν αὐτὸ τοῖς πραττομένοις ἀναληφθῆναι εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἐκ πάντων τῶν θεσπεσίων κατ' αὐτῶν αἰτιώσεως.

obtuli sacratissimæ præsidenti sanctitati vestræ Martino ter beatissimo papæ, ab eo quod aliqui eorum merito recepti & confirmati sunt aliqui vero pro tuitione catholicæ ecclesiæ condemnati sunt. Ideoque exoro ut minime despiciatis humilitatis meæ & omnium orientalium orthodoxorum sacerdotum & populorum, nec non prædicti domini mei sanctæ memoriæ Sophronii, super tali capitulo Instantias assiduasque precationes, vestræ beatitudini per meam humilitatem cum lacrymis oblatas, sed sicut luminaria in universo mundo verbum vitæ retinentes, introductas extinguite tenebras Apollinaris, & Severi nefandissimarum hæresum per superius memoratos viros, temporibus etiam nostris procaciter germinatas, * qualiter funditus extincta hujusmodi caligine, Lucifer nobis resplendeat per vos sanctissimos, & dogmatica definitio omnes ubique lætificans, quam glorioſi ecclesiæ patres, sanctæque & universales quinque synodi per propria piissima dogmata in æternæ vitæ firmam hæreditatem prædicasse noscuntur. Et subscriptio.

Stephanus per Dei misericordiam episcopus Dorensis, & primus sanctæ synodi sub Hierosolymorum patriarcha sede constistentis, præsenti libello a me dictato, manu propria subscribens obtuli die * sexta Octobris mensis, feria * tertia, indictione octava.

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit.

Non equidem mediocriter omnibus nobis Stephanus reverendissimus Dorensis episcopus manifestavit per ea, quæ nunc in proprio libello demonstravit, quanta mala adversus venerabiles viros & orthodoxa dogmata Theodorus Pharanitanus quondam episcopus, Cyrus Alexandrinus, & Sergius Constantinopolitanus, ejusque successores Pyrrhus & Paulus concinnare noscuntur, & gloriati sunt audacter in medio sanctæ Dei catholicæ ecclesiæ proprium ponentes errorem, juxta propheticum vaticinium dicentes in corde suo: *Venite comprimamus omnes dies festos domini a terra*; id est, sacras voces venerabilium patrum de salvatore & domino nostro relatas: hoc argumentantes, ut sine dubio unam, aut nec unam in ipso voluntatem & operationem quisquam debeat prædicare. Quia jam non est propheta, id est, doctor, & nos non cognoscet amplius, adulterantes verbum veritatis. Sed ignoraverunt, quia ab omnibus in hoc cogniti sunt, justeque interdicti ab orthodoxis comprobantur; licet mercedem eis fiduciæ verbi tribulationes compensare noscuntur, juxta quod dictum est: *Cum loquebar illis, impugnabant me gratis*. Nec enim pro tali excessu pœnitentia ducti sunt, quia odio habuerunt in portis corripientem, & sermonem sanctum exprobraverunt, firmantes sibi verbum malum, ut invenirent iniquitatem suam ad odium. Propterea his ita nobis per lectionem libelli de prædictis viris cum omni subtilitate recognitis, oportet quatenus actis ecclesiasticis inseratur, in approbatione accusationis contra eos ab omnibus orthodoxis oblatæ.

A

Theophylactus primicarius notariorum apostolicæ sedis, dixit.

Suggero vestræ beatitudini, quoniam præ foribus venerabilis secreti sanctitatis vestræ adstant plurimi reverendissimi abbates, presbyteri & monachi Græci, jam per annos habitantes in hac Romana civitate, nec non in præsenti adventantes, id est, Joannes, Theodorus, Thalassius, Georgius, & cum ipsis alii venerabiles viri, petentes ut conspectui vestro præsententur, & aliqua quæ eis necessantur, vestræ suggerant sanctitati. Quapropter quæ placent beatitudini vestræ, præcipere dignetur.

B

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit.

Secundum eorum petitionem, qui nostri secretarii aditum roverendissimi abbates, presbyteri, nec non monachi petierunt, introeant, & secundum ordinem de quibus & quæ voluerunt fiducialiter doceant.

Joannes abba presbyter venerabilis lauræ sancti Sabbæi constitutæ in eremo, quæ est juxta Christi Dei nostri sanctam civitatem, & Theodorus abba presbyter venerabilis lauræ in Africana provincia constitutæ, Thalassius abba presbyter venerabilis monasterii Armeniarum in hac Romana civitate constituti, qui appellatur Renati, & Georgius abba presbyter venerabilis monasterii de Cilicia, qui ponitur in aquas Salvias, quod in hac Romana civitate habitare dignoscitur, & qui cum eis sunt reverendissimi abbates & monachi adstantes coram sancto concilio dixerunt.

C

Supplicamus beatissimam sanctitatem, minime despicere nostram in scripto admittere postulationem, id est, humillimum libellum: sed si placet, condescensibiliter jubeat a nobis suscipi eum, & sectione vulgari, quippe quoniam de orthodoxa fide in eo quæ necessantur, suggerimus.

D

Maximus sanctissimus episcopus Aquilejensis ecclesiæ, dixit.

Secundum supplicationem præsentium venerabilium abbatum, presbyterorum, & monachorum, memoratus libellus eorum suscipiatur, & lectioni pandatur. Cumque susceptus fuisset a Theodoro notario regionario apostolicæ sedis, de Græco in Latino interpretatum relegit in his.

E

SANCTA Dei & apostolicæ synodo, ex Dei voluntate & gratia, atque indivisa communione sancti Spiritus in hac consonanter & unanimiter congregatæ antiqua alma urbe Roma, ad confirmationem sacram & erectionem immaculatæ, nec non piæ Christianorum nostræ fidei, per justionem sanctam sive præceptionem divinitus præsidentis vobis, atque omnibus his præeminentis sacerdotis sacerdotum, & patris patrum, domini nostri Martini ter beatissimi papæ, generalitas habitantium in hac prædicta civitate Græcorum

Pape, pater patrum, & ter beatissime a Græcis abbatibus appellatur.

Θεοφύλακτος πριμικήριος τῶν νοταρίων τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, εἶπεν.

Διδάσκω τὴν ὑμετέραν μακαριότητα, ὡς πλείους παρεσάσι τοῦ δεῦρο σεκρέτα τῶν ἁγιωτάτων ὑμῶν ἀδελφῶν ἡγουμένοι καὶ μονάζοντες τε τῶν πάλαι παροικούντων καὶ τῶν ἐνδεδημηκότων ἀρτίως· ἔνθάδε Γραικῶν, τουτέστιν, Ἰωάννης, καὶ Θεόδωρος, Θαλάσσιος, Γεώργιος, καὶ σὺν τούτοις ἕτεροι θεοφιλεῖς ἄνδρες εἰσδεχθῆναι παρεκάλουν τε καὶ ἀναγαγεῖν τινὰ τῇ ὑμετέρᾳ παναγιωσύνῃ τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτοῖς. ἐπιδέσει τοιγαροῦν ἡ ὑμετέρα μακαριότης, καὶ περὶ τούτων δηλῶσαι τὸ πεπαμένον.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Οἱ καταμηνύσαντες ἑαυτοὺς τῷ σωεδρεύοντι ἡμῖν ἁγίᾳ συνόδῳ θεοφιλεῖς ἡγούμενοι καὶ μονάζοντες εἰσίτωσαν κατὰ τάξιν, καὶ διδασκέτωσαν περὶ ὧν βούλονται σὺν παῤῥησίᾳ.

Ἰωάννης πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος τῆς δαλαοῦς λαύρας τοῦ ἁγίου Σάββα τῆς διακειμένης ἐν τῇ ἐρήμῳ τῇ κατὰ τὴν ἁγίαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλιν, καὶ Θεόδωρος πρεσβύτερος, καὶ ἡγούμενος τῆς δαλαοῦς λαύρας, τῆς διακειμένης κατὰ τὴν Ἀφρων φιλοχριστον χώραν, καὶ Θαλάσσιος πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος τῆς δαλαοῦς μονῆς τῶν Ἀρμενίων τῆς ἐνθάδε παροικούσης εἰς τὴν ἐπιλεγομένην μονὴν Ῥενάτου, καὶ Γεώργιος πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος τῆς δαλαοῦς μονῆς τῶν Κιλίκων τῆς ἐνθάδε παροικούσης εἰς τὴν ἐπιλεγομένην Ἀκκασαλβίας, καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς πάντες δισεβεῖς ἡγούμενοι καὶ μονάζοντες ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας συνόδου παρασάντες, εἶπον.

Αἰτοῦμεν τὴν ὑμετέραν παμμακάριστον ἀγιωσύνην, μὴ ἀπαξιῶσαι τὸν ἡμῶν ἔγγραφον προσδέξασθαι δέησιν, ἤτοι τὸν ἡμέτερον λίβελλον· ἀλλ' εἰ παύσαιτο φιλανθρώπως αὐτῷ, κελεῦσαι τοῦτον παρ' ἡμῶν δεχθῆναι καὶ ἀναγνωσθῆναι περὶ τῆς ὀρθοδόξου προτεινομένων πίστεως.

Μάξιμος ὁ ἁγιώτατος ἐπίσκοπος Ἀκυλείας, εἶπεν.

Κατὰ τὸν αἴτησιν τῶν παρεσώτων ἁλαβῶν ἡγουμένων καὶ μοναχῶν, ὁ τοῦτων λίβελλος παραυτίκα ληφθήτω καὶ ἀναγνωσθήτω. καὶ λαβὼν Θεόδωρος νοτάριος ἐρμηνεύσας τὰ ἀποστολικὰ θρονικὰ πρὸς τὸν Ῥωμαίων ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἐρμηνεύθη τὸν φωνῆς, ἀνέγνω.

ΤΗ ἁγία τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποστολικὴ συνόδῳ τῇ κατ' ἐλεύσεως καὶ χάριν καὶ ἀδιαίρετον κοινωνίαν τοῦ παναγίου πνεύματος ἐν πίστει συμφώνως καὶ ὁμοψύχως τῇ μεγαλωνύμῳ συναθροισμένη καὶ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ πρὸς βεβαίωσιν ἱερὰν καὶ ἀνόθευτον τῆς δισεβοῦς ἡμῶν καὶ ἀμώμητος τῶν Χριστιανῶν πίστεως, κατὰ κέλευσιν ὁσίου τε καὶ προσταξαντος τοῦ θεσπίσαντος, ὑμῶν τε καὶ πάντων προκαθεζομένων, καὶ ἐξαρχόντος ἱερέων ἱερεὺς, καὶ πάσης πάσῶν ἐστάτης ὑμῶν Μαρτίνου τοῦ θρισμακαρίστου πάπα, τὸ κοινὸν τῶν ἐνθάδε παροικούντων Γραικῶν

χῶν ἡγεμόνων καὶ μοναχῶν δόλων τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης περὶ τῆς ὑποστάσεως, διδάσκομεν. Τῆς ὄντως κατὰ φύσιν ἀνάρχου τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς σοφίας, τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παντὶ τῷ ζωῆς ἐρῶντι θείας, τῆς ἐν αὐτῷ νῦν κρυπτομένης καὶ φανερωθησομένης εἰς ὕστερον, μαρτυρομένου καὶ παρεγγυῶντος· ὁ ὁμολογῶν με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ὁ δὲ ἀρνούμενός με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, ἀρνήσομαι κἀγὼ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἀπολέσει αὐτήν· ὁ δὲ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εἰς ζωὴν αἰώνιον τηρήσει αὐτήν, ἀναγκαίως μακαριώτατοι, κόσμου τελευτῶντος καὶ ζωῆς φθειρομένης, ἔτι δὲ καὶ τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς, τὴν αὐτὴν τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ψῆφον ἁπάσαις ἁγιωτάτην προκείναντες πίστιν, καὶ πρότερον μὲν κοινῇ τὴν Ἑσπερίαν παροικοῦμεν χώραν τὸν ἀποστολικὸν τοῦτον καὶ κορυφαῖον ἐζητήσαμεν θρόνον· τοῦτο δὲ συμφώνως οὐχ ἡμεῖς τε μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσα χώρα καὶ πόλις, ἥτις τῆς ἐν πίστει παροικούντων ἑκάστην ἱερέων καὶ λαῶν τὸ συνήματι, μὴ παριδεῖν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἡμῶν ὁμοτιμηθεῖσαν. καὶ τὴν ἁγίαν ἐν Χαλκηδόνι συνόδον προφανῶς ἐκβληθεῖσαν, τουτὸ δὲ λέγειν τοὺς ἁγίους πάντας καὶ περιδόξους πατέρας τοὺς Σεργίου, καὶ Πύρρου, καὶ Παύλου τῆς τῆς βασιλίδος προεδρεύσαντας, καὶ μετὰ καὶ Κύρου τοῦ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπισκοπήσαντος πόλεως· οἵτινες πανούργως προφάσιν οἱονόντινα καὶ συγκάλυψιν τῆς ἰδίας ἡμοτομίας τὴν κλῆσιν δῆθεν ποιήσαντες τῆς ἀσεβῶν αἱρετικῶν, τὴν αὐτῆς τῆς αἱρετικῶν κακοπιστίαν κατὰ τῆς ὀρθοδόξων τῆς ἐκκλησίας δογμάτων εἰσήγαγον, τὴν πάλαι κρυπτομένην αὐτῆς ἐκφαίνοντες αἵρεσιν, ὡς μίαν ἐπὶ Χριστοῦ θέλησιν καὶ ἐνέργειαν ὁμολογεῖν θεσπίσαντες τε καὶ ψηφισάμενοι τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ καθολικὴν ἐκκλησίαν ἐμφρόνως τοῖς ἀπὸ Σεβήρου τε καὶ Ἀπολλιναρίου, Νεστορίου τε καὶ Θεοδώρου τῆς συγχύσει καὶ διαιρέσει τῆς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μυστηρίου λυμηναμένων δυσκρότων αἱρετικῶν, καὶ νῦν δὲ παρόντες παρακαλοῦμέν τε, καὶ προσπίπτομεν, καὶ ἐνδυχόμεθα πάντας ὑμᾶς τοὺς ἁγιωτάτους πατέρας, ἤτοι τὸν ἀποστολικὸν καὶ κορυφαῖον θρόνον κατὰ τῆς ἁγίας καὶ ὁμουσίου καὶ προσκυνητῆς Τριάδος τῆς τῆς ὄντων ἁπάντων αἰτίας φύσεως καὶ μόνης ἀϊδίου θεότητος, καὶ πάσης τῆς κατ' οὐρανὸν ἁγίας καὶ ἀγγελικῆς στρατιᾶς τε, καὶ πίστεως τῆς ἀφράστου ἐν δοξολογίᾳ τὸν τρισάγιον αὐτῇ τῇ μακαρίᾳ θεότητι προσκομίζοντες ὕμνον, καὶ τῆς ἁγίων ἀποστόλων, προφητῶν, καὶ μαρτύρων, καὶ διδασκάλων, καὶ τῆς ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν τεσσάρων συνόδων, τῆς ἐν Νικαίᾳ, καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ πρώτης, καὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι, καὶ τῆς ἐν δευτέρᾳ κατὰ τὸ Βυζάντιον συνελθούσης ἁγίας πέμπτης συνόδου, καὶ πάντων, συνελόντι φάναι, τῆς ἁπαξαπάντων ἁγίων, ὧν τοῖς δόγμασιν οὐχ ἧττον ἢ τοῖς αὐτῶν αἵμασιν ἡ ἁγία πίστις κεκύρωται τε καὶ ἴσατε, καὶ εἰς ὑμᾶς παρενεμφθῆ τοὺς ἁγιωτάτους, μὴ παριδεῖν τὸν τοσούτοις χρόνοις παντοχόθεν πρός τε τὸν Θεὸν ἐπίσης καὶ τοὺς ἁγιωτάτους ἡμᾶς ἐκτεινομένων Χριστιανῶν

abbatum vel monachorum [1] vestræ sanctitatis docemus, ut subter vera, secundum naturam summi Dei & patris sapientiam domini Dei & salvatoris nostri Jesu Christi omni desideranti vitam divinam, quæ in eo nunc occultatur, postmodum vero declaratur, attestante sive promulgante: *Quoniam qui confitebitur me coram hominibus, & ego confitebor eum coram patre meo, qui in cœlis est. Qui autem negaverit me, & verba mea, negabo eum & ego coram patre meo, qui in cœlis est*: & iterum: *Qui amat animam suam in hoc mundo, perdet eam: qui autem odit animam suam propter me, in vitam æternam servabit eam*: necesse est, o beatissimi, dum [2] mundus dissolvitur, & vita corrumpitur; necnon animæ nostræ, ipsius Dei & salvatoris nostri Jesu Christi omnibus modis sanctam præponentes fidem, & prius quidem communiter, dum Afrorum habitaremus provinciam, hanc apostolicam summam expetivimus sedem. Hoc autem consonanter non solum nos, sed & omnis provincia & civitas, quæ in fide habitat, id est, sacerdotum populorumque collega non despicere orthodoxam fidem innovatam, & sanctam Chalcedonensem synodum apertius projectam, vel omnes sanctos & glorioſos patres, a Sergio, Pyrrho & Paulo, qui in regia urbe præsedisse noscuntur, necnon & Cyro Alexandrino quondam episcopo: quique callide quasi aliquam occasionem & cooperimentum propriæ novitatis convocationem impiorum & hæreticorum facientes, perfidiam eorumdem hæreticorum contra orthodoxos ecclesiæ alumnos introduxerunt, ab antiquo celatam aperientes hæresim ipsorum, utpote unam in Christo voluntatem & operationem confiteri promulgantes sanctam Dei ecclesiam consonanter Severo & Apollinari, Nestorio atque Theodoro, qui in confusione & divisione Christi Dei mysterium corrumpunt, perversis hereticis. Et nunc autem præsentes petimus, & interpellamus, ac conjuramus omnes sanctissimos vos patres, id est, apostolicam & principalem sedem, per sanctam & consubstantialem venerandam trinitatem, auctricem omnium, quæque sunt naturaliter, & unam sempiternam deitatem, & omnem cœlestem sanctam angelicam militiam & officium, quæ incessanter in gloria ejus [3] per sanctam laudem eidem beatæ deitati offert, nec non sanctos apostolos, prophetas & martyres vel doctores, sive sanctas & universales quatuor synodos, quæ in Nicæa, in Constantinopoli, in Epheso prima, & in Chalcedona, [4] atque secunda in Constantinopoli congregata est, sancta quinta synodus, & omnes compendiose, qui a sæculo sunt, sanctos, quorum dogmatibus non minus quam sanguinibus sancta fides servata est & stabilita, & in vos sanctissimos deputata est, non despicere Christianorum preces, quas per tanta tempora undique Deo, similiterque sanctissimis vobis obtulerunt, neque humilium * nostrorum præsentium & absentium de hoc capitulo cum lacrymis postulationes: sed canonice

Marc. 10. Joan. 12.

Rom. sedes apostolica, & summa a Græcis hominibus vocatur.

* nostrum

& sy-

1 Ex Græco lege, *servorum vestræ sanctitatis, docemus, ut subter. Vera secundum naturam &c.* Harduinus.
2 In Græco, *mundo qui dissolvitur, & vita ejus corrumpitur*. Harduinus.
3 Ex Græco lege, *ter sanctam*. Hard.
4 Lege, *& quæ*. Hard.

& synodaliter expugnatam a prædictis viris sanctam fidem defendite, & omnibus post Deum eam salvate integram, sinceram & sine innovatione, piissimo sicut & antea, [1] coruscante verbo in omni mundo orthodoxis sacerdotibus ac populis vel monachis: quoniam omnium corda post Deum in vos pendent, summum ecclesiarum scientes vos caput a Christo Deo nostro præpositum; & hos ipsos, id est, Sergium, Pyrrhum & Paulum, & eorum pro impia * invocatione verba vel dogmata, & omnes, qui cum eis quolibet modo, vel verbo, aut tempore, vel loco secuti sunt vel consenserunt, aut [2] facturos in transgressione paternarum definitionum vel dogmatum, anathemati personaliter submittere, neque impersonaliter contra eos sententiam proferre, quia hæc lex synodalis non est ecclesiæ, ut querela in scripto personaliter proposita, impersonaliter contra nullum proferatur sententia. Cum quibus juste & typum, qui nunc contra orthodoxam fidem factus est ex subreptione, non ex studio aut mente piissimi nostri imperatoris, sed suasione importuna, & falsiloquio Pauli depositi a prædecessore vestræ sanctitatis Theodoro, sanctissimæ recordationis papa vestræ apostolicæ sedis, eidem anathemati submittere: in quo typo sine operatione & voluntate omnino, id est, sine intellectu & anima immobilem ipsum gloriæ Deum dominum nostrum Jesum Christum dogmatizaverunt, similiter gentilium idolis inanimatis, (de quibus dicit magnus David: *Idola gentium argentum & aurum, opera manuum hominum. Os habent, & non loquentur: oculos habent, & non videbunt: aures habent, & non audient: pedes habent, & non ambulabunt. Similes illis fiant qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis*: quoniam tale est omne, quod sine operatione & voluntate est) per hoc quod dicitur, nulli licere omnino in Christo unam aut duas operationes vel voluntates confiteri: quod omnium sanctorum patrum & synodorum, sed etiam ipsius Christi Dei mysterii perfecta denegatio extitit, si utique nemo, neque una de sanctis patribus & synodis, ipsum dominum nostrum & Deum Jesum Christum, divina & humana carentem secundum naturam prædicavit ac definivit operatione vel voluntate: sed sicut divinam & humanam naturam, id est, duas naturas eumdem per unitionem inconfusam & indivisam, ita & divinam voluntatem & operationem, atque humanam voluntatem & operationem tam per gloriosa atque divina ejus miracula, quamque per voluntarias & humanas passiones in ipso uno confirmatas Deo verbo incarnato firmiter sanxerunt, ad indiminutam & immaculatam veracium rerum approbationem, ex quibus, & in quibus, & quæ est ipse unus dominus & Deus noster, sive ejusdem naturaliter deitatis & humanitatis, utpote neque una carente operatione naturali & voluntate: atque confirmare synodaliter pietatem, sicut duas naturas, ita & duas naturales operationes & voluntates unius

* *for.* Innovatione.

Psalm. 113.

A τὰς ἱκεσίας, μήτε μὴν ἡμῶν τῶν ταπεινῶν καὶ ἀπόντων καὶ παρόντων τὰς περὶ τούτου μετὰ δακρύων δεήσεις· ἀλλὰ κανονικῶς τε καὶ συνοδικῶς τὴν ὑπὸ τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν πολεμηθεῖσαν ἁγιωτάτην πίστιν διεκδικῆσαι καὶ πᾶσι μετὰ Θεὸν αὐτὴν περισώσασθαι, σώαν εἰλικρινῆ καὶ ἀκαινοτόμητον, τῷ εὐσεβεῖ καθὼς καὶ τὸ πρότερον περιλαμπομένην λόγῳ τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ὀρθοδόξοις ἱερεῦσι καὶ λαϊκοῖς καὶ μονάζουσιν· ἐπειδὴ πάντων εἰς ὑμᾶς ἤρτηνται μετὰ Θεὸν αἱ καρδίαι [3] κορυφαίων ὑμᾶς ὑπὸ Χριστοῦ τεθειμένους ἐπισταμένων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν κεφαλὴν, ὥστε τούτους αὐτοὺς, Σέργιον φαμὲν καὶ Κῦρον, καὶ Πύῤῥον, καὶ Παῦλον, καὶ τὰ τούτων ὑπὲρ τῆς ἀσεβοῦς αὐτῶν καινοτομίας ῥήματά τε καὶ δόγ-
B ματα, καὶ πάντας τοὺς αὐτοῖς καθ' οἷον οὖν τινα τρόπον, ἢ λόγον ἢ καιρὸν ἢ τόπον συναπεχθέντας τε καὶ συμφωνήσαντας, ἢ τοῦτο ποιεῖν μέλλοντας ἐπὶ τῇ παραβάσει τῶν πατρικῶν ὅρων τε καὶ δογμάτων, ἀναθέματι προσωπικῶς καθυποβαλεῖν, ἀλλὰ μὴ ἀπροσώπως ἐπαγαγεῖν κατ' αὐτῶν τὴν ἀπόφασιν. οὐ γὰρ νόμος τοῦτο συνόδου καθέστηκεν ἢ ἐκκλησίας, ὥστε τὴν ἔγκλησιν διὰ τῶν ἐγγράφων αὐτῶν ἐμπροσώπως κομιζομένην, ἀπροσώπως ἐποῖσαι κατ' οὐδενὸς τὴν ἀπόφασιν. μεθ' ὧν ἐκδίκως καὶ τὸν νῦν κατὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως γενόμενον τύπον ἐκ συναρπαγῆς οὐ κατ' εἴδησιν ἢ γνώμην τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν βασιλέως, ἀλλ'
C εἰς εἰσήγησιν ὀχληρὰν καὶ παραδιδαχὴν Παύλου τοῦ καθαιρεθέντος ὑπὸ τοῦ τὴν ὑμετέραν προηγησαμένου παναγιστίαν, Θεοδώρου φαμὲν τοῦ ἐν ἁγίοις πάπα τῆς καθ' ὑμᾶς ἀποστολικῆς καθέδρας τῷ αὐτῷ ἀναθέματι συναποβαλεῖν· εἰς ὃν τύπον ἀνενέργητον πάντῃ, καὶ ἀνεθέλητον, τουτέστιν ἄνουν καὶ ἄψυχον καὶ ἀκίνητον αὐτὸν τὸν τῆς δόξης Θεὸν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐδογμάτισαν τοῖς τῶν ἐθνῶν ἀψύχοις παραπλησίως εἰδώλοις, περὶ ὧν φησιν ὁ μέγας Δαβὶδ, τὰ εἴδωλα τῶν ἐθνῶν ἀργύριον καὶ χρυσίον, ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων· στόμα ἔχουσι καὶ οὐ λαλήσουσιν· ὀφθαλμοὺς ἔχουσι καὶ οὐκ ὄψονται· ῥῖνας ἔχουσι καὶ οὐκ ὀσφρανθήσονται. ὦτα ἔχουσι καὶ οὐκ ἀκούσονται. χεῖρας ἔχουσι καὶ οὐ ψη-
D λαφήσουσι· πόδας ἔχουσι καὶ οὐ περιπατήσουσιν· ὅμοιοι αὐτοῖς γένοιντο οἱ ποιοῦντες αὐτὰ, καὶ πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτοῖς. τοιοῦτον γὰρ ἅπαν τὸ ἀνενέργητον πάντῃ καὶ ἀνεθέλητον, διὰ τοῦ λέγειν μὴ ἐξεῖναί τινι τῶν πάντων ἐπὶ Χριστοῦ μίαν ἢ δύο καθάπαξ ἐνεργείας ἢ θελήματα ὁμολογεῖν. ὅπερ πάντων τῶν ἁγίων πατρῶν τε καὶ συνόδων, μᾶλλον δὲ αὐτοῦ τοῦ κατὰ Χριστὸν τὸν Θεὸν μυστηρίου τελεία καθέστηκεν ἄρνησις, εἴπερ οὐδεὶς ἢ οὐδεμία τῶν ἁγίων πατρῶν καὶ συνόδων αὐτὸν τὸν κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν θείας καὶ ἀνθρωπίνης ἄμοιρον ὄντα κατὰ φύσιν ἐκήρυξέ τε καὶ ὥρισεν ἐνεργείας τε καὶ θελήσεως· ἀλλ' ὥσπερ θείαν φύ-
E σιν καὶ ἀνθρωπίνην φύσιν, τουτέστι δύο τὸν αὐτὸν καθ' ἕνωσιν ἀσύγχυτόν τε καὶ ἀδιαίρετον φύσεις, οὕτω καὶ θείαν θέλησιν καὶ ἐνέργειαν, καὶ ἀνθρωπίνην θέλησιν καὶ ἐνέργειαν, τῇ τε τῶν αὐτοῦ παραδόξων καὶ θείων προβολῇ θαυμάτων, καὶ τῇ τῶν ἑκουσίων καὶ ἀνθρωπίνων παραδοχῇ παθημάτων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς κυρουμένας Θεοῦ λόγου σεσαρκωμένου, βεβαίως ἐθέσπισαν εἰς τὴν τῶν ἐξῶν καὶ ἐν οἷς καὶ ἅπερ ἔστιν αὐτὸς ὁ εἷς

κύριος

1 Ex Græco, *coruscantem*. Hard.
2 Ex Græco lege, *aut hoc facturos*. Harduinus.
3 Melius κορυφαῖον. Harduinus.

κύρι& ἡμῶν καὶ Θεὸς ἀληθῶν πραγμάτων ἀμείωτόν τε καὶ ἀνόθευτον πίστωσιν, ἤτοι τῆς τοῦ αὐτοῦ κατὰ φύσιν θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος, ὡς ἑκατέρας ἀμοίρου καθεστηκυίας ἐνεργείας φυσικῆς καὶ θελήσεως· καὶ χυρῶσαι συνοδικῶς τὴν ἀσέβειαν, δύο καθάπερ φύσεις, οὕτω καὶ φυσικὰς ἐνεργείας τε καὶ θελήσεις τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς Θεοῦ λόγου σεσαρκωμένου πρεσβεύειν ἀσεβῶς ἡμᾶς ὁρίζόμενοι κατὰ τὴν τῶν εἰρημένων ἁγίων πατέρων θεοπάτορα παράδοσιν, τότε σαφῶς διεγνωσμένης τοῖς ἁγιωτάτοις ὑμῖν ὡσεὶ παρὰ τοῦτο φαμὲν δὴ τὰ παρ' ἡμῶν ὑπὲρ τῆς ἀσεβείας ἀσεβῶς αἰτηθέντα· τί ποτ' ἂν ὅλως ὀφειλῇ παρὰ τῆς ὑμετέρας μακαριότητος· ὅπερ ἀπείη τε καὶ ἀπέστω. τοῦτο γὰρ ὑδόλως πεδίομεν τῇ ἐντελείᾳ τῆς πίστεως λυμαινόμενον, ἐλεύθεροι πάντη καὶ ἀθῷοι πρὸς τὸ γινόμενον καθεστήκαμεν. ἔστιν χάριν πρὸς ἐντελεστέραν τῆς ἡμῶν ἀδυνατίας οἰκοδομὴν καὶ ἀσφάλειαν, παρακαλοῦμεν τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην, ἄχρι μιᾶς κεραίας σὺν ἀκριβείᾳ πάσῃ, πρὸς τὴν Ἑλλάδα μεθερμηνεύθηναι φωνὴν τὰ νῦν παρὰ τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης, πρακτόμενά τε καὶ ἐκφωνούμενα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἕνεκεν, ἵνα τὴν τούτων γνῶσιν λαμβάνοντες, ἐν ἐπιγνώσει τὴν ἡμετέραν ἐν τούτοις προσοίσωμεν τοῖς μακαριωτάτοις ὑμῖν συγκατάθεσιν, ἐμμένοντες ἀπαραβάτως, οἷς ὀρθοδόξως ὁρίζετε, ὡς λέλεκται, παρόν τε καὶ σωτήριον διδασκαλίαν ἱερὰν καὶ παράδοσιν τῆς εἰς αὐτὸν χάριν τὸν κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν εἰλικρινῆς ὁμολογίας καὶ πίστεως.

A ejusdemque Dei verbi incarnati nos venerari pie promulgantes, secundum prædictorum sanctorum patrum divinam traditionem, certissime hoc scientibus vobis sanctissimis, quod si aliter quam a nobis pro pietate pie postulata sunt, quidquam omnino integritatem fidei corrumpens a vestra terminetur beatitudine, (quod absit, abfuturumque sit: hoc enim omnino incredulum nobis est) liberi sine dubio atque innocentes ab hoc quod fiet existimus. Pro qua re ad perfectam nostræ humilitatis ædificationem & munitionem, rogamus vestram sanctitatem usque ad unum apicem cum omni * acribia secundum Græcam interpretari vocem, quæ nunc a vobis sancte aguntur ac definiuntur pro causa orthodoxæ fidei, quatenus eorum scientiam accipientes, cum cognitione nostra sub his offeramus beatissimis vobis confessionem, permanentes intransgressibiliter in his, quæ orthodoxe definit secundum sanctorum, ut dictum est, patrum & synodorum doctrinam sacram & traditionem gratiæ, quæ in eo est, domino & Deo nostro sinceræ confessionis & fidei.

* ἀκρ. diligentia. Notet Lector antiquitatem hujusce Græcæ versionis.

In MS. Gr. desunt hæ subscriptiones

Joannes * abba presbyter monasterii patris nostri sancti Sabbæ, postulans manu propria subscripsi.
Thalassius misericordia Dei abba presbyter sanctæ Dei genitricis, & beati Andreæ, postulans propria mann subscripsi.
Theodorus gratia Dei abba presbyter monasterii venerandæ * labræ sancti Sabbæ, postulans manu propria subscripsi.
Georgius abba presbyter, similiter.
Theodorus abba presbyter similiter.
Theocharistus misericordia Dei presbyter, similiter.
Theodorus misericordia Dei diaconus, similiter.
Paulus misericordia Dei presbyter, similiter.
Theodorus presbyter, similiter.
Zosimus presbyter, similiter.
Joannes presbyter, similiter.
Theodorus monachus, similiter.
Polichronius diaconus, similiter.
Constantinus diaconus, similiter.
Petrus diaconus, similiter.

* laura

C Theodorus diaconus, similiter.
Sergius monachus, similiter.
Thomas diaconus, similiter.
Georgius diaconus, similiter.
Stephanus diaconus, similiter.
Sergius monachus, similiter.
Andreas diaconus, similiter.
Eutychius monachus, similiter.
Cosmas monachus, similiter.
Muconius monachus, similiter.
Abrahamius monachus, similiter.
Joannes monachus, similiter.
Anastasius monachus, similiter.
Theodorus monachus, similiter.
Theoctistus monachus, similiter.
D Leontius diaconus, similiter.
Paulus monachus, similiter.
Petrus monachus similiter.
Joannes monachus, similiter.
Maximus monachus, similiter.
Anastasius monachus, similiter.
Leontius monachus, similiter.

Δεησδέδιτ ὁ ἁγιώτατος ἐπίσκοπος Καλλάρεως εἶπεν.

Deusdedit sanctissimus episcopus Caralitanus dixit.

Ὁ ἀναγνωσθεὶς λίβελλος τῆς θείλαβῶν ἡγουμένων καὶ μοναχῶν, ὡς ὁρᾶτε μακαριώτατοι, φανερὰν ἔχει καὶ ἀναπόρρητον τὴν αἰτίασιν κατά τε Κύρου καὶ Σεργίου, Πύρρου τε καὶ Παύλου, καὶ τῶν περὶ αὐτοὺς ὡς πᾶσαν ἔστιν τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν καλῶς εἰρηνεύουσαν, οἷς ὁ καλῶς ἐδογμάτισαν, σωτηρίαν ἐκκλησίαν, μίαν καὶ ἀδιαίρετον εἰπόντες ἔχειν τὸν Χριστὸν θέλησιν καὶ ἐνέργειαν, ἐν προσχήματι θεοσεβείας τὴν πίστιν νοθεύσαντες, οὐκ ἐννοήσαντες τὴν ἐν τῷ προφήτῃ λέγουσαν ἀπειλήν. οὐαὶ ὁ ποτίζων τὸν πλησίον αὐτοῦ ἀναξόπλην θολεράν. καὶ πάλιν ἐν ταῖς σοφίαις. ὅτε φθεγγόμενος ἄδικα ἀδεὴς μὴ λάθῃ, ἀδὲ παροδεύσει

Relectus libellus venerabilium abbatum, presbyterorum & monachorum, quomodo prævidistis sanctissimi, apertissimam habet & indubitatam accusationem contra Cyrum, Sergium, Pyrrhum & Paulum, & qui cum eis sentiunt. Hi namque salvatoris nostri in pace consistentem per pravas eorum doctrinas conturbaverunt omnem ecclesiam, unam & nec unam asserentes Christum habere voluntatem & operationem, quasi sub prætextu pietatis fidem adulterantes, atque propheticam interminationem a propriis sensibus excludentes, qua dicit: *Væ qui potum dat amico suo, mittens fel suum.* Et iterum Habac. 2. 15.

sapien-

Sap. 1. 8. sapientissimus Salomon ait : *Quoniam qui loquitur iniqua, non potest latere, nec præteriet illum corripiens judicium. In cogitationibus enim impii interrogatio erit : sermonum autem illius auditio ad dominum perveniet, ad correptionem iniquitatum illius : Quoniam auris zeli audit omnia, & tumultus murmurationum non absconditur.* Hæc enim si complecti voluissent in proprio sensu, ad reprobum sensum minime laberentur, sed per Dei timorem sermonum suorum præcaventes custodiam, piam sanctorum patrum definitionem sine quadam novitatis præsumptione utique Prov. 2. 11. conservarent : quoniam dicit : *Consilium bonum conservabit te, mens autem bona custodiet te.* Propter quod veraciter reverendissimi abbates, presbyteri & monachi commoti, adversus novitatis commentum querelas nobis obtulisse noscuntur, conjurantes nos, ut canonica ultione damnetur. Consonanter autem sanctis patribus, per proprium libellum clare confessi sunt salvari sicut unius ejusdemque Christi secundum substantiam unitas naturas, ita secundum numerum naturarum, naturales ejus voluntates & operationes, ex quibus divina & humana naturaliter idem volens atque operatus, Deus simul & homo veraciter cognoscebatur naturaliter, utpote utriusque naturæ salvans indiminute naturalem proprietatem & post unitatem, ex quibus consistit. Ita namque sanctorum patrum in Chalcedonensi concilio convenientium docere nos definitio demonstratur, sed & omnium sanctorum patrum chorus. Pro qua re zelum pietatis catholicisque dogmatibus congestum libellum eorum nostris actibus præcepimus sociari, ad convincendam novitatem, quæ ab eis in accusatione deposita est.

A ὡστὲ ἐλέγχεσθαι κείνης. ὁ γὰρ δίγλωσσος ἀσεβῶν ἐξέτασις γίνεται· λόγων δὲ αὐτὸ ἀκοὴ πρὸς κύριον ἥξει εἰς ἔλεγχον τῆς ἀνομημάτων αὐτὸ· ὅτι ὁ ζηλώσεως καὶ ἀκροᾶται τὰ πάντα. καὶ θρὸς λογισμῶν οὐκ ἀποκρύπτεται, ταῦτα γὰρ εἰ ἐνέβαλον εἰς τὸν ἑαυτῆς νοῦν, εἰς ἀδόκιμον νοῦν οὐκ ἐνέπιπτον, ἀλλὰ φόβῳ Θεοῦ τὸν οἰκεῖον λόγον ἀσφαλιζόμενοι, τὸν εὐσεβῆ τῆς παλαιῶν ἀκινητόμητον διεφύλαττον ὅρον. βουλὴ γάρ, φησὶ, καλὴ φυλάξει σε, σύνοικα δὲ ἀγαθὴ τηρήσει σε. καθ' ὃ ἀληθῶς κινηθέντες οἱ δίλαβεῖς ἡγούμενοι καὶ μονάζοντες, τῷ καινοτομίαν ἠτιάσαντο τοῦτο, ἐνδιαβάλλοντες πρὸς ἡμῶν κανονικῶς κατακεῖσθαι. συμφώνως δὲ τοῖς ἁγίοις πατράσι δηλ. τὸ οἰ-
B κεῖα λιβέλλῳ φανερῶς ὁμολόγησαν σώζεσθαι καθάπερ τὸ αὐτὸ καὶ υἱὸς Χριστὸς καθ' ὑπόστασιν ἡνωμένας τὰς φύσεις, ὅτως ἐσαεί θμως ταῖς φύσεσι τὰς κατὰ φύσιν αὐτὸ θελήσεις καὶ ἐνεργείας, δι' ὧν τά τε θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα φυσικῶς ὁ αὐτὸς θέλων καὶ ἐνεργῶν φύσει Θεὸς ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος ὢν ἀληθῶς ἐγινώσκετο, σώζων ἀνελλιπῶς ἑκατέρας φύσεως τὸ ἐξ ὧν ἐστὶ τὴν φυσικὴν ἰδιότητα μετὰ τὴν σύνοδον. ὡς ὁ τῆς ἐν
C Χαλκηδόνι σωσαχθέντων ἁγίων πατέρων ὅρος ἡμᾶς ἐκδιδάσκει, μᾶλλον δὲ πᾶς ὁ τῆς ἁγίων χορός· ὃ χάριν δίζηλώτως ἔχοντα καὶ ὀρθοδόξως τὸν τοιοῦτον αὐτῆς λίβελλον ἐνταγῆναι τοῖς ἡμετέροις ὑπομνήμασιν ἐπινεύσαμεν, εἰς ἔλεγχον τῆς παρ' αὐτῆς αἰτιαθέντων ἀνδρῶν ἐπεισάκτου καινοτομίας.

Theophylactus primicerius notariorum apostolicæ sedis, dixit.

Suggero beatitudini vestræ, quod & ipsam scire sine dubio confidimus, utpote omnium retinentem & supportantem cum multa solicitudine, quæ in Deo est, eorum quæ necessantur, vigilantem memoriam, quoniam in scrinio sanctæ vestræ ecclesiæ plurimæ sug-
D gestiones supplicum, cum omni cautela reconditæ sunt, postulantium per diversa tempora vestram principalem apostolicamque sedem, propter novitatem nuper emersam a Cyro & Sergio, vel qui cum eis sentiunt, quatenus eam deponere, & canonico anathemati eam submittere debeat. Porro, si placet vestræ beatitudini, aliquas de præfatis suggestionibus intimare gestis synodaliter, quæ ab ea nunc celebrantur, ad ampliorem ostensionem fraudulentiæ immutationis paternarum institutionum, ab adversariis præsumenter expositæ, propter quam etiam diversi querelas contra eos deposuisse noscuntur, quæ præcipit, edisserat.

Θεοφύλακτος πριμικήριος τῆς νοταρίων τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, εἶπεν.

Διδάσκω τὴν ὑμετέραν σανίερον ἁγιωσύνην, ὅπερ ἀκριβῶς καὶ αὐτὴ σωεπίσταται, πάντων ἔχουσά τε καὶ φέρουσα σὺν πολλῇ τῇ κατὰ Θεὸν φροντίδι τῆς ἀναγκαιοτάτων διεγρηγορεῦσαν ἐμφρόνως τὴν μνήμην, ὡς ἐν τοῖς καθ' ὑμᾶς ἀποστολικοῖς σκρινίοις πλείους ἀπόκεινται σὺν ἀσφαλείᾳ πάσῃ τετηρημένοι τῆς ἐν τοῖς παρῳχηκόσι χρόνοις δεηθέντων ἀναφοραὶ, τῆς ὑμετέρας κορυφαίας καὶ ἀποστολικῆς καθέδρας, σύκεκεν τῆς ἀρτίως ἀναφυείσης καινοτομίας, ὑπό τε Κύρου καὶ Σεργίου καὶ τῆς περὶ αὐτὸς, ὅπως αὐτὴν καθέλῃ καὶ ἀναθεματίσῃ κανονικῶς. εἰ δὲν παίσαται τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι τινὰς ἐξ αὐτῆς τῶν ἀναφορῶν ἐμφανισθῆναι τοῖς ἀρτίως παραὐτοῖς συνοδικῶς πραττομένοις, εἰς σύμπλεσέραν ἀπόδειξιν τῆς τῶν ἐναντίων ἐπὶ τοῖς παλαιοῖς δόγμασι παραλλαγῆς, καὶ τῆς δι' αὐτὴν γεγονυίας αὐτοῖς ἐκ πάντων ἐγκλήσεως, δήλωσον προσηκόντως τὸ παρισάμενον.

E

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit

Oportet pro cautela eorum quæ apud nos synodaliter peraguntur, juxta submonitionem dilectissimi primicerii nostri, & aliquas de oblatis pro hujusmodi quæstione relationibus, & in nostro scrinio rejacentibus, ad intiman-

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Ἀναγκαῖον ἐστιν εἰς ἀσφάλειαν τῆς παρ' ἡμῖν συνοδικῶς πραττομένων κατὰ τὴν ὑποβολὴν τοῦ ὑπομνηματίσαντος Θεοφιλοῦς ἡμῶν πριμικηρίου, καί τινας τῆς προανενεγμένων περὶ τῆς δὲ τῆς ὑποθέσεως καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἀποστολικοῖς σκρινίοις ἀπο-

ἀποχειμμένων ἀναφορῶν εἰς ἐμφάνειαν ἀχθῆναι, καὶ ἀναγνωσθῆναι διὰ τῆς δυσεβῶς εἰθισμένων ὑπηρετεῖν τοῖς πραττομένοις.

A dum deduci, & per eos quorum interest, lectione vulgari.

Θεοφύλακτος πριμικήριος τῶν νοταρίων τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, εἶπεν.

Theophylactus primicerius notariorum apostolicæ sedis, dixit.

Ἐκ τοῦ δικαίου ἡμῶν σκρινίου κομίσας μοι χάρτας ἔχω πρὸς τὸ παραλαμβανον ἀναφορὰν Σεργίου τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Κυπρίων νήσου γραφεῖσαν παρ' αὐτοῦ κατὰ τὴν διαγωγὴν διελθοῦσαν πρώτην ἐπινέμησιν, ἤγουν πρὸ χρόνων ἑπτὰ τῷ προηγησαμένῳ τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ πάπα Θεοδώρῳ. B

Melius παρ' ὑτοῦ Hard.

Afferens de venerabili scrinio, præ manibus habeo suggestionem Sergii * Cyprensis archiepiscopi, directam ab eo per nuper transactam primam indictionem, id est, ante septem annos, Theodoro beatæ memoriæ decessori vestro.

Epist. synodalem fuisse sentit Baro. anno 643. insulæ

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τοῦ Ρωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit.

Ἡ ὑποβληθεῖσα ἀναφορὰ Σεργίου τοῦ τῆς Κυπρίων νήσου ἐπισκόπου ληφθήτω κατὰ τάξιν καὶ ἀναγνωσθήτω. Καὶ λαβὼν Ἐξυπέριος νοτάριος ῥεγεωνάριος τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου πρὸς τὸν Ρωμαίαν ἀπὸ τῆς Ελλάδος ἑρμηνευθεῖσαν φωνῆς, ἀνέγνω.

Memorata suggestio Sergii Cyprensis insulæ episcopi, suscepta lectioni pandatur. Et accipiens Exuperius notarius regionarius apostolicæ sedis, de Græco in Latinum interpretatam, recensuit in his.

Τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ, καὶ θεοσηκτῷ μου δεσπότῃ, πατρὶ πατέρων, ἀρχιεπισκόπῳ καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ κυρίῳ, Θεοδώρῳ, Σέργιος ἐλάχιστος ἐπίσκοπος, ἐν κυρίῳ χαίρειν. C

Sanctissimo & beatissimo a Deo nostro honorabili domino meo, patri patrum, archiepiscopo & universali papæ domino Theodoro, Sergius humilis in domino salutem.

Literæ Sergii Cyp. episcopi ad Theodorum papam, quem vocat patrem patrum, & universalem papam. Insigne præconium Romanæ ecclesiæ.

Στήριγμα θεοπαγὲς καὶ ἀσάλευτον, ἡ σηλογραφίαν δραφανῆ τῆς πίστεως τοῦ σοῦ ἀποστολικοῦ καθέδραν ἱδρύσατο, ὦ ἱερὰ κορυφή, Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν. σὺ γάρ, ὡς ἀληθῶς ὁ θεῖος ἀψευδῶς ὑπηγόρευσε λόγος, ὑπάρχεις Πέτρος καὶ ἐπὶ τῷ σῷ θεμελίῳ τῆς ἐκκλησίας οἱ σύλοι πεπήγασι. σοὶ καὶ τὰς κλεῖς τῆς οὐρανῶν ἐνεχείρισε δεσμεῖν τε καὶ λύειν ἐπὶ γῆς καὶ οὐρανῷ κατ' ἐξουσίαν ἐθέσπισε. σὺ τῆς βεβήλων αἱρέσεων καθαιρέτης καθέστηκας ὡς κορυφαῖος καὶ καθηγητὴς τῆς ὀρθοδοξου καὶ ἀμωμήτου πίστεως. μὴ ὑπερίδῃς τοίνυν τῆς πατέρων ἡμῶν πάτερ τὴν πίστιν κλυδωνιζομένην καὶ κινδυνεύουσαν. διάλυε τὴν ἀρχαίαν τῆς φρενοβλαβῶν τῷ φωτὶ τῆς σῆς θεογνωσίας πανάγιε. ἄνελε τὰς βλασφημίας καὶ τὰ φρυάγματα τῆς νεοφώτων καὶ νεοφύτων αἱρετικῶν διδασκάλων. οὐδὲν γάρ ἐστιν ἐλλιπὲς τῇ ὀρθοδόξῳ ἀποστολικῇ ὑμῶν διατάξει καὶ παραδόσει, ὅπως καὶ προσθήκην τινὰ λάβοι πρὸς ἡμῶν τὰ τῆς πίστεως. ἡμεῖς γὰρ ὦ θεόπνευστοι καὶ τῆς ἁγίων ἀποστόλων σωτηρίου καὶ σωτηρίου, πεφρονήκαμέν τε καὶ ὡμολογήκαμεν ἐκ τῆς ἀνέκαθεν χρόνων ἐκ σπαργάνων αὐτῆς κατὰ τὸν ἅγιον καὶ θεοφόρον πάπαν Λέοντα κηρύττοντες ἅπασι καὶ προσβάλλοντες ἐνεργεῖν ἑκατέραν μορφὴν μετὰ τῆς θατέρας κοινωνίας. ὧν οἱ πάντες οἱ θεοφόροι καὶ πανάγιοι πατέρες συμφθέγγονται. καὶ ταῦτα πρὸς ἡμῶν τῶν ἐλαχίστων δούλων ὑμῶν καὶ μαθητῶν. μακρηγορίαν δὲ καὶ ἀντιῤῥήσεις τῶν ἐναντίων οὐ προϊέμεθα, ἕτοιμοι γὰρ καθεστήκαμεν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως σωναιρομένων τῶν ἁγιωτάτων ὑμῶν καὶ δεχομένων τὸ μαρτύριον ἀποδέξασθαι. εἰ δὲ μὴ βούλοιντο τὰ κατὰ ἡμῶν ψυχοφθόρα δόγματα, τοῦτον δὲ φῆσαι πρὸς ἀναίρεσιν τοῦ φρονήματος καὶ ὁμολογίας τῆς

Firmamentum a Deo fixum & immobile, atque tituli formam lucidissimam fidei vestram apostolicam sedem constituit, o sacer vertex, Christus Deus noster. Tu es enim, sicut divinum veraciter pronunciat verbum, Petrus, & super fundamentum tuum ecclesiæ columnæ confirmatæ sunt: tibi & claves cœlorum commisit, atque ligare & solvere potestative, quæ in terra & in cœlis sunt, promulgavit. Tu profanarum hæreseum depositor existis, ut princeps & doctor orthodoxæ & immaculatæ fidei. Igitur non despicias patrum tuorum, pater, fidem æstuantem, & ab aliquibus hæreticis ventis violentatam, necnon periclitantem: resolve nebulam insipientium lumine tuæ divinæ scientiæ, o sanctissime. Abscinde blasphemias & jactantiam vaniloquorum, & noviter emergentium hæreticorum doctorum. * Mihi etenim minus est orthodoxæ & apostolicæ vestræ definitioni atque traditioni, quatenus augmentum aliquod suscipiat a nobis fides. Nos autem a Deo inspirati, & sanctorum apostolorum confabulatores & consacerdotes sapuimus, confitemur atque confessi sumus a pristinis temporibus, & ex ipsis cunabulis secundum sanctum atque beatissimum papam Leonem, prædicantes omnibus & confitentes: *Operatur* [1] *utraque natura cum alterius communione*. Cum quo beatissimo viro & omnes a Deo inspirati & sancti patres fatentur. Et hæc quidem a nobis humillimis servis vestris atque discipulis prosecuta sunt. Multiloquium autem & contradictionem adversariorum non admittimus, quia parati sumus pro orthodoxa fide, auxiliantibus vobis sanctissimis & orantibus, martyrium suscipere. Et si quidem

* Nihil

Epist. 10.

1 In Græco hæc verba, *utraque natura*, sunt in sexto casu. *Harduinus.*

dem voluerint ea [1] quæ inane ad consumma- A tionem animarum dogmata, hoc est, ad interitum doctrinæ & confessionis sanctorum patrum, & glorioſi atque præcipui papæ Leonis proposita sunt in regia urbe deponere, quorum contraria sapientes non desistimus, sufficit hoc, atque amica Deo pax sanctis ecclesiis intercedit, & omnis divisi ecclesiarum de medio absistit, necnon schismata dissolvuntur, ad unitatem denuo restaurata. Si autem noluerint hoc facere, apostolicos vos patres sequentes, in scripto & sine scripto eos anathematizamus. Non est enim, non est Deo placitum, neque justum proposita pestilentia hæresum, & anathematis blasphemiis, verbis contendere. Ho- B norent igitur rationem, & erubescant Deum, & hujusmodi blasphemias subtrahere festinent, & in quocumque voluerint loco vel tempore, de quibus existimant sapere, * movemus dogmata. Compendioſe autem, o sanctissime, dicimus: Ea, quæ ad eversionem & depositionem a Deo inspiratorum patrum, & sanctissimi papæ Leonis, nec non vestræ a Deo sapientiæ conscripta sunt, deponantur. Nam & nos, sicut dictum est, jubentibus vobis dominis nostris, & a Deo inspiratis patribus, percutimus eos anathematibus, & tunc motiones de quæstionibus eorum & certamina faciemus, sperantes in vestram Deo placitam & beatam protectionem, quoniam non C reveremur neque formidaturi sumus timore, ubi non est timor, præposito Deo & orthodoxa requisitione. Usque ad hanc igitur diem dispensationem aliquam quærentes, tacuimus eis, arbitrantes ad meliora immutare eos proprias doctrinas. Sic etenim & sanctissimæ memoriæ * Thius noster Arcadius sapuit, vestram orthodoxam sequens doctrinam: cujus vestigia & nos omni virtute sequi oramus, consonantes orthodoxæ & a Deo inspiratæ doctrinæ vestræ sanctissimæ dominationis atque paternitatis. Ulterius autem jam non patimur, seminantibus eis zizania & scandala, ut ita dicamus, in omnem mundum. Hi sunt nostri sancti con- D cilii intellectus, sed & totum beatæ memoriæ & a Deo inspirati admittit & amplectitur Leonis, & sicut ancoram salutiferam orthodoxiæ detinet, & vestris divinæ scientiæ lætatur dogmatibus, nihil omnino minuens, & cum ea orthodoxa confessione proficisci ad dominum, & terribili ejus exorat assistere judicio. Deus igitur creator omnium conservet longævum sanctissimum dominum nostrum, ad stabilitatem sanctarum ejus ecclesiarum & orthodoxæ fidei, vos pastorem bonum, qui pro spiritalibus E ovibus tuam animam pones, atque pastorali baculo lupos rapaces expelles. Omnes qui digni sunt assistere sanctissimo & a Deo honorato domino meo, ego & qui mecum sunt, plurimum in domino salutamus. Et subscriptio: Incolumem me & domino beneplacitum ora sanctissime pater patrum. [2]

ἁγίων παξῶν καὶ τῆ ὑπερενδόξῳ καὶ ἀοιδίμῳ πάπα Λέοντος προκειμένα κατὰ τὸν δεδαίμονα καθελεῖν, οἷς τἀναντία φρονοῦντες ἠ παυσόμεθα, δ' ἂν ἔχοι, καὶ ἡ φίλη τῷ Θεῷ εἰρήνη ταῖς ἐκκλησίαις βραβεύεται, καὶ πᾶσα διχόνοια τῆς ἐκκλησιῶν, ἐκποδὼν μεθίσαται, καὶ τὰ χίσματα διαλύεται πρὸς σῴωσιν αὖθις πρυτανεύομενα· ἐπεὶ τοῖς θεοδιδάκτοις καὶ ἀποστολικοῖς ἡμῶν παξάσιν ἑπόμενοι, ἐν γράμμασι καὶ ἀγράφως αὐτοὺς ἀναθεματίζομεν. οὐκ ἔστι γὰρ οὐκ ἔστι θεοπρεπὲς οὐδὲ δίκαιον προκειμένης τῆς λύμης τῆς αἱρέσεων καὶ ἀναθεμάτων βλασφήμων ἐγγεγραμμένων λογομαχεῖν. τιμάπασαν γὰν τὸ δίκαιον καὶ αἰδεσθῶσαν τὸν Θεὸν, καὶ τὰς τοιαύτας βλασφημίας περιαιρείπασαν, καὶ ἐν ᾧ δ' ἂν ἔλοιντο τόπῳ ἢ χρόνῳ περὶ ὧν οἴονται φρονεῖν, κινήσομεν δόγματα. σαυελθόντες τοίνιν ὦ ἁγιώτατοι φαμὲν τὰ πρὸς ἀναξοπλὺ καὶ καθαίρεσιν τῆς θεοφόρων παξῶν, καὶ τῶ παναγίῳ πάπα Λέοντος, καὶ τῆς θεηγόρων ὑμῶν γεγραμμένα καθαιρεθῶσαν. ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς, ὡς λέλεκται, δηλαδόντων ὑμῶν τῶν δεσποτῶν ἡμῶν καὶ θεοπνεύστων παξῶν βάλλομεν αὐτοὺς τοῖς ἀναθέμασι, καὶ τηνικαῦτα περὶ τῶν αὐτοῖς ζητουμένων τὰς κινήσεις καὶ τὰς ἀγωνίας ποιησώμεθα, ἐλπίδες καθεστῶτες εἰς τὴν ὑμετέραν θεοδίδακτον, καὶ θεόπνευστον προσασίαν, ὡς οὐκ ἀλαβηθησόμεθα, οὐ δειλιάσομεν φόβον, ὅ οὐκ ἔστι φόβος, προκειμένου Θεοῦ καὶ ὀρθοδόξου πίστεως. μέχει γὰρ καὶ τήμερον οἰκονομίαν τινὰ πραγματευομένοις, ἐσιγήκαμεν, ἰόμενοι πρὸς τὰ χρείττω μετακινῆσαι αὐτοὺς τὰ οἰκεῖα διδάγματα. ὕπω γὰρ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις γηθόμενος ἡμῶν θεῖος * Ἀρκάδιος πεφρόνηκε, τῆ ὑμετέρᾳ ὀρθοδόξῳ ἑπόμενος διδασκαλίᾳ, ὧ καὶ ἡμεῖς παντὶ σθένει ἀκόμεθα τοῖς αὐτοῦ ἐξακολουθεῖν ἴχνεσι, σωάδοντες τῇ ὀρθοδόξῳ καὶ θεοπνεύστῳ διδασκαλίᾳ ὑμῶν τῶν ἁγιωτάτων ἡμῶν δεσποτῶν καὶ παξῶν. περαιτέρω γὰρ τῶν λοιπὸν οὐκ ἀνεξόμεθα, ὑποσπειράντων αὐτῶν ζιζάνιά τε καὶ σκάνδαλα, ὡς ἔπος εἰπεῖν, κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. ταῦτα καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερᾶς σωούσης φρονήματα καὶ τὸν τόμον τοῦ παναγίου καὶ θεοφόρου προσίεται, καὶ ἀσπάζεται Λέοντος, καὶ ὡς ἄγκυραν σωτηριώδη τῆς ὀρθοδοξίας διχρατεῖ, καὶ τοῖς τῆς ὑμετέρας θεογνωσίας γεγάνηται δόγμασι, μηδὲν τὸ καθάπαξ παραχαράττουσα, καὶ μετ' αὐτῆς τῆς ὀρθοδόξου ὁμολογίας ἀποδημεῖν πρὸς τὸν κύριον, καὶ τῷ φοβερῷ αὐτοῦ παρασταῖναι προσδέχεται βήματι. ὁ Θεὸς ὁ δημιουργὸς τῶν ἁπάντων διατηρήσοι μακραίωνα τὸν πανάγιον ἡμῶν δεσποτεῖν, πρὸς σύσασιν τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἐκκλησιῶν καὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, τὸν ποιμένα τὸν καλὸν τὸν ὑπὲρ τῶν προβάτων αὐτοῦ προβάτων τὴν οἰκείαν ψυχὴν προτιθέμενον, καὶ τῇ ποιμαντικῇ βακτηρίᾳ τοὺς λύκους τοὺς ἁρπαγας ἀποδιώκοντα. πάντας τοὺς παρεσάναι ἠξιωμένους τῷ παναγίῳ καὶ θεοτιμήτῳ μου δεσπότῃ, ἐγώτε καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πλεῖσα ἐν κυρίῳ προσαγορεύομεν. ἡ ὑπογραφή. Ἐρρῶσθαί με καὶ τῷ κυρίῳ δύνασθαι δέχεσθε θεοτίμητε πάτερ πάτων. (ἐγράφη μηνὶ μαΐῳ κθ'. ἰνδικτιῶνος πρώτης.)

* movebimus

* divinus sanctus. (vertendum fuisse videtur, *munificus*, Hard.)

* Archiepiscopus

Μαῦ-

1 Legisse videtur interpres, τὰ κατ' αὐτὰς Harduinus.

2 In Græco additur; *scriptum mense Maja, die* XXIX. *Indictione prima*, nimirum anno 643. *Hard.*

A

Μαῦρος ὁ ἁγιαβέστατος Κεσίννης ἐπίσκοπος, καὶ Δεοσδέδιτ Ῥαβεννάτης πρεσβύτερος τὸν τόπον ἀνάπληρῶντες Μαύρου τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου Ῥαβεννάτης εἶπον διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῶν Μαύρου τοῦ ἐπισκόπου Κεσίννης.

Maurus reverendissimus Cæsenæ episcopus, nec non Deusdedit presbyter Ravennatis, locum præsentantes sanctissimi Mauri episcopi Ravennatis, per unum eorum, hoc est Maurum episcopum Cæsenatem, dixerunt.

Εὐκαίρως ἐστὶν ἐπὶ τοῖς ἀρτίως ἡμῖν ἀναγνωσθεῖσιν ἐκ τῆς ἀναφορᾶς Σεργίου τοῦ τῆς Κυπρίων νήσου ἀρχιεπισκόπου περὶ ὧν αἰτιασθείτων παρ' αὐτοῦ καινοτομίας τὸ ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ τῷ μακαρίῳ [1]λεχθὲν Ἱερεμίᾳ, καὶ ἡμᾶς προσφόρως εἰπεῖν, ἐξέστη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ τούτῳ, καὶ ἔφριξεν ἐπὶ πλέον ἡ γῆ. ὅτι δύο καὶ πονηρὰ ἐποίησαν, οἱ δὲ ἐναντίας. ἐμὲ ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος ζῶντος καὶ ὤρυξαν ἑαυτοῖς λάκκους σωτερίμμους, οἳ οὐ δυνήσονται ὕδωρ σωέχειν. λάκκος γὰρ σωτερίμμος ἐστὶ πᾶς λόγος ἐξ ἐπινοίας ἀνθρώπων κατασκαζόμενος, εἰς διάλυτα πλάνης περίσφιγξιν, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ σωτηρίου πνεύματικῶς προερχόμενος εἰς περιποίησιν αἰωνίου ζωῆς. ὅθεν εὐλόγως ἡμᾶς ὁ μέγας ἀσφαλιζόμενος ἀπόστολος ἔλεγε, μὴ ὑπερφρονεῖν, παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν ἐν ὅροις μένοντας τῆς εὐσεβείας. ἐπείπερ οἱ λάθρα παρεισάκτως ἢ μόνον ἐβλάβησαν ἐκπεσόντες τοῦ ἰδίου στηρίγματος, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀφροσύνης αὐτῶν ἀπέλιπον τῷ βίῳ μνημόσυνον, ἵνα ἐν οἷς ἐσφάλησαν, μὴ δὲ λαθεῖν δυνηθῶσι. δόξα γὰρ καὶ ἀτιμία φησίν, ἐν λαλιᾷ καὶ γλώσσῃ ἀνθρώπου, πτῶσις αὐτῷ. διὸ προσῆκόν ἐστι, τοιούτῳ μὲν τινὶ ἀναφορᾷ, τοῖς ὑπομνήμασιν ἡμῶν ἐνταγῆναι, πρὸς δήλωσιν τῆς ἐνδεχαλλομένης αἱρέσεως, μὴ παρεῖδεῖν τῶν περὶ τούτου δεηθέντων τὸ ἀποστολικὸν θρόνου, τοὺς ἐγγράφους τε καὶ ἀγράφους δεήσεις, ἀλλὰ ποιήσασθαι πρεπόντως ἡμᾶς σὺν ἐκείνοις πάσῃ τινὶ τῷ ἐναντίῳ καὶ ἀκυρώδους λόγου διὰ τοῦ πτύου τῆς κανονικῆς ἐξετάσεως τελείαν τινὶ ἀνακάθαρσιν ἐκ τοῦ ζοφίμου καὶ ὠφίμου τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας δόγματος, τοῦ στηρίζοντος καρδίαν ἀνθρώπου, διὰ τῆς μεταλήψεως τῶν πατρικῶν διδαγμάτων.

Congruum est, secundum quæ nunc relecta sunt nobis per suggestionem Sergii Cyprensis insulæ * Arcadii episcopi de personis, quæ ab ipso sunt accusatæ, propter eorum introductam novitatem, ut hoc quod ex persona domini a beato Jeremia dictum est, & nos competenter dicamus: *Obstupuit cœlum super hoc, & tabuit in amplius terra: quoniam duo mala fecerunt contrarii: Dereliquerunt me fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas contritas, quæ non valent continere aquas.* Cisterna namque contrita est omne verbum ex quadam hominum adinventione compositum in allegationem erroris, quæ ab orthodoxis facile velut aranea dissipatur: non enim de fontibus salutiferis spiritaliter ad acquisitionem * æternæ procedit. Atque ideo competenter nos beatus Paulus apostolus præmuniens, ait, non debere plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, in definitione pietatis perdurantes. Qui enim hanc præterierunt, non tantum læsi sunt, decidentes a corroboratione sua, sed & insipientiæ suæ dereliquerunt hominibus memoriam, ut in his in quibus peccaverunt, nec latere potuissent. Gloria enim & contumelia in loquela & in lingua hominis, casus est illius. Ideoque conveniens est, hanc quidem suggestionem ad ostensionem reprehensæ hæreseos nostris actibus inseri. Nec enim fas est supplicum apostolicæ sedis in scripto & sine scripto precationes oblatas despicere, sed ut condecet, cum omni probitate contrarii, & veluti paleati verbi per ventilabrum canonicæ examinationis plenam purgationem in communi consistentes efficere de maturis & nutrientibus catholicæ ecclesiæ dogmatibus, quæ confirmant cor hominis per participationem paternarum institutionum.

* Archiepiscopi.

Cisterna contrita quæ.

* *desp.* vitæ, aut aliquid ejusmodi *Rom.* 2.

Sap. 10.

Θεοφύλακτος πριμικήριος τῶν νοταρίων τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας εἶπεν.

Theophylactus primicerius notariorum apostolicæ sedis, dixit.

Γνωρίζω τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι, ὡς μετὰ χεῖρας ἔχω κομίσας καὶ ἄλλην δεηθέντων ἀναφορὰν, περὶ τῆς προκειμένης καὶ ἐξεταζομένης ὑμῖν ὑποθέσεως, ἥτις τῆς κατὰ τινὰ Ἀφρων φιλόχριστον χώραν ὁσιωτάτων ἐπισκόπων συγκληθεῖσαν παρ' αὐτῆς κατὰ τινὰ συναγωγὴν διελθοῦσαν τετάρτην ἐπινέμησιν τῷ προηγησαμένῳ τοὺς ἁγιωτάτους ὑμᾶς ἐν ἁγίᾳ τῇ μνήμῃ πάπᾳ Θεοδώρῳ· καταξιώσατε τοιγαροῦν καὶ περὶ ταύτης γνωρίσαι τὸ παρισάμενον.

Notum facio vestræ beatitudini, quoniam & aliam suggestionem supplicum præ manibus habeo de quæstione quæ nunc proposita est, atque apud vos flagitari dignoscitur, directam a reverendissimis episcopis Africani concilii per nuper transactam quartam indictionem beatæ memoriæ Theodoro decessori sanctitatis vestræ. Ideoque dignetur de ea quoque, quæ placent, præcipere.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῆς Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit.

Τινὶ ἀρτίως ὑποβληθεῖσαν ἀναφορὰν τῆς κατὰ

Memoratam in præsenti suggestionem reveren-

1 Rectius, λεχθὲν. *Harduinus.*

verendissimorum episcoporum Africanæ provinciæ, coram sancto nostro concilio recenseri præcipimus. Et incipiens Theodorus notarius regionarius apostolicæ sedis, relegit in his.

A τὴν Ἀφρικὴν θεοφιλῶν ἐπισκόπων, ἀναγνωσθῆναι τῇ συνεδρευούσῃ ἡμῖν ἁγίᾳ συνόδῳ προστάσσομεν. καὶ λαβὼν Θεόδωρος νοτάριος ῥεγεωνάριος τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου, ἀνέγνω.

Domino beatissimo apostolico culmine sublimato, sancto patri patrum, Theodoro papæ, & summo omnium præsulum pontifici, Columbus primæ sedis episcopus concilii Numidiæ, & Stephanus primæ sedis episcopus concilii Byzaceni, & Reparatus episcopus primæ sedis concilii Mauritaniæ, & universi episcopi de tribus conciliis antedictis Africanæ provinciæ.

Epistola Africanorum antistitum ad Theodorum papam. Laus eximia Romanæ ecclesiæ a tribus conciliis Africanis tributa.

Τῷ μακαριωτάτῳ δεσπότῃ, καὶ τῇ ἀποστολικῇ κορυφῇ ὑπερέχοντι πατρὶ πατρῶν Θεοδώρῳ τῷ ἁγιωτάτῳ πάπᾳ καὶ μεγάλῳ τῶν ἁπανταχῇ προέδρων ἀρχιποιμένι, Κολούμβος ἐπίσκοπος τοῦ πρώτου θρόνου, τῆς ἐν τῷ Βυζακίῳ συνόδου, καὶ Ῥεπαράτος ἐπίσκοπος τοῦ πρώτου θρόνου τῆς ἐν Μαυριτανίᾳ συνόδου, καὶ σὺν ἡμῖν οἱ ἐπίσκοποι πάντες τῶν εἰρημένων τριῶν συνόδων τῆς τῶν Ἄφρων χώρας.

Stephanus in Gr. exemplari omissus est.

B

MAGNUM & indeficientem omnibus Christianis fluenta redundantem, apud apostolicam sedem consistere fontem nullus ambigere possit, de quo rivuli prodeunt affluenter, universum largissime irrigantes orbem Christianorum, cui etiam in honore beatissimi Petri patrum decreta peculiarem omnem decrevere reverentiam in requirendis Dei rebus, quæ omnino & solicite debent, maxime vero justeque ab ipso præsulum examinari vertice apostolico, cujus vetusta solicitudo est tam mala damnare, quam probare laudanda. Antiquis enim regulis sancitum est, ut quidquid quamvis in remotis vel in longinquo positis ageretur provinciis, non prius tractandum vel accipiendum sit, nisi ad notitiam almæ sedis vestræ fuisset deductum, ut hujus auctoritate, juxta quæ fuisset pronunciatio firmaretur, indeque sumerent ceteræ ecclesiæ velut de natali suo fonte prædicationis exordium, & per diversas totius mundi regiones puritatis incorruptæ maneant fidei sacramenta salutis. Quocirca humillimum vestro apostolico culmini persolventes obsequium, cum lacrymis suggerimus, quod sine cordis gemitu reticere non valemus, ante hoc temporis spatium exosum apud Constantinopolitanam civitatem novitatis commentum ad nos usque opinanter fuisse delatum. Et ut hactenus siluissemus, putavimus serenissimo examine vestræ apostolicæ sedis fuisse desectum. Quod ubi pertinaciter cognovimus invalescere, relegentes videlicet libellum Pyrrhi nostri fratris & coepiscopi dudum ejusdem Constantinopolitanæ civitatis, apud vestram venerabilem sedem prolati, relationem qualem necessitas exegit, fratri Paulo, nunc Constantinopolitanæ civitatis ecclesiam occupanti, emisimus, exhortantes cum nimio fletu jam dictum novitatis commentum, non quidem suis temporibus adinventum, a suo videlicet auctore confutatum, a se quoque vel ab omni ecclesia, cui præsidet, repellere, & chartas omnes præ foribus ipsius sanctæ ecclesiæ ad scandalum populorum suspensas projicere, qualiter fides quæ nunc usque permansit inte-

Descriptum istud ex ep. Innocentii 1. ad Conc. Carthag. *Hard.* Nota.

C

D

E

Μεγάλην καὶ ἀνεκλειπτον θείας χάριτος πηγὴν τοὺς χριστιανοὺς ἅπαντας καταπλουτίζουσαν παρὰ τῷ καθ' ὑμᾶς ἀποστολικῷ θρόνῳ τυγχάνειν, οὐχ οἷον τέτινα τῶν πάντων διαμφιβάλλειν, ἐξ ἧς ὀχετοὶ προϊᾶσιν ἀφθόνως, ἅπαντα τὸν Χριστιανὸν ἀρδεύοντες κόσμον ὅθεν εἰς τὴν τοῦ παναγίου Πέτρου τιμὴν, ὦ πάτερ πατρῶν, αὐτὸς ὁ ὑμετέρος ἀποστολικὸς θρόνος ἰδιοτρόπως ἤτοι μονογενῶς κατὰ θεῖον κεκλήρωται θέσπισμα, τὰ ἱερὰ τῆς ἐκκλησίας δόγματα διερευνᾶσθαι καὶ ἀναψηλαφᾶν, ἅπερ τῷ ἀληθινῷ παραλαβόντες κηρύγματι, διακριβωθῆναι τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐστὶν, καὶ τῶν ἀρχιερέων τῆς κορυφαίας καὶ ἀποστολικῆς. ἀρχῆθεν γὰρ αὕτη πέφηνεν ἡ συνήθεια, ὥστε παρ' αὐτῶν, τὰ φαῦλα μὲν κατακρίνεσθαι· βεβαιοῦσθαι δὲ τὰ προσήκοντα. ἐπεὶ οὖν οἱ ἐξαρχῆς κανόνες θεσπίζουσιν ὅπουπερ ἂν ἐκκλησιαστικὸν πρᾶγμα κινεῖται, μὴ πρότερον ψηλαφᾶσθαι καθάπαξ, ἢ προσδέχεσθαι κἂν ὅτι μάλιστα τὰ κινούμενα τύχοιεν ὄντα ἐν ἀπῳκισμέναις τισὶ καὶ πορρωτάταις ἐπαρχίαις, ἄχρις ἂν ἐπὶ τὸν ἀποστολικὸν ἀνακομισθῇ θρόνον, ἵνα ἐκ τῆς κατ' αὐτὸν αὐθεντίας τοῦ ζητουμένου δοκιμασθέντος, οἷον καὶ τρανωθέντος ἐξ αὐτοῦ καθάπερ ἔκτινος πηγῆς ἱερᾶς ἡ τοῦ κηρύγματος ἐναρξις γένηται, καὶ οὕτω καθεξῆς αἱ πᾶσαι τοῦ Θεοῦ προσδεχόμεναι καθολικαὶ πρὸς τὰ τοῦ κόσμου πέρατα διανείμωσιν ἀμειώτως τὰ τῆς ἀκραιφνοῦς μυστήρια πίστεως. ἐπὶ ταύτην ὑμῶν τὴν τῆς προσρήσεως ἠχθημεν ἐλαχίστην προσκύνησιν. ἥντινα τῇ ἀποστολικῇ ὑμῶν ἐκπέμποντες κορυφῇ μετὰ δακρύων ἀναφέρομεν. παρασιωπῆσαι γὰρ οὐ δυνάμεθα διὰ τὴν συνοχὴν τῆς καρδίας ἡμῶν, περιῆλθεν ἐξ ἀκοῆς εἰς ἡμᾶς ἁγιώτατοι ὡς πρὸ χρόνων τινῶν τέχνασμά τι μεμιασμένον καὶ βέβηλον ἐν Κωνσταντινουπόλει γεγένηται, καὶ νομίσαντες ὅτι τῇ τοῦ καθ' ὑμᾶς θρόνου αὐστηρία δικαίως κατακρίνεται καὶ ἐκκόπτεται, μέχρι τοῦ παρόντος ἐσιωπήσαμεν. ὁπηνίκα δὲ τοὐναντίον προπετῶς θρασυνόμενον μεμαθήκαμεν, ἀνέγνωμεν δὲ καὶ τὸν λίβελλον Πύῤῥου τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, ὃν τῷ ὑμετέρῳ τιμίῳ θρόνῳ μετανοήσας ἔναγχος ἐπιδέδωκεν, εἰκότως, οἵαν ἡ ἀνάγκη λοιπὸν ἡμᾶς ἀπήτει, πεποιήκαμεν ἀναφορὰν πρὸς Παῦλον τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν τὸν νυνὶ τὴν αὐτὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει διακατέχοντα ἐκκλησίαν, αἰτήσαντες αὐτὸν ἀγαπητικῶς μετὰ πλείστων δακρύων ὥστε τὸ εἰρημένον τῆς καινοτομίας σόφισμα, τὸ μὴ ἐξ αὐτοῦ μὲν ἐκ δὲ τοῦ προηγησαμένου αὐτὸν ἐφευρεθὲν τοῦτο διακρούσασθαι καὶ πάσης ἐξωθῆσαι δικαίως, ἧς προκαθέζεται ἐκκλησίας, ἀποβαλλόμενον τοὺς πρὸ τῶν θυρῶν τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας ἀνακειμένους χάρτας, οὓς ἐπὶ σκανδάλῳ τοῦ λαοῦ προτεθείκασιν, ἵνα τοῦτο ἀποβαλλομένων ἀταράχως ἡ πίστις ἡμῶν τηρηθείη, καὶ ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς μέχρι τοῦ παρόντος ἀκεραία διέμεινε, τῇ ἀποστολικῇ παραδόσει κρατυνομένη, οὕτω καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ἄθικτος διαμείνῃ. ταυτὶ γὰρ δῆλον καθέστηκεν, ὡς αἱ τοιαῦ-

ται

ται κμνοφωνίαι ἐκ τῦ κακῦ τῆς κενοδοξίας ἀποτίκτονται πάθυς. Θέλοντες γὰρ ἑκανὰς ἑαυτὰς ἀποφαίναι κ̀ περιφανεῖς κ̀ τῇ ἄλλων ἁπάντων φρονιμωτέρυς, κμνά τινα παρ' ἑαυτῇ ἀνθεύρισκυσι κ̀ προφέρυσιν, ἀγνοῦντες ὅτι ὁ κύριος ἡμῶν κ̀ Θεὸς, τὰ ἀσθενῆ τῦ κόσμυ ἐξελέξατο, ἵνα καταργήσῃ τὰ ἰσχυρὰ, & διὰ τῆς μωρίας καταισχύνῃ τὰς οἰομένυς εἶναι σοφάς. ὅθεν Τιμοθέῳ γράφων ὁ τῆς ἐθνῶν ἀπόστολος παρεγγυᾶται τὰς βεβήλυς ἡμᾶς ἐκτρέπεσθαι κμνοφωνίας εἰς ἀσέβειαν ἀπαγούσας, κ̀ ἀκάνθας κ̀ ξιβόλυς ἐπικομιζομένας. ἀλλὰ κ̀ Ἐφεσίοις προσαγει μηδαμῶς ἑτεροδιδασκαλεῖν. συμφώνως δὲ κ̀ οἱ τῆς παλαιῶν ἡμᾶς ἐκπαιδεύσι λόγοι. διαμηρύττει γὰρ ὁ προφήτης Ἱερεμίας οὕτως φρίττα ἐγένετο ἐπὶ τῷ γῇ. οἱ προφῆται αὐτῆς ἔνομα προφητεύυσιν. ἀλλὰ κ̀ ὁ θεῖος νόμος πλειοσιν ἡμᾶς ἐξασφαλίζεται παραγγέλμασιν, ἅπερ ἡμῖν ἡ ὑμετέρα πηγάζυσα κορυφὴ, τὰς ἡμετέρας ὀχετὰς ἀνερεύγει· κ̀ δαψιλεῖς ἀπεργάζεται προς ἀσέβειαν. ἀλλ' ἐπειδὴ παρά τινων κακοθελῶν ἀνθρώπων ἐν Ἰταλίᾳ τῇ βασιλευύσῃ πόλει γεγένηταί πως ἡ καθ' ἡμᾶς χώρα τῆς Ἀφρων, τῷ εἰρηνεύω γεγράφθαι παρ' ἡμῶν ἀναφορὰν προς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν Παῦλον τὸν ἐπίσκοπον Κωνσταντινυπόλεως τῇ ὑμετέρᾳ θεοφιλεῖ μακαριότητι καππέμψαμεν σὺν ἀσλαβείᾳ παρακαλῦντες, ἵνα διὰ τῆς ἀποκρισιαρίων τῦ καθ' ὑμᾶς ἀποστολικῦ θρόνυ ταῦτα προς αὐτὸν ἀποστείλῃ, κ̀ μάθωμεν αἴσιως εἴτε ὁ προλεχθεὶς ἡμῶν ἀδελφὸς τῆς ἐφορευθείσης ἀθεμίτυ διϊσάμυ κμνοτομίας προς τὸ ἀκραιφνὲς τῆς ὀρθοδόξυ πίστεως ἐπανέρχεται κήρυγμα. εἰδὲ τῦτο παραποιεῖται μὴ μεταβαλλόμενος, δέον ἐστὶ τῷ τῦ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῦ θρόνυ αὐθεντίαν βελῦ σωτηρίῳ σκέψασθαι τῦ ὑγιεινῦ σώματος τὸ ἀθεράπευτον νόσημα διαχωρίσαι κατὰ τὸ τῆς ἁγίων πατέρων διάταξιν. ἵνα τῦ χαλεπῦ διαῤῥυέντος τῆς αἱρέσεως ἑαύματος, τὸ τῆς ὀρθοτομίας ἀσφαλέστερον ἡμῖν διαμείνωσιν· οἷα τῷ πνευματικῷ σιδήρῳ τῆς ὑμετέρας ὑπεροχῆς τῦ τοιύτυ πονηρῦ μιάσματος τῷ Χεσῦ τῦ Θεῦ ποιμνίῳ ἐλευθερύσης. τὸ δὲ συμβὰν ἐν τέλει χρεὼν ἡμᾶς ἀναγαγεῖν. ἀφ' ὅλης γὰρ τῆς χώρας προελθύσης ἡμῖν τῆς συνόδυ, ἐπιλεξάμεθά τινας ἀδελφὰς ἐκ τῦ καθ' ἡμῶν συλλόγου μετὰ τῆς οἰκείων ἀναφορῶν ἐκπέμψαι προς ὑμᾶς τελεστέραν πρεσβείαν, τῦτο δὲ βουλομένων ἡμῶν, κοινήτις συμφορὰ τῇ καθ' ἡμᾶς ἐπελθῦσα χώρα, τὸν ἡμέτερον περὶ τύτυ σκοπὸν διεκώλυσεν, ὅθεν ταύταις ὡς εἴρηται προς τὴν ὑμετέραν ὑπεροχὴν ἀνεπέμψαμεν, παρακαλῦντες μὴ μᾶλλον ἡμῖν ἢ τοῖς ἐξ ἀνάγκης συμβᾶσι καταλογίσασθαι τὴν παραίτησιν.

gra, & apoſtolica eruditio illibata ſervetur. Certum eſt enim, quod tales ſermonum novitates de malo gloriæ amore naſcuntur: dum ſibi nonnulli volunt acuti, perſpicaces & ſapientes videri, quærunt quid novi proferant, neſcientes quia Deus noſter infirma mundi elegit, ut confundat fortia, & ſapientes per mundi ſtulta confudit. Ad Timotheum quippe doctoris gentium ſolicite legiſſet ſermones, quibus ait, ut novitates vitet vocum profanas: ad impietatem nempe iſta * proficiunt, quæ ſuper ſpinas & tribulos contulerunt: & Epheſi remanens denunciet quibuſdam, ne quis aliter prædicaret. Et ut aliqua de veteribus proferamus, Jeremiæ prophetæ verba ſunt: *Horribilia*, inquit, *facta ſunt ſuper terram: prophetæ iniquitatem prophetant*. Multa ſunt divinæ legis documenta, quæ de largo veſtri culminis fonte noſtris rivulis infundatur. Quia vero in quamdam ſuſpectionem noſtra Africana a malignis hominibus apud memoratam regiam civitatem recitata eſt provincia, ante dictam relationem memorato fratri Paulo Conſtantinopolitano antiſtiti tranſmiſſam, veſtræ Deo amabili beatitudini direximus, quam rogamus humiliter per veſtræ ſacratiſſimæ ſedis reſponſales tranſmittere, qualiter proſpere cognoſcamus, ſi memoratus ſuperius frater a nefanda ſe novitatis adinvention ad integram reformaverit orthodoxæ fidei prædicationem. Quod ſi diſſimulaverit, auctoritas almæ ſedis veſtræ juxta patrum ſanctiones ſalubri conſilio pertractabit a ſano corpore ſeparare vulnus inſanum, remotoque morbi ſævientis flatu cautius, quæ ſunt ſincera perdurent, & grex purior ab hac mali contagione, ſpiritali veſtri culminis ferramento purgetur. Noviſſime hoc, neceſſitatis eventu quod accidit, in veritate ſuggerimus, quia nobis ſpecialiter per unamquamque provinciam ſynodos contrahentibus venerandas, dum ex noſtro collegio fratribus electis plenam tranſmittere nitimur legationem cum noſtris relationibus, quædam oborta ſunt, quæ noſtram intentionem rationabiliter prohiberent. Sed hujus rei quam memoravimus, urgente neceſſitate, generali Africanæ provinciæ conſtituto per legatos diverſorum conciliorum inito, generalem hanc proſpere veſtro culmini demandavimus relationem, poſtulantes non nobis, ſed ipſi quæ evenit, neceſſitati adſcribere.

Hereſes parit amor gloriæ & philautia. 1. Cor. 1. 27.

1. Tim. 6.

2. Tim. 6.

* ducunt & ſpinas tribuloſque generant.

2. Tim. 1.

Jerem. 5.

Κολλέμβου ἐπίσκοπος τῆ πρώτη θρόνυ τῆς ἐν Νυμηδίᾳ συνόδυ δῦναι ὑπὲρ ἡμῶν δέσποτα ἁγιώτατε κ̀ μακαριώτατε πάτερ πάτων,

Ora pro nobis domine ſancte ac beatiſſime patrum pater.

* Columbus epiſcopus primæ ſedis concilii Numidiæ.

Στέφανος ἐπίσκοπος τῆ πρώτη θρόνυ τῆς ἐν τῷ Βυζακίῳ συνόδυ, ὁμοίως.

Ora pro nobis domine Sancte ac beatiſſime patrum pater.

* Stephanus epiſcopus primæ ſedis concilii Byzaceni

Ῥεπαράτος ἐπίσκοπος τῆ πρώτη θρόνυ τῆς ἐν Μαυριτανίᾳ συνόδυ. ὁμοίως.

Ora pro nobis domine ſancte ac beatiſſime patrum pater.

* Reparatus epiſcopus primæ ſedis concilii Mauritaniæ.

A

Martinus ſanctiſſimus ac beatiſſimus epiſcopus ſanctæ Dei eccleſiæ catholicæ atque apoſtolicæ urbis Romæ, dixit.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ρωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπον.

Relecta in præſenti ſuggeſtio reverendiſſimorum epiſcoporum provinciæ Africæ, generalis & catholica eſſe reperitur, id eſt, ab univerſo, quod ibidem conſiſtit, omnipotentis Dei eccleſiaſtico ſacerdotio, & hoc luculentius approbari dignoſcitur per validiſſimam ſubſcriptionem ſupter annexam. Habet namque ſicut noſtis, dilectiſſimi fratres, in primo loco Columbum reverendiſſimum epiſcopum Numidiæ, primatem epiſcoporum B ſancti concilii ejus. Deinde ſancti concilii Byzaceni Stephanum reverendiſſimum primatem, nec non ſancti concilii Mauritaniæ Reparatum reverendiſſimum primatem, omnes conſonanter accuſantes, & ad condemnationem exurgere deprecantes noſtram apoſtolicam ſummamque ſedem contra novitatis commentum. Qui propter eximium amorem quem habere videntur, & piiſſimo principi per ſuam ſuggeſtionem acclamantes contra novitatis defenſores, id eſt, Paulum Conſtantinopolitanum antiſtitem, ſupplicabiliter ſuggeſſerunt: ſed etiam & prædicto Paulo pro hoc ipſo aliam ſynodicam deſtinaverunt C epiſtolam, quatenus a defenſione hujuſmodi pravitatis, quæ ad everſionem paternarum & ſynodalium definitionum ab anteceſſore ipſius Sergio irrationabiliter expoſita eſt, compeſcere debuiſſet: memorantes etiam nobiſcum congratulari pro expoſito antea in ſcripto libello converſionis Pyrrhi oblato ab eo, corrigente tunc proprium errorem, licet ad eum iterum ex amentia reverſus eſt. Ergo quoniam per hanc ſuggeſtionem eorum, aliarum duarum ſuggeſtionum memorari noſcuntur, quorum & exemplaria ad apoſtolicam noſtram ſedem certi ſunt direxiſſe, oportet hanc quidem fidei geſtorum inſeri, exemplaria vero prædictarum duarum relationum procul dubio in hoc ſancto concilio præſentari ac relegi, per quas zelum D pariter puriſſimum ac ſinceriſſimum fidei ſuæ prædicti reverendiſſimi epiſcopi Africanæ provinciæ congrue nobis declaraſſe noſcuntur. Sic etenim per lectionem ipſarum geſtis noſtris virtus validiſſima inhærebit, approbatio exiſtens contrariorum; qui & diverſarum provinciarum, id eſt, eccleſiarum ſubmoniti conteſtationibus, nullo modo paſſi ſunt exceſſum proprium emendare.

Ἡ ἀναγνωσθεῖσα ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀναφορὰ τῆς κατὰ τὴν Αφρικὴν θεοφιλῶν ἐπισκόπων χθυικήτις ἅσα γνωρίζεται καὶ καθολική, τετύπωται ἐκ πάσης τῆς ἐκεῖσε κατὰ Θεὸν ἱδρυμένης ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας, καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τῆς ἐγκειμένων αὐτῇ βεβαίως ὑπογραφῶν. ἔχει γάρ, ὡς ἀνέγνωμεν ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, κατὰ μὲν τὴν πρώτην τάξιν τὸν Νουμηδίας Ἀλαβέσατον ἐπίσκοπον Κολοῦμβον, τῆς κατ' αὐτὸν ἁγίας B ὄντα συνόδου τῆς ἐπισκόπων πρίμαν, ἔπειτα τὸν τῆς κατὰ τὸν Βυζάκιον προκαθήμενον ἁγίας συνόδου Στέφανον τὸν Ἀλαβέσατον, εἶτα τὸν τῆς ἐν Μαυριτανίᾳ προκαθήμενον συνόδου Ρεπαράτον τὸν Ἀλαβέσατον, πάντες συμφώνως αἰτιώμενοι τὴν ἐπείσακτον καινοτομίαν, καὶ πρὸς κατίσχυσιν αὐτῆς διανεῦσαι παρακαλοῦντες τὸν καθ' ἡμᾶς ἀποστολικὸν καὶ κορυφαῖον θρόνον, οἵτινες δι' ὑπερβάλλουσαν φιλοθεΐαν, καὶ πρὸς τὸν ἀσεβέσατον ἡμῶν βασιλέα, δι' οἰκείας ἀναφορᾶς κατεβόησαν τῆς τοιαύτης καινοτομίαν διεκδικούντων ἀνδρῶν, τουτέστι, Παύλου τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως. ὅθεν καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Παῦλον τούτου χάριν ἑτέραν πεποιήκασι συνοδικὴν ἐπιστολήν, ἐφ' C ᾧτε παύσασθαι τοῦ τὸν διεκδικοῦντα τὸ πρὸς ἀναβολὴν τῆς παρεικούσης καὶ συνοδικῶν θεσπισμάτων, ὡς τοῦ πρηγησαμένου αὐτῶν Σεργίου παραλόγως ἐκτεθέν. ἐμνημόνευσαν δὲ συνδιαφανθέντες ὑμῖν ἐπὶ τῷ τηνικαῦτα γεγραμμένῳ, λέγω δὴ τῇ δι' ἐγγράφου λιβέλλου προσαγωγῇ, εἶτα ἐπιστροφὴν τοῦ Πύρρου, διορθωσάμενον τὴν οἰκείαν πλάνην, εἰς πρὸς αὐτὸν πάλιν ἐξ ἀνοίας ἐπέστρεψεν. ἐπειδὴ τοίνυν διὰ τῆς τοιαύτης αὐτῆς ἀναφορᾶς καὶ τῆς ἑτέρων πεποιημένης μνήμην ἀναφορῶν, ὧν καὶ τὰ ἴσα πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς ἀποστολικὸν ἐξέπεμψαν θρόνον, δέον ταύτην μὲν ἐντεθεῖσθαι τῇ πίστει τῆς ὑπομνημάτων, ἀχθῆναι δὲ καὶ ἀναγνωσθῆναι τῇ παρούσῃ ταύτῃ ἁγίᾳ D συνόδῳ, τὰ ἴσα τῶν εἰρημένων δύο ἀναφορῶν, δι' ὧν τὸ ἀζήλωτον ὁμοῦ καὶ εἰλικρινὲς τῆς πίστεως οἱ ῥηθέντες Ἀλαβεῖς τῆς Αφρων χώρας ἐπίσκοποι ἐπεδείξαντο πρεπόντως. ἔστω γὰρ δηλαδὴ τῆς αὐτῆς ἀναγνώσεως βεβαιοτέρα χθυήσεταί πως ἡμῖν τῶν πραττομένων ἡ δυνάμις, ἐλέγχουσα τῶν ἐναντίων, οἷα καὶ ταῖς ἐξ ἑτέρων διαμαρτυρίαις ἐπαρχιῶν, εἶπον ἐκκλησιῶν ἑδαμῶς ἐναχθέντων πρὸς τὴν τῶν οἰκείων δογμάτων διόρθωσιν.

Theophylactus primicerius notariorum apoſtolicæ ſedis, dixit.

Θεοφύλακτος πριμικήριος τῶν νοταρίων τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, εἶπεν.

Secundum præceptionem veſtræ beatitudinis aliarum quoque duarum ſuggeſtionum de venerabili veſtro ſcrinio afferens exemplaria, præ manibus habeo, quid præcipitis? E

Κατὰ τὴν κέλευσιν τῆς ὑμετέρας μακαριότητος ἐκ τοῦ καγκέλλου ὑμῶν σκρινίου τῶν ἑτέρων δύο ἀναφορῶν τὰ ἴσα κομίσας μετὰ χεῖρας ἔχω πρὸς τὸ παρεστάμενον.

Martinus ſanctiſſimus ac beatiſſimus epiſcopus ſanctæ Dei eccleſiæ catholicæ atque apoſtolicæ urbis Romæ, dixit.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ρωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Exemplar ſynodicæ ſuggeſtionis directæ ad ſereniſſimum principem a reverendiſſimis

Τὸ ἴσον τῆς πρὸς τὸν ἀσεβέσατον ἡμῶν βασιλέα γραφείσης συνοδικῆς ἀναφορᾶς παρὰ τῶν

κατὰ

κατὰ τὴν Ἀφρικὴν θεοφιλῶν ἐπισκόπων, ἐν πρώτοις ληφθήτω καὶ ἀναγνωσθήτω δεόντως τῇ παρούσῃ ἁγίᾳ συνόδῳ.

A episcopis Africanis, in primis suscipiatur, & coram hoc sancto concilio competenter lectioni pandatur.

Καὶ λαβὼν Πασχάλιος νοτάριος ῥεγεωνάριος τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου ἀνέγνω.

Et accipiens Paschasius notarius regionarius apostolicæ sedis, relegit in his.

Τῷ γῆς καὶ θαλάττης δεσπότῃ εὐκλεεστάτῳ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ, Αὐγούστῳ Στέφανος τοῦ πρώτου θρόνου ἐπίσκοπος, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἐπίσκοποι τῆς κατὰ τὸ Βυζάκιον συνόδου τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας ἐλάχιστοι οἰκέται.

Domino clementissimo terræ marisque domino Constantino Augusto, Stephanus primæ sedis episcopus, vel universi episcopi concilii Byzaceni vestræ pietatis ultimi famuli.

Theophanes Constantem nominat imperatorem illum, qui hic Constantius appellatur.

Ὁ Παντοδύναμος Θεὸς τοὺς προεγνωσμένους αὐτῷ, καὶ προωρισμένους εἰς ὀχύρωσιν τῆς ἁγίας B αὐτοῦ καθολικῆς ἐκκλησίας κατεστήσατο βασιλέας, ἵνα ὁσάκις, ἂν, ἐκ διαβολικῆς ταραχῆς συμμορία τις ἀρθῆναι κατ' αὐτῆς ἐπιχειρήσῃ, πεφροντισμένος διὰ τῆς ὑμετέρας εὐξουσίας, ἡ δέουσα προέλθοι πάντως ἐπικουρία τε καὶ ἐκδίκησις, τὴν ζάλην ἐπιεικῶς καταπαύουσα. διότι παρ' οὗ τὸ βασίλειον ἔχειν κατηξιώθητε, τῇ αὐτοῦ βοηθείᾳ καὶ χάριτι, τούτῳ δὴ πρεπόντως δουλεύοντες καὶ τὴν εὐξουσίαν ὑμῶν ὑποκλίνετε παρ' αὐτοῦ διακυβερνωμένην σοφῶς. ὅθεν Θεοῦ ἐξ αὐτοῦ προχειρισθέντες, ἰδιωτάτην ἔχετε καὶ πρωτεύουσαν ἀληθῶς φροντίδα, τὴν σύστασιν τῆς καθολικῆς αὐτοῦ καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ὡς εἰς ὑμᾶς πληροῦσθαι τὸ περὶ αὐτῆς γεγραμμένον. ἔσονται βασιλεῖς τιθηνοί σου· καὶ τιμὴ βασιλέως κρίσιν ἀγαπᾷ. τῶν γὰρ ἀνθρωπίνων πραγμάτων τὰ θεῖα προκρίναντες δόγματα, καὶ τῶν βιωτικῶν φροντίδων τὴν ὀρθόδοξον προτιμῶντες πίστιν, οὐκ ἄλλότι καθάπαξ, ἢ κρίσιν ὀρθὴν ἐξ ἀσκήσεως εὐσεβοῦς τῷ Θεῷ προσκομίζετε· διὸ πάντες ἡμεῖς οἱ κατὰ τὴν ὑμετέραν τῶν Ἄφρων χώραν ἱερεῖς τοῦ κυρίου, κατενώπιον αὐτοῦ τοῦ πάντων Θεοῦ, τὴν ὑμετέραν αἰτοῦμεν εὐσέβειαν, ἵνα τὸ ἐπεισελθὸν σκάνδαλον ἐκ προπετοῦς καινοτομίας, τῆς πίστεως ἡμῶν ἀπογένηται, καὶ συνωθῆσαι καταξιώσῃ, διὰ βασιλικῆς αὐθεντίας Παῦλον τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν τὸν ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως, τὰ αὐτὰ μεθ' ἡμῶν φρονεῖν, μᾶλλον δὲ, καὶ μετὰ πάσης τῆς ἐν ὀρθοδοξίᾳ τελούσης καινότητος τῶν πιστῶν. ἐπειδὴ τὴν ἐκ τῶν ἁγίων πατρῶν παραδοθεῖσαν ἡμῖν ὀρθόδοξον πίστιν διακατέχειν πάντες, καὶ παραφυλάττειν ὀφείλομεν προσθήκης ἐκτὸς καὶ μειώσεως· τὸ γὰρ προσθήκην, ἢ ὑφαίρεσιν ἐπιδεχόμενον οὐδαμῶς ὑπάρχον ἀποδείκνυται τέλειον. Ὃ τί λοιπὸν ἐπὶ τούτοις οἱ ἐχθροὶ τοῦ Χριστοῦ γλωσσαλγοῦσιν, οὐδεὶς ἀγνοεῖ παντελῶς· οὗ χάριν, καὶ πρὸς τὸν εἰρημένον ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ συνεπίσκοπον γεγραφήκαμεν Παῦλον διὰ τῶν τὰ παρόντα γράμματα κομιζόντων, οἷς καὶ ἐνετειλάμεθα, διὰ τῆς ὑμῶν γαληνοτάτης κελεύσεως τὸν ἡμέτερον ἀναπληρῶσαι τόπον, καὶ ὑπομνῆσαι αὐτὸν περὶ τούτων, οὗ παρατιθέμενοι τῇ ὑμετέρᾳ γαλήνῃ, τὸ γόνυ τῆς καρδίας ὁλοψύχως ἅπαντες κλίνομεν ἱκετεύοντες πέρας λαβεῖν τῆς ἡμῶν αἰτήσεως τὴν σπουδήν· τιμὴ γὰρ αὐτῷ συμφερόντως ἐστὶ, ὃ ὑπόληψις, ἵν' ὅπερ ἐκ τέλμης ἕτερος ἀνεκαίνισε τοῦ κακοῦ γενόμενος καθηγητὴς αὐτὸς ἑαυτοῦ καὶ ἄλλων παντελῶς ἐξορίσῃ· ἀλλὰ μηδαμῶς τὸ τοιοῦτον σκάνδαλον ἐκδικήσῃ. καὶ τοῦτο δὲ παρηγγείλαμεν τοῖς τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας ἱκέταις, ἤγουν τοῖς ὑμετέροις ἀποκρισιαρίοις, ἵνα τὰ ἐξ ἡμῶν γραφέντα τῷ λεχθέντι ἡμῶν ἀδελφῷ πρὸς τὰς εὐσεβεῖς τῆς ὑμετέρας γαληνότητος ἀνακομίσωσιν ἀκοὰς, ὡς ἂν θείῳ πόθῳ κατηρτισμένη ἡ ὑμετέρα εὐσέβεια, βασιλικαῖς προστάξεσιν ἐπικουρήσῃ μετὰ Θεὸν τῇ εἰρήνῃ τῶν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν. ἵνα ταύτης ἀπολαβόντες, τῆς πάντα νοῦν ὑπερεχούσης, καὶ τὸ ὑμέτερον βασίλειον εἰρηνικὸν καὶ ἀτάραχον ἐπαναριθμήτους συ-

OMnipotens Deus ecclesiæ suæ providens, præscitos ac prædestinatos in præsidio ejus constituit Romani nominis reges, ut quoties turbo diabolicæ factionis quiddam contra eam excitare tentaverit, a vestræ clementiæ rigore valeat comprimi: quatenus quies ejus procurata, vestræ potentiæ suffragio debeat defensari: quia ei potestatem vestram serviendo subjicitis, cujus munere & protectione imperatis. Unde divinitus præordinati, ejus curam singularem habetis aut primam. Scriptum est igitur de vobis, & de eadem sancta ecclesia, toto terrarum orbe diffusa: *Erunt reges nutritii tui*, pariterque scriptum est: *Honor regis judicium diligit*: quia dum divina rebus humanis præponitis, & orthodoxam fidem curis sæcularibus præfertis, quid aliud quam judicium C rectum Dei cultui immolastis? Pro qua re pietati vestræ cuncti vestræ Africæ domini sacerdotes coram domino supplicamus, ut novellæ præsumptionis scandalum, quod adversus fidem nostram attentatum est, auferatur, fratremque nostrum Paulum, Constantinopolitanæ ecclesiæ episcopum, regali auctoritate, ut nobiscum, id est, cum omni generalitate orthodoxe sapere debeat, coarctare dignemini. Fidem namque rectam, a sanctis patribus nobis traditam, sine adjectione aut imminutione custodire debemus: quia quidquid auctum fuerit aut subtractum, nunquam probatur fuisse perfectum. Scripsimus enim prædicto fratri & coepisco- D po nostro Paulo per latores præsentium, ut nostra eum vice cum vestræ clementiæ præceptione admoneant, destinantes injunximus: quos vestræ mansuetudini commendantes, petitionis nostræ vota ut effectui mancipentur, omnes unanimiter genu mentis flexo deprecamur. Pro qua re expedit censuræ ejus & famæ, ut quod auctor tantæ præsumptionis correxit, a se vel ab aliis non sinat incorrectum, * jamque scandalum defensari. Injunximus autem legationi nostræ supplici pietatis vestræ, ut ea quæ prædicto fratri nostro scripsimus, ad pias vestræ serenitatis E aures deducere non morentur: quatenus pietas vestra divinitatis amore instructa, pro pace ecclesiarum Dei regale præcipiat largiri præsidium, ut pace Dei fruentes, quæ omnem superat intellectum, regnum vestrum in pace securum annis innumeris propage-

Isai. 49. Psalm. 45.

* In Græco, *neque tantum scandalum.* Hard.

in pa-

tur. Omnipotens Deus noſter, cujus potestate cuncta reguntur, benignus ad veſtrum reſpiciat principatum, paganaſque gentes, quæ de ſua feritate confidunt, potentiæ ſuæ dextera, pietatis veſtræ Chriſtianiſſimæ ditioni ſubjugare dignetur. Et ſubſcriptio.

A νεκτείνηται χρόνος ὁ παντοδυνάμων Θεὸς, ὁ πάντα κατ' ἐξουσίαν ὁρακυβερνῶν ἀμέμπτως καὶ τὸ ὑμέτερον ἐπιβλέψοι βασίλειον, καὶ τὰ βάρβαρα φῦλα τὰ ἐν τῷ ἰδίῳ φρυάγματι πεποιθότα τῇ δεξιᾷ τῆς αὐτοῦ δυναστείας τῇ χειρὶ ἀνικήτῳ ἐξουσίᾳ τῆς ὑμετέρας ἀσεβείας ὑποτάξαι καταξιώσῃ.

Stephanus primæ ſedis epiſcopus, his piis precibus noſtris ſubſcripſi,

Στέφανος ἐπίσκοπος τῆς πρώτης θρόνου, τῇ παρούσῃ ἀσεβεῖ δεήσει ἡμῶν καθυπεσημειωάμην.

Secundus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Tagaſenſis, his piis precibus noſtris ſubſcripſi.

Σεκοῦνδος χάριτι Θεοῦ ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας ἐκκλησίας Ταγαστίσης, τῇ παρούσῃ ἀσεβεῖ δεήσει καθυπεσημειωάμην.

Datianus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Turreblandis, his piis precibus ſubſcripſi.

Δατῖνος * ἐπίσκ. Τερρεβάνδης, τῇ παρούσῃ ἡμῶν ἀσεβεῖ δεήσει καθυπεσημειωάμην. * Datianus

B Καὶ πενταράχοντα ἕτεροι θεοφιλεῖς σὺν τόποις ἐπίσκοποι τῆς Ἀφρων χώρας, ὑπέγραψαν ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ.

* Ceteræ ſubſcriptiones non habentur in MS. Græco.

* Saturinus epiſcopus ſanctæ eccleſiæ, * Miricianenſis, his piis precibus ſubſcripſi.

Joannes, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ * Mibiarcenſis, his piis precibus ſubſcripſi.

Januarius, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ * Gattianenſis, ut ſupra.

Benerius, humilis miſericordia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ civitatis Turditanæ, ut ſupra.

Romulus, humilis miſericordia domini Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ civitatis Ticibus, ut ſupra.

Candidus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ patriæ Dicenſis, ut ſupra.

Reſtutus, Dei miſericordia epiſcopus ſanctæ C eccleſiæ Jubeclidienſis, ut ſupra.

Fortunius, gratia Dei epiſcopus Cellenſis, ut ſupra.

Criſcentius, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ civitatis Leptis, ut ſupra.

Stephanus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Talaptenſis, ut ſupra.

Ebaſius, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Vico Aterienſis, ut ſupra.

Donatus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Limmicenſis, ut ſupra.

Theodorus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ civitatis Tamazeni, ut ſupra.

Optatus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Antentenſis, ut ſupra. D

Conſtantinus gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Helienſis, ut ſupra.

Stephanus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Taraquenſis, ut ſupra.

Victorinus, Dei miſericordia epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Temunianenſis, ut ſupra.

Paſchaſius, miſericordia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Detorianenſis, ut ſupra.

Julianus, miſericordia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Ruſpenſis, ut ſupra.

Saluſtius, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Rebianenſis, ut ſupra.

Donatus, miſericordia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Uniziverenſis, ut ſupra.

Theodorus, humilis epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Hirinenſis, ut ſupra.

Beatus Stephanus Speſindeo miſericordia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Quæſtorianenſis, ut ſupra.

Muſtulus, miſericordia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ * Cebaradefenſis, ut ſupra.

Beatus Laurentius Taraſus, humilis epiſcopus ſanctæ eccleſiæ civitatis Uſilabis, ut ſupra.

Stephanus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ civitatis Gummaſis, ut ſupra.

Stephanus epiſcopus his precibus noſtris ſubſcripſi.

Bonifacius, pietate Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Juſtini ac Maximienſis, ut ſupra.

Cyriacus, gratia Dei epiſcopus, ut ſupra.

Januarius, miſericordia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Banenſis, ut ſupra.

Felix, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ catholicæ civitatis * Theniſiis, ut ſupra.

Quintus, humilis epiſcopus ſanctæ eccleſiæ * Acolitaneus, ut ſupra.

Spes, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ * Secrepedulenſis, ut ſupra.

Nepus, gratia Dei epiſcopus, ut ſupra.

Felix, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ * Municipiis & Gerniſis, ut ſupra.

Pentaſius, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Turrium * Tamulus, ut ſupra.

Bonifacius, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Saſuritanæ, ut ſupra.

Numidius, humilis epiſcopus ſanctæ eccleſiæ * Soſianæjuncis, ut ſupra.

Benadus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Hermianenſis, ut ſupra.

Rodibaldus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ * Valentinianenſis, ut ſupra. * Valentinianenſis.

E

Martinus ſanctiſſimus ac beatiſſimus epiſcopus ſanctæ Dei eccleſiæ catholicæ atque apoſtolicæ urbis Romæ, dixit.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῆς Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Per propriam relationem venerabiles epiſcopi Africanæ provinciæ Davidicum ſermonem adimplere noſcuntur, quo dicit: *Loquebar de teſtimoniis tuis in conſpectu regum, & non confundebar.* Non enim confuſionem, ſed potius gloriam inferunt divinorum dog- *Pſalm. 118.*

Διὰ τῆς οἰκείας ἀναφορᾶς, οἱ θεοφιλεῖς τῆς Ἀφρων ἐπίσκοποι, τὸ ψαλμικὸν ἐπλήρωσαν λόγιον τὸ φάσκον. ἐλάλουν ἐν τοῖς μαρτυρίοις σου ἐναντίον βασιλέων καὶ οὐκ ἠσχυνόμην, οὐ γὰρ ἀδαμῶς δόξαν δὲ μᾶλλον φέρει τὰ θεῖα λαλήματα δόγματα,

βασι-

βασιλεῦσιν ὁμοίως καὶ ἰδιώταις παρὰ τῶν ἀρχιερέων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας· οἵτινες σὺν παῤῥησίᾳ πολλῇ τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος διαγγέλλουσιν. ὅθεν καὶ οἱ λεχθέντες θεοφιλεῖς ἐπίσκοποι, σὺν εὐτολμίᾳ πολλῇ προσεφώνησαν τῷ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ γνωρίσαντες ὡς τιμὴ βασιλέως κρίσιν ἀγαπᾷ, τὴν ὄντως θεάρεστον, ἥτις τὰ κακὰ μὲν ἐκκλίνειν παρασκευάζει, τὰ καλὰ δὲ κρατύνειν προστάσσει νόμῳ κυρούμενα βασιλείας. δι' οὗ νόμου καὶ Παῦλον αὐτὸν τὸν Κωνσταντινουπόλεως πρόεδρον τοῦ κατ' αὐτὸν ὑπεξάγειν ἠξίωσαν ὀλιοθήματος. ὡς ἂν τῆς καινοτομίας ἐκ ποδῶν αὐτῷ γενομένης, ἡ τῶν ἁγίων πατρῶν πίστις βεβαίως ὁμολογηθῇ, παρενθήκης ἁπάσης ἐκτὸς καὶ μειώσεως. ταύτης τοίνυν τοῖς πραττομένοις ἡμῖν ἐνταττομένης, λέγω δὴ τῆς πρὸς τὸν εὐσεβέστατον ἡμῶν βασιλέα γραφείσης παρὰ τῶν Ἄφρων ἀναφορᾶς, δέον ἡμᾶς καὶ τῆς πρὸς Παῦλον αὐτὸν σταλείσης ἐξ αὐτῶν συνοδικῆς ἐπιστολῆς ἐπακούσαι διὰ τῆς ἀναγνώσεως.

A matum eloquia principibus, pariterque privatis hominibus atque sacerdotibus catholicæ ecclesiæ, qui cum fiducia multa evangelium gratiæ annunciant. Unde & prædicti reverendissimi episcopi suggerentes clementissimo principi innotescere studuerunt, quoniam *honor principis judicium diligit* verum ac Deo placitum. Quod itaque judicium mala hortatus nos declinare, bona autem admonet conservare imperiali lege firmata: per quam legem & Paulum Constantinopolitanum antistitem deprecati sunt serenitatem ejus, ut de lapsu proprio eum revocare dignetur, quatenus de medio extrusa novitatis præsumptione, sanctorum patrum immobilis & sine B cujuslibet adjectione vel diminutione fides ab omnibus firmiter valeat profiteri. Igitur præsente suggestione, quæ ad serenissimum principem directa est ab Africanis episcopis, actibus nostris inserta, oportet synodalem epistolam, ad Paulum Constantinopolitanum antistitem destinatam, per lectionem nobis fieri manifestam.

Psalm. 98.

Καὶ λαβὼν Ἐξουπέριος νοτάριος ῥεγεωνάριος τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου, ἀνέγνω.

Et accipiens Exuperius notarius regionarius apostolicæ sedis, coram omnibus relegit in his.

Δεσπότῃ μακαριωτάτῳ καὶ τιμιωτάτῳ πατρὶ Παύλῳ τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ Γόλουσος, καὶ Πρόβος, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἐπίσκοποι τῆς ἁγίας συνόδου προκονσουλαρίας οἱ καὶ καθυπογράψαντες. C

*Domino beatissimo & honorabili, sancto * fratri Paulo patriarchæ Gulosus, Probus, & ceteri episcopi sancti concilii proconsularis, qui subtersubscripturi sumus.*

* In Græco, *patri* Hard.

Κεφαλὴ, ἢ καὶ θεμέλιος ὑπάρχει τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, καὶ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὁ κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀχωρίστως συντεταγμένος, ὡσαύτως μαρτυρεῖ καὶ διὰ τοῦ προστάσσειν τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς καὶ λέγειν. πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. καθ' ὅσον τοίνυν ἐν ὀνόματι, καὶ οὐκ ἐν ὀνόμασιν εἶπεν, τὸ ἡνωμένον. ἀλλ' οὐ τὸ διηρημένον τῆς ἑαυτοῦ πρὸς πατέρα καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τῆς οὐσίας ἐδίδαξεν. D ὅθεν τὴν τοῦ οἰκείου διδασκάλου, ἤγουν αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πληροῦντες διάταξιν οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι τὴν εἰλικρινῆ περὶ αὐτοῦ καὶ ὀρθοτάτην ὁμολογίαν, εἰς πάντα τὸν κόσμον ἐκήρυξαν. διδάξαντες παντὶ τρόπῳ πιστεύειν εἰς ἕνα Θεὸν πατέρα παντοκράτορα, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ εἰς τὸ συναΐδιον αὐτῷ καὶ ὁμοούσιον ἅγιον πνεῦμα. θεότητα μίαν ἐν τοῖς τρισὶ κατὰ φύσιν προσκυνουμένην, αὐτοῦ δηλαδὴ τοῦ μονογενοῦς ὡς δι' ἡμᾶς σαρκωθέντος, οὐ Θεοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνθρώπου κατὰ φύσιν ὑπάρχοντος. ἐν ταύτῃ τοιγαροῦν τῇ ἀνεπιλήπτῳ πίστει μενούσης ἀεὶ καὶ κρατυνομένης τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας φθόνῳ διαβόλου θάνατος εἰ- E σῆλθεν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀπίστων, οἵτινες ἐκ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀληθείας παρατραπέντες, τῇ αὐτονομίᾳ τῆς πλάνης, ὥς φησιν ὁ ἀπόστολος, ἠκολούθησαν, ἐκπεσόντες τῆς πίστεως, ἐμβαλόντες ἑαυτοὺς διὰ τὴν χειρίστην αὐτῶν διάνοιαν, πόνοις πολλοῖς οἷα τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει, διὰ τῆς οἰκείας αἱρέσεως ἀντιπίπτοντες. καθ' ὧν αἱ περίδοξοι τῶν ἁγίων πατρῶν σύνοδοι, κατὰ κέλευσιν ἱερὰν ἀθροισθεῖσαι τῶν εὐσεβῶν βασιλέων τὴν πολυχεδῆ μὲν κακουργίαν καὶ πλάνην τῶν αἱρετικῶν δι' ἀποφάσεως ὁμοφρόνως κατέκριναν, τὴν ὀρθόδοξον δὲ κυρώσαντες πίστιν, καθαρὰν πᾶσι καὶ τηλαυγεστάτην παρέδωκαν, ἵνα οὕτω βεβαίατε καὶ ἐῤῥιζωμέ-

Epistola episcoporum Africæ ad Paulum Constantinopolitanum episcopum.

Matth. 28.

CAput & fundamentum fidei catholicæ vel universalis ecclesiæ noster Deus & dominus Jesus Christus, qui cum Patre & Spiritu sancto indivisam habens naturam deitatis, suis (sicut nos evangelium docet) ait discipulis: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*. Dum ergo, in nomine, diceret, non in nominibus, unitatem inseparabilem, non schisma, fideliter eum colentibus, & in eum sincere credentibus, demonstravit. Beati igitur apostoli præceptum sui magistri, nostri domini Jesu Christi, perficientes, sanam & rectam doctrinam in omni orbe terrarum prædicaverunt, quonam modo sit Deus colendus, & Christus ejus filius noster Deus & dominus, Deus & homo credendus, & coæternus & coæqualis Patri & Filio divinitate Spiritus sanctus. In hac ergo sine querela vera Dei cultura catholica sancta ecclesia manente unita, invidia diaboli mors introivit in cordibus infidelium, qui a via veritatis deviantes, secundum suæ errores pravæ conscientiæ a fide, sicut apostolus loquitur, erraverunt, & inseruerunt se doloribus multis, juxta uniuscujusque malum intellectum per hæreses fidei catholicæ adversantes: contra quas concilia venerabilium pontificum per sacras Christianissimorum principum jussiones congregata tunc esse noscuntur, in quibus de hæreticorum diversorum versutia, vel astuta adversus rectam fidem eorum subtili fallacia, sancti & veri pontifices exquirentes mundam fidei orthodoxæ, & aliquidius declarata * omnes hæreticos prædamnantes, unisonam dixere

Sap. 2. 1. Tim. 6.

* dogmata

sententiam, sancientes, quomodo fidelis populi * obtineret solidata, & inevulsibiliter radicata, Christi domini Dei nostri, quemadmodum confitemur, personam, eum, qui super hæc auderet quippiam adjicere, aut mutare, vel exinde quiddam adimere, perpetuo anathemate condemnando. Quam piam & sanctam & Deo placitam determinationem omnis suscepit libenter fidelis ecclesia, & per tot temporum curricula habetur & retinetur a recte credentibus hæc definitio immaculata, & immutilata firmissime. Quia vero comperimus, quod quædam contraria in Constantinopolitana sunt civitate contra instituta fidelium, & antiquissimorum patrum & universalium conciliorum proposita per chartulæ cujusdam venenosæ dicta, miramur, imo dolemus, cur a vobis hæc sunt permanere permissa, aut non statim conscissa, & recto sacerdotali proposito radicitus amputata. Nos ergo omnia, quæ adversus definitiones patrum vel sanctorum orthodoxorum conciliorum, catholicam fidem per apostolorum doctrinam fundantium, & jam noviter temporibus Sergii, tunc in tempore patriarchæ, fuerunt assumpta vel prædicata, utpote execranda, damnamus, illa scilicet amplectentes, quæcumque a sanctis patribus terminata sunt, in quibus fides nostra firma & recta permanet inconvulsa, &, favente Christo, inviolabiliter incorrupta. Nec necessarium nobis est eadem repetere, quæ semel sunt bene posita & decreta, ne ad contentionem provocati, in periculum incidamus, suscipientes juxta patrum definitionem anathema, si super eos aliquid dicere vel mutare, vel minuere, quod absit, præsumpsissemus nova quædam, quæ jam intelliguntur perversa, hæretica, & Deo adversantia capitula, cum in assumentes talia ultio infertur justa divina, nisi pœnitentiæ fletibus ad Christum, in quem delinquunt, converterint purissima sua corda. Hoc autem quod sancta suscepit recta fides, & vera, sicut prædicavit, & fatetur universalis immaculata ecclesia, colimus & tenemus, Patrem & Filium & sanctum Spiritum inseparabilem esse trinitatem, unum Deum. Unum autem sanctæ trinitatis, filium Dei, id est, Christum dominum Deum nostrum, carnem veram habere humanam cum anima rationali & intellectuali, nullatenus deitate amissa aut diminuta, sed eumdem nostrum dominum Jesum Christum, Deum & hominem confitemur, dicentes & divinam naturam, voluntatem & operationem ut Deum habere perfectum, & quod est hominis, eumdem ipsum sine quolibet dumtaxat peccati vel concupiscentiæ modo similiter naturam, voluntatem & operationem habere plenissimam, id est, in Deo domino nostro Jesu Christo duas esse naturas, duasque voluntates naturales sicut catholica docuit & docet semper ecclesia. Ut autem etiam exemplis sanctorum patrum, quæ premissa sunt, multo amplius roborentur; eorum exempla huic nostro epistolari eloquio ex multis * parva inseri maturavimus.

* credulitas

* pauca

A νη καὶ παντελῶς ἀδιάσπαστος ἐν τοῖς λαοῖς διαμείνῃ, γνωρίσαντες εὐσεβῶς πῶς δέον ὁμολογεῖν τὸν κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, τοῦ μὴ οὕτω φρονοῦντος, ἀλλὰ προστιθέντος ἢ ἀφαιροῦντος, ἢ ὑπαλλάσσοντός τι τῶν παραδεδομένων ὑπ' αὐτῶν τῶν ἁγίων συνόδων, αἰωνίως κατακριθέντος. ὅθεν ἀσμένως ταύτην τὴν εὐσεβῆ καὶ ἁγίαν καὶ θεάρεστον αὐτῶν διατόπωσιν, ἡ πᾶσα τοῦ Θεοῦ καθολικὴ ἐκκλησία προσδεξαμένη, τοσούτοις χρόνοις διὰ τῶν ὀρθῶς πιστευόντων κρατύνει καὶ ὁμολογεῖ βεβαίως ὡς ὅρον ἄθικτον καὶ ἀσάλευτον· τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, θαυμάζομεν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐξιστάμεθα πῶς τὰ τούτοις ἐναντίως ἔχοντα καὶ κατ' αὐτῶν προτεθέντα ἐν Κωνσταντινουπόλει

B τῶν ἱερῶν διατυπώσεων τῶν παραδοθεισῶν ἡμῖν ἐκ τῶν ἀρχῆθεν πατρῶν, ἐν τῶν ἐγκρίτων συνόδων διὰ χάρτου τινὸς ἰοβόλα δόγματα κεκτημένου παρ' ὑμῶν ἐπιμεῖναι παρεχωρήθησαν, καὶ οὐκ εὐθέως ἱερατικῷ ζήλῳ τε καὶ σκοπῷ κατ' αὐτῶν κινηθέντων ὑμῶν κατενεχθέντα παντελῶς διερράγησαν. ἡμεῖς μὲν πάντα τὰ νεωστὶ τολμηθέντα ἐν τοῖς χρόνοις Σεργίου τοῦ, τὸ τηνικαῦτα γενομένου πατριάρχου, καὶ κατὰ τῶν πατρικῶν καὶ συνοδικῶν θεσπισμάτων ἐφευρεθέντα τῶν τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν διὰ τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας θεμελιωσάντων ὡς ἀπόβλητα κατακρίνομεν, ἐκεῖνα μόνον ἀσπαζόμενοι καὶ τηροῦντες, τὰ παρ' αὐτῶν ὁρισθέντα τῶν ἁγίων πατρῶν, ἐν οἷς ἡ ὀρθόδοξος

C ἡμῶν πίστις χάριτι Θεοῦ βεβαία διαμένει καὶ ἀσάλευτος, ἄφθαρτός τε καὶ ἀμόλυντος. οὐ γὰρ ἀνάγκη ταῦτα καινοτομεῖν, ἅπερ καλῶς ὑπ' ἐκείνων ἐκρίθησάν τε καὶ ὡρίσθησαν, ἵνα μὴ τῇ φιλονικείᾳ παρενεχθέντες, εἰς κίνδυνον περιπέσωμεν, ἐφελκόμενοι τὸ ἐκ τῆς ἀποφάσεως αὐτῶν τῶν ἁγίων πατρῶν ἐξενηνεγμένον ἀνάθεμα, κατὰ πάντων τῶν ἀφαιρούντων, ἢ ἐκμειούντων, ἢ ὑπαλλασσόντων, ἢ ἐπινοούντων ἐκ διαστρόφου καὶ αἱρετικῆς ἐπινοίας κατὰ τῆς αὐτῶν διδασκαλίας, κεφάλαιά τινα· πάντῃ τε γὰρ καὶ πάντως οἱ ταῦτα πράττειν τολμῶντες, ὑπὸ τὴν τιμωρίαν, ἤγουν ἐπιτιμίαν ὑπάρχουσιν, εἰμὴ δάκρυσι μετανοίας ἐξ

D ὅλης καρδίας τὴν εἰς τὸν κύριον ἐπιστροφὴν, εἰς ὃν ἐπλημμέλησαν, ἐπεδείξαντο διὰ πάσης σπουδῆς. οὗ χάριν ἐκεῖνο στέργομεν καὶ διακατέχομεν, ὅπερ ἡ ἁγία καὶ εἰλικρινὴς ὁρίζεται πίστις, καὶ ἡ καθολικὴ καὶ ἀμόλυντος ἐκκλησία κηρύττει, τουτέστι πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, τριάδα ὁμοούσιόν τε καὶ ἀδιαίρετον, ἕνα Θεόν. αὐτὸν δὲ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἤγουν τὸν ἕνα τῆς ἁγίας τριάδος, τῆς οἰκείας οὐδαμῶς ἐκστάντα θεότητος, ἄνθρωπον γεγονέναι προσλήψει σαρκὸς ψυχὴν ἐχούσης τὴν νοεράν τε καὶ λογικήν· Θεὸς γὰρ καὶ ἄνθρωπός ἐστιν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὅθεν ὡς μὲν Θεὸς τέλειος, φύσιν ἔχει θείαν καὶ θέλησιν καὶ ἐνέργειαν. ὡς δὲ πάλιν ἄνθρωπος ὁ αὐτὸς, ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ θέλησιν καὶ ἐνέργειαν πληρεστάτην ἔχει χωρὶς τῆς οἱασοῦν ἁμαρτίας. δύο γάρ εἰσι

E καθ' ἕνωσιν ἀσύγχυτόν τε καὶ ἀδιαίρετον φύσεις τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ δύο ἐνέργειαι, καὶ δύο φυσικαὶ θελήσεις ὡς ἡ καθολικὴ ἐκκλησία ἐδίδαξέ τε καὶ διδάσκει. ἵνα δὲ τὰ λεγόμενα καὶ ταῖς τῶν πατρῶν βεβαιωσώμεθα μαρτυρίαις, ἐκ πλείστων ὀλίγας χρήσεις τῷδε τῷ ἐπιστολιμαίῳ γράμματι συντάξει διεσπουδάσαμεν.

Καὶ

A

Καὶ πρῶτον μὲν τοῦ ἁγίου Ἀμβροσίου ἐπισκόπου Μεδιολάνων.

Οὕτω γὰρ ἐν τῇ οἰκείᾳ βίβλῳ διέξεισιν. οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ. ὅπερ γὰρ οὐκ ἔχει τις ἁρπάσαι σπουδάζει. οὐκοῦν οὐ καθ' ἁρπαγμὸν εἶχε τὴν πρὸς τὸν πατέρα κατὰ φύσιν ἰσότητα, ταύτην γὰρ ὡς Θεὸς καὶ κύριος εἶχεν οὐσιωδῶς. ὅθεν ἐπιφέρει. τὸ κεκένωκεν ἑαυτὸν μορφὴν δούλου λαβών. τῶν γὰρ ὑποκειμένων ὁ δοῦλος ὁμολογουμένως ἐστίν. ὁ οὖν τέλειος ὑπάρχων ἐν τῇ μορφῇ τοῦ Θεοῦ, κατὰ φύσιν, ἧττον ἐν τῇ προσλήψει τῆς σαρκὸς καὶ τῷ τοῦ ἀνθρώπου πάθει γεγένηται. ἐπεὶ πῶς ἡ αὐτὴ ἴση καὶ B ἧττον φύσις ὑπάρχειν ἠδύνατο; ἢ πῶς εἴπερ ἧττόν ἐστιν ἡ αὐτὴ τὰ αὐτὰ ὁμοίως ποιεῖ, ἅπερ ποιεῖ ὁ πατήρ; πῶς γὰρ ἡ αὐτὴ ἐνέργεια ἐκ διαφόρου οὐσίας ἐστί; μὴ γὰρ οὕτως ἡ ἧττον ἐνεργεῖ ὥσπερ ἡ μείζων ἐνεργεῖ; ἔνθα γὰρ διάφορος οὐσία ἐστὶν, ἀδύνατον μίαν ὑπάρχειν ἐνέργειαν; δέξαι τοιγαροῦν μηδαμῶς ἥττονα δύνασθαι λέγεσθαι τὸν Χριστὸν κατὰ τὴν οἰκείαν θεότητα.

Ex libro sancti [1] *Ambrosii Mediolanensis episcopi.*

Inter alia apostolus dicit: *Non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo.* Quod enim quis non habet, rapere conatur. Ergo non quasi rapinam habebat æqualitatem cum Patre, quam in substantia sui tanquam Deus & dominus possidebat. Unde addidit: Formam servi accepit. Contrarium utique servus: Æqualis ergo in Dei forma, minor in susceptione carnis & hominis passione. Nam quomodo eadem posset minor esse æqualisque natura? Quomodo autem si minor est, eadem similiter facit, quæ pater facit? Nam quomodo eadem operatio diversæ est potestatis? Nunquid sic potest minor, quemadmodum major operari? aut una operatio potest esse, ubi diversa substantia est? Itaque accipe Christum secundum divinitatem minorem dici non posse. Ambrosius Philip. 2.

Καὶ μετὰ βραχέα πάλιν ὁ αὐτός.

Ὁ Πέτρος οὐ φοβεῖται, καὶ ὁ Χριστὸς φοβεῖται. ὁ Πέτρος λέγει. ἄρτι τὴν ψυχήν μου ὑπέρ σου τίθημι. καὶ ὁ Χριστὸς λέγει· νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται. ἀλλ' ἑκάτερον ἀληθῶς ὑπάρχει καὶ ἄμεμπτον εἴπερ κατὰ λόγον σκοπήσομεν, οὕτως κατώτερος ὢν, οὐ φοβεῖται. ἐκεῖνος ὑψηλότερος πάντων ὢν, δειλιῶντος ἔχει διάθεσιν. ὁ μὲν γὰρ ὡς ψιλὸς ἄνθρωπος τὴν βίαν ἀγνοεῖ τοῦ θανάτου, ὁδὲ, ὡς ἐνανθρωπήσας ὑπάρχων Θεὸς, τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ἐπιδείκνυται. ἵνα τὴν ἀσέβειαν περιγράψῃ τῶν αἱρετικῶν τῶν ἀπαρνουμένων τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ τὸ μυστήριον. καὶ ταῦτα γὰρ εἶπε, καὶ Μανιχαῖος οὐδαμῶς πιστεύει, Βαλλεντῖνος ἀρνεῖται, Μαρκίων φαντασίαν νοεῖ. τοσοῦτον γὰρ ἐν ἑαυτῷ τὸν ἄνθρωπον ὂν τῇ ἀληθείᾳ τῆς σαρκὸς προσείληφεν ἐν ὁμοιότητι τῇ καθ' ἡμᾶς ἐπιστώσατο κατὰ διάθεσιν, ὥστε καὶ λέγειν αὐτόν. οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σὺ θέλεις.

[2] *Item cujus supra.*

Timet ergo Christus, cum Petrus non timeat. Christus timet, & Petrus dicit: *Animam meam ponam pro te.* Christus dicit: *Anima mea turbatur.* Utrumque verum est, & plenum utrumque ratione, quod & ille qui est inferior non timet, ille qui est superior, gerit timentis affectum. Ille enim quasi homo, vim mortis ignorat: iste autem quasi Deus in corpore constitutus, fragilitatem carnis exponit: ut eorum qui sacramentum incarnationis abjurant, excluderetur impietas. Denique & hæc dixit, & Manichæus non credidit, Valentinus negavit, Marcion phantasma judicavit. Eousque autem hominem, quem veritate corporis demonstrabat, æquabat affectu, ut diceret: *Sed tamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis.* Joan. 13. Joan. 12. Matth. 26.

Ὁ αὐτὸς ἐκ τῆς αὐτῆς βίβλου.

Ὅμως γε μὴν ἄκουσον τί πρὸς τούτοις φησὶν ὁ διδάσκαλος. ὅτι δὲ καὶ αὐτὸς ὃ θέλει ποιεῖ, γνωρίζει λέγων. τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου ὁ Θεός μου ἠβουλήθην· καὶ ἑτέρωθι· ἑκουσίως θύσω σοι, καὶ ἐκ θελήματός μου ἐξομολογήσομαί σοι.

Item ex libro, cujus supra.

Audi etiam ipsum agere quod vult. Dixit enim: *Ut faciam voluntatem tuam Deus meus, volui.* Et alibi: *Voluntarie sacrificabo tibi, & confitebor.* Psalm. 39. Psalm. 53.

Καὶ μετὰ βραχέα.

E

Τί γάρ ἐστιν, ὃ θέλει ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς οὐ θέλει; ἢ τὸ ἔμπαλιν, ὁ μὲν υἱὸς θέλει, ὁ δὲ πατὴρ οὐ θέλει; εἰ γὰρ ὁ πατὴρ οὓς θέλει ζωοποιεῖ· καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ· εἶπέ τινας, ἢ ποίους ἐζωοποίησεν ὁ υἱὸς, οὓς ὁ πατὴρ οὐ θέλει ζωοποιῆσαι, ὅπουγε δῆλόν ἐστιν, ὅτι οὓς ὁ πατὴρ θέλει, τούτους ὁ

Item ex libro, ut supra.

Quid est quod pater velit, & filius nolit? aut filius velit, & pater nolit? *Pater, quos vult vivificat: & Filius quos vult, vivificat*, sicut scriptum est. Dic nunc, quos vivificaverit filius, & pater vivificare noluerit. Cum autem filius, quos velit, vivificet, & operatio una sit; vide quod non solum filius Joan. 5.

1 Ambrosius lib. 1. de fide ad Gratian. cap. 4. Eadem Patrum testimonia reperias in synodo VI. & in epist. Agathonis. *Harduinus.*

2 Ambrosius ibid. cap. 3.

filius voluntatem patris, sed etiam pater filii faciat voluntatem. Quid est autem vivificare, nisi per filii passionem? Passio autem Christi voluntas est patris. Quos ergo filius vivificat, per patris vivificat voluntatem. Una igitur voluntas. Quæ autem voluntas patris, nisi ut veniret Jesus in hunc mundum, & nos mundaret a vitiis? Audi leprosum
Matth. 8. dicentem: *Si vis, potes me mundare. Respondit Jesus: Volo*: & statim sanus effectus est. Videtis quia filius suæ arbiter est voluntatis, & Christi voluntas eadem quæ paterna est.
Joan. 16. Quamquam cum dixerit: *Omnia quæ pater habet, mea sunt:* sine dubio, quia nihil excipitur, quam pater habet, eamdem habet & filius voluntatem. Una ergo voluntas, ubi una operatio. In Deo enim voluntatis series, operationis effectus est. Sed alia voluntas hominis, alia Dei. Denique ut scias vitam in voluntate esse hominis, quia mortem timemus: passionem autem Christi in voluntate divina, ut patereturpro nobis: cum Petrus vellet dominum a passione revo-
Matth. 16. care, dominus ait: *Non sapis quæ Dei sunt,*
Ut in act. 10. Con. 6 *sed quæ sunt hominum.* Suscepit ergo voluntatem meam, suscepit tristitiam meam: confidenter tristitiam nomino, quia crucem prædico. Mea est voluntas, quam suam dixit: quia ut homo suscepit tristitiam meam,
Matth. 26. ut homo locutus est: & ideo ait: *Non sicut ego volo, sed sicut tu vis.* Mea est tristitia, quam meo suscepit affectu. Nemo enim moriturus exultat. Mihi compatitur, mihi tristis est, mihi dolet. Ergo pro me & in me doluit, quia pro se nihil habuit quod doleret. Doles igitur, domine Jesu, non tua, sed mea vulnera: non tuam mortem, sed nostram infirmitatem, sicut
Isa. 53. ait propheta: *Quia pro nobis dolet.* Et nos, domine, existimavimus te esse in doloribus, cum tu non pro te, sed pro me doleres. Et quid mirum si pro omnibus do-
Joan. 11. luit, qui pro uno flevit? Quid mirum si moriturus pro omnibus tædeat, qui Lazarum resuscitaturus illacrymat? Verum &
Ibidem. ibi piæ sororis lacrymis commovetur, quia mentem humanam tangebat: & hic alto operatur affectu, ut sicut mors ejus mortem abstulit, livor ejus ulcera nostra sanavit, ita etiam mœrorem nostrum mœror ejus aboleret. Ut homo ergo dubitat, ut homo turbatur: non turbatur virtus, non turbatur ejus divinitas: sed turbatur anima,
Psalm. 22. turbatur humanæ fragilitatis assumptio. Et ideo quia suscepit animam, suscepit & animæ passiones. Non enim Deus eo quod Deus erat, aut turbari, aut moveri posset.
Matth. 27. Denique, *Deus, Deus*, inquit, *meas, quare*

A υἱὸς ζωοποιεῖ, μία γὰρ πατρὸς καὶ υἱοῦ ἡ ἐνέργεια· ἴδε γὰρ ὅτι ἐ μόνον ὁ υἱὸς τὸ θέλημα τοῦ πατρός, ἀλλὰ καὶ ὁ πατὴρ τὸ θέλημα τοῦ υἱοῦ ποιεῖ. εἰ γὰρ ἐκ ἀλλ' ὅτι τὸ ζωοποιῆσαι καθέστηκεν, εἰμὴ τὸ παθεῖν τὸν υἱὸν αὐτοῦ δι' ἡμᾶς; τὸ δὲ παθεῖν τὸν Χριστόν, θέλημα τοῦ πατρός ὑπάρχει· δῆλόν ἐστιν ὅτι ὃς ζωοποιεῖ ὁ υἱός, δι' ἀ τοῦ θελήματος τοῦ πατρὸς ζωοποιεῖ. οὗ γάρ ἐστιν ἀμφοτέρων τὸ θέλημα. εἴπερ τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς ταὐτόν ἐστιν, ἵνα παραγένηται εἰς τὸν κόσμον ὁ μονογενὴς αὐτοῦ υἱός, καὶ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἐκ τῆς ἡμετέρων ἀθυμιῶν. ἄκυσον γὰρ τοῦ λεπροῦ λέγοντος. κύριε ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε. θέλω. καθαρίσθητι, καὶ παραχρῆμα ὑγιὴς γέγονεν. ὁρᾷς ὅτι τοῦ ἰδίου θε-
B λήματος ἐξουσιαστής ἐστιν ὁ υἱός, καὶ ὅτι οὐ ὑπάρχει τὸ θέλημα. εἰ γὰρ αὐτὸς ἀποφαίνεται λέγων, ὅτι πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ ἐμά εἰσιν. οὐ δὲ τῆς πάντων ὑπάρχει τὸ θέλημα, σαφὲς ἄρα καὶ ἀναντίρρητον, ὅτι διὰ τοῦ πάντα φάναι, καὶ μηδὲν αὐτὸν ὑπεξαιρεῖν ὧν ἔχει ὁ πατήρ, καὶ τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς ἔχει κατὰ φύσιν ὁ υἱός. ἐπειδὴ οὖν ἡ αὐτή, καὶ μία ἐνέργεια, οὗ ὑπάρχει κατὰ φύσιν τὸ θέλημα. ἐν τῷ Θεῷ γὰρ ἡ τοῦ θελήματος κίνησις, ἐνεργείας ὑπαρχει συμπλήρωσις. ἕτερον οὖν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἕτερον τὸ τοῦ ἀνθρώπου κατὰ φύσιν ἐστίν· ὅταν δὲ μάθῃς τὸν ζωὸν ὑπάρχειν ἐν τῷ θελήματι τοῦ ἀνθρώπου, τὸν θάνατον αὐτὸν ὃν ἡμεῖς φοβούμεθα θελήματι Θεοῦ νο-
C νόμιζον, ἔδειξεν ἐν ἑαυτῷ ὁ Χριστός. ηὐδόκησε γὰρ παθεῖν ὑπὲρ ἡμῶν. διὸ τοῦ Πέτρου μὴ παθεῖν τὸν κύριον θέλοντος, ἀλλὰ ἀπαγορεύοντος αὐτοῦ τὸ πάθος, ἔφη πρὸς αὐτὸν ὁ σωτήρ· οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. ὑκὲν κατεδέξατο τὸ θέλημά μου, κατεδέξατο τιμὴν λύπην μου, τεθαρρηκὼς λύπην ὀνομάζω, ἐπειδὴ τὸν σωτῆρα κηρύττω. ἐμὸν ὑπάρχει τὸ θέλημα ὅπερ ἴδιον εἶπεν. ἐπειδὴ ὡς ἄνθρωπος ἐδέξατο τιμὴν λύπην μου, ὡς ἄνθρωπος ἐλάλησε. καὶ διὰ τοῦτο εἶπεν. οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σὺ θέλεις. ἐμή ἐστιν ἡ λύπη, ἵνα τῇ ἐμῇ κατεδέξατο δι-
D αθέσει. οὐδεὶς γὰρ ἀποθνήσκειν μέλλων διφραίνεται. ἐμοὶ συμπάσχει, ἐμοὶ λυπεῖται, ἐμοὶ πονεῖ. ὑπὲρ ἐμοῦ γὰρ καὶ δι' ἐμὲ ὀδυνᾶται. οὐ γὰρ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, οὐ δι' ἑαυτὸν πέπονθεν. οὐ γὰρ εἶχεν ἴδιόν τι ὑπὲρ οὗ πονήσῃ. πονεῖς γὰρ κύριε μου Ἰησοῦ, οὐχὶ τὰ σὰ, ἀλλὰ τὰ ἐμὰ ἕλκη. οὐ τιμὴ σου ἀρρωστίαν, ἀλλὰ τιμὴ ἐμοὶ ἀσθένειαν, ὥς φησιν ὁ προφήτης. ὅτι ὑπὲρ ἡμῶν ὀδυνᾶται. ἡμεῖς δὲ ἐλογισάμεθα αὐτὸν ἐν πόνοις, αὐτὸς δὲ παρεδόθη διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. ἀλλὰ τί θαυμαστόν, εἰ ὁ ὑπὲρ πάντων πονῶν, ὑπὲρ ἐμοῦ ἐπόνησεν; εἰ ὁ ὑπὲρ πάντων ἀποθνήσκων, ὑπὲρ ἐμοῦ ἀθυμεῖ, καὶ ὃν ἤμελλον ἀναστῆσαι τοῦτον ἐδάκρυσεν; ἀλλὰ καὶ ταῦθα τῆς θεοφιλοῦς ἀδελφῆς

ἐπεκάμφθη τοῖς δάκρυσιν, ἐνδεικνύμενος τὸ ἀνθρώπινον, μυστικῇ διαθέσει· καὶ τοῦτο φιλανθρώπως ἐνεργῶν, ἵνα ὥσπερ οἰκείῳ θανάτῳ, τὸν ἡμῶν ἀφείλατο θάνατον, καὶ τῷ μώλωπι αὐτοῦ τὸ ἡμῶν ἰάσατο τραύματα, ὅτων καὶ τῇ οἰκείᾳ λύπῃ, τιμὴν ἡμῶν ἐξαφανίσῃ λύπην. ὑκὲν ὡς ἄνθρωπος ἐδειλίασεν, ὡς ἄνθρωπος ἐταράχθη. οὐκ ἐταράχθη ἡ δύναμις, οὐκ ἐταράχθη ἡ θεότης· τῇ οἰκείᾳ ψυχῇ ταράττεται τῇ τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας φύσει ταράττεται. ἐπειδὴ γὰρ ψυχὴν τιμὴν ἡμετέραν προσείληφε, διὰ τοῦτο καὶ τὰ πάθη τῆς ἡμετέρας ψυχῆς κατεδέξατο. οὐ γὰρ καθὸ Θεὸς ὑπῆρχεν, ἠδύνατο ταραχθῆναι ἢ λυπηθῆναι. ἀλλ' εἰ καὶ λέγει ὁ Θεὸς, ὁ Θεός μου διατί με ἐγκατέλιπες; ὡς ἄνθρωπος ταῦτα λαλεῖ, τὰς ἐμὰς ἀσθενείας δημοσιῶν, ἵνα γὰρ ἡμεῖς ἐν κινδύνοις γινόμεθα, νομίζομαι ἐγκαταλελεῖφθαι παρὰ

1 *Quid mirum si qui pro omnibus doluit, pro uno doluit?* contra quam in Latino dicitur: *Quid mirum si pro omnibus doluit, qui pro uno flevit?* Harduinus.

ρὰ τοῦ Θεοῦ. ταράττεται οὖν ὡς ἄνθρωπος, δακρύει ὡς ἄνθρωπος, σταυροῦται ὡς ἄνθρωπος. φησὶ γὰρ ὁ μακάριος Παῦλος. ὅτι εἰ καὶ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως Θεοῦ. καὶ ὁ κορυφαῖος τῶν ἀποστόλων Πέτρος γράφει· Χριστοῦ οὖν παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρκὶ, σαρκὶ τοιγαροῦν πέπονθε, πάθους καὶ θανάτου κατὰ φύσιν ὡς Θεὸς ὑπάρχων ἐλεύθερος. σώματι γὰρ τὸν τῆς φύσεως ἐπλήρου νόμον. θεότητι γὰρ αὐτὸν θνήσκειν ἀδύνατον ἦν· ὅπου γε καὶ ψυχὴν ἀποθνήσκειν ἀδύνατον, ὡς αὐτὸς παρεγγυᾶται λέγων. μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. εἰ οὖν τὴν ψυχὴν ἀδύνατον ἀποκτεῖναι, πῶς θεότητα δυνατόν;

A *re me dereliquisti?* Ut homo ergo loquitur, meos circumferens metus, quod in periculis positi, a Deo deseri non putamus. Turbatur ut homo, flet ut homo, ut homo crucifigitur. Sic enim & apostolus Paulus dixit, quia Christi carnem crucifixerunt, & alibi apostolus Petrus ait: *Christo passo secundum carnem*. Caro igitur est passa, divinitas autem mortis libera passione, corpus humanæ naturæ lege concessit. An vero mori divinitas potest, cum anima non possit? *Nolite*, inquit, *timere eos qui corpus possunt occidere, animam autem non possunt*. Ergo si anima occidi non potest, quomodo divinitas potest?

Hebr. 5.
1. Pet. 4.
Matth. 10.

B

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἅγιος Αὐγουστῖνος ὁ τοῦ Ἱππωνενσίου ἐπίσκοπος, ἐν τῇ κατὰ Ἀρειανῶν αὐτοῦ βίβλῳ γράφει, λέγων.

Item ex [3] libro sancti Augustini Hipponensis episcopi adversum Arianos.

Ἔστι τι παραδειγματικὸν ἐκ τῆς καθ' ἡμᾶς φύσεως εἰκονίσαι περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμουσίου τριάδος, [1] εἰ καὶ ἀσυγκρίτως πάντων ὑπέρκειται τῶν γεγονότων. ὁ μὲν γὰρ Θεός ἐστιν, ἢ δὲ κτίσμα καθέστηκεν. ὅσον οὖν εἰκάζειν ἔξεστι περὶ τῆς ἀῤῥήτου φύσεως, ἐκεῖνο προσῆκον ἡμᾶς ἐννοεῖν, ὡς οὐ μάτην εἴρηται, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν [2], τοῦ πατρὸς οἱονεῖ πρὸς τὸν υἱὸν, ἐν ἁγίῳ πνεύματι διαλεγομένου· τὴν γὰρ ἁγίαν τριάδα, τὸ τοιοῦτο ἡμῖν διαγράφει ῥητόν. ἐπειδὴ καὶ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς ἀνθρώπῳ τρία ὄντα τινὰ κατὰ φύσιν εὑρίσκομεν, μνήμην, νόησιν, καὶ θέλησιν. διὰ γὰρ τῶν τριῶν τούτων πᾶν τὸ παρ' ἡμῶν γινόμενον γίνεται πάντως εὖτε καὶ λίαν ὀρθῶς, εἴπερ εὖτε καὶ ὀρθῶς ἔχομεν ἐν τοῖς τρισὶ τούτοις. λήθης μὲν τὴν μνήμην, πλάνης δὲ τὴν νόησιν. παρανομίας δὲ μὴ ἐπικρατούσης, τὴν θέλησιν. οὕτω γὰρ καὶ τὴν θείαν ἐν ἑαυτοῖς εἰκόνα διατυποῦμεν, ὡς παντὸς ἔργου διὰ τῶν τριῶν τούτων, εὐλόγως ἡμῖν γινομένου. καὶ οὐδενὸς παραλόγως ἢ τούτων χωρὶς πραττομένου. εἰ γὰρ καὶ ὡς ἀφ' ἑνὸς τούτων ποιεῖσθαι τὸν λόγον νομίζομεν, ὡς αὐτῷ δῆθεν καὶ μόνῳ τὸ γινόμενον προσηκόντως, ἀλλ' οὖν ἐξ ἅπαντος τρόπου καὶ ἡ τῶν ἑτέρων ἐν αὐτῷ τῷ πραττομένῳ, γινώσκεται συμπαράληψις. εἴτε γὰρ τὸν λόγον εἴποις, ὃν ἐκ τῆς μνήμης προφέρει ἐπολαμβάνομεν, οὐχ' ἡ μνήμη τοῦτον προάγει μόνον, συνεπικομίζει δὲ μᾶλλον, ἥτε νόησις καὶ ἡ θέλησις, εἰ καὶ δοκεῖ πῶς ἡμῖν ἐκ τῆς μνήμης προσέρχεσθαι· τὸ αὐτὸ δέ τις εὑρήσει καὶ περὶ τῶν ἄλλων δύο μετ' ἐπιστήμης κατανοῶν. πᾶν γὰρ εἴτι νοοῦντες διαλεχθῶμεν, οὐκ ἀνεθελήτως ἢ μνήμης χωρὶς τὸν λόγον προφέρομεν, οὕτω δὲ καὶ κατὰ θέλησιν ἐάν τι φήσωμεν, οὐκ ἀνοήτως ἢ μνήμης ἐκτὸς, ὁ γραφικὸς τὸ τοιοῦτο παραδίδωσι λόγος.

Est in homine simile quiddam, quamvis nequaquam illius trinitatis, quæ Deus est, excellentiæ comparandum. Ille enim Deus est, iste creatura: habet tamen aliquid distantiæ, ubi qualicumque modo id, quod de illa ineffabili Dei natura dicitur, possit intelligi. Neque enim frustra non est dictum: Faciam hominem ad imaginem tuam, tanquam Pater Filio loqueretur, aut ad imaginem meam: sed dictum est: *Ad imaginem nostram*, quod ex persona ipsius trinitatis rectissime accipitur. Tria itaque ista in hominis animo cogitemus, memoriam, intelligentiam & voluntatem. Ab his tribus fit omne quod facimus, & cum tria ista bene recteque sese habent, bonum & rectum est omne quod facimus, si nec memoriam decipiat oblivio, nec error intelligentiam, nec iniquitas voluntatem. Ad Dei quippe imaginem sic reformamur. Omne igitur opus nostrum ab his tribus fit. Nihil enim agimus, quod non hæc tria simul agant. Deinde cum de singulis loquimur, etiam quod ad singula pertinet, ab omnibus agitur. Neque enim sermonem, quem de sola memoria facimus, memoria sola facit, sed intelligentia voluntasque cooperantur eum, quamvis ad solam memoriam pertinentem. Hoc & de duobus ceteris videre facillimum est. Nam quod de seipsa intelligentia loquitur, sine memoria & voluntate non loquitur: sic quidquid de sola seipsa voluntas dicit aut scribit, sine intelligentia memoriaque non facit.

C *Gen. 1.*
D

E

Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ πρὸς Ὀνωράτων αὐτῷ γενομένῃ βίβλῳ περὶ χάριτος τῆς κατὰ τὴν καινὴν διαθήκην, οὕτω πάλιν διεξέρχεται φάσκων, ὁ αὐτὸς ἅγιος Αὐγουστῖνος.

Item ex libro [4] sancti Augustini de gratia novi testamenti ad Honoratum.

Ὦ ἄνθρωποι, μηδαμῶς ἑαυτῶν ἀπελπίσητε. δύνασθε γὰρ υἱοὶ Θεοῦ γενέσθαι. καθ' ὅσον αὐτὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὰρξ γέγονε καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. ἀπό-

O homines, nolite desperare vos fieri posse filios Dei: quia & ipse filius Dei, hoc est, verbum Dei caro factum est, & habitavit in nobis. Reddite vicem, & efficimini

Joan. 1.

1 Forte, ἢ καὶ. *Harduinus.* 2 Hic rursum Græca diffident a Latinis. *Hard.*
3 Ex libro contra Sermonem Arianorum c. 16. 4 Est epistola 120.

ni ſpiritus, & habitate in illo qui caro factus eſt, & habitavit in nobis. Neque enim jam deſperandum eſt participatione verbi fieri poſſe homines filios Dei, quando filius Dei participatione carnis factus eſt filius hominis. Nos itaque mutabiles in melius commutandi, participes efficimur verbi. Verbum autem immutabile, nihil in deterius commutatum, particeps carnis effectum eſt, rationali anima mediante. Neque enim homo Chriſtus, ut Apollinariſtæ hæretici putaverunt, aut non habuit animam, aut non habuit rationem, aut voluntatem; ſed more ſuo ſcriptura, ut & Chriſti humilitatem magis oſtenderet, ne carnis nomen quaſi indignum aliquid refugiſſe videretur, carnem pro homine poſuit. Neque quia ſcriptum eſt: *Videbit omnis caro ſalutare Dei*; animæ ibi non ſunt intelligendæ.

Iſai. 4.

A δοτε οὖν αὐτῷ τὴν ἀμοιβὴν, καὶ γένεσθε πνεῦμα καὶ οἰκήσατε ἐν αὐτῷ τῷ γενομένῳ δι' ἡμᾶς ἀνθρώπῳ καὶ σκηνώσαντι ἐν ἡμῖν. οὐδὲ γὰρ ἀνέλπιστος ἡμῖν ὑπάρχει λοιπὸν ἡ τοῦ λόγου μέθεξις τοῦ δύνασθαι καὶ ἀνθρώπους ὄντας υἱοὺς γενέσθαι Θεοῦ, καθ' ὅσον ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τῇ προσλήψει τῆς σαρκὸς υἱὸς ἀνθρώπου γεγένηται. ἀλλ' ἡμεῖς μὲν ἅτε δὴ τρεπτοὶ κατὰ γνώμην ὑπάρχοντες τῇ πρὸς τὸ κρεῖττον ἀπὸ τοῦ χείρονος ἀλλοιώσει, μέτοχοι τοῦ λόγου γινόμεθα. ὁ δὲ λόγος ἄτρεπτος ὢν ἀεὶ κατὰ φύσιν, κατ' οὐδένα τρόπον ἐκ τῆς πρὸς τὸ χεῖρον μεταβολῆς, γέγονε σάρξ, ἤγουν ἄνθρωπος, ἀλλ' οὐδὲ δίχα ψυχῆς. οὐ γὰρ καθὼς οἱ αἱρετικοί φασιν, ἤγουν οἱ Ἀπολλιναρισταὶ, Χριστὸς ὁ B Θεὸς ἡμῶν ἄνθρωπος γέγονε, ψυχὴν οὐκ ἔχων, ἢ νόησιν, ἢ θέλησιν, διὰ τὸ γεγράφθαι. ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο. συνήθες γὰρ τῇ γραφῇ καὶ τὸ ὅλον ἐκ τοῦ μέρους κατονομάζειν, καὶ τὸ κρεῖττον ἐσθότε διὰ τοῦ ἥττονος, ἵνα καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ δι' ἡμᾶς γνωρίσῃ ταπείνωσιν, καὶ διδάξῃ μὴ ὡς ἀνάξιόν τι, τοὔνομα τῆς σαρκὸς βδελύττεσθαι καὶ ἀποφεύγειν. καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τοῦ λέγειν. καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ. σαφὲς γὰρ ὅτι οὐχὶ σάρκας ἐρήμους ψυχῶν, ὁ γραφικὸς λόγος ἡμῖν ἐν τούτοις παραδίδωσιν.

Guloſus, gratia Dei epiſcopus eccleſiæ Puppitanæ, huic libello rectæ fidei noſtræ ſubſcripſi.

Probus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Tatiæ Montanenſis, ut ſupra.

Marcellus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Mattianenſis, ut ſupra.

Γόλυσος χάριτι Θεοῦ ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας Πουπιτανῆς τῷ παρόντι λιβέλλῳ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καθυπεσημηνάμην.

Πρόβος ἐπίσκοπος Ταχίας Μουντανῆς, ὁμοίως.

Μάρκελλος ἐπίσκοπος Ματιανῆς, ὁμοίως.

Καὶ ἕτεροι ξζ. σὺν τούτοις θεοφιλεῖς ἐπίσκοποι C τῆς Ἄφρων χώρας, ὑπέγραψαν ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ.

* Deſunt reliqua in MS. Græc.

* Pariator, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Hiltenſis, ut ſupra.

Theodorus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Biltenſis, ut ſupra.

Melloſus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Giſipenſis, ut ſupra.

Conſtantinus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Talborenſis, ut ſupra.

Felix, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Parienſis, ut ſupra.

Paulus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Tabucenſis, ut ſupra.

Florentius, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Egugenſis, ut ſupra.

Donatus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Ipponizaritenſis, ut ſupra.

Valerius, gratia Dei epiſcopus ſanctę eccleſię Tiburicenſis, ut ſupra.

Vitalis gratia Dei epiſcopus ſanctę eccleſię Zarnenſis, ut ſupra.

Creſcis, gratia Dei epiſcopus ſanctę eccleſię Cęfalenſis, ut ſupra.

Auguſtalis, gratia Dei epiſcopus ſanctę eccleſię Abitinenſis, ut ſupra.

Gentilis, gratia Dei epiſcopus ſanctę eccleſię Cubdenſis, ut ſupra.

Creſcens, gratia Dei epiſcopus ſanctę eccleſię Tiburnicenſis, ut ſupra.

Maximus, gratia Dei epiſcopus ſanctę eccleſię Rucumenſis, ut ſupra.

Victor, gratia Dei epiſcopus ſanctę eccleſię Municipitogię, ut ſupra.

Joannes, gratia Dei epiſcopus ſanctę eccleſię Elibienſis, ut ſupra.

Bonifacius, gratia Dei epiſcopus ſanctę eccleſię Telenſis, ut ſupra.

Felix, gratia Dei epiſcopus ſanctę eccleſię Timidenſis, ut ſupra.

Fructuoſus, gratia Dei epiſcopus ſanctę eccleſię Vinenſis, ut ſupra.

Benenatus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Semitenſis, ut ſupra.

Cyprianus, gratia Dei epiſcopus Sanctę eccleſiæ Tadduenſis, ut ſupra.

Baſſus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Carpitanæ, ut ſupra.

Adeodatus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Abbiritanæ, ut ſupra.

Victor, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Membreſſitanæ, ut ſupra.

Vitalis, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Tizzicenſis, ut ſupra.

D Petrus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Culcltanenſis, ut ſupra.

Januarius gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Libertinenſis, ut ſupra.

Redemptus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Neapolitanæ, ut ſupra.

Felix, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Aburenſis, ut ſupra.

Pariator, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſię Scilitanæ, ut ſupra.

Victor, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Bulnenſis, ut ſupra.

Dominicus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Abſaſallenſis, ut ſupra.

Stephanus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccle-E ſiæ Tuccaborienſis, ut ſupra.

Bonifacius, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Pappianenſis, ut ſupra.

Valentinianus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Viſicenſis, ut ſupra.

Germanus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Ciumtuturbo, ut ſupra.

Fortunius, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Oſitanæ, ut ſupra.

Redemptus, gratia Dei epiſcopus Municipii Canapii, ut ſupra.

Creſciturus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Cuſitanę ut ſupra.

Repa-

Reparatus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Meglapolitanæ, ut ſupra.

Januarius, miſericordia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Muſtitanæ, ut ſupra.

Maximus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Suenſis, ut ſupra.

Julianus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ duarum Senepſalitanarum, ut ſupra.

Donatianus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Nummulitanæ, ut ſupra.

Clariſſimus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Tauracinæ, ut ſupra.

Conſtantinus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Altoburitanæ, ut ſupra.

Lucianus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Succubenſis, ut ſupra.

Criſconius, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Uculenſis, ut ſupra.

Candidus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Siſicenſis, ut ſupra.

Donatus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Hortenſis ut ſupra.

Florentius, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Zentenſis, ut ſupra.

Quobulus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ * Ceciritanæ, ut ſupra.

* Clapion.

Felix, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Triſipellis, ut ſupra.

Benenatus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Gutrambacarienſis, ut ſupra.

Stephanus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ * Clipienſis, ut ſupra.

Victorinus, gratia Dei epiſcopus Auziritanæ, ut ſupra.

Melloſus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Bullerenſis, ut ſupra.

Cyprianus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Villæmagnenſis, ut ſupra.

Nabigius, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Tigimenſis, ut ſupra.

Tripolius, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Ucitanæ, ut ſupra.

Benenatus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Naraggaritanæ, ut ſupra.

Flavianus gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Uticenſis, ut ſupra.

Benenatus, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Cubitanæ, ut ſupra.

Fortis, gratia Dei epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Agenſis, ut ſupra.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τῆ Θεῆ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

*Maximus * ſanctiſſimus epiſcopus Aquilejenſis eccleſiæ dixit.*

* Martinum papam ſubſtituit MS Gr. ut vides.

Ἡ γραφεῖσα συνοδικῶς ἐπιστολὴ πρὸς Παῦλον τὸν ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τῶν τῆς Ἀφρικῆς θεοφιλῶν ἐπισκόπων καὶ νῦν ἡμῖν ἀναγνωσθεῖσα, φανερῶς τούτοις παρίστησι τὸ, τε δυσεβὲς αὐτῆ καταδικάσαντες φρόνημα, καὶ τὸ δύσεβὲς τῶν ἁγίων πατρῶν δόγμα κυρώσαντες, οἷα σαφῶς τὰ αὐτὰ καὶ ὁμόυσιον τῆ κυρίᾳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῆ δύο καθ' ὑπόστασιν ἀσύγχυτόν τε καὶ ἀδιαίρετον δογματίσαντας φύσεις, καὶ δύο φυσικὰς θελήσεις, καὶ δύο φυσικὰς ἐνεργείας, θεάνθρωπίνως, ἤγουν ἄκτιστον καὶ κτιστῶ. καὶ δὲ τοῦτο παρέργως ἢ ἠμελημμένως, ἀλλ' ὡς πρέπον ἦν τοῖς σοφοῖς ἱερεῦσι καὶ συνεργοῖς Θεοῦ, καὶ τῆς ἀληθείας προμάχοις, τυτέστιν ἐξ ἀποδείξεως ἀκριβοῦς αὐτῆ, ὡς ὁρᾶτε τῆ ἁγίων πατέρων, Ἀμβροσίᾳ λέγω καὶ Αὐγουστίνῳ τῆ περιδόξων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ ἐκλαμπρων διδασκάλων· ἐξ ὧν τοῖς ἐναντίοις ὁ μεταβληθεῖσι πρὸς τὸ βέλτιονα γνώμην ἀπὸ τοῦ χείρονος τὰ τῆς ἀπολογίας ἐν ἀποείκτοις γεγόνασιν, ἐπί τε τῆ παραγωγῆ τῆ παρ' ἡμῶν χρήσεων, καὶ τῆ ἐξαμαρτυρίᾳ τῆ συνοδικῶν ὑπομνήσεων, τῆ παρὰ πάντων αὐτοῖς ἐγγράφως καὶ ἀγράφως ἐκπεμπομένη· καὶ μέντοι τῆ κατὰ πρόσωπον σὺν παῤῥησίᾳ προτεινομένη παρὰ τῆ ὀρθοδόξων ἱερέων, εἰς διόρθωσιν τῆς ἐκείνων πλάνης. ἐν τοσούτοις χρόνοις πολεμικῶς παρ' αὐτῆ ἐπιτελουμένης κατὰ τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν τῆ Χριστιανῶν πίστεως, οὐκ μηδαμῶς φωνὴ ἐπάδοντος προσήκαθαι καὶ δέξασθαι τὰ ὦτα βύσαντες τῆς διανοίας, καὶ πρὸς ἀναίδειάν τινα καὶ ἀποτομον τὸν ἑαυτῆ νοῦν ἀποστροφὴν σκελάσαντες, ὡς ἁρμοδίως καὶ πρὸς αὐτοὺς τοῦτο χαίρειν τὴν σοφίαν λέγειν. ἐκάλεσα, καὶ οὐκ ὑπηκούσατέ μου. ἐξέτειναν λόγους, καὶ οὐ προσείχετε. ἀλλ' ἀκύρους ἐποιεῖτε ἐμὰς βουλὰς, τοῖς δὲ ἐμοῖς ἐλέγχοις οὐ προσείχετε. ἐμίσησαν γὰρ σοφίαν, τὸν δὲ λόγον κυρίου οὐ προσείλοντο, οὐκ ἤθελον ἐμοῖς προσέχειν βουλαῖς, ἐμυκτήρισαν δὲ ἐμοὺς ἐλέγχους. τοιγαροῦν ἔδοντι τοῖς ἑαυτῶν ὁδοῦ τοὺς καρποὺς, καὶ τοῖς ἑαυτῶν ἀσεβείας πλησθήσονται. ὁ δὲ ἐμοῦ ἀκούων κατασκιωσει ἐπ' ἐλπίδι, καὶ ἡσυχάσει ἀφόβως ἀπὸ παντὸς κακοῦ. χρὴ τοίνυν καὶ ταύτῃ ἡμῖν, λέγω δὴ τῇ πρὸς Παῦλον γραφεῖσαν ἐπιστολῇ, ἐκ τῶν τῆς Ἀφρικῆς ἐπισκόπων ἐπιτυγχάνειν.

Directa ſynodalis epiſtola a venerabilibus Africanis epiſcopis Paulo Conſtantinopolitano antiſtiti, quæ in præſenti nobis relecta eſt, luce clarius eoſdem oſtendit impiiſſimum quidem intellectum denominati antiſtitis condemnantes, atque ſanctorum patrum pium dogma confirmantes, duas naturas, duaſque voluntates & duas operationes unius ejuſdemque domini Dei noſtri Jeſu Chriſti dogmatizantes. Et nec hoc tranſitorie, aut per aliquam poſtpoſitionem, ſed ut cernitis, per approbationem ſanctorum patrum, id eſt, Ambroſii & Auguſtini glorioſorum catholicæ eccleſiæ, eximiorumque doctorum: per quos adverſarii, de ſua malitia minime recedentes ad meliorem ſenſum, nullius ſatisfactionis locum invenient ab eo, quod tàm paternis teſtimoniis invitati, quamque ſynodalibus conteſtationibus in ſcripto & ex non ſcripto, ab omnibus admoniti eſſe noſcuntur, ſed & ab orthodoxis ſacerdotibus præſentialiter admoniti ad correctionem proprii erroris, licet nullo modo vocem incantantium admittere paſſi ſunt, aures mentis obturantes, ut competenter in eos, quod per Sapientiam dicitur, impleatur: *Vocavi, & renuiſtis: extendi ſermones, & non fuit qui aſpiceret: Deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis; eo quod exoſam habuerint diſciplinam, & timorem domini non ſuſceperint, nec acquieverint conſilio meo, & detraxerint univerſæ correctioni meæ. Comedent enim fructus viæ ſuæ, ſuiſque conſiliis ſaturabuntur. Qui autem me audierit, abſque terrore requieſcet, & abundantia perfruetur, malorum timore ſublato.* Profecto & hanc epiſtolam, præmemorato Paulo directam a reve-

Pſalm. 37.

Proverb. 1.

rendiſſimis Africanis epiſcopis, oportet geſtis inſeri ad argumentum ejus improbę inſtantię vel complicum ejus quam videlicet per tot annos contra immaculatam fidem noſtram Chriſtianorum exercere noſcuntur, ut ex hoc nullam habeant virtutem, quaſi ſine reprehenſione proprium errorem in deceptione ſimplicium proferentes.

A σκόπον ἀναληφθῆναι τοῖς ὑπομνήμασιν, εἰς θρίαμβον ἐκείνου καὶ τῆς κατ' ἐκεῖνον ἀντιθέτου βουλῆς καὶ ἐνστάσεως, ἢν ἐν τοσούτοις, ὡς εἴρηται, χρόνοις, κατὰ τῆς ἡμῶν ὀρθοδόξου πεποιήκασι πίστεως. ταὐτὸν δὲ λέγειν τῆς καθολικῆς τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸ μηδεμίαν αὐτοὺς ἔχειν ἰσχὺν ἐξ ἠπατημένης οἰήσεως, ἀνέγκλητον δῆθεν τὴν οἰκίαν προφέρειν καινοτομίαν εἰς τὴν τῶν ἀκεραιοτέρων ὑφαρπαγήν.

Theophylactus primicerius notariorum apoſtolicæ ſedis, dixit.

Θεοφύλακτος πριμμικήριος τῶν νοταρίων τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, εἶπεν.

Hic in locum Fortunati Monothelitæ ſucceſſit. Vide Baron. an. 646. nu. 13. & 14.

Suggero beatitudini veſtrę, quoniam ſicuti & ipſa bene cognoſcit, ſynodica quoque pręſulis Carthaginenſis, qui & ſupereſſe dignoſcitur, ſanctiſſimi Victoris cum cautela ſervatur in veſtro venerabili ſcrinio ſalvata, per quam competenter ille deceſſori beatitudinis veſtræ apoſtolicæ recordationis Theodoro, ſuę ordinationis promotionem ſignificavit, in qua & novam adinventionem ſufficienter & ipſe accuſans, petiit quatenus condemnatio ejus a veſtra apoſtolica auctoritate efficitur. Propterea ſuggeſſi, ſi pręcipit, ut cum aliis & hujuſmodi ſynodica examinetur apud veſtram beatitudinem.

B Αναφέρω τοῖς μακαριωτάτοις ὑμῖν ἐκδήλως ἐπισταμένοις, ὅτι καὶ τὸ συνοδικὸν γράμμα τοῦ νυνὶ προεδρεύοντος τῆς Καρθαγενησίων πόλεως· λέγω δὴ Βίκτωρος τοῦ ὁσιωτάτου, σὺν ἀσφαλείᾳ τετήρηται, διασωζόμενον ἐν τῷ καθ' ὑμᾶς ἀποστολικῷ σκρινίῳ, διὸ ὑπὲρ ἀκολούθως ἐκεῖνος τῷ προηγησαμένῳ τοὺς παναγιωτάτους ὑμᾶς ἐν ἀποστολικῇ τῇ μνήμῃ παπᾷ Θεοδώρῳ, τὴν τῆς ἱερωσύνης αὐτοῦ προβολὴν κατεμήνυσεν, ἐν ᾧ γράμματι καὶ αὐτὸς τῆς ἐπεισάκτου καινοτομίας ἱκανῶς καταβοήσας, ἤτοι κατεγκαλέσας, ἐξήτησε τὴν ταύτης γενέσθαι παντὶ τρόπῳ κατάκρισιν, ἐκ τῆς ὑμετέρας ἀποστολικῆς αὐθεντίας πρὸς τὴν τῶν ὀρθῶν δογμάτων βεβαίαν ἐκδίκησίν τε καὶ συντήρησιν. οὗ χάριν, ἀνήγαγον εἰ κέκριται μετὰ τῶν ἄλλων C ἐμφρώνως καὶ τὸ τοιοῦτον συνοδικὸν γράμμα πραχθῆναι τοῖς μακαριωτάτοις ὑμῖν.

Martinus ſanctiſſimus ac beatiſſimus epiſcopus ſanctæ Dei eccleſiæ catholicæ atque apoſtolicæ urbis Romæ, dixit.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος, καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ρωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας εἶπεν.

* Lege, propter rectum, Hard.

Neceſſe eſt, & maxime propter dignitatem ſedis ejus, * imo autem porrectum ejus intellectum, Victoris quoque Carthaginenſis venerabilis epiſcopi ſynodicam nobis intimari, ad perfectam cognitionem virtutis ejus.

Τῶν εἰκότων ὑπάρχει καὶ λίαν ἀναγκαιοτάτων μάλιστα διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ κατ' αὐτὸν θρόνου, ταὐτὸν δὲ λέγειν τοῦ εὐσεβοῦς καὶ ὀρθοδόξου φρονήματος, καὶ τὴν συνοδικὴν ἐπιστολὴν τοῦ θεοφιλοῦς ἐπισ. τῆς Καρθαγενησίων Βίκτωρος ἐμφανισθῆναι πάντως ἡμῖν εἰς ἐντελεστέραν διάγνωσιν τῆς ἐμφερομένης αὐτῇ δυνάμεως, περὶ D τῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας δογμάτων.

Theophylactus primicerius notariorum apoſtolicæ ſedis, dixit.

Θεοφύλακτος πριμμικήριος τῶν νοταρίων τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, εἶπεν.

Denominatam ſynodicam afferens juxta veſtram juſſionem, pręmanibus habeo: quid pręcipitis?

Τὴν δηλωθεῖσαν ἐπιστολὴν ὡς ἐκελεύσατε κομίσας μετὰ χεῖρας ἔχω πρὸς τὸ παρισταμένον τοῖς θεοτιμήτοις ὑμῖν.

Martinus ſanctiſſimus ac beatiſſimus epiſcopus ſanctæ Dei eccleſiæ catholicæ atque apoſtolicæ urbis Romæ, dixit.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ρωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Victoris venerabilis epiſcopi Carthaginenſis oblata ſynodica, huic ſanctę ſynodo, ut condecet, relegatur.

Βίκτωρος τοῦ θεοφιλεστάτου τῆς Καρθαγενησίων E πόλεως ἐπισκόπου προπόντως ἡ ὑποβληθεῖσα συνοδικὴ ἐπιστολὴ, ληφθήτω καὶ ἀναγνωσθήτω τῇ συνεδρευούσῃ ἡμῖν ἁγίᾳ συνόδῳ.

Et accipiens Paſchaſius notarius regionarius apoſtolicæ ſedis, relegit in his.

Domino beatiſſimo & honorabili ſancto fratri, Theodoro papæ Victor.

Καὶ λαβὼν Εξουπέριος νοτάριος ῥεγεωνάριος τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου, ἀνέγνω.

Δεσπότῃ τὰ πάντα μακαρ. καὶ τιμιωτάτῳ ἀδελφῷ Θεοδώρῳ τῷ ἁγιωτάτῳ πάπα, Βίκτωρ ἐπίσκοπος.

Epiſtola Victoris Carthaginenſis epiſcopi ad Theodorum papam.

VEſtræ beatiſſimę paternitatis apud Deum acceptabilia opera, & converſatio glo-

ΤΗ̃ς ὑμετέρας πατρικῆς ἁγιωσύνης αἵτε θεάρεστοι πράξεις καὶ ἡ ἔνδοξος ἀναστροφὴ, παντὶ τῷ

τῷ κόσμῳ σαφῶς πεφανέρωται, καὶ γὰρ ὡσπερ διὰ τῆς ἀποστολικῶν κηρυγμάτων καὶ τῆς ἀληθοῦς αὐτῆς παραδόσεως σύμπασα ἡ γῆ τὸ τῆς πίστεως κατεπλήτησε σέλας, ὕπω καὶ διὰ τῆς ὑμετέρας παρακλητικῆς ἅμα καὶ παιδευτικῆς νουθεσίας τῆς ἐκ τῆς θείων προφερομένης ὑμῖν λογίων ἡ τοῦ Θεοῦ καθολικὴ ἐκκλησία βεβαίως οἰκοδομεῖται. ἡ τοῖς ἀποστολικοῖς ὅροις θεμελιωθεῖσα, καὶ τοῖς παρ' ἑκάστοις δόγμασιν ἐχυρῶς κρατυνθεῖσα, εἰς ἣν ὁμοτίμως οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι κατὰ τὴν ἐν κλήρῳ θείῳ δεδωρημένην αὐτοῖς ἐξουσίαν παρὰ τοῦ πνεύματος τὰ τῷ Θεῷ προεγνωσμένα τε καὶ προωρισμένα πλήθη τῆς λαοῦ, ἁσεβῶς καὶ ὁσίως ἐπέτραψαν. ὥσπερ ἐκ σκότους εἰς φῶς, καὶ ἐκ θανάτου πρὸς ζωὴν, καὶ ἐξ ὀλιθηρᾶς ἤτοι πεπλανημένης δεξῆς εἰς εἰλικρινῆ καὶ ὀρθόδοξον πίστιν ταῖς σωτηρίοις αὐτῆς προσάξεσί τε καὶ παραινέσεσιν. ὧν κατ' ἴχνος ἡ ὑμετέρα βαίνουσα θεοτίμητος ἀδελφότης, καὶ τὰ τῆς αὐτῶν ἀρετῆς ἀξίωμα τελείως μεταδιώκουσα ταῖς ἀπαραλλάκτοις τῆς κατορθωμάτων αὐτῆς ἐκπληρώσεσι τελεῖ ἁγίαν τὴν Θεοῦ ἐκκλησίαν κατακοσμεῖ, τῇ τῆς δοκιμωτάτων αὐτῆς ἐπιβολῇ καὶ τῇ ἁγιότητι τῆς οἰκείας ἀναστροφῆς. ἐπειδὴ πράξεσιν ὁσίαις ἡ ἁσεβὴς ἡμῶν ἐπισφραγίζεσθαι πέφυκε πίστις. ὅθεν τὰ ἀρέστα τῷ Θεῷ καὶ φίλα ταῖς ἱερατικῇ τῆς αὐτῆς ἀπαύστῳ ἐνεργοῦσα κινήσει, φύλαξ τῆς τοῦ θεοῦ νόμου καθέστηκεν ἐντολμάτων. πεπεισμένη σαφῶς, ὡς οὐχ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ Θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον. ὃν ᾧ νόμῳ τοῦ μελέτῃ ἔχει νυκτὸς καὶ ἡμέρας κατὰ τὸ γεγραμμένον ἡ ὑμετέρα θεοτίμητος καὶ ἁγία μακαριότης. οὐκ ἐν ψιλῇ τῇ μνήμῃ τυπουμένων ἐκ τῆς ἀναγνώσεως, ἀλλ' ἐν καθαρᾷ τῇ συνειδήσει κρατυνομένῳ διὰ τῆς χάριτος, καὶ ὅτι βεβαίως καὶ ἀμετακινήτως ἐγκάρδιον ἔχει τὸν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ νόμον, ὥστε τὸ ψαλμικὸν ἐφ' ἡμῖν ἐκπληροῦσθαι ῥητὸν, τὸ φάσκον. τὸ στόμα μου λαλήσει σοφίαν, καὶ ἡ μελέτη τῆς καρδίας μου συνέσιν. ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ. οὐ μέλανι γεγραμμένοις, ἀλλὰ πνεύματι Θεοῦ ζῶντος, μυστικῶς ἐστιγμένοις, οὐ γὰρ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίνης, ὡς φησι Κορινθίοις γράφων ὁ ἅγιος Παῦλος. ἵστων ὅτως ἐχόντων, σημαίνομεν τῇ θεαρέστῳ μακαριότητι ὡς τῇ ἑβδόμῃ καὶ δεκάτῃ τοῦ Αὐγούστου μηνὸς τῆς ὀκταμηνιαίου τεταρτης ἐπινεμήσεως τῆς ἐκ Θεοῦ προκαταλαβούσης ἐπισκοπείας διὰ τῆς ἁγίων καὶ θεοδιδάκτων ὑμῶν προσαχῶν τὴν ἐμὴν ἐλαχιστίαν εἰς ἀρχιερατικὸν ἀξίαν, τῆς δὲ τῆς Καρθαγενησίων πόλεως χάριτι θείᾳ προήγαγον. ἧς τὸ μέγεθος ἀνεγκλήτως ἡμᾶς διανύσαι, τὸν παναγαθον ἱκετεύσατε κύριον· ὡς ἂν αὐτοῦ διακυβερνῶντος ἡμᾶς τῆς * ἐλευθερωθείσης πράξεως. πρὸς τὸ μὴ ὄνομα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔργον τῆς ἱερωσύνης κατέχομεν. ἐξ αὐτοῦ σκεπαζόμενοι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ [1] παράτινων ἡμᾶς αὐτῷ τῇ ἁγίων καὶ θεοπειθῶν ὑμῶν προσαχῶν, ἵνα τούτοις ὀχυρωθέντες καὶ ταῖς χρησταῖς νουθεσίαις ὑμῶν σκεπασθέντες ἀξιωθῶμεν σὺν παντὶ τῷ πιστωθέντι ἡμῖν Χριστιανικωτάτῳ λαῷ, τῇ σκέπῃ τῆς χάριτος, ἀβλαβεῖς φυλαχθῆναι μέχρι τέλους, ἐκ προσώπου δὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος εἰς προσκύνησιν τῆς ὑμετέρας σεβασμίας, καὶ ἁγιωτάτης ἀδελφότητος, ἐξεπέμψαμεν

A rioſa pene mundo toti ſunt manifeſta. Prędicationibus igitur apoſtolicis & doctrinis dum verę fidei cultura univerſa repleta ſit terra, per divinorum tamen eruditionem eloquiorum, veſtra inſtruente admonitione exhortatoria, ſuperędificatur orthodoxa Chriſti eccleſia, apoſtolica inſtitutione fundata, & a fidelibus patribus firmiſſime roborata. Ad quam omnes beatiſſimi apoſtoli, pari honoris & poteſtatis conſortio prędiți, populorum agmina convertentes, pie & ſancte de tenebris ad lumen, de lapſu ad veram fidem, de morte ad vitam homines divinę prędeſtinationis gratia prędſcitos, ſalutaribus prędceptis ac monitis perduxerunt. Quorum B ſanctorum apoſtolorum veſtra fraternitas honoranda ſequens plenius merita, & perfectius implens exempla, eccleſiam Dei morum probitate & actuum ſanctitate condecorat, & fide ſacra vel Chriſtianis moribus vigens, quę fieri Deo placita prędcepit, ſtudiis pontificalibus indeſinenter operatur & perficit, ſervans legis divinę mandata: *Quia non* Rom. 2. *legis auditores juſti ſunt apud Deum*, ſicut narrat apoſtolus, *ſed factores legis juſtificabuntur*. In qua lege divina veſtra ſancta & veneranda ſinceritas, ſicut ſcriptum eſt, Pſalm. 1. meditatur die ac nocte: quę meditatio non lectione per figuram literarum tantum conſpecta, ſed uberante in vobis Chriſti gratia, in veſtra cognoſcitur conſcientia immobiliter inſita, nullatenus de C veſtro corde recedente lege Chriſti Dei domini ſacroſancta, ſicut in pſalmis dicit propheta: *Os juſti meditabitur ſapientiam, & lingua ejus loquetur judicium. Lex Dei ejus in corde ipſius*: non atramento, *ſed ſpiritu Dei vivi* veſtra in arcana con- 2. Cor. 3. *ſcripta*; *neque in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus*, ſicut beatiſſimi apoſtoli Pauli ad Corinthios miſſa nos docet epiſtola. Quibus prędmiſſis, ſignificamus Deo placitæ fraternitati veſtræ, die decimo ſeptimo Kalendarum Auguſtarum indictionis quartæ, noſtram humilitatem divina gratia, ſuo ut prędcepit munere prędveniente, ut veſtris ſanctis ac Deo dignis precibus, in ſancta D Carthaginenſis civitatis eccleſia pontificalis honoris accepiſſe conſecrationem & ſtolam. In quo dignitatis faſtigio, ut a Deo omnipotente regamur ab altiſſimo, & a malis actibus liberati, ſacerdotale non nomen tantum, ſed Chriſti domini Dei noſtri protegente auxilio, & meritum habeamus, veſtris ſanctis ac Deo acceptabilibus nos commendantes orationibus, poſcimus, quatenus & veſtris deprecationibus pro nobis ad Deum effuſis muniti, & eruditionibus bonis inſtructi, digni efficiamur cum omnibus nobis populo Chriſtiano commiſſo illæſi protegi velamento divino. Ad ſalutationem ergo veſtræ E ſanctæ & honorandę fraternitatis, vice noſtra Melloſum humilem veſtrum fratrem, noſtrum epiſcopum, & Redemptum diaconum, [2] vel Creſciturum notarium ſanctæ noſtræ ſedis, veſtros famulos deſtinavimus, quos poſtulamus celerius nobis a veſtra beatitudine perſolvi, quo poſſint ad proprias eccleſias ante hyemem Deo propitio remeare. Præ omnibus autem fateor, in ipſo noſtrę provectionis

[1] Cotelerius recte admonuit, παρατιθεμένων legi oportere, non παράτινων. *Harduinus*.
[2] *Vel* hic, ut paſſim, pro &. In Græco καὶ. *Harduinus*.

nis exordio cor noſtrum non leviter vulneratum fuiſſe, ut propheticum illud præceptum exoptarem, dicens: *Quis dabit capiti meo aquam, aut oculis meis fontem lacrymarum, & ſedens plorabo die ac nocte?* Ecce enim eccleſiæ Dei non leviter perturbantur, Chriſtianiſſimorum voces ac gemitus epiſcoporum non ſupportamus, querentium & clamantium novitates & concinnationum figmenta, a Paulo venerabili conſacerdote noſtro, ut dicitur, contra fidem veraciſſimam approbata debere repelli. Nos autem temperamentum cauſis innectentes, expedire putavimus, prædictorum beatiſſimorum conſacerdotum noſtrorum licet juſtiſſimos queſtus æquanimiter ſupportare, & ad auditus veneran- B dos fraternitatis veſtræ hoc ipſum pervigili cura deducere. Inquiunt enim, quædam vice epigrammatum, chartarum volumina in ſacris ædibus apud regiam civitatem nuper eſſe ſuſpenſa, religioni catholicæ & ipſi veræ fidei ac patrum traditionibus omnino contraria. Quis enim vecors ſacrilega voce audeat prædicare, in domino noſtro Jeſu Chriſto aut unam tantummodo voluntatem, aut unam operationem exiſtere, dum manifeſtiſſimis patrum definitionibus liquidius clareat, id domino noſtro Jeſu Chriſto duas naturas, & earum duas voluntates, duaſque operationes vel proprietates naturales modis omnibus inveniri? Et poſſumus multiplici- C bus patrum documentis noſtræ parvitatis intentionem firmare, niſi veſtram ſanctiſſimam fraternitatem in omnibus corde ea retinere firmiſſime teneamus. Ut autem ipſius ſedis apoſtolicæ * decretis per omnia confirmemur, Leonis beatiſſimi prædeceſſoris veſtri apoſtolicæ memoriæ definitionem inſeri pervidimus, & continet. [1] Agit enim utraque natura cum alterius communione quod proprium eſt. Nos itaque patrum in omnibus decreta ſequentes, in Chriſto domino noſtro duas naturas, earumque duas voluntates, duaſque operationes firmiſſime prædicamus, Deum verum atque hominem verum abſque delictis humanis veraciter confite- D mur, repudiantes cunctarum hæreſum ſubſannationes, vanitates & inſanias mendaces. Veſtrum eſt itaque, frater ſanctiſſime, canonica diſcretione ſolite contrariis catholicæ fidei obviare, nec permittere noviter dici, quod patrum venerabilium auctoritas omnino non cenſuit. Nos enim humiles corde, quæ recta ſunt adjutore domino ſapientes, uno vinculo caritatis vobiſcum ſumus conſtricti, veram fidem ac religionem catholicam in omnibus fortiter defenſantes. Studioſius itaque a catholicis improbis poſſe reſiſtere, imminendum eſt, ne torpore deſidiæ oppreſſi, culpæ taciturnitatis teneamur

Jer. 9.

Epiſt. 10.

Auctoritas Romani pontificis.

A Μέλλοσον τὸν προσφυγα ἡμῶν, ἀδελφὸν δὲ, καὶ συνεπίσκοπον ἡμῶν, καὶ Ρεδέμπτον τὸν διάκονον, καὶ Κερσκοντῆρον τὸν νοτάριον τῆ καθ' ἡμᾶς ἁγίᾳ θρόνῳ τὸς οἰκέτας ὑμῶν, ὃς τῷ ταχίσῳ πρὸ χειμῶνος ἐπανελθεῖν πρὸς ἡμᾶς ἀπολυομένους ἐκ τῆς ὑμετέρας μακαριότητος παρακαλῶ μᾶλλον ἀποκαθισαμένους τοῖς αὐτοῦ ἐκκλησίαις. ἐκεῖνο δὲ διαγγέλλω πρὸ πάντων, ὡς ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ τῆς ὑμῶν χειροτονίας, ἐθραύσθησαν ἐμ μέσῳ ἡμῶν αἱ καρδίαι, ὥσε καὶ τὸ προφητικὸν ἐπᾴδειν ῥητὸν. τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς μου πηγὰς δακρύων, καὶ καθήσομαι καὶ κλαύσομαι νυκτὸς καὶ ἡμέρας; ἰδοὺ γὰρ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ Θεοῦ μεγάλως σωταράσσονται, ὥστε μήτε φέρειν ἡμᾶς δύναθαι τὰς τοῦ Χριστιανικῶν λαῶν οἰμωγὰς καὶ τὰς σεναγμὰς πάντων τοῦ ἐπισκόπων, ἐγκαλούντων καὶ κατιβοώντων, διά τε τὰς καινοτομίας, καὶ τοῦ τεχνασμάτων τὰ πλάσματα, τὰ παρὰ Παύλου, καθώς φασι, τοῦ θεοφιλοῦς ἡμῶν συλλειτουργοῦ κυρωθέντα κατὰ τῆς ἀληθοῦς ἡμῶν πίσεως. δέον αὐτὸν ὑπῆρχε ταῦτα διώσασθαι καὶ ἀποβαλεῖν, ἀλλὰ μὴ μέχρι τοῦ νῦν ἐκδικεῖν. ἡμεῖς δὲ τοῖς πράγμασι τῷ προσήκουσαν ἐπιτιθέντες διάκρισιν, συμφέρον ὑγησάμεθα δικαίας οὔσας, πρώτως μὲν ὑπενεγκεῖν, τὰς τοῦ ἁγιωτάτων ἡμῶν συλλειτουργῶν αἰτίας ἀνακομίσαι ταύτας ἐν ἀγρύπνῳ φροντίδι πρὸς τὰς σεβασμίας τῆς ὑμετέρας ἀδελφότητος ἀκοάς. λέγουσι γὰρ ὡς σύαγκα ἐν Κωνσταντινουπόλει χάρται τινὲς ἐπιγραμμάτων δίκην ἐν τοῖς τῆς ἐκκλησίας ἱεροῖς προπύλοις ἀνετέθησαν τῇ τε ὀρθοδόξῳ πίσει, καὶ τῇ δ' σεβεῖ τοῦ παῤῥῶν διδασκαλίᾳ παντελῶς ἀντικείμενοι. τίς γὰρ ἄφρων ὕτως ἐσὶ καὶ ἀνόητος, ὥσε τολμῆσαι κηρύττειν ἱεροσύλῳ φωνῇ, μίαν θέλησιν, ἢ μίαν ἐνέργειαν ὑπάρχειν τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ιησοῦ Χριστῷ. καίτοι τῶν παῤῥικῶν ὅρων τηλαυγῶς ἡμῖν καὶ ἐκδήλως παραδηλούντων, δύο τὰ αὐτὰ καὶ σύος κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ Ιησοῦ Χριστοῦ τὰς φύσεις ὑπάρχειν, καὶ δύο θελήσεις, καὶ δύο ἐνεργείας, καὶ ἰδιότητας φυσικὰς, ὅπερ πολυτρόπως ἐξ αὐτῶν τῶν ἁγίων παῤῥῶν ἀποδεῖξαι δυνάμεθα κατὰ τὴν ἡμετέραν δύναμιν, καὶ τὸν ἀληθῆ περὶ τούτου βεβαιώσασθαι λόγον, εἰμὴ ὅτι σαφῶς πεισόμεθα ταῦτα τῇ καρδίᾳ κρατιῶς ἐν πᾶσι κατέχειν καὶ παρεισᾶν τὴν ὑμετέραν ἀδελφικὴν ἀγωσύνην. ὅθεν καὶ ἡμεῖς τοῖς τοῦ καθ' ὑμᾶς ἀποσολικοῦ θρόνου ψηφίσμασι τὸν ὑμέτερον ὀχυρώντες λόγον, λέοντι τε σὺν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ προσηγορευμένῳ ὑμᾶς τῷ ἡμετέρῳ γράμματι τὸν ὅρον συνεμβαλεῖν ἐσπουδάσαμεν ἔχοντα οὕτως, ἐνεργεῖ ἑκατέρα μορφῇ μετ' τῆς θατέρᾳ κοινωνίας τοῦτο ὅπερ ἴδιον ἐχυσεν. ἡμεῖς μὲν οὖν τὰ τῶν ἁγίων θεσπίσματα μεταδιώκοντες, δύο φύσεις ὡς εἴρηται, καὶ δύο θελήματα, καὶ δύο ἐνεργείας αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ βεβαίως κηρύττοντες ὁμολογοῦμεν αὐτὸν Θεὸν ἀληθινὸν, καὶ ἄνθρωπον ἀληθινὸν χωρὶς ἁμαρτίας, ἀποβαλλόμενοι πάσης αἱρέσεως τὰς μυκτηρισμὰς καὶ τὰ ψεύδη, τάς τε ματαιότητας καὶ τὰς ἀφροσύνας. ὑμέτερον δέ ἐσιν, ἁγιώτατε ἀδελφὲ, κέλσει κανονικῇ συνήθως ἀντικαθίσασθαι τοῖς ἀντικειμένοις τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ καὶ μὴ συγχωρεῖν ὅλως νέον τι λέγεσθαι κατὰ τῆς ἀληθείας, μήτε μὰ ὁμολογεῖσθαί τι καθάπαξ ὅπερ οὐχ ὥρισαν ἁγία τοῦ ἐγκείτων παῤῥῶν παράδοσις. ἡμεῖς γὰρ οἱ ἐλάχισοι τοῦ κυρίου διακυβερνῶντος τὰ ὀρθὰ φρονοῦντες σὺν τῷ ἀγάπης δεσμῷ μεθ' ὑμῶν σωσεσφίγμεθα, τῷ ἀμώμητον πίσιν. ἦγον τῷ ὀρθόδοξον ὁμολογίαν ἐχυρῶς ἐν πᾶσι διεκδικοῦντες. δέον ἓν ἐσιν ἐπιμελέσερον τοὺς ὀρθοδόξους, ἀδοκίμοις ἀντικαθίσασθαι, καὶ μεδαμῶς ἡρεμεῖν. ἵνα μὴ τῇ ναρκώσει τῆς ἀμελείας σωσενεχθέντες, τῷ τῆς σωτῆς παραπέσωμεν παραπτώματι, καὶ ἄνοιαν ὥσπερ τινὰ κεκτώμενοι ἐπιδεικνύμενοι πρὸς τὰ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ σύαντιούμενα διαναβαλλόμενοι

---

1 Ex Græco hic rurſum *utraque natura* in ſexto caſu. *Hard.*

νοι ταύτῃ κατακρίνειν καὶ ἔξωθεν. εἴρηται γὰρ σοφῶς τῷ προηγησαμένῳ τὴν ὑμετέραν ἀποστολικὴν ἁγιωσύνην Φίληκι τῷ ἀποστολικῷ πάπᾳ, ὅτι τὸ ἀμελῆσαι τὸν πῶς δυνάμενον συνταράξαι τοὺς διεστραμμένους, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, εἰ μὴ περιποιήσασθαι τὴν τούτων ἀσέβειαν· οὐ γὰρ ἐστέρηται τῆς πρὸς αὐτοὺς κεκρυμμένης ἐγκλήσεώς τε καὶ ἑταιρείας, ὁ περιστελλόμενος τῷ φανερῷ τούτων ἀντιπίπτειν μολύσματι. καὶ μάλιστα προδήλου τυγχάνοντος, ἁγιώτατε δέσποτα, καὶ τῆς οἷα σοῦ ἑρμηνείας χωρὶς τῆς τῶν ἰοβόλων ὄφεων πανουργίας, ἤγουν τῆς τῶν αἱρετικῶν κακουργίας. ὡς τῇ ἀναιρέσει τῶν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ φυσικῶν ἰδιωμάτων, αὐτὰς ἐκεῖνοι τὰς τοῦ Χριστοῦ φύσεις συγχέουσιν, ὅπερ ἐναντίον ὑπάρχει σαφῶς τῷ ὅρῳ, τῶν ἐν Χαλκηδόνι συνειλεγμένων πατέρων, ἐν ᾧ τῆς πίστεως ἡμῶν ἐντελῶς ἐστιν ὁ θεμέλιος, καὶ οὐ τοῖς Ῥωμαίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ πάσῃ τοῦ Θεοῦ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ. διὸ τούτου χάριν ἐμέλλομεν καὶ αὐτῷ τῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ ἡμῶν Παύλῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἐπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως τὰ αὐτὰ γράψαι καὶ ὑπονοῆσαι δεόντως αὐτὸν, ἀλλ' ἐκώλυσεν ἡμᾶς τὸ μαθεῖν, ὥσπερ οἱ κακοί τινες ἄνδρες ψευδηγορίας τινὰς ἐκεῖσε κατὰ τῆς ἡμετέρας τῶν Ἄφρων χώρας ἀνήνεγκαν. ὅθεν δυσωποῦμεν ἵνα τὰ πρὸς τὸν Παῦλον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην ἐκ τῶν ἐνθάδε ἐπισκόπων ἡμῶν γραφέντα συνοδικῶς διὰ τῶν τῆς ὑμετέρας μακαριότητος ἀποκρισιαρίων ἐκπεμφθῆναι τῷ αὐτῷ ἀδελφῷ ἡμῶν Παύλῳ κελεύσητε. Ἐρρωμένων δὲ μεμνημένων ἡμῶν χαρίσηταί σε ἡμῖν δέσποτα ὁ παντοδύναμος Θεὸς, ἁγιώτατε ἀδελφέ.

A obnoxii, & quasi favorem impendentes judicemur, dum adversa catholicæ fidei propulsare negligimus. A beato namque Felice [1] apostolo vestræ sanctitatis prædecessore dictum est: [2] *Negligere quippe, cum possis, deturbare perversos, nibil est aliud quam fovere: nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare.* Liquet, doctor sanctissime, venenosa serpentum sine simplicitate astutia, manifesta est dolosa hæreticorum fallacia. Quid est enim naturarum in Christo domino nostro proprietates auferre, nisi earumdem naturarum confusionem inducere? quod catholicæ ecclesiæ, id est, statutis quam maxime patrum sancti Chalcedo- B nensis concilii extat contrarium, ex quo amplius & fundamentum fidei & perfectio indubitate consistit. Possemus vero etiam eidem fratri & coepiscopo nostro Paulo beatissimo regiæ civitatis antistiti similia nostris scriptis dirigere, nisi malorum cognoscere- mus falsis locutionibus dictum fuisse, nostram quasi Africanam provinciam posse aliqua, quæ in vero non consistunt, mala peragere. Sed & hoc nostræ postulationi subjungimus, ut ea quæ epistolariter a coepiscopis nostris sancti concilii nostri ad beatissimum Paulum patriarcham scripta sunt, per vestræ beatitudinis responsarios eidem fratri nostro Paulo dirigere jubeatis. C

Significat motus Gregorianos, de quibus Theophanes anno 5. Constant. Baron. ann. 646.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit.

Διὰ τῆς ἀρτίως ἀναγνωσθείσης αὐτοῦ συνοδικῆς ἐπιστολῆς Βίκτωρ ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Καρθαγένης τόν τε διάπυρον ἡμῖν ζῆλον ἐγνώρισε καὶ τὴν ἐπιεικεστάτην παρεστήσατο ταπεινοφροσύνην. τὸν ζῆλον μὲν ἐν τῷ κατεγκαλεῖν ἐνθύμως καὶ αἰτιᾶσθαι τὴν ἐπείσακτον καινοτομίαν τῷ ὑμετέρῳ ἀποστολικῷ θρόνῳ, καὶ ἀναγγέλλειν αὐτῷ σὺν ἀκριβείᾳ διὰ τῶν οἰκείων γραμμάτων τὰς πάντων τῶν Χριστιανῶν δι' αὐτὴν ἐκβοήσεις, καὶ τοὺς τῶν εὐλαβῶν ἐπισκόπων διηνεκεῖς στεναγμοὺς, οὐ μετρίως ἐκταρασσομένων, ὡς [3] γεγράφηκε, τῶν τε πλασμάτων καὶ τεχνασμάτων χάριν ὧν κατὰ τῆς ἀληθοῦς ἐκύρωσε πίστεως Παῦλος ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπος. τὴν ταπεινοφροσύνην δὲ καθηκόντως διὰ τοῦ μὴ τολμῆσαι τέως ἀποκήρυκτον ἔχειν αὐτὸν, ἀλλὰ συλλειτουργὸν ὀνομάζειν ἄχρις ἂν τὴν περὶ τούτου καταμάθοι κρίσιν, τῆς ἡμετέρας ἀποστολικῆς αὐθεντίας, ταυτὸν δὲ λέγειν Πέτρου τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων· ὡς μόνου πιστευθῆναί τε καὶ λαβεῖν ὑπὲρ πάντας ἀξιωθέντος παρὰ τοῦ βασιλέως τῶν βασιλευόντων Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, τὰς κλεῖς τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας εἰς τὸ ἀνοίγειν αὐτὴν δικαίως τοῖς εἰς αὐτὸν τὸν κύριον ὀρθοδόξως πιστεύουσιν, ἀποκλύειν δὲ πᾶσι τοῖς κακοδόξοις αἱρετικοῖς τῇ αὐτῶν αἱρέσει προσμένουσιν. ὅπερ ὑμᾶς ποιεῖν ὁ εἰρημένος θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος παρεκάλεσε διὰ τῶν

Per synodicam epistolam suamdudum nobis relectam, Victor venerabilis Carthaginensis episcopus tam perfervidissimum zelum suum declaravit, quamque Deo amabilem humilitatem D rationabiliter certus est ostendisse. Et zelum quidem per hoc, quod introductam novitatem nimis accusare nostræ apostolicæ sedi dignoscitur, & enarrare in scripto et acclamationes pene omnium Christianorum, nec non gemitus reverendissimorum episcoporum, non leviter, sicut ille scripsit, perturbatorum propter fictiones & commenta, quæ adversus veram confirmavit fidem Paulus episcopus Constantinopolitanus. Humilitatem autem, competenter minime præsumens abrogatum eumdem Paulum habere, sed consacerdotem appellans, donec judicium de E eo nostræ apostolicæ auctoritatis, hoc est, principis apostolorum Petri cognoscat: utpote quoniam solus atque præ omnibus creditus est atque accipere meruit a rege regum Christo Deo claves regni cœlorum ad aperiendum recte credentibus in eumdem dominum nostrum, & claudendum infidelibus hæreticis. Quod utique & nos facere postulavit per propria scripta denominatus venerabilis quoque episcopus Carthaginensis, ut non despiciamus ipsius vel consacerdotum ejus

Matth. 16.

1 Lege, *Apostolico*. Hard.
2 Ex epist. 1. Felicis III. ad Acacium CP.
3 Pro γέγραφε. *Harduinus*.

ejus contra hæreticos justas querimonias: sed quæ catholicæ fidei atque verissimæ patrum traditioni omnino contraria existunt, dijudicemus dogmata, pro eo quod juxta ejus scripta nullus audet, licet insanus sit, sacrilega voce prædicare, unam in Christo Deo esse tantummodo voluntatem, aut unam operationem. Utpote luculentius omnibus comprobatur per paternas definitiones, quoniam duæ naturæ Christi Dei existunt in unitione inconfusæ & indivisæ, & duæ voluntates, duæque operationes & proprietates naturales: & quia plurimis testimoniis catholicæ ecclesiæ patrum hujusmodi potest domino opitulante sermonem ostendere, licet nobis, id est, apostolicæ nostræ sedi hoc facere commisit, certus existens firmius nos habere, atque eadem sapere & defendere legitime. Verumtamen studuit & ipse nihilominus pium firmare intellectum per sacram vocem Leonis, nostræ apostolicæ ecclesiæ præsulis, in hoc quod dicit: *Operatur enim* [1] *utraque forma cum alterius communione, quod proprium est*. Quibus adjiciens ait: Quoniam nos decreta sanctorum in omnibus sequentes, duas naturas, ex quibus & in quibus consistit, in unitione indivisas; & duas voluntates, duasque operationes Christi Dei firmissime prædicamus, Deum verum atque hominem verum absque delictis humanis eumdem veraciter confitentes, repudiantes cunctarum hęresum subsannationes, vanitates & insanias, mendacia atque stultitiam. Nam nos humiles, ait corde, quę recta sunt adjutore domino sapientes, uno vinculo caritatis vobiscum sumus constricti, veramque fidem ac religionem catholicam in omnibus fortiter defensantes. In his ergo propria dogmata instituens, competenter & nostram expetiit canonice auctoritatem. Propterea & scripsit: Quoniam vestrum est sanctissimi, canonica discretione adversarii catholicę fidei solite resistere, nihilque permittere dici noviter a quopiam, quod sanctorum patrum traditio minime definivit. Et propterea contestans nos de his quæ sunt plena timoris ac veritatis, in hoc quod scribit studiosius. Itaque oportet catholicos improbis probe resistere, ne torpore desidiæ oppressi, taciturnitatis teneamus obnoxii, & arguamur sicuti adversa catholicæ fidei propulsare negligentes, utpote ad ea malignum quemdam salvantes favorem. Hujusmodi sermonem confirmans per sacram memorationem beatæ memoriæ apostolici viri Felicis, qui scribens sapientissime ait: *Negligere* quippe, *cum possis, deturbare perversos, nihil est aliud quam fovere eorum impietatem: Nec enim caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare*. Ergo quia, ut ait, manifesta est omnibus venenosa serpentum calliditas, id est, hæreticorum fallacia, per amputationem naturalium proprietatum Christi Dei confundens naturas, oportet eam sine dubio destrui, utpote contradicentem doctrinæ sanctorum patrum, & maxime definitioni sancti Chalcedonensis concilii. His itaque in scripto

Vide T. VII. pag. 1030.

A οἰκείων γραμμάτων, ἵνα μηδαμῶς παρίδωμεν τὰς αὐτοῦ τε καὶ τῶν αὐτοῦ συλλειτουργῶν, δικαίας κατὰ τῶν αἱρετικῶν αἰτιάσεις, ἀλλ' ἐξηλώτως πάντα τὰ τῇ καθολικῇ πίστει καὶ τῇ ἀληθινῇ τῶν πατρῶν διδασκαλίᾳ φανερῶς ἀντικείμενα κατακρίνομεν, ἐπειδή φησιν οὕτως ἄνους ἐστὶν, ὡς ἱεροσύλῳ τολμῆσαι φωνῇ, μίαν κηρύττειν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ θέλησιν μόνον, ἢ μίαν ἐνέργειαν· ἅτε δὴ τηλαυγῶς πᾶσι πεφανερωμένου διὰ τῶν πατρικῶν κηρυγμάτων, ὡς δύο τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καθ' ἕνωσιν ἀσύγχυτόν τε καὶ ἀδιαίρετον ὑπάρχουσι φύσεις, καὶ δύο θελήσεις, καὶ δύο ἐνέργειαι καὶ ἰδιότητες φυσικαί· καὶ ὅτι πολυτρόπως ἐξ αὐτῶν τῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πατρῶν τὸν περὶ B τούτου δυνατόν ἐστιν ἐν κυρίῳ πιστώσασθαι λόγον, εἰ καὶ ἡμῖν, ἤγουν τῇ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῇ διδασκαλίᾳ τοῦτο πράττειν ἀνέθηκε πεποιθὼς, ταῦτα καὶ ἡμᾶς ἐγκαρδίως ἔχειν τε καὶ φρονεῖν καὶ διεκδικεῖν νομίμως. πλὴν ὅτι καὶ αὐτὸς οὐδὲν ἧττον ἐσπούδασε τὸ εὐσεβὲς αὐτοῦ βεβαιώσασθαι φρόνημα, διὰ τῶν τοῦ μακαρίου Λέοντος ῥήσεων τοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς προεδρεύσαντο ἀποστολικῆς καθέδρας ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ἐγγράφως. ἐνεργεῖ γὰρ ἑκατέρα μορφῇ μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας τοῦτο ὅπερ ἴδιον ἔσχηκεν. οἷς ἐπιφέρει φάσκων ὅτι ἡμεῖς τὰ ψηφίσματα τῶν ἁγίων πατρῶν ἐν πᾶσι μεταδιώκοντες, δύο φύσεις ἐξ ὧν καὶ ἐν αἷς ὁ κύριος ὑπάρχει καθ' ἕνωσιν ἀσύγχυτόν τε καὶ ἀδιαίρετον ἐπ' αὐτοῦ κυρίως ὁμο- C λογοῦμεν. καὶ δύο θελήσεις, καὶ δύο ἐνεργείας, θείαν καὶ ἀνθρωπίνην ὡς Θεὸν ἀληθινὸν, καὶ ἄνθρωπον ἀληθινὸν τὸν αὐτὸν ὄντα πρεσβεύοντες χωρὶς ἁμαρτίας, ἀποβαλλόμενοι πασῶν τῶν αἱρέσεων τοὺς μυκτηρισμοὺς καὶ τὰ ψεύσματα καὶ τὰς ματαίας αὐτῶν ἀφροσύνας. ἐπειδὴ κυβερνῶντος ἡμᾶς φησι τοῦ Θεοῦ τὰ ὀρθὰ φρονοῦντες ἐνὶ τῷ τῆς ἀγάπης δεσμῷ μεθ' ὑμῶν συνεσφίγμεθα, τὴν καθολικὴν πίστιν· ἰσχυρῶς ἐν πᾶσι διεκδικοῦντες. ἐν τούτοις τοιγαροῦν εὐσεβῶς τὰ οἰκεῖα παραστησάμενος δόγματα, προσηκόντως καὶ τὴν ἡμετέραν ἐπιβᾶται κανονικὴν αὐθεντίαν. οὗ χάριν καὶ γέγραφεν ὅτι ὑμέτερόν ἐστιν ἁγιώτατοι, κανονικῇ κρίσει τοῖς ἐναντίοις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, συνήθως ἀντικαθί- D σασθαι, καὶ μὴ συγχωρεῖν λέγεσθαί τι νεωστὶ παράτινος, ὅπερ οὐχ' ὥρισε τῶν ἁγίων πατρῶν ἡμῶν ἡ παράδοσις. ἐπιμαρτυρόμενος ἡμῖν διὰ τοῦτο καὶ τὰ φόβου πλήρη καὶ ἀληθείας ὑπάρχοντα διὰ τοῦ λέγειν· ἐπιμελέστερον τοιγαροῦν χρεών ἐστι, τοὺς ὀρθοδόξους τοῖς ἀδοκίμοις δοκίμως ἀντικαθίστασθαι, ἵνα μὴ τῇ ναρκώσει τῆς ἀμελείας συναπενεχθέντες, τῷ τῆς σιωπῆς ὑποπέσωμεν παραπτώματι, καὶ δειχθῶμεν ὡς τὰ ἐναντία τῇ καθολικῇ πίστει διωθεῖν ἀμελοῦμεν οἷα πονηράν τινα πρὸς αὐτὰ διασώζοντες εὔνοιαν. κυρωσάμενος τὸν περὶ τούτου λόγον ἐξ ἐπιμνήσεως ἱερᾶς· τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ πάπᾳ Φίληκος, γεγραφηκότος ἐμφρόνως, εἰς τὸ ἀμελῆσαι τὸν δυνάμενον συντα- E ράξαι τοὺς διεστραμένους οὐδὲν ἄλλο καθέστηκεν, εἰ μὴ περιποιήσασθαι τὴν τούτων ἀσέβειαν. οὐ γὰρ ἐστέρηται τῆς κεκρυμμένης πρὸς αὐτοὺς ἐγκλήσεώς τε καὶ ἑταιρίας ὁ περιστελλόμενος τῷ φανερῷ τούτων ἀντιπίπτειν μολύσματι. διόφησιν ἀποδεδειγμένης πᾶσι τῆς τῶν ἰοβόλων ὄφεων πανουργίας, ἤγουν τοῦς τῶν αἱρετικῶν κακουργίας ὡς τῇ ἀναιρέσει τῶν τοῦ Χριστοῦ φυσικῶν ἰδιωμάτων, τὰς αὐτοῦ συγχέουσι φύσεις, προσήκει πάντως αὐτὴν καταργηθῆναι κανονικῶς, ὡς μὴ μόνον τῷ ὅρῳ τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἁγίας συνόδου μαχομένην, ἀλλὰ

1 Ex Græco, *utraque forma* est in sexto casu. *Harduinus*.

ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἁγίοις πατράσι φανερῶς ἀντιπίπτουσαν. τούτων τοίνυν ἐγγράφως ἡμῖν ὑπὲρ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας προτεινομένων, ἔκ τε τῶν ἄλλων ὁμοίως ἱερέων καὶ τοῦ μνημονευθέντος θεοφιλοῦς ἐπισκόπου τῆς Καρθαγενησίων πόλεως, οὐ δέον ἐστὶ καταραθυμεῖν ἡμᾶς ἔτι καὶ ἀναβάλλεσθαι, μήποτε τοῖς εἰρημένοις ἐγκλήμασιν ὑποπέσωμεν ἀνοήτως παρασιωπῶντες ἐπὶ τοῖς οὐδαμῶς πρὸς κύριον ἐπιστρέφειν ἐθέλουσιν ἐκ τῆς χειρίστης αὐτῶν καινοτομίας. ἔμεινα γὰρ τοῦ ποιῆσαι κρίσιν, ὥς φησιν ὁ μακάριος Ησαΐας, ἐποίησαν δὲ ἀνομίαν, καὶ οὐ δικαιοσύνην, ἀλλὰ κραυγὴν πάντας τοὺς εὐσεβεῖς ἐκταράττουσαν. καίτοι γινώσκοντες ὅτι τὸ κρῖμα τοῦ Θεοῦ ἐστι κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας. λέγω δὴ τοὺς τὰς καινοτομίας καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν διδαχὴν ἣν ἡμεῖς ἐκ τῶν ἁγίων ἐμάθομεν ἐργαζομένους κατὰ τῆς πίστεως, εἰ καὶ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μαρκοθυμίας καταφρονοῦσιν, ἀγνοοῦντες ὅτι τὸ Χριστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιαν ἄγει αὐτούς. κατὰ δὲ τὴν σκληρότητα αὐτῶν καὶ ἀμετανόητον καρδίαν, θησαυρίζουσιν ἑαυτοῖς ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ, ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὡς ὁ θεῖος μαρτύρεται καὶ μέγας ἀπόστολος Παῦλος. διὸ προσῆκόν ἐστι καὶ ταύτην μὲν τὴν ἐπιστολὴν ἐνταγῆναι τῇ πίστει τῶν πραττομένων, εἰς ἔλεγχον τῶν ἀντικειμένων τῷ εὐσεβεῖ λόγῳ τῆς πίστεως. μέχρι δὲ τούτων λοιπὸν ἀρκεσθῆναι ταῖς περὶ αὐτῶν ἀποδεικτικαῖς αἰτιάσεσιν. ἐπιλήψει γὰρ ἡμᾶς ὁ χρόνος, ὥς φησιν ὁ θεῖος ἀπόστολος, εἰ βουληθείημεν ταύτας προφέρειν ἐκ πάντων προτεινομένας χεδὸν τῶν ὀρθοδόξων κατὰ τῆς ἐκείνων καινοτομίας, μάλιστα δὴ καὶ τούτων ἱκανῶν ἐχόντων, ἤτοι τῶν ἔμπροσθεν ἡμῖν ἀνεγνωσμένων γνωρίσαι πᾶσι καὶ δημοσιεῦσαι τὴν τῶν τοιούτων ἀνδρῶν ἄτοπον αἵρεσιν, ὑπὸ μέμψιν καὶ κατηγορίαν δικαίως ὑπάρχουσαν. ἐπὶ στόματος γὰρ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα, φησὶν ὁ ἀψευδέστατος λόγος. ἤπου λέγειν πλῆθος ἱερέων τοσούτων λαῶν τε καὶ ἡγουμένων, καὶ μοναζόντων ἐγγράφως καὶ ἀγράφως τῆς τοιαύτης αὐτῶν καταβοώντων αἱρέσεως καὶ τῷ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῷ θρόνῳ παμπληθεῖ περὶ τούτου τὰς δεήσεις ἀναπεμπόντων.

Αλλ' ἤδη καιρὸς ὑπάρχει καὶ τὴν ἑκάστου τῶν αἰτιαθέντων προσώπων, εἰς μέσον ἡμῖν ἀχθῆναι, καὶ ἐξετασθῆναι κανονικῶς συγγραφὴν, ὅπως τὸ ἀπᾷδον αὐτοῦς, καὶ ἀπονεῦον πρὸς τὰ τῶν πατρικῶν καὶ συνοδικῶν ὅρων ὁμολογίας, ἐν τάξει κατίδωμεν, καὶ πανταχοῦ τοῖς πᾶσιν εὐλόγως γνωρίσωμεν εἰς ἀσφάλειαν καθολικῆς ἐκκλησίας· τοῦτο δηλάδη σὺν Θεῷ καθ' ἑτέραν ἐπιτελοῦντες πρᾶξιν, ὡς τῆς ταρούσης ἐν ὅροις ἡμῖν τῶν αἰτιασαμένων τετελειωμένης.

A nobis oblatis pro catholica ecclesia, & tam per alios sacerdotes, quamque per antefatum venerabilem Carthaginensem episcopum, non nos oportet de cetero negligere & differre, ne, quod absit, memoratis criminibus submittamur, irrationabiliter postponentes, & expectantes eos qui nolunt ad dominum converti. *Expectavi*, enim, sicut beatus Isaias perhibuit, *ut facerent judicium, fecerunt autem iniquitatem & non justitiam, sed clamorem omnes pios conturbantem*: & hoc dum scire debeant, quoniam judicium Dei est secundum veritatem in eos qui talia agunt, hoc est; qui novitates contra fidem operantur, * licet divitiæ bonitatis Dei & B sustentationis & patientiæ ignorantes, *quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam eos adducit: secundum autem duritiam eorum & cor impœnitens, thesaurizant sibi iram in die iræ & revelationis justi judicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera ejus*, juxta quod nobis beatus Paulus apostolus protestatur. Oportet ergo præsentem quoque epistolam gestis sociari, ad arguendam contrariorum poterviam. Igitur usque ad hoc sufficiunt nobis querimoniæ contra eos, quoniam derelinquet nos tempus, juxta quod ait apostolus, si voluerimus omnium pene orthodoxorum oblatas contra eos producere querelas, maxime dum & hæc nobis sufficiant, id est, ea quæ C superius recitata sunt, ut eorum hæresim divulgemus, & ostendamus omnibus sub accusatione eam & reprehensione merito existentem. *In ore etenim*, juxta quod dictum est, *duorum vel trium testium stabit omne verbum*, ut non dicatur multitudo tantorum sacerdotum & populorum, abbatum, vel monachorum in scripto & sine scripto contra hujusmodi pravissimam novitatem ad apostolicam nostram sedem acclamantium.

Rom. 2. * for. spernuntque divitias.

Heb. 11.

Deut. 17. Matth. 18.

D Sed jam tempus exigit, ut uniuscujusque personæ accusatæ in medio producantur, atque examinentur canonica conscripta, quatenus incongruitatem ejus & inconsonantiam, quam cum patrum vel synodorum confessione habere dignoscitur, ordinabiliter intendamus, atque omnibus rationabiliter ostendamus pro tuitione catholicæ ecclesiæ, hoc videlicet sequenti celebrantes secretario; utpote præsente usque ad terminum nobis querulantium domino auxiliante effecto.

Ἐπληρώθη σὺν θεῷ ἡ δευτέρα πρᾶξις.

ΠΡΑΞΙΣ Γ'.

Ἐν ὀνόματι κυρίου Θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, βασιλεύοντος κυρίου Κωνσταντίνου τοῦ εὐσεβεστάτου Αὐγούστου ἔτους ἐννάτου τῆς πρὸ δέκα ἓξ καλανδρῶν Νοβεμβρίων ἰνδικτιῶνος ὀγδόης.

ΠΡοκαθεζομένου καὶ τὰ λοιπά.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Διὰ Σιὼν οὐ σιωπήσομαι, καὶ διὰ Ἱερουσαλὴμ οὐκ ἀνήσω, φησὶν ὁ ἱερὸς Ησαΐας, ἕως ἂν ἐξελθῇ

SECRETARIUS III.

In nomine domini Dei salvatoris nostri Jesu Christi, imperii domini Constantini piissimi Augusti anno nono, sub die decimo sexto Calendas Novembris, indictione octava.

PRæsidente sancto ac beatissimo, &c. *ut Secretario primo.*

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit.

Propter Sion non tacebo, & propter Jerusalem non quiescam, dicit beatus Isaias, *donec egre-*

Isa. 62.

egrediatur ut ſplendor juſtus meus, & ſalvator meus ut lampas accendatur. Profecto catholicæ eccleſiæ, quæ vera conſiſtit Sion, & civitas Chriſti cœlorum regis, per tot annorum ſpatia expugnata ab adverſantibus verbo fidei, qui neque Deum timent, neque hominem reverentur: ſed incaſſum perducentibus pias & canonicas de hoc verbo doctrinas, dum & a diverſis tantiſque in ſcripto & ſine ſcripto conteſtationibus invitati fuiſſent corrigere propria, & ſepelire hæreſim, ſicut & per anteriorem cognitionem luculentius demonſtratum eſt tam per libellos, quamque per ſuggeſtiones reverendiſſimorum ſacerdotum & venerabilium abbatum, apoſtolo proteſtante nobis, ut hominem hæreticum poſt primam & ſecundam correptionem evitare debeamus, ſcientes quia ſubverſus eſt hujuſmodi, & delinquit proprio judicio condemnatus; nullo modo oportet nos deinceps tacere aut quieſcere; ne quo modo iniqui judicemur, odibilem Deo pacem amplectentes, quoniam ſcriptum eſt: *Zelavi in peccatoribus, pacem peccatorum videns*: & dicatur etiam de nobis: *Sacerdotes mei contempſerunt legem meam, & polluerunt ſanctuaria mea: inter ſanctum & profanum non habuere diſtantiam, & inter pollutum & mundum non intellexerunt.* Sed conſurgere cum Deo, & conſiſtere prompte ei, induentes arma ſpiritus adverſus malignantes contra fidem ejus, ut approbemus ſpiritus ſapienter, id eſt, verba illorum, ſi ex Deo ſunt. Scriptum eſt enim in Jeremia: *Probatorem dedi te in populo meo rubuſtum, & ſcies, & probabis viam eorum.* Multa namque nobis neceſſaria eſt vigilantia, & tantum divinæ ſapientiæ diſcretionis, quæ occulta tenebrarum revelat, ad requiſitionem hujuſmodi rei & ſcrutationem: quoniam latet quodammodo & abſconditur: vixque comprehenditur doloſa exiſtens malitia, pro eo quod ſibi pietatem callide blandiatur, ut valeat ſcrutantum mentem latere: Quod utique ſciens beatus apoſtolus, ait: *Nam hujuſmodi pſeudoapoſtoli, operarii ſubdoli, transfigurantes ſe in apoſtolos Chriſti. Sed non mirum? ipſe enim ſatanas transfigurat ſe velut angelum lucis: & non mirum, ſi miniſtri ejus transfigurentur, veluti miniſtri juſtitiæ: quorum finis ſecundum opera eorum.* Sed & dominus in hoc præmuniens nos, ait: *Attendite a falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces: a fructibus eorum cognoſcetis eos.* Ergo ad ipſum ex toto corde referentes ante omnia ſuper tali quæſtione deprecationem, & dicentes cum David: *Revela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua: lucerna enim pedibus meis*: [1] quoniam ſicut ait beatus Daniel propheta: *ſapientia & fortitudo ejus ſunt: dat ſapientiam ſapientibus, & ſcientiam intelligentibus diſciplinam. Ipſe revelat profunda & abſcondita, & novit in tenebris conſtituta, & lux cum eo eſt: quia ſapientiam & fortitudinem dediſti mihi, & oſtendiſti mihi quæ rogavi te:* cum ope divina uniuſcujuſque perſonæ conſcripta, qui propter novitatis commentum accuſati ſunt, de venerabili

Tit. 3.

Pſalm. 72. Ezech. 22.

1. Joan. 4.

Matth. 7.

Pſal. 118.

Dan. 2.

εἰς φῶς ἡ δικαιοσύνη μου, καὶ τὸ σωτήριόν μου ὡς λαμπὰς καυθήσεται. τῆς ἐν καθολικῆς ἐκκλησίας ἥτις ἀληθὴς ὑπάρχει Σιὼν καὶ πόλις τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως Χριστοῦ, τοσούτοις πολεμηθείσης χρόνοις ὑπὸ τῆς ἀντικαθισαμβίων τῷ λόγῳ τῆς πίστεως, καὶ ὅτε τὸν θεὸν φοβηθέντων, ὅτε μὴ ἄνθρωπον ἐντραπέντων· ἀλλὰ ἀκύρους ποιησαμβύων τὰς χρησὰς περὶ ἧττα καὶ κανονικὰς παραινέσεις, καί τι τοσούτων τοιούτους ἐγγράφως καὶ ἀγράφως προσπεγκαμβύων ἐκείνοις, καὶ μαρτυραμβίων, διορθώσασθαι τὰ οἰκεῖα, καὶ ἀποπαῦσαι τῆλε αἵρεσιν, ὡς ἐν τῇ προτεραίᾳ σαφῶς ἀπεδείχθη πρᾶξει, διά τε τῆς λιβέλλων καὶ ἀναφορῶν τῆς θεοφιλῶν ἐπισκόπων καὶ ἡγεμόνων, τοῦ ἀποστόλου παρεγγυῶντος ἡμῖν. ὅτι αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος, καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος. ἀδέον ἡμᾶς, ὡς λέλεκται, παρασιωπᾶν ἔτι καὶ ἡρεμεῖν; ἵνα μὴ ὡς ἄνομοι κριθῶμεν, τῷ τῷ Θεῷ μισουμένῳ εἰρήνην εἰρηνεύοντες. φησὶ γὰρ· ἐζήλωσα ἐπὶ τοῖς ἀνόμοις εἰρήνην ἁμαρτωλῶν θεραῶν. καὶ ῥηθῇ καὶ περὶ ἡμῶν. οἱ ἱερεῖς αὐτῆς ἠθέτουν νόμον μου, καὶ ἐβεβήλουν τὰ ἅγιά μου ἀναμέσον βεβήλου καὶ ἁγίου διέσελλον, ἀναμέσον ἀκαθάρτου καὶ καθαροῦ οὐ διέσελλον· ἀλλὰ σωπᾶσθαι τῷ Θεῷ καὶ συμπαίσασθαι προθύμως αὐτῷ, τῷ πάντολίαν ἐνδεδυμένῳ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ τοῖς πονηρευομένοις κατὰ τῆς αὐτοῦ πίστεως εἰς τὸ δοκιμάζειν ἐμφρόνως τὰ πνεύματα, τουτέστι τὰς ἐκείνων λόγους, εἰ ἐκ τοῦ Θεοῦ εἰσι· γέγραπται γὰρ ἐν τῷ Ἱερεμίᾳ. δοκιμαστὴν δέδωκά σε λαοῖς δεδοκιμασμένοις. καὶ γνώσῃ ἐν τῷ δοκιμάζειν με τὴν ὁδὸν αὐτῆς. πολλῆς γὰρ ἡμῖν ἐπισασίας χρεία, καὶ μόνης τῆς ἐκ κυρίου σοφῆς διακρίσεως, τοῦ τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους ἀποκαλύπτοντος εἰς ἐξέτασιν τῆς τοιούτων καὶ ἔρευναν. ἐπειδὴ λανθάνει πως καὶ δραπετεύει δυσφώρατον ὅσα ἐστὶν ὕφαλον ἡ κακία, διὰ τὸ πανούργως αὐτὴν ὑποκρίνεσθαι τὴν εὐσέβειαν, πρὸς τὸ λανθάνειν τὴν τῆς ἐρευνώντων διάνοιαν. ὅπερ εἰδὼς καὶ ὁ μέγας ἀπόστολος ἔλεγεν· οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ. καὶ θαυμαστόν. αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός· οὐ μέγα οὖν εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης. ὧν τὸ τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. ἀλλὰ καὶ ὁ κύριος τοῦτο πάλιν ἀσφαλιζόμενος ἡμᾶς ἔλεγε. προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες, ἀπὸ τῶν καρπῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. ἐκοῦν εἰς αὐτὴν ἐξ ὅλης καρδίας ἀνατεινάμενοι τὴν περὶ τούτου δέησιν πρότερον, καὶ ἐπόντες μετὰ τοῦ Δαβὶδ· ἀποκάλυψον τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ κατανοήσω τὰ θαυμάσιά σου ἐκ τοῦ νόμου σου. λύχνος γὰρ τοῖς ποσί μου ὁ νόμος σου, καὶ φῶς τοῖς τρίβοις μου. ὅτι αὐτοῦ ἐστιν, ὡς φησιν ὁ Δανιὴλ, ἡ σοφία καὶ ἡ σωτηρία· καὶ αὐτὸς δίδωσι σοφίαν τοῖς σοφοῖς, καὶ φρόνησιν τοῖς εἰδόσι σωτηρίαν. αὐτὸς ἀποκαλύπτει βαθέα καὶ ἀποκρυφα, γινώσκων τὰ ἐν τῷ σκότει, καὶ τὸ φῶς μετ' αὐτοῦ ἐστιν. ὅτι σοφίαν καὶ δύναμιν

ἔδωκάς

1 Adde ex Græco, *lex tua, & lumen ſemitis meis.* Hardulnus.

ἔδωκάς μοι, καὶ ἐγνώρισάς μοι ἃ ἠξίωσα παρὰ σοῦ· φέρε σὺν ἐπικουρίᾳ Θεοῦ. τὴν ἑκάστου τῶν ἐπὶ ταῖς καινοτομίαις ἡμῖν αἰτιαθέντων προσώπων κατίδωμεν συγγραφὴν, ταύτας δηλαδὴ προσαγόντων ἐν τάξει τῶν ἐξυπηρετουμένων τοῖς ὑπομνήμασιν.

A nostro scrinio obsecundantibus nobis ordinabiliter offerentibus, solertius intendamus.

Σέργιος ὁ Θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Θεψανῶν, εἶπεν.

Sergius reverendissimus episcopus Tempsanensis ecclesiæ, dixit.

Κατὰ τὴν ὑμετέραν ἀποστολικὴν διαγόρευσιν πάντων ἡμῶν ἑτοίμως ἐχόντων πρὸς τὴν τῶν τοιούτων ἐξέτασιν, σὺν εὐμενείᾳ Θεοῦ, τῶν ἐνθάδε προκαθεζομένων, εἰ δοκεῖ τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι τὰ Θεοδώρου συγγράμματα τοῦ τῆς Φαρὰν ἐπισκοπήσαντος ἀχθῶσιν ἡμῖν ἐν πρώτοις, ἐπειδὴ τοῦτον, ὡς ἴστε μακαριώτατοι, προαρξάμενον τῆς τοιαύτης καινοτομίας ἐν ταῖς ἀτόποις αὐτοῦ λογογραφίαις διήγγειλεν ἐν τῷ οἰκείῳ λεβέλλῳ Στέφανος ὁ ὁσιωτάτος ἐπίσκοπος Δώρων, ὅπερ καὶ πᾶσιν ὑπάρχει κατάδηλον· δέον οὖν εἰ συναρέσκειν τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι μετὰ τῆς ἀκριβείας καὶ τὴν τάξιν ἡμῖν ἐν τούτῳ φυλαχθῆναι τῶν πραττομένων.

B Secundum vestram apostolicam interlocutionem omnibus nobis cum ope divina huc præsidentibus paratis ad requisitionem hujusmodi rei, si placet vestræ beatitudini, Theodori quondam Pharanitæ episcopi in primis offerantur nobis conscripta, quoniam, sicut nostis beatissimi, hunc primum esse auctorem hujusmodi novitatis per sua hæretica conscripta, præsens Stephanus reverendissimus episcopus Dorensis in proprio libello asseruit, quod & omnibus manifestum est. Oportet ergo, si placet, cum * acribia & in hoc ordinem conservari gestorum.

* *id est*, diligentia.

Πάντες οἱ ἁγιώτατοι ἐπίσκοποι, εἶπον.

Universi sanctissimi episcopi dixerunt.

C

Προσφόρως τὴν Θεοδώρου τοῦ τῆς Φαρὰν ἐπισκόπου συγγραφὴν ἐξήτησε κατὰ πρώτην τάξιν ἀχθῆναι πρὸς ἡμετέραν διάγνωσιν ὁ Θεοφιλὴς ἡμῶν συνεπίσκοπος Σέργιος. οὕτω γὰρ ἀκολούθως καὶ ὁ τῶν μετέπειτα λόγος εἰρμῷ κατὰ τάξιν διασκοπηθήσεται, μηδεμιᾶς συμφύσεως ἐκ τῆς ἀντεισφορᾶς τῶν ἑτέρων ἐπαγομένοις τοῖς πραττομένοις.

Competenter Theodori Pharanitæ quondam episcopi in primo loco expetiit conscripta ad nostram cognitionem deduci Sergius reverendissimus coepiscopus noster: sic namque & sequentium ordinabiliter examinabitur requisitio, nulla confusione per quamdam præposteritatem gestis inserta.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit.

Κατὰ τὴν αἴτησιν τῆς παρούσης ἁγίας συνόδου προαγέσθω Θεοδώρου τοῦ τῆς Φαρὰν ἐπισκόπου διὰ τῶν εὐλαβῶν καθυπουργούντων τοῖς πραττομένοις, ἡ βίβλος.

D Juxta supplicationem hujus sancti concilii, codex Theodori Pharanitæ quondam episcopi per eos, quorum interest, nihilominus offeratur.

Θεοφύλακτος πριμμικήριος τῶν νοταρίων τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, εἶπεν.

Theophylactus primicerius notariorum apostolicæ sedis, dixit.

Κατὰ τὴν κέλευσιν τῶν μακαριωτάτων ὑμῶν Θεοδώρου τοῦ γενομένου τῆς Φαρὰν ἐπισκόπου τὴν βίβλον κομίσας, μετὰ χεῖρας ἔχω πρὸς τὸ παριστάμενον.

Secundum jussionem beatitudinis vestræ, Theodori Pharanitæ episcopi codicem afferens, præ manibus habeo: quid præcipitis?

E

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit.

Ἡ βίβλος Θεοδώρου τοῦ τῆς Φαρὰν ἐπισκόπου ληφθήτω καὶ ἀναγνωσθήτω κατὰ τοὺς ἐμφερομένους αὐτῇ δηλαδὴ καὶ σημειωθέντας τόπους, ἐν οἷς ἐκεῖνος τὴν ἐπὶ τῇ οἰκονομίᾳ Χριστοῦ τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν οἰκείαν ὁμολογίαν παρίστησι.

Codex Theodori quondam Pharanitæ episcopi suscipiatur, & loca quæ prænotata sunt, in quibus ille de dispensatione Christi magni Dei & salvatoris nostri propriam confessionem instituit, lectioni vulgentur.

Καὶ λαβὼν Θεόδωρος νοτάριος ῥεγεωνάριος τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου πρὸς τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἑρμηνευθέντα φωνῆς ἀνέγνω.

Et accipiens Theodorus notarius regionarius apostolicæ sedis, de Græco in Latinum interpretatum, relegit in his.

Θεοδώρου τοῦ γενομένου ἐπισκόπου τῆς Φαρὰν ἐκ τοῦ λόγου τοῦ γραφέντος παρ' αὐτοῦ πρὸς Σέρ-

Theodori Pharanitæ hæretici scripta.

Theodori quondam episcopi Pharanitæ, de sermone scripto ab eo ad Sergium quondam

dani episcopum Arsenoitanum Ægyptiaci tractus.

Quidquid igitur scribitur dixisse aut operari dominum, per sensum & intellectum & sensibilia & dixit, & operatus est: & hæc ita, utpote de toto, atque unius una operatio verbi intellectus sensibilis & organici corporis omnia dicenda sunt.

Ἅγιον τὸν χωρόμβων ἐπίσκοπον τοῦ Ἀρσενοήτε τῆς Αἰγυπτιακῆς ἐπαρχίας.

Πᾶν ὅ, τι οὖν ἰσόρηται, ἢ εἰπών, ἢ δράσας ὁ κύριος διὰ νοῦ, καὶ αἰσθήσεως, καὶ αἰσθητηρίων καὶ εἶπε καὶ ἐποίησε· καὶ οὕτως αὐτοῦ ὡς ὅλε καὶ ἑνὸς, μία ἐνέργεια τοῦ λόγου, τοῦ νοῦ καὶ τοῦ αἰσθητικοῦ, καὶ ὀργανικοῦ σώματος τὰ πάντα λεχθείη.

* Libro sive oratione.

*Ejusdem de eodem * verbo.*

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγε.

Ergo quia præcipue per quamdam divinam & prudentissimam dispensationem, somnum & laborem, esuriem & sitim susceptit quando voluit, quam maxime merito & in his motum & quietem validissimæ & prudentissimæ operationis verbi applicamus, ac per hoc unam unius ejusdemque Christi operationem fatemur.

Ἐπειδὴ προηγημένως διά τινα θείαν καὶ σοφωτάτην οἰκονομίαν ὕπνον, καὶ κάματον, καὶ πεῖναν, καὶ δίψαν προσήκατο ὁπότε καὶ ἠθέλησεν, καὶ μάλα δικαίως, καὶ τὴν ἐντούτοις κίνησιν καὶ ἡρεμίαν τῇ πανθείῳ καὶ πανσόφῳ τοῦ λόγε ἐνεργείᾳ προσαπτόμεν, καὶ πεῖσθαι μίαν τε αὐτοῦ καὶ ἑνὸς Χριστοῦ ἐνέργειαν προσαγορεύομεν.

Ejusdem de eodem verbo.

Τῆ αὐτῆ ἐκ τῆ αὐτῆ λόγε.

Sufficienter, ut arbitror, per requisitionem sermo nobis aperuit, quoniam omnia quæ scribuntur de domino Christo, sive de Deo, seu animæ, sive corporis, sive utriusque, animæ dico & corporis, sint, singulariter ac indivise agebantur, incipientes quidem & ac si de fonte sapientiæ verbo & bonitatis vel virtutis, mediante intellectuali anima & corpore, procedentes, & propterea una operatio totius, sicuti de uno eodemque salvatore nostro hæc omnia existunt atque dicta sunt,

Ἱκανῶς οἶμαι παρέσησεν ἡμῖν ὁ λόγος διὰ τῆς ἐξετάσεως, ὅτι πάντα ὅσα ἰσόρηται περὶ τῆ δεσπότε Χριστῆ, εἴτε Θεῆ, εἴτε ψυχῆς, εἴτε σώματος, ἢ τῆ συναμφοτέρε ψυχῆς λέγω καὶ σώματος, μοναδικῶς ἅμα καὶ ἀδιαιρέτως ἐπράττετο, ἀρχόμενα μὲν καὶ οἱονεὶ πηγάζοντα ἐκ τῆς τῆ λόγε σοφίας, καὶ ἀγαθότητος, καὶ δυνάμεως διὰ μέσης νοερᾶς ψυχῆς, καὶ σώματος προϊόντα, καὶ διὰ τῆτο μία ἐνέργεια ὅλου ὡς ἑνὸς καὶ τῆ αὐτῆ σωτῆρος ἡμῶν ταῦτα πάντα καί εἰσι, καὶ ἐλέχθησαν.

Ejusdem de eodem verbo.

Τῆ αὐτῆ ἐκ τῆ αὐτῆ λόγε.

Profecto habemus in his luculenter, quoniam opus Dei est omnia, quanta in Christo audimus & credimus, sive divinæ naturæ appertinent, sive humanæ: & propterea una operatio hæc divinitatis ejus & humanitis pie nominata sunt.

Ἔχομεν ἄρα ἐκ τύτων σαφῶς ὅτι ἔργον Θεῆ ἅπαντα ὅσα περὶ Χριστῆ καὶ ἀκέομεν καὶ πιστεύομεν, εἴτε τῇ θείᾳ φύσει προσοικότα, εἴτε καὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ καὶ κατὰ τῆτο μία ἐνέργεια, ταῦτα τῆς θεότητος αὐτῆ, καὶ τῆς ἀνθρωπότητος εὐσεβῶς ὠνόμασαι.

Ejusdem de eodem verbo.

Τῆ αὐτῆ ἐκ τῆ αὐτῆ λόγε.

Ut esset omnis incarnatio ab initio usque in finem, & quantacumque parva & magna ejus, sunt una secundum veritatem altissima & divina operatio.

Ὡς εἶναι πᾶσαν τὴν ἐνανθρώπησιν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλες καὶ ὅσα τύτης μικρά τε καὶ μεγάλα, μίαν ἀληθῶς ὑψηλοτάτην καὶ θείαν ἐνέργειαν.

Ejusdem de eodem sermone; quem fecit in interpretationibus paternorum testimoniorum.

Τῆ αὐτῆ ἐκ τῆ λόγε ὅπερ ἐποίησεν εἰς τὰς ἑρμηνείας τῶν πατρικῶν χρήσεων.

Divina vero voluntas, quod & ipsius Christi, quoniam ipsius voluntas una est, & hæc divina,

Τὸ δὲ θεϊκὸν θέλημα ὅπερ ἐστὶν αὐτῆ τῆ Χριστῆ, αὐτῆ γὰρ τὸ θέλημα ὃ ἐστι καὶ τῆτο θεϊκόν.

Ejusdem de eodem sermone.

Τῆ αὐτῆ ἐκ τῆ αὐτῆ λόγε.

Per hæc igitur sine quadam difficultate docemur, quoniam omnia quæ salutiferæ dispensationis sunt, sive divina seu humana de salvatore nostro Christo dicuntur, initium a divinitate utpote permissum & exordium accipiebant, mediante autem intellectuali & rationali anima, ministrabantur a corpore, sive mirificam quamdam dixeris virtutem, seu naturalem quemdam hominis motum, id est, veluti cibi desiderium, somnum, labo-

Διὰ τύτων ἄρα χωρὶς πάσης ἀμφιβολίας παιδεύομεθα, ὅτι πάντα τὰ τῆς σωτηριώδες οἰκονομίας· εἴτε θεῖα εἴτε ἀνθρώπινα, περὶ τῆ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ ἀνισόρηται ἀρχοειδῶς μὲν, ἐκ τοῦ θεὶς οἷον εἰπεῖν τὴν δόσιν καὶ τὴν αἰτίαν ἐλάμβανε, διὰ μέσης δὲ τῆς νοερᾶς καὶ λογικῆς ψυχῆς ὑπηρετεῖτο, παρὰ τοῦ σώματος, εἴτε θαυματοποιόν τινα δύναμιν εἴποις, εἴτε καὶ φυσικήν τινα τοῦ ἀνθρώπε κίνησιν, οἷον ξοφῆς ὄρεξιν, ὕπνον, κάματον καὶ πόνων ἀντίληψιν,

ψιν, λύπην καὶ ἀδημονίαν· ἃ καὶ πάθη κατὰ σύγχρησιν ὀνομάτων ἐκ τῆς σωτηρίας προσαγορεύεται. κυρίως δὲ φυσικῆς κινήσεως διὰ τοῦ ἐμψύχου καὶ αἰσθητικοῦ ζώου πεφύκασι. καὶ αὐτὰ δὲ ἅπερ κυρίως ἐστὶ καὶ λέγεται πάθη, ὁ σταυρὸς, ἡ νέκρωσις, οἱ μώλωπες, ἡ ὠτειλὴ, αἱ καθηλώσεις, τὰ ἐμπτύσματα, τὰ ῥαπίσματα· πάντα τοῦτο ὀρθῶς ἂν καὶ δικαίως κληθείη μία τοῦ αὐτοῦ ἐνέργεια.

rem, & dolorum participationem, tristitiam & afflictionem: quæ passiones secundum * visitationem nominum ex consuetudine nuncupantur: specialiter autem naturalis motionis propria per animatum & sensibile animal existunt. Sed ipsæ quæ specialiter sunt & dicuntur passiones, utpote crux, mortificatio, figuræ, livor, cicatrices, sputa, colaphi: omnia hæc recte & merito una unius ejusdemque Christi operatio nominabitur. * usitationem.

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Ejusdem de eodem sermone.

Græca habes in VI. Synodo Act. XIII.

Intelligantur ergo a nobis modis omnibus omnia quæ sunt humanitatis Christi salvatoris, divina & salutifera secundum veritatem operatio.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου.

Νοείσθω οὖν ἡμῖν ἐκ πάντως ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ ἀνθρώπησιν, μία θεία τε καὶ σωτηριώδης ὄντως ἐνέργεια.

Ejusdem de eodem sermone.

Ex his namque omnibus atque similibus bene & maxime juste una Dei operatio, cuncta propria humanitatis, credatur atque dicatur.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου.

Ἡ μὲν γὰρ ἡμετέρα ψυχὴ πέφυκε οὐ τοσαύτης δυνάμεως εἶναι, ἵνα καὶ τὰς φυσικὰς τοῦ σώματος ἰδιότητας ἐξ αὐτοῦ τε καὶ ἑαυτῆς ἀπελαύνῃ, ἀλλ' οὐδὲ κυρία τοσοῦτον ὤφθη ἡ λογικὴ ψυχὴ τοῦ ἰδίου σώματος· ὥστε καὶ τῶν κατ' αὐτὸ καὶ συμφυῶν αὐτῷ, ὄγκου καὶ ῥοῆς καὶ χρώματος ἐπικρατῆσαι καὶ ἔξω τούτων αὐτὸ καταστῆσαι ποτέ. ἅπερ ἅπασι κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ, καὶ ἰσόρροπα καὶ γεγράφηται ἐν τῷ θείῳ καὶ ζωοποιῷ σώματι. καὶ γὰρ ἀόγκως, καὶ οἷον εἰπεῖν ἀσωμάτως προῆλθεν ἀνὰ διαστολῆς, ἐκ μήτρας, καὶ μνήματος, καὶ θυρῶν, καὶ ὡς ἐπ' ἐδάφους τῆς θαλάσσης περιέπει.

Ejusdem de eodem sermone.

Quoniam nostra quidem anima non est tantæ virtutis, ut & naturales corporis proprietates a se vel ab eo projiciat: sed neque domina tantum visa est rationalis anima proprii corporis, ut etiam cohærentis sibi & conjuncti tumidam molem (quod Græci dicunt oncon) atque defluxionem, [1] vel colorem obtineat, & foris hæc constituat eum aliquando: quæ omnia in dispensatione salvatoris nostri Jesu Christi & dicta & facta sunt, in divino & in vivifico corpore existunt. Nam sine tumore, (ut ita dicatur) incorporaliter sine distinctione processit ex utero, & sepulcro, & januis, & cum super solum maris deambulat.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου.

Ejusdem de eodem sermone.

Δέον ἔν ἐστιν οὕτω φρονεῖν τε καὶ λέγειν ἡμᾶς πάντα τὰ κατὰ τὴν ἀνθρώπησιν περὶ τὸν σωτῆρα Χριστὸν ἰσορρέμβους, εἶναι μίαν γινώσκειν ἐνέργειαν, πιστὸς δὲ τεχνίτην καὶ δημιουργὸν τὸν Θεοῦ λόγον· ὄργανον δὲ τὴν ἀνθρωπότητα, τάπεινὸν ὡς Θεὸν, τάπεινὸν ἀνθρωποπρεπῶς περὶ αὐτοῦ λεγόμενα πάντα, ἐνέργειά ἐστι τοῦ λόγου θεότητος.

Oportet igitur ita sapere & dicere nos omnia, quæ in incarnatione salvatoris Christi dicuntur esse, unam scire operationem esse, hujus autem opificem & creatorem Deum verbum; organum vero, humanitatem consistere. Ergo quæque velut de Deo aut humane de ipso dicuntur, omnia una operatio est verbi divinitatis. *Matth.* 14.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος, καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit.

Ἐν ταῖς παροιμίαις γέγραπται. πρὸ συντρίβης ἡ κεῖται ὕβρις, πρὸ δὲ πτώσεως κακοφροσύνη. κακόφρων γὰρ ἀνὴρ, ζημιωθήσεται, ἐὰν δὲ λυμαίνηται, καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ προσθήσει. ὅπερ ὀλίγῳ ἔμπροσθεν ἀναγνωσθέντων αὐτοῦ γραμμάτων καὶ ἐπὶ Θεοδώρου τοῦ τῆς Φαρὰν ἐπισκόπου συμβὰν διέσκομψε δόξαν τοῖς ἀνοήτως ὀρθὰς ὑπάρχειν τὰς οἰκείας προλήψεις ἐξ αὐτοῦ νόμου πλάνης· ἀλλ' ἐκ ἐγκειτο καὶ παρ' ἐμοὶ διδασκαλίας αὐτῷ προαγομένας· ὁδοὶ γὰρ ἄφρονος, ὀρθαὶ

In proverbiis scriptum est: *Contritionem præcedit superbia, & ante ruinam exaltatur spiritus. Qui insipiens est, sustinebit damnum: & cum rapuerit, aliud apponet.* Quod & in Theodorum Pharanitanum quondam episcopum per ejus conscripta, quæ nobis relecta sunt, evenisse cognoscimus: qui imprudenter putavit rectam esse suam opinionem, & proprio videlicet errore: non enim per probabilem & paternam doctrinam ab eo prolatam. *Prov.* 16. *Prov.* 19.

[1] Gr. *vel colorem superet, & sine eis corpus aliquando constituit.* Harduinus.

latam. Quoniam, ſicut ſcriptum eſt: *Via ſtulti recta in oculis ejus, & ſunt viæ quæ videntur homini juſtæ, noviſſima autem earum deducunt ad mortem.* Propterea ſicut fenum ædificiorum, quod priuſquam ex aliorum everſione evellatur, areſcit; ſine ſtirpe atque aridas illis, quibus ſcripſit, eaſdem manifeſtavit, utpote non ex alio, ſed a ſemetipſo habens impietatis reprehenſionem: quia omnimodo deitatis & humanitatis Chriſti unam eſſe operationem, ſicut audiſtis reverendiſſimi fratres, definiendo, & hanc conditam, utpote creatam confeſſus eſt: aſſerens in ſcripto, omnia quæ in humanitate ſalvatoris Chriſti dicuntur, oportere unam operationem ſcire: opificem autem ejus & creatorem, Deum verbum. Ergo ſi opifex ejus & creator Deus verbum, ſicut ipſe aſſerit, exiſtit, utique ſecundum ſenſum ipſius condita eſſe dignoſcitur. Quoniam omne quidquid per conditionem verbi ſit, creatura eſt ſine dubio. Si autem conditam eſſe operationem Chriſti ille definit, apertiſſime cum Ario & Neſtorio impiiſſimis creaturæ cultor arguitur, eo quod tantum conditum cum illis & ſecundum illos, non autem & increatum nobiſcum eumdem confitetur: hoc eſt: non ut Deum naturaliter & hominem eumdem, ſed tantum hominem purum; quoniam ſecundum naturam * creatus non eſt, qui increatam naturaliter non habet in ſe operationem.

Ita igitur per ſuas voces propriam ille profeſſionem inanem & vacuam demonſtravit, ut & in eo impleatur quod dictum eſt: *Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum conſtringitur. Ipſe morietur, quia non habuit ſcientiam.* Hic defecit cum imprudentibus, id eſt, cum eis qui in diviſione & * pura convictione Chriſti Dei blaſphemant myſterium: & non ſolum cum his, ſed etiam cum eis qui in phantaſmate hoc myſterium imprudenter delirare noſcuntur, hoc eſt, Manete, Apollinare & Severo nefandiſſimis hæreticis, per hoc quod aſſerit in ſuo conſcripto, ſicut in præſenti audivimus, quoniam noſtra quidem anima non eſt tantæ virtutis, ut & naturales corporis proprietates a ſe vel ab eo projiciat: ſed neque domina tantum viſa eſt rationalis anima proprii corporis, ut etiam cohærentis ſibi & conjuncti tumorem atque defluxionem vel colorem obtineat, & foris hæc conſtituat idem corpus aliquando: quæ omnia in diſpenſatione ſalvatoris noſtri Chriſti & dicta & facta, in divino & vivifico corpore conſiſtunt. Nam ſine tumore, & (ut ita dicatur) incorporaliter proceſſit ſine diſtinctione ex utero, & ſepulcro, & januis, & cum ac ſi ſuper ſolum maris deambulabat. Apertiſſime igitur in his verbis tam ipſum corpus domini noſtri intellectualiter animatum, quamque & naturales ejus proprietates omnino amputare dignoſcitur, ſi foris hæc, quæ ſuperius dicta ſunt, ipſum corpus, ut perhibet, conſtituit; aut ſicut ille ſcripſit, ex ſe eaſdem projeciſſe dignoſcitur. Nam ſi abſque tumore & incorporaliter ex utero proceſſit, & ſuper dorſum maris deambulavit, hoc ipſum quod deambulabat & procedebat, ergo phantaſma erat: non enim incarnatus ſubſtantialiter Deus: unde nec miraculum jam cognoſcebatur virginitatis germen, neque magnum

Proverb. 12. Proverb. 14. & 16. Pſalm. 118.

* for. increatus.

* Ex Græco lege *pura conjunctione*. Hard.

Matth. 24.

ἐνώπιον αὐτῦ, καθὼς γέγραπται. καὶ εἰσὶν ὁδοὶ δοκοῦσαι ὀρθαὶ εἶναι ἀνδρεί, τὰ μὴν τοι τελευταῖα αὐτῶν βλέπει εἰς πυθμένα ἅδου. διὸ καὶ ὡς χόρτου δωμάτων πρὶν ἐκπαυθῆναι διὰ τῆς ἐξ ἑτέρων ἀναξοπῆς, ἀῤῥίζους αὐτὸς καὶ ξηρὰς αὐτὰς ἐκείνου οἷς γεγράφηκεν ἀποδέδειχεν. ὡς ἐκ ἑτέρωθεν, ἀλλ' οἰκοθεν ἔχων τῆς ἀσεβείας τὸν ἔλεγχον· παντὶ γὰρ τρόπῳ τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ, μίαν ὑπάρχειν ὁριζόμενος τὴν ἐνέργειαν, ὡς ἀκηκόατε θεοφιλέστατοι ἀδελφοὶ, κτισὴν ταύτην, οἷα δεδημιουργημένην ἔσαν ἐδόξασε· διὰ τὸ λέγειν αὐτὸν ἐγγράφως, πάντα τὰ κατὰ τὴν ἀνθρώπησιν περὶ τὸν σωτῆρα Χριστὸν ἰσορέμβια, δέον μίαν γινώσκειν ἐνέργειαν· ταύτης δὲ τεχνίτην καὶ δημιουργὸν τὸν Θεὸν λόγον. ἐὰν ἦν τεχνήτης καὶ δημιουργὸς αὐτῆς ὁ Θεὸς λόγος ἐστὶν ὡς ἀπεφήνατο, κτιστὴ δηλονότι κατ' ἐκεῖνον ἐστί. κτιστὸν γὰρ ἅπαν τὸ κατὰ δημιουργίαν ὑπὸ τοῦ λόγου γινόμενον, εἰ δὲ κτιστὴ ἐκείνου ὑπάρχειν ὁριζεται τὴν ἐνέργειαν, φανερῶς σὺν Ἀρείῳ καὶ Νεστορίῳ τοῖς ἀσεβέσι, κτισματολάτρης ἐστὶν, ὡς μόνον κτιστὸν σὺν ἐκείνοις καὶ κατ' ἐκείνους, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἄκτιστον σὺν ἡμῖν τὸν αὐτὸν ὁριζόμενος, τουτέστιν, ὡς θεὸν φύσει καὶ ἄνθρωπον φύσει τὸν αὐτὸν, ἀλλ' ἄνθρωπον μόνον ψιλόν· ἄκτιστος γὰρ κατὰ φύσιν οὐκ ἔστιν, ὁ ἄκτιστον κατὰ φύσιν οὐκ ἔχων ἐνέργειαν.

Οὕτω ταῖς ἑαυτοῦ ῥήσεσι τὴν ἑαυτοῦ δόξαν ἐκεῖνος ἔωλον ἔσαν ἀπέδειξεν, καὶ οὐ αὐτῷ πληροῦσθαι τὸ εἰρημένον. παρανομίαι ἄνδρα ἀγρεύσει, σειραῖς δὲ τῆς ἑαυτοῦ ἁμαρτημάτων ἕκαστος σφίγγεται. ὅτου τελευτᾷ μὴ ἀπαιδεύτων. ὅτι τῆς σὺν ὁμιρίσει καὶ φιλῇ σωφρεία, τὸ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ βλασφημησάντων μυστήριον, καὶ οὐ μετὰ τούτων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς σὺν φαντασίᾳ τοῦτο παραλόγως τερατευομένων, Μάνεντος λέγω, καὶ Ἀπολλιναρίου, καὶ Σεβήρου τῆς αἱρετικῶν, ὀφ' ὧν λέγειν αὐτὸν πάλιν ἐν τοῖς αὐτοῦ γράμμασιν ὡς ἠκούσαμεν· ἡ μὲν γὰρ ἡμετέρα ψυχὴ, οὐ πέφυκε τοσαύτης δυνάμεως εἶναι, ἵνα καὶ τὰς φυσικὰς τοῦ σώματος ἰδιότητας ἐξ αὐτοῦ τε καὶ ἑαυτῆς ἀπελαύνῃ. ἀλλ' οὐδὲ τοσοῦτον κυρία ὤφθη ἡ λογικὴ ψυχὴ τοῦ ἰδίου σώματος, ὥσε καὶ τῆς κατ' αὐτὸ καὶ συμφυῶν αὐτῷ ὄγκου καὶ ῥοῆς καὶ χρώματος ἐπικρατῆσαι, καὶ ἔξω τούτων αὐτὸ κατασῆσαί ποτε, ἅπερ ἅπαντα κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἱσόρηται καὶ γεγύμνηται, ἐν τῷ θείῳ καὶ ζωοποιῷ σώματι. καὶ γὰρ ἀόγκως, καὶ οἷον εἰπεῖν ἀσωμάτως προῆλθεν ἄνδρα ὀγασολῆς, ἐκ μήτρας, καὶ μνήματος, καὶ θυρῶν, καὶ ὡς ἐπ' ἐδάφους τῆς θαλάσσης πεζεύει. δῆλον γὰρ ὡς ἐν τούτοις τοῖς ῥήμασιν, αὐτό τε τὸ τοῦ κυρίου νοερῶς ἐψυχωμένον σῶμα καὶ τὰς αὐτοῦ φυσικὰς ἰδιότητας ἀναιρεῖ παντελῶς· εἴπερ ἔξω τούτων αὐτὸ κατέησεν ὥς φησιν, ἢ ἀπήλασεν ἑαυτοῦ ταύτας, ὡς ἐκεῖνος γεγράφηκεν. εἰ γὰρ ἀόγκως καὶ ἀσωμάτως ἐκ μήτρας προῆλθε, καὶ νώτοις θαλάσσης ἐπέβη περιπατῶν, φαντασίᾳ τὸ καθίζον καὶ προερχόμενον λέγει. ἀλλ' οὐ σεσαρκωμένου καὶ ἐνσάρκου Θεός. καὶ ὅτε θαῦμα, λοιπὸν ὁ τῆς παρθενίας ὑπῆρχε βλαστὸς, οὔτε μὴν κατάπληξιν εἶχεν ὁ ἐπὶ τῆς θαλάσσης αὐτοῦ τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ λόγου περίπατος. τὸ γὰρ ἀσωμάτως καὶ ὄγκου δίχα πάντως προερχόμενον, ἢ καθίζον, ποῖον ἔχει θαύματος λόγον πρὸς τὸ μὴ ὀγκοῦσαι τὴν προόδῳ

δῳ τῇ παρθενίαν, ἢ μὴ καταδύσαι διὰ τοῦ βαδίσματος ἐν τοῖς ὕδασιν; ἀθαύμαστον γὰρ ἐν ἑκατέροις ἐστὶ τὸ ἀσώματον, ὡς κατὰ φύσιν ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ φύσιν γινόμενον. οὐ πέφυκε γὰρ ἀσώματόν τι καὶ ἄογκον ἢ παρθενίαν διαλύειν, ἢ καθ' ὑδάτων βυθίζεσθαι, διάστασιν οὐδεμίαν ἔχον τὸ σωμάτιον, τουτέστι μῆκος, πλάτος, βάθος. ὅθεν κατιφανὲς ὑπάρχει καὶ ἀναντίῤῥητον, ὅτι δίχα σώματος, ἤγουν ἄσαρκον καὶ ἀσώματον ἐκ μήτρας προελθεῖν, καὶ ἐπὶ ὑδάτων βαδίζειν, τὸν σεσαρκωμένον Θεὸν ἐκεῖνος πεφρόνηκε. τὸ γὰρ ἀσωμάτως προελθεῖν, τὸ δίχα σώματος προελθεῖν κυρίως ἐστίν· ὥσπερ οὖν καὶ τὸ ἀσωμάτως προελθεῖν, τὸ δίχα σπορᾶς προελθεῖν. ἐὰν οὖν τὸ, τετοκυῖαν ἐψυχωμένον τοῦ κυρίου σῶμα, καὶ τὰς αὐτοῦ φυσικὰς ἰδιότητας ἀναιρεῖ, κατὰ φαντασίαν, ἀλλ' οὐ κατ' οὐσίαν ἄνθρωπον αὐτὸν γεγεννῆσθαι κηρύττει, ποίαν δὲ καὶ διαφορὰν οἶδε λοιπὸν ἐκεῖνος τῆς ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ τῆς ἐκ παρθένου καὶ μητρὸς τοῦ αὐτοῦ κατὰ φύσιν γεννήσεως; εἰ γὰρ ἐξ ἑκατέρων ἀσωμάτως γεγεννῆσθαι λέγει τὸν κύριον, δῆλον ὡς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐξ ἑκατέρων οἶδεν τοῦ αὐτοῦ γνωρίζει τὴν γέννησιν. εἰ δὲ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐξ ἑκατέρων οἶδεν γνωρίζει τὴν γέννησιν, ἀνάγκη τοῦτο, ἢ καὶ ἐκ τοῦ πατρὸς ὥσπερ σεσαρκωμένον ἐκ τῆς παρθένου σεσαρκωμένου ὁμολογεῖν τὸν Θεὸν λόγον, ἢ μὴ δὲ ἐκ τῆς παρθένου ὥσπερ οὐδὲ ἐκ τοῦ πατρὸς σεσαρκωμένον λέγειν αὐτὸν, ὡς καὶ ἐξ αὐτῆς ἀσωμάτως κατ' ἐκεῖνον γεγεννημένον, ἀλλ' ἐξ ἀμφοτέρων ὁμοίως διὰ τὴν αὐτὴν καὶ ἴσην γέννησιν ἢ σεσαρκωμένον ἢ ἄσαρκον προελθόντα κατὰ φύσιν γινώσκειν· καὶ τέως θεὸν ἢ καὶ τὸν Θεὸν καὶ πατέρα κτίσον ὑπογράφειν ὡς ἐκ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως σάρκα νοερῶς ἐψυχωμένην ἰδιοποιούμενον λόγῳ πρὸς οἴωσιν οὐσιωδῶς παραχόμενον, ἢ καὶ τὴν παρθένον μηδαμῶς μητέρα τοῦ λόγου γεγεννημένην, ὡς ἐκ ἑαυτῆς αὐτὸν οὐσιωδῶς σαρκωθέντα γεννήσασαν, ἀλλὰ σωλῆνα δίκην ἀσωμάτως δι' αὐτῆς παροδεύσαντα, κατὰ τὴν Ἀπολλιναρίου ἀσέβειαν· εἰ τοίνυν ὡς εἴρηται τὸ τε σῶμα, καὶ τὰς τοῦ σώματος ἀναιρεῖ φυσικὰς ἰδιότητας ἐπὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν τὸν Θεὸν μυστηρίου, δι' ὧν ἐδογμάτισεν ὡς ὄγκου δίχα καὶ ῥοῆς καὶ χρώματος τοῦτο λέγων ὑπάρχειν, καὶ ἀσωμάτως προελθεῖν μυθολογῶν ἐκ μήτρας τὸν κύριον, ποίας ἔτι λοιπὸν χρείας παρικῆς μαρτυρίας ἡμῖν εἰς ἔλεγχον τῆς τοιαύτης αἱρέσεως, ἐκδήλου πᾶσι καὶ φανερᾶς γεγενημένης διὰ πολλῶν ἀρτίως ἀναγνωσθέντων αὐτοῦ γραμμάτων, εἰ μήπου δέον ἡμᾶς πάντως προαγαγεῖν εἰς τὴν αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἀτόπως αὐτῷ φρονησάντων τελείαν κατάργησιν; ἐπειδὴ καταργεῖται πάντως διὰ τῶν παλαιῶν λόγων, οὕτως καταργῆσαι διὰ τῶν ἑαυτοῦ ῥημάτων βουλόμενον. φέρε τοιγαροῦν ἐπιτόμως τοῦτο ποιήσωμεν, ἐξ ἀντιπαραθέσεως τῶν τότε δογμάτων καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κηρυγμάτων, ὃν τάξει διασκέλλοντες ὕστερον.

erat incarnati Dei Verbi super mare deambulatio. Quod enim incorporaliter & sine quolibet corporeo tumore procedit, aut deambulat, qualem habet miraculorum rationem ad minime dissolvendam per partum virginitatis integritatem, aut per gressum in profundum aquarum non mergere? quoniam in utroque nullam mirificam habet rationem quod est incorporeum, utpote naturaliter, & non super naturam efficaciam habens. Nec enim habet naturam, quod est incorporeum & sine tumore, aut virginitatem solvere, aut in aquis mergere, distantiam nullam habens omnino, id est, longitudinem, latitudinem, & altitudinem. Ex quo apertissime sine dubio ostenditur, quoniam absque corpore, id est, sine carne & corpore ex utero procedere, & super aquas deambulare incarnatum Deum ille prædicavit. Quod enim incorporaliter procedit, speciatim sine corpore est procedere: sicuti & absque semine pro- * est cedere, sine semine * eum procedere. Si ergo naturaliter animatum domini corpus, & naturales ejus proprietates interimit per phantasiam, (non enim substantialiter hominem eum prædicat factum) qualem differentiam ille cognoscit ex Deo & patre, atque ex virgine & matre ejusdem naturaliter nativitatis? Quia si ab utrisque incorporaliter natum fuisse asserit dominum, certum quia unam eamdemque esse ejusdem scit nativitatem. Si autem unam eamdemque ex utrisque scit nativitatem, necesse est eum aut & ex patre, sicut ex virgine incarnatum confiteri Deum Verbum; aut nec ex virgine, sicut nec ex patre incarnatum asserere eum, utpote & ab ea incorporaliter secundum illius sensum genitum, sed ex utrisque similiter propter eamdem æqualemque nativitatem, aut incarnatum, aut sine carne naturaliter cognoscere procedentem: at per hoc aut & Deum patrem conditum adscribere, utpote de propria natura carnem intellectualiter animatam verbo proprio in unitione substantialiter commodantem; aut & virginem nullo modo matrem Verbi factam fuisse, utpote ex semine eum substantialiter incarnatum enixam, sed veluti de fistula incorporaliter per eam, secundum Apollinarii impietatem, transisse. Si ergo, ut dictum est, corpus & corporis perimit naturales proprietates in mysterio Christi Dei per ea quæ dogmatizare præsumpsit, utpote sine timore atque defluxione & colore hoc perhibens esse, & incorporaliter processisse ex utero Deum dominum delirans, cujus jam nobis testimonium patris ad arguendam hujusmodi hæresim necessarium est proferre, dum omnibus clara & aperta extitit per scripta, quæ in præsenti nobis relecta sunt, nisi fortassis oporteat nos ad ejus vel pravitatem ipsius perfectam destructionem eadem proferre: quoniam destruitur sine dubio per paternas doctrinas, qui eos per sua scripta destruere nititur. Age ergo nunc hoc compendiose faciamus per comparationem dogmatum istius, atque catholicæ ecclesiæ prædicationem, & ordinabiliter distinguamus.

Confutatur Theodorus sententris patrum catholicorum, Cyrillus.

Θεόδωρος ὁ ποτὲ τῆς Φαρὰν ἐπίσκοπος εἶπεν. Ἀσώματος ἐκ μήτρας προῆλθεν ὁ Κύριος.

Ita Theodorus Pharanitanus quondam episcopus dixit: *incorporaliter ex utero processit dominus.*

Κύριλλος ὁ περίδοξος τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπίσκοπος λέγει. Σαρκικῶς ἐκ παρθένου γεγεννῆσθαι τὸν κύριον. Ἐν πρώτῳ γὰρ τῶν συναγμένων αὐτῷ δώδεκα κεφαλαίων εἰς τὴν πρὸς Νεστόριον συνοδικὴν αὐτοῦ ἐπιστο-

Cyrillus glorioſus Alexandrinus episcopus dixit, corporaliter ex Virgine natum fuisse dominum: In primo enim de duodecim capitulis ab eo compositis ad Nestorium, synodalis ejus epistola sic ait: Quisquis non confi-

confitetur Deum esse veraciter Emmanuelem, & propterea Dei genitricem sanctam Virginem, (genuit namque carnaliter carnem factum ex Deo Verbum) anathema sit.

Αλλὰ, τίδε φησίν. Εἴ τις ὐχ ὁμολογεῖ Θεὸν εἶναι κατὰ ἀλήθειαν τὸν Ἐμμανουὴλ, κ) διὰ τοῦτο θεοτόκον τὴν ἁγίαν παρθένον, γεγέννηκε γὰρ σαρκικῶς, σάρκα γεγονότα τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον, ἀνάθεμα ἔστω.

Gregorius Nazianz.

Et iterum theologus Gregorius ad Cledonium scribens, ait : Quisquis veluti de fistula per virginem transisse, non autem in ea plasmari divine pariterque humane dicit : divine quidem, quoniam sine viro; humane autem, quia ritu parientis genuit : similiter sine Deo est.

Ἀλλὰ ϛ ὁ θεολόγος Γρηγόριος Κληδονίῳ γράφων, ὅπως φησίν. Εἴ τις ὡς διὰ σωλῆνος τῆς παρθένου δραμεῖν, ἀλλὰ μὴ ἐν αὐτῇ διαπεπλάσθαι λέγει θεϊκῶς ἅμα κ) ἀνθρωπικῶς. ἀνθρωπικῶς δὲ ὅτι νόμῳ κυήσεως, ὁμοίως ἄθεος.

Theodorus Pharanitanus quondam episcopus dixit, corporalem magnitudinem non habuisse secundum carnem dominum, sed absque mole & incorporaliter eum super mare deambulare.

Θεόδωρος ὁ τῆς Φαρὰν ἐπίσκοπος, εἶπεν. Σωματικὸν ὄγκον ὐκ ἔχειν κατὰ σάρκα τὸν κύριον, ἀλλ' ἀόγκως κ) ἀσωμάτως ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπατῆσαι.

Dionys. Areopag.

Dionysius egregius, & molem carnalem habere eum secundum carnem prædicat, & pondus corporeum, & cum mole & pondere corporeum incedere super aquas non infusis pedibus : & hoc in opusculis ejus de divinis nominibus docens, ait : Ignoramus qualiter de virgine is alia lege præter naturalem formabatur, & qualiter non infusis pedibus, corporalem molem habentibus & materiale pondus, deambulabat tumidam & instabilem substantiam.

Διονύσιος ὁ θεσπέσιος, κ) ὄγκον ἔχειν αὐτὸν κατὰ σάρκα κηρύττει, ϛ βάρος σωματικὸν, κ) μὴ ὄγκου ϛ βάρους σωματικῆς ἐπιβαίνειν ἀβρόχως τοῖς ὕδασιν ἐν τῇ περὶ θείων ὀνομάτων αὐτῆ πραγματείᾳ, διδάσκει ὅτως. Ἀγνοοῦμεν δὲ ὅπως ἐκ παρθενικῶν αἱμάτων ἑτέρως παρὰ τὴν φύσιν θεσμῷ διεπλάττετο, κ) ὅπως ἀβρόχοις ποσὶ σωματικὸν ὄγκον ἔχουσι, κ) ὕλης βάρος ἐπεφέρετο τὴν ὑγρὰν κ) ἄστατον οὐσίαν.

Atque iterum in epistola ejus ad Gajum scripta ait : Et supra hominem operabatur quæ hominis sunt : & hoc ostendit virgo super naturam pariens, & aqua instabile terrenorum & materialium pedum supportans pondus, & non obediens, sed supra naturam virtute sine diffusione consistens.

Καὶ ἐν τῇ πρὸς Γάϊον αὐτοῦ ἐπιστολῇ· Καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐνήργει τὰ ἀνθρώπου. κ) δηλοῖ παρθένος ὑπερφυῶς κύουσα, κ) ὕδωρ ἄστατον ὑλικῶν κ) γηπῶν ποδῶν ἀνέχον βάρος, κ) μὴ ὑπεῖκον, ἀλλ' ὑπερφυεῖ δυνάμει πρὸς τὰ διάχυτον σωτισάμενον.

Theodorus Pharanitanus quondam episcopus dixit : Quoniam dominus proprium corpus de cohærentibus eidem corpori, id est, defluxionem & colorem foris constituit.

Θεόδωρος ὁ τῆς Φαρὰν ἐπίσκοπος, εἶπεν. Ὅτι ὁ κύριος τὸ ἴδιον σῶμα τῷ κατ' αὐτὸ κ) συμφυῶν αὐτῷ ῥοῆς κ) χρώματος ἔξω κατέστησεν.

Basilius magnus.

Item sanctus Basilius non solum defluxionem ex lacrymis habuisse corporaliter perhibet dominum, sed etiam ex nutrimentis solidis & tumidis digestionem & consumptionem, & ex itinere nervorum extensionem, ita in sermone de gratiarum actione docens : Sicut ergo suscepit esuriem dominus de solido cibo digesto ab eo, & sitim assumpsit, humiditate quæ in corpore ejus erat consumpta : & fatigatus est musculis & nervis ex itinere distensis; non utique deitate ex labore fatigata, sed corpore, quæ naturam sequuntur, passiones suscipiente : ita & lacrymas admisit, naturalem passionem carni superinduci permittens.

Ὁ ἅγιος Βασίλειος ὐ μόνον ῥοὴν τινὰ ἀπὸ τῶν δακρύων σωματικῶς ἐσχηκέναι λέγει τὸν κύριον, ἀλλὰ κ) τινὰ ἀπὸ τῶν τροφῶν τῶν στερεῶν κ) τῶν ὑγρῶν * διαπνοήν τε κ) ἀνάλωσιν, ϛ τινὰ ἐξ ὁδοιπορίας τῶν νεύρων ὑπέρτασιν, ὅπως ἐν τῷ περὶ εὐχαριστίας λόγῳ διδάσκων. Ὡς ὖν κατεδέξατο τινὰ πεῖναν ὁ κύριος τῆς στερεᾶς τροφῆς διαπνοωθείσης αὐτῷ κ) δίψαν προσήκατο, τῆς ὑγρότητος τῆς ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἀναλωθείσης, κ) ἐκοπίασε τῶν μυῶν ϛ τῶν νεύρων ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ὑπερτεθέντων, ὐ τῆς θεότητος τῷ καμάτῳ δαμαζομένης, ἀλλὰ τοῦ σώματος τὰ ἐκ τῆς φύσεως ἐπακολουθοῦντα συμπτώματα δεχομένου· ὕτω κ) τὸ δάκρυον προσήκατο, τὸ φυσικὸν τῇ σαρκὶ σύμπτωμα, ἐπιγίνεσθαι συγχωρῶν.

* δέησιν

Theodorus Pharanitanus quondam episcopus dixit, absque naturalibus corporis proprietatibus ut hominem factum fuisse dominum, & has naturales ejus proprietates a se abjicere.

Θεόδωρος ὁ τῆς Φαρὰν ἐπίσκοπος, εἶπεν. Ἐξω τῆς τοῦ σώματος φυσικῶν ἰδιοτήτων ὡς ἄνθρωπον γεγονέναι τὸν κύριον, κ) τούτους ἑαυτοῦ τοὺς φυσικὰς ἰδιότητας ἀπελαύνειν.

Synodus Chal.

Sancta & universalis Chalcedonensis synodus in sua definitione prædicat, nunquam sublatam differentiam naturarum propter unitionem, magis autem salvam indiminute proprietatem utriusque naturæ, & in unam personam atque in unam subsistentiam concurrentem. His itaque nobis opportune declaratis, ut dissentiens ille sanctis approbatus, & paternis ac synodalibus definitionibus apertissime contradicens, ab his rationabiliter condemnatur, eo quod nullam habet cum eis

Ἡ ἁγία κ) οἰκουμενικὴ ἐν Χαλκηδόνι συνοδος, ὁρίζεται λέγουσα. Οὐδαμοῦ τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διὰ τὴν ἕνωσιν, σωζομένης δὲ μᾶλλον ἀνελλιπῶς τῆς ἰδιότητος ἑκατέρας φύσεως ϛ εἰς ἓν πρόσωπον κ) μίαν ὑπόστασιν συντρεχούσης. τούτων δὴ οὕτως ἡμῖν δεικνυμένων ὡς ἑτερόφορα ἐκεῖνος τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἀποδεδειγμένος, ϛ τοῖς πατρικοῖς κ) συνοδικοῖς ὅροις ἀπομαχόμενος, ὡσὰ τούτων ἀλόγως κατεδικάζεται, διὰ τὸ μηδεμίαν ἔχειν

πρὸς

πρὸς αὐτὸς κοινωνίαν, φανερὰν δὲ διὰ πῶν ἑαυτῆ λόγων τλὴ ἀλλοτρίωσιν.

Βενέδικτος ὁ ἀλλαζέστατος ἐπίσ. Αἰακὶς, εἶπεν. Λύχνος σὺν τὴν ὁμὶ φῶς καὶ ὁδοὶ ζωῆς ἔλεγχος, καὶ παιδεία, δι' ὧν ὑμετέρα μακαριότης λίαν ἐμφρόνως, καὶ ἀπηκριβωμένως διέστειλεν ἀναμέσον τὸ σκότος καὶ ἀναμέσον τὸ φῶς, Θεοδώρυ λέγω τὸ τῆς Φαρὰν ἐπισκόπυ, καὶ τῶν διδασκάλων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. καὶ τὸν μὲν, ὡς νύκτα ζοφερὰν φέγγος πατρικῆς ἀληθείας οὐκ ἔχοντα, δικαίως κατέκρινε, τὸς δὲ προσηκόντως ὡς ἡμέραν ὄντας ἀείφωτον, ἀξιομνήμονως ἐτίμησεν, ὅροις ἡμᾶς εὐσεβείας κατιφαιδρύοντας αὐτὸς παρασήσασα, καὶ λόγοις ἀληθείας σημαίζοντας. Γέγραπται γὰρ· ἐγώ εἰμι κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν. οὐ ποιήσετε ἄδικον ἐν κρίσει. οὐ λήψῃ πρόσωπον πλουσίου, οὔτε θαυμάσεις πρόσωπον δυνάστου. ἀπὸ παντὸς ἀδίκου ῥήματος ἀποσήσῃ. ἀθῶον καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς, καὶ οὐκ ἀθωώσεις τὸν ἀσεβῆ. διὰ τὸ τοιοῦτο ἡμῖν δυσσεβοῦς ἀνδράς τε καὶ δόγματος συμφώνως κατακεκριμένυ διὰ τλὴ αἵρεσιν, εἰ παρίσατε τοῖς ἁγιωτάτοις ὑμῖν, κελεύσατε κατιδεῖν ἡμᾶς διὰ τῆς ἀναγνώσεως, καὶ Κύρυ τὸ γραμμένυ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπισκόπυ τλὴ τῶν ἐννέα συγγραφλὴ κεφαλαίων. μᾶλλον δὲ τὸ ἕβδομον αὐτῶν κεφάλαιον, δι' οὗ τλὴ πατρικλὴ ἐκεῖνος ὑπήλλαξε διδασκαλίαν, μεθ' ὃ κατὶ τάξιν λύθυς καὶ τὴν ἐπιστολὴν Σεργίυ τοῦ γραμμένυ ἐπισκόπυ Κωνσταντινυπόλεως, εἰς ἣν αὐτὸν τὸν Κύρον ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἀπαλλαγῇ σεμνύει, καὶ ἀποδέχεται.

Benedictus venerabilis coiſcopus * inſulæ Corſicæ dixit: *Mandatum lucerna eſt, & lex lux, & via vitæ increpatio diſciplinæ*, quibus veſtra beatitudo nimis prudenter ac diligenter diviſit inter lucem & tenebras, id eſt, inter Theodorum Pharanitanum quondam epiſcopum, doctoreſque catholicæ eccleſiæ: & illum quidem ſicut noctem tenebroſam, lumen paternæ veritatis minime habentem, juſte cenſuit condemnari: hos autem, competenter pietatis definitionibus nos lætificantes, oſtendens uti diem ſplendidiſſimam, honorifice veneratus eſt, verbis etiam veritatis confirmantes. Scriptum eſt enim: *Ego ſum dominus Deus veſter. Non facietis iniquitatem * judicio. Non accipies perſonam divitis, neque mireris vultum potentis. Ab omni iniquo verbo recedes. Innocentem & juſtum non interficies, & non liberabis impium.* Ideoque hoc execrabili viro vel dogmate ipſius, & a nobis conſonanter damnato propter hæreſim ipſius, ſi placet ſanctitati veſtræ, jubetote, quatenus per lectionem Cyri, quondam Alexandrini epiſcopi, novem capitulorum intendamus conſcripta: magis autem ſeptimum eorum capitulum, per quæ paternam ille doctrinam immutare præſumpſit; & conſequenter atque ordinabiliter poſt eumdem epiſtolam Sergii Conſtantinopolitani quondam epiſcopi, in qua Cyrum pro hujuſmodi novitate ſuſcipere & laudare comperitur.

* Adiaconſis. Prov. 6.

* Levit. 19. * Græce, in judicio Hard. Exod. 23.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς πῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποσολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Martinus ſanctiſſimus ac beatiſſimus epiſcopus ſanctæ Dei eccleſiæ catholicæ atque apoſtolicæ urbis Romæ, dixit.

Κατὰ τὴν αἴτησιν τοῦ ὑπομνηματίσαντος ἀγαπητοῦ ἡμῶν ἀδελφοῦ Βενεδίκτυ τοῦ ἐπισ. τὶ ἐννέα κεφάλαια Κύρυ τοῦ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπισκοπήσαντος, μετὰ καὶ τῆς ἐπιστολῆς Σεργίυ τοῦ γραμμένυ ἐπισ. Κωνσταντινυπόλεως εἰς ἣν ἐπὶ τούτοις αὐτὸν ἀποδέχεται τλὴ πρὸς αὐτὸν οἰκείαν ὁμοφροσύνλ γνωρίζων, οἱ καθυπεργαῦντες ἀλλαζῶς τοῖς πραττομένοις ἀγέτωσαν.

Juxta precationem commemorantis dilectiſſimi fratris noſtri Benedicti epiſcopi, Cyri quondam Alexandrini antiſtitis novem capitula, cum epiſtola Sergii Conſtantinopolitani epiſcopi, in qua * in his enim recipere per conſonantiam ſuam oſtenditur, hi, quibus intereſt, geſtis inſerenda deducere procurent.

* aut in quibus cum.

Θεοφύλακτος πριμμικήριος πῶν νοταρίων τῆς ἀποσολικῆς καθέδρας, εἶπεν.

Theophylactus primicerius notariorum apoſtolicæ ſedis, dixit.

Κατὰ τὰ παρασάντα τοῖς ἁγιωτάτοις καὶ μακαριωτάτοις ὑμῖν. οὓς ἐκελεύσατε χάρτις ἀχθῆναι, κομίσας μετὰ χεῖρας ἔχω πρὸς τὸ παρεισάμβυον.

Juxta juſſionem ſanctitatis atque beatitudinis veſtræ chartulas quas juſſiſtis inſinuari, afferens præ manibus habeo: quid præcipitis?

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς πῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποσολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Martinus ſanctiſſimus ac beatiſſimus epiſcopus ſanctæ Dei eccleſiæ catholicæ atque apoſtolicæ urbis Romæ, dixit.

Ἐκ τῶν ἐννέα τοῦ Κύρυ κεφαλαίων, τὸ ἕβδομον ληφθήτω καὶ ἀναγνωσθήτω ἐν παρουσίᾳ τῆς ἁγίας συνόδυ, καὶ μετὰ τοῦτο ἡ ἐπιστολὴ Σεργίυ τοῦ γραμμένυ ἐπισ. Κωνσταντινυπόλεως.

De novem capitulis Cyri quondam epiſcopi ſeptimum ſuſcipiatur, & relegatur in præſentia ſancti concilii, & ſequenter epiſtola Sergii Conſtantinopolitani quondam antiſtitis.

Καὶ λαβὼν Ἀνασάσιος ρεγεωνάριος τῆς ἀποσολικῆς καθέδρας πρὸς τὴν Ῥωμαΐαν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος εἰσερμηνευθεῖσα φωνῆς, ἀνέγνω.

Et accipiens Anaſtaſius notarius regionarius apoſtolicæ ſedis, de Græco in Latinam linguam interpretatum, relegit in his.

Κύρυ τοῦ γραμμένυ ἐπισ. Ἀλεξανδρείας τὸ ἕβδομον κεφάλαιον. Εἴ τις τὸν σὰρκα κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν

Cyri Alexandrini eccleſiæ quondam epiſcopi excapitulare, quod coram omnibus

Ace-

* Forte, *ambone*, Hard.

Capitulum VII. Cyri Alexandrini hæretici.

* In Acephalis legi præcepit in * Ammone in perſcriptione orthodoxæ fidei, capitulum ſeptimum: Si quis unum dominum noſtrum Jeſum Chriſtum in duabus dicens videri naturis, non confitetur hunc unum eſſe trinitatis, qui ante ſæcula a patre natus eſt Deus Verbum, in ultimis autem ſæculi temporibus eumdem incarnatum & genitum de ſancta & immaculata domina noſtra Dei genitrice ſemperque virgine Maria, ſed alium hunc ſcit & alium, (non enim unum eumdemque ſecundum ſapientiſſimum Cyrillum in deitate perfectum & humanitate perfectum eumdem) & ſecundum hoc tantum modo in duabus naturis exiſtentem, ipſum paſſibilem & impaſſibilem ſecundum aliud & aliud, ut prædictus ſanctæ memoriæ Cyrillus aſſeruit, patientem quidem humane carne, eo quod homo eſt, manentem autem impaſſibilem ut Deum, in propriis paſſionibus carnis: & eumdem unum Chriſtum & unum filium, operantem Deo decibilia & humana una Dei & viri operatione, ſecundum beatum Dionyſium, per contemplationem tantummodo diſcernens ea, ex quibus unitas facta eſt, & hæc intellectualiter conſiderans inconvertibilia & inconfuſa poſt eorum & naturalem & ſubſtantialem unitatem manentia, & in his indiviſe & inſeparabiliter unum eumdemque Chriſtum & filium cognitum ex hoc, quod ea quæ ab invicem inconfuſe convenerunt, per intellectum conſiderat, veracem eorum contemplationem faciens: (non enim phantaſia falſa, & inanibus ſenſus fictionibus) nullatenus autem dividit, utpote jam interempta in duabus partitione propter ineffabilem & inconfuſam & incomprehenſibilem unitatem, dicens ſecundum beatum Athanaſium: Mox caro, mox Dei Verbi caro, mox caro animata intellectualis, mox Dei Verbi caro animata intellectualis; ſed in diviſione pro parte hujuſmodi ſuſcipit vocem, anathema ſit.

In epiſt. ad Jovinianum Imp.

Ἐν δύο θεωρεῖσθαι τὸν Χριστὸν ταῖς φύσεσιν οὐχ ἁπλῶς τῆς τριάδος τοῦτον ὁμολογεῖ, τὸν ἀϊδίως μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα θεὸν λόγον, ἐν ἐσχάτοις δὲ τοῦ αἰῶνος καιροῖς τὸν αὐτὸν σαρκωθέντα καὶ τεχθέντα ἐκ τῆς παναγίας καὶ ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου, καὶ ἀεὶ παρθένου Μαρίας, ἀλλ' ἕτερον τοῦτον οἶδε καὶ ἕτερον, καὶ οὐχ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν, κατὰ τὸν σοφώτατον Κύριλλον ἐν θεότητι τέλειον, καὶ ἐν ἀνθρωπότητι τέλειον τὸν αὐτὸν, καὶ κατὰ τοῦτο καὶ μόνον ἐν δύο θεωρούμενον φύσεσι, τὸν αὐτὸν πάσχοντα καὶ μὴ πάσχοντα κατ' ἄλλο, καὶ ἄλλο, ὡς ὁ αὐτὸς ἔφησε Κύριλλος, πάσχοντα μὲν ἀνθρωπίνως σαρκὶ καθὸ ἄνθρωπος, μένοντα δὲ ἀπαθῆ ὡς θεὸν, ἐν τοῖς τῆς ἰδίας σαρκὸς πάθεσι, καὶ τὸν αὐτὸν ἕνα Χριστὸν καὶ ἕνα υἱὸν ἐνεργοῦντα τὰ θεοπρεπῆ καὶ τὰ ἀνθρώπινα, μιᾷ θεανδρικῇ ἐνεργείᾳ, κατὰ τὸν ἐν ἁγίοις Διονύσιον, θεωρίᾳ μόνον διαχείνων, τὰ ἐξ ὧν ἡ ἕνωσις γέγονε, καὶ ταῦτα τῷ νῷ διαιροῦν ἄκρατα καὶ ἀσύγχυτα μὴ τῇ αὐτῇ φυσικῇ καὶ καθ' ὑπόστασιν ἑνώσει μένοντα, καὶ ἐν τούτοις ἀδιαιρέτως καὶ ἀχωρίστως τὸν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν Χριστὸν καὶ υἱὸν γνωριζόμενον, καθὸ τὰ ἀλλήλοις ἀσυγχύτως συνελθόντα μένει καθορᾶται τῷ νῷ τῷ πραγματικῷ αὐτῇ τῇ θεωρίᾳ παιόμενον· ἀλλ' ὁ φαντασίᾳ ψιλῇ καὶ διανοίαις νεκραῖς διαπλάσμασι. διίστησι δὲ ἀδαμοῦς ὡς ἀνηρημένην ἤδη τῆς εἰς δύο διατομῆς διὰ τῆς ἄφρασον καὶ ἀσύγχυτον καὶ ἀπερινόητον ἕνωσιν, λέγω κατὰ τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον, ἅμα σάρξ, ἅμα θεοῦ λόγου σάρξ, ἅμα σάρξ ἔμψυχος λογικὴ, ἅμα θεοῦ λόγου σάρξ ἔμψυχος λογικὴ, ἀλλὰ ἐπὶ διαιρέσει τῇ ἀναμέρους τῆς τοιαύτης ἐκλαμβάνοι φωνῆς, ἀνάθεμα ἔστω.

Ita m. c. τὶ συνοφαν τῆς καὶ διαφορας Κύρι Δι νυσίου λέξε ἀσυγχύτως θεανδρικὴν γὰρ τὸν σύ γιαν γρά δόγμασιν ὁ θεοῖς Διον σίου βίβλοι καὶ ἄλλα δυσσέβεις καινὴν ξέσα μίαν γέγρ φας ἀντὶ κα νῆς ἐς τα νος.

Exemplar epiſtolæ ſcriptæ a Sergio quondam præſule Conſtantinopolitanæ eccleſiæ ad Cyrum quondam præſulem eccleſiæ Alexandrinæ, in qua laudat eum pro una operatione, & confirmat eam quaſi pro unitate Acephalorum hæreticorum.

Ἴσον ἐπιστολῆς Σεργίου τοῦ γενομένου ἐπισκ. Κωνσταντινουπόλεως, γραφείσης πρὸς Κύρον τὸν γενόμενον ἐπίσκ. Ἀλεξανδρείας.

Sacras ſyllabas veſtræ a Deo honorandæ ſanctitatis ſuſcepimus, per gratiam divini Spiritus, & Deo placitum ſtudium a Deo conſervandi & ſereniſſimi noſtri principis, atque divina inſtitutione, nec non totius orthodoxiæ plena ſacratiſſimæ veſtræ beatitudinis annunciantes facta in Alexandrinam Chriſti dilectam magnam civitatem, & in omnes regiones ejus, eorum videlicet qui prius dicebantur Theodoſiani, in catholicam & apoſtolicam atque orthodoxam eccleſiaſticam unitatem. Pro quibus ſpiritali & ineffabili gaudio repleti, gratiæ laudes omnipotenti Deo & ſalvatori noſtro Jeſu Chriſto ex toto corde retulimus, quoniam tandem aliquando cooperatione divina medio pariete diſcordiæ abſtracto, per quem prius communis omnium inimicus a fratribus fratres ſeparare ſtuduit, conjuncti & comparticipes paruerunt, & facti ſunt omnes unum labium & una lingua, bonam confeſſionem & glorificationem, ut oportet glorioſæ atque vivificæ trinitati celebrantes, & prædicatur ab omnibus conſonanter, *unus dominus, una fides, unum baptiſma*. Dicta enim oſtendentes eis venerabilium & univerſalium ſanctarum ſynodorum, per gratiam ſancti Spi-

Epheſ. 4.

Τὰς ἱερὰς συλλαβὰς τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης ἐδεξάμεθα, διαγγελιζόμενοι ὡς τῇ τοῦ πανάγιου πνεύματος χάριτι, καὶ θεαρέστῳ σπουδῇ τοῦ θεοφυλάκτου καὶ καλλινίκου ἡμῶν βασιλέως καὶ νομοθεσίᾳ ἐν θεῷ καὶ πάσης ὀρθοδοξίας πεπληρωμένῃ τῇ πανιέρου ὑμῶν γενομένῃ κατὰ τὴν φιλόχριστον τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλόπολιν, καὶ πάσας τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας τὰς πρὶν λεγομένων Θεοδοσιανῶν, πρὸς τὴν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησιαστικὴν ἕνωσιν. ἐφ' οἷς πνευματικῆς καὶ ἀνεκλαλήτου χαρᾶς ἐπλησθέντες μεγαλοφώνους ὕμνους τῷ μεγάλῳ θεῷ καὶ σωτῆρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, ἐξ ὅλης ψυχῆς ἀνεπέμψαμεν, ὅτι ὀψέποτε τῇ τοῦ θεοῦ σωτηρίᾳ τὰ μεσοτοίχια τῆς διχονοίας ἐκ μέσου γινόμενα, δι' ἃ πρώην ὁ κοινὸς τῶν ἀνθρώπων ἐχθρὸς, ἀδελφοὺς διέστησεν ἀδελφῶν σύσσωμοι καὶ συμμέτοχοι πεφήνασι, καὶ γεγόνασιν οἱ πάντες σὺν ἡμῖν καὶ μία γλῶσσα, τὴν προσηκόντως ἐξομολόγησίν τε καὶ δοξολογίαν ὡς ἀρεστὸν ἐστὶ τῇ δοξολογουμένῃ ζωαρχικῇ Τριάδι ποιούμενοι, καὶ κηρύττεται παρὰ πάντων ὁμοφώνως. εἷς Κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα. τίς γὰρ τῶν μεγάλων καὶ οἰκουμενικῶν ἁγίων συνόδων τῶν τε χάριτι τοῦ ἁγίου πνεύματος συνελθουσῶν, καὶ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὀρθόδοξον πίστιν ὁμο-

εισα-

εισαμβών, τῆς τε ἐν Νικαίᾳ φημὶ, καὶ τῆς ἐν Κωνσαντινουπόλει, καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον, καὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι, καὶ τῆς αὖθις ἐν Κωνσαντινουπόλει ἐν χρόνοις Ἰουστινιανοῦ τοῦ τῆς θείας λήξεως ἀθροισθείσης ἁγίας συνόδου. ῥήσεις αὐτοῖς παραθέμενοι καὶ πᾶν σκάνδαλον ἐκ μέσου δι' αὐτῆς ὥσπερ τινὰς λίθους ἐκ τῆς ὁδῶν ἄραντες, βατὴν καὶ λείαν εὔκολον, πρὸς τὴν θεοφιλῆ σῶσιν εἴσοδον ἐποιήσασθε· καὶ πολὺς ἐπὶ τούτοις τῆς ὑμετέρας ἱεροπρεποῦς τελειότητος παρά τε Θεῷ ὁ μισθὸς, καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁ ἔπαινος. ἔφητε γὰρ ἐν τοῖς πρὸς αὐτοὺς παρ' ὑμῶν γεγραμμένοις κεφαλαίοις ὁμολογεῖν καλὸν γὰρ αὐταῖς ὑμῶν ταῖς ἱεραῖς χρήσασθαι φωναῖς, πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα τριάδα ὁμοούσιον μίαν θεότητα ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν. αὐτὸν δὲ τὸν σὰρκα τῆς ἁγίας τριάδος τὸν Θεὸν λόγον τὸν πρὸ αἰώνων ἐκ τοῦ πατρὸς γεγεννῆσθαι, καὶ κατελθεῖν ἐκ τῶν οὐρανῶν ἐπ' ἐσχάτων, καὶ σαρκωθῆναι ἐκ πνεύματος ἁγίου, καὶ τῆς δεσποίνης ἡμῶν τῆς κυρίως καὶ κατὰ ἀλήθειαν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας σάρκα λαβόντα ἐξ αὐτῆς, τὸν αὐτὸν ἡμῖν ὁμοούσιον, ἐψυχωμένον ψυχῇ λογικῇ τε καὶ νοερᾷ, καὶ ταύτην ἐξ αὐτῆς συλλήψεως σεσῶσαι ἑαυτῷ σώσει φυσικῇ τε καὶ καθ' ὑπόστασιν. ὅτι τε γεγεννῆσθαι ἐξ αὐτῆς, σῶμα ὄντα, ἀσύγχυτον, ἀδιαίρετον, τέλειον ἐν θεότητι, καὶ τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν ἀνθρωπότητι, τὸν αὐτὸν πάσχοντα καὶ μὴ πάσχοντα κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο, κατὰ τὸν θεσπέσιον Κύριλλον. πάσχοντα μὲν ἀνθρωπίνως σαρκὶ καθὸ ἄνθρωπος· μένοντα δὲ ἀπαθῆ τὸν αὐτὸν ὡς Θεὸν ἐν τοῖς τῆς ἰδίας σαρκὸς πάθεσι. καὶ τὸν αὐτὸν σῶμα χεῖσον ἐνεργεῖν τὰ θεοπρεπῆ καὶ ἀνθρώπινα, μιᾷ ἐνεργείᾳ, πᾶσα γὰρ θεία τε καὶ ἀνθρωπίνη ἐνέργεια, ἐξ οὗ καὶ τοῦτο σεσαρκωμένου λόγου προήρχετο. κατὰ ταύτην τὴν εὐσεβῆ διάνοιαν, καὶ Λέων ὁ τῆς ἁγίας μνήμης τῆς Ῥωμαίων ἀρχιεπίσκοπος, ἐφρόνησέ τε καὶ ἐδίδαξεν εἰπών. ἐνεργεῖ ἑκατέρα μορφὴ μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας. ὅθεν ἐξ ἐκατέρου φύσεων, τουτέστιν ἐκ θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος σῶμα χεῖσον προεβάλετο ἱεροπρεπῶς ἐδίδαξατε, καὶ μίαν φύσιν τοῦ θεοῦ λόγου σεσαρκωμένην κατὰ τὸν ἐν ἁγίοις ὁμολογήσατε Κύριλλον, καὶ μίαν ὑπόστασιν σωθέντων, ἥτις ἐστὶν αὐτὸς ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὁ ἐκ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος, ὡσαύτως καὶ ἐν δυὸ φύσεσιν ὁμολογεῖν κηρύξαντες, οὐχ ἕτερον εἶναι καὶ ἕτερον αὐτὸν διεξήλθετε· ἀλλὰ σῶμα τὸν αὐτὸν, κατὰ τὸν πάνσοφον Κύριλλον, θεωρίᾳ μόνῃ διαχέοντες τὰ ἐξ ὧν ἡ σῶσις γέγονεν. καὶ ταῦτα τῷ νῷ διασκοποῦντες, ἀδιαιρέτως καὶ ἀσυγχύτως μετὰ τοῦ αὐτοῦ φυσικῶς τε καὶ καθ' ὑπόστασιν σῶσιν μένοντα, θαυματικῶς αὐτοῦ τὸν θεωρίαν ποιούμενοι. ἀλλ' ὁ φαντασία ψευδὴ καὶ διακένοις νοῦ διαπλάσμασιν, ἀναιρουμένης δηλονότι τῆς εἰς δυὸ διαιρέσεως διὰ τὸν ἄφραστον καὶ ἀσύγχυτον καὶ ἀμερισμένην σῶσιν. ταῦτα εὐσεβῶς καὶ λίαν ἡκριβωμένως ἐκθέμενοι, πάντως ἀκολούθως τὰς τοῦ δυσσεβοῦς αἱρέσεως καθηγητὰς, ἀναθέματι καθυποβάλλετε. μεθ' ὧν καὶ πάντας τοὺς ἀντειρηκότας τοῖς δώδεκα κεφαλαίοις τοῦ πανσόφου καὶ ἀοιδίμου Κυρίλλου καὶ μὴ μετανοήσαντας, ἀλλὰ ἐν τῇ αὐτῇ μέχρι τέλους ἐμμείναντας πλάνῃ ταῖς ὁμοίαις ἀραῖς κατεκρίνατε. ταύτῃ ἡμῶν τῇ ὀρθοδόξῳ συντυχόντες διδασκαλίᾳ δι' ἧς ὁ

A ritus convenientium, & unam eamdemque orthodoxam fidem definientium, id est, Nicænam, Constantinopolitanam, Ephesinam primam, & Chalcedonensem, atque iterum Constantinopolitanam sub temporibus divæ memoriæ Justiniani congregatam sanctam quintam synodum, atque omne scandalum de medio per eas, sicut aliquas petras a semita jactantes, apertum & nimis facilem a Deo amabilem unitatem transitum effecistis. Pro qua re multa vestræ sacræ perfectioni tam apud Deum & omnes homines merces & laus reposita est. Asseruistis igitur in capitulis, quæ ad ipsos facta sunt, confiteri (bonum est enim ut B ipsis sacris vocibus vestris utamur) Patrem & Filium & Spiritum sanctum, trinitatem consubstantialem, unam deitatem in tribus * substantiis. Ipsum autem unum de sancta trinitate Deum verum, qui ante sæcula ex patre genitus est, descendere de cœlis in ultimis diebus, & incarnari ex Spiritu sancto & domina nostra secundum veritatem Dei genitrice semperque virgine Maria, carnem assumentem ex ipsa nobis consubstantialem, animatam anima rationali & intellectuali, eamdemque ex ipsa conceptione unire sibi unitate naturali & substantiali: & ita natum ex ipsa, unum existentem inconfusum, indivisum, perfectum in deiC tate, perfectumque in humanitate, eumdemque passibilem & impassibilem secundum aliud & aliud, quomodo beatus Cyrillus asseruit: patientem quidem humaniter carne, quia homo; manentem autem impassibilem eumdem, quomodo Deum, in passionibus suæ carnis. Atque eumdem unum Christum operari Deo decibilia & humana una operatione, quia omnis divina & humana operatio ex uno eodemque incarnato Deo verbo procedebat. Secundum hunc pium intellectum Falsum impin. & Leo sanctæ memoriæ Romanus archiepigit sanctissimo Leoni. scopus sapuit & docuit, dicens: operatur [1] utraque natura cum alterius communione. Unde & ex duabus naturis, id est, divinitate & humanitate, unum Christum veneD rari convenienter docuistis, & unam naturam Dei Verbi incarnatam secundum beatæ memoriæ confessi estis Cyrillum, unamque Item Cyrillo. subsistentiam compositam, quæ est ipse dominus noster Jesus Christus, unus de sancta & consubstantiali trinitate. Similiter autem & in duabus naturis eumdem confiteri prædicantes, non alium & alium eum esse asseruistis, sed unum eumdemque secundum sapientissimum Cyrillum, contemplatione tantum discernentes ea, ex quibus unitio facta est: & hæc per intellectum considerantes, inconvertibilia & inconfusa post eorum naturalem & consubstantialem unitatem permaE nentia, veracem eorum visionem exponentes. Non enim phantasia falsa, & inanibus finctionibus mentis, utique interempta in duobus divisione propter ineffabilem & inconfusam atque incircumscriptam unitatem. Hæc pie & nimium acribiosius exponentes, omnes sequentes impiarum hæresum auctores anathemati submisistis: cum quibus & omnes contradictores duodecim capitulorum sapientissimi & mirabilis Cyrilli: quos minime

* *melius* subsistentiis.

1 Ex Græco, *utraque natura* in sexto casu. *Harduinus.*

nime pœnitentes, sed in eodem usque in finem permanentes errore, similibus execrationibus condemnastis. Igitur hanc vestram orthodoxam relegentes doctrinam, per quam gloriæ beneplacitum est domino, tantorum fratrum nostrorum unitionem dispensare, ipsius benignitatem glorificavimus: laudavimus autem & vestram sacratissimam sanctitatem, in tali mirifico & ultra omnem spem intercedere dignatam negotio, tam per gratiam sancti & vivifici, atque electione & doctrina a Deo sapientissimi & veraciter pacifici magni imperatoris, qui sanctificatum ejus cor in manu Dei habet, & ab ipsa secundum veritatem in omnibus actionibus suis ducitur & gubernatur: quem super omnes solus potens Deus in amplius exaltet, salvet, conservans eum ut firmamentum sanctarum Dei ecclesiarum & immaculatæ Christianorum fidei, commodans ei longinquitatem temporum, multitudinem pacis, & omnium hostilium gentium subjugationem, in filios ex filiis regale succedens imperium. Donet autem, & tuæ sanctæ & sacræ caritati abundantius suam gratiam in labiis, & verbum in apertione oris, per quem & quod fortassis residuum est eorum qui nobis stulte & inepte contradicunt, salvetur, vestigia sequentes nuper nobis adunatis dilectissimis filiis nostris, quos videlicet per vos beatissimos spiritualibus brachiis amplectentes, & osculo sancto salutantes, oramus hos omnium bonorum ex Deo percipere jucunditatem. Et subscriptio: Salvus in domino, ora pro nobis reverendissime frater.

Aliquid deesse videtur. Prov. 21.

Sergius reverendissimus episcopus Tempsanensis dixit: Quoniam, sicut audistis sanctissimi, Cyrus Alexandriæ quondam episcopus in proprio capitulo, quod nobis in præsenti relectum est, beati Dionysii Atheniensis episcopi cujusdam dictionis, in veneranda ejus epistola insertæ, ad Gajum famulum Dei transmissæ memoratus est, necesse est ut codex prædicti doctoris afferatur, quatenus videamus per eamdem epistolam, si ita secundum veritatem continet dictio, quomodo Cyrus in proprio septimo capitulo significavit, & si merito secundum scripta quæ ad eum transmissa sunt, Sergius in hoc eumdem Cyrum receperit.

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit.

Codicem sancti Dionysii episcopi Atheniensis hi, quorum interest, actis deducant.

Dionysius Atheniensis episcopus.

Theophylactus primicerius notariorum apostolicæ sedis, dixit.

Secundum jussionem vestræ beatitudinis afferens venerabili bibliotheca sedis vestræ codicem beati Dionysii, præ manibus habeo, quid præcipitis?

A τῆς δεξῆς διδέχησε κύριος τὴν τῶν τοσούτων ἡμῶν ἀδελφῶν ἕνωσιν οἰκοδομῆσαι τὴν αὐτοῦ ἀνυμνήσαμεν ἀγαθότητα. ἐμακαρίσαμεν δὲ καὶ τὴν ὑμετέραν ὁσίαν ἱεροπρέπειαν, τοιούτῳ παραδόξῳ καὶ παρὰ πάσης ἐλπίδος μεσιτεῦσαι καταξιωθεῖσαν, τῇ τε χάριτι τοῦ παναγίου καὶ ζωοποιοῦ πνεύματος, καὶ τῇ ἐκλογῇ καὶ διδασκαλίᾳ τοῦ θεοσόφου, καὶ ὄντως εἰρηνοποιοῦ μεγάλου Βασιλέως τοῦ τὴν ἡγιασμένην αὐτοῦ καρδίαν ἐν χειρὶ Θεοῦ ἔχοντος ὑπ' αὐτῆς ὡς ἀληθῶς ἐν πᾶσι τοῖς πρακτέοις ὁδηγουμένου τε καὶ κυβερνωμένου. ὃν ὁ πάντων ἐπέκεινα μόνος δυνάστης Θεὸς μεγάλως ἔτι κραταιώσει καὶ περισώσει φυλάττων αὐτὸν ὡς ἑδραίωμα τῶν τε ἁγίων ἐκκλησιῶν καὶ τῆς ἀμωμήτου τῶν Χριστιανῶν πίB στεως, δωρούμενος αὐτῷ μακρότητα χρόνων, καὶ πλῆθος εἰρήνης καὶ πάντων τῶν πολεμίων ἐθνῶν τὴν ὑποταγὴν εἰς τέκνα τὸ βασίλειον παραπέμποντι κράτος. παράσχοι δὲ καὶ τῇ σῇ ὁσίᾳ καὶ πανιέρῳ ἀγάπῃ περισσοτέρως τὴν αὐτοῦ χάριν ἐν χείλεσι, καὶ λόγον ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος, δι' οὗ καὶ τὸ ὡς εἰκὸς ἐγκαταλειμμα τῶν τε ὡς πρὸς ἡμᾶς εἰκῆ καὶ μάτην διαφερομένων σωθήσεται τοῖς ἴχνεσιν ἐπακολουθοῦντες τῶν ἀρτίως ἡμῖν ἑνωθέντων περιποθήτων ἡμῶν τέκνων, οἷς δι' ὑμῶν τῶν θεαρέστων πνευματικαῖς ἀγκάλαις περιπλεκόμενοι, ἐπευχόμεθα τούτοις πάντων τῶν ἐκ Θεοῦ ἀγαθῶν τὴν ἀπόλαυσιν. ἡ ὑπογραφή. Ἐῤῥωμένος ἐν κυρίῳ ὑπερεύχου ἡμῶν θεοφιλέστατε ἀδελφέ.

C

Σέργιος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Θέμψης, εἶπεν. Ἐπειδήπερ, ὡς ἀκηκόατε μακαριώτατοι, Κῦρος ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπισκοπήσας ἐν τῷ κατ' αὐτὸν ἀρτίως ἡμῖν ἀναγνωσθέντι κεφαλαίῳ, τῆς τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ ἐπισκόπου Ἀθηνῶν ἐμνημόνευσε ῥήσεως τῆς κειμένης εἰς τὴν πρὸς Γάϊον τὸν θεραπευτὴν D γεγονυῖαν αὐτῷ τιμίαν ἐπιστολὴν, δίκαιόν ἐστι προσαχθῆναι τοῦ διδασκάλου τὴν βίβλον, ὅπως ἂν ἴδωμεν ἐκ τῆς εἰρημένης ἐπιστολῆς διὰ τῆς ἀναγνώσεως, εἰ ὄντως ἐπ' ἀληθείας ἡ ῥῆσις ἔχει καθὼς ὁ Κῦρος ἐν τῷ ἰδίῳ κεφαλαίῳ γεγράφηκε, καὶ εἰ δικαίως αὐτὸν ἐν τούτῳ γε διὰ τῶν πρὸς αὐτὸν οἰκείων γραμμάτων ὁ Σέργιος ἀπεδέξατο.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

E Τὴν βίβλον τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ ἐπισκόπου Ἀθηνῶν οἱ καθυπουργοῦντες τοῖς πρακτικοῖς ἀναγέτωσαν.

Θεοφύλακτος πριμμικήριος τῶν νοταρίων τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, εἶπεν.

Κατὰ τὴν κέλευσιν τῆς ὑμετέρας μακαριότητος μετὰ χεῖρας ἔχω κομίσας τῆς ἱερᾶς ὑμῶν βιβλιοθήκης τὴν τοῦ ἁγίου Διονυσίου βίβλον πρὸς τὸ παρεστάμενον.

Μαρ-

A

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Martinus ſanctiſſimus ac beatiſſimus epiſcopus ſanctæ Dei eccleſiæ catholicæ atque apoſtolicæ urbis Romæ, dixit.

Ἡ βίβλος τοῦ ἁγίου Διονυσίου ληφθήτω, καὶ ἐκ τῆς ἐγκειμένης αὐτῇ πρὸς Γάϊον ἐπιστολῆς τὸ χωρίον ἐκεῖνο κατὰ τάξιν ἀναγνωσθήτω παρουσίᾳ τῆς ἁγίας συνόδου, ὃ τίνος ὁ Κῦρος ἀπεμνημόνευσεν ἐν τῷ αὐτοῦ κεφαλαίῳ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς παρ' αὐτοῦ γνωμένης καινοτομίας.

Codex beati Dionyſii ſuſcipiatur, & de epiſtola quæ ibidem depoſita eſt, ad Gaium directa, locus ille ordinabiliter, de quo agitur, cujus mentionem fecerit Cyrus in ſuo capitulo ad approbationem novitatis eius, coram ſancto concilio relegatur.

Καὶ λαβὼν Πασχάλιος νοτάριος τῶν ἀποστολικῶν θρόνων πρὸς τὸν Ῥωμαϊκὸν ἀπὸ τῆς ἑλλάδος ἑρμηνευθεῖσαν φωνῆς, ἀνέγνω.

B

Et accipiens Paſchaſius notarius regionarius apoſtolicæ ſedis, de Græco in Linguam interpretatum ipſum teſtimonium relegit, continens ita.

Καὶ τὸ λοιπὸν ὁ κατὰ Θεὸν τὰ θεῖα δράσας, οὐ τὰ ἀνθρώπινα κατὰ ἄνθρωπον, ἀλλὰ ἀνδρωθέντος Θεοῦ καὶ καινήν τινα τὴν θεανδρικὴν ἐνέργειαν ἡμῖν πεπολιτευμένος.

Sancti Dionyſii ex epiſtola ad Gaium directa ad locum: Etiam non ſecundum Deum divina operatus, neque humana ſecundum hominem, ſed Deo homine facto, novam quamdam dei virilem, id eſt, theandricin, operationem nobis oſtendens. Sententia Dionyſii Areop.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Martinus ſanctiſſimus ac beatiſſimus epiſcopus ſanctæ Dei eccleſiæ catholicæ atque apoſtolicæ urbis Romæ, dixit.

C

Οἱ τὴν πνευματικὴν πολεμοῦντες Ἱερουσαλήμ, ἤγουν τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, συχηματίζονταί πως τοῖς τὴν γηΐνην πολεμήσασιν Ἱερουσαλήμ, καὶ σπουδάζουσι καὶ αὐτοὶ τῇ πατρικῇ χρῆσθαι διδασκαλίᾳ καθάπερ Ῥαψάκης ποτὲ τῇ πατρίῳ φωνῇ κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἐκέχρητο πρὸς τὸ δυσφώρατον ποιῆσαι τὴν οἰκείαν μιαιφονίαν, ὥσπερ ὅτοι τὴν ἰδίαν κακοπιστίαν. οὐ γὰρ εἰς τιμὴν τῶν πατέρων, ἀλλ' εἰς ἀπάτην τῶν ἁπλουστέρων ὡς ἐκεῖνοι τῶν Ἰουδαίων τοῦτο πανούργως ἐπιτελοῦσιν. ἀλλ' ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν, φησὶν ὁ κύριος, ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. παρεοίκασι γὰρ τάφοις κεκονιαμένοις, οἵ ἔξωθεν μὲν φαίνονται τοῖς ἀνθρώποις ὡραῖοι, καθὼς καὶ οἱ αἱρετικοί, τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν προκαλυπτόμενοι ῥήμασιν· ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων καὶ πάσης ἀκαθαρσίας, νεκρῶν φημι καὶ ὀλεθρίων δογμάτων. οὐ γὰρ ἁπλῶς τὰς λέξεις προφέρουσιν, ὡς ὁ μέγας μαρτύρεται Κύριλλος, ἀλλὰ μετὰ τινος δόλου καὶ κακουργίας· ὅπερ καὶ ἡμεῖς ἀκριβῶς ἐπισάμενοι, οὐκ ὀφείλομεν φοβεῖσθαι καθάπαξ ἐνυβρισμὸν ἀνθρώπων, οὔτε τῷ φαυλισμῷ αὐτῶν ἡττᾶσθαι. ἐπειδὴ τοῦτο ἡμῖν ὁ κύριος παρακελεύεται διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγων. ἀκούσατέ μου οἱ εἰδότες κρίσιν, λαός μου, οὗ ὁ νόμος μου ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν. μὴ φοβεῖσθε ὀνειδισμὸν ἀνθρώπων, καὶ τῷ φαυλισμῷ αὐτῶν, μὴ ἡττᾶσθε. θελαμβάλλει γὰρ τούτους καὶ θηρᾶσει, διὰ τῶν καθ' ὑμᾶς θεοφιλῶν αὐτοῦ θηρευτῶν παγκάλως ὁ Κύριος κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν τῷ Ἱερεμίᾳ. καὶ μετὰ ταῦτα ἀποστελῶ πολλοὺς θηρευτάς, καὶ θηρεύσουσιν αὐτοὺς ἐπάνω παντὸς ὄρους, καὶ ἐπάνω παντὸς βουνοῦ, καὶ ἐκ τῶν ξυμαλιῶν τῶν πετρῶν, ὅτι οἱ ὀφθαλμοί μου ἐπὶ πάσας τὰς ὁδοὺς αὐτῶν. ξυμαλιαὶ δὲ πετρῶν εἰσι τυγὸν αὗται αἱ πάλαι ἁγίων πατέρων αἱ περὶ Χριστοῦ μυστικώτατοι ῥήσεις. μηχανῶνται γὰρ καὶ

Qui ſpiritalem expugnant Jeruſalem, id eſt, catholicam eccleſiam, imitantur eos qui terrenam expugnaverunt Jeruſalem, & feſtinant & ipſi paternis abuti quodammodo doctrinis: ſicut Rapſaces patria voce contra Judæos abuſus eſt, ut difficile nequitia ejus potuiſſet ſentiri, ſicut & iſti propriam [a] inſidiant. Nec enim in honorem patrum, ſed in deceptionem ſimplicium, ſicut ille Judæorum, hoc callide peragere nituntur. Verumtamen ſicut dominus ait, *ex fructibus eorum cognoſcitis eos*. Quoniam hi ſunt *ſimiles ſepulcris dealbatis, quæ a foris apparent hominibus ſpecioſa*, ſicut & hæretici quaſi paternis velati doctrinis: *intus vero pleni ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia*, id eſt, mortalibus & fœtidis dogmatibus. Nec enim ſimpliciter proferunt ſermones, ſicut magnus ſcribens Succeſſo teſtatur Cyrillus, ſed cum dolo atque verſutia. Quod utique & nos veraciter cognoſcentes, non debemus omnino timere opprobrium hominum, neque eorum exprobrationibus vinci. Quoniam hoc nobis dominus jubet per Iſaiam prophetam, dicens: *Audite me, qui ſcitis judicium, populus in quorum corde lex mea eſt: nolite timere opprobrium hominum, & blaſphemias eorum ne timeatis*. Manifeſtat enim hos & captat per vos reverendiſſimos venatores ſuos prudenter dominus ſecundum quod in Jeremia ſcriptum eſt: *Et poſt hæc mittam eis multos venatores, & venabuntur eos de omni monte, & de omni colle, & de cavernis petrarum: quia oculi mei ſuper omnes vias eorum*. Sunt enim foramina petrarum, ipſæ ſanctorum patrum de Chriſto myſticæ traditiones. Conantur namque & in foraminibus doloſe abſcondere ſe hæretici, ut putentur

Hæretici patrum ſcriptis abutuntur. 2. *Reg.* 19.

Locus mendoſus.

[a] perfidiam.

Matth. 7. Matth. 23.

Iſa. c. 51. v. 7.

Jer. 16.

Foramina petratum.

tur

[a] Lege *infidiam*, hoc eſt, infidelitatem. *Harduinus.*

ſur ſanctiſſimi, & non ſceleroſi, parvulis. Non enim vobis, qui ſecundum Deum perfecti eſtis apud Deum. Propterea hos vobis dominus, ut cernitis, manifeſtavit, per hoc teſtimonium beati Dionyſii, quod in præſenti relectum eſt, falſidicos luculentius eos oſtendens: ut & de his, quod a domino dictum eſt impleatur, quo ait: *Quando loquitur mendacium, de propriis loquitur, quia mendax eſt, & pater ejus. Mentita eſt enim iniquitas ſibi*, in his utique inſtabilibus exiſtentibus ut inſtabilis. Nam beato Dionyſio aſſerente, ſicut audiſtis dilectiſſimi fratres, novam quamdam deivirilem operationem inter nos converſatum, uterque eorum apertiſſime contra patrem mentitus eſt. Et Cyrus quidem in ſuo ſeptimo capitulo novam immutando, & unam pro nova aſſerendo deivirilem operationem quaſi dixiſſe doctorem perhibens. Sergius autem in epiſtola de hujuſmodi quæſtione ad Cyrum ſcripta, tam immutationem novæ cum illo confirmans, & non ſolum hoc, ſed & doctoris deivirilem amputans penitus vocem, & unam abſolute in Chriſto Deo dogmatizans operationem, facientes dolum quaſi novaculam acutam, atque minime conſiderantes quod in pſalmo ſcriptum eſt: *Nonne Deus requiret iſta? ipſe enim novit occulta cordis, & cogitationes talium hominum, quoniam vanæ ſunt. Vana enim locutus eſt unuſquiſque ad proximum ſuum: labia doloſa in corde & corde locuti ſunt mala. Sed diſperdet dominus univerſa labia doloſa, & linguam magniloquam. Qui dixerunt: Labia noſtra a nobis ſunt: quis noſter eſt dominus?* Nam ſi hæc in memoria retinerent, minime ad talem iniquitatem proſilirent, id eſt, immutationem & interemptionem paternarum traditionum & dogmatum. Propterea præmemoratos inveſtigantes, non quidem advocatos, ſed apertiſſimos accuſatores; neque cuſtodes probabiles, ſed falſatores evidentiſſimos veritatis, & in hoc tantummodo ſe recipientes, nec non amplectentes, atque ſibi rependentes utramque uterque impietatis mercedem, id eſt, laudem in ſcripto: conſequens eſt oſtendere nos, ex quo illi fructum hujus impietatis ſumpſerunt, quatenus per fructum arborem demonſtremus. Offeratur igitur & relegatur per hos, quorum intereſt, * Themeſtii hæretici codex ſive capitula de eodem relevata, quæ in hoc negotio nobis neceſſantur.

Joan. 8.
Pſalm. 26.
Pſalm. 51.
Pſalm. 43.
Pſalm. 93.
Pſalm. 11.
* Themiſtii

Theophylactus primicerius notariorum apoſtolicæ ſedis, dixit.

Prædicta capitula a veſtra beatitudine requiſita afferens, præ manibus habeo: quid præcipit ſanctitas veſtra?

Martinus ſanctiſſimus ac beatiſſimus epiſcopus ſanctæ Dei eccleſiæ catholicæ atque apoſtolicæ urbis Romæ, dixit.

Suſcipiatur oblatus * Themeſtii hæretici codex, & de eo relegantur nobis capitula, quæ in eo ſunt prænotata.

A ταύταις ἑαυτοὺς δολερῶς ἐναποκρύπτειν οἱ αἱρετικοὶ πρὸς τὸ δόξαι μύστας αὐτοὺς, ἀλλ' οὐ μυσαροὺς ὑπάρχειν παρὰ Θεῷ τοῖς νηπιωδεστέροις. ἀλλ' οὐχ' ὑμῖν τοῖς κατὰ Θεὸν τελείοις. ὅθεν ὡς ὁρᾶτε τούτοις ὑμῖν ὡς ἔφη, αὐτὸς ὁ κύριος ἐθριάμβευσε, διὰ τῆς ἀναγνωσθείσης ἡμῖν ἀρτίως χρήσεως τοῦ ἁγίου Διονυσίου ψευδηγόρους αὐτοὺς φανερῶς ὄντας παραστησάμενος ὡς καὶ περὶ τούτων αὐτὸν λέγειν τὸν κύριον. ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος ἐκ τῶν οἰκείων λαλεῖ, ὅτι ψεύστης ἐστὶ, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. ἐψεύσατο γὰρ ἡ ἀδικία ἑαυτῇ ἐν τούτοις ἀναστάτοις οὖσιν ὡς ἄστατος. τοῦ γὰρ ἁγίου Διονυσίου φήσαντος, ὡς ἀκηκόατε ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ, καινήν τινα τὴν θεανδρικὴν ἐνέργειαν ἡμῖν πεπολιτευμένος, ἑκάτερος τοῦ διδασκάλου κατεψεύσατο φανερῶς. B ὁ μὲν Κῦρος ἐν τῷ ἑβδόμῳ αὐτοῦ κεφαλαίῳ, τὴν καινὴν ὑπαλλάξας, καὶ μίαν ἀντὶ τῆς καινῆς θεανδρικὴν ἐνέργειαν αὐτὸν εἰρηκέναι φήσας. ὁ δὲ Σέργιος ἐν τῇ περὶ τούτου πρὸς τὸν Κύρον ἐπιστολῇ τήν τε τῆς καινῆς ὑπαλλαγὴν σὺν ἐκείνῳ κυρώσας, καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀκυρώσας πάντῃ τοῦ διδασκάλου τὴν θεανδρικὴν ῥῆσιν, καὶ μίαν ἁπλῶς ἐπὶ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ δογματίσας ἐνέργειαν, ποιήσαντες δόλον ὡσεὶ ξυρὸν ἠκονημένον, καὶ μὴ λαβόντες εἰς νοῦν τὸ ἐν ψαλμοῖς εἰρημένον. οὐχὶ ὁ Θεὸς ἐκζητήσει ταῦτα; αὐτὸς γὰρ γινώσκει τὰ κρύφια τῆς καρδίας καὶ τοὺς διαλογισμοὺς τῶν τοιούτων ἀνθρώπων ὅτι εἰσὶ μάταιοι, μάταια γὰρ ἐλάλησεν ἕκαστος C πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ. χείλη δόλια ἐν καρδίᾳ καὶ ἐν καρδίᾳ ἐλάλησαν. ἀλλ' ἐξολοθρεύσει κύριος πάντα τὰ χείλη τὰ δόλια, καὶ γλῶσσαν μεγαλορρήμονα. τοὺς εἰπόντες τὴν γλῶσσαν ἡμῶν μεγαλυνοῦμεν. τὰ χείλη ἡμῶν, παρ' ἡμῶν εἰσί. τίς ἡμῶν κύριός ἐστιν; εἰ γὰρ ταῦτα διὰ μνήμης ἔφερον, οὐκ ἂν πρὸς τοιαύτην ἤγοντο παρανομίαν, ἤτοι παραλλαγὴν καὶ ἀναίρεσιν τῶν παξικῶν ῥημάτων τε καὶ δογμάτων. διὸ τούτους οὐδαμῶς συνηγόρους, ἀλλὰ προφανῶς κατηγόρους, οὔτε μὴν φύλακας ἀκριβεῖς, ἀλλὰ παραχαράκτας ἐναργεῖς ὄντας ἐλεγμένοι τῆς ἀληθείας καὶ ἐπὶ τούτῳ καὶ μόνον ἀποδεχομένους ἀλλήλους, καὶ ἀσπαζομένους καὶ οἷον ἀντιδιδοῦντας ἑκάτερον ἑκατέρῳ D τῆς ἀσεβείας μισθὸν τὸν ἐν γράμμασιν ἔπαινον, ἀκόλουθον ὑπάρχει γνωρίζειν ἡμᾶς ὅθεν ἐκεῖνοι τὸν τοιοῦτον ἐδρέψαντο τῆς ἀσεβείας καρπὸν, ἵνα ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον δηλώσωμεν. ἀχθήτω τοίνυν καὶ ἀναγνωσθήτω Θεμιστίου τοῦ αἱρετικοῦ ἡ βίβλος, ἤγουν τὰ ἐκ ταύτης ἀναλεγέντα κεφάλαια καὶ πρὸς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν ἡμῖν συντελοῦντα, διὰ τῶν καθυπουργούντων τοῖς πραττομένοις.

Θεοφύλακτος πριμμικήριος τῶν νοταρίων τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, εἶπεν.

E Τὰ δηλωθέντα κεφάλαια παρὰ τῆς ὑμετέρας μακαριότητος κομίσας μετὰ χεῖρας ἔχω πρὸς τὸ δοκοῦν τοῖς ἁγιωτάτοις ὑμῖν.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Ληφθήτω ἡ προκομισθεῖσα Θεμιστίου τοῦ αἱρετικοῦ βίβλος, καὶ ἐκ ταύτης ἡμῖν ὑπαναγνωσθήτωσαν, τὰ ἐν αὐτῇ σεσημειωμένα κεφάλαια.

Καὶ

A

Καὶ λαβὼν Ἐξπέριος νοτάριος ρεγεωναρίος τῆς ἀποστολικῆς θρόνου πρὸς τὸν Ῥωμαίαν ἐκ τῆς ἑλλάδος ἑρμηνευθέντα φωνῆς, ἀνέγνω.

Et accipiens Exuperius notarius regionarius apostolicæ sedis, de Græco in Latinam vocem interpretatum, relegit in his.

Θεμιστίου τοῦ αἱρετικοῦ ἐκ τῆς γραφείσης αὐτῷ δογματικῆς ἐπιστολῆς πρὸς Μαρκελλῖνον πρεσβύτερον, καὶ Στέφανον διάκονον περὶ μιᾶς ἐνεργείας. Ἡ γὰρ δι' αὐτὰ πάντων ἴσα τῶν τε θείων καὶ ἀνθρωπίνων ἐνέργεια τοῦ Χριστοῦ, οὐκ ἄλλη τις ἦν καὶ ἄλλη, ἀλλὰ μία καὶ ἡ αὐτὴ δηλονότι, ὡς ὅλος ὅσος τοῦ αὐτοῦ. διὸ καὶ θεανδρικὴν αὐτὴν ὁ Ἀρεοπαγίτης ἐκάλεσε Διονύσιος.

Themestii hæretici ex epistola ab eo scripta ad Marcellinum presbyterum & Stephanum diaconum de una operatione. Quæ enim in omnibus procedit divinarum ac humanarum operatio Christi, non erat * & alia, sed una atque eadem, utpote unius existens ejusdemque. Et ideo deivirilem Areopagita Dionysius nominavit.

* *desse videtur, alia. Dionysius Areopag. in ep. ad Gajum.*

B

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς κατὰ Κολλάθου τοῦ αἱρετικοῦ γεγραμμένης αὐτῷ συγγραφῆς, εἰς ἣν ἐπιμαρτύρεται λέγων ὅτι καὶ αὐτὸς Σεβῆρος ὁ αἱρετικὸς μίαν θεανδρικὴν ὡμολόγησεν ἐπὶ Χριστοῦ τὴν ἐνέργειαν. Ὅτε γάρ τοι καὶ ὁ μακάριος Σεβῆρος περὶ Χριστοῦ λέγων, ὡς τὰ μὲν θεῖως, τὰ δὲ ἀνθρωπίνως ὁ αὐτὸς ἐνήργησε, τὸ τῆς ἐνεργείας θεανδρικὸν, ὁμοίως δεῖξαι προήρητο καταθεάσασθαι ῥᾷον.

Ejusdemque de conscriptis ab eodem, adversus Colluthum hæreticum compositis, in quibus protestatur dicens, quia & ipse Severus hæreticus unam deivirilem confessus est in Christo operationem, quo ait: ‘ Nam quia beatæ memoriæ quoque Severus similiter de Christo dicens, quod aliqua quidem divine, alia vero humane idem operatus est, deivirilem operationem approbare volebat, sed non solummodo Deo decibiliter, facilius est videri.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Μία νοεῖται θεανδρικὴ τοῦ Χριστοῦ ἡ ἐνέργεια καθὰ πολλάκις εἰρήκαμεν, ἀλλ' οὐ μία θεοπρεπής.

Ejusdem de eodem verbo: Una intelligatur Christi, sicut sæpius diximus, deivirilis operatio, non una Deo decibilis.

C

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Ἡ γὰρ μία τοῦ λόγου θεανδρικὴ, καθὰ πολλάκις εἰρήκαμεν, ἐνέργειά τε καὶ γνῶσις, πῶς μία καὶ μία νοεῖται κατὰ τὸν μιαρὸν, καὶ δύο μᾶλλον, καὶ οὐ μία.

Ejusdem de eodem sermone: Si enim una verbi deivirilis, sicut sæpe diximus, operatio & scientia, quomodo una & una intelligatur secundum execrabilem, sed potius duæ, & non una.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Εἰ δὲ αὐτὴ μόνον θεοπρεπὴς, ἀλλ' οὐ θεανδρικὴ, καθὰ πολλάκις εἰρήκαμεν, μηδὲν καθ' ἡμᾶς ἐνεργείτω, καὶ τὸ ζητούμενον ἔχεις.

Item ejusdem de eodem sermone: Si autem ipsa tantummodo Deo decibilis, sed non deivirilis, sicut sæpe diximus: nihil secundum nos operetur, & habes quod quæres.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit.

D

Ἐγνώρισεν ἄρα Θεμίστιος ὁ αἱρετικὸς διὰ τῶν οἰκείων λόγων τῶν ἀρτίως ἡμῖν ἀναγνωσθέντων ὅτι καρπὸς αὐτοῦ καὶ προβολὴ τυγχάνει, Κῦρος καὶ Σέργιος ἐν τοῖς δόγμασι, καὶ ὡς παρ' αὐτοῦ διδαχθέντες οὗτοι τὴν κρείττονα ἐξ ὑπαλλαγῆς μίαν ὠνόμασαν, εἰ καὶ σφοδρότεροί πως ἐκείνου περὶ τὴν ἄρνησιν τῆς ἀληθείας γεγόνασιν· ὡς ἐξ αὐτὴν καθὰ λέλεκται τὴν θεανδρικὴν τοῦ διδασκάλου τελείως ἀναντήσαντες ῥῆσιν, καὶ μίαν ἁπλῶς ἐκδεδωκότες ἐνέργειαν, ὅπερ σαφῶς διὰ τῆς οἰκείας ἐπιστολῆς τῆς πρὸς αὐτὸν τὸν Κῦρον γραφείσης, πεποίηκε Σέργιος. μὴ δὲ τοσοῦτον ἐξ ἀβελίας ἀναχθέντες σωιδεῖν, ὅσον Κόλλαθος ὁ αἱρετικὸς, καθ' οὗ γράφει Θεμίστιος ὁ αἱρετικός. διὰ τοῦτο γὰρ παρητήσατο λέγειν ὁ Κόλλαθος θεανδρικὴν τὴν ἐνέργειαν, διὰ τὸ δύο ταύτῃ κατασημαίνειν τὰς ἐνεργείας, τουτέστι, θείαν καὶ ἀνθρωπίνην, ἀλλ' οὐ μίαν μόνην ἐνέργειαν κατὰ τὴν Θεμιστίου παράνοιαν, οὗ χάριν ὁ Κόλλαθος θεοπρεπῆ μόνον οὐ μέντοι θεανδρικὴν ἑαυτῷ γε συνιχῶν ἐν τούτῳ, κἂν ἀσύμβατος ἦν τῇ ἀληθείᾳ, τὴν ἐνέργειαν ἔλεγε ὡς μίαν, ἀλλ' οὐ δύο πρεσβεύων, πλὴν ὅτι

Notum fecit * Themestius hæreticus per suos sermones, qui in præsenti nobis sunt relecti, quoniam ejus fructus & discipuli sunt Cyrus & Sergius in dogmatibus, & sicut ab eo isti edocti, novam immutando unam nisi sunt appellare, licet vehementiores illo in abnegatione veritatis effecti sunt, qui & ipsam deivirilem doctoris vocem interimere penitus præsumpserunt, & unam absolute tradere operationem Dei moliti sunt, quod apertissime per propriam epistolam ad Cyrum scriptam Sergius se fecisse dignoscitur: & nec tantum per suam dementiam, quantum Colluthus hæreticus, contra quem scribit * Themestius, intelligere passi sunt. Propterea namque recusavit Colluthus asserere deivirilem operationem, eo quod talis vox duas significat operationes, id est, divinam & humanam: (nec enim unam tantummodo operationem, secundum * Themestii deliramentum.) Et ideo memoratus Colluthus tantum Deo decibilem, in hoc sibi consentiens, & non deivirilem operationem, licet inconveniens erat veritati, asserebat, utpote unam,

* Themistius

non

1 Citatur hic locus & ab Anastasio ms. cap. 36. *Harduinus.*

non enim duas, professus. Verumtamen non solum impium, sed etiam absurdum proprium sermonem illi ostendunt, hoc est, Sergius & Cyrus, una eademque deivirili operatione, divina & humana dicentes operantem fuisse dominum: quoniam per deivirilem deoviriles similiter asserere convenit. Non enim divina & humana secundum illorum figmenta, videlicet, quomodo & per divinam divina, atque per humanam competenter humana. Si autem deivirili, deivirilia convenit adscribere cujusdam deivirilis personæ. Non enim humanato Deo deivirilem, ac si unam secundum sensum eorum existentem, dicunt esse operationem, si utique omnis operatio ab eo qui eam naturaliter habet divinam & humanam, id est, duas in unitione, propriam appellationem susceptere certa est. Et propterea divinam dicimus, quæ ex Deo procedit, sicuti & ex homine naturaliter humanam. Utraque igitur, hoc est, divina & humana, si non utramque, id est, divinam & humanam deivirilem confitentur, impossibile est dicere operatum fuisse dominum. Nam si non duas operationes hanc deivirilem significare, sed unam esse confitentur, necesse est eos aut simplicem, aut compositam, aut naturalem, aut personalem dicere eam, ut ne, pro incerto vocabulo, nullius eam virtutis esse perhibeant. Ergo si quidem simplicem esse dicunt, eamdem ut simplicem habebit & pater. Simplicem namque Deus & pater habet propriam operationem, & operabitur & ipse per deivirile secundum illos divina & humana: & erit propterea Deus jam & homo naturaliter, hoc est, homo factus Deus, sed non nullus naturaliter & tantum Deus. Si autem compositam, extraneum filium a patre adscribunt, sive alienæ substantiæ & operationis, utpote non habente patre compositam suam operationem. Si autem naturalem dicunt, consubstantialem Deo Verbo carnem ostendunt, utpote eamdem cum eo naturaliter habentem operationem. Si vero consubstantialem, sine dubio alterius substantiæ, & per hoc erit quaternitas secundum illos sancta trinitas. Si vero subsistentialem, extraneant iterum a patre filium secundum operationis modum, utpote ab eo differentiam habentem in subsistentialibus proprietatibus. Quod si per hæc quæ superius dicta sunt, impediti, unam esse deivirilem operationem propter unitionem asserunt; ergo ante unitionem duas habentem operationes Deum Verbum introducunt, post autem unitionem unam utrasque efficientem, videlicet pro amputatione alterius, aut confusione utriusque. Si ergo in omnibus adversariorum ratio reprehenditur, certum quoniam non unam secundum illos ostendere volens operationem sanctus Dionysius, sed duplicem, duplicis naturæ, compositivo sermone abusus est, duas unius ejusdemque in unitate operationes ostendens. Et ideo prudentissime ait: Neque secundum Deum divina operatus, neque secundum hominem humana; summam nobis unitionem denuncians sicuti naturarum, ita & ejusdem naturalium operationum: quoniam summæ unitionis est proprium, per immutationem sublimiter operari utraque, id est, eumdem

πρὸς τὸ ἀσεβῆ τυγχάνειν & ἀνακόλουθον τὸν οἰκεῖον ὄντα λόγον ἐκεῖνοι γνωρίζουσι, Κῦρος λέγω καὶ Σέργιος μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ θεανδρικῇ ἐνεργείᾳ τάτε θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα λέγοντες ἐνεργηκέναι τὸν Κύριον. τῇ γὰρ θεανδρικῇ τὰ θεανδρικὰ προσφόρως ἕπεται λέγειν, οὐ μὴν τὰ θεῖα & τὰ ἀνθρώπινα, κατὰ τὴν ἐκείνων ἀπλασίαν. ὥσπερ οὖν καὶ τῇ θείᾳ τὰ θεῖα, καὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ τὰ ἀνθρώπινα προσηκόντως. εἰ δὲ τῇ θεανδρικῇ τὰ θεανδρικὰ, ἀκόλουθον ἐδείχθη λέγειν θεάνδρου τινὸς, ἀλλ' οὐ καὶ ἀνδρωθέντος Θεοῦ, τὴν θεανδρικὴν, ὡς μίαν κατ' αὐτοὺς οὖσαν ὑπογράφουσαν προδήλως ἐνέργειαν, ἥπερ ἐκ τοῦ φυσικῶς αὐτὴν κεκτημένου. τὴν οἰκείαν ὀνομασίαν ἔχει πᾶσα πάντως ἐνέργεια. καὶ διὰ τοῦτο θεϊκὴν τὴν τοῦ Θεοῦ φαμὲν, ὥσπερ οὖν καὶ τὴν ἀνθρώπου φυσικῶς ἀνθρωπίνην. ἑκάτερα τοιγαροῦν τουτέστι τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα μὴ ἑκατέρας αὐτοῖς ἥγουν θείας καὶ ἀνθρωπίνης τῆς θεανδρικῆς ἐνεργείας ὁμολογουμένης, ἀδιάτον λέγειν ἐνεργηκέναι τὸν Κύριον, εἰ γὰρ οὐ δύο ταύτην κατασημαίνειν, ἀλλὰ μίαν ὑπάρχειν δοξάζουσιν, ἀνάγκη τούτοις, ἢ ἁπλῆν, ἢ σύνθετον, ἢ φυσικὴν, ἢ ὑποστατικὴν αὐτὴν δογματίζειν, ἵνα μὴ τῷ ἀπαρασημάντῳ τῆς κλήσεως, ἀνύπαρκτον αὐτὴν ἀποφαίνωσιν. ἐκεῖ εἰ μὲν ἁπλῆν εἶναι λέγουσι ταύτην, ὡς ἁπλῶς ἔχει καὶ ὁ πατήρ. ἁπλῶν γὰρ Θεὸς καὶ πατὴρ ἔχει τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν, καὶ ἐνεργήσει καὶ αὐτὸς τῇ θεανδρικῇ κατ' ἐκείνας τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα· καὶ ἔσεται δι' τοῦτο λοιπὸν, Θεὸς φύσει καὶ ἄνθρωπος, ἀλλ' ὁ γυμνὸς φύσει καὶ μόνον Θεός. εἰ δὲ σύνθετον, ξένον τὸ παρὸς τὸν υἱὸν ὑπογράφουσιν, ἤγουν ἑτεροεργῆ, καὶ ἑτεροούσιον, ὡς οὐ συνθετον ἔχοντες τοῦ πατρὸς τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν. εἰ δὲ φυσικὴν, ὁμοούσιον τῷ Θεῷ λόγῳ, τὴν σάρκα γνωρίζουσιν, ὡς τὴν αὐτὴν αὐτῷ φυσικῶς κεκτημένου ἐνέργειαν. εἰ δὲ ὁμοούσιον, ἑτεροϋπόστατον δηλονότι, καὶ ἔσεται πατὴρ κατ' αὐτοὺς ὁ ἁγία Τριάς. εἰδὲ ὑποστατικὴν, ἀλλοτριοῦσιν αὖθις τοῦ πατρὸς τὸν υἱὸν κατ' ἐνέργειαν, ὡς πρὸς αὐτὸν διαφέροντι τοῖς ὑποστατικοῖς ἰδιώμασιν. εἰδὲ τάτοις εἱρμὸς μίαν ὑπάρχειν τινὶ θεανδρικὴ δι' τὴν σύνθεσιν λέγουσιν, ἐκεῖν πρὸ τῆς συνθέσεως, δύο κεκτημένον ἐνεργείας τὸν Θεὸν λόγον εἰσάγουσι. μετὰ δὲ τὴν σύνθεσιν μίαν τὰς δύο πεποιημένον ἐξ ἀναιρέσεως θατέρας, ἢ συγχύσεως ἑκατέρας. εἰ τοίνυν ἐν πᾶσιν ὁ τῶν ἐναντίων λόγος ἐξήμαρτε, δηλόν ἐστιν, ὡς ὁ μίαν κατ' ἐκείνους γνωρίσαι θέλων ἐνέργειαν ὁ ἅγιος Διονύσιος, ἀλλὰ διπλῆν τὸ διπλοῦν τινὶ φύσιν σωθέντῳ φωνῇ ἐχρήσατο τὰς δύο τοῦ αὐτοῦ καθ' ὑπόστασιν ἐνεργείας κατασημαίνων. & δι' τοῦτο πανσόφως εἴρηκεν. ὅτε κατὰ Θεὸν τὰ θεῖα δρῶν, ὅτε τὰ ἀνθρώπινα κατὰ ἄνθρωπον. τινὶ ἄκραν ἡμῖν ὑπόστασιν ἐξαγγέλλων ὥσπερ τῶν φύσεων, ὅτω καὶ τῶν τοῦ αὐτοῦ κατὰ φύσιν ἐνεργειῶν. ἐπειδὴ τῆς ἄκρας ἐστὶν ὑποστάσεως ἴδιον, τὸ κατ' ἐπαλλαγὴν ὑπερφυῶς ἐνεργεῖν τὰ ἑκάτερα, τουτέστιν, ἀνθρωπίνως τὰ θεῖα, καὶ θεϊκῶς τὰ ἀνθρώπινα τὸν αὐτόν. ὅ γὰρ γυμνὴ θεότητι τὰ θεῖα, ὅτε μιᾷ ἀνθρωπότητι τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλὰ δι' σαρκὸς μετὰ τῆς νοερᾶς ἐψυχωμένης καὶ ὑποστάσης αὐτῷ καθ' ὑπόστασιν ἐνεργεῖ παραδόξως τὰ θαύματα, κατ' ἐξουσίαν δὲ παναλκῆ τὴν τῶν ζωοποιῶν αὐτοῦ παθημάτων ὑπὲρ ἡμῶν ἑκουσίως κατεδέχετο πεῖραν, ἵνα μὴ τὴν ἕνωσιν γνωρίσῃ, καὶ τὴν διαφορὰν παρασήσῃ, τινὶ

μὲν

μὴ ἕνωσιν, τῇ κατ' ἐπαλλαγὴν προσβολῇ, καὶ συμφυΐᾳ τῆς οἰκείων ἐνεργειῶν, τὴν δὲ διαφορὰν τῇ σωτηρήσει τῆς φυσικῆς ἰδιότητος. τοῦτο γὰρ ἦν ἄρα κατὰ τὸν διδάσκαλον τὸ πάντων καινὸν καινότατον. οὐχ ἵνα τὰς δύο, τυπέσι τινὶ θείαν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην μίαν οὖσαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀποδείξῃ κατ' ἐκείνας ἐνέργειαν, ξοπὴ γὰρ ἦν τοῦτο καὶ ἀφανισμὸς παντελής, ὥστε ἢ τὴν ἄκτιστον κατὰ φύσιν κτίσιν, ἢ τὴν κτίσιν κατὰ φύσιν ἄκτιστον, ἢ κτίσιν καὶ ἄκτιστον τὴν αὐτὴν κατὰ σύγχυσιν παρασήσασθαι γενομένην, ἀλλ' ἵνα διὰ τῆς ἑτέρας τινὶ ἑτέραν ἀσυγχύτως ἀποδείξῃ προερχομένην. ὅπου γάρ, ὥς φησιν ὁ διδάσκαλος, ἐν τοῖς φυσικοῖς ἡμῶν ἐπέρφυής ἐστιν, ἐν τοῖς κατ' οὐσίαν ὑπερούσιος, πάντα τὰ ἡμῶν ἐξ ἡμῶν ὑπὲρ ἡμᾶς ὑπερέχων· ὡς ἐν τῇ φύσει τὸ ὑπὲρ φύσιν ἀπεριγράφως γνωρίζων, καὶ διὰ τοῦ ὑπὲρ φύσιν τὴν φύσιν ἀμειώτως πεπέμφως. ἐπεί τί πρὸς καινότητος ἔνδειξιν ὑπερφυὲς ὑπάρχει τὸ μίαν λέγειν ἁπλῶς τὴν ἐνέργειαν. οὐδεὶς γάρ ἐστιν ἀριθμὸς καινοπρεπὴς ἢ κατὰ φύσιν παράδοξος· ἀλλ' ἐκεῖνο παράδοξον ὄντως, καὶ πάντων καινῶν καινότατον, τὸ τὴν ἄκτιστον, καὶ τὴν κτίσιν κατὰ φύσιν ἐνέργειαν, τῷ αὐτῷ καὶ ἑνὶ σεσαρκωμένῳ Θεῷ λόγῳ προσῆσαν ἀσιωδῶς καθ' ἕνωσιν ἀσυγχύτως τε καὶ ἀδιαιρέτως συμφυῶς δι' ἀλλήλων προφέρεσθαι, καὶ γνωρίζειν Θεὸν ὄντα φύσει, καὶ ἄνθρωπον τὸν αὐτόν. ὅπερ καὶ ὁ τῆς καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῆς ἐκκλησίας γηρόμενος πρόεδρος Λέων ὁ ἀοίδιμος σοφῶς ἐννοήσας γεγράφηκεν. ἐνεργεῖ γὰρ ἑκατέρα μορφὴ μετὰ τῆς θατέρᾳ κοινωνίας τοῦτο ὅπερ ἴδιον ἔχηκεν. καὶ οὐκ εἶπεν, ἐκμειοῖ, ἢ ἐκβέβηκεν, ἢ συγχεῖ, ἢ ἐξαρνεῖται τοῦτο ὅπερ ἴδιον ἔχηκεν, ἑκατέρα μορφὴ τῆς ἐν τῷ αὐτῷ καὶ σὺν Χριστῷ καθ' ὑπόσασιν ἑνωμένων· ἀλλ' ἐνεργεῖ μετὰ, μετὰ τῆς θατέρᾳ κοινωνίας, ἵνα καὶ τινὶ διαφορὰν γνωρίσῃ διὰ τὸ ἐνεργεῖν τὸ θ' ὅπερ ἴδιον ἔχηκε· καὶ τινὶ σίωσιν παρασήσῃ διὰ τῆς μετὰ θατέρᾳ κοινωνίας. τοῦτο γὰρ μόνης τῆς θεανδρικῆς ἐστιν ἴδιον ἐνεργείας, λέγω δὴ θείας καὶ ἀνθρωπίνης καθ' σίωσιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συμφυῶς γνωριζομένων τινὶ διαιρέτου. ἃς ἐξαρνούμενοί τε καὶ πολεμοῦντες Κῦρος καὶ Σέργιος, ὅτε κατὰ Θεὸν τὰ θεῖα νοοῦσιν, οὔτε τὰ πατρικὰ κατὰ τοὺς ἁγίους πατέρας διέρμηνεύουσιν, ἀλλὰ τὰ αἱρετικὰ δόγματα τοῖς παλαιοῖς συσκιάσαντες ῥήμασιν, κατὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας εἰσήγαγον. καὶ διὰ τοῦτο μίαν κατὰ Σεβῆρον, καὶ Θεμίστιον τὰς αἱρετικὰς, τινὶ θεανδρικῇ ὑπάρχειν ἐνέργειαν γεγραφήκασιν, ὥς τινας σιωπῇ ἐκείνοις τότε χάριν κατιδικάζοντες, φέρε λοιπὸν καὶ τῆς τοῦ αὐτοῦ Σεργίου καινῆς ἐκθέσεως ἐπακούσωμεν, ἵνα τὸ τηνικαῦτα παρέπεσον ἐξ οἰκείας ὀνομασίας προβαλεῖν Ἡράκλειον τὸν βασιλέα πλάνῃ ἀπειλῇ σύμμικτον κατὰ τῆς Δυσεβῶν λαῶν καὶ δογμάτων ἐντεῦθεν ἐπανατεινάμενον.

humane divina, & divine humana. Nec enim nuda deitate divina, neque pura humanitate humana, ſed per carnem quidem intellectualiter animatam atque unitam eidem ſubſtantialiter, operabatur ſublimiter miracula; & iterum per poteſtatem validiſſimam vivificarum ejus paſſionum ſponte pro nobis experimentum ſuſcipiebat, ut & unitionem oſtendat, & differentiam innoteſcat. Et unitionem quidem, per alternam oſtenſionem, ſive conglomerationem operationum ſuarum; differentiam autem, ex conſervatione naturalis proprietatis. Hoc enim erat, ſecundum quod ait doctor, omnium novitatum ſupereminens novitas. Non enim ut utraſque, id eſt, divinam & humanam, unam eamdemque operationem ſecundum illos oſtenderet, quia hoc immutatio & penitus peremptio eſt, ut aut inconditam naturaliter conditam, aut conditam naturaliter inconditam factam fuiſſe oſtenderet, aut certe conditam & inconditam eamdem per confuſionem: ſed ut per aliam alteram inconfuſe procedentem oſtenderet. Sic namque, ſicut memoratus doctor aſſeruit, & in his quæ noſtræ naturæ ſunt, ſuper naturam erat: & in his quæ noſtræ ſubſtantiæ ſunt, ſuper ſubſtantiam, omnia noſtra ex nobis ſupra nos eminentius habens: utpote in natura quod eſt ſuper naturam incircumſcripte oſtendens, & per hoc quod ſuper naturam oſt, naturam indiminute demonſtrans. Nam dicere abſolute unam operationem, qualem habet novitatis ſuper naturam probationem? Nullus namque numerus novus eſt, neque naturaliter admirabilis: ſed illud eſt mirum ſecundum veritatem, & omnium novitatum ſupereminens novum, juxta patris doctrinam, inconditam & conditam naturaliter operationem, uni eidemque incarnato Deo Verbo ſubſtantialiter inhærentem, in unitione inconfuſam & indiviſam, conglomeranter viciſſim eas procedere, & cognoſcere Deum eſſe naturaliter, eumdemque hominem naturaliter. Quod & Leo ſanctæ catholicæ quæ & apoſtolicæ noſtræ ſedis beatæ memoriæ præſul ſapienter intelligens, ſcripſit: Operatur enim [1] utraque forma cum alterius communione quod proprium eſt. Non enim dixit, quoniam minuit, aut immutavit, aut confundit, vel abnegat hoc quod proprium eſt, utraque natura de his, quæ in uno eodemque Chriſto ſubſtantialiter unita ſunt: ſed operatur quidem, cum alterius autem communione, ut & differentiam oſtendat per hoc, quod operatur, quod proprium eſt: & unitionem ſignificet per hoc quod dicit, cum alterius communione. Hoc eſt enim novæ dei virilis operationis proprium, id eſt, divinæ & humanæ, ſecundum unitionem cohærenter indiviſam in eodem ipſo cognitam. Quas abnegantes & expugnantes Cyrus & Sergius neque ſecundum Deum divina intelligunt, neque paterna ſecundum catholicos patres interpretantur, ſed hæretica dogmata paternis obumbrantes ſermonibus, contra * catholica eccleſiæ introducere ſtuduerunt. Atque ideo unam ſecundum hæreticos Severum & [2] Themeſtium deivirilem exiſtere operationem conſcripſerunt, quos cum illis propterea condemnantes, age nunc & memorati Sergii novæ ecthe ſeos audiamus commentum, quam ecthe ſim ſuaſit in tempore ſuo nomini Heraclium quondam imperatorem titulare, errorem interminationi commixtum contra orthodoxos populos, atque dogmata per hunc modum prætendens.

Epiſt. 10

Nota verſutiam Sergii hæretici.

* catholicam eccleſiam.

Deuſ-

1 Hic rurſum, *utraque forma* in ſexto caſu eſt ex Græco. *Harduinus.*

A

Deusdedit venerabilis episcopus Caralitanæ ecclesiæ insulæ Sardiniæ dixit.

Verbum breviatum & consummatum accipiens a domino vestra veneranda beatitudo, compendiose pariterque diligenter tam falsiloquium & novitatem, quam operati sunt apertissime Cyrus & Sergius adversus sanctos catholicæ ecclesiæ patres atque dogmata, per ea quæ prudentissime in præsenti allocutus est, nobis demonstravit, ostendens eos hæreticorum irretitos confessione per hoc, quod unam juxta execrabiles * Themestium & Severum deivirilem operationem B esse denunciat, & non mirificam in hoc atque mirabilem, quoniam in unitione indivisa duas unius ejusdemque Christi Dei naturales operationes inconfuse ostendit, id est, divinam & humanam, in approbatione verissima Deum eumdem esse naturaliter & hominem, quod utique sicut beatus Dionysius ait: Omnium est novitatum supereminens novum. Nec enim utriusque interemptionem, sed indivisam unitatem per hanc compositam, ejus vocem memoratus pater edocuit. Veram namque unitionem ostendere voluit sed non diminutionem quamlibet C naturarum quæ in Christo Deo substantialiter salvantur, aut naturalium ejus operationum, quas videlicet per propria scripta, quæ in præsenti relecta sunt, Cyrus & Sergius denegantes, & propterea sanctorum quoque patrum adulterantes testimonia, merito a vestra apostolica pia sententia condemnati sunt, quos & nos consonanter cum ea propterea condemnamus: nec non & Pyrrhum Sergii successorem, quoniam & ipse nihilominus cum Sergio Cyrum recepisse dignoscitur, & studuit ei advocare in prædenominato septimo capitulo, & hoc cum in scripto testatur contra eum, quoniam immutavit dictionem beati Dionysii, & quoniam juste reprehensus est pro hujusmodi immutatione a beatæ memoriæ Sophronio. D Ita namque scribit in unum dogmaticum ejus volumen Pyrrhus: Unum autem tantum capitulum reprehendit Sophronius reverendissimus, utpote testimonium Dionysii beatæ memoriæ falsantem permutatione unius vocis, in hoc congrua dicens prædictus vir & cauta, in quibus ille asserit: Sed homine facto Deo, novam quamdam deivirilem operationem nobis proferens. Unam enim secundum veritatem pro nova continebat * dominatum volumen: * sed malitiose (absit) juxta meum verbum: sed quoniam non aliter potest nova intelligi, nisi una, a sanctissimo Cyro hujusmodi vox posita est, quoniam per abnegationem sublimium, unam E beatus doctor confessionem construens, & hanc singulariter exprimens, quid aliud nisi unam confiteri operationem, eo quod unus est Christus, per quoddam verbum luculentius tradidit? Ecce apertissime per suos sermones Pyrrhus & falsatam a Cyro dictionem sancti Dionysii professus est, & reprehensum propterea merito eum ostendit, & quoniam bene convictus est a beatæ memoriæ Sophronio, significavit per hoc quod dicit, congrua dicens in hoc idem vir & cauta. Verumtamen ipsum, quod cautum a

* Lege denominatum. Hard.
* non

Δεουσδέδιτ ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Καλλάρεως, εἶπεν.

Τὸν συντετμημένον καὶ συντετελεσμένον λαβοῦσα παρὰ κυρίου λόγον ἡ ὑμετέρα θεοτίμητος μακαριότης, ἐπιτόμως ἅμα καὶ ἐπιστημόνως τήν τε ψευδηγορίαν καὶ τὴν καινοτομίαν ἣν ἐξειργάσαντο φανερῶς Κῦρος καὶ Σέργιος κατὰ τῶν εὐσεβῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πατρῶν τε καὶ δογμάτων, οἷς ἐμφρόνως ἀρτίως ἡμῖν διελάλησε, παρεστήσατο δείξασα τῇ τῶν αἱρετικῶν ὑπαχθέντας ἐκείνους ὁμολογίᾳ, διὰ τοῦ μίαν λέγειν κατὰ Θεμίστιον, καὶ Σεβῆρον τοὺς αἱρετικοὺς τὴν θεανδρικὴν ὑπάρχειν ἐνέργειαν, ἀλλ' οὐχὶ παράδοξον ἐν τούτῳ καὶ θαυμασίαν ὅτι διπλῆ τίς ἐστιν, ἤγουν θείᾳ καὶ ἀνθρωπίνη, πιστουμένη καθ' ἕνωσιν ἀσύγχυτόν τε καὶ ἀδιαίρετον, Θεὸν εἶναι φύσει καὶ ἄνθρωπον τὸν αὐτόν. ὅπερ ἀληθῶς ὥς φησιν ὁ ἅγιος Διονύσιος πάντων ἐστὶ καινῶν καινότατον. οὐ γὰρ τὴν ἑκατέρας ἀναίρεσιν, ἀλλὰ τὴν ἀδιαίρετον ἕνωσιν διὰ τῆς τοιαύτης αὐτοῦ συνθέτου φωνῆς ἐγνώρισεν ἡμῖν ὁ διδάσκαλος. ἑνώσεως γὰρ ἀληθοῦς ἐποιεῖτο λόγον, ἀλλ' οὐ μειώσεως τῆς οἰασοῦν ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ καθ' ὕπαρξιν σωζομένων φύσεων, ἢ τῶν κατὰ φύσιν ἐνεργειῶν, ἃς διὰ τῶν ἰδίων γραμμάτων τῶν ἀρτίως ἡμῖν ἀναγνωσθέντων ἀθετοῦντες Κῦρος, καὶ Σέργιος, καὶ τοὺς τῶν ἁγίων πατρῶν διὰ τοῦτο κιβδηλεύοντες χρήσεις, ἐνδίκως ὑπὸ τῆς ὑμετέρας ἀποστολικῆς θεοκρισίας κατεδικάσθησαν, οὕς τινας καὶ ἡμεῖς συμφώνως αὐτῇ τούτου χάριν κατεδικάζομεν, οὐ μὴν, ἀλλὰ καὶ Πύῤῥον τὸν Σεργίου διάδοχον, ἐπειδὴ καὶ οὗτος οὐδὲν ἧττον σὺν τῷ Σεργίῳ τὸν Κύρον ἀπεδέξατο καὶ ὑπερήσπισεν αὐτοῦ, χάριν τοῦ προρηθέντος ἑβδόμου κεφαλαίου, καί τοι μαρτυρῶν ἐγγράφως ὅτι παρήλαξε τὴν τοῦ ἁγίου Διονυσίου ῥῆσιν, καὶ ὅτι δικαίως ἐπελήφθη διὰ τὴν τοιαύτην παραλλαγὴν ἐκ τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ Σωφρονίου. γράφει γὰρ οὕτως ἐν ἑνὶ τῶν αὐτοῦ δογματικῶν τόμων, ὁ Πύῤῥος. Ἑνὸς δὲ ὡς εἴρηται καὶ μόνου ἐπελάβετο κεφαλαίου Σωφρόνιος ὁ θεοφιλέστατος, ὡς χρῆσιν Διονυσίου τοῦ θεοφόρου παραποιήσαντος διδασκάλου μιᾶς φωνῆς ἐν ἀμείψει, εἰκότα δὴ λέγων ἐν τούτῳ δὲ μάλιστα ὁ ἀνὴρ καὶ ἀσφαλείας ἐχόμενα, ἐν οἷς φησιν ἐκεῖνος. ἀλλ' ἀνδρωθέντος Θεοῦ καινήν τινα τὴν θεανδρικὴν ἐνέργειαν ἡμῖν πεπολιτευμένος μίαν γὰρ ταῖς ἀληθείαις ἀντὶ τοῦ καινὴν περιεῖχεν ὁ χάρτης, οὐ κακούργως μᾶλλον μὴ γένοιτο κατάγε τὸν ἐμὸν λόγον, ἀλλ' ὡς οὐκ ἂν ἄλλως νοεῖσθαι τῆς καινῆς, ἢ μιᾶς δυναμένης παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου Κύρου τῆς τοιᾶσδε φωνῆς ἐντεθείσης, τῇ γὰρ ἀποφάσει τῶν ἄκρων, μίαν φησὶν ὁ θεῖος διδάσκαλος κατάφασιν ποιησάμενος, καὶ ταύτην μοναδικῶς ἐκφωνήσας, τί ἄλλογε ἢ μίαν ὁμολογεῖν ἐνέργειαν ὡς ἑνὸς τοῦ Χριστοῦ, καθ' ὅν τινα οὖν λόγον σαφῶς παραδεδωκεν; ἰδοὺ φωνερῶς διὰ τῶν αὐτοῦ ῥημάτων ὁ Πύῤῥος καὶ παραποιηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Κύρου τὴν τοῦ ἁγίου Διονυσίου ῥῆσιν ὡμολόγησε καὶ ἐπιληφθέντα διὰ τοῦτο δικαίως τὸν Κύρον ἐγνώρισε, καὶ καλῶς ἐπιλαβόμενον αὐτοῦ τὸν μακάριον Σωφρόνιον ἐμαρτύρησεν ἐν τῷ φάσκειν, εἰκότα δὴ λέγων ἐν τούτῳ μάλιστα ὁ ἀνὴρ καὶ ἀσφαλείας ἐχόμενα. πλὴν ὅμως τὴν ἀσφάλειαν αὐτὸς ἀναρ-

Πύῤῥου τοῦ αἱρετικοῦ ἐκ τοῦ δογματικοῦ αὐτοῦ τόμου, οὗ ἡ ἀρχὴ πολλοῖς μεμ ἐγωχρόνοις.

ὡς ἐμοι γεδο καὶ ἀπὸ τῶν ἰδοὺ φανερῶς διὰ τῶν αὐτ ῥημάτων ὁ Πύῤῥος, τ ἁγιωτάτου Μαρτίνου εἰ σὶν οἱ λόγοι ἔσφαλε δὲ τοῦ το ὁ τὸ παλαιὸν γεγρ φώς.

ἀναξέπων τῆς παξικῆς διδασκαλίας καὶ τλὼ αἱρετικλὼ ἐκδικῶν καινοτομίαν ὡς ὁμόφρων ὑπάρχων τῆ λαλόντων εἰρλώλω μὴ τῆ πλησίον αὐτῆ, κακὰ δὲ ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῆ. βολὶς γὰρ τιξῶσκυσα καθέσηκεν ἡ γλῶσα αὐτῆ, ὡς φησιν ὁ ἅγιος Ἱερεμίας. δόλια τὰ ῥήματα τὲ σόματος αὐτῆ· τῷ πλησίον αὐτοῦ λαλεῖ εἰρλωικὰ καὶ ἐν ἑαυτῷ ἔχει τλὼ ἐχθραν. ᾧ ἐπήνεσε τὸν μεμψάμυον τὸν Κύρεν, ἤγουν τὸν μακάριον Σωφρόνιον, καὶ τὲ μεμφθέντος κακῦ συνήγορος γέγονε διὰ τὲ λέγειν, ὡς οὐκ ἂν ἄλλως νοεῖσθαι τῆς καινῆς ἢ μιᾶς δυναμύης, ὁμοξόπως δηλαδὴ καθὼς προαποδέδεκται Σεβήρῳ καὶ Θεμιστίῳ, τοῖς πεπλανημύοις αἱρετικοῖς. εἶτα πάλιν καὶ διὰ τὲ γράφειν αὐτὸν ἀνοήτως ὡς τῇ τῆ ἄκρων ἀποφάσει μίαν κατάφασιν ποιησάμυος ὁ θεῖος διδάσκαλος καὶ ταύτλω μοναδικῶς ἐκφωνήσας, τί ἄλλο ἢ μίαν ἐνέργειαν ὁμολογεῖν ὡς υἱὸς τὲ Χριστοῦ παραδέδωκεν; ἀγνοήσας ὡς ἡ ἀπόφασις τῶν ἄκρων οὐδεμίαν ἔχει κατάφασιν, εἰ μὴ τλὼ ἀνύπαρκτον φαντασίαν· ἐὰν γὰρ ἀποφάσκῃ, τυτέστιν ἀπαγορεύει καθάπερ ἄκρα τινὰ τλώτε θείαν τοῦ αὐτοῦ καὶ τλὼ ἀνθρωπίνλω εἴτε φυσιν εἴτε ἐνέργειαν, τὸ πᾶν οἰχήσεται πάντως αὐτῷ τῆς οἰκονομίας μυστήριον. ἐκ ὄσης γὰρ ἐν τῷ δι' ἡμᾶς σαρκωθέντι Θεῷ λόγῳ διὰ τλὼ τὲ τὸ ἀποφασιν, ἢ θείας φύσεως καὶ ἀνθρωπίνης φύσεως; ἢ θείας ἐνεργείας καὶ ἀνθρωπίνης ἐνεργείας, τὶ λοιπὸν ἐμπλέκεται πρὸς κατάφασιν, εἰ μὴ μόγον ὡς εἴπομυ, ἡ διάκενος φαντασία τῆς τοῦ Πύῤῥε ματαίας αἱρέσεως, λὼ ἀποστρεφόμυοι μετ' αὐτὲ παρανομήσαντός τε καὶ ἀκολυθήσαντος, Κύρῳ καὶ Σεργίῳ, τὰυτὸν δὲ λέγειν Σεβήρῳ καὶ Θεμιστίῳ τοῖς αἱρετικοῖς κανονικῶς κατακρίνομυ, εἰς ἐκδίκησιν ἀληθῆ τῆ παξικῶν καὶ συνοδικῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὅρων καὶ θεσπισμάτων. γέγραπται γὰρ ἐν νόμῳ κυρίε. ᾗ φείσεται ὁ ὀφθαλμός σου ἐπ' αὐτῷ, ἐκ ἐλεήσης αὐτόν. ἀναγγέλλων ἀναγγελεῖς περὶ αὐτῆ. καὶ ἡ χεὶρ σε ἔσαι ἐπ' αὐτῷ, ἐν πρώτοις ἀποκτεῖναι αὐτόν. καὶ αἱ χεῖρες παντὸς τῦ λαῦ ἐπ' ἐσχάτῳ, καὶ λιθοβολήσυσιν αὐτὸν ἐν λίθοις καὶ ἀποθανεῖται, λέγω δὴ τοῖς σεῤῥοῖς καὶ δικαίοις τῆς ἀληθείας λόγοις καὶ δόγμασιν, ὅτι ἐζήτησεν ἀποστῆσαί σε ἀπὸ κυρίε τῆ Θεῆ σε, καὶ ἐξαρεῖς τὸν πονηρὸν ἐξ ἡμῶν αὐτῆ. τύτων ἓν ὕπω συμφώνως ἡμῖν ἐπὶ τοῖς εἰρημύοις κεκομισμύων ἀνδράσι, διὰ τλὼ αὐτῆ ἄτοπον αἵρεσιν, τὰ Σεβήρε καὶ Θεμιστίε τῆ αἱρετικῶν ἐκδικῆσαν καὶ ἀνακαινίζεσαν δόγματα, παρακαλῦμυ καθὼς ἐκελεύσατε, πρὸς διάγνωσιν ἡμετέραν ἀχθλῦαι καὶ ἀναγνωσθῆναι, καὶ τλὼ εἰς ὄνομα Ἡρακλείε τῆ τλωικαῦτα βασιλεύοντος γεγονυίαν τοῖς ἁγιοτάτοις κατὰ τῆς πίσεως ἔκθεσιν.

A patre dictum est, amputans Pyrrhus, & hæreticam novitatem defendens, ut similia sapiens his, *qui loquuntur pacem cum proximo eorum, mala autem in cordibus eorum. Sagitta* namque *penetrans* existit *lingua eorum*, sicut ait beatus Jeremias: dolosa verba oris eorum; proximo ejus loquitur pacifica, & in semetipsum habet adversitatem. Et quidem laudavit beatæ memoriæ Sophronium, quoniam reprehendit Cyrum, & ipsius reprehensi mali advocatus effectus est per hoc quod dicit, quoniam non aliter potest intelligi nova, nisi una, videlicet eodem modo, sicut approbatum est, Severo & Themestio insanis hæreticis constricto: sed etiam per hoc quod insipienter scribit, quoniam per abnegationem sublimium, unam confessionem faciens memoratus doctor, & hanc singulariter exprimens, quid aliud nisi unam operationem confiteri, eo quod unus est Christus, tradidit? ignorans, quia de negatione sublimium, nec unam habet confessionem, nisi tantummodo instabilem phantasiam. Quoniam si denegat, sicuti sublimia quædam, tam divinam ejusdem & humanam naturam aut operationem, totum perimitur sine dubio secundum illud dispensationis mysterium. Non enim existente in Deo Verbo, qui propter nos incarnatus est, pro denegatione illorum, divina natura & humana natura, aut divina operatione & humana operatione, quid jam remanet in confusione divinæ dispensationis, nisi tantum, ut dixi, inanis phantasia Pyrrhi stultæ hæreseos? quam respuentes cum eodem Pyrrho inique agente, & sequente Cyrum & Sergium, hoc est, Severum & Themestium hæreticos, regulariter condemnamus in defensione vera paternarum ac synodalium catholicæ ecclesiæ definitionum & promulgationum. Scriptum est enim in lege domini: *Quoniam non parcet ei oculus tuus ut miserearis & occultes eum. Annuncians annunciabis de eo, & statim interficies. Sit primum manus tua super eum, & post te omnis populus mittat manum. Lapidibus obrutus necabitur*, id est, paternis, robustis & probabilibus verbis veritatis atque dogmatibus; *quia voluit te abstrahere a domino Deo: & auferes malum de medio tui.* His itaque consonanter a nobis in præmemoratos viros propter eorum temerariam hæresim, quæ Severi & Themestii hæreticorum defendere & renovare dogmata studuit, determinatis, petimus secundum vestram interfationem, quatenus memorata exthesis, quæ in nomine tunc imperantis Heraclii perscripta est ab adversariis contra fidem orthodoxam, ad nostram cognitionem deducì, atque lectione vulgari præcipiatis. Deut. 13.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς Ῥωμαίων ἁγίας τε Θεε καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit.

Παρήθω διὰ τῆ καθυπεργόντων τοῖς πραττομύοις καὶ ἡ ἔκθεσις Ἡρακλείε τῇ παρύσῃ ἁγίᾳ συνόδῳ, πρὸς ἀκριβεστάτλω διάσκεψιν.

Offeratur per eos, quorum interest, gestis * huic sancto concilio ad subtiliorem examinationem exthesis, ad nomen quondam Heraclii facta.

* hujus sanctæ concilii.

Theo-

A

Theopylactus primicerius notariorum apostolicæ sedis, dixit.

Θεοφύλακτος πεμμακήριος τῶν νοταρίων τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, εἶπεν.

Denominatam ecthesim juxta vestram jussionem afferens, præ manibus habeo: quid præcipitis?

Τῷ Ηρακλείῳ ἔκθεσιν ὡς ἐκελεύσατε μὴ χεῖρας ἔχω πρὸς τὸ παρισάμβυον.

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς Ρωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Ecthesis quondam Heraclii imperatoris suscipiatur.

Ἡ ἔκθεσις Ηρακλείου τοῦ βασιλέως ληφθήτω καὶ ἀναγνωσθήτω.

B

Et accipiens Anastasius notarius regionarius apostolicæ sedis, de Græco in Latinam vocem translatam, relegit in his.

Καὶ λαβὼν Ἀνασάσιος νοτάριος ῥεγεωνάριος τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου πρὸς τὸν Ρωμαϊκὸν ἀπὸ τῆς ἑλλάδος ἑρμηνευθεῖσαν φωνῆς, ἀνέγνω.

Ecthesis ab hæreticis sub Heraclii imper. nomine scripta.

Expositio orthodoxæ fidei, facta a Deo conservando & piissimo nostro domino, magno principe Heraclio, propter emersam ab aliquibus altercationem pro requisitione operationis, consonans in omnibus sanctis & universalibus quinque conciliis, quam cum multa satisfactione & gratia exceperunt patriarchis sedibus præsules, & gratanter ei consenserunt, utpote pacem sanctis Dei ec- C clesiis inferentem.

De trinitate confessio.

Credimus in Patrem & Filium & sanctum Spiritum, trinitatem consubstantialem, unam deitatem sive naturam & essentiam, virtutemque & potestatem in tribus subsistentiis sive personis, cognoscentes juniuscujusque subsistentiæ familiaritatem, unitatem in trinitate, & trinitatem in unitate: unitatem quidem essentiæ suæ deitatis rationem, trinitatem autem secundum subsistentias sive personas. Nec enim unum secundum essentiam confitentes, a personarum differentia excedimus: neque autem trinitatem personarum confitentes, unam denegamus deitatem. Unus Deus Pater, unus Deus Filius, D unus Deus Spiritus sanctus, unus hæc tria Deus in eadem & immutabili deitatis ratione. Nam personarum differentia, deitatis sive essentiæ non infert divisionem. Unam igitur confitemur deitatem, * familiaritates inconfusas servantem, & non in unam personam tribus nominibus nuncupatam asferentes hæc tria secundum * Sabellionem. Neque autem in tres essentias unam deitatem dividentes, aut extraneantes a Patris essentia Filium aut Spiritum sanctum, secundum insaniam Arii. Unum enim est in tribus deitas, ut dicit magnus Gregorius in theologia, & tria unum in quibus deitas, sive ut verissime dicatur, quæ deitas. Confite- E mur autem unum sanctæ trinitatis unigenitum filium Dei, Deum verbum, a patre progenitum ante omnia sæcula, lumen de lumine, splendorem gloriæ, vultum paternæ substantiæ, per quem omnia facta sunt, in extremis diebus propter nos, & propter nostram salutem * descendere de cælis, dignarique in intacto utero sanctissimæ Dei genitricis & semper virginis Mariæ habitare, & ex ea conglomerantem sibi carnem in una substantia, animam habentem rationalem at-

* Proprietates.

* Sabellium.

De Verbi incarnatione.

Πιστεύομεν εἰς πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, τριάδα ὁμοούσιον, μίαν θεότητα, ἤτοι φύσιν καὶ οὐσίαν, καὶ δυνάμιν, καὶ ἐξουσίαν, ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν, ἤγουν προσώποις, γνωρίζοντες ἑκάστης ὑποστάσεως τὴν ἰδιότητα, μονάδα ἐν τριάδι, καὶ τριάδα ἐν μονάδι. μονάδα μὲν κατὰ τὸν τῆς οὐσίας θεότητος λόγον, τριάδα δὲ κατὰ τὰς ὑποστάσεις ἤτοι πρόσωπα: ὅτε γὰρ τὸ ἓν κατὰ τὴν οὐσίαν φρονοῦντες τῆς τῶν προσώπων διαφορᾶς ἐξισάμεθα, ὅτε τριάδα προσώπων πιστεύοντες τὴν μίαν ἀθετοῦμεν θεότητα. εἷς Θεὸς ὁ πατήρ, εἷς Θεὸς ὁ υἱός, εἷς Θεὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, εἷς πάλιν τρία Θεὸς τῷ ταὐτῷ καὶ ἀπαραλλάκτῳ τῆς θεότητος· ἡ γὰρ τῶν προσώπων διαφορὰ, θεότητος, ἢ οὐσίας οὐκ εἰσάγει διαίρεσιν· μίαν τοίνυν προσβάλομεν θεότητα τὰς ἰδιότητας ἀσυγχύτους φυλάττοντες, καὶ οὐκ εἰς ἓν πρόσωπον ξενώνυμον συναλείφοντες τὰ τρία κατὰ Σαβέλλιον. οὐδὲ εἰς τρεῖς οὐσίας τὴν μίαν θεότητα διαιροῦντες ἢ ἀλλοτριοῦντες τῆς τοῦ πατρὸς οὐσίας τὸν υἱὸν ἢ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, κατὰ τὴν Αρείου μανίαν. ἓν γὰρ ἐν τρισὶν ἡ θεότης ὥς φησιν ὁ μέγας ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος, καὶ τὰ τρία ἓν τὸ ἐν οἷς ἡ θεότης, ἢ τοῦτο ἀληθέστερον εἰπεῖν, ἃ ἡ θεότης. ὁμολογοῦμεν δὲ τὸν ἕνα τῆς ἁγίας τριάδος τὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν Θεὸν λόγον τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων. τὸ φῶς τὸ ἐκ τοῦ φωτὸς, τὸ ἀπαύγασμα τῆς δόξης, τὸν χαρακτῆρα τῆς πατρικῆς ὑποστάσεως δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν δι' ἡμᾶς, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καταξιῶσαι ἐν τῇ ἀχράντῳ γαστρὶ τῆς παναγίας θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας ἐνοικῆσαι, καὶ ἐκ ταύτης ἑνώσαντα σάρκα ἑαυτῷ καθ' ὑπόστασιν ψυχὴν ἔχουσαν λογικὴν καὶ νοεράν γεννηθῆναι ἐξ αὐτῆς, καὶ τὸν ἀεὶ τέλειον Θεὸν, τὸν

αὐτὸν γνήσθαι τέλειον ἄνθρωπον ἀσυγχύτως καὶ
ἀδιαιρέτως. ὁμόσιον τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ κατὰ τὴν
θεότητα. καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν ἀν-
θρωπότητα καὶ κατὰ πάντα ὅμοιον ἡμῖν χωρὶς ἁμαρ-
τίας. ὅθεν καὶ δύο γεννήσεις τὸ αὐτὸ μονογενοῦς
Θεοῦ λόγου ὁμολογοῦμεν. τὴν μὲν πρὸ αἰώνων ἐκ
τοῦ πατρὸς ἀχρόνως καὶ ἀσωμάτως, τὴν δὲ ἐπ' ἐ-
σχάτων τῶν ἡμερῶν τὸ αὐτὸ ἐκ τῆς ἁγίας ἀχράντου
θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας μετὰ τῆς νοερᾶς ἐ-
μψυχωμένης σαρκός. καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἁγίαν καὶ
πανυμνητὸν ἀειπάρθενον Μαρίαν κυρίως καὶ κατὰ ἀ-
λήθειαν θεοτόκον κηρύττομεν. ἐκ τοῦ Θεοῦ λό-
γου ἀρχὴν τοῦ εἶναι ἐξ αὐτῆς λαβόντος, ἀλλ' ἐπ'
ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν σαρκωθέντος ἐξ αὐτῆς, ἀ-
τρέπτως, καὶ ἐνανθρωπήσαντος, καὶ τὸ ὑπὲρ ἡμῶν
ἑκούσιον πάθος σαρκὶ κατιδεξαμένου. σωθέντα δὲ
τὸν Χριστὸν δοξάζομεν, τῇ τῶν ἁγίων πατέρων ἀκο-
λουθοῦντες διδασκαλίᾳ. ἐπὶ γὰρ τοῦ κατὰ Χριστὸν
μυστηρίου ἡ κατὰ σύνθεσιν ἕνωσις, καὶ τὴν σύγχυ-
σιν καὶ τὴν διαίρεσιν ἀποκάλλεται καὶ φυλάττει μὲν
ἑκατέρας φύσεως τὴν ἰδιότητα, μίαν δὲ ὑπόστασιν,
καὶ ἓν πρόσωπον τοῦ Θεοῦ λόγου καὶ μετὰ τῆς νοερῶς
ἐμψυχωμένης αὐτοῦ σαρκὸς δείκνυσιν, ὁ τετράδος
ἡμῖν ἀντὶ τῆς ἁγίας τριάδος εἰσαγομένης, μὴ
γένοιτο, ὅτε γὰρ τέταρτα προσώπα προσετέθη ἡ
ἁγία τριὰς ἐδέξατο, καὶ σαρκωθέντος τοῦ ἑνὸς τρι-
τῆς Θεοῦ λόγου. οὐδὲ ἄλλος μὲν ἦν ὁ θαυματουρ-
γῶν ὡς θεὸς, ἄλλος δὲ παρ' ἐκεῖνον ὁ τὰ πάθη
ὑπομένας, ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν υἱὸν ὁμολογοῦ-
μεν Θεὸν ἅμα καὶ ἄνθρωπον, μίαν ὑπόστασιν, ἓν
πρόσωπον παθητὸν σαρκὶ, ἀπαθῆ ἐν θεότητι, καὶ
τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν ἀνθρωπότητι, καὶ τοῦ αὐτοῦ τί-
τε θαύματα καὶ τὰ πάθη, ἅπερ ἑκουσίως ὑπέμεινε
σαρκί. ὅθεν καὶ ἐκ δύο φύσεων ὁμο Χριστὸν ὁμο-
λογοῦμεν, ἕνα υἱὸν, ἕνα κύριον, ἓν πρόσωπον,
μίαν ὑπόστασιν σωθέντα, καὶ μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ
λόγου, σεσαρκωμένην σαρκὶ, ἐμψυχωμένην νοερῶς,
καθὰ Κύριλλος ὁ θεσπέσιος ἐφρόνησέ τε, καὶ ἐ-
δίδαξε, καὶ ἐν δύο φύσεσι τὸν αὐτὸν εἶναι δοξάζον-
τες· ὡς ἐν θεότητι, καὶ ἀνθρωπότητι τὸν ἕνα κύ-
ριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν ἀληθινὸν Θεὸν γνω-
ρίζεσθαι ὁμολογοῦμεν, τὴν διαφορὰν δηλοῦντες τούτῳ καὶ
μόνῳ σημαίνοντες τῶν φύσεων ἐξ ὧν ἀσυγχύτως ἡ ἄφρα-
στος ἕνωσις γέγονεν. οὐδὲ γὰρ ἡ θεότης
μετακεχώρηκεν εἰς σάρκα, οὐδὲ ἡ σὰρξ, εἰς θεό-
τητα μετεβλήθη, ἀλλ' ἐν ἰδιότητι τῇ κατὰ φύσιν,
καὶ μετὰ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν ἑκάτερον ἔμεινεν.
ὅθεν ἕνα ἴσμεν υἱὸν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χρι-
στὸν ἐξ ἀνάρχου πατρὸς, καὶ ἐξ ἀχράντου μητρὸς,
τὸν αὐτὸν προαιώνιόν τε καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἀπαθῆ καὶ
παθητὸν, ὁρατὸν καὶ ἀόρατον, καὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ
τίτε θαύματος καὶ τὰ πάθη κηρύττομεν, καὶ πᾶσαν
θείαν καὶ ἀνθρωπίνην ἐνέργειαν, ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ
σεσαρκωμένῳ τῷ λόγῳ προσνέμομεν, καὶ μίαν αὐ-
τῷ προσάγομεν τὴν προσκύνησιν ἑκουσίως καὶ ἀλη-
θῶς ὑπὲρ ἡμῶν σταυρωθέντι σαρκὶ, καὶ ἀναστάντι ἐκ
νεκρῶν, καὶ εἰς οὐρανὸς ἀνελθόντι, καθημένῳ τε ἐν δε-
ξιᾷ τοῦ πατρὸς, καὶ πάλιν ἐρχομένῳ κρῖναι ζῶντας
καὶ νεκρούς· ὐδαμῶς συγχωροῦντες τινὶ τῶν πάντων μίαν
ἢ δύο λέγειν, ἢ διδάσκειν ἐνεργείας, ἐπὶ τῆς θείας
τοῦ κυρίου ἐνανθρωπήσεως, ἀλλὰ μᾶλλον καθάπερ
αἱ ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ παραδεδώκασι σύνοδοι, ἕνα
καὶ τὸν αὐτὸν υἱὸν μονογενῆ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν

A que intellectualem, natum esse ab ea, & semper manentem perfectum Deum, eumdemque fieri perfectum hominem inconfuse atque indivise, consubstantialem Deo & Patri secundum deitatem, consubstantialem nobis eumdem secundum humanitatem, & per omnia similem nobis sine peccato. Unde & duas nativitates ejusdem unigeniti Dei Verbi confitemur: una ante sæcula a patre sine tempore & incorporaliter, alteram ipsius in extremis diebus, a sancta intactaque Dei genitrice & semper virgine Maria, cum animato intellectuali ejus corpore. Quapropter sanctam & nimis laudabilem semper virginem Mariam recte & veraciter Dei genitricem
B prædicamus: non quia Dei Verbum initium ab ea accepit ut esset, sed in extremis diebus incarnatus ex ea, immutabiliter homo factus est, & passionem pro nobis spontaneam carne sustinuit. Compositum autem Christum glorificamus, sanctorum patrum sequentes doctrinam. * Pro enim mysterio, quod in Christo est, per compositionem unitio, & confusionem & divisionem ejicit. Et servat quidem utraque natura proprietatem, unam autem subsantiam & unam personam Dei Verbi cum animata intellectualiter ejus carne ostendit; neque quaternitate nobis pro sancta trinitate introducta: absit; nec enim quartæ personæ additamen-
C tum sancta trinitas suscepit & incarnato uno ex ea Dei Verbo. Neque autem alter erat qui miracula operabatur sicut Deus, alter autem quam ipse qui passiones sustinuit: sed unum eumdemque filium confitemur Deum simul & hominem, unam * subsantiam, unam personam, passibilem carne, impassibilem deitate, perfectum deitate, & perfectum eumdem humanitate, & ipsius miricula, & passiones quas sponte sustinuit corpore. Unde & ex duabus naturis unum Christum confitemur, unum filium, unum dominum, unam personam, unam subsantiam compositam, & unam naturam Dei Verbi incarnatam corpore animato intelle-
D ctualiter, sicut Cyrillus magnus sapuit & docuit, & in duabus naturis eumdem esse glorificantes: ut in deitate & humanitate unum dominum nostrum Jesum Christum verum Deum cognitum esse confitemur: differentiam per hunc modum solum significantes naturarum, pro quibus inconfuse ineffabilis unitas facta est. Nec enim deitas transmigravit in carnem, neque caro in deitatem transmutata est, sed in proprietate naturali, & pro uniuscujusque subsistentiæ unitate utrumque permansit. Unde unum scimus filium dominum nostrum Jesum Christum, ex initium non habente Patre, & ex intacta matre, eumdem ante sæcula, & in ex-
E tremis diebus constitutum, impassibilem atque passibilem, visibilem atque invisibilem, unius ejusdemque miracula & passiones prædicamus, & omnem divinam & humanam operationem uni eidemque incarnato Deo Verbo tribuimus, & unam ei offerimus venerationem sponte & veraciter propter nos crucifixo carne, & exurgenti ex mortuis, & in cœlos ascendenti, & residenti in dextera Patris, & iterum venienti judicare vivos & mortuos: nullo modo concedentes alicui ex omnibus unam vel duas dicere sive docere operationes in divina domini incarna-

* subsistentiam.

tione, sed magis sicut sanctæ & universales tradiderunt synodi, unum eumdemque filium unigenitum dominum nostrum Jesum Christum, verum Deum confiteri, operari divina & humana, & omnem Deo congruam & homini operationem ex uno eodemque incarnato Deo Verbo indivise & inconfuse procedere, & in unum eumdemque sortiri, eo quod unius quidem operationis vox licet ab aliquibus patribus dicta est, tamen turbat, extraneat quorumdam aures, arbitrantium in interitum eamdem prolatam esse duarum naturarum, quæ in una subsistentia unitæ sunt in Christo Deo nostro. Similiter autem & duarum operationum vocem multos scandalizare, utpote a nemine dictam sanctorum & præcipuorum patrum: sed & sequi in eo, ut duas confiteamur voluntates, contraxie adinvicem venientes, Deo quidem Verbo volente saluberrimam passionem explere, incarnationem autem in eo factam obviam euntem ipsius voluntati & oppugnantem; & exinde duo contraria volentes introduci, quod impium est & extraneum Christianici dogmatis. Si enim insanus Nestorius licet dividens divinam domini nostri humanitatem, & introducens filios duos, voluntates istorum dicere non ausus est, e contrario autem consonantem voluntatem in eo, formatis duabus personis, confessus est: quomodo possibile est, orthodoxam confitentes fidem, & unum filium dominum nostrum Jesum Christum verum Deum glorificantes, duas & has contrarias voluntates in eo suscipere? Unde sanctos patres in omnibus & in hoc sequentes, unam voluntatem domini nostri Jesu Christi verissimi Dei confitemur, utpote in nullo tempore animati intellectualiter ejus corporis separatim & ex proprio impetu contrarie mutui uniti ei Dei Verbi in una substantia naturalem ejus producere motionem, sed quando & qualem & quantam ipse Deus Verbum voluerat. Hæc pietatis dogmata tradiderunt nobis qui ab initio præsentialiter viderunt, & ministri verbi facti sunt, eorumque discipuli & successores, quique sequenter a Deo inspirati ecclesiæ doctores, id est, sanctæ & universales quinque synodi, Nicæa, & in hanc regiam civitatem, nec non in Ephesum primum, & in Chalcedonam, & iterum in Constantinopolim in quinto congregati concilio. Et hec in omnibus sequentes, & divina eorum susciplentes dogmata, omnes quos exceperunt, excipimus: & quos ejecerunt, ejicimus, & anathematizamus, præcipue Novatum, Sabellionem, Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarium, Origenem, Evagrium, Didymum, Theodorum Mopsuestenum, Nestorium, Eutychen, Dioscorum, Severum, & impia conscripta Theodoriti, quæ contra rectam fidem & Ephesinam primam synodum & duodecim capitula sancti Cyrilli, & quanta pro Theodoro & Nestorio * conscripserunt, & nuncupatam Ibe epistolam: & hortamur omnes Christianos sic sapere, & sic glorificare, nihil addentes his, nihil subtrahentes, nihil transmutantes secundum quod scriptum est, definitiones æ-

Impugnatio duarum vo- luntatum in Christo.

* conscripsit

A Χριστὸν, [1] τὸν ἀληθινὸν, ὃν ἐνεργῆσαι ὁμολογεῖν τάτε θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα, καὶ φᾶσαν θεοπρεπῆ καὶ ἀνθρωποπρεπῆ ἐνέργειαν ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ σεσαρκωμένου Θεοῦ λόγου, ἀδιαιρέτως καὶ ἀσυγχύτως προϊέναι, καὶ εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἀναφέρεσθαι, διὰ τὸ τὴν μίαν τῆς μιᾶς ἐνεργείας φωνὴν, εἰ καί τισι τῶν πατέρων λέλεκται, ὅμως ξενίζειν καὶ θορυβεῖν τὰς τινων ἀκοὰς ὑπολαμβανόντων ἐπ' ἀναιρέσει τούτων προσφέρεσθαι τῷ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν καθ' ὑπόστασιν ἑνωμένων δύο φύσεων, ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν τῶν δύο ἐνεργειῶν ῥῆσιν πολλὰς σκανδαλίζειν, ὡς μήτε τινὶ τῶν ἁγίων καὶ ἐγκρίτων τῆς ἐκκλησίας μυσαγωγῶν εἰρημένην· ἀλλὰ γὰρ ἔπεσθαι τούτῳ τὸ B καὶ δύο προσβάλλειν θελήματα ἐναντίως πρὸς ἄλληλα ἐχόντων, ὡς τοῦ μὲν Θεοῦ λόγου, τὸ σωτήριον θέλοντος ἐκπληρωθῆναι πάθος· τῆς δὲ κατ' αὐτὸν ἀνθρωπότητος ἀντιπιπτούσης τῷ αὐτοῦ θελήματι, καὶ ἐναντιουμένης καὶ σπεύδοντος [2] δύο τὰ ἐναντία θέλοντος εἰσάγεσθαι, ὅπερ δυσεβές ὑπάρχει καὶ ἀλλότριον τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος. εἰ γὰρ ὁ μιαρὸς Νεστόριος καθάπερ διαιρῶν τὴν θείαν τοῦ κυρίου ἐνανθρώπησιν, καὶ δύο εἰσάγων υἱοὺς, δύο θελήματα τούτων εἰπεῖν οὐκ ἐτόλμησε, τἐναντίον δὲ πανοπλίαν τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἀναπλαττομένῳ δύο προσώπων ἐδόξασε, πῶς δυνατὸν τὸν τὴν ὀρθὴν ὁμολογοῦντας πίστιν, καὶ σῴζοντα τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν δο- C ξάζοντας δύο καὶ ταῦτα ἐναντία θελήματα ἐπ' αὐτοῦ παραδέχεσθαι. ὅθεν τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἐν ἅπασι καὶ ἐν τούτῳ κατακολουθοῦντες· ὁμολογοῦμεν ἕνα θέλημα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ὁμολογούμενον, ὡς ἐν μηδενὶ καιρῷ τῆς νοεροῦς ἐψυχωμένης αὐτοῦ σαρκὸς κεχωρισμένης καὶ ἐξ οἰκείας ὁρμῆς ἐναντίως τῷ νοήματι τοῦ ἑνωμένου αὐτῇ καθ' ὑπόστασιν Θεοῦ λόγου, τὴν φυσικὴν αὐτῆς ποιήσασθαι κίνησιν, ἀλλ' ὁπότε καὶ οἵαν καὶ ὅσην αὐτὸς ὁ Θεὸς λόγος ἠβούλετο. τοῦτο τῆς εὐσεβείας τὰ δόγματα παραδεδώκασιν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται τοῦ λόγου γενόμενοι καὶ οἱ τούτων μαθηταὶ καὶ διάδοχοι, οἱ καθεξῆς θεόπνευστοι τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλοι, τοσόνδε εἰπεῖν αἱ ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ πέντε συνόδοι D τῶν μακαρίων καὶ θεοφόρων πατέρων, τουτέστι τῆς ἐν Νικαίᾳ, καὶ τῆς κατὰ ταύτην τὴν βασιλίδα πόλιν, καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ, καὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι, καὶ τῆς αὖθις ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τῇ πέμπτῃ συνελθόντων συνόδῳ. καὶ ἐν ταύταις ἅπασιν ἀκολουθοῦντες καὶ τὰ θεῖα αὐτῶν περιπτυσσόμενοι δόγματα, πάντας οὓς ἐδέξαντο δεχόμεθα, καὶ οὓς ἀπεβάλοντο ἀποβαλλόμεθα καὶ ἀναθεματίζομεν, καθαίρετον Νοάτου, Σαβέλλιον, Ἀρειον, Εὐνόμιον, Μακεδόνιον, Ἀπολινάριον, Ὠριγένη, Εὐάγριόν τε καὶ Δίδυμον, Θεόδωρον τὸν Μοψουεστίας, Νεστόριον, Εὐτυχέα, Διόσκορον, καὶ Σεβῆρον, τάτε δυσεβῆ συγγράμματα Θεοδωρίτου τὰ κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως, καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ πρώτης ἁγίας συνόδου καὶ τῶν δώδεκα κεφαλαίων τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου, καὶ ὅσα ὑπὲρ Θεοδώρου καὶ Νεστορίου συνεγράψατο, καὶ τὴν λεγομένην Ἴβα ἐπιστολήν. καὶ προτρεπόμεθα οὕτω πάντας Χριστιανοὺς φρονεῖν, καὶ οὕτω δοξάζειν, μηδὲν προστιθέντας τούτοις, μηδὲν τούτων ὑφαιροῦντας κατὰ τὸ γεγραμμένον·

1 Lege, τὸν ἀληθινὸν θεὸν ἐνεργῆσαι. *Harduinus.*
2 Lege, δύο τὰ ἐναντία θέλοντος. *Harduinus.*

μβόλον, ὅρια αἰώνια, ἅπερ οἱ θεόπνευστοι τῆς ἐκκλη- A ternales a Deo inſpirati eccleſiæ ſacerdotes ad
σίας μυσταγωγοὶ ἐπὶ σωτηρίᾳ πάντων ἐπήξαντο. ſalutem cunctorum præfixerunt. Et ſubſcri-
ἡ ὑπογραφή. Ηράκλειος πιστὸς ἐν Ιησοῦ Χριστῷ ptio principis: Heraclius fidelis in Jeſu Chri-
τῷ Θεῷ βασιλεὺς ὑπεσημειώμην. ſto Deo princeps ſubnotavit.

Θεοφύλακτος πριμικήριος τῶν νοταρίων τῆς ἀπο- *Theophylactus primicerius notariorum apoſtolicæ*
στολικῆς καθέδρας, εἶπεν. *ſedis, dixit.*

Γνωρίζω τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι ὅπερ καὶ αὐτὴ Notum facio veſtræ ſanctiſſimæ beatitudi-
διαφερόντως ἐπίσατο, ὡς ἐν τοῖς ἀποστολικοῖς αὐτῆς ni, quod & ipſam ſine dubio ſcire confidi-
καὶ τὰ ὑπὲρ τῆς τοιαύτης ἐκθέσεως ὑπομνήματα τὰ mus, quoniam in apoſtolico veſtro ſcrinio,
χρυσόβουλα πρὸς βεβαίωσιν αὐτῆς ὑπό τε Σεργίου καὶ & ea quæ pro confirmatione memoratæ
Πύρρου τῶν χρυσοβούλων ἐπισκόπων Κωνσταντινουπόλεως ecthеſeos confecta ſunt a Sergio & Pyrrho
ἔχομεν εἰς ἔλεγχον αὐτῶν, τετηρημένα. καὶ πρὸς τού- B quondam epiſcopis Conſtantinopoleos, mo-
τοις αὖθις τὴν ἐπιστολὴν Κύρου τοῦ τῆς Αλεξανδρέων numenta ad convictionem eorum reſervata
ἐπισκοπήσαντος, δι' ἧς ⟨αὐτὸς⟩ τὴν τοιαύτην ἔκθεσιν habere dignoſcimur: ſed & epiſtolam Cyri
ἐγγράφως σὺν ἐκείνοις κυροῖ καὶ ἀσπάζεται. νυνὶ Alexandrinæ civitatis quondam antiſtitis, per
δὲ ἐν ὑπομνήσει τῶν τοιούτων αὐτὴν χαρτῶν εἰκότως quam & ipſe hujuſmodi ecthеſim in ſcripto
ἐποιησάμην πρὸς τὸ θεοχρίτους αὐτὴν παρεισάμενον. cum illis confirmat atque amplectitur. Nunc
autem de his chartis beatitudinem veſtram
memorare curavimus, ut quæ placent præ-
cipere cenſeatis.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας *Martinus ſanctiſſimus ac beatiſſimus epiſcopus*
τῆς τῶν Ρωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ *ſanctæ Dei eccleſiæ catholicæ atque apoſto-*
ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν. *licæ urbis Romæ, dixit.*

C

Εἰ τούτων ἕνεκα μάλιστα λέγω δὴ τῶν ὑπὲρ τῆς Porro ſi maxime propter ea, id eſt, quæ
εἰρημένης ἐκθέσεως ἀτόπως ἐκείνοις πεπραγμένων τὴν ab eiſdem in defenſione denominatæ ecthe-
συνεδρεύσασαν ἡμῖν ἁγιωτάτην συνεκαλέσαμεν σύ- ſeos geſta ſunt, conſiſtens nobiſcum ſancta
νοδον, εἰς κατεργασίαν τῆς τῶν ἐναντίων καινοτομίας, ſynodus in deſtructione adverſariorum novi-
πῶς οὐχὶ καὶ λίαν ἐστὶν ἀναγκαῖον πρὸς ἀληθεστάτην tatis congregata eſt, quomodo non eſt &
ἀπόδειξιν τῆς παρ' αὐτῶν ἀτυκτως γεγενημένης κατὰ nimis operæ pretium ad veram probatio-
τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, τῶν τε πατρικῶν καὶ συ- nem tam paternarum ac ſynodalium defini-
νοδικῶν ὅρων ἐκβολῆς, καὶ τῆς τῶν αἱρετικῶν δογ- tionum expulſionis, quamque hæreticorum
μάτων εἰσφορᾶς τὰ τούτων ὑπομνήματα μὴ καὶ dogmatum introductionis, quam præmemo-
τῆς εἰρημένης τοῦ Κύρου ἐπιστολῆς, ἀχθῆναι καὶ ἀνα- rati præſumptores ſeditioſe conſonanter ſibi
γνωσθῆναι. καὶ γὰρ οὕτω δικαίαν ἕξουσιν ἀληθῶς contra catholicam eccleſiam operari demo-
παρὰ πάντων τῶν εὐσεβῶν τὴν κατάγνωσιν. liti ſunt, monumenta eorum cum ante fata
epiſtola Cyri Alexandrinæ civitatis quon-
dam epiſcopi nobiſmet produci, & ad firmio-
D rem cautelam monumentorum noſtrorum le-
ctione vulgari? Sic namque juſtam habebunt
veraciter ab omnibus orthodoxis condemna-
tionem.

Θεοφύλακτος πριμικηρίου τῆς νοταρίων τῆς ἀπο- *Theophylactus primicerius notariorum*
στολικῆς καθέδρας εἶπεν. *apoſtolicæ ſedis, dixit.*

Κατὰ τὴν κέλευσιν τῆς μακαριωτάτων ὑμῶν Secundum juſſionem ſanctiſſimæ beatitu-
τοὺς εἰρημένους κομίσας ἐπιφέρομαι χάρτας πρὸς dinis veſtræ memoratas chartas afferens,
τὸ παρεισάμενον. præ manibus habeo: quid præcipitis?

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς *Martinus ſanctiſſimus ac beatiſſimus epiſcopus*
τῆς Ρωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀ- *ſanctæ Dei eccleſiæ catholicæ atque apoſto-*
E *licæ urbis Romæ, dixit.*
ποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Τῶν πραχθέντων ὑπὸ Σεργίου, καὶ Πύρρου γνω- Quoniam ea quæ acta ſunt a Sergio &
ρίμων ὄντων πᾶσι καὶ ἀναντιῤῥήτων, εἰ δοκεῖ δι' τὸ Pyrrho, omnibus nota ſunt & indubitanter
πλῆθος τοὺς ἐξ αὐτῶν ἐμφανικωτέρους τόπους καὶ manifeſtiſſima, ſi placet, propter multitudi-
μόνον δι' ὧν ἐκεῖνοι τὸ ἐπὶ τῇ κατὰ καινοτομίαν nem loca tantum deſignata, quibus illi no-
αὐτῆς ἐκθέσει Κῦρος ἐγγράφως ἐπιδηλούντων, vitatem auſi ſunt confirmare, hi quorum inte-
οἱ καθυπεργοῦντες διέτωσαν. reſt, relegant.

Et accipiens Anastasius notarius regionarius apostolicæ sedis, de Græco in Latinam linguam interpretatum, relegit in his.

Καὶ λαβὼν Θεόδωρος νοτάριος ῥεγεωνάριος τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου πρὸς τὴν Ρωμαίαν ἀπὸ τῆς ἑλλάδος ἑρμηνευθὲν φωνῆς, ἀνέγνω.

Ex gestis compositis pro ecthesi a Sergio episcopo Constantinopoleos.

Ex τῶν πεπραγμένων ὑπὲρ τῆς ἐκθέσεως παρὰ Σεργίου τοῦ γενομένου ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.

Sergius sanctissimus patriarcha dixit: Præpositum ab Stephano reverendissimo syncello nostro a piissimo & prudentissimo principe compositum, atque nobis jam cognitum, cum debita reverentia relegatur edictum, atque actibus inseratur.

Σέργιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν, ὁ προτεταγμένος κατὰ Στεφάνου τοῦ θεοφιλοῦς ἡμῶν συγγέλου, καὶ κατὰ τὴν πανδισεβῆ ἡμῶν καὶ μεγαλόφρονα Βασιλέως σωπεθεὶς, καὶ ἤδη γνώριμος ἡμῖν γεγονὼς μετὰ τῆς προσφόρου σεβάσματος ἀναγινωσκέσθω ὁ παρ' αὐτῆ τύπος, καὶ ἐνταττέσθω τοῖς πρακτικοῖς.

Stephanus reverendissimus presbyter & syncellus, nec non chartophylax, relegit: & post lectionem ejusdem, Sergius sanctissimus patriarcha dixit.

Στέφανος ὁ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος, καὶ σύγγελλος, καὶ χαρτοφύλαξ, ἀνέγνω. καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν, Σέργιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης, εἶπεν·

Sancta synodus congregata dilectissimorum consacerdotum nostrorum, & per ea quæ in præsenti gesta sunt pro ecthesi orthodoxi dogmatis piissimi & magni nostri principis, nec non per lectionem quæ ante hos proximos dies recitata est, prudentissimi magnique principis nostri diligentissimam cognoscens & instructam perfectionem, quoniam omnium artifex docuit eum [1] prudentiam, per suam consonantiam faciat manifestum, si ita exposita ab eo, atque indiminute, secundum quod nobis videtur habentem comprobat, & amplectens confirmat prædicationis confessionem. Sancta synodus dixit: Relecta nunc magni & sapientissimi principis ecthesis, secundum veritatem apostolicæ consonat prædicationi. Hæc sunt patrum dogmata, hæc sunt præsidia ecclesiæ, hæc orthodoxæ fidei stabilitas, hæc sanctorum quinque conciliorum symbola, hæc unitatem Christi dilecti orbis terrarum stabiliunt populi, hæc simpliciorum infirmitatem confirmant, & perfectos diligentioresque tuentur: hæc generalem humanitatis operantur salutem. Sic & nos credimus: hæc & nos confirmamus: his & nos consentimus. Et post aliqua: sanctissimus ac beatissimus archiepiscopus & universalis patriarcha Sergius dixit; Perfecte atque dilucide, nec non compendiose, ex quibus virtutis dirigitur verbum, a Deo sapientissimi & piissimi domini ac magni imperatoris, & hoc donum a Deo percipiens, dogmatizavit eloquentia. Et post paululum: Propterea consonantem ejus professionem sanctis & universalibus synodis reperientes, & diligentissime recti dogmatis conglomerantem atque præcaventem regulam. Et post cetera: Ipsius & nos suscepimus & confirmavimus ecthesin: quoniam in omnibus sequitur perfecte & acribiose doctrinam sanctorum ac probabilium patrum & prædicatorum orthodoxæ nostræ fidei. Si quis ergo a præsenti die temerator prohibitorum tam ab a Deo conservando domino & magno imperatore, atque huc congregata sancta synodo factus, unam aut duas præsumpserit dogma-

Η' ἁγιωτάτη συνόδος τῶν συνελθοτόντων ἀγαπητῶν ἡμῶν συλλειτουργῶν, καὶ διὰ τῶν ἐπὶ τὸ παρὸν προαχθέντων ἐπὶ τῇ ἐκθέσει τοῦ κρατίστου καὶ μεγάλου ἡμῶν βασιλέως τῆς ὀρθοδοξίας δόγματος, καὶ διὰ τῆς φθασάσης καὶ πρὸ φανερῶν τούτων ἡμερῶν αὐτῆς γενομένης ἀναγνώσεως, τοῦ θεοσόφου καὶ μεγάλου βασιλέως ἡμῶν ἀπηκριβωμένου ἐγνωκυῖα τε, καὶ ἐκπαιδευθεῖσα τελείως, ἡ γὰρ πάντων τεχνῖτις αὐτὸν ἐδίδαξε σοφία, δι' οἰκείας φανεροποιείτω συμφωνίας εἰγε τοῦ ὕτω παρ' αὐτοῦ σωπεθεῖσαν ἀπαραλείπτως, κατέγε τὸ ἡμῖν φαινόμενον ἔχουσαν ἐγκρίνει, καὶ ἐπισφραγίζουσα βεβαίοις τοῦ κηρύγματος ὁμολογίαν. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν. Η ἀναγνωσθεῖσα νῦν τοῦ μεγάλου καὶ θεοσόφου βασιλέως ἔκθεσις, ἀληθῶς τῷ ἀποστολικῷ συμφώνει κηρύγματι. ταῦτα τῆς πάντων τὰ δόγματα, ταῦτα τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐρείσματα, ταῦτα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως σύστασις, ταῦτα τῆς ἁγίων πολιτῶν συνόδων τὰ σύμβολα, ταῦτα τὴν ἕνωσιν τοῦ φιλοχρίστου τῆς ὅλης οἰκουμένης συνιστῶσι λαόν, ταῦτα τῶν ἀπλουστέρων ἀσθένειαν βεβαιοῦνται, καὶ τοὺς τελείους καὶ ἐπιστημονικωτέρους κατασφαλίζονται. ταῦτα τὴν κοινὴν τῆς ἀνθρωπότητος κατεργάζονται σωτηρίαν. ὕτω καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, ταῦτα καὶ ἡμεῖς βεβαιοῦμεν, τούτοις καὶ ἡμεῖς συντιθέμεθα. καὶ μετ' ὀλίγα ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος ἀρχιεπίσκοπος, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Σέργιος εἶπεν. Συντελῶς καὶ σαφῶς καὶ σωτήριος δι' ὧν ὁ τῆς ἀρετῆς ἀπαθυμεῖται λόγος, ἡ τοῦ θεοσόφου καὶ πανδισεβοῦς δεσπότου καὶ μεγάλου βασιλέως ἐκ Θεοῦ τοῦτο τὸ χάρισμα λαβόντος ἐδογμάτισεν ἀγλωττία. καὶ μετὰ βραχέα. Διὸ σύμφωνον αὐτοῦ τῇ ὁμολογίαν ταῖς ἁγίαις καὶ οἰκουμενικαῖς δρηκότες συνόδοις, καὶ ἀπηκριβωμένως τὸν τοῦ ὀρθοῦ δόγματος συναρμολογήσαντος, καὶ κατασφαλισαμένου κανόνα. καὶ μετ' ἕτερα. Τῷ αὐτῷ καὶ ἡμεῖς δεχόμεθα καὶ βεβαιοῦμεν ἔκθεσιν, ὡς διὰ πάντων ἐπομένως ἀκριβῶς τε, καὶ ἀπαραλείπτως τῇ διδασκαλίᾳ τῶν ἁγίων καὶ ἐγκρίτων πατέρων, καὶ κηρύκων τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως.

[1] Lege, *prudentiâ*: & in Græco σοφία. *Harduinus*

πίστεως. εἴτις οὖν ἀπὸ τοῦ παρόντος ὑπερόπτης τῶν ἀπηγορευμένων ἔκ τε τοῦ κρατίστου καὶ θεοστηρίκτου δεσπότου, καὶ μεγάλου βασιλέως, καὶ τῆς συνελθούσης ταύτης ὁσίας γενόμενος συνόδου, μίαν ἢ καὶ δύο θαρρήσει δογματίζειν, ἢ προφέρειν ἐπὶ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ ἡμῶν Θεοῦ ἐνεργείας, τοῦτον εἰ μὲν ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ καὶ τῶν ἑπομένων εἴη βαθμῶν, πάσης εἶναι πεπαυμένον ἱερατικῆς ὑπουργίας τε καὶ λειτουργίας ὁρίζομεν. εἰ δὲ μοναχικὸν περιβέβληται σχῆμα, ἢ καὶ λαϊκὸς εἴη, τὸν τοιοῦτον τῆς μεταλήψεως τῆς ἁγίας χωρίζωμεν κοινωνίας τοῦ ζωοποιοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἕως ἂν οἱ χρησάμενοι τούτοις πρὸς τὸ δέον παλινδρομήσαντες, ἐξ εἰλικρινοῦς μεταμελείας τε καὶ μετανοίας, τὴν ἀποχρῶσαν περὶ τῆς τοιαύτης παραστροπῆς ὑπὲρ ἑαυτῶν παρέξωσι πληροφορίαν. τηνικαῦτα γὰρ τῶν τοιούτων ἕκαστος εἰς τὴν ἑαυτοῦ προτέραν ἐπαναχθήσεται τάξιν. ἡ ὑπογραφή. Σέργιος ἐλέει Θεοῦ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Ῥώμης ὑπεσημηνάμην. δόξα Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ἀμήν.

A tizare aut proferre in Christo Deo nostro operationes, hunc, si quidem episcopus, aut presbyter, vel diaconus, sive de sequentibus fuerit gradibus, ab omni esse suspensum ecclesiastico ministerio vel officio definimus. Si autem monachicum habitum habuerit, aut laicus fuerit, hunc de sancta communione vivifici corporis & sanguinis magni Dei & salvatoris nostri Jesu Christi separamus, donec qui hæc confiteri præsumpserunt, ad hoc quod oportet remeantes, ex pura pœnitentia & conversione sufficientem de tali transgressione pro seipsis satisfactionem porrexerint. Tunc etenim unusquisque talis in suum pristinum restaurabitur B officium. Et subscriptio: Sergius per misericordiam Dei episcopus Constantinopoleos Romæ, subscripsi. Gloria Christo Deo nostro, Amen, Amen.

Ἐκ τῶν πεπραγμένων ὑπὲρ τῆς αὐτῆς ἐκθέσεως παρὰ Πύῤῥου τοῦ γενομένου ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.

Item de his quæ acta sunt a Pyrrho quondam episcopo Constantinopoleos, pro eadem ecthesi.

Ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος ἀρχιεπίσκοπος, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Πύῤῥος εἶπεν. Νῦν ἀληθῶς ἡ τοῦ παναγίου πνεύματος τοῖς συμπαροῦσιν ἐμπνεύσασα χάρις, πᾶσαν ἐξηφάνισε πλάνην, καὶ δόγμασι εὐσεβείας τὰς διανοίας τῶν πιστῶν κατελάμπρυνε, βασιλέως τοῦ μεγάλου καὶ πραοτάτου πυρσοῦ δίκην ἐν ἑαυτῷ ταύτην ἐκλάμψαντος, καὶ πᾶν μέρος τῆς οἰκουμένης καταφωτίσαντος, καὶ μετὰ βραχέα πάλιν· οἷα μέγας βασιλεὺς καὶ μεγάλων εὑρετὴς ἀναδεδειγμένος. εἰκότως γοῦν καὶ ἡμεῖς τῇ δυνάμει ταύτης ἑπόμενοι, καὶ τὸ σύνταγμα τῆς αὐτοῦ δογματικῆς κατὰ πάντα παραδεχόμενοι καὶ θεοπνεύστου διδασκαλίας συμφωνοῦν ἐν ἅπασι, τῇ τε ἀποστολικῇ παραδόσει, καὶ ταῖς ἁγίαις καὶ οἰκουμενικαῖς πέντε συνόδοις, πολλοῖς ἄγαν καὶ διαφερόντως ἐπηρμένοις ὑπὲρ τοῦ τοσούτου κατὰ Θεὸν ζήλου, στεφανοῦμεν ἐπαίνοις, καὶ κατὰ τὸ ἐνὸν ἡμῖν τῆς δυνάμεως μέτρον ἐκτενεῖς τὰς ὑπὲρ τῆς εὐσεβοῦς καὶ πεφωτισμένης αὐτοῦ ψυχῆς τῷ Θεῷ διὰ παντὸς ἀναπέμποντες προσευχάς, ὥστε ἀκατάσειστον αὐτῷ διαμεῖναι τὸ τῆς βασιλείας κράτος, πάντα ὑποτάσσων τὰ βάρβαρα φῦλα, καὶ τέκνοις τέκνων ἐν εἰρήνῃ βαθείᾳ μετὰ πλείστους παραπεμπόμενον χρόνους, τῆς τε ἀθανάτου ζωῆς ἐν τοῖς μέλλουσι τὴν ἀπόλαυσιν αὐτῷ χαρισθῆναι. ψηφιζόμεθα σὺν τῇ χάριτι ἀρτίως μὲν τοὺς ἐκ τῶν συνεδρευόντων ἡμῖν ὁσιωτάτων ἐπισκόπων μήπω τῇ τοῦ βασιλικοῦ κηρύγματος ἐμφανείᾳ καθυπογεγραφότας ἐν τῷ φθάσαντι χρόνῳ τὰς οἰκείας ὑποβαλεῖν μετὰ τὴν ἡμετέραν ὑπογραφὴν τοῖς πραχθεῖσιν ὑποσημειώσεις, οὕτω τε αὐτοὺς καὶ τὰς κατὰ μέρος ἐν τῇ βασιλίδι ταύτῃ καὶ θεοφυλάκτῳ πόλει παραγινομένους, καὶ μήπω καθυπογεγραφότας σπουδῇ τῶν ὑπηρετουμένων ἡμῖν ὑποσημαίνεσθαι προέδρους. προνοήσομεν δὲ οὐδὲν ἧττον Θεοῦ διδόντος, καὶ πρὸς τοὺς ἀπολιμπανομένους τὰ πραχθέντα παρ' ἡμῶν μετὰ τῆς ἐγκυκλίου ἡμῶν ἐκπέμψαι προδήλως ἐπιστολῆς, ὥστε καὶ αὐτῶν ἕκαστος δι' οἰκείας ὁμοίως ὑπογραφῆς τῷ αὐτῷ τῆς ὀρθο-

C Sanctissimus ac beatissimus archiepiscopus & universalis patriarcha Pyrrhus dixit: Nunc veraciter Spiritus sancti gratia his qui nobiscum præsunt, inspirata, omnem extinxit errorem, & pietatis dogmatibus mentes fidelium illustravit, magno imperatore & clementissimo, sicut ignis in semetipso hac coruscante, atque omnem partem orbis terrarum illuminante. Et post alia: Sicuti magnus imperator & adinventor sublimium. Competenter igitur & nos sequenter ejusdem virtutem & constructionem ejus dogmaticæ in omnibus admittentes, & a Deo inspiratæ doctrinæ consonantem utique in omnibus apostolicæ traditioni atque san- D ctis universalibus quinque conciliis, multis nimis atque præcipue sublimibus pro tanto zelo qui in Deo est, coronamus laudibus, & secundum nostræ virtutis mensuram enixius pro pia ejus & illuminata anima domino indesinenter orationes extollimus, quatenus inconcussum permaneat ejus regale imperium, omnes barbaras nationes substernens, & filiis filios cum profunda tranquillitate multis temporibus succedentes, atque immortalis vitæ gaudia in futuro ei condonari. Decernimus itaque cum gratia in præsenti quidem convenientes nobiscum sanctissimos episcopos, qui necdum imperialis prædicationis insinuationi subscripsisse probantur in E tempore præcedenti, ut proprias subscriptiones post nostram subscriptionem actibus subjungere debeant, nec non & eos qui in hac regia & a Deo conservanda urbe postmodum coniunxerunt, & minime subscripserunt per solicitudinem, quorum interest subscribere, præsules. Curavimus autem nihilominus, Deo donante, & ad eos qui absentes sunt, apud nos gesta cum encyclia nostra sine dubio destinare epistola, quatenus & eorum unusquisque per suam similiter subscriptionem eidem orthodoxæ prædicationi consentiat, & suam per subscriptionem præceden-

cedentibus conjungant mentem : ut nobis inturbulentus fons & suavissimus salutiferorum permaneat dogmatum, ex quo haurientes rationales oves domini solitæ sunt bibere, ex abundantia divini laticis incrassantes, atque sitis penitus sine experimento permanentes. Qui hoc facere paratus minime fuerit, sed permanens in inobedientia, condemnationi separantium se de integritate corporis Christi semetipsum miserrime submissurus est, & judicium contra se irrecusabile ex auctoritate apostolicarum sedium sibimet provocans, donec per subtiliorem intentum semetipsum ad viam salutiferam revocaverit. Et subscriptio. Pyrrhus misericordia Dei episcopus Constantinopoleos Romæ subscripsi. Gloria Christo Deo nostro. Amen.

A δοξίας σωθέσθαι κηρύγματι, καὶ τῷ ἑαυτοῦ δι' ὑποσημειώσεως τοῖς φθάσασιν ὁσιωτάτοις προέδροις ἐπισωρεύσαι γνώμῃ. ὡς ἂν ἡμῖν ἀθόλωτος ἡ πηγὴ καὶ διεδρεσάτη τοῦ σωτηρίων δογμάτων, ἐξ ἧς ἀρυόμενα τὰ λογικὰ τοῦ κυρίου πίνειν εἰωθότα προβατα, τῇ ἐπιῤῥοῇ τοῦ θείου νάματος πιαινόμενα, καὶ δίψας παντελῶς ἀπείρατα διαμένοντα. τὸ μὴ τοῦτο πράσσοντος ἐπίμως, ἀλλ' ἐγκαρτεροῦντος τῇ ἀπειθείᾳ, τῷ κήματι τοῦ ἀπερρωγότων τῆς ὁλοκληρείας τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἑαυτὸν ἀθλίως καθυποβαλλόντος, καὶ δίκαιον ἐφ' ἑαυτὸν ἀπαραίτητον ἐκ τῆς τοῦ ἀποστολικῶν θρόνων αὐθεντίας προκαλούμενα, ἄχρις ἂν δι' ἀκριβεστέρας ἐπισκέψεως ἑαυτὸν εἰς τὴν B τοῦ σωζομένων ἀναγαγέσθαι δρόμον. ἡ ὑπογραφή. Πύῤῥος ἐλέει Θεοῦ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Ῥώμης ὑπεσημειωσάμην. δόξα Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν. ἀμήν.

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Per ea indubitanter ac luce clarius quæ acta sunt pro exthesi ab eis, Sergius & Pyrrhus confirmasse eam, & corroborasse in scripto probantur : & tantum contra sanctorum patrum professionem propriam habentes in deceptione animarum suarum, utpote soli hanc ab initio constituentes, ex hoc quantum pro ipsa arguuntur certasse, & alios secum instantius commoventes ab * effectu hujusmodi turbulenti studii, licet alterius nomine callide abusi sunt timore contradictionis fidelium, interminationem contra eos proponentes. Ideoque his nobis certissime de eis cognitis per lectionem quæ in præsenti recitata est, nunc etiam Cyri respiciamus epistolam, per quam propriam cum eis consonantiam ostendit.

* *forte* ad effectum.

Ἐν τούτοις ἄρα φανερῶς καὶ ἀναμφιβόλως, λέγω δὴ τοῖς διὰ τοῦ ἐκθέσιν ὑπ' αὐτῆς πεπραγμένοις Σέργιος, καὶ Πύῤῥος κυροῦντες ἐγγράφως αὐτοῦ καὶ βεβαιοῦντες γνωρίζονται. καὶ μόνοι παρὰ πάντων ἁγίων πατέρων, οἰκείαν ἔχοντες εἰς πλάνην τῆς ἰδίων ψυχῶν C ἐπίφορον ὁμολογίαν, ὡς καὶ μόνοι τοῦτο ποιήσαντες ἐξ ἀρχῆς, ὅσον ἐφ' οἷς ὑπὲρ αὐτῆς ἐλέγχονται διηγωνισμένοι, & ἄλλους ἐκθύμως ἑαυτοῖς συγκινήσαντες εἰς ἐξάνυσιν τοῦ τοιούτου πολυτραχήλου σπουδάσματος, εἰ καὶ ἑτέρῳ δήθεν προσεχρήσαντο πανούργως προσώπῳ, φόβῳ τῆς ἐκ τῆς ἀσεβῶν ἀντιῤῥήσεως τοῦ ἀπειλεῖν ὡς εἰρηται κατ' αὐτῆς προτεινόμενοι. διὸ τούτων ἡμῖν ἀσφαλῶς περὶ αὐτῶν ἐγνωσμένων ἐκ τῶν ἀρτίως ἀναγνωσθέντων, ἄγε λοιπὸν, καὶ τοῦ τῆς Κύρου κατίδωμεν ἐπιστολῆς, δι' ἧς ἐκεῖνος τοῦ οἰκείαν πρὸς αὐτὸς συμφωνίαν ἀνοπτως παρίστησιν.

Theophylactus primicerius notariorum Apostolicæ sedis, dixit.

D Θεοφύλακτος πριμικήριος τῆς νοταρίων τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, εἶπεν.

Secundum jussionem beatitudinis vestræ epistolam afferens præ manibus habeo Cyri Alexandrini quondam episcopi : quid præcipitis?

Κατὰ τὸ παρασάντα τοῖς ἁγιωτάτοις ὑμῖν, τοῦ ἐπιστολὴν κομίσας ἐπιφέρομαι Κύρου τοῦ Ἀλεξανδρείας ἐπισκοπήσαντος πρὸς τὸ παρίσαμεν.

Amabilis est nomen proprium.

Amabilis reverendissimus episcopus Ostiensis ecclesiæ dixit.

Ἀμαβίλιος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Ὀστίας, εἶπεν.

Memorata epistola Cyri Alexandrini episcopi relegatur.

Ἡ ὑποβληθεῖσα ἐπιστολὴ Κύρου τοῦ Ἀλεξανδρείας ἡγούμεθα ἐπισκόπου ληφθήτω καὶ ἀναγνωσθήτω.

Et accipiens Exuperius notarius regionarius apostolicæ sedis, de Græco in Latinam linguam interpretatam, relegit continentem ita.

E Καὶ λαβὼν Ἐξυπέριος νοτάριος ῥεγεωνάριος τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου πρὸς τὸ Ῥωμαϊκὴν ἀπὸ τῆς ἑλλάδος ἑρμηνευθεῖσαν φωνῆς, ἀνέγνω.

Domino Deo honorabili beatissimo spiritali & consacerdoti Sergio archiepiscopo & patriarchæ, Cyrus ultimus de Alexandria.

Δεσπότῃ τῷ πάντα θεοτιμήτῳ καὶ μακαριοτάτῳ, πνευματικῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ Σεργίῳ ἀρχιεπισκόπῳ καὶ πατριάρχῃ, Κῦρος ἐλάχιστος ὁ Ἀλεξανδρείας.

Epistola Cyri ad Sergium.

PARATIS nobis relaxare responsa in regia urbe, conjunxit Eustathius gloriosus

ΜΕλλόντων ἡμῶν ἀπολύειν ἀποκρίσεις κατὰ τοῦ πανευδαίμονα, κατέλαβεν Εὐσάθιος ὁ ἐνδοξότα-

ξότατος στρατηλάτης καὶ ἀπεκόμισέ μοι παντίμους συλ-
λαβὰς τῆς τοῦ ὑψηλοτάτου μου δεσπότου θεοτιμήτου μα-
καριότητος, εἶδον ἐχούσας καὶ ἴσον τῆς ἡμέρας προ-
νοητικῶς τε ἅμα καὶ θεοφιλῶς γνωμούσης ἐκθέσεως τῆς
πανσέπτου ἡμῶν πίστεως, παρὰ τοῦ ἀσεβεστάτου καὶ θεο-
σηκήτου ἡμῶν δεσπότου καὶ μεγάλου βασιλέως πρὸς
Ἰσαάκιον τὸν ὑπερφυέστατον πατρίκιον, καὶ Ἔξαρχον
τῆς Ἰταλίας τῆς καὶ ὀφειλούσης προσομολογηθῆναι
παρὰ τοῦ κοινοῦ ἀδελφοῦ Σεβερίνου τοῦ ἁγιωτάτου σὺν Θεῷ
χειροτονουμένου εἰς Ῥώμην. ἓν τινα ἐ μόνον ἅπαξ καὶ
δὶς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἐπιμελῶς διῆλθον, καὶ ἐπὶ
τῇ ἀναγνώσει ἐφράνθεὶς, καὶ τὰς σωούσας ἐφρανας
διὰ τῆς εἰσης τῶν γεγραμμένων ἐκδόσεως ἡλίου δί-
κην καταλαμπούσης, καὶ τῇ ἀληθινῇ καὶ ἀμώμητον
ἡμῶν πίστιν ἀκλινῶς, καὶ ὀρθοτόμως ἀναφανδὸν κηρυτ-
τούσης, ἐχαρισηκίους ὕμνους ἀνέπεμψα τῷ δεσπότῃ τῶν
ὅλων Θεῷ, τῷ δεδωκότι ἡμῖν σοφὸν κυβερνήτην, ἐ-
σόχως τὰς ἁγίας αὐτοῦ ἐκκλησίας ἰθύνοντα, καὶ μηδα-
μῶς συγχωροῦντα ὑπὸ τῆς ὡς εἰκὸς προβαλλούσης ζά-
λης ἡμᾶς ὑποταράττεσθαι, μήτε μὴν τοῖς ταύταις εἰ-
λικρινῶς προσιόντας ταῖς ὑφάλοις πέτραις προσήγγυ-
σθαι. ἀκινδύνως δὲ μᾶλλον καὶ φιλαγάθως ἡμᾶς πρὸς
γαλήνιον ὅρμον συλλιμβάνοντα καὶ τῆς εἰρηνικῆς τοῦ
ἐν αὐταῖς φιλοχείσου λαοῦ θεοσεβῶς προμηθούμενον.
ἀλλ' ὁ τοιοῦτον αὐτὸν καὶ ἐν τοῖς πνευματικοῖς κατισή-
σας Θεὸς, αὐτὸς ἰσχὺν καὶ δυνάμιν δωρήσεται τῷ πα-
νευσεβεῖ αὐτοῦ κράτει κατὰ τοῦ ἀνθισταμένων ἐχθρῶν
τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ πολιτείᾳ, ἵνα τροπωκαῦτα σὺν ἐχαρισηκίοις ᾠδαῖς ἀναβοήσωμεν. ἔσωσεν, ἔσωσεν
ἡμᾶς, ἰσχυρῶς ἔσωσεν ἡμᾶς τὸ πανευσεβὲς ἰσαύγεσον, ἐκ τυραννικῆς φημι ἐπικρατείας, καὶ Περσικῆς ἀλ-
λαζονείας, ἀλλὰ μὴν, καὶ Σαρακηνικῆς αὐθαδείας.
ὅτι δὲ καὶ ἡμεῖς τῆς ὑμετέρας μεταχόντες διδασκα-
λίας, καὶ ταύτῃ πάντως ἑπόμενοι, ἀσπαζόμεθα καὶ πα-
ραφυλάττομεν, τὰ ὅτως ἐσεβῶς καὶ θεοφιλῶς παρὰ
τῆς πανημέρα αὐτῶν γαληνίης ἐκδοθέντα, φθάσασα
ἡ ὑμετέρα θεοτίμητος φαναγισία ἔγνω διὰ τῆς διαφόρως πρὸς αὐτὴν παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος κἂν
ἀγροίκως, ὅμως γοῦν ὀρθοδόξως ἐπεσαλπίων. πᾶσαν τὴν σὺν τῇ ὑμετέρᾳ θεοτιμήτῳ μακαριότητι ἐν
Χριστῷ ἀδελφότητα, ἐγώ τε καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πλεῖσα
προσαγορεύομεν. ἡ ὑπογραφή. Εὔῤῥωσθε ὑπερεύ-
χε ἡμῶν μακαριώτατε πάτερ.

A magister militum, & detulit mihi venerandos apices præcipui mei domino Deo honorabilis beatitudinis, intus habentes & exemplar competenter & consultissime, pariterque Deo amabiliter factæ ecthesis venerabilis nostræ fidei a piissimo & a Deo conservando domino nostro magnoque principe pro pia fide nostra, ad Isacium excellentissimum patricium & exarchum Italiæ destinatæ, quam debet profiteri communis frater noster Severinus sanctissimus Deo juvante, qui ordinatur in Roma: quam non solum semel & bis, sed & multo sæpius diligenter relegisse dignoscor, & lætatus * suæ * forte super
ejusdem lectione, atque consistentes mecum B congratulans per laudabilem scriptorum expositionem, veluti solis splendorem nitentem, & veram inconvertibilem & inviolabilem nostram fidem fixius recteque & apertissime prædicantem, gratiarum hymnos retuli domino omnium Deo, qui nobis dedit prudentissimum gubernatorem, sanctas suas ecclesias recte regentem, neque permittentem fortassis ab emergente tempestate quoquo modo nos perturbari, nec iterum pure accedentibus in eam asperrimis saxis quassari: magis autem sine periculo & benignissime ad tranquillum portum nos deducens, & pro pace fidelissimi populi eorum Deo decibiliter cogitantem. Sed qui eum talem & in spiritualibus constituit Deus, ipse virtutem & fortitudinem condonet, & C pro ejus imperio contra repugnantes inimicos servilem ejus rempublicam, ut tunc cum gratia & canticis exclamemus: Salvavit nos, salvavit, terque salvavit nos piissimus ter Augustus, hoc est, a tyrannica potestate, & Persarum ferocitate, nec non Saracenorum temeritate. Quia vero & nos vestræ participati doctrinæ, & hanc sine dubio sequentes amplectimur & conservamus, quæ ita pie & Deo amabiliter a sereniissima ejus tranquillitate exposita sunt, jam antea vestra, Deo honorabilis sanctitas cognovit, per ea quæ sæpius ad eam a nostra humilitate, licet rusticiter, attamen orthodoxe, transmissa sunt. Omnem, quæ cum ve- D stra Deo honorabili sanctitate consistit in Christo fraternitas, ego & qui mecum sunt, multum salutamus. Et subscriptio: Salvus in domino ora pro nobis sanctissime pater.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ρωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ dixit.

Ἐκ τῆς ἀρτίως ἡμῖν ἀναγνωσθείσης αὐτοῦ ἐπιστολῆς
τὴν οἰκείαν ἐδήλωσεν ὁμοφροσύνην πρὸς Σέργιόν
τε καὶ Πύῤῥον ἐπὶ τῇ ἐκθέσει τῆς αὐτῶν καινοτομίας
Κῦρος ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπισκοπήσας, ὁμοίως αὐ-
τὴν ἐγγράφως σὺν ἐκείνοις ἐπικυρώσας. διήμαρτον
δὲ τῆς χρείσης αὐτῶν ἐλπίδος, ψεύσαμενοι κατὰ τῆς
ἑαυτῶν κεφαλῆς. οὐ γὰρ προσεδέχθη παντελῶς ἦτε
λέγειν προσομολογήθη κατὰ τὴν ματαίαν αὐτῶν
προσδοκίαν, ἀνεθεματίσθη δὲ μᾶλλον, καὶ κατεκρίθη
παρὰ τῆς ἀποστολικῆς αὐθεντίας ἐνθάδε καλέσα
τῆς ἀσεβοῦς αὐτῶν καὶ προπετοῦς καινοτομίας ἡ ἔκθε-
σις. ἀλλ' ἐπειδὴ ταῦτα μὲν ἐκεῖνοι κατὰ τῆς ὀρθοδό-
ξου γεγραφήκασι πίστεως, παρατείνεται δέ πως ἡμῖν ἡ

Per relectam in præsenti nobis epistolam, propriam consonantiam Cyrus Alexandrinæ E civitatis episcopus demonstravit, quam cum Sergio & Pyrrho in expositione novitatis eorum habere ostenditur, similiter cum illis in scripto eam confirmans. Ceciderunt autem a sua spe, mentiti contra caput proprium. Nec enim susceptæ est omnino aut admissa est secundum vanam eorum spem, magis autem condemnata est & anathematizata ab apostolica auctoritate huc transmissa pessimæ & præsumptæ novitatis eorum ecthesis. Sed quia hæc quidem illi contra orthodoxam fidem scripserunt, extenditur autem nobis de his rationabilis requisitio,

ex

ex paternis teſtimoniis atque ſcripturarum procedens cum multa diligentia competenter, ſi placet, domino juvante, in alio ſecretario hujuſmodi differamus de illis quæſtionem, uſque ad hoc præſentem cognitionem determinantes

πεῤὶ τῶν κατὰ λόγον ἐξέτασις οὔτε γραφικῆς καὶ πατρικῆς μαρτυρίαις προῖοῦσα, σὺν ἐπισασίᾳ πλείσῃ κατὰ τὸ εἰκὸς, εἰ δοκεῖ, Θεοῦ συνεπαμυνόντος, ἐν ἑτέρᾳ πράξει τινὶ τοιαύτην ἀναβαλλώμεθα περὶ ἐκείνων διάσκεψιν, ἄχρι τῆς ἐρημικίου, τὴν παροῦσαν δεόντως ὁρίζοντες.

SECRETARIUS IV.

ΠΡΑΞΙΣ Δ'.

*In nomine domini Dei ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti imperii domini Conſtantini piiſſimi Auguſti anno nono, ſub die decimo * quarto Calendas Novembris, indictione octava.*

Ἐν ὀνόματι κυρίου Θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, βασιλεύοντος Κυρίου Κωνσταντίνου τοῦ εὐσεβεστάτου Αὐγούστου ἔτους ἐνάτου τῆς πρὸ δέκα ἐξ καλανδῶν Νοεμβρίων ἰνδικτιῶνος ὀγδόης.

B

PRÆSIDENTE ſancto ac beatiſſimo &c. *ut Secretario primo.*

Προκαθεζομένου καὶ τὰ λοιπά.

Martinus ſanctiſſimus ac beatiſſimus epiſcopus ſanctæ Dei eccleſiæ catholicæ atque apoſtolicæ urbis Romæ, dixit.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Ex his quæ a nobis relecta ſunt in præterito ſecretario, monumentorum ſeries a Sergio & Pyrrho confecta, nec non epiſtola Cyri, quæ videlicet temeroſius compoſita ſunt ab eis contra fidem pro ſtabilitate nocibilis eorum ecthеſeos, Michææ prophеticam vocem, anima conflictos nos propter conſonantiam in hujuſmodi errorem & conſpirationem factam, congruum eſt enarrare: C

Mich. 7. *Væ mihi, quia factus ſum ſicut qui colligit ſtipulam in meſſe, & ſicut racemos in vindemia. Non eſt botrus ad comedendum, præcoquas ficus deſideravit anima mea. Periit reverens de terra, & rectus in hominibus illis non eſt. Omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti*

Pſal. 13. *ſunt.* Omnes congregati ſunt in unum contra dominum, ſanctamque ejus & immaculatam fidem. Sed venite, & nos, dilectiſſimi fratres, cum Deo deſcendamus ad viſi-

Gen. 11. tationem, id eſt, inquiſitionem ſermonum eorum, confundamus per approbationem veriſſimam ibidem linguas eorum, elevatas contra ſcientiam unigeniti filii Dei, & iniquitatem in altitudinem humanitatis ejus lo- D

Pſal. 2. *Epheſ. 6.* quentes. *Diſrumpamus vincula eorum* per gladium ſpiritalem, quod eſt Verbum Dei, *& projiciamus a nobis jugum ipſorum*, per expurgationem profani ſenſus illorum. Tunc

Pſal. 2. etenim & ipſe quoque *dominus irridebit; & ſubſannabit; & loquetur ad eos in ira ſua, & in furore ſuo conturbabit eos*, ſecundum beatum Jeremiam

Jer. cap. 14. v. 14. dicens: *Falſo prophetæ iſti vaticinantur in nomine meo. Non enim miſi eos, & non præcepi eis, neque loeutus ſum ad eos: viſionem mendacem, & divinationem, & fraudulentiam & ſeductionem cordis ſui prophetant vobis. Ideo* E *hæc dicit dominus de prophetis, qui prophetant in nomine meo mendacium: Erunt projecti in viis Jeruſalem, & conculcatio omnium pie confitentium me, & non erit qui ſepeliat eos.*

Geneſ. 3. Nemo enim abſcondere poteſt quibuſdam ſubreptionibus commentatus, ſicuti nec foliis fici antiquum tranſgreſſorem præcepti Adam, eum qui per propriam linguam inverecunde nudatur. Laqueus enim fortis vi-

Prov. c. 6. v. 2. ro labia ejus, & *captus propriis ſermonibus*, & opera manuum ejus; retributio autem labiorum ejus dabitur ei impietatis reprehen-

Pſal 49. tio. *Arguam enim te*, inquit, *& ſtatuam*

Ἐπὶ τοῖς ἀναγνωσθεῖσιν ἡμῖν κατὰ μέρος προσεχῶς διελθοῦσαν πρᾶξιν ἐκ τῶν ὑπομνημάτων Σεργίου καὶ Πύῤῥου, καὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Κύρου, ὧν ἀτόπως αὐτοῖς γεγραμμένων κατὰ τῆς πίστεως εἰς σύστασιν τῆς ἐπιβλαβοῦς αὐτῶν κατὰ μονοτομίαν ἐκθέσεως, τὸ τοῦ προφήτου Μιχαίου πρόσφορόν ἐστιν ἐξειπεῖν τῇ ψυχῇ ἀλγυνομένους ἡμᾶς, διὰ τὴν ἐν τῇ τοιαύτῃ πλάνῃ συμφορὰν ἐκείνων καὶ σύμπνοιαν· οἵμοι, ὅτι ἐγενόμην ὡς συναγωγὴ καλάμην ἐν ἀμητῷ, καὶ ὡς ἐπιφυλλίδα ἐν ξυγητῷ. οὐκ ὑπάρχοντες βότρυς, τοῦ φαγεῖν τὸ πρωτογόνιον. οἵμοι ψυχὴ ὅτι ἀπόλωλεν δίκαιος ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ὁ κατορθῶν ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐκείνοις οὐκ ἔστι. πάντες ἐξέκλιναν, ἠχρειώθησαν. πάντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ Κυρίου, καὶ τῆς ἁγιωτάτης αὐτοῦ πίστεως. ἀλλὰ δεῦτε, καὶ ἡμεῖς ἀγαπητοὶ, μὴ Θεοῦ κατιβάντες εἰς ἀποψίαν, εἶτουν ἔρευναν τῶν ἐκείνων λόγων συγχέωμεν αὐτῶν ἐκεῖ δι' ἀποδείξεως ἀληθοῦς τὰς γλώσσας, ἐπαιρομένας κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀδικίαν εἰς τὸ ὕψος τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ λαλούσας. διαῤῥήξωμεν τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ, καὶ ἀπορῥίψωμεν ἀφ' ἡμῶν τὸν ζυγὸν αὐτῶν τῇ καθαιρέσει τοῦ καταιδήλου φρονήματος, τότε γὰρ καὶ αὐτοῖς ὁ Κύριος ἐγγελάσεται αὐτοὺς καὶ ἐκμυκτηριεῖ αὐτοὺς, καὶ τότε λαλήσει πρὸς αὐτοὺς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ ταράξει αὐτοὺς, λέγων, ὥς φησιν ὁ μακάριος Ἱερεμίας· ψευδῆ ὅτι προεφήτευσαν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου. οὐ γὰρ ἀπέστειλα αὐτοὺς καὶ οὐκ ἐνετειλάμην αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἐλάλησα πρὸς αὐτοὺς, ὅτι ὁράσεις ψευδεῖς καὶ μαντείας, καὶ οἰωνισματα καὶ προαιρέσεις καρδίας αὐτῶν, αὐτοὶ προφητεύουσιν. διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος περὶ τῶν προφητῶν, τῶν προφητευόντων ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ψευδῆ· ἔσονται ἐν ταῖς ὁδοῖς Ἱερουσαλὴμ ἐρῆμοι καὶ κατάπατμα πᾶσι τοῖς εὐσεβῶς ὁμολογοῦσί με, καὶ οὐκ ἔσεται ὁ θάπτων αὐτούς. οὐδεὶς γὰρ συγκαλύψαι δύναται περιποίαις τισὶ μηχανώμενος, ὥσπερ οὐδὲ φύλλοις συκῆς ἀρχῆθεν τὸν παραβάτην γενόμενον τῆς ἐντολῆς Ἀδάμ, τὸν ὑπὸ τῆς οἰκείας γλώττης ἀσχήμως ἀπογυμνούμενον. παγὶς γὰρ ἰσχυρὰ ἀνδρὶ τὰ ἴδια χείλη, καὶ ἁλίσκεται χείλεσιν ἰδίοις σώματος· ἀνταπόδομα δὲ χειλέων αὐτοῦ δοθήσεται

σεται αὐτῷ παρὰ Κυρίου τῆς ἀσεβείας ὁ ἔλεγχος. ἐλέγξω γάρ σε, φησὶ, καὶ παραστήσω κατὰ πρόσωπόν σου. ὑπέλαβες γὰρ ἀνομίαν, ὅτι ἔσομαί σοι ὅμοιος. διὸ καθὼς φησιν ὁ Κύριος πρὸς τὸν Γεδεὼν, κατενέγκωμεν αὐτοὺς εἰς τὸ ὕδωρ τῆς ἀληθοῦς διακρίσεως, καὶ δοκιμάσωμεν αὐτοὺς ἐκεῖ σὺν ἀκριβείᾳ κανονικῇ πρηνεῖς ἐπ' αὐτῷ καταπίπτοντας διὰ τῆς φανερώσεως τῶν οὐχ ὁσίων αὐτοῖς πεφρονημένων, ἵνα μὴ ὦσι παρ' ἑαυτοῖς φρόνιμοι, λόγου θείου πεῖραν οὐκ ἔχοντες· ἐπειδὴ φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν, καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας διὰ τῆς ἰδίας καινοτομίας, καὶ τῶν ἀθεμίτως αὐτοῖς κατ' αὐτῆς πεπραγμένων τὴν αἱρετικὴν ἀντισενέγκαντες κακοδοξίαν, ἐκεῖνο πρότερον εἰς νοῦν κομιζόμενοι, τὸ καλῶς εἰρημένον Ἰησοῦ τῷ τοῦ Σειράχ. ἕως θανάτου ἀγώνισαι περὶ τῆς ἀληθείας, καὶ Κύριος ὁ Θεὸς πολεμήσει ὑπὲρ σοῦ διὰ παντός. θαυμάσαι γὰρ πρόσωπον ἀσεβοῦς, οὐ καλὸν, οὐδὲ ὅσιον ἐκκλίνειν τὸ δίκαιον ἐν κρίσει. πῶς δὲ τοῦτο σὺν εὐτεχνίᾳ ποιήσομεν; προηγουμένως ἐκ τῆς πρὸς ἄλληλα παραθέσεως τῶν ἐκείνων ῥημάτων, λέγω δὲ, τῶν ἀναγνωσθέντων ἡμῖν. εἰ γὰρ αὐτοὶ τὰ ἑαυτῶν ἀνατρέπουσιν, ἕωλα παριστῶντες αὐτὰ καὶ πάντῃ ξένα τῆς ἀληθείας, ἀνέμους ἄρα ποιμαίνουσι κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν παροιμίαις. ὃς ἐρείδεται ἐπὶ ψεύδεσιν, οὗτος ποιμαίνει ἀνέμους, ὁ δὲ αὐτὸς διώξεται ὄρνεα πετώμενα. ἀπέλιπε γὰρ ὁδοὺς τοῦ ἑαυτοῦ ἀμπελῶνος, τοὺς δὲ ἄξονας τοῦ ἰδίου Γεωργίου πεπλάνηται. διοδεύσει γὰρ δι' ἀνύδρου ἐρήμου, καὶ γῆν διατεταγμένην ἐν διψώδεσι. συνάγει δὲ χερσὶν ἀκαρπίαν. τοιγαροῦν, ὡς ἀκηκόαμεν διὰ τῆς ἀναγνώσεως, ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ, Κῦρος μὲν ἐν τοῖς αὐτοῦ κεφαλαίοις συντέταχεν οὕτως. εἴτις οὐ λέγει τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα Χριστὸν ἐνεργοῦντα τὰ θεοπρεπῆ καὶ τὰ ἀνθρώπινα μιᾷ θεανδρικῇ ἐνεργείᾳ, ἀνάθεμα ἔστω. Σέργιος δὲ γράφων πρὸς αὐτὸν, καὶ τὴν τοιαύτην αὐτοῦ βεβαιῶν καὶ ἀποδεχόμενος πρόσληψιν, οὕτως εἶπε. ταύτῃ ὑμῶν τῇ ὀρθοδόξῳ ἐντυχόντες διδασκαλίᾳ, καὶ τῇ ἐν Θεῷ νουθεσίᾳ, καὶ πάσης ὀρθοδοξίας πεπληρωμένῃ τῶν πανιέρων ὑμῶν, τὴν τοῦ Θεοῦ ἀνύμνησα ἀγαθότητα. ἐμακάρισα δὲ καὶ τὴν ὑμετέραν ὁσίαν ἱεροπρέπειαν, τοιούτῳ πράγματι μεσιτεῦσαι καταξιωθεῖσαν, τῇ τε χάριτι τοῦ παναγίου καὶ ζωοποιοῦ πνεύματος, καὶ τῇ ἐκλογῇ καὶ διδασκαλίᾳ τοῦ θεοσόφου καὶ εἰρηνοποιοῦ μεγάλου βασιλέως. ἔφητε γὰρ, καλὸν γὰρ καὶ αὐταῖς ὑμῶν ταῖς ἱεραῖς χρήσασθαι φωναῖς, τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα Χριστὸν ἐνεργεῖν, τὰ θεοπρεπῆ καὶ τὰ ἀνθρώπινα μιᾷ ἐνεργείᾳ, ταῦτα εὐσεβῶς καὶ λίαν ἠκριβωμένως ἐξέθεσθε. τὰς γὰρ τῶν μεγάλων καὶ οἰκουμενικῶν ἁγίων πέντε συνόδων ἐν τούτοις παρέθεσθε ῥήσεις. Πύῤῥος δὲ πάλιν ἐν τῷ ῥηθέντι αὐτοῦ δογματικῷ τόμῳ, τῷ Κύρῳ συνηγορῶν, γεγράφηκε τάδε, μίαν γὰρ ταῖς ἀληθείαις ἀντὶ τοῦ καινὴν περιεῖχεν ὁ χάρτης. οὐ κακούργως κατά τε τὸν ἐμὸν λόγον, ἀλλ' ὡς οὐκ ἂν ἄλλως νοεῖσθαι τῆς καινῆς, ἢ μιᾶς δυναμένης. ὡς ἐντεῦθεν τῷ Πύῤῥῳ λοιπὸν οὐκ ἄλλως ἢ μίαν τὴν καινὴν νοοῦντι τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν οὐχ εἷς ὄντος, ἀλλὰ πολλῶν ἢ δύο νοουμένου τὸ ἔλαττον. εἰ γὰρ οὐκ ἄλλως ἢ μίαν ὑπάρχειν ὁρίζεται τὴν καινὴν, οὐ ταυτὸν δὲ τῷ καινῷ τὸ παλαιὸν, ἄρα τὸν παλαιὸν ὡς εἴρηται τῶν ἡμερῶν, οὐχ ἕνα νοήσει, πολλοὺς δὲ μᾶλλον ὁρίσειεν ἂν, ἢ δύο τὸ μέτριον, ἵνα πολυθεΐαν νοσήσῃ, τὸν ἄναρχον φύσει καὶ μόνον Θεὸν, εἰς πολλοὺς καταμερίζων Θεούς. ἀγνοήσεις

A *ante faciem tuam. Existimasti inique, quod ero tibi similis.* Propterea, sicut dicit dominus ad Gedeon, deponamus eos ad aquas veræ discretionis, & probemus eos ibi regulari examinatione in idipsum pronos corruentes, per ostensionem pravi intellectus eorum, ut ne sint apud se sapientes, divini verbi scientiam ignorantes: *Quoniam dicentes esse se sapientes, stulti facti sunt, & mutaverunt gloriam* catholicæ ecclesiæ per propriam novitatem, sive per ea quæ illicite in ejus defensione gesta sunt, hæreticam turbulentiam introducentes, illud competenter apud nos retinentes, quod bene ad Jesum filium Si- B rach dictum est: *Usque ad mortem certa pro veritate, & semper dominus Deus pugnabit pro te. Accipere enim personam impii non est bonum, ut declines a veritate judicii.* Quomodo autem hoc prudenter efficiemus? In primis quidem ex comparatione mutua verborum illorum, quæ nobis relecta sunt. Si enim ipsi propria perimunt, approbantes ea vacua, & omnino veritati extranea, utique ventos pascent, juxta quod in proverbiis dictum est: *Qui mendacio nititur, hic pascit ventos, & minavit volucres volantes.* Derelinquit enim vias suas vineæ in * axones autem suæ culturæ errat: deambulat vero per siccam eremum & terram extensam in C sitim. Congregat autem manibus suis sterilitatem. Igitur sicut prælectionem audivimus, dilectissimi fratres, Cyrus quidem in suis capitulis definivit ita: Si quis non dicit unum eumdemque Christum operari Deo decibilia & humana per unam deivirilem operationem, anathema sit. Sergius autem hujusmodi admittens atque confirmans ejus confessionem, ad eumdem scribens, ait: Hanc vestram orthodoxam relegentes doctrinam & divinam suasionem sive omni orthodoxia repletam vestræ sanctitatis, domini collaudavi benignitatem, sed & vestrum sanctum sacerdotium beatificavi, quoniam huic rei dignata est intercedere per gratiam sancti at- D que vivifici spiritus, nec non per electionem & doctrinam a Deo inspirati & pacifici magni imperatoris. Asseruistis autem (Bonum est enim, ut & ipsis sacris vestris vocibus utamur) unum eumdemque Christum operari Deo decibilia & humana per unam operationem: & hæc pie nimisque subtiliter exposuistis, quoniam in his præcipuorum & universalium sanctorum quinque conciliorum voces expressisse noscimini. Iterum autem Pyrrhus in antefato dogmatico ejus tomo advocationem impendens Cyro, ita scribens ait: Unam enim secundum veritatem, pro nova continebat ejusdem volumen: non quidem malitiose, juxta meum sensum; sed ut- E pote non aliter posse novam intelligi, nisi unam. Ac per hoc jam Pyrrho non aliter novam nisi unam intelligente, vetus dierum non unus existit, sed multi; aut si parvum, ut ita dicatur, duo intelliguntur. Nam si non aliter nisi unam esse definit novam, non est autem vetus quod novum est, utique vetus dierum, ut dictum est, non unus intelligitur, sed potius multi, aut si minus, duo: ut & multos deos infirme intelligat, & & solum Deum, qui est sine initio naturaliter, in multos deos dividat: ignorans quoniam

Margin notes: Jud. 7 — Rom. 1 — Eccl. 4 — Prov. 18 — Monothelitarum dicta examinantur. — Prov. 10. — * in rotis sive orbitis. — Dan. 7 — Locus mendosus.

ex Græco utcumque extricavimus.

niam non per omnia numeri, [1] nequeant ea cognati, sed glorioſi miraculi vocabulum habet deſignationem. Sicut igitur vetere uti antiquitatis eſt, deſignatio autem ſine initio. Et hæc quidem Sergius & Pyrrhus pro Cyro ſcripſerunt. In ecthesim autem illorum apertius, quæ nunc dixerunt, evacuantes, & reproba, quæ ab ipſis firma pronunciata ſunt, dicentes; falſa autem quæ vera, & pia quæ impia, & minorata indiminuta, & incauta robuſta, & extranea omnino ſanctorum & univerſalium quinque conciliorum, quæ ab eis ſunt in ſcripto teſtimonio comprobata, & cum anathemate ab ipſis definita contra eos qui ita habere non profitentur, ſequentes proprii anathematis per tranſgreſſionem condemnationem, de hoc in erroneis eorum dogmatibus ita dicunt, nullo modo concedentes cuiquam ex omnibus unam aut duas dicere vel docere operationes in divina domini diſpenſatione: Ideoque ſanctos patres per omnia & in hoc ſequentes, unam voluntatem domini noſtri Jeſu Chriſti confitemur, addentes etiam: Hæc pietatis domata tradiderunt nobis qui ab initio præſentialiter viderunt, & miniſtri verbi facti ſunt, eorumque diſcipuli & ſucceſſores, & ſequenter a Deo inſpirati eccleſiæ doctores, id eſt, ſanctæ & univerſales quinque ſynodi beatorum & a Deo inſpiratorum patrum, qui in Nicæam, & in hanc regiam civitatem, nec non in Epheſum primum, & in Chalcedonam, & iterum in Conſtantinopolim in quinto congregati ſunt concilio. Ergo hanc ecthesem Sergius & Pyrrhus per propria monumenta confirmantes, quatenus multo amplius dogmatum ſuorum viciſſim oſtendant ubique omnibus deſtructionem, ut noſtis, hæc allocuti ſunt, & Sergius quidem ita: Perfecte atque dilucide, nec non compendioſe ex quibus virtutis dirigitur ſermo, a Deo inſpirati ſereniſſimi domini magnique principis, & hoc ex Deo donum percipiens dogmatizavit eloquentia, & propterea conſonantem ejus confeſſionem ſanctis & univerſalibus ſynodis inveſtigantes, & perſubtiliter recti dogmatis connectentem ac præmunientem regulam, pariterque & nos ſuſcipimus ejus & confirmamus ecthesim, quoniam in omnibus ſequitur plenius & indiminute doctrinam ſanctorum probabilium patrum. Si quis ergo a præſenti die temerator prohibitorum a fortiſſimo & a Deo conſervando domino & magno imperatore ſive congregata huc ſancta ſynodo factus, unam aut duas præſumpſerit dogmatizare, aut proferre in Chriſto Deo noſtro operationes, hunc, ſi quidem epiſcopus aut preſbyter, vel diaconus, ſive de ſequentibus fuerit gradibus, ab omni ſuſpendimus eccleſiaſtico miniſterio vel officio. Si autem monachus aut laicus fuerit, hunc de vivifica communione ſeparamus. Igitur in his, reverendiſſimi fratres, ſi habuiſſemus dena millia annunciantes nobis, an crederemus aliquando, niſi lectio nobis ſcripturarum ejus ſatisfeciſſet, quoniam quæ ita ſibi contraria atque ſe perimentia dogmata vel ſermones unius ejuſdemque perſonæ, hoc eſt Sergii, exiſtunt, funditus contra ſua * de-

Nota, ut hæretici patrum ſcripta pro ipſis facere mentiantur ſmo & divina.

Hæretici propria ſcripta deſtruunt.

* for. deliramenta.

ὡς ἐκ ἀριθμῶ πάντως, ἀλλὰ παραδόξε θαύματος, καὶ ἔπω πρότερον ἐγνωσμένε, τὸ κῆρυγμα ὑπάρχει δηλωτικόν· ὥσπερ καὶ τὸ παλαιὸν, ἀρχαιότητος, ἦ ἀναρχίας. πλὴν ὅμως ταῦτα, Σέργιός τε καὶ Πύρρος ὑπὲρ τῦ Κύρε γεγράφασιν. ἐν τῇ κατ' αὐτὰς ἐκθέσει προφανῶς ἅπερ ἀρτίως εἰρήκασιν ἀναιρέποντες, καὶ ἀπόβλητα μὲν, τὰ ἔγκειται παραὐτῇ ὑπάρχειν ὁμολογηθέντα, ψευδῆ δὲ τὰ ἀληθῆ, καὶ ἀσεβῆ τὰ εὐσεβῆ, καὶ ἐλλειπῆ τὰ ἀπαράληπτα, καὶ ἄθεα τὰ ἔνθεα, καὶ κακόεργα τὰ ἀκάκεργα, καὶ ἐκ ἀσφαλῆ τὰ ἠκριβωμένα, καὶ ξένα πάντη τῆς ἁγίων οἰκουμενικῶν πέντε συνόδων τὰ τούτων αὐτοῖς ἐγγράφως εἶναι μεμαρτυρημένα, καὶ μὴ ἀναθέματος ἐξ αὐτῆς ὁρισθέντι κατὰ τῆς μή ὅπως ἔχειν αὐτὰ συντεθειμένων ὑπαγόμενοι τῷ οἰκείῳ τῦ ἀναθέματος ἐπιτιμίῳ, διὰ τῆς παραβάσεως τῆς περὶ τούτε πεπλανημένων αὐτῆς δογμάτων ὅπω λέγουσιν, ὁδαμῶς συγχωροῦντες τινὶ τῆς πάντων, μίαν ἢ δύο λέγειν, ἢ διδάσκειν ἐνεργείας ἐπὶ τῆς θείας τῦ Κυρίε ἀνθρωπήσεως. ὅθεν τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἐν πᾶσι, καὶ ἐν τούτῳ ἀκολουθοῦντες, ἓν θέλημα τῦ κυρίε ἡμῶν Ἰησῦ Χριστῦ τῦ ἀληθινῦ Θεῦ ὁμολογοῦμεν, ἐπιφέροντες ταῦτα τῆς εὐσεβείας τὰ δόγματα, ἃ παραδεδώκασιν ἡμῖν οἱ ἀπαρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται τῦ λόγε γεγονότες, καὶ οἱ τούτων μαθηταὶ καὶ διάδοχοι καθεξῆς θεόπνευστοι τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλοι, τουτέστιν εἰπεῖν αἱ ἁγίαι καὶ οἰκουμενικαὶ πέντε σύνοδοι τῆς μακαρίων καὶ θεοφόρων πατέρων, τουτέστι τῆς ἐν Νικαίᾳ, καὶ τῆς κατὰ τὐτὸν τὴν βασιλίδα πόλιν, καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον, καὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι, καὶ αὖθις ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τῇ πέμπτῃ συνελθόντων συνόδῳ. ταύτην ἓν τὴν ἔκθεσιν ἐπισφραγίζοντες οἱ ῥηθέντες Σέργιός τε, καὶ Πύρρος ἐν τοῖς αὐτῆς ὑπομνήμασιν, ἵνα καὶ μᾶλλον τὴν διαλλήλων τῆς οἰκείων δογμάτων παντιχῆ τοῖς πᾶσιν ἀναίρεσιν παρασήσωσιν, ὅπω διελάλησαν ὡς ἠκέσαμεν. Σέργιος μὲν ἐντελῶς καὶ σαφῶς καὶ σωτήρίως δι' ὧν ὁ τῆς ἀρετῆς ἀπαθυτὴς λόγος ἠ τῦ θεοσόφε καὶ πανημέρε δεσπότε, καὶ μεγάλε βασιλέως ἐκ Θεῦ καὶ τῦτο τὸ χάρισμα λαβόντος ἐδογμάτισεν δι- γλωττία. διὸ σύμφωνον αὐτῦ τὴν ὁμολογίαν ταῖς ἁγίαις καὶ οἰκουμενικαῖς διαμένουσι συνόδοις, καὶ ἀπηκριβωμένως τὸ τε ὀρθῦ δόγματος συναρμολογήσαντος καὶ κατισφαλισαμένης κανόνα, τὴν αὐτὴ καὶ ἡμεῖς δεχώμεθα καὶ βεβαιῦμεν ἔκθεσιν ὡς διὰ πάντων ἐπομένην ἀκριβῶς καὶ ἀπαραλείπτως τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἁγίων καὶ ἐγκρίτων πατέρων. εἴτις ἓν ὑπερόπτης τῶν ἀπηγορευμένων ἔκτε τὸ κρατίστε καὶ θεοσηέκτε δεσπότε καὶ μεγάλε βασιλέως, καὶ τῆς συνελθύσης ταύτης ὁσίας γενόμενος συνόδε μίαν ἢ δύο δογματίζειν, ἢ προφέρειν ἐπὶ Χριστῦ τῦ ἀληθινῦ ἡμῶν Θεῦ ἐνεργείας τολμήσει, εἰ μὲν ἐπίσκοπός ἐστιν, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ τῶν ἑπομένων βαθμῶν, πάσης αὐτὸν ἀποπαύομεν ἱερατικῆς λειτουργίας. εἰ δὲ μοναχὸς, ἢ λαϊκὸς, τῦτον τῆς ζωοποιῦ κοινωνίας χωρίζομεν. ἐπὶ τούτοις ἓν, θεοφιλέστατοι ἀδελφοὶ, μυρίως ἐὰν εἴχομεν ἄρα ἀγγέλλοντας ἡμῖν, ἐμέλλομεν ἂν πιστεῦειν ποτὲ τοῖς ἀναγγέλλουσιν, εἰ μὴ τῶν αὐτῦ γραμμάτων ἐπληροφόρησεν ἡμᾶς ἡ ἀνάγνωσις, ὅτι τὰ ὕπω ἀντικείμενα ἀλληλοφθόρα ῥήματά τε καὶ δόγματα, τῦ αὐτῦ καὶ ἑνὸς προσώπε, λέγω δὴ τῦ

Σερ-

1 Lege ex Græco, *neque entea cogniti*. Harduinus.

Σεργίου, καθεστῶσιν ὁλοσχερῶς κατὰ ταυτὸν ἐκστραπέντες. ὡς οὔποτ' ἂν οὐδὲ φρενίτης τῶν ἁπάντων οὐδεὶς κατὰ τῶν ἰδίων ἐναχθῇ σαρκῶν τοῖς ἑαυτοῦ τὰ ἑαυτοῦ λυμαινόμενος πάντη καὶ ἀφανίζοντος. ἀλλὰ Σέργιος μὲν ταῦτα. Πύῤῥος δὲ πάλιν τῇ ὁμοίᾳ τῶν κεκειμένων αὐτῷ δογμάτων καταφθορᾷ συμφερόμενος, οὕτω καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς ἑαυτοῦ γεγράφηκεν ὑπομνήμασιν περὶ τῆς αὐτῆς κατὰ καινοτομίαν ἐκθέσεως. εἰκότως καὶ ἡμεῖς τῇ δυνάμει ταύτης ἑπόμενοι καὶ τὸ σύνταγμα τῆς αὐτοῦ δογματικῆς κατὰ πάντα παραδεχόμενοι, καὶ θεοπνεύστου διδασκαλίας συμφωνοῦντα ἐν ἅπασι τῇ ἀποστολικῇ παραδόσει καὶ ταῖς ἁγίαις πέντε συνόδοις πολλοῖς αὐτὸν ὑπὲρ τούτου στεφανοῦμεν ἐπαίνοις, καὶ ψηφιζόμεθα σὺν τῇ χάριτι, ἀρτίως μὲν, τοὺς ἐκ τῶν συνεδρευόντων ἡμῖν ὁσιωτάτων ἐπισκόπων, μήπω δὲ τῇ τοῦ βασιλικοῦ κηρύγματος ἐμφανείᾳ καθυπογεγραφότας ἐν τῷ φθάσαντι χρόνῳ, τὰς οἰκείας ὑποβαλεῖν μετὰ τὴν ἡμετέραν ὑπογραφὴν τοῖς πραχθεῖσι, σημειώσεις. τοῦ μὴ τοῦτο πράττοντος ἑτοίμως ἀλλ' ἐγκαρτεροῦντος τῇ ἀπειθείᾳ, τῷ κρίματι τῶν ἀπεῤῥωγότων τῆς ὁλοκληρίας τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ καθυποβάλλοντος, καὶ δίκην ἀπαραίτητον ἐφ' ἑαυτὸν προσκαλουμένου. συμφώνως δὲ τούτοις καὶ ὁ Κῦρος τὴν ἴσην ἐξ ἴσης πλάνης τῶν ὁρισθέντων αὐτῷ ποιούμενος ἀναστροφὴν, καὶ τὴν ἐπείσακτον ἔκθεσιν βεβαιῶν, οὕτω περὶ ταύτης γράφει πρὸς Σέργιον. ὡς διὰ τῆς ἐντεύξεως ἀκηκόαμεν, ἥν τινα οὐχ ἅπαξ, οὐ δὶς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἐπιμελῶς διελθὼν, καὶ ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει εὐφρανθεὶς καὶ τοὺς συνόντας εὐφράνας, διὰ τῆς ἀρίστης τῶν γεγραμμένων ἐκδόσεως, ἡλίου δίκην καταλαμπούσης, καὶ τὴν ἀληθινὴν ἀμετάστρεπτόν τε καὶ ἀμώμητον πίστιν ἀκλινῶς καὶ ὀρθοτόμως ἀναφανδὸν κηρυττούσης, εὐχαριστηρίους ὕμνους ἀνέπεμψα τῷ δεσπότῃ τῶν ὅλων Θεῷ τῷ δεδωκότι ἡμῖν σοφὸν κυβερνήτην. ὅτι δὲ καὶ ἡμεῖς τῆς ὑμετέρας μετασχόντες διδασκαλίας, καὶ ταύτῃ πάντως ἑπόμενοι, ἀσπαζόμεθα καὶ παραφυλάττομεν τὰ οὕτως εὐσεβῶς καὶ θεοφιλῶς παρὰ τῆς πανημέρου αὐτῶν γαλήνης ἐκδοθέντα, φθάσασα ἡ ὑμετέρα θεοτίμητος παναγιότης ἔγνω διὰ τῶν διαφόρως πρὸς αὐτὴν παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος ἀπεσταλμένων. πρὸς οὖν ταῦτα τοσοῦτον ἑαυτοῖς ἀντικείμενα, καὶ οὕτω δι' ἀλλήλων καταφθαρέντα γενναίως ὥστε μηδὲ ἑτέρων χρῄζειν λοιπὸν, εἰς τὴν οἰκείαν κατάλυσιν οἷα ταύτην ἑαυτοῖς ἰσχυρῶς ἐκείνων ἐπενεγκαμένων ἐκ τῆς πρὸς ἄλληλα τῶν οἰκείων δογμάτων μάχης, καὶ ἀντιῤῥήσεως, τί δεῖ καὶ λέγειν; ἆρα προσῆκόν ἐστιν ἡμῖν εἰπεῖν τὸ Δαβιτικὸν λόγιον ἐκ προσώπου τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας· κατεπόθησαν ἐχόμενοι πέτρας, αὐτοὶ καὶ οἱ λόγοι αὐτῶν. διεσχίσθησαν καὶ οὐ κατενύγησαν· ἐπείρασάν με, ἐξεμυκτήρισάν με, ἔβρυξαν ἐπ' ἐμὲ τοὺς ὀδόντας αὐτῶν. Κύριε πότε ἐπόψει; ἀποκατάστησον ἀπὸ τῆς καινοτομίας αὐτῶν τὴν ὁμολογίαν μου, ἀπὸ τῶν δογμάτων αὐτῶν τὴν μονογενῆ μου πίστιν. σαλευόμενοι μεταναστήτωσαν οἱ λόγοι αὐτῶν, ἐκβληθήτωσαν ἐκ τῶν οἰκοπέδων μου. καὶ γνώτωσαν ὅτι ἡ χείρ σου αὕτη, καὶ σὺ Κύριε ἐποίησας αὐτήν. πῶς γὰρ οὐ διεσχίσθησαν εἰ καὶ μηδαμῶς κατενύγησαν, οἱ πάσης ἑαυτοὺς καθελόντες ἱερατικῆς ἀξίας καὶ λειτουργίας, καὶ τῆς ζωοποιοῦ χωρίσαντες κοινωνίας, ἔτι δὲ καὶ ἀναθεματίσαντες διὰ τὸ μὴ λέγειν ἐπὶ Χριστοῦ μίαν ἐνέργειαν, καὶ διὰ τὸ λέγειν ἐπὶ Χριστοῦ μίαν ἐνέργειαν, ὡς ἑκατέρου κατ' αὐτοὺς ἐπίσης καὶ τοῦ λέγειν μίαν ἐνέργειαν, καὶ τοῦ μηδεμίαν λέγειν

limenta vel dogmata exardescentis? Hic namque quomodo unquam nec phreneticus quisquam ex omnibus contra sua membra commotus est, per semetipsum propria consumens atque interimens per dominantem ei errorem atque dementiam. Sed hæc quidem Sergius: Pyrrhus autem in his quæ ab eo sunt instituta, simili corruptione ductus, ita ut ille prædenominatam novitatis ecthesim in suis monumentis exposuit: Competenter igitur & nos sequentes ejus virtutem & expositionem dogmaticam, & a Deo inspiratam ejus doctrinam per omnia admittentes, consonantem in omnibus apostolicæ traditioni atque sanctis uni-
B versalibus quinque conciliis, multis eum atque sublimibus pro hoc coronamus laudibus, & decernimus cum gratia eos qui nobiscum consistunt, sanctissimos episcopos, nec dum autem imperialis prædicationis insinuationi in præcedente tempore subscripserunt, proprias submittere post nostram subscriptionem his actibus subnotationes. Quod si quis hoc facere paratus minime fuerit, sed permanet in inobedientia, judicio separantium se ab integritate corporis Christi semetipsum submittens, & condemnationem irrecusabilem contra se provocaturus est. Consonanter autem his & Cy-
C rus æqualem interemptionem per similem errorem & introductam ecthesim confirmans, ita pro ea scribens ad Sergium, ait: Sicut per lectionem audivimus, quam non semel & bis, sed & multo sæpius diligenter percurrens, & lætatus super ejusdem lectionis virtutem, atque * consistens mecum, congratulans per laudabilem expositionem scriptorum veluti solis splendorem nitentem, & veram inconvertibiliter & inviolabiliter nostram fidem fixius recteque & apertissime prædicantem, laudes gratiarum retuli domino omnium Deo, qui nobis dedit prudentissimum gubernatorem. Quia vero & nos de vestra participati doctrina, & hanc
D sine dubio sequentes amplectimur, & conservamus, quæ ita pie & Deo amabiliter a serenissima ejus tranquillitate exposita sunt, jam vestra a Deo honorabilis sanctitas cognovit per hæc, quæ sæpius ad eam a nostra humilitate destinata sunt. Ad hæc ergo in tantum contraria, & ita ab invicem vehementer corrupta, ut nec alio jam necesse sit in propria destructione, utpote hanc illis durius sibi inferentibus per contradictionem alterutrum atque objectionem, quid nos oportet dicere, hoc est, ex persona catholicæ ecclesiæ, nisi Davidicum vaticinium exclamare? *Absorpti sunt, continuati petræ*, ipsi vel sermones eorum. Psal. 140.
E *Discissi sunt, & non sunt compuncti: tentaverunt me, subsannaverunt me, striderunt in me dentibus suis. Domine, quando respicies?* restitue a novitate eorum confessionem meam, a dogmatibus eorum unicam fidem meam. Commoti transferantur sermones eorum, & ejiciantur de habitationibus meis: *& cognoscant quia hæc manus tua, & tu, domine, fecisti eam.* Quomodo namque non sunt discissi, licet nullo modo compuncti, qui ab omni se sacerdotali dignitate & officio deposuerunt, & a participatione divinæ communionis alienaverunt, nec non anathematizaverunt, prohibentes in

Psal. 34.

Psal. 108.

* for. consistentes.

Chriſto unam operationem dicere, & denunciantes unam in Chriſto operationem aſſererere, ac ſi utrumque ſecundum ſenſum eorum, id eſt, unam dicere operationem, & nec unam dicere operationem, ſimiliter orthodoxum & probabile, firmumque, pium, indiminutum atque perfectæ prædicationis omnium ſanctorum patrum, ſive univerſalium quinque ſynodorum veraciter exiſteret? Quod non ſolum falſum eſt, ſed etiam omnino ac ſpecialiter impoſſibile, in ſemetipſo habens propriæ inſtabilitatis accuſatorem. Duos enim contrarios ſermones de eodem verbo veraciter dicere, naturam non habere, ſcribens Nectario theologus Gregorius ait. Competenter igitur ante patrum pro tali re contra eos definitiones, ſeipſos illi in hoc, quod ſua dogmata tranſgrediuntur, condemnare noſcuntur, ſuperducentes ſibi (ut dictum eſt) per hæc diffinitam ab eis depoſitionem, & cum anathematis propoſitione alienationem totius ſacerdotalis officii, Chriſtique Dei noſtri immaculatæ communionis: & præcipue quoniam non ſolum impia & hæretica, quæ ab eis geſta ſunt, conſiſtunt, ſed & incongrua omnino ac ſpecialiter cognoſcuntur. Nullus enim introductus eſt perſonaliter ab illis accuſator aut accuſatus, juxta quod geſtorum ordo exigit, per claram intimationem aut inſtitutionem eorum quæ ab eis examinata ſunt, approbationem faciens: ſed ipſi ſibi a ſemetipſis proprio arbitrio omnia facta ſunt, accuſantes, accuſatores, judices. Et * accuſatores quidem, utpote ſe reprehendentes per immutationem ſancti Dionyſii vocis: accuſantes autem, quomodo criminatores ejus, potius autem evacuantes unam operationem: judices, utpote aliam pro alia fidem commentantes. Pro qua re ordo geſtorum per inopiam eorum quæ intimata ſunt ab illis, ex ſuſpicione & conjectura deceptive obumbratus eſt ex hoc, quod frequentius dicunt, quia aliqui, & quoniam aliqui, & quia quidam, & non erat vox, neque auditio, ſicut per vaticinium Elias propheta perhibuit. Omnia enim ex eis non approbatis verbis vel inanibus fictionibus inverecunde actitata ſunt adverſus catholicam eccleſiam, pro quibus, ut dictum eſt, & contra ſe irafcendo verſi ſunt, ſeipſos condemnantes. Ut autem & a nobis ſynodaliter fiat contra eos reprehenſio per apoſtolicam ſeu regularem prælatam juſtam determinationem, in medio nobis ad audientiam glorioſorum patrum decreta ac univerſalium quinque conciliorum definitiones offerantur, de quibus illi in ſcripto dixerunt, hæc veraciter prædicare atque docere, quatenus teſtimonii mercedem per veritatem geſtorum conſequi valeant. Scriptum eſt enim: *Abominatio eſt domino labia mendacia*. & , *Odit dominus teſtem fallacem, proferentem mendacia, & ſeminantem inter fratres ſcandala atque litigia*: quod utique memorati apertiſſime concinnaverunt, judicia & litigia ubique omnibus per proprios ſermones deſtinantes.

* accuſati

3. Reg. 18.

Prov. 12.

Prov. c.6. v.19.

A ἐνέργειαν, ἐγκείτηκε ὀρθοδόξῳ καὶ ἀπαραλείπτῳ καὶ ἀκριβεῖ καὶ ἀσφαλεῖ καὶ εὐσεβεῖ καὶ σαφεῖ κηρύγματος κατὰ ἀλήθειαν ὄντος, πάντων τε καὶ πασῶν τῶν ἁγίων πατρῶν καὶ τῶν οἰκουμενικῶν πέντε συνόδων· ὅπερ ἂ μόνον ψευδές ἐστιν, ἀλλὰ καὶ πάντη κυρίως ἀδυνάτου, αὐτόθεν ἔχον τῆς ἀσυστασίας τὸν ἔλεγχον. δύο γὰρ ἐναντίους λόγους περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος ἀληθεύειν φύσιν οὐκ ἔχειν, ὁρίζεται Νεκταρίῳ γράφων ὁ θεολόγος Γρηγόριος. εἰκότως ὂν καὶ παρὸ τῆς πατρικῆς περὶ τούτου κατ' αὐτῶν ἀποφάσεως, ἑαυτοὺς ἐκεῖνοι κατέκριναν. διὶ ἃ γὰρ παραβάσει τῶν οἰκείων δογμάτων γεγόνασιν, ἐπενεγκόντες ἑαυτοῖς ὡς εἴρηται διὰ τοῦτο τῷ ὑπ' αὐτῶν ὁριθεῖσαν καθαιρεσίν τε B καὶ ἀλλοτρίωσιν σὺν ἀναθεματισμῷ προφανεῖ, πάσης ἱερατικῆς ἀξίας καὶ τῆς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν κοινωνίας. καὶμάλιστα διὰ τὸ μὴ μόνον ἀσεβῆ τε καὶ αἱρετικὰ τὰ παρ' αὐτῶν πεπραγμένα τυγχάνειν, ἀλλὰ καὶ ἀκανόνιστα πάντη κυρίως ὑπάρχειν. οὐδεὶς γὰρ εἰσκεκόμισται προσωπικῶς ἐν ἐκείνοις κατήγορος ἢ κατηγορούμενος, ὡς ἡ τάξις ἀπαιτεῖ τῶν πεπραγμένων, δι' ἐνεργοῦς ἐμφανείας ἢ ὀνομασίας τῶν ἐξετιζομένων αὐτοῖς ποιούμενος τὴν παράσκησιν. ἀλλ' αὐτοὶ ἑαυτοῖς ὑφ' ἑαυτῶν καθ' ἑαυτῶν αὐτονόμως πάντα γεγόνασι κατηγορούμενοι, κατηγοροῦντες, κριταί. κατηγορούμενοι μὲν, ὡς καὶ ἑαυτοὺς προδήλως μεμφόμενοι, διὰ τὴν ἀμειψιν τῆς τοῦ ἁγίου Διονυσίου C φωνῆς. κατηγοροῦντες δὲ, ὡς κατακριτούμενοι φανερῶς, μᾶλλον δὲ κατηγοροῦντες τὴν μίαν ἐνέργειαν. κριταὶ δὲ, ὡς ἕτεραν ἀνθ' ἑτέρας ἑαυτοῖς σὺν ἀκολίᾳ πίστιν ἐπινοοῦντες. ὅθεν ἡ ἀκολουθία τῶν πεπραγμένων διὰ τὴν ἀπορίαν τῶν ἐμφανιζομένων ἐξ ὑπονοίας τῶν εἰκαζομένων, ἀλλ' οὐκ ἀληθείας τῶν ὁμολογουμένων, ἀπατηλῶς αὐτοῖς ἐσκιάσθη, διὰ τοῦ λέγειν αὐτοὺς σωεχέστερον ἐν τοῖς ἑαυτῶν ὑπομνήμασιν, ἐπειδή τινες καὶ ὅτι τινὲς καὶ ὥς τινες, ἀλλ' οὐκ ἰῷ φωνὴ, καὶ οὐκ ἰῷ ἀκρόασις, ὡς ὁ μέγας φησὶ προφήτης Ἠλίας τοῦτο τηνικαῦτα δυσεβὴς σχετλιάζων. πάντα γὰρ ἐξ ἀναποδείκτων ῥημάτων ἤτοι κενῶν πλασμάτων ἀναιδῶς πεπραγμάτευται κατὰ τῆς καθολικῆς D ἐκκλησίας, ὧν χάριν ὡς εἴρηται καθ' ἑαυτῶν μανέντες ἐτράπησαν, κατακρίναντες ἑαυτοὺς ἀποτόμως, ἵνα δὲ καὶ παρ' ἡμῶν γένηται κατ' αὐτῶν συνοδικῶς ἡ ἐπιτίμησις, ἐξ ἀποστολικῆς, ἤτοι κανονικῆς προαγομένη δικαιοκρισίας, ἀχθήτωσαν εἰς μέσον ἡμῖν πρὸς ἀκρόασιν, τῶν τε περιδόξων πατρῶν οἱ λόγοι, καὶ τῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν πέντε συνόδων ὅροι, περὶ ὧν ἐγγράφως εἰρήκασι, ταῦτα κηρύττειν ἀκριβῶς καὶ διδάσκειν, ἵνα τὸν τῆς μαρτυρίας μισθὸν, ἐκ τῆς ἀληθείας τῶν αὐτοῖς γεγραμμένων κομίσωνται. γέγραπται γάρ· βδέλυγμα κυρίῳ, χείλη ψευδῆ, καὶ, ἐκκαίει ψευδὴς μάρτυς ἄδικος, καὶ, ἐπιπέμπει κρίσεις ἀναμέσον ἀδελφῶν. ὅπερ ὅτι σαφῶς πεποιήκασι κρίσεις, καὶ μάχας πανταχοῦ τοῖς πᾶσι διὰ τῶν οἰκείων λόγων ἐκπέμψαντες.

*Benedictus reverendiſſimus epiſcopus * Ajacenſis dixit.*

Propheta David, beatiſſime, veſtram pro- Pſal. 67. nuncians gratiam, ait: *Quoniam dominus da-*

Βενέδικτος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Αἰακίης, εἶπεν.

Ὁ προφήτης Δαβὶδ, ἱερώτατοι, τὴν καθ' ὑμᾶς τῶν ἀξίων προαναγγέλων χάριν φησίν. ὅτι Κύριος

δώσει

δώσει ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ. σωτηρία γὰρ πολλῇ καὶ ζηλωτῷ τιὼ ἔμπνευσιν παρὰ Θεοῦ τοῦ θείου δεξάμενοι ῥήματος, ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος ὑμῶν, ἐγνωρίσατε πᾶσιν ὅτι ὡς δάμαλις παροιστρῶσα παρώστρησαν ἐκ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀληθείας Κῦρος καὶ Σέργιος καὶ Πύρρος. οὐκ ἔδωκαν γὰρ, ὥς φησιν Ὡσηέ, τὰ διαβούλια αὐτῶν, τοῦ ἐπιστρέψαι πρὸς τὸν Θεὸν αὐτῶν, πνεῦμα γὰρ καινοτομίας ἐστὶν ἐν αὐτοῖς, καὶ τὸν Κύριον οὐκ ἐπέγνωσαν. διότι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια, οὔτε ἔλεος, οὔτε ἐπίγνωσις Θεοῦ ἐν τοῖς δόγμασιν αὐτῶν, ἀλλὰ ἀρὰ, καὶ ψεῦδος, καὶ κλοπὴ, καὶ ἀπάτη, καὶ ἐναντιότης ἀσύμβατος τοῖς αὐτῶν ἐκκέχυται ῥήμασι. διὰ τοῦτο ἐπειδὴ κρίσις ἐστὶ τῷ Κυρίῳ πρὸς αὐτοὺς σήμερον, διὰ τῶν ἁγιωτάτων ὑμῶν, εἰ συνορᾶτε, χρεὼν ἐστὶ τύποις αὐτοῖς, πρὸς τιὼ ὁμοίαν ἐξέτασιν συμπαραληφθῆναι καὶ Παῦλον, τὸν Σεργίου καὶ Πύρρου διάδοχον ὡς τῆς αὐτῆς ὄντι καὶ μιᾶς ἐκείνοις αἱρέσεως, καὶ διὰ τοῦτο ταύτῃ ἐκθύμως διεκδικοῦντι, καθὼς οἱ τῶν αἰτιασάμενοι διὰ τῶν οἰκείων ἡμῖν ἐγγράφων ἐγνώρισαν· μᾶλλον δὲ γνώριμον ἑαυτὸν ἐκεῖνος διὰ τῶν ἔργων παρέσησεν αἰκισμοῖς καὶ εἰρκταῖς καὶ ἐξορίαις τοὺς ὀρθοδόξους ἄνδρας περιβάλλων. οὕτω γὰρ κοινὸς ἔσται κατὰ πάντων αὐτῶν προφερόμενος τῆς ἀσεβείας ὁ ἔλεγχος ἐκ τῆς παρούσης ἁγίας συνόδου διὰ τῆς τῶν πατρικῶν καὶ συνοδικῶν ὅρων καὶ λόγων ἀκριβοῦς μαρτυρίας καὶ ἀποδείξεως.

bit verbum evangelizantibus virtute multa. Cum multa namque ſtrenuitate & in zelo inſpirationem a Deo divini verbi percipientes, in apertione oris veſtri notum feciſtis omnibus, *quoniam ſicut vacca laſciviens*, declinaverunt a via veritatis Cyrus & Sergius atque Pyrrhus. Nec enim dederunt, ſicut ait Oſeas, *cogitationes ſuas, ut convertantur ad Deum eorum: quoniam ſpiritus novitatis ineſt eis, & dominum non intellexerunt*, eo quod veritas non eſt in eis, nec miſericordia, nec ſcientia Dei in dogmatibus eorum, ſed maledictio, mendacium, & furtum atque deceptio, & contrarietas inconveniens in eorum ſermonibus effuſa eſt. Ergo quoniam judicium eſt domini hodie ſuper eos per vos ſacratiſſimos, ſi placet, oportet cum eis ad ſimilem examinationem Paulum, Sergii & Pyrrhi ſucceſſorem, coaptari: quippe quoniam in unam eamdemque hæreſim illorum involvitur, & propterea inſtanter hanc defendere nititur, ſicuti accuſatores ejus per ſua ſcripta nobis declaraverunt: imo magis operibus ſuis ſeipſum ille manifeſtavit, verberibus & clauſuris atque exiliis orthodoxos viros ſubmittens. Sic namque communis erit contra hos omnes a præſenti ſancto concilio impietatis devictio prolata, videlicet per ſubtiliorem oſtenſionem & approbationem paternarum & ſynodalium definitionum vel prædicationum.

Oſee 4. v. 16

Oſee 5. v. 4.

Πάντες οἱ ἁγιώτατοι ἐπίσκοποι, εἶπον.

Omnes ſanctiſſimi epiſcopi dixerunt,

Δεόμεθα τῆς μακαριωτήτων ὑμῶν, προσεθήκω καὶ Παῦλος τοῖς ὁμόφροσιν αὐτῷ κατὰ τιὼ αἴτησιν τοῦ θεοφιλοῦς συνεπισκόπου ἡμῶν Βενεδίκτου, προσαγόμενος ἡμῖν καὶ αὐτὸς εἰς ἐξέτασιν, ἵνα τῆς ἴσης χάριν καινοτομίας, ἴσως δέξηται μετ' αὐτῆς κανονικῶς τιὼ ἀπόφασιν. ὑπέρογκα γὰρ καὶ αὐτὸς ἐδραματέργησε κατὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὡς γὰρ καὶ ἐπ' αὐτῷ πληρῶσθαι τὸ γεγραμμένον· ἀρχὴ λόγου στόματος αὐτοῦ ἀφροσύνη, καὶ ἔσχατα στόματος αὐτοῦ περιφέρεια πονηρά. τῷ ὄντι γὰρ, καθὼς αἱ περὶ αὐτοῦ διαγγέλουσιν ἀναφοραὶ καὶ αἰτιάσεις, καὶ ἀρξάμενος τιὼ καινοτομίαν ἰταμῶς ἐξεδίκησε, καὶ συντελέσας τὸν τύπον δολερῶς γενέσθαι παρέπεισε. ῥανὶς γὰρ ἐνδελεχοῦσα, κοιλαίνει πέτραν. ὃ χάριν εἰ κελεύετε καὶ τῆς ἐκείνου διαδόσεως ἐπιστολῆς τῆς παρ' αὐτοῦ γραφείσης πρὸς τὸν προηγησάμενον τιὼ ὑμετέραν ἁγιωσύνην ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ πάπαν Θεόδωρον· ἀλλὰ μιὼ καὶ αὐτοῦ τοῦ τύπου ποιησώμεθα τιὼ ἀκρόασιν διὰ τὸ ἴσως πρὸς συντέλειαν τῆς καθολικοῦς ἐκκλησίας ἀσφάλειαν, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸν τὸν τύπον ἐπ' ἀναιρέσει τῶν πατρικῶν δογμάτων γενέσθαι προδήλως ὑπέβαλον. ἀφεστήκασι γὰρ ὅτοι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τοὺς ἀποστολικοὺς καὶ πατρικοὺς καὶ συνοδικοὺς ὅρους, καὶ λόγους, ἐπὶ τοὺς κοσμικοὺς τύπους πανούργως ἐχώρησαν, ὁμοῦ μιὼ τιὼ οἰκείαν συνείδησιν ἀποκρυπτόμενοι κακοπιστίαν, ὁμοῦ δὲ καὶ ἄλλοις ἀνθ' ἑαυτῶν ἀδίκως τιὼ μέμψιν προσείροντες, ἵνα διπλᾶ ἐκ χειρὸς Κυρίου δέξωνται τὰ ἁμαρτήματα, τῆς ἰδίας τὴν χάριν πλημμελείας, καὶ τῆς καθ' ἑτέρων συκοφαντίας.

Supplicamus beatitudinem veſtram, adjiciatur & Paulus ſimilibus ſuis, juxta ſupplicationem coepiſcopi noſtri Benedicti reverendiſſimi, ipſe quoque ad examinandum nobis prolatus, quatenus propter ſimilitudinem novitatis, ſimili cum ipſis regulariter ſententia percellatur. Nam & vehementiſſime contra catholicam eccleſiam demolitus eſt, ut & in ipſo impleatur quod ſcriptum eſt: Initium ſermonum oris ejus ſtultitia, & ultima oris circuitus malignus: Veraciter enim, ſicut de eo ſuggeſtiones & accuſationes pronunciant, & incipiens acriter novitatem defendere ſtuduit, & perficiens doloſe typum fieri perſuaſit. Stillicidium namque aſſiduum concavat petram. Ideoque, ſi præcipitis, epiſtola ipſius directa prædeceſſori veſtræ beatitudinis Theodoro papæ, nobiſmet relegatur: ſed & memorati typi per exemplar ejus ſeries, pro tuitione pleniſſima catholicæ eccleſiæ, quoniam & ipſum typum in everſione paternorum dogmatum fieri ſine dubio perſuaſit: qui derelinquentes catholicæ eccleſiæ paternas ſynodaleſque definitiones ac ſermones, ad ſæculares typos callide properaverunt, pariter quidem tam ſuam obcelantes perfidiam, quamque aliis inique irrogantes querelas, quatenus duplicem ſuſcipiant de manu domini * peccatum tam pro ſuo delicto, * ſeu criminatione contra alios flagitata.

* pœnam
* quam

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Εὐλόγως τιὼ ἐπιστολιὼ Παύλου παραχθῆναι πρὸς

Martinus ſanctiſſimus ac beatiſſimus epiſcopus ſanctæ Dei eccleſiæ catholicæ atque apoſtolicæ urbis Romæ, dixit.

Competenter epiſtolam Pauli ad examinationem

tionem deduci per hos, quorum interest, nobiscum consistens sancta synodus petiit, quoniam simili excessu parique errore cum prænominatis irretitus, similem a nobis congruum est per approbationem contra hos omnes increpationem provenire. Offeratur igitur directa a Paulo præcessori nostro beatæ memoriæ Theodoro dogmatica epistola, & cum eadem exemplar typi, quem ille ad destructionem paternorum dogmatum fieri persuasit.

A διάσκεψιν αὐτῆς διὰ τῶν καθυπουργούντων ἐξήτησεν ἡ συνεδρεύουσα ἡμῖν ἁγιωτάτη σύνοδος· ἴσου γὰρ ὄντος αὐτῷ πρὸς ἐκείνους καὶ ὁμοίου τοῦ σφάλματος, ἴσην ἡμῖν ἐξ ἀποδείξεως κατὰ πάντων αὐτῶν γενέσθαι προσήκει τὴν ἐπιτίμησιν. ἀγέσθω τοίνυν ἡ παρὰ Παύλου γραφεῖσα τῷ προηγησαμένῳ ἡμᾶς ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ πάπα Θεοδώρῳ δογματικὴ ἐπιστολὴ, καὶ σὺν ταύτῃ, τοῦ τύπου τὸ ἴσον, ὃν ἐκεῖνος πρὸς ἐκβολὴν τῶν πατρικῶν δογμάτων συνταγῆναι παρέπεισεν.

Theophylactus primicerius notariorum apostolicæ sedis, dixit.

Θεοφύλακτος πριμμικήριος τῶν νοταρίων τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, εἶπεν.

B

Secundum jussionem beatitudinis vestræ, epistolam Pauli & exemplar typi nuper, id est, transacto anno per suasionem ejusdem Pauli expositi, præ manibus habeo: quid præcipitis?

Κατὰ τὴν κέλευσιν τῶν μακαριωτάτων ὑμῶν, τὴν ἐπιστολὴν Παύλου, μετὰ καὶ τοῦ ἴσου τοῦ τύπου κομίσας λέγω δὴ τοῦ προσεχῶς γενομένου κατὰ τὸ διελθὸν ἔτος ἐξ εἰσηγήσεως αὐτοῦ Παύλου, μετὰ χεῖρας ἔχω πρὸς τὸ παριστάμενον.

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Epistola Pauli episcopi Constantinopoleos in primis per hos quorum interest, suscipiatur & relegatur.

Ἡ ἐπιστολὴ Παύλου τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως ἐν πρώτοις ληφθήτω καὶ ἀναγνωσθήτω διὰ τῶν C καθυπουργούντων.

Et accipiens Paschalis notarius regionarius apostolicæ sedis, de Græco in Latinam vocem translatam relegit continentem ita.

Καὶ λαβὼν Πασχάλιος νοτάριος ῥεγεωνάριος τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου πρὸς τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἑρμηνευθεῖσαν φωνῆς ἀνέγνω.

Sanctissimo & beatissimo fratri & consacerdoti, domino Theodoro Paulus indignus episcopus in domino salutem.

Τῷ παναγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ, κυρίῳ Θεοδώρῳ, Παῦλος ἀνάξιος ἐπίσκοπος, χαίρειν.

Psal. 132. Epist. Pauli Constantinopolitani ad Theodorum papam.

ECCE *quam bonum & quam jucundum, habitare fratres in unum*: spiritali dico habitaculo, & concordia quæ in Deo est, & D unitate fidei, hujus delectabilis secundum veritatem inhabitaculi, quæ videlicet in Aaron magis decorabatur, atque sacerdotalem induentibus dignitatem, sicut unguentum super caput, principalem intellectum irrigans, & usque ad ipsam extremam scientiam deducens. In hoc enim habitaculo benedictionem & æternam vitam promisit dominus. Hujus igitur propheticæ vaticinationis meritum amplectentes, præsentem fraternam syllabam exposuimus, nostra propter caritatem minime quærentes aut quæsituri. Nec enim detrahentibus bonum est detrahere, aut palo secundum vulgarem fabulam excutere palum. Absit. Non sunt E nostra hæc. Avertat divinitas, non sunt edocti habitus nostri ita vincere sed in patientia longanimitatis, & spiritu humilitatis: quia sicut minime per duritiam, ut prophetice dicamus, purgatur nigella, ita nec pacis saporatus fructus intelligentiæ per asperitatem exprimitur. Propter hoc enim & verborum supportavimus colaphos, ut vel paulatim valeamus eum imitari, qui propter nos se humiliare dignatus est, ut extremæ illius ultionis per hanc plagam verbera declinemus. Audiamus igitur & con-

Ἰδοὺ δὴ τί καλὸν ἢ τί τερπνὸν, ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ἐν τῇ πνευματικῇ λέγω κατοικίᾳ τῇ ὁμοφροσύνῃ τῆς πρὸς Θεὸν ἑνώσεώς τε καὶ πίστεως, τῆς τοιαύτης ἐπιτερποῦς ὡς ἀληθῶς κατασκηνώσεως, τῷ Ἀαρὼν ἐμπρεπούσης μάλιστα, καὶ τοῖς ἱερατικὴν περιβεβλημένοις ἀξίωσιν, ὡς μύρον ἐπὶ κεφαλῆς τὰς ἡγεμονικὰς εὐωδιάζον ἐννοίας, καὶ μέχρι τῆς ᾤας αὐτῆς, εἴτουν ἐσχάτης κινήσεως. ἐν τῷ τοιούτῳ γὰρ ἐνδιαιτήματι, καὶ τὴν εὐλογίαν, καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν ἐνετείλατο κύριος. ταύτης οὖν ἡμεῖς τῆς προφητικῆς ἐποφωνήσεως ἀντεχόμενοι, τὴν παροῦσαν ἀδελφικὴν ἐποιησάμεθα συλλαβὴν, διὰ τὴν ἀγάπην τὰ ἑαυτῶν μὴ ζητήσαντες ἢ ἀξιοῦντες. οὐ γὰρ τοῖς λοιδοροῦσιν, ἀντιλοιδορεῖσθαι καλὸν, οὐδὲ παττάλῳ, κατὰ τὴν θύραθεν παροιμίαν, ἐκκρούεσθαι πάτταλον. ἄπαγε. οὐ πρὸς ὑμῶν τὰ τοιαῦτα μὴ γένοιτο, οὐχ οὕτω νικᾶν, οὐκ τοῦ καθ' ἡμᾶς ἐδιδάχθημεν σχήματος, ἀλλ' ἐν μακροθυμίας ἐπομονῇ καὶ πραότητι πνεύματος. ὥσπερ γὰρ οὐ σκληρότητι προφητικῶς εἰπεῖν καθαίρεται τὸ μελάνθιον, οὐδὲ τῆς εἰρήνης ὁ νόστιμος ταῖς διακονίαις καρπὸς, διὰ τραχύτητος ἐμφανίζεται. διά τοι τοῦτο καὶ τῶν ἐν λόγοις ἠνεχόμεθα τάχα πουραπισμάτων, ἵνα καὶ ἐν ἐλαχίστοις, τὸν δι' ἡμᾶς ἑαυτὸν ταπεινώσαντα μιμησώμεθα, καὶ τῆς ἐσχάτης ἐκεῖσε κολάσεως διὰ τῆς ἐνταῦθα πληγῆς τὰς πληγὰς διαφύγωμεν. ἀκούσωμεν τοιγαροῦν καὶ πεισθῶμεν τῷ ῥήτορι τῆς

ρει τῆς ἐκκλησίας, τῇ γλώττῃ τοῦ πνεύματος μεγαλοφώνως ἐκβοώσῃ· πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω. εἴτε οὖν ζητοῦμεν, εἴτε καὶ μόνον λέγομεν, ἢ καὶ μόνον ἀκούομεν. ἀγάπη βραβευέτω, τέχνη τις οὖσα πρὸς διαθέλησιν συμφυΐας ἀγαθῆς καὶ συνειδήσεως. δεῖ γὰρ περὶ Θεοῦ ζητοῦντας ἡμᾶς, τῷ σπαρτίῳ τῆς εὐθύτητος τοῦ λογισμοῦ διαμετροῦντας τὸ τέμενος, εἰρηνικῶς ἐν αὐτῷ προσαυλίζεσθαι διὰ τὸν ἐν τῷ προφήτῃ λαλήσαντα Κύριον. ζητῶν ζήτει, καὶ παρ' ἐμοὶ οἴκει. σκοπὸν γὰρ ὁ Θεὸς τέθεικεν ἡμᾶς τῷ λαῷ, καὶ πρέπον ἐστὶ τοὺς ἱερατεύειν ὑπὸ Θεοῦ ταγμένους ὅπως ἐν πρᾳότητι τὰ πρὸς ἀλλήλους τοῦ λογισμοῦ τιθέναι διαβήματα, ὥσπερ τὸ κρεῖττον οἰκοδομεῖσθαι τοὺς εἰς ἡμᾶς ἀτενίζοντας ἤπερ διὰ τῆς ἡμετέρας, ὀκνῶ λέγειν, ἐριθείας τὴν τρίβον τῶν ποδῶν αὐτῶν ταράττεσθαι. εἰς ὁμοψυχίαν συνδράμωμεν, τὸ ἓν πρὸς ἀγάπην φρονήσωμεν, τὴν ταπεινοφροσύνην τιμήσωμεν, δι' ἧς καταλαμβάνεσθαι φιλεῖ τὸ ὕψος τοῦ πνεύματος. εἰ γὰρ καὶ τοῦ λόγου πλέον, μέχρι τοῦδε τὴν σιωπὴν ἐτιμήσαμεν, τοῦτο ποιεῖν εὖ ἔχοντος ἐδοκιμάσαμεν, ἵνα μὴ τοῖς γραφεῖσιν ἀντεξαγόμενοι, ἅμιλλαν ὕβρεως ποιησώμεθα, καὶ μικροψυχίαν κατακριθῶμεν παρὰ τοῦ στέργειν πάντα πρὸς ἀγάπην νομοθετήσαντος. ηὐξάμεθα γὰρ τηνικαῦτα καὶ θύραν περιοχῆς προσεπιθέσθαι τῷ στόματι, καὶ λόγον ἀφωνίας ἐνστερνίσασθαι μᾶλλον, ἢ λόγον ἀμύσσοντα· καί γε τοῦτο δοτόν μοι παρὰ Κυρίου, καὶ ἐγενόμην ὡσεὶ ἄνθρωπος οὐκ ἀκούων, καὶ οὐκ ἔχων ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ ἐλεγμούς. ἀλλ' ἐπεὶ καιρὸς τοῦ λαλεῖν καὶ καιρὸς τοῦ σιωπᾷν, ἀνοίγω τῷ λόγῳ, καὶ κλείω τὴν θύραν τῇ σιωπῇ προσφόρως αἰτούμενος· Κύριε, τὰ χείλη μου ἀνοίξεις, καὶ ἀποκριθήσομαι τοῖς ὀνειδίζουσί μοι λόγον. εἰ γὰρ καὶ ἐσιγήσαμεν, ἀλλ' οὐκ ἀεὶ σιωπήσωμεν ὑπανοίξαντος ἡμῖν τοῦ Θεοῦ τὰ κλεῖθρα τοῦ λόγου. τῇ παρουσίᾳ τῶν παρὰ τῆς ἀδελφικῆς ὑμῶν μακαριότητος σταλέντων ἀποκρισιαρίων, οἵτινες μετὰ πολλὰς ὅσας τὰς πρὸς ἡμᾶς περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζητήσεως ἀσυμβάτους διαλέξεις, εἰς τοῦτο τέλος ἠνέχθησαν· εἰσηγησάμενοί τε καὶ προτρέψαντες ἡμᾶς, ἑρμηνευθῆναι τὴν ἐπὶ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν, τοῦ ἑνὸς θελήματος ἔννοιαν, καὶ τὴν τοιαύτην ἑρμηνείαν τῇ ὑμετέρᾳ σταλῆναι πανιέρῳ τιμιότητι. ἡμεῖς οὖν ἀποδεξάμενοι τὴν εὐσυνείδητον τῶν εἰρημένων θεοφιλῶν ἀνδρῶν εἰσήγησιν, ἐπιστάμενοι δὲ καὶ ἅπερ ἡ κορυφαία τῶν ἀποστόλων ἀκρότης διδάσκει, ἑτοίμους εἶναι πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ἡμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος πρὸς συνείδησιν ἀγαθήν, τὴν πρᾳότητα τῷ τοῦ Θεοῦ φόβῳ κεράσαντες, τὸ ἡμέτερον περὶ τοῦ τοιούτου καὶ μόνου ζητήματος, διὰ τῶνδε τῶν συλλαβῶν ἐκτιθέμεθα φρόνημα, τὴν περιττὴν ἀδολεσχίαν καὶ παλιλογίαν διὰ τὸ προσκορὲς καὶ τῷ παρόντι προσᾷδον καιρῷ, παρεκκλίναντές τε καὶ φυλαξάμενοι, οὐχ ἡμέτερον ἐν τούτῳ τὶ νοοῦντες ἢ δοξάζοντες, ἢ καὶ λέγοντες, ἀλλ' ἅπερ ἠκούσαμεν καὶ ἔγνωμεν παρὰ τῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν μεγάλων συνόδων, καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν διηγήσαντο ἡμῖν· ὁδοὶ γὰρ ζωῆς, διανοήματα συνετῶν, ὡς τῷ παροιμιαστῇ καλῶς καὶ τῇ ἀληθείᾳ δοκεῖ. ἀλλ' ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ καιρὸς ἡμᾶς ἕλκει τῆς ὑποσχέσεως, καὶ πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ζητουμένου καλεῖ, φέρε τῆς ὀρθῆς ἡμῶν δόξης τὴν μόρφωσιν ταῖς διὰ τοῦ γράμματος εἰκόσιν ἐντυπωσώμεθα, ὥσπερ δευσοποιοῖς τισι χρώμασι ταῖς πατρικαῖς μαρτυρίαις ἀκριβῶς ὡραΐζοντες τὰ λεγόμενα.

A sentiamus ecclesiae oratori, qui per linguam
Spiritus clara voce exclamat, dicens: *Om-* 1. Cor. 16.
nia a vobis in caritate fiant. Ergo sive quaerimus, sive tantummodo dicimus, & tantummodo audimus, caritas intercedat, ars aliqua existens ad compositionem concordiae boni & conjunctionem. Oportet enim de Deo quaerentibus nobis, sparto rectitudinis mentis nostrae denumerantes templum, pacifice inhabitare in eo propter dominum,
qui per prophetam locutus est: *Quaerens* Is. 21.12. in Graeco.
quaere, & apud me habita. Speculum enim dedit Deus populo suo, & oportet eos qui a Deo sunt deputati sacerdotium adipisci, ita in humilitate gressum mentis adinvicem
B tendere, ut in melius aedificentur hi qui ad nos respiciunt, quam, quod dicere piget, per nostram discordiam, semitam pedum eorum concutere. Ad concordiam inclinemus nosipsos, & unum ad caritatem sapiamus. Humilitatem veneremur, per quam apprehendi solet altitudo spiritus. Si enim & verbo amplius usque huc taciturnitatem dileximus, hoc quidem bene habere arbitrati sumus, ne scriptis vestris reciprocata respondentibus, injuriae fomitem exhortemur, & pusillanimitate dijudicemur, ab eo, * quia omnia ad caritatem * diligere promulgavit. Oravimus vero & tunc ostium circumstantiae labiis nostris imponi, & verbum insonitum concipere potius, quam verbum invigile: & tamen hoc mihi donum est a domino, *& factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore ejus argumentationes*; sed quia *tempus est loquendi, & tempus tacendi*, aperio verbum, & claudo ostium per taciturnitatem, competenter exorans: *Domine labia mea aperies, ut respondeam exprobrantibus mihi verbum*. Licet enim tacuimus, non semper tacebimus, adaperiente nobis Deo claves verbi. Igitur directis in praesenti a beatitudine fraternitatis vestrae apocrisariis, qui post multas factas inter nos de ecclesiastica requisitione dissonantes sermocinationes,
D in finem ad hoc pervenerunt, admonentes nos atque adhortantes interpretari unius Christi veri Dei nostri voluntatis intellectum, atque hujusmodi interpretationem destinari vestrae sacratissimae venerationi. Nos autem acceptam habentes bonae conscientiae praedictorum venerabilium virorum admonitionem, cognoscentes autem & quae principatus apostolorum summitas docet, paratos esse *ad satisfactionem omni poscenti nos verbum de spe quae in nobis est*, secundum Dei timorem, mansuetudinem ad bonam scientiam temperantes, super tali tantummodo requisitione mentem nostram per has syllabas exponimus, superfluam excitationem & altercationem verborum propter satietatem & praesentis temporis incongruitatem declinantes ac praecaventes, nihil nostrum intelligentes, aut proferentes, vel dicentes, sed quae audivimus & cognovimus a
E sanctis & universalibus magnis conciliis, & patres nostri ennarraverunt nobis: quoniam viae veritatis, intellectus est sapientum, sicut proverbiatori Salomoni atque veritati bene placere dignoscitur. Sed quia tempus jam trahit nos promissionis, & ad aperiendam requisitionem provocat, incipiamus rectae nostrae fidei formam scripturae ima-

Margin notes: * forte qui — * forte dirigere — Psal. 140. (beside "imponi") — Psal. 37. (beside "& factus sum") — Eccles. 3. (beside "tempus est") — Psal. 50. (beside "Domine labia mea aperies") — Psal. 118. (beside "exprobrantibus mihi verbum") — 1. Pet. 3. (beside "ad satisfactionem")

imaginibus enarrare, ſicuti tinctitiis aliquibus coloribus paternis teſtimoniis certius decorantes quæ a nobis dicuntur. Nos igitur, id eſt, juriſdictio eccleſiæ noſtræ & ſynodus, confitemur unum conſubſtantialis & auctoris vitæ trinitatis filium ac verbum ſine initio genitoris dominum Jeſum Chriſtum verum Deum noſtrum ex Spiritu ſancto & immaculata Dei genitrice ſemperque virgine Maria inconvertibiliter incarnatum, perfectum eſſe eumdem deitate, & perfectum humanitate, unam perſonam, unam ſubſtantiam compoſitam in duabus & poſt unitatem prædicantes naturis, differentiam utrarumque naturarum cognoſcentes ſecundum earum proprietatem Nec enim earum per partem diviſionem aut in alterutram mutationem, aut commixtionem, ſive confuſionem qenitus intelligimus aut ſuſcipimus; abſit ſed in uno Chriſto ſalvata utraque natura divinitatis & humanitatis, & in eſſentiæ proprio termino ſecundum ſubſtantiam inenarrabilis ſummæ unitatis convenientia cooſervatis & permanentibus. (Manſit enim verbum quod erat, & factum eſt quod non erat.) Propterea & omnem congruam divinitati & humanitati operationem ab uno eodemque procedentem incarnato Deo Verbo dicimus, & in unum eumdemque reduci. Ideoque & diviſio non introducitur & inconfuſio ſalvatur. Reſipiſcat plebs impiorum hæreticorum, ſileant cum Neſtorio, Diodoro, & Theodoro, Severus & Eutyches, [& Apollinaris execrabiles, ex alterutra diſſonantia conſonantes ad impietatem, aliis confuſionem, aliis diviſionem male iduentibus, & bene a veritaris regulis denudatis. Unius autem & ejuſdem Dei Verbi incarnati miracula prædicamus, & paſſiones cognoſcimus, quas ſecundum carnem propter nos ſponte ſuſtinuit. Ideobue & Deus dicitur pati, & filius hominis a cœlo deſcendiſſe propter ſummam & indiſſipabilem ſecundum ſubſtantiam duarum naturarum unitatem. Unde & unam voluntatem domini noſtri Jeſu Chriſti intelligimus, ne contrarietatem aut differentiam voluntatum uni eidemque perſonæ domini noſtri Jeſu Chriſti applicemus, aut ipſum ſe expugnantem dogmatizemus, aut duos volentes introducamus. Non enim ad conglomerationem omnino aut confuſionem duarum naturarum, quæ in eodem videntur unius voluntatis, hanc producentes vocem, aut ad interemptionem alterius tantum aliam eſſe prædicantes: ſed hoc per hujuſmodi ſignificantes vocem; quoniam caro ejus rationabiliter & intellectualiter animata, ex ipſa ſumma unitate inenarrabiliter omnibus divinis ditata, unieneis eam ſibi ſecundum ſubſtantiam divini Verbi, divinam habebat indiſcretam voluntatem, quæ ab ipſo ſemper eucebatur ac movebatur, utpote in nullo tempore eadem diviſe, & ex proprio impetu contrarie nutui uniti ſecundum ſubſtantiam Dei Verbi, naturalem ejus faciens motionem, ſed quando, & qualem, & quantam ipſe Deus Verbum volebat, ne (quod abſit) in blaſphemia dijudicemur, quod utique cavendum, & terribile dicendum: væ hujuſmodi pravitati, ut per neceſſitatem, naturæ violentiam ſuſtinentem introducamus ejus humanitatem, & com-

A ἡμεῖς ὖν, ἤγουν τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας ἡ διοικοδοσία καὶ σωόδ, ὁμολογοῦμεν τὸν υἱὸν τῆς ὑπερουσίου καὶ ζωαρχικῆς τριάδ τὸν τοῦ ἀνάρχου γνήτορ υἱόν τε καὶ λόγον τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ τῆς ἀχράντου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας ἀτρέπτως σαρκωθέντα, τέλειον εἶναι τὸν αὐτὸν ἐν θεότητι, καὶ τέλειον ἐν ἀνθρωπότητι, ἐν πρόσωπον, μίαν ὑπόστασιν συνθετον ἐν δύο καὶ μετὰ τὴν ἕνωσιν κηρύττοντες φύσεσι, τὴν διαφορὰν ἑκατέρας γνωρίζοντες φύσεως κατὰ τὴν αὐτῆς ἰδιότητα. οὐ γὰρ τὴν αὐτῶν ἀναμέρος διαίρεσιν, ἢ τὴν εἰς ἄλληλα τροπὴν ἢ φυρμὸν καὶ ἀνάχυσιν, ἆπαγε, νοοῦμεν ὅλως, ἢ προσιέμεθα· ἀλλ' ἐν τῷ ἐκ B Χριστῷ σωζομένων ἑκατέρων τῶν φύσεων θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος, καὶ ἐν τῷ ἰδίῳ τῆς οὐσίας ὅρῳ ἐν τῇ καθ' ὑπόστασιν ἀφράστῳ τῆς ἄκρας ἑνώσεως συνόδῳ φυλαττομένων τε καὶ μενουσῶν. ἔμεινε γὰρ ὁ λόγος ὅ ἦν, καὶ γέγονεν, ὅπερ οὐκ ἦν. διὰ τοῦτο καὶ πᾶσαν θεοπρεπῆ καὶ ἀνθρωποπρεπῆ ἐνέργειαν ἐξ ἑνὸς τοῦ αὐτοῦ προσιέναι σεσαρκωμένου θεοῦ λόγου φαμέν, C εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἀναφέρεσθαι. ὅθεν καὶ τὸ διαιρετὸν οὐκ εἰσάγεται, καὶ τὸ ἀσύγχυτον σώζεται. παυσάσθω τῶν ἀσεβῶν αἱρετικῶν ἡ πληθὺς, ἐπισομιζέσθωσαν ἅμα Νεστορίῳ, Διοδώρῳ τε καὶ Θεοδώρῳ, Σεβῆρος, Εὐτυχὴς, καὶ Ἀπολλινάριος οἱ κακόφρονες, ἐξ ἀντιθέτου διαφωνίας συμφωνοῦντες πρὸς τὴν ἀσέβειαν, οἱ μὲν, τὴν σύγχυσιν, οἱ δὲ τὴν διαίρεσιν κακῶς ἐνδυόμενοι, καὶ καλῶς ὑπὸ τῆς ἀληθείας γυμνούμενοι. ἑνὸς δὲ καὶ αὐτοῦ Θεοῦ λόγου, σεσαρκωμένου τὰ τε θαύματα κηρύττομεν καὶ τὰ πάθη γνωρίζομεν ἅπερ σαρκὶ δι' ἡμᾶς ἑκουσίως ὑπέμεινεν. ὅθεν καὶ Θεὸς λέγεται παθεῖν, καὶ υἱὸς ἀνθρώπου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατεληλυθέναι, διὰ τὴν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἀδιάσπαστον καθ' ὑπόστασιν τῶν δύο φύσεων ἕνωσιν. καὶ διὰ ταῦτα ἓν θέλημα τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ νοοῦμεν, ἵνα μὴ ἐναντίωσιν ἢ διαφορὰν θελημάτων, ἐν καὶ τῷ αὐτῷ προσώπῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ περιάψωμεν, ἢ αὐτὸν ἑαυτῷ διαμαχόμενον δογματίσωμεν, ἢ δύο τοὺς θέλοντας εἰσαγάγωμεν. D ἐκ ἐπὶ σωαλοιφῆ παντοίως ἡ συγχύσει τῶν δύο φύσεων, τῶν ἐν αὐτῷ θεωρουμένων, τὴν τοιαύτην τοῦ ἑνὸς θελήματος προφέροντες φωνὴν, ἢ ἐπ' ἀναιρέσει θατέρας, μόνην τὴν ἑτέραν εἶναι προσβάλλοντες. ἀλλὰ τοῦτο διὰ τῆς τοιαύτης σημαίνοντες φωνῆς ὡς ἡ αὐτὸς λογικῶς τε καὶ νοερῶς ἐψυχωμένη σὰρξ ἐξ αὐτῆς ἄκρας ἑνώσεως τὰ θεῖα καταπλουτήσασα, τῷ τὸ ἑνώσαντι αὐτὴν ἑαυτῷ καθ' ὑπόστασιν λόγῳ θεῖον ἐκέκτητο καὶ ἀδιάφορον θέλημα ὑπ' αὐτοῦ ὅλα παντὸς ἀγομένη τε καὶ κινουμένη, ὡς αὐτῆς ἐν μηδενὶ καιρῷ κεχωρισμένως καὶ ἐξ οἰκείας ὁρμῆς ἐναντίως τῷ πνεύματι τοῦ ἰδιωμένου αὐτῇ καθ' E ὑπόστασιν Θεοῦ λόγου τὴν φυσικὴν αὐτῆς ποιησαμένης κίνησιν, ἀλλ' ὁπότε καὶ οἷον καὶ ὅσον αὐτὸς ὁ Θεὸς λόγος ἠβούλετο, ἵνα μὴ βλασφημίαν κατακεκριθῶμεν ὅπερ φοβούμενοι καὶ φεύγοντες εἴπαμεν. οἴμοι τῆς ἀτοπίας ἀνάγκη φύσεως διαζομένην εἰσάγοντες καὶ κοινωνοῦσαν τῷ Πέτρῳ τῆς ἀξίας ἐκείνης ἐπιτιμήσεως εἶναι καὶ τῆς ὁμοίας αὐτῷ τοῦ πάθους, διὰ τῆς ῥημάτων κοινωνεῖ παραιτήσεως· ὅτω δὲ καὶ τὴν εὐαγγελικὴν νοήσωμεν ῥῆσιν· οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με. καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ πάθους παραίτησιν, ἡ διάφορον ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἑνὸς Χριστοῦ καὶ ἀντιπίπτον ἀντεισφέροντες θέλημα, ἀρνη-

τικῶς

τικῶς δὲ μᾶλλον καὶ οὐ θετικῶς, τὴν τοιαύτην παραδεξόμεθα φωνήν. οὐ γὰρ ὡς ὄντως ὁ λόγος, ἀλλ' ὡς οὐκ ὄντως, ὡς τό· οὔτε ἡ ἁμαρτία μου οὔτε ἡ ἀνομία μου, κατὰ τὸν ἀκριβῆ τῶν δογμάτων γνώμονα τὸν θεολόγον Γρηγόριον. καὶ ὅσοι δὲ τῶν διδασκάλων τῆς ἐν τῷ πάθει ῥήσεως ἐπεμνήσθησαν κατ' οἰκείωσιν ταύτην καὶ ἀναφορὰν τοῦ ἡμετέρου φυράματος, ἐξειλήφασι. καθὼς καὶ ὁ μέγας τῆς ἐκκλησίας φωστὴρ Ἀθανάσιος ἡμᾶς ἐκδιδάσκει, τὴν ἡμετέραν παριστῶν φιλόζωον φύσιν, ἀπαθῶς μὴ αἱρουμένην τῆς παρούσης ἀποῤῥαγῆναι ζωῆς, οὐχ' εἰς τῆς νοερῶς ἐψυχωμένης τοῦ Θεοῦ λόγου σαρκὸς, ἀπροθύμου καθεστώσης πρὸς τὸ τῷ κόσμῳ σωτήριον πάθημα, ἢ διχονοούσης πρὸς τὸν πατέρα καὶ πρὸς αὐτὸν δὲ τὸν ἐνοικήσαντα λόγον. ἀλλὰ γὰρ τῆς τοιαύτης ἐννοίας ἀκριβέστατον ἐξηγητήν τε καὶ ἑρμηνέα δεξόμεθα, τὴν ἀμφίστομον στρομάστην τοῦ πνεύματος Κύριλλον, τὸν ἐν ἱερεῦσι δεύτερον ζηλωτὴν Φινεὲς, τὸν τῇ ἀλκίμῳ τῆς γλώσσης πληγῇ συνεκκεντήσαντα καλῶς τῇ πόρνῃ συγχύσει, τὸν τῆς διαιρέσεως νοῦν τε καὶ λόγον ἀκόλαστον ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν ἀναθεματισμῶν τῶν κατὰ τῶν δώδεκα κεφαλαίων ἀντιῤῥητικῶς παρὰ Θεοδωρίτου πρὸς αὐτὰ συγγραφέντων, ἐγκριθέντων τε παρά τε τῇ ἁγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ ἐν Χαλκηδόνι, καὶ ἐν τῇ πέμπτῃ συνόδῳ τρανότερον τὴν εὐαγγελικὴν διαχόντος τε καὶ ἀναπτύξαντος ῥῆσιν. καὶ πάντες δὲ τῆς εὐσεβείας οἱ διδάσκαλοί τε καὶ κήρυκες τῇ τοιαύτῃ τοῦ ἑνὸς θελήματος δόξῃ συμφέρονται. ὧν εἰ δεήσει ζητήσεως τυχὸν προϊούσης, καὶ τὰς προσφόρους ὑπαναγνωσόμεθα χρήσεις· οἷς τισι σύμφρονες γεγόνασι καὶ ὁμόφρονες οἱ τὴν μνήμην τῆς εὐσεβείας ἀοίδιμοι Σέργιος καὶ Ὁνώριος, ὁ μὲν τῆς νέας, ὁ δὲ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον κοσμήσαντες. οὕτως ἡμεῖς περὶ τούτων ἔχομεν, οὕτω φρονοῦμεν, οὕτω κηρύττομεν. ἐν τούτοις τῆς ὀρθοδοξίας ἡ δήλωσις, ἐν τούτοις τῆς ἐκκλησίας ἡ καύχησις, ἐν τούτοις ἡμῶν ἡ τῆς σωτηρίας ἐλπίς. αὕτη τοῦ πνεύματος ἡ τρόφιμος πόα, τοῦτο τῶν πατέρων τὸ σωτήριον ἄνθος, οὗτος τῶν λογικῶν προβάτων ὁ ζωογόνος τῆς ἀληθείας παράδεισος. ταῦτα μελετᾶν, ἐν τούτοις εἶναι, διὰ τούτων φωτίζεσθαι καὶ φωτίζειν εὐχόμεθα. τοῦτο γὰρ ποιοῦντες καὶ ἑαυτοὺς σώζομεν, καὶ τοὺς ἀκούοντας ὠφελήσομεν· ὡς πρὸς τὴν ἄνω κλῆσιν ἡμῖν ἡ σπουδὴ, ἔνθα τῆς εἰρήνης τὸ σύνθημα, τοῖς ἐν τῷ σταδίῳ τῆς εὐσεβείας καλῶς βραβευόμενον τὸν ἐνώπιον τῆς δόξης παρέχεται στέφανον· Θεῷ πεφανερώμεθα, τῷ κρίνοντι πάντα καὶ δοκιμάζοντι. οὐ φιλονείκως ἱστάμεθα, οὐ πρὸς ἐρίθειαν βλέπομεν, οὐ προσπάθειαν κενὴν ἀσπαζόμεθα. ἀλλ' ἐν λόγῳ Θεοῦ, τὴν τοῦ ζητουμένου προβλήματος ἀνάπτυξιν ἐποιησάμεθα, θαῤῥοῦντες ὡς ὁ τῆς εἰρήνης δεσπότης Θεὸς, τὴν πρὸς ἀλλήλους ἡμῶν ἕνωσίν τε καὶ ἀγάπησιν συντηρήσοι, εἰς δόξαν τῆς αὐτοῦ παναγάθου μεγαλειότητος. πᾶσαν τὴν σὺν τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι ἐν Χριστῷ ἀδελφότητα ἡμεῖς τε καὶ οἱ σὺν ἡμῖν πλεῖστα προσαγορεύομεν. Ἐῤῥωμένος ἐν κυρίῳ ὑπερεύχου ἡμῶν ἁγιώτατε, καὶ μακαριώτατε ἀδελφέ.

A municantem Petro dignæ ejus increpationi, si utique per similem recusationem ex verborum significatione passioni ejus communicat. Sic & evangelicam intelligamus lectionem, ubi dicit: *Non ut faciam voluntatem meam, sed ejus qui misit me*. (Joan. 6.) Sed & in recusatione passionis non diversam in unum eumdemque Christum, & resultantem introducentes voluntatem, magis autem recusative & non positive hujusmodi suscipiamus vocem. Non enim quasi existens hoc verbum dictum est, sed ac si non est: sicuti, *Neque peccatum meum, neque iniquitas mea*, (Psal. 58.) ut peritissimus in dogmatibus theologus Gregorius. Sed & omnes doctores, qui

B passionis verba memoraverunt, ex affectione & relatione nostræ massæ hanc susceperunt: sicut & magnus ecclesiæ lucifer Athanasius edocuit nos, nostram ostendens pronam in hanc vitam naturam sine passione nolentem a præsente vita disrumpi: & non ut animatam intellectualiter carnis verbi impromptam existentem ad totius mundi salutiferam passionem, aut discordantem patri & inhabitanti Verbo. Sed & hujus intellectui * acribiosissimum expositorem & interpretatorem suscipiamus, id est, bis acutum pugionem spiritalem Cyrillum, in sacerdotibus secundum zelotem Phinees, qui validissimo linguæ ictu percussit optime meretricem confu-

(* Id est, diligentissimum.)

C sionem, divisionis intellectum & verbum pravitatis, (Num. 25.) in quarto de anathematibus capitulo, dictis adversum contradictiones duodecim capitulorum, factas a Theodorito, atque probatis a sancta universali Chalcedonensi, & quinta synodo, luculentius evangelicam proferens atque adaperiens vocem. Sed & omnes pietatis doctores & prędicatores hujusmodi unius voluntatis mente detinentur. Quorum, si opus est requisitione proveniente, & competenter relegimus testimonia: quibus concordantes & consonantes facti sunt piæ memoriæ Sergius & Honorius, unus quidem novæ, alter autem antiquę Romæ summi sacerdotii sedem deco-

(Sergius, & Honorius quasi ejusdem sententiæ, proferuntur: sed notandum est hæreticum esse qui scribit.)

D rantes. Igitur de his ita nos habemus, sic intelligimus, sic prędicamus: in his orthodoxiæ manifestatio, in his ecclesię laus, in his salutis nostræ spes. Hæc est spiritui germen nutriferum, hæc patrum salutaris flos, hic est rationabilium ovium vivificus veritatis paradisus. Hæc meditari, in his esse, per hæc illuminari & illuminare oramus: quoniam hoc facientes, & nos salvamur [2] & audientes, prædicavimus: ad supernam vocationem nostrum est studium, ubi pacis compositio, his qui in studio pietatis bene unica gloriæ intercessor tribuitur corona. Deo manifestati sumus, qui judicat omnia & comprobat. Non jurgialiter stamus, non

E ad contradictionem respicimus, non favorem inanem amplectimur: sed in verbo Dei præpositæ hujusmodi requisitionis resolutionem fecisse dignoscimur, confidentes quoniam pacis dominus Deus ad alterutrum nostrorum unitatem & dilectionem conservabit in gloria ejus benignissimæ majestatis. Omnem cum vestra beatitudine in Christo existentem fraternitatem tam nos & qui nobiscum sunt, multum salutamus. Et subscriptio: Incolumes in domino orate pro nobis, sanctissime & beatissime frater.

(Hæreticus suum errorem tuetur verbo Dei.)

Deus-

1 Lege ὡ Harduinus.

2 Forte, *audientibus prædicavimus*. Harduinus.

Deusdedit sanctissimus episcopus Caralitanæ ecclesiæ dixit.

Per suam epistolam, quæ in præsenti nobis relecta est, Paulus Constantinopolitanus episcopus, quæ vestra beatitudo huic sancto concilio prudentissime allocuta est, luculentius confirmavit; sed & accusantium eum ad apostolicam vestram sedem venerabilium virorum suggestiones firmavit, ostendens, sicut in præsenti audivimus, quoniam in scripto & sine scripto admonitus est a prædecessoribus vestris viris, & incorrectus atque inobediens permanserit, juxta contestationes eorum hujusmodi quæstione prolatas, ex hoc quod dicit, & in scripto asserit: Propterea & verborum quodammodo sustinuimus alapas. Nec enim detrahentibus detrahere bonum est, ut ne ad ea quæ scripta sunt, commoti, injuriæ certamen efficiamus. Sed quia *tempus loquendi, & tempus tacendi, Domine, labia mea aperies*, ut respondeam *exprobrantibus mihi verbum*, adaperiente nobis Deo claves sermonis per præsentiam apocrisariorum a vestra fraterna beatitudine destinatorum, qui per multas tantasque de ecclesiastica quæstione nobiscum inconsonantes assertiones, ad postremum ad hoc venerunt, ut eis a nobis interpretetur Christi De nostri unius voluntatis intellectus. Ecce igitur, ut jam fati sumus, per ea quæ scripsit, manifestavit, quoniam canonice admonitus est tam per apostolicas præceptiones, quamque per reverendissimos apocrisiarios summæ sedis vestræ, multis (ut ipse perhibuit) assertionibus ad eum factis, pro sua causa, id est, novitate, facie ad faciem commonitionibus ei oblatis. Inobediens autem ad ea ex sua voluntate contra regulas & permansit, quas irrationabiliter injurias & detractiones, exprobrationes atque alapas arbitratus est, quæ utique salutiferæ suavesque invitationes existunt, tantumque pro ejus meliori ratione misericorditer prolatæ sunt. Aversio namque mali & hortatio melioris interposita, salutaris sine dubio existit suscipientibus: minime reminiscens, quoniam meliora sunt vulnera amici, quam falsa oscula inimici. *Scripsi enim vobis*, inquit B. apostolus, *per multas lacrymas non ut contristemini, sed ut sciatis quam caritatem habeo abundantius in vobis*. Hæc autem si scripsisset in tabulis cordis sui, habuit utique gratiam invenire, providens sibi coram Deo & hominibus bona, per expulsionem introductæ ab eo dogmatum novitatis, atque catholicæ ecclesiæ piæ prædicationis assumptionem. Sed quoniam ista respuere censuit, propria autem sua mente amplexus est, nullam satisfactionem per suam epistolam habere se demonstravit, superius dictam ecthesin & ipse cum illis confirmans, tantumque studiosissime, ut etiam verba quæ in eadem continentur, suis scriptis insereret, utpote & ipsis sermonibus consonantiam ejus & confessionem salvare deproperans. His itaque nobis subtiliter cognitis, jam si placet vestræ beatitudini, per exemplar typi, series ejus quantocyus nobismet relegatur.

Eccl. 3. *Ps. 30. & 118*

2. Cor. 2. 4.

Δεσσδέδιτ ἐπίσ. Καλλάρεως, εἶπεν.

Διὰ τῆς οἰκείας ἐπιστολῆς, ἣν νῦν τῆς ἀρτίως ἡμῖν ἀναγνωσθείσης, Παῦλος ὁ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, τάτε παρὰ τῆς ἁγιωτάτων ὑμῶν ἐμφρόνως διαλαληθείσῃ τῇ παρούσῃ ἁγίᾳ συνόδῳ, φανερῶς ἐβεβαίωσε· καὶ τὰς τῆς αἰτιασαμένων αὐτῆς τῷ καθ' ὑμᾶς ἀποστολικῷ θρόνῳ θεοφιλῶν ἀνδρῶν ἀναφορὰς ἐπεσφράγισε, γνοὺς ὡς ἀκηκόαμεν, ὅτι ἐγγράφως μὲν καὶ ἀγράφως ὑπεμνηματίσθη παρὰ τῶν προηγησαμένων ὑμᾶς ἀποστολικῶν ἀρχιερέων ἀδιόρθωτος δὲ καὶ ἀνήκοος ἔμεινε πρὸς τὰς αὐτῆς περὶ τῆς ὑποθέσεως αὐτῷ προτεινομένας αὐτῷ διαμαρτυρίας ἐκ τοῦ λέγειν αὐτὸν καὶ γράφειν. διάτοι τοῦτο καὶ τοῖς λόγοις τάχα που ἰώμεθα ῥαπισμάτων. ὁ γὰρ τοῖς λοιδορεῖσιν ἀντιλοιδορεῖσθαι καλὸν, ἵνα μὴ τοῖς γραφεῦσιν ἀντεξαγόμενοι ἄμιλλαν ὄκνεως ποιώμεθα. ἀλλ' ἐπεὶ καιρὸς τοῦ λαλεῖν καὶ καιρὸς τοῦ σιωπᾶν. κύριε τὰ χείλη μου ἀνοίξεις, καὶ ἀποκριθήσομαι τοῖς ὀνειδίζουσί μοι λόγον. ὑπανοίξαντος ἡμῖν τοῦ Θεοῦ τὰ κλεῖθρα τῇ λόγου τῇ παρουσίᾳ τῆς παρὰ τῆς ἀδελφικῆς ὑμῶν μακαριότητος ἀποσταλέντων ἀποκρισιαρίων, οἳ μετὰ πολλὰς ὅσας τὰς πρὸς ἡμᾶς περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζητήσεως ἀσυμβάτους διαλέξεις, εἰς τοῦτο τέλος ἐλήλυθασιν, ἐρμηνευθῆναι παρ' ἡμῶν αὐτοῖς τὴν Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν τοῦ ἑνὸς θελήματος ἔννοιαν. ἀπεδείξαμεν οὖν ἄρα, καθὼς εἰρήκαμεν, ἐξ ὧν γεγράφηκεν, ὅτι κανονικῶς μὲν ὑπεμνηματίσθη διάτε τῆς ἀποστολικῶν πραικέτων, καὶ τῆς θεοφιλῶν ἀποκρισιαρίων τῆς καθ' ὑμᾶς κορυφαίας καθέδρας, πολλαῖς ὡσαύτως ἐμαρτυρήσατε πρὸς αὐτὴν διαλέξεσι, περὶ τῆς κατ' αὐτὸν ὑποθέσεως, ἤτοι καινοτομίας, κατὰ πρόσωπον τὰς ὑπομνήσεις αὐτῷ προσενεγκαμένων. ἀνήκοος δὲ πρὸς αὐτὰς ἐκυρίως παρὰ τοὺς κανόνας μεμένηκε, ταύτας ἐκ ὀρθῶς λογισάμενος ὕβρεις εἶναι, καὶ λοιδορίας καὶ ὀνειδισμοὺς καὶ ῥαπίσματα, καίτοι σωτηριώδεις ὄσας χρησὰς παραινέσεις, καὶ διὰ μόνον τὸ ἐκείνῃ προσαγομένας αὐτῷ φιλανθρώπως βέλτιον. ἡ γὰρ ἀποβοπὴ τοῦ κακοῦ καὶ ἡ προβοπὴ τοῦ βελτίονος προβιβάζουσι, σωτήριον πάντως ὑπάρχει τοῖς δεχομένοις ἐκ ἀνοήτως, ὅτι ἀξιοπιστότερα βαύματι φίλου, ἢ ἐκούσια φιλήματα ἐχθροῦ. ἔγραψα γὰρ ὑμῖν, φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος, διὰ πολλῶν δακρύων, οὐχ' ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὸ ἀγάπιν ἵνα γνῶτε, ὃν ἔχω περισσοτέρως πρὸς ὑμᾶς. τοῦτο γὰρ εἰ γεγράφηκεν ἐπὶ πλακὸς τῆς αὐτοῦ καρδίας, ἤμελλεν ἂν χάριν διὰ τοῦ προνοεῖσθαι καλὰ ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, κατὰ τὸ τῆς ἐπεισάκτων αὐτοῦ δογμάτων ἀποβολῆς, ὁ τῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας δόσεβῶν δογμάτων πειθαρχεῖν. ἐπειδὴ δὲ ταῦτα μὲν ἀπέσβαφη, τὰ οἰκεῖα δὲ κατὰ γνώμην ἔστερξεν, ἀναπολόγητον ἑαυτὸν παρεσήσατο διὰ τῆς οἰκείας ἐπιστολῆς, τὴν ἔνθεσιν καὶ αὐτὸς σὺν ἐκείνοις βεβαιωσάμενος, καὶ τοσοῦτον σπουδαίως, ὥστε καὶ διὰ τῶν ἐγκειμένων αὐτῇ ῥημάτων ἐν πολλοῖς πραχθῆναι τὸ πράγματος, οἷα μέχρι καὶ λέξεως, τὸ πρὸς αὐτὴν ὁμόφωνόν τε καὶ ὁμόλογον ἀποσώζειν ἀγωνισάμενος, τοῦτο τοίνυν ἀκριβῶς ἡμῖν ἐγνωσμένον, φέρε λοιπὸν, εἰ σωαρέσκει τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι. διὰ τοῦ ἴσου καὶ τῆς τοῦ τύπου δυνάμεως ἐπακούσωμεν,

Mar-

A

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος, καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ρωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit

Ἀχθήτω πρὸς ἡμετέραν διάσκεψιν τὸ ἴσον τοῦ τύπου τοῦ ἀρτίως συνταχθέντος κατὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἐξ εἰσηγήσεως Παύλου τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.

Offeratur ad nostram audientiam exemplar typi, qui nuper compositus est persuasione Pauli Constantinopolitani antistitis, contra orthodoxam fidem.

Θεοφύλακτος πεμμικήριος τῶν νοταρίων τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, εἶπεν.

B

Theophylactus primicerius notariorum apostolicæ sedis, dixit.

Τὸ κελευσθὲν ἴσον τοῦ τύπου παρὰ τῶν μακαριοτήτων ὑμῶν, κομίσας μετὰ χεῖρας ἔχω πρὸς τὸ παρισάμβυον.

Exemplar typi, quod jussit vestra beatitudo produci, offerens præ manibus habeo: quid præcipitis?

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ρωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit

Τὸ ἴσον τοῦ τύπου ληφθήτω καὶ ἀναγνωσθήτω παρουσίᾳ τῆς ἁγίας συνόδου πρὸς ἀκριβῆ τῆς τούτου δυνάμεως κατανόησιν.

Memoratum exemplar susceptum coram sancto concilio, ad subtiliorem virtutis ejus cognitionem, diligenter recensseri præcipimus.

C

Καὶ λαβὼν Θεόδωρος νοτάριος ῥηγεωνάριος τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου πρὸς τὴν Ρωμαϊκὴν ἀπὸ τῆς ἑλλάδος ἑρμηνευθεῖσαν φωνῆς, ἀνέγνω.

Et accipiens Theodorus notarius regionarius apostolicæ sedis, de Græco in Latinum interpretatum, recitavit in his.

Εἰωθότες πάντα περιεργάζεσθαι καὶ σκοπεῖν τὰ εἰς λυσιτέλειαν τῆς φιλοχρίστου ἡμῶν βλέποντα πολιτείας, καὶ διαφερόντως τὰς εἰς τὴν ἀμώμητον ἡμῶν φερόμενα πίστιν, δι' ἣν ἅπαντα ἡμῖν κατευοδοῦσθαι πιστεύομεν, ἐγνώμεν ἐν πολλῇ καθεστάναι σάλῳ τὸν ἡμέτερον ὀρθόδοξον λαόν, ὡς τινῶν μέν, οὐ θέλημα, ἐπὶ τῆς οἰκονομίας τοῦ μεγάλου Θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ δοξαζόντων, καὶ τὴν αὐτὴν ἐνεργεῖν τὰ τε θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα· ἄλλων δὲ δογματιζόντων δύο θελήματα καὶ ἐνεργείας δύο, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐνσάρκου τοῦ λόγου οἰκονομίας. καὶ τῷ μέν, ἐν ἀπολογίᾳ προτιθεμένων διὰ τὸ εἰ προσώπου ὑπάρχειν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν δύο ταῖς φύσεσιν ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως θέλοντα καὶ ἐνεργοῦντα τά τε θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα· τῷ δὲ, διὰ τὸ ἀδιαιρέτως ἐν τῷ αὐτῷ καὶ εἷ προσώπῳ συνελθούσας φύσεις, καὶ τὸ τὴν αὐτῷ σωζεσθαι καὶ μένειν διαφορὰν καταλλήλως καὶ προσφυῶς ταῖς φύσεσι τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα Χριστὸν ἐνεργεῖν τά τε θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα· εἴθε εἰς πολλὴν διασασιν καὶ ἕξιν τὰς τῆς ἡμετέρας φιλοχρίστου ἐξάγεσθαι πολιτείας, ὡς διχονοοῦντας μὴ συμβαίνειν ἀλλήλοις, ταύτην τε κατὰ πολλοὺς αὖθις καταβλάπτεσθαι τρόπους. δεῖν οὖν ἡγησάμεθα ἐκ τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ ὁδηγηθέντες, τὴν ὕπωθεν ἀναφθεῖσαν τῆς διχονοίας κατασβέσαι φλόγα, καὶ μὴ συγχωρῆσαι αὖθις ἐπιπλέον τὰς ἀνθρωπίνας κατανέμεσθαι ψυχάς. διόπερ θεσπίζομεν τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους τοὺς ἐν ὀρθοδοξίᾳ διατελοῦντας, καὶ τῆς ἀμώμητου ἡμῶν τῆς Χριστιανῶν καθεστώσας πίστεως, καὶ τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας τυγχάνοντας, μὴ ἄδειαν ἔχειν πρὸς ἀλλήλους ἀπὸ τοῦ παρόντος περὶ θελήματος, ἢ μιᾶς ἐνεργείας, ἢ δύο ἐνεργειῶν, καὶ

Consuetudinem habentes de omnibus curam agere & intendere, quæ respiciunt ad utilitatem Christianissimæ nostræ reipublicæ, & præcipue quæ feruntur ad immaculatam nostram fidem, per quam nobis omnia prospera fieri credimus, cognovimus in multa perturbatione esse nostrum orthodoxum populum, utpote dicentibus quibusdam unam D voluntatem in dispensatione magni Dei & salvatoris nostri Jesu Christi, & eumdem ipsum operari divina & humana. Aliis autem dogmatizantibus duas voluntates & duas operationes in eadem dispensatione incarnati verbi & illis quidem in satisfactione propter unam personam, esse dominum nostrum Jesum Christum in duabus naturis inconfuse & indivise volentem & operantem divina & humana. Aliis autem propter convenientes naturas indivise in ipsa una persona, & ut salvetur & maneat carum differentia secundum naturas, eumdem ipsum unum Christum naturaliter operari divina & humana: & ex hoc in multam dissensionem & contentionem nostram Christianissimam rempublicam produci, ut discordantes invicem non convenirent, & ex hoc secundum multos modos eam lædi oportere. Igitur arbitrati sumus, ab omnipotente Deo inspirati, sicut talem accensam discordiæ flammam extinguere, & non concedere eam ulterius humanas animas depasci. Quapropter sancimus nobis subjectos, qui consistunt in orthodoxa & immaculata nostra Christianorum fide, qui sunt catholicæ & apostolicæ ecclesiæ, non habere licentiam invicem a præsenti de una voluntate aut una operatione, aut duarum voluntatum, aut duarum operationum qualemcumque proferre altercationem,

Typus hæreticus.

nem, aut contentionem, aut rixam. Hæc autem sancimus, nihil aliquid interficientes penitus de piissimis dogmatibus, quæ a sanctis probabilibus patribus de dispensatione incarnati Dei Verbi dogmatizata sunt, sed ulterius contentionem, quæ gratia propositæ quæstionis orta est, cessare prævidentes, & tantummodo de eis sequi & sufficienter habere divinas scripturas, & traditiones sanctorum quinque universalium conciliorum, & simplicibus sine quæstione sanctorum probabilium patrum usibus sive vocibus, quorum dogmata, regulæ & leges sanctæ Dei catholicæ & apostolicæ ecclesiæ consistunt, nihil eis addentes proprium, neque minuentes, aut per suam intentionem eas interpretantes, sed priorem habitum ubique custodiri, sicuti antequam procederet contentio prædictarum quæstionum, quasi nulla de eis exorta contentio, nulli de omnibus usque ad præsens unam voluntatem & unam operationem, aut duas voluntates & duas operationes, dogmatizaverunt, sub qualemcumque querelam hujus gratia aut accusationem facto, nisi tantummodo qui ex sanctis quinque universalibus conciliis & ceteris orthodoxis probabilibus patribus ejecti sunt hæretici cum impiis eorum dogmatibus & conscriptis: & ut compendiose dicamus, quod sancta catholica & apostolica ecclesia non accepit, sed abjecit. Ad perfectam autem unitatem sanctarum Dei ecclesiarum & communem concordiam, & ut nulla occasio relinquatur eis qui sine fine volunt contendere, & chartas quę positę fuerunt in * narthica sanctissimę magnę ecclesię hujus a Deo conservande nostrę regię urbis, quę continent prędictas quęstiones, jussimus levari. Qui autem ea præsumpserint prævaricari, primum quidem subjacent judicio terribili omnipotentis Dei: deinde autem & non qualemcumque regalem indignationem revereantur, per quam si quidem episcopi aut clerici sunt, sui sacerdotii, sive sui cleri modis omnibus excidant: sin autem monachi, segregentur, & alieni sint de suis locis: sin autem dignitatem, aut cingulum, aut militiam habeant, nudentur de eis. Si autem sint privati, si quidem nobiles consistunt, suarum substantiarum proscriptionem patiantur: sin autem ignobiles consistunt, non solum in corpore verberentur, sed in exilio perpetuo castigentur: ut omnes timore Dei compressi, & comminata eis digna supplicia reverentes, immobilem & sine turba pacem sanctarum Dei ecclesiarum custodiant.

* narthece.

A δύο θελημάτων, οἱανδήποτε προφέρειν ἀμφισβήτησιν, ἔριν τε, καὶ φιλονεικίαν. ταῦτα δὲ διατυποῦμεν, οὐχ ὡς ἀναιροῦντες τι καθάπαξ τῶν εὐσεβῶς δογματισθέντων, ἐκ τῶν ἁγίων ἐγκρίτων πατρῶν, περὶ τῆς ἐνσάρκου τοῦ Θεοῦ λόγου οἰκονομίας, ἀλλὰ τὴν ἐπὶ πλείῳ φιλονεικίαν, τὴν ἕνεκεν τῶν προκειμένων ζητήσεων καταπαῦσαι προμηθούμενοι, καὶ μόνας περὶ τούτων ἕπεσθαι τε καὶ ἀρκεῖσθαι, ταῖς τε θείαις γραφαῖς, καὶ ταῖς τῶν ἁγίων πέντε οἰκουμενικῶν συνόδων παραδόσεσι, καὶ ταῖς ἁπλαῖς ἀπεριέργως τῶν ἐγκρίτων ἁγίων πατρῶν χρήσεσιν, ἤγουν φωναῖς, ὧν τὰ δόγματα, κανόνες τε, καὶ νόμοι τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ὑ-
B πάρχουσιν ἐκκλησίας, μηδὲν αὐταῖς προστιθέντας οἰκεῖον ἢ ὑφαιροῦντας, ἢ κατὰ τὸν ἴδιον αὐτὰς ἑρμηνεύοντας σκοπὸν, ἀλλὰ τὸ πρὸ τῆς ἀνωτέρω τῶν εἰρημένων ζητήσεων προελθούσης φιλονεικίας ἁπανταχοῦ φυλαχθῆναι σχῆμα, ὡς ἂν εἴη, μηδεμιᾶς περὶ τούτων γενομένης ἐρεσχελίας, μηδενὶ τῶν πάντων τῶν μέχρι τοῦ παρόντος ἓν θέλημα καὶ μίαν ἐνέργειαν, ἢ δύο θελήματα καὶ δύο ἐνεργείας δογματισάντων ὑπὸ τὴν οἱανοῦν μέμψιν. τούτου χάριν ἢ κατηγορίαν γινομένου, εἰ μήτοιγε τῶν ἐκ τῶν ἁγίων πέντε οἰκουμενικῶν καὶ λοιπῶν ὀρθοδόξων ἐγκρίτων συνόδων ἐκβληθέντων αἱρετικῶν μετὰ τῶν ἀσεβῶν αὐτῶν δογμάτων τε καὶ συγγραμμάτων. καὶ τῶν κα-
C θόλου φῆσαι τῇ ἁγίᾳ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ἀπροσδέκτων καὶ ἀποβλήτων. πρὸς δὲ τελείαν τῶν ἁγιωτάτων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν ἕνωσιν καὶ κοινὴν ὁμόνοιαν, καὶ τοῦ μηδεμίαν ἀφορμὴν τοῖς ἀτελευτήτως φιλονεικεῖν ἐθέλουσιν ὑπολειφθῆναι καὶ τοὺς ἤδη ἀνατεθέντας ἐν τῷ νάρθηκι τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας τῆς θεοφυλάκτου ἡμῶν ταύτης καὶ βασιλίδος πόλεως, τοὺς τῶν εἰρημένων ἕνεκα περιέχοντας ζητημάτων χάρτας ἐπαρθῆναι παρεκελεύσαμεν. τῶν ταῦτα παραβαίνειν τολμούντων προηγουμένως μὲν ἐποκειμένων τῷ κρίματι τοῦ φοβεροῦ καὶ παντοδυνάμου Θεοῦ. ἔπειτα δὲ, καὶ οὐ τὴν τυχοῦσαν ὑφορωμένων βασιλὴν ἀγανάκτησιν, δι' ἧς, εἰ μὲν ἐπί-
D σκοποι, ἢ κληρικοὶ εἶεν, τῆς ἰδίας ἱερωσύνης τοῦ τε οἰκείου κλήρου, τρόποις ἅπασιν ἐκπεσοῦνται. εἰ δὲ μοναχοὶ εἶεν ἀφοριζέσθωσαν, καὶ τῶν ἰδίων ἀλλοτριούσθωσαν τόπων. εἰ δὲ ἀξίαν, ἢ ζώνην, ἢ στρατείαν ἔχοιεν, γυμνωθήσονται τούτων. εἰ δὲ τελοῦντες ἐν ἰδιώταις, εἰ μὲν τῶν ἐπισήμων ὄντες τυγχάνοιεν, τὴν τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς ἐποστήσονται δημεύσιν. εἰ δὲ τῶν ἀφανῶν καθεστήκοιεν, πρὸς τῷ τοῦ σώματος αὐτῶν αἰκισμῷ, καὶ ἐξορίᾳ διηνεκεῖ σωφρονισθήσονται· ὡς ἂν ἅπαντες φόβῳ τῷ πρὸς Θεὸν συνεχόμενοι, καὶ τὰς ἠπειλημένας αὐτοῖς ἀξίως τοιαὰς εὐλαβούμενοι, ἄσειστόν τε καὶ ἀτάραχον τὴν
E εἰρήνην τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ φυλάξωσιν ἐκκλησιῶν.

Sancta synodus dixit.

Relectus typus bonum quidem intentum habere dignoscitur, dissonantem autem virtutem intentui continet. Bonum est namque procul dubio, & omnibus timentibus Deum desiderabile, cohibere dissensiones & altercationes pro causa fidei: sed non est utile & bonum, cum malo destruere bonum, id est, cum hæreticis orthodoxorum patrum verba & dogmata: quoniam hoc potius exurit,

Locus mendosus.

Ἡ ἁγία σύνοδος, εἶπεν.

Ὁ ἀναγνωσθεὶς τύπος, χρηστὸν μὲν γνωρίζεται τὸν σκοπὸν κεκτημένος, ἀνάρμοστον δὲ τῷ σκοπῷ τὴν διάταξιν. ἐπειδὴ καλὸν μὲν ὁμολογουμένως ἐστὶ καὶ πᾶσιν ἐράσμιον τοῖς φοβουμένοις τὸν κύριον, τοῦ παυσθῆναι τὰς διχονοίας ἤτοι φιλονεικίας περὶ τῆς πίστεως· οὐ καλὸν δὲ διὰ τοῦ συγκαταπαύειν τῷ κακῷ τὸ καλὸν, ἤγουν τοῖς τῶν ἑτεροδόξων τὰ τῶν ὀρθοδόξων πατρῶν ῥήματά τε καὶ δόγματα. τοῦτο γὰρ ἐξά-

ὀξάπτει μᾶλλον ἀλλ' ὁ καταπαύει δικαίως τὴν σύ-
σασιν, ὅδενὸς σωεξαρνεῖσθαι καταδεχομένου τῷ
ἀσεβεῖ τῆς αἱρέσεως, τὸν δ' σεβῆ λόγον τῆς πίσεως.
ὁμοίως γὰρ ἔστι κακὸν, τὸ, τε χεῖρον προσίεσθαι καὶ
σωαποβάλλειν αὐτῷ τὸ κρεῖττον ἀδιακρίτως. ἑκά-
τερον γὰρ ἐπαναιρεῖ τὸ δικαίᾳ τὸν λόγον. ὃ χα-
ρὲν καὶ ὁ μέγας ἐν τούτῳ διαπορούμενος Αβραὰμ,
πρὸς τὸν Θεὸν ἐγγίσας ἔλεγε. μὴ σωαπολέσῃς
δίκαιον μετὰ ἀσεβοῦς· καὶ ἔσεται ὁ δίκαιος ὡς ὁ ἀσε-
βής. μηδαμῶς ὁ κρίνων πᾶσαν τὴν γῆν. οὐ ποιή-
σεις κρίσιν· εἰ μὴ γὰρ ἐξ ἀποδείξεως πατρικῆς
διδασκαλίας μεμαρτυρημένων ὁμοίως, ἢ ἐπαινετὸν τυγχά-
νειν ἑκάτερον παρεσήσατο. καλῶς ἂν εἶχεν ὁ τόπος
διὰ τὴν ἐφ' ἑκατέρᾳ ἰούτων μεμαρτυρημένων αὐτῷ
μέμψιν παρὰ τῶν λογίων τοῦ πνεύματος, ἢ τῶν
πνευματοκινήτων πατέρων ἐξ ἑκατέρᾳ τὴν σιωπὴν ὁ-
ριζόμενος, ἢ τὸ ἔμπαλιν διὰ τὴν διφημίαν. εἰ δὲ μη-
δενὶ τούτων παντελῶς ἀποδέδειχεν, ἀλλὰ τὴν σιω-
πὴν κατὰ κοινοῦ διηγόρευσε, τοῦ, τε μίαν λέγειν
ἢ δύο τυγχάνειν ἐπὶ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ τὰς θελήσεις
καὶ τὰς ἐνεργείας, ἀρκούμεθα τῇ πατριαρχικῇ προσ-
φωνήσει πρὸς τὸν εὐσεβέστατον ἡμῶν χρήσασθαι βα-
σιλέα, καὶ αὐτῷ τῷ βασιλεῖ τῶν βασιλευόντων Θεῷ
σὺν παῤῥησίᾳ προσαγομένῃ παρὰ τοῦ φήσαντος.
μηδαμῶς σὺ ποιήσεις τὸ ῥῆμα τοῦτο τοῦ ἀποκτεῖναι
δίκαιον μετὰ ἀσεβοῦς, καὶ ἔσεται ὁ δίκαιος ὡς ὁ ἀσε-
βής. ἐκκλίνειν γὰρ ἀπὸ κακοῦ καὶ ποιεῖν ἀγαθὸν,
αὐτὸς ἡμῖν ὁ πάντων δεσπότης προσέταξεν. οὐ μὴν
τῷ κακῷ τὸ καλὸν, σωναποβάλλειν ἢ συγχεῖνειν τὸ
σωφρονοῦν, ἐπειδὴ προδήλως ἑκάτερον μᾶλλον καταβλάπ-
τει γινόμενον. ἐκεῖνο δὲ μόνον περισώζει πρατόμενον.
λέγω δὴ τὸ ἐκκλίνειν ἀπὸ κακοῦ, καὶ ὁμολο-
γεῖν τὸ καλόν. παρακελεύεται γὰρ ἡμῖν ὁ Θεὸς διὰ
Μωυσέως λέγων. καὶ διαστελεῖτε ἀνὰ μέσον τῶν βε-
βήλων καὶ τῶν ἁγίων, καὶ ἀνὰ μέσον τῶν καθαρῶν καὶ
τῶν ἀκαθάρτων. ἐγὼ κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν. καὶ φυ-
λάξεσθε πάντα τὰ φυλάγματά μου, ὅπως μὴ ποιή-
σητε μηδὲ ἀπὸ πάντων νομίμων φδελυγμάτων· ὅτι
πᾶς ἄνθρωπος ὃς ἂν ποιήσῃ ἀπὸ πάντων τῶν βδε-
λυγμάτων τούτων, ἐξολοθρευθήσονται αἱ ψυχαὶ
αἱ ποιοῦσαι ἐκ μέσου τοῦ λαοῦ αὐτῶν. τοιγαροῦν οὐ
δέον ἐστὶ κατὰ τῶν μὴ ἐκβεπομένων ὁμοίως ἑκάτε-
ρον, τό, τε μίαν, ἢ δύο Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ λέγειν
εἶναι τὰς ἐνεργείας, ἢ τὰς θελήσεις, ἀκρίτως ἐ-
νεφέρειν τὴν ἀγανάκτησιν. ἀλλὰ κατὰ μόνων δι-
καίως τούτων ἐπάγειν τῶν οὐχ ὁμολογούντων ἅπερ οἱ
θεόκριτοι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πατέρες ὁμολο-
γοῦσι· τετέσι δύο τοῦ αὐτοῦ καὶ Θεὸς, ὥσπερ οὐ-
σίας ἤτοι φύσεως ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως,
οὕτω καὶ ἰσαρίθμους ταῖς φύσεσι θελήσεις, καὶ ἐνερ-
γείας, θείαν λέγω καὶ ἀνθρωπίνην. τὴν μάλιστα μι-
μήσει Θεοῦ τὰς οἰκείας δεόντως ἐπανελομένου ἐπαινε-
μένου ψήφους. διό, καθὰ λέλεκται, τὸν μὲν σκο-
πὸν τοῦ τύπου καλὸν ὄντα, σεμνύνομεν· τὸν δὲ
τρόπον τῷ σκοπῷ μὴ συμβαίνοντα, παντελῶς παραι-
τούμεθα. καθόλου γάρ ἐστιν ἀπαράδεκτος τῷ ἀσε-
βεῖ κανόνι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας· μᾶλλα σιω-
πηθῆναι παρακελευόμενον δικαίως τὰ τῶν ἐναντίων,
οὐ μὴν συνεξαρνηθῆναι τούτοις, ἢ συνομολο-
γηθῆναι τὰ τῶν ἁγίων πατέρων ῥήματά τε καὶ δόγ-
ματα. λέγει γάρ ὅτως ἡ ἁγία πέμπτη συνόδος,
ἀλλόδοξον Χριστιανῶν ἐστι, μὴ τῆς ὀρθῆς πίσεως
τὴν ἀσέβειαν δέχεσθαι καὶ μὴ διακρίνειν τὰ ὀρθὰ

A non enim mitigat merito controversiarum statum; nullo videlicet patiente denegare cum impietate hæretica venerabile verbum fidei. Similiter namque est & inhonestum malum amplecti, & cum eodem bonum indiscrete projicere, quoniam utrumque justitiæ perimit traditionem. Unde & magnus Abraham in hoc hæsitans, domino appropinquans, ait: *Num perdes justum cum impio, & erit justus sicut impius? Nullo modo tu facies secundum hoc verbum, ut occidas justum cum impio, & erit justus sicut impius. non est hoc tuum, qui judicas omnem terram: non facies judicium hoc.* Nam si quidem per approbationem scripturæ, hoc est paternæ B doctrinæ, reprehensibile pariter aut laudabile utrumque ostenderet, bene utique fuisset typus expositus, propter utriusque approbatam per spiritales sermones reprehensionem, aut per spiritales patres utriusque taciturnitatem definens, aut e contrario pro eorum laudabilitate utriusque professionem. Si autem nihil horum penitus demonstravit, sed taciturnitati pariter perhibuit unam aut duas dicere in Christo Deo operationes & voluntates, sufficit nobis patriarchæ voce serenissimum principem alloqui, sed & ipsi regi regum fiducialiter eam offerentes cum eo, qui ait: *Nullo modo tu facies secundum hoc verbum, ut interficias justum cum impio,* C *& erit justus sicut impius.* Declinare autem a malo & facere bonum, ipse nobis omnium dominus præcepit: non enim cum malo bonum aversari, aut penitus confirmare, quoniam utrumque dum perficitur, lædit. Illud autem tantummodo salvare consuevit, dum perficitur, id est, declinare a malo, & confiteri bonum. Præcepit namque nobis per Mosen, dicens: *Ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum & profanum & inter pollutum & mundum: ego Dominus Deus vester. Custodite omnia legitima mea, & non faciatis ex omnibus abominationibus istis: quia omnis homo qui fecerit ex omnibus abominationibus istis exterminabitur anima ejus de populo suo.* D Igitur nullo modo oportet contra eos, qui minime denegant pariter utrumque, id est, unam aut duas dicere in Christo Deo operationes & voluntates, sine discretione indignationem intligere, sed juste contra eos tantummodo hanc proferre, qui non confitentur, quas probabiles ecclesiæ patres confitentur; hoc est, duas ejusdem atque unius sicuti essentias unitas inconfuse & indivise, ita & æquali numero voluntates & operationes, divinam dico & humanam: maxime eum, qui secundum Deum suas, ut condecet, properat promulgare sententias. Propterea intentum quidem, ut dictum est, bonum existentem typi laudamus, sed modum E ab intentu dissonantem avertimus: quoniam omnino est inconveniens catholicæ ecclesiæ regulæ, in qua utique adversa tantummodo jubentur merito sepeliri silentio: non enim orthodoxa cum contrariis confiteri omnino, aut quoquo modo denegare. Asserit enim ita: quoniam alienum est Christianorum, cum recta fide impietatem suscipere, & non discernere recta a malis. *Qualis namque participatio justitiæ cum iniquitate? aut qualis communio luminis cum tenebris?* & qualis consonantia paternæ doctrinæ cum hæretica contentione? Ab omni enim contagione hæretica

quem ex Græco facile intelligas.

Genes. 18.

Psal. 36.

Levit. 10.

Levit. 18.

2. Cor. 6.

retica alienum consistit verbum orthodoxiæ, quod sine dubio intransgressibiliter confiteri in confessione æterna omnibus præcepit dominus, dum dicit: *Qui me confitebitur coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo qui in cœlis est: Qui autem negaverit me & sermones meos, negabo eum & ego coram patre meo qui in cœlis est.* Qua de re his a nobis rationabiliter delimatis, ut tantummodo pia sanctorum patrum & synodorum dogmata & sermones prædicemus atque confiteamur, nihilque cum eis adversariorum confirmare, aut expellere quidquam de his cum adversis, congruum est illud intentius pertractare, quoniam Paulus Constantinopolitanus episcopus prius quidem in scripto confirmans ecthesim, nunc autem suadens typum fieri, quod in proverbiis scriptum est, adimplere studuit: *Cor durum gravabitur doloribus, & peccator adjiciet peccata super peccata.* Non audiens utique protestantem atque dicentem: *Non bis alligabis peccatum, quoniam in uno innocens non eris. Et ne dederis os tuum, ut peccare facias linguam tuam, neque dicas coram angelo: Non est prudentia; ne forte irascatur Deus super sermones tuos: Multos enim seduxit existimatio sua, & opinio nequam labefecit mentes illorum.* Hæc autem vel quidquam de his, hoc est, quæ nobis per suasionem prudentissimam saluberrime tradita sunt ab spiritalibus * verbis, neque ipse Paulus, neque hi qui cum eodem sentiunt, Cyrus, Pyrrhus & Sergius cogitaverunt ad refrenationem aut correctionem suorum malorum, pro nihilo habentes cum omni licentia divina catholicæ ecclesiæ mysteria deludere, & contra paternas traditiones absque timore incedere, ac si eorum sit in potestate & esse & non esse nostræ salutis evangelium. Propterea enim, sicut audivimus, & manus nostræ palpaverunt de verbo novitatis eorum, aliquando quidem unam operationem, aliquando autem penitus nec unam operationem: iterum aliquando unam voluntatem, aliquando autem omnino nec unam voluntatem in Christo Deo, in aperto dogmatizantes, utpote eum sine operatione naturaliter existentem per utramque, ex quibus consistit naturis, & sine voluntate, id est, insubstantialem & inessentialem ostendentes, cum quo & Patrem atque Spiritum sanctum. Quoniam quod est Christus ut Deus, hoc est uterque naturaliter: & quod plus est gravissimum, & magis eorum falsitatem redarguit, quoniam & unam habere, & nec unam habere voluntatem & operationem dominum nostrum Jesum Christum, in scripto asseruerunt cum anathemate hujusmodi sensum contra se * inundantes; omnium esse dogma & prædicationem perfectam, veram, firmam, indiminutam sanctorum patrum & universalium quinque conciliorum, sicut dictum est, perhibentes: minime prævidentes, quoniam per alterum aliud perimunt, hoc est, unam operationem per hoc quod dicunt: nec unam operationem asserere, cum unam voluntatem Christi dogmatizare noscantur. Sed hæc omnia per typum posteriorem amputaverunt, ut nec sciant jam quid credant, aut quid confiteantur, per incessabilem & creberrimam suorum dogmatum immutationem, pariterque peremptionem, sicut scriptum est:

Matth. 10.
Luc. 9.
Eccl. 3.
Eccl. 7
Eccl. 5.
Eccl. 3.

* *forte* viris

* innodantes.

Nota hæreticorum inconstantiam.

ἀπὸ τῶν κακῶν. τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ πρὸς ἀνομίαν; ἢ τίς κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; τίς δὲ συμφώνησις παῦλικῆς διδασκαλίας πρὸς αἱρετικὴν ἐρεσχελίαν; πάσης γὰρ ἐπιμιξίας αἱρετικῆς, ἀκοινώνητος ὑπάρχει τῆς ὀρθοδοξίας ὁ λόγος, ὃν ἀπαραβάτως ὁμολογεῖν εἰς ἀνθομολόγησιν αἰωνίαν ἐγκελεύεται πᾶσιν ὁ κύριος λέγων· ὁ ὁμολογῶν με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὁ δὲ ἀρνούμενός με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, ἀρνήσομαι κἀγὼ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. διὸ τούτων ὕπως ἀλόγως ἡμῖν κεκειμένων, ὥστε μόνα μὴ τὰ ἀσεβῆ τῶν ἁγίων πατέρων καὶ συνόδων δόγματά τε καὶ ῥήματα κηρύττειν καὶ ὁμολογεῖν, τούτοις δὲ μηδὲν τῶν ἐναντίων συνεγκρίνειν ἢ συνεκβάλλειν τι τούτων τοῖς ἐναντίοις, ἐκεῖνο σκοπῆσαι χρεών, ὅτι Παῦλος ὁ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως πρότερον μὲν ἐγγράφως κυρώσας τὴν ἔκθεσιν, ἀρτίως δὲ παραπείσας γράφεσθαι τὸν τύπον, τὸ ἐν παροιμίαις εἰρημένον πεπλήρωκε. καρδία σκληρὰ βαρυνθήσεται πόνοις, καὶ ἁμαρτωλὸς προσθήσει ἁμαρτίαν ἐφ' ἁμαρτίαις. ὃν ἐπαχύσας τῇ παρεγυωντος. μὴ καταδεσμεύσῃς δὶς ἁμαρτίαν, ἐν γὰρ μιᾷ οὐκ ἀθωωθήσει. καὶ μὴ δῷς τὸ στόμα σου τοῦ ἐξαμαρτεῖν τινὰ γλώσσαν σου, καὶ μὴ εἴπῃς πρὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἄγνοια ἐστίν, ἵνα μὴ ὀργισθῇ ὁ Θεὸς ἐπὶ τῇ φωνῇ σου. πολλοὺς γὰρ ἐπλάνησεν ἡ ὑπόληψις αὐτῶν, καὶ ὑπονοίᾳ πονηρᾷ ὠλίσθησεν ἡ διάνοια αὐτῶν. ταῦτα μὲν οὖν ἤ τι τούτων, λέγω δὴ τῶν ἐν παραινέσει σοφῇ σωτηρίως ἡμῖν προτεινομένων ἐκ τῶν λογίων τοῦ πνεύματος, ἅτε αὐτὸς Παῦλος, ἅτε μισοὶ σύμφρονες αὐτῷ, Κύρος καὶ Πύρρος καὶ Σέργιος ἐλογίσαντο πρὸς ἐποχλὴν ἢ διόρθωσιν τῶν ἰδίων κακῶν, ὅσον ἠγησάμενοι τῷ τὰ θεῖα δικολία παίζειν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας μυστήρια, καὶ κατὰ τῶν παῦλικῶν ἀφόβως παρανομεῖν κηρυγμάτων, ὥσπερ ἐν αὐτοῖς κειμένων εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι τὸ τῆς σωτηρίας ἡμῶν διαγγέλιον. ἐντεῦθεν γὰρ ὡς ἀκηκόαμεν καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ἐκείνων καινοτομίας, ποτὲ μὲν μίαν ἐνέργειαν, ποτὲ δὲ παντελῶς ἅτε μίαν ἐνέργειαν, ποτὲ θέλησιν μίαν, ποτὲ δὲ καθάπαξ ἅτε μίαν θέλησιν ἐπὶ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἐδογμάτισαν, οἵἅπερ αὐτὸν ἀνενέργητον ὄντα φύσει καὶ ἀνεθέλητον, ἤγουν ἀνύπαρκτον καὶ ἀνόητον ἐν ἑκατέρᾳ ὧν ἐστι φύσεων ὑπογραφόμενοι, καὶ οὐκ αὐτόν τε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν Θεὸν καὶ πατέρα καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἐπειδὴ κυρίως ὅπερ ἐστὶν ὁ Χριστὸς ὡς φύσει Θεός, τοῦτο κατὰ φύσιν ἐστὶν ἑκάτερος. καὶ τὸ τούτων ἔτι βαρύτερον, ὃ καὶ μᾶλλον αὐτῶν ἐξελέγχει τινὰ ψευδηγορίαν, ὅτι καὶ τὸ μίαν ἔχειν, καὶ τὸ μηδεμίαν ἔχειν θέλησιν καὶ ἐνέργειαν αὐτὸν τὸν κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐγγράφως ἀπεφήναντο σιὼ ἀναθεματισμῷ τὸν περὶ τούτου λόγον καθ' ἑαυτῶν ἐπισφραγίζοντες, πάντων τε καὶ πασῶν ὡς πολλάκις λέλεκται δόγμα τυγχάνειν καὶ κήρυγμα τέλειον, ἀκεραιὲς, ἀσφαλὲς, ἀπαράλειπτον τῶν ἁγίων παῦλων καὶ τῶν οἰκουμενικῶν πεντε συνεδρων, ἃ συνεωρακότες ὅτι δι' ἑτέρου μὲν τὸ ἕτερον ὑφηφάνισαν, ἤγουν τὸ μίαν ἐνέργειαν, διὰ τὸ μηδεμίαν λέγειν ἐνέργειαν, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς ἐπὶ Χριστοῦ δογματίζειν τὸ θέλημα. πάντα δὲ ταῦτα τῷ πελαγίῳ τύπῳ κατηργήσαν, ὡς μὴ δὲ γινώσκειν ἔτι λοιπὸν

τι τὸ

τι τὸ πιστευόμενον αὐτοῖς ἐστιν ἢ ὁμολογούμενον ἐξ ἀνενδότου καὶ ταχυτάτης τῆς τῶν οἰκείων δογμάτων ὑπαλλαγῆς, εἴτουν ἀναστροπῆς· ἔτι γὰρ τούτου λαλοῦντος, ὥς φησιν ὁ Ἰώβ, ἰδοὺ ἕτερος ἄγγελος τὴν τοῦ προλαβόντος αὐτοῖς ἀναγγέλλων λόγου κατάλυσιν, καὶ τὴν τούτου σπουδαιότερον ἕτερος, καὶ ἄλλος τὴν ἄλλου, καὶ τὴν πάντων. ἅπαντες ὡς ὁμοίως τοῦ ἀληθοῦς], εἴτουν ἐκκλησιαστικοῦ κηρύγματος φέροντες ἐν ἑαυτοῖς διὰ τῆς πρὸς αὐτὸ παντοίας ἀποξενώσεως τὴν ἀπόπτωσιν, οὗ χάριν ὁ κύριος αὐτοὺς ταλανίζων διὰ τοῦ μακαρίου Ὡσηὲ τάδε φησίν. οὐαὶ αὐτοῖς ὅτι ἀπεπήδησαν ἀπ' ἐμοῦ. δείλαιοί εἰσι ὅτι ἠσέβησαν εἰς ἐμέ. ἐγὼ δὲ ἐλυτρωσάμην αὐτοὺς, αὐτοὶ δὲ κατελάλησάν μου ψευδῆ. καὶ ὡς ἄνθρωπος παραβαίνων διαθήκην, οὕτως ἐκεῖ κατεφρόνησάν μου. διόπερ ἡμεῖς ὁσίως τὰ ὅσια μεταδιώκοντες, καὶ πάσῃ φυλακῇ τηροῦντες ἅμα καὶ ἐκδικοῦντες τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, φέρε κατὰ λόγων ὡς προηρήμεθα καὶ διὰ τῶν πατρικῶν καὶ συνοδικῶν λόγων καὶ ὅρων, τὴν τῶν ἐναντίων ἀπελέγξωμεν ψευδηγορίαν. ἵνα μὴ διὰ τοῦ λέγειν αὐτοὺς καὶ γράφειν, ταῦτα τῆς εὐσεβείας τὰ δόγματα ἃ παραδεδώκασιν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται τοῦ λόγου γενόμενοι, καὶ οἱ καθεξῆς τούτων μαθηταὶ καὶ διάδοχοι· ταυτὸν δὲ λέγει, αἱ ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ πέντε συνόδοι τῶν μακαρίων πάτρων. τῇ τοιαύτῃ προσφωνήσει τοὺς ἀκεραιοτέρους δολερῶς συναρπάζοντες παραπείσωσιν ὡς καλῷ τῷ κακῷ προστρέχειν διὰ τοῦ Χριστοῦ τῶν τε πατρῶν καὶ τῶν συνόδων ὀνόματος. ἐπειδὴ τοῦτο ποιεῖν ὁμοτρόπως ἑαυτῷ τοὺς οἰκείους μαθητὰς ἀπ' ἀρχῆς ὁ ὄφις ἐδίδαξεν, ὥστε διὰ τῆς ἐπιπλάστων ἠθῶν καὶ ῥημάτων ἐπιεικείας ἤτοι προσόψεως, ἀπὸ Θεοῦ ζῶντος τοὺς αὐτοῖς ὑπαγομένους χωρήσωσιν. ὅπερ ὑπερορᾶν, οὐκ ἀκίνδυνον ἡμῖν καθέστηκε, τοῖς τὰ λογικὰ πρόβατα ποιμαίνειν παρὰ τοῦ κυρίου πεπιστευμένοις, εἰς τὸ τοὺς λύκους ἐξωθεῖν καὶ ἀπελαύνειν, ἵνα μὴ θηριάλωτόν τι γένηται παρὰ τὴν ἡμετέραν ἀμέλειαν τῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ θρεμμάτων.

A *Adhuc eo loquente, ecce alius nuncius*, præteriti sermonis eorum innotescens destructionem: & ejusdem verbi alius sermo alacrior, & alter alterius, & omnium. Omnes quippe similiter a vera, hoc est, ecclesiastica prædicatione in semetipsos habentes alienationem, perfectamque ruinam, pro qua re dominus reprobans eos per Oseam, hæc dicit: *Væ eis, quoniam recesserunt a me: vastabuntur, quia prævaricati sunt in me. Miseri erunt, quia peccaverunt in me. Et ego redemi eos, & ipsi locuti sunt contra me mendacia: & sicut homo transgrediens testamentum, ita ibi me contempserunt*. Ideoque sancte sancta sequentes, & cum omni cautela B servantes, pariterque defendentes catholicæ ecclesiæ orthodoxam fidem, nunc ad ordinem, sicut decrevimus, paternis ac synodalibus verbis, sive definitionibus, contrariorum falsiloquium devincamus: ut ne per hoc quod asserunt & scribunt: Hæc pietatis dogmata tradiderunt nobis ab initio facti speculatores & ministri verbi, & sequenter discipuli & successores eorum, id est, sanctæ & universales quinque synodi venerabilium patrum: atque per hanc allocutionem simpliciores dolose * subripientes, persuadent malum uti bonum complecti, per patrum & synodorum suavem nominis appellationem. Hoc etenim facere similiter sibi proprios discipulos ab initio serpens edocuit, per fictos C mores & blandos sermones, sive vultu placido, a Deo vivo consentientes sibi extranea revellentes. Quod utique despicere, non est nobis sine periculo, quibus creditæ sunt a domino rationales pascere oves, ut lupos expellamus & projiciamus, ne a feris captum quidquam de ovibus catholicæ ejus ecclesiæ per nostram negligentiam inveniatur.

Job. 1

Osea 7.

Vesani hæretici pro se patres facere mentiuntur.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν

D *Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit.*

Κατὰ τὴν ἔγκριτον αἴτησιν τῆς συνεδρευούσης ἡμῖν ἁγίας συνόδου, προκομιζέσθωσαν ἐν πρώτοις διὰ τῶν εὐλαβῶς καθυπουργούντων τοῖς πραττομένοις οἱ ὅροι τῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν συνόδων, ἤγουν τὰ τούτων ἐπικηρύγματά τε, καὶ θεσπίσματα.

Secundum probabilem postulationem huc congregati sancti concilii, offerantur in primis per eos quorum interest, reverendissimæ sanctarum quinque universalium synodorum definitiones, vel venerandæ prædicationes earum, sive decreta

Θεοφύλακτος πριμμικήριος τῶν νοταρίων τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, εἶπεν

Theophylactus primicerius notariorum apostolicæ sedis, dixit.

Κατὰ τὴν κέλευσιν τῶν ἁγιωτάτων ὑμῶν ἐκ τοῦ εὐαγοῦς σκρινίου κομίσας τὰ πεπραγμένα τῶν ἁγίων συνόδων, μετὰ χεῖρας ἔχω πρὸς τὸ παριστάμενον.

E Secundum jussionem beatitudinis vestræ, de venerabili vestro scrinio afferens acta sanctorum conciliorum, præ manibus habeo quid præcipitis?

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit.

Ἐκ τῶν προκομισθέντων βιβλίων ἑκάστης ἁγίας συνόδου τὰ εὐσεβῆ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως κατὰ

De perlatis codicibus, uniuscujusque sancti concilii, piæ orthodoxæ fidei ordinabiliter

ter venerandæ prædicationes atque ſtatuta nobiſmet relegantur.

τάξιν ἡμῖν ἀναγνωσθῆναι, κηρύγματά τε καὶ θεσπίσματα.

Et accipiens Paſchalis notarius regionarius apoſtolicæ ſedis, relegit in his.

Καὶ λαβὼν Παχάλις νοτάριος ρεγεωνάριος τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου παρεσίᾳ πάντων, ἀνέγνω.

Symbolum apud Nicæam trecentorum decem & octo patrum.

Ἔκθεσις πίστεως τῶν τιή. ἁγίων πατέρων;

Symbolum Nicænum.

Credimus in unum Deum patrem omnipotentem, creatorem viſibilium & inviſibilium: & in unum dominum noſtrum Jeſum Chriſtum filium Dei, natum ex patre, unigenitum, hoc eſt, ex ſubſtantia patris, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum, non creatum, unius ſubſtantiæ cum patre, quod Græci dicunt homouſion: per quem omnia facta ſunt, ſive quæ in cœlo, ſive quæ in terra. Qui propter nos homines & propter noſtram ſalutem deſcendit, & incarnatus eſt, homo factus eſt, paſſus eſt, & reſurrexit tertia die, aſcendit in cœlos, ſedet ad dexteram patris, iterum venturus cum gloria judicare vivos & mortuos. Et in Spiritum ſanctum. Eos autem qui dicunt, erat aliquando quando non erat, & priuſquam naſceretur non erat, & quia ex non extantibus factus eſt, aut ex alia ſubſtantia vel eſſentia dicunt eſſe, aut convertibilem, aut mutabilem filium Dei: hos anathematizat catholica & apoſtolica eccleſia.

* Vide Tomum II. & alibi ſæpe.

Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν πατέρα παντοκράτορα πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητήν, καὶ εἰς ἕνα κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς μονογενῆ, τουτέστι, ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρός, Θεὸν ἐκ Θεοῦ· φῶς ἐκ φωτὸς, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα καὶ σαρκωθέντα, καὶ ἐνανθρωπήσαντα, καὶ παθόντα, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀνασάντα, καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀνελθόντα καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀνασάντα, καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀνελθόντα, καὶ ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς καθεζόμενον, καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. καὶ εἰς τὸν πνεῦμα τὸ ἅγιον. τοὺς δὲ λέγοντας ὅτι ποτὲ ὅτε οὐκ ἦν, καὶ ὅτι πρὸ τοῦ γεννηθῆναι οὐκ ἦν, καὶ ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο, ἢ ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως, ἢ οὐσίας, ἢ τρεπτὸν, ἢ ἀλλοιωτὸν λέγοντας εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τούτους ἀναθεματίζει ἡ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία.

Symbolum apud Conſtantinopolim centum quinquaginta patrum.

Ἔκθεσις πίστεως τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συνελθόντων ρν. ἁγίων πατέρων,

Symbolum Conſtantinopolitanum.

Credimus in unum Deum patrem omnipotentem, viſibilium omnium & inviſibilium factorem & in unum dominum Jeſum Chriſtum filium Dei unigenium, natum ex patre ante omnia ſæcula, Deum verum de Deo vero, natum, non factum, conſubſtantialem patri, per quem omnia facta ſunt, ſive quæ in cæl o, ſive quæ in terra. Qui propter nos homines & propter ſalutem noſtram deſcendit e cœlo, & incarnatus eſt de Spiritu ſancto & Maria virgine, & humanatus eſt, & crucifixus eſt pro nobis ſub Pontio Pilato, & paſſus eſt, ſepultus eſt, & reſurrexit tertia die, aſcendit in cœlos, & ſedet ad dexteram patris, iterum venturus cum gloria judicare vivos & mortuos: cujus regni non erit finis. Et in Spiritum ſanctum dominum & vivificantem, ex patre procedentem, cum patre & filio coadorandum & conglorificandum: qui locutus eſt per ſanctos prophetas. In unam catholicam & apoſtolicam eccleſiam. Confitemur unum baptiſma in remiſſionem peccatorum, expectamus reſurrectionem mortuorum, & vitam futuri ſæculi. Amen.

Tom. II.

* Vide Tomum IV.

Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν πατέρα παντοκράτορα, ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητήν. καὶ εἰς ἕνα κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου, καὶ ἐνανθρωπήσαντα, σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν, ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, καὶ παθόντα, καὶ ἀνασάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθήμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρός, καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης, κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς· οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσεται τέλος. καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιὸν, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν πατρὶ καὶ υἱῷ συμπροσκυνούμενον, καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν ἁγίων προφητῶν. καὶ εἰς μίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν. ὁμολογοῦμεν ἓν βάπτισμα, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, προσδοκῶμεν ἀνάστασιν νεκρῶν, καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.

Symbolum apud Epheſum ducentorum patrum.

Κεφάλαια περὶ πίστεως τοῦ μακαρίου Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, ἅπερ ἡ κατ' αὐτὸν ἁγία σύνοδος τῶν διακοσίων ἁγίων πατρῶν.

1. Si quis non confitetur Deum eſſe ſecundum veritatem Emmanuel, & propter hoc

α΄. Εἴτις οὐχ' ὁμολογεῖ Θεὸν εἶναι κατὰ ἀλήθειαν τὸν Ἐμμανουὴλ καὶ διὰ τοῦτο θεοτόκον τὴν ἁγίαν παρ-

παρθένον· γεγέννηκε γὰρ σαρκικῶς, σάρκα γεγονότα τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον, ἀνάθεμα ἔστω.

β'. Εἴτις οὐχ ὁμολογεῖ σαρκὶ κατ' ὑπόστασιν ἡνῶσθαι τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον ἕνα τε εἶναι Χριστὸν μετὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς τὸν αὐτὸν δηλονότι Θεόν τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον, ἀνάθεμα ἔστω.

γ'. Εἴτις ἐπὶ τοῦ ἑνὸς Χριστοῦ διαιρεῖ τὰς ὑποστάσεις μετὰ τιμῆς ἕνωσιν μόνην σωάπτων αὐτὰς τὴν σωαφείᾳ τῇ κατὰ τιμὴν ἀξίαν, ἢγουν αὐθεντίαν ἢ δυναστείαν καὶ οὐχὶ δὲ μᾶλλον συνόδῳ τῇ κατ' ἕνωσιν φυσικήν, ἀνάθεμα ἔστω.

δ'. Εἴτις προσώποις δυσὶν, ἤγουν ὑποστάσεσι, τάς τε ἐν τοῖς εὐαγγελικοῖς καὶ ἀποστολικοῖς συντάγμασι φερομέναις φωνάς, ἢ ἐπὶ Χριστῷ παρὰ τῶν ἁγίων λεγομένας, ἢ παρ' αὐτοῦ περὶ ἑαυτοῦ, καὶ τὰς μὲν, ὡς ἀνθρώπῳ παρὰ τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον ἰδικῶς νοουμένῳ προσάπτει, τὰς δὲ, ὡς θεοπρεπεῖς μόνῳ τῷ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγῳ, ἀνάθεμα ἔστω.

ε'. Εἴτις τολμᾷ λέγειν θεοφόρον ἄνθρωπον τὸν Χριστὸν, καὶ οὐχὶ δὲ μᾶλλον Θεὸν εἶναι κατὰ ἀλήθειαν ὡς υἱὸν διὰ τὸ καὶ φύσει καθὸ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος κεκοινώνηκε παραπλησίως ἡμῖν αἵματος καὶ σαρκὸς, ἀνάθεμα ἔστω.

ς'. Εἴτις λέγει Θεὸν ἢ δεσπότην εἶναι τοῦ Χριστοῦ τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον, καὶ οὐχὶ δὲ μᾶλλον τὸν αὐτὸν ὁμολογεῖ θεόν τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον ὡς γεγονότος σαρκὸς τοῦ λόγου κατὰ τὰς γραφὰς, ἀνάθεμα, ἔστω.

ζ'. Εἴτις φησὶν ὡς ἄνθρωπον ἐνεργεῖσθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ λόγου τὸν Ἰησοῦν, καὶ τιμὴ τοῦ μονογενοῦς δόξαν περιῆσθαι ὡς ἑτέρῳ παρ' αὐτὸν ὑπάρχοντι, ἀνάθεμα ἔστω.

η'. Εἴτις τολμᾷ λέγειν τὸν ἀναληφθέντα ἄνθρωπον συμπροσκυνεῖσθαι δεῖν τῷ Θεῷ λόγῳ, καὶ συνδοξάζεσθαι καὶ συγχρηματίζειν Θεὸν ὡς ἕτερον ἑτέρῳ, τὸ γὰρ συνὼ, ἀεὶ προστιθέμενον τοῦτο νοεῖν ἀναγκάσει, καὶ οὐχὶ δὲ μᾶλλον μιᾷ προσκυνήσει τιμῇ τὸν Ἐμμανουὴλ, καὶ μίαν αὐτῷ τιμὴν δοξολογίαν ἀνάπτει, καθὰ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, ἀνάθεμα ἔστω.

θ'. Εἴτις φησὶ τὸν ἐκ Κυρίου Ἰησοῦν Χριστὸν δεδοξάσθαι παρὰ τοῦ πατρὸς ὡς ἀλλοτρίᾳ δυνάμει τῇ δι' αὐτοῦ χρώμενον καὶ παρ' αὐτοῦ λαβόντα τὸ ἐνεργεῖν, διαίνεσθαι κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων καὶ τὸ πληροῦν εἰς ἀνθρώπους τὰς θεοσημείας, καὶ οὐχὶ δὲ μᾶλλον ἴδιον αὐτοῦ πνεῦμά φησι, δι' οὗ καὶ ἐνήργηκε τὰς θεοσημείας, ἀνάθεμα ἔστω.

ι'. Ἀρχιερέα καὶ ἀπόστολον τῆς ὁμολογίας ἡμῶν γεγονέναι Χριστὸν ἡ θεία λέγει γραφή. προσήνεγκε δὲ ὑπὲρ ἡμῶν ἑαυτὸν, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας τῷ Θεῷ καὶ πατρί. εἴτις τοίνυν φησὶν ἀρχιερέα καὶ ἀπόστολον ἡμῶν γεγονέναι αὐτὸν τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον, ὅτε γέγονε σὰρξ καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς ἕτερον παρ' αὐτὸν ἰδικῶς ἄνθρωπον ἐκ γυναικὸς· ἢ εἴτις λέγει καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ προσενεγκεῖν αὐτὸς τιμὴν προσφοράν, καὶ οὐχὶ δὲ μᾶλλον ὑπὲρ μόνων ἡμῶν, ὃ γὰρ ἂν ἐδεήθη προσφορᾶς ὁ μὴ εἰδὼς ἁμαρτίαν, ἀνάθεμα ἔστω.

ια'. Εἴτις οὐχ ὁμολογεῖ τὴν τοῦ Κυρίου σάρκα ζωοποιὸν εἶναι, καὶ ἰδίαν αὐτοῦ τοῦ ἐκ Πατρὸς λόγου, ἀλλ' ὡς ἑτέρου τινὸς παρ' αὐτὸν συνημμένης μὲν αὐτῷ κα-

A Dei genitricem ſanctam Virginem (genuit enim carnaliter carnem factum Verbum, quod eſt ex Deo) anathema ſit.

II. Si quis non confitetur carni ſecundum ſubſiſtentiam unitum eſſe Verbum, quod eſt ex Deo patre, & unum eſſe Chriſtum cum ſua carne, eumdem ipſum videlicet Deum ſimul & hominem, anathema ſit.

III. Si quis in uno Chriſto dividit ſubſtantias poſt adunationem, ſola jungens eas conjunctione quæ eſt ſecundum dignitatem, vel auctoritatem, vel potentiam, & non magis concurſu ſecundum naturalem unitionem, anathema ſit.

IV. Si quis in perſonis duabus ſeu ſubſi- B ſtentiis dividit voces in evangelicis vel apoſtolicis ſcriptis de Chriſto a ſanctis dictas, aut ab ipſo de ſe, & quaſdam quidem ut homini præter Deum Verbum ſpecialiter intelligendo applicat, quaſdam vero ut Deo decentes ſoli Verbo, quod eſt ex Deo patre, adſcribit, anathema ſit.

V. Si quis audet dicere hominem deiferum eſſe Chriſtum, & non magis Deum eſſe ſecundum veritatem, & unam naturam filium Dei, hoc eſt, Deum Verbum, qui & factus eſt caro, & communicavit nobis ſimiliter ſanguini & carni, anathema ſit.

VI. Si quis dicit Deum aut dominum Chriſti eſſe Verbum, quod ex Deo patre eſt, & C non magis eumdem confitetur ſimul Deum & hominem eſſe, utpote facto carne verbo ſecundum ſcripturas, anathema ſit.

VII. Si quis ait tanquam hominem purum operationem ſuſcepiſſe ex Deo verbo Jeſum, & unigeniti gloria circumdatum eſſe, tanquam alterum præter Deum Verbum hominem exiſtentem, anathema ſit.

VIII. Si quis audet dicere, hominem aſſumptum adorari cum Deo verbo oportere, & cum eo glorificari, & cum eo Deo appellari, ut alterum cum altero, (nam qui addit, cum, manifeſte oſtendit alterum cum altero adorari) & non magis una adoratione honorificat Emmanuel, & unam ei glorificationem refert propter hoc, quod Verbum factum eſt caro, anathema ſit. D

IX. Si quis ait, unum dominum Jeſum Joan. 1. Chriſtum glorificatum eſſe a ſpiritu, quaſi aliena virtute ab illo data utentem, & ab ipſo accepiſſe, ut poſſet operari contra ſpiritus immundos, & adimpiere in hominibus deitatis miracula, & non magis ejus ſpiritum dicit, per quem & operatus eſt deitatis miracula, anathema ſit.

X. Pontificem & apoſtolum confeſſionis Hebr. 3. noſtræ factum eſſe divina dicit ſcriptura. Ephes. 4. Obtulit autem ſemetipſum pro nobis in odorem ſuavitatis Deo & patri. Si quis ergo pontificem & apoſtolum nobis factum eſſe E dicit, non ipſum Deum Verbum, quando factus eſt caro & ſecundum nos homo, ſed ut alterum præter ipſum ſpecialiter hominem ex muliere: aut ſiquis dicit, & pro ſeipſo obtuliſſe ſemetipſum oblationem, & non magis pro nobis ſolis, (nec enim indigeret oblatione, qui neſcit peccatum,) anathema ſit.

XI. Si quis non confitetur domini carnem vivificam eſſe, & propriam ipſius Verbi, quod eſt ex Deo patre, ſed ut altero quodam præter ipſum, conjuncto ei ſecundum

dignitatem, sive ut solam divinam inhabitationem habente, & non magis vivificam, sicut dixi, quia facta est caro propria Verbi, quod omnia vivificare valet, anathema sit.

1. Cor. 15. XII. Si quis non confitetur Dei Verbum passum esse carne, & crucifixum carne, & mortem gustasse carne, factum etiam primogenitum ex mortuis, secundum quod vita est & vivificans ut Deus, anathema sit.

* Vide Tomum VI

Definitio sanctæ Chalcedonensis synodi.

Sufficeret quidem ad plenam cognitionem pietatis & confirmationem, sapiens hoc & salutare divinæ gratiæ symbolum. De patre enim & filio & sancto spiritu * perfectione docet, & domini humanationem fideliter accipientibus repræsentat. Sed quoniam hi qui veritatis reprobare prædicationem conantes, per proprias hæreses novas voces genuerunt; hi quidem mysterium, quod pro nobis est, domini dispensationis corrumpere præsumentes, & Dei genitricis vocem de Virgine Maria dicere renuentes: alii vero confusionem permixtionemque introducentes, & unam esse naturam carnis & deitatis stulte confingentes, & passibilem unigeniti divinam naturam per confusionem portentose dicentes: ob hoc illis omnem machinationem contra veritatem volentes claudere, præsens nunc sancta & magna atque universalis synodus prædicationem hanc ab initio inconcussam docens, definivit principaliter trecentorum decem & octo sanctorum patrum fidem manere intemerabilem, & propter illos quidem, qui adversus spiritum sanctum pugnant, posteriore tempore a patribus apud Constantinopolim centum quinquaginta congregatis de substantia spiritus traditam doctrinam corroborat, quam illis omnibus notam fecerunt, non quasi quod aliquid esset minus in præcedentibus inferentes, sed de sancto Spiritu intellectum eorum adversus eos qui dominationem ejus respuere tentaverunt, scripturarum testimoniis declarantes. Propter illos vero, qui mysterium dispensationis corrumpere moliuntur, & purum hominem esse, qui ex sancta virgine Maria natus est, impudenter delirantes, epistolas beati Cyrilli Alexandrinæ Ecclesiæ præsulis synodicas ad Nestorium & alios per orientem congruas existentes suscepit, ad convincendas Nestorii vesanias, interpretationem vero eorum, qui salutaris symboli pio zelo * nosse desiderant. Quibus etiam epistolam magnæ & senioris urbis præsulis beatissimi & sanctissimi archiepiscopi Leonis, quæ scripta est ad sanctæ memoriæ archiepiscopum Flavianum, ad perimendam Eutychetis malam intelligentiam, utpote & magni illius Petri confessioni congruentem, & communem quamdam columnam nobis adversum prava dogmata existentem, ad confirmationem rectorum dogmatum utique intellectum coaptavit. His namque, qui in duos filios dispensationis divinæ mysterium discerpere nituntur, obsistit: & illos qui passibilem deitatem ausi sunt dicere, a sacro cætu expellit: & his qui in duabus naturis Chri-

* doctrinam perfectam.

* intellectum

A τὰ τὴν ἀξίαν, ἤγουν, ὡς μόνην θείαν ἐνοίκησιν ἐσχηκότος καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ζωοποιὸν ὡς ἐφημὴν ὅτι γέγονεν ἰδία τοῦ λόγου τοῦ τὰ πάντα ζωοποιεῖν ἰσχύοντος, ἀνάθεμα ἔστω.

ιβ'. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον παθόντα σαρκὶ καὶ ἐσταυρωμένον σαρκὶ, καὶ θανάτου γευσάμενον σαρκὶ, γεγονότα τε πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν, καθὸ ζωὴ τέ ἐστι καὶ ζωοποιὸς ὡς Θεὸς, ἀνάθεμα ἔστω.

Ὅρος τῆς ἁγίας ἐν Χαλκηδόνι συνόδου.

Ἤρκει μὲν οὖν εἰς ἐντελῆ τῆς εὐσεβείας ἐπίγνωσίν τε καὶ βεβαίωσιν, τὸ σοφὸν καὶ σωτήριον τοῦτο τῆς θείας χάριτος σύμβολον, περί τε γὰρ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκδιδάσκει τὸ τέλειον, καὶ τοῦ Κυρίου τὴν ἐνανθρώπησιν τοῖς πιστῶς δεχομένοις παρίστησιν. ἀλλ' ἐπειδήπερ οἱ τῆς ἀληθείας ἀθετεῖν ἐπιχειροῦντες τὸ κήρυγμα, διὰ τῶν οἰκείων αἱρέσεων τὰς κενοφωνίας ἀπέτεκον, οἱ μὲν, τὸ τῆς δι' ἡμᾶς τοῦ κυρίου οἰκονομίας μυστήριον παραφθείρειν τολμήσαντες, καὶ τὴν, θεοτόκος, ἐπὶ τῆς παρθένου φωνὴν ἀπαρνούμενοι, οἱ δὲ, σύγχυσιν καὶ κρᾶσιν εἰσάγοντες, καὶ μίαν εἶναι φύσιν τῆς σαρκὸς καὶ τῆς θεότητος ἀναπλάττοντες, καὶ παθητὴν τοῦ μονογενοῦς τὴν θείαν φύσιν, τῇ συγχύσει τερατευόμενοι. διὰ τοῦτο πᾶσαν αὐτοῖς ἀποκλεῖσαι κατὰ τῆς ἀληθείας μηχανὴν βουλομένη ἡ παροῦσα νῦν αὕτη ἁγία καὶ μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος τὸ τοῦ κηρύγματος ἄνωθεν ἀσάλευτον ἐκδιδάσκουσα, ὥρισε προηγουμένως τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἁγίων πατρῶν τὴν πίστιν μένειν ἀπαρεγχείρητον, καὶ διὰ μὲν τοὺς τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ μαχομένους τοῖς χρόνοις ὕστερον παρὰ τῶν ἐπὶ τῆς βασιλευούσης πόλεως ἑκατὸν πεντήκοντα συνελθόντων ἁγίων πατρῶν περὶ τῆς τοῦ πνεύματος οὐσίας παραδοθεῖσαν κυροῖ, ἣν ἐκεῖνοι πᾶσιν ἐγνώρισαν, οὐχ ὥς τι λεῖπον τοῖς προλαβοῦσιν ἐπεισάγοντες, ἀλλὰ τὴν περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἔννοιαν κατὰ τῶν τὴν αὐτοῦ δεσποτείαν ἀναιρεῖν πειρωμένων γραφικαῖς μαρτυρίαις τρανώσαντες. διὰ δὲ τοῦτο τὸ τῆς οἰκονομίας παραφθείρειν ἐπιχειροῦντας μυστήριον, καὶ ψιλὸν ἄνθρωπον εἶναι τὸν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου Μαρίας τεχθέντα ἀναιδῶς ληρωδοῦντας τὰς τοῦ μακαρίου Κυρίλλου τοῦ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας γενομένου ποιμένος συνοδικὰς ἐπιστολὰς πρὸς Νεστόριον καὶ πρὸς τοὺς τῆς ἀνατολῆς, ἁρμοδίους οὔσας, ἐδέξατο * εἰς ἔλεγχον μὲν τῆς Νεστορίου φρενοβλαβείας, ἑρμηνείαν δὲ τῶν εὐσεβεῖ ζήλῳ τοῦ σωτηρίου συμβόλου ζητούντων τὴν ἔννοιαν. αἷς καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ τῆς μεγάλης καὶ πρεσβυτέρας Ῥώμης προέδρου τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Λέοντος τὴν γραφεῖσαν πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις ἐπίσκοπον Φλαυιανὸν ἐπ' ἀναιρέσει τῆς Εὐτυχοῦς κακονοίας, ἅτε δὴ τῇ τοῦ μεγάλου Πέτρου ὁμολογίᾳ συμβαίνουσαν, καὶ κοινήν τινα στήλην ὑπάρχουσαν κατὰ τῶν κακοδοξούντων, εἰκότως συνήρμοσε πρὸς τὴν τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων βεβαίωσιν. τοῖς τε γὰρ εἰς υἱῶν δυάδα τὸ τῆς οἰκονομίας διασπᾶν ἐπιχειροῦσι μυστήριον παρατάττεται, καὶ τοὺς παθητὴν τοῦ μονογενοῦς τολμῶντας λέγειν τὴν θεότητα, τοῦ τῶν ἱερῶν ἀποθεῖται συλλόγου· καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ κρᾶσιν ἢ σύγχυσιν ἐπινοοῦσιν ἀνθίσταται· καὶ τοὺς, οὐράνιον ἢ ἑτέρας τινὸς ὑπάρχειν οὐσίας τὴν ἐξ ἡμῶν ληφθεῖσαν αὐτῷ τοῦ δούλου μορφὴν

φλὶ παραπταίοντας ἐξελαύνει. καὶ τοὺς δύο μὴ πρὸ τῆς ἑνώσεως φύσεις τὸν κύριον μυθολογοῦντας, μίαν δὲ μετὰ τὴν ἕνωσιν ἀναπλάττοντας, ἀναθεματίζει.

Ἑπόμενοι τοίνυν τοῖς ἁγίοις πατράσιν, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ὁμολογεῖν υἱὸν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν συμφώνως ἅπαντες ἐκδιδάσκομεν τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν θεότητι, καὶ τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν ἀνθρωπότητι, Θεὸν ἀληθῶς, καὶ ἄνθρωπον ἀληθῶς τὸν αὐτὸν ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα, καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, κατὰ πάντα ὅμοιον ἡμῖν χωρὶς ἁμαρτίας. πρὸ αἰώνων μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα κατὰ τὴν θεότητα, ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν τὸν αὐτὸν δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου τῆς θεοτόκου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα· ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν Χριστὸν Ἰησοῦν υἱὸν μονογενῆ, ἐν δύο φύσεσιν ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως, γνωριζόμενον οὐδαμοῦ τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διὰ τὴν ἕνωσιν, σωζομένης δὲ μᾶλλον τῆς ἰδιότητος ἑκατέρας φύσεως, καὶ εἰς ἓν πρόσωπον καὶ μίαν ὑπόστασιν συντρεχούσης, οὐκ εἰς δύο πρόσωπα μεριζόμενον ἢ διαιρούμενον, ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν υἱὸν μονογενῆ Θεὸν λόγον κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, καθάπερ ἄνωθεν οἱ προφῆται περὶ αὐτοῦ καὶ αὐτὸς ἡμᾶς Ἰησοῦς Χριστὸς ἐξεπαίδευσε, καὶ τὸ τῶν πατρῶν ἡμῶν παραδέδωκε σύμβολον. τούτων τοίνυν μετὰ πάσης πανταχόθεν ἀκριβείας καὶ ἐπιμελείας παρ' ἡμῶν διατυπωθέντων, ὥρισεν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, ἑτέραν πίστιν μηδενὶ ἐξεῖναι προφέρειν, ἢγουν συγγράφειν, ἢ συντιθέναι, ἢ φρονεῖν ἢ διδάσκειν ἑτέρως· τοὺς δὲ τολμῶντας ἢ συντιθέναι πίστιν ἑτέραν, ἢγουν προκομίζειν, ἢ διδάσκειν, ἢ παραδιδόναι ἕτερον σύμβολον τοῖς ἐθέλουσιν ἐπιστρέφειν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας ἐξ ἑλληνισμοῦ ἢ ἐξ Ἰουδαϊσμοῦ, ἢγουν ἐξ αἱρέσεως οἱασδηποτοῦν, τούτους εἰ μέν εἰσιν ἐπίσκοποι, ἢ κληρικοὶ, ἀλλοτρίους εἶναι, τοὺς ἐπισκόπους τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τοὺς κληρικοὺς τοῦ κλήρου· εἰ δὲ μονάζοντες, ἢ λαϊκοὶ εἶεν, ἀναθεματίζεσθαι.

A sti temperamentum aut confusionem exquirunt, resistit: & eos qui cœlestem, aut alterius alicujus esse substantiæ dicunt, quam ex nobis assumpsit servi formam, ut dementes abigit: & qui duas quidem ante unitionem naturas domini fabulantur, unam vero post unitionem confingunt, condemnat.

Sequentes igitur sanctos patres, unum eumdemque confiteri filium & dominum nostrum Jesum Christum consonanter omnes docemus, eumdemque perfectum in deitate, & eumdem perfectum in humanitate, Deum vere & hominem vere, eumdem ex anima rationabili & corpore consubstantialem patri secundum deitatem, consubstantialem nobis eumdem secundum humanitatem per omnia nobis similem absque peccato: ante sæcula quidem de patre genitum secundum deitatem, in novissimis diebus eumdem propter nos & propter salutem nostram ex Maria virgine Dei genitrice secundum humanitatem: unum eumdemque Christum filium dominum unigenitum, in duabus naturis inconfuse, immutabiliter, indivise, inseparabiliter agnoscendum, nusquam sublata naturarum differentia propter unitionem, magisque salva proprietate utriusque naturæ, & in unam personam atque subsistentiam concurrente, non in duas personas partitum atque divisum, sed unum & eumdem filium unigenitum Deum Verbum dominum Jesum Christum: sicut ante prophetæ de eo, & ipse nos Jesus Christus erudivit, & patrum nobis symbolum tradidit. His igitur cum omni undique scrupulositate & diligentia nobis dispositis, definivit sancta & universalis synodus, alteram fidem nulli licere proferre, vel conscribere, aut componere, aut sentire, aut docere aliter. Eos autem, qui ausi sunt componere fidem alteram, aut proferre, aut docere, aut tradere alterum symbolum volentibus vel ex gentilitate ad agnitionem veritatis, vel ex Judæis, vel ex hæresi quacumque converti: hos, si episcopi fuerint aut clerici, alienos esse, episcopos ab episcopatu, & clericos a clero: si monachi aut laici fuerint, anathematizari.

Ὅρος κεφαλαιώδης τῆς ἁγίας πέμπτης συνόδου τῆς ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ τῆς θείας λήξεως ἀθροισθείσης ἐν Κωνσταντινουπόλει.

* *Definitio sanctæ quintæ synodi.* * Vide Tomum VIII

ά. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος μίαν φύσιν, ἤτοι οὐσίαν, μίαν τε δύναμιν καὶ ἐξουσίαν, τριάδα ὁμοούσιον, μίαν θεότητα ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν, ἤγουν προσώποις προσκυνουμένην, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω. εἷς γὰρ Θεὸς καὶ πατὴρ ἐξ οὗ τὰ πάντα. καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς δι' οὗ τὰ πάντα. καὶ εἷς πνεῦμα ἅγιον ἐν ᾧ τὰ πάντα.

1. Si quis non confitetur Patris & Filii & sancti Spiritus unam naturam sive essentiam, unam virtutem & potestatem, trinitatem consubstantialem, unam deitatem in tribus subsistentiis sive personis adorandam, talis anathema sit. *Unus enim Deus & pater, ex quo omnia: & unus dominus Jesus Christus, per quem omnia: & unus Spiritus sanctus, in quo omnia.* 1. Cor. 8 Rom. 11

β'. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τοῦ Θεοῦ λόγου εἶναι τὰς δύο γεννήσεις τήν τε πρὸ αἰώνων, ἐκ τοῦ πατρὸς ἀχρόνως καὶ ἀσωμάτως, τήν τε ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τοῦ αὐτοῦ καταβάντος ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντος ἐκ τῆς ἁγίας ἐνδόξου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας καὶ γεννηθέντος ἐξ αὐτῆς, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

II. Si quis non confitetur Dei Verbi esse duas nativitates, unam quidem ante sæcula & sine tempore ex patre incorporaliter, aliam vero ejusdem in ultimis diebus descendentis de cœlo, & incarnati ex sancta glorioſa Dei genitrice, semperque virgine Maria, qui natus ex ea, talis anathema sit.

III. Si quis dicit alium esse Deum Verbum, qui miracula fecit, & alium Christum, qui passus est, vel Deum verbum cum Christo esse dicit, quando ex muliere nascebatur, vel in ipso esse ut alterum in altero, & non unum eumdem dominum nostrum Jesum Christum, Dei Verbum incarnatum, & hominem factum, atque ejusdem miracula & passiones, quas sponte passus est carne, talis anathema sit.

IV. Si quis dicit secundum gratiam, vel secundum operationem, vel secundum dignitatem, vel secundum æqualitatem honoris, vel secundum auctoritatem, aut relationem, aut effectum, aut virtutem, unitionem Dei verbi ad hominem factam esse, aut secundum bonam voluntatem: quasi quod placuit Deo verbo homo, quia bene visum est ei de ipso, sicut Theodorus insaniens dicit: ut secundum solam nominis similitudinem, quam Græci homonymiam vocant, per quam Nestoriani Deum verbum filium & Christum vocantes, & hominem separatim Christum & filium nominantes, & duas personas manifeste dicentes, per solam nominationem, & honorem, & dignitatem, & adorationem, unam personam & unum Christum confingunt dicere, sed non confitentur, sicut sancti patres docuerunt, unitatem Dei verbi ad carnem animatam anima rationali & intellectuali secundum compositionem, id est, secundum subsistentiam factam, & propterea unam ejus subsistentiam, qui est dominus noster Jesus Christus, unus de sancta Trinitate, talis anathema sit. Cum enim multis modis unitas intelligitur, aliqui, qui impietatem Apollinaris & Eutychetis sequuntur, interemptionem eorum quæ convenerunt colentes, unitionem secundum confusionem prædicant. Theodori autem & Nestorii sequaces divisione gaudentes, affectualem unitatem introducunt. Sancta vero Dei ecclesia utriusque perfidiæ impietatem ejiciens, unitionem Dei verbi ad carnem secundum compositionem confitetur, quod est secundum subsistentiam. Unitio enim per compositionem in mysterio Christi non solum inconfusa ea quæ convenerunt, conservat, sed nec divisionem suscipit.

V. Si quis unam subsistentiam domini nostri Jesu Christi ita intelligit, tanquam suscipientem multarum subsistentiarum significationem, & propterea conatur introducere in mysterio Christi duas subsistentias vel personas, & ab eo introductis duabus personis, unam personam dicit per dignitatem, & honorem, & adorationem, sicut Theodorus & Nestorius insanientes conscripserunt, & calumniantur sanctam Chalcedonensem synodum, tanquam secundum hunc impiissimum intellectum usam unius subsistentiæ vocabulo, sed non confitetur Dei verbum carni secundum subsistentiam uniri, & propterea unam ejus subsistentiam vel unam personam, & ita sanctam Chalcedonensem synodum unam subsistentiam domini nostri Jesu Christi confiteri, talis anathema sit. Nec enim adjectionem personæ vel subsistentiæ sancta trinitas suscepit, & incarnato uno de eadem trinitate Deo verbo.

γ'. Εἴ τις λέγει ἄλλον εἶναι τὸν Θεὸν λόγον τὸν θαυματουργήσαντα, καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν τὸν παθόντα, ἢ τὸν Θεὸν λόγον συνεῖναι λέγει τῷ Χριστῷ γενομένῳ ἐκ γυναικὸς, ἢ ἐν αὐτῷ εἶναι ὡς ἄλλον ἐν ἄλλῳ, ἀλλ' οὐχ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα, καὶ τοῦ αὐτοῦ τά τε θαύματα καὶ τὰ πάθη ἅπερ ἑκουσίως ὑπέμεινε σαρκὶ, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

δ'. Εἴ τις λέγει κατὰ χάριν, ἢ κατ' ἐνέργειαν, ἢ κατὰ ἀξίαν, ἢ κατὰ ἰσοτιμίαν, ἢ κατὰ αὐθεντίαν, ἢ ἀναφοράν, ἢ σχέσιν, ἢ δυνάμιν τὴν ἕνωσιν τοῦ Θεοῦ λόγου πρὸς ἄνθρωπον γεγενῆσθαι, ἢ κατ' εὐδοκίαν ὡς ἀρεσθέντα τοῦ Θεοῦ λόγου τῷ ἀνθρώπῳ ἀπὸ τοῦ εὖ καὶ καλῶς δόξαι αὐτῷ περὶ αὐτοῦ, καθὼς Θεόδωρος μαινόμενος λέγει, ἢ κατὰ ὁμωνυμίαν καθὼς οἱ Νεστοριανοὶ τὸν Θεὸν λόγον Ἰησοῦν Χριστὸν καλοῦντες καὶ τὸν ἄνθρωπον κεχωρισμένως Χριστὸν καὶ υἱὸν ὀνομάζοντες, καὶ δύο πρόσωπα προφανῶς λέγοντες κατὰ μόνην τὴν προσηγορίαν, καὶ τιμὴν, καὶ ἀξίαν, καὶ προσκύνησιν, καὶ ἓν πρόσωπον καὶ ἕνα Χριστὸν ὑπονοοῦντες λέγειν, ἀλλ' οὐχ ὁμολογεῖ τὴν ἕνωσιν τοῦ Θεοῦ λόγου πρὸς σάρκα ἐψυχωμένην τῇ ψυχῇ λογικῇ καὶ νοερᾷ κατὰ συνθεσιν, ἤγουν καθ' ὑπόστασιν γεγενῆσθαι καθὼς οἱ ἅγιοι πατέρες ἐδίδαξαν, καὶ διὰ τοῦτο μίαν αὐτοῦ τὴν ὑπόστασιν ὅς ἐστιν αὐτὸς ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ εἷς τῆς ἁγίας τριάδος, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω. Πολυτρόπως γὰρ νοουμένης τῆς ἑνώσεως οἱ μὲν τῇ ἀσεβείᾳ Ἀπολλιναρίου, καὶ Εὐτυχοῦς ἀκολουθοῦντες, τῷ ἀφανισμῷ τῶν συνελθόντων προσκείμενοι, τὴν κατὰ σύγχυσιν ἕνωσιν προσδέχονται. οἱ δὲ τὰ Θεοδώρου καὶ Νεστορίου φρονοῦντες τῇ διαιρέσει χαίροντες σχετικὴν τὴν ἕνωσιν ἐπεισάγουσιν· ἡ μέντοι ἁγία τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία ἑκατέρας αἱρέσεως τὴν ἀσέβειαν ἀποβαλλομένη, τὴν ἕνωσιν τοῦ Θεοῦ λόγου πρὸς τὴν σάρκα, κατὰ σύνθεσιν ὁμολογεῖ, ὅπερ ἐστὶ καθ' ὑπόστασιν. ἡ γὰρ κατὰ συνθεσιν ἕνωσις ἐπὶ τῶν κατὰ μυστηρίου μόνον ἀσύγχυτα τὰ συνελθόντα διαφυλάττει. ἀλλ' ὅτε διαίρεσιν ἐπιδέχεται,

ε'. Εἴ τις τὴν μίαν ὑπόστασιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ οὕτως ἐκλαμβάνει ὡς ἐπιδεχομένην πολλῶν ὑποστάσεων σημασίαν, καὶ διὰ τοῦτο εἰσάγειν ἐπιχειρεῖ ἐπὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου δύο ὑποστάσεις ἤτοι δύο πρόσωπα, καὶ διὰ παραύτου εἰσαγομένων δύο προσώπων ἓν πρόσωπον λέγει κατὰ ἀξίαν καὶ τιμὴν καὶ προσκύνησιν, καθάπερ Θεόδωρος, καὶ Νεστόριος μαινόμενοι συνεγράψαντο, καὶ συκοφαντεῖ τὴν ἁγίαν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ὡς κατὰ τοιαύτην τὴν ἀσεβῆ ἔννοιαν χρησαμένην τῇ τῆς μιᾶς ὑποστάσεως ῥήματι, ἀλλα' μὴ ὁμολογεῖ τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν ἑνωθῆναι, καὶ διὰ τοῦτο μίαν αὐτοῦ τὴν ὑπόστασιν ἤτοι ἓν πρόσωπον, ὅτε τε τὴν ἁγίαν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον μίαν ὑπόστασιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁμολογῆσαι, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω. ὅτε γὰρ προσθήκην προσώπου ἤγουν ὑποστάσεως ἐπεδέξατο ἡ ἁγία Τριὰς καὶ σαρκωθέντος τοῦ υἱοῦ τῆς ἁγίας Τριάδος Θεοῦ λόγου.

ς'. Εἰ-

ς'. Εἴ τις καταχρηστικῶς, ἀλλ' ἐκ ἀληθῶς θεοτόκον λέγει τὴν ἁγίαν ἔνδοξον ἀειπάρθενον Μαρίαν, ἢ κατὰ ἀναφορὰν ὡς ἀνθρώπου ψιλὴ γέγονηθείσης, ἀλλ' ἐκὶ τοῦ θεοῦ λόγου σαρκωθείσης ἐξ αὐτῆς, ἀναφερομένης δὲ κατ' ἐκείνους τῆς τοῦ ἀνθρώπου γεννήσεως ἐπὶ τὸν θεὸν λόγον ὡς συνόντα τῷ ἀνθρώπῳ γενομένῳ, καὶ συκοφαντεῖ τὴν ἁγίαν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ὡς κατὰ τοῦτο τὴν ἀσεβῆ ἐπινοηθεῖσαν παρὰ Θεοδώρου ἔννοιαν θεοτόκον τὴν παρθένον εἰποῦσαν· ἢ εἴτις ἀνθρωποτόκον αὐτὴν καλεῖ, ἢ χριστοτόκον ὡς τοῦ Χριστοῦ μὴ ὄντος θεοῦ, ἀλλὰ μὴ κυρίως καὶ κατ' ἀλήθειαν θεοτόκον αὐτὴν ὁμολογεῖ διὰ τὸ τὸν πρὸ τῶν αἰώνων ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα θεὸν λόγον ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐξ αὐτῆς σαρκωθῆναι καὶ γεννηθῆναι, ὅπου τε ἀσεβῶς καὶ τὴν ἁγίαν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον θεοτόκον αὐτὴν ὁμολογῆσαι, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔσω.

ζ. Εἴ τις ἐν δύο φύσεσι λέγων μὴ ὡς ἐν θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι τὸν ἕνα κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν γνωρίζεσθαι ὁμολογεῖ, ἵνα διὰ τούτου σημαίνῃ τὴν διαφορὰν τῶν φύσεων ἐξ ὧν ἀσυγχύτως ἡ ἄφραστος ἕνωσις γέγονεν, ὅτε τοῦ λόγου εἰς τὴν τῆς σαρκὸς μεταποιηθέντος φύσιν, ὅτε τῆς σαρκὸς πρὸς τὴν τοῦ λόγου φύσιν μεταχωρησάσης· μένει γὰρ ἑκάτερον ὅπερ ἐστὶ τῇ φύσει καὶ γενομένης τῆς ἑνώσεως κατ' ὑπόστασιν· ἀλλ' * ἐπειδὴ αἱρέσει τῇ ἀνὰ μέρος τὴν τοιαύτην λαμβάνει φωνὴν ἐπὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου, ἢ τὸν ἀριθμὸν τῶν φύσεων ὁμολογῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἑνὸς κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ λόγου σαρκωθέντος μὴ τῇ θεωρίᾳ μόνῃ τὴν διαφορὰν τούτων λαμβάνει ἐξ ὧν συνετέθη, οὐκ ἀνῃρημένην διὰ τὴν ἕνωσιν, ἓν γὰρ ἐξ ἀμφοῖν, καὶ δι' ἑνὸς ἀμφότερα, ἀλλ' ἐπεὶ τούτῳ κέχρηται τῷ ἀριθμῷ, ὡς κεχωρισμένας, καὶ ἰδιοποσάτους εἶναι τὰς φύσεις λέγων, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔσω.

Lege, ἐν αἱρέσει. Ard.

η. Εἴ τις ἐκ δύο φύσεων θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος ὁμολογῶν τὴν ἕνωσιν γεγενῆσθαι, ἢ μίαν φύσιν τοῦ θεοῦ λόγου σεσαρκωμένην λέγων μὴ ὅπως αὐτὰ λαμβάνει καθάπερ οἱ ἅγιοι πατέρες ἐδίδαξαν, ὅτι ἐκ τῆς θείας φύσεως, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης τῆς ἑνώσεως καθ' ὑπόστασιν γενομένης εἷς Χριστὸς ἀπετελέσθη, ἀλλ' ἐκ τῶν τοιούτων φωνῶν μίαν φύσιν, ἤτοι οὐσίαν θεότητος καὶ σαρκὸς τοῦ Χριστοῦ εἰσάγειν ἐπιχειρεῖ, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔσω. καθ' ὑπόστασιν γὰρ λέγοντες σαρκὶ τὸν μονογενῆ λόγον ἡνῶσθαι, οὐκ ἀναχυσίν τινα τὴν εἰς ἀλλήλας τῶν φύσεων πεποιῆχθαι φαμὲν, μενούσης δὲ μᾶλλον ἑκατέρας τοῦτο ὅπερ ἐστὶν, ἡνῶσθαι σαρκὶ νοερῷ τὸ λόγον. διὸ καὶ εἷς ἐστιν ὁ Χριστὸς θεὸς καὶ ἄνθρωπος ὁ αὐτὸς, ὁμοούσιος τῷ πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα, καὶ ὁμοούσιος ἡμῖν ὁ αὐτὸς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα. ἐπίσης γὰρ καὶ τοὺς ἀναμερίζοντας, ἤτοι τέμνοντας, καὶ τοὺς συγχέοντας, τὸ τῆς θείας οἰκονομίας μυστήριον τοῦ Χριστοῦ ἀποστρέφεται, καὶ ἀναθεματίζει ἡ τοῦ θεοῦ ἐκκλησία.

θ'. Εἴ τις προσκυνεῖσθαι ἐν δυσὶ φύσεσι λέγει τὸν Χριστὸν ἐξ ὧν δύο προσκυνήσεις εἰσάγουσι ἰδίᾳ τῷ θεῷ λόγῳ, καὶ ἰδίᾳ τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ εἴτις ἐπὶ διαιρέσει τῆς σαρκὸς ἢ συγχύσει τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος μίαν φύσιν ἤγουν οὐσίαν τῶν συνελθόντων παραδέχεται, καὶ ἀναθεματίζει τὸν Χριστὸν,

VI. Si quis abusive, & non vere Dei genitricem dicit sanctam gloriosam semper virginem Mariam, aut per relationem tanquam homine puro nato, sed non Deo verbo ex ea incarnato, sed relata secundum illos hominis nativitate in Deum verbum, tamquam cohærens nascenti homini & criminatur sanctam Chalcedonensem synodum, tanquam secundum eumdem impium intellectum, a Theodoro commentatum, Dei genitricem virginem asserentem: aut si quis hominis genitricem vocat eam, aut Christi genitricem utpote Christo non existente Deo, & non specialiter & secundum veritatem Dei genitricem eamdem confitetur, ab eo quod ante sæcula a patre genitus Deus verbum, in ultimis diebus ex ea incarnatus & natus est, atque ita pie sanctam Chalcedonensem synodum Dei genitricem eam confiteri, talis anathema sit.

VII. Si quis in duabus naturis dicens, non ut in deitate & humanitate, unum dominum nostrum Jesum Christum cognosci confitetur, ut per hoc significet differentiam naturarum, ex quibus inconfuse ineffabilis unitas facta est, neque verbo in naturam carnis transfigurato, neque carne ad verbi naturam translata, (manet etenim utrumque quod est secundum naturam, & post factam unitatem secundum subsistentiam) sed in divisione per partem hujusmodi suscipit vocem in mysterio Christi, aut numerum naturarum confitens in uno eodemque domino nostro Jesu Christo, Deo verbo incarnato, & non tantummodo contemplatione differentiam eorum accepit, ex quibus & compositus est, non interemptam propter unitionem, (unus enim ex utriusque, & per unum utraque) sed propterea numero utitur, tanquam divisas & propriæ subsistentiæ consistentes naturas, talis anathema sit.

VIII. Si quis ex duabus naturis, deitate & humanitate confitens unitionem fuisse, vel unam naturam Dei verbi incarnatam dicens, & non sic has voces intelligit, sicut sancti patres docuerunt, quod ex divina natura & humana unitione secundum subsistentiam facta, unus Christus factus est, sed ex hujusmodi vocibus unam naturam sive subsistentiam deitatis & carnis Christi introducere conatur, talis anathema sit. Secundum subsistentiam enim dicentes carnis unigenitum verbum unitum esse, non confusionem quamdam adinvicem naturarum factam fuisse dicimus, magis autem manente utraque hoc quod est, unitum esse carni intelligimus verbum: pro quo unus est Christus, idem Deus & homo, consubstantialis patri secundum deitatem, & consubstantialis nobis idem secundum humanitatem. Similiter enim & eos qui per partes dividunt, vel incidunt & confundunt dispensationis mysterium avertitur & anathematizat catholica Dei ecclesia.

IX. Si quis adorari in duabus naturis dicit Christum, ex quo duas adorationes introducunt, semotim Deo verbo, & semotim homini: aut si quis ad peremptionem carnis, aut ad confusionem deitatis & humanitatis, unam naturam sive essentiam convenientium portentose dicens, sic adorat

Chri-

Chriſtum, ſed non una adoratione Deum verbum incarnatum cum ejus carne adorat, juxta quod ſanctæ Dei eccleſiæ ab initio traditum eſt, talis anathema ſit.

x. Si quis non confitetur crucifixum carne dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, Deum eſſe verum & dominum gloriæ, & unum ſanctæ Trinitatis, talis anathema ſit.

xi. Si quis non anathematizat Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Neſtorium, Eutychem et Originem, cum impiis eorum conſcriptis, & omnes alios hæreticos, qui condemnati & anathematizati ſunt a ſancta Dei catholica & apoſtolica eccleſia, vel prædictis ſanctis quatuor conciliis, ſed & eos qui ſimilia cum prædictis hæreticis ſapuerunt aut ſapere noſcuntur, & uſque ad finem permanſerunt in propria impietate, talis anathema ſit.

xii. Si quis defendit Theodorum impiiſſimum Mopſueſtenum, qui dixit, alium eſſe Deum verbum, & alium Chriſtum, ex paſſionibus animæ & concupiſcentiis carnis moleſtatum, & a malis paulatim ſeparantem ſe, & ita ex promotione operum melioratum, & ex vitæ converſatione incontaminatum conſtitutum, tanquam purum hominem baptizari in nomine domini Patris & Filii & Spiritus ſancti, & per baptiſmum gratiam ſancti Spiritus accipere, & adoptionem promereri, & ad ſimilitudinem imperialis imaginis in perſona Dei verbi adorari, & poſt reſurrectionem inconvertibilem ſecundum intellectum & ſine peccato penitus factum: & iterum dicente eodem impiiſſimo Theodoro, unitionem Dei verbi ad Chriſtum talem factam fuiſſe, qualem dixit apoſtolus in marito & uxore: *Erunt duo in carne una:* & ſuper alias innumerabiles ejus blaſphemias præſumente dicere, quod poſt reſurrectionem ſufflans dominus in diſcipulos ſuos, & dicens: *Accipite Spiritum ſanctum*; non dedit eis Spiritum ſanctum, ſed tantum ſchemate inſufflavit. Hic autem & confeſſionem Thomæ, quam dum palparet manum vel latus domini poſt reſurrectionem, per quam dixit, dominus meus & Deus meus; aſſeruit non fuiſſe dictam de Chriſto a Thoma. Nec enim eſſe eum Deum dicit, ſed in miraculo reſurrectionis obſtupeſcentem Thomam, glorificare Deum qui ſuſcitavit Chriſtum: quod autem pejus eſt, quoniam & interpretatione facta ab eo in geſta apoſtolorum, quaſi in interpretatione comparans idem Theodorus Chriſtum Platoni, vel Manichæo, & Epicuro & Marcioni, dicit: Quia ſicut unuſquiſque illorum inveniens propriam ſectam, diſcipulos ſuos fecit nominari Platonicos, & Manichæos, & Epicureos, & Marcioniſtas: ſimili modo & Chriſto inveniente ſectam, ex ipſa Chriſtianos vocari. Si quis igitur defendit prædictum impiiſſimum Theodorum, vel impia ejus conſcripta, in quibus tam prædictas & alias innumerabiles blaſphemias evomuit adverſus magnum Deum & ſalvatorem noſtrum Jeſum Chriſtum, & non anathematizat eum, vel impia ejus conſcripta, & omnes qui ſuſceperunt aut defendunt eum, aut dicentes recte eum exponere, & eos qui pro ipſo ſcripſerunt, &

Epheſ. 5.

Joan. 20.

Ibidem.

A ἀλλ' οὐχὶ μιᾷ προσκυνήσει τὸν Θεὸν λόγον σαρκωθέντα μετὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ σαρκὸς προσκυνεῖ, καθάπερ ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία παρέλαβεν ἐξ ἀρχῆς, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

ι. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τὸν ἐσταυρωμένον σαρκὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν Θεὸν εἶναι ἀληθινὸν καὶ κύριον τῆς δόξης καὶ ἕνα τῆς ἁγίας Τριάδος, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

ια. Εἴ τις μὴ ἀναθεματίζει Ἄρειον, Εὐνόμιον, Μακεδόνιον, Ἀπολλινάριον, Νεστόριον, Εὐτυχέα, καὶ Ὠριγένη, μετὰ τῶν ἀσεβῶν αὐτῶν συγγραμμάτων καὶ τοὺς ἄλλους πάντας αἱρετικοὺς τοὺς κατακριθέντας, καὶ ἀναθεματισθέντας ὑπὸ τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν προειρημένων ἁγίων τεσσάρων συνόδων, καὶ τοὺς τὰ ὅμοια τῶν προειρημένων αἱρετικῶν φρονήσαντας ἢ φρονοῦντας, καὶ μέχρι τέλους τῇ οἰκείᾳ ἀσεβείᾳ ἐμμείναντας, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

ιβ'. Εἴ τις ἀντιποιεῖται Θεοδώρου τοῦ ἀσεβοῦς τοῦ Μοψουεστίας τοῦ εἰπόντος ἄλλον εἶναι τὸν Θεοῦ λόγον, καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν ὑπὸ παθῶν ψυχῆς καὶ τῶν τῆς σαρκὸς ἐπιθυμιῶν ἐνοχλούμενον, καὶ τῶν χειρόνων κατὰ μικρὸν χωριζόμενον, καὶ ἔτως ἐκ προκοπῆς ἔργων τελειωθέντα, καὶ ἐκ πολιτείας ἄμωμον κατασκευὴ ὡς ψιλὸν ἄνθρωπον βαπτισθέντα εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος τὴν χάριν τοῦ ἁγίου πνεύματος λαβεῖν, υἱοθεσίας ἀπολαῦσαι, καὶ κατ' ἰσότητα βασιλικῆς εἰκόνος εἰς πρόσωπον τοῦ Θεοῦ λόγου προσκυνούμενον καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀμεταπτώτους γενομένας ταῖς ἐννοίαις καὶ ἀναμαρτήτους, παντελῶς γενέσθαι. καὶ πάλιν εἰρηκότος τοῦ αὐτοῦ ἀσεβοῦς Θεοδώρου, τὴν ἕνωσιν τοῦ Θεοῦ λόγου πρὸς τὸν Χριστὸν τοιαύτην γεγονέναι, οἵαν εἶπεν ὁ ἀπόστολος ἐπὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικός· ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. καὶ πρὸς ταῖς ἄλλαις ἀναριθμήτοις αὐτοῦ βλασφημίαις τολμήσαντος εἰπεῖν ὅτι μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐμφυσήσας ὁ κύριος τοῖς μαθηταῖς καὶ εἰπών, λάβετε πνεῦμα ἅγιον, οὐ δέδωκεν αὐτοῖς πνεῦμα ἅγιον, ἀλλὰ σχήματι μόνῳ ἐνεφύσησεν. οὔτε δὲ τὴν ὁμολογίαν Θωμᾶ τὴν ἐπὶ τῇ ψηλαφήσει τῶν χειρῶν καὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ κυρίου μετὰ τὴν ἀνάστασιν, τὸ ὁ κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου· εἶπε μὴ εἰρῆσθαι περὶ τοῦ Χριστοῦ, παρὰ τοῦ Θωμᾶ· οὐδὲ γὰρ αὐτὸν εἶναι λέγει τὸν Χριστὸν Θεὸν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῆς ἀναστάσεως ἐκπλαγῆναι Θωμᾶν, ὑμνῆσαι τὸν Θεὸν τὸν ἐγείραντα τὸν Χριστόν. τὸ δὲ χεῖρον ὅτι καὶ ἐν τῇ τῶν πράξεων τῶν ἀποστόλων γενομένῃ παρ' αὐτοῦ δηθὲν ἑρμηνείᾳ, συγκρίνων ὁ αὐτὸς Θεόδωρος τὸν Χριστὸν Πλάτωνι, καὶ Μανιχαίῳ, καὶ Ἐπικούρῳ, καὶ Μαρκίωνι, λέγει, ὅτι ὥσπερ ἐκείνων ἕκαστος ἁρπάσας οἰκεῖον δόγμα τοὺς αὐτῷ μαθητευθέντας πεποίηκε καλεῖσθαι Πλατωνικοὺς, καὶ Μανιχαίους καὶ Ἐπικουρίους, καὶ Μαρκιωνιστάς· τὸν ὅμοιον τρόπον καὶ τοῦ Χριστοῦ ἁρπάσας οἰκεῖον τὸ δόγμα ἐξ αὐτοῦ τοὺς Χριστιανοὺς καλεῖσθαι. εἴτις τοίνυν ἀντιποιεῖται τοῦ εἰρημένου ἀσεβεστάτου Θεοδώρου, καὶ τῶν ἀσεβῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων, ἐν οἷς τάς τε εἰρημένας καὶ ἄλλας ἀναριθμήτους βλασφημίας ἐξέχεε κατὰ τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ μὴ ἀναθεματίζει αὐτὸν καὶ τὰ ἀσεβῆ αὐτοῦ συγγράμματα, καὶ πάντας τοὺς δεχομένους, ἢ καὶ ἐκδικοῦντας αὐτὸν, ἢ λέγοντας ὀρθοδόξως αὐτὸν ἐκτεθεῖσθαι, καὶ τοὺς γράψαντας ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ φρονήσαντας, ἢ καὶ τοὺς γράφοντας

ὑπὲρ

ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τῶν ἀσεβῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων, καὶ τοὺς τὰ ὅμοια αὐτῷ φρονοῦντας ἢ φρονήσαντας πόποτε, καὶ μέχρι τέλους ἐμμείναντας ἢ ἐμμένοντας τῇ τοιαύτῃ ἀσεβείᾳ, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

A similia ei sapuerunt, aut pro eo scribunt vel ejus impiis conscriptis, & eos qui similia ei sapiunt, aut sapuerunt aliquando, & usque ad finem permanserunt aut permanent in hujusmodi impietate, talis anathema sit.

ιγ'. Εἴ τις ἀντιποιεῖται τῶν ἀσεβῶν συγγραμμάτων Θεοδωρίτου τῶν κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ πρώτης ἁγίας συνόδου, καὶ τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου, καὶ τῶν δώδεκα αὐτοῦ κεφαλαίων, καὶ πάντων ὧν συνεγράψατο ὑπὲρ Θεοδώρου, καὶ Νεστορίου τῶν δυσσεβῶν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τὰ λοιπὰ τοῖς προειρημένοις Θεοδώρῳ, καὶ Νεστορίῳ φρονησάντων, καὶ δεξαμένων καὶ τὴν αὐτῶν ἀσέβειαν καὶ διὰ τοῦτο ἀσεβεῖς καλεῖ τοὺς τῆς ἐκκλησίας διδασκάλους ὡς τὴν ἕνωσιν τοῦ θεοῦ λόγου πρὸς τὴν σάρκα ὁμολογοῦντας, ἀλλὰ μὴ ἀναθεματίζει τὰ εἰρημένα ἀσεβῆ συγγράμματα, ἢ τοὺς τὰ ὅμοια τούτοις φρονήσαντας, ἢ φρονοῦντας καὶ πάντας δὲ τοὺς γράψαντας κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως, ἢ τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου καὶ τῶν δώδεκα αὐτοῦ κεφαλαίων καὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀσεβείᾳ τελευτήσαντας, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

XIII. Si quis defendit impia conscripta Theodoriti, quæ contra rectam fidem exposita sunt, & primam Ephesinam sanctam synodum, & sanctum Cyrillum, vel duodecim ejus capitula, & ea omnia quæ scripsit pro Theodoro & Nestorio impiissimis, vel aliis qui similia prædictis Theodoro & Nestorio sapuerunt, & recipit eos vel impietatem illorum, atque propterea impios vocat B ecclesiæ doctores, qui secundum subsistentiam unitionem Dei verbi ad carnem confitentur, & non anathematizat prædicta impiissima conscripta, & eos qui similia his sapuerunt & sapiunt, aut beatæ memoriæ Cyrillum vel duodecim ejus capitula, & in hac impietate defuncti sunt, talis anathema sit.

ιδ'. Εἴ τις ἀντιποιεῖται τῆς ἐπιστολῆς τῆς λεγομένης παρὰ Ἴβᾳ γεγράφθαι πρὸς Μάριν τὸν Πέρσην, τῆς ἀρνουμένης μὲν τὸν Θεὸν λόγον ἐκ τῆς ἁγίας θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας σαρκωθέντα ἄνθρωπον γεγενῆσθαι· λεγούσης δὲ ψιλὸν ἄνθρωπον ἐξ αὐτῆς γεννηθῆναι ὃν ναὸν ἀποκαλεῖ ὡς ἄλλον εἶναι τὸν Θεὸν λόγον, καὶ ἄλλον τὸν ἄνθρωπον· καὶ τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον τὴν ὀρθὴν τῶν Χριστιανῶν πίστιν κηρύξαντα διαβαλλούσης, ὡς αἱρετικὸν, καὶ ὁμοίως Ἀπολλιναρίῳ τῷ δυσσεβεῖ γράψαντα καὶ μεμφομένης τὴν ἐν Ἐφέσῳ πρώτην ἁγίαν συνόδον ὡς χωρὶς κρίσεως καὶ ζητήσεως Νεστόριον καθελοῦσαν· καὶ τὰ δώδεκα κεφάλαια τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου ἀσεβῆ καὶ ἐναντία τῇ ὀρθῇ πίστει καλεῖ ἡ αὐτὴ ἀσεβὴς ἐπιστολὴ, καὶ ἐκδικεῖ Θεόδωρον καὶ Νεστόριον, καὶ τὰ ἀσεβῆ αὐτῶν δόγματα καὶ συγγράμματα. Εἴ τις τοίνυν τῆς εἰρημένης ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς ἀντιποιεῖται καὶ μὴ ἀναθεματίζει αὐτὴν καὶ τοὺς ἀντιποιουμένους αὐτῆς καὶ λέγοντας αὐτὴν ὀρθὴν εἶναι, ἢ μέρος αὐτῆς, καὶ γράψαντας ἢ γράφοντας ὑπὲρ αὐτῆς, ἢ τῶν περιεχομένων αὐτῇ ἀσεβειῶν, καὶ τολμῶντας αὐτὴν ἐκδικεῖν ἢ τὰς περιεχομένας αὐτῇ ἀσεβείας ὀνόματι τῶν ἁγίων πατέρων, ἢ τῆς ἁγίας ἐν Χαλκηδόνι συνόδου καὶ τούτοις μέχρι τέλους ἐμμείναντας, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

XIV. Si quis defendit epistolam, quam dicitur Ibas scripsisse ad Marim Persam, quæ denegat quidem Deum verbum de sancta Dei genitrice semperque virgine Maria incarnatum, hominem factum: dicit autem pu- C rum hominem ex ea natum esse, quam templum vocat, tanquam alio existente Deo verbo, & alio homine: sed & sanctæ memoriæ Cyrillum rectam & Christianorum fidem prædicantem reprehendit ut hæreticum, & similia scelesti Apollinaris scribentem, atque vituperat Ephesinam sanctam primam synodum, tanquam sine judicio & requisitione Nestorium deponentem: sed & duodecim capitula beatæ memoriæ Cyrilli impia & adversa rectæ fidei nominat prædicta impia epistola, & defendit Theodorum, Nestorium, & impia eorum dogmata conscripta. Si quis igitur prædictam epistolam defendit, & non eam anathemati submittit, D & eos qui defendunt eam, & dicunt rectam esse, aut partem ejus, & eos qui scripserunt vel scribunt pro ea, sive pro impietatibus quæ in ipsa continentur, & præsumentes eam defendere, aut positas in ea impietates ex nomine sanctorum patrum aut sanctæ Chalcedonensis synodi, & usque ad finem in his permanserunt, talis anathema sit

Τούτων τοίνυν οὕτως ὁμολογηθέντων παρὴμῶν ἃ καὶ παρελάβομεν ἐκ τῆς θείας γραφῆς καὶ τῆς τῶν ἁγίων πατέρων διδασκαλίας, καὶ τῶν ὁρισθέντων περὶ τῆς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πίστεως παρὰ τῶν προειρημένων ἁγίων τεσσάρων συνόδων, γενομένης δὲ καὶ παρὴμῶν τῆς ἐπὶ τοῖς αἱρετικοῖς καὶ τῆς τούτων ἀσεβείας πρός γε καὶ τῆς τῶν ἐκδικησάντων, ἢ ἐκδικούντων τὰ εἰρημένα τρία κεφάλαια, καὶ ἐναπομεινάντων ἢ καὶ ἀπομενόντων τῇ οἰκείᾳ πλάνῃ κατακρίσεως· εἴ τις ἐπιχειρήσει ὑπεναντία τοῖς παρὴμῶν εὐσεβῶς διατυπωθεῖσι παραδοῦναι, ἢ διδάξαι, ἢ γράψαι, εἰ μὲν ἐπίσκοπος εἴη, ἢ ἐν κλήρῳ ἀναφερόμενος, ὁ τοιοῦτος ἀλλότριος ἱερέων ἢ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως πράττων, γυμνωθήσεται τῆς ἐπισκοπῆς, ἢ τοῦ κλήρου· εἰ δὲ μοναχὸς ἢ λαϊκὸς εἴη, ἀναθεματισθήσεται.

Lege ἀλλότρια. Hard.

His igitur ita confessis, quæ nobis tradita sunt a sancta scriptura, vel sanctorum patrum doctrina, vel definitis de una eademque fide a prædictis sanctis quatuor conciliis: facta vero nobis & condemnatione in hæreticos vel impietates illorum; sed & contra eos qui defendere præsumpserunt aut E defendunt prædicta tria capitula, aut permanent in proprio errore: si quis conatus fuerit contraria his quæ a nobis pie terminata sunt, tradere, aut docere, aut scribere si quidem episcopus est, aut in clero connumeratus, talis ut extranea sacerdotum & ecclesiasticæ disciplinæ peragens, denudabitur ab episcopatu, aut clero: si autem monachus fuerit aut laicus, anathematizabitur.

Μάξιμος ὁ ἁγιώτατος Ἀκυλείας, εἶπεν.

Maximus sanctissimus episcopus Aquilejensis dixit

Τοὺς τοῦ κυρίου μαθητὰς δέον αὐτὸν ὡς θέμις ἐκμι-

Imitatores Der convenit, ut licitum est in

in omni verbo & opere imitari dominum. Ideoque & illud oportet nos dicere pro sanctis atque universalibus quinque conciliis, quod ipse de sese perhibuit dominus: *Venit princeps hujus mundi, & in me nihil invenit.* Quoniam venerunt principes hujus novitatis, id est, Cyrus, Sergius, Pyrrhus & Paulus, & in nobis de suis invenerunt nihil: licet propterea calumniari nos irrationabiliter studuerunt, quod facere assolent hæretici, suam ex hoc cooperire dementiam properantes, quatenus mendacio veritatem valeant obumbrare, & ex hoc patrem mendacii cognoscunt per eos propria contra fidem opera instituentem. Quod utique evangelista beatus Joannes significans in catholica sua epistola, ad tuitionem nostram perhibuit, dicens: *Quisnam est mendax, nisi qui negat quia Jesus est Christus? Hic est enim antichristus, & sicut audistis, quia antichristus veniet: & nunc antichristi multi facti sunt.* Ergo hujusmodi mendacem, id est, adversantem suæ dispensationis sermoni, redarguens dominus ait: *Quando videritis abominationem desolationis stare in loco sancto: qui legit, intelligat.* Locus autem sanctus, est omne verbum, & definitio pia de dispensatione ejus, a venerabilibus patribus venerabiliter prædicatum. In ipso igitur contra eum per novitatem adversarii insistentes, machinantur quodammodo falsare eum & induere, dicentes: Nos sumus, qui veram sanctorum patrum ac synodorum fidem habemus: sicut & malignus in deceptionem audientium, Ego sum, asserit, Christus: sed juxta quod dictum est, *qui legit, intelligat.* Oportet enim legere divinas scripturas sicut ad destructionem antichristi, quoniam ipsæ denunciant atque redarguunt dolosas ejus insidias; ita & in detectione hæreticorum sanctas probabilium patrum vel synodorum doctrinas. Ipsæ namque nobis ostendunt hæreses illorum, quas nuper legentes cognovimus, sicut nostis, sanctissimi, præjudicium quod factum est ab adversantibus fidei violenter contra eas in paradiso catholicæ ecclesiæ illicita præsumptione: in quo paradiso piæ confessionis per oleum unctionis spiritus perficitur in omnibus purgatio. Ideoque cum beata & nos ad dominum exclamemus Susanna contra iniquos sacerdotes in defensione memoratorum sanctorum conciliorum, dicentes: Æterne Deus, occultorum cognitor, qui nosti omnia antequam fiant: tu nosti quoniam falsæ calumniantur nos Cyrus, Sergius, Pyrrhus & Paulus. Propterea erexit Deus spiritum sanctum viri zelo zelantis pro domino, cujus venerabile nomen Martinus, quique sancte nos convocavit, & apostolica auctoritate præsidet nobis atque exclamavit voce magna: Mundus sum ego a dogmate hujus novitatis. Revertamur igitur omnes ad audientiam, atque illorum examinemus sermones. Falsæ namque hi per eamdem novitatem testimonium contra sanctas synodos perhibere præsumpserunt. Sola igitur providentia, ut decernitis, divisit eos ab invicem, uniuscujusque personæ distinguens conscripta; & approbavit eos ex ore illorum, non solum propria perimentes, sed & accusatores sanctorum quinque conciliorum ostendit, utpote * nihil, quibus impie dogmatizare noscuntur: ab eisdem sanctis synodis pronul-

Joan. 14.

Hæretici mendaces & calumniatores.

1. Joan. 4.

Matth. 24.

Matth. 24.

Dan. 3.

Pro, nullis eorum. Hard.

A μεῖσθαι τὸν κύριον ἐν παντὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ. διὸ πρόσφορόν ἐστιν ἐκεῖνο λέγειν ἡμᾶς ὑπὲρ τῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν τεσσάρων συνόδων ὅπερ αὐτὸς οἱ ἑαυτὸν εἶπεν ὁ κύριος· ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐδὲν εὑρήσει ἔοικε. ὅτι ἦλθον οἱ ἔξαρχοι τῆς κακοτομίας ταύτης ἦσαν Κῦρος, καὶ Σέργιος, Πύρρος, καὶ Παῦλος, καὶ ἐν ἡμῖν εὗρον οὐδὲν τῶν οἰκείων· εἰκῇ συκοφαντεῖν ἡμᾶς ἐν τούτῳ παρελόγως ἐσπούδασαν, ὅπερ ποιεῖν εἰώθασιν οἱ αἱρετικοὶ τὴν ἰδίαν ἐκ τούτου συγκαλύπτειν ἐπιγόμβροι κακοφροσύνην, ἵνα τῷ ψεύδει τὴν ἀλήθειαν συσκιάσωσι, κἀντεῦθεν τὸν τοῦ ψεύδους πατέρα γνωρίσωσι τὰ ἑαυτοῦ δι' ἑαυτῶν ἐνεργοῦντα κατὰ τῆς πίστεως. Ἴστε γὰρ καὶ ὁ μακάριος B λίτης ἅγιος Ἰωάννης κατασημαίνων ἐν τῇ καθολικῇ αὐτοῦ πρὸς ἀσφάλειαν ἡμῶν ἔλεγε· τίς ἐστιν ὁ ψεύστης, εἰμὴ ὁ ἀρνούμενος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ὁ Χριστός; οὗτός ἐστιν ὁ Ἀντίχριστος· καὶ καθὼς ἀκούσατε ὅτι Ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασι. τὸν δὴ τοιοῦτον ψεύστην ἦλεγεν τὸν ἀντικείμενον λόγον τῇ αὐτοῦ τελείᾳ σαρκώσει θριαμβεύων ὁ κύριος ἔλεγε· ὅταν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ἑστὸς ὃν οὐ πρέπει, ὁ ἀναγινώσκων νοείτω. τόπος δὲ ἅγιός ἐστι πᾶς θεσπέσιος λόγος, καὶ ὅρος περὶ τῆς ἐναν-θρωπήσεως αὐτοῦ τοῖς ἁγίοις παθοῦσιν θεσπεσίως κηρυττόμενος. ἐν αὐτῷ τοίνυν κατ' αὐτοῦ ὅλα κακοτομίας οἱ δὶ ἐναντίας ἁμαρτίαι μηχανῶνται πῶς αὐτὸν κιβδηλεῦσαι, καὶ ἀποδύσασθαι, λέγοντες· ἡμεῖς ἐσμὲν οἱ τὴν ἀληθινὴν τῶν ἁγίων σωσόδων τε καὶ παθῶν ἔ- C χοντες πίστιν· ὥσπερ καὶ ὁ πονηρὸς, ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός, εἰς πλάνην τῶν ἀκουόντων· ἀλλ' ὁ ἀναγινώσκων φησὶ νοείτω. δεῖ γὰρ ἀναγινώσκειν ὥσπερ εἰς ἔλεγχον τὰ ἀντιχρίστου τὰς θείας γραφὰς, αὗται γὰρ προαναγγέλλουσι, τὸν ἐκείνου σκληρὸν δόλον· οὕτω καὶ εἰς ἔλεγχον τῶν αἱρετικῶν τὰς ἁγίας τῶν ἐγκρίτων πατέρων καὶ συνόδων διδασκαλίας. αὗται γὰρ ἡμῖν τὰ ἐκείνων θριαμβεύουσιν αἱρέσεις, ἃς ἀρτίως ἀναγνόντες ὑπέγνωμεν, ὡς ἴσε μακαριώτατοι τὴν κατ' αὐτῶν γεγονυῖαν τοῖς ἐναντίοις βεβαίαν καταδρομὴν, ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀθεμίτως πεπολεμῆσθαι, ἔνθα τῆς θεσπεσίου ὁμολογίας ἐνεργεῖται πᾶσιν ἡ καθαρότης διὰ τοῦ ἐλαίου D τῆς ἐν πνεύματι χρίσεως. ὅθεν τῇ μακαρίᾳ καὶ ἡμεῖς πρὸς τὸν Θεὸν συνεκβοῶμεν Σωσάννῃ κατὰ τῶν παρανόμων πρεσβυτέρων ὑπὲρ τῶν εἰρημένων ἁγίων πασῶν συνόδων. ὁ θεὸς ὁ αἰώνιος ὁ τῶν κρυπτῶν γνώστης ὁ εἰδὼς πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν συνέπισασαι, ὅτι ψευδῆ κατηγόρησαν ἡμῶν Κῦρος καὶ Σέργιος, Πύρρος καὶ Παῦλος. ὃ χάριν ἐξήγειρεν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀνδρὸς ζηλωτοῦ, οὗ ὄνομα Μαρτῖνος, τὸν ὁσίως ἡμᾶς συγκαλέσαντος καὶ ἀποστολικῶς ἡμῶν προκαθεζομένου, καὶ ἐβόησε φωνῇ μεγάλῃ καὶ εἶπε. καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ δόγματος τῆς E κακοτομίας ταύτης. ἀναστρέψωμεν ἅπαντες ἐπὶ τὸ κριτήριον, καὶ τοὺς ἐκείνων διεξετάσωμεν λόγους. ψευδῆ γὰρ ὅτι δι' αὐτῆς κατεμαρτύρησαν τῶν ἁγίων συνόδων. ἀνακρίνας ὢν, ὡς ὁρᾶτε, διεχώρησεν αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων τοῦ ἑκάστου προσώπου διεσκεδασμένους συγγραφῇ, καὶ σωσέντων αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτῶν, ὃ μόνον τὸ ἑαυτῶν καθαιροῦντας, ἀλλὰ καὶ κατηγόρους ὄντας αὐτῶν τῶν ἁγίων πασῶν συνόδων, ὡς μηδὲν ὁρισαμένων. ὧν αὐτοὶ δυσσεβῶς ἐδογμάτισαν. διὸ πᾶσα συμφώνως ἡ σωσοδος ἐλογοῦμεν τὸν Θεὸν τὸν σώζοντα τοὺς ἐλπίζοντας ἐπ' αὐτόν· ὅτι ἐποίησεν

αὐτοῖς

αὐτοῖς, ὃν τρόπον ἐπονηρέσαντο κατὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας διὰ χειρὸς τοῦ θεράποντος αὐτοῦ, ταυτὸν δὲ λέγειν τῆς ἐνδοθείσης αὐτῷ παρὰ τοῦ πνεύματος κανονικῆς αὐθεντίας καὶ ἐξουσίας. πάντες γὰρ αὐτῷ συμψηφιζόμεθα τιμὴν ἐκείνων διὰ τοῦτο κατάκρισιν, ἐπειδὴ καθὼς οἵτε λόγοι καὶ ὅροι τῆς ἁγίων πενταδος συνόδων μεμαρτυρήκασιν, ὅτε θέλησιν μίαν, ὅτε ἐνέργειαν μίαν ἐκήρυξαν, ὅτε πάλιν ἀναίρεσιν τῆς ἐπὶ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ δύο θελήσεων καὶ ἐνεργειῶν, ὡς ἐκεῖνοι ψευδῶς κατηγόρησαν, τὸ παράπαν ἐθέσπισαν· τἀναντίον μὴν ὃν πᾶσαν κατεδίκασαν αἵρεσιν αἱ ἅγιαι συνοδοι, τῆς τιμὴν μίαν ἐπὶ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ τεραστιουμένων θέλησιν καὶ ἐνέργειαν, τοὺς Ἄρειον, Εὔδοξιον, Εὐνόμιον, Μακεδόνιον, Ἀπολλινάριον, καὶ πάντα τὰ ἀσεβῆ τούτων συγγράμματα· μεθ' ὧν δικαίως καὶ τοὺς ἐν τούτῳ συμφερομένους ἐκείνοις ἤγουν τῇ μιᾷ θελήσει καὶ ἐνεργείᾳ μιαρὰς αἱρετικὰς Θεοδώρου φημὶ καὶ Νεστόριον ὡς κατὰ χάριν, καὶ κατ' ἐνέργειαν, καὶ ἀξίαν, καὶ ἰσοτιμίαν, ταυτοβουλίαν τε, καὶ αὐθεντίαν, ἀναφορὰν καὶ διάμιν, σχέσιν καὶ εὐδοκίαν καὶ ὁμωνυμίαν τιμὴν εἶναι τοῦ λόγου πρὸς ἄνθρωπον γεγονέναι ὁμολογοῦντας. ἐκ τούτου γὰρ, τουτέστι διὰ τιμὴν εἶναι, μίαν συμφώνως ἑκατέροις ἐνέργειάν τε καὶ θέλησιν ἐδογματίσθη, τοῖς τε συγχέουσι καὶ τοῖς διαιροῦσι τὸ μέγα τῆς οἰκονομίας μυστήριον· τοῖς μὲν συγχέουσι διὰ τὸ ἀνόητον τῆς κατ' αὐτοὺς μιᾶς συνθέτου φύσεως λόγον, τοῖς δὲ διαιροῦσι, διὰ τὸ μάταιον τῆς κατ' αὐτοὺς ἰσοτιμίας ταυτοβουλίας τε καὶ αὐθεντίας ἕνωσιν. διὸ καὶ τοῦ ἀληθοῦς ἄμφω κηρύγματος ἐξωλίσθησαν. πᾶσιν δὲ ὑπάρχει καταφανὲς καὶ ὁμολογον, μηδαμῶς ἐκείνων προσβαλεῖν τὰ δόγματα τῆς ἁγίας οἰκουμενικὰς πέντε συνόδους, ὧν τὰ συγγράμματα μετὰ τῆς ἀσεβοῦς αὐτῶν ὁμολογίας ἐγγράφως ἀνεθεμάτισαν· εἰ καὶ ταῦτα διακηρύττειν αὐτοὺς ἀφόβως ἐσυκοφάντησαν, Κύρου καὶ Σέργιον, Πύρρου καὶ Παῦλον οἱ ἔξαρχοι τῆς ἑωσιακτης κακονομίας. εἰ γὰρ ἃ κατέλυσαν ταῦτα πάλιν οἰκοδομοῦσιν αἱ ἅγιαι συνοδοι, παραβάται τῆς οἰκείων, μᾶλλον δὲ τῆς θείων ἑαυτοὺς ποιοῦσι δογμάτων, ὡς ὁ θεῖος μαρτυρεῖται Παῦλος. εἰ τοίνυν ἀπαραβάτως ἔχουσαι περὶ τὰς οἰκείας ἀσεβεῖς ὅρους, ἀδίκως ἀνεθεμάτισαν τοὺς λέγοντας αἱρετικοὺς, μίαν ἐπὶ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ θέλησιν καὶ ἐνέργειαν, διὰ τὸ ἄνευ ἐντεῦθεν καὶ ἄψυχον, καὶ ψιλὸν ἄνθρωπον τὸν κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν ἀφρόνως αὐτοὺς δογματίζειν Κύρου καὶ Σεργιος, Πύρρου καὶ Παῦλος μίαν καὶ αὐτοὶ συμφώνως τοῖς πρὸ αὐτῆς αἱρετικοῖς θέλησιν καὶ ἐνέργειαν ἐπὶ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς οἰκείων συγγραμμάτων, ἐκήρυξάντε καὶ ὁμολόγησαν, ἆρα καὶ αὐτοὶ διὰ τιμὴν αὐτιμὴν καὶ ὁμοίαν αἵρεσιν, ἅμα τοῖς ἐρημώσοις αἱρετικοῖς, ὑπὸ τῆς ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν πέντε συνόδων ἀναθεματίζονται καινῆς ἐκθέται γινόμενοι πίστεως, καὶ διὰ τοῦτο προπετοῦς χάριν παραβάσιας τῆς συνοδικῶς αὐτοῖς κεκελευσμένων δρόμου μισθὸν παρ' αὐτῆς, τιμὴν ὁμοθέσιον τοῖς παραβάταις καθαίρεσιν. ὥστε γὰρ ὡς ἀνέγνωμεν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ συνοδος, τῆς ἐν Χαλκηδόνι περιδόξων πατέρων ἑτέραν πίστιν μηδενὶ ἐξεῖναι προφέρειν, ἤγουν συγγράφειν, ἢ σωτιθεῖναι, ἢ φρονεῖν, ἢ διδάσκειν ἑτέρως· τοὺς δὲ τολμῶντας ἢ

gatis. Propterea universa consonanter sancta synodus benedicimus Deum, qui salvat speranteis in se: quoniam fecit eis juxta quod maligne gesserunt contra catholicam ejus ecclesiam, per manus famuli sui, hoc est dicere, per datam sibi a Spiritu sancto regularem auctoritatem & potestatem. Atque ideo omnes cum eo in condemnatione illorum decernimus, quoniam sicut verba & definitiones sanctorum quinque conciliorum testantur, nec unam voluntatem, neque unam operationem prædicaverunt, nec iterum peremptionem duarum Christi Dei voluntatum & duarum operationum, sicut illi calumniari ausi sunt, omnimodo decrevere: imo magis omnem hæresim sanctæ synodi condemnare noscuntur, & tam unam in Christo voluntatem & operationem commentantes, Arium, Eudoxium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, sed & omnia impia eorum conscripta: cum quibus merito & eos qui in hoc illis consentiunt, id est, uni voluntati & operationi, sceleroſos hæreticos Theodorum & Nestorium, qui secundum gratiam & operationem ac dignitatem, æqualemque honorem, similemque voluntatem & auctoritatem, relationem, virtutem, affectum, complacitum, unius hominis appellationem, unitione Dei verbi ad hominem factam fuisse delirant. Propter hæc enim, id est, pro unitione consonanter una operatio & voluntas dogmatizata est ab utrisque, & tam confundentibus atque dividentibus magnum dispensationis dominicæ mysterium: & confundentibus quidem propter stultam secundum sensum eorum unius naturæ compositæ rationem, dividentibus autem propter ineptam secundum eos æqualitatem honoris, similisque voluntatis atque auctoritatis modum: & ideo utrique a veritatis prædicatione ceciderunt. Omnibus autem manifestum est & indubitatum, nullo modo sanctas & universales quinque synodos eorumdem hæreticorum dogmata confiteri, quorum conscripta cum impia eorum confessione in scripto anathemati submisisse noscuntur: licet hæc profiteri eas sine timore auctores adinventæ novitatis calumniati sunt Cyrus, Sergius, Pyrrhus, & Paulus. Si enim quæ destruxerunt, iterum ea ædificant sanctæ synodi, transgressores se potius divinorum dogmatum, juxta quod beatus ait apostolus, ostendunt. Igitur intransgressibiliter retinentes pias doctrinas, in sua definitione eos, qui unam in Christo Deo voluntatem & operationem dixerunt, merito anathemate perculserunt, pro eo quod sine mente & sine anima, & purum ex hoc hominem dominum Deum nostrum in hoc, quod factus est homo, dogmatizare ausi sunt. Cyrus autem & Sergius, Pyrrhus & Paulus similiter unam & ipsi per propria scripta in Christo Deo confessi sunt operationem & voluntatem: perindeque & ipsi cum denominatis hæreticis, propter eamdem & similem hæresim, a sanctis & universalibus quinque conciliis anathemati subjunguntur; quique expositores novæ fidei facti sunt: & propter temerariam transgressionem illorum quæ ab eisdem synodaliter confirmata sunt, mercedem invenientes ab eis definitam in transgressores depositionem. Igitur sanctum & universale Chalcedonense concilium venerabilium patrum definivit, ut legimus, sanctissimi, aliam fidem nulli licere proferre

Gal. 2.

aut conscribere, vel componere, aut sapere, vel docere aliter: qui autem præsumpserit componere aliam fidem, aut proferre, vel docere, aut tradere aliud symbolum volentibus ad cognitionem veritatis, sive ex gentilitate, aut ex Judæis, vel ex hæresi qualibet converti; Hos, si quidem episcopi fuerint, aut clerici, alienari quidem episcopos ab episcopatu, clericos a clericatu: si autem monachi aut laici fuerint, anathematizari. Consequenter autem eis & sanctum quintum concilium definivit, ad ultima capitulorum suorum dicens: His itaque a nobis confessis, quæ nobis tradita sunt a divina scriptura sanctorumque patrum doctrina, & definitis pro una eademque fide a prædecessoribus venerabilibus quatuor conciliis: si quis præsumpserit contraria his quæ a nobis pie statuta sunt, tradere, aut docere, vel scribere, si quidem episcopus fuerit, aut in clero connumeratus, hic ut aliena sacerdotibus & ecclesiasticæ disciplinæ peragens, denudabitur ab episcopatu vel clericatu: si autem monachus vel laicus, anathematizabitur. Qua de re synodalibus sanctorum patrum increpationibus Cyrus & Sergius, Pyrrhus & Paulus per suam hæresim obligati, non solum quia minime eos juvit, sed etiam reprobos approbavit, præsumpta ab eisdem calumnia contra veneranda patrum quinque concilia, simul cum condemnatione hæreseos illorum, & mendacii in semetipsos provocantes ultionem. Nec enim definitum est ab eis, quæ illi commentati sunt, imo magis anathemati submiserunt, quæque indocte cum Ario & Apollinare, Theodoro & Nestorio hæreticis dogmatizare noscuntur, qui noluerunt penitus intelligere & confiteri verbo & mente secundum definitiones sanctorum conciliorum, perfectum eumdem in deitate, & perfectum eumdem in humanitate, Deum verum & hominem verum eumdem, ex anima rationali & corpore, consubstantialem patri secundum deitatem, & consubstantialem nobis eumdem secundum humanitatem, per omnia similem nobis absque peccato: ante sæcula quidem ex patre genitum secundum deitatem, in ultimis autem diebus eumdem propter nos & propter nostram salutem ex Maria semperque virgine Dei genitrice secundum humanitatem: unum eumdemque Christum filium dominum unigenitum, in duabus naturis inconfuse, inconvertibiliter, inseparabiliter, indivise cognitum, nusquam naturarum differentia interempta propter unitionem, imo magis salvata proprietate utriusque naturæ, & in unam personam & unam subsistentiam concurrente. Horum piorum dogmatum nihil specialiter aut veraciter intelligere passi sunt. Ubi namque, aut quomodo secundum eorum sensum salvabitur, aut intelligetur quod dictum est, per omnia nobis similem eumdem factum absque peccato, cum ab eis denegatur & perimitur divina & humana ejusdem naturalis voluntas & operatio? Quomodo autem perfectio ejusdem in utraque natura salvabitur? vel quomodo Deum verum & hominem verum? quomodo autem utriusque naturæ indiminute salvatur naturalis proprietas, sicut dictum est, juxta illorum intellectum, minuitur quidquam de naturalibus ejus operationibus & voluntatibus? Impossibile est enim, perfecte haberi aut confiteri ab eis quæ prædicta

A συντιθέναι πίστιν ἑτέραν, ἤγουν προκομίζειν ἢ διδάσκειν ἢ παραδιδόναι ἕτερον σύμβολον τοῖς ἐθέλουσιν ἐπιστρέφειν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐξ ἑλληνισμοῦ ἢ Ἰουδαϊσμοῦ, ἤγουν ἐξ αἱρέσεως τῆς οἱασδηποτοῦν, τούτους, εἰ μὲν εἶεν ἐπίσκοποι ἢ κληρικοὶ, ἀλλοτρίους εἶναι, τοὺς ἐπισκόπους τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τοὺς κληρικοὺς τοῦ κλήρου· εἰ δὲ μονάζοντες ἢ λαϊκοὶ ἀναθεματίζεσθαι. συμφώνως δὲ ταύτῃ καὶ ἡ ἁγία πέμπτη σύνοδος, ὡρίσε λέγουσα κατὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν αὐτῆς κεφαλαίων. τούτων οὕτως ὁμολογηθέντων παρ᾽ ἡμῶν ἃ καὶ παρελάβομεν ἐκ τῆς θείας γραφῆς καὶ τῆς τῶν ἁγίων πατέρων διδασκαλίας, καὶ τῶν ὁρισθέντων περὶ τῆς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πίστεως παρὰ
B τῶν προηγησαμένων ἁγίων τεσσάρων συνόδων· εἴτι ἐπεχείρησεν ὑπεναντία τοῖς παρ᾽ ἡμῶν εὐσεβῶς διατυπωθεῖσι παραδοῦναι ἢ διδάξαι ἢ γράψαι, εἰ μὲν ἐπίσκοπος εἴη, ἢ ἐν κλήρῳ ἀναφερόμενος, ὁ τοιοῦτος ἀλλότρια ἱερέων καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως πράττων γυμνωθήσεται τῆς ἐπισκοπῆς ἢ τοῦ κλήρου· εἰ δὲ μοναχὸς ἢ λαϊκὸς εἴη, ἀναθεματισθήσεται. διὸ ταῖς συνοδικαῖς τῶν ἁγίων πατέρων ἐπιτιμίαις ὑπαχθέντων Πύῤῥου καὶ Σεργίου, Κύρου καὶ Παύλου διὰ τῆς οἰκείας αἱρέσεως, οὐκ ὤνησε μὲν αὐτοὺς. κατέβλαψε δὲ μᾶλλον ἡ γενομένη παρ᾽ αὐτῶν συκοφαντία κατὰ τῶν ἁγίων συνόδων ἅμα τῆς αἱρέσεως αὐτῶν καταδίκῃ καὶ τὴν τοῦ ψεύδους εἰς ἑαυτοὺς ἐφελκυσαμένων
C κατηκοισιν. οὐ γὰρ ὥρισαν ἅπερ ἐκεῖνοι γεγράφασι, ἀλλ᾽ ἀνεθεμάτισαν ἅπερ ἀμαθῶς ἐδογμάτισαν σὺν Ἀρείῳ καὶ Ἀπολιναρίῳ, Θεοδώρῳ καὶ Νεστορίῳ τοῖς αἱρετικοῖς, οὐκ ἠβουλήθησαν γὰρ συνιέναι τῷ ὁμολογῆσαι λόγῳ καὶ διανοίᾳ κατὰ τὰς ἁγίας συνόδους τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν θεότητι, καὶ τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν ἀνθρωπότητι, Θεὸν ἀληθῶς, καὶ ἄνθρωπον ἀληθῶς τὸν αὐτὸν ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα, καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, κατὰ πάντα ὅμοιον ἡμῖν, χωρὶς ἁμαρτίας· πρὸ αἰώνων μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα κατὰ τὴν θεότητα, ἐπ᾽ ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν τὸν αὐτὸν δι᾽ ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμε-
D τέραν σωτηρίαν ἐκ Μαρίας τῆς ἀειπαρθένου καὶ θεοτόκου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα· ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν Χριστὸν υἱὸν κύριον μονογενῆ ἐν δύο φύσεσιν ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως γνωριζόμενον, οὐδαμοῦ τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνῃρημένης διὰ τὴν ἕνωσιν, σωζομένης δὲ μᾶλλον τῆς ἰδιότητος ἑκατέρας φύσεως, καὶ εἰς ἓν πρόσωπον καὶ μίαν ὑπόστασιν συντρεχούσης. τούτων δὴ τῶν εὐσεβῶν δογμάτων, οὐδὲν κυρίως ἢ ἀληθῶς ἐκεῖνοι πώποτε πεφρονήκασι. ποῦ γὰρ καὶ πῶς σωθήσεται κατ᾽ ἐκείνους, ἢ νοηθήσεται τὸ κατὰ πάντα ὅμοιον ἡμῖν τὸν αὐτὸν ὑπάρχειν χωρὶς ἁμαρτίας, ἠρνημένης παρ᾽ αὐτῶν καὶ ἀνῃρημένης τῆς θείας καὶ ἀνθρωπίνης τῆς αὐτοῦ κατὰ φύσιν θελήσεως καὶ
E ἐνεργείας; πῶς τὸ, τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν ἑκατέρᾳ φύσει τυγχάνειν; πῶς τὸ. Θεὸν ἀληθῶς καὶ ἄνθρωπον ἀληθῶς; πῶς τὸ ἑκατέρας φύσεως σώζειν ἀνελλιπῶς τὴν φυσικὴν ἰδιότητα μειουμένων ἐκείνοις ὡς εἴρηται τῶν αὐτοῦ κατὰ φύσιν θελήσεων καὶ ἐνεργειῶν; ἀδύνατον γὰρ ἐντελῶς ἔχειν, ἢ ὁμολογεῖσθαι παρ᾽ ἐκείνων τὰ εἰρημένα, τούτων τινὸς αὐτοῖς

ἀναι-

αναιρεμβώ διὰ τῆς σιωπῆς, οὗτον εἰς συγκάλυψιν τῆς οἰκείας πλάνης ἐκεῖνο δολερῶς ποιοῦσιν, ὅπερ Κληδονίῳ γράφων φησὶν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· ὅταν ταῖς κοιναῖς ὑπολήψεσι περὶ τῆς ἀνθρωπήσεως, ἃς ἡ γραφὴ παρίστησιν, ἐλέγχονται καὶ πιέζονται, τὰς μὲν εὐσεβεῖς λέξεις ὁμολογοῦσι, περὶ δὲ τὸν νοῦν κακουργοῦσιν, οὐκ ἄψυχον μὲν, οὐδὲ ἄλογον, οὐδὲ ἄνουν, οὐδὲ ἀτελῆ ὁμολογοῦντες τὸν ἄνθρωπον. ψυχὴν δὲ καὶ λόγον καὶ νοῦν αὐτῷ εἰσάγοντες τὴν τοῦ θεότητι. ὡς αὐτῆς τῆ σαρκὶ συγκραθείσης μόνον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τῆς ἡμετέρων καὶ ἀνθρωπίνων, εἰκὸς τὸ ἀναμάρτητον κρεῖττον ἢ καθ' ἡμᾶς εἶν, καὶ τῶν ἡμετέρων παθῶν καθάρσιον. οὕτω γὰρ καὶ τέλειος αὐτοῖς ἄνθρωπος, οὐχ ὁ πεπειραμένος κατὰ πάντα τὰ ἡμέτερα χωρὶς μόνης ἁμαρτίας. ἀλλ' ὁ χωρὶς ὑπάρχων θελήσεως φυσικῆς καὶ ἐνεργείας ἀσεβῶς δογματίζεται, διὰ τοῦ πρὸς Ἄρειον αὐτῶν καὶ Ἀπολιναρίειον, Θεοδώρου τε καὶ Νεστόριον, ὁμοφρονοῦντος, οὐ διαβεβαιοῦσθαι πρὸς τὰ πασιδήλα συκοφαντεῖν, τὰς ἁγίας οἰκουμενικὰς συνόδους, ἀλλὰ καὶ ἐλεγχόμενοι παρ' αὐτῆς, ἀδιόρθωτοι μένουσι, ῥήμασι μὲν σχηματιζόμενοι τοῦ εὐσέβειαν, περὶ δὲ τὸν νοῦν κακουργοῦντες. καὶ διὰ τοῦτο τέλειον μὲν τὸν αὐτὸν ἐν ἑκατέρᾳ φύσει καθομολογοῦσι, δίχα μέντοι τῆς ἐν ἑκατέρᾳ τῶν ἐξ ὧν ἐστὶ φύσεων, οὐσιώδους ἐνεργείας τε καὶ θελήσεως. ὅταν δὲ καὶ τοῦ τοιούτου αὐτῶν περὶ τὸν νοῦν σκολιεύσωμεν κακουργίαν, τὸ δρᾶμα λοιπὸν τῆς ὑποκρίσεως ἀποκαλύπτουσι, καὶ αὐτὸς φανερῶς παραγράφουσι τοὺς ἁγίους πατέρας. ὅτι γὰρ ἀναιδῶς τοῦτο ποιοῦσι, μαρτυρεῖ Κύρος ὁ Ἀλεξανδρείας Σεργίῳ τῷ Κωνσταντινουπόλεως διὰ τὸν ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ Σωφρόνιον, οὕτω γράφων. τεθέντος δὲ τοῦ ῥητοῦ ἐν τοῖς ῥηθεῖσι κεφαλαίοις ὅτι μίαν ἐνέργειαν δεῖ λέγειν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, προσέσῃ αὐτῷ φάσκοντι ὡς δύο ἐνεργείας χρὴ λέγειν, καὶ χρήσεις διαφόρων ἁγίων πατέρων προεκόμισεν. ἰδοὺ τοίνυν ὡμολόγησε Κῦρος, ὅπερ καὶ τῷ Σεργίῳ διὰ τῶν οἰκείων γραμμάτων ἐγνώρισεν, ὅτι χρήσεις αὐτῷ διαφόρων ἁγίων πατέρων προεκόμισεν ὁ ἐν ἁγίοις Σωφρόνιος, ὡς δύο χρὴ λέγειν ἐπὶ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ τὰς ἐνεργείας. τοῦτο γοῦν ἀκριβῶς μαθόντες καὶ ἐν ἐπιγνώσει λοιπὸν τὰς τῶν ἁγίων πατέρων κακίζοντες καὶ παραγράφοντες ῥήσεις· μᾶλλον δὲ προφανῶς αὐτοὺς ὡς εἴρηται, τοὺς ἁγίους πατέρας ἐκβάλλοντες. ἅπερ ἐν τῇ κατ' αὐτοὺς ἐκθέσει γεγράφασι, τὸν περὶ τούτου λόγον καὶ διὰ πράξεως ὑπομνημάτων ἐπισφραγισάμενοι. ὡσαύτως δὲ καὶ τοῦ τῶν θείων ἐνεργειῶν ῥῆσιν πολλοὺς σκανδαλίζειν, καὶ ὃ συγχωροῦμέν τινι τῆς πάντων, δύο λέγειν τὰς ἐνεργείας ἐπὶ τῆς θείας τοῦ κυρίου ἀνθρωπήσεως. ἐν τούτῳ καθὰ καὶ ἐν πᾶσι Σεβήρῳ τῷ αἱρετικῷ συμβαίνοντες καὶ ἀκολουθοῦντες. ἐπειδὴ κἀκεῖνος ὑπὸ τῆς παρὰ τῶν ἐλεγχόμενος ῥήσεων, αὐτός τε τοὺς ἁγίους πατέρας καὶ τὰς τούτων ἀσεβεῖς παρεγράφετο ῥήσεις ὥσπερ Νηφαλίῳ γράφων· τὸ λέγειν δύο φύσεις ἐπὶ Χριστοῦ, πάσης κατηγορίας ἐστὶν ἐπίμεστον, εἰ καὶ ὑπὸ πολεμόνων τῆς παρὰ εἴρηται. καὶ μή μοι πάλιν εἴπῃς ὡς τῇ λέξει τῆς δύο φύσεων τινὲς τῆς παρὰ ἐχρήσαντο. ἐπεὶ πλειόνων γὰρ ἡ λέξις ἀπεδοκιμάσθη, κἂν αὐτοῦ Κυρίλλου εἶεν αἱ φωναί· μιᾶς οὖν καὶ τῆς αὐτῆς ἐν ἑκατέροις γνωριζομένης αἱρέσεως, Σεβήρῳ λέγω καὶ τοῖς ἀρχηγοῖς τῆς κη-

A sunt, dum hæc abnegare contendunt per taciturnitatem: sed vere illud dolote faciunt, quod scribens * Cledonio theologus Gregorius ait: Quando communibus opinionibus, quas videlicet scriptura ostendit, * arguunt & comprimuntur, pias quidem voces confitentur, intellectum vero corrumpunt: & non quidem sine anima & irrationabilem, neque sine intellectu; nec imperfectum hominem asserentes, sed animam & rationem & intellectum, ipsam deitatem introducentes, tanquam ipsa deitate carni ejus tantummodo commixta: non enim & nostris, id est anima & intellectu: licet quod sine peccato est, super nos esse

B ostenditur: sed & passionum nostrarum purgatio: sic namque & perfectus homo apud eos intelligitur: non ille qui tentatus est, atque suscepit omnia nostra sine peccato, sed ille qui sine voluntate naturali & operatione ab eis dogmatizatur propter consonantiam eorum, qua cum Ario & Apollinare, Theodoro etiam & Nestorio tenentur: non utique veriti ad ea quæ omnibus manifesta sunt, criminari sanctas & universales synodos; sed & victi ab eis, incorrecti permanent, verbis quidem pietatem fingentes, sensum autem, ut dictum est, malignantes. Et propterea perfectum quidem in utraque natura confitentur, absque

C tantummodo naturali operatione & voluntate utriusque naturæ, ex quibus consistit. Quoties autem & ipsum malignum sensum eorum nudamus, jam & factum simulationis eorum detegentes, ipsos quoque patres apertissime refutare nituntur. Quia vero inverecunde hoc faciunt, testatur Cyrus Alexandrinus antistes Sergio Constantinopolitano quondam propter beatissimum Sophronium his verbis scribens: Posita vero dictione in capitulis expositis, quia unam operationem oportet dicere domini nostri Jesu Christi, contradixit, asserens duas operationes debere profiteri, & testimonia diversorum sanctorum patrum obtulit.

D Ecce igitur, confessus est Cyrus, quod & Sergio per sua scripta innotuit, quia testimonia ei diversorum sanctorum patrum obtulit beatæ memoriæ Sophronius, per quos ostendit, quia duas oportet dicere in Christo Deo operationes. Hoc ergo veraciter cognoscentes, & voluntarie jam sanctorum patrum amputantes & refutantes dictiones, immo magis apertius ipsos (ut dictum est) sanctos patres projicientes, ita in propria exthesi scripserunt, hujusmodi præsumptionem & per gestorum monumenta corroborantes. Similiter autem & duarum operationum dictionem multos scandalizare, & nulli concedimus ex omnibus duas

E dicere operationes in divina domini dispensatione: in hoc, sicut in omnibus, Severo hæretico consentientes, sive sequentes ejus doctrinam: quoniam & ille a paternis devictus testimoniis, ipsos patres & voces eorum pias perimere studuit, * Nifaleo scribens ita: Duas ducere naturas in Christo totius plenum est accusationis, licet a multis patribus dictum sit. Et non mihi iterum dicas: Quoniam quidam de patribus harum naturarum vocibus usi sunt. Multo amplius hic sermo reprobatus est, licet ipsius Cyrilli voces existant. Igitur una ea-

* Gregor. Nazianz

* arguuntur

Hebr. 4.

Nota hæreticorum artes & impudentiam.

* Nepnalio

Severi in Cyrillum blasphemia.

demque hæresi in utrisque cognita, hoc est, Severo & auctoribus novitatis, quomodo non habuit fructus ejus in utrisque improbus divulgari, hoc est, sanctorum patrum abnegatio? Nam qui eos denegat, pias eorum doctrinas respuit. Et quidem Severus operimentum suæ iniquitatis Nestorium hæreticum proferebat, propter ejus personam abjicere dicens dualitatem quæ in Christo est, & unam naturam confiteri: sed novitatis auctores neque hujusmodi absurdam & ineptam occasionem proferre poterunt. Nemo etenim hæreticorum dualitatem Christi Dei operationum confessus est, ut ne illis hæreticis consentientes videant respuere, utpote reprehensibilem existentem, insanam hæresim illorum: sed tantum sanctorum patrum doctrina hanc dualitatem recte prædicare dignoscitur. Nam si omnium probabilium patrum & synodorum dixerunt esse ecthescos eorum dogmata; quorum vel qualium jam esse definiunt peremptionis suæ dogmata, de quibus asserunt: licet e quibusdam patribus jam dictum sit, verumtamen eo qood extraneant & conturbant quorumdam auditus, nulli ex omnibus concedimus hæc confiteri? Impossibile est enim firmare pariterque cassare sanctorum patrum dogmata, secundum spontaneum errorem contrariorum. Si autem impossibile est firmare pariterque cassare dogmata patrum, cassaverunt autem ea quæ patrum existere prædicaverunt, pro eo quod extraneant & conturbant eos: licet falsus de hoc sermo eorum probatur; non utique jam confirmant, sed potius evacuant quæ ab eis comprobata sunt, ut dogmata patrum. Si autem negant, quomodo dicunt hæc esse pietatis dogmata, quæ tradiderunt nobis ab initio speculatores & ministri verbi? Ideoque certum est, & ex his quæ imprudenter ab eis proferuntur, sicut sermo monstravit, quia nihil de patribus firmaverunt, neque hæc consistunt ecclesiæ dogmata juxta eorum fictiones; quoniam nec cujuslibet probabilis patris omnino testimonium produxerunt in sua ecthesi, sicuti nec in his quæ pro ejus defensione ab eis gesta sunt: nec enim habuerunt penitus profecto: omnibus sanctis patribus condemnantibus eam, utpote extraneam existentem orthodoxæ prædicationis eorum. Tantum autem sceleśti Nestorii, ad argumentum manifestissimum consonantiæ, qua cum eo tenentur, memorasse noscuntur, designantes omnibus, quoniam ipse regularis doctor confessionis eorum existit. Et propterea jam, ut dicunt, unam voluntatem domini nostri Jesu Christi veri Dei confitentur, pro eo quod execrandus Nestorius æqualem voluntatem, id est, unam voluntatem duarum personarum ficte ab eodem pronuncians confitetur. Concordantes igitur his, qui in confusione & divisione errant, hæreticis in omnibus; investigantes Cyrum & Sergium, Pyrrhum & Paulum, imprudentiores eos illorum comprehendimus per hoc, quod etiam beati Leonis vocem ausi sunt violare. Nam in epistola positum memorati apostolicæ recordationis viri, scripta sanctæ memoriæ Elavia-

Ἀνοτομίας, πῶς ἐχὶ κ̀ ὁ ταύτης ἤμελλον ἐν ἑκατέροις, ἀναιδὴς ὑπάρχειν καρπὸς, λέγω δὴ τῆ᾽ ἁγίων πατρῶν ἡ ἄρνησις; ἀρνεῖται γὰρ τέτοις ὁ τὰς αὐτῆ᾽ δυσεβεῖς μήσεις ἀρνέμενος. Ὁ μὲν Σεβῆρος κἂν προκάλυμμα τῆς αὐτῦ δυσεβείας ἐποιεῖτο, Νεσόριον τὸν αἱρετικὸν δὲ αὐτὸν ἀποβαλέσθαι λέγων τινὶ ἐν Χριστῷ δυάδα τῆ᾽ φύσεων, κ̀ μίαν φύσιν ὁμολογεῖν. οἱ δὲ τῆς κακονομίας ἔξαρχοι, Ⓒ ταύτης ἠπόρηνται παντελῶς τῆς ψυχρᾶς κ̀ ἀνοήτε προφάσεως. ὐδεὶς γὰρ τῆ᾽ αἱρετικῶν ἵνα μὴ λέγειν ἔχωσιν ὡς δὶ αὐτοὺς τὰς πατρικὰς παραιτῶν παραιτοῦνται φωνὰς, τινὶ δυάδα τῆ᾽ Χριστῦ τῦ θεῦ θελημάτων κ̀ ἐνεργειῶν ὡμολόγησον οἵπερ ἔλεγχον ὄντε αὐτῆ᾽ ματαίας αἱρέσεως. ἀλλὰ μόνη τῆ᾽ ἁγίων πατρῶν ἡ διδασκαλία ταύτην ὀρθοδόξως ἐκήρυξεν. ὅμως δ᾽ ἦν ἐκεῖνο δὶσκοπῆσαι χρεών. εἰ γὰρ πάντων τε κ̀ πασῶν εἶναι λέγυσι τῆ᾽ ἐγκειτων πατρῶν τε κ̀ συνόδων τὰ τῆς αὐτῆ᾽ ἐκθέσεως δόγματα, τίνων ἢ ποίων λοιπὸν ὑπάρχειν ὁρίζονται, τὰ τῆς αὐτῆ᾽ ἀναιρέσεως δόγματα περὶ ὧν γεγράφασιν εἰ κ̀ τισὶ τῆ᾽ πατρῶν εἴρηται, ὅμως διὰ τὸ ξενίζειν κ̀ θορυβεῖν τὰς ἰνῶν ἀκοὰς ὐδενὶ τῶν πάντων συγχωρῆμεν ὁμολογεῖν; ἀδιάτον γὰρ ἐγκείνειν ὁμοίως κ̀ ἀποκείνειν τῶν ἁγίων πατρῶν τὰ δόγματα, κατὰ τινὰ τῶν αἱρετικῶν αὐτόνομον πλάνην. εἰ δὲ ἀδιάτον, ἀπεκήρυξαν δὲ διὰ τὸ ξενίζειν αὐτὲς κ̀ θορυβεῖν ἅπερ τῶν πατρῶν εἶπον ὑπάρχειν, κ̀ ψευδὴς αὐτῆ᾽ ὁ περὶ τέτε λόγος ἐστὶν, ἐκ ἄρα λοιπὸν ἐγκείνυσιν, ἀκυρῦσι δὲ μᾶλλον τὰ παρ᾽ αὐτῶν εἶναι κεκρὶμένα δόγματα τῶν πατρῶν. εἰ δὲ ἀκυρῦσι, πῶς φασὶ ταῦτα τῆς δυσεβείας τὰς δόγματα παραδεδώκασιν ἡμῖν οἱ ἀπ᾽ ἀρχῆς αὐτόπται κ̀ ὑπηρέται τῦ λόγου γνώμενοι; δῆλον ἦν ἐστὶ κ̀ ἐξ αὐτῶν τῶν ἀνοήτως παρ᾽ αὐτῶν προτεινομένων, ὡς ὁ λόγος ἀπέδειξεν, ὅτι οὐδὲ τῶν πατρῶν ἐνέκειναν, οὐδὲ ταῦτα τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὑπάρχει τὰ δόγματα κατὰ τινὰ ἐκείνων ἀνάπλασιν. διὸ οὐδὲ ἐγκείτε πατρὸς μαρτυρίαν ὅλως προήγαγον ἐν τῆ οἰκείᾳ ἐκθέσει, ὥσπερ ὐδὲ ἐν τοῖς ὑπὲρ αὐτῆς παρ᾽ αὐτῆ᾽ πεποιημένοις. οὐδὲ γὰρ εἶχον τὸ συνόλου οἷα πάντων αὐτινὰ κατὰδικαζόντων τῆ᾽ ἁγίων πατρῶν ὡς ἀλλοτρίαν τῦ κατ᾽ αὐτὲς ὑπάρχειν ὀρθοδόξε κηρύγματος· ἀλλὰ μόνον τῦ ὁμόφρονος αὐτῶν ἀπεμνημόνευσαν Νεσορίε. πρὸς ἀπόδειξιν ἐναργῆ τῆς οἰκείας πρὸς αὐτὸν συμφωνίας, γνωρίσαντες πᾶσιν, ὡς ἐκεῖνος αὐτοῖς ὑπάρχει κανὼν κ̀ διδάσκαλος τῆς ἰδίας αὐτῶν ὁμολογίας. κ̀ δὶ τοῦτο λοιπὸν ὡς φασιν, οἱ θέλημα τοῦ κυρίε ἡμῶν Ἰησῦ Χριστῦ τῦ ἀληθινῦ Θεοῦ ὁμολογοῦσιν, ἐπειδὴ κ̀ ὁ μιαρὸς Νεσόριος, ταυτοβυλίαν, ἤγουν οἱ θέλημα τῶν πλατυμένων αὐτῷ δύο προσώπων ἐδόξασεν. ὁμόφρονας τοιγαροῦν τοῖς ἐν συγχύσει κ̀ δὶαιρέσει πεπλανημένοις αἱρετικοῖς ἐν πᾶσιν δὶράμμενοι Κύρον κ̀ Σέργιον, Πύρρον κ̀ Παῦλον ἀναιδεσέρως αὐτοὺς ἐκείνων ὄντας καταλαμβάνομεν, ἐκ τοῦ κ̀ τινὰ τὸν μακαρίε Λέοντος ῥῆσιν παρερμηνεῦσαι. τὸ γὰρ· ἐνεργεῖ γὰρ ἑκατέρα μορφὴ μετ᾽ τῆς θατέρε κοινωνωνίας τοῦτο ὅπερ ἴδιον ἔχησεν ἐν τῇ ἐπισολῇ δῆλον ὅτι κείμενον τῇ παρ᾽ αὐτοῦ γραφείσῃ πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις Φλαυιανὸν, περὶ ἧς ἡ ἁγία ἐν Χαλκηδόνι συνόδε εἶπεν ἐπ᾽ ἀναιρέσει κεῖσθαι τῆς Εὐτυχοῦς κακονοίας, ἅτε δὴ τῇ τῦ

τῷ μεγάλῳ Πέτρῳ ὁμολογίαν συμβαίνουσαν καὶ κοινωνίαν τινὰ σήλῳ ὑπάρχουσαν κατὰ τῶν κακοδοξούντων εἰκότως προσήρμοσε πρὸς τοῦτο τῶν ὀρθῶν δογμάτων βεβαίωσιν. τοῦτο τοιγαροῦν οὖν ἱερὰν τοῦ διδασκάλου ῥῆσιν ἐξ ἀνοίας ἐκεῖνοι μίαν τοῦ κυρίου κατασημαίνειν εἶπον ἐνέργειαν, μήτε τοὺς ἁγίους ἐλαυνθέντες περὶ τούτου πατέρας, μήτε μὴν τοὺς ἀγνοήτας ἐντραπέντες αἱρετικούς, ὡς γὰρ ὁμολογουμένως δύο Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ τὰς ἐνεργείας ὑπάρχειν σημαίνουσαν καθ' ἕνωσιν ἀσύγχυτόν τε καὶ ἀδιαίρετον. οἱ μὲν ἀσεβῶς τῆς φωνῆς σιωπήσαν, οἱ δὲ δυσεβῶς κατηγόρησαν, ὅπερ οὐδὲ αὐτοὶ μὲν ἠγνόησαν οἱ ἔξαρχοι τῆς καινοτομίας ἐσπούδασαν δὲ διὰ τούτου τοῦτο τε μακαρίαν ἐν Χαλκηδόνι προγράψασθαι σύνοδον, καὶ τὸν ἐν ἁγίοις Λέοντα διαβαλοιδορῆσαι, διὰ τοῦτο ὡς εἴρηται περισσεύουσαν αὐτοῖς ἐκ προπετείας ἀναίδειαν. ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο ἔσην διὰ τῶν οἰκείων γραμμάτων προσετρίψαντο συκοφαντίαν καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἁγίοις πατράσιν ἅπερ αὐτοὶ δυσεβῶς φρονοῦσιν ἀποφωμένοι καὶ πάντας τοὺς ἁγίους πατέρας φρονεῖν, δέον τοῦτο μὲν παρῆσαν πρᾶξιν ἐν τάπις ἡμῖν ἤτοι ἐν τοῖς ὑπὲρ τῆς ἁγίων πίστεως σωτῆρος ἱκανῶς σοὶ θεῷ ῥηθεῖσι, περαιωθῆναι. καθ' ἑτέρας δὲ, τὰς τῆς ἄλλων ἁγίων πατέρων ὡς προῃρήμεθα πάντες προκομισθῆναι βίβλους, ἵνα καὶ διὰ τῆς αὐτῶν μακαρίας ἐκτενείας, τὰς κατ' αὐτῶν βλασφημορίας τῶν ἐναντίων κανονικῶς ἅμα καὶ σωφρονικῶς ἀπελέγξωμεν, πρὸς σύστασιν τοῦ ἀσεβοῦς αὐτῶν καὶ σωτηρίου κηρύγματος.

no: Operatur utraque natura cum alterius communione quod proprium est: de qua epistola sancta Chalcedonensis synodus scripsit, in peremptionem Eutychetis dementiæ hujusmodi dictionem positam fuisse, utpote magni illius Petri fidei consonantem, & communem quamdam columnam adversus prava dogmata existentem, eam competenter ad confirmationem rectorum dogmatum coaptavit. Hanc ergo illius doctoris vocem, imprudenter unam domini significare dixerunt operationem, neque sanctos in hoc reveriti patres, neque vecordes hæreticos erubescentes: quoniam profecto utpote duas unius ejusdemque Christi operationes definientem in unitione confusa & indivisa, aliqui defensores ejusdem pie, alii autem pie accusatores extiterunt, quod nec ipsi auctores novitatis ignoraverunt. Studuerunt autem per hoc tam sanctam Chalcedonensem synodum respuere, calumniari autem & beatum Leonem, propter (ut dictum est) abundantem eis pro temeritate impudentiam. Sed quoniam & æqualem per propria scripta irrogaverunt contra alios quoque patres calumniam, profecto quæ illi impie sapiunt, dicentes & omnes sanctos patres sapere, oportet præsentem quidem secretarium in his nobis definiri, id est, quæ per sanctas quinque synodos sufficienter nobis expressa sunt: in subsequenti autem aliorum quoque sanctorum patrum, sicut nobis deliberatum est, sacratissimos proferre codices, quatenus per eorum beatam lectionem contra eos falsas accusationes adversariorum regulariter ac synodaliter arguamus, videlicet pro stabilitate piæ & salutiferæ prædicationis eorum.

ΠΡΑΞΙΣ Ε'.

SECRETARIUS V.

Ἐν ὀνόματι κυρίου Θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, βασιλεύοντος Κυρίου Κωνσταντίνου τοῦ εὐσεβεστάτου Αὐγούστου ἔτους ἐνάτου τῆς προτεραίας καλανδῶν Νοεμβρίων ἰνδικτιῶνος ὀγδόης.

In nomine Domini Dei salvatoris nostri Jesu Christi, imperii domini Constantini piissimi Augusti anno nono, sub die pridie Calendas Novembris, indictione octava.

Προκαθεζομένου καὶ τὰ λοιπά.

PRÆSIDENTE sancto ac beatissimo, &c. *ut supra Secretario primo.*

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit.

Παρεγγυᾶται λέγων ἡμῖν ὁ θεῖος ἀπόστολος· ἐὰν ἀθλῇ τίς, οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. καὶ ὁ κύριος· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. τοιγαροῦν ἄθλων ἡμῖν ἱερῶν προκειμένων ὑπὲρ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, καὶ σωτηρίας μεγίστης ἐκ τούτων ἐλπιζομένης παρ' αὐτοῦ τοῦ μεγαλοδώρου θεοῦ, μὴ παρείθωσαν αἱ χεῖρες ἡμῶν ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ, προσβολῇ τῆς οἰασοῦν ἐκλυόμενοι ῥᾳθυμίας· ἀλλὰ δωναμωθῶμεν ἐν χάριτι τοῦ κυρίου, καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ κατορθίζοντες τοὺς πόδας ἡμῶν ὡσεὶ ἐλάφων, καὶ ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ παγίως ἑστῶντος νοήματι τῆς ὑπερφυοῦς αὐτοῦ δι' ἡμᾶς ἀνθρωπήσεως, μάλιστα τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος ἁγίων μαρτύρων, ὀφ-

Protestatur nobis beatus apostolus, dicens: *Si quis certat, non coronatur, nisi legitime certaverit:* & iterum dominus ait: *Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Videlicet certaminibus sacris propositis nobis pro defensione catholicæ ecclesiæ, magnaque salute ex hoc sperata ab omnium bonorum datore Deo, non deficiant manus nostræ, dilectissimi fratres, per occasionem cujuslibet desidiæ dissolutæ: sed fortes efficiamur per gratiam domini, atque virtutem potentiæ ejus: quoniam perfecit pedes nostros tanquam cervorum, & super excelsa firmius statuit intellectus summæ ejus humanitatis propter nostram salutem, maxime tantam habentes

2. Tim. 2. Matth. 10. & 24. Psal. 17.

tes impositam sanctorum testium nubem. *Deponentes igitur omne pondus*, & circumstantem adversariorum novitatem, *per patientiam curramus, aspicientes in auctorem fidei & consummatorem Jesum*, qui in proposito nobis propter eum negotio, spiritum suæ veritatis condonet, loquentem in nobis, atque perhibentem magnalia fidei per doctrinam sanctorum patrum, quos adversarii calumniati sunt in scripto, dicentes illa eos prædicare, quæ ipsi per novitatem prædicaverunt. Pro qua re sacros codices eorum deduci præcipimus, imo magis veneranda testimonia, quæ a nobis de ipsis codicibus pro testimonio Christi Dei electa sunt: quod utique, sicut nostis, auxiliante Deo in anteriore cognitione peragendum promisimus, ad redarguendum hæreticos, in defensione prædictorum sanctorum ac probabilium patrum.

Hebr. 12.

Ἄχον ἀποθέμενοι πάντα καὶ τὸν εὐπερίστατον τῶν ἐναντίων καινοτομίαν, δι' ὑπομονῆς δράμωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, ἀφορῶντες εἰς αὐτὸν τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, ὃς ἐπὶ τῆς προκειμένης ἡμῖν δι' αὐτὸν ὑποθέσεως, τὸ πνεῦμα τῆς αὐτοῦ κατὰ φύσιν ἀληθείας χαρίσεται λαλοῦν ἐν ἡμῖν καὶ φθεγγόμενον τὰ μεγαλεῖα τῆς πίστεως διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν ἁγίων πατέρων, ὃς ἐγγράφως οἱ δι' ἐναντίας ἐσυκοφάντησαν, εἰπόντες ἐκεῖνα διδάσκειν αὐτοὺς ἅπερ αὐτοὶ διὰ τῆς καινοτομίας ἐδίδαξαν. οὗ χάριν τὰς ἱερὰς αὐτῶν βίβλους ἐναχθῆναι προσάσομεν, μᾶλλον δὲ τὰς ἀναλεγείσας ὑμῖν ἐξ αὐτῶν ἀσεβεῖς περὶ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μαρτυρίας. Τοῦτο γὰρ καὶ πρᾶττειν, ὡς ἴστε, σὺν ἐπικουροῦντος αὐτοῦ κατὰ τὴν πρὸ ταύτης ἡμῶν ἐπηγγειλάμεθα πρᾶξιν, εἰς ἔλεγχον τῆς αἱρετικῆς, καὶ ἔκδικησιν τῶν εἰρημένων ἁγίων πατέρων.

Leontius [1] *reverendissimus episcopus Neapolitanæ ecclesiæ dixit.*

Λεόντιος ὁ ἀλαβέστατος ἐπίσκοπος Νεπόλεως, εἶπεν.

Si placet beatitudini vestræ, ante exhibitionem paternorum testimoniorum, de actibus sancti quinti concilii illa pars nobismet relegatur, ubi synodaliter promulgavit, omnes sanctorum patrum sermones & dogmata ab omnibus suscipi Christianis & confiteri, & contradicentes his aut negantes quæ ab eis prædicata sunt, condemnationi submisit: quatenus ex hoc adversarii veraciter cognoscant contra semetipsos synodales superinducentes definitiones. Si quis abnegaverit paternarum traditionum statuta: quam abnegationem irrationabiliter amplexi sunt propter suam temerariam novitatem.

Εἰ δοκεῖ τοῖς μακαριωτάτοις ὑμῖν πρὸ τῆς ἐμφανείας τῶν πατρικῶν χρήσεων, ἐκ τῶν πεπραγμένων τῆς ἁγίας πέμπτης συνόδου τὸ μέρος ἐκεῖνο ἀναγνωσθῆναι ἐπέτρεψεν ἡμῖν, δι' οὗ συνοδικῶς ὥρισται πᾶσι τὰ τῶν ἁγίων πατέρων ῥήματά τε καὶ δόγματα πάντα Χριστιανὸν δέχεσθαι, καὶ ὁμολογεῖν, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας τούτοις ἢ ἐξαρνησαμένους τι τῶν παρ' αὐτῶν ἀσεβῶς κηρυχθέντων, κατακρίτους ὑπάρχειν· ὡς ἂν ἐντεῦθεν οἱ δι' ἐναντίας αἱρεσιάρχαι σαφέστερον μάθωσι καθ' ἑαυτῶν ἐνδίκως τὰς συνοδικὰς ἐπάγοντες ψήφους ἐπὶ τῇ ἐξαρνήσει τῶν πατρικῶν παραδόσεων, ἰδ' ἐκ δίκης ἠσπάσαντο, διὰ τὴν οἰκείαν καινοτομίαν.

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Secundum ea quæ poscuntur a Leontio dilectissimo fratre nostro, gesta venerandi quinti concilii nobismet producantur, & pars ejus, de qua superius rationabiliter memorare dignoscitur sanctorum catholicæ ecclesiæ patrum, ad plenam reprehensionem eorum qui pias doctrinas refutare nituntur, lectioni pandatur.

Κατὰ τὴν αἴτησιν Λεοντίου τοῦ ἀγαπητοῦ ἡμῶν ἀδελφοῦ προαγέσθω τῆς ἁγίας πέμπτης συνόδου τὰ πεπραγμένα, καὶ ἀναγνωσθήτω καθηκόντως ἡμῖν ἐκεῖνο τὸ μέρος, ὅπερ ἀλόγως ὑπεμνημόνευσε περὶ τῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἁγίων πατρῶν εἰς τελείαν ἐντροπὴν τῶν ἀρνουμένων τὰς ἀσεβεῖς αὐτῶν παραδόσεις.

Theophylactus primicerius notariorum apostolicæ sedis, dixit.

Θεοφύλακτος πριμμικήριος τῆς νοτιείων τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, εἶπεν.

Codicem, quem jussistis, venerandi quinti concilii afferens de venerabili scrinio, præ manibus habeo: quid præcipitis?

Τὴν κελευσθεῖσαν βίβλον τῶν πεπραγμένων τῆς ἁγίας πέμπτης συνόδου κομίσας, μετὰ χεῖρας ἔχω πρὸς τὸ παρεισάμβλον.

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Suscipiatur, & competenter prædictus locus relegatur, id est, sanctorum patrum de-

Ληφθήτω καὶ ἀναγνωσθήτω μετὰ τῆς προσηκούσης τιμῆς ὁ δεδηλωμένος τόπος, ἤγουν ὁ περὶ τῶν ἁγίων

[1] Viderint an recte calculum subducant, qui colligunt ex Joanne Diacono in Chron. Episc. Neapolitanorum Leontium non ibi sedisse ante an. 654. Vide Ughellum in Ital. Sacra. *Harduinus.*

ἁγίων παλρῶν ὁρ☉, δι' ἧ θεσπίζει πάντας τὲς A
ἁσεβεῖς πάντα δέχεσθαι κ) ὁμολογεῖν τὰ παρ' αὐ-
τῶν ἁσεβῶς κηρυττόμενα.

finitio, per quam promulgant cunctos orthodoxos omnia ſuſcipere & confiteri, quæ ab ipſis pie prædicata ſunt.

Καὶ λαβὼν Ανασάσι☉ νοτάριος ρεγεωνάριος τῆ ἀπο-
σολικῆ θρόνε ἀνέγνω ἐκ τῆς ἁγίας πέμ-
πτης σωνόδε.

Et accipiens Anaſtaſius notarius regionarius apoſtolicæ ſedis, relegit continentem ita.

Τέτων ὕτως ἐχόντων δῆλον ποιῆμεν ὅτι πάντα
τὰ ὑπὸ τῶν προκηρυγμένων ἁγίων τεσσάρων σωνόδων
καθὼς εἴρηται περὶ τῆς ὀρθῆς πίσεως ἐκτεθείται,
κ) περὶ τῆς ἐκκλησιασικῆς κατασάσεως κανονισθέν-
τα, κ) ἐφυλάξαμεν κ) φυλάττομεν. κ) γὰρ, εἰ κ)
ἐν διαφόροις καιροῖς κατὰ τῶν ἐκφυέντων αἱρετικῶν B
αἱ προκηρυγμέναι ἅγιαι τέσσαρες σωνόδοι γεγόνα-
σιν, ὅμως μίαν κ) τὴν αὐτὴν ὁμολογίαν τῆς ὀρ-
θῆς πίσεως ἐφύλαξαν, ☩ ἐκήρυξαν. κ) διὰ τέτο
πάντα μᾶλ τὰ συμφωνέντα τοῖς παρὰ τῶν μνημο-
νευθέντων τεσσάρων σωνόδων περὶ τῆς ὀρθῆς πίσεως
ἐκτεθεῖσι, δεχόμεθα. πάντα δὲ τὰ μὴ συμφωνέν-
τα τοῖς ἐκτεθεῖσι παρὰ τῶν αὐτῶν ἁγίων τεσσάρων
σωνόδων, ἢ μιᾶς αὐτῶν, εἰς ἔκδικησιν τῶν αἱρετικῶν
κ) τῆς αὐτῶν ἀσεβείας γραφέντα, ἀλλόξια, τῆς
ἁσεβείας κρίνοντες καταδικάζομεν, κ) ἀναθεματί-
ζομεν. μετὰ τέτοις δὲ ἀκολεθᾶμεν ἐν ἅπασι καὶ
τοῖς ἁγίοις πατράσι κ) διδασκάλοις τῆς ἐκκλησίας, C
Αθανασίῳ, Ιλαρίῳ, Βασιλείῳ, Γρηγορίῳ τῷ θεολό-
γῳ, κ) Γρηγορίῳ τῷ Νύσης, Αμβροσίῳ, Αὐγεσίνῳ,
Θεοφίλῳ, Ιωάννῃ τῷ Κωνσαντινεπόλεως, Κυρίλλῳ,
Λέοντι, Πρόκλῳ. Καὶ δεχόμεθα πάντα τὰ παρ' αὐτῶν
περὶ τῆς ὀρθῆς πίσεως κ) εἰς κατάκρισιν τῶν αἱρετικῶν
ἐκτεθέντα. δεχόμεθα δὲ κ) τὲς ἄλλες ἁγίες ὀρθοδόξες
πατέρας τὲς ἐν τῇ ἁγίᾳ Θεῦ ἐκκλησίᾳ τὴν
ὀρθὴν πίσιν ἀδιαβλήτως μέχρι τέλες κηρύξαντας,
ταύτης τοίνυν τῆς ὀρθῆς ὁμολογίας ἐν τῇ ἁγίᾳ
τῦ Θεῦ καθολικῇ κ) ἀποσολικῇ ἐκκλησίᾳ φυλαττο-
μένης τε κ) κηρυττομένης, εἴτις ἑαυτὸν τῆς ἐν
αὐτῇ πίσεως τἀναντίᾳ ταύτῃ φρονῶν, ὁ τοιῦτο☉
ἑαυτὸν ἀλλοτριῶν τῆς ὀρθῆς πίσεως, κ) τοῖς αἱρε-
τικοῖς συναριθμῶν, δικαίως ὑπὸ τῆς ἁγίας τῦ D
Θεῦ ἐκκλησίας κατακρίνεται κ) ἀναθεματίζεται.

His ita ſe habentibus, manifeſtum ſacimus, quoniam omnia, quæ a prædictis ſanctis quatuor ſynodis, ſicut dictum eſt, de orthodoxa fide promulgata ſunt, & de eccleſiaſtica ſtabilitate terminata, & ſervavimus & ſervamus. Licet enim diverſis temporibus contra emerſos hæreticos denominata quatuor concilia facta ſunt, unam eamdemque confeſſionem rectæ fidei conſervaverunt & prædicaverunt. Et propterea omnia quæ conſonant his, quæ ab antefatis quatuor ſynodis pro recta fide definita ſunt, ſuſcipimus: Omnia autem quæ non conſonant his, quæ definita ſunt ab eiſdem ſanctis quatuor conciliis, aut uno de eis, & in defenſionem hæreticorum vel impietatis ipſorum conſcripta ſunt, ut extranea judicantes pietatis dogmatibus, condemnamus & anathematizamus. Super his autem in omnibus ſequimur ſanctos patres doctoreſque eccleſiæ Athanaſium, Hilarium, Baſilium, Gregorium theologum, & Gregorium Nyſſanenſem, Ambroſium, Auguſtinum, Theophilum, Joannem Conſtantinopolitanum, Cyrillum, Leonem, Proclum, & ſuſcipimus omnia quæ ab eis prorecta fide & in condemnationem hæreticorum expoſita ſunt. Suſcipimus autem & alios ſanctos & orthodoxos patres, qui in ſancta Dei eccleſia rectam fidem irreprehenſibiliter uſque in finem prædicaverunt. Hac itaque recta confeſſione in ſancta Dei catholica & apoſtolica eccleſia conſervata ac prædicata, ſi quis ſe de ejus communione ſeparaverit, contraria ſapiens, alienum ſeipſum rectæ fidei oſtendens, & hæreticis connumerans, merito a ſancta Dei eccleſia condemnatur & anathematizatur.

Sententia v Synodi

Patres catholici.

Μαρτῖν☉ ὁ ἁγιώτατ☉ κ) μακαριώτατος πάπας
τῆς τῶν Ρωμαίων ἁγίας τῦ Θεῦ καθολικῆς κ)
ἀποσολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Martinus ſanctiſſimus ac beatiſſimus epiſcopus ſanctæ Dei eccleſiæ catholicæ atque apoſtolicæ urbis Romæ, dixit.

Δηλωθείτος ἡμῖν ἐκ τῶν ἀναγνωσθέντων, ἤτοι
τῶν ὁρισθέντων ἐκ τῆς ἁγίας πέμπτης σωνόδε κα-
τάκριτον ὑπάρχειν κ) τῆς ἐκκλησίας ἀλλότριον πάν-
τα τὸν μὴ δεχόμενον λόγῳ κ) διανοίᾳ τὰς ἁγίας
σωνόδες, κ) πάντας τὲς ἁγίες πατέρας, καὶ πάν-
τα τὰ παρ' αὐτῶν περὶ τῆς ὀρθῆς πίσεως ἐκτεθεί-
τα σοφῶς εἰς ἀναίρεσιν πάσης αἱρέσεως, ἀγέθω- E
σαν λοιπὸν εἰς σύστασιν ἡμετέραν, κ) οἱ θεολαμ-
πεῖς τῶν ἁγίων πατέρων λόγοι κ) παντὶ τῷ δεχο-
μένῳ τέτοις σωτήριοι.

Manifeſtatur nobis ex his quæ recepta ſunt ſive definita a ſancto V. concilio condemnatum eſſe & alienum ſanctæ Dei eccleſiæ unumquemque, qui non ſuſceperit verbo & mente omnes ſanctas ſynodos & venerabiles patres cunctaque quæ ab eis pro orthodoxa fide expoſita ſunt in deſtructionem omnium hæreſum. Jam ad noſtram cognitionem ſplendidiſſima verba eorum, omnique ſuſcipienti ſalutifera deducantur.

Θεοφύλακτος πριμικήριος τῶν νοταρίων τῆς ἀπο-
σολικῆς καθέδρας, εἶπεν.

Κατὰ τὴν κέλευσιν τῶν ἁγιωτήτων ὑμῶν τὰς
ἀναλεχθείτας ἡμῖν τῶν ἁγίων πατρῶν λόγες, ἤτοι
τὰς χρήσεις κομίσας ἐπιφέρομαι πρὸς τὸ παρεσα-
μένον.

Theophylactus primicerius notariorum apoſtolicæ ſedis, dixit.

Secundum juſſionem beatitudinis veſtræ, deflorata a nobis ſanctorum patrum teſtimonia deferens, præ manibus gero. quid præcipitis?

Mar

A

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Suscepta patrum venerabilium testimonia lectioni pandantur.

Ληφθήτωσαν καὶ ἀναγνωσθήτωσαν μετὰ τῆς προσηκούσης σεβασμιότητος, τῶν ἁγίων πατρῶν οἱ λόγοι.

Et accipiens Exuperius notarius regionarius apostolicæ sedis, relegit in his.

Καὶ λαβὼν Ἐξουπέριος νοτάριος ῥεγεωνάριος τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, ἀνέγνω.

Beati Ambrosii episcopi Mediolanensis de sermone primo, ad Gratianum imperatorem directo:

Τοῦ ἁγίου Αμβροσίου ἐπισκόπου Μεδιολάνων ἐκ B τοῦ πρὸς Γρατιανὸν τὸν βασιλέα α'. λόγου.

Ephes. 5. * &, proprio filio non pepercit, &c.

Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis. * *Si ergo traditus est a patre, & ipse se tradidit, apparet unam esse patris & filii voluntatem.*

Ὁ μακάριος Παῦλός φησιν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν. καὶ περὶ τοῦ πατρὸς πάλιν ὅτι τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν. ἐὰν οὖν ἐκ πατρὸς παρεδόθη, καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν παρέδωκε, μία προδήλως ἀμφοτέρων ἐνέργεια, καὶ ἓν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ κατὰ φύσιν ὑπάρχει τὸ θέλημα.

Lib. 2. c. 4.

[1] Ejusdem de sermone secundo ad eum misso:

Æqualis ergo in Dei forma, minor autem idem in assumptione carnis, & hominis passione. Quali igitur modo ad eum potest minor esse, & æqualis natura? Quomodo autem si minor est, eadem similiter facit? & quomodo eadem operatio diversæ substantiæ est? Numquid ita potest minor, sicut & major, operari? aut potest una operatio esse, ubi diversa essentia?

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν, β'. λόγου.

Ὁ οὖν τέλειος ὑπάρχων ἐν τῇ μορφῇ τοῦ Θεοῦ κατὰ φύσιν, ἧττον ἐν τῇ προσλήψει τῆς σαρκὸς καὶ τῷ τοῦ ἀνθρώπου πάθει γεγένηται. ἐπεὶ πῶς ἡ αὐτὴ ἥττων καὶ ἴση φύσις ὑπάρχειν ἠδύνατο; ἢ πῶς C εἴπερ ἥττων ἐστὶν ἡ αὐτὴ τὰ αὐτὰ ὁμοίως ποιεῖ ἅπερ ποιεῖ ὁ πατήρ; πῶς γὰρ ἡ αὐτὴ ἐνέργεια ἐκ διαφόρου οὐσίας ἐστί; μὴ γὰρ οὕτως ἡ ἥττων ἐνεργεῖ, ὥσπερ ἡ μείζων ἐνεργεῖ; ἔνθα γὰρ διάφορος οὐσία ἐστὶν, ἀδύνατον μίαν ὑπάρχειν ἐνέργειαν, δέξεται γὰρ μηδαμῶς ἥττονα δύνασθαι λέγεσθαι τὸν Χριστὸν κατὰ τὴν μίαν θεότητα.

Lib. 2. c. 5.

Item ejusdem de eodem sermone:

Cur, inquit, dixerit, Si possibile est: interim voluntatis liberæ dominum fuisse doceamus. In tantum excessistis impietatis, ut negetis quod filius Dei liberæ voluntatis sit. Et certe soletis etiam sancto spiritu derogare, & negare non potestis. Scriptum est enim: Joan. 3. Spiritus ubi vult, aspirat. *Ubi vult, inquit, non ubi jubetur. Ergo si spiritus ubi vult, aspirat, filius quod vult, non agit? Et certe idem Dei filius in evangelio suo dicit, ubi velit spirandi suppetere spiritui facultatem. Numquid ergo superiorem fatetur,* Joan. 16. *quia illi licet, quod sibi non licet? Apostolus* 1. Cor. 12. *quoque dicit:* Quia omnia operatur unus atque idem spiritus, dividens singulis prout vult. *Inquit autem, Prout vult, hoc est, pro liberæ voluntatis arbitrio, non pro necessitatis obsequio. Et dividit spiritus non mediocria, sed quæ Deus consuevit operari, gratiam curationum, & operationem virtutum: Ergo dividit spiritus prout vult: filius autem Dei non liberat quem vult?*

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν β'. λόγου.

Διατὶ δὲ εἶπεν εἰ δυνατὸν παρελθεῖν τὸ ποτήριον, αὐτίκα μαθήσῃ· θελήματος γὰρ αὐτεξουσίου τὸν κύριον ὄντα γνωρίσομεν. εἰ γὰρ καὶ εἰς τοσοῦτον D ἀσεβείας προήχθητε, ὥστε τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἄμοιρον εἶναι λέγειν αὐτεξουσίου θελήματος. εἰώθατε γὰρ οὐ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐν τούτῳ κατασμικρύνειν, ἀλλ' οὖν ὅμως ἀρνήσασθαι τὸ γεγραμμένον οὐ δύνασθαι. λέγει γάρ. τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, οὐχ ὅπου κελεύεται. ἐὰν οὖν τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, ὁ υἱὸς ὃ θέλει οὐ ποιεῖ; καὶ μὴν αὐτός ἐστιν ὁ λέγων, ὅτι τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ. μὴ γὰρ, ὑπερέθηκεν ἑαυτοῦ τὸ πνεῦμα, τοῦτο περὶ τοῦ πνεύματος φήσας ὡς ἐκείνω μὲν ἐξεῖναι λέγειν ποιεῖν ὅπερ αὐτῷ πράττειν οὐκ ἔξεστι, καὶ τίς ἂν τοῦτο φήσῃ τῶν νοῦν ἐχόντων; ἀλλὰ καὶ ὁ ἀπόστολος ὁμοίως λέγει. πάντα γὰρ ἐνεργεῖ τὸ E ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται. καθὼς βούλεται εἶπεν, ἀλλ' οὐ καθὼς ἀναγκάζεται, διὰ τὴν αὐτεξούσιον θέλησιν, καὶ διαιρεῖ φησὶν, οὐ τὰ ἥττονα ἢ ὑποδεέστερα. ἀλλ' ἅπερ Θεὸς ἐνεργεῖ φυσικῶς, τουτέστι χαρίσματα ἰαμάτων καὶ ἐνεργήματα δυνάμεων. πῶς οὖν τὸ πνεῦμα καθὼς βούλεται διαιρεῖ, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὃν ἂν θέλει οὐκ ἐλευθεροῖ;

Item subter?

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου.

Ibidem.

Quid est tamen quod pater velit, & filius nolit? Pater quos vult vivificat, & filius quos

Τί γάρ ἐστιν ὃ θέλει ὁ πατὴρ καὶ ὃ υἱὸς οὐ θέλει. ἢ τὸ ἔμπαλιν ὁ μὲν υἱὸς θέλει, ὁ δὲ πατὴρ οὐ θέ-

1 Testimonia tum Catholicorum, tum hæreticorum, quæ hic proferuntur, eadem sunt fere omnia in Anastasii opere ms. cui titulus est, Χρήσεις δογματικαί. Item in Concil. VI. *Harduinus*.

ὃ θέλει. εἰ γὰρ ὁ πατὴρ ὃς θέλει ζωοποιεῖ, εἰπέ τινας ἢ ποίους ἐζωοποίησεν ὁ υἱός, ὃς ὁ πατὴρ ὃ θέλει ζωοποιῆσαι. ὁπότων δῆλον πᾶσίν ἐσιν ὅτι ὃς ὁ πατὴρ θέλει, τότως ὁ υἱὸς ζωοποιεῖ, μία γὰρ παρὸς καὶ υἱῶ καθέσηκεν ἡ ἐνέργεια.

Τῦ αὐτῦ ἐκ τῦ αὐτῦ λόγυ.

Εἰ γὰρ αὐτὸς ἀποφαίνεται λέγων ὅτι πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ ἐμά ἐσιν. ἓν δὲ τῷ πάντων ὑπάρχει τὸ θέλημα, σαφὲς ἄρα & ἀναντίῤῥητον ὅτι διὰ τῦ πάντα φάναι καὶ μηδὲν αὐτὸν ὑφεξαιρεῖν, ὧν ἔχει ὁ πατὴρ καὶ τὸ θέλημα τοῦ παρὸς κατὰ φύσιν ἔχει ὁ υἱός. ἐπειδὴ ἔνθα ἡ αὐτὴ καὶ μία ἐνέργεια, ἓν ὑπάρχει κατὰ φύσιν τὸ θέλημα. ἐν τῷ Θεῷ γὰρ ἡ τοῦ θελήματος κίνησις, ἐνέργειας ὑπάρχει συμπλήρωσις.

Τοῦ αὐτῦ ἐκ τοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν λόγυ.

Εἰ οὖν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς θελήσεως καὶ ἐνεργείας τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιόν ἐσι, μιᾶς ἄρα & οὐσίας καθέσηκεν, ἐπειδὴ πρόδηλως ἐκ τῶν οἰκείων ἐνεργειῶν ὁ δημιυργὸς γνωρίζεσθαι πέφυκεν.

Τῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς βίβλυ.

Ὅπουγε σαφὲς ὑπάρχει καὶ ὁμολογούμενον ὅτι διὰ τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς ἐνεργείας ἡ ἐν τοῖς ἔσιν ἑνότης γνωρίζεται τῆς θεότητος, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἡ ταυτότης, ὡς ἕλληνες ὀνομάζυσι. ταυτὸν γάρ ἐσι τὸ αὐτὸ, ἐπειδὴ ταυτὸν ἀλλήλοις εἰσὶ κατὰ φύσιν ὁ πατὴρ, καὶ ὁ υἱὸς, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Τοῦ ἁγίυ Αὐγυστίνυ ἐπισκόπυ (καὶ * μάρτυρος) Ἱππονεγίυ, ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ κατὰ Ἰωάννην ἁγγελίυ ὁμιλίας κβ'.

Ποιήσωμεν τὸ θέλημα τοῦ παρὸς, τὸ θέλημα τῦ υἱοῦ, τὸ θέλημα τοῦ ἁγίυ πνεύματος. ἐπειδὴ τὸ ἐν τριάδι συγκρυὲς φύσει καὶ ὁμοούσιον, ἓν αὐτῆς ὑπάρχον γνωρίζει τὸ θέλημα, μίαν τιμὴν ἐξυσίαν. μίαν τιμὴν δόξαν.

Τοῦ ἁγίυ Βασιλείυ ἐπισκόπυ Καισαρείας Καππαδοκίας ἐκ τοῦ κατ' Εὐνομίυ συλλογισικοῦ λόγυ.

Ὧν μία καὶ ἡ αὐτὴ ἐνέργεια, τούτων καὶ οὐσία μία.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ κατ'Εὐνομίυ, ά. λόγυ.

Πῶς ἑτερότης ἐσίας, ἐν ᾗ ταυτότης ἐνεργείας γνωρίζεται, παρηλλαγμένων γὰρ τῶν οὐσιῶν, παρηλλαγμένας εἶναι δεῖ καὶ τὰς ἐνεργείας.

Τῦ αὐτῦ ἐκ τῦ αὐτῦ λόγυ.

Πῶς ἑτερότης οὐσίας ἐν τῇ τριάδι ἐν ᾗ ταυτότης ἐνεργείας γνωρίζεται;

. . . . . .
. . . . . .

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ πρὸς τὸν ἅγιον Ἀμφιλόχιον λόγυ περὶ τοῦ ἁγίυ πνεύματος.

Ὧν δὲ ἡ δυναμις ἴση, ἴση πυ πάντως καὶ ἡ ἐνέργεια.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ πρώτυ ψαλμῦ.

Ὧν δὲ ἡ φύσις μία, τούτων ἐνέργειαι αἱ αὐταί.

Τῦ ἁγίυ Γρηγορίυ ἐπισκόπυ Νύσσης ἐκ τῆς πρὸς Εὐστάθιον ἐπισολῆς περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος.

Κἂν τε μίαν νοήσωμεν τιμὴν ἐνέργειαν παρὸς καὶ υἱῦ

Avult vivificat, *ſicut ſcriptum eſt. Dic nunc quos vivificaverit filius, & pater vivificare* Joan. 5. *noluit. Cum autem filius, quos velit vivificet, & operatio una eſt.*

Ejuſdem de eodem ſermone.

Quam voluntatem habet pater, eamdem habet & filius. Pater quos vult vivificat, & filius quos vult vivificat, ſicut ſcriptum eſt. Una ergo voluntas eſt, ubi una operatio. In Deo enim voluntatis ſeries, operationis effectus eſt.

B

Ejuſdem de ſermone tertio ad eumdem Gratianum:

Ergo ſi unius voluntatis & operationis eſt cum Patre & Filio Spiritus ſanctus, unius eſt eſſentiæ, quoniam per ſua opera creator oſtenditur.

Ejuſdem de eodem ſermone:

*Dum quando per eamdem operationem & deitatem unitas veriſſima, * hoc quod majus, identitas, ſicuti a Græcis oſtenditur, dicit. Hoc enim ipſum ſignificat, quoniam habet hoc ipſum Pater & Filius & Spiritus ſanctus.*

* Lege, aut quod majus Hard.

C

Ejuſdem de eodem ſermone;

Ergo una voluntas eſt, ubi una operatio. In Deo enim voluntatis ſeries, operationis effectus eſt.

Auguſtinus

Sancti Auguſtini epiſcopi Hipponeregienſis ex interpretatione evangelii ſecundum Joannem in homilia viceſima ſecunda:

Faciamus, inquit, voluntatem patris, voluntatem Chriſti, voluntatem Spiritus ſancti; quia trinitas hujus una voluntas, una poteſtas, una majeſtas eſt.

Sancti Baſilii epiſcopi Cæſareenſis provinciæ Cappadociæ, de * ſyllogiſco contra Eunomium facto ait:

Baſilius

* *forte* ſyllogiſmo * ex ſermone ſyllogiſtico

Quorum una atque eadem operatio, horum & una eſſentia.

Ejuſdem de primo ſermone contra Eunomium:

Quomodo differentia ſubſtantiæ, ubi identitas operationis cognoſcitur? Immutatis namque ſubſtantiis, immutatas oportet eſſe & operationes.

Ejuſdem de eodem ſermone:

Quomodo non ejuſdem ſubſtantiæ ſpiritus Patris & Filii, qui ejuſdem operationis eſt?

Ejuſdem de eodem ſermone:

Quomodo diverſitas eſſentiæ in trinitate, ubi E *identitas operationis reperitur?*

Ejuſdem de ſermone facto ad Amphilochium de ſancto Spiritu:

Quorum autem æqualis eſt virtus, utique æqualis & operatio.

Ejuſdem ex interpretatione primi pſalmi:

Quorum autem una natura eſt, horum eædem ſunt operationes.

Sancti Gregorii epiſcopi Nyſſanenſis ex epiſtola ad Euſtachium facta de ſancta trinitate:

Gregorius Nyſſenus

Sive unam operationem intelligamus Patris

& Filii & Spiritus ſancti, in nullo diſcrepan-
tem aut immutantem quidquam, neceſſe eſt iden-
titati operationis hoc, quod unitum eſt, naturæ
cognoſcere.

Ejuſdem ex eadem epiſtola:

Ex Orat. Quod non ſunt tres dii. tom. 2. p. 488.

Ergo operationis identitas in Patre & Filio
& Spiritu ſancto luculentius oſtendit ſimilitudi-
nem naturæ.

Ejuſdem ex eadem epiſtola:

Operantis ergo naturam per contemplationem
operationum intelligere poſſumus.

Ejuſdem ex eadem epiſtola:

Communio autem naturæ luculentius demon-
ſtrata eſt per identitatem operationum conſi-
ſtens.

Ejuſdem ex epiſtola ad Ablavium de ſancta Trinitate:

Sed Deus quidem pater, Deus autem filius,
Deus vero Spiritus ſanctus. Unus autem in ea-
dem prædicatione Deus eſt, pro eo quod neque
naturæ, neque operationis differentia quælibet
videtur in deitate.

Ejuſdem de ſermone, ubi exponit, Pater noſter.

Ergo, ſi operatio & virtus & una eſt, quo-
modo poteſt alienatio naturæ intelligi, in quibus
nullam ſecundum virtutem & operationem dif-
ferentiam reperimus.

Cyrillus. Sancti Cyrilli epiſcopi Alexandrini ex interpretatione facta in evangelium ſecundum Joannem.

Operabuntur enim ſimiliter quæque eamdem
ſibi ſortita ſunt naturam. Quibus autem eſſentiæ
ratio diſſimilis, his erit in omnibus operationis
ratio diſſimilis.

Ejuſdem ex eadem interpretatione.

Eſt namque, ut arbitror, omnibus clarum &
certum quia incomprehenſibilia omnino ſunt pro-
pria deitatis creatæ naturæ, & quæque ejuſdem
ſunt deitatis naturaliter, non erunt aliquando
in alia qualibet creatura ſecundum æqualem &
ſimilem modum.

Ejuſdem de eodem ſermone.

Quod ſi poteſt omnino aliquid juxta ſenſum
illorum de his quæ deitatis ſunt propria, ineſſe
cuiquam, qui non eſt ex ipſa eſſentialiter, &
ita exiſtat ſicuti & ipſa: quid jam impediat,
dic mihi, & omnia Deo decibilia accedere, &
in his qui non ſunt naturaliter dii? quoniam
ſemel uno ſine impedimento accedente, locum
habebunt & cetera. Et quid evenit? omnia con-
fuſa ſunt nobis; aut non ex hoc quæ ſurſum
ſunt, cedunt in imis, & ima ad ſuperiorem
locum aſcendunt.

Ejuſdem de eodem libro.

Joan. 20. *Perpendat autem iterum amator ſcientiæ,*
quoniam dicens ſalvator ex operibus ſuis ap-
probari poſſe qui naturaliter Deus eſt, mani-
feſte docet, quia non eſt poſſibile indiſſimili-
ter cuiquam Deo dignam operationem & vir-
tutem eſſe, niſi & in hoc naturaliter exiſtat
Deus.

Ejuſdem de Theſauris.

Quæ eamdem habent operationem, & eiſ-
dem naturalibus virtutibus utuntur, neceſſe
eſt per omnia ejuſdem eſſe ſubſtantiæ. Ni-
hil enim de his quæ creata ſunt, ad ea quæ
alterius generis vel ſubſtantiæ ſunt, eaſdem
habebit indiſſimiliter virtutes & operatio-
nes.

A κ) ἁγίου πνεύματος ἐν μηδενὶ διαφέρουσάν τι, ἢ πα-
ραλλάσσουσαν, ἀνάγκη τῇ ταυτότητι τῆς ἐνεργείας τὸ
ἰδιωμάτιον τῆς φύσεως συλλογίζεσθαι.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς.

Οὐκοῦν ἡ τῆς ἐνεργείας ταυτότης ἐπὶ πατρὸς κ)
υἱοῦ κ) ἁγίου πνεύματος, δείκνυσι σαφῶς τὸ τῆς φύ-
σεως ἀπαράλλακτον.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς.

Τῶν δὲ ἐνεργούντος τινὶ φύσιν διὰ τῆς τῶν ἐνερ-
γειῶν ταυτότητος, ἐπιγνῶναι δυνάμεθα.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς.

B Τὸ δὲ κοινὸν τῆς φύσεως ἐναργῶς ἀποδείκνυται,
διὰ τῆς τῶν ἐνεργειῶν ταυτότητος σωιζόμενον.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς πρὸς Ἀβλάβιον ἐπιστολῆς περὶ
τῆς ἁγίας Τριάδος.

Ἀλλὰ Θεὸς μὲν ὁ πατὴρ, Θεὸς δὲ ὁ υἱὸς, Θεὸς
δὲ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. εἷς δὲ ἐν τῷ αὐτῷ κηρύγμα-
τι Θεός· διὰ τὸ μήτε φύσεως μήτε ἐνεργείας θεω-
ρεῖσθαί τινα διαφορὰν ἐν τῇ θεότητι.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὸ· πάτερ ἡμῶν.

Εἰ ἓν κ) ἐνέργεια κ) δυνάμις μία, πῶς ἐστὶν
ἑτερότητι φύσεως ὑπονοῆσαι, ἐν οἷς οὐδὲ μίαν κα-
τὰ τὸ δυνάμενόν τε κ) τὸ ἐνεργεῖαν διαφορὰν ἐξε-
C ύρισκομεν.

Τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἐκ
τῆς ἑρμηνείας τοῦ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην ἅγιον
εὐαγγέλιον.

Ἐνεργήσει γὰρ ὁμοίως τὰ τοῦ αὐτοῦ ἀλλήλοις λα-
χόντα φύσιν. οἷς δὲ ὁ τοῦ πῶς εἶναι λόγος ἐξηλ-
λαγμένος, τούτοις ἂν εἴη κ) ὁ τῆς ἐφ' ἅπασιν ἐνερ-
γείας λόγος οὐχ ὁ αὐτός.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς ἑρμηνείας.

Ἔστι γὰρ οἶμαι παντὶ τὸ σαφὲς κ) ὁμολογούμε-
νον, ὡς ἅπαντα παντελῶς τὰ τῆς θεότητος ἴδια τῇ
πεποιημένῃ φύσει, & τὰ ἐκείνῃ προσόντα φυσικῶς
οὐκ ἂν γένοιτό ποτε παρέτερῳ τῶν ὄντων τινὶ κατὰ τὸν
D ἴσον τε κ) ἀπαράλλακτον τρόπον.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς πραγματείας.

Εἰ δὲ ὅλως ἐνδέχεταί τι κατ' ἐκείνους τῶν θείκων
ἰδιωμάτων ὑπάρχειν τινὶ τῶν οὐκ ἐξ αὐτῆς οὐσίας κ)
ὅτως ὑπάρχει καθάπερ αὐτῇ, τί τὸ κωλύον, εἰ-
πέ μοι, κ) πάντα λοιπὸν τὰ θεοπρεπῆ καταχωρεῖν ἤ-
δη κ) ἐν τοῖς μὴ ὑπάρχουσι κατὰ φύσιν θεοῖς· οἷός
γὰρ ὅλως ἀδιαχωρήσαντος, τόπον ἕξει κ) τὰ λοιπά.
κ) τί τὸ ἐντεῦθεν; συγκέχυται τὸ πᾶν ἡμῖν, ἢ γὰρ
ἐκ τὰ μὲν ἄνω χωρήσει κάτω, ἀναβήσεται δὲ πρὸς
τὸν ἄνω τόπον τὰ κάτω.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς πραγματείας.

E Κατανοείτω δὲ πάλιν ὁ φιλομαθὴς, ὅτι λέγων ὁ
σωτὴρ διὰ τῶν ἔργων ἐπιμαρτυρεῖσθαι καλῶς εἰς τὸ
εἶναι κατὰ φύσιν Θεὸς, ἐκδιδάσκει σαφῶς ὡς οὐκ ἂν
εἴη τῶν ἐνδεχομένων ἀπαραλλάκτως ὑπάρχειν τινὶ
τῷ Θεῷ πρέπουσαν ἐνέργειάν τε κ) δύναμιν, εἰ μὴ
κ) αὐτὸ κατὰ φύσιν ὑπάρχει Θεός.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν Θησαυρῶν.

Τὰ τοῦ αὐτοῦ ἐνέργειαν ἔχοντα κ) τιμὴν αὐτοῖς
δυνάμεσι φυσικαῖς ἀποχεχρημένα, τῆς αὐτῆς εἶναι
πάντως κ) οὐσίας ἀναγκαῖον. οὐδὲν γὰρ τῶν ὄντων πρὸς
τὸ ἑτερογενές τε κ) ἑτερούσιον τοῖς αὐτοῖς ἀπαραλλάκτως
φορέσει δυνάμεις τε κ) ἐνέργειας.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς πραγματείας.

Τὰ γὰρ τῆς αὐτῆς ἐνεργείας ὄντα, καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας ὁμολογεῖται.

Τῷ αὐτῷ ἐκ τῆς αὐτῆς πραγματείας.

Εἰ τὰ τῆς αὐτῆς ἀπαραλλάκτως ἐνεργείας ὑπάρχοντα, καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας ὁμολογεῖται, ἔστι δὲ τῆς αὐτῆς τῷ πατρὶ ἐνεργείας ὁ υἱός, πάντα ὅσα ποιεῖ, καὶ αὐτὸς ὁμοίως ποιῶν, ὁμολογεμβίων ἔσεται καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας, διὰ τὸ καὶ τῆς αὐτῆς εἶναι ἐνεργείας.

Τῷ αὐτῷ ἐκ τῆς αὐτῆς πραγματείας.

Τὰ ἑτεροζυγῆ τε καὶ ἑτεροφυῆ τινὰ αὐτινὰ ἐνέργειαν ἔχειν οὐκ ἄν τις δοίη σωφρονῶν· οὐ γὰρ ἂν ὕδατι πῦρ ἓν τι καὶ ταυτὸν ἐνεργήσειε· ἀλλ' ὥσπερ ἀπεχουσι τῆς οὐσίας καὶ τῆς ποιότητος τὸν λόγον, οὕτω καὶ διάφορον ἀποδώσουσι τινὰ ἐνέργειαν.

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Τῷ αὐτῷ ἐκ τῆς αὐτῆς πραγματείας.

Φιλεῖ γὰρ ἀεὶ τὰ τινὰ ἐνέργειαν ἔχοντα, τῆς αὐτῆς ὑπάρχειν καὶ οὐσίας, καὶ τὸ ἑτεροφυὲς ἐν τούτοις παντελῶς ἀπίθανον.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ αὐτῆς πραγματείας.

Εἰ γὰρ εἰς τινὰ ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἀτέλειαν ἀποβλέποντες οὐ πιστεύεταί φησιν εἰς ἐμὲ, ἀλλά γε τῶν ἔργων ἡ μεγαλειότης, ἀξιόχρεως τε καὶ ἀξιολογωτάτη πρὸς τὸ δύνασθαι πείθειν ὑμᾶς ὅτι περ εἰμὶ Θεὸς ἐκ Θεοῦ προελήλυθώς. ὁ γὰρ ἐν ἔργοις ἴσος ὢν τῷ πατρὶ, πῶς ἂν ἢ δεύτερός κατὰ φύσιν αὐτοῦ, καὶ τινὰ αὐτινὰ ἐνέργειάν τε καὶ δύναμιν ἐκείνῳ περικείμενος, πῶς ἂν χθύοιτο πρὸς αὐτὸν ἑτεροφυής.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς πραγματείας.

Οὐ γὰρ δήπου μίαν εἶναι φυσικὴν τινὰ ἐνέργειαν δώσομεν Θεοῦ καὶ ποιήματος, ἵνα μήτε τὸ ποιηθὲν εἰς τινὰ θείαν ἀγάγωμεν οὐσίαν, μήτε μὴν τῆς θείας φύσεως τὸ ἐξαίρετον εἰς τὸν τοῖς γεγονόσι πρέποντα καταγάγωμεν τόπον.

Τῷ αὐτῷ ἐκ τῆς αὐτῆς πραγματείας.

Τὸ γὰρ μίαν ἔχοντα τινὰ ἐνέργειαν, ἵνα καὶ τὸν αὐτὸν τῷ πῶς ἐστι φορέσει λόγον.

Τῷ αὐτῷ ἐκ τῆς πρὸς Ἑρμείαν διὰ λογικῶν λόγων.

Τὸ ταυτοειδὲς κατ' ἐνέργειαν καὶ ἀπαραλλάκτως ἴσον, οὐκ ἂν ἔχοι διαφορὰν ἐπί τισι τῶν ὄντων. ἀλλ' ὅθαπερ ἄν, ὁ τῷ πῶς εἶναι τισὶν ἑτεροφυὴς εἶναι λόγος, ἕψεταί που πάντως ἐκεῖ, καὶ τὸ κατ' ἐνέργειαν οὐχ ὁμοίως ἔχειν.

Περὶ θελημάτων φυσικῶν τῷ ἁγίῳ Βασιλείῳ ἐπισκόπῳ Καισαρείας Καππαδοκίας ἐκ τῷ περὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματος λόγῳ, κεφαλαίῳ ἡ. Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα. ὁ τὸν χαρακτῆρα οὐδὲ τὴν μορφήν. καθαρὰ γὰρ συνθέσεως ἡ θεία φύσις, ἀλλὰ τὸ ἀγαθὸν τῷ θελήματος, ὅπερ συνδρομὸν ὢν τῇ οὐσίᾳ, ὅμοιον καὶ ἴσον, μᾶλλον δὲ ταυτὸν συμπατρὶ καὶ υἱῷ θεωρεῖται.

Τῷ ἁγίῳ Γρηγορίῳ τῷ Θεολόγῳ, ἐκ τῷ περὶ υἱῷ λόγῳ β'. Ἵνα ᾖ τοιοῦτο τὸ συναγόμενον. οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν. ὁ γάρ ἐστι τὸ ἐμὸν τοῦ

A Ejuſdem de eodem libro.

Quoniam ea quæ ejuſdem ſunt operationis, & ejuſdem eſſentiæ confitentur.

Ejuſdem de eodem libro.

Si ea quæ ejuſdem indiſſimiliter operationis ſunt, & ejuſdem eſſentiæ confitentur: eſt autem ejuſdem operationis cum Patre Filius, & omnia quanta facit & ipſe, ſimiliter faciens: ſine dubio erit & ejuſdem eſſentiæ ab eo quod & ejuſdem operationis.

Ejuſdem de eodem libro.

Quæ alterius generis & alterius naturæ ſunt, eamdem operationem habere nullus ſapientum dabit. Nec enim aqua & ignis B *unum aliquid & hoc ipſum operabitur: ſed ſicut diſtantem habent eſſentiæ & æqualitatis rationem, ita & diverſam dabunt operationem.*

Ejuſdem de eodem libro.

In quibus enim operatio & virtus indiſſimiliter una eſt, in his neceſſe eſt & ſocietatem naturæ ſalvari.

Ejuſdem de eodem libro.

Solent enim, quæ eamdem operationem habent ejuſdem eſſe eſſentiæ; & in his quod alterius eſt naturæ, incredulum eſt.

Ejuſdem de eodem libro.

Si enim humilitatem carnis inſpicientes, non C *creditis ait in me, ſed utique operum * majeſtatis digna & rationabilis extitit, ut poſſit vobis ſuadere, quoniam Deus ſum ex Deo procedens. Qui enim operibus æqualis eſt patri, quomodo erit ſequens ejus ſecundum naturam? & qui eamdem operationem & virtutem ſimiliter illi poſſidet, quomodo erit ſecundum eum alterius naturæ.*

* *forte* majeſtas.

Ejuſdem de eodem libro.

Nec enim unam eſſe naturalem operationem dabimus Deo & creaturæ, ut neque creaturam in divinam referamus ſubſtantiam, neque quod D *præcipuum eſt divinæ naturæ, ad dignum locum naſcentium deponamus.*

Ejuſdem de eodem libro.

Qui etenim unam habet operationem, unam eamdemque, qualiter fuerit, habebit rationem.

Ejuſdem de ſermonibus dialogicis, vel cogitationibus ad Hermen factis.

Quod eamdem naturam habet ſecundum operationem & indiſſimiliter æquale eſt, non habebit ex parte quidquam de qua creata ſunt: ſed ubi ſubſtantiæ in quibuslibet diverſa ratio extitit, ibi conveniens erit in operationibus diſſimilitudinem eſſe.

E Sancti Baſilii epiſcopi Cæſareæ Cappadociæ de naturalibus voluntatibus, ex verbo de ſancto Spiritu capite octavo. *Qui vi-* Joan. 14 *det me, videt & patrem. Non figuram, neque formam. Munda eſt enim compoſitionis divina natura, ſed bonum voluntatis, quod concurrens ſubſtantiæ, ſimile & æquale: magis autem hoc ipſum in Patre & Filio videtur.* Baſilius.

Sancti Gregorii theologi de ſermone in filio ſecundo: *Ut ſit tale quod colligitur: Non* ut faciam voluntatem meam; *nec enim mea ſe-* Joan. 4. Gregorius Nazianzenus

parata eſt a tua ; ſed communem meam & tuam : & quorum ſicut una eſt deitas , ita & voluntas.

Gregor. Nyſſenus. Sancti Gregorii epiſcopi Nyſſanenſis de ſermone contra Apollinarem facto : *Ergo filii & patris voluntates diviſæ ſunt ? & quomodo erit communis in utroque voluntas? Quomodo autem identitas naturæ per differentiam voluntatum innoteſcatur ? Neceſſe eſt enim per omnia concurrentem eſſe naturæ voluntatem.*

Ejuſdem de eodem ſermone.

Si igitur diverſus in patre & filio fructus voluntatis reperitur, neceſſe eſt diverſam utrorumque naturam confiteri.

Ejuſdem contra Eunomium in ſermone ſecundo.

Unam voluntatem eſſe Patris & Filii & Spiritus ſancti, naturæ communio proteſtatur. Ergo ſi hoc vult ſanctus Spiritus quod placet Filio, communio voluntatis apertiſſime oſtendit unitatis ſubſtantiam.

Sancti Amphilochii epiſcopi Iconienſis in eo, quod dictum eſt : Ex ſe filium nihil facere poſſe : *Quomodo poteſt mea & patris operatio diſcerni, ubi voluntas, & verbum, & ſcientia, & ſapientia, & natura, & deitas una eſt?*

Joan. 5. Ejuſdem de eodem ſermone.

Sicut enim pater ſuſcitat mortuos & vivificat, *concurrentem habens voluntatis virtutem: ita non exequens miniſterium ſuſcito mortuos. ſed eadem virtute, auctoritate, poteſtate, voluntate.*

Cyrillus Sancti Cyrilli Alexandrini ex interpretatione evangelii ſecundum Matthæum lib. 12. *Dum autem una & conſubſtantialis ſancta trinitas & una deitas in ipſa intelligitur, quomodo non erit eadem voluntas Patris, & Filii, & ſancti Spiritus?*

Ejuſdem ex interpretatione evangelii ſecundum Joannem lib. 9. *Sicut enim conſubſtantialis eſt, ita & ejuſdem voluntatis ſuo genitori. Unius enim ſubſtantiæ una videlicet & voluntas.*

Ejuſdem de ſermone facto ad Hermen ſecundo.

*Nos autem rectitudinis rationes ſequentes, dicimus quoniam ſuperfluum eſt & indoctum, abſque voluntate * & voluntarie genitorem eſſe ſuſpicari patrem, ſed magis naturaliter & ſubſtantialiter. Eſt enim non ſine voluntate, quæ eſt naturaliter concurrentem habens naturæ voluntatem eſſe quæ eſt.*

* Ex Græco lege, aut Voluntarie. Hard.

De naturalibus Chriſti Dei noſtri voluntatibus.

Hippolytus. Sancti Hippolyti martyris de ſermone theologiæ, id eſt, deitatis : *Velle habet Deus : non enim non velle, quoniam hoc vertibilis eſt eligentis : ſed ſempiternam voluntatem Dei ſequuntur quæ fiunt, cui & facta manent ſalvata.*

Ambroſius. Sancti Ambroſii de ſermone ſecundo ad Gratianum : *Sed alia voluntas hominis, & alia voluntas Dei. Denique ut ſcias vitam in voluntate hominis eſſe, quoniam mortem timemus : paſſionem autem in voluntate divina, ut pateretur pro nobis : cum Petrus vel-*

Σὺν ἁγίᾳ τριάδι ἐπισκόπε Νίσσης ἐκ τοῦ κατὰ Ἀπολιναρίου. Οὐκοῦν μιμήσεται τοῦ υἱοῦ ἡ τοῦ πατρὸς τὰ θελήματα ; καὶ πῶς ἂν εἴη κοινὸν ἐπ' ἀμφοτέρων τὸ θέλημα ; πῶς δ' ἂν, ἡ τῆς φύσεως ταυτότης τῇ διαφορᾷ τῶν θελημάτων διαφαίνοιτο ; ἀνάγκη γὰρ πᾶσα συνδρομὴν εἶναι τῇ φύσει τοῦ θέλοντος.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου.

Εἰ οὖν διαφορὰ ἐπὶ πατρὸς καὶ υἱοῦ ὁ καρπὸς τοῦ θελήματος, διάφορον ὡς ἀνάγκης εἶναι καὶ τὴν ἑκατέρων φύσιν ὁμολογεῖν.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ κατὰ Εὐνομίου λόγου β.

Ἓν βούλημα εἶναι πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ πνεύματος ἁγίου ἡ τῆς φύσεως κοινωνία διαμαρτύρεται. ὥστε εἰ ἐκεῖνο βούλεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὃ δοκεῖ τῷ υἱῷ, ἡ κοινωνία τοῦ θελήματος σαφῶς παύσησι τὴν τῆς οὐσίας ὁμότητα.

Τοῦ ἁγίου Ἀμφιλοχίου ἐπισκόπου τοῦ Ἰκονίου ἐν τῷ, οὐ δύναται ὁ υἱὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν οὐδέν. Πῶς δύναται γνῶσις καὶ τοῦ πατρὸς διακεκρίσθαι τὰ ἔργα ὅπου θέλησις, καὶ λόγος, καὶ γνῶσις, καὶ σοφία, καὶ φύσις, καὶ θεότης μία;

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου.

Ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ συνδρομὴν ἔχων τῇ θελήσει τοῦ δυνάμεν, οὕτως οὐ διακονίαν πληρῶν νεκροὺς ἐγείρω, ἀλλὰ δυνάμει τῇ αὐτῇ, αὐθεντίᾳ, ἐξουσίᾳ, θελήσει.

Τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου βιβλίου ιβ'. Ἁπλῶς τριὰς καὶ ὁμοουσία τῆς ἁγίας οὔσης τριάδος, καὶ μιᾶς θεότητος ἐν αὐτῇ νοουμένης, πῶς οὐκ ἂν εἴη θέλημα ταυτὸν πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος;

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου βιβλίου θ'. Ὥσπερ γάρ ἐστιν ὁμοούσιος, οὕτω καὶ συνθελητὴς τῷ ἰδίῳ γεννήτορι. μιᾶς γὰρ οὐσίας, ἐστὶ δὲ καὶ τὸ θέλημα.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν πρὸς Ἑρμείαν β. λόγου.

Ἡμεῖς δὲ τῆς ὀρθότητος ἐπόμενοι λογισμοῖς φαμὲν, ὅτι περιττὸν ἂν εἴη καὶ ἀμαθὲς, τὸ γοῦν ἀνθελήτως ἢ θελητῶς γεννήτορα ὑπάρχειν οἴεσθαι τὸν πατέρα, φύσει δὲ μᾶλλον καὶ οὐσιωδῶς. ἔστι γὰρ οὐκ ἀνθελήτως ἅπερ ἐστὶ φυσικῶς συνδρομὴν ἔχων τῇ φύσει τοῦ θέλησιν τοῦ εἶναι ἅπερ ἐστίν.

Περὶ φυσικῶν θελημάτων Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

Τοῦ ἁγίου Ἱππολύτου ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος ἐκ τῶν περὶ θεολογίας λόγων. Τὸ θέλειν ἔχει ὁ Θεὸς, ἀλλὰ τὸ μὴ θέλειν· ἔφθαρται γὰρ τοῦτο καὶ ἀποβέβληται. ἀϊδίῳ γὰρ θελήματι Θεοῦ ἕπεται τὰ γινόμενα, ᾧ καὶ γενόμενα μένει σωζόμενα.

Τοῦ ἁγίου Ἀμβροσίου ἐπισκόπου Μεδιολάνων ἐκ τῶν πρὸς Γρατιανὸν τὸν βασιλέα β'. λόγων. Ἀλλ' ἕτερον τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἕτερον τὸ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου. ὡς ἂν δὲ μάθοις τὸν ζωὴν ὑπάρχειν ἐν τῷ θελήματι τοῦ ἀνθρώπου, τὸν θάνατον αὐτὸν ὃ

ἡμεῖς

ἡμεῖς φοβούμεθα θελήματι Θεοῦ γινόμενον, ἔδειξεν ἐν ἑαυτῷ ὁ Χριστός, ἠυδόκησε γὰρ παθεῖν ὑπὲρ ἡμῶν· διὸ τοῦ Πέτρου μὴ παθεῖν τὸν κύριον θέλοντος, ἀλλ' ἀπαγορεύοντος αὐτοῦ τὸ πάθος, ἔφη πρὸς αὐτὸν ὁ σωτήρ· οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. οὐκοῦν κατεδέξατο τὸ θέλημά μου, κατεδέξατο τὴν λύπην μου· τεθαρρηκὼς λύπην ὀνομάζω, ὅτι τὸν σταυρὸν κηρύττω. ἐμὸν ὑπάρχει τὸ θέλημα ὅπερ ἴδιον εἶπεν, ἐπειδὴ ὡς ἄνθρωπος ἐδέξατο τὴν λύπην μου, ὡς ἄνθρωπος ἐλάλησε, καὶ διὰ τοῦτο εἶπεν, οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σὺ θέλεις. ἐμή ἐστιν ἡ λύπη ἣν τῇ ἐμῇ κατεδέξατο διαθέσει.

A *let dominum a passione revocare, dominus ait:* Non sapis quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum. *Suscepit ergo voluntatem meam, suscepit tristitiam meam. Confidenter tristitiam nomine, quia crucem prædico. Mea est voluntas, quam suam dixit, quia ut homo suscepit tristitiam meam, ut homo locutus est, & ideo ait:* Non sicut ego volo, sed sicut tu vis. *Mea est tristitia, quam meo suscepit affectu.* Matth. 16. Matth. 26.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίου. Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου φησὶν ἕως θανάτου. οὐ διὰ τὸν θάνατον περίλυπός ἐστιν ὁ κύριος, ἀλλ' ἵνα τὸ τῇ σωματικῇ διαθέσει κεκληρωμένον πιστούμενος, γνωρίσῃ κατὰ ἀλήθειαν ἄνθρωπον ἑαυτὸν γεγενημένον, ὡς οὐχ ἡμαρτημένου πάθους ὑπάρχοντος τῆς δειλίας. ἀναγκαῖον γὰρ ἦν τὸν ἅπαξ σῶμα ἐψυχωμένον καταδεξάμενον, καὶ πάντα τὰ τοῦ σώματος πάθη τὰ ἐκτὸς ἁμαρτίας ὑπὲρ ἡμῶν καταδέξασθαι, ἵνα καὶ πεινήσῃ, καὶ διψήσῃ, καὶ ἀδημονήσῃ, καὶ λυπηθῇ. τούτοις γὰρ ἡ θεότης οὐ συνδιατίθεσθαι πέφυκεν, οὔτε μὴν ἀλλοιοῦσθαι γινώσκει τὸ σύνολον.

B Ejusdem ex interpretatione evangelii secundum Lucam: Tristis, *inquit*, est anima mea usque ad mortem. *Non propter mortem tristis est dominus, quia eum conditio corporalis affectus, non formido mortis offendit. Nam qui corpus suscepit, omnia debuit subire corporis, ut esuriret, sitiret, angeretur, contristaretur. Divinitas autem commutari per hos nescit affectus.* Luc. 22.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου.

Οὐδὲν γάρ μοι συνεβάλλετο, εἰ μὴ τὴν ἐμὴν διάθεσιν κατεδέξατο. ὑπὲρ ἐμοῦ γὰρ ἤλγησεν ὁ μὴ ἔχων ὑπὲρ ἑαυτοῦ πῶς, ἢ τίνα τρόπον ἀλγήσει. ἄτρεπτος ἐν τῇ τῆς οἰκείας θεότητος τερπνότητι διαμείνας, τῇ ἀκηδίᾳ τῆς ἐμῆς ἀσθενείας συνδιατίθεται, καθὸ γέγονεν ἄνθρωπος. ἀνέλαβε γὰρ τὴν ἐμὴν λύπην, ἵνα τὴν ἑαυτοῦ χαρὰν ἐμοὶ δωρήσηται. συγκατῆλθε ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν ἄχρι καὶ αὐτῆς τῆς τοῦ θανάτου λύπης ἑκουσίως ἐν πείρᾳ γενόμενος, ἵνα πρὸς ζωὴν ἡμᾶς ἀνακαλέσηται διὰ τῶν οἰκείων παθημάτων.

Ejusdem de eodem sermone.

Minus enim, inquit, contulerat mihi, nisi meum suscepit affectum. Ergo pro me doluit, qui pro se non habuit quod doleret: & sequestrata delectatione dignitatis æternæ, tædio meæ infirmitatis afficitur. Suscepit enim tristitiam meam, ut mihi suam lætitiam largiretur: & vestigiis nostris descendit usque ad mortis ærumnam, ut nos suis vestigiis revocaret ad vitam.

C

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου.

Οὕτως ἀνέγνωμεν ὅτι τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἦρε καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ὠδυνήθη. πονεῖς γὰρ κύριός μου Ἰησοῦ οὐ τὰ σὰ, ἀλλὰ τὰ ἐμὰ τραύματα, οὐ τὴν σὴν ἀρρωστίαν, ἀλλὰ τὴν ἐμὴν ἀσθένειαν, ὥς φησιν ὁ προφήτης· ὅτι ὑπὲρ ἡμῶν ὀδυνᾶται· ἡμεῖς δὲ ἐλογισάμεθα αὐτὸν ἐν πόνοις εἶναι, αὐτὸς δὲ παρεδόθη διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. ἤλγησας τοιγαροῦν οὐκ ἐξ ἀσθενείας ἐνυπαρχούσης σοὶ παρὰ τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τῆς παρ' ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν σοι προσειλημμένης.

Ejusdem de eodem verbo:

Ita enim legimus, inquit, quia peccata nostra portat, & pro nobis dolet. Doles ergo domine non tua, sed mea vulnera, non tuam mortem, sed nostram infirmitatem: & nos æstimavimus te esse in doloribus, cum tu non pro te, sed pro me doleres. Infirmatus enim es, sed propter peccata nostra: non quia tibi illa infirmitas erat ex Patre assumpta, sed pro me suscepta. Isai. 53.

D

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ περὶ πίστεως λόγου.

Οὐκοῦν ὡς ἄνθρωπος ἐδειλίασεν, ὡς ἄνθρωπος ἐταράχθη· οὐκ ἐταράχθη ἡ δύναμις, οὐκ ἐταράχθη ἡ θεότης, τῇ οἰκείᾳ ψυχῇ ταράττεται, τῇ τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας φύσει ταράττεται· ἐπειδὴ γὰρ τὴν ἡμετέραν ψυχὴν προσείληφε, διὰ τοῦτο καὶ τὰ πάθη τῆς ἡμετέρας ψυχῆς κατεδέξατο. οὐ γὰρ καθὸ Θεὸς ὑπῆρχεν, ἠδύνατο ταραχθῆναι ἢ λυπηθῆναι. ἀλλ' εἰ καὶ λέγει· Θεέ μου, Θεέ μου, εἰς τί με ἐγκατέλιπες; ὡς ἄνθρωπος ταῦτα λαλεῖ τὰς ἐμὰς ἀσθενείας δημοσιεύων, ἡνίκα γὰρ ἡμεῖς ἐν κινδύνοις γενώμεθα, νομίζομεν ἐγκαταλελῆφθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ. ταράττεται οὖν ὡς ἄνθρωπος, δακρύει ὡς ἄνθρωπος, σταυροῦται ὡς ἄνθρωπος.

Ejusdem de sermone fidei secundo.

Ut homo ergo dubitat, ut homo turbatur. non turbatur ut virtus, non turbatur ejus divinitas, sed turbatur anima, turbatur secundum humanæ fragilitatis assumptionem: & ideo qui suscepit animam, suscepit & animæ passiones. Non enim secundum quod Deus erat, aut turbari aut mori posset. Denique inquit, Deus Deus meus, quare me dereliquisti? *Ut homo ergo loquitur, meos circumferens metus, quod in periculis positi, a Deo deseri nos putamus: ut homo turbatur, ut homo flet, ut homo crucifigitur.* Psal. 22. Matth. 27.

E

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίου.

Ejusdem ex interpretatione evangelii secundum Lucam.

Et

Luc. 24.

Et quando dicit, Non mea, sed tua voluntas fiat, *quasi ex homine protulit, tuam, ad voluntatem Patris. Voluntas enim hominis ad tempus est, Dei autem æterna. Ergo non alia voluntas Patris, ubi una deitas.*

A Ἀλλὰ καὶ ὅταν λέγῃ· μὴ τὸ ἐμὸν θέλημα γενέσθω, τὸ ἀνθρώπινον ὑπογράφει τῷ λόγῳ· ἐπάγων δὲ τὸ σὸν, τὸ πατρικὸν αὐτοῦ δείκνυσι θέλημα, ἐπειδὴ τὸ μὲν ἀνθρώπινον θέλημα πρόσκαιρον, τὸ δὲ τοῦ Θεοῦ κατὰ φύσιν αἰώνιον. οὐκ ἄλλο τοίνυν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς, καὶ ἄλλο τὸ θέλημα τοῦ υἱοῦ. ἔνθα γὰρ μία θεότης, ἐν ὑπάρχει πάντως τὸ θέλημα.

Augustinus

Sancti Augustini ex interpretatione nonagesimi tertii psalmi.

Marc. 26.

Christus Deus noster dicit: Pater, si fieri potest, transeat hic calix: *sed tristitiam sic assumpsit, quomodo carnem. Nolite enim putare, quia hoc dicimus, non fuisse tristem dominum. Si enim dixerimus, quia non erat tristis, cum evangelium dicat*: Tristis est anima mea usque ad mortem: *ergo & quando dicit, Dormivit Jesus, non dormivit Jesus: & quando evangelium dicit, Manducavit, non manducavit Jesus: subrepit vermiculus putredinis, & nihil sanum reliquit, ut dicatur, & quia & corpus non erat verum, & carnem veram non habuit. Quidquid ergo de illo scriptum est, fratres, factum est, verum est. Ergo tristis fuit? Tristis prorsus, sed voluntate suscipiens tristitiam, quomodo voluntate suscipiens carnem.*

Ibidem.

Matth. 8.

Τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου, ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ ιγ' ψαλμοῦ.

Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν λέγει· πάτερ, εἰ δυνατὸν παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον· γνωρίζων ὅτι ὥσπερ τὴν σάρκα προσείληφεν, οὕτω καὶ τὴν τῆς B σαρκὸς ἑκουσίως κατεδέξατο λύπην. οὐ γὰρ ἐκεῖνο λέγομεν ὅπερ οἱ αἱρετικοὶ νομίζουσι, τουτέστιν ὅτι περίλυπος οὐ γέγονεν ὁ κύριος ἡμῶν. εἰ γὰρ τοῦτο λέξομεν, τί λοιπὸν εἴπωμεν πρὸς αὐτὸν διὰ τοῦ εὐαγγελίου φάσκοντα· ὅτι περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου· εἰ γὰρ ἐνταῦθα τοῦτο λέγομεν, ἀνάγκη λοιπὸν καὶ ὅταν ἀκούωμεν ὅτι Ἰησοῦς ἐκάθευδε, λέγειν ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἐκάθευδε· καὶ ὅτε πάλιν ἔφαγεν ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἔφαγεν ὁ Ἰησοῦς· καὶ οὕτως ἕκαστον τῶν γεγραμμένων, ὁμοίως ἀρνεῖσθαι καὶ ἀθετεῖν, ἅτε δὴ τοῦ σκώληκος τῆς αἱρετικῆς σηπεδόνος παρεισελθόντος, καὶ μηδὲν αὐτοὺς ὑγιὲς ὁμολογεῖν περὶ αὐτοῦ, καταλείψαντος ὡς καὶ περὶ τοῦ σώματος λέγειν, ὅτι εἰ καὶ ἀληθινὸν προσείληφε σῶμα, ἀλλ' οὐκ εἶχε σῶμα ἀληθινόν. χρὴ τοιγαροῦν ταῦτα διαῤῥιψαμένους ἡμᾶς ἀσφαλῶς πιστεύειν ὅτι πᾶν ὅ,τι γέγραπται περὶ αὐτοῦ, κατὰ ἀλήθειαν γέγραπται. καὶ ὅτι περίλυπος γέγονεν ἀληθῶς. θέλων γὰρ τὴν ἐμὴν κατεδέξατο λύπην, ὥσπερ καὶ τὴν σάρκα θέλων προσέλαβεν, ὅθεν καὶ θέλημα σαρκὸς ἀληθινὸν κατεδέξατο, διότι καὶ σάρκα προσείληφεν ἀληθινήν.

Ejusdem de sermone quartodecimo civitatis Dei.

*Non ex carne tantum afficitur anima, ut cupiat, metuat, lætetur, ægrescat: verum etiam ex seipsa his potest motibus agitari. Interest autem, qualis sit voluntas hominis: quia si perversa, & perversos habebit hos motus: si autem recta est, non solum inculpabiles, verum etiam laudabiles erunt. Voluntas quippe in omnibus, imo omnes nihil aliud quam volentes sunt. Nam quid est cupiditas & lætitia, nisi voluntas in eorum consensione quæ volumus? & quid est metus atque tristitia, nisi voluntas in dissensione ab his quæ nolumus? Sed cum consentimus eis quæ volumus, cupiditas: cum autem consentimus fruendo his quæ volumus, lætitia vocatur. Itemque cum dissentimus ab eo, quod * accedere * nolumus, talis voluntas metus est: cum autem dissentimus ab eo, quod nolentibus accidit, talis voluntas tristitia est. Et omnino pro varietate rerum quæ appetuntur atque fugiuntur, sicut allicitur vel offenditur voluntas hominis, ita in hos vel illos affectus mutatur & partitur.*

Cupiditas.

Lætitia.
Metus.
Tristitia.
* accidere

C Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ ιδ'. λόγου τοῦ περὶ τῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ.

Οὐ μόνον ἐκ τοῦ συνδιατίθεσθαι πρὸς τὸ σῶμα τὴν ψυχὴν ἐπιθυμεῖν, ἢ χαίρειν, ἢ λυπεῖσθαι, ἢ φοβεῖσθαι φαμὲν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ἐξ ἑαυτῆς πρὸς ταῦτα φέρεσθαι τὰς διαθέσεις, εἰ καὶ παρηλλαγμένως διὰ τὴν τοιάνδε ὁρμὴν τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως· εἰ γὰρ διάστροφος γένηται καὶ παράλογος, διαστρόφους ἕξει καὶ τὰς ἐν τούτοις κινήσεις· εἰ δὲ ὀρθὴ καὶ κατὰ λόγον, οὐκ ἀναμαρτήτους μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐπαίνῳ κειμένας ταύτας γνωρίζει· ὧν ἡγεῖται προδήλως ἡ θέλησις διὰ τὸ ἑκουσίως, ἀλλὰ μὴ ἀκουσίως ἡμᾶς ἐν ταύταις κινεῖσθαι. ὅθεν καὶ θελήματα προσαγορεύειν ταῦτα εἰώθαμεν, οἷον ἐπιθυμίαν καὶ χαρὰν, ἡνίκα μὲν ἐν ἐπιτεύξει γενώμεθα τῶν ἐπιθυμητῶν καὶ χαριτῶν, θελήματα ταῦτα φαμὲν, ὡς θελητῶν οἰκείων ἐπιτυχόντες. ὅτε δὲ τούτων αὐτῶν ἀποτύχωμεν, πρὸς φόβον καὶ λύπην ἀγόμεθα διὰ τὴν ἔκπτωσιν· ἀλλ' ἐκεῖ μὲν προσδοκηθέντος ἢ παρόντος τοῦ κατὰ θέλησιν· ἐνταῦθα δὲ τοῦ παρὰ θέλησιν, ἐλπίδι μὲν γὰρ τοῦ θεληθέντος, ἐπιθυμοῦμεν, ἀπολαύσει δὲ χαίρομεν πάντως, ὥσπερ καὶ προσδοκία τοῦ μὴ θεληθέντος, φοβούμεθα· πείρᾳ δὲ λυπούμεθα τοῦ μὴ προσηνοῦς ἐν αἰσθήσει διὰ τῶν πραγμάτων γενόμενοι, καθόλου τοιγαροῦν ἐστιν εἰπεῖν, ὡς ἐκείνων δι' ἅπερ ὁρμῶμεν, ἢ ἀφορμῶμεν, ἢ ἐφιέμεθα, ἢ περιστελλόμεθα, τὸ ἀνθρώπινον θέλημα προηγεῖται, ὡς ἀρεσκόμενον ἢ ἀπαρεσκόμενον τούτοις.

Item qui supra in eodem libro quartodecimo:

L. 14. c. 9.

Sed cum rectam rationem sequantur, inquit, istæ affectiones, quando ubi oportet adhibentur, quis eas tunc morbos seu vitiosas passiones secundum philosophos audeat dicere? Quamobrem etiam ipse dominus in forma servi age-

E Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου ιδ'.

Ὅταν τοίνυν ὀρθῷ λογισμῷ ἕπηται τὰ τοιαῦτα, εἰς δέον αὐτοῖς ἀποκεχρημένων ἡμῶν, τίς ἂν καὶ τολμήσειεν ἢ νόσους ἐπονομάζειν, ἢ πάθη διαβεβλημένα κατὰ τοὺς φιλοσόφους; ὅθεν καὶ ὁ κύριος τῇ τοῦ δούλου μορφῇ τὴν ἀνθρωπίνην διατελέσαι καταξιώσας

ζωὴν

ζωὴν οὐκ ἀπηξίωσεν ἀναμάρτητος ὢν τὰς τοιαύτας διαθέσεις ἀναλαβεῖν. ἀδύνατον γὰρ ὑπῆρχεν ἔνθα κατὰ ἀλήθειαν σῶμα ἀνθρώπινον ἦν, καὶ ἀνθρώπινος λογισμὸς, ἤτοι νοῦς ἀληθῶς, πλαστὴν ἐν αὐτῷ τὴν τοιαύτην ὑπάρχειν διάθεσιν. μάλιστα τοῦ εὐαγγελίου ταῦτα περὶ αὐτοῦ σαφῶς ἀναγράφοντος, οἷον ὅτι ἐπὶ τῇ σκληρότητι καὶ πωρώσει τῆς τῶν Ἰουδαίων καρδίας ἐμβλέψας αὐτοῖς μετ' ὀργῆς ἐλυπήθη· καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε· καὶ ἐδάκρυσεν ὅτε τὸν Λάζαρον ἐγείρειν ἔμελλεν· καὶ ὅτε ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησε τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ φαγεῖν· καὶ ὅτι συνέγγυς τοῦ πάθους, περίλυπος γέγονε τῇ ψυχῇ. οὐ γὰρ ἀπατηλῶς ταῦτα γέγραπται, ἢ κατὰ ψευδῆ τινα φαντασίαν, ἀλλ' ὁμολογουμένως καὶ ἀληθῶς, εἰ καὶ πάντα τῇ δυνάμει τῆς οἰκονομίας, ὅτε ἦλθεν ἀνθρωποπρεπῶς προβαλλόμενος ἐπεδείκνυεν.

A *re vitam dignatus humanam, sed nullum habens omnino peccatum, adhibuit eas, ubi adhibendas judicavit. Neque enim in quo verus erat hominis animus, falsus erat humanus affectus. Cum ergo ejus in evangelio ista referuntur, quod super duritiam cordis Judæorum cum ira contristatus sit, quod dixerit:* Gaudeo propter vos, ut credatis: *quod Lazarum suscitaturus, etiam lacrymas fuderit, quod concupiverit cum discipulis suis manducare pascha, quod propinquante passione tristis fuerit anima ejus; non falsa utique referuntur. Verum ille hos motus certæ dispensationis gratia ita, cum voluit, suscepit animo humano, ut cum noluit, factus est* B *homo.*

Mars. 9. Joan. 11. Ibidem. Luc. 22. Marc. 26.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ ρ'. ψαλμοῦ. Ηὐχόμην ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος. εἰ οὖν αὐτὸς χαίρει διὰ τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, πῶς ὁ Χριστὸς λυπεῖται μεθ' ὅπερ ἐκεῖνος ὑπάρχειν εὔχεται διὰ τὸ εὐφρανθῆναι. δῆλον οὖν ἐστιν ὡς ἡ φωνὴ ἐκείνη ἐκ τῆς ἡμῶν ἀσθενείας αὐτῷ προήρχετο. πολλοὶ γὰρ ἔτι λυποῦνται μέλλοντες θνήσκειν· ἀλλ' ἐχέτωσαν κρίσιν ὀρθὴν, ὥστε εἰ μὲν δυνατὸν ἐκκλῖναι παρακαλεῖν, εἰ δὲ μὴ δυνατὸν, λεγέτωσαν ὅπερ ὁ κύριος δι' ἡμᾶς, ἀλλ' οὐ δι' ἑαυτὸν εἴρηκε· πάτερ εἰ δυνατὸν παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον. ἰδοὺ γὰρ ἔχεις ἐκ τούτου τὸ ἀνθρώπινον θέλημα σωζόμενον ἐν αὐτῷ κατὰ ἀλήθειαν. σκόπει λοιπὸν καὶ τὴν ὀρθὴν κρίσιν, καὶ μίμησαι διὰ τοῦ λέγειν. οὐχ ὅπερ ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὅπερ σὺ πάτερ.

Ejusdem ex interpretatione centesimi psalmi. Philipp. 1.

Optabam, *inquit*, dissolvi, & esse cum Christo. *Gaudet quia dissolvitur, ut sit cum Christo: & ipse Christus tristis est, cum quo iste futurum se esse lætatur. Sed quid erat illa vox, nisi sonus infirmitatis nostræ? Multi adhuc infirmi contristantur futura morte: sed habeant rectum cor, vitent mortem quantum possunt: sed si non possunt, dicant quod ipse dominus non propter se, sed propter nos dixit:* Pater, si fieri potest, transeat a me calix C iste. *Ecce habes voluntatem humanam expressam. Vide jam rectum cor:* Verum non quod ego volo: sed quod tu vis pater.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ περὶ χάριτος τῆς καινῆς διαθήκης πρὸς Ὀνωράτον.

Ω' ἄνθρωποι μηδαμῶς ἀπελπίσητε, δύνασθαι γὰρ υἱοὶ Θεοῦ γενέσθαι, καθόσον αὐτὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ σὰρξ γέγονε καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. ἀπόδοτε οὖν αὐτῷ τὴν ἀμοιβὴν καὶ γένεσθε πνεῦμα, καὶ οἰκήσατε ἐν αὐτῷ τῷ γενομένῳ δι' ἡμᾶς ἀνθρώπῳ καὶ σκηνώσαντι ἐν ἡμῖν. οὐ γὰρ ἀνέλπιστον ἡμῖν ὑπάρχει λοιπὸν ἡ τοῦ λόγου μέθεξις, τοῦ δύνασθαι καὶ ἀνθρώπους ὄντας υἱοὺς γενέσθαι Θεοῦ, καθόσον ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τῇ προσλήψει τῆς σαρκὸς υἱὸς ἀνθρώπου γεγένηται. ἀλλ' ἡμεῖς μὲν ἅτε δὴ τρεπτοὶ κατὰ γνώμην ὑπάρχοντες, τῇ πρὸς τὰ κρείττονα ἀπὸ τοῦ χείρονος ἀλλοιώσει, μέτοχοι τοῦ λόγου γινόμεθα· ὁ δὲ λόγος ἄτρεπτος ὢν κατὰ φύσιν κατ' οὐδένα τρόπον ἐκ τῆς πρὸς τὸ χεῖρον μεταβολῆς γέγονε σὰρξ ἤγουν ἄνθρωπος. ἀλλ' οὔτε δίχα ψυχῆς λογικῆς. οὐ γὰρ καθὼς οἱ αἱρετικοί φασιν, ἤγουν οἱ Ἀπολλιναρισταὶ, Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν ἄνθρωπος γέγονε ψυχὴν οὐκ ἔχων, ἢ νόησιν, ἢ θέλησιν, διὰ τὸ γεγράφθαι· ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, σύνηθες γὰρ τῇ γραφῇ καὶ τὸ ὅλον ἐκ τοῦ μέρους κατονομάζειν, καὶ τὸ κρεῖττον ἐσθ' ὅτε διὰ τοῦ ἥττονος, ἵνα καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ δι' ἡμᾶς γνωρίσῃ ταπείνωσιν, καὶ διδάξῃ μὴ ὡς ἀνάξιόν τι τοὔνομα τῆς σαρκὸς, βδελύττεσθαι καὶ ἀποφεύγειν, καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τοῦ λέγειν· καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ. σαφὲς γὰρ ὅτι οὐχὶ σάρκας ἐρήμους ψυχῶν ὁ γραφικὸς λόγος ἐν τούτοις ἡμῖν παραδίδωσιν.

Ejusdem ex libro de gratia novi testamenti facto ad Honoratum. Joan. 1.

O homines, non desperetis vos posse fieri filios Dei, quia & ipse filius Dei, hoc est, Verbum ejus caro factum est, & habitavit in nobis. Reddite ergo vicem: efficiamini spiritus, & habitate in illo qui factus est caro, & habitavit in nobis. Jam enim D *non est desperanda hujusmodi verbi participatio, ut & homines possint fieri filii Dei, cum filius Dei participatione carnis filius hominis factus est. Et nos quidem mutabiles ad melius conversi, efficimur participes verbi: verbum autem incommutabile extans, ad nihil in pejus converti potens, particeps factus est mediante carne rationali. Nec enim Christus homo factus, sicut suspicantur Apollinaristæ hæretici, aut rationalem animam non habuit, aut sensum, aut voluntatem; sed juxta morem proprium scripturæ,* Verbum caro factum est, *ait, quatenus & Christi humilitatem ostendat, & neque carnis vocabulum ut indignum* [1] *efficere videatur,* E *carnem pro homine posuit.*

Τοῦ ἁγίου Λέοντος πάπα Ῥώμης ἐκ τοῦ πρὸς Λέοντα τὸν βασιλέα β'. Τόμου. Κατὰ μέν τοι τοῦ δούλου μορφὴν, οὐκ ἦλθε ποιῆσαι τὸ θέλημα τὸ

Beati Leonis Romani pontificis, de secundo volumine ad Leonem imperatorem directo: *Secundum quidem formam servi non ve-* Leo. Joan. 6.

1 Lege, *effugere*. Hard.

venit facere voluntatem ſuam, ſed ejus qui miſit eum. Propriam dixit, quam temporaliter accepit de virgine: voluntatem autem ejus qui miſit eum, utique hanc oſtendit, quam ſine tempore habuit cum patre communem.

A ἑαυτῦ, ἀλλὰ τὸ θέλημα τῦ πέμψαντός με πατρός. ἴδιον εἶπεν, ὅπερ χρονικῶς ἔλαβεν ἐκ τῆς παρθένου. τὸ δὲ θέλημα τῦ πέμψαντος αὐτόν, τῦτο δηλονότι σημαίνει, ὅπερ ἀχρόνως εἶχε μετὰ τῦ πατρὸς κοινόν.

Hyppolytus. Sancti Hippolyti epiſcopi & martyris de homilia dominicæ paſchæ: [1] *Totus erat in omnibus & ubique, adimplens vero omnia ad omnes acrios principatus nudus re deſpoliatus eſt: & ad parvum clamat tranſire calicem, ut oſtendat vere, quia & homo erat: reminiſcens autem & propter quod miſſus eſt,* Matth. 26. *perficiat diſpenſationem ad quam miſſus eſt: & clamat*: Pater, non mea voluntas: &, Spiritus quidem promptus, caro autem in- B *firma.*

Τῦ ἁγίυ Ἱππολύτυ ἐπισκόπυ καὶ μάρτυρος ἐκ τῆς εἰς τὸ πάσχα ἐξηγήσεως. Ὅλος ἦν ἐν πᾶσι καὶ παντιχῦ, γεμίσας δὲ τὸ πᾶν πρὸς πάσας τὰς ἀερίους ἀρχὰς γυμνὸς ἀντιπεδύσατο, καὶ πρὸς ὀλίγον βοᾷ παρελθεῖν τὸ ποτήριον, ἵνα δείξῃ ἀληθῶς ὅτι καὶ ἄνθρωπος ἦν, μεμνημένος δὲ καὶ διὰ ὃ ἀπεστάλη, πληροῖ τὴν οἰκονομίαν εἰς ἣν ἀπεστάλη καὶ βοᾷ· πάτερ μὴ τὸ θέλημά μυ, τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.

Athanaſius. Sancti Athanaſii de ſermone contra Apollinarium facto in trinitate & incarnatione: *Et quando dicit*: Pater ſi poſſibile eſt, tranſeat a me calix iſte: tamen non mea, ſed tua voluntas fiat: *& iterum*: Spiritus promptus eſt, caro autem infirma: *duas voluntates hic oſtendit, tam humanam, quod eſt carnis; quam divinam, quod eſt deitatis. Humana quidem propter infirmitatem carnis recuſat paſſionem, divina autem ejus eſt promptiſſima.*

Τῦ ἁγίυ Ἀθανασίυ ἐπισκόπυ Ἀλεξανδρείας ἐκ τῦ περὶ θεότητος καὶ σαρκώσεως λόγυ κατὰ Ἀπολλιναρίυ. Καὶ ὅταν λέγῃ· πάτερ εἰ δυνατὸν παρελθέτω τὸ ποτήριον τῦτο, πλὴν μὴ τὸ ἐμὸν θέλημα γένηται, ἀλλὰ τὸ σόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής· δύο θελήματα ἐνταῦθα δείκνυσι, τὸ μὲν ἀνθρώπινον, ὅπερ ἐστὶ τῆς σαρκός, τὸ δὲ θεῖκόν, ὅπερ Θεῦ. τὸ γὰρ ἀνθρώπινον διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς, παραιτεῖται τὸ πάθος, τὸ δὲ θεῖκὸν αὐτῦ πρόθυμον.

Ejuſdem de ſermone majore contra Apollinarem facto pro fide. [2] *Contigit Lazarum poſt agritudinem mori. Dominicus autem homo non infirmatus, neque nolens mortuus eſt, ſed ex ſe venit ad mortis diſpenſationem, confortatus a Deo verbo inhabitante ſibi, qui dixit*: Nullus a me aufert animam meam: Joan. 10. *a memetipſo eam pono: poteſtatem habeo ponere eam, & poteſtatem habeo accipere eam. Divinitas ergo filii eſt, quæ ponit. & accipit animam hominis, quem indutus eſt: perfectum enim aſſumpſit hominem.*

Τῦ αὐτῦ ἐκ τῦ περὶ πίστεως μείζονος λόγυ κατὰ Ἀπολλιναρίυ. Ἐγήρετο Λάζαρον ἀσθενήσαντα ἀποθανεῖν. ὁ δὲ κυριακὸς ἄνθρωπος, οὐκ ἀσθενήσας οὐδὲ ἄκων ἀπέθανεν, ἀλλ' ἀφ' ἑαυτῦ ἦκεν ἐπὶ τὴν τῦ θανάτυ οἰκονομίαν, στηριοποιέμενος ὑπὸ τῦ ἐν αὐτῷ οἰκήσαντος Θεῦ λόγυ τῦ εἰπόντος· οὐδεὶς αἴρει τὴν ψυχήν μυ ἀπ' ἐμῦ. ἀπ' ἐμαυτῦ αὐτὴν τίθημι· ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω λαβεῖν αὐτήν· ἡ θεότης ἦν ἐστὶ τῦ υἱῦ ἡ τιθεῖσα καὶ λαμβάνουσα τὴν ψυχὴν ἃ ἐφόρεσεν ἀνθρώπυ· πλήρη γὰρ ἀνείληφε τὸν ἄνθρωπον.

Ejuſdem de ſermone contra Apollinarem facto per interrogationem & reſponſionem. *Sed neque vacui & inefficaces jam intelligi poſſunt Dei verbi divini intellectus, nec iterum ineffabili ratione unitæ ad eum beatæ animæ, ſi videlicet non intelligere eam & non velle, ſubſtantiam ejus interimit.*

Τῦ αὐτῦ ἐκ τῦ κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν λόγυ κατὰ Ἀπολλιναρίυ. Ἀλλ' ὅτε μὲν ἀργαὶ καὶ ἄπρακτοι ἔτι νοηθῆναι δύνανται τῦ Θεῦ λόγυ αἱ θεῖαι νοήσεις, οὔτε μὴν τῆς ἀφράστυ λόγυ συνθέσεως αὐτῷ μακαρίας ψυχῆς, εἴγε τὸ μὴ νοεῖν αὐτὴν καὶ μὴ θέλεσθαι, ἀνυπαρξίαν ἀπειλεῖ.

Joan. 12. Ejuſdem in libro quo dicitur, Nunc anima turbata eſt. *Etſi Deus fuiſſet in carne, & ſecundum carnem obedientiam implevit, & voluntas carnis voluntati divinitatis ſubjacuit, ſicut & prædixit*: Joan. 6. Quoniam deſcendi de cœlo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui me miſit patris: *ſuam voluntatem dicens carnis, quoniam & caro ipſius facta eſt.*

Τῦ αὐτῦ εἰς τὸ, νῦν ἡ ψυχή μυ τετάρακται. Εἰ γὰρ ἦν Θεὸς ὁ Θεὸς ἦν, ἀλλ' ἐν σαρκὶ καὶ κατὰ σάρκα πλὴν ὑπακοὴν πληροῖ, καὶ τῷ θελήματι τῆς θεότητος κρατεῖ, καθ' προείρηκεν, ὅτι καταβέβηκα ἐκ τῦ οὐρανῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τῦ πέμψαντός με πατρός. ἴδιον λέγων θέλημα τὸ τῆς σαρκὸς, ἐπεὶ καὶ ἡ σὰρξ ἰδία αὐτῦ γέγονεν.

Ejuſdem de eodem ſermone.

Oportebat autem moveri carnis ejus voluntatem, ſubjacere autem voluntati divinæ: & ſic hominum inobedientia ſolvuntur per hanc glorioſam obedientiam, qua Chriſtus obedivit pro nobis.

Τῦ αὐτῦ ἐκ τῦ αὐτῦ λόγυ.

Δεῖ δὲ κινεῖσθαι τὸ τῆς σαρκὸς θέλημα, ὑποτιχθιῶαι δὲ τῷ θελήματι τῷ θεῖκῷ, καὶ ἕτως αἱ τῶν ἀνθρώπων παρακοαὶ λύονται διὰ τῆς παραδόξυ ταύτης ὑπακοῆς ἣν ὑπήνεγκεν ὑπὲρ ἡμῶν.

Gregor. Nazianz. Sancti Gregorii theologi [3] de ſecundo verbo de Filio. *Septimum dicatur deſcendiſſe e cœlo filium, non ut faciat voluntatem ſuam, ſed ejus qui miſit eum. Si ergo ab eodem*

Τῦ ἁγίυ Γρηγορίυ τῦ θεολόγυ ἐκ τῦ περὶ υἱῦ λόγυ β'. Ἕβδομον λεγέσθω τὸ καταβεβηκέναι ἐκ τῦ ὐρανῦ τὸν υἱὸν οὐχ ἵνα ποιῇ τὸ θέλημα τὸ ἑαυτῦ, ἀλλὰ

1 Confer collectanea Anaſtaſii edita a P. Jacobo Sirmondo p. 212. & 213. *Hard.*
2 Citatur & a Theodoreto in dialog. 3. p. 161. *Hard.*
3 Hoc eſt *de ſecundo ſermone*. Hard.

λὰ τὸ θέλημα τῦ πέμψαντος αὐτόν. εἰ μὴ ἦν μὴ παρὰ τῦ καταληλυθότος αὐτῦ τοῦτο ἐλέγετο, εἰπομεν ἂν ὡς παρὰ τῦ ἀνθρώπε τυπῦσθαι τὸν λόγον οὐ τῦ κατὰ τὸν σωτῆρα νοεμένου. τὸ γὰρ ἐκείνε θέλειν, οὐδὲ ὑπεναντίον Θεῷ θεοθὲν ὅλον.

A *qui descendit, hæc dicta fuissent, dixissemus utique tanquam ab homine formari hoc verbum, non illo qui in salvatore intelligitur: illius enim velle nec contrarium est Deo, deificatum totum.*

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγε.

Ejusdem de eodem sermone.

Καὶ γὰρ ἐκεῖνο ὅπως ἐνοήσαμεν τό· πάτερ εἰ δυνατὸν παρελθέτω ἀπ' ἐμῦ τὸ ποτήριον τῦτο· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλὰ τὸ σὸν ἰσχυέτω θέλημα. οὔτε γὰρ εἰ δυνατὸν ἦ μὴ τῦτο ἀγνοεῖν ἐκεῖνον εἰκὸς, ἢ τῷ θελήματι ἀντισφέρειν τὸ θέλημα.

Namque illud sic intelligimus: Pater, si potest fieri, *transeat a me calix iste: verumtamen non sicut ego volo, sed tua voluntas prævaleat. Nec enim si possibile erat, aut non hoc illum ignorare oportet, aut pro voluntate voluntatem introducere.* Matth. 26.

Τῦ ἁγίε Γρηγορίε ἐπισκόπε Νύσσης, ἐκ τῦ καθ' Εὐνομίε β'. λόγε. Πῶς ὁ κύριος τὸν κόσμον ἑαυτῷ καταλλάσσων ἐπεμέριζε τῇ ψυχῇ τε καὶ τῷ σώματι τὴν παρ' αὐτοῦ γινομένην τοῖς ἀνθρώποις ἐνέργειαν, θέλων μὲν δι' τῆς ψυχῆς, ἁπτόμενος δὲ διὰ τοῦ σώματος.

Sancti Gregorii episcopi Nyssanensis de sermone secundo contra Eunomium: *Quomodo dominus, qui secundum Christum homo est, mundum sibi reconcilians distribuebat animæ corporique beneficium, quod ab ea fiebat hominibus, volens quidem per animam, tangens autem corpore.* Gregor. Nyssenus.

Τῦ αὐτοῦ ἐκ τῦ εἰς τὸ πάσχα λόγε. Προσέρχεται ὁ λεπρὸς διεῤῥυηκὼς ἤδη καὶ ἠχρειωμένος τῷ σώματι. πῶς γίνεται ἐπὶ τύτε παρὰ τῦ κυρίε ἡ ἴασις; ἡ ψυχὴ θέλει, τὸ σῶμα ἅπτεται, δι' ἀμφοτέρων φεύγει τὸ πάθος, ἀπῆλθε γάρ φησιν ἀπ' αὐτοῦ παραχρῆμα ἡ λέπρα.

Ejusdem de eodem sermone facto in pascha. *Accedit leprosus, defluxus jam & exterminatus corpore, quomodo fiet in ipso a domino mundatio? Anima vult, corpus tangit: per utraque fugatur passio.* Recessit enim, *ait*, ab eo continuo lepra. Matth. 8.

Τῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγε.

Ejusdem de eodem sermone:

Πρὸς ἑκάτερον τοίνυν τῆς θεότητος ἐσημειῶτο τμήματος, καταλλήλως τῆς θεότητος ἐσημειῶτο θείσης, δι' ἀμφοτέρων ἐπίδηλα τῆς ὑπερεχύσης φύσεως τὰ γνωρίσματα ἦν. τὸ μὲν γὰρ σῶμα, τιμὴν ἐν αὐτῷ θεότητι διὰ τῆς ἁφῆς τοὺς ἰάσεις παρέχων ἐπεσημαίνετο· ἡ ψυχὴ δὲ τῷ θείῳ ἐκείνῳ θελήματι, τιμὴν θείαν ἐπεδείκνυτο δυνάμεν. ὥσπερ ἓν ἡ κατὰ τιμὴν ἁφὴν αἴσθησις τοῦ σώματός ἐστιν ἰδία, οὕτως καὶ τῆς ψυχῆς ἡ κατὰ προαίρεσιν κίνησις.

Ad utramque igitur hominis portionem competenter deitate unita, per utraque clara signa erant sublimissimæ deitatis; & corpore quidem connexam sibi deitatem, per tactum sanitatem tribuens ostendebat: anima autem per illam divinam voluntatem, virtutem significabat divinam. Sicut igitur sensus tacti, corporis est proprium, ita & animæ voluntaria motio.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγε.

Ejusdem de eodem sermone.

Πάλιν τὰς ἐν πολλαῖς χιλιάσι κατὰ τιμὴν ἔρημον αὐτῷ προεδρεύοντας, ἀπολῦσαι μὲν νήστεις οὐ θέλει, ταῖς χερσὶ δὲ ἔκλασε τοὺς ἄρτους. ὁρᾷς πῶς δι' ἀμφοτέρων ἑκάτερος συμπαραμαρτῦσα ἡ θεότης δημοσιεύεται, τῷ τε ἐνεργῦντι σώματι, καὶ τῇ ὁρμῇ τῦ ἐν τῇ ψυχῇ γινομένου θελήματος.

*Iterum multa millia in * eremum eidem permanentes, jejunos non vult absolvere, manibus autem confringit panes. Aspicis quomodo per utraque, id est, animam & corpus, utrique cohærens divinitas divulgatur, & tam operante corpore, quamque impetu voluntatis quæ in anima perficitur.* Marc. 8. * for. eremo idem.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῦ κατὰ Ἀπολλιναρίε. Τῆς δὲ τοιαύτης κατὰ τὸν λόγον ἀμηχανίας, μία γένοιτο ἂν τοῦ λόγε παραμυθία, ἡ ἀληθὴς τοῦ μυστηρίε ὁμολογία· ὅτι τὸ μὲν δειλιᾶν πρὸς τὸ πάθος, τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας ἐστὶ, καθὼς φησιν ὁ κύριος· τὸ πνεῦμα πρόθυμον εἶναι λέγων, ἀσθενῆ δὲ τὴν σάρκα· τὸ δὲ ἀναδέχεσθαι τὸ ἐξ οἰκονομίας πάθος, τῆς θείας ἐστὶ βελῆς καὶ δυνάμεως. ἐπειδὴ τοίνυν ἄλλο τὸ ἀνθρώπινον θέλημα, καὶ τὸ θεῖον ἄλλο, φθέγγεται μὲν ὡς ἐξ ἀνθρώπε, τὸ τῇ ἀσθενείᾳ τῆς φύσεως πρόσφορον ὑπὲρ ἡμέτερα πάθη οἰκειωσάμενος, ἐπάγει δὲ τὴν δευτέραν φωνὴν, ὑψηλόν τε καὶ θεοπρεπὲς βούλημα κυρωθῆναι παρὰ τὸ ἀνθρώπινον ὑπὲρ τῆς τῷ ἀνθρώπων σωτηρίας θέλων. ὁ γὰρ εἰπὼν μὴ τὸ ἐμὸν, τὸ ἀνθρώπινον τῷ λόγῳ ἐσήμανε, προσθεὶς δὲ τὸ σὸν, ἔδειξε τὸ συναφὲς τῆς ἑαυτοῦ πρὸς τὸν πατέρα θεότητος ἧς ἑνὸς ἐστὶ διαφορὰ, διὰ τὴν κοινωνίαν τῆς φύσεως.

Jujusmodi autem rationabili anxietate una erit consolatio mysterii, vera confessio: quoniam formidare quidem in passione humanæ fragilitatis est juxta quod dominus ait, spiritum promptum esse dicens, carnem autem infirmam: susscipere autem dispensationem, divinæ voluntatis atque virtutis est. Quoniam igitur altera humana voluntas, & divina altera est, loquitur quidem ut homo, quod infirmitati carnis congruit, qui nostras passiones susscepit; producit tamen secundam vocem, excelsam & Deo dignam voluntatem confirmari, quam humanam propter salutem hominum volens. Qui enim dixit, Non mea voluntas, *humanam præsenti sermone significavit: addens autem,* tuam, *ostendit conjunctionem propriæ divinitatis ad patrem, cujus divinitatis nulla est differentia propter societatem naturæ.* Matth. 26.

Τῦ ἁγίε Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἐκ τοῦ λόγου τοῦ πρὸς τοὺς ἀπολειφθέντας τῆς σωάξεως καὶ περὶ ὁμοουσίου. Εἰ τοίνυν παξὸς καὶ υἱοῦ μία βούλησίς ἐστι, πῶς φησιν ἐνταῦθα· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ; ἂν μὲν γὰρ ἐπὶ τῆς θεότητος τὸ εἰρημέ-

Sancti Joannis episcopi Constantinopolitani de sermone facto ad eos, qui ad missas non occurrerunt, & de consubstantiali: *Si igitur Patris & Filii una voluntas est, quomodo hic dicit,* Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis? *Nam si in divinitate quod* Joannes Chrysost. ex hom. 23. ad Pop. Antioch.

te quod dictum est, sit, hoc aliqua contra-
dictio erit: si autem de carne habent rationem
quæ dicta sunt, & nulla ex hoc criminatio
fiet. Nec enim nolle mori carnem, reprehen-
sio extitit, quoniam hoc naturæ est: ipse autem
quæ naturæ sunt omnia, absque peccato, &
ostendit, & cum multa abundantia, ut etiam
hæreticorum obturet ora. Quando autem dicit,
Matth. 26. *Si potest fieri transeat a me calix iste: &*
Non sicut ego volo, sed sicut tu: nihil aliud
ostendit, nisi quia carnem vere indutus est ti-
mentem mortem. Mortem enim timere, & du-
bitare, & anxiari, illius est.

A γον ἦ, τοῦτο ἐναντιολογία τίς γίνεται, καὶ πολλὰ ἄτοπα ἐκ τούτου τίκτεται· ἂν δὲ ἐπὶ τῆς σαρκὸς, ἔχει λόγον τὰ εἰρημένα καὶ εὐδοκίμοιτο ἂν ἔγκλημα. οὐ γὰρ τὸ μὴ θέλειν ἀποθανεῖν τῷ σάρκα κατέγνωσις, φύσεως γάρ ἐστι τοῦτο. αὐτὸς δὲ τὰ τῆς φύσεως ἅπαντα χωρὶς ἁμαρτίας ἐπιδείκνυται, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς περιουσίας, ὥστε τὰ τῶν αἱρετικῶν ἐμφράξαι στόματα. ὅταν δὲ λέγῃ· εἰ δυνατὸν παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· καὶ οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ, οὐδὲν ἕτερον δείκνυσιν, ἀλλ' ἢ ὅτι σάρκα ἀληθῶς περιβέβληται φοβερμῷλιν τὸν θάνατον. τὸ γὰρ φοβεῖσθαι τὸν θάνατον καὶ ἀναδύεσθαι καὶ ἀγωνιᾶν ἐκείνης ἐστίν.

Ejusdem ex interpretatione evangelii se-
cundum Joannem.

Joan. 12. *Nam & ego turbatus nunc non ita dico, ut*
fugiam. Oportet enim portare quod accidit.
Non dico, absolve me de hac hora, sed
glorifica nomen tuum: hoc est, subleva me
jam in crucem. Multum ostendit quod huma-
num est, & naturam nolentem mori, sed
præsentem vitam desiderantem, ostendens quo-
niam non erat extra humanas passiones. Sicut enim
esurire non est crimen, neque dormire, ita nec
præsentem vitam desiderare. Christus autem
corpus habuit mundum de peccatis, non enim
naturalibus necessitatibus carens: nam jam cor-
pus non erat.

B Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου.

Ἐπεὶ καγὼ τεταραγμένος οὐ λέγω ὥστε φυγεῖν. δεῖ γὰρ φέρειν τὸ ἐπιόν. οὐ λέγω ἀπάλλαξόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης, ἀλλ' ὅτι δόξασόν σε τὸ ὄνομα. τετέρπνε ἀναγαγέ με λοιπὸν ἐπὶ τὸν σταυρόν. πολὺ τὸ ἀνθρώπινον ἐπιδείκνυται, καὶ τῷ φύσιν μὴ βουλομένῳ ἀποθανεῖν, ἀλλὰ τῆς παρούσης ἀντεχομένῳ ζωῆς, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἔξω τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν ἦν. ὥσπερ γὰρ τὸ πεινῆν οὐκ ἔγκλημα, οὐδὲ τὸ καθεύδειν, οὕτως οὐτε τὸ τῆς παρούσης ζωῆς ἐφίεσθαι. ὁ δὲ Χριστὸς σῶμα καθαρὸν ἁμαρτημάτων εἶχεν, οὐ φυσικῶν ἀναγκῶν ἀπηλλαγμένων, ἐπεὶ οὐκ ἂν σῶμα ἦν.

Theophilus Sancti Theophili episcopi Alexandriæ, de
sermone facto propter mulierem habentem
fluxum sanguinis.

Matth. 27. *Licet enim salvator noster in cruce dicebat:*
Eli, Eli, Lamasabacthani, *quod interpreta-*
tur, Deus meus, Deus meus, ut quid me
dereliquisti? *sed non erat hic significatio, tan-*
quam longe sit a patre, sed quoniam extra
mortis tempus quod habet corpus circa vitam
inhærens desiderium, hoc salvator expressit, ut
& ita ostendat non per quamdam phantasiam,
sed quoniam veraciter nostræ similitudini con-
junctus est.

Τοῦ ἁγίου Θεοφίλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὴν αἱμορροοῦσαν.

Εἰ γὰρ καὶ ὁ σωτὴρ ἡμῶν παρὰ τὸν σταυρὸν ἔλεγεν, Ἐλωΐ, Ἐλωΐ, Λαμασαβαχθανὶ τοῦτέστι, Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; ἀλλ' οὐκ ἦν. ἐνθάδε τὸ σημαινόμενον ὡς μακρὰν εἴη τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ὅτι περ παρὰ τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου ἦν εἶχε τὸ σῶμα περὶ τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν ἔμφυτον ὄρεξιν, τούτου ἐξέπεσεν ὁ σωτὴρ, ἵνα καὶ οὕτω δείξῃ μὴ φαντασίᾳ τινὶ, ἀλλ' ὡς ὄντως ἀληθείᾳ τῇ περὶ ἡμᾶς ὁμοιώσει σωφθῇ.

Matth. 27. Ejusdem de eodem sermone.

Sicut enim esurire, & sitire, & laborare
non erant propria deitatis, sed corporalia signa:
ita & quod dicitur, Ut quid me dereliqui-
sti? corporalis vocis erat proprium, quod so-
let nusquam velle conjuncta vita carere. Li-
cet enim & ipse salvator dicebat hoc, sed
proprie ostendebat corporis fragilitatem, ma-
nens virtus & sapientia Dei. Quia non al-
terius cujusdam hominis, sed ejusdem salva-
toris erat corpus, quod de Maria sibi ædi-
ficavit: pro qua re dicebat: Spiritus qui-
dem promptus, caro autem infirma.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου.

Ὥσπερ γὰρ τὸ πεινῆν καὶ διψῆν καὶ κοπιᾶν οὐκ ἴδια τῆς θεότητος ἦν, ἀλλὰ σωματικὰ γνωρίσματα, οὕτω καὶ τὸ ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; σωματικωτέρας φωνῆς ἦν ἴδιον, πεφυκότος τοῦ σώματος μηδαμοῦ θέλειν τῆς ἐμφύτου περιέσεσθαι ζωῆς. εἰ γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ σωτὴρ ἔλεγε τοῦτο, ἀλλ' ὡς ἰδιοῦτο τοῦ σώματος τὴν ἀσθένειαν μὴν δυνάμις καὶ σοφία Θεοῦ. ὅτι μὴ ἄλλου τινὸς ἀνθρώπου, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ σωτῆρος ἦν ὅπερ ἐκ τῆς Μαρίας ᾠκοδόμησεν ἑαυτῷ σῶμα. οὗ χάριν ἔλεγε, τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.

Matth. 26. Severianus, Matth. 26. Joan. 12. Beati Severiani episcopi Gabalensis, in eo
quod scripsit: Pater, transfer a me cali-
cem hunc: & iterum: Pater, salva me in
hac hora: Sic enim ait: *Præveniens domi-*
nus, ora hæreticorum oppilavit, ut ostendat,
quia hoc passibile corpus indutus est, quod
tædet mortem, quod trepidat mortis violen-
tiam, quod tristatur & turbatur. In vitæ
Joan. 12. Matth. 26. *termino dicit:* Nunc anima mea turbatur,
tristis est anima mea usque ad mortem:
non deitas mea, impassibilis enim est divini-
tas, & imperturbabilis, & imperterrita.
Spiritus quidem, ait dominus, promptus,
caro autem infirma. Ergo duas voluntates

Τοῦ μακαρίου Σεβηριανοῦ ἐπισκόπου Γαβάλων, ἐκ τοῦ εἰς τὸ· πάτερ παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο, καὶ εἰς τὸ· πάτερ σῶσόν με ἀπὸ τῆς ὥρας ταύτης. Προλαβὼν ὁ κύριος ἐμφράττει τῶν αἱρετικῶν τὸ στόμα, ἵνα δείξῃ ὅτι τὸ πολυπαθὲς τοῦτο ἐνεδύσατο σῶμα τοῦτο τὸ ἀγωνιῶν τὸν θάνατον, τὸ ξένον τοῦ θανάτου τὴν βίαν, τὸ λυπούμενον καὶ ταραττόμενον πρὸς τὸ τοῦ βίου τέλος λέγει· νῦν ἡ ψυχή μου τετάραχται, περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου· οὐχ ἡ θεότης μου, ἀπαθὲς γὰρ τὸ θεῖον καὶ ἄλυπον καὶ ἀδείλαντον, τὸ γὰρ πνεῦμά, φησιν ὁ κύριος, πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενὴς, ὥστε δύο

θελή-

θελήματι ἐμφαίνει, τὸ μὲν, θεῖον, τὸ δὲ, ἀνθρώπινον.

Τοῦ αὐτοῦ ἐξ ὁμιλίας ῥηθείσης κατὰ Ἰουδαίων καὶ Ἑλλήνων καὶ Ἀπολλιναριστῶν. Εἶδες αὐτὸν κοινωνήσαντα τοῖς πάθεσι τῆς σαρκὸς τοῖς ἐκτὸς ἁμαρτίας. βλέπε αὐτὸν κοινωνήσαντα τοῖς πάθεσι τῆς ψυχῆς τῆς ἐκτὸς ἁμαρτίας. πάθη ψυχῆς εἰς ἁμαρτίαν λογιζόμενα, λογισμοὶ πονηροὶ, ἐνθυμήσεις αἰσχραί· ταῦτα πάθη ψυχῆς ῥεπούσης κατὰ τὴν αὐθαίρετον ἐξουσίαν εἰς ἁμαρτίαν. ἔστι δὲ αὐτῆς ἄλλα πάθη ἐκτὸς ἁμαρτίας, λύπη καὶ δειλία καὶ φόβος. οὐδεὶς δειλὸς κατεκρίθη, οὐδεὶς διὰ φόβον ἀπεδοκιμάσθη, οὐδεὶς διὰ λύπην ἠτιμάσθη. κοιναὶ γὰρ τοῦτα πάθη τῆς φύσεως, καὶ ἀνέγκλητα πάθη τῆς ψυχῆς τὰ ἐκτὸς ἁμαρτίας. ὅπως ἐκοινώνησε τοῖς πάθεσι τῆς ψυχῆς τοῖς ἐκτὸς ἁμαρτίας ὁ κύριος. αὐτῷ λέγοντος ἄκουε. περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου, καὶ πάλιν. νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται. ταραχὴ δὲ φόβου ἐστὶν ἐνέργεια. ὥστε δεῖξαι κατὰ πάντα τὴν ἀνθρώπου σάρκα ψυχὴν λογικὴν καὶ νοῦν, καὶ πάντα ὅσα ἐστὶν ἀνθρώπου χωρὶς ἁμαρτίας ἔχουσαν, ἵνα σώσῃ τελείως τὸν ἄνθρωπον. οὐδεὶς γὰρ ἀνθρώπων ἐρρωμένον ἔχων τὴν καρδίαν ἐν τῇ πίστει λέγει μέρος ἀνθρώπου εἰληφέναι τὸν Χριστόν. ἐνταῦθα προσέχε ἀκριβῶς ὁ λέγων μὴ εἶναι νοῦν ἀνθρώπινον ἐν τῇ τοῦ σωτῆρος σαρκί. αὐτὸς εἶπεν ὅτι καὶ λύπην καὶ ταραχὴν ὑπέμεινεν. ἢ δὸς τὸν νοῦν τὸν κατὰ φύσιν τεταραγμένον καὶ λυπούμενον, ἢ τοῦτον ἐκβαλὼν καὶ τὸν Θεὸν ἀντεισάγων ἀντὶ τοῦ λογισμοῦ, αὐτῷ συνάπτεις τὰ πάθη, τί γὰρ φησιν; ἄνευ τοῦ νοῦ ἡ ψυχὴ οὐ λυπεῖται καὶ δειλιᾷ καὶ ταράττεται ἢ ἀμηχάνων.

Τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, ἐκ τῆς θησαυρῶν. Ὅταν φαίνηται δειλιῶν τὸν θάνατον ὁ σωτὴρ, καὶ λέγων εἰ δυνατὸν παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο, ἐννόει πάλιν ὅτι δειλιῶσα τὸν θάνατον ἡ σὰρξ ἐδιδάσκετο φορουμένη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ λόγου, μηκέτι τοῦτο πάσχειν. ἔλεγε δὲ πρὸς τὸν πατέρα. οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. οὐκ ἐφοβεῖτο μὲν κατὰ λόγον ἐστὶ Θεὸς τὸν θάνατον αὐτός, ἀλλ' εἰς τέλος διεξάγειν τὴν οἰκονομίαν ἠπείγετο. τοῦτο γὰρ ἦν τὸ θέλημα τοῦ πατρός. εἶχε δὲ καὶ τὸ μὴ θέλειν ἀποθανεῖν διὰ τὸ παραιτεῖσθαι τὴν σάρκα τὸν θάνατον φυσικῶς.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου, βιβλίῳ ια.

Εἰ γὰρ μὴ ἐποιήσατο θελητὸν, καίτοι λίαν ἀβέλητον ὂν τῷ παθεῖν, τίς ἂν νοοῖτο λοιπὸν ἡ εὐφορία τοῦ προσεύχεσθαι, καὶ λέγειν· πάτερ εἰ δυνατὸν παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο;

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ βιβλίου.

Θέα δὲ ὅπως ἀνεθέλητον μὲν τῷ σωτῆρι τὸ πάθος· ἐπειδὴ δὲ πάντῃ καὶ πάντως ἀναμεῖναι ἐχρῆν διὰ τὰ ἐκ τοῦ παθεῖν ἀγαθά, θελητὸν ἐποιήσατο δι' ἡμᾶς,

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς πραγματείας.

Παραιτεῖται τοιγαροῦν τὸ ποτήριον τῆς τῶν σωρωσάντων ἀφιλοθεΐας, οἰονεί πως ἤδη διὰ τούτου κατηγορῶν, καὶ ὑπόκειται μὲν τὸ δεῖμα τοῦ παθεῖν ἐν αὐτῷ διὰ τὸ ἀνθρώπινον, καταυγάζεται δὲ παραχρῆμα τῇ τοῦ ἐνοικοῦντος λόγου Ῥώμῃ τε καὶ ἀνδρείᾳ

declarat, unam quidem divinam, alteram autem humanam.

Item ejusdem de homilia dicta contra Judæos, Paganos & Apollinaristas: *Vidisti eum communicantem passionibus carnis, quæ sine peccato sunt. Aspice eum communicantem passionibus animæ, quæ sine peccato sunt. Passiones animæ sunt in peccato reputatæ, cogitationes malignæ seu turpiosæ. Hæ passiones animæ respicientis secundum spontaneam potestatem in peccatum. Sunt autem ejus aliæ passiones absque peccato, tristitia, timor, formido. Nemo timidus condemnatus est, nemo propter timorem reprobatus est, nullus propter tristitiam exhonoratus est: communes enim hæ passiones naturæ, & sine crimine, quæ foris peccata sunt. Sic itaque communicavit passionibus animæ, quæ foris peccata consistunt. Audi eum dicentem:* Tristis est anima mea usque ad mortem: & iterum: Nunc anima mea turbatur. *Turba autem, timoris est operatio: ut ostendat per omnia hominis carnem, animam rationalem, & intellectum, & quæque sunt hominis absque peccato habentem, ut salvet perfecte hominem. Nemo enim hominum incolumen habens cor in fide, dicit partem hominis assumpsisse Christum. Intende hic subtiliter, qui dicis non esse intellectum humanum in salvatoris carne. Ipse enim dixit, quoniam & tristitiam & conturbationem pertulit. Aut igitur da intellectum naturalem turbatum & tristatum, aut projiciens eum, & Deum introducens pro intellectu, ipsi utique connectis passiones. Quid enim dicit? Absque intellectu anima non tristatur, & timet, & conturbatur: impossibile est.* Matth. 26. Joan. 12.

Sancti Cyrilli episcopi Alexandriæ de libro Thesaurorum: *Quando videtur timens mortem, & dicens: Si potest fieri, transeat a me calix iste: considera iterum, quoniam formidans mortem caro docebatur a Deo verbo induta hoc deinceps minime pati. Dicebat enim ad patrem: Non sicut ego volo, sed sicut tu. Et non quidem timebat ipse mortem, secundum quod verbum est & Deus, sed usque ad finem dispensationem perficere properabat. Hæc enim erat patris voluntas. Habet autem & nolle mori, eo quod caro mortem recusabat naturaliter.* Cyrillus.

Ejusdem ex interpretatione evangelii secundum Matthæum libro undecimo.

Si enim non fecisset voluntariam, dum & nimis esset contra voluntatem, passionem, qualis jam intelligatur occasio orandi atque dicendi: Pater, si potest fieri, transeat a me calix iste.

Ejusdem de eodem libro.

Aspice vero, quomodo contra volentem exstitit passio salvatoris: sed quia per omnia & omnino pati necesse erat, propter bona quæ ex passione opera sequebantur, pro nobis eamdem voluntariam fecit. Matth. 26.

Ejusdem ex eadem interpretatione, libro duodecimo.

Recusat igitur calicem, crucifigentium odiositatem circa Deum utpote ex hoc accusans: & supponitur quidem timor passionis in ipso propter humanum, substernitur autem protinus per virtutem & potentiam inhabitantis verbi. Intende enim, quomodo recusatio de-

ſignat humanum in ipſo, divinitatis autem inflexibile coruſcavit ſtatim. Dixit enim ad patrem, qui in cœlis eſt: Verumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu. *Deo decibiliter autem ex hoc ait. Nam per hoc quod Deus eſt, non eſt extra voluntates paternas.*

Matth. 26

* Homini.

Ejuſdem ex interpretatione evangelii ſecundum Joannem, volumine quarto.

O homo, nullatenus ſcandalizeris, quando audis dicentem: Deſcendi e cœlo, non ut faciam voluntatem meam, ſed ejus qui miſit me, patris. *Quod enim dicebamus ab initio, hoc iterum dicimus ſuper cauſa definita, & clarum ſermonem de hoc fecit Chriſtus, docens, quod pro omnibus quidem mori ſpontaneum habet, eo quod ita volebat divina natura: præter voluntatem vero, propter paſſiones crucis, & quantum ad carnem pertinet, recuſantem paſſionem.*

Joan. 6.

Ejuſdem de eodem volumine.

Quoniam autem præter volantatem videtur ſalvatori Chriſto, ſecundum quod homo erat, paſſio crucis, & ex ipſa rerum natura conſiderare nos oportet.

Ejuſdem de eodem volumine.

Si moritur mors me non moriente, ſecundum carnem videlicet, tranſeat (*ait*) calix: *verum quia non aliter hoc fiet, ait:* Non ſicut ego volo, ſed ſicut tu. *Vides quomodo definiens quidem iterum, humana natura & in ipſo Chriſto, quantum ad eam pertinet, reperitur: recuperatur autem per unitum ei Verbum ad valetudinem Deo dignam.*

Ejuſdem de eodem volumine.

[1] Sed quoniam vere quidem præter voluntatem, pariterque ſpontanea videtur unigeniti paſſio crucis, jam quidem manifeſte prædictum eſt. Aſſumamus autem denuo ſubtiliores inveſtigationes, legentibus veritatem pandentes.

De naturalibus operationibus Chriſti Dei noſtri.

Hilarius l. 9. de Trinitate.

Sancti Hilarii epiſcopi Pictavienſis confeſſoris de ſermone pro fide expoſito.

[2] *Natus igitur unigenitus Deus ex virgine homo, & ſecundum plenitudinem temporis in ſemetipſo provecturus in Deum hominem, hunc per omnia evangelici ſermonis modum tenuit, ut ſe Dei filium credi doceret, & hominis filium prædicari admoneret, locutus & gerens homo univerſa quæ Dei ſunt, loquens deinde & gerens Deus univerſa quæ hominis ſunt: ita tamen, ut ipſo illo utriuſque generis ſermone nunquam niſi cum ſignificatione & hominis locutus & Dei ſit.*

Ambroſius. 2. Cor. 2.

Sancti Ambroſii de ſermone fidei.

Sileant igitur de ſermonibus quæſtiones, quia

νεία. Θέα γὰρ ὅπως παραδείκνυσι μὴ ἐν αὐτῷ τὸ ἀνθρώπινον ἡ παραίτησις, τὸ δὲ τῆς θεότητος ἀκαμπὲς ἀνέλαμψε καθ' ὑμᾶς. ἔφη γάρ πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς πατέρα. πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. ἀνθρωποπρεπῶς δὲ καὶ τοῦτο φησιν. ἐπεὶ καταγε τὸ εἶναι Θεὸς, οὐκ ἔξω τῆς τοῦ πατρὸς θελημάτων.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου τόμου δ'.

Σκανδαλίζου τοιγαροῦν ἀνθρωπε μηδαμῶς ὅταν ἀκούσῃς τοῦ σωτῆρος λέγοντος. καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. ὃ γὰρ ἐλέγομεν ἐξ ἀρχῆς, τοῦτο πάλιν ἐροῦμεν κατὰ πράγματος ὡρισμένης καὶ σαφοῦς, τὸν ἐπὶ τούτῳ λόγον ἐποιήσατο Χριστὸς, διδάσκων ὅτι τὸ ὑπὲρ πάντων τεθνᾶναι θελητὸν μὲν ἔχει δι' αὐτὸ τὸ οὕτω βεβουλῆσθαι τῇ θείαν φύσιν· ἀνεθέλητον δὲ, διὰ τὰ ἐπὶ τῷ σαρκὶ πάθη καὶ τὸ ὅσον εἰκὸς εἰς τὴν σάρκα παραιτούμενον τὸν θάνατον.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόμου.

Ὅτι δὲ ἀνεθέλητόν πως ὁρᾶτε τῷ σωτῆρι Χριστῷ καθάπερ ἰῶ ἀνθρώπῳ τὸ ἐπὶ τῷ σαρκὶ πάθος, καὶ ἐξ αὐτῆς ἀκόλουθον ἡμᾶς τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως.

* Forte pro ὁρᾶτε. Had.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόμου.

Εἰ ἀποθνήσκει θάνατος μὴ τεθνεῶτος ἐμοῦ κατὰ τὴν σάρκα δὲ δηλονότι, παροιχέσθω φησὶ τὸ ποτήριον. πλὴν ἐπείπερ οὐκ ἂν γένοιτό φησιν ἕτερος οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. ὁρᾷς ὅπως ἀπονοῦσα μὲν πάλιν ἡ ἀνθρώπου φύσις, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Χριστῷ τὸ ὅσον εἰς ἑαυτὴν ἀρνεῖσθαι, ἀναχωμίζεται δὲ διὰ τὴν ἑνωθεῖσαν αὐτῇ λόγου πρὸς σωτηρίαν θεοπρεπῆ.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόμου.

Καὶ ὅτι μὲν ὄντως ἀνεθέλητόν τε ὁμοῦ καὶ θελητὸν τῷ μονογενεῖ τὸ ἐπὶ τῷ σαρκὶ πάθος ὁρᾶται, προείρηται μὲν ἤδη σαφῶς· διαληψόμεθα δὲ καὶ εἰσαῦθις ἀκριβεστέραις ἐρεύναις, τοῖς ἐνιδρυομένοις ἁπλουστέρᾳ τῇ ἀληθείᾳ.

Περὶ τῶν φυσικῶν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐνεργειῶν.

Τοῦ ἁγίου Ἱλαρίου, ἐπισκόπου Πικτάβων καὶ ὁμολογητοῦ ἐκ τοῦ περὶ πίστεως λόγου.

Ἐκ παρθένου τοίνυν τεχθεὶς ἄνθρωπος ὁ μονογενὴς υἱὸς καὶ κατὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ καιροῦ μέλλων αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ τὴν τοῦ ἀνθρώπου προκοπὴν εἰς Θεὸν ἀπεργάζεσθαι, τοιαύτην τὴν πίστιν ἐν πᾶσι τοῖς εὐαγγελικοῖς λόγοις ἐφύλαξεν. ἵνα ἑαυτὸν καὶ υἱὸν εἶναι Θεοῦ πιστεύεσθαι διδάξῃ, καὶ ἀνθρώπου ὑπομνήσῃ κηρύττεσθαι, τὸ μὲν ἄνθρωπος, εἶναι, λαλῶν ἅπαντα καὶ πράττων ἅπερ ἐστὶ Θεοῦ, τὸ δὲ Θεὸς εἶναι, λαλῶν πάλιν καὶ πράττων ἅπαντα ἅπερ εἰσὶν ἀνθρώπου. ὅπω μάθοι ὥστε ταύτῃ τῇ καθ' ἑκάτερον αὐτῶν φύσεως ὁμιλίᾳ, μηδενὶ πώποτε λαλεῖν, εἰ μὴ μετὰ τοῦ σημαίνειν Θεόν τε καὶ ἄνθρωπον τὸν αὐτόν.

Τοῦ ἁγίου Ἀμβροσίου, περὶ πίστεως.

Σιωπάτωσαν τοίνυν αἱ ἀπὸ τῶν λόγων μάτιαι ζη-

---

1 Videntur hæ voces eſſe Martini Papæ, qui lectionem teſtimoniorum de duabus in Chriſto voluntatibus interrumpat. *Harduinus*

2 Citatur & in epiſt. 97. Leonis & l. 9. de Fide. *Harduinus.*

ζητήσεις, ὅτι ἡ τῦ Θεῦ βασιλεία. καθὼς γέγραπται, οὐκ ἐν πειθοῖ λόγων ἀνθρωπίνων ἐστὶν, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως. φυλάξωμεν τοίνυν τὴν διαφορὰν τῆς τε θεότητος καὶ τῆς σαρκός. εἷς γὰρ Θεῦ υἱὸς ἐν ἑκατέρᾳ λαλεῖ. ἐπεὶ διήπερ ἑκατέρα φύσις ἐστὶν ἐν αὐτῷ ὁ αὐτὸς λαλεῖ. καὶ οὐχ ὁτὲ μὲν πάντοτε διαλέγεται ἑκάτερα. ὅρα δὲ αὐτῷ νυνὶ μὲν δόξαν Θεῦ, νυνὶ δὲ πάθη ἀνθρώπου· ὅτι ὡς Θεὸς διδάσκει τὰ θεῖα, ἐπεὶ λόγος ἐστίν· ὡς ἄνθρωπος λαλεῖ τὰ ἀνθρώπινα, ἐπειδὴ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ οὐσίᾳ ἐφθέγγετο.

Τῦ ἁγίου Λέοντος πάπα Ῥώμης ἐκ τῦ πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις Φλαυιανὸν ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως τόμου.

Ἐνεργεῖ γὰρ ἑκατέρα μορφὴ μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας τῦτο ὅπερ ἴδιον ἔσχηκε, τῦ μὲν λόγου κατεργαζομένου, τῦ δ' ὅπερ ἐστὶ τῦ λόγου, τῦ δὲ σώματος, ἐκτελοῦντος ἅπερ ἐστὶ τῦ σώματος, καὶ τῦτο μὲν αὐτῆς διαλάμπει τοῖς θαύμασι, τὸ δὲ τοῖς ὕβρεσιν ὑποπέπτωκεν.

Τῦ αὐτῦ ἐκ τῦ πρὸς Λέοντα τὸν βασιλέα τόμου.

Εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἐν τῷ σοὶ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ τῷ ἀληθεῖ τῦ Θεῦ καὶ ἀνθρώπου υἱῷ τοῦτο λόγου καὶ τῆς σαρκὸς οὐ ὑπάρχει τὸ πρόσωπον, ὅπερ ἀχωρίστως καὶ ἀδιαιρέτως κοινὰς ἔχει τὰς πράξεις· δεῖ νοεῖν ὅμως αὐτῆς τῆς ἔργων τὰς ποιότητας, καὶ τῇ κατανοήσει τῆς εἰλικρινοῦς πίστεως δεῖ καθορᾶν ἐπὶ ποίᾳ μὲν ἡ τῆς σαρκὸς παράγεται ταπεινότης, ἐπὶ ποίᾳ δὲ τὸ ὕψος τῆς θεότητος ἐπικλίνεται. καὶ τί μὲν ὅπερ ἡ σὰρξ ἀνὰ τῦ λόγου ἐνεργεῖται, τί δ' αὖ πάλιν ὅπερ ὁ λόγος χωρὶς τῆς σαρκὸς οὐκ ἐργάζεται. ἀνὰ γὰρ τῆς δυνάμεως τῦ λόγου, οὐκ ἂν ἡ παρθένος συνέλαβεν, οὐδὲ ἔτεκε. εἰ ἀνὰ τῆς ἀληθείας τῆς σαρκὸς οὐκ ἂν ἡ κεκαλυμμένη τοῖς ῥακίοις ἔκειτο νηπιότης, καὶ ἀνὰ μὲν τῆς τῦ λόγου δυνάμεως, οὐκ ἂν προσεκύνησαν οἱ μάγοι τὸ παιδίον τὸ σὺν τῷ μεγίστου ἀστέρος δηλώματι, ἀνὰ δὲ τῆς ἀληθείας τῆς σαρκὸς οὐκ ἂν ἐκελεύετο μεταφέρεσθαι τὸ παιδίον εἰς Αἴγυπτον καὶ τῦ κατὰ τὸν Ἡρώδην διαπεφεύγεσθαι διωγμοῦ. καὶ ἀνὰ μὲν τῆς δυνάμεως τῦ λόγου, οὐκ ἂν ἐλέγετο ἡ φωνὴ τῦ πατρὸς ἐξ οὐρανῶν ἀφεθεῖσα. οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ηὐδόκησα. ἀνὰ δὲ τῆς ἀληθείας τῆς σαρκὸς, οὐκ ἂν διεμαρτύρατο ὁ Ἰωάννης. ἴδε ὁ ἀμνὸς τῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. καὶ ἀνὰ μὲν τῆς τοῦ λόγου δυνάμεως, οὐκ ἂν ἐγίνετο τῶν τε ἀποθνόντων ἡ ῥῶσις, καὶ τῶν τεθνεώτων ἡ ζωοποίησις. ἀνὰ δὲ τῆς ἀληθείας τῆς σαρκὸς, οὐδὲ σοφὴ τῷ νήσθοντι. ὅτε μὴν ὑπνος ἀναγκαῖος ὑπῆρχε τῷ κοπιάσαντι. καὶ τὸ δὴ πέρας, ἀνὰ μὲν τῆς τοῦ λόγου δυνάμεως, οὐκ ἂν ἑαυτὸν ὁ κύριος ἴσον τῷ πατρὶ τυγχάνον τι ὡμολόγει, ἀνὰ δὲ τῆς ἀληθείας τῆς σαρκὸς, οὐκ ἂν ὁ αὐτὸς ἔλεγε, μείζονα ἑαυτοῦ εἶναι τὸν πατέρα. ὁπόταν καὶ ἡ καθολικὴ πίστις, ἑκάτερον δέχεται, καὶ ἑκάτερον ἐκδικεῖ, ἥτις κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ ἁγίου Πέτρου τοῦ ἀποστόλου, ἕνα Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦζῶντος, καὶ ἄνθρωπον πιστεύει καὶ λόγον.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῦ αὐτοῦ λόγου.

Ὁπόταν οὖν εἷς ὑπάρχει ὁ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς θεότητος ἀληθοῦς καὶ ἀνθρωπότητος ἐν αὐτῷ παντέλειαν ἐν, καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἓν, ὅμως τὴν ὕψωσιν δι' ἧς αὐτῷ ὡς ὁ διδάσκαλος τῷ

A regnum Dei, sicut scriptum est, non in persuasione verbi est, sed in ostensione virtutis. *Conservemus distinctionem divinitatis & carnis: unus in utraque loquitur Dei filius, quia in eodem utraque natura est, & si idem loquitur, non uno semper loquitur modo: Intende in eo nunc gloriam Dei, nunc hominis passiones. Quasi Deus loquitur quæ sunt divina: quasi homo dicit quæ sunt humana, quia in ea substantia loquebatur.*

Sanctæ recordationis Romani præsulis Leonis de sermone, ad sanctæ memoriæ Leo pontifex epist. 10.
B Flavianum episcopum Constantinopolitanum facto

Operatur enim [1] *utraque forma cum alterius communione quod proprium est, verbo scilicet operante quod verbi est, carne autem exequente quod carnis est; & unum quidem eorum coruscat miraculis, aliud autem succumbit injuriis.*

Ejusdem de epistola ad Leonem imperatorem directa: *Licet & ergo in uno domino Jesu Christo, vero Dei atque hominis filio, Verbi & carnis una persona sit, quæ inseparabiliter atque indivise communes habeat actiones: intelligendæ tamen sunt ipsorum operum* Epist. 97.
C *qualitates, & sincera fidei contemplatione cernendum est, ad quæ provehatur humilitas carnis, & ad quæ inclinetur altitudo deitatis: quid sit quod caro sine verbo non agit, & quid sit quod verbum sine carne non efficit. Sine verbi enim potentia nec conciperet virgo, nec pareret: & sine veritate carnis, obvoluta pannis infantia non jaceret. Sine verbi potentia non adorarent magi puerum stella indice declaratum, & sine veritate carnis non juberetur transferri in Ægyptum puer, & ab Herodis persecutione subduci. Sine verbi potentia non diceret vox patris de cœlo missa:* Luc. 1. Luc. 2.
Hic est filius meus dilectus, in quo mihi Matth. 3.
complacui; *& sine veritate carnis non prote-*
D*staretur Joannes*: Ecce agnus Dei, ecce qui Joan. 1.
tollit peccata mundi. *Sine verbi potentia non fieret redintegratio debilium, & vivificatio mortuorum: sine veritate carnis, nec cibus jejuno, nec somnus esset necessarius fatigato. Et postremo, sine verbi potentia non se* Joan. 10.
dominus æqualem patri confiteretur, & sine veritate carnis non idem diceret patrem se esse majorem: cum catholica fides utrumque suscipiat, utrumque defendat, quæ secundum con- Joan. 14.
fessionem beati apostoli Petri, unum Christum Dei vivi filium & hominem credit, & ver- Matth. 16.
bum.

E Ejusdem de eadem epistola.

Cum ergo unus sit dominus Jesus Christus, & veræ deitatis veræque humanitatis in ipso una prorsus eademque persona sit, exaltationem tamen, quia illum, sicut doctor gentium dicit, exaltavit Deus, & donavit il- Philip. 3.
li no-

1 Hæc vox *utraque forma* ex Græco in sexto casu est. *Harduinus.*

li nomen, quod super omne nomen excellit, *ad eam intelligimus pertinere formam, quæ ditanda erat tantæ glorificationis augmento. In forma quippe Dei æqualis erat filius patri, & inter genitorem atque unigenitum nulla erat in essentia discretio, nulla in majestate diversitas; nec per incarnationis mysterium aliquid decesserat verbo, quod ei patris munere redderetur. Forma autem servi, per quam impassibilis deitas sacramentum magnæ pietatis implevit humana humilitas est, quæ in gloriam divinæ potestatis evecta est, in tantam unitatem ab ipso* * conceptum *virginis deitate & humanitate conserta, ut nec sine homine divina, nec sine Deo agerentur humana.*

* for. conceptu.

A ἐθνῶν λέγει. ὕψωσεν ὁ Θεὸς καὶ ἐδωρήσατο αὐτῷ τὸ ὄνομα, τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα. εἰς ταύτλιν ἀνήκειν νοοῦμεν τλὶ μορφλὶ τλὶ ἐκ τῆς ἐπαυξήσεως τῆς τοσαύτης δόξης πλουτίζεσθαι μέλλουσαν, δῆλον γάρ ὡς ὢν ἐν μορφῇ Θεοῦ, ἴσ@ λὶ ὁ υἱὸς τῷ πατρὶ, καὶ μεταξὺ τοῦτε πατρὸς καὶ τοῦ μονογλωσσοῦς, οὐδεὶς κατὰ τλὶ οὐσίαν χωρισμός, οὐδὲ μία κατὰ τλὶ θεότητα συγχύνει διαφορά· οὔτε διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς ἐνανθρωπήσεως ἀπεμείωτο τί τοῦ λόγου, ὅπερ ἔδει κατὰ χάριν αὐτῷ τὸ πατρὸς ἀποδίδοσθαι. ἡ δὲ μορφὴ τὸ δούλου δι' ἧς ἡ ἀπαθὴς θεότης, τὸ τῆς ἀσεβείας μυστήριον ἐπλήρωσεν, ἡ κατὰ ἄνθρωπον ἕξις τυπεινόλης, ἥτις εἰς δόξαν προέκοψε τῆς θείας δυνάμεως εἰς πB σαύτλιν οἰόλητι κατ' αὐτλὶ τῆς παρθένου τλὶ σύλληψιν τῆς θεότητός τε καὶ τῆς ἀνθρωπότητ@ συμπλακείσης, ὥστε μήτε δίχα τὸ εἶναι αὐτὸν ἄνθρωπον τὰ θεῖα πράττεσθαι, μήτε δίχα τὸ εἶναι Θεὸν τὰ ἀνθρώπινα πράττεσθαι.

Joan. 10. Et post pauca: *Nam secundum potentiam deitatis indifferenter omnia quæ habet pater, etiam filius habet: & quæ in forma servi a patre accepit, eadem in forma Dei etiam* *Joan. 6.* *ipse donavit. Secundum formam enim Dei, ipse & pater unum sunt: secundum formam* *Joan. 5.* *autem servi; non venit facere voluntatem suam, sed ejus qui misit eum. Et secundum formam quidem Dei, sicut habet pater vitam in semetipso, ita & filio vitam* C *dedit habere in semetipso: secundum autem formam servi tristis est anima ejus usque ad mortem.*

Τὸ αὐτοῦ ἐκ τὸ αὐτλὸ λόγου. Κατὰ γὰρ τλὶ δυάμιν τῆς θεότητος ἀπαραλλάκτως πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ, καὶ ὁ υἱὸς ἔχει· καὶ ἅπερ ἐν τῇ τὸ δούλου μορφῇ ἀπὸ τὸ πατρὸς εἴληφε, ταῦτα ἐν μορφῇ Θεοῦ ὢν καὶ αὐτὸς ἐδωρήσατο. κατὰ μὲν γὰρ τλὶ μορφλὶ τὸ Θεὸ αὐτὸς καὶ ὁ πατὴρ ἓν εἰσι, κατὰ δὲ τλὶ μορφλὶ τὸ δούλου, ἐκ ἦλθε ποιῆσαι τὸ θέλημα τὸ ἑαυτὸ ἀλλὰ τὸ θέλημα τὸ πέμψαντος αὐτόν. καὶ κατὰ μὲν τλὶ μορφλὶ τὸ Θεοῦ, ὡς ἔχει ὁ πατὴρ ζωλὶ ἐν ἑαυτῷ, οὕτω καὶ τῷ υἱῷ ζωλὶ ἔδωκεν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ. κατὰ δὲ τλὶ μορφλὶ τὸ δούλου, περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ αὐτλὸ ἕως θανάτου.

Matth. 2. Ejusdem ex eadem epistola: *Licet autem ab illo initio, ex quo in utero virginis verbum caro factum, hoc est, carnem assumpsit, nulla distinctio est inter utramque formam, per omne incrementum carnale unius personæ totius temporis actiones factæ sunt. Verumtamen hæc omnia quæ inseparabiliter facta sunt, per nullam commixtionem confundimus; sed cujus sit formæ, per qualitates operationum sentimus.*

Τὸ αὐτὸ ἐκ τὸ αὐτλὸ λόγου. Εἰ καὶ τὶ μάλιστα νῦν ἐξ ἐκείνης τῆς ἀρχῆς ἀφ' ἧς ἐν τῇ γαστρὶ τῆς παρθένου ὁ λόγ@ γέγονε σὰρξ, τυτέστι σάρκα ἀνέλαβεν, ἐδ' ὁτιῦν λὶ διαιρέσεως μεταξὺ ἑκατέρας μορφῆς, καὶ διὰ πάσης αὐξήσεως σωματικῆς οἱός προσώπα αἱ τὸ παντὸς χρόνα πράξεις γεγόνασιν. ὅμως τούτοις πάντοις ἅπερ ἀχωρίστως γεγλυπται, κατ' ἐπιμιξίαν συγχέομεν, ἀλλ' ὁλοίας λὶ μορφῆς, Dἐκ τῆς τῶν ἔργων ποιότητος λογιζόμεθα.

Dionysius Areopagita.

Sancti Dionysii Areopagitæ episcopi Athenensis de sermone divinorum nominum, capitulo secundo: *Discreta est autem benignissima circa nos Dei operatio per hoc, quod secundum nos ex nobis integre & vere substantialiter plasmari voluit verbum, qui supra substantiam esse cognoscitur, & operatus est & passus, quanta humanæ ejus operationi congruunt præcipua ac probabilia. In his namque Pater & Spiritus nulla ratione communicavit: nisi quis dixerit secundum benignissimam & misericordem voluntatem, & per omnem sublimissimam & ineffabilem Dei operationem, quam operatus est, similis nobis factus, incommutabilis, eo quod Deus* E *& Dei verbum.*

Τὸ ἁγίε Διονυσίε ἐπισκόπε Ἀθλωδν, τὸ Ἀρεοπαγίτου, ἐκ τοῦ περὶ θείων ὀνομάτων λόγου. κεφ. β'. Διακέκριται δὲ τῆς ἀγαθοπρεποῦς εἰς ἡμᾶς θεουργίας τὸ καθ' ἡμᾶς ἐξ ἡμῶν ὁλικῶς καὶ ἀληθῶς ἐσιωθλῶναι τὸν ὑπερέσιον λόγον, καὶ δρᾶσαι, καὶ παθεῖν, ὅσα τῆς ἀνθρωπίνης αὐτὸ θεουργίας ἐσὶν ἐγκειτάτε καὶ ἐξαίρετα. τέτοις γὰρ ὁ πατὴρ καὶ τὸ πνεῦμα, κατ' ἐδεία κεκοινώνηκε λόγον. εἰ μήπου φαίη τις κατὰ τλὶ ἀγαθοπρεπῆ καὶ φιλάνθρωπον βλησιν, καὶ κατὰ πᾶσαν τλὶ ὑπερκειμλίλω καὶ ἄῤῥητον θεουργίαν λὶ ἔδρασε καθ' ἡμᾶς γεγονὼς ὁ ἀναλλοίωτ@ ἡ Θεὸς καὶ Θεὸ λόγ@.

Ejusdem de epistola quarta ad Gajum facta. *Est autem nihilominus sublimis substantiæ plenus, qui* * *semper excellit substantia. Unde per ejus sublimem substantiam in substantiam veraciter veniens, super substantiam substantia factus est, & super hominem operabatur humana: & ostendit virgo super substantiam pariens, & aqua instabilis materialium & terrenorum pedum sublevans pondus, & non cedens, sed summa potentia ad indiffusionem consistens.*

* Pro *super* Hard.

Τὸ αὐτὸ ἐκ τῆς πρὸς Γάϊον δ'. ἐπισολῆς. Εσι δὲ ὅδε ἤτον ὑπὲρ ὁσιότητ@ πλήρης ὁ ἀεὶ ὑπερῥσι@. ἀμέλει τῇ ταύτης περιουσίᾳ καὶ εἰς οὐσίαν ἀληθῶς ἐλθὼν, ὑπὲρ ὁσίαν ὁσιώθη, καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐνήργει τὰ ἀνθρώπε. καὶ δηλοῖ παρθέν@ ὑπερφυῶς κύσα, καὶ ὕδωρ ἄσατον ὑλικῶν καὶ γεηρῶν ποδῶν ἀνέχον βάρ@ καὶ μὴ ὑπεῖκον, ἀλλ' ὑπερφυεῖ δυνάμει πρὸς τὸ ἀδιάχυτον συνισάμενον.

Τῷ

Τῦ ἁγίυ Ιυςίνυ φιλοσόφυ (ἐπισκόπυ) Ϲ μάρτυρ☉ ἐκ τῦ πεὶ ϖριάδ☉ γ'. βιβλίυ κεφ. ιϛ'. Ωσπερ εἷς μὲν ἐςιν ὁ ἄνθρωπ☉, ἔχει δὲ φύσεις διαφόρυς δύο, ϗ κατ' ἄλλο μὲν λογίζεται, κατ' ἄλλο δὲ τὸ λογισθὲν ἐνεργεῖ, ψυχῆ μὲν νοερᾷ λογισάμεν☉ εἰ τύχοι τῦ πλοίυ τὴν σύμπηξιν, χερσὶ δὲ τὸ νοηθὲν εἰς πεῖραν ἄγων, ὅπως ὁ υἱὸς εἷς ὢν Ϲ δύο φύσεις, κατ' ἄλλην μὲν τὰς θεοσημείας ἐνεργάζετο, κατ' ἄλλην δὲ τὰ ταπεινὰ παρεδέξατο.

Τῦ αὐτῦ ἐκ τῦ αὐτῦ κεφαλαίυ. Ωσπερ τῦ φωτὸς, ἢ φῶς ἐςιν ὄν, τὴν ἐνέργειαν οὐκ ἄντις χωρίσῃ τῦ σώματος αὐτῦ τῦ δεκτικῦ, τῷ λόγῳ δὲ διαιρῶν γνωρίσεις τὴν φύσιν ἧς ἐςιν ἰδία ἡ ἐνέργεια, ὅπως ἐπὶ τῦ υἱὸς Χριςῦ τῦ Θεῦ πᾶσαν μὲν ἐνέργειαν, οὐκ ἄντις χωρίσεις υἱότητ☉, τῆς δὲ φύσεως ἧς ἐςὶν οἰκεῖον τὸ γινόμενον, τῷ λόγῳ γνωρίσεις.

Τῦ αὐτῦ ἐκ τῦ αὐτῦ κεφαλαίυ. Ο δὲ Χριςὸς οὐκ ἐκ θεότητ☉ ϗ ἀνθρωπότητος ἀπετελέσθη Χριςὸς ἄλλ☉ ὢν παρὰ τὰ δύο, ἀλλὰ ϗ Θεὸς ἄνθρωπ☉ ἑκάτερα τυγχάνει, Θεὸς μὲν νόμεν☉ τῇ ἴδῃ περασίων ἐνεργείᾳ, ἄνθρωπ☉ δὲ δεικνύμενος τῇ τῆς φύσεως ὁμοιοπαθείᾳ.

Τῦ αὐτῦ ἐκ τῦ αὐτῦ κεφαλαίυ. Εςι γὰρ ἀληθὼς ὁ κύρι☉, Θεός τε ὁμοῦ ϗ ἄνθρωπ☉, ϗ τὰ μὲν παράδοξα, κατὰ τὴν φύσιν ἐνεργεῖ τὴν κρείττονα, τὰ δὲ ταπεινὰ κατὰ τὴν ἐλάττονα φυσικῶς ὑπέμενεν.

Τῦ ἁγίυ Αθανασίυ ἐπισκόπυ Αλεξανδρείας ἐκ τῦ κατὰ Αρειανῶν λόγυ γ'.

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Υςερον γὰρ δι' ἡμᾶς γέγονεν ἄνθρωπ☉, ϗ σωματικῶς, ὡς φησιν ὁ ἀπόσολ☉, κατῴκησεν ἡ θεότης ἐν τῇ σαρκὶ, ἴσον τῷ φάναι Θεὸς ὢν ἴδιον ἔχε σῶμα, ϗ τύτῳ χρώμεν☉ ὀργάνῳ, γέγονεν ἄνθρωπ☉. Ϲ διὰ τῦτο, τὰ μὲν ἴδια τύτης αὐτῦ λέγεται, ἐπειδὴ ἐν αὐτῇ ἦν, οἷα ἐςὶ, τὸ πεινᾶν, τὸ διψᾶν, τὸ πάσχειν, τὸ κοπιᾶν, ϗ τὰ ὅμοια, ὧν ἐςὶν ἡ σὰρξ δεκτική· τὰ δὲ αὐτῦ τῦ λόγυ ἴδια οἷά ἐςι, νεκρὺς ἐγείρειν, ϗ τυφλὺς βλέπειν ποιεῖν, ϗ τὴν αἱμορρῦσαν ἰάσασθαι, ἃ διὰ τῦ ἰδίυ σώματος ἐποίει.

Τῦ αὐτῦ ἐκ τῆς πρὸς Αντιοχεῖς δογματικῆς ἐπισολῆς. Διὰ τοῦτο θεολογεῖται μὲν ὁ λόγ☉, γενεαλογεῖται δὲ ὁ ἄνθρωπ☉, ἵνα πρὸς ἑκάτερα ᾖ ὁ αὐτὸς φυσικῶς ϗ ἀληθῶς. Θεὸς μὲν, πρὸς τὴν ἀϊδιότητι τῆς θεότητ☉ ϗ τὴν δημιργείᾳ τῆς κτίσεως, ἄνθρωπ☉ δὲ πρὸς τὴν γεννήσει τὴν ἐκ γυναικὸς ϗ τὴν αὐξήσει τῆς ἡλικίας, ϗ

A [1] Sancti Justini philosophi (episcopi) & martyris; de libro tertio trinitatis, capitulo septimodecimo: *Sicuti unus est homo, habet autem diversas naturas duas, & secundum aliud quidem cogitat, secundum aliud autem quod cogitatum est operatur, anima quidem intellectuali cogitans veluti navis compaginem, manibus autem quod cogitatum est ad effectum perducens: ita filius unus existens, & duas habens naturas, per aliam quidem divina signa operabatur, per aliam autem humilia suscipiebat.* Justinus martyr.

Ejusdem de eodem capitulo: *Sicut luminis, quia lumen est, unam operationem nullus separavit capabilis ejus corporis, verbo* B *autem dividens significat naturam, cujus est propria operatio; ita in uno filio Dei omnem quidem operationem nullus separavit ab unius filiationis:* [2] *naturæ autem, cujus est proprium quod celebratur, verbo significavit.*

Ejusdem de eodem capitulo: *Christus autem non ex deitate & humanitate factus est, Christus alius existens præter duo, sed & Deus & homo utraque consistit, Deus quidem intelligendus per signa operationum, homo autem ostensus per similitudinem passionis naturæ.*

Ejusdem de sermone facto ad paganos: *Est enim vere dominus, Deus simul & homo:* C *& glorioſa quidem secundum præcipuam naturam operabatur, humilia vero secundum inferiorem naturaliter sustinebat.*

Sancti Athanasii episcopi Alexandriæ, de sermone contra Arianos tertio: *Hæc antea necessario examinavimus, quatenus si videremus eum tanquam per organum proprium corpus divinitus aliquid agentem aut loquentem, sciamus quoniam Deus existens hæc operatur: si videremus humane loquentem ac patientem, non ignoremus quoniam carnem indutus factus est homo, & ita hæc agit & loquitur. Uniuscujusque enim opus cognoscentes, & utraque ex uno actitata intendentes vel intelligen-* D *tes, recte credamus, nunquam errare valeamus.* Athanasius

Ejusdem de eodem verbo: *Ad ultimum enim & propter nos factus est homo, & carnaliter, sicut ait apostolus, inhabitavit deitas in carne, simul ut dicatur Deus existens, proprium habuit corpus, & hoc organo usus, factus est homo. Unde propria quidem ejusdem illius dicuntur, quoniam in ipso erant, qualia sunt, esurire, sitire, pati, laborare, & similia, quorum caro est capabilis. Ipsius autem verbi propria, qualia sunt, mortuos suscitare, cæcos videre facere, & mulierem fluxum sanguinis habentem curare: quæ videlicet per proprium corpus ipse efficiebat.*

E Ejusdem de dogmatica epistola facta ad Antiochenos [3]: *Propterea Deus quidem dicitur verbum, nativitate autem dicitur homo, quatenus utraque sit idem naturaliter & veraciter: Deus quidem sempiternitate deitatis, & ut creator creaturæ: homo autem per nativitatem ex muliere, & incrementum ætatis: & Deus quidem per vivificas beneficentias, atque poten-*

1 Hic ateque Locus Justini est & apud Leontium pag. 24. *Hard.*
2 Locus etiam in Græco obscurus. *Harduinus.*
3 Non est hic locus in Epistola ad Antiochenos, quæ extat tom. 1. oper. Athanasii p. 574. sed neque in ea sequntur alia, quæ ex ipsa recitat Facundus p. 469. *Harduinus.*

potentiam divinæ operationis : homo autem per similitudinem compassionum, & nostrarum infirmitatum.

Ejusdem de sermone evangelii secundum
Matth. 12. Matthæum, quo ait : Qui dixerit verbum contra filium hominis. *Propterea enim Deus existens, & homo factus, ut Deus quidem suscitavit mortuos, & verbo omnes sanans ;*
Joan. 2. *vertit & aquam in vinum : nec enim erat hominis hujusmodi opera. Ut autem carnem indutus, sitiebat, & laborabat, & passiones sustinebat : nec enim erant hæc propria deitatis.*

Ejusdem de eodem sermone post pauca : *Fiebant autem hæc non separatim, & secundum qualitatem eorum quæ fiebant, ut ea quidem quæ corporis sunt, absque deitate ; quæ autem deitatis, absque corpore ostenderentur : sed conjunctim omnia fiebant, & unus erat qui perficiebat dominus.*

Ejusdem de eodem verbo : *Hæretici quidem secundum suam instantiam irati sunt, & alii corporalia Salvatoris inspicientes, negaverunt*
Joan. 1. *hoc, quod* in principio erat Verbum. *Alia autem ea quæ deitatis sunt considerantes, ignoraverunt hoc, quod* Verbum caro fa-
Ibidem. ctum est. *Sed fidelis & apostolicus vir, sciens domini miserationem, inspiciens quidem signa deitatis miratur dominum qui in carne est. Iterum autem videns & propria corporis, obstupescit, considerans in eis divinitatis operationem.*

Basilius. Sancti Basilii ex epistola ad beatum Amphilochium facta. *Attamen fideliter consideranti cernendum est, quia multa & a parte*
Joan. 4. *hominis dominus loquitur. Nam,* Da mihi bibere, *vox est corporalem utilitatem perficiens.*

Gregor. Nissenus. Sancti Gregorii episcopi Nyssanensis, de sermone quarto contra Eunomium ; *Sicut enim non est proprietates carnis in eo quod ab initio est verbum, aspicere : ita denuo neque deitatis propria in natura humanitatis considerare. Propterea commixta de domino doctrina tam per sublimia & Deo digna, quamque per humilia & humana utrorumque nominum utrique, quæ in salvatore intelliguntur, competenter aptamus : & humana quidem ad hominem, sublimia vero ad deitatem.*

Matth. 5. Ejusdem in hoc, ubi dicit : Beati qui esu-
Matth. 4. riunt. *Absque cibo enim quadraginta dies manens post eos esurivit. Dedit enim quando voluit naturæ tempus propria operari.*

Ejusdem de eodem tertio libro contra Eunomium, volumine decimo. *Si enim palpabili & visibili cibo & potu disponebatur, & hominibus unigenitum atque fratrem, & quanta circa corporalem videntur naturam, omnia hæc & in deitate aspiciunt, dicant & de unigenito Deo & hæc, & quanta voluerint : testentur ei & ambulatoriam operationem, & localem migrationem : quod utique proprium est eorum qui in corpore circumscribuntur.*

Amphilochius. Sancti Amphilochii episcopi Iconii, in eo quod dictum est, Pater major me est [1].

Θεὸς μὲν ταῖς ζωτικαῖς ἐνεργείαις, ἄνθρωπος δὲ πρὸς τὰς ὁμοιοπάθειας συμπαθείαις καὶ τὰς καθ' ἡμᾶς ἀσθενείας.

Τῶ αὐτοῦ εἰς τὸ ῥητὸν τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου. ος ἂν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Διὰ τοῦτο γὰρ Θεὸς ὢν καὶ ἄνθρωπος γεγονώς, ὡς μὲν Θεὸς ὢν τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον μετέβαλεν, ὡς δὲ σῶμα φορῶν ἐδίψα καὶ ἐπείνα καὶ ἔπασχεν. ἃ γὰρ ἦν ἴδια τούτου τῆς θεότητος.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Ἐγίνετο δὲ παῦτα οὐ διηρημένως κατὰ τὴν τῆς γινομένων ποιότητα, ὥστε τὸ μὲν τοῦ σώματος χωρὶς τῆς θεότητος, τὰ δὲ τῆς θεότητος χωρὶς τοῦ σώματος δείκνυσθαι. συνημμένως δὲ πάντα ἐγίνετο, καὶ εἷς ἦν ὁ ταῦτα ποιῶν κύριος.

Τῶ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Αἱρετικοὶ μὲν οὖν κατὰ τὴν οἰκείαν ἀπαιδευσίαν ἐμάνησαν, καὶ οἱ μὲν τὰ σωματικὰ βλέποντες τοῦ σωτῆρος, ἠρνήσαντο, τό· Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, οἱ δὲ τὰ τῆς θεότητος θεωροῦντες, ἠγνόησαν, τό· ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο. ὁ δὲ πιστὸς καὶ ἀποστολικὸς ἀνὴρ εἰδὼς τὴν τοῦ κυρίου φιλανθρωπίαν. βλέπων μὲν τὰ τῆς θεότητος σημεῖα, θαυμάζει τὸν ἐν τῷ σώματι κύριον, θεωρῶν δὲ πάλιν καὶ τὰ τοῦ σώματος ἴδια, ὑπερεκπλήττεται, κατανοῶν τὴν ἐν αὐτοῖς τῆς θεότητος ἐνέργειαν.

Τοῦ ἁγίου Βασιλείου ἐπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας ἐκ τῆς πρὸς τὸν ἅγιον Ἀμφιλόχιον ἐπιστολῆς. Εἰσὶ μέντοι τῷ ἀγνωμόνως σκοποῦντι, πολλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου μέρους διαλέγεται. τὸ γάρ. δός μοι πιεῖν, φωνὴ ἐστι σωματικὴν χρῆσιν ἐκπληροῦσα.

Τῶ ἁγίου Γρηγορίου ἐπισκόπου Νύσσης. Ὡς γὰρ οὔτω πάλιν οὐδὲ τῆς θεότητος ἴδιά, ἐν τῇ σαρκὸς φύσει κατανοῆσαι, διὸ μεμιγμένης τῆς τοῦ κυρίου διδασκαλίας διάτε τῆς ὑψηλῶν καὶ θεοπρεπῶν, καὶ διὰ τῆς ταπεινῶν τε καὶ ἀνθρωπίνων, ἑκάτερον τῆς ὀνομάτων ἑκατέρῳ τῶν ἐν μυστηρίῳ νοημένων κατ' ἀλλήλων ἁρμόζομεν, τὸ μὲν ἀνθρώπινον τῷ ἀνθρώπῳ, τὸ δὲ ὑψηλὸν τῇ θεότητι.

Τοῦ αὐτοῦ εἰς τό. μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην. Ἀποσιτος γὰρ παρεμένει ἡμέρας διαμείνας, ὕστερον ἐπείνασεν. ἔδωκε γὰρ ὅτε ἠβούλετο τῇ φύσει καιρὸν, τὴν ἑαυτῆς ἐνέργειαν.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶ κατὰ Εὐνομίου λόγω γ'. τόμω ι'. Εἰ μὲν γὰρ ψηλαφητὸν καὶ ὁρατὸν καὶ βρώσει καὶ πόσει διοικούμενον, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ὁμογνῆ, καὶ ἀδελφὸν, καὶ ὅσα περὶ τὸν σωματικὸν καθορᾶται φύσιν, πάντα ταῦτα καὶ ἐν τῇ θεότητι βλέπουσι, λεγέτωσαν καὶ περὶ τοῦ μονογενοῦς Θεοῦ καὶ ταῦτα καὶ ὅσα βούλονται, μαρτυρείτωσαν αὐτῷ καὶ τὴν πορευτικὴν ἐνέργειαν, καὶ τὴν τοπικὴν μετάστασιν· ὅπερ ἴδιον τῆς ἐν σώματι περιγεγραμμένων ἐστίν.

Τοῦ ἁγίου Ἀμφιλοχίου ἐπισκόπου Ἰκονίου εἰς τό. ὁ πατήρ μου μείζων μού ἐστιν. Οὐ γὰρ ἀκούσιον τὸ σῶμα-

1 Citatur & a Theodoreto dialog. 2. p. 100. & dialog. 1. pag. 43. *Hard.*

πρᾶγμα ἀλλ' αὐτοπρο . . . . . .
. . . . . .
. . . . . ὡς δὲ Θεὸς ἀχωρίστως μεθ' ὑμῶν. εἰ μὲν ὑπάγω διὰ τοῦ θανάτου ὡς ἄνθρωπος, ἔρχομαι δὲ πάλιν διὰ τῆς ἀναστάσεως ὡς ἄνθρωπος.

A *Nec enim absque voluntate causa extitit, sed spontanea est passio:* Vado & venio ad vos. *Vado & venio: utraque sicut homo transmigro: sicut Deus autem inseparabiliter vobiscum sum. Vado homo per mortem, venio autem iterum per resurrectionem homo.* Joan. 14.

Τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου ἐπισκόπου Κωνσταντίας τῆς Κύπρου, ἐκ τοῦ κατὰ Μαρκίωνος ἐλέγχου κεφαλαίου οζ'. Πῶς ἡ κλάσις τοῦ ἄρτου γίνεται, ὦ Μαρκίων; κατὰ φαντασίαν, ἢ σώματος ἐνεργουμένου ὄγκηρου κατὰ ἀλήθειαν; ἀνάσας γὰρ ἐκ τῶν νεκρῶν ἐν αὐτῷ τῷ ἁγίῳ σώματι ἀνέστη ἀληθείᾳ διὸ καὶ τὸν ἄρτον ἔκλασεν ἐν ἀληθείᾳ.

Sancti Epiphanii de capitulo septuagesimo septimo, facto in evictione Marcionis. *Quomodo confractio panis perficitur, o Marcion? per phantasiam, aut operante carne, pondus habente secundum veritatem? Resurgens namque a mortuis, in eodem sancto corpore resurrexit secundum veritatem. Propterea & panem confregit secundum veritatem.* Epiphanius.

Τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἐπισκόπου ἱεροσολύμων ἐξ ὁμιλίας λεχθείσης εἰς τὸ Εὐαγγέλιον ὅθεν ὁ κύριος τὸ ὕδωρ οἶνον ἐποίησεν. Ἐσπούδασε διόλου μήτε φανερῶσαι τινὶ ἑαυτοῦ θεότητι, μήτε εἰς τὸ παντελὲς ἀποκρύψαι· ἐσπούδασε μὴ φανερῶσαι διὰ τοὺς τότε, ἐσπούδασε μὴ ἀποκρύψαι διὰ τοὺς μετὰ ταῦτα. ἀλλὰ δεῖξαι καὶ τῆς θεότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ, ἑκατέρας τὰς ἐνεργείας, ἵνα μήτε ἡ θεία δύναμις ἀμβλυωθῇ, μήτε ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἀπιστηθῇ.

B Sancti Cyrilli episcopi Hierosolymitani de homilia dicta in evangelium, ubi dominus aquam in vinum convertit. *Studuit per omnia neque innotescere suam deitatem, neque in toto abscondere studuit: non innotescere, propter eos qui tunc fuerunt: studuit non abscondere, propter eos qui postea: sed ostendere tam deitatis suæ, quamque humanitatis ejus claras operationes, ut neque divina virtus obceletur, neque humana natura minime credatur.* Cyrillus episcopus Hierosol. Joan. 2.

Τῷ αὐτῷ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Ἐγεννήθη ἐθαυματούργησεν, ἔδειξε τινὶ διπλοῦν ἐνέργειαν, πάσχων μὲν ὡς ἄνθρωπος, ἐνεργῶν δὲ ὡς Θεὸς ὁ αὐτός. οὐ γὰρ ἄλλος, καὶ ἄλλος, εἷς ἀμφὶ ἄλλως, καὶ ἄλλως.

Ejusdem de eodem verbo. *Natus est, miracula fecit, ostendit duplicem operationem: Passus quidem ut homo, operatus autem ut* C *Deus: idem ipse non alter & alter, quamvis aliter & aliter.*

Τῷ ἁγίῳ Ἰωάννῃ εἰς τινὰ χήραν τινὰ τὰ δύο λεπτὰ προσενέγκασαν ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, ἧς ἡ ἀρχή, ἁπλῆ μὲν ἡ τῆς νηστείας προσηγορία. Καὶ ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις τῆς σωματουμένων φύσεων, διάφορος ἡ ἐνέργεια τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῆς θεότητος, διάφορος ἡ ἰσχύς, οἷόν τι λέγω, κάτω κοπιᾷ, καὶ ἄνω συγκροτεῖ τὰ στοιχεῖα. κάτω πεινᾷ, καὶ ἄνωθεν ὑετὸς χορηγεῖ. κάτω δειλιᾷ, καὶ ἄνω βροντᾷ. κάτω δικασταῖς παρέστηκε καὶ ἄνωθεν ἑαυτὸν θεωρεῖ. περὶ δὲ τὴν ἐλεημοσύνην συμβέβηκε τὸ τῆς διπλῆς ἐνεργείας, ὁ γὰρ ἄνωθεν ἐκ τῆς Χερουβὶμ βραβεῖων τοῖς ἐλεήμοσιν, ὅτος πρὸ τοῦ γαζοφυλακίου καθήμενος δοκιμάζει τοὺς φιλανθρώπους.

Item sanctus Joannes episcopus Constantinopolitanus in sermone de vidua, quæ duo minuta obtulit, cujus initium: *Simplex quidem jejunii appellatio*, sic ait. *Etenim in aliis copulatarum naturarum diversa est operatio humanitatis & deitatis, diversa fortitudo, & ut apertius dicam, deorsum fatigatur, & sursum continet & elementa: deorsum esurit, & desuper pluvias ministrat: deorsum judicio assistit, & desuper seipsum aspicit. Circa misericordiam autem concurrit duplex operatio, quoniam qui desursum de cherubim intercedit misericordibus, ipse* D *ante gazophylacium sedens, probat misericordes.* Joannes Chrysost. Marc. 12. Luc. 21.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ λόγου εἰς Θωμᾶν τὸν ἀπόστολον. Ταῦτα ἀκούσας, ἐκάθαρα τινὶ ψυχὴ ἀπιστίας, ἀποδυσάμενος τινὶ ἀμφίβολον γνώμην, ἀνέλαβον τὸ πεπεισμένον, ἡψάμην τοῦ σώματος χαίρων καὶ τρέμων, ἐξέπλωσα μετὰ τῆς δακτύλων, καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα, καὶ δύο λοιπὸν ἐνεργειῶν ἠσθόμην.

Item ejusdem in Thomam apostolum. *Hæc audiens, mundavi animam a perfidia, exutus sum ambiguam mentem, recepi confidentiam, tetigit corpus gaudens & tremens, expandi cum digitis & animæ oculum, & duas jam operationes cognovi*

Τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς. Εἰ δὲ τετελείωκεν ἡμᾶς διὰ ὕδατος καὶ πνεύματος, πῶς οὐκ ἐνήργηκε θείκως τε ἅμα καὶ ἀνθρωπίνως ὁ αὐτὸς ὑπάρχων καὶ ὡς ἐν ἑνὶ Θεὸς τελείως καὶ ἄνθρωπος.

Sancti Cyrilli episcopi Alexandriæ ex interpretatione epistolæ ad Hebræos: *Si autem perfectos nos fecit per aquam & spiritum, quomodo non operatus est divine pariterque humane, idem consistens & tanquam in uno Deus* E *pariter & homo.* Cyrillus Alexandrinus.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς Θησαυρῶν κεφ. κβ'. Ἄνθρωπος γέγονεν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, οὐχ ἵνα πάλιν ὡς Θεὸς πρὸ τῆς ἀνθρωπήσεως πάντα πράττῃ καὶ λαλῇ, ἀλλ' ἵνα πολλάκις καὶ δι' ἃ τινὶ χρείαν τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας, ἃ ὡς ἄνθρωπος λέγῃ τινά. τούτῳ οὖν ἔχοντες τὸ μυστήριον τινὶ δύναμιν, πῶς οὐκ ἄτοπον σκανδαλίζεσθαι τοὺς ἀκροωμένους. ἀνθρωπινώτερον ἦν ὅτε λαλοῦντος αὐτοῦ; λαλεῖ γὰρ ὡς ἄνθρωπος, λαλεῖ δὲ καὶ ὡς Θεός, ἔχων ἐν ἀμφοτέροις τινὶ ἐξουσίαν.

Ejusdem de Thesauris, capitulo vigesimo secundo *Homo factus est Dei verbum, non ut iterum sicut Deus ante humanationem omnia loquatur & operetur, sed ut sæpius propter utilitatem dispensationis quæ cum carne est, & sicut homo loquatur aliqua. Hanc ergo habente mysterio virtutem, quomodo non est ineptum scandalizari auditores, cum aliquid ut homo loquatur? Loquitur enim ut homo; loquitur autem & sicut Deus, habens in utrisque potestatem.*

Ejuſdem de Theſauris : *Ergo quæ de Deo decenter dicta vel acta ſunt, oſtendunt ſalvatorem Chriſtum Deum : & iterum quæ ſecundum hominem dicta vel peracta ſunt, oſtendunt veraciter hominem ; hæc eſt enim myſterii virtus.*

Τῆ αὐτοῦ ἐκ τῆς Θησαυρῶν. Οὐκ ὂν τὰ θεοπρεπῶς εἰρημένα τε καὶ πεπραγμένα, δείκνυσι τὸν σωτῆρα Χριστὸν, Θεόν· καὶ πάλιν τὰ ἀνθρωπίνως εἰρημένα τε καὶ γεγονότα δείκνυσι κατὰ ἀλήθειαν ἄνθρωπον, αὕτη γάρ ἐστι τοῦ μυστηρίου ἡ δύναμις.

Euphremius epiſc. Antiochen.

Sancti Euphremii epiſcopi Antiochiæ, ex ſcriptis contra Severum hæreticum ab eodem factis, capitulo quinquageſimo ſexto : [1] *Nunc autem incarnatum Deum verbum operatum hanc operationem confitentes, aliqua quidem competenter dicimus ad carnem naturæ facta fuiſſe, alia vero propter deitatis ſublimem naturam. Ideoque & hic duæ ſunt operationes.*

Τῆ ἁγίᾳ Εὐφημίᾳ ἐπισκόπῳ τῆς Ἀντιοχείας ἐκ τῆς κατὰ Σεβήρου κεφ. νε΄ Νῦν δὲ σεσαρκωμένον Θεὸν λόγον συνῆχθαι τῷ τοιαύτῃ συνεργείαν ὁμολογοῦντες, τὰ μὲν ἀκολούθως φαμὲν πρὸς τῷ τῆς σαρκὸς γεγονέναι φύσιν, τὰ δὲ διὰ τὴν τῆς θεότητος ὑπερφυᾶ φύσιν· ὥσε καὶ ἐνταῦθα δύο ἐνέργειαι,

Joannes epiſcopus Scythopolitanus.

Sancti Joannis epiſcopi Scythopoleos, de ſermone octavo contra Severum hæreticum, capitulo tertio : *Cernis quia unius ejuſdemque domini noſtri Jeſu Chriſti duas videmus operationes, deitatis ejus & humanitatis, ſine partitione atque immutabiliter.*

Τῆ ἁγίᾳ Ἰωάννου ἐπισκόπῳ Σκυθοπόλεως ἐκ τοῦ λόγου ἡ. κατὰ Σεβήρου αἱρετικοῦ κεφ. γ΄. Ὁρᾷς ὅτι οἷος καὶ τοῦ αὐτοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δύο ὁρῶμεν τὰς ἐνεργείας, τῆς τε θεότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἀμερίστως τε καὶ ἀναλλοιώτως.

Anaſtaſius epiſcopus Antiochen.

Sancti Anaſtaſii epiſcopi Antiochiæ de ſatisfactione, expoſita pro epiſtola apoſtolicæ memoriæ Leonis papæ : *Sicut enim nutriri & crementari non eſt deitatis, ita ſuſcitare mortuos non eſt humanitatis ; utraque tamen ejuſdem deitatem temperantis humanitati, ut condecet, non in confuſionem, ſed in unitionem. Inconfuſe ergo duæ quidem ſunt operationes, ſicuti & eſſentiæ : unus autem operator, Deus pariterque & homo idem exiſtens,*

Τῆ ἁγίᾳ Ἀναστασίῳ ἐπισκόπῳ Ἀντιοχείας ὑπὲρ τῆς ἐφισκοπῆς Λέοντος πάπα τῆ τῆς ἀποστολικῆς μνήμης. Ὥσπερ γὰρ τὸ τρέφεσθαι καὶ αὔξειν ἡ θεότητος, οὕτω τὸ ἐγείρειν νεκροὺς, ἐκ ἀνθρωπότητος. ἀμφότερα δὲ ὅμως τῆ αὐτοῦ, θεότητα κεράσαντος ἀνθρωπότητι πρεπόντως, οὐ κατὰ ἀνάχυσιν, καθ' ἕνωσιν δὲ ἀσύγχυτον. ἀκοῦν, δύο μὲν εἰσὶν ἐνέργειαι, ὥσπερ καὶ αἱ οὐσίαι. εἷς δὲ ὁ ἐνεργῶν Θεὸς ἅμα καὶ ἄνθρωπος ὁ αὐτός.

Sancta ſynodus dixit,

Ἡ ἁγία σύνοδος, εἶπεν.

Domini Dei & ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti perficientes cum ſumma devotione ſancti patres verbum, datam eis lucernam
Matth. 5. ab eo gratiæ atque ſcientiæ non utique ſub modio abſconderunt infructuoſæ obſcuritatis, ſed ſuper candelabrum ſuſtulerunt
Pſal. 69. ſalutiferæ doctrinæ, quatenus reſplendeat omnibus qui in domo ſunt, id eſt, populis catholicæ eccleſiæ, ne unquam offendat pedem ad lapidem hæreticæ perfidiæ quiſquam de his qui confitentur dominum
Matth. 5. & venerantur. *Vos enim eſtis*, ſicut dicit dominus, *lumen mundi & ſal terræ*, quod omnem errorem hæreticum expurgat, & putredinem paſſionum terreni intellectûs per virtutem eorum & veritatem deſiccat. Unde
Ibidem. præcipiebat, dicens : *Luceat lux veſtra coram hominibus*, quatenus videant bona opera veſtra, & recta dogmata, atque glorificent patrem veſtrum, qui in cœlis eſt. Quæ utique & nos per lectionem venerabilium ſermonum eorum perſpicientes, ipſum
Jac. 1. quidem glorificavimus patrem luminum, ex quo omne datum bonum, & omne donum perfectum mandatum eſt eis, ad plenitudinem catholicæ ejus & apoſtolicæ eccleſiæ : accuſatores autem eorum merito reprobavimus, tanti luminis obumbrare nitentes veram confeſſionem per novitatis commentum, pro quo, ſicut ait beatus
Iſa. 48. & 57. 58. Iſaias, *Non eſt pax, dixit Deus meus, impiis. Clamare ne ceſſes ; quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo* ſcelera adverſariorum, quanta malignati ſunt

Τὸν τῆ Θεῆ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προθύμως ἐκπληρῶντες λόγον οἱ ἅγιοι πατέρες, τὸν παρ' αὐτοῦ δοθέντα λύχνον αὐτῆς τῆς ἐν χάριτι γνώσεως, ἐκ ὑπὸ τὸν μόδιον ἔκρυψαν τῆς ἀνωφελοῦς ἀσαφείας, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν ἀνέθηκαν τῆς ψυχωφελοῦς διδασκαλίας, ἵνα λάμπῃ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκείᾳ, τουτέστι τοῖς λαοῖς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, μήποτε προσκόψοι πρὸς λίθον τὸν πόδα τῆς αἱρετικῆς κακοδοξίας τις τῆ ἀσεβῶς ὁμολογούντων τὸν κύριον. ὑμεῖς γάρ ἐσέ φησιν ὁ κύριος, τὸ φῶς τοῦ κόσμου, καὶ τὸ ἅλας τῆς γῆς, ὅτι τὸ πᾶσαν αὐτοῦ πλάνην αἱρετικῶν ἐκκαθαίρειν, καὶ σηπεδόνα παθῶν ἀποξηραίνειν τοῦ γηΐνου φρονήματος, διὰ τῆς ἐν αὐτοῖς γνωριζομένης ἀρετῆς καὶ ἀληθείας. ὃ χαίρειν προσέταξε λέγων· λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῆ ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα καὶ πρὸς τούτοις τὰ δόγματα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ἅπερ καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἀσεβῶν αὐτῶ καταμανθάνοντες λόγων, αὐτὸν μὲν ἐδοξάσαμεν τὸν πατέρα τῶν φώτων, ἐξ οὗ πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον εἰς αὐτὸς κατέπεμφθη, πρὸς καταρτισμὸν τῆς καθολικῆς αὐτοῦ καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας. τὸς δὲ κατηγόρους αὐτῶν δικαίως ἐτολμήσαμεν, τοσοῦτο φωτὸς συσκιάσαι μηχανησαμένους τῆ ὄντως ἀλήθειαν, διὰ τῆς αὐτῶν ἀμυνομίας, διὸ καθώς φησιν ὁ μακάριος Ἡσαίας. ἐκ ἔστι χαίρειν τοῖς ἀσεβέσι, εἶπε κύριος ὁ Θεός. ἀνάβησον ὡς ἰσχύι, καὶ μὴ φείσῃ. ὡς σάλπιγγα ὕψωσον τῆ φωνῆ σου, καὶ ἀνάγγελλον

τῷ

[1] Vide Photium in Biblioth. cod. 229. pag. 818. ubi eadem ſententia, verbis paululum immutatis, ex Ephræmio Antiocheno. *Harduinus.*

τῷ λαῷ μου τὰ βδελύγματα τῆς σιαντίων, ὅσα ἐπονηρεύσαντο κατὰ τῆς ἁγίων παρθένου καὶ σωτῆρος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. ἀναγκαῖον γάρ ἐστιν εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξελθεῖν τὸν ἡμέτερον περὶ τούτου φθόγγον, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τῆς ἡμετέρων ῥημάτων τὴν δύναμιν, εἰς ἀσφάλειαν τῆς ὀρθοδόξων λαῶν, γνωρίζοντων πᾶσιν, ὅτι ἐγγράφως μὴ καὶ ἀγράφως ἐσυκοφάντησαν τοὺς ἁγίους πατέρας, ὥσπερ οὖν καὶ τὰς ἁγίας πενταδας, Κύρου καὶ Σέργιος, Πύρρος καὶ Παῦλος. ἠλέγχθησαν δὲ κατὰ τῆς ἑαυτῆς ψευσάμενοι προπετείας, ὡς ὕδεποτε καθ' οἷον ἂν τινα τρόπον ἢ λόγον εἰρήκασι ἢ πεφρονήκασιν, ἅπερ οἱ εὐσεβεῖς πατέρες εἰρήκασί τε καὶ πεφρονήκασι, καὶ μάρτυρες οἱ τούτων λόγοι πασης ὑπερλάμποντες ἡλιακῆς ἀκτῖνος. τὸ ἀληθὲς τοῦ κατ' αὐτὸς κηρύγματος παντα χοῦ τοῖς πᾶσι δημοσιεύοντες, οὓς ἀρτίως ἀνέγνωμεν, παρέδοσα γὰρ ἡμῖν οἱ πρῶτοι, ὃ καὶ παρέλαβον, ὅτι καὶ τὸν αὐτὸν ὁμολογεῖν κύριον ἡμῶν καὶ θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐκ δύο καὶ ἐν δυσὶν ὑποστάντα φύσεσι, καθ' ὑπόστασιν ἰδιωμάτων ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως. καὶ δύο τὰ αὐτοῦ τὰ ὄντα, ὥσπερ τὰς φύσεις, οὕτω καὶ τὰ κατὰ φύσιν ἀληθῶς ὑπάρχειν θελήματα, θεότητι καὶ ἀνθρωπίνην, καὶ δύο τὰς ἐσιώδεις ἐνεργείας τυγχάνειν, θείαν καὶ ἀνθρωπίνην, καὶ οὐδὲ παρέργως ταῦτα καὶ ἡμελημένως, ἢ οὐχ ἑπ' αὐτὸ τοῦτο κυρίως ἔχοντες πρὸ πᾶσαν τοῦ λόγου σπουδὴν, ὡς οἱ δι σιαντίας ἐπιθρυλοῦσι, κἂν τούτῳ λοιδορούμενοι τοῖς ἁγίοις πατράσι δι' ἰδιοτέραν κακοπιστείαν, οἷα μηδὲν αὐτῆς, ὥς φασι, περὶ τῆς θελημάτων ἢ τῆς ἐνεργειῶν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ὁρισικῶς ἐκθεμένων. ἰδοὺ γὰρ οὐχ ὁρισικῶς μόνον, ἀλλὰ καὶ δογματικῶς, καὶ γραφικῶς, καὶ συλλογισικῶς, καὶ φυσικῶς, καὶ ἀποδεικτικῶς, καὶ ἀγωνισικως, καὶ παραδειγματικῶς, καὶ ἁπλῶς διὰ παντὸς τρόπου καὶ λόγου τῆς γνωσικῆς αὐτῆς καὶ ἐμφρονος διδασκαλίας, οἷα νομίμως καὶ ἀνδρικῶς ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ λόγου τοῖς ἀντιθέτοις συμπλεκόμενοι καὶ πολεμοῦντες αἱρετικοῖς, Ἀρείῳ καὶ Ἀπολλιναρείῳ, καὶ Νεστορίῳ, καὶ πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς κατ' αὐτὸς ἀσεβέσι, τὰ τοῦ αὐτοῦ καὶ Θεοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ θελήματα καὶ τὰς ἐνεργείας ὡμολόγησάν τε καὶ ὁμολογεῖσθαι παραδεδώκασι, δι' ἀριθμοῦ ταῦτα καὶ ὀνομάτων κηρύξαντες, δι' ἀντωνυμιῶν, διὰ ταυτότητος, δι' ἑτερότητος, διὰ ποιότητος, ἰδιότητες, δυνάμεως, καὶ ἁπλῶς δι' ἑκάστου λόγου καὶ θέματος, δι' ὅπερ ἂν ἡ τούτων αὐτοῖς ἀληθὴς ἀποδείκνυσθαι πάντητε καὶ πάντως ἠδύνατο σύνεσίς τε καὶ πίστωσις. οἷον ἀριθμοῦ μὲν, διὰ τὸ λέγειν αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ Υἱοῦ Χριστοῦ, δύο θελήματα καὶ δύο ἐνεργείας καὶ διπλῆν ἐνέργειαν. ὀνομάτων δὲ, διὰ τὸ θεῖον θέλημα καὶ ἀνθρώπινον θέλημα, καὶ θείαν ἐνέργειαν, καὶ ἀνθρωπίνην ἐνέργειαν. ἀντωνυμιῶν δὲ, διὰ τοῦ φάσκειν, ἄλλο τὸ ἀνθρώπινον θέλημα, καὶ τὸ θεῖον ἄλλο, καὶ ἄλλην, καὶ ἄλλην ἐνέργειαν. ἑτερότητος δὲ, διὰ τὸ λέγειν τὰ ἑτερόβουλα καὶ ἑτερόφυη, τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν ἔχειν, οὐκ ἂν τις δοίη σωφρονῶν. ταυτότητος δὲ, διὰ τοῦ κηρύττειν, τὰ γὰρ τῆς αὐτῆς ἐνεργείας ὄντα, καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας ὁμολογοῦντα, καὶ ἡ κοινωνία

adversus sanctos patres & synodos catholicæ ecclesiæ. Necesse est enim in omnem terram exire nostrum super hanc rem sonum, & in fines orbis terrarum sermonum nostrorum consonam virtutem, videlicet pro cautela orthodoxorum populorum; & omnibus manifestum facere, quoniam in scripto & sine scripto sanctos patres calumniati sunt, sicuti & sancta quinque concilia, Cyrus, Sergius, Pyrrhus & Paulus. Devicti sunt autem contra suam temeritatem mentiti, qui nunquam per quemlibet modum aut verbo intellexerunt aut prædicaverunt, quæ orthodoxi patres dixisse sive intellexisse noscuntur, & in his testantur verba eorum, quæ super omnem radium solis nitescunt, [1] sed & veritas prædicationis eorum, ubique omnibus eos publicantes, qui nobis in præsenti relecti sunt, quique tradiderunt nobis in primis quod accepisse noscuntur, unum eumdemque confiteri dominum Deum nostrum Jesum Christum, ex duabus in duabus existentem naturis, substantialiter unitis inconfuse & indivise, & duas unius ejusdemque sicut naturas, ita & naturales veraciter esse voluntates, id est, divinam & humanam: & duas essentiales operationes, divinam & humanam, neque transitorie hæc aut posipositive, neque in hoc ipsum specialiter minime habentes omne studium sermonis eorum, sicut adversarii garriunt, & in hoc detrahentes propter suam hæresim venerabilibus patribus, dum dicunt nihil de voluntatibus vel operationibus salvatoris nostri definitive eos exposuisse. Ecce etenim non solum definitive, sed & dogmatice & syllogistice, ac naturaliter demonstrative, & secundum scripturas agonistice, & per exempla, & compendiose per omnem modum & verbum intellectualis eorum & prudentissimæ doctrinæ, utpote legitime & viriliter pro ipso incarnato Deo verbo contradicentibus resistentes & * repugnantes hæreticos, Arium, Apollinarem & Nestorium, & omnes omnino sequentes impietates illorum: ejusdemque unius Christi Dei voluntates & operationes professi sunt, & profiteri prædicaverunt, per numerum & nomina hæc proferentes, per pronomina, per alterius intellectum, per ejusdem significationem, per qualitatem, per proprietatem, per virtutem, & compendiose omne verbum & positionem, per quam potuisset approbari earumdem voluntatum & operationum vera fide dictio & constantia: id est, per numerum, ex hoc quod dicunt in uno eodem Christo duas voluntates & operationes, & duplicem operationem: per nomina, ex hoc quod dicunt divinam voluntatem & humanam voluntatem, deificantem & deificatam, & iterum divinam operationem & humanam operationem: per pronomina vero ex hoc, quod dicunt aliam voluntatem esse divinam & aliam humanam, & aliam atque aliam operationem per alterius autem intellectum ex hoc, quod dicunt, quoniam quæ alterius generis sunt, sive

Psalm 18.

* pugnantes.

natu-

1 Pro, *sed & veritatem prædicationis eorum ubique omnibus publicantes* Hard.

naturæ, ſimilem operationem habere nullus ſapiens dabit: per ejuſdem autem ſignificationem ex hoc quod dicunt, quoniam quæ ejuſdem operationis ſunt, utique ejuſdem ſubſtantiæ confitentur, & communio voluntatis unitatem oſtendit ſubſtantiæ. Per qualitatem vero ex hoc, quod dicunt, ſicuti habent diverſam ſubſtantiam & qualitatis rationem, ita & diverſam operationem. Per proprietatem autem ex hoc, quod dicunt: Si enim tantum poſſibile eſt quidquam de divinis proprietatibus ineſſe alicui, qui non eſt ejuſdem ſubſtantiæ, & ita poteſt eſſe quomodo & ipſa deitas; dic mihi quid eſt quod impediat, ut jam omnia quæ ſunt deitatis, cedant? Quidnam ex hoc evenit? Confuſa ſunt omnia nobis, & alta cedent in ima, ima autem aſcendent in alta. Per virtutem vero ex hoc, quod clamant: Quæ eadem operatione & eadem naturali virtute utuntur, ejuſdem eſſe ſubſtantiæ modis omnibus neceſſe eſt, & nulla natura alterius ſubſtantiæ vel generis indiſſimilitei habebit poteſtates & operationes. Et hæc quidem ipſæ ſanctorum Deus dominus noſter Jeſus Chriſtus multifarie multiſque modis per ſanctos patres de ſeipſo locutus, illuminavit nobis fidem ſuam orthodoxam, ſic & intranſgreſſibiliter tenere eam, ſicuti patres prædicaverunt. Hujus autem orthodoxæ fidei extraneos eſſe & alienos, utpote denegantes eam in ſcripto, memoratos auctores novitatis, & impia eorum conſcripta. Propterea & hos, & ea quæ ab eis confecta ſunt dogmata reprobantes ſecundum ſtatuta venerabilium patrum ſive præcepta, qui hoc facere nobis per omnia præcipiunt, dogmata & ſermones ſanctorum patrum uno corde & ore unanimiter ac conſonanter omnes firmamus, nihil addentes, nihil ſubtrahentes de his quæ ab ipſis tradita ſunt nobis, ſicque credimus, ſicuti patres crediderunt: ita prædicamus, quomodo docuerunt. Quæ ſanctæ & univerſales quinque ſynodi tradiderunt, intranſgreſſibiliter retinemus, definitiones eorum ſervamus, decreta eorum integre confitemur: ita definimus, quomodo illi per proprios ſermones promulgaverunt. Qui eaſdem ſanctas ſynodos & venerabiles patres minime ſuſcipit, condemnatus eſt: qui omnia ab eis prædicata & definita minime ſuſcipit ſpecialiter & confitetur, condemnatus eſt: qui qualemcumque hæreticorum & abominandam vocem comprobat & ſuſcipit, condemnatus eſt. His igitur ita a nobis pie definitis, conſequens eſt, ut ſicuti per ſanctos patres diſcrepantem ab eis ſenſum contrariorum approbavimus, ita & per hæreticos conſonantiam prædictorum temeratorum, quam habent cum illis, oſtendamus. Scriptum eſt enim: *Ecce ego ſuper te, dicit dominus Deus omnipotens, & revelabo poſteriora tua in facie tua, & oſtendam gentibus opprobrium tuum, & regibus ignominiam tuam. Et jactabo ſuper te abominationem ſecundum immunditiam tuam, & ponam te in exemplum. Et erit: omnis qui te viderit, reſilet a te, & dicet:* Miſerrima hæreſis adverſariorum, quis plorabit opprobria præſumptorum ante faciem illorum, ut omnibus aperiamus, quorum hæreticorum immunditiam in ſemetipſis per ſuam

Nahum. 3.

τοῦ θελήματος, τῷ τῆς οὐσίας ὁμότητι παρίσησι. ποιοτήτων δὲ διὰ τοῦ λέγειν ὥσπερ διάφορον ἔχουσι τῆς οὐσίας καὶ τῆς, ποιότητος τὸν λόγον ἕτω καὶ διάφορον τὴν ἐνέργειαν. ἰδιοτήτων δὲ διὰ τοῦ προσφωνεῖν, εἰ δὲ ὅλως ἐνδέχεταί τι τῆς θείκων ἰδιωμάτων ὑπάρχειν τινὶ τῆς οὐκ ἐξ αὐτῆς κατ' οὐσίαν ὄντων. καὶ οὕτως ἐνυπάρχει καθάπερ αὐτῇ· τί τὸ κωλύον, εἰπέ μοι, καὶ πάντα λοιπὸν τὰ θεοπρεπῆ καταχωρεῖν. ὁ τί ὀπεύθεν, συγκέχυται τὸ πᾶν ἡμῖν, καὶ τὰ μὲν ἄνω χωρήσει κάτω, τὰ δὲ κάτω ἀναβήσεται ἄνω. διωάμεων δὲ, διὰ τοῦ ζοᾶν, τὰ τὴν αὐτὴν ὁμέργειαν ἔχοντα, καὶ ταῖς αὐταῖς διωάμεσι φυσικαῖς ἀποχεχρημοία, τῆς αὐτῆς εἶναι πάντως οὐσίας ἀναγκαῖον, καὶ οὐδὲν τῆς πρὸς τὸ ἑτερογλυὲς καὶ ἑτεροούσιον, τὰς αὐτὰς ἀπαραλλάκτως φορέσει διωάμεις τε καὶ ἐνεργείας. τοῦτο μὲν οὖν αὐτὸς ὁ τῆς ἁγίων Θεὸς καὶ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, πολυμερῶς τε καὶ πολυτρόπως διὰ τῆς ἁγίων αὐτοῦ λαλήσας παρῶν περὶ ἑαυτοῦ, τὴν εἰς αὐτὸν ἡμᾶς ὀρθόδοξον ἐφώτισε πίστιν, οὕτως ἀπαραβάτως ἔχειν αὐτὴν, ὡς οἱ πατέρες εἰρήκασι. ταύτης δὲ ξένους εἶναι καὶ ἀλλοτρίους ὡς ἀρνησαμένους αὐτὴν ἐγγράφως τοὺς εἰρημένους ἄνδρας μετῶν ἀσεβῶν αὐτῆς συγγραμμάτων. διὸ τοὺς καὶ τὰ τούτων κατεδικάζοντες δόγματα, κατὰ τὴν τῆς ἁγίων συνόδων νομοθεσίαν, ἤτοι διάταξιν τοῦτο ποιεῖν ἡμᾶς ἐκ παντὸς τρόπου παρακελευομένην τὰ τῆς ἁγίων παρῶν ἡμῶν δόγματά τε καὶ ῥήματα, συμφώνως ἐκκείνομεν ἅπαντες ἐν ἑνὶ σώματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ, μηδὲν προσιθέντες, μηδὲν ἀφαιροῦντες τῆς ἐξ αὐτῆς παραδοθείσης ἡμῖν, ἕτω πιστεύομεν ὡς οἱ πατέρες ἐπίστευσαν. ἕτω κηρύττομεν ὡς ἐκήρυξαν. οὕτω διδάσκομεν ὡς ἐδίδαξαν. τὰ τῆς ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν πέντε συνόδων ἀπαραβάτως κρατεῖομεν, τοὺς ὅρους αὐτῆς φυλάττομεν, τὰ ψηφίσματα αὐτῆς ὁλοκλήρως κατέχομεν, ὅπως ὁρίζομεν, ὡς ἐκεῖναι ὅρισαν τῆς οἰκείων λόγων ἐθέσπισαν. ὁ μὴ ταύτας ὁ πάντας τοὺς ἁγίους πατέρας δεχόμενος, κατάκειτος. ὁ μὴ πάντα τὰ παρ' αὐτῆς κηρυχθέντα, καὶ ὁρισθέντα δεχόμενος καὶ ὁμολογῶν, κατάκειτος. ὁ τοῦ οἱανῶν τῆς αἱρετικῶν ἐβδελυγμένην ἐγκείνων φωνὴν, κατάκειτος. τούτων οὖν ὅπως ἡμῖν δόσεβῶς κεκειμένων ἀκόλουθον λοιπὸν ὥσπερ ὅρισται τῆς ἁγίων παρῶν τὸ πρὸς αὐτοὺς ἑτερόδοξον τῆς ὁμανίων ἐδείξαμεν, ἕτω καὶ τῆς αἱρετικῶν τὸ πρὸς ἐκείνους ὁμόδοξον τῆς εἰρημένων ἀνδρῶν ἡμᾶς παρασήσασθαι. γέγραπται γάρ. ἰδοὺ ἐγὼ ἐπί σέ λέγει κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ καὶ ἀποκαλύψω τὰ ὀπίσω σου, ἐπὶ πρόσωπόν σου, καὶ δείξω ἔθνεσι τῷ ἀκρημοσύνῃ σου, καὶ βασιλείαις τοῦ ἀλιμίαν σου, καὶ ἐπιῤῥίψω ἐπὶ σὲ βδελυγμὸν κατὰ τὰς ἀκαθαρσίας σου, καὶ θήσομαί σε εἰς παράδειγμα· καὶ ἔσται πᾶς ὁ ὁρῶν σε, καταβήσεται ἀπό σοῦ, ὁ ἐρεῖ. δειλαία τῶν αἱρετικῶν ἡ αἵρεσις, τίς συνάξει αὐτῇ; προσήκει τοίνυν καὶ πάλιν ἀποκαλύψαι τὰ αἴσχη τῆς εἰρημένων ἀνδρῶν κατὰ πρόσωπον αὐτῆς. ὥστε γνωρίσαι πᾶσιν ἡμᾶς ποίων αἱρετικῶν τῷ ἀκαθαρσίαν ἐν ἑαυτοῖς περιφέροντες διὰ τῆς αὐτῆς ἀμοτομίας ἀμόφρονας ἑαυτοὺς ὑπάρχειν ἐμφαδολόγουν εἰς ἀ-

super eam? Ideoque oportet iterum detegere omnibus aperiamus, quorum hæreticorum novitatem importantes, ſanctis patribus & ve-

pa-

πάλιν τῶν ἀπλουστέρων τοῖς ἁγίοις πᾶσι καὶ ταῖς οἰκουμενικαῖς ἁγίαις πέντε συνόδοις. προσαγέσθωσαν τοίνυν εἰς μέσον ἡμῖν, τὰ βιβλία τῶν κακοδόξων αἱρετικῶν, ἤγουν αἱ ἐξ αὐτῶν ἀφορισθεῖσαι χρήσεις διὰ τῶν καθυπουργούντων τοῖς πραττομένοις εἰς θρίαμβον τῆς ἐκείνων αἱρέσεως.

A venerabilibus quinque conciliis in deceptione simpliciorum se concordare mentiti sunt. Deducantur igitur nobis in medium codices infidelium hæreticorum, hoc est, eorum testimonia, per eos quorum interest, ad convincendam hæreseos illorum insaniam.

Θεοφύλακτος πριμμικήριος τῶν νοταρίων τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, εἶπεν.

Theophylactus primicerius notariorum Apostolicæ sedis, dixit.

Κατὰ τὴν ἱερὰν διάταξιν τῆς ὑμετέρας μακαριότητος, τὰς ἀφορισθείσας ἡμῖν χρήσεις ἐκ τῶν βιβλίων τῶν αἱρετικῶν κομίσας ἔχω πρὸς τὸ παρεστάμενον.

B Secundum sacram præceptionem vestræ beatitudinis excerpta a nobis testimonia de codicibus hæreticorum afferens, præ manibus habeo: quid præcipitis?

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit.

Αἱ προκομισθεῖσαι τῶν αἱρετικῶν χρήσεις, ληφθήτωσαν καὶ ἀναγνωσθήτωσαν, εἰς ἀπόδειξιν τῆς πρὸς αὐτοὺς ὁμοφωνίας τε καὶ ὁμοδοξίας τῶν τὰς καινοτομίας ποιησαμένων κατὰ τῆς πίστεως.

Producta testimonia hæreticorum suscipiantur, & in approbatione consonantiæ novitatis præsumptorum, qua contra fidem orthodoxam cum denominatis hæreticis de- C tinentur, lectioni vulgentur.

Καὶ λαβὼν Θεόδωρος νοτάριος ῥεγεωνάριος τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου πρὸς τὴν Ῥωμαίαν ἀπὸ τῆς ἑλλάδος μεθερμηνευθείσας φωνὴν, ἀνέγνω.

Et accipiens Theodorus notarius regionarius apostolicæ sedis, de Græco in Latinam vocem translatam relegit his.

Χρήσεις τῶν συγχεόντων αἱρετικῶν. Λουκίου Ἀρειανοῦ, ἐπισκόπου γενομένου Ἀλεξανδρείας, ἐκ τοῦ εἰς τὸ πάσχα λόγου. Ποῦ τοίνυν ἔδει ψυχῆς, ἵνα τέλειος ἄνθρωπος συμπροσκυνεῖται Θεῷ; διὰ τοῦτο βοᾷ τὴν ἀλήθειαν Ἰωάννης. ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, ἀντὶ τοῦ συνετέθη σαρκὶ, οὐ μὴν καὶ ψυχῇ καθάπερ οἱ νῦν τὴν πίστιν καπηλεύοντες λέγουσιν. ἀλλ' ἥνωτο μὲν τῷ σώματι, καὶ εἷς γέγονε μετ' αὐτοῦ. ἐπεὶ πῶς εἷς ὁ Χριστὸς εἰ μὴ ἓν πρόσωπον, καὶ μία σύνθετος φύσις, καθάπερ τοῦ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἀνθρώπου γνωρίζομεν; εἰ δὲ καὶ ψυχὴν εἶχεν ὡς οἱ νόθοι τὰ νόθα νῦν τὰς ἐκκλησίας διδάσκουσι, μάχεται τὰ κινήματα Θεοῦ καὶ ψυχῆς, αὐτοκίνητον γὰρ τούτων ἑκάτερον, καὶ πρὸς ἐνεργείας διαφόρους ἀγόμενον.

Item testimonia hæreticorum: Lucii Ariani, episcopi quondam Alexandriæ, de sermone dicto in pascha: *Ubi igitur necessaria erat anima, ut perfectus homo coadoretur Deo? propterea veritatem clamat Joannes:* Verbum caro factum est; *compositum est carni; non autem & anima, sicut hi qui nunc pro fide negotiantes asserunt: sed quidem car-* D *ni unitum erat, & unus factus est cum eo. Nam quomodo unus Christus, nisi una persona, una composita natura, sicuti hominis, qui ex anima & corpore extat, cognoscimus? Si autem & animam habuit, sicuti adulteratores adulteratas nunc ecclesias docent, oppugnant se motus Dei & animæ, quoniam semovet horum utrumque, & in diversas operationes ducitur.*

Lucius episcopus Alexand. hær.

Joan. 1.

Ἀπολλιναρίου αἱρετικοῦ ἐκ τῶν κατὰ (a) Διοδώρου. * Ὄργανον καὶ τὸ κινοῦν, μίαν πέφυκεν ἀποτελεῖν τὴν ἐνέργειαν, ὧν δὲ μία ἡ ἐνέργεια, μία καὶ οὐσία, μία ἄρα οὐσία, γέγονε τοῦ λόγου καὶ τῆς σαρκός.

Apollinaris hæretici contra * Theodorum, ubi ait: [1] *Organum & quod movet, unam solet perficere operationem. Quorum autem una est operatio, horum una est essentia. Una ergo essentia facta est Verbi & carnis.*

Apollinaris hæreticus. * Diodorum.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ λόγου τοῦ γραφέντος παρ' αὐτοῦ πρὸς τοὺς κατὰ τῆς θείας τοῦ λόγου σαρκώσεως ἀγωνιζομένους προφάσει τοῦ ὁμοουσίου. Καὶ Ἰουδαῖοι τὸ σῶμα σταυρώσαντες, Θεὸν ἐσταύρωσαν, καὶ οὐδεμία διαίρεσις τοῦ λόγου καὶ τῆς σαρκὸς, ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς· ἀλλ' ἔστι μία φύσις, μία ὑπόστασις, μία ἐνέργεια.

E Ejusdem de sermone scripto ad eos, qui contra divinam incarnationem Verbi certant propter homousion: *Et Judæi corpus crucifigentes, Deum crucifixerunt, & nulla divisio verbi & carnis in divinis scripturis reperitur: sed est una natura, una subsistentia, una operatio.*

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ λόγου τοῦ περὶ τῆς θείας σαρκώσεως τῆς καθ' ὁμοίωσιν ἀνθρώπου. Καὶ οὐ μνημο-

Ejusdem de sermone divinæ incarnationis: *Ubi ad similitudinem hominis dictum est, & non*

(a) Optimam esse lectionem Græci textus: *contra Diodorum*, nec ulla emendatione indigere, ut hic perperam factum, probatur ex epistola Agathonis in VI. Synodo Act. 10. lecta, in qua idem testimonium ex Apollinario contra *Diodorum* productum est. *Mansi.*

1 Hæc sunt etiam in epistola Agathonis, & act. 10. Conc. VI. ex Apollinario contra Diodorum. *Hard.*

& non reminiſcuntur, quoniam hæc voluntas, propria dicitur non hominis, qui de terra eſt, ſicut ipſi arbitrantur, ſed Dei qui e cœlo deſcendit.

Ἀγνοοῦσιν ὅτι τὸ θέλημα τοῦτο ἰδίως εἴρηται ἐκ ἀνθρώπου τοῦ ἐκ γῆς, καθὼς αὐτοὶ νομίζουσιν, ἀλλὰ Θεοῦ τοῦ καταβάντος ἐξ οὐρανῶν.

Item ejuſdem in ſermone, qui ſuperſcriptus eſt in Epiphania incarnationis Dei: *Unus enim Chriſtus divina tantum voluntate movebatur, ſecundum quod & unam ejus novimus operationem, in diverſis miraculis & paſſionibus unius ejus naturæ procedentem. Deus enim carnem indutus eſt, & creditur.*

Τὸ αὐτοῦ ἀπὸ λόγου ἐπιγεγραμμένου, εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τὴν σάρκον τοῦ Θεοῦ. Εἷς γὰρ ὁ Χριστὸς θείῳ θελήματι μόνῳ κινούμενος, καθὸ καὶ μίαν οἴδαμεν αὐτοῦ τὴν ἐνέργειαν ἐν διαφόροις θαύμασι καὶ παθήμασι, τῆς μιᾶς αὐτοῦ φύσεως προϊόντα. Θεὸς γὰρ ἔσαρκός ἐστι καὶ πιστεύεται.

Matth. 26. Item ſubſequitur: *Et quod dicitur*: Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat a me calix iſte: verumtamen non mea, ſed tua voluntas fiat: *non alterius & alterius voluntatis ſignificationem habebat, & non ſibi invicem convenientis, ſed unius & ejuſdem divine operantis, diſpenſative autem mortem recuſantis: quia Deus fuit carnem ferens, qui hoc dicebat, nullam habens in voluntate differentiam.*

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Καὶ τὸ, πάτερ εἰ δυνατόν, παρελθέτω τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ· πλὴν μὴ τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ σὸν γενέσθω θέλημα. Ἐκ ἄλλης καὶ ἄλλης θελήματος ἔμφασιν ἔχει μὴ συμβαινόντων ἀλλήλοις, ἀλλ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θείως μὲν ἐνεργοῦντος, οἰκονομικῶς δὲ παραιτουμένου τὸν θάνατον· ἐπειδὴ Θεὸς ἦν σαρκοφόρος ὁ τοῦτο λέγων μηδεμίαν ἐν τῷ θέλειν ἔχων διαφοράν.

Polemon hæreticus. Polemon diſcipulus Apollinaris, de contradictionibus factis adverſus ſententias patrum: *Totus enim Deus erat Chriſtus, & perfectione carnis unitus & factus homo, non vertibilem ſenſum ſibi commiſcens, voluntatibus naturaliter in contraria verſum, ſed ipſe ſibi tantummodo factus eſt ſenſus, invertibili voluntate divina omnia operatus eſt: ſed non aliud quidem divine, aliud autem deificatum, ſecundum Cappadocem Gregorium: nam & vertibilem: quoniam hoc quod potuit deificari, & terræ fieri utique potuiſſet ſecundum primum Adam.*

Πολέμων μαθητὴς Ἀπολιναρίου ἐκ τῶν πρὸς τοὺς ἁγίους πατέρας, ἀντιῤῥητικῶν. Ὅλος γὰρ Θεὸς ἦν ὁ Χριστὸς καὶ τελειότητι σαρκὸς σωθεὶς καὶ γενόμενος ἄνθρωπος, ὁ τὸν ξεπτὸν νοῦν ἑαυτῷ καταμίξας θελήμασι φυσικῶς ἐπὶ τἀναντία κινούμενον, ἑαυτῷ δὲ μᾶλλον γενόμενος νοῦς ἀξέπτῳ θελήματι θείως πάντα πεποίηκεν· ἀλλ' ὃ μὲν θεῖον, τὸ δὲ, θεοῦσθαι κατὰ τὸν Καππαδόκην Γρηγόριον. ἐπεὶ καὶ ξεπτόν· τὸ γὰρ θεωθῆναι δυνηθὲν, καὶ γενέσθαι πάντως ἠδύνατο κατὰ τὸν πρῶτον Ἀδάμ.

Ejuſdem de ſexta epiſtola ad Timotheum: *Qui duas voluntates dicit Chriſti ſecundum eos, qui dudum & nunc inſtantur, aut unum duos quoſdam introducit Chriſtos, ſibi invicem non ſolum natura, ſed & odioſitate diviſos, aut ſe ſibi oppugnantem docet. Ubi enim dualitas, diviſio eſt per omnia.*

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς πρὸς Τιμόθεον ϛ'. ἐπιστολῆς· Ὁ δύο θελήματα λέγων Χριστοῦ κατὰ τοὺς πάλαι καὶ νῦν φυσωμένους, ἢ τὸν σφᾶς δύο τινὰς εἰσάγει Χριστοὺς ἀλλήλων οὐ φύσει μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ ἀπεχθείᾳ διῃρημένους, ἢ τὸν αὐτὸν ἑαυτῷ διδάσκει μαχόμενον. ἔνθα γὰρ δυὰς πάντως καὶ διαίρεσις.

Severus hæreticus. Severi hæretici de proſphonetico ſermone facto in Daphne, in martyrio ſanctæ Euphemiæ, ubi ſic ait: *Anathematizamus autem ſynodum Chalcedonenſem, ſed & tomum Leonis præſulis Romanæ eccleſiæ, & eos qui dicunt vel dixerunt, in duabus naturis unum dominum noſtrum Jeſum Chriſtum poſt ineffabilem & incomprehenſibilem unitionem, & ſequenter earum duas operationes aut proprietates.*

Σεβήρου ἐκ τοῦ προσφωνηματικοῦ τοῦ λεχθέντος παρ' αὐτοῦ ἐν Δάφνῃ ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῆς ἁγίας Εὐφημίας. Ἀναθεματίζομεν δὲ καὶ τὴν συνοδον Χαλκηδόνος καὶ τὸν τόμον Λέοντος τοῦ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἡγησαμένου, καὶ τοὺς λέγοντας ἢ εἰπόντας ἐν δύο φύσεσι τὸν σὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν μετὰ τὴν ἄφραστον καὶ ἀπερινόητον σύνοδον, καὶ τέτων ἀκολούθως ἐνεργείας ἢ ἰδιότητας.

Eleuſinium. Item ejuſdem ex epiſtola ad * Eleuſium, ubi ait: *Anathematizamus ergo eos, qui in duabus naturis definierunt unum Chriſtum, & ſingularum naturarum opera propria profitentes.*

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς πρὸς Ἐλευσίνιον ἐπιστολῆς. Ἀναθεματιζόμεν οὖν τοὺς ἐν δύο φύσεσιν ὁρισαμένους τὸν σὸν Χριστὸν, καὶ ἑκάστην τῶν φύσεων ἐνεργεῖν τὰ ἴδια λέγοντας.

Item ejuſdem Severi ad Sergium grammaticum, ubi ait: *Quoniam igitur unus eſt operans, una eſt ejus & operatio, & motio operaria.*

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς πρὸς Σέργιον τὸν γραμματικὸν ἐπιστολῆς. Ἐπειδὴ γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν, ἡ μία αὐτοῦ ἐστιν ἡ ἐνέργεια, καὶ ἡ κίνησις ἡ ἐνεργητική.

Item ejuſdem Severi adverſus ſanctæ memoriæ Joannem epiſcopum Cæſareæ Palæſtinæ: *Una enim eſt operatio, id eſt motio operaria, ſicuti & vox incarnati verbi.*

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς κατὰ Ἰωάννου τῆς ἁγίας μνήμης ἐπισκόπου Καισαρείας Παλαιστίνης. Μία γὰρ ἡ ἐνέργεια, τουτέστιν ἡ κίνησις ἡ ἐνεργητική, καθάπερ καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος λόγου.

Ejuſdem ex epiſtola ad Oecumenium prima: *Proprietas autem in operationibus, de qua Leo Romanæ urbis præſul dixit: Operatur [1] utraque forma cum alterius communione hoc quod proprium eſt: nullatenus apud orthodoxos proprietas nominabitur.*

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς πρὸς Οἰκουμένιον ἐπιστολῆς. Ἡ δέ γε ἐν ταῖς ἐνεργείαις ἰδιότης, περὶ ἧς Λέων ὁ τῆς Ῥωμαίων πρόεδρος εἶπεν, ἐνεργεῖ γὰρ ἑκατέρα μορφὴ μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας τοῦτο ὅπερ ἴδιον ἔχουσιν, ἐκ οὐ παρ' ὀρθοδόξοις ἀνθρώποις, ἰδιότης κληθείη.

Τοῦ

1 Etiam *hic utraque forma* ex Græco eſt in ſexto caſu. *Hard.*
2 Rectius, ἐκ τῆς μιᾶς, ut in epiſtola Agathonis. *Hard.*

Τῶ αὐτοῦ μῆ βραχύ. Μίαν δὲ εἶναι τὴν θεοπρεπῆ ἐνεργειάν τε καὶ θέλησιν κατὰ τὴν αὐτῶ θεότητα καὶ κατὰ τὴν αὐτῶ ἀνθρωπότητα, οἱ ἅγιοι καὶ σοφοὶ πατέρες ἐκήρυξαν.

Item qui supra, in eadem epistola: *Anathematizamus eos, qui post unitionem duas dicunt naturas, hoc est, duarum naturarum operationes, aut duas proprietates.*

Ἀπολλιναρίου αἱρετικῶ ἐκ τῆ περὶ σαρκώσεως λόγω. Ἡ σὰρξ ἑτεροκίνητος ὅσα πάντως ἀπὸ τῆ κινοῦντος καὶ ἄγοντος, οἷον ποτ' ἂν εἴη τοῦτο καὶ οὐκ ἐντελῶς ὅσα ζῶον ἀφ' ἑαυτῆς, ἀλλ' εἰς τὸ γενέσθαι ζῶον ἐντελὲς σωτιθεμένη πρὸς εὐότητα τῶ ἡγεμονικῶ συνῆλθε, καὶ σωετέθη πρὸς τὸ ἐράνιον ἡγεμονικὸν, ἐξοικειωθεῖσα αὐτῶ κατὰ τὸ παθητικὸν ἑαυτῆς, καὶ λαβοῦσα τὸ θεῖον οἰκειωθὲν αὐτῆ, κατὰ τὸ ἐνεργητικὸν, οὕτω γὰρ ἓν ζῶον ἐκ κινουμένου καὶ κινητικοῦ σωίσαται καὶ οὐ δύο ἢ ἐκ δύο τελείων καὶ αὐτοκινήτων.

Apollinaris hæretici de sermone incarnationis, capitulo decimotertio: *Dum caro ex alio habeat motionem, utique ab illo qui movet & ducit eam, * qualisque fuerit, & non perfecte animal per se consistit: sed ut animal perfectum efficiatur, composita in unitione principali copulata est & composita, cœlesti principali similis facta est secundum passibile ejus, & accipiens divinitatem sibi * familiatam secundum activum: sic namque unum animal per moventem & qui movetur consistit, & non duo, aut ex duobus perfectis seseque moventibus.*

Apollinaris

Θεμιστίου αἱρεσιάρχου τῆς Ἀγνοητῆς καὶ τῆς μισαρᾶς ὄντος Σεβήρου αἱρέσεως κεφαλ. μά. ἐκ τοῦ ωεμφθέντος τόμου πρὸς Θεοδώραν τὴν βασιλίδα παρὰ Θεοδοσίου τοῦ αἱρεσιάρχου τῆς Θεοδοσιανῶν.

Themestii hæresiarchæ Agnoitarum, hoc est, ignorantium, & de parte Severi, de secundo sermone, capitulo quadragesimo primo, dato Theodoræ imperatrici * ab hæresiarcha Theodosianorum.

Themistius hæresiarcha.

* Græcus a Theodosio hæresiarcha &c. Manss.

Οὐ γὰρ ἐπείτοι ὁ ἱερὸς Ἀθανάσιος δύο θελήματα ἔφη τὸν Χριστὸν δεικνύναι κατὰ τὸν τῶ πάθους καιρὸν, ἤδη καὶ δύο θελήσεις αὐτῶ περιθήσομεν, καὶ ταύτας μαχομένας ἀλλήλαις, κατὰ τοὺς σοὺς τούτους συλλογισμούς. ἀλλ' εἰσόμεθα εὐσεβῶς τὴν ὡς οἰὸς μίαν θέλησιν τοῦ Ἐμμανουὴλ, πῆ μὲν ἀνθρωπίνως κινεῖσθαι, πῆ δὲ θεοπρεπῶς.

Nec enim quia sacratissimus Athanasius duas voluntates dixit Christum ostendere tempore passionis, jam & duas voluntates ei debemus imponere, & has sibi invicem impugnantes secundum has duas intentiones: sed pie intelligemus, utpote unius Emmanuelis unam voluntatem modo humane, modo divine moveri.

Τοῦ αὐτοῦ ἀπὸ λόγου γ'. τῆς κατὰ Κολούθου πραγματείας κεφαλ. νβ'. τῶ ἀπολογεμένου ὑπὲρ τοῦ τόμου Θεοδοσίου.

Ejusdem de tertio sermone adversus Colluthum facto, capitulo 52. ubi satisfacit pro tomo Theodosii.

Μίαν φημὶ τῶ Ἐμμανουὴλ τὴν γνῶσιν καὶ τὴν ἐνέργειαν, καθαὶ καὶ τὴν θέλησιν. σκόπει δὴν. ἔτος ὁ ἄτρεπτος ὡς Θεὸς ὁ παντὸς πάθους ἀνώτερος ἀνθρωποπρεπῶς κινηθεὶς, κατὰ τὴν θέλησιν παραιτεῖται τὸ πάθος, θεοπρεπῶς δὲ πάλιν πρὸς τὸ πάθος ἀναθαρρεῖ, καὶ διὰ σαρκὸς τούτων ἑκάτερον.

Unam dico Emmanuelis notitiam & operationem, sicuti & voluntatem. Attende igitur: sic invertibilis ut Deus & omnium passionum superior, humana dignatione motus secundum voluntatem securat passionem. Iterum autem divina dignatione ad passionem confidit: & per carnem horum utrumque.

Τοῦ αὐτοῦ ἐξ ἐπιστολῆς λεχθείσης αὐτῶ παρὰ τῆς Σαλαμιτῆς.

Ejusdem ex epistola dicta ab eo pro Salamitanis.

Μία μὲν γὰρ ἡ γνῶσις ἐπὶ Χριστῶ καθάπερ καὶ ἡ θέλησις καὶ ἡ ἐνέργεια, καὶ γὰρ, εἷς ὢν ὁ γινώσκων, ἅσπερ ἀμέλειτοι καὶ θέλων καὶ ἐνεργῶν.

Una quidem erat notitia in Christo, sicuti & voluntas & operatio, quoniam unus erat cognoscens, sicuti volens & operans.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ πρὸς Χαρίσιον μοναχὸν κεφαλαιώδους λόγου. Τοῦ μὲν γὰρ Χριστῶ ὡς οἰὸς μίαν λέγομεν τὴν γνῶσιν, ὡς οἰὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ μίαν εἶναι τὴν ἐνέργειαν.

Ejusdem de sermone facto ad Charisium monachum: *Christi namque, utpote unius, unam dicimus notitiam & operationem*

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὰ παρὰ Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Λαοδικείας γραφέντα.

Ejusdem de scripto facto ad Constantinum episcopum Laodicensem.

Μίαν εἶναι φαμὲν αὐτοῦ τοῦ Χριστῶ τὴν ἐνέργειαν καθαὶ καὶ τὴν φύσιν.

Unam esse dicimus ipsius Christi operationem, sicuti & naturam.

Κολούθου αἱρετικοῦ ἐκ τῆς ὑπὲρ τοῦ τόμου Θεοδοσίου αἱρετικοῦ ἀπολογίας.

Colluthi hæretici de satisfactione facta pro tomo Theodosii.

Colluthus hæreticus.

Εἰ μία ἐστὶ τοῦ Χριστῶ ἡ θέλησις ὡς λέγεις, πῆ μὲν θεοπρεπῶς, πῆ δὲ ἀνθρωπίνως κινουμένη, ἔτως ἄρα καὶ οὐχ ἑτέρως ἢ μία τοῦ οἰὸς ἡ γνῶσις.

*Si una est Christi voluntas, sicut tu dicis, aliquando quidem * decibiliter, aliquando autem humane mota, sic utique & non aliter, & unius notitia est.*

* forte Deo decibiliter

Θεοδώρου τοῦ ἀσεβοῦς ἐπισκόπου γνωμολογίου Μοψουεστίας ἐκ τῆς εἰς τὰ θαύματα λόγου β'.

Theodori impii Mopsuesteni de secundo sermone, pro miraculis facto.

Theodorus Mopsuestenus. Matth. 8.

Θέλω, καθαρίσθητι, πρὸς τὸν λεπρὸν εἰπὼν ὁ σωτὴρ, ἔδειξε μίαν εἶναι τὴν θέλησιν, μίαν τὴν ἐνέργειαν, κατὰ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν προαγομένην, οὐ κατὰ φύσεως, ἀλλὰ δόξης, καθ' ἣν ἡνώ-

Volo mundare, *leproso dicens Salvator, ostendit unam esse voluntatem, unam operationem secundum unam eamdemque potestatem productam non verbo naturæ, sed dignationis, per quam unitus est Deo verbo, qui per præscien-*

tiam

---

1 Pro *qualiscumque* Hard.

tiam ex semine David postea homo factus est, ex ipso utero familiaritatem ad eum affectualem habens.

Ejusdem de sermone incarnationis.

Secundum præscientiam Verbi ostensus, qui natus est ex virgine sine semine homo, non est * *recernitus a Verbo, per similitudinem mentis eidem copulatus, per quam dignatione univit eum sibi, & monstravit eum secundum operationem indissimilem sui, auctoritatem & potestatem eamdem inseparabilem habentem, atque adorationem pari lege non discrepantem.*

* discretus seu secretus.

Nestorius * de nobili initiatione, seu de mysterio apparitionis Christi.

Execrabilis hæretici *Nestorii* libro secundo, quem scripsit * Epiphanius Myseos *

Inconfusas custodimus naturas, non secundum substantiam arbitrio tantum copulatas. Propter quod earum unam voluntatem, & operationem, & dominationem videmus, dignitatis æqualitate ostensas. Deus enim Verbum assumens quem prædestinavit hominem, per potestatis rationem ad eum non est * *secernitus propter præscitum affectum.*

* secretus.

Ejusdem ex eodem libro sermone * quarto.

* Græcus habet *secundo*, Mansi.

Non alius erat Deus verbum, & alius in quo factus est homo: sed una utrorumque persona, dignitate & honore adoranda ex omni creatura, nullo modo aut tempore dissensione voluntatis aut tractatu divisa.

Ejusdem ex epistola ad Alexandrum Hierapolitanum emissa.

Duarum naturarum una est auctoritas, una virtus, una potentia, & una persona secundum unam dignitatem & eumdem honorem.

Pauli diaconi Persæ Nestoriani de sermone judicii.

Paulus Nestorianus.

Quoniam substantialiter Dei verbi ad hominem, quem assumpsit, non est unitio facta, non est una natura effecta. Si autem una natura facta non est, una substantia unius personæ Christi facta non est. Ergo secundum dignationem unitio facta est: voluntate & similitudine mentis detenta, quatenus & differentia naturarum inconfusa ostendatur, & dignationis mysterium singulari voluntate probetur.

Themistius hæreticus.

Themistii hæretici ad eos qui dicunt, pro eo quod una est Deo decibilis operatio, omnium habuit scientiam humanitas ejus: *Una existente simpliciter operatione in Christo, qualis quando quidem aut erit Deo decibilis, aut humanitatis digna? Nam unum erat, qui operabatur in omnibus, incarnatum videlicet Dei verbum.*

Ejusdem de satisfactione ad generalitatem monachorum exposita pro viginti capitulis.

Unam quidem semper de toto dicimus operationem, tam in divinis signis, & in his quæ humane operabantur a Christo.

Ejusdem de satisfactione facta secundum querelas nefandissimi: *Una namque aliter Christi scientia, quoniam & operatio. Nam unum erat atque idem, qui cognoscebat & operabatur sive humana, seu Deo decibiliter.*

Ejusdem ad Marcellum presbyterum, & Stephanum diaconum: *Et in alia epistola, honorabiles patres, petivimus vestram sanctitatem minime molestari contra nos, quoniam di-*

Θη τῷ Θεῷ λόγῳ ὁ κατὰ προγνωσιν ἐκ σπέρματος Δαβὶδ, γενόμενος ἄνθρωπος ἐξ αὐτῆς μήτρας τὴν πρὸς αὐτὸν οἰκείωσιν ἔχων οἰκείωσιν.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ περὶ ἐνανθρωπήσεως.

Κατὰ τὴν πρόγνωσιν τοῦ λόγου δειχθεὶς ὁ τεχθεὶς ἐκ τῆς παρθένου δίχα σπορᾶς ἄνθρωπος οὐ διεκρίθη τοῦ λέγειν ταυτότητι γνώμης αὐτῷ σωνημμένος καθ' ἣν ἀξιώσας ἔνωσεν αὐτὸν ἑαυτῷ, καὶ δίεν δεῖξεν αὐτὸν καὶ τὴν ἐνέργειαν πρὸς αὐτὸν ἀπαράλλακτον, αὐθεντίαν τε καὶ ἐξουσίαν τὴν αὐτὴν ἀδιαίρετον ἔχοντα, καὶ τὴν προσκύνησιν ἰσότητος νόμῳ μὴ παραλλάσσουσαν.

Νεσορίου ἐκ τῆς λεγομένης αὐτῷ Ἐπιφανοῦς Μυήσεως λόγου β'.

Ἀσυγχύτους φυλάττομεν τὰς φύσεις οὐ κατ' οὐσίαν, γνώμῃ δὲ σωνημμένας, διὸ καὶ μίαν αὐτῶν τὴν θέλησιν, ἐνέργειάν τε καὶ δεσποτείαν ὁρῶμεν ἀξίας ἰσότητι δεικνυμένας. ὁ γὰρ Θεὸς λόγος ἀναλαβὼν ὃν προῴσεν ἄνθρωπον τῷ τῆς ἐξουσίας λόγῳ πρὸς αὐτὸν οὐ διεκρίθη διὰ τὴν προγνωσθεῖσαν αὐτῷ διάθεσιν.

Τῷ αὐτῷ ἐκ τῆς αὐτῆς πραγματείας λόγου β'.

Οὐκ ἄλλος ἦν ὁ Θεὸς λόγος, καὶ ἄλλος ὁ ἐν ᾧ γέγονεν ἄνθρωπος. εἷς γὰρ ἦν ἀμφοτέρων τὸ πρόσωπον ἀξίᾳ καὶ τιμῇ προσκυνούμενον παρὰ πάσης τῆς κτίσεως· μηδενὶ τρόπῳ ἢ χρόνῳ ἑτερότητι βουλῆς καὶ θελήματος διαιρούμενον.

Τῷ αὐτῷ ἐκ τῆς πρὸς Ἀλέξανδρον τὸν Ἱεραπολίτην ἐπιστολῆς.

Τῶν δύο φύσεων μία ἐστὶν ἡ αὐθεντία καὶ μία δύναμις, ἥτις δωρεᾷ καὶ εἰς πρόσωπον κατὰ μίαν ἀξίαν καὶ τὴν αὐτὴν τιμήν.

Παύλου διακόνου Πέρσου Νεσοριανοῦ ἐκ τοῦ περὶ κρίσεως λόγου.

Ἐπειδὴ κατ' οὐσίαν ἡ τοῦ Θεοῦ λόγου πρὸς ὃν ἀνέλαβεν ἄνθρωπον ἐγένετο ἕνωσις, μία φύσις ἐγένετο. εἰ δὲ μία φύσις ἐγένετο, μία μονοπρόσωπος, ὁ Χριστός, ἔκ ἐστιν ὑπόστασις. ἐκὼν κατ' ἀδοκίαν ἡ ἔνωσις βουλῆς καὶ γνώμης ταυτότητι κρατυμένη, ἵνα καὶ τὸ διάφορον τῶν φύσεων ἀσύγχυτον δείκνυται, καὶ τὸ τῆς ἀδοκίας μυστήριον, μονάδι βουλήσεως δηλοῦται.

Θεμιστίου τοῦ πρὸς τοὺς λέγοντας ὅτι διὰ τὸ μίαν εἶναι θεοπρεπῆ τινὰ ἐνέργειαν τοῦ Χριστοῦ, πάντων εἶχε τὴν γνῶσιν ἡ ἀνθρωπότης αὐτοῦ. Μιᾶς ὕσης ἁπλῶς ἐν Χριστῷ τῆς ἐνεργείας ὁποία ποτ' ἂν ᾖ. κἂν θεοπρεπὴς, κἂν ἀνθρωποτητι πρέπουσα. καὶ γὰρ εἷς ὑπῆρχεν ὁ ἐνεργῶν ἐν πᾶσιν, ὁ ἐνανθρωπήσας δηλονότι τοῦ Θεοῦ λόγος.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς πρὸς τὸ κοινὸν τῶν μοναχῶν ὑπὲρ τῶν κ'. κεφαλ. ἀπολογίας.

Μίαν μὲν ἀεὶ τοῦ ὅλου φαμὲν τὴν ἐνέργειαν ἔν τε τοῖς θεοσημείοις, καὶ ἐν τοῖς ἀνθρωπίνως ἐνεργουμένοις παρὰ Χριστοῦ.

Τοῦ αὐτοῦ. Μία μὲν γὰρ ἑτέρως ἡ τοῦ Χριστοῦ γνῶσις, ἐπεί τοι καὶ ἡ ἐνέργεια, καὶ γὰρ εἷς ὑπῆρχε καὶ ὁ αὐτὸς, ἔτε γινώσκων, καὶ ἐνεργῶν, εἴτε ἀνθρωπίνως, εἴτε θεοπρεπῶς.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς πρὸς Μάρκελλον πρεσβύτερον καὶ Στέφανον διάκονον ἐπιστολῆς. Καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἐπιστολῇ τιμιώτατοι πατέρες παρακεκλήκαμεν τὴν ὑμῶν ὁσιό-

ὁσιότητι μὴ δυσχεραῖναι πρὸς ἡμᾶς εἰπόντας τὸν ἕνα μὲν καὶ τὸν αὐτὸν Χριστὸν ὡς Θεὸν καὶ ἄνθρωπον μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἔχειν γνῶσιν ἤτοι ἐνέργειαν.

A *Ximus unam Christum eamdemque habere scientiam seu operationem.*

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τοὺς αὐτούς. Περὶ τοῦ ὃ γράφετε, ὦ ἁγιώτατοι, πολλάκις, ὅτι μίαν μὲν χρὴ λέγειν τοῦ Χριστοῦ τὴν ἐνέργειαν, μὴ προστιθέναι δὲ τὸ καὶ τὴν αὐτὴν δυσφόρως μὲν ἤδη πρὸς ὑμᾶς ἀπελογησάμην. καὶ γνοὺς δὲ οὐδὲν ἧττον τὰ αὐτὰ γράφω, ὅτι μίαν μὲν ὡς ἑνός, τὴν αὐτὴν δὲ ὡς τοῦ αὐτοῦ.

Ejusdem ad eosdem: *De hoc quod scribitis sanctissimi sæpius*[1], *quoniam unam quidem oportet dicere Christi operationem, minime autem adjicere, eamdemque, sæpius quidem vobis satisfeciſſe dignoscor, sed & nunc eadem scribo.*

Κολλούθου ἐκ τῶν κατὰ Θεμιστίου γραφέντων ὑπὲρ Θεοδοσίου. Ταύτῃ τῇ ἐννοίᾳ καὶ ὁ μακαριώτατος πάπας ἡμῶν Θεοδόσιος μίαν θεοπρεπῆ ἐνέργειαν ἐν Χριστῷ ἀπεφήνατο, οὐ πρὸς τὴν τῶν κατορθωμένων διαφορὰν ἀποβλέπων, ἀλλ' αὐτὴν τὴν ἐνεργητικὴν δύναμιν τοῦ B σωτῆρος αἰνιττόμενος.

[1] Colluthi ex ſcriptis contra Themeſtium pro Theodoſio: *Hujus ſenſus & beatiſſimus papa noſter Theodoſius, unam Deo decibilem operationem in Chriſto aſſeruit, non ad differentiam eorum quæ perficiuntur, inſpiciens, ſed ipſam operariam virtutem innuens Salvatoris.* Colluthus hæreticus.

Ἰουλιανοῦ αἱρετικοῦ ἐπισκόπου γενομένου Ἁλικαρνασσοῦ, ἐκ τοῦ κατὰ Μανιχαίων λόγου.

Juliani hæretici quondam Halicarnaſſenſis epiſcopi, de ſermone contra Manichæos. Julianus hæreticus epiſcopus.

Εἴτις μετὰ τὴν ἄφραστον καὶ ἀπερινόητον ἕνωσιν τολμήσει λέγειν δύο φύσεις, ἢ δύο οὐσίας, ἢ δύο ἐνεργείας, ὡς δύο πρόσωπα λέγων καὶ δύο ὑποστάσεις, ἀναθεματιζέσθω.

Si quis poſt ineffabilem & incircumſcriptam unitionem auſus fuerit dicere duas naturas, aut duas ſubſtantias, aut duas operationes, utpote duas perſonas dicens, & duas ſubſiſtentias, anathematizetur.

Θεοδοσίου τοῦ αἱρετικοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἐκ τοῦ τόμου τοῦ πρὸς Θεοδώραν τὴν βασιλίδα. Theodoſ. hæreticus.

Λοιπὸν καὶ ἐνέργειαν εἶναι τοῦ συναμφοτέρου θεοπρεπῆ μίαν ἐπειδὴ ἑνὸς εἶναι ἐκ τοῦ αὐτοῦ φαμὲν τὰ θεοπρεπῆ πάντα καὶ ἀδιάκλητα πάθη.

Reliquum eſt, ut una ſit operatio ex utriſque deifica, quorum unius eſſe & ejuſdem dicimus Deo decibilia omnia, atque irreprehenſibiles paſſiones. C

Τοῦ αὐτοῦ μετὰ βραχύ. Μίαν δὲ εἶναι τὴν θεοπρεπῆ ἐνέργειάν τε ἐκ αὐτοῦ θέλησιν κατὰ τὴν αὐτοῦ θεότητα καὶ κατὰ τὴν αὐτοῦ ἀνθρωπότητα, οἱ ἅγιοι καὶ σοφοὶ πατέρες ἐκήρυξαν.

Item ejuſdem: *Una eſſe Deo dignam operationem compoſiti Chriſti ſecundum ejus deitatem & humanitatem, ſancti, & ſapientes patres prædicaverunt.*

Θεοδούλου Νεστοριανοῦ ἐκ τοῦ δευτέρου λόγου τῶν γραφέντων παρ' αὐτοῦ περὶ τῆς συμφωνίας τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς νέας διαθήκης. Ἓν μὲν οὖν τὸ ἀξίωμα τοῦ βασιλέως καὶ τῆς εἰκόνος, μία δὲ ἀμφοῖν ἡ ἐνέργεια. Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Ἐμφανῶς δὲ λοιπὸν τὴν τιμὴν τῆς βασιλείας παρὰ πάντων κομίζεται, ἐπεὶ μία γὰρ λοιπὸν τὸ ἀξίωμα τῆς εἰκόνος, καὶ τῷ ταύτῃ προσηκάμενος Θεοῦ, μία δὲ ἀμφοῖν ἡ ἐνέργεια.

[2] Theodoli Neſtoriani in ſecundo libro, quem ſcripſit de conſonantia novi & veteris teſtamenti: *Una ergo dignitas imperatoris & imaginis, una autem utriuſque operatio.* Et poſt paululum: *Evidenter etiam, inquit, & honorem regalem ab omnibus aſſumit, quia jam una eſt dignitas imaginis & præſtituentis eam.* [*] *Deo autem una eſt in ambobus operatio.* Theodolus Neſtorianus. Deo. Una autem eſt. D

Τὰ αὐτοῦ * ἐκ τῆς ὑπὲρ Θεοδοσίου ἀπολογίας. Ἓν ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ, κἂν ποτὲ μὲν θεϊκῶς, ποτὲ δὲ ἀνθρωπίνως ἐκινεῖτο. ὅτως ἄρα ἐκ ἄλλως, καὶ μία τοῦ εἰδὸς γνῶσις.

Colluthi de ſatisfactione pro Theodoſio hæretico: *Facta una eſt Chriſti voluntas, & aliquando quidem divine, aliquando autem humane movebatur. Sic enim, & non aliter, una unius ſcientia.* Colluthus.

Σεβήρου ἐκ τῆς ἐπιστολῆς πρὸς Ἰωάννην αἱρετικὸν ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας.

Severi hæretici de conſcriptis ejus ad Joannem hæreticum, quondam epiſcopum Alexandriæ. Severus hæreticus.

Κατὰ προσθήκην καὶ καινοτομίαν πίστιν ᾐρέσατο ἡ ἐν Χαλκηδόνι συνοδος. ἐκδιέλυσεν εἰς δύο τὸν σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα δι' ἡμᾶς Θεὸν λόγον κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν σωτῆρα τοῦ ἡμετέρου γένους καὶ λυτρωτὴν ἐν δύο φύσεσι γνωρίζεσθαι αὐτὸν φήσασα, ἐκ τούτων ἐνεργείας καὶ ἰδιότητας μετὰ τὴν ἀπερινόητον ἐκ ἄφραστον ἕνωσιν, καὶ τὸν Λέοντος τοῦ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἡγησαμένου τόμον εἰς ἑρμηνείαν τοῦ οἰκείου ὅρου προσήκατο, σήλων αὐτὸν ὀρθοδοξίας ἀποκαλέσασα. E

Secundum adjectionem & innovationem fidem definivit Chalcedonenſis ſynodus, & diviſit in duos unum incarnatum & humanatum propter nos Deum verbum Jeſum Chriſtum, ſalvatorem noſtri generis & redemptorem, in duabus naturis eum intelligi dicens, & earum naturarum operationes & proprietates poſt incircumſcriptam ineffabilem unitionem, & tomum Leonis Romanæ eccleſiæ præſulis in expoſitione propriæ definitionis prædicta ſynodus amplexa eſt, columnam eum rectæ fidei appellans. Carpit ſynodum Chalcedonenſ.

Τοῦ αὐτοῦ * ἐκ τοῦ αὐτοῦ. (a)

Περὶ ἐνεργείας λοιπὸν ὁ λόγος, ὦ δεινότατε ῥητό-

Colluthi de ſatisfactione pro tomo Theodoſii facta. Colluthus.

De operatione ſermo erat, o aſtutior oratorum,

(a) Græca in nonnullis a Latino differre ex hoc maxime exemplo diſcimus, nam teſtimonium iſtud Græcus Severo tribuit, & quidem ut petitum ex eadem Severi epiſtola ad Joannem Alexandrinum hæreticum epiſcopum. cum Latinus ex tomo Colluthi pro Theodoſio laudet. *Manſi.*

1 Ex Græco, *Colluthi* Hard. 2 Anaſtaſius MS. Theodorum Perſam appellat. Hard.

rum, & in operationes versus es. Una est Christi operatio, o prudentissime, & non alia & alia, sed magis eadem.

Ejusdem de eadem satisfactione, *Ita & non aliter de operatione quoque dicimus. Hæc namque indubitanter divina est, utpote superans secundum patres: optime diversa autem, quæ ex ea perficiuntur, divina & humana, juxta quod sumus edocti.*

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit.

Ex his qui dudum nobis relecti sunt, hæreticorum sermonibus, quos Cyrus & Sergius, Pyrrhus & Paulus & consonanter amplexi sunt & confirmaverunt, apertius illa dogmatizantes, quæ in eorum conscriptis legimus, reprehenduntur, licet, ut dictum est, in deceptione simpliciorum hæc dixerunt esse pietatis dogmata: non utique pertimescentes blasphemiam, dum dicitur: *Isaiæ 5.* *Væ qui dicunt malum bonum; & bonum malum. Væ qui ponunt tenebras lumen & lumen tenebras: qui ponunt amarum dulce, & dulce amarum. Væ qui sapientes sunt in oculis suis, & coram semetipsis prudentes. Qui justificant impium, & justitiam a justo auferunt. Propterea sicut comburitur stipula ante faciem ignis, radix ipsorum sicut favilla erit, & flos eorum sicut pulvis ascendet. Nec enim voluerunt legem domini sabaoth: & misit manum suam super eos, & percussit eos,* sicut dicit magnus Isaias. Propter hæc igitur quæ ab eis præsumpta sunt sive confusa, illud oportet dicere, quod ipse dominus iterum dicit per Samuelem prophetam: *1. Reg. 15.* *Quoniam subsannastis verbum domini, & subsannavit vos dominus*, ut non valeatis esse episcopi catholicæ ecclesiæ. In aperto namque hi verbum fidei dominicæ subsannaverunt, immutantes orthodoxam ejus confessionem, quam probabiles catholicæ ecclesiæ patres, sanctæque quinque synodi consonanter prædicaverunt. Unde suæ consonantiæ cum hæretici ostendentes plenam [1] infidiam, properaverunt non solum eadem dicere, sed & similia cum illis agere. Nec enim dicere quæ illi dicunt sufficit in approbatione perfecta consubstantiæ ipsorum, sed etiam contradicere quibus illi contradicere nituntur, & per eadem, neque per alia verba. Ideoque contentionem quam habent cum illis contra sanctos ac venerabiles patres, hi per sua studia declaraverunt, in propria ecthesi dicentes. Similiter autem & duarum operationum dictionem multos scandalizare, utpote a nemine dictam sanctorum & præcipuorum catholicæ ecclesiæ mystagogorum: Sed & consequens erit, ut duos confiteamur volentes, contrarie adinvicem venientes: Deo quidem volente saluberrimam passionem explere, incarnatione autem in eo facta obviam eunte ipsius voluntati & oppugnante; per hoc asserentes duas contrarias sibi voluntates in-

A ρων, ἃ περὶ ἐνεργήματα κατέστρεψας. μία τοῦ Χριστοῦ ἡ ἐνέργεια ὦ σοφὲ, καὶ οὐχ ἑτέρα καὶ ἑτέρα, ἡ αὐτὴ δὲ μᾶλλον.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου.

Οὕτω καὶ οὐχ ἑτέρως καὶ περὶ τῆς ἐνεργείας φαμὲν, θεία μὲν γὰρ αὕτη ὁμολογουμένως, ὡς τοῦ κρείττονος ἐκκινήσαντος κατὰ τοὺς πατέρας. διάφορα δὲ τὰ ἐκ ταύτης ἀποτελούμενα θεῖά τε καὶ ἀνθρώπινα ὡς ἐπαιδεύθημεν.

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

B

Ἐπὶ ταῖς ἀρτίως ἀναγνωσθείσαις ἡμῖν ῥήσεσι τῶν δυσσωνύμων αἱρετικῶν, ἅπερ συμφώνως Κῦρος καὶ Σέργιος, Πύῤῥος καὶ Παῦλος ἠσπάσαντό τε καὶ ἐνέκριναν ἐκεῖνα σαφῶς δογματίσαντες, ἅπερ ἐν ἐκείνοις ὄντα διεγνώκαμεν εἰ καὶ ταῦτα πρὸς ἀπάτην τῶν ἁπλουστέρων εἶπον ὑπάρχειν τῆς εὐσεβείας τὰ δόγματα· μὴ φοβηθέντες τὴν λέγουσαν ἀράν· οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ πονηρὸν καλὸν καὶ τὸ καλὸν πονηρόν. οἱ τιθέντες τὸ σκότος φῶς, καὶ τὸ φῶς σκότος. οἱ τιθέντες τὸ πικρὸν γλυκὺ, καὶ τὸ γλυκὺ πικρόν. οὐαὶ οἱ συνετοὶ ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐνώπιον ἑαυτῶν ἐπιστήμονες· οἱ δικαιοῦντες τὸν ἀσεβῆ, καὶ τὸ δίκαιον τοῦ δικαίου αἴροντες. C διὰ τοῦτο ὃν τρόπον καυθήσεται καλάμη ὑπὸ ἄνθρακος πυρὸς, ἡ ῥίζα αὐτῶν ὡς χνοῦς ἔσεται, καὶ τὸ ἄνθος αὐτῶν ὡς κονιορτὸς ἀναβήσεται. οὐ γὰρ ἠθέλησαν τὸ ὄνομα κυρίου Σαβαώθ· καὶ ἐπέβαλε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς, ὥς φησιν Ἡσαΐας. διὰ ταῦτα τοιγαροῦν τὰ οὕτως παραὐτῶν φρονηθέντα καὶ συμφυρέντα, προσῆκόν ἐστιν ἐκεῖνο λέγειν αὐτοῖς, ὅπερ αὐτὸς πάλιν ὁ κύριος διὰ Σαμουὴλ ἁγίου τοῦ προφήτου εἶπεν. ὅτι ἐξουδενώκατε τὸ ῥῆμα κυρίου, καὶ ἐξουδενώσει ὑμᾶς κύριος, τοῦ μὴ εἶναι εἰς ἐπισκόπους τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. φανερῶς γὰρ οὗτοι τὸ ῥῆμα τῆς τοῦ κυρίου πίστεως ἐξουδένωσαν παραλλάξαντες αὐτοῦ τὴν ὀρθόδοξον ὁμολογίαν, ἣν οἱ ἔγκριτοι τῆς D καθολικῆς ἐκκλησίας πατέρες καὶ αἱ ἅγιαι πέντε σύνοδοι συμφώνως ἐκήρυξαν. διὸ τῆς πρὸς τοὺς αἱρετικοὺς αὐτῶν ὁμοφροσύνης ἐνδεικνύμενοι τὴν τελείαν πληροφορίαν, ἠγωνίσαντο μὴ μόνον τὰ αὐτὰ λέγειν, ἀλλὰ καὶ τὰ αὐτὰ πράττειν ἐκείνοις. οὐ γὰρ τὸ λέγειν ἃ λέγουσιν ἐπαρκεῖ πρὸς ἀπόδειξιν ἐντελοῦς ὁμονοίας, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀντιλέγειν οἷς ἀντιλέγουσι, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν, ἀλλὰ μὴ δι' ἑτέρων ῥημάτων. οὗ χάριν τὴν πρὸς τοὺς ἁγίους πατέρας μάχην αὐτῶν σὺν ἐκείνοις καὶ αὐτοὶ γνωρίζοντες, ἐν τῇ κατ' αὐτοὺς ἐκθέσει, γράφουσιν οὕτως. ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν τῶν δύο ἐνεργειῶν ῥῆσιν, πολλοὺς σκανδαλίζειν ὡς μήτε τινὶ τῶν ἐγκρίτων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας μυσταγωγῶν εἰρημένην. E ἀλλὰ γὰρ καὶ ἕπεσθαι ταύτῃ τὸ καὶ δύο πρεσβεύειν θελήματα ἐναντίως πρὸς ἄλληλα ἔχοντα. ὡς τοῦ μὲν Θεοῦ λόγου τὸ σωτήριον θέλοντος ἐκπληρωθῆναι πάθος, τῆς δὲ κατ' αὐτὸν ἀνθρωπότητος ἀντιπιπτούσης τῷ αὐτοῦ θελήματι καὶ ἐναντιουμένης, καὶ ἐντεῦθεν δύο τοὺς τἀναντία θέλοντας εἰσάγεσθαι· ὅπερ δυσσεβὲς ὑπάρχει καὶ ἀλλότριον τοῦ Χριστιανικοῦ δόγματος. εἰ γὰρ καὶ ὁ μιαρὸς Νεστόριος δύο θελήματα εἰπεῖν οὐκ ἐτόλ-

1 Hoc est, *infidelitatem*, ἀπιστίαν, quamvis Græcus interpres aliter legit aut intellexit. *Harduinus.*

ἐπλήμησε, τἐναντίον δὲ ταυτοβουλίαν τῇ πλατυμμύων αὐτῷ δύο προσώπων ἐδόξασεν, πῶς δυνατὸν τὸς τὴν ὀρθὴν ὁμολογοῦντας πίστιν δύο καὶ ταυτὰ ἐναντία θελήματα ἐπ' αὐτῷ παραδέχεσθαι; ὅθεν τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἐν πᾶσι, καὶ ἐν τούτῳ κατακολουθοῦντες, τὸ θέλημα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁμολογοῦμεν. ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ἐπιστολῇ Παῦλος ὁ Πύρρου διάδοχος, ὁμοίως λέγει. διὰ τοῦτο καὶ τὸ θέλημα τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ νοοῦμεν· ἵνα μὴ ἐναντίωσιν ἢ διαφορὰν θελημάτων εἰς καὶ τῷ αὐτῷ προσώπῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ περιάψωμεν, ἢ αὐτὸν ἑαυτῷ διαμαχόμενον δογματίσωμεν, ἢ δύο τοὺς θέλοντας εἰσαγάγωμεν· ὅπου δὲ καὶ τὴν διαγγελικὴν νοήσωμεν ῥῆσιν· οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με. καὶ τὴν τοῦ ποτηρίου παραίτησιν, ὡς διάφορον ἐπ' αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ καὶ ἀντιπίπτον εἰς φέροντες θέλημα, ἀρνητικῶς δὲ μᾶλλον καὶ ὡς θετικῶς τὴν τοιαύτην δεξόμεθα φωνήν. ὡς γὰρ ὄντος, ἀλλ' ὡς οὐκ ὄντος κατὰ τὴν ἀκριβῆ τῶν δογμάτων γνώμονα τὸν θεολόγον Γρηγόριον· οὐκ ὡς τῆς νοερῶς ἐψυχωμένης τοῦ λόγου σαρκὸς, ἀπροθύμως καθεστώσης πρὸς τὸ τῷ κόσμῳ σωτήριον πάθος, ἢ διεχουσίας πρὸς τὸν πατέρα, καὶ πρὸς αὐτὸν δὲ τὸν συνοικήσαντα λόγον. ἀλλὰ γὰρ τῆς τοιαύτης ἐννοίας ἀκριβέστατον ἐξηγητὴν καὶ ἑρμηνέα δεξώμεθα τὸν ἀμφίστομον στρομάτεως τοῦ πνεύματος Κύριλλον ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν ἀναθεματισμῶν τῶν κατὰ τῶν δώδεκα κεφαλαίων ἀντιῤῥητικῶς παρὰ Θεοδωρήτου πρὸς αὐτὰ συγγραφέντων, τὴν διαγγελικὴν διαχόντιτε καὶ ἀναπτύξαντα ῥῆσιν. συμφθέγγεται δὲ τούτοις καὶ Πύῤῥος αὐτὸς ἐν τῇ γραφείσῃ παρ' αὐτοῦ ἐπιστολῇ, τῷ ἐν ἁγίοις πάπα Ἰωάννῃ, τάδε φάσκων, ὡς μὴ δυναμένων, ἐγώ γέ φημι, δύο θελημάτων ἐν ἑνὶ προσώπῳ συνυφεστάναι ἀλλήλοις, ἀντεξαγομένων δὲ πάντως καὶ ἀντιπεπτωκότων. ἐπειδὴ γὰρ φάσκας ἔφη ὁ θεῖος οὗτος διδάσκαλος, τὸ γὰρ ἐκείνου θέλειν οὐδὲ ὑπεναντίον Θεῷ θεοθὲς ὅλον, ὡς ἂν μὴ ὑποπτήσαι τινες θετικῶς τὸ ἐκείνου εἰρῆσθαι, οὕτω θᾶττον συνέφερον αὐτὸ πεποίηκεν εἰπὼν ὡς παρὰ τοῦ προσλαβόντος εἶναι τὸν λόγον ἡ τοῦ προσλήμματος. ἰδοὺ σαφῶς, καθὰ λέλεκται, ἑνὸς μόνου ταὐτὰ τοῖς αἱρετικοῖς ἐδογμάτισαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς αὐτῆς ῥήματος, ἤτοι συλλογιστικῶν ἀθυρμάτων τοὺς ἁγίους πατέρας ἡμῶν ἐπολέμησαν ἐν προσχήματι τῆς καθ' ἡμῶν αὐτῶν μάχης τὰς βολίδας τῶν λόγων κατὰ τῶν θεολόγων ἀθεμίτως ἐκπέμποντες, τοῦτο δὲ λέγειν κατὰ τῆς τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας. δείξομεν δὲ τοῦτο ἐκανότερον, καὶ ἐκ τῆς πρὸς ἄλληλα παρὰ τῶν ἑκατέρω μέρει γραφέντων καὶ ἀρτίως ἡμῖν ἀναγνωσθέντων, ἤγουν τοῖς παλαιοῖς αἱρετικοῖς καὶ τοῖς ἐξάρχοις τῆς ἐπεισάκτου καινοτομίας ἐν τάξει διασέλλοντες ὅπως.

A troduci, quod impium est & extraneum Christiani dogmatis. Si enim insanus Nestorius duas voluntates dicere non præsumpsit, e contrario autem eamdem voluntatem in duabus personis, quæ ab eo finguntur, confessus est: quomodo possibile est orthodoxam confitentes fidem, duas easdemque contrarias voluntates in eo suscipere? Unde sanctos patres in omnibus & in hoc sequentes, unam voluntatem domini nostri Jesu Christi verissimi Dei confitemur. Sed & in propria epistola Paulus Pyrrhi successor similiter ait: Propterea & unam voluntatem domini nostri Jesu Christi intelligimus, ne contrarietatem, aut diB ferentiam voluntatum uni eidemque personæ domini nostri Jesu Christi applicemus, aut ipsum se expugnantem dogmatizemus, aut duos volentes introducamus. Sic etenim evangelicam intelligamus lectionem, ubi dicitur: *Non ut faciam voluntatem meam, sed ejus qui me misit.* Joan. 6. Sed & in recusatione calicis non diversam in unum eumdemque Christum & resultantem introducentes voluntatem, magis autem negative & non positive hanc suscipiamus vocem. Non enim quasi eo existente, hoc verbum dictum est, sed ac si non est, ut peritissimus in dogmatibus theologus Gregorius ait: nec utpote animata intellectualiC ter carne verbi imprompta existente ad totius mundi salutiferam passionem, aut discordantem a patre, seu inhabitante sibi verbo. Hujus autem intellectus acribiosissimum expositorem & interpretatorem suscipiamus bis acutum spiritalem pugionem Cyrillum in quarto de anathematibus, contra quæ duodecim capitula oppositive a Theodoreto conscripta sunt: similiter autem & Pyrrhus consonat his in epistola directa ab eo apostolicæ memoriæ Joanni prædecessori nostro, dicens: Quoniam ego dico, non possunt duæ voluntates in una persona atque in seipsa subsistere, sed per omnia resistunt sibi & reDpugnant re ipsa. Quia enim antea idem admirabilis doctor ait: Illius enim velle non erat contrarium Deo, quippe omne deificatum, ut ne fortassis aliqui suspicentur positive fuisse dictum, hic apertius hoc ipsum declaravit dicens, ac si ab eo qui assumpsit, hujusmodi verbum fuisset. Non ejus qui assumptus est. Ecce autem apertius, sicut dictum est, non solum similia sapuerunt, sed & per eadem verba, vel syllogistica stultitia sanctos patres nostros expugnaverunt, æmulationis ambitu, quam contra nos habent, jacula verborum contra theologos illicite mittentes, sive contra sanctam Dei catholicam & apostolicam ecclesiam.

Hoc autem luculentius ostendamus & per comparationem alterutram utriusque partis, quæ nobis in præsenti electæ sunt, hoc est, præcessorum hæreticorum & auctorum novitatis, ordinabiliter distinguentes ita.

Οἱ αἱρετικοὶ, εἶπον. Οἱ δύο λέγων θελήματα κατὰ τὸς πάλαι καὶ νῦν φυσωμένους, ἢ τὸν ἕνα δύο τινὰς εἰσάγει Χριστὸς ἀλλήλων, ὃ φύσει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπεχθείᾳ διῃρημένους, ἢ αὐτὸν ἑαυτῷ διδάσκει μαχόμενον.

Οἱ δὲ ἔξαρχοι τῆς καινοτομίας, εἶπον. Διὰ τοῦτο ἓν θέλημα λέγομεν ἵνα μὴ αὐτὸν ἑαυτῷ μαχόμενον δογματίσωμεν, ἢ δύο τοὺς θέλοντας εἰσαγάγωμεν.

E Hæretici dixerunt: Qui duas dicit voluntates secundum eos, qui prius & nunc inflantur, aut unum duos quosdam Christos introducit, a semet non solum naturaliter, sed etiam infestative distantes, aut certe seipsum expugnantem prædicat.

Et quidem auctores novitatis dixerunt: Propterea unam voluntatem dicimus, ut ne ipsum sibi repugnantem dogmatizemus, aut duos volentes introducamus.

Hæretici dixerunt: Sed non unum quidem divinum, aliud autem deificatum, secundum Cappadocem Gregorium. Ubi enim dualitas, per omnia & divisio.

A Οἱ αἱρετικοὶ, εἶπον. Ἀλλ' ὃ μὲν θεῖον, τὸ δὲ θεοθὲν κατὰ τὸν Καππαδόκιλα Γρηγόριον. ἔνθα γὰρ δυὰς, πάντως καὶ διαίρεσις.

Auctores novitatis dixerunt; Utpote minime posse habentes duas voluntates, in una persona subsistere sibi, sed per omnia oppugnantes se, atque sibimet resistentes.

Οἱ ἔξαρχοι τῆς καινοτομίας, εἶπον. Ὡς ὰ δυναμένων δύο θελημάτων ἐν ἑνὶ προσώπῳ συνυφεστάναι ἀλλήλοις, ἀντεξαγομένων δὲ πάντως καὶ ἀντιπεταγομένων.

Hæretici dixerunt: Nec enim magnus Athanasius voluntates dixit Christum ostendere tempore passionis, jam & duas voluntates eidem applicemus, & has sibimet repugnantes: sed cognoscamus utpote de uno, unam esse voluntatem Emmanuelis.

Οἱ αἱρετικοὶ, εἶπον. Οὐ γὰρ ἐπεῖπεν καὶ ὁ ἱερὸς Ἀθανάσιος δύο θελήματα ἔφη τὸν Χριστὸν δεικνύναι κατὰ τὸ τῶ πάθους καιρὸν, ἤδη καὶ δύο θελήσεις αὐτῷ περιάψωμεν, καὶ ταύτας μαχομένας ἀλλήλαις. ἀλλ' εἰσόμεθα ἁπλῶς τιὰ ὡς ἑνὸς μίαν θέλησιν τῶ Ἐμμανουὴλ.

Auctores novitatis dixerunt: Sed & in recusatione calicis non diversam neque contrariam introducimus voluntatem. Propterea in omnibus, & in hoc sequentes sanctos patres, unam voluntatem domini confitemur.

B Οἱ ἔξαρχοι τῆς καινοτομίας, εἶπον. Καὶ διὰ τὸ ποτηρίου παραίτησιν, οὐ διάφορον ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἑνὸς καὶ ἀντιπίπτον ἀντεισφέρομεν θέλημα. διὸ ἐν πᾶσι καὶ ἐν τούτῳ κατακολουθοῦντες τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἓν θέλημα τοῦ κυρίου ὁμολογοῦμεν.

Hæretici dixerunt: Proprietas autem in operationibus, de qua Leo Romanus præsul dixit: Operatur enim utraque natura cum alterius communione quod proprium est: non utique ab orthodoxis in Christo proprietas nominabitur, quia non est in operationibus Christi affixa proprietas. Propterea anathematizamus Chalcedonensem synodum, sed & tomum Leonis, & eos qui dicunt aut dixerunt, in duabus naturis unum Christum post C unitionem, & sequenter earum operationes & proprietates.

Οἱ αἱρετικοὶ, εἶπον. Ἡ δὲ ἐν ταῖς ἐνεργείαις ἰδιότης περὶ ἧς λέγων ὁ τῆς Ῥωμαίων πρόεδρος ἔφη· ἐνεργεῖ γὰρ ἑκατέρα μορφὴ μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας, τοῦτο ὅπερ ἴδιον ἔχουσιν, οὐκ ἂν παρὰ ὀρθοδόξοις ἰδιότης κληθείη ἐπὶ Χριστοῦ, οὐ γάρ ἐστιν ἐπὶ τῆς ἐνεργειῶν τοῦ Χριστοῦ, ἰδιοπαθία. διὸ ἀναθεματίζομεν τιὰ συνοδον Χαλκηδόνος, καὶ τὸν τόμον Λέοντος, καὶ τοὺς λέγοντας ἢ εἰπόντας ἐν δύο φύσεσι τὸν ἕνα Χριστὸν μετὰ τιὰ ἕνωσιν καὶ τούτων ἀκολούθως ἐνεργείας ἢ ἰδιότητας.

Auctores novitatis dixerunt: Similiter autem & duarum operationum voces multos scandalizare, utpote a nullo de sanctis & probabilibus ecclesiæ mystagogis dictam. Si quis igitur a præsenti defectore prohibitarum fuerit effectus, hunc, si quidem episcopus, aut presbyter, vel diaconus fuerit, ab omni eum esse sacerdotali ministerio & officio suspensum decernimus. Si autem monachus aut laicus, de sancta communione separamus.

Οἱ ἔξαρχοι τῆς καινοτομίας, εἶπον. Ὡσαύτως δὲ καὶ τιὰ τῆς δύο ἐνεργιῶν ῥῆσιν, πολλοὺς σκανδαλίζειν ὡς μηδενὶ τῶν ἁγίων καὶ ἐγκρίτων τῆς ἐκκλησίας εἰρημένιν. Εἴ τις οὖν ἀπὸ τοῦ παρόντος ὑπερόπτης τῶν ἀπηγορευμένων γένηται, τοῦτον εἰ μὲν ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος εἴη, πάσης εἶναι πεπαυμένον ὁρίζομεν ἱερατικῆς ὑπουργίας καὶ λειτουργίας· εἰ δὲ μοναχὸς ἢ λαϊκὸς, τὸν τοιοῦτον τῆς ἁγίας χωρίζομεν κοινωνίας.

Hæretici dixerunt: Propterea & unam ejus scimus operationem in diversis miraculis & D passionibus, unius ejusdemque naturæ procedentem.

Οἱ αἱρετικοὶ, εἶπον. Διὸ καὶ μίαν οἴδαμεν αὐτοῦ τιὰ ἐνέργειαν ἐν διαφόροις θαύμασι καὶ παθήμασι τῆς μιᾶς αὐτοῦ φύσεως προϊοῦσαν.

Auctores novitatis dixerunt: Una operatione unum eumdemque Christum operari Deo decibilia & humana. Per hunc etenim pium intellectum Leo quoque Romanus præsul intellexit & docuit, dicens: Operatur enim [1] utraque natura cum alterius communione.

Οἱ ἔξαρχοι τῆς καινοτομίας, εἶπον. Μιᾷ ἐνεργείᾳ τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα Χριστὸν ἐνεργεῖν τὰ θεοπρεπῆ καὶ τὰ ἀνθρώπινα. κατὰ ταύτιν γὰρ τιὰ ἁπλῆ ἔννοιαν, καὶ Λέων ὁ τῆς Ῥωμαίων ἀρχιεπίσκοπος ἐφρόνησε καὶ ἐδίδαξεν εἰπών· ἐνεργεῖ γὰρ ἑκατέρα μορφὴ μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας.

Ergo in utrisque eadem & simili hæresi reperta, sed etiam contradictione sanctorum patrum, necesse est & simili eos increpatione percelli; imo magis majore his atque asperiori: quoniam nec præcedentium se hæreticorum ictibus emendati sunt, sed E & amplius malum ex maligna mente conceptum concinnare ausi sunt, in deceptione simplicium dicentes, in omnibus sanctos patres, eosdem & in hoc sequi, & hæc esse sancti Chalcedonensis concilii dogmata, beati quoque Leonis, & omnium omnino sanctorum patrum & synodorum: quod utique anteriores hæretici dicere nullatenus præsumpserunt, sed potius confessi

Mendaces hæretici.

Ταύτης οὖν ἀρημένης καὶ μιᾶς ἐν ἑκατέροις αἱρέσεως καὶ μέντοι τῆς κατὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἀντιλογίας, ἀνάγκη καὶ τιὰ αὐτιὰ ἐπάγεσθαι πάντως ἐπιτιμίαν· μᾶλλον δὲ μείζονα τούτοις καὶ αὐστηροτέραν καθ' ὅσον οὐδὲ τῇ πληγῇ τῶν προλαβόντων αὐτοὺς αἱρετικῶν ἐσωφρονίσθησαν, ἀλλά τι καὶ πονηρότερον αὐτῶν ἐκπονηροτέρας ἐσενόησαν γνώμης, τολμήσαντες εἰπεῖν εἰς συναρπαγιὰ τῶν ἀκεραιοτέρων, ἐν πᾶσι καὶ ἐν τούτῳ τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἀκολουθεῖν, καὶ ταῦτα τυγχάνειν τῆς ἁγίας ἐν Χαλκηδόνι συνόδου τὰ δόγματα, καὶ τοῦ μακαρίου Λέοντος, καὶ πάντως ἁπλῶς καὶ πασῶν τῶν ἁγίων πατέρων τε καὶ συνόδων· ὅπερ οἱ πρώην αἱρετικοὶ, παντελῶς εἰπεῖν οὐκ ἐτόλμησαν, ὁμολόγησαν

[1] Est & hic ut supra, in textu casu, *utraque natura*, ex Græco. *Hard.*

γησαν δὲ μᾶλλον, ἐκ τῆς κατ' αὐτῶν ἀντιλογίας, ὅ- A
τι Γρηγορίῳ μὲν τῷ Καππαδοκὶ ὑπάρχει τὸ λέγειν
ἐπὶ Χριστοῦ θεῖον θέλημα καὶ θεωθὲν θέλημα. Α-
θανασίῳ δὲ τῷ ἱερῷ τὸ προσβάλλειν δύο θελήματα θεϊ-
κόν τε καὶ ἀνθρώπινον, καὶ τῷ μακαρίῳ Λέοντι καὶ τῆς
ἁγίας ἐν Χαλκηδόνι συνόδῳ τὸ, δύο κηρύσσειν ἰδιό-
τητας καὶ ἐνεργείας ὥσπερ καὶ φύσεις. οἱ δὲ τῆς κα-
γοτομίας συνήγοροι, τοῦτο μὲν ἐξαρνήσαντο λέγειν,
ὑπερβαλλόμενοι διὰ ψήφου τοὺς προλαβόντας αὐτοὺς
αἱρετικούς, ἵνα τῇ δι' ἀφημοκλήσεως τῶν δυσφήμων αἱ-
ρέσεων αὐτῶν δι' ἀποδέκτου καταστήσωσι, καίτοι λίαν
ὄντα διάλωτον καὶ πᾶσιν ἀπογεγυμνωμένον ὡς ἄπα-
τον. πῶς γὰρ οἷόν τε, καθά φασι, καὶ τοὺς ἁγίους
πατέρας ἀκολουθεῖν, καὶ τὰ τῶν αἱρετικῶν φανερῶς ὁ- B
μολογεῖν. ῥᾴστην μὲν γὰρ εὐδεμίαν εἰς πίστωσιν ἤγα-
γον, ὡς ἤδη λέλεκται, τῆς εἰκείας ὁμολογίας ἐν τῇ
κατ' αὐτοὺς ἐκθέσει τῶν ἐγκειτῶν πατέρων· μόνῳ δὲ
τῷ μιαρῷ Νεστορίῳ τινὶ ἀνόητον ταυτοβουλίαν, συμ-
φωνοῦσαν αὐτοῖς προεκόμισαν, εἰρηκότες πῶς δυνα-
τὸν αὐτὸς δύο προσβάλλειν θελήματι, μὴ ταὐτὰ τῷ
Νεστορίῳ τολμήσαντι ὁμολογεῖν ἐπὶ τῶν πλαττο-
μένων αὐτῷ δύο προσώπων; ὅθεν ἐν πᾶσιν αὐτῷ καὶ
ἐν τούτῳ κατακολουθοῦντες, δύο μὲν εἰπεῖν οὐκ ἐτόλ-
μησαν, ἓν δὲ σαφὲς ἐκείνῳ διὰ τῆς ταυτοβουλίας ἐδόξασαν θέλημα. καὶ διὰ τοῦτο τῆς αὐτῆς ἐκείνῳ δι-
καίως ὑπόδικοι γεγόνασι κατακρίσεως.

Μάξιμος ὁ ἁγιώτατος ἐπίσκοπος Ἀκυ-
λείας, εἶπεν.

Τὸ προφητικὸν εἰς αὐτοὺς πεπλήρωται λόγιον. ἠ-
σχύνθησαν σφόδρα ὅτι οὐκ ἔγνωσαν ἀτιμίας αὐτῶν, αἳ
δὶ αἰῶνος οὐκ ἐπιλησθήσονται· καὶ μάλιστα διὰ τὸ λέ-
γειν αὐτοὺς ἐξ ἀμαθίας, ὡς τῇ μὲν δύο ἐνεργειῶν
ῥήσει, δύο θελήματα πάντως ἕπονται, ἐναντίως πρὸς
ἄλληλα ἔχοντα. εἰ γὰρ ταῖς ἐνεργείαις, εὐδεμίαν
προσεμαρτύρησαν ἐναντίωσιν, πῶς ἐκ μὲν κατ' αὐτοὺς
οὐκ ἐναντίων ἐνεργειῶν τὰ ἐναντία θελήματι σωά-
γειν ἐπιχειροῦσιν; ἢ πῶς πάλιν ταῖς μὲν ἐνεργείαις D
ἕπεσθαι λέγουσι τὰ θελήματα, ταῖς δὲ φύσεσιν οὐδα-
μῶς ἕπεσθαι ταὐτὰ καθομολογοῦσι, καὶ διὰ τοῦτο τὰς
μὲν ἐνεργείας θελητικὰς λοιπὸν ἀποφαίνουσι, καθ' ἑ-
κατέραν δὲ φύσιν αὐτοῦ θελητικὸν ὄντα τὸν Χριστὸν οὐ
προσβάλλειν, ἀλλὰ ἀνεθέλητον κατὰ φύσιν αὐτὸν ὑπάρ-
χειν ὑπαγορεύουσιν; ὅμως δ' ἂν πῶς ἕπεσθαι τὰ θε-
λήματα λέγουσι ταῖς ἐνεργείαις; ἆρα κατὰ φύσιν,
ἢ παρὰ φύσιν; εἰ μὲν παρὰ φύσιν, ἁμαρτωλὸν ἄν-
θρωπον, ἀλλ' οὐκ ἐνανθρωπήσαντα Θεὸν τὸν Χριστὸν
ὑπογράφουσιν, ὡς παρὰ φύσιν τινὶ αὐτοῦ θέλησιν κατ'
αὐτοὺς κεκτημένον. εἰδὲ κατὰ φύσιν μίαν ὄντα συν-
θετον αὐτὸν ὑπογράφουσι φύσιν, διὰ τὸ μίαν ἐπ' αὐ-
τῷ φυσικὴν εἰσάγειν τινὶ θέλησιν. εἴπερ κατὰ φύ- E
σιν ἕπεσθαι τῇ ἐνεργείᾳ τινὶ θέλησιν λέγουσιν, ὡς
αὐτοῦθεν ἢ διαίρεσιν πάντως αὐτοὺς, ἢ σύγχυσιν ὁ-
μολογεῖν, τὸ μὲν, ὡς παρὰ φύσιν, τὸ δὲ, ὡς κατὰ
φύσιν ἕπεσθαι τῇ ἐνεργείᾳ τινὶ θέλησιν δογματίζον-
τας. εἰ δὲ μήτε κατὰ φύσιν, μήτε παρὰ φύσιν ἕπε-
σθαι λέγουσι τῇ ἐνεργείᾳ τινὶ θέλησιν, ἀνύπαρκτον
ὡς ἀνόητον τὸν οἰκεῖον ὄντα γνωρίζουσι λόγον. πῶς δὲ
τινὶ φυσικῇ τῇ αὐτοῦ καὶ οἰκείᾳ θέλημα τὸν

A sunt per contradictionem illorum, quia Gregorii quidem Cappadocis est dicere in Christo divinam voluntatem & deificatam voluntatem; Athanasii autem duas voluntates, divinam & humanam confiteri, & beati Leonis sive Chalcedonensis concilii duas prædicare proprietates & operationes, sicuti & naturas. Advocati autem novitatis & hoc ipsum dicere negaverunt, per fallitatem superantes præcessores suos hæreticos, quatenus per laudabilem vocem improbam eorum hæresim acceptabilem faciant: dum nimis reprehensibilis extat, & coram omnibus ut instabilis denudata. Quomodo namque possibile est, sicut ajunt, & sanctos patres se-
B qui, & hæreticorum apertissime confiteri dictiones? profecto dum nec unam probabilium patrum in eorum exthesi ad fidei dicendam professionem suam vocem producere potuerunt: nisi tantummodo scelerosi Nestorii, vecordiæ similitudinem voluntatis concordantem, sibimet produxerunt, dicentes: Quomodo est possibile duas voluntates eos confiteri, Nestorio nullatenus præsumente hoc prædicare in duabus personis ab eo simulatis? Quapropter similiter in omnibus & in hoc sequentes eum, duas quidem dicere non præsumpserunt, unam autem cum illo per similitudinem voluntatis confessi sunt voluntatem: & propterea simili cum
C eo merito [1] reatitudine innodati sunt.

Maximus sanctissimus episcopus Aquilejensis dixit.

Propheticus in eis impletur sine dubio sermo: *Confusi sunt nimis, quia non intellexerunt ignominias suas, qui in æternum non oblivi-* Jerem. 20
scuntur: maxime eo quod dicunt ex imperitia, quoniam per dictionem duarum operationum, per omnia duæ voluntates sequuntur, contrarie sibi habentes. Si enim in operationibus nullam esse dixerunt contrarietatem, quomodo a minime contrariis operationibus voluntates contrarias colligere machinantur? Et iterum, quomodo operationes dicunt sequi voluntates, naturis
D autem nullatenus eas sequi confitentur, & propterea operationes quidem voluntarias esse jam denunciant, per utramque autem ejusdem naturam voluntarium Christum minime confitentur, sed sine voluntate secundum naturam eumdem esse denunciant? Verumtamen quomodo dicunt voluntates sequi operationes, utrumne contra naturam * aut naturaliter? Si quidem contra naturam, peccatorem hominem, non enim incar- * al.
natum Deum Christum denunciant esse, utpote contra naturam voluntatem suam secundum sensum eorum habentem. Si autem naturaliter, unum eumdemque Christum
E esse compositam asserunt naturam, pro eo, quod unam in eum naturalem colligunt voluntatem, si utique naturaliter operationem voluntatem sequi fatentur: ac per hoc aut divisionem aut confusionem procul dubio eos confiteri necesse est: & divisionem quidem, quia contra naturam est: confusionem autem, quia naturaliter sequi operationem voluntatem prædicant. Si autem neque naturaliter, neque contra naturam sequi dicunt operationem voluntatem,

1 Pro, *reatu*. Harduinus.

tem, ſine ſubſtantia, ſicuti & inſenſibilem, proprium divulgant ſermonem. Quomodo autem naturalem differentiam voluntatum unius ejuſdemque imperſonalem retorquent contradictionem eorum, quæ ſibi contraria volunt perſonæ, per hoc quod commentantur & dicunt, utpote Deo verbo volente ſalutarem paſſionem explere, carne autem ejus contradicente illius voluntati & reſiſtente? ut ex hoc neceſſe ſit duos contraria volentes introduci. Apertiſſime enim per hæc, quæ ab eiſdem machinantur, ſuis laqueis irretiti arguuntur: per abnegationem enim perſonarum, quæ ſibi contraria volunt, ignoraverunt ipſi confitentes eadem ſibi volentes perſonas. Nam ſi ex contrarietate voluntatum contraria ſibi volentes duas perſonas introducunt, jam neceſſe eſt eos & per conſonantiam voluntatum duas eadem ſibi volentes introducere perſonas, quoniam aut conſonantem, aut contradicentem verbo utique carnem dabunt, niſi cum Ario & Apollinare hanc ſine anima omnino & immobilem eſſe denunciant. Sed quoniam utpote uno exiſtente Chriſto, qui vult & operatur, unam ejus operationem definiunt & voluntatem, ex hoc quod dicunt, quia volentis eſt voluntas, & operatio operantis: neceſſe jam habent, & utpote uno exiſtente, qui vult & operatur, ſancto Spiritu, ipſius ſubſiſtentiam, quæ ſine initio eſt atque unius deitatis, in tribus dividere voluntatibus & operationibus, quod omnino nefandum eſt. Ignoraverunt enim, quoniam licet volentis eſt voluntas & operantis operatio, ſed non utique abſolute volentis, ſed naturaliter volentis, nec abſolute operantis, ſed naturaliter operantis: & hoc certum eſt, quia & ipſa appellatione ex natura operantis atque volentis, utramque habere dignoſcitur voluntatem & operationem. Sic namque hominis voluntatem & operationem, humanam dicimus: angelicam autem angeli, divinam & Dei. Propterea & utramque, divinam dico & humanam, quoniam ipſe Deus & homo eſt, ipſi tribuunt catholicæ eccleſiæ patres. Nec enim ulla ex hoc diſſenſio introducitur, ſed utriuſque naturæ ejuſdem perfectionem ſignificat: neque diſſenſionis fomitem confeſſionem naturarum ejus, aut naturalium voluntatum ipſius & operationum, ſed tantum peccatum cognoſcimus, de quo penitus naturaliter alienus & interemptor dominus extans, & noſtræ diſſenſionis liber fuit: quem in duos dividentes contrarii, & ex ipſa re arguuntur, quam in una voluntate, quæ ab eis dogmatizatur, in ſcripto proferunt, dicentes utpote in nullo tempore intellectualiter animata ejuſdem carne, ex proprio impetu contrarie unito ei ſubſtantialiter Deo verbo, naturalem ejus monitionem habente, ſed quando, & qualem, & quantum Deus verbum volebat. Hoc enim dicentes, & Neſtorii diviſionem ſuperaverunt: quoniam Neſtorius non quibuſdam ſecundum ſenſum eorum nutibus, ſed potius per meritum & auctoritatem æqualemque honorem aſſumpti a verbo ſecundum eum hominis tam motionem & unitionem aſſerebat: cum utique omnes ſancti & confeſſores divinum nutum & voluntatem in univerſo tempore ſecuti

A διαφορὰν, εἰς προσωπικὴν μετὰ σαρκὸς ἕνωσιν τῶν τἀναντία θελόντων ἀλλήλοις προσώπων ἀντεισφορὰν, διὰ τὸ κατασκάζειν αὐτὸς καὶ λέγειν ὡς τῷ μὴ θεῷ λόγῳ τὸ σωτήριον θέλοντος ἐκπληρωθῆναι πάθος, τῆς δὲ αὐτὸ σαρκὸς ἐναντιουμένης τῷ αὐτῷ θελήματι καὶ ἀντιπιπτούσης. καὶ ἐντεῦθεν δύο τὰς τἀναντία θέλοντας εἰσάγεσθαι. φανερῶς γὰρ δι' ὧν κατεσκάσαν τοῖς ἑαυτῶν ἐμπαρόντες βρόχοις ἑάλωσαν. τῇ γὰρ ἀποφάσει τῶν τἀναντία κατ' αὐτὸς θελόντων ἀλλήλοις προσώπων, ἠγνόησαν αὐτοὶ τινὰ κατὰ φύσιν ποιησάμενοι τῶν τὰ αὐτὰ θελόντων ἀλλήλοις προσώπων. εἰ γὰρ ἐκ τῆς ἐναντιότητος τῶν θελημάτων δύο τὰς τἀναντία θέλοντας εἰσκομίζουσιν, ἀνάγκη λοιπὸν αὐτὰς καὶ ἐκ τῆς συμβάσεως τῶν θελημάτων, δύο τὰς τὰ αὐτὰ θέλοντας, ἀλλήλοις εἰσκομίζειν, ἢ γὰρ συμβαίνουσαν, ἢ ἀντιβαίνουσαν τῷ λόγῳ τινὰ σάρκα πάντως παρέξουσιν, εἰ μήπε σοὶ Ἀρείῳ καὶ Ἀπολλιναρίῳ τισὶν ἄψυχον παντελῶς καὶ ἀκίνητον ὑπογράφουσιν. ἀλλ' ἐπειδὴ καθὼς ἑνὸς ὄντος τοῦ θέλοντος καὶ ἐνεργοῦντος ἁγίου πνεύματος[1] τὰς τῆς ἀνάρχου καὶ μιᾶς θεότητος ὑποστάσεις ξένοις κατανοεῖν θελήσεσι καὶ ἐνεργείαις, ὅπερ ἀθέμιτον. ἠγνόησαν γὰρ ὡς εἰκὸς τοῦ θέλοντος ἐστὶν ἡ θέλησις, καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ ἐνεργοῦντος, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς τοῦ θέλοντος, ἀλλὰ κατὰ φύσιν τοῦ θέλοντος, οὐδὲ ἁπλῶς τοῦ ἐνεργοῦντος, ἀλλὰ κατὰ φύσιν τοῦ ἐνεργοῦντος, ὥστε δῆλον ἐκ τοῦ κατὰ τινὰ ὀνομασίαν ἐκ τῆς φύσεως ἑκατέραν ἔχειν τοῦ ἐνεργοῦντος καὶ θέλοντος, οὕτω γὰρ τινὰ ἀνθρωπὸν θέλησιν καὶ ἐνέργειαν, ἀνθρωπίνην φαμέν. ἀγγελικὴν δὲ τινὰ ἀγγέλου, καὶ θείαν τινὰ τοῦ Θεοῦ. διὸ καὶ ἑκατέραν, θείαν φημὶ καὶ ἀνθρωπίνην, ὡς Θεῷ τῷ αὐτῷ καὶ ἀνθρώπῳ τυγχάνοντι προσνέμουσιν οἱ διδάσκαλοι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. ὡς οὐδεμιᾶς ἐν τούτῳ διχονοίας εἰσαγομένης, ἀλλὰ ἐντελοῦς τοῦ αὐτοῦ δηλωτικῆς ὑπάρξεως καθ' ἑκάτερον τῶν ἐξ ὧν ἐστι φύσεων, διχονοίας γὰρ αἰτίαν, οὐ τινὰ ὁμολογίαν τῶν αὐτοῦ φύσεων, ἢ τῶν φυσικῶν αὐτοῦ θελημάτων καὶ ἐνεργειῶν, ἀλλὰ μόνην τινὰ ἁμαρτίαν οὖσαν γινώσκομεν, ἧς πάντη καθαρὸς φύσει καὶ ἀναιρέτης ὑπάρχων ὁ κύριος, καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς διχονοίας ἐλεύθερος ὢν. ὃν εἰς δύο διαιροῦντες αὖθις οἱ δι' ἐναντίας ἐλέγχονται καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς αἰτίας, ὧν ἐστὶ τοῦ δογματιζομένου παραὐτῶν ἑνὸς θελήματος ἐγγράφως προτείνουσι φάσκοντες, ὡς ἐν μηδενὶ καιρῷ τῆς νοερῶς ἐψυχωμένης αὐτοῦ σαρκὸς ἐξ οἰκείας ὁρμῆς ἐναντίως τῷ νοήματι τοῦ λογου ταύτῃ καθ' ὑπόστασιν Θεοῦ λόγου τινὰ φυσικὴν αὐτῆς ποιήσασθαι κίνησιν, ἀλλ' ὁπότε καὶ οἷον καὶ ὅσον αὐτὸς ὁ Θεὸς λόγος ἠβούλετο. τοῦτο γὰρ λέγοντες, καὶ τὴν Νεστορίου καταιτομὴν ὑπερέβαλλον· ἐπειδὴ Νεστόριος, οὐ νοήμασί τισι κατ' αὐτοὺς, ἀλλ' ἀξιώμασι καὶ αὐθεντίαις καὶ ἰσοτιμίαις τοῦ ἀναληφθέντος παρὰ τοῦ λόγου κατ' αὐτὸν ἀνθρώπου τὴν ἕνωσιν ἅμα καὶ τὴν κίνησιν ἐδογμάτιζεν. ὁπόταν σχεδὸν καὶ πάντες οἱ ἅγιοι τῷ θείῳ νοήματι κατηκολούθησαν, ἐν παντὶ καιρῷ κατὰ πᾶσαν αὐτῶν τὴν φυσικὴν καὶ αὐθαίρετον κίνησιν, περὶ ὧν καὶ γέγραπται, πάντα τὰ θελή-

[1] Hic multa deſunt in Græco MS. *Hard.*

θελήματα αὐτοῦ ἐν αὐτοῖς. πῶς οὖν ἄρα ἐκεῖνοι, τὸ καὶ τοῖς ἁγίοις ἀνῆκον ἵνα μὴ λέγω καὶ πᾶσι τοῖς οὖσι, πάντα γὰρ ὁμολογουμένως νεύματι τοῦ Θεοῦ καὶ προσταγματι, τὴν φυσικὴν αὐτῶν προβάλλονται κίνησιν, ἐγκαίρως τε καὶ ἐμμέτρως καὶ εἴδει τῷ παραὐτοῖς σοφῶς ὁρισθέντι κατ' ἀλλήλων ἑκάστῳ προσνέμειν ὡς μέγα τι καὶ ὑπὲρ φύσιν νομίζουσι τῇ νοερῶς ἐψυχωμένῃ τοῦ κυρίου σαρκὶ, τῷ νεύματι αὐτοῦ τὴν φυσικὴν αὐτῆς ποιήσασθαι λέγοντες κίνησιν, ἑκουσίως δὲ ταύτην ἄρα ποιήσασθαι λέγουσιν, ἢ ἀκουσίως τὴν φυσικὴν αὐτῆς κίνησιν, εἰ μὲν ἀκουσίως, ἄλογον ὑπογράφουσιν, εἰ δὲ ἑκουσίως, θελητικὴν ἀποφαίνουσιν, εἰ καὶ τοῦ λόγου ταύτην χωρίζουσιν, νεύματι αὐτοῦ ποιήσασθαι τὴν φυσικὴν αὐτῆς ἀποφαινόμενοι κίνησιν, τοῖς ἄλλοις ὁμοίως καὶ παραὐτοῦ γενομένοις ὡς εἴρηται κτίσμασιν, ἀλλ' οὐχὶ τὸν αὐτὸν ἕνα Χριστὸν ὡς Θεὸν ὄντα φύσει καὶ ἄνθρωπον, θεϊκῶς ἅμα καὶ ἀνθρωπίνως κινούμενον τάτε θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα κατὰ φύσιν ἑκουσίως ἐπιτελεῖν τῆς οἱασοῦν χωρὶς διχονοίας καὶ διαιρέσεως; ἐπειδὴ κατὰ τὴν τῶν ἁγίων πατρῶν διδασκαλίαν, ὁ αὐτὸς καὶ εἷς κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὸ ὑπὲρ πάντων τεθνᾶναι θελητὸν μὲν εἶχε διὰ τὸ οὕτω βεβουλῆσθαι τὴν θείαν φύσιν· ἀνεθέλητον δὲ, διὰ τὰ ἐπὶ τῷ σταυρῷ πάθη καὶ τὸ ὅσον ἧκεν εἰς τὴν σάρκα παραιτουμένην τὸν θάνατον φυσικῶς. ἐὰν οὖν οὐδὲ ἐναντίωσιν θελημάτων, ἀλλὰ δι' αἰτίαν μυστικῶν πραγμάτων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς Χριστοῦ τὸ θέλειν καὶ μὴ θέλειν οἱ θεολόγοι κηρύττουσιν, οἷα τοῦ αὐτοῦ κατὰ ἀλήθειαν τόν τε τῆς αὐτοῦ δημιουργίας καὶ τὸν τῆς οἰκονομίας ἀλυμάντως ἐφ' ἑαυτοῦ γνωρίζοντος λόγον, τὸν μὲν τῆς δημιουργίας, ἐν τῷ θέλειν αὐτὸν ὡς δι' ἡμᾶς γενόμενον ἄνθρωπον, τῆς οἰκείας σαρκὸς τὴν φύσιν πιστώσασθαι, καὶ διὰ τοῦτο τὴν φυσικὴν αὐτῆς δειλίαν ἑκουσίως καταδεχόμενον, ἵνα ταύτης ἡμᾶς ἐλευθερώσει καθὰ καὶ πάθους ἑτέρου παντὸς, ἅτε δὴ πεπειραμένον κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα τὴν ἡμετέραν χωρὶς ἁμαρτίας· τὸν δὲ τῆς οἰκονομίας, ἐν τῷ θέλειν κατὰ τὴν πατρικὴν αὐτοῦ καὶ ἀπόῤῥητον πρόθεσιν, θεουργῆσαι τὴν ἡμετέραν φύσιν διὰ τοῦ σαρκὶ παθεῖν αὐτὸν ἑκουσίως ὑπὲρ ἡμῶν. Τίς ἔτι λοιπὸν, ἢ ποία τοῖς τε παλαιοῖς καὶ τοῖς νέοις αἱρετικοῖς ἐξ ἑκατέρου λόγου κατὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐπινοεῖται διχόνοια, δι' ἧς, ἀθετεῖν ἐπιχειροῦσι τὸ μέγα τῆς αὐτοῦ περὶ ἡμᾶς οἰκονομίας μυστήριον; οὐ μόνον γὰρ ἐπ' αὐτοῦ τὴν δυάδα παραγράφονται τῶν θελημάτων, ἀλλὰ καὶ τὸ φυσικὰ ταῦτα καθομολογεῖν, ἀπαγορεύουσιν· ὅθεν, τῇ μὲν διχονοίᾳ, τὸν ἀριθμὸν, τῇ δὲ ἀνάγκῃ, τὸ φυσικὰ λέγειν αὐτὰ μηχανῶνται καταπαλαίειν, ἅτε φυσικοῦ παντὸς ὑπ' ἀνάγκην αὐτοῖς ταττομένου. καὶ εἰ τοῦτο, πῶς, οὐχὶ, καὶ πάντα λοιπὸν ἐκεῖνοι τὰ φυσικὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀναιρήσωσιν ἰδιώματα, καὶ τὴν κατ' οὐσίαν ἕνωσιν καὶ τὴν φυσικὴν ἀγαθότητα καὶ τὸ φύσεως ὑπάρχειν καρπὸν τὴν προαίρεσιν. καὶ ἁπλῶς πᾶν εἴτι τοῖς θεολόγοις ἀνηγόρευται περὶ αὐτοῦ φυσικὸν, ἤγουν αὐτῷ κατὰ φύσιν προσόν, ἀλλὰ συνεντρέπει τοῖς ἤδη παραὐτοῦ διὰ ταῦτα σαφῶς ἐντραπεῖσι. καὶ τούτους εὐλόγως ὁ μακάριος Κύριλλος τοῦ τρίτου τῶν αὐτοῦ δώδεκα κεφαλαίων ὑπεραπολογούμενος καὶ οὕτω λέγων κατὰ τῶν μεμψαμένων αὐτὸν, καὶ τὸ ἀκούσιον διὰ τὴν φυσικὴν ἕνωσιν αὐτῷ συναγόντων. ὅτι δὲ ἀκατάσκεπτος κομιδῆ γέγονεν ὁ λόγος αὐτῷ χαλεπὸν οὐδὲν τοῖς ἐθέλουσι κατιδεῖν. ἔφη γὰρ ὅτι πάντη τε καὶ πάντως τὰ κατὰ φύσιν, τοῖς τῆς ἀ-

A sunt per omnem suam naturalem ac spontaneam motionem, de quibus & dictum est: Omnes voluntates ejus inter illos. Quomodo igitur hoc, quod & sanctis pertinet, ut non dicam omni creaturæ, quia omnia mihi & jussione Dei naturalem habent motionem temporaliter & cum mensura & specie, quæ ab ipso prudenter unicuique, nec non apte definita, quasi ut magnum aliquod & super naturam applicare intellectualiter animato domini corpori crediderunt, & ex hoc unum in duos dividunt Christum, utpote carnem ejus dicentes nutu ipsius naturalem suam facere motio-
B nem, & non unum eumdemque Christum, quomodo Deum naturaliter & hominem divine pariterque humane motum sponte, divina & humana absque qualibet dissonantia & divisione naturaliter celebrantem? Sic etenim, secundum sanctorum patrum doctrinam, idem atque unus dominus Deus noster Jesus Christus pro omnibus quidem mori ex voluntate habuit, eo quod ita divina ejus natura volebat: & iterum ex voluntate non habuit, propter passiones crucis, & quantum carni congruebat, mortem recusans. Si igitur non pro contrarietate voluntatum, sed propter vir-
C tutem mysticæ confessionis in uno eodemque Christo velle & non velle venerabiles prædicant patres, utpote eodem specialiter tam assumptionis seu dispensationis incontaminatæ ostendente rationem: & quidem assumptionis in hoc, quod vult suæ carnis naturam approbare, id est, hominem seipsum naturaliter factum fuisse, & propterea naturalem carnis pavorem sponte pro nostra salute suscipientem, quatenus ab eodem nos providentissime liberaret, sicuti & ab omni passione, videlicet ut expertus per omnia ad similitudinem nostram sine peccato: dispensationis autem
D in hoc, quod vult secundum patris ejus & inenarrabile propositum deificare nostram naturam, pro eo quod passus est carne pro nobis. Qualis ergo vel quæ jam ex utraque ratione dissensio contra salvatorem ab antiquis & modernis hæreticis commentata est, evacuare conantibus magnum ejus circa nos dispensationis mysterium? & propterea non solum duas ejusdem voluntates refutare contendunt, sed & naturales eas esse recusant: quia per dissensionem quidem numerum contradicunt, per necessitatem autem naturales eas dicere machinantur, utpote omni naturali sub necessitate ab illis definito. Et si
E hoc ita est, quomodo non & omnes naturales salvatoris nostri perimunt proprietates, sed & ipsam naturalem, id est, substantialem naturarum ejusdem unitionem, & naturalem ejusdem benignitatem, sed & fructum ejus naturæ? Voluntatis propositum similiter perimunt, utpote omnibus naturalibus, secundum sensum eorum, sub necessitate eisdem patribus definitis. Sed & reprobat eos rationabiliter beatus Cyrillus cum illis, qui jam ab eodem sunt sapienter reprobati, satisfaciens ei pro tertio capitulorum suorum, qui propter naturalem uni-

Psalm. 15.

Hebr. 4.

unitionem querulati ſunt eum, & non vel-
le ex hoc concinnant, hæc dicens: Quo-
niam autem ineptus nimis actus eſt ſermo
ejus, omnino difficile non eſt volentibus
perpenſare. Dixit enim, quoniam per o-
mnia & penitus quæ naturæ ſunt, neceſ-
ſitati legis ſubjacent: & in hujus approba-
tione deduxit aſſerens, quia contra volun-
tatem eſuriem & ſitim ſuſcipimus, in hoc
natura nos compellente, etſi quiſquam no-
luerit. Sed erat viri prudentis & limatum
habentis intellectum, ſuper hæc cetera quo-
que contemplari, quæ videlicet merito am-
pliori congruunt rationi. Aut non eſt ve-
rum, quia naturaliter rationalis eſt homo,
ergo contra voluntatem & ex neceſſitate ra-
tionabilis eſt? Quidnam, dic mihi, &
omnium Deus non eſt naturaliter bonus,
vita, lumen, ſapientia, virtus? Ergo
& ipſe contra voluntatem neceſſitate eſt,
quæ eſt. Sed ut arbitror, ita intelligere
velle, extremæ vecordiæ non eſt incogni-
tum: & iterum ad Hermen ſcribens, ait:
Eſt namque non ſine voluntate, quæ eſt
naturaliter concurrentem habens naturæ vo-
luntatem, eſſe quæ eſt. Sed & beatus
Auguſtinus in quinto libro contra Julianum
Pelagianum ſimiliter ait: Numquid, Juliane, quando angelus aut homo aliquid vult, non natura eorum aliquid vult? Angelus & homo naturæ non ſunt? Quis hoc dicturus eſt, quia non ſunt? Si ergo naturæ ſunt angelus & homo, certum eſt, quia natura vult, quando angelus vult; & natura vult, quod homo vult. Et iterum alibi in eodem libro. Numquidnam, Juliane, ab homine voluntas hominis non procedit? Quomodo autem ab homine procedit, ſi utique de natura ejus non procedit, dum quando & ipſe homo natura eſt? Ecce apertiſſime ſanctorum patrum veneranda doctrina manifeſtavit nobis, quoniam velle naturæ eſt in eis, qui ſubſtantialiter velle a domino percepiſſe noſcuntur: & propterea voluntates naturales ſunt, & omni neceſſitate carentes. Et quoniam aliter quam ita ſapere, ſtultum eſſe definiunt patres, dum maxime illi jam, id eſt, antiqui & novi hæretici, minime naturalem eſſe dicentes voluntatem, quæ ab ipſis confitetur, ſed contra naturam eamdem dogmatizant, peccatorem, ut dictum eſt, dominum & Deum noſtrum ex hoc commentantes, & propterea ſanctorum patrum doctrinas aut apertius denegantes, aut ſtulte interpretantes, ſine dubio convincuntur. Sic etenim & Paulus quidem Conſtantinopolitanus antiſtes in propria epiſtola ſancti Gregorii vocem fraudulenter adulterare ſtuduit, ponens quidem e cœlo deſcendere filium, quod utique theologice interpretatus doctor, hoc eſt, in divina voluntate conſubſtantialis trinitatis: callide autem intellectum hujus dictionis diripiens, & ubi dixit: *Pater, ſi poteſt fieri, tranſeat calix*: non ita interpretatum a Theologo, ille temere contra doctrinam ejus, alterius vocem connectere ſtuduit in peremptionem humanę ſalvatoris noſtri voluntatis, id eſt, deificatæ ſecundum doctoris ſententiam. Pyrrhus autem & ipſe ſimiliter deificatam voluntatem theologice accipiens, conditam eſſe voluntatem aſſeruit ſanctæ &

Matth. 26.

ἀνάγκης ὑποκείσεται νόμοις· ἃ παρεκόμισεν εἰς ἀπόδειξιν τὸ ἀβουλήτως ἡμᾶς πεινᾶντε καὶ διψᾶν, εἰσδέχεσθαι καλύσης εἰς τοῦτο τῆς φύσεως κἂν εἰμὴ βέλοιτό τις. ἀλλ' ἰὼ ἀνδρὸς ἀμαθοῦς καὶ ἠχονημμένον ἔχοντος εἰς ταῦτι τὸν νοῦν, καὶ τὰ ἕτερα τῆς πραγμάτων ἰδεῖν ἃ καὶ λόγου πλείονος ἂξιοῖτο ἂν εἰκότως. ἦ γὰρ ἐκ ἀληθὲς ὅτι λογικός ἐστι κατὰ φύσιν ὁ ἄνθρωπος, ἆρ' ὃν ἀβουλήτως καὶ ἰωαγκασμένως; τί δὲ, εἰπέ μοι, καὶ ὁ τῆς ὅλων Θεὸς ὢ κατὰ φύσιν ἐστὶν ἀγαθὸς, ζωὴ, φῶς, σοφία, καὶ δύναμις; ἆρ' ὃν καὶ αὐτὸς ἀβουλήτως καὶ ὡς ἐξ ἀνάγκης ἐστίν. ἀλλ' οἶμαι τὸ ὅτως ἐλέσθαι φρονεῖν, τῆς εἰς λῆξιν ἐμφροντησίας ἐκ ἀσυμφανὴς ἔλεγχος εἴη ἄν. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς πρὸς Ἑρμείαν. ἔστι γὰρ ἐκ ἀνεθέλητος ἃ ἐστι φυσικῶς συνδρομον ἔχων τῇ φύσει τὸ θέλησιν τὸ εἶναι ἃ ἐστι. συμφθέγγεται δὲ τούτῳ καὶ ὁ ἅγιος Αὐγουστῖνος ἐν τῇ πέμπτῃ βίβλῳ τῶν κατὰ Ἰουλιανοῦ τοῦ Πελαγιανισοῦ πραγματείας, τάδε λέγων, μὴ ἄρα, Ἰουλιανὲ, ὅταν ἄγγελος ἢ ἀνθρωπος τί ποτε θέλει, ἐχὶ ἡ φύσις αὐτῶν ποτε θέλει, ἄγγελος καὶ ἄνθρωπος φύσεις ἐκ εἰσι; τίς τοῦτο εἴποι ὅτι ἐκ εἰσιν; ἐὰν δὲν φύσεις εἰσὶν ἄγγελος καὶ ἄνθρωπος δηλονότι ἡ φύσις θέλει ὅπερ ἂν θέλει ἄγγελος, καὶ ἡ φύσις θέλει ὅπερ ἂν θέλει ἄνθρωπος. καὶ πάλιν ἑτέρωθι τῆς αὐτῆς βίβλου. μὴ ἄρα, Ἰουλιανὲ, ἐξ ἀνθρώπου τὸ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου προέρχεται; ποίῳ δὲ τρόπῳ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου προέρχεται, ἐὰν μὴ ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ προέρχεται, ὁπόταν ὁ ἄνθρωπος φύσις ἐστίν. ἐδοὺ φανερῶς ἡ τῶν ἁγίων πατέρων θεόπνευστος διδασκαλία περίεσησεν ἡμῖν, ὅτι φύσεώς ἐστι τὸ θέλειν ἐν τοῖς ἔχειν τὸ θέλειν οὐσιωδῶς παρὰ Θεοῦ κληρωθεῖσι· καὶ διὰ τοῦτο φυσικὰ τὰ θελήματα ἐξ πάσης ἀνάγκης ἀπηλλαγμένα, καὶ ὅτι τὸ ἑτέρως ἐλέσθαι παρὰ ταῦτα φρονεῖν ἐμβρόντητον ὑπάρχει καὶ ἀμαθὲς, πλεῖον ὅτι κατὰ φύσιν ὑπάρχειν ἐκεῖνοι μὴ λέγοντες, τὸ ἐπὶ Χριστοῦ παρ' αὐτῶν προσβαλόμενον θέλημα, παρὰ φύσιν αὐτὸ δογματίζουσιν, ἁμαρτωλὸν εἶπεῖν καὶ πρότερον εἴπομεν, τὴν ἀναιρέτιν τῆς ἁμαρτίας ὑπογραφόμενοι κύριον, οὗ χάριν τὰς τῶν ἁγίων πατέρων διδασκαλίας, ἢ προφανῶς ἀκυροῦσιν, ἢ ἀμαθῶς ἐρμηνεύουσιν. οὕτω γὰρ ὁ Παῦλος εἰς τὴν οἰκείαν ἐπιστολὴν τῇ λέξει τοῦ καταληλυθέναι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν υἱὸν, ἐχ ἵνα ποιῇ τὸ θέλημα τὸ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντος, τῷ ἁγίῳ Γρηγορίῳ θεολογικῶς ἐκληφθείσῃ, τυγχάνει ἐναι τοῦ θείου θελήματος τῆς ἁγίας καὶ ὁμουσίου Τριάδος τὴν περὶ τὸ πάθος ὑποκλεψάμενοι ῥῆσιν, ἣν ὁ τὴν ποτηρίου παραίτησιν πανούργως σιωπῶν, ἑαυτὸν ἀπατήσας οὐχ ἑτέρους πλανήσας, εἰ καὶ ἑκατέρων ὡσαύτως ἐκληφθῆναι τῷ θεολόγῳ ῥῆσιν ἐνομολόγησεν, εἰς ἀθέτησιν μὲν ὡς εἴρηται τῆς αὐτοῦ διδασκαλίας ἀναίρεσιν δὲ τοῦ ἀνθρωπίνου τοῦ σωτῆρος θελήματος, λέγω δὴ τοῦ θεωθέντος ὅλου, καθά φησιν ὁ διδάσκαλος, ὅπερ καὶ ὁ Πύρρος πρὸ τοῦ Παύλου διὰ τοῦ αὐτοῦ παρεξηγησάμενος, καὶ θεολογικῶς ἐκλαβὼν τὸ θεοθὲν ὅλον, κτίσμα ἑκάτερον

τοῦ

1 Pro κτισ. *Harduinus*.

ἴλιν τῆς ἁγίας Τριάδος οὖσαν ὑπερφυᾶ θέλησιν, εἶτα καθ' αὐτοὺς θεωθεῖσαν· καὶ διὰ ταῦτα καὶ τὴν φύσιν λαμπρὰν, σιδηρόμους γὰρ τῇ φύσει πάντως ἡ θέλησις, ὅπερ ἀσεβὲς ὑπάρχον, τὴν ἐκείνων ἐλέγχει ἀμυθρομίαν τοὺς πατρικοὺς καθυβρίζουσαν λόγους. ὁ γὰρ θεολόγος τὴν τοῦ ποτηρίου παραίτησιν, θεολογικῶς οὐκ ἐξείληφεν, ἀλλὰ συμφώνως πᾶσι τοῖς ἁγίοις πατράσι καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου τοῦ σωτῆρος θελήματος τὴν τοιαύτην εὐσεβῶς ἐδέξατο ῥῆσιν. οὐκ ἀγνοίας χάριν κατὰ τὴν ἐπίνοιαν τῶν αἱρετικῶν. οὐ γὰρ εἰ δυνατὸν, ἢ μὴ τοῦτο ἀγνοεῖν ἐκεῖνον εἰκὸς, ἢ τῷ θελήματι ἀγνοεῖν τὸ θέλημα, τὸ γὰρ ἐκείνῳ θέλειν, οὔτε ὑπεναντίον θεῷ θεοῦ ὅλου, ἀλλὰ εἰς ἀπόδειξιν ἀληθῆ τῆς τελείας αὐτοῦ δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσεως. ἐπεὶ καὶ ἐκοπίασε, καὶ ἐπείνασε, καὶ ἐδίψησε, καὶ ἠγωνίασε, καὶ ἐδάκρυσε νόμῳ σώματος. περὶ τὸ πάσχειν γὰρ τὰ τοιαῦτα τῆς ὀνομάτων φησὶν, ὁ ἴλιν ἄῤῥεπτον φύσιν, καὶ τοῦ πάσχειν ὑψηλοτέραν ὡς πᾶσι πρόδηλον. ἐκοινῶ οὐ πρὸς ἑαυτὸν ἢ πρὸς τοὺς ἑτέρους ἁγίους ἐναντιούμενος ὁ διδάσκαλος ἐνταῦθα μὲν ἡμῖν, ἑτέρωθι δὲ τῷ σωτῆρι προσήρμοσε τὴν παραίτησιν· ἀλλ' ἑαυτῷ κἀκείνοις καὶ πᾶσι στοιχῶν, τὴν μὲν ἀντεισφορὰν ἀπεκήρυξε, τὴν δὲ θεωθεῖσαν, ἀνεκήρυξε θέλησιν, ἥνωσεν ἴλιν ἀνθρωπίνῃ, ὥσπερ οὖν καὶ τὴν θείαν φύσιν καὶ ἄκλιτον ἐπὶ τοῦ σαρκωθέντος θεοῦ λόγου καὶ τελείως δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσαντος, ὡς τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ἀνακαθαίροντες, καὶ πάντα διὰ πάντων ἰωμένῃ τῆς οἰκείων, τὰ τῆς ἡμετέρας φύσεως φυσικὰ κατὰ τὴν ἀληθῆ καὶ φιλάνθρωπον τοῦ μυστηρίου παράδοσιν· ἣν ἀποστραφέντες οἱ ἔξαρχοι τῆς καινοτομίας, ἐπὶ τοὺς αἱρετικοὺς μύθους ἐξέπεσαν, τῆς εὐσεβοῦς δι' αὐτὴν ἀποσφαλέντος κηρύγματος.

A consubstantialis trinitatis, utpote secundum eos deificatam, ac per hoc jam & ipsam naturam, quod omnino impium est, & illorum imperitiæ argumentum in paternis doctrinis sponte disipientes. Nam theologus recusationem calicis non theologice secundum illos interpretatus est, sed consonanter omnibus sanctis patribus, & ipse in humana salvatoris voluntate hujusmodi pie dictionem suscepit. Non enim pro alterius introductione, aut ignorantiæ causa juxta commentum hæreticorum. Nec enim si possibile erat, aut non ignorare eum convenit, aut pro voluntate introducere voluntatem, quoniam illius velle nihil erat contrarium Deo, B totum deificatum: sed in manifestatione veritissimæ ejus & perfectæ humanitatis hæc eadem asserebat. Nam & laboravit, & esurivit, atque sitivit, & conturbatus est, & lacrymavit lege carnis. Tempore namque passionis hujusmodi nomina fatetur. Non enim inconvertibilem naturam & superiorem ab omni passione, sicut omnibus manifestum est. Ergo nec sibi, nec aliis patribus contradicens denominatus doctor, hic quidem nobis, alibi autem salvatori recusationem studuit applicare: sed in omnibus sibi sanctisque patribus consonans, contrarietatem quidem evacuavit, deificatam autem prædicavit voluntatem, id est, humanam, sicut & divinam C & inconditam in incarnato Deo verbo, & perfecte pro nobis humanato, utpote per similem expurgante, & per omnia sua, sicut ait, omnia sanante quæ naturæ nostræ sunt naturalia, secundum veram & misericordem mysterii traditionem: quam avertentes auctores novitatis, ad hæreticas fabulas versi sunt, & a vera per ejus expositionem errantes prædicationis doctrina.

Δεῦσδέδιτ ὁ ἁγιώτατος ἐπίσκοπος Καράλεως, εἶπεν.

Deusdedit sanctissimus episcopus insulæ Sardiniæ dixit.

Εἰς ἐντελῆ τῶν εἰρημένων αἱρετικῶν περιγραφὴν, D ἦγεν τῶν ἐξάρχων αὐτῆς καὶ τῆς καινοτομίας, προσήκει πάντως ἡμᾶς καὶ αὖθις τὸν ἅγιον Κύριλλον εἰς μέσον προαγαγεῖν, ἐπὶ τῇ μνημονευθείσῃ παρ' αὐτῶν χρήσει τῷ διδασκάλῳ, τυγχάνει τῆς ἀπολογίας αὐτῷ ὑπὲρ τῷ τετάρτῳ τῶν δώδεκα κεφαλαίων, ἐφ' ὅσον μάλιστα τῶν ἑρμηνέα καὶ ἐξηγητὴν ἀναραβάπτως εἶπον ἐκδέχεσθαι τῆς εὐσεβοῦς δόξης τῶν ἐπὶ Χριστῷ τῷ Θεῷ κηρυττομένων δογμάτων. λέγει τοίνυν ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀπολογίᾳ καθ' ὧν μεμψαμένων αὐτὸν καὶ τὰς διχονοίας αὐτῷ προσαγόντων, μᾶλλον δὲ τῷ τῆς οἰκονομίας μυστηρίῳ προσεμβομένων διὰ τὸ πάσας αὐτὸν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ Θεῷ λόγῳ σεσαρκωμένῳ τὰς περὶ αὐτοῦ τῶν ἁγίων εὐαγγελίων ἀπονέμειν φωνάς. τὸ δὲ προφανῶς ὁ διδάσκαλος. ἀλλὰ γὰρ οἴεταί τι σοφὸν καὶ ἀνεπιτύγχανον εἰπεῖν· εἰ γὰρ ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, φησὶν, ὁ κεκραγὼς ἐστιν· πατὴρ, εἰ δυνατὸν παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο. πρῶτον μὲν διχονοεῖ πρὸς τὸν πατέρα, παραιτεῖται δὲ ἐκ ὀρθῶς τὸ πιεῖν τὸ ποτήριον, καίτοι φησὶν ἐκ ἠγνοηκὼς, ὅτι τῷ κόσμῳ σωτήριον ἔμελλεν ἔσεσθαι τὸ παθεῖν αὐτόν. ἐκεῖνο ἂν εἶεν, φησὶν, αἱ τοιαῖδε φωναὶ τοῦ Θεοῦ λόγου φωναί. ἀντικούσεται δὲ καὶ πρός γε ἡμῶν

Ad perfectam redargutionem prædictorum hæreticorum, etiam novitatis præsumptorum, oportet nos procul dubio sanctum Cyrillum denuo proferre in prædicto testimonio, id est satisfactione, quæ pro quarto duodecim capitulorum ejusdem doctoris facta est, cum maxime interpretatorem & expositorem dicant eum existere pii intellectus in Christo Deo prædicatis dogmatibus. Dicit enim in eadem satisfactione contra querulantes eum, & dissensiones ei, magis autem dispensationis mysterio introducentes, pro eo quod omnes uni eidemque Deo verbo incarnato evangelii voces tribuit hic apertius doctor. Sed & arbitratur aliquid E prudentiæ & inexpugnabile dicere. Ait enim: Si Dei Verbum est, quid clamat: *Pater si possibile est, transeat a me calix iste*? Primum quidem discordat a patre, sed & non recte recusat calicem bibere, cum & minime ignoraret, ait, quoniam mundo salus existeret passio ipsius. Ergo non sunt hujusmodi voces Dei verbi voces. Sed audiet & a nobis, qui talibus profanis ducitur intentionibus: Ergo quia tibi videtur Dei quidem Verbi hujusmodi esse voces negare, tantum autem eas formæ servi aptare putas, ne iterum in duos filios non di-

Gregorius Nazianzenus.

Verba Cyrilli contra Theodoritum. *Matth.* 26.

vidit unum? Et cui de ſapientibus hoc non apparet? Dicturus eſt namque fortaſſis quiſquam tuam ſequens, o ille, intentiones: Quoniam incredulum & ultra competentem rationem eſt, formam ſervi recuſare paſſionem, & diſſentientem videri a patre, atque verbo in eodem habitante. Sciebat enim paſſionem ſuam ad ſalutem fore his qui ſub cœlo ſunt, & vitæ præparationem his qui morti ſubjugati ſunt. Pro qua re oportebat eum, ait, videri & trepidatione ſuperiorem, & divinum nutum ſequi properantem. Ideoque non ſentis deſipiens inaniter, quæ eſt igitur tanta pravitas cogitationum? Ego dico ſine qualibet pigritia, quoniam parva quidem, quantum ad Dei verbum pertinet, omnia humana exiſtunt. Quæro autem exinanitionem cujus factam intelligamus, & quis hoc paſſus eſt ſponte? Si enim, ut ipſi dicunt, ſervi forma, id eſt, quod ex ſemine David factus eſt, quomodo aut qualiter exinanitus eſt, ſi aſſumptus eſt a Deo? Si autem hoc, quod in forma & æqualitate Dei exiſtens, Verbum ſeipſum exinanire dicitur, quomodo iterum aut qualiter exinanitus eſt, ſi recuſat exinanitionem? Exinanitio autem Dei verbi, quod utique neſcit pati immutationem, id eſt aut agere & dicere quidquam de humanis propter diſpenſativam conventionem, quam habuit cum carne. Sed & ſi factus eſt homo, myſterii ratio nullo modo in natura ipſius nocebit eum. Manſit enim quod erat, & in humanitate exinanitus propter vitam & mundi ſalutem. Ergo non duabus perſonis, ſed uni Chriſto & Filio & Deo evangelicas & ſanctorum apoſtolorum proponamus voces, & neque divinam ejus minorantes naturam & gloriam propter humana, neque negantes diſpenſationem, ſed ipſius verbi factam credentes, qui propter nos incarnatus eſt. Ecce igitur apertiſſime denominatus doctor hæreticam peſtilentiam deſtruxit, hoc eſt, temerariam diſſenſionem voluntatum, quam contra ſalvatorem noſtrum colligere imperiti contendunt, profanas intentiones eaſdem appellans, & pravitatem malorum intellectuum. Unde viriliter reprobans eos; & nullatenus penitus aut contra deitatem aut contra humanitatem unigeniti quamlibet diſſenſionem, utpote hæreticam & condemnabilem, ſuſcipiens, confirmat prudenter myſterii exinanitionem, per quam ipſe qui in forma & ſimilitudine Dei verbum conſiſtens, nullatenus recuſavit operari & dicere humana propter conventionem quam habuit cum carne: pro quo ipſi uni & ſoli Chriſto ac Filio & Deo evangelicas ſanctorumque apoſtolorum de eodem applicat voces, quoniam neque divinam ejus minuit naturam propter humana, neque propter divina ejus diſpenſationem denegat. Ergo * ſecundantiſſimus ait Cyrillus: Evacuant illi exinanitionem unigeniti Dei, & miſericordem ejus propter nos renuunt diſpenſationem, qui minime eidem ſalvatori quomodo homini propter nos facto tribuunt voces, per quas dicit; *Pater, ſi poteſt fieri, tranſeat a me calix iſte*; in approbatione perfectæ ejus propter nos incarnationis, utpote de noſtris nihil penitus eodem recuſante, omnia autem ſecundum veritatem

A ὁ τοῖς ἔτω κιβδήλοις ἐπινηχόμενος λογισμοῖς. ἐκὲν ἐπειδή σοι δοκεῖ τὲ μὲν Θεὲ λόγε τὰς τοιαύτας φωνὰς ἀποκρύεθαι δεῖν, μόνη δὲ αὐτὰς ἀνάπτειν τῇ τὲ δέλε μορφῇ, ἆρα ἐκ εἰς δύο πάλιν υἱὲς καταδιαιρεῖς τὸν ἕνα; κὴ τίνι τῇ ἀφρονέντων ἀσυμφανές; ἐρεῖ γὰρ ἴσως τις τοῖς σοῖς, ὦ ἔτος, ἐπόμενος λογισμοῖς. ὅτι κὴ ἀπίθανον κὴ λόγε πέρα τὲ τρέποντος τὸ παραιτεῖεθαι τὸ παθεῖν τὶ τὲ δέλε μορφὶ, Ⓒ διχονοεῦσαν ὁρᾶεθαι πρὸς τὸν πατέρα κὴ πρὸς αὐτὸν δὲ τὸν ἐνοικήσαντα λόγον. εἰ γὰρ οἶμαι τὸ πάθ Ⓒ πρὸς σωτηρίαν ἔσεεθαι τοῖς ὑπ' ὀυρανόν, κὴ ζωῆς πρόξενον τοῖς θανάτῳ νενικημένοις· ἔδει δὴ ἓν ὁρᾶεθαι, φησί, κὴ δειλίας ἀμείνω, κὴ τοῖς θείοις νεύμασιν ἀκολεθεῖν ἡρεμέον. ἀρ' ἂν ἐκ αἰεθάνη πεφλυαρηκὼς εἰκῇ, τίς ἡ τοσαύτη τῶν ἐννοιῶν χυδαιότης; ἐγὼ δὲ ὅτι σμικρὰ μὲν τῷ ἐκ Θεοῦ φυέτι λόγῳ πάντα ἐσὶ τὰ ἀνθρώπινα, φαίλω ἂν ὄκνε ἄνευ παντός. ζητῶ δὲ τὶ κένωσίν τιν Ⓒ ἂν ηγεῖεθαι νοοῖτο, Ⓒ τίς ὁ τὲτο παθὼν ἐκεσίως; εἰ μὲν γὰρ ὡς αὐτοί φασιν ἡ τοῦ δέλε μορφὴ, ἤτοι τὸ ἐκ σπέρματος τοῦ Δαβὶδ, πῶς ἢ τίνα κεκένωται ξόπον, εἰ προσελήφθη παρὰ τοῦ Θεοῦ; εἰδὲ αὐτὸς ὁ ἐν μορφῇ κὴ ἰσότητι τέτου ὑπάρχων λόγ Ⓒ ἑαυτὸν κενῶσαι λέγεται, πῶς ἤδη πάλιν, ἢ τίνα κεκένωται ξόπον, εἰ παραιλεῖπται τὶ κένωσιν; κένωσις δὲ τῷ Θεῷ λόγῳ οὐκ εἰδότι πῶ ξοπῶ, τὸ δρᾶσαί τε κὴ εἰπεῖν τῶν ἀνθρωπίνων, διὰ τὶ πρὸς σάρκα σωὸδον οἰκονομικὸν, ἀλλ' εἰ κὴ γέγονεν ἄνθρωπος, κατ' ὐδένα ξόπον αὐτὸν ὁ τοῦ μυσηρὸς λόγος εἰς πῶ αὐτοῦ φύσιν ἀδικήσειεν ἄν. μεμένηκε γὰρ ὃ ἦν, κὴ ἐν ἀνθρωπότητι καθηγμένος Ⓒ, ὅλα τὶ τὲ κόσμε σωτηρίαν κὴ ζωήν. οὐκοῦν οὐ προσώποις δυσὶν, ἀλλ' ἑνὶ Χρισῷ κὴ υἱῷ κὴ Θεῷ τὰς τε ἀγγελικὰς, κὴ τὰς τῶν ἁγίων ἀποσόλων ἀναθησόμεν φωνὰς, οὐ πὴν θείαν αὐτοῦ κατισμικρύνοντες φύσιν τε κὴ δόξαν ὅλα τὰ ἀνθρώπινα, οὔτε μὴν ἀρνέμενοι τὴν οἰκονομίαν, ἀλλ' αὐτὲ τὲ λόγε γενέεθαι πισέοντες τὲ δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσαντος. ἰδὲ δὴ σαφῶς ὁ διδάσκαλ Ⓒ τὴν αἱρετικὴν λύμην κατήρησε, λέγω δὴ τὸ ἄτοπον τῆ θελημάτων διχόνοιαν, ἣν κατὰ τὲ σωτῆρος ἡμῶν σπεύδειν ἐπιχειρέσιν οἱ ἀμαθεῖς, κιβδήλες λογισμὲς τὰ τοιαῦτα καλέσας, κὴ χυδαιότητα πονηρῶν ἐννοιῶν. ὅθεν τέτες εὖ μάλα γενναίως διακρεσάμενος Ⓒ, κὴ μηδαμῆ μηδαμῶς ἢ κατὰ τῆς θεότητος, ἢ κατὰ τῆς ἀνθρωπότητος τὲ μονογενὲς τὴν οἰανῶν διχόνοιαν ὡς αἱρετικὴν κὴ κατάκριτον παραδεξάμενος Ⓒ, ἐγκέχυκε σοφῶς τῇ μυσηρίᾳ τὴν κένωσιν, καθ' ἣν φησιν αὐτὸς ὁ ἐν μορφῇ κὴ ἰσότητι τῇ Θεῇ ὑπάρχων Θεὸς λόγ Ⓒ, ἐδαμῶς παρητήσατο δρᾶσαί τε Ⓒ εἰπεῖν τὰ ἀνθρώπινα ὅλα τὴν πρὸς σάρκα σωὸδον. ἔχαιν αὐτῷ σὶ κὴ μόνῳ Χρισῷ κὴ υἱῷ κὴ Θεῷ τὰς ἀγγελικὰς, κὴ τὰς τῶν ἁγίων ἀποσόλων περὶ αὐτὲ προσάπτει φωνὰς, ὡς ὅτε τὴν θείαν αὐτὲ κατισμικρύνων φύσιν διὰ τὰ ἀνθρώπινα, ὅτε μὴν διὰ τὰ θεῖα τὴν οἰκονομίαν ἀρνέμενος Ⓒ. ἐκὲν κατὰ τὴν τὲ σοφωτάτε Κυρίλλε διδασκαλίαν, ἀρνῦνται τὴν κένωσιν τὲ μονογενὲς Θεῦ, κὴ τὴν περὶ ἡμᾶς αὐτὲ φιλάνθρωπον ἀθετεῦσιν οἰκονομίαν, ἐκεῖνοι προδήλως οἱ μὴ ἐπ' αὐτῷ κυρίως ὡς ἀνθρώπε δὶ ἡμᾶς γενόμενον τιθέντες τὴν τὲ. πάτερ, εἰ δυνατὸν παρελθεῖν τὴν τὲ ποτηρίε ῥῆσιν, εἰς ἀπόδειξιν τῆς

* ſapientiſſimus.

Matth. 26.

τελείας

τελείας αὐτῦ δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσεως, οἷα τῆ ἡμετέρων ὀδὸν ἠρνημένω τὸ σωίολον, πάντα δὲ κατὰ ἀλήθειαν φύσει πεπωσαμένω τὰ δι' ὧν ἡ καθ' ἡμᾶς οὐσία χαρακτηρίζεται πλὴ μόνης τῆς ἁμαρτίας, ἀλλ' ἑτέρω τινὶ παρὰ τὸν σωτῆρα τὴν τοιαύτην τῆς μυστικωτάτης ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῦ προσδοκῆς ἀπονέμοντες ῥῆσιν, καὶ εἰς ἀναίρεσιν αὐτῆς διχονοεῖν αὐτὸν ἀπαγγέλλοντες ὡς ἐπ' αὐτῦ τοῦτο λαβεῖν οὐκ ἐθέλοντος κατὰ τὴν ἁγίων πατέρων ὁμολογίαν. γέγονε γὰρ ἄνθρωπος ὁ τῦ Θεῦ λόγος, ὥς φησιν ὁ διδάσκαλος, οὐχ ἵνα πάλιν ὡς Θεὸς πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως πάντα πράττῃ καὶ λαλῇ, ἀλλὰ πολλάκις καὶ διὰ τὴν χρείαν τῆς μιᾶς σαρκὸς οἰκονομίας καὶ ὡς ἄνθρωπος λέγει τινά. τοῦτο οὖν ἔχοντες τὸ μυστήριον τὴν δύναμιν πῶς οὐκ ἄτοπον σκανδαλίζεσθαι τοὺς ἀκροωμένους, ἀνθρωπικώτερον ἔτ' ὄντος λαλοῦντος αὐτῦ; λαλεῖ γὰρ ὡς ἄνθρωπος· λαλεῖ δὲ καὶ ὡς Θεὸς ἔχων ἐν ἀμφοτέροις τὴν ἐξουσίαν. ἀλλ' ἐδαμῶς κατὰ τοὺς αἱρετικοὺς τὴν διχόνοιαν. ἀνθρωπίνως μὲν γὰρ ἔλεγε. νυνὶ ἡ ψυχή μου τετάραχται. θείκῶς δὲ πάλιν. ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτοῦ καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτοῦ. τὸ μὲν οὖν ταράττεσθαι τῆς σαρκὸς ἴδιον. τὸ δὲ ἐξουσίαν ἔχω θεῖναί τε καὶ πάλιν λαβεῖν αὐτὴν ψυχήν, τῆς τοῦ Θεοῦ λόγου δυνάμεως ἔργον ἐστίν. ὥσπερ οὖν ὅταν λέγῃ τι θεϊκόν, καί τις γρώμβυος ἄνθρωπος, οὐ σκανδαλιζόμεθα, ἀλλ' ἐννοοῦμεν τὸν ἐνωθέντα τῇ σαρκὶ λόγον, οὕτως ὅταν λαλῇ τι καὶ ὡς ἄνθρωπος, κατὰ τὴν ἀνθρωπότητι πρέποντα λαλεῖ, ἣν δι' ἡμᾶς ἀνέλαβε μιᾶ τῆ αὐτῇ προσόντων φυσικῶς. ἀνθρωπότητος δὲ ἴδιον τὸ κλαίειν, καὶ ταράττεσθαι, καὶ ἀδημονεῖν, καὶ παραιτεῖσθαι τὸ θάνατον, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια πάσχειν. ἐπειδὴ καὶ ὅτι μάλιστα τὸ συμβὰν οὐχὶ πάντῃ τε καὶ πάντως θελητὸν ἦν αὐτῷ, ἀλλ' οὖν τῆς πάντων ἕνεκεν σωτηρίας καὶ ζωῆς, ἑκούσιον ἐποιήσατο τὸ ἐπὶ τῷ σταυρῷ πάθος. εἰ γὰρ μὴ ἐποιήσατο θελητὸν, καί τις λίαν ἀβούλητον ὂν τὸ παθεῖν, τίς ἂν νοοῖτο λοιπὸν ἡ προφασις τοῦ προσδέχεσθαι καὶ λέγειν. πάτερ εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο; θέα γὰρ ὅπως, ἀνεθέλητον μὲν τῷ σωτῆρι τὸ πάθος, ἐπειδὴ δὲ πάντῃ τε καὶ πάντως ἀναμεῖναι ἐχρῆν διὰ τὰ ἐκ τοῦ παθεῖν ἀγαθά, θελητὸν ἐποιήσατο δι' ἡμᾶς· οὐ γὰρ ἂν ἠπείλησε τῷ προδότῃ τὸ παντὸς ἐπέχεινα κλάσαι κακοῦ, καὶ ὅτι κρεῖττον ἦν αὐτῷ, τὸ μὴ γενέσθαι τὴν ἀρχήν. ἀλλ' οὐδ' ἂν ὅλως κολάσεως μὴ ἄξιον ἡγήσατο ποτὲ τῶν ἰδίων θελημάτων τὸν ὑπουργόν, εἴπερ ἦν ἑαυτῷ θελητὸν τὸ παθεῖν. ἐπειδὴ δὲ ὡς ἡμαρτηκότα κολάζει, πῶς οὐκ ἂν γένοιτο καταφανὲς ὡς ἀκούσιον μᾶλλον ὑπομένει τὸ πάθος; τὸ δὲ ἄπαξ συμβεβηκὸς ἐκ τῆς τῶν Ἰουδαίων μανίας, καὶ τῆς τοῦ διαβόλου κακουργίας ἐξηρτημένον, ἰδίᾳ δυνάμει ζωῆς καὶ σωτηρίας ἔδειξεν ὁδὸν τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ διδάσκαλος. οἱ δὲ πάλαι καὶ νῦν αἱρετικοὶ τὰς αὐτῦ τοῦ λόγου παραβαίνοντες σοφὰς ὑποθήκας, ἂν μέντοι θεϊκόν ἐξακούσωσι, τῷ σωτῆρι λαλοῦντος ἢ ἐνεργοῦντος, οὐ σκανδαλίζονται δῆθεν. εἰ δ' ἔτι κατὰ φύσιν ἀνθρώπινον, σκανδαλίζονται πάντως, οὐκ ἐννοοῦντες ὅτι γέγονεν ἄνθρωπος, καὶ τὰ τῇ ἀνθρωπότητι πρέποντα λαλεῖ καὶ ποιεῖ, ὧν δι' ἡμᾶς ἀνέλαβε μιᾶ πάντων τοῦ προσόντων αὐτῇ φυσικῶς. ἀλλ' οἴονταί τι καινότερον ἀντισοφίζεσθαι, τοῖς παξικαῖς ἀντε-

A naturaliter comprobante, ea videlicet, quæ in noſtra eſſentia demonſtrantur, abſque tantummodo peccato: ſed alio extra ſalvatorem hujuſmodi myſticæ orationis ejus applicantes voces, & in interemptione ipſius, diſſentientem eum aſſerunt, utpote in eo hanc intelligere nolentes juxta piam ſanctorum patrum doctrinam. Factus namque eſt homo Dei Verbum, ſicut ait denominatus doctor, non ut iterum, ſicut Deus ante incarnationem agebat omnia, operetur & loquatur, ſed multoties propter officium diſpenſationis cum carne loquatur quoque aliqua ſicut homo. Hanc igitur habentes myſterii virtutem, quomodo non eſt in-
B conveniens ſcandalizari, audientes fortaſſis humane loquente eo? Loquitur enim ut homo, loquitur autem & ut Deus; in utriſque autem habens poteſtatem: non enim ſecundum hæreticos diſſenſionem. Et dicebat quidem humane: *Nunc anima mea turbatur*: divine autem: *Poteſtatem habeo ponere eam, & iterum poteſtatem habeo reſumere eam*. Poteſtatem habere ponere, & iterum reſumere animam, Dei verbi erat virtutis. Sic igitur quando dicit aliquid divinum, cum homo factus eſt, non ſcandalizamur, ſed conſideramus unitum carni verbum: ſic & quando loquitur aliquid ut ho-
C mo, non ſcandalizemur, conſiderantes quia propter nos factus eſt homo, & congrua humanitati loquitur, quam propter nos ſuſcepit cum omnibus eidem appertinentibus naturaliter. Proprium eſt autem humanitatis plangere, conturbari, anxiari & recuſare mortem, atque ſimilia his pati. Quia igitur quam maxime quod aſſolet non per omnia voluntatis ejus fuit, verumtamen propter ſalutem omnium & vitam, ſpontaneam fecit crucis paſſionem. Si enim non feciſſet ſpontaneam, dum & nimis contra voluntatem erat pati, qualis jam intelligeretur occaſio ut oraret & diceret: *Pater ſi poſſibile eſt, tranſeat a me calix iſte?* Intende enim, quomodo contra voluntatem eſt ſalvatoris paſſio, quoniam per omnia & omnino oportebat eum pati propter bona quæ ex paſſione accedere noſcuntur. Et ideo ſpontaneum hoc ipſum fecit propter noſtram ſalutem. Nec increparet tradi-
D *Matth. 26.* *Matth. 26.* torem, utpote ſuper omne malum excedentem, aſſerens quia melius illi erat prius non naſci. Sed neque dignum eſſe omnino ſupplicii arbitraretur aliquando ſuæ voluntatis miniſtrum, videlicet ſi eidem pati ſpontaneum eſſet. Quoniam autem ut culpantem ulciſcitur, quomodo non eſt apertiſſimum, quia ultra voluntatem ſuſtinet paſſionem? Sed quia ſemel factum eſt ex malitia Judæo-
E rum, & ex calliditate diaboli exortum, propria virtute viam ſalutis & vitæ manifeſtavit hominibus. Et hæc quidem memoratus doctor. Veteres autem & novi hæretici, ejuſdem doctoris prudentiſſimos ſermones tranſgredientes, ſi quidem aliquid divine audierint loquentem ſalvatorem aut facientem, quaſi non ſcandalizantur. Si autem naturaliter quidquam humanum audierint, ſine dubio ſcandalizantur, minime conſiderantes quia factus eſt homo, & quæ humanitati congruunt, locutus eſt & perficiebat, quam videlicet propter nos ſuſcepit cum omnibus inhærentibus ei naturali-

ter. Sed arbitrantur illi sapientiores se ostendere sanctorum patrum, & dicunt ex proprio errore, quia propter hoc factum est homo Dei verbum, ut iterum quomodo tantum Deus ante incarnationem omnia agat & loquatur divine, & nihil omnino humanum propter utilitatem dispensationis carnis, tantumque in eorum phantasmate hujus dispensationis positum esse mysterium, utpote nihil Verbo secundum nos loquente aut operante penitus: sed & quid locutum est, ajunt, nos tantum simpliciter designat, non autem semetipsum essentialiter factum hominem demonstrat, cum permanet perenniter ac naturaliter Deus. Ergo si propter hoc, quod dicunt sancti patres in utrisque habere dominum & Deum nostrum potestatem, ut divine pariterque humane operetur & loquatur, in approbatione utriusque naturæ ex quibus constitit, & quia spontanea & contra voluntatem erat ei passio, dissensiones adversus eum colligere properant in peremptione naturalium ejus voluntatum & operationum, certum quia non solum incarnationis ejus denegant mysterium, sed & divinitatis ejus excludunt rationem, injustum eum per indiscretam increpationem cognoscentes, si utique, quomodo & * Pater perhibuit, suarum voluntatem ministrum damnavit. Nec enim intellexerunt, in tenebris suæ novitatis deambulantes, incarnati Dei mysteria: & propterea decepti in eorum dissensionibus corrupti sunt, & in necessitatibus suis absorpti sunt. Has enim dissensiones & necessitates in abnegatione quidem dispensationis, evacuationem autem paternæ doctrinæ insipienter construentes, diligentius ab eisdem patribus per nos successores eorum destructi sunt, ut in eis impleatur quod a beato Isaia prudenter dictum est: *Sultus stulta loquetur, & cor ejus vana intelliget, ut perficiat iniqua, & loquatur ad dominum errorem.* Sed quid faciet, ait post hæc, quando omnes illos dominus Deus in judicium adduxerit, ut discernat inter eos, de quibus impie gesserunt in eum?

* Cyrillus Alexandrinus. *Haid.*

Isai. 32.

ξαγόμβοι λόγοις, καὶ νομίζουσιν ἐξαυτονόμε πλάνης ὅτι δι' τοῦτο γέγονεν ἄνθρωπος ὁ τῦ Θεῦ λόγος, ἵνα πᾶσιν ὡς μόνον Θεὸς πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως πάντα πράττῃ καὶ λαλῇ θεϊκῶς, οὐδὲν δὲ τὸ παράπαν ἀνθρώπινον διὰ τὴν χρείαν τῆς μὴ σαρκὸς οἰκονομίας, ἀλλ' ἐν φαντασίᾳ ψιλῇ καὶ ἀνυπαρξίᾳ τὸ τυύτης κεῖσθαι μυστήριον ὡς οὐδὲ τῦ λόγυ καθ' ἡμᾶς ἐνεργήσαντος, ἢ λαλήσαντος φυσικῶς. ἀλλ' ἔτι καὶ λελαληκε, φασὶν, ἡμᾶς ἁπλῶς σημαίζων, ἐχὶ ἑαυτὸν ὑποδῶς γνωρίζων ἡνωμένον ἄνθρωπον, μὴ τῦ ὁμαμβίαν ἀεὶ κατὰ φύσιν Θεός. ἐκεῖν ἐὰν διὰ τὸ λέγειν τὸς πατέρας ἐν ἀμφοτέροις τὸν κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν ἔχειν τινὰ ἐξυσίαν, ἅτε θεϊκῶς ἅμα καὶ ἀνθρωπικῶς ἐνεργεῖν αὐτὸν καὶ λαλεῖν εἰς πίσωσιν ἑκατέρας τῆς ἐξ ὧν ἐστιν ὐσιῶν, καὶ ὅτι θελητὸν ἰδίως αὐτὸ κ, ανεθελητον το παθεῖν, τὰς διχοιρίας κατ' αὐτῦ συναγειν ἐπιχειρῦσιν, εἰς ἀναίρεσιν τῆς φυσικῶν αὐτοῦ θελημάτων, καὶ ἐνεργειῶν, δῆλόν ἐστιν ὡς ὁ μόνον τὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτῦ φανερῶς ἐξαρνῦνται μυστήριον, ἀλλὰ καὶ τὸν τῆς θεολογίας βλασφημῦσι λογον, ἀδικον αὐτὸν ἐξ ἀδιακρίτυ γνωρίζοντες ἐπιτιμίας, εἴπερ ὥς φησιν ὁ διδάσκαλ@, τῆ ἰδίων θελημάτων ἡνωμένον ὑπεργὸν κατεδίκασεν. οὐκ ἔγνωσαν γὰρ ἐν σκότει τῆς αὐτῆ κηνοτομίας διαπορθυθέντες Θεῦ σαρκωθέντος μυστήρια· καὶ διὰ τοῦτο σφαλέντες ἐν ταῖς διχονοίαις αὐτῶν κατεφθάρησαν, καὶ ταῖς ἀνάγκαις ἰκανῶς κατεπόθησαν. ταύτας γὰρ εἰς ἀθέτησιν μὴ τῆς οἰκονομίας, ἀκύρωσιν δὲ τῆς τῶν πατέρων διδασκαλίας ἀπαιδεύτως κατασκεύασαντες, ἐπισημόνως ἐξ αὐτῶν τῶν πατέρων δι ἡμῶν τῶν διαδόχων αὐτῶν ἀνεβάπησαν, ὡς εἰς αὐτὲς πληροῦσθαι τὸ, τῷ μακαρίῳ Ἡσαΐᾳ, σοφῶς εἰρημένον. ὁ μωρὸς μωρὰ λαλήσει, καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ ματαια νοήσει, τὸ σωτελεῖν ἄνομα, καὶ λαλεῖν πρὸς κύριον πλάνησιν· ἀλλὰ τί ποτήσεσί φησιν εἰς τὰ μὴ ταῦτα, διὰ πάντας αὐτὸς κύριος ὁ Θεὸς ἀγάγῃ εἰς κρίσιν τῦ διακριθῆναι πρὸς αὐτὸς περὶ ὧν ἠσεβησαν εἰς αὐτόν.

Martinus sanctissimus ac beatissimus episcopus sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, dixit,

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς Ῥωμαίων ἁγίας τῦ Θεῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, εἶπεν.

Quoniam prædictis viris, id est, auctoribus novitatis conceptum est cor inaudiens & inobediens, juxta quod scriptum est: *Declinaverunt & abierunt, & non dixerunt in cordibus suis: Timeamus dominum deum nostrum*: annuntiare autem salutare ejus, id est, Verbum incarnationis jubemur fiducialiter, & ideo necesse est nobis hoc facere per tubas spiritales, id est, sanctos venerabiles patres. Audiamus ergo iterum eumdem beatum Cyrillum, hæc prudentissime prædicantem, ut nihil omnino negetur de naturæ nostræ unitis in eo substantialibus proprietatibus, sed per omnia tentatum sponte propter nostram salutem, absque tantummodo peccato, dominum & Deum nostrum Jesum Christum. Dicit enim, ut audivimus per lectionem, ita: Quoniam sicut minime mors destrueretur si non fuisset mortuus, ita in unaquaque pas-

Jerem. 5. 24. *Jerem.* 5.

Ἐπειδὴ τοῖς εἰρημένοις ἀνδράσιν, ἤγουν τοῖς ἐξάρχοις τῆς κηνοτομίας ἐγρυπήθη καρδία ἀνήκοος καὶ ἀπειθὴς, ἐξέκλιναν γὰρ καὶ ἀπήλθοσαν, κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ οὐκ εἶπον ἐν τῆ καρδίᾳ αὐτῶν· φοβηθῶμεν δὴ κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν· ἀναγγέλλειν δὲ τὸ σωτήριον αὐτῦ κελευόμεθα μὴ παῤῥησίας, ἤτοι τὸν λόγον τῆς ἐνανθρωπήσεως, διὰ τῶν σαλπίγγων τοῦ πνεύματός φημι δὴ τῶν ἁγίων πατέρων. ἀκουσόμεθα καὶ πάλιν τοῦ μακαρίυ Κυρίλλυ διδάσκοντος περὶ τοῦ μηδὲν ὅλως ἠρνῆσθαι, πλὴν τῆς ἁμαρτίας τὸν κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὧν τῆς ἐνωθείσης αὐτῷ καθ' ὑπόστασιν ἐμψύχυ & παναγίας σαρκὸς φυσικῶν ἰδιωμάτων. ἀλλ' ἐν πέρᾳ πάντως ἑκουσίως γενέσθαι διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν. λέγει γὰρ ὅπως· ὅτι ὥσπερ οὐκ ἂν θάνατ@ κατηργήθη μὴ ἀποθανόντ@ αὐτῦ, ὅπως ἐφ' ἑκάστυ νόει τῆς σαρκὸς παθῶν. εἰ γὰρ μὴ ἐδει-

δειλίασεν, ὐκ ἂν ἐλεύθερα τῆ δειλιᾳ ἡ φύσις γέγονεν. εἰμὴ γὰρ ἐλυπήθη, ὐκ ἂν ἀπηλλάγει τοῦ λυπεῖσθαι ποτὲ, εἰμὴ ἐταράχθη καὶ ἐπτοήθη, οὐκ ἂν ἔξω ποτὲ τέτων ἐγένετο, καὶ ἐφ' ἑκάστῳ τῶν ἀνθρωπίνως γεγονότων τὸν αὐτὸν ἐφαρμόζων λόγον, δρήτεις ἐν Χριστῷ τὰ τῆς σαρκὸς πάθη κεκινημένα, ὐχ' ἵνα κρατήσῃ ὥσπερ καὶ ἐν ἡμῖν, ἀλλ' ἵνα κινηθέντα καταργηθῇ τῇ δυνάμει τῆ ἐνοικήσαντος τῇ σαρκὶ λόγε πρὸς τὸ ἄμεινον μεταποιεμένης τῆς φύσεως. ταύτῃ ἓν ἐχέσης τῆς ἀνθρωπήσεως αὐτῆ τινὰ φιλάνθρωπον αἰτίαν κατὰ τινὰ τῶν πατέρων διδασκαλίαν, ὥσε διὰ τέτε τὰ πάθη τὰ δίχα μόνε παντὸς ἐν ἑαυτῷ κατὰ θέλησιν κινηθῆναι παραχωρῆσαι, ταῦτα παναλκῶς καταργῆσαι, καὶ τινὰ ἡμετέραν ἐξ αὐτῶν ἐλευθερῶσαι φύσιν, ὡς ὐκ ἂν ἕτερος ἐλευθερωμένην, εἰ μὴ τέτων αὐτὸς διὰ τῆ σαρκὶ παθεῖν ἑκεσίως ὑπὲρ ἡμῶν ἐν πείρᾳ γενέσθαι, δῆλον ἐστι, καθὰ πολλάκις εἰρήκαμεν, ὡς τὸν τῆς οἰκονομίας ἐξαρνεῖται λόγον, ὁ τῆς ἐκείνων διχονοίας ξόπος, οὐχ ὁμολογεμένων κατὰ τὸς ἁγίες πατέρας ὅτι ὥσπερ θανάτῳ τὸν θάνατον ἔλυσεν, οὕτω καὶ λύπῃ τινὰ ἡμετέραν λύπην, καὶ ταραχῇ τὴν τυραχικὴ, καὶ πτοήσει τινὰ πτόησιν, καὶ απλῶς πάθεσιν ἑκεσίοις τὰ ἐν ἡμῖν πάντα πάθη τῆς φύσεως. οὕτω γὰρ οὐ μόνον ἄνθρωπον δι' ἀνθρώπε ἐγνώριζεν ἑαυτὸν κατὰ ἀλήθειαν γενόμενον τῇ προσδείξει τῆ ἡμετέρων κατὰ φύσιν παθῶν, τινὰ ἐνωθεῖσαν αὐτῷ καθ' ὑπόσασιν φύσιν πεισέμβε· ἀλλὰ καὶ τῷ πειρασῇ, δέλεαρ αὐτὰ τὰ πάθη τῆς οἰκείας σαρκὸς, εἰς τὸ προσδραμεῖν αὐτὸν ἀσατώμενον ἑκεσίως προβάλλετο κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον φάσκοντα. τὰς γὰρ ἡμετέρας πειρασμὸς ἐν προσκλήσει τῆ πειράζοντος προβαλλόμενος, ἵνα μάταιον δείξῃ τὸν πειράζοντα. δίκαιον γὰρ λῦ ἀπατηθῆναι πάντως τὸν ἀπατήσαντα, καὶ χειρωθῆναι σαρκὶ τὸν ἐλπίδι θεότητος ὑποσκελίσαντα τὸν Ἀδὰμ εἰς παράβασιν, ἵνα λυθῇ τὸ κατάκριμα τῆς σαρκὸς, σαρκὶ τῆ θανάτῳ θανατωθέντος. ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπε θάνατος, ἔδει σωπαθῶς δι' ἃ τὸν ἀνθρωπήσαντος Θεῆ τὸ ἴδιον πλάσμα διὰ σπλάγχνα ἐλέες ὃ παιδόντος ζωλῦ τῇ καθ' ἡμᾶς δωρηθῆναι φύσει, τινὰ ὁδὸν θανάτῳ διαλυομένην, οἷα τινὰ ἡμετέραν παρακολὰ, διὰ τῆς οἰκείας ὑπακοῆς ἐν ἑαυτῷ καταργήσαντος, τέτεστι γὰρ ἀνθρωποπρεπῶς ὑπὲρ ἡμῶν αὐτὸς ὁ ἀνθρωπήσας Θεὸς τῷ οἰκείῳ κατὰ φύσιν πατρὶ γνησίτατι, τετέσι τῷ Θεῷ καὶ παρὶ, προσκομίσας ὡς ὑπήκοος αὐτῷ γενομένως ἄχρι θανάτε σαυρῆ, καρπὸν τῆς οἰκείας ὑπερφυῆς ὑπακοῆς ἐξήτει παρ' αὐτῆ γενέσθαι τῇ καθ' ἡμᾶς φύσει δι' ἑαυτῆ μεσιτεύοντος καὶ αὐτεργῆντος ἡμῖν τινὰ ἐλευθερίαν τῆ ποτηρίε τὴν πάροδον. καὶ διὰ τέτο ἔλεγε σωὶ δίλαβείᾳ σωσικῇ· πάτερ, εἰ δυατὸν, παρελθέτω ἀπ' ἐμῆ τὸ ποτήριον. ὃ εἰσακεσθεὶς ἀπὸ τῆς δίλαβείας, καίπερ ὢν υἱὸς, ὡς φησιν ὁ ἀπόσολος, τινὰ τινὰ πάροδον, ἐποιήσατο, καταργήσας αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ διὰ τῆς κατὰ σάρκα προσκωμητῆς αὐτῆ καὶ ἀληθῆς ἀνασάσεως, πρωτότοκος γενόμενος ἐκ τῶν νεκρῶν ὁ ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος, ἵνα ἡμῶν ἐλευθερωτὴς κατὰ ἀλήθειαν ὑπάρχων δειχθῇ τῷ τῇ ἁμαρτίᾳ νενεκρωμένων. τέτο γὰρ λῦ τὸ θέλημα τῆ Θεῆ καὶ παρὸς, καὶ αὐτῆ τῆ μονογενῆς υἱῆ καὶ τῆ παναγίε πνεύματος. ἦγεν τῆς ἐν τρισὶν ὑποσάσεσι νοεμένης ἀνάρχε φύσει καὶ μιᾶς θεότητος, ἵνα δι'

sione carnis intellige. Si enim non formidaret, non utique libera natura a formidine facta fuisset. Si non esset contristatus, non liberaretur a tristitia, nec unquam de his aliquando natura nostra secura fieri potuisset. Et in omnibus quæ secundum humanam naturam facta sunt, eamdem rationem conservans, invenies carnis passiones in Christo motas fuisse; non ut obtineant sicuti & in nobis, sed ut motæ destruerentur per virtutem inhabitantis carni Verbi: in melius transmutata natura. Hanc igitur habente humanitate ejus misericordem secundum venerabilium patrum doctrinam materiem, ut per hoc, quod passiones permisit, quæ sine ulla macula existunt, in se sponte moveri, has robustius destrueret, & nostram de his liberaret naturam, utpote quæ non aliter posset liberari, nisi de his per passionem carnis sponte pro nobis experiretur; certum est, juxta quod sæpius diximus, quoniam dispensationis denegat verbum, dissensionis illorum argumentatio; cum minime confitentur secundum sanctos patres, quia sicut per mortem mortem destruxit, ita & tristitia nostram tristitiam, & perturbatione atque timore timorem, & compendiose passionibus voluntariis omnes passiones nostræ naturæ. Sic etenim non solum hominem propter homines ostendebat se veraciter factum; per approbationem passionum nostræ naturæ, unitam sibi substantialiter naturam demonstrans: sed & tentatori etiam ipsas passiones propriæ carnis in deceptione illius sponte proferebat, secundum theologum Gregorium, qui dixit: Nostras enim tentationes ad provocationem tentantis pertulit, ut stultum tentatorem ostenderet. Oportebat enim per omnia illum decipi qui decepit, & comprimi per carnem, qui sub spe deitatis subnervare Adam in transgressione demolitus est, ut condemnatio carnis per carnem solveretur mortificata morte. Quomodo enim per hominem mors introducta est, oportebat compassibiliter per incarnatum Deum, proprium figmentum per viscera misericordiæ non despicientem, vitam nostræ naturæ donari, quæ videlicet nulla morte destruitur, utpote nostram inobedientiam per suam obedientiam in se perimentem, quam humane pro nobis ipse qui incarnatus est, proprio ac naturali genitori, id est, Deo & patri offerens, & obediens ei factus usque ad mortem, mortem autem crucis, fructum suæ glorioſæ obedientiæ expetebat ab ipso fieri nostræ naturæ, per semetipsum mediante eo & operante nostram libertatem, id est, calicis transitum. Et propterea dicebat cum reverentia salutari. *Pater, si potest fieri, transeat a me calix iste: & exauditus pro sua reverentia*, dum & filius esse, sicut beatus Paulus apostolus ait, mortis transitum fecit, destruens eam per se & in se per veram ejus secundum carnem ac venerandam resurrectionem, primogenitus factus ex mortuis, qui in mortuis liber consistit, ut noster liberator secundum veritatem ostendatur, qui in peccato mortificati sumus. Hoc enim erat voluntas Dei & Patris, & ipsius unigeniti Filii, & sancti Spiritus, id est, unius sine initio & naturaliter deitatis, quatenus per ipsum filium, qui nobis locutus

Philip. 2. *Matth.* 26. *Hebr.* 2. *Coloss.* 1. *Apoc.* 1. *Psalm.* 87.

est

est corporaliter, & propter nos, paternam vel divinam ejus voluntatem humane per obedientiam perficientem, calix a nobis, id est, pœna mortis * salvatur *, destructa mortificatione a vita: pro qua re & omnia assumens & uniens sibi substantialiter, quæ sunt nostræ naturæ, sanavit, id est, carnem, animam, intellectum, operationem, voluntatem, per quas sponte Adam præceptum transgressus est: qui totus deliquit, & totus morte damnatus est, & propterea nihilo minus indigentem sanari ab ipso, qui nostram quidem creavit naturam, postmodum autem renovare dignatus est. Si enim dimidius culpassetAdam, juxta quod theologus Gregorius ait, dimidius & assumptus est & salvatus. Si autem totus unitus est, utique totus unitus est incarnato Deo, atque totus salvatus est. Igitur minime nobis invideant pro salute perfecta advocati dissensionis, neque ossa tantummodo & nervos, effigiem quoque hominis salvatori adscribant. Nam si absque anima est humanitas ejus, hoc & Ariani dicunt, ut in deitatem passionem reducant, & quomodo ipsa movente corpus, eadem utique & passiones sustinente. Si autem animatus est, si quidem sine intellectu, quomodo est homo? quia homo non est animal sine intellectu: atque necesse erit secundum figmentum quidem hominem eum esse, animam autem equi cujusdam, aut bovis, sive alterius bruti animalis eum habere, & ubique hoc erit quod salvator: ac per hoc deceptus sum ego a veritate, cum alius honoratur, & alius glorificatur. Si autem intellectualis & non sine intellectu est homo, intellectualis autem naturaliter per omnia & voluntarius est, fileant veraciter * Pro *despientes*. Hard. * despicientes, & credant, quoniam hoc quod unitum est Deo, hoc & salvatum est. Salvata est igitur assumpta ab incarnato Deo verbo cum nostra natura nostræ quoque naturæ humana voluntas & operatio. Propterea & voluntarius atque operarius naturaliter idem extitit in utraque, ex quibus & in quibus naturis constitit, nostræ salutis. Ideoque salvatoris orationem minime in personalem divisionem partiri præsumant, utpote Deo verbo, sicut ajunt, salutarem volente passionem explere, carne autem ejus contradicente ipsius voluntatis, & dissentiente ab eo: Quoniam hæc hæreticæ vecordiæ * germina sunt * genuina, nostræ naturæ perfectionem in Christo Deo minime admittentis. Ipse enim & unus dominus indivise, inseparabiliter, sine partitione volebat & nolebat, propter rationabiles nobis a sanctis patribus traditas prædicationes, cum quibus & hoc iterum pie nos docere noscuntur. Nam humiles & misericordes atque amatores Dei & quam maxime benignos, dum hunc secundum possibilitatem imitari contendimus, per suam orationem nosipsos perficiebat dominus: & humiles quidem atque misericordes per hoc, quod & tentationes orationibus evitamus, parcentes utique persecutionibus, & nostram infirmitatem considerantes, juxta ipsius domini præceptum, qui ait: *Orate, ne intretis in tentationem*: & iterum: *Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma*. Amatores autem Dei ex hoc, quod obedire ei & prompte subjici desideraremus, nullatenus autem resistere voluntatibus ejus, in nobis misericorditer prærogatis, dum ei fuerit placitum pati nos ad veram confessionem pietatis, quæ in ipso est. Horum nam- *Matth.* 26.

Α αὐτοῦ τῷ υἱῷ σωματικῶς ἡμῖν ὁμιλήσαντι, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τὸ παθητικὸν ἦτοι θεϊκὸν αὐτῷ θέλημα, καὶ ἀνθρωποπρεπῶς δι' ὑπακοῆς ἐκπληρώσαντι, τὸ ποτήριον ἡμῶν, ἤγουν τὸ ἐπιτίμιον τῷ θανάτῳ λυθῇ καταισθάνῃ τῷ θνητῷ ὑπὸ τῆς ζωῆς. ἔχειν τε πάντα προσλαβών, καὶ σώσας ἑαυτῷ καθ' ὑπόστασιν, τὰ τῆς ἡμετέρας ἐξιάσατο, φύσεως, σῶμα, ψυχήν, νοῦν, ἐνέργειαν, θέλημα, δι' ὧν ὁ Ἀδὰμ ἑκουσίως παρέβη τὴν ἐντολήν. ὅλος ἁμαρτήσας, καὶ ὅλος τῷ θανάτῳ κατακριθείς, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὅλος ἰαθῆναι δεόμενος παρ' αὐτοῦ τοῦ τὴν ἡμετέραν πρότερον μὴ δημιουργήσαντος, ὕστερον δὲ καινουργήσαντος φύσιν. εἰ μὴ γὰρ ἥμισυς ἔπτωσεν ὁ Ἀδάμ, ἥμισυ καὶ τὸ προσειλημμένον καὶ τὸ σωζόμενον, ὡς φησιν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος. εἰ δὲ ὅλος, ὅλῳ τῷ ἑνωθῆναι ἤνωται, καὶ ὅλος σώζεται. μὴ τοίνυν βασκαίνετωσαν ἡμῖν τῆς παντελοῦς σωτηρίας, οἱ τῆς ἐναγοῦς διχονοίας σωτῆρες. μηδὲ ὁσα μόνον καὶ νεῦρα, καὶ ζωγραφίαν ἀνθρώπου τῷ σωτῆρι περιτιθέτωσαν. εἰ μὴ γὰρ ἄψυχος ὁ ἄνθρωπος, τοῦτο Ἀρειανοὶ λέγουσιν, ἵνα ἐπὶ τὴν θεότητα τὸ πάθος ἐνέγκωσιν ὡς τοῦ κινοῦντος τὸ σῶμα τοῦτο καὶ πάσχοντος. εἰ δὲ ἔμψυχος, εἰ μὴ ὑ ναιρῶς πῶς καὶ ἄνθρωπος; ὑ γὰρ ἄνευ ζῶον ὁ ἄνθρωπος. καὶ ἀνάγκη τὸ μὴ ὂν ἀνθρώπινον εἶναι καὶ τὴν σκιὰν, τὴν δὲ ψυχὴν ἵππου τινός, ἢ βοὸς ἢ ἄλλου τοῦ ἀνοήτου, τοῦτο γὰρ ἔσεται καὶ τὸ σωζόμενον· καὶ διεψεύσθην ἐγὼ παρὰ τῆς ἀληθείας ἄλλο τιμηθεὶς, ἄλλο μεγαλαυχούμενος. εἰ δὲ νοερὸς, ἀλλ' ὐκ ἄνους ὁ ἄνθρωπος, ὁ δὲ νοερὸς κατὰ φύσιν πάντως καὶ θελητικὸς, παυσάσθωσαν ὄντως ἀνοηταίνοντες, καὶ πεισθέσθωσαν ὅτι ὅπερ ἤνωται τῷ Θεῷ, τοῦτο καὶ σώζεται. σέσωσται τοιγαροῦν προσληφθεῖσα παρὰ τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ λόγου μὲν τῆς ἡμετέρας φύσεως καὶ ἡ τῆς φύσεως θέλησις καὶ ἐνέργεια. διὸ καὶ θελητικὸς καὶ ἐνεργητικὸς κατὰ φύσιν ὁ αὐτὸς ὑπῆρχεν, ἐν ἑκατέρᾳ τοῦ ἐξ ὧν καὶ ἐν αἷς ἐστι φύσεων, τῆς ἡμῶν σωτηρίας, μὴ τοίνυν τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν προσβολὴν, εἰς προσωπικὴν διαίρεσιν κατατεμνέσθωσαν, ὡς τοῦ μὲν Θεοῦ λόγου, καθάφησι, τὸ σωτήριον θέλοντος ἐκπληρωθῆναι πάθος, τῆς δὲ αὐτοῦ σαρκὸς ἀντιπιπτούσης τῷ αὐτοῦ θελήματι καὶ πρὸς αὐτὸν διχονοούσης. ταῦτα γὰρ τῆς αἱρετικῆς ἀφροσύνης ὑπάρχει κυήματα, τὸ τέλειον ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ μὴ παραδεχομένης τῆς ἡμετέρας φύσεως. ὁ γὰρ αὐτὸς καὶ εἷς κύριος ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως τὸ ἀνεθέλητον φύσει τῇ καθ' ἡμᾶς ἐποιήσατο θελητὸν, διὰ τὰς ἀλόγως ἀποδοθείσας τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἡμῶν αἰτίας, ἐφ' αἷς καὶ τοῦτο πάλιν ἡμᾶς ἀσεβῶς ἐκπαιδεύουσιν, ὅτι μεξίους ὁ φιλανθρωπος, τῷ ἀπέχεσθαι τοὺς πειρασμοὺς φειδοῖ τῶν διωκόντων καὶ σωναισθήσει τῆς ἑαυτῶν ἀθυμείας κατὰ τὴν αὐτοῦ τοῦ κυρίου διάταξιν. προσεύχεσθαι λέγοντος· ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. φιλοθέους δὲ, τῷ κάμπτεσθαι προθύμως αὐτῷ καὶ ἑλκύσαι ὑπείκειν, ἀλλὰ μηδαμῶς ἀντίτεινειν τοῖς περὶ ἡμῶν αὐτοῦ φιλανθρώποις βουλαῖς, εἰς ἀπόδειξιν τῆς εἰς αὐτὸν ἀσεβοῦς ὁμολογίας. τούτων ὑπογραμμὸς ἡμῖν

γέγο-

γέγονεν, αὐτὸς ὁ κατὰ φύσιν ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς Ἰησοῦς ὁ Χριστός, ὃν οἷς σαρκὶ πέπονθεν ἑκουσίως ὑπὲρ ἡμῶν, εἰς ὃν ἁμαρτάνοντες ἐκεῖνοι διὰ τῆς οἰκείων δογμάτων ἐλέγχονται. ἡ γὰρ βουλὴ τῶν πονηρῶν, ὡς φησιν ὁ μακάριος Ησαΐας, ἄνομα βουλεύσεται καταφθεῖραι τοὺς λόγους ἐπιγομένη τῆς πίστεως ἐν λόγοις ἀδίκοις. οἱ δὲ δίκαιοι, σωτηρίαν ἐβουλεύσαντο, καὶ αὕτη ἡ βουλή, μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

que factus est nobis exemplum ipse, qui est naturaliter auctor vitæ dominus Deus noster Jesus Christus, per hoc quod sponte passus est carne pro nobis : in quem peccantes illi, per propria dogmata redarguuntur, quoniam voluntas malorum, sicut beatus Isaias ait, *iniqua consiliabitur*, corrumpere sanos *Isai. 32.* sermones fidei verbis iniquis. Pii autem sapienter consiliati sunt, & hoc consilium manet in æternum.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν.

Sancta synodus dixit.

Εἰ καὶ οἱ ἔξαρχοι τῆς καινοτομίας ὡς ἀληθῶς διὰ πάντων ἡμῖν ὑποδέδεικται τοῦ τε δυσεβῶν ἐκείνων οὐ μόνον ῥημάτων ὑπ' ἀλλήλων εἰς ἅπαν ἀναβαπέντων, ἀλλὰ καὶ τῶν αἱρετικῶν καὶ βεβήλων δογμάτων ἐν πᾶσιν αὐτοῖς συμφωνούντων, καὶ μὴν τοῦ παρεικῶν καὶ συνοδικῶν κηρυγμάτων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀλλοτρίως πάντη πρὸς αὐτὰ κειμένων καὶ πολεμίως, οὐκ ἔγνωσαν φρονῆσαι, καθάφησιν ὁ προφήτης, ὅτι ἐσκοτώθησαν τοῦ βλέπειν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν, καὶ τοῦ νοῆσαι τῇ καρδίᾳ αὐτῶν τῶν δυσεβῶν διδασκάλων ἡμῶν τοὺς ὑγιαίνοντας ὅρους, οὓς πρὸς σωτήρησιν παγίως ἔθεντο τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. ἀλλ' οὐκ ἡμεῖς καρδίᾳ πιστεύοντες εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογοῦντες εἰς σωτηρίαν, ὡς φησιν ὁ μακάριος Παῦλος, δυσεβῶς καὶ ἀκαινοτομήτως ὡς ἐξ αὐτῶν παρελάβομεν, ἀκράτως πιστεύομεν, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν υἱὸν μονογενῆ κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ιησοῦν Χριστὸν τέλειον τὸν αὐτὸ ἐν θεότητι, καὶ τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν ἀνθρωπότητι, Θεὸν ἀληθῶς καὶ ἄνθρωπον ἀληθῶς τὸν αὐτὸν ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα, καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα κατὰ πάντα ὅμοιον ἡμῖν χωρὶς ἁμαρτίας. πρὸ αἰώνων μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα κατὰ τὴν θεότητα, ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν τὸν αὐτὸν δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκ Μαρίας τῆς ἀειπαρθένου καὶ Θεοτόκου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν Χριστὸν υἱὸν κύριον μονογενῆ ἐκ δύο φύσεων καὶ ἐν δυσὶ φύσεσιν ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως γνωριζόμενον, οὐδαμοῦ τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀναιρημένης διὰ τὴν ἕνωσιν, σωζομένης δὲ μᾶλλον ἀνελλιπῶς τῆς ἰδιότητος ἑκατέρας φύσεως καὶ εἰς ἓν πρόσωπον καὶ μίαν ὑπόστασιν συντρεχούσης. οὐκ εἰς δύο πρόσωπα μεριζόμενον ἢ διαιρούμενον, ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν μονογενῆ Θεὸν λόγον κύριον Ιησοῦν Χριστὸν, καὶ τότε δύο καθάπερ τὰς φύσεις ἡνωμένας ἀσυγχύτως, ἀδιαιρέτως, οὕτω δύο τὰ κατὰ φύσιν θελήματα θεῖόν τε καὶ ἀνθρώπινον, καὶ δύο τὰς φυσικὰς ἐνεργείας θείαν τε καὶ ἀνθρωπίνην εἰς πίστωσιν ἐντελῆ καὶ ἀπαράλειπτον, τοῦ Θεοῦ φύσει τέλειον[1] ἀληθῶς, μόνης δίχα τῆς ἁμαρτίας τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ιησοῦν Χριστὸν ὑπάρχειν, ὡς θέλοντά τε καὶ ἐνεργοῦντα θεϊκῶς ἅμα καὶ ἀνθρωπικῶς τὴν ἡμῶν σωτηρίαν, καθάπερ ἄνωθεν οἱ προφῆται περὶ αὐτοῦ καὶ αὐτὸς ἡμᾶς Ιησοῦς Χριστὸς ἐξεπαίδευσεν, καὶ τὸ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν παραδέδωκε σύμβολον, καὶ ἁπλῶς πᾶσαι καὶ πάντες αἱ ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ πέντε σύνοδοι, καὶ οἱ ἔγκριτοι τῆς

Licet auctores novitatis, ut jam ex omnibus approbatum est, utpote non solum sermonibus eorum ab invicem confusa, sed & hæreticorum doctrinis per omnia consonantibus eis, necnon paternis ac synodalibus prædicationibus catholicæ ecclesiæ ab eis extraneatis, non intellexerunt omnino, sicut *Isai. 6.* per propheticum vaticinium dictum est, quoniam obscurati sunt, ne videant oculis suis, & intelligant cordibus suis venerabilium patrum nostrorum sana decreta & definitiones, quas posuerunt in conservatione orthodoxæ fidei. Sed & nos corde credentes in justitiam, ore autem confitentes in salutem, consonanter & absque ulla novitate, sicut ab eis percepimus, ita transgressibiliter credimus unum eumdemque filium *Rom. 10.* dominum nostrum & Deum Jesum Christum, perfectum eumdem in deitate, & eumdem perfectum in humanitate, Deum vere, & hominem vere eumdem, ex anima rationali & corpore, consubstantialem patri secundum deitatem, & consubstantialem nobis eumdem secundum humanitatem, per omnia nobis similem absque peccato : ante sæcula quidem de patre genitum secundum deitatem, in novissimis diebus autem eumdem propter nostram salutem ex Maria virgine Dei genitrice secundum humanitatem, unum eumdemque Christum filium dominum unigenitum, in duabus naturis inconfuse, immutabiliter, indivise, inseparabiliter, agnoscendum, nusquam sublata differentia naturarum propter unitionem, magisque salva indiminute proprietate utriusque naturæ, & in unam personam atque subsistentiam concurrente : non in duas personas partitum atque divisum, sed unum & eumdem filium unigenitum, Deum verbum, dominum Jesum Christum, & duas ejusdem sicuti naturas unitas inconfuse, ita & duas naturales voluntates, divinam, & humanam, & duas naturales operationes, divinam & humanam, in approbatione perfecta & indiminuta eumdem veraciter esse perfectum Deum, & hominem perfectum secundum veritatem, eumdem atque unum dominum nostrum & Deum Jesum Christum, utpote volentem & operantem divine & humane nostram salutem, sicut superius prophetæ de eo, & ipse dominus noster Jesus Christus docuit nos, atque sanctorum patrum tradidit symbolum, & generaliter omnes sanctæ & universales synodi, & omnis probabilium catholicæ ecclesiæ doctorum chorus. His itaque nobis pie atque orthodoxe, juxta divinitus

[1] Deest hic, καὶ ἀνθρωπίνων πάλιν. *Harduinus.*

nitus inſpiratam doctrinam eorum, profeſſis, A καθολικῆς ἐκκλησίας κήρυκες. τούτων πίνυω ἀσε-
conſonanter dicimus omnes. βῶς ἡμῖν καὶ ὀρθοδόξως κατὰ τὴν θεόπνευσον αὐτῶν διδασκαλίαν ὁμολογηθέντων, συμφώνως, καὶ ὁμοδόξως ἅπαντες ὁρίζομεν.

CANONES.

ΟΡΟΙ κεφαλαιώδης τῆς ἁγίας καὶ ἀποστολικῆς συνόδου τῆς ἐν τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ συνελθούσης τῶν ἱερῶν ἐπισκόπων.

I.

α.

Canones viginticoncilii Lateranenſis ſub Martino primo, ſub anathemate recipiendi.

Si quis ſecundum ſanctos patres non confitetur proprie & veraciter Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, trinitatem in unitate, & unitatem in trinitate, hoc eſt, unum Deum in tribus ſubſiſtentiis conſubſtantialibus & æqualis gloriæ, unam eamdemque trium deitatem, naturam, ſubſtantiam, virtutem, potentiam, regnum, imperium, voluntatem, operationem, inconditam, ſine initio, incomprehenſibilem, immutabilem, creatricem omnium & protectricem, condemnatus ſit.

Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ κατὰ τοὺς ἁγίους πατέρας κυρίως καὶ ἀληθῶς πατέρα καὶ υἱὸν καὶ πνεῦμα ἅγιον, Τριάδα ἐν μονάδι, καὶ μονάδα ἐν Τριάδι, τυτέστιν ἕνα Θεὸν ἐν Τρισὶν ὑποστάσεσιν ὁμουσίοις καὶ ὁμοδόξοις, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τῆς Τριῶν θεότητα, φύσιν, οὐσίαν, δύναμιν, κυριότητα, βασιλείαν, ἐξουσίαν, θέλησιν, ἐνέργειαν, δεσποτείαν, ἄκτιστον, ἄναρχον, ἄπειρον, ἀναλλοίωτον, δημιουργικὴν τῶν ὅλων, καὶ προνοητικὴν, καὶ σωτηρικὴν, εἴη κατάκριτος.

II.

β.

Si quis ſecundum ſanctos patres non confitetur proprie & ſecundum veritatem ipſum unum ſanctæ & conſubſtantialis & venerandæ trinitatis Deum verbum e cœlo deſcendiſſe, & incarnatum ex Spiritu ſancto & Maria ſemper Virgine, & hominem factum, crucifixum carne, propter nos ſponte paſſum ſepultumque, & reſurrexiſſe tertia die, & aſcendiſſe in cœlos, atque ſedentem in dextera patris, & venturum iterum cum gloria paterna cum aſſumpta ab eo atque animata intellectualiter carne ejus, judicare vivos & mortuos, condemnatus ſit.

Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ κατὰ τοὺς ἁγίους πατέρας κυρίως καὶ ἀληθῶς αὐτὸν τὸν Υἱὸν τῆς ἁγίας καὶ ὁμουσίου καὶ προαιωνίου Τριάδος Θεὸν λόγον κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου, καὶ Μαρίας τῆς παναγίας ἀειπαρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα, σωρωθέντά τε καὶ σαρκὶ δι' ἡμᾶς καὶ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν ἑκουσίως, καὶ παθόντα καὶ ταφέντα καὶ ἀνασάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ καθήμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς, καὶ πάλιν σὺν τῇ πατρικῇ αὐτοῦ δόξῃ, μεθ' ἧς προσείληφε νοερῶς ἐψυχωμένης σαρκὸς κρίναι ζῶντας καὶ νεκροὺς, εἴη κατάκριτος.

III.

γ.

Si quis ſecundum ſanctos patres non confitetur proprie & ſecundum veritatem Dei genitricem ſanctam ſemperque virginem & immaculatam Mariam, utpote ipſum Deum verbum ſpecialiter & veraciter, qui a Deo patre ante omnia ſæcula natus eſt, in ultimis ſæculorum abſque ſemine concepiſſe ex Spiritu ſancto, & incorruptibiliter eam genuiſſe, indiſſolubili permanente & poſt partum ejuſdem virginitate, condemnatus ſit.

Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ κατὰ τοὺς ἁγίους πατέρας κυρίως καὶ ἀληθῶς θεοτόκον τὴν ἁγίαν ἀειπάρθενον ἄχραντον Μαρίαν ὡς αὐτὸν κυρίως καὶ ἀληθῶς τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς γνησθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων Θεὸν λόγον ἐπ' ἐσχάτων τῶν αἰώνων ἀσπόρως συλλαβοῦσαν ἐκ πνεύματος ἁγίου, καὶ ἀφθόρως γεννήσασαν ἀλύτου μενάσης αὐτῆς καὶ μετὰ τόκον τῆς παρθενίας, εἴη κατάκριτος.

IV.

δ.

Si quis ſecundum ſanctos patres non confitetur proprie & ſecundum veritatem, ipſius & unius domini noſtri & Dei Jeſu Chriſti duas nativitates, tam ante ſæcula ex Deo & patre incorporaliter & ſempiternaliter, quamque de ſancta virgine ſemper Dei genitrice Maria corporaliter in ultimis ſæculorum, atque unum eumdemque dominum noſtrum & Deum Jeſum Chriſtum conſubſtantialem Deo & Patri ſecundum deitatem, & conſubſtantialem homini & ma-

Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ κατὰ τοὺς ἁγίους πατέρας κυρίως καὶ ἀληθῶς τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τὰς δύο γεννήσεις ὑπάρχειν, τὴν τε πρὸ αἰώνων ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἀσωμάτως, καὶ ἀϊδίως, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἁγίας ἀειπαρθένου Μαρίας σαρκικῶς ἐπ' ἐσχάτων τῶν αἰώνων καὶ τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὁμοούσιον τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα, καὶ ὁμοούσιον τῇ παρθένῳ καὶ μητρὶ κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ τὸν αὐτὸν παθητὸν σαρκὶ, ἀπαθῆ θεότητι, περιγραπτὸν σώματι, ἀπερίγραπτον πνεύματι, τὸν αὐ-

αὐτὸν ἄκτιστον καὶ κτιστὸν ἀπάγειον καὶ οὐράνιον, ὁρώμενον καὶ νοούμενον, χωρητὸν καὶ ἀχώρητον, ἵνα ὅλῳ ἀνθρώπῳ τῷ αὐτῷ καὶ Θεῷ, ὅλος ἄνθρωπος ἀναπλασθῇ ὁ πεσὼν ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν, εἴη κατάκριτος.

A tri ſecundum humanitatem, atque eumdem paſſibilem carne, & impaſſibilem deitate, circumſcriptum corpore, incircumſcriptum deitate, eumdem inconditum & conditum, terrenum & cœleſtem, viſibilem & intelligibilem, capabilem & incapabilem: ut toto homine eodemque & Deo totus homo reformaretur, qui ſub peccato cecidit, condemnatus ſit.

ε'.

Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ κατὰ τὰς ἁγίας πατέρας κυρίως καὶ ἀληθῶς μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ λόγου σεσαρκωμένην, διὰ τοῦτο σεσαρκωμένην εἰπεῖν, τῆς καθ' ἡμᾶς οὐσίας ἐντελῶς ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ, καὶ ἀπαραλείπτως, μόνης δίχα τῆς ἁμαρτίας σημαίνειν, εἴη κατάκριτος.

V.

Si quis ſecundum ſanctos patres non confitetur proprie & ſecundum veritatem unam naturam Dei verbi incarnatam, per hoc quod incarnata dicitur noſtra ſubſtantia perfecte in Chriſto Deo & indiminute, abſque tantummodo peccato ſignificata, condemnatus ſit.

ς'.

Εἴτις οὐχ ὁμολογεῖ κατὰ τοὺς ἁγίους πατέρας κυρίως καὶ ἀληθῶς ἐκ δύο φύσεων θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, καὶ ἐν δυσὶ φύσεσι θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι καθ' ὑπόστασιν ἑνωμένας ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὑπάρχειν, εἴη κατάκριτος.

V I.

Si quis ſecundum ſanctos patres non confitetur proprie & ſecundum veritatem ex duabus & in duabus naturis ſubſtantialiter unitis, inconfuſe & indiviſe unum eumdemque eſſe dominum & Deum Jeſum Chriſtum, condemnatus ſit.

ζ'.

Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ κατὰ τοὺς ἁγίους πατέρας κυρίως καὶ ἀληθῶς ἐπὶ τῇ κατ' οὐσίαν τῆς φύσεων διαφορᾷ μὴ τὴν ἄφρασον ἕνωσιν ἐξ ὧν ὁ εἷς καὶ μόνος ὑπάρχει Χριστὸς ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως ἐν αὐτῷ σωζομένην. εἴη κατάκριτος.

V I I.

Si quis ſecundum ſanctos patres non confitetur proprie & ſecundum veritatem ſubſtantialem differentiam naturarum inconfuſe & indiviſe in eo ſalvatam, condemnatus ſit.

η'.

Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ κατὰ τοὺς ἁγίους πατέρας κυρίως καὶ ἀληθῶς τὴν κατὰ σύνθεσιν λεγομένην καθ' ὑπόστασιν τῆς φύσεων ἕνωσιν ἐξ ὧν ὁ εἷς καὶ μόνος ὑπάρχει Χριστὸς ἀδιαιρέτως ἐν αὐτῷ καὶ ἀσυγχύτως γνωριζομένην. εἴη κατάκριτος.

V I I I.

Si quis ſecundum ſanctos patres non confitetur, proprie & ſecundum veritatem naturarum ſubſtantialem unitionem indiviſe & inconfuſe in eo cognitam, condemnatus ſit.

θ'.

Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ κατὰ τοὺς ἁγίους πατέρας κυρίως καὶ ἀληθῶς τὰς φυσικὰς ἰδιότητας τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἀνελλιπῶς ἐν αὐτῷ καὶ ἀμειώτως σωζομένας εἰς πίστωσιν ἀληθῆ, τοῦ, τὸν αὐτὸν θεὸν τέλειον καὶ ἄνθρωπον τέλειον κατὰ φύσιν ὑπάρχειν, εἴη κατάκριτος.

I X.

Si quis ſecundum ſanctos patres non confitetur proprie & ſecundum veritatem naturales proprietates deitatis ejus & humanitatis indiminute in eo & ſine deminoratione ſalvatas, condemnatus ſit.

ι'.

Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ κατὰ τὰς ἁγίας πατέρας κυρίως καὶ ἀληθῶς δύο τὰ αὐτὰ καὶ ἑνὸς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ τὰ θελήματα συμφυῶς λελωμένα θεῖόν τε καὶ ἀνθρώπινον διὰ τὸ καθ' ἑκατέραν αὐτοῦ φύσιν θελητικὸν κατὰ φύσιν τὸν αὐτὸν ὑπάρχειν τῆς ἡμῶν σωτηρίας, εἴη κατάκριτος.

X.

Si quis ſecundum ſanctos patres non confitetur proprie & ſecundum veritatem duas unius ejuſdemque Chriſti Dei noſtri voluntates cohærenter unitas, divinam & humanam, ex hoc quod per utramque ejus naturam voluntarius * naturaliter idem conſiſtit noſtræ ſalutis condemnatus ſit.

* forte deeſt operator.

ια'.

Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ κατὰ τὰς ἁγίας πατέρας κυρίως καὶ ἀληθῶς δύο τὰ αὐτὰ καὶ ἑνὸς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ τὰς ἐνεργείας συμφυῶς λελωμένας θείαν καὶ ἀνθρωπίνην διὰ τὸ καθ' ἑκατέραν αὐτοῦ φύ-

X I.

Si quis ſecundum ſanctos patres non confitetur proprie & ſecundum veritatem duas unius ejuſdemque Chriſti Dei noſtri operationes cohærenter unitas, di-

vinam & humanam, ab eo quod per utramque ejus naturam operator naturaliter idem exiſtit noſtræ ſalutis, condemnatus ſit.

σιν, ἐνεργητικὸν τὸν αὐτὸν ὑπάρχειν τῆς σωτηρίας ἡμῶν, εἴη κατάκριτος.

XII.

Si quis ſecundum ſceleroſos hæreticos unam Chriſti Dei noſtri voluntatem confitetur & unam operationem, in peremptionem ſanctorum patrum confeſſionis, & abnegationem ejuſdem ſalvatoris noſtri diſpenſationis, condemnatus ſit.

ιβ'.

Εἴ τις ὁμολογεῖ κατὰ τὰς ἁγίας αἱρετικοὺς τῆς τε θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ μίαν φύσιν, ἢ μίαν θέλησιν, ἢ μίαν ἐνέργειαν, εἰς ἀναίρεσιν μὲν τῆς τῶν ἁγίων πατέρων ὁμολογίας, ἀθέτησιν δὲ τῆς αὐτοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν οἰκονομίας, εἴη κατάκριτος.

XIII.

Si quis ſecundum ſceleroſos hæreticos, in Chriſto Deo in unitate ſubſtantialiter ſalvatis, & a ſanctis patribus noſtris pie prædicatis duabus voluntatibus & duabus operationibus, divina & humana, contra doctrinam patrum, & unam voluntatem atque unam operationem confitetur, condemnatus ſit.

ιγ'.

Εἴ τις κατὰ τὰς ἁγίας αἱρετικὰς τοῖς ἐπὶ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καθ' ἕνωσιν ἀσυγχύτως σωζομένοις, καὶ τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἡμῶν ἀσεβῶς κηρυττομένοις δύο θελήσεσι καὶ δύο ἐνεργείαις θείᾳ τε καὶ ἀνθρωπίνῃ ἐπιδιατάττεται συνομολογεῖν αὐτοῖς παρὰ τοὺς ἐκείνων διδασκαλίαν καὶ μίαν θέλησιν, καὶ μίαν ἐνέργειαν, εἴη κατάκριτος.

XIV.

Si quis ſecundum ſceleroſos hæreticos cum una voluntate & una operatione, quæ ab hæreticis impie confitetur, & duas voluntates pariterque & operationes, hoc eſt, divinam & humanam, quæ in ipſo Chriſto Deo in unitate ſalvantur, & a ſanctis patribus orthodoxe in ipſo prædicantur, denegat & reſpuit, condemnatus ſit.

ιδ'.

Εἴ τις κατὰ τὰς ἁγίας αἱρετικοὺς τῇ μιᾷ θελήσει καὶ τῇ μιᾷ ἐνεργείᾳ τῇ παρ' αὐτῆς τῆς αἱρετικῶν ἐπὶ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ δυσσεβῶς ὁμολογουμένῃ, καὶ τὰς δύο θελήσεις καὶ τὰς δύο ἐνεργείας τοῦ θείαν, καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου, τὰς ἐπ' αὐτοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ καθ' ὑπόστασιν φυσικῶς σωζομένας, καὶ ἐκ τῶν ἁγίων πατέρων ὀρθοδόξως ἐπ' αὐτοῦ κηρυττομένας συνεξαρνεῖται καὶ συναποβάλλεται, εἴη κατάκριτος.

XV.

Si quis ſecundum ſceleroſos hæreticos deivirilem operationem, quod Græci dicunt θεανδρικὴν, unam operationem inſipienter ſuſcipit, non autem duplicem eſſe confitetur ſecundum ſanctos patres, hoc eſt, divinam & humanam, aut ipſam deivirilis, quæ poſita eſt, novam vocabuli dictionem unius eſſe deſignativam, ſed non utriuſque mirificæ & glorioſæ unitionis demonſtrativam condemnatus ſit.

ιε'.

Εἴ τις κατὰ τὰς ἁγίας αἱρετικὰς τὴν θεανδρικὴν ἐνέργειαν, μίαν ἀνοήτως ἐκδέχεται, ἀλλ' οὐχὶ διπλῆν αὐτὴν ὁμολογεῖ κατὰ τοὺς ἁγίους πατέρας, τουτέστι, θείαν καὶ ἀνθρωπίνην, ἢ τὴν ἐπ' αὐτῇ τῇ θεανδρικῇ κεκλημένῃ ῥῆσιν, μίας εἶναι σημαντικὴν ἐνεργείας, ἀλλ' οὐχὶ τῆς ἑκατέρων παραδόξου, καὶ ὑπερφυοῦς συνόδου δηλωτικήν, εἴη κατάκριτος.

XVI.

Si quis ſecundum ſceleroſos hæreticos in peremptione ſalvatis in Chriſto Deo eſſentialiter in unitione, & ſanctis patribus pie prædicatis duabus voluntatibus & duabus operationibus, hoc eſt, divina & humana, diſſenſiones & diviſiones inſipienter myſterio diſpenſationis ejus innectit, & propterea evangelicas & apoſtolicas de eodem ſalvatore voces non uni eidemque perſonæ & eſſentialiter tribuit eidem ipſi domino & Deo noſtro Jeſu Chriſto ſecundum beatum Cyrillum, ut oſtendatur Deus eſſe & homo idem naturaliter, condemnatus ſit.

ις'.

Εἴ τις κατὰ τὰς ἁγίας αἱρετικὰς ἐπ' ἀναιρέσει τῆς ἐπὶ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καθ' ὑπόστασιν σωζομένων, ἀσυγχύτως καὶ τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἀσεβῶς κηρυττομένων, δύο θελήσεων καὶ δύο ἐνεργειῶν, θείας καὶ ἀνθρωπίνης διχονοίας, ἢ διαιρέσεις ἀφρόνως τῷ κατ' αὐτὴν μυστηρίῳ προσγίβεται, καὶ διὰ τοῦτο τὰς εὐαγγελικὰς καὶ ἀποστολικὰς περὶ αὐτοῦ τοῦ σωτῆρος φωνὰς, οὐχὶ καὶ τῷ αὐτῷ τῷ κυρίῳ ἡμῶν καὶ Θεῷ Ἰησοῦ Χριστῷ κατὰ Κύριλλον τὸν ἀοίδιμον εἰς πίστωσιν τοῦ Θεὸν εἶναι φύσει καὶ ἄνθρωπον ἀληθῶς τὸν αὐτὸν, εἴη κατάκριτος.

XVII.

Si quis ſecundum ſanctos patres non confitetur proprie & ſecundum veritatem omnia quæ tradita ſunt & prædicata ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ Dei eccle-

ιζ'.

Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ κατὰ τοὺς ἁγίους πατέρας κυρίως καὶ ἀληθῶς πάντα τὰ παραδοθέντα καὶ κηρυχθέντα τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ παρ' αὐτῆς τε τῶν ἁγίων πατέρων,

ξῶν, καὶ τῶν ἐγκρίτων οἰκουμενικῶν πέντε συνόδων, ἄχρι μιᾶς κεραίας λόγῳ καὶ διανοίᾳ, εἴη κατάκριτος.

ιη'.

Εἴ τις κατὰ τοὺς ἁγίους πατέρας συμφώνως ἡμῖν καὶ ὁμοδόξως οὐκ ἀποβάλλεται καὶ ἀναθεματίζει ψυχῇ τε καὶ στόματι πάντας οὓς ἀποβάλλεται καὶ ἀναθεματίζει δυσσωνύμους αἱρετικοὺς μετὰ πάντων τῶν συγγραμμάτων ἄχρι μιᾶς κεραίας. ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία, ταὐτὸν δὲ λέγειν αἱ ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ πέντε συνόδοι, καὶ αὐτοὶ πάντες ὁμόφρονες, οἱ ἔγκριτον τῆς ἐκκλησίας πατέρες, ἤτοι Σαβέλλιον, Ἄρειον, Εὐνόμιον, Μακεδόνιον, Απολλινάριον, Πολέμωνα, Εὐτυχέα, Διόσκορον, Τιμόθεον τὸν Αἴλουρον, Σεβῆρον, Θεοδόσιον, Κόλλουθον, Θεμίστιον, Παῦλον τὸν Σαμοσατέα, Διόδωρον, Θεόδωρον, Νεστόριον, Θεόδουλον τὸν Πέρσην, Ὠριγένην, Δίδυμον, Εὐάγριον, καὶ ἁπλῶς τοὺς ἄλλους ἅπαντας αἱρετικοὺς, τοὺς τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ διαβεβλημένους καὶ ἀποβεβλημένους, ὧν τὰ δόγματα διαβολικῆς ἐνεργείας ὑπάρχει γενήματα, καὶ τοὺς τὰ ὅμοια αὐτοῖς μέχρι τέλους ἀμετανοήτως φρονήσαντας, ἢ φρονοῦντας, ἢ φρονήσοντας, μεθ' ὧν ἐνδίκως ὡς ὁμοδόξους αὐτοῖς καὶ καὶ ὁμόφρονας δι' ὧν ἐδογμάτισαν ἀποδεδειγμένους, καὶ τῇ οἰκείᾳ πλάνῃ τὸν ἑαυτὸν συντελέσαντας βίον, φαμὲν δὴ Θεόδωρον τὸν γενόμενον ἐπίσκοπον τῆς Φαρὰν, καὶ Κῦρον τὸν Ἀλεξανδρείας, καὶ Σέργιον τὸν Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τοὺς αὐτοῦ διαδόχους, Πύῤῥον καὶ Παῦλον τῇ ἰδίᾳ κακοπιστίᾳ προσμένοντας, καὶ πάντα τὰ δυσσεβῆ ἠούτων συγγράμματα, καὶ τοὺς τὰ ὅμοια αὐτοῖς μέχρι τέλους ἀμετανοήτως φρονήσαντας, ἢ φρονοῦντας, ἢ φρονήσοντας, τουτέστι μίαν θέλησιν ἢ μίαν ἐνέργειαν τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ. καὶ πρὸς τούτοις τὴν ἐξ ἐποβολῆς τοῦ αὐτοῦ Σεργίου γενομένην παρὰ Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως κατὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἀσεβεστάτην ἔκθεσιν ἐν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ θέλημα καὶ μίαν ἐκ κατασκευῆς ἐνέργειαν προσβεύειν ὁριζομένην, καὶ πάντα τὰ ὑπὲρ αὐτῆς ἀσεβῶς αὐτοῖς γραφέντα τε καὶ πραχθέντα, καὶ τοὺς αὐτὴν, ἤτοι τῶν ὑπὲρ αὐτῆς γραφέντων ἢ πραχθέντων προσδεχομένους, καὶ σὺν τούτοις αὖθις ἐξ εἰσηγήσεως τοῦ αὐτοῦ Παύλου γενόγενον ἀρτίως παρὰ τοῦ νυνὶ γαλυνῶς βασιλεύοντος Κωνσταντίνου τοῦ αὐτοκράτορος, κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἀσεβέστατον τύπον, οἷα τὰς παρὰ τῶν ἁγίων πατρῶν ἐπ' αὐτοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν εὐσεβῶς κηρυττομένας δύο φυσικὰς θελήσεις καὶ ἐνεργείας, θείαν τε καὶ ἀνθρωπίνην τῇ παρὰ τῶν αἱρετικῶν ἀσεβῶς ἐπ' αὐτοῦ προσβευομένῃ μιᾷ θελήσει καὶ μιᾷ ἐνεργείᾳ, συνεξαρνηθῆναί τε καὶ συναπόσιωπηθῆναι διαγορεύοντα, καὶ διὰ τοῦτο τὴν μετὰ τῶν ἁγίων πατρῶν καὶ

A siæ, perindeque a sanctis patribus & venerandis universalibus quinque conciliis usque ad unum apicem verbo & mente, condemnatus sit.

XVIII.

Si quis secundum sanctos patres consonanter nobis pariterque fide non respuit & anathematizat anima & ore omnes, quos respuit & anathematizat nesandissimos hæreticos cum omnibus impiis eorum conscriptis usque ad unum apicem sancta Dei ecclesia catholica & apostolica, hoc est, sanctæ & univer-
B sales quinque synodi, & consonanter omnes probabiles ecclesiæ patres, id est, Sabellium, Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Polemonem, Eutychem, Dioscorum, Timotheum Ælurum, Severum, Theodosium, Colluthum, Themistium, Paulum Samosatenum, Diodorum, Theodorum, Nestorium, Theodulum Persam, Origenem, Didymum, Evagrium, & compendiose omnes reliquos hæreticos, qui a catholica ecclesia reprobati atque abjecti sunt, quorum dogmata diabolicæ operationis sunt genimina, & eos qui similia cum his usque ad finem obstinate
C sapuerunt, aut sapiunt, vel sapere sperantur, cum quibus merito, utpote similes eis parique errore præditos: ex quibus dogmatizare noscuntur, proprio, que errori vitam suam determinantes, hoc est, Theodorum quondam episcopum Pharanitanum, Cyrum Alexandrinum, Sergium Constantinopolitanum, vel ejus successores Pyrrhum & Paulum, in sua perfidia permanentes, & omnia impia illorum conscripta, & eos qui similia cum illis usque in finem obstinate sapuerunt, aut sapiunt, vel sapere spe-
D rantur, hoc est, unam voluntatem & unam operationem deitatis & humanitatis Christi, & super hæc impiissimam ecthesim, quæ persuasione ejusdem Sergii facta est ab Heraclio quondam imperatore adversus orthodoxam fidem, unam Christi Dei voluntatem, & unam ex concinnatione definientem operationem venerari; sed & omnia quæ pro ea impie ab eis scripta vel acta sunt, & illos qui eam suscipiunt, vel aliquid
E de his quæ pro ea scripta vel acta sunt, & cum illis denuo scelerosum typum, qui ex suasione prædicti Pauli nuper factus est a serenissimo principe Constantino imperatore contra catholicam ecclesiam, utpote duas naturales voluntates & operationes, divinam & humanam, quæ a sanctis patribus in ipso Christo Deo vero & salvatore nostro pie prædicantur, cum una voluntate & operatione, quæ ab hæreticis impie in eo veneratur, pariter denegare & taciturnitate constringi promulgantem, & propterea cum sanctis patribus & scelerosos hæreticos ab omni reprehensione &

condemnatione injuſte liberari definien-
tem, in amputationem catholicæ eccle-
ſiæ definitionum ſeu regulæ. Si quis
igitur, juxta quod dictum eſt, conſo-
nanter nobis omnia hæc impiiſſima hæ-
reſeos illorum dogmata, & ea quæ pro
illis aut in definitione eorum a quolibet
impie conſcripta ſunt, & denominatos
hæreticos, Theodorum dicimus, Cy-
rum & Sergium, Pyrrhum & Paulum
non reſpuit & anathematizat, utpote
catholicæ eccleſiæ rebelles exiſtentes: aut
ſi quis aliquem de his qui ab illis vel
ſimilibus eorum in ſcripto vel ſine ſcri-
pto quocumque modo vel loco aut tem-
pore temere deponti ſunt aut condemna-
ti, utpote ſimilia eis minime creden-
tem, ſed ſanctorum patrum nobiſcum
confitentem doctrinam, uti condemna-
tum habet aut omnino depoſitum, ſed
non arbitratur hujuſmodi quicumque fue-
rit, hoc eſt, ſive epiſcopus, aut pres-
byter, vel diaconus, ſive alterius cu-
juſcumque eccleſiaſtici ordinis, aut mo-
nachus, vel laicus, piuro & orthodo-
xum, & catholicæ eccleſiæ propugnato-
rem, atque in ipſo firmius conſolida-
tum, in quo vocatus eſt a domino or-
dine, illos autem impios atque dete-
ſtabilia eorum pro hoc judicia, vel ſen-
tentias vacuas & invalidas atque infir-
mas, magis autem profanas & execra-
biles vel reprobabiles arbitratur, hujuſ-
modi condemnatus ſit.

A τὰς ἐναγεῖς αἱρετικὰς μέμψεως ἀπαθεῖς καὶ κα-
τιχήσεως ἀδίκως ἀπολύειν διοριζόμενον, εἰς ἀνα-
τροπὴν τῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὅρων τε
καὶ κανόνων. Εἴ τις ἄν, καθὰ λέλεκται, συμ-
φώνως ἡμῖν τοῦτο πάντα τὰ δυσεβῆ τῆς αὐ-
τῶν αἱρέσεως δόγματα, καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτῶν, ἢ
ὡρὸς ἐκδίκησιν αὐτῶν τινὶ τῶν πάντων ἀσεβῶς
γεγραμμένα, καὶ αὐτὸς τὸς εἰρημένους αἱρετικὰς
Θεόδωρον φαμὲν, καὶ Κῦρον, Σέργιον τε καὶ Πύρ-
ρον καὶ Παῦλον ἐκ ἀποβάλλεται καὶ ἀναθεματίζει
πολεμίους τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὑπάρχοντας,
ἢ εἴτις τινὰ τῶν παρ αὐτῶν, ἢ τῶν τὰ ὅμοια αὐ-
τοῖς φρονούντων ἐγγράφως ἢ ἀγράφως καθ' οἷον
B δήποτε τρόπον, ἢ καιρὸν προπετῶς καθαιρεθέν-
των, ἢ κατακριθέντων, ὡς μὴ τὰ αὐτῶν φρονῶν-
τα, ἀλλὰ τὰ τῶν ἁγίων πατρῶν, σὺν ἡμῖν ὁμο-
λογοῦντα, καθηρημένον ἔχει τὸ σύνολον, ἢ
κατακεκριμένον, ἀλλ' οὐχὶ τὸν τοιοῦτον ὃς τις
ἂν εἴη. τετέσιν, εἴτε ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτε-
ρος, ἢ διάκονος, ἢ ἑτέρας τῆς ἱερατικῆς ἐκκλη-
σιαστικῆς τάξεως, ἢ καὶ μοναχὸς, ἢ λαϊκὸς, ὀρ-
θοδοξον καὶ εὐσεβῆ καὶ ὀρθόδοξον ἡγεῖται, καὶ τῆς καθολικῆς
ἐκκλησίας ὑπέρμαχον καὶ ἐν αὐτῇ βεβαίως κεκυ-
ρωμένον, εἰς ὃν ἐκλήθη παρὰ τοῦ κυρίου τά-
C ξιν ἐκείνους δὲ τοὺς δυσεβεῖς καὶ τὰς ἀνόμους αὐ-
τῶν περὶ τούτου κρίσεις, ἤτοι ψήφους ἐώλους καὶ
ἀκύρους καὶ ἀβεβαίους ὁρίζεται, μᾶλλον δὲ βεβή-
λους καὶ ἐπαράτους, καὶ ἀποβλήτους, ὁ τοιοῦτος εἴη
κατάκριτος.

XIX.

Si quis ea, quæ ſceleroſi hæretici ſa-
piunt, indubitanter profeſſus atque in-
telligens, per inanem proterviam dicit
hæc pietatis eſſe dogmata, quæ tradi-
derunt ab initio ſpeculatores & miniſtri
verbi, hoc eſt dicere, ſanctæ & uni-
verſales quinque ſynodi, calumnians uti-
que ipſos ſanctos patres, & memoratas
ſanctas quinque ſynodos, in deceptio-
ne ſimplicium, vel ſuſceptione ſuæ
profanæ perfidiæ, hujuſmodi condem-
natus ſit.

ιθ

D Εἴ τις τὰ τῶν ἐναγῶν αἱρετικῶν ὁμολογου-
μένως φρονῶν καὶ δοξάζων ἐκ προπετοῦς ἀνοίας
τοῦτο λέγει τῆς ἀσεβείας ὑπάρχειν τὰ δόγμα-
τα, ἃ παραδεδώκασιν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπ-
ται καὶ ὑπηρέται τοῦ λόγου γεγόμενοι, τοῦτο δὲ
λέγειν αἱ ἁγίαι καὶ οἰκουμενικαὶ πέντε σύνοδοι,
συκοφαντοῦν αὐτάς τε τοὺς ἁγίους πατέρας, καὶ αὐ-
τὰς τὰς ἁγίας οἰκουμενικὰς πέντε συνόδους εἰς
ἀπάτην τῶν ἀκεραιοτέρων, ἤτοι παραδοχὴν τῆς
ἑαυτοῦ βεβήλου κακοπιστίας, ὁ τοιοῦτος εἴη κατά-
κριτος.

XX.

[1] Si quis ſecundum ſceleroſos hæreti-
cos quocumque modo, aut verbo, aut
E tempore, aut loco terminos removens il-
licite, quos poſuerunt firmius ſancti ca-
tholicæ eccleſiæ patres, id eſt, ſanctæ
& univerſales quinque ſynodi, novita-
tes temere exquirere, & fidei alterius
expoſitiones, aut libellos, aut epiſto-
las, aut conſcripta, aut ſubſcriptiones,
aut teſtimonia falſa, aut ſynodos, aut
geſta monumentorum, aut ordinationes
vacuas & eccleſiaſticæ regulæ incogni-

κ'.

Εἴ τις κατὰ τοὺς ἐναγεῖς αἱρετικοὺς, καθ'
οἷον δήποτε τρόπον, ἢ λόγον, ἢ καιρὸν, ἢ
τόπον, ὅρια μετακινῶν ἀθεμίτως, ἃ ἔθεντο πα-
γίως οἱ ἅγιοι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πατέ-
ρες, τοῦτο δὲ λέγειν αἱ ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ
πέντε συνόδοι, καινοτομίας τολμηρῶς ἐπινοεῖ, καὶ
πίστεως ἑτέρας ἐκθέσεις, ἢ τύπους, ἢ νόμους, ἢ
ὅρους, ἢ λιβέλλους, ἢ ἀναφορὰς, ἢ ἐπιστολὰς,
ἢ συγγραφὰς, ἢ ὑπογραφὰς, ἢ μαρτυρίας
ψευδεῖς, ἢ συνόδους, ἢ πράξεις ὑπομνημάτων,
ἢ χειροτονίας ἐώλους, καὶ τῷ ἐκκλησιαστικῷ κα-
νόνι μὴ ἐγνωσμένας, ἢ τοποτηρησίας, ἤγουν
τοπο-

1 Citatur iiſdem verbis in Concilio Oecumenico VIII. Actione VIII. & Actione X. Can. 6. *Hard.*

τοποτηρητὰς ἀθέσμως, καὶ ἀκανόνιστους, καὶ ἁπλῶς ἅπερ ἄλλο τοῖς ἀσεβέσιν αἱρετικοῖς εἴθισται πράττειν, ἐκ διαβολικῆς ἐνεργείας σκολιῶς καὶ πανούργως ποιεῖ κατὰ τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, τοῦτον δὲ λέγειν τῶν πατρικῶν αὐτῆς καὶ συνοδικῶν κηρυγμάτων, πρὸς ἀνατροπὴν τῆς εἰλικρινοῦς εἰς τὸν κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὁμολογίας. καὶ μέχρι τέλους ἀμετανοήτως διατελεῖ τὰ τοιαῦτα δυσσεβῶς ἐνεργῶν. ὁ τοιοῦτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων εἴη κατακριτος. καὶ ἐρεῖ πᾶς λαὸς, γένοιτο, γένοιτο.

A tas, aut loci servaturas incongruas & irrationabiles, & compendiose, si quid aliud impiissimis hæreticis consuetum est agere, per diabolicam operationem tortuose & callide agit contra pias orthodoxorum catholicæ ecclesiæ, hoc est dicere, paternas ejus & synodales prædicationes, ad eversionem sincerissimæ in dominum Deum nostrum confessionis, & usque in finem sine pœnitentia permanet hæc impie agens, hujusmodi in sæcula sæculorum condemnatus sit, & dicat omnis populus, fiat, fiat.[1]

Psalm. 40. 91. 88. Judith. 10. 13. 15.

B

Τούτων τοίνυν εὐσεβῶς παρ' ἡμῶν ὁρισθέντων καὶ σὺν ἀκριβείᾳ πάσῃ κατὰ τὴν τοῦ κυρίου διάταξιν, τὰ μὲν ζιζάνια καὶ πάντας τοὺς ποιοῦντας τὰ σκάνδαλα μετὰ τοῦ ἀχυρώδους αὐτῶν καὶ αἱρετικοῦ φρονήματος τῷ πυρὶ τῆς κανονικῆς ἀποφάσεως ἐξ ἀποστολικῆς αὐθεντίας ἐμβαλόντων ἡμῶν, τὸν δὲ σῖτον τῆς εἰς αὐτὸν ὀρθοδόξου καὶ ἀμωμήτου ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν πίστεως εἰς τὴν ἀποθήκην, ἤγουν τὴν ἁγίαν αὐτοῦ καθολικὴν ἐκκλησίαν διὰ τοῦ πτύου τῆς πατρικῆς διδασκαλίας ἀσφαλῶς συναγαγόντων, τοὺς ἐπινικίους αὐτῇ μετὰ τοῦ προφήτου Σοφωνίου κατεπᾴδομεν ὕμνους. χαῖρε σφόδρα θύγατερ Σιὼν, κήρυσσε θύγατερ Ἱερουσαλὴμ, εὐφραίνου καὶ κατατέρπου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου θύγατερ Ἱερουσαλήμ. περιεῖλε κύριος ἐκ σοῦ τὰ ἀδικήματα τῶν ἀντικειμένων σοι, λελύτρωταί σε ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν σου, κύριος βασιλεύσει ἐν μέσῳ σου, οὐκ ὄψει κακὰ οὐκ ἔτι, πάσης ἀποβληθείσης καινοτομίας αἱρετικῆς, καὶ πάσης σοι κυρωθείσης ὀρθοδόξου πίστεως, εἰς κατάσχεσιν ζωῆς αἰωνίου παρὰ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, ᾧ δόξα σὺν πατρὶ καὶ ἁγίῳ πνεύματι, τιμὴ, κράτος, προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς σύμπαντας αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν. καὶ ὑπογραφαί.

His itaque a nobis pie promulgatis, & cum omni subtilitate, secundum dominicam præceptionem, zizania quidem & omnes facientes scandala, cum paleato & hæretico intellectu eorum, igni canonicæ sententiæ ex apostolica auctoritate projicientes, triticum autem orthodoxæ & apostolicæ fidei nostræ Christianorum in horreum, id est, catholicam ecclesiam, per ventilabrum paternæ doctrinæ firmius congregantes, victrices ei cum propheta Sophonia canimus hymnos: *Gaude nimis, o filia Sion, prædica filia Jerusalem, lætare & exulta ex toto corde tuo filia Jerusalem. Abstulit dominus a te*
C *iniquitates adversariorum tuorum, liberavit te de manu inimicorum: dominus in medio tui, non videbis mala ultra*, omni explosa novitate hæretica, & omni confirmata in te orthodoxa fide, in possessione vitæ æternæ. Per ipsum Christum dominum salvatorem animarum nostrarum, cui gloria, honor, veneratio, imperium cum Patre & sancto Spiritu nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen. Et subscriptiones.

Matth. 13.

Soph. 3.

Μαρτῖνος χάριτι Θεοῦ ἐπίσκοπος τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ὁρίσας τὰ προγεγραμμένα σὺν τῇ παρούσῃ ἁγίᾳ συνόδῳ πρὸς βεβαίωσιν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τῶν ἁγίων πατέρων καὶ τῶν οἰκουμενικῶν πέντε συνόδων, καὶ κατάκρισιν πάντων τῶν ὑπ' αὐτῶν ἀναθεματισθέντων αἱρετικῶν, καὶ πάσης αὐτῶν τῆς ἀσεβοῦς αἱρέσεως, καὶ τῶν νῦν ἀναφυέντων, ἐπὶ διαστροφῇ τῆς πίστεως, τουτέστι Θεοδώρου τοῦ γενομένου ἐπισκόπου τῆς Φαραν, Κύρου τοῦ Ἀλεξανδρείας, Σεργίου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῶν αὐτοῦ διαδόχων Πύῤῥου καὶ Παύλου, καὶ πάντων αἱρετικῶν συγγραμμάτων, καὶ τῆς ἀσεβοῦς ἐκθέσεως, καὶ τοῦ ἀσεβοῦς τύπου, τῶν ἀθεμίτως παρ' αὐτῶν κηρυχθέντων, ἰδιοχείρως ὑπέγραψα.

Martinus, gratia Dei episcopus sanctæ
D catholicæ atque apostolicæ ecclesiæ urbis Romæ, huic definitioni confirmationis orthodoxæ fidei, & damnationis Sergii Constantinopolitani quondam episcopi, Cyri Alexandriæ antistitis, Theodori item episcopi, *Pyrrhi atque Pauli item Constantinopolitani episcopi, cum hæreticis eorum scriptis, *statuens subscripsi.

* Pharanitani,

* & impiæ ectheseos & impii typi ab ipsis illegitime promulgatorum, propria manu.

E

Μάξιμος ἐπίσκ. Ἀκυλίας. ὁμ.

Maximus episcopus sanctæ Aquilejensis ecclesiæ, ut supra.

Δευσδεδὶτ ἐπίσκ. Καράλεως, ὁμ.

Deusdedit episcopus sanctæ Caralitanæ ecclesiæ, ut supra.

Μαῦρος ἐπίσκοπος Κεσηνῆς, καὶ Δευσδεδὶτ πρεσβύτερος Ῥαβέννης, τὸν τόπον πληροῦντες Μαύρου τοῦ ἐπισκόπου τῆς αὐτῆς Ῥαβεννησίων πόλεως ὁμ.

Maurus Cæsenatis ecclesiæ episcopus, & Deusdedit presbyter, locum agentes Mauri sanctissimi episcopi Ravennatis ecclesiæ, ut supra.

Σέργιος ἐπίσκ. Θεμψάνων, ὁμ.

Sergius episcopus sanctæ Tempsanensis ecclesiæ, ut supra.

Re-

1 Sic est in fine epist. 83. Theodoreti. *Harduinus.*

Reparatus episcopus sanctæ Manturianen- A Ῥεπαράτ℞ ἐπίσκ. Μαντυρίνε, ὁμ.
sis ecclesiæ, ut supra.

Epiphanius episcopus sanctæ Albanensis ec- Ἐπιφάνι℞ ἐπίσκ. Ἀλβανῆ, ὁμ.
clesiæ, ut supra.

Benedictus episcopus sanctæ [1] Ajacensis ec- Βενέδικτ℞ ἐπίσκ. Αἰακίε, ὁμ.
clesiæ, ut supra.

Julianus episcopus sanctæ [a] Hortanensis ec- Ἰουλιανὸς ἐπίσκ. Ὀρτων, ὁμ.
clesiæ, ut supra.

Papinius episcopus sanctæ Vibonensis eccle- Παππιανὸς ἐπίσκ. Βιβῶν℞, ὁμ.
siæ, ut supra.

Maximus episcopus sanctæ Pisaurensis ec- Μάξιμ℞ ἐπίσκ. Πισαύρε, ὁμ.
clesiæ, ut supra

Lucianus episcopus sanctæ Leontinensis ec- Λουκιανὸς ἐπίσκ. Λεοντίνης, ὁμ.
clesiæ, ut supra.

[a] Victor Viator [a] episcopus sanctæ Hortonensis ec- Βίκτωρ ἐπίσκ. Ορτων℞. ὁμ.
clesiæ, ut supra. B

Bonitus episcopus sanctæ Formianæ eccle- Βώνητος ἐπίσκ. Φέρμης, ὁμ.
siæ, ut supra.

Majoranus episcopus sanctæ Prænestinæ ec- Μαϊωρανὸς ἐπίσκ. Πραινέστης, ὁμ.
clesiæ, ut supra

Germanus episcopus sanctæ Numanensis Γερμανὸς ἐπίσκ. Νουμβύτε. ὁμοίως.
ecclesiæ, ut supra.

Laurentius episcopus sanctæ Perusinæ ec- Λαυρέντι℞ ἐπίσκ. Περουσίας, ὁμ.
clesiæ, ut supra.

[a] Falaritanæ. Carosus episcopus sanctæ [a] Faralitanæ ec- Κάρως℞ ἐπίσκ. Φαλάρεως, ὁμ.
clesiæ, ut supra.

Marcianus episcopus sanctæ Mebiensis ec- Μαρκιανὸς ἐπίσκ. Μεβίας, ὁμ.
clesiæ, ut supra.

Barbatus episcopus sanctæ Sutrinæ eccle- Βαρβάτος ἐπίσ. Σουτρίνε, ὁμ.
siæ, ut supra.

Calumniosus episcopus sanctæ Alesinæ ec- C Καλομνίως℞ ἐπίσ. Ἀλέσης, ὁμ.
clesiæ, ut supra.

Peregrinus episcopus sanctæ Messanensis Περεγρῖν℞ ἐπίσκ. Μεσίνης, ὁμ.
ecclesiæ, ut supra.

Romanus episcopus sanctæ Cerellitanæ ec- Ῥωμανὸς ἐπίσκ. Κερέλλης, ὁμ.
clesiæ, ut supra.

Crescentius episcopus sanctæ Locrensis ec- Κρίσκης ἐπίσκ. Λοκρίδ℞, ὁμ.
clesiæ, ut supra.

Felix episcopus sanctæ Agrigentinæ eccle- Φίληξ ἐπίσκ Ἀγριγέντου, ὁμ.
siæ, ut supra

Marcellinus episcopus sanctæ Clusinatis ec- Μαρκελλῖν℞ ἐπίσκ. Κλουσίε, ὁμ.
clesiæ, ut supra.

Geminianus episcopus sanctæ Volaterranæ Γεμινιανὸς ἐπίσκ. Βολατέρνης. ὁμ.
ecclesiæ, ut supra.

Marinianus episcopus sanctæ Populonienſis Μαρινιανὸς ἐπίσκ. Ποπυλωνίε, ὁμ.
ecclesiæ, ut supra. D

Luminosus episcopus sanctæ Tiferniſtiberi- Λουμίνως℞ ἐπίσκ. Τιφέρνε ὁμ.
norum ecclesiæ, ut supra.

[a] Veliternæ Potentius episcopus sanctæ [a] Bellitternensis Ποτέντι℞ ἐπίσκ. Βελλιτέρνης, ὁμ.
ecclesiæ, ut supra.

Maurus episcopus sanctæ Tuscanensis ec- Μαῦρος ἐπίσκ. Τουσκίας, ὁμ.
clesiæ, ut supra.

Martinus episcopus sanctæ Gabinatis eccle- Μαρτῖνος ἐπίσκ. Γαβιωνῆς. ὁμ.
siæ, ut supra.

Adeodatus episcopus sanctæ [a] Spoletinæ ec- Ἀδεώδατος ἐπίσκ. Σπολήτε, ὁμ.
clesiæ, ut supra.

Joannes episcopus sanctæ Pæstanensis ec- Ἰωάννης ἐπίσκ. Πεσανῆς, ὁμ.
clesiæ, ut supra.

Gaudiosus episcopus sanctæ Reatinæ eccle- Γαυδίωσος ἐπίσκ. Ρεάτης, ὁμ.
siæ, ut supra.

Laurentius episcopus sanctæ Taurianensis E Λαυρέντιος ἐπίσκ. Ταυρινῆς, ὁμ.
ecclesiæ, ut supra.

[a] Tropeorum. Joannes episcopus sanctæ [a] Trapejanæ ec- Ἰωάννης ἐπίσκ. Τροπέων, ὁμ
clesiæ, ut supra.

Luminosus episcopus sanctæ Salernitanæ Λουμίνωσος ἐπίσκ. Σαλέρνε, ὁμ.
ecclesiæ, ut supra.

Sabbatius episcopus sanctæ Buxentis eccle- Σαββάτιος ἐπίσκ. Βυξέντε, ὁμ.
siæ, ut supra.

Joannes episcopus sanctæ Tarentinæ eccle- Ἰωάννης ἐπίσκ. Ταράντου, ὁμ.
siæ, ut supra.

φῖ-

[1] Forte, *Minturnensis*. Hard

[a] In Corsica. *Harduinus*.

Ρ'υφῖνος ἐπίσκ. Τ'πόντυ, ὁμ.
Rufinus episcopus sanctæ Sipontinæ ecclesiæ, ut supra.

Αδεώδατος ἐπίσκ. Α'μερινῦ, ὁμ.
Adeodatus episcopus sanctæ Amerinæ ecclesiæ, ut supra.

Γωδίωσος ἐπίσκ, Καπύης, ὁμ.
Gaudiosus episcopus sanctæ Capuanę ecclesię, ut supra.

Βώνητος ἐπίσκ. Φερέντυ, ὁμ.
Bonitus episcopus sanctę Ferentinatis ecclesię, ut supra.

Φυρ.υγάτ@· * ἐπίσκ. Σεωγαλλίας, ὁμ. (a)
Maurus episcopus sanctæ Sęnogallienſis ecclesiæ, ut supra.

Μαυρωσὸς ἐπίσκ. Α'γκωνᾶ@·, ὁμ.
Mauroſus epiſcopus ſanctæ Anconitanæ ecclesiæ, at supra.

Μαῦρ@· ἐπίσκ. Φικυκλῆς, ὁμ.
Bonus epiſcopus ſanctæ Ficuclenſis ecclesiæ, ut supra.

. . . . . .
Fortunatus epiſcopus ſanctæ Auximatis ecclesiæ, ut supra.

Θωμᾶς ἐπίσκ. Λύσιμῆς ὁμ.
Thomas epiſcopus ſanctæ Lunenſis ecclesiæ, ut supra.

Βώνητος ἐπίσκ. Λύνης, ὁμ.
Bonitus epiſcopus ſanctæ Ferentiſpolimartiæ eccleſiæ, ut ſupra.

Μάξιμ@· ἐπίσκοπ@· Φερεντου Πολυμαρτίας ὁμ.
Maximus epiſcopus ſanctæ Trocalitanæ ecclesiæ, ut supra.

Παχάλι@· ἐπίσκ. Τροκάλεως, ὁμ.
Paſchalis epiſcopus ſanctæ Blandanæ ecclesiæ, ut supra

Λυμίνωσ@· ἐπίσκ. Βλάνδων, ὁμ.
Luminoſus epiſcopus ſanctæ Marſenſis ecclesiæ, ut supra.

Γλωρίωσος ἐπίσκ. Μάρσων, ὁμ.
Glorioſus epiſcopus ſanctæ Camerinæ ecleſiæ, ut supra.

Δεκοράτος ἐπίσκ. Καμερίνυ, ὁμ.
Decoratus epiſcopus ſanctæ Tiburtinæ ecclesiæ, ut supra.

Α'μαβίλι@· ἐπισκ. Τιβυρτίνυ, ὁμ.
Amabilis epiſcopus ſanctæ * Hortenſis ecclesiæ, ut supra.

Α'λβῖν@· ἐπίσκ. Ο'στης, ὁμ.
Albinus epiſcopus ſanctæ Portuenſis ecclesiæ, ut supra.

Παλῦμβ@· ἐπίσκ. Πόρτυ, ὁμ.
Palumbus epiſcopus ſanctæ Fundanæ ecleſiæ, ut ſupra.

Φόνδυς Θεοδόσι@· ἐπίσκ. * Τόνδης, ὁμ.
Theodoſius epiſcopus ſanctæ Crotonenſis eccleſiæ, ut ſupra.

Σχολαστίκι@· ἐπίσκ. Κροτώνων, ὁμ.
Scholaſticus * epiſcopus ſanctæ Fanenſis ecclesiæ, ut supra.

Η'λίας ἐπίσκ. Φάνυ, ὁμ.
Elias epiſcop. S. Lilybætanæ eccleſiæ, ut ſup.

Α'κυλλῖν@· ἐπίσκ. Λιλιβαίυς, ὁμ.
Aquilinus epiſcopus ſanctæ Aſſiſinatis eccleſiæ, ut ſupra.

Εὐσέβι@· ἐπίσκ. Α'σισινῆς, ὁμ.
Euſebius epiſcopus ſanctæ Atellanæ eccleſiæ, ut ſupra.

Μαρτῖν@· ἐπίσκ. Α'ττελάνυ, ὁμοίως.
Martinus epiſcopus ſanctæ Centumcellenſis eccleſiæ, ut ſupra

Γ'υβεντῖν@· ἐπίσκ. Κεντυκέλλων, ὁμ.
Jubentinus epiſcopus ſanctæ Stabienſis eccleſiæ, ut ſupra.

Μαῦρ@· ἐπίσκ. Σπυβίας, ὁμ.
Maurus epiſcopus ſanctæ Senatis eccleſiæ, ut ſupra.

Λέτος ἐπίσκ. Σεύης, ὁμ.
Lætus epiſcopus S. Lucanæ eccleſiæ, ut ſupra.

Θεόδωρ@· ἐπίσκ. Λυκάνυ, ὁμ.
Theodorus epiſcopus ſanctæ Roſellanæ eccleſiæ, ut ſupra.

Α'νδρίας ἐπίσκ. Ρ'ωσέλλης, ὁμ.
Andreas epiſcopus ſanctæ Hydruntenſis eccleſiæ, ut ſupra.

Γ'ῦς@· ἐπίσκ. Τ'δρόντυ, ὁμ.
Juſtus epiſcopus ſanctæ * Thaurianenſis eccleſię, ut ſupra.

Φίληξ ἐπίσκ. Ταυρομβίυ, ὁμ.
Felix epiſcopus ſanctæ Panormitanæ eccleſiæ, ut ſupra.

Λαυρεντι@· ἐπίσκ. Πανόρμυ, ὁμ.

. . . . . ἐπίσκ. Τυδάρεως, ὁμ.
Laurentius epiſcopus ſanctæ Tudertinæ eccleſiæ, ut ſupra.

Γ'ωάννης * ἐπίσκ. Καρινῆς, ὁμ.
Joannes epiſcopus ſanctæ Carinenſis eccleſiæ, ut ſupra.

Au-

(a) Admonendi ſunt Lectores latinam hanc ſeriem epiſcoporum non plane reſpondere Græcæ textui hic e regione poſito, ſed plane conarere cum Græca & Latina ſerie, quæ ſupra in exordio hujus Conſilii legitur. *Marſ.*

Albinus episcopus sanctæ Signensis ecclesiæ, ut supra.

Augustinus episcopus sanctæ Squillacinæ ecclesiæ, ut supra.

Joannes episcopus sanctæ Rhegitanæ ecclesiæ, ut supra.

Barbatus episcopus sanctæ Cumanensis ecclesiæ, ut supra.

Felix episcopus sanctæ Terracinensis ecclesiæ, ut supra.

Oportunus episcopus sanctæ Anagninæ ecclesiæ, ut supra.

Firminus episcopus sanctæ Bleranæ ecclesiæ, ut supra.

Jovianus episcopus sanctæ Firmianæ ecclesiæ, ut supra.

Anastasius episcopus sanctæ Narnienſis ecclesiæ, ut supra.

Theodorus episcopus sanctæ Tyndaritanæ ecclesiæ, ut supra.

Sapientius episcopus sanctæ Numentanæ ecclesiæ, ut supra.

Maximus episcopus sanctæ * Mesinatis ecclesiæ, ut supra.

Gratiosus episcopus sanctæ Nepesinæ ecclesiæ, ut supra.

Leontius episcopus sanctæ Neapolitanę ecclesiæ, ut supra.

* * * Paschalis episcopus sanctæ Thermensis ecclesiæ, ut supra.

Oportunus episcopus sanctæ Pisanæ ecclesiæ, ut supra.

Donatus episcopus sanctæ Marianensis ecclesiæ, ut supra.

Bonosus episcopus sanctæ Alerinæ ecclesiæ, ut supra.

Peregrinus episcopus sanctæ Liparitanæ ecclesiæ, ut supra.

Boethius episcopus sanctæ Cornensis ecclesiæ, ut supra.

Valentinus episcopus sanctæ Turritanæ ecclesiæ, ut supra,

Luminosus episcopus sanctæ * Bonensis * ecclesiæ, ut supra.

* Bononiensis.

* Crescentius.

* Crescis episcopus sanctæ * Libyensis ecclesiæ, ut supra.

Stephanus episcopus sanctæ * Popilienſis ecclesiæ, ut supra.

Callioniſtus episcopus sanctæ Adrianensis ecclesiæ, ut supra.

Joannes episcopus sanctæ Viscosabinatis ecclesiæ, ut supra.

Potentinus episcopus sanctæ * Potensis * ecclesiæ, ut supra.

* Polensis.

Leontius episcopus sanctæ Faventinatis ecclesiæ, ut supra.

Donatus episcopus sanctæ Sassinatis ecclesiæ, ut supra.

Joannes episcopus sanctæ Unnogoritanæ ecclesiæ, ut supra.

Stephanus episcopus sanctæ Dorensis ecclesiæ, ut supra.

Joannes episcopus sanctæ Gabopolitanæ ecclesiæ, ut supra.

Et Victorianus episcopus sancta Uzalienſis ecclesiæ, ut supra.

Ἀλβῖνος ἐπίσκ. Σγιας, ὁμ.

Αὐγυστῖνος ἐπίσκ. Σκυλακίυ, ὁμ.

Ἰωάννης ἐπίσκ. Ῥηγίυ, ὁμ.

Ὀπορτῦνος ἐπίσκ. Ἀναγνίας, ὁμ.

Φίληξ ἐπίσκ. Ταρακινῆς, ὁμ.

Βαρβάτος ἐπίσκ. Κυμῶν, ὁμ.

Φιρμῖνος ἐπίσκ. Βλερῶν, ὁμ.

Ἰοβιανὸς ἐπίσκ. Φιρμανῆ, ὁμ.

Ἀνασάσιος ἐπίσκ, Ναρνίας, ὁμ.

Θεόδωρος ἐπίσκ. Τωνδάρεως, ὁμ.

Σαπιεντίτιος ἐπίσκ. Νυμβύτυ, ὁμ.

Μάξιμος ἐπίσκ. Μεσινῆ, ὁμ.

Γρατίωσος ἐπίσκ. Νέπης, ὁμ.

Λεόντιος ἐπίσκ. Νεαπόλεως, ὁμ.

Παχάλιος ἐπίσκ. Θέρμης, ὁμ.

Ὀπορτῦνος ἐπίσκ. Πίσης, ὁμ.

Δονάτος ἐπίσκ. Μαριανῆς, ὁμ.

Βώνωσος ἐπίσκ. Ἀλερίας, ὁμ.

Περεγρῖνος ἐπίσκ. Λιπάρεως, ὁμ.

Βοήθιος ἐπίσκ. Κόρνης, ὁμ.

Βαλεντῖνος ἐπίσκ. Τύρρης, ὁμ.

Στέφανος ἐπίσκ. Ποπλίας, ὁμ.

Κρισκέντιος ἐπίσκ. Λιβύης, ὁμ.

Ἰωάννης ἐπίσκ. Βικοσαβίνης, ὁμ.

Καλλιόνιστος ἐπίσκ. Ἀδριανῆς, ὁμ.

Λεμίνωσος ἐπίσκ. Βωνωνίας, ὁμ.

Ποτέντιος ἐπίσκ. Πώλων, ὁμ.

Λεόντιος ἐπίσκ. Φαβεντίας, ὁμ.

Δονάτος ἐπίσκ. Σασινῆς, ὁμ.

Ἰωάννης ἐπίσκ. Οὐννογορίας, ὁμ.

Στέφανος ἐπίσκ. Δώρων, ὁμ.

Ἰωάννης ἐπίσκ. Γαβυπόλεως, ὁμ.

Βικτωρῖνος ἐπίσκ. Οὐζάλεως, ὁμ.

Et qui post synodum consentientes subscripserunt.

Joannes episcopus sanctæ Mediolanensis ecclesiæ, omnibus synodaliter definitis a sanctissimis vobis in confirmationem orthodoxæ

Οἱ μετὰ τὴν σύνοδον ὑπογράψαντες.

Ἰωάννης ἐπίσκ. Μεδιολανῶν πᾶσι τοῖς συνοδικῶς ὁρισθεῖσι παρα τῆς ἁγιωτάτων ὑμῶν εἰς βεβαίωσιν τῆς ὀρθοδόξυ πίστεως τῆς ἁγίων πατέρων καὶ τῆς οἰκυμενι-

μβνικῶν πσίτε σωνόδων, ϗ κατάκρισιν πάντων τῆς ὑπ' αὐτῆς ἀναθεματισθέντων αἱρετικῶν, ϗ πάσης αὐτῆς τῆς ἀσεβοῦς αἱρέσεως, ϗ τῆς νυνὶ ἀναφυσήντων αἱρετικῶν, ἐπὶ διαστροφῇ τῆς πίστεως, τυτέστι Θεοδώρυ τυ γνυμβνῦ, ἐπισκόπυ τῆς Φαρᾶν, Κύρυ Ἀλεξανδρείας, Σεργίυ τυ Κωνσταντινυπόλεως, ϗ τῆς τύτυ διαδόχων, Πύῤῥυ ϗ Παύλυ, ϗ πάντων αἱρετικῶν αὐτῆς συγγραμμάτων, ϗ τῆς ἀσεβοῦς ἐκθέσεως, ϗ τυ ἀσεβεστάτυ τύπυ, ϗ τῆς ἀθεμίτως παρ' αὐτῆς κυρωθέντων, σωναπῶν ἰδιοχείρως ὑπογραφα.

Ἰωάννης ἐπίσκ. Καράλεως, ὁμ.

Μαλλιόδωρος ἐπίσκ. Δόρτωνος, ὁμ.

Ἐπληρώθησαν σωὶ Θεῷ, αἱ πσίτε πράξεις τῆς ἁγίας ϗ ἀποστολικῆς σωνόδυ.

A fidei ſanctorum patrum & univerſalium quinque conciliorum, atque depoſitionem omnium hæreticorum, qui ab eis anathematizati ſunt, vel impiæ hæreſeos illorum, atque eorum qui nunc exorti ſunt in deſtructionem orthodoxæ fidei, hoc eſt, Theodori quondam epiſcopi Pharanitani; Cyri Alexandrini, Sergii Conſtantinopolitani, & ſucceſſorum ejus Pyrrhi & Pauli, omniumque hæreticorum eorum conſcriptorum, vel impię expoſitionis atque ſceleroſi typi, quę ab eis confirmata ſunt, conſentiens ſubſcripſi.

Juſtinus epiſcopus ſanctę Caralitanę eccleſię inſulę Sardinię, ut ſupra.

Malliodorus epiſcopus ſanctę Dortonenſis B eccleſię, ut ſupra.

*** *Finitæ ſunt quinque actiones ſanctæ & apoſtolicæ ſynodi.*

Ἐπιστολὴ ἐγκύκλιος Μαρτίνου Πάπα καὶ Συνόδου Τῆς ἐν Ῥώμῃ πρὸς πάντας Χριστιανούς.

EPISTOLA ENCYCLICA Martini Papæ et Synodi Romanę, ad omnes Chriſti Fideles.

Μαρτῖνος δοῦλος τῶν δούλων τυ Θεῦ κατὰ χάριν ἐπίσκοπος τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγίας τυ Θεῦ καθολικῆς ϗ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, ἅμα τῇ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτῃ σωνόδῳ τῶν θεοφιλῶν ἱερέων τῶν ὧδε κανονικῶς ἡμῖν σωνδεδραμηκότων εἰς βεβαίωσιν τῶν ἀσεβῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας δογμάτων. Τοῖς ἰσότιμον ἡμῖν λαχοῦσι πίστιν τυ κυρίυ ἡμῶν ϗ σωτῆρος Ἰησυ Χριστυ, διὰ λυτροῦ παλιγγενεσίας, ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας αὐτυ παροικοῦσιν ἐν ὁσιότητι ϗ δικαιοσύνῃ, [1] πατρικοῖς ἡμῶν ἀδελφοῖς, ἐπισκόποις, πρεσβυτέροις, διακόνοις, ἡγουμένοις μονασηρίων, μοναχοῖς, ἀσκηταῖς, ϗ παντὶ τῷ ἀσεβεῖ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πληρώματι.

Martinus ſervus ſervorum Dei, atque per gratiam ejus epiſcopus ſanctæ catholicæ atque apoſtolicæ eccleſiæ urbis Romæ, una cum ſancto concilio noſtro reverendiſſimorum ſacerdotum, regulariter huc nobiſcum venientium in confirmatione piiſſimorum catholicæ eccleſiæ dogmatum, his qui coæqualem nobis ſortiti ſunt fidem domini & ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti per lavacrum regenerationis, in omni loco dominationis ejus, qui peregrinantur in ſanctitate & juſtitia, ſpiritalibus fratribus noſtris epiſcopis, presbyteris, diaconis, abbatibus monaſteriorum, monachis, continentibus, atque catholicæ eccleſiæ univerſæ, ſanctaque plenitudini.

Χάρις ὑμῖν ϗ εἰρήνη πληθυνθείη ἐν ἐπιγνώσει ϗ κοινωνίᾳ τυ παναγίυ πνεύματος, εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον ϗ ἀμάραντον τετηρημένην, [1] πρὸ καταβολῆς κόσμυ, νυνὶ δὲ πεφανερωμένην εἰς ἡμᾶς τὺς πιστεύοντας ἐν Χριστῷ Ἰησυ τῷ κυρίῳ ἡμῶν ὃς πάντα ἡμῖν δεδώρηται, τὰ πρὸς ζωὴν ϗ εὐσέβειαν, διὰ τυ σωτηρίυ κηρύγματος, ἵνα τύτῳ προσμένοντες ἀεὶ, ϗ συμβιβαζόμενοι δι' ὁμονοίας εἰλικρινῆς, ἐποικοδομηθῶμεν τῷ θεμελίῳ τῶν ἁγίων ἀποστόλων ϗ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίυ αὐτυ Χριστυ τυ ἐπὶ πάντων Θεῦ, ϗ σωτῆρος τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, ἐν ᾧ πᾶσα ἡ οἰκοδομὴ σωναρμολογυμένη αὔξει εἰς αὔξησιν αὐτυ τῇ ἀρχιτεκτονίᾳ τυ πνεύματος, εἰς βασίλειον ἱεράτευμα ϗ ναὸν ἅγιον, ὅπως ϗ ἡμεῖς ἐν αὐτῷ προκόπτοντες, ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν τὰς ἀρετὰς ἐξαγγέλλωμεν αὐτυ τυ ἐκ σκότυς ἡμᾶς καλέσαντος, εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτυ φῶς, παρ' ᾧ ἐκεῖσε παραλλαγὴ, ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα, πάντων δὲ τῶν ἀγαθῶν ἡ τελείωσις. Ἐξ ὧν φωτισθέντες, κρατῶμεν εἰς αὐτὴν ὁμολογίαν ἀσάλευτον, μέχρις ἂν καταντήσωμεν οἱ πάντες, εἰς τὴν ὁμότητα τῆς πίστεως, ϗ τῆς ἐπιγνώσεως αὐτυ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τυ πληρώματος αὐτυ, ἵνα ϗ μηκέτι ὦμεν νήπιοι

GRatia *vobis & pax multiplicetur* in agnitione & communione ſancti Spiritus, *in hæreditatem incorruptibilem & immarceſcibilem, conſervatam* ante conſtitutionem mundi, nunc autem manifeſtatam in nobis, qui credimus in Jeſu Chriſto domino noſtro, qui omnia nobis donavit, quę ad vitam & pietatem reſpiciunt, per ſalutarem prędicationem, ut in hoc permanentes ſemper & inſtructi per concordię ſinceritatem ſuperędificemus *fundamento* ſanctorum *apoſtolorum & prophetarum, in ipſo ſummo angulari lapide Chriſto*, qui ſuper omnia Deus exiſtit & ſalvator noſtrarum animarum, in quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in augmentum ejus per architectoniam ſpiritus in regale ſacerdotium & templum ſanctum, qualiter in eo proficientes a gloria in gloriam, virtutes annunciemus ejus, qui de tenebris nos vocavit in illud admirabile lumen ſuum, apud quem non eſt commutatio, nec momenti obumbratio, omnium autem bonorum perfectio: ex quo illuminati, tenemus in eum confeſſionem immobilem, donec occurramus omnes in unitatem fidei & in agnitionem ejus, in virum perfectum, in menſuram ætatis

Epheſ. 1.

1. & 2. Tim. 1.

Jacob. 1.

Heb. 10.

Epheſ. 4.

1 Hic deeſſe aliquid videtur. *Hard.*

1. Pet. 5. tis plenitudinis ejus, ut jam non simus parvuli
Jude. 12. fluctuantes, & circumferamur omni vento
doctrinæ, in nequitia hominum, in astutia
ad machinationem erroris diaboli, qui sem-
per propria festinat operari in filios diffiden-
tiæ. Itaque notum facimus vobis, dilectissimi
fratres, quod & vos sine dubio nobiscum
cognoscitis, vigilantem & bene zelantem in
* intellectum. Deum habentes * proprium, quoniam ca-
tholica Dei & apostolica ecclesia in quiete
& pace consistente, veluti leones rugientes
& quærentes quem devorarent, subintroie-
runt quidam homines, qui olim præscripti
sunt in hoc judicium impietatis sponte pro-
cedere, hoc est, Theodorus quondam epi-
scopus Pharanitanus, Cyrus Alexandriæ, Ser-
gius Constantinopolitanus, vel ejus successo-
res, Pyrrhus & Paulus, magni Dei & sal-
vatoris nostri dispensationem in hæreticam
novitatem retorquentes, & eum qui emit
eos, Christum dominum denegantes, ex hoc
quod in scripto asserunt minime eum habe-
re secundum formam servi, vel secundum
quod propter nos factus est homo, voluntа-
tem aut operationem naturalem, sed sine
substantia eum sive natura, & non solum si-
ne anima, & irrationabilem, & insensibilem
secundum eos existere: quia sicut nos glo-
riosi ecclesiæ patres docuerunt, quidquid
absque voluntate consistit & operatione * ab
omni caret substantiali natura: pro qua re
ipsum gloriæ Deum & dominum nostrum Je-
sum Christum per utramque, ex quibus con-
sistit naturis atque appertinentibus eisdem
naturalibus proprietatibus perfectum esse in
omnibus, absque tantummodo peccato, præ-
dicarunt. Si ergo perfectum in omnibus,
quomodo non & in voluntate & operatione
secundum nostram naturam? Certum est
enim, quia proprietas naturalis nostræ sub-
stantiæ, consistit essentialis ejus operatio &
voluntas: qua proprietate amputata, utique
& ipsa natura cum illa perimitur, quia jam
cognosci natura nullo modo potest per es-
sentialem designantem eam naturalem pro-
prietatem. Propterea & pari numero unitis
substantialiter ei naturis, ejusdem voluntates
& operationes sapere nobis tradiderunt, hoc
est, increatam & creatam, divinam & hu-
manam, cohærenter unitas, ut testantur
verba eorum actibus nostris in approbatione
veritatis inserta, & super omnem radium so-
lis nitentia. Igitur eorumdem sanctorum pa-
trum, qui hæc nos docuerunt, rectam viam,
hoc est, orthodoxam confessionem superius
dicti contrarii veritatis respuentes ac dere-
2. Pet. 2. linquentes, ambulaverunt in *viam Balaam
de Bosor*, hoc est, in perfidia hæreticorum,
& in spontaneo eorum errore effusi sunt,
atque in contradictione inobedientiæ suæ ob-
durati sunt, *sidera existentes erroris, & nubes*
Jude. ep. *sine aqua, nec non arbores autumnales, infru-
ctuosæ, bis mortuæ, eradicatæ fluctus feroces
maris, spumantes proprias confusiones, quibus
caligo tenebrarum in æternum conservata est
minime pœnitentibus*, sed huc illucque ma-
culam propriæ hæreseos absque timore ja-
Rom. 1. ctantibus: *Qui commutaverunt veritatem Dei
in mendacium, & coluerunt* & præposuerunt
catholicæ ecclesiæ piis dogmatibus hæretico-
rum seductiosa conscripta, properantes om-
nibus modis aut decipere simpliciores, aut
persequi eos qui in domino permanent.

πιοι, καὶ ἡδονιζόμενοι, καὶ περιφερόμενοι, παντὶ ἀ-
νέμῳ τῆς διδασκαλίας, ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώ-
πων, ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὰς μεθοδείας τῆς πλάνης
τοῦ διαβόλου, τὰ πάντοτε τὰ οἰκεῖα σπεύδοντες ἐ-
νεργεῖν ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας. γνωρίζομεν γὰρ
ὑμῖν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ, ὅπερ καὶ ὑμεῖς ἀκριβῶς συ-
νεπίσασθε, διαγρηγορῶντι κατὰ Θεὸν καὶ ἀζήλωτον
ἔχοντες, τὸν ἴδιον λογισμὸν, ὅτι τῆς καθολικῆς τοῦ
Θεοῦ καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἡσυχαζούσης, καὶ εἰρη-
νευούσης δίκην λεόντων ὠρυομένων, καὶ ζητούντων τινα
καταπιεῖν, παρεισέδυσάν τινες ἄνθρωποι, οἱ πάλαι
προγεγραμμένοι εἰς τοῦτο τὸ κρῖμα τῆς ἀσεβείας ἐ-
κουσίως ἐξάγεσθαι, τυτέστι, Θεόδωρος ὁ γνώμονος
ἐπίσκ. τῆς Φαρὰν, Κῦρος ὁ Ἀλεξανδρείας, Σέργιος
ὁ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἱ τότε διάδοχοι, Πύρρος
καὶ Παῦλος, τιὼ τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν
οἰκονομίαν, εἰς αἱρετικὴν μετατρέποντες καινοτομίαν,
καὶ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην Χριστὸν ἀρνούμε-
νοι, διὰ τοῦτο λέγειν αὐτὸν ἐγγράφως μὴ ἔχειν αὐ-
τὸν, κατὰ τὸ τοῦ δούλου μορφὴν, ἤτοι καθὸ δι' ἡμᾶς
γέγονεν ἄνθρωπος, θέλησιν ἢ ἐνέργειαν φυσικὴν,
ἀλλὰ ἀνύσιον αὐτὸν καὶ ἀνύπαρκτον, κατ' αὐτοὺς ὑπάρ-
χειν· ἦτοι γὰρ εἰπεῖν ἄψυχον καὶ ἄλογον, καὶ ἀνόη-
τον, ἐπειδὴ καθὼς ἡμᾶς οἱ περίδοξοι τῆς ἐκκλησίας
πατέρες διδάσκουσι, τὸ πάσης ἄμοιρον ὑπάρχον θε-
λήσεως καὶ ἐνεργείας, καὶ πάσης ἔρημόν ἐστιν οὐσιώδους
ὑπάρξεως· ὅθεν αὐτὸν τὸν τῆς δόξης Θεὸν κύριον ἡ-
μῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καθ' ἑκατέραν τῶν ἐξ ὧν καὶ ἐν
αἷς συνέστηκε φύσεων, καὶ τῶν προσόντων αὐταῖς φυ-
σικῶν ἰδιωμάτων τέλειον ὄντα κατὰ πάντα μόνης δίχα
τῆς ἁμαρτίας ἐκήρυξαν. εἰ δὲ τέλειον κατὰ πάντα,
πῶς οὐχὶ καὶ ἐν θελήσει τῇ καθ' ἡμᾶς φυσικῇ καὶ ἐνερ-
γείᾳ. δῆλον γὰρ ὅτι ἰδιότης φυσικὴ τῆς καθ' ἡμᾶς
οὐσίας καθέστηκεν, ἡ οὐσιώδης αὐτῆς ἐνέργεια καὶ θέ-
λησις. ἧς ἀναιρουμένης, καὶ ἡ φύσις αὐτὴ συναναιρεῖ-
ται πάντως, ὡς οὐκ ἔτι γνωριζομένη διὰ τῆς οὐσιω-
δῶς χαρακτηριζούσης αὐτὴν φυσικῆς ἰδιότητος. διὸ
καὶ ἰσαρίθμους ταῖς ἑνωμέναις αὐτοῦ καθ' ὑπόστασιν
φύσεσι, δύο τε αὐτῷ θελήσεις καὶ ἐνεργείας φρονεῖν
ἡμῖν παραδεδώκασιν, ἤγουν ἄκτιστον καὶ κτιστὴν, θείαν
καὶ ἀνθρωπίνην συμφυῶς ἑνωμένας, καὶ μαρτυροῦσιν
οἱ τούτων λόγοι τῇ προθέσει τῶν ὑπομνημάτων ἡμῶν
ἐπιγραφῆς, εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας, καὶ πάσης ὑ-
περλάμποντες ἡλιακῆς ἀκτῖνος, αὐτῶν οὖν τῶν τοῦτο
διδασκόντων ἡμᾶς ἁγίων πατέρων τὴν θείαν ὁδὸν,
ἤγουν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἀποσαμένους τε καὶ ἀπολι-
πόντες οἱ ῥηθέντες ἀντικείμενοι ἄνδρες, ἐπορεύθησαν
τῇ ὁδῷ τοῦ Βαλαὰμ, τοῦ Βοσὸρ, τυτέστι τῇ κακοπι-
σίᾳ τῶν αἱρετικῶν, καὶ τῇ αὐτονομίᾳ τῆς πλάνης αὐ-
τῶν ἐξεχύθησαν, καὶ τῇ ἀνιλιλογίᾳ τῆς ἀπειθείας
αὐτῶν ἐσκληριώθησαν, ἀστέρες ὄντες πλανῆται, καὶ νεφέ-
λαι ἄνυδροι, καὶ δένδρα φθινοπωρινὰ ἄκαρπα, δὶς ἀ-
ποθανόντα καὶ ἐκριζωθέντα, κύματι ἄγρια θαλάσσης
ἀποφρίζοντα τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας, οἷς ὁ ζόφος τοῦ
σκότους εἰς αἰῶνα τετήρηται μὴ μεταβαλλομένοις,
ἀλλὰ τῇδε κἀκεῖσε, τὸν μολυσμὸν τῆς οἰκείας αἱρέ-
σεως, ἀφόβως ἐξακοντίζουσιν, οἵτινες μετήλλαξαν τὴν
ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσεβάσθησαν
καὶ προσκυνησαν τῶν ἀσεβῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας
δογμάτων, τὰ τῶν αἱρετικῶν ὑπατημένα συγγράμματι
πρὸς τὸ πᾶσι τρόποις σπεύδειν, ἢ πλανῆσαι τοὺς
ἀκεραιοτέρους, ἢ διῶξαι τοὺς ἐν κυρίῳ μονιμωτέρους. ὅ-
περ ἤδη καὶ εἰς πολλοὺς τῆς ἀσεβῶν ἀνδρῶν ἐξεργά-

σαν-

σαντο, σωματικῶς τύτυς κακοποίησαντες, ἐπειδὴ ψυ- A χικῶς ὐκ ἐξίχυσαν, τῇ πέτρᾳ τῆς αὐτῶ προσραγόντες ὀρθοδόξυ πίσεως, ἐφ' οἷς διὰ τὰς ἀτόπυς αὐτῶ πράξεις κ τὰς ἀτοπωτέρυς καινοτομίας σπαρατπίμενοι, κ τὰ αἰσθητήρια μαιμασόμβοι τῆς καρδίας κατὰ τὸν θεῖον Ἱερεμίαν, οἱ ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ προηγησάμβοι ἡμᾶς ἀρχιερεῖς, ὐκ ἐπαύσαντο μαρτυρόμβοι κ παραινῦντες αὐτοῖς, ἐνδῦναι τῆς τοιαύτης αὐτῶ αἱρέσεως κ προσελθεῖν τῇ ὑγιαινύσῃ διδασκαλίᾳ, μήποτε ὀργισθῇ κύριος, κ ἀπολωῖται τελείως ἐκ τῆς ὁδῦ τῶ δικαίων, ἤγυν τῆς δσεβοῦς τῶ ἁγίων πατέρων ὁμολογίας. τῦτο δὲ προνοητικῶς ὐ μόνον αὐτοὶ πεποιήκασιν, ἀλλα κ ἕτεροι πλεῖσοι τῶ εἰς διαφόρυς ἐπαρχίας παροικύντων δλαβῶν ἐπισκόπων, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὁλόκληροι συνόδοι διὰ τῶ οἰκείων γραμμάτων ὐκ ἐκείνυς προτρεπόμβοι μόνον διορθώσασθαι τὴν οἰκείαν αἵρεσιν, ἀλλα κ ἡμᾶς αὐτὸς, ἤγυν τὸν ἡμέτερον ἀποστολικὸν θρόνον, ἐπδχόμβοι, κ παρεγγυῶντες διανασῶαι κανονικῶς, κ μὴ μέχρι τέλυς παρεᾶσαι νεμομβίλως ἐν τοσύτοις χρόνοις τὰς τῦ Θεῦ καθολικὰς ἐκκλησίας τῇ τῶν ἐναντίων καινοτομίαν. ὅθεν ἐκ πάντων σχεδὸν ἀγαπητικῶς ὑπομιμνησκόμβοι τῶν ἱερέων, ὐκ ἔκλιναν τὸ ὖς αὐτῶν εἰσακῦσαι τῆς φωνῆς τῶν παρακαλύντων αὐτὸς, ὅπε τὴν αὐχένα τῆς καρδίας αὐτῶν ἐμάλαξαν εἰς τὸ ἐπιστρέψαι πρὸς κύριον. ἀλλ' ὅπερ φησὶ περὶ τῶν ἀπειθύντων ὁ κύριος, τῦτο κ ἐπὶ τύτοις γεγόνηται. λέγει γὰρ διὰ τῦ προφήτυ· ὅτι ἐξαπέστελα πρὸς αὐτὸς πάντας τὸς δύλυς μυ τὸς προφήτας ἡμέρας κ ὀρθρυ, κ ἀπέστελα κ ὐκ εἰσήκυσάν μυ, κ ὐ προσέχε τὸ ὖς αὐτῶν, κ ἐσκλήρυναν τὸν τράχηλον αὐτῶν ὑπὲρ πέτραν· κ κατεφρόνησάν μυ σφόδρα τῇ δλτερῶσαι τὰς ὁδὲς αὐτῶν; κ προθεῖναι ἁμαρτίας ἐφ' ἁμαρτίαις. ἐσπυδάσθη γὰρ αὐτοῖς πρὸς τὴν ἀνθρωπότητι τῦ σωτῆρος, κ τὴν αὐτῦ θεότητα βλασφημῆσαι κ ἀθετῆσαι, δι' ἀσεβοῦς τύπυ κατὰ πονηρὰν εἰσήγησιν αὐτῶν γεγονημβίαν κατὰ τῆς ἀμωμήτυ ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν πίστεως, παρὰ τῦ γαληνοτάτυ βασιλέως, διαγορδσαντες ἐν αὐτῷ τῷ τύπῳ, μήτε μίαν μήτε δύο θελήσεις ἢ ἐνεργείας, τυτέστι μήτε θείαν μήτε ἀνθρωπίνην θέλησιν κ ἐνέργειαν ἐπ' αὐτῦ τῦ σωτῆρος ἡμῶν τινα τῶν πάντων ὁμολογεῖν. ἀλλ' ἐν ἑκατέρᾳ φύσει λαπὸν, κ ὐχὶ μόνον τῇ κατ' αὐτὸν ἀνθρωπότητι, παντοίως ὑπάρχειν αὐτὸν, ἀνεθέλητόν τε κ ἀνενέργητον, ἤγυν ἀνούσιόν τε κ ἀνύπαρκτον, ἵνα τοῖς κακοδόξοις αἱρετικοῖς συνεκβάλλωσι τὸς ὀρθοδόξυς πατέρας, κ ταῖς τῶν βεβήλων ἀνδρῶν φωναῖς, ἤγυν τῇ μιᾷ θελήσει κ ἐνεργείᾳ συνεξαρνηθῶναι ποιήσωσι τὰς τῶν θεολόγων διδασκαλίας, ἤτοι τὰς δύο τῦ αὐτῦ Χριστῦ θελήσεις κ ἐνεργείας, ὥσπερ οὖν κ φύσεις ἑνωμβίας ἀσυγχύτως κ ἀδιαιρέτως θεσπίσαντες παρανόμως, κ ἀνεγκλήτως, ἤγυν ἀκατακρίτως ὑπάρχειν ἐπὶ ταῖς οἰκείαις ὁμολογίαις τὸς αἱρετικὸς, τετέσιν ἐπ' αὐτῇ τῇ προσβλομβίῃ παρ' αὐτῶν μιᾷ θελήσει κ ἐνεργείᾳ, κ τὴν αὐτὴν ἐξ ἀνδθύνης ποινῆς ἔχειν ἐλδθερίαν τὸς ἐν τοῖς δόγμασι διαβεβλημβίνυς αἱρετικοὶς τοῖς ἐν ἀμέμπτῳ διδασκαλίᾳ διαβεβοημβίοις ἁγίοις πατράσιν· ὅπερ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τὸς ἱερὸς ἀναστρέπει κανόνας, μᾶλλον δὲ πάσης τῆς θεοπνδύτυ γραφῆς τὴν ὁσίαν διάταξιν, μηδαμῶς ἀθῶυσαν τὸν ὀλοχον, μήτε μὴν ὑπεξάγυσαν σὺν τῷ ἀναιτίῳ τὸν ὑπαίτιον χρίματος. ἀνώμαλον γὰρ τῦτο κ θείας

* Quid jam & in plures orthodoxos viros operati ſunt, corporaliter eos afficientes, quoniam animam captare non valuerunt, in petra orthodoxæ fidei illorum colliſi. Ideoque propter pravas eorum adinventiones, & praviora novitatis commenta, & in interiora cordis, juxta beatum Jeremiam, conturbati catholicæ recordationis anteceſſores noſtri pontifices, non deſtiterunt admonentes eos & conteſtantes recedere a ſua hujuſmodi hæreſi, & ſanam doctrinam amplecti, *nequando iraſcatur dominus*, & pereant funditus de via juſtorum, hoc eſt, pia ſanctorum patrum confeſſione. Hoc autem conſultiſſime non ſolum ipſi effeciſſe noſcuntur, ſed & B alii plures diverſas provincias habitantes reverendiſſimi epiſcopi, & majus eſt dicere, generalitates ſynodorum per ſua ſcripta non ſolum invitantes emendare propriam hæreſim, ſed & nos ipſos, id eſt, apoſtolicam noſtram ſedem conjurantes, & proteſtantes erigere ſecundum regularem auctoritatem, & non uſque ad finem per tot tempora permittere contrariorum novitatem ſanctas Dei catholicas depaſci eccleſias. Ideoque ex omnibus pene ſacerdotibus cum caritate admoniti, non inclinaverunt aurem ſuam ad audiendam vocem poſtulantium eos, neque cordis ſui cervicem mitigare voluerunt, ut converterentur ad Deum. Sed quod ait do- C minus de inobedientibus, hoc & in eis provenire certum eſt. Dicit enim per prophetam: *Miſi ad eos omnes ſervos meos prophetas, per diem conſurgens diluculo, & mandavi, & non audierunt me, nec inclinaverunt aurem ſuam, ſed induraverunt cervicem* ſuper petram. *Quam vilis es facta, nimis iterans vias tuas?* Addere peccata ſuper peccata properaverunt, humanitatem ſalvatoris atque deitatem ejus blaſphemare ac denegare per impiiſſimum typum, qui ex maligna inſtigatione illorum factus eſt contra immaculatam noſtram Chriſtianorum fidem a ſereniſſimo principe, definientes in eodem typo, nec unam nec duas voluntates aut operationes, D hoc eſt, neque divinam neque humanam voluntatem & operationem in ipſo ſalvatore noſtro quempiam omnino confiteri. Hæc autem prædicaverunt, ut non ſolum in humana ejus natura, ſed etiam in utraque omnino eum ſine voluntate & operatione, hoc eſt, abſque natura & eſſentia eſſe denuncient, quatenus cum perfidis hæreticis & orthodoxos patres abjiciant, & cum ſceleroſorum virorum vocibus, hoc eſt, una voluntate & operatione, pariter denegari faciant orthodoxorum doctrinas, id eſt, duas ejuſdem Chriſti voluntates & operationes, ſicuti & naturas unitas inconfuſe & indiviſe, promulgantes illicite, etiam E ſine reprehenſione vel condemnatione, conſiſtere in ſuis confeſſionibus hæreticos, hoc eſt, in ipſa, quæ ab eis prædicatur, una voluntate & operatione, atque eadem ſine periculo libertate perfrui eos, qui in dogmatibus reprehenduntur, hæreticos, cum eis qui in doctrina uſque in finem irreprehenſibiliter deluceſcunt, ſanctis patribus: quod utique catholicæ eccleſiæ ſacratiſſimas regulas deſtruere certum eſt, magis autem totius a Deo inſpiratæ doctrinæ ſanctam prædicationem, quæ nullatenus noxios excuſat, neque liberat de

Auctoritas ſedis apoſtolicæ.

Jer. 4.

Pſalm. 2

Jer. 7.
Jer. 2.

judicio culpantes cum innoxiis : hoc enim pravum & divinæ æquitatis est alienum. Quoniam autem & illud cum ceteris contrarii præsumpserunt, in deceptione simplicium, & cooperimentum suarum pravitatum, in scripto audacter proferre impiissimæ suæ novitatis invalida dogmata, dicentes hæc esse pietatis dogmata, quæ tradiderunt hi qui ab initio speculatores & ministri verbi facti sunt, & sequenter successores eorum a Deo inspirati ecclesiæ patres, sanctæ & universales quinque synodi, ideoque consultissime pertractantes terribile esse & divinam provocans indignationem hæc omnia despicere, quæ oppugnant catholicam ecclesiam, ut ne condemnemur, utpote imperfectos atque inefficaces habentes intellectus animæ ad discernendum malum & bonum, prompti secundum gratiam Dei convenisse dignoscimur in hac Romana Christianissima civitate, ad confirmationem quidem piissimarum ecclesiæ prædicationum, condemnationem autem impiissimorum novitatis dogmatum, per similitudinem decessorum nostrorum sanctorum patrum, quique per sinceram concordiam & in idipsum Deo amabilem conventionem, destruxerunt, hæresim, & omnes hæreticos superasse noscuntur, eripientes de errore eorum catholicam ecclesiam. Quæ enim ex sacra concursione, hoc est, spiritali consonantia sanctorum patrum exequuntur, validiorem habent contra adversarios & inexpugnabilem virtutem. *In ore enim*, inquit, *duorum vel trium testium stabit omne verbum : & funiculus triplex difficile rumpitur : & frater qui adjuvatur a fratre, quasi civitas firma* : prævalebit autem sicuti fundatum imperium. Propterea & nos, ut dictum est secundum indivisam communionem spiritus in idipsum convenientes, properavimus per gestorum seriem comparationem adinvicem per distinctionem discretam efficere, tam sanctorum patrum & universalium quinque synodorum sacras promulgationes, & dogmata infidelium hæreticorum, tam anteriorum, quamque nunc emergentium contra fidem, cum impia eorum ecthesi, necnon impiissimo typo, proferentes, ut omnibus ostendamus relegentibus differentiam luminis & tenebrarum, hoc est, claræ patrum doctrinæ, & temulentæ hæreticorum vesaniæ, & quia nulla communia hæreticis existunt cum sanctis patribus, sed quantum distat oriens ab occasu, tantumque distant impii hæretici verbo & mente ab a Deo inspiratis viris. Propterea sanctos quidem patres sententialiter confirmavimus cum omnibus sacris prædicationibus eorum, nec non eis, qui nobiscum sincere ipsos & easdem suscipiunt. Impios autem hæreticos, cum omnibus pravissimis dogmatibus eorum, & impiam ecthesin vel impiissimum typum, & omnes qui eos vel quidquam de his quæ exposita sunt in eis, suscipiunt aut defendunt, seu verba pro eis faciunt in scripto anathematizavimus, ut & vos omnes, qui per omnem terrarum inhabitare noscimini pii & orthodoxi, hæc pie a nobis gesta cognoscentes pro tuitione catholicæ ecclesiæ, consonanter nobiscum similia exequamini, & omnes quidem san-

Deut. 19. Matth. 18. Eccles. 4. Proverb. 18.

Hæretici nihil habent commune cum patribus.

A δικαιοσύνης ἀλλότριον. ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων οἱ δι' ἐναντίας ἐτόλμησαν εἰς δέλεαρ τῶν ἁπλουστέρων καὶ συγκάλυψιν τῶν ἰδίων ἀτοπημάτων, ἐγγράφως ἀποφήνασθαι καὶ εἰπεῖν τὰ τῆς αὐτῶν ἀσεβοῦς καινοτομίας ἀβέβαια δόγματα ταῦτα τῆς εὐσεβείας ὑπάρχειν τὰ δόγματα, ἃ παραδεδώκασιν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται τοῦ λόγου γενόμενοι, καὶ οἱ καθεξῆς τούτων διάδοχοι θεόπνευστοι τῆς ἐκκλησίας πατέρες καὶ αἱ ἅγιαι οἰκουμενικαὶ πέντε σύνοδοι· προσηκόντως ἡμεῖς λογισάμενοι φοβερὸν ὑπάρχειν καὶ θείας ἀγανακτήσεως πρόξενον, τὸ ταῦτα παριδεῖν πολεμοῦντα τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, ἵνα μὴ κατακριθῶμεν ὡς ἀτελεῖς, καὶ ἀγύμνασα κεκτημένοι
B τὰ αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ, προθύμως χάριτι Θεοῦ συνεληλύθαμεν ἐν ταύτῃ τῇ τῶν Ῥωμαίων φιλοχρίστῳ πόλει, πρὸς βεβαίωσιν μὲν τῶν εὐσεβῶν τῆς ἐκκλησίας κηρυγμάτων, ἀναίρεσιν δὲ τῶν ἀσεβῶν τῆς καινοτομίας δογμάτων, μιμήσει τῶν προηγησαμένων ἡμᾶς ἁγίων πατρῶν, οἵτινες ἐξ εἰλικρινοῦς ὁμονοίας καὶ τῆς ἐπὶ τὸ αὐτὸ θεοφιλοῦς συνελεύσεως, πᾶσαν κατήργησαν αἵρεσιν, καὶ πάντας ἐτροπώσαντο τοὺς αἱρετικοὺς, ἐλευθερώσαντες ἐκ τῆς πλάνης αὐτῶν τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν. ἐπειδὴ τὰ ἐκ συνδρομῆς ἱερᾶς, ἤτοι πνευματικῆς γινόμενα συμφωνίας ἁγίων πατρῶν, ἰσχυρὰν ἔχει καὶ ἀκαταμάχητον κατὰ τῶν ἀντικειμένων τὴν δύναμιν. ἐπὶ στόματος γάρ φησι δύο ἢ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα, καὶ τὸ σπαρτίον, οὐ ταχέως
C ἀπορραγήσεται, καὶ ἀδελφὸς ὑπὸ ἀδελφοῦ βοηθούμενος, ὡς πόλις ἰσχυρὰ καὶ ὑψηλή· ἰσχύει δὲ ὥσπερ τεθεμελιωμένον βασίλειον. οὗ χάριν ὡς εἴρηται καὶ ἡμεῖς κατὰ τὴν ἀδιαίρετον κοινωνίαν τοῦ πνεύματος ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελθόντες, ἐσπουδάσαμεν διὰ πράξεως ὑπομνημάτων παράλληλα θέσθαι κατὰ διαστολὴν εὐκρινῆ, τάτε τῶν ἁγίων πατρῶν καὶ τῶν οἰκουμενικῶν πέντε συνόδων ἱερὰ θεσπίσματα, καὶ τὰ δόγματα τῶν ἀπίστων αἱρετικῶν, τῶν τε παλαιῶν καὶ τῶν νῦν ἀναφυέντων κατὰ τῆς πίστεως μετὰ τῆς ἀσεβοῦς αὐτῶν ἐκθέσεως, καὶ τοῦ ἀσεβεστέρου τύπου, πρὸς τὸ δεῖξαι πᾶσι τοῖς ἐντυγχάνουσι τὴν διαφορὰν τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σκότους, ἤγουν τῆς πατρικῆς ἀληθείας καὶ τῆς αἱ-
D ρετικῆς κακοδοξίας, καὶ ὡς οὐδεμία κοινωνία τοῖς αἱρετικοῖς ὑπάρχει, πρὸς τοὺς ἁγίους πατέρας, ἀλλὰ καθ' ὅσον ἀπέχουσιν ἀνατολαὶ ἀπὸ δυσμῶν, τοσοῦτον ἀπέχουσιν οἱ ἀσεβεῖς αἱρετικοὶ λόγῳ τε καὶ διανοίᾳ τῶν θεολόγων ἀνδρῶν. ὅθεν τοὺς μὲν ἁγίους πατέρας ὁριστικῶς ἐκυρώσαμεν, μετὰ πάντων τῶν ἱερῶν αὐτῶν κηρυγμάτων, καὶ πάντων τῶν σὺν ἡμῖν εἰλικρινῶς αὐτούς τε καὶ αὐτὰ προσδεχομένων. τοὺς δὲ δυσσεβεῖς αἱρετικοὺς ἀνεθεματίσαμεν μετὰ πάντων τῶν βεβήλων αὐτῶν δογμάτων καὶ τῆς ἀσεβοῦς ἐκθέσεως καὶ τοῦ ἀσεβεστέρου τύπου, καὶ πάντων τῶν τούτοις εἴτε τῶν παραὐτῶν ἐκδοθέντων ἢ ἀκροωμένων, ἢ διεκδικούντων, ἢ ὑπεραπο-
E λογουμένων αὐτῶν, ἵνα καὶ ὑμεῖς πάντες οἱ κατὰ πᾶσαν παροικοῦντες τὴν οἰκουμένην εὐσεβεῖς καὶ ὀρθόδοξοι, ταῦτα παρήμων εὐσεβῶς πραχθέντα γινώσκοντες, εἰς ἀσφάλειαν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας συμφώνως ἡμῖν τὰ ὅμοια πράξητε, καὶ κυρώσητε μὲν πάντας τοὺς ἁγίους πατέρας, ἐγγράφως συναινοῦντες αὐτοῖς τε καὶ ἡμῖν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν. ἀναθεματίσητε δὲ καὶ πάντας τοὺς αἱρετικοὺς τοὺς πάλαι καὶ νῦν αὐτὴν τὴν ἁγιωτάτην ἡμῶν πίστιν, ἀναιδῶς πολεμήσαντας, μετὰ τῆς ἀσεβοῦς ἐκθέσεως, καὶ τοῦ ἀσεβεστέρου τύπου,

τύπῳ, καὶ τῶν τούτοις, ἤτοι τῶν ἁπλῶς ἐκπεσόντων παραδόξων προσδεχομένων, ἵνα καρπὸν εὐσεβοῦς ὁμολογίας, τοῦτο τῶν οἰκείων κληρονομήσητε σωτηρίαν. διὰ τοῦτο γὰρ τὰ παρ' ἡμῶν ὑπὲρ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας συνοδικῶς πραχθέντα, παντὶ μὲν τοῖς πᾶσιν ἐσείλαμεν, ἵνα τὸ τοῦ σκοποῦ πληρώσαντες ἔργον, ἡμεῖς μὲν ἑαυτοὺς ἀνεύθυνους ὄντας γνωρίσωμεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἐφ' οἷς ὑπ' αὐτοῦ κριθησόμεθα, μὴ τῶν τοῦτα παρ' ἡμῶν δεχομένων κατὰ τοῦ αὐτοῦ φοβερὰν ἐπιφάνειαν. ἀναπολογήτους δὲ τοὺς μὴ πειθομένους ἀποδείξωμεν, ὡς οὐδεμίαν ἔχοντας πρόφασιν περὶ τῆς ἑαυτῶν ἀπιστίας μετὰ τοῦ φανέρωσιν τῆς ἀληθείας· λέγει γὰρ ὁ κύριος, εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. καὶ ὁ ἀπόστολος εἶπε· κατανοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ καλῶν ἔργων, μὴ ἐγκαταλιπόντες τοῦ ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν καθώς ἔθος τισίν, ἀλλὰ παρακαλοῦντες καὶ τοσοῦτον μᾶλλον, ὅσον βλέπομεν ἐγγίζουσαν τοῦ ἡμέραν. ἑκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων ἡμῶν, μετὰ τὸ λαβεῖν τοῦ ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐκέτι περὶ ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία· φοβερά δέ τις ἐκδοχὴ κρίσεως καὶ πυρὸς ζῆλος ἐσθίειν μέλλοντος τοὺς ὑπεναντίους. οἴδαμεν γὰρ τὸν εἰπόντα· ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος. ὃ χαλεπὸν ἀσφαλιζόμενος ἡμᾶς προσάσσει λέγων. καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου, λάλησον τοῖς υἱοῖς τοῦ λαοῦ σου, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς· γῆ ἐφ' ἣν ἂν ἐπέλθοι ῥομφαία ἐπ' αὐτὴν, καὶ λάβοι ὁ λαὸς τῆς γῆς ἄνθρωπον ἕνα ἐξ αὐτῆς, καὶ δώσουσιν αὐτὸν αὐτοῖς εἰς σκοπὸν, καὶ ἰδὴ τὴν ῥομφαίαν ἐρχομένην ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ σαλπίσει τῇ σάλπιγγι, καὶ σημανεῖ τῷ λαῷ, καὶ ἀκούσει ὁ ἀκούσας τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος, καὶ μὴ φυλάξηται, καὶ ἐπέλθῃ ἡ ῥομφαία, καὶ λάβῃ αὐτὸν, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἔσαι. ὅτι τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος ἀκούσας, οὐκ ἐφυλάξατο· τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐπ' αὐτὸν ἔσαι. καὶ οὗτος ὅτι ἐφυλάξατο, τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐξείλατο. καὶ ὁ σκοπὸς ἐὰν ἴδῃ τὴν ῥομφαίαν ἐρχομένην, καὶ μὴ σημαίνῃ τῇ σάλπιγγι, καὶ ὁ λαὸς μὴ φυλάξηται, καὶ ἔλθῃ ἡ ῥομφαία, καὶ λάβῃ ἐξ αὐτῆς ψυχὴν, αὐτὴ διὰ τὴν ἀνομίαν ἑλήφθη, καὶ τὸ αἷμα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ σκοποῦ ἐκζητήσω. διὸ μαρτυρόμεθα πᾶσιν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ, καθὼς φησιν ὁ μακάριος Παῦλος, ὅτι καθαροί ἐσμεν ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων ὑμῶν. οὐ γὰρ ὑπεστειλάμεθα τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι πᾶσι τὴν παραδοθεῖσαν ἡμῖν ἐκ τῆς ἁγίων πατέρων καὶ συνόδων ὀρθόδοξον ὁμολογίαν, διὰ τῆς ἀρτίως παρ' ἡμῶν συνοδικῶς πεπραγμένων· προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ἡμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος, ἵνα μηδεὶς ὑμᾶς εἴπῃ συλαγωγῶν, ἢ παραλογιζόμενος ἐν πιθανολογίᾳ διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης. ἐπειδὴ τὸ πνεῦμα ῥητῶς λέγει· ὅτι ἐν ἐσχάτοις καιροῖς, ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνης, καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων, ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνήδησιν. γρηγορεῖτε οὖν καὶ προσεύχεσθε ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμὸν, ὃν ἡ προδοσία τῆς γνώ-

A tos patres confirmetis in ſcripto, conſonantes illis nobiſque in orthodoxa fide: anathematizetis autem omnes hæreticos, qui præſumptive hanc olim & nunc expugnaverunt, una cum ſceleroſa eætheſi & impiiſſimo typo, ſed & qui eos, aut quiddam de his quæ ab eis implicite expoſita ſunt, ſuſceperint, quatenus fructum piæ confeſſionis, veſtrarum animarum hæreditare valeatis ſalutem. Propterea enim ea, quæ a nobis pro catholica eccleſia ſynodaliter geſta ſunt, omnibus direximus, ut noſtri ſtudii perficientes opus, nos quidem ipſos innoxios eſſe approbemus coram Deo & electis angelis, ante quos ab eo judi-

B candi ſumus cum eis qui hæc a nobis ſuſceperint, in terribili ejus adventu: inexcuſabiles autem eos, qui non obediunt, demonſtremus, utpote nullam habentes occaſionem pro ſua perfidia poſt veritatis oſtenſionem, domino dicente: *Si non veniſſem & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent: nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo.* Sed & apoſtolus iterum perhibet: *Conſideremus invicem in provocatione caritatis & bonorum operum, non deſerentes collectionem noſtram, ſicut eſt conſuetudinis quibuſdam: ſed conſolamini, & tanto magis, quanto viderimus appropinquantem diem.* Voluntarie enim peccantibus no-

C bis poſt acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur hoſtia pro peccatis: terribilis autem quædam expectatio judicii, & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt adverſarios. Scimus enim dicentem: *Mihi vindictam, & ego retribuam, dicit dominus.* Propter quod præmuniens nos præcepit, dicens: *Et tu, fili hominis, loquere ad filios populi tui, & dices ad eos: Terra ſuper quam inductus fuerit gladius, & tulerit populus terræ virum unum de noviſſimis ſuis, & conſtituerit eum ſuper ſe ſpeculatorem, & illo viderit gladium venientem ſuper terram, & cecinerit buccina, & annunciaverit populo: audiens autem quiſquis ille eſt ſonitum*

D *buccinæ, non ſe obſervaverit, veneritque gladius, & tulerit eum, ſanguis illius ſuper caput ipſius erit; quia ſonum buccinæ audivit, & non ſe obſervavit: ſanguis ejus in ipſo erit. Si autem ſe cuſtodierit, animam ſuam ſalvabit. Quod ſi ſpeculator viderit gladium venientem, & non inſonuerit buccina, & populus non ſe cuſtodierit, veneritque gladius, & tulerit de eis animam: ille in iniquitate ſua captus eſt, ſanguinem autem ejus de manu ſpeculatoris requiram.* Propter quod teſtificamur omnibus in hodiernum diem, ſicut inquit beatus Paulus, quia mundi ſumus a ſanguine omnium veſtrum. Non enim ſubtraximus nos non

E annunciare omnibus, quæ tradita eſt nobis a ſanctis patribus & ſynodis, orthodoxam confeſſionem per ea, quæ nuper apud nos ſynodaliter geſta ſunt. *Attendite*, itaque *vobis & omni gregi, in quo vos Spiritus ſanctus conſtituit epiſcopos regere eccleſiam Dei, quam acquiſivit proprio ſanguine*, ut non ſit qui vos decipiat aut ſeducat in ſubtilitate ſermonis *per philoſophiam & inanem fallaciam.* Apertiſſime enim Spiritus ſanctus per apoſtolum dicit: *Quia in noviſſimis temporibus recedent quidam a fide, attendentes ſpiritibus ſeductoribus & doctrinis dæmoniorum, in hypocriſi mendaciloquorum, cauteriatam habentium ſuam conſcientiam. Propter quod vigilate & orate, ut non intretis*

Joan. 15.

Hebr. 10.

Deut. 32.

Ezech. 33.

Act. 20.

Act. 20.

Coloſſ. 2. 1. Tim. 4.

Matth. 26

tis in tentationem : quæ mentis transgres-
2. Thess. 2. sio operatur in his , *qui non crediderunt veritati , sed consenserunt iniquitati* , eo quod caritatem veritatis non perceperunt , ut salvi fierent. *Deus enim intentator malorum est , ipse autem neminem tentat . Unusquisque vero tentatur a concupiscentia sua abstractus & illectus . Deinde concupiscentia cum conceperit , parit peccatum : peccatum vero cum consummatum fuerit , generat mortem* . Nolite itaque errare fratres mei dilectissimi , *doctrinis variis & extraneis* circumducti : *& licet nos , aut angelus de cœlo evangelizaverit vobis* præter quod accepimus tam a sanctis apostolis & probabilibus patribus , & universalibus quinque synodis , anathema sit . Igitur sicut prædiximus , & nunc iterum dicimus: *Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepimus ex ipsis , anathema sit. Modo autem hominibus suademus , an Deo ?* aut quærimus *hominibus placere ? Si ad huc hominibus placerem* , inquit B. Paulus, *Christi servus non essem* . Sicut ergo accepistis Christum a sanctis prædicatoribus , sic in eum credite , bonum depositum usque in finem custodite per Spiritum sanctum , qui habitat in vobis , quoniam firmum fundamentum Dei stat , habens signaculum hoc: *Novit dominus qui sunt ejus* : & , discedat ab iniquitate omnis qui invocat nomen domini . Propterea , fratres , profanas vocum novitates evitantes , nullatenus eos qui de terra clamant , & non ex ore domini loquuntur , suscipiatis adversus fidem typos , aut leges , vel definitiones , aut expositiones hæreticas agnoscentes , quoniam hæc omnia requisiturus & judicaturus est ipse gloriæ dominus , & quia nullus hominum , quorum sicut fœnum dies illorum , pro nobis crucifixus est , neque in nomine cujusquam eorum baptizati sumus , sed in mortem Christi Dei per lavacrum regenerationis renovati dignoscimur, qui crucifixus est pro nobis sub Pontio Pilato : maxime apertissime considerantes , quoniam & per se sua dogmata destruunt contrarii . Dicit enim dominus : *Omne regnum in se divisum non stabit* , & omnis sententia , lex adversum se divisa , non stabit ; & si typus destruit ecthesim , sed & ecthesis destruit typum ; illa quidem dicens unam habere , hic autem asserens non unam habere dominum nostrum voluntatem & operationem : ergo in se divisum est utrumque , & quomodo stabit adversariorum hæresis , magis a semetipsa invalida & inanis existens , quam a nobis destructa ? Ergo nullo modo per transitoriam umbram , potius autem corruptelam dissolutam , Christi Dei vestram orthodoxam fidem amittatis , mirantes personas quæstus causa : quoniam sicut flos fœni transiet . *Exortus est enim sol cum ardore , & arefecit fœnum , & flos ejus decidit , & decor vultus ejus deperiit : ita & dives in itineribus suis marcescit* : ut ne pro dilectione mundi compatientibus nobis dicatur etiam de nobis : *Dilexerunt gloriam hominum magis quam gloriam solius Dei* ; & subjaceamus æterno judicio : *Horrendum est* , fratres , *incidere in manus Dei viventis* , qui protestatur , dicens : *Quicumque me nega-*

Jacob. 1.

Rebr 13.

Gal. 1.

Ibidem.

2. Tim. 1.

2. Tim. 2.

Matth. 22. Hæretici sua ipsorum dogmata evertunt.

Jacob. 1.

Joan. 12. Heb. 10.

Matth. 10.

μης ἐργάζεται, τοῖς μὴ πιστεύσι τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' εὐδοκοῦσιν ἐν τῇ ἀδικίᾳ, ἀνθ' ὧν τινὰ ἀγαπῶν τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο, εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς· ὁ γὰρ Θεὸς, ἀπείραστός ἐστι κακῶν, πειράζει δὲ αὐτὸς ἑαυτόν. ἕκαστος δὲ πειράζεται, ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος καὶ δελεαζόμενος. εἶτα ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα, τίκτει ἁμαρτίαν· ἡ δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα, ἀποκύει θάνατον. μὴ οὖν πλανᾶσθε ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ διδαχαῖς ποικίλαις, καὶ ξέναις περιφερόμενοι· ἀλλὰ ἐάν ἡμεῖς, ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίσηται ὑμῖν παρ' ὃ παρελάβομεν ἔστω ἀνάθεμα. τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ τῶν ἐγκρίτων πατέρων, καὶ τῶν οἰκουμενικῶν πέντε συνόδων, ἀνάθεμα ἔστω, ὡς προειρήκαμεν. καὶ πάλιν λέγομεν. εἴτις ἡμᾶς εὐαγγελίζηται παρ' ὃ παρελάβομεν ἐξ αὐτῶν, ἀνάθεμα ἔστω. ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους πείθομεν, ἢ τὸν Θεόν; ἢ ζητοῦμεν ἀνθρώποις ἀρέσκειν; εἰ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον φησὶν ὁ μακάριος Παῦλος, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην. ὡς οὖν παρελάβετε τὸν Χριστὸν ἐκ τῶν χριστοφόρων ἀνδρῶν, οὕτως εἰς αὐτὸν πιστεύετε τοῖς καλοῖς παρακατατεθήκοις μέχρι τέλους φυλάξατε, διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ οἰκοῦντος ἐν ὑμῖν, ἐπειδὴ ὁ στερεὸς θεμέλιος τοῦ Θεοῦ, ἕστηκεν ἔχων τοῦτο σφραγῖδα ταύτην· ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ, καὶ ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα κυρίου. διόπερ ἀδελφοί τὰς βεβήλους ἐκφεύγοντες καινοφωνίας, μηδαμῶς τῆς ἀπὸ γῆς φωνούντων, καὶ οὐκ ἀπὸ στόματος κυρίου λαλούντων προσδέχεσθε κατὰ τῆς πίστεως, τύπους, ἢ νόμους, ἢ ὅρους, ἢ ἐκθέσεις ἀτόπους γινώσκοντες, ὅτι μέλλει ταῦτα πάντα ζητεῖν καὶ κρίνειν αὐτὸς ὁ τῆς δόξης Θεός· καὶ ὅτι οὐδεὶς ἀνθρώπων, ὧν ὡσεὶ χόρτος αἱ ἡμέραι αὐτῆς, ὑπὲρ ἡμῶν ἐσταυρώθη, ἢ ὅτε εἰς τὸ ὄνομά τινος αὐτῆς ἐβαπτίσθημεν, ἀλλὰ τοῦ σταυρωθέντος ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, μάλιστα σαφῶς κατανοοῦντες, ὅτι καὶ δι' ἑαυτῆς τὰ οἰκεῖα δόγματα καταλύουσιν οἱ δὲ ἐναντίας. λέγει γὰρ ὁ κύριος. πᾶσα βασιλεία ἐφ' αὐτὴν μεριζθεῖσα, ἐρημωθήσεται, καὶ πᾶς ὅρος καὶ νόμος, ἐφ' ἑαυτὸ μεριζόμενος, διασκεδασθήσεται· καὶ εἰ ὁ τύπος ἐκβάλλει τὴν τύπον, ἢ μᾶλλον λέγουσα μίαν ἔχειν· ὁ δὲ λέγων μηδεμίαν ἔχειν τὸν κύριον θέλησιν, ἢ ἐνέργειαν, ἆρα ἐφ' ἑαυτῶν ἐμερίσθη τέτων ἑκάτερον, πῶς οὖν σταθήσεται τῶν ἐναντίων ἡ αἵρεσις, ὑφ' ἑαυτῆς καταργηθεῖσα μᾶλλον, ἢ παρ' ἡμῶν ὡς ἔωλος καὶ ἀβέβαιος; μὴ τοίνυν παραρχομένῃ σκιᾷ μᾶλλον δὲ λυομένῃ φθορᾷ τινὶ εἰς Χριστὸν τὸν Θεὸν ὀρθόδοξον ὑμῶν πίστιν ἀπεμπολήσητε, θαυμάζοντες τὶ πρόσωπα ὠφελείας χάριν. ἐπειδὴ ὡς ἄνθος χόρτου παρελεύσεται; ἀνέτειλε γὰρ ὁ ἥλιος σὺν τῷ καύσωνι καὶ ἐξήρανε τὸν χόρτον καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσεν, καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἀπώλετο. ὕπως καὶ ὁ πλούσιος ἐν ταῖς πορείαις αὐτοῦ μαρανθήσεται, ἵνα μὴ τῇ ἀγάπῃ τοῦ κόσμου προσπαχόντων ἡμῶν, ῥηθῇ καὶ περὶ ἡμῶν. ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ὑπὲρ τὴν δόξαν τοῦ μόνου Θεοῦ, καὶ συμπέσωμεν αἰωνίῳ κείματι. φοβερὸν ἀδελφοὶ τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος, ἴδε ἀποφαινόμενος καὶ λέγοντος· ὃς ἀρνήσεταί με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι κἀγὼ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ Θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων, τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδίκῳ πολεμούντων, ἢ προδιδόντων αἵρεσιν. διότι τὸ γνωστὸν

τοῦ

τῦ Θεῦ, φανερὸν γέγονεν αὐτοῖς· ὁ Θεὸς γὰρ αὐ-
τοῖς ἐφανέρωσε διὰτε τῆς ἁγίων ἀποστόλων, καὶ προ-
φητῶν, καὶ διδασκάλων, καὶ τῆς οἰκουμενικῶν πεν-
τε συνόδων, ὧν τὰ δόγματα, νόμος τῆς καθολικῆς
ἐκκλησίας ὑπάρχουσι. καὶ ὅμως τούτων ἁπάντων, τὴν
οἰκείαν προέκριναν καινοτομίαν. μηδεὶς ὑμᾶς ἐξα-
πατάτω κεναῖς λόγοις. διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται ἡ
ὀργὴ τῦ Θεῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας· μὴ οὖν
γίνεσθε συμμέτοχοι τῶν δογμάτων αὐτῶν, μήτε
κοινωνεῖτε τοῖς λόγοις αὐτῶν τοῖς ἀκάρποις. μᾶλ-
λον δὲ καὶ ἐλέγχετε, ἐπειδὴ συνόδος ἀθετούντων εἰ-
σὶ, καὶ ἐνέτειναν τὸν γλῶσσαν αὐτῶν ὡσεὶ τόξον,
ψεῦδος καὶ ἡ πίστις ἐνίσχυσεν εἰς αὐτούς, ὅτι ἐκ
κακῶν, εἰς κακὰ ἐξῆλθοσαν, καὶ ἐμὲ οὐκ ἔγνωσάν
φησι κύριος. ἀληθειαν γὰρ, οὐ μὴ λαλήσωσι,
μεμάθηκεν ἡ γλῶσσα αὐτῶν, λαλεῖν ψεῦδη,
ἐτέβησαν, καὶ οὐ διέλιπον τῦ ἐπιστρέψαι, καὶ οὐκ ἠ-
θέλησαν τῦ εἰδέναιμε λέγει κύριος. σῆτε ἐν ἡμεῖς
ἀγαπητοὶ, ἐπὶ ταῖς ὁδοῖς, καὶ ἴδετε καὶ ἐρωτήσατε
βίβλους κυρίε αἰωνίας, καὶ ἴδετε ποῖα ἐστὶν ἡ ὁδὸς
ἡ ἀγαθὴ τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ βαδίσατε ἐν αὐ-
τῇ· καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν, ἀλλ'
εἰ καὶ πάσχετε διὰ Χριστὸν, μακάριοι ἐστέ. τὸν δὲ
φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ ταραχθῆτε, κύ-
ριον δὲ τὸν Θεὸν ἁγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.
αὐτοῦ λέγοντος, ἐπακούσατε. μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ
τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυ-
νάμενον ἀποκτεῖναι· φοβηθῆτε μᾶλλον τὸν δυνάμε-
νον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἐν γεέννῃ ἀπολέσαι. οὐχὶ
δύο στρουθία ἀσσαρίε πωλεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ
πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν; ὑ-
μῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμη-
μέναι εἰσὶ· μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτὲς, πολλῶν στρου-
θίων διαφέρετε ὑμεῖς. ἀναλογίσασθε γὰρ, ἀδελ-
φοὶ, τὸν τοιαύτην ὑπομεμενηκότα ὑπὸ τῶν ἁμαρτω-
λῶν εἰς ἑαυτὸν ἀντιλογίαν, ἵνα μὴ ἐκκακῆτε ταῖς
ψυχαῖς ὑμῶν ἐκλυόμενοι, ἕπω μέχρις αἵματος
ἀντικατέστητε πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀγωνιζόμενοι.
πεπείσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν ἀγαπητοὶ, τὰ κρείσσονα
καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ,
οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαὶ, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλ-
λοντα, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος,
οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ὑμᾶς χωρίσαι ἀπὸ
τῆς ἀγάπης τῦ κυρίε ἡμῶν Ἰησῦ Χριστῦ, καὶ τῆς
εἰς αὐτὸν ὀρθοδόξε πίστεως. μὴ ἓν ἀποβάλλητε τὴν
ὁμολογίαν ὑμῶν, ἥτις ἔχει μεγάλην μισθαποδο-
σίαν, ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χρείαν, πρὸς τὰς
προσβολὰς τῶν ἐναντίων. ἵνα τὴν πίστιν ἀκεραίαν
μέχρι τέλους τηρήσαντες, ἀπολάβωμεν τὰς ἐπαγ-
γελίας, ἃς ἐπηγγείλατο τοῖς νομίμως ἀθλῆσιν,
ὁ κύριος. ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον, ὁ ἐρχόμενος ἥξει,
καὶ οὐ χρονιεῖ. ἰδοὺ γὰρ ὁ κριτὴς πρὸ τῶν θυρῶν
ἕστηκε τοὺς στεφάνους ἱλαρῶς προτεινόμενος, τοῖς
δὶ αὐτὸν ὑπομένουσιν, ἀλλ' ἐὰν ὑποστείληταί τις
φησιν, οὐκ ἀδοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ, ἐκπίπ-
τει γὰρ τῆς ἐπαγγελίας, ὁ τὴν εἰς αὐτὸν ὁμολο-
γίαν, διὰ ὑποστολῆς ἐξαρνούμενος. ἡμεῖς δὲ οὐκ
ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν· ἀλλὰ πίστεως, εἰς
περιποίησιν ψυχῆς, διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πα-
νοπλίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν
τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ κατὰ παντὸς αἱρετικῦ ἀνδρός
τε καὶ δόγματος, καὶ ἐνδύσασθε τὸν θώρακα τῆς
δικαιοσύνης, ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας, ἐν ἑτοιμα-

verit & verba mea coram hominibus, ne-
gabo & ego eum coram patre meo qui in Rom. 1.
cœlis est. *Revelatur enim ira Dei de cœlo
super omnem impietatem & injustitiam ho-
minum, qui veritatem* per illicitam hæ-
resim expugnant aut denegant: *quia quod no-
tum est Dei, manifestum factum est in illis. Deus
enim illis manifestavit* per sanctos apostolos, &
prophetas, & doctores, & universales quin-
que synodos, quorum dogmata lex catho-
licæ ecclesiæ existunt: & tamen his omni- Ephes. 5.
bus propriam novitatem præposuerunt: *Ne-
mo ergo vos seducat inanibus verbis.* Propter-
ea enim venit ira Dei super filios diffiden-
tiæ. Nolite ergo effici comparticipes dog-
matum eorum, neque communicetis infru-
ctuosis verbis illorum: magis autem & re-
darguite: quoniam cœtus prævaricatorum
sunt, & extenderunt linguam suam quasi
arcum mendacii, & non veritatis. Com- Jer. 9.
pletum est in eis, *quia de malo ad malum
egressi sunt, & me non cognoverunt, dicit
dominus. Veritatem enim non loquentur, do-
cuerunt autem linguam suam loqui mendacium:
ut impie agerent, laboraverunt, & renue- Jer. 6.
runt scire me, dicit dominus.* State ergo
vos, dilectissimi, *super vias, & videte
& interrogate de semitis domini antiquis,* &
videte *quæ est via bona* sanctorum patrum,
*& ambulate in ea, & invenietis requiem ani-
mabus vestris. Sed & si patimini propter* 1. Pet. 3.
*Christum, beati eritis & metum autem eo-
rum ne timueritis, neque conturbemini. Do-
minum autem Deum sanctificate in cordibus
vestris,* ipso dicente: *Nolite timere eos qui* Matth. 10.
*corpus occidunt, animam autem non possunt
occidere: sed potius eum timete, qui potest ani-
mam & corpus perdere in gehennam. Nonne
duo passeres asse veneunt, & unus ex illis non
cadet super terram sine patre vestro? Vestri
autem & capilli capitis omnes numerati sunt.
Nolite ergo timere eos: multis passeribus me-
liores estis vos. Rememoramini ergo fratres* Hebr. 12.
*eum qui talem sustinuit a peccatoribus adver-
sus semetipsum contradictionem, ut ne fatige-
mini, animis vestris deficientes: nondum enim
usque ad sanguinem certavimus adversus pecca-
tum repugnantes.* Confidimus autem de vo-
bis, fratres carissimi, meliora & viciniora Rom. 8.
salute, *quia neque mors, neque vita, neque
angeli, neque principatus, neque instantia,
neque futura, neque fortitudines, neque alti-
tudo, neque profundum, neque creatura alia,*
magistro gentium docente, *poterit vos se-
parare a caritate domini nostri Jesu Christi,*
& quæ in ipso est, recta ficte. *Nolite ita-
que amittere confidentiam vestram, quæ ma-
gnam habet remunerationem. Patientia enim* Hebr. 10.
vobis necessaria est ad colluctationes adver-
sariorum, quatenus fidem intemeratam us-
que in finem conservantes, repromissionem
percipiamus, quam repromisit his qui legi-
time certare deproperant. Adhuc enim mo-
dicum quantulum, qui venturus est ve-
niet, & non tardabit. Ecce enim judex
ante januam assistit, coronas hilariter pro-
mittens his qui pro eo passionibus submit-
tuntur. *Quod si subtraxerit se quis, non* Ibidem.
placebit animæ meæ, sed cadet de promis- Jacob. 5.
sione propter negationem. *Nos autem non* Hebr. 10.
*sumus subtractionis in perditionem, sed fidei
in acquisitionem animæ. Propter quod assu-* Ephes. 6.
mite arma Dei, ut possitis resistere in die

male

malo adversus omnem hæreticum virum & dogmata, *& induite vos loricam justitiæ, calceati pedes in præparatione evangelii pacis, in omnibus assumentes scutum fidei, in quo possitis omnia jacula nequissimi ignita extinguere: & galeam salutis accipite, & gladium spiritus, quod est verbum Dei, per omnem orationem & obsecrationem, radicati & fundati, ut idipsum nobiscum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata*, dividentia bonum & integrum corpus ecclesiæ in tortuosas novitates: sitis autem perfecti & integri in eodem sensu, & in eadem scientia firmati, ut per eam vias nostras dirigentes, in eumdem inflexibiliter occurramus, qui a nobis creditur dominus: *ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum* pro eorum impia hæresi, *a Deo autem electum & honorificatum*, magis autem Deum naturaliter existentem, licet propter nos caro factus sit, *& vos tanquam lapides vivi ædificemini, domus spiritualis, in sacerdotium sanctum, offerentes spiritales hostias ipsi in odorem suavitatis. Sed & nunc fratres commendamus omnes vos domino, & verbo gratiæ ejus*, qui potest perficere & dare hæreditatem in omnibus sanctificatis. Ipse autem Deus pacis & consolationis det vobis idipsum sapere in alterutrum, & in ipso semper, ut in omnibus unanimes, uno ore & uno corde honorificemus eum in concordia orthodoxæ fidei, *qui potens est confirmare nos secundum evangelium ejus, secundum revelationem mysterii temporibus æternis taciti, patefacti autem per scripturas sanctas*, & patrum orthodoxorum doctrinas, *secundum præceptum æterni Dei, ad obediendum fidei, in omnibus nobis cogniti*. Soli sapienti Deo domino nostro Jesu Christo, cum Patre & Spiritu sancto, gloria, honor, imperium, & potestas in sæcula sæculorum. Amen. Deus vos incolumes custodiat, dilectissimi fratres.

1. Cor. 2.

1. Pet. 2.

Act. 20.

Rom. 15.

Rom. 16.

σία τῆ̃ ἀγγελίᾳ τῆς εἰρήνης, ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ, διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως ἐῤῥιζωμένοι καὶ τεθεμελιωμένοι, ἵνα τὸ αὐτὸ μεθ' ἡμῶν λέγητε πάντες, καὶ μὴ ᾖ ἐν ὑμῖν σχίσματα, διαιρῆται τὸ καλὸν καὶ ἄρτιον σῶμα τῆς ἐκκλησίας, εἰς ἀνωμάλους καινοτομίας. ἵνα δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοὶ καὶ τῇ αὐτῇ γνώμῃ βεβαίως, ἵνα δι' αὐτῆς τὰς ὁδὸς ἡμῶν ὀρθοτομοῦντες, εἰς αὐτὸν ἀκλινῶς καταντήσωμεν τὸν πεπλησμένον λίθον, παρὸ ὃν προσερχόμενοι, λίθον ζῶντα μὲν ἀνθρώπων μὲν ἀποδεδοκιμασμένον διὰ τῆς αὐτῆς ἀσεβοῦς αἱρέσεως, παρὰ δὲ Θεῷ ἐκλεκτὸν τίμιον· μᾶλλον δὲ Θεὸν κατὰ φύσιν ὑπάρχοντα καὶ εἰ γέγονε σὰρξ διὰ ἡμᾶς, καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες οἰκοδομεῖσθε, οἶκος πνευματικὸς, ἱεράτευμα ἅγιον, ἀνενέγκαι πνευματικὰς θυσίας αὐτῷ, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας. καὶ τὰ νῦν ἀδελφοὶ παρατιθέμεθα πάντας ὑμᾶς τῷ κυρίῳ καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ τῷ δυναμένῳ τελειῶσαι καὶ δοῦναι κλῆρον ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶσιν. αὐτὸς δὲ ὁ Θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως, δῴη ὑμῖν, τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις, κατ ἐν αὐτῷ πάντοτε καὶ ἐν πᾶσιν, ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ δοξάζωμεν αὐτὸν, ἐν ὁμονοίᾳ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, τὸν δυνάμενον στηρίξαι ὑμᾶς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον αὐτοῦ κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου, χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου, φανερωθέντος δὲ διά τε τῶν γραφῶν ἁγίων καὶ προφητικῶν, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου Θεοῦ εἰς ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντας ἡμᾶς γνωρισθέντος. μόνῳ σοφῷ Θεῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, τιμὴ, κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

EPISTOLA MARTINI PAPÆ

AD AMANDUM EPISCOPUM TRAIECTENSEM.

Dissuadet ne episcopatum abdicet: mittit acta synodi Romanæ, ut ab episcopis Galliæ congregata synodo confirmentur: monet ut Sigeberto regi suggerat de mittendis in urbem episcopis, qui legatione ad imperatorem fungantur.

Dilectissimo fratri Amando Martinus.

Ex editione Jacobi Merlini, & antiqua Collectione.

FRATERNITATIS tuæ studio pietatis congestam epistolam suscipientes, animos nostros relevari cognoscimus. Quippe quoniam hujus sæculi fluctivagas atque transitorias despicientem oblectationes, illa quæ perpetua & sublimia dona pro domini Dei nostri obsequiis tribuuntur, appetere certum est. Ex relatione igitur, juxta tenorem tuæ fraternitatis epistolæ, præsentium latoris, laborum tuorum certamen cognovimus: ex quibus cœlestis patriæ ascensu, humilitatis mentibus, atque contritis corporibus, vobis futurorum gaudiorum largienda sunt munera. Nam cum sit nulli omnino comparationi coæquandum, quod a creatore nostro pro bonis servitiis repensatur, dum brevi, atque parvo temporis spatio finiuntur labores, quos pro dilectione ipsius sustinemus, consideratione refrigerii nos oportet libenti animo tolerare præsentis vitæ angustias. Sed quantum nobis laborum vestrorum operatio magnam gaudii ubertatem inducit, tantum pro duritia sacerdotum gentis illius conterimur, quod postpositis salutis suæ suffragiis, atque redemptoris nostri contemnendo servitia, vitiorum * fœtoribus ingravantur: quibus ad præparandam salutem [1] quandoquidem tantum nos necesse est importunis prædicationibus imminere, quantum nos perfectæ negotiationis creditorum nobis talentorum duplicat assignatio atque dominicæ vocis ad suscipiendam ejus requiem persuadet assertio. Suggestum est namque nobis, eo quod presbyteri, seu diaconi, aliique sacerdotalis officii, post suas ordinationes in lapsu coinquinantur: & propterea nimio mœrore fraterni-

* fœderibus

1 Hic deesse aliquid videtur. *Hard.*

nitatem tuam adstringi, velleque pastorale obsequium pro eorum inobedientia deponere, & vacationem ab episcopatus laboribus eligere, & in silentio atque otio vitam degere, quam in his quæ tibi commissa sunt permanere, dicente domino: *Beatus qui perseveraverit usque in finem*. Unde namque beata perseverantia, nisi de virtute patientiæ? quia secundum apostolicam prædicationem, *Omnes qui voluerint in Christo pie vivere, persecutiones patientur*. Ideoque, frater carissime, non vos afflictionum amaritudo a pio mentis vestræ proposito coarctet recedere, considerans quanta pro absolutione nostri & liberatione creator dominusque noster pertulerit, quibusque se contumeliis afficiendum tradiderit, ut nos a vinculis diabolicæ potestatis liberaret. Propterea nullatenus in hujusmodi peccato delinquentibus ad destructionem canonum compassionem exhibeas. Nam qui semel post suam ordinationem in lapsum ceciderit, deinceps jam depositus erit, nullumque gradum sacerdotii poterit adipisci: sed sufficiat ei lamentationibus fletibusque assiduis quousque advixerit in eadem pœnitentia perdurare, ut commissum delictum divina gratia extinguere valeat. Si enim tales quærimus ad sacros ordines promovendos, quibus nulla ruga, nullumque vitæ contagium mentes & corpora præpediat: quanto magis, si post ordinationem suam quispiam in lapsum ceciderit, & prævaricationis peccato deprehendatur obnoxius, omnino prohibendus est cum manibus lutulentis atque pollutis mysterium nostræ salutis tractare? Sitque hujusmodi semper, juxta sacrorum canonum statuta, in hac vita depositus; ut ab illo qui mentis interiora scrutatur, nullamque de ovibus errare congaudet, dum aspexerit sinceram pœnitentiam ejus, in terribili judicio habeat reconciliatum. Ideoque iterum hortamur caritatem tuam, exemplo ejus qui pro nobis pati & mori voluit, promptos vos in cunctis ejus servitiis permanere. Neque pigeat * vos temporales cruciatus pro Christi nomine sustinere: sed emolumenta futuræ remunerationis hujus sæculi vexationes tolerare persuadeant. Scriptum namque est: *Quid retribuam domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, & nomen domini invocabo*. Tantum enim a nobis exigitur, quantum possumus famulatus nostri obsequio commodare. Cumque cuncta quæ nobis ad confortandos fraternitatis vestræ animos poterant ministrari, largiente supernæ majestatis clementia vobis sint procul dubio manifesta, restat ut de aliis quæ nos per sua scripta consuluit, fraternitati vestræ significemus.

Credimus etenim ad vos perveniſſe, quomodo in conturbatione rectæ fidei, & catholicæ ecclesiæ conculcatione, ante hos annos plus minus quindecim, a Sergio falso episcopo Constantinopolitano, in auxilio habente tunc imperantem Heraclium, execranda & abominanda hæresis pullulavit, Apollinaristarum & Severianorum, Eutychianistarum atque Manichæorum errorem renovans: quam successor ejus Pyrrhus, idemque episcopus, qui ambitionis fastu Constantinopolitanam sedem arripuit, in deterius auxit. Pro qua re sæpius apostolica sedes persuationibus, contestationibus, atque increpationibus plurimis admonuit eos, quatenus ab ejusmodi errore recederent, & ad lumen pietatis ex quo lapsi sunt, remearent. Et non solum hoc facere nullatenus voluerunt: sed & nunc successor ejus Paulus, temerator fidei, episcopus Constantinopolitanus, aliud nequius excogitavit in præjudicium catholicæ fidei conamen, quasi quæ a decessoribus suis hæretice expositа fuerunt destruens; & imperialem typum, sacrilego ausu, totius plenum perfidiæ, a clementissimo principe nostro fieri persuasit, in quo promulgatum est, ut omnes populi Christiani credere debuissent. Ideoque necesse habuimus, ne pro quadam negligentia & animarum detrimento quæ nobis commissæ sunt, culpæ reatu adstringamur, cœtum generalem fratrum & coepiscoporum nostrorum in hac Romana civitate congregare. In quorum præsentia memoratorum hæreticorum sceleroſa conscripta examinata, atque denudata sunt, & apostolico mucrone, patrumque definitionibus, uno ore unoque spiritu condemnavimus; ut cognoscentes universi errorem qui in eis continetur, eorum pollutione nullatenus maculentur. Unde prævidimus volumina gestorum synodalium in præsenti vobis dirigere, una cum encyclia nostra. Ex quorum serie omnia subtiliter potestis addiscere & tenebras illorum nobiscum, ut filii lucis, extinguere. Idcirco studeat fraternitas tua omnibus eadem innotescere, ut tam abominandam hæresim nobiscum execrentur, quamque suæ salutis sacramenta addiscere valeant, atque synodali conventione omnium fratrum & coepiscoporum nostrorum partium illarum effecta, secundum tenorem encycliæ a nobis rectæ scripta una cum subscriptionibus vestris nobisnet destinanda concelebrent, confirmantes atque consentientes eis quæ pro orthodoxa fide & destructione hæreticorum vesaniæ nuper exortæ a nobis statuta sunt. Et [1] Sigebertum præcellentissimum filium nostrum regem Francorum, pro suæ Christianitatis remedio consultissime admone atque precare, dirigere nobis ex corpore fratrum nostrorum dilectissimos episcopos, qui sedis apostolicæ legatione, divina concedente propitiatione, fungi debeant & quæ in nostro concilio peracta sunt, cum * his synodalibus apicibus vestris, ad clementissimum principem nostrum sine dubio [2]asportare: ut nostrorum laborum particeps effectus, mercedis cumulum adipisci valeat, & sui regni protectorem inveniat eum, cujus causa flagitari dignoscitur. Hoc namque & in ejus epistola exhortari eum cognovimus. Reliquias vero sanctorum, de quibus præsentium lator nos admonuit, dari præcepimus. Nam codices jam exinaniti sunt a nostra bibliotheca, & unde ei dare nullatenus habuimus: transcribere autem non potuit, quoniam festinanter de hac civitate regredi properavit. His igitur prælibatis, quæ a nobis per epistolam vobis scripta sunt, effectui mancipari fraternitatem vestram hortamur. Deus te incolumem custodiat, dilectissime frater.

Notæ Jacobi Sirmondi S. J.

1 *Martini papæ epistola*.) Synodum Romanam Martini papæ adversus Monothelitas, cujus acta cum hac epi-

Edit. Rom. *cum aliis synodalibus apicibus nostris.*

epistola in Galliam missa sunt, celebratam constat mense Octobri, anno Christi DCLIX. Scripta igitur epistola vel eodem mox anno exeunte, vel initio sequentis.

2 *Sigebertum regem.*) Dagoberti nempe filium, qui in Austrasia regnabat. Ex actis porro vitæ sancti Eligii lib. 1. cap. 33. liquet eadem gesta synodalia ad Clodoveum quoque regem Sigeberti fratrem missa, qui in Neustria & Burgundia, hoc est in altera Francici regni parte imperabat.

Notæ Severini Binii.

Causa synodi quæ.

a *Concilium.*) Postquam Constans imperator electionem sancti Martini more solito confirmasset, ab eoque in signum gratitudinis exegisset, ut promulgatam a se perfidiam pontifex suo consensu suaque subscriptione approbaret, non modo impium aliquod petenti imperatori non consensit, sed potius in contrarium nisus synodum indixit, in qua promulgatam perfidiam condemnavit. Causa igitur primaria hujus synodi cogendæ non tam fuit, ut Sergius, Pyrrhus & Paulus jam antea condemnati, iterato judicio damnarentur, quam ut recens credendi formula ab imperatore suo edicto (quod

S. Maximus synodum fieri postulavit.

typum nominavit) proposita, omnino proscriberetur, atque anathemati subjiceretur. Sanctum Martinum pontificem ad hanc synodum convocandam, a sancto Maximo abbate inductum esse, scribit Theophanes anno 19. Heraclii, his verbis: *Cum autem Maximus Romam pervenisset, papamque Martinum ad amulationem accendisset, synodo centum decem episcoporum collecta, Sergium, Pyrrhum, Cyrum & Paulum anathematizaverunt*, &c. Quod in actis concilii nulla mentio reperiatur Maximi, mirum videri non debet, cum abbates etiamsi ad synodum admitterentur, non decidendi & subscribendi, sed tantum consulendi facultatem haberent. Hæc sancta synodus tantæ est amplitudinis, dignitatis ac majestatis, ut ad plenam fidei catholicæ professionem, post quinque universalium synodorum assertionem, hujus quoque confessionem usque ad plenam sexti œcumenici concilii promulgationem fideles adjicere solerent. Constat illud ex synodo Anglicana sub Theodoro archiepiscopo celebrata apud Bedam lib. 5. hist. Anglic. cap. 17. quam infra collocatam invenies sub Adeodato papa. Acta synodalia integra extant Græce Latine scripta, eo quod non tantum in archivio sedis apostolicæ illa servata fuerint, sed quia plurima ex prototypo confecta sunt exemplaria, quæ ab eodem pontifice missa sunt in omnes provincias orientis & occidentis. Id quidem testatur Anastasius in vita Martini, idemque ab eodem pontifice asseri videtur in epistola ad Amandum, cum non synodalem tantum epistolam more majorum ad eum misit, sed ipsa integra synodalia acta. Continet ipsa synodus quinque secretarios sive consultationes, sessiones, vel actiones.

Auctoritas concilii quanta.

Actorum plura exemplaria Græca & Latina.

nunc primum a nobis Græce edita.

Primæ consultationis compendiosa relatio.

Horum primo III. Nonas Octobris celebrato præparatis per primicerium notariorum ad bellandum animis episcoporum, sanctus Martinus papa ad synodum orationem habuit, qua ostendit per hæresim Monothelitarum mysterium incarnationis everti; nominatisque prædictæ hæreseos auctoribus, Cyro Alexandrino, Sergio, Pyrrho & Paulo Constantinopolitanis episcopis, auctoritate S. Scripturæ & SS. patrum, catholicum dogma confirmavit: quæque ab adversariis adducta erant, docte & solide refutavit, eo ipso, quod posita una voluntate, una inferatur natura, adeoque totum incarnati verbi mysterium destruatur. Post hæc lecta est epistola Mauri episcopi Ravennatis, quam per legatos episcopi Cæsenatis ad synodum destinaverat. Qua cum ille absentiam suam per incursiones barbaricas excusasset, fideique catholicæ professionem emisisset, Martinus papa de duabus in Christo voluntatibus & operationibus diserta disputationem adhibuit: quia absoluta, auditaque suggestione Deusdedit episcopi, finis impositus est primo synodi secretario.

Secundæ consultationis succincta enarratio.

Secundus secretarius habitus est octavo Idus Octobris, quo dum Martinus papa de qualitate judicii ecclesiastici paucula præfatus fuisset, oblati sunt duo libelli; alter a Stephano Dorensi episcopo sedisque apostolicæ in Palæstina vicario: alter ab abbatibus, presbyteris & monachis Græciæ. Petebatur in utroque ut impii hæretici cum sua hæresi, cumque abominabili typo sub imperatoris nomine promulgato damnarentur. His auditis, jussa sunt edi scripta eorum qui prædecessori Theodoro papæ adversus eosdem hæreticos querelarum libellos obtulerant. Primum lectæ sunt Sergii episcopi cujusdam in Cypro: deinde epistolæ Africanorum episcoporum, quas ad Theodorum papam, Constantem imperatorem, & Paulum Constantinopolitanum transmiserant.

Tertiæ consultationis compendium.

Tertia consultatio celebrata fuit 16. Kalend. Novembris. In hac Martinus pontifex præmisit, quo studio, quave vigilantia & cura mandato, Dei hæresibus resistere debeat is, qui universæ ecclesiæ præest. His præviis, jussu ejusdem pontificis eduntur scripta Theodori Pharanitæ episcopi de una voluntate & operatione. Ad hæc confutanda, sanctorum patrum sententiæ in medium allatæ sunt. Deinceps novem capitula Cyri Alexandrini cum epistola, quam Sergius Constantinopolitanus ad ipsum scripserat, recitata fuerunt. Et quoniam Cyrus testimonio sancti Dionysii suam sententiam confirmabat, jussus est afferri codex Dionysii, legique ejus epistola ad Cajum, in qua deivirilem Christi operationem appellat. Interlocutus sanctus Martinus papa, detecta hæreticorum fraude, textum Dionysii corrupte citantium, ostendit, quod cum Dionysius Areopagita dixisset, novam deivirilem operationem, loco *novam*, illi *unam* dixerint, ejectaque voce *deivirilis*, unam in Christo operationem dumtaxat asseruerint, jussa sunt etiam legi scripta Themestii hæretici, de una operatione ex Dionysii deivirilis operationis male accepta sententia. Quæ cum lecta fuissent, Martinus papa Dionysium per deivirilem operationem non unam, sed unius personæ duas, humanam scilicet & divinam, significare voluisse, pluribus ostendit. Idem per Sophronium Hierosolymitanum episcopum ante detectum, & in hæreticos objectum, male vero a Pyrrho excusatum fuisse, Deusdedit Calaritanus episcopus interlocutione sua demonstravit. His peractis, jussa est edi ecthesis Sergii Constantinopolitani episcopi, nomine Heraclii imperatoris edita & promulgata: addita est lectio epistolarum, quas pro confirmatione prædictæ ecthesis Sergius ad Cyrum, & contra Cyrus ad Sergium reddidit.

Quartæ consultationis compendium.

Quarta consultatione Martinus papa ecthesim Heraclii, ejusque defensores Sergium, Cyrum & Pyrrhum fortissimis rationibus impugnavit, addiditque de Paulo, qui typum edendum proposuit, judicium peragi. Jussa igitur sunt literæ ipsius Pauli ad Theodorum Romanum pontificem recitari; ex quibus refractarius illius animus cognitus fuit. His adiecta est lectio typi, quem cum sancta synodus subdolum, inconstantem, mendacem atque in omnibus impium esse reperisset, eumdem condemnavit. His pravis germinibus evulsis, jussu sanctissimi pontificis Nicænum & Constantinopolitanum symbolum, duodecim anathematismi concilii Ephesini, definitio fidei catholicæ facta in Chalcedonensi concilio, & quatuordecim capita quintæ synodi recitata fuerunt. Quibus lectis, nomine totius synodi locutus est Maximus Aquilejensis episcopus, pluraque in commendationem conciliorum, & in detestationem hæreseos ejusque sectariorum inculcavit: quæ vero a sanctis patribus pro catholica veritate scripta fuerunt, in sequentem consultationem rejecit.

Quintæ consultationis compendium.

Quinta & ultima consultatione, quam pridie Kal. Novemb. habuerunt, hortatu Martini papæ, allata sunt volumina sanctorum patrum, ex quibus patres concilii velut e pharetra sagittas, quibus adversarii ferirentur, acceperunt. Deinde jussa sunt legi veterum hæreticorum scripta eo fine, ut recentiores hæreticos convincerent, qui se patres orthodoxos sequi, concilia tueri & antiquorum hæreticorum sententias de fide nequaquam sectari, ad decipiendum simpliciores, mentiebantur. Post fidem orthodoxam de vera Verbi incarnatione stabilitam, ad confutandas adversariorum assertiones, viginti canones sanciverunt; quibus singulis ad finem apposita est condemnatio eorum qui secus sentirent. Demum vero post hæc secuta est omnium episcoporum subscriptio, cui tanquam appendix addita postea fuit subscriptio trium aliorum episcoporum, nempe Joannis episcopi Mediolanensis, Justini episcopi Calaritani, & Malliodori Dertonensis episcopi. Absoluta synodo, scripta est a sancto Martino Romano pontifice & concilio epistola synodalis & encyclica ad omnes Christi fideles, de rebus pro fide catholica in hac synodo gestis. Exemplaria synodalium actorum ad singulos fere episcopos transmissa fuerunt, ut constat ex ea epistola, quam Martinus papa ad Amandum Trajectensem episcopum reddidit. Hæc de synodo Lateranensi compendiose excerpta sunt ex Baronii annalibus anno 649. num. 1. & seq.

b *Lateranense.* De Lateranensi ecclesia & palatio, vide quæ notavi supra sub Melchiade.

Numerus episcoporum quantus.

c *Centum quinque episcopi.*) Tantus est numerus eorum, qui in fine consultationis quintæ subscripsisse reperiuntur. Centum & decem episcopos interfuisse huic concilio, scribit Theophanes verbis supra enarratis

Tempus concilii.

d *Anno domini* 649. &c.) Constat ex initio actorum concilii, ubi dicitur hæc synodus celebrata anno nono Constantis, indictione octava, quæ tempora cum anno redemptoris nostri Jesu Christi 649. initio pontificatus sancti Martini coincidunt.

Quid de hac sub Martino I. papa Lateranensi synodo annotet auctor libelli synodici observavimus supra 610. pag. quam lector consulat ante concilium Toletanum quartum.

CONCILIUM CABILONENSE

ANNO CHRISTI circ. 650.

CLODOVEI II. REGIS EVOCATIONE

ANNO CHRISTI circ. 650.

VIII. Kalendas Novembris in urbe Cabilono in basilica S. Vincentii celebratum, [1] circa annum Christi DCL. [a] Martini Papæ II. Clodovei ejusdem regis VI.

dit P. Sirondus ex Iss. Bellocensi, Piæano, & liano.

TITULI CANONUM.

I. *Ut fidei Nicænæ norma in omnibus conservetur.*
II. *Ut canonum statuta serventur.*
III. *De clericorum cum extraneis fœminis familiaritate fugienda.*
IV. *Ne duo in civitate una eodem tempore habeantur episcopi.*
V. *Ut seculares nondum clerici, parochias aut earum res non regant.*
VI. *Nemo ante audientiam res ecclesiæ invadere præsumat.*
VII. *Res defuncti presbyteri, vel abbatis, intactæ permaneant.*
VIII. *De pœnitentia peccatorum a sacerdotibus indicenda.*
IX. *Ne mancipia Christiana extra regni terminos vendantur.*
X. *Ut episcopi a comprovincialibus, clero, & civibus suis eligantur.*
XI. *Ut judices publici per monasteria & parochias, nisi invitati non discurrant.*
XII. *Ut duo abbates in uno monasterio non sint.*
XIII. *Ut nullus alienum clericum retineat, nec ordinet, sine episcopi sui voluntate.*
XIV. *De oratoriis per villas potentum, ut clerici qui his deserviunt in episcopi libera sint potestate.*
XV. *Ut abbates & monachi sæculari patrocinio non utantur, & principem sine episcopi sui permissu non adeant.*
XVI. *Ut nemo ad sacros ordines per præmium promoveatur.*
XVII. *Ut nullus sæcularium in ecclesia, vel in ipsius atrio scandalum aut simultates excitare præsumat.*
XVII. *Ut die dominico ruralia opera nemo exerceat.*
XIX. *Ne turpia vel obscœna in basilicis, aut in earum porticibus & atriis, cantari permittantur.*
XX. *De Agapio & Bobone Diniensis urbis episcopis.*

PRÆFATIO.

PRiscis quidem canonibus noscitur institutum, ut metropolitani cum eorum comprovincialibus, per singulos annos debeant in synodali conjungi Deo propitiante concilio. Sed nunc tam ex communi omnium voluntate, quam ex evocatione vel ordinatione gloriosissimi domini Clodovei regis, pro zelo religionis, vel orthodoxæ fidei dilectione in Cabilonensi urbe in ecclesia sancti Vincentii pariter conglobati, ipsius sancti martyris intercessionem poscentes, ut longævitatem supradicti principis suo suffragio mereremur, & inspiratione divina interveniente, de canonibus significaretur, quod si fuisset aliquid prætermissum, vel per negligentiam, aut ignorantiam vitiatum, in pristinum statum, sicut dudum fuerat a sanctis patribus statutum, deberet auxiliante Christo domino reformari.

CANONES.

I.

Ita omnes una conspiratione & connivente animo sentientes definivimus, ut fidei norma, sicut in Nicæno concilio pia est professione firmata, vel a sanctis patribus tradita, atque ab ipsis exposita, vel in postmodum a sancto etiam Chalcedonensi concilio firmata, in omnibus & ab omnibus conservetur.

II.

Canonum vero statuta ab omnibus intemerata serventur.

III.

Licet jam prioribus canonibus fuerit statutum, placuit tamen renovare, ut si quis episcopus, presbyter, aut diaconus, vel quicumque ex sacerdotali catalogo, præter personas quæ in ipsis canonibus continentur, cum qualicumque extranea muliere familiaritatem habere præsumpserit, quæ dedecoris vel adulterii possit afferre suspicionem, juxta statuta canonum ab ordine degradetur.

IV.

Ut duo in una civitate penitus uno tempore nec ordinentur, nec habeantur episcopi, ne res ecclesiæ sæva divisione debeant partiri.

V.

Sæculares vero, qui necdum sunt ad clericatum conversi, res parochiarum, vel ipsas parochias minime ad regendum debeant habere commissas.

VI. Ut

[a] Hujus Concilii epocha incerta. Ante mensem Septembrem anni 656. habitum fuisse certum est, inquit Pagius ad an. Chr. 662. n. 3. cum paulo post sato functus fuerit Clodoveus II. imo ante finem anni 653. quo Clipiacensi conventui interfuit Landericus Parisiensis Episcopus successor Audoberti, qui ad hanc Cabilonensem Synodum Deputatum misit; sed & ante an. 652. quo Landericus privilegium libertatis pro Monasterio Sancti Dionysii emisit.

V I.

Ut nullus ante audientiam res quarumlibet eccleſiarum invadere, aut auferre præſumat: quod qui fecerit, ut necator pauperum habeatur.

V I I.

Ut defuncto presbytero, vel abbate, nihil ab epiſcopo auferatur, vel archidiacono, vel a quocumque, de rebus parochiæ, vel xenodochii, vel monaſterii aliquid debeat minuere. Quod qui fecerit, juxta ſtatuta canonum debeat coerceri.

V I I I.

De pœnitentia vero peccatorum, quæ eſt medela animæ, utilem * hominibus eſſe cenſemus: & ut pœnitentibus a ſacerdotibus data confeſſione indicatur pœnitentia, univerſitas ſacerdotum noſcitur conſentire.

* omnibus.

I X.

Pietatis eſt maximæ & religionis intuitus, ut * captivitatis vinculum omnino a Chriſtianis redimatur. Unde ſancta ſynodus noſcitur cenſuiſſe, ut nullus mancipium extra fines vel terminos, qui ad regnum domini Clodovei regis pertinent, penitus * debeat venundare: ne, quod abſit, per tale commercium, aut captivitatis vinculo, vel, quod pejus eſt, Judaica ſervitute mancipia Chriſtiana teneantur implicita.

* a captivitatis vinculo animæ a Chriſticolis redimantur.

* non

X.

Si quis epiſcopus de quacumque fuerit civitate defunctus, non ab alio niſi a comprovincialibus, clero, & civibus ſuis, alterius habeatur electio; ſin aliter hujuſmodi ordinatio irrita habeatur.

X I.

Pervenit ad ſanctam ſynodum, quod judices publici contra veternam conſuetudinem per omnes parochias, vel monaſteria, quæ mos eſt epiſcopis circuire, ipſi illicita præſumptione videantur diſcurrere; etiam & clericos vel abbates, ut eis præparent, invitos atque diſtrictos ante ſe faciant exhiberi: quod omnimodis nec religioni convenit, nec canonum permittit auctoritas. Unde omnes unanimiter cenſuimus ſentientes, ut deinceps iſta debeant emendare: & in præſumptione, vel poteſtate qua pollent, excepta invitatione abbatis vel archipresbyteri, in ipſa monaſteria vel parochias, aliquid fortaſſe præſumpſerint, a communione omnium ſacerdotum eos convenit ſequeſtrari.

X I I.

Ut duo abbates in uno monaſterio eſſe non debeant; ne ſub obtentu poteſtatis ſimultas inter monachos, & ſcandala generentur. Verumtamen ſi quilibet abbas ſibi elegerit ſucceſſorem, ipſe qui * eligitur, de facultatibus ipſius monaſterii ad regendum nullam habeat poteſtatem.

* elegi-

X I I I.

Ut nullus alterius clericum retinere præſumat, ſicut priſcis eſt canonibus ſtatutum, nec ad ſacrum ordinem ſine voluntate epiſcopi ſui penitus promovere.

X I V.

Nonnulli ex fratribus & coepiſcopis noſtris reſidentibus nobis in ſancta ſynodo in querimoniam detulerunt, quod oratoria per villas potentum jam longo conſtructa tempore, & facultates ibidem collatas, ipſi quorum villæ ſunt epiſcopis contradicant, & jam nec ipſos clericos, qui ad ipſa oratoria deſerviunt, ab archidiacono coerceri permittant: quod convenit emendari; ita dumtaxat ut in poteſtate ſit epiſcopi, & de ordinatione clericorum, & de facultate ibidem collata, qualiter ad ipſa oratoria & officium divinum poſſit impleri, & ſacra libamina conſecrari. Quod ſi quis contradixerit, juxta priſcos canones communione privetur.

X V.

Ut abbates & monachi, aut agentes monaſteriorum, patrocinio ſæculari penitus non utantur: nec ad principis præſentiam ſine epiſcopi ſui permiſſu ambulare audeant. Quod ſi fecerint a ſuis epiſcopis excommunicentur.

X V I.

Ut nullus epiſcopus, neque presbyter, vel abbas, ſeu diaconus per præmium ad ſacrum ordinem amodo penitus accedat. Quod qui fecerit, ipſo honore, quem præmiis comparare præſumpſerit, omnino privetur.

X V I I.

Et quia multa per præſumptionem proveniunt, quæ Deo minus placita, & ſacris canonibus videntur eſſe contraria, quæ a ſacerdotibus neceſſe eſt coerceri, ita ſancta ſynodus inſtituit, ut nullus ſæcularium, nec in eccleſia, nec infra atrium ipſius eccleſiæ, qualecumque ſcandalum, aut ſimultates penitus excitare præſumat; nec arma trahere, aut quemcumque ad vulnerandum vel interficiendum penitus appetere. Quod ſi quis fortaſſe præſumpſerit, ab epiſcopo loci illius, ubi factum fuerit, ipſe juxta ſtatuta canonum communione privetur.

X V I I I.

Licet generaliter ab omnibus catholicis, & Deum timentibus diem dominicum, quod eſt prima ſabbati, convenit obſervari, & ſicut in ſuperioribus canonibus eſt ſtatutum: non aliquid novi condentes, ſed vetera renovantes inſti-

tui-

tuimus, ut in ipso die dominico ruralia opera, id est arare, secare, messes metere, exartos facere, vel quidquid ad ruris culturam pertinet, nullus penitus præsumat. Quod qui inventus fuerit faciens, sub disciplina districtionis omnimodis corrigatur.

XIX.

Multa quidem eveniunt, quæ dum levia minime corriguntur, sæpius majora consurgunt. Valde enim omnibus noscitur esse indecorum, quod per dedicationes basilicarum, aut festivitates martyrum, ad ipsa solennia confluentes * chorus fæmineus turpia quidem & obscœna cantica decantare videntur, dum aut orare debent, aut clericos psallentes audire. * Unde convenit, ut sacerdotes loci talia a septis basilicarum, vel porticibus ipsarum, ac etiam ab ipsis atriis vetare debeant & arcere. Et si voluntarie noluerint emendare, aut excommunicari debeant, aut disciplinæ aculeum sustinere.

* hæ duæ voces in c. H. absunt.

* tum chorus fœmineus turpia quidem decantare videatur

XX.

Agapium vero & Bobonem Dinienses urbis episcopos, pro eo quod ipsos contra statuta canonum in multis conditionibus errasse vel deliquisse cognovimus, ipsos juxta tenorem canonum ab omni episcopatuum ordine decrevimus degradare.

SUBSCRIPTIONES.

Candericus episcopus ecclesiæ Lugdunensis, his constitutionibus subscripsi.

Landalenus episcopus ecclesiæ Viennensis, his constitutionibus subscripsi.

Audoenus episcopus ecclesiæ Rothomagensis, his constitutionibus subscripsi.

Armentarius episcopus ecclesiæ Senonicæ, his constitutionibus subscripsi

Vulfoledus eptscopus ecclesiæ Biturice, his constitutionibus subscripsi.

Donatus episcopus ecclesiæ Vesontiensis, his constitutionibus subscripsi.

Rautacus episcopus ecclesiæ Nivernensis subscripsi.

Deodatus episcopus ecclesiæ Matisconensis subscripsi.

Pappolus episcopus ecclesiæ Genavensis subscripsi.

Palladius episcopus ecclesiæ Autisiodorensis subscripsi.

Ferreolus episcopus ecclesiæ Augustodunensis subscripsi.

Bertoaldus episcopus ecclesiæ Lingonicæ subscripsi.

Audo episcopus ecclesiæ Aurelianensis subscripsi.

Malardus episcopus ecclesiæ Carnotinæ subscripsi.

Aurelianus episcopus ecclesiæ Ventiensis subscripsi.

Baudomeris episcopus ecclesiæ Tarantasiensis subscripsi.

[1] Protasius episcopus ecclesiæ Sedunensis subscripsi.

Ingildus episcopus ecclesiæ Valentinæ subscripsi.

Clarus episcopus ecclesiæ Gratianopolitanæ subscripsi.

Gratus episcopus ecclesiæ Cabilonensis subscripsi.

* Florentinus episcopus ecclesiæ Bellicensis subscripsi. * Florentius.

Ætherius episcopus ecclesiæ Ebredunensis subscripsi.

[4] Magnus episcopus ecclesiæ.

[5] Betto episcopus ecclesiæ Tricastinensis subscripsi.

Potentissimus episcopus ecclesiæ Vappicensis subscripsi.

Arricus episcopus ecclesiæ Lausanensis subscripsi.

Claudius episcopus ecclesiæ Regensis subscripsi.

[6] Licerius episcopus ecclesiæ Vindausensis subscripsi.

Petronius episcopus ecclesiæ Vasionensis subscripsi.

Bertefredus episcopus ecclesiæ Ambianensis subscripsi.

Eligius episcopus ecclesiæ Noviomensis subscripsi.

Deocarius episcopus ecclesiæ Antipolitanę subscripsi.

Leborius episcopus ecclesiæ Maurianensis subscripsi.

Charibonus episcopus ecclesiæ Constantinę subscripsi.

Amlacarius episcopus ecclesiæ Sagensis subscripsi.

Launobodus episcopus ecclesiæ Lexoviensis subscripsi.

Ragnericus episcopus ecclesiæ Ebroicensis subscripsi.

[7] Betto episcopus ecclesiæ de Juliobona subscripsi.

Betto abba in vicem Latini episcopi ecclesiæ Turonicę subscripsi.

Chaddo archidiaconus in vicem Salapii episcopi ecclesiæ Namnetice subscripsi.

Germoaldus abba in vicem Audoberti episcopi ecclesiæ Parisiacę subscripsi.

Paternus abba in vicem Felicis episcopi ecclesiæ Lemovicę subscripsi.

Chagnoaldus abba in vicem Chadoini episcopi ecclesiæ Cenomannicę subscripsi.

Bertulus abba in vicem Durioteri episcopi ecclesiæ Cenomannicę subscripsi.

EPISTOLA CONCILII CABILONENSIS

AD THEODOSIUM EPISCOPUM Arelatensem.

[8] *Domino semper peculiari suo Theodosio cœtus episcoporum, qui nuper est Cabilono urbe cum Christi gratia adunatus*

OMnibus veridica relatione perpatuit, quod nec vos credimus ignorasse, quod gloriosus domnus Clodoveus rex in suprascripta urbe Cabilono octavo Kalendas Novembris, synodale præcepit esse concilium Ubi omnibus nobis, qui in basilica domni Vincentii pariter residentes vestrum adventum, dum vos propinquos, & jam in ipsa urbe esse audivimus, omnimodis præstolati sumus, datur intelligi pro

pro qua re vos in ipso concilio non voluistis A adesse, dum multa adversus vos, & de indecenti vita, & de excessu canonum, quod maxime condolemus, pervulgata narrantur. Nam & scripta, qualiter vos constitit pœnitentiam fuisse professos, vestra manu vidimus, & comprovincialium vestrorum manibus roborata. Unde vos credimus jam legisse, nec nos penitus ignoramus, quod qui publice pœnitentiam profitetur, episcopalem cathedram nec tenere, nec regere potest. Propterea salutantes beatitudinem vestram honorifice, indicamus ut usque ad aliam synodum de Arelatensi sede, ubi vos constat pontificalem cathedram tenuisse, debeatis omnimodis abstinere, & de facultate ipsius ecclesiæ nihil ad vestram dominationem, donec B in audientia ante fratres conveniatis, penitus præsumatis.

Nota Jacobi Sirmondi, S. J.

1 *Circa annum* DCL.) Sub Clodoveo II. rege habitam fuisse hanc synodum, synodus ipsa docet: quoto autem illius anno habita sit, non liquet. Hoc certum videtur, ante annum Christi DCLVIII. id est ante annum XV. Clodovei constitui debere. Nam eo anno Parisiorum episcopus erat Landericus, ut ipsius pro sancti Dionysii monasterio literæ declarant. In hac vero synodo subscribit per vicarium Audobertus, qui Landericum antecessit. Quare falluntur omnino, qui synodum illo anno posteriorem faciunt.

Canon 9. 2 *Ut captivitatis vinculum*) Codex Tilianus, Pi- C thœanus, & Bellovac. *Ut a captivitatis vinculo anima a Christicolis redimantur.*

Subscriptiones.) Hæ in solo erant Bellovacensi, non ordine alphabetico, sicut in vulgatis, sed quo modo hic digestæ sunt.

3 *Protasius Sedunensis.*) Vulgati *Sentiensis*: Protasii Sedunensis episcopi una cum Domitiano Genavensi, & Grato Augustensi, mentio fit in actis sancti Mauricii & sociorum.

4 *Magnus episcopus.*) In codice Bellovac. nomen ecclesiæ non exprimitur: in vulgatis episcopus dicitur Atrebatensis. Verum Atrebates eo tempore, Cameracensibus attributi, proprium episcopum non habebant.

5 *Betto Tricastinensis.*) Editio vulgata; *Betto Forojulienſis.*

6 *Licerius Vindausconsis.*) id est Carpentoratensis. Sic enim aliquando appellati sunt episcopi Carpentoratenses a Vindausca oppido vicino. Notitia civitatum Galliæ, *Civitas Carpentoratensium, nunc Vindausca.* Male ergo vulgati *ecclesiæ Auscitorum* habent, pro Vin- D dausconsis.

7 *Betto de Juliobona.*) Notum olim hujus nominis oppidum in Caleribus, pago Rothomagensi, ubi sedes episcopalis stata non fuit, Bettoni tamen episcopo attributus hoc tempore fuerat hic locus, sicut Austrapio Sellense castrum in Pictonibus apud Gregorium lib. 4. cap. 18. & Moderico vicus Arisitensis, ut paulo ante dictum est.

8 *Domino Theodosio.*) Cod. Beliovacensis, *Theudorico*, atque ita etiam veteres catalogi episcoporum Arelatensium: alii *Theodosium*, alii *Theodoricum vocant.*

Notæ Severini Binii.

2 *Concilium.*) Præsentia Clodovei regis, quem anno domini 664. diem obiisse scribit auctor appendicis ad Gregorium Turonensem, non patitur post prædictum annum 664. hanc synodum collocari; ut que eadem anteponatur Clipiacensi concilio, non admittit subscriptio Audoberti Parisiensis ecclesiæ episcopi. Nam Clipiacensis habita fuit sub Lauderico Parisiensi episcopo, ut patet ex verbis Aimoini supra allegatis. His itaque de causis visum est mihi, hanc synodum Cabilonensem ad hæc Vitaliani tempora referendam esse.

Quo tempore habitum

CANONES,

qui non leguntur in editis *Conciliorum Cabilonienſium; ſed hoc titulo apud veteres Collectores inſcribuntur.*

I. Ex Cabilon. Conc. Cap. VI.

PLacuit ut conservato Metropolitani primatu ceteri Episcopi secundum suæ ordinationis tempus alius alii * defferat Locum. Dist. 18. Ca. *Placuit.* *Cod. Luc. inſerit *ſedenti*

II. Ex Conc. Cabilon.

Ecclesiæ antiquitus constitutæ nec decimis nec ulla possessione priventur, ita ut novis oratoriis tribuantur (est in Conc. anonymo anni 962. apud Marten. 10. VII. pag. 53.) 16. q. 1. Ca. *Ecclesia.*

III. Cabilonenſis Concilii.

Contradicimus ut in quarta, vel in quinta sextaque generatione nullus amplius conjugio copuletur. Ubi autem post interdictum factum fuerit inventum, separetur. 35. q. 2. Ca. *Contradicimus*

IV. Ex Concilio Cabilonenſi.

De Puellis raptis nec dum de Sponsatis in Calchedonensi Concilio statutum est eos qui rapient puellas sub nomine simul habitandi cooperantes & conniventes *raptoribus* decrevit S. Synodus siquidem clerici sunt decidant proprio gradu; si vero Laici anathematizentur quibus verbis datur intelligi qualiter hujus mali authores damnandi sunt; quando particeps Consilii & conniventes tanto anathemate feriuntur, ut juxta Canonicam auctoritatem ad conjugia legitima raptas sibi jure vendicare nullatenus posse. 26. q. 2. Ca. *de puellis.*

V. Ex Concilio Cabilonenſi.

Solent plures, qui se jejunare putant in quadragesima, mox & signum audierint, ad horam Nonam comedere; qui nullatenus jejunare credendi sunt, si ante manducaverint quam vespertinum celebretur officium. Concurrendum est enim ad missas, & auditis missarum solemnibus & vespertinis officiis, & largitis eleemosinis ad cibum accedendum est. Si vero aliquis necessitate constrictus fuerit ut ad Missam venire non valeat, æstimata vespertina hora, completa oratione sua jejunium solvat. De Cons. dist. 3. ca. 30.

VI. Ex Cabilon. Conc. Cap. XXV.

Si quis presbiter ante ordinationem peccaverit, & post ordinationem peccata confessus fuerit quod ante erraverit, non offerat; sed tantum pro religione nomen presbyteri portet. Si autem non ipse confessus, sed ab alio publice convictus est, nec hoc ipsum habeat ut nomen presbyteri portet. Similiter & de Diaconibus observandum est, ut si ipse confessus fuerit ordinem subdiaconi retineat. Burch. lib. 3 cap. 48.

VII. Ex Conc. Cabilon. Cap. VI.

Jubendum est ut oratio dominica, in qua omnia necessaria humanæ vitæ comprehenduntur & Symbolum Apostolorum in quo fides Catholica ex integro comprehenditur ab omnibus discatur tam latine quam barbarice & quod ore profitentur corde credatur & intelligatur. Burch. lib. 3 cap. 62. Theodul. Capit. cap. 22.

VIII. Ex eodem Concilio Cap. VI.

Item prædicandum est de dilectione Dei & proximi; de fide, & spe in Deo; de humilitate, patientia, castitate, benignitate, misericordia, de eleemosynis, de confessione, ut fratribus ex corde remittatur. Quia qui hæc & his similia agunt regnum Dei consequentur. Burch. Lib. 3 cap. 64.

IX. Item

IX. Item ex eodem Concilio Cap. III.

ch. Lib. 2. p. 61. Item prædicandum eſt pro quibus criminibus homines cum diabolo deputantur, quæ Apoſtolus ſic enumerat: fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum ſervitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, rixæ, diſſenſiones, ſectę, invidiæ, homicidia, ebrietates, commeſſationes & his ſimilia. Qui talia agunt regnum Dei non conſequentur, & ideo hæc cum omni ſtudio prohibeantur.

X. Ex eodem Conc. Cap. V.

in l. 10. p. 49. Si quis præcantaverit ad faſcinum vel qualeſcumque præcantationes, excepto ſymbolum & orationem dominicam, qui cantat & qui cantatur tres quadrageſimas in pane & aqua pœniteat.

XI. Ex concilio Cabilonenſi can. IV.

Quando ea, quę canonica ſunt ventilantur,

c. lib. 25. p. 22. vel quando regularia examinantur, neque aliquos laicos intereſſe niſi religioſos oportet, & niſi hos tantummodo, qui in propria appellantur perſona.

XII. Ex eodem Concilio cap. 5.

ch. lib. 19 Quicumque ſe propria voluntate, aut in aquam jactaverit, aut collum ligaverit, aut de arbore præcipitaverit, aut ferro percuſſerit, aut cuilibet voluntarię ſe morti tradiderit, iſtius oblatio non recipiatur.

JOANNIS DOMINICI MANSI

In hoc Canones notæ.

CAn. I. eſt ad verbum canon. VI. Concilii Bracarenſis anni 563.

Can. II. eſt ad verbum in Can. XVII. Capitularis Aquiſgranenſis anni 819, quin & fere id eſt in Concilio anonymo anni, ut Martene arbitratur, 962. Statutum eſt his verbis. *Quod antiqua Eccleſia a novit, nec decimis nec ulla poſſeſſione ſunt expoliandæ.* Vulgatum eſt hoc Concilium a P. Martene Ampliſs. Collection. tom. VII. pag. 53. Inſuper eſt etiam in Capitulari Caroli Magni anno 813. edito. can. 19.

Can. III. eſt can. 54 Concilii Moguntini anni 813.

Can. IV. eſt ad verbum in Capitulari Aquiſgranenſi ſub Ludovico Pio, edito anno 816. Can. XXIII.

B Can. V. acceptus eſt ex Capitulari Theodulphi Aurelianenſis anni 797. canone XXXVIII.

Can. VI. verba ipſa nullibi reperi; ſed ſanctionem in hoc canone expreſſam, vetuſtam eſſe PP. Conc. Tol. XIII. can. X. agnoſcunt.

Can. VII. eſt totidem verbis in Capitulari Theodulphi cap. 22.

Can. VIII. & IX. expreſſus eſt per epitomen in Capitulari Aquiſgranenſi anni 789.

Can. X. legitur totidem verbis in libello inſcripto *Judicia ſacerdotalia antiquæ Eccleſiæ*, vulgato a P. Martene Ampliſs. Collect. tom. VII. pag. 35.

Can. XI. Nullibi verba hæc legi; ſed in capitulari aliquo contineri vix dubito, cum præſertim aliquid ſimile ſtatutum legatur in legibus Caroli Magni apud Muratorium can. CXXXVI.

Can. XII. eſt totidem verbis in canone XXXII. tit. IX. canonum Iſaaci Lingonenſis

☞ AD CABILONENSE CONCILIUM

ADNOTATIO CHRONOLOGICA.

nſi Suppl. g. 485. ETſi de anno, quo ſynodus iſta Cabilonenſis habita fuit, certi nihil definiri poteſt, non inani tamen conjectura cum anno 649. illigarem. Nam die VIII. Kal. Novembris celebratam fuiſſe tam certum eſt, quam certum pariter indicendis exordiendiſque conciliis diem dominicam plerumque deligi conſueviſſe, ſicut & æque perſpicuum eſt, ex iis quæ Pagius hic animadvertit, ſynodum hanc collocari oportere intra annos 640. quo SS. Eligius & Audoenus epiſcopi renunciati ſunt, & 653. quo S. Audobertus Pariſienſis jam deceſſerat. Porro intra annorum ſpatium illud dominica dies in VIII. Kalend. Novembris nonniſi anno 649. incidit; hæc ergo concilii epocha interim ſtatuenda, donec lux major ex anecdoto aliquo monumento eccleſiaſticę hiſtorię affulgeat.

meis ad ginam No- ad A. 662.

Hęc olim mihi probabilia viſa ſunt, modo vero & chronologicam hanc epocham ſollicitandam ſuccurrit. Ea moveor conjectura quam exhibet *Chadoindus epiſcopus eccleſiæ Cenomanicæ*, qui per Chagnoaldum Abbatem Synodo huic interfuit, atque ſubſcripſit. Chadoindus iſte idem eſt Hadoindus, quem Cenomanorum eccleſiam rexiſſe *ultimo tempore Clotarii filii Chilperici*, & *tempore Dagoberti filii Clotarii*, & *primo tempore Clodovei filii ejuſdem Dagoberti* teſtatur vetuſtiſſimus author de geſtis Pontificum Cenomanorum vulgatus a Mabillonio Veter. Analect. pag. 239. edit. in folio ann. 1723. Ab eodem vero ſcriptore vulgatæ ſunt ſupremę tabulę ejuſdem Hadoindi, quę ſignantur anno V. Dagoberti, die VIII. Id. Februarii, quę omnia inter ſe collata demonſtrant Hadoindum hunc, ſive Chadoindum non diu poſt annum illam vitam prorogaſſe. Porro annus Clodovei quintus in annum Chriſti 643. ex Pagii ſupputatione incidit. Non ergo ſerius anno illo vel ſequenti 644. celebrari potuit concilium Cabilonenſe, cui per legatum ſuum interfuit Chadoindus, quod ſenio forte, vel morbo ſupremo impeditus per ſe non potuit. Belle vero omnia cum anno 644. congruunt; anno enim illo dies VIII. Kal. Novembris, qua concilium habitum fuit, cum feria ſecunda congruebat. Secunda vero feria iniri concilia pro more ętatis illius conſueviſſe Pagius adnotavit.

CON-

Ex Collect. Concil. Normanniæ P. Bessin.

CONCILIUM ROTHOMAGENSE

EX VETERI CODICE MANUSCRIPTO BECCENSI DEPROMOTUM.

Synodus Generalis Rodomi regnante [b] Hlodoveo Glorioso rege.

TITULI CAPITUM.

De Reformatione Morum & disciplina Ecclesiastica.

I. *Ut super oblata ponatur incensum.*
II. *Ut Missam celebrans communicare non omittat.*
III. *Ut anathematizentur qui tertio moniti decimas solvere noluerint.*
IV. *Ut inquirantur & exterminentur incantatores & magi.*
V. *Baptizati apud hæreticos, quomodo recipiendi.*
VI. *Excommunicati a proprio Episcopo, ab aliis in communionem non admittendi.*
VII. *Simoniacus a clero deiiciendus.*
VIII. *Ignari clerici ad ministerium non admittendi.*
IX. *Ut neque viduæ, neque puellæ virgines a presbyteris velentur.*
X. *Nemo præter Episcopum, Monialium claustra ingrediatur.*
XI. *Ecclesiam propriam non deserat Episcopus.*
XII. *Quænam pœna percussoribus imponenda.*
XIII. *Anathematizantur superstitiosi.*
XIV. *Ad Missam festis saltem diebus veniant rusticorum servi.*
XV. *Ut in festis diebus ad vesperas, ad nocturnas vigilias, & ad Missam populus universus occurrat.*
XVI. *Qua ratione ab Episcopo circumeunda diœcesis.*

CAPUT I.

Can. Apost. 3.

Iv. p. 3. c. 267. Regin. l. 1. c. 200. Burchard. l. 3. c. 23. 76. 78. 79.

UT tempore quo Evangelium legitur, finitoque Offertorio, super oblationem incensum, in mortem videlicet Redemptoris nostri ponatur, decrevimus.

II.

Iv. p. 2. c. 119. Reg. l. 1. c. 199. Burchard. l. 3. c. 227. Can. Apost. 8.

Dictum est nobis quod quidam Presbyteri celebrata Missa, detrectantes ipsi sumere divina mysteria quæ consecrarunt, calicem Domini mulierculis quæ ad Missas offerunt tradant, vel quibusdam laicis, qui dijudicare corpus Domini nesciunt, id est discernere inter cibum spiritualem atque carnalem, quod quantum sit omni Ecclesiasticæ religioni contrarium pietas fidelium novit. Unde omnibus Presbyteris interdicimus ut nullus in posterum hoc facere præsumat; sed ipse cum reverentia sumat, & Diacono aut Subdiacono qui ministri sunt altaris, colligenda tradat, illud etiam attendat ut eos propria manu communicet, nulli autem laico aut fœminæ Eucharistiam in manibus ponat, sed tantum in os ejus cum his verbis ponat: *Corpus Domini & Sanguis prosit tibi ad remissionem peccatorum & ad vitam æternam.* Si quis hæc transgressus fuerit, quia Deum omnipotentem contemnit, & quantum in ipso est inhonorat, ab altari removeatur.

III.

Can. Apost. 4. Burch. l. 3. 130. Iv. 3. p. c. 10[illegible] Gratian. Cau. 16. qu. 7. 5.

Omnes decimæ terræ, sive de frugibus, sive de pomis arborum, Domini sunt, & illi sanctificantur. Boves & oves, & capræ quæ sub Pastoris virga transeunt, quidquid decimum venerit, sanctificabitur Domino. Non eligetur nec bonum, nec malum, nec altero commutabitur. Si quis mutaverit, & quod mutat, & quod mutatum est sanctificabitur Domino, & non redimetur. Sed quia modo multi inveniuntur decimas dare nolentes, statuimus ut secundum Domini nostri præceptum admoneantur semel, & secundo, & tertio: si non emendaverint, anathematis vinculo constringantur usque ad satisfactionem & ad emendationem congruam.

IV.

Iv. p. 11. c. 4[illegible] Burch. l. 20. 18.

c Perscrutandum si aliquis subulcus vel bubulcus sive venator, vel ceteri hujusmodi, dicat diabolica carmina super panem, aut super herbas, aut super quædam nefaria ligamenta, & hæc aut in arbore abscondat, aut in bivio, aut in trivio projiciat, ut sua animalia liberet a peste & clade, & alterius perdat: quæ omnia idololatriam esse nulli fideli dubium est; & ideo summopere sunt exterminanda.

V.

Iv. p. 1. c. 2[illegible] Burch. l. 4. 39.

Baptisma unum est, sed in Ecclesia Catholica, cujus nos membra effecti sumus, ubi una fides est, ubi in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti datur. Et ideo qui apud illos hæreticos baptizati sunt, qui in sanctæ Trinitatis confessione baptizant, & veniunt ad nos, recipiantur quidem quasi baptizati, ne sanctæ Trinitatis invocatio vel confessio annulletur, sed doceantur integre, & instruantur sensu sanctæ Trinitatis & mysterio quod in sancta Ecclesia tenetur: & si consentiunt credere vel acquiescunt confiteri, purgatæ fidei integritate firmen-

mentur manus impositione. Si vero parvuli sunt hebetes, qui doctrinam non capiant; respondeant pro illis qui eos offerunt, juxta morem baptizandi: & ita interrogentur, ut sciant quid respondere debeant; & sic manus impositionem accipiant.

V I.

Sunt aliqui qui culpis exigentibus ab Episcopo proprio excommunicantur, & ab aliis ecclesiasticis vel laicis præsumptione * in communionem accipiuntur, quod omnino sanctum Nicænum Concilium simul & Chalcedonense, necnon Antiochenum atque Sardicense fieri prohibent.

V I I.

Sancitum est atque omnimodis prohibitum, ut si quis presbyter inventus fuerit alicui clerico aut laico munera dare, aut dedisse, aut aliquam pecuniam tribuere, ut alterius Presbyteri ecclesiam surripiat, aut Ecclesiam vacantem pretio redimat, pro hac cupiditate seu rapina, seu præsumptione turpis lucri gratia, dejiciatur a clero, & alienus existat a regula.

V I I I.

Statuimus secundum canonicam cautelam omnes undecumque supervenientes ignotos Episcopos, vel Presbyteros, ante probationem synodalem in ecclesiasticum ministerium non admittere.

I X.

Statutum est viduas non debere velari. Simul & hoc statutum est ut si quispiam presbyterorum deinceps hujus constitutionis normæ contumaciter transgressor extiterit, scilicet ut aliquas viduas velare præsumat; quia hoc & Episcopis non licet, gradus sui periculum incurrat. Similiter & de puellis virginibus a presbyteris non velandis, statutum est, ut si quis hoc facere tentaverit, tanquam transgressor canonum damnetur.

X.

Ut Episcopus monasteria monachorum & sanctimonialium frequenter introeat, & cum gravibus & religiosis personis, & in eorum vel in earum conventu residens, eorum vitam & conversationem diligenter discutiat; & si quid reprehensibile invenerit, corrigere satagat. Sanctimonialium etiam pudicitiam subtiliter investiget. Et si aliqua invenitur quæ neglecto proposito castitatis, clerico aut laico impudenter misceatur, *acriter verberibus* * *coerceatur*, & in privata custodia retrudatur, ubi quod male commisit, digne pœniteat. Interdicat etiam ex autoritate SS. Canonum, ut nullus laicus aut clericus in eorum claustris & secretis habitationibus accessum habeat: neque Presbyteri, nisi tantum ad Missam: expleta Missa ad ecclesias suas redeant. Omnibus præterea publice & privatim denunciet quantum piaculum sit qui sponsam Christi vitiare præsumit: si enim ille reus tenetur, qui sponsam hominis violat; quanto magis reus Majestatis efficitur qui sponsam omnipotentis Dei corrumpit.

X I.

Ut non liceat Episcopo principalem cathedram suæ parrochiæ negligere, & aliam ecclesiam in sua diœcesi magis frequentare.

Iv. p. 5. c. 28. Burch. l. 1. c. 28.

X I I.

Si quis alium per iram percusserit & sanguinem effuderit: si laicus est, xx. dies pœniteat: clericus xxx. Illi autem qui gradum habent ampliorem, amplius pelli debent *d*. Diaconus sex menses, Presbyter unum annum; Episcopus duos annos & sex menses.

Iv. p. 15. c. 121. Burch. l. 19. c. 119.

X I I I.

Si quis in Kalendis Januariis aliquid fecerit quod a paganis inventum est, & dies observat, & lunam, & menses; & horarum effectiva potentia aliquid sperat in melius aut in deterius verti: anathema sit.

Iv. p. 11. c. 44 Burch. l. 10. c 17.

X I V.

Admonere debent sacerdotes plebes subditas sibi, ut bubulcos atque porcarios, vel alios pastores, vel aratores, qui in agris assidue commorantur, vel in sylvis, & ideo velut more pecudum vivunt, in Dominicis & in aliis Festis diebus saltem vel ad Missam faciant vel permittant venire: nam & hos Christus pretioso suo sanguine redemit: Quod si neglexerint, pro animabus eorum absque dubio rationem se reddituros sciant. Siquidem Dominus veniens in hunc mundum, non elegit oratores atque nobiliores quosque, sed piscatores atque idiotas sibi discipulos ascivit, ut ostenderet in facto quod ipse verbis in Evangelio affirmat, dicens: *Quod hominibus est altum, abominabile est apud Deum*. Et salva altiore intelligentia, Nativitas nostri Redemptoris, primo omnium pastoribus ab Angelo nunciatur.

Iv. p. 2. c. 121. Reg. l. 2. c. 425.

Luc. 16. 15

X V.

Ut populus admoneatur, ut in Dominicis & Festis diebus omnes ad Vesperas & Nocturnas Vigilias, & ad Missam omnimodis occurrant: & ut decani in civitatibus & in vicis publicis viri veraces & Deum timentes constituantur, qui desides & negligentes commoneant ut ad Dei servitium absque dilatione properent: & ut ipsi decani sacramento astringantur, ut nulla inter-

Iv. p. 6. c. 310. Regin. lib. 2. c. 399. Burch. l. 2. c. 229.

veniente causa, scilicet aut amoris, aut timoris, aut propinquitatis, muneris negligentes & transgressores reticeant, quin propriis sacerdotibus proprias eorum culpas manifestent. Sacerdotum autem erit ita eorum vitia zelo & amore divino cum debita disciplina corrigere, sicut ipsi nolunt pro aliorum reatibus sententiam justæ damnationis suscipere. Et ut dies Festi a vespera usque ad vesperam absque opere servili cum debito honore celebrentur.

XVI.

Ivo. p. 5. c. 196. Regin. l. 2. c. 1. Burch. l. 2. c. 90.

Cum Episcopus suam diœcesim circuit, archidiaconus vel archipresbyter, eum præire debet uno aut duobus diebus per parochias quas visitaturus est, & plebe convocata annunciare debet proprii pastoris adventum, & ut omnes, exceptis infirmis, ad ejus synodum die denominata imprætermisse occurrant. Et omnimodis ex autoritate SS. Canonum præcipere, & minaciter denunciare debet, quod si quis absque gravi necessitate defuerit, proculdubio a communione christiana sit pellendus. Deinde accitis secum presbyteris, qui in illo loco servitium debent exhibere Episcopo, quidquid de minoribus & levioribus causis corrigere potest, emendare satagat; ut pontifex veniens nequaquam in facilioribus negotiis fatigetur, aut sibi immorari amplius necesse sit ibi quam expensa sufficiat. Ait enim Dominus ad Moisen de hujuscemodi cooperatoribus, ut *tecum* (inquit) *sustentent onus populi*, *Num. c. 11. v. 17.* *& non tu solus graveris*; & beatus Joannes Baptista adventum Domini præcucurrit prædicando dicens: *Pœnitentiam agite*, *&c.* Et iterum *Parate viam Domini*. Siquidem Episcopus vicem Christi agere videtur; & ideo cum gaudio, timore, & summa reverentia a plebibus sibi subjectis suscipiendus est, ut illis cum laude dicatur quod Apostolus discipulis dicit: *Testimonium*, inquit, *vobis perhibeo quod ita suscepistis me sicut angelum Dei.* *Matth. 3. v. 2. lb. v. 3.* *Galat. 4. v. 15.*

FINIS.

OBSERVATIONES.

IN priori Conciliorum nostrorum editione Synodus hæc circa annum 880. coacta supponitur, regnante Ludovico Balbo, sed absque ullo prorsus argumento. Illam vero ad Clodovei II. & S. Audoeni tempora referre nihil vetat: immo referendam suadet, tum quod abusus iidem in hac Synodo atque in S. Eligii vita ab ipso S. Audoeno scripta damnentur; quod in ista Synodo vix quidquam a sæculi septimi disciplina deprehendatur alienum. Id ex singulorum ejus Canonum cum aliis ecclesiasticæ disciplinæ septimo sæculo receptæ monumentis collatione liquebit.

Can. I. *De incenso intra sacrificium adhibendo.*

Id moris a Synagoga ad ecclesiam promanasse constat, ex ecclesia Conciliis, Liturgiis & Patribus. Sanctorum Ambrosii & Isidori Hispalensis testimonia hic attuliisse sufficiet: illius quidem in Lucæ caput 1. *Utinam nobis, quoque adolentibus altaria & sacrificium deferentibus assistat Angelus.* Hujus vero in Epistola ad Leudifredum: *Archidiaconus imperat Subdiaconis & Levitis; ad eum pertinet cura incensi, & sacrificii necessaria sollicitudo.*

Can. II. Pars prior: *De conficientibus Eucharistiam, at non sumentibus.*

Can. VIII. ex iis qui sub Apostolorum nomine vulgati sunt, ita habet: *Si quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut quicumque ex sacerdotali consortio oblatione facta non communicaverit, causam dicito..... Sin minus dixerit, a communione excluditor, tanquam qui populo auctor offensionis fuerit, mota contra eum suspicione qui obtulit.* Vide Baluz. Capitular. anno 789. cap. 6. ubi Synodalia sanctorum Patrum adversus ejusmodi abusum statuta laudantur.

Can. III. *De solvendis decimis.*

Concilium Matisconense II. an. 585. can. 5. *Statuimus ac decernimus ut mos antiquus a fidelibus reparetur, & decimas ecclesiasticis famulantibus cerimoniis populus omnis inferat.* Sermon. 276. & 277. append. novæ edit. S. Augustini, quorum auctor S. Cæsarius Arelat. Vita S. Eligii ab ipso S. Audoeno scripta lib. 2. cap. 15. Spicileg. tom. 5. pagg. 214. 222. 223.

Can. IV. & XIII. *De superstitionibus & idololatria reliquiis.*

Childeberti Regis constitutio circa annum 554. Concil. Rem. 625. can. 14. Vita S. Eligii lib. 2. cap. 15. pag. 215. *Ante omnia autem illud denuncio atque contestor, ut nullas paganorum sacrilegas consuetudines observetis, non magicos, non divinos, non sacrilegos, non præcantatores; nec pro ulla causa aut infirmitate eos consulere vel interrogare præsumatis..... Nullus Christianus observet qua die domum exeat, vel qua die revertatur; quia omnes dies Deus fecit. Nullus ad inchoandum opus diem vel Lunam attendat: Nullus in Kalendis Januarii nefanda & ridiculosa faciat.* Et hæc certissima est temporis nota, cum sæculo nono vix aliquid superstitiosi cultus in Galliis supereresset, maxime in Provincia nostra.

Can. V. *De promissionibus in baptismo factis.*

Vita S. Eligii lib. 2. cap. 15. pag. 212.

Can. VI. *De excommunicatis ab uno Episcopo ab aliis non recipiendis.*

Concil. Paris. III. an. 557. cap. 7. Turon. II. ann. 567. c. 8.

Can. VII. *De iis qui pecuniæ datæ aliorum ecclesias, aut alias vacantes invadere nituntur.*

Concil. Paris. V. an. 615. cap. 9. Vita S. Eligii lib. 2. cap. 1. contra simoniam & simoniacos.

Can. VIII. *De ignotis presbyteris non recipiendis.*

Id maxime statutum contra Scotos & Hibernos qui tempore S. Audoeni frequentes in Gallias transmeabant, & se nonnunquam presbyteros, quamvis non essent, ostentabant. Vita S. Eligii lib. 1. c. 36. Conc. Remen. 625. cap. 12. Capitular. Baluz. tom. 1. lib. 6. cap. 154. & alibi passim.

Can. IX. *De velandis virginibus ac de viduis.*

Id passim in anterioribus canonibus obvium. Mabillon. Liturg. Gallic. lib. 3. pag. 332.

Can. X. *De Monasteriis.*

Rothomagi extitisse Monasteria ducentis & amplius annis ante S. Audoenum constat ex epist. S. Paulini ad Victricium. Quam sollicite ipsa curaverit Audoenus patet ex ejus vita cap. 16. qui in S. Petri Monasterio Rothomagensi quoties pastorale officium sinebat tanquam in secunda sede assidue versabatur.

Can. XI. *De Episcopi cathedra alibi non transferenda.*

Greg. M. lib. 6. ind 14. ep. 23. Refertur apud Gratianum 7. qu. 1. c. 21. *Placuit.*

Can. XII. *De percussorum pœnis.*

In Dagoberti Capitulari 2. de lege Alamannorum circa an. 630. pœna pecuniaria mulctantur: hic emendatione pœnitentiali, ut Sacerdotio convenit. Gravius animadvertunt Canones pœnitentiales. *Sacramentar. Gallic. in Musæo Italico Mabillonii num. 24.*

Can. XIII. *Ut supra ad IV.*

Can. XIV. *De bubulcis & aliis pecorum more viventibus.*

Vita S. VVandregisili S. Audoeno coætanei num. 13. & 22.

Can. XV. *De observatione diei dominicæ.*

In Canonibus antiquis passim. Hic sufficiat Cabilon. Conc. can. 18. cui anno 650. S. Audoenus cum 4. comprovincialibus, & Bettone de Juliobona interfuit, & hoc decretum renovari curavit, quippe observationis hujus zelantissimus, ut patet vitæ cap. 13. Vit. S. Eligii lib. 2. c. 15.

Can. ultimus, *De visitatione parochiarum.*

Concil. Tolet. an. 634. can. 35. Vita S. Audoeni cap. 16. & seqq.

Cum itaque hæc omnia S. Audoeni ætati conveniant, parum remorari debet id quod can. II. parte 2. præcipitur. *Ut nulli laico aut fœminæ Eucharistiam in manibus ponat*, quod vix ante sæculum nonum prohibitum fuisse

fuisse quamplurimus viris doctissimis videtur, atque canonibus antiquis adversari notum est.

Enim vero Romanam ecclesiam ante Synodi nostræ tempora jampridem a veteri usu discessisse, atque Eucharistiam Romæ Sacerdotum manu ad os porrectam fuisse testis est Gregorius magnus dialog. lib. 3. cap. 3. ubi Agapitus Papa *cuidam mutuo & claudo corpus dominicum in os misisse perhibetur*. Gregorium ipsum eodem ritu Eucharistiam administrasse manifestum est ex ejus vita a Joanne diacono scripta lib. 2. cap. 41. de facto mulieris, quæ cum de oblata quam ipsamet confecerat, ab eo audisset: *Corpus Domini*, lasciva subrisit. Ille continuo dexteram ab ejus ore convertens, partem illam super altare deposuit. Idem in ecclesia Romana sub Gregorio M. passim obtinuisse agnoscit Mabillonius Comment. in Ord. Roman. cap. 8. nu. 17. Quid igitur mirum, ut cum Avito Viennensi loquar, *frugmento* 5. si statim orbis desideraverit quod locus invexit? Piissimi namque Antistites qui pro crebris sacrorum profanationibus jamdiu ingemuerant, oblatum sibi peropportunum remedium ultronei susceperunt; citius hi, serius illi.

Anno 404. Ecclesiæ Romanæ canones, convicinis etiam Sacerdotibus intimandos ab Innocentio I. susceperat Rothomagensis Ecclesia; modo Eucharistiam ad os laicis porrigendi ritum amplexata est, ac in Synodo sua, auctore ipsomet Audoeno, qui Romæ positus ita fieri perspexerat, solemni decreto sancivit. Stet ergo Synodum hanc ad Clodovei II. & S. Audoeni tempora referendam esse.

b Etsi primæ stirpis Reges nostros quibus Hludoveus seu Clodoveus nomen fuit, sub solo Clodovei I. II. III. nomine censeamus; atque Ludovicus Pius Caroli magni filius & successor sit nobis Ludovicus I. idem tamen esse Hludovei seu Clodovei ac Hludovici seu Ludovici nomen probat Odonis præceptum anno 893. datum *lib. 6. de re Diplomat.* Ubi Clodoveus I. Clotarii I. pater magni Hludovici nomine appellatur.

c Bochellus decretorum Ecclesiæ Gallicanæ lib. 1. tit. 14. cap. 34. & lib. 2. tit. 3. cap. 150. Concilii hujus Can. IV. & V. tribuit Concilio quod Rothomagi anno 1055. habitum fuisse putat. Sed neque Concilium hoc nostrum viderat in Beccensibus scriptis adhuc reconditum, neque meminerat Canonem V. in Rheginonis collectione haberi IV. vero apud Burchardum lib. 10. cap. 18. qui ambo, anno 1055. obierant.

d Patrum Neocæsariensis Concilii loquendi modum imitantur Patres Concilii hujus. Sic enim habet Concil. Neocæsar. can. 1. *Si Presbyter uxorem acceperit, ab ordine deponatur; si vero fornicatus fuerit vel adulterium perpetraverit, amplius* pelli *debet, & ad pœnitentiam redigi.* At mitiori sensu; hic enim non expulsionem a clero, sed pœnitentiæ juxta peccantis gradum ampliationem statuit.

ANNO CHRISTI 653.

CONCILIUM TOLETANUM VIII.

ANNO CHRISTI 653.

LII. EPISCOPORUM, XVII. KALEND.

Januarii anno domini nostri Jesu Christi DCLIII.

didit Loai

Celebratum tempore Martini papæ, regnante Recceſvintho rege, [a] æra DCXCI. Est vero provinciale.

I. *De catholicæ fidei plenitudine.*
II. *De incauto juramento.*
III. *De his qui sacrosanctos ordines muneribus assequuntur, & fautoribus eorum.*
IV. *De incontinentibus episcopis.*
V. *De incontinentibus presbyteris, ac diaconibus, & fœminis quæ talibus conjunguntur.*
VI. *De incontinentibus subdiaconibus.*
VII. *De his qui post assumpta ecclesiasticarum dignitatum officia, ad conjugia redeunt.*
VIII. *De non ordinandis his, qui psalmorum, canticorum seu hymnorum ignari sunt.*
IX. *De his qui prætextu incommodæ ægritudinis, quadragesimæ jejunium solvunt.*
X. *De his qui aut per auctoritatem, aut per vim ordinati sunt.*
XI. *De confirmatione universalium decretorum.*
XII. *De Judæis.*

præcipui

ANNO quinto orthodoxi, atque glorioſi, & vera clementiæ dignitate * perſpicui, Recceſvinthi regis, cum nos omnes divinæ ordinatio voluntatis, ejuſdem principis ſereniſſimo juſſu, in baſilica ſanctorum apoſtolorum ad ſacrum ſynodi coegiſſet aggregari conventum, dies tandem lætitiæ, appetitu diutiſſime præoptatus, & gratus adfuit, & jucundus, tanto noſtri pectoris avidiori voto ſuſceptus, quanto ad remedium ſalutis extiterat anhelantium præcordiis exquiſitus. Cumque ex more unuſquiſque noſtrum ordini ſuo ſedes debitas occupaſſet, & eventum rei, tranquillæ intentionis expectatio ſuſtineret, adeſt ſereniſſimus princeps pia religione pleniſſimus, & ſummo laudum titulo glorioſus, qui ſeſe noſtro cœtui reddens acclivem, ut hunc omnipotenti domino precibus commendaremus, * aſtans, dulciſſuis hortatus eſt verbis, grates referens Deo

dulcis ut filius nos cohort.

virtutum, quod ſuæ juſſionis implentes decretum, in unum fuiſſemus adunati concilium. Sed cum tam pie humilem cognoviſſemus ejus ſanctæ animæ voluntatem, & tam ſublimis gloriæ celſitudinem videremus acclinem, tanta ſumus in Dei gloriam exultatione ſuccenſi, ut grates illi debitas & honorem * læti redderemus, & cernui. Sed quanto extulerat principem humilitatis ordo ſublimis, tanto ad exercitia ſumma virtutis inſtruebat exempla ſacratiſſimi principis formam noſtræ religionis. Tum relatis Deo laudibus, de unitatis alternæ proventu, magna nos cum tranquillitatis gratia allocutus eſt, dicens.

* læti humiliet red.

Etſi ſummus auctor rerum me divæ memoriæ Ddomini & genitoris mei temporibus in regni ſede ſubvexit, atque ipſius * gloriæ participem fecit, nunc tamen cum ipſe requiem æternarum adeptus eſt manſionum, ea quæ in me totius regiminis transfuſa jura reliquit, ex toto divina mihi potentia ſubjugavit. Unde quia regendorum membrorum cauſa, ſalus eſt capitis, & felicitas populorum, non niſi manſuetudo eſt principum, votive decrevi vobis coram poſitis, & votorum meorum deliberationem ſanctione patula reſerare, & ſtudiorum * acta ſincera exhibitione deferre. At vero quia anhelum pectus ſeſe in promiſſorum complementa diffundit, * nec pigredine feſſum retardationis oneribus ſeſe * ſubmittit, longam proſecutionem compendio brevitatis adſtrinxi; & quidquid productionibus loquelarum in concione diffundere potui, totum in tomi hujus complicamento * reſperſum calamo veſtræ ſanctitudini offerre decrevi: id magno precatu deliberationis exhortans, ut quæcumque illic detinentur aſcripta, valido attendatis intuitu, ſagaci perſcrutemini ſtudio, ac de his, quæcumque extiterint placita Deo, veſtri oris ad nos ſacro referantur oraculo.

* gloriæ deferens part.

* apta decreta

* ac

* ſubmittat

* proſſus almæ veſtræ

Accepto deinde oblato nobis tomo, agentes domino gratias acclamavimus: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Luc. 2.

Post hujus exultationis beatæ gaudium, & cœlestis gloriæ hymnum, eidem sacro principi benediximus, reseratoque involuto tomo, hæc inibi contexta repertimus.

In nomine domini, Flavius Recceſvintus rex reverendiſſimis patribus in hac ſancta ſynodo reſidentibus.

SANCTI Spiritus admirabili dono regulam fidei meæ ſolidam tenens, & inſtructam agnoſcens, atque in honorem ejus diadema gloriæ cum cordis humilitate proſternens, illo lætus auditu, quod omnes reges terræ ſerviunt & obediunt Deo, en reverendi patres, excelſiori mihi venerationis honore ſublimes, coram vobis advenio, in gratiam manſuetudinis meæ, beatitudinis veſtræ * teſtimonium convocans & ad teſtimonium viſionis veſtrę memet coram omnipotentis Dei nutibus tremendis acclinans; referens illi corde lęto gratias opulentas, quod vos clementia voluntatis ipſius, ex noſtræ celſitudinis juſſu, ad hujus ſanctæ congregationis votivum dignatus eſt deducere cœtum; confidens tam mihi, quam vobis, & in præſentium ſerie temporum, & in futurorum longitudine ſæculorum, ejus adeſſe gratiæ præmium: quoniam & * veſtræ concordiæ in conveniendo unanimem ac religioſum demonſtratis affectum, & diſpoſitionis meæ in regendis populis, quam pium ſit, * properatis patenter agnoſcere votum. Nunc igitur quia * momenti locutio longe * dictionis non capit exceſſum, quid de ſancta fide noverim, quam cælitus illapſam mihi per ſanctorum apoſtolorum, ſequentiumque patrum ora cognovi, ſeu quæ de ſecuturis negotiis, pro quibus hunc conventum veſtræ congregationis coadunare percenſui, intimare decreverim, in hujus tomi ſerie conſcripta tenete, ac relecta * prænoſcite, & cunctis, quæ tenoris ejus noſtræ amplitudinis poteſtas impreſſit, veſtræ beatitudinis gravitas effectum tam prompte ac miſeranter impendat, quam noſtræ manſuetudinis ſerenitas hæc vobis implenda commendat.

Exordium itaque allocutionis meæ, ex definitione ſanctæ fidei inchoans, cætera quæ * futura ſunt, proſecutionibus intimanda, velut ſupra ſoliditatem petræ conſtructurus, annectam: ut operis mei ædificium congreſſurus, eo ſequentia validius ponam, quo decentius firmiſſima prætulerim prima. Itaque coram ſe reverentia veſtra habeat, quod noſſe non ambigit, me orthodoxæ fidei veram ſanctam & ſinceram regulam, de corde puro, & conſcientia bona pleniſſime habere, veraciter ſcire, * & fortiſſime retinere; atque ita eam complecti, venerari, atque diligere, ſicut eam apoſtolica traditio * dedit, ſicut eam ſancta ſynodus Nicæna conſtituit, ſicut Conſtantinopoli ſanctorum patrum congregatio definivit, ſicut Epheſini primi cœtus unitas affirmavit, ſicut Chalcedonenſis concilii definitio protulit: hanc cum fidelibus ſervans, * propriis gentibus tenendam inſinuans, hanc populis alienis annuncians; ut in illa glorificans Deum, & * in tempore mortalium me ſummæ divinitatis felicitas aſſequatur; & in terra viventium hæreditas a me gloriæ capiatur. En reverendiſſimi patres quantum ad veritatem fidei ſanctæ pertinuit, ex toto animam meam ſuæ confeſſionis titulos explicuiſſe honorificentia veſtra penſavit. Jam nunc magnopere arbitror eſſe mihi * opportunius, quę intendimus, ſocietati ejuſdem verę fidei ſtudia ſanctę operationis innectere; ne hanc aut ſine operibus mortuam habeamus, aut * non plenitudinis tuę dignitate perſpicua decidat inhoneſta: dum ſcriptura non ſilente de quibuſdam infertur, *qui dicunt ſe noſſe Deum, factis autem negant*. Ut ergo hanc fidem ſupra lapidem illum ſolidatam, quem reprobaverunt ędificantes, idem tamen a domino factus eſt in caput anguli, & eſt admirabilis in oculis noſtris, plenius habeamus, ejuſque inſignibus decentius exornemur; attendite cujus operis fructum, cujuſque operationis * argumentum ſtudiis hujus ſanctę fidei conſociare velimus, & innectere quantocius prę-optemus. Itaque revolutis retro temporibus, ita vos, omnemque populum juraſſe recolimus, ut cujuſcumque ordinis vel honoris perſona, quę in necem regiam, excidiumque Gothorum gentis, ac patrię detecta fuiſſet vel cogitaſſe noxia, vel egiſſe, irrevocabilis ſententię multatus atrocitate, nuſquam mereretur venię remedium, vel alicujus temperantię perciperet qualecumque ſubſidium. At nunc, quia grave oneroſumque cenſetur, dum pietatis actibus gravi contradictione hęc ſententia reſultaſſe perpenditur, & ſic funditus damnationis adſtipulatio retinetur, ne pietati, quę apoſtolo prędicente ad omnia utilis eſt, quicumque aditus * reſervetur, veſtris hęc committo fidenti animo ſacris pertractanda judiciis, ac dirimenda ſententiis. Unde jam veſtrum erit, inſpirante vobis miſeratione divina, ita utriuſque diſcriminis temperare menſuram, ne aut * juramenti conditio teneat reos, aut impietatis ultio habeat inhumanos: ſicque veſtri nos inſtruat forma judicii, ut ſubjectos populos, nec in profanationibus habeamus ſubditos, nec impietatis vinculis doleamus * comminutos.

Poſt hujus conventionis alloquium, ſequentium * nectens cauſas negotiorum, ſimilique ſubjungimus vos intendere attentione, decernimus atteſtantes univerſitatem veſtram, per ſummę divinitatis coęqualem, coęternam & inſeparabilem trinitatem, atque illius myſteria ſacramenti, quo incarnatum Dei Filium de Spiritu ſancto & Maria virgine pro ſalute mundi vera fides in toto orbe denunciat, atque adventum ejuſdem Jeſu Chriſti Filii Dei domini noſtri, quo perimendi ſunt impii, & regnum ejus, quo glorificandi ſunt ſancti, ut quęcumque negotia de quorumlibet querela veſtris auditibus extiterint patefacta, cum juſtitię vigore miſericorditer, & cum temperamento miſerationi juſtiſſimę, * cum noſtra convenientia terminetis in legum ſententiis, quę aut depravata conſtiſtunt, aut ex ſuperfluo, vel indebito * conjecta videntur, noſtrę ſerenitatis accommodante conſenſu, hęc ſola quę ad ſinceram juſtitiam, & negotiorum ſufficientiam conveniunt, * inordinetis: canonum obſcura quędam, & in dubium verſa, in meridiem lucidę intelligentię reducatis; omniumque negotiorum conventus, ordinumque ſtatus, qui in veſtram extiterint devoluti prędentiam, ita majorum regulis concordantes juſtiſſime, pie ac temperanter conſtituere ſtudeatis, ut & mihi, qui ad ſtudiorum fructus bonorum anhelo, pars beatorum adveniat, & vos, quoniam implentes voluntatem Dei, me non ſpernitis imprecantem, regio beatitudinis ęternę ſuſcipiat, & viſio delectationis Dei ſibi perenniter inhęrere concedat. Vos etiam illuſtres viros, quos ex officio palatino huic ſanctę ſynodo intereſſe * primatus obtinuit.

* ſtudium
* veſtra concordia
* poteritis
* monens præ. locutio
* dilectionis
* pernoſcite
* futuris
* firmiſſime
* docet,
* ad hanc ſalvandos infideles invitans, in hanc ſubjectos populos regens, hanc prop.
* inter mortales
opportunius enitendum
* ne inhoneſta a plenitudinis
Tit. 1.
Pſal. 117. Matth. 21. Marc. 20. Luc. 20.
* augmentum
In 7. Toletana ſynodo
1. Tim. 4.
* reſeretur, Rex ab epiſcopis vult doceri.
* in juramenti cond.
* contaminatos.
* Forte neſtri ſimus. Hard.
* concordiæ terminentur legum
* collecta
* ordinetis
* mos primatus.

nuit, ac nobilitas ſpectabilis honoravit, & experientia æquitatis plebium rectores exegit, quos in regimine ſocios, in adverſitate fidos, & in proſperis amplector ſtrenuos, per quos juſtitia leges implet, miſeratio * leges inflectit, & contra juſtitiam legum, moderatio æquitatis temperantiam legis extorquet, adjurans obteſtor per omne illud admirabile, & ſolum unius ſacræ fidei ſacramentum, * quo venerabilem omnium ſanctorum patrum ſum obteſtatus conventum, ut ad cunctæ veritatis, ac diſcretionis juſtiſſimæ formulam ita animos dirigatis, ut nihil a conſenſu præſentium patrum, ſanctorumque virorum aliorſum * mentes ducentes quidquid innocentiæ vicinum, quidquid juſtitiæ proximum, quidquid a pietate non alienum, vel ſoli Deo cognoveritis exiſtere placitum, inſtanter, modeſte, & cum omni dignemini intentione complere; ſcientes quia in eo quod hæc eam ſalubria vota completis, vos Deo amabiles aſſignatis; & in eo quod decretorum * veſtrorum edicta favoris exhibitione corroboro, me vobiſcum ſimul Deo placiturum aſſigno. In commune jam vobis cunctis & ex divino cultu miniſtris idoneis, & ex aula regia rectoribus decenter electis divini nominis adjuratione conſtrictis, adjicio conſenſionis meæ verum purumque promiſſum: ut quodcumque juſtitiæ, aut pietati, ſalutarique diſcretioni vicinum decernere, ſeu adimplere cum * noſtro conſenſu elegeritis, omnia favente Deo perficiam, & adverſus omnimodam controverſiarum querelam, principali auctoritate muniam, ac defendam, * promiſſis illis, quæ ad domeſticos fidei regula veritatis pertinuiſſe probavit. Adhuc aliud a beatitudinis veſtræ conventu ejuſdem fidei * aviditas ſancta depoſcit, connectente me * in ſequeſtrationis confinio cauſam, quæ * a noſtro dogmate probatur extranea: quam licet per me lucrari Chriſtus * exoptet, inimicam ſibi tamen eſſe non ambigit, donec quod ardenter optat, evidenter obtineat. Judæorum ſcilicet vitam, moreſque denuncio, quorum tantummodo novi terram regiminis mei pollutam eſſe peſte contagii. Nam cum Deus omnipotens omnes hac regione radicitus extirpaverit hæreſes, hoc ſolum * ſacrilegii remanſiſſe dignoſcitur, quod aut noſtræ devotionis inſtantia corrigat, aut ultionis ſuæ vindicta diſperdat. Ex his enim quoſdam traditionis errore vetuſtæ video retinere jura perfidiæ; quoſdam vero ſacri baptiſmatis expiatos ablutione, ita in apoſtaſiæ * dolo relapſos errorem, ut deteſtabilior inveniatur in eis * profanatio blaſphemiæ, quam in illis; quos nondum conſtat purificatos eſſe regenerationis * ſacro liquore. Pro quo bonæ intentionis agone, & lucro fidei veræ, obſecro reverentiam beatitudinis veſtræ, atque per ſupra taxatum conteſtor tremendæ conjurationis tenorem, ut abſque omni favore, ut abſque omni perſonarum patris ipſorum acceptione, quidquid ad domini & redemptoris mei Jeſu Chriſti veram fidem, verumque pertinet * amorem, de his jubeatis ardenter & veriſſime Deo, ac fidei meæ placitam ſententiam dare: Ut ſicut mihi divina pietas regimen fidelium dedit, cum quibus ſe a me glorificari cognoſcit, ita quoque infidelium aſſequi tribuat lucrum, in quibus & voluntatis ſuæ fieri bonum, & ejus adveniſſe congaudeam venerabile regnum. Datum ſub die decima ſeptima Kalendarum Januariorum, anno feliciter quinto gloriæ regni noſtri. * In nomine domini, Flavius Receſvindus rex hanc fidei & bonæ voluntatis meæ deliberationem manu mea ſubſcripſi.

* Item ſubſcriptio: in nom.

Relecta tomi pagina, vel finita, cum glorificaſſemus Deum de fidei principalis auditu, & de bonæ voluntatis ejus affectu, ad * peragendarum cauſarum ceterarum negotium ſtatim vertimus animum, ſimulque ſumus exorſi * judicium.

* peragendarum. * initium.

I.

Tunc primæ narrationis exortu, veræ fidei nobis tractatus occurrit: ut incipientes de illa primitus loqui, inde ſoliditatis auſpicemur exordium, unde ſacræ ſumpſimus nativitatis initium. Quatenus aſſertionum * noſtrarum forti præmiſſa ſententia, quidquid ſubſequenter advenerit, de actis negotiorum, fortius * ſubſiſtere valeat * ſeriem decretorum. Itaque unius ſacræ fidei veram profeſſionem, veramque regulam tenere, nos tota virtute animi & profitemur, & acclamamus, cunctiſque percipiendam, ac retinendam plena deliberatione inceſſanter prædicamus & pandimus; ſicut a ſanctis apoſtolis oſtenta docetur, ſicut a ſequentibus patribus orthodoxis diſſerta probatur, ſicut etiam in ſanctis illis ſynodalibus geſtis veriſſime confirmata dignoſcitur; in quibus Arii, Macedonii, Neſtorii, vel Eutychetis inſaniſſimus error & dilucide proditur, & radicitus extirpatur: ſicut denique [b] in ſacris miſſarum ſolennitatibus concordi voce profitemur, ac dicimus.

* ſanctarum * ſuſtinere ſerie recte.

Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, viſibilium omnium & inviſibilium conditorem: & in unum dominum Jeſum Chriſtum, filium Dei unigenitum, & ex Patre natum ante omnia ſæcula; Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero; natum non factum, homouſion Patri, hoc eſt, ejuſdem cum Patre ſubſtantiæ; per quem omnia facta ſunt, quæ in cœlo, & quæ in terra: qui propter nos, propter noſtram ſalutem * deſcendit, & incarnatus eſt de Spiritu ſancto, ex Maria virgine, & homo factus eſt; paſſus ſub Pontio Pilato; ſepultus, tertia die reſurrexit. Aſcendit ad cœlos, ſedet ad dexteram * Patris: inde venturus in gloria judicare vivos & mortuos; cujus regni non erit finis. Credimus in Spiritum ſanctum, dominum, vivificatorem, ex Patre & Filio procedentem, cum Patre & Filio adorandum, & glorificandum; qui locutus eſt per prophetas: * in unam catholicam atque apoſtolicam eccleſiam. Confitemur unum baptiſma in remiſſionem peccatorum. Expectamus reſurrectionem mortuorum, * vitam futuri ſæculi. Amen.

* deſcendit de cœlis, incar. * Dei patris omnipotentis * & unam * & vitam

Hujus ſanctæ fidei regula idcirco nunc tractatus non recipit aperturam, quia & a ſacris doctoribus abunde conſtat expoſita, & imminentium cauſarum negotia nos ad alia pertrahunt peragenda.

II.

Secundæ diſputationis occurſu adfuit negotium tam difficile, quam & grave, in quo de refugis atque perfidis diſputatione commota; utrumne poſſet eorumdem temperari ſententia damnatorum, magno ſatis conatu eſt exquiſitum. Sed cum illarum ſeries conditionum, ad quas decurſis non longe temporibus pro eorum penuria, hoſtilitatis vaſtitas * nos jurare coegerat, noſtris eſſet auditibus recenſita,

Conc. Toletan. 7 c. 1. * non

ta, tantam repetimus obligationis illic ineſſe cenſuram, ut macularum ſuarum nodoſitas non tantum videretur prohibitionem dediſſe tranſgreſſionum, quantum concluſiſſe viſcera pietatum. Aderat enim, quod in utroque pavor agebat, & ne ſancti nominis profanatio fieret, & ne miſerationis operatio interiret, quia ex Dei nominis profanatione non aberat, * quod tenebat; & ex prohibitione pietatis aderat, quod tædebat. Dumque alterno periculorum objectu * ſe prolatæ ſententiæ compugnarent, periclitabamur * in bifido partium diſſidentium calle, quo * diremptionis tramite judicium properaret. Sed cum greſſibus diſputationis noſtræ ſeſe difficultatis congreſſio * devia objeciſſet, properandi tandem relicto diſcrimine, cum fragore ſingultuum, & imbribus lacrymarum ad Deum, qui pietatis fons eſt, verba ſimul & corda convertimus, orantes: Adſpira ſancte Spiritus, & ducito nos in portum voluntatis tuæ, ſedatis fluctibus ignorantiæ noſtræ. Ecce enim periculorum ſyrtes: in litore curſus noſtri * pervenimus, atque * hujuſmodi obviantibus naufragiorum obicibus, quo * diſpoſitionis noſtræ vela pandamus, * attentius conſideratione non cernimus. Sed adſpira rurſus ſancte Spiritus, & dato nobis te donante noſſe quod jubeas, ac te juvante implere poſſe quod jusſeris: ut & * perluſtrando illumines, quod neſcimus, & adjuvando * proficias, quod implere pavemus. * Si jam ergo in te quieſcentes, erroneorum fluctuum pavoribus abdicatis, commercia nos * jubes diſponere pacis, inchoemus illa, quæ & in gloriam tuæ omnipotentiæ conferantur, & humanæ ſaluti te * adnitente donentur. Temporibus non procul excurſis, cum quorumdam * refugarum tumultuoſa ſeditio frequenter vaſtationes terris inferret, & ſcandala populis cum excidiis irrogaret; adeo ut captivorum turmas * reducere, & deſolationes terræ, quæ tali concuſſæ ſunt peſte, quilibet conatus nequeat reparare, & * actum eſt vi potius neceſſitatis exortæ, quam deliberatione judicii, ut contra eoſdem, eiſdemque ſimillimos, cum omni fere populo acerrima juramenta daremus. Unde juraſſe nos per atteſtationem divini nominis, conditio juramenti demonſtrat, & ne reſolvi queat, ſacræ ſcripturæ auctoritas inſtat: ſcribitur namque in Exodo: *Non aſſumes nomen domini Dei tui in vanum: neque enim inſontem habebit dominus eum, qui aſſumpſerit nomen domini Dei fruſtra.* Item in Levitico: *Non perjurabis in nomine meo, nec pollues nomen domini Dei tui. Ego dominus.* At vero, quia illata preſſurarum acerbitas reſolvi poſſit ac debeat, tam vinculorum & lamentorum * error inſinuet, quam ejuſdem auctoritatis dominicę præcepta commendant. Etenim juxta veterem translationem ita quoſdam per Iſaiam gravi exprobatione dominus increpat, dicens; *Væ filius deſertionis, dicit dominus: feciſtis conſilium non per me, & ſponſionem non per ſpiritum meum, adjicere peccatum ſuper peccatum.* Item Jeremias: *Iniquitates noſtræ declinaverunt iſta, & peccata noſtra amoverunt bona a nobis: quia inventi ſunt in populo meo impii, & laqueos ſtatuerunt ad diſpergendos viros, & comprehenderunt. Ut laqueus inſtans plenus volatilibus, ſic domus eorum plenæ dolore.* Et per Michęam: *Heu mihi * anima, quia * perit revertens ad terram; & qui corrigit, inter homines non eſt: omnes in ſanguine judicantur; unuſquiſque proximum ſuum * tribulat; omnes in malum manus ſuas præparant.* Ad beneficientiam certe, quę divinis oculis tanto eſt gratior, quanto & invenitur eſſe præſtantior, ſic nos Iſaias inſtruit, dicens: *Diſſolve colligationes impietatis, ſolve faſciculos deprimentes.* Paulus etiam vas electionis: *Pietas ad omnia utilis eſt.* Et Jacobus: *Judicium ſine miſericordia illi qui non fecerit miſericordiam: ſuperexaltat autem miſericordia judicium.* Joannes item: *Qui odit fratrem ſuum, homicida eſt: & ſcitis, quia omnis homicida non habet vitam æternam in ſe manentem.* Et per * ſemetipſum veritas: *Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos.* Et iterum: *Dimittite, & dimittetur vobis: ſi autem non dimiſeritis, nec pater veſter cœleſtis dimittet vobis peccata veſtra.* Ecce ſunt dominicæ juſſiones hinc, inde adſtipulata firmiſſima cautione præcepta: ac proinde quia ſunt divini oris proſecutione taxata, manebunt per omnia æterna lege præfixa. Quid ergo? numquid aut * juramenti juſtitiam, aut * miſericordiæ pacem ſibi contraire narrabimus, dum ſcriptum ſit: *Miſericordia & veritas obviaverunt ſibi juſtitia & pax ſe complexa ſunt?* aut quia controverſiarum lapſus ſeſe in * contentione diffundunt, ideo unius partis aſſertionem narrabimus non implendam? * Cur alterius aſſertio partis jacturæ * comminatur inſtantiam? & quia juramenti cuſtodia ultionem non temperat paveſcendam, idcirco impietatis atrocitas mortem pariet execrandam? Abſit: etenim ſi publicis ſacramentorum geſtis (quod Deus avertat) a quibuslibet illicita, vel non bona extitiſſet conditio alligata, quæ aut jugulare animam patris, aut agere compellere ſtuprum ſacratiſſimæ virginis, numquid non tolerabilius eſſet ſtultæ promiſſionis rejicere vota, quam per inutilium promiſſionum cuſtodiam, exhorrendam criminum impleri menſuram? Quod ſi ita eſt, quomodo crederetur unius obſervantia juſſionis eſſe fons pietatis, cum emitteret * rivulos ultionis? Aut quænam illa eſſet ſacræ obſervatio legis, quę ſacrilegia committeret * pravitatis? Vel cujus menſuræ æquitas videretur, ut ex unius præcepti cautela, necis exoriretur immanitas truculenta? At nunc non ita contendimus, ut contentionum divortiis concitatis, noſipſos contentionis certaminibus miſceamus. Eſt vere pax in utroque quod dicimus: quia ſic Spiritus ſanctus iter noſtrum ac curſum temperat, ut in nullo * devium hoc * a ſua diſpoſitione ſecludat: unde plana jam voce, pleniori fide, pleniſſimaque intentione prędicimus, atque in tota ſanctę eccleſię univerſitate prędicamus pariter & optamus, nulla profanatione ſolius & ſummæ divinitatis nomen exiſtere aſſumendum, nullo perjurii ſacrilegio indebite profanandum, nullo uſpiam contractu fallaciæ contingendum. Nam ſi atteſtante veritate, propter profanationem perjurii evitandam prohibetur omnino jurare, cum dicitur: *Sit ſermo veſter, eſt, eſt, non, non: quod autem plus his eſt, a malo eſt*: quomodo impunitum erit, nomen tantę glorię voluntarie profanaſſe, dum in eo taxata fides dignoſcitur interiſſe? vel quatenus pacis fœdera * in gentium diſſidia ligabuntur, ſi non juramenti pacta ſanctiori integritate ſerventur? Etenim omne quod in pacis * fœdere venit, tunc ſolidius ſubſiſtit, cum juramenti hoc interpoſitio roborat. Sed & omne quod animos amicorum conciliat, tunc * fixius durat, cum eos ſacramenti vincula ligant. Omnes etiam quod * teſtis adſtipu-

* qui terrebat,
* ſibi
* ancipites in
* direptionis al. direſtionis
* & de via non abjeciſſet
* proveniunt
* hincinde
* diſputationis
* attentionis
* per te luſtrando
* perficias
* Simus ergo in te requieſcentes, & etc.
* jube annuente
* refutatorum
* ducerent, & eccleſiarum deſolationes facerent, quæ
* tali exactum
22. qu. 4. Neceſſe eſt. Exod. 20.
Levit. 19.
* horror inſinuat.
Iſa. 30.
Jerem. 5.
* anima mea
* perit revertens a terra;
* tribulat; omnes in malum
* ſemetipſam
* juramenta juſtitiæ. juramenti miſericordiæ. Pſal. 84.
* contentionem
* ne
* patiatur
22. qu. 4. public. Ivo p. 12. c.
* tribulos
* probitatis
* devius non caſus a diſ
* a ſe ſeclu dat.
* inter
Ivo p. 22. c. 2. 22. q. 5. Omne quod.
* fœdera
* fidelius teſtibus a ſtipulatur,

pu-

pulat, tunc verius conſtat, cum id adjectio jurationis affirmat. Quod ſi teſtis deficiat, innocentis fidem ſola jurisjurandi taxatio manifeſtat. Hinc & ut * mentibus humanis divina voluntas panderet * quod volebat, ne labens fragilitas pro incerto teneret, quod inviolatę veritatis promiſſio exprimebat, per Iſaiam loquitur, dicens: *Ego dominus, & non eſt alius; in memetipſum juravi.* Si ergo tantę inſtitutionis limite ſunt votiva juramenta ſervanda, quis alienorum a veritate hęc adſtruat execrabiliter violanda? Stabunt ergo ſacrę auctoritatis vivida juſſa, nec vana profanatione erunt aliquatenus temeranda. Verum ne juramenta, quę data ſunt, videantur in nos ita penitus miſerationum concluſiſſe pręcordia, ut nullam de pietatis affectu animę viſcera concipiant indulgentiam paritura; ſic ſtabilitis contractibus * juramenti, ſinum miſericordię aperimus, atque ita cunctis Deo placita devotione miſereri cenſemus, ut nos nec juramenti teneat cautio reos, nec inhumanitas faciat execrandos. Occurrere certe miſerorum ruinis debet ſubſidio unuſquiſque, quo valet, & relevatione alienæ vindictæ, a ſe Dei removere vindictam libat enim domino proſpera, qui ab afflictis pellit adverſa'. * Inde Job, ante paſſionis experientiam * impudens patientibus, quod in paſſionis ſuæ patientia memorabat, ſuarum virtutum catalogum texens, inter cetera ſic connectit: *Benedictio perituri ſuper me veniebat, & cor viduæ conſolatus ſum* Et paulo poſt: *Flebam quondam ſuper eum qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi.* Hinc & Salomon: *Erue eos qui ducuntur ad mortem: & qui trahuntur ad interitum, liberare non ceſſes.* Quibus ſanctæ auctoritatis inſtructi decretis, nec ſanctum nomen profanaſſe nos conſtat, quod nullanenus profanandum vox noſtrę prędicationis inſinuat, & indulgentiæ viſceribus adapertis, licet oris ſui profeſſione damnati difficile mererentur abſolvi (juxta quod ſcriptum eſt: *Sanguis tuus ſuper caput tuum; os enim tuum locutum eſt adverſum te.* Et iterum: *Ex ore juſtificaberis, & ex ore tuo condemnaberis*) tamen pietatis intuitu, & parcendi viam pandimus, qui & miſericordiam prorogamus. Hujus ſane promiſſionis incaute crudam, cruentamque temperare ſententiam illa quam maxime compellimur cauſa, quod hęc duo mala licet ſint omnino cautiſſime pręcavenda, tamen ſi periculi neceſſitas ex his unum * remeare compulerit, id debemus reſolvere, quod minori nexu noſcitur * obligare. Quid autem ex his levius, quidve ſit gravius, * pro rationis acumine inveſtigemus. Etenim dum perjurare compellimur, creatorem quidem offendimus: ſed nos tantummodo maculamus, & Dei juſta ſuperbe contemnimus, & proximis impia crudelitate nocemus, & noſipſos crudeliori mortis gladio trucidamus: illic enim duplici culparum telo percutimur, hic tripliciter jugulamur. Reſtat ergo ut eo noſtra pergat ſententia, quo miſericordię patuerit via: quæ ita domino probatur accepta, ut plus eam cupiat quam ſacrificia veneranda, dicente ipſo: *Miſericordiam * volui, & non ſacrificium.* * Ac indulgentię conceſſa licentia, miſerationis ipſius opus in glorioſi principis poteſtate redigimus; ut quia Deus illi miſerendi aditum patefecit, remedia pietatis ipſe quoque non deneget: quę ita principali diſcretione moderata * perſiſtunt, ut & illis ſit aliquatenus miſericordia contributa, & nuſquam gens, aut patria per coſdem, aut periculum quodcumque perferat, aut jacturam, hęc miſerationis obtentu temperaſſe ſufficiat. Ceterum quæcumque juramenta pro regiæ poteſtatis ſalute, vel * contractione gentis & patriæ vel hactenus ſunt exacta, vel deinceps extiterint exigenda, omni cuſtodia, omnique vigilantia inſolubiliter decernimus obſervanda, a membrorum truncatione, mortiſque ſententia * religione penitus abſoluta. Sed ne pravarum mentium verſuta nequitia noſmet ad perjurii quandoque devocet culpam, nec a ſanctæ fidei regula hanc aſſerat venire ſententiam, tam divinæ auctoritatis oracula, quam præcedentium patrum aſſerta huic narrationi curavimus innectenda. Etenim incommutabilis idemque exiſtens Dei ſummi natura præcellens, ſua ſæpe in ſacris literis legitur mutaſſe promiſſa, & pro miſericordia temperaſſe ſententiam. Unde quamlibet ſit impaſſibilis atque immutabilis, * idemtidem deitate firmiſſima, crebro tamen ejus & juramenta leguntur, & pœnitentia: quæ ſacris extant myſteriis * adoperata. Jurare namque Dei, eſt a ſeipſo nullatenus ordinata convellere: pœnitere vero, eadem ordinata, cum voluerit, immutare. Sic enim per Jeremiam dicit: *Repente loquar adverſus gentem & adverſus regnum, ut eradicem & deſtruam, & diſperdam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa * a malo ſuo, quod locutus ſum adverſus eam, agam & ego pœnitentiam ſuper malo, quod cogitavi ut facerem ei.* Et per Ezechielem: *Si dixero juſto, quod vita vivat, & * confiſus in juſtitia ſua fecerit iniquitatem: omnes juſtitiæ ejus oblivioni tradentur, & in iniquitate ſua, quam operatus eſt: in ipſa morietur. Si autem dixero impio: Morte morieris; & egerit pœnitentiam a peccato ſuo, vita vivet, & non morietur.* Si ergo noſtra converſio ſic divinam mutat ſententiam, cur miſerorum tantæ lacrymæ, vel * preſſura tam crudam non * temperet ex miſeratione vindictam? Hinc etiam populo Iſraelitico ſæpe ultio promiſſa ſuſpenditur, & Ninivitarum perditio divinæ ſententiæ permutatione ſedatur.

At vero illuſtri laudum titulo præclarus auctor Ambroſius in libro de officiis primo, hujuſcemodi rei cauſa ſic loquitur: Eſt enim contra officium nonnunquam, promiſſum ſolvere, ſacramentum cuſtodire: ut Herodes, qui juravit, quoniam quidquid * petitus eſſet, daret filiæ Herodiadis: & necem Joannis præſtitit, ne promiſſum negaret. Nam de Jephthe quid dicam, qui immolavit filiam, quæ ſibi * victori primum occurrerat, quo votum impleret, quod ſpoponderat, ut quidquid ſibi primum occurriſſet, offerret Deo? Melius fuerat nihil tale promittere, quam promiſſum ſolvere parricidio. Item in libro tertio. Rerum igitur ac ſincerum oportet eſſe affectum, ut unuſquiſque ſimplicem ſermonem proferat, vas ſuum in ſanctitate poſſideat, nec fratrem in circumſcriptione verborum * inducat, nihil promittat inhoneſtum: * at ſi promiſerit, tolerabilius eſt promiſſum non facere, quam facere quod turpe ſit. Sæpe plerique conſtringunt ſe jurisjurandi ſacramento, & cum ipſi cognoverint promittendum non fuiſſe, * ſacramenti tamen contemplatione faciunt, quod ſpoponderint; ſicut de Herode ſupra ſcripſimus, qui ſaltatrici præmium turpiter promiſit, crudeliter ſolvit. Turpe eſt, quod regnum pro

ſal-

* conſtitutione al. confutatione

* relegatione

22. q. 4. Incommutab.

22. q. 4. Incommutab.

* Idem quidem ejuſdemque deitatis, licet ſint dicta firmiſſ.

* adoperta

Jerem. 18.

* ſuper

Ezech. 33.

* converſus

* preſſuræ temperent.

Amb. lib. 1. c. 50. Matth. 14. Marc 6.

* petitura.

Judic. 11.

* victori

22. q. 4. Unuſquiſque ſimplic.

* ſeducat, ac ſi promittere quærat,

* jus ſacramenti

Matth. 14.

Marc. 6. saltatione promittitur : crudele , quod mors prophetæ pro jurisjurandi religione donatur . Quanto tolerabilius * tale fuisset perjurium sacramento ? Et post pauca de Jephthe differens : *Judic. 11.* Miserabilis , inquit , necessitas , quæ solvitur parricidio . Melius est non vovere quam vovere quod sibi is cui promittitur, nolit exsolvi . Et post paululum . Non semper igitur promissa solvenda omnia sunt . Denique ipse dominus , sicut scriptura indicat, frequenter suam mutat sententiam . Vir quoque sanctissimus Augustinus vestigationis acumine cautus , inveniendi arte præcipuus , asserendi copia profluus , eloquentiæ flore venustus, sapientiæ fructu fœcundus , hæc in suis narrat * affatibus . Duo sunt omnino genera mendaciorum , in quibus non magna culpa est, sed tamen non sunt sine culpa , cum aut jocamur , aut * proximis mentimur : illud primum in jocando ideo non est pernicioſissimum, quia non fallit : novit enim ille cui dicitur, joci causa esse dictum : secundum autem ideo * mitius est , quia retinet nonnullam benevolentiam . * Ideo ipse: Non auferat, inquit, veritas misericordiam , non misericordia impediat veritatem. Si enim pro veritate, aut quasi rigida veritate , oblitus fueris misericordiam, *Psal. 84.* non ambulabis in via domini, in qua *misericordia & veritas obviaverunt sibi.*

Beatus etiam Gregorius papa , & libris & * meritis honorandus, atque in ethicis assertionibus pene cunctis merito præferendus , sic in libris infert moralibus: Quia ergo Beemoth iste ita inexplicabilibus nodis ligat, ut plerumque mens in dubio adducta , unde se a culpa solvere nititur , inde culpa arctius adstringatur, *Job. 40.* recte dicitur: *Nervi testiculorum ejus perplexi sunt:* argumenta namque machinationum illius quo magis laxantur , ut relinquant , eo magis implicantur , ut terreant . Est tamen quod ad destruendas ejus versutias utiliter fiat . Et cum mens inter minora & maxima peccata constringitur , si omnino nullus sine peccato evadendi aditus patet , minora semper eligantur . Quia & qui murorum undique ambitu, ne fugiat, clauditur , ibi se in fugam præcipitat, ubi brevior murus invenitur. Nostri quoque sæculi doctor egregius ecclesiæ catholicæ , novissimum decus, præcedentibus ætate postremus, doctrinæ comparatione non infimus , & quod majus est , in sæculorum fine doctissimus , atque cum reverentia nominandus Isidorus , in libro sententiarum secundo hæc pro tali narrat negotio: Non est conservandum sacramentum , quod * male & incaute promittitur : velut si quispiam adulteræ perpetuam cum ea permanendi fidem polliceatur . Tolerabilius est enim sacramentum non implere, quam permanere in stupri flagitio . Similiter in synonymis : In malis promissis rescinde fidem , in turpi voto muta decretum , quod incaute voluisti, non facies: impia est promissio, quæ scelere adimpletur . Hæc de sacris paginis , auctoribusque præcipuis brevissime sufficiat prælibasse . Nam plurima colligere poterit, qui hæc attentius legendo quæsierit . Ceterum quibus hæc nequaquam sufficiunt , vel hinc sumant cum rubore silentium: quia optat *Rom. 9.* vas electionis anathema esse a Christo pro fratribus * nostris , quam perdurare crudelibus in delictis.

* talit

* affectibus *Burch.*

* pro misericordia , *al.* pro proximis *al.* aut cum promittimus meut.

* minus

* idem

* vitæ mer.

Isidor. lib. 2. sent. c. 31. de juramen sent. 10. & 22. & q. 4. Non est hoc

* malum incaute.

Isidor. lib. 2. Vide hic Burc. qui hic mire variat.

* suis

III.

Tertiæ ratiocinationis alloquio doluimus , contra priorum monita patrum , vota pernicioſissima posterorum . Nam quanto frequentius illi noxia vetuerunt , tanto studioſius isti perpetrare vetita non quiescunt . Sicque per contrarium , quod penitus occumbere debuit , insultare non desinit: & res quæ tot excisa decretis arescere potuit , ad vicem * Lernæi capitis , ut ferunt fabulæ , truncata virescit . Denique, quod sine magno dolore dicendum non est , reperiuntur quamplurimi negotio muneris perituri , mercari velle gratiam Spiritus sancti , dum vile præmium donant , ut pontificalis ordinis sublime culmen accipiant ; obliti verborum Petri , qui dixit ad Simonem : *Pecunia tua tecum sit in perditionem , quoniam donum Dei existimasti per pecuniam possideri.* Proinde quia & usitatum est tale malum , & majorum frequenter extat mucrone succisum , nos quoque huic vulneri cancroso ignitum , quod supereſt, adhuc injicimus ferrum ; decernentes omnimodo , ut quicumque deinceps pro percipienda sacerdotii dignitate quodlibet præmium detectus fuerit obtulisse , ex eodem tempore se noverit anathematis opprobrio condemnatum, atque a * perceptione Christi corporis & sanguinis alienum, ex quo illum constat hoc execrabile Christo, perpetrasse flagitium . Quod si aliquis extiterit, qui accuset: ille qui hunc ordinem munerum fuerat acceptione lucratus , & suscepti honoris gradu privetur , & in monasterio sub perenni pœnitentia religetur . Illi vero qui pro hac causa munerum acceptores extiterint, si clerici fuerint, honoris amissione multentur; si vero laici, anathemate perpetuo condemnentur.

Hydræ

Aſſor. 8.

Decret. Ivo p. 5. c. 83.

* participatione.

IV.

Quartæ congressionis eventu obvius sese nobis intulit pontificalis culminis lapsus , quem ante flere , quam disponere compulsi ex ordine sumus . Nam cum secundum carnis assumptæ mysterium ecclesiæ suæ fuerit dignatus caput existere Christus , merito in membris ejus intentio episcoporum officia peragere cernitur oculorum . Ipsi enim de sublimiori celsitudine * ordinum regunt & disponunt subjectas multitudines plebium . Unde quanto ipsi fiunt sequentium * ducatores, tanto meritorum lumine debent esse fulgentes . Quapropter omnes episcopi , inter ceterarum ornamenta virtutum , nitore carnis debent propensius enitere ; ut ex hoc , audientes munditiam appetant , ex quo doctores immunditia non deturpat . Adeo ut si deinceps episcopi detecti fuerint execrabilibus flagitiis cum quibuslibet fœminis pollui , aut familiari peculiaritate versari, noverint se irrevocabili sententia patrum ulciscì, id est, & loci & ordinis sui dignitate privari.

* ordinis

* doctores.

V.

Quintæ actionis impulsu pervenit ad totius concilii sacrum auditum , quosdam sacerdotes & ministros obliviscentes * majorum * veteribus constitutis , aut uxorum, aut quarumcumque fœminarum immunda societate, & execrabili contagione turpari , * pessimi cordis obstinatione , tam sacris literis quam patrum regulis obviantes, nec levi quidem respiramine * memoriæ commendantes quod scriptum est: *Sancti estote , quoniam & ego sanctus sum , dicit dominus* . Et illud apostolicum : *Mortificate membra vestra , quæ sunt super terram* , id est , fornicationem & immunditiam , concupiscentiam malam

* ac veterum constitutorum.

* & pessimæ.

* contemplantes quod

lam & avaritiam : quibus quanto eſt pertinacior * uſus in malis, tanto auſterioribus convenit obviare decretis. Propter quod * flagitii dedecus, ſpecialiter hoc a ſancto concilio definitur, ut omnes epiſcopi idipſum in ſuis quærere ſolicite curent, & cum hoc veriſſime reperire potuerint, omnes * placiti cautione tali diſtringant, ut nunquam ulterius tam abominanda committant. Mulieres vero, ſeu liberæ ſint, ſeu ancillæ, * ac illis turpitudine ſociatæ, ita omnibus modis ſeparentur, & monaſterio tradantur, * ut ulterius ad * conſcios ſui criminis revertendi omnem habeant aditum denegatum. Illi vero ſi omnino coerceri nequiverint, uſque ad exitum vitæ ſuæ monaſteriis deputati, * pœnitentiæ diſciplinis maneant omnino ſubjecti.

* flagitii dedecus
* placiti cautione
* ac illis turpitudine
* ut ulterius
* conſcios
* pœnitentiæ diſciplinis

VI.

[f] Sextę diſcuſſionis objectu, quorumdam male ſibi conſciorum patuit denotatum elogium. Nam relatum eſt nobis quoſdam ſubdiaconos, poſtquam ad ſacri hujus ordinis pervenerint gradum, non ſolum carnis immunditia ſordidari, cum ſcriptum ſit : *Mundamini, qui fertis vaſa domini* ; ſed etiam, quod dictu quoque nefas eſt, novis uxoribus copulari ; afferentes hoc ideo ſibi licere, quia benedictionem a pontifice ſe neſciunt percepiſſe. Proinde omni excuſationum diſciſſo velamine, id præcipimus obſervari, ut cum iidem ſubdiacones ordinantur, cum vaſis miniſterii benedictio eis ab epiſcopo detur, (ſicut in [g] quibuſdam eccleſiis vetuſtas tradit antiqua, & ſacra dignoſcitur conſuetudo ſubſtare prolata) omni penitus ab illis ſorde mulierum, ac familiaritate remota. Quod ſi hoc vulnere deinceps fuerint ſauciati, mox erunt ſub pœnitentię oneribus, uſque ad extremum vitę monaſteriis religandi.

VII.

Septimæ aſſertionis acceſſu adiit cœtum noſtrum tam inverecunda progreſſio, quam ignobilis ac deteſtanda pręſumptio. Quoſdam enim, aut eventu neceſſitatum, aut metu periculorum * adeptos fuiſſe novimus eccleſiaſticarum officia dignitatum : & quoniam cum illis hæc imponerentur, id ſibi fieri noluiſſe * teſtantur, ideirco hæc ſpernere, atque ad priſtina pertentant conjugia moreſque redire ; tam nequiter cœleſtia jura ſolventes, quam prompte ſęcularibus extant illecebris inhiantes. Qua de re noſſe nos convenit, quod epiſcopalis eminentiæ * culmen non immerito ſacris omnibus eſſe ſumma percenſuit, quæ ceteris ſacerdotibus exercenda prohibuit ; ſcilicet templorum Dei ſacrationem, * chriſmæ benedictionem, ſacrorumque ordinum inſtitutionem, quæ tam divinaliter ordinata perſiſtunt, quam excellentiſſime conferuntur : quia & tanto ab eis ſingulariter impenduntur, quanto eidem ſummo culmini peragenda ſervantur. Quomodo ergo quod in ſe recipit, a ſe rejicere poterit, cum hæc a nullo altero conferri, quam a ſolis pontificibus novit, a quibus nec ligata ſolvi, nec ſoluta poterunt ab aliquo religari ? Sic enim ad Petrum Veritas ait : *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlo : & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlo*. Nequaquam ergo aliquando poterit profanari, quod divina juſſione, ſimulque apoſtolicæ traditionis auctoritate ſacrum noſcitur extitiſſe. Verum ſicut ſanctum chriſma collatum, & altaris honor, evelli non queunt : ita quoque * ſanctorum decus honorum, quod his compar habetur & ſocium, qualibet fuerit occaſione perceptum, manebit omnibus modis inconvulſum. Ad extirpandum vero radicitus hujus callidæ machinationis inutile argumentum, id ſibi rationabiliter dari noverint in objectu, quod ſacroſancti baptiſmatis inappretiabile donum eſt ſemper ; & ſæpe non ſolum [h] nolentibus, verum etiam (quod majus eſt) neſcientibus impertitur : ſed hoc a nullo penitus profanari permittitur. Quod ſi & hic opponitur, nec dum rationis capaces exiſtere, qui hoc probantur accipere ; hic omnimodo * conticeſcant ; quia ſi majores impune non deſerunt, quod parvuli vel neſciendo, vel nolendo percipiunt, quanto magis non convenit violare, quod pro mortis, aut pœnarum evadenda pernicie, occulta Dei diſpenſatione dignoſcitur obveniſſe ?

* ſacrorum
* cognoſcant ;

Recedant ergo talium deſideriorum impudorati fautores ; & licet inviti perceperint, quod non merebantur habere, libentes tamen ob cœleſte retineant præmium, quod nolendo, per terrenæ conſecuti ſunt neceſſitatis eventum : ut * tamen inviti appetant bona diligere, * quæ ſponte videntur * deſides impugnare. Quod ſi quis poſt hoc perennis diſpoſitionis editum, non ſinceriter ſacris inhæſerit cultibus, & abjiciens a ſe gratiam, quam accepit, relabi ad conjugia, moreſque ſæculi attentaverit, vel eum redire conſtiterit, mox omni eccleſiaſtici ordinis dignitate privatus vere ut apoſtata a ſanctæ eccleſiæ liminibus, & ſocietate fidelium habeatur prorſus excluſus, monaſterii clauſtris, donec advixerit, ſub pœnitentia retrudendus.

* tam quam
* deſidentes

VIII.

Octavæ diſceptationis * affectu reperimus quoſdam divinis officiis mancipatos tanta * neſciente ſocordia plenos, ut nec in illis probentur inſtructi competenter ordinibus, qui quotidianos verſantur in uſus. Proinde ſolicite conſtituitur, atque decernitur, ut * nullus cujuſcumque dignitatis eccleſiaſticæ deinceps * percipiat gradum, qui non totum pſalterium, vel canticorum uſualium, & hymnorum, ſive baptizandi perfecte * noverit ſupplementum. Illi vero, qui jam honorum dignitate funguntur, hujus tamen ignorantiæ cæcitate vexantur, aut ſponte ſumant intentionem * neceſſaria perdiſcendi, aut a majoribus ad lectionis exercitia cogantur inviti. * Abſurdum ſiquidem eſt, eos, qui ceteros ſimpliciores & laicos habent docere (quibus & diſciplinæ, & vitæ debent eſſe veluti quoddam ſpeculum) ad alicujus ordinis vel dignitatis promoveri ſtatum, qui legem Dei ignorant, nec literarum ſaltem mediocritate ſunt inſigniti. Nullus igitur ad ſacra Dei myſteria tractanda veniat indoctus * lotus aliquis, aut ignorantiæ tenebris cæcutiens : ſed ſolus is accedat, quem morum innocentia & literarum ſplendor reddunt illuſtrem. Aliter ordinaturis & ordinandis imminet in poſterum Dei & ejus eccleſiæ vindicta.

* affatu
* neſcientiæ
* nullius
* percipiant
* noverint
* neceſſariam
* relliqua hujus capituli in quibuſdam exemplaribus deſunt.

IX.

Nonæ intentionis admonitu detecta eſt inglu-vies horrenda voracium, quæ dum fræno parſimoniæ non adſtringitur, religioni contraire * cenſetur. Nam dicente ſcriptura : *Qui ſpernit minima, paulatim decidet in maxima* : illi

* monſtratur

Eccleſ. 19

tanto edacitatis * improbæ ſumptu graſſantur, ut cœleſtia & pœne ſumma contemnere videantur. Etenim cum [k] quadrageſimæ dies anni totius decimę deputentur, quæ in oblatione jejunii * domini conſecrantur, quibus etiam ſaluberrime conditio humani generis expiatur, dum a quatuor mundi partibus ad hanc homo religionem crediturus adducitur; quatuor elementis formatus, propter tranſgreſſionem decalogi quaterdecies convenienter affligitur: illi auſu temerario hæc omnia contemnentes, voracitatis ingluviem non frœnant, & (quod peius eſt) paſchalia feſta illicitorum eſuum * præceptione profanant. Quibus ex hoc adeo acerrime interdicitur, ut quiſquis abſque inevitabili neceſſitate, atque fragilitatis evidenti languore, ſeu etiam ætatis impoſſibilitate, diebus quadrageſimæ eſum carnium præſumpſerit attentare, non ſolum reus erit reſurrectionis dominicæ, verum etiam alienus ab ejuſdem diei ſancta communione. Et hoc illi cumuletur ad pœnam, ut ipſius anni tempore ab omni eſu carnium abſtineat gulam: quia ſacris diebus abſtinentiæ oblitus eſt diſciplinam. Illi vero, quos aut ætas incurvat, aut languor extenuat, aut neceſſitas arctat, non ante prohibita violare præſumant, quam a ſacerdote permiſſum accipiant.

* improbitate graſſ.
* domino
* perceptione Ivo p. 15. c. 89.

X.

1 Decimæ * conlocutionis aſſenſu moleſtis actibus, quos ſagax indagatio pietati obviare detexit, & non tam bene regendi licentia, quam ſe manſuetudo impugnaſſe probavit, ſatis (ut opinamur) & lege glorioſi principis, & decreto ſanctæ ſynodi hujus contradictum eſſe conſpeximus. Ita enim ſanctus Spiritus per utraſque definitiones mortalium corda perflavit, ut vitali flatu verborum in poſterum omnem exureret male concupiſcentium rabiem animorum. Actum namque eſt in definitionibus ipſis, ut quia pietatis divinæ incomprehenſibilis & ignota natura, ſeſe conditioni mortalium in * unione perſonæ conjunxit myſterio redemptionis humanę, nos quoque * a membris capitis hujus, & perfidię malum, & concupiſcentiam, quę radix malorum eſt omnium, & avaritiam, quæ invenitur ſervitus idolorum, pari ſimul igne ac mucrone, totoque artificio radicitus evellamus ac deſecemus. Ab hinc ergo, & deinceps, ita erunt in regni gloriam præficiendi rectores, ut aut in urbe regia, aut in loco ubi princeps deceſſerit, cum pontificum, majorumque palatii omnimodo eligantur aſſenſu; non * forinſecus, aut conſpiratione paucorum, aut ruſticarum plebium ſeditioſo tumultu. Erunt catholicæ fidei aſſertores, eamque & ab hac quæ imminet Judæorum perfidia, & a cunctarum hæreſum injuria defendentes: erunt actibus judiciis, & vita modeſti: erunt in proviſionibus rerum tam parci * amplius quam extenti, ut nulla vi, aut factione ſcripturarum, vel definitionum qualiumcumque, contractus a ſubditis vel exigant, vel exigendos intendant: erunt in conquiſitis * oblationibus gratiſſime rebus, non proſpectantes proprii jura commodi, ſed conſulentes patriæ atque genti. De rebus congregatis ab eis, illas tantum ſibi vendicent partes, quas dictaverit auctoritas principalis. Verum quæcumque inordinata reliquerit, hæreditabunt * gloriam ſucceſſores. Propria eorum, & ante regnum juſtiſſime conquiſita, aut filii, aut hæredes capiant jure proximitatis. De affinium ſucceſſione vel munere, quamvis inordinata relicta, aut primo tantum filiis, aut hæredibus ſequenter proficiant, vel propinquis. Atque ita in eorum cunctis actibus, moribus, atque rebus præfatæ legis erit auctoritas valitura, ut ea perenniter maneat inconvulſa. Et non prius apicem regni quiſquam * perceperit, quam ſe de illa per omnia ſuppleturum jurisjurandi taxatione definiat. Cui etiam legi, vel decreto * epiſcopali, non ſolum in futuro, ſed etiam in præſenti reverentiam apponentes, decernimus, ut quicumque detractor, & non potius venerator decreti ejuſdem atque legis eſſe maluerit, ſive religioſus ille, ſive ſit laicus, non ſolum eccleſiaſtica excommunicatione plectatur, verum & ſui ordinis dignitate privetur.

* colluctationis
* unitate
* membra capitis. 1. Tim. 6. Epheſ. 5.
* catu
* Iſidori plus quam? Hard.
* obligationis gratiſſ.
* ſucceſſores proprii comm.

X I.

Undecimæ occaſionis articulo decretorum univerſalium perenne dedimus firmamentum, ſcientes, quod multimoda ſemper Deus * oppoſitione judiciorum ærumnam relevet oppreſſorum: & ſicut malis exigentibus hominum permittit exerceri pœnas ultionum, ita cum voluerit, gravedines relevat preſſurarum. Hinc & decreta præcedentium patrum ad contentionis jurgium radicitus evellendum, rite ſynodalem fieri cenſuere conventum; ut illic de diverſitate judiciorum * protenſæ lites habeant, terminum, ubi Spiritus ſanctus univerſalem coadunaverit cœtum. Ab hoc ergo Spiritu ſancto ſuccenſi, ne * quilibet in poſterum, aut impune valeant * commoveri, aut generalia ſtatuta * convellere, plena decernimus unanimitate connexi, ut quæcumque pro fidei cauſis, eccleſiaſticiſque negotiis, aut præteritis geſtis, aut in præſentibus conſtitutis, aut futuris etiam in decretis * vel ſint, vel fuerint definitiones conſcriptæ univerſali auctoritate, nullus his deinceps contradicere audeat, nullus ea evertere præſumat, nullus non implere contendat. Nam ſi quis ex religione contra hæc inobediens, aut ſuſurrans, vel certe lacerator, aut invidus, aut non potius eorumdem fautor Dextiterit * gratioſus, & honoris ſui, & communionis ſanctæ lugeat amiſſione multatus. Cum vero quælibet ſancta ſynodus agitur, aut pacifice inter * pontifices quippiam definitur; ſi pauciores per neſcientiam vel contentionem forte diſſentiant; aut commoniti plurimorum ſententiæ cedant, aut ab eorum cœtu cum dedecore confuſionis abſcedant, * excommunicationis annuæ ſententiam luant.

* præteritæ
* quælibet committi,
* convelli,
* quæ ſint vel
* gratia & honore
* epiſcopos
* aut

XII.

* Duodecima, quæ eſt finalis & ultima ſacratiſſimi principis obſecratione piiſſima, pro Judæorum abominabili ac nefanda perfidia, execranda noſtro cœtui perpatuit cauſa: quam idcirco in fine ſententiarum cenſuimus eſſe ponendam, quoniam eamdem gentem delicti ſui merito retroductam, per divinæ ſanctionis oracula a capite * poſitam deflemus * in caudam. Sed quia Chriſtus, ut pro nobis, ita quoque pro illis eſt mortuus juxta quod ipſe ait: *Non ſum miſſus niſi ad oves quæ perierant domus Iſrael*; neceſſarium duximus ſummam pro eis impendere curam, pro quibus ſuam Chriſtus ponere non dedignatus eſt animam. Ideoque principali clementia devotiſſime * præfaventes, quæ ob hoc ſui regni apicem a domino ſolidari præoptat, ſi catholicæ fidei pereuntium turmas acqui-

* Duodecima quæſtionis propoſitio quæ eſt
* ſepoſitam
* nunc eſſe cauda Matth. 15.
* approbant

quirat, (* indignum orthodoxæ fidei principem sacrilegis * imperare, fideliumque plebem infidelium societate polluere) nihil aliud pro his ex nostra sententia definitur, quam ut decreta concilii Toletani, quod divę memoriæ Sisenandi regis aggregatum est tempore, a nobis ac posteris omnimoda suppleantur intentione. Quisquis autem ab ejusdem synodi voluerint sententia dissentire, ut vere sacrilegum se noverit condemnari.

XIII.

Divinæ trinitatis inseparabile nomen, sicut inspiratione mirabili nostrorum tractatuum primordia * lineavit, ita consummatione sublimi * eadem jam perficiendo * concludit: ut in illo sit nostrum explicuisse, a quo nobis adfuit inchoare. Damus ergo gloriam & honorem eidem sanctæ atque * indivisibili trinitati, quæ nobis * ex se dicere contulit, & in se dicta complevit, quæ reformavit in extremitate sęculorum remedia pietatum, & resolvit ligamina * vinculorum. Sit gratiarum actio, salus, & benedictio exercituum domino super serenissimum Recceswinthum, principem gloriosum. Gratiarum actio, & reverentiæ plenitudo, a nobis omnibus in commune, ipsi clementissimo principi bonorum gratifico largitori; cujus votorum instantia benigna Deus attulit complementa; cujus * dispositione piissima pressurarum removit exitia; cujus temporibus * conferat vigere justitiam & exuberare misericordiam opulentam; * cui post præsentis ævi tempora, diuturnam cum sanctis omnibus tribuat in remuneratione coronam. Nos autem omnes hanc decretorum seriem * ex rectæ, vel pietatis ac justitiæ fonte manantem coram Deo & sanctis angelis ejus, orthodoxis omnibus, & nunc & in futurum impensissime commendamus, obsecrantes enixius, ut hanc & reverenter adimpleant, & ab æmulis benigne defendant. Contemnentibus eam divinæ severitatis ultio pavenda proveniant, observantibus autem misericordia profluens, pax perpetua, & gloria sempiterna contingat. Hujus quoque sententiæ fortitudine vel valore decreti nostri seriem, quam in sereniſſimi domini nostri Recceswinthi regis edimus nomine, pro rebus a divæ memoriæ patre suo quolibet titulo conquisitis, decernimus omnino constare. Legem denique, quam pro coercenda principum horrenda cupiditate idem clementissimus edidit princeps, simili robore firmamus, atque ut in futuris retro temporibus modis omnibus observetur, pari sententia definimus. Quæ etiam ne taciturnitate temporum, vel oblivioſa vetustate * depereant, huic nostræ constitutioni utraque decernimus innectenda; ita cunctorum memoriæ commendanda, ut a cunctis regulis superius ordinatis nusquam maneant segregata. Cetera quoque decretorum nostrorum judicia, quæ ab hac synodo noscuntur esse confecta, si quis convellere forsitan decreverit, aut temere implere neglexerit, vel infringere quandoque voluerit, per judicium omnipotentis Dei anathema sit. Soli autem Deo nostro gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Interfuerunt huic sancto concilio pontifices numero quinquaginta duo.

SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

Orontius, Emeritensis mętropolitanus episc.
Antonius, Spalensis metropolitanus episc.
Eugenius, regiæ urbis metropolitanus episc.
* Potamius, Bracarensis metropolitanus episc. * Potamius Calagurritanus episc. *& in sequenti* Potamius Bracarensis, *&c.*
Gabinus Calaguritanus episc.
Epartius Italicensis episc.
Ansericus Segobiensis episc.
Dunila Malacitanus episc.
* Talo Gerundensis episc. * Toila *al* Talo.
Stephanus Astigitanus episc.
Tagontius Valerienſis episc.
* Donumdei Impuritanus episc. * Donus Imo. pyrenæus.
Ubinibal Ilicitanus episc.
Joannes Caurienſis episc.
Floridus * Segobrienſis episc. * Segobricensis.
Marcus * Castellonensis episc. * Castulonensis
Georgius * Agathensis episc. * Egitanensis
Vincentius Tuccitanus episc.
Selva * Egitanienſis episc. * Egabrensis
Ubidericus * Segontinus episc. * Segontiensis
Candidatus Asturicensis episc.
* Davila Complutensis episc. * Dalila
Egeredus Salmanticensis episc.
Athanasius * Setabitanus episc. * Setabiensis
* Guericus Ausonensis episc. * Gubericus
Mauricius Oretanus episc.
Abientius Elborensis episc.
Filimirus Lamicensis episc.
Servandus * Eliplensis episc. * Illpensis
Silvester Carcassonensis episc.
* Ala Eliberitanus episc. * Ala
* Unadila Visensis episc. * Ubadila
* Amanurus Abilensis episc. * Amanungus Elnensis.
* Afrila Detorsanus episc. * Aprila
Adeodatus Pacensis episc.
* Bacanda Egabrensis episcopus. * Baucada Agabrensis
Felix * Valentinus episc. * Valentinensis
* Euforus Cordubensis episc. * Phosphorus
Froila Mentesanus episc.
Giberius Bigastrensis episc.
Maurellus * Urgilitanus episc. * Urgelensis
Hermenfredus * Lucensis episc. * Iccnsis
* Ascarius Palentinus episc. * Ascaricus
Celedonius Calabrienſis episc.
Litorius Aucensis episc.
Julianus * Auccitanus episc. * Accitanus
* Sona Aurienſis episc. * Sontanus
* Servodeus Bastitanus episc. * Servus-dei Bastianus
Sisebertus * Coimbrensis episc. * Conimbricensis
* Taio Cæsarauguſtanus episc. * Taia
Eusebius Oscensis episc. * Valduigius Arcobricensis.
* Balduigius Arcavicensis episc.

* SUBSCRIPTIONES ABBATUM.

* Fugitivus * abbas subscripsi. * abba
Anatolius abbas subscripsi.
* Eusicius abbas subscripsi. * Bupsychius.
Ildefonsus abbas subscripsi.
Simpronius abbas subscripsi.
Eumerius abbas subscripsi.
Quiriacus abbas subscripsi.
Morarius abbas
Joannes abbas.
Secundinus abbas.
Marcellinus archipresbyter Toletanus subscripsi.
* Silicolus primicerius subscripsi. * Siriculas

SUBSCRIPTIONES VICARIORUM episcoporum.

* Osdulfus Avianchimari episcopi ecclesiæ Dumiensis, subscripsi. * Odulgus abbas Riachimiari episcopi, *al.* Absalus archipr subsc.

Servandus, archipresbyter Vincentii episcopi ecclesiæ * Agarensis, subscripsi.

* Egarensis al Gerabricensis

Godescalcus, presbyter * Egilanis episcopi ecclesiæ * Oxomensis, subscripsi.

* Egilæ
* Oxobiensis.

* Matericus, presbyter * Sonani episcopi ecclesiæ * Britanensis, subscripsi.

* Matericus
* Somnani
* Britolensis.

Victorinus, presbyter Beati episcopi ecclesiæ Tudensis subscripsi.

* Guiterieus, * Sutterieus, diaconus Gaudiolani episcopi ecclesiæ Ilerdensis, subscripsi.

* Tonantino diaconus Gauduleni episcopi ecclesiæ Ilerdensis

* Conantius, diaconus * Mareli episcopi ecclesiæ Dianensis, subscripsi.

* Maurelii.

Daniel, diaconus Marcelli episcopi ecclesiæ Urcitanæ subscripsi.

Sindigis, diaconus Vincibilis episcopi ecclesiæ Irensis, subscripsi.

Sagarellus, diaconus Saturnini episcopi ecclesiæ Osonobensis, subscripsi.

SUBSCRIPTIONES VIRORUM illustrium.

* Hodoagrus, al Odoacer

* Hodoacrus comes cubiculariorum, & dux.

* Osilo

* Osilo comes cubiculariorum, & dux.

Adulphus comes scantiarum, & dux.

* Babilo

* Dabilo, comes & procer,

* Ataculfus

* Astalaus comes.

Atanephus, comes & dux.

Ella, comes & dux.

Paulus, comes notariorum.

* Evantius

* Tuantius, comes scantiarum.

Euredus, comes & procer.

* Riquira al. Ruochila,

* Ricilla, comes patrimoniorum.

Afrilla, comes scantiarum.

* Benedarius.

* Ubenedarius, comes scantiarum, & dux.

Fandila, comes scantiarum, & dux.

* Cunefredus comes sacrarium

* Cunefridus, comes spathariorum.

* Procira comes patrimoniorum.

* Frolla, comes & procer.

Decretum in die secunda universalis concilii editum in nomine principis.

Soliditatem reddidisse fracturæ, atque fecisse consurgere quod extiterat collisum, & incrementum est usitatæ mercedis & plenitudo consummatæ perfectionis. Ponderi etenim colliden-
tis ruinæ, si æqualium proximorum * curam convenit obviare; quanto grandioris culpæ erit prælatos incuriæ discrimen incurrere, si non quo valent, * excommunicationis onere commissionis procurent populos sublevare? Properandum ergo est inter ruinas collisionum, catervas eripere collisorum: ut ex hoc jugiter & ultra, nec vigorem nocendi habeat execranda pressura, & omnis compressus noverit sanctionis esse * sacra sibi collata remedia. Cum decursis ergo temporibus duræ * damnationis sese potestas gravis attolleret, & in subjectis populis * imperium dominantis non formaret jura regiminis, sed excidia ultionis; aspeximus subditorum statum non ex ordine vegetari rectoris, sed dejici ex gravedine potestatis. * Contraxerant enim * leges elata fastigia in bifronti dissidio motionis: & aut in culpis lex ardua sæviebat, aut in spoliis favorem lex voluntarie commodabat. Inde mœstos animos non spes fovebat ex munere, sed tolerantia vexabat in funere. Inde jam in reparationis occursu, non tantum nos abire ratio sola cogit, verum & ipsa * commotio rerum impellit: ut ex omnium animorum deliberatione concordi illa * maneat sententia dicti, quæ & finem ausibus rite ponat illicitis, & consultum salvandis jure ferat populis. Quosdam namque conspeximus reges postquam fuerint regni gloriam assecuti, extenuatis viribus populorum, rei propriæ congerere lucrum: & obliti * quod regere sunt vocati defensionem in vastationem convertunt, qui vastationem defensione pellere debuerunt. Illud gravius innectentes, quod ea quæ videntur acquirere, non regni deputant honori, nec gloriæ, sed ita malunt in suo jure confundi, ut veluti ex debito decernant hæc in liberorum posteritatem transmitti. Quam itaque ob rem in proprietatis illa conantur redigere sinum, quæ pro solo constat illos imperiali percepisse fastigio, * aut pro libito in juris proprii collocant antro, quod publicæ utilitatis acquisitum esse constat obtentu. Nam numquid ad illos, aut populorum adventus, aut rerum poterat concurrere census, nisi extitissent gloriæ sublimati culminibus? aut * ab æqualibus illi * potuerant rerum coacervatione ditari, nisi * subjectis glorioso apice potuissent attolli? Omnia tamen certe totius plebis membra subjecta, dum ad principale caput relevant attentum debitæ * visionis obtutum, ab illo negotiorum prospectant remedium, cui modo gratum, modo debitum irrogant censum. Regalis proinde ordo ex hoc cuncta sibi deberi convincit, ex quo se * regere cuncta cognoscit; & inde conquisita, non alteri quam sibi juste defendit; unde non personæ, sed potentiæ suæ hæc debere non ambigit. Regem * etenim jura faciunt, non persona: quia nec constat sui mediocritate, sed sublimitatis honore. Quæ ergo honori debentur, honori deserviant: & quæ reges accumulant, regno relinquant: ut quia eos gloria regni decorat, ipsi quoque gloriam regni non extenuent, sed exornent. Habeant deinceps jure conditi reges in regendo corda solicita, in operando facta modesta, in decernendo judicia justa, in parcendo pectora prompta, in conquirendo studia parca, in conservando vota sincera: ut tanto gloriam regni cum felicitate retentent, quanto jura regiminis mansuetudine conservaverint, & æquitate direxerint promissæ præmium * dilectionis. Ne non prodisse putetur ex fomite rationis, * revelare convenit * evidentissimam speciem operis: ut ex illo nos idoneos assertores habeat probitas veritatis, ex quo * se per semetipsam * reservaverit qualitas actionis. Ecce enim ita ex gentis nostræ mediocribus majoribusque personis, multos hactenus corruisse reperimus, & deflemus, ut eorum agnitis ruinis, non aliud possimus, quam divinæ judicia considerare * permissionis. Quorum quidem domorum spolia, & potentiarum divitias simul, & prædia ita [1] conspicimus prorsus exinanita, ut nec fisci usibus commoda, nec palatinis officiis reperiantur in remedium salutare collata. Cujus rei ex utroque concurrente defectu, dum & adjudicatos sententia judiciorum elisit, & in eorum bonis ad ipsorum vicem munificatus * nemo surrexit pene, non res ista disciplinam in ordine, sed defectum posuisse pensatur in gente: illo majori salutis dispendio cumulato, quod tam hæc quę de judicatis vigor judiciorum abstraxerat, quam illa quæ qualiscumque proventus ordine profligationis * congesserat, tota proprietatis principum amplitudo in sinum suæ receptionis incluserat: sicque solo principali ventre supplето, cuncta totius gentis membra vacuata languescerent ex defectu. Unde * eveniet, ut nec subsidium mediocres, nec dignitatem valeant obti-

* cura

* excommunionis

* sanctæ
* forte dominationis

* impiorum dominatus

* Contraxerunt
* reges

* commonitio

* manet

* quod reges sint voc.

* æqualibus potuerint per subjectos

* jussionis oculu,

* regem recognoscit,

* terrenum

* dictionis

* relevare
* evidentissima speciem

* semper se met.
* Forte reservaveris Ha

* promissio

* nemo surrexit non tenuit disciplinam

* contriverit

* evenit,

obtinere majores: quia dum ſolius poteſtatis vigor maxima occupavit totius plebis ſtatus, nec minima * jure defendit. Adeo cum omni palatino officio, ſimulque cum majorum minorumque conventu, nos omnes, tam pontifices, quam etiam ſacerdotes, & univerſi ſacris ordinibus famulantes, concordi definitione decernimus, & optamus, ut omnis conquiſitionis profligatio, in omnium rerum viventium, ac non viventium; immobilium quoque, & moveri valentium corpore vel ſpecie, forma vel genere, quæ a glorioſo memoriæ Cindaſvintho rege, a die quo in regnum dignoſcitur conſcendiſſe, * repertus quolibet modo extiterit augmentaſſe, omnia in ſereniſſimi atque clementiſſimi noſtri Receſvinthi principis perenni tranſeant poteſtate, & perpetuo deputentur in jure, non habenda parentali ſucceſſione, ſed poſſidenda regali congreſſione; ita ut juſte ſibi debita quiſque percipiat, & de reliquis ad remedia ſubjectorum, quæcumque elegerit principis voluntas, exerceat: illis tantummodo exceptis, quæ memoratus divæ memoriæ Cindaſvinthus princeps ante regnum, aut ex propriis, aut ex juſtiſſime conquiſitis viſus eſt habuiſſe, in quibus cunctis filiis ejus, una cum glorioſo domino noſtro Receſvintho rege, maneat & diviſio libera, & poſſeſſio pace pleniſſima. Sed & illæ res, quas prædictus princeps de juſtis proventibus filiis ſuis, vel quibuslibet juſtiſſime viſus eſt contuliſſe, vel reliquiſſe, omnes in eorum jure maneant inconvulſæ: illa negotii hujus veritate ſervata, ut quia grata voluntas glorioſi domini noſtri Receſvinthi regis reddere decernit unicuique juſtiſſime debita, nemo invaſionis calumniam moveat, aut damna requirat, * propter quod glorioſæ memoriæ genitorem ejus quædam indebite * abſtuliſſe conſtiterat.

* repertus

praeter quæ

habuiſſe

Lex edita in eodem concilio a Receſvintho principe glorioſo.

In nomine Domini Flavius Receſvinthus rex.

EMinentiæ celſitudo terrenæ tunc ſalubrius ſublimia probatur appetere, cum ſaluti proximorum pia cernitur compaſſione prodeſſe. Unde ſolet contingere, ut plus commodi de aliena ſalute conquirat, quam de propria utilitate quiſque percipiat. In multis enim, * quia multorum ſalus attenditur, majoris lucri ſumma * percipitur; in ſe autem, quia privati commodi fructus appetitur, non * ſatis eſt, ſi unius beneficii præmia conquirantur. Hinc & illa regendarum tantumdem ſalus eſt plebium, quæ non ſuos fines privata voluntate concludit, ſed quæ diverſitatis limites communi * proſperitatis lege defendit. Quapropter, ne ſalutis ordo imperialibus videatur verbis potius obtineri, quam * factis, de ſublimitatis obtentu declinamus ad vota ſupplicum tranquillæ * juſſionis * aſpectum: ut inde ſalutaris compaſſio habeat commodum, unde turmæ plebium adeptæ fuerint ſupplicationis effectum. Cum igitur præcedentium ſerie temporum immoderatior aviditas principum ſeſe prona diffunderet (in ſpoliis populorum, * & augeret eis rei propriæ cenſum ærumna flebilis ſubjectorum; tandem ſuperna * reſpectionis afflatu nobis eſt divinitus inſpiratum; ut quia ſubjectis leges reverentiæ dederamus, principum quoque * exceſſus retinaculum temperantiæ poneremus. Proinde ſincera manſuetudinis * deliberatione, tam nobis, quam cunctis noſtræ gloriæ ſucceſſoribus adfuturis, Deo mediante legem ponimus decretumque divalis obſervantiæ promulgamus, ut nullus regum, impulſionis ſuæ quibuſcumque motibus aut factionibus, ſcripturas de quibuslibet rebus alteri debitis ita extorqueat, vel extorquendas inſtituat, quatenus injuſte ac * nolenter debitarum ſibi quiſque * privari poſſit dominio rerum. Quod ſi alicujus gratiſſima voluntate quidpiam de rebus a quocumque perceperit, vel pro evidenti præſtatione lucratus aliquid fuerit, in eadem ſcriptura patens voluntatis & præſtiti conditio annotetur, per quam aut impreſſio principis, aut conferentis fraus evidentiſſime detegatur. Et ſi patuerit a nolente fuiſſe ſcripturam exactam, aut reſipiſcat improbitas principis, & evacuet quod male contraxit, aut certe poſt ejus mortem ad eum, cui exacta eſt ſcriptura, vel ad hæredes ejus res ipſæ ſine cunctatione debeant * revocari. Illæ autem res, quę * remota omni reprehenſionis argumentatione, directo modo tranſierunt in principis poteſtatem, in ejus perenniter jure perdurent: & quidquid ex rebus ipſis idem princeps ordinare voluerit, ſuæ poteſtatis arbitrio ſubjacebit. Verum, ut omne hujus negotium actionis roboret ſinceritas veritatis, cum quarumcumque rerum ſcripturæ in principis nomine extiterint factæ, mox teſtes, qui in eadem ſcriptura ſubſcriptores acceſſerunt, ab his quos elegerit princeps, diligentiſſime perquirantur, ſi non aliquod indicium, aut de impreſſione principis, aut de fraude ſcripturam facientis, modo quocumque cognoverint: ut ſic aut rite facta ſeries ſcripturæ permaneat, aut irrite confecta vaneſcat. Similis quoque * ſententia de terris, vineis, atque * famulis obſervetur ſi ſine ſcripturæ textu tantummodo coram teſtibus quælibet facta fuerit definitio. De rebus autem omnibus a tempore * Suintillani regis hucuſque a principibus acquiſitis, aut deinceps, ſi provenerit, acquirendis, quęcumque forſitan princeps inordinata ſive relinquit, ſive reliquerit, * quæ pro regni apice probantur acquiſita fuiſſe ad ſucceſſorem tantummodo regni decernimus pertinere, ita habita poteſtate, ut quidquid ex his elegerit facere, liberum habeat velle. In illis autem rebus, quæ ipſi aut de bonis parentum, aut de quorumcumque provenerint ſucceſſionibus proximorum, ita eidem principi, ejuſque (ſi filii defuerint) hæredibus legitimis hereditatis * jura patebunt, ſicut ceteris lege vel * ſucceſſione paterna patuiſſe noſcuntur. Quod ſi aliquid de rebus quorumcumque parentum & proximorum, non ſolum ſucceſſione, ſed etiam qualibet collatione, aut quocumque contractu ad jus ipſius perveniſſe patuerit, ſi contingat hæc inordinata relinqui, non ad ſucceſſorem regni, ſed ad filios vel hæredes ejus qui conquiſivit, ſpecialiter omnis eadem conquiſitio pertinebit. Nam & de illis rebus, quas idem princeps ante regnum aut ex proprio, aut ex juſtiſſime conquiſito dignoſcitur habuiſſe, irrevocabili ordine aut faciendi quod voluerit, * poteſtas manebit, aut certe filiis ejus ſucceſſio plena patebit. Quod ſi filii defuerint, legitimis hæredibus ex his quæ inordinata reliquerit, hæreditatem adire licebit. Hujus ſane legis ſententia in ſolis erit * principium negotiis obſervanda, atque ita perpetim valitura, ut non ante quiſpiam ſolium re-

* noſtræ delib.

* violenter indebitorum * probare

* renovari: * ſecluſa omni reprehenſionis augmentatione

* ordo familiis

* Chintilani

* quoniam

* jure * ſucceſſione patere nos,

* poteſtatem habebit,

* regum

regale conſcendat, quam juramenti fœdere hanc legem ſe in omnibus implere promittat. Quemcumque vero aut per tumultuoſas plebes, aut per abſconſa dignitati publicæ machinamenta adeptum eſſe conſtiterit regni faſtigia, mox idem cum omnibus tam nefarie ſibi conſentientibus, & anathema fiat, & Chriſtianorum communionem amittat, tam diræ percuſſionis ultione colliſus, ut omnis divini ordinis cultor, qui illi communicare præſumpſerit, ſimili cum ipſo damnatione diſpereat, & pœna tabeſcat. Nam & ſi quis legis hujus ſeriem ex officio palatino malevole detrahendo lacerare voluerit, aut evacuandam quandoque vel ſilenter muſſitans, vel aperte reſultans, proloqui detectus extiterit, cunctis palatinæ dignitatis & conſortiis & officiis mox nudatus, omnium rerum ſuarum dimidiam partem amittat, & in deputato ſibi loco redactus, a totius palatii maneat ſocietate ſeclusus. Religioſus etiam, qui ſe in hanc culpam devolverit, ſimili rerum proprietatis ſuæ diſpendio ſubjacebit.

Notæ Garsiæ Loaisæ.

a Æra DCXCI.) Vaſæus anno uno ante celebratum ait. Quod & breviarii cujuſdam perantiqui, quod manuſcriptum apud ſe is habet, auctoritate confirmat: ubi dicitur Receſvinthus æra DCLXXXV. regnare cœpiſſe, quinto vero poſt anno coactum hoc fuiſſe concilium. Apud Rodericum Toletanum lib. 2. cap. 22. numerus æræ corruptus eſt. Nomen regis ſcribitur Receſvinthus, in nummo antiquo, ubi legitur, *Receſvinthus rex, Cordoba patricia*. Fuit princeps religione & pietate inſignis, in omnique virtutis officio illuſtris. Legebat avide divinos libros: quidquid in illis obſcurum erat, a doctis viris perhumaniter ſciſcitabatur. Templa pie tapetis ornabat, ob religioſum ſanctorum cultum & venerationem.

Cap. 1. Cur ſymbolum Nicænum & Conſtantinopolitanum publice apoſtolicum occulte & tacite recitentur in divino officio.

b *In ſacris miſſarum.*) Sic eſt in miſſali Mozarabum ad verbum, a D. Iſidoro edito: item in duodecimo concilio Toletano, cujus officium quotidie in ſancta eccleſia Toletana celebratur ſolenniter in ſacello huic muneri eccleſiaſtico Gothico dicato. Symbolum patrum publice in miſſis in eccleſia cantatur. Nam ut auctor eſt divus Thomas 2. 2. q. 1. art. 9. ad ſextum, fuit editum fide jam propagata & manifeſtata, & reddita pace eccleſiæ. Symbolum vero apoſtolorum, quia perſecutione fervente conditum fuit, nondum publicata fide, in prima & completorio occulte dicitur.

Cap. 2.

c *Noſtri.*) Juramentum illud, quod obſervatum in pejorem vergit exitum, ſalubri conſilio mutandum eſſe, eleganter docet Soter papa, ut eſt apud Gratianum 22. quæſt. 4. cap. Si aliquid: & in concilio Trib. ſub Arnulpho imperatore, cap. 21. ubi inſtitutum, quod ſacerdos loco juramenti interrogetur per ſanctam conſecrationem. D. Thom. 2. 2. quæſt. 89. art. 7.

Cap. 3. Ordines gratis conferendi.

d *Contra priora monita patrum.*) Gratis ordines conferendos, ne Spiritui ſancto contumelia irrogetur, dum ejus donum pretio æſtimatur, docuerunt antiqui patres, Hormiſda papa in epiſtola ad epiſcopos Hiſpaniæ, & Concil. II. Aurelianenſe cap. 3. & II. Turonenſe cap. 28. & IV. Toletanum cap. 18. & II. Bracarenſe cap. 3. & noviſſime concilium Tridentinum ſeſſ. 21. cap. 1. *Nihil pro collatione quorumcumque ordinum, etiam clericalis tonſuræ, nec pro literis dimiſſoriis aut teſtimonialibus; nec pro ſigillo, nec alia quacumque de cauſa, etiam ſponte oblatum, epiſcopi & ordinum collatores accipiant.*

Cap. 5. De cœlibatu clericorum.

e *Majorum veteribus conſtitutis.*) Teneri Chriſti ſacerdotes ad ſervandam caſtitatem, vitæque puritatem, conſtat ex perantiquis patrum decretis. Non enim conjugium appetere debent, ut veteris legis miniſtri, Chriſti ſacerdotes: illis enim tunc concedebatur, ne tribus Levi, ex qua ſola ſacerdotes creabantur, ex eorum cœlibatu paulatim rueret, & periret: quibus hoſtias hircorum atque arietum offerentibus dictum eſt: *Sancti eſtote, quia & ego ſanctus ſum*, quamobrem & tempore vicis ſuæ ab uxoribus ſejuncti officio vacabant. Quid de Chriſti in nova lege ſacerdotibus dicemus? qua mentis & animi puritate offerre debent hoſtiam puram, ſanctam, & immaculatam, panem vitæ, & calicem ſalutis perpetuæ? qui non ex una, ſed ex quavis tribu, & gente, & familia eligi poſſunt, ut immortale, & vivificum, tremendumque ſacrificium quotidie conficiant, ab omni ſolicitudine uxoria immunes. Nam ut Paulus ait 1. ad Corinth. 7. *Volo autem vos ſine ſollicitudine eſſe. Qui ſine uxore eſt, ſollicitus eſt quæ domini ſunt, quomodo placeat Deo, qui autem cum uxore eſt, ſollicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt*: Unde ex apoſtolis fluxit, ut conjugati non ordinentur: ut conſtat ex epiſtolis Siricii papæ, capite 7. & Innocentii papæ I. epiſtola 2. capite 9. & Hormiſdæ papæ ad epiſcopos Hiſpaniæ, capite 1. Hinc qui conjugati ordinabantur, a ſubdiaconatu deinceps non ſinebantur uxoribus miſceri. I. Tolet. capite 1. V. Carthag. capite 3. Agathen. c. 9. III. Aurel. capite 2. & aliis multis. Poſt ſacerdotium adeptum nullus matrimonio jungebatur. Itaque licebat ex conjugato ſacerdotem fieri: ex ſacerdote vero conjugatum, minime. De hac re vide apud Socratem hiſtoriæ eccleſiaſticæ lib. 2. cap. 3. quæ de Paphnutio referuntur. Et multi ex viris doctis hujus ſæculi doctiſſime de hac re adverſus hæreticos ſcripſerunt. Quod ſi priſci ſacerdotes, qui per ephemeridas & vices miniſtrabant, dum offerebant, ſe abſtinebant: qui ſemper & quotidie debet offerre, ut Chriſti ſacerdos, ſemper debet abſtinere. Quod annotavit Origenes homilia 23. ſuper librum Numerorum: *Ille offerre poteſt* (inquit) *qui indefinenter cuſtodis continentiam, & conſervas ſemetipſum a peccato: qua die interruperit & peccaverit, certum eſt, quod in illa die non offert ſacrificium indefinens Deo. Vereor dicere aliquid, quod ex ſermonibus apoſtolicis intelligi datur, ne forte videar aliquos contriſtare. Nam ſi oratio juſti ſicut incenſum in conſpectu Dei, & elevatio manuum ejus ſacrificium veſpertinum: dicis autem apoſtolus his qui conjugiis ſunt; Nolite fraudare invicem niſi forſan ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi; & iterum revertimini in idipſum; certum eſt impediri ſacrificium indefinens his, qui conjugalibus neceſſitatibus inſerviunt. Unde mihi videtur, quod illius ſolius eſt ſacrificium offerre indefinens, qui indefinenti & perpetuæ ſe devoverit caſtitati.* Hæc Origenes.

Cap. 6. Subdiaconus continens eſſe debet.

f *Sextæ diſcuſſionis.*) Subdiaconos non debere contrahere matrimonium, decretum eſt a Silveſtro papa in concilio actione 1. capite 8. & I. Tolet. cap. 4. Et II. Tolet. capite 1.

Cap. 6.

g *Quibuſdam eccleſiis.*) Concil. Carthag. IV. cap. 5. *Cum ordinatur ſubdiaconus, quia manus impoſitionem non accepit, patenam de epiſcopi manu vacuam accipiat, & calicem vacuum. De manu vero archidiaconi urceolum cum aqua, & mantile, & manutergium.*

Cap. 7. Qui baptiſmum ſuſcipere poſſint.

h *Nolentibus.*) Baptiſmum conferri amentibus teſtatur Auguſt. lib. 4. confeſſ. cap. 4. Ægrotis, qui reſpondere non poſſunt, Araus. concil. I. cap. 13. Parvulis neſcientibus, Carthag. III. cap. 34. Gerunden. c. 5. Et Toler. XII. cap. 2. Multaque alia de hac re decreta extant. Auguſt. in epiſt. 106. ad Paulinum ſic habet. *Quod quidem tantum beneficium* (de baptiſmo loquitur) *non ſolum nolentibus, verum etiam reluctantibus datur.*

Cap. 8.

i *Supplementum*) Quod hic ſupplementum, concil. Tolet. IV. cap. 26. libellus officialis appellatur.

Cap. 9. Quadrageſima quo & quando indicta

k *Quadrageſimæ dies.*) Principium quadrageſimæ nunciabat epiſcopus ante epiphaniam. De quo ſic habes in concilio Antiſiodorenſi cap. 2. *Ut omnes presbyteri ante epiphaniam miſſos ſuos dirigant, qui eis de principio quadrageſimæ nuncient; & in ipſa epiphania ad populum indicent.*

Cap. 10.

l *Decima collocutionis.*) Rex Hiſpaniæ tempore Gothorum, ditione ſua totam Hiſpaniam & Galliam Narbonenſem regebat. Fiebat autem rex electione, non ſanguinis ſucceſſione; ut conſtat ex concilio Toletano quinto cap. 3. ubi dicitur: *Rex Hiſpaniarum nemo fiat, niſi omni electione, & Gothicæ gentis nobilitate, ad eum apicem perductus.* Conſueverant etiam Gothorum reges Romanorum imperatorum exemplo, dum viverunt, regni ſocium aſſumere, omni electorum conſenſu: ut Chindaſvinthus rex filium Receſvinthum in regni partem vivens vocavit. Et Wamba rex divino judicio Ervigium, dum viveret, ſucceſſorem ſibi elegit. Creabantur autem reges Gothorum a proceribus regni, ſive eſſent ex ſacerdotali ordine, ut epiſcopi; ſive ex ordine ſæculari, qui palatini nobiles vocabantur: ut conſtat ex concilio Toletano XII. cap. 1. de probatione Ervigii. Et hoc ſane eſt quod dicitur: *Cum pontificum majorumque palatii omnimodo eligantur aſſenſu.* Sic IV. Tolet. can. 74. *Nullus apud nos ſub præſumptione regnum arripiat; nullus excitet mutuas ſeditiones civium; nemo meditetur interitus regum: ſed defuncto in pace principe, primates totius gentis cum ſacerdotibus ſucceſſorem regni concilio communi conſtituant.* Ungebantur etiam reges, ut patet ex concilio Toletano duodecimo cap. 1. ubi dicitur Ervigius regnandi poteſtatem ſuſcepiſſe per ſacroſanctam unctionem. Quæ quidem unctio ab epiſcopis conferebatur, ut patet ex eodem canone. Qui vero non poterant aſſumi ad regnum, exponit concilium Toletanum decimum ſextum cap. 17. his verbis: *Rege defuncto, nullus tyrannica præſumptione regnum aſſumat. Nullus ſub religionis habitu detonſus, aut turpiter decalvatus, aut ſervilem originem trahens, vel extraneæ gentis homo, niſi genere & moribus dignus, promoveatur ad apicem regni.* Jurabat etiam rex antequam ad regnum aſſumeretur, ſtrenuum ſe catholicæ fidei aſſertorem ac propugnatorem præbiturum, nulloſque violatores in ſuo regno

Regum Hiſpaniæ electio qualis.

per-

permissurum. Habes id eum sibi, tum VI. concil. Toler. cap. 3.

Cap. 12.

m *Duodecimæ, quæ est.*) Est in foro judicum lib. 12. tit. 2. lib. 16. Judæorum placitum Recceſvintho regi exhibitum anno 6. regni ipſius 12. Kalend. Mart. Unde liquet ipſum poſt hoc ſynodi decretum procuraſſe, ut ſinceram Judæi fidem retinerent. Placitum ſic habet ex fide manuſcripti codicis antiqui.

PLACITUM JUDÆORUM IN NOMINE PRINCIPUM FACTUM.

Clementiſſimo ac ſereniſſimo domino noſtro Recceſvintho regi, omnes nos Hebræi Toletanæ civitatis atque Hiſpaniæ, gloriæ veſtræ, qui infra ſubſcripturi, vel ſigna facturi ſumus.

Placitum Judæorum Recceſvintho regi exhibitum.

BEne quidem ac juſte nos meminimus compulſos fuiſſe, ut placitum in nomine divæ memoriæ Cinthiliani regis pro conſervanda fide catholica conſcribere deberemus, ſicut & fecimus. Sed quia perfidia noſtræ obſtinationis, & vetuſtas parentalis erroris nos ita detinuit, ut nec veraciter in Jeſum Chriſtum dominum crederemus, nec catholicæ fidei ſinceriter adhæreremus, idcirco nunc libenter ac placide ſpopondimus gloriæ veſtræ, tam pro nobis, quam pro uxoribus & filiis noſtris, per hoc placitum noſtrum, ut deinceps in nullis obſervationibus, in nullis inceſtivis uſibus miſceamur. Judæis autem non baptizatis nullo penitus execrando conſortio ſociemur: non more noſtro propinquitatem ſanguinis, uſque ad ſextum gradum, inceſtiva commiſtione vel fornicatione jungamus: non conjugia ex genere noſtro, aut nos, aut filii noſtri, vel noſtra poſteritas ullatenus ſortiamur, ſed in utroque ſexu deinceps Chriſtianis jugali copulatione nectamur. Non circumciſionem carnis operemur: non paſcha & ſabbata, ceteroſque dies feſtos, juxta ritum Judaicæ obſervantiæ celebremus; non eſcarum diſcretionem, vel conſuetudinem teneamus: non ex omnibus, quæ Judæorum uſus & abominanda conſuetudo, vel converſatio agit, aliquatenus faciamus; ſed ſincera fide, grato animo, plena devotione in Chriſtum filium Dei vivi, ſecundum quod evangelica & apoſtolica traditio habet, credamus, atque hunc confiteamur, ac veneremur. Omnes etiam uſus ſanctæ Chriſtianæ religionis, tam in feſtis diebus, vel in conjugiis & eſcis, quam in obſervationibus univerſis veraciter teneamus, & ſinceriter amplectamur: nullo reſervato apud nos aut oppoſitionis objectu, aut fallaciæ argumento, per quod aut illa quæ facere denegamus, iterum faciamus, aut hæc quæ facere promittimus, minime, vel non ſinceriter compleamus. De ſuillis vero carnibus, id obſervare promittimus, ut ſi eas pro conſuetudine minime percipere poterimus, ea tamen quæ cum ipſis decocta ſunt, abſque faſtidio & horrore ſumamus. Quod ſi in his omnibus quæ ſupra taxata ſunt, in quocumque vel minimo tranſgreſſores inventi fuerimus, aut contra Chriſtianam fidem agere præſumpſerimus, aut quæ congrua catholicæ religioni promiſimus, verbis aut factis implere diſtulerimus, juramus per eumdem Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, qui eſt unus in trinitate & verus Deus, quia ſi ex nobis omnibus vel unus tranſgreſſor inventus fuerit, aut a nobis ignibus, aut lapidibus perimatur: aut ſi hunc ad vitam gloriæ veſtræ ſervaverit pietas, mox, amiſſa libertate, tam eum, quam omnem ipſius facultatem, cui elegeritis, perenniter ſerviendam donetis vel quidquid ex eo, vel ex rebus ejus facere juſſeritis, non ſolum ex regni veſtri potentia, ſed etiam ex hujus placiti noſtri ſponſione poteſtatem liberam habeatis. Factum placitum ſub die XII. Kalendas Martias, anno feliciter ſexto gloriæ veſtræ. In Dei nomine Toleto.

SUBSCRIPTIONES.

n Subſcribunt epiſcopi multi, qui in ſeptimo Toletano, ſed plures de novo promoti. Nam cum ſeptimum congregatum fuiſſet æra 684. octavum poſt ſeptem annos, æra 691. in hoc temporis ſpatio multi epiſcopi (ut eſt labilis humana conditio) ex illis qui ſeptimo interfuerunt, extremum diem obierant, & alii ſuffecti huic octavo interfuerunt. Qui in ſeptimo & aliis ſubſcribunt, ſunt Antonius Hiſpalenſis, Anſericus Segobienſis, in V. VI. & VII. Candidatus Aſturicenſis, Davila Malacitanus, Donumdei Impuritanus, Eugenius Toletanus in V. & VI. & VII. Epartius Italicenſis, in ſexto & ſeptimo. Egeridus Salmanticenſis, Joannes Caurienſis, Marcus Caſtellonenſis, Orontius Emeritenſis; Stephanus Aſtigitanus, Sunanus, qui & Sona, Britanienſis, Ubinibal Elicitanus, Ubidericus Segontinus, Gabinus Calagurritanus in quarto. Qui vero aliis ſuffecti ſubſcribunt denuo, ſunt Athanaſius Setabinus, qui ſucceſſit Orontio, in quinto. Abientius Elborenſis, qui ſucceſſit Siſiſclo, in ſeptimo. Afrila Dertoſanus Joanni, in ſexto. Adeodatus Pacenſis Theuderedo, in VII. Aſcarius Palentinus, Conantio, in VI. Ariachimarus Dumienſis, Reſimundo, in VII. Bacauda Egabrenſis, Deodato, in VII. Baldulgius Arcavicenſis, qui ſucceſſit Carterio, in IV. Beatus Tudenſis, Anaſtaſio, in VI. Celedonius Calabrienſis, Servodei, in ſeptimo. Davila Complutenſis, Hilario, in VII. Euforus Cordubenſis, Laufredo, in ſeptimo. Euſebius Oſcenſis, Ordulfo, in ſexto. Floridius Segobienſis, Antonio, in V. Filimirus Lamecenſis, Vvitarico, in ſeptimo. Felix Valentinus, Anniano, in VII. Froila Menteſanus, Giberico, in VII. Guericus Auſonenſis, Domino, in VI. Hermenfredus Lucenſis, Baſconio, in ſeptimo. Julianus Auſcitanus, Juſto, in VI. Litorius Aucenſis, Amanungo, in V. Mauricius Oretanus, Suavilæ, in VI. Maurellus Urgelitanus, Ranario in IV. Marelus Dianenſis, Antonio, in quinto. Potamius Bracarenſis, Juliano, in VI. Selva Egitanenſis, Armenio, in VII. Silveſter Carcaſſonenſis, Elpidio, in V. Servandus Elipienſis, Joanni, in ſeptimo. Sona Aurienſis, Gaudeſteni, in VI. Seſibertus Coimbrenſis, Renato, in VI. Saturninus Oſonobenſis, Taio. Caſarauguſtanus, Braulioni, in VI. Tagontius Valerienſis, Maguntio, in Toletano ſub Gundemaro. Vincentius Tucitanus, Budæ, in VI. Unadila Viſcenſis, Farno, in VII. Vincibilis Irienſis, Goromario, in ſeptimo.

Qui quotve epiſcopi concil. Tolet. VII. & VIII. ſubſcripſerint.

o *Bacauda.*) Lege Bacauda, ex lapide marmoreo Cabræ reperto cum hac inſcriptione.

ARA SANCTA DOMINI CONSECRATA EST BASILICA HÆC S. MARIÆ XI. KALENDAS JUNIAS, ÆRA DCLXXXVIII. DEDICAVIT HÆC TANDEM D. M. S. BACAUDA EPISCOPUS EGABRENSIS. FUNDAVIT EAM ALTISSIMUS, PER EULALIAM ET FILIUM EJUS PAULUM MONACHUM.

p *Litorius Auſenſis.*) Hinc conjecturam facio ſepulcrum marmoreum Litorii Talabricæ olim repertum, fuiſſe hominis Gothici catholici: quod ex temporis ratione etiam ſuſpicari licet. Inſcriptio ſic habet:

Litorius Auſenſis catholicus.

LITORIUS FAMULUS DEI VIXIT ANNIS, PLUS MINUS, LXXXV. REQUIEVIT IN PACE DIE VIII. KALENDAS JULIAS, ÆRA DXLVIII. A. † Ω.

Erat vir proceræ ſtaturæ: nam ejus oſſa quæ hodie cernuntur, valde communem hominum longitudinem ſuperant.

Subſcribunt poſt epiſcopos, & ante eorum vicarios, abbates, archipresbyteri, & primicerii: poſtea vero ultimo loco, viri illuſtres officii palatini. Quod etiam in confirmationibus privilegiorum obſervatum eſſe a notariis regiis comperio, in privilegiis rotæ regiæ, hoc ordine: Reges, reginæ, & infantes confirmant primo: deinde archiepiſcopus Toletanus, & ceteri primæ ſedis: illico epiſcopi omnes, poſtea magiſtri militiæ: illico proceres & viri illuſtres regni, quibus is honos defertur.

Qui ordo in ſubſcriptionibus obſervatus.

q Omnes hi abbates non erant exempti a poteſtate epiſcopi diœceſeos, ut ex concilio Toletano IV. conſtat, & Later. I. ſub Gregorio I. Hic ſubſcribunt abbates decem; inter quos Ildefonſus abbas Agalienſis monaſterii, qui poſtea fuit Toletanus antiſtes, vita & morte conſpicuus, & inter divos relatus.

Quot abbates huic concilio ſubſcripſerint.

r *Fugitivus abbas.*) Abbas, ut Iſidoro placet lib. 7. Orig.

Abbas quid ſignificet.

Orig. cap. 13. Syrum nomen est, significat Latine pater: quod Paulus Romanis scribens exposuit dicens: *In quo clamamus abba pater:* in uno nomine duobus usus linguis; dicit enim abba Syro nomine patrem, & rursus Latine nominat, id est, patrem.

Origo nominis abbatis quæ.

Titulus hic & forma appellationis ex anachoretis primum in Christiana religione cœpit frequentari. Sozomenus lib. 5. cap. 10. & Hieronym. in vita Hilarion. tradunt, ab Hilarione anachoreta in saltibus Thebaidis Syriæ vitam monachi durissime agente, plures viri formulam vivendi accepisse, & inde eremi cultum in cœtum monasteriorum translulisse. Similiter D. Antonium in Thebaica regione Ægypti ex anachoretis monasterium condidisse. Duces vero & propositos horum cœtuum nomine patrio, venerationis causa, abbates dixerunt. Est enim solitudinis potius, quam honoris appellatio. Idem Græca voce sonat ἀρχιμανδρίτης, a solitudine ordinis (μάνδρα solitudinem significant) quasi solitariis præpositus: & sic caput ordinis S. Basilii vocatur.

Archipresbyter duplex.

f *Marcellus archipresbyter.*) Archipresbyteri nunc est usus: cujus duæ sunt species, una urbicani seu civitatensis, altera ruralis. Civitatensis est, qui in urbe constitutus, munus absente præsule exequitur, & ejus loco officium divinum incipit, benedictiones in ecclesia dat, & alia, ut in titulo de officio archipresb. continentur, ex constit. Leonis PP. Ruralis præest solummodo plebi, ut in c. fi. eod. tit.

Primicerius quis dicatur, quæve ejus functiones.

t *Siliculus primicerius.*) Hujus vocis primicerii diversas origines & functiones animadverto apud doctos hujus temporis viros. Alciatus in annotat. tres posteriores lib. C. tit. 7. de primicerio, & secundicerio, & notariis lib. 12. tom. 2. existimat sic appellatum a cera, cum in cereatis tabulis esset olim scribendi usus: unde primicerius quasi primus notariorum; & secundicerius, secundus notariorum: quam sententiam sequuntur alii. Brissonius lib. 4. de verb. signific. arbitratur non esse vocem conjunctam, sed simplicem: ita ut dicatur quasi primus, & ut interpretatur Svidas, πρωτικήριον τὸν πρῶτον τῆς τάξεως, hoc est, primus in ordine. Unde quicumque in aliqua functione primum locum obtinet, primicerius nominatur. Unde Augustinus Stephanum appellat primicerium martyrum, & primicerium notariorum, qui erat primus inter notarios principis, qui & protoscriniarius. Habes apud Cassiodorum, variar. lib. 6. diversa primiceriorum officia. In officiis ecclesiasticis primicerius dicitur qui est primas in aliqua dignitate & antesignanus. Sic dicitur primicerius cantorum, & fabricæ, & ex corpore decanorum: unde primus in ordine quolibet ceræ vel scripturæ dicebatur primicerius. Nam mos erat antiquis ante admirabilem papyri aut membranæ inventionem, ad monumenta asservanda uti cera, & tabulis ceratis, & pugillaribus, sicut rudis antiquitas palmarum & arborum foliis & plumbeis voluminibus, & privatis lintels. Unde ille dicebatur primicerius, qui primus erat in cera scriptus, id est, in capite & exordio primæ pagellæ: secundicerius qui in secunda, usque ad imam ceram, ut illud Svetonii in Julium Cæsarem Q. Pediam ex quadrante hæredem instituisse, reliquos in ima cera, id est, Q. Pedium, ex quarta parte assis, reliquos in ultima parte tabulæ testamentariæ. Nam testamentum dividebatur tabulis ipsis ceratis: in prima parte nomen testatoris; in secunda hæredes instituebantur; in extrema & ima reliqui omnes. Hinc illud Horatii serm. lib. 2. satyr. 5.

Qui testamentum tradet tibi cumque legendum,
Abnuere, & tabulas a te removere memento.
Sic tamen, ut limis rapiat, quid prima secundo
Cera velit versu: solus, multisne coheres.
Veloci percurre oculo.

De quo Alexand. ab Alexand. lib. 1. dierum general. cap. 1. & ibi And. Tiraq.

Quæ etimologia primicerii.

Existimo conjunctam vocem esse, non simplicem, dicique primicerium, quasi primum in cera positum. In ecclesia Toletana, albo cera linito, ut facile possit deleri, stipendia canonicorum & aliorum ministrorum obelo notantur. Vel primicerius dicitur primus in clero; is dicitur facellanus major. Nam succentor, vel caput scholæ, qui a Græcis χοροδιδάσκαλος dicitur, aliud est a primicerio. Adjuvat hanc nostram interpretationem decretum 10. concilii Emeritensis, ubi dicitur & legitur; *archipresbyterum, archidiaconum, & primiclerum.* Siliculus erat primicerius Toletanus, sive primiclerus: & erat specialis dignitas, ut archidiaconus, & archipresbyter. Et erat primicerius, vel primiclerus subdiaconibus & clericis præpositus, eorumque gerebat curam: ut ex eodem concilio constat cap. 14. ubi agitur de dividenda pecunia oblata ecclesiæ in tres partes: prima episcopo conceditur, secunda presbyteris & diaconibus: de tertia sic dicitur: *Tertia vero subdiaconibus & clericis tribuatur, ut a primiclero, juxta quod in officio eos præscit esse intentos, ita singulis dispensetur.*

Ut autem exacte intelligatur primicerii officium, apponam epistolam Isidori junioris, episcopi Hispalensis, ad Leudefredum episcopum Cordubensem, quam ex codice MS. bibliothecæ divi Laurentii (Philippi regis catholici admirabile opus) perantiquo, dicto Vigilano, excerpsi: ubi de officiis ecclesiasticis quid censuerit sæculum antiquum, clare cognosces.

EPISTOLA BEATI ISIDORI JUNIORIS, EPISCOPI HISPALENSIS ECCLESIÆ,

ad Leudefredum episcopum Cordubensis ecclesiæ directa.

Domino meo Dei servo, Leudefredo episcopo, Isidorus.

Epistola Isidori junioris.

PErlectis sanctitatis tuæ literis gavisus sum, quod optatam salutem tuam earum relatu cognovi. De his autem, quæ in consequentibus insinuare eloquii tui sermo studuit, gratias ago Deo, quod solicitudinem officii postulatis impendis, & qualiter ecclesiastica officia ordinentur perquiris. Et licet omnia prudentiæ vestræ sint cognita, tamen quia affectu paterno me consulis, ex parte qua valeo, expediam, & de omnibus ecclesiæ gradibus quid ad quem pertineat, eloquar.

Ostiarii officium.

Ad ostiarium namque pertinent claves ecclesiæ, ut claudat & aperiat templum Dei, & omnia quæ sunt intus extraque custodiat: fideles recipiat, excommunicatos & infideles projiciat.

Officium Acolythi.

Ad acolythum pertinet præparatio luminariorum in sacrario: ipse cereum portat, ipse suggesta pro eucharistiæ calice præparat.

Exorcistæ.

Ad exorcistam pertinet, exorcismos memoriter retinere, manum super energumenos & catechumenos exorcizandos imponere.

Psalmistæ.

Ad psalmistam pertinet officium canendi, dicere benedictiones, psalmum, laudes, sacrificium, responsoria, & quidquid pertinet ad cantandi peritiam.

Lectoris.

Ad lectorem pertinet, lectiones pronunciare, & ea quæ prophetæ vaticinaverunt, populis prædicare.

Subdiaconi.

Ad subdiaconum pertinet, calicem & patenam ad altarium Christi deferre, & Levitis tradere, eisque administrare: urceolum quoque, & aquamanilem, & manutergium tenere, & episcopo, & presbyteris, & Levitis pro lavandis ante altarium manibus aquam præbere.

Diaconi.

Ad diaconum pertinet, assistere sacerdotibus, & ministrare in omnibus quæ aguntur in sacramentis Christi; in baptismo scilicet, in chrismate; in patena & calice oblationes inferre, & disponere in altario, componere mensam domini, atque vestire, crucem ferre, prædicare evangelium & Apostolum. Nam sicut lectoribus vetus testamentum, ita diaconibus novum prædicare præceptum est. Ad ipsum quoque pertinet officium precum, recitatio nominum: ipse præmonet preces ad dominum, ipse hortatur orare, ipse clamat, & pacem ipse annunciat.

Presbyteri.

Ad presbyterum pertinet, sacramentum corporis & sanguinis domini in altario Dei conficere, orationes dicere, & benedicere populum.

Episcopi.

Ad episcopum pertinet basilicarum consecratio, unctio altaris, confectio chrismatis. Ipse prædicta officia & ordines ecclesiasticos constituit. Ipse sacras virgines benedicit: & dum præsit unusquisque in singulis, hic tamen est præordinator in cunctis. Hi sunt ordines & ministeria clericorum, quæ tamen auctoritate pontificali in archidiaconi cura, & primicerii, ac thesaurarii solicitudine dividuntur.

Archi-

Archidiaconi. Archidiaconus enim imperat subdiaconibus & Levitis, ad quem ista ministeria pertinent: ordinatio vestiendi altaris a Levitis, cura incensi, & sacrificii deferendi ad altare, cura subdiaconorum de subinferendis ad altare in sacrificio necessariis: solicitudo, quis Levitarum apostolum & evangelium legat, quis preces dicat, seu responsorium in dominicis diebus, aut solennitatum. Solicitudo quoque parochitanorum, & ordinatio, & jurgia ad ejus pertinent curam. Pro reparandis diœcesanis basilicis, ipse suggerit sacerdoti. Ipse inquirit parochias cum jussione episcopi, & ornamenta, vel res basilicarum parochitanarum, gesta libertatum ecclesiasticarum episcopo idem defert. Collectam pecuniam de communione ipse accipit, & episcopo defert, & clericis partes proprias idem distribuit. Ab archidiacono nunciatur episcopo excessus diaconorum: ipse denunciat sacerdoti in sacrario jejuniorum dies atque solennitatum, & ab ipso publice in ecclesia prædicatur.

Quando autem archidiaconus absens est, vicem ejus diaconus sequens adimplet.

micerii officium quod Ad primicerium pertinent acolythi & exorcistæ, psalmistæ atque lectores: signum quoque dandi pro officio clericorum, pro vitæ honestate, & officium meditandi, & peragendi solicitudo, lectiones, benedictiones, psalmum, laudes, offertorium, & responsoria, quis clericorum dicere debeat. Ordo quoque & modus psallendi in choro pro solennitate & tempore; ordinatio pro luminariis deportandis. Si quid etiam necessarium pro reparatione basilicarum quæ sunt in urbe, ipse denuntiat sacerdoti: epistolas episcopi pro diebus jejuniorum parochianis per ostiarios iste dirigit. Clericos quos delinquere cognoscit, iste distringit. Quos vero emendare non vult, eorum excessus ad agnitionem episcopi defert. Basilicarios ipse constituit, & matriculas ipse disponit. Quando autem primicerius absens est, ea quæ prædicta sunt ille exequitur, qui ei aut loco est proximus, aut eruditione in his expediendis intentus.

thesaurarii unus Ad thesaurarium pertinent basilicarii & ostiarii, ordinatio incensi præparandi, cura chrismæ conficiendæ, cura baptisterii ordinandi. Præparatio luminariorum in sacrario, præparatio sacrificii de his quæ immolanda sunt. Ad eum venient de parochiis pro chrisma: & cereos, oblationes altaris ipse accipit a populo, ipse colligit per ecclesias cereos in festivitatibus. Ad eum pertinent ornamenta, & vestimenta altaris: quidquid in usu templi est, sub ejus ordinatione existit: ornamenta basilicarum, quæ in urbe sunt, & non habent presbyteros, ipse custodit. De candelis autem, & cereolis quotidianis quidquid supereſt in basilicis, basilicarius per singulos menses huic deportat: ex quibus thesaurarius dat quartam basilicario, tres reliquas partes dividit æqualiter sibi cum primicerio & presbytero, qui missam celebrat in eamdem basilicam.

conomi osum. Ad œconomum pertinet reparatio basilicarum, atque constructio: actiones ecclesiæ in judiciis, vel in proferendo, vel in respondendo: tributi quoque acceptio, & rationes eorum quæ inferuntur, cura agrorum, & culturæ vinearum, causæ possessionum & servitialium, stipendia clericorum, viduarum, & devotarum pauperum, dispensatio vestimenti, & victus domesticorum, clericorum, servitialium quoque, & artificum: quæ omnia cum jussu & arbitrio sui episcopi ab eo implentur.

Hæc sunt enim, quæ vel a majoribus per officiorum ordines distributa sunt, vel consuetudine ecclesiarum in unumquemque servata. Nec aliquid ex his nostri judicii deputes, nisi quod aut ratio docuit, aut vetustatis antiquitas sanxit.

Pater monasterii quis constituendus. Patrem autem monasterii unde innotuistis, illum præferri oportet, quem sancta vita & probitas morum commendat: quique dum subjectus extitit, fraus in illo non fuit, huic justæ gratiæ cumulantor, dicente domino: *Quia in pauca fuisti fidelis, in multa te constituam.* Qui vero adhuc sub regimine positus improbe vixit & fratribus fraudem facere non pertimuit, hic prælatus, licenter ac libere majora & deteriora committet, dum se in potestate & libertate aspexerit. De talibus enim dicit apostolus: *Sed vos injuriam facitis & fraudatis;* 1. Cor. 6. *& hoc fratribus. An nescitis, quia iniqui regnum Dei non possidebunt?* Sed nobis ista sufficiant dicere tibi, quod Deo dignum existimas adimplere. Post hæc autem precari tuam sanctitatem non desino, ut pro me interceſſor apud Deum existas: ut quia meo vitio lapsus sum, per te remissionem consequar peccatorum. Amen. *Hæc Isidorus de ecclesiasticis officiis.*

De subscriptionibus virorum illustrium officii palatini.

Qui quotve? comites, duces & proceres subscripserint? Hic subscribunt comites decem & sex, inter quos Hodoacrus comes scantiarum, Ofilo cubiculariorum, Paulus notariorum, Ricilla patrimoniorum, Cunifridus spathiorum: duces vero septem: proceres vero tres.

Cum vero toto hoc opere id potissimum nobis propositum fuerit, ut post concilia ipsa ad Gothicorum codicum fidem omni, quo ad ejus fieri licuit, studio examinata, primæque illi suæ integritati restituta, ritus quoque, consuetudinesque antiquas, Gothorum præsertim tempore usurpatas, quantum in nobis esset, accurate annotaremus, & ex tenebris, oblivioneque revocatas nostris hominibus explicaremus: operæ pretium nos facturos existimavimus, si commentarium hunc de dignitatibus, ac palatinis officiis, aliisque inferioris ordinis muneribus Gothorum contexeremus: quod videamus rem cognitione non indignam, & plurimum lucis historiis nostris & subscriptionibus virorum ex officio palatino, conciliisque ipsis & legibus allaturam.

Dignitas ducum apud Gothos qua, qualis, & quanta Inter præcipuas palatinorum dignitates, dux apud Gothos semper primum locum obtinuit, vocaturque a Justiniano spectabilis dignitas, cujus, ut vis nominis ostendit, id potissimum munus erat, ut in provinciis bello ducendo gerendoque præficeretur. Unde Germani ex nobilitate duces, & ex virtute sumebant, ad illosque in illa provincia summa rerum deferebatur. Is enim fuit Gothorum mos, Paulo Æmilio teste, lib. 1. hist. Franc. in Chereberto, cuique urbi magistratum dare, qui dux appellaretur Eum autem quem Romæ præficiebat, vocabant præsidem. Hinc dux Tripolitanæ, & Byzantinæ provinciæ, & Mauritaniæ, ac Numidiæ, lege final. cod. de offic. præfect. prætor. Sic etiam dux Rhætici apud Vopiscum in Bonoso, & dux limitis Scythici, Illyriciani, Thracii, & orientalis apud eumdem in Aureliano. Ita & Claudius, sub Vvitterico, dux Emeritensis; Paulus sub Vvamba, dux Narbonensis. Patet id ex Cassiodoro libro septimo in formula ducatus Rhætiarum, his verbis. *Ideoque validum te ingenio ac viribus audientes, per illam indictionem, ducatum tibi credimus Rhætiarum: ut milites & in pace regas, & cum eis fines nostros solenni alacritate circumeas. Quia non parvam rem tibi respicis fuisse commissam, quando tranquillitas regni nostri tua creditur solicitudine custodiri. Ita tamen, ut milites tibi commissi vivant cum provincialibus jure civili: nec insolescat animus, qui se sentit armatum: quia clypeus ille exercitus nostri quietem debet præstare Romanis.* Et lib. 1. cod. de officiis præfect. Afric. leg. 2. mandat Justinianus ducem in Sardinia ordinari, ut gentes barbaricas ab ea militibus suis arceret, provinciamque ab omni hostium incursu tueretur illæsam. Habebat etiam dux cum belli muniis civilem administrationem conjunctam; idque cum ex aliis, tum ex Cassiodoro colligere licet, apud quem libro quarto variarum Theodoricus rex Ibæ duci in hunc modum scribit. *Pra-*

Explicatur l. fi. Cod. de offic. præfect. prat.

senti tibi austeritate præcipimus, ut possessiones Narbonensis ecclesiæ, secundum præcelsa recordationis Alarici præcepta, a quibuslibet pervasoribus occupatæ teneantur, æquitatis facias contemplatione restitui. Quoniam versari nolumus in ecclesiæ dispendio præsumptiones illicitas, dum nostra decent tempora sedare confusa. Esto contra talia omnino solicitus: ut qui es bello clarus, civilitate quoque reddaris eximius. Sic & arma tua, Deo juvante, corroborat, si justitiam mediocribus servare contendat. Improbis enim potuisse resistere, non prævalet excusare; quando omnes tibi libenter cedunt, quem gloriosum in bellorum certamine cognoverunt. Idem etiam Cassiodorus indicat libro primum variarum, ubi Theodoricus rex Servato duci Rhætiarum scribens epistola undecima jubet, ut mancipia, quæ Maniario cuidam a Breonibus ablata ferebantur, sua auctoritate sine mora curaret restitui. Et lib. 5. epistola 33. Vvilitancho duci Theodoricus rex expresse mandat, ut in adulterum Brandilam secundum legum præscripta inquirere ne differret. Constat idipsum ex legum Wisegothorum lib. 2. tit. 1. leg. 17. qua cavetur, ut dux provinciæ eos, qui non accepta potestate ausi sunt judicare, acriter per se, vel per alium coerceat. Et lege sequenti jubetur episcopus, qui honore sacerdotali fretus, admonitionem judicis contemnens, pro persona sua assertorem dare distulerit, confestim a judice negotii, seu a provinciæ suæ duce vel comite compulsus, quinquaginta solidorum damnum excipere. Atque hæc de ducis officio dicta sufficiant. Post quem in dignitatis ordine comitis proxime honor sequebatur. Sic Cicero in Lælio de amicitia, loquens de Scipione, ait: Facile ducem populi Romani, non comitem diceres.

Comitis officium apud Gothos quod & quale, quæve origo.

Comes, ut Spartanus est auctor in Hadriano, inde fluxit. Cum enim Hadrianus senatum in aulam suam transtulisset, receptis senatorum optimatibus in amicorum cohortem, quæ superiorum imperatorum temporibus constare solebat ex equestri ordine, non senatorio, ita domesticum quemdam senatum penes se habere cœpit: qui quoniam is continuatis pene delectaretur peregrinationibus, *comitatus Cæsaris dici captus est; & ipsi amici, comites*: eorum consiliis atque ope in bello & pace usus. Inde comites largitionum, rerum privatarum, & ceteri, dicti sunt. Et non solum ii qui personam principis sequebantur, & officia in aula exercebant, comites dicti sunt; ceterum & alii ita appellati, qui administrandas vel regendas provincias & respublicas mittebantur, & ad regni limites custodiendos; qui comites rei militaris dicuntur; qualis fuit Ristanus domesticorum comes, qui ad Gallos missus fuit, ut refert Gregorius Turonensis lib. 2. hist. cap. 10. Unde Verus imperator, ut Julius Capitulinus est auctor in Vero, confecto bello, regna regibus, provincias vero comitibus suis dedis regendas. Extat in jure titulus de comitibus, qui provincias regunt, lib. 11. C. tit. 14. Illud animadversione dignum, quod antiquitus creabantur comites annulo tradito cum adamantis gemma: apud Hispanos vero aliter, offa in aquam injecta, invitatus a rege comedebat, populo ter acclamante, Eva del Conde. Non abs re erit ponere quod a Cornelio Frontone grammatico dicitur de comite: *Comes iter facit; assecla sequitur potentiorem; sodalis adolescentiæ nomen est; client implorat opem & fidem. Ita comes tutus, assecla officiosus, sodalis amicus, citens submissus.* De comitibus etiam in prima part. regis Alfonsi, tit. 1. leg. 11. cautum, nomenque deductum video, & a divo Thoma 1. de regimine principum. Et sicut ducis in bello, sic comitis potissimum in pace, civilique administratione elucebat officium (erat enim major dignitas ducatus, quam comitatus, & ideo ex comitatu fit erectio in ducatum, pro magno munere, sicuti ex duce in regem) quorum tamen neuter ita astringebatur, quin utrumque simul, cum res ferret, per se vel per alios administraret. Prioris apud Cassiodorum libro septimo, in formula comitivæ Gothorum, per singulas provincias, illustre extat exemplum, ad hunc modum. *Cum Deo juvante sciamus Gothos vobiscum habitare permixtos, ne qua inter consortes, ut assolet, indisciplinatio nascetur, necessarium duximus illum sublimem virum, bonis nobis moribus hactenus comprobatum, ad vos comitem destinare; qui secundum edicta nostra, inter duos Gothos litem debeat amputare. Si quod etiam inter Gothum & Romanum natum fuerit fortasse negotium, adhibito sibi prudente Romano, certamen possit æquabili ratione distinguere.* Libro etiam legum Vvisegothorum, & titulo 2. l. 12. ita cavetur. *Nullus judex causam audire præsumat, quæ legibus non continetur; sed comes civitatis vel judex, aut per se, aut per executorem suum, conspectui principis utraque præsentare parte procuret, quo facilius & res finem accipiat, & potestatis regiæ discretione tractetur; quatenus exortum negotium legibus inseratur.* Lege etiam 14. lib. & tit. iisdem, ostenditur, comitem per commissoriam aliis judicibus, quos sub se habebat, judicandi suas vices posse concedere. Quorum judicum tanta erat auctoritas, ut querelantis adversarium (ea sunt legis verba,) admonitione unius epistolæ vel sigilli, ad judicium venire posset compellere, gravesque mulctas id facere per negligentiam aut contemptum differentibus inferre. Liquet id ex lege 18. lib & tit. citatis. Si vero judex in officio suo, per negligentiam, aut quod munere corruptus esset, cessasse deprehenderetur, a comite civitatis acerbissime castigabatur. Habes exempla lib. 3. legum Vvisegothorum tit. 4. lib. 17. Quod si comitem a civitate sua abesse contingebat, relinquebat suo loco præpositum, qui, si quid gravius, quod ad comitis relationem, jurisdictionem pertineret, emersisset, id comiti statim per literas indicabat; ut liquet ex leg. 5. tit. 2. lib. 9. legum Vvisegothorum. Atque hic, ni fallor, est qui lib. 2. legum Vvisegothorum, tit. 1. leg. 23. Vicarius comitis appellatur; qui absente eo, vice ejus fungebatur; a quo, si forte quis eum suspectum habuisset, licebat apud principis audientiam, alium judicem appellare. Atque inter hanc civilem administrationem, bellica etiam munia procurabat. Habebat enim comes, præsertim qui civitati, aut portui, sive alii loco, cui ab hoste periculum timeri posset, præficeretur, sub se milites, quibus ad subita belli semper paratus occurreret, videretque, ne quid respublica detrimenti caperet. Quod ex Cassiodori lib. 6. formula comitivæ discas. *Militum* (inquit) *numerus tibi nostris servit expensis. Redderis inter arma genitus: processio tua, protinctualis ornatus est: exercitu uteris pacato; nec pericula belli subis, & armorum pompa decoraris. Verum inter hæc, civilem cogita disciplinam: non permittat milites esse possessoribus insolentes.* Et infra. *Pro securitate se omnium cognoscat electum, qui se gloriatur habere armatum.* Et formula comitivæ Neapolitanæ: *Prætoria tria officia replent; militum turba custodit. Sed tot testes pateris, quot te agmina circumdare cognoscis. Præterea litora, usque ad præfinitum locum, data jussione custodit.* Et apud eumdem lib. 1. Theodoricus rex Assio comiti injungit, ut militem necessariis armis instruat. *Illustris*, inquit, *sublimitas tua Salonitanis militibus, ut cuique se expediendi facultas obtulerit, pro nostra jussione arma necessaria procurabit.* Porro tantam in rei militaris administratione auctoritatem obtinebat, ut cum in causis civilibus ei vicarius principis (eum intellige, qui principis vice fungitur) præferretur, in bellicis negotiis hic eidem anteponeretur. Cod. lib. 1. tit. 38. l. 1. Et hactenus quidem breviter de comitis officio in genere egimus. Nam alia multa eidem incubuisse munera, ex nominum quæ ei adjunguntur, varietate, facile cognoscitur. Fuit enim comitis tam generalis appellatio, ut quicumque a principe insigni alicui officio præficeretur, ab eo fere comes nuncuparetur. Idque ex Cassiodoro, Ammiano Marcellino, Eutropio, aliisque posterioris ævi, atque inclinatæ jam, prostratæque reipublicæ Romanæ scriptoribus, aperte est cognoscere. Quos omnes, ne prolixus sim, missos faciens, eas dumtaxat comitum species recensebo, quas a Gothis nostris, hoc est, qui in Hispania rerum potiti sunt, usurpatas invenio: ubi tamen prius illud adjecero, quod Carolus Magnus decrevit lib. 2. regum Franc. cap. 6. de comitum studio & diligentia pro utilitate ecclesiarum conservanda; quod utinam nostris temporibus Galli * prospicerent, ut ad meliorem mentem, diabolica fraude decepti, redirent. *Vobis*, inquit, *comitibus dicimus, vosque commonemus, quia ad vestrum ministerium maxime pertinet, ut reverentiam & honorem sanctæ Dei ecclesiæ exhibeatis, & cum episcopis vestris concorditer vivatis, & eis adjutorium ad suum ministerium peragendum præbeatis, & ut vos ipsi in ministeriis vestris pacem & justitiam faciatis, & quæ nostra auctoritas publice fieri decernit, ut in vestris ministeriis studiose perficiantur, studeatis. Proinde monemus vestram fidelitatem, ut memores sitis fidei nobis promissæ, & in parte ministerii vestri vobis commissi, in pace scilicet & justitia facienda, vosmetipsos coram Deo & coram hominibus tales exhibeatis, ut & nostri veri adjutores, & populi conservatores juste dici & vocari possitis; & nulla qualibet causa, aut munerum acceptio, aut amicitia cujuslibet, vel odium aut timor, vel gratia, ab statu rectitudinis vos deviare compellat, quin inter proximum & proximum semper juste judicetis. Pupillorum vero & viduarum & ceterorum pauperum adjutores ac defensores, & sanctæ Dei ecclesiæ, vel servorum illius honoratores juxta vestram possibilitatem sitis. Illos quoque qui temeritate & violentia in furto & latrocinio sive rapinis communem pacem populi perturbare moliuntur, vestro studio & correctione, sicut decet, compescite. Et si aliqua persona in aliquo vobis impedimento fuerit, quin ea quæ dicimus facere non valeatis, nobis ad tempus illud notum fiat; ut nostra auctoritate adjuti, ministerium vestrum digne adimplere possitis.* Nunc igitur, ut ad institutum redeamus, primo loco se offert comes scantiarum, cujus in concilio Toletano non obscura fit mentio. Subscribunt enim ibi Vvadamirus comes scantiarum & dux: Reccaredus comex scantiarum & dux: Egica comes scantiarum & dux: Sumefredus comes scantiarum: Adeliubus comes scantiarum: Salamirus comes scantiarum. Agnoscitur & scantiarum comes in privilegio quodam Complutensi antiquissimo. Hunc nonnulli poculis, alli univer-

Præpositus comitis.

Vicarius comitis.

Vicarius principis.

* Hugonottos intelligit hic Hispanus ecclesiarum eversores, &c.

Comes scantiarum

universis epulis regis præfectum fuisse contendunt. Hodie vulgari Hispanorum lingua, escanciar, est biberé. Apud Adonem Viennensem invenio solitos institui seu creari duces per impositionem cauſſæ, seu pilei aurei ducalis, unionibus ornati: marchiones tradito annulo, in quo est pyropus, seu rubinus, qui quidem est species carbunculi: comites ea ratione, qua supra diximus: vicecomites virgula deaurata: barones vexillo decurtato, seu labro.

Thesaurorum comes.

Thesaurorum comes is fuit, qui dicta lege unica, & lege finali, cod. de fuscept. lib 10. comes ærarii appellatur, thesautis videlicet regis præpositus. Concil. XIII. Toletan. Isidorus comes thesaurorum subscribit.

Comes patrimonii.

Comes patrimonii, qui regis patrimonium, possessiones, mensamque procurabat. Unde procurator a Lampridio dictus in Commodo. Meminit de hoc Cassiodorus lib. 1. variarum, & 4. & 6. ad Julianum comitem scribente Theodorico. Habes de eo titulum in codice cum inscriptione de officio comitis sacri partimonii, cui a principe facultas concessa fuit pro sublevandis, non pro premendis privatorum fortunis, ut habet Cassiodorus libro octavo. Hic ad munus rectius exequendum milites sub se habebat, ut ostendit idem eodem loco. Videtur & regiis epulis ordinandis curam adhibuisse. Nam & Cassiodorus ibidem sic scribit: *Nam & si epulas nostras solicita ordinatione disponat, non solum nostro palatio clarus, sed & gentibus necesse est reddatis eximius.* Subscribunt in concilio XIII. Toletano, Vitulus comes patrimonii; & Toletano XVIII. Vitulus vir illustris, comes patrimonii & dux. Est etiam in concilio XIII. Toletano, Waldericus comes civitatis Toletanæ. Is etiam vocatur rector rerum publicarum: ut in concilio Hispalensi II. dicitur de Siscio rectore rerum publicarum. Et apud Cassiodorum libro 7. comitivæ Romanæ formulæ, & comitivæ Ravennatis: formula etiam comitivæ diversarum civitatum, & lib. 9. comes Syracusanæ civitatis. Horum comitum, ut supra monstravimus, utque Cassiodorus lib. 7. variarum ostendit, id officium erat, cives urbanos æquitate regere, & publicarum ordinationum jussiones constanter adimplere, Rodericus Bibarius, hoc est, dominus a Mauris honoris causa appellatus, fuit comes Toletanus. Et in regno Lusitaniæ hodie comites multi nominantur ex civitatibus regiis, in quibus antiquitus jus exercebant. Quam consuetudinem Galli observarunt. A Romanis provinciæ comitibus distinctæ erant. Vide tit. de comitibus qui provincias regunt, l. 11. cod. tit. 14. Quis vero fuerit comes urbis Romæ, & quod ejus officium, altioris indaginis est.

Comes civitatis Toletanæ.

Comes notariorum is erat, qui notariis, id est, a principis secretis tabulis præficiebatur. Quod intelligi videtur ex Cassiodoro lib. 16. in formula notariorum, his verbis: *Regis consilium solos decet scire gravissimos; imitari debent armaria, ubi continent monumenta chartarum: ut quando ab ipsis aliqua doctrina quæritur, tunc loquantur: Totum autem dissimulare debent, quasi nesciant scientes.* Probatur etiam ex lib. cod. 12. titul. de primicerio notariorum, ubi expresse hoc verbum pro secretariis principis usurpatur. Non dissimilis dignitas fuit ejus quem posterior ætas etiam cancellarium appellat; idque in Cassiodoro videre est, qui ex persona regis lib. 11. ita ad cancellarium scribit. *Confistorii nostri decreta fideli integritate custodias: per te præsentandus accedat: per te nostris auribus desiderium supplicis innotescat: jussa nostra sine studio venalitatis expedias, & alia.* Quamvis hodie in regis Hispaniæ & Galliæ dissimilis hujus muneris est functio, etiam si pro scriba usurpetur in constitutionibus Caroli magni, & Lotharii. Concil. XIII. Toletan. subscribitur a notario. Exila comes notariorum. In notitia provinciarum aliquoties fit mentio primicerii notariorum, qui & notariorum decanus, & protoscribarius. Et in Romana curia is erat, qui diem datum adjiciebat diplomatibus pontificalibus.

Comes spathariorum.

Comes spathariorum, custodum corporis regii præfectus. Hunc & protospatharium appellatum fuisse existimo. Cujus meminere Constantinus * Hermenopolitanus libro decimo, & Zonaras annalium tertio, a spatha, qua voce Apuleius pro gladio majore ac latiore utitur; nam minorem brevioremque, semispatham Vegetius in libro de re militari appellari testis est. Utitur hac voce etiam Spartanus in Hadriano, & Trebellius Pollio in epistola Claudii ad Brocum, *Tecta sunt*, inquit, *flumina scuti, spathis, & lanceolis*. Et legum Vvisegothor. lib. 9. tit. 2. leg. ult. decernitur, ut dux, comes, atque gardingus, aliique quos secum ducunt in bellum, partim sint zavis (extat ea vox etiam in macrocolis Mauricii cujusdam, qui de Romana militia Græce scripsit) & loricis muniti; partim scutis, spathis, seramis, lanceis, sagittisque sunt instructi. De spatha scribit Isidorus lib. orig. 17. c. 6. dici a passione (nam παθεῖν pati est) eo quod scindat, & dilaceret; vel ex eo quod sit spatiosa & ampla, laciorque. Spathariorum vero dignitatem maximi honoris fuisse ex eo constat, quod multos duces ac comites hanc gessisse inveniamus. Sic in concilio XIII. Tolet. Guilingus spatharius & comes; Trasericus spatharius & comes; Altericus spatharius & comes, Simirus spatharius, comes, & dux, subscribunt. Quoniam vero in spatharii mentionem incidimus, Julianum Roderici regis spatharium, ducem Tingitaniæ, non spartarium fuisse existimo, hoc est, Carthaginensis civitatis comitem, ex eo non fuisse appellatum, quod regio illa, ut ex Plinio atque aliis constat, sparti multitudine abundet. Neque enim dubito quin spartarius vocis similitudine dicatur, qui spatharius & comes dicendus erat. Spatharii definitionem ita Cedrenus extulit, σπαθάριος ὁ σωματοφύλαξ ἐστίν; iisdem nimirum verbis, quibus ejus vocis notionem supra explicavimus. Quamquam alii secus de hoc ejusque officio sentiant. Scribunt neoterici spatha, antiqui fine h efferebant, scribebantque.

Comes cubiculi.

Comes cubiculi, seu comes cubiculariorum est, eorum qui cubiculi regii curam gerunt, præpositus; hunc Xiphilipus προκοίτων appellat. Cubiculariorum mentio est lege 63. de legat 3. & leg. 203. D. de verb. signific. Quamquam ibi pro servis tantum ceteris conditione potioribus acciniuntur: hic vero ingenui sunt, & insignem adjunctam dignitatem habent. Quæ dignitas hodieque in regum aulis durat, camareros vulgo vocamus. Concil. XIII. Tolet. Argemirus comes cubiculi subscribit, & Atulfus comes cubiculariorum. Cubicularius a grammaticis, ut ex Sosipatro constat, dicitur custos cubiculi: cubicularis vero lectus, cubiculo aptus. Isidorus lib. Origin. 15. c. 3. *Cubiculum quod eo cubemus, ibique dormientes requiescamus: cubile vero locus cubandi.*

Comes stabuli.

Comes stabuli, qui equorum principis curam gerebat, dicitur etiam magister equitum. Hic ex Ammonio monacho lib. 3. cap. 20. videtur esse quem vulgo connestabilem appellamus: ejus hæc sunt verba: *Leudegesilus regalium præpositus equorum, quem vulgo conestabilem vocant.* Sic & Regino monachus annalium libro tertio: *Eodem anno*, inquit, *Burchardum comitem stabuli sui (quod corrupte constabulum appellamus) cum classe misit Corsicam.* In eum omnem belli curam princeps rejiciebat. Eruditiores vero, quique harum rerum inquisitioni plus operæ impenderunt, eum vere hoc nomine censeri putant, qui apud nos cavallerizo major appellatur. Ut ut est, dignitatem hanc maximo olim in pretio fuisse, satis unus Ammianus Marcellinus ostendit, de Valentiniano loquens, qui Valentem stabulo cum tribunatus dignitate præfecit. Hunc superioribus temporibus πρωτοστάτορα Græci dixetunt, ut Zonaras clare libro annalium tertio asserit his verbis: *Theophilitzes igitur Basilio delectatus (erat enim formosus, procerus, & manu promptus, agilisque, ac promissum capillum, eumque crispum alens) suis equisonibus ipsum præfecit. Quod muneris qui administrat, communiter protostratora appellamus.* Et Cedrenus: *Michaelisque, qui ante ipsum fuerat, equisonum præfectus primus, quem protostratora nuncupant.* In concilio Tolet. XIII. Gisclamundus cômes stabuli subscribit. Alii vero dicunt comitem sacri stabuli dici, qui curam palatii habebat, & scholarum, armorum, & domus regiæ, cum administratione & sine administratione provinciarum, ut constat libro primo de comitibus, & trib. schol. lib. 12. titulo 11. habereque in una dignitate curam militiæ & domus. Verum cum comites sacri stabuli gravioribus erant intenti negotiis, curam stabuli alii demandatam fuisse, atque ita unam in duas divisam atque partitam. Apud Castellæ reges dignitas est insignis, sine administratione tamen, ac titulo tenus. Primus comes stabuli fuit Alfonsus marchio Villenæ, filius infantis Aragoniæ Petri; cui successit Petrus comes Trastamaræ, tempore regis Henrici tertii. Tertio tradita Roderico Davalos viro insigni & claro homini; qui a Joanne secundo Henrici filio proditionis falso damnatus, bonisque ejus in sectionem datis, sequens Henricanas partes, exul Valentiæ diem extremum clausit. Cui successit Alvarus Luna, infelicior, cujus vitæ tristis exitus infamavit aulæ opulentiam, & regum intimam consuetudinem.

Comes exercitus.

Comes exercitus, qui lib. 1. cod. de officio vicarii, & lege, Nemo; cod. de assessoribus comes militum & comes rei militaris appellatur, universis legionibus, castrisque præficiebatur, habebatque absolutum in milites imperium. Hoc ipsum munus exercebat apud Romanos tribunus militum; videlicet ut militem dicto audientem haberet, ad exercitationes deduceret, & in stationes & hiberna mitteret; clandestina cum hostibus colloquia vetaret, novarum rerum auctores supplicio afficeret, pabulationes frumentationesque curaret, militi ne arma, stipendia, cibaria, commeatusque deessent, provideret; breviter summæ in exercitu rerum præesset. De hoc consule Cassiodorum lib. 7. formula comitivæ principis militum. Hic apud Gothos alio vocabulo præpositus hostis, ni fallor, appellatur. Idque colligi ex lege 6. tit. 2. libri noni legum Vvisegothorum videtur, ubi utraque appellatio uni eidemque tribuitur. Verba legis hæc sunt: *Quod si contigerit ut ipse comes civitatis, aut annonarius, per negligentiam suam non habeat, aut forsitan nolens, annonas eorum dare dissimulet, comiti exercitus sui querelam deponant, quod annonas eorum dispensatores tradere noluerint; & tunc ille præpositus hostis hominem ad nos mittere non moretur.* Atque hæc sunt, quæ

quæ de comitum varia appellatione, officiisque a Gothis in Hispania regnantibus usurpari solitis, in tanta Gothicarum rerum obscuritate, ex concilliis, legibus, privilegiis, aliisque veteribus monumentis elicere potui. Vir quidam doctissimus comitem sacrarum reliquiarum apud Gothos fuisse existimabat, forte quia legerat apud Cassiodorum aut alios, comes sacrarum. Ego vero & apud Cassiodorum & Justinianum, comes sacrarum lego, id est, largitionum: cujus præcipuum officium erat, ut princeps per eum suam liberalitatem & magnificentiam exerceret, indulgentias daret, & militibus stipendia, & donativa populo Kalendis Januariis nomine principis elargiretur. Et hic utpote augustalis habebat sub se judicem sacrarum largitionum, & provinciarum ceterarum largitionum comites: ut erat comes sacrarum largitionum per Illyricum, per orientem, & comites etiam commerciorum per orientem, Ægyptum, Mysiam demum & alias provincias. Hunc donis præsidere regalibus Cassiodorus ait lib. 6. variarum cap. 7. *Hujus*, inquit, *actus, innocens pietatis officium, illud semper ingerere, unde se fama principis possit augere. Nihil per hunc districtum geritur, nihil severum forte censetur; sed tunc obsequitur, quando pro principe vota funduntur. Per hunc princeps supplicum fortunas erigit, Kalendis Januariis dona largitur: monetam hic regis vultus figura consignat, judices provinciarum sub sua potestate coercet. Negotiatores subjectos habet, vestis sacræ curam gerit; saltis commercium huic deputatur: denique quidquid in vestibus, quidquid in ære, quidquid in argento, quidquid in gemmis pretiosum est, hujus ordinationibus obsecundat.* Hactenus Cassiodorus. Hæc vero locutio aliquot in locis apud posteriores ævi scriptores occurrit, ut apud Cassiodorum lib. 5. Cypriano comiti sacrarum Theodoricus rex: apud Ammianum lib. 15. & alibi, comes privatarum.

Procer. Procer. In concil. Tolet. VIII. subscribit Dabila comes & procer, & Euredus comes & procer, & Frolla comes & procer. Unde constat quod procer sit nomen dignitatis. Isidorus l. etymol. 9. cap. 4. sic inquit: *Proceres sunt principes civium vel civitatis, quasi procedes, quod ante omnes honore præcedant. Unde capita trabium, quæ eminent extra parietes, proceres dicuntur, eo quod primo procedant.* Lege proceres ex Servio in illud Virgilii Æneidos 10.

Tot lecti proceres terdent navibus ibant.

Proceres etiam magnates vocantur concil. Toletan. XI. cap. 5. & primates palatii, & generosæ personæ. Erat autem sola dignitas sine administratione jurisdictionis

Gardingus. Ducis & comitis dignitati Gardingus ordine subjungitur. Erantque hi tres apud Gothos majoris loci personæ, ut patet ex leg. Vvisegoth. l. 9. tit. 2. leg. ult. ubi ita habes: *Si majoris loci persona fuerit, id est, dux, comes, sive etiam gardingus.* Et infra leg. eadem, atque alibi, sæpe hi tres ceu eminentiores conjunguntur. Et ideo inquit lex: *Id de cetero speciale decreto decernimus, ut quisquis illis est, sive sit dux, sive comes, aut gardingus.* Gardingi in lib. leg. Vvisegoth. non semel fit mentio: verum ita obscure, ut quod ipsius munus fuerit, liquide scire nequeamus. Illud tantum conjectura consequi licet, cum majoris loci persona dicatur, unum ex præstantioribus palatinorum habuisse officiis. Quod etiam ex legum Vvisegothorum lib. 2. tit. 1. leg. 1. non male colligitur, ubi cum sacerdotibus Dei, senioribusque palatii, præsentes in ordinatione legum gardingi fuisse commemorantur.

Majoris præstantiorisque loci personis (qui nunc magnates, nunc primates palatii appellantur) breviter, ut res tulit, decursis, restat ut ad inferiores deveniamus. Inter quas tiuphadus primum sibi ordinem vendicabat, quique ei suberant millenarii, quingentenarii, centenarii, decani, exercitus etiam compulsores, annonarii, defensores, pacis assertores, numerarii, villici, saiones. Tiuphadum Germanorum lingua, quæ Gothicæ multum vicina est, altum significat; Tieph enim rem altam dici contendunt. Quidquid est, illud constat, unam ex primis post ducis, comitis, atque gardingi dignitatem fuisse, civilemque administrationem habuisse, ut patet ex leg. 23. & 26. tit. 1. lib. 2. legum Vvisegoth. & lib. 4. tit. 5. leg. 6. Huic in omni criminalium negotiorum genere judicandi licentia concessa erat, præterquam in his criminibus quæ legum sententiæ aperte condemnant, quibus qui obnoxii reperiebantur, eos non judicare amplius, sed ut jam a lege præjudicatos, condemnatosque debitis pœnis subjicere cogebantur. Ita enim accipio legem 15. tit. 1. lib. 2. legum Vvisegoth. quæ habet hoc modo: *Cum in ceteris negotiis criminaltum causarum tiuphadis judicandi licentia concessa fuit, criminosos a legum sententiis judicare non audeant, sed debitam in eis, ut competit, censuram exerceant.* Hic si quando sive ad bellum, sive alio avocaretur, vices suas aliis committere poterat. Sequitur enim in dicta lege: *Qui tiuphadi tales eligant, quibus vicissitudines suas audiendas injungant; ut ipsis absentibus, illi causas & temperate discutiant & juste discernant.* Hujus in bello proxima auctoritas ad comitis exercitus dignitatem erat, cum quo simul de rebus arduis consultabat, cujus consilio militem in hostem pugnandi facultas dabatur, & adimebatur: denique cum hoc de summa rerum exercitus deliberabat. Hic si quem de tiuphada sua (sic copiæ militum quibus præerat, vocabantur) donis forte corruptus, de expeditione domum redire permiserat, aut domo in expeditionem proficisci non coegerat, acerbis pœnis multabatur. Ut constat ex lib. 1. tit. 2. lib. 9. legum Vvisegoth. *Si tiuphadus*, inquit, *ab aliquo de tiuphadia sua fuerit beneficio corruptus, ut eum ad domum suam redire permitteret; quod acceperat, in novecuplum reddat comiti civitatis, in cujus est territorio constitutus. Et si ab eo nullam mercedem acceperit, sed sic eum dum sanus est, domum dimiserit, vel de domo in exercitum exire non compulerit, reddat solidos xx.*

Millenarii. Millenarii erant, qui mille sub se milites habebant. Horum meminit lex 26. tit. 2. lib. 2. leg. Vvisegoth. Isidorus lib. 9. etymol. cap. 3. *Sunt qui mille præsunt militibus, quos nos millenarios appellamus.*

Quingentenarii. Quingentenarii, qui quingentis militibus præerant. Hi si quem etiam de suis propter munus aliquod ab hoste domum redire consensissent, aut in hostem domo proficisci non coegissent, quod acceperant, novecuplum etiam comiti civitatis, cujus territorio suberant, reddere tenebantur. Si vero nullo accepto munere id feciissent, xv. solidos inter milites suos dividendos reddebant. Id cautum est leg. 1. tit. 2. lib. 9. leg. Vvisegoth. Horum etiam meminit lex 26. tit. 1. lib. 2.

Centenarii. Centenarii, teste Vegetio lib. 2. cap. 13. dicti sunt, quos antiqui centuriones vocabant, centum videlicet militibus præfectos. Ab Isidoro id animadversum est lib. 9. etymolog. cap. 3. *Centuriones*, inquit, *dicti, eo quod centum præsunt militibus sicut quinquagenarii, qui sunt in capite quinquaginta militum: & decani ab eo, quod militibus decem præficiuntur.* Hi si centenam (sic iis temporibus loquebantur) suam deserentes, domum ab hostibus refugissent, capite plectebantur. Si vero vel ad sacra altaria, vel ad episcopum confugissent, trecentos solidos exsolvebant comiti civitatis, in cujus erant territorio constituti: neque postes inter centenarios, sed decanos tantum habebantur. Quod si ipsi ob beneficium forte acceptum, aliquem de centena sua domum ab exercitu redire, aut domi manere, neque in hostem proficisci passi fuissent, novecuplum acceptum suo comiti civitatis reddebant. Quod si ob nullum munus acceptum id permisissent, decem solidos comiti civitatis dabant. Habes hæc omnia fuse in leg. 3. tit. 2. l. 9. Centenariorum meminit etiam concil. Arelatense sub Carolo magno, his verbis: *Ne comites, vel vicarii, seu judices, vel centenarii, sub mala occasione vel ingenio res pauperum emant.*

Decani qui. Decani, quos Varro, Svetonius, aliique probati auctores decuriones appellant, decem militibus imperabant. Hi si relicta decania, ab hoste domum recessissent; aut cum sani essent, domo exire in expeditionem detrectassent, x. solidos comiti civitatis dare cogebantur. Quod si aliqua mercede a superiore suo impetrassent, v. tantum solidos luebant, ut ostendit lex 4. ejusdem tituli & libri. Ubi amplius additur: *Quod si aliquis, qui in tiuphadia sua fuerat numeratus, sive permissu tiuphadi sui, vel quingentenarii, aut centenarii, vel decani sui, de hoste ad domum suam refugerit, aut de domo sua in hostem proficisci noluerit, in conventu mercantium publice centena flagella suscipiat, & reddat solidos decem.*

Et quandoquidem in locum de Gothica militia incidimus, erant apud eos, qui dicebantur exercitus compulsores; nempe qui Gothos in hostem exire compellerent: ut habetur in leg. 2. tit. 2. lib. 9. Hi multis in locis servi dominici appellantur; forte quod erant servi, qui regalibus servitiis mancipabantur. Quorum tanta erat auctoritas, ut palatinis officiis honorarentur, & testandi sicut ceteri potestatem haberent. Testatur id lex 4. tit. 4. lib. 2. legum Vvisegoth. Hi si quid ab iis, qui in exercitum compellebantur, sine ipsorum voluntate abstuliissent, undecuplum restituere cogebantur, & quinquaginta insuper flagellis multari, leg. 2. tit. 2. lib. 9.

Exercitus compulsores. Ad exercitus robur conservandum in primis pertinet, ne annonæ laboret inopia; ob idque provida Gothorum cura cautum est, ut per singulas civitates atque castella crearentur, qui militibus eam sine fraude exhiberent. Ii nunc annonarii, nunc dispensatores annonæ, nunc erogatores annonæ in Gothorum legibus dicuntur. Videtur & comes civitatis hujus rei curam gessisse, ut patet ex leg. 7. tit. 2. l. 9. leg. Vvisegoth. ubi cavetur, si contingat, ut ipse comes civitatis, aut annonarius, per negligentiam suam non habens, aut forsitan nolens, annonas dare militibus dissimularet, apud comitem exercitus conquerantur: qui eos, in quantum temporis subtraxerunt consuetas annonas, in quadruplum de propriis facultatibus restituere cogeret. Consistit autem proprie annona in frumento, oleo, vino, sale, carne. Solebat autem in militia Romana annona militibus pro stipendio per singulos dies distribui expeditionis tempore; veluti buccellatus panis, quem bis coctum vocamus, duobus diebus,

bus, ac panis alius tertio, uno die vinum, alio acetum; uno die lardum; caro vervecina biduo, ex commeatu publico. Cui annonæ interdum pecuniæ erogatio accedebat, & vestitus, & alia id genus militibus necessaria. Quando annona loco pecuniæ in solutionem militibus dabatur, dicebatur stellatura, quia per tesseras stellatas species alias pro annona accipiebant: ut annotavit Vvolphan. Lazius lib. 12. comment. reipubl. Romanæ cap. ult. Hæc annona quæ per capita singulis diebus militibus dabatur, panes civiles, quandoque annona civilis dicitur, & salarium. Qui annonarias species exhibebant, opinatores dicebantur, ut constat ex lege, Opinatoribus lib. 12. C. tit. 29. Interdum etiam nomine annonæ, universum militare salarium seu præbendum accipitur. Idque Flavii Vopisci abunde declaratur auctoritate, qui in Aureliano, *oleum* (inquit) *sal, lignum nemo exigat; annona sua contentus sit*. Patet etiam ex Vegetio libri de re militari: *Torquis* (inquit) *aureus solida virtutis præmium fuit; quem qui meruisset, præter laudem, duplas consequebatur annonas*.

Defensores. Defensorum etiam meminit lex 26. tit. 1. lib. 2. legum Vvisegoth. Horum officium erat in duplici ratione. Alii sunt, qui nomine civitatis causas, lites & negotia curant, ut actores syndici. Alii defensores sunt cum potestate & magistratu, qui locorum defensores dicuntur. De quibus leges Vvisigoth. loquuntur, leges etiam Romanæ lib. 1. & l. defensores civitatum 3. C. tit. 53. de def. civit. Alii dicuntur provinciarum defensores, quibus latior cura & plures res, & civitates defendendæ commissæ sunt, & ut inquit Justinianus, paterna voce ita dicti, ut eripiant a malis injuriam patientes. Erat quinquennale hoc munus l. 4. C. de defens. civit. ex novellis Justiniani factum est biennale. §. jusjurandum, & §. fin. eodem titul. in novellis. Prædictorum singula declarat pulcre lex 4. titul. 64. codicis lib. 1. his verbis: *In defensoribus universarum provinciarum* (*alias singularum civitatum, vel ut alii, universarum civitatum*) *erit administrationis hæc forma, & tempus quinquennii spatio metiendum: scilicet ut in primis parentis vicem plebi exhibeas, descriptionibus rusticos, urbanosque non patiaris affligi; officialium insolentiæ, & judicum procacitati, salva reverentia pudoris, occurras; ingrediendi cum voles ad judices liberam habeas facultatem: superexigendi damna, vel spolia plus potentium ab his, quos liberorum loco tueri debes, excludas, nec patiaris quidquam ultra delegationem solitam ab his exigi, quos certum est remedio non posse reparari*. Et Cassiod. l. 7. variarum in formula defensoris cujuslibet civitatis. *Nihil venale, nihil improbe facere velis, qui tali nomine nuncuparis. Commercia civibus, secundum temporum qualitatem, æquabili moderatione dispone. Definita serva, quæ jusseris: quia non est labor, vendendi summas includere, nisi statuta pretia cautissime custodire. Imples enim re vera boni defensoris officium; si cives tuos nec legibus patiaris opprimi, nec caritate consumi*. Gratianus etiam, Valentinianus, & Theodosius, CCC. Theodoro defensori formam defensionis præscribunt. l. in defensoribus, & l. 4. cujus verba superius attulimus.

Pacis assertor. Pacis assertor apud Gothos erat, qui ad faciendam pacem regali destinabatur auctoritate. Differebat autem assertor a judice, quod illi omnium negotiorum, actionumque causas terminabant, hi vero non alias, nisi quas illis regia commiserat ordinandi potestas. Hæc ex l. 16. tit. 1. lib. 2. leg. Vvisegoth.

Numerarii, & villici. Duo sequuntur officia, quæ ut vicina frequenter conjunguntur, numerarii nempe, & villici. Isidorus de numerario, l. orig. 9. c. 4. sic ait: *Numerarii vocati sunt, qui publicum nummum ærariis inferunt, hoc est, qui pecuniam regiam, ex tributis, & portoriis, & vectigalibus partam, in ærario inferebant*. Extat titulus 50. in C. de numerariis & actuariis, qui a Justiniano tabularii dicti sunt. Hic etiam annonas, quæ ex villis fisco regio debebantur, procurabat: quod si singulis annis facere neglexisset, duplo de propriis facultatibus solvere cogebatur. Constat ex conc. XIII. Tolet. in edicto Ervigii regis ad privatos, sive fiscales populos, his verbis *Certe si quis ille dux, comes, tiuphadus, numerarius, villicus, aut quicumque curam publicam agens, tributa exacte sibi commissa, annis singulis plenarie numero non exegerit, aut exacta apud se retinuerit, & ea statim thesauris publicis inferre neglexerit, duplata tributa ipsa de propriis rebus suis modis omnibus in publico inferet*. Fuerunt hæc duo officia ex humilioribus apud Gothos. Ac de villico id tantum conjicere licet, quod eamdem fere cum numerario functionem habeat. De numerario autem res certa est; cum ejus munus, ut sordidum atque abjectum, etiam conc. Tol. XVI. in Theudemundo spathario damnetur. Verba ejus, quia clarius id explicant, apponere non pigebit, ex edicto regio ad patres; *Et quia præcessor noster, divæ memoriæ dominus Vvamba rex, in ipsis regnandi primordiis Theudemundum spatharium nostrum, contra generis vel ordinis sui usum, Festi quondam incitatione Emeritensis episcopi, solius tantum regiæ potestatis impulsu, in eamdem Emeritensem urbem numerarii officium agere instituit (quod etiam unius an-*

A *ni excursu contra rationem noscitur peregisse*) *imo, quia nec valuit imperio gentis obsistere, vestri edicto concilii ab eodem Theudemundo, suaque omni posteritate talis actionis officium suspendatis, quo nullo ulterius tempore, tam ipse, quam omnis ejus progenies, usque in finem sæculi, ob hanc causam videantur aliquatenus molestari*.

Villicus. De villico, sic Isid. l. 9. etym. c. 4. *Villicus* (inquit) *proprie villæ gubernator est; unde a villa villicus nomen accepit. Interdum autem villicum non gubernationem villæ, sed dispensationem universæ domus, Tullio interpretante, significat, quod est universarum possessionum & villarum dispensator*. Locus Ciceronis ab Isid. citatus, est Verrina 5. villicus a Varrone de re rustica l. 1. c. 2. dicitur, qui præest pago, & totius rei rusticæ curam habet.

Sajo. Sajonum frequens mentio est apud Cassiodorum, & in leg. Vvisegot. l. 6. Hi, ut ex variis locis colligere licet, iidem erant, qui apud Romanos apparitores; regii videlicet, ac magistratus ministri, qui ad eorum jussa exe-B quenda semper præsto erant. Solebant etiam cancellariis sajones assignari, ut ostendit Cassiodorus l. 12. in ep. cujus initium est: *Oportet quidem cuncta*, &c. Ubi munus eorum scite describitur his verbis: *Quapropter devotionem tuam solatiis illius viri clarissimi cancellarii nostri solemni more deputamus; ut contra nullum alium erigaris, nisi qui legibus parere despexerit. Ad forum trahe, qui justa non recipit. Sub continentia irascere: sub maturitate distringe: timeri te amplius volumus, quam probari: quia illud maxime vigori tuo reputabitur, si nullius præsumptione peccetur. Cogitetur præ omnibus pecunia publicæ fidelis actio. Sit tuum commodum contemptus alienus. Coactus faciat, qui justa sponte complere neglexerit. Causis tantum delegatis impende. Si præcepta sequeris, de via non requiris. Caret culpa, qui imperata perfecerit. In executore illud est pessimum, si judicis relinquat arbitrium. Non inde jacteris, quod tibi non potest obviari. Nec assumere superbiam velis, quia te multorum humilitas pertimescit*. Plura de hoc lege apud eumdem Cassio-C dorum, l. 2. ep. ad Ulingem sajonem, l. 4. ad Gesidam sajonem, ad Thecutar sajonem, ad Dudam sajonem, ad Veraunum sajonem, ad Gudinandum sajonem, ad Avilfum sajonem, ad Gaudium sajonem, aliisque apud eumdem locis complurimis. Et legum Vvisegoth. l. 2. tit. 1. l. 17. cavetur, ut si sajo judici in aliquem contra legum æquitatem insurgentem obsequens, alium consenserit comprehendere, distringere, vel aliquid rerum auferre. C. publice ictus flagellorum accipiat, & præsumptionem tali emendatione coerceat. Leg. etiam 25. tit. & l. cit. sic scribitur: *Quod si ea, quæ judex ordinare decrevit, sajo callidus implere neglexerit, res, de qua agitur, si unciam auri, vel infra valere constiterit, illi, cui res debita est, idem sajo de suo auri solidum reddat. Si certe plus valuerit, per singulas uncias, singulos solidos pro sua tarditate persolvat. Idem vero, si super duas uncias, usque ad libram auri, eadem res valere probatur, decem flagella suscipiat; ac si crescente auri numero, crescat & pœna flagelli. Iidem vero sajones, cum pro causis alicujus vadunt, si minor causa est & persona, duos caballos tan-D tum ab eo cujus causa est, accipiant fatigandos. Si vero major persona fuerit, & causa, non amplius quam sex caballos, & pro itinere, & pro dignitate debebunt accipere*. Alia de eodem multis capitulis ejusdem libri invenies.

Servus fiscalis Servus fiscalis, vel fiscalinus dicitur, eo quod res & corpus ejus fisco regio cedat. Hi in officiis mancipati regi inserviebant. De quibus etiam concil. Tolet. III. c. 15. Fiscales servi ecclesias construxere ex sua paupertate, & in aliis conc. De his fit frequens mentio l. 2. leg. Vvisegoth. tit. 4. c. 4. Nam illic legislator agens de iis, quorum testimonium admittendum est: *Servo* (inquit) *penitus non credatur, si super aliquem crimen objecerit, aut etiam si dominum suum in crimine impetierit. Nam etsi etiam in tormentis positus exponat quod objecit, credi tamen illi nullo modo oportebit. Exceptis servis nostris, qui ad hoc regalibus servitiis mancipantur, ut non immerito palatinis officiis liberaliter honorentur, id est, stabulariorum, gillonariorum, argentariorum, coquorum quoque* E *præpositi, vel si quis præter hos superiore ordine, vel gradu præcedunt. Quos tamen omnes & regia potestas jugiter non habet incognitos, & nullis eos constat pravitatibus aut criminibus implicatos. Quibus utique vera dicendi vel testificandi licentia sicut cæteris ingenuis hac lege conceditur*. Itaque inter officia servorum fiscalium recensentur stabularii, gillonarii, argentarii, coqui. Quos omnes antiqua leg. Hispaniæ translatio ita explicat: Assi cuemo los que maudan las bestias los que mandan sos rapaces, los que son sobre los que fazen la moneda, e los que son sobre los cozineros. Gillonarii vox Gothica, puerorum præfecti. Nam, gielem, illis lascivire est, quod proprium est ejus ætatis; unde, giel, lascivus. Gieles comatulus. Posterior ætas præfectum istorum, alcayde de los donzeles vocitavit. Et l. 10. tit. 2. l. 4. legum nostrarum cavetur, ut si quis per tricennii tempus quod cumque de fisci, aut cujuspiam rebus tenuisset, aut quo-

cum-

cumque jure poſſediſſet, perenni ſibimet jure vindicaret, & retentaret, exceptis mancipiis fiſcalibus, in quibus hoc triceunale tempus nullo modo valebat, neque ullum præjudicium quo minus in poteſtate fiſci perpetuo maneret, afferebat. Hactenus de officiis Gothorum, ea brevitate, qua potuimus, & integritate. Lector boni conſulat.

SYNODUS SELEUCIENSIS NESTORIANORUM

Ad Schiſmaticos ab obſequio Catholici deſciſcentes damnandos

Anno circiter 654. celebrata.

PErſæ Marvanitæ & Catarenſes a throno Seleucienſi defecerant; quos in ordinem redigendos coacta Seleuciæ Synodus anathemate perculit. Rei hujus mentio ſupereſt in epiſtola Jeſujabi Adjabenis epiſcopi apud Aſſemanum Bibl. Orient. to. III. par. II. pag. CLXXXVI. ad Catarenſes epiſcopos, qui verbis hiſce compellantur: *Dei itaque eccleſia, hæc nimirum ſancta ſynodus, quæ hoc tempore in urbe cathedræ Catholici* (Seleuciæ) *congregata eſt, vobis dudum fecit, quod ipſi vobis præſumpto antea judicio feceratis, vos ſcilicet ab honore & gradu, cujus nomen præfertis, dejiciens &c.*

FINIS TOMI DECIMI.

CATA-

CATALOGO

Di ALCUNI Libri uſciti dalle Stampe di Antonio Zatta *Librajo Veneto, e di parecchi altri ſegnati con aſteriſco * da eſſo acquiſtati in maggior numero fino all' Anno MDCCLIV.*

ANtoine (P. Pauli Gabrielis S. J.) Theologia Moralis univerſa, complectens omnia morum præcepta, & principia Deciſionis omnium Conſcientiæ Caſuum, ad uſum Parochorum & Confeſſariorum, cum Notis & Additionibus P. *Philippi de Carbonano Ord. Min. Reg. Obſerv. Editio noviſſima cæteris locupletior & emendatior* . in 4. Vol. 2. 1763. L. 10:

Auguſtini (Antonii) Stranguria quæ venerea dicitur, quod Mercurii aliquando eſſe poteſt effectus, Obſervationes id probantes edita &c. in 8. 1763. L. :10

Aymar (R. P. F. Jo: Jacobi M. Antiq. Obſervantiæ Lectoris Jubilati) Exercitationes Theologico-Morales de Actibus humanis, & Peccatis juxta veriora Doctoris Subtilis principia, ſcholaſtica methodo ad uſum ſtudioſæ juventutis accommodatæ, in 4. 1762. L. 6.

—— Ejuſdem Exercitationes Theologicæ de Deo, ejuſque attributis, juxta veriora Doctoris Subtilis principia, Scholaſtica Methodo ad uſum Studioſæ Juventutis accommodatæ : variiſque diſſertationibus tum ad Dogma, tum ad Hiſtoriam ſpectantibus illuſtratæ. in 4. *ſub prælo*.

* Baconis (Franciſci) Novum Organum Scientiarum, in 8. 1762. L. 3.

—— ejuſdem. De dignitate & Augmentis ſcientiarum. in 8. *ſub prælo*.

Boehmeri (Juſti Henningii) Introductio in jus publicum univerſale ex genuinis Juris Naturæ principiis deductum. in 4. 1763. L. 5:

Boſcovich (P. Rogerii Joſephi) De Solis ac Lunæ Defectibus Libri V. 8. 1761. juxta Exemplar Londini. L. 3:10.

* Cantova (Joſephi Ant. S. J.) De Septimio Tertulliano, & S. Epiphanio Diſſertationes duæ Theologico-criticæ, in quibus Antropomorphiſmo neutrum laboraſſe demonſtratur, & multa ad Antropomorphitarum hiſtoriam pertinentia dilucidantur. in 8. Mediolani 1763. L. 2:

Chignoli (R. P. Nicolai Auguſtini) Exercitationes ad Danielem Prophetam. in 4. 1761. L. 6.

S. Clementis Alexandrini Opera omnia, Græce & Latine, recognita, & illuſtrata a Joanne Potero: Quibus inſuper adjecta ſunt in hac Editione Fragmenta aliqua ex Fabricio, ac Vita Sancti Patris, Monumentis præſtantiſſimis exarata, fol. Tom. 2. 1757. L. 85.

—— Idem Opus Charta magna. L. 95.

—— Idem Opus impreſſum Charta maxima, ut vulgo dicitur Imperiali, cujus unicum extat exemplar. L. 400:

Comœdiæ & Tragœdiæ ſelectæ *ex Plauto, Terentio, & Seneca*, animadverſionibus & interpretationibus illuſtratæ ad uſum Scholarum. 8. 1763. L. 3.

Conciliorum Sacrorum nova & ampliſſima Collectio, in qua, præter ea, quæ in præcedenti *Philippi Labbei* editione in lucem edita fuere, ea inſuper omnia ſuis locis diſpoſita exhibentur, quæ *R. P. Domin. Manſi nunc Archiepiſcopus Lucenſis*, in ſex Voluminibus Supplementorum Lucæ nuper evulgavit. Editio noviſſima ab eodem *P. Manſi*, aliiſque eruditis Viris, curata, ad MSS. Codd. Vatican. Lucenſ. alioſque recenſita & perfecta, Notiſque Diſſertationibus & Monumentis quampluribus locupletata. in fol. 1760. ad 1763. Tomi I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. & X. *in lucem jam prodierunt; ſinguli Tomi veneunt parata pecunia* L. 36.

& inſuper ſolvenda eſt prænumeratio unius Tomi.

-- *Reliqui Tomi uſque ad complementum Operis*, ſub prælo.

S. Cyrilli Arch. Hieroſol. Opera quæ extant omnia, cum Notis Monachor. Ord. S. Benedicti. Græce & Latine. fol. 1763. L. 30:

Dantis (Aligherii) De Monarchia Tractatus. in 4. 1759. L. 2.

S. Dionyſii (Areopagitæ) Opera omnia, Græce & Latine, Commentariis & Adnotation. illuſtrata a P. Cordetio : quibus ſuperadditæ ſunt in hac editione Diſſertationes præviæ, variantes Lectiones; aliæque Acceſſiones potiſſimum ad rem ſacientes. fol. Tom. II. 1755. L. 80.

——Idem Opus impreſſum Charta maxima, atque, ut ajunt, Imperiali, cum ampliſſimis marginibus, cujus unicum extat exemplar. L. 400.

Divinatio de veteris Græcorum Muſices in omnes Scientias uſu & energia. in 4. 1762. L. 1:10.

Euſebii Pamphili Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ Libri X. ejuſdem de Vita Imp. Conſtantini Libri IV. quibus ſubjicitur Oratio Conſtantini ad Sanctos, & Panegyricus Euſebii. Henr. Valeſius ex Græco textu collatis mss. Codicibus emendato Latine vertit & annotationibus illuſtravit. Adjectæ ſunt in hac Editione obſervationes criticæ plurium Eruditorum a Gullielmo Reading collectæ, Henrici Valeſii Diſſertationes IV. & P. Petri Thomæ Cacciari Carmel. Præfatio ac Hiſtorica Diſſert. de Euſebiana Ruffini translatione. 4. tom. 3. 1763. L. 34.

Fleury (Claudii) Inſtitutiones Juris Eccleſiaſtici cum notis *Boehmeri*, Editio quarta. in 4. *juxta exemplar Lipſiæ*. 1762. L. 4.

-- ejuſd. Diſciplina Populi Dei in novo Teſtamento ex Scriptoribus Sacris, & Prophanis collecta, curante R. P. Franciſco Antonio Zaccharia Soc. Jeſu, Bibliothecæ Eſtenſi Præfecto. 4. Tom. 2. 1761. L. 10.

Godoy (Petri Ord. Prædic.) Diſputationes Theologicæ in D. Thomæ Summam. *Editio II. Veneta*, in qua nonnullæ adjectæ ſunt Appendices ex *Joan. Baptiſtæ Gonnet* ejuſd. Ord. Elucubrationibus deſumptæ. fol. Vol. 7. 1763. L. 60:

Juenin (Gaſparis) Commentarius Hiſtoricus & Dogmaticus de Sacramentis, in quo defenduntur veritates Catholicæ contra antiquos & recentiores Hæreticos; explicantur requiſitæ a Patribus diſpoſitiones ad eadem Sacramenta tum conficienda, tum recipienda; proponuntur mutationes, quæ ab eccleſiæ exordiis ad hæc uſque tempora in eorum adminiſtratione contigere; & propugnantur ſcholaſticæ concluſiones, quæ ad Scripturam & Traditionem propius accedunt. fol. 1761. L. 15.

* Leotardus (Honoratus) De Uſuris & Contractibus Uſurariis coercendis. Editio noviſſima, cui nunc primum adjectæ ſunt pro foro Conſcientiæ Diſſertationes tres P. Franciſci Zech, in quibus rigor moderatus Doctrinæ Pontificiæ Benedicti XIV circa Uſuras demonſtratur. fol. 1761. L. 10:

Lizzari (Antonii) Binæ ex nonnullis rariores Morborum hiſtoriæ. in 8. 1761. L. :10

——Ejuſdem Animadverſiones ad nonnulla Hipocratis loca ex Epidemicorum Libris decerpta ſpectantes. in 8. 1763. L. 1:5

Maldonati (P. Joannis S. J. Theol.) Comentarii in quatuor Evangeliſtas in 4. Tom. 4. Sub prælo. *Opus hoc ſubſcriptoribus quamprimum exhibebitur parata pecunia*.

—— Commentaria hæc ſunt ex ſe opus completum & eximium, ideoque a quocumque comparari poterunt. Cum vero ſint etiam Supplementum neceſſarium ad complendam Bibliam Maximam Commentariis Variorum illuſtratam, atque Venetiis editam Tom. XXVIII. 4. apud Modeſtum Fentium 1760. ii qui dictam Bibliam poſſident, ſeque prompte adſociaverint, habebunt expreſtum in titulis ſequentem Tomorum numerum, ſcilicet Tomus XXIX. Tom. XXX. Tom. XXXI. Tom. XXXII. ad complendam Commentariorum Biblicorum ſeriem.

Mon-

Monteiro (P. Ignatii S. J.) Philoſophia libera, ſeu Eclectica Rationalis, & Mechanica Sentuum, ad Luſitanæ Juventutis inſtitutionem accommodata, & pluribus Tomis comprehenſa, in 8. *ſub prælo.*

Muſeum Mazzuchellianum, ſeu Numiſmata Virorum doctrina præſtantium, quæ apud Joan: Mariam Comitem Mazzucchellum Brixiæ ſervantur, a Petro Antonio de Comitibus Gaetanis Brixiano Presbytero, & Patritio Romano edita, atque illuſtrata. Accedit inde Verſio Italica ſtudio Equitis Coſimi Mei elaborata. Continet hoc perelegans ac ſumptuoſum Opus 1200. circiter Numiſmata, totidemque Emblemata ex adverſo reſpondentia: necnon Cælaturis 2400. circiter, Tabuliſque æneis 280. finalibus 150. circiter conſtat. fol. fig. vol. 2. 1763. L. 200:

* Palatii (Joannis) Ariſtocratia Eccleſiaſtica, ſeu Faſti Cardinalium S. Rom. Eccleſiæ, cum eorum Iconibus & Stemate gentilitio, fol. fig. tom. 5. Venet. L. 110:

Parabolæ Evangelicæ, Myſteria, & Miracula, aliaque Jeſu Chriſti documenta, lat ne deſcripta, & Figuris æneis repræſentata; ſubjuncta Italica verſione de verbo ad verbum ſub eadem linea diſtributa, ad uſum & facilitatem puerorum, qui Latinum gramaticalem Sermonem ediſcere incipiunt, in 8. *ſub prælo.*

Peregrini (M. Antonii) de Fideicommiſſis cum Obſervationibus Gaſparis Lonigii, & Obſervationibus ſingularibus Franciſci Cenſalii, cum Additionibus ad Tractatum de Fideicommiſſis Marci Antonii Peregrini, fol. Tom. II. 1760. L.26:

—Ejuſdem. Tom. ſecund. ſeorſum. fol. 1760. L. 6:

Rotarii (Thomæ Franciſci) Apparatus Interrogationum & Reſponſionum pro Examine Clericorum ordinandorum. in 12. 1762. L. 1: 5.

Stephani (Pauli J. U. D. Sac. Theol. Profeſſoris) De ſupremo Dogmaticis Epiſcoporum Judiciis Sanctæ Sedis Apoſtolicæ auctoritate opportune munientis Theologico-Canonica Diſſertatio. Editio ſecunda. in 4. 1760. L. 4:

Tabulæ Whiſtonianæ conſpectus, cum Theorematibus ex Aſtronomia ſelectioribus, addito ſchemate æneo in 8. charta vulgo Imperiali, 1759. L. 4:

Weitenaver, P. Ignatii Soc. Jeſu, Lexicon Biblicum, in quo explicantur Vulgatæ Vocabula, & Phraſes quæcunque, quæ propter Linguæ Hebraicæ Græcæq; peregrinitatem injicere moram legenti poſſunt. Ad uſum eorum omnium, qui abſque magnorum voluminum ambagibus Divinæ Scripturæ Textum & Contextum intelligere, & verbum Dei ſolide populo proponere deſiderant. Accedunt Summaria Capitum omnium totius Codicis Divini. Editio prima Veneta multo correctior, & emendatior in 8. 1760. L. 4:

Upiani, Didymi, De Matrimonio Jus tum Naturæ, tum Canonicum, quorum hoc ex illo, Scientiæ in modum nectitur, atque efficitur. in 4. Tom. II. 1760. L. 7:

—— De Uſuris, Reditibus Vitalitiis, Cenſibus, Antichreſi, Cambiis, Fœnoribuſque, Trajectitiis Juris Naturæ quocum minime diſſentire jus poſitivum Utrumque, Canonicum, & Civile oſtenditur, Inſtitutiones: omnia Mathematico more, & modo pertractantur. in 8. 1761. L. 1:10

Zacharia (Franc. Antonii e S. J.) Emendationes Ughellianæ, quibus Italia Sacra Ferdinandi Ughelli emendatur & illuſtratur. fol. *ſub prælo.*

Zech (R. P. Franciſci e Societatis Jeſu) Diſſertationes tres, in quibus rigor moderatus Doctrinæ Pontificiæ circa Uſuras, a SS. D. N. Benedicto XIV. per epiſtolam encyclicam Epiſcopis Italiæ traditus exhibetur. Accedit Appendix Doctrinæ moralis in eadem materia ex Libro ejuſdem Pontificis de Synodo Diœceſana. Vol. 2. in 8. 1763. L. 5:

L'Aminta Favola Boſchereccia di Torquato Taſſo accreſciuta, e adornata di otto Rami di grandezza della pagina, con a lato li ſuoi Capopagine, Finaletti, e Lettere iniziali inciſi in Rame da perito Profeſſore, tutti alluſivi alla materia. in 12. 1762. L. 8:

Annali del Sacerdozio e dell'Imperio, o ſia Storia Sacra e profana fino all'intero ſecolo XVII. di noſtra Salute, di Monſign. Marco Battaglini. in fol. Tom. 4. 1749. L. 40:

Annali Letterarj d'Italia, del P. Franceſco Antonio Zaccaria, li quali incominciano dall'Anno 1756. e poſſono ſervire di continuazione all'Iſtoria Letteraria del P. ſuddetto, al qual anno appunto ſono rimaſti col Tomo XIV. in 8. Tomo primo, e ſecondo, 1763. *per Aſſociazione a Lire 5. al Tomo in Contanti.* L. 10:

--*Fuori di Società il prezzo di detti due Tomi è di* L.14:

—— Tomo Terzo diviſo in due Parti, e in quattro Libri diviſo, il di cui Libro quarto contiene la Continuazione della Bibliotheca di varia Letteratura ſtraniera. in 8. 1764. *ſotto il Torchio; per Società in Contanti valerà* L. 7:

—— *fuori di Società il prezzo di detto Tomo terzo ſarà di* L.10:

* Apologia in favore de' Santi Padri contro quelli che nelle Materie morali fanno di eſſi poca ſtima Opera poſtuma del Padre Bern. Ciaffoni. in 8. 1761. L. 1:10

Arioſto (Meſs. Lodovico) L'Orlando furioſo, adornato di Figure in Rame di grandezza della pagina; corriſpondenti all'Idea de' Canti in 4. grande, ſulla forma del Dante. Tom. 3. *ſotto il Torchio, per Aſſociazione, a tenore del Manifeſto che in breve ſi pubblicherà.*

l'Auguſta Baſilica Veneta dedicata a S. Marco Evangeliſta, Protettore della Città, e ſuo Dominio, deſcritta in tutte, e ciaſcheduna delle ſue parti, e delineata da Antonio Vicentino. Edizione Magnifica con Finali, Capo-pagine in Rame in fol. Atlantico. 1761. L.80:

—— detta, colle pagine contorniate di fregi in rame. L.118:

Avventure di Lillo Cagnolo Bologneſe: Opera dilettevole, Critica, tradotta dall'Ingleſe in 8. 1760. L. 1:10.

il Cardinal di Trento Criſtoforo Madruccio diteſo contro Natale dei Conti, coi teſtimonj dei Letterati che lo conobbero. Opera del R. P. L. G. dell'Ord. de' P. in 8. 1763. L. 1:10.

della Colezione della ſera ne' giorni di Digiuno, delle Meſſe negli Oratorj privati de' Secolari, e delle Indulgenze Plenar. Opuſc. tre. 8. 1762. L. 1:

* Colloquj ſacri ſopra le virtù Theologali e ſopra i vizj principali che alla Carità ſi oppongono, del P. Paolo Antonio Lamberti dell'Ord. de' Minor. Convent. in 4. Tom. 4. Viterbo 1763. L. 20:

Conſiderazioni, e Pratiche divote per celebrare con frutto le ſei Domeniche in onore di S. Luigi Gonzaga della Compagnia di Gesù, propoſte dal P. Paſquale de Mattei, della ſteſſa Compagnia di Gesù, ed accreſciute di tre Domeniche, che ſervono per compiere la Novena di detto Santo. 1763. L. 1:10

il Criſtiano Cattolico iſtruito nei Sagramenti nel Sagrifizio, nelle Cerimonie, e nei Riti della Chieſa ec. in 8. 1755. L. 2:

Dante (Alighieri) la ſua Divina Commedia, e tutte l'altre ſue Opere ridotte per la prima volta in un ſol corpo e novellamente arricchite (oltre il cómmento del P. Pompeo Venturi, e di Gio: Antonio Volpi) con copioſe illuſtrazioni del P. Gio: Lorenzo Berti MS. e del Co: Roſa Morando MS. e d'altri rinomati Scrittori: Edizione magnifica adornata di 400. e più Figure in Rame, alluſive a tutta l'Opera; aggiuntavi la Monarchia, d'una nuova Vita di Dante, con alcune Lettere, Apologie, ed illuſtrazioni di moderni Scrittori, coſe tutte che mancano nell'altre Edizioni in 4. Tomi 5. 1759. L.180:

—— detto in carta migliore. L.200:

—— detto in carta ſtragrande con ampli margini. *raro.* L.250:

A queſt' Opera ſi poſſono unire i ſeguenti.

—— Giudizio degli antichi Poeti ſopra la moderna Cenſura di Dante, attribuita ingiuſtamente a Virgilio, ovvero Saggio di Critica, Poema Ingleſe del Pope, fatto Italiano dal Co: Gaſparo Gozzi, con figure in Rame alluſive agli argomenti della Critica. in 4. *ſi riſtampa.* L.10:

—— Parere ſopra il Poemetto del P. Bettinelli Geſuita intitolato le Raccolte, colla Riſpoſta ec. in 4. 1758. L. 2:

Si vendono anche ſeparate dall' Opere di Dante li Tomi ſeguenti, cioè

—— detto. Le Proſe e Rime Liriche edite, ed inedite. in 4. fig. Tom. 2. L.25:

—— detto. La Monarchia Latina. in 4. L. 2:
—— detto. Memorie per servire alla vita di Dante Alighieri ed alla Storia di sua Famiglia, raccolte da un' Accademico Colombario Fiorentino, ed illustrate coll' Albero e armi della famiglia. in 4. 1759. L. 4:
—— detto. Tutte le Figure in Rame, in numero di 212. le quali servirono per ornamento all'Edizione del Dante in 4. stampate in Fogli numero 53. distribuite in modo che cadaun Foglio contiene 4. Figure, cioè due Figure grandi de' Canti di Dante, ed altre due Figure picciole, che loro corrispondono, in cui sono gli argomenti in piccioli quadri, servir possano d' adornamento per gabinetti. L. 32:
—— detto, La sua Divina Commedia, e tutte l'altre sue Opere (ridotte, per la prima volta, in un sol corpo in 8°.) novellamente arricchite di tutti i Comenti, illustrazioni e aggiunte sopramentovate, col Ritratto, e Sepolcro dell' Autore, col Profilo, Pianta, e misure dell' Inferno di Dante, incisi in Rame. Edizione completa in 8. grande Vol. 7. 1760. 4. L. 24:
Diotallevi P. Alessandro della Compagnia di Gesù, Stimoli alla vera Divozione. in 12. 1762. L. 1: 5.
—— detto Trattenimenti Spirituali, sopra le Feste di Maria Santissima 12. Tomi 3. L. 3:10
—— detto Idea d' un vero Penitente, o sia Spiegazione del Salmo *Miserere* ec. in 12. L. 1:
—— detto Meditazioni sul Cuore addolorato di Maria Santissima. in 12. L. 1 5.
—— detto La Beneficenza di Dio verso gli Uomini, e l'ingratitudine degli Uomini verso Dio. in 12. L. 2:
—— detto Tutte l' Opere ridotte in un sol corpo. Tom. 2. in 4. 1762. L. 8:
Discorsi di M. Fleury sopra la Storia Ecclesiastica tradotti dal Francese, in 12. Tom. 2. 1761. L. 3:
il Disinganno de' Grandi, e d' altre persone qualificate intorno ai loro doveri, esposti già a sola propria istruzione, da S. A. il Principe D. Armando di Conty, poi tradotti in Italiano, e Comentati dall' Avvocato Giuseppe Antonio Costantini, che può servire di continuazione alle *lettere Critiche*, in 8. vol. 2. 1760. L. 4:
il Divoto del Sacro Cuor di GESU' istruito intorno l'origine, e l'eccellenza della Divozione al medesimo Amabilissimo Cuore, con varie affettuose Orazioni, Rime, e con due Novene per onorare i Sacri Cuori di GESU', e di MARIA; di Fr. Angelo M.da Udine Cappuccino, 16. Fig. 1761. L. 1:
Dizionario Apostolico per uso de' Parrochi, e Predicatori, tradotto dal Francese 4°. tomi 5. Opera del P. Giacinto di Montargon 1756. L. 36:
Dizionario Compendioso di Sanità che contiene l' esatta descrizione di tutte l'umane Malattie, comprese pur quelle degli Artefici, e della Gente applicata e sedentaria; colla specificazione dei Rimedj sperimentati da' più celebri Professori dell' Arte Medica, tradotto dal Francese, ed illustrato con Osservazioni jatrofisiche dal Dottor Gio: Pietro Fusanacci. in 8. Vol. 3. 1764. L. 6.
* Elementi di Aritmetica specioſa e numerica raccolti da varj Autori da un Religioso Somasco ad uso delle Scuole, 8. fig. 1763. L. 1:10
Elementi Generali dell' Antica e Moderna Geografia, Traduzione dall' Idioma Inglese. in 8. con figure in Rame. 1762. L. 4:
* Elementi generali delle principali Parti delle Matematiche necessarj ancora all' Artiglieria, e all' Arte Militare, del Sig. *Abate Deidier*, tradotti dal Francese dalli Nobili Fratelli Dandolo Patrizj Veneti in 4. fig. Tom. 3. 1762. L. 44:
* Elogio Storico alle Gesta del Beato Odorico dell' Ordine dei Minori Conventuali con la Storia da Lui dettata dei suoi Viaggi Asiatici. Illustrata da un Religioso dell' Ordine stesso. in 4°. grande. Fig. 1761. L. 10:
* Elercizj di Pietà per tutti i giorni dell'anno, e sopra tutte le Domeniche e feste Mobili, che contengono l'esplicazione del Mistero e la Vita del Santo di quel giorno, e quanto s'è di maggior istruzione e profitto ne' giorni festivi; con riflessioni, meditazioni, e pratiche di pietà: dal P. Giovanni Croisset. Trad. dal Franc. in 12. Tomi 18. 1763. L. 36:
l' Esistenza della Legge Naturale impugnata, e sostenuta da Carlo Antonio Pilati. 8. 1764. L. 1:10
Esposizione delle Litanie della B. V. M. di D. Antonio Tommaso Barbaro. in 12. 1760. L. 3:
l' Esser Tragedia in 8. 1759. L. 1:
il Falso Rabino, o sia l' Avventure del Co: di Vaxere. Storia galante tradotta dal Francese Manoscitto, in 8. 1763. L. 1:10
l' accorto Fattor di villa o sia Osservazioni per il governo della Campagna con la maniera di coltivare gli Alberi da Frutto; ed altri Avvertimenti, di Santo Benetti. in 8. 1762. seconda Edizione ricorretta, ed accresciuta. L. 1:
* la Formica contro il Leone Operetta critica di Antonio Bianchi. in 8. 1755. L. 1:
nuova Geografia per uso della più fresca Gioventù, accomodata alle recenti Osservazioni e Ripartimenti stabiliti, inseritevi molte succinte Erudizioni, per la maggior condizione dei Paesi, ed una chiara, e breve notizia della Sfera. 8. 1762. L. 2:
* Gersone della Perfezione religiosa, e dell' obbligo che ciascun Religioso ha d' acquistarla, composto, e diviso in quattro Libri dal P. Luca Pinelli Ges. in 12. 1763. L. 1:10
Gesta de' Sommi Romani Pontefici da Gesù Cristo eterno Sacerdote fino a Clemente XIII. felicemente regnante, per rapporto a' dogmi dell' Ortodossa Fede, che decretarono, e per riguardo all' istituzione, riformazione, e buon regolamento dell' Ecclesiastica disciplina, che stabilirono. Opera d' un Francescano Minor Conventuale. in varj Tomi in 4. *che si stampa per Associazione per conto dell' Autore* a L. 6. al Tomo in Contanti.
——il Tomo primo *già uscito nel corrente Anno 1764. vale* in Contanti *sciolto* L. 6:
il Giovane Istruito ne' Dogmi Cattolici, nella Verità della Religione Cristiana, e sua Morale; con i principj della Geografia, della Storia, della Filosofia, e Astronomia, e colla spiegazione della Teologia dei Pagani, di Geminiano Gaetti. in 4. Tomi 2. 1759. L. 10:
il buon Governo dell' Anime, proposto massimamente a' Parrochi, e Confessori, di D. Giambattista Bonomo, nuova Edizione accresciuta più della metà con notabili aggiunte, principalmente contro gli amori. in 8. *Sotto il Torchio*.
Gordon, Gramatica Geografica, ovvero Analisi esatta, e breve della moderna Geografia, con Figure in rame. Edizione III. Veneta, ricorretta, ed accresciuta. in 8. 1763. L. 3: 10
Istoria del Testamento Vecchio e Nuovo con riflessioni morali cavate da' Santi Padri per regolar i Costumi de' fedeli, tradotta dal Francese. in 8. Tom. X. 1763. L. 14:
stri di Sua Santità verso i Ministri di Sua Maestà Fedelissima. in 8. 1762. L 1:10
Lettere Erudite di D. Giustiniano Ponteſiena Teodori, intorno a ciò, che deve saperſi, e praticarsi dagli Ecclesiastici sì Secolari, che Regolari. in 8. Tomi 2. 1759. L 2:10
Lettere del P. Filiberto Balla della C. di G. in risposta alle Lettere Teologico-Morali di Eusebio Eranisle in difesa della Storia del Probabilismo del P. Concina. in 8. Tomi 3. 1755. L. 5:
* Lettere Familiari di Giuseppe Baretti, che descrivono il di lui Viaggio da Londra a Torino, attraverso l' Occidentale Inghilterra, il Mar Atlantico, il Portogallo, la Spagna, la Francia, e parte dell' Italia. in 8°. Tomi 2. 1763. che si vendono per conto dell' Autore L. 7:
Lettere in Versi del Co: Francesco Algarotti; edizione novissima ricorretta, ed accresciuta dall' Autore, in 12. 1759. L. 1:
Lettere Filosofiche del Sig. Maupertuis, tradotte dal Francese, in 8. 1760. L. 1:10
* Lettere di risposta di N. N. ad un Amico, che ricerca sapere l' Origine, la dignità, l' autorità, e l' accortezza de' Vescovi, in 8. 1763. L. 1:10
Lizzari (Antonio) Dissertazione Epistolare intorno ad una Operazione cerusica detta paracentesi dell' Idropisie. in 8. 1761. L. 1:10
—— detto Supplemento alla Storia delle Malattie acute degli anni 1761. 1762. in 8. 1763. L. 1:
* nuova Maniera di seminare e coltivare il Frumento che reca quasi cinquanta per cento di utile più che coll' ordinario usato metodo con una Tavola in rame di tutti gli Stromenti necessar a tal uopo, pubblicata da Francesco Grisellini in 4. fig. 1763. L. 2:

Manuale di pie meditazioni del P. Giovanni Buſeo, tradotto dal P. Franceſco da Coll'Amato. in 12. Tom. 2. 1763. L. 3:

Manuale Sacro, ovvero varj documenti per vivere Criſtianamente cavati dall' Opere d' un gran Servo di Dio. Seconda Edizione in 12. 1761. L. :10

nuovo Manuale, o ſia iſtruzione pratica ſopra la Regola, e Coſtituzione dell'Ordine de'M. Convent. di S. Franceſco. in 8. 1758. L. 3:

Maſſime Dottrinali di S. Franceſco di Sales ad ogni ſtato di Perſone utili e neceſſarie, per ben dirigere le Anime proprie, e per condurre le altrui alla perfezione Criſtiana; *Aggiuntovi* in queſta II. Ed. un Ragionamento del P. *Giuſeppe Muſocco* ſopra il Santo Timor di Dio. in 12. 1763. L. 2:

il Miniſtro degl' Infermi del P. Carlo Solfi, per ajuto alla buona morte, coll'aggiunta della benedizione del SS. Roſario in 12. 1762. L. :15

Miſtica Pratica di Virtù, che conducono l'Anima Criſtiana per via ordinaria al conſeguimento del Santo Amor di Dio, in 12. 1762. L. :10

Notizie Storiche delle Apparizioni, ed Immagini più celebri di Maria Vergine, nella Città, e Dominio di Venezia; tratte da Documenti, Tradizioni, e antichi Codici delle Chieſe, nelle quali eſſe Immagini ſono venerate; raccolte e ſcritte da S. E. Flaminio Cornaro. in 12. con 50. Immagini in Rame. L. 5:

Oſſervazioni Concernenti varie importanti materie di Medicina, e le facoltà di molti rimedj ſpecifici per guarire varie malattie rimmarchevoli ec. Tradotte dall'Ingleſe del Sig. Ricardo Mead. 8. 1763. L. :15

Parabole Evangeliche, Miſterj, Miracoli e inſegnamenti di Gesù Criſto, tradotti dal Franceſe, e adornati di *figure* in *Rame* che alludono e ſpiegano con molta grazia ciaſcuna Parabola e Miſtero ec. in 8. 1764. *Sotto il Torchio.*

Parafraſi de' Treni di Geremia tradotti in verſi volgari, con Annotazioni, del P. Fel. Mar. Zampi Carm. 4. 1755. L. 1:10

Parere ſopra il Poemetto del P. Bettinelli intitolato le Raccolte, colla Riſpoſta, in 4. 1758. L. 2:

della Preſervazione della Salute de' Letterati e gente applicata e ſedentaria, di *Giuſeppe Antonio Pujati*. 8. 1761. L. 4:

Preghiere Divote, e profittevoli ad ogni Criſtiano, per vivere ſotto il patrocinio del Cielo, aggiuntavi una breve Novena pel SS. Natale; in 8. 1759. L. :10

* Quareſimale dell' Abate Badia emendato ed accreſciuto. in 4.

Raccolta completa d'Apologie della Dottrina, e Condotta de'RR. PP. Geſuiti, in *Riſpoſta* agli Opuſcoli, che ſono uſciti *contro* la Compagnia di Gesù. in 8. 1760. Vol. 18. ed altri cinque di ſupplemento. L. 52:

—— detta, in Foglio Volumi tre con copioſi Indici delle coſe più Notabili.

Ragionamento ſopra la Vocazione allo Stato Eccleſiaſtico di Monſig. Antonio Godeau, Veſcovo e Signor di Vence, traſportato dal Franzeſe in Italiano; Aggiuntovi il Volgarizzamento della Lettera XXI. di S. Agoſtino a Valerio Veſcovo d' Ippona. Seconda Edizione corretta, ed accreſciuta. in 8. 1762. L. 1:10

Regola di S. Agoſtino poſta nel Libro delle ſue Epiſtole, da D. Bernardino Scardeone tradotta dal Latino, coll'Eſpoſizione di Ugone di S. Vittore; terza Edizione. 8. 1763. L. 1:

Rifleſſioni, Sentenze, e Maſſime Morali, del Sig. Amelot de la Houſſaye, illuſtrate con Note Iſtoriche, e Politiche, ed arricchite di maſſime Criſtiane. in 8. 1762. L. 2:10

Rinovazione dello Spirito per imitazione della Divina Infanzia di Gesù, eſpoſta con nove regole da praticarſi in nove giorni, e ſpecialmente per la Novena del Santiſſimo Natale. 12. 1761. L. :4

Ritiro di dieci giorni ſopra i principali doveri dei Religioſi dell'uno e l'altro ſeſſo, con una Parafraſi ſopra la Proſa dello Spirito Santo, Opera di un Benedettino della Congr. di S. Mauro, trad. dal Franceſe. in 8. 1759. L. 2:10

* Saggio critico della corrente Letteratura ſtraniera, del Padre Franceſco Anton. Zaccaria. in 8. Tomi 10. 1756. *raro*. L. 30:

* Storia Letteraria d' Italia del P. Franceſco Antonio Zaccaria della Comp. di Gesù, in 8. Tomi 14. 1756. *Ma ſi riſtampano li Tomi IV. V. e VI.* L. 7o:

A chi mancaſſero Tomi della ſudetta Iſtoria, come altresì del Saggio Critico della corrente Letteratura Straniera, potranno a me commetterli, eſſendo paſſati tutti in mio potere.

Storia delle perſecuzioni fatte alla Chieſa dagl' Infedel nei primi quattro Secoli, deſcritta dal P. Bartolommeo Peverelli della Comp. di G. in 4. Vol. 2. 1763. L. 10:

Storia Eccleſiaſtica di Monſ. Godeau, traſportata dal Franceſe, ed illuſtrata di copioſe erudite Annotazioni da D. Arnaldo Speroni Decano Benedittino Caſineſe. in 4. *per Società, ſono uſciti già Tomi 6. 1763.* L. 37:10

—— *I ſeguenti ſotto al Torchio.*

a Tavola di Cebete, Filoſofo Greco, tradotta in Verſi ſciolti dal Co: Cornelio Pepoli, con alcune Rime Sacre, e Morali del medeſimo, e con la *Tavola* di Cebete in *Rame*, rappreſentante tutte le vicende dell' Umana Vita. 8. 1763. L. 1:10

il Tempio della Filoſofia II. *Ediz.* con nuove Aggiunte, e Correzioni. in 8. 1764. L. 5:

Teatro Comico Franceſe, in cui ſi contiene una ſcelta di Commedie approvate ſulla ſcena di Francia; Tradotte in Italiana favella. Seconda Edizione accreſciuta di una nuova Commedia intitolata *la Colonia*, ora per la prima volta tradotta. in 8. 1764. L. 4:

il Teſoro naſcoſto, ovvero pregj, ed eccellenza della Santa Meſſa, con un modo pratico, e divoto per aſcoltarla con frutto, accreſciuto di varie Orazioni, e ridotto in forma di picciolo Offizio, per maggior comodo de Divoti. 12. 1760. L. :10

* Teſoro della Dottrina di Criſto noſtro Signore, raccolto da D. Gio: Lorenzo Guadagno; aggiontovi la terza Parte compoſta dal P. Felice Aſtolfi. in 8. 1763. L. 3:

il Tradimento ſcoperto negli Amoreggiamenti, e nelle Converſazioni tra Uomini, e Donne; con evidenti prove che ſieno la rovina dell' Anima, del Sacerdote D. Giambattiſta Bonomo. Edizione ſec. accreſciuta più della metà. in 12. 1764. L. :12

* le Tragedie di Pietro Cornelio tradotte in verſi Italiani da Giuſeppe Baretti, col Teſto Franceſe a fronte. in 4. Tom. 4. 1748. L. 32:

Trattato de' Siſtemi e del Mondo Planetario di Monſieur Dulard, Tradotto in Verſi ſciolti dal N. H. Co: Cornelio Pepoli fra gli Arcadi Cratejo Eraſiniano, e Vicecuſtode della Colonia Renea, con alcune Rime, e la Tavola di Cebete dello ſteſſo. in 8°. 1764.

Trattato ſopra la coltivazione delle Viti, del modo di fare i Vini, e di governarli, tradotto dal Franceſe del Signor Bidet. in 8. Fig. 1761. ſeconda Edizione ricorretta, ed accreſciuta. L. 2:10

Trattato Chirurgico di Angelo Nannoni ſopra la ſemplicità del medicare i mali d' attinenza della Chirurgia; aggiuntovi varie Eſperienze, Oſſervazioni e Ragionamenti, che molto giovano per lo ſtabilimento del buon metodo di medicare i mali appartenenti al *Chirurgo*, ed un Diſcorſo ſopra alcuni fatti ſeguiti dopo la ſtampa del medeſimo. *ſeconda Ediz. accreſciuta in* 4°. 1764. L. 4:

—— detto Chirurgico delle malattie delle Mammelle. in 12. 1763. L. :12

Trattato della Lingua Rabbinica, cioè *Ebraica* e ſue Affini Caldaica, Siriaca, Samaritana, Fenicia e Punica, Arabica, Etiopica, ed Amharica. Del P. Bonifazio Finetti dell' Ordine de' Predicatori. Aggiugneſi nel fine una breve Difeſa del Capo II. di San Matteo contro d'un incredulo Ingleſe. in 8°. 1756. con tre Tavole in Rame. L. 4:

Oltre gli accennati Libri, trovaſi vendibile nel mio Negozio a giuſti prezzi un copioſo Aſſortimento d' altri Libri moderni di Venezia, e d' Italia, e di paeſi Oltramontani, deſcritti in altro maggior Catalogo.

GTU LIBRARY
3 2400 00639 8543